

Holy Bible

Aionian Edition®

Baịbụlụ Nsọ n'Igbo Ndị Ugbu
The Igbo Holy Bible for Everyone

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as " The Purple Bible "

Holy Bible Aionian Edition ®

Baibulụ Nsọ n'Igbo Ndị Ugbu
The Igbo Holy Bible for Everyone

CC Attribution ShareAlike 4.0, 2018-2024

Source text: eBible.org

Source version: 2/21/2024

Source copyright: CC Attribution ShareAlike 4.0

Biblica, Inc., 1980, 1988, 2019, 2020

Original work available for free at www.biblica.com and open.bible

Formatted by Speedata Publisher 4.17.20 (Pro) on 3/21/2024

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc

<https://Nainoia-Inc.signedon.net>

We pray for a modern public domain translation in every language

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Igbo at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is *eternal*! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to *eternal* life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Take the time to understand these eleven words. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 201 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read online at AionianBible.org, with Android, and TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal... and purple is the color of royalty!

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Jenesis	11
Opupu	40
Levitikos	66
Onuogugu	85
Diuteronomi	110
Joshua	131
Ndị Ikpe	146
Rut	161
1 Samuel	163
2 Samuel	182
1 Ndị Eze	198
2 Ndị Eze	217
1 Ihe E Mere	235
2 Ihe E Mere	251
Ezra	272
Nehemaya	278
Esta	287
Job	292
Abu Qma	308
Ilu	346
Ekiliziastis	360
Abu nke Abu	365
Aizaya	368
Jeremaya	400
Abu Akwa	436
Izikiel	439
Daniel	471
Hosiya	480
Juel	485
Emos	487
Obadaya	491
Jona	492
Maika	494
Nehum	497
Habakuk	499
Zefanaya	501
Hegai	503
Zekaraya	504
Malakai	510

NEW TESTAMENT

Matiu	515
Mak	535
Luk	547
Jon	567
Oru Ndị Ozi	582
Ndị Rom	602
1 Ndị Kɔrint	611
2 Ndị Kɔrint	621
Ndị Galeshia	628
Ndị Efesos	631
Ndị Filipai	634
Ndị Kołosi	637
1 Ndị Tesalonaïka	639
2 Ndị Tesalonaïka	641
1 Timoti	642
2 Timoti	645
Taitos	647
Filiomon	648
Ndị Hibru	649
Jemis	656
1 Pita	659
2 Pita	662
1 Jon	664
2 Jon	667
3 Jon	668
Jud	669
Mkpughe	670

APPENDIX

Reader's Guide

Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

Mgbe ọ chupuru mmadụ, o dochiri n'owuwa anyanwu nke ogige Iden ndị mmuo ozi dị ike a na-akpọ Cherubim, na mma agha na-acha ọkụ, ka ha na-eche ọnụ uzọ e si aba n'ebe osisi ahụ na-enye ndụ dị nche.

Jenesis 3:24

Genes

1 Na mmalite Chineke kere eluigwe na ụwa. **2** Ụwa bụ ihe na-enweghi ụdịdị ọbụla, bùrụkwa ihe togboror n'efu. Ochichirị gbara n'elu ogbu mmiri dì omimi. Mmuo nke Chineke na-erughari n'elu ogbu mmiri ahu. **3** Mgbe ahu Chineke kwuru sị, “Ka ihè dị,” ihè dikwara. **4** Chineke hụrụ na ihè ahu mara mma. Ọ kpata oke n'etiti ihè na ochichirị. **5** Chineke kpotor ihè ahu Ehihie, kpotor ochichirị ahu Abalị. Uhuruchi dì, ụtụtụ díkwa. Ọ bürü ụbochị nke mbụ. **6** Chineke kwukwara sị, “Ka mbara pütä nke ga-ekewapụ mmiri dì n'elu mbara ahu site na mmiri nke dì n'okpuru mbara ahu.” **7** Ya mere, Chineke mere mbara, kewapụ mmiri dì n'okpuru mbara ahu site na mmiri nke dì n'elu mbara ahu. O sikwa otu a díri. **8** Mbara ahu ka Chineke kpotor mbara eluigwe. Uhuruchi dì, ụtụtụ díkwa. Ọ bürü ụbochị nke abu. **9** Chineke kwuru sị, “Ka mmiri dì n'okpuru mbara eluigwe chikota onwe ha ọnụ n'otu ebe, ka ala akoror pütä.” O sikwa otu a díri. **10** Chineke kpotor ala akoror ahu “ala,” kpotor mmiri ahu chikotara onwe ha ọnụ “osimiri.” Chineke lere anya hụ na ha dì mma. **11** Chineke kwuru sị, “Ka ala pupütä ahijia ndị dí iche iche: ahijia na-amipütä mkpuru, na osisi dì n'elu ala nke na-amipütä mkpuru, nke mkpuru okükü ya dì n'ime ya, díka ụdịdị ha dì iche iche si dì.” O sikwa otu a díri. **12** Ala puputara ahijia ndị dí iche iche: ahijia na-amipütä mkpuru díka ụdịdị ha si dì, na osisi na-amipütä mkpuru, nke mkpuru okükü ya dì n'ime ya, díka ụdịdị ha si dì. Chineke lere anya hụ na dì mma. **13** Uhuruchi dì, ụtụtụ díkwa. Ọ bürü ụbochị nke ato. **14** Chineke kwuru sị, “Ka ihè nke na-enye ihè díri na mbara eluigwe, ikewapụ ehihie site n'abali. Ka ha bürü ihe ama igosi oge dí iche iche, ụbochị dí iche iche, na afò dí iche iche. **15** Ka ha bürü ihè na mbara eluigwe inye ihè n'elu ụwa.” O si otu a díri. **16** Chineke mere ihè ukwu abu, nke kacha idị ukwu ka ọ bürü nke ga-achị ehihie, ma nke dì nta ka ọ bürü nke ga-achị abalị. O mekwara kpakpando dí iche iche. **17** Chineke debere ha na mbara eluigwe inye ihè n'ụwa, **18** ịchị ehihie na abalị na ịkpà oke n'etiti ihè na ochichirị. Chineke lere anya hụ na ọ dì mma. **19** Uhuruchi dì, ụtụtụ díkwa. Ọ bürü ụbochị nke anō. **20** Chineke kwuru sị, “Ka mmiri jupütä n'ihé ndị na-eku ume, ka ụmụ anụ ufe fegharịkwa n'elu ụwa, ma n'elu mbara igwe.” **21** Ya mere Chineke kere anụ ukwu niile bi na mmiri, na anụ niile nwere ndị bi na mmiri, na ụdị ihe ọbụla nwere ndị na-apkugharị apkugharị ndị juputara na mmiri, díka ụdịdị ha si dì, na anụ ufe niile díka ụdịdị ha si dì. Chineke lere anya hụ na dì mma. **22** Chineke goziri ha, si ịha, “Mubaanụ, díkwanụ ukwuu n'ọnụögugu, juputanụ osimiri niile. Ka anụ ufe díkwa ukwuu n'ọnụögugu n'elu ụwa.” **23** Uhuruchi dì, ụtụtụ díkwa. Ọ bürü ụbochị nke ise. **24** Chineke kwuru sị, “Ka ala weputa ụmụ anụ dí iche iche nwere ndị díka ụdịdị ha si dì: anụ ụlo, anụ na-apkugharị n'ala, na anụ ọhịa, nke ọbụla díka ụdịdị ya si dì.” O si otu a díri. **25** Chineke mere ụmụ anụ ọhịa, díka ụdịdị ha si dì, mee anụ ụlo, díka ụdịdị ha si dì, na anụ niile nwere ndị nke na-apkugharị n'ala díka ụdịdị ha si dì. Chineke lere anya hụ na dì mma. **26** Mgbe ahu, Chineke kwuru sị, “Ka anyị mee mmadụ n'oyiyi anyị, díka ụdịdị anyị si dì, ka ha chịa azu niile nke osimiri, na anụ ufe niile nke eluigwe, na anụ ụlo niile, na anụ ọhịa niile, na ihe niile e kere eke nwere ndị nke na-apkụ akpụ n'ala.” **27** Ya mere,

Chineke kere mmadụ n'oyiyi nke ya, n'oyiyi Chineke ka o kere ha, nwoke na nwanyị ka o kere ha. **28** Chineke goziri ha sị ha, “Mịjanu mkpuru, mubaanụ, juputanụ n'ụwa, meenụ ka ihe niile dirị n'okpuru unu. Chịjanu azu niile nke osimiri na anụ ufe niile nke eluigwe na ihe niile e kere dì ndị nke na-apkugharị apkugharị n'ala.” **29** Mgbe ahu, Chineke sịri “Enyela m unu ahijia ubi niile na-ami mkpuru dì n'elu ụwa, na osisi ọbụla mirị mkpuru, nke mkpuru okükü ya dì n'ime ha, ka ha bürü ihe oriri gi. **30** Ma ụmụ anumamụ niile na anụ ufe niile, na anụ niile e kere eke na-apkugharị apkugharị n'ala, anụ ọbụla nwere ndị n'ime ha ka m na-enye ahijia ndị niile ka ọ bürü ihe oriri ha.” **31** Chineke legharị anya n'ihie o kere, hụ na ọ dì ezi mma. Uhuruchi dì, ụtụtụ díkwa. Ọ bürü ụbochị nke isii.

2 Otu a ka e si ruzuo ọrụ ike eluigwe na ụwa na ihe niile dì n'ime ha. **2** N'ubochị nke asaa, Chineke kwusịrị ọrụ ya nke ọ na-arụ, o zukwara ike site n'ọrụ ya niile. **3** Chineke goziri ụbochị nke asaa ahu mee ya ka ọ bürü ụbochị dì nsø, n'ihi na ọ bürü ụbochị ahu ka ọ zuru ike site n'ọrụ nke ike ihe niile. **4** Nke a bu akụkọ banyere usoro okike eluigwe na ụwa mgbe e kere ha, n'ubochị ahu mgbe Onyenwe anyị Chineke kere eluigwe na ụwa. **5** Ahijia ọbụla epuputabeghi n'ohia, o nwekwaghị ihe ubi ọbụla sitere n'ala pupütä, n'ihi na Onyenwe anyị Chineke ezitebeghi mmiri ozuzu n'elu ụwa, o nwekwaghị mmadụ ọbụla n'ọ na-arụ ọrụ ubi, **6** ma mmiri si n'ala na-asopütä na-asopütä n'elu ala niile. **7** Onyenwe anyị Chineke kpuru mmadụ site n'aja nke ala, kunye ya ume ndị n'imi ya, nke mere ka mmadụ ghọq ihe dì ndị. **8** Onyenwe anyị Chineke kürü ubi a gbara ogige n'akụkụ ọwụwa anyanwụ, n'l'den. O tinyere mmadụ ahu o kpuru n'ime ubi a. **9** Onyenwe anyị Chineke mere ka osisi dì iche iche si n'ala pupütä, osisi ndị dì mma ile anya na nke díkwa mma iri eri. N'etiti ogige a, e nwere osisi na-enye ndị, na osisi nke ịmatia ihe ọma na ihe ojoo. **10** E nwere iyi si n'l'den na-asopütä na-asobanye n'ime ogige ahu ime ka ala ahụ nwee mmiri. Site n'ele ahu, iyi a kewara nwee ngalaba anō. **11** Aha ngalaba nke mbụ bụ Paishon. Ọ soqor ogologo gafee ala niile nke Havila, ebe a na-enweta ọlaedo. **12** (Qlaedo dí n'ala ahu mara mma. Eso osisi na-esi isi ụtọ na nkume dì oke ọnụahịa a na-akpo ọniks díkwa n'ebu ahu.) **13** Aha ngalaba nke abu bụ Gaihon. O sitere n'ala Kush gafee. **14** Aha osimiri nke ato bụ Taigris. Ọ na-asola n'akụkụ ọwụwa anyanwụ nke ala Asho. Aha osimiri nke anō bụ Yufretis. **15** Onyenwe anyị Chineke weere mmadụ ahu tinye ya n'ogige Iden, ka ọ na-akpo ya ma bùrụkwa onye na-elekota ya. **16** Onyenwe anyị Chineke nyere mmadụ ahu iwu sị ya “I nwere ike iri mkpuru osisi niile dì n'ubi a, **17** ma ị gaghi eri mkpuru si n'osisi imata ihe ọma na ihe ojoo. N'ihi na ụbochị i riri ya ị ga-anwurịri.” **18** Onyenwe anyị Chineke kwuru sị, “O díghị mma ka nwoke nọrọ naanjị ya. Aga m emere ya onye inyeaka nke kwasiri ya.” **19** Onyenwe anyị Chineke sitere n'ala kpọ ụmụ anumamụ niile nke ọhịa na ụmụ anụ ufe niile nke eluigwe. O dutere ha ka ọ mara ihe mmadụ ahu ga-akpo ha. Ihe ọbụla mmadụ ahu kpotor ihe ọbụla ndị a nwere ndị, nke ahu bùrụkwa aha ya. **20** Ya mere, mmadụ ahu nyere anụ ụlo niile na anụ ufe niile na anụ ọhịa niile aha. Ma n'ebu Adam nọ, o nweghi onye inyeaka kwasiri ya. **21** Ya mere, Onyenwe anyị Chineke mere ka nwoke ahu daa n'ura. Mgbe ọ nọ na-arahu ụra, o weputara otu ogiriga

site na ngu dí ya n'ahú, mechikwaa ebe o si wepüta ya. **22** Mgbe ahú, Onyenwe anyí Chineke ji otu ogiriga o si n'ahú nwoke ahú wepüta, mee nwanyí, dutera ya nwoke ahú. **23** Nwoke ahú kwuru si, "Nke a bu okpukpú si n'okpukpú m, na anú ahú si n'ahú m, a ga-akpo ya 'nwanyí,' n'ihi na e si n'ime nwoke wepüta ya." **24** O bụ nke a mere nwoke ga-eji hapü nne na nna ya, e jikota ya na nwunye ya, ha ga-abu otu anú ahú. **25** Nwoke ahú na nwunye ya gba oto, ma ihere emeghi ha.

3 Agwó dí aghughó karja ümú anú ohia niile Onyenwe anyí Chineke kere. O biakwutere nwanyí ahú si ya, "O bụ ezie na Chineke sị unu erila mkpuru si n'osisi niile dí n'ogige a?" **2** Nwanyí ahú zara sị ya, "Anyí nwere ike rie mkpuru si n'osisi niile dí n'ogige a" **3** ma Chineke kwuru si, 'Unu erila mkpuru si n'osisi dí n'etiti ogige a, unu emetukwala ya aka, ka unu ghara inwú.' **4** Agwó gwara nwanyí ahú si, "Unu agaghí anwú. **5** N'ihi na Chineke maara na o bụrụ na unu erie ya, anya unu ga-emeghe, unu ga-amata ezi ihe na ajo ihe." **6** Nwanyí ahú húrụ na mkpuru si n'osisi ahú dí mma iri eri, na o dí mma n'anya, na o bụ osisi mara mma e si enweta amamihe. O ghogoro mkpuru ahú rie, nyekwa di ya, onye nke na ya nō, o rie. **7** Mgbe ahú, anya ha abu meghere, ha choputara na ha gba oto. Ya mere, ha dukotara ahijia fiig, jiri ya mere onwe ha akwa. **8** Mgbe nwoke ahú na nwunye ya nñuru ụda njeghari Onyenwe anyí Chineke n'ogige ahú n'oge uhuruchi, ha zoro onwe ha site n'ebé Onyenwe anyí Chineke nō n'etiti osisi ndí dí n'ogige ahú. **9** Ma Onyenwe anyí Chineke kporo nwoke ahú oku si ya, "Ebee ka i nō?" **10** O zara si, "Anñuru m ụda ükwu gi n'ogige, n'ihi ya, aturu m ujø, ebe o bụ na m gba oto. Ezokwara m onwe m." **11** Onyenwe anyí Chineke jürü ya si, "Onye gwara gi na i gba oto? I riela mkpuru si n'osisi ahú m nyere gi iwu sị gi erila?" **12** Nwoke ahú sị, "Nwanyí ahú i mere ka mu na ya nñodu, o bụ ya nyere m mkpuru sitere n'osisi ahú, m rie." **13** Mgbe ahú, Onyenwe anyí Chineke sịri nwanyí ahú, "Ginjị bụ ihe a i mere?" Nwanyí ahú zara sị, "O bụ agwó ghogburu m, mee m ka m rie ya." **14** Ya mere, Onyenwe anyí Chineke gwara agwó ahú si, "N'ihi ihe a i mere, "Ihe a buru onu ka i bu n'etiti anú ulo niile na n'etiti anú ohia niile. Afò gi ka i ga-eji na-agá ije, aja ka i ga na-eri ogologo ubochi ndú gi niile. **15** Aga m eme ka iro dirj n'etiti gi na nwanyí ahú, n'etiti mkpuru gi na mkpuru ya, mkpuru ya ga-etiopia gi isi, gi onwe gi ga-ata ya aru n'ikiri ükwu." **16** O gwara nwanyí ahú si ya, "Aga m eme ka ihe mgbu nke imu nwa gi baa ụba nke ukwuu, o bụ site n'ihe mgbu ka i ga-eji mputa umu gi. Ochichio nke obi gi ga-adị n'aka di gi, o bụ ya ga-achikwa gi." **17** O gwara Adam si, "N'ihi na i nara nwunye gi ntí, rie mkpuru site n'osisi ahú m nyere gi iwu sị, 'Gi erila mkpuru sitere na ya,' 'Ala bụ ihe a buru onu n'ihi gi, site n'oke ndogbu n'orù ka i ga-eri ihe si na ya pütä ogologo ubochi ndú gi niile. **18** O ga-eruputara gi ogwu na uke, i ga-erikwa ahijia nke ubi. **19** Site n'osuso nke ga-agbaputa gi n'ihi ka i ga-eri nri gi tutu ruo mgbe i loghachiri n'ala ebe o bụ site n'ala ka e si mepüta gi n'ihi na aja ka i bụ, n'aja ka i ga-alaghachikwa." **20** Adam gurú nwunye ya Iiv, n'ihi na o bụ nne mmadu niile dí ndú. **21** Emesia, Onyenwe anyí Chineke weere akpukpó anú meere Adam na nwunye ya uwe oyiyi. **22** Onyenwe anyí Chineke sịri, "Lee, mmadu adịla ka onye obula n'ime anyí site n'ímata ihe ọma na ihe ojoo. Ugbu a, ka o gharakwa i setipu aka ya ghogoro mkpuru osisi ahú na-enye

ndú rie, si otu a dirj ndú ruo mgbe ebighi ebi." **23** N'ihi nke a, Onyenwe anyí Chineke chupuru ya site n'ogige Iden ka o gaa na-aru oru n'ala e si wepüta ya. **24** Mgbe o chupuru mmadu, o dochiri n'owuwa anyanwú nke ogige Iden ndí mmuo ozi dí ike a na-akpo Cherubim, na mama agha na-acha ọkụ, ka ha na-eche ọnụ ụzo e si aba n'ebé osisi ahú na-enye ndú dí nche.

4 Emesia, Adam na nwunye ya Iiv dinakoró díka di na nwunye. Iiv tțupuru ime muo nwa nwoke, onye ha gurú Ken. Iiv sịri, "Site n'inyeaka Onyenwe anyí, amutala m nwa nwoke!" **2** Emesia Iiv mütara nwanne ya nwoke Ebel. Ebel ghogoro onye na-azú igwe aturu. Ma Ken ghogoro onye ọru ubi. **3** Mgbe ụfodú oge gasir, Ken wetaara Onyenwe anyí ụfodú ihe ubi ya díka onyinye. **4** Ma Ebel, ya onwe ya nyekwara onyinye site n'igwe ewu na aturu ya e bụ ụzo muo, nke mara abuba. Onyenwe anyí nabatara Ebel na onyinye ya, **5** ma o nabataghị Ken na onyinye ya. Nke a wutere Ken, mee ka o wee iwe dí ukwuu. Ihu ya agbaru. **6** Ma Onyenwe anyí jürü ya si, "Ginjị mere i ji ewe iwe? Ginjị mere ihu gi ji gbaru? **7** O buru na i mee ihe ziri ezi, agaghí anabata gi? O burukwanu na i juime ihe ziri ezi, mmehie nō n'ọnụ ụzo na-eche gi ila gi n'iyi. Lezie anya hụ na i meriri ya." **8** Ken gwara nwanne ya Ebel si, "Bia soro m ka anyí banye ohia." Mgbe ha o n'ebé ahú, Ken jidere nwanne ya gbuo ya. **9** Emesia, Onyenwe anyí jürü Ken ajuju si, "Ebee ka Ebel nwanne gi nwoke nō?" O zaghachiri, "Amaghị m. Abu m onye nche nwanne m?" **10** Ma Onyenwe anyí zara si ya, "Ginjị ka i mere? Gee ntí, obara nwanne gi na-akpoku m site n'ala. **11** Site ugbu a gaa n'ihi i buru onye a buru ọnụ, na onye e si n'ala chupu, ala ahú meghepuru ọnụ ya nabata obara nwanne gi, site n'aka gi. **12** Mgbe i kürü ihe obula n'ime ya, ala agaghí enye gi mkpuru ya n'u. Site ugbu a gaa n'ihi, i ga-abu onye na-awaghari awaghari na onye na-abaghị n'ihe n'uwá." **13** Ken zara Onyenwe anyí, "Ntaramahuhu i nyere m dí ukwuu karja nke m nwere ike ibu. **14** Ugbu a, abu m onye i si n'ala ubi ya chupu. Abukwa m onye i si n'ihi gi chupu. Bido taa aga m abu onye na-awaghari awaghari n'ime uwá. Onye obula hukwara m gagebu m." **15** Onyenwe anyí zara si ya, "O nweghi onye gagebu gi, n'ihi na aga m atukwasirị onye obula meturu gi aka ntaramahuhu okpukpu asaa karja nke m nyere gi." Ya mere, Onyenwe anyí kara Ken akara iji gbochie onye obula húru ya igbu ya. **16** Ken sitere n'ihi Onyenwe anyí puo gaa biri n'ala Nod, obodo di n'akukpú ọwua anyanwú Iden. **17** Ken na nwunye ya dinakoró, nwunye ya tțupuru ime mütä nwa nwoke aha ya bụ Enök. N'oge a, Ken nō na-ewu otu obodo o gurú Enök, nke bụ aha nwa ya nwoke. **18** Enök bụ nna Irad, Irad bụ nna Mehujael, Mehujael bụ nna Metusael, Metusael aburụ nna Lamek. **19** Lamek lürü ümú nwanyí abu. Aha nwunye ya nke mbu bụ Ada. Aha nke ozo by Zila. **20** Ada mütara Jabal, onye bụ nna ndí na-azú anú ulo, na ndí na-ebi n'ulô ikwu. **21** Aha nwanne ya nwoke bụ Jubal, onye mbu bụ nna ndí na-akpo ubo akwara, na ndí na-afu opi. **22** Zila, mütara otu nwa nwoke aha ya bụ Tubal Ken, onye bụ nna ndí niile na-akpu ihe di iche iche e ji bronz maobu igwe kpuo. Aha nwunye nwanyí Tubal Ken bụ Naama. **23** Lamek kporo ndí nwunye ya sị ha, "Geenū m ntí, Ada na Zila, unu ndí nwunye Lamek, nñuru okwu sị m n'ònụ. Egbuola m otu nwoke n'ihi na o meruru m ahú, otu nwokorobia n'ihi na o mehiara m ahú. **24** O buru na a ga-abotara Ken obo ugboro asaa, mgbe ahú, a

ga-abötara Lamek obø iri ugboro asaa na asaa.” **25** Adam na liv dinakorø ozo, liv tñur imø mñta nwa nwoke ø gurø Set. N’ihi na liv kwuru si, “Chineke enyela m nwa nwoke ozo n’oñodø Ebel onye Ken gburu.” **26** Set mñtara nwa nwoke guø ya Enosh. N’oge ahü ka ümø mñmadø bidoro ikpoku aha Onyenwe anyi.

5 Nke a bù usoro ihe ndepüta banyere agbüru Adam. Mgbe Chineke kere mñmadø, o kere ya n’oyiyi Chineke. **2** O kere ha nwoke na nwanyi, goziekwa ha. Mgbe e kere ha, ø kpørø ha mñmadø. **3** Mgbe Adam gbara narj afø na iri afø atø, ø mñru nwa ya nwoke n’oyiyi nke ya, na n’udidø nke ya. Ø gurø ya Set. **4** Site n’oge a mñru Set, Adam dñrñ ndü narj afø asato øzo, ø mñru ümø ndü ikom na ümø ndü inyom. **5** Adam nwñrñ mgbe ø gbara narj afø itoolu na iri afø atø. **6** Set gbara narj afø na ise mgbe ø ghørø nna Enosh, **7** Mgbe ø ghochara nna Enosh, Set dñrñ ndü ruo narj afø asato na asaa øzo, mñta ümø ndü ikom na ümø ndü inyom. **8** Set nwñrñ mgbe ø gbara narj afø itoolu na iri afø na abuo. **9** Mgbe Enosh gbara iri afø itoolu, ø ghørø nna Kenan. **10** Mgbe ø ghochara nna Kenan, Enosh dñrñ ndü narj afø asato na iri afø na ise, mñta ümø ndü ikom na ümø ndü inyom. **11** Enosh nwñkwara mgbe ø nozuru narj afø itoolu na afø ise. **12** Mgbe Kenan gbara iri afø asaa ka ø ghørø nna Mahalalel. **13** Mgbe ø ghochara nna Mahalalel, Kenan dñrñ ndü narj afø asato na iri afø anø mñta ümø ndü ikom na ümø ndü inyom. **14** Kenan nwñrñ mgbe ø gbara narj afø itoolu na afø iri. **15** Mgbe Mahalalel gbara iri afø isii na afø ise ka ø ghørø nna Jared. **16** Mgbe ø ghochara nna Jared, Mahalalel dñrñ ndü narj afø asato na iri afø atø, mñta ümø ndü ikom na ümø ndü inyom. **17** Mahalalel nwñrñ mgbe ø gbara narj afø asato na iri afø itoolu na ise. **18** Mgbe Jared di narj afø na iri afø isii na afø ise ka ø ghørø nna Enök. **19** Mgbe ø ghochara nna Enök, Jared dñrñ ndü narj afø asato øzo mñta ümø ndü ikom na ümø ndü inyom. **20** Jared nwñrñ mgbe ø gbara narj afø itoolu na iri afø isii na abuo. **21** Mgbe Enök gbara iri afø isii na afø ise ka ø ghørø nna Metusela. **22** Mgbe ø ghochara nna Metusela, Enök soro uzø Chineke narj afø atø. N’oge a, o mñtara ümø ndü ikom na ümø ndü inyom. **23** Ônugogugu nke afø niile Enök biri ndü, bu narj afø atø na iri afø isii na ise. **24** Enök soro uzø Chineke ruo na a hukwaghị ya n’ihi na Chineke kpørø ya. **25** Mgbe Metusela gbara narj afø na iri afø asato na asaa ka ø ghørø nna Lamek. **26** Mgbe ø ghochara nna Lamek, Metusela dñrñ ndü narj afø asaa na iri afø asato na abuo øzo mñta ümø ndü ikom na ümø ndü inyom. **27** Metusela nwñrñ mgbe ø gbara narj afø itoolu na iri afø isii na itoolu. **28** Mgbe Lamek gbara narj afø na iri afø asato na abuo ka ø mñtara nwa nwoke. **29** Lamek gurø ya Noa, n’ihi na ø sıri: “O ga-akasi anyi obi n’ime oke orø na ndogbu anyi nadogbu onwe anyi n’orø n’ala a Onyenwe anyi bñrø onyø.” **30** Mgbe a müşirø Noa, Lamek dñrñ ndü narj afø ise na iri afø itoolu na ise øzo mñta ümø ndü ikom na ümø ndü inyom. **31** Lamek nwñrñ mgbe ø gbara narj afø asaa na iri afø asaa na asaa. **32** Mgbe Noa gbara narj afø ise ø ghørø nna Shem, Ham na Jafet.

6 Mgbe ndü mñmadø bidoro mñbaa n’uwa, mgbe a mñtakwaara ha otutu ümø ndü inyom, **2** ka ümø ndü ikom Chineke bidoro ilekwasí ümø ndü inyom ndü mñmadø anya, hñ na ha mara mma. Ha duuru ndü inyom obula masirø ha ka ha bñrø

nwunye ha. **3** Mgbe ahü, Onyenwe anyi sıri, “Mmø m na mñmadø agaghi anogide n’igba mgba n’ime mñmadø ruo ebighi ebi, n’ihi na mñmadø efu ka ø bu. Ônugogugu ndü ya ga-abu narj afø na iri afø abuo.” **4** Ndë Nefilim nø n’uwa n’oge ahü, ma n’oge sotere ya mgbe ahü, ümø ndü ikom Chineke na-abakwuru ndü inyom ümø mñmadø, site na mmekorıta di otu a muç ümø. Ndü a bu ndü dike mgbe ochie ahü, ndü a ma ama. **5** Onyenwe anyi hñrø otu iþa üba nke ajo omume mñmadø si di ukwu, hñkwa na echiche ueche nke obi ya niile di naanji n’ime ihe ojøø, mgbe niile. **6** O wutere Onyenwe anyi nke ukwu na o kere mñmadø, mkpuruobi ya juputakwara n’ihe mgbu. **7** N’ihi ya, Onyenwe anyi sıri, “Aga m esi n’uwa kpochapø mñmadø niile m kere eke. E e, mñmadø na anumanyi niile, na ihe e kere eke na-akpughari n’elu ala, na anu ufe niile. N’ihi na o wutere m na m kere ha.” **8** Ma Noa nwetara ihuoma n’anya Onyenwe anyi. **9** Nke a bù akukø banyere usoro ndü Noa na ezinaulø ya. Noa bu onye ezi omume. Onye na-enweghi ita ùta obula n’etiti ndü bi n’oge ya. O mere ihe n’uzø Chineke chøro ya. **10** Noa mñtara ümø ndü ikom atø aha ha bu, Shem, Ham, na Jafet. **11** Ma n’anya Chineke, üwa bu ihe rñrø aru, juputakwara n’ihe ike. **12** Chineke hñrø otu üwa si jogbu onwe ya na njo, hñkwa na ümø mñmadø bu ndü ihe ojøø riri ahü. **13** Chineke sıri Noa, “Aga m ebibi ihe niile bu mñmadø, n’ihi na üwa juputara n’ihe ike n’ihi omume mñmadø. E e, aga m ebibi üwa na ndü niile nø n’ime ya. **14** Ya mere, jiri osisi gofa wuore onwe gi ügbo mmiri. Runye otutu onyulø n’ime ya. Jiri korota techie elu ya na ime ya. **15** Otu a ka i ga-esi wuo ya: mee ka ogologø ügbo mmiri ahü dñrñ narj mita na iri mita anø, obosara ya dñrñ iri mita abuo na atø, idj elu ya dñrñ mita iri na atø na òkara. **16** Meere ügbo mmiri ahü ihe e ji ekpuuchi elu ya. Mekwa oghere ga-adì òkara mita site n’ebø ihe mkpuchi elu ügbo mmiri ahü gbadata. Tinye onyuzø n’akukø ügbo mmiri ahü, ma rñkwa okpukpu nkwasø atø, nke ala ala, nke etiti na nke elu elu. **17** N’ihi na aga m eweta uju mmiri n’uwa, ibibi ihe niile nwere ndü di n’okpuru eluigwe. Ihe niile e kere eke na-eku ume ndü ga-anwø. Ihe niile nø n’uwa ga-alà n’iyyi. **18** Ma aga m eme ka ogbugba ndü m dñrñ gi. I ga-abanye n’ugbo mmiri ahü, gi na ümø gi ndü ikom, na nwunye gi, na ndü nwunye ümø gi ndü ikom. **19** I ga-ewebata ihe niile e kere eke di ndü, abuo abuo, oke na nwunye, ichebe ha ndü. **20** Üdø mnunø di ihe ihe, abuo abuo, na üdø anumanyi obula di ihe ihe, na üdø anu na-akpø akpø di ihe ihe, ga-abjawkute gi ka i debe ha ndü. **21** I ga-ewebata üdø nri di ihe ihe a na-eri eri, chikqataa ha ka ø bñrø nri nke gi na nke ha.” **22** Noa mere ihe niile dika Chineke nyere ya iwu ime.

7 Mgbe übøchị ahü zuru, Onyenwe anyi kpørø Noa si ya, “Baa n’ime ügbo mmiri, gi na ezinaulø gi niile, n’ihi na n’ime ndü niile bi n’ogbo a, ø bu naanji gi bu onye ezi omume m hñrø. **2** Kpørø ümø anumanyi ndü a gurø dika ndü diqcha, dika üdø ha si di asaa asaa, oke na nwunye. Otu a kwa, kpørøkwa ümø anumanyi ndü a gurø dika ndü na-adighị ocha, dika üdø ha si di, abuo abuo, oke na nwunye, **3** na ümø anu ufe asaa asaa, dika üdø ha si di, oke na nwunye, maka idebe üdø ndü a niile ndü n’uwa. **4** N’ihi na übøchị asaa site taa, aga m ezidata mmiri ozuzu n’uwa. Mmiri a ga-ezo iri übøchị anø, ehihiie na abalị. Aga m ekpochapø site n’elu üwa ihe niile nwere ndü nke m kere.” **5** Ya mere, Noa mere ihe niile

Onyenwe anyị nyere ya n'iwu. **6** Noa gbara narị afọ isii mgbe mmiri ukwu a bidoro izo n'elu ụwa. **7** Noa banyere n'ugbo mmiri ahụ, ya na ụmụ ya ndị ikom na nwunye ya, na ndị nwunye ụmụ ya ndị ikom igbanarị uju mmiri ahụ. **8** Ụmụ anumān ndị dị ọcha, na ndị na-adighị ọcha, abuọ abuọ, tinyere anụ ufe na ihe niile e kere eke na-akpugharị n'ala, abuọ abuọ kwa, **9** oke na nwunye, bjakwutere Noa soro ya banye n'ugbo mmiri ahụ, dikà Chineke nyere Noa n'iwu. **10** Mgbe abalị asaa gafere, uju mmiri ahụ bjakwasịrị ụwa. **11** N'afọ narị isii nke ndụ Noa, n'onwa nke abuọ, n'ubochị nke iri na asaa, bụ ubochị isi iyi niile dị n'ime ime ala nuputara n'elu ala, mmiri niile dị na mbara eluigwe ka a hapurụ ka ha wudata n'ụwa. **12** Mmiri zogidere na-esepughị aka iri ubochị anị, ehihie na abalị. **13** N'ubochị ahụ kpomkwem, Noa banyere n'ugbo mmiri ahụ, ya na Shem, Ham na Jafet, bụ ụmụ Noa, na nwunye Noa, na ndị nwunye ato nke ụmụ ya. **14** Ha onwe ha, na anụ ọhịa ọbụla, n'udị ya, na anụ ụlo ọbụla, n'udị ya na ihe ọbụla e kere eke na-akpugharị n'ala, n'udị ya, na anụ ufe ọbụla n'udị ya, na aha nnunu ọbụla na ihe ọbụla nwere nku. **15** Ha bjakwutere Noa n'ime ugbo mmiri ahụ, abuọ abuọ site n'ihe niile ọbụla e kere eke, nke nwere ume ndụ n'ime ha. **16** Ma ndị banyerenụ bụ oke na nwunye, site na ihe niile nwere ndụ dikà Chineke nyere ya n'iwu. Mgbe ahụ, Onyenwe anyị mechiri onụ ụzo dị n'ugbo mmiri ahụ. **17** Uju mmiri nogidere n'ụwa iri ubochị anị. Mgbe mmiri ndị a na-aba ụba, ha bulirị ugbo mmiri ahụ elu site n'elu ala. **18** Mmiri ndị a toro na-ala elu na-abawanyekwa ụba n'elu ụwa. Ugbo mmiri ahụ segooro n'elu mmiri. **19** Mmiri ndị ahụ toro laa elu kpuchie ugwu ukwu niile dị n'okpuru mbara eluigwe. **20** Mmiri ndị a toro kpuchiri ugwu niile, ruo na ịla elu mmiri ndị a site n'elu ugwu ukwu niile ruru mita asaa. **21** Ihe niile nwere ndụ nke na-ejegharị n'elụ ụwa kubiri ume. Anụ ufe, na anụ ụlo, na anụ ọhịa, na ihe niile e kere eke juputara n'ụwa, na ụmụ mmadu niile. **22** Ee, ihe niile na-eku ume nke bi n'elu ala nwurụ. **23** Ihe niile nwere ume ndụ n'elu ụwa ka e kpochapuru. Mmadu na anumān, na anụ na-akpugharị n'ala na nnunu niile. A lara ha niile n'iyi. Ma ọ bụ naanj Noa na ndị niile so ya nodụ n'ugbo mmiri ahụ ka a hapurụ ndụ. **24** Narị ubochị na iri ubochị ise ka mmiri dörper n'elu ụwa dum.

8 Ma Chineke chetara Noa na ụmụ anụ ọhịa niile, na ụmụ anụ ụlo niile so ya nodụ n'ugbo mmiri ahụ. O zitere ifufe, mee ka o fee n'elu mmiri ahụ ime ka mmiri ahụ bido ịta. **2** A kpochiri isi iyi mmiri niile dị n'ime ime ala, kpochiekwa onụ ụzo mmiri ozuzu nke mbara eluigwe. Mmiri kwusịrị isi na mbara eluigwe na-ezokwasị ụwa. **3** Mmiri ahụ dị n'ụwa ji nwayoqị na-ata. Mgbe narị ubochị na iri ubochị ise gafesiri, mmiri ahụ atalatala. **4** N'ubochị iri na asaa nke onwa asaa, ugbo mmiri ahụ gara nokwasị n'elu ugwu Ararat. **5** Mmiri a gara n'ihu na-ata ruo onwa nke iri. N'ubochị nke mbụ nke onwa iri, e bidoro ịjhụ elu ugwu ndị ozo anya. **6** Mgbe iri ubochị anị gafere, Noa meghere oghereikuku ṽ runyere n'akukụ ugbo mmiri ahụ, **7** site n'ebé ahụ zipụ otu ugologma nke na-efepụ na-efebatakwa, tutu ruo mgbe mmiri kɔrɔ n'elu ala. **8** Emesia, o zipụ otu nduru iji mata ma mmiri ọ kɔṇa n'ala, **9** ma nduru ahụ achotaghị ebe o nwere ike ibe, n'ihị na mmiri ka tojuru elu ụwa niile. N'ihị ya, nduru ahụ loghachikwutere Noa n'ime ugbo ahụ. Noa setipurụ aka ya nwubata nduru ahụ n'ugbo. **10** Mgbe abalị asaa gafere, Noa

zipụ nduru ahụ ọzo. **11** N'oge anyasi, nduru a loghachiri. O kpu akwukwọ oliv ọhụrụ ọ kubitere n'onụ ya. Nke a gosiri Noa na mmiri ahụ ataala n'elu ala. **12** Mgbe abalị asaa gafere, Noa zipükwarendu ahụ ọzo. Ma n'oge a, ọ lotakwaghị ọzo. **13** N'ubochị mbụ nke onwa mbụ n'afọ narị isii na otu nke ndụ Noa, mmiri ahụ attachala n'elu ala. Mgbe ahụ, Noa kpughepuru ihe mkpuchi nke ugbo mmiri ahụ, hu na mmiri attachala n'elu ala. **14** Ma ọ bụ n'ubochị iri abuọ na asaa nke onwa abuọ ka mmiri ji takorochaa n'elu ala. **15** Mgbe ahụ, Chineke gwara Noa okwu si ya, **16** "Site n'ugbo mmiri pütä, gi na nwunye gi, na ụmụ gi ndị ikom, na ndị nwunye ụmụ gi ndị ikom. **17** Kropütä anụ niile dị ndụ nke gi na ha nọ, anụ ufe, na ụmụ anumān, na ihe e kere eke niile na-akpugharị n'ala, ka ha gaa n'ụwa muo ọmụmụ, baa ụba, juputà n'elu ya." **18** Ya mere, Noa si n'ugbo mmiri ahụ pütä, ya na ụmụ ya, na nwunye ya, na ndị nwunye ụmụ ya. **19** Ma anumān niile ọbụla nke dị ndụ, na ihe niile na-akpugharị n'ala, na anụ ufe niile, ihe niile na-ejegharị n'ụwa, ka ụdị ha si di, sitere n'ugbo mmiri ahụ pütä. **20** Mgbe ahụ, Noa wuru ebe iche aja nye Onyenwe anyị. Ọ hoqo site n'anụ ụlo ndị dị ọcha na anụ ufe ndị dị ọcha chüo aja nsure ọkụ. **21** Onyenwe anyị nru isisi ụtọ nke aja nsure ọkụ ahụ kwuo n'obi ya si, "Agaghị m abụ ala onụ ọzo n'ihi mmadu, ebe ọ bụ na izuzu obi mmadu bụ imē ihe ojoo site na mgbe ọ bụ nwata, agakwaghị m ala ihe niile e kere eke na-eku ume ndụ iyi ọzo, dikà m mere. **22** "Ogologo oge niile ụwa ga-anogide, oge ikụ mkpuru na oge iwe ihe ubi, oge oyị na oge okpomokụ, ọkochị na udu mmiri, ehihie na abalị, agaghị ebi."

9 Mgbe ihe ndị a gasiri, Chineke goziri Noa na ụmụ ya si ha: "Mmoṇụ, baanụ, juputanu n'ụwa. **2** Egwu unu na ujọ unu ga-adakwasị anumān niile nke ụwa nke dị ndụ, na anụ ufe niile nke eluigwe, na ihe e kere eke niile na-akpugharị n'ala, na azu niile dị n'osimiri. Ewerela m ha niile nyefee unu n'aka. **3** Ihe ọbụla dị ndụ nke na-ejegharị ejegharị ga-abụ nri unu. Enyela m unu ihe niile ugbu a dikà m si nye unu ahijia ndụ niile. **4** "Ma unu agaghị eri anụ ọbụla nke ọbara ndụ ya dị ya n'ahụ. **5** Ma gbasara ọbara ndụ unu, unu ga-asara onụ unu n'ihu m. Anumān ọbụla ga-asara onụ ya n'ihu m. Mmadu ọbụla kwa ga-asara onụ ya n'ihu m banyere ndụ mmadu ibe ya. **6** "Onye ọbụla wufuru ọbara mmadu, n'aka mmadu ka a ga-awụfụ ọbara nke ya, n'ihị n'oyiyi Chineke ka Chineke mere mmadu. **7** Ma unu onwe unu, mianụ mkpuru, mubaanụ, juputanu ụwa, baakwanụ ụba n'ime ya." **8** Chineke gwara Noa na ụmụ ya si, **9** "Ugbu a, ana m ehiwe ogbugba ndụ n'etiti mụ na unu, na n'etiti agburụ unu ndị ga-anochi unu, **10** na n'etiti ihe niile nwere ndụ nke unu na ha so, ụmụ anụ ufe, na ụmụ anụ ụlo, na ụmụ anụ ọhịa niile, ndị ahụ niile so unu si n'ugbo mmiri pütä, bụ ihe niile nwere ndụ n'ụwa. **11** Ebe ọ bụ na m ehiwela ogbugba ndụ m n'etiti mụ na unu, ọ gaghi emekwa ọzo na a ga-eji uju mmiri kpochapụ ihe niile e kere eke, ọ gaghi emekwa ọzo na a ga-eji uju mmiri bibie ụwa." **12** Chineke kwuru si, "Nke a bụ ihe ama nke ogbugba ndụ nke m na-etinye n'etiti mụ na unu, na n'etiti ihe niile nwere ndụ so unu, ogbugba ndụ nke ga-adị nye ogbo niile na-abia n'ihu. **13** Etinyela m eke na egwurugwu m na mbara eluigwe, ka o burụ ihe ama nke ogbugba ndụ di n'etiti mụ na ụwa. **14** Mgbe ọbụla m zitere igwe ojii n'ụwa, ọ burụ na eke na egwurugwu apụta ihe na mbara eluigwe, **15** aga m echeta ogbugba ndụ m

mere ka ọ dirị n'etiti mü na unu, na n'etiti mü na ihe niile nwere ndu site n'ihe niile e kere eke. Ọ gaghị emekwa ozo na mmiri ga-agho uju mmiri ibibi ihe niile nwere ndu. 16 Mgbe ọbụla eke na egwurugwu putara n'igwe ojii, aga m ahụ ya cheta ọgbuğba ndu ebighị ebi nke di n'etiti Chineke na ihe niile nwere ndu site n'ihe niile e kere eke no n'elu ụwa." 17 Chineke gwara Noa si, "Nke a bù ihé ama ọgbuğba ndu ahụ m hiwere n'etiti mü na ihe niile nwere ndu n'uwá." 18 Umü ndị ikom Noa ndị si n'ugbø mmiri pütä bu Shem, Ham na Jafet. (Ham bù nna Kenan.) 19 Ndị a bù umü ndị ikom ato Noa mürü. Ọ bù site na ha ka ndị mmađu niile gbasara n'uwá niile si pütä. 20 Noa, onye orụ ubi, bidoro ikụ ubi vaịnị a gbara ogige. 21 Mgbe ọ nruru mmanya si n'ubi a, nrubiga ya oke, ọ gbaara oto dinaa ala n'ime ụlo ikwu ya. 22 Ham, nna Kenan, huru ọtọ nna ya, gaa kooro ụmụnne ya abuọ no n'ezi ihe ọ huru. 23 Ma Shem na Jafet weere akwa tükwasị n'ubu ha, were azu jere ije ruo n'ebé nna ha no, hapụ akwa ahụ ka ọ dakwasị nna ha kpuchikwaa ọtọ ya. Ma ha chepuru ihu n'ebé ozo mgbe ha na-eme nke a, n'ihi ya, ha elekwasighị ọtọ nna ha anya. 24 Mgbe Noa si n'ura mmanya ya bilie, chọpụta ihe nwa ya nwoke nke nta mere, 25 o kwuru si, "Onye a bùrụ onụ ka Kenan bù! Ohu ndị ohu, ka ọ ga-aburụ ụmụnne ya." 26 Ọ sịkwara, "Ngozị dirị Onyenwe anyị Chineke Shem. Ka Kenan bùrụ ohu Shem. 27 Ka Chineke mee ka ebe obibi Jafet saa mbaraa, ka Jafet biri n'ulọ ikwu Shem, meekwa ka Kenan bùrụ ohu ya." 28 Mgbe uju mmiri ahụ gabigachara, Noa biri ndị narị afo ato na iri afo ise ozo. 29 Ọnụogugu afo Noa niile mgbe ọ nwürü, bù narị afo itoolu na iri afo ise.

10 Ndị a bù akụkọ banyere Shem, Ham na Jafet, umü ndị ikom ato Noa mürü. Ha onwe ha mütara umü nke aka ha, mgbe uju mmiri gafesirị. 2 Umü ndị ikom Jafet bù: Goma, Magog, Madai, Javan, Tubal, Meshek na Tiras. 3 Umü ndị ikom Goma bù: Ashkenaz, Rifat na Togama. 4 Umü ndị ikom Javan bù: Elisha, Tashish, Kitim na Rodanim. 5 (Site n'agburụ ndị a bi n'akụkọ mmiri ka e nwetara mba dì iché iché, n'agburụ ha n'ime obodo ha dì iché iché, ndị ọbụla n'ime ha nwekwara asusị nke ha.) 6 Umü ndị ikom Ham bù: Kush, Ijipt, Put na Kenan. 7 Umü ndị ikom Kush bù: Seba, Havila, Sabta, Raama na Sabteka. Umü ndị ikom Raama bù: Sheba na Dedan. 8 Kush bù nna Nimrod, onye mesiři bùrụ dike n'agha n'uwá. 9 Ọ bù dike n'ichu nta, n'ihi Onyenwe anyị. Ọ bù nke a mere e ji na-ekwu okwu na-asi, "I dì ka Nimrod, dike n'ichu nta, n'ihi Onyenwe anyị." 10 Obodo ndị bù mmalite alaeze ya bù, Babel, Erek, Akad na Kalne, ndị dì n'ala Shaina. 11 Site n'ala ahụ ọ gara Asiria, ebe o wuru obodo Ninive na Rehobot Ia, na Kala, 12 na Resin, nke di n'etiti Ninive na Kala, ya bù obodo ukwu ahụ. 13 Ijipt bù nna ndị Lud, ndị Anam, ndị Lehab, ndị Naftuh, 14 ndị Patrus, ndị Kasluh (onye ndị Filistia sitere na ya) na ndị Kafto. 15 Kenan bù nna Sajdòn, ọkpara ya, na ndị Het, 16 ndị Jebus, ndị Amorait, ndị Gigash, 17 ndị Hiv, ndị Aka, ndị Sini, 18 ndị Avad, ndị Zema na ndị Hamat. Emesia, ndị ikwu Kenan gbasara, 19 oke ala ndị Kenan sitere na Sajdòn rwoo Gera, gbatia rwoo Gaza, ruokwa Sodom, Gomora, Adma na Zeboiim, nke di nso Lasha. 20 Ndị a bù umü ndị ikom Ham, dika ikwu ha na asusị ha si di, n'oke ala ebe ha bi, na obodo ha di iché iché. 21 A mütü Shem umü ndị ikom, onye nwanne nwoke nke tọrọ ya bù Jafet. Ọ bùkwa nna nna ochie umü ndị ikom

niile Eba mütara. 22 Umü ndị ikom Shem bù Elam, Ashua, Apakshad, Lud na Aram. 23 Umü ndị ikom Aram bù, Uz, Hul, Geta na Meshek. 24 Apakshad bù nna Shela, Shela bùrụ nna Eba. 25 Eba mütara umü ndị ikom abuọ: Aha otu n'ime ha bù Peleg, n'ihi na ọ bù n'oge ndị ya ka e kewara ụwa. Aha nwanne ya nwoke bù Joktan. 26 Joktan bù nna Almodad, Shelef, Hazamavet, Jera, 27 Hadoram, Uzal, Dikla, 28 Obal, Abimael, Sheba, 29 Ofia, Havila na Jobab. Ndị a niile bù umü ndị ikom Joktan. 30 Akukụ ala ha bi gbasapụrụ site na Mesha rwoo Sefa n'ala ugwu ugwu nke ọwụwa anyanwụ. 31 Ndị a niile bù umü ndị ikom Shem, dika ikwu ha na asusị ha si di, n'oke ala ebe ha di, na obodo ha di iché iché. 32 Ndị a bù umü ndị ikwu umü Noa ndị ikom dika usoro ọmụmụ ha si di, dika ha si biri na mba dì iché iché. Ọ bù site na ndị a ka mba niile si gbasasị rwoo akukụ niile nke ụwa mgbe uju mmiri ahụ gafechara.

11 N'oge ahụ, ụwa niile nwere naani otu asusị, okwu niile bùkwa otu. 2 Mgbe ndị mmađu gbasara n'akukụ ọwụwa anyanwụ ha chtotara ala dì larị na Shaina biri n'ebé ahụ. 3 Ha gwarịtarा onwe ha okwu si, "Bianu ka anyị kpụ brik, kpoo ọ ha ọku nke ọma." Ya mere, ha kpuru brik kama nkume, jirikwa bitumen kama ụro. 4 Mgbe ahụ, ha kwuru si, "Bianu ka anyị wuore onwe anyị obodo na ụlo elu, nke elu ya garenu n'eluiwge, ka anyị si otu a meere onwe anyị aha, ka anyị ghara ibụ ndị a ga-agbasa n'uwá niile." 5 Onyenwe anyị rịdatara hụ obodo ahụ na ụlo elu ahụ ndị mmađu na-ewu. 6 Onyenwe anyị siri, "Leel! Ọ bùrụ na ha malitere ime ihe di otu a, ugbu a ha bù otu ndị, nwekkwa otu asusị, o nweghi ihe ha zubere ime nke ha na-apụghị ime. 7 Ngwa, ka anyị rịda gaa gbaro asusị ha, ka onye o bùla ghara ighota asusị ibe ya." 8 Onyenwe anyị mere ka ha gbasaa n'elu ụwa niile. Ha kwusikwara iwu obodo ahụ. 9 Ọ bùkwa nke a mere e ji kpoo obodo ahụ Babel n'ihi na ọ bù n'ebé ahụ ka Onyenwe anyị wetara ọgbaghara n'asusị ndị niile bi n'uwá. Ọ bùkwa n'ebé ahụ ka Onyenwe anyị si gbasasị ha n'elu ụwa dum. 10 Nke a bù akụkọ banyere usoro ezinaulị Shem. Mgbe afo abuọ gafechara site n'oge uju mmiri ahụ, n'oge Shem gbara narị afo, ọ mütara Apakshad. 11 Shem dirị ndị, mgbe ọ müşiri Apakshad, narị afo ise ozo, mütakwa umü ndị ikom na umü ndị inyom. 12 Mgbe Apakshad gbara iri afo ato na ise, ọ mütara Shela. 13 Mgbe ọ müşara Shela, ọ dirị ndị narị afo anị na ato ozo, mütä umü ndị ikom na umü ndị inyom. 14 Shela gbara iri afo ato mgbe ọ mürü nwa ya nwoke Eba. 15 Mgbe o ghoro nna Eba, o dirị ndị narị afo anị na ato, mütä umü ndị ikom na umü ndị inyom. 16 Eba gbara iri afo ato na anị mgbe o mürü Peleg. 17 Mgbe o ghoro nna Peleg, o dirị ndị narị afo anị na ato ozo mütä umü ndị ikom na umü ndị inyom. 18 Peleg gbara iri afo ato mgbe o mürü Reu. 19 Emesia, mgbe o ghoro nna Reu, o dirị ndị narị afo abuọ na itoolu ozo mütä umü ndị ikom na umü ndị inyom. 20 Reu gbara iri afo ato na abuọ mgbe o mürü Serug. 21 Emesia, ọ dirị ndị narị afo abuọ na asaa ozo, mgbe ọ müşiri Serug, ọ mütakwara umü ndị ikom na umü ndị inyom. 22 Serug gbara iri afo ato mgbe o mürü Naho. 23 Emesia, mgbe o ghoro nna Naho, ọ dirị ndị nari afo abuọ ozo mütä umü ndị ikom na umü ndị inyom. 24 Naho gbara iri afo abuọ na itoolu mgbe o mürü Tera. 25 Emesia, mgbe o ghoro nna Tera, ọ dirị ndị nari afo na afo iri na itoolu ozo, mütä umü ndị ikom na umü ndị inyom. 26 Mgbe Tera gbara iri afo asaa, ọ ghoro nna Ebram,

Nahö na Haran. **27** Nke a bụ akukọ gbasara usoro ezinaulo Tera. Tera ghorö nna Ebram, Nahö na Haran. Haran ghorö nna Löt. **28** Haran nwunye n'ihi nna ya Tera n'ala ebe a n'o muo ya, nke bụ na Ọq, obodo ndị Kaldia. **29** Ebram na Nahö lụrụ nwunye. Aha nwunye Ebram bụ Serai ma aha nwunye Nahö bụ Milka. Milka bụ nwa Haran, onye bụ nna Milka na Iska. **30** Ma Serai bụ nwanyị aga, o mutaghị nwa obụla. **31** Tera kporo nwa ya Ebram, na nwa nwa ya Löt, onye bụ nwa Haran, na nwunye nwa ya Serai, bụ nwunye Ebram, duru ha hapu Ọq, obodo ndị Kaldia, püo gawa n'ala Kenan. Ma mgbe ha bjarutere n'obodo Haran, ha kwusịrị biri n'ebe ahu. **32** O bụ n'obodo Haran ka Tera n'o nwuq, mgbe o gbara narị afo abụo na ise.

12 Onyenwe anyị gwara Ebram okwu si, "Site n'obodo gi, sikwa na umunna gi na ezinaulo nna gi, gaa n'ala m gageosi gi. **2** "Aga m eme gi mba ukwu, aga m agozi gi, aga m eme ka aha gi dị ukwuu, i ga-abụ ngozi. **3** Aga m agozi ndị na-agozị gi, ma onye obụla kochara gi ka m ga-akochà; a ga-agozikwa agbụru niile no n'uwu site na gi." **4** Ya mere, Ebram hapurụ gaa dìka Onyenwe anyị gwara ya. Löt sokwa ya. Ebram agbaala iri afo asaa na ise mgbe o si na Haran bulie ije. **5** O duru nwunye ya Serai na Löt nwua nwanne ya, chikotakwa akụ niile ha kpakobara, na ndị ohu niile ha nwetara n'ala Haran, chee ihu iga n'ala Kenan. Emesịa ha rutere n'ebe ahu. **6** Ebram jere ije n'ime ala Kenan jeruo n'ebe osisi ukwu More, nke di n'obodo Shekem. Ndị Kenan bi n'ala ahu n'oge ahu. **7** Onyenwe anyị mere ka Ebram hụ ya anya, o siri, "Aga m enye mkpuru gi ala a." Ya mere, Ebram wuru ebe ichu aja n'ebe ahu nye Onyenwe anyị onye gosiri ya onwe ya. **8** Emesịa, Ebram hapurụ ebe ahu chee ihu n'ala ugwu dị n'owụwa anyanwu. Maa ụlo ikwu ya. Obodo Betel dị n'akukụ ọdịda anyanwu, ma obodo Ai dị n'akukụ ọwụwa anyanwu ebe o mara ụlo ikwu ya. N'ebe nsø ahụ Ebram wuru ebe ichu aja, nregor n'ebe ahu kporku aha Onyenwe anyị. **9** Qozo, Ebram si n'ebe ahu püo gaa ije rute Negev. **10** N'oge ahu, oke unwu dara n'ala ahu. N'ihi ya, Ebram hapurụ ala ahu gaa n'ala Ijipt, ebe o biri nwua oge. **11** Ma mgbe ha na-akwado ịbanye ala Ijipt, o gwara Serai nwunye ya si, "Amaara m na i bụ nwanyị mara mma. **12** Mgbe ndị Ijipt ga-ahụ gi, ha ga-asi, 'Onye a bụ nwunye ya.' Mgbe ahụ, ha ga-egbu m ma hapu gi ndị. **13** Gwa ha na i bụ nwanne m nwanyị, ka ha meso m mmeso ọma n'ihi gi. Ha ga-echebekwa m ndị n'ihi gi." **14** Mgbe Ebram rutere Ijipt, ndị Ijipt hụrụ na nwunye ya bụ nwanyị mara mma. **15** Mgbe ndị ozi Fero hụrụ ya, ha toro ya n'ihi Fero. N'ihi nke a, ha kpobataro Serai n'ulzeze Fero. **16** Fero mesoro Ebram mmeso ọma n'ihi nwunye ya. Ebram nwetara igwe atürü, na ehi, na nne inyinya ibu, oke na nwunye, na ndị ohu ndị nwoke na ndị nwanyị, na inyinya kamel. **17** Ma Onyenwe anyị jiri ajoq orịa tie Fero na ndị ezinaulo ya ihe otiti n'ihi Serai nwunye Ebram. **18** Mgbe ahụ, Fero kporo Ebram si ya, "Gini bụ ihe a i mere? Gini mere i gwaghị m na o bụ nwunye gi?" **19** Gini mere i ji si na o bụ nwanne gi nwanyị, si otu a mee m ka m kporo ya ka o bụrụ nwunye m? Ugbu a, lee nwunye gi, kporo ya laa." **20** Fero nyere iwu banyere Ebram na ndị ikom so ya. Ha zilagara ya, ya na nwunye ya, na ihe niile o nwre.

13 Ebram na nwunye, na ihe niile ha nwre hapurụ ala Ijipt, gaa ije bjaruo Negev. Löt sokwa ha. **2** N'oge a, Ebram aghołla ogaranya dị ukwuu, onye nwre akunụba nke

otụtu anu ụlo, na olaçcha, na olaedo. **3** Ha sitere na Negev puo ije site n'otu ebe ruo n'ebe ozu tutu ha erute Betel, n'ebe di n'etiti Betel na Ai, ebe o mara ụlo ikwu ya na mbụ. **4** N'ebe nsø o wukwara ebe ichu aja na mbụ, n'ebe ahụ Ebram kpokuru aha Onyenwe anyị. **5** Ugbu a Löt, onye ya na Ebram so na njem ya, bükwa onye nwre akunụba nke igwe ewu na atürü, na igwe ehi, na otụtu ụlo ikwu. **6** Ma ala ebe ha n'o ezurughi ha mgbe ha nkporo onụ n'ihi na ihe onwunwe ha dị ukwuu ruo na ha enweghi ike ịnokọ onụ. **7** Nke a mere esemokwu ji daputa n'etiti ndị ozuzu anu ụlo Ebram na ndị ozuzu anu ụlo Löt. Ndị Kenan na ndị Periz bikwa n'ala ahụ n'oge ahu. **8** Ya mere Ebram gwara Löt si, "Biko, ka esemokwu ghara idị n'etiti mị na gi, maobụ n'etiti ndị ozuzu anu ụlo m na ndị ozuzu anu ụlo gi, n'ihi na anyị bụ umunne. **9** Lee, o bụ na ala a niile adighị n'ihi gi? Ka anyị kewaa. O bụrụ na i gaa n'akukụ aka ekpe, aga m aga n'akukụ aka nri. Ma o bụrụ na i gaa n'akukụ aka nri gi, aga m aga n'akukụ aka ekpe." **10** Löt lelitere anya hụ na mbaraa ala Jodan bụ ala mmiri na-ezokwasị nke ọma, ala díka ubi a gbara ogige Onyenwe anyị, díka ala ndị Ijipt nke dị na nso nso Zoa. (Ihe a mere tupu Onyenwe anyị ebibie obodo Sodom na Gomora.) **11** Ya mere, Löt hoqoro nye onwe ya mbaraa ala Jodan niile, chee ihu iجا n'akukụ ọwụwa anyanwu. Ya na Ebram kewara. **12** Ebram n'odịru n'ala Kenan, ma Löt gara biri n'etiti obodo ndị ahụ dị na mbaraa ala. O mara ụlo ikwu ya nso nso obodo Sodom. **13** Ma ndị Sodom bu ndị obi tara mmiri, ndị na-emehie nke ukwuu megide Onyenwe anyị. **14** Mgbe Löt siri n'ebe ahụ püo, Onyenwe anyị gwara Ebram okwu si ya, "Site n'ebe ahụ i nọ lelie anya gi, lee anya n'ugwu na ndị, n'owụwa anyanwu na ọdịda anyanwu. **15** Ala ahụ niile i hụrụ ka m ga-enye gi na mkpuru gi ruo mgbe ebigị ebi. **16** Aga m eme ka mkpuru gi baa ụba díka aja dị n'ala. O bụrụ na mmadụ enwe ike iguta ọnụogugu aja dị n'ala, ha ga-enwe ike guta ọnụogugu mkpuru gi. **17** Bilie jegharịa n'ala ahụ niile n'akukụ ya obụla, n'ihi na ana m enye gi ha niile." **18** Ya mere, Ebram bugharị ụlo ikwu ya, gaa biri n'akukụ osisi ukwu Mamre nke di na Hebron. O wuru ebe ichu aja nye Onyenwe anyị n'ebe ahụ.

14 N'oge ahụ kwa, Amrafel, eze Shaïna, na Ariok, eze ndị Elasa, na Kedoloma eze Elam, na Tidal eze Goiim, **2** buru agha megide Bera eze Sodom, na Biasha eze Gomora, na Shínab, eze Adma, na Shemeba eze Zeboiim, na eze obodo Bela (ya bụ Zoa). **3** Ndị eze obodo ndị a: Sodom, Gomora, Adma, Zeboiim na Bela, jikotara ndị agha ha onụ na Ndagwurugwu Sidim (ya bụ, ndagwurugwu osimiri nnu ahụ). **4** Ha fere ofufe n'okpuru ọchichị eze Kedoloma afọ iri na abụo, ma n'afọ nke iri na ato, ha nupuru isi. **5** N'afọ nke iri na anọ, eze Kedoloma na ndị eze ya na ha jikorọ onụ buru agha megide ma merie ndị Refaim bi n'Ashteröt Kenaim na ndị Zuzim bi na Ham na ndị Emim bi Kiriatem na Shave, **6** na ndị Hor n'obodo ugwu Sia, ruo obodo El Paran, nke di n'akukụ ozara. **7** Mgbe ahụ, ha chigharị azu gaa En Mishpat (ya bụ Kadesh). Ha meriri ala niile nke ndị Amalek nakwa ndị Amorait bi na Hazeron Tama. **8** Mgbe ahụ kwa, ndị agha ndị eze obodo Sodom na eze Gomora, na eze Adma, na eze Zeboiim, na eze Bela (ya bụ Zoa) püru doo onwe ha n'usoro ibu agha na Ndagwurugwu Sidim, **9** imegide Kedoloma eze Elam, Tidal eze Goiim, Amrafel eze Shaïna na Ariok eze Elasa. Ya bụ eze ise buru agha megide eze anọ. **10**

Ma Ndagwurugwu Sidim juputara n'olulu apiti. Mgbe ndi agha eze Sodom na Gomora bidoro igba oso. Ufodu n'ime ha dabanyere n'ime olulu ndị a, ma ndị fođorụ gbatpuru oso gbaga n'ugwu. **11** Ma eze anō ndị a banyere n'ime obodo Sodom na Gomora bukoro akụ ha, na ihe oriri ha niile laa. **12** Ha buuru Lot, nwa nwanne Ebram, onye bi na Sodom na ihe niile o nwere, buru ha na-ala ebe ha si bịa. **13** Ma otu onye gbara oso ndị site n'ebé ahụ gara kɔqo Ebram onye Hibrui ihe mere. N'oge a, Ebram bi n'ebé dì nso n'osisi ukwu nke Mamre, onye Amorji, nwanne Eshkol na Anea, ndị ha na Ebram gbara ndị. **14** Mgbe Ebram nrụ na adorọla Lot nwa nwanne ya n'aghá, o kpokotara ndị ikom a zürü azú na-ejere ya ozi, ndị a mruñ n'ulo ya. Onuogugu ha dì nari ndị ikom ato na iri na asato, ha churu ndị agha ahụ oso tutu ha erute Dan. **15** N'abalí, Ebram kere ndị agha ya ibuso ndị ahụ agha. O meriri ha, chüo ha oso, churuo ha Hoba, nke dì n'akukụ ugwu Damaskos. **16** Ebram nwetaghachiri ihe niile ahụ ha dötara n'aghá, dulata nwanne ya Lot, na ihe onwunwe ya niile, tiniere ndị inyom, na ndị ozo niile a dötara n'aghá. **17** Mgbe Ebram si na mmeri ahụ o meriri Kedoloma na eze ndị ozo ahụ na-alcta, eze Sodom bjara zute ya na Ndagwurugwu Shave (nke a na-akpo Ndagwurugwu Eze). **18** Melkizedek, eze Salem, onye nichuaja Chineke nke kachaşı ihe niile elu, weputara achichá na mmanya, **19** o goziri Ebram si ya, “Ngozi dìri Ebram site n'aka Chineke nke kachaşı ihe niile elu, Onye kere eluigwe na ụwa. **20** Ngozi dìkwarra Chineke nke kachaşı ihe niile elu, onye weere ndị iro gi nyefee gi n'aka.” Mgbe ahụ, Ebram nyere ya otu uzq n'ime uzq iri nke ihe niile. **21** Eze Sodom gwara Ebram si, “Nyeghachi ni naanị ndị mmadu, ma debere onwe gi ihe ndị ozo.” **22** Ma Ebram zara eze Sodom si, “Eweliri m aka m elu n'uo iyi nye Onyenwe anyi Chineke nke kachaşı ihe niile elu, Onye kere eluigwe na ụwa, si **23** na agaghị m esị n'aka gi were ihe obụla bụ nke gi, o buladị eriri maqbụ eriri akpukpokwụ. Ka i ghara i si, ‘O bụ m mere ka Ebram baa ṡgaranya.’ **24** Naanị ihe m ga-anara bụ ihe ụmụ okorobia m ndị a riri, ya na oke ruuru Anea, na Eshkol, na Mamre so m gaa. Nye ha oke ruuru ha.”

15 Mgbe nke a gasirị, okwu Onyenwe anyi ruru Ebram site n'ohu, si ya, “Atuła egwu, Ebram Abụ m ota gi, ugwo ɔrụ dì ukwu nke i nwere.” **2** Ma Ebram zara si ya, “Gi, Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi, ginị bụ ihe i ga-enye m ebe o bụ na m amutaghị nwa? Lee, o bụ Elieza, onye Damaskos, ga-eketa akụ m niile.” **3** Ebram gara n'ihi kwuo si, “Ebe o bụ na m amutaghị ụmụ, o bụ ohu no n'ulo m ga-eketa akụ m.” **4** Ma okwu Onyenwe anyi rutere ya, “Nwoke a agaghị eketa ihe i nwere, kama nwa nwoke nke ga-esi n'ahụ gi pütä ga-eketa ihe i nwere.” **5** Mgbe ahụ, Onyenwe anyi kpoputara Ebram n'ezi si ya, “Lelie anya gi elu na mbarra eluigwe, guo kpakpando niile i hụrụ onu, ma i ga-enwe ike igüta ha.” O gwara ya si, “Otu a ka mkpuru gi ga-adị. A gaghi aguta ha onu.” **6** Ebram kweere n'ihe Onyenwe anyi kwuru. N'ihi ne a, a gunyere ya okwukwe a dika ezi omume. **7** Onyenwe anyi gwakwara ya si, “Mụ onwe m bụ Onyenwe anyi, onye si n'ala Ụo nke ndị Kaldia kpoputa gi, inye gi ala a ka o hụrụ ihe nweta gi.” **8** Ma Ebram zara si, “Biko, Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi olee otu m ga-esi mara na m ga-enweta ya?” **9** Onyenwe anyi zara si ya, “Wetara m nwa nne ehi gbara afo ato, na nne ewu gbara afo ato, na ebule gbara afo

ato, na nduru, na nwa kpalakwukwu.” **10** Ebram wetaara ya ihe ndị a niile bowaa ha uzq abu, doo ha n'usoro ka otu akukụ chee akukụ nke ozo ihu. Ma o bowaghị ụmụ nnunụ ndị ahụ. **11** Mgbe anu ufe fekwasiři ozu anu ndị ahụ, Ebram chupuru ha. **12** Mgbe anwụ bidoro ida, Ebram dara n'o ke ụra, oke ujo na oke ochiajiri dawasirị ya. **13** Mgbe ahụ, Onyenwe anyi gwara ya si, “Mata nke ọma na ụmụ ụmụ gi ga-anō dika ndị obia n'ala na-abughi nke ha. A ga-edo ha ọnođi dika ndị ohu, mejoq ha narị afo anō. **14** Ma aga m ata mba ahụ ha na-efe dika ohu ahụ. N'ikpeazu, ha ga-eji ọtụtụ akụ si n'ebé ahụ puta. **15** Ma i ga-anwụ n'udo. A ga-eli gi mgbe i kara ezi nka. **16** Mgbe ogbø anō gasirị, ụmụ ụmụ gi ga-alotakwa n'ala a. N'ihi na mmehie ndị Amorait erubeghi n'uju ya.” **17** Mgbe anwụ dara, mgbe ochiajiri gbachiri ebe niile, ite oku na-akwu anwurụ oku nke nwere ọwa na-enwu oku si n'etiti ibe anu ndị ahụ gafee. **18** N'ubochi ahụ ka Onyenwe anyi na Ebram gbara ndị. O si, “Ndị agburụ gi ka m ga-enye ala ndị a, malite n'iyi ndị Ijipt ruo n'iyi ukwu Yufretis. **19** Ala ndị Ken, na nke ndị Keniz, na nke ndị Kadmon, **20** na ala ndị Het, na nke ndị Periz na nke ndị Refaim, **21** na ala ndị Amorait na nke ndị Kenan na nke ndị Gigash na nke ndị Jebus.”

16 Ma Serai nwunye Ebram, amutaghị nwa. Serai nwere odibo nwanyị onye Ijipt, aha ya bụ Hega. **2** Ya mere o gwara Ebram si, “Lee, ugbu a, Onyenwe anyi egbochiela m imuta ụmụ. Ugbu a, bakwuru nwanyị na-ejere m ozi. Ma eleghị anya, aga m esi na ya wulite ezinaulo m.” Ebram kweere ihe Serai kwuru. **3** Ya mere Serai nwunye Ebram, duuru Hega, odibo nwanyị ya, onye Ijipt, dunye Ebram ka o hụrụ nwunye ya. Ihe a mere na ngwucha afo ihe site na mgbe Ebram bjara biri n'ala Kenan. **4** Ebram na Hega dinara. Hega tütüri ime. Ma mgbe Hega matara na o dirila ime, o malitere ileda nne ya ukwu bụ Serai anya. **5** Mgbe ahụ, Serai gwara Ebram si, “O bụ gi butere ahụ a m n'o n'ime ya. O bụ m were nwaodibo nwanyị m kunye gi n'aka, ma ugbu a o hụrụ na o di ime, aburula m onye o na-eleda anya. Ka Onyenwe anyi kpee ikpe a n'etiti mụ na gi.” **6** Ebram zara Serai si, “Lee, ohu gi nwanyị di gi n'aka. Jiri ya mee ihe obụla dì gi mma n'anya.” N'ihi nke a, Serai mesiri ya ihe ike, nke mere ka o si n'ebé Serai n'o gbatpuru. **7** Ma mmuq ozi Onyenwe anyi hụrụ ya n'akukụ isi iyi mmiri dì n'ozara, n'akukụ uzq Shua, **8** juo ya si, “Hega, ohu nwanyị Serai, olee ebe i si bija, olee ebe ka i na-ejekwa?” Hega zara si, “O bụ site n'ihi nne m ukwu Serai ka m na-agba oso.” **9** Mmuq ozi Onyenwe anyi gwara ya si, “Laghachikwuru nne gi ukwu. Doo onwe gi n'okpuru ya.” **10** Mmuq ozi Onyenwe anyi sikhwa ya, “Aga m amuba ụmụ gi, ka a hapu inwe ike igüta ole ha di.” **11** Mmuq ozi Onyenwe anyi gwakwara ya si, “I dì ime ugbu a, i ga-amụ nwa nwoke. Aha i ga-agụ ya bụ Ishmel n'ihi na Onyenwe anyi anula maka nhiju anya gi. **12** Nwoke dika inyinya ibu a na-azughị azu ka o ga-abu. O ga-emegide onye obula, onye obula ga-emegidekwa ya. O ga-ebi n'ime ibu iro, megide ụmụnnna ya niile.” **13** Hega kpokuru aha Onyenwe anyi, onye gwara ya okwu si, “[i] bụ Chineke m na-ahụ m.” N'ihi na Hega kwuru si, “Ahụla m, ugbu a, onye ahụ na-ahụ m.” **14** O bụ ya mere e ji na-akpo olulu mmiri ahụ, Bja-Lahai-Roị. O ka dì ebe ahụ, n'etiti Kadesh na Bered. **15** Emesia, Hega mtaara Ebram nwa nwoke. Ebram kpqrö nwa nwoke ahụ Hega mtaara

ya Ishmel. **16** Ebram gbara iri afø asatø na isii mgbe Hega mñtaara ya Ishmel.

17 Mgbe Ebram gbara iri afø itoolu na itoolu, Onyenwe anyi gosiri ya onwe ya sì ya, “Abù m Chineke Onye pürü ime ihe niile. Jegharija ije n’ihu m, bñru onye na-enweghi ìta ùta obula. **2** Aga m eme ka ogbugba ndù m dñj n’etiti mñ na gi,mekwa ka i mñbaa nke ukwuu n’onñogugu.” **3** Ebram dara n’ala, kpudo ihu ya n’ala. Chineke gwara ya sì, **4** “Lee, nke a bu ogbugba ndù dñj n’etiti mñ na gi. I ga-abù nna òtutu mba. **5** Aha gi agaghị abukwa Ebram, kama o ga-abù Ebram, n’ihu na emeela m gi nna nke òtutu mba. **6** Aga m eme gi ka i mñbaa nke ukwuu. Aga m eme ka i ghø òtutu mba dñj iche iche, ndì eze ga-esitekwa na gi pñta. **7** Aga m eme ka ogbugba ndù mñ na gi gbara guzosie ike, ka o dñkwara umu umu ndì ga-esote gi n’ogbo niile na-abia. O bu ogbugba ndù na-egosi na m bu Chineke gi, na Chineke umu umu gi niile ga-eso gi. **8** Ala Kenan niile, ebe i no ugbu a dika obja ka m ga-enye gi na umu umu gi ga-esote gi dika ihe nketa ebighi ebi. Aga m abu Chineke ha.” **9** Chineke gwara Ebram okwu sì ya, “Ma n’ebé i nò, i ghaghị irube isi imetu ihe ogbugba ndù m kwuru, gi onwe gi na umu umu gi ndì ga-esote gi, ruo ogbo niile. **10** Nke a bu ogbugba ndù dñj n’etiti mñ na gi na umu umu gi ndì ga-esote gi, ogbugba ndù nke unu naghaghị idebe. A ga-ebi nwoke obula n’etiti unu ugwu. **11** A ga-ebi unu ugwu, bipù elu ahñ nke anñ ahñ unu. Nke a ga-abù ihe ama nke ogbugba ndù dñj n’etiti mñ na unu. **12** N’oge o gbara mkpuru ubochi asatø, unu ga-ebi nwoke obula n’agburu unu ugwu: ndì a mñru n’ulø, maobù ndì ejì ego zùta site n’aka ndì mba ozo, ndì na-esighi na mkpuru nke afø gi. **13** A ga-ebi ha niile ugwu. Ma a mñru ha n’ezinaulo gi ma i ji ego zuta ha site n’aka onye mba ozo. Ogbugba ndù m nke ga-apuña ihe n’anù ahñ gi bu ogbugba ndù ebighi ebi. **14** Nwoke obula a na-ebighi ugwu nke anù ahñ ka a ga-ebipù site n’etiti umunna ya. N’ihu na o mehiela megide ogbugba ndù m.” **15** Chineke gwakwara Ebram sì, “Ma n’ebé Seraí nwunye gi no, i gaghi akpokwa ya Serai ozo, kama aha ya ga-abù Sera. **16** Aga m agozi ya, sitekwa na ya nye gi nwa nwoke. Aga m agozi ya ruo na o ga-abù nne nke òtutu mba. Ndì eze ga-achị òtutu mmadu ga-esite na ya pñta.” **17** Ebram dara kpuo ihu n’ala, chìakwa ochi n’obi ya sì, “O bu onye gbara narị afø ka a ga-amurụ nwa? Sera, onye gbara iri afø itoolu o ga-amu nwa?” **18** Ebram gwara Chineke sì, “A sìkwa na i ga-ekwe mee ka Ishmel bñru onye dñ ndì n’ihu gi.” **19** Ma Chineke zara sì ya, “Ee, kama Sera nwunye gi ga-amutara gi nwa nwoke. I ga-agù ya Aizik. Ogbugba ndù m ga-adikwara ya na agburu ya ruo mgbe ebighi ebi. **20** Ma banyere Ishmel, anùla m ihe i kwuru. Aga m agozi ya mee ya ka o baabù ma dñkwa ukwuu n’onñogugu. O ga-aghø mna ndì eze iri na abuø. Aga m eme ya ka o ghø mba dñ ukwuu. **21** Ma ogbugba ndù m ka m ga-emè ka o guzosie ike n’ebé Aizik nò, onye Sera ga-amutara gi n’oge dñka ugbu a n’afø ozo.” **22** Mgbe o gwasirì Ebram okwu, Chineke si n’ebé o no puo. **23** N’ubochi ahù, Ebram duuru Ishmel nwa ya nwoke, na ndì ikom niile a mñru n’ezinaulo ya, tinyere ndì e ji ego zùta, ndì ikom niile nò n’ezinaulo ya, bie ha ugwu dñka Chineke gwara ya ka o mee. **24** Ebram gbara iri afø itoolu na itoolu mgbe e biri ya ugwu, **25** Ishmel nwa ya gbara afø iri na atø. **26** E biri Ebram na nwa ya bu Ishmel ugwu n’otu ubochi ahù. **27** Ndì

ikom niile nò n’ezinaulo Ebram, ndì a mñru n’ulø ya na ndì e si n’aka ndì mba ozo zùta ka e biri ugwu n’oge Ebram biri ugwu.

18 Onyenwe anyi gosiri Ebram onwe ya n’akukù osisi ukwu di na Mamre, mgbe Ebram nodurù ala n’ihu ulø ikwu ya, n’etiti ehihiie. **20** Lelitere anya ya hñ ndì ikom atø ka ha guzo ebe o nò nso. Mgbe o hñru ha, o sitere n’ihu ulø ikwu ya gbakwuru ha izute ha, kpøø isiala. **3** O sìri, “Onyenwe m, o bñru na m natara amara n’ihu gi, agabigala ohu gi. **4** Biko, ka ekutere unu mmiri ntakirị, ka unu sachaa ükwu unu, zurukwa ike n’okpuru osisi a. **5** Ka m wetara unu nri ntakirị unu ga-eri nke ga-agba unu ume tupu unu agawa n’ihu n’ije unu ugbu a unu bjara na nke ohu unu.” Ha zara sì ya, “O dñ mma. Mee dñka i kwuru.” **6** Ya mere, Ebram mere ngwangwa banyekwuru Sera n’ulø ikwu ya sì ya, “Mee ngwa, maputa ihe òtutu sia atø site na oka a kworø nke oma jiri meta achichà.” **7** Mgbe ahù, Ebram gbagara n’igwe ehi ya, hopüta otu nwa ehi na-akaghị aka nke ahù ya dñ mma, nye ya otu ohu ya onye mere ngwangwa gbuo ya, dozie ya maka oriri. **8** Emesịa, Ebram buuru mmiri ara ehi nke raharụ arahù, na mmiri ara ehi, na anù ahù a kwadoro dozie ha n’ihu ndì obja ahù. O guzokwara nso nso ebe ha nò n’okpuru osisi ahù mgbe ha na-eri nri. **9** Ha jñru ya sì, “Ebee ka Sera nwunye gi n’ime ulø ikwu.” **10** O sìri ya, “N’ezie, mñ onwe m ga-aløghachikwute gi n’oge a n’afø ozo, Sera nwunye gi ga-amutara nwa nwoke.” Sera guzo n’ime ulø ikwu ahù nke dñ n’azù Ebram na-ege ntì n’ihu ha na-ekwu. **11** N’oge a, Ebram na Sera emeela nnoq agadi, gbaakwa isi awo. Sera agafeela oge ìmìta nwa. **12** Ya mere, mgbe Sera nñru ihe Onyenwe anyi kwuru, o chírì ochi sì, “Agadi nwanyi dñka m o si aìaa amutara nwa, ugbu a onyenwe m karala nka?” **13** Onyenwe anyi jñru Ebram ajuju sì, “Gìnì mere Sera ji achì ochi? Gìnì mere o ji kwuo sì, ‘Olee otu agadi nwanyi dñka m ga-esi muo nwa?’ **14** O dñ ihe nyirì Onyenwe anyi imè? Mù onwe m ga-aløghachikwute gi n’oge a kara aka, Sera nwunye gi ga-amutara nwa nwoke.” **15** Ma ujø tñru Sera. N’ihu ya, o gorø ago sì, “Achighị m ochi.” Ma O zara sì, “O bu ezie, Sera, i chírì ochi.” **16** Mgbe ndì ikom atø ahù biliri ibidokwa ije ha, ha chere ihu iga obodo Sòdòm, Ebram dupùkwarwa ha. **17** Mgbe ha na-aga n’uzo, Onyenwe anyi tulere sì, “O kwesíri ka m zochiere Ebram ihe m chírò imè? **18** Ebram aghaghị iþu mba dñ ukwuu dñkwa ike. A ga-agozikwa agburu niile nò n’uwà site na ya. **19** N’ihu na ahopütala m ya, ka o tñzire umu ya na ulø ya ndì ga-esote ya igbaso uzo Onyenwe anyi site n’ime ihe dñ mma na ihe ziri ezi, ka Onyenwe anyi mezuoro Ebram ihe niile o kwere ya na nkwa.” **20** Mgbe ahù, Onyenwe anyi kwuru sì, “Mkpu akwa m na-anù site na Sòdòm na Gomòra dñ ukwuu, otu a kwa, mmechie ha jobigara njo oke. **21** Ugbu a, ana m aga ka m jiri anya m hñ ma ihe ha mere o dñ njo dikà mkpù akwa m na-anù si dñ. Ma o sighi otu ahù dñj, aga m amata.” **22** Mgbe ahù, ndì ikom abuø n’ime ha gawara Sòdòm. Ma Ebram nò na-eguzo n’ihu Onyenwe anyi. **23** Ebram jeruru Onyenwe anyi nso juo ya sì, “Uche gi o bu ikpochapù ndì ezi omume na ndì ajo omume? **24** O bñru na i chøta iri ndì ezi omume ise n’ime obodo ahù, i ga-ekpochapù obodo ahù? I gaghi agbaghara ya n’ihu iri ndì ezi omume ise nò n’ime ya? **25** O bñru ezi ihe na i ga-ala ndì ezi omume na ndì ajo omume n’iyi. N’ihu na i gaghi emeso ndì

ezi omume dika i si mesoo ndị na-emē ajo ihe. O kwasighị ka onye ga-ekpe ụwa nile ikpe, kpee ikpe ziri ezi?" 26 Mgbe ahụ, Onyenwe anyị zara sị ya, "Ọ bụrụ na m achọta iri ndị ezi omume ise n'obodo Sodom, aga m agbaghara obodo ahụ nile n'ihi ha." 27 Ebrahim kwukwara ozo sị, "Ugbu a m nwere ike kwuwaputa okwu n'ihi Onyenwe anyị, mụ onye bụ naanị aja na ntụ. 28 Eleghịanya o bụrụ na e nweta naanị iri ndị ezi omume ano na ise, i ga-emebi obodo ahụ?" Onyenwe anyị zara sị, "Agaghị m ebibi ya ma ọ bụrụ na m achọta iri mmadụ ano na ise n'ime ya." 29 Ozokwa, o siri ya, "Ọ bụrükwanụ na a ga-achọta naanị iri mmadụ ano?" Onyenwe anyị zara sị ya, "N'ihi iri mmadụ ano, agaghị m ebibi ya." 30 Mgbe ahụ o siri, "Biko, ka iwe hapụ iwe Onyenwe anyị ma m kwuo okwu. Eleghịanya, achọta naanị iri mmadụ ato n'ebe ahụ?" Onyenwe anyị zaghachiri sị ya, "Agaghị m emebi ya, ma ọ bụrụ na m achọta iri mmadụ ato n'ime ya." 31 O kwuru sị, "Ebe ọ bụ na m amalitela igwa gi, Onyenwe anyị okwu, biko kwere ka m gaa n'ihi. Ọ bụrụ na a ga-achọta naanị iri mmadụ abụ?" Onyenwe anyị zara sị, "N'ihi mmadụ iri ahụ, agaghị m ebibi ya." 33 Mgbe Onyenwe anyị gwachara Ebrahim okwu, o hapurụ ya gawa ebe ọ na-agà. Ebrahim laghachiri azu n'ulo ya.

19 N'oge anyasi, ndị mmuq ozi abụ ahụ bjaruterere Sodom. Lot no ala n'onu ụzo ama obodo ahụ. Mgbe ọ hụrụ ha, o biliri jekwuru ha, hulata ihu ya n'ala. 2 O siri, "Ndị nwe m, batanụ n'ulọ ohu unu. Unu nwere ike saa ukwụ unu, nöökwa ọnọdu abalị. Chi boq, unu nwere ike ibilikwa bido iga n'ihi n'ije unu." Ha zara sị, "Ee, anyị ga-edina n'ama." 3 Ma Lot rịosiri ha ike. N'ikpeazụ ha sooro ya laa n'ulọ ya. Ọ kwadooro ha ihe oriri, ya bụ achịcha na-ekoghị eko ka o ghre. Ha rikwara ya. 4 Tupu ha abanye ịrahụ ụra, ndị ikom obodo ahụ, ndị ikom Sodom, bjara gbaa ụlo ahụ gburugburu, ma ụmụ okorobia ma ndị agadi, ndị niile si n'akụkụ obodo ahụ. 5 Ha kpọrọ Lot oku sị ya, "Olee ebe ha nọ, bụ ndị ikom ahụ bjara n'ulọ gi n'abalị a? Kpoputara anyị ha ka anyị na ha dinakọ." 6 Lot pukwuru ha n'ezị, mechie ụzo ụlo ya, 7 sị ha, "Bikonus, ndị enyi m, unu emela ihe ojọjọ dì otu a. 8 Leenụ, enwere m ụmụ nke aka m, ụmụ agbogho abụ na-amaghị nwoke. Ka m kpoputara unu ha, ka unu mee ha ihe maşırı unu. Ma hapurnu ndị ikom ndị a, n'ihi na ha bụ ndị batara izere ndị n'ulọ m." 9 Ha zara sị ya, "Pụora anyị n'uzo. Mbịarambịa kai bị! Leenụ mbịarambịa! Ọ chọrọ ibụ onye ikpe. Anyị mee gi ihe, ọ ga-ajorọ gi njo karịa ihe anyị ga-eme ha." Ha nuru Lot aka nughachi ya azu, malite itiwa onụ ụzo ụlo ya. 10 Ma ndị ikom ahụ nọ n'ulọ Lot, setipurụ aka ha dobata ya n'ulọ, ma mechie ụzo ahụ. 11 Ha tiri ndị ikom ndị ahụ nọ n'onu ụzo ihe otiti nke mere ka ha kpuo isi, onye ukwu ha na onye nta ha. N'ihi ya, ha enweghi ike ichota onu ụzo ụlo ahụ. 12 Ndị ikom abuq ahụ gwara Lot sị, "O nwere onye obula ozo i nwere n'ebe a? Ndị ogó nwoke, maqbụ ụmụ gi ndị ikom, maqbụ ụmụ gi ndị inyom, na ọ bụ onye obula bụ nke gi n'obodo a. Site n'ebe a kpopụ ha!" 13 N'ihi na anyị na-agà imebi obodo a, mkpu akwa ruru Onyenwe anyị ntị megide ndị bi n'obodo a adjila ukwuu, nke mere o ji zite anyị ibibi ya." 14 Ya mere, Lot purụ gaa gwa ndị ogó ya nwoke, ndị na-akwado ilụ ụmụ ya ndị inyom,

sị ha, "Osọ, sinu n'obodo a pụo. N'ihi na Onyenwe anyị na-akwado ibibi ya." Ma ndị ogó ya nwoke ndị a chere na ọ na-egwu egwu. 15 N'ütütu, mgbe chi na-abota, ndị mmuq ozi a kwagidere Lot sị ya, "Osọ, kpọrọ nwunye gi na ụmụ gi ndị inyom abụ ndị a site n'ebe a gbaپ, ma ọ bughi ya, a ga-ekpochapụ unu n'ihi ajo omume ndị obodo a." 16 Mgbe Lot ka nọ na-eché ihe ọ ga-eme, ndị ikom ahụ jidere ya n'aka, jideka nwunye ya, na ụmụ ya ndị inyom abụ duru ha pụo n'obodo ahụ, n'ihi na Onyenwe anyị nwere obi ebere n'ebe ha nọ. 17 Mgbe ha si n'ime obodo kpoputara ha, otu onye n'ime ha gwara ha sị, "Gbalaganụ n'ihi ndị unu. Unu elekwala anya n'azụ. Unu akwusıkwala ebe obula na mbara ala. Gbaganụ n'ugwu, n'ihi na ọ bụrụ na unu emeghi otu a, a ga-ekpochapụ unu." 18 Ma Lot siri ha, "Mba, ndị nwe m, bikonu, 19 ohu unu achotala amara n'ihi unu, unu egosila m obi ebere dì ukwuu site n'ichebe ndị m. Ma agaghị m enwe ike gbalaga n'ugwu ka mbibi a ghara ịdakwasị m, m nwụo. 20 Lee obodo dì nso nke m nwere ike igbaga. Ọ bụ obodo dì nta. Kwere ka m gbaga n'ebe ahụ. Obodo nta ka ọ bụ, ọ bughi ya? Aga m echebekwa ndị m na ya." 21 O zara sị ya, "Ọ dì mma, aga m emere gi dika aririọ gi si di. Agaghị m emebi obodo nta ahụ. 22 Ma mee ngwangwa, n'ihi na o nwęgħi ihe obula m ga-eme tutu ruo mgbe i ruru n'ebe ahụ." (Ọ bụ nke a mere e ji akpo aha obodo ahụ Zoa.) 23 Mgbe Lot rutere obodo Zoa, anwu awalitela n'ala ahụ. 24 Mgbe ahụ Onyenwe anyị sitere n'eluiwge zokwasị obodo Sodom na Gomora nkume ọkụ nke Onyenwe anyị mere ka o si n'eluiwge zoo. 25 Otu a ka o si kwatuo obodo ndị ahụ nile dì na mbara ala ahụ nile, na ndị nile bi n'obodo ndị ahụ. O kwatukwara ihe nile na-epu n'ala. 26 Ma mgbe nwunye Lot lere anya n'azụ, otu mgbe ahụ, ọ ghoro ogidi nnu. 27 N'ütütu echị ya, Ebrahim biliri jeruo ebe ahụ o guzoro n'ihi Onyenwe anyị n'ubochị gara aga. 28 Ọ lepuru anya n'ebe obodo Sodom na Gomora dì, na n'ebe mbara ala ndị ahụ nile dì. Ọ hụrụ anwụrụ ọkụ dì ukwuu nke si n'ala ahụ na-alali elu. Anwụrụ ọkụ a dì ka anwụrụ ọkụ si n'ebe a kwanyere ọkụ na-enwusi ike. 29 Ya mere, mgbe Chineke bibiri obodo ndị ahụ dì na mbara ala, o chetara Ebrahim, kpoputara Lot site n'oke mbibi ahụ e bibiri obodo ndị ahụ Lot bi n'ime ha. 30 Emesia, Lot na ụmụ ya ndị inyom abụ hapurụ obodo Zoa, n'ihi na o tịrụ egwu ibi n'ime Zoa. Ọ gara biri n'ime ọgba nkume ya na ụmụ ya ndị inyom abụ. 31 Otu ubochị, ada ya siri nke nta, "Nna anyị emeela agadi, ọ nwękważghị nwoke obula nō n'uwā a, onye ga-eme anyị ụmụ, dika omenaala si dì n'uwā nile. 32 Ka anyị mee ka nna anyị n'uo mmanya, ka anyị na ya dinakọ, ka anyị chebe agbụrụ anyị site na nna anyị." 33 N'abalị ahụ, ha mere ka nna ha n'uo mmanya, nke ada banyere soro nna ya dina. Ha abụ nwere mmekọ. Ma ọ amaghị mgbe ada ya dinara maqbụ mgbe o bilikwara. 34 N'echi ya, ada gwara nwanne ya nke nta, "Mụ na nna anyị dinara n'abalị gara aga. Ka anyị mee ka ọ riękwa mmanya n'abalị taa, kai i gaakwa ka gi na ya dina. Ka anyị mee ka agbụrụ anyị digide site na nna anyị." 35 Ha mere ka nna ha n'uo mmanya n'abalị ahụ, ada ya nke nta banyere ya na nna ya dinaa. Dịka ọ riękwa na mbụ, nna ha amataghị mgbe o dinara ala maqbụ mgbe o bilitera. 36 Ya mere, ụmụ ndị inyom Lot abụ ndị a tịrụ ime site n'aka nna ha. 37 Nke ada mütara nwa nwoke onye ọ gurū Moab. Ọ bụ ya bụ nna nna ndị Moab ruo taa. 38 Nwa ya nke nta mütakwara

nwa nwoke onye o gürü Ben-Ammi. O bụ ya bụ nna nna ndị Amon ruo taa.

20 Ugbu a, Ebrahim sitere n'ebé ahụ bilie gaa na mpaghara Negev biri n'ebé dí n'agbata Kadesh na Shua. O nqor n'obodo Gera nwa oge nta. **2** N'ebé ahụ, Ebrahim kwuru maka Sera, nwunye ya, si "O bụ nwanne m nwanyi." Abimelek, eze Gera, ziri ozi kporo Sera. **3** Ma Chineke biakwutere Abimelek na nró n'anyasị, si ya, "Onye nwurụ anwụ ka i bụ, n'ihi nwanyi nke i kpọro, nwanyi a bụ onye nwere di." **4** Ma Abimelek abjabeğhi Sera nso, ya mere o ji si, "Onyenwe m, i ga-ebibi mba aka ya dí ocha? **5** O bụ na ya onwe ya agwaghị m si, 'o bụ nwanne m nwanyi,' nke nwanyi n'onwe ya, ekwuokwa si, 'Nwanne m nwoke ka o bụ?' E ji m uche dí ocha na aka dí ocha mee ihe niile m mere." **6** Chineke zara ya si, "Amaara m na i ji uche dí ocha mee ihe i mere. O bụ ya mere m ji gbochie gi imehie megide m. O bükwa ya mere m ji gbochie gi jmetu ya aka. **7** Ugbu a, nyeghachi nwoke a nwunye ya. N'ihi na o bụ onye amumा. O ga-ekpere gi ekpere, ka i ghara inwụ. Ma o bụrụ na i dughachighi nwanyi a nye di ya, unu ga-anwụ, gi na ndị gi niile." **8** Ya mere, Abimelek biliri n'isi ụtụtu echị ya, kpọo nzukọ nke ndịsi ozi ya niile, kporo ha ihe mere. Ha tịrụ ujọ nke ukwuu. **9** Emesịa, Abimelek kpobatara Ebrahim si ya, "Gịnị bụ ihe a i mere anyi? Gịnị bụ ihe ejọo m mere i ji butere mụ na alaeze m ihe oke ikpe omumá dí otu a? Ihe a i mere m bụ ihe na-ekwesighị ekwesi." **10** Abimelek jırı Ebrahim si, "O bụ gịnị ka i hụrụ i jiri mee omume dí otu a?" **11** Ebrahim zara ya, "N'ihi na asırị m n'obi m, 'N'ezie, ițu egwu Chineke adighị n'ebé a. Ha ga-egbu m n'ihi nwunye m.' **12** Ezewugakwa nke a, o bụ nwanna m nwanyi, n'ihi na otu nna mürü anyi, ma o bughi otu nne, tupu o bụrụ nwunye m. **13** Mgbe Chineke sitere n'ezinailo nna m zipụ m ije ebe dí anya, agwara m ya si, 'Otù a ka i ga-esi gosi na i hụrụ m n'anya, ebe ọbula anyi gara, kwuo gbasarà m, "Onye a bụ nwanne m.'" **14** Mgbe ahụ, Abimelek dudułtara aturu, na ehi, na ndị ohu ndị ikom, na ndị ohu ndị inyom, nye Ebrahim. O kponeyekwara ya Sera nwunye ya. **15** Abimelek siri, "Lee n'ala m niile, birikwa n'ebé ọbula masiri gi." **16** Mgbe ahụ, o siri Sera, "Ana m enye nwanne gi puku shekel olaočha, ka o bụrụ ihe m ji kwuọ ụgwó mmeso ojoo m mesoro gi. Ejikwa m ya na-egosi na i bụ onye aka ya dí ocha." **17** Mgbe ahụ, Ebrahim kpokuru Chineke n'ekpere. Chineke gworo Abimelek na nwunye ya, na ndị inyom ndị ohu ya niile, ka ha nwee ike ịmụta umu ozø. **18** N'ihi na Onyenwe anyi mechiri akpanwa ndị inyom niile no n'ezinailo Abimelek n'ihi Sera nwunye Ebrahim.

21 Onyenwe anyi jiri amara leta Sera dika o kwuru na o ga-eme. Onyenwe anyi meere Sera ihe o kwere na nkwa. **2** Sera tịrụ ime, mọra Ebrahim nwa nwoke n'oge o merela agadi. O mürü ya n'oge ahụ a kara aka Chineke kwere ya na nkwa. **3** Ebrahim gürü nwantakirị ahụ Sera mürü ya aha, kpọo ya Ajizik. **4** Mgbe Ajizik nqor ụbuchi asato site n'ubochi a mürü ya, Ebrahim biri ya ugwu dika Chineke si nye ya n'iwu. **5** Ebrahim agbaala narị afọ mgbe a mürü Ajizik nwa ya nwoke. **6** N'oge ahụ, Sera kwuru si, "Chineke ewetarala m očhi. Ndị niile nṣṣa akuko a ga-esoro m chia očhi." **7** O kwukwara si, "Onye gaara agwa Ebrahim si ya na Sera ga-azulite ụmụntakirị. Ma otu o dí, amütarala m ya nwa nwoke ugbu a o merela agadi." **8** Nwata ahụ tokwara,

ruo mgbe a kwusiri ya ara. N'ubochi ahụ a kwusiri ya ara, Ebrahim kporo oriri. **9** Ma mgbe Sera hụru na nwa nwoke ahụ Hega onye Ijipt mutaara Ebrahim nō na-akwa emo, **10** o gwara Ebrahim okwu si ya, "Chupụ ohu nwanyị a na nwa ya. N'ihi na nwa nwoke ohu nwanyị agaghị eso nwa m nwoke Ajizik keta oke n'ihe nketa." **11** Okwu a wutere Ebrahim nke ukwuu n'ihi na ihe banyere nwa ya nwoke Ishmel na-emetu ya n'obi. **12** Ma Chineke gwara Ebrahim si, "Ekwela ka obi joq gi njo n'ihi nwantakirị a na ohu gi nwanyị. Gee ntị n'ihe ọbula Sera gwara gi. N'ihi na o bụ site n'Ajizik ka a ga-akpo mkpụru gi aha. **13** Aga m eme ka nwa gi nwoke nke ohu gi mutara ghogho mba di ukwuu, n'ihi na mkpụru afọ gi ka o bụ." **14** Ebrahim biliri n'isi ụtụtu echị ya, kwadoo ihe oriri na mmiri ọriṇu nke dí n'ime karama akpukpo, bune ha Hega. O bukwasiři ha n'ubu Hega, zipụ ya na nwa ya nwoke. Hega si n'ebé ahụ puo wagharja n'ime ozara Bjasheba. **15** Mgbe mmiri dí na karama akpukpo ahụ gwusiri, o nibere nwantakirị ahụ n'okpuru otu osisi ọhịa. **16** Hapụ ya gaa nodu ala n'ebé dítu anya, ihe dika narị nzö ụkwu, n'ihi na o kwuru n'obi ya si, "Achoghị m iħu nwantakirị nwoke a anya mgbe o na-anwụ." Mgbe o nodurụ ebe ahụ, o bidoro ıkwa akwa. **17** Ma Chineke nṣṣa ıkwa akwa nwantakirị nwoke ahụ. Mmụo ozi Chineke sikwa na mbara eluigwe kpoo Hega oku si ya, "Hega, gịnị na-eme gi? Atuła egwu, n'ihi na Chineke anula olu akwa nwantakirị ahụ n'ebé ahụ o dina. **18** Gaa kulite nwantakirị ahụ kasie ya obi, n'ihi na aga m eme ya ka o ghogho mba di ukwuu." **19** Mgbe ahụ, Chineke meghere anya ya, mee ka o bụ olulu mmiri dí n'ebé ahụ. O gara kujuo karama akpukpo ahụ mmiri, ma nye nwantakirị ahụ mmiri ka o n̄u. **20** Chineke nonyere nwantakirị ahụ mgbe o na-eto. O biri n'ozara ahụ ghogho onye na-agba ákụ nke oma. **21** Mgbe o bi n'ozara Paran, nne ya chọtaara ya nwunye site n'ljipt. **22** N'oge a, Abimelek na Fikol onyeisi ndị agha ya, biakwutere Ebrahim si ya, "Chineke nonyere gi n'ihe niile i na-eme. **23** Ugbu a, nṣṣora m iyi n'aha Chineke na i gaghị aghogbu m maobu ghogbuo umu m, maobu umu umu m. Gosi m n'obodo a i bi n'ime ya dika onye ọbịa ụdi obioma m gosiri gi." **24** Ebrahim zara si ya, "O dí mma, aga m anụrụ gi iyi." **25** Mgbe ahụ, Ebrahim kosaara Abimelek ihe banyere olulu mmiri nke ndị na-ejere ya ozi ji anya ike nara ndị na-ejere Ebrahim ozi. **26** Abimelek zara si, "Amaghị m onye mere ihe dí otu a. I gwaghị m na ihe dí otu a mere, anaghị m ya ma o bughi naani taa." **27** Mgbe ahụ, Ebrahim kpuputara aturu, na ehi, nye Abimelek. Ha abụo gbaraa ndị nkwekorita. **28** Mgbe Ebrahim sitere n'igwe aturu ya wepüta nne aturu asaa nupu ha ka ha nopyi iche, **29** Abimelek jırı Ebrahim si ya, "Gịnị ka i ji nne aturu asaa ndị a i hopütara iche eme?" **30** Ebrahim zara si, "Nabata umu aturu asaa ndị a dika ihe akaebe na-egosi na o bụ m gwuru olulu mmiri a." **31** Ya mere, e bidoro ikpọ ebe ahụ Bjasheba, n'ihi na n'ebé ahụ ka mmadu abụo a nō nṣṣitaara onwe ha iyi. **32** Mgbe ha gbachara ndị nkwekorita na Bjasheba, Abimelek na Fikol onyeisi agha ya laghachiri azu n'ala ndị Filistia. **33** Ebrahim kury osisi tamarisk na Bjasheba. Ebe ahụ ka o nọ kpokuo aha Onyenwe anyi, Chineke ebighị ebi. **34** Ebrahim bigidere n'ala ndị Filistia ogologo oge.

22 Mgbe ihe ndị a gasirị, Chineke nwara Ebrahim. O siri ya, "Ebrahim." Ebrahim zara si, "Lekwa m." **2** Chineke siri, "Duru nwa gi nwoke, naanị otu nwa gi nwoke, Ajizik onye

ı hıru n'anya, gaa n'ala Mırja. Jiri ya chıqorö m aja nsure oku n'elu otu n'ime ugwu dı n'ebe m ga-egosi gi." 3 N'isi ıututı echı ya, Ebrahim bilirı kwadoo ınyinya ibu ya. O duuru ndı ikom abıo na-ejere ya ozi, na nwa ya nwoke Ajzik. O gbutere nkı ga-ezurı ya ıchı aja nsure oku, bilie gawa ebe ahı Chineke gwara ya maka ya. 4 N'ıuboçhı nke atı, Ebrahim leperı anya hı ebe ahı n'ebe dı anya. 5 Q gwara ndı na-ejere ya ozi sı, "Nödünı n'ebe a, unu na ınyinya ibu anyı, ka mü na nwokorobia a gaa n'ebe ahı. Anyı feechı ofufe, anyı ga-aloghachikwute unu ozo." 6 Ebrahim boro nwa ya nwoke Ajzik ukwu nkı ahı e ji achı aja nsure oku n'isi, ma ya onwe ya jidere oku na mma. 7 Ajzik gwara nna ya Ebrahim sı, "Nna m." Ebrahim zara, "Ehee, nwa m." Ajzik sırı, "Oku na nkı dı n'ebe a, olee nwa aturı e ji achı aja nsure oku?" 8 Ebrahim zara, "Nwa m, Chineke n'onwe ya ga-eweta nwa aturı e ji achı aja nsure oku." Ha abıo gakwara n'ihı n'ije ha. 9 Mgbe ha ruru ebe ahı Chineke gwara ya maka ya, Ebrahim wuru ebe ıchı aja n'ebe ahı, doo nkı ndı ahı niile n'usoro n'elu ya. O kere nwa ya Ajzik agbı, tıkwası ya n'elu ebe ıchı aja ahı, na n'elu nkı ndı ahı. 10 Mgbe ahı Ebrahim setipuru aka ya, welite mma ka o gbuo nwa ya nwoke. 11 Ma mmıo ozi Onyenwe anyı si n'eluiwge kpıo yo oku sı ya, "Ebrahim! Ebrahim!" Ebrahim zara, "Lekwa m n'ebe a." 12 Q sırı ya, "Emetükwala nwokorobia ahı aka. Emekwala ya ihe obıla. N'ihı na amatala m ugbu a na ı na-atı egwu Chineke, ebe o bu na i kwenyere iji nwa gi nwoke, naanı otu nwa nwoke i nwere chıqorö m aja." 13 Ebrahim leliri anya hı otu ebule nke eriri ıhı jidere na mpi ya. Ebrahim gara jide ebule ahı, were ya chıqı aja nsure oku n'ıonodu nwa ya nwoke. 14 Ya mere, Ebrahim kpıro ebe ahı, "Onyenwe anyı ga-aroputa." Ya mere ruo taa a na-ası, "N'ugwu Onyenwe anyı, a ga-aroputa." 15 Mmıo ozi Onyenwe anyı sitere n'eluiwge kpıo Ebrahim oku nke ubgoro abıo, 16 sı, "Mü onwe m, bu Onyenwe anyı, ji onwe m na-anı iyı na-ekwuputa sı, ebe o bu na i mere ihe dı otu a, na i kwenyere iji nwa gi nwoke, naanı otu nwoke i nwere chıqorö m aja, 17 aga m agozi gi n'ezie, mekwa ka ümum gi mıbaa n'ıonuogugu dıka kpakpando nke mbara eluigwe na dıka aja dı n'ıonu mmıri osimiri. Ümum gi ga-enwetara onwe ha ıonu uzı ama ndı iro ha. 18 Sitekwa na mkpuru gi ka a ga-agozikwa agbıru niile nı'ıwa, n'ihı na i rubere m isi." 19 Emesja, Ebrahim laghachikwuru ndı na-ejere ya ozi. Ha niile laghachikwara Bıasheba. Ebrahim birikwara na Bıasheba. 20 Mgbe ihe ndı a gasırı, e zırı Ebrahim ozi si ya, "Lee, Milka ya onwe ya amıkwaarala nwanne gi nwoke bu Nahı, ümum ndı ikom. 21 Aha ha bu Uz, onye bu ıkpıra, na Buz nwanne ya, Kemuel bu (nna Aram), 22 Kesed, Hazı, Pıldash, Jıdlaf na Betuel." 23 Betuel mürum Ribeka. Milka mütaara Nahı, nwanne Ebrahim ümum ndı ikom asaıtı ndı a. 24 Iko ya nwanyı, onye aha ya bu Reuma, mükwaara ya ümum ndı ikom. Ha bu Teba, Gaham, Tahash na Maaka.

23 Sera dı ndı ruo narı afı na irı afı abıo na asaa. 2 O nwıru na Kırıat Arba (nke bu Hebron), n'ala Kenan. Ebrahim ruru ıuju n'ihı Sera, kwaa akwa nke ukwuunı n'ihı ıonwu ya. 3 Ebrahim sitere n'ebe ozu nwunye ya dı pıo, jekwuru ümum Het gwa ha sı, 4 "Abı m obıa na onye obodo ozo n'etiti unu. Resınu m ala m ji eme ebe olili n'ebe a, ka m nwee ike lie onye m nwıru anwı." 5 Ümum Het zara Ebrahim

sı, 6 "Nna anyı ukwu, gee anyı ntı. Nwa eze dı ukwu ka ı bu n'etiti anyı, lie onye gi nwıru anwı n'ili ahı nke kachası mma n'ime ili anyı nwere. O nwegehi onye obıla n'ime anyı ga-ajı inye gi ala olılı ya maka ili onye gi nwıru anwı." 7 Mgbe ahı, Ebrahim bilirı kpıro isiala n'ihı ndı nwe ala, bu ndı Het, 8 sı ha, "Q búru ıchıchı unu ka m lie onye m nwıru anwı, geenı m ntı ma rıqorı m Efrın nwa Zoha, 9 ka o resı m obga Makipela, nke bu nke ya, nke dı na ngwısi ıhıya ya. Gwa ya ka o resı m ya n'ıonu ahıja o ruru ka o búru ebe olılı m nwere n'etiti unu." 10 Efrın onye Het n'onwe ya so nodı n'ebe ahı n'etiti ndı ya. Q zara Ebrahim n'ihı ndı Het niile bıra n'ıonu uzı ama obodo 11 sı ya, "Mba! Nna m ukwu, gee m ntı. Ana m enye gi ala ahı na obga dı n'ime ya n'ihı ndı a niile bu ndı m. Gaa lie onye gi nwıru anwı n'ime ya." 12 Ozo Ebrahim kpıro isiala nye ndı nwe ala, 13 o sırı Efrın, n'ihı ha niile, "Biko gee m ntı, aga m akwu gi ıonuahıja iji uzı ala ahı. Nara m ya ka m nwee ike lie onye m nwıru anwı n'ime ya." 14 Efrın zara Ebrahim, 15 "Gee m ntı, nna m ukwu, o bu ezie na ala ahı ruru narı shekel ılaçcha anı, ma gını ka nke a bu n'etiti mü na gi? Gaa lie onye gi nwıru anwı n'ime ya." 16 Ebrahim kwenyere n'ego ole Efrın chıqorö ka o kwıo. O ji ihe ıotutı tıpıtara Efrın ego ruru ıonuahıja o kpıro aha n'ihı ndı Het niile, narı shekel ılaçcha anı, dıka ihe ıotutı nke dı n'oge ahı n'etiti ndı na-azı ahıja. 17 Site n'oge ahı, ala ahı Efrın nwere na Makipela, nke dı nso na Mamre, ala ahı na obga dı n'ime ya, na osisi niile dı n'ime ala ahı niile gburugburu, 18 għorq nke Ebrahim dıka ihe nzıta ya n'ihı ümum Het, n'ihı ndı niile ndı bıra n'ıonu uzı e si abata obodo ahı. 19 Emesja, Ebrahim liri Sera nwunye ya n'ime obga ahı dı n'ala dı na Makipela na nso Mamre (nke dı na Hebron) n'ala ndı Kenan. 20 Ya mere, ala ahı na obga dı n'ime ya ka ndı Het resiri Ebrahim ka o búru nke ya, ebe a na-eli ouz.

24 Ugbu a, Ebrahim aghoqla agadi n'ahı ya ma n'ıonuogugu afı ya. Onyenwe anyı agoziela ya n'uzo niile 2 O gwara onyeisi ndı ozi n'ılu ya, onye nke na-elekota ihe niile o nwere sı ya, "Tınyı aka gi n'ıokpuru apata m. 3 Achorı m ka i jırı aha Onyenwe anyı Chineke nke eluigwe na ııwa, ııqora m iyi, na i għagħi achqtara nwa m nwoke nwunye site n'etiti ndı Kenan, ndı m bi n'etiti ha. 4 Kama na i ga-aga n'ala nke m na ümumna m lutura nwa m, bu Ajzik, nwunye n'etiti ümumna m." 5 Ohu ahı jırı ya, "Q búru kwanu na nwaagħoqħo ahı achogħi isoro m lōgħachi n'ebe a, m ga-akporo nwa gi nwoke lōgħachi n'obodo i sı bıa?" 6 Ebrahim sırı ya, "Lezie anya hı na i kpogħachighi nwa m nwoke n'ebe ahı. 7 Onyenwe anyı, Chineke nke eluigwe, bu onye kpoputara m site n'ılu nna m nakwa obodo nke aka m, onye ahı gwara m okwu ma kwem nkwa site n'ınu iyı nye sı, 'Aga m enye ümum ümum gi ala a.' O ga-ezıpı mmıo ozi ya ka o gaa n'ihı gi ka i nwee ike inwetara nwa m nwoke nwunye site n'ebe ahı. 8 Ma o búru na nwanyı ahı achogħi isoro gi lōgħachi, mgbe ahı, i ga-abu onye nwere onwe ya pıo n'iyı a i ııqra. Naanı ha i għagħi eme ka nwa m nwoke lōgħachi n'ebe ahı." 9 Ya mere, ohu ahı tħinġere aka ya n'okpuru apata nna ya ukwu Ebrahim, ııqra iyi banyere okwu ndı a. 10 Emesja, ohu a duuru ınyinya kamel iri n'ime ndı nna ya ukwu nwere pıo. O sitekwarra n'aka nna ya ukwu were ihe qma di iċhe iċhe maka njem a, gawa Aram Naharaim, rute n'obodo Nahı. 11 O mere ka ınyinya kamel ndı ahı makpuru ala n'akķuk olulu mmıri dı n'azu obodo ahı.

Ọ bụ n'oge anyasi, oge ụmụ nwanyị ji apụta iseta mmiri n'ebe ahụ. **12** Mgbe ahụ, o kperē ekpere si, "Onyenwe anyi, Chineke nke nna m ukwu Ebraham, mee ka ihe gaara m nke oma taa. Gosi nna m ukwu Ebraham obi ebere gi. **13** Lee, ana m eguzo n'akukụ isi iyi mmiri a, ụmụ nwanyị ndị obodo a na-abia iseta mmiri. **14** Kwere ka o si otu a dīrị na nwaagbogho nke m ga-asị, "Biko, zie ite gi, ka m ńñịру mmiri." Ọ bụru na onye ahụ asị m, 'Nñị, aga m ekutekwa mmiri nke inyinya kamel gi ga-anị, 'ka onye ahụ búru onye i hopyatara ohu gi Ajzik. N'uzo dī otu a ka m ga-esi mata na i gosila nna m ukwu obi ebere."

15 Tupu o kpechaa ekpere a, lekwa Ribeka ada Betuel, nwa nwoke Milka, onye bụ nwunye Nahö, nwanne Ebraham. Ọ na-apụta bukwasi ite n'ubu ya. **16** Ọ bụ nwaagbogho mara mma nke ukwuu, onye na-amatabeghi nwoke, nke nwoke ọbụla na-edinabeghi. Ọ gara n'olulu mmiri kujuo ite ya si n'ebe ahụ na-arigoputa. **17** Ohu ahụ mere ngwangwa jekwuru ya sị ya, "Biko nyetụ m mmiri si n'ite mmiri gi." **18** Ọ mere ngwangwa budata ite ahụ n'aka ya, hulata ya si ya, "Nñị, onyenwe m." **19** Mgbe o nyechara ya mmiri, o sıri, "Aga m ekutekwa mmiri nye inyinya kamel gi ndị a ruo mgbe ha ńñịjuru afo." **20** Ngwangwa, o wupurụ mmiri dī n'ite ya n'ime ihe anu ulo ji aru mmiri, gbara ọsọ gaa kute mmiri ọzọ na-agbanye n'ime ihe ahụ. O kugidere mmiri tutu ruo mgbe inyinya kamel ndị ahụ ńñijuchara afo. **21** Mgbe ihe ndị a na-emē, ohu ahụ gbara nkịtị na-ele yaanya ičhopụta ma Onyenwe anyi emeela ka ije ya búru ihe gara nke oma. **22** Mgbe inyinya kamel ndị ahụ ńñisịrị mmiri, nwoke ahụ weputara mgbanimi ọlaedo nke ọtụtu ya bu otu beka, na mgbaaka ọlaedo abụo nke ọtụtu ha bụ shekel iri. **23** Ọ juru ya sị, "Nwa onye ka i bụ? Ohere o dī n'ulo nna gi ebe mü na inyinya kamel ndị a ga-anị n'abalị a?" **24** Ọ zara si ya, "Abụ m nwa Betuel, nwa Milka nwunye Nahö." **25** Ọ sịkwa, "Anyị nwere nri anu ulo, nweekwa ebe i ga-edina n'abalị a." **26** Nwoke ahụ hulatara ala kpọ ọsiala nye Onyenwe anyi. **27** Kwuo sị, "Ngoozị dīrị Onyenwe anyi, bụ Chineke nna m ukwu Ebraham, onye na-esitebeghi n'ebe nna m ukwu nō wezuga ebere ya na ikwesi ntukwasị obi ya. Ma banyere mü onwe m, Onyenwe anyi e duola m n'iye a, kpọrọ m rute n'ulo ndị ikwu nna m ukwu." **28** Nwaagbogho ahụ gbalara gaa kpọrọ ndị ezinaulo nne ya ihe ndị a. **29** Ribeka nwere otu nwanne nwoke aha ya bụ Leban. Leban gbara ọsọ gbawuje nwoke ahụ n'isi iyi mmiri ahụ. **30** Mgbe ọ hñru mgbanimi, na mgbaaka ndị ahụ nwanne ya nwanyị yi n'aka ya, ma nukwa ihe Ribeka kwuru banyere ihe nwoke ahụ gwara ya, o jekwuru nwoke ahụ, hụ ya ka ya na inyinya kamel ya guzo n'akukụ olulu mmiri. **31** Ọ sıri ya, "Bia, gi onye Onyenwe anyi góziri. Gini mere i ji guzo n'ebe a. Edozielara m gi ulo ebe i ga-edina na ebe inyinya kamel ndị a ga-anị." **32** Ya mere, nwoke ahụ gara n'ulo, ebe Leban nyere aka butukwaara ya ibu nke inyinya kamel ndị ahụ bu. E wetara nri nye inyinya kamel ndị ahụ, wetara ya mmiri nke ya na ndị ikom so ya ji saa ükwu ha. **33** E doziri ya ihe oriri, ma ọ zara si, "Agaghị m eri ihe ọbụla tutu ruo mgbe m kwuru ihe m ji bịa." Leban sıri, "Ngwa, kwuonu." **34** Ya mere, o sıri, "Abụ m ohu Ebraham. **35** Onyenwe anyi agoziela nna m ukwu, mee ya ka ọ búru ogaranya. O nyela ya igwe aturu, na igwe ehi, na ọlaocha na ọlaedo, na ọtụtu ndị ohu nwoke na nwanyị, na inyinya kamel, na inyinya ibu. **36** Sera nwunye nna m ukwu mñtaara ya otu nwa nwoke mgbe o merela agadi. Ihe niile nna m ukwu nwere ka o nyefere nwa ahụ n'aka. **37** Nna m

ukwu mere ka m ńñịra ya iyi si, 'I gaghi esite n'etiti ụmụ ndị inyom Kenan ndị anyi bi n'ala ha lütara nwa m nwoke nwunye. **38** Kama i ga-aga n'ezinaulo nna m, na ndị ndị ikwu m chötara nwa m nwoke nwunye.' **39** "Mgbe ahụ, ajurụ m nna m ukwu, 'O búrukwanu na nwanyị ahụ ekweghi iso m loghachi?' **40** "O sıri, 'Onyenwe anyi, onye m na-ejegharị n'ihu ya, ga-eziga mmuo ozi ya ka o soro gi gaa ime ka ije gi nwee isi, ka i nwee ike chötara nwa m nwoke nwanyị site n'etiti ndị ikwu m na ezinaulo nna m. **41** I ga-abụ onye nwere onwe gi site n'iyi i ńñịru ma ọ búru na mgbe i gakwuru ndị ikwu m, ha jürü ikponye gi nwanyị ahụ. I ga-abụ onye nwere onwe gi site n'iyi i ńñịru m." **42** "Mgbe m rutere n'isi iyi mmiri taa, ekwuru m sị, 'Onyenwe anyi Chineke nna m ukwu Ebraham, ọ búru na ọ masị gi, biko mee ka ije a m biara búru nke ga-aga nke oma. **43** Lee, ka m na-eguzo n'akukụ isi iyi mmiri a, ka nwaagbogho ahụ bíara ikuru mmiri nke m ga-asị, "Biko kwere ka m si n'ite gi ńñịrụtị ntakirị mmiri," **44** ma ọ búru na ọ sị m, "Nñị, aga m ekutekwa mmiri nye inyinya kamel gi ndị a," ka onye dī otu a búru nwanyị ahụ Onyenwe anyi chötara Ajzik nwa nna m ukwu." **45** "Tupu m kpesia ekpere a n'obi m, lekwa Ribeka ka o bụ ite mmiri ya n'ubu ya na-abia. Ọ gbadara n'isi iyi mmiri ahụ kute mmiri. Asiri m ya, 'Biko nye m mmiri ka m ńñị.' **46** "Ngwangwa, o sitere n'ubu ya budata ite, sị m, "Nñị, aga m ekutekwa mmiri nke inyinya kamel ndị a ga-arị." Ya mere, anịrụ m, o nyekwara inyinya kamel m ndị ahụ mmiri ha ńñịru. **47** "Mgbe ahụ, ajurụ m ya, 'Nwa onye ka i bụ?' O sıri m, 'Abụ m nwa Betuel onye bụ nwa Nahö nke Milka mñtaara ya.' "Mgbe ahụ etinyere m ya mgbanimi ahụ n'imi ya, tinyekwa ọlaaka ahụ n'aka ya abụo. **48** Ehulatara m ala kpọ ọsiala nye Onyenwe anyi. Etoro m Onyenwe anyi, Chineke nke nna m ukwu Ebraham, onye duru m n'ezị uezị inweta nwa nwanne nna m ukwu dika nwunye nwa ya nwoke. **49** Ugbu a, ọ búru na unu ga-egosi nna m ukwu obioma na ikwesi ntukwasị obi gwanu m. Ọ búrukwanu na ọ gaghi esit udu a dīrị, gwanu m ka m mata uezị m ga-agbaso." **50** Leban na Betuel zara si ya, "Ihe niile si n'aka Onyenwe anyi. Anyi enweghi ike igwa gi okwu ojoo maobụ nke oma. **51** Lee Ribeka, kpọrọ ya laa, ka ọ búru nwunye nwa nna gi ukwu, dika Onyenwe anyi kwuru." **52** Mgbe ohu Ebraham ńñịru ihe ha kwuru, ọ dara n'ala kpọ ọsiala nye Onyenwe anyi. **53** Mgbe ahụ kwa, ohu ahụ weputara ihe ičho mma ọlaedo, na ọlaocha dī iche ihe na uwe nye ha Ribeka. Ọ weputakwara onyinye ndị ọzọ dī oke ọnụahịa nye nwanne ya nwoke na nne ya. **54** Emesia, mgbe ihe ndị a gasiri, ya na ndị ikom so ya riri, nñị, dinaakwa n'abalị ahụ. Mgbe ha si n'ura teta, o kwuru sị, "Zilaga m ka m lakwuru nna m ukwu." **55** Ma Leban na nne ya zara si ya, "Ka nwantakirị nwanyị a nonyere anyi ihe dika ubechị iri tupu o soro gi laa." **56** Ma ọ zara ha sị, "Unu egbochila anyi. Ebe ọ bụ na Onyenwe anyi emeela ka ije m búru ihe gara nke oma, zilaga m ka m laghachikwuru nna m ukwu." **57** Ha zara si ya, "Ka anyị kpọ nwantakirị nwanyị ahụ jụo ya ihe bụ uche ya." **58** Ya mere ha kpọrọ Ribeka jụo ya sị, "I ga-eso nwoke a gaa?" Ọ zara si, "E, aga m aga." **59** Ya mere, ha zipurụ nwanne ha nwanyị Ribeka, tinyere nwanyị lekötara ya anya mgbe o dī na nwantakirị, na ohu Ebraham na ndị ikom so ya. **60** Ha goziri Ribeka si ya, "Nwanne anyị nwanyị mü ọmumụ, müruo puku kwürü puku, ka mkpuru afọ gi nwetara onwe ha, ọnụ uezị ama ndị iro ha." **61** Ribeka biliri, ya na ndị inyom na-ejere ya ozi, ha

rigoro n'elu iñyinya kamel ndị ahụ, soro nwoke ahụ. Ya mere, ohu ahụ duuru Ribeka laa. **62** N'oge a, Aizik biara n'ebe mbata obodo Bja-Lahai-Roị n'ihi na o bi na Negev. **63** Aizik pütara iñtughari uche n'ohia n'oge uhuruchi. O lepürü anya hụ otütü iñyinya kamel na-abianụ. **64** Ribeka n'onwe ya lepükwara anya hụ Aizik. O sitere n'elu iñyinya kamel rjdata, **65** juo ohu ahụ si, "Onye bù nwoke a si n'ohia na-abia izute anyi?" Ohu ahụ zara si ya, "O bụ nna m ukwu" N'ihi nke a, Ribeka weere akwa mkpudo ya kpuchie ihu ya. **66** Ohu ahụ kporo Aizik akukọ otu ije ya niile si gaa. **67** Aizik kpobatara Ribeka n'uło ikwu Sera, nne ya. O lürü Ribeka, onye ghoro nwunye ya. Aizik hụ ya n'anya, ma nweta nkasiobi n'ihi ọnwụ nne ya.

25 Ebraham lürü nwunye ọzọ, onye aha ya bụ Ketura. **2**

Ọ muñụr ya Zimran, Jokshan, Medan, Midian, Ishbak na Shua. **3** Jokshan bu nna Sheba na Dedan. Umụ ndị ikom Dedan bu Ashurim, Letushim, na Leumim. **4** Umụ ndị ikom Midian bu Efaa, Efe, Hanok, Abida, na Elada. Ndị a niile bụ umụ Ketura. **5** Ebraham nyere Aizik ihe niile o nwere. **6** Ebraham nyere umụ ndị ikom ndị iko ya nwanyị mütarara onyinye dị iche iche, zipu ha n'ala dị n'ebé ọwụwa anyanwụ, mgbe ọ ka nọ ndụ, ka ha ghara iñq nwa ya nwoke Aizik nso. **7** Ebraham dị ndụ ruo narị afọ na iri afọ asaa na ise. **8** Ebraham kubiri ume ndụ nwụo mgbe o mere nnqo ezigbo agadi, agadi nwoke nke ndụ juru afọ, e mere ka ọ lakwuru ndị ya. **9** Umụ ya, Aizik na Ishmel, liri ya n'ogba Makipela n'akukụ Mamre, n'ala ubi Efron nwa Zoha onye Het, **10** ala ahu Ebraham zürü site n'aka ndị Het. Ebe ahụ ka e liri Ebraham ya na Sera nwunye ya. **11** Mgbe Ebraham nwụrụ, Chineke goziri nwa ya nwoke Aizik onye bi n'oge ahụ na nso nso Bja-Lahai-Roị. **12** Nke a bụ akukọ banyere usoro ezinaulo Ishmel nwa Ebraham onye Hega, nwanyị Ijipt ahụ na-ejere Sera ozi muñụr ya. **13** Ndị a bụ aha umụ ndị ikom Ishmel n'usoro ọmụmụ ha. Nebaiot bụ nwa mbụ ya. Ndị ọzọ bụ Keda, Adbel, Mibsam, **14** Mishma, Duma, Masa, **15** Hadad, Tema, Jetua, Nafish na Kedema. **16** Ndị a bụ umụ Ishmel, ndị a bükwa aha ndịsi ikwu iri na abụo ha, díka ebe obibi ha si dị, na díka ọmụma ụlo ikwu ha si dị. **17** Ishmel biri ndụ ruo narị afọ na iri afọ na asaa. O nwuru, e mere ka ọ lakwuru ndị ya. **18** Umụ umụ ya bi n'ala dị site na Havila ruo Shua nso nso oke ala ndị Ijipt, n'uzo e si aga Asho. Ha na umunna ha ndị ọzọ ebighi n'udo. **19** Nke a bụ akukọ banyere usoro agbụrụ Aizik nwa Ebraham. Ebraham bụ nna Aizik. **20** Aizik gbara iri afọ anqo mgbe ọ lürü Ribeka, nwa Betuel, onye Aram si n'obodo Padan Aram, nwanne Leban, onye Aram. **21** Aizik kpere ekpere riọ Onyenwe anyị ka o nye nwunye ya nwa n'ihi na ọ bụ nwanyị aga. Onyenwe anyị zara ekpere ya. Nwunye ya, Ribeka díjịri ime. **22** Umụ o bu n'afọ bidoro na-alụ ogu n'ime afọ ya. N'ihi nke a, o kwuru si, "Ginj mere ihe dị otu a ji eme m?" Ya mere, ọ gara juta ase n'aka Onyenwe anyị. **23** Onyenwe anyị gwara ya si, "Mba abụo di gi n'afọ, ọzọ mba abụo dị n'ime gi ka a ga-ekewa. Otu ọzọ ga-adị ike karịa nke ọzọ, nke okenye ga-ejere nke nta ozi." **24** Mgbe oge ime ya zuru, umụ abụo dị n'akpanwa ya. **25** Ahụ nwa nke mbụ buru ọzọ pütara na-acha uhie, ahụ ya niile díka uwe aji. N'ihi ya, ha kporo aha ya Isọ. **26** Emesịa, nwanne ya pütara, ma aka ya jidere ikiri ulkwụ Isọ. N'ihi ya, a kporo aha ya Jekob. Aizik gbara iri afọ isii mgbe Ribeka mṣru ha. **27** Ha abụo toro, Isọ ghoro onye ọka n'ichu nta, onye na-epiogharị n'ohia, ebe Jekob bụ nwoke

dị nwayoqo, onye na-an o'etiti ụlo ikwu. **28** Aizik hụ Isọ n'anya n'ihi na uto anu Isọ na-egbute n'ohia na-adị ya mma, ma Ribeka hụ Jekob n'anya. **29** Otu ubochi, Jekob n'o na-esi ofe mgbe Isọ si n'ohia bata. Agụ n'a-agukwa ya nke ukwuu. **30** Isọ riọ Jekob sị, "Nyetur m ụfodụ n'ime nri a na-acha uhie iñue i na-esi ka m rie, n'ihi na agụ n'a-agụ m hie nne." (Ọ bụ ihe a mere e ji na-akpo ya Edom.) **31** Ma Jekob zara ya, "Buru ụzọ resi m ọnqdụ ịbụ ọkpara gi." **32** Isọ siri, "Ginj bù uru ọnqdụ ịbụ ọkpara bara mgbe m na-anwụ n'agụ?" **33** Jekob siri ya, "Buru ụzọ ńuqorị m iyị." Ya mere, ọ ńuqorị ya iyi, si otu a resi Jekob ọnqdụ ọkpara ya. **34** Mgbe ahụ, Jekob nyere Isọ achicha na ofe lentil o siri. O riri, ńuqorwa, biliie ọto puo. Ya mere Isọ ledara ọnqdụ ịbụ ọkpara nna ya anya.

26 N'oge a, umụwara n'ala ahụ. Umụwara a dị iche n'umụwara

mbụ nke dara n'oge Ebraham dị ndụ. Aizik jekwuru Abimelek eze ndị Filistia n'obodo Gera. **2** Onyenwe anyị gosiri Aizik onwe ya, si, "Agakwala Ijipt; biri n'ala ahụ m sị gi biri n'ime ya. **3** N'orọ n'ala a nwa oge nta, aga m anonyere gi ma goziekwa gi, n'ihi na gi na umụ umụ gi ka m ga-enye ala ndị a niile. Aga m emezukwa iyi ahụ m ńuqorị nye Ebraham nna gi. **4** Aga m eme ka umụ umụ gi mubaa, mee ka ha hie nne n'ónuqogugu díka kpakpando dí na mbara eluigwe. Ha ka m ga-enye ala ndị a niile. Aga m esite na mkpuru gi gozie mba niile nke ọwa. **5** Ihe ndị a niile ka m ga-eme n'ihi na Ebraham rubere isi ime ihe m gwara ya, na idebe iwu m na ụkpuru m, na ido aka na ntị m." **6** Ya mere, Aizik nogidere n'obodo Gera. **7** Mgbe ndị obodo ahụ juru ya banyere nwunye ya, o gwara ha si, "O bụ nwanne m nwanyị." O turu ujo i sị ha, "Nwunye m ka ọ bụ," O chere n'obi ya si, "Ndị ikom obodo a nwere ike gbuo m n'ihi Ribeka. N'ihi na Ribeka n'onwe ya mara mma ile anya." **8** Mgbe Aizik n'orọ ebe ahụ ogologo oge, Abimelek eze ndị Filistia, sitere na oghereikuku ya lepụ anya hụ Aizik ka ọ nọ na-egwusa Ribeka nwunye ya egwu. **9** Ya mere, Abimelek kporo Aizik sị, "Nwunye gi ka ọ bụ n'ezie. Ginj mere i ji gwa anyị na ọ bụ nwanne gi nwanyị?" Aizik zara ya, "O bu n'ihi na m chere na-enwere ike igbu m n'ihi ya." **10** Abimelek siri, "Ginj bù ihe a i mere anyị? Otu nwoke n'etiti anyị gaara akporo nwunye gi dinaa ya. I gaara esi otu a wetara anyị ikpe ọmụmụ." **11** Ya mere, Abimelek nyere ndị niile ya iwu, si ha, "Onye obaya metụrụ nwoke a maqbụ nwunye ya aka, aghaghị ime ka ọ nwụo." **12** Aizik kürü mkpuru ubi n'ala ahụ. N'otu afọ ahụ kwa, o si n'ala ahụ webata ihe ubi narị okpukpu karịa nke ọ kürü, n'ihi na Onyenwe anyị goziri ya. **13** Nwoke a bara ụba, ghoro ṣgaranya. Akunụba ya gara n'ihi na-amụba, tutu ruo mgbe ọ ghoro nnqo onye ṣgaranya a ma ama. **14** O nwere otütü igwe anu ụlo, na igwe ehi, na ndị ikom na-ejere ya ozi. N'ihi ihe ndị a, ndị Filistia bidoro inwe anya ukwu megide ya. **15** Ndị Filistia wujuru aja n'olulu mmiri ndị ahụ niile ndị na-ejere nna ya ozi gwuru n'oge nna ya Ebraham dị ndụ. **16** Abimelek kporo Aizik sị ya, "Si n'ala a kwapụ gaa n'ebe ọzọ, n'ihi na jba ụba gi na idị ike gi adịla ukwuu karịa nke anyị." **17** Ya mere Aizik si n'ebe ahụ kwapụ, gaa maa ụlo ikwu ya na Ndagwurugwu Gera, biri n'ebe ahụ. **18** O gwugharıkwara olulu mmiri ndị ahụ e gwuru n'oge nna ya Ebraham, nke ndị Filistia kpojuru aja mgbe Ebraham nwụrụ, kpoq olulu mmiri ndị a otu aha ahụ nna ya kporo ha na mbụ. **19** Ozọ, ndị na-ejere Aizik ozi gwuru olulu mmiri ọhụrụ na ndagwurugwu Gera ahụ, gwute mmiri nke

si n'ala na-asoputa. **20** Ma ndi ozuzu anu ulo obodo Gera sesiri ndi ozuzu anu ulo Ajizik okwu. Ha kwuru si, "Mmiri a bu nke anyi!" Nke a mere Ajizik ji kpoo olulu mmiri ahu Esek, n'ihi ise okwu nke ha sesiri ya. **21** Ha gwuru olulu mmiri ozø, ma ndi ahu bjakwara ozø bido izø ya. N'ihi ya Ajizik kpoo olulu mmiri ahu Sítña. **22** O si n'ebu ahu puo gaa n'ebu ozø gwuo olulu mmiri ozø. Ma o nweghi ndi bijara zoq ya. N'ihi ya o kpoo olulu mmiri ahu Rehobot. O kwuru si, "Ugbu a, Onyenwe anyi enyela anyi ebe sara mbara, ebe ihe ganø gaara anyi nke oma." **23** O sitere n'ebu ahu kwapu gaa Bjasheba. **24** N'abalı ahu, Onyenwe anyi mere ka o hụ ya anya, si ya, "Abu m Chineke nna gi Ebrahim. Atula egwu, n'ihi na anonyere m gi, aga m agozi gi, mubaa onnugugu umu umu gi n'ihi ohu m Ebrahim." **25** Ya mere, o wuru ebe ijchü aja n'ebu ahu kpokuo aha Onyenwe anyi. O makwara ulo ikwu ya n'ebu ahu. Ndị na-ejere ya ozi gwukwara olulu mmiri. **26** Abimelek na Ahuzat, onye ndumodụ ya, na Fikol onyeisi ndi agha ya sitere Gera jekwuru Ajizik. **27** Ajizik juru ha si, "Gini mere unu ji bjakwute m, ebe o bu na unu kpoo m asị, chupukwa m site n'etiti unu?" **28** Ha si, "Anyi hụrụ nke oma na Onyenwe anyi nonyeere gi, ya mere anyi ji si, 'O kwesiri ka iñu iyi dì n'etiti anyi na gi,' ka anyi na gi gbaakwa ndị. **29** Na i gaghị eme anyi ihe ojoo dika anyi na-esighị mee gi ihe ojoo. I lezie anya nke oma, i ga-ahu na anyi meree gi ihe oma mgbe anyi hapurụ gi ka i laa n'udo. Ugbu a, anyi maara na i bu onye Onyenwe anyi goziri agozi." **30** Ajizik meree ha mmemene nri di ukwu; ha riri, riñokwa. **31** N'isi ütütü echị ya, ndị ikom ahu niile riñritaara orwe ha iyi igba ndị. Ajizik zilagara ha, ha hapurụ ya laa n'udo. **32** N'otu ụboshi ahu kwa, ndị ohu Ajizik bjakwutere ya gwa ya banyere olulu mmiri ha na-egwu, si ya, "Anyi achotala mmiri n'olulu ahu anyi na-egwu." **33** O kpoo ya Shiba. O bükwa nke a mere iji akpo obodo ahu Bjasheba ruo taa. **34** Mgbe Iso gbara iri afò anò, o lụrụ Judit nwa Beiri, onye Het. O lükwara Basemat nwa Elon, onye Het. **35** Ha ghoro Ajizik na Ribeka ihe onqdụ obi ilu.

27 Mgbe Ajizik ghoro agadi, n'oge anya ya na-adighị ahuzi uzo nke oma, o kpoo Iso okpara ya, si ya, "Nwa m nwoke." O zara si, "Lee m n'ebu a." **2** Ajizik gwara ya si, "Ugbu a, emeela m agadi, amakwaghị m ubochị onwu m. **3** Ya mere, were ihe ijchü nta gi, uta gi na àkụ gi, gaa n'ohia, gbutere m anu. **4** Siere m nri ụtọ otu ahu o si amasị m, butere m ya ka m rie, ka mu onwe m gozie gi tupu m nwụo." **5** Ma Ribeka nọ na-egede ntị mgbe Ajizik na-agwa nwa ya Iso okwu. Nke mere na mgbe Iso gawara n'ohia ijchü nta, **6** Ribeka gwara Jekob nwa ya okwu si ya, "Lee, anụrụ m ka nna gi na-agwa nwanne gi Iso okwu si ya, **7** Gaa n'ohia gbute anu, siere m nri ụtọ, ka m nođu n'ihu Onyenwe anyi nye gi ngozi ikpeazu tupu m nwụo." **8** Ugbu a, nwa m nwoke, gee ntị nke oma, mee ihe niile m gwara gi. **9** Gaa ugbu a n'igwe anu ulo wetara m umu nwa ewu abuoj di mma ka m jiri ha siere nna gi nri di ụtọ, ụdi ahu na-amasi ya. **10** I ga-eburu ya bujere nna gi ka o rie, ka ya onwe ya gozie gi tupu o nwụo." **11** Ma Jekob gwara Ribeka nne ya okwu si ya, "Nwanne m nwoke Iso bu onye gbarai aji. Ahu nke m na-akwo murumuru. **12** Gini ga-eme ma nna m metu m aka n'ahu? N'ihi ya, aga m abu onye na-aghị ya aghughị, aga m esi otu a wetara onwe m ibu onu kama ngozi." **13** Nne ya gwara ya si, "Nwa m nwoke ka obubu onu gi dakwasị m. Naanị mee ihe m kwuru. Gaa wetara m ha." **14**

Ya mere, o gara weta ha nye nne ya. O ji ha sie nri di ụtọ, ụdi nke na-amasi nna ya. **15** Emesia, Ribeka chiputara uwe Iso okpara ya, ndi di mma, ndi o debere n'ulø ya, nye ya nwa ya nta bu Jekob. **16** O jikwa akpukpoo anu umu ewu nwere aji aji kee Jekob n'aka na n'akụkụ olu ya na-akwo murumuru. **17** O bunyere nwa ya nwoke Jekob nri ahu na-atø ụtọ, na achicha o mere. **18** O jekwuru nna ya si ya, "Nna m." O zara si, "Ahaa, nwa m, onye ka i bu?" **19** Jekob zara nna ya si ya, "Abu m Iso, okpara gi. Emeela m ihe i si m mee. Biko bilie ka i rie anu m gbutere n'ohia, ka gi onwe gi gozize m." **20** Ma Ajizik juru nwa ya nwoke si, "Olee otu i si chọta ya ngwangwa, nwa m?" Jekob zara ya si, "O bu Onyenwe anyi Chineke gi mere ka ihe gaara m nke oma." **21** Mgbe ahu Ajizik gwara Jekob si, "Bia nso ka m metu gi aka nwa m nwoke, ka m mata ma i bu Iso n'ezioku." **22** Jekob jere nna ya Ajizik nso, onye meturụ ya aka kwuo si, "Olu bu olu Jekob ma aka gi bu aka Iso." **23** O choputaghị na o bu Jekob, n'ihi na aka ya di aji aji dika nke Iso. Ya mere, o goziri ya. **24** Ma o jukwara ya ajuuq ozo si ya, "I bu nwa m nwoke Iso n'ezioku?" Jekob zara si ya, "E, abu m ya." **25** Mgbe ahu, Ajizik zara si ya, "Butere m ụfodụ n'ime anu ahu i gbutere ka m rie, nye gi ngozi m." Jekob butere ya bunyere ya. O riri ya. **26** Mgbe ahu, nna ya Ajizik siri ya, "Bia n'ebu a nwa m nwoke, sutu m onu." **27** Ya mere, o jekwuru ya sutu ya onu. Mgbe Ajizik nru isisi uwe ya, o goziri ya, si, "N'ezie, isisi nra m nwoke dika isisi ala ubi nke Onyenwe anyi goziri. **28** Ka Chineke nye gi site n'igirigi nke eluigwe, na mmanụ nke ala, uba nke mkpuru ubi na mmanya ohụrụ. **29** Ka ötütü mba jeere gi ozi, ka ndị mmadụ kpoo isiala nye gi. Bụrụ onye ochichị n'ebu umunna gi no, ka umu nne gi mru kpoo isiala nye gi. Ka ndị niile na-abu gi onu bürü ndị a bürü onu, ka ndị na-agozị gi bürü ndị a goziri agozi." **30** Mgbe Ajizik gozichara Jekob, ka Jekob si n'ihu ya na-apụ, lee Iso ka o si iñchị nta na-alobata. **31** Ya onwe ya sikwara nri na-atø ụtọ butere nna ya. Mgbe ahu, o gwara ya si, "Ka nna m, bilie, rie anu nwa ya si n'ohia gbutue, ka gi onwe gi nye m ngozi gi." **32** Ajizik zara si ya, "I bu onye?" O zara si, "Abu m nwa gi nwoke Iso, okpara gi Iso." **33** Oke ahu oma jijiji mara Ajizik, o si, "Onye kwanu bu onye ahu gara gbute anu butere m ya? Eriri m ya tupu i bata. Agoziri m ya. N'ezie, onye a goziri agozi ka o ga-abu." **34** Mgbe Iso nru okwu ndị a si n'onu nna ya, o jiri oke olu kwaa akwa nke obi ilu gwa nna ya si ya, "Gozie m, mu onwe m, nna m." **35** Ma o zara si ya, "Nwanne gi ejirila uzo aghughị bia nara ngozi gi." **36** Iso kwuru si, "E meziri kpoo ya Jekob, onye aghughị. Lee, o ghogbuola m ugboro abuoj. Nke mbu, o naara m onqdụ ibu okpara m, ugbu a o narakwala m ngozi m." O juru ajuuq si, "O bu na i nweghi ngozi o bula fofdụ nke i ga-agozị m?" **37** Ajizik zara si ya, "Emeela m ya ka o bürü onyeisi n'ebu i no, mee umunna ya niile ndị na-ejere ya ozi. Enyela m ya mkpuru ubi niile na mmanya ohụrụ. Gini ozo ka m nwere ike imere gi, nwa m nwoke?" **38** Iso juru nna ya si, "Nna m, o bu naanị otu ngozi ka i nwere? Gozieka m nna m!" Iso kwara akwa n'oke olu. **39** Nna ya Ajizik zara si ya, "Ebe obibi gi ga-adịpụ adịpụ, site n'ebu akunụba nke a di, site n'ebu igirigi nke eluigwe di. **40** Nriju afò gi ga-abu site na mma agha, i ga-ejekwara nwanne gi ozi. Ma mgbe i mesiri nwere onwe gi, i ga-atopụ abgu ya, site n'olu gi." **41** Iso buru iro n'obi megide Jekob n'ihu ngozi ahu nna ya nyere ya. O kwuru n'ime onwe ya si, "Oge a ga-eru uju n'ihu nna m na-abia nso, n'oge ahu aga m egbu nwanne m Jekob." **42** Mgbe a

gwara Ribeka ihe nwa ya nwoke nke okenye bụ Ịso kwuru, o ziri kpo'o nwa ya nwoke nke nta bụ Jekob si ya, "Lee, Ịso nwanne gị na-akasị onwe ya obi site n'echiche ọ na-eche igbu gi. **43** N'ihi nke a, nwa m nwoke, mee ihe m gwara gi, gbaṇụ ọṣo ngwangwa, gbakwuru nwanne m Leban na Haran, **44** Nodụ n'ebe ahụ ruo mgbe iwe nwanne gi ga-adajụ. **45** Mgbe nwanne gi kwusịri iwe iwe megide gi, mgbe ochefuru ihe i mere ya, aga m ezitere gi ozi ka i lọta. N'ihi gini ka m ga-eji gbaraa aka unu abụo n'otu ụbọchị." **46** Mgbe ahụ Ribeka gara gwa Ajizik si, "Ike idị ndị agwula m n'ihi ndị inyom Het ndị a. Ọ bürü na Jekob esite n'etiti ndị inyom ala a, site n'etiti ndị inyom Het ndị a lụo nwunye, mara na ọnwụ ga-akara m idị ndị mma."

28 Aizik kporo Jekob gozie ya, nye ya iwu sị ya, "Alụla nwunye site n'ala Kenan. **2** Kama bilie gaa Padan Aram n'ulọ nna nne gi, Betuel, lụrụ nwunye site n'umụ ndị inyom Leban. **3** Ka Chineke Onye pürü ime ihe niile, gozie gi, mee ka i mịa mkpuru, mibiaa, ghọq otụtụ mba. **4** Ka Chineke nye gi na umụ umụ gi ngozi ahụ o kwere nkwa inye Ebraham. Ka i nweta ala a, nke i bi n'ime ya ugbu a díka obịa, bù ala ahụ Chineke kwere Ebraham na nkwa inye ya." **5** Mgbe ahụ Ajizik zipürü Jekob n'iye ya, ọ gara Padan Aram, n'ulọ Leban nwa Betuel onye Aram, nwanne Ribeka onye bụ nne Jekob na Ịso. **6** Ịso hụrụ ka Ajizik siri gozie Jekob, ziga ya Padan Aram ka ọ gaa lụo nwunye n'ebe ahụ, nyekwa ya iwu mgbe o na-agozi ya si, "Alụla nwanyị na Kenan," **7** Jekob rubekwara nna ya na nne ya isi gawa Padan Aram. **8** O dokwara Ịso anya na ndị inyom Kenan dị njo n'anya nna ya Ajizik. **9** N'ihi ya, Ịso gakwuru Ishmel lụrụ Mahalat, ada Ishmel, nwa Ebraham, onye bụ nwanyị Nebaiot, tinyekwara ndị nwunye o lụrụ na mbụ. **10** Jekob hapürü Biasheba gawa Haran. **11** Mgbe chi na-eji, ọ kwusịri ebe ọ ga-anụ zuo ike abalị. Mgbe ọ chọrọ idina ala, o weere otu n'ime nkume ndị dị n'ebe ahụ hinye n'isi ya, dinara ala irahụ ụra. **12** N'abalị ahụ, ọ rorɔ nrọ, hụ mbube e ji arị elu. E mere ka o guzo site n'ụwa ruo n'eluiwge. Ọ hukwara ndị mmuq ozi Chineke ka ha si na ya na-arigo na-aridakwa. **13** N'elu ya, o hụrụ Onyenwe anyị ka o guzo, nukwa ka ọ na-agwa ya okwu si, "Mụ onwe m bụ Onyenwe anyị, Chineke nna gi Ebraham, na Chineke Ajizik. Aga m enye gi na umụ umụ gi ala ahụ nke i dina n'elu ya. **14** Umụ gi ga-adị ukwuu, dì ka aja dị n'ala. Ha ga-ejupụta ala a, site n'owụwa anyanwụ ruo n'odịda anyanwụ, sitekwa n'ugwu ruo na ndịda. A gasitesekwa na gi na mkpuru gi, gozie mba niile nke ụwa a. **15** Anonyeere m gi. Aga m echebe gi ebe obụla i na-aga. Aga m akpoghachite gi n'ala a. Agaghị m ahaṇụ gi tutu ruo mgbe m mezuoro gi ihe niile m kwere gi na nkwa." **16** Jekob tetara n'ura si, "N'ezie Onyenwe anyị nọ n'ebe a. Ma amaghị m ya." **17** O turu egwu si, "Lee ka ebe a si di oke egwu, o nweghi ihe ebe a bu karịa ulọ Chineke, n'ezie o bụ onụ ụzo ama eluiwge." **18** N'isi utụtu echị ya, Jekob weere nkume ahụ o hinyere n'isi ya guzo ya díka ogidi, wusa mmanụ n'elu ya. **19** Ọ kporo ebe ahụ Betel, o bụ ezie na Luz bụ aha obodo ahụ na mbụ. **20** Mgbe ahụ, Jekob kwere nkwa si, "O bürü na Chineke ganonyere m, chebe m n'ije m na-eje, ọ bürü na ọ ga-enye m ihe oriri m ga-eri na uwe m ga-eyi, **21** m loghachi n'ulọ nna m n'udo, mgbe ahụ, Onyenwe anyị ga-abụ Chineke m. **22** Nkume a m doziri elu díka ogidi ga-abụ ulọ Chineke. Aga m eke ihe niile i nyere m ụzo iri, nyeghachi gi otu ụzo."

29 Jekob gara n'ihu n'iye ya rute n'ala dị n'owụwa anyanwụ. **2** N'Ebe Nso a, o hụrụ otu olulu mmiri, hukwa ụzo igwe atụrụ ato ndị nọ n'akụkụ olulu mmiri n'ihi na ndị na-elekota ha na-enye ha mmiri site n'olulu mmiri ahụ. Nkume e ji mechie ọnụ olulu mmiri ahụ buru ibu. **3** N'ihi na mgbe igwe atụrụ niile bijazukötara n'olulu mmiri ahụ, ndị ọzụz atụrụ na-emeghepụ nkume ahụ nye ha mmiri. Emesịa, ha na-ejikwa nkume ahụ mechie ọnụ olulu mmiri ahụ. **4** Jekob jekwuru ndị na-elekota atụrụ ahụ jụọ ha si, "Umunnà m, ebee ka unu si?" Ha zara si ya, "Anyị si Haran." **5** O jụrụ ha si, "Unu maara Leban, nwa Nahǫ?" Ha zara si, "Anyị ma ya." **6** Ọzq Jekob jụrụ ha si, "Ahụ o díkwa ya mma?" Ha zara si ya, "E, ahụ dị ya. Lee nwa ya nwanyị Rechel ka ọ chí atụrụ ya na-abia." **7** Jekob kwuru si, "Lee, anyanwụ ka na-acha. O rubeghi oge e ji achibata igwe ụmụ anụ ulọ. Nyenụ ha mmiri ka ha nịo, ka ha laghachi gaa taa ahijịa." **8** Ha zara si ya, "Anyị agaghi enye ha mmiri tutu ruo mgbe igwe atụrụ niile bijakötara, mgbe e wepürü nkume e ji mechie ọnụ olulu mmiri, mgbe ahụ ka anyị ga-enye ha mmiri." **9** Mgbe Jekob na ndị ọzụz atụrụ ndị a kpu okwu n'onụ, Rechel chíjiri atụrụ nna ya bijakwute ha, n'ihi na onye ọzụz atụrụ nwanyị ka o bụ. **10** Mgbe Jekob hụrụ Rechel nwa Leban nwanne nne ya, hukwa igwe atụrụ Leban, ọ meghepürü nkume ahụ e ji mechie ọnụ olulu mmiri ahụ nye igwe atụrụ Leban, nwanne nne ya mmiri ka ha nịo. **11** Emesịa, Jekob suturu Rechel ọnụ, kwaawaka n'oke olu. **12** Jekob kowaara Rechel na ọ bụ onye ikwu nna ya, bùrükwa nwa Ribeka. N'ihi ya Rechel ji ọṣo gbalaa n'ulọ ha kqoro nna ya. **13** Mgbe Leban nịrụ maka Jekob nwa nwanne ya nwanyị, o mere ngwangwa puo izute ya. Ọ makurụ ya, sutu ya ọnụ, kporo ya laa n'ulọ. N'ebe ahụ, Jekob kqoro ya ihe ndị a niile. **14** Leban siri ya, "N'ezie, i bụ ọkpukpụ m na anụ ahụ m." Ọ nonyeere ya otu ọnwa. **15** Leban siri Jekob, "O bụ n'ihi na i bụ onye ikwu m ka i na-agbara m odibo n'efu? Gwa m ego ole m ga-akwụ gi n'ihi orụ i na-arụrụ m?" **16** Leban mịrụ ụmụ ndị inyom abụo. Aha nke okenye bụ Lịa. Aha nke nta bụ Rechel. **17** Ima mma Lia dị ya n'anya, ma Rechel mma n'ahụ, maakwa mma ile anya. **18** O bụ Rechel ka Jekob hụrụ n'anya. N'ihi ya Jekob gwara Leban si, "Aga m arụrụ gi ọrụ afọ asaa ma ọ bürü na i ga-ekwe ka m lụo Rechel." **19** Leban zara Jekob si ya, "O dị mma na i lụrụ Rechel karịa na onye ọzo ga-alụ ya. Soro m nödụ n'ebe a." **20** Ya mere Jekob gbara odibo afọ asaa maka Rechel. Ma afọ asaa ndị a díka abalị ole na ole n'anya Jekob n'ihi ihụnanya o nwere n'ebe Rechel nọ. **21** Jekob gwara Leban, okwu si ya, "Kponye m nwunye m n'ihi n'ubochị m ezuola. Achọrọ m jbakwuru ya." **22** Leban kpokötara ndị niile bi n'ebe ahụ mere ha n'oke oriri. **23** N'anyasi ubochị ahụ, Leban kpotoro nwa ya nwanyị bụ Lịa kpobara Jekob, o bakwuu ya. **24** Leban nyekwara Lịa odibo ya, Zilpa, ka ọ bürü odibo nwanyị ya. **25** Mgbe chi borọ, Jekob hụrụ na ọ bụ Lịa ka Leban kponyere ya. Jekob siri Leban, "Gịnjị bụ ihe a i mere m? Ọ bughi n'ihi Rechel ka m ji gbaara gi odibo? Gịnjị mere i ji ghogbuo m?" **26** Leban zara si ya, "Ọ bughi omenaala anyị ibu ụzo kee nwantakịri nwanyị nke nta di tupu nke ada. **27** Otu ọ dị, chere ka mmemmee izu ụka nke onye nke a gafee. Mgbe ahụ, aga m akponyekwa gi onye nke ọzo a maka odibo i ga-agbara m afọ asaa ọzo." **28** Jekob mere ka o si kwuo. O debezuru mmemmee otu izu ụka onye nke a, Leban kponyere ya nwa ya Rechel ka ọ bürü nwunye ya. **29** Leban nyere nwa ya nwanyị, Rechel, odibo ya nwanyị

bü Bilha, ka o bürü odibo ya. **30** Jekob bakwukwara Rechel. O hürü Rechel n'anya nke ukwuu karia Lia. O gbakwaara Leban odibo afö asaa ozo. **31** Mgbe Onyenwe anyi hürü na Lia bu nwanyi a kpörö asị, o meghere akpanwa ya, ma Rechel bu nwanyi aga. **32** Lia türü ime mugo nwa nwoke, kpörö ya Ruben. N'ihi na o kwuru sị, "O bụ n'ihi na Onyenwe anyi ahula nsogbu m, ubgu a di m ga-ahụ m n'anya." **33** O türü ime ozo mugo nwa nwoke. O kwuru sị, "Onyenwe anyi anula na m bu nwanyi a kpörö asị, o bụ ya mere o jie nye m nwa nwoke ozo." Ya mere o kpörö aha ya Simion. **34** Lia türü ime ozo, mgbe o mürü nwa nwoke, o kwuru sị, "N'ezie, ubgu a ka di m ga-arapara m'n'ahụ, n'ihi na amuçrala m ya ụmụ ndị ikom ato." Ya mere o kpörö aha ya Livayi. **35** O türü ime ozo mugo nwa nwoke. O kwuru sị, "Ugbu a aga m eto Onyenwe anyi." Ya mere, o kpörö aha ya Juda. Lia müsiri nwa a kwusi ịmu ụmụ.

30 Rechel hürü na ya amughi nwa ọbula nye Jekob, o kworo ekworo megide nwanne ya nwanyi. Ya mere, o sịri Jekob, "Nye m ụmụ. O bürü na i meghị otu, aga m anwụ." **2** Jekob were iwe megide Rechel, sị ya, "Abụ m Chineke onye gbochiri gi mkpuru nke afo?" **3** Mgbe ahụ Rechel gwara Jekob sị ya, "Lee odibo m nwanyi Bilha, bakwuru ya ka o mugo nwa n'ikpere m abuo, ka m ṡonwe site na ya burükwa onye mütara ụmụ." **4** Rechel nyere Jekob Bilha, odibo nwanyi ya, Jekob bakwuu ya. **5** Bilha türü ime mugo Jekob nwa nwoke. **6** Nke a mere ka Rechel kwuru sị, "Chineke ekpepütala m. O nula aririo m nye m nwa nwoke." N'ihi nke a, Rechel gürü nwa ahụ Dan. **7** Bilha, odibo nwanyi Rechel, türü ime ozo mütara Jekob nwa nwoke nke abuo. **8** Rechel kwuru sị, "Mgba dị ukwuu ka mụ na nwannie m nwanyi gbara, m merie." O kpörö ya Naftali. **9** Lia hürü na ya akwuṣila ịmu nwa, o kpörö Zilpa, odibo ya nwanyi kponye Jekob ka o bürü nwunye ya. **10** Zilpa, odibo nwanyi Lia, mütara Jekob nwa nwoke. **11** Mgbe nke a mere, Lia kwuru sị, "Nke a bụ ihuoṇma." O kpörö nwa ahụ Gad. **12** Zilpa, odibo nwanyi Lia mütara Jekob nwa nwoke nke abuo. **13** Mgbe ahụ Lia kwuru sị, "Ọnụ ejula m obi, n'ihi na ụmụ nwanyi ibe m ga-akpō m onye ihe na-agara nke oma." Lia kpörö nwantakirị nwoke ahụ Asha. **14** Otu ubeochi, n'oge a na-aghọ ọka wiiti, Ruben nwa Lia, gara n'ohịa hui ahijhia a na-akpō mandrekı. O kütaraa nne ya ụfodụ n'ime ahijhia a. Mgbe Rechel hürü ahijhia a, o riopor Lia sị ya, "Biko nyet ụ m ụfodụ n'ime mandrekı ndị a nwa gi nwoke kütara." **15** Ma Lia zara sị ya, "O zubeere gi na i napurụ m di mi? I chökwarra inapụ m mandrekı ndị a nwa m nwoke wetaara m?" Rechel zara Lia sị, "O dị mma, ka gi na ya dinaa n'abalị a ka o bürü ihe mgbanwo maka mandrekı nwa gi nwoke." **16** Ya mere, mgbe Jekob si n'ohịa na-alobata n'uhuruchi ubeochi ahụ, Lia purụ izute ya, si ya, "I ga-abakwute m n'ihi na m ejirila m ahijhia mandrekı nwa m nwoke m zụta gi." Ha dinara n'abalị ahụ. **17** Chineke nüru olu Lia, o türü ime mütara Jekob nwa nwoke nke ise. **18** Lia sịri, "Chineke akwuṣla m ugwo maka odibo m nwanyi m nyere di m." Ya mere o kpörö aha ya Isaka. **19** Lia tukwaara ime ozo mütara Jekob nwa nwoke nke isii. **20** Ugbu a Lia kwuru sị, "Chineke enyela m ezi onyinye dị oke ọnụ. Ugbu a, di m ga-eji nkwanье ugwu leta m n'ihi na amuçrala m ya ụmụ ndị ikom isii." O kpörö aha ya Zebulon. **21** Emesja, Lia mürü nwa nwanyi, kpörö ya Daïna. **22** Chineke chetara Rechel. O nüru

olu ya, meghee akpanwa ya. **23** N'ihi ya, Rechel tūrụ imē mūta nwa nwoke. O sịri, "Chineke ewepula nkocha dijri m." **24** Rechel kporo aha ya Josef, di ka o sịri, "Ka Onyenwe anyi nyekwa m nwa nwoke ozo." **25** Mgbe Rechel müsiri Josef, Jekob jekwuru Leban sị ya, "Zilaga m ka m laghachi n'ebe m na ala nke m. **26** Kponeye m ndị nwunye m, ndị m ji n'ihi ha gbara gi odibo, ha na ụmụ m, ka m lakwaa. I maara otu m siri gbara gi odibo. Kponeye m ha ka m duru ha laghachi ebe m si bia." **27** Leban sịri Jekob, "O bürü na m achotala amara n'ihi gi biko nodu, n'ihi na esị m n'igba afa choputa na Onyenwe anyi agoziela m n'ihi gi." **28** Leban sịri, "Kwuo ego ole i chropo ka m kwuo gi, aga m akwu ya." **29** Jekob zara sị Leban, "Gi onwe gi maara otu m si gbara gi odibo na ihe mere igwe anu ụlo gi ndị m lekötara. **30** N'ihi na ole na ole ka i nwere mgbe m bijara, ma ubgu a, ha abaala ube nke ukwuu. Onyenwe anyi esitelat n'ukwu m gozie gi. Ugbu a, kedụ mgbe m ga-arükwanu ọrụ nke mụ onwe m maka ezinaulo m?" **31** Leban jụrụ Jekob sị, "Kedụ ihe m ga-enye gi?" Jekob gwara ya sị, "Enyela m ihe ọbula, kama o nwere otu ihe m chropo ka i mee. O bürü na i mee ya, aga m alaghachi ilekötara igwe anu ụlo gi. **32** Kwere ka m jegharịa n'etiti igwe anu ụlo gi, ka m hoputa site n'etiti igwe atürü gi ndị niile türü agwa agwa, na ụmụ atürü niile dị oji, na ewu niile türü agwa agwa. Atürü na ewu ndị a niile m ga-ahoputa ga-abu ugwo ọrụ m. **33** Ezi omume m ga-azara n'odinihu, mgbe ọbula i bijara nyochaa ugwo ọrụ i kwuru m. Ewu ọbula na-atughị agwa agwa, maobụ atürü ọbula na-ejighị oji i chroputa n'etiti igwe ewu na atürü nke m ka a ga-agu dị ka ihe e zuru n'oḥi." **34** Leban zara sị ya, "O dị mma. Ya dịrị díka i kwuru." **35** N'otu ubeochi ahụ, o hoputachara mkpi niile türü agwa maobụ ntupọ na nne ewu niile ndị nwere türü agwa maobụ ntupọ na nke ọbula nwere aji ocha n'ahụ ya. O hoputakwara atürü oji niile, nyefee ha n'aka ụmụ ya ka ha lekötara ha. **36** Leban jere ije abalị ato nke kewapụrụ ha site n'ebé Jekob nō. Ma Jekob nogidere na-elekötara igwe anu ụlo Leban ndị ozo. **37** Mgbe ahụ Jekob gara gbute ngalaba osisi popla, na osisi alumond, na osisi plenu, kpechapan ahụ agbugbo osisi ndị a, si otu a mee ka ime ime ngalaba osisi ndị a di ocha puta ihe. **38** O togboró osisi ndị a o kpechapanara n'ebé ewu na atürü ndị a na-anị mmiri, ka ha cherita ihụ ebe igwe anu ụlo ndị a nō mgbe ọbula ha na-anị mmiri. Nke a mere mgbe igwe anu ụlo ndị a na-enwe ekpomokụ nke igba ibe ha, n'oge ha bijara iñu mmiri, **39** o bụ n'ihi ngalaba osisi ndị a ka ha na-anị na-agba onwe ha. Mgbe anu ụlo ndị a mürü ụmụ, ahụ ụmụ ha na-atụ agwa agwa maobụ nwe ntupọ. **40** Jekob na-edo ụmụ igwe ewu na atürü ndị a n'otu akukụ, ma o na-eme ka anu ụlo ndị ozo chee ihu ha n'anu ụlo Leban ndị türü agwa agwa, maobụ na-eji oji. N'uzo dị otu a, o kewapütaraa onwe ya anu ụlo nke ya. O tineyekotaghị ha n'anu ụlo Leban. **41** Mgbe ọbula nne anu ụlo ndị ahụ siri ike nō n'onodụ itürü ime, Jekob na-edobe ngalaba osisi ndị ahụ n'akukụ ebe ha na-anị mmiri n'ihi ha, ka ha nōrọ n'ebé ahụ gbaa onwe ha. **42** Ma o bürü na anu ụlo ndị ahụ adighị ike, Jekob anaghị edebe osisi ndị a n'ihi ha. Ya mere, igwe ewu na atürü ndị na-esighị ike gaara Leban. Ma ndị siri ike gaara Jekob. **43** Site n'uzo dị otu a, Jekob ghoro onye nwere akụ hie nne. O nwekwara oṭutu igwe anu ụlo na oṭutu ndị na-ejere ya ozi nwoke na nwanyi, na oṭutu iñyinya kamel, na oṭutu iñyinya ibu ndị ozo.

31 Jekob nüru na ümü ndi ikom Leban na-ası, "Jekob ewerechaala ihe niile nna anyi nwere. O sitere n'ihe nna anyi nwere kpata akunuba ya niile." 2 Jekob hukwara na omume Leban n'ebé o no adighikwa otu o dí na mbú. 3 Mgbe ahú, Onyenwe anyi sırı Jekob, "Laghachi n'ala nna gi ha, lakkuru ümünna gi, aga m anonyere gi." 4 Ya mere, Jekob ziri Rechel na Lja ozi ka biakwutre ya n'ohja ebe o no na-elekota igwe anu ulo ya. 5 O sırı ha, "Ahula m na omume nna unu n'ebé m no adighikwa otu o dí na mbú. Ma Chineke nna m ha nonyeere m. 6 Unu maara na ejí m ike m niile rúrora nna unu orú. 7 Ma nna unu ghogburu m, gbanwee ugwo orú m ugboro iri. Otu o dí, Chineke ekweghi ka nna unu meruó m ahú. 8 O buru na o sı, 'Ndí turú agwa agwa ga-abu ugwo orú gi,' mgbe ahú, igwe anu ulo niile na-amu ümum na-abu ndi turú agwa. Ma o buru na o sı, 'Ndí niile nwere ntúpo ga-abu ugwo orú gi,' mgbe ahú, igwe anu ulo niile na-amu ümum na-enwe ntúpo ocha n'ahú ha. 9 Chineke napuru nna unu anu ulo ya ma nye m ha. 10 'N'oge ümum anu ulo ji atu ime, eweliri m anya hú na nró na ümum mkpi niile na-agba igwe nne ewu bù ümum mkpi ndi turú agwa agwa, ndi nwere akara maqbú ndi nwere ntúpo ocha. N'ihi na ahula m ihe niile Leban na-emé gi. 13 Mü onwe m bù Chineke nke Betel, ebe i wükwasirí mmanan n'ogidi nkume ahú, ebe i kwekwara m nkwa. Ugbu a, kulie, hapu obodo a, laghachi n'ala o no muq gi." 14 Rechel na Lja zara sı ya, "Anyi ka nwere oke n'ihe nketa n'ulø nna anyi? 15 O bughi díka ndi obia ka o gunyeziri anyi? N'ihi na o reela anyi, ripiakwa ugwo isi anyi. 16 N'ezie, aklu ndi ahú Chineke napuru nna anyi bù nke anyi na nke ümum anyi. Ya mere, mee ihe obula Chineke sı gi mee." 17 Jekob biliri, kukwasí ümum ya na ndi nwunye ya n'elu inyinya kamel, 18 duru igwe anu ulo ya niile, na ihe o kpatara na Padan Aram, lakkuru nna ya Ajizik n'ala Kenan. 19 Ka Leban gara ikpachapú aji ümum aturu ya, Rechel zuuru arusi ezinaulø nna ya. 20 Jekob ghokwara Leban onye Aram aghugho n'ihi na o gwaghi ya na o na-agbabú oso. 21 Ya mere, o buru ihe niile o nwere gbatú oso, gbathee iyi ukwu Yufretis, chee ihu n'ala ugwu ugwu Gilead. 22 Abalı ato agafeelari tupu a gwa Leban na Jekob agbalaala. 23 O duuru ndi ikwu ya chüç Jekob oso abalı asaa tupu o chükwute ya n'ala ugwu ugwu Gilead. 24 Ma Chineke biakwutere Leban onye Aram na nró n'abali sı ya, "Kpacchapú anya gi, hú na o nweghi ihe i gwara Jekob, maqbú okwu dí mma, maqbú nke dí njo." 25 Jekob amaala ulø ikwu ya n'ala ugwu Gilead mgbe Leban chükwutere ya. Leban na ndi ikwu ya makwara ulø ikwu nke ha n'ebé ahú. 26 Leban sırı Jekob, "Gını bù ihe a i mere? I ghogbuola m. I burula ümum m ndi inyom dika ndi a dötara n'aghá? 27 Gını mere i ji ghogbu m, zoro ezo gbatú? Gını mere i gwaghi m ka m jiri oñu na iþbu abu neka ya na iþpo ubo akwara na iti iþba so, zilaga gi?" 28 Gını mere i nyeghi m ohere ka m sutu ümum ümum m na ümum m ndi inyom oñu sı ha laa nke oñma? Omume a i mere bù omume nzuzu. 29 Enwere m ike meruó gi ahú ugbu a, ma Chineke nke nna gi mere ka m hú ya anya na nró n'abali gara aga. O dörö m aka na ntí sı m, 'Kpacchapú anya gi hú na o nweghi ihe i gwara Jekob, maqbú okwu dí mma, maqbú nke dí njo.' 30 Ugbu a, i na-

ala n'ihi na o gurú gi aguu ilaghachi n'ulø nna gi, ma gini mere i ji zuru chi m?" 31 Jekob zara si Leban, "N'ihi na m turú egwu, n'ihi na m chere sı na i ga-eji ike napu m ümum gi ndi inyom a. 32 Ma o buru na i çhota onye obula ji chi gi ndi a, onye ahú ga-anwu. N'ihi ndi ikwu gi ndi a, chogharja n'onwe gi, lee ma i ga-achota ihe obula bu nke gi dí m n'aka. O buru na i çhota ya, were ya." Ma Jekob amaghí na Rechel zuuru chi ndi ahú. 33 Ya mere, Leban bara n'ulø ikwu Jekob, na n'ime ulø ikwu Lja, na n'ime ulø ikwu ndi odibo nwanyi abuø ya, ma o nweghi ihe o çhötara. O sitere n'ulø ikwu Lja püta baa n'ulø ikwu Rechel. 34 N'oge a, Rechel ewerela arusı ezinaulø ndi ahú tınye ha n'ime akwa e ji anqwaşı n'elu inyinya kamel nodu odu n'elu ya. Leban chogharjı ebe niile n'ime ulø ikwu ahú ma o chotaghı arusı ezinaulø ndi ahú. 35 Mgbe ahú, Rechel gwara nna ya Leban sı, "Biko, ewela iwe nna m ukwu, n'ihi na enweghi m ike ibili qot n'ihi gi. Ano m n'qonodu ndi inyom na-anö kwa onwa." Leban chogharjı ebe niile, ma o hughı arusı ezinaulø ndi ahú. 36 Iwe were Jekob megide Leban. O ji iwe juo Leban sı, "Gını bù njehie m? Gını bù mmehie m mere i ji si otu a na-achusı m ike? 37 Ugbu a, i chogharjala n'ibu m niile, gını ka i çhötara bu nke gi? Wepüta ya n'ihi ndi ikwu gi na n'ihi ndi nke m, ka ha kpeere mü na gi ikpe. 38 'Iri afó abuø ka mü na gi nöro. O nweghi mgbe ime püru ümum ewu na aturu gi; o nwekwaghi mgbe m riri ebule si n'igwe anu ulo gi. 39 O nweghi mgbe m welataara gi anu ulo nke anu ohja dogburu, kama akwurú m ugwo ha. I mekwara ka m kwıghachi gi anu ulø obula e zuru n'ohi, maqbú n'ehihie, maqbú n'abalı. 40 N'ime oke anwü nke ehihie ka m rürrü gi orú. Rükkwara gi orú n'oge oyi natatü, n'abalı ular sika wa n'anya m püo. 41 Otu a ka o díri m iri afó abuø m jeere gi ozi. Arurum gi orú afó iri na ano maka ümum gi ndi inyom abuø ndi a, afó isii ka m lekötara igwe ewu na aturu gi. I nökwa n'ime ihe ndi a gbanwee ugwo orú m ugboro iri. 42 A sı na Chineke m, Chineke Ebrahim, onye ahú a na-atu egwu nke Ajzik, anonyereghı m, i gaara ezilaga m n'aka efu, agaara m agbara aka laa. Ma Chineke ahula irusi orú ike m, na nhuju anya m niile, o bù ya mere o ji baara gi mba n'abalı gara aga." 43 Mgbe ahú Leban zaghachiri sı Jekob, "Ndí inyom ndi a bù ümum m. Ümukaka ndi a bù ümum m. Igwe anu ulo ndi a bù nke m. Ihe ndi a niile i na-ahú anya bù nke m. Olee otu m ga-esi meruó ümum m, na ümum ümum m ahú? 44 Ugbu a, bịa ka anyi gbaa ndu mü na gi, ka o buru ihe ama n'etiti anyi." 45 Ya mere, Jekob weere otu nkume guzo ya qot díka ogidi. 46 Jekob gwakwara ndi so ya sı ha, "Tütükota nkume." Ha tütükötara nkume wusa ha n'otu ebe mee ka o laa elu. Emesıa, ha nodurú n'akukú nkume ndi ahú rie nri. 47 Leban kpørö nkume ndi ahú Jegah-Sahaduta, n'asusı nke ya. Jekob kpørö ya Galeed, n'asusı nke ya. 48 Emesıa, Leban sırı, "Ka nkume ndi a buru ihe ama n'etiti mü na gi ta." Nke a mere e ji kpørö ya Galeed. 49 A kpokwara ya Mizpa, n'ihi na Leban sırı, "Ka Onyenwe anyi buru onye ga-eché mü na gi nche iþbu na onye obula n'ime anyi debere oqbugba ndu a, mgbe anyi na-anoghı ibe anyi nso. 50 O buru na i mee ümum m ndi inyom ihe oþo, maqbú luo ndi inyom ndi oþo tinyere ha, o nweghi onye n'ime anyi ga-amata, ma cheta na Chineke gabu onyeama n'etiti mü na gi." 51 Leban gwakwara Jekob sı, "Lee nkume ndi a a wusara n'ebé a na ogidi m mere ka o guzo n'etiti mü na gi. 52 Nkume ndi a a wusara bù akeabe, ogidi a bükwa ihe ama. Agaghı m agabiga nkume ndi a a wusara

gafeeta n'akukü nke gi ime gi ihe ojoo. Gi onwe gi agaghi agabiga nkume ndị a wasara na ogidi a gafeeta n'akukü nke m'ime m ihe ojoo. **53** Ka Chineke Ebrahim na Chineke Nahó, Chineke nna ha, bùrụ onye ikpe n'etiti mị n'a gi." Ya mere Jekob ji onye ahụ a na-atụ egwu nke nna ya Ajizik n'uo iyi. **54** O chürü aja n'ala ugwu ugwu ahụ, kpọ ndị ikuw ya niile oriri. Mgbe ha richara nri, ha raharụ ụra n'ebé ahụ. **55** N'isi ụtụt echi ya, Leban biliri sutu ụmụ ya ndị inyom na ụmụ ụmụ ya onụ. O goziri ha, hapụ ha laghachi ụlo ha.

32 Jekob n'onwe ya hapurụ gawa n'ihu n'ije ya. Ndị mmuọ ozi Chineke zutere ya n'uzo. **2** Mgbe Jekob hụrụ ha, o kwuru sị, "Ebe a bụ ụlo ikuw Chineke!" O kpọrọ ebe ahụ, Mahanaim. **3** Mgbe ahụ, Jekob zipurụ ndị ozi ka ha jee hụ Isọ nwanne ya nwoke n'ala Sia, n'obodo Edom. **4** O ziri ha ozi sị, "Ihe a bụ ihe unu ga-agwa nma m ukwu Isọ, 'Odibo gi Jekob kwuru sị, O bụ na nke Leban ka m jere kemgbé, o bükwa ebe ahụ ka m nọ ruo ugbu a. **5** Enwere m ọtụt ehi, na inyinya ibu, na wege atụrụ na ewu, na ndị odibo ndị nwoke na ndị nwanyị. Ana m ezigara onyenwe m ozi a ka m nata ihuoma n'ebé o nọ." **6** Mgbe ndị ozi ahụ loghachikwutere Jekob, ha gwara ya sị ya, "Anyị jekwuru nwanne gi nwoke Isọ dị ka i ziri anyị. Ugbu a, o na-abia. O chí narị ndị ikom anō na-abia izute gi." **7** Ujo türü Jekob nke ukwuu, obi ya juputakwara na nsogbu. N'ihi nke a, o kewara ndị niile so ya ụzo abụ, tinyere anụ ụlo ya, na igwe ehi ya na inyinya kamel ya. **8** O chere n'obi ya sị, "O bùrụ na Isọ aluso otu n'ime ụzo abụ a ogụ, otu ụzo fofodụ ga-enwe ike gbalaga." **9** Mgbe ahụ, Jekob kpere ekpere sị, "Chineke nke nna m Ebrahim, Chineke nke nna m Ajzik, Onyenwe anyị, gi onye gwara m sị, 'Laghachi n'ala gi na n'ebé ụmụnna gi nọ, aga m eme ka ihe gaara gi nke ọma.' **10** Ekwesighị m obi ebere na ikwesi ntukwasị obi nke i gosiri ohu gi. Mgbe m gabigara Jodan a, enweghi m ihe ọbụla karịa mkpanaka m, ma ugbu a, abụ m ọmụma ụlo ikuw abụ. **11** Zoputa m, arịo m gi, site n'aka nwanne m Isọ, n'ihi na egwu na-atụ m na o ga-abia luso m agha, lusokwa ndị nne a na ụmụntakirị ha agha. **12** O bụ gi kwuru sị, "Aga m eme ka ihe gaara gi nke ọma, meekwa ka ụmụ ụmụ gi dírị ka aja nke di n'onụ osimiri, nke mmadụ na-apughị iguta onụ." **13** Jekob raharụ n'ebé ahụ n'abali ahụ. Site n'ihe niile o nwere, o hoputara onyinye o ga-enye nwanne ya Isọ. **14** O kwadior inye ya: narị nne ewu abụ, iri mkpi abụ, narị nne atụrụ abụ, iri ebule abụ **15** Iri nne inyinya kamel ato na ụmụ ha, na iri nne ehi anō, oke ehi iri, iri nne inyinya ibu abụ, oke inyinya ibu iri. **16** O weere onyinye ndị a niile nyefee n'aka ndị ozi ya n'usoro díka ụdị ha si dị. O gwara ndị na-ejere ya ozi sị ha, "Burunu ụzo na-agà, meenụ ka ohere di n'etiti igwe anụ na igwe ibe ya." **17** O nyere onye mbụ iwu sị ha, "Mgbe Isọ nwanne m zutere unu juo unu ajuu sị, 'Onye bụ nna unu ukwu? Ebee ka unu na-agà? Onye nwe anụ ụlo ndị a niile unu chí na-agà?' **18** Unu ga-aza sị ya, 'Anụ ụlo ndị a bụ nke ohu gi Jekob. Ha bụ onyinye e zitere onyenwe m Isọ, lee ka o na-abia n'azụ anyị.'" **19** Otu ozi ahụ ka Jekob ziri onye nke abụ na onye nke ato, na ndị ọzo niile chí igwe anụ ụlo, sị ha, "Unu ga-agwa Isọ otu ihe ahụ mgbe unu zutere ya. **20** Hükwanụ na unu gwara ya sị, 'Ohu gi Jekob n'ozu anyị.'" Echiche ya bụ, "Aga m ejị onyinye ndị a niile m na-ezipurụ ya mee ka obi ya dajuo, nke o ga-abu mgbe mị na ya zutere, ma eleghị anya, o ga-anabata m." **21** Mgbe o zipuchasịrị onyinye ndị

ahụ niile, Jekob raharụ ụra n'ụlo ikuw ya n'abali ahụ. **22** N'abali ahụ, Jekob biliri duru ndị nwunye ya abụ na ndị odibo nwanyị ya abụ, na ụmụ ya iri na otu, site n'ebé na-adighị omimi nke iyi Jabök kpofe ha. **23** Mgbe o kpofechara ha, o bufekwara ha niile o nwere. **24** Emesia, Jekob loghachiri nodu naani ya. Mgbe ahụ, otu nwoke bjara gbaso ya mgba. Ha abụ gbagidere mgba a tutu chi ebidolà ịbọ. **25** Mgbe nwoke ahụ hụrụ na o pughị imeri Jekob na mgba ahụ, o tiri Jekob aka n'ekpu, mee ka okpụ ya hịkwapị site n'onqo ya. **26** Mgbe nke a mesiri, nwoke ahụ gwara Jekob si ya: "Hapụ m aka ka m laa, n'ihi na chí ebidola ịbọ." Ma Jekob zara sị ya, "O bụ naanị mgbe i goziri m ka m ga-ahapụ gi ka i laa." **27** Mgbe ahụ nwoke ahụ jurụ Jekob ajuju sị ya, "Gini bụ aha gi?" O zara sị, "Aha m bụ Jekob." **28** Nwoke ahụ zara sị ya, "Aha gi agaghi abukwa Jekob, kama o ga-abu Izrel, n'ihi na gi na Chineke na ndị mmadụ gbara mgba, i mmeri." **29** Jekob siri, "Biko gwa m aha gi." Ma o zaghachiri, "Gini mere i ji ajụ aha m?" Mgbe ahụ, o goziri ya n'ebé ahụ. **30** Jekob kpọrọ aha ebe ahụ Peniel, n'ihi na o siri, "Ahụla m Chineke ihu na ihu, ma e chebere ndị m." **31** Anyanwụ awaaalà mgbe Jekob si Peniel gafee. Ma n'ihi ihe mere ya n'okpụ, o naghi agazikwa ije. **32** O bụ ihe a mere ụmụ Izrel adighị eri akwara anụ jikötara ukwu anụ na okpụ ya rwoo taa. N'ihi na ihe ahụ mere Jekob metutara akwara ukwu ya.

33 Jekob lepuruanya n'ihu, hụ Isọ ka o na-abia, ya na narị ndị ikom anō ndị so ya. N'ihi ya, o kesara ụmụntakirị ndị ahụ, n'etiti Lịa, na Rechel na ndị odibo nwanyị ya abụ. **2** O mere ka ndị odibo nwanyị ya abụ ahụ na ụmụ ha buru ụzo, Lịa na ụmụ ya esoro n'azụ, ebe Rechel na Josef n'ozu azụ. **3** Ma ya onwe ya buru ụzo na-agà n'ihu ha niile, na-akpo isiala nye Isọ ubgoro asaa, tutu ruo mgbe o bjärutere nwanne ya nwoke nso. **4** Ma Isọ gbaara ọsọ bjäkwute ya, makụo ya, jikụo ya aka n'olu, sutu ya onụ. Ha abụ kwara akwa. **5** Mgbe Isọ lelitere anya hụ ndị inyom ndị a na ụmụntakirị ndị ahụ. O siri, "Ndị ole bụ ndị a gi na ha so?" Jekob siri, "Ha bụ ụmụ Chineke sitere n'amara ya nye ohu gi." **6** Mgbe ahụ, ndị odibo nwanyị abụ na ụmụ ha rutere nso, kpọ isiala. **7** Lịa na ụmụ ya bjärutekwara kpọ isiala, n'ikpeazụ Rechel na Josef bjara kpöökwa isiala. **8** Isọ siri, "Igwe ewu na atụrụ ndị a niile m zutere n'uzo, gini ka o pütara?" Jekob zara, "Ha bụ maka inata ihuoma n'aka gi, onyenwe m." **9** Ma Isọ siri, "Nwanne m nwoke, debere onwe gi ihe i nwere, n'ihi na enwere m akụ hie nne." **10** Jekob siri, "E, biko, o bùrụ na m achọtala ihuoma n'anya gi, nara m onyinye ndị a. N'ihi na ihụ gi anya díka ilekwasị Chineke anya n'ihu, nke ka nke, otu a i ji ihụ ocha nabata m. **11** Biko nara onyinye ndị ahụ e wetaara gi, n'ihi na Chineke emelara m amara. Enwekwara m ihe gazezur m." Jekob kwagidere ya, o naara onyinye ndị ahụ. **12** Mgbe ahụ, Isọ siri, "Bilienu ka anyị malite ije ilaghachi. Aga m esonyere unu." **13** Ma Jekob siri ya, "Onyenwe m, i maara na ụmụntakirị ndị a adighị ike, aga m ejikwa nwayo chia ụmụ atụrụ ndị a na ehi ndị na-enye ụmụ ha ara. O bùrụ na a chia ha n'ike n'ime otu ubochi, ụmụ anumānụ ndị a niile ganawu. **14** Ya mere, ka onyenwe m buru ohu ya ụzo na-agà, ma ka m jiri nwayo nwayo na-abia, díka ike igwe anụ ndị a na ụmụka ndị a si dị. Tutu ruo mgbe m ga-ezute onyenwe m na Sia." **15** Isọ siri, "O bùrụ otu a, ka m hapurụ gi ụfodụ ndị a mị na ha so." Ma Jekob siri, "N'ihi gini kwanu? Ka m hụta

naanị ihuoma n'anya onyenwe m.” **16** Isọ laghachikwara azu na Sia n'otu ubochi ahụ. **17** Ma Jekob na ezinaulo ya jere Sukot, ebe o wuru onwe ya ulo obibi, wuokwara anu ulo ya ulo obibi ha. Ọ bụ nke a mere e ji kpoqo ebe ahụ Sukot. **18** Mgbe Jekob si Padan Aram loghachi, o rutere obodo Shekem nke dij n'ala Kenan n'udo. O mara ulo ikwu ya n'ihi obodo ahụ. **19** Ọ zürü ala ebe o mara ulo ikwu ya n'aka ụmụ Hamo, nna Shekem, o kwürü narị mkpürü ọlaocha maka ala ahụ. **20** N'ebe ahụ, o wuru ebe iche aja, kpoqo aha ya El Elohe Izrel.

34 Ugbu a, Dajna nwa nwanyị Lia mümrü Jekob pürü ileta ndị inyom ala ahụ. **2** Mgbe Shekem, nwa Hamo onye Hiv, onye na-achị mpaghara ahụ, huru ya, ọ kpoqo ya jiri ike ya na ya dina. **3** Mkpürüobi ya gara n'ebe Dajna nwa Jekob, ọ huru nwantakirị nwanyị ahụ n'anya, gwakwa ya okwu di nro. **4** Shekem sịrị nma ya bụ Hamo “Lütara m nwaagbogho a, ka ọ bụrụ nwunyē m.” **5** Mgbe Jekob nrụrụ na e merürü Dajna nwa ya nwanyị, n'ihi na ụmụ ya ndị ikom no n'ohịa ebe ha na-ażu anu ulo, ọ gbara nkịtị na-emeghi ihe ọbụla ruo mgbe ha loṭara. **6** Hamo bụ nna Shekem, pukwuuru Jekob ka ha kpariṭa ụka. **7** Ụmụ ndị ikom Jekob si n'ohịa na-alota mgbe ha nrụrụ ihe merenụ, iwe na ọnụma juputara ha obi nke ukwuu n'ihi na Shekem mere ihe na-eweta ihere n'Izrel site n'idinakwuru ada Jekob, ihe a na-ekwesighi ime eme. **8** Ma Hamo sịrị ha, “Nwa m nwoke Shekem huru nwa unu nwanyị n'anya. Biko, kwerenụ ka ọ lụo ya. **9** Kwerenụ ka anyị na unu na-alurịta. Ka anyị na-alụ ụmụ ndị inyom unu, ka unu na-alukwa ụmụ ndị inyom anyị. **10** Unu nwere ike biri n'etiti anyị. Ala a ghore oghe nye unu. Birinụ n'ime ya, na-azukwanụ ahija n'ime ya, nwekwanụ akụ n'ime ya nye onwe unu.” **11** Shekem gwara nna na ụmụnne Dajna ndị ikom sị, “Kwerenụ ka m chọta ihuoma n'ebé unu nō, aga m enyekwa unu ihe ọbụla unu chọro ka m nye unu. **12** Ihe ọbụla unu sị m kwụdịka ego akụ olulụ nwunyē, ya na onyiinye ọbụla unu sị m nye aga m enye unu. Naanị kwerenụ ka nwaagbogho a bụrụ nwunyē m.” **13** Ma ụmụ Jekob jiri aghugho zaa Shekem na Hamo nna ya mgbe ha na-agwa ha okwu, n'ihi na e merürü Dajna nwanne ha nwanyị. **14** Ha sịrị ha, “Anyị enweghi ike ime ihe a, i kpoqo nwanne anyị nwanyị kponeye nwoke a na-ebihị ugwu. Nke a ga-aburụ anyị ihe ihere. **15** Anyị nwere ike ikwenye ka ọ lụo ya ma ọ bụrụ na unu ga-adị ka anyị, ka e bie ndị nwoke unu niile ugwu. **16** Mgbe ahụ anyị ga-edunye unu ụmụ ndị inyom anyị, ma kpörökwa ụmụ ndị inyom unu dika ndị nwunyē anyị. Anyị ga-ebi n'etiti unu, soro unu bụrụ otu ndị. **17** Ọ bụrụ na unu agaghị ekwe ka e bie unu ugwu, anyị ga-akporo nwanne anyị nwanyị laa.” **18** Obi tọro Hamo na Shekem nwa ya nwoke ụtọ n'ihi ihe ụmụ ndị ikom Jekob kwuru. **19** Nwokorobia ahụ bụ onye a na-asopuru karia onye ọbụla n'ulọ nma ya egbughi oge ime ihe ha kwuru, n'ihi na ihe banyere nwa nwanyị Jekob dij ya mma nke ukwuu. **20** Emesia, Hamo na Shekem nwa ya nwoke gara n'onụ ụzọ ama nke obodo ha gwa ndị ikom obodo ha okwu, sị. **21** “Ndị ikom ndị a nwere mmasị n'ebe anyị nō. Kwerenụ ka ha biri n'ala anyị, ka ha na-agaghari kwa n'ime ya. Anyị nwere ala buru ibu nke ga-ezuru anyị na ha. Ha ga-alụ ụmụ nwanyị anyị, anyị ga-alukwa ndị nke ha. **22** Ma ọ dij otu ihe ha chọro ka anyị mee tupu ha ekwere ibi n'etiti anyị ka anyị na ha bụrụ otu ndị. Ọ bụ ibi ndị ikom anyị niile ugwu dika e si bie ha ugwu. **23** Ọ bụrụ na unu chọro ka anu ulo ha niile

na akụ ha niile bụrụ nke anyị, ọ dij mma ka anyị kwenyere ha, ka ha binyere anyị.” **24** Ndị ikom niile bijara n'onụ ụzọ ama obodo ahụ kwenyere n'okwu Hamo na nwae nwoke Shekem. E bikwara nwoke ọbụla no n'obodo ahụ ugwu. **25** O rwoo n'ubochi nke ato, mgbe onya ugwu ha na-egbu ha mgbu, ụmụ ndị ikom Jekob abu, Simion na Livayị, ụmụnne Dajna, jiri mma agha ha pükwuru ndị bi n'obodo ahụ na-atughị anya na ihe dij otu a ga-eme, gbuo ndị ikom niile no n'obodo ahụ. **26** Ha gbukwara Hamo na Shekem nwa ya nwoke, kopropata Dajna site n'ulọ Shekem, laghachi n'ulọ ha. **27** Mgbe ahụ ụmụ ndị ikom Jekob niile biakwasirị ndị a e gburu egbu, kwakqo ihe niile dij n'obodo ahụ niile, n'ihi mmerụ e merürü nwanne ha nwanyị. **28** Ha kwakoror ngwongwo niile dij n'obodo ahụ, kpurukwa anu ulo niile, igwe ewu na aturụ, igwe ehi na igwe inyinya ibu niile, na ihe niile dij n'ime obodo ahụ, na ihe niile dij n'ubi ndị ahụ obodo nwere. **29** Akụ ha niile, na ndị inyom ha niile na ụmụntakirị ha, na ihe niile dij n'ime ulo ha, ka ha weere dika ihe a dötara n'agha. **30** Mgbe Jekob huru ihe ụmụ ya mere, ọ kpoqo Simion na Livayị sị ha, “Unu ebuterela m nsogbu mee ka m bụrụ ihe na-esi isi ojọq n'etiti ndị Kenan na ndị Periz nwe ala a. Ebe anyị di ole na ole, ọ bụrụ na ha ejikọta onwe ha onụ luso m agha, ha ga-ekpochapụ mu na ezinaulò m.” **31** Ma ha zara sị ya, “O kwesiri ka o meso nwanne anyị nwanyị mmeso dika ọ bụ akwuna?”

35 Chineke sịrị Jekob, “Bilie, gaa Betel, birikwa n'ebe ahụ. Wuo ebe iche aja nye Chineke, onye mere ka i hụ ya mgbe i na-agbanarị Isọ nwanne gi nwoke.” **2** Ya mere, Jekob gwara ndị ezinaulò ya na ndị niile so ya sị, “Wezuganụ chi ndị ala ozo dij n'etiti unu. Doonụ onwe unu ọcha, gbanweekwanụ uwe unu. **3** Bilienụ, ka anyị gaa Betel, ebe m ga-ewu ebe iche aja nye Chineke, onye zara m oku n'ubochi nsogbu m, ma nonyekwara m na njem nke m gara.” **4** Ya mere, ha nyere Jekob chi ndị ala ozo niile ha ji n'aka, na ọla niile dij ha na ntị. Jekob chijiri ha niile lie ha n'okpuru osisi ook dij na Shekem. **5** Ha biliri ije. Egwu Chineke dakwasirị obodo niile gbara ha gburugburu. Ọ dighị ndị chusoro ha. **6** Jekob na ndị niile so ya rutere Luz, nke a na-akpokwa Betel nke dij na Kenan. **7** Jekob wuru ebe iche aja n'ebe a, kpoqo aha ebe ahụ El Betel, n'ihi na ọ bụ n'ebe ahụ ka Chineke gosiri ya onwe ya mgbe ọ na-agbanarị Isọ nwanne ya nwoke. **8** Mgbe nke a gasirị, Debora, nwanyị lekötara Ribeka mgbe ọ bụ nwantakirị, nwụrụ. E liri ya n'okpuru osisi ook dij na Betel. A kpokwara ebe ahụ, “Osisi oob ebe ikwa akwa.” **9** Chineke gosiri Jekob onwe ya ozo, mgbe o sitera na Padan Aram püta, goziekwa ya. **10** Chineke sịrị ya, “Aha gi bụ Jekob ma a gaghị akpokwa gi Jekob ozo, kama aha gi ga-abu Izrel.” Ya mere ọ kpoqo ya Izrel. **11** Chineke sịrị ya, “Abụ m Chineke onye pürü mi ihe niile. Muo ụmụ, baakwa uba n'onyögugu. Otu mba na igwe mba ga-esi na gi püta. Ndị eze ga-esitekwa gi n'ahụ püta. **12** Ala ahụ m nyere Ebrahim na Ażikz ka m na-enyekeka gi. Aga m enyekwa ya ụmụ ụmụ gi ndị ga-esote gi.” **13** Emesia, Chineke si n'ebe ahụ ha nō kparitaa ụka puo. **14** Jekob wuru ogidi nkume n'ebe ahụ Chineke no gwa ya okwu. O wusara onyiinye ihe ọriṇụ wükwasikwa mmanụ n'elu ogidi nkume ahụ. **15** Jekob kpoqo ebe ahụ ya na Chineke no kparitaa ụka Betel. **16** Ha biliri ije, site na Betel. Ma mgbe ha ka nō ebe dij anya site n'obodo Efrat, Rechel mürü nwa, ma o nwere ihe mgbu ka ọ na-amụ nwa. **17** Mgbe o sitere n'oke

ihe mgbu na-amüpüta nwa ahụ, nwanyị na-aghọ nwa gwara ya, "Atula egwu, n'ihi na ọ bụ nwa nwoke ọzọ ka i mọtara." **18** Ma tupu Rechel ekuo ume ikpeazu, n'ihi na ọ na-anwụ, ọ kpọro aha nwa ọhụrụ ahụ Ben-Oni, ma nna ya kpọro ya Benjamin. **19** Rechel nwụrụ, e lie ya n'akụkụ ụzo gara Efrat, nke a na-akpokwa Betlehem. **20** Jekob wuru ogidi n'el'u ili ya, nke na-eguzokwa ruo taa, igosi ebe e liri Rechel. **21** Izrel malitere ije ya, tutu rwoo ebe o wuru ebe izuike ya n'ala dị n'ofe ọzọ nke Migdal Eda. **22** Mgbe Izrel bi n'ala ahụ, Ruben gara dinakwuru Bilha, iko nwanyị nna ya. E mekwara ka Izrel nụ ihe a Ruben mere. Umụ ndị ikom Jekob dị iri na abụo. **23** Umụ Lia bụ, Ruben, okpara Jekob. Simion, Livayi, Juda, Isaka na Zebulon. **24** Umụ Rechel bụ, Josef na Benjamin. **25** Umụ Bilha, odibo nwanyị Rechel bụ, Dan na Naftali. **26** Umụ Zilpa, odibo nwanyị Lia bụ, Gad na Asha. Umụ ndị ikom ndị a ka a mụmụ Jekob na Padan Aram. **27** N'ikpeazu, Jekob bjákututere nna ya Ajizik na Mamre nke dị nso na Kiriāt Arba (ebe a na-akpọ Hebron). Ebe ahụ ka Ebraham na Ajizik biri na mbụ. **28** N'oge ahụ Ajizik gbara narị afọ na iri afọ asatọ. **29** Ọ dikwaghị anya site n'oge a, Ajizik nwụrụ, mgbe o mere nnọq agadi. Umụ ya ndị ikom abụo, Isọ na Jekob, liri ya.

36 Nke a bụ akụkọ banyere usoro agbụrụ Isọ, onye a na-akpọ Edom. **2** Isọ lürü ndị inyom a site n'ala Kenan. Onye nke mbụ bụ Ada nwa Elon, onye Het. Nke abụo bụ Oholibama, nwa Ana, nwa nwa Zibion, onye Hiv. **3** Onye nke ato bụ Basemat, nwa Ishmel, onye nwanne ya nwanyị bụ Nebaiot. **4** Ada mụmụ Isọ Elifaz, ebe Basemat mürü Reuel. **5** Oholibama mọtaara Jeush na Jalam na Kora. Ndị a bụ umụ Isọ ndị a mutara ya n'ala Kenan. **6** Emesia, Isọ duuru ndị nwunye ya na umụ ya ndị ikom na ndị inyom, na ndị niile nọ n'ezinaulo ya. Ọ chikọqor anụ ulọ ya niile, na akụ niile ọ kpatara n'ala Kenan kwapụ gaa biri n'ala dị anya site n'ebé nwanne ya Jekob nọ. **7** Ebe ọ bụ na akụnụba ha nwere dikarịri ukwuu ha ibikọta onụ, tinyekwara na ala ebe ha bi enwezighị ike ibili ha n'ihi anụ ulọ niile ha nwere. **8** Ya mere, Isọ gara biri n'ala ugwu ugwu Sia, Isọ bükwa Edom. **9** Nke a bụ akụkọ banyere usoro agbụrụ Isọ, nna obodo Edom, n'ala ugwu ugwu Sia. **10** Ndị a bụ aha umụ ndị ikom Isọ mutara. Elifaz bụ ọkpara Ada, nwunye Isọ. Nwanne ya bụ Reuel, nwa Basemat, nwunye Isọ. **11** Umụ Elifaz ndị ikom bụ, Teman, Qmaa, Zefo, Gatam na Kenaz. **12** Elifaz nwa Isọ nwere iko nwanyị aha ya bụ Timna, onye mọtaara ya Amalek. Ndị a niile bụ umụ ndị ikom Ada, nwunye Isọ. **13** Umụ ndị ikom Reuel bụ, Nahat, Zera, Shama na Miza. Ndị a niile bụ umụ umụ Basemat, nwunye Isọ. **14** Ndị a bụ umụ Oholibama, nwunye Isọ. Oholibama bụ nwa Ana na nwa nwa Zibion. Ọ mọtaara Isọ Jeush, Jalam na Kora. **15** Ndị a bụ ony়umara si n'etiti umụ umụ Isọ. Site n'etiti umụ Elifaz, ọkpara Isọ, e nwere Ony়umara Teman, ony়umara Qmaa, ony়umara Zefo, ony়umara Kenaz. **16** Ony়umara Kora, ony়umara Gatam na ony়umara Amalek. Ndị eze ndị a bụ umụ Elifaz n'ala Edom. Ha bụ umụ umụ Ada. **17** Ndị a bụ umụ Reuel, nwa Isọ, e nwere ony়umara Nahat, ony়umara Zera, ony়umara Shama, ony়umara Miza. Ony়umara ndị a bụ umụ Reuel n'ala Edom. Ha bụ umụ Basemat, nwunye Isọ. **18** Ndị a bụ umụ Oholibama, nwunye Isọ, ony়umara Jeush, ony়umara Jalam, na ony়umara Kora. Ndị a bụ ony়umara umụ Oholibama nwa Ana, nwunye Isọ. **19** Ndị a niile bụ umụ ndị ikom Isọ (ya bụ, Edom). Ndị a bükwa ony়umara ha. **20** Ndị a bụ

umụ ndị ikom Sia onye Hor, ndị bi n'akukụ ala ahụ: Lotan, Shobal, Zibion, Ana, **21** Dishon, Ezra na Dishan. Umụ ndị ikom Sia n'ala Edom, ha bụ ndị ony়umara Hor. **22** Umụ ndị ikom Lotan bụ, Hori na Homam. Timna bükwa nwawaneyi nwanyị Lotan. **23** Umụ ndị ikom Shobal bụ, Alvan, Manahat, Ebal, Shefo na Onam. **24** Umụ ndị ikom Zibion mürü bụ Aja na Ana. Ana ba nwoke ahụ chọpụtara isi iyí mmiri ime ala ahụ nke mmiri dị ọkụ si n'ime ya na-asoputa n'ozara, mgbe o na-elekota inyinaya ibu nna ya Zibion. **25** Umụ Ana bụ, Dishon na Oholibama nwa nwanyị Ana. **26** Umụ ndị ikom Dishon bụ, Hemdan na Eshban na Itran na Keran. **27** Umụ ndị ikom Ezra bụ, Bilhan na Zaavan na Akan. **28** Umụ ndị ikom Dishon bụ, Uz na Aran. **29** Ndị a bụ ndị ony়umara Hor, ony়umara Lotan, ony়umara Shobal, ony়umara Zibion, ony়umara Ana, **30** ony়umara Dishon, ony়umara Ezra na ony়umara Dishon. Ndị a niile bụ ndị ony়umara Hor dika nkewa ha si dị n'ala Sia. **31** Ndị a bụ ndị eze chirị n'Edom tupu ndị Izrel enwee eze mbụ ha. **32** Bela, nwa Beoa chirị dika eze n'Edom. Isi obodo ya bụ Dinhaba. **33** Mgbe Bela nwụrụ, Jobab nwa Zera onye Bozra nochiri ya dika eze. **34** Mgbe Jobab nwụrụ, Husham onye si n'ala Teman nochiri ya dika eze. **35** Mgbe Husham nwụrụ, Hadad nwa Bedad, onye meriri ndị Midia n'agha n'ala Moab nochiri dika eze. Isi obodo ya bụ Avit. **36** Mgbe Hadad nwụrụ, Samla onye Masrika nochiri ya dika eze. **37** Mgbe Samla nwụrụ, Shaul onye sitere na Rehobot dị n'akụkụ osimiri nochiri ya dika eze. **38** Mgbe Shaul nwụrụ, Baal-Hanan nwa Akboa nochiri ya dika eze. **39** Mgbe Baal-Hanan nwa Akboa nwụrụ, Heda nochiri ya dika eze. Aha obodo ya bụ Pau. Aha nwunye ya bụ Mehabetel, nwa Matred nwa nwa Mezahab. **40** Ndị a bụ ndịsi ony়umara Isọ, dika aha ha si dị, dika ikwu ha na akụkụ ebe ha bi si dị: Timna, Alva, Jetet, **41** Oholibama, Elaa, Pinon, **42** Kenaz, Teman, Mibza, **43** Magdiel na Iram. Ndị a bụ ndịsi ony়umara n'Edom, dika ebe obibi ha na ala obi ha si dị. Nke a bụ ezinaulo Isọ bükwa nna ndị Edom.

37 Jekob bigidere n'ala Kenan, ala ahụ nna ya buru ụzo biri n'ime ya. **2** Nke a bụ usoro akụkọ banyere ezinaulo Jekob. Josef, onye gbarala afọ iri na assaa, na-esonyere umunne ya ndị ikom na-azụ igwe anụ ulọ, ya onwe ya bụ naanị nwantakirị na-enyere umụ Bilha na umụ Zilpa ndị nwunye nna ya aka. Ma Josef na-ewetara nna ha akụkọ maka ihe ojoo ha na-eme. **3** Ma Izrel hụrụ Josef n'anya karịa umụ ya ndị ikom ndị ọzọ niile n'ihi na Josef bụ nwa a mürü ya n'oge agadi ya. Ọ kwaara ya uwe mwụda nwere otụtu agwa. **4** Mgbe umunne ya chọpụtara na nna ha hụrụ ya n'anya karịa onye ọbụla n'ime ha, ha kpọro ya asị, ha adighị agwakwa ya okwu ọma. **5** Ottu oge, Josef rorø nrø, mgbe ọ kpọro umunne ya nrø a ọ rorø, ha kpọro ya asị karịa. **6** O gwara ha, "Geenụ ntị na nrø a m rorø. **7** Anyị niile nọ n'ubí na-achikọta ọka, ngwangwa ukwu ọka nke m biliri guzoro ọtø, ebe ukwu ọka nke unu niile gbara ukwu ọka nke m gburugburu, na-akpọ isiala nye ya." **8** Umunne ya jụrụ ya, "I na-akowa na o bụ gi ga-abụ eze anyị? Na o bụ gi n'ezie ga-achi anyị?" Ha kpọro ya asị karịa n'ihi nrø ya na okwu ya niile. **9** Josef rorwara nrø ọzọ, kókwarara umunne ya. Ọ sıri, "Geenụ ntị, arorø m nrø ọzọ. Ma na nrø nke ubgu a, anyanwụ na ọnwa na kpakpando iri na otu na-akpọ isiala nye m." **10** Ma mgbe ọ kpọro nna ya na umunne ya nrø a. Nna ya baara ya mba, sị, "Nrø nke a i rorø bụ nrø gini? O bụ ezie na anyị niile, mụ onwe m na nne gi

na umunne gi, ga-abia na-akporo gi isiala?" 11 Umunne ya kwasiri ya ekworo n'ihi ya, ma nna ya debere ihe ndị a niile n'obi ya. 12 Ka o dì, umunne ya gara ilekota igwe anu ulo nna ha na Shekem. 13 Izrel siri Josef, "Dika i maara, umunne gi n'o na-eche anu ulo na Shekem. Bja, aga m eziga gi n'ebe ahu." Josef zara si, "O dì mma." 14 Ya mere, o gwara ya, "Gaa ka i choputa ma ihe o na-agazikwara umunne gi na igwe anu ulo ndị ahu nke oma, ma weghachiri m ozi." O sitere na Ndagwurugwu Hebron zipu ya. O bjaruru Shekem, 15 ma otu nwoke hụru ya ka o na-awaghari gburugburu n'ohia di n'ebe ahu, o jụru ya, "Gini ka i na-achọ?" 16 O siri, "Ana m achọ umunne m. Biko, i nwere ike igwa m ebe ha no na-azụ igwe anu ulo ha?" 17 Nwoke ahu zara si, "Ha esitela n'ebe a puo. Anuru m ka ha na-asị, 'Ka anyị gaa Dotan.'" Ya mere, Josef gawara Dotan icho umunne ya. O hukwara ha n'ebe di nso na Dotan. 18 Ma ha lepuruanya hụ ya ka o na-abia, gbaa izu otu ha ga-esi gbuo ya. 19 Ha sırtara onwe ha, "Lee eze nrō ahu ka o na-abia! 20 Ugbu a, bịañu, ka anyị gbuo ya, tuba ya n'ime otu olulu ndị a. Anyị ga-asiķwa na anu ohia eriela ya. Mgbe ahu, anyị ga-ahukwa ihe nrō ya nile ga-abu." 21 Ruben nrụ ihe a, ma naputakwa ya site n'aka ha. O siri, "Ka anyị hapu igbu ya." 22 Ruben siri ha, "Ka unu hapu ikwafu ọbara. Kama tụnyenụ ya n'ime olulu a di n'ozara. Ma unu akpatukwala ya aka." Ma nzube ya bụ inaputa ya site n'aka ha, dulaara ya nna ya. 23 Ya mere, mgbe Josef bjakwutere umunne ya, ha yipuru ya uwe mwüda ya, uwe mwüda nwere otutu agwa o yi n'ahụ. 24 Ha duru ya tụnye ya n'ime olulu. O bụ olulu togboror n'efu, nke mmiri na-adighị n'ime ya. 25 Mgbe ha nodürü ala bido iri nri, ha leliri anya ha hụ igwe ndị ahia Ishmel si Gilead. İnyinya kamel ha bu ụda na mgbaa na māa. O bükwa Ijipt ka ha bihe ndị a na-aga. 26 Mgbe ahu, Juda juru umunne ya, "Uru gini ka o ga-abora anyị igbu nwanne anyị, ma kpuchie ọbara ya? 27 Bịañu, ka anyị resi ya ndị Ishmel ndị a, ka aka anyị ghara n'imetu ya, n'ihi na nwanne anyị na otu anu ahu anyị ka o bụ." Umunne ya gere ya ntị. 28 Mgbe ndị ahia Midia ahu rutere, ha sitere n'olulu doputa Josef resi ya ndị Ishmel ahu, ndị kwuru umunne Josef iri mkpuru shekel olaçcha abu. Ha duuru Josef gaa Ijipt. 29 Ruben mechara lögħachi gaa n'olulu ahu, ma ka o na-ahughi Josef n'ime olulu a, o dowa uwe ya. 30 O jekwuru umunne ya sị ha, "Nwata ahu anókwaġħi ebe ahul! Mụ onwe m, olee ebe m ga-alal?" 31 Umunne ya gburu otu ewu were uwe Josef bịañye n'ime ọbara ya. 32 Ha chijri uwe mwüda ahu nwere otutu agwa jekwuru nna ha sị ya, "Anyị hụru uwe a n'ime ohia. Leruo ya anya ka i mara maqbụ uwe mwüda nwa gi." 33 O matara na o bụ ya, sị, "E, nke a bụ uwe nwa m nwoke. Ajo anu eriela ya. Anu ohia adokasiala Josef n'ezie." 34 Mgbe ahu, Jekob dowa uwe ya, yiri akwa mkpe, ruo uju otutu ubochi n'ihi nwa ya. 35 Üm ya ndị ikom na üm ya ndị inyom niile bịañra ikaşı ya obi, ma o jụru iñabata nkasiobi ọbula. O siri, "Aga m alakwuru nwa m'nala mmuo site n'iru üju." Nna ya kwagidere akwa n'ihi ya. (**Sheol h7585**) 36 Ugbu a, ndị Midia ahu rere Josef n'Ijipt, resi ya Potifa, otu n'ime ndijsi na-ejere Fero ozi, onye bụ onyeisi ndị nche Fero, bụ eze Ijipt.

38 N'oge ahu, Juda hapurụ umunne ya gaa binyere otu nwoke onye Adulam a na-akpo Hira. 2 N'ebe ahu, Juda hụru otu nwaagbogho, nwa otu nwoke onye Keran, aha ya bụ Shua. O lụru ya ma bakwuru ya. 3 O tụtụrụ ime mjuo nwa

nwoke, onye Juda gürü aha Ia 4 Nwunye ya dikwara ime ozo muta nwa nwoke nke ya bụ nwunye ya gurū Onan. 5 O mukwara nwa nwoke ozo, onye o kporo Shela. O bụ na Kezib ka o mṛu ya. 6 Juda lutaara Ia, okpara ya, nwunye onye aha ya bụ Tama. 7 Ma n'ihi na Ia, okpara Juda, di njo n'anya Onyenwe anyị. Onyenwe anyị gburu ya. 8 Mgbe ahu, Juda siri Onan, "Bakwuru nwunye nwanne gi kà ikuchie ya, ka i si otu a wulite mkpuru maka nwanne gi." 9 Onan ma na mkpuru a agaghị abu nke ya. N'ihi ya, mgbe ọbula o bakwuru nwunye nwanne ya, o na-anyusa mkpuru nwa ya n'ala, ime ka o ghara inye nwanne ya nwoke nwa. 10 Ma ihe a o mere joro njo n'anya Onyenwe anyị. N'ihi ya Onyenwe anyị gbukwara ya. 11 Juda siri nwunye nwa ya, bụ Tama, "Laa n'ulọ nna gi noro dika nwanyị di ya nwurụ tutu Shela nwa m nwoke etoo." Ma echiche ya bụ, "ka o ghara iñwu dika umunne ya." Tama lara gaa biri n'ulọ nna ya. 12 Mgbe otutu oge gasiri, nwunye Juda nwa Shua nwụrụ. Mgbe oge nkasiobi ya gasiri, Juda jere Timna, ya na enyi ya Hira, onye Adulam, ilekota ndị na-akpuchapụ igwe ewu na atutu ya aji. 13 A gwara Tama sị ya, "Nna di gi na-aga Timna ikpacha atutu ya aji." 14 O yipuru uwe mkpe ya, were akwa mkpuchi kpuchie onwe ya gaa nodụ ala n'onu ụzọ ama Enayim, nke di n'uzo e si aga Timna. O mere otu a n'ihi na o matara na Shela etoola, ma enyeghi ya ka o bürü nwunye ya. 15 Mgbe Juda hụru ya, o chere na o bụ otu nwanyị akwuna, ebe o bụ na o kpuchiri ihu ya. 16 Ma ebe o mataghị na o bụ nwunye nwa ya, o jekwuru ya ebe o nodürü ala n'akụkụ ụzọ si ya, "Bịa, kwere ka mụ na gi dinaa." Tama jụru, "Gini ka i ga-enye m ma o bụru na m kwere ka mụ na gi dinaa?" 17 O zara, "Aga m ezitere gi otu nwa ewu site n'igwe ewu na atutu m." O jụru, "I ga-enye m ihe akaebe ruo mgbe i ga-ezite ya?" 18 O siri, "Kedụ ihe akeabe m ga-enye gi?" O zara, "Mgbaaka akara gi na eriri ya, na mkpanaka di gi n'aka." O nyere ya ihe ndị a. O bakwuru ya nke mere na o tụtụrụ ime. 19 Mgbe o si n'ebe ahu puo, o yipuru akwa ahu o ji kpuchie ihu ya, yirikwa uwe mkpe ya. 20 Mgbe Juda zigara enyi ya onye Adulam ka o gaa wegara ya nwa ewu ahu, ma nataghachi ihe ibe ahu, o hughị ya. 21 O jụru ndị ikom bi n'ebe ahu sị, "Olee nwanyị akwuna ulo arusị ahu na-anodụ n'onu ụzọ ama Enayim?" Ha siri, "O nwegħi nwanyị akwuna ulo arusị nɔrɔla n'ebe a." 22 Ya mere, o lagħachiri gaa gwa Juda, "Ahugħi m ya. Ozokwa, ndị ikom ndị bi n'ebe ahu siri, 'O nwegħi nwanyị akwuna ulo arusị nɔrɔla n'ebe a.'" 23 Juda zara, "Ka o jide ihe niile o ji, ma o bughị otu a anyị ga-agħo ihe oħċi. Lee, ezigara lya nwa ewu a, ma gi onwe gi aħoxtaqħi ya." 24 Mgbe ɔnwa ato gasiri, ozi ruru Juda ntị sị, "Tama nwunye nwa gi għbari akwuna, bja site n'igba akwuna diri ime." Juda siri, "Kpoputanu ya ka akpoq ya ɔku." 25 Ma mgbe ha kpo ya na-aputa, o zigara nna di ya ozi, sị, "O bụ nwoke nwee ihe ndị a tħwara m imi. O ɔlkwarra, Leruo anya ma i ga-amata onye nwe ihe ndị a: mgħbaaka akara a na eriri ya, na mkpanaka a." 26 Juda għotara ha, sị, "O bụ onye ezi omume karja m, ebe o bụ na m jħru ikporo ya kponye nwa m nwoke Shela ka o bụru nwunye ya." O dinakwagħi ya ozo. 27 Mgbe oge omumụ nwa ya ruru, ejima ka ahħru n'akpanwa ya. 28 Mgbe o na-amu ha, otu n'ime ha sepħatura aka ya. Nwanyị na-agħo nwa weere eriri na-acha uħie uħżeek ya na nkwoji aka kwuo sị, "O bụ nke a bụ үzò putu." 29 Ma nwa ahu mesiżi sekpua aka ya, nwunne ya nke ozo ebura ya үzò putu. Nwanyị ahu siri, "O bụ otu a ka i si tikapuṭa?" A

kporo ya Perez. 30 Emesja, nwanne ya, nke bu eriri uhie uhie ahu na nkwoji aka pütakwara. A kporo ya Zera.

39 A kporo Josef gaa n'ala Ijipt. Pötifa, bù nwoke Ijipt, otu n'ime ndịsi na-ejere Fero ozi, na onyeisi ndị agha na-eche nche zụrụ ya site n'aka ndị Ishmel, bù ndị duuru ya gaa n'ebe ahu. 2 Onyenwe anyị nonyeere Josef, nke mere na ihe gaara ya nke ọma n'ulọ nna ya ukwu onye Ijipt. 3 Nna ya ukwu hụrụ na Onyenwe anyị nonyeere Josef, hükwa na Onyenwe anyị na-eme ka ihe niile o mere gaara ya nke ọma. 4 Josef hütara amara n'ihi ya, ghogho onyeozi nke aka ya. Pötifa mere ya onye na-elekota ezinaulọ ya. Nyefee ya ihe niile o nwere ka ọ bụrụ onye na-elekota ha. 5 Site n'oge a, o mere ka ọ bụrụ onye na-elekota ezinaulọ ya na ihe niile o nwere, Onyenwe anyị goziri ezinaulọ onye Ijipt ahu n'ihi Josef. Ngoozị Onyenwe anyị díkwasịrị n'ihe niile Pötifa nwere, ma ihe o nwere n'ulọ ma ndị o nwere n'ubi ya. 6 Ya mere, ọ hapurụ ihe niile o nwere n'aka Josef. Nke a mere na ọ mazighị ihe ọzọ na-eme, ma ọ buğhị nri nke ọ na-eri. Josef n'onwe ya mara mama ahụ dikwa mma ile anya. 7 Mgbe oge nta gasiri, nwunye Pötifa lere Josef anya sị ya, “Bịa ka anyị abụo dinaa.” 8 Ma Josef jürü. Ọ gwara nwunye nna ya ukwu sị, “Lee, nna m ukwu anaghị echegbu onwe ya banyere ihe ọbụla n'ulọ a. O werela ihe niile o nwere nyefee m n'aka ka m lekota haanya. 9 O nweghi onye ọnọdu ya dị elu karịa nke m n'ulọ a. O gbochighị m ihe ọbụla ma ọ buğhị gị, n'ihi na i bụ nwunye ya. Olee otu m ga-esi mee oke ihe ọjọq dì otu a, mee mmehie megide Chineke.” 10 Ọ bụ ezie na nwanyị a nogidere na-enye Josef nsogbu site n'ubochị ruo ubochị ma Josef jürü iso ya dinaa, jukwa inqonyere ya. 11 Otu ubochị, Josef batara n'ime ulọ iru ọru ya. O nweghi ndị ọzọ na-eje ozi no n'ime ulọ n'ubochị ahu. 12 Nwunye Potifa jidere Josef n'uve mwüda ya, riqo ya sị ya, “Bịa ka anyị dinaa.” Ma Josef si n'ime ulọ ahụ gbapụ, hapụ uwe mwüda ya n'aka nwunye Pötifa. 13 Mgbe nwanyị a hụrụ na Josef agbapụla, hapụ uwe ya, 14 ọ kporo ndị na-eje ozi n'ezinaulọ ya sị ha, “Lee, onye Hibru a di m kpobatara n'ulọ a choro iji anyị gwurie egwu. Ọ bjakwutere m n'ime ulọ choro ka mị na ya dinaa. E tiri m mkpu n'olu ike. 15 Mgbe ọ n'uru ka m welitere olu m tie mkpu enyemaka m tiri, o sitere n'ime ulọ a gbapụ, ma hapurụ m uwe ya.” 16 Nwanyị a debere uwe ahụ n'akụkụ ya ruo mgbe nna ya ukwu lotara n'ulọ. 17 Mgbe ahụ, ọ gwara di ya okwu ndị a si, “Onye ohu Hibru a i kpobataara anyị bakwutere m iji m gwurie egwu. 18 Ma mgbe m welitere olu tie mkpu enyemaka o sitere n'ulọ gbapụ hapurụ m uwe ya.” 19 Mgbe nna ya ukwu n'uru ihe nwunye ya gwara ya sị, “Otu a ka ohu gị si meso m mmeso,” o were iwe dị ọku. 20 Nna ukwu Josef weere ya tñye n'ulọ mkporo, n'ebé a na-etylne ndị mkporo eze Ijipt. Ma ebe ahụ Josef no n'ulọ mkporo, 21 Onyenwe anyị nonyeere ya. O meree ya ebere, mekwa ka o nweta ihuqma n'ebé onyeisi ndị nche ulọ mkporo ahu no. 22 Onyeisi ndị na-eche ulọ mkporo mere Josef onyeisi ndị mkporo niile no n'ime ulọ mkporo ahu. Josef ghoro onye a na-aju otu ihe si aga n'ime ulọ mkporo ahu. 23 Onyeisi ndị nche ulọ mkporo ahụ enyeghikwa onwe ya nsogbu maka ihe ọbụla. N'ihi na Onyenwe anyị nonyeere Josef, mee ka ihe ọbụla ọ na-eme gaa nke ọma.

40 Mgbe ufodụ oge gasiri, onye na-ebu iko ihe ọnụnụ eze Ijipt na onye na-esiri ya nri mehiere megide nna ha

ukwu, eze Ijipt. 2 N'ihi ya, Fero were iwe megide ndị ozi ya abụo ndị a, onyeisi ndị na-ebu iko ya na onye na-esiri ya nri. 3 O tinyere ha na nga, n'ulọ mkporo dì n'ulọ onyeisi ndị nche, ebe ahụ a tübära Josef. 4 Onyeisi ndị nche mere Josef onye na-elekota ha. Ha n'orø n'ulọ mkporo ọtụtu ubochị. 5 Ha abụo, onye ahụ na-esiri eze nri, na onye na-ebu iko eze Ijipt, rorø nrø n'otu abalị. Nrø nke onye ọ bụla nwere nkowha nke ya. 6 Mgbe chi borø, Josef bjakwutere ha hụ na ihu ha gbarurụ agbarụ. 7 N'ihi ya, ọ jürü ndị ozi Fero ndị a ha na ya n'ulọ mkporo dì n'ulọ nna ya ukwu sị ha, “Gịnjị mere ihu unu ji gbaru ọ taa?” 8 Ha zara sị ya, “Anyị rorø nrø ọjọq, ma onye nkowha ya adighị.” Josef sịri ha, “Ọ bughi Chineke nwhee ike ikowa nrø? Koþronu m ha.” 9 Onyeisi ndị na-ebu iko koþor Josef nrø ya. Ọ sịri ya, “Arorø m nrø hụ osisi vajin n'ihi m. 10 Osisi vajin a nwere alaka ato. Mgbe m nọ na-ele anya, osisi vajin ahụ mara ifuru, miputa mkpurụ n'uyokọ n'uyokọ, ha chakwaa. 11 Ebe ọ bụ n'iko Fero dì m n'aka, a ghoqor m mkpurụ vajin ndị a, piputa mmiri ha pinye n'ime iko mmanya Fero, bunye ya ka ọ n'uo. 12 Josef sịri ya, “Nke a bụ ihe nrø gi pütara. Alaka ato ahụ bụ abalị ato. 13 N'ime abalị ato Fero ga-akpopụta gi, mee ka i nwere onwe gi. Fero ga-enyeghachikwa gi ọru gi. I ga-etinyekwa Fero iko ya n'aka díka i si eme na mbụ mgbe i bụ onye na-ebu iko ya. 14 Mgbe ihe gaara gi nke ọma, chetakwa m, ma gosi m obiqma, gwara m Fero ka o si n'ulọ mkporo a weputa m. 15 Ọ bụ ntørø ka atoqor m site n'ala ndị Hibru. N'otu aka ahụ, n'ebé a ọ díkweghi ihe ọjọq ọ bụla m mere nke kwasiri ka atunye m n'ulọ mkporo a.” 16 Mgbe onyeisi ndị na-esiri Fero nri hụrụ na nkowha nrø ahụ dí mma, ọ sịri Josef, “Mụ onwe m, na nrø m nke m, ebü m nkata achicha ato n'isi. 17 Nkata nke dì n'elu juputara na achicha dì iche ihe a gheere eze, bụ Fero. Ma ụmụ nnunụ bijara na-eri achicha ndị ahụ dì na nkata m bụ n'isi.” 18 Josef zara sị ya, “Lee ihe nrø gi pütara. Nkata ato ahụ bụ abalị ato. 19 N'ime abalị ato ka Fero ga-esi n'ulọ mkporo kpoputa gi, nye iwu ka e bepụ gi isi, kwubà gi n'elu osisi. Ụmụ nnunụ ga-erichapụ anu ahụ gi.” 20 N'abalị nke ato, site n'ubochị ndị a rorø nrø ha, Fero mere mmemme ncheta ọmụmụ ya. Ọ kporo ndị niile na-ejere ya ozi oriri. O ziri ozi ka a gaa n'ulọ mkporo kpoputa onyeisi ndị na-ebunye ya iko ihe ọnụnụ na onyeisi ndị na-esiri ya nri. 21 O nyeghachiri onyeisi ndị na-ebu iko ya ọru ya, weghachi ya n'onodụ ya. Nwoke a bunyekwara Fero iko ya díka o si eme na mbụ. 22 Ma ọ kwugburu onyeisi ndị na-esiri ya nri, díka Josef si kowaa nrø ha. 23 Ma onyeisi ndị ahụ na-ebu iko eze echetaghị Josef. O chefuru ya.

41 O ruo mgbe afọ abụo gasiri, Fero rorø nrø hụ onwe ya ka o guzo n'akụkụ mmiri Naıl. 2 N'ebé ahụ, ọ hụrụ ehi asaa ndị sị n'osimiri Naıl na-apụta. Ehi ndị a buru ibu, maa mma. Ahụ ha na-akwø murumurụ. Ha pütara, bido ita nri n'etiti ahijia riidi. 3 N'atufughi oge, ehi asaa ọzo soro ha n'azụ sikwa n'osimiri Naıl na-apụta. Ma ehi ndị a tara ahụ nke ukwu. Ha bụ nnqo ọkpukpụ ọkpukpụ, joo njo ile anya. Ha bijara guzo n'akụkụ ehi ndị ahụ buru ibu. 4 Mgbe ahụ, ehi ndị a bụ naanị ọkpukpụ ọkpukpụ bijara richapụ ehi ndị ahụ buru ibu. Mgbe nke a mere Fero kwolitere. 5 Emesia, Fero rahukwara ụra ọzo, rorø nrø nke ugboro abụo, hụ ogbe ọka asaa ndị mịrị n'otu ukwu ọka. Ogbe ọka ndị a buru ibu maa ezi mma. 6 Emesia, ọ hükwara ogbe ọka asaa ọzo ka ha mịkwara n'otu ukwu ọka ahụ. Ma ndị a ọ hụrụ kponwusịri

akponwu, fikpokwa afikpo. O bụ iku si n'owuwa anyanwu mere ka ha kponwu. 7 Ogbe oka ndị a fikporo afikpo loro ogbe oka asaa ndị ahụ buru ibu. Fero kwolitera hụ na ihe ndị a bụ nrọ. 8 Mgbe chi boro, o nweghi uto na mmuo ya. O ziri ozi okpokta ndị majiki niile, na ndị ọkachamara niile nke Ijipt. Fero koro ha ihe ọ rorø na nrọ. Ma ọ dighị onye nwere ike ikowara ya ihe nrọ ya pütara. 9 Ma n'oge ahụ, onyeisi ndị na-ebu iko jekwuu Fero gwa ya sị, "Taa ka m chetara mmechie m. 10 Oge ahụ Fero were iwe megide ndị na-ejere ya ozi, o tiniyere mu n na onyeisi ndị na-esi nri n'ulọ mkporo nke dij n'ebe onyeisi ndị nche eze bi. 11 Onye obula n'ime anyị abu rorø nrọ n'otu abali, nrọ obula nwekwara nkowa nke ya. 12 O nwere nwokorobia onye Hibru anyị na ya nō n'ulọ mkporo n'oge ahụ. O bụ ohu onyeisi ndị nche eze. Anyị koro ya nrọ anyị rorø. O kowakwaara anyị ihe nrọ anyị pütara nye onye obula nkowa nke nrọ ya. 13 Ihe niile mere dikà o si kowara anyị. E nyeghachiri m ọnodị m, ma kwuba onye nke ozø n'osisi." 14 Ya mere Fero ziri ozi ka a kpoo Josef. E mere ngwangwa weputa ya site n'ulọ mkporo ahụ. Mgbe ọ kpuchara afuonu ya, gbanwee uwe ya, ọ biakwara n'ihu Fero. 15 Fero gwara Josef sị, "Arorø m nrọ ma o nweghi onye obula nwere ike ikowara m ihe nrọ m rorø pütara. Ma anụla m na a koro gị nrọ a rorø, i nwere ike ikowara ihe nrọ ahụ pütara." 16 Josef zara sị ya, "Enweghi m ike ikowara nrọ n'ike aka m. Ma Chineke ga-enye Fero osisa udo dikà o chorø." 17 Mgbe ahụ, Fero malitere ikowara Josef nrọ ya. O kwuru sị, "Eguzoro m n'akụkụ osimiri Naij na nrọ m. 18 Mgbe ahụ, ahụ m ehi asaa si na mmiri ahụ pütara. Ehi ndị a Mara abuba, ma gbaa agba. Ha bidokwara ita nri n'etiti ahijha riidi. 19 Emesia, a hụrụ m ehi asaa ozø ka ha sikwa n'osimiri ahụ pütara. Ehi ndị a ejighị ahụ. Ha bụ ọkpukpu ọkpukpu, joq njo ile anya. N'ezie, ahụtubeghi m udị ehi di otu a n'ala Ijipt niile. 20 Ehi asaa ndị a jorø njo riri ehi ndị ahụ buru ibu, bụ ndị bu ha ụzø si n'osimiri ahụ pütara. 21 Ma mgbe ha risiri ehi ndị a, nri ahụ emeghi ka ụdịdị ha gbanwee. Ha dikwa otu ha di. Mgbe m hüsirị ihe a, etetara m n'ura. 22 "Mgbe m rorø nrọ ozø, a hụrụ m ogbe ọka asaa nke mirị n'otu ukwu ọka. Ọka asaa ndị a buru ibu, di mma ile anya. 23 Ogbe ọka asaa ozø mīkwara n'elu ukwu ọka ahụ, ma ndị a kpónwurụ akponwu, fikpokwa afikpo n'ihi n'ikuku si n'owuwa anyanwu chakporo ha. 24 Ma ọka ndị a fikporo afikpo lodara ọka asaa ndị ahụ mara mma. Akọrlara m ndị majiki ihe ndị a, ma ọ dighị onye n'ime ha nwere ike ikowara m ihe nrọ ndị a pütara." 25 Mgbe ahụ, Josef sịri Fero, "Nrọ abu Fero rorø pütara otu ihe. Chineke esitela na nrọ ndị a gwa Fero ihe ọ na-agatime. 26 Ehi asaa ndị ahụ buru ibu bụ afo asaa. Ogbe ọka asaa ndị ahụ buru ibu bükwa afo asaa. O bụ otu nrọ ahụ, ọ bu ezie na i rorø ya ugboro abu. 27 Ehi asaa ndị ozø ahụ di ọkpukpu ọkpukpu ndị pütara mgbe ndị nke mbụ pütachara bụ afo asaa. Ottu a kwa ogbe ọka ndị ozø fikporo afikpo nke ikuku si n'owuwa anyanwu mere ka ha fikporo bụ afo asaa. Ha nageosi afo asaa mgbe oke ụnwụ ga-adị. 28 "Dikà m gwara Fero na mbụ, Chineke egosila gi ihe ọ chorø ime. 29 Afo asaa na-abia ga-abu afo asaa mgbe nri ga-adị ukwuu n'ala Ijipt niile. 30 Emesia afo asaa oke ụnwụ ga-eso ha. Mgbe ahụ, a ga-echefu ube niile nke ala Ijipt. Ụnwụ a ga-alal obodo n'iyi. 31 Agaghị echetakwa na e nwere oge jba ube ihe oriri n'ala a, n'ihi oke ụnwụ ahụ nke ga-eso ya ga-adị oke ukwuu. 32 Ihe mere Fero ji rọ nrọ a ugboro abu bụ n'ihi na Chineke

ekpebiela na ihe ndị a ga-emezuriri. Chineke ga-emekwa ya n'oge na-adighị anya. 33 "Ma ugbu a, ka Fero chọ onye nwere ezi nghoṭa na amamihe. Ya mee ya onyeisi ọchichị n'ala Ijipt niile. 34 Ka Fero meed nhoputa ndị nlekota ala Ijipt. Ka e debe otu ụzø n'ime ụzø ise nke nri niile a ga-enweta n'oge ahụ nri ga-adị ukwuu n'ala Ijipt. 35 Ka ha kpokotaa nri niile ga-adị n'oge jba ube nke ihe oriri, nke ga-adị n'afọ ndị a na-abia. Ka ha kpokota ha n'ulọ ichebe nri nke ga-adị n'okpuru ọchichị Fero. Ka ọ buru nri e debere n'obodo di ihe ihe. 36 A ga-echebi nri ndị a nke ọma maka ndị bi n'ala a, ka ọ buru nri a ga-eri n'ime afo asaa ndị ahụ nke ụnwụ ga-adị n'ala Ijipt, ka ụnwụ ghara ibibi ala a." 37 Ntuputa ahụ di mma n'anya Fero na ndiisi ọchichị ya. 38 Fero jụrụ ndiisi ọchichị ya, "Anyị ga-achotali onye ozø dikà nwoke a, onye mmuo nke Chineke di n'ime ya?" 39 Ya mere Fero tugharirị sị Josef, "Ebe Chineke kpugheere gi ihe ndị a, o nweghi onye ozø nwere ezi nghoṭa na amamihe dikà gi. 40 Gi onwe gi ga-abu onye na-elekota ụloze m. Ndị m niile ga-erube isi n'iwu obula i nyere. Ọ bụ naanị n'ocheeze ka m ga-eji di ukwuu karịa gi." 41 Fero gwara Josef, "Lee, emeela m gi onye nlekota ala Ijipt niile." 42 Mgbe ahụ, Fero gbaaputara mgbaaka eze ya gbanye ya Josef n'aka. O yikwasikwara Josef uwe e ji ezi akwa ọcha duo, nyanyi ya ihe ịnụa n'olu nke e ji olaedo kpoo. 43 O mere ka ọ nyaa ịnụnụa ụgbọ ya nke abu. Ndị oti mkipu na-etikwa n'ihu ya, "Gbuonụ ikpere n'ala." Ottu a ka Fero si mee Josef onye na-achị ala Ijipt niile. 44 Fero gwakwara Josef sị, "Ọ bụ mụ onwe m bụ Fero! O nweghi onye obula ga-ewelita aka maqbụ ụkwụ ya n'ala Ijipt niile ma ọ bughi site n'ike i nyere ya." 45 Fero gurụ Josef aha Zafenat-Pania. Ọ kponyekwara ya, Asenat, nwa Potifera, onye nchüajà obodo a na-akpọ On, ka ọ buru nwunye ya. Josef bijara gazoo ala Ijipt. 46 Josef gbara iri afo ato mgbe o bidoro iguzu n'ihu Fero eze Ijipt. O si n'ihu Fero pụo, malite ijegharị ebe niile n'ala Ijipt. 47 N'afọ asaa ahụ nke a na-eriju afo, ala meputara nri n'ebe ọ di ukwuu. 48 N'ime afo asaa ndị a nke nri juru ebe niile n'Ijipt, Josef chikotara nri niile nke si n'ubi, ma chekwaa ha n'ulọ e wuru maka ihe nri n'obodo niile ahụ. N'obodo obula, ka ọ na-etinye ihe oriri nke si n'ubi gbara ya gburugburu. 49 Josef chekwara ọka di ukwuu n'onuogugu, dikà aja di n'akụkụ osimiri. A kwusirị igu ha ọnụ n'ihi na ha hiri nne nke ukwuu nke na ha enweghi onuogugu. 50 Tupu oge ụnwụ ahụ ebido, Asenat nwa nwanyị Potifera, onye nchüajà nke On, mütara Josef ụmụ ndị ikom abu. 51 Josef gurụ ọkpara ya Manase, n'ihi na ọ sịri, "Chineke emeela ka m chefuo ahụ m niile, mekwa ka m chefuo ndị ezinaulọ nna m." 52 Josef gurụ nwa ya nke abu Ifrem. Ọ sịri, "N'ihi na Chineke emeela ka m mịa mkipurụ n'ala nke ahụ m." 53 Afo asaa nke ube nri nke dirị n'ala Ijipt mechara gabiga. 54 Afo asaa nke ụnwụ bidoro biwaa dikà Josef kwuru. Ụnwụ nō n'obodo niile, ma n'ala Ijipt niile nri di. 55 Ka agu jidere ala Ijipt niile, ndị mmadụ tikuru Fero ka o nye ha nri. Ma Fero gwara ndị Ijipt niile, "Jekwurunụ Josef. Ihe obula ọ gwara unu meenụ ya." 56 Mgbe ụnwụ ahụ gbasara ruo n'akụkụ niile nke ala ahụ, Josef meghepuru ụlo ichebe nri niile bido iresi ndị Ijipt nri, n'ihi na ụnwụ ahụ di njo n'ala Ijipt niile. 57 Mba niile bijara Ijipt izu nri site n'aka Josef n'ihi na ụnwụ ahụ di njo n'uwà niile.

42 Ugbu a, Jekob nṣụ na ọka di n'Ijipt. Ọ sịri ụmụ ya, "Kedu ihe anyị jiri nörö na-elerita onwe anyị anya" 20

siri, "Lee anryu m na oka dì n'ijipt. Gbadatanu n' ebe ahu zutara anyi oka ka anyi dì ndu ghara ijnw." 3 Umunne Josef iri ndi ahu gbadara Ijipt izuta oka. 4 Ma Jekob ekweghi ka Benjamin nwanne nta Josef soro ha gaa, n'ihi na o turu egwu na ihe ndaba ojoq nwere ike ibjikwasí ya. 5 Otu a, umu Izrel so n'otu ndi ozo ndi jekwara ijzuru nri n'ljipt, n'ihi na unwu ahu dì njo n'ala Kenan. 6 N'oge a, Josef na-achí ala Ijipt, bùrùkwa onyeiresi ndi obodo oka dì n'aka. Ya mere, mgbe umunne Josef rutere, ha bijara hulata kpoo isiala nye Josef. 7 Mgbe Josef huru umunne ya, o matara ndi ha bu. Ma o kpara agwa dika onye na-amaghị ha, gwa ha okwu n'olu ike, si ha, "Ebee ka unu si bia?" Ha zara, "Anyi si ala Kenan bia. Anyi bijara ijzuru nri." 8 Josef matara umunne ya, ma ha onwe ha amataghị onye o bu. 9 Josef chetakwara nrø ndi ahu o rorø banyere ha. O gwara ha okwu si ha, "Unu bu ndi nnyocha. Ichoputa adighi ike ala anyi mere unu ji bia." 10 Ha zara si, "Nna anyi ukwu, anyi bu ndi ohu gi bijara ijzuru nri. 11 Anyi niile bu umu otu nna. Ndị ohu gi bu ndi kwestiri ntukwasí obi. Anyi abughi ndi nnyoputa." 12 Ma Josef gwara ha si, "Mba! Unu bijara ichoputa akukwu obodo anyi nke a na-echezaghi nke oma." 13 Ha zara si ya, "Ndị ohu gi di umunne iri na abu. O bukwa otu nna mürü anyi niile. Nna anyi na nwanne anyi nta, onye ikpeazu o mürü no na Kenan ubgu a. Ma otu onye n'ime anyi anwuołla." 14 Josef siri, "Ihe unu na-akó na-egosi na unu bu ndi nnyoputa, dika m gwara unu. 15 Nke a ka a ga- eji anwale unu. N'aha Fero dì ndu, unu agaghị esí n' ebe a laa tutu nwanne unu nke nta ahu abia n' ebe a. 16 Zipuṇ otu onye n'ime unu ka o gaa kpota nwanne unu nwoke. Ma aga m etinye ndi fofduru n'ulø mkporo, tutu m choputa ma ihe unu kwuru o bu eziokwu maobu ugha. O bụru ugħa n' ezie, dika Fero na-adị ndu, unu bu ndi nnyoputa." 17 O tinyere ha niile n'ulø mkporo, hapu ha n' ebe ahu abalị ato. 18 Josef gwara ha, n'ubochi nke ato, "Nke a bu ihe unu ga-eme ma di ndu, n'ihi na abu m onye na-atu egwu Chineke. 19 O bụru na unu bu ndi ezi immadu, ka otu onye n'ime unu nodu n' ebe a, n'ulø mkporo, ka ndi fofduru buru oka bulaara ndi ezinuəlo unu no n'agụ. 20 Ma kpotoranu m nwanne unu nke nta n' ebe a, nke a ga-egosi na okwu unu bu eziokwu, na unu agaghikwa anw." Ha mere otu a. 21 Ha gwaritara onwe ha okwu si, "N'ezie, o bu n'ihi nwanne anyi nwoke ka ahuhu ndi a ji abiakwasí anyi. Anyi huru obi mgbawa ya, mgbe o na-arịo ka anyi chebe ndu ya, ma anyi egeghị ya ntí. O bu nke a mere mmekpa ahu ndi a ji bjakwasí anyi ugbu a." 22 Ruben zara si ha, "O bu na mu agwaghị unu si unu hapu imejo nwantakirị ahu, ma unu egeghị ntí? Ugbu a, anyi na-aso ajuju banyere əbara ya." 23 Ha amataghị na Josef na-anu ihe ha na-ekwu, n'ihi na onye nsuġħarị okwu no n'etiti ha. 24 O sitere n' ebe ha no tuġħarja gaa kwaa akwa. O lögħachikwutere ha ozo gwakwa ha okwu. O si n'etiti ha kpoputa Simiòn kee ya agbu ka ha na-ele ya anya. 25 Josef nyere iwu ka e kpojuo oka n'akpa ha, tinyekwara onye obula ego o kwuru n'akpa ya. O nyere iwu ka e nye ha ihe ha ga-eri n'użo. Mgbe e mesir ihe ndi a, 26 ha bokwasirị inyinya ibu akpa oka ha n'otu n'otu. Ha hapurị Ijipt lawa. 27 Mgbe ha ruru ebe ha noro onqdū abali, otu n'ime ha meghere akpa ya ka o nye inyinya ibu ya oka, o huru ego ya n'onu akpa ya. 28 O gwara umunne ya si, "Lee, e tighachiri ego m kwurū. Lee ya n'akpa oka m." Ike gwurū onye obula n'ime ha. Site n'ahu imà jijjiha leritara onwe ha anya si, "Gini hu ihe a Chineke mere anyi?" 29 Mebe

ha lakwutere nna ha Jekob n'ala Kenan, ha koçor ya ihe niile dakwasiri ha. Ha gwara ya si, **30** "Nwoke na-achị ala ahụ gwara anyị okwu n'olu ike. O mesoro anyị mmeso dịka anyị bụ ndị bjara inyochaputa obodo ha. **31** Ma anyị gwara ya si, 'Anyị bụ ndị kwesiri ntukwasiri obi, ndị na-abughi ndị nnyoputa obodo. **32** Anyị dị ụmunnne iri na abụo ndị nwere otu nna. Otu n'ime anyị anókwağhi, ma nke ntakịri na nna anyị nọ na n'ala Kenan taa.' **33** "Mgbe ahụ, nwoke a, onye na-achị ala ahụ, sịrị anyị, 'Nke a ka m ga-eji mata ma unu bụ ndị ezi mmapadụ. Hapurụnụ m otu nwanne unu. Burunu oka, bulaara ndị ezināṣụlụ unu agụụ na-agugbu. **34** Ma kpotara m nwanne unu nke nta. Mgbe ahụ ka m ga-ama ihe unu bụ. Ma unu bụ ndị nnyoputa maqbụ ndị ezi mmapadụ. Mgbe ahụ, aga m ahaپurụ unu nwanne unu. Unu ga na-azukwa ahịa n'ala a.'" **35** Mgbe ha bidoro jwuputasi oka dị n'akpa ha, lee, n'ime akpa oka onye ọbula, a chotara ego ọ kwürü n'akpa ya. Mgbe ha na nna ha hrụ ego ndị a, ha tịrụ egwu. **36** Ya mere, nna ha Jekob gwara ha si, "Unu agbawala m aka ụmụ. Josef anóghị, Simion anókwağhi. Ma unu na-achị iwezuga Benjamin. Naaniị m ka ihe niile ndị a na-emegide!" **37** Mgbe ahụ, Ruben gwara nna ya si, "I nwere ike gbuo ụmụ m ndị ikom abụo ma ọ burụ na m apkoghachighị Benjamin. Tifee ya n'aka m, aga m apkoghachikwara gi ya." **38** Ma Jekob sịrị, "Nwa m agaghị eso unu gaa. N'ihi na nwanne ya anuwọla, ọ bükwa naaniị ya ka ọ fđdürü. Ọ burụ na nsogbu ezute ya n'uzo n'ije a, unu ga-eme ka m jiri isi awo m laa n'ilí n'onodụ mwute." (Sheol h7585)

43 Ma ụnwụ a siri oke ike n'ala ahụ n'oge a. **20** ruo, mgbe ha richara nri ha zutura n'ljipt, nna ha gwara ha sị, "Jeghachinu, zutura anyị ntakirị nri." **3** Juda gwara nna ya bụ Jekob sị, "Nwoke ahụ dospiri anyị aka na ntị ike sị, 'Unu agaghị ahụ ihu m ma ọ bụrụ na nwanne unu esoghị unu bia.' **4** Ọ bụrụ na ị ga-edunyere anyị nwanne anyị, anyị ga-agbada gaa zutara gị nri. **5** Ma ọ bụrụ na ị gaghi edunyere anyị ya, anyị agaghị agbada, n'ihi na nwoke a sịrị anyị, "Unu agaghị ahụ ihu m ma ọ bụrụ na nwanna unu esoghị unu." **6** Mgbe ahụ Izrel sịrị, "Gịnjị mere unu ji wetara m nsogbu dị otu a, site n'igwa nwoke ahụ na unu nwere nwanne ozo." **7** Ha zara sị, "Nwoke a jurụ anyị ajuju dị iche iche banyere onwe anyị, na ndị ezinaulo anyị. O sị, 'Nna unu, ọ dị ndị ugbu a? Unu nwere nwanne ozo?' Ya mere, anyị zara ajuju niile. O nweghi otu anyị siri mara na ọ ga-asị anyị kpota nwanne anyị." **8** Mgbe ahụ, Juda sịrị nna ya Izrel, "Dunye m nwantakirị a ka anyị bilie gawa, ka anyị dị ndị ghara iñwụ, ma anyị onwe anyị, ma gi, ma ụmuntakirị anyị. **9** Aga m ejị onwe m gbaa ebe n'ihi ya. I nwere ike itife ya n'aka m. Ọ bụrụ na m apkotaghachighị ya, kpobata ya n'ihi gi, mgbe ahụ, ita ụta bụrụ nke m n'ihi gi, ri'ubochị ndị m niile. **10** A sị nnqo na anyị egbughi oge niile a, anyị gaara aga ma lọtakwari ubgoro abụo. **11** Mgbe ahụ nna ha Izrel gwara ha sị, "Ọ bụrụ na ọ ga-adịrị otu a, gịnjị ozo ka anyị ga-eme. Kama mgbe unu na-aga, werenu n'akpa unu onyinye iñata ihuoma nke bụ ihe niile kachasi mma nke si n'ala a welaara nwoke a. Werenu nwantintị mmanụ otite, na nwantintị mmanụ arụn, ha na ụda dị iche ihe, na eso osisi māá, na akụ, na alụmọnd. **12** Werekwanụ ego okpukpu abụo n'aka unu. Weghachirinụ ya ego ahụ e tiniyere n'onụ akpa unu, eleghị anya ọ bụ n'ohihie anya ka ha ji tineye ya. **13** Ngwa, kporonu nwanne unu nwoke

bilien laghachikwurunụ nwoke ahụ. **14** Ka Chineke Onye puru ime ihe niile, mee ka nwoke ahụ nwее obi ebere n'ebé unu nō. Ya meekwa ka o nwее ike jħapru unu nwanne unu Simiòn na Benjamin ka ha soro unu löt. Q burukwanụ uche Chineke na m ga-agbara aka ụmụ, ya mee díka o si chọq." **15** Ya mere, ndị ikom ahụ weere onyiné ndị a, na okpukpu ego abu n'aka, ma kpókwa Benjamin. Ha biliri ije. Garuo Ijipt, ma guzo n'ihi Josef. **16** Mgbe Josef lepuru anya hụ Benjamin n'etiti ha, q gwarra onye na-elekota ụlo ya sị, "Duru ndị ikom ndị a gaa n'ulọ. Gbua anu, kwadoo nri, n'ihi na ndị a gaseo m rie nri ehihie." **17** Odibo a mere díka Josef ziri ya. O duuru ndị ikom ndị ahụ gaa n'ulọ Josef. **18** N'oge a, mgbe a kpóbatara ha n'ulọ, ndị ikom ndị ahụ turu ụlo, n'ihi na a kpóbatara ha n'ime ụlo Josef. Ha siri, "O bu n'ihi ego ahụ e tighachiri n'akpa anyi n'oge mbu ka e ji kpóbata anyi, ka o nwее ike iche ụzọ q ga-esi megide anyi, mesie anyi ike, si otu a were anyi na iñyinya ibu anyi díka ndị ohu ya." **19** Ha bjaruru odibo Josef ahụ nso gwa ya okwu n'onụ ụzọ ụlo ahụ. **20** Ha siri ya, "Nna anyi ukwu, anyi bijara ebe a n'oge mbu iżu ihe oriri. **21** Ma, mgbe anyi rutere ebe anyi noro onqdú abalị, anyi megħere akpa anyi, choputa ego anyi kwurụ n'ihi nri ahụ anyi zürü ka q di n'onụ akpa anyi n'otu na otu. E sepukwagħi ja ihe q bula. Ya mere, anyi weghachiri ya n'oge a. **22** Anyi jikwa ego օzօ anyi ga-eji չuq the oriri. Ma anyi amaghij onye tinyere ego ahụ n'ime akpa anyi." **23** Odibo ahụ zara sị ha, "Udo dírị unu, unu atula egwu, n'ihi na Chineke unu, na Chineke nna unu enyela unu akụ zoro exo n'ime akpa unu. Ego unu kwurụ ruru m aka." Mgbe ahụ, q hapuru ha gaa kpoputa Simiòn. **24** N'oge ahụ, odibo ahụ duuru ndị ikom ndị ahụ bata n'ulọ Josef, nye ha mmiri ha ji saa ukwụ ha. O nyekwara iñyinya ibu ha nri. **25** Mgbe ahụ, ụmụ Jekob kwadoro onyiné inata ihuqma ha ji bia, nke ha ga-enye Josef ma q bata n'etiti ehihie, n'ihi na ha anuña na ha ga-eri nri n'ebé ahụ. **26** Mgbe Josef lötara ụlo, ha wetaara ya onyiné di n'aka ha, daa n'ala, kpoo isiala nye ya. **27** Josef jürü ha ajuju banyere odimma ha, juokwa ha sị, "Agadi nna unu, nke unu gwarra m ihe banyere ya, ahụ q díkwa ya? Q ka díkwa ndu." **28** Ha zaghachiri sị ya, "Ahụ di ohu gi bù nna anyi. Q ka nō ndu." Ha hulatara isi ha, kpoo isiala nye ya. **29** Mgbe Josef welitere anya ya elu hụ nwanne ya Benjamin, onye bụ nwanne afọ ya, q jürü ha ajuju sị, "Onye a q bù nwanne unu nke nta ahụ unu gwarra m ihe banyere ya?" Tupu ha asaa ya ihe əbula, o lere Benjamin anya sị ya, "Ka amara Chineke dírị gi, nwa m nwoke." **30** Mgbe ahụ kwa Josef mere օsiṣṣo puo n'ezì iche ebe q ga-akwa akwa n'ihi na əħħu q hħurū nwanne ya anya օzօ metru yá nnqo n'obi. Q pürü banye n'ime ụlo ya kwaaw akwa. **31** Emesia, q sara iħu ya, pütä, jisie onwe ya ike nye odibo ya iwu ka o bute nri ahụ. **32** Ha doziiri ya nri nke ya iħe, doziekwarra ȫmūnne ya nri nke ha iħe. Otu a kwa, ha dozikwaara ndị Ijipt ya na ha na-eriko nri, nri nke ha iħe. N'ihi na q bù iħe aru n'anja ndị Ijipt na ha na ndị Hibru ga-erikota nri onq. **33** Ma mgbe e nyere ha əħħu n'ihi Josef, e mere ka ha nqđ díka ha si tqo ibe ha. Nke okpara buru үzq nqđ, onye na-eso ya anodukwa. Otu a ka ha niile siri nqđ ruo n'onye ikpeazu n'ime ha. Ha lejitarra onwe ha anya n'ihi na o juri ha anya. **34** O sitekwarra na nri e doziiri ya nyebinye ha nri. Nri e nyere Benjamin dí ukwuu okpukpu ise karja nri nke e nyere ha niile. Ha na ya riri, ḥuokwa n'uju.

44 Mgbe ahụ Josef nyere odibo nō n'ulọ ya iwu si, "Gbajuo akpa ndị ikom ndị a nri. Tinyere ha nri nke onye əbula n'ime ha nwere ike ibu, tinyekwa ego nke onye əbula n'ime ha kwurụ n'onụ akpa ya. **2** Ma tinye iko əlaqcha m n'ime ənq akpa onye nke nta n'ime ha. Tinyekwa ego q kwurụ n'ihi nri q zürü n'ime akpa ya." Odibo a mere díka Josef gwarra ya. **3** Mgbe chi borġ, ha zipur nderikom ndị a, ha na iñyinya ibu ha. **4** Mgbe ha ji naanị iħe nta gafee obodo ahụ, Josef gwarra odibo ya sị, "Bilie, chuso ndị ikom ndị ahụ əsø. I zute ha, sị ha, 'Għiñi mere unu ji were iħe qojoq kwuġħachi he qma?' **5** Għiñi mere unu ji zuru iko əlaqcha mna m ukwu, iko o ji aňu iħe qoñiūn na nke o ji aju ase? Unu emeela iħe qojoq n'ihi iħe a unu mere..." **6** Mgbe odibo ahụ zutere ha, q gwarra ha iħe ndị a. **7** Ma ha zara sị ya, "Nna anyi ukwu, għiñi mere i ji ekwu udj okwu ndị a? Iħe aru ka q bù anyi imi iħe di otu a. **8** Lee, ego anyi əħħotra n'onq akpa anyi ka anyi sitere n'ala Kenan weghachiri. Olee otu anyi ga-esi zuru əlaqda maqbū əlaqcha site n'ulọ nna gi ukwu? **9** Onye əbula n'ime anyi a əħħotra iko a n'aka ya ga-anw. Anyi onwe anyi ga-agħoq nna anyi ukwu ndị ohu." **10** Odibo ahụ zara sị ha, "Ka q dírji díka unu kwuru. Onye əbula a əħħotra ya n'aka ga-abu ohu m. Ma ndị a na-achotaqħi ja n'aka ha enwegħi ita utha əbula." **11** Ha mere ngwangwa, onye əbula tqodatara akpa ya. Onye əbula kwa meghħere akpa ya. **12** Odibo ahụ malitera n'onye ukwu n'etiti ha əħħotra rute n'onye nta. Q bù n'akpa Benjamin ka a əħħotra iko ahụ. **13** Mgbe ahụ, ha dowejra uweha n'ihi mwute. Onye əbula n'ime ha tighachiri ibu ya n'elu iñyinya ibu ya. Ha niile bidokwara il-aghachī azu n'obodo ha si pütä. **14** Mgbe Juda na ȫmūnne ya l-oghachiri n'ulọ Josef, ha hħurū Josef q o no n'ebé ahụ. Ha dara n'ala n'ihi ya. **15** Ma Josef jürü ha sị, "Għiñi bù iħe a unu mere? Q bù na unu amatagħiha onye díka m nwere ike ġimata onye zuru iko m?" **16** Ya mere Juda sị ya, "Għiñi ka anyi ga-ekwu? Olee otu anyi ga-esi gosi n'aka anyi di oħċha? Chineke ekpugħeela ikpe omumha ndị ohu gi. Lee, anyi bükwa ndị ohu onyenwe m. Anyi onwe anyi, tinyekwara onye a əħħotra iko ahụ n'aka ya." **17** Ma Josef siri, "O ga-aburū m ajo omume imi iħe di otu ahụ. Naanji nwoke ahụ a əħħotra iko ahụ n'akpa ya bù onye ga-abu ohu m. Ma unu onwe unu nwere ike laa n'udo jekwuru nna unu n'udo." **18** Juda jekwuuru ya, sị, "Biko, onyenwe m, kwere ka ohu gi għiwa gi okwu. Ewesola m bù ohu gi iwe n'ihi na i nqo əħħu di ka Fero. **19** Onyenwe m, q bù gi jürü ndị ohu gi ajju sị, "Unu nwere nna maqbū nware?" **20** Anyi zara sị, "Anyi nwere nna onye bù agadi, na otu nwa nwoke q mħtara n'agħidi ya. Nware nwantakħi nwoke a anwuxla, ya mere naanji otu a fodurū n'ime ȫmū nke nneha mħtara. Nna ya hukwara ya n'anya." **21** "Mgbe ahụ, i sị ndị ohu gi, 'Kpoja nwantakħi a ka m hū ya anya.' **22** Ma anyi għiġi onyenwe m sị ha n 'Nwata a apuġħi jħapu nna ya, n'ihi na mna ya ga-anw ma q bürü na q hapu ya." **23** Ma iħġi għiġi ndị ohu gi sị, "Unu agħażi ahụ iħu m anya օzօ, ma q bürü na nwanne unu a esogħi unu għbadata." **24** Mgbe anyi lakwuuru ohu gi bù nna anyi, anyi għiġi ya okwu onyenwe m kwuru. **25** "Mgħe nna anyi għiġi anj si, 'Laghħi għa zjuta nri,' **26** anyi għiġi ya na, 'Anyi agħażi agħġidha ma q bürü na nwanne anyi nta agħażi eso anyi. N'ihi na anyi enwegħi ike iħlu nwoke ahụ anya, ma q bürü na nwanne anyi nta esogħi anyi.' **27** "Oge ahụ, ohu gi bù nna anyi siri anyi, 'Unu maara na nwunye m mħġur m ȫmū nwoke abu. **28** Otu n'ime ha funarjiet m, mgħe anu əħħi

dokasirị ya iperipe na iperipe. Ruo ugbu a, ahübeghi m yaanya. **29** O buru na unu anapukwa m onye nke a, si otu a mee ka ihe ojoo zute ya, o putara na unu ga-eme ka m jiri isi awo m laa n'ili n'önodu obi ojoo? (**Sheol h7585**) **30** “Ya mere, o buru na m laghachikwute ohu gi, bu nna anyi, ma nwantakirị a esoghị anyi, ebe o bu na e kekotara ndu nna anyi na ndu nwantakirị a, **31** mgbe o ga-ahu na nwantakirị a esoghị anyi, o ga-anwụ. Mgbe ahụ, anyi bu ndị ohu gi, ga-eme ka nna anyi jiri isi awo laa n'ili n'önodu obi ojoo. (**Sheol h7585**) **32** Biko, onyenwe m, ejị m ndu m zoqor nna m ebe na m ga-elezi nwantakirị a anya. Asị m ya, ‘O buru na m apkoghachighị nwantakirị a nye gi, ka ita ụta buru nke m n'ihu gi bu nna m n'ubochị niile nke ndu m.’ **33** “Ya mere ugbu a, biko, ka ohu gi nodị dika ohu onyenwe m n'önodu nwantakirị a, ka nwantakirị a soro ụmụnne ya laghachikwuru nna anyi. **34** Aga m esi ańaa laghachikwuru nna m ma o buru na mụ na nwantakirị a esoghị? Enweghi m ike ilekwasị ihe ojoo ga-adakwasị nna m anya.”

45 N'oge a, Josef enwekwaghi ike ijite onwe ya aka n'ihu ndị na-ejere ya ozi. O welitara olu sị, “Zipụnụ onye ọbụla site n'ebe m nọ.” Ya mere, o nweghi onye ya na Josef nọ mgbe o kɔrɔ ụmụnne ya onye o bụ. **2** O tiri mkpu akwa nke ndị Ijipt nṛṣu, na nke ndị ulo Fero nukwara. **3** Josef gwara ụmụnne ya sị, “Mụ onwe m bụ Josef. Nna m ọ ka nọ ndụ ugbu a?” Ma ụmụnne ya enweghi onu ha ji asa ya, n'ihu na oke egwu jidere ha n'ihu ya. **4** Mgbe ahụ, Josef sịri ụmụnne ya, “Biko, bijan m nso.” Mgbe ha bijara ya nso, o sịri ha, “Abụ m nwanne unu, Josef, onye unu rere ree gaa Ijipt. **5** Ma otu o dị, ka o ghara iwute unu, unu atakwala onwe unu ụta n'ihu orure unu rere m. N'ihu na o bụ n'ihu ichube ndu unu ka Chineke ji buru ụzọ zite m n'ebe a. **6** Oge ụnwụ agwuchabeghi. O bụ ezie na afọ abụ nke oke ụnwụ agafeela, ma o fodụrụ afọ ise ọzọ n'ihu, oge a na-agaghị akọ ihe ọbụla n'ala, maqbụ iwere ihe ọbụla n'ubi. **7** Chineke zitere m ka m buru ụzọ bịa n'ebe a n'ihu ime ka ndu fodụrụ unu ụwa, na ịzoputa ndu unu site n'uzo nnapata di oke egwu. **8** “Ya mere, o bughi unu zitere m n'ebe a, kama o bụ Chineke. Ya onwe ya emeela ka m ghogoro Fero nna, na onyeisi ezinaulọ ya niile, na onye na-achị ala Ijipt niile. **9** Ugbu a, meanị ngwa lakwuru nna m, si ya, ‘Ihe ndị a ka Josef nwa gi nwoke kwuru, Chineke emeela m onye na-achị Ijipt niile. Egbula oge ibiakwute m. **10** I ga-ebi n'ala Goshen, ka i nwee ike ịnọ m nso, gi na ụmụ gi, na ụmụ ụmụ gi, na igwe ewu na atụrụ gi, na igwe ehi gi, na ihe niile i nwere. **11** N'ebe ahụ ka m ga-enyekwa gi ihe ị chọrọ, n'ihu na ụnwụ afọ ise ka dị n'ihu na-abịa. O buru na i megħi otu a, gi na ezinaulọ gi na ihe niile bụ nke gi ga-adà ukpa.’ **12** “N'ezie, anya unu na n'anya nwanne m Benjamin, ahula na mụ onwe m ji ọnụ m na-agwa unu okwu ndị a. **13** Unu ga-akorò nna m maka nsopuru niile a na-enye m n'ala Ijipt na ihe niile unu hụrụ. Kpötakwanụ nna m ọsịṣo ebe a.” **14** Ugbu a, o dakwasirị n'olu Benjamin, nwanne ya, kwaa akwa. Benjamin jidekwara ya n'olu kwaa akwa. **15** Emesia, o suturu ụmụnne ya niile ọnụ, bekwasikwa ha akwa. N'ikpeazu, ụmụnne ya kpanyeere ya ƙuka. **16** Mgbe akukọ a ruru ulo Fero na ụmụnne Josef bijara, o ṭorɔ Fero na ndịsi ozi niile ya ụtọ. **17** Fero gwara Josef sị ya, “Gwa ụmụnne gi, ka ha mee ihe otu a, ha bokwasị ịnyinya ibu unu ibu laghachikwa n'ala Kenan. **18** Ha ruo, ha kpota nna gi, na ezinaulọ ha, ka ha loghachikwute m

n'ala Ijipt. N'ihu na aga m enye ha ala kachasi mma n'Ijipt. Ha onwe ha ga-erikwa uru ala ahụ. **19** “Gwakwa ụmụnne gi okwu sị ha, ‘Sitenụ n'ala Ijipt were ugboala, nke unu ga-eji budata ndị nwunye unu na umuntakirị unu. Dutekwanụ nna unu. **20** Unu esogbula onwe unu banyere ngwa ulo unu, n'ihu na ihe niile dị mma n'ala Ijipt bụ nke unu.” **21** Ya mere ụmụ Izrel mere ihe ndị a, Josef nyere ha ugboala dika Fero nyere n'iwu. O nyekwara ha nri ha ga-eri n'uzo. **22** O nyere onye o bụla n'ime ha uwé mgbanwe ọhụrụ, ma o nyere Benjamin nari shekel ọlaocha ato, na uwé mgbanwe ise. **23** O zipụrụ nna ya ihe ndị a: ịnyinya ibu iri ndị e bokwasịrị ihe mara mma niile si n'ala Ijipt, na nne ịnyinya ibu iri ndị e bokwasịrị ọka na achicha, na ihe ndị ọzo dị iche iche, n'ihu ije ya. **24** O zipụrụ ụmụnne ya. Ma oge ha na-achị ihapu ya, o gwara ha sị, “Unu esekwala okwu n'uzo.” **25** Mgbe ahụ, ha hapurụ ala Ijipt mechaas rute ala Kenan, bjakwute Jekob nna ha. **26** Ha gwara ya sị, “Josef ka nọ ndu. N'ezie, o bụ ya na-achị ala Ijipt niile.” Ma o siiri Jekob ike ịnabata akukọ a. O kwenyeghi na o bụ eziokwu. **27** Ma mgbe ha gwasiri ya ihe niile Josef gwara ha, mgbe o ụhukwara ugboala niile Josef zitere ka e jiri bute ya, mmụo nna ha Jekob loghachiri. **28** Mgbe ahụ Izrel kwuru sị, “Ekwetala ml! Josef nwa m ka dị ndu. Aga m aga hụ ya anya tupu m nwụo.”

46 Izrel biliri ije, ya na ihe niile o nwere rute Biasheba. Ebe a, o chürü aja nye Chineke nke nna ya Ažik. **2** Chineke gwara Izrel okwu n'ohụ nke abalị. O sịri, “Jekob! Jekob!” O zara sị, “Lee m n'ebe a.” **3** Chineke gwara ya sị, “Abụ m Chineke, Chineke nke nna gi. Atula egwu ịgbada Ijipt n'ihu na aga m eme gi ka i ghogho mba dị ukwu n'ebe ahụ. **4** Mụ onwe m ga-eso gi agbada n'ala Ijipt. Mụ onwe m ga-apkolatakwa gi ọzo. Josef n'onwe ya ga-eji aka ya ekpuchikwa gi anya.” **5** Jekob mechara si na Biasheba püta. Ụmụ Izrel kuuru Jekob nna ha, na ụmụaka ha na ndị nwunye ha, kubanye n'ugboala ahụ Fero zitere ka ha ji bute ya. **6** Ha buuru anụ ulo ha niile, na ihe onwunwe ha niile, nke ha kpatara n'ala Kenan, gaa Ijipt. Jekob na agburụ ya niile so. **7** Ụmụ ya ndị ikom niile, na ụmụ ụmụ ya ndị ikom niile, na ụmụ ya ndị inyom niile, na ụmụ ụmụ ya ndị inyom niile, na ndị niile bụ mkpuru afọ ya, ka o kporo gaa Ijipt. **8** Ndị a bụ aha ụmụ ndị ikom Izrel, ya bụ Jekob na ụmụ ụmụ ya, ndị sooro ya gaa Ijipt. Ruben, ọkpara Jekob **9** Ụmụ ndị ikom Ruben bụ, Hanok, na Palu, na Hezron na Kami. **10** Ụmụ ndị ikom Simion bụ, Jemuel, na Jamin, na Ohad, na Jakin, na Zoha, na Shaul. Nne Shaul bụ nwanyị Kenan. **11** Ụmụ ndị ikom Livayi bụ, Geshon, na Kohat, na Merari. **12** Ụmụ ndị ikom Juda bụ, Ia, na Onan, na Shela, na Perez, na Zera. Ma Ia na Onan nwụrụ n'ala Kenan. Ụmụ ndị ikom Perez bụ, Hezron na Hamul. **13** Ma ụmụ ndị ikom Isaka bụ, Tola, na Puva, na Jashub, na Shimiron. **14** Ụmụ ndị ikom Zebulon bụ, Sered, na Elon, na Jaliil. **15** Ndị a bụ ụmụ ndị ikom Lija mürru Jekob n'ala Padan Aram. O mftakwara otu nwanyị aha ya bụ Dajna. Ụmụ ndị ikom na ndị inyom ndị a dị iri ato na ato. **16** Ụmụ ndị ikom Gad bụ, Zefon, na Hagi, na Shuni, na Ezbon, na Eri, na Arodi na Areli. **17** Ụmụ ndị ikom Asha bụ, Imna, Ishva, Ishvi na Beriya. Nwanne ha nwanyị bụ Sera. Ụmụ Beriya bụ, Heba na Malkiel. **18** Ndị a bụ ụmụ a mürru Jekob site na Zilpa, odibo nwanyị ahụ Leban kponyere Lija nwa ya nwanyị. Ha dị iri na isii n'önüögugu. **19** Ụmụ ndị ikom Jekob site na Rechel nwunye ya bụ, Josef na

Benjamin. 20 N'ala Ijipt, a mμurū Josef Manase na Ifrem, site na nwunye ya Asenat nwa nwanyi Potifera, onye nchua ja nke On. 21 Umū ndī ikom Benjamin bū, Bela, Beka, Ashbel, Gera, Neeman, Ehi, Rosh, Mupim, Hupim na Aad. 22 Ndī a bū ndī ikom nke Rechel mμurū Jekob. Ha dī iri na anō. 23 Nwa nwone keke Dan mμurū bū, Hushim. 24 Umū ndī ikom Naftali bū, Jaziil, na Guni, na Jeza, na Shilem. 25 Ndī a bū umū ndī ikom a mμurū Jekob site na Bilha, odibo nwanyi ahū Leban kponyere nwa ya nwanyi Rechel. Ha niile dī asaa. 26 Ya mere, ndī niile so Jekob gaa Ijipt, ndī bū umū umū ya, na-agughi ndī nwunye umū Jekob niile, dī iri mmadū isii na isii. 27 Tinyere umū ndī ikom abū amutara nye Josef n'ijipt, ndī si n'ezinaulō Jekob gara Ijipt dī iri asaa. 28 Jekob zipurū Juda ka jekwuru Josef ijuta ya ɿzo Goshen. Mgbe ha rutere n'ala Goshen, 29 Josef kwadoro inyinya ugbo ya gawa Goshen izute nna ya Izrel. Mgbe Josef bjara n'ihu nna ya, o makurū ya, bee akwa ogologo oge. 30 Izrel gwara Josef sī, "Ugbu a ejikerela m īnwū, ebe m h̄rū ihu gi anya ɿzo, mata na ɿ ka dī ndū." 31 Mgbe ahū, Josef gwara umunne ya na ndī ezinaulō nna ya niile sī, "Ka m gaa kqorø Fero. Ka m gaa sī ya, 'Umunne m na ezinaulō nna m, ndī bi n'ala Kenan abjākwtela m. 32 Ha bū ndī ɿzuzu atūru, ndī na-elekōta anū ulō. Ha chī igwe ewu na atūru ha, na igwe ehi ha, na ihe niile ha ji biri.' 33 Ya mere, o burū na Fero akpō unu juo unu ajuyū sī, 'Ginī bū ɿru aka unu?' 34 Unu ga-asī ya, 'Ndī ohu gi bu ndī ɿzuzu anū ulō site na mgbe anyi bū umunta, dīka nna nna anyi ha bu.' Mgbe ahū, o ga-ekwe ka unu biri n'ala Goshen. N'ihī na ndī niile na-azū ewu na atūru bu ndī akpōro asī n'ala Ijipt."

47 Josef gara gwa Fero sī, "Nna m na umunne m ejirila igwe ewu na atūru ha, igwe ehi ha na ihe niile ha nwere site n'ala Kenan bija n'ebē a. Ha no n'ala Goshen." 2 Mgbe o gara igwa Fero okwu, o duuru mmadū ise n'etiti umunne ya ndī ikom gosi ha Fero. 3 Fero jūru umunne ya ajuyū sī ha, "Ginī bū ɿru aka unu?" Ha zara sī ya, "Ndī ohu gi bu ndī ɿzuzu atūru dīka nna nna anyi ha." 4 Ha kwukwara sī, "Anyi bijara ino dīka obja n'ala a n'ihī na ɿnwū a siri oke ike n'ala Kenan. O nweghi nri igwe ewu na atūru anyi nwere iri n'ala ahū. Ya mere, anyi na-arīo ka i nye ndī ohu gi ike ka ha biri n'ala Goshen." 5 Fero gwara Josef sī, "Nna gi na umunne gi abjākwtela gi. Ha biri n'ala Goshen. 6 Ala Ijipt dīkwa gi n'ihū. Horø ebe obula masirī gi nke dīkwa ezi mma nye nna gi na umunne gi ka ha biri. Ka ha biri na Goshen. O burukwa na i maara ndī ikom n'etiti ha ndī nwere ike, mee ha ndī na-elekōta igwe anū ulō m." 7 Josef kptotara nna ya Jekob, mee ka o guzo n'ihū Fero. Jekob no n'ebē ahū gozie Fero. 8 Fero jūru Jekob sī, "I gbaala afō ole ugbu a?" 9 Jekob zara Fero sī ya: "Ebiela m dīka onye obja narī afō na iri afō atō. ɭonugogu afō ndī a ehighi nne, ma ha juputara n'ahlu na nsogbu. Ma a norubeghi m ɭonugogu afō nna m ha gbara mgbe ha biri n'uwā dīka obja." 10 Jekob goziri Fero, site n'ihū ya p̄o. 11 Ya mere, Josef mere ka nna ya na umunne ya biri n'ala Ijipt. O nyere ha ala kachasī mma n'ala ahū na mpaghara Ramesis, dīka Fero nyere n'iwu. 12 Josef nyere nna ya na umunne ya na ezinaulō nna ya nri dīka ɭonugogu nke umū ha si dī. 13 Ma nri adighi n'ala ahū niile n'ihī na ɿnwū ahū di nn̄ojo. Ihe siri ike n'ala Ijipt ma n'ala Kenan n'ihī ɿnwū a. 14 Josef chikötara ego niile dī n'ala Ijipt, na n'ala Kenan, nke ndī mmadū ji kwu ɭugwo nri ha zurū webata ha n'ulzeze Fero. 15

Mgbe ego niile dī ndī mmadū n'aka gwuchara n'ala Ijipt ma n'ala Kenan, ndī Ijipt niile biakwutere Josef si ya, "Nye anyi nri, ginī mere anyi ga-eji nwu ɭuhū gi? Ego anyi agwula." 16 Mgbe ahū Josef zara sī ha: "Jirinū anū ulō unu kwu ɭugwo nri m ga-enye unu, ebe o bū na ego unu agwula." 17 Ya mere, ha kptotara Josef anū ulō ha. Josef nyere ha nri n'onqdū inyinya ha, na atūru ha, na ewu ha, na ehi, na inyinya ibu ha. O were nri zu ɭohū ha n'afo ahū n'onqdū anū ulō ha niile. 18 Mgbe afō ahū gafesirī, ha biakwutekwara ya n'afo nke ɿzo sī ya, "Anyi agaghi ezoro onyenye anyi na ego anyi agwula, na igwe anū ulō anyi būkwa nke gi. O nweghi ihe ɿzo fōdūrū anyi karja ahū anyi na ala anyi." 19 Ginī mere anyi ga-eji noq n'aggu n'ihū gi? Zurū anyi na ala anyi n'onqdū ugwo anyi ga-akwu maka nri i ga-enye anyi. Ka anyi na ala anyi burū ndī ohu Fero. Nye anyi mkpuru ubi ka anyi dīrī ndū ghara īnwū, ka ala a ghara ibū ihe togborø n'efu." 20 Ya mere, Josef zutaara Fero ala Ijipt niile. Ndī Ijipt niile n'otu n'otu rere ala ha n'ihī oke ɿnwū ahū dakwasirī ha. Mgbe ahū, ala ha niile ghoro nke Fero. 21 Ya mere, Josef si otu a mee ka ndī Ijipt niile ghoro ndī ohu Fero, site n'otu obodo n'ala ahū ruo na nke ɿzo ya. 22 Ala nke Josef na-azutaghī n'oge a bū naanī ala ndī nchua ja. N'ihī na ndī nchua ja si n'aka Fero na-enweta nri ha site n'oge ruo n'oge. Ha nwewkvara nri na-ezuru ha site na oke ahū Fero na-enye ha. Ya mere ha ereghī ala ha. 23 Mgbe ahū, Josef gwara ndī mmadū ahū niile okwu sī, "Lee, azuulā unu taa, zukwaa a ala unu nye Fero. 24 N'oge owoewe ihe ubi, otu ɿzo n'ime ɿzo ise nke ihe unu nwetara n'ubū unu bu nke Fero. Deberenū onwe unu ɿzo anō fōdūrū ka o burū ihe unu ga-akū n'ubū na ihe unu ga-eri na ihe ndī ezinaulō unu, na nke umuntakirī unu ga-eri." 25 Ha zara sī ya, "I zoputala ndū anyi. Ka anyi hūta amara n'ihū nna anyi ukwu. Anyi ga-abū ndī ohu Fero." 26 Josef mere ka nke a burū iwu n'ala Ijipt niile ruo taa, na Fero ga-ewe otu ɿzo n'ime ɿzo ise nke ihe obula si n'ala. Naanī ihe si n'ala ndī nchua ja bu nke na-esoghī n'iwu a. 27 Izrel biri na Goshen nke dī n'ala Ijipt. Ha kptatara akū hie nne, mubaa n'omumū, ma n'onuogugu. 28 Jekob biri n'ala Ijipt afō iri na asaa. Ya mere, afō niile Jekob gbara bu narī afō na iri afō ano na asaa. 29 Mgbe ɭobochi onwu Izrel na-abiaru nso, o kporø Josef nwa ya sī ya, "O burū na m ahūtala amara n'ihū gi, tinye aka gi n'okpuru apata m, kwee m nkwa na i ga-egosi m obi ebere na ezi ntukwasí obi. Elila m n'ala n'Ijipt. 30 Kama, mgbe m nwurū, site n'ala Ijipt bupū m. Buru ozu m gaa lie ya ebe e liri nna m ha." O zara, "Aga m eme dīka i kwuru." 31 O siri ya, "Nūqorø m iyi na i ga-eme ya." Josef nūqorø ya iyi. Izrel n'onwe ya, kporø isiala dīka o dabere n'elū mkpanaka ya.

48 Mgbe ihe ndī a gasiri, a gwara Josef sī, "Lee nna gi na-aria orja." Josef biliri duru umū ya ndī ikom abū bu Manase na Ifrem gawa ileta ya. 2 Mgbe a gwara Jekob okwu sī ya, "Nwa gi nwokwe Josef abjāla ileta gi." Izrel chikötara ume ya, jisie ike, nōdū ala n'elū akwa ya. 3 Mgbe ahū, Jekob siri Josef, "Chineke, Onye p̄uru ime ihe niile gosiri m onwe ya na Luz, n'ala Kenan, ma goziekwa m. 4 O siri m, 'Lee, aga m eme ka i mijā mkpuru, baakwa ɭuba n'onuogugu. Aga m eme ka i ghoro ogbakō otutu mba. Aga m enye gi ala a ka o burū ihe nketa ebighi ebi maka agburū gi ndī ga-esote gi.' 5 'Ugbu a, ana m eme umū gi ndī ikom abū ndī a, ndī a mtaara gi n'ala Ijipt, umū nke m. Ha abū, Ifrem na Manase, ga-abū umū m, dīka Ruben na Simion si burū umū m. 6 Ma umū ɿzo

a ga-amutara gi ga-abu nke gi. O bụ aha ụmụnne ha ndị a ka a ga-eji mara ha n'ala nketa nke ha. 7 Ana m eme nke a n'ihi na mgbe m si Padan Aram pütä, nne unu Rechel, nwụrụ n'ala Kenan mgbe anyị ka nō n'uzo ije anyị n'ebe dῖtu anya site na Efrat. N'akukụ uzq e si aka Efrat, ya bụ Betlehem, ka m likwara ya.” 8 Mgbe Izrel hụrụ ụmụ ndị ikom abu Josef kpọbia, o jụrụ Josef ajụjụ sị, “Ndị a, bù ndị ole?” 9 Josef zara nna ya sị, “Ha bụ ụmụ ndị ikom ndị Chineke nyere m n'ebe a.” Ya mere, Jekob gwara ya sị, “Kpötara m ha, ka m gozie ha.” 10 N'oge a, Izrel adighị ahuzikwa uzq nke ọma n'ihi ime agadi ya. Ya mere, Josef diuuru ụmụ ya ndị ikom ndị ahụ bịa nso ebe nna ya nō. Mgbe ahụ, Jekob suturu ha ọnụ, makụo ha. 11 Izrel sịri Josef, “O nweghi mgbe m lere anya na m ga-ahụ ihu gi ozo. Ma Chineke emeela ka m hụkwa ụmụ gi.” 12 Josef sitere n'ikpere Jekob kupu ụmụ ya, bịa hulata isi ala. O kpuru ihu ya n'ala mgbe o mere nke a. 13 Josef kpooqor ha abu, Ifrem n'aka nri ya nke bụ aka ekpe Izrel, na Manase n'aka ekpe ya nke bụ aka nri Izrel, kpota ha bịa nna ya nso. 14 Ma Izrel setiri aka nri bikwasị ya n'isi Ifrem, nwa nke nta. Ma aka ekpe ya ka o setipuru bikwasị n'isi Manase bụ ọkpara. 15 Mgbe ahụ, o goziri Josef sị ya. “Ka Chineke, onye nna m ha Ebraham na Ajizik jere ije n'ihi ya Chineke onye buri. Onye zuru m dika aturu ogologo ndị m niile ruo taa, 16 Mmụo ozi ahụ naputara m site n'ihe egwu niile, ya gozie ụmụ ndị ikom ndị a. Ka ha bürü ndị a kpkwasirị aha m na aha nna m ha Ebraham na Ajizik, ka ha mbaa hie nne n'elu ụwa.” 17 O wutere Josef mgbe o hụrụ na nna ya bikwasirị aka nri ya n'isi Ifrem. O jidere aka nna ya iwepu ya n'isi Ifrem, ka ọ tükwasị ya n'isi Manase. 18 Mgbe ahụ, Josef sịri nna ya, “I bikwasirị oga gi. Onye a bụ ọkpara, bikwasị aka nri gi n'isi ya.” 19 Ma nna ya jụrụ, sị ya, “Amaara m ihe m na-eme nwa m, Manase ga-agho oke obodo, ma nwanne ya nke nta ga-akari ya idị ukwuu, n'ihi na ụmụ ụmụ ya ga-agho otutu mba dì iché iché.” 20 O goziri ha n'ubochị ahụ sị, “N'aha gi ka Izrel ga-ekwuputa ngozi a, ‘Ka Chineke mee gi dika Ifrem na Manase.’” Ya mere o buru ụzo kpoo Ifrem tupu Manase. 21 Mgbe ahụ, Izrel gwara Josef okwu si ya, “Lee, mụ onwe m na-a ga inwu. Ma Chineke ga-anonyere unu, kpoghachikwa unu azu n'ala nna unu ha. 22 Mụ onwe m na-enye gi otu akukụ ugwu karịa nke ụmụnne gi, bụ ala ugwu ahụ m sitere na mma agha m na ụta m naputa ndị Amorait ka ọ bürü nke gi.”

49 Mgbe ahụ, Jekob kpokötara ụmụ ya ndị ikom niile n'otu sị ha, “Zukonụ ka m gwa unu ihe ga-adakwasị unu n'ubochị dì n'ihi. 2 “Zukonụ nuru, ụmụ ndị ikom Jekob nuru okwu nna unu Izrel. 3 “Ruben, ọkpara m ka i bụ, ume m, ihe ngosi mbụ nke ike m, onye nsopuru kwasiri, onye mbụ n'idi ike. 4 Onye na-agbanwe agbanwe dika mimiri dì n'iyi, i gaghị abukwa onye mbụ, n'ihi na i banyere n'ihe ndina nna gi, i dinara n'ihe ndina m, merụ ya. 5 “Simiqn na Livayị bụ ụmụnne. Mma agha ha bụ ngwa ihe ike. 6 Ka obi m ghara isonye n'izuzu ha, ka m ghara isonye n'ogbakö ha, n'ihi na ha gburu mmadu n'oge iwe ha, bipükwa nkwonkwo ụkwụ ụmụ ehi na-echeghi echiche. 7 Ihe a bürü ọnụ ka iwe ha bụ, n'ihi na o dì njø. Ọnụma ha, o jobigara njø oke. Aga m ekesa ha n'etiti ụmụ Jekob Kpasaa ha n'etiti ndị Izrel. 8 “Gị, Juda, ụmụnne gi ga-eto gi. Aka gi ga-adị n'olu ndị iro gi. Ụmụ ndị ikom nna gi ga-akpo isiala nye gi. 9 I bụ nwa ọdụm, gi, Juda, i si n'ichu nta lọta, nwa m. Dika ọdụm, ọ na-amakpu, na-

edina ala, dika nne ọdụm, onye ga-anwa anwa kpotee ya? 10 Mkpanaka eze agaghi esite n'ebe Juda nō wezuga onwe ya, maqbụ mkpanaka onyendu esi n'agbata ụkwụ ya puo, tutuwu ruo mgbe eze ahụ nwe ya ga-abia, irube isi nke mba niile ga-abu nke ya. 11 Ọ ga-ekenye inyinya ibu ya n'osisi vajin, n'ala kachasi mma ka ọ ga-ekenye nwa inyinya ibu ya. Ọ ga-asakwa uwe ya na mmanya. Uwe mwuda ya ka ọ ga-asükwa n'obara mkpuru vajin. 12 Anya ya ga-acha uhie karịa karịa mmanya vajin. Eze ya ga-enwupukwa ocha karịa mmiri ara ehi. 13 “Zebulon ga-ebi n'akukụ osimiri. Ọ ga-abu ebe izuike nye ụgbọ mmiri. Oke ala ya ga-agbatipu ruo Saidon. 14 “Isaka dì ike dika inyinya ibu na-amakpu n'etiti ogba aturu. 15 Mgbe ọ hụrụ otu ebe izuike ya si dì mma, hụ otu ala ya si maa mma, ọ ga-ehudata isi ya ibu ibu arụ; were onwe ya nye iru oru ike. 16 “Dan ga-eme ka ikpe ziri ezi rute ndị ya aka dika otu n'ime ebo Izrel. 17 Dan ga-adị ka agwọ dì n'akukụ okporozi, dika ajụala dì n'uzo ọhịa, nke na-ata inyinya n'ikiri ụkwụ, si otu a mee ka onye na-agba inyinya dalaa azu. 18 “O Onyenwe anyị, ana m ele anya nnaputa gi. 19 “Gad bụ onye usuu ndị o-ji-egbe-agà ga-abjakiwasị, ma ọ ga-aluso ha ọgu, chukwua ha ọso. 20 “Asha ga-esi n'ubi ya weputa nri gbara abuba, nke na-adị ndị eze mma. 21 “Naftali dika nne ele a hapurụ ahapụ, nke na-amuputa ụmụ ele mara mma. 22 “Dika osisi vajin a kürü n'akukụ iyi, nke alaka ya na-awasa rigor o'elu mgbidi, na nke na-amị ezi mkpuru, otu a ka Josef dì. 23 Ndị na-agbata ụta sitere n'obi ilu liso ya agha, ha gbara ya ụkụ site n'ikpọ asị. 24 Ma aka o ji jide ụta nke ya adaghị mba, ike agwughi ogwe aka ya, n'ihi aka Onye dì ike nke Jekob, n'ihi Onye ozuzu aturu, Oke Nkume Izrel, 25 n'ihi Chineke nna gi, onye na-enyere gi aka, n'ihi Onye pürü imē ihe niile, ka o gozie gi, site na ngozi nke eluigwe site n'elu, ngozi nke osimiri dì n'okpuru ala, ngozi nke ara na akpanwa. 26 Ngozi niile nke nna gi, dì ukwu karịa, ngozi niile nke ugwu ukwu mgbe ochie, karjakwa ngozi nke ugwu nta mgbe ochie, Ka ngozi ndị a dì iché díkwasị n'isi Josef, díkwasị n'egedege ihu Josef, onye bu onyendu n'etiti ụmụnne ya. 27 “Benjamin dika nkita ọhịa nke na-adogbu anu. N'ütutu, ọ na-eri anu o dogburu. N'anyasi o na-ekesakwa ihe o gbutere.” 28 Ndị a bụ ebo iri na abu dì n'Izrel. Ihe ndị a bükwa ihe nna ha gwara ha mgbe o goziri ha, nye onye ọbụla n'ime ha ngozi nke ruuru ya. 29 Emesịa, o nyere ha ndumodụ sị ha, “N'oge na-adighị anya site ugbu a, aga m anwụ. Unu aghaghị ili m n'ebe e liri nna m ha, n'ala Kenan, n'ime ogba ahụ dì n'ohịa Efron, onye Het. 30 N'ime ogba dì n'ohịa Makipela, nke dì nso na Mamre, n'ala Kenan, ọhịa Ebraham zütara site n'aka Efron onye Het, maka ili ozu. 31 N'ebe ahụ ka e liri Ebraham na Sera nwunye ya. N'ebe ahụ kwa ka e liri Ajizik na Ribeka nwunye ya. N'ebe ahụ ka m liri Lja. 32 Ebraham nna nna m zuru ala ahụ na ogba dì n'ime ya site n'aka ụmụ Het.” 33 Mgbe Jekob kwuchara okwu ndumodụ ikpeazu ndị a nye ụmụ ya ndị ikom, ọ chikötara ụkwụ ya n'elu akwa, kuo ume ikpeazu. A chikötara ya na ndị ya.

50 Josef dakwasirị n'ihi nna ya, kwaakwa, sutukwa ya ọnụ. 2 Josef nyere iwu, ka ndị dibia na-ejere ya ozi gbasie ozu nna ya. Ya mere, ndị dibia ahụ gbasikwara Izrel. 3 O were ha iri ubochị anị igbasị ozu, n'ihi na nke a bụ oge o kwasiri iwe ha ime ya. Mgbe nke a gasirị, a kwara ya n'ala Ijipti iri ubochị asaa. 4 Mgbe oge iwu uju gafesi, Josef gwara

ndị ụlo Fero sị ha, “Ọ bụrụ na m ahutala amara n’ihu unu, biko, gwaranu m Fero otu a, sị ya, 5 ‘Nna m mere ka m iñqora ya iyi mgbe ọ na-anwụ, sị, “Lee, agala m iñwụ, i ga-eli m n’ili m, nke m gwuuru onwe m n’ala Kenan.” Ugbu a, biko ka m gaa lie nna m, ma loghachikwa.” 6 Fero zara sị ya, “Gaa lie nna gi dika o mere ka i ńuo iyi na i ga-eme.” 7 Ya mere, Josef gara ili nna ya. Ọtụtụ ndị mmadụ sokwa ya. Ndịsi ochichị Fero, na ndị okenyé ụlo ya, na ndị okenyé a ma ama n’ala Ijipt. 8 Ndị ọzọ bùkwa ndị ụlo Josef niile, ụmụnne ya, na ndị ụlo nna ya. Naanị ụmụntakirị, na igwe ewu na atụrụ ha, na igwe ehi ha, ka ha hapurụ n’ala Goshen. 9 Ma iñyinaya ugbo na ndị na-agba iñyinaya, so ya gaa. Igwe mmadụ gara ije a buru ibu nke ukwu. 10 Mgbe ha ruru ebe izocha ọka nke Atad, n’ofe ọzọ nke Jodan, ha weere iti aka n’obi dì ukwu tie aka n’obi ha n’ebé ahụ. Josef ruru uju ụbochị asaa maka nna ya n’ebé ahụ. 11 Mgbe ndị bi n’ala Kenan hụrụ oke iru uju nke ebe izocha ọka nke Atad ahụ, ha sıri, “Nke a bùlụrụ ndị Ijipt iru uju dì ukwu.” N’ihı nke a, ha kpörö ebe ahụ dì nso na Jodan Ebel-Mizraim. 12 Umụ Jekob mere dika nna ha gwara ha. 13 N’ihı na ha buuru ozu ya laa n’ala Kenan, lie ya n’ogba ahụ dì n’ohia Makipela, nke bụ ala ubi Ebrahim zụrụ dika ala olili ozu, site n’aka Efron, onye Het; n’akukụ Mamre. 14 Emesia, Josef laghachiri Ijipt ya na ụmụnne ya, na ndị niile sooro ya gaa olili ozu nna ya, ngwangwa elichara nna ya. 15 Mgbe ụmụnne Josef hụrụ na nna ha anwụola, ha sıri, “Eleghianya Josef ga-akpo anyi asị, kwughachi anyị ụgwọ ihe ojoo niile anyị mere ya?” 16 N’ihı nke a, ha zipürü Josef ozi sị, “Nna gi nyere iwu a tupu ọ nwụo. 17 ‘Gwa Josef sị ya, Ariọg m gi, gbaghara ihe ojoo niile ụmụnne gi mere, na mmehie ha mere megide gi.’ Ugbu a, gbaghara mmehie anyị bụ ndị ohu Chineke nna gi.” Mgbe Josef nṣụ ihe ha kwuru, ọ kwara akwa. 18 Umụnne ya bìjakwara daa n’ihu ya, sị, “Anyị bụ ndị ohu gi.” 19 Ma Josef sıri ha, “Unu atula egwu. Abụ m Chineke onye na-ekpe ikpe nke m ga-eji taa unu ahụhụ? 20 Ọ bụ ezie na unu chere ime m ihe ojoo, ma Chineke chere ya ka ọ bụrụ ezi ihe, iji debe ọtụtụ ndị dika o na-eme taa. 21 Ya mere, ujo atula unu. Mu onwe m ga-azụ unu na ụmụntakirị unu.” Ọ kasirị ha obi, gwa ha okwu bara ha n’obi. 22 Josef biri n’ijipt, ya na ụmụnne ya, na ndị ụlo ha. Josef gbara nari afọ na iri. 23 Josef hụrụ umụ Ifrem, na umụ umụ ya. Ọ nökwa ndị hụ umụ Makia nwa Manase, ndị e kukwasirị n’ikpere ya. 24 Mgbe ahụ, Josef sıri ụmụnne ya, “Agala m iñwụ, ma Chineke ga-abia ileta unu. Ọ ga-esi n’ala a kpoputa unu kpogakwa unu n’ala ahụ ọ n̄ụlụrụ Ebrahim na Aizik na Jekob iyi, na ọ ga-enye ha.” 25 Mgbe ahụ, Josef mere ka umụ Izrel ńuqorö ya iyi sị, “Mgbe Chineke bijara ileta unu, unu aghaghị i site n’ebé a chikorö ọkpükpu m.” 26 Josef nwụrụ mgbe ọ gbara nari afọ na iri. Ha gbasiri ozu ya, tinye ya n’ime igbe ozu, n’ala Ijipt.

Opupu

1 Ndị a bù aha ụmụ ndị ikom Izrel, ndị sooro Jekob gaa biri n'ala Ijipt, onye ọbụla n'ime ha kpó ezinaulo ya. **2** Ruben, Simion, Livayi na Juda; **3** Isaka, Zebulon na Benjamin; **4** Dan, na Naftali; Gad na Asha. **5** Ọnụogugu ụmụ Jekob ndị sooro ya gaa biri n'Ijipt dí iri mmadụ asaa. Ma Josef norij n'Ijipt. **6** Emesia, Josef na ụmụnnne ya niile nwuru, ma ọgbọ ahụ niile nwukwara. **7** Ma ihe gaara ụmụ ụmụ Izrel nke ọma, ha mbaraa, dí ukwu n'ọnụogugu, juputa ala ahụ niile. **8** Ma mgbe eze ọhụrụ nke na-amaghị Josef malitere ichi ojichị n'ala Ijipt, **9** ọ sirị ndị ya, “Lee, ndị Izrel abaala ụba nke ukwu n'ọnụogugu díkwa ike karịa anyị. **10** Ngwanụ, ka anyị were amamie meso ha mmeso ojoo, ma ọ bughị otu a, ha ga-amuba karịa, mgbe agha ga-adaputa n'etiti anyị na ndị iro anyị, ha ga-esoro ndị iro anyị luso anyị agha, site n'ala a gba bụ.” **11** N'ihi nke a, ha tinyere ndịsi ohu ga na eledo ha, bù ndị ga-eji oru mmamye kpagbuo ha. Ha wuu Fero obodo Payitom na Ramesis, ebe ọ na-echekwa ihe. **12** Ma dikà a nata ụmụ Izrel ahụ n-a-leghị anya n'azụ, otu a kwa ka ụmụ Izrel gara n'ihu na-amuba n'ọnụogugu na-agbasakwa. Nke a mere ka ndị Ijipt tuo ndị Izrel egwu. **13** Ha ji oke ọru mekpa ụmụ Izrel ahụ nke ukwu, **14** mee ka ndị ụmụ Izrel bùrụ ndị juputa n'ihie ilu. Ha nyere ha ọru ike nke ikpụ brik na ọrụ, tinyere ọru dí iche iche n'ubi ha. N'ime ọru niile ha na-arụ, ndị Ijipt mesiri ha ike nke ukwu. **15** Mgbe ahụ kwa, eze Ijipt gwara ndị inyom Hibru na-aghọ nwa, ndị aha ha bụ Shifra na Pua sị, **16** “Mgbe ọbụla unu na-aghọ nwa ndị inyom Hibru, unu lezie anya n'okwute e ji amu nwa, ọ bùrụ nwoke, gbuonụ ya, ma ọ burukwanu nwanyi, hapụnụ ya ka ọ dirị ndị.” **17** Ma ndị inyom ndị a na-aghọ nwa emeghị ihe eze Ijipt gwara ha, n'ihi na ha tịrụ egwu Chineke. Kama ha hapụnụ ụmụ ndị ikom ndị a ndị. **18** Emesia, eze Ijipt kpọrọ ndị inyom abụ ọhụrụ ha sị, “Gịnj mere unu ji nupu isi n'iwu m nyere unu site n'ihapụ igbu ụmụntakirị ndị ikom Hibru a mṛụ, díka m gwara unu?” **19** Ndị inyom ahụ zara Fero sị, “Ndị inyom Hibru na-adị ike karịa ndị inyom Ijipt n'ịmụ nwa. Ha na-amuputacharị ụmụ ha tupu anyị erute.” **20** Ya mere, Chineke goziri ndị inyom ndị ahụ na-aghọ nwa. Ụmụ Izrel gara n'ihu na-amuba, għoq mba dí ukwu. **21** Chineke n'onwe ya, nyekwara ndị inyom ahụ na-aghọ nwa ezinaulo nke aka ha n'ihi na ha tịrụ egwu Chineke. **22** Mgbe ahụ, Fero nyere ndị ya niile iwu a, “A ga-atunye ụmụntakirị ndị ikom Hibru niile a mṛụ ọhụrụ n'ime osimiri Najl, ma a ga-edede ụmụntakirị ọhụrụ bù ndị inyom ndị.”

2 N'oge a, otu nwoke onye Hibru si n'ebu Livayi, gakwara lụq otu nwaada onye Livayi. **2** Nwanyị a tịrụ ime, mịo otu nwa nwoke. Mgbe ọ hụrụ na nwa ọhụrụ ahụ mara mma, o zoro ya n'ulọ ọnwa ato. **3** Mgbe ọ na-enweghịkwa ike izo nwantakirị a gaa n'ihi, o jiri ahịhịa papiros kpaa nkata, were korota tee n'ahụ nkata ahụ niile igbochi mmiri ibata n'ime ya. O konyere nwantakirị ahụ n'ime ya buru nkata ahụ debe ya n'akukụ osimiri Najl ebe ahịhịa mmiri na-eto. **4** Nwanne nwantakirị ahụ, nke nwanyị, gakwara guzo n'ebe dí anya na-eche nwantakirị ahụ nche, ihi ihe ga-emē ya. **5** O dighị anya, ada Fero bijara n'akukụ osimiri Najl ahụ ịşa ahụ. Mgbe ọ n'o na-asu ahụ, ụmụ agbogho na-ejere ya ozi malitere igaghari n'akukụ osimiri Najl. Ma ada Fero lepuru anya hụ nkata ahụ

n'etiti riidi, zie otu n'ime ohu ya nwanyị ka ọ gaa bute ya. **6** Mgbe o buputara ya, meghee ya, ada Fero hụrụ nwantakirị ahụ ka ọ na-akwa akwa. O nwere ọmịkio n'ebe nwantakirị ahụ no. Ọ sirị, “Nwatakirị a ga-aburịrị otu n'ime ụmụ ndị Hibru.” **7** Mgbe ahụ, nwanne nwanyị nwantakirị a jụrụ ada Fero sị, “Ọ bù m gaa choqo gị otu nwanyị n'ime ndị inyom Hibru ka ọ na-elektaara gị nwantakirị a anya?” **8** Ada Fero zaghachiri sị, “Ee, gaa mee otu ahụ.” Nwaagbogho ahụ gara ngwangwa n'ulọ ha kpoo nne nwantakirị ahụ. **9** Mgbe ha biaghachiri, ada Fero gwara nne nwantakirị ahụ sị ya, “Kuru nwantakirị a, gaa zuputara m ya. Aga m akwụ gị ığwo nke ọma.” Ya mere, nwanyị ahụ kuuru nwantakirị ahụ, gaa zụo ya. **10** Mgbe nwantakirị ahụ tolitere, nne ya kulaara ya ada Fero, ka ọ bùrụ nwa ada Fero. Aha ada Fero gurụ ya bu Mosis, n'ihi ọ sirị, “Esi m na mmiri guputa ya.” **11** Otu ubochi, mgbe Mosis toro, ọ pürü gaa n'ebe ụmụnnna ya no, ilele ha mgbe ha nə na-arụ ọrụ ike ha. Ọ hụrụ otu onye Ijipt ka ọ na-eti onye Hibru ihe, bụ otu n'ime ụmụnnna ya. **12** Mosis lere anya n'akukụ abụ. Mgbe ọ hụrụ na ọ dighị onye na-ele ya anya, o gburu onye Ijipt ahụ, lie ya n'ime aja. **13** N'echi ya, Mosis pürü hụ ndị Hibru abụ ka ha na-alụ ọgụ. Mosis jụrụ onye nke ikpe mara ajụjụ sị ya, “Gịnj mere i ji si otu a na-eti nwanna gị ihe?” **14** Ma onye ahụ jụrụ Mosis ajụjụ sị, “Onye mere gi onyeisi na onye ikpe n'etiti anyị? I na-acho igbu m dí ka i si gbu onye Ijipt ahụ?” Mgbe ahụ Mosis tịrụ ujo. O kwuru n'ime onwe ya sị, “Ndị mmadụ amatala banyere ihe ahụ m mere.” **15** Mgbe Fero nṛụ ihe Mosis mere, o għalix igbu Mosis. Ma Mosis si n'ihu Fero gba bụ ọs qbagħa ala Midia. N'ebe ahụ ọ gara nodju ala n'akukụ olulu mmiri. **16** Ma o nwere otu onye nchħajja obodo Midia mħata ụmụ agbogħo asaa. N'oge a, ha bijara iseta mmiri na īgbanyé ya n'ime ihe īgbanyé mmiri anu ulo maka inye igwe anu ulo nna ha mmiri. **17** Ma uffmanu ndị na-azu aturu bijara chupu ha. Mosis bilirri qto, bija napuha, nyere ha aka nye igwe anu ulo ha mmiri. **18** Ha lōghachikwutere nna ha, Reuel, onye jụrụ ha sị, “Gịnj mere unu ji lota n'oge taa?” **19** Ha zara nna ha sị, “Otu onye Ijipt napuṭara anyi site n'aka ndị ozuzu aturu. O setaara anyi mmiri, nyekwa igwe anu ulo anyi mmiri.” **20** Nna ha jụrụ ha sị, “Olee ebe ọ n'o? Gịnj mere unu ji hapu ya n'ebe ahụ? Gaanu kpqqo ya ka o soro anyi rie nri.” **21** Mosis nabatara oku ahụ Reuel kpqqo ya ka ha na ya biri. O sokwara ha biri. Reuel kpqqyere Mosis Zipora, otu nwa ya nwanyị, ka ọ bùrụ nwunye ya. **22** Zipora mħata nwa nwoke, onye Mosis kpqqo aha ya Geshom. N'ihi na Mosis sirị, “Abu m onye ọbija n'ala ndị օzqo.” **23** O ruo, mgbe օtụt ubechiri gara, Fero eze Ijipt nwuru. N'oge a, ụmụ Izrel nə na-asu ude n'ime օnodu ibu ohu ha. Ha kwara akwa nke ukwu. Akwa ha kwara ka e nyere ha aka n'ihi օnodu ibu ohu ha ruru Chineke ntị. **24** Chineke nṛụ iṣu ude ha. O chetara օgħogħa ndị ahụ ya na Ebrahim, na Aizik, na Jekob għara. **25** Chineke hụrụ ụmụ Izrel, ihe banyere ha metukwara ya n'obi.

3 N'oge a, Mosis na-azu igwe anu ulo Jetro ogo ya nwoke, onye nchħajja na Midia. Otu ubochi, o duuru igwe anu ulo ndị a gaa n'akukụ օzara. O batara Horeb, ugwu Chineke. **2** N'ebe ahụ, mmuq ozi nke Onyenwe anyi mere ka ọ hụ ya n'okku na-ere n'etiti օhja. Mosis hụrụ na ọ bù ezie na օhja ahụ na-enwu օkụ ma ọ nagħi ere օkụ. **3** N'ihi ya, Mosis chere n'obi ya sị, “Aga m aga nso leruo ihe omimi a anya, otu օkụ si

enwu ma ọhia anaghị ere ọkụ.” **4** Mgbe Onyenwe anyị hụru na o tugharịrị ka ọ hụ ihe na-eme, Chineke kporo ya oku site n’ime ọhia ahụ, “Mosis! Mosis!” Ọ sị, “Lekwa m n’ebe a.” **5** Mgbe ahụ, ọ sịrị ya, “Abịákwaala nso. Yipụ apkupkpokwu gi, n’ihi na ebe i guzo bụ ala dị nsọ.” **6** Ọ sịrị, “Abụ m Chineke nke nna gi. Chineke nke Ebraham, Chineke nke Ajizik na Chineke nke Jekob.” Mosis zoro ihu ya, n’ihi na ọ turụ egwu ilegide Chinekeanya. **7** Mgbe ahụ Onyenwe anyị sịrị, “N’ezie, ahụla m nhụju anya nke ndị m nọ n’Ijipt, anụkwala m mkpu akwa ha, n’ihi aka ike nke ndị na-achị ha dịka ndị ohu. N’ihi na ama m ahụha na-agabiga. **8** Ya mere, agbadatala m iñaputa ha site n’aka ndị Ijipt na ikpoputa ha site n’ala ahụ, idubata ha n’ala oma ahụ, nke sara mbaraa, ala mmiri ara ehi na mmanụ anị na-eru na ya. Ala ebe ndị Kenan, na ndị Het, na ndị Amorait, na ndị Periz, na ndị Hiv, na ndị Jebus bi. **9** Ugbu a, akwa ụmụ Izrel eruola m ntị, ahụkwala m otu ndị Ijipt si na-emegbu ha. **10** Ugbu a, aga m eziga gi ka i jekwuru Fero, ka i duputa ndị m bụ ụmụ Izrel site n’ala Ijipt.” **11** Mosis sịrị Chineke, “Onye ka m bụ na m ga-ejekwuru Fero, meekwa ka ụmụ Izrel site n’ala Ijipt pütä?” **12** Chineke gwara ya sị, “Aga m anonyere gi. Nke a ga-abụ ihe ama nye gi na ọ bụ m na-eziga gi. Mgbe i sitere n’ala Ijipt kpoputa ụmụ Izrel, unu niile ga-efe m ofufe n’elu ugwu a.” **13** Ma Mosis jụrụ Chineke sị, “Ọ bụru na m agwa ụmụ Izrel sị, ‘Chineke nna nna unu zitere m izi unu ozi,’ ha ga-ajụ m sị, ‘Ginị bụ aha ya?’ Ginị ka m ga-aza ha?” **14** Chineke sịrị Mosis, “ABỤ M ONYE M BỤ. Naani gwa ụmụ Izrel na ‘ABỤ M zitere gi.’” **15** Chineke gakwara n’ihu gwa Mosis sị, Si otu a gwa ụmụ Izrel okwu. “Onyenwe anyị, Chineke nna nna unu, Chineke Ebraham, Chineke Ajizik na Chineke Jekob, zitere m ibiakwute unu.” Nke a bụ aha m ruo mgbe ebighị ebi, aha nke e ji echeta m site n’ogbo ruo n’ogbo. **16** “Gaa, kpokota ndị okenye Izrel niile zie ha sị, ‘Onyenwe anyị Chineke nna nna unu, Chineke Ebraham, Chineke Ajizik, na Chineke Jekob, egosila m onwe ya, sị m, Eleruola m onodụ unu anya hụ ihe a na-eme unu n’ala Ijipt. **17** Ekweela m nkwa ikpoputa unu site n’ahụhu unu na-ahụ n’ala Ijipt duru unu baa n’ala nke ndị Kenan, na ndị Het, na ndị Amorait, na ndị Periz, na ndị Hiv, na ndị Jebus bi n’ime ya. Ala mmiri ara ehi na mmanụ anị na-eru na ya.” **18** “Ndị okenye Izrel ga-anabata ozi gi. Mgbe ahụ gi na ha gaseo gaa n’ihu eze Ijipt gwa ya sị, ‘Onyenwe anyị, Chineke ndị Hibru ezutela anyị. Kwere ka anyị gaa njem n’ime ọzara abalị ato gaa chọqo Onyenwe anyị Chineke anyị aja.’” **19** Amaara m rịj na eze Ijipt agaghị ekwe ka unu gaa, tutu ruo mgbe e ji aka ike kwagide ya. **20** Ma aga m esetipu aka m tie Ijipt ihe otiti, site n’ihe ịribama dị iche iche nke m ga-eme n’etiti ya. Mgbe nke a gasiri, ọ ga-ahapụ unu ka unu laa. **21** “Aga m emekwa ka unu nweta amara n’ihu ndị Ijipt, ka unu ghara igba aka mgbe unu na-alaa. **22** Nwanyị ọbula ga-arịo site n’aka nwanyị Ijipt onye agbataobi ya na nwanyị ọbia bi n’ulọ ya, ihe niile e ji ọlaỌcha na ọlaedo kpụo, na akwa dị iche iche. Unu gaeiyikwasị ha ụmụ unu ndị ikom na ụmụ unu ndị inyom, bịa si otu a kwakọro ngwongwo ndị Ijipt.”

4 Mosis zaghachiri ya sị, “Ginị ga-eme ma ọ bụru na ha agaghị ekwenye ihe m kwuru maobụ aju ige m ntị? Ọ bụru na ha asị, ‘Onyenwe anyị egosighị gi onwe ya.’” **2** Ma Onyenwe anyị jụrụ Mosis ajuju sị ya, “Ginị ka i ji n’aka?” Mosis zara sị, “O bụ mkpanaka.” **3** Onyenwe anyị sịrị ya,

“Tupụ ya n’ala.” Mosis tupụru ya n’ala. Ma otu mgbe ahụ, ọ ghororị agwo. Mosis sitere n’ebé agwo ahụ no gbapụ oso. **4** Onyenwe anyị gwara Mosis okwu ozo sị ya, “Jide agwo ahụ aka n’odudu ya.” Mgbe Mosis mere nke a, agwo ahụ ghoghachikwara mkpanaka. **5** Onyenwe anyị gwara Mosis sị, “Ọ bụru na i mee ihe ịribama a, ha ga-ekwere ihe i gwara ha. Ha ga-aghọta na Onyenwe anyị Chineke nna nna ha, Chineke Ebraham, Chineke Ajizik, na Chineke Jekob gosiri gi onwe ya.” **6** Onyenwe anyị gwara ya okwu ozo sị, “Tinye aka gi n’ime uwe i yi n’ime ahụ gi.” Mgbe Mosis tinyere aka ya weputa ya, ọ chọputara na ekpenta juputara n’aka ahụ nke na-enwu ezi ocha. **7** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị gwara Mosis okwu si ya, “Tiniekwa aka gi n’ime uwe i yi n’ime ahụ gi.” Mosis mere otu a. Mgbe o weputara aka ya ozo, ọ hụru na ọ dighachiri dika akukụ anụ ahụ ya ndị ozo. **8** Mgbe ahụ Onyenwe anyị sịrị, “Ọ bụru na ụmụ Izrel ekweghi gi maobụ nabata ihe ama nke mbụ, ha ga-ekwue ihe ịribama nke abụo a. **9** Ma ọ bụru na ha ekwenyeghi n’ihe ịribama abụo ndị a ma ọ bụkwanụ gee gi ntị; kute mmiri n’osimiri Najl, wupụ ya n’ala akorọ. Mmiri ahụ nke i kutere site n’osimiri ga-agbanwe, ghọ obara n’ala akorọ.” **10** Mosis sịrị Onyenwe anyị, “Biko Onyenwe m, abụghị m onye Mara ekwu okwu. Ọ nwebeghi oge m ji bụru onye ọka okwu, na mgbe gara aga maobụ site na mgbe i gwara ohu gi okwu. Lee, onye nwere ire na egbugbère onu di aro ka m bu.” **11** Onyenwe anyị jụrụ Mosis ajuju sị, “Onye mere onu mmapadụ? Onye na-emekwa ka ntị mmapadụ chie ya, maobụ ka mmapadụ daa ogbi? Onye na-eme ka mmapadụ hụ ụzo, maobụ kpụo isi? Ọ bughi m onwe m bụ Onyenwe anyị? **12** Ugbu a, gaa mee ihe m gwara gi. Aga m enyere gi aka ikwu okwu nke ọma. Aga m agwakwa gi ihe i ga-ekwu.” **13** Ma ọ riọro, “Biko Onyenwe m, ziganụ onye ozo.” **14** Onyenwe anyị were iwe di ọkụ megide Mosis sị ya, “Kedụ maka nwanne gi nwoke Erọn onye Livayi, amaara m na ọ bụ onye ọka okwu. Lee, ọ na-abịa izute gi. Ọ ga-ahụri onu mgbe ọ chọtarai gi.” **15** I ga-agwa ya okwu, tinye okwu gi n’onụ ya. Aga m enyere unu abụo aka ikwu okwu nke ọma, aga m ezikwa unu abụo ihe unu ga-eme. **16** O ga-abụ onye na-ekwuchite onu gi n’ebé ndị mmapadụ no. I ga-anị dika Chineke n’ebé ọ no, n’ihi na i ga-agwa ya ihe niile ọ ga-ekwu. **17** Ma ị ga-ejide mkpanaka a dị n’aka gi ka i nwee ike jiri ya mee ihe ịribama.” **18** Emesia, Mosis lögħachiri n’ulọ ebe o bi, jekwuru Jetro ogo ya nwoke riọro ya sị, “Biko kwere ka m lagħachi n’Ijipt gaa chọputa ma o nwere ndị ikwu m ka dị ndụ.” Jetro sịrị, “Gaa n’udo.” **19** Ugbu a Onyenwe anyị gwara Mosis okwu n’ala Midia si ya, “Laghachi Ijipt n’ihi na ndị niile chọrọ igbu gi anwuchaala.” **20** Mosis kpoqo nwunye ya, na ụmụ ya ndị ikom, nökwasị n’elu iñiyinya ibu, lagħachi n’ala Ijipt. O jikwa mkpanaka Chineke ahụ n’aka ya. **21** Onyenwe anyị gwara Mosis okwu si ya, “Mgbe i ruru Ijipt, hụ na ị gara n’ihu Fero mee ihe ebube niile m nyere gi ike ime. Ma aga m eme ka obi ya sie ike, ka ọ ghara ikwe ka ndị m laa. **22** I ga-agwa Fero okwu si ya, ‘Nke a bù ihe Onyenwe anyị kwuru, Izrel bụ Ọkpara m. **23** Agwara m gi okwu si, “Hapụ nwa m nwoke ka o si n’ala Ijipt pụo gaa ebe ọ ga-anị fee m ofufe,” ma ị jụrụ ajụ. Ugbu a aga m egbu Ọkpara gi.” **24** Mgbe Mosis na ezinaulọ ya na-alaghachi Ijipt, ha rutere ebe ha ga-ezu ike abalị. N’ebé ahụ, Onyenwe anyị bjakwutere Mosis chọq igbu ya. **25** Ma Zipora nwunye Mosis weere mma ntakirị bie nwa ya ugwu. O were ihe o biputara n’ugwu a metụ n’ukwu Mosis, kwuo si, “N’ezie, i

bü di obara n'ebe m nō." 26 N'ihi ya, Onyenwe anyi hapuru Mosis. (Mgbe ahü, Zipora kwuru sị, "I bụ di obara," n'ihi obibi ugwu ahụ.) 27 Ugbu a, Onyenwe anyi gwara Eron okwu sị, "Gaa n'ime ozara ka izute Mosis." Eron gara jekwuru Mosis n'ugwu Horeb, ugwu Chineke, sutu ya onụ. 28 Mgbe ahü Mosis gwara Eron ihe niile Onyenwe anyi ziri ya ka o kwuo, ya na ihe ịribama ndị ahụ niile o nyere n'iwu ka o mee. 29 Mosis na Eron jeruru Ijipt kpọq nzuokpọ ndị okenyen ụmụ Izrel niile. 30 Eron gwara ha ihe niile Onyenwe anyi gwara Mosis. Mosis, n'onwe ya mere ihe ịribama ahụ niile n'ihianya ha. 31 Mgbe ahü, ha kwenyere; díka ha nṣụ na Onyenwe anyi eletala ụmụ Izrel, ma hukwa ahụha. Ha kpọrọ isiala fee ya ofufe.

5 Emesia, Mosis na Eron jekwuu Fero guzo n'ihi ya gwa ya okwu sị, "Ihe a ka Onyenwe anyi, Chineke Izrel kwuru, 'Hapụ ndị m ka ha gaa meere m mmemmemmee dị nsọ n'ime ozara.'" 2 Fero zara sị, "Onye ka Onyenwe anyi bụ m ga-eji gree ntị n'olu ya ihapu ụmụ Izrel ka ha si n'ebe a puo? Amaghị m onye o bụ, agaghị m ekwekwa ka Izrel gaa ebe ọbụla." 3 Ha zara sị, "Chineke ndị Hibru zutere anyi. Biko kwere ka anyi gaa njem ụbọchị ato n'ime ozara nōq n'ebe ahụ chọqor Onyenwe anyi Chineke anyi aja. O bụrụ na anyi aju ige ntị n'olu ya, o ga-eji oria ojoo maqbụ mma agha kpochapụ anyi." 4 Eze Ijipt zara ha sị, "Mosis na Eron, gini mere unu ji na-elepụ ụmụ Izrel aka site n'orụ ha? Laghachinu n'orụ unu!" 5 Fero gara n'ihi sị, "Lee, ka ndị obodo a si dị otụtụ ugbu a, ihe unu na-emē bụ naaị igbochi ha iịru orụ ha." 6 N'ubọchị ahụ kwa, Fero nyere ndị nlekötä ụmụ Izrel na ndị o mere ndịsi n'ebe ụmụ Izrel nō iwu sị, 7 "Unu enyekwala ụmụ Izrel ahijia ha ga-eji kpụo brik díka unu na-emē n'oge gara aga. Kama, ha ga-achotä ahijia ahụ n'onwe ha. 8 Ozø, meenụ ka ọnụogugu brik ha na-akpụ díri ka o dì na mbụ, unu emela ka o díri ala. Ha bụ ndị umengwụ. O bụ ya mere ha ji na-eti mkpu, 'Ka anyi gaa n'ozara gaa chọqor Chineke anyi aja.' 9 Nyenụ ha orụ dì ike, nke ga-ezi ha na ha ekwesighị iịna ntị n'okwu ugħha Mosis na Eron na-ekwuru ha." 10 Ndị na-achị ndị ohu na ndị nlekötä jekwuu ụmụ Izrel sị ha, "Ihe a ka Fero kwuru: 'Agaghị m enyekwa unu ahijia ozo. 11 Gaanụ chọtarà onwe unu okporo ahijia ebe ọbụla unu nwere ike ichotia ya, ma nke a agaghị eme ke a gbulilata oru unu kwasiri iịru.'" 12 Ya mere ndị ha gbasasịrị n'ala Ijipt niile ičhikötä okporo ahijia ha ji akpụ brik. 13 Ndị na-achị ha nogidere na-akwagide ha sị ha, "Ruchaanụ orụ unu kwasiri iịru n'ubọchị díka unu si arụ ya mgbe a na-enye unu ahijia." 14 Ndịsi orụ Fero maliteret ihe ndị Izrel ha hoputara maka inyere ha aka ilekötä ndị orụ ihe, na-aju ha ajuju sị, "Gini mere unu akpụtaghị oke ọnụogugu brik unu kwasiri ikpụta ụnyahụ maqbụ taa?" 15 Mgbe ahụ, ndịsi orụ ndị Izrel bijakwutere Fero kwaara ya akwa sị ya, "Gini mere i ji si otu a na-emeso ndị ohu gi mmeso?" 16 O dighị okporo ahijia a na-enye ndị ohu gi, ma ha na-asị anyi, 'Kpuonu brik!' A na-etikwa ndị ohu gi ihe, ma ita ụta ekwesighị idirị anyi kama ita ụta díri ndị gi." 17 Fero zaghachiri ha sị, "Ndị umengwụ! N'ezie ndị umengwụ ka unu bụ. O bụ ya mere unu ji nogide na-asị, 'Ka anyi gaa chọqor Onyenwe anyi aja.' 18 Laghachinu azụ ugbu a n'orụ unu. A gaghị enye unu okporo ahijia ọbụla. Ma unu ga-arụputarịri ọnụogugu brik dì ka a chọqor n'aka unu." 19 Ndịsi orụ ụmụ Izrel ghötara na ha nō na nsogbu mgbe a gwara ha okwu sị ha, "Unu ga-akpütarịri ọnụogugu brik unu kwasiri ikpụ

kwa ụbọchị." 20 Mgbe ha si n'ihi Fero puo, ha zutere Mosis na Eron ebe ha nō na-eche ha. 21 Ndị nlekötä orụ ndị a gwara Mosis na Eron okwu sị, "Ka Onyenwe anyi lee unu anya ma kpeee unu ikpe. Unu emeela ka anyi bụrụ ihe na-esi ajo isi n'ihi Fero na ndị na-ejere ya ozi. Unu etinyela mma agha n'aka ha nke ha ga-eji gbuo anyi." 22 Mgbe ahụ Mosis laghachikwuru Onyenwe anyi juo ya sị, "Onyenwe anyi, gini mere i ji butere ndị a nsogbu? Gini mere i ji zite m?" 23 N'ihi na site na mgbe m jekwuu Fero gwa ya okwu n'aha gi, o meela ka nsogbu dakwasị ndị a, ma i naputabeghi ndị gi."

6 Mgbe ahụ, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu sị, "Ugbu a, i ga-ahụ ihe m ga-eme Fero. N'ihi ike aka m, o ga-ezipu ha. N'ihi ike aka, o ga-achupu ha site n'ala ya." 2 Chineke gara n'ihi gwa Mosis sị, "Mụ onwe m bụ Onyenwe anyi." 3 Egosiri m Ebrahim na Ajizik na Jekob onwe m díka Chineke, Onye pürü ime ihe niile. Ma o dighị mgbe m mere ka ha mata aha m díka Onyenwe anyi. 4 Emere m ka ọgbugbua ndị m guzosie ike n'etiti mụ na ha, ọgbugbua ndị nke inye ha ala Kenan ebe ha biri díka ndị ọbia. 5 Ugbu a, anụla m iṣu ude ụmụ Izrel, bụ ndị ahụ ndị Ijipt mere ka ha bụrụ ndị ohu. Echetakwala m ọgbugbua ndị m. 6 "Ya mere, gwa ụmụ Izrel, 'Abụ m Onyenwe anyi. Aga m akpopụta unu site n'önodu ibụ ohu ndị Ijipt. Aga m eme ka unu nwere onwe unu site n'önodu ibụ ndị ohu nke nyi ha. Aga m ejị aka ike m nke m ga-esetipu, ya na ihe ngosipụta dị ukwuu nke ikpe ikpe m, gbaputa unu. 7 Mgbe ahụ, aga m ewere unu ka unu bụrụ ndị m. Aga m abụ Chineke unu. Unu ga-amata na m bụ Onyenwe anyi, onye kpoputara unu site n'aka ibụ ohu n'ala Ijipt. 8 Aga m akpobata unu n'ala ahụ m weliri aka m elu, n'ụq n'iyi, nye Ebrahim, na Ajizik, na Jekob, ime ka o bụrụ ihe nketa unu. Abụ m Onyenwe anyi." 9 Mosis gwara ụmụ Izrel ihe ndị a, ma ha egeghị ntị n'ihi ida mba nke obi ha na ahụhụ sitere na ndogbu n'orụ ha. 10 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu ozo sị, 11 "Gaa gwa Fero eze Ijipt, ka o hapụ ụmụ Izrel ka ha puo n'ala ya." 12 Mosis kwuru n'ihi Onyenwe anyi sị, "Mgbe ụmụ Izrel na-aghị m ntị, olee otu Fero ga-esi n'aa m ntị? Nke ka nke, enweghi m ike ikwu okwu nke ọma." 13 Onyenwe anyi gwara Mosis na Eron okwu banyere ụmụ Izrel na banyere Fero eze Ijipt. O nyere ha iwu sị ha site n'ala Ijipt kpopụta ụmụ Izrel. 14 Ndị a bụ aha ndịsi ebo Izrel niile. Ụmụ ndị ikom Ruben, ọkpara Izrel bụ, Hanok na Palu, Hezron na Kami. Ndị a bụ agburụ Ruben. 15 Ụmụ ndị ikom Simion bụ, Jemuel, Jamin, Ohad, Jakin, Zoha na Shaul (onye nne ya bụ onye Kenan). Ndị a bụ agburụ Simion. 16 Ndị a bụ ụmụ ndị ikom Livayị n'usoro e si mịo ha: Geshon, Kohat na Merari. Livayị n'onwe ya gbara narị afọ na iri afọ ato na asaa mgbe o nwurụ. 17 Ụmụ ndị ikom Geshon, n'agburụ ha, bụ Libni na Shimei, n'usoro ezinailo ha. 18 Ụmụ ndị ikom Kohat bụ, Amram, Izha, Hebron na Uziel. Kohat gbara narị afọ na iri afọ ato na ato mgbe o nwurụ. 19 Ụmụ ndị ikom Merari bụ Mahali na Mushi. Ndị a niile si n'agburụ Livayị, díka ihe e dere banyere ha si djị. 20 Amram lụrụ Jokebed, nwanne nna ya. Eron na Mosis bụ ụmụ ha ndị ikom. Ma Amram gbara narị afọ na iri afọ ato na asaa mgbe o nwurụ. 21 Ụmụ ndị ikom Izha bụ Kora, Nefeg na Zikri. 22 Ụmụ ndị ikom Uziel bụ, Mishael, Elzafan na Sitri. 23 Eron lụrụ Elisheba, nwa Aminadab, na nwanne nwanyị Nashon. Ụmụ ha bụ, Nadab, na Abihu, Elieza na Itama. 24 Ụmụ ndị ikom Kora bụ, Asja, Elkenna na Abiasaf.

Ndị a bụ ndị ikuw Kor. 25 Elieza, nwa Eron lürü otu n'ime ụmu Putiel, onye mtaara ya Finehaz. Ndị a bụ aha ndisi ezi na ọ Livayị dika ikuw ha si di. 26 Ọ bụkwa Mosis na Eron ka Onyenwe anyị gwara okwu si, "Sitenụ n'ala Ijipt duputa ụmu Izrel dika onuogugu ha si di." 27 Ha bụ ndị gwara Fero, eze Ijipt okwu banyere ime ka ụmu Izrel site n'ala Ijipt pụo. Ọ bụkwa otu Mosis na Eron ahụ. 28 Ottu ụbōchị, Onyenwe anyị gwara Mosis okwu n'Ijipt, 29 o sıri ya, "Mụ onwe m bụ Onyenwe anyị, gaa gwa Fero eze Ijipt ihe niile m gwara gi." 30 Mosis kwuru n'ihi Onyenwe anyị si, "Lee, abụ m onye nadighị ekwuzi okwu nke oma, gịnị mere Fero ga-eji gee ntị n'ihe m ga-agwa ya?"

7 Mgbe ahụ Onyenwe anyị gwara Mosis okwu si, "Emeela m gi ka i dịrị ka Chineke n'ebe Fero nọ. Nwanne gi Eron ga-abukwa onye amuma gi. 2 I ga-agwa Eron ihe niile m gwara gi. Ọ ga-ekwukwa ha n'ihi Fero, riọ ya ka o kwere ka ụmu Izrel hapụ ala Ijipt. 3 Ma aga m eme ka obi Fero sie ike. Ọ bụ ezie na m ga-eme ọtụtu ihe ịribama n'ihe ebube n'ala Ijipt, 4 ma Fero agaghị ege unu ntị. Mgbe ahụ aga m eme ka aka m bjakwasị Ijipt. Aga m esite n'oke ọrụ nke ikpe ọmụma di oke egwu, mee ka ndị m, Izrel, dika usuu ha niile si di, site n'ala Ijipt pụo. 5 Ndị Ijipt ga-amata n'ezie na m bụ Onyenwe anyị, mgbe m setipuru aka n'Ijipt, ma site n'etiti ha kpopụta ụmu Izrel." 6 Mosis na Eron mere dika Onyenwe anyị nyere ha iwu. 7 N'oge a, mgbe ha gwara Fero okwu, Mosis agbaala iri afọ asatọ. Ma Eron agbaala iri afọ asatọ na ato. 8 Mgbe ahụ, Onyenwe anyị gwara Mosis na Eron si, 9 "Mgbe Fero ga-agwa unu okwu si, 'Meenụ ihe ebube.' I ga-agwa Eron okwu si ya, 'Were mkpanaka gi tọpụ ya n'ala n'ihi Fero.' Ọ ga-aghị agwo." 10 Mgbe ahụ, Mosis na Eron jekwuu Fero mee dika Onyenwe anyị nyere ha n'iwu. Eron tọpụru mkpanaka ya n'ala n'ihi Fero na ndị ozi ya. Ọ ghoro agwo. 11 Ma Fero kpkoktara ndị maara ihe, na ndị mgbaasi, na ndị majiki nō n'Ijipt. Ha bijara mee ụdị ihe ịribama ahụ Mosis na Eron mere site n'ihe nzuko nke akaṛụ ha. 12 Onye ọbụla n'ime ha tọpụru mkpanaka ya, nke ghokwara agwo. Ma mkpanaka ahụ Eron tọpụru, nke ghoro agwo, loro mkpanaka ndị ahụ niile ndị Ijipt tọpụru. 13 Fero nyichiri obi ya, mee ka o sie ike. O geghi Eron na Mosis ntị dika Onyenwe anyị kwuru. 14 Onyenwe anyị gwara Mosis si, "Obi Fero siri ike. Ọ bụ nke a mere o ji na-agà n'ihi na-ajụ ka ndị m laa. 15 Ma otu ọ di; n'isi ụtụtụ echị, jekwuu Fero tọpụ ọ gaa n'osimiri. Guzoro n'akụkụ osimiri Nail, jideka mkpanaka ahụ ghoro agwo n'aka gi. 16 I ga-agwa Fero si, "Onyenwe anyị, Chineke ndị Hibru, ezitela m ka m gwa gi si, hapụ ndị m ka ha gaa n'ozara fee m ofufe. Tutu ruo ụgbu a, i jụrụ ige ntị." 17 Ugbu a Onyenwe anyị kwuru nke a si, "I ga-amata site na nke a na mụ onwe m bụ Onyenwe anyị. Aga m ewere mkpanaka a nke m ji n'aka tie n'osimiri Nail. Ọ ga-agbanwe ghoro obara. 18 Azu niile dì n'ime ya ga-anwụ. Osimiri ahụ ga-esikwa isi dika ihe rere ure. Nke a ga-eme ka ọ bụrụ ihe rara ahụ nye ndị Ijipt iñụ mmiri site na ya." 19 Mgbe ahụ, Onyenwe anyị gwara Mosis si ya, "Gwa Eron ka o setipu mkpanaka ya n'elu mmiri niile dì n'Ijipt. Nke a metütara osimiri ha niile, mmiri ntakirị ha niile, ọdò mmiri ha niile, na ebe niile ha na-echekota mmiri. Obara ga-ejuputa ebe niile n'Ijipt, ite mmiri na ite aja na ite osisi niile." 20 Mosis na Eron mere dì ka Onyenwe anyị nyere ha n'iwu ime. N'ihi Fero na ndisi ọrụ ya, Eron weliri

mkpanaka ya tie ya n'elu mmiri dì n'osimiri Nail. N'otu ntabi anya, mmiri ahu gbanwre ghoro obara. 21 Ka azu dì n'ime mmiri Nail nwusiri, mmiri ahụ malitere na-esi isi ojoo, nke mere ka ndị Ijipt hapụ inwe ike iñụ mmiri sitere na ya. Ọbara juputakwara n'ala Ijipt niile. 22 Ma ndị majiki Ijipt jikwa ihe nzuko ha mee ka mmiri chaa obara obara. Nke a mere ka Fero nyichie obi ya. Ọ naghị Mosis na Eron ntị, dika Onyenwe anyị gwara ha na o ga-eme. 23 Fero tuğharıri laghachi n'ülöze ya, na-echeghi echiche banyere ihe niile ahụ e mere. 24 Ya mere, ndị Ijipt niile gwuru olulu mmiri n'akụkụ osimiri ahụ içḥo mmiri ọrụnụ ebe ha na-enweghi ike iñụ mmiri sitere n'osimiri Nail. 25 Ụbōchị asaa gasiri, site n'ubochi Onyenwe anyị tichara ihe otiti ahụ na Nail.

8 Mgbe ahụ, Onyenwe anyị gwara Mosis si, "Jekwuu Fero gwa ya, 'Nke a bụ ihe Onyenwe anyị kwuru. Hapụ ndị m, ka ha gaa fee m ofufe. 2 Ọ bụrụ na iju iñhapụ ha ka ha gaa, aga m eme ka awo juputa n'ala Ijipt niile. 3 Osimiri Nail ga-ejuputa n'awo. Ha ga-abata n'ülöze gi na n'ime ọnụlo ndina gi, ma n'elu ihe ndina gi, ma n'ülö ndị na-ejere gi ozi, ma n'ülö ndị gi niile, na n'ebé a na-esi nri, ma n'ime ihe e iji agwakota ụtụ ọka. 4 Awó ndị a ga-arigokwa n'ahụ gi, na n'ahụ ndị gi, na n'ahụ ndị na-ejere gi ozi.'" 5 Mgbe ahụ, Onyenwe anyị gwara Mosis si, "Gwa Eron, 'Setipu aka gi ya na mkpanaka gi n'elu osimiri niile, na mmiri nta na ọdò mmiri ndị Ijipt, mee ka awo juputa ala Ijipt niile.'" 6 Eron setipuru aka n'elu mmiri niile nke Ijipt, awo pütara kpuchie ala ahụ niile. 7 Ma ndị majiki Ijipt jikwa ihe nzuko ha mee ihe ahụ Mosis na Eron mere. Ha mekwara ka awo juputa ala ahụ niile. 8 Fero kporo Mosis na Eron riọp ha si, "Riọnụ Onyenwe anyị ka o wepuru mụ na ndị m awo ndị a. Emesia aga m ekwe ka ndị gi gaa chyoro Onyenwe anyị aja." 9 Mosis zaghachiri Fero si, "Gi ka o dịrị igwa m mgbe m ga-ariọ aririọ a n'isi gi na n'isi ndị gi, ka e wezuga awo ndị a site n'ülö unu, ma hapụ naanị ndị nō n'osimiri Nail." 10 Mgbe ahụ Fero siri Mosis, "Achoro m ka i mee ya echị." Mosis zaghachiri Fero si, "O dì mma, ka o dịrị dika i kwuru. Mgbe ahụ, i ga-amata na o nweghi onye dika Onyenwe anyị Chineke anyị. 11 Awó ndị a niile ga-apụ site n'ebé i nō, na site n'ülö gi na site n'ülö ndị na-ejere gi ozi na site n'ülö ndị Ijipt niile. Ọ bụ naanị n'osimiri Nail ka ha ga-anq." 12 Mgbe Mosis na Eron sitere n'ülö Fero pụo, Mosis kpkokwu Onyenwe anyị ka o wepụ awo ndị a o mere ka ha bjakwasị Fero. 13 Onyenwe anyị mere ihe Mosis riọp. Awó ndị ahụ niile nwụrụ n'ime ülö, na n'ama, na n'ohịa. 14 E kpkoktara ozu awo ndị a niile n'ebé dì iche iche. Isi ojoo ha wetara n'ala ahụ dì egwu. 15 Ma mgbe Fero hụrụ na awo ndị a anwuchaala, o mechiri obi ya ju ige Mosis na Eron ntị, dika Onyenwe anyị kwuru na o ga-eme. 16 Ya mere, Onyenwe anyị gwara Mosis si ya, "Gwa Eron, setipu mkpanaka gi, tie n'aja nke ala n'ala Ijipt niile, aja ya ga-aghị anwụ nta nke naata ata." 17 Mosis na Eron mere nke a. Mgbe Eron setipuru aka tie mkpanaka ya n'elu ala, anwụ nta juputara n'ala Ijipt niile, n'ahụ ndị mmadụ, na n'ahụ anumānụ ha. Ndanda ndị a juputakwara n'użuzu niile dì n'ala ahụ. 18 Ndị Ijipt na-eme majiki gbalırı iji ihe nzuko ha mee otu ihe ahụ Eron mere, ma ha enweghi ike ime ka anwụ nta ọbụla püta. Ebe Ọ bụ na anwụ nta ndị a juputara n'ahụ mmadụ na n'ahụ anumānụ niile. 19 Naanị ihe ndị na-eme majiki gwara Fero bụ, "Nke a bụ akaṛụ Chineke." Ma Fero mere ka obi ya sie ike. Ọ choghi

ige, o buladi ndi majiki ya ntị, dika Onyenwe anyi kwuru na o ga-eme. **20** Onyenwe anyi gwara Mosis si ya, “Bilie n’isi ụtụtụ echị jekwuru Fero. Mgbe o ga-aga n’osimiri, gwa ya okwu si, ‘Nke a bụ ihe Onyenwe anyi kwuru, Hapụ ndị m ka ha gaa fee m ofufe. **21** O bụrụ na i choghi ime otu a, aga m eme ka igwe ijiji juputa n’ala Ijipt niile. Ha ga-ejuputa gi n’ahụ na n’ahụ ndị na-ejere gi ozi, na n’ahụ ndị gi niile, na n’ime ulọ unu niile. **22** “N’ubochi ahụ, igwe ijiji ndị a agaghị emetu ndị no na Goshen ebe ndị m bi. Mgbe ahụ ka i ga-amata na mụ bụ Onyenwe anyi bijara ije n’ala a. **23** Aga m emekwa ka o püta ihé na o nwere ihe di iche n’etiti ndị m na ndị gi. Ihe iribama a ga-emezukwa echị.” **24** N’echi ya, Onyenwe anyi mere dika o kwuru. Igwe ijiji di egwu n’onuogugu biara n’ala Ijipt, juputa n’ulọ Fero, na n’ulọ ndị niile na-ejere ya ozi, na n’ala Ijipt niile. E mere ka ala Ijipt bụrụ ihe e ji ijiji mebie. **25** Mgbe ihe ndị a na-eme, Fero kporo Mosis na Eròn gwa ha okwu si, “Gaanụ chụorop Chineke unu aja, ma ka o bụrụ n’ala Ijipt.” **26** Mosis zaghachiri Fero si, “Nke ahụ abughị ihe ziri ezi, n’ihı na aja anyi na-agà ichürü Onyenwe anyi Chineke anyi bụ ihe rürü arụ n’anya ndị Ijipt. O bụrụ na anyi achụo aja a n’ihı ha, ha ga-eji nkume tugbuo anyi. **27** Anyi ga-aga njem ubochi ato n’ime ọzara gaa chụorop Onyenwe anyi Chineke anyi aja, dika o nyere anyi iwu ka anyi mee.” **28** Fero zaghachiri ha si, “Aga m ekwenye ka unu ga chụorop Onyenwe anyi Chineke unu aja n’ozara, ma unu agaghị aga ebe di anya. Ugbu a, kperenu m ekpere.” **29** Mosis zara Fero si ya, “Ngwangwa m si n’ihı gi pụo, aga m arị Onyenwe anyi arịrị. Echi, a ga-esite n’ulọ Fero, na n’ulọ ndị na-ejere ya ozi, na n’ulọ ndị Ijipt niile wezuga ijiji ndị a. O ga-adị mkpa na Fero ga-elezi anya hapu igbo aghugho ọzo site iju ka umụ Izrel gaa chụorop Onyenwe anyi aja.” **30** Mgbe ahụ, Mosis sitere n’ihı Fero pụo riọ Onyenwe anyi ka o mee ka ijiji ndị a gabiga. **31** Onyenwe anyi mere dika Mosis rịrọ. Ijiji ndị a sitere n’ulọ Fero na ulọ ndị na-ejere ya ozi na ulọ ndị Ijipt niile pụo. O nwekwaghị ijiji o bula fofdụrụ n’ala ahụ. **32** Ma n’oge a, Fero gara n’ihı imē ka obi ya sie ike. O kweghi ka umụ Izrel laa.

9 Mgbe ahụ, Onyenwe anyi gwara Mosis si ya, “Jekwuru Fero si ya. ‘Nke a bụ ihe Onyenwe anyi Chineke ndị Hibru kwuru, ‘Hapụ ndị m ka ha gaa fee m.’” **20** O bụrụ na i ju, ma gaa n’ihı igbochi ha, **3** aka Onyenwe anyi ga-ewebata oke ọri a na-efe efe nke ga-abịjakwasị igwe anụ ulọ unu niile di n’ubi. Ya bụ, inyinnya unu, na inyinnya ibu unu, na inyinnya kamel unu, na ehi unu, na atụrụ unu na ewu unu. **4** Onyenwe anyi ga-akpa oke n’etiti anụ ulọ ndị Ijipt na nke ndị Izrel. N’ihı ya, o nweghi anụ ulọ obụla si n’etiti anụ ulọ ndị Izrel ga-anwu.” **5** Onyenwe anyi ekwuola oge nke a ga-amalite si, “Echi ka Onyenwe anyi ga-eme ihe di otu a n’ala a.” **6** N’utụtụ echị ya, Onyenwe anyi mere dika o kwuru. Igwe anụ ulọ niile di n’Ijipt nwụrụ. Ma o dighị otu n’ime anụ ulọ umụ Izrel nwụrụ. **7** Mgbe ahụ Fero zipụrụ ndị mmadụ ndị gara choputa na o nweghi otu n’ime anụ ulọ umụ Izrel nwụrụ. Ma o buladi mgbe o choputara na nke a bụ eziokwu, o gbanweghi obi ya, o nogidere jụ ikwe ka ndị Izrel laa. **8** Mgbe ahụ, Onyenwe anyi gwara Mosis na Eròn si, “Sitenụ n’ekwu e ji esị nrí kporo ntụ nke Mosis ga-awuli elu n’ihı Fero. **9** Ntụ ahụ ga-efesasi, dika uzuzu n’ala Ijipt niile. O ga-ebute etuto nke ga-aghị ọnyia n’ahụ ndị mmadụ na umụ anumānụ di iche iche di n’ala ahụ niile.” **10** Mosis na Eròn kpooro ntụ gaa guzo n’ihı Fero.

Mgbe Fero no na-ele anya Mosis wuliri ntụ ahụ elu. O ghoro etuto, nke gbawara ghogho ọnyia n’ahụ umụ mmadụ na umụ anumānụ niile. **11** Ndi majiki Ijipt enweghi ike iguzo n’ihı Mosis, n’ihı etuto ndị juputara ha n’ahụ dika o di n’ahụ ndị Ijipt ndị ọzo. **12** Ma Onyenwe anyi mere ka obi Fero sie ike. O jụrụ ige Mosis na Eròn ntị dika Onyenwe anyi gwara Mosis na o ga-eme. **13** Onyenwe anyi gwara Mosis ọzo si, “Bilie n’isi ụtụtụ echị gaa gwa Fero okwu si ya, ‘Nke a bụ ihe Onyenwe anyi Chineke ndị Hibru kwuru, Hapụ ndị m ka ha gaa fee m ofufe. **14** Ma o bughi ya, n’oge a, aga m ezite ọri ojọ niile nke na-efe efe, ka ha bjakwasị gi, na ndị na-ejere gi ozi, na ndị Ijipt niile. Nke a ga-eme ka unu ghøta na o dighị Onye ọzo dika m n’elu ụwa niile. **15** N’ihı na tupu oge a, agaara m esetiụ aka m, jiri ajo ọri tie gi na ndị gi niile nke gaegebuchapu unu site n’elu ụwa. **16** Ma o bu n’ihı nke a ka m jị guzobe gi, ka m gosiputa ike m n’ebi ino, ka e nwe ike kwusaaaha m n’iwa niile. **17** Ma i n’o na-ebuli onwe gi elu megide ndị m, jụ na ha agaghị ala. **18** Ya mere, n’oge dika oge a echị, aga m ezipu oke ifufe nke ya na akummiri igwe so n’ala Ijipt niile. Udi ifufe a adịbeghi mbụ n’ala Ijipt, malite n’oge a tọrọ ntọala ya rute ugbu a. **19** Ya mere, nye iwu ka a gaa ngwangwa n’ubi unu webata anụ ulọ unu na ihe ndị ọzo unu nwere n’ebi a ga-echebe ha, n’ihı na oke ifufe nke ya na mkpuru mmiri so ga-egbu mmadụ na anụ ulọ obụla a hapurụ n’ezì.” **20** Ufodụ ndị na-ejere Fero ozi, ndị na-atụ okwu Onyenwe anyi egwu mere ngwangwa gaa dulata anụ ulọ ha, na ndị ohu ha. **21** Ma ndị ahụ na-enweghi nrube isi nye okwu Onyenwe anyi hapurụ ndị ohu ha nakwa anụ ulọ ha n’ohịa. **22** Mgbe ahụ, Onyenwe anyi gwara Mosis, “Setipụ aka gi n’eluiigwe. Nke a ga-eme ifufe nke ya na mkpuru mmiri so malite izokwasị ala Ijipt niile, na umụ mmadụ, na anumānụ, na ihe nile a kürü n’ubi n’Ijipt.” **23** Mgbe Mosis setipuru mkpanaka ya n’ihı eluiigwe, Onyenwe anyi zidatara egbe eluiigwe na oke ifufe nke ya na mkpuru mmiri so. Amuma egbe eluiigwe chakwara n’ala. Ya mere, Onyenwe anyi zidatara oke ifufe nke ya na mkpuru mmiri so n’ala Ijipt. **24** Mkpuru mmiri dara, amuma gburukwara n’ihı nakwa n’azụ. N’ezie, o bu oke ifufe di njo, udi nke a na-ahütubeghi n’ala Ijipt kemgbe o ghoro nnukwu mba. **25** Mkpuru mmiri ahụ tigburu ihe niile di n’ohịa, ma mmadụ ma anumānụ niile di n’ala Ijipt. O feturu ihe niile na-epu n’ubi, ma ahijịa niile di n’osisi. **26** Ma akụkụ ebe mkpuru mmiri ndị a na-erughị bụ naanị Goshen, ebe umụ Izrel bi. **27** Mgbe ahụ Fero ziri ozi ka a kpo Mosis na Eròn. O kwuputara n’ihı ha si, “N’oge a, emehiela m. Onyenwe anyi bụ onye ezi omume, mụ na ndị m bụ ndị mejorö. **28** Kpeekpere riọ Onyenwe anyi n’ihı na oke mkpuru mmiri na egbe eluiigwe a ezuola. Aga m ekwe ka unu gaa, unu agaghị atufukwa mgbe.” **29** Mosis gwara Fero si ya, “Mgbe m si n’obodo a pụo, aga m esetiụ aka m n’ebi Onyenwe anyi n’o, egbe eluiigwe a, na ifufe a nke ya na mkpuru mmiri so ga-akwuisikwa. Site na nke a, i ga-amata na ụwa niile bụ nke Onyenwe anyi. **30** Ma amaara m na gi onwe gi na ndị na-ejere gi ozi adighị atụ Onyenwe anyi Chineke egwu.” **31** Oke ifufe ahụ nke ya na mkpuru mmiri so mebirị ihe a kürü n’ubi, dika flakisi na oka balị. N’ihı na n’oge a, oka balị emenyela isi, flakisi etojuokwala maa ifuru. **32** Ma ifufe na mmiri ukwu ahụ emebighị oka wiiti na spelti, n’ihı na ha achabeghi. **33** Mosis hapurụ Fero si n’obodo ahụ pụo. O gbasapurụ aka ya abụo n’ihı Onyenwe anyi, egbe eluiigwe na mkpuru mmiri

ahü kwüsürü. Mmiri ozuzu kwüsükwara izo n'ala ahü. **34** Mgbe Fero hürü na mmiri ozuzu na mkipuru mmiri na egbe eluigwe akwuşla, o mehiere ozo. Ya na ndị na-ejere ya ozi gara n'ihi nyichie obi ha. **35** Ya mere, Fero mere ka obi ya sie ike. O jüru ikwere ka ümụ Izrel püo, dika Onyenwe anyi gwazarri Mosis.

10 Mgbe ahü, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu sị ya, “Jekwuru Fero n'ihi na emeela m ka obi ya, na obi ndị na-ejere ya ozi sie ike, ka m nwee ike rüo oru ịrjbama ndị a dị iche iche n'etiti ha. **2** Nke a ga-abu akukụ unu ga-akorop ụmụ unu, na ụmụ ụmụ unu, banyere otu m si mesie ndị Ijipt ike, na otu m si rüo oru ịrjbama n'i etiti ha, ime ka unu mata na m bụ Onyenwe anyi.” **3** Ozø, Mosis na Erön jekwuru Fero gwa ya sị, “Nke a bu ihe Onyenwe anyi Chineke ndị Hiburu kwuru, ‘O bụ ruo olee mgbe ka i ga-ajụ iwedata onwe gi ala n'ihi m? Hapụ ndị m ka ha gaa fee m ofufe. **4** Q buru na i ju ikwere ka ha gaa, n'ütütụ echí, aga m ezite igurube n'ala Ijipt. **5** Igurube ndị a ga-ekpučhi ihu ala Ijipt niile, ka mmapadụ obụla hapụ iħħa alaanya. Ha ga-erichapụ ihe ndị fodürü bụ nke ifufe na mkipuru mmiri ahü na-emebighi, tinxere osisi niile na-eto eto n'ubi unu. **6** Ha ga-ejupüta n'ulo gi, na n'ulo ndị na-ejere gi ozi, na n'ulo ndị Ijipt niile. Ihe dị otu a bu ụdị ihe na-emetubeghi na mbu, nke nna gi maobu nna nna gi ha na-ahutubeghi ụdi ya site na mgbe ha bidoro ibi n'ala a tutu ruo ugbu a.” Mgbe ahü, Mosis tuğharirị hapü Fero püo. **7** Ndị na-ejere Fero ozi biakwutere ya, juo ya sị, “Ruo ole mgbe ka nwoke a ga-anogide na-abürü anyi ihe ọnwunwa? Hapụ ndị a ka ha laa, ka ha nwee ike ife Onyenwe anyi Chineke ha ofufe. Q bụ na i ghötäbeghi na e bibia Ijipt?” **8** Mgbe ahü, a kpoghachiri Mosis na Erön azu n'ihi Fero. Q gwara ha sị, “O dị mma, gaa feenụ Onyenwe anyi Chineke unu ofufe.” Fero juıkwara ha sị, “Olee ndị n'etiti unu ga-eso unu jee?” **9** Mosis zaghachiri sị, “Anyi niile na-agá, ụmuntakirị na ndị okenye, ụmụ anyi ndị ikom na ndị inyom, igwe ehi anyi na igwe ewu na aturu anyi; n'ihi na anyi na-agá ime mmememe di nsø nye Onyenwe anyi.” **10** Fero sị, “Ka Onyenwe anyi nonyere unu. Ma agaghị m ekwe ka unu na ndị inyom unu, na ụmuntakirị unu gaa. O doró anya na unu na-atu atumatu ojoo n'ime obi unu. **11** Q gaghi adị otu al Jeenụ naanị unu bu ndị ikom gaa fee Onyenwe anyi unu ofufe, n'ihi na nke a bu he unu nraio.” Mgbe ahü a chupurụ Mosis na Erön site n'ihi Fero. **12** Onyenwe anyi gwara Mosis sị, “Setipụ aka gi n'ala Ijipt ka igurube jupüta na ya, kpuchie ebe niile, richapụ ihe niile na-eto eto dị n'ala ahü bu nke ifufe na mkipuru mmiri ahü hapürü.” **13** Ya mere, Mosis setipuru mkpanaka ya n'elu ala Ijipt, Onyenwe anyi mere ka ifufe nke si n'ebé anyanwụ si awa fee n'ubochi ahü niile na abalị ahü niile. N'ütütụ ya, ifufe ahü si n'ebé anyanwụ si awa bubatarigurube ndị ahü. **14** Ha niile kpuchichara ala Ijipt niile, site n'otu akukụ ruo n'akukụ nke ozo. Nke a bu mbata igurube kachasi ibe ya njo n'Ijipt. Ijipt agaghị enwekwa nke dika ya ozo. **15** Ha kpuchiri ala niile ruo mgbe ọchichirị gbachiri ya. Ha richapuru ihe niile na-eto n'ubi, na mkipuru niile na-amị n'osisi, bu nke ifufe na mkipuru mmiri ukwu ahü hapürü. N'ikpeazụ, o dighị ahijịha ndị fodürü n'ala ma n'elu osisi n'Ijipt niile. **16** Natufughi oge, Fero ziri ozi ka a kpoo Mosis na Erön. Mgbe ha bijara, o gwara ha sị, “Emehiela m megide unu na Onyenwe anyi bu Chineke unu. **17** Biko bgaghara kwara m mmechie nke a, ma riqo Onyenwe anyi bu Chineke unu ka o wepuru m

onwu nke a. Ekwere m nkwa na agaghị m ajukwa ozo ka unu laa.” **18** Mosis hapurụ Fero püo gaa kpeere Onyenwe anyi ekpere. **19** Ngwangwa, Onyenwe anyi zitere ikuku nke si n'ebé anyanwụ na-ada bia, nke bupurụ igurube ndị ahü site n'ala Ijipt, buba ha n'Osimiri Uhie. O dikwaghị otu igurube fodürü n'ala Ijipt niile. **20** Ma Onyenwe anyi mere ka obi Fero sie ike, o kweghi ka ụmụ Izrel gaa fee Chineke ofufe. **21** Mgbe ahü, Onyenwe anyi gwara Mosis sị, “Setipụ aka gi abụo n'eluiwge ka ọchichirị gbaa n'ala Ijipt niile.” **22** Mosis setipuru aka ya n'eluiwge. Oke ọchichirị gbara abali ato n'ala Ijipt niile. **23** Ndị Ijipt ahughị ihu ibe ha. Ha ahapughịkwa ebe obibi ha abali ato ahü. Ma ụmụ Izrel nwere ihē n'ebé niile ha bi. **24** Mgbe ahü, Fero kpoo Mosis sị ya, “Gaanụ fee Onyenwe anyi unu ofufe. Unu na ndị inyom na ụmụ unu nwere ike iga, ma unu ga-ahapụ igwe ehi unu na igwe anụ ulo unu gaa.” **25** Mosis zara, “! ghaghị ihapụ anyi ka anyi were ihe aja na aja nsure ọkụ, nke anyi chee n'ihi Onyenwe anyi Chineke anyi. **26** Igwe anụ ulo anyi ga-esoro anyi. O nweghi ihe ọ bụla anyi ga-ahapụ n'ihi na anyi ga-eji ụfodụ n'ime ha fee Onyenwe anyi Chineke anyi ofufe. O bükwa naanị mgbe anyi ruru n'ebé ahü ka anyi nwere ike ịmata ihe anyi ga-eji fee Onyenwe anyi anyi ofufe.” **27** Ma Onyenwe anyi mere ka obi Fero sie ike. O kweghi ka ha laa. **28** Fero gwara Mosis sị, “Si n'ihi m püo. Lezie anya hụ na i biaghị n'ihi m ozo. Uböchị obụla i nwara bia n'ihi m, onye nwürü anwụ ka i ga-abu.” **29** Mosis zaghachiri Fero sị, “Ihe i kwuru dì mma, agaghị m abiąkwa n'ihi gi ozo.”

11 Onyenwe anyi gwara Mosis, “Aga m ewetara Fero na Ijipt otu ihe otiti ozo. Mgbe nke a gasiri, o ga-ekwe ka unu si n'ebé a püo. N'eziokwu, o ga-eji aka ya chupụ unu n'ala ya. **2** Gwa nwoke na nwanyị Izrel obụla ka ha jikere. Ha riqo ndị agbataobi ha bu ndị Ijipt, ka ha nye ha ihe obụla e ji ọlaocha na ọlaedo kpuo.” **3** Onyenwe anyi mere ka ụmụ Izrel nweta ihuoma n'ebé ndị Ijipt, na ndị agbataobi ha no. Nke ka nra, Mosis ghor ọnye a na-asopuru n'etiti ndị ozi Fero na n'ihi ndị Ijipt niile. **4** Ya mere, Mosis sị, “Ihe a ka Onyenwe anyi kwuru, ‘N'ihe dika n'etiti abalị taa, aga m agafe n'ime ala Ijipt niile. **5** Mgbe nke a na-eme, ndị ikom niile e bu ụzọ mịo n'ala Ijipt ga-anwụ, site n'okpara Fero, onye nọ ugbu a n'ocheeze ya, ruo n'okpara ohu onye nwanyị na-akwo ihe na nkume ikwu nri, na ụmụ ehi niile e bu ụzọ mịo. **6** Mgbe nke a mere, iti mkipu akwa dị ukwuwa ga-adị n'ala Ijipt, ụdị ga-ada n'ala Ijipt niile nke na-adịbeghi n'ala Ijipt, ụdị iti mkipu akwa nke na-agaghị adịkwa ozo. **7** Ma n'ebé ụmụ Izrel no, nkịta agaghị agbọ nwoke maobu nwanyị maobu anumamụ obụla uya.’ Site na nke a, i ga-amata na Onyenwe anyi na-akpa oke n'etiti ndị Izrel na ndị Ijipt. **8** Ndị ochichị gi ndị a ga-abia gbuo ikpere riqo m sị m, ‘Biko kpoo ndị gi püo n'obodo anyi.’ Mgbe ha mesiri nke a, aga m apụ.” Iwe were Mosis mgbe o si n'ulo Fero na-apu. **9** Onyenwe anyi agwalarị Mosis sị ya, “Fero agaghị ege gi ntị. Nke a ga-enye m ohere ime ọtụtụ ihe ebube dị iche iche n'Ijipt.” **10** Q bụ ezie na Mosis na Erön mere ihe ebube ndị a n'ihi Fero, ma Onyenwe anyi mere ka obi Fero sie ike, ka o hapü ikwe ka ụmụ Izrel si n'ala ya püo.

12 Onyenwe anyi gwara Mosis na Erön okwu n'ala Ijipt si ha, **2** “Onwa a ga-abürü unu isi onwa. O ga-abu onwa mbu nke onwa niile n'afo unu. **3** Gwa ogbakó ụmụ Izrel niile okwu sị ha, N'afo obụla, n'abalị iri nke onwa a, nwoke obụla

ga-eweta nwa aturu n'isi ezinauło obula. **4** Ezinauło obula nke dikarij nta, nke na-enweghi ike iweta na iricha otu nwa aturu, ga-ejekwuru ezinauło ozo dikwa nta, ka ha jikota onwe ha onu weta nwa aturu. Ndị ga-ejikota onwe ha onu aghaghị ibu ụzo pịa mmadu ole ha ga-adị nwhee ike richaa otu aturu. **5** Nwa aturu a ga-eweta ga-abu oke gbara naanị otu afo, nke na-enweghi ntupọ obula n'ahu ya. Unu nwere ike hro aturu maobụ ewu. **6** Unu ga-elekota ya anya ruo n'ubochị nke iri na anoy nke ọnwa a. N'abalị ubochị ahu ka ọgbakọ Izrel niile ga-egbu ya. **7** Ha ga-ewere obara ya tee n'elu na n'akukụ ibo onu ụzo nke di n'ezinauło ha niile, ebe ha ga-anoy rie anu aturu ahu. **8** Ha ga-eri anu aturu a, nke a ga-ahu n'okụ n'abalị ahu, ya na achicha na-ekoghị eko, na ahiihia ndu na-elu ilu. **9** A gaghi eri nwa aturu obula na ndu, a gaghi esikwa ya esi, kama a ga-ahu ya n'okụ. A ga-ahu akukụ ahu nwa aturu obula n'okụ, tinyere isi ya, ụkwu ya na ihe di n'ime afo ya. **10** Unu agaghị erifodụ ya ruo n'ututu echị ya. Nke obula ga-afodụ n'abalị ahu, a ga-akpo ya okụ. **11** Otu a ka unu ga-esi rie ya: yirinu uwe unu, na akpukpokwu unu. Jirikanu mkpara unu. Jikerenụ dika ndị na-agu njem di anya. Unu ga-eri anu aturu a na achicha na-ekoghị eko ngwangwa. A ga-akpo oriri a Mmemme Ngabiga Onyenwe anyi. **12** “Aga m agafe n’ala Ijipt n’abalị ahu, igbu ndị ikom niile e bu ụzo muo n’ala Ijipt, ma mmadu, ma anumanyu. Aga m emekwa ka ikpe omumma biakwasị chi ndị ozo ahu niile Ijipt na-efe ofufe. Abu m Onyenwe anyi. **13** Obara ahu unu ga-ete n’onụ ibo ụlo unu ga-abu ihe ama igosi ebe unu bi, n’ihii na mgbe m huru obara ahu, aga m agafe unu. O nwekzaghi ihe otiti ga-abjawkasi unu mgbe m ga-egbu ndị Ijipt. **14** “Ubochị a ga-aburụ unu ihe nhecta nya ogbo niile ndị na-eso n’azụ. Unu ga-emekwa ya ka o buru mmemme nye Onyenwe anyi. Ụkpuru nke na-adigide adigide site n’ogbo ruo n’ogbo. **15** Ubochị asaa ka unu ga-eri achicha na-ekoghị eko. N’ubochị mbụ nke ubochị asaa ahu, ka unu ga-esite n’ulọ unu wezuga ihe iko achicha niile, n’ihii na onye obula riri nri nke ihe na-eko achicha di n’ime ya site n’ubochị mbụ ruo n’ubochị nke asaa, aghaghị ibipụ ya site n’ala Izrel. **16** Unu ga-ewere ubochị mbụ na ubochị nke asaa, nke mmemme ahu, nwhee mkpokota di nsø. Onye obula agaghị aru ọru obula n’ubochị abu ndị a, karjakwa isi nri unu ga-eri. **17** “Unu ga-edobekwa mmemme achicha na-ekoghị eko n’ihii na o bụ n’ime otu ubochị a ka m sitere n’ala Ijipt kpoputa unu dika usuu ndị agha. Unu ga-emekwa mmemme ubochị a ka o buru ụkpuru nke na-adigide adigide site n’ogbo ruo n’ogbo. **18** N’ọnwa mbụ, n’anyasi nke ubochị nke iri na anoy, ka unu ga-eri achicha a na-ejighị ihe na-eko achicha mee ruo n’anyasi nke ubochị iri abu na otu. **19** N’ime ubochị asaa ahu, agaghị ahu ihe na-eko achicha n’ulọ unu. A ga-esite n’ogbakọ ndị Izrel bipi onye obula riri ihe obula nke ihe na-eko achicha di n’ime ya. Iwu a dirị ndị obia niile n’ala Izrel, dikwara ndị nwa afo ala. **20** Unu agaghị eri ihe obula e ji ihe na-eko achicha mee. N’ebi obibi unu niile, o bụ naanị achicha na-ekoghị eko ka unu ga-eri.” **21** Mgbe ahu, Mosis kpokotara ndị okenyue ụmu Izrel niile gwa ha okwu si, “Gaanu hoputa ụmu aturu n’ihii agburụ unu niile, gbuonu aturu ngabiga ndị a. **22** Were ahiihia hisop, denye ya n’obara si n’aturu ndị a nke a ga-awunye n’efere, tee ya n’elu ibo na n’akukụ abu nke onu ụzo ụlo unu. Onye obula n’ime unu agaghị apụ n’ezu tutu ruo ututu. **23** Mgbe Onyenwe anyi ga-agafe igbu ndị Ijipt, o ga-

ahu obara ahu n’awara na mbudo ibo onu ụzo ụlo unu. O ga-agafe ulo unu, gharakwa ikwe ka onye mbibi bata n’ulọ unu gbuo unu. **24** “Unu ga-edobe mmemme a dika iwu ga-adigide nye unu na ụmu unu. **25** Mgbe unu batara n’ala ahu Onyenwe anyi ga-enye unu dika o kwere na nkwa, unu ga-edobe ofufe a. **26** Mgbe ụmu unu ga-ajụ unu ajuju si, ‘Gini ka ofufe a putara?’ **27** Unu ga-azaghachi ha si, ‘O bụ aja ngabiga anyi na-achịrụ Onyenwe anyi n’ihii na o gafere ulo ụmu Izrel n’ala Ijipt, mgbe o gburu ndị Ijipt, ma nweghi onye obula n’ime anyi o gburu.’ **28** Ụmu Izrel mezur ihe niile Onyenwe anyi gwara ha site n’onụ Mosis na Eron. **29** N’ime etiti abalị ubochị ahu, Onyenwe anyi gburu ndị ikom niile e bu ụzo muo n’ala Ijipt, malite n’okpara Fero onye n’ocheeze ya, ruo n’okpara nke onye Ijipt n’o n’ulọ mkporo olulu. O gbukwara ụmu anu ụlo niile e bu ụzo muo. **30** N’abalị ahu kwa, Fero na ndị ozi ya, na ndị Ijipt niile biliri. Oke iti mkpu akwa dakwara n’ala Ijipt, n’ihii na o dighị ezinauło ọnwa na-erughi. **31** N’otu abalị ahu, Fero zipurụ ozi ka a kpọ Mosis na Eron. Mgbe ha bijara, o gwara ha si, “Ngwa bilienụ, unu bu ụmu Izrel niile. Kewapụnụ onwe unu site n’etiti anyi. Gaanu, fee Onyenwe anyi unu ofufe dika unu rijor. **32** Durunu igwe ehi na aturu unu mgbe unu na-agu. Goziekwanu m mgbe unu na-apu.” **33** Ndi Ijipt gbalirị ime ka ụmu Izrel hapụ ha ngwangwa. Ha sıritara onwe ha, “O burụ na ụmu Izrel ahapughị anyi ubgu a, anyi niile ga-anwukwa.” **34** Ya mere, ụmu Izrel buuru ụtụ ọka e ji eme achicha na-ekoghị eko, nke ha tinyere n’efere e ji agwakota ya. Ha ji akwa kechie ha, bukwasị ha n’ubu ha. **35** Ha mekwara ihe ndị ọzo dika Mosis gwara ha. Ha rijor ndị Ijipt ka ha nye ha iji ngwa nke ọlaçha na ọlaedo, na uwe. **36** Onyenwe anyi nyere ndị ya amara n’ihii ndị Ijipt, ha nyere ha ihe niile ha rijor. Site n’uzo di otu a, ụmu Izrel naputara ndị Ijipt ihe niile ha ji biri n’ulọ. **37** Mgbe nke a gasirị, ụmu Izrel malitare ije ha site na Ramesis. Mgbe ha hapurụ Ramesis, na-eje Sukot, ha di narị puku ndị ikom isii, na-agaghị ndị inyom na ụmuntakiri. **38** Ọtụtu mmadu di iche ihe sooro ha n’ije ha. Ha dukwa igwe anu ụlo, igwe ewu na aturu ha, nke di ukwu n’onuogugu. **39** Ha ji ụtụ ọka ha si Ijipt buputa mee achicha na-ekoghị eko. N’ihii na a chupurụ ha achupụ site n’ijipt, ha enweghi ezi ohere kwadooro onwe ha ihe oriri. **40** Tupu ha ahapụ ala Ijipt, ụmu Izrel ebiela n’ebu ahu narị afo anoy na iri afo ato. **41** Mgbe narị afo anoy na iri afo ato zuru, n’ubochị ahu o zuru, usuu ndị Onyenwe anyi niile hapurụ Ijipt. **42** Onyenwe anyi chere ncne n’abalị ubochị ahu maka ikpoputa ha site n’ala Ijipt. N’ihii ya, abalị ubochị ahu bu mgbe pürü iche nye ụmu Izrel maka jii iche ncne soperụ Onyenwe anyi n’ogbo ha niile. **43** Onyenwe anyi kporo Mosis na Eron gwa ha si, “Ndị a bu usoro iwu metuṭara Mmemme Ngabiga: “Onye mba ọzo agaghị eri anu nwa aturu ahu. **44** Ohu obula a kwürü ugwo n’isi ya ga-eri ya naanị ma e biri ya ugwu. **45** Ohu e goro ọru, maobụ onye obia obula agaghị eri ya. **46** “A ga-eri ya naanị n’ime otu ụlo. O gaghi apụ n’ezu. Unu agaghị atapia okpukpu obula nke nwa aturu ahu. **47** Nzukọ niile nke ụmu Izrel ga-eme Mmemme Ngabiga a. **48** “Onye mba ọzo bi n’etiti unu chọrọ isoro unu na Mmemme Ngabiga Onyenwe anyi aghaghị ibi ndị ikom niile n’ezinauło ya ugwu. Mgbe ahu, o ga-abjari nso isoro na mmemme, n’ihii na a ga-agu ya dika nwa afo ala. O dighị onye ikom a na-ebighị ugwu ga-eri nri ahu. **49** Otu iwu a dirị nwa afo ala na ndị obia niile bi n’ala Izrel.” **50** Ụmu Izrel mere ihe ndị a niile, dika

Onyenwe anyi nyere ha n'iwu site n'onu Mosis na Eron. **51** O bükwa n'otu ubochi ahụ ka Onyenwe anyi sitere n'ala Ijipt duputa ụmụ Izrel, díka usuu ha niile si di.

13 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si, **2** "Dooro m nso onye ọbula bụ ọkpara, onye ọbula e bụ ụzọ muo n'etiti ụmụ Izrel, na n'etiti mmadụ ma n'etiti anụ ụlo, nke m ka ọ bụ." **3** Mosis gwara ndị Izrel si, "Chetanụ ụbochi taa, ụbochi unu si n'ala Ijipt püta, ala ebe unu bù ndị ohu, n'ihi na Onyenwe anyi sitere n'ike aka ya dí ukwu kpöputa unu site n'ebe ahụ. Unu erikwala achicha ọbula e ji ihe na-eko achicha mee. **4** Taa, n'onwa Abib, bụ ụbochi unu na-ahapụ ala Ijipt. **5** Mgbe Onyenwe anyi dubatara unu n'ala ndị Kenan, ndị Het, ndị Amorait, ndị Hiv na ndị Jebus bi n'ime ya, bụ ala ahụ o ńnṛu n'iyi nye nna nna unu ha na ọ ga-enye unu, ala mmiri ara eli na mmamụ anụ na-eru na ya, unu ga-eme ofufe mmemme a n'onwa a. **6** Unu ga-eri achicha na-ekoghi eko ụbochi asaa ahụ. N'ubochi nke ikpeazu n'ime ụbochi asaa ahụ, unu ga-eme mmemme oke oriri n'ihi Onyenwe anyi. **7** Rienụ achicha na-ekoghi eko n'iime ụbochi asaa ndị ahụ. Achicha e ji ihe na-eko achicha mee agaghị adị n'ụlo unu. Achicha e ji ihe na-eko achicha mee agaghị adị n'oke ala unu niile. **8** N'oge ọbula i na-eme mmemme a, kώwaara nwa gi nwoke ihe kpatara i ji eme mmemme a, si ya, 'Ana m eme mmemme a maka icheta ihe Onyenwe anyi meree m, mgbe m si n'Ijipt püta.' **9** Imezu mmemme a ga-adịrị unu díka ihe iżibama n'ala unu, dírikwa ka ihe ngosi n'egedege ihu unu, ichetara unu na Onyenwe anyi ji aka ike ya duputa anyi site n'ala Ijipt. **10** Unu ga na-eme mmemme a n'oge a kara aka n'afo ọbula. **11** "Mgbe Onyenwe anyi dubatara unu n'ala ndị Kenan, nyefee unu ala ahụ díka o ńnṛu n'iyi nye nna nna unu ha, **12** unu ga-enyefe Onyenwe anyi ụmụ ndị ikom unu niile e bụ ụzọ muo. Ozo, ụmụ oke anụ ụlo niile e bụ ụzọ muo bụ nke Onyenwe anyi. **13** Jiri nwa aturu gbaputa nwa inyinnya ibu mbụ e bụ ụzọ muo. O burụ na unu achoghị igbaraa nwa inyinnya ibu ahụ, unu aghaghị igbaji ya olu. Ma unu aghaghị igbaraa ụmụ ndị ikom niile e bụ ụzọ muo. **14** "N'oge dí n'ihi, mgbe nwa gi nwoke ga-ajụ gi si, 'Ginị ka ihe ndị a püta?' I ga-azaghachi ya si, 'Onyenwe anyi jiri aka ike dí ukwu duputa anyi site n'Ijipt, site n'ala nke ohu. **15** Mgbe Fero mesiri obi ya ike, ju ka anyi si n'ala ya puo, Onyenwe anyi gburu ụmụ ndị ikom niile e bụ ụzọ muo n'ala Ijipt, ma mmadụ ma anụ ụlo. N'ihi ya, ana m ejị ụmụ oke anụ ụlo niile e bụ ụzọ muo achụ aja nye Onyenwe anyi. Ma ụmụ m ndị ikom niile e bụ ụzọ muo ka m na-agbaputa." **16** Mmemme a ga-adị ka ihe iżibama n'anya unu, dírikwa ka ihe ngosi n'egedege ihu unu, ichetara unu na Onyenwe anyi ji aka ike ya duputa anyi site n'ala Ijipt. **17** Mgbe Fero mesiri kwere ka ụmụ Izrel laa, Chineke edughị ha site n'ụzọ ahụ gafera ala ndị Filistia. O bụ ezie na ụzọ ahụ dí nso karịa. Chineke mere nke a n'ihi na o chere n'obi ya si, "O burụ na ndị a ezute agha, ha nwere ike igbanwe obi ha tuğharia ilaghachi azu n'Ijipt." **18** Ya mere, Chineke duuru ha ga n'ụzọ Osimiri Uhie, nke gara n'ụzọ nke ọzara. Umụ Izrel kwadokwara akwado ibu agha mgbe ha si n'ala Ijipt puo. **19** Mosis buuru ọkpukpu Josef mgbe ha nala. N'ihi na o mere ka ụmụ Izrel n'ụzọ iyi na ha ga-eme otu a, na-asị, "Chineke ga-eleta unu n'ezie, mgbe ahụ, unu aghaghị iburu ọkpukpu m si n'ebe a puo." **20** Ha si Suköt bilie ije, maa ụlo ikwu ha na Etam, na nsotu ọzara. **21** Onyenwe anyi ji

ogidi igwe ojii na-eje n'ihi ha n'ehihie, idu ha n'ụzọ ha niile. N'abalị, o ji ogidi ọku, inye ha ihè ka ha nwhee ike iga njem n'ehihie nakwa n'abalị. **22** Ma ogidi igwe ojii n'ehihie na ogidi ọku ahụ n'abalị, o dighi nke hapurụ ọnodu ya n'ihi ha.

14 Mgbe ahụ, Onyenwe anyi gwara Mosis, **2** "Gwa ụmụ Izrel ka ha chigharja azu jee maa ụlo ikwu ha na ncherita ihu Pi Hahirot, nke dí n'etiti Migdol na osimiri. O bụ n'akụkụ osimiri, na ncherita ihu obodo Baal-Zefon ka ha gamma ụlo ikwu ha. **3** Fero ga-asị banyere ụmụ Izrel, 'Ha na-awaghari gburugburu ala ahụ o ńnṛu ọmgbagwoju anya ebe ọzara riri ha.' **4** Aga m eme ka obi Fero sie ike ka ọ chusoo unu ọsọ n'azụ, ma m ga-ewetara onwe m otuto site na Fero na ndị agha ya niile. Ndị Ijipt niile ga-ama na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi." Ndị Izrelmekwara otu ahụ. **5** Mgbe a gwara eze Ijipt na ndị a agbaala ọsọ, obi Fero na ndị ozi ya gbanwere megide ndị Izrel. Ha sịrị, "Ginị bụ ihe anyị mere, site na izipụ ndị Izrel n'orụ ife anyị?" **6** Na-atufughi oge, Fero rigor o'elu ụgbọ agha ya, duru ndị agha ya ichuso ha. **7** O chijri ụgbọ agha dí narị isii e leziri anya hoputa, tinyere ụgbọ agha Ijipt niile. Ndịsi agha ndị Ijipt nocha n'elu ha niile. **8** Onyenwe anyi mere ka obi Fero eze Ijipt sie ike. O chusoro ụmụ Izrel, ndị na-agha n'ihi n'ije ha, na-atughị egwu maqbụ ida mba. **9** Ndị Ijipt chusoro ha ọsọ, inyinnya Fero na ụgbọ agha, na ndị na-agba inyinnya na ndị agha ndị ozo chusoro ndị Izrel ọsọ chukwute ha n'ebe ha na-ezu ike n'akụkụ osimiri dí nso na Pi Hahirot na ncherita ihu Baal-Zefon. **10** Mgbe ndị agha Fero na-abia nso, ndị Izrel lere anya n'azụ, hụ ndị Ijipt ka ha na-abia nso. Ha tịrụ egwu, tie mkpụ akwa, kpokuo Onyenwe anyi. **11** Ha jurụ Mosis si, "O bụ na o nweghi ili dí n'ala Ijipt, i ji kwagide anyi ka anyi niile bịa nwụo n'ebe a n'ozara? Ginị mere i ji kwagide anyi ka anyi hapu Ijipt? **12** O bụ na anyi agwaghị gi n'ala Ijipt si gi, 'Hapụ anyi ka anyi nogide na-ejere ndị Ijipt ozi?' O gara akara anyi mma i bụ ohu ndị Ijipt karịa ịnwụ n'ozara." **13** Mosis zaghachiri ha si, "Unu atula egwu. Guzosienụ ike. Unu ga-ahụ ụzọ dí ebube Onyenwe anyi ga-esi zopputa unu taa. Ndị Ijipt a unu na-ahụ taa, unu aghaghị ahukwa ha ozo. **14** N'oronụ jii. Onyenwe anyi ga-alụrụ unu ogu." **15** Mgbe ahụ, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si ya, "Ginị mere i ji na-akpoku m. Gwa ụmụ Izrel ka ha gaa n'ihi. **16** Welie mkpanaka gi elu. Setipụ ya n'elu osimiri ahụ ka o kewaa abụ. Ụzọ ga-adịkwa n'etiti osimiri ahụ. Umụ Izrel ga-esitekwa n'ala akorô gafee. **17** Aga m eme ka obi ndị Ijipt sie ike, ka ha sorokwa unu n'azụ banye. Aga m ewetara onwe m otuto site na Fero, na ndị agha niile, na ụgbọ agha niile nakwa ndị na-agba inyinnya ya. **18** N'oge ahụ, ndị Ijipt ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi. M ga-enweta nsopụ site na Fero, na ụgbọ agha ya niile, na ndị na-agba inyinnya ya." **19** Mgbe ahụ, mmuqụ ozi Chineke, onye na-agha n'ihi ndị agha Izrel, sitere n'ihi puo gaa nodụ n'azụ ha. **20** Nke a mere ka ogidi igwe ojii ahụ sitere n'ihi gaa n'azụ ha. **21** Nke a mere ka ogidi igwe ojii ahụ díri n'etiti ụmụ Izrel na ndị Ijipt. N'abalị ụbochi ahụ, Onyenwe anyi mere ka ogidi igwe ojii ahụ nye ụmụ Izrel ihè, ma ndị Ijipt nogidere n'ochichiri. Otu a, ndị Ijipt enweghi ike bjarute n'ebe ụmụ Izrel nō. **21** Mgbe ahụ, Mosis setipụrụ aka ya n'elu Osimiri Uhie ahụ. Onyenwe anyi ji oke ifufe si n'owuwa anyanwụ, nke fere n'abalị ahụ niile, nughachi osimiri ahụ, mee ka osimiri ahụ kebie ụzọ abụ, ka ụzọ püta n'ala osimiri ahụ. **22** Umụ Izrel

sitere n'etiti osimiri ahü gafee. Mmiri osimiri ahü ghoqro mgbidi n'aka nri ha ma n'aka ekpe ha. 23 Mgbe ndi agha Ijipt na-achu ha qso huru ha ka ha na-agafe, ha sogidere ha baa, o büladij n'etiti osimiri ahü. Ndi agha Ijipt niile sooro ha, ya bu, ugbo agha Fero, ndi agha ya na ndi na-agba inyinya ya niile. 24 N'isi ütütü echia ya, Onyenwe anyi ledatarra anya site n'ogidi igwe ojii ahü na-enye ihe. O legidere ndi agha Ijipt anya, tinekwa ha ujo n'ozi nke mere na ha amakwaghị onwe ha. 25 O mebiri ıkwu ugbo agha ha mee ka o siere inyinya ha ike idokpu ugbo agha ndi ahü. Mgbe ahü, ndi Ijipt kwuru si, "Ka anyi sinu n'ichu ndi Izrel gbapu, n'ihi na Onyenwe anyi na-alurụ ha ogu, na-emegidekwa anyi." 26 Mgbe ume Izrel gafesirị ruo n'akukụ nke ozo nke osimiri ahü, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si, "Setipụ aka gi ozo ka mmiri ahü kpuchigide ndi Ijipt, na ugbo agha ha niile, na ndi na-agba inyinya ya." 27 Mosis setipuru aka n'elu osimiri ahü. N'ütütü ya, mmiri osimiri ahü soghachiri gaa ebe o no na mbụ. Ndi Ijipt chosirị ızo ha si agbapu ike, ma Onyenwe anyi mere ka osimiri ahü kpuchie ha. 28 Osimiri ahü kpuchigide ugbo agha ha niile, na ndi na-agba inyinya, na ndi agha Fero niile ndi chijuru ume Izrel baa n'ime osimiri ahü. O nweghi otu onye n'ime ha fodürü ndu. 29 Ma ume Izrel esitelarij n'ala nke mmiri koro gafee osimiri ahü. Mgbe ha na-agafekwa, akukụ abu nke osimiri ahü guzoro qto dika mgbidi, n'aka nri ha ma n'aka ekpe ha. 30 Site n'uzo dì otu a, Onyenwe anyi zopütara ume Izrel site n'aka ndi Ijipt. Umü Izrel hukwara ozu ndi Ijipt n'ikpere mmiri osimiri ahü. 31 Umü Izrel türü egwu Onyenwe anyi mgbe ha huru ihe iji bama ndi a Onyenwe anyi ji zopütara ha site n'aka ndi Ijipt. Ha kwenyere na Onyenwe anyi, kwenyekwa na Mosis ohu ya.

15 Mgbe ahü, Mosis na ume Izrel bükwa Onyenwe anyi abu dì otu a sị, "Aga m abukwu Onyenwe anyi abu n'ihi na o bulielia onwe ya elu nke ukwu. O tñyelya inyinya na onye na-agba ya n'osimiri. 2 "Onyenwe anyi bu ike m na abu m. Q ghoqrola m nzopütä. Q bu Chineke m, aga m etokwa ya, Chineke nke nna m, aga m ebulikwa ya elu. 3 Onye na-ebu agha ka Onyenwe anyi bu. N'ezie, aha ya bu Onyenwe anyi. 4 Ugbo agha Fero na usuu ndi agha ya, ka o tñyelye n'osimiri ahü. Ndịjisi agha Fero, ndi ahorø aho, ka o mere ka Osimiri Uhie rie. 5 Ogbu osimiri ahü ekpuchiela ha. N'ime mmiri ahü dì omimi ka ha rịdaruru dika nkume. 6 Aka nri gi Onyenwe anyi, dì ike, dıkwa ebube. Aka nri gi, Onyenwe anyi na-etipiasi ndi iro. 7 "N'oke ike nke idị elu gi, I lugbuola ndi niile na-ebili imegide gi. I zipuru iwe gi dì oku, o repjara ha dika igbugbo oka. 8 I sitere na nkumue nke oghere imi gi, mee ka mmiri osimiri guzoro qto. Mmiri ahü na-erugharị erugharị guzoro n'otu ebe dika mgbidi; ogbu mmiri kpuıkötara rahu n'ala ala nsotu nke osimiri. 9 Onye iro nyara isi si, 'Aga m achusø ha, gafee ha. Aga m ekesa ihe a kwatara n'agha. Nyejue onwe m afi site na ha. Aga m amipütä mma agha m. Jiri aka m laa ha n'iyi.' 10 Ma i kupürü ikuku si gi n'impi püta, osimiri riri ha, ha mikpuru n'ime osimiri ukwu ahü dika igwe. 11 Onye dika gi Onyenwe anyi, n'etiti chi niile? Onye dika gi? Onye dì ebube n'idi nsø. Onye otuto ya na-eyi egwu. Onye narụ oru dì ebube? 12 "I setipuru aka nri gi, ala meghere onu ya loo ndi iro gi niile. 13 Site n'ebere gi, i dupütara ndi i zopütara. Sitekwa n'ike gi dì ebube, i duru ha ruo n'ebi obibi gi dì nsø. 14 Uwa niile nüru ya, maa jiji. Ndi Filistia ka oke

ihe mgbu bjakwasirị. 15 Ndi eze Edom ga-anö n'onodu obi ilo mmiri. Ndi ndu Moab niile ga-abu ndi oma jjiji ga-ejidekwa, ndi Kenan niile n'önodu itu egwu ga-agbaze; 16 oke egwu na oke ujo ejidela ha. Site n'ike nke aka gi, ha ga-anö juju dika nkume, tutu ruo mgbe ndi gi, Onyenwe anyi, gafechara, tutu ruo mgbe ndi gi, ndi i zütara nye onwe gi, gafechara. 17 Gị onwe gi ga-akpobata ha, kụo ha dika mkpuru, n'elü uwu nke ne nketa gi. N'ebé ahü, Onyenwe anyi, i mere ka o búru ebe obibi gi, ebe nsø ahü, Onyenwe anyi, nke i ji aka gi tọp ntapala ya. 18 "Onyenwe anyi ga-abu eze ruo mgbe niile ebighi ebi." 19 Mgbe inyinya Fero, na ugbo agha ya, na ndi na-agba inyinya, gbabanyere n'osimiri, Onyenwe anyi mere ka mgbidi mmiri ahü dagbuo ha. Ma ume Izrel sitere n'ala mmiri koro gafee. 20 N'oge ahü, Miriam onye amuma nwanyi, nwanne Eron weere igba iti egwu n'aka ya, duo ndi inyom ndi so ya, jiri igba egwu nke ha na-etekekwa egwu. 21 Miriam búru abu sị ha, "Bükuonụ Onyenwe anyi abu, n'ihi na o bú onye e buliri elu nke ukwu. Inyinya na ndi na-agba ha, ka o tñyelye n'ime osimiri." 22 Mgbe ihe ndi a mesirị, Mosis nogidere na-edu ume Izrel. Ha sitere n'Osimiri Uhie ahü bilie ije, jeruo özara Shua. Ha jere ije n'ime özara abalị ato, ma ha achotaghị mmiri ıtunu. 23 Mgbe ha ruru Mara, ha enweghi ike iñu mmiri dì n'ebé ahü, n'ihi na mmiri ahü na-elù ilu. (O bú ilu ilu a mere e ji kpoo ya Mara.) 24 N'ebé a, ume Izrel malitera itamu ntamu, megide Mosis si, "Olee mmiri anyi ga-aiñ?" 25 Mosis tikuru Onyenwe anyi mkpu akwa. Onyenwe anyi gosiri Mosis osisi ọ ga-atunye n'ime mmiri ahü. Mgbe Mosis mere otu a, mmiri ahü malitera idị uto ıtunu. O bükwa na Mara ka Onyenwe anyi no nye ha ıkpuru ya na iwu ya maka iji ya nwaleha. 26 O sıri, "O búru na unu ga-ege ntị nke oma n'okwu Onyenwe anyi Chineke unu, mee ihe ziri ezi n'anya ya, o búrikwu na unu eleruo anya idebe iwu ya na ıkpuru ya niile, o dighị orịa nke m tñyelye n'ahụ ndi Ijipt nke m ga-etylne n'ahụ unu. N'ihi na mū onwe m bú Onyenwe anyi, onye na-agwō unu orịa niile." 27 Ha bıaruru n'obodo Elim, ebe e nwere isi iyi mmiri ala na-asoputa dì iri na abu, na iri osisi nkwu asaa. Umü Izrel mara ulo ikuwa ha n'akukụ mmiri ahü.

16 Ogbakö ume Izrel niile hapuru obodo Elim, jere ije bıarute n'özara Sin nke dì n'etiti Sajnaj na Elim. Ha bıaruru n'ebé ahü n'abalị iri na ise nke onwa abu, site na mgbe ha hapuru Ijipt. 2 N'özara ahü, nzukọ ahü niile tamuru ntamu megide Mosis na Eron. 3 Umü Izrel gwara ha si, "O gaara adị anyi mma ma a sị na Onyenwe anyi gburu anyi n'ala Ijipt. N'ebé ahü ite anyi dì iche na-adò n'ihi anyi, anyi na-erikwa ıdị nri obula anyi choro. Ugbu a, i dubatala anyi n'özara ka anyi niile nwü n'agụ." 4 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si, "Lee anya, aga m esi n'eluiwe zitere unu achicha. Onye obula ga-aga tütükötara onwe ya ihe oriri ıboc'hị obula dika ọ choro. Aga m ejị nke a lee ha ule imata ma ha ga-eme ihe m nyere ha n'iwu. 5 Gwa ha na n'ıboc'hị nke isi, ha ga-ewere nri ha ga-ericha n'ıboc'hị ahü, ma nri ha ga-eri n'ıboc'hị nke asaa, ka ha ga-achikota n'ıboc'hị nke isi." 6 Mosis na Eron kpokötara ume Izrel sị ha, "N'anyasị a ka unu ga-amata na o bú Onyenwe anyi dupütara unu site n'ala Ijipt. 7 Unu ga-ahukwu ebube Onyenwe anyi n'ütütü echia, n'ihi na Onyenwe anyi anıla ntamu unu megide ya. Onye ka anyi bu unu ga-eji na-atamu ntamu megide anyi?" 8 Mosis kwukwara

si, "Mgbe Onyenwe anyi nyere unu anu unu ga-eri n'anyasi a, nyekwa unu achicha ga-eju unu n'utu, unu ga-amata na o bu Onyenwe anyi, n'ihi o nula ntamu unu megide ya. Onye ka anyi bu? O bughi anyi ka unu na-atamu megide kama o bu Onyenwe anyi ka unu na-atamu megide." **9** Mgbe ahu, Mosis gwara Erön okwu si ya, "Gwa nzuko Izrel niile okwu si ha, 'Putanu bija n'ihu Onyenwe anyi, n'ihi na o nula ntamu unu.'" **10** Mgbe Erön no na-agwa nzuko Izrel okwu, ha lepuru anya n'ozara hụ ebube Onyenwe anyi ka o pütara ihe n'igwe ojii. **11** Mgbe ahu, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si ya, **12** "Anyla m ntamu nke ümụ Izrel na-atamu. Gwa ha si, 'N'anyasi taa, unu ga-ata anu, n'utu echi unu ga-eri achicha. Mgbe ahu, unu ga-amata na abu m Onyenwe anyi Chineke unu.'" **13** N'oge uhuruchi ubochi ahu, mnunụ kweel bjara kpuchie omumua ulo ikwu ahu. N'isi ututu echi ya, igirigi dakwara gburugburu omumua ulo ikwu ahu. **14** Mgbe ala koro mmiri igirigi ahu, ihe dikà achicha mbadamba nta juputara n'ala ozara ahu niile. **15** Mgbe ümụ Izrel huru ya, ha juriñtara onwe ha ajuju si, "Gini bu nke a?" Mosis zaghachiri ha si, "O bu achicha Onyenwe anyi nyere unu ka unu rie. **16** Ihe ndị a bu iwu Onyenwe anyi nyere, 'Ka onye obula chikötara naanị nke o ga-ericha. Ihe otutu omma maka otu onye dikà onyogugu ha si di n'ezinaulö.'" **17** Ümụ Izrel mere dikà a gwara ha, ụfodụ chikötara nke hiri nne, ụfodụ nke di nta. **18** Mgbe ha ji ihe otutu omma tuo ya, ha choputara na onye chikötara hie nne enweghi karja nke zuru ya, onye chikötakwara nke nta, o dighi ihe fôduru ya inwetara. Onye obula chikötara di ka ihe ga-ezuru ya si di. **19** Mosis gwara ha si, "Ka onye obula hụ na o nweghi nke ga-afodụ ruo ututu echi ya." **20** Ma ụfodụ n'ime ha egeghi Mosis ntị. Ha riforø nri ahu debe ya. Ma mgbe chi echi ya boro, ha choputara na ha ereela ure juputa n'ikpuru, ma na-esikwa isi di njo. Mosis were iwe di ukwuru megide ümụ Izrel n'ihi ya. **21** Site n'ubochi ahu, gaa n'ihu, ezinaulö obula na-ewebata nri n'ututu obula, dikà mkpa ha siri di. Mgbe anwụ wara, nri ahu niile fôduru na-agbaze. **22** N'ubochi nke isii, ha na-ewere nri okpukpu abuo karja ka ha na-ewe n'ubochi ndị ozo. Mgbe ndịsi nzuko Izrel huru mgbanwe di otu a, ha biara kporo Mosis. **23** Mosis zara si ha, "Nke a bu iwu Onyenwe anyi nyere: 'Ubochi echi bu ubochi izuike, ubochi nke asaa di nsọ nye Onyenwe anyi. Ya mere, sieni ihe niile unu nwere isi taa, n'ihi na unu agaghị esi ihe obula echi. Nri obula unu riforø, hapunu ya ka o bürü nri unu ga-eri echi.'" **24** Ha mere dikà Mosis gwara ha. Mgbe chi echi boro, ha choputara na nri ha di mma dikwa ụtø, ikpuru adighikwa n'ime ya. **25** Mosis gwara ha si, "Nke a ga-abu ihe oriri unu taa, n'ihi na o bu ubochi izuike nye Onyenwe anyi. O dighi nri unu ga-ahu nke unu ga-achikötaa. **26** Abali isii ka unu ga-achikötaa nri unu ga-eri. Ma n'abali nke asaa bu ubochi izuike, unu agaghị ahu nri unu ga-achikötaa." **27** Ufodụ lefuru okwa ahu Mosis maara haanya. Ha puru n'ubochi izuike ahu iche nri, ma o nweghi nke ha nwetara. **28** N'ihi nke a, Onyenwe anyi jürü Mosis ajuju si ya, "Ruo ole mgbe ka unu ga-anogide na-enupu isi n'iwu m na idø aka na ntị m?" **29** Lee, Onyenwe anyi enyela unu ubochi izuike. Ya mere, n'ubochi nke isii o na-enye unu nri ga-ezuru unu abalị abuo. Onye obula n'ime unu kwesiri iñogide n'ulø unu. Unu ekwesighị ipu apụ." **30** N'ihi nke a, ndị Izrel niile zuru ike n'ubochi nke asaa. **31** Ndị Izrel kpokwara aha nri ahu ha na-achikötaa mánà. O di ocha dikà mkpuru korianda. O na-atokwa ụtø dikà achicha e ji

mmanu aňu mee. **32** Emesia, Mosis gara n'ihu gwa ha okwu si, "Onyenwe anyi enyela iwu si, 'Na unu ga-eji ihe otutu ommaa tütüta mánà nke unu ga-edede. O ga-abu ihe ncheteta ga-adırị ogbo ndị Izrel niile na-abia n'ihu N'uzo di otu a, ümụ unu ga-ahu ụdi achicha m jiri zuo unu n'ime ozara mgbe m gbatara unu site n'ala ndị Ijipti.'" **33** N'ihi nke a, Mosis nyere Erön iwu si ya, "Turu otutu omma mánà tinye ya n'ime ite nta. Bute ya debe ya n'ihu Onyenwe anyi, ka o bürü ihe ga-adigide nye ogbo di n'ihu." **34** Emesia, Erön dönycere mánà a n'ihu ihe Ama e debere n'ime ulo ikwu, dikà Onyenwe anyi nyere Mosis n'iwu. **35** Ndị Izrel niile riri mánà ndị a iri afọ anò tutu ruo mgbe ha batara n'ala ebe ndị mmadu bi, tutu ruo mgbe ha bjärutere n'oke ala Kenan. **36** (Ihe otutu ommaa bu otu otutu n'ime otutu iri nke ga-eju ihe otutu efaf.)

17 Ogbakọ ümụ Izrel niile sitere n'ozara Sin bilie ije ha, na-agà site n'otu ebe ruo n'ebe ozo dikà Onyenwe anyi nyere n'iwu. Ha mara ulo ikwu ha na Refidim, ma o dighi mmiri di nke ndị mmadu ga-ahu. **2** N'ihi nke a, ha sesirị Mosis okwu, si, "Nye anyi mmiri ka anyi riñu." Mosis zara, si, "Gini mere unu ji esesị m okwu? Gini mere unu ji choqò inwaputa ntachiobi Onyenwe anyi?" **3** Ma akpírị mmiri kporo ndị a nkụ n'ebe ahu, nke a mere ka ha tamuo ntamu megide Mosis. Ha siri, "O bükwa n'ihi gini ka i ji site n'obodo Ijipt kpoputa anyi, ime ka anyi, ümuntakirị anyi na anu ulo anyi nwu o n'ihi akpírị ikpo nkụ?" **4** N'ihi ya, Mosis tikuru Onyenwe anyi mkpu akwa si, "Gini ka m ga-eme banyere ndị a. Lee, ha choqò itugbu m na nkume." **5** Ma Onyenwe anyi zaghachiri Mosis, si ya, "Gaa n'ihu ndị a, kporo ụfodụ n'ime ndị okenyi Izrel. Jirikwa mkpanaka ahu n'aka gi, bu nke i tiri n'elu osimiri Na'il gaa. **6** Lee, Aga m eguzo n'ihu gi n'akukụ nkume di na Horeb. I ga-akụ mkparai gi n'elu nkume ahu. Mmiri ga-asoputakwa site na ya, ka ndị mmadu riñu." Ya mere, Mosis mere otu a n'ihu ndị okenyi Izrel niile. **7** N'ihi nke a, o kporoaha ebe ahu Masa na Meriba n'ihi esemokwu ümụ Izrel na n'ihi nwale ha nwaleri Onyenwe anyi, na-asị, "Onyenwe anyi o nonyeere anyi, ka o bu na o nonyererehi anyi?" **8** Ndị Amalek bjara luso ümụ Izrel agha na Refidim. **9** Mosis gwara Joshua okwu si ya, "Hopütä ụfodụ ndị ikom ka ha gaa luso ndị Amalek agha. Echi, mu onwe m ga-eguzoro n'elu ugwu, jidekwa mkparai Chineke n'aka m." **10** Ya mere, Joshua puru gaa luso ndị Amalek agha dikà Mosis gwara ya. Ma Mosis na Erön na Hua, rigorø n'elu ugwu ahu. **11** Ndị Izrel na-enwe mimeri mgbe obula Mosis weliri aka ya elu, ma ndị Amalek na-emeri mgbe obula Mosis wedataraka aka ya. **12** Mgbe ike gwyrụ aka Mosis, ha butere nkume tnye n'okpuru ya mee ka o nökwasí n'elu ya. Erön na Hua jidere aka Mosis abuo welie ya elu, otu onye n'akukụ a, onye nke ozo n'akukụ nke ozo. Ime ka aka Mosis guzosie ike tutu ruo mgbe anwụ dara. **13** N'ihi nke a, Joshua na ndị agha ya meriri ndị agha Amalek site n'iji mma agha gbuo ha. **14** Emesia, Onyenwe anyi sıri Mosis, "Dee ihe niile ndị a n'akwukwø, ka o bürü ihe ncheteta. Gugharjakwa ya na ntị Joshua. N'ihi na aga m ehichapu ihe niile a ga-eji cheta Amalek n'elu ụwa." **15** Mosis wuru ebe ičhụ aja nye Onyenwe anyi. O kporo ya Onyenwe anyi Nisi, nke pütara, Onyenwe anyi bu ọkłɔtɔ m. **16** Mosis sıri, "N'ihi na-eweliri aka elu n'ebe ocheeze Onyenwe anyi di. Onyenwe anyi ga na-ebuso ndị Amalek agha site n'ogbo ruo n'ogbo."

18 Mgbe ihe ndị a gasiri, Jetro, nna nwunye Mosis, onye bukwा onye nchuaJa Midia, nṣu banyere ihe niile Chineke meere Mosis na Izrel ndị nke ya, na uzo Onyenwe anyị si napuJa Izrel site n'aka ndị Ijipt. **2** Jetro ogo nwoke Mosis kpoqo Zipora, nwunye Mosis, mgbe Mosis chulara ya **3** na ụmụ ya ndị ikom abụ. Aha nwa ya nke mbụ bu Geshom, nke putara, abụ m obịa na mba ozq. **4** Aha nwa nwoke nke abụ bu Elieza, nke bu, Onyenwe anyị bụ onye inyeaka m. N'ihi na mgbe Mosis mịrụ Elieza o kwuru sị, "Chineke nna m bụ onye inyeaka m, n'ihi na ọ napuṭara m site na mma agha Fero." **5** Jetro, ogo nwoke Mosis, bjakwutere ha n'ime ọzara. O dutere ụmụ ndị ikom Mosis abụ na nwunye Mosis. N'oge ahụ, Mosis na ụmụ Izrel mara ụlo ikwu ha n'akụkụ ugwu Chineke. **6** O ziri Mosis ozi sị, "Mụ bụ Jetro ogo gi nwoke bjakwutere gi, nwunye gi na ụmụ gi abụ sokwa m." **7** N'ihi ya, Mosis gara zute ogo ya nwoke, kpoqo isiala nye ogo ya, sutu ya ọnụ. Emesja, ọ kpobatara ha n'ime ụlo ikwu ya. Jetro na ogo ya Mosis kwuritara okwu, juo ihe banyere otu ihe si agara ibe ha. **8** Mosis kpoqo nna nwunye ya ihe niile Onyenwe anyị mere Fero na ndị Ijipt niile n'ihi ndị Izrel. Ọ kókwaara ya banyere ihe ndakwasị niile dakwasịri ha n'ime ọzara, na otu Onyenwe anyị si napuṭa ha. **9** Jetro soro Mosis n'uri ọnụ nke ukwuu n'ihi ihe niile Onyenwe anyị meere ndị Izrel, na otu o siri napuṭa ha site n'aka ndị Ijipt. **10** Jetro kwuru sị, "Onye a goziri agozi ka Onyenwe anyị bụ. Onye napuṭara unu site n'aka ndị Ijipt na site n'aka Fero. **11** Ugbu a, amara m na Onyenwe anyị kachasị chi ndị ozq niile elu, n'ihi na ọ zopuṭara ndị ya site n'aka ndị Ijipt ndị sitere na mpako ha meso Izrel mmeso." **12** Jetro, nna nwunye Mosis chukwọ Chineke aja nsure ọkụ na aja ndị ozq. Emesja, Eron na ndị okenyen Izrel bijara soro Mosis na ogo ya nwoke rie ihe n'ihi Chineke. **13** N'ubochị nke ozq ya, Mosis bijara nodu ala ikpere ndị mmadu ikpe. Igwe mmadu nogidere Mosis site n'ütütu ruo n'anyasi. **14** Ogo Mosis hụrụ ihe niile ọ na-emere ndị mmadu, nke a mere na ọ jurụ, "Ginjị bụ ihe nke a i na-emere ndị a? Ginjị mere i ji nodu ala naani gi, ndị a niile gbaa gi gburugburu malite n'ütütu ruo n'anyasi?" **15** Mosis zara nna nwunye ya sị, "N'ihi na ha bijara ijuta m ihe si n'aka Chineke. **16** O burụ na esemokwu adịri n'etiti mmadu ọbuJa na ibe ya, ha na-abịakwute m, ka m kpebie ihe dị n'etiti mmadu na ibe ya. Ana m eme ka ha mata iwu na ụkpuru Chineke." **17** Mgbe Jetro, nna nwunye Mosis, nṣu ihe ndị a niile, ọ sıri Mosis, "Ihe i na-eme adighị mma. **18** Ike ga-agwụ gi, gwukwa igwe mmadu ndị a. Ọru a i na-arụ dị ukwuu karịa gi. Naanị gi agaghị ebuli ya. **19** Ugbu a, gee m ntị. M ga-adu gi ọdu, ka Chineke nonyekwara gi. Ọ ga-adị mma ma ọ burụ na i bụ onye na-anochianya ndị a n'ihi Chineke. N'uzo dị otu a, i nwere ike iweta nsogbu niile ha nwere n'ihi Chineke. **20** Ihe ozq i ga-eme bụ nke a: i ga-akuziri ha iwu na ụkpuru Chineke, gosikwa ha ụzo ha ga-esi bie ndị, na ọru ha kwasiri iju. **21** Ma site n'etiti ndị a hoputa ndị ikom tozuru, ndị ikom na-atụ egwu Chineke, ndị kwasiri ntukwasị obi na ndị kpoqo uru n'ezigị ezi asị. Mee ha ndịsi na-achị imerime puku ndị mmadu, ndịsi narị mmadu, ndịsi iri mmadu ise na ndịsi mmadu iri. **22** Mee ka ha burụ ndị ikpe nye ndị mmadu oge niile. Nye iwu ka ha na-ewetara gi okwu dikarịsiri ike, ma na-ekpe ikpe gbasara okwu dị mfe na ndị ozq niile dị ichie ihe. N'uzo dị otu a, ndị ikpe ndị ahụ ga-enyere gi aka ime ka ibu arọ gi dị mfe. **23** O burụ na i ga-eme ihe niile ndị a, o

burukwa na Chineke ekwenye, i ga-enwe ike nagide nsogbu niile. Mmadu niile ga-ewere udo na ọri birikwa." **24** Mosis gere ntị n'ihe niile nna nwunye ya gwara ya. O mekwara ihe niile o kwuru. **25** O sitere n'etiti ụmụ Izrel hoputa ndị kwasiri ekwesi mee ka ha burụ ndịsi. Ụfodụ ka o mere ndịsi na-elekota imerime puku mmadu, ụfodụ na-achị narị mmadu, ụfodụ, iri mmadu ise, ụfodụ, mmadu iri. **26** Ha jere ozi dịka ndị ikpe nye ndị mmadu n'oge niile. Ha na-ewetara Mosis okwu niile siri ike, ma ha onwe ha na-ekpe ikpe banyere okwu nke dikarịsiri nta. **27** Mgbe ahụ, Mosis zilagara nna nwunye ya. Jetro laghachikwara n'obodo nke aka ya.

19 N'onwa nke ato, site n'oge ndị Izrel hapuchara obodo Ijipt, n'ubochị ahụ, ha bijaruru ọzara Sajnai. **2** O bụ site na Refidim ka ha sị bijaruo ọzara Sajnai, mee ebe obibi ha n'ebé ahụ, n'akụkụ ugwu Sajnai. **3** Mosis rigooro n'elu ugwu ahụ izute Chineke. Mgbe ahụ, Onyenwe anyị sitere n'elu ugwu ahụ kpo Mosis okwu sị ya, "Otu a ka i ga-esi gwa ụlo Jekob okwu. I ga-akorị ụmụ Izrel: **4** 'Unu onwe unu ahula ihe m mere ndị Ijipt, hukwa otu m siri buru unu na nku ugo, si otu a, dotara unu onwe m. **5** N'ihi nke a, ọ burụ na unu ga-erubere m isi nke ọma ma debe ọgbugba ndị m, unu ga-abụ ihe onwunwe nke m dị oke ọnụahịa. N'ezie, ọwa niile bụ nke m, **6** ma unu ga-abụrụ m alaeze ndị nchuaJa, na mba dị nsō.' Okwu ndị a ka i ga-agwa ụmụ Izrel." **7** Mosis gara kpoqota ndị okenye ndị Izrel, gwa ha okwu niile nke Onyenwe anyị nyere ya n'iwu. **8** Ndị mmadu niile a jikwa otu olu zaghachi ya sị, "Ihe ọbyla Onyenwe anyị kwuru ka anyị ga-eme." Mosis gwara Onyenwe anyị ihe niile ndị Izrel kwuru. **9** Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị, "Lee, agaje m izute gi n'ime igwe ojii gbara ochiajị. Achorị m ka ụmụ Izrel niile were ntị ha nṣu mgbe m ga-agwa gi okwu, ozokwa, ka ha kwerekwa na gi ruo mgbe niile." Mosis gwara ndị Izrel niile okwu nke Onyenwe anyị gwara ya. **10** Onyenwe anyị gwara Mosis okwu ozq sị, "Rịdakwuru ndị m, doo ha nsō taa na echị. N'ihi na nke a ga-abụ nkwoha ha izute m. Ka ha saa uwe ha mmiri, **11** jikerekwa n'ubochị nke ato. N'ihi na m ga-arịdata n'elu ugwu Sajnai n'ihi mmadu niile. **12** I ga-akpa oke n'ebé ha na-agaghị agafe. Nye ha iwu si ha, 'Kpaccharanụ anya ka unu ghara iibia ugwu ahụ nsō, maqbụ metụ ala ugwu ahụ aka. N'ihi na onye ọ buJa metụrụ ugwu ahụ aka agaghị iñwụ.' **13** Agaghị emetu onye mmebi iwu ahụ aka, kama, a ga-eji nkume tugbuo ya, maqbụ e were àkụ gbagbuo ya, maqbụ mmadu maqbụ anumaranụ, ọ gaghị adị ndị. Mmadu ọbuJa agaghị abjari ugwu ahụ nsō, ruo mgbe ha nṣu opị nke a ga-afụ. Mgbe ahụ, ha nwere ike bija nso ugwu ahụ." **14** Ya mere, Mosis si n'ugwu ahụ rịdakwuru ụmụ Izrel. O doo ndị mmadu ahụ nsō. Ha niile ji mmiri saa uwe ha. **15** Mosis dørọ ha aka na ntị sị ha, "Jikerenụ n'ubochị nke ato. Nwoko na nwanyị enwekwala mmekorịta ọbuJa." **16** Mgbe o ruru n'ütütu ụbочị nke ato ahụ, oke igwe ojii kpuchiri elu ugwu ahụ. Amuma malitere na-egbuke, egbe eluigwe malitekwarwa igba. N'ikpeazu, opị ike dara. Mmadu niile turu egwu, makwa jijiji. **17** Mosis duuru ndị mmadu ahụ niile si n'ụlo ikwu ha puta gaa izute Chineke. Ha niile guzokwara n'alà ugwu ahụ. **18** Mgbe ahụ, anwụrụ ọkụ kpuchiri ugwu Sajnai. Ma lee! Onyenwe anyị rịdatara dịka ire ọkụ n'elu ugwu ahụ. Anwụrụ ọkụ rigoro elu dịka anwụrụ ọkụ nke ọhịa na-ere ọkụ. Ala ọma jijiji dị ukwuu dakwasikwara ugwu ahụ. **19** Mgbe opị ike ahụ

na-ada ike ike, Mosis malitere igwa Chineke okwu. Chineke zaghachiri Mosis okwu site n'olu dara ṣe dika egbe eluigwe. **20** Onyenwe anyị rjadatara biajru n'elu ugwu Sajnai. O gwara Mosis ka o rigota bia zute ya. Mosis rigoro n'elu ugwu ahụ ijekwuru Chineke. **21** Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị, "Rjda gaa dög ndị mmadụ ahụ aka na ntị ka ha ghara igafe oke ala ahụ biajru nso ihụ Onyenwe anyịanya ka ha ghara ila n'iyi. **22** O bùladi ndị nchuaịa ndị chọrọ ibjari Onyenwe anyị nso aghaghị ido onwe ha nsò. Ma o bughị otu a, Onyenwe anyị ga-eme ka ha niile nwụo." **23** Mosis zaghachiri Onyenwe anyị sị, "Ndị mmadụ agaghị arigota n'ugwu Sajnai n'ihi na gi onwe gi adioła anyị aka na ntị sị, 'Kpaanụ oke gburugburu ugwu a, doo ya nsò.'" **24** Ma Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị: "Gbada gaa kpogota Eron ka gi na ya soro rigota n'elu ugwu a. Ma lezie anya ka ndị nchuaịa na ndị Izrel ghara irigota n'ebe a ibjawkwute Onyenwe anyị, ma o bughị otu a, o ga-eji ike laa ha n'iyi." **25** Ya mere, Mosis rjidakwuru ndị Izrel ga gwa ha.

20 Chineke kwuru okwu ndị a niile sị: **2** "Mụ onwe m bụ Onyenwe anyị Chineke unu, onye kpoputara unu site n'ljipt, bụ ala nke ibu ohu. **3** "I gaghị enwe chi ozọ tiniyere m. **4** Gi emerela onwe gi arusi a piri apị, n'oyiyi nke udị obụla nke yiri ihe di n'eluiwge maobụ nke yiri ihe di n'uwa, n'okpuru ya maobụ n'ime mimiri, n'okpuru ụwa. **5** Gi akpola isiala nye ha, efekwala ha ofufe, n'ihi na Mụ onwe m bụ Onyenwe anyị Chineke gi, abụ m Chineke ekworo. Onye na-ata ụmụ na ụmụ ụmụ ahụhụ, n'ihi ajo omume nke ndị mürü ha, o bùladi ruo n'ogbo nke ato na nke anị, nke ndị ahụ kporo m asị. **6** Ma na egosi iħunanya nye puku ogbo niile nke ndị hürü m n'anya, bụ ndị na-edede ihe niile m nyere n'iwu. **7** Gi ejikwala aha Onyenwe anyị bụ Chineke gi eme ihe efu, n'ihi na Onyenwe anyị agaghị agu onye ji aha ya eme ihe efu dika onye ikpe na-amaghị. **8** Cheta ubochị izuike site n'ido ya nsò. **9** N'ime ubochị isii ka i ga-eje ozi gi niile. O bükwa n'ime ha ka i gararuzu orụ gi niile. **10** Ma ubochị nke asaa bu ubochị izuike nke Onyenwe anyị Chineke gi. I gaghị aru orụ obụla n'ubochị ahụ, gi onwe gi, nwa gi nwoke na nwa gi nwanyị, onye orụ gi nwoke, onye orụ gi nwanyị, maobụ anu ụlo gi obụla, obuladi onye obia bi n'obodo gi. **11** N'ihi na o bụ n'ime ubochị isii ka Onyenwe anyị kere eluigwe na ụwa, na oke osimiri, na ihe niile di n'ime ha. O zuru ike n'ubochị nke asaa. N'ihi nke a Onyenwe anyị goziri ubochị nke asaa doo ya nsò, ka o bürü ubochị izuike. **12** Sopurụ nne gi na nna gi, dika Onyenwe anyị Chineke gi nyere gi n'iwu, ka ubochị ndị gi dị ogologo n'ala ahụ nke Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi. **13** Gi egbula mmadụ. **14** Gi akwala iko. **15** Gi ezula ohi. **16** Agbala ama ugħha megide onye agbataobi gi. **17** Gi enwela anya ukwu n'ebé ụlo onye agbataobi gi di. Gi enwekwala anya ukwu n'ebé nwunye onye agbataobi gi di, maobụ ohu ya nwoke maobụ ohu ya nwanyị, ehi ya maobụ ịnyiṇya ibu ya, ma o bükwanụ n'ihe obụla nke onye agbataobi gi nwere di." **18** Mgbe ndị Izrel hürü egbe eluigwe, na amumà ọkụ, na opị ike, hukwa ugwu ahụ ka o juputakwara n'anwụrụ ọkụ, ha mara jijji n'ihi egwu. Ha guzoro n'ebé di anya, **19** sị Mosis, "Biko ka gi onwe gi gwa anyị okwu, anyị ga-anụ ma ka Chineke gharakwa igwa anyị okwu, ma o bughị ya, anyị ga-anwụ." **20** Mosis sịri ndị Izrel, "Unu atukwala ujọ, n'ihi na Chineke biajra iñwale unu ime ka unu na-atu ya egwu mgbe obụla ka

unu ghara imehie megide ya." **21** N'ihi nke a, mmadụ niile guzoro n'ebé di anya site n'ugwu ahụ. Ma Mosis bara n'ime igwe ojii ahụ, ebe Chineke n'onwe ya no. **22** Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị ya, "Gwa ụmụ Izrel okwu sị, 'Unu onwe unu ahụla na m si n'eluiwge gwa unu okwu. **23** Unu emerela onwe unu chi ozọ tiniyere m, chi olaocha maobụ chi olaedo. Unu emerela onwe unu ha. **24** "Ebe ichu aja unu ga-ewuru m ga-abụ nke unu ji naanị aja wuo. N'ebé ahụ ka unu gachịrụ m aja nsure ọkụ na aja udo. Unu ga-ejikwa igwe ewu na atụru, na ehi chọrọ m aja. Unu ga-ewuru m ebe ichu aja naanị ebe ọbụla m mere ka aha m bürü ihe a na-asopụrụ, n'ebé ahụ ka m ga-abia gozie unu. **25** O bürü na unu ewuo ebe ichu aja nkume, unu ejikwala nkume a wara awa, n'ihi na unu ga-eme ka o ghara idị nsò ma o bürü na unu ejiri ngwa orụ wagħarja nkume ya. **26** Unu ejila ihe nrigo gbagoro n'ebé ichu aja m, ka a ghara ikpughe ọtọ unu n'elu ya."

21 "Ndị a bụ iwu i ga-edede n'ihu ha. **2** "O bürü na i goro ohu onye Hibru, o ga-agbara gi odibo afọ isii. Ma n'afọ nke asaa, o ga-abu onye nwere onwe ya laakwa n'akwughi ụgwó ọbụla. **3** O bürü na sọsọ ya bijara, sọsọ ya ga-alà, ma o bürü na o nwere nwunye tupu o bürü ohu, ya na nwunye ya ga-eso ala. **4** O bürü na nna ya ukwu kpɔnyere ya nwunye onye mtaara ya ụmụ ndị ikom na ụmụ ndị inyom, nwanyị ahụ na ụmụ ya ga-abụ nke nna ya ukwu, naanị nwoke ahu ganenwe onwe ya. **5** "Ma o bürü na ohu ahụ asị, n'ezie, 'Ahūrụ m onyenwe m na nwunye m na ụmụ m n'anya, achoghị m inwerekwa onwe,' **6** mgbe ahụ, onyenwe ya ga-eduru ya bjawkwute Chineke. Mgbe o kpobatasịrị ya n'onu ụzo, onyenwe ya ga-eji agiga dupuo ntị ya. Malite n'oge ahụ, o ga-abukwa ohu ya ruo ogwugwụ ndu ya. **7** "A sị na nwoke eree nwa ya nwanyị dika ohu, agaghị ala otu ndị ohu nwoke si ala. **8** O bürü na ihe nwanyị ahụ amasikwaghị onyenwe ya, onye hoqoro ya nye onwe ya, onyenwe ya ga-ekwere ka a gbaputa ya. Ma o gaghị eresi ya ndị ọbia. N'ihi na onyenwe ya emeela nwanyị ahụ ihe ojoo mgbe o jụru na o gaghị alukwa ya ozọ. **9** O bürü na o chọrọ ka nwa ya nwoke lụo ya dika nwunye ya, o ga-emeso ya dika omenaala si kwado e si emeso ndị bụ nwaada. **10** O burukwala na o lụta ya dika nwunye nke aka ya, mesiakwa lụta nwunye ozọ, o gaghị akwusị inye ya uwe maobụ ihe oriri. O gaghị agonarlıkwa ya ihe obụla kwestiri ya dika nwunye. **11** O bürü na o mereghị ohu nwanyị a ihe ndị a, nwanyị a puru iħapu ya gaara onwe ya na-akwughi ụgwó ọbụla. Mgbe ahụ, o ga-enwerkwa onwe ya. **12** "Ozokwa, o bürü na mmadụ etigbuo mmadụ ibe ya, agaghị ime ka onye dị otu a nwụo. **13** Ma o bürü na o mere ya na-amaghị ama, o burukwala na Chineke kwagidere omume dị otu a, mgbe ahụ, a ga-ahoputara ya ebe o ga-agbaga, jee zere ndu. **14** O burukwala na onye obụla akpachara anya jiri aghaghị gbuo mmadụ ibe ya, a ga-adoputa ya, o bùladi site n'ebé ichu aja m, gbuo ya. **15** "O bürü na onye obụla etie nna ya maobụ nne ya ihe, a gaghị ime ka onye di otu a nwụo. **16** "Onye obụla toqoro mmadụ ibe ya, ma o rere ya n'ahia, maobụ na a choputara ya n'aka ya, a ga-eme ka onye di otu a nwụo. **17** "Aghaghị ime ka onye obụla ga-akpọ nna ya maobụ nne ya iyi nwụo. **18** "O bürü na mmadụ abu ọluo ọgu ma otu n'ime ha ewere nkume maobụ osisi tie onye nke ozọ. O bürü na o nwughi, kama na o merụrụ ahụ, dinaakwa n'ihe ndina ya, **19** o bürü na onye ahụ ebilie were mkparia ya na-ejegħarji, ikpe agaghị

ama onye ahü tiri ya ihe, kama o ga-akwu ugwo ihe onye ahü ji gwoq onwe ya, na oge onye ahü o tiri ihe ji nqo n'ihe ndina, ruo mgbe ahü ya ga-adị mma. **20** "O bürü na ohu obula anwụ site n'ihe otiti nke onyenwe ya tiri ya, ma ohu ahü o bụ nwoke maqbü nwanyị, a ga-adị onyenwe ya aka na ntị site n'inye ya ntaramahụ. **21** Otu o dị, o bürü na ohu ahü di ndị n'ubochi mbu, maqbü n'ubochi nke abụ, a gaghi enye onyenwe ya ntaramahụ n'ihi na ohu ahü bù akü ya. **22** "O bürü na mmadụ abụ esite n'ilu ogu ha merụ nwanyị dì ime ahü, mee ka ime ahü pụo, ma nwanyị ahü emerughị nnukwu ahü, di nwanyị ahü ga-anara site n'aka onye ahü merurụ nwunye ya ahü ihe niile obula o kwuru na a ga-akwụ ya, bükwa nke ndị na-ekpe ikpe kpebiri. **23** Ma o bürü na nwanyị ahü a nwụ n'ihi mmeru ahü ahü e merurụ ya, a ga-eme ka nwoke ahü merurụ ya ahü nwụ. **24** O bürü na o bụ anya ka a kükporo, anya n'önodu anya. O burukwa otu eze ka e tipurụ, eze n'önodu eze. Otu ahü kwa, aka n'önodu aka, ụkwụ n'önodu ụkwụ. **25** Idà okụ n'önodu idà okụ, onya mma, n'önodu onya mma, ihe otiti n'önodu ihe otiti. **26** "O bürü na mmadụ obula esite n'ihe otiti o tiri ohu ya kükporo ya anya, a ga-eme ka ohu ahü nwere onwe ya, maqbü ohu nwoke maqbü ohu nwanyị, n'ihi na o jirila anya ya gbara onwe ya. **27** O bürü na mmadụ obula etipụ eze ohu ya nwoke maqbü ohu ya nwanyị, a ga-eme ka ohu ahü nwere onwe ya n'ihi eze ya nke e tipurụ. **28** "O bürü na ehi ejiri mpi ya sôda mmadụ si otu a mee ka onye ahü nwụ, a ga-atugbu ehi ahü na nkume. Mmadụ obula agaghị erikwa anụ ehi ahü. Ma a gagagu onyenwe ehi ahü dika onye ikpe na-amaghị. **29** O bürü na ehi ahü na-asokarị ndị mmadụ mpi mgbe niile, agaghị eri anụ ya. Kama, o bürü na adioła onyenwe ya aka na ntị banyere ehi ahü otutu oge, ma o meghị ihe obula banyere ya, a ga-eme ka ehi ahü na onyenwe ya nwụ. **30** Ma o bürü na ndị nwe mmadụ achọ ka a kwụ ha ugwo kama igbu onyenwe ehi ahü, ndị ikpe ga-ekpebi ego ole onyenwe ehi ga-akwụ ha. **31** Otu a ka a ga-esikwa kpee ikpe nke ga-aputa ma o bürü na ehi asoda nwokorobia maqbü nwaagbogho obula. **32** Kama o bürü na ehi asoda ohu nwoke maqbü ohu nwanyị, onyenwe ehi ahü ga-akwụ onyenwe ohu ahü iri mkpuru olaocha ato. Emesia, a ga-eji nkume tugbuo ehi ahü. **33** "O bürü onye obula meghere olulu maqbü gwuo olulu, ghara imechi ya, nke mere na ehi mmadụ maqbü inyinya ibu adaba n'ime ya, **34** onye ahü gwuru olulu ahü ga-akwụ onyenwe anụ ulo ahü ọnugogu ego o jiri zụta ya. Mgbe ahü o ga-eburu ozu anụ ahü nwurụ anwụ. **35** "O bürü na oke ehi mmadụ emerụ oke ehi onye ozo ahü, emesia ehi dị otu a anwụ, a ga-eme ehi nke dị ndị, kewaa ego ya uzor abụ. Otu a kwa, a ga-ekewa ehi nke nwurụ anwụ, nye mmadụ abụ ahü otu uzor otu uzor. **36** O bürü na amaara na oke ehi ahü na-aso mpi mgbe niile n'oge gara aga, ma onyenwe ya emeghi ihe obula banyere ya, o ga-akwụ ugwo ehi ahü nwurụ anwụ. Emesia ehi ahü nwurụ anwụ ga-aburụ nke ya.

22 "O bürü na mmadụ ezuru ehi maqbü aturu gbuo ya, maqbü ree ya, o ga-akwughachi ehi ise n'önodu ehi ahü. N'önodu otu aturu o zuuru, o ga-akwughachi aturu anụ. **2** "O bürü na e jide onye ohi mgbe o na-egbuka ulo onye ozo, o burukwa na e tigbuo ya, mee ka o nwụ, iwu ejideghị onye ahü gburu ya. **3** Kama o bürü na e tigburu onye ahü mgbe chi bocharala, ọmụma ikpe ga-adịri onye ahü tigburu ya. "O bürü

na e jide onye ohi, a ga-eme ka o kwughachi ihe o zuru n'ohi. O bürü na o nweghi ike kwughachi, a ga-ere ya dikä ohu, jiri ego e retara kwụ ugwo o ji. **4** O bürü na a chọta ihe o zuru n'aka ya, maqbü ehi, maqbü inyinya ibu, maqbü aturu, o ga-akwughachi ọnuaḥia ya okpukpu abụ. **5** "O bürü na mmadụ akpachara anya hapụ anụ ulo ya ka o gaa taa nri n'ubi maqbü n'ubi vajin, maqbü n'ubi onye ozo, onyenwe anụ ulo ahü ga-akwụ ugwo ihe niile anụ ulo ya mebiria, ma ihe o ga-eji kwụ ugwo ahü aghaghị ibụ ihe oru ubi dị mma nke o si n'ubi ya maqbü n'ubi vajin ya weptu. **6** "O bürü na okụ na-agba banye n'ogwu, repia ogbo ọka dị n'ubi mmadụ maqbü ọka guzoro eguzo, ma o bükwanụ ohia niile, onye ahü tinyere okụ ahü ga-akwughachi ugwo ihe ahü niile nke okụ repiara. **7** "O bürü na mmadụ enye enyi ya maqbü onye agbataobi ya ego, maqbü ihe obula ka o debere ya, ma onye ohi agaa zuru ya site n'ulọ ya, a si na e jide onye ohi dị otu a, o ga-akwughachi ugwo ihe o zuru okpukpu abụ. **8** O bürü na a chọputaghị onye ohi ahü, onye nwe ulo ahü aghaghị ibịa n'ihi Chineke, ka a chọputa maqbü ya n'onwe ya setipuru aka were ihe ahü, bù akü nke onye ozo kpatara. **9** O bürü na onye ehi ya, maqbü inyinya ibu ya, maqbü aturu ya, maqbü uwe, maqbü ihe obula furu efu, nke mmadụ na-asị, 'Nke a bù ya.' Mmadụ abụ ndị a ga-agà n'ihi ndị ikpe. Onye obula ndị ikpe a mara ikpe ga-akwughachi ibe ya ugwo okpukpu abụ. **10** "O bürü na anụ ulo mmadụ nyere onye agbataobi ya n'aka idebe anwụ, maqbü merụ ahü, maqbü gbafulo, ma anụ ulo ahü o bụ inyinya ibu, maqbü ehi, maqbü aturu, maqbü anụ ulo ozo, o bürü na o dighị onye hụrụ mgbe ihe ndị a dökwasịri anụ ulo ahü, **11** mgbe ahü, onye agbataobi ahü e nyere anụ ndị a n'aka idebe ga-añu iyi n'ihi Onyenwe anyị. Iyi ahü o n'uru gagego onyenwe anụ ulo ahü na o zughi ya n'ohi. N'ihi nke a, o gaghi akwughachi ugwo obula. **12** Ma o bürü na o zuru anụ ulo ahü n'ohi site na nke agbataobi ya, o gaghi ikwughachi ugwo niile nye onyenwe ya. **13** O bürü na anụ ohia gburu ya, o ga-eweta ụfodị n'ime anụ ahü a dogburu adogbu, iji gosi na anụ ohia dogburu ya. O ga-esikwa otu a gbanari ikpe ọmụma. N'ihi nke a, o gaghi akwukwa ugwo obula n'ihi anụ ulo ahü. **14** "O bürü na mmadụ agbaziri anụ ulo site n'aka onye agbataobi ya, o bürü na anụ ulo ahü anwụ, maqbü merụ ahü mgbe onyenwe ya na-anoghị n'ebe ahü, onye ahü a gbazinyere anụ ulo ahü ga-akwụ ugwo ya. **15** O bürü na anụ ulo ahü n'o na nke onyenwe ya, onye gbaziri ya agaghị akwụ ugwo obula. O bürü na a kwụ ha ego mgbazi obula n'isi anumana a, onye gbaziri ya agaghị akwughachi ego obula, n'ihi na ego mgbazi o kwuru ka a ga-ewere dika ugwo. **16** "O bürü na nwoke arafuo nwaagbogho na-amaghị nwoke, site n'ime ka ha abụ dinaa, nwoke ahü ga-akwụ ugwo isi nwaagbogho ahü. O ga-alukwa ya dika nwunye ya. **17** O bürü na nna nwaagbogho ahü ekwenyeghi ka nwoke ahü lụ ya, nwoke ahü aghaghị ikwụ ugwo isi nwaagbogho ahü. **18** "E kwasighị ihapụ nwanyị mgbaasi ndị. **19** "Onye obula ya na anụ obula dinakorị, e kwasiri ime ka o nwụ. **20** "Onye obula chürü aja nye chi ozo ma o bughị naanị Onyenwe anyị, a ga-eme ka o nwụ. **21** "O kwasighị ka mmadụ obula mesie onye obia ihe ike n'uzor obula. Unu aghaghị icheta na unu bụ ndị obia n'ala ijipt. **22** "Unu emegbulu nwanyị obula di ya nwurụ, maqbü onye obula na-enweghi nne na nna. **23** Unu megbulu ha, mee ka ha tikuo m, aga m anụ mkpu akwa ha, nyere ha aka. **24** Mgbe ahü, iwe m dị oke okụ ga-eripiə unu.

Aga m ejikwa mma agha tigbuo unu. Ndị nwunye unu ga-aghokwa ndị inyom na-enweghi di, umu unu ga-abukwa ndị na-enweghi nna. **25** “Q buru na i gbazinyere onye Hibru ego, onye bu nwa mgbe, i gaghị anara ya ọmụrụnwa. **26** Q buru na i nara ya uwe ya n’ihị ego ahụ i gbazinyere ya, ekwela ka uwe ahụ nogide n’aka gi ruo mgbe anwụ dara. **27** N’ihị na uwe ahụ nwere ike buru naanị ihe o nwere, maobu uwe o ga-eji rahu ụra. Q buru na i zighachighị ya, o tikuo m site n’ikwa akwa, aga m anụrụ mkpụ akwa ya, n’ihị na abụ m onye obi ebere. **28** “Ekwulula aha Chineke, abukwala onye na-achị ndị gi ony়. **29** “Atufukwala oge ọbula n’ikwughachi onyinye unu kwasiri inye. Maobu nke mkpuru ala ubi gi, na nke mmanya vajinị gi, na ugwo i kwasiri ikwu. “I ghaghị inye m nwa gi nwoke e buru ụzo mọ. **30** Otu a ka i ga-emekwa banyere mkpuru mbụ nke ehi gi na aturụ gi. I ga-eWEBATA ya nye m n’ubochị nke asatô site n’oge a mürü ha, mgbe i hapusirị ha nne ha ubochị asaa. **31** “Unu ga na-aburụ m ndị dị nsø. N’ihị nke a, wezuganụ onwe unu n’ebé anụ a dogburu adogbu dì. Unu erikwala anụ dì otu a, kama tупуруну ya nkita.

23 “I gaghị agbasa akukọ ugħa ọbula. Esokwala mmadu ojoo nwekoo ihe ọbula site n’igba ama i maara na o bughị eziokwu. **2** “I gaghị eso igwe mmadu mee ihe ojoo. Mgbe i na-agba akaebe n’ulɔikpe, i gaghị esonye igwe mmadu ndị na-atugharị ikpe ziri ezi. **3** N’ebé nwa ogbenye no, i gaghị ikpelara ya n’oge ikpe n’ihị na o bụ nwa ogbenye. **4** “Q buru na i hụ ehi, maobu inyinya ibu nke kpafuru akpafa, o burukwa na o bụ nke onye iro gi, duru ya dulatare onye iro gi ahụ. **5** Q buru na i hụ onye kporo gi asị ka o na-agbalị iwelite inyinya ibu ya nke dara n’ihị ibu dì arọ o bu, elefula ya anya, kama gaa nyere ya aka bulite inyinya ahụ. **6** “Ewezugala ikpe ziri ezi n’ebé ndị ogbenye no, n’ihị onodù ogbenye ha. **7** Ebola mmadu ibe gi ebubo ugħa. Esoneyekwala gbuo onye aka ya dì očha, maobu onye na-eme ihe ziri ezi. N’ihị na mụ onwe m agaghị ahapu onye na-emebi iwu na-ataghị ya ahụ kwasiri ya. **8** “Erikwala ngari, n’ihị na iri ngari na-eme ka ndị na-ahụ ụzo kpuo isì, meekwa ka okwu onye aka ya dì očha għagħaq abgħago. **9** “Abukwala onye na-emegbu ndị ọbja, n’ihị na i maara ihe banyere ọnodu ndị ọbja nke oma. Gi onwe gi buriż ọbja n’ijipt. **10** “Afò isì ka i ga-agħa mkpuru n’ala ubi gi, għoqka ihe omume ya. **11** Ma n’afq nke asaa, arūla ɔrū ọbula n’ala ahụ ɔzø, hapu ka ala ahụ zuru ike. Mgbe ahụ ndị ogbenye n’efiti unu ga-aga n’ebé ahụ weta ihe oriri. Mkpuru ndị ɔzo fodur ɿ ga-adirị umu anu ɔhia dì iche iche. Iwu ndị a ga-adirị ubi vajinị na ubi oliv unu niile. **12** “I ga-aru ɔrū gi niile n’ime ubochị isii. I ga-ezukwa ike n’ubochị nke asaa. Izuike a ga-adikwara ehi gi na inyinya ibu gi, na ndị ohu gi n’ezinau lo gi na ndị ọbja niile bi n’etiti unu. **13** “Kpachapunu anya hu na unu mezuri ihe niile ndị a m gwara unu. Unu apkpkwala chi ndị ɔzø aha. Unu ekwuputakwala ihe banyere ha n’onwa unu. **14** “Ugboro ato n’afq ka unu ga-emere m mmemme a. **15** “Meenū Mmemme Achịcha na-ekogħi eko, ubochị asaa ka unu ga-eri achịcha nke e jighi ihe na-eko achịcha mee. Unu ga-eri ya na mgbe a kara aka, n’onwa Abib. N’ihị na o bụ n’onwa ahụ ka unu si n’ala Ijipt putu. “O dighi onye ọbula ga-agħa aka efu bija n’ihị m. **16** “Mee Mmemme Owuwe ihe ubi, bụ nke i ga-eji mkpuru mbụ nke ihe niile i kuru n’ubi unu. “Meekwanu Mmemme Nchikqota ihe, n’ogwugwụ afq ọbula. Mgbe unu si n’ubi na-achịbata

mkpuru ubi unu niile. **17** “Ugħo ato n’afq ka ndị ikom niile ga-abia chee onwe ha n’ihu Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi. **18** “Unu etinyekwala ihe ọbula nke nwere ihe na-eko achịcha n’ime ya, mgbe unu na-achị ọbara nke aja n’ihu m. “Maobu hapu abuba nke aja mmemme m ka o digide ruo utu. **19** “Wetanu mkpuru mbụ niile nke ala ubi unu, bu ndị kachasi mma, n’ułq Onyenwe anyi bu Chineke unu. “Unu esikwala nwa ewu n’ime mmiri ara nne ya. **20** “Lee, ana m eziga mmuq ozi n’ihu unu, iċhebe unu n’iże unu nakwa ikpobatakwa unu n’ebé ahụ M doziri nye unu. **21** Geenū ya ntí, nṛu kwa olu ya. Unu enupukwarala ya isi, n’ihī na ọ gaghị agbagħara njehie unu niile, n’ihī na Aha m dì n’ime ya. **22** Q buru na unu elezie anya nke oma, gee ya ntí, mee ihe niile m nyere unu n’iwu, mgbe ahụ, mu onwe m ga-abukwara ndị iro unu onye iro, megidekwa ndị na-emegide unu. **23** Mmuq ozi m ga-ejekwa n’ihu unu, ikpobatakwa unu n’ala ndị Amorait, na ndị Het, na ndị Periz, na ndị Kenan, na ndị Hiv, na ndị Jebus. Aga m ehichapu obodo ndị a niile. **24** Unu agaghị akpo isiala nye chi ha niile. Unu efekwala ha, maobu għasoro omenaala ha. Kama, kwatuon ha. Tipiāsjakwanu ebe nkume nsø nke chi ha. **25** Ma unu ga-efe Onyenwe anyi bu Chineke unu. Mgbe ahụ, ngozi ya ga-adikwaṣi nri unu na mmiri ɔħniż unu. Aga m ewezagħakwa ɔrja n’etiti unu. **26** Nwanyi aġa na nwanyi imē ya na-apu agaghị adi n’ala unu. Aga m emekwa ka unu nwee ogologo ndu. **27** “Aga m ezipu oke ujo m ka o nqro unu n’ihu tinxe ɔgħaġħarrha n’ime mba niile unu ga-ezute. Aga m eme ka ndị iro unu tugharja għba qso. **28** Qżoqka, aga m eziga ebu ka o chupu ndị Hiv na ndị Kenan na ndị Het site n’użo unu. **29** Ma agaghị m achupu ha n’otu afo, n’ihī na nke a ga-eme ka ala ahụ niile togbor ɔn’efu, umu anu ɔhja a baa uba karja unu. **30** Ma aga m achupu ha nwantinti nwantinti, tutu ruo oge unu ga-adị otutu, mgbe ɔnqoġġu unu ga-akarị nke ha ukwuu, mgbe unu ga-ejuputa ala ahụ niile. **31** “Aga m etinye oke ala unu site n’Osimiri Uħie ruo n’osimiri Mediterenja, sitekwa n’ozara ruo n’osimiri Yufretis. Aga m enyefe ndị niile bi n’ala ahụ n’aka unu. Unu ga-achupukwa ha. **32** Unu na ha agħbalda ndu ọbula. Unu na chi ha enwekkwala mmeko ọbula. **33** Unu ekwela ka ha biri n’ala unu, ma o bughị ya, ha ga-eme ka unu meħie megide m, n’ihī n’ife chi ha dì iċhe iċhe aghaghị iburū unu ihe ċima n’onya.”

24 O gwara Mosis si, “Rigokwute Onyenwe anyi, gi na Erōn, na Nadab, na Abihu, na mmadu iri asaa site na ndị okenye Izrel. Ma unu ga-efe ofufe site n’ebé dì anya. **2** Emesja, o bu naanji Mosis ga-abjarute Onyenwe anyi nso. Ndị nke ɔzø agaghị abjaru nso. Ndị mmadu ndị ɔzø agaghikwa eso ya rigota.” **3** Mgbe ahụ, Mosis bijara għadha n’ihu Izrel okwu niile na iwu niile Onyenwe anyi nyere. Ha niile zaghachiri ya n’otu olu si, “Anyi ga-emezu ihe niile Onyenwe anyi kwuru.” **4** Mosis deturu ihe niile Onyenwe anyi kwuru. N’isi utu echi ya, o bilirri wuo ebe iċħu aja na ndida ugwu ahụ. O gwunyere ogidi nkume iri na abuq nke nochir anya ebo iri na abuq umu Izrel. **5** Mosis ziputara umu okorobia Izrel, ndị churū aja nsure ɔkju ma werekwa umu oke ehi chħoq aja udo nye Onyenwe anyi. **6** Mosis tinyere ɔkara ọbara ehi ndị ahụ n’ime efere. Ma o fesara ɔkara ọbara nke fodur ɔn’elu ebe iċħu aja ahụ. **7** Emesja, Mosis guzoro n’ebé ahụ għupu na ntí mmadu niile, ihe dì n’Akwukwø Oġbuxba ndu ahụ. Mgbe umu Izrel nru ya, ha weere otu olu kwuo si, “Anyi anula, anyi ga-eme

ihe niile Onyenwe anyi kwuru. Anyi ga-erube isi.” 8 Mgbe ahü, Mosis weere obara ahü di n’ime efere, fesaa ya n’ahü ndi ahü niile, si, “Nke a bù obara ogbugba ndü ahü nke di n’etiti unu na Onyenwe anyi, díka okwu niile ndi a si dì.” 9 Mosis rigoro n’elu ugwu, ya na Eròn, na Nadab na Abihu, na mmadu iri asaa site na ndị okenyen Izrel. 10 Ha húrụ Chineke nke Izrel. N’okpuru ükwu ya abu, e were ihe díka ebe nzókwasị ükwu nke e ji nkume safafia mee. Nkume ndi a na-enwukwa ezi onwunwu díka mbara eluigwe. 11 O bụ ezie na ndị okenyen Izrel húrụ Chineke anya ma ọ laghi ha n’iyi. Kama o mere ka ha n’oq n’ihu ya rie, n’oq. 12 Mgbe nke a gasir, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si, “Rigota, bìákawute m n’elu ugwu, n’odukwa ebe ahü, maka na aga m enye gi mbadamba nkume nke iwu na ükpuru di na ya, nke m ji aka m dee maka i ji kuziere ha.” 13 Mosis biliri, ya na Joshua onye na-agara ya ozi. Mosis n’onwe ya rigokwara n’elu ugwu Chineke. 14 O gwara ndị okenyen Izrel okwu si, “Cherenụ anyi n’ebe a tutu ruo mgbe anyi ga-alaghachikwute unu. Unu na Eròn na Hua n’o, onye ọbụla nwere nsogbu jekwuru ha.” 15 Ngwangwa, Mosis rigoro n’elu ugwu ahü, oke igwe ojii kpuchiri ugwu ahü niile, 16 ebube Onyenwe anyi kpuchikwara elu ugwu ahü. Ọ bụ ubochi isii ka igwe ojii kpuchiri ugwu ahü. N’ubochi nke asaa, Onyenwe anyi sitere n’etiti igwe ojii ahü kpoq Mosis oku. 17 Ma n’ebé ndị Izrel n’o, ebube Onyenwe anyi na-enwu díka oku na-achọ irechápụ ugwu ahü. 18 Mosis banyere n’ime igwe ojii ahü mgbe ọ na-arigo ugwu ahü. Ọ nogidere n’elu ugwu ahü iri ubochi anio, ehihiie na abali.

25 Onyenwe anyi gwara Mosis si, 2 “Gwa ụmụ Izrel ka ha wetara m onyinye. I ga-anabatara m onyinye ahü site n’aka nwoke ọbụla onye o metụ n’obi inye onyinye a. 3 “Ndị a bù Onyinye i ga-anata n’aka ha: “ołaocha, ọlaedo na bronz. 4 Ogho na-acha anụnụ anụnụ, nke odo odo, nke uhie uhie, nke ezi akwa ọcha, na nke aji ewu; 5 apkupkpọ anụ ebule e sijiri uhie uhie, apkupkpọ ehi mmiri, na osisi akashia; 6 mmanu oliv nke a ga-etinye n’iheokwu, udu isi ụtọ a na- etinye na mmanu nso, na udu na-emē ka aja nsure ọkụ na- esi isi ụtọ; 7 nkume ọma ọniks, na nkume ndị ọzọ a na- ahịonye n’efođ, na nke a na-ahịonyekwa n’ihe mgbochi obi. 8 “Mee ka ha wuoro m ebe nso. Mụ onwe m ga-ebikwa n’etiti ha. 9 Wuo ụlo nzute a na ihe ịchọ ya mma niile, ka ọ bụrụ otu ihe díka oyiyi m ga-egosi gi. 10 “Ha ga-eji osisi akashia wuo igbe ogbugba ndü nke idị ogologo ya ga-abu otu mita na sentimita iri. Obosara ya bụ sentimita iri isii na asato. Ila elu ya ga-abukwa sentimita iri isii na asato. 11 Machie ọlaedo a nuchara anucha n’ime na azu ya niile, jiri ọlaedo kpuo ihe gburugburu akukụ ya niile. 12 Kpuo mgbaaka ọlaedo anụ maka ya, kwunye ha n’ukwu anụ ya, ya bụ mgbaaka abu n’otu akukụ, mgbaaka abu n’akukụ nke ọzọ ya 13 Jirikwa osisi akashia mee mkpara ogologo. Emesia, were ọlaedo machie mkpara ndị a. 14 I ga-etinye mkpara ndị ahü n’ime mgbaaka ahü di n’akukụ igbe ahü, ka ọ bụrụ ihe iji na-ebu ya. 15 N’ihi nke a, mkpara ọlaedo ndị ahü ga-adigide n’ime mgbaaka ọlaedo igbe a oge niile. 16 Ya mere, mgbe a rụsirị igbe ogbugba ndü ahü, tinye ihe Ama ahü m nyere gi n’ime ya. 17 “I ga-ejikwa ọlaedo a nuchara anucha mee ihe mkpuchi igbe ogbugba ndü ahü. Ogologo ya ga-adị nzo ükwu anụ. Obosara ya ga-abu nzo ükwu abu na ọkara. 18 I ga-eji ọlaedo a nuchara anucha, nke e tipiara etipià kpuo cherubim

abu na nsotu abu nke ebe mkpuchi ahü. 19 Rụ otu cherub n’otu nsotu, otu cherub na nsotu nke ọzo; mee ka cherubim ndị a na okwuchi igbe ahü buru otu na nsotu abu nke ahü. 20 Cherubim ndị a ga-agbasà nku ha laa elu, were ha na-ekpuchi okwuchi ahü. Cherubim ndị ahü ga-eche onwe ha ihu, na-ele anya n’ebe okwuchi ahü di. 21 Tükwasị ihe mkpuchi ahü n’elu igbe ogbugba ndü ahü. Tinyekwa ihe Ama ahü m nyere gi n’ime igbe ahü. 22 N’ebe ahü, n’etiti cherubim abu n’ahü di n’elu ihe mkpuchi igbe ogbugba ndü, ka m ga-ezute gi, nye gi iwu niile i ga-enye ndị Izrel. 23 “Jiri osisi akashia mee tebul nke ogologo ya ga-adị iri sentimita itoolu. Obosara ya ga-abu iri sentimita anụ na ise. Ila elu ya ga-abu iri sentimita isii na asaa. 24 I ga-eji ọlaedo a nuchara anucha machie ya nke ọma, jirikwa ọlaedo kpuo ọnụ ọnụ ya gburugburu. 25 I ga-etinye ihe njikota a kpuru akpu gburugburu ọnụ ọnụ ya, nke ga-aha ka otu ọbụ aka dimkpà. A ga-eji mpempe ọlaedo techie ihe njikota ahü gburugburu. 26 Kpuo mgbaaka ọlaedo anụ maka tebul ahü, kwunye ha n’akukụ anụ ahü nke ükwu anụ ya. 27 Mgbaaka ndị ahü ga-adị nso nso, ihe njikø ahü ka ha jide mkpara ndị ahü, i ji ebu tebul ahü. 28 Jiri osisi akashia mee mkpara a ga-eji na-ebu tebul ahü. Jiri ọlaedo techie ha. 29 Ọzókwa, jiri ọlaedo a nuchara anucha kpuo efere di iche iche, na iko di iche iche, na ọkwa di iche iche, nke e ji awụpụ onyinye. 30 Dökwasị achịchà nke iche n’lhu n’elu tebul ahü, n’ihu m, oge niile. 31 “Jiri ọlaedo a nuchara anucha kpuo ihe idökwasị oriona. Kpuo ükwu ala ala ya, na alaka ya, mee ka iko ya niile yiri okoko osisi, na isi ya niile, na ifuru ya niile buru otu ya na ahụ ya. 32 Alaka isii ga-esite n’akukụ abu nke ihe idökwasị oriona ahü wapụta, alaka ato n’otu akukụ ya, alaka ato n’akukụ nke ọzọ. 33 Iko ato e mere díka okoko osisi alụmọnd ya na ifuru, ya na okoko ya niile ga-adị n’otu alaka, iko ato n’alaka nke ọzọ, otu a ka ọ ga-adị n’alaka isii niile ahü na-awapụta site n’ihe idökwasị oriona ahü. 34 N’elu ihe idoba oriona ahü, ọ ga-adị iko anụ díka ifuru osisi alụmọnd, ya na ebe o si awapụta na okoko ya. 35 Otu isi ga-adikwa n’okpuru alaka abu n’etiti ihe idoba oriona ahü puta. Isi nke abu ga-adị n’okpuru alaka abu nke ọzọ. Isi nke ato ga-adị n’okpuru alaka nke ato, ya bụ ha niile alaka isii. 36 Isi nwapụta ya na alaka ya niile ga-adikotakwa ọnụ, ha na ihe idökwasị oriona ahü, nke e ji ọlaedo a nuchara anucha rụo. 37 “I ga-eme oriona asaa, dòba ha n’elu ihe idökwasị iheokwu ahü, ka ha na-enye ihè naanị n’ebé ihu ya. 38 Mkpa ya na ihe ikpakepụ ọkụ ya niile, ga-abu ọlaedo a nuchara anucha. 39 Ọlaedo a nuchara anucha nke di iri kilogram ato na anụ ka a ga-eji kpuo ihe idökwasị oriona ahü na ngwongwo ndị a niile. 40 Lezie anya hụ na i mere ihe ndị a niile n’usoro ihe atu nke e gosiri gi n’elu ugwu.

26 “Rụ ụlo nzute nke ga-enwe akwa mgbochi iri, nke e ji ezi ogho na-acha anụnụ anụnụ, na ngwakota anụnụ na uhie, na uhie uhie kpaa akwa ndị a. Onye ọrụ aka na-eme n’ika kpanyekwara oyiyi cherubim n’ime ha. 2 Akwa mgbochi ndị a ga-aha n’otu. O nweghi nke ga-aka ibe ya. Ogologo akwa mgbochi ọbụla ga-abu mita iri na abu na ọkara. Obosara ya bụ otu mita na sentimita asato. 3 Dükötaa akwa mgbochi ise n’otu, dukötakwa ise nke ọzọ n’otu. 4 Jiri akwa na-acha anụnụ anụnụ dũnye anya nko n’elu ọnụ akwa mgbochi nke ọzọ. 5 Dũnye iri anya nko ise n’otu akwa

mgbochi, dunyekwa iri anya nko ise n'onu akwa mgbochi nke ozo. Mee ka anya nko ndi a chee ibe ha ihu. **6** I ga-emekwa iri nko olaedo ise, nke i ga-eji jikota akwa mgbochi abu ahụ n'otu, si otu a mee ka ụlo nzute ahụ bürü otu. **7** "I ga-eji akpukpọ aji ewu mee akwa mgbochi maka i ji kpuchie elu ụlo nzute ahụ. Iri na otu ka ha-ga-adị n'onụogugị. **8** Akwa mgbochi iri na otu ndi a ga-aha n'otu. O ga-abu mita iri na ato na ọkara n'ogologo. Ebe obosara ya bụ otu mita na iri sentimita asatø. **9** Dükötäwa ise n'ime akwa mgbochi ahụ. Debe ya iche. Dükötakwa isii nke fodurụ debekwa ya iche. Piajje akwa mgbochi nke isii ụzo abu n'ihi ụlo nzute ahụ. **10** Dunyekwa iri anya nko ise n'elu onu otu aka mgbochi ndi ahụ. Meekwa otu ihe ahụ n'onu akwa mgbochi nke ozo e debere iche. **11** Meekwa iri nko bronz ise, mee ka nko ahụ baa n'anya nko nke ozo, i ji jikota ụlo nzute ahụ ka ọ bürü otu. **12** Ma banyere ogologo akwa mgbochi nke fodurụ maka ụlo nzute, ya bụ ọkara akwa mgbochi nke maputara, nke a ga-akwuba n'azụ ụlo nzute ahụ. **13** Akwa mgbochi ahụ ga-eji ihe ruru ọkara mita n'ogologo karija n'akukụ abu. Uma ndi a maputara ga-akwudata n'akukụ abu nke ụlo nzute ahụ ikpuchi ya. **14** I ga-eji akpukpọ ebule e sijiri uhie mee ihe mkpuchi maka ụlo nzute ahụ, ya na akwa mkpuchi ozo nke e ji akpukpọ ehi mmiri mee maka ikpukwasị n'elu ya. **15** "I ga-emere ụlo nzute ahụ mbudo ibo osisi akashia, guzo otø. **16** Mbudo ibo ọbula ga-adị mita anø na ọkara n'ogologo, dirịkwa iri sentimita asaa n'obosara. **17** Mbudo ibo ndi a ga-enwe ihe nhijonye abu nke ga-abanye n'ime ibe ya ijikọ ha n'otu. I ga-arụ mbudo ibo ụlo nzute ahụ niile otu a. **18** I ga-arụ mbudo ibo iri abu maka akukụ ndjida nke ụlo nzute ahụ. **19** Meekwa iri ụkву olaocha anø n'okpuru ha. Otu mbudo ibo ga-enwe ụkvwu abu, otu ụkvwu n'okpuru otu ihe nhijonye, otu ụkvwu n'okpuru ihe nhijonye nke ozo. **20** N'akukụ nke ozo, bụ akukụ ugwu nke ụlo nzute ahụ, i ga-arukwa iri mbudo ibo abu. **21** Rükwaar iri ụkvwu olaocha anø, ụkvwu abu n'okpuru mbudo ibo ọbula. **22** N'ebe isi isi nsotu, ya bụ akukụ ọdịda anyanwụ nke ụlo nzute, i ga-arụ mbudo ibo isii. **23** Ruo mbudo ibo abu, ga-adị na nkuku niile nke nsotu ụlo nzute ahụ. **24** N'isi nkuku abu ndi a, ha ga-anø iche iche site n'okpuru ruo n'elu ya, ma a ga-ejikọ ha onu n'ime otu mgbaka, ha abu ga-adị otu ahụ. **25** Ha niile ga-adị mbudo ibo asatø na ụkvwu olaocha dì iri na isii, ya bụ ụkvwu abu n'okpuru mbudo ibo ọbula. **26** "Jiri osisi akashia mee osisi ntubichi, ise maka mbudo ibo ndi dì n'otu akukụ nke ụlo nzute, **27** ise nke ozo maka ndi dì n'akukụ nke ozo, ise nke ozo maka mbudo ibo dì n'akukụ ọdịda anyanwụ, n'ebé ndjida ndjida nke ụlo nzute ahụ. **28** Osisi ntubichi nke dì n'etiti ga-esite n'otu isi ruo n'isi nke ozo nke mbudo ibo ahụ. **29** Jiri olaedo machie mbudo ibo ndi ahụ niile, kpụo mgbaka olaedo ka ọ bürü onoụdị ichikota osisi ntubichi ndi a. Jirikwa olaedo machie osisi ntubichi ndi a. **30** "Guzobe ụlo nzute a n'usoro dika ụdidi ihe ahụ m ziri gi n'elu ugwu si dì. **31** "Meekwa akwa mgbochi nke e ji ogho na-acha anụnụ anụnụ, ngwakota anụnụ na uhie, uhie uhie na ezi akwa ocha a kpara nke oma, onye n'ka kpanyekwara oyiyi cherubim n'ime ya. **32** Were anya nko olaedo kwuba ya n'elu ogidi osisi akashia anø nke e ji olaedo machie, mee ka o guzoro n'elu ụkvwu olaocha anø. **33** Konye akwa mgbochi ahụ na nko ndi ahụ, ma donye igbe ihe ama ahụ n'azụ akwa mgbochi ahụ. Akwa mgbochi ahụ ga-ekewapụ Ebe Nsø ahụ site n'Ebe Kachasi Nsø. **34** Tinye ihe mkpuchi mmehie ahụ

n'elu igbe ihe ama n'ime Ebe Kachasi Nsø. **35** Donye tebul ahụ na mputa nke akwa mgbochi ahụ, n'akukụ ugwu nke ụlo nzute ahụ. Dunyekwa ihe idokwasị iheokụ na nicherita ihu tebul ahụ, n'akukụ ndi. **36** "I ga-eme akwa mgbochi maka onu ụzo mbata nke ụlo ikwu ahụ nke ejị ogho na-acha anụnụ anụnụ na ngwakota anụnụ na uhie, na uhie uhie, na ezi akwa ocha a kpara nke oma, nke bù akaorị onye n'ka. **37** I ga-arụrụ akwa mgbochi a anya nko olaedo na ogidi ise nke osisi akashia nke e ji olaedo machie. I ga-arukwa ụkvwu bronz iseka maka ha.

27 "I ga-eji osisi akashia wuo ebe iche aja. Idi elu ya ga-abu otu mita na iri sentimita anø. Ogologo ya na obosara ya ga-aha n'otu, mita abu na iri sentimita ato, mita abu na iri sentimita ato. **2** Rụnye mpi n'akukụ anø nke ebe iche aja ahụ n'otu n'otu. Mee ka mpi ndi a na ebe iche aja ahụ bürü ihe e jikötara n'otu. Jiri bronz machie ebe iche aja a. **3** Jiri bronz kpụo ngwongwo niile dì ihe iche, ya bụ efere ikpofu ntụ, shovél ya niile, efere ịkwosa mmiri niile, ngaji eze idu anụ na efere ndi e ji agu oku. **4** I ga-eme ngigị mbadamba, ihe ọkpukpa bronz, meekwa mgbaka bronz nke ga-adị n'akukụ anø nke ngiga ahụ. **5** Tinye ya n'okpuru oghere dì n'ebe iche aja ahụ. Tinye ya ka ọ dírị n'etiti ebe iche aja ahụ. **6** Jiri osisi akashia mee mkparya osisi maka ebe iche aja ahụ, were bronz machie ha. **7** A ga-eme ka mkparya ahụ baa n'ime mgbaka ndi ahụ, ka haj dì n'akukụ abu nke ebe iche aja ahụ mgbe ọbula a na-ebu ya. **8** Jiri obodobo osisi ruo ebe iche aja ahụ, ka o nwē oghere n'ime, dika igbe. I ga-arụ ya dika e gosiri gi n'elu ugwu ahụ. **9** "I ga-arukwa ogige maka ụlo nzute ahụ. N'akukụ ndjida ya ga-adị iri mita anø na ise n'ogologo. O ga-enwekwa akwa mgbochi nke e ji ezi akwa ocha a kpara nke oma mee. **10** Iri ogidi abu ga-adị na iri ebe ndokwasị abu nke e ji bronz kpụo. Anya nko ogidi ndi ahụ ha na ihe ikegide ha ga-abu olaocha. **11** Otu a kwa, akukụ ugwu ga-adịkwa iri mita anø na ise. O ga-enwe akwa mgbochi, nwekwa iri ogidi abu na iri ebe ndokwasị abu nke e ji bronz kpụo, ya na anya nko nke olaocha na ihe e ji ekegide ha n'ogidi ahụ. **12** "Akukụ ọdịda anyanwụ nke ogige ahụ ga-adị iri mita abu na ato n'obosara. O ga-enwe akwa mgbochi, na ogidi iri na ebe ndokwasị iri. **13** N'akukụ ọwụwa anyanwụ, ebe anụnụ na awalite, akwa mgbochi ahụ ga-adịkwa iri mita abu na ato n'obosara. **14** Akwa mgbochi nke ogologo ya dì mita asaa ga-adị n'akukụ nke ozo. O ga-enwekwa ogidi ato na ebe ndokwasị ato. **16** "Banyere onu ụzo mbata nke ogige ahụ, mee akwa mgbochi ga-adị mita itoolu nke e ji ogho na-acha anụnụ anụnụ, ngwakota anụnụ na uhie, uhie uhie na ezi akwa ocha a kpara nke oma, akaorị nke onye na-akpa ihe iche mma. O ga-enwe ogidi anø na ihe ndokwasị anø. **17** Ogidị niile dì gburugburu ogige ahụ ga-enwe ihe njikota olaocha na nko, tinyere ebe ndokwasị bronz. **18** Ogologo ogige ahụ ga-abu iri mita anø na ise. Ebe obosara ya ga-adị iri mita abu na ato. O ga-enwe akwa mgbochi nke idjì elu ya dì iri mita abu na ato, nke e ji ezi akwa ocha a kpara nke oma mee, nwekwa ebe ndokwasị bronz. **19** Ngwongwo niile nke e ji eje ozi n'ulø nzute ahụ, ihe ọbula bụ ọru ha, tinyere n'itu ya niile na nke ogige ahụ, ga-abu ihe e ji bronz ruo. **20** "Nye ndi Izrel niile

iwu ka ha wetara gi mmanu oliv asurụ asu nke a na-agwaghi ihe maka itinye n'iheoku ime ka oku orionna na-enwu mgbe niile. **21** N'ime ụlo nzute ahụ, na mpụta nke akwa mgbochi nke kpuchiri igbe Ihe Ama ahụ, Erон na ụmụ ya ndị ikom ga-eme ka orionna ndị ahụ dị n'ihi Onyenwe anyị, na-enwu oku, site n'uhruchi ruo n'utụtụ. Nke a bụ ükpurụ ga-adigide n'etiti ndị Izrel nye ogbo niile dị n'ihi.

28 "Ugbu a, site n'etiti ụmụ Izrel kporata nwanne gi nwoke Erон, ya na ụmụ ya ndị ikom, bụ Nadab, na Abihu, na Elieza na Itama. Ka ha jeere m ozi dika ndị nchüaja. **2** Meere Erон nwanne gi nwoke uwe nsø, nke ga-emye ya ugwu na nsopụrụ. **3** Gwa ndị niile nwere onyinye ስka n'idi akwa, bụ ndị m nyere amamihe n'ihe ndị a, sị ha duqor Erон uwe pürü iche, nke e ji edo ya nsø, ime ya onye na-ejere m ozi dika onye nchüaja. **4** Nke a bụ ụdi uwe ha ga-adu: Ihe mgbochi obi, efqod, uwe ime ahụ kparraka akpa na-enweghi aka na uwe mwuda buru ibu, na uwe ime ahụ nke türü agwa agwa na akwa a na-atụhị n'isi na nke a na-ekere n'ukwu. Ha gadadụ Erон nwanne gi nwoke na ụmụ ya ndị ikom uwe ndị a dị nsø. Ka ha na-ejere m ozi dika ndị nchüaja. **5** Ka ha jiri ogho olaedo, nke na-acha anụnụ anụnụ, nke ngwakota anụnụ na uhie, nke uhie uhie nakwa nke ezi akwa ocha duq ha. **6** "Weere ogho olaedo, na nke na-acha anụnụ anụnụ, na ngwakota anụnụ na uhie, na uhie uhie na ezi akwa ocha a kparraka nke ọma mee efqod ahụ, nke bụ akaoqru onye ስka. **7** O ga-enwe akwa n'ubu ya abu nke e ji ejikota onu nkumu ya abu, ka e nwe ike na-ekechisi ya ike. **8** Ihe okike nke ukwu ahụ nke onye ስka kpaziri nke ọma ga-adị ka ya. Ya na efqod ahụ bụ otu, nke e ji ogho na-acha edo edo, nke anụnụ anụnụ, na ngwakota anụnụ na uhie na uhie uhie, nakwa nke ezi akwa ocha a kparraka nke ọma mee. **9** "Were nkume oniks abu, gburune aha ụmụ ndị nwoke Izrel n'elu ya, **10** n'usoro dika e si mọ ha, isii n'elu otu nkume, isii fofdụ na nkume nke ọzọ. **11** Gburune aha ụmụ ndị nwoke Izrel n'elu nkume abu ndị ahụ, dika onye ስka si egbunye akara na nkume. Mgbe ahụ, hiọnye nkume ndị ahụ n'ime ihe olaedo ahụ a kparraka akpa, **12** jikota ha n'elu akwa ubu nke efqod ahụ ka ọ burụ nkume ncheta mgbe ebighị ebi nye ụmụ Izrel. Erон ga-ebukwa aha ndị a n'elu ubu ya abu, dika ihe ncheta n'ihi Onyenwe anyị. **13** I ga-eji olaedo mee ihe icho mama a türü atu. **14** Jirikwa olaedo a nuchara anucha kpụo eriri a tuijikotara dika ụdo, jikota eriri olaedo ahụ na ihe icho mama ndị ahụ. **15** "I ga-adu ihe mgbochi obi nke ikpe, nke bụ ọra aka onye ስka. Mee ya dika efqod ahụ: jiri ogho edo edo, nke anụnụ anụnụ, na ngwakota anụnụ na uhie, na nke uhie uhie nakwa ezi akwa ocha a kparraka nke ọma mee ya. **16** Akụkụ anọ ya ga-aha n'otu, iri sentimita abu na ato n'ogologo, iri sentimita abu na ato n'obosara, nke apiajiri ụzọ abu. **17** Mgbe ahụ, hiọnye n'elu ya ahịri nkume anọ ndị dị oke onuahia. Udu ga-adị n'ahịri nke mbụ bụ, nkume kanelian, krisolajit na beril, **18** n'ahịri nke abu, ga-abu nkume tokwoisi, safafia na emeraludu. **19** N'ahịri nke ato ga-abu nkume jasint, ageeti na ametisiti. **20** N'ahịri nke anọ, ga-abu nkume topaazi, oniks na jaspia. Hiọnye ha n'ime ihe olaedo a kparraka akpa. **21** Ha niile ga-adu nkume iri na abu, nke ọbula na-anochi anya aha ụmụ ndị ikom Izrel. Egbunyere aha ebo iri na abu ahụ, otu n'otu, nke ọbula dika aha ya si di. **22** "Jiri olaedo a nuchara anucha mee eriri a kparraka dika ụdo, maka ihe mgbochi obi. **23**

Kpukwaa mgbaaka olaedo abu, dunye ha na nkumu abu nke ihe mgbochi obi ahụ. **24** Dunye ụdo olaedo abu ndị ahụ n'elu mgbaaka ndị ahụ di na nkumu ihe mgbochi obi ahụ, **25** were isi ndị ọzọ nke ụdo ahụ dunye n'ihe ahụ a kparraka akpa, konye ha n'elu ubu efqod ahụ, n'ebe ihu ya. **26** I ga-emekwa mgbaaka olaedo, konye ha na nkumu abu nke ihe mgbochi obi ahụ, n'ime onu onu ya ebe dị nso efqod ahụ. **27** I ga-akpu mgbaaka olaedo abu ọzọ, konye ha n'elu ubu abu nke efqod ahụ, n'okpuru n'ebe n'ihi ya, na nso nso ebe a dukołtara ya, n'elu ihe okike ukwu nke efqod ahụ. **28** A ga-eji eriri na-acha anụnụ kekota mgbaaka ihe mgbochi obi ahụ na mgbaaka efqod ahụ, jikota ya na ihe okike ukwu ahụ, ime ka ihe mgbochi obi ahụ ghara itogħapu site n'efqod ahụ. **29** "N'uzo dì otu a, mgbe ọbula Erон banyere n'Ebe Nso, ọ ga-ebu aha ụmụ ndị ikom Izrel niile n'elu obi ya, n'elu ihe mgbochi obi nke ikpe ahụ, dika ihe ncheta n'ihi Onyenwe anyị mgbe niile. **30** I ga-etinyekwa n'ime ihe mgbochi obi ahụ ụmụ nkume abu n'ajuta ase nke bụ Urim na Tumim. Ha ga-adu n'elu obi Erон mgbe ọbula ọ gara n'ihi Onyenwe anyị. Otu a kwa, Erон ga-ebukwa ihe e ji ajuta ase banyere ndị Izrel n'elu obi ya mgbe niile, n'ihi Onyenwe anyị. **31** "Ọ bụ akwa nke na-acha anụnụ anụnụ, ka i ga-eji duq uwe mwuda efqod ahụ. **32** Q ga-enwe oghere n'etiti ya ebe a gesi na-etylue isi. A ga-enwe ihe ọkpukpa gburugburu oghere a dika nke olu uwe agha, ime ka o sie ike, ghara idołka. **33** N'onu ala ala uwe ahụ gburugburu, i ga-akpanye ihe ọkpukpa oyiyi mkpuru pomegranet. Ọ bụ ogno nke na-acha anụnụ anụnụ, ngwakota anụnụ na uhie na uhie uhie ka i ga-eji. I ga-akpanye kwa atanụ ọlaedo n'etiti ha. **34** N'onu onu ala uwe mwuda ahụ, a ga-adunye otu atanụ ọlaedo, otu oyiyi mkpuru pomegranet, gbaa gburugburu. **35** Mgbe ọbula Erон na-eje ozi ya, o ghaghị iyi ya. Aga na anụ mgbịrigba atanụ ahụ ka o na-akụ, mgbe ọ banyere n'Ebe Nso ahụ n'ihi Onyenwe anyị, na mgbe o si n'ebe ahụ na-apu, ka ọ ghara inwụ. **36** "I ga-ejikwa olaedo a nuchara anucha mee efere ntakirị, gburune akara dì otu a n'eli ya: Ihe nso diri Onyenwe anyị. **37** Kenye eriri na-acha anụnụ anụnụ i ji jikota ya na ihe ike n'isi ahụ; ọ ga-adu n'ihi akwa ike n'isi ahụ. **38** Q ga-adu n'egedege ihe Erон. Q ga-ebukwa ikpe ọmuma metütara njehie gbasara ihe nso niile nke ụmụ Izrel doro nsø, na onyinye ha niile. Q ga-adu n'egedege ihe Erон mgbe niile, ka ha burụ ndị Onyenwe anyị ga-anabata. **39** "Jiri ezi akwa ọcha kpaa uwe ime ahụ. Werekwa ezi akwa ọcha mee akwa ike n'isi ahụ. Ihe ike n'ukwu ahụ ga-abu ọra aka onye ስka na-akpanye ihe icho mama. **40** Meekwara ụmụ ndị ikom Erон uwe ime ahụ, ihe ike n'ukwu na akwa ike n'isi, inye ha ugwu na nsopụrụ. **41** Mgbe i yinyekwasirị Erон nwanne gi na ụmụ ya ndị ikom uwe ndị a, tee ha mmanu, doo ha nsø. Chee ha n'ihi m ka ha burụ ndị na-ejere m ozi dika ndị nchüaja. **42** "Meekwara ha uwe ụkụwụ nke ejị akwa ọcha mee, maka ikpuchi anụ ahụ ha. Q ga-esite n'ukwu ruo n'ikpere. **43** Erон na ụmụ ya ndị ikom aghaghị iyi ha mgbe niile ha ga-abu n'ime ụlo nzute, maobụ mgbe ha na-abia nso ebe ichu aja iye ozi n'Ebe Nso. Ka ha ghara imeta ihe ikpe ọmuma, ma nwụ. "Nke a ga-abu iwu na ükpurụ ebighị ebi, nke ga-adịri Erон na ụmụ ụmụ ya.

29 "Nke a ga-abu usoro mmemim nke i ga-eme, iji doo Erон na ụmụ ya ndị ikom nsø, ka ha na-ejere m ozi dika ndị nchüaja. Were nwa oke ehi na ebule abu nke na-

enweghi ntupö obula. **2** Werekwa oka wiiti a kworö nke oma, mee achicha nke na-enweghi ihe na-eko achicha e tinyere n'ime ha, achicha mbadamba na-ekoghi eko nke e ji mmapu oliv gwakötaa, ya na achicha mbadamba ozo di nta na-ekoghi eko nke e tere mmapu n'ahü ya. **3** Mgbe ahü, i ga-etinye achicha ndj a niile n'ime otu nkata, bute ha n'ime nkata ahü, wetakwa nwa oke ehi, na ebule abü. **4** Kropüta Erön na ümü ya ndj ikom n'önü uzo ulö nzute, jiri mmiri saa ha ahü. **5** Yikwası Erön uwe ime ahü, uwe mwüda nke efod, efod ahü na ihe mgbochi obi. Were ihe okike efod ahü nke akpaziri nke oma kegide ya efod ahü n'ahü. **6** Tüjhäkwa akwa ike n'isi ahü n'isi ya. Tinye okpu nsö ahü n'elu akwa ike n'isi ahü. **7** Werekwa mmapu nsö ahü, tee ya, site n'iwukwasi ya n'isi ya. **8** Kropüta ümü ya ndj ikom, yikwası ha uwe ime ahü. **9** Kekwasıka ha ihe okike n'isi. Keekwa Erön na ümü ya ndj ikom ihe ike n'ukwu. Mgbe ahü örü ndj nchüaja ga-abü nke ha site n'ükprü ebighi ebi. "N'uzo di otu a ka i ga-esi doo Erön na ümü ya ndj ikom nsö. **10** "Kpüta oke ehi ahü n'ihü ulö nzute. Erön na ümü ndj ikom ga-ebikwası aka ha n'elu isi ya. **11** Gbwo ya n'ihü Onyenwe anyi n'önü uzo ulö nzute ahü. **12** Jiri mkpişaka gi rüta ufodü n'ime obara oke ehi ahü tee ya na mpi di n'ebé ichü aja ahü. Wüpu obara fodürü n'ükwu ala ala ebe ichü aja. **13** Were abuba niile kpuchiri ihe ime ya, mba-umeju nke di n'umeju ya, akurü ya abü ya na abuba di n'elu ha, kpoo ha oku n'elu ebe ichü aja. **14** Ma anu oke ehi ahü, akpukpo ya na mgbirı afö ya, ka i ga-akpö oku n'azü ümüma ulö ikwu ahü. Q bu aja mmehie. **15** "Were otu n'ime ebule ndj ahü, ka Erön na ümü ya ndj ikom bikwası aka ha n'elu isi ya. **16** Gbwo ya. Werekwa obara ya fesaa n'akükü ya niile nke ebe ichü aja. **17** Böwasia ebule ahü ntakırı ntakırı, sachaa eriri afö ya na ihe di ya n'ime, ha na ükvw ya niile, tinyekö ha na isi ya na akükü anu ndj ozo. **18** Kropüta ebule ahü niile oku n'elu ebe ichü aja. Q bu aja nsure oku nye Onyenwe anyi, nke isisi ya di ezi mma. Aja a chürü nye Onyenwe anyi site n'oko. **19** "Were ebule nke ozo, ka Erön na ümü ya ndj ikom ga-ebikwası aka ha n'elu isi ya. **20** Gbwo ya. Were ufodü n'ime obara ya tee Erön na ümü ya n'önü ntj aka nri ha, na isi mkpüru aka nke aka nri ha, ya na isi mkpüru ukwu nke ükvw aka nri ha. Werekwa obara nke fodürü fesaa n'akükü ya niile nke ebe ichü aja ahü. **21** I ga-esite n'elu ebe ichü aja were ufodü obara, ya na ufodü mmapu nsö, fesa ya n'ahü Erön na n'elu uwe ya, n'ahü ümü ya ndj ikom, nakwa n'elu uwe ha niile. Mgbe ahü, ya na ümü ya ndj ikom ga-abü ndj e doro nsö nye Onyenwe anyi, ha na uwe ha. **22** "Were abuba ebule ahü, na akükü odudü ya nwere abuba, na abuba nke kpuchiri ime ya, mba-umeju nke di n'umeju ya, akurü ya abü na abuba gbara ha gburugburu, na apata aka nri ya (n'ihü na ebule ahü bu ebule ido nsö), **23** site na nkata achicha ahü a na-ejighi ihe na-eko achicha mee, nke na-adı n'ihü Onyenwe anyi. Were otu achicha di gburugburu, otu ogbe achicha a gwakötara mmapu oliv, na otu mbadamba ogbe achicha, **24** tinye ihe ndj a niile n'aka Erön na ümü ya ndj ikom, mee ka ha fufee ha n'ihü Onyenwe anyi dika aja mfufe. **25** Mgbe ahü, nara ha site n'aka ha. Kpoo ha oku n'elu ebe ichü aja ha na aja nsure oku, ka o burü ihe isisi ya di ezi mma nye Onyenwe anyi. Onyinve nsure oku nye Onyenwe anyi. **26** Mgbe i wepütarra obi ebule ahü e ji doo Erön nsö, fufee ya n'ihü Onyenwe anyi dika aja mfufe. Q ga-abükwa oke nke gi. **27** "Doo akükü ebule ido nsö ahü nsö, ndj nke bu oke Erön na ümü ya ndj ikom, ya bu, obi

ya e fusere efufe na apata ya e chere n'ihü Onyenwe anyi. **28** Nke a ga-abü oke Erön na umu ümü ya ga-eketa dika ükprü mgbe ebighi ebi n'aka ndj Izrel. Mgbe niile obula ha na-achü a udo maqbü aja ekele, ka nke a burü onyinve ümü Izrel na-ene Onyenwe anyi site n'aja ha. **29** "Uwe nsö Erön ndj a niile ka a ga-edibe n'ihü mmemme ido nsö. A ga-eji ha na-edo ümü ya nsö bu ndj ga-anochi anya ya site n'ögbo ruo n'ögbo. **30** Nwa ya nwoko obula nke nochiranyi ya dikä onye nchüaja, nke bijara n'ulö nzute m ije ozi n'Ebe Nsö ga-eyi uwe ndj a ubochi asaa. **31** "Were anu ebule ido nsö ahü, sienu anu ahü n'ebé di nsö. **32** Erön na ümü ya ndj ikom ga-eri anu ebule ahü, na achicha ndj ahü di n'ime nkata n'önü uzo ulö nzute. **33** Ha ga-eri ihe ndj aja niile ahü nke e ji chü aja mkpuchi mmehie, n'oge ido nsö ha. O dighi onye obula ozo ga-eso ha rie ya, n'ihü na ha bu ihe di nsö. **34** O burü na ufodü n'ime anu na achicha ido nsö ndj ahü afodü ruo ututu, a ga-akpö ha ökü. A gagħi eri ya ozo, n'ihü na q bu ihe di nsö. **35** "Q bu otu a ka a ga-esi doo Erön na ümü ya ndj ikom nsö, dikä ihe niile m nyere gi n'iwu si di. Q ga-ewe ubochi asaa iji doo ha nsö. **36** I ga-achü aja oke ehi dikä aja mmehie maka ikpuchi mmehie kwa ubochi. I ga-emekwa ka ebe ichü aja m di ocha, site n'ichü aja mkpuchi mmehie n'elu ya, na ite ya mmapu n'ihü iji doo ya nsö. **37** Ubochi asaa ka i ga-edo ebe ichü aja nsö site n'ichü aja mkpuchi mmehie. Mgbe ahü ebe ichü aja ga-abü ebe dikarisiri nsö. Ihe obula metüru ebe ichü aja ahü ga-adı nsö. **38** "Ma nke a bu ihe i ga-achü n'elu ebe ichü aja kwa ubochi, i ga-eji ümü atürü abü gbara otu afö chü aja. **39** Chü otu n'oge ututu; chüqwa nke ozo n'oge huruchi. **40** I ga-ewere nwa atürü, tinyere lita ütu oka abü a kwöziri akwozi nke a gwokötara n'otu lita mmapu oliv asurü asü, chü aja. Wetakwa otu lita mmapa dikä aja ihe oqinu. **41** Jirikwa nwa atürü nke ozo, ya na otu ndj aja mkpüru oka na aja ihe oqinu ya dikä i mere n'ututu. Aja isisi ya di ezi mma, nke e sitere n'okü a na-achü nye Onyenwe anyi. **42** "A ga-na-achü aja nsure oku a oge niile n'ögbo niile, n'önü uzo ulö nzute m ka a ga-achü ya, n'ihü Onyenwe anyi. N'ihü n'ebé ahü ka m ga-ezute gi gwa gi okwu. **43** N'ebé ahü kwa ka m ga-ezute ndj Izrel niile. N'ihü ya, aga m esite n'idi ebube m doo ebe ahü nsö. **44** "E, aga m edo ulö nzute ahü nsö, ya na ebe ichü aja, na Erön na ümü ya ndj ikom, ka ha na-ejere m ozi dikä ndj nchüaja. **45** Mgbe ahü, aga m ebi n'etiti ümü Izrel, burulkwa Chineke ha. **46** Ha ga-amata na m bu Onyenwe anyi Chineke ha. Onye sitere n'ala Ijipt kpöputa ha, ka m si otu a biri n'etiti ha. Abü m Onyenwe anyi Chineke ha.

30 "Jiri osisi akashia rüo ebe ichü aja ihe nsure oku na-esi isi uto. **2** Akükü anö ya ga-aha n'otu. Ogologo ya na obosara ya ga-adı iri sentimita anö na ise. İdli elu ya ga-adı iri sentimita itoolu. Mpi ya niile ga-esi na ya puta. **3** Jiri olaedo a nuchara anucha machie elu ya, akükü ya niile nakwa mpi ya niile. I ga-ejikwa olaedo kpülide onu onu ya gburugburu. **4** Kpunye mgbaka olaedo abü n'ökprü ihe ahü akpülitere akpülide, abü na ncherita iku akükü obula, ebe ga na-ejide mkpara e ji ebu ya. **5** I ga-eji osisi akashia mee mkpara, jiri olaedo machie ha. **6** I ga-adöba ebe ichü aja ahü n'ihü akwa mgbochi nke kpuchiri igbe iwü ogbugba ndü ahü, n'ihü oche ebere ahü di n'elu igbe iwü ogbugba ndü, n'ebé m ga-ezute gi. **7** "Ututu niile, mgbe Erön doziri oriöna, o ga-esure ihe nsure oku na-esi isi uto n'elu ebe ichü aja ahü. **8** N'anyası

kwa, mgbe o na-amunye oku n'oriona ahu, o ga-esurekwa ihe nsure oku. Ihe nsure oku na-esi isi ụtọ nke ga-adị n'ihi Onyenwe anyi site n'ogbo ruo n'ogbo. **9** Unu echekwala ihe nsure oku na-esi isi ụtọ na-adighị nsu n'elu ya, maobụ aja nsure oku, maobụ aja ihe oriri, unu awupula onyinye ihe ọnụnụ n'elu ya. **10** Otto ubgo n'afọ Eron ga-ekpuchi mmechie n'elu mpi ya. Mmemme mkpuchi mmechie a nke a na-eme otu ugbo n'afọ, aghaghị ịbụ nke e ji obara nke si n'aịa a chürü n'ihi mkpuchi mmechie, n'ihi ogbo niile nke na-abia. A ga na-edo ebe ichu aja nsu otu a. Nke a bụ ebe díkariṣiri nsu nye Onyenwe anyi.” **11** Mgbe nke a gasirị, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu sị ya, **12** “Mgbe obụla a gurụ mmadụ onu, onye Izrel obụla ga-akwu Onyenwe anyi ugwo o ji gbara m kpuruobi ya. Nke a di m kpa, ka ihe otiti obụla ghara ibiakwasị ha mgbe i ga-agu ha onu. **13** Ihe onye a gurụ onu ga-akwu bụ okara shekel, díka shekel nke ebe nsu si dị. Ọkara shekel bụ iri gera abu. Ọkara shekel a bụ onyinye nye Onyenwe anyi. **14** Ndị kwesiri inye onyinye a bụ ndị niile gbara iri afọ abu. Ọbagoo. O bụ ndị a kwesiri inye Onyenwe anyi onyinye a. **15** Ndị ogaranya agaghị enye karịa okara shekel. Otu a kwa ndị ogbenye agaghị enye ihe dị ntakirị karịa Ọkara shekel. N'ihi na onyinye a bụ onyinye unu na-ene Onyenwe anyi maka ikpuchiri m kpuruobi unu mmechie. **16** Nabata ego niile ndị a site n'aka ụmụ Izrel, ma jiri ya jee ozi dị n'ulọ nzute. Ihe onyinye a ga-eme bụ ikpoto uche Onyenwe anyi n'ebe unu n'o n'ihi m kpuchi mmechie maka ndu unu.” **17** Ozokwa, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu sị, **18** “Jiri bronz kpuo efere ukwu na ihe ndokwasị ya, maka ịsa ihe. Wụnye mmiri n'ime ya, dosa ya n'etiti ulọ nzute na ebe ichu aja. **19** Eron na ụmụ ya ndị ikom ga na-asu ụkву na aka ha site na ya. **20** Mgbe obụla ha na-aba n'ulọ nzute ahụ, ha ga-eji mmiri saa onwe ka ha ghara ịnwụ. Ozokwa, mgbe ha na-abiaru nso n'ebe ichu aja, maka ije ozi ihe onyinye n'ihi Onyenwe anyi site n'oku. **21** ha ga-asu aka ha na ụkву ha, ka ha ghara ịnwụ. Nke a ga-abụ ụkpuru dírị Eron na ụmụ ya ndị ikom site n'ogbo ruo n'ogbo.” **22** Ozokwa, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu sị ya, **23** “Were eso osisi na-esi isi ụtọ ndị a di ihe ihe: máá, nke ọtụtụ ya ruru kilo isii, na ihe ruru kilo sinamọn abu na ụma itoolu, na kilo kalamus ato, **24** na kilo kashia isii, na lita anọ na ụma asato nke mmanụ oliv, díka ọtụtụ shekel ebe nsu ahụ si dị. **25** I ga-eji ya mepụta mmanụ nsu, nke dị nsu, nke a gwakötara nke ọma díka nke onye na-eme mmanụ na-esi isi ụtọ mere. O ga-abụ mmanụ otite dị nsu. **26** I ga-ewere mmanụ ahụ tee ulọ nzute ahụ niile na igbe iwu ọgbugba ndu ahụ, **27** na tebul ahụ, na ngwongwo ya niile, na n'ihe idoşa ihe nsure oku na-esi isi ụtọ, **28** na n'ebe ichu aja nke aja nsure oku, na ngwongwo ya niile, na n'ite ịsa ụkву na aka, na n'ebe a na-adoba ya. **29** I ga-edo ha nso, ka ha bụru ihe díkariị nsu. Ihe obụla metụrụ ha ahụ ga-adíkwa nsu. **30** “I ga-eji mmanụ otite a tee Eron na ụmụ ya ndị ikom. Ha niile ga-adíkwa nsu, bụru ndị na-ejere m ozi díka ndị nchüaja. **31** Gwa ụmụ Izrel okwu sị ha, ‘Nke a bụ mmanụ nsu m, nke dị nsu site n'ogbo ruo n'ogbo. **32** Agaghị awusa ya n'ahụ mmadụ. O nwekwaghị onye kwesiri imepụta mmanụ otite dị otu a. O dị nsu, unu kwesikwara ido ya nsu. **33** A ga-esite n'etiti ndị m wezuga onye obụla mere ụdị mmanụ isi ọma a, maobụ tee ya onye na-abughị onye nchüaja m.” **34** Mgbe ahụ Onyenwe anyi gwara Mosis okwu sị, “Were ụda na-esi isi ụtọ, díka eso osisi stakit, na onyicha,

na galbanom, na ezigo frankisens a na-agwaghị ihe, nke ọtụtụ ha niile ga-abụ otu ihe. **35** Mee ihe nsure oku na-esi isi ụtọ, nke a gwakötara nke ọma, bụ ọrụ onye na-eme mmanụ isi ụtọ. Tinyekwa ya nnu, ka ọ bürü ihe nsure oku a nuchara anucha, nke díkwa nsu. **36** Gwerie ụfodị n'ime ya ka ọ díka uzu. Wusa ya n'ihi igbe iwu ọgbugba ndu ahụ n'ime ulo nzute, ebe m ga-ezute gi. O ga-abụ ihe díkariṣiri nsu nye unu. **37** Unu emerela onwe unu nke díka ọtụtụ ụdị ihe nsure oku a. Hụta ya ka ihe dị nsu n'ebe Onyenwe anyi no. **38** Onye obụla mere onwe ya ụdị ihe nsure oku a, inụ isisi ya, a ga-ekewapụ onye ahụ site n'etiti ụmụnna ya.”

31 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu sị, **2** “Lee, ahoputala m Bezalel nwa Uri, nwa Hua, onye si n'ebu Juda, **3** emejuputakwala m ya na Mmụ nke Chineke, n'amamihe, nghọta, ihe ọmụma na ike ije ozi ọrụ ṙka dí iche ihe, **4** ichepụta ihe ṙka dí iche ihe, nke metütara ọlaedø na olaedo na bronz, **5** iwa nkume na ido nkume, ikwa ṙka osisi, na iru ọrụ ṙka dí iche ihe. **6** Ozokwa, ahoputala m Oholiab, nwa Ahisamak, onye si n'ebu Dan, ka ọ bürü onye inyeaka Bezalel. “Enyekwala m ndị ṙka niile amara iru ọrụ dí iche, nke ga-enyere ha aka iru ihe ndị a niile m nyere gi iwu iru: **7** “ya bụ, ulo nzute ahụ, na igbe iwu ọgbugba ndu ahụ, na ebe m kpuchi mmechie dí ya n'elu, na ngwongwo ndị ọzo niile dí n'ulọ ikwu ahụ, **8** na tebul, na ngwongwo ya, ma ihe ịdokwasị oriona nke olaedo a nuchara anucha, na ngwongwo ya, **9** na ebe ichu aja nke aja nsure oku, na ngwongwo ya, na ite mmiri ịsa ụkву na aka, na ụkву ite ahụ. **10** Na uwe ọma ahụ akpara akpa, ma uwe nsu Eron onye nchüaja na uwe nke ụmụ ya ndị ikom, mgbe ha na-eje ozi díka ndị nchüaja. **11** Ya na mmanụ nsu ahụ, na ihe nsure oku na-esi isi ụtọ e mere maka Ebe Nsu. “Ha ga-aruzu ihe ndị a n'usoro díka m si nye gi ya n'iwu.” **12** Mgbe ahụ, Onyenwe anyi sıri Mosis, **13** Gwa ndị Izrel, “Unu aghaghị ido ụbочи izuike m nsu. N'ihi na nke a ga-abụ ihe ịrịbama n'etiti mụ na unu ruo ọgbọ niile ga-abia, ka unu maara na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi, onye na-edo unu nsu. **14** “Ubочи izuike m dí nsu nye unu. N'ihi nke a, unu ga-edede ya nsu. O bürü na onye obụla edebeghi ya nsu, o ga-anwụ. O bürükwala na onye obụla arụ ọrụ obụla n'ubochi izuike m, a ga-ewezuga ya site n'ebu unu no. **15** Ubochi isii ka unu ga-arụ ọrụ unu niile. Ma ubochi nke asaa di ihe. O bụ ubochi izuike. O bükwa ubochi dí nsu nye Onyenwe anyi. N'ihi nke a, onye obụla rürü ọrụ obụla n'ubochi izuike ga-anwụ. **16** Ndị Izrel ga-edede ubochi izuike, na-eme mmemme ya n'ogbo niile, díka ọgbugba ndu nke ebighị ebi. **17** O ga-abụ ihe ịrịbama nke ga-adigide n'etiti mụ na ndị Izrel ruo mgbe ebighị ebi. N'ihi na n'ubochi isii ka Onyenwe anyi kere eluigwe na ụwa. O kwusirị ọrụ n'ubochi nke asaa, zuo ike, turu ndị.” **18** Mgbe Onyenwe anyi gwasiri Mosis okwu ndị a n'elu ugwu Sajnai, o nyere ya mbadamba nkume abu nke iwu ọgbugba ndu ahụ. O bükwa mbadamba nkume ndị ahụ nke m kpisiäka Chineke dere ihe n'elu ha.

32 Mgbe ndị mmadụ ahụ hụrụ na Mosis anọla odu ịrijdata site n'elu ugwu Sajnai, ha zukotara, bjakwute Eron, sị ya, “Bilie, meere anyi chi ndị ga-edu anyi, n'ihi na nwoke a bụ Mosis onye dupütara anyi site n'ala Ijipt, anyị amaghị ihe mere ya.” **2** Eron zara sị ha, “Yipütanụ olantị olaedo ndị nwunye unu, na ụmụ unu ndị ikom na ndị inyom yi. Wetara m ha.” **3** Ngwangwa, ha niile yipütu olantị ha weta ha nye

Eron. 4 O naara ya n'aka ha, were ngwa oru e ji egbunye akara, kputara ha arusi nwa oke ehi. Mgbe ahụ, ha kwuru si, "Ndị Izrel, ndị a bụ chi unu, nke sitere n'ala Ijipt duputa unu." 5 Mgbe Eron hụrụ na ụmụ Izrel juputara n'obi anụri, n'ihi ihe ahụ ọ kpürü, o wuru ebe ichu aja n'ihi nwa ehi ahụ ọ kpürü, kwuo okwu si, "Echi, a ga-enwe oke nmemmem nye Onyenwe anyi!" 6 Ya mere na echi ya, ha biliri n'oge, bido ichu aja nsure okụ, na aja udo, nye nwa ehi ahụ a kpürü apkụ. Mgbe nke a gasirị, ha nodorụ ala ri ihe na iñu ihe ọñụnụ, bilikwa ọtọ gwurie egwu ime onwe ha obi ụtọ. 7 N'oge ahụ, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si, "Gbada ọsịsị, n'ihi na ndị gi, ndị i duputara site n'Ijipt emeruyela onwe ha. 8 N'otu ntabi anya a, ha ahapula ụzọ m niile. Ha apkpuolara onwe ha arusi nwa oke ehi, nke ha na-efe ofufe, nke ha chukwaara aja nye. Ha kwukwara si, 'Ndị Izrel, ndị a bụ chi unu, nke duputara unu site n'ala Ijipt.'" 9 Mgbe ahụ, Onyenwe anyi sịri Mosis, "Ahụla m na ndị a bụ ndị isiike, na ndị na-enupu isi. 10 Ugbu a, hapụ m ka iwe m bịa kwasi ha, ka m laa ha n'ihi. Aga m eme ka gi onwe gi bụ Mosis bürü mba ukwu n'ọnodụ ha." 11 Ma Mosis rịorị Onyenwe anyi Chineke ya aririọ si ya, "Onye kachaşị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi gini mere iwe gi ji di okụ otu a n'ebé ndị gi no bụ ndị nke i ji ike ebube gi, na otutu ihe irịbama di itụmanya, duputa site n'ala Ijipt." 12 N'ihi gini ka ndị Ijipt ga-ekwu si, 'O bughi ime ha ihe ojoo ka o ji duputa ha, ka o nwee ike gbuo ha n'ugwu ndị a, ma kpochapukwa ha site n'elu ụwa a?' Site n'ewe gi di okụ chigharịa, kwere ka ọ daju. Chigharịakwaa site n'atumatụ ojoo a n'ebé ndị gi no. 13 Cheta nkwa ahụ i kwere ndị olu gi bụ Ebrahim, Aizik, na Izrel. N'ihi na i ji onwe gi n'ụo iyi nye ha si, 'Aga m eme ka mkpürü gi mbaa dikà kpakpando nke eluigwe. Aga m enye ha ala m kwere ụmụ ụmụ gi na nkwa ka o bürü ihe nketa ha ruo mgbe ebighi ebi.' 14 Ya mere, Onyenwe anyi gbanwere obi ya. O lakwaghị ha n'ihi. 15 Mgbe ahụ, Mosis tugharịri site n'ugwu ahụ rịdata, mbadamba nkume abuọ nke iwu ogbugba ndị ahụ di ya n'aka. E dere ha ihe n'ihi abuọ, n'ihi nakwa n'azụ. 16 Mbadamba nkume ndị ahụ bụ akaorị Chineke, ihe e dere n'elu ha bụ ihe Chineke n'onwe ya dekwasiị n'elu mbadamba nkume ndị ahụ. 17 Mgbe Joshua n'ụrụ ụzụ si na ndịda ugwu ahụ, nke ụmụ Izrel niile na-eme, o gwara Mosis okwu si, "Uzụ agha di n'omumma ụlọ ikwu." 18 Ma Mosis zara si, "Mba, nke a abughi ụzụ ndị meriri n'agha, maobụ ụzụ ndị e meriri n'agha, kama ọ bụ olu abu ka m na-anụ." 19 Mgbe Mosis bịa ruru nso ebe ahụ ha mara ụlọ ikwu ha, hụ nwa oke ehi ahụ a kpürü apkụ na egwu a na-ete, iwe were ya nke ukwu. O tütüpurị mbadamba nkume ndị ahụ o ji n'aka. Kuriie ha na ndịda ugwu ahụ. 20 Mosis weere nwa oke ehi ahụ ha kpürü apkụ, kpoọ ya okụ. Mgbe ahụ, o gweriri ya dikà ntụ. Fesaa ya n'elu mmiri mee ka ụmụ Izrel n'ụrụ mmiri ahụ. 21 O gwara Eron okwu si, "Gini ka ndị a mere gi ji bute ụdi mmehie ojoo di otu a tükwasị ha n'isi?" 22 "Eron zara si ya, ka iwe gi ghara ịdi okụ, onyenwe m. Gi onwe gi maara ndị a, mata otu ha si bürü ndị ojoo." 23 Ha sịri m, 'Meere anyi chi ndị ga-edu anyi, n'ihi na nwoko a bụ Mosis onye duputara anyi site n'ala Ijipt, anyi amaghị ihe mere ya.' 24 Asịri m ha, 'Onye ọbula nke nwere ihe ịchọ ọma ọlaedo, ya ipu ya.' Mgbe ahụ, ha wetara m ọlaedo ndị a, nke m tübära n'ime okụ. Ihe si na ya pütä bụ nwa ehi a kpürü apkụ!' 25 Mosis hụrụ na omume ndị a jogbuziri onwe ya na njọ n'ihi na Eron mere ka isi kopu ha. Nke mere ka ha

buruzia ihe ochị n'ebé ndị iro ha di. 26 O guzoro n'ọnụ ụzọ ụlọ ikwu ahụ kwuo si, "Onye ọbula dinyaere Onyenwe anyi ya bijakwute m." Ndị Livayị niile bijakwutere ya. 27 Mgbe ahụ, o sịri ha, "Ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Chineke nke Izrel kwuru, 'Nwoke ọbula nyara mma agha ya n'akukụ ya, jegharịa n'etiti ọmụma ụlọ ikwu ụmụ Izrel, site n'otu isi riu n'isi nke ozo. Ya gbuo ọbula nwanne ya nwoke, maobụ enyi ya, maobụ onye agbataobi ya.'" 28 Ndị Livayị mezuru ihe Mosis gwara ha. Ya mere ndị nwụrụ n'ubochị ahụ dị puku mmađatu ato. 29 Mgbe ahụ, Mosis gwara ndị Livayị okwu si, "Taa, unu ekewaputala onwe unu nye Onyenwe anyi. N'ihi na unu gburu ụmụ unu ndị ikom na ụmụnne unu ndị ikom. Ugbu a, o goziela unu taa." 30 N'eche i, Mosis gwara ndị Izrel okwu si ha, "Unu emeela mmehie di ukwuu megide Onyenwe anyi. Ma aga m alaghachikwuru Onyenwe anyi n'elu ugwu ahụ rịo ya. Ma eleghị anya, aga m ariọta maka ikpuchi mmehie unu." 31 Ya mere, Mosis jekwuuru Onyenwe anyi sị ya, "Biko Onyenwe anyi, ndị a emeela mmehie di ukwuu megide gi, n'ihi na ha apkpuolara onwe ha chi ọlaedo. 32 Ma ubgu a, biko, gbaghara mmehie ha. O bürü na i gaghị agbaghara ha, biko hichapụ aha m site n'akwukwọ ahụ i dere." 33 Ma Onyenwe anyi zara si Mosis, "Onye ọbula mehiere megide m ka a ga-ehichapụ aha ya site n'akwukwọ m. 34 Ma ubgu a, duru ndị a gaa ebe ahụ m gwara gi. Mmụo ozi m ga-edu unu n'ije a. Ma otu ọ di, mgbe m biara ileta ndị a, aga m ata ha ahuhụ n'ihi mmehie ha." 35 Ya mere, Onyenwe anyi mere ka oria di egwu bịa kwasi ha, n'ihi ihe ha ji nwa ehi ahụ, bụ nke Eron kpürü mee.

33 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si, "Duru ndị a i si n'ala Ijipt kpopụta baa n'ala ahụ m kwere Ebrahim, na Aizik na Jekob na nkwa, n'ihi na agwara m ha si, 'Aga m enye ụmụ ụmụ unu ala a, ka ọ bürü ihe nketa ha.' 2 Aga m ezipu Mmụo ozi m ka ọ gaa n'ihi unu chüpürü unu ndị Kenan, na ndị Amorait, na ndị Het, na ndị Periz, na ndị Hiv, na ndị Jebus. 3 Gbagbo n'ala mmiri ara ehi na mmanụ anu na-eru na ya, ma agaghị n esu unu n'ije unu, n'ihi na unu bu ndị isiike. O bürü na m esoro unu, unu ga-anwa m ọnwụnwa, nke ga-emē ka m laa unu n'ihi n'ụzọ." 4 Mgbe ndị mmadụ ahụ n'ụrụ okwu olu ike ndị a, ha malitere iru ụjụ, ọ digihikwa onye ọbula iinyere ihe ịchọ mma ya n'ahụ ha. 5 N'ihi na Onyenwe anyi agwala Mosis si, "Gwa ụmụ Izrel, 'Unu bụ ndị isiike. A si na m n'o n'etiti unu, otu ntabi anya ezuorola m lịa unu n'ihi. Ugbu a, yipụnụ ihe ịchọ mma niile unu yi n'ahụ, aga m ekpebi ihe m ga-emē unu.'" 6 Ya mere, ndị Izrel yipụnụ ihe ịchọ mma ha niile. N'ugwu Horeb ka ha nọ mgbe ihe ndị a mere. 7 N'oge a, Mosis na-ewere ụlọ ikwu manye n'azụ ọmụma ụlọ ikwu, o na-akpo ya ụlọ nzute. O na-amanye ya n'ebé di anya site n'ebé ụmụ Izrel mara ụlọ ikwu ha. Onye o bula nke chorop ijuta Onyenwe anyi ase, na-apụ, gaa n'ulọ nzute ahụ nke di n'azụ ọmụma ụlọ ikwu. 8 Mgbe ọbula Mosis na-agà n'ulọ ikwu nzute ahụ, ndị Izrel niile na-apụta guzoro n'ọnụ ụzọ ụlọ ha, na-ele ya anya tutu Mosis abanye n'ulọ ikwu ahụ. 9 Mgbe o banyere n'ulọ ikwu ahụ; ogidi igwe ojii ahụ na-abia guzochie n'ọnụ ụzọ mgbe Onyenwe anyi na Mosis na-akparị ụka. 10 N'oge ọbula, ndị mmadụ hụrụ ogidi igwe ojii ahụ ka o guzo n'ọnụ ụzọ ụlọ ikwu nzute ahụ, ha onwe ha na-eguzokwa, onye ọbula, n'ọnụ ụzọ ụlọ ikwu ha, kpoọ isiala. 11 N'ime ụlọ nzute ahụ, Onyenwe anyi na-agwa Mosis okwu ihu na ihu, dikà mmadụ si agwa enyi ya okwu. Mgbe ha kparichara ụka,

Mosis na-aloghachi azu n'ebé ümú Izrel mara ulong ikuwa ha. Ma nwokorobia ahu na-enyere ya aka, bu Joshua, nwa Nun, na-anogide n'ulong ikuwa nzute ahú. **12** Mgbe Mosis na Onyenwe anyí nö na-ekwuríta okwu, ihe Mosis gwara ya bu nke a, "O díla anya kemgbe i na-agwa m sị m, 'Duru ndí m baa n'ala ahú e kwere na nkwa inye ha.' Ma matakwa na i gwabeghi m onye i ga-edunyere m ga-eduzi m üzö. I kwuola na i maara aha m, kwukwaa na achotala m ihuoma n'ebé i nö. **13** Biko, o buru na o si otu a dí, zi m üzö gi, nke ga-eme ka m mata gi, gaakwa n'ihu inweta ihuoma site n'ebé i nö. Chetakwa na mba a dí ukwu bu ndí gi." **14** O zara sị, "Mụ onwe m ga-eso gi gaa, aga m enyekwa gi izuike." **15** Mgbe ahú Mosis sıri ya, "O buru na i gaghi eso anyí n'ije a, ekwela ka anyí si n'ebé a zopu ukwu. **16** O buru na i soghi anyí, olee otu a ga-eme mata na mụ onwe m, na ndí gi achotala ihuoma gi? Olee otu o ga-eme püta ihe na mụ na ndí gi bu mba di iche site na mba ndí üzö di n'uwá?" **17** Ma Onyenwe anyí zara Mosis sị, "E, aga m eme ihe i rjorø m, n'ihí na i chotala ihuoma m. N'ezie, amara m onye i bu, marakwa aha gi." **18** Mgbe ahú, Mosis rjorø sị, "Gosi m ebube gi." **19** Ma Onyenwe anyí zara sị, "Aga m eme ka i hụ idí mma m, aga m akowakwara gi ihe aha m bu Onyenwe anyí pütará. Onye m chørø imere eberé ka m ga-emere ebere, o búkwa onye m chørø imere omíjiko ka m ga-enwere omíjiko. **20** Ma i pughi iħu iħu m n'ihí na mmadu qħula enwiegħi ike iħu iħu m ma dirjkwa ndú. **21** Mgbe ahú, Onyenwe anyí sıri, "Lee, e nwere ebe di nso n'akuky m, n'elu nkume, ebe i nwere ike iguzu. **22** Mgbe ebube m ga-agafe, aga m ezo gi n'okpuru nkume, werekwa aka m kpuchie gi, tutu ruo mgbe m gafechara. **23** Emesja, aga m eweli aka m, ka i nwee ike iħu azu m anya, ma i pughi iħu iħu m."

34 Onyenwe anyí gwara Mosis, "Waputa mbadamba nkume abuq díka nke mbu, aga m edekwasí n'elú ha okwu niile nke dí n'elú mbadamba nkume ndí mbu ahú, bu nke i tūpiasíri. **2** Jikere n'ututu, rigor ugwu Sajnaj ka i chee onwe gi n'ihu m n'elú ugwu ahú. **3** Onye qħula esokwala gi, ma o búkwanu noðu nso ugwu ahú. Ekwewkalà ka igwe ehi maqbú igwe aturu kpaa nri nso nso ugwu ahú." **4** Mosis biliri n'isi ututu, waa mbadamba nkume abuq díka ndí nke mbu, rigor ugwu Sajnaj díka Onyenwe anyí gwara ya. O jikwa nkume abuq ahú n'aka ya. **5** N'oge ahú, Onyenwe anyí rijdatara n'ime ogidi igwe ojjii, guzo n'ihu Mosis, kwuputa aha ya bu Onyenwe anyí. **6** O si n'ihu Mosis gafée na-ekwu na-así, "Onyenwe anyí, Onyenwe anyí, Chineke omíjiko na onye amara, onye na-adighi ewe iwe osijis, na onye babigara uba oke n'iħunanya na ikwesi ntukwasí obi. **7** Onye na-egosi iħunanya ya nse imerime puku, ma na-agbagħara ajo omume na mnupu isi, na mmeħie. Ma o dighi aħapu ka onye ikpe mara laa na-anatagħi ahuhu, q-nata umu na umu umu ha ahuhu n'ihí mmeħie nna nna ha ruo n'ögħo nke ato na nke anō." **8** Otu mgbe ahú, Mosis hulatara kpoq isiala, **9** si ya, "O buru n'ezie na m achotala ihuoma n'anya gi, Onyenwe m, ka Onyenwe m, biko soro anyí gaa. O bu ezie na ndí a bu ndí iisi, għagħara anyí ajo omume anyí, na mmeħie anyí niile, ka i nabatakwa anyí díka ndí nke gi." **10** Mgbe ahú, Onyenwe anyí sıri, "Mụ onwe m na gi na-agba ndú. N'ihu ndí gi niile, aga m aru oke oru itħunanya dí ukwu, үdi nke a na-emetu-beġħi mbu n'uwá, maqbú na mba q-ħula. Ndí niile unu bi n'etiti ha ga-ahu oru Onyenwe anyí. Oru ahú dí oke egwu

nke m ga-aru n'ihí unu. **11** Debe ihe niile m nyere gi n'iwu taa. Aga m esite n'ihu unu chupu ndí Amorait, ndí Kenan, ndí Het, ndí Periz, ndí Hiv na ndí Jebus. **12** Kpacharanu anya ka unu na ndí bi n'ala ahú unu na-abu n'ime ya ghara igba ndú. Ka ha ghara i bu ihe jma n'onya n'etiti unu. **13** Kama, tikpoqon ebe iħsu aja ha niile. Kurienu ogidi aruṣi ha niile. Għutbwa osisi Ashera ha jiri mere chi ha. **14** Unu efela chi üzö, n'ihí na Onyenwe anyí, onye aha ya bu Ekworo, bu Chineke na-ekwo ekworo. **15** "Kpacharanu anya ka unu na ndí bi n'ala ahú ghara igba ndú, n'ihí na mgbe ha na-akwaso chi ha iko, na-achukwa aja nye chi ha, ha ga-akpo unu oku nri, mgbe ahú, unu ga-eri site n'ihé aja ha. **16** Mgbe unu lütara ufdod ndí inyom ha díka nwunye nye ümú unu ndí ikom, ndí inyom ndí a na-akwaso chi ha iko, ga-eme ka ümú unu ndí ikom soro ha n'omume dí otu a. **17** "Unu akpula chi qħula. **18** "Na-emeni mmemme achijha na-ekogħi eko. Rieni achijha na-ekogħi eko ħbocħi asaa, díka m nyere n'iwu na a ga-eme n'ħbocħi ndí ahú a hoputara, n'onwa Abib, n'ihí na o bu n'ona ahú ka unu si n'ala ljipt püta. **19** "Nwa nwoke qħula e bu üzö muo bu nke m, tinyere ümú anu ulong, ma ehi, ma aturu, ma ewu. **20** E nwere ike igħapputa nwa oke ħinjixx ibu site n'iwere nwa aturu dochie n'qonodu ya. O buru na i kpebie na i gagħi āgħapputa ya, mgbe ahú, i ga-agħajji olu ya. Ma ümú unu ndí ikom niile ka a ga-aghapputa. "O nwiegħi onye qħula n'ime unu ga-abja guzo m n'ihu na-ejgħi onyinye. **21** "N'oge iķu ihe n'ubi na n'oge owwu ihe ubi, ruxu oru naanji ħbocħi isii. Zukwanu ike n'ħbocħi nke asaa. **22** "Mee Mmemme Izu Uka asaa, bu nke i ga-ejj mukpuru mbu nke qka wiċċi mee, na Mmemme Nchiżkota ihe n'ogwugħu afo qħula. **23** Ugħboro ato n'afo ka ndí ikom unu niile ga-abja chee onwe ha n'ihu Onye kachasi iħne niile elu, bu Onyenwe anyí nke Izrel. **24** N'ihí na aġa m esite n'ihu unu chupu mba di iħċe. Meekwa ka ala unu saa mbarra. O dighi onye qħula ga-enwe anya ukwu n'ebé ala unu dí, mgbe unu na-aga iħċe onwe unu n'ihu Onyenwe anyí bu Chineke unu, ugħo ato n'afo. **25** "Unu etinyekwala ihe qħula nke nwere ihe na-eko achijha n'ime ya, mgbe unu na-achu qħbara nke aja nye m. Unu aħapukwala aja sitere na Mmemme Ngabiga ka o noq ruo ututu. **26** "Wetanu mukpuru mbu niile nke ala ubi unu, bu ndí kachasi mma n'ħol Onyenwe anyí, bu Chineke unu. "Unu esikwala nwa ewu n'ime mmiri ara nne ya." **27** Mgbe ahú, Onyenwe anyí gwara Mosis okwu sị, "Dee iwu ndí a m nyere gi, n'ihí na díka okwu ndí a si dí, ka oħġibga ndú mü na gi na ümú Izrel għbari si dí." **28** Mosis na Onyenwe anyí nö n'ebé ahú iri ħbocħi anq, eħħieha na abal. Ma n'oge ndí a niile o riqħi nri qħula. O nħukwagħi ihe qnōn qħula. O dere na mbadamba nkume abuq ahú okwu niile nke oħġibga ndú ahú, nke bu iwu iri ahú. **29** Mgbe Mosis ji mbadamba nkume abuq nke iħe ama ahú na-arjadata sita n'elú ugwu ahú, o matagħiha iħu ya na-egħbuke egħbuke, n'ihí qnōn nke o nqro n'ihí Onyenwe anyí. **30** N'ihí mgħib ahú iħu Mosis na-egħbuke, ujja ekwegħi Erón na ümú Izrel bjaruo ya nso. **31** Ma Mosis kpoq ha ka ha bjakwute ya. N'ihí ya, Erón na ndí ndu nzukż Izrel bjarra ka ha na Mosis kpariħata uka. **32** Mgbe ġesir, ndí Izrel niile bjakwutere ya. O nyekwara ha iwu ndí ahú Onyenwe anyí nyere ya n'elú ugwu Sajnaj. **33** Mgbe Mosis gwachara ha okwu, o weere akwa kpuchie iħu ya. **34** Ma mgħib qħula o na-abanye n'ihu Onyenwe anyí ka ha kpariħata uka n'ime ulong nzute ahú, o na-ekepu akwa ahú

o ji kpuchie ihu ya tutu ruo mgbe o nochara püta. Mgbe o putara, o na-agwa ndj Izrel ihe niile Onyenwe anyi nyere ya n'iwu. **35** Ha hukwara na ihu ya na akpukpo ihu ya na-egbuke egbuke. Emesia, Mosis na-ekpuchikwa ihu ya tutu ruo mgbe o ga-abanye n'ime ka ya na Onyenwe anyi kparita ụka.

35 Emesia, Mosis kpöro nzuko ümụ Izrel niile gwa ha si, “Ndị a bụ iwu Onyenwe anyi nyere nke unu na-aghaghị idebe. **2** Rụnụ oru ubochị isi, ubochị nke assaa bụ ubochị izuike, ubochị dị nsọ nke izuike nye Onyenwe anyi. Onye ọbüla rurụ oru n'ubochị nke assaa ga-anwụ. **3** Unu amunyela oku n'ebe obibi unu n'ubochị izuike ahụ.” **4** Mgbe ahụ Mosis gwara nzuko Izrel niile si, “Nke a bù iwu Onyenwe anyi nyere, **5** sitenụ n'ihe unu nwere wetara Onyenwe anyi onyinye. Onye ọbüla nke o masiri, ya wetara Onyenwe anyi onyinye nke ihe ndị a: “Olaocha, olaedo na bronz, **6** ogbo na-acha anụnụ anụnụ, nke odo odo, nke uhie uhie na nke ezi akwa ocha, na aji ewu; **7** akpukpo ebule e sijiri uhie uhie, akpukpo ehi mmiri, na osisi akashia; **8** mmanụ oliv nke a ga-etinye n'iheokụ, ụda a na-etinye na mmanụ nsọ, na ụda na-eme ka aja nsure oku na-esi isi ụtọ; **9** nkume ọma oniks, na nkume ndj ozo a na-ahịonye n'efod, na nke a na-ahịonyekwa n'ihe mgbochi obi. **10** “Unu niile ndj nwere onyinye ikwa ńka, bianu ruo ihe ahụ niile Onyenwe anyi nyere anyi n'iwu iru, nke bu ihe ndị a: **11** “ulọ nzute ahụ, na ihe mkpuchi ya, na nko ya niile, na mbudo ibo ya, na mkpöro osisi ya, na ogidi ya, na ụkwu ya niile. **12** Rükwanụ igbe ogbugba ndj ahụ, na mkpara ahụ e ji ebu ya. Ya na oche ebere ahụ. Mekwaanụ akwa mgbochi nke ga-ekpuchi ebe nsọ ahụ, **13** na tebul ahụ, na mkpara e ji ebu ya, na ngwongwo ya niile, na achịcha nke iche n'lhu Onyenwe anyi. **14** Mekwaanụ ebe idọkwasị oriọnwa maka ńhè, ya na ngwongwo ya niile, iheokụ na mmanụ maka ịmụ oku; **15** n'ebe ichu aja ihe nsure oku na mkpara ya. Mmanụ nsọ ahụ na ihe nsure oku na-esi isi ụtọ nke e ji ụda mee; akwa mgbochi maka onu uzor nke dị n'ebe mbata ulo nzute ahụ; **16** ebe ichu aja nke aja nsure oku ya na ihe ọkpukpa bronzi ya, mkpara e ji ebu ya na ngwongwo ya niile, efere ukwu ahụ na ihe ndokwasị ya. **17** Akwa mgbochi nke ogige ulo ahụ na ogidi ha, na ihe ndokwasị ya, nakwa akwa mgbochi nke onu uzor e si abanye n'ogige ahụ; **18** ńtu maka ikpogide ulo ikwu ahụ na nke ogige ahụ, na ụdo ha, **19** uwe niile a kpara akpa nke a na-eyi eje ozi n'ebe nsọ ahụ, ma uwe nsọ nke Eròn, onye nchüajaya na uwe nke ümụ ya ndị ikom na-eyi mgbe ha na-eje ozi ha dika ndị nchüajaya.” **20** Ugbu a, ogbakó ümụ Izrel niile siri n'lhu Mosis püo. **21** Onye ọbüla choronu na onye nke mmadụ ya kwaliri laghachiri azu bịa wetara Onyenwe anyi onyinye n'ihi oru nke ulo nzute ahụ na n'ihi ije ozi dị n'ime ya na n'ihi uwe nsọ ndị ahụ. **22** Ndị niile o metụrụ n'obi, ma ndị nwoke ma ndị nwanyi bjara weta onyinye ha. Ha wetaara Onyenwe anyi onyinye ihe icho mma nke olaedo dị iche iche: ihe ikpochi uwe, olantị, olaaka na ihe ndị ozo e ji achọ mma dị iche iche, nke e ji olaedo kpoo. Ha chere ha n'lhu Onyenwe anyi dika aja mfufe. **23** Ụfodụ mmadụ wetara akwa na-acha anụnụ anụnụ na ngwakota anụnụ na uhie na nke uhie maqbụ ezi akwa ocha maqbụ akpukpo aji ewu, akpukpo ebule e sijiri obara obara na akpukpo ehi mmiri. **24** Ndị ozo wetara olaocha na bronz, dika onyinye ha nyere Onyenwe anyi, ụfodụ wetara osisi akashia nke a ga-eji wuo ulo ikwu ahụ. **25** Ümụ nwanyi

ndị bụ ọka n'ido akwa na ikwe akwa tịrụ eri na-acha anụnụ anụnụ, na ngwakota anụnụ na uhie, nke na-acha uhie na nke ezi akwa ocha, webata ha dika onyinye. **26** Ụfodụ ümụ nwanyi kwa ji onyinye ńka puru iche ha nwere kpaa aji ewu dika akwa puru iche. **27** Ndị ndu niile wetakwara nkume oniks na nkume ndj ozo nke ihionye n'ihe a ga-eji diko efod na ihe mgbochi obi ahụ. **28** Ha wetakwara ụda dì iche iche, mmanụ oliv nke a ga-etinye n'iheokụ, nke a ga-eji mee mmanụ otite dị nsọ, mekwa ihe nsure oku na-esi isi ụtọ. **29** N'uzo dì otu a ka ümụ Izrel niile, ma nwoke ma nwanyi, ndị chọrọ inyeaka n'orụ ahụ Onyenwe anyi nyere Mosis n'iwu si weta onyinye ha. Onye ọbüla n'ime ha nyere Onyenwe anyi onyinye afò ofufu. **30** Mgbe ahụ, Mosis gwara ndj Izrel, si, “Lee, Onyenwe anyi ahopütala Bezalel, nwa Uri, nwa Hua, onye si n'ebu Juda. **31** O mejupütala na Mmadi nke Chineke, n'amamihe, ngho na ihe ọmụma na ike ije ozi oru ńka dì iche iche. **32** Icheputa ihe ńka dì iche iche, nke metutara olaocha na olaedo na bronz, **33** iwa nkume na ido nkume, ńka osisi nakwa oru ńka niile dì iche iche. **34** Ma o tinyela n'ime ya na Oholiab, nwa Ahisamak, onye si n'ebu Dan, amara ikuziri ndj ozo ihe. **35** O mejupütala ha n'ike ije ozi oru ńka dì iche iche, dika ibranye akara, ise ihe osise, ikpanye ihe icho mma n'akwa dì iche iche, ya bụ iji ogbo na-acha anụnụ anụnụ, ngwakota anụnụ na uhie, uhie nakwa n'ezu akwa ocha na nke ndị ọkpa akwa. Ha niile bükwa ndj ńka na ndị ncheputa ihe icho mma doroanya.”

36 Ya mere, Bezalel na Oholiab na ndj ńka niile Onyenwe anyi nyere ike na ngho na-eweta onyinye afò ofufu ha ụtụtụ niile. **37** Ya mere, Bezalel na Oholiab na ndj ńka niile Onyenwe anyi nyere ike na ngho, ndj weputara obi ha ibranya oru ahụ. **38** Ha si n'aka Mosis nara onyinye ndj ahụ niile ümụ Izrel wetara maka ibranya oru ebe nsọ ahụ. Ndị mmadụ nökwa na-eweta onyinye afò ofufu ha ụtụtụ niile. **39** N'ihi ya, ndj ọra ńka niile n'o na-arụ oru n'ebe nsọ ahụ hapurụ oru ha na-arụ, **40** bijakwute Mosis, si ya, “Lee, onyinye ndj mmadụ na-eweta adịla ukwuu karịa ihe a choro maka ibranya oru a Onyenwe anyi nyere n'iwu.” **41** Mgbe ahụ, Mosis nyere iwu, ha zisara ozi ahụ n'omụma ulo ikwu niile si, “Ka nwoke maqbụ nwanyi ọbüla għarrawka inwe ihe ọbüla nke o ga-eweta dika onyinye maka ọra ebe nsọ a.” N'ihi nke a, ndj mmadụ kwusijri iweta ihe ozo. **42** N'ihi na onyinye e wetara adịla ukwuu karịa ihe a choro maka ọra ahụ. **43** Ndị niile mara ńka n'etiti ndj ọra ahụ ji ezi ogbo na-acha anụnụ anụnụ, ngwakota anụnụ na uhie na uhie wuo ulo nzute ahụ. Onye ọka kpanye kware oyiji cherubim n'ime ha. **44** Akwa mgbochi ndị a ha n'otu. ńdi ogologo ha n'otu n'otu bụ mita iri na abu na okara. Obosara ha bụ otu mita na sentimita asato. **45** E jikötara akwa mgbochi ise n'otu, jikötakwa akwa ise nke ozo n'otu. **46** Ha ji akwa na-acha anụnụ anụnụ dunye anya nko n'elụ onu akwa mgbochi nke ozo, mee ka anya nko ndị a chee ibe ha ihu. **47** Emesia, ha ji iri nko olaedo ise jikötä uzor akwa mgbochi abu ndị a, si otu a mee ka ulo nzute ahụ ghop otu. **48** Ha ji akpukpo aji ewu mee akwa mgbochi maka i ji kpuchie elu ulo nzute

ahü. Iri na otu ka ha ga-adị n'önüogugu. **15** Akwa mgbochi iri na otu ndị a ha n'otu. O ga-abụ mita iri na ato na okara n'ogologo, ebe obosara ya bụ otu mita na iri sentimita asatọ. **16** Ha dükötara ise n'ime akwa mgbochi ahü, debe ya iche. Dükötakwa isii nke fodụrị debekwa ya iche. **17** Mgbe ahü, ha dünnyekwara irianya nko ise n'elü onụ otu akwa mgbochi ndị ahü. Mekwaa otu ihe ahü n'önü akwa mgbochi nke ozq e debere iche. **18** Ha mekwara iri nko bronz ise, iji jiköt ụlo nzute ahü ka ọ bụrụ otu. **19** Mgbe ahü, ha ji apkukpọ ebule e sijiri uhie mee ihe mkpuchi maka ụlo nzute ahü, ya na akwa mkpuchi ozq nke e ji apkukpọ ehi mmiri mee maka apkukwasị n'elü ya. **20** Ha meere ụlo nzute ahü mbudo ibo osisi akashia, guzo oto. **21** Mbudo ibo ọ bụla di mita anq na okara n'ogologo, dirịkwa iri sentimita asaa n'obosara, **22** nwee ihe nhijonye abụ nke ga-abanye n'ime ibe ya ijiköt ha n'otu. Ha rụrụ mbudo ibo ụlo nzute ahü niile otu a. **23** Ha rụrụ mbudo ibo iri abụ maka akụkụ ndịda nke ụlo nzute ahü, **24** ma mekwaa iri ụkụwụ ọlaçcha anq n'okpuru ha. Otu mbudo ibo ga-enwe ụkụwụ abụ, otu ụkụwụ n'okpuru otu ihe nhijonye, otu ụkụwụ n'okpuru ihe nhijonye nke ozq. **25** N'akụkụ nke ozq bụ akụkụ ugwu nke ụlo nzute ahü, ha rükwarra iri mbudo ibo abụ, **26** rükwarra iri ụkụwụ ọlaçcha anq, ụkụwụ abụ n'okpuru mbudo ibo ọbụla. **27** N'elü isi isi nsotụ ya bụ akụkụ ọdịda anyanwụ nke ụlo nzute, ha rụrụ mbudo ibo isii. **28** Mbudo ibo abụ ka e mere maka nkuku niile nke nsotụ ụlo nzute ahü, **29** N'isi nkuku abụ ndị a, mbudo ibo ndị a no iche iche site n'okpuru ruo n'elü ya; ma e jiköt ha onụ n'ime otu mgbaka. Emere ka ha abụ yie ibe ya. **30** Ha niile di mbudo ibo asatọ na ụkụwụ ọlaçcha dị iri na isii, ya bu ụkụwụ abụ n'okpuru mbudo ibo ọbụla. **31** Ha ji osisi akashia mekwaa osisi ntibichi, ise maka mbudo ibo ndị dì n'otu akụkụ nke ụlo nzute ahü, **32** ise nke ozq maka ndị dì n'akụkụ nke ozq, ise nke ozq maka mbudo ibo dì n'akụkụ ọdịda anyanwụ, n'ebé ndịda ndịda nke ụlo nzute ahü. **33** Ha mere osisi ntibichi nke dì n'etiti ka ọ gabiga site n'otu isi ruo n'isi nke ozq nke mbudo ibo ahü. **34** Ha ji olaedo machie mbudo ibo ndị ahü niile. Kpukwaa mgbaka olaedo ka ọ bụrụ onodụ ichikota mkporo osisi ahü niile. Ha ji olaedo machiekwa mkporo osisi ndị ahü niile. **35** Ha ji ogbo na-acha anụnụ anụnụ, ngwakota anụnụ na uhie, uhie uhie na ezi akwa ocha a kpara nke ọma mee akwa mgbochi. Onye ńka kpanyekwara oyiyi cherubim n'ime ya. **36** Ha mere ogidi osisi akashia anq maka ya were ọlaedo machie ha. Ha meere ha anya nko; wukwara ha ụkụwụ ọlaçcha anq. **37** Ha mere akwa mgbochi maka onụ uzor mbata nke ụlo ikwu ahü, nke e ji ogbo na-acha anụnụ anụnụ, na ngwakota anụnụ na uhie, na uhie uhie, na ezi akwa ocha a kpara nke ọma, nke bu akaorụ onye ńka. **38** Ha rụrụ ogidi ise ya na anya nko ha. Ha ji olaedo machie isi ogidi ahü na ihe mkporo ha, were bronz rụo ụkụwụ ise ha.

37 Bezalel ji osisi akashia wuo igbe ögbugba ndị nke idị ogologo ya bụ otu mita na sentimita iri. Obosara ya ga-abụ sentimita iri isii na asatọ. İla elu ya ga-abükwa sentimita iri isii na asatọ. **20** Ji olaedo a nuchara anucha machie n'ime na azu ya, jirikwa olaedo kpụ ihe gburugburu akụkụ ya niile. **30** Kpuru mgbaka olaedo anq maka ya, kwụnyekwaa ha n'ukụwụ anq ya, ya bụ mgbaka abụ n'otu akụkụ, mgbaka abụ n'akụkụ nke ozq ya. **4** O jikwa osisi akashia ahü mee okporo osisi, machiekwa ha olaedo. **5** O tinyekwara mkpara

ndị ahü n'ime mgbaka ahü dì n'akụkụ igbe ahü; ka ọ bụrụ ihe iji na-ebu ya. **6** Emesia, o ji olaedo a nuchara anucha mee ihe e ji ekwuchi igbe ahü. Aha a na-apko okwuchi igbe a bue Oche Ebere. İdi ogologo ya di otu mita na sentimita iri, obosara ya di iri sentimita asaa. **7** Mgbe ahü, o ji olaedo a nuchara anucha, nke e tiparia etipia, kpụo cherubim abụ nsa nsotụ abụ nke ebe mkpuchi ahü. **8** A rụnyere otu cherub n'otu nsotụ, otu cherub na nsotụ nke ozq; n'isi nsotụ abụ ahü, ka o jikötara ha onụ ka ha na okwuchi igbe ahü bụrụ otu. **9** Cherubim ndị a gbasara nku ha laa elu, were ha na-ekpuchi okwuchi ahü. Cherubim ndị ahü cheritara onwe ha ihu, na-ele anya n'ebé okwuchi ahü di. **10** Emesia, o mere tebul nke idị ogologo ya bu iri sentimita itoolu. Obosara ya bu iri sentimita ise, ıla elu ya bu iri sentimita asaa. O bu osisi akashia ka o ji mee ya. **11** O bụkwa olaedo a nuchara anucha ka e ji machie ya. A kpunyekwara ihe apkukpụ olaedo gburugburu onụ onụ ya. **12** A rụnyere ihe n'onụ onụ tebul ahü nke ıla elu ya gare sentimita asatọ. Ihe a di gburugburu onụ onụ tebul ahü, o bụkwa olaedo a kpuru akpu ka e ji rụo ya. **13** Ha kpuru mgbaka olaedo anq maka tebul ahü; kwụnyekwaa ha n'akụkụ anq ahü n'ebé ụkụwụ anq ya di. **14** E tinyere mgbaka ndị ahü nso ihe njiköt ahü ka ha jide mkpara ndị ahü, e ji ebu tebul ahü. **15** O jikwa osisi akashia mee okporo osisi ahü e ji ebu tebul ahü. Jirikwa olaedo machie ya. **16** O mekwara ihe niile na-adị n'elü tebul ahü: efere, ngaji, ọkwa na iko, nke e ji awụpụ aja ihe ọriṇiụ. O bukwa olaedo a nuchara anucha ka o ji kpụo ha. **17** Ha ji olaedo a nuchara anucha kpụ ihe idökwasị oriona. Ha kpuru ụkụwụ ala ala ya, na alaka ya, mekwaa ka iko ya niile yiri okoko osisi, n'isi ya niile, na ifuru ya niile bụrụ otu ya na ahụ ya. **18** Alaka isii sitere n'akụkụ abụ nke ihe idökwasị oriona ahụ wapuṭa, alaka ato n'otu akụkụ ya, alaka ato n'akụkụ nke ozq. **19** Iko ato e mere dika okoko osisi alümənd ya na ifuru, ya na okoko ya niile dıkwa n'otu alaka; iko ato n'alaka nke ozq, otu a ka o ga-adị n'alaka isii niile ahụ na-wapuṭa site n'ihe idökwasị oriona ahụ. **20** N'elü ihe idoba oriona ahụ, enwere iko anq dika ifuru osisi alümənd, ya na ebe o si awapuṭa na okoko ya. **21** Otu isi di n'okpuru alaka abụ si n'etiti ihe idoba oriona ahụ puta, isi nke abụ ga-adị n'okpuru alaka abụ nke ozq, isi nke ato ga-adị n'okpuru alaka nke ato, ya bụ ha niile alaka isii. **22** Isi nwapuṭa ya na alaka ya niile dıkötara onụ, ha na ihe idökwasị oriona ahụ, nke e ji olaedo a nuchara anucha rụo. **23** Ha mekwara oriona asaa ya, ma mkpa ya na ihe ikpakepụ okụ ya niile. Ha bụ ọlaedo a nuchara anucha. **24** Ha sitere na iri kilogram ato na anq nke ọlaedo a nuchara anucha kpụ ihe idökwasị oriona ahụ na ngwongwo ya niile. **25** Ha ji osisi akashia wuo ebe ịchụ aja a na-anq esure ihe nsure okụ naesi isi ụtọ. Akụkụ anq ya ha n'otu. Ogologo ya na obosara ya bu iri sentimita anq na ise. İdi elu ya bụ iri sentimita itoolu. Mpi ya niile si na ya puta. **26** Ha ji ọlaedo a nuchara anucha machie elu ya; akụkụ ya niile nakwu mpi ya niile. Ha jikwa olaedo kpulite onụ onụ ya gburugburu. **27** Ha kpunyere mgbaka olaedo abụ n'okpuru ihe ahụ apkulite apkulite, abụ nha ncherita ihu akụkụ ọ bụla, ebe a ga na-ejide mkpura e ji ebu ya. **28** Ha ji osisi akashia mee mkpara ndị ahụ. Jirikwa ọlaedo machie ha. **29** Ha mekwara mmanụ otite di nsø, na ezigbo ihe nsure okụ na-esi isi ụtọ nke a na-agwaghị ihe; bụ ọrụ nke onye na-emē mmanụ isi ụtọ.

Ha ji osisi akashia wuo ebe ichu aja nke aja nsure oku. Nke ila elu ya di otu mita na iri sentimita ato. Ogologo ya na obosara ya ha n'otu. Ha di mita abu na iri sentimita ato, mita abu na iri sentimita ato. 2 Ha rünyekwara mpi n'akuku anqo nke ebe ichu aja ahu n'otu n'otu. Mee ka mpi ndi a na ebe ichu aja ahu ghøq nke e jikötara n'otu. Ha jikwa bronz machie ebe ichu aja a. 3 Ha ji bronz kpøq ngwongwo niile di iche iche, ya bu efere ikpofu ntø, shovel ya niile, efere ikwosa mmiri niile, ngaji eze idüta anu na efere ndi e ji agu oku. 4 Ha mere ngiga mbadamba maka ebe ichu aja ahu, he okpukpa bronz, nke ga-adj n'okpuru oghere onu onu ya. 5 Ha kpøru mgbaka bronz ndi a ga-eji jide mkpara ndi ahu maka akuku anqo nke ngiga bronz ahu. 6 Ha mere mkpara osisi akashia ndi a, were bronz machie ha. 7 Ha mere ka mkpara ndi ahu baa n'ime mgbaaka ndi ahu, ime ka ha dirj n'akuku abu nke ebe ichu aja ahu maka iji n'ebu ya. Ha ji obodobo osisi røq ya dika igbe. 8 Ha ji bronz kpøq efere ukwu na ihe ndökwası ya. O bu enyo nke ndi inyom ahu ndi na-eje ozi n'onu uzø ulø nzute ka e ji kpøq ha. 9 Ozø, ha mere ogige ahu. İdi ogologo nke n'akuku ndiда di iri mita anq na ise. O nwere akwa mgbochi nke e ji ezi akwa ocha a kpara nke oma mee. 10 Iri ogidi abu ga-adj na iri ebe ndökwası abu nke e ji bronz kpøq. Anya nko ogidi ndi ahu ha na ihe ikegide ha ga-abu olaocha. 11 Otu a kwa, akuku uwu dikwa iri mita anq na ise. O nwere iri ogidi abu na ihe ebe ndökwası abu nke e ji bronz kpøq, na anya nko nke olaocha na ihe e ji ekegide ha n'ogidi ahu. 12 Akuku odiда anyanwø di iri mita abu na ato. Nwekwaaw akwa mgbochi, nwere ogidi iri na ebe ndökwası iri, tinyere anya nko olaocha na ihe e ji ekegide ha n'ogidi ahu. 13 N'akuku ıowuwa anyanwø, ebe anwø na-awalite dıkwa iri mita abu na ato n'obosara. 14 Akwa mgbochi nke ogologo ya di mita isii na sentimita iri asatø bu ihe di n'otu akuku nke onu uzø mbata ahu. O nwere ogidi ato na ebe ndökwası ato. 15 Otu a kwa, akwa mgbochi nke idi ogologo ya di mita asaa bu ihe di n'akuku nke ozø nke onu uzø mbata nke ogige ahu. O ga-enwekwa ogidi ato na ebe ndökwası ato. 16 Akwa mgbochi niile nke ogige ahu gburugburu bu ezi akwa ocha a kpara nke oma. 17 Ogidi ıobula nwere ihe ndökwası bronz. Nko niile na ihe njikota niile ka e jikwa olaocha machie. O bükwa naanı olaocha ka e ji mee okporo osisi ndi ahu. 18 Akwa mgbochi nke onu uzø mbata nke ogige ahu bu ihe e ji oglo na-acha anınu anınu, ngwakota anınu na uhie, uhie uhie na nke ezi akwa ocha a kpara nke oma mee; akaorı nke onye na-apka ihe ichø mma. Q di mita itoolu n'ogologo, yikwaaw akwa mgbochi nke ebe ogige ahu, di mita abu na iri sentimita ato n'idi elu. 19 O bu ogidi anqo ka e ji jidesie ha ike na ihe ndökwası bronz anq, nko na okporo osisi ha niile bu olaocha. E jikwa olaocha machie isi ogidi ndi ahu. 20 Ntu niile nke ulø nzute ahu nakwa n'ogige ya gburugburu bu bronz ka e ji kpøq ha. 21 Ndj a bu ngwongwo niile e ji wuo ulø nzute ahu; ebe a ga-edede ihe Ama ahu. O bu ndi Livayi depütara ihe niile ndi a n'usoro dika Mosis si nye ha n'iwu. O bükwa Itama, nwa Erön onye nchüaja, lekötara ndi niile rürü orju ideköta ya. 22 Bezalel, nwa Uri, nwa Hua, onye si n'ebu Juda, rüzuru ihe niile dika Onyenwe anyi si nye ya Mosis n'iwu. 23 Onye na-enyere ya aka bu Oholiab nwa Ahisamak, onye ebo Dan, bu onye oka a maara aha ya, q bu onye oka ihe ıqtutu, na onye oka idünye ihe ichø mma di iche iche n'akwa na-acha anınu anınu, nke ngwakota anınu na uhie, uhie uhie nakwa

ezi akwa ocha. 24 İdi arı nke onyinye olaedo niile sitere n'aja mfufe ahu nke ndi mmadu wetara maka iru ebe nso ahu, bu otu puku na narı kilogram ise. 25 İdi arı nke olaocha enwetara n'aka ogbakı ahu, bu puku kilogram anı, na narı kilogram isii na iri ise dika shekel ebe nso si di. 26 Ha niile türüt otu beka, otu isi, dika ıutu mgbe e kere ıutu okara shekel dika ıutu shekel ebe nso si di, e nyere n'iisi onye ıobula nke gabigara n'ebi ndi a gurı onu nö, bu ndi gbara iri afı abu rigoo. Onıogugu ha di narı isii, na puku ato, na narı ise, na iri ise. 27 İdi arı nke olaocha niile e ji røq ıkwu ibo niile nke ebe nso ahu, na ıkwu ogidi niile e ji jidesie akwa mgbochi ndi ahu ike bu puku kilogram ato, na narı kilogram isii. 28 İdi arı nke olaocha e ji menye nko n'ibo osisi niile, na nke e ji machie okporo osisi niile, na nke e ji techie isi ogidi osisi niile, bu iri kilogram abu. 29 İdi arı nke bronz niile ndi mmadu wetara dika onyinye aja mfufe bu puku kilogram ato, na narı kilogram ato, na iri isii. 30 E ji bronz ndi a wuo ıkwu ogidi niile a manyere n'ihu uzø e si abata ogige ulø nzute ahu. E jikwa ya wuo ebe ichu aja bronz ahu, na ihe okpukpu bronz ahu, na ngwongwo niile e ji eje ozi n'ebi ichu aja, 31 na ıkwu ogidi a manyere n'ihu ulø nzute, na ntu niile e ji wuo ulø nzute ahu, na ogige gbara ya gburugburu.

39 Ha sitekwara n'ogho akwa na-acha anınu anınu na nke na-acha ngwakota anınu na uhie (odo odo), nke na-acha uhie, meere ndi nchüaja uwe akpara akpa nke oma iyi jee ozi n'ebi nso ahu. Ha meekwara Erön uwe nso, n'usoro iwu Onyenwe anyi nyere Mosis. 2 Ha ji oglo olaedo, na nke na-acha anınu anınu, nke na-acha ngwakota anınu na uhie, na nke na-acha uhie, nakwa nke ezi akwa ocha a kpara nke oma mee efqod ahu. 3 Ha tipıara mpempe olaedo ndi ahu mee ka q di mbadamba. Bipütaşıha ntakırı ntakırı dika eriri maka i ji ha kpanye n'etiti oglo ndi a na-acha anınu anınu; ngwakota anınu na uhie, nke uhie uhie nakwa nke ezi akwa ocha ahu, nke bu akaorı onye nka. 4 Ha dırı akwa na-adı n'ubu maka efqod ahu, nke e jikötara na nkuku ya abu, maka i ji na-ekechisi ya ike. 5 Ihe okike nke ukwu ahu, nke onye nka kpeziri nke oma yiri ya, ya na efqod ahu bu otu, nke e ji oglo na-acha edo edo, anınu anınu, ngwakota anınu na uhie na uhie uhie uhie nakwa nke ezi akwa ocha a kpara nke oma mee, dika Onyenwe anyi nyere Mosis n'iwu. 6 Ha doziri nkume oniks ndi ahu n'ime ihe olaedo a kpara akpa; ma gburune aha ıumı ndi ikom Izrel niile n'elı ya dika onye oka si egburune aha mmadu n'elı mgbaaka akara. 7 Ha jikötara ha n'elı akwa ubu nke efqod ahu, ka q burı nkume ncheta mgbe ebighı ebi nye ıumı Izrel, dika Onyenwe anyi nyere Mosis n'iwu. 8 Ha meekwara ihe mgbochi obi, nke bu orju aka onye nka. Ha mere ya dika e si mee efqod ahu. O bu oglo edo edo, nke na-acha anınu anınu, nke ngwakota anınu na uhie, nke uhie uhie na ezi akwa ocha a kpara nke oma ka e ji mee ya. 9 O ha n'otu, iri sentimita abu na ato n'ogologo, iri sentimita abu na ato n'obosara; nke apıajiri uzø abu. 10 Mgbe ahu, ha hıonyere ahırı nkume anı ndi di oke onıuhıja n'ime ya. Uđı di n'ahırı nke mbı bu: nkume kanelian, krisolait na beril, 11 n'ahırı nke abu bu: nkume tıkwoisi, safaya na emeraldu. 12 N'ahırı nke ato bu: nkume topaazi, oniks na jaspa. Ahıonyere ha n'ime ihe olaedo a kpara akpa. 14 Ha di nkume iri na abu,

nke ọbula na-anochianya aha umu ndị ikom Izrel. Egbunyereaha ebo iri na abụ ahụ, otu n'otu, nke ọbula dika aha ya sidị. **15** Ha ji ọlaedo a nuchara anucha mee eriri a kpara akpa dika ụdo, maka ihe mgbochi obi. **16** Ha mere ihe ọlaedo abụ nke a kpara akpa, ya na mgbaka ọlaedo abụ. Dụnyekwa mgbaka ndị ahụ na nkuku abụ nke ihe mgbochi obi ahụ. **17** Ha dunyene ụdo ọlaedo abụ ndị ahụ n'elu mgbaka ndị ahụ dì na nkuku ihe mgbochi obi ahụ. **18** Were isi ndị ozo nke ụdo ahụ dunyene n'ihe ahụ a kpara akpa. Konye ha n'elu ubu efod ahụ, n'ebé ihu ya. **19** Ha mere mgbaka ọlaedo. Konyekwa ha na nkuku abụ nke ihe mgbochi obi ahụ, n'ime onu onu ya ebe di nso efod ahụ. **20** Mgbe ahụ, ha kpuru mgbaka ọlaedo abụ ozo, konyekwa ha n'elu ubu abụ nke efod ahụ, n'okpuru n'ebé ihu ya, na nso nso ebe a dukotara, n'elu ihe okike ukwu nke efod ahụ. **21** Ha jikwa eriri na-acha anunu kekota mgbaka ihe mgbochi obi ahụ na mgbaka efod ahụ, jikota ya na ihe okike ukwu ahụ, ime ka ihe mgbochi obi ahụ hapü itoghapü site n'efod ahụ, dika iwu Onyenwe anyi nyere Mosis si dị. **22** O bụ akwa nke na-acha anunu anunu, ka ha ji ụdo uwe mwụda efod ahụ, oru onye okwe akwa. **23** A ga-enwe ogbere n'etiti uwe mwụda ahụ, dika ogbere olu uwe agha, nwekwakwa akwa nta a dunyere n'okpuru ogbere a, ime ka o sie ike gharakwa ịdoka. **24** Ha ji ogbo na-acha anunu anunu, ngwakota anunu na uhie, nke na-acha uhie uhie na ezi akwa ọcha a kpara nke oma kpanyi oyiji mkpuru pomegranet, gburugburu n'onu ala ala uwe mwụda ahụ. **25** Ha dunyekwara atanu e ji ọlaedo a nuchara anucha kpụo, gburugburu n'onu onu ala ya n'etiti pomegranet ndị ahụ. **26** Otu atanu, otu oyiji mkpuru pomegranet, otu a ka a dunyere ya gburugburu onu onu ala uwe mwụda ahụ, nke a ga-eyi mgbe a na-eje ozi, dika iwu Onyenwe anyi nyere Mosis si dị. **27** Ha ji ezi akwa ọcha metara Eron na umu ya ndị ikom, uwe ime ahụ, akaorụ nke onye ọkpaa akwa, **28** Jirikwa ezi akwa ọcha mee akwa ike n'isi, okpu akwa ọcha, na uwe ukwu nke ezi akwa ọcha a kpara nke oma. **29** Ihe ike n'ukwu bụ nke e ji ogbo na-acha anunu anunu, ngwakota anunu na uhie uhie, na uhie uhie, nke ezi akwa ọcha a kpara nke oma, oru aka onye ńlka na-akpanye ihe icho mma, dika Onyenwe anyi si nye Mosis n'iwu. **30** Ha mere efere, bụ okpu nso ahụ, site n'olaedo a nuchara anucha, gburugburu akara n'elu ya, dika ihe e dere n'elu mgbaka akara: Ihe nso díri Onyenwe anyi. **31** Mgbe ahụ, ha kenyere ya eriri na-acha anunu anunu i ji jikota ya na ihe ike n'isi ahụ, dika Onyenwe anyi nyere ya Mosis n'iwu. **32** Otu a ka ha si ruchaa oru iwu ụlo nzute ahụ. Ndị Izrel mere ihe nile dika Onyenwe anyi si nye Mosis n'iwu. **33** Mgbe ahụ, ha buteere Mosis ụlo nzute ahụ: ụlo ikwu ahụ ya na ngwongwo ya nile, ya bụ nko ya nile, mbudo ibo ya nile, mkporo osisi ya nile, ogidi ya nile na ụkwu ya nile, **34** na akpukpọ ebule e sijiri uhie, akpukpọ elii mmiri e ji emechi elii ụlo nzute ahụ, na akwa mgbochi, **35** na igbe iwu ogbugba ndị ahụ, ya na mkparaa e ji ebu ya, na oche ebere ya, **36** na tebul ahụ, ya na ngwongwo ya nile na achicha nke iche n'lhu Onyenwe anyi, **37** na ihe ịdokwasị oriona e ji ọlaedo a nuchara anucha kpụo, na iheokwu ya nile na ngwongwo ya nile, na mmiranu oliv maka ịmụ ọku. **38** na ebe ịchụ aja ọlaedo, mmiranu nso na ụda na-esi isi ụto na akwa mgbochi nke onu ụzo ụlo nzute, **39** na ebe ịchụ aja bronz ahụ, na ihe okpukpa bronz ya, mkparaa ya nile na ngwongwo ya nile, efere ukwu ahụ ya na ihe ịdokwasị ya, **40** akwa

mgbochi nke ogige ụlo ahụ, na ogidi ya na ihe ịdokwasị ya nakwa akwa mgbochi nke onu ụzo e si abanye n'ogige ahụ; ụdo na htu ikpogide ogige ahụ; ngwongwo nile nke ụlo nzute ahụ, ụlo ikwu nzute ahụ. **41** na uwe nile a kpara akpa, nke a na-eyi eze ozi n'ebé nsó ahụ, ma uwe nsó nke Eron, onye nchukwu, na uwe nke umu ya ndị ikom na-eyi mgbe ha na-eje ozi ha dika ndị nchukwu. **42** Ndị Izrel nile ruzuru oru ndị a nile dika Onyenwe anyi si nye ya Mosis n'iwu. **43** Mosis n'onwe ya hukwara oru ndị a nile, nabata ya ka nke e jere dika iwu Onyenwe anyi nyere si dị. N'ihi ya, Mosis goziri ha.

40 Mgbe ahụ, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu sị ya, 2 “Guzobe ụlo nzute ahụ n'ubochi mbụ nke Ọnwa mbụ.

3 Donye igbe ogbugba ndị nke ihe Ama ahụ n'ime ya. Konyekwa akwa mgbochi nke ga-ezo ya. **4** Webata tebul ahụ, na ngwongwo dì n'elu ya, webatakwa ihe ịdoba oriona ahụ. Mụnyekwa oriona ndị ahụ okwu. **5** Doo ebe ịchụ aja ọlaedo ahụ nke e mere maka ịchụ aja ihe nsure ọku na-esi isi ụto n'ihi igbe iwu ogbugba ndị ahụ. Konyekwa akwa mgbochi nke kwesiri idị n'onu ụzo e si abata n'ime ụlo nzute ahụ. **6** “Doo ebe ịchụ aja nke aja nsure ọku ahụ n'ihi onu ụzo ibata n'ulọ nzute bu ụlo ikwu ahụ. **7** Donye efere ukwu isa mmiri ahụ n'etiti ụlo nzute na ebe ịchụ aja ahụ. Gbajukwaa ya mmiri. **8** Guzobe ogige gburugburu ụlo nzute ahụ. Konyekwa akwa mgbochi n'onu ụzo ogige ahụ. **9** “Were mmiranu nsó ahụ tee ụlo nzute ahụ, ya na ihe nile dì n'ime ya, si otu a doo ha nsó ma ngwongwo icho mma ya nile. O ga-abụ ebe di nso. **10** Mgbe ahụ, tue ebe ịchụ aja nke aja nsure ọku ahụ mmiranu ya na ihe ya nile e ji eje ozi. Doo ebe ịchụ aja ahụ nsó, o ga-abükwa ebe dikarişiri nsó. **11** Tekwaa efere ukwu isa mmiri ahụ na ụkwu ya mmiranu. Doo ha nsó. **12** “Kpobata Eron na umu ya ndị ikom n'onu ụzo ụlo nzute. Jiri mmiri saa ha ahụ n'ebé ahụ. **13** Yikwasi Eron uwe nsó ya. Tekwaa ya mmiranu, ido ya nsó maka i jere m ozi dika onye nchukwu. **14** Mekwaa ka ụmu ya ndị ikom bjaruo nsó, yikwasikwa ha uwe ime ahụ. **15** Tee ha mmiranu dika i si tee nna ha, ime ka ha buru ndị naejere m ozi dika ndị nchukwu. Otite mmiranu ha ga-abụ nye oru nchukwu ha nke ga-adigide site n'ogbo ruo n'ogbo.” **16** Mosis mezuru ihe nile dika Onyenwe anyi nyere ya n'iwu ime. **17** O ruo, n'ubochi mbụ nke Ọnwa mbụ, n'afọ nke abụ, e mere ka ụlo nzute ahụ guzo ọtọ. **18** Mosis mere ka ụlo nzute ahụ guzo ọtọ site n'itinye mbudo ibo ya nile, ụkwu ya na mkporo osisi ya nile n'onodụ ha. **19** Emesịa, o gbasapuru ihe mkpuchi n'elu ụlo nzute ahụ, tukwasikwa okpukpu ihe mkpuchi nke abụ n'elu ya dika Onyenwe anyi nyere ya iwu. **20** O tinyere ihe Ama n'ime igbe ogbugba ndị ahụ. Emesịa, o tukwasikwara mkparaa e ji ebu igbe ahụ n'akukụ igbe ahụ, were okwuchi igbe ahụ, nke bụ Oche Ebere ahụ, kpuchie igbe iwu ogbugba ndị ahụ. **21** Emesịa, o bubatar igbe ahụ n'ime ụlo nzute ahụ, kwụnyekwa akwa mgbochi nke mgbochi, kewapụ igbe iwu ogbugba ndị ahụ, dika Onyenwe anyi nyere ya n'iwu. **22** Mosis donyere tebul ahụ n'akukụ ugwu nke ụlo nzute ahụ, na mpata nke akwa mgbochi ahụ. **23** O dokwasiri achicha ahụ a na-edo n'ihi Onyenwe anyi n'elu tebul ahụ, dika Onyenwe anyi nyere ya n'iwu. **24** O dokwasiri ihe ịdoba oriona ahụ n'ime ụlo nzute n'akukụ tebul ahụ, n'akukụ ndịda nke ụlo nzute ahụ. **25** O mụnyere oriona ndị ahụ n'ihi Onyenwe anyi dika Onyenwe anyi si nye n'iwu. **26** Mosis debere ebe ịchụ aja ọlaedo ahụ n'ime ụlo nzute nsó

nso ebe akwa mgbochi ahụ dị, **27** surekwaas ihe nsure ọkụ na-esi isi ụtọ n'elu ya, dika Onyenwe anyị nyere ya n'iwu. **28** O kwubara akwa mgbochi n'ọnụ ụzo ụlọ nzute ahụ. **29** Debekwa ebe ịchụ aja nke aja nsure ọkụ ahụ nso ọnụ ụzo ịba ụlọ nzute ahụ. O surekwaara aja nsure ọkụ n'elu ya, na aja onyinye mkpuru oka dika Onyenwe anyị si nye ya n'iwu. **30** O dōbara efere isa mmiri ahụ n'etiti ụlọ nzute na ebe ịchụ aja, wujuo ya mmiri, maka iji sachaa ihe. **31** Mosis, na Eròn, na ụmụ ya ndị ikom na-eji ya akwocha aka ha, sakwaa ụkwụ ha. **32** Mgbe ọbụla ha na-abanye n'ụlọ nzute na mgbe ha na-abịa nso ebe ịchụ aja, ha na-asacha, dika Onyenwe anyị nyere ya Mosis n'iwu. **33** Mosis guzobere ogige ahụ gburugburu ụlọ nzute ahụ na ebe ịchụ aja ahụ. O konyekwara akwa mgbochi n'uzo mbata nke ogige ụlọ nzute ahụ. Otu a, Mosis ruzuru oru niile ahụ. **34** Mgbe ahụ, igwe ojii kpuchiri ụlọ nzute ahụ, ebube Onyenwe anyị juputakwara n'ime ya. **35** Mosis n'onwe ya enweghi ike ịbanye n'ime ụlọ nzute ahụ n'ihi igwe ojii kpuchiri elu ya na ebube Onyenwe anyị juputara n'ụlọ nzute ahụ. **36** N'ime njegharị ha niile, mgbe ọbụla igwe ojii ahụ si n'elu ụlọ nzute ahụ bilie, mgbe ahụ ka ụmụ Izrel na-ebuli njem. **37** Ma ọ bụrụ na igwe ojii ahụ ebilighị, ụmụ Izrel adighị ebilikwa njem tutuu ruo mgbe o biliri. **38** Igwe ojii Onyenwe anyị ahụ na-anogide n'elu ụlọ nzute ahụ n'ehihie ma n'abali, ọkụ na-esi n'ime ya na-enwupuṭa. Ndị Izrel niile na-ahụkwa ya anya ụbочị niile nke ha jegharịri n'ozara.

Levitikos

1 Onyenwe anyi sitere n'ulø nzute ahü kpö Mosis oku, gwa ya si, **2** "Gwa ümüm Izrel si, 'Mgbe onye obüla n'ime unu wetaara Onyenwe anyi onyinye, ka onyinye o ga-eweta bürü anü ulø si n'etiti igwe ehi maqbü igwe ewu na aturu. **3** "O bürü na o bu onyinye aja nsure okü e wetara site n'igwe ehi, o bu oke ehi nke na-enweghi ntüpo ka o ga-eweta. N'onu uzø ulø nzute ka o ga-eweta ya, ka o bürü ihe Onyenwe anyi ganabata. **4** Onye ahü wetara ya ga-ebikwası aka ya n'isi anü aja nsure okü ahü, a ga-anabata ya maka iji kpuchie mmehie ya. **5** Nwoko ahü ga-egbu nwa oke ehi ahü n'ihu Onyenwe anyi. Ümüm ndị ikom Erön, bu ndị nchuaaja ga-ewere obara ya fesa ya n'akükü niile nke ebe ichü aja, n'onu uzø e si abata ulø nzute ahü. **6** I ga-agba ehi aja nsure okü ahü akpukpö, bokasja ya ntakirị ntakirị. **7** Ümüm Erön, ndị nchuaaja ga-etylne okü n'abe ichü aja ahü, doo nkü n'usoro n'elu ya. **8** Mgbe ahü, ümüm Erön ndị nchuaaja ga-atükwası akükü ehi ahü niile, na isi ya, na abuba ya, n'elu nkü ahü na-enwu okü n'abe ichü aja ahü. **9** Ma a ga-asacha ihe ndị dì n'ime afö ya, na ukwü ya mmiri. Onye nchuaaja ga-akpo ha niile okü n'abe ichü aja ahü. O bu onyinye aja nsure okü, onyinye e nyere site n'okü nke di ezi uto nye Onyenwe anyi. **10** "O bürü na onyinye aja nsure okü ahü si n'igwe ewu na aturu, o ga-aburiri mkpi maqbü ebule na-enweghi nkwaru. **11** Onye wetara ya ga-egbu ya n'ihu Onyenwe anyi n'akükü ebe ichü aja chere ihu n'ugwu. Ümüm ndị ikom Erön, bu ndị nchuaaja, ga-efesa obara ya n'akükü niile nke ebe ichü aja ahü. **12** Mgbe nke a gasiri, onye ahü wetara ya, ga-abö ya. Onye nchuaaja ga-ewere akükü ya niile, na isi ya, na abuba ya tukwası ha n'elu nkü ahü na-enwu okü di n'abe ichü aja. **13** Ma ihe ndị dì n'ime afö ya, na ukwü ya, ka onye ahü ga-asa mmiri, tupu onye nchuaaja eweta ha niile kpö ha okü n'abe ichü aja. O bu onyinye aja nsure okü, onyinye e nyere site n'okü, nke isisi ya di ezi uto nye Onyenwe anyi. **14** "O bürü na onyinye o na-enye Onyenwe anyi dika aja nsure okü bu site n'umü anü ufe, o ghaghị ibü nduru, maqbü nwa kpälakwukwu. **15** Onye nchuaaja ga-ewebata anü ufe ahü n'abe ichü aja, tübipü isi ya, wusa obara ya n'akükü ebe ichü aja. **16** O ga-ewepü akpa nri ya, na ihe di ya n'ime, tünje ha n'akükü öwüwa anyanwu nke ebe ichü aja ahü; ebe a na-ekposa ntü. **17** O ga-ejide nku ya abuo nyawaah ha, ma o gaghi anyakapucha ha. Mgbe ahü, onye nchuaaja ahü ga-akpo ya okü n'elu ebe ichü aja. O bu aja nsure okü, onyinye e nyere site n'okü, nke isisi ya di Onyenwe anyi ezi uto.

2 "Mgbe onye obüla wetaara Onyenwe anyi onyinye mkpuru oka, onyinye ya ga-abü nke ezi uto okü a kworö nke oma. Ha ga-awükwası ya mmanü oliv, tinyekwa ihe nsure okü na-esi isi uto n'elu ya, **2** o ga-ebutere ya ümüm Erön ndị nchuaaja. Onye nchuaaja ga-ekpoju uto okü na mmanü ahü n'aka, tinyekwara ihe nsure okü na-esi isi uto niile ahü, kpö ihe ndị o okü dika oke ncheta n'elu ebe ichü aja. O ga-abükwa onyinye nsure okü, nke na-esi isi uto nye Onyenwe anyi. **3** Ma nke foduru n'onyinye oka ahü bu nke Erön na ümüm ya. O bu oke dikarisiri nsö nke onyinye nsure okü niile echere n'ihu Onyenwe anyi. **4** "O bürü na onyinye mmapadü wetara bu achicha eghere n'ite e ji eghe ihe, o ga-abü nke e ji ezi uto okü a kworö nke oma mee. O ga-abü ogbe achicha agwara

mmanü oliv nke a na-ejighi ihe na-eko achicha mee, maqbü achicha mbadamba e tere mmanü nke a na-ejighi ihe na-eko achicha mee. **5** O bürü na onyinye mmapadü wetara bu achicha e ghere eghe, achicha ahü aghaghị ibü nke e mere site n'ezí uto okü a kworö nke oma, nke a gwakötara mmapanü, nke na-enweghi ihe na-eko achicha n'ime ya. **6** Nyawasia ya, wükwası ya mmapanü n'elu, o bükwa onyinye mkpuru okü. **7** O bürü na onyinye mkpuru okü gi bu ihe e siri n'ite, o ghaghị ibü ezi uto okü a kworö nke oma, e tinityetur mmapanü oliv. **8** I ga-ebute onyinye mkpuru okü ahü bunye ya onye nchuaaja. O ga-eche ya n'ihu Onyenwe anyi n'abe ichü aja. **9** Onye nchuaaja ga-ekporo ifodu n'aka dika oke ncheta n'ime onyinye okü ahü, kpö oka okü n'elu ebe ichü aja dika aja e surere n'okü, nke isisi ya na-atö Onyenwe anyi ezi uto. **10** Ma nke foduru n'onyinye okü ahü bu nke Erön na ümüm ya. O bu oke dikarisiri nsö nke onyinye nsure okü niile echere n'ihu Onyenwe anyi. **11** "Unu etinyela ihe na-eko okü obüla n'onyinye mkpuru okü unu na-enye Onyenwe anyi, n'ihü na unu ekwesighi ikpo ihe na-eko achicha maqbü mmapanü ahü okü n'onyinye nsure okü unu na-enye Onyenwe anyi. **12** Unu nwere ike nye Onyenwe anyi achicha e ji ihe na-eko achicha na mmapanü anü mee n'oge onyinye owuwe ihe ubi, ma a gaghi eme otu a n'oge onyinye očhüčhü aja nsure okü, nke na-esi isi uto. **13** Unu aghaghị ifitneye nnu n'ime onyinye mkpuru okü obüla unu na-enye. Unu ahapula ogbugba ndü Chineke unu n'onyinye mkpuru okü unu. Tinyenü nnu n'onyinye unu niile. **14** "O bürü na onyinye mkpuru okü i na-ewetara Onyenwe anyi bu mkpuru mbü nke ubi gi, site n'okü olhügi gi weta okü a suru asü, maqbü nke a hürü n'okü. **15** Tinye ya mmapanü na udu na-esi isi uto. O ga-abü onyinye okü. **16** Onye nchuaaja ga-ewere oke ncheta n'ime okü ahü a suru asü, nke a gwara mmapanü na udu na-esi isi uto, dika onyinye nsure okü nye Onyenwe anyi.

3 "O bürü na onye obüla achop oinye onyinye aja udo, o nwere ike jiri anu ulø si n'igwe ehi, oke ehi maqbü nwunye ehi. Ma anu ahü o ga-ewebata n'ihu Onyenwe anyi aghaghị ibü ehi na-enweghi nkwaru. **2** Onye ahü wetara ya, ga-ebikwası aka ya n'isi anü ahü, gbuo ya n'onu uzø ulø nzute. Mgbe ahü ümüm Erön ndị ikom, bu ndị nchuaaja, ga-efesa obara ya n'akükü niile nke ebe ichü aja. **3** Site n'onyinye aja udo, i ga-eweta onyinye nsure okü nye Onyenwe anyi: abuba niile kpuchiri ihe di n'ime afö ya, na abuba niile nke metütara ha, **4** akürü ya abuo na abuba nke di n'elu ha ruo n'akükü ukwu ya, na umeuja ya na abuba kpuchiri umeuja ya, nke o ga-ewepü ya na akürü ya. **5** Mgbe ahü, ümüm Erön ga-esunye ha okü n'elu aja nsure okü a tukwasırı n'osisi e sunyere okü, o bu onyinye nsure okü, nke na-esi isi uto nye Onyenwe anyi. **6** "O bürü na onyinye aja udo a na-achürü Onyenwe anyi bu site n'igwe ewu maqbü aturu, o ghaghị ibü mkpi maqbü nne ewu na-enweghi ntüpo. **7** O bürü onyinye aturu, onye ahü ga-ewebata ya n'ihu Onyenwe anyi. **8** O ga-ebikwası aka ya n'isi aturu ahü, gbuo ya n'onu uzø ulø nzute. Ndị nchuaaja, ümüm Erön, ga-efesa obara ya n'akükü niile nke ebe ichü aja ahü. **9** I ga-esite n'onyinye aja udo a, weta onyinye nsure okü nye Onyenwe anyi: abuba ya, na abuba niile di n'odudu ya nke a ga-esite n'akükü öküküpü azü ya bepüta, na abuba kpuchiri ihe di n'ime afö ya; na abuba niile nke metütara ha, **10** na akürü ya abuo, na abuba kpuchiri ha ruo n'akükü ukwu ya, na umeuja ya, na abuba kpuchiri ya; nke o ga-ewepü ya na

akürü ya. **11** Onye nchüaja ga-akpö ha oku n'ebé ičhü aja dika ihe oriri, onyinye nsure oku nye Onyenwe anyi. **12** “O bürü na onye obula eweta ewu dika onyinye o na-eché n'ihi Onyenwe anyi, **13** o ga-ebikwasị aka ya n'isi ewu ahụ, gbuo ya n'onu uzor ụlo nzute. Umụ Erон ndị ikom ga-efesa obara ya n'akukụ niile nke ebe ičhü aja. **14** O bu site n'onyinye nke i wetara ka i ga-esi chee onyinye nsure oku nye Onyenwe anyi: abuba niile kpuchiri ihe dí n'ime afó ya na abuba niile metüpata ha, **15** na akürü ya abuo, na abuba kpuchiri ha ruo n'akukụ ukwu ya, na ihe kpuchiri umeju ya; nke o ga-ewepụ ya na akürü ya. **16** Onye nchüaja ga-akpö ha oku n'elü ebe ičhü aja dika ihe oriri, onyinye nsure oku, nke na-esi isi ụto. Abuba niile bu nke Onyenwe anyi. **17** “Iwu ndi a ga-adigide site n'ogbo ruo n'ogbo. Unu ga-ededebezu ya n'ebé obula unu bi. Unu agaghị eri abuba maobu obara obula.”

4 Onyenwe anyi gwara Mosis si, **2** “Gwa ụmụ Izrel okwu, si ha, ‘Mgbé onye obula mehiere na-amaghị ama, megidere ihe obula Onyenwe anyi nyere n'iwu: **3** “O bürü na onye nchüaja e tere mmanu emehie na-amaghị ama, si otu a weta ikpe ọmuma n'isi oha mmadu. O ga-ewetara Onyenwe anyi otu oke ehi na-enweghi ntupò dika aja mmechie, n'ihi mmechie ahụ o mere. **4** O ga-ewere oke ehi ahụ bia n'onu uzor ụlo nzute, n'ihi Onyenwe anyi. O ga-ebikwasị aka ya n'isi ya, gbuo ya n'ebé ahụ n'ihi Onyenwe anyi. **5** Mgbé ahụ, onye nchüaja e tere mmanu ga-eburu ụfodụ obara oke ehi ahụ baa n'ime ụlo nzute. **6** O ga-edeneye mkpiṣiaka ya n'ime obara ahụ, fesa ya ugboro asaa n'ihi Onyenwe anyi, n'ihi akwa mgbochi nke ebe nso ahụ. **7** Onye nchüaja ga-eteikwasị ụfodụ obara ahụ na mpi dí n'ebé ičhü aja nke aja nsure oku ihe na-esi isi ụto, n'ihi Onyenwe anyi n'ime ụlo nzute. Obara fodurụ n'oke ehi ahụ ka o ga-awusa n'ukwu ebe ičhü aja nke aja nsure oku ahụ, n'onu uzor iba ụlo nzute. **8** O ga-ewepụ abuba niile site n'oke ehi aja mmechie, abuba niile kpuchiri ihe dí n'ime afó ya na nke jikötara ha, **9** na akürü ya abuo na abuba kpuchiri ha ruo n'akukụ ukwu ya, na ihe kpuchiri umeju ya, nke o ga-ewepụ ya na akürü ya, **10** dika e si ewepụ abuba oke ehi e ji chuo aja udo. Mgbé ahụ, onye nchüaja ga-akpö ha oku n'elü ebe ičhü aja nke aja nsure oku. **11** Ma akpukpö anu oke ehi ahụ na ahụ ya niile, ma isi ya, na uko ya, na ihe dí n'ime afó ya, na mgbirị afó ya, **12** ihe niile fodurụ n'oke ehi ahụ, ka a ga-ebupu n'azụ ebe obibi ụmụ Izrel, ebe di ocha, ebe a na-ekpofu ntu. Ebe ahụ ka a ga-anö kpoqo ya oku, n'oku a kwanyere n'ebé a na-ekpofu ntu. **13** “O bürü na nzukö Izrel niile emehie na-amaghị ama, mee ihe obula megidere ihe Onyenwe anyi nyere n'iwu nke a na-adighị eme eme, o bu ezie na ndị obodo amaghị okwu a, mgbé ha ghötara ikpe ọmuma ha **14** matakawa mmechie ha mehiere, nzukö ahụ agaghị iweta nwa oke ehi dika aja mmechie, duru ya chee ya n'ihi ụlo nzute. **15** Ndị okenyenye nzukö Izrel ga-ebikwasị aka ya n'isi oke ehi ahụ n'ihi Onyenwe anyi. A ga-egbu ehi ahụ n'ihi Onyenwe anyi. **16** Mgbé ahụ, onye nchüaja e tere mmanu ga-ewere ụfodụ n'ime obara ya baa n'ulo nzute. **17** O ga-edeneye mkpiṣiaka ya n'ime obara ahụ fesa ya ugboro asaa n'ihi Onyenwe anyi, n'ihi akwa mgbochi ahụ. **18** O ga-ete obara ụfodụ n'elü mpi nke di n'ebé ičhü aja nke di n'ihi Onyenwe anyi, n'ulo nzute. O ga-awu obara nke fodurụ n'ukwu ala ala, n'ebé ičhü aja nke aja nsure oku, n'onu uzor ụlo nzute. **19** O ga-ewepụta abuba niile di ya n'ahụ kpoqo ha oku n'elü ebe ičhü aja. **20** O ga-eme oke

ehi ahụ ihe o mere oke ehi aja mmechie. N'uzor di otu a, onye nchüaja ga-ekpuchi mmechie ndị Izrel. A ga-agbagharakwa ha. **21** Emesịa, onye nchüaja ga-eburu ozu oke ehi ahụ gaa n'azụ obodo kpoqo ya oku n'ebé ahụ, dika o mere oke ehi nke mbụ. Nke a bu aja mmechie n'ihi nzukö Izrel. **22** “Mgbé otu n'ime ndịsi obodo mehiere na-amaghị ama, si otu a megidere ihe Onyenwe anyi Chineke nyere n'iwu banyere ihe a na-agaghị eme, mgbé o ghötara ikpe ọmuma ya. **23** O burułkwa na-eme ka o mata mmechie ya, o ghaghị iweta mkpi na-enweghi nkwaruł dika onyinye n'ihi mmechie ya. **24** O ga-ebikwasị aka ya n'isi mkpi ahụ. Gbuo ya n'ebé a na-egbu anu aja nsure oku, n'ihi Onyenwe anyi. O bu aja mmechie. **25** Mgbé ahụ, onye nchüaja ga-aruru ụfodụ n'ime obara aja mmechie ahụ na mkpiṣiaka ya tee ya n'elü mpi ebe ičhü aja nke aja nsure oku. Nke fodurụ ka o ga-awupụ n'ukwu ala ala ebe ičhü aja. **26** O ga-akpö abuba ya niile oku n'ebé ičhü aja dika o si kpoqo abuba anu e ji chuo aja udo oku. N'uzor di otu a, onye nchüaja ga-ekpuchi ihe oha mmechie ya. A ga-agbaghara ya. **27** “O bürü na otu onye n'etiti ndị obodo ahụ emehie na-amaghị ama, mee ihe megidere ihe obula Onyenwe anyi nyere n'iwu nke a na-adighị eme eme, mgbé ha ghötara ikpe ọmuma ha, **28** o burułkwa na-amata mmechie ha mere, ha ga-eweta nne ewu na-enweghi ntupò dika onyinye n'ihi mmechie ya. **29** O ga-ebikwasị aka ya n'elü isi aja mmechie ahụ, e gbuo ya n'ebé a na-achü aja nsure oku. **30** Onye nchüaja ga-ewere ụfodụ obara ahụ na mkpiṣiaka ya tee ya na mpi nke ebe ičhü aja nke aja nsure oku, o ga-awu obara fodurụ n'ukwu ala ala ebe ičhü aja. **31** O ga-ewepụ abuba ya niile dika a na-eme n'ajá udo. Onye nchüaja ga-akpö ha oku n'ebé ičhü aja, dika ihe na-esi isi ụto nye Onyenwe anyi. N'uzor di otu a, onye nchüaja ga-ekpuchikwara ha mmechie. A ga-agbagharakwa ha. **32** “Ma o bürü na mmadu eweta otu atürü dika onyinye n'ihi aja mmechie ya, o ghaghị ibu nne atürü na-enweghi ntupò. **33** O ga-eweta ya n'ebé a na-egbu anu aja nsure oku. O ga-ebikwasị ya aka n'isi, gbuo ya n'ebé ahụ, ka o bürü aja mmechie ya. **34** Onye nchüaja ga-ewere ụfodụ obara anu aja mmechie ahụ na mkpiṣiaka ya, tee ya na mpi dí n'ebé ičhü aja nke aja nsure oku. O ga-awu obara fodurụ n'ukwu ala ala nke ebe ičhü aja. **35** Ha ga-ewepụ abuba ya niile, dika a na-eme n'atürü aja udo. Onye nchüaja ga-akpö abuba ahụ oku n'elü ebe ičhü aja dika onyinye nsure oku a churu nye Onyenwe anyi. N'uzor di otu a, onye nchüaja ga-ekpuchikwara ha mmechie n'ihi iwu ha dara. A ga-agbaghara ha mmechie ha.

5 “O bürü na mmadu obula emehie n'ihi na o juru ikwuputa mgbé o nruru ọkwa amaara n'oha maka īgbà ama banyere ihe o hụrụ maobu ihe o maara, o bu onye ikpe mara. **2** “Onye na-amaghị ama metụ ihe rürü aru aka, dika ozu anu obula iwu megidere, maobu anu ụlo, maobu anu ojia, maobu anu obula na-akpụ akpụ n'alà. O ghola onye rürü aru, na onye ikpe mara. **3** Ma o bürü na ha emetu ihe obula rürü aru si n'ahụ mmadu puta aka, ihe obula ga-eme ya ka o hapụ idị ocha, o bu ezie na ha amaghị na o bu ihe rürü aru, mgbé o matara ya, o ga-abu onye ikpe mara. **4** O bürü na mmadu a nruru iyi nzuzu, nke ga-akwagide ya ime ihe obula maobu ihe di mma, maobu ihe di njo, mgbé onye ahụ ghötara na o bu iyi nzuzu ka o nruru, o burułka onye ikpe mara. **5** Onye obula sitere n'uzor di otu a bürü onye ikpe mara, gaekwuputa mmechie ya, dika o si di. **6** O ga-ewetara Onyenwe

anyi nne aturu, maobu nne ewu site n'igwe ewu na aturu, dika aja ikpe omuma maka mmechie ha mere. Onye nchua ja ga-achuru ha aja mkpuchi mmechie maka mmechie ha. **7** “O buru na o nweghi ike iweta aturu, o ga-ewetara Onyenwe anyi nduru abu, maobu kpalakwukwu abu, dika ihe ikpe omuma mmechie ha. Otu n'ime nnunu ndi a ga-abu maka aja mmechie, nke ozq ga-abu maka aja nsure oku. **8** O ga-eweta ha nye onye nchua ja. Onye ga-ewere nnunu nke mbu chuo aja mmechie. Q ga-atubipu olu ya, kama q gaghị ekwepuchcha isi nnunu ahụ site n'ahụ ya. **9** O ga-efesa ụfodụ obara aja mmechie ahụ n'akụkụ ebe ichu aja, ma obara fodurụ ka o ga-awusa n'ukwu ala ala ebe ichu aja. Nke a ga-abu aja mmechie. **10** Onye nchua ja ga-eji nnunu nke ozq chuo aja nsure oku. O ga-agbaso usoro e debere maka ichu aja nsure oku. O ga-ekpuchikwara ha mmechie ha mere. A ga-agbagharakwa ha. **11** “O buru na onye ahụ enweghi ike iweta nduru abu, maobu kpalakwukwu abu, o ga-eweta iko ọka asaa a kwor nke ọma ka o buru onyinye aja mmechie. Q gaghị etinye ya mmanụ oliv na ụda na-esi isi ụtọ, n'ihi na o bụ aja mmechie. **12** Ha ga-ewere ya bjakwute onye nchua ja, onye ga-ekporo nke ga-eju ya aka ya dika oke ncheta. Kpoq ya oku n'ebé ichu aja nke onyinye nsure oku e chere n'ihi Onyenwe anyi. Nke a ga-abukwa aja mmechie ya. **13** N'uzo dì otu a, onye nchua ja ga-achuru ya aja ikpuchi mmechie ya niile. A ga-agbagharakwa ya. Utu oka fodurụ ga-abu nke onye nchua ja, dika e si mee ya n'aja onyinye mkpuru oku.” **14** Onyenwe anyi gwara Mosis sị, **15** “Mgbere onye ọbula sitere na-amaghị ama mmechie, meru ọ ihe nsø niile nke Onyenwe anyi, buru onye nke n'ekwesighị ntukwasị obi nke Onyenwe anyi. O ga-ewetara Onyenwe anyi otu ebule na-enweghi ntupọ site n'igwe anu, dika ọnụahia ya si dì n'olocha, n'usoro shekel nke ebe nsø. O bụ aja ikpe omuma. **16** O ga-akwughachikwa ugwo ihe nsø ndị ahụ niile nke o na-emezughị. O ga-atukwasị otu uzq n'ime uzq ise nke ọnụahia ya n'elụ ya, were ha niile nye onye nchua ja. Onye nchua ja ahụ ga-ewere ebule ahụ na ihe ndị a chukor ya aja mkpuchi mmechie, n'ihi ikpe omuma ya. A ga-agbagharakwa ya. **17** “Ma o buru na mmadụ ọbula emechie, mee ihe ọbula megidere iwu ọbula Onyenwe anyi nyere, o bụ ezie na e mere mmechie a na-amaghị ama, ma ikpe mara ha, o ga-atakwa ahụhụ soo ya. **18** O ga-ewetara onye nchua ja ihe aja ikpe omuma nke bụ otu ebule na-enweghi ntupọ site n'igwe anu, nke ọnụahia ga-abu ihe o ruru. N'uzo dì otu a, onye nchua ja ga-achuru ya aja mkpuchi mmechie n'ihi ihe ojoo o mere na-amaghị ama. A ga-agbaghara ya mmechie ya. **19** O bụ aja ikpe omuma, n'ihi na onye mehiere megide Onyenwe anyi ka o bụ.”

6 Onyenwe anyi gwara Mosis sị, **2** “O buru na onye ọbula emechie buru onye na-ekwesighị ntukwasị obi nke Onyenwe anyi, site n'iduhie onye agbataobi ya banyere ihe e ttinyere ya n'aka idebe, maobu izunarị mmadụ ihe, maobu iji aghaghị nara mmadụ ibe ya ihe; **3** maobu site n'ijide ihe furu efu nke o chotara ghaa ugħha banyere ya. Ma o buru na ha a nju jiyi na ha ejighi ya, maobu għasara uđi mmechie mmadụ pūrū ime. **4** Mgbere ha mehiere n'uzo ọbula n'ime uzq ndị a niile, ghota na ikpe mara ha. Ha aghaghị inyegħachi onye nwe ihe ahụ ha zuru n'ohi, maobu ihe ha punara n'ike, maobu ihe e nyere ya idebe, ma o bükwanu ihe ahụ furu efu o chotara, **5** maobu ihe ọbula o nħru n'iyi ugħha. O ga-akwughachi ihe

ndị a niile n'uju, tükwasikwa otu uzq n'ime uzq ise nke ọnuaḥia ihe ahụ, nyegħachi ya onye nwe ya, n'ubochi ahụ o ga-eweta aja ikpe ọmuma ya. **6** O ga-ewetara onye nchua ja n'ihi Onyenwe anyi, aja ikpe ọmuma ya nke bu ebule na-enweghi ntupọ site n'igwe anu, nke ọnuaḥia ya ga-abu ihe ahụ e għubiri iji ickwu ugħo mmechie. **7** N'uzo dì otu a, onye nchua ja ga-ekpuchikwara ya mmechie ya n'ihi Onyenwe anyi, a ga-agbagħħakwara ha n'ihi ihe ọbula ha mere nke ikpe ji maa ha.” **8** Onyenwe anyi gwara Mosis okwu sị ya, **9** “Nye Eron na umentu ya ndị ikom iwu si: ‘Ndị a bụ usoro iwu metutara aja nsure oku. Aja nsure oku ga-adigide n'ekwu ahụ dì n'ebé ichu aja site n'abalı ruo n'ututu. A ga-akwanyekwa oku na-adị n'ebé ichu aja hapu ya ka o nwuo abalı niile. **10** Mgbe chi boro, onye nchua ja ga-eyiri uwe ime ahụ ya nke akwa ọcha, nakwa uwe elu ahụ ya, gaa kpopu ntu dì n'ekwu nke ebe ichu aja nsure oku ahụ, wħusa ha n'akụkụ ebe ichu aja ahụ. **11** Mgbe o mesirị nke a, o ga-agbanwe uwe ya, kporo ntu ahụ, buru ya puo n'azu ogige ahụ gaa wufuo ya n'ebé ahụ e mere ka o dì ọcha. **12** Oku dì n'ebé ichu aja ga-na-enwu mgbe niile, a gaghị ekwe ka o nyuq. N'ututu niile onye nchua ja ga-akwanye ya nkụ əħħar, tükwasikwa aja nsure oku n'elụ ya surekwaa abuba aja udo n'elụ ya. **13** Oku ga-enwugide n'ebé ichu aja mgbe niile. A gaghị ekwe ka o nyuq mgbe əħħula.” **14** “Ndị a bụ usoro iwu għasara onyinye mkpuru oku. Um̄ Eron ndị ikom ga-eguozo n'ihi ebe ichu aja iċhe ya n'ihi Onyenwe anyi. **15** Mgbe ahụ, onye nchua ja ga-ekpoju ọka ahụ a kwor nke ọma, na ụfodụ mmanụ oliv, tintyre ụda na-esi isi ụtọ n'aka ya dika oke ncheta. Kpoq ya oku n'elụ ebe ichu aja ka o noħċie anya onyinye ahụ niile, nke isisi ya dì Onyenwe anyi ezi mma. **16** Eron na umentu ya ndị ikom ga-eri nke fodurum. Ma a ga-eri ya na-ejighi ihe na-eko achijha, n'ime ebe nsø, n'ogieg uļo nzutte ka a ga-anq eri ya. **17** Agaghị etinye ya ihe na-eko achijha ma a na-egħe ya. Enyela ya ka o buru oke ruuru ha site n'onyinye nsure oku e chere n'ihi m. Ha bukwa ihe dikarışir nṣø, dika aja ikpe ọmuma na aja mmechie. **18** Nwoke ọbula sitere n'agħburu Eron, onye nchua ja, nwere ike iri ya. O bụ oke o ga na-eketa site n'onyinye nsure oku niile echere n'ihi Onyenwe anyi ruo n'ogħo niile na-abia. Ihe ọbula metutu ha ahụ ga-agħo ihe dì nṣø.” **19** Onyenwe anyi gwakwara Mosis sị, **20** “Nke a bụ aja Eron na umentu ya ndị ikom ga-achuru Onyenwe anyi n'ubochi a ga-ete ya mmanu. O ga-abu ọtutu ruru lita abu nke ọka dì ezi mma dika aja onyinye a na-achu mgbe niile. Ha ga-enye otu ọkara ya n'ututu, nye nke ozq n'uħuruchi. **21** Ha ga-etietye ya mmanu, għee ya n'ite. I ga-ebubata ya mgbe a għoġkro ya nke ọma, chee ya dika aja ọka a nyawasirri anyawasirri nke isisi ya dì Onyenwe anyi ezi mma. **22** Nwa nwoke ahụ nke ga-anqchi ya dika onye nchua ja e tere mmanu bụ onye ga-akwado ya. O bụ oke ruuru Onyenwe anyi ebiġi ebi, buriukwa nke a ga-esure oku kpamkpam. **23** Onyinye mkpuru ọka ọbula nke onye nchua ja nyere ka a ga-akpo ọkun kpamkpam. A gaghị eri ya eri.” **24** Onyenwe anyi siri Mosis, **25** “Għwa Eron na umentu ya ndị ikom, si, ‘Ndị a bụ usoro iwu unu ga-eddeba banyere aja mmechie. A ga-egħbu anu aja mmechie n'ihi Onyenwe anyi, n'ebé ahụ a na-egħbu anu aja nsure oku. O bụ ihe dikarışir nṣø. **26** Onye nchua ja churū ya ga-eri anu ya, o bụ n'akụkụ ebe nsø ahụ, ya bụ n'ogieg uļo nzutte ahụ ka a ga-anq rie ya. **27** I-qbula metutu anu nke ọbula aka, ga-agħo ihe dì nṣø. O buruukwa na ọbara ya efesa n'uwe ọbula, i ga-asu uwe ahụ n'akụkụ ebe nsø

ahü. 28 A ghaghị itiwa ite aja e ji sie anü ahü. O bùrukwanu n'ite bronz ka e siri ya, a ga-asा ite ahü mmiri nke oma, saa ya ka ọ dì ezi ocha. 29 Nwoke obula a mürü n'ezinaulò ndị nchuaaja nwere ike iri anü ahü, o bụ ihe dikarişri nsø. 30 Ma a gaghị eri anü aja mmechie obula, bụ nke e webataro obara ya n'ime ulò nzute maka ikpuchi mmechie n'Ebe nsø ahü. Aghaghị ikpo ya oku.

7 “Ndị a bụ usoro iwu banyere aja ikpe ọmuma, bụ nke dikarişri nsø. 2 A ga-egbu anü aja ikpe ọmuma ahü n'ebé a na-egbu anü aja nsure oku, were obara ya fesaa n'akukụ niile nke ebe ichu aja. 3 Abuba ya niile ka a ga-enye dika onyinye: abuba dì n'odudu ya, na abuba niile kpuchiri ihe dì n'ime afö ya, 4 na akurụ abuọ ya, na abuba nke dì n'elu ha, ruo n'akukụ ukwu ya, na umeu ya, na abuba kpuchiri ya. 5 Onye nchuaaja ga-akpọ ha oku n'elu ebe ichu aja dika onyinye nsure oku nye Onyenwe anyi. O bụ aja ikpe ọmuma. 6 Nwoke obula a mürü n'ezinaulò ndị nchuaaja nwere ike iri anü foduru na ya, maobu n'ebé nsø ka aghaghị ino rie ya. O bụ ihe dikarişri nsø. 7 “Otu iwu a metutakwara aja ikpe ọmuma na aja mmechie. Anụ obula foduru ga-abu nke onye nchuaaja ahü nke ji ha chuo aja mkpuchi mmechie. Oke ya ka ọ bụ. 8 Onye nchuaaja nke churu aja nsure oku n'isi onye obula, ka ọ dirị iwere apkupko niile si n'anü ahü o ji chuo aja naye onwe ya. 9 A ga-ebunye onye nchuaaja churu aja mkpuru ọka nke e ji ụtụ ọka chhu, ụtụ ọka foduru. Otu a ka ọ ga-adịkwa n'aja achicha obula a nṣuru anü, maobu nke e siri esı, maobu nke e ghore eghe. Ihe obula foduru ga-abu nke onye nchuaaja ahü. 10 Aja mkpuru ọka obula, ma nke e tinyere mmanu, ma nke a na-etinyeghi mmanu, nke foduru ga-abu nke ụmụ ndị ikom Eron. 11 “Ndị a bụ usoro iwu gbasara aja udo nke mmadụ obula nwere ike chuo ro Onyenwe anyi n'aja: 12 “O bùru na ha enye ya dika aja ekele, tinyere aja ekele a ha ga-eweta ogbe achicha a na-ejighị ihe na-eko achicha mee, nke a gwakotara ya na mmanu oliv, na mbadamba achicha a na-ejighị ihe na-eko achicha mee, nke e tere mmanu n'elu ya, nakwa achicha e ji ọka a kworø nke ọma a gwakotara ya na mmanu n'ime ya. 13 O ga-ewetakwa onyinye achicha ọzo nke e ji ihe na-eko achicha, ya bụ, yiist mee, tinyere aja udo nke ekele ha. 14 Ha ga-esikwa na ya weta otu n'ime onyinye obula, chee n'ihu Onyenwe anyi, dika onyinye. O bụ nke ndị nchuaaja ahü na-efesa obara anü e ji chuo aja udo n'elu ebe ichu aja. 15 Ma anü ahü ejị chuo aja onyinye udo nke ekele, ka a ga-eri n'otu ụbочị ahü e ji ha chuo aja. O nweghi nke a ga-ahapụ ka o boq chi. 16 “Ma o bùru na onyinye mmadụ wetara bụ onyinye afö ofufu, maobu onyinye o wetara n'ihu nkwo a kwere, a ga-eri anü aja ahü n'ụbочị ahü a churu ya, nweekwa ike rie nke foduru ma chi boq. 17 Ma anü obula foduru n'ime anü aja ahü, nke a na-erichapughi n'ụbочị nke abuọ ahü ka a ga-akpọ oku. 18 O bùru na e rie anü aja udo ahü n'ụbочị nke ato, a gaghị anabata ya. A gaghị agunyere ya onye ahü wetara ya n'ihu na ihe ruru aru ka o bụ. Onye obula riri ya ga-abu onye ikpe mara. 19 “Anụ obula nke meturu ihe ruru aru aghołla ihe na-adighị ocha. A gaghị eri ya. A ga-akpọ ya oku. Ma n'ebé anü ndị ọzö di, onye obula e mere ka ọ dì ọcha nwere ike iri ya. 20 A ga-esite n'etiti ndị m kewapụ onye obula riri anü e ji chuo aja udo nye Onyenwe anyi mgbe onye ahü nō n'ọnodu adighị ọcha. 21 Onye obula meturu ihe obula ruru aru aka, ma ịrụ aru ahü o si na mmadụ, ma o

si n'anü ọhịa, ma o si n'ihe obula ọzo, a ga-esite n'etiti ndị nke kewapụ ya ma o bùru na onye ahü ọnro n'onodụ ahü rie anü e ji chuo aja udo nye Onyenwe anyi.” 22 Mgbe ahü, Onyenwe anyi gwara Mosis si, 23 “Gwa umu Izrel okwu si ha, ‘Unu erila abuba ehi, maobu nke ewu, maobu nke aturu. 24 Abuba anü obula nwurụ anwu maobu nke anü ọhịa gburu adighị mma oriri. E nwere ike jiri ha mee ihe ọzo. 25 A ga-ekewapụ mmadụ obula site n'etiti ndị ya, bụ onye na-eri abuba anumānu nke a ga-esite na ya chee onyinye nsure oku nye Onyenwe anyi. 26 Ọzokwa, unu erila obara nnunu maobu nke anumānu n'ebé obula unu bi. 27 Onye obula riri obara ka a ga-ekewapụ site n'etiti ndị ya.” 28 Onyenwe anyi gwakwara Mosis si, 29 “Gwa umu Izrel okwu si ha, ‘Onye obula wetaara Onyenwe anyi onyinye aja udo aghaghị iweta ụfodụ n'ime onyinye ahü dika onyinye pürü iche nye Onyenwe anyi. 30 Ha ga-eji aka ha chee onyinye nsure oku ahü n'ihu Onyenwe anyi. Ha ga-eweta abuba ahü, ya na obi anü, fufee obi anü ahü n'ihu Onyenwe anyi dika aja mfufe. 31 Onye nchuaaja ga-akpọ abuba ahü oku n'ebé ichu aja, ma obi anü ahü ga-abu nke Eron na ụmụ ya ndị ikom. 32 Unu ga-enye onye nchuaaja apata aka nri nke anü aja udo ahü, dika onyinye. 33 Nwa Eron, onye ji obara na abuba chuo aja udo ahü ga-ewere apata aka nri ya dika oke ruuru ya. 34 Site n'onyinye ụmụ Izrel na-enye n'oge aja udo, ewerela m obi anü ahü a na-efufe efufe, na apata anü a na-eché n'ihu m nye Eron, onye nchuaaja na ụmụ ya ndị ikom ka ha bùru oke ruuru ha mgbe obula ụmụ Izrel na-achụ aja udo.” 35 Nke a bụ akukụ anü ahü e ji chuo aja nsure oku nye Onyenwe anyi, nke e nyekwara Eron na ụmụ ya ndị ikom n'ụbочị ahü e chere ha n'ihu Onyenwe anyi ijere ya ozi dika ndị nchuaaja. 36 N'ihu na n'ụbочị ahü e tere ha mmanu ka Onyenwe anyi nyere ụmụ Izrel iwu si ha nye Eron na ụmụ ya ndị ikom oke ndị a oge niile, site n'ogbo ruo n'ogbo. 37 Ndị a bụ usoro iwu metutara aja nsure oku, na aja mkpuru ọka, na aja mmechie, na aja ikpe ọmuma, na onyinye ido nsø, na aja udo. 38 Onyenwe anyi nyere Mosis iwu ndị a n'ugwu Sajinai n'ụbочị ahü o nyere ụmụ Izrel iwu si ha, wetara Onyenwe anyi onyinye n'ozara Sajinai.

8 Onyenwe anyi gwara Mosis si, 2 “Kpota Eron na ụmụ ya ndị ikom, chíta kwà uwe ha, weta mmanu nsø, oke ehi nke aja mmechie na ebule abuọ ahü, na nkata achicha a na-ejighị ihe na-eko achicha mee. 3 Kpokptaa ọgbako ụmụ Izrel niile ka ba bija n'onụ ụzo ulò nzute.” 4 Mosis mere ihe Onyenwe anyi gwara ya ka o mee. Ogbako ụmụ Izrel zukotara n'onụ ụzo ulò nzute ahü. 5 Mosis gwara ọgbako ahu si, “Nke a bụ ihe Onyenwe anyi nyere n'iwu ka e mee.” 6 Mgbe ahü, Mosis kpokptara Eron na ụmụ ya ndị ikom n'ihu, jiri mmiri saa ha ahü. 7 O tükwasıri Eron uwe ime ahü, kee ya ihe okike a na-ekie n'ukwu, yikwasıkwa ya uwe mwida na efod ahü, jiri ihe okike ahü a choro mma kegidesie efod ahü ike n'ahü ya. 8 O tükwasıri ya ihe igbochi obi ahü n'ahü, tinx Urim na Tumim n'ime ihe igbochi obi ahü. 9 O tuhıkwara akwa ike n'isi ahü n'isi Eron, tinx n'ihu akwa ike n'isi ahü, okpu nsø e ji olaedo kpoo, nke bụ akara ido nsø, dika Onyenwe anyi si nye Mosis n'iwu. 10 Mgbe ahü, Mosis weere mmanu nsø ahü tee n'ulò nzute ahü, na n'ihie niile dì n'ime ya, ido ha nsø. 11 O fesakwara ụfodụ n'ime mmanu ahü ugboro asaa n'ebé ichu aja, fesakwa ya ugboro asaa n'elu ngwongwo niile dì n'ebé ichu aja, na n'efere e ji asa ihe, na ụkву ya, ido ha nsø. 12 O

wusara Eron үfodу mmanu nsö ahü n'isi, tee ya mmanu, n'ihi ido ya nsö. **13** O kpoṭara umu ndi ikom Eron nso, o yikwasiri ha uwe ime ahü, kee ha ihe okike nke ukwu, kekwası ha ihe okike n'isi, dika iwu Onyenwe anyi nyere Mosis si dij. **14** O kpoṭara oke ehi e ji achü aja mmechie, mee ka Eron na umu ya ndi ikom bikwası aka ha n'elu isi ya. **15** Mosis gburu oke ehi ahü, were үfodu n'ime obara ahü, jiri mkipışaka ya rütä obara tee na mpi niile dij n'ebé ichü aja, ido ebe ichü aja ahü nsö. O wüpurü obara nke fodurü n'ükwu ala ala nke ebe ichü aja ahü. Otu a ka o si doo ya nsö, ikpuchiri ya mmechie. **16** Mosis wekwara abyüa niile dij gburugburu ihe dij n'ime afö ehi ahü, mba-umeju nke umejü ya, akurü abüö ya na abyüa dij n'elu ha, kpoö ya okü n'ebé ichü aja. **17** Ma oke ehi ahü, apküpko ya, anü ya na mgbirü afö ya, ka o kpoö okü n'azü omumü үlo ikwu ahü dika Onyenwe anyi nyere Mosis n'iwu. **18** O weere ebule ahü, chee n'ihu Onyenwe anyi, dika aja nsure okü. Eron na umu ya ndi ikom bikwasirj aka ha n'elu isi ya. **19** Mgbe ahü, Mosis gburu ebule ahü, fesa obara ya n'akükü niile nke ebe ichü aja. **20** O bowasirj ebule ahü ntakirj ntakirj, kpoö isi ya, iberibe anü ya na abyüa ya okü. **21** O sachara ihe dij n'ime afö ya na ükwu ya niile mmiri, kpoö ebule ahü niile okü n'ebé ichü aja. N'hi na o bu aja nsure okü nke isisi ya dij Onyenwe anyi ezi mma, n'hi na o bu dika Onyenwe anyi nyere Mosis n'iwu. **22** O kpüpütarra ebule nke ozo, bu ebule nke ido nsö, Eron na umu ya ndi ikom bikwasirj aka ha n'elu isi ya. **23** Mgbe ahü, Mosis gburu ya, were үfodu n'ime obara ya tee Eron n'onu ntj aka nri, na n'isi mkipurü aka nke aka nri ya, na n'isi mkipurü ükwu nke aka nri ya. **24** Mosis kpoṭara umu ndi ikom Eron nso, weere үfodu obara ahü tee n'onu ntj aka nri ha, na n'isi mkipurü aka nke aka nri ha, na n'isi mkipurü ükwu nke aka nri ha. O fesakwara obara n'akükü niile nke ebe ichü aja ahü. **25** O weere abyüa ya, akukü odudü ya nwere abyüa, na abyüa niile nke kpuchiri ihe dij n'ime afö ya, na mba-umeju nke dij n'umeju ya, akurü ya abüö na abyüa ha, na apata aka nri ya. **26** O sitere na nkata achichä ahü a na-ejighi ihe na-eko achichä mee, nke dij n'ihu Onyenwe anyi, wepüta otu ogbe achichä, na otu ogbe achichä a gwakötara mmanu oliv, na otu mbadamba ogbe achichä, tukwası ha n'elu abyüa ndi ahü, na n'elu apata aka nri ahü. **27** O tinyere ihe ndi a niile n'aka Eron na umu ya ndi ikom, ha fufere ha n'ihu Onyenwe anyi dika aja mfufe. **28** Mosis naara ya site n'aka ha, kpoö ha okü n'elu ebe ichü aja, ya na aja nsure okü, ka o burü aja ido nsö nke isisi ya dij ezi mma, onyinye nsure okü nye Onyenwe anyi. **29** Mosis werekwara obi ebule ido nsö ahü, fufee ya n'ihu Onyenwe anyi, dika aja mfufe, dika Onyenwe anyi nyere n'iwu. Nke a bu oke Mosis. **30** Mgbe ahü, Mosis weere үfodu n'ime mmanu nsö ahü, na үfodu n'ime obara ahü di n'ebé ichü aja fesa ya Eron na uwe ya, fesakwa ya umu ndi ikom Eron n'uwı ha. Otu a ka o si doo Eron na uwe ya, na umu ya ndi ikom na uwe ha nsö. **31** Mgbe ahü, Mosis gwara Eron na umu ya ndi ikom si, "Sienü anü ahü n'önü үzo үlo nzute. Nörökwanü n'ebé ahü rie ya na achichä ahü di n'ime nkata onyinye ido nsö, dika a gwara m, si, 'Eron na umu ya ndi ikom ga-eri ya.' **32** Ihe obüla fodurü na anü ahü na achichä ahü, ka unu ga-apkö okü." **33** O sıri ha: "Unu esikwala n'önü үzo үlo nzute a püo ruo üböchı asaa, tutu ruo mgbe üböchı ido nsö unu zuruoke, n'hi na ido nsö unu ga-anö üböchı asaa. **34** Ihe niile e mère n'üböchı taa bu ihe Onyenwe anyi nyere n'iwu, banyere ichü aja maka mkpuchi

mmechie unu." **35** Unu aghaghı inogide n'önü үzo үlo nzute ehieha na abali üböchı asaa, mezukwia ihe Onyenwe anyi nyere n'iwu, ka unu ghara jnwı. N'hi na nke a bu iwu e nyere m. **36** Ya mère, Eron na umu ya ndi ikom mezuru ihe niile dika Onyenwe anyi si nye n'iwu site n'önü Mosis.

9 N'üböchı nke asatö, Mosis kpoö Eron na umu ya ndi ikom, na ndi okenyi Izrel. **2** O gwara Eron si, "Site n'ime igwe ehi were nwa oke ehi i ga-eji chüö aja mmechie. Werekwa ebule na-enweghi ntüpo i ga-eji chüö aja nsure okü, nke m ga-eche n'ihu Onyenwe anyi. **3** O gwakwara umu Izrel si ha, 'Hörönü mkpi a ga-eji chüö aja mmechie, na nwa ehi, na nwa aturu na-enweghi ntüpo, ndi gbara naanı otu afö, a ga-eji chüö aja nsure okü, **4** na ehi, na ebule a ga-eji chüö aja udo n'ihu Onyenwe anyi, tinyere mkipurü öka a gwara mmanu. N'hi na taa ka Onyenwe anyi ga-eme ka unu hü ya anya.'" **5** Ha wetara ihe ndi a niile bija n'önü үzo үlo nzute dika Mosis nyere n'iwu. Ogbakö umu Izrel niile bijara nso guzo n'ihu Onyenwe anyi. **6** Mgbe ahü, Mosis sıri ha, "Ihe ndi a bu ihe Onyenwe anyi nyere unu n'iwu idebe, ka ebube ya si otu a püta ihe n'ihu unu." **7** Mosis sıri Eron, "Bija nso n'ebé ichü aja. Chüö aja mmechie, na aja nsure okü nke a ga-eji kpuchie mmechie gi na mmechie ndi ahü niile. Chüö aja onyinye dirj ndi ahü, maka ikpuchiri ha mmechie ha, dika Onyenwe anyi nyere n'iwu." **8** Eron bijara nso n'ebé ichü aja, gbuo nwa ehi ahü ka o burü aja mmechie nke ya. **9** Umü Eron buteere ya obara ehi ahü. O tinyere mkipışaka ya n'ime obara ahü tee ya na mpi di n'ebé ichü aja. O würu obara fodurü n'ükwu ala ala ebe ichü aja ahü. **10** O kpoö abyüa ya, na akurü ya abüö, na ihe kpuchiri umeju si n'aja mmechie ahü okü n'ebé ichü aja dika Onyenwe anyi nyere Mosis iwu. **11** Ma anü ahü ya, na apküpko ya, ka o kpoö okü n'azü ebe obibi. **12** Emesjä, o gburu anü e wetara maka aja nsure okü ahü. Umü ya ndi ikom nyere ya obara anü ahü, nke o fesara gburugburu ebe ichü aja. **13** Ha nyefere ya aja nsure okü ahü n'aka n'otu ha si böp ya, tinyere isi ya. O kpoö ihe niile okü n'ebé ichü aja. **14** O sachara ihe dij n'ime afö ya, na ükwy ya, kpoö ha okü, dika aja nsure okü. **15** Emesjä, Eron wetara onyinye nke di maka ndi mmadü, o were ewu ahü bu maka mmechie ndi mmadü, gbuo ya, were chüö aja mmechie, dika o mere nke mbü. **16** O chükwära aja nsure okü n'usoro dika iwu e nyere si di. **17** O webatakware aja mkipurü öka ahü, kporo nke juru ya aka, kpoö ya okü n'elu ebe ichü aja, tinyekwara aja nsure okü nke ütütü ahü. **18** N'ikpeazu, o gburu ehi na ebule ahü, nke bu aja udo ndi Izrel. Umü Eron buteere ya obara nke o fesara gburugburu ebe ichü aja. **19** O chikötara abyüa niile di ehi na ebule ndi ahü n'ahu, na odudü ha, na abyüa kpuchiri ihe ime ha, ya na akurü ha, na abyüa kpuchiri umeju ha, **20** tukwası ha n'obi anü ndi ahü, kpoö ha okü n'ebé ichü aja. **21** Mgbe ahü, Eron fufere, dika onyinye mfufe, obi anü ahü, na apata aka nri ha n'ihu Onyenwe anyi dika Mosis nyere n'iwu. **22** Eron weliri aka ya elu n'ebé umu Izrel no, gozïre ha. Emesjä, mgbe o chüchära aja mmechie, na aja nsure okü na aja udo, o sitere n'ebé ichü aja ahü rıdata. **23** Mosis na Eron bara n'ime үlo nzute. Mgbe ha oqqa, ha goziri qha mmadü ahü. Mgbe ahü kwa, ebube Onyenwe anyi püta ihe nye mmadü niile n'ogbakö ahü. **24** Okü sitekwara n'ebé Onyenwe anyi no daa, rechapü aja nsure okü ahü, na abyüa ahü di

n'ebé ichu aja. Mgbe ndí Izrel húru ya, ha tiri mkpu óñu. Daa, kpuo ihu n'ala.

10 Ma úmu Erón, Nadab na Abihu, were okú tinye n'ihe ígú okú ha, tinyekwa úda na-esi isi n'ókú ahú, si otu a chee okú na-adighí nsó n'ihi Onyenwe anyí, n'uzó megidere ihe e nyere n'íwu. **2** N'ihi ya, okú sitere n'ihi Onyenwe anyí daa rechápu ha, ha nwuru n'ihi Onyenwe anyí. **3** Mgbe ahú, Mosis gwara Erón sí, "Nke a bù ihe Onyenwe anyí bu n'obi mgbe o kwuru sí, "N'etiti ndí niile na-abíaru m nso ka a ga-edo m nsó o búkwa n'ihi oha mmadú, ka a ga-asopuru m." Ma Erón gbara nkíti. **4** Mgbe ahú, Mosis kpóro Mishael na Elzafan, úmu Uziel, nwanne nna Erón sí ha, "Bíanú nso. Gaanú buputa ozu umunne unu site n'ihi ebe nsó, buru ha gaa n'azú ebe obíbi." **5** Ha bíara ghanye aka n'uwe ime ahú ha buru ha búpú n'azú ómumá uló ikwu, díka Mosis nyere n'íwu. **6** Mosis tugharíjí sí Erón na úmu ya, Elieza na Itama, "Unu ekwekwala ka ntutu isi unu kpasaakpasá izipúta na unu na-eru úju. Unu adòwakwala uwe unu. N'ihi na o búru na unu emee otu a, unu ga-anwú. Iwe Onyenwe anyí gagabíjakwasíkwa ógbakó Izrel níile. Ma ndí ikwu gi, úmu Izrel ndí ózo, nwere ike ruo úju n'ihi Nadab na Abihu. **7** Ózo, unu ahapúla ónú uzó uló nzute, ka unu ghara jnwú, n'ihi na mmánu nsó nke Onyenwe anyí di n'ahú unu. Ha mere díka Mosis gwara ha. **8** Mgbe ahú, Onyenwe anyí gwara Erón sí, **9** "Gí na úmu gi ndí ikom agaghí ariú mmánya, maqbú ihe óñúñu óbula na-aba n'anya mgbe unu na-aba n'uló nzute ka unu ghara jnwú. Agbúru unu niile ga-esogide iwu a ruo ogbó niile na-abia. **10** Orú unu ka o bú ikpa oke n'etiti ihe dij nsó na ihe na-adighí nsó, na n'etiti ihe dij ocha na ihe na-adighí ocha. **11** Orú unu búkwa izi úmu Izrel úkpuru niile Onyenwe anyí nyere ha site n'aka Mosis." **12** Mosis sírít Erón na úmu ya ndí ikom fódúru, bù Elieza na Itama, "Werenú onyinye mkpuru óka nke fódúru site na onyinye nsure okú, nke a kwadoro na-etinyeghi ihe iko achícha óbula, bù nke e nyere Onyenwe anyí. Rienú ya n'ákukú ebe ichu aja, n'ihi na o bú ihe dikáríjírì nsó. **13** Rienú ya n'ime ebe nsó ahú, n'ihi na o bú oke ruru unu na úmu unu ndí ikom site n'onyinye nsure okú e nyere Onyenwe anyí; n'ihi na nke a bù ihe e nyere m n'íwu. **14** Ma unu na úmu unu ndí ikom na ndí iyom ká o díkwara iri obi anú na apata ya, nke e fufere n'ihi Onyenwe anyí. Kama, o bú n'ebé dij ocha ka unu ga-anó rie ya. Nke a bù oke enyere unu na úmu unu site n'aja udó nke úmu Izrel. **15** Apata úkwú anú nke aja mbuli na obi anú nke e fufere, ka a ga-eweta ya na abúba ya nye díka onyinye sitere n'ókú. A ga-efufe ha n'ihi Onyenwe anyí díka aja mfufe. Nke a ga-abú oke ruuru unu na úmu unu mgbe niile, díka Onyenwe anyí nyere n'íwu." **16** Mgbe Mosis júru ajúju banyere mkpí ahú e ji chúo aja mmehie, o choputara na a kpoóla ya okú. O wesoro Elieza na Itama úmu ndí ikom Erón iwe sí ha, **17** "Gíní mere unu eríghí anú ahú e ji chúo aja mmehie n'ákukú ebe nsó ahú? O bú nke dikáríjírì nsó; e nyere unu ya maka iweput omuma ikpe dirí ogbáko Izrel, na ikpuchi mmehie ha n'ihi Onyenwe anyí. **18** Ebe o bú na e webataghí óbara ya n'ime Ebe Nsó ahú, unu gaara anó n'ákukú ebe nsó ahú rie anú ewu ahú, díka m nyere unu n'íwu." **19** Ma Erón zara Mosis sí ya, "Lee, taa ka ha chürü aja mmehie na aja nsure okú ha n'ihi Onyenwe anyí. Ma lee údi ihe dakwasírì m. O gaara ató Onyenwe anyí útò ma a sí na m riri anú aja mmehie ndí a

n'ubochí dí otu a?" **20** Mgbe Mosis nñuru nke a, o nwere afó ojuo n'ihi osisa Eron nyere.

11 Onyenwe anyí gwara Mosis na Erón, sí, **2** "Gwanú úmu Izrel, sí, 'N'ime anúmanú niile dí n'íwu, ndí a bù anúmanú unu ga-eri. **3** Unu nwere ike iri anúmanú óbula úkwú ya wara njakpa, nke na-ataghari ónú. **4** "Ma o dí ufodú ndí na-ataghari nri maqbú ndí nwere naaní úkwú wara njakpa, unu agaghí eri anú ha. Ha bù inyinya kamel, o bú ezie na o na-ataghari nri, ma úkwú ya awaghí njakpa. Unu agaghí eri ha n'ihi na o bú anú na-adighí ocha. **5** Ewi: O na-ataghari nri ya, ma o nweghí úkwú wara njakpa. O bú anú na-adighí ocha nye unu. **6** Ewi nkume: O na-ataghari nri ya, ma o nweghí úkwú wara njakpa. O bú anú na-adighí ocha nye unu. **7** Ezi: O bú n'ezie na úkwú ya wara njakpa ma o díghí ataghari nri ya. O bú anú na-adighí ocha nye unu. **8** Unu emetükwala ozu ha aka maqbú rie anú ha, n'ihi na ha bù ihe na-adighí ocha nye unu. **9** "N'ime ihe niile e kere eke dí ndú biri na mmíri, maqbú n'iyí nta na n'oke osimíri, unu nwere ike iri údi óbula nwere ntu na akpírikpa n'ahú ha. **10** Ma unu ekwesighí iri ihe óbula nke na-enweghí ntu maqbú akpírikpa, ma ha bù anú na-enuputa enuputa, maqbú na ha so n'anú ndí ózo dí ndú bi na mmíri, unu kwesiri iṣo ha asó. **11** Ebe ha bù ihe na-asó oyi nye unu, unu ekwesighí iri ha, unu ga-agukwa ozu ha ka ihe na-adighí ocha. **12** Ihe óbula bi n'ime mmíri nke na-enweghí ntu na akpírikpa n'ahú ha, bù nke unu ga-asó asó. **13** "Ndí a bù mnúñu ndí unu ga-asó asó, nke unu ekwesighí iri n'ihi na ha bù ihe arú a na-asó oyi: ugo, udele na udele ojii, **14** ndagbú na ogankwó dí iche iche, **15** ugoloma óbula dí iche iche, **16** enyi nnúñu, egbe abalí, mnúñu oke osimíri na egbe dí iche iche, **17** okwukwu nta, komorant na okwukwu ukwu, **18** okwukwu nwere mpi, okwolo na udele, **19** ugbalá, utú dí iche iche, nnúñu ódú nta na úṣu. **20** "Umú ahúhú niile na-efe efe nke na-aga ije n'úkwú anó bù ihe rúrú arú nye unu, unu agaghí eri ya. **21** Ma e nwere ufodú umú ahúhú na-efe efe nke na-aga ije n'úkwú anó ndí unu nwere ike iri: ndí a bù ndí nwere ogwe úkwú nke ha ji na-awú awú n'ala, **22** ndí a ka unu ga-eri n'etiti ha, igurube dí iche iche, na akpankwó dí iche iche, na abúzú dí iche iche, na úkpana dí iche iche. **23** Ahúhú ndí ózo niile na-efe efe, ndí nwere úkwú anó, bù ihe rúrú arú. Unu ekwesighí iri ha. **24** "Iri ha gamé ka unu rúo arú. Onye óbula metúrú ozu ha aka ga-abú onye rúrú arú site n'oge o bitúrú ha aka tutu rúo n'abalí nke ubochí ahú. **25** Onye óbula metúrú otu n'ime ozu ha aka ga-asakwa uwe ya, guókwa onwe ya díka onye na-adighí ocha ruo uhuruchi. **26** "Anúmanú óbula úkwú ya na-awasaghí abú, maqbú nke na-adighí ataghari nri ya ugboró abú, rúrú arú. Onye óbula metúrú ozu ya aka ga-abú onye rúrú arú ruo uhuruchi. **28** Onye óbula ga-ebu ozu ya ga-asa uwe ya, búrúkwa onye rúrú arú ruo uhuruchi, n'ihi na o bú ihe rúrú arú n'ebé unu no. **29** "N'ime anúmanú niile na-enuputa enuputa n'ala, anúmanú ndí a bù ndí rúrú arú: nkapi, na oke, na agú iyi díka údi ha si dí, **30** na qba mmíri, na ngwere aghú, na ngwere, na ngwere uzuzu, na ogumagalá. **31** N'ime ihe niile na-enuputa enuputa n'ala ndí a rúrú arú n'ebé unu no. Onye metúrú ozu ha aka ga-abú onye rúrú arú tutu ruo uhuruchi ubochí ahú.

32 Ihe obula nke ozu ha dakwasirị ga-abu ihe rürü aru, maobu osisi, maobu akwa, maobu akpukpo a na-akwa n'ala, maobu akpa, ihe obula nke ejị ya eme. A ga-etinye ya na mmiri, o ga-adigide n'ime mmiri tutu ruo uhuruchi, mgbe ahụ ka o ga-adị ọcha. **33** O bụrụ na otu n'ime ihe ndị a adanye n'ite aja, a ga-etiwa ite ahụ. Ihe niile dị n'ite ahụ abụrụla ihe rürü aru. **34** Ihe oriri obula nke mmiri si n'ite a metụrụ abụrụla ihe rürü aru. Mmiri ọhụnụ obula dị n'ime ite ahụ rükwara aru. **35** Ihe obula ozu anumānụ dị otu a dakwasirị, maobu ite ọkụ ejị eghe ihe, maobu ekwu a ga-etiwa ha. N'ihi na ha bu he rürü aru, unu ga-agu ha dika ihe rürü aru. **36** O bụrükwa na ozu anumānụ ahụ adaba n'isi iyi, maobu n'olulu mmiri, mmiri ahụ ga-adị ọcha, kama onye ga-emetu anụ ahụ aka ga-abu onye rürü aru. **37** O bụrụ na ozu anụ ahụ adakwasị mkpuru ubi a na-agu ikụ n'ubi, o gaghị emeru ha. **38** Ma o bụrụ na e tinyere mmiri n'elụ m kpuru oghigha ndị ahụ, ozu adakwasị n'elụ ya, ha ga-abu ihe rürü aru. **39** “O bụrụ na anumānụ unu kwesiri iri eri anwụo, onye ahụ metụrụ ya aka ga-abu onye rürü aru ruo uhuruchi. **40** Onye obula riri ozu anụ ahụ, maobu bufuo ozu ya, ga-abu onye rürü aru ruo uhuruchi. Q ga-asu uwe ya mmiri. **41** “Anumānụ obula na-akpugharị n'ala bụ ihe rürü aru nye unu. Unu erikwala ha. **42** Unu agaghị eri anumānụ obula na-akpugharị n'ala, ma ha na-akpugharị n'afọ ha, ma ha na-agaghari n'ukwu ano, ma ha nwere uko dị otutu. Ha bụ ihe rürü aru. **43** Unu emeruла onwe unu site n'iri anumānụ ndị a na-akpugharị n'ala. Unu abula ndị na-emeru onwe unu site n'anumānụ ndị a, maobu mee ka unu bụrụ ndị e metụrụ site na ha. **44** Abu m Onyenwe anyi Chineke unu. Doonụ onwe unu nsø, n'ihi na adị m nsø. Unu emeruла onwe unu site n'imetu anumānụ ndị a na-akpugharị n'ala aka. **45** Abu m Onyenwe anyi, onye si n'ala Ijipụ kpopụta unu, ka m bürü Chineke unu. Unu agaghị idị nsø, n'ihi na adị m nsø. **46** “Ndị a bụ usoro iwu metụrụa umụ anumānụ, na anụ ufe, na anụ bi na mmiri, na anụ ndị na-arigharị arigharị n'ala. **47** Ka unu si otu a kpaa oke n'etiti ndị rürü aru na ndị dị ocha, n'etiti ihe e kere eke dị ndị ndị unu nwere ike iri n'ihi na ha dị ocha, na ndị unu na-ekwesighị iri n'ihi na ha rürü aru.”

12 Onyenwe anyi gwara Mosis sị ya, **2** “Nye umụ Izrel iwu ndị a sị ha, ‘Mgbə nwanyị tịtụrụ imē mesiā mịo nwa nwoke, o ga-abu onye na-adighị ocha ubochị asaa, dika o si adị mgbe o n'o adighị ocha nke nsø ya n'o ge a kara aka. **3** N'ubochị nke asatụ site n'oge a mịrụ ya, a ga-ebi nwa nwoke ahụ ugwu. **4** N'ime iri abalị ata na ato site n'ubochị nwanyị ahụ mịsịrị nwa ahụ, o ga-anokwa na-adighị ocha nke obara gbara ya. O gaghị emetu ihe dị nsø aka, maobu banye n'ime ebe nsø, ruo mgbe ubochị ime ya ka o dị ocha gасири. **5** Mgbə nwanyị dị ime mịrụ nwa nwanyị, o ga-abu onye n'adighị ocha iri ubochị na ano, dika o si adị mgbe o n'o na nsø ya. O ga-echere tutu iri ubochị isii agwusia, ime ya ka o dị ocha. **6** “Mgbə ubochị idị ocha ya zuru, ma o mịrụ nwa nwoke maobu nwa nwanyị, o ga-ewetara onye nchua ja n'onu uzo ulo nzute otu nwa aturu gbara otu afọ maka onyinye aja nsure ọkụ, na otu nwa kpalakwukwu maobu otu nduru maka onyinye aja mmehie. **7** Onye nchua ja ga-anarakwa ha chee ha n'ihi Onyenwe anyi, chiqorị ya aja ikpuchi mmehie. Mgbe ahụ ka o ga-adị ọcha site n'iso obara ya. “Nke a bụ usoro iwu dijirị nwanyị obula mịrụ nwa nwoke, maobu nwa nwanyị. **8**

O bụrụ na aka erughi ya iweta nwa aturu, o ga-eweta umụ kpalakwukwu abu, maobu umụ nduru abu. Otu ga-abu maka aja nsure ọkụ, nke ozo ga-abu maka aja mmehie. Onye nchua ja ga-ewere ha chiqorị ya aja ikpuchi mmehie, ka o díkwa ọcha ozo.”

13 Onyenwe anyi gwara Mosis na Eron okwu sị ha, **2**

“Mgbə mmađu hụrụ etuto, maobu ọnụ, maobu ntụpo na-eko eko n'akpukpo anụ ahụ ya nke dị ka ihe ọrija ekpenta na-eweta, a ga-eduru onye ahụ bịa n'ihi Eron onye nchua ja maobu umụ ya ndị ikom, bù ndị nchua ja. **3** Onye nchua ja galeru ọrija ahụ dị ya n'ahụ anya. O bụrụ na aji dị gburugburu ebe ahụ ebidola ịcha ọcha, o bụrükwa na ebe ahụ mibara ime, o bụ ọrija ekpenta. Mgbe onye nchua ja leruchara ya anya, o ga-ekwuputa na onye ahụ bù onye rürü aru. **4** O bụrükwanụ na aji dị gburugburu ebe ahụ dị ọcha, ma na ebe ahụ emighị emi karịa akụkụ ahụ ya ndị ozo, onye nchua ja ga-eede onye ahụ ebe o ga-ano naanị ya abalị asaa. **5** Mgbe ubochị asaa gasirị, onye nchua ja ga-ele ya ahụ ozo. O bụrụ na ọnụ ahụ alabeghi, na o nwekwaghi mgbanwe obula, a ga-edebekwa ya abalị asaa ozo. **6** Mgbe abalị asaa nke a gafekwara, onye nchua ja ga-elekwa ya ahụ ozo. O bụrụ na o ditụla ya mama, na ọnụ ahụ agbasaghi n'anụ ahụ ya, onye nchua ja ga-asị na o dị ọcha, n'ihi na o bụ naanị ọnụ efu. Onye ahụ ga-asakwa uwe ya mmiri, mgbe ahụ dị ọcha. **7** Ma o bụrụ na ọnụ ahụ agbasaa n'ahụ ya mgbe o gosicharala onye nchua ja onwe ya maka nsacha idị ọcha, o ga-alaghachikwa azụ ga hụ onye nchua ja ahụ ozo. **8** Onye nchua ja ga-eleru ya anya, o bụrụ na onye nchua ja achoputa na ọnụ ahụ na-agbasa, o ga-agu onye ahụ dika onye rürü aru, o bụ ọrija na-efe efe. **9** “Mgbə obula mmađu nwere ihe dị ka ọrija na-efe efe n'ahụ ya, a gaghị ikpottara ya onye nchua ja. **10** Onye nchua ja ga-ele anya n'akụkụ anụ ahụ ya zara aza ịchoputa ma o dị ọcha, ma aji dị gburugburu ebe ahụ o na-acha ọcha, na ịhụkwa ma o nwere ọnụ dī gburugburu ebe ahụ. **11** O bụrụ na onye nchua ja ahụ ihe ndị a, o bụ ọrija ekpenta n'ezie. O ga-agukwa onye ahụ dika onye rürü aru. A gaghị edebekwa ya ile ya ahụ, n'ihi na o bụrularị onye rürü aru. **12** “O bụrụ na onye nchua ja elee onye ahụ anya hụ na ọrija ọcha ahụ enuputala n'akụkụ ahụ ya niile, site n'ukwu ya ruo n'isi ya, **13** onye nchua ja ga-eleru ya anya, o bụrụ na ọrija ahụ enuputala n'ahụ ya niile, o ga-ekwuputa na onye ahụ dị ọcha, ebe o bụ na ọrija ahụ enuputala mee ka anụ ahụ ya chawa ọcha. **14** Ma o bụrụ na e nwere akụkụ ahụ ya ọnụ ọhụ pütara, o ga-agu ya dika onye na-adighị ọcha. **15** Onye nchua ja ga-enyocha ọnụ ahụ. Kwuputa na onye ahụ rürü aru. Ọnụ ahụ rürü aru n'ihi na ọrija ekpenta ka o bu. **16** O bụrụ n'onya ahụ agbanwe na-acha ọcha, ha ga-agakwuru onye nchua ja. **17** Onye nchua ja ga-ele ya ahụ. O bụrụ na ọnụ niile ahụ na-acha ezi ọcha, onye nchua ja ga-agu ya dika onye na-enweghi ntụpo. Ndị dị ọcha ka ha ga-abu. **18** “O bụrụ na etuto toro mmađu n'ahụ alaa, **19** ma akpukpo anụ ahụ ya anogide na-acha ọcha, maobu na-acha obara obara, a ga-ejekwuru onye nchua ja ka o lee ya anya n'ahụ. **20** O bụrụ na onye nchua ja achoputa na e nwere ọrija dī n'okpuru akpukpo ahụ ya, chiqopatakwa na aji ya na-acha ọcha, onye nchua ja ga-agu mmađu ahụ dika onye rürü aru, n'ihi na ekpenta esitela n'etuto ahụ puta. **21** O bụrụ na onye nchua ja achoputa na aji ọcha adighị n'akpukpo ahụ ya, chiqopatakwa na ọnụ ahụ

abanyeghi n'ime, onye nchuaaja ga-edebé onye ahú ubochí asaa. 22 N'ime ubochí asaa ahú, o búru na onya ahú abaa uba karja ka o dí na mbú, onye nchuaaja ga-agú mmaadú ahú díka onye na-adighí ocha. O búri ojá na-emerú emerú ka o bú. 23 Ma o búru na o baghi uba karja, onye nchuaaja ga-agú mmaadú ahú díka onye dí ocha, n'ihi na ihe a bù etuto lara ala. 24 "O búru na okú agbaa mmaadú, mee ka onya puta ya n'aahú; o búru na onya ahú ebido na-acha obara obara, maqbú na-acha ezigbo ocha, 25 onye nchuaaja ga-elezi onye dí otu a anya. O búru na aji dí gburugburu ebe onya ahú dí na-acha ocha, maqbú na onya ahú mibara ime karja, o ghóola ekpenta nke si n'onya ahú nuputá. Onye nchuaaja ga-agú mmaadú ahú díka onye na-adighí ocha. O búri ojá na-emerú emerú ka o bú. 26 Ma o búru na onye nchuaaja eleee ya hú na aji dí gburugburu ebe ahú adighí ocha, o búrukwa na o díghí ala karja akpukpó ahú, na o na-añacha, mgbe ahú onye nchuaaja ga-edebé onye ahú iche ubochí asaa. 27 N'ubochí nke asaa, onye nchuaaja ga-elezi onye ahú anya nke óma. O búru na o chóputara na onya ahú na-abasaan n'akpukpó ahú ya, onye nchuaaja ga-agú onye ahú díka onye na-adighí ocha. Ojá na-emerú emerú ka o bú. 28 Ma o búru na o gbanweghi, búrukwa na o basaghi n'akpukpó ahú ma o na-añacha, o bú ihe oqíza sitere n'okú rere onye ahú, onye nchuaaja ga-agú ya díka onye dí ocha, n'ihi na o bú apa onya lara ala. 29 "O búru na nwóke maqbú nwanyi obula enwee onya n'isi, maqbú na nti ya, 30 onye nchuaaja ga-elezi onya ahú anya. O búru na o dí ala karia akpukpó ahú ya, o búrukwa na aji dí na ya na-acha odo odo di irighiri, onye nchuaaja ga-agú ha díka ndí na-adighí ocha. O búri ojá na-emerú emerú nke dí n'isi maqbú n'agba. 31 Ma o búru na onye nchuaaja achóputa na onya ahú adighí abasa abasa, maqbú na aji dí n'ebe ahú adighí ejí ojii, onye nchuaaja ga-edebé onye ahú ubochí asaa. 32 N'ubochí nke asaa onye nchuaaja ga-elezi onya ahú anya. O búru na onya ahú abasaghi karja, o búru na o nwéghí aji na-acha edo edo, o búrukwa na o mibaghí emiba, 33 o ga-akpuchapú aji niile dí n'akukú ebe ahú onya mere ya, ma o gaghi akpuchapú aji dí n'onya ahú n'onwe ya. Onye nchuaaja ga-edebé onye ahú ubochí asaa. 34 N'ubochí nke asaa, onye nchuaaja ga-elezi onya ahú anya. O búru na o basaghi karja, maqbú mibanye n'ime karja anú ahú, a ga-agú mmaadú ahú díka onye dí ocha. O ga-apú sachaa uwe ya, búru onye dí ocha. 35 Ma o búru na mgbe a gúchara ya n'onye dí ocha onya ahú emesia basaa n'ahú ya. 36 Onye nchuaaja ga-ele ya anya. O búru na onya ahú agbasala n'akpukpó ahú ya, onye nchuaaja a gaghi achowa aji na-acha edo edo. Onye ahú rúru aru. 37 Ma o búru na n'uche onye nchuaaja na onya ahú adighí abasa abasa, o búrukwa na aji ojii epuputala n'ebe ahú, onya ahú alaala. Onye dí ocha ka mmaadú ahú bú. Onye nchuaaja ga-ekwuputá na o dí ocha. 38 "Mgbe nwóke maqbú nwanyi obula nwere ntúpo ocha n'anú ahú ya, 39 onye nchuaaja ga-ele ya ahú. O búru na ntúpo ahú adighí achazi ezi ocha, o bú okó nuputara onye ahú n'ahú. Onye ahú dí ocha. 40 "Mgbe aji na-adighíkwa nwóke n'isi, o bú isi nkwocha, onye ahú dí ocha. 41 Otuaka ahú, o búru na isi ya esite n'egedege ihu ya kwóchasiá, o bughi ekpenta, onye dí ocha ka o bú. 42 Kama o búru na onye ahú enwee etuto n'isi ya maqbú n'egedege ihu ya nke na-acha obara obara, na ocha ocha, o nwere ike búri ojá ekpenta na-enuputá ya n'isi maqbú n'egedege ihu. 43 N'ihi ya, onye nchuaaja ga-elezi ya anya. O búru na etuto ahú toro ya n'isi maqbú n'egedege ihu

na-acha obara obara, na ocha ocha, o ga-abu na o ghóola ojá ekpenta. 44 Onye nchuaaja ga-agú ya díka onye ekpenta. O búrukwa onye rúru aru, n'ihi onya ahú dí ya n'isi. 45 "Onye obula a chóputara na o bú onye ekpenta ga-eyí uwe dökara adóka, hapú agíri isi ya ka o díka nke onye ara. O ga-ekpuchi elu egbugbere onyu ya, na-eti mkpu na-así, 'Onye rúru aru ka m bú. Onye rúru aru ka m bú! 46 Ubochí niile nke o n'ojoa ahú, o gaghi ebi n'ime obodo n'etiti ümu mmaadú n'ihi na onye rúru aru ka o bú. 47 "O búru na o húru ntúpo yiri ntúpo ojá na-efe efe n'uwe aji anú maqbú n'uwe ogho ocha, 48 maqbú n'akpukpó anú obula, maqbú n'ihe obula e ji akpukpó aji anú maqbú uwe ogho ocha, uwe a kpara akpa, maqbú nke a türü atü mee. 49 O búrukwa na ntúpo dí n'uwe ahú, maqbú n'akpukpó anú ahú, maqbú nke a kpara akpa, maqbú nke atürü atü, maqbú n'ihe akpukpó anú obula na-acha ahíjha ndú maqbú uhie uhie, o nwere ike ibú ojá na-efe efe. A gáewegara onye nchuaaja uwe ahú ka o lezie ya anya. 50 Onye nchuaaja ga-ele ya anya, were ya debe ya iche ubochí asaa. 51 N'ubochí nke asaa, onye nchuaaja ga-ele ya anya ozo. O búru na ntúpo ahú agbasaa n'uwe ahú maqbú n'ihe ahú a kpara akpa, maqbú n'ihe ahú a türü atü, maqbú n'ihe akpukpó anú ahú, n'ime ubochí asaa ndí a, n'agbanyeghi ihe e ji ha eme, o búri ojóo na-efe efe. Ihe ahú bú ihe rúru aru. 52 A gáakpó uwe ahú, maqbú akwa aji anú ahú, maqbú akwa aji anú a kpara akpa, maqbú akwa ogho ocha ahú, maqbú ihe akpukpó anú obula okú, n'ihi na ojá na-efe efe dí n'ime ya, n'ihi na ojá na-eweta mbibi ka o bú. A ghákawaghi iji okú rechápá ya. 53 "Ma o búru na onye nchuaaja ahú ele hú na ntúpo ahú agbasaghí n'uwe ahú, maqbú n'akwa ahú a kpara akpa, maqbú akwa a türü atü, maqbú n'ihe akpukpó anú ahú obula. 54 O ga-enye iwu ka a saa ihe ndí ahú niile mmiri, wezugakwa ya iche ruo ubochí asaa ozo. 55 Mgbe a sachara ihe ahú mmiri, onye nchuaaja ga-ele ya anya ozo. O búru na ntúpo ahú agbanwebeghi, o búru na o na-achakwa díka o si acha na mbú, mgbe ubochí ndí a gasíri, o bú ezie na o gbasaghi, o bú ihe rúru aru. A gáakpó ya okú, ma ntúpo ahú dí n'ihi uwe ahú maqbú n'azú ya. 56 Ma o búru na onye nchuaaja eleee ya anya hú na ücha ntúpo dí n'ihe ahú adighí ukwuu n'ihi nsacha a sachara ya na mmiri, o ga-achakapú akukú uwe ahú, maqbú akwa ahú a kpara akpa maqbú nke a türü atü. 57 O búru na ntúpo ahú emesia puta ozo n'uwe ahú, maqbú n'akwa ahú a kpara akpa, maqbú nke a türü atü, maqbú n'akpukpó anú ahú, o gosiri na o na-agbasa agbasa. Ihe obula nwere ntúpo ahú ka a ga-akpó okú. 58 Uwe maqbú ihe a kpara akpa, maqbú ihe a türü atü, maqbú ihe akpukpó anú obula a sara mmiri nke ntúpo dí na ya pürü, a ga-asa ya mmiri ozo. O ga-abukwa ihe dí ocha." 59 Ndí a bú usoro iwu metutara ntúpo díka ntúpo ojá na-efe efe nke dí n'uwe aji anú maqbú uwe ogho ocha, maqbú n'ihe a kpara akpa maqbú n'ihe a türü atü, maqbú n'ihe akpukpó anú. Iwu ndí a ga-enye aka ichóputa ma ha rúru aru, maqbú na ha dí ocha.

14 Onyenwe anyi gwara Mosis, si, 2 "Ndí a bú usoro iwu gbasara onye ojá ekpenta n'oge a na-emem mmemme idí ocha ya, mgbe e dutere ya bjákwute onye nchuaaja. 3 Onye nchuaaja ga-apú gaa n'azú ebe obibi nođu n'ebe ahú lee ya ahú, ichóputa ma ojá ekpenta ya o laala n'ezie. O búru na ojá ya alaala, 4 onye nchuaaja ga-enye iwu ka e weta nnunü abuđ dí ndú, na tufodú osisi sida, na eriri ogho uhie, na

hisop, maka onye ahü a ga-emere mmemmem iđi ocha. 5 Onye nchüaja ga-enye iwu ka e gbuo otu n'ime nnunü abü ahü n'elü mmiri e si n'đdo mmiri na-asö asö kute nke di n'ime ite aja. 6 Q ga-ewere nnunü nke ozo dì ndü, ya na osisi sida ahü, na ogho uhie ahü, na hisop ahü, denye ha n'ime obara na nnunü ahü e gburu n'elü mmiri ahü. 7 Mgbe ahü, onye nchüaja ga-ebe obara ahü ubgoro asaa n'ahü onye ahü a na-eme ka o di ocha site n'oriya ekpenta. Q ga-ekwuputakwa na a gwôla onye ahü. Emesia, q ga-apahüp mnunü ahü ka o felaa n'ohia. 8 "Onye ahü e mere ka o di ocha ga-asacha uwe ya, kpuchaa ntutu isi ya, saakwa ahü ya. Mgbe ahü, q ga-adüp ocha. Emesia, q ga-esoro ndi mmadü biri n'obodo. Ma o gaghü abanye n'ülö nke aka ya tutu übochü asaa agafee. 9 N'übochü nke asaa, q ga-apkuchapu ntutu isi ya, na afuonu ya, na ikuanya ya, na aji ndi ozo di ya n'ahü. Q ga-asa uwe ya na ahü ya niile. Mgbe ahü, a ga-agü ya n'onye di ocha. 10 "N'übochü nke asatö, q ga-ewere ebule abü na-enweghi ntüpo, na otu nne atüru nke na-enweghi ntüpo gbara otu afö, ya na iri iko öka a kwôrø nke öma a gwakötara mmanü oliv maka aja mkpuru öka, na otu iko mmanü. 11 Onye nchüaja ahü lere ya ahü si na ha di ocha, ga-ewere aja ndi a, ha na onye ahü a na-aga ime ka o di ocha chee n'ihu Onyenwe anyi n'önü uzö ulö nzute. 12 "Mgbe ahü, onye nchüaja ahü ga-ewere otu n'ime ümü ebule ahü, na otu iko mmanü chüö ya dikä onyinye aja ikpe ömuma. Q ga-efufe ha n'ihu Onyenwe anyi dikä aja mfufe. 13 Q ga-egbu nwa ebule ahü n'akükü ebe nsö ahü, n'ebé a na-anö egbu anü aja mmehie na aja nsure ökü. Q bu onye nchüaja ga-ewere anü aja ikpe ömuma a, dikä o were nke aja mmehie. Q bu ihe dikarışırı nsö. 14 Onye nchüaja ahü ga-enye üfodü n'ime obara aja ikpe ömuma ahü, tee n'önü ntü aka nri nke onye ahü a na-eme ka o di ocha. Q ga-eketeka ya n'isi mkpuru aka nke aka nri ya, na n'elü isi mkpuru ükü nke ükü aka nri ya. 15 Emesia onye nchüaja ga-awünyetü mmanü oliv ahü n'obuaka nke aka ekpe ya, 16 q ga-arunye otu mkpişäka nri ya n'ime mmanü di n'obuaka ya, q ga-ewere mkpişäka ya fesa üfodü n'ime ya ugboro asaa n'ihu Onyenwe anyi. 17 Onye nchüaja ga-ewere mmanü ahü fodü n'obuaka ya tee ya onye ahü n'önü ntü aka nri nke onye ahü a na-aga ime ka o di ocha, na n'isi mkpuru aka nke aka nri ya, na n'isi mkpuru ükü nke aka nri ya, n'elü obara aja ikpe ömuma ahü mee. 18 Q ga-ete mmanü ahü fodü n'aka ya, n'isi onye ahü a na-eme ka o di ocha. Onye nchüaja ga-ekpuchikwara ha mmehie ya n'ihu Onyenwe anyi. 19 "Mgbe ahü, onye nchüaja ga-achü aja mmehie, kpuchiere onye ahü a ga-eme ka o di ocha site na-adighi ocha ha mmehie ya. Emesia, onye nchüaja ga-egbu aja nsure ökü ahü, 20 were ya na onyinye mkpuru öka chüö onye ahü aja, maka ikpuchiri ya mmehie ya. Mgbe ahü, a ga-agü onye ahü n'onye di ocha. 21 "Q bürü na o bu ogbenye onye na-enweghi ihe iweta ihe ndi a, ha agnaghi iwere otu nwü ebule dikä aja ikpe ömuma nke a ga-efufe n'ihu aja ikpuchi mmehie ha, Q ga-ewetakwa iko öka a kwôrø nke öma asaa maqbü ihe ötütü efaa a gwara mmanü oliv dikä aja mkpuru öka, ya na otu iko mmanü. 22 Q ga-ewetakwa nduru abü maqbü kpalakwukwu abü, nke obuña o nwere ihe iweta. Otu ga-abü maka aja mmehie, nke ozo ga-abü maka aja nsure ökü. 23 "Q ga-ewere ha nye onye nchüaja n'önü uzö ulö nzute n'ihu Onyenwe anyi, n'übochü nke asatö ya, maka imé ka ha di ocha. 24 Onye nchüaja ga-ewerekwa nwa atüru aja ikpe ömuma ahü, ya na otu iko mmanü oliv ahü, fufee ha

n'ihu ebe içü aja nye Onyenwe anyi. 25 Q ga-egbu nwa atüru aja ikpe ömuma ahü, were üfodü obara ya tee n'önü ntü aka nri onye ahü a na-aga ime ka o di ocha, na n'isi mkpuru aka nke aka nri ya, na n'isi mkpuru ükü nke aka nri ya. 26 Onye nchüaja ahü ga-awünye üfodü mmanü oliv ahü n'obuaka nke aka ekpe ya, 27 q ga-ewere mkpişäka nri ya fesa üfodü mmanü ahü nke di n'obuaka ya ugboro asaa n'ihu Onyenwe anyi. 28 Q ga-eketeka üfodü mmanü ahü di n'aka ya n'ebé ndi ahü o tere obara ikpe ömuma ahü, nke bu n'önü ntü onye ahü nke a na-eme ka o di ocha, na n'isi mkpuru aka nke aka nri ya, na n'isi mkpuru ükü nke aka nri ya. 29 Mmanü nke fodü n'aka ya ka onye nchüaja ga-ete n'isi onye ahü a na-eme ka o di ocha, ikpuchi mmehie ha n'ihu Onyenwe anyi. 30 Emesia, q ga-eji nduru abü ahü maqbü kpalakwukwu abü ahü, nke obuña o nwere ihe iweta, chüö aja. 31 Otu ga-abü maka aja mmehie, nke ozo ga-abü maka aja nsure ökü, ha na aja mkpuru öka. N'uzö di otu a, onye nchüaja ga-ekpuchiri ya mmehie ya n'ihu Onyenwe anyi, bu onye ahü a na-eme ka o di ocha." 32 Ndj a bu usoro iwu diri onye obuña e sitere n'oriya ekpenta mee ka o di ocha, onye aka ya na-erughi iweta ihe o kwesiri iweta, bu nke e ji eme ka o di ocha. 33 Onyenwe anyi gwara Mosis na Erön okwu si, 34 "Mgbe unu banyere ala Kenan, bu ala ahü m na-enye unu, o bürü na o nwée ulö obuña m webatarra örija na-eße efe, 35 onyenwe ulö ahü ga-ekewku onye nchüaja si ya, 'Ahüla m ihe yiri örija na-eße efe n'ülö m.' 36 Onye nchüaja ahü ga-enye iwu ka a kwapusia ihe niile di n'ülö ahü tupu o gaa lezie ulö ahü anya, ka ihe niile di n'ülö ahü ghara ibü ihe rürü arü, ma o bürü na achopütü örija na-eße efe n'ülö ahü. Mgbe a kwapusasirı ihe di n'ülö ahü, onye nchüaja ga-aga lee ulö ahü. 37 Q ga-ele ntüpo di n'ahü ulö ahü. O bürü na ntüpo ahü na-acha ahihilja ndü ahihilja ndü, maqbü obara obara, o bürükwa na ha miri emi karja aja ulö ahü n'ile anya, 38 onye nchüaja ga-esi n'önü uzö ulö ahü puö, kpochie ulö ahü übochü asaa. 39 N'übochü nke asaa, onye nchüaja ga-alögħachi bija lee ulö ahü ozo. O bürü na ntüpo ahü agbasala n'aja ulö ahü, 40 onye nchüaja ga-enye iwu ka e tida akükü aja ulö ahü bufuo ya n'ebé a na-ekpofu ihe rürü arü n'azü obodo. 41 Q ga-enyekwa iwu ka a kpuchaa aja ulö niile di n'ime ulö ahü, bufukwaa aja niile a kpuchapütara n'ebé a na-ekpofu ihe rürü arü n'azü obodo. 42 A ga-ebute nkume ozo jiri ha dochie ndi ahü e busupisirı. A ga-ejikwa üro qħurū tee ulö ahü ozo. 43 "Ma o bürü na ntüpo ahü apütta ozo, mgbe e busupisirı nkume ndi ahü, ma mgbe a kpuchasirı aja ulö ma techikwaa ya, 44 onye nchüaja ga-abija lee ya. O bürü na o hü na ntüpo ahü agbasala ozo, q ga-agü ulö ahü dikä ihe rürü arü, n'ihü na ntüpo ahü bu örija na-eße efe. 45 Q ga-enye iwu ka a kwatu ulö ahü bufukwaa ihe niile e jiri ruo ya, nkume niile, osisi niile na üro niile, n'ebé a na-ekpofu ihe rürü arü n'azü obodo. 46 "Onye obuña banyere n'ülö ahü n'oge e mechiri ya, ga-abü onye rürü arü ruo n'oge uhuruchi. 47 Onye obuña dinara ala maqbü rie nri n'ime ya, ga-asacha uwe ya. 48 "Ma o bürü na onye nchüaja abija hu na ntüpo ahü apüttagħi ozo, mgbe e techara ulö ahü üro nke ugboro abü, q ga-agü ya n'ülö di ocha, n'ihü na örija ahü na-eße efe alaala. 49 Q ga-ejikwa nnunü abü, na osisi sida, na ogho uhie, na osisi hisop mee mmemmem ido ihe ocha. 50 Q ga-egbu otu n'ime nnunü ndi ahü n'elü mmiri e si n'iyi na-asö asö kute, nke di n'ime ite aja. 51 Q ga-edenyen osisi sida ahü, na ogho uhie ahü, na osisi hisop ahü, n'ime obara nnunü ahü na mmiri

ahü. O ga-efesa obara ahü n'ülö ahü ugboro asaa. 52 O bù obara nnunü ahü, na mmiri ahü, na nnunü nke ozö ahü di ndü, na osisi sida ahü na hisop ahü, na ogho uhie ahü ka o ga-eji mee ka ülö ahü di ocha. 53 O ga-apahü nnunü ahü di ndü ka o fepü felaa n'ohja di n'azü obodo. Nke a ga-abü otu e si kpuchiere ülö ahü mmehie ya. O ga-adikwa ocha." 54 Ndị a bù usoro iwu metutara orja ekpenta, na okø, 55 na orja na-eze efe dì n'uwe maobü n'ülö, 56 maobü etuto, maobü ntupö, maobü onya. 57 Iwu ndị a ga-enye aka ịmata ihe rürü arü maobü ihe na-adighị ocha. Ndị a bù usoro iwu metutara orja ekpenta na orja na-eze efe.

15 Onyenwe anyi gwara Mosis na Eròn okwu sì ha, 2 "Gwa ụmụ Izrel okwu sì ha, 'Nwoke obula ihe nsoputa si n'ahü ya na-asoputa, bù onye rürü arü. 3 Onye ahü rürü arü mgbe ihe ahü si ya n'ahü na-asoputa, rükwa arü mgbe ihe ahü kwusirị iṣo. Otu a ka ihe ọsışo ahü si eme ka onye ahü ruo arü. 4 "Ihe obula onye ahü ji anodü ala, maobü nke o ji dinaa bù ihe rürü arü. 5 Onye obula metutu ihe ndina ya aka ga-abü onye rürü arü ruo uhuruchi. O ga-asa uwe ya, na ahü ya mmiri. 6 Onye obula nödürü ala n'ihé onye ahü nödürü ala n'oge ahü o bù onye rürü arü, ga-abü onye rürü arü ruo uhuruchi. O ga-asa uwe ya, na ahü ya mmiri. 7 "Onye obula metutu nwoke ahü ihe si n'ahü ya na-asoputa aka ga-asa uwe ya na ahü ya mmiri, bùrụ onye rürü arü ruo uhuruchi. 8 "Onye obula dì ocha nke onye ahü búsara ony় mmiri ga-abü onye rürü arü ruo uhuruchi. O ga-asa uwe ya na ahü ya mmiri. 9 "Ihe obula onye ahü ji anokwasị n'elü anumaman ọ na-agba ga-abü ihe rürü arü. 10 Onye obula ga-eburu, maobü metu ihe obula o ji nödụ ala aka ga-abü onye rürü arü ruo uhuruchi. O ga-asa uwe ya na ahü ya mmiri. 11 "O bùrụ na nwoke ahü rürü arü ebughi uzö saa aka ya tupu o metu mmadụ aka, onye ahü o metutu aka ga-abü onye rürü arü ruo uhuruchi. O ga-asa uwe ya na ahü ya mmiri. 12 "A gatiwa ite aja obula onye ahü metutu aka, jiri mmiri nàchaa ihe osisi obula o metutu aka. 13 "Mgbé e mere ka onye ahü bùrụ onye dì ocha site n'ihe nsoputa a, o ga-anö ubochi asaa maka idị ocha ya. O ga-asa uwe ya na ahü ya n'ime mmiri na-aso aso tupu o bùrụ onye dì ocha. 14 N'ubochi nke asato, o ga-ewere nduru abụ maobü ụmụ kpalakwukwu abụ bia n'ihi Onyenwe anyi n'onu uzö ụlo nzute, were ha nye onye nchua. 15 Onye nchua ga-eji ha chukwu ya aja n'ebe ahü. Otu n'ime nnunü abụ ahü ga-abü maka aja mmehie, nke ozö maka aja nsure ọkụ. N'uzo dì otu a, o ga-ekpuchiri nwoke ahü mmehie ya n'ihi Onyenwe anyi n'ihi ihe ọsışo ahü. 16 "Nwoke obula mkpuru nwa ya si ya n'amụ puo, ga-asa ahü ya nke ọma, bùrụ onye rürü arü ruo uhuruchi. 17 A ga-asacha ihe obula mkpuru nwa ahü metutu, maobü akwa maobü apkukpo anu. Ha ga-abü ihe rürü arü ruo uhuruchi. 18 Mgbé nwoke na nwanyi dinakorę, ma nwoke ahü anyuputa mkpuru nwa, ha abụ ga-asa ahü ha nke ọma, bùrụ ndị rürü arü ruo uhuruchi. 19 "Mgbé obara si nwanyi n'ahü puo díka o kwsiri n'oge a kara aka n'onwa obula, nwanyi ahü ga-abü onye rürü arü ubochi asaa. Onye obula metutu ya aka n'oge a ga-abü onye rürü arü ruo uhuruchi. 20 "Ihe obula o dinara n'elü ya n'oge a, maobü ihe o nökwasirị n'elü ya ga-arü arü. 21 Onye obula metutu ihe ndina ya aka, ga-asa uwe ya na ahü ya. O ga-abü onye rürü arü ruo uhuruchi. 22 Onye metutu ihe o ji nödụ ala aka ga-asa uwe ya na ahü ya. O ga-abü onye

rürü arü ruo uhuruchi. 23 O burukwa na o bù ihe ndina ya, maobü ihe ozo nke o ji nodu ala, onye obula metutu ya aka ga-abü onye rürü arü ruo uhuruchi. 24 "Nwoke dinakwuru nwanyi obara si n'ahü ya na-aputa, o bùrụ na obara ahü emetu ya, o ga-abü onye rürü arü abalị asaa. Ihe ndina obula o dinara n'elü ya ga-abü ihe rürü arü. 25 "O bùrụ na obara si nwanyi n'ahü na-aputa agafe ogo o kwsiri ikwusị maobü na o pütara n'oge o na-ekwesighị iputa, nwanyi ahü ga-anogide bùrụ onye rürü arü ogologo ubochi ndị ahü niile obara ahü si ya n'ahü na-aputa. 26 Ihe obula o dinara n'elü ya mgbe obara si ya n'ahü na-aputa, maobü ihe obula o nödürü ala n'elü ya, ga-abü ihe rürü arü, díka mgbe obara nke oge a kara aka. 27 Onye obula metutu ihe ndina ya maobü ihe o nödürü ala n'elü ya aka, ga-arü arü ruo uhuruchi. O ga-asakwa uwe ya na ahü ya mmiri. 28 "Mgbé obara ahü kwusiri, o ga-agü ubochi asaa site n'oge o kwusirị. Mgbé abalị asaa ahü zuru, o ga-abü onye dì ocha. 29 N'ubochi nke asato, o ga-ewere nduru abụ maobü ụmụ kpalakwukwu abụ, nye onye nchua n'onu uzö ụlo nzute. 30 Onye nchua ahü ga-eji otu chukwu ya aja mmehie, werekwa nke ozö chukwu ya aja nsure ọkụ. N'uzo dì otu a, o ga-ekpuchiri ya mmehie ya n'ihi Onyenwe anyi, n'ihi adighị ocha nke ihe ọsışo ya. 31 "Unu ga-ekewapụ ụmụ Izrel site n'ihe ndị ahü na-emerụ ha, ka ha ghara ịnwụ n'onodụ adighị ocha ha n'ihi imerụ ụlo nzute m, nke dì n'etiti ha." 32 Ndị a bù usoro iwu gbasara ndị ikom ihe si n'ahü ha na-asoputa, na ndị ikom rürü arü n'ihi mkpuru nwa si ha n'ahü puo. 33 O bùrụ iwu dírị nwanyi obara si n'ahü ya puo n'oge a kara aka, na nwoke maobü nwanyi obula ihe si n'ahü ya na-asoputa, na nke dírị nwoke obula ya na nwanyi ga-edinakö n'oge nwanyi ahü bù onye rürü arü.

16 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu mgbe ụmụ ndị ikom Eròn abụ nđi ahü bijara n'ihi Onyenwe anyi nwusirị. 2 Onyenwe anyi sıri Mosis, "Gwa nwanne gi nwoke Eròn si ya ka o ghara ibata mgbe obula o chukwu, n'ime Ebe ahü Kachasi Nso nke dì n'azü akwa mgbochi, nke dì n'ihi ebe mkpuchi mmehie dì n'elü igbe ọgbugba ndị ahü, ma o bughi ya o ga-anwụ. N'ihi na aga m apụta ihe n'ime igwe ojii dì n'elü ebe mkpuchi ahü. 3 "Otu a ka Eròn ga-esi na-abata n'Ebe ahü Kachasi Nso. O ga-eweta nwa oke ehi n'ihi aja mmehie, na ebule o ga-eji chukwu aja nsure ọkụ, 4 O ga-eyikwasị onwe ya uwe mwündu ocha, ya na uwe ime ahü dì ocha. O ga-ekwesighị ukuwụ ya ihe ike n'ukwu akwa ocha, keekwu akwa ocha n'isi ya. Ndị a bù uwe dì nso, n'ihi ya, o ga-ebu uzö saa ahü tupu o na-eyi ha. 5 O ga-esi n'aka ogbakó ụmụ Izrel nata mkpuru abụ n'ihi aja mmehie, na otu ebule n'ihi aja nsure ọkụ. 6 "Eròn ga-eweta oke ehi nke ya, maka aja mmehie iji kpuchie mmehie nke ya na nke ezinaulö ya. 7 Emesịa, o ga-ewere mkpi abụ nđi ahü chee ha n'ihi Onyenwe anyi n'onu uzö ụlo nzute ahü. 8 O ga-efe nza n'isi mkpi abụ ahü, ichoputa nke dírị Onyenwe anyi nke ozö aburụ nke o ga-apahü. 9 Mkpi ahü nza mara ga-abü nke Onyenwe anyi, ya ka Eròn ga-egbu díka aja mmehie. 10 Ma mkpi ahü nke nza mara díka ewu na-ewere onodụ iburu mmehie ka a ga-eche na ndị n'ihi Onyenwe anyi, n'ihi iji ya mee mmemme mkpuchi mmehie, a ga-apahü ya ka o buru mmehie niile kpfauo n'ozara. 11 "Eròn ga-eweta oke ehi maka aja mmehie nke ya onwe ya, iji kpuchie mmehie ya na nke ezinaulö ya. O ga-egbu oke ehi ahü maka aja mmehie nke ya onwe ya. 12 O

ga-esite n'ebé içchu aja dí n'ihu Onyenwe anyí were ihe igú okú juputara n'icheku okú. O ga-ewerekwa úda na-esi isi útò ruru mkpoju aka abú, were ha bata n'ime akúkú nke ozo nke akwa mgbochi ahú. **13** N'ebé ahú o ga-anwúye úda ndí ahú na-esi isi útò n'elü icheku okú ahú n'ihu Onyenwe anyí, ka anwúru okú nke úda ndí a kpuchie ebe mkpuchi mmechie ahú dí n'elü Ihe Ama ahú o għara īnw. **14** O ga-ewebatakawa үfodú obara oke ehi ahú, jiri mkpijsaka ya fesa ya n'ihu ebe mkpuchi mmechie ahú, n'akúkú őwija ayanwú, fesakwa ya ugboro asaa n'ihu ebe mkpuchi mmechie ahú. **15** “Emesia, o ga-esi n'ebé ahú puo għaq għbu mkpi aja mmechie umu Izrel, werenkwa obara ya bata n'azú akwa mgbochi fesa ya n'elü ebe mkpuchi mmechie ahú, na n'ihu ya, dika o jiri obara nwa oke ehi ahú mee. **16** N'uzo dí otu a, o ga-ekpuchiri Ebe ahú Kachasí Nso mmechie ya, n'ihí mmechie na nnupu isi umu Izrel, ihe őbula mmechie ndí ahú bu. O ga-achukwa uđi aja a n'ihí үlo nzute ahú, n'ihí na q dí n'etiti ebe obibi rurū aru nke umu Izrel. **17** O nwiegħi onye őbula ozo ga-anq n'ime үlo nzute ahú, site n'oge Erón banyere n'Ebe ahú Kachasí Nso içchu aja mkpuchi mmechie tutu ruo mgħbe o pħatura, mgħbe o chħħarha aja mkpuchi mmechie maka onwe ya na eżinauļo ya, na maka umu Izrel niile. **18** “Mgħe o si n'ebé ahú pħuta, għa n'ebé içchu aja dí n'ihu Onyenwe anyí kpuchiere ya mmechie ya. O ga-ewere үfodú obara nwa oke ehi ahú na nke mkpi ahú tħee te ya na mpi niile dí n'ebé içchu aja ahú. **19** O ga-eji mkpijsaka ya fesa үfodú obara ahú n'elü ebe içchu aja ahú ugboro asaa iji hichapx adiġi oħra ya n'ihí iru aru umu Izrel, na idu ya nsq. **20** “Mgħe Erón chħarha aja mkpuchi mmechie maka Ebe ahú Kachasí Nso, үlo nzute, naktwa ebe içchu aja, o ga-apkubata mkpi ahú e debere ndú. **21** O ga-ebikwası́ aka ya abu n'isi ya, kwuputa ajo omume na nnupu isi umu Izrel niile, mmechieha niile, bokwasi ha mkpi ahú n'isi. O ga-ezipu mkpi ahú puo n'ime őzara site n'aka onye ahú a hopputara imēr nke a. **22** N'uzo dí otu a, mkpi ahú ga-eburu mmechie ndí ahú niile baa n'ebé mmađu őbula na-ebighi. Nwoke ahú ga-ahapukwa ya n'ozara. **23** “Mgħe ahú, Erón ga-aba n'ime үlo nzute ahú, yipu uwe akwa oħra n'ihí nchħajja ahú niile o yi n'ahú ya tupu o banyer n'Ebe ahú Kachasí Nso. O ga-awuża ha n'ebé ahú. **24** O ga-eji mmirri saa ahú ya n'akúkú ebe nsq ahú, yirkwa uwe efu ya. Mgħe ahú, o ga-apuṭa bia chħo aja nsure okú nke onwe ya, na aja nsure okú nke ndí ahú, maka ikpuchiri onwe ya, na ikpuchikwara ndí ahú mmechie ha. **25** O ga-apkowha abuħba anu e ji chħo aja mmechie ahú okú n'elü ebe içchu aja. **26** “Mgħe nwoke ahú kpugara mkpi ahú n'ozara hapu ya, lqtara, o ga-asa ahú ya na uwe ya tupu o lagħachi n'ime obodo. **27** Oke ehi nakwa mkpi maka içchu aja mmechie ahú, bu nke ewebatara obara ha n'ime Ebe ahú Kachasí Nso, maka ikpuchi mmechie, ka aghħaqi ibupu n'azú őmumha үlo ikwu; a ga-apko apkupko ha, anu ahú ha na mgħbiżi afó ha niile okú. **28** Onye ga-apko ha okú ga-asa uwe ya, saakwa ahú ya tupu o lagħachi n'ime obodo. **29** “Nke a ga-aburū unu ükpru ebighi ebi. N'afó őbula, unu ga-ebu onu, hapu iru oru őbula, n'ubochi iri nke őnwa asaa. Iwu a dırj nwa afó ala maqbū onye őbja bi n'etiti unu. **30** N'ihí na n'ubochi a ka a na-ekpuchiri unu mmechie unu, ime ka unu dırj oħra. Mgħe ahú, unu ga-abu ndí dí oħra site na mmechie unu niile n'ihu Onyenwe anyí. **31** O bu übħochi izu kie nje unu, bjurukwa übħochi unu ga-ebu onu. Iwu a enwegħi mgħbanwel! **32** Onye nchħajja e tere mmanu, nke e doro nsq dika onye nchħajja

iñochi nna ya, ga-achu aja mkpuchi mmechie ndí a, yirkwa akwa oħra ahú, bu uwe nsq ahú. **33** O ga-ekpuchiri Ebe ahú Kachasí Nso na үlo nzute, ebe içchu aja na ndí nchħajja, na mkpokħa ndí obodo niile mmechie ha. **34** “Nke a ga-abu iwu ebighi ebi nye unu. Otu ugħboro n'otu afó ka a ga-ekpuchi mmechie maka mmechie ndí Izrel niile.” E mezuru ihe ndí a niile dika Onyenwe anyí si nye ya Mosis n'iwu.

17 Onyenwe anyí gwara Mosis sì, **2** “Gwa Erón, na umu ya ndí ikom, na umu Izrel niile okwu sì ha, ‘Ihe ndí a ka Onyenwe anyí nyere n'iwu. **3** Onye őbula bu onye үlo Izrel għbu ehi, maqbū nwa atħru, maqbū ewu n'ogige ebe obibi, maqbū n'azú ebe obibi, **4** ma o wetaghħi ja n'oni uzo үlo nzute iċhe ya dika onyinye n'ihu Onyenwe anyí, n'ihu үlonsø Onyenwe anyí, a ga-agħu onye ahú dika onye ikpe iwu fuq őbula mara. O wiflu fuq őbula, n'ihí ya, a ga-esite n'etifi ndí ya kewapu ya. **5** Ihe e ji nye iwu a bu ka umu Izrel wetara Onyenwe anyí aja niile ha na-achu ugħu a na mbarra ezi őbula. Ha kwasiri iwtiera ta Onyenwe anyí site n'aka onye nchħajja n'oni uzo үlo nzute, ka o jiri ya chħoqha aja dí n'oni uzo үlo nzute, kpoqqab abuħba ya oku, ka o buri aja nsure oku nke isisi ya dí Onyenwe anyí ezi uzo. **7** O kwasikwaghji ka ndí Izrel chħo aja ha ozo na mbarra ezi nye arużi ewu ndí ha na-akpo isiala nye. Iwu a ga-adigide nye ha na umu ha niile, site n'ogħo ruo n'ogħo.’ **8** “Gwa ha, ‘Onye Izrel őbula, maqbū onye őbja bi n'etiti unu, nke ga-achu aja nsure oku maqbū aja ozo, **9** ma o webatagħi ja n'oni uzo үlo nzute, ebe a ga-achurū ya Onyenwe anyí, ka a ga-ewezuġa site n'etiti ndí ya. **10** “Onye Izrel őbula maqbū onye őbja bi n'etiti ha, nke riri obara őbula ka m ga-eche ihu m megide. A ga-ewezuġa ya site n'etiti ndí m. **11** N'ihí na ndu ihe nwere ndu dí n'obara ya, o bu n'ihí nke a ka m ji nye iwu na a ga-awuża obara niile n'elü ebe içchu aja, maka iji ja kpuchie mmechie unu. O bu obara na-ekpuchi mmechie maka ndu mmađu. **12** N'ihí nke a, siri ndí Izrel, “O dighi onye őbula n'etiti unu, maqbū onye őbja őbula nke bi n'etiti unu ga-eri őbara.” **13** “Onye Izrel őbula, na onye őbja őbula binyere unu nke gara içchu ntá, għbu anu maqbū nnunni őbula a na-eri eri, ga-awużu obara ya were aja kpuchie ya. **14** N'ihí na ndu ihe niile nwere ndu dí n'obara. O bu ya mere m ji nye umu Izrel iwu si unu erila őbara anumānu őbula, n'ihí na ndu ihe niile nwere ndu dí n'obara ya. N'ihí ya onye őbula riri obara, a ga-ekwepu ya site n'etiti ndí m. **15** “Mmađu őbula, maqbū nwa afó ma o bukturu onye őbja, nke riri anu nwurij n'owwe ya, maqbū nke anu ohja dogħburu, ga-eji mmirri saa uwe ya na ahú ya, o ga-abukwa onye rurū aru ruo uhuruchi tupu o dī oħra ozo. **16** Ma o buri na o sagħi uwe ya na ahú ya, ikpe őmumha di ja n'isi.”

18 Onyenwe anyí gwara Mosis okwu sì ya, **2** “Gwa umu Izrel okwu ndí a sì ha, ‘Mu onwe m bu Onyenwe anyí Chineke unu. **3** Ya mere, o bu ezie na unu ebiela n'etiti ndí Ijipt, ma unu ekwesighi ibi ndu unu dika ha si ebi. Unu ekwesikwaghji ibi ndu dika ndi Kenan ebe m na-apkobata unu. Unu agħbasola omenaala ha. **4** Unu ga-edebi iwu m niile, għasookwa ükpru m niile n'ihí na abu m Onyenwe anyí Chineke unu. **5** Debeni iwu m na ükpru m, n'ihí na onye na-edebi ha ga-adji ndu site na ha. Abu m Onyenwe anyí. **6** “Onye őbula ya na mmađu bu nwanne e jekwurukwala ya ka ha nwe mmeķo edina, i ji kpugħhee qot ya. Mu onwe

m bụ Onyenwe anyi. 7 “I gaghị eleda nna gi anya site na i jekwuru nne gi ka gi na ya nwe mmekek̄ edina. Nne gi ka o bụ; gi na ya agaghi enwe ụdi mmekek̄ di otu a. 8 “I gaghị e jekwuru nwunye nna gi ka gi na ya nwe mmekek̄ edina. Nke a bụ ileda nna gi anya. 9 “I gaghị e jekwuru nwanne gi nwanyị ka gi na ya nwe mmekek̄ edina, maqb̄u nwa nwanyị nke a mμr̄u nna gi, maqb̄u nwa nwanyị nke nne gi mμr̄u, ma a mμr̄u ya n'ul̄o ma a mμr̄u n'ama. 10 “I gaghị e jekwuru nwa nwanyị nke nwa gi nwoke mμr̄u, maqb̄u nwa nwanyị nke nwa gi nwanyị mμr̄u i nwe mmekek̄ edina; n'ihi na nke a ga-eweta nleda anya nye gi. 11 “I gaghị e jekwuru nwa nwanyị nwunye nna gi mμr̄u, ka gi na ya nwe mmekek̄ edina, n'ihi na o bụ nwa nna gi mμr̄u; nwanne gi nwanyị ka o bụ. 12 “I gaghị e jekwuru nwanne nwanyị nna gi ka gi na ya nwe mmekek̄ edina, n'ihi na obara jikorø ya na nna gi, ha bụ otu ahụ. 13 “I gaghị e jekwuru nwanne nne gi nke nwanyị, ka gi na ya nwe mmekek̄ edina, n'ihi na obara jikorø ya na nne gi, ha bụ otu ahụ. 14 “I gaghị eleda nwanne nna gi nke nwoke anya, site n'ijekwuru nwunye ya, ka gi na ya nwe mmekek̄ edina. N'ihi na nwunye nwanna gi ka o bụ. 15 “I gaghị e jekwuru nwunye nwa gi nwoke ka gi na ya nwe mmekek̄ edina; nwunye nwa gi nwoke ka o bụ; gi na ya agaghi enwe mmekor̄ta ọbula gosiri mkpughe ọt̄o ya. 16 “I gaghị e jekwuru nwunye nwanne gi nwoke ka gi na ya nwe mmekek̄ edina, n'ihi na nke a bụ omume nleda anya nye nwanne gi nwoke. 17 “I gaghị e jekwuru nwanyị na nwa ya nwanyị ka gi na ya nwe mmekek̄ edina. I gaghị akpor̄o nwa nwanyị nwa ya nwoke, maqb̄u nwa nwanyị nke nwa ya nwanyị mμr̄u dinaa ya; n'ihi na otu obara ka ha bụ. Ihe dì otu a bụ arụ. 18 “I gaghị alu nwanne nwanyị nwunye gi, dika nwunye ozo gi, n'ihi ikpabgu ya, gi na ya a na-enwe mmekor̄ta edina, i na-ekpughe ọt̄o nwunye gi mgbe o ka dì ndu. 19 “E jekwurkwalwa nwanyị ka gi na ya nwe mmekek̄ edina, mgbe o nō n'ondū adighị ocha nke (iso uba) ns̄o nwanyị ya n'oge a kara aka. 20 “Akpor̄okwala nwunye onye agbataobi gi idina ya, si otu a meru onwe gi n'ihi mmekek̄ di otu a. 21 “I gaghị enye nwa gi ka e jiri ya ch̄orø Molek aja. N'ihi na i kwestighi imeru aha Chineke gi. Mu onwe m bu Onyenwe anyi. 22 “Gi na nwoke edinala, dika nwanyị na nwoke si edina. Ihe akpor̄o as̄i ka o bụ. 23 “Gi na anumānụ ọbula edinakwala, site otu a meru onwe gi. Nwanyị agakwaghị ewere onwe ya nye ka ya na oke anumānụ nwee mmekor̄ta, arụ a na-adighị eme eme ka o bụ. 24 “Unu emerukwala onwe unu site na-ime ihe nd̄i a, n'ihi na ihe nd̄i a bụ ihe mba nd̄i ahụ na-eme. O bükwa n'ihi ya ka m gaeji ch̄upụ ha site n'ala ahụ m ga-enye unu. 25 Ọ bulađi ala ahụ niile ghoro ihe rürü arụ site n'omume nd̄i a. Ọ bụ nke a mere m jia atd̄i bi n'ime ya ahuhu n'ihi mmechie ha. Ala ahụ meghere onu ya gboputa nd̄i bi n'ime ya. 26 Unu ga-edede iwu m na ụkpuru m nd̄i a niile. Unu emekwala ihe arụ nd̄i a, ma nd̄i amμr̄u n'ala ma nd̄i ọbia niile bi n'etiti unu. 27 Ala m na-agà inye unu rürü arụ n'ihi na nd̄i bi n'ime ya na-eme omume nd̄i a rürü arụ. 28 Unu emekwala ihe arụ nd̄i a, n'ihi na o bürü na unu emee ha o ga-emeghe onu ya gboputa unu, dika o si mee mba niile bụ nd̄i buru unu ụzo biri n'ime ya. 29 “Onye ọbula n'etiti unu mere ihe arụ nd̄i a, ka a ga-ekwepap̄ site n'etiti nd̄i ya. 30 N'ihi ya, lezienanyanya ka unu debe iwu m, ka unu ghara ime ihe arụ nd̄i a, nke nd̄i buru unu ụzo biri n'ala ahụ mere. Ka unu gharakwa imeru onwe unu site n'omume arụ nd̄i a. Abụ m Onyenwe anyi Chineke unu.”

19 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu s̄i ya, 2 “Gwa ogbak̄o umu Izrel niile okwu s̄i ha: ‘Dịnụ ns̄o, n'ihi na mu onwe m bu Onyenwe anyi bu Chineke unu, dì ns̄o. 3 “Onye ọbula n'ime unu aghaghị isopuru nne na nna ya, debekwa iwu m nyere maka ụbochị izuike, n'ihi na mu onwe m bu Onyenwe anyi Chineke unu. 4 “Unu apkola isiala nye arusị, unu emekwarala onwe unu chi nd̄i e ji ola kp̄o. Mu onwe m bu Onyenwe anyi Chineke unu. 5 “Mgb̄e unu ga-ach̄urụ Onyenwe anyi aja udo, soronu ụkpuru m nyere unu ch̄o ya, ka m nabata ya. 6 Unu ga-eri ya n'ubochị ahụ unu ch̄uru ya, maqb̄u n'ubochị nke na-eso ụbochị ahụ. Nke ọbula fodurụ ruo ụbochị nke ato ka unu ga-esure ọk̄u. 7 O bürü na unu erie ya n'ubochị nke ato ihe arụ ka o bụ. A gaghị anabata aja ọbula unu ga-eri n'ubochị nke ato. 8 Ikpe ga-ama onye ga-eri ya n'ubochị nke ato n'ihi na o meela ka ihe ns̄o Onyenwe anyi bürü ihe arụ. A ga-ekwepap̄ onye ahụ site n'etiti nd̄i ya. 9 “Mgb̄e unu na-ewe ihe ubi, unu ewechala ihe niile dì n'akuk̄ ubi niile, maqb̄u chikotachaa irighiri ihe ubi niile fodurụ n'ala. 10 A ghoročhakwala mkpuru vajin niile mịri n'elu vajin gi, maqb̄u chikorø mkpuru nd̄i dara n'ala. Hapuru ha umu ogbenye na nd̄i ọbia, n'ihi na mu onwe m bu Onyenwe anyi Chineke unu. 11 “Unu ezula ohi. “Unu aghala ugħa. “Unu aghogbulu ibe unu. 12 “Unu ariula iyi ugħa, si otu a weta nk̄očha nye aha Onyenwe anyi Chineke unu. Abụ m Onyenwe anyi. 13 “Unu ejila ike pumara onye agbataobi unu ihe ya, maqb̄u zuru ihe o nwere n'ohi. “Kwlonu onye ọbula unu goru ụgwu oru ya osijs̄o. Unu echela ka chi boq̄ tupu unu akwụya ya ugwo ya. 14 “Akchala onye nt̄i chirī, edochikwarala onye is̄i ihe n'uzo. Tuo egwu Chineke. Abụ m Onyenwe anyi. 15 “Unu ekpela ikpe na-ezighi ezi, unu elela mmadu anya n'ihi mgbe unu na-ekpe ikpe, ma onye unu na-ekpe ikpe o bụ ogaranya maqb̄u ogbenye. Kama kpeenū ikpe kwu ọt̄o. 16 “Unu ejegħariża na-agħasa okwu nk̄wuj o n'etiti nd̄i mmadu. “Emela ihe ọbula ga-ebutere onye agbataobi gi qnaw. Abụ m Onyenwe anyi. 17 “Akpolà nwanne gi as̄i n'ime obi gi. Tuo onye agbataobi gi mmechie ya n'ihi ya, ka i ghara iketa oke n'ikpe omuma dirj ya. 18 “Abola ọbø, ebukwala iro n'obi megide onye ọbula n'etiti nd̄i gi. Kama hụ onye agbataobi gi n'anya dika i si hụ onwe gi n'anya. Mu onwe m bu Onyenwe anyi unu. 19 “Unu ga-edede iwu m niile. “Unu ejila otu ụdi anu ụlo unu na-agba ụdi anu ụlo ozo dì iċhe. “Akula ụdi mkpuru abu n'ubi. “Eyila uwe e ji ụzo ihe abu, dika aji anu na ogho d̄o. 20 “O bürü na nwoke ọbula akpor̄o nwaagħoq b̄u ohu nwanyị nke a na-agħapputabegħi, maqb̄u nke na-enwerebegħi onwe ya, nke nwoke ozo ch̄orø ilu, mee ka ha abu dinakqo, a ga-ekpe ha abu ikpe n'ul̄oikpe, ma a gaghī eġbu ha, n'ihi na nwanyị ahụ abuġħi onye nwe onwe ya. 21 Ma nwoke ahụ ga-eweta aja ikpe omuma nye Onyenwe anyi n'onu ụzo ụlo nzute. Ọ ga-abuġħa ebule ka o ga-eji ch̄o aja ahụ. 22 Onye nchħajja ga-eji ebule aja ikpe omuma ahụ ch̄orø nwoke ahụ aja mkpuchi mmechie ya n'ihi Onyenwe anyi, n'ihi mmechie o mere. A ga-agħaghakwara ya mmechie ya. 23 “Mgb̄e unu batara n'ala ahụ mkpuru osisi dì iċhe, unu erila mkpuru osisi ahụ mịri n'afo nke mbu, o bụ ihe rürü arụ. Ruo n'afo nke ato, ha bụ ihe rürü arụ. Unu agaghị eri ha. 24 N'afo nke ano, mkpuru nke osisi nd̄i ahụ niile gam-ajm dì ns̄o. Unu ga-eji ya nye Onyenwe anyi onyinye otuto. 25 Site n'afo nke ise, mkpuru ọbula ga-abu nke unu. N'uzo dì otu a ihe ha ga-amipu ta ga-ad̄i ukwuu. Mu onwe m bu Onyenwe

anyi Chineke unu. 26 ““Unu erila anu ọbula obara di n’ime ya. ““Unu agbala afa maobu juta mmuo ase. 27 ““Unu akpuchala agiri isi di gbourugburu akukwu isi unu, maobu chabie onyem onyem afuonu unu. 28 ““Unu akala ihe ọbula n’ahụ unu, n’ihii onye nwụrụ anwụ maobu jiri mma oku dee ihe n’ahụ unu. Abụ m Onyenwe anyi. 29 ““Emeruwa nwa gi nwanyị site n’ikwagide ya ka o bụrụ akwuna, ka ala unu ghara jijupata n’igba akwuna na ihe ojoo dì iche iche. 30 ““Debeni iwu niile m nyere maka ụboghị izuike m. Sopukwaranụ ebe nsø m. Abụ m Onyenwe anyi. 31 ““Unu ejekwurula ndị na-ajụ mmuo ojoo ase maobu chogaa ndị dibia afa, n’ihii na unu ga-emeru onwe site na ha. Mụ onwe m bụ Onyenwe anyi Chineke unu. 32 ““Bilieni otqo n’ihii okenye, soperunụ ndị okenye, ma tuxunu egwu Chineke unu. Abụ m Onyenwe anyi. 33 ““Mgbere onye ọbia soro unu biri n’ala unu, unu emejola ya. 34 Mesonu onye ọbia bi n’etiti unu mmeso dika ọ bụ otu n’ime ndị amuru n’ala. Hụmụ ha n’anya dika unu si hụ onwe unu, n’ihii na o nwere oge unu bụ ọbia n’ala Ijipt. Abụ m Onyenwe anyi Chineke unu. 35 ““Unu ejila ihe otutu aghaghị mgbe unu na-atụ ihe dì ogologo, maobu ihe dì arọ, maobu ihe dì ukwuu, 36 Jirinu ezi ihe otutu tuqo ogologo, maobu ihe dì arọ, maobu ihe dì ukwuu. Abụ m Onyenwe anyi Chineke unu, onye si n’ala ijipt kpopụta unu. 37 ““Debeni ụkpuru m niile, na iwu m niile, gbasoona ha. Abụ m Onyenwe anyi.””

20 Onyenwe anyi siri Mosis, 2 ““Gwa ụmụ Izrel, ‘Onye Izrel ọbula maobu onye ọbia ọbula bi n’etiti unu, nke weere nwa ya nye maka ichiru Molek aja, aghaghị ime ka o nwụo. Ndị mmadu ga-ewere nkume tugbuo ya. 3 Mụ onwe m ga-emegide onye ahụ, bipụ ya site n’etiti ndị ya, n’ihii na o meruṇla ebe nsø m, mee ka aha m gharakwa idị nsø, site n’iji ụmụ ya chiqorø Molek aja. 4 O bụrụ na ndị obodo elezie anya mee omume dika a ga-asị na ha amaghị ihe onye ahụ mere, hapukwa igbu ya, mgbe o were otu n’ime ụmụ ya nye Molek, 5 mụ onwe m ga-emegide onye ahụ na ezinaulø ya bipụ ha site n’etiti ndị ya. Otu a kwa ka m ga-eme ya na ndị niile so ya meruṇ onwe ha site n’ife aruṣi Molek. 6 ““Aga m edo ihu m megide onye ọbula gara juo ase site n’aka mmuo ojoo, maobu onye gara na dibia afa gbaa afa, site n’iso ha kwaako. Aga m ekwepụ onye ahụ site n’etiti ndị ya. 7 ““Doonu onwe unu nsø, ma dikwanụ nsø n’ihii na abụ m Onyenwe anyi Chineke unu. 8 Debeni ụkpuru m niile, ma gbasoona ha n’ihii na abụ m Onyenwe anyi onye na-edo unu nsø. 9 ““Onye ọbula kochara nne ya maobu nna ya ka a ga-egbu n’ihii na o kochara nne na nna ya. Obara oriyé di otu a ga-adịkwa ya n’isi. 10 ““O bụrụ na nwoke ọbula edinakwuru nwunye nwoke ozo, ya bụ nwunye onye agbataobi ya, nwoke ahụ na nwanyị kwara iko ka a ga-egbu. 11 ““Nwoke ọbula ya na nwunye nna ya dinakorø nwe mmeke, emeruwa nna ya. A ga-egbu nwoke ahụ na nwanyị ahụ. Obara ha ga-adị ha n’isi. 12 ““O bụrụ na nwoke ọbula edinakwuru nwunye nna ya, wetara onwe ha ikpe ọmuma, a ga-egbu ha abụ n’ihii na o bụ aru ka ha mere. 13 ““O bụrụ nwoke na nwoke ibe ya edinakorø nwee ụdị mmeke edina nwoke na nwanyị, a ga-egbu ha abụ n’ihii na ihe ha mere bụ ihe rürü aru. Obara ha ga-adị ha n’isi. 14 ““O bụrụ na nwoke alu nwanyị na nne mruṇ ya, ajo ihe ka o bụ. Nwoke ahụ na ndị inyom ndị ahụ ka a ga-akpø oku, ka ihe ojoo dì otu a hapu idị n’etiti unu. 15 ““O bụrụ na nwoke na anumānụ enwee mmekejita, a ga-

egbu nwoke ahụ gbukwaa anumānụ ahụ. 16 ““O bụrụ na nwanyị ọbula abiaruo anumānụ ọbula nso dinakwuru ya inwe mmeke, a ga-egbu nwanyị ahụ na anumānụ ahụ, n’ihii na ha kwasiri onwu. Obara ha ga-adị ha n’isi. 17 ““Nwoke ọbula ya na nwanne ya nwanyị nwere mmeke edina, maobu nwa afø nne ya maobu nwa nwunye nna ya, a ga-ekpochapụ ha site n’ihii ọha mmadu n’ihii na o bụ ihe ihere dì ukwuu ka ha mere. O meruṇla nwanne ya, n’ihii ya ikpe ọmuma dì ya n’isi. 18 ““Nwoke ọbula nke ya na nwanyị no na nsø nwanyị ya dinakorø nwee mmeke ekpugheela adighị ọcha nwanyị ahụ. Nwanyị ahụ n’onwe ya ekpugheekwala adighị ọcha nke ya. A ga-ebipụ ha abụ site n’etiti ndị ha. 19 ““I gaghi enwe mmeke edina n’etiti gi na nwanne nwanyị nne gi maobu nwanne nwanyị nna gi, n’ihii na nke a bụ ihe nleda anya nye onye ọbara jikorø gi na ya. Ikpe ọmuma ga-adịrị unu abụ. 20 ““O bụrụ na nwoke ọbula na nwunye nwanne nna ya edinaa, o bụ ọmume ileda anya nye nwanne nna ya. Ha ga-ebu mmeheha. Ha ga-anwụ na-amütaghị nwa. 21 ““O bụrụ na nwoke alu nwunye nwanne ya, o bụ ọmume rürü aru, n’ihii na o bụ ihe nleda anya nye nwanne ya. Ha ga-agba aka nwa. 22 ““Debeni iwu ndị a na ụkpuru ndị a, ma gbasoona ha ka ala ahụ m na-eduba unu n’ime ya hapu imeghe onyem ya gburụ unu. 23 Unu agbasola omenaala ndị mba niile a m na-achupụ site n’ala m na-enye unu, n’ihii na ha na-eme ihe ndị a niile m nyere unu n’iwu emela. O bụ nke a mere ihe banyere ha ji sọ m oyi. 24 Ma agwala m unu si, ““Unu ga-eketa ala ha. Aga m enye ya unu ka o bụrụ ihe nketa unu. Ala mmiri ara ehi na mmanụ aini na-eru na ya.”” Abụ m Onyenwe anyi Chineke unu onye kewapütara unu doo uno iche site na mba ndị ozo niile. 25 ““Unu aghaghị ikpa oke n’etiti anumānụ ndị ọcha iri eri, na anumānụ ndị na-adighị ọcha, na n’etiti anu ufe dì ọcha iri eri na ndị rürü aru. Unu emeruwa onwe unu site n’iri anumānụ maobu anu ufe, maobu ihe ozo na-akpugharị n’ala, ndị ahụ m kewapuru ihe dika ihe rürü aru. 26 Unu ga-adị nsø nye m, n’ihii na mụ, bụ Onyenwe anyi, dì nsø. Ekwepütala m unu, doo uno iche, site n’etiti ndị mba ozo niile, ka unu buru nke m. 27 ““A ga-eji nkume tugbuo nwoke maobu nwanyị ọbula nke na-ajụ mmuo ojoo ase, maobu dibia afa nọ n’etiti unu ka o nwụo. Obara ha ga-adịkwa ha n’isi.””

21 Onyenwe anyi gwara Mosis si, ““Gwa ndị nchüaja, ụmụ ndị ikom Erion okwu si ha, ‘Onye nchüaja ekwesighị imeru onwe ya mgbe mmadu nwụrụ n’etiti ụmụnna ya. 2 Karjakwa ma onye ahụ bụ onye di ya nnqo nso, dika nne ya, maobu nna ya, maobu nwa ya nwoke, maobu nwa ya nwanyị, maobu nwanne ya nwoke, 3 maobu nwanne ya nwanyị na-alubeghi dì, onye o na-elekota n’ihii na o nweghi dì. N’ihii ya, o nwere ike meruṇ onwe ya. 4 Ma ọ gakwaghị eme onwe ya ka o ghara idị ọcha n’etiti ndị ogo ya, ma site otu a meruṇ onwe ya. 5 ““Ndị nchüaja ekwesighị ikpucha isi ha, maobu kpuchapụ akukwu afuonu ha, maobu kaa ihe ọbula n’akpukpø ahụ ha. 6 Ha ga-abụ ndị dì nsø nye Chineke ha, ndị na-agaghị emekwa ka aha Chineke ha ghara idị nsø. N’ihii na o bụ ha na-eche n’ihii Onyenwe anyi onyinye aja nsure oku, bụ nri Chineke ha. N’ihii ya, ha aghaghị idị nsø. 7 ““Onye nchüaja agaghị alu nwanyị e meruṇ site n’igba akwuna, maobu nwanyị lütürulà di nke kewapuru onwe ya site n’ahụ di ya, n’ihii na ndị nchüaja bụ ndị dì nsø n’ihii na o bụ ha na-eche nri Chineke n’ihii

ya. Guo ha dika ndi di nsq n'ihi na mu onwe m bu Onyenwe anyi di nsq, mu onwe m na-eme ka unu di nsq. 9 "O buru na nwa nwanyi onye nchua emeru onwe ya site n'igho onye akwuna, o sitela na ndu ojoo di otu a wetara nna ya ihe ihere. A ga-akpo ya oku. 10 "Onyeisi nchua, onye ahu sitere n'etiti umunna ya, onye awusara mmanu nsq n'isi ya, onye ahoro doo nsq iyiri uwe onye nchua ahu, agaghị ahapu agiri isi ya ka o kpasasị, maqbụ dowa uwe ya. 11 O gaghị abanye ebe ozu di. O gaghị emeru onwe ya, o bulađi ma ozu ahu o bu neke nne ya maqbụ nke nna ya. 12 O gaghị esı n'ebe nsq Chineke ya puo, maqbụ mee ya ka o ghara idji nsq, n'ihi na e doola ya nsq site na ite ya mmanu nsq nke Chineke ya. Abu m Onyenwe anyi. 13 "Nwanyi onyeisi nchua ga-alu ga-abu nwanyi na-amaghị nwoke. 14 O gaghị alu nwanyi di ya nwurụ, maqbụ nwanyi ya na di ya na-ebikwaghi, maqbụ nwanyi akwuna. Nwanyi o ga-alu ga-abu naanị nwanyi na-amaghị nwoke nke si n'etiti umunna ya, 15 ka o ghara ime ka ụmu ya ghara idji nsq n'etiti umunna ya. Abu m Onyenwe anyi onye na-edo ya nsq." 16 Onyenwe anyi gwara Mosis si, 17 "Gwa Eron, 'N'ogbo niile nke na-abia, o nweghi onye obula n'ime ụmu ụmu gi nke akukụ ahu ya na-ezughị oke ga-abia nso iwetara Chineke ya ihe oriri. 18 O nweghi nwoke obula nwere orusi obula ga-abia nso, o nweghi nwoke kpuru isì, maqbụ onye ngwuro, maqbụ onye imi mpia, maqbụ onye ükwu maqbụ aka ya na-ezughị oke, 19 maqbụ onye okpukpu ükwu ya maqbụ okpukpu aka ya gbajiri, 20 maqbụ onye mkpumkpu azu di, maqbụ nwa akakpo, maqbụ onye na-adighị ahuzi uzor, maqbụ onye agba na-ata, maqbụ onye akpukpa di n'ahu, maqbụ onye mkpuru amu ya chipara echipia. 21 O nweghi nwa nwa Eron onye nchua obula nwere orusi ga-abia iwetara Onyenwe anyi aja onyinye site n'oku. Ebe o bu na o nwere orusi, o gaghị abia nso iwetara Chineke ya nri. 22 Ma o nwere ike nri ahu dikarisirị nsq nke sitere na nri Chineke ya, tinyekwara nri ahu di nsq. 23 Kama o gaghị abia nso akwa mgbochi ahu maqbụ bijaruo ebe ichu aja nso, n'ihi ezughị oke ya. Ka o ghara imeru ebe nsq m, n'ihi na abu m Onyenwe anyi onye na-edo ha nsq." 24 Ya mere Mosis nyere Eron na ụmu ya ndi ikom na ụmu Izrel niile iwu ndi a.

22 Onyenwe anyi gwara Mosis si, 2 "Gwa Eron na ụmu ya ndi ikom ka ha jiri nsopurụ nabata onyinye di nsq nke ụmu Izrel na-edo nsq nye m, ka ha ghara imeru aha nsq m. Abu m Onyenwe anyi. 3 "Gwa ha si, 'N'ogbo unu niile na-abia, o buru na enwe onye obula n'agburu unu nke bijara nso n'ihe ndi ahu di nsq ụmu Izrel na-edo nsq nye Onyenwe anyi, mgbe onye ahu no onodụ dika onye rürü aru, a ga-esi n'ihi m wezuga onye ahu. Abu m Onyenwe anyi. 4 "Onye obula bù nwa nwa Eron nke orịa ekpenta na-arịa, maqbụ nke ihe si n'ahu ya na-asoputa agaghị eri aja di nsq tutu ruo mgbe e mere ka o dirị ocha. O ga-abukwa onye rürü aru ma o buru na o metu ozu aka, maqbụ onye mkpuru nwa na-esite n'ahu awusi, 5 maqbụ na o metürü anu na-akpughari akpughari n'ala aka, nke na-emeru ya, maobu na o metürü mmadu aka nke mere ka o buru onye rürü aru n'agbanyeghi ihe o bu na-emeru ya. 6 Onye ahu metürü ihe ndi a aka ga-abu onye rürü aru ruo uhuruchi. O gaghị eri ihe nsq obula tutu ruo mgbe o sachara ahu. 7 Mgbe anyanwu dara ka o ga-adị ocha, nweekwa ike iri ihe di nsq, n'ihi na o bu nri ya. 8 O gaghị eri anu nwurụ anwu, maqbụ nke anu ozor dogburu, n'ihi na ihe

ndi a ga-emeru ya. Abu m Onyenwe anyi. 9 "Ndi nchua kwasiri idebe ukpuru m, ka ha ghara ibu ndi ikpe mara si otu a nwụ n'ihi na ha leliri ha anya. Abu m Onyenwe anyi onye na-edo ha nsq. 10 "O nweghi onye obula na-esiteghị n'ezinailo ndi nchua ga-eri aja nsq ahu. Onye bu obia na onye e goro ọru n'ulọ onye nchua agaghị eri ya. 11 Otu o di, o buru na onye nchua weere ego nke aka ya gbata ohu, maqbụ na a mru ohu ahu n'ulọ ya, ohu ahu nwere ike iri aja nsq ahu. 12 O buru na nwa nwanyi onye nchua alu onye na-abughi onye nchua, o gaghị eri ihe obula site n'ime aja nsq a. 13 Ma nwa nwanyi onye nchua nke di ya nwurụ, maqbụ na ya na di ya ebikwaghi, o burukwa na o mutaghị nwa obula, o loghachibia biri n'ulọ nna ya dika o mere mgbe o bu agbogho, o nwere ike iri nri di n'ulọ nna ya. O dikwaghi onye na-ekwesighi iri ya, nke ga-eri ya. 14 "O buru na onye obula erie onyinye nsq ahu na-amaghị ama, o ga-eweghachiri onye nchua ihe niile o riri tukwasikwa ya otu ụzo n'uzo ise ozor. 15 Ndi nchua ekwesighi imeru onyinye nsq ụmu Izrel na-eche n'ihi Onyenwe anyi, 16 site n'ikwenye ka ndi mmadu efu rie onyinye nsq ahu, si otu a wetara ndi riri ya ikpe ọmụma nke ya na nkwigaghaci so. Abu m Onyenwe anyi onye na-edo ha nsq." 17 Onyenwe anyi gwara Mosis si, 18 "Gwa Eron na ụmu ya ndi ikom na ụmu Izrel niile okwu si ha, 'O buru na onye obula, onye Izrel maqbụ onye obia n'Izrel, eweta aja nsure oku nye Onyenwe anyi imezu nkwa o kwere, maqbụ dika onyinye afu ofufu, 19 o ga-eweta otu oke nke na-enweghi nkwaru nke si n'igwe elhi, maqbụ aturu, maqbụ ewu, ka a nabata ya n'aha. 20 Ewebatala ihe obula nke nwere nkwaru, n'ihi na agaghị m anabata ya n'aha gi. 21 Mgbe onye obula wetara ehi maqbụ aturu maqbụ ewu site n'igwe anu, dika onyinye aja udu o na-enye Onyenwe anyi maka imezu nkwa, maqbụ onyinye afu ofufu, o ga-abu nke na-enweghi orusi maqbụ ntupọ obula tupu a nabata ya. 22 Anumantu obula kpuru isì, maqbụ nke merürü ahu, maqbụ nke ükwu maqbụ aka gbajiri, maqbụ nke akpukpa di n'ahu ya, maqbụ ihe nwere ure, maqbụ nke onya di n'ahu, agaghị abu ihe onyinye nye Onyenwe anyi. Unu atukwasikwala ha n'ebi ichu aja dika onyinye nye Onyenwe anyi. 23 Unu nwere ike jiri ehi maqbụ aturu nke akukụ ahu ya tara ata, maqbụ nke otu akukụ ya buru ibu karịa ibe ya chuo aja onyinye si n'obi, ma a gaghị e ji ya chuo aja imezu nkwa. 24 Unu agaghị enye anumantu obula nke mkpuru amu ya chipara echipia, maqbụ nke piara apia, maqbụ nke a dowaپurụ adowaپurụ maqbụ nke a chakapuru achakapu, dika onyinye n'ihi Onyenwe anyi. Unu enyekwala udị onyinye a n'ala unu. 25 Unu esitekwala n'aka onye obia nata udị onyinye a, ma webata ya dika nri a na-enye Chineke unu. A gaghị anabata ha n'onodụ unu, n'ihi na ha nwere nkwaru, nwekwa ntupọ." 26 Onyenwe anyi siri Mosis, 27 "Mgbe a mru nwa elhi, maqbụ nwa aturu, maqbụ ewu ọhụrụ, a ga-ahapu ya na nne ya ubochị asaa. Site n'ubochị nke asato gaa n'ihi a ga-anabata ya dika onyinye ihe oriri i ji chuo aja nsure oku nye Onyenwe anyi. 28 Egbula nne anu na nwa ya n'otu ọbuchi, maqbụ elhi maqbụ aturu. 29 "Mgbe unu na-achịrụ Onyenwe anyi aja ekele, chuongị ya n'uzo ahu a ga-anabata ya. 30 Riekwanụ anu aja ahu n'otu ọbuchi ahu, ka o hapu ifodụ ruo echị ya. Abu m Onyenwe anyi. 31 "Unu ga-edede iwu m ndi a niile, mee ha n'ihi na abu m Onyenwe anyi. 32 Unu emekwala ka aha m ghara idji nsq. A ga-edo aha m nsq n'etiti ụmu Izrel, n'ihi na abu m Onyenwe

anyi onye na-edo unu nso. 33 O bu m kpoputara unu site n'ala Ijipt ka m bürü Chineke unu. Abü m Onyenwe anyi."

23 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si ya, 2 "Gwa ụmụ Izrel okwu si ha, 'Ndị a bu mmemme a kara aka nye Onyenwe anyi, nke unu ga-ekwusa dika mkpokota di nso. 3 "Ubochi isii ka unu ga-eji ruo oru. Ma ubochi nke asaa, bu ubochi izuike, ubochi mkpokota di nso. Unu agaghị arụ ọrụ obula n'ubochi ahụ, n'ebe obula unu bi. O bu ubochi izuike nye Onyenwe anyi. 4 "Ndị a bu mmemme Onyenwe anyi a kara aka, mkpokota di nso nke unu ga-ekwusa n'oge a kara aka. 5 N'ọnwa mbụ, n'ubochi nke iri na anoy nke ọnwa ahụ, n'oge uhuruchi, mgbe anwụ dara, ka Mmemme Ngabiga Onyenwe anyi ga-adị. 6 Mmemme achicha na-ekoghị eko Onyenwe anyi ka unu ga-ebido n'ubochi iri na ise nke ọnwa ahụ. Abalị asaa ka unu ga-eri achicha a na-ejighị ihe na-eko achicha mee. 7 N'ubochi mbụ nke mmemme a, unu ga-enwe mkpokota di nso, o díkwaghị onye obula ga-arụ ọrụ obula. 8 Unu ga-eweta aja e sitere n'okụ chüo nye Onyenwe anyi. N'ubochi nke asaa nweneụ mkpokota di nso, unu arukwala ọrụ nke ubochi ahụ." 9 Onyenwe anyi gwara Mosis si ya, 10 "Gwa ụmụ Izrel si ha, 'Mgbé unu banyere n'ala ahụ m naga inye unu, ghøta mkpuru ihe ubi nke mbụ unu, unu ga-ewetara onye nchüaja otu ukwu oka site n'oka unu ghøtara n'ubi unu. 11 O ga-anara unu ukwu oka ahụ fufee ya n'ihi Onyenwe anyi, ka a nabata ya. O bu n'ubochi ahụ ga-esote ubochi izuike ka onye nchüaja ga-efufe ya. 12 N'otu ubochi ahụ e fufere ukwu oka ahụ, unu ga-ewere nwa ebule na-enweghi ntüpo, nke gbara naanị otu afo, chüo ror Onyenwe anyi aja nsure okụ. 13 Aja mkpuru oka ga-eso aja nsure okụ a. O ga-eji iko oka a kworị nke oma iri na abụ a gwara mmanụ oliv, ka o bürü ihe e surere n'okụ na-esi ezi isi oma nye Onyenwe anyi. A ga-enyekwa iko mmanya ato dika onyinye ihe ọnụnụ. 14 Unu agaghị eri achicha, maobụ oka e ghore eghe, maobụ oka ọhụrụ tutu ruo mgbe unu buru uzo wetara onyinye nye Chineke unu. N'ebe obula unu bi, ụkpuṇu a ga-adigide ruo ogbo niile. 15 "Site n'ubochi ahụ sotere ubochi izuike, bu ubochi ahụ unu wetara ukwu oka nke onyinye mfufe, guputa izu asaa zuru ezu. 16 Guputakwa iri ubochi ise site n'ubochi izuike ahụ mezuru izu asaa ahụ ma wetara Onyenwe anyi onyinye oka ọhụrụ. 17 Site n'ebe obula unu bi, unu ga-ewetara Onyenwe anyi ogbe achicha abụ nke unu ji iko oka a kworị nke oma iri na abụ, nke e ji ihe na-eko achicha mee, ya bu yiist, dika aja mfufe nke mkpuru mbụ nye Onyenwe anyi. 18 Tinyere achicha a, unu ga-eweta ụmụ aturu asaa gbara otu afo, ndị na-enweghi ntüpo, na otu nwa oke ehi, na ebule abụ. Ha ga-abụ aja nsure okụ nye Onyenwe anyi, ya na aja mkpuru oka na aja ihe ọnụnụ, aja e sitere n'okụ chüo, nke isisi ya di ezi mama nye Onyenwe anyi. 19 Unu ga-ejikwa otu mkpi chüo aja mmehie. Wererekwa ụmụ aturu abụ gbara otu afo, otu afo, chüo aja udo. 20 Onye nchüaja ga-efufe ụmụ aturu abụ ndị a, na achicha ndị si na mkpuru mbụ ahụ n'ihi Onyenwe anyi dika aja mfufe. Ha bu aja di nso nye Onyenwe anyi. O bükwa ndị nchüaja ga-ewere ha dika nri ha. 21 N'otu ubochi ahụ unu ga-aposakwa mkpokota di nso, unu arukwala ọrụ nke ubochi ahụ. Nke a ga-abụ ụkpuṇu ga-adigide ebighị ebi site n'ogbo ruo n'ogbo niile, n'ebe obula unu bi. 22 "Mgbé unu na-ewe ihe ubi, unu ewechala ihe niile di n'akụkụ niile nke ubi unu. Hapurunụ ha

umụ ogbenye, na ndị obia. Hapukwara ha mkpuru ubi niile dara n'ala. Abü m Onyenwe anyi Chineke unu." 23 Onyenwe anyi gwara Mosis si, 24 "Gwa ụmụ Izrel si, 'Ubochi mbụ nke ọnwa nke asaa ga-abụ ubochi izuike, ubochi mkpokota di nso nke a ga-eji opि na-adà oke ụda cheta. 25 Unu arula ọrụ obula n'ubochi ahụ, kama unu ga-achị aja nsure okụ nye Onyenwe anyi." 26 Onyenwe anyi gwara Mosis si, 27 "Ubochi nke iri nke ọnwa asaa a bu ubochi Mkpuchi Mmehie. O bu ubochi mkpokota di nso nye unu. Unu ga-ata onwe unu ahụhụ bia wetara Onyenwe anyi onyinye site n'okụ. 28 Unu arula ọrụ obula n'ubochi ahụ n'ihi na ubochi ahụ bu ubochi ichu aja mkpuchi mmehie unu n'ihi Onyenwe anyi Chineke unu. 29 Onye obula na-ejighị ubochi ahụ weda onwe ya n'ala ka a ga-ekewapu site n'etiti ndị ya. 30 Aga m ebibikwa onye obula ruru ọrụ n'ubochi ahụ. 31 Unu agaghị arụ ọrụ obula. N'ebe obula unu bi, ụkpuṇu a ga-adigide nye unu niile site n'ogbo ruo n'ogbo. 32 O ga-abụ ubochi izuike zuruoke nye unu, unu ga-ewedakwa onwe unu n'ala. N'ubochi nke itoolu nke ọnwa ahụ, site n'uhuruchi ruo n'uhuruchi nke na-esote ya, unu ga-edede izuike unu." 33 Onyenwe anyi gwara Mosis si, 34 "Gwa ụmụ Izrel, 'N'ubochi nke iri na ise, n'ònwa nke asaa, ka unu ga-amalite mmemme Ụlọ Ikwu Onyenwe anyi. A ga-eme ya ubochi asaa. 35 N'ubochi nke mbụ bu ubochi mkpokota di nso. Onye obula agaghị arụ ọrụ n'ubochi ahụ. 36 N'ubochi obula n'ime ubochi asaa ndị a niile ka a ga-ewetara Onyenwe anyi onyinye site n'okụ. N'ubochi nke asato ka mkpokota di nso ga-adị. A ga-achị aja nsure okụ nye Onyenwe anyi, n'ubochi a. O bu mkpokota mmechi, n'ihi ya, a gaghi arụ ọrụ obula n'ubochi ahụ. 37 ("Ndị a bu mmemme a kara aka, mgbe a ga-ekwuwa mkpokota di nso maka iwetara Onyenwe anyi onyinye nri, ya bu, onyinye aja nsure okụ, na onyinye mkpuru oka, na aja di ihe ihe, na onyinye ihe ọnụnụ dika e si hazzie na o ga-na-adị kwa ubochi. 38 Unu ga-enye onyinye ndị a, tinyere onyinye a na-enye Onyenwe anyi n'ubochi izuike, na tinyere onyinye ndị ozo unu na-enye na ihe ndị ozo unu kwere na nkwa, na onyinye afo ofufu niile unu na-enye Onyenwe anyi.) 39 "Ya mere, malite n'ubochi nke iri na ise nke ọnwa asaa, mgbe unu webatasirị ihe ubi unu, meerenu Onyenwe anyi mmemme ubochi asaa, ubochi nke mbụ, na ubochi nke asato ga-abụ ubochi izuike. 40 N'ubochi nke mbụ, unu ga-ewere ụfodụ mkpuru osisi di mma nke si n'osisi unu na-amị mkpuru, gbutekwa igu nkwu, na alaka osisi nwere ahijia ndị, na osisi popla, jiri ha mee mmemme obi ụtọ n'ihi Onyenwe anyi Chineke unu ubochi asaa. 41 Mmemme ubochi asaa a ga-adị nye Onyenwe anyi n'afọ niile, site n'ogbo ruo n'ogbo unu niile. O bükwa n'ònwa nke asaa ka unu ga-eme mmemme a. 42 N'oge mmemme a, ụmụ Izrel niile ga-ebi n'ulọ e ji alaka osisi na ahijia wuo ubochi asaa. Ụmụ afọ Izrel niile ga-ebi n'ulọ di otu a. 43 Nke a ga-echetara ogbo ụmụ Izrel niile na mgbe m kpoputara unu site n'ala Ijipt, unu biri n'ulọ e ji osisi na ahijia wuo n'ozara. Abü m Onyenwe anyi Chineke unu." 44 Mosis gwara ụmụ Izrel ihe gbasara mmemme niile a kara aka nye Onyenwe anyi.

24 Onyenwe anyi gwara Mosis si, 2 "Nye ndị Izrel niile iwu ka ha wetara gi mmanụ oliv asurụ asụ, nke a na-agwaghị ihe, maka itinye n'iheokụ ime ka okụ oriona na-enwu mgbe niile. 3 Na mpüta nke akwa mgbochi nke kpuchiri igbe ihe Ama ahụ, n'ime ulọ nzute, Eron ga-amụnye oriona

ndi ahü n'ihu Onyenwe anyi mgbe niile, site n'uhuruchi ruo n'utu. Nke a bu ükpuru ga-adigide nye ogbo niile di n'ihu. **4** Ihe oku olaedo a nuchara anucha ndi ahü doq n'elu ihe idokwasị oriọn, n'ihu Onyenwe anyi ga na-enwu oku mgbe niile. **5** “Were oka a kwor nke oma mee ogbe achicha iri na abu. Jiri ihe ruru iko oka asato mee otu ogbe achicha obula. **6** Doo achicha ndi a n'ahiri abu n'elu tebul ahü e ji olaedo a nuchara anucha kpụo, nke di n'ihu Onyenwe anyi. Ogbe achicha isii ga-adị n'otu ahiri. **7** N'ogologo ahiri obula tiney insensi a na-agwaghị ihe, ka ọ bụrụ ihe nochiri achicha ndi a dika onyinye nsure oku nye Onyenwe anyi. **8** A ga-edo achicha ndi a n'ihu Onyenwe anyi oge niile, ubochị izuike niile, n'onodụ ụmụ Izrel, dika ogbugba ndu ebighị ebi. **9** O dirị Eron na ụmụ ya ndi ikom, bù ndi ga-eri ya n'ime n'ebe nsø ahü, n'ihi na ọ bụ oke dikarisi nso, site n'oke ha mgbe niile, nke sitere n'onyinye nsure oku e chere nye Onyenwe anyi.” **10** Otu nwokorobịa, nke nna ya bụ onye Ijipt ma nne ya bụ onye Izrel, sitere n'etiti ụmụ Izrel püta. O ruo na nwoke a nne ya bụ onye Izrel na otu n'ime ndi ikom Izrel malitere ilu ogu. **11** Mgbe ha na-alu ogu ahü nwoke ahü nne ya bụ onye Izrel kwuluru Aha ahü kochaa ya. N'ihi ya, a kporo ya ikpe n'ihu Mosis. (Aha nne ya bụ Shelomit, nwa Dibri, onye ebo Dan.) **12** Ha tinyere nwoke ahü n'ulọ mkporo na-eche ka ha nü okwu Onyenwe anyi, īmata ihe ha ga-eme ya. **13** Mgbe ahü, Onyenwe anyi gwara Mosis si, **14** “Kpụrụ onye nkulu ahü gaa n'azụ obodo. Ndị niile nyrụ okwu ahü o kwuru ga-ebikwasị ya aka ha n'isi. Mgbe ahü, ogbakọ Izrel niile ga-eji nkume tugbuo ya. **15** Gwa ụmụ Izrel okwu sị ha, ‘Onye obula kochara Chineke ya ga-ebu mmechie ya n'isi ya. **16** Onye obula kwuluruaha Onyenwe anyi ka a ga-egbu. Mmadụ niile gagabako jiri nkume tugbuo onye ahü. Onye obula kwuluru Aha ahü, maqbụ obia, maqbụ nwa afọ ala, ka a ga-egbu. **17** “Onye obula gburu mmadụ ka a ga-egbu. **18** Onye gburu anu ulo na-abughị nke ya, ga-akwaghachi ugwo ya. Ndụ ga-alara ndu. **19** Onye obula mererụ mmadụ ibe ya ahü, a ga-emerukwa onye ahü ahü n'ebe o mererụ ibe ya ahü. **20** Onye tijiri mmadụ okpukpụ, a ga-etiji okpukpụ nke ya. Anya ga-alaraanya, eze ga-alakwara eze. Ottu e si meru mmadụ ahü, ka a ga-esi meruokwa onye mererụ ya ahü. **21** Onye obula gburu anu ulo onye qzo, ga-akwụ ugwo ya. Ma a ga-egbu onye obula gburu mmadụ. **22** Unu ga-enwe otu iwu nke ga-adị nye ndi amuru n'ala, díkwaru ndi obia niile. Abụ m Onyenwe anyi Chineke unu.” **23** Mgbe ahü, Mosis gwara ndi Izrel okwu, n'ihi ya ha dokpukpụ onye nkulu ahü puq n'azụ obodo, jiri nkume tugbuo ya n'ebe ahü, díkwa Onyenwe anyi nyere Mosis n'iwu.

25 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu n'ugwu Sainaị si ya, **2** “Gwa ụmụ Izrel sị ha, ‘Mgbe unu batara n'ala ahü m ga-enye unu, unu ga-eme ka ala ahü nwee afọ izuike nke ya nye Onyenwe anyi. **3** Afọ isii ka unu ga-akụ ihe n'ubi, afọ isii ka unu ga-ewe ihe ubi, kwachaakwa alaka osisi vajin̄ unu. **4** Ma mgbe o ruru afọ nke asaa, unu ga-ahapụ ala ubi unu ka o zuo ike, afọ izuike nye Onyenwe anyi. Unu akula ihe obula n'ubi unu maqbụ kwachaa osisi vajin̄ unu. **5** Unu agaghị ewe ihe ubi obula ga-epupütara onwe ha n'oge a, maqbụ tutu mkpuru osisi vajin̄ ndi ga-ada ada. N'ihi na afọ ahü bu afọ ozuzu ike dirị ala ubi niile. **6** Ihe ubi puputara n'ala ahü niile n'afọ izuike ahü bu nri dirị unu onwe unu, na ndi odibo nwoke na nwanyi unu niile, na onye i goro oru,

na onye obia bi n'etiti unu. **7** Ihe ubi ahü díkwaru anu ulo gi, na anu ohia bi n'ala gi. Ihe obula puputara n'ala bu ihe unu ga-eri. **8** “Guputa afọ izuike asaa, afọ asaa, uzo asaa. Nguko afọ izuike ndi a niile ga-enye iri afọ anu na itoolu. **9** N'ubochị nke iri nke ọnwa asaa, zipụ onye ga-egbu opị ike, ya bụ, n'ubochị mkpuchi mmehibi, a ga-egbu opị ike n'ala Izrel niile. **10** Doonu afọ nke iri ise ahü nso, kwusaakwa inwre onwe nye mmadụ niile n'ala ahü niile. Afọ ahü ga-abu afọ inwre onwe nye unu. Onye obula n'ime unu ga-alaghachi n'ihe onwunwe nke ezinuṇo ya, onye obula kwa ga-alaghachi n'agbụrụ ya. **11** Afọ nke iri ise bụ afọ inwre onwe nye unu. A gaghị akụ ihe obula n'ubi, a gakwaghị ewe ihe ubi obula puputara n'onwe ya, maqbụ mkpuru osisi vajin̄ miri n'onwe ya. **12** O bụ afọ inwre onwe, burukwa afọ dị nso nye unu, nke onye obula ga-eri naanị ihe e wetara n'ubi. **13** “Onye obula ga-alaghachi n'ihe onwunwe nke ya, n'afọ inwre onwe a. **14** “Ọ bụrụ na i resiri onye agbataobi gị ala, maqbụ na o nwre nke o zürü site n'aka gi, unu aghogbulu ibe unu. **15** ! ga-azürü ala site n'aka onye agbataobi díka onuogugu afọ si dị site n'afọ inwre onwe. Ha ga-eresi gị ya díka onuogugu afọ ole fođdụrụ maka ikọ ihe n'ala ahü. **16** Ọ bụrụ na a zürü ala ahü nso nso mmemme iri afọ ise a, onuahịa ala ahü ga-adị ala, ọ bụrükwanụ na ọ dị anya site na mmemme ahü, onuahịa ya ga-adị elu, n'ihi na ugwo onye ahü na-akwụ bụ ugwo ugboro ole o ga-akụ ihe n'ala ahü. **17** Unu emegbulu ibe unu kama tucson egwu Chineke unu. Abụ m Onyenwe anyi Chineke unu. **18** “Gbassoonụ ụkpuru m, ma lezie anya imezu ihe m nyere n'iwu, ka unu nwree ike ibi obi uso n'ala ahü. **19** Mgbe ahü, ala ga-amị mkpuru ya, unu ga-eriju afọ, birikwa n'ala ahü n'udo. **20** Unu nwre ike juo ajuju si, “Gini ka anyi ga-eri n'afọ nke asaa ahü ebe o bụ na anyi agaghị akụ ihe obula, maqbụ we ihe ubi obula n'afọ ahụ?” **21** Aga m ezitere unu ngozi dị ukwuu n'afọ nke isii, nke ga-eme ka ala mee ihe omume nke ga-ezuru unu afọ ato. **22** Mgbe unu ga-akụ ihe ubi n'afọ nke asato unu ga-na-eri site n'owuwe ihe ubi ochie unu tutu ruo n'afọ nke itoolu mgbe unu ga-ewebata ihe ubi ọhụrụ. **23** “Chetanụ na ala bu nke m, n'ihi nke a, o kwasighị ka unu ree ala obula kpamkpam. Unu bu naanị ndi obia na ndi nlekoṭa nye m. **24** N'ala obibi unu niile, unu ga-enye ohere maka mgbaputa ala erere ere. **25** “Ọ bụrụ na otu onye n'ime unu agho onye ogbenye si otu a ree ala ya, nwanna ya dị ya nso ga-abia gbaputa ala ahü. **26** Ọ bụrụ na-enweghi onye ga-gbaputa ala ahü nye ha, ma ha mesịa ghoq ndi bara uba nwekwa ihe ga-ezu igbaputa ala ahü n'onwe ha. **27** A ga-agụ afọ ole gara site na mgbe o rere ala ahü, nyeghachi ya ego ole o kwasiri inweta. Onye rere ala ga-alaghachikwa n'ala ya. **28** Ọ bụrụ na onyenwe ya enweghi ike icheṭa ego o ga-eji gbaria ya, ala ahü ga-adị n'aka onye ahü zürü ya tutu ruo n'afọ inwre onwe. Mgbe ahü o ga-ewerekwa ala ahü nyeghachi ya onye resiri ya. **29** “Onye obula rere ulo obibi dị n'obodo e ji mgbidi gbaa gburugburu nwre ike mgbaputa ya naanị mgbe otu afọ zuru site na mgbe e rere ya. N'oge ahü ka onye rere ya nwre ike igbaghachi ya. **30** Ọ bụrụ na a gbaputaghị ya tupu otu afọ agafee, ulo ahü dị n'ime obodo nwre mgbidi ga-abu nke onye ahü zürü ya mgbe niile, burukwa nke ụmụ ụmụ ya. A gaghị enyeghachikwa ya mgbe afọ inwre onwe ruru. **31** Ma ulo ndị dị n'obodo nta na-enweghi mgbidi a ga-agụ ha díka ihe dị n'ohia. E nwre ike igbaputa ha, ha bükwa nke a ga-eweghachite mgbe afọ inwre onwe ruru. **32** “Ma

banyere obodo niile nke ndị Livayị di iche iche. Ha nwere ikiike igbaputa ulo ha di n'ime nketa ha mgbe obula. **33** Ihe onwunwe ndị Livayị bu nke e nwere ike igbaputa, bu ndị a, ulo niile e rere nke dị n'obodo ha nwere. O ga-abụ n'afọ inwere onwe ka aga enwetaghachi ha, n'ihi na ulo ndị ahụ dị n'obodo ndị Livayị bu naanị oke ha nwere n'etiti ụmụ Izrel. **34** Ma a gaghị ere ala ebe ita nri nke anụ ulo gbara obodo ha gburugburu ere, n'ihi ọ bụ ihe ha nwee n'oha ruo ebighị ebi. **35** “O bùrụ na nwanne gi adaa ogbenye ruo na o nweghi ike inyere onwe ya aka, o dị gi n'aka inyere ya aka, kpobata ya ka ọ bịa biri n'ulọ gi dika i ga-esi kpobata onye ọbịa. N'uzo dị otu a, o ga-anogide biri n'etiti unu. **36** Tuọ egwu Chineke, kwerekwa ka nwanna gi soro gi biri n'ala ahụ. A nakwala ụma maqbụ omurunwa obula. **37** I gaghị ana omurunwa n'ego i gbazinyere ha, maqbụ rie uru site na nri i resiri ha. **38** Mụ onwe m bụ Onyenwe anyị Chineke unu, onye kpopütara unu site n'ala Ijipt, inye unu ala Kenan, na i bụ Chineke unu. **39** “O bùrụ na onye Izrel ọbula adaa ogbenye, resi gi onwe ya, emela ka o jere gi ozi dika onye ohu. **40** Kama i ga-emeso ya mmeso dika i ga-esi meso onye orụ e goro ego, maqbụ dika onye ọbịa nō n'etiti unu. O ga-ejere gi ozi tutu ruo afọ inwere onwe. **41** N'afọ ahụ, i ga-ahapụ ha na ụmụ ha ka ha laghachikwuru ndị ikwu ha, si otu a nwetaghachi ala ubi dị n'ezinaulọ ha. **42** N'ihi na a kpopütara m ndị Izrel site n'ala Ijipt ka ha bùrụ ndị na-ejere m ozi. Ya mere, a gaghị ere ha mgbe ọbula dika ohu. **43** A gakwaghi emegbu ha n'uzo dị njo. Tuọnụ egwu Chineke unu. **44** “Ma unu nwere ike gbara ndị ohu nwoke maqbụ nwanyị site n'etiti ndị mba ozo niile bi n'akukụ unu. Unu nwere ike site n'ebé ahụ zutu ndị ohu. **45** Unu nwere ike izu ndị ohu site n'etiti ndị mbijambia bi n'etiti unu, maqbụ site n'etiti ndị agbụrụ ha a mṛụ n'ala Izrel. Ndị di otu a ga-abukwa ihe onwunwe unu. **46** Unu nwere ike kenye ha ụmụ unu dika ihe nketa, ma mee ha ndị ohu unu ụbочи ndị ha niile. Ma unu agaghị ejị aka ike chịa onye Izrel ibe unu. **47** “O bùrụ na onye ọbịa bi n'etiti unu aghoogaranya, ma otu n'ime ụmụnna unu adaa ogbenye were onwe ya resi onye ọbịa ahụ bi n'etiti unu, maqbụ were onwe ya resi nwanna ndị ikwu onye ọbịa ahụ, **48** ha nwere ikiike igbaputa ya mgbe ha resiri onwe ha. Otu n'ime ụmụnna ya nwere ike gbatapta ha. **49** Nwanne nne ya, maqbụ nwannne nna ya, maqbụ nwanna n'ikwu ha ọbula nwere ike igbaputa ya. O nwekwara ike igbaputa onwe ya ma ọ bùrụ na o kpata ego. **50** Ya na onye ahụ o resiri onwe ya ga-agụ afọ ole o bụ site na mgbe o rere onwe ya ruo n'afọ inwere onwe. Ego a ga-akwụ n'ihi igbaputa ya ga-abụ ego o ga-efu ikuwụ ohu ozo ụgwọ iru oru onyogugu afọ ndị ahụ niile. **51** O bùrụ n'otụtụ afọ fodurụ, o ga-esite n'onye ego e rere ha kwụ nke dị ukwu dika ego mgbatapta ha. Naanị ihe ntakirị ga-apụ n'ime ego ahụ. **52** O bùrụ naanị afọ ole na ole fodurụ tupu afọ inwere onwe eruo, o ga-agukọ ihe ego ahụ pütara, kwụyo ya maka igbara onwe ya dika o kwesiri. **53** Ga-emeso ha dika ndị orụ e goro ego kwa afọ, ma i ga-ahụ na onye ha nō n'okpuru ya agaghị ejị aka ike chịa ha. **54** “Ma ọ bùrụ na e nweghi ike gbatapta ya site n'uzo ndị a niile, ya na ụmụ ya ga-enwere onwe ha mgbe afọ inwere onwe ahụ zuru. **55** N'ihi na mụ ka ụmụ Izrel bụ ndị ohu nye. Ha bụ ndị ohu m, ndị m kpopütara site n'ala Ijipt. Mụ onwe m bụ Onyenwe anyị Chineke unu.

26 “Unu emerela onwe unu arüşi ọbula, maqbụ guzobe oyiyi apiri api, maqbụ ogidi nkume a piri apị ọbula n'ala unu maka ikpo isiala nye ya. Abụ m Onyenwe anyị Chineke unu. **2** “Debenụ iwu niile m nyere maka ụbочи Izuike m, sọpukwaran ebe nsò m. Abụ m Onyenwe anyị. **3** “O bùrụ na unu ejegharịa n'ükpurụ m, lezie anya debe iwu m niile, **4** aga m enye unu mmiri ozuzu n'oge ya, nke ga-eme ka ala unu mịa ọtụtụ ihe ubi. Osisi unu niile ga-ejuputakwa na mkpuru mgbe niile. **5** Unu ga-anogide na-azocha ọka tutu ruo mgbe unu ga-aghị mkpuru vajin unu, owuwe ihe ubi mkpuru vajin unu ga-adigidekwa ruo oge ikụ mkpuru n'ubi. N'uzo dị otu a, unu ga-enwe nri ga-ezuru unu, unu ga-ebikwa n'udo n'ala unu. **6** “Aga m eme ka udo dirị n'ala ahụ, unu ga-edina ala, o dighikwa onye ga-eme ka unu tuọ egwu ọbula. Aga m ewezuga site n'etiti unu ajo anụ ọhịa, mma agha agaghị esitekwa n'ala unu bi n'ime ya gafee. **7** Unu ga-achụ ndị iro unu ọsọ. Ha ga-ada n'ihu unu site na mma agha. **8** Mmadu ise n'ime unu ga-achụ narị mmadu ọsọ. Narị mmadu n'etiti unu ga-achukwa iri puku mmadu ọsọ. Ndị iro unu ga-ada n'ihu unu site na mma agha. **9** “Aga m ejị iluoma leta unu, mee ka unu mubaa ma juputa n'onuogugu. Aga m eme ka ogbugba ndị m'n'ebe unu nō digide. **10** Unu ga-enwebiga mkpuru ubi oke ruo na mgbe unu ka nō na-eri ndị ochie unu ga-ewezuga ha n'akukụ maka inye ohere iwebata ihe ubi ọhürü. **11** Aga m eme ka ebe obibi m dirị n'etiti unu. Agaghị m aso unu oyi. **12** Aga m ejegharị n'etiti unu, bùrụ Chineke unu, unu ga-abukwa ndị m. **13** N'ihi na abụ m Onyenwe anyị Chineke unu kpopütara unu site n'ala Ijipt, ka unu ghara iku ndị ohu ozo. Etijiela m mkporo igwe nke iku ohu unu, mee ka unu bùrụ ndị ji nganga ejegharị. **14** “Ma ọ bùrụ na unu aju ige m ntị, jukwa imezu ihe ndị a m nyere unu iwu ya, **15** ọ bùrụ na unu aju ığbaso ükpurụ m, ọsọ iwu m ndị a oyi, si otu a mebie ogbugba ndị m, **16** mgbe ahụ, aga m eme ka oke ujọ, na ọriṇa na-ebibi ebibi, na ahụ ọkụ, bjakwasị unu. Ọriṇa ndị a ga-eme ka anya unu daa mba, o ga-eripiakwa anụ ahụ unu. Unu ga-akụ mkpuru ubi n'ubi unu ma ndị iro unu ga-eri ha. **17** Aga m eguzo megide unu n'oge ibu agha, mee ka ndị iro unu merie unu n'aghị. Unu ga-agba ọsọ mgbe onye ọbula na-adighị achụ unu ọsọ. Ndị kporo unu asị ga-chikwa unu. **18** “O bùrụ na unu anogidesie ike ju ige m ntị n'agbanyeghị ihe ndị a, aga m enye unu ntaramahụhụ dí okpukpu asaa n'ihi mmehie unu. **19** Aga m etiji ijya isi nganga unu, mee ka mbara eluigwe dirị unu dika igwe, elu ala unu na-azokwasị ükwu ga-adikwa dika bronż. **20** Unu ga-adogbu onwe unu n'orụ n'efu, n'ihi na ala unu agaghị emepütara unu ihe omume ya, osisi nke ala unu agaghị amikwa mkpuru ya. **21** “O burukwa na mgbe nke a mesiri, unu anogidekwa ju ime ihe m nyere n'iwu, aga m eme ka ntaramahụhụ unu dirị ukwuu, ugboro asaa ọzo, n'ihi mmehie unu. **22** Aga m ezite anụ ọhịa megide unu. Ha ga-adogbu ụmụ unu, bibie anụ ulo unu, meekwa ka unu dị nta n'onyogugu, ruo na ndị a ga-ahụ n'okporozi unu ga-adị ole na ole. **23** “O burukwa na unu anogide ju ido aka na ntị m, chie ntị nogide na-ebu agha nnupu isi unu megide m, **24** mụ onwe m ga-ebu agha megide unu. Aga m eti unu ugbo ihe otiti asaa, n'ihi mmehie unu. **25** Aga m ewebata mma agha n'ebé unu nō, ịbọ ọbịa n'ihi ogbugba ndị m unu mebiri. Mgbe unu ga-agba ọsọ gbaba n'obodo unu, aga m ezite ihe mbibi ga-ebibi unu n'ebé ahụ. Aga m enyefekwa unu n'aka ndị iro

unu. **26** Aga m eme ka unu hapu inwe ihe oriri ga-ezuru unu. Otu ite nri naanị ka ndị inyom iri ga-eji sie nri ha nwere. Ha ga-eji ihe otutu tuo ya mgbe ha na-ekē ya. Unu ga-eri ya, ma afo agaghị eju unu. **27** “O burukwa na unu agaa n’ihu jụ ige m ntị n’agbaweghi ihe ndị a, nogide na-emegide m, **28** mgbe ahụ, aga m egosi unu oke iwe m, nye unu ntaramahụ dị okpukpu asaa n’ihī mmehie unu. **29** Unu ga-eri anụ umu unu ndị ikom, na anụ umu unu ndị inyom. **30** Aga m ebibikwa ulọ aruṣi unu niile dị n’elu ugwu, gbutuo ebe ičhụ aja niile unu na-esure ihe nsure oku na-esi isi. Aga m atukota ozu unu n’elu aruṣi unu na-enweghi ume ndị, ka unu bürü ihe m na-aso oyi. **31** Aga m eme ka obodo unu niile togboror n’efu, kudasiakwa ebe nsq unu niile. Agaghị m anabatckwa isisi ụtọ nke aja unu. **32** Aga m eme ka ala unu togboror n’efu, mee ka ọnodu idị ala unu bürü ihe ga-eju ndị iro unu ga-ebi n’ime yaanya. **33** Aga m achusa unu na mba niile, mipuata mma agha m jiri ya chuso unu qos. Ala unu ga-atogboror n’efu, a gae-tikpokwa obodo unu niile. **34** Mgbe ahụ, ala ahụ ga-ezu ike, ogologo oge ndị ahụ niile ọ ga-atogboror n’efu. Mgbe unu ga-anö dika ndị ohu n’ala ndị iro unu. Ala ahụ ga-ezu ike, imejuputa afó izuike ya niile. **35** Ogologo oge niile ala ahụ togboror n’efu, ala ahụ ga-ezu ike, ụdị izuike ọ na-enweghi n’afó izuike ndị ahụ unu bi n’ime ya. **36** “Ma ndị ahụ fofdụrụ ndị n’ime unu, aga m etinye ịda mba n’obi ha n’ala ndị iro ha. Mkpotu ahijia nke ifufe na-ebugharị ga-eme ka ha ggapu qos. Ha ga-agba qso dika ndị si n’ihu mma agha na-agba qso. Ha ga-ada mgbe onye obụla na-adighị achụ ha qso. **37** N’ezie, ha ga-agba qso mgbe onye obụla na-adighị achụ ha qso. Ha ga-adigide ibe ha mgbe ha na-agba qso a, dika ndị si n’ebé a na-alu agha na-agbapu qso. Unu agaghị enwe ike iguzo n’ihu ndị iro unu. **38** Unu ga-ala n’iyi n’etiti ndị mba qzo, ala ndị iro unu ga-eri unu. **39** Ndị ahụ a hapuru na ndị n’etiti unu ga-ata ahulụ n’ala ndị iro ha n’ihī mmehie ha. Ha gatakwa ahulụ n’ihī mmehie nke nna nna ha. **40** “Ma ọ bürü na ha ekwuputa mmehie ha niile, na mmehie niile nke ndị nna nna na ha na ha mehiere megide m, mmehie ekwesighi ntukwasị obi ha, na mmehie nnupu isi ha, nke ha mehiere megide m, **41** nke mere ka m doo onwe m imegide ha, na izipu ha gaa n’ala ndị iro ha, ọ bürü na ha eweda onwe ha ala nabata ntaramahụ m nyere ha n’ihī mmehie ha. **42** aga m echeta ogbugba ndị mụ na Jekob gbara, ogbugba ndị mụ na Aizik gbara, na ogbugba ndị mụ na Ebrahim gbara. Aga m echeta ala ahụ. **43** Ma ala ahụ aghaghị itogboror n’efu. Ọ ghakwaghị inwezu izuike ruuru ya, oge ndị ahụ ọ togboror n’efu, mgbe ha na-ebigbi n’ime ya. Ha ga-anata ntaramahụ ruuru ha n’ihī na ha jụrụ iwu m, sojkwa ukpuru m oyi. **44** Ma ewezugakwa ihe ndị a niile, agaghị m ajụ ha, maqbụ soq ha oyi, ruo na ibibi ha kpamkpam mgbe ahụ ha no n’ala ndị iro ha. Agakwaghị m emebi ogbugba ndị mụ na ha gbara n’ihī na abụ m Onyenwe anyị Chineke ha. **45** Kama n’ihī ha, aga m echeta ogbugba ndị ahụ m na nna nna ha gbara, iþu Chineke ha, ndị ahụ m kpọputara site n’ala Ijipt n’ihu mba niile. Abụ m Onyenwe anyị.” **46** Ndị a bụ iwu, na ukpuru na ndumodụ Onyenwe anyị guzobere n’ugwu Sajnai, n’etiti ya onwe ya, na umu Izrel, site n’aka Mosis.

27 Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị ya, **2** “Gwa umu Izrel sị ha, ‘O bürü na mmadụ e kwee nkwa pürü ihe iji mmadụ nye Onyenwe anyị onyinye, ihe ndị a ka ọ ga-eji

gbara onye ahụ: **3** n’isi nwoke obụla gbara iri afó abụ ruo iri afó isii, o ga-akwụ iri olaocha shekel ise, dika ihe otutu ebe nsq si di. **4** N’isi nwanyi obụla gbara iri afó abụ ruo iri afó isii ọ ga-enye iri olaocha shekel ato. **5** N’isi nwoke gbara afó ise ruo iri afó abụ, ọ ga-enye iri olaocha shekel abụ. N’isi nwanyi gbara afó ise ruo iri afó abụ, ọ ga-enye olaocha shekel iri. **6** A ga-akwụ nwantakirị nwoke gbara site otu ọnwa ruo afó ise, olaocha shekel ise, kwuora nwantakirị nwanyi gbara otu ọnwa ruo afó ise olaocha shekel ato. **7** N’isi nwoke gaferie ihe afó isi, a ga-enye olaocha shekel iri na isie. N’isi nwanyi gaferie ihe afó isi a ga-enye olaocha shekel iri. **8** Ọ bürü na e nwee onye ogbenye na-enweghi ego ọ ga-eji kwuora ugwo ndị a, a ga-akpotara ya onye nchuaaja, onye ga-ekwubi ihe onye ahụ kwere nkwa ga-akwụ dika ego o nwere ruru. **9** “O bürü anụ ulo dì mma inye Onyenwe anyị dika onyinye ka e kwere nkwa inye, anụ ulo e nyere Onyenwe anyị ga-agho ihe dì nsq. **10** Onye kwere nkwa inye ya enweghi ike iji anụ ulo nke ahụ ya na-ezughị oke gbanwere anụ ulo ahụ na-enweghi ntupọ. O nwekwaghị ike iji anụ ulo ahụ na-enweghi ntupọ gbanwere nke anụ ahụ ya na-ezughị oke. Ọ bürü na o mee otu a, anụ ulo nke mbụ, na nke abụ, ga-abụ ihe dì nsq. **11** O bürü na anụ ulo o ji kwee nkwa bụ anụ ulo ruru aru, ụdị anụ ulo ahụ a jụrụ ịnabata dika onyinye maka iji ya chuo aja nye Onyenwe anyị, a ga-akpụtarị onye nchuaaja anụ ulo ahụ. **12** O bu ya ka o dirị ikpebi ma anụ ulo ahụ ọ dì mma, ma ọ joro njọ. Ọnụ ego obụla onye nchuaaja kpebiri, ka onye wetara anụ ulo ahụ ga-akwụ. **13** O bürü na onye nwa anụ ulo ahụ achoq ịgbara ya, ọ ga-akwụ ugwo anụ ulo ahụ, tukwasikwa n’elu ya otu ụzo n’ime ụzo ise nke ọnụahịa anụ ulo ahụ. **14** “O bürü na mmadụ enye ulo ya, dika ihe ga-adị nsq nye Onyenwe anyị, onye nchuaaja ga-ekpụtarị maqbụ ulo dì mma, ma ọ bukwani ulo joro njọ. Ọ ga-ekwukwa ihe bu ọnụahịa ulo ahụ. **15** O bürü na onye ahụ nke na-edo ulo ya nsq achoq ịgbara ya, ọ ga-akwụ ọnụahịa ulo ahụ, tukwasikwa n’elu ya otu ụzo n’ime ụzo ise nke ọnụahịa ulo ahụ. Emesịa, ulo ahụ ga-abukwa nke ya. **16** “O bürü na mmadụ ewere mpaghara ala ubi ezinaulọ ya nje Onyenwe anyị ka ihe ido nsq, ihe a ga-eji mata ọnụahịa ala ahụ ga-abụ ụdị ihe ubi e nwere ike ijkụ n’ime ya. Ọnụahịa ala ubi e nwere ike ijkụnye ọka balị ruru otu ihe otutu homa, ga-abụ iri mkpuru ego olaocha shekel ise. **17** O bürü n’ime afó inwere onwe ka o doro ala ahụ nsq, agaghị agbanwe ọnụahịa ya. **18** Ma ọ bürü na o doro ala ahụ nsq mgbe afó inwe onwe ahụ gaferie, onye nchuaaja ga-agukorị ya ọnụahịa ya dika afó ole ọ fofdụrụ mgbe mmemime afó inwere onwe ozo ga-adị. A ga-ewebilatakwa ihe ọnụahịa ya ruru. **19** O bürü na onye doro ala ahụ nsq achoq ịgbara ala ya, ọ ga-akwụ ọnụahịa ahụ onye nchuaaja kpebiri, tukwasị ya ego ruru otu ụzo n’ime ụzo ise nke ọnụahịa ala ahụ. Mgbe ahụ ala ahụ ga-abukwa nke ya. **20** O bürü na o gbaputaghị ala ahụ, maqbụ na o resila ya onye ozo, a gaghi agbaputakwa ala ahụ ozo. **21** Mgbe mmemime afó inwere onwe ruru, ala ahụ ga-aghị ala dị nsq, ala e doro nsq nye Onyenwe anyị. Ndị nchuaaja ga-ewere ya ka ọ bürü nke ha. **22** “O bürü na mmadụ e doro Onyenwe anyị ala ubi o zuru azu nsq, nke na-abughi ala ezinaulị ha, **23** onye nchuaaja ga-agu afó ole ọ fofdụrụ ruo mmemime afó inwere onwe. O ga-agwa onye ahụ ego ole ọ ga-akwụ n’ihī ya. Ego obụla ọ kwuora n’ubochị ahụ ga-abụ ihe dì nsq nye Onyenwe anyị. **24** Mgbe afó inwere onwe ahụ zuru, onye nwe ala ahụ, ya bụ onye ahụ e si n’aka

ya zuo ya, ga-ewerekwa ala ya. **25** Onuahia obula a ga-ekpebi ga-abu n'usoro dika shekel ebe nsø si di. Iri gera abu ga-abu otu shekel. **26** “A gaghi edo nwa mbu anumanyi mñtara nsø maqbü ehi maqbü aturü n'ihi na ha bu nke Onyenwe anyi. **27** O bñrñ otu n'ime anu ndi ahñ rñru arñ, a ga-agbara ya n'onu ego nke akara bu onu ahija ya, tñkwasikwa n'elu ya otu uzø n'ime uzø ise nke onuahia ya. O bñrñkwanu na onye nwe anu ulø ahñ achoghi igbarakwa ya, a ga-ere ya n'onu ahija dika o rñru. **28** “A gaghi ere, maqbü gbara ihe obula mmadu nwere, nke o doro nsø nye Onyenwe anyi, maqbü mmadu, maqbü ala ezinaulø, maqbü anu ulø, n'ihi na ihe obula nke e wezugara iche bu ihe dikarisiri nsø nye Onyenwe anyi. **29** “Mgbaputa obula adighi nye onye obula e doro nsø nye mbibi. A ghaghì ime ka o nwø. **30** “Otu uzø n'ime uzø iri nke ihe niile si n'ala, maqbü mkpuru oghigha nke ubi, maqbü mkpuru nke osisi miri, bu nke Onyenwe anyi. Ha bu ihe nsø diri Onyenwe anyi. **31** Onye obula chøro igbara otu uzø n'ime uzø iri nke ihe ubi ya aghaghì ikwu onuahia ya, tñkwasì ya otu uzø n'ime uzø ise nke onuahia e kвесiri ire ya. **32** Otu uzø n'uzø iri nke igwe ehi na aturü niile, anu nke iri obula nke na-agabiga n'okpuru mkpanaka onye ozuzu aturü mgbe a na-agu ha onu, ga-abu ihe di nsø nye Onyenwe anyi. **33** A gaghi ahò anu ulø a na-enye Onyenwe anyi ahò, ile ma ha di mma, maqbü na ha di njø. A gaghi agbanwekwa ha. O bñrñ na a gbanwee ha, ndi e ji gbanwee ha na ndi a na-achø igbanwe ga-agho ihe di nsø, a gaghi agbarakwa ha.” **34** Ndì a bu iwu Onyenwe anyi nyere Mosis n'ugwu Sajnai ka o nye umu Izrel.

Ọnuogugu

1 Onyenwe anyị gwara Mosis okwu n'ozara Sajnai, n'ime ulọ nzute, n'ubochị nke mbụ, n'onwa nke abụo nke afọ abụo, mgbe ụmụ Izrel pütachara site n'obodo ljipt. O siri, 2 "Gaa guo ma choputa onuogugu ndị ikom niile e nwere n'etiti ogbakọ Izrel, dika ebo ha na agburu ha si dị, na dika ezinaulọ ha si díkwa. Depuata aha nwoke obụla n'otu na otu. 3 Gi na Eròn ga-agukọta ndị ikom Izrel niile gbara iri afọ abụo maobụ karịa onụ, bụ ndị tozuru ije agha. Unu ga-edo ha n'usuu, n'usuu. 4 Otu nwoke, site n'ebو Izrel obụla, onye bụ onyendu ezinaulọ, ga-esonyere unu n'orū a. 5 "Ndị a bụ aha ndị ikom ndị ahụ ga-enyere unu aka. "Site n'ebو Ruben, Elizò na Shedeua, 6 site n'ebو Simiòn, Shelumiel nwa Zurishadai, 7 site n'ebو Juda, Nashon nwa Aminadab, 8 site n'ebو Isaka, Netanel nwa Zua, 9 site n'ebو Zebulon, Eliab nwa Helon, 10 Site n'umụ Josef: site n'ebو Ifrem, Elishama nwa Amihud site n'ebو Manase, Gamaliel nwa Pedazo 11 site n'ebو Benjamin, Abidan nwa Gidion 12 site n'ebو Dan, Ahieza nwa Amishadai 13 site n'ebو Asha, Pagiel nwa Okran 14 site n'ebو Gad, Eliasaf nwa Dueel 15 site n'ebو Naftali, Ahira nwa Enan." 16 Ndị a bụ ndị ikom e si n'ogbakọ ahụ hopụta, ndị bụ ndị ndu ebo di iche iche n'Izrel. Ha bụ ndị ndu ebo niile di n'Izrel. 17 Mosis na Eròn nabatara ndị ikom ndị a, bụ ndị e depuata aha ha. 18 Emesia, ha kpọrọ nzukọ ndị Izrel niile ka ha zukọ n'ubochị mbụ nke onwa abụo. Ndị niile zukorọ kowara ikwu ha na ezinaulọ ha si püta n'otu na otu. Ma ndị ikom niile gbara site n'iri afọ abụo gbagoo ka e denyere aha ha n'akwukwọ n'otu na otu, 19 dika Onyenwe anyị si nye Mosis n'iwu. Otu a kwa ka Mosis si guo ha onụ n'ozara Sajnai. 20 Ụmụ Ruben, bụ ọkpara Izrel: Ndị ikom niile gbara iri afọ abụo gbagoo; ndị tozuru ije agha ka e dere aha ha n'usoro n'otu dika ikwu ha na ezinaulọ ha si dị. 21 Ọnuogugu ndị niile si n'ebو Ruben dị iri puku anq, puku isii na narị ise. 22 Site n'umụ Simiòn, ndị ikom niile gbara iri afọ abụo gbagoo, ndị tozuru ije agha ka e dere aha ha n'usoro n'otu dika ikwu ha na ezinaulọ ha si dị. 23 Ọnuogugu ndị niile si n'ebо Gad dị iri puku anq, puku ise na narị isii na iri ise. 26 Site n'umụ Juda, ndị ikom niile gbara iri afọ abụo gbagoo, ndị tozuru ije agha ka e dere aha ha n'usoro n'otu dika ikwu ha na ezinaulọ ha si dị. 27 Ọnuogugu ndị niile si n'ebо Juda dị iri puku asaa, puku anq na narị isii. 28 Site n'umụ Isaka, ndị ikom niile gbara iri afọ abụo gbagoo, ndị tozuru ije agha ka e dere aha ha n'usoro n'otu n'otu dika ikwu ha na ezinaulọ ha si dị. 29 Ọnuogugu ndị niile si n'ebо Isaka dị iri puku ise, puku anq na narị anq. 30 Site n'umụ Zebulon, ndị ikom niile gbara iri afọ abụo gbagoo, ndị tozuru ije agha ka e dere aha ha n'usoro n'otu n'otu dika ikwu ha na ezinaulọ ha si dị. 33 Ọnuogugu ndị niile si n'ebо Ifrem dị iri puku anq na narị ise. 34 Site n'umụ Manase, ndị ikom niile gbara iri afọ abụo gbagoo, ndị tozuru ije agha ka e

dere aha ha n'usoro n'otu n'otu dika ikwu ha na ezinaulọ ha si dị. 35 Ọnuogugu ndị niile si n'ebо Manase dị iri puku ato, puku abụo na nari abụo. 36 Site n'umụ Benjamin, ndị ikom niile gbara iri afọ abụo gbagoo, ndị tozuru ije agha ka e dere aha ha n'usoro n'otu n'otu dika ikwu ha na ezinaulọ ha si dị. 37 Ọnuogugu ndị niile si n'ebо Benjamin dị iri puku ato, puku ise na nari anq. 38 Site n'umụ Dan, ndị ikom niile gbara iri afọ abụo gbagoo, ndị tozuru ije agha ka e dere aha ha n'usoro n'otu n'otu dika ikwu ha na ezinaulọ ha si dị. 39 Ọnuogugu ndị niile si n'ebо Dan dị iri puku isii, puku abụo na nari asaa. 40 Site n'umụ Asha, ndị ikom niile gbara iri afọ abụo gbagoo, ndị tozuru ije agha ka e dere aha ha n'usoro n'otu n'otu dika ikwu ha na ezinaulọ ha si dị. 41 Ọnuogugu ndị niile si n'ebо Asha dị iri puku anq, otu puku na nari ise. 42 Site n'umụ Naftali, ndị ikom niile gbara iri afọ abụo gbagoo, ndị tozuru ije agha ka e dere aha ha n'usoro n'otu n'otu dika ikwu ha na ezinaulọ ha si dị. 43 Ọnuogugu ndị niile si n'ebо Naftali dị iri puku ise, puku ato na nari anq. 44 Ndị a bụ ndị ikom Mosis na Eròn, na ndị ndu Izrel iri na abụo ndị ahụ gurụ onụ, onye obụla n'ime ha nochitereanya ezinaulọ ya. 45 Ndị Izrel niile gbara iri afọ abụo gbagoo, ndị nwere ike ije agha ka a gurụ onụ dika ezinaulọ ha si dị. 46 Mgbakọ ọnuogugu ndị a niile dị, narị puku isii, puku ato, narị ise na iri ise. 47 A gunyekotaghị ọnuogugu ebo nna nna Livayị n'igụ onụ a, 48 n'ihi na Onyenwe anyị gwara Mosis, si, 49 "I gaghị agu ndị ebo Livayị onụ. I gakwaghị agbakonye ọnuogugu ha n'ọnuogugu ndị Izrel. 50 Kama, i ga-ahopụta ndị Livayị ka ha bürü ndị nlelekta ulọ nzute ihe Ama, na ngwongwo niile, na ihe niile dị nye ya. O bụ ha ga-ebu ulọ nzute ahụ na ngwongwo ya niile: ha ga-na-elekọta ihe banyere ya, o bükwa gburugburu ya ka ha ga-ama ulọ ikwu ha. 51 Mgbe obụla ka a ga-ebugharị ya maka njem, o bụ orụ ha iweda ya. Mgbe obụla a ga-eguzo ya ọtọ, o bükwa orụ ndị Livayị iguzobe ya ọtọ. Onye obụla ọzọ ga-abia nso ka a ga-egbu. 52 Ebo Izrel ndị ọzọ ga-enwe ebe dị iche nye onwe ha, ebe ha ga-ewu ulọ ikwu ha. Ha ga-akwubakwa okolo nke ha, igosi aha ebo ha. 53 Ndị Livayị ga-ama ulọ ikwu ha gburugburu ulọ nzute ihe Ama ahụ, ka iwe ọkü m ghara ibjakiwasị n'ahụ nzukọ ụmụ Izrel. O bụ orụ ndị Livayị ilekọta ulọ nzute ihe Ama ahụ." 54 Ya mere, Izrel mere ihe ndị a niile Onyenwe anyị nyere Mosis n'iwu.

2 Onyenwe anyị gwara Mosis na Eròn si ha, 2 "Umụ Izrel ga-ama ulọ ikwu ha gburugburu ulọ nzute, n'ebe diputuru adịpu site n'ulọ nzute ahụ. Onye obụla ga-ama ulọ ikwu ya n'akụkụ okolo nke ebo ya, ha na ihe irịbama nke ulọ ha." 3 N'akụkụ ọwụwa anyanwụ, usuu ndị agha ebo Juda, ga-ama ulọ ikwu ha n'akụkụ okolo nke. Onyendu ha ga-abu Nashon nwa Aminadab. 4 Ọnuogugu usuu ndị agha ya dị puku iri asaa na anq, na narị isii 5 N'akụkụ ha ka usuu ndị agha ebo Isaka ga-amanye ulọ ikwu ha. Onyendu ha bụ Netanel nwa Zua. 6 Ọnuogugu usuu ndị agha ha dị iri puku ise, puku anq na narị anq. 7 N'akụkụ ha ka usuu ndị agha ebo Zebulon ga-amanye ulọ ikwu ha. Onyendu ha bụ Eliab nwa Helon. 8 Ọnuogugu usuu ndị agha ha dị iri puku ise, puku asaa na narị anq. 9 Ọnuogugu ndị niile a gukołara ha na Juda n'owụwa anyanwụ nke ulọ nzute ahụ dị narị puku, iri puku asatụ na puku isii na narị anq. Ha ga-ebu ọzọ bulie ije. 10 N'akụkụ ndida ka usuu ndị agha ebo Ruben ga-ama ulọ ikwu ha n'akụkụ okolo nke. Onyendu ha bụ Elizò nwa Shedeua.

11 Onuogugu usuu ndj agha ha dì iri puku anò, puku isii na nari ise. **12** N'akukù ha ka ebo Simion ga-ama ulò ikwu ha. Onyendu ha bu Shelumiel nwa Zurishadai. **13** Onuogugu usuu ndj agha ha dì iri puku ise, puku itoolu na nari atò. **14** Ebo Gad ga-esokwa ha. Onyendu ha bu Eliasaf nwa Deuel. **15** Onuogugu usuu ndj agha ha dì iri puku anò, puku ise na nari isii na iri ise. **16** Ya mere onuogugu ndj niile ha na Ruben bikorò na ndida ulò nzute ahù dì nari puku, iri puku ise na otu, na nari anò na iri ise dika usuu ndj agha ha si dì. Ebo atò a bu ndj na-eso ebo atò nke mbu ahù n'oge obula umu Izrel nò n'iye. **17** Ka ulò nzute na-azoli ije, ulò ikwu ndj Livayi ga-anò n'etiti ulò ikwu ndj ozo. Ha ga-ebili ije n'usoro dika ha si maa ulò ikwu ha. Ndj obula n'onodù ha, n'okpuru okolo to nke na-akowa ndj ha bu. **18** N'akukù odida anyanwù ka ebo Ifrem ga-ama ulò ikwu ha dika okolo to ha si dì. Onyendu ha bu Elishama nwa Amihud. **19** Onuogugu usuu ndj agha ha dì iri puku anò na nari ise. **20** Ebo Manase ga-amakwa ulò ikwu n'akukù ha. Onyendu ha bu Gamaliel nwa Pedazo. **21** Onuogugu usuu ndj agha ha dì iri puku atò, puku abuò na nari abuò. **22** N'akukù ha ka ebo Benjamin ga-ama ulò ikwu ha. Onyendu ha bu Abidan nwa Gidion. **23** Onuogugu usuu ndj agha ha dì iri puku atò, puku ise na nari anò. **24** Ya mere onuogugu ndj niile ha na Ifrem bikorò n'akukù odida anyanwù nke ulò nzute ahù dì nari puku, puku asaa na nari mmadu. Ha niile na-esokwa n'azu ndj Livayi na ulò nzute ahù. Ndj a bu ndj na-eso n'onodù nke atò n'oge obula umu Izrel nò n'iye. **25** Ebo Dan na usuu ndj agha ha ga-ama ulò ikwu ha n'akukù elu elu n'okpuru okolo to ha. Onyendu ha bu Ahieza nwa Amishadai. **26** Onuogugu usuu ha dì iri puku isii, puku abuò na nari asaa. **27** N'akukù ha ka ebo Asha ga-ama ulò ikwu ha. Onyendu ha bu Pagiel nwa Okran. **28** Onuogugu usuu ndj agha ha dì iri puku anò, otu puku na nari ise. **29** Otu aka ahù ka ebo Naftali ga-ama ulò ikwu ha. Onyendu ha bu Ahira nwa Enan. **30** Onuogugu usuu ndj agha ha dì iri puku ise, puku atò na nari anò. **31** Ya mere onuogugu ndj niile ha na Dan bikorò n'akukù elu elu nke ulò nzute ahù dì nari puku, iri puku ise na puku asaa na nari isii. Ha ga-abu ndj ga-ekpe azu bilie ije n'okpuru okolo to ha. **32** Ndj a bu ndj Izrel, ndj a gurù onu dika ezinaulò ha si dì. Ndj ikom niile nò n'omuma ulò ikwu, dika usuu ha dì iche iche si dì, nari puku isii, puku atò na nari ise na iri ise n'onuogugu. **33** Ma otu o dì, a gunyeghi ebo Livayi n'onuogugu ndj Izrel ndj ozo dika iwu Onyenwe anyi nyere Mosis si dì. **34** Ya mere, ndj Izrel mere ihe niile dika Onyenwe anyi nyere Mosis n'iwu. Otu a kwa ka ha si maa ulò ikwu ha n'akukù okolo to ha. Otu a kwa ka ha si ebuli ije. Onye obula n'ime ha dika ebo ha na ezinaulò ha si dì.

3 Nke a bu akukù banyere usoro agburù Eròn na Mosis n'oge Onyenwe anyi gwara Mosis okwu n'ugwu Sajnai. **2** Ndj a bu aha umu ndj ikom Eròn, Nadab, okpara ya, Abihu, Elieza na Itama. **3** Ndj a bu aha umu ndj ikom Eròn, ndj e tere mmanu ibu ndj nchuaaja, ndj e doro nsò n'ihi ije ozi dika ndj nchuaaja. **4** Ma Onyenwe anyi mere ka Nadab na Abihu nwùo, n'ihi ya n'ime òzara Sajnai, mgbe ha ji oku na-adighi nsò wetara ya onyinye. Ebe o bu na ha amutaghị umu ndi ikom nke aka ha, o bu naanị Elieza na Itama jere ozi dika ndj nchuaaja ogologo ubochi ndu nna ha bu Eròn. **5** N'oge ahù, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu sì, **6** "Kpokotaa ebo Livayi niile were ha nyefee Eròn onye nchuaaja n'aka, ka ha

buru ndj inyeaka ya. **7** Ha ga-ejere ya na nzuò Izrel niile ozi n'ulo nzute ahù site na iru oru metutara ebe obibi ahù. **8** Ha ga-elekota ngwongwo ulò nzute, rụo oru metutara ndj Izrel niile mgbe ha na-eje ozi ha n'ebi obibi ahù. **9** Were ndj Livayi nyefee Eròn na umu ya ndj ikom n'aka. O bu ha ka a ga-esi n'etiti umu Izrel nyefee ha n'aka kpamkpam. **10** Hoputa Eròn na umu ya ndj ikom ka ha buru ndj na-eje ozi dika ndj nchuaaja. Onye obula ozo bijara nso ebe nsò ahù ka a ga-egbu." **11** Onyenwe anyi gwara Mosis okwu sì, **12** "Anarala m ndj Livayi dika ndj nochitere anya umu ndj ikom mbu niile a muru n'etiti ndj Izrel. Ndj Livayi niile bu nke m. **13** N'ihi na ihe niile meghere akpanwa bu nke m. Site n'ubochi ahù m gburu umu ndj ikom niile e buru uzo muo n'ala Ijipt ka m doro umu ndj ikom niile e buru uzo muo n'etiti ndj Izrel nsò nye onwe m, ma mmadu, ma anumanu bu nke m. Abu m Onyenwe anyi." **14** Onyenwe anyi gwara Mosis okwu n'ozara Sajnai sì ya, **15** "Gụo, chọpụta ihe onuogugu ebo Livayi bu. Gosi ikwu na ezinaulò onye obula si n'ime ya pụta. Chọpụta onuogugu ndj ikom niile site n'onye di otu onwa." **16** Ya mere, Mosis gurù ha onu dika iwu o natara site n'okwu Onyenwe anyi si dì. **17** Ndj a bu aha umu ndj ikom Livayi: Geshon, Kohat na Merari. **18** Ndj a bu aha ndj ikwu Geshon dika ezinaulò ha si dì: Libni na Shimei. **19** Umu Kohat dika ikwu ha si dì: Amram, Izha, Hebron na Uziel. **20** Umu Merari dika ikwu ha si dì: Mahali na Mushi. Ndj a bu ndj agburù Livayi, dika ezinaulò ha si dì. **21** Ndj Geshon bu ndj ikwu Libni na Shimei. Ndj a bu ndj ikwu Geshon. **22** Onuogugu ndj ikom di otu onwa gbagoo di puku asaa na nari ise. **23** Ndj ikwu Geshon mara ulò ikwu ha n'akukù odida anyanwù, n'azu ulò nzute. **24** Onyendu ezinaulò ndj Geshon bu Eliasaf nwa Lael. **25** Orụ dirị umu Geshon bu ilekota ulò nzute ahù, na ulò ikwu ya, na ihe mkpuchi ya, na akwa mgbochi onu uzo ulò nzute. **26** O díkwa ha n'aka ilekota akwa mgbochi niile nke ogige gbara ya gburugburu, na akwa e ji gechie onu uzo ogige ahù. Ha nwekwara orụ ilekota ebe ichu aja, na udo niile, na ozi niile metutara ihe ndj a. **27** Nke Kohat bu ikwu ndj Aram, ndj Izha, ndj Hebron na ndj Uziel. Ndj a bu ndj ikwu Kohat. **28** Onuogugu ndj ikom niile di otu onwa gbagoo di puku asaa na nari isii. Orụ dirị ndj Kohat bu ilekota ebe nsò. **29** Ndj ikwu Kohat mara ulò ikwu ha n'akukù ndida nke ebe nsò. **30** Onyendu ezinaulò ndj ikwu Kohat bu Elizafan nwa Uziel. **31** Orụ e tinyere ha n'aka bu ilekota igbe ogbugba ndu, tebul ahù, ihe idoba oriøna ahù na ebe ichu aja. Ihe ozo bu ilekota ngwongwo niile e ji eje ozi n'ebi nsò ahù, akwa mgbochi na ihe niile metutara otu e si e ji ha eje ozi. **32** Onyeisi ndj ndu nke ndj Livayi bu Elieza nwa Eròn, onye nchuaaja. O bu ya na-elekota ndj oru ha bu ihu maka ihe niile metutara ebe nsò ahù. **33** Ndj Merari bu ikwu Mahali na Mushi. Ndj a bu ndj ikwu Merari. **34** Onuogugu ndj ikom niile dì otu onwa gbagoo di puku isii na nari abuò. **35** Onyendu ezinaulò ndj ikwu Merari bu Zuniel nwa Abihail. Ha mara ulò ikwu ha n'akukù ugwu nke ulò nzute ahù. **36** Orụ e tinyere n'aka ndj ikwu Merari bu ilekota mbudo niile nke ulò nzute ahù, na mkporo ya niile, ụkwu ya niile, na ngwongwo niile e kwesiri iji rụo oru metutara ha. **37** Orụ ndj ozo bu ilekota ogidi osisi niile di gburugburu ogige ahù ha na ụkwu ha, ńtu na ụdo ha nile. **38** Mpaghara akukù ọwụwa anyanwù n'ihi ulò nzute ahù ka e debere maka ulò ikwu Mosis na Eròn, na nke umu ya ndj ikom. Orụ ha bu

ilekota ebe nsq ahu n'aha umu Izrel niile. Onye obula ozo bijara ebe nsq ahu nso ka a ga-egbu. **39** Ya mere, onuogugu ndi ikom Livayi niile Mosis na Erön nwetara mgbe a gurü ha onu n'ikwu n'ikwu dika iwu Onyenwe anyi nyere ha si di, bu iri puku abuq na puku abuq. Nke a bu onuogugu ndi ikom niile di site n'otu onwa gaa n'ihu. **40** Mgbe ahu, Onyenwe anyi siri Mosis, "Guo ndi ikom Izrel niile e buru uzo muq, ndi di site n'otu onwa gbagoo. Choputa onuogugu ha, dee aha ha niile n'akwukwo. **41** Nabata ndi Livayi ka ha bürü nke m n'önodu ndi ikom niile e bürü uzo muq n'Izrel. Ozokwa, anu ulo ndi Livayi niile bu nke m, n'önodu umu mbu nke anu ulo niile a mruq n'etiti anu ulo ndi Izrel niile. Abu m Onyenwe anyi." **42** Ya mere, Mosis gurü ndi ikom niile e buru uzo muq n'Izrel, dika Onyenwe anyi nyere ya n'iwu, **43** choputa na onuogugu ndi ikom e buru uzo muq site n'onye di otu onwa ruo n'okenye di iri puku abuq na puku abuq na narı abuq na iri asaa na ato. **44** Mgbe ahu, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si: **45** "Nye m ndi Livayi n'önodu ndi ikom niile e bu uzo muq n'Izrel. Nyekwa m anu ulo ndi Livayi niile n'önodu anu ulo niile e bu uzo muq n'Izrel. Ndj Livayi bu nke m. Mu onwe m bu Onyenwe anyi. **46** Ihe a ga-eji gbara narı umu ndi ikom Izrel abuq na iri ndi ikom asaa, na ato ndi e buru uzo muq maputara n'elu onuogugu ndi Livayi. **47** bu ego ruru shekel ise, na isi onye obula, udji shekel ebe nsq, nke otutu ya bu iri gera abuq. **48** Were ego mgbaputa a nye Erön na umu ndi ikom ya." **49** Ya mere, Mosis natara ego mgbaputa ahu n'isi onye obula di n'önوغوگو ndi ahu mara n'elu onuogugu ndi Livayi. **50** Ego niile o natara site n'aka ndi ikom Izrel niile e bu uzo muq bu olaocha ruru puku shekel na narı shekel ato na iri isii na ise, dika ihe otutu shekel ebe nsq si di. **51** Mosis nyere Erön na umu ya ego mgbaputa ndi a dika Onyenwe anyi nyere ya n'iwu.

4 Onyenwe anyi gwara Mosis na Erön okwu si, **2** "Guo onu choputa, onuogugu umu Kohat di n'ebu Livayi dika ikuwa ha na ezinaulö ha si di. **3** Guo ndi ikom niile gbarala iri afq ato ruo iri afq ise, ndi tozuru ije ozi n'ulö nzute. **4** Nke a bu oru diri ndi Kohat n'ulö nzute, ilekota ihe ndi ahu kachasi idi nsq. **5** Mgbe omuma ulo ikuwa ahu ga-ebili ije ha, Erön na umu ya ndi ikom ga-eburu uzo banye n'ulö nzute ahu wetuo akwa mgbochi ahu, jiri ya kpuchie igbe iwu ogbugba ndu ahu. **6** Mgbe ahu, ha ga-agbakwası akpukpo anu ehi mmiri n'elu akwa mgbochi ahu, sakwasıkwı akwa na-acha anun anum n'elu ya, tinyekwa mkporı osisi niile n'oghore ha kwasiri idi. **7** "N'elu tebul ahu na-adı n'ihu Onyenwe anyi, ha ga-agbası akwa anun anum tukwasıka efere niile, ngaji niile, okwa niile na iko aja ihe oqun. Achicha ahu na-adigide n'elu ya ga-adikwa ebe o di. **8** Ha ga-agbasıka akwa uhie n'elu ya, jiri akpukpo anu ehi mmiri gbokwasıkwı n'elu akwa uhie ahu. Mgbe ahu, ha ga-etinyekwa mkporı osisi e ji ebu tebul n'ime oghore o kwasiri idi. **9** "Ozo, ha ga-eji akwa anun anum sachie ihe idoba oriona ahu nke na-enye ihé, ya na oriona ya niile, mkpa ya niile na ihe ikpakepu oku ya niile na ite mmanu ya niile, e ji awunye ya mmanu. **10** Emesıa, ha ga-eji akpukpo anu ehi mmiri sachie ya na ngwongwo ya niile, tukwası ya n'elu ihe e ji ebu ya. **11** "Ha ga-ejikwa akwa anun anum tusaas n'elu ebe ichu aja ahu e jiri olaedo mee, werekwa akpukpo anu ehi mmiri sachie ya, tinyekwa mkporı osisi e ji ebu ya n'oghore di n'akukı ebe ichu aja ahu. **12** "Ihe ndi ozo

niile e ji eje ozi n'ebe nsq ahu ka ha ga-eji akwa anun anum kekötä, jirikwa akpukpo anu ehi mmiri sachie ha, tukwası ha n'elu ihe e ji ebu ha. **13** "A ga-ekpopu ntu di n'ebe ichu aja bronz ahu, jiri akwa na-acha ngwakota anun na uhie, sachie ebe ichu aja bronz ahu. **14** Emesıa ha ga-atukwası ihe niile e ji eje ozi n'ebe ichu aja ahu n'elu akwa ahu, ihe dika ite iju oku, na nddu, na ihe ikpopu ntu, na efere ikwosa mmiri niile. Akpukpo anu ehi mmiri ka a ga-eji sachie ha niile. Ma n'ikpeazu, mkporı osisi e ji ebu ya ka a ga-etinye n'ebe ha kwasiri idi. **15** "Mgbe Erön na umu ya kpuchisırı ulonso ahu na ngwongwo niile nke ebe nsq ahu, dika ndi Izrel niile na ejikere ibili ije, mgbe ahu ka ndi Kohat ga-abata buru ihe ndi a. Ma ha agaghı emetu ihe nsq ndi a aka ka ha ghara inwı. Oru ibu ihe ndi a niile di n'ime ulo nzute diri Ndi Kohat. **16** "Elieza nwa Erön, onye nchuaaja, ka oru ndi a di n'aka: mmanu e ji amu oku, na ihe nsure oku e ji ıda di iche na-esi isi ıto mee, na onyinye mkpuru ıka a na-enye ıbıochı niile, na mmanu nsq ahu. N'aka ya ka oru metıtara nlekota ulo nzute ahu niile, ihe niile di n'ime ya na ngwongwo nsq ya di iche ihe di." **17** Onyenwe anyi gwara Mosis na Erön si, **18** "Unu ekwekwala ka agbıru Kohat bürü ndi e bipurı site n'ebu Livayi. **19** Otu a ka unu ga-esi meso ha mmeso ime ka ha diri ndu, ghara inwı, mgbe ha bjara nso ihe ndi ahu dikarisırı nsq, Erön na umu ya ga-esoro ha banye gosi onye o bula n'ime ha ihe ha ga-ebu. **20** Ma ndi Kohat ekwesighı ibanye ilekwası ihe nsq ndi ahu anya, ka ha ghara inwı." **21** Mgbe ahu Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si, **22** "Guo onu choputa onuogugu umu Geshon, dika ikuwa ha na ezinaulö ha si di. **23** Mata onuogugu ndi ikom ole ha di, ndi kwasiri ıru oru n'ulö nzute, ndi gbara iri afq ato ruo iri afq ise. **24** "Ihe ga-abu oru ndi ikuwa Geshon ga-abu ije ozi na ibu ibu. **25** Ha ga-ebu akwa mgbochi ebe obibi ahu na nke ulo nzute ahu, tinyere akwa e ji sachie ya na akpukpo anu ehi mmiri e ji mee elu ulo ya na akwa mgbochi di n'önü uzo ulo nzute ahu. **26** Ha ga-ebukwa akwa mgbochi niile e ji gechie ogige ahu, akwa e ji gechie onu uzo ama ogige gbara ebe ichu aja na ulo nzute ahu gburugburu, ıdu ya niile na ngwongwo niile e ji eje ozi. **27** Oru ha niile, maqbu ibu ihe ma o bükwanı ıru oru ızo, ga-abu site na ntıziaka Erön na umu ya. I ga-ekenye ha oru diri ha n'ihı niile bu ihe ha ga-ebu. **28** Nke a bu oru diri ikuwa Geshon n'ulö nzute. Ha ga-anı n'okpuru Itama, nwa Erön, onye nchuaaja, onye bu onyeisi ha. **29** "Guo, choputa onuogugu umu Merari dika ikuwa ha na ezinaulö ha si di. **30** Choputa onuogugu ndi ikom ole ha di, ndi gbara iri afq ato ruo iri afq ise, ndi toruru ıru oru n'ulö nzute Onyenwe anyi. **31** Ije ozi ha dika o si metıtara oru ulo nzute bu ibu mbudo ulo nzute ahu niile, osisi ntıbichi ya niile, ogidi osisi na ılkıwı ya niile; **32** tinyere ogidi osisi niile di ogige ahu gburugburu na ılkıwı ha niile, ıtu niile, ıdu ha niile na ngwongwo ndi ızo e ji aru oru metıtara ihe ndi a ha ga-ebu. Kenye nwoke obula oru nke ya. Kpo onye ahu aha nye ya oru nke ya. **33** Nke a bu oru diri ndi agbıru Merari mgbe ha na-aga ozi ha n'ulö nzute. Ha ga-anı n'okpuru Itama, nwa Erön, onye nchuaaja, onye bu onyeisi ha." **34** Ya mere, Mosis na Erön na ndi nzuko umu Izrel gurı ma choputa onuogugu umu Kohat, dika ikuwa ha na ezinaulö ha si di. **35** Ndı ikom niile gbara iri afq ato ruo iri afq ise, ndi toruru ije ozi n'ulö nzute ahu. **36** dika ikuwa ha si di bı puku abuq na narı asaa na iri ise. **37** Ndı a niile bu ndı si n'ikwu Kohat ndı na-eje ozi n'ulö nzute. Mosis

na Eron gurū ha onu dika iwu Onyenwe anyi nyere Mosis si di. **38** A guru umu Geshon onu dika ikwu ha na ezinaulo ha si di. **39** Ndị ikom niile gbara iri afo ato ruo iri afo ise, ndị toruru ije ozi n'ụlo nzute, **40** dika ikwu ha si dì bụ puku abuọ na nari isi na iri ato. **41** Ndị a niile bụ ndị si n'ikwu Geshon ndị na-eje ozi n'ụlo nzute. Mosis na Eron gurū ha onu dika iwu Onyenwe anyi nyere Mosis si di. **42** A guru umu Merari onu dika ikwu ha na ezinaulo ha si di. **43** Ndị ikom niile gbara iri afo ato ruo iri afo ise, ndị toruru ije ozi n'ụlo nzute. **44** Dika ikwu ha si dì bụ puku ato na nari abuọ. **45** Ndị a niile bụ ndị si n'ikwu Merari ndị na-eje ozi n'ụlo nzute. Mosis na Eron gurū ha onu dika iwu Onyenwe anyi nyere Mosis si di. **46** Otu a ka Mosis na Eron na ndị ndu umu Izrel si guo ndị Livayi niile onu dika ikwu ha na ezinaulo ha si di. **47** Ndị ikom niile gbara iri afo ato ruo iri afo ise, ndị toruru ije ozi na ibu ụlo nzute ahụ. **48** di puku asatō na nari ise na iri asatō. **49** Dika iwu Onyenwe anyi nyere site n'aka Mosis si di, ekenyere onye ọbula oru ya ma gwa ya ihe o kwasiri ibu. A guru ha onu dika Onyenwe anyi nyere Mosis n'iwu.

5 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu sị ya, **2** "Nye ndị Izrel iwu ka ha site n'omuma ụlo ikwu ha kpopụ onye ekpenta ọbula maqbụ onye ihe si n'ahụ na-asopụta, na ndị merụrụ onwe ha site n'imetu onye nwanyị anwụ aka. **3** Iwu a metutara onye ọbula, nwoke na nwanyị. Kpopụ ha ka ha gaa n'azụ omuma ụlo ikwu, ka ha ghara imeru ogige ụlo ikwu ha bù ebe ahụ m binyere unu." **4** Ndị Izrel mezur iwu a, site n'etiti ha kpopụ ndị dì otu a, dika Onyenwe anyi nyere Mosis n'iwu. **5** Onyenwe anyi gwara Mosis okwu sị ya, **6** "Gwa umu Izrel okwu sị ha, 'Mgbẹ onye ọbula, nwoke maqbụ nwanyị, mejoror mmadu ibe ya n'uzo ọbula, si otu a bùrụ onye na-ekwesighị ntukwasị obi nye Onyenwe anyi bụ onye ikpe mara. **7** Onye dì otu a aghaghị ikwuputa mmechie ya, kwughachi onye ahụ o mejoror ihe iwu kwuru na o ga-akwụ. O ga-atukwasị n'elü ihe o na-akwughachi onye ahụ o mejoror ego ozo ruru otu ụzo n'uzo ise. **8** Ma o bùrụ na onye ahụ enweghi onye ikwu ya bụ onye a ga-akwughachi ụgwọ n'ihi mejo ahụ, ihe ikwughachi ụgwọ ahụ ga-abu nke Onyenwe anyi, aghaghị inye onye nchuaaja. A ga-atukwasịkwa ya ebule a ga-eji chuo aja mkpuchi mmechie n'ihi onye ahụ mehiere. **9** Onyinye niile dì nsø ndị Izrel wetaara onye nchuaaja bụ nke onye nchuaaja ahụ. **10** Onyinye dì nsø niile mmadu na-eweta bụ nke onye na-eweta ya, ma onyinye e nyere onye nchuaaja bụ nke onye nchuaaja." **11** Mgbẹ ahụ, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu sị, **12** "Gwa umu Izrel okwu sị ha, O bùrụ na nwanyị mmadu ejehie ụzo bùrụ onye na-ekwesighị ntukwasị obi n'ebe di ya n'o. **13** site n'idinakwuru nwoke ozo n'uzo zoro ezo n'ebe di ya n'o ruo na achopụtaghị adighị ocha ya (ebe a na-enweghi onye ga-agba akabe megide ya, maqbụ na e jidere ya mgbẹ o na-akwa iko ahụ), **14** o bùrụ na mmụọ ekworo abjakuasi di ya, o bùrükwa na di nwanyị ahụ na-enyo nwunye ya enyo, na-ele ya anya dika onye merụrụ onwe ya, ma o bùkwanụ, o bùrụ na di ya esite n'ekworo nyoo nwunye ya, o bù ezie na nwanyị ahụ bụ onye na-emerughị onwe ya, **15** nwoke a ga-akporo nwunye ya biakwute onye nchuaaja. O ga-eweta onyinye iji ibiaru nso n'ihi nwunye ya, nke bụ iko ụtụ oka balị abuọ a na-awukwasighị mmanụ, maqbụ ụda na-esi isi ụtọ a gwakorō agwakorō, n'ihi na o bù onyinye mkpuru ọka e sitere n'obi juputara n'ekworo nye, onyinye ikpötü uche

n'ikpe ọmuma. **16** "Onye nchuaaja ga-akporata nwanyị a mee na o guzo n'ihu Onyenwe anyi. **17** O ga-ekunye mmiri nsø n'ime ite aja, kporo aja n'ala site n'ulọ nzute ahụ wụnye ya n'ime mmiri ahụ. **18** Dika nwanyị ahụ guzo n'ihu Onyenwe anyi, onye nchuaaja ahụ ga-atosa agiri isi ya, tiney onyinye mkpuru ọka ncheta ahụ, nke bù onyinye mkpuru ọka ekworo ahụ n'obuaka nwanyị a. Onye nchuaaja n'onwe ya ga-eguzo n'ihu nwanyị a jide ite mmiri ilu ahụ na-eweta ọbubụ onu. **19** Mgbẹ ahụ, onye nchuaaja ga-eme ka nwanyị a ịnụ iyí, mgbe ọ na-agwa ya okwu sị, "O bùrụ na o nweghi nwoke ọbula gi na ya nwere mmeke, o bùrụ na i kpfafughi ghọ onye na-adighị ọcha mgbe i no n'ulọ di gi, ka ihe ojoo ọbula ghara izute gi site na mmiri ilu a na-eweta ọbubụ onu. **20** Ma o bùrụ na i kpfafuula mgbe i ka no n'ulọ di gi, o bùrụ na i merụola onwe gi site na idinakwuru nwoke ozø na-abughị di gi," **21** (n'oge a, onye nchuaaja ga-eme ka nwanyị a ịnụ iyí nke ya na ọbubụ onu a so, gwa nwanyị okwu sị ya) "ka Onyenwe anyi mee ka ndị i no n'etiti ha bùgị ọnụ ma kochaa gi mgbe o mere ka apata gi ree ure, mgbe o mere ka afo gi koo eko. **22** Ka mmiri ilu a, nke na-eweta ọbubụ onu banye gi n'ahụ ime ka afo gi koo eko, imekwa ka akpanwa gi daa ada." "Nwanyị ahụ ga-aza sị, "Amen, ya dīri m otu a." **23** "Mgbẹ ahụ onye nchuaaja ahụ ga-edè ọbubụ onu ndị a n'akwukwø, sanye ha n'ime mmiri ilu ahụ. **24** Mgbẹ ahụ, o ga-enye nwanyị a mmiri ilu ahụ na-eweta ọbubụ onu ka o ịnụ, mmiri a ga-abanye ya n'ime ahụ, wetara ya ita ahụhụ dì ilu. **25** Emesia, onye nchuaaja ga-anara nwanyị ahụ onyinye mkpuru ọka ekworo ahụ o ji n'obuaka ya, fegharịa ya n'ihu Onyenwe anyi, bùrụ ya gaa n'ebé ichu aja. **26** Onye nchuaaja ga-esite n'onyinye mkpuru ahụ kporo nke ga-eju ya aka, nke na-anochiteanya ha niile, suo ha ọkụ n'elu ebe ichu aja. Emesia, o ga-enye nwanyị ahụ mmiri ahụ ka o ịnụ. **27** O bùrụ na nwanyị a emerụola onwe ya, bùrụ onye na-ekwesighị ntukwasị obi nye di ya, mgbe o ịnụ mmiri na-eweta ọbubụ onu, o ga-abanye n'ime ya wetara ya ahụhụ dì ilu. Afọ ya ga-eko, buo ibu, akpanwa ya a gaghi anagide nwa. O ga-agho onye a bùrụ onu n'etiti ndị ya. **28** Ma o bùrụ na nwanyị emerughị onwe ya, kama o bu onye di ocha, o ga-abu onye nwere onwe ya site n'ikpe ọmuma. O ga-aturụ ime mma ụmụ. **29** "Nke a bụ iwu metutara ikwo ekworo mgbe nwanyị bi n'ulọ di ya kpfafu merụl onwe ya. **30** Maqbụ mgbe ekworo juputara nwoke n'obi n'ihi na o gurụ nwunye ya dika onye na-ekwesighị ntukwasị obi. Onye nchuaaja ga-eme ka nwanyị a guzo n'ihu Onyenwe anyi, mezuokwa ihe niile n'usoro dika e si deputa ha n'ebe a. **31** A gaghi ama di nwanyị a ikpe dika onye mere ihe ojoo, kama nwanyị a ga-ebu ahụhụ ya na mmechie ya naanị ya."

6 Onyenwe anyi gwara Mosis sị, **2** Gwa ndị Izrel sị ha, "Mgbẹ nwoke maqbụ nwanyị ịnụ iyí o ji kpebie ikwe nkwa pürü ihe nke ikewapụ onwe ya nye Onyenwe anyi dika onye Nazirait, **3** ha ga-ekewapụ onwe ha site na ijụ mmanya, maqbụ detu ihe otiụnụ ọbula na-aba n'anya ire. Ha agaghị aju mmiri mkpuru vaini, o gaghi ata mkpuru vaini ohụrụ maqbụ nke a mikporo amikpọ. **4** Oge ahụ niile o bụ onye Nazirait, o gaghi eri ihe ọbula sitere na mkpuru osisi vaini maqbụ mkpuru ya maqbụ okpokoro azụ ya. **5** "N'ime oge niile nke imezu nkwa ikewapụ onwe ya nye Onyenwe anyi, aguba agaghị agabiga ya n'isi. O ga-anogide bùrụ onye dì nsø

tutu ruo oge nkwa ikewapu onwe ya nye Onyenwe anyi zuru. N'ihi nke a, o ga-apapu agiri isi ya ka o too. 6 “N'ime oge niile nke imezu nkwa ikewapu onwe ya nye Onyenwe anyi, o gaghij aga nso mmadu obula nwurụ anwụ, 7 o bùladị na nna ya, maobu nne ya, maobu nwanne ya nwoke, maobu nwanne ya nwanyi anwụ. O gaghij emeru onwe ya n'ihi ha, n'ihi na akara ikewapu onwe ya iche nye Chineke di ya n'isi. 8 N'oge niile nke ikewapu onwe ya, onye e doro nso nye Onyenwe anyi ka o bụ. 9 “O bùru na mmadu anwụ na mberede n'akukụ onye nazirait, si otu a meruọ agiri isi ya nke na-egosi ido nso ya, o gaghij ikpacha isi ya n'ubochi nke asaa bụ ubochi ime ka o dì ocha. 10 N'ubochi nke ozo ya, bụ n'ubochi nke asato. O gaghij iwetara onye nchüaja nduru abuọ maobu ụmụ kpalakwukwu abuọ, n'onu uzor uọ nzute ahụ. 11 Onye nchüaja ahụ ga-ewere otu n'ime ha chüorop ya aja mmehie. O ga-ewerekwa nmunụ nke ozo chüorop ya aja nsure oku maka ikpuchiri onye ahụ nwere akara ido nso mmehie ya, bụ nke o mere site n'ino onye nwurụ anwụ nso. O ga-edokwa isi ya nso ozo n'ubochi ahụ. 12 O ga-ekewapu onwe ya nye Onyenwe anyi dika o mere na mmalite ubochi niile nke ido nso ya. Wetakwa otu nwa ebule gbara otu afo maka aja ikpe ọmụma. A gaghij agunyere ya ubochi ndị ahụ niile gaferetupu o meruọ onwe ya, n'ihi na o meruọ onwe ya mgbe o no onodu imezu nkwa ikewapu. 13 “Nke a bụ iwu dirị onye Nazirait mgbe oge ido onwe ya nso nye Onyenwe anyi zuru. A ga-eduru ya bija n'onu uzor uọ nzute ahụ. 14 N'ebi ahụ ka o ga-anị chee onyinye ya ndị a n'ihi Onyenwe anyi; nwa ebule na-enweghi ntupọ, gbara otu afo, maka aja nsure oku na otu nwa nne atụrụ na-enweghi ntupọ gbara otu afo maka aja mmehie, na otu ebule ahụ zuruoke maka aja udo, 15 tinyere aja mkpuru ọka, na aja ihe ọnụnụ na otu nkata achicha a na-ejighị ihe na-eko achicha mee, na achicha e ji ezi ụtụ ọka a gwara mmanụ oliv mee, na achicha mbadamba na-ekoghi eko nke e tere mmanụ oliv. 16 “Onye nchüaja ahụ ga-eche ihe aja ndị a nile n'ihi Onyenwe anyi, chuo aja mmehie na aja nsure oku. 17 O ga-eji nwa ebule ahụ chuo aja udo nye Onyenwe anyi, ya na nkata achicha na-ekoghi eko ahụ. O ga-achukwa aja mkpuru ọka, na aja ihe ọnụnụ. 18 “Mgbere ahụ, onye ahụ doro onwe ya nso nye Onyenwe anyi ga-akpuchapu agiri isi ya nke bụ ihe na-egosi ido nso ya. O ga-eme nke a na mbata onu uzor uọ nzute ahụ. Emesia, o ga-etinye agiri isi ahụ o kpuchaputara n'okụ ahụ dì n'okpuru aja udo ahụ. 19 “Mgbere a kpuchasirị onye ahụ agiri isi ya, nke na-egosi ido nso ya, onye nchüaja ga-ewere ubu aka ebule ahụ e sịri esị, otu ogbe achicha na-ekoghi eko na otu mbadamba achicha na-ekoghi eko site na nkata ahụ, tinyere ha niile n'aka onye ahụ. 20 Onye nchüaja ahụ n'oge a, ga-ewere aja ndị a fufee ha n'ihi Onyenwe anyi dika aja mfufe. Ha niile ga-abu ihe nso nye onye nchüaja ahụ, tinyere obi anu ahụ e fufere efufe, na apata anu ahụ e chere n'ihi Onyenwe anyi. Mgbere nke a gasirị, onye ahụ doro onwe ya nso nwere onwe ya iñu mmanya. 21 “Nke a bụ iwu dirị onye o bula kpibiri ikewapu onwe ya nye Onyenwe anyi dika onye Nazirait. Onyinye onye ahụ ga-enye ga-abu dika nkwa ido nso ya si dì, tinyere ihe ndị ozo ka nwere ike inye. Onye dì otu a aghaghị imezu nkwa obula o kwere dika iwu metütarra onye Nazirait si dì.” 22 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si, 23 “Gwa Eròn na ụmụ ya ndị ikom si, ‘Otu a ka unu ga-esi gozie ndị Izrel. Unu ga-asị ha, 24 ““Onyenwe anyi gozie unu

ma chebe unu, 25 Onyenwe anyi mee ka ihu ya mukwasị unu, ma meere unu amara, 26 Onyenwe anyi chee ihu ya n'ebe unu no, nyekwa unu udo.”” 27 “Otu a ka ha ga-esi kwuputa aha m nye ụmụ Izrel. Mụ onwe m ga-agozikwa ha.”

7 Mgbere Mosis guzobesiri uọ nzute ahụ ọtọ, o tere ya mmanụ. Doo ya na ihe niile e ji choq ya mma nso. O tekware ebe ichu aja mmanụ, doo ya nso, ya na ngwongwo ya niile. 2 Mgbere ahụ, ndị ndu Izrel, ndịsi ezinatụlụ niile, ndị bụ ndị ndu ebo niile e tinyere oru igu ndị ahụ niile onu wetara onyinye ha. 3 Ha wetara dika onyinye ha nye Onyenwe anyi ugboala isi ihe juputara n'ime ha, na ehi iri na abuọ. Ndị ndu abuọ obula wetara otu ugboala, ma ha niile n'otu na otu wetara otu ehi, otu ehi. Ha chere ihe ndị a nile n'ihi uọ nzute ahụ. 4 Mgbere ahụ, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si ya, 5 “Nabata onyinye ndị a nile, ka e jiri ha ruo oru uọ nzute, were ha nyefee ndị Livayị n'aka, onye obula dika mkpa oru ya si dì.” 6 Ya mere, Mosis nabatara ugboala ndị ahụ na ehi ndị ahụ, nyefee ha ndị Livayị n'aka. 7 O nyere ụmụ Geshon ugboala abuọ na ehi anị, dika oru ha si dì. 8 Nyere ụmụ Merari, ugboala anị na ehi asato, dika oru ha si dì. Ha niile n'o okpuru nleko Itama nwa Eròn, onye nchüaja. 9 Mosis enyeghi ụmụ Kohat ihe obula n'ihi na o bụ n'isi mbụ aka ha ka ha ji ebu ihe nso ndị ahụ ha ketara ibu. 10 Ndị ndu ụmụ Izrel niile wetara onyinye ido nso n'ubochi e tere ebe ichu aja ahụ mmanụ ido ya nso. Ha wetara ha, debe ha n'ihi ebe ichu aja ahụ. 11 N'ihi na Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si, “Ka onyendu obula weta onyinye n'ubochi dì iche iche, otu onye, otu ubochi, maka ido nso nke ebe ichu aja ahụ.” 12 Ya mere, Nashon nwa Aminadab onye si n'ebu Juda wetara onyinye nke ya n'ubochi nke mbụ. 13 Onyinye o wetara bụ: efere ọlaocha nke idị arọ ya bụ narị shekel na iri shekel ato, na otu efere ikwosa mmiri e ji ọlaedo kpụọ nke idị arọ ya bụ iri shekel asaa, dika ihe ọtụtụ shekel ebe nso si dì. A wujuru efere abuọ ndị a ụtụ ọka a gwara mmanụ maka onyinye mkpuru ọka. 14 O wetara otu efere ọlaedo, nke idị arọ ya bụ shekel iri. A wujuru efere a ụda na-esi isi ụtọ. 15 O wetakwara otu nwa oke ehi, otu ebule, otu nwa ebule nke gbara otu afo maka aja mmehie, 17 na ehi abuọ, na ebule ise, na mkpi ise, na ụmụ ebule ise gbara otu afo, otu afo, ka a chuo maka aja udo. Nke a bụ onyinye Nashon nwa Aminadab nyere. 18 N'ubochi nke abuọ, Netanel nwa Zua, onyendu ebo Isaka wetara onyinye nke ya. 19 Onyinye o wetara bụ: otu efere ọlaocha nke idị arọ ya bụ narị shekel na iri shekel ato, na otu efere ikwosa mmiri e ji ọlaedo kpụọ, nke idị arọ ya bụ iri shekel asaa, efere abuọ ndị a bụ n'usoro dika shekel ebe nso si dì. A wujuru efere obula ezi ụtụ ọka a gwara mmanụ dika onyinye mkpuru ọka. 20 O wetara otu efere ọlaedo, nke idị arọ ya bụ shekel iri. A wujuru efere a ụda na-esi isi ụtọ. 21 O wetakwara otu oke ehi, otu ebule, otu nwa ebule gbara otu afo maka aja nsure oku. 22 O wetakwara otu mkpi maka aja mmehie, 23 na ehi abuọ, na ebule ise, mkpi ise, na ụmụ ebule ise gbara otu afo, otu afo, ka a chuo maka aja udo. Nke a bụ onyinye Netanel nwa Zua. 24 N'ubochi nke ato Eliab nwa Helon onyendu ebo Zebulon wetakwara onyinye nke ya. 25 Onyinye o wetara bụ: otu efere ọlaocha nke idị arọ ya bụ narị shekel na iri shekel ato, na otu efere ikwosa mmiri e ji ọlaedo kpụọ, nke idị arọ ya bụ iri shekel asaa, efere abuọ ndị a bụ n'usoro dika shekel ebe

nsö si dì. A wujuru efere ḥobula ezi ụtụ ọka a gwara mmanụ dika onyinye mkpuru ọka. 26 O wetara otu efere ḥolaedo nke idị arọ ya bụ shekel iri. A wujuru efere a ụda na-esi isi ụtọ. 27 O wetakwara otu nwa oke ehi, otu ebule, otu nwa ebule gbara otu afò maka aja nsure ọkụ. 28 O wetakwara otu mkpi maka aja mmehie, 29 na ehi abụo, na ebule ise, mkpi ise, na ụmụ ebule ise gbara otu afò, otu afò, ka a chọ maka aja udo. Nke a bù onyinye Eliaab nwa Helon wetara. 30 N'ubochị nke anō, Elizow nwa Sheduwa onyendu ebo Ruben wetara onyinye nke ya. 31 Onyinye o wetara bù: otu efere ḥolaocha nke idị arọ ya bụ nari shekel na iri shekel ato, na otu efere ikwosa mmiri e ji ḥolaedo kpụo, nke idị arọ ya bụ iri shekel asaa, efere abụo ndị a bù n'usoro dika shekel ebe nsö si dì. A wujuru efere ḥobula ezi ụtụ ọka a gwara mmanụ dika onyinye mkpuru ọka. 32 O wetakwara otu efere ḥolaedo, nke idị arọ ya bụ shekel iri. A wujuru efere a ụda na-esi isi ụtọ. 33 O wetakwara otu oke ehi, otu ebule, otu nwa ebule gbara otu afò maka aja nsure ọkụ. 34 O wetakwara otu mkpi maka aja mmehie, 35 na ehi abụo, na ebule ise, mkpi ise, na ụmụ ebule ise gbara otu afò, otu afò, ka a chọ maka aja udo. Nke a bù onyinye Elizow nwa Sheduwa nyere. 36 N'ubochị nke ise Shelumiel nwa Zurishadai, onyendu ebo Simiɔn butere onyinye nke ya. 37 Onyinye o wetara bù: otu efere ḥolaocha nke idị arọ ya bụ nari shekel na iri shekel ato, na otu efere ikwosa mmiri e ji ḥolaedo kpụo, nke idị arọ ya bụ iri shekel asaa, efere abụo ndị a bù n'usoro dika shekel ebe nsö si dì. A wujuru efere ḥobula ezi ụtụ ọka a gwara mmanụ dika onyinye mkpuru ọka. 38 O wetara otu efere ḥolaedo nke idị arọ ya bụ shekel iri. A wujuru efere a ụda na-esi isi ụtọ. 39 O wetakwara otu oke ehi, otu ebule, otu nwa ebule gbara otu afò maka aja nsure ọkụ. 40 O wetakwara otu mkpi maka aja mmehie, 41 ehi abụo, ebule ise, mkpi ise na ụmụ ebule ise gbara otu afò, otu afò, ka a chọ maka aja udo. Nke a bù onyinye Shelumiel nwa Zurishadai nyere. 42 N'ubochị nke isii, Eliasaf nwa Deuel onyendu ebo Gad butere onyinye nke ya. 43 Onyinye o wetara bù: otu efere ḥolaocha nke idị arọ ya bụ nari shekel na iri shekel ato, na otu efere ikwosa mmiri e ji ḥolaedo kpụo, nke idị arọ ya bụ iri shekel asaa, efere abụo ndị a bù n'usoro dika shekel ebe nsö si dì. A wujuru efere ḥobula ezi ụtụ ọka a gwara mmanụ dika onyinye mkpuru ọka. 44 O wetara otu efere ḥolaedo, nke idị arọ ya bụ shekel iri. A wujuru efere a ụda na-esi isi ụtọ. 45 O wetakwara otu oke ehi, otu ebule, otu nwa ebule gbara otu afò maka aja nsure ọkụ. 46 O wetakwara otu mkpi maka aja mmehie, 47 na ehi abụo, ebule ise, mkpi ise na ụmụ ebule ise gbara otu afò, otu afò, ka a chọ maka aja udo. Nke a bù onyinye Eliasaf nwa Deuel nyere. 48 N'ubochị nke asaa, Elishama, nwa Amihud, onyendu ebo Ifrem butere onyinye nke ya. 49 Onyinye o wetara bù: otu efere ḥolaocha nke idị arọ ya bụ nari shekel na iri shekel ato, na otu efere ikwosa mmiri e ji ḥolaedo kpụo, nke idị arọ ya bụ iri shekel asaa, efere abụo ndị a bù n'usoro dika shekel ebe nsö si dì. A wujuru efere ḥobula ezi ụtụ ọka a gwara mmanụ dika onyinye mkpuru ọka. 50 O wetara otu efere ḥolaedo, nke idị arọ ya bụ shekel iri. A wujuru efere a ụda na-esi isi ụtọ. 51 O wetakwara otu oke ehi, otu ebule, otu nwa ebule gbara otu afò maka aja nsure ọkụ. 52 O wetakwara otu mkpi maka aja mmehie, 53 na ehi abụo, ebule ise, mkpi ise na ụmụ ebule ise gbara otu afò, otu afò, ka a chọ maka aja udo. Nke a bù onyinye Elishama nwa Amihud nyere. 54 N'ubochị nke asatọ, Gamaliel nwa Pedazo onyendu

ebu Manase nyere onyinye nke ya. 55 Onyinye o wetara bù: otu efere ḥolaocha nke idị arọ ya bụ nari shekel na iri shekel ato, na otu efere ikwosa mmiri e ji ḥolaedo kpụo, nke idị arọ ya bụ iri shekel asaa, efere abụo ndị a bù n'usoro dika shekel ebe nsö si dì. A wujuru efere ḥobula ezi ụtụ ọka a gwara mmanụ dika onyinye mkpuru ọka. 56 O wetara otu efere ḥolaedo, nke idị arọ ya bụ shekel iri. A wujuru efere a ụda na-esi isi ụtọ. 57 O wetakwara otu oke ehi, otu ebule, otu nwa ebule gbara otu afò maka aja nsure ọkụ. 58 O wetakwara otu mkpi maka aja mmehie, 59 ehi abụo, ebule ise, mkpi ise na ụmụ ebule ise gbara otu afò, otu afò, ka a chọ maka aja udo. Nke a bù onyinye Gamaliel nwa Pedazo nyere. 60 N'ubochị nke itoolu, Abidan nwa Gidion onyendu ebo Benjamin nyere onyinye nke ya. 61 Onyinye o wetara bù: otu efere ḥolaocha nke idị arọ ya bụ nari shekel na iri shekel ato, na otu efere ikwosa mmiri e ji ḥolaedo kpụo, nke idị arọ ya bụ iri shekel asaa, efere abụo ndị a bù n'usoro dika shekel ebe nsö si dì. A wujuru efere ḥobula ezi ụtụ ọka a gwara mmanụ dika onyinye mkpuru ọka. 62 O wetara otu efere ḥolaedo, nke idị arọ ya bụ shekel iri. A wujuru efere a ụda na-esi isi ụtọ. 63 O wetakwara otu oke ehi, otu ebule, otu nwa ebule gbara otu afò maka aja nsure ọkụ. 64 O wetakwara otu mkpi maka aja mmehie, 65 na ehi abụo, ebule ise, mkpi ise na ụmụ ebule ise gbara otu afò, otu afò, ka a chọ maka aja udo. Nke a bù onyinye Abidan nwa Gidion nyere. 66 N'ubochị nke iri, Ahieza nwa Amishadai, onyendu ebo Dan butere onyinye nke ya. 67 Onyinye o wetara bù: otu efere ḥolaocha nke idị arọ ya bụ nari shekel na iri shekel ato, na otu efere ikwosa mmiri e ji ḥolaedo kpụo, nke idị arọ ya bụ iri shekel asaa, efere abụo ndị a bù n'usoro dika shekel ebe nsö si dì. A wujuru efere ḥobula ezi ụtụ ọka a gwara mmanụ dika onyinye mkpuru ọka. 68 O wetara otu efere ḥolaedo, nke idị arọ ya bụ shekel iri. A wujuru efere a ụda na-esi isi ụtọ. 69 O wetakwara otu oke ehi, otu ebule, otu nwa ebule gbara otu afò maka aja nsure ọkụ. 70 O wetakwara otu mkpi maka aja mmehie, 71 ehi abụo, ebule ise, mkpi ise na ụmụ ebule ise gbara otu afò, otu afò, ka a chọ maka aja udo. Nke a bù onyinye Ahieza nwa Amishadai nyere. 72 N'ubochị nke iri na otu, Pagiel nwa Okran, onyendu ebo Asha butere onyinye nke ya. 73 Onyinye o wetara bù: otu efere ḥolaocha nke idị arọ ya bụ nari shekel na iri shekel ato, na otu efere ikwosa mmiri e ji ḥolaedo kpụo, nke idị arọ ya bụ iri shekel asaa, efere abụo ndị a bù n'usoro dika shekel ebe nsö si dì. A wujuru efere ḥobula ezi ụtụ ọka a gwara mmanụ dika onyinye mkpuru ọka. 74 O wetara otu efere ḥolaedo, nke idị arọ ya bụ shekel iri. A wujuru efere a ụda na-esi isi ụtọ. 75 O wetakwara otu oke ehi, otu ebule, otu nwa ebule gbara otu afò maka aja nsure ọkụ. 76 O wetakwara otu mkpi maka aja mmehie, 77 na ehi abụo, ebule ise, mkpi ise na ụmụ ebule ise gbara otu afò, otu afò, ka a chọ maka aja udo. Nke a bù onyinye Pagiel nwa Okran nyere. 78 N'ubochị nke iri na abụo, Ahira nwa Enan, onyendu ebo Naftali nyere onyinye nke ya. 79 Onyinye o wetara bù: otu efere ḥolaocha nke idị arọ ya bụ nari shekel na iri shekel ato, na otu efere ikwosa mmiri e ji ḥolaedo kpụo, nke idị arọ ya bụ iri shekel asaa, efere abụo ndị a bù n'usoro dika shekel ebe nsö si dì. A wujuru efere ḥobula ezi ụtụ ọka a gwara mmanụ dika onyinye mkpuru ọka. 80 O wetara otu efere ḥolaedo nke idị arọ ya bụ shekel iri. A wujuru efere a ụda na-esi isi ụtọ. 81 O wetakwara otu oke ehi, otu ebule, otu nwa ebule gbara otu afò maka aja nsure ọkụ. 82 O wetakwara otu mkpi maka aja

mmechie, **83** na ehi abu, ebule ise, mkpi ise na umu ebule ise gbara otu afo, otu afo, ka a chuo maka aja udo. Nke a bu onyinye Ahira nwa Enan nyere. **84** Ndị a bu onyinye ndị ndu umu Izrel wetara maka ido ebe ichu aja nsø n'oge e tere ya mmanụ: efere olaocha iri na abu, na efere olaocha ikwoşa mmiri iri na abu, na efere olaedo iri na abu. **85** Idị arø nke efere olaocha obula dì otu narị shekel na iri shekel ato. Idị arø nke efere ikwoşa mmiri obula dì iri shekel asaa. Idị arø efere olaocha niile ha wetara bu puku shekel abu na narị shekel anø, dika ihe otutu shekel ebe nsø si dì. **86** Idị arø nke otu n'ime efere olaedo iri na abu ndị ahu ụda nsure oku nasi esisi ụtụ juru n'ime ha bu iri shekel, dika ihe otutu shekel ebe nsø si dì. Idị arø nke efere olaedo ndị ahu niile bu otu narị shekel na iri shekel abu. **87** Ọnụogugu anu ụlo niile e wetara maka aja nsure oku bu: oke ehi iri na abu, na ebule iri na abu, na umu ebule iri na abu gbara otu afo, otu afo, tinyere ihe niile ha wetara maka aja mkpuru ọka. E ji mkpi iri na abu chuo aja mmechie. **88** Anu ụlo niile e ji chuo aja udo bu, iri oke ehi abu na anø, na iri ebule isii, na iri mkpi isii, na umu ebule iri isii ndị gbara naanị otu afo, otu afo. Ndị a niile bu onyinye e nyere maka ido ebe ichu aja nsø n'oge e tere ya mmanụ. **89** Mgbe Mosis banyere n'ụlo ikwu ahu ka ya na Onyenwe anyi kparia ọka, ọ nñuru olu ahu ka ọ na-agwa ya okwu site n'etiti cherubim abu ndị ahu n'elu ebe mkpuchi mmechie dì n'elu igbe iwu ogbugba ndu gwa ya okwu. N'uzo di otu a ka Onyenwe anyi si gwa ya okwu.

8 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si ya, **2** “Gwa Eron okwu si ya, ‘Mgbe obula i mnyere oriona asaa nke iheoku, i gadezo ha ka ihè ha na-enwuputa naanị n’ihu iheoku ahu.’” **3** Eron mere otu a. O doziri oriona ndị ahu ka ha chee ihu n’ihe idoba oriona, dika Onyenwe anyi nyere Mosis n’iwu. **4** Otu a ka esi mee ihe idoba oriona ahu. Ọ bu naanị olaedo ka e ji kpụo iheoku ahu, site n’ukwu ya ruo n’okoko niile e ji chọp ya mma. A kpuru iheoku ahu n’usoro dika oyiyi Onyenwe anyi gosiri Mosis si dì. **5** Mgbe ahu Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si, **6** “Ugbu a, site n’etiti umu Izrel, kpoputa umu Livayi, doo ha iche, mee ha ka ha dirị ocha. **7** Ime ka ha di ọcha, lee ihe i ga-eme. Fesa ha mmiri na-asachapu mmechie. Hukwa na ha kpuchapuru ajị niile dì ha n’ahu, ma sachaa uwe ha. Si otu a mee ka ha buju ndị di ọcha. **8** Gwa ha ka ha weta nwa oke ehi na onyinye mkpuru ọka, bu ụtụ ọka a gwara mmanụ. Ha ga-ewetakwa nwa oke ehi ọzo; ka ọ buju ihe ha ji achu aja mmechie. **9** Emesia, kpobata umu Livayi n’onu ụzo ụlo nzute ahu. Meekwa ka ogbakọ ndị Izrel niile Zukọ n’ebé ahu. **10** Kpoputa ndị Livayi n’ihu Onyenwe anyi, ma mee ka ndị Izrel niile bikwasị ha aka ha. **11** Mgbe ahu, Eron ga-ewere ndị Livayi chee Onyenwe anyi n’ihu dika onyinye mfufe ndị Izrel niile na-enye ya. N’uzo di otu a, umu Livayi niile ga-abu ndị jikere ijere Onyenwe anyi ozi. **12** “Emesia, ndị Livayi ga-abia bikwasị aka ha n’isi oke ehi abu ndị ahu jiri otu n’ime oke ehi abu ndị ahu chuo aja mmechie nye Onyenwe anyi, jiri nke ọzo chuo aja nsure oku, maka ikpuchi mmechie ndị Livayi. **13** Mgbe ahu, mee ka ndị Livayi guzo n’ihu Eron na umu ndị ikom, werekwa ha nyefee Onyenwe anyi n’aka dika a ga-asi na ha bu onyinye mfufe a na-enye Onyenwe anyi. **14** Otu a ka i ga-esi doo ndị Livayi nsø ime ka ha dirị iche site n’igwe umu Izrel ndị ọzo. Ọ bu m nwe ndị Livayi. **15** “Mgbe i dosiri ndị Livayi nsø, cheekwa ha n’ihu Onyenwe anyi dika

aja mfufe, ha ga-abia n’ime ụlo nzute ahu ije ozi dirị ha. **16** Ha bu nke m site n’etiti umu Izrel niile. Anarala m ha ka ha buru nke m n’onodụ umu niile e bu ụzo muo, nwa nwoke nke nwanyị obula n’Izrel. **17** N’ihi na nwa nwoke mbu obula a mru n’etiti ndị Izrel bu nke m, ma mmapadu ma anumanyi niile. Edoro m ha nsø nye onwe m, site n’abalị ubochi ahu m tigbusiri umu niile e bu ụzo muo n’Ijipt. **18** Ewerela m ndị Livayi n’onodụ umu nwoke mbu niile a mru n’Izrel. **19** Site n’etiti ndị Izrel niile, ewerela m ndị Livayi nye Eron na umu ya ndị ikom dika onyinye, ka ha rụo ọru niile dì n’ime ụlo nzute ahu n’onodụ umu Izrel. Ka ha kpuchiere ha mmechie ha niile ka ihe otiti nke nrịa nrịa ghara ibiakwasị umu Izrel, mgbe obula ha biara nso ebe nsø ahu.” **20** Ya mere, Mosis na Eron na nzuko niile nke umu Izrel chere umu Livayi n’ihu Onyenwe anyi, n’usoro dika Onyenwe anyi nyere Mosis n’iwu. **21** Ndị Livayi niile doro onwe ha ọcha, sachakwaa uwe ha niile. Eron chere ha n’ihu Onyenwe anyi dika onyinye aja mfufe, chọpọrha aja ikpuchi mmechie, ime ka ha di ọcha. **22** N’ikpeazu, ndị Livayi bijara ije ozi ha n’ụlo nzute n’okpuru Eron na umu ya ndị ikom. Ha nyekwara ndị Livayi ọru dika Onyenwe anyi nyere Mosis n’iwu. **23** Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si ya, **24** “Iwu m ndị a metutara ndị Livayi niile. Nwoke onye Livayi obula ga-ebido ịru ọru n’ụlo nzute m mgbe ọ gbara iri afo abu na ise. **25** Ọ ga-akwụsiķwa ịru ọru n’ime ya mgbe ọ gbara iri afo ise, mgbe oge ezumike ọru ya ga-amalite. **26** Ha nwere ike inyere ụmụnne ha aka n’ịru ọru ha n’ime ụlo nzute, ma ha onwe ha agaghị arụ ọru ahu. Otu a ka i ga-esi dozie ọru ije ozi nke ndị Livayi.”

9 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu ndị a n’ozara Sajnai n’onwa mbu n’afø nke abu site n’oge ha hapurụ ala Ijipt. Ọ siri ya, **2** “Gwa umu Izrel ka ha mee Mmemmee Ngabiga n’oge a kara aka. **3** Ha mee ya n’oge a kara aka, malite n’uhuruchi abalị iri na anø nke ọnwa a. Ha ga-eme ya n’usoro dika iwu na ụkpuru e ji eme ya si dì.” **4** Ya mere, Mosis gwara ndị Izrel si ha mee Mmemmee Ngabiga. **5** Ha mekwara ya n’ozara Sajnai malite n’uhuruchi abalị iri na anø nke ọnwa mbu. Ndị Izrel mere ihe niile n’usoro dika iwu Onyenwe anyi nyere Mosis si dì. **6** Ma ụfodụ n’ime umu Izrel esoghi mee Mmemmee Ngabiga ahu n’ihi na ha rụru arụ site n’iṇo ozu nso. N’ihi ya, ha biakwutere Mosis na Eron n’ubochi ahu, **7** sị Mosis, “Anyi għorop ndị rụru arụ n’ihi iṇo ozu mmapadu nso. Gini ga-egbochi anyi iso ndị Izrel ndị ọzo iwetara Onyenwe anyi onyinye n’oge a kara aka?” **8** Mosis zara si ha, “Cherenü ka m ga juta Onyenwe anyi ihe bu uche ya banyere mkpa unu.” **9** Mgbe ahu, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si, **10** “Gwa umu Izrel okwu si ha, ‘Ọ buju na e nwee onye Izrel obula nke merurụ onwe ya n’oge Mmemmee Ngabiga site n’iṇo ozu mmapadu nso, maqbū site n’iṇo n’ije, ha nwekwara ike iso mee Mmemmee Ngabiga Onyenwe anyi. **11** Kama ha ga-eme ya n’uhuruchi abalị iri na anø nke ọnwa abu. Ha gari nwa aturu ha, achicha na-ekoghị eko, na ahijia ilu. **12** Ha agaghị erifò ihe obula n’ime ya ruo chi obu ụbocḥi so ya. Ha agaghị agbagi ọkpukpu obula nke nwa aturu ahu. Mgbe ha mere Mmemmee Ngabiga, ha ga-esorokwa ụzo niile e si eme mmapadu ahu mee nke ha. **13** Ma obula n’o n’onodụ idị ọcha, onye nke na-anoghị n’ije n’oge Mmemmee Ngabiga ma kpachapuru anya hapu isoro ndị ọzo n’oge mmapadu a, a gaezewuga ya site n’etiti umu Izrel niile, n’ihi na ọjurụ iwetara

Onyenwe anyi onyinye n'oge a kara aka. Onye di otu a ga-ebu ahuhu mmechie ya n'isi ya. **14** “Onye obia bi n'etiti unu choro iso na Mmemmbe Ngabiga Onyenwe anyi, o ga-emre ya n'usoro dika iwu na ukpuru e nyere si di. Unu ga-enwe otu iwu ahuhu nye onye amurug n'ala na mbijambija.” **15** N'ubochi ahuhu e guzobere ulo nzute ahuhu bu ulo ikwu nke igbe iwu ogbugba ndu ahuhu, igwe ojii kpuchiri ya. Site n'uhuruchi ruo n'ututu igwe ojii ahuhu di n'eluh ulo nzute ahuhu dika oku n'ile anya. **16** Otu a ka o digidere mgbe niile. Igwe ojii kpuchigidere ya, ma n'abalij o na-acha di ka oku. **17** Mgbe o bula igwe ojii ahuhu si n'eluh ulo nzute ahuhu bilie, umu Izrel na-ebuli njem, ma mgbe obula igwe ojii ahuhu na-anogide, ha na-anogidekwa. **18** Mgbe Onyenwe anyi nyekwara iwu, ha na-akwusi, maa ulo ikwu ha. Oge niile igwe ojii nogidere n'eluh ulo nzute ahuhu ka umu Izrel na-anogidekwa n'uloh ikwu ha. **19** O buru na igwe ojii ahuhu anookee anya, umu Izrel n'onwe ha na-erube isi n'iwu Onyenwe anyi hapu iga n'ihu n'ije ha. **20** Oge ufodu, igwe ojii ahuhu na-anogide naanji abalij ole na ole. Dika iwu Onyenwe anyi si di, ha na-ama ulo ikwu ha, maqbuj bulie njem ha. **21** Oge ufodu, igwe ojii ahuhu na-anogide naanji site n'uhuruchi ruo n'ututu. Mgbe o si n'eluh ulo nzute ahuhu bilie n'ututu, umu Izrel na-ebuli njem ha. O buru n'ehihie, maqbuj n'abalij, mgbe obula igwe ojii ahuhu biliri, umu Izrel na-ebuli njem ha. **22** O buru na igwe ojii ahuhu anodu n'eluh ulo nzute ahuhu abalij abu, maqbuj otu onwa, maqbuj otu afu, umu Izrel na-anogide n'uloh ikwu ha. Ma ngwangwa igwe ojii ahuhu biliri, ha onwe ha na-ebulikwa njem ha. **23** Site n'iwu Onyenwe anyi na-enye, ha na-ama ulo ikwu ha, sitekwa n'iwu Onyenwe anyi nyere ha, ha na-ebili njem. Ha mere ihe niile Onyenwe anyi kwuru n'usoro dika iwu o nyere ha site n'onu Mosis si di.

10 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si, **2** “Kpue opip qloaqcha abu, jiri ha na-akpo mkpokota nzuko umu Izrel na ime ka ha mara mgbe mbuli ije nke omuma ulo ikwu ruru. **3** Mgbe a furu opip abu ahuhu, nzuko Izrel niile ga-ezukota n'ihu gi n'omu uzor ulo nzute. **4** Ma o buru naanji otu opip ka a furu, o bu ndi ndu, ndiisi ikwu Izrel niile ga-ezukota bjakwute gi. **5** Otu uda opip ike ga-egosi na ebo Izrel niile mara ulo ikwu ha n'akukwu onywua anyanwu ga-ebuli ije. **6** Opip ike ahuhu daa uda nke ugboro abu, o na-egosi na ndi mara ulo ikwu ha na ndida ga-ebuli ije. Ida uda nke opip ike bu ihe e ji amata na oge ibuli ije eruola. **7** Mgbe a ga-akpokota ndi Izrel niile a ga-egbu opip, kama uda ya ga-adji iche. **8** “O bu naanji umu ndi ikom Eron, ndi nchukaja ga-egbu opip ndi a. Nke a bu iwu ga-adigide nye unu site n'ogbo ruo n'ogbo niile. **9** Mgbe unu gara ibu agha n'ala unu imegide onye iro na-apkagbu unu, fionu opip ike. Nke a ga-emre ka Onyenwe anyi Chineke unu cheta unu, ma naputa unu site n'aka ndi iro unu. **10** Unu ga-egbukwa opip ndi a n'oge anjur, n'oge mmemmem unu a kara aka, na n'oge mmemmem onwa qhuru niile. Gbukwaanu opip mgbe unu na-achu aja nsure oku unu, na aja udo unu niile. Ka o buru ihe a ga-eji na-echeta unu n'ihu Chineke unu. Mu onwe m bu Onyenwe anyi Chineke unu.” **11** N'ubochi iri abu, n'ime onwa nke abu, n'afu nke abu, igwe ojii ahuhu biliri site n'eluh ulo nzute nke igbe iwu ogbugba ndu ahuhu. **12** Mgbe ahuhu, umu Izrel biliri ije site n'ozara Sajnai jegharja site n'otu ebe ruo n'ebi ozor tutu igwe ojii ahuhu akwusi n'ozara Paran. **13** Nke a bu njem mbu ha mere dika Onyenwe anyi si nye Mosis iwu banyere ije ha. **14** Usuu omuma ulo ikwu nke ebo

Juda buru uzor bulie ije a, n'okpuru okolo ha. Nashon, nwa Aminadab, bu onyendu ha. **15** Netanel nwa Zua bu onyendu usuu ebo Isaka. **16** Eliab nwa Helon bu onyendu usuu ebo Zebulon **17** Mgbe ahuhu, e wedara ulo nzute ahuhu. Umu Geshon na Merari buru ya, bilikwaa ije ha. **18** Usuu omuma ulo ikwu ebo Ruben biliri ije, n'okpuru okolo ha. Elizob nwa Shedeua bu onyendu ha. **19** Shelumiel nwa Zurishadai bu onyendu usuu ebo Simion. **20** Eliasaf nwa Deuel bu onyendu usuu ebo Gad. **21** Mgbe ahuhu, umu Kohat ndi bu ihe nsu ndi ahuhu niile, biliri ije ha. Tutu ha erute, e guzobere ulo nzute ahuhu n'ebi o kwestiri idji. **22** Usuu omuma ulo ikwu ebo Ifrem biliri ije n'okpuru okolo ha. Elishama nwa Amihud bu onyendu ha. **23** Gamaliel nwa Pedazo bu onyendu usuu ebo Manase. **24** Abidan nwa Gidioni bu onyendu usuu ebo Benjamin. **25** Na ngwusi usoro ahuhu, usuu omuma ulo ikwu ebo Dan biliri ije n'okpuru okolo ha. Onyendu ha bu Ahieza nwa Amishadai. **26** Pagiel nwa Okran bu onyendu usuu ebo Asha. **27** Ahira nwa Enan bu onyendu usuu ebo Naftali. **28** Nke a bu usoro usuu umu Izrel si bilie ije ha. **29** Mosis gwara Hobab nwa Reuel, nna nwunye ya onye Midia okwu si, “Anyi ebiliela ije iga ebe ahuhu Onyenwe anyi gwara anyi si, ‘Aga m enye unu.’ Bi ka i soro anyi. Anyi ga-ememezi gi nke oma n'ihu na Onyenwe anyi ekwela Izrel nkwa otutu ezi ihe.” **30** Ma o zara si, “E e, agaghị m eso unu. Ana m alaghachini n'ala nke aka m ilaghachikwuru umunna m.” **31** Ma Mosis zara si ya, “Biko ahapula anyi n'ihu i maara ebe anyi nwere ike kwusij zuo ike n'ozara. I ga-aburuh anyi anya anyi jii ahuhu uzor. **32** O buru na i soro anyi, anyi ga-ekenezi gi ihe oma obula Onyenwe anyi ga-enye anyi.” **33** Ya mere ha sitere n'ugwu Onyenwe anyi bilie ije. Jeekwa ije abalij ato. Igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi na-agha ha n'ihu ubochi ato ndi ahuhu niile ichotara ha ebe ha ga-akwusi zuo ike. **34** Igwe ojii Onyenwe anyi di n'eluh ha n'ehihie mgbe ha si n'omuma ulo ikwu ha bilie ije. **35** Mgbe obula igbe ogbugba ndu ahuhu biliri ije, Mosis na-ekwu si, “Bilie O Onyenwe anyi, ka ndi iro ya buru ndi a chusasir; ka ndi iro gi niile site n'ihu gi gbalaga.” **36** Ma mgbe obula igbe ogbugba ndu bjara ebe izuike, Mosis na-ekwukwa si, “Loghachi O Onyenwe anyi, bjakwute otutu mmadu ndi a, bu imerime puku ndi Izrel.”

11 Mgbe na-adighi anya umu Izrel bidoro itamu ntamu n'ihu ihe ike niile ha na-ezute n'ije ha. Ma ntamu a ruru Onyenwe anyi ntij. N'ihu ya, Onyenwe anyi were iwe di ukwuu megide ha. Oku sitere n'ebi Onyenwe anyi no, ree n'etiti ha, repia ufodu ndi bi n'akukwu ngwusi omuma ulo ikwu ahuhu. **2** Mgbe nke a mere, umu Izrel tikuru Mosis mkpu akwa. Mosis kpere ekpere nye Onyenwe anyi n'ihu ha, oku ahuhu kwusikwara. **3** N'ihu ya, a kporo ebe ahuhu Tabera, n'ihu oku ahuhu si n'ebi Onyenwe anyi no ree n'etiti ha. **4** Ndị amakekwu so umu Izrel n'ije a malitera itamu ntamu banyere nri ndi ozor na-agu ha agu. Nke a mere ka umu Izrel malite ikwa akwa, na-asị, “A sịkwarị na anyi nwere anu anyi ga-ata. **5** Anyi chetara azu anyi tara n'ljipt, nke na-adighi efu anyi ego, ya na kukumba, na melon, na liik, na ayo na galii. **6** Ma ugbu a, anyi enweghikwa agu iri nri, n'ihu na site n'ubochi ruo n'ubochi, o bu naanji manà bu ihe oriri anyi nwere.” **7** Mánà dika mkpuru korianda, na-acha ka eso osisi kporo nkụ. **8** Ndị Izrel na-ejegharị na-achikota ha. Emesia, ha na-eji nkume e ji akwo nri na-akwori ha. Oge ufodu, ha na-eji ikwe nri suò ya. Emesia, ha na-esi ya esi, maqbuj ghee ya eghe.

Ọ na-atö diğa ihe e ji mmanụ oliv ghee. **9** Mánà ndị a na-ada mgbe igirigi dara n'omuma ulo ikwu n'abali. **10** Mosis n'uru mkpu akwa ụmụ Izrel niile, nke na-ada n'ezinailo obụla n'akukụ ọnụ uzo ulo ikwu ha. Iwe were Onyenwe anyị nke ukwuu. Otu a kwa, obi joro Mosis njo nke ukwuu. **11** Mosis jụrụ Onyenwe anyị si, “Gịnj mere i ji bokwasị ohu gi nsogbu di otu a n'isi? Gịnj ka m mere na m ahụtakwaghị amara n'ebe i nọ, nke mere i ji bukwasị m ibu arọ nke ilekọta ndị a? **12** Ọ bụ m türü ime ndị a niile? Ọ bụ m mṣru ha? Gịnj mere i ji si m kuru ha n'aka m gawa n'ala ahụ i n'uru n'iyi inye nna nna ha, diğa m bụ nne nwa na-ekugharị nwantakiri? **13** Ebee ka m ga-achọta anụ ga-ezuru igwe mmađu ndị a? Lee na ha na-akwasa m akwa na-asị m, ‘‘Nye anyị anu!’’ **14** Agaghi m ebulite ibu ichikọta ndị a niile n'onwe m! Ibu a dị m arọ nke ukwuu. **15** Ọ bürü na i ga-esi otu a meso m mmeso, biko napụ m ndị m ugbu a, n'ihi na ọnwụ m ga-egosi na m natara amara n'ebe i nọ. Site n'ọnodu a ga-ewetara m mbibi wezuga m.” **16** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị ya, “Kpokota iri ndị okenye ụmụ Izrel asaa, ndị i maara na ha bụ ndị ndu, na ndị nlekọta ije ozi n'etiti ụmụ Izrel. Kpota ha n'ulọ nzute m ka ha soro gi guzoro. **17** Aga m abịa n'ebe ahụ gwa gi okwu. Mgbe ahụ kwa, aga m ewere ụfodụ n'ime Mmụ dị n'ime gi tinye n'ime iri ndị ndu asaa ahụ. Ha gabeniere gi aka ibu ibu arọ nke ichikọta ụmụ Izrel. N'uzo dị otu a, ọ gaghi abukwa ibu dirị naanị gi ibu. **18** “Ugbu a, gwa ndị Izrel niile si ha, ‘‘Doonụ onwe unu nsq, kwadoonụ maka echị, mgbe unu ga-ata anụ. Onyenwe anyị n'uru mgbe unu kwara akwa si, ‘‘A sịkwa na anyị nwere anụ anyị ga-ata. Ihe dirị anyị mma n'ljipt karja otu ọ dị ugbu a.’’ **19** Anụ unu ga-eri abughi naanị nke otu ụbọchị, maqbụ ụbọchị abụ, maqbụ ụbọchị ise, maqbụ iri, ma ọ bükwanụ iri ụbọchị abụ! **20** Kama unu ga-eri ya otu ọnwa zuru ezu, ruo mgbe ọ ga-esi unu n'imị sọputa, ghørọ unu ihe ịso oyị. N'ihi na unu ajula Onyenwe anyị, onye n'o n'etiti unu, kwaa akwa n'ihi ya, si, “Gịnj mere anyị ji site n'ala ljipt püta?”” **21** Ma Mosis sịri Onyenwe anyị, “Onuogugu ndị ikom di nari puku isii ndị ji ikwu eje ka m n'o n'etiti ha, ma i na-asị, ‘‘Aga m enye ha anu otu ọnwa.’’ **22** Ọ ga-ezuru ha ma ọ bürü na e gbuoro ha igwe ehi na aturụ? Ọ bụ azụ niile nke dị n'oke osimiri ga-ezuru ha ma egbuo ha niile nye ha?” **23** Onyenwe anyị sịri Mosis, “Aka Onyenwe anyị ọ dị mkpumkpụ? Ugbu a, i ga-ahụ ma m ga-emezu okwu m, maqbụ na m agaghị emeza ya.” **24** Ya mere, Mosis pürü ga gwa ụmụ Izrel ihe Onyenwe anyị kwuru. Ọ chikọtarị iri ndị okenye asaa ahụ nye ha ọnodu gburugburu ulo nzute ahụ. **25** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị rịdatara n'ime igwe ojii. Ya na Mosis kparịtaa ụka. Onyenwe anyị weere ụfodụ n'ime Mmụ dị n'ime Mosis, tinye ya n'ime iri ndị okenye asaa ndị ahụ. Mgbe Mmụ a batara n'ime ha, ha niile buru amumा. Ma ha ebughị amumा gaa n'ihi. **26** Ma mmađu abụ n'ime iri ndị okenye asaa ndị ahụ, Eldad na Medad nogidere n'omuma ulo ikwu ha. Ọ bụ ezie na e depütaraaha ha dika ndị ndu, ma ha esoghị ndị ọzọ gaa n'ulọ nzute. Ma Mmụ ahụ bjakwasịri ha n'ebe ahụ ha n'o. Ha bukwara amumा. **27** Otu okorobia gbaṇpuru ọso gaa kqorọ Mosis sị ya, “Eldad na Medad na-ebu amumा n'omuma ulo ikwu ha.” **28** Joshua nwa Nun, onyeozi Mosis site na mgbe ọ bụ okorobia, gwara Mosis okwu sị ya, “Onyenwe m Mosis, mee ka ndị a kwusị ibu amumा.” **29** Ma Mosis zara si, “Ọ bụ n'ihi ikwochitara m ekworo ka i ji chọp ka m kwusị ha? Ọ gaara atö m ụtọ ma a sị na ndị Onyenwe

anyị niile bu ndị amumा, ndị Onyenwe anyị ga-etinye Mmụ ya n'ime hal!” **30** Mgbe ahụ Mosis na ndị okenye Izrel ndị ahụ niile loghachiri n'ebe ulo ikwu ha di. **31** Otu oke ifife sitere n'ebe Onyenwe anyị no biịa si n'osimiri bute ọtụtụ nnụnụ a na-akpọ kweel. O mere ka nnụnụ ndị a daa n'ebe ụmụ Izrel mara ulo ikwu ha, n'ime ogige ya niile. Nnụnụ ndị a fere ihe diğa otu mita site n'elu ala, n'akukụ niile, ruo n'ebe mmađu pürü iji ụkwụ jeruo n'otu ụbọchị. Ha juputakwara ebe niile. **32** Ya mere ndị Izrel bilirii ụbọchị ahụ niile, na n'abali ahụ niile, na echị ya niile puo ichikọta nnụnụ kweel ndị a! Onye gbutere nke nta gbutezuru ihe ọtụtụ homa iri. Ha gbasara ha akukụ niile nke ogige ọmuma ulo ikwu ahụ. **33** Ma mgbe anụ ndị a ka dì ha n'onụ, Onyenwe anyị were iwe dì ukwuu megide ha. O tiri ha nrịa nrịa na-eße efe. **34** N'ihi nke a, a kporo aha ebe ahụ Kibrot Hataava, n'ihi na n'ebe ahụ ka e liri ndị Izrel nwurụ n'ihi oke ọchichọ nri. **35** Site na Kibrot Hataava, ndị Izrel bilirii njem rute Hazeröt ebe ha n'orọ.

12 Miriam na Eròn malitere ikwu okwu megide Mosis, n'ihi na ọ lịrụ nwunye onye Kush. **2** Ha kwuru si, “Ọ bụ naanị site n'onụ Mosis ka Onyenwe anyị si agwa ndị ya okwu? Ọ naghi esitekwa n'onụ anyị kwuo okwu?” Onyenwe anyị n'uru ihe ndị a ha kwuru. **3** (Ma nwoke ahụ bì Mosis dì umeala n'obi nke ukwuu karịa onye obụla n'o n'elu ala.) **4** Na mberede, Onyenwe anyị sịri Mosis, na Eròn, na Miriam, “Pütanụ, bia n'ulọ nzute, unu mmađu ato” Ya mere ha ato putara. **5** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị rịdatara n'ime igwe ojii, guzoro na mbata ọnụ uzo ulo nzute ahụ, kpopụta Eròn na Miriam. Mgbe ha abụọ bjara nso. **6** Onyenwe anyị gwara ha si, “Geenụ ntị n'okwu m ndị a: ‘‘Mgbe onye amumा n'o n'etiti unu, Mu onwe m bụ Onyenwe anyị na-egosi ya onwe m site n'ohụ. Ana m agwa ya okwu site na nrọ. **7** Ma n'ebe ohu m Mosis n'o, o sighthi otu a dirị, ọ bụ onye kwesiri ntukwasị obi n'ulọ m niile. **8** N'ebe ọ n'o, ana m agwa ya okwu ihu na ihu n'uzo doroanya, ọ bughị site n'ilu, ọ na-ahukwa ụdịdi Onyenwe anyị. Gịnj mere ujọ atughị unu ikwu okwu megide ohu m Mosis?’’ **9** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị were iwe dì okụ megide ha. O si n'ebe ha no puo. **10** Ma mgbe igwe ojii ahụ hapurulọ nzute ahụ, lee Miriam ebe o guzo, ekpenta tiwapütara ya n'ahụ diğa nzu ọcha. Mgbe Eròn tugharịrị ebe ọ n'o hụ na o għoqla onye ekpenta, **11** ọ gwara Mosis okwu si, “Biko, onyenwe m, atala anyị ahụ n'ihi mmehie anyị sitere na nzuzu mee. **12** Ekwela ka Miriam dirị ka nwa ọnụ n'uru anwụ nke akpukpụ ahụ ya rere ure n'oge o si n'akpanwa nne ya na-aputa?” **13** Ya mere Mosis tikuru Onyenwe anyị mkpu akwa si ya, “Chineke, biko, gwop yal!” **14** Ma Onyenwe anyị zara Mosis sị ya, “Ọ bürü na nna ya gburụ ya asụ n'ihi, ọ gaghi abụ onye rürü arụ abalị asaa? Ya mere, hapụ ya ka ọ bürü onye e sitere n'igige ọmuma ulo ikwu Izrel wezuga abalị asaa. Mgbe oge a gafesi, o nwere ike iloghaci.” **15** Ya mere e wezugara Miriam site n'igige ọmuma ulo ikwu Izrel abalị asaa. Ndị Izrel niile n'odurụ chere ya ruo mgbe ọ loghachiri, tutu ha ebilie n'ije ọzọ. **16** Mgbe ihe ndị a gasiri, ha hapurul Hazeröt rute n'ozara Paran ebe ha wuru ogige ulo ikwu ha.

13 Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị ya, **2** “Ziga ụfodụ ndị ikom ka ha gaa legharịa anya n'ala Kenan, ala ahụ m na-enye Izrel. Ziga mmađu iri na abụ, otu onyendu site n'ebo Izrel obụla.” **3** Ya mere, dika iwu Onyenwe anyị nyere ya si dị, Mosis zipurụ ha site n'ozara Paran. Ha niile bụ ndị

ndu n'etiti ụmụ Izrel. 4 Nke a bụ aha ha: Site n'ebu Ruben, Shamua nwa Zakua, 5 Shafat nwa Hori, onye si n'ebu Simion. 6 Caleb nwa Jefune, onye si n'ebu Juda. 7 Igal nwa Josef, onye si n'ebu Isaka. 8 Hoshea nwa Nun, onye si n'ebu Ifrem 9 Palti nwa Rafu, onye si n'ebu Benjamin. 10 Gadiel nwa Sodi, onye si n'ebu Zebulon. 11 Gadi nwa Susi, onye sitere n'ebu Manase (ya bụ ebo Josef). 12 Amiel nwa Gemali, onye si n'ebu Dan. 13 Setua nwa Maikel, onye si n'ebu Asha. 14 Nabi nwa Vofusi, onye si n'ebu Naftali. 15 Geuel nwa Maki, onye si n'ebu Gad. 16 Ndị a bụ aha ndị ikom ndị ahụ Mosis zipürü inyocha ala ahụ. (Ọ bụ n'oge a ka Mosis gbanwere aha Hoshea nwa Nun, ka ọ bürü Joshua.) 17 Mosis zipürü ha iga ledoo ala Kenan, ọ siri, "Gbagoon site n'uzo Negev gakwanụ n'ala ugwu ugwu. 18 Letanụ otu ala ahụ di. Choputanụ ụdi ndị bi n'ime ya, ma ha di ike ma ha bụ ndị na-adighị ike, ma ha di ọtụtụ ma ha di ole na ole. 19 Letanụ ụdi ala ha bi n'ime ya, ma ọ dị mma ma ọ jorō njo. Choputanụ ụdi obodo di n'ebe ahụ, ma ha bụ obodo mgbidi na-adighị gburugburu ha, ma ha bụ obodo e wusiri ike. 20 Letanụ otu ala ahụ di. Ọ na-epuputa ihe ka ọ bụ ala ụkpa? Letanụ ma ha nwere ọtụtụ osisi ka o bụ na osisi adighị n'ime ya. Gbalianụ ka unu weta ụfodụ n'ime mkpuru osisi di n'ala ahụ." (Ọ bụ oge mkpuru mbụ nke osisi vajin.) 21 Ya mere ndị a gara ledoo ala ahụ anya site n'ozara Zin ruo na Rehob, nke di nso na Lebo Hamat. 22 Ha gara site na Negev rute Hebron, ebe Ahiman na Sheshai na Talmai, ụmụ ụmụ Anak bi. (Ma ewuru Hebron afọ asaa tupu e wuo obodo Zoan di n'Ijipt.) 23 Mgbe ha rutere Ndagwurugwu Eshkol, ha gbutere otu alaka osisi vajin nke nwere ụyoko mkpuru vajin. Mmadụ abụ butere ya n'osisi tiniere ụfodụ mkpuru osisi pomegranat na fiig. 24 A kporo ebe ahụ Ndagwurugwu Eshkol, n'ihi ụyoko mkpuru osisi vajin ndị Izrel gbutere n'ebe ahụ. 25 Mgbe iri abalị anoyasirị, ndị nledo a sitere n'ije ha loghachi. 26 Ha lötara bịakwute Mosis na Erón na nzuko niile nke ụmụ Izrel, na Kadesh nke di n'ozara Paran. Ndị nledo ahụ kporo akukọ otu ha si gaa n'ogbakọ ụmụ Izrel niile. Gosikwa mkpuru osisi si n'ala ahụ. 27 Nke a bu akukọ ha kojoro Mosis, "Anyi ruru n'ala ahụ i sị anyị gaa leta. Ọ bükwa ala mmiri ara ehi na mmanụ anị na-eru na ya. Ndị a bụ mkpuru osisi si n'ala ahụ. 28 Ma ndị bi n'obodo ahụ siri ike. Obodo ha buru ibu bùrùkwa nke e wusiri ike. Anyi hùkwarà ụmụ ụmụ Anak n'ebe ahụ. 29 Ndị Amalek bi na Negev, ndị Het na ndị Jebus na ndị Amorait bi n'ala ugwu ugwu. Ma n'akukụ osimiri Mediterenjan na ndagwurugwu mmiri Jōdan ka ndị Kenan bi." 30 Ma Caleb kwuru okwu mere ka obi sie ndị Izrel ike n'oge a ha guzoro n'ihi Mosis sị ha, "Ka anyị gaanụ otu ihu nweta ala ahụ. N'ihi na anyị nwere ike imeri ha." 31 Ma ndị nledo ahụ soro ya gaa zara sị, "Anyi enweghi ike ibu agha megide ndị a; ha di ike karja anyị." 32 Ndị a gbasara akukọ ojoo n'etiti ụmụ Izrel banyere ala ahụ ha gara ledoo. Ha siri, "Ala ahụ anyị gara ledoo anya bụ ala na-eripia ndị bi n'ime ya. Ndị niile anyị hụrụ n'ebe ahụ gbara nnqo dimkpà. 33 Anyi hụrụ ndị Nefilim n'ebe ahụ (ndị bụ ụmụ ụmụ Anak, ndị sitere na ndị Nefilim). N'anya anyị, anyị dika ụkpana n'ebe ha no, otu a ka anyị dıkwa n'anya ha."

14 N'abalị ahụ, ogbakọ Izrel niile weliri olu ha bido iti mkpu akwa. Ha kwagidere akwa a abalị niile. 2 Ndị Izrel niile tamuru ntamu megide Mosis na Erón. Ogbakọ ahụ niile sị ha, "Ọ gaara aka mma ma a sị na anyị nwurụ n'ala Ijipt

maobụ n'ozara a. 3 Gịnị mere Onyenwe anyị ji apkobata anyị n'ala a ime ka anyị daa n'ihi mma agha. Ndị nwunye anyị na ụmụ anyị ga-aghị ndị a dotara n'agha. Ọ garaghị akara anyị mma iłaghachị azu n'Ijipt?" 4 Ya mere ha kwekoritara n'etiti onwe ha sị, "Ka anyị hopütaranụ onwe anyị onyendu gadeughachị anyị azu n'Ijipt." 5 Mgbe ahụ, Mosis na Erón dara kpuo ihu n'ala n'ihi ogbakọ ndị Izrel niile zukotara n'ebe ahụ. 6 Mmadụ abụ n'ime ndị nledo ahụ, Joshua nwa Nun na Caleb nwa Jefune, dòwara uwe ha. 7 Ha gwara nzuko Izrel sị, "Ala ahụ anyị gara ledoo anya bụ ala mara mma. 8 Ọ bürü na ihe banyere anyị na-atụ Onyenwe anyị ụtọ, ọ ga-edu anyị bata n'ala ahụ, ala mmiri ara ehi na mmanụ ahụ na-eru na ya. 9 Unu enupukwala isi megide Onyenwe anyị. Unu atukwala egwu ndị bi n'ime ala ahụ, n'ihi na anyị ga-emeri ha. Onyenwe anyị nonyeere anyị. O wepükwala aka nchebe ya n'ahụ ha. Unu atụla egwu ha." 10 Ma naanị nzaghachị ogbakọ ndị Izrel nyere n'ihi okwu nkasiobi ndị a bụ iche uche otu ha ga-esi jiri nkume tugbuo Joshua na Caleb. N'oge a, ebube Onyenwe anyị pütara ihe n'ülö nzute ahụ nye ndị Izrel niile. 11 Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị, "Ruo ole mgbe ka ndị a ga-anogide na-eleda m anya? Ruo ole mgbe ka ha gananju ikwene na m, n'agbanyeghi ọtụtụ ihe iribama nke m mere n'etiti ha. 12 Aga m ejị nrịa nrịa nke na-efe efe tigbuo ha. Napu ha ihe ha nwere. Ma aga m emekwa gi ka i ghọ mba di ukwuu, nke ga-adị ukwuu, díkwa ike karja ha." 13 Ma Mosis rịjor Onyenwe anyị sị ya, "Gịnị ka ndị Ijipt ga-eché banyere nke a, mgbe ha ga-anụ ya? Ha maara nke oma otu i siri jiri ike gi naputa ndị a site n'etiti ha. 14 Ha agawkwala ndị bi n'obodo ndị a ihe banyere ya. Ndị obodo ndị a anụla ihe banyere gi Onyenwe anyị, matakwa na i nonyeere Izrel, na gi bụ Onyenwe anyị na ndị Izrel na-ekwuriṭa okwu ihu na ihu. Ha anukwala na ogidi igwe ojii gi Onyenwe anyị na-eguzo n'elu, n'isi anyị. Ha matakwa na i na-edu anyị n'ime ogidi igwe ojii n'ehiie, na n'ime ogidi na-enwu okụ n'abali. 15 Ma ubgu a, ọ bürü na i gbusie ndị gi a dum, mba niile nṣụrụlụ akukọ ndị a banyere gi ga-asi, 16 'Onyenwe anyị enweghi ike ikpobata ndị a n'ala ahụ o kwere nkwa inye ha. Ọ bụ ya mere o ji gbuo ha n'ozara.' 17 'Ugbu a ka Onyenwe anyị gosi ike ya di ukwuu, díkwa i si kwuo. 18 Onyenwe anyị bụ onye na-adighị ewe iwe ọsisi, onye juputara n'ihunanya, onye na-agbaghara mmechie na nnupu isi. Ma ọ dighị ahapụ onye ikpe mara ka ọ laa na-anataghị ahụ, ọ na-ata ụmụ ahụ n'ihi mmechie nna nna ha ruo n'ogbo nke ato na nke anọ. 19 Díkwa iđị ukwuu nke ihunanya gi sị di; gbaghara mmechie nke ndị a mere, díkwa i si agbaghara ha kemgbe ha hapurị Ijipt ruo ubgu a." 20 Mgbe ahụ, Onyenwe anyị zaghachiri Mosis sị ya, "Agbagharala m ha díkwa i rịjor. 21 Ma díkwa m na-adị ndị na díkwa ọ bụ eziokwu na ụwa niile ga-ejuputa n'ebube Onyenwe anyị. 22 Ọ dighị otu onye n'etiti ndị ikom niile hụrụlụ ebube m, na orụ iřibama niile m rụrụ n'ime Ijipt, na n'ime ozara a, ma bürü onye nupuru sisị nye m na onye nwaara m ugboro iri ndị a, 23 o nweghi onye ọbula n'ime ha ga-ahụ ala ahụ m sitere n'ịnụ iyi kwee nkwa inye nna nna ha. O nweghi onye ọbula n'ime ndị a leliri m ga-ahụ ala ahụ anya. 24 Ma ohu m nwoke Caleb bụ nwoke nwere mmqụ di iche. O rubeere m isi n'ihe niile. Aga m apkobata ya n'ala ahụ ọ banyere díkwa onye nledo. Ụmụ ụmụ ya niile ga-eketa ya. 25 Ma ubgu a, ebe ndị Izrel na-atụ ndị Amalek na ndị Kenan bi n'ime ndagwurugwu ahụ egwu, echị, unu ga-atugharịa

laghachi azu n'ozara ahü; chee üzə gaje Osimiri Uhie ahü ihi.” **26** Onyenwe anyi gwara Mosis na Eron okwu si, **27** “Ruo ole mgbe ka ogbakó ojoo a ga-anogide na-atamu ntamu megide m? N'ihi na anıyla m ntamu niile nke ndị Izrel a. **28** Gwa ha si, ‘Dị ka m na-adị ndü, ka Onyenwe anyi kwubiri, aga m emeso unu mmeso diķa unu kwunyere ya na ntị m. **29** Unu niile ga-anwüpia n'ime ozara al! Onye əbula n'ime unu niile gbarala iri afo abu maqbü karja, nke tamuru ntamu megide m. **30** O newghị onye əbula n'ime unu ga-abanye n'ala ahü, m sitere n'aka m welie elu n'uo iyı ime ka əburu ebe obibi unu, karja Kaleb nwa Jefune na Joshua nwa Nun. **31** Ma ebe unu türü egwu si na ụmụ unu na-agá ibu ndị ohu nye ndị bi n'ala ahü. Lee na aga m edubata ha n'ime ala ahü. Ha gaketakwa ala ahü unu juru, nke unu ledara anya. **32** Ma unu onwe unu, ozu unu ga-ada aghara aghara n'ozara a. **33** Ụmụ unu ga-abükwa ndị ọzuzu aturu n'ime ozara a iri afo anq, na-ata ahụhụ n'ihi ekwesighị ntukwasị obi, ruo mgbe ozu onye ikpeazụ n'ime unu ga-atogboror n'ime ozara. **34** Iri afo anq ka unu ga-ata ahụhụ n'ihi mmehie unu, matakwa ihe ə putara bu mụ iguzu megide unu, ya bu otu afo ga-anochi otu ụboghị n'ime iri ụboghị anq ahü unu ji ledoo ala ahü anya. **35** Mụ onwe m, bu Onyenwe anyi, ekwuola ya. Nke a ka m na-agaghị ime ka ə dakwasị ajo nzukö ndị a, bu ndị gbakoror megide m. Ha ga-ezute ogwugwu ha n'ozara, n'ebé a ka ha ga-anwu.” **36** Ya mere ndị ahü Mosis zipurụ iledø ala ahü, ndị ahü lötara mee ka ogbakó ụmụ Izrel tamuo ntamu n'ihi akukö ojoo ha gbasara. **37** Ndị ikom ndị ahü e si n'onụ ha gbasaa akukö ojoo banyere ala ahü, ka e ji nrịa nrịa na-ebe efe tigbuo n'ihu Onyenwe anyi. **38** N'ime ndị ikom gara ledoo ala ahü anya, o bu naanị Joshua nwa Nun na Kaleb nwa Jefune fodurụ ndü. **39** Mgbe Mosis gwara ụmụ Izrel okwu niile si n'onụ Onyenwe anyi, ha ruru ụjụ dí iwu. **40** N'isi ututu echı ya, ha biliri n'oge bulie ije iga n'ala ugwu ugwu ahü. Ha sırı, “Anyi emehiela. Ugbu a anyi ejikerela ije n'ala ahü Onyenwe anyi kwere anyi nkwa.” **41** Ma Mosis zara sị ha, “Gini mere unu ji enupu isi n'iwu Onyenwe anyi nyere? Nke a agaghị aga nke ọma. **42** Unu arigokwala, n'ihi na Onyenwe anyi anoghi n'etiti unu. Ndị iro unu ga-emerikwa unu. **43** N'ihi na ndị Amalek na ndị Kenan nō na-eche unu n'ebé ahụ! Ebe ə bu na unu esitela n'ebé Onyenwe anyi nō wezuga onwe unu, ə gaghi amonyere unu, unu ga-adakwa n'ihu mma agha.” **44** N'agbanyeghikwa nke a, na ha enweghị nkwo. Ha rigoro ruo ebe kachasi elu n'obodo ahü dí n'ugwu, ə bu ezie na Mosis maqbü igbe əgbugba ndü Onyenwe anyi esighi n'omụma ulo iku ahü pio. **45** Mgbe ahü, ndị Amalek na ndị Kenan bu ndị bi n'obodo ugwu ahü, riđatara liso ha əgo. Tidaa ha n'ala ruo Homa.

15 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si ya, **2** “Gwa ụmụ Izrel okwu sị ha, ‘mgbe unu batara ala ahü m na-enye unu diķa ụlo unu, **3** ə buru na unu echee n'ihu Onyenwe anyi aja nsure əkü nke isisi ya dí ụtö nye Onyenwe anyi, maqbü nke si n'igwe ehi, maqbü nke si n'igwe ewu na aturu, maqbü aja nsure əkü, maqbü aja ndị ozo, maka imezu nkwa püru iche maqbü onyinye afo ofufu, maqbü aja mmiemme. **4** Onye wetara onyinye a agaghị iweta n'ihu Onyenwe anyi aja mkpuru əka nke bu ezi ụtö əka ruru lita abu nke e ji mmanụ ruru otu lita gwakotaa. **5** Ə ga-eweta otu lita mmanya diķa onyinye ihe ənụnụ maka nwa aturu əbula e ji chüo aja nsure

əkü maqbü aja ụtö. **6** “O buru nwa ebule ka e ji achü aja ahü, weta lita ezi ụtö əka ano na əkara, nke a gwakotara ya na mmanụ jitu ntakirji karja otu lita, **7** tinyekwa ya mmanya jitu ihe nta karja otu lita ka ə buru onyinye ihe ənụnụ nye ha, dika aja nke isisi ya dí ụtö nye Onyenwe anyi. **8** “Mgbe i ji nwa oke ehi chüo aja nsure əkü, maqbü aja imezu nkwa, maqbü aja udo nye Onyenwe anyi, **9** tinyekwa oke ehi ahü, i ghaghị iji ezi ụtö əka ruru lita isii na əkara, nke a gwakotara ya na mmanụ ruru lita abu. **10** Wetakwa lita mmanya abu nke ga-abu onyinye ihe ənụnụ. Ə ga-abu onyinye e sitere n'əkü nye, nke isisi ya dí ụtö nye Onyenwe anyi. **11** Nke a bu usoro a ga-agbaso n'oge əbula e ji nwa oke ehi, maqbü nwa ebule, maqbü nwa aturu, maqbü nwa ewu chüo aja. **12** Meenụ ya maka anụ ụlo əbula n'oge niile əbula unu na-achü aja. **13** “Onye əbula bu nwa afo ala agaghị ime ihe ndị a mgbe əbula o wetara onyinye e sitere n'əkü nye diķa onyinye isisi ya dí ụtö nye Onyenwe anyi. **14** N'ogbo niile na-abja, mgbe əbula onye əbia, maqbü onye ozo bi n'etiti unu wetara onyinye e sitere n'əkü nye, nke isisi ya dí ụtö nye Onyenwe anyi, ə ghaghị iğbaso ụtö a nye onyinye ya. **15** Ogbakó ụmụ Izrel ga-enwe otu iwu ga-adịrị unu na ndị əbia bi n'etiti unu. Nke a bu ụkpuru ebighị ebi ga-adịrị əgbo niile na-abja. Unu na ndị əbia ga-abu otu n'ihu Onyenwe anyi. **16** Otu iwu na otu ụkpuru bu ihe ga-adịrị onye əbula, diala na ndị əbia bi n'etiti unu.” **17** Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si ya, **18** “Gwa ndị Izrel okwu sị ha, ‘mgbe unu banyere n'ala ahü m na-akpobata unu n'ime ya, **19** ə buru na unu erie nri dí n'ala ahü, wetanụ ụfodị n'ime nri ahü diķa onyinye nye Onyenwe anyi. **20** Wetanụ ogbe achicha site n'əkü mbụ unu ga-akwọ, chee ya n'ihu Onyenwe anyi diķa onyinye e wetara site n'ebe izocha əka. **21** Unu agaghị inye Onyenwe anyi onyinye a sitere n'əkü mbụ əbula unu kworę, site n'ogbo ruo n'ogbo. **22** “O buru na unu amaghị ama għara idebe iwu ndị a niile Onyenwe anyi nyere site n'aka Mosis, **23** bu iwu ndị a niile Onyenwe anyi nyere unu site n'aka Mosis, site n'uboghị ahü Onyenwe anyi nyere ha ruo n'ogbo niile nke na-abia. **24** O buru na e mere ya na-amaghị ama, ə buru na ogbakó ụmụ Izrel amaghị ama mee ya, mgbe ahü, ogbakó ụmụ Izrel ga-ejị nwa oke ehi chüo aja nsure əkü, aja na-esi isi ụtö nke Onyenwe anyi na-anabata. Agaghị iwetakwa mkpuru əka, na onyinye ihe ənụnụ nke ya na aja ahü so, tinyere otu mkpi maka aja mmehie. **25** Onye nchua ja ga-ekpuchitare nzukö Izrel niile mmehie ha. A ga-agbagħaraka ha mmehie ha niile, n'ihi na ə bu mmehie ha mere na-amaghị ama. Ha e cheela n'ihu Onyenwe anyi aja onyinye nri n'ihi amaghị ama ha ya na aja mmehie. **26** A ga-agbagħaraka nzukö Izrel niile na ndị əbia nō n'etiti ha mmehie ha, n'ihi na mmadu ndị a niile akpachaghị anya mehie. **27** “O buru na ə bu naanị otu onye mehiere na-amaghị ama, ə ga-eweta nwne ewu għbarra otu afu maka aja mmehie. **28** Onye nchua ja ga-eji ya chüo aja ikpuchitare onye ahü na-amaghị ama mehie mmehie ya n'ihu Onyenwe anyi. Mgbe ekpuchichara mmehie ya, a ga-agbagħara onye ahü. **29** Ə bu otu iwu a diři onye əbula mehiere na-amaghị ama, maqbü nwa afo Izrel, maqbü onye əbia nke bi n'etiti unu. **30** “Ma onye əbula kpachapuru anya mehie, maqbü nwa afo maqbü onye əbia, nke na-ekwul Onyenwe anyi, a ga-ebipu onye dí otu a site n'etiti ndị Izrel. **31** N'ihi na ha eledala okwu Onyenwe anyi anya, mbebie ihe o nyere n'iwu. A ghaghị ibipu onye dí otu a, mmehie ha ga-

adıkwa ha n'isi.” **32** Mgbe ụmụ Izrel nō n'ozara, e jidere otu onye n'ime ha ka o-na-akpa nkụ duuru ya jekwuru Mosis na Erон na ọgbakọ ụmụ Izrel. **34** Ha tinyere ya n'ulọ mkporo n'ihi na o doghi anya ihe e kwesiri ime ya. **35** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị ya, “Nwoke a ghaghị inwụ. Ọgbakọ Izrel niile ga-ataju nke nkume n'azụ obodo.” **36** Ya mere, ọgbakọ ahụ kpopurụ ya n'azụ obodo jiri nkume tugbuo ya, díka Onyenwe anyị nyere Mosis n'iwu. **37** Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị ya, **38** “Gwa ụmụ Izrel okwu sị ha, ‘N’ogbo niile na-abịa unu ga-adunye eriri akwa n'onụ ala uwe unu. Unu ga-eji eriri na-acha anụnụ anụnụ dunye ya.” **39** Eriri akwa ndị a dị n'onụ onụ uwe unu ga-eme ka unu cheta iwu niile Onyenwe anyị nyere unu. Ka unu rube isi na ha hapụ imerụ onwe unu site na igbaso ihe ojoo niile na-agụ obi unu na anya unu. **40** Mgbe ahụ unu ga-echeta irube isi n'iwu m niile, bùrụ ndị e doro nso nyere Chineke unu. **41** Abu m Onyenwe anyị Chineke unu, onye si n'ala Ijipi kpopurụ unu ịbụ Chineke unu. Abu m Onyenwe anyị Chineke unu.”

16 Ugbu a, Kora nwa Izha, nwa Kohat, nwa Livayi, na ufodụ ndị agbụru Ruben bụ Datan, na Abiram ụmụ Eliab, na On, nwa Pelet nupuru isi **2** bilie imegide Mosis. Ndị so ha bụnari ndị ikom abụo na iri ise, ndị ndu a maara nke ọma, ndị so nodule n'ulọ nzukọ ukwu, ndị Izrel. **3** Ha kporo ọgbakọ imegide Mosis na Erон sị ha, “Omume unu agafeela oke! Ọgbakọ Izrel dị nso, onye ọbụla n'ime ha kwa. Onyenwe anyị nonyeere ha. Gini mere unu ji ebuli onwe unu elu karịa ọgbakọ Onyenwe anyị?” **4** Mgbe Mosis n'lụtụ ihe ndị a ha kwuru, ọ dara n'ala kpwo ihu ya n'ala. **5** Mgbe ahụ, ọ gwara Kora na ndị niile sonyeere ya, sị, “N’utụtụ echị, Onyenwe anyị ga-eme ka amara ndị bụ ndị ya na onye dị nso. Ọ ga-eme ka onye ahụ biajruo ya nso. Onye ọ ga-ahopurụ ka ọ ga-emekwa ka ọ biajruo ya nso. **6** Lee ihe i ga-eme, Echi gi onwe gi Kora, na ndị niile nonyeere gi, chíriṇu ihe ịgụ ọkụ, **7** mунye ha ọkụ. Tinyekwanụ ụda na-esi isi ụtọ n'ime ha, were ha bija n'ihu Onyenwe anyị. Onye ahụ Onyenwe anyị hopütara ga-abụ onye ahụ dị nso. O zuorola unu, unu ụmụ Livayi!” **8** Mgbe ahụ, Mosis gwakwara Kora okwu ozo sị ya, “Ugbu a, geneen ntị, unu ndị Livayi! **9** Ọ bụ ihe dị nta n'anya unu na Chineke nke Izrel kewapütara unu site na nzukọ ndị Izrel niile, mee ka unu biajruo ya nso, n'ihi ije ozi n'ulọ nzute Onyenwe anyị, nakwa iguzo n'ihu nzukọ Izrel niile ijere ha ozi? **10** Ọ kpobatala gị na ndị Livayi ibe gi nso ebe o no. Ugbu a, unu na-achokwa ọrụ nchuaja? **11** Ọ bụ Onyenwe anyị ka gi na ndị sonyeere gi gbara izu megide. Onye ka Erон bụ unu ji atamu ntamu megide ya?” **12** Mgbe ahụ, Mosis ziri ozi ka a kpwo Datan na Abiram, ụmụ ndị ikom Eliab, ma ha sịri, “Anyị agaghị abịa. **13** Ọ bụ na o zurughi gị na i si n'ala Ijipi ebe mmiri ari ehi na mmanụ ahụ na-eru kpopurụ anyị ịgbuchapụ anyị n'ozara a? Ugbu a i chikwara ime onwe gi onye n'ime anyị? **14** Nke kachasi nke, i kpobatabeghi anyị n'ala mmiri ari ehi na mmanụ ahụ na-eru na ya. I nyebeghi anyị ihe nketa ala ubi na ubi vainị. I chorò ịghupusi ndị ikom ndị a mkpurụ anyị? Anyị agaghị abịa!” **15** Mgbe ahụ, oke iwe were Mosis. Ọ kpokwuru Onyenwe anyị sị ya, “Anabatakwa aja ha niile! Ọ dibegehi oge m naara ha ihe ọbụla, ọbụladị otu ịnyinya ibu! O nwekwaghị onye ọbụla n'ime ha m mejorō.” **16** Mgbe ahụ, Mosis sịri Kora, “Echi, gị na ndị na-esonyere gi

ga-aputa bija n'ihu Onyenwe anyị. Erон ga-abjikwa. **17** Nwoke ọbụla ga-eweta ihe ịgụ oku nke ya, tinitye ya ụda na-esi isi ụtọ, chee ha n'ihu Onyenwe anyị. Ha niile di ihe ịgụ oku nari abụo na iri ise. Gị na Erон ga-ejikwa nke unu bija.” **18** Ya mere, nwoke ọbụla wetara ihe ịgụ oku nke ya, munye ya ọkụ, ma tinitye ya ụda na-esi isi ụtọ. Ha niile guzoro n'onụ ụzọ ulọ nzute ahụ, ha na Mosis na Erон. **19** Mgbe Kora kpokotara ndị na-eso ya imegide Mosis na Erон n'ihu onụ ụzọ ulọ nzute, ebube Onyenwe anyị pütara ihe nye ọgbakọ Izrel niile. **20** Onyenwe anyị gwara Mosis na Erон okwu sị, **21** “Sitenụ n'etiti ọgbakọ ndị a pụo, ka m bibie ha n'otu ntabi anya.” **22** Ma Mosis na Erон dara kpwo ihu n'ala n'ihu Onyenwe anyị riọọ ya sị, “O Chineke, gị bụ Chineke nwe ndị mmadụ niile, i ga-ewe iwe megide nzukọ niile n'ihu mmehie otu onye?” **23** Ma Onyenwe anyị zara Mosis si ya, **24** “Gwa nzukọ Izrel niile sị ha, ‘Wezuganụ onwe unu site n'ulọ ikwu Kora, Datan na Abiram.’” **25** Mosis bilirị jekwuru Datan na Abiram, ndị okenyé Izrel sokwa Mosis. **26** Mgbe Mosis ruru n'ebé ahụ, ọ dørö nzukọ Izrel aka na ntị sị, “Ngwa, sinu n'ulọ ndị ojoo a wezuga onwe unu. Unu ebitükwalà ihe ọbụla bụ nke ha aka. Ma ọ buğhi otu a, a ga-aguyekọ unu na mmehie ha, lakọ unu na ha n'iyi.” **27** Ya mere mmadụ niile wezugara onwe ha site n'omụma ulọ ikwu Kora, na Datan na Abiram. Ma Datan na Abiram pütara guzoro n'onụ ụzọ ulọ ikwu ha, ha onwe ha na ndị nwrunye ha niile, na ụmụ ha niile, na umuntakirị ha niile. **28** Mgbe ahụ, Mosis kwuru sị, “Ugbu a ka unu ga-amata na ọ bụ Onyenwe anyị zitere m ime ihe ndị a niile m mere. N'ihi na-emeghi m ha site n'uche nke onwe m.” **29** Ọ bùrụ na ndị ikom ndị a anwụ ọnwụ chi ha, bụ ụdị nleta nke dirị mmadụ ọbụla, mgbe ahụ, matanụ na ọ buğhi Onyenwe anyị zitere m. **30** Ma ọ bùrụ na Onyenwe anyị emee ihe ọhụrụ dī iche, mee ka ala meghee ọnụ ya, lodaa ndị a niile, na ihe niile ọ bụ nke ha, si otu a mee ka ha rịda n'ala ili na ndụ, mgbe ahụ, unu ga-amata na ndị ikom ndị a eledala Onyenwe anyị anya.” (**Sheol h7585**) **31** Mgbe Mosis kpụ okwu a n'onụ ya, lee ala ahụ Kora, na Datan, na Abiram, na ndị ezinaulo ha niile guzo n'elu ya kewara abụo n'otu ntabi anya ahụ, **32** ala ahụ meghere ọnụ ya, loo ha, na ezinaulo ha niile, na ndị ahụ niile so Kora, na ihe niile ha nwere. **33** Ha niile rịdaruru n'ala ndị nwụrụ anwụ na ndụ. Ala ahụ kpuchikwara ha niile, si otu a mee ka ha laa n'iyi. (**Sheol h7585**) **34** Ndị Izrel niile nō ha gburugburu gbara ọso, mgbe ha tiri mkpụ akwa, na-asị, “Ala na-agakwa iloda anyị.” **35** Mgbe ahụ, ọkụ si n'ebé Onyenwe anyị nō dara, rechapụ narị mmadụ abụo na iri ise ndị ahụ na-enye onyinye aja nsure ọkụ na-esi isi ụtọ. **36** Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị ya, **37** “Gwa Elieza nwa Erон, onye nchuaja, ka o site n'okụ ahụ wepüta ihe ịgụ ọkụ ndị ahụ niile n'ihi na ha dī nso. Ọ ga-ekposakwa icheku ọkụ niile n'akukụ niile. **38** Ha bụ ihe ịgụ ọkụ nke ndị ikom sitere na mmehie ha tufulo ndụ ha. Ka etipia ihe ịgụ ọkụ ndị ahụ. Mee ha ka ha ghọọ ihe sara mbaria nke a ga-eji machite ebe ịchụ aja, n'ihi na e chere ha n'ihu Onyenwe anyị, ha aghoşa ihe dī nso. Ka ha bùrụ ihe ịribama nye ndị Izrel niile.” **39** Ya mere Elieza, onye nchuaja, chikötara ihe ịgụ ọkụ bronz ndị ahụ nke ndị ahụ a kpọro ọkụ wetara, tipia ha, mee ka ha ghọọ ihe sara mbaria e ji ekpuhi ebe ịchụ aja, **40** díka Onyenwe anyị nyere ya n'iwu site n'onụ Mosis. Ka ọ bùrụ ihe ncheta nye ndị Izrel niile na onye mba ọzọ a na-enyeghi ike, nke na-esiteghị n'agbụru Erон, ekwesighị ịbịarū Onyenwe anyị nso isure aja nsure ọkụ

nye ya, ka ihe mere Kora na ndị sonyere ya ghara ime ha. **41** Ma n'ütütu echi ya, nzukọ Izrel niile malitere itamu ntamu megide Mosis na Eron sị, "Unu egbuchaala ndị nke Onyenwe anyị." **42** Ma mgbe ögbakọ Izrel zukotara imegide Mosis na Eron, mgbe ha chere ihi n'ụlo nzute, na mberede, igwe ojii kpuchiri ụlo nzute ahụ, ebube Onyenwe anyị pütakwara ihe. **43** Mgbe ahụ, Mosis na Eron gara n'ihi ụlo nzute ahụ. **44** Ma Onyenwe anyị gwara Mosis sị, **45** "Sinu n'etiti ögbakọ a puo ka m bibie ha n'otu ntabi anya." Ha dara kpuo ihu n'ala. **46** Mgbe ahụ, Mosis sıri Eron, "Ngwa, were ihe iğu oku ma site n'ebe içhụ aja gunye ya oku. Tinye ya ụda na-esi isi ụtọ. Burukwu ya gaa ngwangwa n'etiti nzukọ Izrel ka i kpuchiere ha mmehie ha, n'ihi na iwe oku Onyenwe anyị adakwasila ha. Nrija nrịa na-efe efe amalitekwalari ibibi ha." **47** Eron mere dika Mosis kwuru. O mere ngwangwa gbaba n'etiti ndị Izrel n'ihi na nrịa nrịa ahụ ebidola n'ezie ịdakwasị ha. Eron munnyere ụda na-esi isi ụtọ ahụ oku, si otu ahụ kpuchiere ha mmehie ha niile. **48** O guzokwara n'etiti ndị dị ndị na ndị nwurụ anwụ tutu ihe otiti ahụ akwusi. **49** Ma ihe otiti ahụ egbuolarị puku mmađu iri, puku anō na narị asaa. A gunyeghi ndị niile ahụ so Kora nwuọ n'ubochi gara aga. **50** Mgbe ahụ, Eron laghachikwutere Mosis n'ọnụ uzo ụlo nzute ahụ, n'ihi na nrịa nrịa ahụ na-efe efe akwusi.

17 Mgbe ahụ, Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị ya, **2**

"Gwa ụmụ Izrel okwu, sitekwa n'aka ha nata mkpanaka iri na abụ otu mkpanaka n'isi onyendu nke ebo ọbụla. Dekwasị aha onyendu ọbụla n'ahụ mkpanaka nke ya. **3** Ma n'elu mkpanaka Livayị dekwasi aha Eron. A ga-enwe otu mkpanaka maka onyendu ebo ọbụla. **4** Tinye mkpanaka ndị a niile n'ime ụlo nzute, n'ihi lhe Ama ahụ, ebe m na-ezute gi. **5** Mkpanaka nke onye ahụ m hoptutara ga-ama ifuru ndị. M ga-ezewugwaka ntamu niile nke ndị Izrel site n'ebe m nọ, bụ nke ha na-atamu megide unu." **6** Ya mere, Mosis gwara ndị Izrel okwu ndị a. Ndị ndu ha nyere ya mkpanaka iri na abụ, otu mkpanaka n'isi otu onyeisi maka onyeisi ebo ha n'otu n'otu. Mkpanaka Eron dikwa n'etiti nke ha. **7** Mosis chijri ha niile dozie ha n'ihi Onyenwe anyị n'ime ụlo nzute lhe Ama ahụ. **8** N'echi ya, Mosis banyere n'ụlo nzute lhe Ama ahụ choputa na o buğhi naanị na mkpanaka Eron, onye nochitere anya ebo Livayị, amala ifuru, kama na o waala okoko ma mjekwa mkpuru osisi chara acha a na-akpọ alụmọnd. **9** Mgbe ahụ, Mosis sitere n'ihi Onyenwe anyị weputa mkpanaka ndị ahụ niile gosi ha ndị Izrel niile. Ha hụrụ ha, ma nwoke ọbụla weghachiri mkpara osisi nke ya. **10** Onyenwe anyị gwara Mosis sị, "Tinye mkpanaka Eron n'ihi lhe Ama ahụ, ka o digide n'ebe ahụ dika ihe ama nye ndị nnupu isi. Nke a gageeme ka ntamu ndị a megide m kwusi, ka ha ghara iñwụ." **11** Ya mere, Mosis mezuru ihe niile dika Onyenwe anyị nyere ya n'iwu. **12** Ma ndị Izrel zara Mosis sị ya, "Ndị nwurụ anwụ ka anyị bụ! Ofufu ka anyị furu. N'ezie anyị bụ ndị furu efu. **13** Onye ọbụla bjaruru nso ebe obibi Onyenwe anyị ga-anwụ. Anyị niile ga-anwụ?"

18 Onyenwe anyị gwara Eron sị, "Gi, na ụmụ gi ndị ikom gi, na ezinauło nna gi ga-ebu ahụhụ ajo omume metutara ebe nso ahụ. Gi na ụmụ gi ndị ikom naanị ka o dị n'aka iṣa ajuju ihe ojoo ọbụla banyere oru nchuaaja. **2** Site n'ebu unu kpobata ụmụnna gi ndị Livayị ka ha sonyere gi ma nyere gi aka mgbe gi na ụmụ gi ndị ikom na-eje ozi n'ụlo nzute lhe

Ama. **3** Ha ga-anō gi n'okpuru ije ozi niile n'ụlo nzute, ma ha agaghi abiatar nso ngwongwo e ji choq ebe nso ahụ mma, maobụ n'ebe içhụ aja. Ma o buğhi otu a, gi na ha ga-anwụ. **4** Ha ka o dịri, isonye gi n'ilekota ụlo ikuw ahụ, ya bụ, ihe niile metutara ụlo ikuw anya. O nweghi onye ozo nke ga-abia nso ebe i no. **5** "Gi ka o dịri ilekota ihe niile metutara ebe nso ahụ, na ebe içhụ aja ahụ, ka oke iwe Onyenwe anyị ghara ịdakwasị onye ọbụla n'ala Izrel ozo. **6** Mu onwe m ahoputala ụmụnna gi ndị Livayị site n'etiti ndị Izrel, were ha nye gi dika onyinye, ka ha bürü ndị e doro nso nye Onyenwe anyị maka iṛu oru ụlo nzute. **7** Ma o bụ naanị gi, na ụmụ gi ndị ikom, ga-agat ozi dika ndị nchuaaja, ozi metutara ebe içhụ aja, na ihe niile dị n'azụ akwa mgbochi ahụ. Ana m enye gi oru nchuaaja dika onyinye. Onye ọbụla ozo biara nso ebe nso ahụ ga-anwụ." **8** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị gwara Eron okwu sị ya, "Mu onwe m emeela gi onye nlelekota onyinye niile a na-eche n'ihi m, onyinye niile dị nso nke ụmụ Izrel wetara m ka m na-enye gi na ụmụ gi ndị ikom dika oke ruuru unu site n'ükpuru ebighi ebi. **9** Unu ga-enwere akukụ aja ahụ kachasi nso nke a na-edopụ iche site n'oku. Site n'onyinye niile nke a na-ewetara m, bụ onyinye mkpuru ọka maobụ aja mmehie maobụ aja ikpe ọmụma, ndị ahụ a na-edopụ iche dika ihe kachasi nso, ha ga-abu oke gi na ụmụ gi ndị ikom. **10** A ga-eri ha dika ihe dikarịri nso. Nwa nwoke ọbụla ga-eri ya. Unu ga-agu ha dika ihe dị nso. **11** "Nke a bukwa nke gi: ihe ọbụla nke ewezugara site n'onyinye nke aja mfufe niile nke ndị Izrel wetara. Mu onwe m na-ewere nke a nye gi na ụmụ gi ndị ikom, na ụmụ gi ndị inyom dika oke unu n'ükpuru ebighi ebi. Onye ọbụla nke dooro onwe ya ocha n'ezinauło nwere ike iri ya. **12** "Ana m enye gi mmanụ oliv nke kachasi mma, na mmanya ọhụrụ nke kachasi mma na ọka, bụ mkpuru mbụ nke owuwe ihe ubi ha na-ewetara Onyenwe anyị. **13** Mkpuru mbụ nke ihe niile dị n'ala nke ha na-ewebatara Onyenwe anyị, ga-abu nke gi. Onye ọbụla nke dị ocha n'ezinauło unu nwere ike iso rie ya. **14** "Ihe niile e doro nso n'ala Izrel niile nye Onyenwe anyị bụ nke gi. **15** Ihe niile e bụ uzo muo, ma mmađu ma anu ulo, nke e nyere Onyenwe anyị dika onyinye, bụ nke gi. Ma unu aghaghị igbara ụmụ ndị ikom niile e bụ uzo muo, na ụmụ oke anu ụlo niile e bụ uzo muo ndị na-adighị ocha. **16** Mgbe ha dị otu ọnwa, a ga-eji shekel ọlaocha ise, n'usoro shekel ebe nso, nke bụ iri ihe ọtụtụ gera abụ gbaputa ha. **17** "Ma a gaghi agbara nwa ehi mbụ, maobụ nwa aturu mbụ maobụ nwa ewu mbụ. Ha dị nsọ. Fesa ọbara ha n'elu ebe içhụ aja ahụ, ma kpọ abuiba ha oku dika onyinye e nyere site n'oku, nke na-esi isi ụtọ nye Onyenwe anyị. **18** Ozu anu ndị a niile e gburu ga-abu nke gi, dika obi anu na apata ụkwu aka nri anu nke aja mfufe a na-eche n'ihi Onyenwe anyị n'ebe içhụ aja si buru nke gi. **19** Ihe ọbụla e dopuru iche site n'onyinye nso niile ụmụ Izrel chere n'ihi Onyenwe anyị ka m na-enye gi na ụmụ gi ndị ikom, na ụmụ gi ndị inyom dika oke ruuru unu n'ükpuru ebighi ebi. O bụ ogbuga ndị nnu ebighi ebi n'ihi Onyenwe anyị nye gi na ụmụ ụmụ gi." **20** Onyenwe anyị gwara Eron okwu sị ya, "Unu gaghi enwe ihe nketa nke ala, a gaghi ekenyewa unu ala ọbụla n'ala Izrel niile. N'ihi na mụ onwe m bụ oke na ihe nketa unu nwere n'etiti ụmụ Izrel. **21** "Enyela m ndị Livayị, onyinye otu uzo n'uzo iri ahụ ụmụ Izrel niile na-akwubatara m. Nke a bụ ihe nketa ha n'ihi oru ha na-arụ n'ụlo nzute. **22** Site ugbu a gaa n'ihi, o nweghi onye Izrel ọbụla kwasiri iibia nso ụlo nzute

ah, ka ha ghara iwtara onwe ha ikpe ọmụma, mmehie na ọnwụ. **23** O bụ naanị ụmụ Livayị ga-aru oru n'ulo nzute ahụ. Ha ka ọ dịrị ibu ahụ ajo omume ọbụla banyere ejezighị ozi nke ụlo nzute. Ụkpuru a ga-adị ebighị ebi ruo ọgbo niile dị n'ihi. Ndị Livayị agaghị enwe ihe nketa nke aka ha n'etiti ụmụ Izrel. **24** Kama, enyela m ndị Livayị onyinye otu ụzọ n'ime ụzọ iri ahụ niile ndị Izrel na-ewtara Onyenwe anyị ka ọ burụ ihe nketa ha. O bụ nke a mere m ji kwuo sị, "Ha agaghị enweta ihe nketa n'etiti ụmụ Izrel." **25** Onyenwe anyị gwakwara Mosis okwu sị, **26** "Gwa ndị Livayị okwu sị, 'Mgbẹ unu si n'aka ụmụ Izrel nata onyinye otu ụzọ n'ime ụzọ iri ahụ m nyere unu dika ihe nketa, unu aghaghị isite n'onyinye ahụ nye otu ụzọ n'ime ụzọ iri dika onyinye nye Onyenwe anyị. **27** A ga-agụ onyinye unu wetara dika ọ bụ onyinye oka unu si n'ebé ịzoch'a ọka weta, maqbụ dika mmanya unu si n'ebé ịzoch'a mmanya weta. **28** N'ụzọ dị otu a, unu onwe unu gaeche onyinye unu n'ihi Onyenwe anyị site n'onyinye otu ụzọ n'ime ụzọ iri unu si n'aka ụmụ Izrel nata. Site n'onyinye ndị a unu natara, unu ga-enye Eròn onye nchuaja onyinye ahụ ruuru Onyenwe anyị. **29** Onyinye unu ga-enye dika nke ruuru Onyenwe anyị ga-abụ akụkụ onyinye ndị ahụ kachasi mma, na ndị kachasi idị nsọ." **30** "Gwa ndị Livayị okwu sị ha, 'Mgbẹ unu wetara akụkụ onyinye ndị ahụ kachasi mma, a ga-agunyere unu ya dika a ga-asị na ọ bụ onyinye unu si n'ebé ịzoch'a oka, na n'ebé ịzoch'a mmanya vajin unu weta. **31** Unu na ezinaulò unu nwere ike iri ndị fôdürü n'ụlo unu, maqbụ n'ebé ọbụla masirị unu, n'ihi na ha bụ ụgwọ ọrụ unu n'ihi ozi niile unu jere n'ụlo nzute. **32** Ikpe ọmụma agaghị adịrị unu mgbe unu na-eri ya ma ọ burụ na unu chere onyinye ndị ahụ kachasi mma n'ihi Onyenwe anyị. Ma kpachapụnụ anya hụ na unu a merughị onyinye ndị a dị nsọ ụmụ Izrel webatara. Ọ burụ na unu emee nke a, unu ga-anwụ."

19 Onyenwe anyị gwara Mosis na Eròn okwu sị ha, **2** "Ndị a bụ ụkpuru dị n'iwu ahụ Onyenwe anyị nyere. Gwa ụmụ Izrel ka ha wetara gi nwa nne ehi na-acha uhie nke na-enweghi ntụpo, na nke ụdo yoku na-agabeghi n'olu ya. **3** Nye ya Elieza onye nchuaja, ka ọ kpuru ya pụo n'azụ ogige, ebe otu onye ga-egbu ya mgbe ọ n'o na-ele ya anya. **4** Elieza bụ onye nchuaja ga-arụrụ ụfodụ n'ime obara ya na mkpiṣiaka ya, fesa ya na ncherita ihu ụlo nzute ahụ ugboro asaa. **5** Mgbẹ ahụ, onye ọzọ ga-akpọ nwa nne ehi ahụ ọkụ mgbe Elieza nökwa na-ele ya anya. Ọ ga-akpọ akpukpọ ya, anụ ya, obara na mgbirị afọ ya ọkụ. **6** Onye nchuaja ga-ewere osisi sida, na osisi hisop, na ogho uhie, tuba ha n'etiti ebe ahụ a kporo nwa nne ehi ahụ ọkụ. **7** Emesia, onye nchuaja ahụ ga-asacha uwe niile o yi; sakwaa ahụ ya. Ọ ga-alogachikwa azụ n'ime ogige ahụ ebe ọ ga-anị dika onye na-adighị ọcha ruo n'uhuruchi. **8** Onye ahụ kporo nwa ehi ahụ ọkụ agaghị isa uwe ya niile, sakwaa ahụ ya. Ọ ga-anokwa ọnọdu onye na-adighị ọcha ruo anyasi. **9** "Mgbẹ ahụ, onye nke dị ọcha, ga-ekpokota ntụ ozu nwa nne ehi ahụ, wụnye ya n'ebé dị ọcha n'azụ ogige ahụ. Ebe ahụ ka nzuko Izrel ga-edede ya maka ikporo wụnye na mmiri e ji asachapụ adighị ọcha. Ọ bụ maka nsacha pụo na mmehie. **10** Ma onye ahụ ga-ekpokota ntụ nsure ọkụ nwa nne ehi ahụ agaghị isa uwe ya niile, sakwaa ahụ ya, nökwa dika onye na-adighị ọcha ruo n'uhuruchi. Iwu a ga-adigidere ndị Izrel na ndị ọbia binyere ha site n'ogbo ruo n'ogbo. **11** "Onye ọbụla metụru ozu mmadụ aka ga-abụ onye na-adighị ọcha

ụboc'hị asaa. **12** Ha aghaghị iji mmiri e ji asachapụ adighị ọcha saa ahụ ha n'uboc'hị nke ato na n'uboc'hị nke asaa. Mgbe ahụ, ha ga-adị ọcha. Ma ọ burụ na ha asaghị ahụ ha n'uboc'hị nke ato nkawa n'uboc'hị nke asaa, ha ga-anogide burụ ndị na-adighị ọcha ọ buladi mgbe ụboc'hị asaa ahụ gafesiri. **13** Onye ọbụla metụru ozu mmadụ aka ma ọ saghi ahụ ya dikà usoro a si dị, o merụola ebe nsọ Onyenwe anyị. A ga-ezewuga onye dị otu a site n'etiti ndị Izrel. Ebe ọ bụ na a wusaghị ya mmiri nsacha ahụ; o ga-anogide burụ onye na-adighị ọcha. **14** "Mgbẹ mmadụ nwụrụ n'ụlo ikwu, ndị a ga-abụ iwu unu ga-eso. Ndị n'o n'ime ụlo ikwu ahụ mgbe ọ nwụrụ na onye ọbụla banyere n'ụlo ikwu ahụ, ga-abụ ndị na-adighị ọcha ụboc'hị asaa. **15** the ọbụla nke ghore oghe, nke na-enweghi ihe mkpuchi eriri e ji kechie elu ya, ga-abụ ihe na-adighị ọcha. **16** "Onye gara n'ohia metụru onye e gburu n'agha aka, maqbụ onye nwụrụ n'ụzọ ọzo dị iché, ma ọ bükwanụ metụ ụkpukpụ, maqbụ ili onye nwụrụ anwụ aka, o ga-abụ onye na-adighị ọcha ụboc'hị asaa. **17** "Ma banyere onye ahụ na-adighị ọcha, kporo ntụ site n'ime aja mmehie ahụ a kporo ọkụ, tinye ya n'ime ite, wükwasị ya mmiri e si n'iyi na-eru eru kute. **18** Mgbẹ ahụ, nwoke nke n'o ọnọdu idị ọcha ga-ewere ụfodụ hisop, denye ya na mmiri ahụ fesaa ya n'ime ụlo ikwu ahụ, na ngwongwo niile e ji dozie ụlo ahụ, na ndị mmadụ n'o n'ebé ahụ. Ọ ga-efesakwa ya n'ahụ onye ọbụla metụru ụkpukpụ, maqbụ onye e gburu egbu, maqbụ onye nwụrụ anwụ ma ọ bükwanụ ili aka. **19** Nwoke ahụ dị ọcha ga-efesakwa ndị ahụ rürü arụ n'uboc'hị nke ato na n'uboc'hị nke asaa. N'uboc'hị nke asaa ka ọ ga-eme ka ha dī ọcha. Ndị ahụ a na-edo ọcha ga-ase awaa ha mmiri, saa ahụ ha, n'uhuruchi ụboc'hị ahụ ka ha ga-adị ọcha. **20** Ma ọ burụ na ndị ahụ merụru onwe ha e doghi onwe ha ọcha, agaghị iweụpụ ha site n'etiti ogbakọ Izrel. N'ihi na ha merụru ebe nsọ Onyenwe anyị. E fekasaghị ha mmiri nke idị ọcha n'ahụ, nke mere na ha adighị ọcha. **21** Nke a bụ ụkpuru ga-adigide mgbe ebighị ebi. "Nwoke ahụ na-efesa mmiri ahụ e ji edo mmadụ ọcha, agaghị ịsacha uwe ya niile. Onye ọbụla metụru mmiri nke idị ọcha ahụ aka, ga-abụ onye na-adighị ọcha metụru aka, ga-agho ihe na-adighị ọcha, onye ọbụla metụkwara ya aka ga-abụ onye na-adighị ọcha ruo n'uhuruchi."

20 Ụmụ Izrel, bụ nzuko ahụ niile rutere n'ozara Zin n'onwa nke mbụ. Ha manyere ụlo ha na Kadesh. Ọ bükwa n'ebe ahụ ka Miriam nwụrụ. E lie ya. **2** Ma mmiri ọnụhụ adighị nye ndị nzuko ahụ. Ya mere na ha gbakotara imegide Mosis na Eròn. **3** Ha sesiri Mosis okwu sị, "O gaara akara anyị mma ma a sị na anyị nwụrụ mgbe ụmụnnna anyị nwụrụ n'ihi Onyenwe anyị. **4** Ginị mere i ji kpobata ogbakọ nke Onyenwe anyị n'ime ozara a, ime ka anyị na anụ ụlo anyị niile nwụo n'ebe a? **5** Ginị mere i ji si n'ala Ijipti kpoputa anyị, kpobata anyị n'ebe ojoo a? O nwęghị mkpuru ọghigha maqbụ ftig, enweghi mkpuru vajin maqbụ mkpuru pomegranet. Ọ dighị mmiri dị nke ha ga-anụ." **6** Mosis na Eròn si n'ebe ogbakọ ahụ nọ tugharja gaa n'onụ ụzọ ụlo nzute, daa kpụtua ihu ha n'ala. E mee ka ha hụ ebube Onyenwe anyị anya. **7** Onyenwe anyị gwara Mosis sị, **8** "Were mkpara ahụ, gi na nwanne gi Eròn kpokota nzuko Izrel niile. Gwa nkume ahụ okwu n'ihi ha, o ga-asopụta mmiri ya. Unu ga-eme ka mmiri si na nkume ahụ sọpụta nke ogbakọ ahụ, ka ha na igwe anụ ụlo ha, n'ụo

mmiri.” **9** Ya mere Mosis sitere n’ihu Onyenwe anyi weere mkpara ahu dika iwu Onyenwe anyi nyere ya si di. **10** Emesja, Mosis na Erön kpokötara ümü Izrel niile n’ihu nkume ahu. Mgbe ha bijaruru nso, Mosis gwara ha okwu si ha, “Geenü ntí unu ndí nnupu isi! O bụ site na nkume a ka anyi ga-enye unu mmiri?” **11** Mgbe ahu Mosis weliri aka ya elu jiri mkpara ahu tie nkume ahu ugboro abụo. Mmiri sitere na ya sọputa. Ogbakö Izrel niile na igwe anu ụlo ha nükwara mmiri. **12** Ma Onyenwe anyi gwara Mosis na Erön okwu si, “Ebe o bụ na unu jụrụ ikwene n’okwu m, jukwa ido m nsø n’ihu ndí Izrel niile, unu agaghị edubata ogbakö ndí a n’ala ahu m na-agà inye ha.” **13** A kpọrọ ebe ahu mmiri Meriba, n’ihu na o bụ n’ebé ahu ka Izrel wesoro Onyenwe anyi iwe. O gosikwara ha idí nsø ya. **14** Mosis sitere n’ozara Kadesh, zipu ndí ozi ka ha gakwuru eze Edom, si ya, “Otu a ka nwanne gi bụ Izrel na-ekwu: I nüla akukö ihe nhujuanya niile dakwasirị anyi. **15** Nna anyi gara biri n’ala Ijipt. Anyi biri n’ebé ahu otutu afó. Ndí Ijipt mekpara anyi na nna nna anyi ha ahu. **16** Ma mgbe anyi tikuru Onyenwe anyi mkpu akwa, o nṣuru akwa anyi, zitere anyi mmuo ozi ya, onye duputara anyi site n’ala Ijipt. “Ugbu a, anyi nø na Kadesh obodo di nso n’oke ala gi. **17** Biko kwere ka anyi si n’ala gi gafee. Anyi ga-akpachara anya hụ na anyi esiteghị n’ubi ihe okukügi maqbü n’ubi vajinị gi gafee. Anyi agaghị aiñi mmiri obula site n’olulu mmiri gi. Anyi ga-anogide naanị n’okporozi eze. Anyi agaghị ahapu ya, chee ihu akukü aka nri maqbü aka ekpe, tutu ruo mgbe anyi gafechara oke ala gi.” **18** Ma eze Edom zara si, “Unu amanyela ụkwụ, o bụru na unu anwaa arwa bata n’ala m, aga m ejí ndí agha n zute unu.” **19** Ma ndí Izrel zara ozi o ziri si ya, “O bụ naanị n’okporozi ka anyi ga-esi gafee. O bụru na anyi maqbü anu ụlo anyi a riụq mmiri dí n’ala gi, anyi gakwu ọnuaḥia ya. Naanị mkpa anyi bu igafe. O dighi ihe ozo anyi choro.” **20** Ma eze Edom ariaghị ntí, o gwaghore ha onu si, “Unu agaghị esite n’ala gabiga.” Edom chikötara otutu ndí agha dí ike duru ha pụo iga izute ha. **21** Ebe o bụ na ndí Edom ekweghi ka ndí Izrel si n’oke ala ha gafee, ndí Izrel tuğharıj azu hapu isi ụzo ahu. **22** Ogbakö Izrel niile sitere na Kadesh bulie ije gagide rute n’ugwu Hor. **23** N’ugwu Hor, n’oke ala Edom, Onyenwe anyi gwara Mosis na Erön okwu si ha, **24** “Oge eruola mgbe Erön ga-anwụ. O gaghị abanye n’ala ahu m nyere ümü Izrel, n’ihu na unu abụo nupuru isi n’iwu m na mmiri Meriba. **25** Ugbu a, kpọrọ Erön na nwa ya nwoke Elieza, duru ha gaa n’ugwu Hor. **26** N’ebé ahu ka i ga-eyipụ Erön uwe onye nchua ja o yi, yikwasị ha Elieza nwa ya nwoke. O bükwa n’ebé ahu ka Erön ga-anò nwụo.” **27** Ya mere Mosis mere dika Onyenwe anyi nyere ya iwu. Ha ato rigor n’ugwu Hor mgbe nzukö Izrel niile no na-ele ha anya. **28** Mgbe ha ruru n’elu ugwu ahu, Mosis yipurụ Erön uwe onye nchua ja ya yikwasị ha nwa ya nwoke Elieza. Erön nökwa n’ebé ahu, n’elu ugwu ahu nwụo. Emesja, Mosis na Elieza tuğharıj site n’ugwu ahu loğhachi. **29** Mgbe ogbakö Izrel nṣuru ihe banyere onwu Erön ha ruru üjụ n’ihu ya iri ubochi ato.

21 Mgbe eze Kenan, bu Arad, onye bi na Negev nṣuru na ndí Izrel na-agbaso ụzo ahu na-agà obodo Atarim, o chikötara ndí agha ya, pükwuru ndí Izrel, liso ha agha. O dotara ụfodụ n’ime ha n’agha. **2** Mgbe ahu, ndí Izrel kwere Onyenwe anyi nkwa si, “O bụru na i ga-enyere anyi aka imeri eze Arad na ndí ya, anyi ga-ebibi obodo ha niile kpamkpam.”

3 Onyenwe anyi niara ntí n’arırı̄o ha, nyere ha aka imeri ndí Kenan ahu. Mgbe ahu, ümü Izrel bibiri obodo ha niile, na ndí niile bi n’ime ya. Ya mere, aha a kpọrọ ebe ahu niile bụ Homa. **4** Mgbe ahu, ümü Izrel sitere n’ugwu Hor bilie ije ha, si ụzo gawara Osimiri Uhie, ka ha nwее ihe gaa gburugburu ala ndí Edom. Ma ndí Izrel enweghi ntachiobi oge niile ha no n’ije a. **5** Ha kwuru okwu megide Chineza na Mosis si, “Gini mere i ji site n’ala Ijipt kpoputa anyi ka anyi nwusị n’ozara a? Lee na nri obula adighị n’ebé a, mmiri ọnụnụ adighikwa, ike iri mánà a na-enweghi isi agwukwala anyi.” **6** Ya mere, Onyenwe anyi zitere agwo ojoo na-ata ata n’etiti ha. Agwo ndí a tagbukwara otutu n’ime ümü Izrel. **7** Mgbe ahu, ndí Izrel bjakwutere Mosis si ya, “Anyi emehiela, n’ihu na anyi ekwuluola Onyenwe anyi, kwulukwaa gi onwe gi. Biko rịorọ anyi Onyenwe anyi ka o wezugara anyi agwo ojoo ndí a.” Mosis rịorọ arırı̄o n’ihu ha. **8** Mgbe ahu, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si ya, “Kpụo otu agwo yiri agwo ndí a. Kwuba ya n’onụ ogologo osisi nke i ga-amanye n’ala ebe mmađu niile ga-ahu ya anya. Onye obula agwo ojoo a tara ga-adị ndú ma o bụru na o ga-ewelite anya ya elu lekwasị agwo ahu i kwubara n’elu osisi ahu.” **9** Ya mere, Mosis ji bronz kpüta agwo yiri otu n’ime agwo ndí ahu, tinye ya n’onụ osisi di ogologo. Onye obula kwa agwo ahu tara nke welitere anya ya elu lee agwo broniz ahu anya, dikwara ndú. **10** Ümü Izrel biliri njem, manye ụlo ikwu ha na Obot. **11** Ha sikwa n’Obot bilie njem, maa ụlo ikwu ha na Iye Abarim, n’ozara ahu nke chere ihu n’obodo Moab, n’ụzo ọwụwa anyanwụ. **12** Ha si n’ebé ahu bilie njem, manye ụlo ikwu ha na Ndagwurugwu Zered. **13** Ha sitekwara n’ebé ahu bilie njem, maa ụlo ikwu ha n’ofe iyi Anon nke di n’ozara ruru n’oke ala ndí Amorait. Iyi Anon bụ oke ala Moab, n’etiti ndí Moab na ndí Amorait. **14** N’ihu nke a, n’Akwukwọ Agha dí iche iche nke Onyenwe anyi na-asị, “Waheb n’ime Sufa ya na ndagwurugwu niile Anon **15** na mgbadata ndagwurugwu ndí ahu nke gbasapuru ruo n’ebé Ar dí, nke togborọ n’oke ala Moab.” **16** Mgbe ahu, ümü Izrel niile biliri njem bijarute Bia bụ n’olulu mmiri ahu Onyenwe anyi nyere Mosis iwu si, “Kpokötaa ndí Izrel niile, n’ihu na m na-agà inye ha mmiri.” **17** Mgbe ahu, ümü Izrel bụru abu a. “Sọputa gi olulu mmiri! Bünon abu banyere mmiri al! **18** Olulu mmiri ümụ ndí eze gwuru nke ndí ndu anyi doziri. Mkpara eze ha na mkpara ha, ka ha ji gwuo ya.” Emesja, ha hapurụ ozara ahu, gaa n’ihu ruo n’obodo Matana. **19** Ha si Matana jeruo Nahaliel, si Nahaliel jeruo Bamot. **20** Sitekwa Bamot rute na ndagwurugwu ahu dí n’ohia Moab, ruo n’ugwu Pisga, nke chere ihu n’ala ahu togborọ n’efu. **21** Ndí Izrel zipuru ndí ozi ka ha jekwuru Sajhòn, eze ndí Amorait, si ya, **22** “Biko, kwere ka anyi site n’obodo gi gafee. Anyi agaghị atughari banye n’ime ala ubi gi maqbü n’ubi vajinị, maqbü riụq mmiri site n’olulu mmiri obula dí n’ala gi. Anyi ga-eje n’okporozi eze tutu ruo mgbe anyi ga-agabiga oke ala gi.” **23** Ma Sajhòn ekweghi na ümü Izrel ga-esi n’oke ala ya gafee. O chikötara ndí agha ya niile, zopụ ije ibu agha megide ndí Izrel n’ime ozara ahu. Mgbe o rutere Jehaz, o lusoro Izrel agha. **24** Ma Izrel jiri mma agha gbuo ya. Nwetara onwe ha ala ya, site n’iyi Anon ruo n’iyi Jabık, gamiekwa rute n’oke ala ha na ndí Amon, ha kwusịrị n’ihu n’oke ala ya Amorait siri ike karja. **25** Ndí Izrel lugbürü obodo niile nke ndí Amorait bichie n’ime ha, tinyere Heshbòn na obodo nta niile gbara ya gburugburu. **26** Heshbòn bụ isi obodo Sajhòn, eze ndí Amorait onye busoro

eze naara achị Moab agha dota ala ya niile n'agha ruo Anon. **27** O bụ nke a mere ndị na-arọ abụ ji kwuo si, "Bia na Heshbon ka e wukwaa ya, ka e mee ka isi obodo eze Sajhọn guzosie ike. **28** N'ihi na oku esitela na Heshbon pụo. Ire ọkụ esitela n'obodo ukwu Sajhọn, rechapan obodo Ar, nke di na Moab, ndị nwe ebe niile di elu nke Anon. **29** Ahụnụ dirị gi Moab! Ndị a lara n'iyi ka unu bu, unu ndị Kemosh. Umụ ya ndị ikom aghoşa ndị na-enweghi ebe obibi. A dotałụ umụ ndị inyom n'agha, nje Sajhọn eze ndị Amorait. **30** "Ma anyị ebibila ha, bibie Heshbon ruo rịj na Dibon, bibie ha ruo Nofa, ruokwa rịj Medeba." **31** Ya mere, umụ Izrel bichiri n'ala ndị Amorait. **32** Emesia, Mosis zipụrụ ndị nnyoputa ka ha ga nyochaa Jezaa. Umụ Izrel tigburu obodo niile di gburugburu ya chupukwa ndị Amorait bi n'ebe ahu. **33** Mgbe ahu, ha chighariri bgaboo n'uzo gawara Bashan. Ma Og, eze Bashan, na ndị agha ya niile biliri chirị agha pụo izute ha na Edrei. **34** Ma Onyenwe anyị gwara Mosis okwu, si, "Atụla ya egwu n'ihi na ewerela m ya na ndị agha ya niile, na ala ya, nyefee gi n'aka. Mee ya ihe i mere Sajhọn eze ndị Amorait onyeisi obodo ya bụ Heshbon." **35** Ya mere, ha gburu ya, tinyere umụ ya na ndị agha ya niile, na-ahapughi onye obụla ndị nye ha. Ha nwetakwara ala ha, biri n'ime ya.

22 Ndị Izrel biliri njem bjarute n'obosara ala Moab. Manye ulọ ikwu ha n'akukụ Jodan ebe chere ihu n'obodo Jeriko. **2** Ma Balak nwa Zipoa ahulàri ihe niile Izrel mere ndị Amorait. **3** Oke ujo jidere ndị Moab n'ihi na ndị Izrel di otutu. N'ezie, oke ujo di ukwuu jidere ndị Moab n'ihi umụ Izrel. **4** Ndị Moab jekwuru ndị okenyne Midia sị ha, "Igwe mmadụ ndị a ga-erichapụ ihe niile gbara anyị gburugburu. Ha ga-eripịa ha dika ehi si erichapụ ahijhịa ndị di n'ala." Ya mere, Balak nwa Zipoa, onye bụ eze ndị Moab n'oge ahu, **5** zigara ndị ozi ya ka ha jekwuru Belam, nwa Beoa onye bi n'obodo ya bụ Petoa, nke di nso n'iyi ukwu Yufretis. O ziri ya si, "Lee otu ndị sitere n'ljipt püta. Lee ka ha si kpuchie elu ala a; ubgu a, ha bi n'akukụ m. **6** Ugbu a, bịa ka i bupor m ha onu, n'ihi na ha dike karịa m. Ma eleghi anya aga m enwe ike merie ha, ma chupukwa ha site n'ala m. N'ihi na amara m na ndị obụla i goziri bụ ndị a goziri agozi, ndị obụla i bürü onu ga-anogide bürü ndị a bürü onu." **7** Ndị ozi o zigara bụ ndị okenyne obodo Moab na Midia. Ha ji ego ijuta ase n'aka ha. Mgbe ha ruru, ha ziri Belam ozi Balak ziri. **8** Belam gwara ha okwu si, "Nodụmụ n'ebe a n'abalị a. Aga m ewetara unu ọsişa obụla Onyenwe anyị nyere m." Ya mere, ndị ozi ahu si Moab nonyere ya. **9** N'abalị ahu, Chineke bjakwutere Belam juo ya si, "Ndị ikom ndị a bijara ileta gi, ha bụ ndị ole?" **10** Belam sịrị Chineke, "Balak nwa Zipoa eze Moab zitere m ozi si m, **11** 'Otu ndị esitela n'ala ljipt püta, ndị di ukwuu n'onuogugu. Achoror m ka i bịa bupor m ha onu. Ma eleghi anya aga m enwe ike luso ha agha, ma chupukwa ha.'" **12** Ma Chineke sịrị Belam, "Esola ha aga! ! gaghi abụ ndị a onu, n'ihi na ha bụ ndị a goziri agozi." **13** Mgbe chi boro, Belam biliri gwa ndị ozi Balak sị ha, "Laghachinụ n'obodo unu n'ihi na Onyenwe anyị ekwiegħi ka m soro unu." **14** Ya mere, ndị ozi Moab laghachikwuru Balak gwa ya si, "Belam jürü iso anyị logħachi." **15** Balak nwara ike ya ozø. N'oge a, o zipụrụ umụ eze ndị di otutu na ndị a maara aha ha karịa ndị mbụ. **16** Ha jiri ozi a bjakwutere Belam si ya, "Ihe a ka Balak nwa Zipoa sị anyị zie gi. O si gi ekwela ka ihe obụla gbochie gi ibiakwute m. **17** N'ihi na aghagħi

isopuru gi n'ebe ọ di ukwuu m, mekwaa ihe obụla i sị m mee. Naanị bia ka i bupor m ndị a onu." **18** Ma Belam zaghachiri si, "O bürü na Balak enye m ulçeze ya nke juputara n'olaocha na olandu, apughị m ime ihe obụla di ukwuu maqbụ nke nta igabiga iwu Onyenwe anyị bụ Chineke m. **19** Ma otu ọ di, noṇonu ka chị bop dika ndị ozø aḥu mere ka m nwee ike choputa ma ọ di ihe Onyenwe anyị ga-atükwası n'ile o kwuru na mbụ." **20** N'abalị ahu, Chineke gwara Belam okwu si ya, "Ebe ọ bụ na ndị a bijara ikpo gi oku, bilie soro ha gaa, kama jikere ikwu naanị okwu m ga-etylne gi n'onu." **21** Ya mere, mgbe chi echị ya boro, Belam rigoro n'elu iŋyinya ibu ya soro umụ eze Moab gaa. **22** Ma iwe were Chineke n'ihi na ọ na-agaa, ma mmuq ozi Onyenwe anyị guzochiri uzø igbochi ya. Belam na ndị odibo ya abụ no na-elu iŋyinya ibu ya. **23** Mgbe iŋyinya ibu ahụ hụru mmuq ozi Onyenwe anyị ka o guzochiri n'uzø, jide mma a miputara amiputu n'aka ya, iŋyinya ibu ahụ chighariri onwe ya hapu okporozi, tinye isi n'qħia. Ma Belam tiri ya ihe ichughachı ya n'uzø. **24** N'oge a, mmuq ozi Onyenwe anyị guzochiri n'uzø di warawara, nke di n'etiti mgħidli ogige ubi vajni abụ. **25** Mgbe iŋyinya ibu ahụ hụru mmuq ozi Onyenwe anyị, o tinyere isi n'ahụ mgħidli ogige ubi ahụ, chiq isite n'ebe ahụ gafee. Mgbe ọ na-eme nke a, o mere ka mgħidli ahụ chihijap Belam ukwu. Ya mere Belam tiri iŋyinya ibu ahụ ihe ozø. **26** Mgbe ahu, mmuq ozi Onyenwe anyị gakwara n'ihu n'okporozi ahụ nochie uzø ahụ ebe di mnqoż mkkakota, ebe iŋyinya ibu ahụ na-agħagi enwe ike gafee, maqbụ ichigharaka nri maqbụ aka ekpe. **27** N'ihi nke a, mgħe iŋyinya ibu ahụ hụru mmuq ozi Onyenwe anyị o dinara ala n'okporozi. N'oke iwe, Belam ji mkparra di ya n'aka tie ya ihe ozø. **28** Mgbe ahu, Onyenwe anyị mere ka iŋyinya ibu ahụ kwuo okwu. O juri Belam ajjuj si, "Għiñi ka m mere gi i ji tie m ihe ugboro ato?" **29** Belam zara iŋyinya ibu ahụ si, "O bụ n'ihi na i meela ka m di ka onye nzuzi! N'ezie, a si na m ji mma agha n'aka m, agħara m egħbi gi." **30** Iŋyinya ibu ahụ gwara Balam okwu ozø si ya, "O bụ na m qasabha onwe m abugħi iŋyinya ibu gi nke i na-anq n'elu ya ogologo oge ndị a niile? Q dila mgħbe m si otu a meso gi omume n'ime ndu m niile?" Belam zara si ya, "Ee." **31** Mgbe ahu ka Onyenwe anyị meghħere anya Belam. Q hụru mmuq ozi Onyenwe anyị ka o ji mma agha ya guzochie uzø. Belam dara n'ala, għatja onwe ya n'ala n'ihi ya. **32** Mmuq ozi Onyenwe anyị ahụ juri Belam ajjuj si, "Għiñi mere i ji tie iŋyinya ibu gi ihe ugħoro ato? Abjara mi igħoġi gi ja lila n'ihi di na-eċċe gi ghara irute gi. **33** Ugboro ato ka iŋyinya ibu a hụru m, ma site n'ihi m wezuga onwe ya. A si na q bughj iħtugħar ő tuġħarri site n'ebe m no, n'ezie, ubgu a, a gara m egħbi gi ma hapu iŋyinya ibu gi ndu." **34** N'oge a, Belam sịrị mmuq ozi Onyenwe anyị, "Emehiela m. Amaghij m na i guzo n'uzø igħoġi m. Q bürü iwe na-ewe gi, ejikeere m ilaghachni azu." **35** Ma mmuq ozi Onyenwe anyị sịrị Belam, "Soro ndị ikom a gaa, ma kwuo naanị ihe m si gi kwuo." Ya mere, Belam soro ndị ozi eze Balak gaa. **36** Mgħbe Balak nħru na Belam no n'uzø na-abja, ő pūru gaa izute Belam n'otu obodo Moab nke di n'onu mmirri Anon, nke di na ngwuxha oke ala ya. **37** Mgbe ő bjarutere, Balak jürü Belam ajjuj si ya, "Eziri m għi ozi ka i bịa ngwangwa, ġiñi mere i biagħi? ő bụ na m enwegħi ike isopuru gi?" **38** Belam zaghachiri, "Lee, Abjaktwetelam gi ugbu a, ma enwegħi m ike ikwu ihe obụla di m mma. ő bụ naanị ihe Chineke tinyere m n'önü ka m ga-ekwu." **39** Belam sooro Balak gaa Kiriat

Huzot. **40** Balak jiri ehi na aturu chuo aja. O nyere Belam ụfodu, nyekwa ma ndị ozi eze ndị ya na ha no n'ebe ahụ. **41** N'ütütu echị ya, Balak kpօrօ Belam, duru ya rigoo Bamot Baal. O sitere n'ebe ahụ hụ nsotu omumma ulo ikwu ndị Izrel.

23 Belam sıri, "Wuoro m ebe ichu aja asaa n'ebe a. Kwadokwaara m oke ehi asaa na ebule asaa." **2** Balak mezuru dika Belam gwara ya. Ha abu ọgburu otu oke ehi na otu nwa ebule n'ebe ichu aja asaa ahụ n'otu na otu. **3** Mgbe ahụ, Belam gwara Balak sı, "Guzoro n'ebe a n'akukụ aja gi ka m gaa n'ihi chọputa ma eleghị anya Onyenwe anyị ga-ezute m. Aga m agwa gi ihe obula o kpughere m." Ya mere, Belam rigooro n'ebe ọhia na-adighi. **4** Chineke zutere ya n'ebe ahụ. Belam gwara ya si, "Edoziela m ebe ichu aja asaa, gburkwa otu oke ehi na otu ebule n'elu ha nile n'otu na otu." **5** N'oge a, Onyenwe anyị tiniyere Belam ozi n'onu si ya, "Laghachi gaa zie Balak ozi a." **6** Mgbe Belam loghachiri ọ hụrụ ya ka o guzoro n'akukụ ihe aja ya ndị ahụ, ya na ndịsi Moab nile. **7** Nke a bụ ozi Belam ziri: "Balak esitela n'obodo Aram kpotà m. Eze Moab esitela n'owuwa anyanwụ nke ugwu ahụ kpotà m. O sıri m, bịa buqro m Jekob onu bịa kwutoq Izrel. **8** M gaesi ariaa buq onye Chineke na-abughi onu onu? M gaesi ariaa kochaa onye Onyenwe anyị na-akochaghi? **9** Esitela m n'elu nkume ndị a hụ ha. Elegidere m ha anya site n'ugwu ahụ, hụ na ha bụ ndị biri onwe ha, ndị dị iche site n'etiti mba niile ọzọ. **10** Onye puru iguta ole uzuzu Jekob di? Maobụ guta ole otu ụzo n'ime nkewa anō nke Izrel di. O ga-ato m ụtọ inwụ ụdị onwụ ndị na-emē ezi omume. Ka ogwugwu ndu m bürü ihe nwere ike iyí nke hal!" **11** Balak sıri Belam, "Gini bụ ihe a i mere m? Akpötara m gi ka i buqro m ndị iro m onu, ma ubu a, o dighị ihe ọzọ i mere karịa naanị igozi hal!" **12** Ma Belam zaghachiri si ya, "O buq ihe Onyenwe anyị tiniyere m n'onu ka m ga-ekwu?" **13** Mgbe ahụ, Balak sıri ya, "Soro m bịa n'ebe ọzọ ebe i ga-ahụ ha; o bụ naanị nsotu omumma ulo ikwu ha ka i ga-ahụ, i gaghi ahụ ha niile. Site n'ebe ahụ buqro m ha onu." **14** Ya mere, eze Balak duuru Belam gaa n'ohia Zofim, n'elu ugwu Pisga, wwoo ebe ichu aja asaa n'ebe ahụ. O jikwa otu oke ehi, otu oke ehi, na otu ebule, otu ebule, chuo aja n'ebe ichu aja ndị ahụ. **15** Belam sıri Balak, "Guzoro n'ebe a n'akukụ ihe aja gi, ebe mụ onwe m ga-ezute ya n'ofo nke ọzọ." **16** Ma Onyenwe anyị zutere Belam gwa ya ihe o ga-ekwu si ya, "Laghachikwuru Balak zie ya ozi a." **17** Ya mere, o loghachiri azu n'ebe ahụ Balak na umụ eze Moab guzoro n'akukụ ihe aja ha. Balak jụrụ ya si, "Gini ka Onyenwe anyị sıri?" **18** Ma Belam zaghachiri si ya: "Bilie oto Balak, nṣuru ozi. Naa ntị n'okwu m, gi nwa Zipoa. **19** Chineke agaghị agha ụgha, n'ihi na o buqhi mmadu. O gaghi agbanwe obi ya, n'ihi na o buqhi nwa mmadu. O kwuola okwu, ma ghara ime ihe o kwuru? O kwela nkwa ma ghara imezu nkwa o kwere? **20** Chineke enyela m iwu sị m gozie ha. O goziela ha, a pughikwa igbanwe ya! **21** "O nweghi ajo ihe nke ahụrụ n'ime Jekob, ahughikwa mwute obula n'Izrel. Onyenwe anyị Chineke ha nonyere ha. Iti mkpu nke Eze dikwa n'etiti ha. **22** Chineke kpoputara ha site n'Ijipt. Ha di ike dika ehi ọhia. **23** O dighị mgbaasi ga-emegide ha. O dikwaghị igba afa pürü iji megide Izrel. N'ihi na ubu a, ihe dị otu a ka a ga-ekwu banyere Jekob na Izrel. 'Lee, ihe Chineke mere ha.' **24** Ha na-ebili oto dika nne ọdum, ha na-enugharị onwe ha dika ọdum, nke na-adighị edina ala tutu o richaa ihe o gburu, ma nṣokwa obara

ihe ahụ o tigburu!" **25** Mgbe ahụ, Balak sıri Belam, "Abula ha onu ma oli, ma o bukwu ọgozie ha ma oli." **26** Ma Belam zaghachiri, "Ọ bụ na m agwaghị gi, ihe obula nke Onyenwe anyị ga-ekwu ka m ga-eme?" **27** Mgbe ahụ, Balak sıri Belam, "Bia, aga m akporo gi gaa n'ebe ọzọ. Eleghị anya o ga-amasi Chineke ka i si n'ebe ahụ buqro m ha onu." **28** Ya mere, Balak duuru Belam gaa n'elu ugwu Peoa nke na-elegide ozara ahụ anya. **29** Belam gwara Balak okwu si ya, "Wuoro m ebe ichu aja asaa ọzọ. Doziekwa ümụ oke ehi asaa na ebule asaa e ji achu aja." **30** Balak mere dika Belam gwara ya. O ji otu oke ehi na otu ebule chuo aja n'ebe ichu aja ahụ n'otu na otu.

24 N'oge a, Belam aghotala n'uche ya na o masiri Onyenwe anyị igozi Izrel. Ya mere, o horoghị igba afa dika o mere n'oge ndị gara aga, kama o chere ihu ya n'ozara. **2** Mgbe Belam lepuru anya ọ hụrụ ümụ Izrel dika ha si maa ulo ikwu n'ebo n'ebo. Mgbe ahụ kwa, Mmụ nke Chineke dakwasiri ya. **3** O buru amumma ndị a si, "Okwu si n'onu Belam nwa Beoa püta, okwu onye ahụ anya ya saghere asaghe. **4** Okwu onye ahụ na-anụ okwu Chineke onye na-ahụ ọhụ site n'aka onye pürü ime ihe niile. Onye na-ada n'ala ma anya ya na-eghe oghe. **5** "Lee ka ebe obibi gi si maa mma, gi Jekob, ebe obibi gi niile, gi Izrel! **6** "Dika ndagwurugwu dị iche iche ka ha gbasapuru, dika ubi a gbara ogige dị n'akukụ osimiri, dika osisi aloos nke Onyenwe anyị kürü, dika osisi sida dị n'akukụ mmiri. **7** Mmiri ga-esi n'ite mmiri ha na-eruputa, mkpuru ha ga-enwekwa mmiri dị ukwuu. "Eze ha ga-adị ukwuu karịa Agag, a ga-ebulikwa alaeze ha elu. **8** "Chineke sitere n'ala Ijipt kpoputa ha. Ha nwere ike dika atu. Ha ga-eripi mba niile na-ebili imegide ha. Ha ga-anyajisi okpukpụ ha niile, jirikwa otụtụ erekha gbatuo ha. **9** Ha na-amakpuru, dinara ala dika ọdum, dika nne ọdum, onye puru ikpote ha? "Ngozi na-adịri onye ọ bula na-agozị gi, ma obubu onu na-adịri onye obula na-akochagi." **10** Iwe Balak dị oku megide Belam n'oge a. O kukołtara aka ya abu ọ n'iwe. Tie mkpu si Belam, "Akporo m gi ka i bịa buqro m ndị iro m onu. Ma i goziela ha ubgoro ato a. **11** Si n'ebe m nọ wezuga onwe gi! Laghachi n'ulọ gi! Akwadobere m inye gi onodu di elu, ma Onyenwe anyị e gbochiela gi inweta ugwu oru a." **12** Belam zara Balak sı, "O bụ na m agwaghị ndị ozi gi niile, bụ ndị i zitere m, **13** 'na a sikharij na Balak enye m olaqcha na olaedo nile nke di n'ulqeze ya, apughị m ime ihe obula n'ike aka, maobụ ihe oma maobụ ihe oqo, i gabiga iwu Onyenwe anyị. O bükwa naanị ihe Onyenwe anyị na-ekwu ka m ga-ekwu?' **14** Ugbu a, ana m alakwuru ndị m, ma bịa, ka m dọo gi aka na ntị banyere ihe ndị a ga-eme ndị gi n'ubochi ndị a na-abia n'ihi." **15** Ya mere Belam kwuru okwu ndị a: "Amumma Belam nwa Beoa, amumma nke onye ahụ anya ya n'ahụ ụzo nke oma, **16** amumma onye ahụ nke na-anụ okwu Chineke, onye ihe omumma ya si n'ebe Onye kachasi ihe niile elu na-abia. Onye na-ahụ ọhụ site n'aka Onye pürü ime ihe niile. Onye na-ada n'ala, ma anya ya abu ọ ghekwa oghe. **17** "Ana m ahụ ya, ma o buqhi ubu a, ana m ele ya anya, ma o noghi nso. Otu kpakpando ga-esi n'ime Jekob zolie. Mkparaa eze ga-esi n'etiti Izrel bilie. O ga-etipia egedege ihe ndị Moab, na okpokoro isi ndị ikom Shet niile. **18** A ga-emeri Edom, Sia, onye iro ya, ka a ga-emeri n'agha. Ma Izrel ga-eto, għo onye di ike. **19** Otu onye oħċiħi ga-esi na Jekob püta. Bibie ndị niile fođuru n'obodo ahụ." **20** Mgbe ahụ, Belam lepuru

anya legide ụlo ndị Amalek niile, buo amuma banyere ha sị: "Amalek bụ mba mbu n'etiti mba niile, ma ikpeazu ya bụ mbibii!" **21** O hụru ndị Ken anya, kwuo okwu ya: "E, i bi ugbu a n'ebe e wusiri ike, akwụ gị di n'ime oke nkume ahụ! **22** Ma, a ga-ebibi unu ndị Ken niile, mgbe Asho ga-adota unu n'agha." **23** Ndị a bụ okwu o ji mechie amumा ya: "Onye ga-adị ndị mgbe Chineke ga-eeme ihe ndị a?" **24** Ugbọ mmiragi esи n'onụ mmiri Saipros bịa. Ha ga-eji ike dobe ndị Eba na ndị Asho n'okpuru ha, ma a ga-ebibikwa ha onwe ha." **25** Emesia, Belam biliri laghachi n'ulọ ya, ma Balak gbasoro ụzo nke ya.

25 Mgbe Izrel bi na Shitim, ndị ikom ha malitere isoro ndị inyom Moab na-akwa iko. **2** Ndị inyom a kpọrọ ha ka ha bịa soro na mmemme ičhụ aja nye chi ha niile. Ndị Izrel riri nri ihe aja ahụ, kpọkwa isiala nye chi ndị a niile. **3** Ya mere, ndị Izrel sonyere na-akpọ isiala nye chi Baal nke Peoa. Nke a mere ka iwe Onyenwe anyị nwuru ọkụ megide ha. **4** Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị ya, "Duru ndị ndu ebo niile nke Izrel gbuo ha ma kwunye ha n'osisi n'ihi Onyenwe anyị n'etiti ehiihe, ka oke iwe Onyenwe anyị di ọkụ ghara ịbjakwasị ndị Izrel." **5** Ya mere, Mosis sı́rị ndị ọkaikpe Izrel, "Onye ọbụla n'ime unu aghaghị igbu ndị unu, bụ ndị jikotara onwe ha na Baa nke Peoa." **6** Mgbe ahụ, otu nwoke onye Izrel kpobatara n'ime ụlo ikwu otu nwanyị onye Midia, n'ihi Mosis na nzuko Izrel niile, mgbe ha niile nō na-akwa akwa n'onụ ụzo ụlo nzute ahụ. **7** Mgbe Finehaz na Elieza, nwa Eròn, onye nchüaja hụru ihe a, ọ hapurụ ogbakó Izrel. O were tibe n'aka ya, **8** soro nwoke ahụ baa n'ime ụlo, ebe ya na nwaagbogho ahụ dina. O mara ha tibe ahụ, nke si n'ahụ nwoke ahụ gafee mikpuo n'afọ nwaagbogho ahụ. Nke a mere ka ihe otiti ahụ na-emegide ndị Izrel kwusi. **9** Ma tupu ihe otiti ahụ akwuși, ndị mmađu onuogugu ha ruru iri puku abuo na anq anwuşolarị. **10** Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị, **11** "Finehaz nwa Elieza, nwa Eròn, onye nchüaja, emeela ka iwe m megide Izrel dajuo. N'ihi na o nwere ịnụ ọkụ n'obi dika mụ onwe m banyere idebe nsopuru m nsø n'etiti ha, ka m ghara isite n'ịnụ ọkụ nke obi m bibie ha. **12** Ya mere, gwa ya, na m na-eme ka ogbugba ndị udo m diriş ya. **13** Ya na ụmụ ụmụ ya ka ogbugba ndị ebighị ebi nke iżụ oru nchüaja ga-adịrị, n'ihi na o nwere ịnụ ọkụ n'obi banyere nsopuru nke Chineke ya, si otu a chụorọ ndị Izrel aja ikpuchi mmechie." **14** Aha nwoke Izrel ahụ e gburu ya na nwanyị onye Midia ahụ bụ Zimri, nwa Salu, onyendu otu ezinaulọ n'ebio Simiọn. **15** Aha nwanyị Midia ahụ e gburu bụ Kozbi, nwa nwanyị Zua, onye bụ otu n'ime ndịsi ezinaulọ na Midia. **16** Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị ya, **17** "Mesoo ndị Midia mmeso dika ndị iro. Gbukwaa ha. **18** N'ihi na ha mesoro unu mmeso dika ndị iro mgbe ha ji ụzọ aghugho ghogbuo unu n'okwu Peoa, na n'okwu Kozbi nwanne ha nwanyị, bụ nwa nwanyị otu n'ime ndịsi Midia, onye e gburu mgbe ihe otiti ahụ bijara n'ihi okwu Peoa."

26 Mgbe ihe otiti ahụ niile gasiri, Onyenwe anyị gwara Mosis na Elieza nwa Eròn, onye nchüaja okwu sị ha, **2** "Gaanụ guo, choputa onuogugu nzuko niile nke ụmụ Izrel dika ezinaulọ ha si dị; ndị niile gbara iri afọ abuo gafee. Choputa onuogugu ndị nwere ike ije agha." **3** Ya mere, na mbaraa ala Moab, n'akulkụ osimiri Jodan, na nicherita ihu Jeriko, ka Mosis na Elieza onye nchüaja nō gwa ha okwu sị ha, **4** "Gụonụ ndị ikom gbara iri afọ abuo gafee ọnụ, dika

Onyenwe anyị nyere Mosis n'iwu." Ndị a bụ ndị Izrel si Ijipt puta: **5** Umụ ụmụ Ruben, okpara Izrel, bụ ndị a: site na Hanok, ikwu Hanok, site na Palu, ikwu Palu, **6** site na Hezron, ikwu Hezron site na Kami, ikwu Kami **7** Ndị a bụ agbụrụ Ruben. Onuogugu ha dị iri puku anq, puku ato na narị asaa na iri ato. **8** Nwa Palu bụ Eliab, **9** ụmụ Eliab bụ Nemuel, Datan na Abiram. Datan na Abiram bụ ndị ndu ogbakó ahụ nupuru isi megide Mosis na Eròn. Ha sonyere ndị ahụ so Kora mgbe ha nupuru isi megide Onyenwe anyị. **10** Ala meghere ọnụ ya, loo ha na Kora, ma ọkụ rechapuru narị mmađu abuo na iri ise ndị ọzo ahụ sonyere ha. Ọnwụ ha ghoro ihe ido aka na ntị. **11** Otu ọ di, ndị niile si n'ezinaulọ Kora anwuchaghi. **12** Umụ ụmụ Simiọn dika ikwu ha si di bụ, site na Nemuel, ikwu Nemuel, site na Jamin, ikwu Jamin, site na Jakin, ikwu Jakin, **13** Site na Zera, ikwu Zera, site na Shaul, ikwu Shaul. **14** Ndị a bụ ndị agbụrụ Simiọn. Onuogugu ndị ikom ha dị iri puku abuo, puku abuo na narị abuo. **15** Umụ ụmụ Gad dika ikwu ha si di bụ ndị a: ikwu Zefon, site na Zefon, ikwu Hagi, site na Hagi, ikwu Shuni, site na Shuni, **16** ikwu Ozni, site na Ozni, ikwu Eri, site na Eri, **17** ikwu Arodi, site na Arodi, ikwu Areli, site na Areli, **18** Ndị a bụ agbụrụ Gad. Ndị a gurụ ọnụ di iri puku anq na narị ise. **19** Umụ ndị ikom Juda abuo, Ia na Onan, nwuru n'ala Kenan. **20** Ma ụmụ ụmụ Juda ndị ọzo, dika ikwu ha dị iche iche si dị bụ ndị a: ikwu Shela, site na Shela, ikwu Perez, site na Perez, ikwu Zera, site na Zera. **21** Ikwu abuo ọzo si n'agbụrụ Perez bụ ndị a: ikwu Hezron, site na Hezron, ikwu Hamul, site na Hamul. **22** Ndị a bụ agbụrụ Juda. Ndị a gurụ ọnụ di iri puku asaa, puku isii na narị ise. **23** Umụ ụmụ Isaka dika ikwu ha si dị bụ ndị a: ikwu Tola, site na Tola, ikwu Pua, site na Pua **24** ikwu Jashub, site na Jashub, ikwu Shimron, site na Shimron. **25** Ndị a bụ agbụrụ Isaka. Ndị a gurụ ọnụ di iri puku isii, puku anq na narị ato. **26** Umụ ụmụ Zebulon dika ikwu ha si dị bụ ndị a: ndị Sered, site n'ikwu Sered, ndị Elon, site n'ikwu Elon, ndị Jaliil, site n'ikwu Jaliil. **27** Ndị a bụ agbụrụ Zebulon. Ndị a gurụ ọnụ di iri puku isii na narị ise. **28** Umụ ụmụ Josef dika ha si di n'agbụrụ Manase na Ifrem bụ ndị a: **29** Umụ ụmụ Manase bụ ndị a: ndị Makia, site n'ikwu Makia. Makia bụ nna Gilead. Ikwu Gilead, site na Gilead. **30** Ndị a bụ ụmụ ụmụ Gilead: ikwu Leza, site na Leza, ikwu Helek, site na Helek. **31** Ikwu Asriel, site na Asriel. Ikwu Shekem, site na Shekem. **32** Ikwu Shemida, site na Shemida, ikwu Hefa, site na Hefa. **33** (Hefa mütara nwoke a na-akpọ Zelofehad. Ma Zelofehad amütaghị nwoke ọbụla kama ndị inyom ndị a ka ọ mütara, Mahla, na Noa, na Hogla, na Milka, na Tiaza.) **34** Ndị a bụ agbụrụ Manase. Ndị a gurụ ọnụ di iri puku ise, puku abuo na narị asaa. **35** Ndị a bụ ụmụ ụmụ Ifrem dika ikwu ha si di: ikwu Shutela site na Shutela, ikwu Beka site na Beka, ikwu Tahan site na Tahan. **36** Ndị a bụ ụmụ ụmụ Shutela: ikwu Eran site na Eran. **37** Ndị a bụ agbụrụ Ifrem. Ndị a gurụ ọnụ di iri puku ato, puku abuo na narị ise. Ndị a bụ ụmụ ụmụ Josef dika ikwu ha si di. **38** Ndị a bụ ụmụ ụmụ Benjamin dika ikwu ha si di: ikwu Bela site na Bela, ikwu Ashbel site Ashbel, ikwu Ahiram site na Ahiram. **39** Ikwu Shufam site na Shufam, ikwu Hufam site na Hufam. **40** Umụ ụmụ Bela site na Aad, na Naaman bụ, ikwu Aad site na Aad, ikwu Neeman site na Neeman. **41** Ndị a bụ agbụrụ Benjamin. Ndị a gurụ ọnụ di iri puku anq, puku ise na narị isii. **42** Umụ ụmụ Dan dika ikwu ha si di bụ ndị a: ikwu Shuham, site na Shuham. Ndị a bụ naanị ikwu di na Dan. **43** Ha niile si

n'agburu Shuham. Ndị a gurụ ḥonu dí iri puku isii, puku anō na narị anō. **44** Umu umu Asha díka ikwu ha si dí bu ndị a: ikwu Imna site na Imna, ikwu Ishvi, site na Ishvi, ikwu Beriya, site na Beriya. **45** Ikwu e nwere site n'umụ ụmụ Beriya bụ ndị a: ikwu Heba, site na Heba, ikwu Malkiel, site na Malkiel. **46** Asha mọtakwara otu nwa nwanyị aha ya bù Sera. **47** Ndị a bụ agburu Asha. Ndị a gurụ ḥonu dí iri puku ise, puku ato na narị anō. **48** Umụ ụmụ Naftalị díka ikwu ha si dí bụ ndị a: ikwu Jaziil, site na Jaziil, ikwu Guni, site na Guni, **49** ikwu Jeza, site na Jeza, ikwu Shilem, site na Shilem. **50** Ndị a sì n'agburu Naftalị. Ndị a gurụ ḥonu dí iri puku anō, puku ise na narị anō. **51** Ya mere, onyogugu ndị ikom niile tozuru ije agha n'Izrel dí narị puku isii, otu puku na narị asaa, na iri ato. **52** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sì ya, **53** “I ga-ekene ha ala ahụ ka o buru ihe nketa ha díka onyogugu aha ha si dí. **54** Ndị dí ukwuu n'onyogugu ga-eketa ala dí ukwuu, ma ndị dí nta ga-eketa ala dí nta. Ihe nketa nke onye obụla ga-enweta gadij ka onyogugu ahụ e dere. **55** Lezie anya hụ na e kesara ala ahụ site n'ife nza. Ala ndị obụla ga-eketa ga-abụ díka aha nna ochie ebo ha si dí. **56** A ga-esite n'ife nza kenye ndị obụla ihe nketa nke ha díka idị ukwuu maqbụ idị nta ha si dí.” **57** Ndị a bụ ndị Livayị a gurụ ḥonu díka ikwu ha si dí, ikwu Geshon, site na Geshon, ikwu Kohat, site na Kohat, ikwu Merari, site na Merari. **58** Ndị a sikwa n'agburu Livayị: ikwu Libni, ikwu Hebron, ikwu Mahali, ikwu Mushi, na ikwu Kora. (Kohat bụ nna nna Amram. **59** Aha nwunye Amram bụ Jekobed, nwa nwa Livayị, onye a mұrụ n'agburu ndị Livayị n'ljipt. O mọtaara Amram umụ ndị a: Eròn na Mosis, na Miriam, nwanne ha nwanyị. **60** Eròn mutura Nadab, na Abihu, na Elieza, na Itama. **61** Ma Nadab na Abihu nwuru mgbe ha chere ọkụ na-adighị nsø n'ihi Onyenwe anyị.) **62** Onyogugu umụ ndị ikom Livayị niile dí otu onwa gaa n'ihi dí iri puku abụo na puku ato. Ma a gunyekoghi onyogugu agburu Livayị n'onyogugu ndị Izrel, n'ihi na agburu Livayị enweghi oke obụla mgbe a kenyere agburu Izrel niile ihe nketa ha. **63** Ya mere, ndị a bụ nchoputa onyogugu umu Izrel, díka Mosis na Elieza onye nchüaja kwadobere gụo na mbara ala Moab, n'akụku osimiri Jodan, na ncherita ihu obodo Jeriko. **64** Ma n'etiti ndị a, o nweghi otu onye obụla Mosis na Eròn onye nchüaja gurụ n'onyogugu mgbe ha gurụ ndị Izrel onu n'ozara Sajnai. **65** N'ihi na Onyenwe anyị gwara ndị Izrel ahụ na ha ga-anwụ n'ime ozara ahụ. Naanị ndị a hapuru ndụ bụ Kaleb, nwa Jefune, na Joshua nwa Nun.

27 Umụ ndị inyom Zelofehad nwa Hefa, nwa Gilead, nwa Makia, nwa Manase bụ ndị si n'agburu Manase nwa Josef. Aha ndị inyom ndị a bụ: Mahla, Noa, Hogla, Milká na Tjaza. Ha bijara, **2** n'onụ uzò ụlo nzute, guzo n'ihi Mosis, na Elieza onye nchüaja, na ndị ndu niile na ogbakọ Izrel niile kwuo sì, **3** “Nna anyị Zelofehad nwuru n'ozara ma o bụghị otu n'ime ndị sonyere Kora, bụ ndị ahụ zukotara megide Onyenwe anyị. O nwuru onwu n'ihi mmehie nke ya. Ma otu o dí, o mutaghị nwoke. **4** Gini ga-eme a ga-eji hichapụ aha nna anyị site n'agburu ya n'ihi na o mọtaghi nwoke? O bụ uche anyị na e kwasiri ikenye anyị oke n'oge a na-enye ụmụnnne nna anyị oke.” **5** Ya mere, Mosis butere mkpa ha n'ihi Onyenwe anyị. **6** Ma Onyenwe anyị zaghachiri Mosis sì ya, **7** “Ihe umụ Zelofehad na-ekwu ziri ezi. I ghaghị ikenye ha oke n'etiti ụmụnnne nna ha, ma nyefekwa ha oke ruru nna

ha. **8** “Gwa ndị Izrel sì ha, ‘O buru na nwoke obụla anwụ na-amutaghị nwoke, oke niile ruru ya ga-alara nwa ya nwanyị.’ **9** Ma o buru na o mọtaghi nwa nwanyị, oke ruru ya ga-alara ụmụnnne ya ndị nwoke. **10** A sikhwa na o nweghi ụmụnnne ndị nwoke, mgbe ahụ oke ya ga-alara ụmụnnne nna ya ndị nwoke. **11** O burukwa na o nweghi ndị nwoke bụ ụmụnnne nna ya, mgbe ahụ ihe nketa ya ga-alara onye dikarị ya nso n'ikwu ya, ka o buru nke ya. Nke a bụ iwu díri ndị Izrel niile díka Onyenwe anyị si nye ya Mosis n'iwu.” **12** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sì ya: “Gaa rigor n'ugwu Abarim site n'ebu ahụ lefee anya n'ofe mmiri Jodan leruo ala ahụ nke m nyere ụmụ Izrel anya. **13** Mgbe i lechasiri ya, i gan-anwụ díka nwanne gi Eròn nwuru. **14** N'ihi na unu nupuru isi nye okwu m n'ozara Zin, mgbe ogbakọ ụmụ Izrel sesirị m okwu. Unu abụo nupuru isi n'iwu m ido m nso n'ihi ha.” (Ndị a bụ mmiri Meriba Kadesh, nke dí n'ozara Zin.) **15** Mosis zara Onyenwe anyị sì ya, **16** “Ka Onyenwe anyị, Chineke nwe mmụo nke mmadụ niile, hopụta onyendu ga-elekota ogbakọ a. **17** Onye ga na-apụ na-abatakwa n'ihi ha, onye ga na-edu ha pụo, duru ha batakwa, ka ndị Onyenwe anyị ghara idị ka atürü na-enweghi onye ozuzu.” **18** Ya mere, Onyenwe anyị siri Mosis, “Kporo Joshua, nwa Nun, onye nwere mmụo Chineke n'ime ya, bikwasị ya aka gi. **19** Mee ka o guzo n'ihi Elieza onye nchüaja, nakwa n'ihi ogbakọ niile, nyefee ya orụ nke ibụ onyendu n'ihi ha. **20** Nyekwa ha ufodụ ike gi, ka nzuko niile nke ụmụ Izrel nwhee ike rubere ya isi. **21** Ma ya onwe ya ga-eguzo n'ihi Elieza onye nchüaja, onye ga-ajurụ ya ase site na mkpebi Urim n'ihi Onyenwe anyị. O bụ site n'okwu onu ya ka ha ga-apụ, site n'okwu onu ya ka ha ga-ana abata. Ma ya onwe ya, ma ndị Izrel niile, tinyekwara nzuko niile.” **22** Ya mere, Mosis mere díka Onyenwe anyị nyere ya iwu. O duuru Joshua mee ka o guzo n'ihi Elieza onye nchüaja na ogbakọ niile. **23** Mosis bikwasiri aka ya abụo n'ihi Joshua, rara ya nyefee maka ije ozi ahụ niile díka Onyenwe anyị nyere Mosis n'iwu.

28 Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sì ya, **2** “Nye ndị Izrel iwu a sì ha, ‘Lezienụ anya hụ na unu na-eché n'ihi m, n'oge niile a kara aka, nri ahụ a na-enye maka onyinye m a na-enye site n'okụ, nke isisi ya na-adị m ezi mma.’ **3** Sị ha, ‘Nke a bụ onyinye unu na-enye site n'okụ nke unu na-eché n'ihi Onyenwe anyị: ụmụ atürü abụo gbara otu afọ, nke na-enweghi ntụpọ, ka e jiri ha chọ oja nsure ọkụ kwa ụbọchị niile. **4** Chọ otu nwa atürü n'oge ụtụtu, chọkwa nke ozø n'oge uhuruchi. **5** I ga-ejikwa lita ụtụ oka abụo a kwaziri akwɔzi nke a gwoktora n'otu lita mmanụ oliv asụṣụ asụ, chọ oja mkpuru ọka. **6** Nke a bụ aja nsure ọkụ ahụ Onyenwe anyị nyere iwu ya n'ugwu Sajnai na a ga-na-achịrụ ya mgbe niile, díka aja isisi ya dí ezi mma, aja nke a chürü site n'okụ nye Onyenwe anyị. **7** Mmania ga-eso aja a ga-abụ otu lita mmania gbara ụka n'isi otu atürü obụla, i ga-awusa aja ihe ọnụnụ a n'ebe nsø nye Onyenwe anyị. **8** N'oge anyasi, i ga-ewerekwa nwa atürü nke abụo, ya na otu ụdị aja mkpuru ọka na aja ihe ọnụnụ dí ka i mere n'ụtụtu, jiri chọ oja. Nke a bükwa aja e sitere n'okụ chọ, nke isisi ya dí ezi mma nye Onyenwe anyị. **9** “N'ubọchị izuikere, jiri ụmụ atürü abụo gbara otu afọ, otu afọ, ndị na-enweghi ntụpọ, ha na aja ihe ọnụnụ na aja mkpuru ọka e ji lita ụtụ ọka anō na okara a kwaziri akwɔzi, nke a gwaziri mmanụ mee. **10** Nke a bụ aja

nsure oku nke Ụbочị Izuike, tinyere aja nsure oku na aja ihe ọnụnị ndị ahụ a na-achụ n'oge ha. **11** “Ozo, n'ụbочị mbụ nke ọnwa ọbula, a ga-achụ Onyenwe anyị aja nsure oku dị iche, nke a ga-eji ụmụ oke ehi abụ, na otu ebule, na ụmụ ebule asaa gbara otu afo, otu afo, ndị na-enweghi ntụpo chụo. **12** Tinyere oke ehi ọbula, i ga-eji lita ụtụ ọka isii na okara a kwoziri nke oma, nke a gwakotara mmanụ ka a ga-eji chụo aja mkpuru ọka maka otu ebule ọbula. **13** Ma n'isi otu nwa atụrụ ọbula, ọ bụ lita ụtụ ọka abụ a kwoziri nke oma, nke a gwakotara ya na mmanụ ka a ga-eji chụo aja mkpuru ọka. A ga-eji ha chụo aja nsure oku nke isisi ya ga-atokwa Onyenwe anyị ezi ụtọ. **14** Aja ọbula a chürü ga-enwe aja ihe ọnụnị nke ga-esu ya, lita mmanya abụ maka otu oke ehi, ihe ji ntakirị karịa otu lita mmanya n'isi otu ebule, na otu lita n'isi otu nwa atụrụ. Nke a ga-abụ aja nsure oku nke a ga-achụ n'oge ọnwa ọhụrụ ọ bụla, n'ime afo ọbula, **15** n'agbanyeghi aja nsure oku na aja ihe ọnụnị nke a na-achụ díka mgbe ha si dị, a ga-eche otu mkpi n'ihu Onyenwe anyị díka aja mmehie. **16** “N'ụbочị nke iri na anọ nke ọnwa mbụ, ka a ga-edede Mmemmme Ngabiga. Onyenwe anyị. **17** N'ụbочị na-esu ya, bụ abalị iri na ise nke ọnwa ahụ ka a ga-emē mmemme. N'ime abalị asaa ka a gaeeri achịchà a na-ejighị ihe na-eko achịchà mee. **18** N'ụbочị mbụ mmemme a bidoro, a ga-apụ nzuoko dị nsq nke ndị Izrel niile. O dighị orụ siri ike a ga-arụ n'ụbочị ahụ. **19** Unu ga-eji ụmụ oke ehi abụ, na otu ebule, na ụmụ ebule asaa gbara naani otu afo, otu afo, nke na-enweghi ntụpo ọbula chürü Onyenwe anyị aja nsure oku. **20** N'isi otu oke ehi ọbula, a ga-achụ aja mkpuru ọka nke a ga-eji lita ụtụ ọka isii na okara a kwoziri nke oma, a gwakotara ya na mmanụ chụo. N'isi ebule ọbula, lita ụtụ ọka anọ na okara. **21** Ma n'isi otu nwa atụrụ ọbula, a ga-enye lita ụtụ ọka abụ a kwoziri nke oma. **22** Tinyere otu mkpi n'ihu ichu aja mmehie maka ikpuchiri unu mmehie unu. **23** A ga-achụ aja ndị a, tinyere aja ndị ozọ niile a na-achụ n'ụbочị niile. **24** A ga-achụ aja ndị a ụbочị niile n'ime ụbочị asaa nke mmemme ahụ. Ha ga-abụ aja nke isisi ha dị Onyenwe anyị ezi ụtọ. A ga-achụ ha, chukwaa aja nsure oku na aja ihe ọnụnị nke a na-achụ díka mgbe ha si dị. **25** N'ụbочị nke asaa nweenụ mkpokota dị nsq, unu arukwala orụ nke ụbочị ahụ. **26** “N'ụbочị mbụ nke mkpuru mbụ, mgbe unu na-eche onyinye ọka ọhụrụ unu n'ihu Onyenwe anyị n'oge mmemme Izu Asaa, nweenụ mkpokota dị nsq. Unu arukwala orụ nke ụbочị ahụ. **27** Unu ga-achụ aja nsure oku, nke isisi ya dị ezi mma nye Onyenwe anyị. Ọ bụ ụmụ oke ehi abụ, na otu ebule, na ụmụ ebule asaa gbara otu afo, otu afo, ka a ga-eji chụo aja a. **28** Ihe unu ga-etinye n'ihe ndị a bụ aja mkpuru ọka a ga-eji lita ụtụ ọka isii na okara a kwoziri akwozi, nke a gwakotara ya na mmanụ chụo, n'isi otu oke ehi. Lita ụtụ ọka anọ na okara, n'isi otu ebule, **29** na lita ụtụ ọka abụ, n'isi otu nwa atụrụ ọbula. **30** Ozokwa, a ga-eji otu mkpi chụo aja maka mkpuchi mmehie unu. **31** Dozie aja ndị a tinyere aja ihe ọnụnị ha, ya na aja nsure oku na aja mkpuru ọka ya na aja ahụ so. Hükwanụ na anụ ụlo e ji chụo aja ndị a bụ ndị na-enweghi ntụpo ọbula.

29 “Ụbочị unu ga-egbu opi ike ga-adị n'abalị mbụ nke ọnwa asaa n'afọ ọbula. N'ụbочị ahụ, a ga-enwe mkpokota dị nsq nke mmadu niile. Unu agaghị arụ orụ ọbula

n'ụbочị ahụ. **2** N'ụbочị ahụ, unu ga-achụ aja nsure oku a ga-eji otu oke ehi, na ebule, na ụmụ atụrụ asaa gbara otu afo, otu afo ndị na-enweghi ntụpo, chụo. Nke a bụ aja na-adị Onyenwe anyị ezi mma, ma na-esi ya isi ụtọ. **3** Aja mkpuru ọka ka a ga-eji lita ụtụ ọka isii na okara a gwakotara ya na mmanụ chụo, n'isi oke ehi ahụ, lita anọ na okara, n'isi ebule, **4** na lita abụ, n'isi otu nwa atụrụ ọbula. **5** Tinyere otu mkpi a ga-eji chụo aja maka mkpuchi mmehie unu. **6** Aja ndị a nile bụ nke a ga-etinye nye n'aja nsure oku a na-achụ kwa ọnwa, na aja nsure oku a na-achụ ụbочị niile, ha na aja mkpuru ọka, na aja ihe ọnụnị díka e depurata. Ha bụ aja ihe oriri a na-achụ Onyenwe anyị, aja nwere isisi dị ụtọ. **7** “N'ụbочị nke iri nke ọnwa asaa ahụ, unu ga-enweka nzuko dị nsq. Unu ga-ebudata onwe unu n'ala. O nweghịkwa ụdi orụ ọbula unu ga-arụ. **8** N'ụbочị ahụ, unu ga-achụ Onyenwe anyị aja nsure oku, nke isisi ya na-atọ ya ụtọ. A ga-eji otu nwa oke ehi, na otu ebule, na ụmụ ebule asaa gbara otu afo, otu afo ndị na-enweghi ntụpo chụo aja a. **9** Aja mkpuru ọka ga-esu ya. A ga-eji lita ụtụ ọka isii na okara a gwakotara ya na mmanụ chụo aja nwa oke ehi ahụ. Jiri lita ụtụ ọka anọ na okara chụo aja ebule, **10** jirikwa lita ụtụ ọka abụ chụo aja n'isi otu n'ime nwa atụrụ ọbula. **11** Tinyekwa otu mkpi a ga-eji chụo aja mmehie. A ga-atukwasị nke a n'aja mkpuchi mmehie a na-achụ, tinyere aja nsure oku a na-achụ ụbочị niile, na aja mkpuru ọka, na aja ihe ọnụnị niile. **12** “N'ụbочị iri na ise nke ọnwa asaa, a ga-enwe mkpokota dị nsq nke ụmụ Izrel niile. N'ụbочị ahụ, onye ọbula agaghị arụ orụ ọbula, n'ihii na ọ bụ mimalite mmemme abalị asaa n'ihu Onyenwe anyị. **13** Cheenụ onyinye a na-enye site n'oku n'ihu Onyenwe anyị nke isisi ya na-atọ ya ụtọ, jirinụ oke ehi iri na atọ, na ebule abụ, na ụmụ ebule iri na anọ ndị na-enweghi ntụpo, ndị gbara otu afo, otu afo, chụo aja nsure oku. **14** A ga-atukwasịkwa aja mkpuru ọka nke e ji lita ụtụ ọka isii na okara gwakotara ya na mmanụ, n'isi otu n'ime oke ehi iri na atọ ndị ahụ niile. Lita anọ na okara n'isi otu ebule n'ime ebule abụ ndị ahụ, **15** ma lita abụ n'isi otu n'ime nwa atụrụ ọbula. **16** Tinyekwa otu mkpi maka ichu aja mmehie, ya na aja nsure oku a na-achụ n'oge ha, tinyere aja mkpuru ọka na aja ihe ọnụnị so ha. **17** “N'ụbочị abụ nke mmemme a, a ga-eji oke ehi iri na abụ, ebule abụ, na ụmụ ebule iri na anọ gbara otu afo, otu afo, ndị na-enweghi ntụpo chụo aja. **18** Ihe ga-esu aja oke ehi, na ebule na ụmụ atụrụ ndị ahụ n'onuogugu ha bụ aja mkpuru ọka na aja ihe ọnụnị díka e si nye ya n'iwu. **19** Tinyekwa otu mkpi maka aja mmehie, ya na aja nsure oku a na-achụ n'oge ha, na aja mkpuru ọka, na aja ihe ọnụnị so ha. **20** “N'ụbочị nke atọ nke mmemme ahụ, i ga-ewere ụmụ oke ehi iri na otu, na ebule abụ, na ụmụ ebule iri na anọ ndị gbara otu afo, otu afo, ndị na-enweghi ntụpo, chụo aja. **21** Ihe ga-esu aja oke ehi na ebule na ụmụ atụrụ ndị ahụ n'onuogugu ha bụ aja mkpuru ọka na aja ihe ọnụnị díka e si nye ya n'iwu. **22** Tinyekwa otu mkpi maka aja mmehie, ya na aja nsure oku a na-achụ n'oge ha, na aja mkpuru ọka, na aja ihe ọnụnị so ha. **23** “N'ụbочị nke anọ nke mmemme ahụ, i ga-ewere ụmụ oke ehi iri, ebule abụ, ụmụ ebule iri na anọ ndị gbara otu afo, otu afo, ndị na-enweghi ntụpo, chụo aja. **24** Ihe ga-esu aja oke ehi, ebule na ụmụ atụrụ ndị ahụ n'onuogugu ha bụ aja mkpuru ọka, na aja ihe ọnụnị díka e si nye ya n'iwu. **25** Tinyekwa otu mkpi maka ichu aja mmehie ya na aja nsure oku a na-achụ n'oge ha, tinyere aja mkpuru

oka, na aja onyinye ihe ọnụṇu so ha. **26** “N’ubochi nke ise nke mmemme a, i ga-ewere ụmụ oke ehi itoolu, ebule abuo na ụmụ ebule iri na anō ndị gbara otu afo, otu afo, ndị na-enweghi ntụpọ chọ aja. **27** Ihe ga-eso aja oke ehi, ebule na ụmụ aturu ndị ahụ n’onuogugụ ha bụ aja mkpuru ọka na aja ihe ọnụṇu dika e si nye ya n’iwu. **28** Tinyekwa otu mkpi maka aja mmechie, ya na aja nsure ọkụ a na-achu n’oge ha, na aja mkpuru ọka, na aja ihe ọnụṇu so ha. **29** “N’ubochi nke isi nke mmemme ahụ, i ga-ewere ụmụ oke ehi asato, na ebule abuo, na ụmụ ebule iri na anō ndị gbara otu afo, otu afo, ndị na-enweghi ntụpọ, chọ aja. **30** Ihe ga-eso aja oke ehi, na ebule, na ụmụ aturu ndị ahụ n’onuogugụ ha bụ aja mkpuru ọka, na aja ihe ọnụṇu dika e si nye ya n’iwu. **31** Tinyekwa otu mkpi maka aja mmechie, ya na aja nsure ọkụ a na-achu n’oge ha, na aja mkpuru ọka, na aja ihe ọnụṇu so ha. **32** “N’ubochi nke asaa nke mmemme ahụ, were ụmụ oke ehi asaa, ebule abuo na ụmụ ebule iri na anō, ndị gbara otu afo, otu afo, ndị na-enweghi ntụpọ, chọ aja. **33** Ihe ga-eso aja oke ehi, ebule na ụmụ aturu ndị ahụ n’onuogugụ ha bụ aja mkpuru ọka na aja ihe ọnụṇu dika e si nye ya n’iwu. **34** Tinyekwa otu mkpi maka aja mmechie, ya na aja nsure ọkụ a na-achu n’oge ha, na aja mkpuru ọka, na aja ihe ọnụṇu so ha. **35** “N’ubochi nke asato ndị Izrel niile ga-enwe oke nzuko. I gaghị arụ orụ ọbụla n’ubochi ahụ. **36** Chọ aja nsure ọkụ, nke isi ya dị Onyenwe anyị ezi uto. I ga-eji otu nwa oke ehi, otu ebule na ụmụ ebule asaa ndị gbara otu afo, otu afo, ndị na-enweghi ntụpọ ọbụla, chọ ya. **37** Ihe ga-eso aja oke ehi, ebule na ụmụ aturu ndị ahụ bụ aja mkpuru ọka na aja ihe ọnụṇu dika e si nye ya n’iwu. **38** Tinyekwa otu mkpi maka aja mmechie ya na aja nsure ọkụ a na-achu n’oge ha, na aja mkpuru ọka, na aja ihe ọnụṇu so ha. **39** “Tinyere onyinye a na-enye dika nkwa e kwere si di, na onyinye afo ofufo unu, unu ga-akwadoro Onyenwe anyị onyinye ndị a n’oge mmemme a kara aka unu: aja nsure ọkụ unu, onyinye mkpuru ọka na onyinye ihe ọnụṇu na aja udo.” **40** Ya mere Mosis gwara ụmụ Izrel ihe niile Onyenwe anyị nyere ya n’iwu igwa ha.

30 Mosis kpokotara ndị ndu ebo Izrel niile gwa ha sị: “Ihe ndị a ka Onyenwe anyị nyere n’iwu: **2** Mgbe nwoke ọbụla kwere Onyenwe anyị nkwa, maobụ ńuọ iyi ime ihe ọbụla, o gaghị emebi nkwa dị otu a. Kama ọ ga-emezu ihe niile dika o kwuru ya. **3** “O bürü na nwaagbogho no n’ulọ nna ya ekwe Onyenwe anyị nkwa maobụ ńuọ iyi ime ihe ọbụla, **4** ọ bürü na nna ya anụ mgbe ọ na-ekwe nkwa maobụ ńuọ iyi ime ihe ahụ, ma gba ya nkịtị, onye dị otu a aghaghị imezu nkwa niile ndị ahụ o kwere. **5** Ma ọ bürü na nna ya aju mgbe ọ nuru banyere ya na o gaghị emezu nkwa dị otu ahụ, mgbe ahụ, nkwa ahụ maobụ iyi ọ nuru ga-abụ ihe efu. Onyenwe anyị ga-agbaghakwara ya, n’ili na nna ya jürü na ọ ga-emezu nkwa ya. **6** “O bürü na o mesia lụdị dị, mgbe ọ ńuisịri iyi, maobụ kwee nkwa nzuzu o kwasiri imezu, **7** di ya nụ banyere ya ma gba ya nkịtị n’ubochi ahụ ọ nuru ya, nkwa ahụ ga-eguzigide, o ga-emezu ya. **8** Ma ọ bürü na di ya aju inabata nkwa ahụ, maobụ ọnụṇu iyi nzuzu ahụ, ojuju di ya jürü nkwa ahụ ga-eme ka iyi ahụ maobụ nkwa ahụ ghara idị ire. Onyenwe anyị ga-agbaghakwara ya. **9** “Ma nkwa ọbụla nke nwanyị di ya nwụrụ maobụ nwanyị ya na di ya kewara, ihe ọbụla nke o ji ọnụ ya kwuo ka ọ ghaghị imezu. **10** “Ma ọ bürü na nwanyị ya na di ya bi e kwee nkwa maobụ

site na kwagide ńuọ iyi, **11** di ya nụ ihe banyere ya, ma gba nkịtị maobụ ogbochighi ya, mgbe ahụ, ńuọ iyi na nkwa ndị ahụ niile nke o kwere ga-eguzo. **12** Ma ọ bürü na di ya jürü ikwenye ka nkwa ahụ digide n’ubochi mbụ ọ nuru ya, nkwa ahụ maobụ ọnụṇu iyi ahụ aghoşa ihe efu. Onyenwe anyị ga-agbaghakwara ya. **13** Ya mere, di ya nwere ike iju, maobụ mesie nkwa ahụ, maobụ iyi ahụ ọ nuru ike. **14** Ọ bürü na di ya ekwughị ihe ọbụla site n’otu ubochi ruo n’ubochi ozø, mgbe ahụ, o gosiri na o kwenyere ka nwunye ya mezuo nkwa maobụ iyi ndị ahụ niile. **15** Ọ bürü na o mesia ju na nwunye ya aaghị emezu nkwa ahụ ọ kwere, ikpe ọmụma niile dị n’ili emezughị nkwa ahụ dị ya n’isi.” **16** Ndị a bụ usoro iwu Onyenwe anyị nyere Mosis banyere mmekorịta nke nwoke na nwunye ya. O metutakwara nna na nwa ya nwanyị onye bi n’ulọ ya.

31 Mgbe ahụ, Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị ya, **2** “Taa ndị Midia ahụ, ka i si otu a boqor ndị Izrel ọbụ ihe ojoo ndị Midia mere ha. Mgbe i mesirị nke a, i ga-anwu.” **3** Ya mere, Mosis gwara ndị Izrel okwu sị, “Kwadoonu ndị ikom unu ibuso ndị Midia agha, maka ijobata Onyenwe anyị ọbụ. **4** Sinu n’ebu ọbụla dị n’Izrel guputa puku ndị ikom puku ndị ikom.” **5** Ya mere, e sitere n’igwe ndị ikom niile no n’Izrel zipu puku ndị ikom iri na abụo, ka ha gaa buo agha. Ebo ọbụla zipurụ otu puku ndị ikom. **6** Mosis zipurụ ha ibu agha, otu puku, otu puku site n’ebu ọbụla. Finehaz nwa Elieza, onye nchukaja, du ha gaa agha ahụ. O bu ngwongwo si n’ebi nsø, tinyere opị ike nke a ga-afụ. **7** Ha busoro ndị Midia agha dika Onyenwe anyị nyere Mosis n’iwu. Ha gburu onye ọbụla bụ nwoke. **8** N’ime ndị ha gburu n’agha ahụ bụ ndị eze Midia ise a na-akpo Evi, Rekem, Zua, Hua na Reba. Ha jikwa mma agha gbuo Belam nwa Beoa. **9** Ndị agha Izrel chikötara ndị inyom niile, na umuntakirị niile no n’ala Midia dika ndị ha dötara n’agha. Ha chikötara ngwongwo niile ndị Midia ji biri, tinyere igwe ehi, na igwe ewu na aturu ha niile, dika ihe ha dötara n’agha. **10** Emesia, ha mụnyere ọkụ n’obodo ndị Midia niile na ebe ha mara ulọ iku, rechapụ ha n’okụ. **11** Ha chikötara ihe niile ha dötara n’agha, ma mmadụ ma anụ ulọ. **12** Ndị a niile ha dötara n’agha na ngwongwo niile ha lụtara n’agha ka ha buteere Mosis, na Elieza onye nchukaja na ogbakọ Izrel niile na mbara ala Moab, n’akụkụ osimiri Joram na ncherita ihu Jeriko. **13** Mosis na Elieza onye nchukaja na ndị ndu ogbakọ Izrel niile pürü gaa zute ha n’azụ ebe ha mara ulọ iku ha. **14** Ma Mosis were iwe megide ndịsi agha, ya bụndị ahụ na-achị imerime puku ndị agha, na ndị očhaghị na-achị narị ndị agha, ndị si ibu agha lota. **15** Mosis jürü ha sị, “Gịní mere unu ji debe ndị inyom niile ndị a ndị? **16** Ọ bụ ndị a bụ ndị gbasoro ndịmụ Belam, rafuo ndị Izrel mee ka ha ghogho ndị na-ekwesighị ntukwasị obi nye Onyenwe anyị n’ihe gbasara okwu Peoa. Ọ bụ nke a mere ka nrịa nrịa ojoo ahụ na-efe efe dakwasị ndị nke Onyenwe anyị. **17** Ugbu a, gbuonụ umunta ndị nwoke niile, na ndị inyom niile matarala nwoke. **18** Naanị umuntakirị ndị nwanyị ha nke nwoke na-edinabeghi ka unu ga-ahapụ ka ha dirị ndị. Unu nwere ike debere onwe unu ndị di otu a. **19** “Ma ugbu a, unu niile bụ ndị soro gbuo mmadụ, maobụ bitụ ozu ha aka, unu abatala n’ime ogige Izrel tutu ọbụchị asaa agafee. N’oge a, doonụ onwe unu ọcha, dokwaanụ ndị niile unu dötara n’agha ọcha, n’ubochi nke ato na n’ubochi nke asaa. **20** Debekwanụ uwe niile ọcha, ya na

ihe niile e ji akpukpo anu na aji ewu, maqbü osisi, mee.” 21 Mgbe ahu, Elieza onye nchua ja gwara ndi ikom niile ahu jere agha okwu si ha, “Nke a bu iwu Onyenwe anyi nyere Mosis. 22 Otu o dì olaedo, ọlaocha, bronx, igwe, gbamgbam na opu, 23 na ihe o bula ozò bu nke ga-anagadi oku, ka a ga-e me ka ọ gabiga site n’oku, mgbe ahu o ga-adikwa ọcha. Ma aghaghị iga n’ihu ime ka ha di ọcha site n’isacha ha n’ime mmiri nke nsacha. Ma ihe ọbu la nke na-agaghị anagide oku ka a ga-eji mmiri sachaa, maka ido ya ọcha. 24 N’ubochi nke asaa, unu aghaghị ịsacha uwe unu niile, bürü ndi di ọcha. Mgbe ahu, unu puru ilogbachị n’omụma ulo iku ndi Izrel.” 25

Ma Onyenwe anyi siri Mosis, 26 “Gị na Elieza onye nchua ja, na ndiisi ezinaulø nke ọgbakø Izrel niile, ga-agukø ihe niile unu dötara n’agha chọputa ọnụogugu mmadu na anumanyi. 27 Mgbe ahu, kee ihe ndi a niile uzor abu. Ọkara ya ga-abu nke ndi ikom ahu niile gara agha, ma ọkara nke ozò ka a ga-enye ọgbakø Izrel niile. 28 Ma Onyenwe anyi nwere oke site n’oke ndi ahu jere agha: mmadu, na ehi niile, na ịnyinya ibu niile, na aturu na ewu niile. Oke Onyenwe anyi bu otu uzor n’ime narị ise ọbu. 29 Nye Elieza onye nchua ja oke sitere n’aja a dikø ihe Onyenwe anyi ketara. 30 Otu aka ahu kwa, site n’oke ndi Izrel ga-eketa, kee ụtụ. Otu uzor n’ime iri is, maqbü mmadu, maqbü ehi, maqbü ịnyinya ibu, maqbü aturu, maqbü ewu, maqbü igwe anu ulo uzor. Were ha nye ndi Livayị, ndi o dì n’aka ilekota ulo nzute Onyenwe anyi, ka o bürü oke nke ha.” 31 Ya mere, Mosis na Elieza onye nchua ja mere dikø Onyenwe anyi nyere ha n’iwu. 32 Ihe nweta bu nke fođurụ n’ihe ndi agha lütara n’agha bu ndi a, bu aturu di narị puku isii, iri puku asaa na puku ise, 33 Ehi dì iri puku asaa na puku abu, 34 ịnyinya ibu dì iri puku isii na otu puku, 35 Umụ agbogho na-amatabeghi nwoke dì iri puku ato na puku abu. 36 Ya mere, ọkara e nyere ndi gara luo agha di: Igwe ewu na aturu di narị puku ato na iri puku ato na puku asaa na narị ise. 37 N’ime ya, ụtụ e nyere Onyenwe anyi site n’igwe aturu ahu dì narị isii na iri asaa na ise. 38 Igwe ehi dì iri puku ato na puku isii. N’ime ya, ihe e nyere Onyenwe anyi bu iri asaa na abu. 39 Ịnyinya ibu dì iri puku ato na narị ise. Nke e nyere Onyenwe anyi bu iri isii na otu. 40 Ọnụogugu umụ agbogho di puku iri na isii. Ndị e nyere Onyenwe anyi dì iri ato na abu. 41 Mosis nyere Elieza bu onye nchua ja Onyenwe anyi oke n’ihe ndi ahu niile a tịrụ n’ụtụ, dikø Onyenwe anyi nyere Mosis n’iwu. 42 Ma ọkara nke ahu dìri ndi Izrel, nke Mosis kewaputara site na nke ndi ikom lürü agha. 43 Ọkara nke nzukø dì, igwe ewu na aturu, narị puku ato, iri puku ato, puku asaa na narị ise, 44 igwe ehi, iri puku ato na isii, 45 ịnyinya ibu, iri puku ato na narị ise, 46 umụ agbogho, puku iri na isii. 47 Site n’oke ndi Izrel Mosis hoputara otu uzor n’ime iri ise, ma mmadu ma anu ulo dikø Onyenwe anyi nyere n’iwu. O nyere ha ndi Livayị na-elekota ulo nzute Onyenwe anyi mmadu na anu ulo ndi a. 48 Mgbe ahu, ndiisi agha niile na ndi ochiaghị na-achị imerime puku ndi agha, na ndi na-achị narị ndi agha bjakwutere Mosis, 49 si ya, “Ndị ohu gi aguola ndị niile gara agha no n’okpuru anyi, chọputa na o nweghi onye ọbu la a na-achị achọ. 50 Ya mere, anyi wetaara Onyenwe anyi onyinye site n’ihe anyi kwatarra n’agha. Onyinye anyi bu ihe onye ọbu la nwetara, ihe olaedo a na-agba n’ukwu na mgbaka, na ọlaaka iike, na ọlantị na ihe iyi n’olu niile, iji ha chọ aja mkpuchi mmechie n’ihi onwe anyi n’ihu Onyenwe anyi.” 51 Mosis na Elieza

onye nchua ja natara onyinye olaedo ndi ahu bu ihe a kpuru akpu site n’aka ha. 52 Idi aro nke ihe olaedo niile nke ndi ochiaghị na-achị imerime puku ndi agha, na ndi na-achị narị ndi agha, nke Mosis na Elieza chere n’ihu Onyenwe anyi dikø onyinye, dì narị kilogram na iri itoolu. 53 Ndị ahu lürü agha ahu nwekwara ọtụtụ ihe ndi ozò ha debeere onwe ha. 54 Mosis na Elieza onye nchua ja natara onyinye olaedo ndi a dì iche site n’aka ndi ochiaghị na-achị ọtụtụ puku ndi agha na narị ndi agha. E webatara onyinye ndi a n’ulø nzute, debe ha n’ihu Onyenwe anyi ka o bürü ihe nicheta nye Onyenwe anyi n’ihi ndi Izrel niile.

32 Mgbe ndi Izrel rutere ala Jeza na Gilead, ndi ebo Ruben na Gad ndi nwere ọtụtụ igwe eli, na igwe ewu na aturu chọputara na ala ahu dì mma nke ukwuu maka iżu anu ulo. 2 Ya mere, ha bjakwutere Mosis na Elieza onye nchua ja, na ndi ndu nzukø Izrel, si ha, 3 “Ala ndi a: Atarot, Dibon, Jeza, Nimra, Heshbon, Eleale, Sebam, Nebo, na Beon, 4 bu ala nke Onyenwe anyi meriri n’agha n’ihu nzukø Izrel, dì mma maka iżu anu ulo. Anyi onwe anyi kwa nwere igwe ewu na aturu. 5 O bürü na anyi achotala amara n’ihu unu, biko, kwerenụ ka akukụ ala a bürü ihe nketa nke anyi bu ohu unu. Unu emekwala ka anyi soro ndi Izrel gafee n’akukụ nke ozò nke osimiri Jodan.” 6 Mosis juru ndi Gad na Ruben ajuju si, “Unu na-ekwu na unu chọro iṇo n’ebé a mgbe umunna unu ndi ikom niile ga-agafe osimiri Jodan ilu agha niile ahu dì na-eche ha? 7 O bu n’ihi gini ka unu ji eme ka ndi Izrel daa mba ghara igafe banye n’ala ahu Onyenwe anyi nyerela ha? 8 Otu a ka nna unu ha mere mgbe m si Kadesh Banea zipụ ha inyoCHA ala ahu. 9 Mgbe ha letasirị ala ahu si na Ndagwurugwu Eshkoł loghachi, ha mere ka obi ndi Izrel niile daa mba ịbanye n’ala ahu Onyenwe anyi nyere ha. 10 N’ihi nke a Onyenwe anyi were iwe dì oku megide ha n’ubochi ahu. O n’ihi iyi kwuo si, 11 “N’ihi na unu jụrụ iji obi unu niile gbasoo m, o nweghi onye ọbu la n’ime ndi ahu o si n’ala Ijipt kpoputu, ndi gbara iri afò abu rigoo, ga-ahu ala ahu m kwere Ebraham na Ajizik na Jekob nkwa inye ha.” 12 Naanị ndi ọnụnụ iyi a na-emegideghị bu Caleb, nwa Jefune onye Keniz, na Joshua nwa Nun, n’ihi na ha jiri obi ha niile sogide Onyenwe anyi. 13 Iwe Onyenwe anyi dìri oku megide Izrel, o mere ka ha wagharia n’ozara iri afò anò, tutu ruo mgbe ọgbø ahu niile nke mere ihe ojoq n’anya ya nwuchara. 14 “Ma lee unu ugbu a, agburụ ndi mmechie, o bükwa otu ihe ahu ka unu na-eme! Unu na-achị ime ka iwe dì ukwuu we Onyenwe anyi megide ndi Izrel. 15 O bürü na unu ajụ iso Onyenwe anyi ugbu a, Onyenwe anyi ga-emekwa ka ndi Izrel nogide n’ozara. Mbibi na ila n’iyi nke ga-abjäkwasi ha ga-abukwa nke unu ji aka unu kpatara ha.” 16 Ma ha zara si ya, “O gaghị adị otu al Anyi ga-ewuru anu ulo anyi ulo, tiniye igwe ewu na aturu anyi n’ime ha. Anyi ga-ewukwara ndi nwunye anyi na ụmuntakirị anyi obodo ebe ha ga-anò. 17 Ma anyi onwe anyi ga-eburu ngwa agha anyi, buru ndi Izrel niile ozò uzor gaa n’ihu ilu oğu, tutu anyi edubata ha n’ala nke ha ga-eketa. Ma ndi nwunye anyi na ụmuntakirị anyi ga-anò n’obodo e wusiri ike, ikpuchite ezinaulø anyi niile site n’aka ndi iro bi anyi gburugburu. 18 Anyi agaghị alota n’ulø anyi tutu onye Izrel ọbu la enweta ihe nketa nke ya. 19 Anyi achoghị ihe nketa, n’ofe Jodan nke ozò, n’ihi na anyi ewerela oke nke anyi n’ebé a, n’akukụ ọwụwa anyanwu Jodan.” 20 Mgbe ahu, Mosis zara si ha, “O dì mma, o

bürü na unu ga-eme dika unu kwuru, jikere onwe unu, n'ihu Onyenwe anyi, ibu agha. **21** O bürü na ndị agha unu ga-eso gafee n'ofe ozo nke osimiri Jodan, soro ndị ozo buo agha tutu ruo mgbe Onyenwe anyi chupuchara ndị iro ya niile, **22** mgbe ahụ, e merichaa mba ndị ahụ niile n'ihu Onyenwe anyi, unu nwere ike ilögħachi n'ebə a, bürü ndị ikpe na-amaghj n'ebə Onyenwe anyi na ndị Izrel nq. Ala d iñ-n'owwua anyanwu, ga-abu ihe nketa unu nwere site n'aka Onyenwe anyi. **23** "O bürükwānu na unu aju ime diķa unu kwuru, mgbe ahụ, o bụ Onyenwe anyi ka unu na-emehie megide. Matakwanu na unu ga-emesia nata ugwö örū mmehie unu. **24** Wuonu obodo ebe ndị inyom na umentu unu ga-ebi, wukwānu ulong anu maka igwe ewu na aturū unu, ma mezuokwanu ihe niile unu kweere na nkwa." **25** Ndị ebo Gad na Ruben siri Mosis, "Anyi bù ndị ohu gi ga-eme diķa onyenwe anyi nyere n'iwu. **26** umentu anyi niile, na ndị inyom anyi niile, na igwe ewu na aturū anyi, na ehi anyi niile, ga-anq n'ebə a, n'obodo ndị a anyi wuru n'ala Gilead. **27** Ma anyi, ndị ohu gi, ndị niile tozuru ije agha, ga-agafe osimiri Jodan ibu agha n'ihu Onyenwe anyi, diķa onyenwe anyi si kwuo." **28** Mgbe ahụ, Mosis nyere Elieza, bụ onye nchħajja, na Joshua nwa Nun, na ndijsi ezinauļo nke ebo Izrel niile iwu banyere ha, **29** O sıri ha, "O bürü na ndị ebo Gad na Ruben, onye qbula nke jikere iga agha, ga-eso unu gafee Jodan n'ihu Onyenwe anyi, mgbe ahụ, ogē unu lugburu ndị ala ahụ niile, unu aghaghj inye ha ala Gilead diķa ihe nketa ha. **30** Ma q bürü na ha aju iso unu, ha ga-eso ndị ozo keta oke n'ala Kenan." **31** Ndị ebo Gad na Ruben zara si, "Ihe qbula Onyenwe anyi nyere n'iwu ka anyi ga-eme. **32** Anyi ga-ejikere soro Onyenwe anyi jee agha n'ala Kenan. Ma ihe nketa anyi ga-adị n'ebə a, n'akukj Jodan." **33** Mosis nyere ndị ebo Gad, na Ruben, na okara Manase nwa Josef, alaeze niile Sajħon eze Amorj nakwa alaeze niile nke Qgħiex, eze ndị Bashan na-achji. O nyere ha ala ahụ niile, na obodo niile d iñ-ala ahụ għburugħbu. **34** Ndị ebo Gad wughariri ma wusiekwa obodo ndị a, Dibon, Atarot, Aroea **35** Aṭrot-Shofan, Jeza, Jogbeha, **36** Bet-Nimra na Bet-Haran bụ obodo e wusiri ike, wukwaara igwe ewu na aturū ha ulong anu n'ime ya. **37** Ma ndị ebo Ruben wughariri obodo ndị a: obodo Heshbon, Eleale, Kiriatem, **38** Nebo na Baal-Meon (ma għanwre aha ha) na Sibma. Ha għanwre aha obodo niile ndị ahụ ha wughariri, guo ha aha qħarġu. **39** Ndị agħburu Makia, nwa Manase gara n'obodo Gilead lugħbu ya, chupu ndị Amorait bi n'ebə ahụ. **40** Ya mere, Mosis were obodo Gilead nye Makia, umentu Manase ka ha biri n'ebə ahụ. **41** Jia, onye sikwa n'ebu Manase gara buso qtutu obodo nta ndị ozo agha, lugħbu ha. Q għanwre aha obodo nta ndị a, guo ha Havot Jaċċa. **42** N'oge a kwa, otu nwoke a na-apko Noba duuru ndị agha għa n'obodo Kenat, na n'obodo nta ndị ozo għbar ya għburugħbu, lugħbu ha, biebie n'ime ha. O għanwre aha obodo ndị ahụ niile bido iżkpō ha Noba, nke bù aha ya onwe ya.

33 Ndị a bù usoro mbili ije umentu Izrel, site n'oge ha hapurū Ijipt diķa ha si noq n'igwe n'igwe. O bụ Mosis na Erón duuru ha n'ije ndị a. **2** Mosis, n'onwe ya, dere usoro ije ha ndị a n'akwukkwa diķa Onyenwe anyi nyere ya n'iwu. **3** Ha biliri njem site na Ramesis, n'ubochi nke iri na ise n'orwa nke mbu, ubochi na-esota nke e mere Mmembme Ngabiga. Ha niile zopurū ije n'atugħi egwu n'ihu ndị Ijipt, **4** mgħe ndị ha no na-eli umentu ha niile ndị e buru użo muo, bù ndị Onyenwe anyi tigħburu n'etiti ha n'ihi na Onyenwe anyi kpere

chi ha niile ikpe. **5** Ndị Izrel hapurū Ramesis, bia maa ulong ikuha na Sukot. **6** Ha hapurū Sukot bjaruo Etam, nke dī n'oni onu qzara ah. **7** Ha hapurū Etam lagħachji azu għa Pi Hahirot, nke dī nso n'akukk őwluwa anyanwu Baal-Zefon, ebe ha manyere ulong ikuha ha na ndida uggwu Migdol. **8** Mgħe ha hapurū Pi Hahirot, ha sitere n'etiti Osimiri Uhie gafee għa ije ubochi ato bata n'ozara Etam. Ha manyere ulong ikuha ha na Mara. **9** Mgħe ha hapurū Mara, ha batara Elim, ebe n nwere mmirri iri ha abu si n'ala na-asopu, na iri osisi nkew asaa. Ha nqoq odju dī ukwuu n'ebə a. **10** Mgħe ha hapurū Elim, ha wuru ulong ikuha n'akukk Osimiri Uhie. **11** Emesja, ha hapurū Osimiri Uhie għa maa ulong ikuha ha n'ozara a na-apko Sin. **12** Ha hapurū ozara Sin għa maa ulong ikuha ha na Dofka. **13** Emesja, ha hapurū Dofka bjaruo Alush maa ulong ikuha ha. **14** Mgħe ha hapurū Alush, ha rutere Refidim, ebe ndị Izrel na-ahħuġi mmirri qħażi. **15** Ha hapurū Refidim bjaruo n'ozara Sajnajha ebe ha mara ulong ikuha ha. **16** Ha hapurū ozara Sajnajha bjaruo Kibröt Hataava ebe ha mara ulong ikuha ha. **17** Ha hapurū Kibröt Hataava bjaruo Hazerot ebe ha mara ulong ikuha ha. **18** Ha hapurū Hazerot bjaruo Ritma ebe ha mara ulong ikuha ha. **19** Ha hapurū Ritma bjaruo Rimon-Perez ebe ha mara ulong ikuha ha. **20** Ha hapurū Rimon-Perez bjaruo Libna ebe ha mara ulong ikuha ha. **21** Ha hapurū Libna bjaruo Rissa ebe ha mara ulong ikuha ha. **22** Ha hapurū Rissa bjaruo Kehelata ebe ha mara ulong ikuha ha. **23** Ha hapurū Kehelata bjaruo n'ugwu Shefa ebe ha mara ulong ikuha ha. **24** Ha hapurū ugħu Shefa bjaruo Harada ebe ha mara ulong ikuha ha. **25** Ha hapurū Harada bjaruo Makħelot ebe ha mara ulong ikuha ha. **26** Ha hapurū Makħelot bjaruo Tahat ebe ha mara ulong ikuha ha. **27** Ha hapurū Tahat bjaruo Tera ebe ha mara ulong ikuha ha. **28** Ha hapurū Tera bjaruo Mitka ebe ha mara ulong ikuha ha. **29** Ha hapurū Mitka bjaruo Hashmona ebe ha mara ulong ikuha ha. **30** Ha hapurū Hashmona bjaruo Moserot ebe ha mara ulong ikuha ha. **31** Ha hapurū Moserot bjaruo Bene Jaakan ebe ha mara ulong ikuha ha. **32** Ha hapurū Bene Jaakan bjaruo Ho Hagidgad ebe ha mara ulong ikuha ha. **33** Ha hapurū Ho Hagidgad bjaruo Jotbata ebe ha mara ulong ikuha ha. **34** Ha hapurū Jotbata bjaruo Abrona ebe ha mara ulong ikuha ha. **35** Ha hapurū Abrona bjaruo Ezion Geba ebe ha mara ulong ikuha ha. **36** Ha hapurū Ezion Geba bia maa ulong ikuha ha na Kadesh, nke dī n'ozara Zin. **37** Ha hapurū Kadesh bia maa ulong ikuha ha n'ugħu Hor n'oke ala ndị Edom. **38** Erón, bù onye nchħajja gbagħoro n'ugħu Hor site n'iwu Onyenwe anyi. N'ebə q no nwu, n'ubochi mbu nke qnwa nke iše, n'afo nke iri ano site na mgħe umentu Izrel si Ijipt pūta. **39** Erón għbarra narji afu na iri afu abu na ato mgħe q no nwur n'ugħu Hor. **40** Onye Kenan bù eze Arad, onye bi na Negev n'ime ala Kenan, nixru na ndị Izrel na-abja. **41** Ha hapurū ugħu Hor bjaruo Zalmona ebe ha mara ulong ikuha ha. **42** Ha hapurū Zalmona bjaruo Punon ebe ha mara ulong ikuha ha. **43** Ha hapurū Punon bjaruo Obot ebe ha mara ulong ikuha ha. **44** Ha hapurū Obot bjaruo Iye Abarim, n'oke ala ndị Moab. **45** Ha hapurū Iye Abarim bjaruo Dibon Gad ebe ha mara ulong ikuha ha. **46** Ha hapurū Dibon Gad bjaruo Almon Diblataim ebe ha mara ulong ikuha ha. **47** Ha hapurū Almon Diblataim bjaruo n'ugħu Abarim nke dī nso na Nebo ebe ha mara ulong ikuha ha. **48** Ha hapurū ugħu Abarim bata n'obosara ala Moab n'akukk osimiri Jodan, na ncherita iħu Jeriko, ebe ha mara ulong ikuha ha. **49** Mgħe ha no n'ebə a, ha manyere ulong ikuha ha n'ebə dī iċċe iħe n'akukk osimiri Jodan, site na Bet-Jeshimot rute riżi

eba a na-akpo Ebel-Shitim, n'obosara ala Moab. **50** N'obosara ala Moab, n'akukų Jodan, na ncherita ihu Jeriko ka Onyenwe anyi nq gwa Mosis okwu si ya, **51** "Gwa ümū Izrel okwu si ha, 'Mgbe unu gafere osimiri Jodan banye n'ala Kenan, **52** unu aghaghị icheputu ndị niile bi n'ebe ahụ ma bibie chi niile ha na-efe, ndị ha ji nkume tọ na ndị ha kpurụ akpu. Unu ga-ebikwa ebe niile dì n'elù ugwu niile, ebe ha na-anq efe arüşi ha niile ofufe. **53** Nwetanụ ala ahụ, birikwa n'ime ya, n'ihi na enyela m unu ala ahụ ka unu nwere ya. **54** Unu gaeke ala ahụ site n'ife nza, dika agburụ unu niile si dì. Ndị bara ụba nye ha ihe nketa dì ukwuu, ndị dì ole na ole nye ha ihe nketa dì nta. Ihe q bulu ruuru agburụ obụla site n'ife nza ga-abu nke ha. Kee ya dika ebo nna nna unu ha si dì. **55** "Ma ọ buru na unu achupughị ndị niile bi n'ala ahụ, ndị unu hapurụ ga-aburụ unu iberibe unyi n'anya unu. Ha ga-adıkwara unu ka ogwu nke ga-adükasị unu ahụ. Ha ga-enye unu nsogbu n'ala ahụ unu na-agà ibi n'ime ya. **56** Mgbe ahụ kwa, aga m emeso unu ụdị mmeso ahụ m na-akwado imeso ha ugbu a."

34 Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si ya, **2** "Nye ndị Izrel iwu si ha, 'Mgbe unu banyere n'ala Kenan, ndị a bụ oke ala ndị ahụ unu ga-enweta dika ihe nketa unu: **3** "Oke ala unu n'akukų ndịda ga-etinyetụ aka n'ozara Zin. Ala unu na ala ndị Edom ga-enwəkə oke ala. N'akukų owuwa anyanwụ, oke ala ndịda unu ga-ebido na ngwucha Osimiri Nnu, **4** gafee ndịda Akrabim, gabiga ruo ozara Zin, gbadà ndịda ruo Kadesh Baniea. Site n'ebe ahụ ọ ga-aga ruo Haza Ada, gafee ruo Azmòn, **5** ebe ọ ga-echigharị gbasoro iyi Wadi nke Ijipt ma kwusị n'osimiri Mediterenija. **6** Oke ala unu n'akukų odịda anyanwụ ga-abu onu mmiri osimiri Mediterenija. Nke a ga-abu oke ala unu. **7** Oke ala unu n'akukų ugwu ga-amalite n'osimiri Mediterenija ruo n'ugwu Hor. **8** Ọ ga-esitekwa n'ugwu Hor ruo Lebo Hamat, gbatjákwa ruo Zedad, **9** ruo Zifron tutu kwusị na Haza Enan. Nke a ga-abu oke ala unu n'akukų ugwu. **10** Oke ala unu n'akukų owuwa anyanwụ ga-ebido na Haza Enan ruo Shefam. **11** Oke ala ahụ ga-agbada site Shefam ruo Ribla n'akukų owuwa anyanwụ Ain. Site n'ebe ahụ, ọ ga-agbasono ndịda odịda anyanwụ Osimiri Galili. **12** Mgbe ahụ, ọ ga-aga ogologo ogologo, gbasoro osimiri Jodan, tutu kwusị n'Osimiri Nnu. "Nke a bụ ala unu, na oke ala ya n'akukų obụla." **13** Mosis nyere ndị Izrel iwu si, "Kesaanụ ala a dika ihe nketa site n'ife nza. Onyenwe anyi enyela iwu ka enye ya ebo itoolu na ọkara ndị ahụ fodụrụ. **14** N'ihi na ebo Ruben na Gad tinyere ọkara ebo Manase, enwetalarị ala ihe nketa ha. **15** Ebo abụ n'okara ndị a enwetala ihe nketa nke ha n'akukų owuwa anyanwụ osimiri Jodan, na ncherita ihu obodo Jeriko." **16** Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si ya, **17** "Ndị a bụ aha ndị ikom m hoputara ihu na e kenyere unu ala ahụ dika ihe nketa unu. Elieza onye nchüajá, na Joshua nwa Nun. **18** Site n'ebu obụla hoputa otu onyendu ka ha nye aka ikesa ala nketa ahụ. **19** "Ndị a bụ aha ndị a hoputara: "Kaleb nwa Jefune, site n'ebu Juda. **20** Shemuel nwa Amihud, site n'ebu Simion. **21** Elidad nwa Kislon, site n'ebu Benjamin. **22** Buki nwa Jogli, onyendu si n'ebu Dan. **23** Haniel nwa Efod, onyendu si n'ebu Manase, nwa Josef. **24** Kemuel nwa Shiftan, onyendu si n'ebu Ifrem, nwa Josef. **25** Elizafan nwa Panak, onyendu si n'ebu Zébulon. **26** Paltiel nwa Azan, onyendu si n'ebu Isaka. **27** Abihu nwa Shelomi, onyendu si n'ebu Asha. **28** Pedahel nwa Amihud, onyendu si n'ebu Naftali." **29** Ndị a

bụ ndị ikom Onyenwe anyi nyere iwu si ha kenyenye ndị Izrel ihe nketa ha n'alà Kenan.

35 N'oge a, mgbe ndị Izrel ka n'akukų osimiri Jodan n'obosara ala Moab, na ncherita ihu Jeriko, ka Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si ya, **2** "Nye ndị Izrel iwu ka ha nye ndị Livayị ufodụ obodo ebe ha ga-ebi. Obodo ndị a ga-abu ndị si n'ihe nketa ndị Izrel ketara. Nyekwa ha ala ebe anu ụlo ha ga-anq na-akpa nri, nke ga-agba obodo ndị a gburugburu. **3** Obodo ndị a ga-aburụ ha ebe obibi, ma ala niile gbara ha gburugburu ga-abu ebe ita nri nke igwe ehi na atürü, na anu ụlo ha niile. **4** "Ala ebe ita nri nke obodo niile nke unu ganyene ndị Livayị ga-adị narị mita anq na ọkara n'ogologo site na mgbedi obodo ga gburugburu mgbedi obodo obụla. **5** Ya mere n'obodo ndị Livayị obụla, ala iżu anu ụlo ga-adị narị mita anq na ọkara site na mgbedi ha ruo n'oke ala ha. Ọ ga-adị narị mita anq na ọkara n'akukų odịda anyanwụ, narị mita anq na ọkara n'akukų ugwu, narị mita anq na ọkara n'akukų ndịda. Obodo ha ga-adıkwara n'etiti ala iżu anu ụlo ndị a. **6** "Obodo isii n'ime obodo ndị ahụ unu na-enye ndị Livayị ga-abu obodo mgbabu, ebe onye obụla gburu mmadu na-amaghị ama nwere ike bgaba izere ndị ya. Tinyere obodo ndị a unu ga-enyekwasị ha iri obodo anq na abụ ozo. **7** Ya mere obodo niile a ga-enye ndị Livayị ga-adị iri obodo anq na asato, tinyere obosara ala iżu igwe ewu na atürü nke gbara obodo ndị a gburugburu. **8** Obodo unu na-enye ndị Livayị site n'ihe nketa ndị Izrel ga-abu dika unu si keta oke unu. A ga-esite n'aka ebo nwere ọtụtu obodo weputa ọtụtu obodo, ma site n'aka ebo obodo ha nwere na-ehighị nne weputa ole na ole." **9** Mgbe ahụ, Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si ya, **10** "Gwa ndị Izrel si ha, 'mgbe unu gafere Jodan banye n'ala Kenan, **11** hoputanụ ụfodụ obodo ka ọ buru obodo mgbabu ebe mmadu nwere ike igbabanye ma ọ buru na o gbu mmadu na-amaghị ama. **12** Obodo ndị a ga-abu ebe mgbabu nye onye na-ezere ndị site n'aka onye ahụ chọro iþoro obø, ka a ghara igbu onye e boro ebubo igbu mmadu tutu ruo mgbe e buru ụzo kpee ya ikpe n'ihi ogbakọ. **13** Obodo isii ndị a unu weputara ga-abu obodo mgbabu. **14** Hoputa obodo mgbabu ato n'akukų ozo nke Jodan. Ka ato ndị ozo dirị na Kenan. **15** Obodo ndị a agaghị abụ ebe izere ndị maka naanị ndị Izrel, kama ọ díkwarà ndị obia na ndị ozo bi n'etiti unu, ka onye na-akpacaghị anya gbu mmadu bgaba ebe ahụ izere ndị ya. **16** "Ọ buru na mmadu e jiri mkpirisi igwe tigbu mmadu ibe ya, a ga-agu onye di otu a dika ogbu mmadu. A ga-egbukwa ya. **17** A sịkwa na mmadu ejide n'aka ya nkume nke o nwere ike iji tugbu mmadu, ọ buru na o tọ mmadu nkume ahụ tugbu ya, ọ bụ ogbu mmadu. Ogbu mmadu ahụ aghakwaghị iñwụ. **18** A sịkwa na mmadu ji ihe e ji osisi tọ n'aka ya, nke o nwere ike iji tugbu mmadu, ọ buru na o tie mmadu ihe osisi ahụ, tugbu ya, ọ bụ ogbu mmadu. A ghaghị ime ka ogbu mmadu ahụ nwụ. **19** Onye na-abo obø obara ga-egbu ogbu mmadu ahụ n'onwe ya mgbe obula o zutere ya. **20** O buru na mmadu esite n'ekworo nuo onye ozo aka, maobụ kpachara anya tọ onye ahụ ihe nke mere ka ọ nwụ, **21** maobụ na o sitere n'obi ọnụma jiri aka ya tie mmadu ihe nke mere ka ọ nwụ, a ga-egbu onye ahụ, n'ihi na ogbu mmadu ka ọ bụ. Onye na-agwachite ọchụ ga-egbu ogbu mmadu ahụ mgbe obula o zutere ya. **22** "Ma ọ buru na mmadu ebughị iro n'obi nutuo mmadu ibe

ya na mberede, maobu tuq ya ihe, **23** maobu tutuo nkume nke datara dagbuo mmadu ibe ya mgbe o na-ahughi ya, bu onye na-abughi onye iro ya, onye o na-ebughi n'obi imeijo, **24** mgbe ahụ, ndi ogbakor ga-ekpe ikpe n'etiti onye e boro ebubo na onye na-agwachite ochu dika usoro iwu ndi a si di. **25** Nzukor aghaghị ichekwa onye e boro ebubo na o gburu mmadu site n'aka onye na-agwachite ochu, zilaga onye ahụ e boro ebubo n'obodo mgbabu, bu ebe ha gbalagara. Onye ahụ e boro ebubo ga-anogide n'obodo mgbabu ahụ tutu ruo mgbe onyeisi nchüajua nwüri, bu onye ahụ e tere mmamụ nso. **26** “Ma o buru na ogbu mmadu a ahapu obodo mgbabu ahụ puo, o burukwa, **27** na onye ahụ na-abo obø obara achota ya n'azu obodo mgbabu ahụ, o nwere ike igbu onye ahụ e boro ebubo, ikpe igbu mmadu agaghị ama ya. **28** Onye ahụ e boro ebubo na o gburu mmadu aghaghị ino n'ime obodo mgbabu ahụ tutu ruo mgbe onyeisi nchüajua nwüri. O bu naanị mgbe onyeisi nchüajua nwüchara, ka ha nwere ike ilaghachi n'ulø ya, n'ihe nketa ya. **29** “Ndị a bu usoro iwu ga-adigide nye unu site n'ogbo ruo n'ogbo, n'ebe obibi unu nile. **30** “Onye obula gburu mmadu ga-anwụ. A ga-ama ya ikpe onwu naanị mgbe e nwere karịa otu onye akaebe. O dighị onye obula a ga-egbu n'ihi akaebe nke otu onye gbara megide ya. **31** “Unu a narakwala ihe igbara isi n'önödụ ndu nke onye gburu mmadu, bu onye nke ikpe onwu mara. Aghaghị imē ka ha nwuqo. **32** “Unu a narakwala ihe mgbaputa site n'aka onye obula nke gbagara n'obodo mgbabu, site otu a kwere ka ha loghachite azu ga biri n'ala nke aka ha tupu onyeisi nchüajua anwụ. **33** “Unu emerukwala ala ahụ nke unu bi n'ime ya. Obara igbu ochu na-emeru ala. O díkwaghị mkpuchi mmechie a ga-eme banyere ala a wufuru obara n'ime ya, ma o bughi naanị obara nke onye ahụ gburu ochu ahụ. **34** Unu emerula ala ahụ unu na-aga ibi n'ime ya. N'ihi na mu onwe m bikwa n'ebe ahụ, mu bu Onyenwe anyị bi n'etiti ụmụ Izrel.”

36 N'oge ahụ, ndịisi ezi agburu Gilead, nwa Makia, nwa Manase, otu n'ime ụmụ Josef, bjakwutere Mosis na ndị ndu, na ndịisi ezi ụmụ Izrel sị ha: **2** “Mgbe Onyenwe anyị nyere unu onyenwe m iwu inye ụmụ Izrel ala ahụ n'ihe nketa site n'ife nza, onye nyekwara gi iwu iwere ihe nketa nwanne anyị nwoke Zelofehad nyefee n'aka ụmụ ya ndị inyom. **3** Ugbu a, o buru na ha aluq ndị ikom Izrel si n'ebø ozø, mgbe ahụ, ihe nketa ha ga-abu nke anapuru anyị, tükwasị n'ihe nketa nke ebo ebe ha lürü di. N'uzo di otu a, ihe nketa anyị ga-abu nke e wepuru ihe site na ya. **4** Mgbe afø inwere onwe nwe Izrel ruru, a ga-agunye ihe nketa ha n'ebø ebe ha lürü di. A ga-esi otu a wepu ala ha site n'ihe nketa nke nna nna anyị ha ketara.” **5** Mgbe ahụ, Mosis nyere ndị Izrel ntụziaka site n'iwu Onyenwe anyị sị, “Ihe ndị ikom ebo Josef na-ekwu ziri ezi. **6** Ma nke a bu iwu Onyenwe anyị na-enye maka ụmụ ndị inyom Zelofehad. Ha nwere ike ilu onye obula masirị ha, ma onye ha ga-alu ga-aburiri onye si n'agburu ebo nna ha. **7** O nweghi ihe nketa obula n'Izrel ga-esi n'aka otu ebo gafee n'ebø ozø. N'ihi na ihe nketa nke ebo obula ga-adigidere ha dika otu e siri kee ya nye nna nna ha. **8** Nwa nwanyị Izrel obula ketara ala n'ebø Izrel o bua ga-alu di site n'agburu ebo nna ya. Ka ala ha ghara igafere ebo ozø. **9** O dighị ihe nketa obula ga-esi n'otu ebo feere ebo ozø. N'ihi na ebo Izrel obula ga-edebere onwe ha ala ha ketara.” **10** Ya mere, ụmụ ndị inyom Zelofehad mere dika Onyenwe anyị nyere Mosis n'iwu.

11 Ụmụ Zelofehad ndị a: Mahla, na Tjaza, na Hogla, na Milka, na Noa, lürü ndị ikom si n'ebø nna ha. **12** Ha lürü di n'agburu ụmụ Manase, nwa Josef. N'uzo di otu a, ihe nketa ha digidere n'ebø na agburu nna ha. **13** Ndị a bu iwu na ụkpuru Onyenwe anyị sitere n'aka Mosis nye ndị Izrel n'oge ha n'o n'obosara ala Moab, n'akụkụ osimiri Jodan, na ncherita ihu Jeriko.

Diuteronomi

1 Ndị a bụ okwu ahụ Mosis gwara Izrel niile mgbe ha nọ n'owuwa anyanwụ Jodan, n'ozara n'Araba, ebe chere ihu n'obodo Suf, n'etiti Paran na Tofel na Leban, na Hazerot, na Dizahab. **2** Site n'ugwu Horeb ruo Kadesh Banea, bù njem abalị iri na otu ma e soro uzọ gawara ugwu Sia. **3** O bụ n'abalị mbụ nke ọnwa iri na otu, nke afọ iri anọ ka Mosis gwara ụmụ Izrel ihe niile Onyenwe anyị nyere ya n'iwu banyere ha. **4** Nke mere mgbe ọ lugbuchara Sajihon, eze ndị Amorait, onye na-achị na Heshbon, lugbukwaa Og, eze ndị Bashan na Edrei, onye na-achị n'Ashtarot. **5** N'owuwa anyanwụ Jodan, n'ala ndị Moab ka Mosis nọ kowaara ụmụ Izrel iwu ndị a sị ha, **6** Onyenwe anyị Chineke anyị gwara anyị n'ugwu Horeb si, "Unu anọla ọtụtụ oge n'ugwu a. **7** Ugbu a bilenụ ije, baa n'ala ugwu ugwu ndị Amorait. Gaakwanụ n'ala niile ndị agbataobi ha bụ Araba, n'ugwu niile na n'ebe dị ala ala na Negeb, n'onu mmiri nke oke osimiri, garuokwanụ ala ndị Kenan na nke ndị Lebanon, gagidekwani ruo n'osimiri ukwu Yufretis. **8** Lee, enyela m unu ala ahụ niile! Baanụ n'ime ya, bichiekwanụ ala ahụ Onyenwe anyị ńhụrụ iyı na o ga-enye nna nna unu bụ Ebrahem, Ajzik, Jekob na ụmụ ụmụ ha niile ndị ga-esote a." **9** N'oge ahụ, agwara m unu ụmụ Izrel okwu si, "Unu bùṣṣùr m oke ibu arọ, apughikwa m ibu unu naaṇi m. **10** Onyenwe anyị Chineke unu emeela ka unu mubaa dika kpkapando nke eluigwe. **11** Ka Onyenwe anyị Chineke nna unu ha meeckwa ka unu mubaa n'onyögugu, puku kwuru puku, ya góziekwa unu dika o kwere na nkwa. **12** Ma ole otu naaṇi m ga-esi buo ibu unu, doziekwa ise okwu unu na nsogbu unu niile? **13** Hopütanu ụfodu ndị ikom nwe amamihie, nghọta, na ndị a na-akwanyere ụgwụ, site n'ebu niile unu n'otu n'otu, aga m emekwa ha ndịsi unu." **14** Unu zara sị m, "Ihe ahụ i zubere ime dị mma." **15** Ya mere, a kpoqoro m ndịsi n'ebu dị iche iche, ndị ikom maara ihe, na ndị a na-asopuru, mee ka ha bùṣṣùr ndịsi ochichị unu, ụfodu ha na-elekọta puku mmadụ, ụfodu narị mmadụ, ndị ọzọ na-elekọta iri mmadụ ise, ndị ọzọ mmadụ iri, ka ha bùṣṣùr ndị ndu ebo dị iche iche. **16** Adoror m ndị ikpe unu a aka na ntị n'oge ahụ sị ha, "Núrụnụ ikpe niile metutara esemokwu di n'etiti ụmụnnuna unu, ma kpeenụ ikpe ọbụla na-elegħi mmadụ anya n'ihu ma ikpe ahụ ọ di n'etiti ụmụnnuna unu ndị Izrel, maqbụ n'etiti ndị Izrel na ndị obia. **17** Kpeenụ ikpe ziri ezi nyne onye ukwu na onye nta. Elekwala ndị unu na-ekpe ikpe anya n'ihu, n'ihii na unu na-ekpe ikpe unu n'onyögugu Chineke." Enyekwara m ha iwu sị ha wetaranụ m ikpe niile siri unu ike ka m leba ha anya. **18** N'oge ahụ, agwara m unu ihe niile unu na-agħagħi ime. **19** Emesia, dika iwu Onyenwe anyị Chineke anyị nyere si dị, anyị hapurụ ugwu Horeb, chee ihu gawa n'ala ugwu ugwu ndị Amorait. Uzọ anyị si gafee ozara ukwu ahụ dị egwu nke unu ji anya unu hụ tutu anyị erute Kadesh Banea. **20** Mgbe ahụ agwara m unu okwu si, "Unu erutela n'ala ugwu ugwu ndị Amorait, ala ahụ Onyenwe anyị Chineke anyị na-enye anyị. **21** Lee, Onyenwe anyị Chineke unu enyela unu ala ahụ. Gaanụ nweta ya ka ọ bùṣṣùr nke unu dika Onyenwe anyị Chineke nna nna unu gwara unu sị, Unu atula egwu, ka obi unu gharakwa ida mba." **22** Ma unu niile bjākwttere m sị m, "Ka anyị zipụ ndị nnyocha ka ha gaa mata ezi ụzọ e si abanye n'ala ahụ. Anyị ga-ekpebikwa obodo ndị

anyị ga-ebu uzọ banye." **23** Ntupuṭa unu juru m afọ, n'ihi ya, esitere m n'etiti unu hoputa mmadụ iri na abu, otu onye site n'ebu ọbụla. **24** Ndị a puru, gbagoo ala ugwu ugwu ahụ site bjaruo na Ndagwurugwu Eshkol. Ha legharirị anya n'ala ahụ. **25** Ha għotara ụfod n'ime mkpuru osisi mirj n'ala ahụ, bulatara anyị. Ha wetakwaara anyị ozi, sị, "Ala ahụ Onyenwe anyị Chineke anyị na-agà inye anyị dī mma." **26** Ma unu juru iga n'ala ahụ, si otu a nupu isi megide iwu Onyenwe anyị Chineke unu nyere. **27** Unu nō n'uzo ikuw unu tamu ntamu na-asi, "N'ezie Onyenwe anyị ahuġħi anyị n'anya. Lee ka o si site n'ala Ijipt duputa anyị were anyị nyefee n'aka ndị Amorait ka ha laa anyị n'iyl! **28** Ebee ka anyị nwere ike iġa ugwu a? Umunna anyị gara nyochaa ala ahụ emenyela anyị egwu. Ha siri, 'Na ndị bi n'ala ahụ toro ogologo karja anyị burukwa ndị dī ike. Ha sikkwara na mgbidi e ji għba obodo ha għburugħbu topuru ruo n'eluigwe! Anyi hukwara ụmụ Anak n'ebe ahụ.'" **29** Ma agwara m unu sị, "Ka ujo ghara itu unu, unu atula ndị ahụ egwu. **30** Onyenwe anyị Chineke unu, onye na-agà n'ihu unu, ga-alurū unu ogu, dika o si luqra unu ogu n'ihu anya unu, n'ala Ijipt, **31** nakwa n'ime ozara, ebe unu nō hụ otu Onyenwe anyị Chineke unu si bulie unu elu dika mna si ebuli nwa ya elu, n'uzo niile unu għasorot tutu unu erute ebe a." **32** Ma agbanyegħi nke a, unu ekwenyegħi na Onyenwe anyị Chineke unu, **33** bù onye gara n'ihu unu n'ije unu niile, ichoputara unu ebe unu ga-ama үlo ikuw unu, onye jikwa oku duo unu n'abalji, jiri igwe ojji duo unu n'ehħie, iji zi unu ụzqo unu ga-agħaso. **34** Ma otu o si dī, mgħe Onyenwe anyị ńhru ntam unu, iwe dī ukwuu were ya, n'ihi ntamu unu, o ńhru iyi sị, **35** "O nwiegħi otu onye n'ime oġbø qojjøg & ga-anq nđu hụ ala őma ahụ m ńhru iyi inye nna nna unu, **36** karjkwa Kaleb, nwa Jefune. Q ga-ahu ala ahụ anya, aga m enye ya na ụmụ ụmụ ya ala ahụ ő zokwasir ükwu ya, n'ihi na o ji obi ya niile sogide Onyenwe anyị." **37** O bükwa n'ihii unu ka Onyenwe anyị ji weso m iwe, na-asi, "Għi onwe għi kwa, i għażi abu n'ebe ahụ! **38** Kama Joshua, nwa Nun, onye na-enyere gi aka, ga-edu ha banye n'ebe ahụ. Għażi ja ume n'ihi na o bju ya ga-edu ndị Izrel inweta ala ahụ dika iħekha. **39** O bükwa umuntakirji ahụ na-amaghji ihe di iche site n'ihē oma na ihe ojqqo ka m ga-enye ala ahụ. Ha ga-abanye n'ime ya, nweta ya dika ihe nketa. **40** Ma unu onwe unu, bilieni, chigharja għawa n'ime ozara. Cheenii iħu unu n'Osimiri Uhie." **41** Mgħe ahụ, unu kwuputara mmehie unu sị, "Anyi emehielha megide Onyenwe anyị. Anyi ga-agħbagħo n'ala ahụ għa l-oġġi, dika Onyenwe anyị Chineke anyị nyere anyị n'iwu." Ya mere, onye ọbụla n'ime unu yikwasir ihe aghha ya na-ecħe na ő dī mfe ġibago n'obodo ndị ahụ dī n'ugwu. **42** Ma Onyenwe anyị siri m, "Għwa ha, 'Unu arigokwala, għa buo aghha, n'ihi na agħġi m anqyere unu. Ndị iro unu ga-emerikwa unu." **43** Ya mere, agwara m unu, ma unu anaghji ntị. Unu nupurha isi n'iwu Onyenwe anyị, jiri nganga juru unu obi bilie, rigoo n'obodo ahụ dī n'ugwu. **44** Ndị Amorit bù ndị bi n'ugwu ahụ pħatura, ha chusasir unu dika ariżi si eme, tidaa unu n'ala site na Sia ruo Homa. **45** Emesia, unu l-ġaghċi bja kwaaw akwa n'ihu Onyenwe anyị, ma o gejjhi ntị nye olu akwa unu, ő nħakwagħi unu ntị. **46** N'ihi ya, unu nqro ọtụt oge na Kadesh.

2 Anyi lagħachiri azu chee iħu n'ozara n'uzo gawara Osimiri Uhie, dika Onyenwe anyị gwara m. Ọtụt afọ ka anyị nō na-awaghari għburugħbu ugwu ugwu Sia. **2** Mgħe ahụ, Onyenwe

anyi siri m, 3 “Unu agbaala ala ugwu ugwu a gburugburu ogologo oge, cheenü ihu n’akukü ugwu. 4 Nye umu Izrel iwu ndi a: ‘Unu ga-agá site n’ala ümünna unu ndi Edom gafee. Ndí Edom bu ümü ümü Iso, onye biri na Sia. Ha ga-atü egwu mgbe ha nüru na unu ga-esi n’ala ha gafee, ma kpachapunü anya. 5 Unu akapsukwala ha ka ha lüssoo unu ogu, n’ihí na agaghí m enye unu ala obüla sitere n’ala ha, o buladi ebe gaezur unu ıızıkwası ııkwü unu. Enyela m Iso ala niile nke ugwu Sia díka nke aka ya. 6 Jirinü olaocha kwü ha ugwo nri obüla unu riri, jirikwanü olaocha kwü ha ugwo n’ihí mmiri obüla unu nüru.” 7 Onyenwe anyi Chineke unu agoziela unu n’ihí obüla bu akaçürü unu. O cheela nzö ııkwü unu nche iri afó anq ndi a niile unu wagharırı n’ozara ukwuu a. Onyenwe anyi Chineke unu anqonyerela unu, o dikwaghi ihe körö unu. 8 Ya mere, anyi sitere n’ala ümünna anyi bu ümü Iso, ndi bi na Sia gafee. Anyi hapükwara ıızı Araba nke si Elat na Ezion Geba, tugharıra gawa elu elu ıızı ozara Moab. 9 Mgbe ahü, Onyenwe anyi dörö anyi aka na ntı sı, “Unu esogbula maqbü lıso ndi Moab ogu n’ihí na unu enweghi oke n’ala ha, n’ihí na enyela m ümü ümü Lot ala Ar ka o búru ihe nketa nke ha.” 10 (Ndí biri n’ebé ahü na mgbe gara aga bu ndi Emim, agbúru ha gbara dimkpa díkwa otütü n’omnögugu. Ha toro ogologo díka ndi Anak. 11 A na-eche na ha bu ndi Refaim, díka ndi Anak, ma ndi Moab na-akpo ha ndi Emim. 12 Ma mgbe gara aga o bu ndi Hor bi na Sia, ma ndi Edom, ümü Iso, chüpüru ha. Ha bibiri ndi Hor bichikwaa ala ha, díka ümü Izrel si bichie n’ala ahü Onyenwe anyi nyere ha díka ihe nketa.) 13 Onyenwe anyi gwara anyi okwu si, “Ugbu a bilieren, gafee Ndagwurugwu Zered.” Anyi bilikwara gafee. 14 Iri afó atö na asato gaşiri, site na mgbe anyi hapüru Kadesh Banea ruo mgbe anyi gafere Ndagwurugwu Zered! N’oge a, ogbö ndi ikom ahü niile na-alu agha anwuchaala site n’omüma ıulo ikwu, díka Onyenwe anyi nüru ha n’iyi. 15 E, aka Onyenwe anyi dí megide ha, ruo mgbe o mere ka ha niile nwuchaa site n’omüma ıulo ikwu ahü. 16 Mgbe onye nke ikpeazü n’ime ndi niile a tozuru ije agha nwuchara, 17 Onyenwe anyi siri m, 18 “Taa, ümü Izrel ga-esi na Ar gafee oke ala ndi Moab. 19 Mgbe unu bara n’ala ndi Amón, unu esogbula ha, unu alısolha ogu, n’ihí na agaghí m enye unu ala ndi Amón. Enyela m ümü ümü Lot ala ahü díka ihe onwunwe ha.” 20 Ndí bi n’ebé a na mbü bu ndi Refaim, ma ümü Amón na-akpo ha ndi Zamzum. 21 Ha bu agbúru dí ukwuu n’omnögugu, siekwa ike nke ukwuu, ha toro ogologo díka ümü Anak. Onyenwe anyi sitere n’aka ndi Amón laa ha n’iyi, bu ndi chüpüru ha ma bichie n’obodo ha. 22 Onyenwe anyi mekwara otu ihe ahü nye ndi agbúru Iso bu ndi bi n’ugwu Sia mgbe o lara ndi Hor bu ıızı biri n’ebé ahü n’iyi. Ha chüpüru ha, bichie ala ha ruo taa. 23 Ebe ıızıkwası Onyenwe anyi mere ihe dí otu a bu mgbe o mere ka ndi Kafto laa ndi Avim n’iyi. Ha bichiri obodo nta niile ndi Avim nwere nke dí gburugburu ebe ahü rukwaa Gaza. 24 Emesıa, Onyenwe anyi siri, “Gafeenü ndagwurugwu dí warawara nke Anon, baakwanü n’alaeze Sajhon, onye Amori, eze obodo Heshbon. Lısonü ya agha, bichiekwanü n’ala ya n’ihí na enyefea m ya bu eze na ala ya n’aka unu. 25 Site taa gaa n’ihí, aga m etinye egwu na uyo n’obi ndi niile bi n’okpuru mbara eluwigue. Ha ga-anu akukö unu tıo oke egwu, maakwa jijiji n’ihí unu.” 26 Esitere m n’ozara Kedemot zipü ndi ozi, ka ha jekwuru Sajhon, eze Heshbon, zie ya ozi na anyi çhorö udo, sı, 27 “Kwere ka anyi site n’obodo gı gafee. O bu

naanı n’okporouzo ka anyi ga-anö. Anyi agaghí atughari gaa n’aka nri maqbü n’aka ekpe. 28 Renye anyi ihe oriri anyi garei na mmiri anyi ga-arü n’omü ahıa olaocha. Naanı kweere ka anyi gabiga n’ııkwü ala, 29 díka ümü Iso, bu ndi bi na Sia, nakwa ndi Moab bi n’obodo Ar meeere anyi, ruo mgbe anyi gafere Jodan banye n’ala ahü Onyenwe anyi Chineke anyi na-enye anyi.” 30 Ma Sajhon, eze Heshbon, ekweghi ka anyi si n’ala ya gafee. N’ihí na Onyenwe anyi Chineke unu mere ka mmııyo ya sie ike, meekwa ka o mesie obi ya ike, ka o si otu a nyefee ya n’aka unu díka o mere ubgu a. 31 Mgbe ahü, Onyenwe anyi gwara m sı, “Lee, amalitela m iwere Sajhon na obodo a nyefee unu n’aka. Ngwanı, malitenü ibuso ya agh! Merienü ya, nwetakwanı ala ya.” 32 Mgbe Sajhon na ndi agha ya niile putara izute anyi n’agha n’ebé a na-akpo Jehaz, 33 Onyenwe anyi Chineke anyi nyefere ya n’aka anyi. Anyi gburu ya, gburukwaa ümü ya ndi ikom niile, na ndi agha ya niile. 34 N’oge ahü, anyi meriri obodo ya niile, bibiekwa ha niile kpamkpam, ma ndi ikom, ma ndi inyom, ma ümuntakırı. Anyi ahapughi mmadı onye ndı. 35 Ma ihe ndi anyi bukçorö bu naanı anu ıulo, na ngwongwo ndi ıozı dí iche iche anyi si n’obodo ndi anyi meriri kwata. 36 Anyi lugburu ndi niile bi n’obodo dí site n’Aroea ruo n’omü ndagwurugwu dí warawara nke Anon, na site n’etiti ndagwurugwu ahü ruo Gilead. O nweghi obodo obüla rara anyi ahü imeri, n’ihí na Onyenwe anyi Chineke nyefere ha niile n’aka anyi. 37 Ma díka usoro iwu Onyenwe anyi Chineke anyi si dı, anyi abaneyeghi ala ndi Amón obüla maqbü ruokwa n’ala dí n’akukö iyi Jabık nso, maqbü n’obodo ndi ahü niile di n’ugwu.

3 Ihe ıozı bu na anyi chigharırı, gbagoo n’ıızı gawara Bashan. Ma Qı, eze Bashan, ya na ndi agha ya niile bilir chirı agha puta izute anyi n’agha na Edrei. 2 Ma Onyenwe anyi gwara m okwu, sı, “Atula ya egwu, n’ihí na ewerela m ya na ndi agha ya niile, na ala ya, nyefee gi n’aka. Mee ya ihe i mere Sajhon eze ndi Amoraıt, onyeisi obodo Heshbon.” 3 Ya mere, Onyenwe anyi bu Chineke anyi nyefere Qı, eze Bashan na ndi agha ya niile n’aka anyi. Anyi gbuchapükwara ha niile, na-hapughi onye obüla ndı. 4 N’oge ahü, anyi lugburu obodo ya. O dıghı obodo obüla n’ime iri obodo isii ahü niile nke anyi na-anaraghı ha, ya bu akukö Agob niile bu alaeze Qı n’ime Bashan. 5 Obodo ndi a bu obodo e wusırı ike, nwechara mbıdı dí elu nke ukwuu, nwekwaa onyu ıızı na mkporö e ji akpochi ha. Anyi lugbukwara otütü obodo nta ndi ıozı, ndi na-enweghi mbıdı. 6 Anyi bibiri ihe niile dı n’obodo Bashan, díka anyi mere n’obodo Sajhon, eze Heshbon. Anyi gburu mmadı niile bi n’ime ha, nwoke, nwanyı, na ümuntakırı. 7 Ma anu ıulo ha niile, na ihe nkwtaya si n’obodo ha niile, bu ihe anyi lıtara n’agha nye onwe anyi. 8 Mgbe ahü, anyi napıru ala ahü site n’aka eze abıo ndi Amoraıt, ya bu ala ndi dı n’akukö ıızwıa anyanı osımirı Jodan. Ha dı site na ndagwurugwu Anon ruo n’ugwu Hemon. 9 (Aha ndi Sajdon na-akpo ugwu Hemon bu Sıriòn, ma ndi Amoraıt na-akpo ya Senia.) 10 Anyi meriri obodo ndi ahü niile dı n’ala dı larıjı, meriekwa Gilead niile na Bashan, tutu ruo obodo Saleka na Edrei, obodo ndi dı n’alaeze Qı, eze Bashan. 11 (Qı, eze ndi Bashan bu naanı onye fodurı ndı n’agbúru ndi Refaim. E ji igwe kwa a ihe ndina ya, nke ogologo ya di mita ano, nke obosara ya bükwa mita abıo. Ihe ndina a dı ruo taa n’obodo Raba, otu n’ime obodo ndi Amón.) 12 Mgbe anyi nwetara ala

ndi a, eweere m ya nye ndi Ruben, na Gad, ya bu, oke ala di n'ebi obodo ugwu Aroea, nke di n'akukwu ndagwurugwu Anon. Tinyekwara okara obodo ugwu Gilead, na obodo niile di n'ime ya. **13** Ala fodurụ na Gilead nakwa Bashan niile na alaeze Og ka m nyere otu ọkara ebo Manase. Nke a bu ala Agob niile di na Bashan, bu ndị amaara dika ala ndị Refaim. **14** Jaịa, onye si n'ebo Manase, were ala niile di n'Agob, o bulađi ruo n'oke ala ndị Geshua na ndị Maaka. O kpọrọ ya n'aha ya, nke mere na ruo taa ihe a na-akpọ Bashan bu Havot Jaịa, nke pütara, obodo Jaịa. **15** Makia ka m nyere Gilead. **16** Ma Ebo Ruben na Gad ka m nyere ala niile di site na Gilead ruo n'etiti ndagwurugwu Anon, na site na ndagwurugwu a ruo n'iyi Jabok, nke bu oke ala ụmụ Amor. Etiti ndagwurugwu Anon bükwa oke ala ebo Ruben na Gad. **17** Oke ala ha n'akukwu ọdịda anyanwu bụ osimiri Jodan nke di n'Araba. Oke ala a sitere na Kineret gbatja ruo n'Osimiri Araba (ya bu Osimiri Nnu), nke di na mgbadia ugwu Pisga. **18** Enyekwara m unu iwu n'oge ahụ sị, "Onyenwe anyị Chineke unu enyela unu ala a ka unu nwere ya. Ma ndị unu niile, ndị bu dimkpa, ndị jikeere maka agha, ga-agafe nqo ndị Izrel ndị ozo n'ihi. **19** Otu ọ di, ebe o bụ na unu nwere ọtụtụ anu ụlo, ndị nwunye unu na ụmụntakirị unu ga-ebi n'obodo ndị m nyere unu, lekötaa anu ụlo unuanya, **20** tutu ruo mgbe Onyenwe anyị ga-enye ụmụnnu unu mmeri dika o nyere unu. Mgbe ha nwetara ala Onyenwe anyị Chineke anyị na-enye ha n'ofe Jodan, onye ọbụla n'ime unu nwere ike loghachi bịa biri n'ala unu." **21** N'oge ahụ, agwara m Joshua okwu sị, "I jirila anya gi hụ ihe Onyenwe anyị Chineke gi mere eze abuq ndị a. Otu a ka ọ ga-emekwa alaeze niile di n'ofe Jodan ebe unu na-aga. **22** Atula ha egwu, n'ihi Onyenwe anyị Chineke gi ga-alurụ gi ogụ." **23** N'oge ahụ, aririo m Onyenwe anyị aririo si ya, **24** "Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyị i malitela igosi mü bu ohu gi idị ukwuu gi na ike gi. O nweghi chi ozo di n'eluigwe maqbụ n'uwa pürü iṣu oru ebube niile i ruru. **25** Kwere ka m gafee hụ ala ọma ahụ di n'ofe ozo nke Jodan, ala ugwu ugwu ahụ mara mma, na Lebanon." **26** Ma n'ihi unu, Onyenwe anyị wesoro m iwe ju ige m ntị! Onyenwe anyị gwara m okwu sị m, "O zuola! Agwakwala m ihe ọbụla banyere okwu a. **27** Gaa, rigorou n'elu ugwu Pisga, site n'ebi ahụ lepụ anya n'akukwu ugwu na ndịda ma n'akukwu ọwụwa anyanwu na ọdịda anyanwu. O bụ anya gi ka i ga-eji hụ ala ahụ, n'ihi na i gaghi agafe osimiri Jodan. **28** Nye Joshua ike ka ọ nochie ọnqdụ gi. Gbaakwa ya ume, n'ihi na o bụ ya ga-edu ndị a gafee Jodan iketa ala ahụ niile i ga-ahụ." **29** Ya mere, anyị ọndịrụ na ndagwurugwu ahụ di nso na Bet-Peo.

4 Ugbu a, O Izrel, gee ntị n'ukpuru na iwu niile m na-aga ikuziri unu ka unu na-eme ma ọ buru na unu chọro idị ndị banyere, ma nwetakwa ala ahụ Onyenwe anyị Chineke nna nna unu ha na-enye unu. **2** Unu atukwasila iwu ozo n'elu iwu ndị a, ma ọ bükwanụ site na ha wepụ iwu ọbụla. Kama, meenụ ihe iwu ndị a na-ekwu, n'ihi na ha si n'aka Onyenwe anyị Chineke unu. **3** Unu ji anya unu hụ ihe Onyenwe anyị mere na Baal-Peo. Onyenwe anyị Chineke unu sitere n'etiti unu bibie ndị niile gbasoro Baal nke Peoa. **4** Ma unu niile nögidesiri ike soro Onyenwe anyị Chineke unu bu ndị di ndị taa. **5** Lee, ezila m unu ukpuru na iwu niile Onyenwe anyị Chineke m sị m zi unu, iwu unu na-agaghị idebe n'ala ahụ unu na-aga inweta. **6** Lezienụ anya hụ na unu debere

ha, n'ihi na nke a ga-egosi mba gbara unu gburugburu na unu bu ndị nwere ngho na amamihe. N'ihi na mgbe ha nru banyere uko ndị a, ha ga-ekwu okwu sị, "N'ezie, ndị juputara na mba ukwu a bu ndị nwere ngho na amamihe." **7** Olee mba ozo di ukwuu, nke e mere ka chi ha nqo ha nso dika Onyenwe anyị Chineke anyị si na-anoy anyị nso mgbe ọbụla anyị kpokuru ya n'ekpere? **8** Olee mba ukwu ozo dıkwa nke nwere uko ndị na iwu ziri ezi dika iwu ndị a m na-enye unu taa? **9** Naanị kpachapụnụ anya unu, ma cheenụ onwe unu nche mgbe niile, ka unu ghara ichefu ihe ndị a niile unu ji anya unu hụ, ka ha gharakwa isi n'obi unu puo ụboghị niile nke ndị unu. Kama kuziere ha ụmụ unu, na ụmụ ụmụ ndị gasoete ha. **10** Cheta ụboghị ahụ unu bjara guzo n'ihi Onyenwe anyị Chineke unu n'ugwu Horeb, n'uboghị ahụ o gwara m okwu sị m, "Kpokotaa ụmụ Izrel ka ha bịa n'ihi m, nru okwu m, ka ha nwee ike mta itụ m egwu ụboghị niile nke ha ga-ebi n'ala ahụ, ka ha nweekwa ike ikuziri ụmụ ha." **11** O bụ n'ala ugwu ahụ ka unu bjara nso, guzo, mgbe ọkụ si n'ugwu ahụ na-ere, na-alali elu iru eluigwe, ya na igwe ojii nakwa oke ọchichiri. **12** Mgbe ahụ Onyenwe anyị sitere n'okụ ahụ gwa unu okwu. Unu nru ụda olu ya, ma unu ahughị oyisi ọbụla anya, naanị ụda olu. **13** O nyere unu ọgbuba ndị ya, nke unu na-agaghị idebe. Ha di iwu iri. O dere ha na mbadamba nkume abio. **14** E, o bụ n'oge ahụ ka Onyenwe anyị nyere m iwu sị m nye unu uko na iwu unu ga-agbaso mgbe unu banyere n'ala ahụ di n'ofe Jodan, nke unu na-agaga inweta. **15** Unu maara na unu ahughị ụdidi Onyenwe anyị anya n'uboghị ahụ o sitere n'okụ gwa unu okwu n'ugwu Horeb. Ya mere kpachapụnụ onwe unu anya **16** ka unu ghara imeru onwe unu site n'ikpu oyisi ọbụla dika arusi, ụdi oyisi ihe ọbụla, maqbụ n'udị nwoke maqbụ n'udị nwanyi, **17** maqbụ n'udị anumanyi, maqbụ n'udị nnunụ na-efe efe, **18** maqbụ n'udị anu na-akpụ akpụ, ma ọ bükwanụ n'udị azu bi na mmiri. **19** Mgbe unu lere anya na mbaraa eluigwe hụ anyanwu, ọnwa, na kpakpando, dika ha si basaa na mbaraa eluigwe, unu ekwela ka unu buru ndị a na-arafu ikpo isiala nye ha na ife ha ofufe bụ ihe ndị a Onyenwe anyị Chineke unu kere nye mba niile bi n'okpuru eluigwe. **20** Ma banyere unu, Onyenwe anyị kpọrọ unu, kpọputa unu site n'ime ọkụ na-agbaze igwe, site n'lịjpti püta, ka unu buru ihe nketa ya, dika unu di ugbu a. **21** Onyenwe anyị wesoro m iwe n'ihi unu, o riṇu iyị na m agaghị agafe osimiri Jodan ịbanye n'ala ọma ahụ nke Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi dika ihe nketa gi. **22** Aghaghị m iṇu n'ala a. Agaghị m agafe Jodan. Ma unu ga-agafe gaa nweta ala ọma ahụ. **23** Lezienụ anya ka unu ghara ichefu ọgbuba ndị unu na Onyenwe anyị Chineke unu nwekoro, unu emerela onwe unu arusi yiri ụdidi ihe ọbụla, ndị ahụ iwu Onyenwe anyị Chineke unu nyere megidere. **24** N'ihi na Onyenwe anyị Chineke unu bu ọkụ na-erepiere erepi. O bụ Chineke ekworo. **25** Mgbe i ga-amụ ụmụ, nwekwa ụmụ ụmụ, mgbe unu birila ọtụtụ oge n'ala ahụ, ọ buru na unu emerụ onwe unu site n'imere onwe unu ụdi arusi ọbụla, si otu a mee ihe di njọ n'anya Onyenwe anyị Chineke unu, ma kpasuo ya iwe **26** ana m akpoku eluigwe na ụwa ka ha buru ndị akaebe mü na unu taa, na a ga-ala unu n'iyi ngwangwa n'ala ahụ bu nke unu na-agafe Jodan inweta. Unu agaghị ebi ogologo oge n'ebi ahụ, n'ihi na a ga-ekpochapụ unu. **27** Onyenwe anyị ga-eme ka unu gbasasịa n'etiti mba ndị ozo. O bükwa naanị mmadu ole na ole ga-afodụ ndị n'etiti mba ndị

ahu Onyenwe anyi ga-achugə unu. **28** N'ebe ahu, unu ga-efe chi ndj bu oru aka mmapadu nke e ji osisi tuq na nke e ji nkume pia, nke na-adighi ahu uzo, nke na-adighi anu ihe, nke na-apughi iri nri ma q bukwanu inu isisi. **29** Ma q buru na unu anqor n'ebe ahu chqo Onyenwe anyi Chineke unu, unu ga-achotakwa ya, mgbe unu ji obi unu niile na mkguruboi unu niile chqo ya. **30** Mgbe mkgagbu bjara, mgbe ihe ilu ndj a bjakwasir unu n'oge d'i n'ihu, unu ga-emesia loghachikwute Onyenwe anyi Chineke unu, unu ga-egekwa ntj n'ihe q gaga-wa unu. **31** N'ih iha Onyenwe anyi Chineke unu bu Chineke na-eme ebere. Q gaghi agonari unu maqb̄ laa unu n'iyyi, maqb̄ chefuo oqbugba ndj ya na nna nna unu ha gbara, nke o ji iyi o n̄uru mesie ike. **32** Nyochaanu ihe mere n'oge gara aga, tupu a muo unu, na tupu Chineke ekee mmapadu n'uw̄a. Juonu ajuju n'uw̄a niile, juta ma ihe ukwu di otu a o metula mgbe obula. **33** O nweela ndj mmapadu n̄uru olu Chineke mgbe o si n'ok̄ gwa ha okwu dik̄a unu mere, ma ha anwugh? **34** O nweela chi qoz nwara ka o site na mba qoz nwetara onwe ya otu mba, site n'ihe nwalee, site n'ihe ijr̄bama na ihe ebube di iche iche, site n'agh̄a, n'aka di ike, na ogwe aka esetipu esetipu, maqb̄ n'ihe di oke egwu di iche iche, dik̄a ihe niile nke Onyenwe anyi Chineke unu mere n'ala Ijipt n'ihuanya unu abq? **35** O gosiri unu ihe ndj a ka unu mara na Onyenwe anyi bu Chineke n'ezie, na q d̄ikwagh̄i onye qoz ma q bugh̄i ya. **36** O sitere n'eluigwe mee ka unu nu olu ya maka ido unu aka na ntj. N'uw̄a, o mere ka unu h̄u oke ogidi ok̄ ah̄u o wuru, unu n̄ukwara olu ya n'etiti ok̄ ah̄u. **37** N'ih ihnanyana o nwere n'eb̄e nna nna unu no na n'ih ihnoputa q hoputara umu umu ha, ka o ji si n'Ijipt duputa unu n'ihu ya. Q bukwa ike aka ya ka o ji mezuo nke a. **38** Ka o site n'ih unu chupu mba di ukwuu na ndj di ike, ma krobata unu n'ala ha, inye unu ala ah̄u dik̄a ihe nketa unu, di ka o si di taa. **39** Matanu nke oma, ma nabata okwu a n'obi unu na Onyenwe anyi bu Chineke n'eluigwe na n'uw̄a. O nwekwagh̄i chi qoz di ma q bugh̄i ya. **40** Debenu ukpuru ya na iwu ndj a niile m na-enye unu taa, ka ihe niile gaara unu na umu unu nke oma, ka unu biekwa n'ala ah̄u Onyenwe anyi Chineke na-enye unu ruo mgbe niile. **41** Mgbe ahu, Mosis hoputara obodo ato n'ofe ɔw̄uwa anyanwu nke osimiri Jodan, **42** ebe onye obula gburu mmapadu ga-agbaba oso ndj, ma q buru na ha gburu onye agbataobi ha na-amagh̄i ama, na-akpogh̄i ya asj na mgbe gara aga. Q ga-agbaba n'otu ime obodo ndj a ichewe ndj ya. **43** Obodo ndj ah̄u bu, Beza, nke di n'ugwu elu ya di larji n'ime ɔzara. A hoputara ya maka ebo Ruben. Ramot, nke di na Gilead, maka ebo Gad, na Golan, nke di na Bashan, maka ebo Manase. **44** Nke a bu iwu Mosis chere n'ih unu m̄am Izrel. **45** Ndj a bu ihe ama, na ukpuru, na iwu Mosis nyere umu Izrel nke ha aghagh̄i idebe mgbe ha si n'Ijipt puta **46** na ndagwurugwu Bet-Peoa nke di n'ow̄uwa anyanwu Jodan, n'ala Sajhon, eze ndj Amorait, onye na-achi na Heshbon, bu onye Mosis na ndj Izrel meriri n'agh̄a mgbe ha si n'Ijipt puta. **47** Ndj Izrel nwetaara onwe ha ala ya na ala Og, eze Bashan. Eze abuq ndj a bu eze ndj Amorait ndj ala ha di n'ow̄uwa anyanwu nke osimiri Jodan. **48** Ala a sitere n'Aroea, n'onu mmiri Anon ruo n'ugwu Sirion (ya bu ugwu Hemon), **49** ruo n'ala Araba niile, nke di n'ow̄uwa anyanwu osimiri Jodan, ruokwa n'Osimiri Nnu, n'ala ala ugwu Pisga.

5 Mosis kpokotara Izrel niile gwa ha okwu si, Geenu ntj, unu Izrel, n'ukpuru ndj a na iwu ndj a niile m na-aguputa na ntj unu taa, mutanu ha, hukwanu na unu debere hal! **2** Anyi na Onyenwe anyi Chineke anyi gbara ndj n'ugwu Horeb. **3** Q bugh̄i Onyenwe anyi na nna nna anyi ha gbara ndj, kama q bu anyi na ya, anyi niile ndj di ndj taa. **4** Onyenwe anyi sitere n'etiti ok̄ gwa unu okwu ihu na ihu n'ugwu ah̄u. **5** E guzoro m n'etiti unu na Onyenwe anyi mgbe ah̄u, ikwuputara unu okwu Onyenwe anyi, n'ih iha unu turu egwu ok̄ ah̄u, unu aragogh̄ikwa n'ugwu ah̄u. Q siri: **6** "M̄ onwe m bu Onyenwe anyi Chineke unu, onye kpoputara unu site n'Ijipt, bu ala nke ijb̄ ohu. **7** Ḡ enwela chi oz̄ tinyere m. **8** Ḡ emerela onwe gi arusi a piri api, n'oyiyi nke udj obula nke yiri ihe di n'eluigwe maqb̄ nke yiri ihe di n'uw̄a, n'okpuru ya maqb̄ n'ime mmiri, n'okpuru uw̄a. **9** Ḡ akpola isiala nye ha, efekwala ha ofufe, n'ih iha M̄ onwe m bu Onyenwe anyi Chineke gi, abu m Chineke ekworo. Onye na-ata umu na umu umu ah̄uh, n'ih iajo omume nke ndj m̄urū ha, o bulaqdi ruo n'ogbo nke ato na nke anq, nke ndj ah̄u kporo m asj. **10** Ma na-egosi ihnanya nye puku ogbo niile nke ndj h̄urū m n'anya, bu ndj na-edede ihe niile m nyere n'iwu. **11** Ḡ ejikwala aha Onyenwe anyi bu Chineke gi eme ihe efu, n'ih iha Onyenwe anyi agagh̄i agu onye ji aha ya eme ihe efu dik̄a onye ikpe na-amagh̄i. **12** Debe ubochi izuike site n'ido ya ns̄o, dik̄a Onyenwe anyi Chineke gi nyere gi n'iwu. **13** N'ime ubochi isii ka i ga-eje ozi gi niile. Q bukwa n'ime ha ka i ga-aruzu oru gi niile, **14** ma ubochi nke asaa bu ubochi izuike nke Onyenwe anyi Chineke gi. I gaghi aru oru obula n'ubochi ah̄u, gi onwe gi, nwa gi nwoke na nwa gi nwanyi, onye oru gi nwoke, onye oru gi nwanyi, ehi gi, inyinaya ibu gi maqb̄ anu ulo gi obula, o bulaqdi onye obia bi n'obodo gi, ka ohu gi nwoke na ohu gi nwanyi zuru ike dik̄a gi onwe gi si ezu ike. **15** L̄ ga-echetakwa na i bu ohu n'ala Ijipt, ma Onyenwe anyi Chineke mere ka i si n'ohu puta. Q bu ike ya di ukwuu ka o ji naputa gi. Q bu ya mere Onyenwe anyi Chineke gi ji nye iwu na i ga-edede ubochi izuike ns̄o. **16** Sopuru nne gi na nna gi, dik̄a Onyenwe anyi Chineke gi nyere gi n'iwu, ka ubochi ndj gi di ogologo, ka ihe dikwara gi mma n'ala ah̄u nke Onyenwe anyi Chineke gi na-enye gi. **17** Gi egbulu mmapadu. **18** Ḡ akwala iko. **19** Ḡ ezula ohi. **20** Ḡ agbala ama ugha megide onye agbataobi gi. **21** Ḡ enwela anya ukwu n'eb̄e nwunye onye agbataobi gi di. Ḡ enwekwala agu inwetara onwe gi ulo onye agbataobi gi, maqb̄ n'eb̄e ala ya, maqb̄ ohu ya nwoke, maqb̄ ohu ya nwanyi, maqb̄ ehi ya, maqb̄ inyinaya ibu ya, ma q bukwanu n'ihe obula nke onye agbataobi nwere di." **22** Iwu ndj a ka Onyenwe anyi sitere n'olu ike kwuputa nye ogbak̄ unu niile n'elu ugwu ah̄u, site n'ok̄ ah̄u na igwe ojii ah̄u na oke ochichir ah̄u. O nweghi okwu oqoz o tukwasir n'elu ya. O mechara dee ha na mbadamba nkume abuq, nye m ha. **23** Ma mgbe unu n̄uru oke olu ah̄u kwuru okwu site n'oke ochichir ah̄u, hukwa ire ok̄ ah̄u di egwu na-enwu n'elu ugwu, ndjisi unu, ndj nbo obula na ndj okenye unu bjakwutere m. **24** Unu siri, "Onyenwe anyi bu Chineke anyi egosil anyi ebube ya, na idj ukwu ya, anyi anukwala olu ya site n'ime ok̄ ah̄u. Taa anyi ah̄ula na mmapadu puru idj ndj obuladi ma Chineke kpanyere ha ūka. **25** Ma ugbu a n'ih iginj ka anyi ga-eji nw̄o? Ok̄ a, nke na-enwusi ike ga-erechap̄ anyi. Anyi ga-anw̄u ma q buru na anyi anu olu Onyenwe anyi Chineke anyi gaa n'ihu. **26** N'ih iha onye di n'etiti mmapadu, nke n̄uru olu Chineke di

ndu ka o na-ekwu okwu site n'etiti oku, dikà anyi nuru ma diri ndu. **27** Gaa nso nñtara anyi ihe Onyenwe anyi Chineke anyi na-ekwu, mgbe ahu, gwa anyi ihe obula bu nke o gwara gi, anyi ga-anu, mekwa ya.” **28** Onyenwe anyi nuru olu okwu mgbe unu gwara m okwu, Onyenwe anyi sirì m, “Anùla m ihe ndi a gwara gi. Ihe niile ha kwuru ziri ezi. **29** Lee, o ga-adì nnqo mma ma mkpuruobi ha dij otu a, itu egwu m, na idebe ihe niile m nyere ha n’iwu, ka ihe gaara ha na umu ha nke oma mgbe niile ebighi ebi. **30** “Gaa, gwa ha ka ha laghachì n’ulò ikwu ha. **31** Ma gi onwe gi, guzo n’ebé a n’akukù m, ka m nye gi iwu m na ükpurù m niile, i ga-akuziri ha idebe iwu m, ha aghakwaghì idebe ha n’ala ahu m gaje inye ha ka ha nweta.” **32** Lezienu anya ime ihe ndi ahu niile Onyenwe anyi bụ Chineke unu nyere unu n’iwu. Unu esitela na ha wezuga onwe unu gaa n’aka nri maqbù n’aka ekpe. **33** Jegharianu ije n’uzo niile Onyenwe anyi Chineke unu nyere unu n’iwu, ka unu diri ndu, baa uba, ma meekwa ka ndu unu di ogologo n’ala ahu unu na-agà inweta.

6 Ndì a bù iwu, na ükpurù, na ikpe niile nke Onyenwe anyi bụ Chineke unu, nyere m n’iwu ka a kuziere unu ka unu debe, n’ala ahu unu na-agafe Jodan inweta. **2** Ihe e ji nye iwu ndi a bù ka unu na umu unu, na umu umu unu, tuò egwu Onyenwe anyi bụ Chineke unu, site n’idebe iwu ya, ogologo ndu unu niile. O buru na unu emee ya, unu ga-enwe ndu ogologo. **3** Nuru Izrel ma lezie anya n’irube isi, ka ihe gaara unu nke oma, ka unu baa uba nke ukwuu n’ala ahu mmiri ara ehi na mmanu anu na-eru n’ime ya, o buladị dikà Onyenwe anyi Chineke nna nna unu ha kwere unu na nkwa. **4** Nuru gi Izrel, Onyenwe anyi bụ Chineke anyi, Onyenwe anyi bụ otu. **5** Were obi gi niile, na mkpuruobi gi niile, na uche gi na ike gi niile, hụ Onyenwe anyi Chineke gi n’anya. **6** Iwu ndi a m na-enye gi taa ka i ga-eme ka o diri gi n’obi. **7** I ga-akuziri ya umu gi. Kwuo okwu banyere ha mgbe i na-anqdù ala n’ulò gi, mgbe i na-agà n’okporouzo, mgbe i na-edina ala na mgbe i si n’ihe ndina bilie. **8** Keenù ha dikà ihe ịribama n’elu aka unu, kekwasiķwa ha dikà ihe nicheta n’egedege ihu unu. **9** Dee ha n’elu ibo onu uzò ulò gi na nke onu uzò ama gi. **10** Mgbe Onyenwe anyi Chineke ga-akpobata unu n’ala ahu o n’uru iyi nye nna nna unu ha, bụ Ebraham, na Ajzik, na Jekob, na inye unu, ala sara mbara nke juputara n’obodo unu na-ewughị, **11** na ulò ihe oma di ihe ihe juputara n’ime ya nke unu na-azughị, na olulu mmiri unu na-egwughị n’onwe unu, na ubi vajin na otutu osisi oliv unu na-amaghị ndi kuru ha, mgbe unu riri ihe rijuo afò, **12** leruonu anya, ka unu ghara ichefu Onyenwe anyi, onye mere ka unu site n’ala ijipt püta, bụ ala ebe unu bụ ohu. **13** Onyenwe anyi bụ Chineke gi, ka i ga-atu egwu, naanị ya ka i ga-efe ofufe, o bùkwa aha ya ka i ga-eji n’u iyi. **14** Unu agbasola chi ndi ozo, bụ chi ndi niile a gbara unu gburugburu na-efe. **15** N’ihu na Onyenwe anyi Chineke unu, onye nò n’etiti unu, bụ Chineke ekworo. O ga-eme ka iwe ya di oku megide unu, o ga-ekpochapukwa unu site n’elu ụwa. **16** Anwala Onyenwe anyi, bụ Chineke gi ọnwonwa, dikà unu nwara ya na Masa. **17** Lezienu anya hụ na unu debere iwu niile na ükpurù niile, na ihe ama niile Onyenwe anyi Chineke unu nyere unu. **18** Meenù ihe ziri ezi, na nke di mma n’anya Onyenwe anyi, ka ihe niile gaara unu nke oma, ka unu nweekwa ike ịbanye, ma nweta ezi ala ahu Onyenwe anyi ji iju iyi kwee nna nna unu ha na nkwa. **19** Ka unu chupukwa

ndi iro unu niile site n’ala ahu, dikà Onyenwe anyi n’onwe ya kwuru. **20** N’oge na-abia, mgbe nwa nwoke gi ga-ajù gi si, “Gjinị bu isi ihe ama ndi a, na ükpurù ndi a, na iwu ndi a Onyenwe anyi Chineke anyi nyere unu?” **21** I ga-aza ya si, “Anyi buru ndi ohu Fero n’ala Ijipt, ma site n’ike ya di ukwuu, Onyenwe anyi kpoputara anyi site n’ala Ijipt. **22** N’ihu anyi, Onyenwe anyi ịzipurù otutu ihe ịribama di ihe ihe na ihe ebube di ihe ihe, di ukwuu joqkwa njø n’ahụ Ijipt na eze Fero nakwa ndi ulò ya niile. **23** Ma o mere ka anyi site n’ijipt püta, ikpobata na inye anyi ala ahu o ji iju iyi kwee nna nna anyi ha na nkwa. **24** N’ihu ya ka Onyenwe anyi ji nye anyi iwu ka anyi debe ükpurù ndi a niile, na-atu Onyenwe anyi Chineke anyi egwu, ka anyi buru ndi ihe ga-agara nke oma ụboghị niile, ndi a na-edede ndu, dikà o di taa. **25** O buru na anyi elezie anya debe iwu ndi a niile Onyenwe anyi Chineke anyi nyere anyi, dikà o nyere anyi n’iwu, anyi ga-abu ndi na-ejegharị n’ezí omume.”

7 Mgbe Onyenwe anyi bụ Chineke unu ga-akpobata unu n’ala ahu unu na-abanye inweta, mgbe o si n’ihu unu chupù otutu mba ndi a n’ihu unu, bụ ndi Het, ndi Gigash, ndi Amorait, ndi Kenan, ndi Periz, ndi Hiv na ndi Jebus, bụ mba asaa ndi di ike ukwuu, baakwa uba karịa unu; **2** mgbe Onyenwe anyi bụ Chineke unu nyefere ha n’aka unu, unu meriekwa ha, lezienu anya hụ na unu bibiri ha kpamkpam. Ka unu na ha ghara igba ndu, unu emekwarala ha ebere. **3** Unu na ha alırıtakwala di na nwunye, unu enyekwala umu ha ndi ikom umu unu ndi inyom ka ha luò, maqbù lutura umu unu ndi ikom umu ha ndi inyom. **4** N’ihu na nke a ga-eme ka umu unu site n’iso m tugħarija, malite ife chi ndi ozo. Mgbe ahu iwe Onyenwe anyi ga-adì oku megide unu, laakwa unu n’iyi ngwangwa. **5** Kama otu a ka unu ga-eme: tikpoṇu ebe ičhụ aja ha niile. Kurienu ogidi aruṣi ha niile. Gbutukwaanu osisi Ashera ha, ma suo aruṣi ha niile oku. **6** N’ihu na unu bụ ndi di nsò nye Onyenwe anyi bụ Chineke unu. Onyenwe anyi bụ Chineke unu ahoputala unu site n’agbụrụ niile di n’uwa a, ka unu buru ndi nke ya, ihe onwunwe ya di oke ọnphaḥia. **7** O bugħi n’ihu na unu di ukwuu n’onuogugħu karịa ndi mba ozo, ka Onyenwe anyi ji hoputa unu, hụ unu n’anya otu a, n’ezie unu dikkarsiri nta n’onuogugħu. **8** Kama, o bù n’ihu Onyenwe anyi hṛu unu n’anya, mezuokwa iyi o riṛu nye nna nna unu ha, ka o ji site n’aka ya di ike għapputa unu site n’ala ebe unu bụ ndi ohu, site n’ike Fero, bụ eze Ijipt. **9** Matanu nke oma na Onyenwe anyi bụ Chineke unu bụ Chineke. O bụ Chineke kwasiri ntukwasiri obi, onye na-edede oġbugħba ndu iħunanya ya ruo puku oġbø, nye ndi niile hṛu ya n’anya, ndi na-edede ihe niile o nyere n’iwu. **10** Ma onye kporo ya asì, o na-eji mbibi kwuġħachi ya ugħo n’ihu ya, o għagħi eġbu oġe iċkwu ħaġi kporo ya asì ugħo n’ihu ha. **11** N’ihu ya, hụ na unu debezur iwu na ükpurù ndi a m na-enye unu taa. **12** O buru na unu elezie anya, nħā ntjì n’iwu ndi a, debe ha, ma mezuokwa ha, Onyenwe anyi bụ Chineke unu ga-emezuru unu oġbugħba ndu iħunanya ahu dikà o n’uru n’iyyi nye nna nna unu ha. **13** O ga-ahu unu n’anya, gozie unu, meekwa ka unu baa uba n’onuogugħu. O ga-agozi unu n’omum, gozie ihe okukku nke ala unu, oka unu, na mmanya olħu unu, na mmanu unu, na umu ehi unu mħru, na umu igwe atħru unu mħru, n’ala ahu o n’ħu nna nna unu ha iyi inye unu. **14** A ga-agozi unu karja mba ndi ozo niile di n’uwa. O dighi onye

obiula n'ime unu, maqbü nwoke maqbü nwanyi ga-anö na-amutaghi nwa, o dikwaghị anu ulo unu ga-agba aka nwa. **15** Onyenwe anyi ga-ewerpụ unu ọrija niile. O gaghị ekwe ka ọrija ndị Ijipt obiula, nke unu na-echeta nke ọma dakwasị unu, ọrija ndị a niile ka o ga-eme ka o biakwasị ndị iro unu! **16** Mba obiula Onyenwe anyi bụ Chineke unu nyefere unu n'aka ka unu ga-alà n'iyi. Unu emerela ha ebere, unu efekwala chi niile ha, n'ihi na nke a ga-aburụ unu ihe ịma n'onya. **17** Ma eleghị anya, unu ga-na-eche n'ime onwe unu sị, "Mba ndị a dị ike karịa anyi, olee otu anyi ga-esi chupụ ha?" **18** Ma unu atuła egwu! Naanị chetanụ ihe Onyenwe anyi bụ Chineke unu mere Fero na ndị Ijipt niile. **19** Unu jি anya unu hụ onwunwa ukwuu niile, ihe ịrịbama niile na ihe ebube niile, n'aka ahụ dị ike na ogwe aka esetipuru esetipuru, nke Onyenwe anyi bụ Chineke unu ji kpoputa unu. Onyenwe anyi bụ Chineke ga-emekwa otu ihe ahụ n'ebé ndị niile a unu natu egwu ugbu a. **20** Karşıya, Onyenwe anyi bụ Chineke unu ga-ezipụ ebu n'etiti ha tutu ruo mgbe o bọlađi ndị fodürü ndị, ndị ahụ ga-ezo onwe ha site n'ebé unu n'o, ghoro ndị e bibiri. **21** Unu amala jijii n'ihi ha, n'ihi na Onyenwe anyi bụ Chineke unu, onye n'o n'etiti unu bụ Chineke dijukwu, dikwa egwu. **22** Onyenwe anyi bụ Chineke unu, ga-achupụ mba ndị a ntakịrị ntakịrị. O gaghị ekwe ka unu chupụ ha otu ubgoro, ma o bughị ya, ụmụ anụ ọhia ojoo ga-amụba megide unu. **23** Onyenwe anyi Chineke unu ga-enyefe ha n'aka unu, o ga-eniyene ha oke ogbaaghara n'obi, tutu ruo mgbe ha lara n'iyi. **24** Eze ha niile ka o ga-enyefe n'aka unu, unu ga-ehichapükwa aha ha n'relu ụwa. O dikwaghị onye purụ iguzu n'ihi unu, n'ihi na unu ga-ebibi ha niile. **25** Kpoṇu arusị niile nke apiri api nke chi niile ha okụ. Unu enwelaanya ukwu n'ebé ọlaçcha maqbü ọlaedo dị ha n'ahụ dị. Unu ewerela ya ka o burụ nke unu, ka unu ghara ibụ ndị o matara n'onya, n'ihi na o bụ ihe arụ nye Onyenwe anyi bụ Chineke unu. **26** Unu ewebatala ihe arụ obiula n'ulọ unu, ka unu ghara ibụ ihe e debere ihe nye mbibi dika ya. Kpoṇu ihe arụ ahụ asị, ledakwanụ ya anya, n'ihi na ihe e debere ihe nye mbibi ka o bu.

8 Lezie anya hụ na i debezuru iwu ndị a niile m nyere gi taa. O burụ na i debe ha, o bughị naanị na i ga-adị ndị, kama i ga-amụba, banyekwa inweta ala ahụ Onyenwe anyi kwere nna nna gị ha na nkwa. **2** Chetakwa otu Onyenwe anyi bụ Chineke gị si duo gi n'ime ozara iri afò anö ndị a niile. O wedara mmuqụ gị ala, nwakwaa gi onwunwa ịmata ihe dị gi n'obi, ichoputa ma i ga-edebekwa iwu ya. **3** E, o wedatarra mmuqụ gị ala mgbe o mere ka ihe oriri kọ gị, mgbe o mere ka i rie mānà, nri ahụ gị na nna gị na-amaghị ihe o bụ. O mere nke a igosi gị na izi gị na o bughị naanị achicha ka mmadụ ga-eji di ndị, kama o bụ n'okwu niile nke si n'onụ Onyenwe anyi pütä. **4** Iri afò anö ndị a niile, uwe gi akaghị nka, ụkwụ gị azakwaghị aza. **5** N'ihi ya, mata nke a n'obi gị, na dika nna si adö nwa ya aka na ntị, otu a ka Onyenwe anyi bụ Chineke gị si ado gi aka na ntị. **6** Debe iwu Onyenwe anyi Chineke gị. Na-ejegharị ije n'uzo ya, ma na-atükwa ya egwu. **7** N'ihi na Onyenwe anyi Chineke gị na-ewebata gị n'ala mara mma, bụ ala nwere iyi, na ọdø mmiri, ala nwere mmiri nke si n'ime ya na-asoputa asogharị n'ugwu na ndagwurugu, **8** o bụ ala na-epu ọka witti na ọka balị, na osisi vajinị, na osisi fiig, na osisi pomgranat, na mmapanụ oliv, na mmapanụ anị. **9** O bükwa ala jupütara n'ihe oriri, ebe a na-agaghị enwe ụkọ nri. O bụ ala

ebe igwe jupütara n'ime ya dij ka ha bu nkume, ala ebe ọla jupütakwara n'ugwu ya niile. **10** Mgbe i riri rijuo afò, too Onyenwe anyi Chineke gi n'ihi ala mara mma nke o nyere gi. **11** Ma lezie anya ka i ghara ichefu Onyenwe anyi Chineke gi, na-edebeghi iwu ya niile, na ikpe ya niile, na ụkpuru ya niile, nke m na-enye gi taa. **12** Ka o ghara i bụ, mgbe i riri rijuru afò, mgbe i wuuру onwe gi ezi ulo dị mma birikwa n'ime ha, **13** mgbe igwe ehi na igwe aturu gị mubara, mgbe ọlaçcha na ọlaedo gị mubara, na mgbe ihe niile i nwere mubara. **14** Kpachara anya hụ na nganga abanyeghi gị n'obi, ime ka i chefuo Onyenwe anyi Chineke gi onye mere ka i site n'ljipt, sitenkwa n'ala ibụ ohu pütä. **15** Onye duuru gi n'ime ozara ukwu ahụ dij egwu, ebe agwo ojoo na akpi jupütara, ebe na-ekpo okụ, nke mmiri na-adighị. O sitere na nkume nye gi mmiri ọnụnụ. **16** O ji mānà nyejoo gi afò n'ozara, mānà ahụ nna gị ha na-amaghị ihe o bụ na mbụ. O mere ya n'ihi iweda mmuqụ gị ala, na ịnwale gị, ka ihe si otu a gaara gị nke ọma. **17** I nwere ike kwuo sị, "O bụ site n'ike aka m ka m ji baa ụba." **18** Ma cheta Onyenwe anyi Chineke gi, n'ihi na o bụ ya onwe ya na-enye gi ike i jì akpata akụ, ime ka ogbugba ndị ya guzosie ike, bụ nke o riñuru nna nna gị ha n'iyi, dika o di taa. **19** Ma o burụ na i chefuo Onyenwe anyi bụ Chineke gi, gbasoo chi ndị ọzọ, fee ha ofufe ma kpokwaa isiala nye ha, ana m agba ama megide gi taa na i gaghị ịlā n'iyi. **20** O burụ na unu egegħi ntị n'olu Onyenwe anyi Chineke unu, ime ihe o chorop, o ga-alà unu n'iyi, dika o si bibie mba ndị a niile di iche ihe o na-ebibi n'ihi unu.

9 N'uru, Izre! Taa ka i na-aga igafe osimiri Jodan ịbanye ka inweta ala mba ndị dijukwu na ndị di ike karịa gi, inweta obodo ndị dijukwu nke nwere mgbedi ha dij elu ruo n'eluiwge. **2** Ndị bi n'ime ha bụ ndị Anak, ndị gbara dimkpà, too ogologo nke ukwuu. I maara banyere ha. I n'ukwaala ka e kwuru sị, "Onye purụ iguzu onwe ya n'ihi ụmụ Anak?" **3** Ma mata taa na Onyenwe anyi Chineke gi bụ onye na-aga n'ihi gi dika oku na-erepia erepia. O ga-alà ha n'iyi. O bukwa ya gamente ka unu lugbuo ha, chupụ ha, bielekwa ha ngwangwa dika Onyenwe anyi kwere gị na nkwa. **4** Mgbe Onyenwe anyi Chineke gi sitere n'ihi gi chupụ ha, asila onwe gi, "Onyenwe anyi akpobatala m n'ebé a, ka m nweta ala a n'ihi ezi omume m." Mba, o bụ naanị n'ihi ajo omume nke mba ndị a bi n'ala ahụ ka Onyenwe anyi ji esite n'ihi gi chupụ ha. **5** O bughị n'ihi ezi omume gi, maqbü izi ezi nke obi gi ka i ga-eji nweta ala ahụ, kama o bụ n'ihi ajo omume nke mba ndị a bi n'ime ya ka Onyenwe anyi Chineke gi ga-eji achupụ ha site n'ihi gi. O na-emekwa ya n'ihi imezu nkwa ahụ o kwere nna nna gị ha bụ Ebrahim, Ajizik, na Jekob. **6** Ya mere, ghota ya nke ọma na Onyenwe anyi Chineke gi anaghị enye gi ezi ala a ka inweta ya n'ihi ezi omume gi, n'ihi na unu bụ ndị isiike. **7** Chetakwa nke a ma ecchefukwala otu i si kpasuo Onyenwe anyi Chineke gi iwe, mgbe mgbe, n'ime ozara. Site n'ubochị i hapurụ Ijipt tutu ruo taa, ka i na-enupu isi n'ebé Onyenwe anyi n'o. **8** Unu kpasuru Onyenwe anyi iwe n'ugwu Horeb, ya mere o jiri were iwe laa unu n'iyi. **9** Mgbe m rigoro n'elu ugwu ahụ ịnata mbadamba nkume ndị ahụ bụ mbadamba nkume ogbugba ndị di n'etiti Onyenwe anyi na unu, anorø m n'elu ugwu ahụ iri ụbochị anö, ehihie na abalị, o dighị nri m riri, o dighlikwa mmiri m riñuru. **10** Onyenwe anyi nyere m mbadamba nkume abụ ndị ahụ, nke ejị mkpisiaka Chineke

dee. Edekwasiři n'elu ha iwu niile nke Onyenwe anyị gwara unu n'ugwu ahu site n'etiti oku, n'ubochi mkipokota ahụ. **11** Mgbe iri abalị ano gwurụ Onyenwe anyị nyere m mbadamba nkume abuọ ndị ahụ, bù mbadamba nkume ogbugba ndu. **12** Mgbe ahụ ka Onyenwe anyị gwara m sị, “Ridata ọsịsị, n'ihi na ndị gi, ndị i si n'ljipt duputa, emeuela onwe ha, ha emeela ngwangwa iwezuga onwe ha site n'iwu m nyere ha. Ha emeera onwe ha nwa ehi a kpuru akpu, ka ọ bụrụ chi ha.” **13** Onyenwe anyị gwara m sị, “Ahụla m na ndị a bù ndị isiike n'eze. **14** Hapụ m, ka m kpochapụ ma hichapukwa aha ha site n'okpuru eluiwge. Aga m emekwa gị ka jghoq mba dị ike karịa, díkwa otutu n'onụogugu karịa ha.” **15** Ya mere, atughariři m malite isi n'ugwu ahu na-enwu oku rídata, ejikwa m mbadamba nkume abuọ nke ogbugba ndu ahụ n'aka m. **16** Mgbe m lepuruanya, ahụru m na unu emeela mmehie megide Onyenwe anyị Chineke unu. Unu akpupołłara onwe unu arusi n'udị nwa ehi. Unu esitela n'igbaso iwu Onyenwe anyị wezuga onwe unu ọsịsị. **17** Mgbe ahụ, ewere m mbadamba nkume abuọ ahụ, tütü ha site n'aka m abuọ, kürie ha n'ihi unu. **18** Mgbe ahụ, adara m n'ala ozo n'ihi Onyenwe anyị. Iri ubochi anq, ehihie na abalị, erighị m nri maqbụ nụo ihe ọnụnụ obula, n'ihi mmehie niile unu mere. Unu mere ihe ojoo n'anya Onyenwe anyị si otu a kpasuo ya iwe nke ukwuu. **19** Atürü m egwu iwe na ọnụma nke Onyenwe anyị, n'ihi na iwe ya dì ukwuu megide unu ruo na ikpochapu unu. Ma n'oge ahụ, Onyenwe anyị gere ntị n'aririo m. **20** N'oge ahụ, Erón n'onwe ya, nōrō n'oke nsogbu, n'ihi na Onyenwe anyị were iwe megide ya, chọq ibibi ya, ma ariror m Onyenwe anyị aririo n'ihi ya. **21** Mgbe ahụ, eweere m ngwa ọrụ mmehie unu, ya bù nwa ehi ahụ unu kpuru, kpoqo ya oku, tipia ya, gwerie ya nke ọma díka ntụ, wunye ntụ ya n'ime mmiri nke si n'ugwu na-asopụta. **22** Ozokwa, unu kpasuru Onyenwe anyị iwe na Tabera, na Masa, ọ buladi na Kibrot Hataava. **23** Mgbe Onyenwe anyị si na Kadesh Banea zipụ unu ọ sị unu, “Gaanu nweta ala ahụ m nyere unu.” Ma unu nupuru isi n'iwu Onyenwe anyị Chineke unu nyere unu. Unu ekwenyeghi maqbụ rubere ya isi. **24** Site n'ubochi m maara ndị unu bù, ọ dibeghi mgbe unu na-enupughi isi n'ebé Onyenwe anyị no. **25** Ọ bụ ya mere m jiri daa n'ala n'ihi Onyenwe anyị iri ubochi anq, ehihie na abalị, n'ihi na Onyenwe anyị kwuru na ọ gala unu n'iyi. **26** Ekperemekpere n'oge ahụ nye Onyenwe anyị si ya, “Onye kachasị ihe niile elu, bù Onyenwe anyị biko, alala ndị gi n'iyi, n'ihi na ha bù ihe nketa gi, bùrükwa ndị i ji ike aka gi na ebube gi gbaputa site n'ljipt. **27** Elekwasila nnupu isi ha na isiike haanya, kama, cheta nkwa gi, nke i kwere ndị ohu gi, Ebrahim, Ajizik, na Jekob. Biko, agunyela ndu ojoo ha, na mmehie ha megide ha. **28** Ma ọ bughi otu a, ndị obodo ahụ nke i si na ya kpoputa anyị ga-asi, ‘O bụ n'ihi na Onyenwe anyị apughi inye ha ala o kwere ha na nkwa ka o ji laa ha n'iyi. N'ihi na ọ kporo ha asi, ka o ji kpobata ha n'ime ọzara mee ka ha nwuqo n'ebé ahụ.’ **29** Ma ha bù ndị gi, ha bùrükwa ihe nketa gi. Ha bù ndị i sitere n'ike gi dì egwu na ike nke aka gi kpoputa site n'ljipt.”

10 N'oge ahụ, Onyenwe anyị gwara m, sị, “Waputa mbadamba nkume abuọ díka nke mbụ, were ha bìakwute m n'elu ugwu. Ozo, wuokwara onwe gi igbe osisi. **2** Aga m edekwasị n'elu mbadamba nkume ndị a, okwu niile nke dì n'elu mbadamba nkume ndị mbụ, bù nke i tūpiasiri. I ga-

etinyekwa ha n'ime igbe ahụ.” **3** Ya mere, eji m osisi akashia kwa igbe ahụ. A waputakwara m mbadamba nkume abuọ yiri ndị nke mbụ, were ha rigoro ugwu ahụ. **4** Onyenwe anyị dere n'elu mbadamba nkume ahụ ihe ndị ahụ o dere na mbụ, bù iwu iri ndị ahụ o gwara unu n'elu ugwu site n'ime oku, n'ubochi mkipokota ahụ. Onyenwe anyị nyekwara m ha. **5** Mgbe m si n'ugwu ahụ rídata, etinyere m mbadamba nkume abuọ ahụ n'ime igbe ahụ m kwara, díkwa Onyenwe anyị nyere m n'iwu. Ha díkwa n'ebé ahụ ruo taa. **6** (Ümụ Izrel gara ije site n'olulu mmiri nke Bene Jaakan garuo Mosera, n'ebé ahụ ka Erón nō nwuqo, e lie ya n'ebé ahụ. Elieza, bù okpara ya nochiri onodị ya díkwa onye nchukwaja. **7** Site n'ebé ahụ, ha gagidere ije ruo Gudgoda, sitekwa na ya ruo Jotbata, ala nke iyi na-aso aso juru n'ime ya. **8** N'oge ahụ, Onyenwe anyị kewaputara ebo Livayị ibu igbe ogbugba ndu Onyenwe anyị, na iguzo n'ihi Onyenwe anyị ijere ya ozi na ikwuputa ngozi n'aha ya, díkwa ha sị eme ruo taa. **9** Ọ bụ nke a mere ndị Livayị enweghi oke maqbụ ihe nketa n'etiti ndị Izrel ibe ha; Onyenwe anyị bụ ihe nketa ha, díkwa Onyenwe anyị Chineke unu gwara ha.) **10** Ugbu a, anogla m n'elu ugwu ahụ iri ubochi anq, ehihie na abalị, díkwa m mere n'oge mbụ, Onyenwe anyị gekwara m ntị n'oge ugbu a. Ọ bughi ọchichọ Onyenwe anyị ibibi unu. **11** Onyenwe anyị gwara m, “Bilie, gaa ka i duru ndị a gaa na njem ha, ka ha banye, ma nwetakwa ala ahụ nke m kwere nna nna ha na nkwa inye ha.” **12** Ugbu a, Izrel, ginjị ka Onyenwe anyị Chineke gi na-anan'aka gi ma ọ bughi kai tọ egwu Onyenwe anyị Chineke gi, jee ije na nrubé isi nye ya, ihi ya n'anya, na iwere obi gi niile na mmuqo gi niile fee ya ofufe, **13** na ilezi anya debezu iwu na ukoṣṣu Onyenwe anyị, ndị m na-enye gi taa, n'ihi odimma gi. **14** Uwa na eluiwge na ebe niile kachasị elu nke eluiwge, na ihe niile dì n'ime ha, bù nke Onyenwe anyị Chineke gi. **15** Ma Onyenwe anyị nwere mmași n'ahụ nna nna unu ha, hukwa ha n'anya, ọ hørq unu, na naanị ụmụ ha niile, site n'etiti mba niile díkwa q dì taa. **16** N'ihi nke a, biekwanụ obi unu ugwu, kwuṣṣikwanụ ibi ndu nke isiike. **17** N'ihi na Onyenwe anyị, bù Chineke unu bu Chineke kachasị chi niile, bùrükwa Onyenwe kachasị ndị nwueni niile. Chineke ukwu ahụ, onye dì ike díkwa egwu, onye na-adighi ele mmadụ anya n'ihi, ọ nakwaghị eri ngari. **18** Ọ na-alurụ ndị na-enweghi nna, na ụmụ nwanyị na-enweghi di ogu. Ọ na-ahụ ndị ọbjia n'anya, na-enyekwa ha nri na uwe. **19** Ya mere, unu onwe unu kwa, hụnụ ndị ọbjia n'anya, n'ihi na unu onwe unu bururị ndị ọbjia n'ala ljipt. **20** Tụo Onyenwe anyị Chineke gi egwu, feekwa ya ofufe. Ya ka i ga-arapara n'ahụ, ọ bùrükwa naanị n'aha ya ka i ga-anu iyı. **21** Ọ bụ ya bù onye i gateo otuto, ọ bụ ya bù Chineke gi, onye rürü gi ọrụ ndị ahụ dì oke egwu na ebube, nke gi onwe gi ji anya gi hụ. **22** Nna nna unu ndị gara n'ljipt dì naanị iri mmadụ asaa, ma ugbu a, Onyenwe anyị Chineke gi emeela ka imubaa díkwa kpakpando nke mbara igwe.

11 Hụ Onyenwe anyị bù Chineke gi n'anya, na-edebuzukwa ikpe ya na ukoṣṣu ya na ihe niile o nyere n'iwu. **2** Chetanụ taa na ọ bughi ụmụ unu, kama ọ bụ unu onwe unu jiri anya unu hụ ido aka na ntị Onyenwe anyị Chineke unu. Ọ bụ unu hụ ido ukwuu ya, idị ike ya, iruṣi ọrụ ike nke ike ya, **3** ihe irijbama ya niile na ihe niile o mere n'ljipt, otu o si megide Fero eze ljipt na ndị ala ljipt niile. **4** Unu hụ ihe o mere ndị agha ljipt na inyinya ha, na ugbo agha ha. Otu o si mee ka ha laa n'iyi n'ime Osimiri Uhie, mgbe ha na-achụ

unu օսօ, na otu Onyenwe anyi si wetara ha իլա n'iyi ebighi ebi. 5 Օ bughi սմս unu հրու ihe o meere unu n'oge ahü niile unu nօ n'օզարա tutu unu erute n'ebə a, 6 na ihe o mere Daten na Abiram, սմս Eliab, ndj si n'ebə Ruben, otu ala si meghee օնս ya loda ha, ha na ezinaլող ha, սլո օկու ha na ihe օբուլa nke dñ դն հa nwere n'etiti Izrel niile. 7 Ma օ bս anya unu հրու oke ihe itunanya ndj a niile Onyenwe anyi mere. 8 Lezienü anya debe iwu ndj a m na-enye unu taa, ka unu nwee ike, baa bichikwaa ala ahü unu na-agafe Jodan inweta, 9 ka unu bie ogologo ndj n'ime ala ahü Onyenwe anyi նրս n'iyi inye mna mna unu ha, na սմս սմս ha, ala mmiri ara ehi na mmanu aրս na-eru na ya. 10 N'ihi na ala a unu na-agə iбанye n'ime ya inweta adighi ka ala Ijipt, ebe unu si պտա, ebe i na-agha mkpuru gi, were լքու լուարa mmiri չօ, dika a na-eme n'ubı akwukwö nri. 11 Ma ala unu na-agafe Jodan inweta bս ala nwere ugwu na ndagwurugwu, nke na-aրս mmiri ozuzo si n'eluwigwe. 12 Օ bս ala nke Onyenwe anyi Chineke unu n'onwe ya na-elektoլ Site n'վօչի ruo n'վօչի, sitekwa na mbido afօ ruo n'ogwugwu afօ, anya ya adighi apս na ya. 13 Ya mere, օ բրու na unu ga-eji ntukwasj obi rube isi n'iwu ya niile, nke m na-enye unu taa, օ բրուկwa na unu ga-eji obi unu niile na mmրս unu niile հս Onyenwe anyi Chineke unu n'anyo, օ բրուկwa na unu ga-efe ya ofufe, 14 օ ga-na-ezite mmiri ozuzo n'oge ya, mmiri ozuzo nke mbս na nke ikpeazս, nke ga-eme ka օկա unu mja mkpuru hiri nne, ka unu nwee օտստ vajni, nweekwa mmanu oliv. 15 Օ ga-eme ka anu սլո gi nwee ahhija ha ga-ata, gi onwe gi ga-enwekwa ihe oriri dј ukwuu. Afo ga-ejukwa gi n'ihe i nwere. 16 Ma lezienü anya, ka ahpս յրafu obi unu mee ka unu wezuga onwe unu, bido ife chi ndj օզօ ofufe, kpoջkwa isiala nye ha. 17 Mgbe ahս, iwe Onyenwe anyi ga-adj օկս n'ebə unu nօ, օ ga-agbachi eluigwe, mmiri agaghj ezo, ala agaghj epuputakwa ihe ubi, unu ga-alakwa n'iyi n'otu ntabi anya, n'ezi ala ahü Onyenwe anyi na-enye unu. 18 Meenü ka okwu m ndj a digide n'obi unu na n'ime mmրս unu. Keenü ha dika ihe յրjбama n'elu aka unu, kekwasiկwa ha dika ihe nchetra n'egedede ihu unu. 19 Kuzierenü ha սմս unu, na-ekwu ihe banyere ha mgbe i na-anodս n'սլո gi, na mgbe i na-agə n'okporouչ, mgbe i na-edina ala na mgbe i si n'ihe ndina bilie. 20 Dee ha n'elu ibo օնս սլո gi na nke օնս սլո ama gi. 21 Ka վօչի ndj unu na nke սմս unu di ogologo n'ala ahü unu na-agə ibi n'ime ya, nke Onyenwe anyi kwere nna unu na nkwa. Dika ogologo վօչի niile ha nke eluigwe dј n'elu, լա դիկwa n'okpurya ya. 22 Օ բրու na unu elezie anya debe iwu niile m na-enye unu taa, na-ahլուկwa Onyenwe anyi Chineke unu n'anyo, na-eso սլո ya, na-adaberekwa na ya, 23 Onyenwe anyi ga-achupս mba niile bi n'ala ahü unu na-agə inweta, unu ga-anapukwa ha ala ahü, օ buladj na ha buru ibu, siekwa ike karja unu. 24 Ebe օբուլa unu zonyere լքու unu n'ala ahü aghջoլa nke unu, site na ndjda Negeb ruo Lebanon, sitekwa n'Osimiri Yufretis ruo Osimiri Mediterenja. Ha ga-abս nke unu. 25 Օ dighi onye օբուլa պրս imegide unu n'ihi na Onyenwe anyi Chineke unu ga-emenyen ha egwu na սլո n'afօ n'սլո օբուլa unu na-agə, dika o kwere na nkwa. 26 Lee, taa, ana m eche n'ihi unu ngoջi Onyenwe anyi na օբուլa օնս. 27 Ngoջi ga-adjրi unu ma օ բրու na unu edebe iwu Onyenwe anyi Chineke unu, nke m na-enye unu taa. 28 Nկօչa ahü ga-adj ma օ բրու na unu յրj իrube isi nye iwu niile nke Onyenwe anyi, bս Chineke unu, wezuga onwe unu n'սլո ahü nke m nyere unu n'iwu taa site

n'igbaso chi ndj օզօ, nke unu na-amaghj. 29 Mgbe Onyenwe anyi Chineke unu mere ka unu nweta ala ahü, a ga-esite n'elu ugwu Gerizim kwuputə ngoջi ga-adjրi unu, a ga-esitekwa n'elu ugwu Ebal kwuputə օբուլa օնս ga-adakwasj unu. 30 Gerizim na Ebal bu ugwu dј n'ofe Jodan, n'ակսու okporouչ dј n'օճիda anyanw. Օ dј nso n'ebə osisi ukwu ndj ahü toro na More, n'ala ndj Kenan ahü bi n'Araba, n'ակսու Gilgal. 31 N'ihi na unu na-agə igafe osimiri Jodan, iбанye nweta ala ahü Onyenwe anyi Chineke unu na-enye unu. Mgbe unu nwetara ya biri n'ime ya, 32 հոնս na unu rubere isi debe iwu niile na սկպրս niile m na-eche n'ihi unu taa.

12 Ndj a bս iwu na սկպրս niile unu na-agaghj idebe ogologo վօչի niile unu ga-ebi n'ala ahü, Onyenwe anyi Chineke nna unu ha nyere unu, dika ihe nweta. 2 Tikpoջոն ebe niile nke dј n'elu ugwu niile dј elu na n'elu ugwu niile dј nta, nakwa n'okpurya osisi mgbasa օբուլa, bս ebe mba niile unu na-anapu ala ha fere chi niile ha ofufe. 3 Kwatuokwanu ebe յշու aja ha niile, tjsise ogidi nsq օnս ha niile, kpoջkwa osisi Ashera ha օկս, gbutukwaն aruչi niile a apրi աpi nke chi niile ha. Kpochapukwanu aha ha niile site n'ebə niile ahü. 4 Unu agaghj efe Onyenwe anyi Chineke unu ofufe dika ndj ahü na-efe aruչi na-eme. 5 Kama unu chopta ebe ahü Onyenwe anyi Chineke unu ga-ahoputa, site n'etiti ebo Izrel niile, ebe օ ga-akpoջkwasj aha ya. N'ebə ahü ka unu ga-abjակwute ya. 6 Օ բւկwa n'ebə ahü ka unu ga-ewetara Onyenwe anyi aja nsure օկս unu, na aja ndj օզօ niile, na otu սլո n'սլո iрi unu, na onyinye պրս iрi unu, bu onyinye սմս mbս igwe ehi, na igwe ewu na aturս unu. 7 Unu na ezinaլո unu ga-anokwa n'ebə ahü, n'ihi Onyenwe anyi Chineke unu, rie oriri unu. N'ihi ya kwa ka unu ga-anուրkwa օնս, n'ihi ihe niile ahü unu setipրu aka unu ime, na n'ihi ngoջi Onyenwe anyi Chineke unu goziri unu. 8 Unu agaghj emekwa ihe masırı unu, dika unu si eme taa, n'ihi na onye օբուլa na-eme ihe օբուլa o chere na o ziri ezi n'anyo ya, 9 n'ihi na iwu ndj a ebidobeghj idj ire, ebe օ bս na unu abanyebeghj n'ebə izuike ahü, na ihe nketa ahü Onyenwe anyi Chineke unu na-enye unu. 10 Kama, mgbe unu gafere osimiri Jodan, birikwa n'ala ahü Onyenwe anyi Chineke unu na-enye unu dika ihe nketa, mgbe Onyenwe anyi nyere unu izuike, meekwa ka unu nwere onwe unu site n'ebə ndj iro unu nօ. 11 Mgbe ahü, unu ga-eweta ihe ndj ahü niile m nyere unu n'iwu: aja nsure օկս unu niile, na aja ndj օզօ, na onyinye ahü պրս iрi unu kwere nkwa inye, unu ga-eweta ya n'ebə ahü Onyenwe anyi Chineke unu hopդtara ebe o kpoջkwasj aha ya. 12 Unu na սմս unu ndj ikom, na սմս unu ndj inyom, na ndj odibo nwoke na nwanyi niile unu, na ndj Livayi bi n'obodo unu, ndj na-enweghj ihe nketa nke aka ha, ga-anո n'ebə ahü նրյա օնս n'ihi Onyenwe anyi Chineke unu. 13 Օ gaghj achu aja nsure օկս gi n'ebə օբուլa masırı gi, 14 օ bս naanij n'ebə ahü Onyenwe anyi ga-ahoputa. O ga-ahoputa otu ebe, n'ala otu ebo. O bս naanij n'ebə ahü ka i ga-esure aja unu niile, օ բւկwa n'ebə ahü ka i ga-eweta onyinye gi niile. 15 Otu օ dј, i պրս յոն n'ebə օբուլa gbu anu i ga-eri, dika օ bս ele maջoւ mgbadə ugbu a. Rie anu mgbe օբուլa օ gurү gi agջ, na-erikwa ya mgbe օբուլa i nwetara ya, dika ngoջi Onyenwe anyi Chineke unu na-enye unu. Ma onye dј օչa, ma onye na-adighj օչa nwere ike iso rie ya. 16 Naanij iwu

dị n’iri anu ndị a bụ na i gaghị eri ọbara ya, wusa ọbara ya n’ala, dika mmiri. **17** Ma o nweghi onyinye ọbula a na-enye Onyenwe anyị i kwasiri iṇo n’ulọ gi rie. I kwasighi iṇo n’ulọ gi rie onyinye ndị a: onyinye otu ụzọ n’ulọ iri nke ọka na mmanya ọhụrị gi, na nke mmanụ oliv, na ụmụ mbụ nke igwe ehi na igwe ewu na atụrụ gi, na ihe ọbula i kwere na nkwa, na onyinye ofu ofu gi, na onyinye ndị ọzo puru iche. **18** Kama unu ga-eri ha n’ihu Onyenwe anyị bụ Chineke unu, n’ebé ahụ Onyenwe anyị Chineke unu ga-ahoputa, gi onwe gi, na ụmụ gi ndị nwoke na ụmụ gi ndị nwanyị, na ndị odibo nwoke na nwanyị niile unu, na ndị Livayị si n’obodo unu niile, unu ga-anúrikwa ọnụ n’ihu Onyenwe anyị bụ Chineke unu, n’ihe niile aka gi ruputara. **19** Echefukwala ndị Livayị, gi na ha ga na-enweko ihe ndị a niile, ogologo ụbọchị niile i biri n’ala ahụ. **20** Mgbe Onyenwe anyị, bụ Chineke gi mere ka oke ala gi saa mbara, dika o kwere gi na nkwa, i nwee oke aguu maka iri anu na-asị, “Achoro m iri anu,” mgbe ahụ, i nwere ike rie anu dika i si chọ. **21** O bụrụ n’ebé ahụ Onyenwe anyị Chineke gi kpokwasirị aha ya dì gi anya site n’ebé i nọ, i nwere ike gbuo anu ulọ site n’igwe ehi ọmaọbu ewu na atụrụ nke Onyenwe anyị nyere gi, dika m si nye gi n’iwu. Gbuo ha n’obodo ebe i bi, riekwa ha otu i chọ. **22** Rie ha dika i ga-esi rie ele ọmaọbu mgbada. Onye ọbula n’ime unu nwere ike rie ya, ma onye di ọcha ma onye na-adịgị ọcha. **23** Ma lezie anya hụ na i righị ọbara, n’ihi na ndị dì n’obara. I gaghị erikọta anu ọbula na ndị ya. **24** Erila ọbara, wusa ya n’ala dika mmiri. **25** Erila ya, ka ihe si otu a gaara gi na ụmụ ụmụ gi nke ọma, n’ihi na i na-eme ihe ziri ezi n’anya Onyenwe anyị. **26** Ma were ihe ndị ahụ niile i doro nsọ, ya na ihe ọbula i kwere Onyenwe anyị na nkwa gaa n’ebé ahụ Onyenwe anyị ga-ahoputa. **27** Chụo aja nsure ọkụ n’elụ ebe ičụ aja Onyenwe anyị Chineke gi, ma anu na ọbara. A ghaghị iwuṣa ọbara anu ahụ e ji chọ aja n’akụkụ ebe nchüaja nke Onyenwe anyị Chineke gi. Ma i nwere ike rie anu ahụ e ji chọ aja. **28** Lezie anya, debe iwu ndị a niile m na-eme gi. O bụrụ na i mee ya, ihe gagagara gi na ụmụ gi nke ọma, n’ihi na o bụ ihe di mma n’anya Onyenwe anyị Chineke gi, na ihe ziri ezi ka i ga-na-eme. **29** Onyenwe anyị Chineke gi ga-ala mba niile bi n’ala ahụ i na-agà ibuso agha n’iyi. Ma mgbe i si n’ala ahụ chụpụ ha, i ga-ebichi n’ala ha. **30** Mgbe i lachara ha n’iyi, lezie anya ka i ghara ịma n’onya, site n’ịju ajuju ka ijuputa otu ha si efe chi ha, na-asị, “Mba ndị a o si ańaa na-efe chi ha ofufe? Anyị ga-emekwa otu a.” **31** Efekwala Onyenwe anyị bụ Chineke gi dika ha si efe chi ha, n’ihi na mgbe ha na-efe chi ha ofufe, ha na-eme ihe arụ dì iche iche nke Onyenwe anyị kpọrọ asị. O bùladi ụmụ ha ndị ikom na ndị inyom ka ha na-esure n’okụ nye chi ha dì iche iche dika aja. **32** Lezienụ anya hụ na unu na-eme ihe niile bụ nke m nyere unu n’iwu. Unu etinyela ihe n’ime ya ọmaọbu wepükwa ihe site na ya.

13 O bụrụ na onye amumà, ọmaọbu onye na-akowà nrọ aputa n’etiti gi kwee nkwa na ihe ịrịbama ọmaọbu ihe dì ebube na-agà ime, **2** o bụrụkwa na ihe ịrịbama ahụ ọmaọbu ihe ebube ahụ e kwuru maka ya emezuo, emesia onye amumà ahụ na-asị, “Ka anyị gbaso chi ndị ọzo dì iche, ka anyị feekwa ha,” bụ chi ndị i na-amaghị, **3** egela okwu onye amumà ọmaọbu orị nrọ ahụ ntị. N’ihi na Onyenwe anyị bụ Chineke unu na-ele unu ule ịmata ma unu jikwa obi unu, na uche unu hụ ya n’anya. **4** O bụ Onyenwe anyị bụ Chineke unu ka unu

ga-eso, naanị ya ka unu ga-atụ egwu. Debenụ iwu ya niile na-erubekwara ya isi, na-ejere ya ozi, jidesiekwa ya ike. **5** A gagebu onye amumà ahụ ọmaọbu onye orị nrọ ahụ nke chọro iduhie unu, n’ihi na o chọro iweta nnupu isi megide Onyenwe anyị bụ Chineke unu, onye kpoputara unu site n’ala Ijipt, onye gbagputara unu site n’onodụ ibụ ndị ohu. Ihe o chọro imē bu iduhie gi, ka i ghara ibi ụdị ndị ahụ Onyenwe anyị Chineke gi chọro ka i bie. Ọnwụ ya ga-eme ka i wezuga ihe ojoo site n’etiti gi. **6** O bụrụ na ezi enyi gi ọmaọbu nwanne gi nwoke ọmaọbu nwa gi nwoke ọmaọbu nwunye gi i ụhụ n’anya ejiri aghugho gwa gi okwu si gi, “Bia ka anyị gaa fee chi ndị ọzo ofufe” (bụ chi ndị i na-amaghị ọmaọbu nke nna gi ha na-amaghị, **7** chi nke ndị ala ahụ gbaraa unu gburugburu, ma ha bụ ndị bi gi nso ma ha bụ ndị bi n’ebé di anya, site n’otu nsotu nke ala ahụ ruo nsotu nke ọzo), **8** ekwenyekwala ọmaọbu naa ntị n’ihe o na-ekwu. Enwekwala obi ebere n’ebé o nọ, ekpuchikwala atumatụ ojoo ya niile. **9** I ghaghị igbu ha. Buru ụzọ setipụ aka gi tọ ya nkume, ka ndị ọzo soro gi tugbuo ya. **10** Jiri nkume tugbuo ya, n’ihi na o chọro imē ka i site n’iso Onyenwe anyị Chineke, wezuga onwe gi, ka i pụo, ma chigharịa site n’iso ya, bụ Onyenwe anyị, onye mere ka i site n’ala Ijipt püta, ala ebe i nọ n’ime ya dika ohu. **11** Izrel niile ga-anúkwa banyere ihe ojoo o mere, ha ga-atukwa ihe ojoo dì otu a egwu, o díkweghị onye ọbula n’etiti gi gagachokwa imē ihe ojoo dì otu ahụ. **12** Mgbe i bi n’obodo ndị ahụ Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi, o bụrụ na akụkọ esite n’otu obodo ndị a ruo gi ntị si, **13** na ufodụ ndị mmadụ jogburu orwe ha eduhielaa ndị obodo ha, na-asị, “Ka anyị gaa fee chi ndị ọzo ofufe” (bụ chi ndị i na-amaghị na mbụ), **14** tupu i mee ihe ọbula, i ga-eburu ụzọ juo ase, juputa nke ọma, ma nyochaputa ma okwu ahụ o bụ eziokwu. O bụrụ na o bụ eziokwu na-achoputakwara n’ihe arụ dì otu a mere n’etiti unu, **15** i ghaghị ibuso obodo ahụ agha jiri mma agha gbuo ndị mmadụ niile bi n’ime obodo ahụ. I ghaghị ibibi ya kpamkpam, ma ndị mmadụ ma anu ulọ ha. **16** Ihe nkwtawa niile i si n’obodo ahụ kwata ka i ga-ekpokota n’otu ebe, n’ama dì n’etiti obodo ahụ. A ga-akpokwa ha niile ọkụ, gbaakwa obodo ahụ niile ọkụ, dika aja nsure ọkụ nye Onyenwe anyị bụ Chineke unu. Ruo mgbe ebighị ebi, obodo ahụ ga-abụ mkpomkpọ ebe, a gaghị ewugharịkwa ya ọzo. **17** O dighị ihe ndị ahụ e debere nye mbibi nke e kwasiri iḥụ n’aka gi. Nke a ga-emekwa ka iwe ọkụ Onyenwe anyị dajuo, ka o gosikwa gi obi ebere. O ga-enwekwaa omijiko n’ahụ gi, meekwa ka i baa uba n’onuogugu, dika o ji iḥụ iyi kwee nna nna gi ha na nkwa. **18** Onyenwe anyị Chineke gi ga-eme ihe ndị a mao bụrụ na i na-erubere ya isi, na-edebezukwa iwu ya niile, nke m na-eme gi taa, ma na-eme ihe ziri ezi n’anya Onyenwe anyị Chineke gi.

14 Unu onwe unu bụ ụmụ Onyenwe anyị Chineke unu, ya mere unu egbula onwe unu mma, ọmaọbu kpuchapụ agirị isi dì nso nso egedege ihu unu n’ihi onye nwuru anwu. **2** N’ihi na onye di nsọ ka i bụ nye Onyenwe anyị Chineke gi. O bùkwa gi ka Onyenwe anyị hoqor site na ndị niile n’o n’elụ ụwa, i bụ ihe oke ọnụahịa nye ya. **3** Erila ihe ọbula m kwuru na o bụ ihe rụrụ arụ. **4** Ndị a bụ anumānụ unu ga-eri: ehi, atụrụ, na ewu, **5** na ele nta, na mgbada, na atụrụ ọhịa, na ewu ọhịa, ele ukwu, na anigbo bi n’elụ ugwu. **6** Anumānụ ọbula ụkwu ya wara njakpa, nke na-ataghari ọnụ ka unu ga-

eri. 7 Ma otu ọ di, n'etiti anu ndị ahụ na-ataghari nri maqbụ ndị ukwụ ha wara njakpa, ndị a ka unu na-agaghị eri, iñinyia kameł, na ewi maqbụ ewi nkume, na anu ndị ozo yiri ha, ọ bụ ezie na ha na-ataghari ọnụ, ma ha enweghi ukwụ wara njakpa. Ha bụ ihe na-adighị ọcha nye unu. 8 Ezi bükwa anu na-adighị ọcha; ọ bụ ezie na o nwere ukwụ wara njakpa, ma ọ dighị ataghari nri. Unu agaghị emetuł ozu ha aka maqbụ rie anu ha. 9 N'ime ihe niile e kere eke, dị ndị, biri na mmiri, unu nwere ike iri nke ọbụla nwere ntu na akpírikpa, 10 ma ihe ọbụla nke na-enweghi ntu na akpírikpa, unu erila ha, n'ihi na ha rürü arụ. 11 Unu ga-eri nnunụ ọbụla dị ọcha, 12 ma unu agaghị eri ndị a: ugo, na udele, na udele ojii, 13 na ndagbụ, na ogankwo, na ndagbụ dị iche iche, 14 na ugoloma ọbụla dị iche iche, 15 na enyị nnunụ, na egbe abalị, na nnunụ oke osimiri, na egbe dị iche iche, 16 na okwukwu nta, na okwukwu ukwụ, na okwukwu nwere mpi, 17 na okwolo na udele, na komorant, 18 na ụgbala, na utu dị iche iche, na nnunụ ọdụ nta, na ụṣụ. 19 Umụ ahụhụ niile na-efe efe rürü arụ nye unu, unu erila ha, 20 Ma unu nwere ike iri umụ ahụhụ ndị ahụ nwere nku, ndị dị ọcha. 21 Unu erila anu ọbụla nwurụ anwụ. Ma otu o si di, onye ọbjia n'etiti unu nwere ike rie ya. I nwere ike inye ya, maqbụ resi ya onye ahụ, ma erila ya, n'ihi na onye dị nsọ nye Onyenwe anyị Chineke gi ka i bụ. Esila nwà ewu maqbụ nwa aturu n'ime mmiri aranye ya. 22 I ghaghị inye otu ụzo n'ụzo iri nke mkpuru ubi gi afo nile. 23 I ga-erikwa mkpuru ndị a n'ihi Onyenwe anyị, bụ Chineke gi, n'ebe ahụ ọ ga-ahoputa ka ọ bụrụ ebe obibi ya, i ga-anụ n'ebe ahụ rie otu ụzo n'ụzo iri nke ọka gi, na mmanya vajinị ọhụrụ gi, na mmamụ oliv gi, na nwa mbụ nke igwe ehi gi, na igwe ewu na aturu gi. Ihe e ji eme nke a bụ ka i mtaịtụ ițu egwu Onyenwe anyị Chineke gi ụboc'hị ndị gi niile. 24 O bụrụ na ebe Onyenwe anyị hoputara dị anya, o bụrükwa na Onyenwe anyị Chineke gi agoziela gi ruo na i pughi ibu otu ụzo n'ụzo iri gi gaa n'ebe ahụ (n'ihi na ebe ahụ Onyenwe anyị hoputara dị anya), 25 mgbe ahụ, gbanwe otu ụzo n'ụzo iri nata olaocha, were olaocha ahụ jee n'ebe ahụ Onyenwe anyị Chineke gi hoputara. 26 Were olaocha ahụ ụzo ihe ọbụla i chorɔ: ehi, na aturu, na mmanya, maqbụ mmanya siri ike na-abas n'anya maqbụ ihe ọbụla ọzo nke i chorɔ. Mgbe ahụ, gi na ezinaulò gi ga-eri nri n'ihi Onyenwe anyị Chineke gi, n'uriakwa ọnụ. 27 Echefukwala ime ka ndị Liviyị soro gi rie ihe i kpatara, n'ihi na ha enweghi ihe nketa ọbụla, maqbụ ihe ubi dika gi. 28 N'ogwugwụ afo ato ọbụla, i ga-eweta otu ụzo n'ụzo iri nke ihe ubi gi, chikọta ha n'ebe a ga-echebé ha n'obodo gi, 29 ka ndị Liviyị, ndị na-enweghi ihe nketa n'etiti gi, na ndị ọbjia, na ndị inyom di ha nwurụ anwụ, na umụ mgbe i nile n'obodo gi, bia n'ebe ahụ were nri ha ga-eri, rijuokwa afo. N'ụzo di otu a, Onyenwe anyị Chineke gi ga-agozi gi, goziekwa ọrụ aka gi niile.

15 N'ogwugwụ afo asaa ọbụla, i ga-akagbu ụgwụ niile mmadụ ji gi. 2 Otu a ka a ga-esi mee ya: Onye ọbụla e ji ụgwụ ga-akagbu ụgwụ niile onye Izrel ibe ya ji ya. O gaghị elekwa anya na onye agbataobi ya maqbụ nwanna ya gagakwụ ya ụgwụ ahụ, n'ihi na oge a na-ekwusa mgbaghara ụgwụ Onyenwe anyị eruola. 3 Mgbaghara a erughị n'ebe ndị ọbjia nq, ma i ghaghị ikagbu ụgwụ ọbụla nwanna gi ji gi. 4 Otu ọ di, o kwesighị ka ndị ogbenye dīri n'etiti gi, n'ihi n'ala ahụ Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi ka inweta dika ihe

nketa gi, o ga-agozi gi nké ukwuu, 5 ma ọ bụrụ na i rube isi nye Onyenwe anyị Chineke gi, ma lezie anya debe iwu ndị a niile m na-enye gi taa. 6 Onyenwe anyị Chineke gi ga-agozi gi dika o kwere na nkwa. I ga-agbazarne ọtụtụ mba ego, i gaghị ano n'ukọ! I ga-achị ọtụtụ mba, ma ha agaghị achị gi. 7 Ma mgbe i banyere n'ala ahụ Onyenwe anyị Chineke unu na-enye gi, a si na e nwee onye ogbenye n'etiti gi, nke bụ onye Izrel ibe gi, i gaghị emeche obi gi maqbụ kechie aka gi megide ya, 8 i ghaghị igbazarne ya ihe dī ka o si choq. 9 Lezie anya ka i ghara inwe ụdi echiche ọjọ o n'obi gi si, "Afọ mgbaghara ụgwụ na-abịa nso," n'ihi ya, i kechie obi gi ju ibinye nwanna gi nq na mkpa ihe ọ chorɔ. O bụrụ na onye ahụ nq na mkpa akwaa akwa kpokuo Onyenwe anyị, a ga-agu gi dika onye ikpe mmehie mara. 10 I ghaghị inye ha site n'afọ ofufu, meekwa nke a na-enweghi obi ilu, mgbe ahụ, n'ihi nke a, Onyenwe anyị bụ Chineke gi ga-agozi gi n'orụ gi niile nakwa ihe niile nke i tinyere aka na ya. 11 A ghaghị inwe ndị ogbenye n'etiti unu, ọ bụ ya mere iwu a jiri dī mkpa. Gbasapụ aka n'ebé nwanna gi na n'ebé ndị ogbenye na ndị nq na mkpa nq. 12 O bụrụ na onye Hibru ibe gi, ndị nwoke maqbụ ndị nwanyi, eresi gi onwe ha, gbakwara gi odibo afọ isii, n'afọ nke asaa, i ghaghị ihapụ ha ka ha nwere onwe ha. 13 Mgbe ọ hapurụ ulo gi, ezipukwala ya n'aka eful 14 I ga-esite n'igwe anu ulo gi, na n'ebe ịzochia ọka gi, na n'ebe ịzochia vajinị gi, nye ya onyinye purụ ihe iji si ya laa n'udo. Nye ya onyinye a dika Onyenwe anyị Chineke gi si gozie gi. 15 Cheta na i bụrụ ohu n'ala Ijipt ma Onyenwe anyị bụ Chineke gi gbatupara gi. O bụ n'ihi ya ka m ji na-enye gi iwu a taa. 16 Ma ọ bụrụ na ohu gi asị gi, "Achoghị m ihapụ gi," n'ihi na ọ hụrụ gi na ndị ulo gi n'anya, hụkwa na ihe na-agara gi na ya nke ọma, mgbe gi na ya nq. 17 Were agiga kpopuo ntị ya n'onụ ụzo ulo gi. O ga-abukwara gi ohu ogologo ndị ya niile. Otu aka ahụ kwa ka i ga-emē ohu gi nwanyi. 18 Enwela obi mwute mgbe ọbụla i na-ahapụ ohu gi ka o nwere onwe ya, n'ihi na i ga-echeta na o rürü gi ọrụ afọ isii, ihe i mefukwara erughị ọkara ihe i gaara ejị goo ndị ọrụ. Onyenwe anyị Chineke gi ga-agozikwa gi n'ihе niile i na-emē. 19 Nwa oke ehi ọbụla maqbụ nwa aturu ọbụla maqbụ nwa ewu ọbụla e bụ ụzo muo n'ime igwe anu ulo gi ka i ga-edo nsọ nye Onyenwe anyị Chineke gi, ejila nwa mbụ nke ehi gi e buru ụzo muo arụ ọrụ ubi, akpachakwala ajị nwa ewu maqbụ nwa aturu ọbụla e buru ụzo muo dī n'ime igwe ewu na aturu gi. 20 Gi na ezinaulò gi ga-eri anu ndị a n'ihi Onyenwe anyị Chineke gi afo ọbụla n'ebe ọ hoputara. 21 Ma ọ bụrụ na nwa anu ọbụla e buru ụzo muo nwere nkwaru, dika ngwurụ maqbụ iṣi maqbụ nkwaru ọbụla nke jorọ njo, i ghaghị ejị ya achị aja nye Onyenwe anyị Chineke gi. 22 Kama, ka ọ bụrụ ihe oriri nye ezinaulò gi n'ime ulo gi. Onye ọbụla, ma ndị dī ọcha ma onye rürü arụ n'oge ahụ ga-eri ya, dika onye ọbụla purụ iri anu ele maqbụ anu mgbadá. 23 Ma erila ọbara ya. Wusà ya n'ala dika mmiri.

16 Debe ọnwa Abib iche maka ime Mmemmē Ngabiga Onyenwe anyị Chineke gi, n'ihi na o bụ n'onwa Abib ka Onyenwe anyị Chineke gi mere ka i si n'ala Ijipt pütä n'abalị. 2 I ga-eji anu si n'igwe aturu na ehi gi chürü Onyenwe anyị Chineke gi aja ngabiga n'ebe ahụ Onyenwe anyị ga-ahoputa dika ebe obibi nye aha ya. 3 Erila ya na achicha e ji ihe na-eko achicha mee, kama ụboc'hị asaa ka i ga-eri achicha na-ekoghi eko, ya bụ, achicha ahụhụ, iji cheta na i si n'ala Ijipt pütä ngwangwa. Nke a ga-emē ka i nwee ike na-echeta

mgbe i sitere n'ala Ijipt püta, ubeochi niile nke ndu. **4** Ka ihe obula na-eko achicha ghara ibata n'ezinaulo gi abalị asaa ndị ahụ. Unu ahapukwala anu obula unu chürü n'aja n'oge uhuruchi nke ubeochi mbụ, noq ruo ụtutu. **5** I gaghị achu aja ngabiga n'obodo obula Onyenwe anyị Chineke gi nyere gi, **6** karịkwa n'ebé ahụ Onyenwe anyị Chineke gi hoputara dika ebe obibi nye ya ka i ga-anu chüo ya. N'ebé ahụ ka i ga-achu aja ngabiga gi n'oge uhuruchi, mgbe anwụ dachara, n'oge mgbe dika oge ubeochi ahụ i sitere n'Ijipt puta. **7** I ga-ahụ ya n'oku riekwa ya n'ebé ahụ Onyenwe anyị bụ Chineke ga-ahoputa. N'ututu, i ga-alaghachikwa n'ulọ ikwu gi. **8** Ubochị isii ka i ga-eri achicha na-ekoghi eko, n'ubeochi nke asaa, nweenu mkpokota nye Onyenwe anyị Chineke gi, arukwala ọrụ obula. **9** Guputa izu asaa site na mgbe i malitere itinye mma iwe ihe ubi n'ukwu ọka guzoro eguzo n'ubi gi. **10** Meenụ Mmemme Izu Ụka asaa nye Onyenwe anyị, bụ Chineke gi, site na inye onyinye afọ ofufu, n'usoro ọtutu ngozi Onyenwe anyị bụ Chineke gi ji gozie gi. **11** O bụ oge jinuri ọnụ nye gi na ụmụ gi ndị ikom na ndị inyom, ndị ohu gi nwoke na nwanyị, ndị Livayị bi n'obodo gi, ndị ọbia, ndị na-enweghi nna na ndị inyom di ha nwụrụ bi n'etiti gi. Meenụ nke a n'ihu Onyenwe anyị Chineke gi, n'ebé ahụ ọ hoputara dika ebe obibi nye aha ya. **12** Cheta na i buri ohu n'ala Ijipt, n'ihi nke a, unu echefula iwu ndị a. **13** Mmenụ mmemme ụlọ ikwu. Unu aghaghị ime ya ubeochi asaa mgbe unu wechara ihe ubi, ya bụ, mgbe unu chikotachara ọka site n'ebé ịzocha ọka, nakwa ebe ịzocha mmanya unu niile. **14** O bụ oge jinuri ọnụ, nye gi onwe gi, ụmụ ndị ikom na ndị inyom gi, ndị odibo nwoke na nwanyị unu niile, ndị Livayị, ndị ọbia, ụmụ mgbeai na ụmụ nwanyị niile di ha nwụrụ anwụ ndị bi n'obodo gi niile. **15** A ga-eme mmemme a nye Onyenwe anyị Chineke gi ubeochi asaa n'ebé ahụ Onyenwe anyị n'onwe ya hoputara. N'ihi na Onyenwe anyị Chineke gi ga-agozи ihe ubi gi niile, goziekwa akaorụ gi niile, ime ka ọnụ gi zuo oke. **16** Ugboro ato n'afọ ka ndị ikom unu niile aghaghị ibia chee onwe ha n'ihu Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị unu, n'ebé o ga-ahoputa: n'oge mmemme ndị a: Mmemme Achicha na-ekoghi eko, Mmemme Izu Ụka asaa na Mmemme Ụlọ ikwu. O dighị onye obula gagabba aka efu bịa n'ihu Onyenwe anyị. **17** Onye obula ga-eweta onyinye dika o nwete ike na dika Onyenwe anyị Chineke gi si gozie ya. **18** I ga-ahoputa ndị ikpe, na ndịsi ozi n'ebu niile, na n'obodo obula Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi. Ha ga-eme ka ezi ikpe díri ndị mmadụ niile. **19** Ekpekwa ikpe aghugho, maqbụ kpee ikpe ile mmadụ anya n'ihu. Erikwala ngari, n'ihi na iri ngari na-eme ka anya onye amamihе kpuo isi, meeckwa ka okwu onye aka ya di ọcha gbagoq abbagо. **20** Gbasoo ikpe ziri ezi, mee ka ikpe ziri ezi digide, ka i díri ndu, nweta ala ahụ Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi. **21** Amanyela oyili osisi chi Ashera obula gi n'akụkụ ebe ichu aja i wuru nye Onyenwe anyị Chineke gi. **22** Eguzokwala ogidi nkume obula n'ihi na ha bụ ihe Onyenwe anyị Chineke gi kpọro asi.

17 Achịrụla Onyenwe anyị bụ Chineke gi ehi maqbụ atụru nwere nkwaru obula maqbụ ntupọ. Onyinye di otu a bụ ihe aru n'ebé o no. **2** O bụru na i nụ na onye obula n'ime obodo ndị ahụ Onyenwe anyị nyere gi, nwoke maqbụ nwanyị na-eme ihe di njọ n'anya Onyenwe anyị Chineke gi ime ihe megidere ogbugba ndu ya, **3** o bụru na onye ahụ efee chi

ndị ozọ, maqbụ kpọs isiala nye ha, maqbụ fee anwụ, maqbụ ọnwa, maqbụ kpakpando nke mbara eluigwe bu ihe m na-enyeghi n'iwu, **4** o bụru na e mere ka i maara n'ihe di otu a di maqbụ i nụ ya, i ghaghị ijụ ase, nyochaa ya nke ọma. Ọ bụru na ihe i nṣụrụ bu eziokwu, o bụru n'ezie na e mere ihe aru di otu a n'ala Izrel, **5** kpọro nwoke maqbụ nwanyị ahụ mere ihe ojọ di otu a, kpọputa ya n'onụ uzor ama obodo, tuq ya nkume, tugbuo ya. **6** Ma otu o si di, a gaghị eme ka onye ahụ nwụsite naanị n'ama otu mmadụ, kama o ga-anwụ site n'ama mmadụ abuọ maqbụ ato gbara. **7** Ndị ahụ gbara akaebe n'isi ya ga-eburu uzor tuq ya nkume, tupu mmadụ niile esoro tugbuo ya. Site n'uzor di otu a, unu ga-ekpochapụ ihe ojọ site n'etiti gi. **8** O bụru na unu enwee okwu siri ike na mkpеби, dika igbu ọchụ, maqbụ okwu na ụka metutara mmadụ, maqbụ ilu ọgu nke mmieru ahụ daputara n'imie ya, ihe unu ga-eme bụ iweta ikpe ahụ n'ebé obibi Onyenwe anyị Chineke gi hoputara, **9** n'ihu ndị nchüaja, bụ ndị Livayị na onye n'o n'uche ikpe n'oge ahụ ka ha gburubie ikpe ahụ. **10** I ga-emekwa dika mkpеби ha nyere gi n'ebé ahụ Onyenwe anyị ga-ahoputa. Lezie anya hụ na i mezuru ihe niile dika ha si tuziere gi aka. **11** Mee dika iwu ha ziri gi si di, na dika mkpеби ha nyere gi si di. Ewezugala onwe gi site n'okwu ha nyere gi n'uzor obula. **12** Ma onye ahụ ledara onye nchüaja na onye ikpe ahụ a hoputara ije ozi nye Onyenwe anyị Chineke gi ga-anwụ. Unu ga-esi n'ala Izrel wezuga ihe ojọ di otu ahụ. **13** N'uzor di otu a, mmadụ niile ga-anu ihe mere onye ahụ nupur isi, ha ga-atu egwu ghara ibụ ndị mpako. **14** Mgbe i banyere n'ala ahụ Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi, merie ndị bi n'ime ya, biri n'ime ya, i nwere ike malite iche n'obi gi si, "Anyị kwesiri inwe eze dika mba ndị ozọ niile di anyị gburugburu." **15** O si otu a díri, lezie anya hụ na onye i ga-eme eze bu onye ahụ Onyenwe anyị Chineke gi ga-ahoputa. Onye ahụ aghaghị ibụ onye Izrel n'ihi na i kwesighị ime onye mba ozọ eze ka o chia gi. **16** Hụ na eze ahụ i hoputara enweghi ọtutu inyinya. Eze ahụ ekwesikwaghị izipu ndị ga-aga Ijipt izuputara ya otutu inyinya ozo, n'ihi na Onyenwe anyị agwala gi si, "I gaghị alaghachị Ijipt ozọ." **17** Eze ahụ agaghị enwe ọtutu nwunye, n'ihi na nke a ga-eme ka obi ya si n'ebé Onyenwe anyị no pụo. O gakwaghị ababiga ọba ọlaocha na ọlaedo oke. **18** Mgbe o nökwasiri n'ocheeze dika eze, o ga-esite n'akwukwọ iwu a ndị nchüaja bụ ndị Livayị na-edede, deputara onwe ya iwu a metutara obibi ndị eze. **19** Ihe ahụ o deputara ka o ga-agụ mgbe niile na ndu ya. Nke a ga-eme ka o mta ịtụ egwu Onyenwe anyị Chineke ya, na igbaso ihe niile di n'iwu na ụkpuru ndị a. **20** Igụ akwukwọ iwu a mgbe niile ga-eme ka o mata na o nweghi uzor o si di elu karịa ụmụnna ya. O ga-emekwa ka o ghara iwezuga onwe ya site n'iwu a n'uzor obula. Mgbe ahụ, ya onwe ya, na ụmụ ụmụ ya ga-achị alaeze Izrel ogologo oge.

18 Ndị nchüaja bụ ndị Livayị, na ndị ebo Livayị niile agaghị enwe oke maqbụ ihe nketa obula dika ebo ndị ozọ n'Izrel. Ihe onyinye ichu aja niile e wetara n'ihu Onyenwe anyị site n'oku bụ ihe nketa ha. **2** Ha agaghị enwe ihe nketa obula n'etiti ụmụ Izrel ndị ozọ, n'ihi na Onyenwe anyị aburụla ihe nketa nke ha dika o kwere ha na nkwa. **3** Nke ga-abụ oke ruuru ndị nchüaja n'ebé ndị mmadụ no, n'ebé ndị na-achu aja, site n'anụ ehi maqbụ atụru: a ga-enye onye nchüaja ubu aka ya, agba ya abuọ na afọ ya. **4** Ha ga-enwetawka mkpuru

mbu nke owuwe ihe ubi unu, ya bụ, ọka mbu unu, mmanya vaini ohụru unu, mmanu oliv unu na aji mbu a kpuchaputura site n'ahụ igwe aturu unu. **5** N'ihi na Onyenwe anyị Chineke unu ahoputala ebo Livayị na ụmụ ụmụ ha site n'ebu niile nke Izrel ka ha bürü ndị ga-eguzo jee ozi n'ihi Onyenwe anyị oge niile. **6** Onye Livayị ọbụla si n'ebu o bi kwapụ gaa biri n'obodo ozọ n'lzrel nwere ike ije n'ebu ichu aja Onyenwe anyị hopütara, **7** o ga-eje ozi n'aha Onyenwe anyị bọ Chineke ya dika ụmụnna ya ndị Livayị na-eje ozi n'ihi Onyenwe anyị. **8** O ga-esokwa keta oke a na-ekenye ndị Livayị bi n'obodo ahụ, n'agbanyeghi na ọ na-enweta ego site n'orire e rere ihe onwunwe ezinäụlọ ya. **9** Mgbe i banyere n'ala ahụ Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi, amụtakwala ime omume arụ dika ndị mba bi n'ala ahụ. **10** Ka a hapụ ichọta onye ọbụla n'etiti gi nke na-ewere nwa ya nwoke maqbụ nwanyị nye ka a kpoq ya ọkụ n'ihi ichürü chi ndị mba ozọ aja. Ka onye Izrel ọbụla ghara ịbụ onye na-ajụ mmuo ase maqbụ onye mgbaasi maqbụ na-agba aja, **11** maqbụ onye na-akụ mmadụ ibe ya ogwu, maqbụ onye na-ajụ mmuo ojoo ase, maqbụ dibia afa maqbụ onye na-ajụ ase site n'aka ndị nwurụ anwụ. **12** Onye ọbụla na-eme ihe ndị a bụ onye Onyenwe anyị kporo asị. O bükwa n'ihi ihe arụ ndị a ka Onyenwe anyị Chineke gi ji na-achupụ ndị bi n'ala a. **13** I ghaghị ịbụ onye zuruoke n'uzo niile n'ihi Onyenwe anyị Chineke gi. **14** Mba ndị i na-agà inweta ala ha bụ ndị na-ajụ ase site n'aka ndị mgbaasi na ndị na-agba aja, ma Onyenwe anyị Chineke gi anabataghị na i ga-eme ihe dị otu ahụ. **15** Kama Onyenwe anyị Chineke gi ga-eme ka onye amụma nke dì ka m biliere unu site n'etiti unu, site n'etiti ndị unu bụ Izrel. O bụ ya ka unu ga-aña ntị. **16** N'ihi na nke a bụ ihe gi onwe gi riọrọ Onyenwe anyị bọ Chineke gi n'ugwu Horeb, n'ubochị mkpokota ahụ. I kwuru sị, “Anyị achoghi inụ olu Onyenwe anyị maqbụ hụ ọkụ ahụ dì egwu anyị ozọ, ka anyị ghara inwụ.” **17** N'ihi ya, Onyenwe anyị gwara m okwu sị m, “Ihe ha kwuru dì mma. **18** Aga m eme ka onye amụma bilie n'etiti ha, onye Izrel dika gi. Aga m agwa ya ihe o ga-ekwu, okwu niile m tinyere n'onu ya ka o ga-agwa ha. **19** Onye ọbụla jurụ ige ntị n'okwu m niile nke onye amụma ga-agwa ha n'aha m ka mụ onwe m ga-emesi ike. **20** Ma onye amụma ọbụla sitere na nganga obi ya kwuo okwu n'aha m, bụ okwu nke m na-ezighị ya ka o kwuo, ga-anwụ, maqbụ onye amụma ọbụla nke kwuru okwu n'aha chi ndị ozọ, onye amụma ahụ ga-anwukwa.” **21** I nwere ike ikwu n'obi gi sị, “Olee otu anyị ga-esi mata na okwu e kwuru si n'aka Onyenwe anyị n'ezie?” **22** Otu a ka unu ga-esi mata, o bụrụ na ihe onye amụma buru n'amụma n'aha Onyenwe anyị emezughị, okwu ahụ esighị n'ebu Onyenwe anyị n'o bịa. O bụ okwu onye amụma ahụ cheputara kwuo n'onwe ya. Unu atula ya ujọ.

19 Mgbe Onyenwe anyị Chineke gi bibiri mba ndị ahụ nwe ala ahụ o na-enye gi, mgbe i chupụrụ ha bichie n'obodo ha nakwa ụlo ha niile, **2** mgbe ahụ, kewaputa obodo ato n'ala ahụ Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi inweta, doo ha ihe. **3** Kewaa ala ahụ Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi dika ihe nketa uzо ato ka otu obodo mgbabá díri n'otu akukụ. Wuzie uzо e si aga n'obodo ndị a ka o díri onye na-agba oso mfe igbaje n'ebu ahụ. **4** Nke a bụ iwu banyere onye ọbụla gburu mmadụ gbaba n'ebu ahụ maka izere ndị. O bụrụ na mmadụ esite na-amaghị ama gbuo onye agbataobi ya, bụ onye o na-

akpoghị asị n'oge gara aga, o ga-agbaba n'obodo ahụ n'ihi ize ndu ya. **5** O bụrụ na mmadụ na ibe ya agaa n'ohia ịwa nkụ ma isi anyịuke ya esite n'osisi ya dàpụ dagbuo nwoke ahụ so ya gaa ịwa nkụ, nwoke ahụ na-awa nkụ ga-agbala n'ime otu obodo ndị a ichebe ndu ya. **6** Ma o bughi otu a, onye ahụ na-agba ugwo ọchụ ga-esite n'omụma juru ya obi chụo nwoke ahụ oso, chukwute ya, gbuo ya ma o bürü na obodo mgbabá ahụ adịrị n'ebi dìanya, o bụ ezie na nwoke ahụ abughi onye kwesiri ọnwụ, ebe o bụ na o siteghị n'ekworo gbuo onye o gburu. **7** O bụ nke a mere m jị nye unu iwu ka unu wepütara onwe unu obodo mgbabá ato. **8** O bürü na Onyenwe anyị Chineke gi emee ka oke ala gi saa nbara dika ọ riụrụ nna nna gi ha n'iyi na ọ ga-eme, o burukwa na o nye gi ala niile dika o kwere na nkwa, **9** n'ihi na i leziri anya gbasoo iwu ndị a m nyere gi taa ihi Onyenwe anyị Chineke gi n'anya, na ije ije dika uzо ya si dì, mgbe ahụ, i nwere ike hopütara obodo ato ozọ, nke ga-abụ obodo izere ndị. **10** N'uzo dì otu a, i ga-enwe ike gbochie ọnwụ ndị aka ha dì ocha. Ọbara onye na-adighị ihe o mere agaghị adikwa gi n'isi, n'ala ahụ Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi dika ihe nketa. **11** Ma o bürü na nwoke ọbụla echere onye ọ kporo asị n'uzo, gbuo ya, mesia gbara oso gaa n'ime otu obodo ndị a, **12** ndị okenyé obodo ya ga-ezi ndị mmadụ ka ha gaa kpüta ya site n'ebu ahụ. Ha ga-ewerekwa ya nyefee n'aka onye ga-aborọ onye ahụ nwurụ anwụ ọbụ, ka o gbuo ya. **13** Emerela ya ebere. I ghaghị ikpochapụ site n'Izrel ikpe ọmụma nke so iwufo Ọbara ndị aka ha dì ocha, ka ihe gaara gi nke ọma. **14** Mgbe i batara n'ala ahụ Onyenwe anyị Chineke gi na-agà inye gi dika ihe nketa, ehighariịa oke ala onye agbataobi gi n'ala ahụ enyere gi inweta. **15** Amala onye ọbụla ikpe mmechie n'ihi ama otu onye gbara. E kwesiri inwe ndị akabe abụ, maqbụ ato tupu a maa mmadụ ikpe. **16** O bụrụ na onye ọbụla achoo imegide onye ozọ site n'igba ama ugħa, **17** a ga-eduru mmadụ abụ ahụ bịa n'ihi Onyenwe anyị na n'ihi ndị nchüaja na ndị ikpe na-arụ orụ n'oge ahụ. **18** Ndị ikpe ga-enyocha okwu ahụ nke ọma. O bụrụ na a chopütara na onye akabe ahụ gbara ama ugħa, **19** o ga-ata ahuhụ ahụ nwoke ahụ o gbagidere akabe gaara ata. N'uzo dì otu a, i ga-ekpochapụ ndị ojoo site n'etiti gi. **20** Ndị niile nrụ ya ga-atu egwu, ha agaghị emekwa ihe ojoo dì otu ahụ ozọ. **21** Emekwala ebere ọbụla. Ndị laara ndị, anya laara anya, eze laara eze, aka laara aka, ụkwu laara ụkwu.

20 Mgbe i pürü ibuso ndị iro gi agha, o bụrụ na i lee anya ụha na ndị iro gi nwere ọtụtụ inyinya, ugħo agha na ndị agha dì ukwuu n'onuogugu karja gi, unu atula egwu, n'ihi na Onyenwe anyị Chineke gi, onye ahụ mere ka i si n'ala Ijipt puta n'udo, nonyeere gi. **2** Tupu agha ebido, otu onye nchüaja ga-eguzo n'ihi ndị agha Izrel gwa ha okwu sị, **3** “Geenụ ntị, unu ndị Izrel, taa, unu na-apụ ibuso ndị iro unu agha. Unu atula egwu. Unu atula ujọ. Ka obi unu gharakwa ịda mba. **4** N'ihi na Onyenwe anyị Chineke unu ga-eso unu gaa, o ga-alurụ unu ogo imegide ndị iro unu, o ga-enyekwa unu mmeri.” **5** Mgbe ahụ, ndị ochiaghị ga-esi otu a gwa ndị agha Izrel okwu sị ha, “O nwere onye ọbụla n'ime unu wuru ụlo ọhụru o na-edobeghi nsò nye Onyenwe anyị? Ka onye dì otu a lagħachi n'ulø ya. Ka onye ahụ ghara inwụ n'aghā hapu ụlo ya, ka nwoke ozọ doo ya nsò nye Onyenwe anyị! **6** O dì nwoke ọbụla kürü ubi vajni ọhụru nke o na-esitebeghi n'ime ya ghop mkpuru ọbụla? Ya laa, ka o ghara inwụ n'aghā,

hapurụ ya onye ozo nke ga-eri mkpuru si na ya! 7 O dì nwoke nwere nwaagbogho o kwere nkwa na o ga-alu? Ya laa, gaa luo nwanyi! N'ihi na o buru na o nwuo n'agha, nwoke ozo ga-alu ya.” 8 Mgbe ahụ, ndị ochiaghagha ahụ ga-ekwukwu si, “O dì onye egwu na-atu? O buru na o nwere onye ujo na-atu, ya laghachi n'ulo ya ka itu ujo ya hapu ijide ndị ozo.” 9 Mgbe ndịsi agha gwachara ndị agha ha okwu ndị, ha ga-ahoputa ndịsi ga-achikọta usuu ndị agha. 10 Mgbe i bijaruru obodo obụla nso ibuso ya agha, i ga-ebu uzor kpoqo ndị bi n'ime ya oku, maka ime udo. 11 O buru na ha anabata ime udo, megheere gi onu uzor ama ha, ndị niile bi n'ime obodo ahụ ga-aburụ gi ndị oru na-agbakwara gi odibo. 12 Ma o buru na ha ekweghi ime udo, luso gi agha, mgbe ahụ, ndị agha gi ga-agba ya gburugburu. 13 Mgbe Onyenwe anyị Chineke gi nyefere gi ya n'aka, were mma agha gbuo nwoke obụla nō n'ime ya. 14 Ma ụmụ nwanyi niile na ụmụntakiri niile, anụ ulo niile na ihe nkwa nile nke ndị obodo ahụ ka i ga-edebere onwe gi. I ga-ewerekwa ihe nkwa nile nke Onyenwe anyị Chineke gi nyere site n'aka ndị iro gi mee ihe di gi mma. 15 Iwu ndị a metutara naanị mmeso i ga-emeso obodo ndị tere anya. O metutaghị obodo ndị na-adighị n'ime mba ndị a dì nso. 16 Ma otu o dì, n'obodo niile ndị ahụ Onyenwe anyị Chineke na-enye gi dika ihe nketa, o nweghi ihe obụla na-eku ume i ga-ahapụ ndu. Laa ihe niile na-eku ume n'iyi. 17 I ghaghị iła obodo ndị a n'iyi: obodo ndị Het na nke ndị Amorait, nke ndị Kenan na nke ndị Periz, nke ndị Hir na nke ndị Jebus, dika Onyenwe anyị Chineke gi nyere gi n'iwu. 18 Ma o bughị otu a, ha gagakuziri gi ime ihe ndị ahụ niile rürü aru ha na-eme mgbe ha na-efe chi ha di iche iche, mee ka i mehie megide Onyenwe anyị Chineke gi. 19 Mgbe i nochibidoro obodo obụla ogologo oge, na-ebu agha megide ya maka iwere ya, ebibila osisi na-amị mkpuru dì n'ime ya site n'iji anyiuke gbutuo ha. N'ihi na i nwere ike rie mkpuru osisi ha, egbutula ha. Osisi dì n'ohịa ha o bụ ndị mmadụ, na i ga-anochibido ha? 20 Naanị osisi na-adighị amị mkpuru ka i ga-egbutu, nke a na-adighị eri mkpuru ya eri. Jiri ha meere onwe gi ngwa ogu, dika ubibi, na nkwaswa, na ihe unu ji etitu mgbidi obodo ahụ.

21 Mgbe i batara n'ala ahụ Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi inweta, biri n'ime ya, o buru na i hụ otu onye e gburu egbu ka o togbo n'ime ohịa, ma i maghị onye gburu ya, 2 ndị okenyi gi, na ndị ikpe ga-apụta, tuo idị anya nke obodo niile dì gburugburu ohịa ahụ, site n'ebé ahụ onye ahụ e gburu egbu togbo. 3 Ndị okenyi obodo ahụ ga-ewere nwa nne ehi a na-ejibeghi rụo oru, maqbụ nyara yoku obụla 4 ha ga-eduru ya gaa na ndagwurugwu nke mimiri na-eru n'ime ya, ndagwurugwu na-aewuzecheghi mgbe obụla iru oru ubi n'ime ya, nke a na-akughi mkpuru n'ime ya, gbajie olu nwaagbogho ehi ahụ n'ebé ahụ. 5 Ndị nchujaja, ụmụ Livayị, ga-abia, n'ihi na Onyenwe anyị Chineke gi ahopütala ha ka ha buru ndị na-ejere ya ozi. Ha ka o hopütakwara ikwuputa ngozi n'aha Onyenwe anyị, na ikpe niile metutara mmerụ ahụ. 6 Mgbe ahụ, ndị okenyi niile nke obodo ndị ahụ dikarişri ozu ahụ nso, ga-akwụ aka ha n'elu nwaagbogho ehi ahụ, nke ahụ a gbajiri olu n'ime ndagwurugwu ahụ. 7 Ha ga-ekwuputa si, “Aka anyi di ocha, o bughị anyi gburu nwoke a, anyi amakwaghị onye gburu ya. 8 Onyenwe anyị, kpuchiere ndị gi Izrel mmechie ha, bụ ndị gi i gbapütara. Agūla ndị gi dika ndị ikpe mara n'ihi ọnwụ nwoke a na-emeghi ihe ojoo.”

Otu a ka a ga-esi kpuchie mmechie n'ihi mwụfụ obara ahụ. 9 N'uzo di otu a, ka i ga-esi wezugara onwe gi ikpe omuma gaara abụ nke gi n'ihi obara onye ahụ nwụrụ anwụ, ebe o bụ na i meela ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyị. 10 Mgbe i pürü ibuso ndị iro gi agha, o buru na Onyenwe anyị Chineke gi emeke ka i merie ndị iro gi, dota ụfodụ n'ime ha n'agha, 11 o buru na i hụ nwaagbogho mara mma nke masirị gi n'etiti ndị a dötara n'agha, i nwere ike iduru ya ka o buru nwunye gi. 12 I ga-akpobata ya n'ulo gi, mee ka o kpuchaga ariji isi ya, bekwaa mbọ ya niile, 13 yipu uwe ahụ o yi mgbe e jidere ya. O ga-anodụ n'ulo gi ruo uju n'ihi nna ya na nne ya otu ọnwa. Emesịa, i nwere ike ibakwuru ya ghogho di ya, ya onwe ya ga-aghokwa nwunye gi. 14 O buru na ihe ya amasikwaghị gi, i ga-ahapụ ya ka o gaa ebe obụla o choró. I gaghi ere ya n'onu ego obụla maqbụ kpasi ya agwa dika ohu, ebe o bụ na i wedala ya n'ala site n'ihi otu ya anya. 15 O buru na nwoke lụrụ ndị inyom abụo, ma hụ otu n'ime ha n'anya karja nke ozo, o burukwana na ndị inyom abụo ahụ mtaara ya ụmụ ndị ikom, ma nwanyi ahụ o kporo asị buuru uzor ụmụ nwa nwoke, 16 mgbe nwoke ahụ na-ekie ihe onwunwe ya, o gaghi ewere oke ruuru ọkpara ya, nke nwanyi ahụ o kporo asị mtaara kenye nwa nwoke nke nwanyi ahụ o hụrụ n'anya mürü. 17 O ga-anabata nwa nwoke nke nwanyi ahụ o na-ahaghị n'anya mtaara dì ka ọkpara, nye ya, oke abụo site n'ihie niile o nwere. N'ihi na nwoke ahụ bụ mmalite ume ya, ọnqdụ nke i bụ ọkpara bükwa nke ya. 18 O buru na nwoke amụta nwa nwoke na-eme isiike, nke na-enupu isi, onye na-adighị ege nna ya na nne ya ntị, o bùladị mgbe ha dörper ya aka na ntị. 19 Nne ya na nna ya ga-eduru ya gaa n'ihi ndị okenyi, n'onu uzor ama obodo ha. 20 Ha ga-agwa ndị okenyi obodo ahụ, “Nwa anyị nwoke a na-eme isiike, na-enupu isi, o dighị ege ntị n'olu anyị. O bụ onye mmeufu na onye na-arubigba mmanya oke.” 21 Ndị ikom niile nke obodo ahụ ga-ewere nkume tugbuo ya. N'uzo dì otu a, unu ga-ekpochapụ ihe ojoo ahụ n'etiti unu. Ndị Izrel niile ga-anụ ihe mere, ujo ga-atukwara ha. 22 O buru na nwoke obụla emee ihe ojoo kwestiri ọnwụ, o buru na e kpee ya ikpe ọnwụ, kwugbuo ya n'osisi, 23 unu agaghị ahapụ ozu ya ka o digide n'elu osisi abalị ahụ niile. Hụnụ na e liri ya n'otu ụboghị ahụ, n'ihi na onye obụla a kwubara n'elu osisi bụ onye Chineke buru ọnwụ. Emeruala ala ahụ Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi dika ihe nketa.

22 O buru na i hụ ehi, maqbụ atụrụ nwanna gi ka o na-akpafu, emela dika a ga-asị na i hughị ya, jide ya, kpulara ya onye nwe ya. 2 O buru na i maghị onye nwe ya, maqbụ na nwanna gi ebighị nso, were ya laa n'ulo gi, hapụ ya n'ebé ahụ tutu onye nwe ya achowa ya, mgbe ahụ ka i ga-ewere ya nyeghachi ya. 3 Otu a kwa ka i ga-eme ma i hụ inyinya ibu nwanna gi, maqbụ uwe, maqbụ ihe obụla i ga-atutu. Were ya debere onye nwe ya. 4 O buru na i hụ inyinya ibu, maqbụ ehi nwanna gi ka ha dara n'uzo, elela anya n'ebé ozo, gaa nyere ya aka bulie ya. 5 Nwanyi ekwesighị iyi uwe ndị ikom, nwoke agaghị eyikwa uwe ndị inyom. N'ihi na ihe aru ka o bụ n'anya Onyenwe anyị Chineke gi. 6 O buru na i hụ akwụ nnunụ togbo n'ala, maqbụ nke di n'elu osisi, o burukwana na o bụ nnunụ nke nō n'elu ụmụ ya, maqbụ n'elu akwa ya, ewerela nne na ụmụ nnunụ ya. 7 Hapụ nne nnunụ ka o laa, ma were naanị ụmụ ya. Ihe ga-agakwara gi nke ọma n'ihi ya, i ga-enwekwa ndu ogologo. 8

Mgbe i wuru ụlo, wuokwa ihe mgbochi gburugburu elu ya, nke ga-eme ka onye obula ghara isi n'elu ya dapu, si otu a wetara ụlo na onye nwe ya ikpe ọmuma nke iwufu obara. **9** Akulà ụdi mkpuru abu ọ n'ubi vainij gi. O bụrụ na i mee otu a, ihe okukụ ndị a, na mkpuru ha mirj ga-abu ihe rurụ aru. **10** Ejikọla ehi na iñinyanya ibu maka ido ihe e ji akò ala ubi. **11** Eyiла uwe e ji uzq ihe abu kpa, dika uwe aji anu na ogbo ọcha kpa. **12** I ga-akpanyere onwe gi ihe ogbo akpara akpa, n'akukụ anu nke uwe mgbokwasị gi. **13** O bụrụ na nwoke alu ọ nwaagbogho, mesie mgbe o dinakwuru ya kpebie n'obi ya na ọ chọkwaghị ilu ya ozq, **14** o bụrụ na nwoke a ekwutu ọ nwaagbogho ahụ, mebie aha ya kwuo na nwaagbogho ahụ amatalarị nwoke tupu ha abu alu, **15** nne nwaagbogho ahụ, na nna ya, ga-ewere ihe ga-egosi na nwa ha amabeghi nwoke gaa n'ihi ndị okenye obodo ahụ, n'omu ụzo ama. **16** Nna nwaagbogho ahụ ga-agwa ndị okenye, "Enyere m nwoke a nwa m nwanyị dika nwunye, ma ugbu a, ọ chọkwaghị ilu ya. **17** Ugbu a, o boola ya ebubo ihere, sị, 'Achoputaghị m ihe obula n'ahụ nwa gị nwanyị a ihe na-egosi na ọ maghi nwoke.' Ma nke a bụ ihe ngosi na ada anyị amaghị nwoke." Mgbe ahụ ndị mürü ya ga-agbasapụ akwa ahụ n'ihi ndị okenye obodo ahụ. **18** Ndị okenye obodo ahụ ga-akporo nwoke nyekwa ya ahụ. **19** Ha ga-emekwa ya ka ọ kwụo nna nwaagbogho ahụ narị shekel olaocha, n'ihi na o boro nwaagbogho Izrel na-amaghị nwoke ebubo ugha. Nwaagbogho ahụ ga-anogide bụrụ nwunye nwoke ahụ. Nwoke ahụ agaghị achupukwa ya ụboghị ndị ya nile. **20** Ma ọ bụrụ na ebubo nwoke ahụ bụ eziokwu, na achoputaghị ihe gosiri na nwaagbogho ahụ amaghị nwoke. **21** A ga-eduru nwaagbogho ahụ püta n'omu ụzo ụlo nna ya, n'ebé ahụ ka ndị ikom obodo ya ga-anو were nkume tugbu ya. N'ihi na o mere ihe ihere jogburu onwe ya n'Izrel, site n'ibi ndị akwuna mgbe ọ ka n'o n'ulọ nne ya na nna ya. I ghaghị ikpochapụ ihe ojoo ahụ site n'etiti unu. **22** O bụrụ na e jide nwoke ebe ya na nwunye onye ozq dina, ma nwoke ahụ dinara ya ma nwanyị ahụ o dinara aghaghị iñwu. N'uzo di otu a, i ga-ekpochapụ ihe ojoo a site n'Izrel. **23** Ma ọ bụrụ na nwaagbogho na-amaghị nwoke a na-alu alu na nwoke ozq edinakop n'ime obodo, **24** ya na nwoke ahụ ka a ga-eduru gaa n'omu ụzo ama obodo, were nkume tugbu ha n'ebé ahụ, ka ha nwụo, nwaagbogho ahụ ga-anwụ n'ihi na o tighị mkpu, ma nwoke ahụ ga-anwụ n'ihi na o mebiela nwunye nwoke ibe ya na-achọ ilu. Unu aghaghị ikpochapụ ihe ojoo site n'etiti unu. **25** Ma ọ bụrụ na nwoke ezute nwaagbogho na-amaghị nwoke a na-alu alu n'ohia, were ike mee ka ha abu dina, ọ bụ naanị nwoke ahụ ga-anwụ. **26** Aka nwaagbogho ahụ di ọcha, ọ dighị mmehie o mere nke ikpe ọnwụ ji adịri ya, n'ihi na ọnodu ya di ka ọnodu mmadụ ahụ onye iro ya biakwasiri na mberede gbuo ya. **27** A puru i sị na nwaagbogho ahụ tiri mkpu ma ọ dighị onye n'o inaputa ya. **28** O bụrụ na nwoke obula ejiri ike jide nwaagbogho na-amaghị nwoke, nke nwoke obula na-ekwebeghi nkwa ilu, mee ka ha abu dinaa, **29** nwoke ahụ ga-akwụ nna nwaagbogho ahụ iri shekel olaocha ise. Ọ ga-alukwu nwaagbogho ahụ n'ihi na o mebiela ya. Ọ gakwaghị achupụ ya ụboghị niile nke ndị ya. **30** Nwoke obula agaghị alu nwunye nna ya, n'ihi na ọ bụ nwunye nna ya. Ime ihe di otu a bụ imerụ ihe ndina nna ya.

23 Nwoke obula echipịara mkpuru amụ ya, maobụ nke e bipuru mkpuru amụ ya, agaghị esonye na mkpokota

Onyenwe anyị. **2** Nwa obula a mịtara site n'ikwa iko agakwaghị esonye na mkpokota Onyenwe anyị, umu umu ya, ruo n'ogbo nke iri, agakwaghị esonye na mkpokota Onyenwe anyị. **3** Onye Amor, maobụ onye Moab, agaghị esonye na mkpokota Onyenwe anyị, o bùladị ruo n'ogbo nke iri ha. **4** N'ihi na ha e jighị achịcha na mmiri bịa zute unu n'uzo mgbe unu si Ijipt puta, ha goro Belam, nwa Beoa, onye si Petò nke di na Aram Naharaim, ka o buo unu onu. **5** Ma Onyenwe anyị Chineke gi egeghị Belam ntị, kama Onyenwe anyị Chineke gi gbanwere ibụ onu ahụ mee ka o ghoro gi ngozi, n'ihi na Onyenwe anyị Chineke gi hụrụ gi n'anya. **6** Achola udo ndị Amor na Moab, na ọdịmma ha ụboghị ndị gi nile ruo mgbe ebigị ebi. **7** Ma eledala ndị Edom anya, n'ihi na ndị Edom bu ụmụnna unu. Unu eledala ndị Ijipt anya, n'ihi na unu biri dika ndị obia n'ime ala ha. **8** Umụ a ga-amuru ha n'ogbo nke ato ha nwere ike ibata na mkpokota nke Onyenwe anyị. **9** Mgbe unu mara ụlo ikwu unu maka ibu agha megide ndị iro unu, wezukanụ onwe unu site n'ihe obula na-adighị ọcha. **10** Nwoke obula n'etiti gi nke na-adighị ọcha site n'inụ mkpuru nwa n'ahụ ya n'abalị, ga-apụ gaa nödụ n'azụ ọmuma ụlo ikwu. **11** O ga-anó n'ebé ahụ ruo uhuruchi, emesia, ọ gasa ahụ ya loghachi n'ulọ ikwu n'anyasi. **12** I ga-enwekwa otu ebe ndị gi ga-anó jee n'ogwe ga-adị n'azụ ọmuma ụlo ikwu. **13** Onye obula n'ime unu ga-enwe shovel dika otu n'ime ngwa agha ya. Mgbe obula kwa o jere n'ogwe, ọ ga-eji ya gwuo ala kpochie nsị ọ nyürü. **14** Ụlo ikwu gi ga-adị nsị, n'ihi na Onyenwe anyị Chineke gi na-ejegharị n'etiti gi ichεbe gi, na inaputa gi site n'aka ndị iro gi. Onyenwe anyị achoghi ilu ihe obula na-adighị mma n'anya, ka o ghara ilaghachi azu iso gi. **15** O bụrụ na ohu esite n'aka onye nwe ya gbakwute unu, akwagidelia ya ka o loghachi, **16** hapụ ya ka o biri n'etiti gi n'ime obodo obula masiri ya, emegbukwala ya. **17** O dighị nwoke maobụ nwanyị, onye Izrel ga-aghị akwuna ụlo arusi. **18** I gaghị ewebata n'ulọ Onyenwe anyị Chineke gi, onyinye obula site n'ego nwanyị na-agba akwuna kpatara, maobụ site n'ego nwoke ahụ na-edede onwe ya dika akwuna nye ndị ikom ibe ya kpatara, iji mezuo nkwa obula. N'ihi na ha abu bụ ihe rurụ aru n'anya Onyenwe anyị Chineke gi. **19** A nakwala onye Izrel ibe gi ọmụrunwa, n'ihi obula i binyere ya, maobụ ego, maobụ nri, ma ọ bụkwanụ ihe obula ozq nwere ike ịmụta ọmụrunwa. **20** Onye mba ozq ka i ga-ana ọmụrunwa n'ihe i binyere ya, ọ bughị onye Izrel ibe gi. Ka Onyenwe anyị bụ Chineke gi gozie gi n'ihe nile i tinyere aka gi ime n'ala ahụ nke i na-aba inweta. **21** Mgbe i kwere Onyenwe anyị bụ Chineke gi chorop ka i kwughachi nkwa gi osisi. Ọ ga-abukwara gi mmehie ma i megħi ya. **22** Ma ọ gaghị aburụ gi mmehie ma ọ bụrụ na i kwegħi nkwa obula! **23** Ihe obula nke i kwere na nkwa, jisie ike hụ na i mezur nke ahụ dika okwu gi si di, n'ihi na ọ bụ onyinye afò ofufu nye Onyenwe anyị Chineke gi. **24** O bụrụ na i banye n'ubi vainij onye agbataobi gi, nwere ike ghoro mkpuru vainij obula i chorop rachaa n'ebé ahụ, ma etinyela mkpuru obula n'akpa gi. **25** Ottu a kwa, i banye n'ubi ọka onye agbataobi gi, ghoro mkpuru ọka obula i chorop n'aka gi, noqwa n'ebé ahụ taayaa, ma i gaghi etinye mma iwe ihe ubi n'ime ọka ha ndị guzoro eguzo.

24 O bụrụ na nwoke akporo nwanyị, lụo ya, ma emesia ihe nwanyị ahụ amasikwaghị ya n'ihi na ọ di ihe ọ

choputara n'ahụ ya nke na-adighị mma, o ga-edede akwukwọ alukwaghị m nye nwanyị ahụ n'aka, zilaa ya. **2** O bürü na emesia, nwoke ozo aluọ ya, **3** ma nwoke ahụ ekpebiekwa igbara ya akwukwọ achokwaghị m, maqbụ na nwoke a mesirị nwụo, **4** nwoke mbụ ahụ lụrụ nwanyị ahụ agaghị alu ya ozo, n'ihi na nwanyị a bürüla onye rürü arụ nyę nwoke ahụ. O bükwa arụ n'anya Onyenwe anyị ma di ya nke mbụ luq ya ozo. Ihe dị otu a ga-eweta ihe ojọọ n'ala ahụ Onyenwe anyị Chineke na-enye gi dika ihe nketa. **5** Nwoke obula lụrụ nwunye olurụ agaghị apụ soro ndị agha, maqbụ soro rụq orụ ozo purụ iche, otu afọ ka ọ ga-enwere onwe ya inq n'ulọ ya, ya na nwunye ya, ime onwe ha obi ụtọ. **6** Mmadụ agaghị ewere nkume ikwọ nri dika ihe ebe, n'ihi na o bụ ihe onye nwe ya ji achọta nri ụboghị ya. **7** O bürü na onye obula ezuru nwanne ya onye Izrel n'ohi, mesoo ya mmeso dika ohu, maqbụ ree ya, onye ohi ahụ ga-anwụ. Nke a bụ ikpochapụ ihe ojọọ n'etiti gi. **8** Gbalisie ike iħu na i na-esu iwu niile onye nchüaja, bụ onye Livayị nyere gi banyere ndị nwere ọrija ekpenta, n'ihi na agwala m ya usoro ha ga-agbaso. **9** Chetakwa ihe Onyenwe anyị Chineke gi mere Miriam, mgbe i si n'Ijipt na-apuṭa. **10** O bürü na i binye mmadụ ihe obula, abanyekwala n'ulọ ya inata ihe a na-enye gi dì ka ihe ebe. **11** Guzo n'ezí! Ka onye ahụ i na-ebinye ihe wetara gi ihe ibe ahụ n'ezí. **12** O bürü na o bụ onye ogbenye na-enweghị ihe, e jidela ihe ibe ya naba ura abalị. **13** Weghachiri ya akwa ahụ n'anyasi, ka onye agbataobi gi jiri ya hie ura abalị. Mgbe ahụ ha ga-ekele gi, Onyenwe anyị Chineke gi ga-agukwara gi ya n'ezí omume. **14** Emegbulwa nwya ogbenye mkpa na-akpa i goro orụ, ma onye ahụ o bụ nwa Izrel ma o bükwanụ onye obia bi n'obodo gi. **15** Kwụọ ya ugwo ya ụboghị niile tupu anwụ adaa, n'ihi na ebe o bụ nwa ogbenye, obi ya dabeeere n'ugwo ahụ i ga-akwu ya. O bürü na i meghị otu, o ga-akwa akwa kpokuo Onyenwe anyị megide gi. A ga-agukwara gi ya dika mmehie. **16** Agaghị eme ka ndị mürü ümụ nwụo n'ihi ihe ümụ ha metara, maqbụ mee ka ümụ nwụo n'ihi ihe ndị mürü ha metara, onye obula ga-anwụ n'ihi mmehie nke aka ya. **17** Ikpe ziri ezi ga-adịrị, o bülədị onye obia na nwa mgbe, anarakwala nwanyị di ya nwurụ anwụ uwe ya dika ihe ibe. **18** Cheta mgbe niile na i bürüri ohu n'ala Ijipt, ma Onyenwe anyị Chineke gi gbatupara gi, n'ihi nke a ka m ji enye gi iwu ndị a. **19** O bürü na i lefuo ukwu ọka ụfodụ anya mgbe i na-ewe ihe ubi n'ubi gi, alaghachila azụ n'ubi gi ichirị ha. Hapurụ ya ndị obia, na ndị inyom di ha nwurụ anwụ, na ümụ mgbe, Onyenwe anyị Chineke gi ga-agozị gi, o ga-emekwa ka i baa ụba. **20** Mgbe i na-akutusi mkpuru osisi oliv gi, ejeghachila azụ n'alaka obula inyochazi ya, ichopụta ma i ghọtachala mkpuru niile mirị n'elu ha. Hapurụ ndị obia na ümụ mgbe, na ndị inyom di ha nwurụ mkpuru obula fodurụ. **21** Otu a ka i ga-emekwa n'he banyere mkpuru ubi vajin gi. Atutukchala mkpuru niile mirị n'elu ya. Hapurụ ndị obia, na ndị mgbe, na ndị inyom di ha nwurụ ihe niile fodurụ. **22** Chetakwa na o nwere mgbe i bụ ndị ohu n'ala Ijipt. O bụ n'ihi ya ka m ji na-enye gi iwu a.

25 Mgbe esemokwu di n'etiti ndị mmadụ, ha ga-ebuga ikpe ha n'ulọkpe ebe ndị ikpe ga-elenye anya n'ikpe ahụ, maa onye ajo omume ikpe, meekwa ka onye aka ya dị ọcha nwere onwe ya. **2** O bürükwa na onye ikpe mara kwasiri a piapia ya ụtarị, onye ọkaikpe ga-eme ka onye ahụ dinala ala

n'ihi ya, ka apiakwa ya onụogugu ụtarị kwasiri ajo omume ya, **3** ma agaghị eti ya karia ony় ụtarị iri ano. O bürü na e tie onye ahụ ikpe mara ony় ụtarị karị nke a, o ga-abụ onye e leliri anya n'ihi ndị Izrel ihe ya. **4** Mgbe ehi na-azocha ọka, ejila ihe kechie ya ony়. **5** O bürü na nwoke anwụ na-amụtaghị nwa, nwunye ya ahụ agaghị alu di n'ama, kama nwanne nwoke di ya ga-alurụ ya, ha ga-edinakokwa. **6** Nwa nwoke mbụ nwanyị ahụ ga-amụ ga-azaaha nwoke ahụ nwurụ anwụ, ka a ghara ihichapụ aha ya n'ala Izrel. **7** Ma o bürü na nwoke ahụ aju iħu nwunye nwanne ya nwurụ anwụ, nwanyị ahụ ga-ejekwuru ndị okenyé obodo ahụ n'onụ ụzo ama, gwa ha sị, "Nwanne di m ajula ime ka aha nwanne ya nwoke digide n'Izrel. O kweghi iħu orụ kwasiri nwanne di n'ebe m no." **8** Ndị okenyé obodo ga-akpọ ya, duq ya odu. O bürü na o nogide jụ sị, "Achoghi m iħu ya," **9** nwanyị ahụ ga-ejekwuru ya n'ihi ndị okenyé, topu apkukpoulkwụ o yi n'ukwụ aka nri ya, buq ya asụ n'ihi, sị ya, "Otu a ka a na-eme nwoke obula jħuri iwuli ulo nwanne ya nwoke." **10** A ga-ama ahīri ya n'Izrel dika, "Ezinaulø nwoke ahụ e sitere n'ukwụ ya ipu apkukpoulkwụ ya." **11** Mgbe ndị ikom abụ na-alu օgu, o bürü na nwunye otu n'ime ha abja īnapaṭu di ya site n'aka onye na-eti ya ihe, ma nwanyị ahụ esetiپ aka jide nwoke ahụ n'amụ ya, **12** a ga-egbupu aka nwanyị ahụ. Ebere adighị ya. **13** Enwela ụzo the ọtụtụ abụ n'ime akpa gi, nke dì aro, na nke na-adighị aro. **14** Enwela udị ihe ọtụtụ abụ n'ulọ gi, nke ukwu na nke nta. **15** ! ghaghị inwe ezi ihe ọtụtụ na nke zuru ezu. Nke a ga-eme ka ndị gi dì ogologo, dıkwa mma n'ala ahụ Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi. **16** N'ihi na Onyenwe anyị Chineke gi kporo onye obula na-eme ihe ndị a asị, bụ onye obula na-agho aghugho. **17** Cheta ihe ndị Amalek mere gi n'uzo mgbe i si n'Ijipt na-apuṭa. **18** Chetakwa na ha lusoro gi օgu mgbe ike gwurụ gi, mgbe i dara mba, tigbuo ndị niile ji nwayoq na-abịa n'azụ. Ha atukwaghị egwu Chineke. **19** Mgbe Onyenwe anyị Chineke gi mere ka i nwere onwe gi site n'aka ndị iro gbara gi gburugburu, mgbe o mere ka i zuru ike n'ala ahụ Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi dika ihe nketa, ime ka i nweta ya, i ghaghị ighbuchapụ ndị Amalek, ka ha bürü ndị a na-agaghị echetakwa ọzo n'okpuru eluigwe. Echefukwala ime otu a.

26 Mgbe i ga-aba n'ala ahụ Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi dika ihe nketa, mgbe i nwetara ya, birikwa n'ime ya, **2** i ga-ewere ụfodụ n'ime mkpuru niile si n'ala ahụ Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi, tinye ya n'ime nkata, were ya gaa n'ebe ahụ Onyenwe anyị Chineke unu ga-ahopụta, dika ebe a kpokwasiri aha ya. **3** i ga-agwakwa onye nchüaja nō n'orụ n'oge ahụ okwu sị: "Ana m ekwuputa taa ne Onyenwe anyị Chineke gi na abjala m n'ala ahụ Onyenwe anyị n'orụ nna nna anyị ha n'iyi inye anyị." **4** Onye nchüaja ahụ ga-anara nkata ahụ, doba ya n'ihi ebe iche aja Onyenwe anyị Chineke gi. **5** Mgbe ahụ, i ga-ekwuputa n'ihi Onyenwe anyị Chineke gi sị, "Nna nna m bụ onye Aram na-awaghari awaghari, onye jere Ijipt izere ndị. Ha dị ole na ole mgbe ha gara Ijipt, ma n'Ijipt ha ghoro mba dị ukwuu, ndị dì ike, na ndị bara ụba n'onụogugu. **6** Ma ndị Ijipt mejorị anyị, mee ka anyị taa ahụ n'ihi orụ dì ike nke ha bokwasiri anyị. **7** Mgbe ahụ, anyị tikuru Onyenwe anyị Chineke nna nna anyị. Onyenwe anyị n'orụ olu anyị, hukwa mmegbu a na-emegbu anyị, na ndogbu anyị na-adogbu onwe anyị n'orụ, na onođu

ojoq anyi. **8** Onyenwe anyi ji aka di ike na ogwe aka o setirji eseti, n'otutu ihe oke egwu na oru iribama, na ihe ebube, si n'iijpt kpoputa anyi. **9** O kpobatara anyi n'ebe a, nye anyi ala a, ala mmiri ara ehi na mmanu anu na-eru na ya. **10** Ya mere, ugbu a, Onyenwe anyi, lee, ewebatala m mkpuru mbu sitere n'ala i nyere m." Doba nkata ahu n'ihu Onyenwe anyi Chineke gi, kpopkwa isiala nye ya n'ebe ahu. **11** Mgbe ahu, gi na ndi Livayi, na ndi mbijarambia bi n'etiti unu, ga-anurị onu n'ihem ọma niile Onyenwe anyi Chineke gi nyere gi na ezinaulò gi. **12** N'afo nke ato ọbula, i ga-enye onyinye pürü iche, onyinye otu ụzo n'ụzo iri, nke ihe ubi gi. N'afo ahu, i ga-enye ndi Livayi, na ndi ọbia, na ụmụ mgbe, na ndi inyom di ha nwurụ, onyinye otu ụzo n'ụzo iri gi, ka ha rie ya n'obodo gi dị iche iche, ka afø jukwa ha. **13** I ga-ekwuputa n'ihu Onyenwe anyi Chineke gi sị, "Esitela m n'ulọ wepụ oke ahu dị nsø, nye ha ndi Livayi, na ndi ọbia, na ụmụ mgbe, na ndi inyom di ha nwurụ, dikà i nyere m n'iwu, enupughị m isi maobu chefuo iwu gi ọbula. **14** Erighị m ihe ọbula si n'ime ya mgbe m na-eru uju maobu wepụ ihe ọbula n'ime ya n'ọnodụ adighị ọcha m, o díkgwaghị nke m ji chọqo ndi nwurụ anwụ aja. Egeela m ntị n'olu Onyenwe anyi Chineke m, meekwa ihe niile i nyere m n'iwu. **15** Site n'ebe obibi nsø gi dị n'eluigwe ledata anya gi, gozie ndị gi Izrel na ala a i nyere anyi, ala mmiri ara ehi na mmanu anu na-eru na ya, dikà i kwere nna nna anyi ha na nkwa." **16** Onyenwe anyi Chineke gi na-enye gi iwu taa si gi gbaso ükpurụ ndị a na iwu ndị a. Lezie anya hụ na i ji obi gi niile na mkpuruobi gi niile debe ha. **17** Ikwuputala taan Onyenwe anyi bụ Chineke gi, i kweekwala nkwa na i ga-ege ya ntị, debe iwu ya niile, na ükpurụ ya niile, na i ga-emekwa ihe niile o sị gi mee. **18** Taa kwa, Onyenwe anyi ekwuputala na unu bụ ndị nke aka ya, dikà o kwere na nkwa, na i ga-edebekwa ihe niile o nyere n'iwu. **19** O kwuru na o ga-emekwa ka i karịa mba niile o kere elu, n'otuto, n'aha, nsopụrụ na ija mma. Na unu ga-abukwa mba dì nsø nye Onyenwe anyi Chineke unu, dikà o kwere na nkwa.

27 Mosis na ndị okene Izrel nyere ndị Izrel iwu sị, "Debenụ iwu ndị a niile m na-enye unu taa. **2** Mgbe i gabigara osimiri Jodan ruo n'ala ahu Onyenwe anyi Chineke gi na-enye gi, bukotaanụ nkume buru ibu n'otu ebe, jirikwa ụro ọcha techie ha. **3** Depüt a n'elu nkume ndị ahu iwu na ükpurụ ndị a mgbe i batara n'ala ahu mmiri ara ehi na mmanu anu na-eru n'ime ya, nke Onyenwe anyi Chineke nna nna gi kwere nkwa inye gi. **4** Mgbe i nökwa n'ofo ọzọ nke osimiri Jodan, doo nkume ukwu ndị a n'ugwu Ebal, dikà m na-enye gi n'iwu taa. Jirikwa ụro ọcha techie ha. **5** Wuokwara Onyenwe anyi Chineke gi ebe ichu aja ya n'ebe ahu. Ebe ichu aja ejị naani nkume wuo, nke ejighị ihe ngwa oru igwe rụo ihe bula na ya. **6** Jiri nkume a na-agwaghị awa wuore Onyenwe anyi Chineke gi ebe ichu aja ahu, chukwaka aja n'elu ya nye Onyenwe anyi Chineke gi. **7** Chụo aja udo n'ebe ahu, rie ha, ma nruijakwa ọnụ n'ihu Onyenwe anyi Chineke gi. **8** Depüt a iwu ndị a nke ọma, n'elu nkume ndị ahu i guzobere." **9** Mgbe ahu, Mosis na ndị nchujaja, bụ ndị Livayi, gwakwara ndị Izrel niile okwu sị, "N'oñonu jii, gi Izrel, gekwaa ntị! Taa, i ghọla ndị nke Onyenwe anyi Chineke unu. **10** N'ilhi ya debe iwu niile Onyenwe anyi Chineke gi na ükpurụ niile ndị m nyere gi taa." **11** N'otu ụbọchị ahu ka Mosis nyere ha iwu sị, **12** Mgbe unu gafere Jodan, ebo ndị a: Simion, na Livayi na Juda na

Isaka na Josef na Benjamin, ga-eguzo n'elu ugwu Gerizim gozie umu Izrel **13** Agbụ Ruben, Gad, Asha, Zebulon, Dan na Naftalị ga-eguzo n'elu ugwu Ebal kwuputa ọbụbụ onu. **14** Ndị Livayi ga-eji olu dị elu guputa ya nye ụmụ Izrel niile, **15** "Onye a bùrụ ọnụ ka mmapadụ ahụ bụ nke na-apị arụsi maobu oyisi ọbula, akaorụ onye ńka, nke bụ ihe arụ n'anya Onyenwe anyi, ma na-eguzobe ya na nzozo." Ndị mmapadụ niile ga-aza sị, "Amen." **16** "Onye a bùrụ ọnụ ka onye ahụ bụ, nke na-eleli nna ya na nne ya." Ụmụ Izrel niile ga-aza, "Amen." **17** "Onye a bùrụ ọnụ ka onye ahụ bụ nke na-ehigharị oke ala onye agbatobi ya." Ụmụ Izrel niile ga-aza, "Amen." **18** "Onye a bùrụ ọnụ ka onye ahụ bụ nke na-eduhie onye isị ụzo." Ụmụ Izrel niile ga-aza, "Amen." **19** "Onye a bùrụ ọnụ ka onye ahụ bụ nke na-adighị ekpe ikpe ziri ezi nye ndị ọbia, na ụmụ mgbe, na ndi inyom di ha nwurụ." Ụmụ Izrel niile ga-aza, "Amen." **20** "Onye a bùrụ ọnụ ka onye ahụ bụ nke na-abakwuru nwunye nna ya soro ya dinaa, n'ilhi na o meruola ihe ndina nna ya." Ụmụ Izrel niile ga-aza, "Amen." **21** "Onye a bùrụ ọnụ ka onye ahụ bụ nke ya na anumana ọbula na-edina." Ụmụ Izrel niile ga-aza, "Amen." **22** "Onye a bùrụ ọnụ ka onye ahụ bụ, nke ya na nwanne ya nwanyị na-akwa iko, bụ nwanne ya nke nne ya mṛu, maobu nke nwunye nna ya mṛu." Ụmụ Izrel niile ga-aza, "Amen." **23** "Onye a bùrụ ọnụ ka onye ahụ bụ, nke ya na nne nwunye ya na-edina." Ụmụ Izrel niile ga-aza, "Amen." **24** "Onye a bùrụ ọnụ ka onye ahụ bụ, nke na-etigbu mmapadụ ibe ya na nzozo." Ụmụ Izrel niile ga-aza, "Amen." **25** "Onye a bùrụ ọnụ ka onye ahụ bụ, nke na-anara ngari maka itigbu onye na-emeghi ihe ojoo ọbula." Ụmụ Izrel niile ga-aza, "Amen." **26** "Onye a bùrụ ọnụ ka onye ahụ bụ, nke na-adighị eme ka iwu ndị a guzosie ike site na-debeghi ha." Ụmụ Izrel niile ga-aza, "Amen."

28 O bùrụ na i debezu ma gbasookwa iwu ndị a niile Onyenwe anyi Chineke gi sitere n'aka m na-enye gi taa, Onyenwe anyi Chineke gi ga-eme ka i ghọ mba kachasi mba niile n'ụwa elu. **2** Ngozi ndị a niile ga-abjakiwasị gi, zuo gi ahụ, ma o bùrụ na i rubere Onyenwe anyi Chineke gi isi. **3** Onye a goziri agozi ka i ga-abụ n'obodo, bùrukwa onye a goziri agozi n'ala ubi. **4** Ihe a goziri agozi ka mkpuru nke afø gi ga-abụ na mkpuru nke ala ubi gi na mkpuru nke anu ulo gi, ụmụ elhi gi mṛu na ụmụ igwe ewu na atụrụ gi. **5** Ihe a goziri agozi ka abo gi na ihe i ji agwọ achicha ga-abụ. **6** Onye a goziri agozi ka i ga-abụ mgbe i na-abata na mgbe i na-apụ apụ. **7** Onyenwe anyi ga-eme ka ndị iro ọbula buliru onwe ha elu imegide gi bùrụ ndị e meriri n'ihu anya gi. Ha ga-esite n'otu ụzo buso gi agha, ma ha ga-esite n'ụzo asaa si n'ihu gi gbalaga. **8** Onyenwe anyi ga-ezipụ ngozi ya ka o díkgwasị n'elu oba gi na n'elu ihe ọbula i tiniyere aka gi. Onyenwe anyi Chineke gi ga-agozi gi n'ala ahụ o na-enye gi. **9** Onyenwe anyi ga-eme ka i guzosie ike dikà ndị nsø ya, dikà o sitere n'ịnụ iyi kwee nkwa ime ma o bùrụ na i debe iwu Onyenwe anyi Chineke gi, ma jee ije n'ụzo ya niile. **10** Mgbe ahu, ndị niile n'ụwa ga-ahụta na o bụ aha Onyenwe anyi ka a kpopkasịri gi. Ha ga-atukwa gi egwu. **11** Onyenwe anyi ga-eme ka i babiga ụba oke na mkpuru nke afø gi, na mkpuru nke anu ulo gi, na mkpuru nke ihe ubi gi, n'ala ahụ o nrui n'iyi nye nna nna gi na o ga-enye gi. **12** Onyenwe anyi ga-emeghepụ eluigwe ebe ụlọkụ ya dị, zidata mmiri n'ala gi n'oge ya, ma gozie akaorụ gi niile. I ga-agbazine otu mba ihe, ma gi onwe gi

agaghị esite n'aka onye ọbula gbaziri ihe ọbula. **13** Onyenwe anyị ga-eme ka i burụ isi, o bughi օdudu. O burụ na i nia ntí n'iwu ndị a Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi taa, lezie anya igbaso ha, i ga-anogide n'elu, i gaghi ano n'okpuru. **14** Ewezugulu onwe gi site n'iwu niile ndị a m na-enye gi taa, maqbụ gaa n'aka nri maqbụ n'aka ekpe, igbaso chi ndị ozo na ife ha ofufe. **15** Ma otu o dị, o burụ na i jụ irubere Onyenwe anyị Chineke gi isi, jukwa ilezi anya, gbasoo iwu ya na ükpuru ya niile, nke m na-enye gi taa, ọbụbu ọnụ ndị a ga-adakwasị gi. **16** I ga-abụ onye a burụ ọnụ n'obodo, burụ onye a burụ ọnụ n'ala ubi, **17** Abo gi na ihe igwọ achicha gi ga-abụ ihe a burụ ọnụ. **18** Ihe a burụ ọnụ ka mkpuru nke afọ gi ga-abụ, ihe a burụ ọnụ ka mkpuru nke ala gi ga-abụ, ya na ụmụ nke igwe anụ ulo gi, na ụmụ ehi gi na nke igwe ewu na aturu gi mürü. **19** Onye a burụ ọnụ ka i ga-abụ mgbe i na-abata abata na mgbe i na-apụ apụ. **20** Onyenwe anyị ga-ezidata n'isi gi ọbụbu ọnụ, na ogbaaghara, tinyere nkocha n'ihe niile nke i tinyere aka gi, tutu ruo mgbe i ghoro onye e bibiri ebibi burụ onye lara n'iyi na mberede, n'ihi na ojọọ niile i mere site n'ihipụ m. **21** Onyenwe anyị ga-ezite ajo ọrija n'etiti gi tutu ruo mgbe a ga-ekpochapụ gi site n'ala ahụ i gaje iịa n'ime ya inweta. **22** Onyenwe anyị ga-eti unu ọrija na-eripịa eripịa, ahụ ọkụ na ọrija na-aza anụ ahụ, oke okpomokụ na mma agha, uko mmiri ozuzo na ọrija na-eripịa ihe ubi, na ọmuma ebu ga-abiakwasi gị tutu ruo mgbe i lara n'iyi. **23** Mbara eluigwe nke i na-ahụ anya ga-aghị bronx, ala i na-azokwasị ükwu gi ga-aghị igwe. **24** Onyenwe anyị ga-eme ka mmiri kwesiri izo n'ala gi ghoro uzuzu na aja. Ha ga-esi na mbara eluigwe na-ezodata n'ala tutu ruo mgbe i lara n'iyi. **25** Onyenwe anyị ga-eme ka ndị iro gi merie gi n'aghị. I ga-esi otu ụzo püta ibuso ha agha, ma i ga-esi ụzo asaa gbalaga. I ga-aghị ndị ụwa ihe a na-aso oyị mgbe ha hụru ihe dakkwasịgi. **26** Ozu unu ga-aghị ụmụ anụ ufe niile na anụ ọhịa niile ihe oriri. O nwekwaghị onye ga-anụ menyé ha egwu chupụ ha. **27** Onyenwe anyị ga-ezite etuto ndị ijipt ka ha bjakwasị gi, ya na onya, na agba, na oko. O dikwaghị ihe a ga-eji gwooha. **28** Onyenwe anyị ga-eziter gi isi mgbaka, na ikpu isi, na ogbaaghara nke obi. **29** I ga-asogharị isi n'etiti ehiihie dika onye kpuru isi n'asogharị n'ochichirị. O dighị ihe ọbula gagara gi nke ọma. Site n'ubochi ruo n'ubochi, i ga-abụ onye a na-emegbu emegbu, na onye a na-anapụ ihe ya n'ike oge niile, na-enweghi onye ga-anapụta gi. **30** Gi na nwanyị ga-enwe nkwekorita ilu di na nwunye, ma nwoke ozo ga-eduru ya dinaa ya n'ike. I ga-ewu ụlo ma i gaghi ebi n'ime ya. I gagakụ ubi vajin ma i gaghi eri mkpuru si na ya. **31** N'ihi anya gi ka a ga-egbu ehi gi, ma i gaghi ata iberibe anụ ya. A ga-anapụ gi inyinya ibu gi n'ihi anya gi ma a gaghi eweghachiri gi ya. Aturu gi ka a ga-enye ndị iro gi. O dikwaghị onye ga-anapụta ha. **32** A ga-ewere ụmụ gi ndị ikom na ndị inyom nye ndị mba ozo. O ga-agu gi aguu ogologo oge ka i hụ ha anya, ma i pughi inyere ha aka. **33** Mba nke i na-amaghị ga-eri mkpuru ubi i taro ahụhụ kụo n'ala gi. I ga-abụ naanị onye a na-emegbu emegbu na onye a na-akpagbu ubochi ndị gi niile. **34** Ihe ndị a niile i ga-eji anya gi hụ ga-eme ka i nwe isi mgbaka. **35** Onyenwe anyị ga-eme ka etuto nke na-egbu oke mgbu a na-apughị igwota too gi n'ikpere na ogwe ükwu gi abu, o ga-agbaswa site n'obø ükwu gi abu ruo n'opi isi gi. **36** Onyenwe anyị ga-achhupụ gi na eze ahụ i hoputara nye onwe gi, chupụ gi nye mba ozo, ebe gi na nna nna gi ha, na-amaghị.

N'ebe ahụ, i ga-efe chi ndị ozo nke e ji osisi na nkume kpuo. **37** I ga-abụ ihe iju anya, na ihe e ji atu ilu, na ihe akukọ, n'etiti mba ahụ niile Onyenwe anyị ga-achhupụ gi. **38** I ga-akụ ọtụtu mkpuru n'ubi ma i ga-aghọta ntakirị mkpuru, n'ihi na igurube ga-ericha ihe i kuru n'ubi. **39** I ga-akụ ubi vajin lekotakwa ya anya, ma i gaghi aracha mkpuru ya maqbụ ụnụ mmanya si na ya, n'ihi na ikpuru ga-eri ha. **40** Osisi oliv ga na-eto ebe niile, ma mmanya oliv agaghị adị nke i ga-ete n'ahụ n'ihi na mkpuru oliv ga-adasịsi na-akaghị aka oge ha mara ifuru. **41** I ga-amụta ụmụ ndị ikom na ndị inyom ma ha agaghị adigide n'ihi na a ga-adapta ha n'aghị. **42** Igwe igurube ga-erichasị osisi niile dị n'ubi gi, ya na ihe i kuru n'ubi gi. **43** Onye ọbia bi n'etiti gi ga-aba ụba karria gi. Ihe ga-na-agara ya nke ọma, ma ihe ga-na-ajoro gi njo. **44** O ga-ebinye gi ihe, o bukwaghị gi ga-ebinye ya! O ga-abụ isi ma i ga-abụ օdudu. **45** Ọbụbu ọnụ ndị a niile ga-abiakwasi gi. Ha ga-achhuso gi oso, chukwute gi tutu ruo mgbe a lara gi n'iyi, naanị n'ihi na i juru irubere Onyenwe anyị Chineke gi isi, na idebe iwu na ükpuru ndị a o nyere gi. **46** Ha ga-abụ ihe iribama na ihe ebube nye gi, na mkpuru gi niile, ruo mgbe ebighị ebi. **47** N'ihi na i juru iji ọhụ na obi ụtọ fee Onyenwe anyị Chineke gi n'oge ihe na-agara gi nke ọma. **48** Ya mere, n'onodụ aguṇa na akpiri ikpo nkụ, n'onodụ igba ọtọ na ụkọ ka i ga-efe ndị iro ahụ Onyenwe anyị na-ezite imegide gi. O ga-anyakwasị yoku igwe n'olu gi ruo mgbe o lara gi n'iyi. **49** Onyenwe anyị ga-eme ka mba si n'ebe di anya na nsotu uwa, bjakwasị gi, imegide gi. Mba a ga-adị gara gara dika ugo, o ga-abukwa mba i na-amaghị asusu ha. **50** Mba na-enweghi ihu ọchị nke na-adighị asopụrụ okenye maqbụ were ihuoma leta ụmuntakirị. **51** Ha ga-erichapụ mkpuru nke anụ ụlo gi niile na mkpuru nke ihe ubi gi niile tutu ruo mgbe i ghoro ihe e bibiri ebibi. O nwekwaghị ihe ga-afodụrụ gi, maqbụ ọka, maqbụ mmanya ọhụrụ maqbụ mmanụ oliv, maqbụ ụmụ ehi maqbụ ewu na aturu gi mürü, ruo mgbe e mere ka i laa n'iyi. **52** Mba ahụ ga-anochigide obodo ndị ahụ niile dị n'ala gi tutu ruo mgbe mgbidi ndị ahụ niile e wusiri ike, nke i na-atukwasị obi dara. O ga-anochigide ndị ahụ niile dị n'ala ahụ niile Onyenwe anyị Chineke gi na-enye gi. **53** I ga-erikwa anu ahụ ụmụ gi ndị ikom na ndị inyom ndị Onyenwe anyị Chineke gi nyere gi n'ihi oke nnochigide nke ndị agha nochigidere gi na n'ihi oke mkgabu nke ndị iro. **54** O bùladi nwoke ahụ dikasiriri nwayoq na-enwekwa mmetueta mmadụ n'etiti unu ga-aghị onye afọ tara mmiri nke ukwuu megide nwanne ya nwoke, maqbụ nwunye nke ọ hụru n'anya, maqbụ ụmụ ya, ndị ka di ndị. **55** O gaghi enye onye ọbula n'ime ha ụfodụ n'ime anụ ahụ ụmụ ndị ọ na-eri, n'ihi na ọ bụ naanị ya bụ ihe oriri fofodụ ya, n'ihi ahụhụ nke nnochi ndị iro nochiri ọnụ ụzo obodo gi niile butere. **56** Nwanyị nke dikarisirị nwayoq na-enwekwa mmetueta mmadụ n'etiti unu, nke di oke nwayoq, nke ihe na-emetueta na ọ dighị amasi ya izogidesi obụ ükwu ya ike n'ala, ga-ajụ ikenye di ya ọ hụru n'anya, nwa ya nwoke maqbụ nwa ya nwanyị, **57** o bùladi akpanwa si n'etiti ükwu ya püta na ụmụ ọhụrụ ọ mürü. N'onodụ ojoo n'oke uko ya, o chọpụrụ iri ha na nzuzu, n'ihi ahụhụ nke ndị iro gi mere ka o bjakwasị gi n'oge nnochigide nke obodo gi niile. **58** O burụ na i lezighị anya gbasoo okwu iwu niile e dere n'ime akwukwụ a, o burụ na i sọpuruaghị aha a dị ebube na nke di egwu, bụ Onyenwe anyị Chineke gi, **59** Onyenwe anyị ga-eziter gi na ụmụ ụmụ gi ihe otiti di oke egwu, oke mbibi nke ga-adị

ogologo oge, na orịa di oke njø nke na-adighi ala ala. **60** O ga-ezitere gi oria ndí ahụ níile dí n'líjpt, nke i na-atú ujo ha, ha ga-arapara gi n'ahụ. **61** O buğñi naaní nke a! Onyenwe anyí ga-eme ka üđi oria obüla, na üđi ihe otiti obüla, o buladí ndí na-adighi n'ime Akwükwo Iwu a, biákwasí gi, tutu ruo mgbe a ga-ekpochapú gi. **62** O bụ ezie na i đi ukwuu n'önüögugu díka kpakpando nke eluigwe, maqbú naaní mmadú ole na ole n'ime gi ga-afodú. Ihe ndí a niile ga-emezu n'ihí na i gegrí ntí n'olu Onyenwe anyí bụ Chineke gi. **63** Díka mmüba i mübara n'önüögugu, na idí ukwuu nke akunüba gi si bürü ihe nyere Onyenwe anyí obi ute, otu a ka o ga-esi tókwaas ya ute ibibi gi, na ime ka i daa ükpa. O ga-esi n'ala ahụ i na-agá inweta hopu gi. **64** N'ihí na Onyenwe anyí ga-eme ka i gbasasía n'etiti mba niile, site n'otu nsotú ụwa ruo na nsotú nke ozo. N'ebé ahụ, i ga-efekwa chi ndí ozo, nke gi, maqbú nna nna gi ha, na-amaghí, chi e ji osisi na nkume kpuo. **65** N'etiti mba ndí a, obi agaghí eru gi ala, obu ükwu gi agaghí enwe ebe izuike. N'ebé ahụ, Onyenwe anyí ga-enye gi mkpuruobi na-ama jjiji,anya nke ike gwürü n'ihí enweghí olileanya, na obi na-ada mba. **66** Ndú gi ga-ekonye n'elu n'ihí oke egwu. I ga-anó n'egwu, ehihie na abalí, i gaghi ejikwa ndú gi n'aka. **67** N'utütü, i ga-así, "Ewoo, a síkwa na ugbu a bụ uhuruchi!" N'uhuruchi i ga-asíkwa, "Ewoo, a síkwarí na ugbu a bụ utütü!" I ga-ekwu ihe ndí a n'ihí ihe egwu juru gi obi, na n'ihí ihe ndí ahụ níile anya gi na-ahụ. **68** Onyenwe anyí ga-eme ka i soro ugbó mmiri loghachi n'líjpt, n'ije ahụ m kwuru na i gaghi ejekwa ozo. N'ebé ahụ i ga-ewere onwe gi resi ndí iro gi díka ohu ndí ikom maqbú ndí inyom, ma o díghí onye ga-achø izu gi.

29 Ndí a bụ okwu nke ogbugba ndú ahụ Onyenwe anyí nyere Mosis n'iwu ka ya na umu Izrel gbaa n'ala Moab na-agbanweghi ogbugba ndú ahụ ya na ha gbara n'ugwu Horeb. **2** Mosis kpokotara umu Izrel níile gwa ha okwu sị, Unu ji anya unu hụ ihe Onyenwe anyí mere n'líjpt megide Fero, na ndí ozi ya, na ala ya níile. **3** Anya unu hürü oke nwale níile, na ihe ịrịbama ndí ahụ, na ọru ebube níile ahụ. **4** Ma tutu ruo taa, Onyenwe anyí enyebeghi unu obi nwere nghọta, na anya na-ahụ utzø, maqbú ntí na-anu ihe, nke ga-enyere unu aka ịnomi ihe ndí a níile. **5** Ma Onyenwe anyí na-así, "N'ime iri afó anó ndí ahụ nke m duuru unu n'ime ozara, uwe unu emeghí ochie, akpukpókukwú unu akapughi n'ükwu unu. **6** O díghí achicha unu riri, o dikwaghí mmanya maqbú ihe ọnụriú na-abá n'anya unu riñru. E mere m ihe ndí a ime ka unu mata na m̄ onwe m bụ Onyenwe anyí Chineke unu." **7** Mgbe unu rutere ebe a, Sajlòn, eze ndí Heshbon, na Og, eze ndí Bashan, pütarà ibuso anyí agha, ma anyí lugburu ha. **8** Anyí weere ala ha nye agbürü Ruben, na Gad, na otu okara ebo Manase, díka ihe nketa ha. **9** N'ihí ya, lezie anya idebe ukpuru níile nke ogbugba ndú a, ka ihe níile unu na-eme gaara unu nke oma. **10** Unu níile, ndí ndu unu, na ndíjisi unu, na okenyé, na ndíjisi ochichí, na ndí ikom níile nke Izrel, unu ndí guzo n'ihí Onyenwe anyí Chineke taa, **11** na umuntakirí unu, na ndí nwunye unu, na ndí obia bi n'etiti unu, ndí na-egburu unu nkü, na ndí na-echukwara unu mmiri. **12** Unu guzo n'ebé a taa ka unu na Onyenwe anyí Chineke gbaa ndú. Unu guzokwa, maka ogbugba ndú a unu na Onyenwe anyí na-agba taa, nke e ji iñu iyí mesie ike, **13** imé ka o püta iñè nye unu taa na unu bụ ndí nke ya, imekwa ka unu mata na o bụ Chineke unu, díka o kwere nna nna unu ha, Ebrahem, na

Aizik, na Jekob na nkwa. **14** Ogbügba ndú a nke ya na iñu iyí so nke m na-eme ka o dirí abughí naaní n'ihí unu, **15** ndí soro anyí guzo n'ebé a taa, n'ihí Onyenwe anyí Chineke anyí, kama o búkwa n'ihí ndí ahụ na-anoghi n'ebé a. **16** Unu onwe unu maara otu anyí si bie n'ala líjpt, na otu anyí si gafee mba ndí ahụ níile anyí gafera n'uzø. **17** Unu hürü n'etiti ha ihe aru ha níile, na aruji níile e ji osisi, na nkume na olacha, na olaedo kpuo. **18** Lezienü anya ka unu hụ na obi onye obüla n'ime unu, nwoke maqbú nwanyí, agbürü maqbú ebo obüla n'Izrel, esighí n'ebé Onyenwe anyí bụ Chineke anyí nō puo, bido chewe echiche ife chi ndí mba ozo ndí a níile. Lezienü anya hụ na mgborogwu na-ewepetu nsi na-elü ilu dí otu a adighi n'etiti unu. **19** Mgbe onye dí otu a nüru okwu iñu iyí a, na ha ga-agozı onwe ha, na-eche, "Ihe ga-agara m nke oma, o bụ ezie na m nogidere na-agbaso utzø isiike m." Ha ga-eweta mbibi nye ala a gbara mmiri nke oma nyekwa ala ahụ kpörö nkü. **20** N'ihí na Onyenwe anyí agaghí agbaghara onye dí otu a! Iwe ya, na ekworo ya, ga-adí okù megide nwoke ahụ. Obübu onu níile e dere n'ime akwükwo a ga-abjákwasíkwa ya. Onyenwe anyí ga-ehichapükwa aha ya, ka a ghara iñukwa ihe banyere ya n'uwá. **21** Onyenwe anyí ga-akpa oke n'etiti ya na ebo níile nke Izrel, maka iwtara ya mbibi, dí ka obübú onu níile nke ogbugba ndú nke e dere n'ime Akwükwo Iwu a sì dí. **22** Mgbe ahụ, umu unu ndí ga-eso unu n'ogbo ndí dí n'ihí, na ndí obia si ebe dí anya bia, ga-ahụ nke ihe otiti ojoo a biákwasírị ala a, ya na orịa níile Onyenwe anyí mere ka o biákwasírị ya. **23** Ala ahụ níile ga-abü ala nnu, nke okù repiara, ala nke a na-adighi akụ ihe obüla n'ime ya, ala na-adighi amí mkpuru, nke ahijia na-adighi epu n'elu ya. Ala díka ala Sodom na Gomora, na Adma, na Zeboiim, nke Onyenwe anyí sitere n'oke iwe ya mebie. **24** Mba níile ga-ajú sì, "Gini mere Onyenwe anyí ji mee ihe dí otu a n'ala a? Gini kpatara oke iwe okù a?" **25** Osisa ya ga-abü, "O bụ n'ihí na ndí a hapürü idebe ogbugba ndú ha na Onyenwe anyí, Chineke nke nna nna ha gbara, ogbugba ndú ha na ya gbara mgbe o mere ka ha site n'líjpt puta. **26** N'ihí na ha fere chi ndí ozo ofufe, kpokwá isiala nye ha, bụ chi ndí nke ha na-amaghí, chi ndí nke o na-enyeghi ha. **27** O bụ ya mere iwe Onyenwe anyí ji dí okù megide ala a, meekwa ka o zidata n'isi ha obübú onu níile e dere n'ime akwükwo a. **28** N'oke iwe ya na onümá ya ka Onyenwe anyí ji hopu ha site n'ala ha, werekwa ha tuba n'ala ozo, díka o dí ugbu a." **29** Ihe níile e zoro ezo dirí Onyenwe anyí Chineke anyí, ma ihe ndí ahụ níile e kpughere ekpughe dijirí anyí, dikwara umu anyí ruo mgbe ebighí ebi, ka anyí nwee ike igbaso na imezu okwu níile nke iwu a.

30 Mgbe ihe ndí a níile ga-emezu n'ebé unu nō, ya bụ, ngozi níile na obübú onu níile m guputara n'ihí unu, o buru na unu ga na-atugharí uche na ha n'etiti mba ndí ahụ Onyenwe anyí Chineke unu ga-achüba unu, **2** o búrükwa na unu ekpebie n'obi unu n'oge ahụ iloghachikwute Onyenwe anyí Chineke unu, o buru na unu, na umu unu ga-eji obi unu níile na mmüo unu níile mezuo iwu ndí a níile m nyere unu taa. **3** Mgbe ahụ, Onyenwe anyí bụ Chineke unu ga-anapütä unu. O ga-enwe obi ebere n'ebé unu nō kpokotakwa unu site na mba níile ebe o chüsasírị unu. **4** A síkwarí na o bụ n'ala dí na nsotú ụwa n'okpuru eluigwe ka a chugara unu, n'ebé ahụ Onyenwe anyí bụ Chineke gi ga-achikta unu, kpoghachitekwa unu. **5** Onyenwe anyí bụ Chineke unu ga-

akpolata unu n'ala ahụ bu nke nna nna unu ha. Unu ga-enwetakwa ya, o ga-eme ka ihe gara unu nke oma, meekwa ka unu baa uba karja nna nna unu ha. **6** Onyenwe anyi bụ Chineke unu ga-ebi obi unu, na obi ụmụ unu, na nke ụmụ ụmụ unu ugwu, ka unu were obi unu niile na mmuo unu niile, hụ ya n'anya, ma díkwa ndu. **7** Onyenwe anyi bụ Chineke unu ga-eme ka obubui ọnụ ndị a biajwasi ndị iro unu, ndị kporo unu asị na ndị na-akpagbu unu. **8** Unu ga-emesiakwa rubere Onyenwe anyi isi, gbasookwa iwu ya niile nke m na-enye unu taa. **9** Mgbe ahụ, Onyenwe anyi bụ Chineke unu ga-eme ka unu babigba ụba oke n'orụ niile nke aka unu, n'ime mkpuru nke afo, n'ime mkpuru nke anụ ụlo gi, na mkpuru nke ala ubi gi. Obi ga-atokwa Onyenwe anyi ụto ozo, ime gi ka i baa ụba díka o tóqo ya n'ebe nna unu ha no. **10** Ma o bụrụ na unu erubere Onyenwe anyi bụ Chineke unu isi, debekwa iwu ya na ükpuru ya niile nke e dere n'Akwukwọ iwu a, jirikwa obi unu niile na mmuo unu niile bjaghachikwute Onyenwe anyi bụ Chineke unu. **11** Idebe iwu ndị a m na-enye unu taa abughi ọru siri ike, o bükwaghị ihe karịri unu ike ime. **12** N'ihi na iwu ndị a adighị n'eluigwe nke i ga-eji si, "Onye ga-arigo n'eluigwe wedatara m ya ka m nụ ihe o na-ekwu, ma debekwa ya." **13** Iwu a adighịkwa n'ofe ọzo nke oke osimiri, nke i ga-eji si, "Onye ga-agafe ga weta ya, kposaa ya nye anyi ka anyi nụ, ma debekwa ihe o na-ekwu?" **14** Mbá, okwu ahụ di gi nso, o dí gi n'onụ, djirikwa n'obi gi, ka i nwee ike idebe ha. **15** Lee, edoola m n'ihi gi taa ndu na oganihu, ọnụ na ila n'iyi. **16** Enyela m gi iwu taa, si gi hụ Onyenwe anyi bụ Chineke gi n'anya, ana m asikwa gi gbasoo ụzo ya, ma debekwa iwu na ükpuru ya niile, ka i dirị ndu, ghọkwa mba buru ibu, ka Onyenwe anyi bụ Chineke gi gozie gi n'ala ahụ i na-agwa inweta. **17** Ma o bụrụ na obi gi e si n'iso ya tugharia, o bụrụkwa na i jụ ige ntị, o bụrụ na a dökpuifio gi mee ka i fefi chi ndị ọzo ofufe ma ikpọ isiala nye ha, **18** agwala m gi hoohaa taa, na i ga-alà n'iyi, i gaghi enwe ogologo ndu n'ala ahụ i na-agafe osimiri Jodan inweta. **19** Ana m apkoku eluigwe na uwa taa ka ha bụrụ ndị akaebe m, na edebela m n'ihi gi ọnụ na ndu, debekwa n'ihi gi ngozi na obubui ọnụ. Ugbu a, horo ndu, ka gi na umu gi di ndu. **20** ka i hụ Onyenwe anyi bụ Chineke gi n'anya, n'aa ntị n'olu ya, daberekwa na ya. N'ihi na Onyenwe anyi bụ ndu gi, o ga-enye gi ubochi ndu gi niile n'ala ahụ o kwere nkwa i nye nna nna gi ha Ebrahim, na Aizik, na Jekob.

31 Mgbe Mosis gwachara ụmụ Izrel okwu ndị a niile, **2** o gwakwara ha okwu ọzo si, "Ugbu a, agbaala m otu narị afo na iri afo abụ! Enwekwaghị m ike idu unu, n'ihi na Onyenwe anyi agwala m si, I gaghi agafe osimiri Jodan. **3** Onyenwe anyi Chineke gi n'onwe ya ga-ebu gi ụzo gabiga osimiri a. O ga-ebibi mba niile ndị a n'ihi gi. I ga-enwetakwa ala ha. Joshua ga-edu gi gabiga osimiri a, díka Onyenwe anyi kwuru. **4** Onyenwe anyi ga-emekwa ha ihe o mere Sajhón na Oq, bụ eze ndị Amorait, ndị o kpochapuru ha na ala ha. **5** Onyenwe anyi ga-enye ndị bi n'ebe ahụ n'aka unu, unu ga-ekpochapukwa ha díka m nyere unu n'iwu. **6** Dịnụ ike! Nweenu obi ike! Unu atula ha egwu! N'ihi na Onyenwe anyi Chineke unu ga-anonyere unu. O gaghi agbakuta unu azu, o gakwaghị ahapụ unu." **7** Mgbe ahụ, Mosis kporo Joshua, gwa ya okwu n'ihi ụmụ Izrel, si ya, "Dị ike! Nweenu obi ike! N'ihi na o bụ gi ga-edu ndị a baa n'ala ahụ Onyenwe anyi

ñürü iyi inye nna nna ha, i ga-emekwa ka ha keta ala a díka ihe nketa ha. **8** Onyenwe anyi n'onwe ya ga-eburu gi uzo, o ga-anonyekwara gi, o gaghi ahapụ gi maobu gbakuta gi azu. Atula egwu, adala mba." **9** Mgbe ahụ, Mosis depütara iwu ndị ahụ niile n'akwukwọ, were ya nye ndị nchuaịa, ụmụ Livayị, ndị na-ebu igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi ahụ. Mosis nyekwara ndị okenyi Izrel akwukwọ a e dere iwu niile. **10** Mgbe ahụ, Mosis nyere ha iwu si, "Na ngwuchacha afo asaa ọbula, n'afọ ahụ a na-akagbu ụgwọ niile, n'oge a na-eme Mememme ụlo ikuw, **11** mgbe Izrel niile ga-abia n'ihi Onyenwe anyi bụ Chineke unu, n'ebe ahụ o ga-ahoputa, i gaguputa ihe a site n'akwukwọ iwu a n'ihi mmadu niile ka ha nuru ya. **12** Kpokota mmadu niile n'otu ebe, ndị ikom, na ndị inyom na ụmụntakirị, na ndị obia bi n'etiti obodo unu, ka ha nuru, ma mta ịtu egwu Onyenwe anyi Chineke unu na ilezi anyi igbaso okwu niile di n'iwu a. **13** Ụmụntakirị ha, ndị na-amabeghi iwu ndị a, aghaghị ịnụ na ịmụta ịtu egwu Onyenwe anyi Chineke unu, ubochi ndu unu niile n'ala ahụ unu na-agafe Jodan inweta." **14** Onyenwe anyi gwara Mosis si, "Lee, ubochi ọnụ gi na-abiaru nso. Kporo Joshua ka gi na ya soro bia n'ulọ nzute ebe m ga-anoye ya ọru o ga-arụ." Mosis na Joshua sooro bia guzo onwe ha n'onụ ụzo ụlo nzute. **15** Mgbe ahụ, Onyenwe anyi gosiri ha onwe ya n'ime ogidi igwe ojii nke guzochiri ọnụ ụzo ụlo nzute ahụ. **16** Onyenwe anyi gwara Mosis okwu si, "I ga-anwu, jekwura nna nna gi ha. Mgbe i nwurụ, ndị a ga-amalite ife chi ọzo ofufe ndị dí n'ala ahụ ha na-abanye. Ha ga-agbakuta m azu, mebie ogbugba ndu mha na ha gbara. **17** N'ubochi ahụ, iwe m ga-adị ọkụ megide ha, aga m agbakuta ha azu, zooh iwu m n'ebe ha no. A ga-alakwa ha n'iyi. Ọdachi na ahụhụ dí iche iche ga-abjakwasị ha, nke ga-eme ka ha si, 'Chineke anyi anókwasịghị n'etiti anyi, o bụ ya mere ọdachi ndị a ji biakwasị anyi.' **18** Aga m echepu ihu m site n'ebe ha no n'ubochi ahụ, n'ihi ajo omume ha nke ife chi ọzo ofufe. **19** "Ugbu a, depütaranụ onwe unu abụ a n'akwukwọ, kuziekwara ya ụmụ Izrel, ka o bụrụ ihe akaebe m megide ha. **20** Mgbe m mere ka ha bata n'ala ahụ m kwere nna nna ha na nkwa, ala ahụ mmiri ara ehi na mmanụ ari na-erugharị n'ime ya, mgbe ha rijukwara afo, baakwa ụba, ha ga-ebido ife chi ọzo ofufe, jụ m, ma mebikwaa ogbugba ndu m. **21** Ma mgbe ọtụtụ ihe ọdachi na ahụhụ ga-abjakwasị ha, abụ a ga-eme ka ha cheta ihe mere nsogbu ha niile ji biakwasị ha, n'ihi na abụ a ga-adigide site n'ogbọ ruo n'ogbọ. Amaara m nke ọma ugbu a, o bùlađi tupu ha abanye n'ala ahụ m kwere nkwa inye ha site n'ịnụ iyi, ụdi mmadu ha bụ." **22** Ya mere, n'ubochi ahụ, Mosis dere abụ ahụ, kuziekwara ya ụmụ Izrel. **23** Mgbe ahụ Onyenwe anyi nyere Joshua nwa Nun iwu si ya, "Di ike, nwee obi ike, i gaghi ikpobata ụmụ Izrel n'ala ahụ m sitere n'ịnụ iyi kwee ha na nkwa. Mu onwe m ga-anonyere gi." **24** Mgbe Mosis dechara okwu niile nke iwu ndị a n'akwukwọ, site na mbido ruo n'ogwugwu. **25** o nyere ndị Livayị na-ebu igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi iwu si ha, **26** "Werenụ Akwukwọ Iwu a tinye ya n'akukụ igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi Chineke unu, ka o bụrụ ihe igba ama megide unu. **27** N'ihi na amaara m na unu bụ ndị nnupu isi, na ndị iisiike. Lee, o bùlađi taa m n'o ndị n'etiti unu, unu na-enupu isi n'ebe Onyenwe anyi no, unu ga-esi ahaa ghara inupu isi mgbe m nwurụ? **28** Kpokotaanụ ndị okenyi unu niile, na ndị očhichị agburụ unu niile, ka m kwuputa okwu ndị a mgbe ha na-anụ ya. Ka m kpokuokwa eluigwe na ụwa ka ha gbaa ama

megide ha. **29** N'ihi na amaara m na mgbe m nwurụ, unu ga-agho ndị rürü arụ nke ukwuu, unu ga-ewezuga onwe unu site n'ebé iwu ndị ahụ m nyere unu dí. Amakwaara m na n'ubochi ndị ahụ na-abịa, ihe ojoo ga-adakwasị unu, n'ihi ihe ojoo niile unu mere n'ihi Onyenwe anyị nke unu ji kpasuo ya iwe site n'ihé ndị ahụ unu ji aka unu kpoo." **30** Ya mere, Mosis guputara okwu niile dí n'abu a site na mbido ruo ogwugwụ na ntị nzukọ ndị Izrel niile.

32 Gee ntị, gi eluigwe, nṣụ ihe m na-ekwu! Gee ntị, ụwa, nṣụ okwu sì m n'onụ. **2** Ka okwu m daa díka mmiri ozozo ka okwu m daa díka igirigi, ka ọ daa díka nshansha mmiri n'elü ahijịha, díka oke mmiri ozozo n'ahijịha na-epuputa epuputa. **3** Aga m eto aha Onyenwe anyị toonu idị ukwuu Chineke anyị! **4** O bụ oke nkume ahụ, orụ ya zuruoke, ụzo ya niile ziri ezi. Chineke kwesiri ntłkwasị obi, nke na-adighị eme ihe ojoo, onye ezi omume na onye ziri ezi ka ọ bụ. **5** Ha emeruọla onwe ha, ha abukwaghị ụmụ ya, ha bụ ogbo gbagorø agbagorø, ndị ụdịdị ha gbanwere agbanwe. **6** O bụ otu a ka unu si emeso Onyenwe anyị unu ndị nzuzu, ndị na-enweghi uche? Onyenwe anyị ọ bughi nma unu, onye kere unu, onye kpuru unu mee ka unu guzosie ike? **7** Cheta ụbочi ochie ndị ahụ gara aga, tulee ogbo ndị ahụ gara aga juo nna gi, ọ ga-akorø gi. Juo ndị okenye gi, ha ga-eme ka o doo gi anya. **8** Mgbe Onye kachasi ihe niile elu nyere mba ọbụla ihe nketa nke ha, mgbe o kesara ụmụ mmadu, mgbe o guzobere oke ala nye ndị niile díka onyogugu ụmụ Izrel si dí. **9** N'ihi na oke Onyenwe anyị nwetara bụ ndị ya Jekob bụ ihe nketa e kenyere ya. **10** N'ala dí n'ozara ka ọ chotara ya, n'ala togborø n'efu, nke kpørø nkụ. Okpuchitere ya, lezie ya anya, o chebere ya díka ọ bụ mkpuru anya ya, **11** díka ugo nke na-akpote ụmụ dí n'akwụ ya, nke na-erugharị n'elü ụmụ ya, nke na-agbasapụ nku ya ijide ha, nke na-ebu ha na nku ya, **12** Onyenwe anyị naanị ya duru ya, chi ala ọzø esokwaghị ya. **13** O mere ka ọ rịkwasị n'ebé niile dí elu nke ala ahụ, jiri mkpuru na-amị n'ala ubi ahụ zuo ya. O ji mmanụ ahụ si na nkume zuo ya, ya na mmanụ si n'oke nkume, **14** na mmiri ara rahurụ arahụ nke igwe ehi, na mmiri ara rahurụ arahụ nke igwe ewu na aturu, na ụmụ aturu na mkpi gbara abuba, na oke ebule Bashan dí ezi mma, tinyere ezi obi ọka wiiti. I njukwara mmanya na-agbo ụfụ, nke bụ obara mkpuru vairi. **15** Ma Jeshurun mara abuba, ma gbagharia ụkụ ya, ebe nri juru ya onụ, o buru ibu, maa mma ile anya. O hapurụ Chineke kpuru ya, ju ọke nkume ahụ, bụ Onye Nzopụta ya. **16** Ha sitere na chi ndị ala ọzø ha kpasuo ekworo ya, meekwa ka iwe wee ya n'ihi ihe arụ nke arụsi ha. **17** Ha chürü aja nye ụmụ mmuo, ndị na-abughị Chineke, bụ chi ndị ha na-amaghị, chi ndị ka pütara ọhụru, chi ndị ahụ nna nna ha na-atughị ujo ha. **18** I gbakutara Oke Nkume ahụ mru ọgi azu, i chefuru Chineke ahụ mru ọgi. **19** Onyenwe anyị hụrụ ihe dí otu a, ju ụha, n'ihi na ụmụ ya ndị ikom na ndị inyom kpasuru ya iwe. **20** "Aga m ezo ihu m n'ebé ha nō," ka o kwuru, "ka m hụ ihe onodụ ikpeazu ha ga-abu, n'ihi na ha bụ ogbo gbagorø agbagorø, ụmụ na-ekwesighị ntłkwasị obi. **21** Ha esitela n'ihé na-abughị chi kpalie ekworo m, jiri arụsi ha na-abaghị uru mee ka iwe wee m. Mu onwe m ga-esite na ndị na-abughị ndị kpalie ekworo ha, sitekwa na mba na-enweghi nghota kpalie iwe ya. **22** N'ihi na a mnyela ọkụ n'ọnụma m, ọkụ ga-enwu ruo ala mmuo n'okpuru ụwa. O ga-erepià ụwa na mkpuruobi niile, ọ

ga-amunye ọkụ na ntóala ugwu ukwu niile. (**Sheol h7585**) **23** "Aga m ekpokwasị mbibi n'elu ha, zipụ ákụ m niile megide ha. **24** Aga m eziga onwu na-eripià eripià megide ha, na jla n'iyi nke na-ebibi ebibi, na ọrịa ojoo na-egbu egbu. Aga m eziga anụ ọhia ndị ga-eji eze tapasija ha, na ajuala na-akpụ akpụ n'uuzu, nke elo ọnwụ dí n'onụ ya. **25** N'okporozi, mma agha ga-eme ka ha gbara aka ụmụ, n'ime ulọ ha, ihe oke egwu ga-abjawkwasị ha. Ụmụ okorobia na agboghozi ga-alà n'iyi, ọ buladi ụmụntakirị na ndị agadi isi awo. **26** Ekwuru m na m ga-achusasị ha, hichapụ ncheta ọbụla banyere ha n'etiti ụmụ mmadu. **27** Ma ihe banyere iṇya isi onye iro tinyere m ujọ n'obi, ka onye iro ghara ighoṭahie kwuo sị, 'Aka anyị ewetarala anyị mmeri, ọ bughi Onyenwe anyị mere ihe ndị a niile.' **28** Ha bụ mba na-enweghi uche, ndị na-enweghi mmuo nghota ọbụla n'ime ha. **29** A sikwari na ha maara ihe, nwee uche nakwa ighoṭa ihe ikpeazu ha ga-abu. **30** Kedụ ka otu onye ga-esi chüo otu puku mmadu ọso, kedụ ka mmadu abụ ga-esi chüo iri puku mmadu ọso, ma ọ bughi na Oke Nkume ha erefuola ha, ma ọ bughi na Onyenwe anyị echepeula ihu ya n'ebé ha nō? **31** N'ihi na nkume ha adighị ka Nkume anyị, díka ndị iro anyị, n'onwe ha, jiri onụ ha kwuo. **32** Osisi vajinị ha si n'osisi vajinị Sodom, na n'ubi dí na Gomora mkpuru vajinị ha juputara na nsi, ụyoko vajinị ha juputara n'ilu ilu. **33** Mmanya vajinị ha bụ elo agwø, elo ajuala na-ebute onwu. **34** "Nke a ọ bughi ihe m dokotorala chere oge, chezie ha nke ọma n'ülöaku m?" **35** O bụ m ka ịbọ ọbo dírị m, aga m akwughachi. Mgbe oge ruru ụkụha na ga-agbuchapụ, ụbочi mbibi ha na-abia nso, ila n'iyi ha chị ọso na-abjawkwasị ha." **36** Onyenwe anyị ga-ekpe ndị ya ikpe, ọ ga-enwe ọmịkọ n'ahụ ndị ohu ya, mgbe ọ hụrụ na ike ha nwere agwụla, mgbe otu onye na-agaghị afodụ, ohu na onye nwe onye nwe. **37** O ga-asikwa, "Ugbu a, olee ebe chi niile ha nō, bụ oke nkume ahụ ha gbabara izere ndị n'ime ya, **38** chi ndị ahụ riri abuba ihe ịchụ aja ha, njuokwa mmanya ha ji chüo aja ihe ọnụnụ? Ha bilie bia nyere unu aka! Ha bürü ulọ ndo nye unu!" **39** "Ugbu a, hunụ na mu onwe m abu m ya! O dighikwa chi ozo dí ma ọ bughi m. Mu onwe m na-eme ka a nwụo, mu onwe m na-eme ka a dí ndu. Mu onwe m na-etipu mmadu onya, mu onwe m na-agwø ya, mmadu ọbụla apughịkwa ịnaputa onye m ji n'aka m. **40** Ana m eweli aka n'eluiweghi na-ekwuputa n'ịnụ iyi si, díka m na-adị ndị ruo mgbe ebighị ebi, **41** mgbe m mru mma agha m na-egbu amụma, mgbe aka m jidere mma agha ahụ n'ọnodu ikpe ikpe, aga m abo ọbo megide ndị iro, kwughachi ndị ahụ niile kpørø m asị. **42** Aga m eme ka ákụ m riuju obara afø, ma mma agha ga-ebibi anụ ahụ, obara ndị e gburu egbu, na nke ndị a dötara n'aghị, na isi ndị ndu ndị iro." **43** Njurian ọnụ mba niile, unu na ndị ya, n'ihi na ọ ga-abo ọbo obara ndị ohu ya, ọ ga-abo ọbo megide ndị iro ya, kpuchiere ala ya na ndị ya mmehie ha. **44** Mosis na Joshua nwá Nun soro bia guputara mkpuru okwu abu a na ntị ndị Izrel. **45** Mgbe Mosis guputachara abu a nye ndị Izrel, **46** ọ gwara ha okwu ndị a sị, "Na-atugharinị uche n'okwu niile m kwuputara nye unu taa, ka unu si otu a nyefekwa ya n'aka ụmụ unu, ka ha onwe ha lezie anya debe okwu niile dí n'iwu ndị a. **47** N'ihi na okwu ndị a abughị okwu efu, ndị unu dabeere na ha. Unu debe ha, unu ga-adị ndị ogologo n'ime ala ahụ unu na-aga inweta n'ofo ọzø nke osimiri Jodan." **48** N'otu ụbочi ahụ, Onyenwe anyị gwara Mosis okwu sị, **49** "Bilie ga n'ugwu Nebo nke dí n'etiti ugwu Abarim, n'ala

Moab, na ncherita ihu Jeriko, leekwa ala Kenananya, bu ala ahụ m na-enye ụmụ Izrel dika ihe nketa ha. **50** Mgbe i husiri ala a, i ga-anwụ n'ebé ahụ n'elu ugwu ahụ, lakwurukwa nna nna gi ha, díka Erón nwanne gi si nwụo n'ugwu Hor, lakwuru ha. **51** N'ihi na gi na Erón jürü irubere m isi n'ihi ụmụ Izrel, na mmiri Meriba Kadesh, nke dij n'ozara Zin, unu edoghi m nsó n'ihi ndị Izrel. **52** N'ihi ya, i ga-esite n'ebé di anya hụ ala ahụ m na-enye ụmụ Izrel, ma i gaghi aba n'ime ya.”

33 Nke a bù ngozi Mosis, onye nke Chineke, jiri gozie ụmụ Izrel, tupu o nwụo. **2** O siri, “Onyenwe anyi si n'ugwu Sajnai bia, o waliteere ha site n'ugwu Sia, o nwuputara site n'ugwu Paran Ya na igwe ndị nsó so bia site n'akukụ ndịda, site n'ala ala ugwu ahụ. **3** N'ezie, o bụ gi na-ahụ ndị mmadụ ahụ n'anya, ndị nsó ahụ niile di gi n'aka. N'ukwu gi ka ha na-ada kpoo isiala, gi na-akuziri ha ihe, **4** iwu ahụ Mosis nyere anyi, ihe onwunwe nke ogbakó Jekob. **5** O bụ ya bụ eze na Jeshurun, mgbe ndị ndu ndị mmadụ Zukorø ha na ebo niile nke Izrel. **6** “Ka ebo Ruben dirị ndu ghara iñwụ, ma ka onyogugu ndị ikom ya dirị ole na ole.” **7** Ihe a ka o kwuru banyere Juda, “Nürü, Onyenwe anyi, akwa Juda, kpolata ya n'ebé ndị ya no. Aka ya ka o ji alurụ onwe ya ogu ichebe ihe o bu n'uche. Buiṣu ya onye inyeaka megide ndị iro ya.” **8** Banyere Livayị o kwuru si, “Urim na Tumim gi dirị ohu gi ahụ kwestiri ntukwasí obi. I nwara ya ọnwunwa na Masa, gi na ya sekwara okwu na mmiri Meriba. **9** Onye ahụ lere nne na nna ya anya si, ‘Ejighi m ha kporo ihe.’ O gunyeghikwa umunne ya díka ndị o maara, o nabatakaghị ụmụ nke aka ya. Ma o debere okwu gi, cheziekwa ogbugba ndu gi. **10** O na-akuziri Jekob ikpe gi, na-akuzikwara Izrel iwu gi. O na-achukwa aja ụda na-esi isi ụtọ n'ihi gi, na-achukwa aja nsure oku n'ebé iche aja gi. **11** Gozie akunụba ya Onyenwe anyi, ka ọrụ aka ya burukwa ihe na-atọ gi ụtọ. Tijie ükwu ndị niile na-ebili imegide ya, tigbuo ndị iro ya ka ha ghara inwe ike ibili ọzọ.” **12** Mosis kwuru banyere ebo Benjamin si, “Ka onye ahụ Onyenwe anyi hụrụ n'anya zuru ike na-atughị ụjọ n'ime ya. N'ihi na o ga-ekpuhi ya ogologo ubochi niile. O bukwa n'etiti ubu ya abuọ ka onye Onyenwe anyi hụrụ n'anya na-an”. **13** Banyere Josef o kwuru si, “Ka Onyenwe anyi gozie ala ya, ya jiri igirigi di oke ọnụahịa nke eluigwe di n'elu, na ogbu mmiri di n'okpuru ala, **14** na ihe ọma niile anyanwụ na-eweta, na ihe ọma niile ọnwa na-ezewepụta, **15** na onyinye ọma niile si n'ugwu ukwu ochie, na ịba uba ugwu ebighị ebi ndị ahụ, **16** na onyinye ọma niile si n'ala na uju ya niile, na ihuoma onye ahụ na-ebi n'ohịa ntị ahụ na-enwu oku. Ka ihe ndị a niile dirị n'isi Josef, n'iku anya onye bụ nwa eze, n'etiti ụmụnna ya. **17** N'ima mma, o dij ka nwa oke ehi e bụ ụzọ mọ, mpi ya dij ka mpi ehi ohịa. Ya ka o ga-eji sôda mba niile o bukadị mba ndị ahụ di na nsotu uwa. Otu a ka iri puku kwurụ puku ndị Ifrem dij otu a ka imerime puku ndị Manase di.” **18** Banyere Zebulon, o kwuru si, “Nuria, gi Zebulon, n'opupụ gi, ma gi Isaka, riñra n'ebé obibi gi. **19** Ha ga-akpọ ndị mmadụ oku n'elu ugwu ukwu, nō n'ebé ahụ chuo aja ezi omume, ha ga-eri site n'iba ụba nke ihe di n'osimiri, site n'akụ nzuzo di n'aja.” **20** Banyere Gad, o kwuru si, “Ngozị na-adịrị onye ahụ na-eme ka ebe obibi Gad saa mbara. Gad na-ebi díka ọdum, na-adokapụ aka maobụ isi. **21** O hqorø ala nke kachaşı mma nye onwe ya; oke ruuru onyendu ka e wepuru dobere ya. Mgbe ndị ndu ndị mmadụ

zukorø, o mezuru ezi ihe di Onyenwe anyi n'obi, na ikpe ya niile banyere Izrel.” **22** Banyere Dan, o kwuru si, “Dan bụ nwa ọdum, onye na-esi na Bashan maputa.” **23** Banyere Naftali, o kwuru si, “Naftali bụ onye njuputu nke ihuoma Onyenwe anyi dirị, o juputakwara na ngozi ya, o ga-eketa akukụ ndịda nke iyi ukwu.” **24** Banyere Asha, o kwuru si, “Onye a goziri karichasịa n'umụ ndị ikom ka Asha bụ, ka ihe banyere ya tọ ụmụnna ya ụtọ, ka o jirikwa mmanụ saa ukkan ya. **25** Ihe mkpochi nke ọnụ ụzọ ama gi ga-abụ bronx na igwe, díka ubochi ndu gi niile si di, otu a ka idị ike gi ga-adị. **26** “O nweghi onye díka Chineke Jeshurun, onye na-agba igwe ojii díka inyinya n'idi ukwuu ya. **27** Chineke ebighị ebi bụ ebe mgbabagị. N'okpuru gi ka aka ebighị ebi ya di. O ga-esite n'ihi gi chupụ ndị iro gi, kwookwa si, ‘Bibie hal’ **28** Ya mere Izrel gaebe naanị ya n'udo, isi iyi mmiri Jekob di chím, n'ala ahụ juputara na mkpuru ubi na mmanya ọhụrụ ebe igirigi nke eluigwe na-ada. **29** Onye a goziri agozi ka i bụ, gi Izrel, onye di ka gi ndị Onyenwe anyi zoputara? O bụ ota gi na onye inyeaka gi, na mma agha gi di ebube. Ndị iro gi ga-eji egwu daa n'ihi gi, i ga-azodakwa ebe ha niile di elu.”

34 Mgbe ahụ, Mosis sitere na mbara ala Moab rigoruo n'elu n'ugwu Nebo, ruo n'elu Pisga, nke di na ncherita ihu Jeriko. N'ebé ahụ Onyenwe anyi mere ka o hụ ala ahụ niile anya site na Gilead ruo Dan; **2** ya na ala Naftali niile n'oke ala Ifrem, na nke Manase, na ala Juda niile ruo n'osimiri Mediterenia. **3** Mosis hukwara ala Negev, na akukụ ala ahụ niile di site na Ndagwurugwu Jeriko, obodo nkwu, ruo Zoa. **4** Mgbe ahụ, Onyenwe anyi gwara Mosis si ya, “Nke a bù ala ahụ m sitere n'ịnụ iyi kwee Ebraham, Ajizik na Jekob nkwa mgbe m kwuru si, ‘Agá m enye ya ụmụ ụmụ gi.’ Ugbu a emeela m ka i jiri anya gi hụ ya ma i gaghi agabiga banye n'ime ya.” **5** Ya mere, Mosis, onyeozi Onyenwe anyi nwurụ n'ebé ahụ, n'ala Moab, díka Onyenwe anyi kwuru. **6** Onyenwe anyi liri ya na Moab, na ndagwurugwu chere ihu na Bet-Peo, ma ruota, o dighị onye ọbụla maara ebe ili ya di. **7** Mosis gbara narị afọ na iri afọ abuọ mgbe o nwurụ, ma n'oge ahụ ike ka dij ya n'ahụ, anya ya na-ahukwa ụzọ nke oma. **8** Umụ Izrel ruru ụjọ n'ihi Mosis, iri ubochi atọ n'obosara ala Moab, tutu ruo mgbe oge iru ụjọ na ịkwa akwa gasiri. **9** Joshua nwa Nur, juputara na mmụ amamihie, n'ihi na Mosis ebikwasila ya aka n'isi. Ya mere, ụmụ Izrel n'ara Joshua ntị, gbasookwa iwu niile Onyenwe anyi nyere ha site n'ọnụ Mosis. **10** O dibeghi onye amụmu ozo pütarala n'ala Izrel niile, nke díka Mosis, onye ya na Onyenwe anyi kparịtarà ụka ihu na ihu, **11** onye mere ihe ịribama ndị a niile, rụokwa ọrụ ebube niile nke Onyenwe anyi ziri ya ka o mee n'ljipt, n'ihi Fero, na ndị ozi ya niile, nakwa n'ala ahụ niile. **12** N'ihi na o nwebekwaghị onye ozo gosirila ike di oke egwu, maobụ rụokwa ọrụ di oke egwu ụdị nke Mosis ruru n'ihi ndị Izrel niile.

Joshua

1 Mgbé Mosis, bù odibo Onyenwe anyị nwurụ, Onyenwe anyị gwara Joshua nwa Nun, onye na-enyere Mosis aka okwu sì, **2** “Mosis, odibo m anwùcola. Ugbu a, jikere onwe gi, meekwa ka ndị m jikere igafe ofe ozo nke osimiri Jodan, ịbanye n’ala ahụ m na-agà inye ha, bù ndị Izrel. **3** Ana m agwa gi ihe m gwara Mosis mgbe ọ dì ndù sì, Ebe ọbula unu ga-azökwasị ụkwụ unu n’ala, ala ahụ ga-abụ nke unu. **4** Oke ala unu ga-abụ site n’ozara dì na ndịda ruo Lebanon, ma site n’iyi ukwu Yufretis, tinyere ala niile nke ndị Het, ruo n’osimiri ukwu ahụ dì n’odịda anyanwụ. **5** Ọ dighị onye ọbula pürü iguzu imegide gi ụbochị niile nke ndù gi. Aga m anonyere gi díka m si nonyere Mosis. Agaghị m ahapụ gi aka. Agaghị m agbakutkwa gi azụ. **6** Dịrị ike, nweekwa ume, n’ihì na i ga-abụ onye ga-edu ndị a iketa ala ahụ m nṛụ n’iyi inye nna nna ha ochie. **7** “Naani dírị ike, nweekwa ume. Lezie anya ime ihe niile Mosis bù odibo m nyere gi n’iwu. Ewezugala onwe gi na ya gaa aka nri maobụ aka ekpe, ka ihe si otu a gaara gi nke ọma n’ebé ọbula i na-agà. **8** Esitela n’onụ gi wezuga ihe dì n’Akwükwo Iwu a. Kama na-atugharị uche gi na ya ehihie na abalị, ka i si otu a lezie anya imezu ihe niile e dere n’ime ya. Mgbe ahụ i ga-aba uba, ihe gagakwara gi nke ọma. **9** Ọ bù na m enyebeghi gi iwu sì gi, Nwee obi ike, dírikwa ike! Wezuga ujọ niile na ịda mba nke obi. Cheta na mụ, bù Onyenwe anyị Chineke gi, nonyere gi ebe ọbula i na-agà.” **10** Mgbe ahụ, Joshua nyere ndịsi Izrel niile iwu sì ha, **11** “Jegharịanụ n’etiti ebe obibi ụmụ Izrel gwa mmadụ niile okwu sì ha ‘Dozierenụ onwe unu ihe unu gageri n’uzo, n’ihì na n’ime ụbochị ato, anyị ga-agafe osimiri Jodan, imeri na inweta ala ahụ Onyenwe anyị bù Chineke na-enye unu.” **12** Joshua kpokötara ndịsi ebo Ruben, na Gad, na ọkara ebo Manase, gwa ha okwu sì, **13** “Chetanụ iwu ahụ Mosis odibo Onyenwe anyị nyere unu, mgbe o sıri, ‘Onyenwe anyị Chineke unu na-enye unu izuike. O nyekwala unu ala a.’ **14** Kama ndị nwunye unu, na ụmụntakirị unu, na anụ ụlo unu, ga-anị n’ala a dì n’owụwa anyanwụ nke Mosis nyere unu. Ma ndị agha unu, ndị jikeere ejike, ga-eduru ndị Izrel ndị ozo gafee osimiri Jodan inyere ụmụnna ha aka, **15** tutu ruo mgbe Onyenwe anyị Chineke unu nyere ha izuike, díka o si nye unu, na tutu ruo mgbe ha nwetara ala niile bù nke Onyenwe anyị Chineke unu ga-enye ha. Mgbe nke a mezuru, unu ga-alaghachi azụ, nweta ala ahụ Mosis onyeozi Onyenwe anyị nyere unu n’akụkụ ọwụwa anyanwụ osimiri Jodan.” **16** Mgbe ahụ, ha zara Joshua, “Ihe ọbula nke i nyere anyị n’iwu anyị ga-eme ha, ebe ọbula i zigara anyị ka anyị ga-agà. **17** Anyị ga-ege gi ntị díka anyị si gee Mosis ntị. Ka Onyenwe anyị Chineke gi nonyere gi díka o si nonyere Mosis. **18** Onye ọbula nupuru isi n’iwu i nyere anyị, o ga-anwụ. Naani dírị ike, nweekwa obi ike.”

2 Joshua nwa Nun sitere na Shitim zipụ ndị nnyopụta abụo na nzuoz sì ha, “Gaanụ leta otu ihe si aga n’ala ahụ, karịsịa n’obodo Jeriko.” Ha gara n’obodo ahụ baa n’ụlo nwanyị akwuna aha ya bù Rehab noq onodụ n’ebé ahụ. **2** Ma otu onye gwara eze Jeriko okwu sì, “Lee, ụfodụ ụmụ ndị ikom Izrel batara obodo a n’abali inyochaputa ala anyị.” **3** Mgbe eze Jeriko nṛụ okwu a, o zigaara Rehab ozi sì, “Kpopụta ndị ikom ahụ batara n’ụlo gi n’ihì na ha bijara iledø ala anyị.”

4 Ma nwanyị ahụ zoro mmadụ abụo ahụ. Mgbe ndị ahụ e ziri ozi biarutere, o gwara ha okwu sì, “O bụ eziokwu na ndị ikom ahụ bakwutere m, ma amaghị m ebe ha si bia. **5** Ma ha apuçolarị. Ha hapçürü obodo a mgbe a na-achị imechi onụ ụzọ ama, n’oge ọchichịrị bidoro igba. Amaghị m ebe ha gara. Ma, n’uche m, ọ bụrụ na unu achịso ha ọso ọsịṣo unu nwere ike ijide ha.” **6** (N’eziockwu o bụ Rehab n’onwe ya mere ka mmadụ abụo ahụ rigoro n’elü ụlo ebe o zoro ha n’okpuru ahịhịa flakisi ọ wusara n’ebé ahụ.) **7** Ya mere, ndị ikom ahụ pürü na-achị ndị nnyopụta ahụ n’akụkụ ụzọ gara ngabigab Jodan. Ma ngwangwa ha pürü, e mechiri onụ ụzọ ama e si abata obodo ahụ. **8** Ma tupu ndị nnyopụta ahụ edina ala ịrahụ ụra n’abalị ahụ, Rehab rigokwuru ha, **9** gwa ha sì, “Ama m na Onyenwe anyị enyela unu ala a, marakwa na oke ujọ nke egwu unu adakwasila anyị, nke mere na ndị niile bi n’ime ala a na-agbaze n’egwu n’ihì unu, **10** n’ihì na anyị anụla otu Onyenwe anyị si mee ka mmiri dì n’Osimiri Uhie taa n’ihì unu, mgbe unu si n’ljipt pütä. Anyị nukwara ihe unu mere Sajhòn, na Og, bù eze abụo ndị Amori, ndị bi n’owụwa anyanwụ osimiri Jodan, otu unu si bibie ha, gbuchapụ ndị niile bi n’ala ahụ. **11** Ma mgbe anyị nṛụ ihe ndị a, obi anyị gbazere n’ihì ujọ, mmuq onye ọbula dara mba n’ihì unu, n’ihì na Onyenwe anyị Chineke unu bù Chineke n’eluiwge na n’uwà. **12** “Ugbu a, ebe ọ bù na m emeelara unu ebere, jirimụ Onyenwe anyị n’uqorị m iyì na unu ga-emere ezinatụ m ebere. Gosinu m ihe ịribama n’eziockwu, **13** na unu ga-emekwa ka ndị nna m, na nne m, na ụmụnne m ndị ikom na ndị inyom, na ndị ezinatụ ka niile dírị, na unu ga-anapütä anyị site n’onwụ.” **14** Ndị ikom ahụ kwere ya nkwa sì, “Ndị anyị lara ndị unu. Ọ bụrụ na i gbaghi anyị ama, anyị ga-egosi gi obi ebere na ikwesi ntukwasị obi mgbe Onyenwe anyị ga-enye anyị ala a.” **15** Ụlo Rehab dì n’akụkụ mgbidị obodo ahụ. O jì ụlo site na oghereikuku wedata ndị ikom abụo ahụ. **16** Ọ gwakwara ha sì, “Gbalaganụ n’ugwu, zoonz onwe unu n’ebé ahụ ụbochị ato, tutu ndị ahụ na-achị unu alaghachi azụ. Mgbe ahụ, unu nwere ike iputa laghachi ebe unu si bia.” **17** Ndị ahụ gwara ya sì, “Iyi a i mere ka anyị n’uqorị agaghị adị ire megide anyị, **18** ma ọ bụrụ na n’ubochị ahụ anyị ga-abata ala a, i wereghị ụdọ ahụ na-acha uhie uhie kenyé ya na oghereikuku i si wedata anyị, ma ọ burukwa na ikpobataghị n’ụlo gi nna gi, na nne gi, na ụmụnne gi ndị ikom, na ndị ezinatụ gi niile. **19** Ọ bụrụ na onye ọbula esite n’ụlo gi pụo n’ezì, obara ya agaghị adị anyị n’isi, anyị agaghị abukwa ndị ikpe mara. Ma ikpe ọmụma dírị anyị ma ọ bụrụ n’ihé ọbula emee onye ọbula gi na ya so n’odụ n’ime ụlo. **20** Ma ọ bụrụ na i gbaa anyị ama, o díkwaghị iwu ji anyị imezu iyi a i mere ka anyị n’uqorị gi.” **21** Rehab zara sì ha, “Díka okwu niile unu kwuru si dì, otu a ka ọ ga-adị.” O zilagara ha. Ha pukwara gaara onwe ha. Ma Rehab kekwasiri ụdọ uhie uhie ahụ n’onụ oghereikuku ụlo ya. **22** Ndị ikom abụo ahụ gara zoø onwe ha n’ugwu ahụ. Ha n’orog ụbochị ato n’ebé ahụ díka Rehab gwara ha, tutu ndị ahụ na-achị ha laghachiri n’obodo Jeriko. Ndị a choqorị ha gaa ebe niile, n’okporożo niile, ma ha ahụgbi ha. **23** Emesia, mmadụ abụo ahụ e zipuru iledø ala ahụ anyị sitere n’ebé ha zoro onwe ha riپuta, gafee osimiri Jodan, laghachi n’ebé ụmụ Izrel n’o. Ha bijara koqorị Joshua nwa Nun otu ha si gaa ije ha. **24** Ha gwara Joshua sì, “N’ezie, Onyenwe anyị enyela anyị ala ahụ niile, n’ihì na ndị niile bi n’ala ahụ na-atụ anyị ujọ.”

3 N'isi utütü, Joshua na umu Izrel niile hapuru Shitim biajor n'akuku osimiri Jodan, maa ulo ikwu n'ebe ahü. N'ebe a ka ha no chere tutu ruo mgbe ha ga-agafe. **2** Mgbe ubochi ato gasir, ndiisi umu Izrel gabigara jegharja n'etiti omuma ulo ikwu ahü, **3** nye ha iwu si, "Mgbe unu hụru igbe ogbugba ndu Onyenwe anyị Chineke unu, ka ndi nchuaaja, umu Livayi, bulitere ya, unu onwe unu ga-esi n'ebe unu no bilie soro ha n'azụ. **4** Ma a ga-enwe oke n'etiti unu na ha, ihe dikä otu kilomita site n'ebe igbe ogbugba ndu ahü di. Unu agaghị abiaju ya nso. Nke a bụ maka i mara uzo unu ga-eso, n'ihi na unu esibeghi n'uzo a gaa ije mbu." **5** Joshua gwara ndi Izrel si, "Doonụ onwe unu nso, n'ihi na echi ka Onyenwe anyị ga-eme oke ihe ebube di iche iche n'etiti unu." **6** Joshua gwara ndi nchuaaja si ha, "Bulieni igbe ogbugba ndu ahü, gabigai n'ihi ndi Izrel." Ha buliri igbe ogbugba ndu ahü, bido iga n'ihi umu Izrel. **7** Mgbe ahü, Onyenwe anyị gwara Joshua si, "Taa, ka m ga-amalite ime ka jị ukwuu n'anya umu Izrel niile, ka ha niile mata na dikä m si nonyere Mosis, otu a ka m ga-esi nonyere gi. **8** I ga-enye ndi nchuaaja bu ndi na-ebu igbe ogbugba ndu iwu si, 'Mgbe unu ruru n'onzu mmiri osimiri Jodan, banyekwanu gaa guzo n'ime osimiri ahü.'" **9** Mgbe ahü, Joshua gwara umu Izrel niile si, "Bianu nso, bianu nrụ okwu niile nke Onyenwe anyị Chineke unu. **10** Otu a ka unu ga-esi mata n'ezie na Chineke dị ndu no n'etiti unu, unu ga-amatakwa na o ghaghị inapụ ndi Kenan, na ndi Het, na ndi Hiv, na ndi Periz, na ndi Gigash, na ndi Amorait, na ndi Jebus ala ha n'ihi unu. **11** Lee, igbe ogbugba ndu Onyenwe anyị, Onyenwe ụwa niile ga-agabiga n'ihi unu banye n'ime Jodan. **12** Ugbu a sitenụ n'ebu Izrel niile hopụta ndi ikom iri na abuo, site n'ebu obụla otu onye. **13** Ngwangwa ndi nchuaaja bu igbe ogbugba ndu Onyenwe anyị, Onyenwe ụwa niile zonyere ụkwụ na Jodan, mmiri Jodan nke si n'ebe elu ya na-aridat ga-akwusi iso, guzoro dikä mgbidi." **14** Ya mere, mgbe ndi Izrel sitere n'ulo ikwu ha bilie njem igabiga osimiri Jodan, ndi nchuaaja bu igbe ogbugba ndu buuru ha ụzo na-aga ha n'ihi. **15** N'oge owuwe ihe ubi obụla, osimiri Jodan na-etoju etoju, sojukwaa akụkyi ya niile. Ma ngwangwa ndi nchuaaja bu igbe ogbugba ndu a bijaruru nso zonye ụkwụ ha n'onzu mmiri Jodan, **16** mmiri si n'elu elu osimiri ahü kwusịri iso, o gara elu tükötä onwe ya dikä mgbidi n'ebe di anya, n'obodo a na-akpo Adam, nke di nso obodo Zaretan. Ebe mmiri nke neruda na-asobanye osimiri Araba, ya bu, osimiri Nnu kwusịri iso kpamkpam. Ya mere, ndi Izrel gabigara na ncherita ihu Jeriko. **17** Ndi nchuaaja bu igbe ogbugba ndu Onyenwe anyị guzoro n'ala akorø n'etiti Jodan, Izrel niile gabigakwara tutu ruo mgbe mba ahu niile gafesiri n'ala akorø.

4 Mbge mba ahу niile gafesirј osimiri Jодan, Onyenwe anyi gwara Joshua okwu si ya, 2 "Site n'etiti ndi umу Izrel hoputa ndi ikom iri na abuо, otu onye site n'ebو qбула, 3 ka onye qбула n'ime ha site n'ebе ahу ndi nchuajа guzoro n'etiti osimiri Jодan buputa otu nkume, otu nkume, gwa ha ka ha debe nkume ndi a ha buputara n'ebе unu ga-anо onqdu abalı taa." 4 Ya mere, Joshua kporo ndi ikom iri na abuо ndi ahу, ndi qhoputara, site n'etiti ndi Izrel, otu onye site n'ebо qбула, 5 Q gwara ha si, "Sitenу n'etiti osimiri Jодan, ebe ndi bu igbe oqbgubga ndu Onyenwe anyi Chineke unu guzoro, buputa nkume. Onye qбула n'ime unu ga-ebuputa otu nkume, tukwasi n'ubu ya, dika onuogugu ebo Izrel niile si di,

5 Mgbe ndị eze ndị Amorait niile, ndị bi n'ofe ozo nke osimiri Jodan, n'akụkụ odịda anyanwu, na ndị eze ndị Kenan niile bi n'akụkụ oke osimiri Mediterenija, n'uru na Onyenwe anyi emeela ka osimiri Jodan takpo n'ihi ụmụ Izrel, ruo mgbe anyi niile gafesi, obi lopha ha mmiri. O dikwaghị ike obula fodulurụ ha iguzu n'ihi ụmụ Izrel. **2** Ma n'oge ahu, Onyenwe anyi gwara Joshua okwu si ya, "Jiri

nkume mee mma i ga-eji bie ụmụ Izrel niile ugwu ozo.” 3 Ya mere, Joshua ji nkume mee mma ntakirị e ji bie ụmụ Izrel niile ugwu. Ebe a nō bie ụmụ Izrel ugwu bu ebe a na-akporo Gibjat Haaralot. 4 Nke a bụ ihe mere o ji mee otu a: Ndị ikom niile si n’ljipt püta, ndị tozuru ije agha, nwụrụ n’uzo, n’ime ozara, mgbe ha hapuchara Ijipt. 5 Mgbe ụmụ Izrel niile si Ijipt püta, e biri ndị nwoko niile no n’etiti ha ugwu. Ma n’ime iri afọ anō ahụ ha na-awaghari n’ozara, o nweghi ụmụ ha ndị nwoko a mṛụrụ n’oge a e biri ugwu. 6 Ndị Izrel niile awagharijalà n’ozara iri afọ anō tutu ruo mgbe ndị ikom niile toruru ije agha, bu ndị hapurụ Ijipt nwuchara, ebe ọ bụ na ha jụrụ irubere Onyenwe anyị isi. N’ihı na Onyenwe anyị n’ürü iyi sị ha na ha agaghị ahụ ala ahụ anya, bu ala ahụ o kwere nna nna ha na nkwa, inye anyị, ala mmiri ara ehi na mmanụ anị na-eru na ya. 7 Onyenwe anyị mere ka ụmụ ndị nnupu isi a mọtarà nöchịe anya ha. Ọ bụkwa ndị a ka Joshua biri ugwu, n’ihı na tutu ruo ubgu a, e bibeghi ha ugwu. 8 Mgbe e bizuru mba niile ahụ ugwu, ha nödürü n’ebé ahụ ha mara ụlo ikuw tuwu onya obibi ugwu ha alaa. 9 Mgbe ahụ, Onyenwe anyị gwara Joshua okwu sị, “Taa, ewezugala m site n’ebé unu nō ihe nkocha nke ya na Ijipt so.” N’ihı nke a, ha kporo ebe ahụ Gilgal. Ọ bụkwa aha ya ruo taa. 10 Mgbe ụmụ Izrel mara ụlo ikuw ha na Gilgal n’ala ihe n’adighị nke Jeriko, ha mere Mmemmme Ngabiga n’uhuruchi nke ụbocḥị iri na anō nke onwa ahụ. 11 N’ubocḥị sotere ụbocḥị ngabiga, n’otu ụbocḥị ahụ, ha riri ụfodu ihe ubi nke na Kenan. Ọ bụ achichị a na-ejighị ihe na-eko achichịa mee, na oka ahụrụ n’okụ ka ha tara. 12 Mánà kwusikwara n’echi ya mgbe ha riri nri sitere n’ala ahụ. Ụmụ Izrel ahulkwaghị mánà anya ozo, ma n’afọ ahụ ha riri ihe omume ubi si n’ala Kenan. 13 Mgbe Joshua nō nso obodo Jeriko, o weliri anya ya elu hụ otu nwoko ka o guzo n’ihı ya. Nwoke a mịputara mma agha ya jide ya n’aka ya. Joshua jekwuru ya juo ya sị ya, “! dinyere anyị ka i dinyere ndị iro anyị?” 14 Nwoke ahụ zaghachiri ya sị, “O dighị onye m dinyere, kama abiara m ugbu a dika ochijaghị usuu ndị agha Onyenwe anyị.” Joshua dara n’ala kpue ikuw ya n’ala kpoisiala nye ya, sị ya, “Ejikerela m ime ihe ọbụla i nyere n’iwu. Onyenwe m, gini ka i chorò ka m mee?” 15 Ochiaghị usuu ndị agha Onyenwe anyị zara sị Joshua, “Yipụ apkukpokwụ gi, n’ihı na ebe ahụ i guzo bu ala dị nsø.” Joshua mere dika ọ gwara ya.

6 Ma e mechiri onu ụzo e si abata Jeriko nke ọma, n’ihı ụmụ Izrel. Ọ dighị onye ọbụla na-apụ n’ezị, ọ dighikwà onye na-abata n’ime ya. 2 Ma Onyenwe anyị gwara Joshua sị, “Lee, enyefela m obodo a bu Jeriko, ya na eze ya, na ndị dị ike ibu agha nō n’ime ya, n’aka gi. 3 Gị na ndị agha gi zo้อนị ije gburugburu obodo a. Unu ga-ejeghاري gburugburu mgbidi obodo a otu ugbo n’ubocḥị. Unu ga-esi otu a jegharị ụbocḥị isii. 4 Ndị nchuaaja asaa, ndị ga-eji opị mpi ebule asaa ga-ebu ụzo gawa n’ihı. Ndị nchuaaja ndị ozo ga-ebu igbe ogbugba ndị. N’ubocḥị nke asaa, unu ga-agba obodo ahụ gburugburu ugboro asaa. Mgbe unu na-eme nke a, ndị nchuaaja asaa ahụ ga na-afụ opị mpi ebule ha. 5 Emesia, ndị nchuaaja ga-afusi opị ahụ ike otu ugbo ozo, ha ga-afụ ya ka ọ daa ụda nke ukwu. Mgbe mmadu nniile n’ürü ụda opị a, ha nniile ga-eti mkpu nke ga-ada ezi ụda. Nke a ga-eme ka mgbidi obodo ahụ daa. Mgbe ahụ, onye agha ọbụla ga-esite n’ebé ọbụla ọ no banye n’ime obodo ahụ.” 6 Ya mere, Joshua nwa Nun kporo

ndị nchuaaja sị ha, “Burunu igbe ogbugba ndị Onyenwe anyị ahụ, ka ndị nchuaaja asaa n’ime unu werekwa opị mpi ebule buru ụzo na-agà n’ihu ya.” 7 Mgbe ahụ Joshua nyere ndị Izrel iwu sị ha, “Zolienu ije! Gbaanụ obodo a gburugburu, ka ndị agha na-agà n’ihu igbe ogbugba ndị Onyenwe anyị.” 8 Mgbe Joshua gwachara ndị Izrel okwu, ndị nchuaaja asaa ahụ bu opị ike n’aka ha, n’ihı Onyenwe anyị, gafere n’ihı na-afụ opị ike ha. Ndị bu igbe ogbugba ndị Onyenwe anyị sochiri ha azụ. 9 Ndị agha na-agà n’ihu ndị nchuaaja bu ndị na-afụ opị ike, ebe ndị agha ndị ozo na-esote igbe ogbugba ndị n’azụ. N’oge a niile ha na-azụ ije, ndị na-afụ opị ike gara n’ihı na-eme nke a. 10 Ma Joshua nyere ndị Izrel iwu sị ha, “Unu emela mkpotu agha ọbụla, maobụ kwee ka anu olu unu, maobụ kwuo okwu ọbụla, tutu ruo ụbocḥị m ga-asị unu tie mkpu. Mgbe m nyere unu iwu a, tienu ezi mkpu.” 11 Ya mere, e buuru igbe ogbugba ndị Onyenwe anyị ahụ jegharia obodo ahụ gburugburu otu ugboro n’ubocḥị ahụ. Mgbe ha mesirị nke a, onye ọbụla laghachiri n’ebé ụlo ikuw ya dị rahụ ụra abalị. 12 Joshua biliri n’isi ụtụtu echị ya, ndị nchuaaja bulikwara igbe ogbugba ndị Onyenwe anyị. 13 Ndị nchuaaja asaa ahụ bu opị ike asaa ndị ahụ, na-agà n’ihı igbe ogbugba ndị Onyenwe anyị, na-afụ opị ike ha na-esepughị aka. Ndị agha nō n’ihı ha, ebe ndị nche na-eso ndị bu igbe ogbugba ndị Onyenwe anyị n’azụ, n’oge niile a a na-afụ opị ike ndị a na-esepughị aka. 14 N’ubocḥị nke abuọ, ha gbara obodo ahụ gburugburu otu ugboro, laghachikwa n’ulọ ikuw ha. Otu a ka ha mere ruo n’ubocḥị nke isii. 15 Ma n’isi ụtụtu ụbocḥị nke asaa, ha biliteri mgbe chi na-abögbe, gbaa obodo ahụ gburugburu ugboro asaa dika ha na-eme. Ma ọ dị iche n’ubocḥị ahụ, bu naanị na ha gbara obodo ahụ gburugburu ugboro asaa. 16 O ruo, n’oge njegharị nke ugboro asaa ahụ, mgbe ndị nchuaaja asaa ndị a fusiri opị ike asaa ndị ahụ ike karịa, ka Joshua gwara ndị Izrel sị ha, “Tieni mkpu! N’ihı na Onyenwe anyị enyela unu obodo al! 17 Gbuonụ ihe niile na-eku ume ndị, n’ihı na obodo a na ihe niile dị n’ime ha bu ihe e doro nso nye Onyenwe anyị. Ma ọ bu naani Rehab, nwanyị akwuna ahụ ka unu ga-ahapu ndị, ya na ndị ọbụla nō n’ulọ ya. N’ihı na o zoro ndị anyị zigara inyochaputa obodo ahụ. 18 Ma unu onwe unu, wezuganụ onwe unu piụ n’ebé ihe ndị a kwadoro mbibi dị, ka unu gharakwa iweta ila n’iyi nye onwe unu site na iwere ihe ọbụla n’ime ha. Ma ọ bughi otu a, unu ga-eme ka mbibi dakwasị ụlo ikuw ụmụ Izrel niile. 19 Ma ihe niile e ji ọlaqcha na ọlaedo kpuo, na ihe niile e ji bronz na igwe kpuo, ka a ga-edo iche nye Onyenwe anyị. A ga-ewebata ha n’ulọkụ Onyenwe anyị.” 20 Mgbe ụda opị ike ahụ dasiri ike, ndị agha tiri mkpu, na ụda opị ike ahụ. Mgbe ndị ikom tiri oke mkpu, mgbidi ahụ dara dapiasịa, nke mere na onye ọbụla chere ihu banye n’ime obodo ahụ, lugbuo obodo ahụ. 21 Ha debere obodo a iche nye Onyenwe anyị site n’iji mma agha ha gbuchapụ ihe niile dị ndị n’obodo ahụ, ma nwoke, ma nwanyị, ma nwantakirị, ma okenye, ma ehi, ma aturu, ma inyinaya ibu, ihe niile dị n’ime ya. 22 Mgbe ahụ, Joshua gwara ndị ikom abuọ ahụ buru ụzo gaa myochaputa obodo ahụ anya sị ha, “Mezuonụ nkwa unu kwere. Gaanụ n’ulọ nwanyị akwuna, kpopụta ya na ndị niile dị n’ulọ ya.” 23 Ya mere, ụmụ okorobia abuọ ahụ bu ndị mere nledo ala ahụ, bara n’ulọ ahụ, kpopụta Rehab na nna ya na nne ya na ụmunnene ya na ndị ikuw ya niile. Ha kpopụtara ndị ezinaulọ ya niile debe ha n’otu ebe nke dị n’azụ ọmuma ụlo ikuw ụmụ

Izrel. 24 Ha kporo obodo ahu oku, ya na ihe niile di n'ime ya. Ma ha weputara naanị olaocha na ọlaedo, na ihe niile e ji bronzi na igwe kpụo, tinye n'iloakụ Onyenwe anyị. 25 Joshua mere ka Rehab, nwanyị akwuna ahu, na ndị ezinaulọ ya niile dīri ndu. N'ihi na Rehab zoro ndị ikom abu Joshua zigara, mee ka ha di ndu, bù ndị gara inyochapụta obodo Jeriko. Ya mere, o binyere ndị Izrel ruo taa. 26 Mgbe ahu, Joshua gbara obodo Jeriko iyi si, "Ọbụbụ onu ka a na-abu nwoke ọbuła n'ihi Onyenwe anyị nke ga-ebili wuokwa obodo Jeriko ọzo. "Ndu ọkpara ya ka ọ ga-eji tọo ntọala ya niile, ndu nwa ya nke nta, ka ọ ga-eji guzobe onu ụzo ama ya niile ọtọ." 27 Ya mere, Onyenwe anyị nonyeere Joshua. Akukọ a koro banyere ya gbasara nke ukwu n'ala ahu niile.

7 Ma umụ Izrel ekwesighị ntukwasị obi n'ihe gbasara ihe ndị ahu e debere iche nye Onyenwe anyị. N'ihi na Ekan nwa Kami, nwa Zimri, nwa Zera, onye si n'ebu Juda gara were ụfodụ n'ime ihe ndị ahu. Nke a mere ka iwe wee Onyenwe anyị nke ukwu megide umụ Izrel. 2 Emesia, Joshua si Jeriko zipụ ụfodụ ndị mmadụ ka ha gaa Ai, obodo di Bet-Aven nso, n'owuwà anyanwụ Betel. Ọ gwara ha sị ha, "Gaanụ nnyoputa akukụ ala ahu niile." Ya mere, ndị ahu gara nnyochapụta obodo Ai. 3 Mgbe ha loğhachiri azu, ha gwara Joshua sị ya, "Ai bù obodo nta. Ọ gaghi ewe karịa puku mmadụ abuọ maqbụ ato imeri obodo ahu. Ọ bakwaghị uru ka anyị niile gaa tigbuo obodo a, n'ihi na ha di mmadụ ole na ole." 4 N'ihi nke a, ihe dika puku ndị agha ato ka e zigara imeri obodo Ai. Ma ngwangwa, ndị agha obodo Ai meriri ndị agha umụ Izrel, chụo ha ọso. 5 Ihe dika iri mmadụ ato na isii n'etiti ndị agha Izrel ka e gburu n'agha ahu. Ndị Ai chürü ha ọso site n'uzo ama obodo ruo n'ebé a na-awa nkume, gbuo ha na mgbadà ugwu ahu. N'ihi nke a, ndị agha Izrel dara mba, obi lókwara ha mmiri. 6 Mgbe ahu, Joshua na ndị okenye Izrel sitere n'obi mwute dowaue uwe ha, daa n'ala kpuo ihu n'ala n'ihi igbe ogbugba ndu Onyenwe anyị site n'ututu ruo n'anyasi. Ha wekwara ntụ wukwasị onwe ha n'isi igosi obi mwute ha. 7 Mgbe ahu kwa, Joshua siri, "Ewoo, Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyị! N'ihi ginị ka i ji mee ka ndị a gabiga osimiri Jodan, inye anyị n'aka ndị Amorait, ime ka ha tigbuo anyị? Ọ gaara adị anyị mma nke ọma ma ọ bụrụ na anyị nodürü n'ofe ọzo nke Jodan." 8 Biko, Onyenwe m, Ginị ka m ga-ekwu ubgu a ụmụ Izrel sitere n'ihi ndị iro ha gbaa ọso? 9 N'ihi na mgbe ndị Kenan na ndị bi n'akukụ ala ahu ga-anụ maka mmeri e meriri anyị, ha ga-agba anyị gburugburu luso anyị agha, bipụ aha anyị n'üwa. Ọ bụkwa ginị ka i ga-eeme banyere aha ukwu gi dị ebube?" 10 Ma Onyenwe anyị siri Joshua, "Bilie ọtọ! Ginị bu nke a, na i dare kpuo ihu n'ala? 11 Izrel emehielia. Ha emebiela ogbugba ndu m nyere ha n'iwu idebe, ha ewerela ụfodụ n'ime ihe ndị ahu e doro iche nye Onyenwe anyị. Ọ bụkhi naanị na ha zuru ohi, ha nökwa n'elu ya għha ugha banyere ya. Ha ewerekwala ihe ndị ahu tinyekqota n'ihe nke aka ha. 12 Ọ bụ n'ihi nke a mere na umụ Izrel enwekwaghị ike iguzo n'ihi ndị iro ha. Ọ bụkwa nke a mere ha ji tugharja għaa ọso, n'ihi na ha aghoqla ndị kwesiri ka e bibie. Ya mere, agaghị m anonyere unu ọzo, tutu ruo mgbe unu wezugara ma mebie site n'etiti onwe unu, ihe ọbuła e debere iche maka mbibi. 13 "Bilie! Doo Izrel nso. Gwa ndị m okwu sị ha, 'Onye ọbuła n'etiti unu ga-ejikere doo onwe ya nsø maka echı. N'ihi na Onyenwe anyị, Chineke

Izrel na-ekwu sị, ihe ndị e doro nsø dị n'etiti unu, Izrel. Unu apughikwa iguzosi ike n'ihi ndị iro unu, tutu ruo mgbe unu ga-esite n'etiti onwe unu wezuga ihe ndị ahu." 14 "N'ututu echı, unu ga-apuṭa n'ebu n'ebu. Ebo ọbuła Onyenwe anyị hoputara ga-apuṭa n'ikwu n'ikwu, ikwu ọbuła Onyenwe anyị hoputara ga-apuṭa bija n'ezinaulọ n'ezinaulọ, ulo ọbuła nke Onyenwe anyị hoqro, ndị ikom ya ga-apuṭa n'otu n'otu. 15 Ma onye ọbuła e jidere ji ihe ndị ahu e doro nsø ka a ga-akpo oku, ya onwe ya, na ihe niile ọ nwere, n'ihi o mebiela iwu ogbugba ndu Onyenwe anyị, meekwa ihe jogburu onwe ya na njoo n'Izrel." 16 N'ihi nke a, Joshua biliri n'isi ututu. O mere ka ebo niile di n'Izrel bjaruo nso n'ebu n'ebu, ebo Juda ka a hoqro. 17 Mgbe ahu, e mere ka ikwu niile di n'ebu Juda bjaruo nso, ikwu Zera ka ahoputara. Mgbe e mere ka ikwu Zera püta n'ezinaulọ ha niile n'otu n'otu, ezinaulọ Zimri bụ nke ahoputara. 18 Joshua mere ka ndị ikom niile di n'ezinaulọ Zimri püta n'otu n'otu, ma e jidere Ekan, nwa Kami, nwa Zimri, nwa Zera onye ebo Juda. 19 Mgbe ahu, Joshua siri Ekan, "Nwa m, nye Onyenwe anyị, Chineke Izrel otuto, nyekwa ya nsopurụ. Gwa m ihe i mere. Ezonariķwala m ihe ojoo i mere." 20 Mgbe ahu, Ekan zara Joshua sị ya, "O bụ eziokwu! Emehielia m megide Onyenwe anyị, Chineke Izrel. Lee ihe m mere. 21 Mgbe m hụrụ n'etiti ihe ndị a kwatara n'aghā, otu uwe mwudà Babilon mara mma, na narì Shekel ọlaocha abu, na mkpirisi ọlaedo idị arọ ya ruru iri shekel ise. E nwere m anya ukwu n'ebé ihe ndị a di, chirị ha. Lee, ezoro m ha n'ime ala n'ulọ ikwu m, ọlaocha ahu díkwa n'okpuru ya." 22 Ya mere, Joshua zigara ụfodụ ndị ikom ka ha gaa chürü ihe ahu Ekan zoro. Ndị a gara n'ulọ ikwu ahu, chöpüta ihe ahu ezuru n'ohi. Dika Ekan kwuru, ihe kepezä ha hụrụ bu ọlaocha ahu. 23 Ha chikötara ha niile chitara ha Joshua. Mgbe ha bjaruru ebe Joshua na ndị Izrel niile no, ha chisara ya n'ala n'ihi Onyenwe anyị. 24 Mgbe ahu, Joshua na ndị Izrel niile, duuru Ekan, nwa Zera, chikörökwa ọlaocha ahu, na uwe mwudà ahu, na mkpirisi ọlaedo ahu, na ụmụ ya ndị ikom na ụmụ ya ndị inyom, na ehi na inyinya ibu ya, na igwe ewu na aturu ya, na ulo ikwu ya, na ihe niile o nwere, gaa na Ndagwurugwu Ako. 25 Mgbe ahu, Joshua siri, "Ginị mere i ji wetara anyị nsogbu ndị a? Onyenwe anyị ga-emé ka nsogbu dakwasikwa gi onwe gi taa." Ndị Izrel niile weere nkume tugbuo ha n'ebé ahu. Emesia, a kporo ha ọku. 26 Ha tükötara otütu nkume tükwasị ya n'elu Ekan. Nkume ndị a dị n'ebé ahu ruo taa. Ọ bụkwa n'uzo dị otu a ka iwe ọku Onyenwe anyị ji dajuo. Ya mere, e ji akpo ebe ahu Ndagwurugwu Ako ruo taa.

8 Mgbe ahu, Onyenwe anyị siri Joshua, "Atula egwu, adakwala mba. Chirị ndị agha gi niile gaa Ai, n'ihi na ugbu a, unu onwe unu ga-emeri ha. Aga m eme ka i merie eze ndị Ai, na ndị ya na obodo ya, na ala ya. 2 Iga-emekwa obodo Ai na eze ya ihe i mere Jeriko na eze ya. Ma ihe di iche na nke a bu na unu ga-edebere onwe unu ihe niile unu kwatara n'aghā, ya bu anu ulo niile na ng Wongwo obodo ahu niile. Jikerenù ibuso ha agha. Ọ bụkwa n'azu obodo ha ka unu ga-esi luso ha agha." 3 Mgbe ahu, Joshua na ndị agha ya niile, biliri gaa ibuso Ai agha. Joshua hoputara iri puku ndị agha ato zipụ ha n'abalị 4 o nyere ha iwu a, "Lee! Unu ga-aga zoo onwe unu n'ohia di n'azu obodo Ai. Unu ezola onwe unu n'ebé di anya site n'obodo ahu, kama nqonu nso, nqokwanu na njikere. 5 Mü na ndị niile so m ga-abijaru obodo ahu nso. Mgbe ha ga-

aputa iluso anyi ogu dika ha mere na mbu, anyi ga-agbakwa oso n'ihu ha, **6** Ha ga-achu anyi oso, tutu ruo mgbe anyi mere ka ha niile hapu n'obodo ha pta. N'ihu n'uche ha, ha gaa-si, ‘Ha na-agbara anyi oso dika ha mere na mbu, bjanu ka anyi chuo ha oso gbuo ha.’ Ya mere, dika anyi na-agbaru site n'ebe ha no, **7** unu ga-esite n'ebe unu zoro onwe unu bilie, nweta obodo ahu, n'ihu na Onyenwe anyi Chineke unu ga-enye fe ya n'aka unu. **8** Mgbe unu weere obodo ahu, unu ga-esunye obodo ahu oku. Meenu ihe Onyenwe anyi nyere n'iwu. Hunu na unu mezuru ihe ndi a m nyere unu n'iwu. **9** Mgbe Joshua nyesir̄ ha iwu ndi a, o zipur̄ ha. Ha hapukwara n'abal̄ ahu gaa zoo onwe ha n'ohia di n'etiti Betel na odida anyanwu Ai. Ma Joshua na ndi agha ndi oz̄ fodur̄ nodur̄ n'abal̄ ahu n'etiti ndi Izrel. **10** N'isi ututu echu ya, Joshua chikotara ndi agha ya, ya na ndi ndu Izrel gara n'ihu ha, ruo Ai. **11** Ndj agha niile ha na ya so, chere ihu ha gaa nso obodo ruo n'ihu ya. Ha mara ulo ikwu ha n'akuk̄ ugwu obodo Ai, ndagwurugwu bu ihe kewara ha na obodo ahu. **12** Joshua chijiri ihe ruru puku ndi agha ise, zoo ha n'akuk̄ odida anyanwu obodo ahu, n'etiti Betel na Ai. **13** Ya mere, ndj agha were onodu ha n'usoro, ndj ga-ebu agha no n'akuk̄ ugwu, ndj niile zoro onwe ha n'akuk̄ odida anyanwu nke obodo ahu. Ma n'abal̄ ahu, Joshua gara nodu na ndagwurugwu ahu. **14** Mgbe eze Ai h̄ur̄ nke a, ya na ndj ikom obodo ahu niile mere ngwangwa puo n'isi ututu izute ndj Izrel n'otu ebe, nke chere ihu n'Araba. Ma o mataghij na o nwere ndj agha Zubere imegide ya ndj zoro onwe ha n'ohia di n'az̄ obodo. **15** Joshua na ndj Izrel niile mere ka ha chughachi ha az̄ site n'ihu ha, ha gbara oso na-agha akuk̄ ozara ahu niile dika ndj e meriri emeri. **16** N'ihu nke a, a kpokwu ndj ikom niile no n'ime obodo Ai si ha pta bija chuo umu Izrel oso, ha chijiri Joshua na-aga, e si otu a rapata ha n'abe di anya site n'obodo ahu. **17** O dikwaghij otu onye nwoke nke fodur̄ na Ai maqb̄ na Betel. Ha hapukwara obodo ahu ka o ghore oghe, gaa ichu ndj Izrel oso. **18** Mgbe ahu, Onyenwe anyi kpor̄ Joshua si ya, “Setipu ube di gi n'aka n'uz̄ Ai, n'ihu na aga m enye gi obodo a.” Joshua mere dika Onyenwe anyi gwara ya. **19** Mgbe ndj agha ahu zoro onwe ha n'ime ohia lere anya h̄u na Joshua setir̄ aka ya, ngwangwa, ha wuputara site n'abe ha zoro onwe ha, gbara oso gbaba n'obodo Ai, meriri ya, munye ya oku. **20** Ma mgbe ndj agha Ai lere anya n'az̄, h̄u ka anwur̄ oku si n'obodo ha na-alali elu, ha dara mba n'ime onwe ha. Ohere obula adighikwa nye ha igbalaga gaa otu uz̄ maqb̄ uz̄ ozo. N'ihu na ndj Izrel ahu buuru uz̄ gbaa oso, ndj ahu gbara na-aga n'ozara, chighariri bido iluso ndj agha Ai ahu na-achu ha oso ogu. **21** N'ihu na mgbe Joshua na ndj agha Izrel so ya lepuru anya h̄u ka anwur̄ oku si n'obodo Ai na-arigo elu, ha matara na ndj ha zoro onwe ha n'ohia abanyela obodo Ai, lugbuo ya. Ya mere, Joshua na ndj agha so ya tughariri bido igbu ndj agha obodo Ai. **22** Ndj agha Izrel ahu gara kpoq obodo ahu oku p̄utakwara, site n'obodo ahu, bido iluso ndj agha Ai ogu. Nke a mere ka ndj agha Ai nodu n'etiti uz̄ ndj agha Izrel abu. Otu n'ihu ha, ndj nke ozo n'az̄ ha. Ya mere, ndj agha Izrel menyur̄ ha anya, gbuo ha, ruo na o dikwaghij otu onye fodur̄ n'ime ha, maqb̄ onye gbp̄ur̄ agbabu. **23** Naanị eze Ai ka e jidere na ndj. A kpotakwara ya bijaruo n'abe Joshua no. **24** Mgbe ndj agha Izrel gbusir̄ ndj agha Ai niile no n'ohia na n'ozara, ha loghachiri az̄ gbuo ndj niile fodur̄ n'ime obodo ahu. **25** Ndj niile e gburu n'ubochi ahu, ma

nwoke ma nwanyi di puku iri na abu. O bukwa ndi niile no n'obodo ahu ka e gburu. **26** N'ihu na Joshua nogidere setipu ube oji n'aka ya, megide obodo Ai, tutu e bibie ndi niile no n'obodo ahu kpamkpam. **27** Ma ndj Izrel kwaara anu ulo, na ihe nkwwata n'aghah nke obodo ahu, dika okwu Onyenwe anyi nyere Joshua n'iwu si di. **28** Ya mere, Joshua kpor̄ obodo Ai oku, mee ya ka o ghogho mkpomkp̄ ebe nke togbor̄ n'efu ruo taa. **29** Ma Joshua kwibara eze ndj Ai n'elu osisi site n'ututu ruo n'anyasi. Mgbe anyanwu dara, Joshua nyere iwu ka e wedata ozu eze Ai site n'osisi ahu, tusa ya n'ihu onu uz̄ e si abata obodo ahu. Emesia, ha tukotara otutu nkume n'elu ya. Nkume ahu ha tukotara dikwa n'abe ahu ruo taa. **30** Mgbe ahu, Joshua wuuru Onyenwe anyi, Chineke Izrel ebe ichu aja n'elu ugwu Ebal, **31** dika Mosis onyeozi Onyenwe anyi nyere ndj Izrel n'iwu. O wuru ya dika ihe e dere n'akwukw̄o iwu Mosis si di, ebe ichu aja a na-ejighi nkume a wara awa wuo, nkume a na-ejighi ngwa oru igwe waa. N'elu ebe ichu aja a ka ha chijiri Onyenwe anyi aja nsure oku na aja udo. **32** Ma mgbe ndj Izrel no na-ele anya, Joshua depurata iwu ndj ahu Mosis nyere ha n'elu nkume. **33** Izrel niile, ha na ndj okenye ha, na ndj ochijaghah ha, na ndj ikpe ha, guzo n'akuk̄ abu nke igbe ogbuba ndj Onyenwe anyi, na ncherita ihu ndj nchua, bu ndj Livayi ndj na-ebu ya. Ma ndj obia bi n'etiti ha, ma ndj amur̄ n'ala ahu no n'abe ahu. Okara n'ime ha gara guzo n'akuk̄ ugwu Gerizim, okara ndj oz̄ guzoro n'akuk̄ ugwu Ebal, dika Mosis onyeozi Onyenwe anyi nyere n'iwu na mbu, na ha ga-agozi ndj Izrel. **34** Emesia, Joshua guputara na nt̄i ha, okwu niile nke iwu ahu, ya na ngozi na obubu onu so ya, dika ihe niile e dere n'Akwukw̄o Iwu si di. **35** Iwu niile Mosis nyere ha ka Joshua guputara na nt̄i ndj Izrel niile. Ndj inyom na umuntakiri, na ndj obia niile bi n'etiti umu Izrel so nokoo n'oge a ndj Izrel niile Zukor̄.

9 Mgbe eze ndj niile bi n'akuk̄ odida anyanwu osimiri Jodan, nur̄ banyere ihe ndi a, ya bu, ndj niile bi n'ala ugwu ugwu n'odida anyanwu ndagwurugwu, na ndj bi ogologo akuk̄ osimiri Mediterenija rwo Lebanon, eze ndj Het na nke ndj Amorait na nke ndj Kenan na nke ndj Periz na nke ndj Hiv na nke ndj Jebus, **2** ha niile zukotara ibu agha megide Joshua na umu Izrel. **3** Ma mgbe ndj Gibion nru ihe Joshua mere Jeriko na Ai, **4** ha sitere n'aghaghij chuo uz̄ ha ga-esi zoputa onwe ha. Ha zipur̄ ndj ozi, ndj bokwasir̄ inyinya ibu ha akpa mere ochie, na karama akpukp̄o mere ochie, nke a duchiri ebe di iche iche n'ahu ha. **5** Ndj ahu yikwasir̄ n'ukwu ha akpukpoukw̄ kara nka nke a kwachiri akwachi, na uwe mere nn̄o ochie. Achicha niile ha ji bu nri ha, kpor̄ nk̄ maakwa ebu. **6** Mgbe ha biaruru n'abe ndj Izrel mara ulo ikwu ha na Gilgal, ha jekwuuru Joshua, gwa ya na ndj Izrel okwu si ha, “Anyi si n'ala di anya bija. Ugbu a, biko anyi chor̄ ka anyi na unu gbaa ndj.” **7** Ndj ikom Izrel zaghachiri si ndj Hiv ahu, “Olee otu anyi si amata na unu ebighi anyi nso? Ma eleghij anya unu bi anyi nso, anyi na unu o ga-esi añaāa gbaa ndj?” **8** Ha zara Joshua si ya, “Anyi bu ndj ohu unu.” Ma Joshua juru ha ajuij si, “Olee ndj unu bu? Ebee ka unu si bija?” **9** Ha zara ya si, “Ala anyi, ebe ndj ohu gi si bija di anya nke ukwuu. Anyi bijara n'ihu na anyi anula akuk̄ banyere Onyenwe anyi Chineke unu, na ihe niile o mere n'ljipt. **10** Anyi anukwala ihe niile o mere eze abu ndj Amorait, ndj no n'owuwa anyanwu Jodan, Saj̄on eze Heshbon, na Og eze

Bashan, onye chirí n'Ashtarot. **11** Ndí okenye anyí na ndí niile bi n'ala anyí siri anyí, 'Werenü ihe unu ji aga njem, jekwurunu ndí Izrel sí ha, "Anyí bu ndí ohu unu, kwerenu ka anyí na unu gbaa ndú." **12** Lee achicha ndí a bu nke anyí ji mgbe anyí hapürü ala anyí. Ha dí okú mgbe anyí hapürü uló anyí ibjia njem a, n'ihi na e si n'ebe a na-ege ya weputa ya, ma ubgu a, díka unu hurú, ha apkpolu nkú, bidokwa ñma ebu. **13** A gbajuru karama akpukpó anyí ndí a mmanya òhùrú mgbe anyí hapürü, ma ubgu a, karama ndí a adowaala. Uwe anyí, na akpukpókpwu anyí, emeela ochie n'ihi iga ije dí anya." **14** Ndí ikom Izrel rituru ufodú n'ime ihe oriri ha ji bija, ma ha ajutaghí ihe bu uche Onyenwe anyí. **15** Mgbe ahú, Joshua na ndí ahú gbara ndú udo ikwe ka ha dí ndú. Ndiisi nzukó Izrel mesiri ogbugba ndú ahú ike site n'íñu iyi. **16** Mgbe übochi ato gasiri site na mgbe ümú Izrel na ndí Gibion gbara ndú, ndí Izrel nñurú na ndí Gibion bu ndí agbataobi ha, ndí bi ha nso. **17** Ya mere, ndí Izrel bulirí ije gaa ichopúta ebe ndí a si bija, si otu a bjaruo obodo ha niile n'ubochí nke ato. Aha obodo ha bu Gibion, Kefira, Beeröt na Kiriat Jearim. **18** Ma ndí Izrel ebusoghí ha agha n'ihi na ndísi nzukó Izrel ejirila aha Onyenwe anyí, Chineke Izrel nñqó iyi idebe ha ndú. Ma nzukó Izrel niile tamuru ntamu megide ndísi ha n'ihi ogbugba ndú a. **19** Ma ndísi Izrel kwuru sí, "Anyí aruóla iyi n'ihi Onyenwe anyí, Chineke Izrel sí, na anyí agaghí emetü ha aka, ubgu a kwa anyí agaghí eme ha ihe obula. **20** Ma nke a ka anyí ga-eme. Anyí ga-ekwe ka ha dí ndú, n'ihi na o bürü na anyí emezughí iyi anyí nñurú, iwe Onyenwe anyí ga-adakwasí anyí niile." **21** Ya mere, ndísi kwukwara sí, "Anyí ga-ahapú ha ka ha díri ndú, kama ha ga-aghó ohu ndí Izrel, ndí ga na-aware anyí nkú na ndí ga-na-ekutere anyí mmiri." N'uzó dí otu a, e mere ka ha díri ndú. **22** Emesíja, Joshua ziri ozi kpoo ndísi obodo Gibion juó ha ajuju sí, "Giní mere unu ji ghogbuo anyí site n'igwa anyí, 'Anyí bi n'ebé dipurú anya, site n'ebé unu bi,' ebe o bu na unu bi anyí nso? **23** Ugbu a, unu ga-abú ndí a bürü onu. Site n'ubochí taa gaa n'ihi, unu aghóola ndí ohu anyí, ndí ga na-aware anyí nkú mgbe niile, na ndí ga na-ekutere anyí mmiri nke anyí ga-eji rúo oru n'ülönsö Chineke m." **24** Ha zara Joshua sí, "Anyí mere nke a n'ihi na agwala anyí na Onyenwe anyí Chineke gi nyere Mosis iwu sí ya merie ala ndí a niile, ma kpochapú ndí niile bi n'ime ya. O bù nke a mere ijo ji tuo anyí. O búkwa ya mere anyí ji mee ihe dí otu a, n'ihi ichebe ndú anyí. **25** Ma ubgu a, anyí dí unu n'aka. Unu nwere ike ime anyí ihe dí unu mma." **26** N'ihi nke a, Joshua ekweghi ka ndí Izrel gbuo ha. **27** Joshua mere ha ndí owa nkú na ndí ose mmiri nye ümú Izrel, na ihukwa banyere ihe ndí dí mkpa n'ebé ichü aja Onyenwe anyí, n'ebé ahú Onyenwe anyí ga-ahopúta. O búkwa nke a ka ha bu ruo taa.

10 Mgbe Adoni-Zedek, eze Jerusalem nñurú na Joshua emeriela Ai, laa ya n'iyyi, gburkwaas eze ya, díka o lara Jeriko na eze ya n'iyyi, mgbe o hukwara na ndí Gibion na ndí Izrel emeela udo, na ha bikwa nso ndí Izrel, **2** o tñru egwu nke ukwuu, ya na ndí ya. N'ihi na Gibion bu obodo a ma ama, díka otu n'ime obodo ndí eze, ndí ikom ya búkwa ndí dí ike, n'ihi na o díkwa ukwuu karja Ai. Ndí ikom ya niile maara otu e si ebu agha. **3** Ya mere, Adoni-Zedek, eze Jerusalem ziri ozi zigara eze ndí a: Homa, eze Hebron, Piram, eze Jamut, Jafia, eze Lakish, na Debja, eze Eglon, na-así, **4** "Bianu nyere m aka, ka anyí gaa tigbuo Gibion, n'ihi na ha na Joshua na

ümú Izrel emeela udo." **5** Mgbe ahú, eze ise ndí Amorait ndí a, eze Jerusalem, na eze Hebron, na eze Jamut, na eze Lakish na eze Eglon chikötara ndí agha. Ha na ndí agha ha gara were önödú ha imegide Gibion, ha lusokwara ha ogu. **6** Ma ndí Gibion mere ngwangwa zigara Joshua ozi n'ülö ikwu dí na Gilgal sí ya, "Bia nyere ndí ohu gi aka. Bia ngwangwa zopúta anyí, n'ihi na eze niile nke ndí Amorait, ndí bi n'ugwu, abíala n'ebe a, ha na ndí agha ha ibuso anyí agha." **7** Joshua na ndí agha ya niile, tinyere ndí ahú niile ibu agha were anya, hapürü Gilgal gawa izopúta Gibion. **8** Ma Onyenwe anyí gwara Joshua okwu sí ya, "Atula ha egwu! N'ihi na ha bu ndí e meriri emeri. Enyela m ha n'aka unu ila ha n'iyyi. O dikwaghí otu onye n'etiti ha nwere ike iguzu n'ihu unu." **9** Joshua biakwutere ha na mberede, n'ihi na ogologo abalí niile ka o si Gilgal gaa njem. **10** Mgbe ahú, Onyenwe anyí tinyere ha n'önödú ogbaaghara mgbe ha zutere ndí Izrel. Nke a mere ka ndí agha Izrel lugbuo ha na Gibion. N'ezie, önöögugu ndí ha tigburu na Gibion dí nnqó ukwuu. Ma ha chukwara ndí fôdûrù oso chürüo ha Bet-Horon, na Azeka, na Makeda, na-egbu ha n'uzó. **11** Mgbe ha si n'ihi Izrel gbaapú oso n'uzó nrída Bet-Horon na-aga Azeka, Onyenwe anyí sitere n'elu na-atudakwasí ha otütü mkpuru mmiri. Önöögugu ndí mkpuru mmiri ndí a dagburu dí ukwuu karja ndí ümú Izrel ji mma agha ha gbuo. **12** N'ubochí ahú, Onyenwe anyí mere ka ndí Izrel lugbuo ndí Amorait. Joshua gwara Onyenwe anyí okwu n'ihi ndí Izrel niile sí, "Gí, anyanwú, guzo n'otu ebe na mbara eluigwe Gibion. Gí, onwa, guzokwa n'otu ebe na mbara eluigwe na Ndagwurugwu Ajalon" **13** Anyanwú guzoro, onwa guzokwa. Ha abuò adaghí tutu ruo mgbe ndí agha mba ahú gbuchasíri ndí iro ha. Ihe banyere akukó agha a ka e dere n'akwukwo Jasha. Ya mere, anyanwú guzoro n'otu ebe n'etiti mbara eluigwe. O nökwa n'otu ebe ihe díka otu ubochí zuru ezu. **14** O nweghi übochí ozo díka übochí ahú n'oge niile gara agha. O díbekwaghí übochí yiri übochí ahú ruo taa. O bu übochí Onyenwe anyí mere ka anyanwú na onwa kwusi, n'ihi naaní ekpere otu nwoke. N'ihi na Onyenwe anyí na-eburu Izrel agha. **15** Joshua na ndí Izrel niile laghachiri n'omuma ülo ikwu dí na Gilgal. **16** Ma n'oge ahú a na-alú agha ahú, ndí eze ise ahú si n'ogbó agha gbaapú, zo onwe ha n'ime ogba nkume dí na Makeda. **17** Mgbe ozi ruru Joshua ntí, na a chotala eze ise ndí ahú, ebe ha zoro onwe ha n'ime ogba nkume dí na Makeda. **18** Joshua nyere iwu sí, "Werenü nkume buru ibu mechie onu ogba nkume ahú. Debekwanu ndí nche n'ebé ahú, ka ha chee ndí eze ahú nche. **19** Ma unu eguzola n'ebé ahú n'onwe unu, chusonu ndí iro unu, na-egbukwanu ha site n'azú. Unu ekwela ka ha gbaba n'obodo ha dí iche iche, n'ihi na Onyenwe anyí Chineke unu enyefeela ha n'aka unu." **20** Ya mere, Joshua na ndí Izrel tigbuchara ka kpampam n'uzó dí egwu, o bu naaní mmadú ole na ole n'ime ha nwere ike gbaba n'ime obodo ha e wusiri ike. **21** Ndí agha niile laghachikwuru Joshua n'omuma ülo ikwu ha dí na Makeda n'udo. O dikwaghí onye oþula nwara anwa kwuo okwu megide ndí Izrel n'ala ahú. **22** Mgbe ahú Joshua síri, "Megheenü onu ogba nkume ahú, weputanu ndí eze ise ahú." **23** Ya mere, ha kpopotara ndí eze ise ahú site n'ogba nkume ahú, ha bu eze Jerusalem, na eze Hebron, na eze Jamut, na eze Lakish, na eze Eglon. **24** Mgbe a kpötara ha n'ihi Joshua, o kpotoro ndí ikom Izrel niile ka ha zükota, o gwara ndísi agha bu ndí so ya jee, "Bianu nso, zökwasinu ükvwu unu n'olu

eze ndj a.” Ya mere, ha bijara zökwası ükwu ha n’olu ha. **25** Joshua sırı ha, “Unu atula egwu, maqbı daa mba. Dinu ike, nweekwanı ume, n’ihı na otu a ka Onyenwe anyı ga-eme ndj iro unu niile bu ndj na-ebuso unu agha.” **26** Emesıa, Joshua ji mma agha ya gbuo eze ise ndj a. Q kwıbara ha n’elı osisi ise, ebe ha no ruo n’oge anyası. **27** Ma mgbe anwı bidorı ida, Joshua nyere iwu ka e site n’osisi wedata ozu ndj eze ise ahı, tıba ha n’ime ogba nkume ahı, ebe ha zoro onwe ha. Ha ji nkume dı ukwuu mechie onı ogba nkume ahı. Nkume ukwuu ahı dıkwa n’ebı ahı ruo taa. **28** N’otu ubochı ahı, Joshua lara obodo Makeda n’iyı, jiri mma agha gbuo eze ya, na onye ıbula bi n’ime ya. Q dıkwagħi onye ıbula no n’ime obodo ahı o hapurı ndu. Otu ihe ahı o mere eze Jeriko ka o mere eze Makeda. **29** Joshua na ndj Izrel niile so ya sitere na Makeda gaa na Libna lıso ya agha. **30** Onyenwe anyı nyekwara obodo a na eze ya n’aka Izrel. Joshua weere mma agha ya tıgbuo mmapadı niile dı n’ime ya. O nwegħi onye ıbula nke o hapurı ndu n’ebı ahı. O mekwara eze obodo a ihe o mere eze Jeriko. **31** Site na Libna, Joshua na ndj Izrel gara ruo Lakish, lıso ha agha. **32** Ma Onyenwe anyı nyefere Lakish n’aka ıumı Izrel. Joshua lıgħburu ya n’ubochı nke abuż ya. Ha weere mma agha ha tıgbuo mmapadı niile bi n’ime ya, dıkha ha mere Libna. **33** Ma mgbe a na-alı agha na Lakish, Horam eze Gaza, duuru ndj agha ya bia inyere ndj obodo Lakish aka, ka ha si otu a għoċċie ndj agha Izrel ċbata n’ime ya. Ma ndj agha Joshua għburu ya, laa ndj agha ya niile n’iyı, ruo na q fođugħi otu onye. **34** Emesıa, n’ubochı ahı kwa, Joshua na ndj Izrel hapurı Lakish gaa Eglon lıgbu yo. **35** Ha were obodo ahı n’otu ubochı ahı, jiri mma agha ha tıgbuo mmapadı niile dı n’ime obodo ahı, dıkha ha mere na Lakish. **36** Mgħe Joshua na ndj Izrel sitere n’Eglon pūo, ha gara Hebron buso ya agha. **37** Ha weere obodo ahı, jiri mma agha gbuo eze ha, na obodo nta niile għara ya għburugħburu. Ha għburu ndj mmapadı niile bi n’ime ya dika ha mere n’Eglon. Q dıkwagħi otu onye a hapurı ndu. **38** Joshua na ndj Izrel niile ya na ha so lagħachiri azu għa buso Debia agha. **39** Ha meriri obodo a, na obodo nta niile għara ya għburugħburu, na eze ya, jiri mma agha għbucha pħa niile, mmapadı niile no n’ime ya ka ha għburu kpamkpam. Ha ħapugħi onye ıbula ndu, ha mere Debia na eze ya dika ha mere Libna na eze ya, na Hebron kwa. **40** Ya mere, Joshua na ndj agha ya meriri obodo ahı niile, na ala ahı niile. O meriri eze niile nke obodo ugwu ahı, na ndj bi na Negeb, na mgbada ala ugwu dı n’qdida anyanw, na mgbada ala ugwu ugwu ahı. O għbucha mmapadı niile bi n’ala ahı, dika Onyenwe anyı, Chineke Izrel si nye ya iwu. **41** Joshua tıgburu ha niile site na Kadesh Barnea ruo Gaza, sitewka na Goshen ruo Gibiòn. **42** Eze ndj a niile, na ala ha niile, ka Joshua meriri n’otu oge ibu agha, n’ihı na Onyenwe anyı, Chineke Izrel na-alıru Izrel agha. **43** Emesıa, Joshua na ndj Izrel niile lagħachiri n’omma ılu ikwu ha dı na Gilgal.

11 Mgħe Jabin eze Hazo nṛu nke a, o ziri ozi zigara Jobab eze ndj Madon, zigakwara ndj eze obodo Shımrın na Akħħaf, **2** na ndj eze bi n’obodo ugwu ugwu, na ndj bi n’ime Araba, na ndjda Kineret, na ndagħwurugħu oqdida anyanw, na n’ime Nafot Doa, nke dı n’qdida anyanw, **3** zigakwara eze ndj Kenan ndj bi n’owwa anyanw, na oqdida anyanw, zigakwara eze ndj Amorait, na eze ndj Het, na eze ndj Periz, na nke ndj Jebus nke dı n’ala ugwu. O zigakwara eze ndj Hiv ndj bi na ndjda Hemon, na mpaghara Mizpa. **4** Ndj eze a niile

kwekoritara chikqataa ndj agha ha niile n’otu. Ndj agha ha chikotara dı ukwuu dika aja dı n’akku osimiri. Ha ji otutu inyinya na otutu ugħo agha. **5** Eze ndj a niile zukoro maa ulo ikwu ha n’akku mmirri Merom, maka ibuso Izrel agha. **6** Ma Onyenwe anyı sırı Joshua, “Atħla ha egwu, n’ihı na ech, n’oge dika ugħo a, aga m ewere ha niile n’onqu ndj egbu egbu nyefee ha n’aka Izrel. I ga-ebipu nkwonkwo ükwu inyinya ha niile, kpoqqwa ugħo agha ha niile oku.” **7** Ya mere, Joshua na ndj agha ya niile bijaruru akku mmirri Merom na mberede, lıso ha agha. **8** Onyenwe anyı nyefere ndj agha ha n’aka ndj Izrel, ndj lugħburu ha, chiq ha qoż ruo n’oke ala Sajjon, ruokwa ebe a na-akpo Mizrefot Maim, na ruo n’akku ɔwwa anyanwu, n’ime Ndagħwurugħu Mizpa. Ya mere, o nwiegħi ő buladji otu onye iro a hapurı ndu n’agħha ahı. **9** Joshua na ndj agha ya mere ha ihe Onyenwe anyı kwuru na a ga-eme ha. Ha għbupurı nkwonkwo ükwu inyinya ha niile, surekkwa ugħo agha ha niile n’oku. **10** Mgħe ahı, Joshua lagħachiri azu buso Hazo aghha merie ja, were mma agha għburu eze ya, n’ihı na Hazo buriżi isi obodo alaeze ahı niile. **11** Ha ji mma agha għburu ndj niile bi n’obodo ahı, bibie ha kpamkpam, o dighi onye a hapurı nke na-eku ume. O sukware Hazo oku. **12** Joshua weere obodo niile nke ndj eze ahı na ndj eze ha niile, jiri mma agha għbucha pħa. Q lakwara ha niile n’iyı, dika Mosis onyeozi Onyenwe anyı nyere n’iwu. **13** Ma ndj Izrel esugħi obodo ıbula n’ime ndj ahı niile e wuru na mkputamku ala oku, kariakwa obodo Hazo, nke Joshua kporo oku. **14** Ihe niile kawtara n’agħha n’obodo ndj a, na anu ılu ha niile, ka ndj Izrel weere. Ma ha għburu mmapadı niile. Ha ħapugħi ő buladji otu onye ndu. **15** N’ihı na nke a bı iwu Onyenwe anyı nyere Mosis onyeozi ya. Mosis nyekwara Joshua otu iwu a. Ugwu a Joshua emeela dika a gwara ya. O mezur ihe ndj a niile, bı nke Onyenwe anyı nyere Mosis n’iwu. **16** Ya mere, Joshua meriri ala ahı niile, bı ala ugwu ugwu ahı, na ala Negeb, na ala Goshen, na obosara ala oqdida anyanw ahı niile, na ala Araba, na ala ugwu ahı niile, na ala ahı dı na mgbada ugwu Izrel. **17** N’ihı nke a, ala ndj Izrel nwere għbasara n’uzo niile site n’ugwu Halak, nke dı nso na Sia, ruo Baal-Gad nke dı na Ndagħwurugħu Lebanon, na ndjda ugwu Hemon. Joshua jidere ma ġbukwaa ndj eze ndj ala ahı niile. **18** O were Joshua ogħolo oġe imeri obodo ndj a niile na eze ha n’agħha. **19** Q diktawgħi obodo qoż e mere ka ha na ıum Izrel dı n’udo karja naanji ndj Hiv, ndj bi na Gibiòn. Obodo ndj qoż niile ka a lara n’iyı. **20** N’ihı na q bı Onyenwe anyı, n’onwe ya, mere ka ndj eze ahı nyichie obi ha, ka ha lıso Izrel agha, ka o si otu a laa ha n’iyı, kpoċċapkuha ha niile, na-emereghi ha amara, dika Onyenwe anyı nyere Mosis n’iwu. **21** N’oge ahı kwa, Joshua gara kpoċċapkuha ndj Anak ahı bi n’ala ugwu ugwu, ya bı, na Hebron, na Debia, na Anab, na ala ugwu ugwu Juda, na ala ugwu ugwu Izrel. O għburu ha niile, laa obodo ha n’iyı. **22** Q diktawgħi otu onye Anak a hapurı ndu n’oke ala Izrel niile, karjakkwa ndj fođurı na Gaza, na Gat, na n’ime Ashdod. **23** Ya mere, Joshua meriri ala ahı niile dika Onyenwe anyı si nye ya Mosis n’iwu. O nyekwara ndj Izrel ala ahı dika ihe nketa ha. O kenyere ha ala ahı dika ebo ha si dì. Site n’oge ahı għa n’ihu, ala ahı dara jüyü. Ibu agha adiġi kwa n’ime ya qoż.

12 Ndj a bı ndj eze ala ndj ahı ndj Izrel lara n’iyı, bı ala ndj ahı ha nwetara n’akku ɔwwa anyanw osimiri Jodan. Obodo niile a lara n’iyı bı ndj dì site na ndagħwurugħu

iyi Anon ruo n'ugwu Hemon ha na akukụ ọwụwa anyanwụ Araba. 2 Sajhọn, eze ndị Amorait, onye bi na Heshbon. Ala ya gbatirị site n'Aroea, n'akukụ ndagwurugwu Anon, na n'etiti ndagwurugwu iyi Anon, ruo iyi Jabok, nke bụ oke ala ụmụ Amon. Okara ala Gilead, nke dị n'ugwu iyi Jabok bukwa ala ya. 3 O bụkwa Sajhọn na-achị akukụ ọwụwa anyanwụ Araba site n'osimiri Kineret ruo n'osimiri Araba (ya bụ, Osimiri Nnu), ruo Bet-Jeshimot, gbadaakwa akukụ ndịda ndịda ruo na mgbada ugwu Pisga. 4 Ha merikwara Qg, eze Bashan, onye bụ otu n'ime ndị eze ikpeazu ndị agburụ Refaim. Isi alaeze ya dị n'Ashtarot na Edrei. 5 O chirị n'ugwu Hemon, Saleka, ala Bashan niile ruo n'oke ha na ndị Geshua na Maaka nwere, nakwa okara nke Gilead, bụ oke ala Sajhọn, bụ eze Heshbon. 6 O bụ Mosis onyeozi Onyenwe anyi, na ụmụ Izrel, lara eze abuọ ndị a n'iyi. Mosis nyekwara ebo Ruben, na ebo Gad, na ọkara ebo Manase ala ha. 7 Ndị a bụ aha ndị eze niile Joshua na ụmụ Izrel meriri, n'ofe osimiri Jodan, n'akukụ ọdịda anyanwụ, site na Baal-Gad nke dị na ndagwurugwu Lebanon, ruo n'ugwu Halak nke dị na mgbago n'uzo Sia. Joshua nyere ebo Izrel niile ala ha ndị a dika ihe nketa, n'usoro dika ebo ha si dị. 8 Ala ndị ozọ bụkwa ala ugwu ugwu ahụ, na ala dị na mgbada ugwu ọdịda anyanwụ, na ala Araba, na ala ndị a n'ala mgbada ugwu, na ọzara, nakwa Negev. Ndị a bụ ala ndị Het, na ndị Amorait, na ndị Kenan, ndị Periz, na ndị Hiv, na ndị Jebus. Ndị a bụ ndị eze ahụ: 9 Eze Jeriko, otu eze Ai (nke dị nso na Betel), otu 10 eze Jerusalem, otu eze Hebron, otu 11 Eze Jamut, otu eze Lakish, otu 12 eze EGLON, otu eze Gaza, otu 13 eze Debja, otu eze Ged, otu 14 eze Homa, otu eze Arad, otu 15 eze Libna, otu eze Adulam, otu 16 eze Makeda, otu eze Betel, otu 17 eze Tapuoa, otu eze Hefa, otu 18 eze Afek, otu eze Lasharon, otu 19 eze Madon, otu eze Hazo, otu 20 eze Shimiron Meron, otu eze Akshaf, otu 21 eze Teanak, otu eze Megido, otu 22 eze Kedesh, otu eze Jokneam, n'ime Kamel, otu 23 eze Doa, (n'ime obodo Naftod), otu eze Goiim, n'ime Gilgal, otu na 24 eze Tjaza, otu. Ha niile dị ndị eze iri ato na otu.

13 N'oge a, Joshua aghoọla agadi nwoke, Onyenwe anyi kporo ya si ya, "Ugbu a, i ghoọla agadi, ubochi ọgwugwu ndị gi abjalा nso, ma otụtụ ala fodürü ndị a ga-emeri. 2 "Ndị a bụ ala nke fodürü unu ga-enweta: "ala ndị Filistia niile na ala ndị Geshua niile, 3 site n'osimiri Shaịhị dị n'onụ Ijipt ruo n'oke ala Ekron, n'akukụ ugwu ya, nke a gụnyere ndị Kenan, na ndịji ise ndị Filistia: ndị Gaza, ndị Ashdod, ndị Ashkelon, ndị Gat, na ndị Ekron; nakwa ala ndị Ava, 4 site na ndịda ala ahụ niile dị n'ugwu; n'ala ndị Kenan, na Meara, nke bụ ala ndị Sajdon, ruo n'Afek, na oke ala ndị Amorait; 5 na ala ndị Gebal niile; na Lebanon niile ruo n'owụwa anyanwụ, site Baal-Gad n'okpuru ugwu Hemon ruo na mbata Hamat. 6 "Ndị niile bi n'ala ugwu site na Lebanon ruo Mizrefot Maim, ya bụ, ndị Sajdon niile, Mụ onwe m ga-achupụ ha site n'ihu ụmụ Izrel. Ihe dirị gi bụ ike ala ahụ ka ọ burụ ihe nketa nye ndị Izrel, dika mụ onwe m nyere gi iwu. 7 Ya mere, kere ebo itoolu, na ọkara Manase, ala ndị a niile, ka ọ burụ ihe nketa ha." 8 Okara ebo Manase, na ebo Ruben, na Gad, enwetaka ihe nketa ha n'ofe ozọ nke Jodan, n'akukụ ọwụwa anyanwụ, dika Mosis onyeozi Onyenwe anyi nyere ha. 9 Ala ha gbatirị site n'Aroea nke dị na ndagwurugwu Anon, na site n'obodo dị n'etiti ndagwurugwu ahụ, ruo n'ala dị larịj nke gbatirị

site na Medeba ruo Dibon. 10 O gbatikwara ruo n'oke ala ndị Amon, tinyere obodo niile nke Sajhọn, eze ndị Amorait na-achị mgbe o bi na Heshbon. 11 O gunyekwara Gilead, n'oke ala ndị Geshua, na ndị Maaka, na ugwu Hemon niile, na Bashan niile, ruokwa Saleka. 12 Ya bụ, obodo niile nke Qg eze ndị Bashan na-achị, mgbe isi alaeze ya dị n'Ashtarot na Edrei. (Q bụ eze ikpeazu n'agburụ ndị Refaim.) Mosis busor Sajhọn na Qg agha, tigbuo ha, napukwa ha ala ha. 13 Ma ndị Izrel achupughi ndị Geshua na ndị Maaka, ya mere, ha nogidere na-ebi n'etiti ụmụ Izrel ruo taa. 14 O nweghị ala o kenyere ebo Livayi. N'ihi na Onyenwe anyi kwere ha nkwa na ihe nketa ha ga-abu ihe aja onyinye niile e si n'okụ na-ewetara Onyenwe anyi Chineke Izrel. 15 Nke a bụ ala Mosis nyere ebo Ruben dika agburụ ha si dị, ka ọ burụ ihe nketa ha. 16 Ala ha gbatirị site n'Aroea, na ndagwurugwu iyi Anon, sitekwa n'obodo dị n'etiti ndagwurugwu ahụ na ala dị larịj gabiga gafee Medeba, 17 ruo Heshbon, na obodo ndị ozọ dị n'ala larịj ahụ, tinyere obodo Dibon, na Bamot Baal, na Bet-Baal-Meon, 18 na Jahaz, na Kedemot, na Mefaat, 19 na Kiriatem, na Sibma, na Zeret Shaha, nke dị n'ugwu nta dị na ndagwurugwu ahụ; 20 na Bet-Peo, na Bet-Jeshimot, nke dị n'ebé dị na mgbada ugwu Pisga; 21 na obodo niile dị n'ala larịj ahụ, na ala Sajhọn niile, onye bụ eze ndị Amorit nke chirị na Heshbon. Mosis lugburu ya, lugbukwaa ndịsi Midia bụ Evi, na nke Rekem, na nke Zua, na nke Hua, na nke Reba, ụmụ ndị eze ha na Sajhọn jikotara aka buo agha. 22 Tinyere ndị ha gburu n'ogbo agha, ụmụ Izrel ji mama agha gbuo Belam nwa Beoa, onye na-agba aja. 23 Ya mere, oke ala ebo Ruben dị n'onụ mmiri osimiri Jodan. Obodo ukwu na obodo nta ndị a bụ ihe ha nwetara dika ihe nketa ha. Ezinaulo ọbụla nwetakwara oke nke ha dika ikwu ha si dị. 24 Mosis nyekwara ebo Gad ala nke ha site n'ala ahụ ha lugburu, dika ikwu ha si dị. 25 Ndị a bụ ala ebo Gad nwetara: ala ahụ niile dị na Jeza, na obodo Gilead niile, na ọkara ala ndị Amon nke ruru Areoa, n'akukụ Raba. 26 Na ala sitere Heshbon ruo Ramat Mizpa, na Betonim, na sitekwa Mahanaim ruo oke ala Debja. 27 N'ime ndagwurugwu ala ha bụ Bet-Haram, na Bet-Nimra, na Sukot, na Zafon, na ala fodürü n'alaeze Sajhọn eze Heshbon, nke dị n'akukụ ọwụwa anyanwụ osimiri Jodan n'oke ala ya ruokwa nsotu osimiri Galili. 28 Obodo ndị a na obodo nta ndị ozọ bụ ihe nketa ụmụ Gad dika agburụ ha si dị. 29 Mosis nyekwara ikwu ọbụla dị n'okara ebo Manase ala nke ha, dika mkpa ha si dị. 30 Ala ha ketara gbatirị ruo Mahanaim. O bụ ha nwekwara ala Bashan niile, na ala niile Qg, eze Bashan, na-achị, tinyere iri obodo nta isii dị na Bashan, nke Jaja wuru. Ha nwetakwara 31 ọkara Gilead, na Ashtarot, na Edrei bụ isi obodo alaeze Qg n'ime Bashan. Ala ndị a niile ka e nyere ọkara ebo Manase, ya bu ikuw niile and nwere site n'umụ Makia, ọkpara Manase. 32 Ndị a bụ otu Mosis si keere ụmụ Izrel ala dị n'akukụ ọwụwa anyanwụ osimiri Jodan, mgbe ụmụ Izrel mara ụlo ikwu ha n'obosara ala Moab, na ncherita ihu obodo Jeriko. 33 Ma Mosis enyeghị ebo Livayi ala ọbụla, n'ihi na o gwara ha na Onyenwe anyi, Chineke Izrel bụ ihe nketa ha nwere, dika o kwere ha na nkwa.

14 Otu a ka esi kenye ndị Izrel ala Kenan, bụ nke Elieza onye nchüaja, na Joshua, nwa Nun, na ndị ndu ikwu niile dị n'ebó Izrel kere. 2 Ebo ọbụla n'ime ebo itoolu na ọkara ahụ fodürü nwetara ihe nketa ha site n'ife nza, dika

Onyenwe anyi nyere ya Mosis n'iwu. **3** Ma Mosis enyelari ebo abu na okara ala nke ha n'ofe ozo nke osimiri Jodan, n'akuku odida anyanwu. Ma o kenyeghi ndi Livayi ihe nketa obuila n'etiti ha. **4** N'ihi na umu Josef di ebo abu, ya bu Manase na Ifrem. Enyeghi ndi Livayi oke n'ala ahu, karja obodo ufoedu ebe ha ga-ebi na ebe ita nri nke amu ulo ha. **5** Ndị Izrel keere ala ahu n'usoro dika iwu Onyenwe anyi nyere Mosis si di. **6** N'oge a, umu Juda zipurụ ndi ozi ndi jekwuu Joshua na Gilgal. Caleb, nwa Jefune, onye Keniz so ha n'iye a. Mgbe ha bjarutere, Caleb gwara Joshua okwu si ya, "I chetakwara okwu ahu Onyenwe anyi gwara Mosis onye nke Chineke banyere gi na banyere mu onwe m, mgbe anyi no na Kadesh Banea? **7** Agbara m iri afi anoye n'oge ahu Mosis onyeozi Onyenwe anyi si na Kadesh Banea zipu anyi iga iledo ala ndi Kenan anya. Mgbe anyi loghachiri, agwara m ya okwu, kowaara ya ihe m chere n'obi m bu eziokwu. **8** Ma umunna anyi, ndi anyi na ha so gaa, menyere umu Izrel egwu, mee ka obi ha daa mba ijehi ịbanye n'ala ahu e kwere anyi na nkwa. Ma ebe m nogidere jiri obi m niile soro Onyenwe anyi Chineke m, **9** Mosis n'uru iyi si m, 'Ebe o bu na i ji obi gi niile soro Onyenwe anyi Chineke m, ala ahu i jeghariri ije n'elu ya ga-abu ihe nketa nye gi na umu gi ruo mgbe ebighi ebi.' **10** "Ugbu a, dika Onyenwe anyi kwere na nkwa, o meela ka m di ndu. Nke a bu iri afi anoye na ise kemgbe Onyenwe anyi gwara Mosis okwu ndi a, mgbe Izrel na-agwahari n'ozara. Ma ugbu a, lee, agbaala m iri afi asato na ise taa. **11** M di ike taa dika m di n'ubochi ahu Mosis zipurụ m. Dika ike m di mgbe ahu, adikwa m ike ugbu a, ipu buo agha ma batakwa. **12** Ya mere, nye m ala ugwu ugwu ahu Onyenwe anyi kwere m nkwa n'ubochi ahu. Gi onwe gi n'uru n'oge ahu na umu Anak bi n'ebi ahu, na obodo ha bukwara ibu, na e jikwa mgbedi e wusiri like gbaa ha gburugburu. Ma site n'inyeaka Onyenwe anyi, aga m achupu ha dika Onyenwe anyi kwuru." **13** N'ihi nke a, Joshua goziri Caleb nwa Jefune. O nyere ya obodo Hebron ka o bụrụ ihe nketa ya. **14** Ya mere, obodo Hebron ghore ihe nketa Caleb nwa Jefune onye Keniz bido mgbe ahu, n'ihi na o ji obi ya niile soro Onyenwe anyi, Chineke Izrel. **15** Tupu oge a, aha a na-apko Hebron bu Kiriāt Aaba, nke putara Obodo Aaba. Aaba bükwa aha nwoke kachasi idị ukwuu n'etiti ndi Anak niile. Site n'oge a gaa n'ihu, e nwere udo n'ala ahu niile.

15 Ala ndi a ka e nyere ndi Juda dika ikwu di n'ebi ahu si di. Ikwu obuila ketara ala nke ha site n'ife nza. Ala Juda gbatirị nnqo ruo n'oke ala Edom, gbatirịkwa ruo n'ozara Zin, kwusi n'onu onu ndiada ozara a. **2** N'akuku ndiada, oke ala ha malitere n'onu onu ndiada osimiri Nnu. **3** Site n'ebi akuku ndiada nrigo Akrabim, gafee ruo n'ozara Zin, ma rigoo n'akuku nke ndiada Kadesh Banea, gafee Hezron rigorou na Aada, gba gburugburu gaa Kaka; **4** site n'ebi ahu ruo Azmon, puo gbasoro iyi di n'oke ala ndi Ijipt gagide ruo n'osimiri Mediterenia. Nke a bu oke ala n'ebi ndiada. **5** Oke ala ha n'owiuwa anyanwu bu oke osimiri Nnu, ruo n'onu mmiri osimiri Jodan. Oke ala ha n'akuku ugwu bidoro n'onu mmiri osimiri Jodan, **6** gbatirị ruo Bet-Hogla, ma ruo n'ugwu Bet-Araba, rukwaa na nkume Bohan, nwa Ruben. **7** Site n'ebi ahu, o gbatirị ruo na Ndagwurugwu Akò na Debja, tugharia gbatirikwa ruo Gilgal, na ncherita ihu ala ala Adumim nke di n'akuku ndiada ndagwurugwu ahu. Site n'ebi ahu o gbatirị ruo na mmiri En-Shemesh, kwusi na En-Rogel. **8** Oke ala ahu

gbagoro Ndagwurugwu nke Ben Hinom, rukwaa n'akuku ndiada Jebus n'ebi e wuru obodo Jerusalem. Oke ala ahu sitekware ebe ahu gbago ruo n'elu di n'akuku odida anyanwu nke Ndagwurugwu Hinom, na nsotu ugwu nke Ndagwurugwu Refaim. **9** Site n'elu ugwu ebe ahu, oke ala ahu gbatirị ruo na mmiri ime ala Neftoa, püta site n'ebi ahu ruo obodo niile di nso ugwu Efron. Site n'Efron, oke ala ahu gbadara ruo Baala (nke aha ya ozo bu Kiriāt Jearim). **10** Oke ala ahu mire dika o ga-agba Baala gburugburu n'akuku odida anyanwu, site n'ebi ahu püta n'ugwu Sia, sitekwa n'ebi ahu ruo n'akuku ugwu Jearim (ya bu Kesalon), gbatirị ruo na ndiada Bet-Shemesh, gafee ruo n'odida anyanwu oke ala Timna. **11** O sikwara ebe ahu ruo ndiada ugwu Ekron, tugharia ruo Shikeron, gafee ya, ruo n'ugwu Baala, sitekwa n'ebi ahu ruo Jabneel, oke ala ahu kwusirị n'osimiri. **12** Oke ala ha n'akuku odida anyanwu bu onu mmiri osimiri Mediterenia. Ndị a bu oke ala gbarai ndiada Juda gburugburu dika ikwu ha niile si di. **13** Dika iwu Onyenwe anyi nyere si di, Joshua nyere Caleb nwa Jefune oke n'etiti ndi Juda. O kenyere ya Kiriāt Aaba, ya bu, Hebron. Aaba bu nna nma Anak. **14** Caleb sitere n'obodo Hebron chupu ndi ikom ato, bu Sheshai, na Ahiman, na Talmi, umu Anak n'ala ha. **15** O si n'ebi ahu bilie iluso ndi bi na Debja ogo. Nke a na-apko Kiriāt Sefa n'oge mbu. **16** Caleb siri, "Nwoke obuila ga-agba busoo Kiriāt Sefa agha ma merie ya ka m gakponye Aksa, bu nwa m nwanyi ka o bụrụ nwunye ya." **17** Ya mere, Otniel, nwa Kenaz, nwa nwanne Caleb, lugburu obodo ahu n'aghị. N'ihi nke a, Caleb kponyere ya Aksa, bu nwa ya nwanyi ka o bụrụ nwunye ya. **18** Otu ubochi, mgbe Aksa bjakwutere Otniel, o kwagidere ya ka o riọ ala ubi site n'aka nna ya. Mgbe Aksa si n'elu inyinya ibu ya riada, Caleb juru ya si, "Gini ka i chorọ ka m mere gi?" **19** O zaghachiri, "Nyem onyinye puru iché. Ebe o bu na i nyela m ala Negev, bukyekwa m isi mmiri ufoedu." N'ihi nke a, Caleb nyere ya isi mmiri mgbagó na isi mmiri nke ndiada. **20** Nke a bu ihe nketa ebo Juda dika ikwu ha niile si di. **21** Obodo niile nke ndi ebo Juda di na Negev, n'akuku ndiada n'oke ala Edom bu ndi a: Kabzeel, Eda, Jaguo, **22** Kina, Dimona, Adada, **23** Kedesh, Hazo, Itnan, **24** Zif, Telem, Bealot, **25** Hazo Hadata, Keriöt Hezron (ya bu Hazoa), **26** Amam, Shema, na Molada, **27** Haza Gada, Heshmon, Bet-Pele, **28** Haza Shual, Bışasheba, Biziota, **29** Baala, Iyim, Ezem, **30** Eltolad, Kesil, Homa, **31** Ziklag, Madmann, Sansanna, **32** Lebaot, Shilhim, Ain na Rimon. Onyogugu obodo ndi a di iri abu na itoolu. Obodo nta ndi ozo gbarai ha niile gburugburu. **33** Obodo niile ndi a di na ndiada ugwu ka e nyekwara ebo Juda. Obodo ndi a bu, Eshtaol, Zora, Ashna, **34** Zanoa, En-Ganiam, Tapuqa, Enam, **35** Jamut, Adulam, Soko, Azeka, **36** Shaaraim, Aditajim na Gedera (maqbū Gederotajim). Ha niile di obodo iri na anoye. Obodo nta ndi ozo gbakwara ha gburugburu. **37** Ebo Juda ketara Zenan, Hadasha, Migdal Gad, **38** Dilean, Mizpa, Jekteel, **39** Lakish, Bozkat, Eglon, **40** Kabon, Laamam, Kitliss, **41** Gederot, Bet-Dagon, Naama na Makeda. Obodo ndi a di iri na isii, tinyekwara obodo nta ha. Ndị Juda ketakwara: **42** Libna, Eta, Ashan **43** Ifta, Ashna, Nezib, **44** Keila, Akzib na Maresha. Ha niile di obodo itoolu, tinyekwara obodo nta ha niile. **45** Ha ketakwara Ekron, na obodo nta ya niile. **46** O bu na nwekwa obodo niile di n'akuku odida anyanwu Ekron, ndi di nso Ashdod, na obodo nta niile di ha nso. **47** Ma Ashdod n'onwe ya, na umu obodo nta ya niile, na Gaza na obodo nta ya

niile, ruo n'iyyi Ijipt, na ruo n'oke osimiri Mediterenija. **48** Ha nwetakwala ala ndj di n'ugwu ugwu bu, Shamia, Jatia, Sokoh, **49** Dana, Kiriat-Sana (ya bu Debja), **50** Anab, Eshtemo, Anim, **51** Goshen, Hôlon na Gailo, ha niile di obodo iri na otu tinyere obodo nta ha niile. **52** Obodo ndj ozo bu Arab, Duma, Eshan, **53** Janim, Bet-Tapuqa, Afeka, **54** Humta, Kiriat Aba nke bu Hebron na Zior, obodo itoolu tinyere obodo nta ha niile. **55** Maon, Kamel, Zif, Juta, **56** Jezril, na Jokdeam, Zanoa, **57** Kain, Gibeon na Timna, obodo iri tinyere obodo nta ha niile. **58** Halhaul, Bet Zoa, Gedoa, **59** Maarat, Bet-Anot na Eltekon, obodo isii tinyere obodo nta ha niile. **60** Kiriat Baal, ya bu, Kiriat Jearim na Raba, obodo abu tinyere obodo nta ha niile. **61** Obodo ha ndj di n'ozara bu ndj a: Bet-Araba, Midin, Sekaka, **62** Nibshan, Obodo Nnu na En-Gedi, obodo isii tinyere obodo nta ha niile. **63** Ma ebo Juda enweghi ike ichupu ndj Jebus bi n'ime Jerusalem; ruo taa ndj Jebus bi na Jerusalem, n'etiti umu Juda.

16 Ala e kenyere umu umu Josef bidoro n'osimiri Jôdan n'akukù owuwa anyanwu Jeriko gbatiru ruo n'ozara. O sitere na Jeriko gbagoo ala ugwu ugwu ahû, ruokwa Betel. **2** O sitekwa Betel (ya bu Luz), gafee ruo Atarot, ebe ndj Akai bi. **3** Site n'ebé ahû, o gbatiru n'akukù odiда anyanwu rute ala ndj Jaflet, ruo ala mgbadà mgbadà Bet-Horon. O si n'ebé ahû ruo Gaza, tutu kwusi n'osimiri Mediterenija. **4** Umum Josef bu Ifrem, na Manase nwetara ihe nketa ha. **5** Ndj a bu ala nke ikwu di iche iche di n'ebu Ifrem nwetara. Oke ala ha n'akukù owuwa anyanwu malitere n'Atarot-Ada. Site n'ebé ahû, o ruru n'akukù elu elu Bet-Horon; **6** sitekwa n'ebé ahû ruo n'osimiri Mediterenija. Oke ala ha n'akukù ugwu malitere na Mikmetat, gafee n'akukù owuwa anyanwu ruo Taanat Shaïlo, gafee ya ruo na Janoa. **7** O sitere na Janoa gbadaa ruo Atarot, na Naara, bijaruo Jeriko, gafee, kwusi n'osimiri Jôdan. **8** Oke ala ahû n'akukù odiда anyanwu sitere na Tapuqa gaa ruo iyi Kana, na ruo n'osimiri Mediterenija. Nke a bu ala ebo Ifrem ketara, dika ikwu ha si di. **9** E tinyere obodo ukwu na obodo nta niile ekeputara iche n'ihi ebo Ifrem n'etiti ihe nketa umu Manase. **10** Ma ha achupughi ndj Kenan ndj bi na Gaza. N'ihi nke a, ndj Kenan binyere ndj Ifrem ruo taa, ma e mere ka ha buru ndj oru ngo.

17 Nke a bu oke e kenyere ndj ebo Manase, bu ɔkpara Josef, ya bu Makia ɔkpara Manase, onye bu nna nna ndj Gilead. Onye natara ala Gilead na Bashan, n'ihi na ndj agburu Makia bu dike n'aghâ. **2** Ya mere, oke a dijir ndj fôduru n'ebu Manase dika ezinaqlô ha si di. Agburu Abieza, Helek, Asriel, Shekem, Hefa na Shemida. Ndj a bu umu ndj ikom agburu Manase, nwa Josef, dika ikwu ha si di. **3** Ma Zelofehad, nwa Hefa, nwa Gilead, nwa Makia, nwa Manase, amutaghî umu ndj ikom kama o mutara naanî umu ndj inyom, ndj aha ha bu nke a: Mahla, Noa, Hogla, Milka na Tiaza. **4** Ndj inyom ndj a biakwutere Elieze, onye nchua ja Joshua nwa Nun, n'ihi ndj ndu umu Izrel niile si ha, "Onyenwe anyi gwara Mosis si ya kenyé anyi ala nke anyi, dika o si kenyé umu ndj ikom ikwu anyi." Ya mere, dika Onyenwe anyi nyere ya Mosis n'iwu, Joshua nyere ha ihe nketa ruuru ha n'etiti umunne nna ha, dika ndj ozo si keta. **5** Manase chitara ala oke iri, tinyere Gilead, na Bashan nke di n'akukù owuwa anyanwu Jôdan, **6** n'ihi na e mere ka ndj inyom Manase keta oke n'etiti ndj ikom ebo Manase. Ala fôduru na Gilead bu ndj ikom ebo

Manase nwe ya. **7** Oke ala ebo Manase gbatiru site n'Asha ruo na Mikmetat, nke di n'akukù owuwa anyanwu Shekem. O gbatikwara n'akukù ndida site n'ebé ahû tinyere ndj bi n'ala En-Tapuqa. **8** Ala di gburugburu Tapuqa bu ala ebo Manase, ma obodo Tapuqa n'onwe ya, nke di n'oke ala ebo Manase, bu obodo ebo Ifrem. **9** Oke ala umu Manase gbatiru ga ndida ruo na mmiri iyi Kana. Ufodu obodo ndj Ifrem di n'ebé ahû, n'etiti obodo ndj Manase, kama oke ala ndj Manase n'akukù ugwu iyi ahû kwusir n'osimiri Mediterenija. **10** Ala di na ndida bu nke e kenyere Ifrem, ma ala mgbago ugwu bu nke Manase. Ala ndj Manase gbatiru ruo n'osimiri Mediterenija ma ha na ndj Asha nwekorô oke ala n'akukù ugwu, ebe ha na ndj Isaka nwere oke ala n'akukù owuwa anyanwu. **11** Manase ka e nyere obodo ndj a, nke di n'ala e nyere Isaka na Asha: obodo Bet-Shan, na Ibleam, na Doa, na Endoa, na Teanak, na Megido, na obodo nta niile gbara ha gburugburu. Obodo nke ato bu Nafot. **12** Ma umu Manase enweghi ike ichupu ndj Kenan bi n'obodo ndj ahû, n'ihi na ndj Kenan nogidere bichie obodo ndj a. **13** Ma n'ikpeazu, mgbe umu Izrel ghoro ndj di ike, ha achupughi ndj Kenan niile bi n'obodo ndj a kpamkpam, kama ha mere ka ha buru ndj na-ejere umu Izrel ozi, dika ndj ohu ha. **14** Ma umu umu Josef siri Joshua, "Gini mere i ji nye anyi naanî otu uzo ala ka o buru ihe nketa anyi? I huru na Onyenwe anyi goziri anyi mee ka onuogugu anyi baa uba." **15** Joshua zara si ha: "O buru na ala ugwu ugwu Ifrem agaghî ezuru unu n'ihi na unu bara uba n'onuogugu, gaanun n'oke ɔhia súchaşa ala, n'ime ala ndj Periz, na nke ndj Refaim." **16** Umum Josef zara Joshua si, "Ala ugwu ugwu a agaghî ezuru anyi. Ozo, ndj Kenan niile bi n'ala di larji nwere ubgoala igwe, ma ndj niile bi na Bet-Shan, na umu obodo nta ha na ndj bikwa na Ndagwurugwu Jezril." **17** Ma Joshua zara umu Josef, ya bu, Ifrem na Manase, si ha, "Unu di ukwuu n'onuogugu, burukwa ndj di ike, o bughi naanî otu oke ka unu ga-eketa, **18** n'ihi na ala ugwu ugwu oke ɔhia ahû bukwu nke unu. Súchaanu ya, ruo na nsotu ya, ka o buru nke unu. O bu ezie na ndj Kenan bi n'ime ya nwere ugbo agha igwe, burukwa ndj siri ike, unu nwere ike ichupu ha."

18 Ogbakö Izrel niile zukötara na Shaïlo maa ụlo nzute n'ebé ahû. N'oge a, ala ahû niile bijara n'okpuru ɔchichî ndj Izrel, **2** ma e nwewkvara ebo Izrel asaa a na-ekenyebeghi ala nke ha dika ihe nketa. **3** Ya mere, Joshua jüru umu Izrel ajuju si ha, "Ruo ole mgbe ka unu ga-eché tupu unu ekpochapu ndj niile bi n'ala a, inveta ala Onyenwe anyi Chineke nna nna unu nyere unu? **4** Hoputanu ndj ikom ato site n'ebu obula, ndj m ga-eziga ka ha gaa jegharia n'ala niile ahû, dee ya n'akwukwô nkowwa otu ihe nketa obula si di, n'akukù ya niile. Mgbe ahû, ga-aloghachikwute m. **5** Ha ga-ekete ala ahû fôduru uzo asaa. Ma ebo Juda ganangide n'ala ha n'akukù ndida, umu umu Josef kwa ganangide n'ala ha n'akukù ugwu. **6** Unu depütachaa uzo asaa ndj a n'akwukwô, werenu ya biakwute m ka m feure unu nza n'ihi Onyenwe anyi Chineke anyi ichoputa ebo ga-eketa akukù obula n'ala ahû. **7** Ma ndj Livayi agaghî eketa ala obula n'etiti unu, n'ihi na ihe nketa ha bu oru nchua ja na-aru n'ihi Onyenwe anyi. Ebo Gad, na Ruben, na ɔkara ebo Manase agaghî enwetakwa oke ozo, n'ihi na ha anarala ihe nketa nke ha n'ofe Jôdan, n'akukù owuwa anyanwu, ebe Mosis onyeozi Onyenwe anyi kwere ha na nkwa na ha ga-

ebi.” **8** Ya mere, mgbe ndj ikom nledo ahü gawara ijeghari n’ala ahu niile, Joshua gwara ha okwu si, “Jeenu jeghari n’ala ahu niile. Deputakwanu otu unu chere a ga-esi kee ya n’akwukwo. Mgbe unu lötara aga m anq n’ebe a bu Shaïlo jüta Onyenwe anyi ase site n’ife nza, choputa ala nketa ebo obula ga-eketa.” **9** Ndj ikom ahü gabigara ala ahü, depüta ya n’akwukwo, n’obodo dika o si di n’oke asaa. Mgbe ha mesirj nke a, ha loğhachikwutere Joshua n’omuma ulo ikwu n’ime Shaïlo. **10** Joshua feere ha nza na Shaïlo n’ihu Onyenwe anyi, n’ebe ahü ka q no keere ndj Izrel ala ahü dika ebo ha si di. **11** Ndj mbü e kenyere ala site n’ife nza bu ebo Benjamin dika ikwu ha si di. Ala niile e kenyere ebo Benjamin bu nke di n’etiti ala e nyere ebo Juda na Josef. **12** Oke ala ha n’akukü ugwu sitere n’osimiri Jodan ruo n’akukü ugwu Jeriko. N’odida anyanwu o sitere na Jeriko ruo ala ugwu ugwu ahü niile, ruokwa n’özara Bet-Aven. **13** Oke ala ahü sitekwara n’akukü ndjda ruo n’akukü Luz (ebe a na-akpökwa Betel), ruokwa Atarot-Ada, nke di n’akukü ndjda ugwu di na mgbada Bet-Horon. **14** Site n’ugwu ahü chere Bet-Horon ihu n’akukü ndjda, oke ala ahü gbadara ndjda gbasoro akukü odida anyanwu püta na Kiriat Baal, ya bu, Kiriat Jearim, otu n’ime obodo ndj Juda. Nke a bu oke ala ahü n’odida anyanwu. **15** Oke ala ha na ndjda sitere na nsotu akukü Kiriat Jearim rute n’isi iyi mmiri Neftoa. **16** O sitekwara n’ibe ahü gbadara ruo na ndjda ugwu ahü nke chere ihu na Ndagwurugwu nke Ben Hinom, n’akukü ugwu Ndagwurugwu nke Refaim. O sitekwara n’abe ahü gafee ruokwa n’akukü ndjda ugwu obodo ndj Jebus, ruo En-Rogel. **17** Site n’En Rogel oke ala ahü gbatırı ruo En-Shemesh, gafee ruo Gelilot, nke chere ihu na nrigo ugwu Adumim. O si n’abe ahü ruo na nkume Bohan, nwa Ruben. **18** O sitere n’abe ahü gafee n’akukü ugwu Bet-Araba gbadata rute n’Araba, **19** o gafere gbatırı ruo n’akukü Bet-Hogla na mgbagi ugwu, püta n’akukü ugwu nke osimiri Nnu, nke bu n’akukü ndjda qn’ mmiri osimiri Jodan. Nke a bu oke ala ha n’akukü ndjda. **20** Oke ala ha n’akukü oyüwa anyanwu bu osimiri Jodan. Ndj a bu ihe nketa umu Benjamin, dika oke ala ya niile si di gburugburu, di ka ikwu ya niile si di n’akukü niile. **21** Ndj a bu obodo e kenyere ebo Benjamin, dika ikwu ha si di: Jeriko, Bet-Hogla, Emek Keziz, **22** Bet-Araba, Zemaraim, Betel, **23** Avim, Para, Ofra, **24** Kefa Amoni, Ofni, Geba, obodo iri na abu o obodo nta ha ndj ozo. **25** Na Gibion, Rema, Beerot, **26** Mizpa, Kefira, Moza, **27** Rekem, Iapeel, Tarala, **28** Zela, Haelef na obodo ndj Jebus, nke aha ya bu Jerusalem, Gibeon na Kiriat Jearim, obodo iri na anq na obodo nta niile gbara ha gburugburu. Ndj a bu ihe nketa umu Benjamin maka ikwu ya niile.

19 Ndj nke abu o sitere n’ife nza nweta oke ha bu ebo Simion dika ikwu ha si di. Ala ha ketara di n’ime ala e kenyere ndj Juda. **2** Ihe nketa umu Simion bu ndj a: Bjasheba (maqbü Sheba), Molada, **3** Haza Shual, Bala, Ezem, **4** Eltolad, Betul, Homa, **5** Ziklag, Bet-Makabot, Haza Susa, **6** Bet-Lebaot na Sharuhen, obodo iri na ato na obodo nta ndj ozo gbara ha gburugburu. **7** Na Ain, Rimon, Eta na Ashan, obodo anq na obodo nta ha, **8** tinyekwara obodo nta ndj ozo niile gbara obodo ukwu ndj a gburugburu, ruo obodo Baalat-Bia, ya bu (obodo Rema di na Negev). Nke a bu ihe nketa ebo Simion dika ikwu ha si di. **9** E sitere n’oke umu Juda wepüta oke umu Simion, n’ihi na ihe umu Juda ketara di ukwu karja

ihe ha kwesiri iketa. O bu nke a mere umu Simion ji nweta ihe nketa site n’etiti ala ndj Juda. **10** Ebo nke ato nwetara ihe nketa ha site n’ife nza bu ebo Zebülön dika ikwu ha si di. Ala ha nwetara gbatırı ruo Sarid. **11** Site n’ebe ahü, oke ala ahü gbatırı gaa n’akukü odida anyanwu, ruo Marala na Dabeshet, rukwaa iyi di n’ihu Jokneam. **12** O si na Sarid chigharia n’akukü oyüwa anyanwu, oke ala ahü ruru n’oke ala Kislot Teboa, gbagorokwa ruo Daberat, ruokwa Jafia. **13** O gbatırıkwara n’akukü oyüwa anyanwu ruo Gat Hefa, Et Kazin na Rimon, tugharia n’uzo e si aga Nea. **14** N’ebe ahü, q gara gburugburu n’akukü ugwu ruo Hanaton, ruokwa na Ndagwurugwu Ifta El ebe q sóturu. **15** Obodo ndj a niile dikwa n’ime ihe nketa umu Zebülön: Katat, Nahalal, Shimron, Idala na Betlehem. Obodo niile ndj a di iri na abu, tinyere obodo nta niile gbara ha gburugburu. **16** Obodo ndj a niile na obodo nta ha, so n’ala umu Zebülön nwetara dika ihe nketa ha, dika ikwu ha si di. **17** Ebo nke anq sitere n’ife nza nweta ihe nketa ha bu umu Isaka dika ikwu ha si di. **18** Ala na obodo ha ketara bu ndj a: Jezril, Kesulot, Shunem, **19** Hafaraim, na Shiqon, Anaharat, **20** Rabit, Kishiçon, Ebez na **21** Remet, En-Ganim, En-Hada na Bet-Pazez. **22** Oke ala ha ruru na Taboa, Shahazuma na Bet-Shemesh, ma kwusu n’osimiri Jodan. Obodo ndj a niile di iri na isii, tinyere obodo nta niile gbara ha gburugburu. **23** Ya mere, obodo ukwu ndj a na obodo nta ha di n’ala ahü ebo Isaka nwetara dika ihe nketa ha, di ka ikwu ha si di. **24** Ebo nke ise e kenyere ala site n’ife nza bu umu Asha dika ikwu ha si di. **25** Ala na obodo ha ketara bu ndj a: Helkat, Hali, Beten, Akshaf, **26** Alamelek, Amad na Mishal. Oke ala ha n’akukü odida anyanwu gbatırı ruo Kamel na Shihoa-Libnat. **27** O sitere n’abe ahü tugharia n’akukü oyüwa anyanwu gawa Bet-Dagon, ma ruokwa Zebülön na Ndagwurugwu Ifta El, ma gbagoro ruokwa Bet-Emek na Neiel. O sikwa n’abe ahü gafee, ruo Kabul, n’akukü aka ekpe. **28** O gara ruo Ebron, Rehob, Hamon na Kana, ruokwa ebe obodo Sajdon gbasapuru. **29** Oke ala ahü mere dika q na-alaghachi azu bjaruo Rema, ruokwa obodo e wusiri ike bu Taia, tughariakwa gawa Hosa puta n’onu mmiri osimiri Mediterenia nke di n’akukü Akzib **30** na Umma, Afek na Rehob. Onuogugu obodo ndj a niile bu iri abu o abu o tinyere obodo nta ha niile. **31** Obodo ndj a na obodo nta ha niile di n’ala ahü ebo Asha nwetara dika ihe nketa, dika ikwu ha si di. **32** Ebo nke isii e nyere ihe nketa site n’ife nza bu ebo Naftali, dika ikwu ha si di. **33** Oke ala ha malitere na Helef ruo n’osisi ukwu di na Zaananim, Adami Nekeb na Jabneel, gafee ruo Lakum, kwusu n’osimiri Jodan. **34** Site n’abe ahü oke ala ha gara n’akukü odida anyanwu ruo Aznot Tabo, site n’abe ahü ruo Hukç, rute Zebülön na ndjda, na Asha n’odida anyanwu, ruokwa Juda n’akukü oyüwa anyanwu Jodan. **35** Obodo niile e wusiri ike e kenyere ha bu ndj a: Zidim, Zea, Hamat, Rakat, Kineret, **36** Adama, Rema, Hazo, **37** Kedesh, Edrei, En-Hazoa, **38** Iron, Migdal El, Horem, Bet-Anat na Bet-Shemesh. Ya mere, onuogugu obodo ndj a niile bu iri na itoolu, tinyere obodo nta ha niile gbara ha gburugburu. **39** Obodo ndj a na obodo nta ha niile ka ebo Naftali dika ikwu ha si di, nwetara dika ihe nketa ha. **40** Site n’ife nza ebo Dan, bu ebo nke asaa nwetara ihe nketa dika ikwu ha si di. **41** Oke ala ihe nketa ha bu ndj a: Zora, Eshtaol, Ia-Shemesh, **42** Shaalabin, Ajalon, Itla, **43** Elon, Timna, Ekron, **44** Elteke, Gibeton, Baalat, **45** Jehud, Bene-Berak, Gat Rimon, **46** Me-Jakon na Rakon, obodo di n’oke

ala, na ncherita ihu Jopa. **47** Mgbe oke ala ụmụ Dan ketara sitere n'aka ha puo. Ha gara buso obodo Leshem agha merie ha, were mma agha tigbuo ndị niile bi n'ime ya, bichie ya. Ha kporo obodo ahụ Dan, nke bụ aha nna nna ha ochie. **48** Obodo ndị a na obodo nta ha bụ ihe nketa ebo Dan nwetara dika ikwu ha si dị. **49** Mgbe e kechara ala ahụ niile, nye ebo ọbụla ala dika ọnụogugu ha niile si dị, ụmụ Izrel nyere Joshua, nwa Nun ihe nketa ha n'etiti ha. **50** N'ihi na Onyenwe anyị ekwuo na Joshua nwere ike iwere ala ọbụla ọ chọro. Ya mere, ha nyere Joshua obodo Timnat Sera nke dị n'ugwu Ifrem. Joshua wugharirị obodo ahụ biri n'ime ya. **51** Ndị a bụ oke ala nke Elieza onye nchüaja, Joshua nwa Nun na ndịsi ụlo ebo ụmụ Izrel, kere na Shaiło site n'ife nza n'ihi Onyenwe anyị, n'onụ uzor ụlo nzute. Ha si otu a kebie ala ahụ.

20 Mgbe ahụ, Onyenwe anyị gwara Joshua okwu sị ya, **2**

"Gwa ụmụ Izrel okwu sị ha hoputara onwe unu obodo mgbaba dika m gwara unu site n'aka Mosis. **3** Ka obodo ndị a Ọburu ebe onye gburu mmapadụ n'oghịm na-amaghị ama ga-agbaga n'ihi izere ndị ya site n'aka onye ahụ ga-achọ jborog ọbọ ọchụ. **4** Mgbe onye gburu mmapadụ ahụ na-amaghị ama gbabara n'ime otu obodo ndị a, o ga-eguzo n'onụ uzor ama obodo ahụ gwa ndị okenye obodo ahụ ihe niile mere. Ndị okenye ahụ ga-akpobata ya n'ime obodo ahụ, nye ya ebe o ga-ebi n'etiti ha. **5** O burukwa na onye ikwu onye ahụ nwurụ anwụ abia jborog ọbọ ọchụ ahụ, ndị okenye obodo ahụ agaghị ekwe ka e gbuo onye ahụ gburu mmapadụ na-amaghị ama, n'ihi na onye ahụ akpachaghị anya mee ihe o mere. **6** Onye ahụ gburu mmapadụ na-amaghị ama ga-anogide n'obodo ahụ ruo mgbe o ga-akwụrụ n'ihi nzuko maka ikpe ruokwa mgbe onyeisi nchüaja nō n'oge ahụ nwurụ. Mgbe ahụ, o nwere ike laghachi n'ulọ nke aka ya na n'obodo ya bụ ebe o si gbagup ọso." **7** Obodo ndị ha kewaputara iche dika obodo mgbaba bụ, Kedeshe, nke dị n'ime Galili, n'ala ugwu ugwu ndị Naftali; na Shekem, nke dị n'ala ugwu ugwu Ifrem na Kiriat Aba, nke a na-akpokwa Hebron. Q dị n'ala ugwu ugwu Juda. **8** Ha kewaputara obodo ato ọzo n'ihi otu ihe ahụ, n'akuku ọwụwa anyanwu osimiri Jodan n'ofe Jeriko. Obodo ato ndị a bụ, Beza, nke dị n'ozara, n'ala larịj ahụ e nyere ebo Ruben, na Ramot; nke dị n'ime Gilead bụ ala ebo Gad; na Golan, n'ime Bashan, nke e si n'ala ebo Manase weputa. **9** Obodo mgbaba ndị a a hoputara bụ maka ndị ọbia bi n'etiti ụmụ Izrel, na maka ụmụ Izrel. Q bụ ebe onye ọbụla gburu mmapadụ na-amaghị ama ga-agbaga. Onye na-aborog ọbọ ọchụ agaghị egbukwa onye ahụ tutu e kpee ya ikpe n'ogbakọ ndị Izrel.

21 Emesịa, ndị ndu ezinaulọ Livayị bjakwutere Elieza, onye nchüaja, na Joshua, nwa Nun, na ndịsi ebo Izrel, **2** na Shaiło, n'ime ala Kenan, sị ha, "Onyenwe anyị nyere iwu site n'aka Mosis ka enye anyị obodo ụfodụ ebe anyị ga-ebi, na ala ebe anụ ụlo anyị ga na-ata ahijhịa." **3** N'ihi nke a, dika iwu Onyenwe anyị si dị, ụmụ Izrel sitere n'ihe nketa ha nye ndị Livayị obodo ụfodụ, nyekwa ha ala ebe anụ ụlo ha ga-anọ taa nri. **4** Ndị buru uzor nweta oke site n'ife nza bụ ikwu Kohat dika ikwu ha si dị. E sitere n'ala ndị Juda, na Simion, na Benjamin nyere ha obodo iri na ato, ka ọ buru ihe nketa ụmụ Kohat ndị si n'ebo Livayị, ndị burukwa ụmụ ụmụ Eron onye nchüaja. **5** Ma ndị ụfodụ n'umụ Kohat ka e nyere obodo iri site n'obodo nke ikwu ndị ebo Ifrem, na Dan, na ọkara ebo Manase. **6** Ụmụ Geshon nwetara obodo iri na ato site n'ife

nza. Obodo ha nwetara dị na Bashan. Ha sikwa n'ala ndị ikwu ebo Isaka na Asha, na Naftali, na ọkara ebo Manase nweta oke ahụ. **7** Ụmụ Merari dika ikwu ha si dị ketara obodo iri na abụo site n'ala ndị ebo Ruben, na Gad, na Zebulon. **8** Ya mere, ụmụ Izrel mezuru iwu niile Onyenwe anyị nyere Mosis site n'ikenyen ndị Livayị obodo ha ga-ebi, nakwa ebe anụ ụlo ha ga-anọ taa nri. **9** Ha sitere n'ebo Juda na Simion, keputa obodo ndị a apkporo aha **10** ụkenye ndị ikwu Kohat, ndị bụ ụmụ ụmụ Eron, burukwa ụmụ ụmụ Livayị. Q bụ ha ka e bụ ụzor kenyen ihe nketa site n'ife nza. **11** E kenyere ha obodo Kiriat Aaba, nke a na-akpokwa Hebron. Obodo a dị n'ala ugwu ugwu Juda, ya na ala gbara ya gburugburu ka ọ buru ebe ita nri anụ ụlo. (Aaba bu nna nna ndị Anak.) **12** Ma eburularị ụzor nye Caleb nwa Jefune obodo ukwu na obodo nta niile, na ala ubi niile dị n'akukụ ya ka ọ buru ihe nketa ya. **13** Ya mere, ụmụ ụmụ Eron, onye nchüaja, ka e kenyere obodo Hebron, nke burukwa obodo mgbaba, kenyekwa ha obodo ndị a: Libna, **14** Jatja, Eshtemoa, **15** Hôlòn, Debja, **16** Ain, Juta na Bet-Shemesh. E nyekwara ha ala niile gbara obodo ndị a gburugburu ka ọ buru ebe anụ ụlo ha ga-anọ taa nri. Ya mere, o bụ obodo itoolu ka e si n'ala ebo Juda na Simion kenyen ha. **17** Ebo Benjamin nyere ha obodo anọ ndị a, Gibion, Geba, **18** Anatot, Almon na ala dị ya gburugburu ebe anụ ụlo ha ga-anọ taa nri, bụ obodo anọ. **19** Ya mere, obodo niile e nyere ndị nchüaja, ụmụ ụmụ Eron dị iri na ato, tinyere ebe anụ ụlo ha ga-anọ taa nri. **20** Ụmụ Kohat ndị ụfodụ, ndị Ọgburu Livayị ka e kenyere obodo anọ ndị a site n'aka ebo Ifrem. **21** E sitere n'ala ugwu ugwu Ifrem nye ha: Shekem, nke bụ obodo mgbaba na Gaza, **22** Kibzaim na Bet-Horon, tinyere ebe ita ahijhịa nke anụ ụlo ha, bụ obodo anọ. **23** Ha sitere n'ala ndị ebo Dan keta obodo anọ ndị a: Elteke na Gibeton, **24** Ajalon na Gat Rimon, tinyere ebe ita nri nke anụ ụlo ha, bụ obodo anọ. **25** Ọkara ebo Manase nyere ha obodo abụo, Teanak, Gat Rimon na ebe ita ahijhịa nke anụ ụlo ha. **26** Ya mere, obodo niile na ebe ita ahijhịa nke anụ ụlo ha. **27** Ụmụ Geshon, ndị Ọgburu Livayị, ketara obodo abụo ndị a, ya na ebe ita nri nke anụ ụlo ha. Ọkara ebo Manase nyere: Golan, n'ime Bashan, nke bụ obodo mgbaba, na Be Eshtera. **28** Ebo Isaka nyere ha obodo anọ. Obodo ndị a bụ, Kishiọn, Daberat, **29** Jamut na En-Ganim, tinyere ebe ita nri nke anụ ụlo ha, obodo anọ. **30** Ebo Asha nyekwara ha obodo anọ. Ha bụ, Mishal, Abdon, **31** Helkat na Rehob, tinyere ebe ita nri nke anụ ụlo ha, obodo anọ. **32** Ebo Naftali nyere ha obodo ato, nyekwara ha ala ebe anụ ụlo ha ga-anọ taa nri. Obodo ndị a bụ, Kedeshe, n'ime Galili, nke burukwa obodo mgbaba, Hamot Doa na Katan. **33** Obodo iri na ato, na ebe ita ahijhịa nke anụ ụlo ka e nyere ikwu Geshon. **34** Ndị ikwu Merari, bụ ụmụ ụmụ Livayị ụfodụ nwetara site n'aka: Ebo Zebulon, Jokneam, Kata, **35** Dimma na Nahalal, obodo anọ tinyere ebe ita nri nke anụ ụlo ha. **36** Ebo Ruben nyere ha obodo anọ: Beza, Jahaz, **37** Kedemot, Mefaat na ala ebe anụ ụlo ha ga-anọ kpaa nri. **38** Ebo Gad nyere ha obodo anọ. Obodo ndị a bụ, Ramot, n'ime Gilead nke bụ obodo mgbaba, Mahanaim, **39** Heshbon na Jeza, tinyere ebe ita nri nke anụ ụlo ha, bụ obodo anọ. **40** Ọnụogugu obodo niile e kenyere Ọgburu Merari bụ obodo iri na abụo, ha bụ ndị ụfodụ na ndị Livayị. **41** Ọnụogugu obodo niile na ebe ita nri nke anụ ụlo e sitere n'ala ụmụ Izrel nye ndị Livayị dị iri anọ na asato. **42** Obodo ọbụla nwere ala gbara ya gburugburu ebe anụ ụlo ga-anọ kpaa nri. **43** Ya mere,

Onyenwe anyi nyere ụmụ Izrel ala ahụ o nñuru iyi inye ndi nna nna ha. Na nwetara ya, biri n'ime ya. **44** Onyenwe anyi nyere ha izuike n'akukụ niile, dika o nñuru n'iyi nye ndi nna nna ha. O díkweghi otu n'ime ndị iro ha obụla gugogidere ha, n'ihi na Onyenwe anyi nyefere ndị iro ha niile n'aka ha. **45** O nweghi otu n'ime nkwa ọma niile Onyenwe anyi kwere Izrel nke na-emezughị. O mezuru nkwa niile o kwere ha.

22 Emesịa, Joshua kpokötara ndị agha si n'ebu Ruben, na Gad, na ọkara Manase, gwa ha okwu sị: **2** “Unu emeela ihe niile Mosis onyeozi Onyenwe anyi nyere unu n'iwu. Unu egeela ntị n'olu m, mee ihe niile m nyere unu n'iwu. **3** E, unu aruzuola orụ ahụ Onyenwe anyi Chineke unu nyere unu. Unu ahapughị ụmụnna unu n'ogbo agha ogologo ubochị ndị a niile. **4** Ugbu a, Onyenwe anyi Chineke unu enyela ụmụnna unu mmeri. O meekwala ka ha zuru ike dika o kwere nkwa na o ga-ebe. Ugbu a, laghachinu n'ulo unu, laghachikwanu n'ala unu, ala ahụ Mosis onyeozi Onyenwe anyi nyere unu n'ofe ozo nke osimiri Jodan. **5** Ma lezien anya nke ọma idebe iwu na ụkpuru niile nke Mosis onyeozi Onyenwe anyi nyere unu: nke bu ihụ Onyenwe anyi Chineke unu n'anya, iga ije n'irube isi nye ya, irube isi n'iwu ya niile, ịdabere na ya, na iji obi unu niile na mkpuruobi unu niile fee ya ofufe.” **6** Ya mere, Joshua goziri ha, zipụ ha, ha lakwara n'ulo nke aka ha. **7** Ọkara ebo Manase ka Mosis nyere ihe nketa nke ha n'ime ala Bashan, ma ọkara ebo Manase nke ozo nwetara ihe nketa nke ha n'akukụ ọdịda anyanwu osimiri Jodan. Mgbe Joshua na-ezilaga ha n'ulo ha, o goziri ha, gwa ha okwu sị, **8** “Werenụ ọtụtụ akụ unu lütara n'aghị laa. Mgbe unu ruru, kenyenü ndị ikwu unu ụfodị ihe site n'ime akụ ndị iro unu a.” N'ihi na ihe ha kwatara n'aghị dị ukwuu: igwe anụ ulo, na ọlaocha, na ọlaedo, na bronz, na igwe, na uwe dị iche iche. **9** Ya mere, ndị agha Ruben na Gad, na ọkara ebo Manase, hapurụ ndị agha Izrel na Shaịlo, n'ime ala Kenan, n'ofe osimiri Jodan, laghachị n'ala nke ha dị na Gilead, nke ha nwetara dika iwu Onyenwe anyi nyere Mosis si dị. **10** Mgbe ha rutere Gelilot dị n'akukụ Jodan, n'ala ndị Kenan, ụmụ Ruben, ndị Gad na ọkara ebo Manase wuru ebe iche aja dị ukwu n'ebi ahụ n'akukụ Jodan. **11** Mgbe ndị Izrel nñuru na ha e wuola ebe iche aja n'oke ala Kenan, na Gelilot, n'ebi dị nso Jodan, n'ofe ala ndị Izrel, **12** ọgbakọ Izrel niile zukötara na Shaịlo, jikere iga ibuso ụmụnna ha ahụ agha. **13** Ya mere, ụmụ Izrel zigara Finehaz, nwa Elieza, bu onye nchüaja ka o ga n'ala Gilead, ya bu ijekwuru ụmụ Ruben, na ụmụ Gad, na ọkara ebo Manase. **14** Ndị so Finehaz n'ozı a bu ndị ndu iri. Otu onyendu sitere n'otu ebo, n'ime ebo iri nke ụmụ Izrel. **15** Mgbe ndị a rutere n'ala Gilead, ha kpokötara ụmụ Ruben, na ụmụ Gad, na ọkara ebo Manase gwa ha okwu sị, **16** “Otu a ka ọgbakọ niile nke Onyenwe anyi sirị, ‘Olee ụdị njehie dị nke a, nke unu mere megide Chineke? Olee otu unu si wezuga onwe unu site n'ebi Onyenwe anyi no; gaa wuore onwe unu ebe iche aja, si otu a nupu isi megide ya? **17** O pütara na mmechie Peoa ezubereghị anyi? Ruo taa anyi asachapubeghi onwe anyi site na mmechie ahụ, o bu ezie n'oria na-efe efe dakwasiri nzuko nke Onyenwe anyi. **18** Ugbu a, unu na-achökwa isite n'ebi Onyenwe anyi no chigharịa. “O bürü na unu enupu isi megide Onyenwe anyi taa, matakwanu na echị ya, o ga-eweso nzuko Izrel niile iwe. **19** O bürü na unu wuru ebe iche aja ahụ n'ihi na ala unu rürü arụ, biakwutene anyi n'akukụ nke ozo, nke osimiri a, ebe Onyenwe anyi bi

n'etiti anyi, n'ime ụlo nzute obibi ya. Anyi ga-ekenyelekwa unu ala anyi. Ma unu enupula isi megide Onyenwe anyi site n'iwu ebe iche aja ozo, ebe o bu na e nwere otu ebe bu ezi ebe iche aya nke Onyenwe anyi Chineke anyi. **20** Mgbe Ekan, nwa Zera, ziputara onwe ya dika onye na-ekwesighị ntukwasị obi n'ihe metutara ihe e doro nsị, o bu na nzuko Izrel niile esoghi keta oke n'ahụhụ dawasiri ya? O bughi naanị ya nwụrụ n'ihi mmehie ahụ.” **21** Nke a bu nzaghachi ụmụ Ruben, na ụmụ Gad na ọkara ebo ụmụ Manase, nyere ndị ndu ụmụ Izrel niile; **22** “Chineke onye kachasi chi niile, bu Onyenwe anyi! Chineke onye kachasi chi niile, bu Onyenwe anyi! Ya onwe ya maara, ka Izrel niile matakwa. A sị na nke a bu nnupu isi, a sikhari na o bu enweghi ntukwasị obi nye Onyenwe anyi, unu ahapula anyi ka anyi dirị ndu. **23** O bürü na anyi sitere na nnupu isi wuo ebe iche aja a maka iche aja udo maobu aja mkpuru ọka, ka Onyenwe anyi n'onwe ya taa anyi ahụhụ. **24** “Ma nke ahụ abughi ihe anyi bu n'obị! Anyi wuru ya n'ihi na anyi türü ujo na n'oge dị n'ihi, ụmụ unu ga-agwa ụmụ anyi okwu sị, ‘Gịnjị ka unu na Onyenwe anyi, Chineke Izrel nwekor? **25** Onyenwe anyi e jirila osimiri Jodan kpa oke n'etiti anyi na unu, unu ụmụ Ruben na Gad. Unu enweghi oke n'ime Onyenwe anyi! N'uzo dị otu a, ụmụ unu nwere ike ime ụmụ anyi ka ha kwusị itụ egwu Onyenwe anyi. **26** “O bu nke a mere anyi ji kpebie sị, ‘Ka anyi jikere wuo ebe iche aja, ma o bughi ebe iche aja nsure ọku maobu aja ndị ozo.’ **27** Kama, o bu ebe iche aja iħuba ama n'etiti unu na anyi, nakwa ọgbọ ndị nke ga-esote anyi, na anyi ga-ebe Onyenwe anyi ofufe n'ulonṣo ya, site na icheṣṣu ya aja nsure ọku, na aja udo. Mgbe ahụ, n'oge dị n'ihi, ụmụ ụmụ unu agaghị asị ụmụ ụmụ anyi, ‘Unu enweghi oke n'ime Onyenwe anyi Chineke.’ **28** ‘Echiche obi anyi bu na o bürü na ụmụ ụmụ unu ekwo ihe dị otu a, ụmụ anyi ga-azaghachi ha sị, ‘Lee ebe iche aja nna anyi ha wuru, nke yiri ebe iche aja Onyenwe anyi. E wughi ya maka iche aja nsure ọku, kama e wuru ya dika ihe ama na-egosi nnweko dị n'etiti anyi na unu.’ **29** “Anyi agaghị enupu isi n'ebi Onyenwe anyi no; anyi agaghị esitekwa n'iso Onyenwe anyi Chineke wezuga onwe anyi, site n'iwuru onwe anyi ebe iche aja nke aja nsure ọku, na aja mkpuru ọka maobu ụdị aja ozo dị iche iche. Ebe iche aja anyi maara bu ebe iche aja Onyenwe anyi Chineke anyi, nke guzo n'ihi ulo nzute ya.” **30** Mgbe Finehaz onye nchüaja, na ndị ndu nzuko ahụ, bụ ndịsi ezinälu ndị Izrel nñuru ihe ụmụ Ruben, na ụmụ Gad, na ụmụ Manase kwuru, o masirị ha. **31** Ya mere, Finehaz nwa Elieza, bu onye nchüaja, sịri Ruben, na Gad, na Manase, “Taa ka anyi maara na Onyenwe anyi no n'etiti anyi, n'ihi na unu emehieghị megide Onyenwe anyi dika anyi chere. Ya mere, unu azoputala ndị Izrel site na mbibi gaara abiakwasị ha site n'aka Onyenwe anyi.” **32** Mgbe ahụ Finehaz, nwa Elieza, onye nchüaja, na ndị ndu ahụ laghachitere Kenan site na nzuko ha na ụmụ Ruben na Gad na ọkara Manase mere n'ala Gilead kojor Izrel ihe ha gataro. **33** Okwu a tọrọ ụmụ Izrel ụtọ. Ha nñuriị oñu, too Chineke otuto. Ha ekwukwaghi okwu ibu agha megide ụmụ Ruben, ụmụ Gad na ụmụ Manase, banyere ibibi ala ha bi n'ime ya. **34** Ya mere, ụmụ Ruben na ụmụ Gad kporo ebe iche aja ha wuru, “Ebe iche aja akaebe,” n'ihi na ha sị, “O bu ihe akaebe igosi mmađu niile na Onyenwe anyi bükwa Chineke anyi.”

23 Ma mgbe otutu oge gasiri, site n'oge Onyenwe anyi mere ka Izrel nwee ezumike n'ebi ndi iro gbara ha okirikiri no, Joshua aghoqla agadi, gbaa otutu af. 2 Ya mere, Joshua kpor nди Izrel niile, ndi okenye ha, ndi ndu ha, ndi odozi okwu ha na ndisi ha, si ha, "Emeela m agadi gbaakwa otutu af. 3 Unu onwe unu ejirila anya unu hụ ihe niile Onyenwe anyi Chineke unu mere mba ndi a niile, n'ihi unu. O lụnụ unu ogu, nyere unu aka imeri ndi iro unu. 4 Unu hụ na ekekwarala m unu ala mba ahụ niile nke fofurunụ ka ha bürü ihe nketa ebo unu, site na Jodan, tinkyewara mba niile ndi ahụ m kpochapuru n'akukụ osimiri Mediterenija di na mpaghara odiada anyanwu. 5 Onyenwe anyi bu Chineke unu ga-akwapu ndi bi n'ime ha n'ihi unu. O ga-achupu ha n'ihi unu, mee ka unu nweta ala ha, dikà Onyenwe anyi Chineke unu kwere unu nkwa. 6 "Ya mere, dinu ike, lezienụ anya idebezu na irube isi n'ihe niile e dere n'Akwukwọ Iwu Mosis. Unu esila n'ime ya wezuga onwe unu n'uzo Ọbu. 7 Lezienụ anya ka unu na mba ndi a fofurunụ n'ala a ghara inwe mmekö Ọbu. Unu akpotukwala chi ha niile aha. Unu aňukwala iyi n'aha ha, maqbụ fee ha ofufe, maqbụ kpoo isiala nye ha. 8 Kama raparanu n'ahụ Onyenwe anyi Chineke unu dikà unu mere ruo taa. 9 "Onyenwe anyi achupula mba di ukwuu na mba siri ike site n'ebi unu no. O nwekwaghị otu mba n'ime ha o kwere ka ha merie unu. 10 Otu nwoke n'ime unu achiuqla puku ndi ikom ndi iro unu Ọso. N'ihi na Onyenwe anyi Chineke unu aluqlara unu ogu, dikà ya onwe ya kwere nkwa. 11 N'ihi ya, lezienụ onwe unu anya nke Ọma ka unu hụ Onyenwe anyi Chineke unu n'anya. 12 "Ma ọ burụ na unu alaghachi azu, ma kwere ka e jikọ unu na mba ndi a fofurunụ n'etiti unu. O burụ na unu na ha ebido ilürüta di na nwunye, na-emekorita ihe onu, 13 maranụ nke Ọma, na Onyenwe anyi Chineke unu agaghị achupuru unu mba ndi a site n'ala unu. Kama ha ga-aburụ unu igbudu na Ọnya. Ha ga-abukwara unu apipia n'akukụ unu, na ogwu n'anya unu, ruo mgbe unu gala n'iyi n'ezu ala a, nke Onyenwe anyi Chineke unu nyere unu. 14 "Mgbe na-adighị anya, mu onwe m ga-agbaso uzo ahụ ndi niile bi n'uwa na-agaghị igbaso. Unu niile maara n'ime obi unu na n'ime mkpuruobi unu na o nweghi otu n'ime nkwa Ọma Onyenwe anyi Chineke unu kwere nye unu nke na-emezughị. E mezuola nkwa ndi a niile; o nweghi nke Ọbu a na-emezughị. 15 Ma dikà ezi nkwa niile Onyenwe anyi Chineke unu kwere si burụ ihe e mezuru emezu, otu a kwa ka Onyenwe anyi ga-esi mee ka ihe Ọjo niile Ọ bara mba ya mezuo n'isi unu, tutu ruo mgbe o mere ka unu laa n'iyi n'ezu ala ahụ Ọ na-enye unu. 16 O burụ na unu emebie Ọgbugba ndu Onyenwe anyi Chineke unu, nke o nyere unu iwu idebe, tugharia malite igbaso na ife chi ndi Ọzo na ikpo isiala nye ha, iwe Onyenwe anyi ga-adị oku megide unu, unu ga-alakwa n'iyi ngwangwa n'ala Ọma ahụ o nyere unu."

24 Joshua kpoçotara ebo Izrel niile na Shekem. Ọ kporo ndi okenye Izrel na ndisi ha na ndi ikpe ha na ndi nlekota ha. Ha niile bjara chee onwe ha n'ihi Chineke. 2 Mgbe ahụ, Joshua gwara ndi Izrel niile si, "Otu a ka Onyenwe anyi, Chineke nke Izrel kwuru, 'Nna nna unu ochie ha, nke bu Tera, nna Ebraham, na Nahoa, bikwara n'akukụ Ọwụwa anyanwu nke ofe osimiri Yufretis, ebe ha no fee chi ndi Ọzo ofufe. 3 Ma mu onwe m kpoputara nna nna unu Ebraham site n'ala ahụ di n'ofe osimiri dubata ya n'ala Kenan, nye ya otutu

ümü ümü, site na nwa ya bu Ajzik. 4 Ümü m nyere Ajzik bu Jekob na Iso. Iso ka m nyere ala ugwu ugwu Sia, ka o nweta ma Jekob na ezinaulø ya gara n'ala Ijipt. 5 "Emesia, ezigara m Mosis na Eron, ma wetara ndi Ijipt ihe otiti Ọjo niile di iche ihe site n'ihe m mere n'ebi ahụ. N'ikpeazu, akpoputara m ndi m site n'ala Ijipt. 6 Ma mgbe unu rutere n'Osimiri Uhie, ndi agha Ijipt gbatupara chirị ugbo agha ha na ndi agha na-agba inyinşa ha chwu unu Ọso. 7 Mgbe ndi Izrel hụrụ ha, ha tiri mkpu kpokwo Onyenwe anyi. O tinskyewara oke oghichiri n'etiti unu na ndi Ijipt. O mere ka oke osimiri kpuchie ha, mee ka ha mikpwo n'osimiri ahụ. Unu niile hukwara ihe m mere ndi Ijipt. Emesia, unu bikwara n'ozara otutu af. 8 "Ma emesia, emere m ka unu bata n'ime ala ndi Amorait, ndi bi n'akukụ Ọwụwa anyanwu osimiri Jodan. Ha lusoro unu ogu, ma eweere m ha nyefee unu n'aka. E bibiri m ha n'ihi unu, ma unu nwetara ala ha. 9 Mgbe Balak nwa Zipoa, eze Moab, jikeere ibuso Izrel agha, o zigaara Belam, nwa Beoa ozi ka Ọ bi bụo unu Ọnụ. 10 Ma egeghị m Belam ntị. Kama emere m ya ka Ọ gozie unu. Anaputara m unu site n'aka ya. 11 "Emesia, unu gafere osimiri Jodan bjaro Jeriko. Ndị ikom Jeriko busoro unu agha, otu a kwa ka ndi Amorait, na ndi Periz, na ndi Kenan, na ndi Het, na ndi Gigash, na ndi Hiv, na ndi Jebus. Ma eweere m ha niile nyefee unu n'aka. 12 E zigara m ebu n'ihi unu nke chupuru ha n'ihi unu, bu eze abu ndi Amorait. Ọ bughi mma agha ha ọta unu ka unu ji mee nke a. 13 Ya mere enyere m unu ala ahụ, nke unu na-adogbughi onwe unu n'ihi ya, nyekwu unu otutu obodo nke unu na-ewughi, bu ala ndi a unu bi n'ime ya ugbu a. Enyere m unu ubi vajinị na ubi oliv nke unu na-akughi, nke unu na-eri mkpuru ha." 14 "Ya mere ugbu a, tọṇu egwu Onyenwe anyi, feekwanụ ya ofufe n'uzo ikwesi ntukwasị obi na n'eziokwu. Wezuganụ chi ndi ahụ niile nna nna unu ha fere ofufe n'ofe osimiri Yufretis ahụ, na n'Ijipt. Feenụ naanị Onyenwe anyi ofufe. 15 O burukwanụ na Ọ masighị unu ife Onyenwe anyi, hoputaranu onwe unu taa onye unu ga-efe. Ma Ọ bu chi ndi ahụ nna nna unu ha fere n'ofe Ọzo nke osimiri, maqbụ chi ndi Amorait, ndi unu bi n'ala ha. Ma n'ebe mu onwe m na ezinaulø m no, anyi ga-efe Onyenwe anyi." 16 Ndị Izrel niile zara si ya, "O nweghi ihe ga-eme ka anyi hapu Onyenwe anyi fee chi ndi Ọzo. 17 O bu Onyenwe anyi Chineke anyi, ya onwe ya si n'ala Ijipt, ebe anyi bu ndi ohu, kpoputa anyi na nna anyi ha. O rürü oru iribama ndi ahụ niile di oke egwu n'ihi anyi. O chebere anyi n'ije anyi niile n'etiti mba ndi ahụ niile anyi si n'ala ha gafee. 18 O bu Onyenwe anyi chupuru ndi Amorị na otutu mba ndi Ọzo bi n'ala a. E, anyi onwe anyi ga-efe Onyenwe anyi, n'ihi na Ọ bu Chineke anyi." 19 Joshua zaghachiri ndi Izrel si, "Unu apughị ife Onyenwe anyi ofufe; n'ihi na Ọ bu Chineke di nsị, burukwa Chineke ekworo. Ọ gaghi agbaghara unu mnupu isi unu na mmehie unu niile. 20 O burụ na unu agbakuta Onyenwe anyi azu, fee chi ala Ọgo ofufe, Ọ ga-echighari laa unu n'ihi, n'agbanyeghi na Ọ nonyerela unu Ọbuchi ndi a niile." 21 Ma ndị Izrel siri Joshua, "Mba, kama Onyenwe anyi ka anyi ga-efe ofufe." 22 Mgbe ahụ, Joshua siri, "Unu bu ndi ama megide onwe unu na unu ahorọla ife Onyenwe anyi ofufe." Ha zara si, "E, anyi bu ndi akeabe." 23 Joshua siri, "Ugbu a, wezuganụ chi ndi mba Ọzo niile di n'etiti unu. Werekwanụ obi unu nye maka irubere Onyenwe anyi Chineke Izrel isi." 24 Ndị ahụ siri Joshua, "Anyi ga-efe Onyenwe anyi Chineke anyi ofufe. Anyi ga-egekwa

nti n'olu ya, mee ihe o nyere n'iwu.” **25** Ya mere, Joshua na ndị Izrel gbara ndị n'ubochi ahụ na Shekem. O nyere ha iwu na ụkpuru ha ga-edede. **26** Joshua dere iwu ndị a ụmụ Izrel kwere na ha ga-eme n'Akwukwọ Iwu Chineke. Emesịa, o bụpụtara otu nkume buru ibu guzo ya n'okpuru osisi ukwu ook dị n'akukụ ebe nsọ Onyenwe anyị. **27** Joshua sịrị ndị ahụ niile, “Lee, nkume a ga-abụ ihe ama megide anyị. N'ihi na ọ nṣla okwu niile nke Onyenwe anyị gwara anyị. Ọ ga-abụkwa ihe ama megide unu, ma ọ bṣrụ na unu mee ihe mmeekpu megide Chineke unu.” **28** Emesịa, Joshua zilara onye obụla, ka ha laa n'ihe nketa nke aka ha. **29** Ọ dighị anya, mgbe ihe ndị a gaṣiri, Joshua nwa Nun, odibo Onyenwe anyị nwụrụ, mgbe ọ gbara narị afọ na iri. **30** E liri ya n'oke ala nke ihe nketa ya, na Timnat Sera, n'ime ala ugwu ugwu Ifrem, n'akukụ ugwu di n'ala Gaash. **31** Ndị Izrel fere Onyenwe anyị ofufe ụbochi niile nke ndị Joshua, na nke ndị ndị okenye ahụ, bụ ndị gara n'ihu bie ndị mgbe ọ nwụsiri, ndị maakwara ihe niile nke Onyenwe anyị rụrụ ndị Izrel. **32** Ọkpukpụ Josef ndị Izrel chịtara mgbe ha si n'ala Ijipt püta, ka ha liri na Shekem, n'ime ala ahụ Jekob zürü narị mkpuru ọlaocha n'aka ụmụ Hamo nna Shekem. Ala a ghoro n'ihe nketa ụmụ Josef. **33** Elieza nwa Eròn, nwụkwara. E liri ya n'ala ugwu ugwu ndị Ifrem, na Gibeia, obodo e nyere nwa ya bụ Finehaz.

Ndị Ikpe

1 Mgbe Joshua nwụrụ, ụmụ Izrel jụrụ Onyenwe anyị si, “Olee ebo ga-ebu ụzọ gaa lịso ndị Kenan agha n’ihi anyị?” **2** Onyenwe anyị zara, “O bụ ebo Juda. Enyeefela m ala ahụ n’aka ha.” **3** Ndị Juda gwara ụmụ nwanne ha ndị ebo Simion si, “Soronu anyị banye n’ala ahụ anyị ketara site n’ife nza, ka anyị ga lịso ndị Kenan agha. Anyị ga-esokwara unu banye n’ala nke unu.” Ya mere, ndị ebo Simion soro ha gaa. **4** Mgbe Juda busoro ha agha, Onyenwe anyị nyefere ndị Kenan, na ndị Periz n’aka ha, mee ka ha gbuo puku ndị agha iri n’ime obodo Bezek. **5** N’ebe ahụ ka ha zutere Adoni-Bezek, buso ya agha, tigbukwaa ndị Kenan na ndị Periz. **6** Ma Adoni-Bezek gbapụrụ ọṣo zoo onwe ya, ma ha chügide ya, jide ya, gbüpu ya isi mkpuru aka ya abụo na isi mkpuru ụkwụ ya abụo. **7** Mgbe ahụ, Adoni-Bezek sịrị, “Iri ndị eze asaa ka m mesoro ụdi mmeso a unu mesoro m, o bụkwa nri si na tebul m dapụ ka ha riri. Ugbu a Chineke akwughachila m ụgwọ orụ ojọjọ m.” Ha kpuru ya gaa Jerusalem, ebe ọ no nwụ. **8** Ndị Juda busoro obodo Jerusalem agha, were mma agha gburgapụrụ mmadụ niile bi n’ime ya, ma gbaakwa obodo ahụ niile ọkụ. **9** Mgbe nke a gasirị, ndị agha Juda busoro ndị Kenan bi na ndịda ala ugwu ugwu ahụ, bụ Negev, ya na akụkụ ọdịda anyanwu n’ebe dì ala ala. **10** Ha jekwuru ndị Kenan bi n’obodo Hebron (nke a na-akpọ Kiriati Aaba na mbụ) merie Sheshai, na Ahiman, na Talmai. **11** Site n’ebe ahụ, ha jekwuru ndị bi na Debja (nke a na-akpọ Kiriati Sefa, n’oge mbụ). **12** Caleb sịrị, “Nwoke ọbụla ga-aga busoo Kiriati Sefa agha ma merie ya ka m ga-akponye Aksa bụ nwa m nwanyi ka ọ bürü nwunye ya.” **13** Otniel nwa Keriaz, nwanne nta Caleb, lugburu obodo ahụ n’aghị. N’ihi nke a, Caleb kponyere ya Aksa, bụ nwa ya nwanyi ka ọ bürü nwunye ya. **14** Otu ụbuchi, mgbe Aksa biakwutere Otniel, o kwagidere ya ka ọ rịọ ala ubi site n’aka nna ya. Mgbe Aksa si n’elu ịnyinyanya ibu ya rịdata, Caleb jụrụ ya si, “Gini ka i chọrọ ka m mere gi?” **15** O zaghachiri, “Nyem onyinye pürü iche. Ebe ọ bụ na i nyela m ala Negev, biko nyekwa m isi mmiri ụfodū.” N’ihi nke a, Caleb nyere ya isi mmiri mgbago na isi mmiri nke ndịda. **16** Ụmụnna nwunye Mosis, onye Ken, si n’obodo nkụwụ nkụwụ soro ndị Juda, gaa biri n’etiti ndị ahụ bi n’ozara Juda, na Negev, nke di nso n’Arad. **17** Ndị ikom Juda sooro ndị ikom Simion, umunna ha, lịso ndị Kenan bi na Zefat agha, bibie obodo ahụ kpamkpam. N’ihi nke a, e gugharịrị obodo ahụ, kpoo ya Homa. **18** Ndị agha Juda lugbukwara obodo Gaza, na Ashkelon, na Ekròn, tinyere ali niile gbara ha gburugburu. **19** Onyenwe anyị nonyekwara ndị Juda mee ka ha kpochapụ ndị niile bi n’obodo niile dì n’ala ugwu ugwu ahụ. Ma ha enweghi ike ichupụ ndị bi n’ala ndagwurugu ahụ, n’ihi na ndị ahụ nwere ụgbọ agha igwe di iche iche. **20** E nyekwara Caleb obodo Hebron, dika Mosis kwere ya na nkwa. Caleb chupụrụ ụmụ Anak ato site n’ala ahụ. **21** Ndị ebo Benjamin enweghi ike chupụ ndị Jebus bi na Jerusalem. N’ihi nke a, ha soro ụmụ Benjamin biri rwoo taa. **22** Ma ndị sitere n’ebi Josef busoro obodo Betel agha. Onyenwe anyị nonyeere ha. **23** Mgbe ha zipuru ndị ikom iga nyochapụta obodo Betel, nke a na-akpọ Luz, **24** ndị nnyopụta ahụ hụrụ otu nwoke sị n’obodo ahụ na-apụta. Ha gwara ya okwu sị ya, “Zi anyị ụzọ anyị ga-esi banye n’ime obodo a, anyị ga-ahụ na e mesoro gi

mmeso di mma.” **25** Ya mere, nwoke ahụ gosiri ha ụzọ, ha ji mma agha gbuo mmadụ niile bi n’ime obodo ahụ, ma ha hapụrụ nwoke ahụ na ezinaulọ ya ndị. **26** Emesia, nwoke ahụ kpọrọ ezinaulọ ya gaa biri n’ala ndị Het wuoro onwe ya otu obodo n’ebe ahụ. O kpọrọ aha obodo ahụ Luz, nke bụkwa aha obodo ahụ rwoo taa. **27** Manase achupughi ndị Bet-Shan na obodo nta ya ndị ọzọ, maqbụ Teanak na obodo nta ya ndị ọzọ, maqbụ Doa, maqbụ Ibleam, maqbụ Megido, tinyere obodo nta niile ndị ọzọ gbara ha gburugburu. N’ihi na ndị Kenan bigidere n’ebe ahụ. **28** Mgbe ụmụ Izrel dirị ike karịa, ha manyere ndị Kenan i rịrụ ha orụ, ma ha achupughi ha site n’ala ahụ. **29** Ifrem enwekwaghị ike chupụ ndị Kenan bi na Gaza. Ndị Kenan gara n’ihi biri n’etiti ha n’ebe ahụ. **30** Otu a kwa, ebo Zebulon achupughi ndị Kenan bi n’ala Kitron, maqbụ na Nahalol, kama ha mere ha ndị ohu na-arụ orụ ike. **31** Ozokwa, ndị ebo Asha achupughi ndị niile bi n’Akọ, na Saídọn, na Ahlab, na Akzib, na Helba, na Afik, maqbụ Rehob. **32** Ndị Asha binyere n’etiti ndị Kenan bụ ndị bi n’ala ahụ, n’ihi na ha achupughi ha. **33** Ndị ebo Naftali achupughikwa ndị bi na Bet-Shemesh, maqbụ ndị bi na Bet-Anat. Kama ndị Naftali binyere ndị Kenan bi n’ala ahụ. Ma ndị bi na Bet-Shemesh, na Bet-Anat ghoro ndị ohu ndị Naftali. **34** Ma banyere ndị ebo Dan, ndị Amorait chupụrụ ha chuba ha n’elu ugwu. Ha ekwenyeghi ka ha rịdata na ndịda ugwu ahụ. **35** Ma ndị Amorait nogidesirị ike n’ugwu Heres, na Ajalon, na Shaalbim, ma mgbe ike ebo Josef bara ụba, ha meriri ha, mehe ha ndị ohu ha. **36** Oke ala ụmụ ndị Amorait malitere na mgbago Akrabim rwoo, ma gafeekwa ebe a na-akpọ Sela.

2 Mmụ ozi Onyenwe anyị sitere na Gilgal bija Bokim gwa ndị Izrel okwu sị ha, “Mụ onwe m kpopütara unu site n’Ijpt, kpobata unu n’ala dika m kwere nna unu ha na nkwa. Asịrị m, ‘Agaghi m ala azụ imezu ogbugba ndị mụ na unu, **2** unu na ndị bi n’obodo ahụ agbakwala ndị ọbụla, kama unu ga-etitu ebe ịchụ aja ha.’ Ma unu erubeghi isi n’okwu a, gini mere unu emeghi nke a? **3** Agwara m unu, na ‘agaghi m esite n’ihu unu chupụ ha; ha ga-adịrị unu dika onya n’akụkụ niile, ebe chi niile ha ga-abụkwarra unu ihe na-eweta ọnwụnwa.” **4** Mgbe Mmụ ozi Onyenwe anyị ahụ kwisiri okwu ndị a, ụmụ Izrel niile kwara akwa nke ukwu. **5** N’ihi nke a, ha kpọrọ ebe ahụ Bokim. Ha chupụrụ Onyenwe anyị aja n’ebe ahụ. **6** Mgbe Joshua zilagasịrị ndị Izrel niile, onye ọbụla n’ime ha gara n’ihe nketa ya, inweta ya, dika ebo ọbụla di n’Izrel si dị. **7** Ndị Izrel fere Onyenwe anyị ofufe ụbuchi niile nke ndị Joshua, na nke ndị ndị okenyere ahụ, bụ ndị gara n’ihu bie ndị mgbe ọ nwusịrị, bụkwa ndị hụrụ orụ ukwuu niile nke Onyenwe anyị rịrụ ndị Izrel. **8** Ma Joshua, nwa Nun, onyeozi Onyenwe anyị nwụrụ, mgbe o gbara otu nari afo, na afo iri. **9** E liri ya n’oke ala nke ihe nketa ya, n’obodo Timnat Heres, n’ala ugwu ugwu nke ebo Ifrem, n’uzo mgbago ugwu Gaash. **10** Emesia, ogbo ahụ niile nwụrụ dika ndị nna mna ha, ogbo ọzọ tolitere, ndị na-amaghị Onyenwe anyị maqbụ ihe ndị nke o mere nye ụmụ Izrel. **11** Mgbe ahụ, ndị Izrel mere ihe ojọjọ n’anya Onyenwe anyị site n’ife Baal ofufe. **12** Ha gbakütara Onyenwe anyị azụ, bụ Chineke ahụ, nna ha fere ofufe, onye kpopütara ha site n’ala Ijpt. Ma ha malitere ife na isopuru, na ikpọ isiala nye ọtụtụ chi di iche iche, bụ chi nke ndị bi ha gburugburu. Ha si otu a kpasuo Onyenwe anyị iwe. **13** Ha gbakütara Onyenwe anyị

azú, fee chi Baal na Ashtoret ofufe. **14** Ya mere, Onyenwe anyí were iwe megide Izrel, rara ha nye n'aka ndí ji aka ike púnara ha ihe ha nwere. O weere ha resi ndí iro ha gbara ha gburugburu, bù ndí ha enwekwaghí ike iguzogide. **15** Díka ọ nñürü ya n'iyi nye ha, mgbe obùla ụmụ Izrel púrụ ibu agha, aka Onyenwe anyí megidere ha ime ka ha búru ndí e meriri emeri. Qñodú ha joro njo nke ukwu. **16** N'ihi qñodú ojoo a, Onyenwe anyí mere ka ndí ikpe sì n'etiti ha púta, ịnapúta ha site n'aka ndí a ji ike na-apúnara ha ihe ha nwere. **17** Ma ụmụ Izrel egeghí ndí ikpe ahú ntí, kama ha nogidere na-akpó isiala nye ma na-agbasokwa chi ndí oqo. Díka nna nna ha na-emeghí, ha mere ngwangwa wezuga onwe ha site n'uzo Onyenwe anyí, búru ndí na-enupu isí n'ebe iwu Onyenwe anyí dí. **18** Ma mgbe obùla Onyenwe anyí nyere ụmụ Izrel onye ikpe, ọ na-anonyere onye ikpe ahú ogologo ubochí niile nke ndú ya. Ọ na-esitekwa n'aka onye ikpe a napúta ụmụ Izrel n'aka ndí iro ha n'ihi na Onyenwe anyí nwere obi ebere n'ahú ụmụ Izrel, mgbe ha na-asú ude, n'ihi mmegbu na mkgagbu niile ndí iro ha na-emegbu ha, ma na-akpagbukwa ha. **19** Ma mgbe obùla onye ikpe a nwúrụ, ụmụ Izrel na-alaghachi azú biwe ndú ojoo karja nke nna nna ha ochie. Ha na-agbaso chi ndí oqo, na-akpó isiala nye ha, na ife ha ofufe. Ha júrụ iwezuga agwa ojoo ha ndí a ma ọ bükwa uzú isiike ha. **20** N'ihi nke a, Onyenwe anyí were iwe dí okú megide Izrel, ma si, "N'ihi na mba a emebiela ogbugba ndú ahú m nyere nna ha n'iwu, jukwa ige n ntí, **21** agaghí m achupukwa site n'ihu ha mba ndí ahú Joshua hapúru mgbe o nwúrụ. **22** Aga m ejí ha nwalee Izrel, ichopúta ma ha ga-elezi anyia idebe uzú Onyenwe anyí, gaakwa ije n'ime ya díka nna nna ha mere m." **23** Onyenwe anyí hapúru mba ndí ahú niile ka ha nogide. Ọ chupughí ha ngwangwa site na inyefe ha n'aka Joshua.

3 Ndí a bụ aha mba dí iche Onyenwe anyí hapúru n'ala ahú iji nwapúta ndí Izrel ahú niile na-esoghí mgbe e buru agha n'ime ala Kenan. **20** Mere nke a naaní ka ọ kuziere ogbó niile ndí Izrel ibu agha, bu ndí ahú na-amabeghí ihe agha bụ n'oge gara aga. **3** Ndísi ise nke ndí Filistia, na ndí Kenan niile, ndí Sajdon na ndí Hiv, ndí bi n'elu ugwu Lebanon, site n'ugwu Baal-Hemon ruo na mbata obodo Hamat. **4** A ga-esite na ndí a nwapúta okwukwe ụmụ Izrel ma imata ma ha gadebe iwu Onyenwe anyí sitere n'onyi Mosis nye nna nna ha ochie. **5** N'ihi nke a, ụmụ Izrel biri n'etiti ndí Kenan, ndí Het, ndí Hiv, ndí Periz, ndí Amorait, na ndí Jebus. **6** Ha lütaara onwe ha ụmụ ha ndí inyom na nwunye, werewka ụmụ ha ndí inyom nye ụmụ ha ndí ikom, feekwa chi ha niile ofufe. **7** Ụmụ Izrel mere ihe joró njo n'anya Onyenwe anyí. Ha chefuruh Onyenwe anyí Chineke ha, malite ife chi Baal, na Ashera ofufe. **8** N'ihi ya, iwe okú Onyenwe anyí kpállí megide ụmụ Izrel. Ọ raare ha nye n'aka eze Kushan Rishataim, eze Aram Naharaim, onye ndí Izrel noró n'okpuru ochichí ya afó asato. **9** Ma mgbe ụmụ Izrel kpókuru Onyenwe anyí, o mere ka Otniel, nwa Kenaz, bilie n'etiti ha. Otniel bụ nwa nwanne Kaleb nke nta. Ọ bükwa ya napútara ụmụ Izrel site n'aka ndí iro ha. **10** Mmø Onyenwe anyí biákwasíri ya, nke mere ka ọ búru onye ikpe ndí Izrel, ọ púrụ ibu agha. Onyenwe anyí nyefere Kushan Rishataim bù eze ndí Aram n'aka Otniel, onye ike ya karíri nke ya. **11** Sitekwa n'oge ahú gaa n'ihu, udo dijíri n'ala niile iri afó anó, mgbe Otniel na-ekpe Izrel ikpe. N'ikpeazu, Otniel, nwa Kenaz nwúrụ. **12** Ụmụ Izrel bidoro

ime ihe ojoo n'anya Onyenwe anyí. Ya mere, Onyenwe anyí nyefere ha n'aka Eglon, eze Moab. **13** O kpotara ndí Amon na ndí Amalek ka ha dñyere ya. Eglon bijára buso ndí Izrel agha, nweta obodo Nkwú, ya abúrúzia nke ha. **14** Afó iri na asato site n'oge ahú ka ụmụ Izrel noró n'okpuru ochichí Eglon, eze Moab. **15** Ma mgbe ụmụ Izrel tikuru Onyenwe anyí banyere onodú ojoo ha, o zitere ha onye nzopúta. Aha nwoke ahú bụ Ehud, nwa Gera, onye sitere n'agbúr Benjamín. Ọ bụ onye na-eme aka ekpe. Ya onwe ya bükwa onye na-ebugara Eglon, eze Moab, ego ụtú niile ụmụ Izrel na-atú kwa afó. **16** Tupu ọ malite ije ya, o buru uzú kwadere onwe ya mama agha nwere ihu abúo na nzuko. Ogologo mama ahú ga-eru ihe díka site n'onu mkpísiaka ruo n'isi mbú aka. Ehud kekwasíri mama ahú n'apatá ụkwú aka nri ya, yikwasí ya uwe mwúda ya. **17** O banyere Eglon, eze Moab ego ụtú ahú. Eglon bụ nwoke buru oke ibu. **18** Mgbe Ehud nyesíri eze Eglon ego ụtú ahú o ji bjá, o zilagara ndí butere ego ahú. **19** Mgbe ọ bijaruru nso n'obodo Gilgal, ebe arúsí dí iche a píri apí dí, ọ laghachiri azú jekwuru eze Eglon sì ya, "Enwere m ozi m ga-ezi gi, ma ọ ga-abú na nzuko." Mgbe ahú, eze zipúrụ ndí so ya nódú, ka ya na Ehud naaní nwee ike ịnó kparíja ụka ha na nzuko. **20** Ehud biákwtutere ya mgbe ọ nō naaní ya n'ónụló dí n'ime n'elu ulóze ya, sì, "Enwere m ozi Chineke sì m zie gi." Díka eze ahú si n'oché ya bilité ojt, **21** Ehud tñyere aka ekpe ya n'ime uwe ya, mipúta mama ahú nwere ihu abúo nke o kegidere n'apatá ụkwú aka nri ya. O weere ya mapuo eze Eglon afó. **22** Ọ bùladí isi mama ahú sooro ihu mama ahú mibanye n'ime afó ukwu eze Eglon. Ọnụ mama ahú putakwara n'azú eze ahú. Ehud amíputaghí mama ahú, kama abuya dí n'afó eze ahú kpuchíri ya. **23** Ya mere, Ehud púrụ n'ezí, mechibido ya Ọnụ uzó niile e si abanye n'ónụló elu ahú, kpochie ha. **24** Mgbe ọ puchara, ndí na-ejere eze ozi bijára choq ibanye n'uló ahú. Ma mgbe ha hñrū na a kpochiri Ọnụ uzó uló ahú akpochí, ha kwuru n'onwe ha sì, "Ọ ga-abú na ọ na-anyí nsí n'uló mposi." **25** Ma mgbe oge dí anya gasírị ma eze apútaghí, ha enweghi ike ijide onwe ha ozo. Ha weere otughe uzó tughee onu uzó ahú, hñ ebe eze ha togboró n'ala, nwuo. **26** Mgbe ahú ha nō na-eche, Ehud gbapúru. O sitere n'ebé ahú arúsí ndí ahú a píri apí dí gbagfe, gbaga Seira. **27** Mgbe o ruru n'ebé ahú, ọ fírú opí ike n'ala ugwu ugwu Ifrem, ndí Izrel sooro ya site n'ugwu ahú rída, ya onwe ya na-edu ha. **28** Ọ sìri ha, "Sorón m n'azú, n'ihi na Onyenwe anyí enyela ndí Moab ndí iro unu n'aka unu." Ya mere, ha sooro ya gbadaa, gaa nochíe uzó niile ndí Moab nwere ike isi gafee osimiri Jodan. Ha ekwekwaghí ka onye Moab obùla si n'ebé ahú gafee. **29** N'ubochí ahú, ha gburu puku ndí agha Moab iri, ha niile siri ike bùrúkwa dimkpá. O nweghi otu onye gbapúru. **30** N'ubochí ahú, e mere ka Moab nódú n'okpuru ndí Izrel. Ala ahú nwere ozuzu ike na udo, iri afó asato. **31** Mgbe Ehud chisíri, Shamga, nwa Anat rigotara ichí. O tigburu narí ndí Filistia isii. Ọ bụ ndúdu e ji achí ehi ka o ji tigbuo ha. Ya onwe ya kwa, zopütara ndí Izrel.

4 Mgbe Ehud nwúsíri, ụmụ Izrel mekwara ihe ojoo megide Onyenwe anyí. **2** N'ihi ya, Onyenwe anyí renyere ha n'aka Jabin, eze Kenan, onye chirí n'obodo Hazo. Aha onyeisi ndí agha ya bụ Sisera, onye bi n'obodo a na-akpó Heroshet Hagoyim. **3** N'ihi na o nwere narí ugbo agha igwe itoolu, ma megbukwaa ụmụ Izrel nke ukwu iri afó abúo, ha tikuru Onyenwe anyí mkpu akwa, ka o nyere ha aka. **4** N'oge

a, Debora, bu nwanyi na-ebu amuma, nwunye Lapidot bu onyenye umu Izrel. **5** O na-anq n'okpuru osisi nkwu a na-akpo Nkwu Debora, nke di n'agbata Rema na Betel, bu n'ala ugwu ugwu Ifrem na-ekpe ikpe. N'ebi ahụ ka ụmụ Izrel na-ejekwuru ya ka o doziere ha okwu ha niile. **6** O ziri ozi kpoq Barak, nwa Abinoam, onye bi n'obodo Kedesh, nke di n'ime Naftali, o sịri ya, "Onyenwe anyi Chineke ụmụ Izrel na-enye gi iwu, 'Gaa chikọtaa puku ndị agha iri bụ ndị sitere n'ebi Naftali na Zebulon, duru ha jeruo ugwu Taboa. **7** Aga m edute Sisera, ọchịaghị ndị agha Jabin, mee ka o bjario nso iyi ukwu Kishon, ya na ụgbọ agha ya niile na ndị agha ya niile ma nyefee ha n'aka gi.'" **8** Barak sịri ya, "Ejikeere m iga ma ọ buru na i ga-eso m. O burukwanu na i jụ iso m, agaghị m aga." **9** Debora sịri, "Aghaghị n isoro gi jee ma n'ihi mkpebi gi n'ihe a, nsopuru agaghị abu nke gi, n'ihi na Onyenwe anyi ga-enyefe Sisera n'aka nwanyi." Ya mere, Debora biliri soro Barak jee obodo Kedesh. **10** Barak sitere n'ebi Zebulon na Naftali kpokotaa ndị ikom ga-eso ya jee agha ahụ, puku ndị agha iri ndị dinyere ya. Debora sokwa ya jee. **11** N'oge a, Heba, onye Ken, ahapula ndị Ken ndị ọzo, ndị bụ ụmụ ụmụ Hobab, nwanne nwunye Mosis gaa maa ulọ ikwu ya n'okpuru osisi ukwu di na Zaananim, nke di nso Kedesh. **12** Mgbe ha gwara Sisera na Barak nwa Abinoam arigorola n'elu ugwu Taboa, **13** Sisera kpokotara ndị agha ya niile, tinyere narị ụgbọ agha itoolu ya, site na Haroshet Haroyim gaa n'iyi ukwu Kishon. **14** Mgbe ahụ, Debora sịri Barak, "Gaa n'ihi! Taa bụ ụboghị nke Onyenwe anyi nyefere Sisera n'aka gi. Ọ bụ na Onyenwe anyi apubeghi jee n'ihi gi?" N'ihi nke a, Barak duuru puku ndị agha iri ahụ gbanda ndịda ugwu Taboa. **15** Mgbe ahụ, Onyenwe anyi jiri mma agha ya chusaa Sisera na ndị agha ya na ụgbọ agha igwe ha n'ihi Barak. Sisera n'onwe ya hapurụ ụgbọ agha ya jiri ükwu gbapụ qso. **16** Barak na ndị agha ya chürü ndị agha ahụ qso, ha na ụgbọ agha igwe ha niile, chürüuo ha Haroshet Hagoyim. Ha ji mma agha tigbowu ndị agha Sisera niile. Ọ díkweghị otu onye n'ime ha fofdụ ndu. **17** Ma Sisera gbapuru oso gaa zoo onwe ya n'ulọ ikwu Jael, nwunye Heba, onye Ken. N'ihi udo di n'etiti eze Jabin, onye Hazo, na ndị ezinaulo Heba, onye Ken. **18** Jael pürü ije zute Sisera sị ya, "Bia Onyenwe m, bakwute m. Atula ujo." Ya mere na ọ bara n'ime ulọ ikwu ya, o weere akwa ichu oyi kpuchie ya. **19** Mgbe ahụ, ọ sịri ya, "Akpirị na-akpo m nkụ, nyetụ m mmiri ka m ńhọ." O meghere karama akpukpo mmiri ara ehi, nye ya ihe ọnụnụ, jirikwa akwa ahụ sachie ya. **20** Sisera gwara nwanyi ahụ bu Jael okwu si, "Guzo n'ọnụ ụzo ulọ a. Ọ buru na onye ọbula abia juo gi, 'O nwere onye gbabatarra n'ebe a?' sị ya, 'Mba.'" **21** Ike gwurụ mnq Sisera. Mgbe ahụ, ọ malitere ịrahụ ura, Jael, nwunye Heba, weputara otu ntùtua e ji a kpogide ulọ ikwu ahụ n'ala, werekwa mkpirisi igwe n'aka ya. O jiri nwayoq jekwuuru Sisera ebe dina na-arahụ ura, kpoqo ya ntùtua ahụ n'egedege ihu ya. Otu a ka Sisera si nwuo. **22** Mgbe Barak bjara icho Sisera, Jael jekwuru ya sị, "Bia ka m gosi gi nwoko ahụ i na-achọ." Barak sooro ya jee, ma lee, Sisera anwulolarị site na ntùtua ahụ a kporo ya n'isi. **23** N'uboghị ahụ, Chineke meriri Jabin, eze ndị Kenan n'ihi ụmụ Izrel. **24** Aka ụmụ Izrel bu nke di ike na-adịkwa ike nke ukwu megide Jabin bu eze Kenan ruo mgbe ha lara ya n'iyi.

5 N'uboghị ahụ, Debora na Barak nwa Abinoam buru abu sị,
2 "Mgbe ndị ndu na-edu n'Izrel, mgbe ndị mmadụ jikwa

afọ ofufu nye onwe ha, toonu Onyenwe anyi! **3** "N'urunụ nke a, unu ndị eze, Geenu ntị, unu ndisi! Mu onwe m, o bùladị mu onwe m, ga-abukụ Onyenwe anyi abu. Aga m abu abu otuto Onyenwe anyi, bu Chineke Izrel. **4** "Onyenwe anyi, mgbe i si Sia püta, mgbe i sitere n'ala Edom gabiga, uwa mara jijiji, mmiri ozuzu di ukwuu sikwa na mbara eluiwge zodata. **5** E, ọ bùladị ugwu ukwu niile mara jijiji n'ihi Onyenwe anyi. Ugwu Sajnai makwara jijiji n'ihi Onyenwe anyi, Chineke Izrel. **6** "N'uboghị Shamga, nwa Anat, n'uboghị Jael, ndị ịnyinya ibu na-azụ ahija n'ozara kwusiri, ndị ije niile na-esi n'akukụ ụzo gbagorị agbagorị na-agha. **7** O díkweghị ihe gara aga n'obodo Izrel, tutu ruo mgbe m bjara, ee, mgbe m bụ Debora bjara dikwa nne ye Izrel. **8** Mgbe ụmụ Izrel hօq ife chi ndị ọzo ofufe, mgbe agha bjara n'onụ ụzo ama niile, ahughị o bùladị otu ụta maqbụ übe. E, ọ bùladị n'etiti iri puku ndị agha anq, a hughị otu ngwa agha ọbula. **9** Ma ụgbu a, ana m ańlụri ọnụ banyere ndị na-achị ụmụ Izrel. Ndị ji obi ha niile were onwe ha nye n'etiti ndị Izrel. Toonu Onyenwe anyi! **10** "Kwuputuan ya, unu ndị na-agba ịnyinya ibu dị ọcha, unu ndị na-anokwasị n'elu akwa di oke ọnụahịa n'elu ịnyinya unu, na unu ndị na-eeji ukwu na-agaghari n'okporozi. Tuleenụ **11** olu abu igwe mmadụ ndị nọ n'akukụ olulu mmiri niile. Ha na-akọ akukụ mmeri niile nke Onyenwe anyi, ya bụ, mmeri nke obodo nta ya niile n'Izrel. "Mgbe ahụ, ndị nke Onyenwe anyi ridara gaa n'onụ ụzo ama niile e si abata n'obodo. **12** 'Teta, teta, gi Debora! Teta, teta, buo abu. Bilie, gi Barak nwa Abinoam, bilie! Duru ndị ahụ niile i dötara n'aghị.' **13** "Ndị fofdụ na ndị a na-asopuru riadata, ndị nke Onyenwe anyi bjakwutere m imegide ndị ike. **14** Ufodị si Ifrem bịa, bu ndị ahụ nwere mgborogwu n'ala ndị Amalek, ndị Benjamin sokwa püta, ndị nra sikwa Makia bịa, ndị na-eso ndị nra sikwa Zebulon püta. **15** Ndị ndu ebo Isaka pukwutekwarra Debora. E, Isaka sokwara Barak na ndagwurugwu ahụ ka ezigara ha n'okpuru ya. Ma n'etiti ndị Ruben, ha nọ na-atugharị uche. **16** Gini mere unu ji nodụ n'etiti ogba aturu, inụ ụda oja a na-egburu igwe aturu? N'etiti obodo niile nke Ruben, ka e nwere otutu ntughari uche. **17** Ndị Gilead nogidere n'ofe ọzo nke osimiri Jōdan. Ndị Dan nogidekwarra n'ime ụgbọ mmiri ha. Ndị Asha nogidere n'ahụ udo n'akukụ ọnụ mmiri. **18** Ma ndị Zebulon na Naftali jiri ndị ha chuo aja, puo n'ozara ibu agha ahụ. **19** "Ndị eze ala Kenan bjara oğu na Teanak, n'akukụ mmiri ala Megido. Ma ha enweghị mmeri ọbula. Ha akwataghị olaocha maqbụ ihe nkwwata ọzo n'aghị. **20** O bùladị kpakpando niile di na mbara eluiwge lürü oğu megide Sisera. **21** Mmiri na-achị ọkụ nke iyi ukwu Kishon bupurụ ha niile. Ya mere, mkpuruobi m gaa n'ihi, zoo ükwu gi n'ala, di ike díka ọdụm! **22** Gee ntị n'urunụ ụda nzọ ükwu nke ịnyinya ndị iro. Leekwa mwuli elu nke ükwu ịnyinya ahụ! **23** Ma Mmụ ozi Onyenwe anyi sịri, 'Buq Meroz ọnụ.' Buq ndị bi na ya ọnụ ebe o di ukwu, n'ihi na ha abiaghị nyere Onyenwe anyi aka imeri ndị iro ya.' **24** "Onye a goziri karichasịa ka Jael, nwunye Heba onye Ken bụ, e, onye a goziri karichasịa ndị inyom niile na-ebi n'ulọ ikwu. **25** Nwoke ahụ rịjorị mmiri, ma o nyere ya mmiri ara ehi, o ji iko kwestiri ndị a na-asopuru nye ya mmiri ara ehi raharụ arahụ. **26** O setipuru aka ya were ntùtua ji ulọ ikwu ahụ, aka nri ya welitere mkpirisi igwe nke onye ọrụ ji aru ọrụ. Ọ kporo ya Sisera otu mkpo, kporie ya isi, ọ kpwasịrị, ma kpomie ntùtua ahụ n'egedege ihu ya. **27** N'ükwu ya ka o milara n'ala, n'ebe ahụ ọ dara, ka o dinara. N'ükwu ya ka o milara n'ala, n'ebe ọ

dara, n'ebé ahú o milara n'ala, n'ebé ahú o dara nwúo. **28** “Nne Sisera si na oghereikuku lepú anya n'azú oghe inata ikuku, o tiri mkpu, ‘Giní mire ugboala ígwe ya ji anó odú ibia? Giní ji na mkpótu úkwú ugboala ya adawabeghi?’ **29** Ma otu n'ime ndí inyom na-ejere ya ozi, nke makarísíri ibe ya n'ihe. E, ya onwe ya kwukwara sí, **30** ‘Ó bu na ha adighí achóta ma-na-ekewa otútú ihe a kwatara n'agha: onye agha óbula gáeketa otu nwaagbogho, maobú abúo. Sisera ga-enweta uwé nwere otútú agwa dí iche iche, uwé nwere otútú agwa ndí a kpara nke óma uwe ndí akpaziri nke óma maka ínyá n'olú m, ihe ndí a niile díka ihe nkwwata n'agha?’ **31** “Onyenwe anyí, biko, ka ndí iro gi niile si otu a laa n'iyi. Ka ndí niile húrú gi n'anya nwupúta ihe díka anyanwú mgbe o biliri n'ike.” E nwere izuike n'ala ahú iri afó anó.

6 Özökwa, ümú Izrel mere ihe ojoo n'anya Onyenwe anyí, n'ihi ya, Onyenwe anyí nyefere ha n'aka ndí Midia afó asaa. **2** N'ihi na ndí Midia mekpara ha ahú nke ukwuu, ümú Izrel meere onwe ha ebe obibi n'ugwu, n'ime ogba nkume, na n'ebé e wusiri ike dí iche iche. **3** Mgbe óbula ndí Izrel ghasíri mkpúru n'ubi ha, ndí Midia, ndí Amalek na ufodú ndí ozo si n'owúwa anyanwú na-abía buso ha agha. **4** Ha na-ebichi ala ahú, bibie ihe niile a kúru n'ubi n'ala ahú niile ruo na Gaza. O nwéghí ihe óbula dí ndú ndí Izrel nwere, ma aturu, ma ehi, ma inyinya ibu, ha na-abapú. **5** Díka usuu igurube ka ha na-abía, ha na anú úlo ha niile, na úlo ikwu ha niile. Ónuogugu ha dí ukwuu ruo na-apughí ígúta ole ha dí, maobú inyinya kamel ha. Ha na-abata n'ala ahú n'ihi ibibicha ya. **6** Site n'omume ojoo ndí a, e mere ka ümú Izrel búru ndí dara ubíjam nke ukwuu n'ihi óchichí ndí Midia. N'íkpeazú, ümú Izrel tikuru Onyenwe anyí ka o nyere ha aka. **7** Mgbe ümú Izrel tikuru Onyenwe anyí n'ihi mkpagbu ndí Midia na-akpagbu ha, **8** Onyenwe anyí zitere onye amúma, onye gwara ha okwu sí, “Ihe a bù ihe Onyenwe anyí Chineke nke Izrel kwuru, Esi m'nala Ijipt, ala ahú unu bù ndí ohu n'ime ya, kpóputa unu. **9** Anapútará m unu site n'aka ike ndí Ijipt na site n'aka ndí niile kpagburu unu, chápú ha site n'ihi unu, ma nye unu ala ha. **10** Agwara m unu sí, ‘Mụ onwe m bụ Onyenwe anyí Chineke unu. Unu efela chi niile nke ndí Amorait, ndí unu bi n'ala ha.’ Ma unu júru ige m ntí.’ **11** Mmú ozi Onyenwe anyí bíjára nodú odú n'okpuru osisi ukwu ook dí n'Ofra, n'ala ubi Joash, onye obodo Abieza, ebe nwa ya a na-akpó Gidion nö na-azochá mkpúru óka wiiti n'ime ebe ízochá mkpúru vajiní n'ihi na q na-ezo onwe ya ka ndí Midia hapú ihú ya anya. **12** Mmú ozi Onyenwe anyí pútará ihe n'ebé ahú gwa ya okwu sí, ‘Gí dike na dimkpa n'agha, Onyenwe anyí nonyeere gi.’ **13** Gidion zara sí, ‘Biko onyenwe m, ma q búru na Onyenwe anyí nonyeere anyí, giní mire ihe ndí a niile ji na-adakwasí anyí? Ebeekwanú ka ihe íribama ahú niile dí nke nna anyí ha gwara anyí sí, ‘Ó búghí site n'líjipt ka Onyenwe anyí siri gbaputa anyí?’ Ma ubgu a, Onyenwe anyí ajúla anyí, hapú anyí n'aka ndí Midia ka ha laa anyí n'iyi.’ **14** Mgbe ahú, Onyenwe anyí nyere ya iwu sí ya, “Ngwa, jíri ike gí dí ukwuu púo, gaa ka i gbaputa ümú Izrel site n'aka ndí Midia. Mụ onwe m na-ezigakwa gi.” **15** Ma Gidion siri ya, ‘Biko, Onyenwe m, olee otu m ga-esi zopúta Izrel? Lee, esi m n'ikwu dikarisíri nta n'ime Manase púta. Mụ onwe m búkwa onye dikarisíri ala n'ezañaló m.’ **16** Ma Onyenwe anyí zara sí ya, “Mụ onwe m ga-anonyere gi. ! ga-

ebibikwa ndí Midia niile.” **17** Gidion zaghachiri sí, “Ó búru na m achotala ihuoma n'anya gi, nye m ihe iribama nke gagégozi na q bu gi n'ezie na-agwa m okwu. **18** Biko esikwala ebe a púo ruo mgbe m loghachiri weta onyinye m ga-eché ihuú gi.” Onyenwe anyí zara si ya, “Aga m eche ruo mgbe i loghachiri.” **19** Gidion mere nwangwa laa n'úlo ya, gbuo otu nwa ewu, sie ya. O jikwa útú óka mee achícha, nke ihe náeko achícha na-adighí n'ime ya. Emesia, o tinyere anú ahú n'ime nkata, wúnyekwa ofe n'ime ite, buru ha jekwuru Mmú ozi ahú, ebe q nö na-eché ya n'okpuru osisi ook ahú. **20** Mmú ozi nke Chineke siri ya, “Were anú a na ogbe achícha ahú na-ekoghi eko, tükwasí ha n'elu nkume a, wúpukwa ofe ahú.” Gidion mere otu a. **21** Mgbe Mmú ozi Onyenwe anyí ahú metürü onu mkpanaka ahú nke dí n'aka ya n'elu anú na achícha ahú na-ekoghi eko. Ókü sitere n'oke nkume ahú nwuru, rechapu anú ahú na achícha n'ekoghi eko ahú. Mmú ozi nke Onyenwe anyí ahú gbara baríi site n'ihi ya. **22** Mgbe Gidion ghótará na q bu Mmú ozi nke Onyenwe anyí, o tiri mkpu akwa sí, “Ewool! Onyenwe m Onyenwe anyí! Ahúla m Mmú ozi Onyenwe anyí ihu na ihu!” **23** Ma Onyenwe anyí siri ya, “Udo díri gi, atúla egwu! I gaghí anwú.” **24** Ya mere, Gidion wúru Onyenwe anyí ebe íchú aja n'ebé ahú, kpoo ya, Onyenwe anyí bu Onye Udo. Úlo nchuaja ahú díkwa n'ime obodo Ofra n'ala ndí Abieza ruo taa. **25** N'abalí úbóchí ahú, Onyenwe anyí gwara Gidion okwu sí ya, “Were oke ehi nna gi, bu oke ehi nke abúo, nke gbara afó asaa. Dotúo ebe íchú aja nna gi wúru maka Baal, gbutukwaa ogidi osisi Ashera dí n'ákukú ya. **26** Mgbe ahú, wúro Onyenwe anyí by Chineke gi ebe íchú aja, n'elu ebe a dí oke elu. Jiri osisi Ashera ahú nke i gbüturá kwanye ókü, chüpó oke ehi nke abúo ahú díka aja nsure ókü.” **27** Ya mere, Gidion duuru mmadú iri site na ndí na-ejere ya ozi, ndí nyere ya aka imézu ihe niile díka Onyenwe anyí nyere ya n'iwu. Kama, site n'egwu maka ndí ikwu nna ya, na ndí bi n'obodo ahú, o mere ihe ndí a niile n'ime abali. **28** Mgbe chi boro, mgbe ndí obodo ahú maliteré ijeghari, ha húrú na a kwatuola ebe íchú aja Baal, hukwa na e gbutuola ogidi osisi Ashera dí n'ákukú ya, ma werekwa oke ehi nke abúo chüpó aja n'elu ebe íchú aja óhúru ahú! **29** Ha júritara onwe ha ajúju sí, “Onye mere ihe dí otu a?” Mgbe ha ji nwayoq jugharía ajúju, a gwara ha sí, “Ó bu Gidion nwa Joash mere ya.” **30** Ndí obodo ahú siri Joash, “Kpúputa nwa gi. Q ga-anwúriri, n'ihi na q kwadara ebe íchú aja Baal, gbutuo ogidi osisi Ashera, nke dí n'ákukú ya.” **31** Ma Joash tinyere onu juo ha ajúju sí ha, “Baal, q gwara unu na q chóró ka unu nyere ya aka? Unu na-achó ízopúta ya? Onye óbula wepútará onwe ya maka ilýru Baal ogu ga-anwú tupu chi echí abóo. Q búru n'ezie na Baal bu chí, hapúnú ya ka o tigbuo onye ahú mebirí ebe íchú aja ya.” **32** Ya mere, n'ubóchí ahú, ha maliteré ikpó Gidion “Jerub-Baal.” Ha kwuru sí, “Ka Baal lúqó onwe ya ogu,” n'ihi na q kwadara ebe íchú aja Baal. **33** Mgbe na-adighí anyá, usu ndí agha Midia, na ndí Amalek, na obodo niile gbara ha gburugburu jikötara onwe ha n'otu, bia ibu agha megide ümú Izrel. Ha niile gafere osimiri Jodan, biajaro na Ndagwurugwu Jezril ebe ha mara úlo ikwu. **34** Mgbe ahú, Mmú Nsó Onyenwe anyí bíjakwasíri Gidion. Q fúru opí ike nke o ji kpokóta ndí agha ka ha zuköp. Ndí agha niile si n'ikwu Abieza pükwtutere ya. **35** Otu aka ahú, o zipúr ndí ozi ka ha jekwuru ndí agha ndí Manase, na nke ndí Asha, na nke ndí Zebulon, na nke ndí Naftali, ikpó ha ka ha bia soro

ya gaa ibu agha. Ha niile kwenyere pukwute ya maka agha ahu. **36** Gidion sirj Chineke, “O buru n’ezie na i ga-azoputa Izrel site n’aka m dika i kwere na nkwa, **37** lee, aga m edebe aji anu n’ebi izocha oka. O buru na igirigi adakwasij naanii n’elu aji anu ahu ma ala ebe o togbo gbakoo agbakoo, mgbe ahu aga m amata na i ga-anaputa Izrel site n’aka m, dika i kwuru.” **38** Ihe a mezukwara dika Gidion si riqo ya. Mgbe chi boro, o gara welite aji anu ahu choputa na o juputara na mmiri. Mmiri o si na ya piputa juru otu efere miri emi. **39** Mgbe ahu, Gidion sirj Chineke, “Ka iwe gi ghara idji oku megide m. Ka m riokwu naanii otu ihe ozqo. Kwere ka m jiri aji anu a nwalee otu ugboro ozqo, kama n’oge a, mee ka mmiri ghara idji n’aji anu ahu, ma ka igirigi juputa n’ala ebe o togbo.” **40** N’abalij ahu, Chineke mere otu a. Ala niile gbaa gburugburu dere mmiri site n’igirigi, ma mmiri obula adighi n’ajii anu ahu.

7 Jerub-Baal, onye bukwa Gidion, na ndi agha ya niile biliri n’isi ütutu, maa ulo ikwu ha n’isi iyi Harod. Ma ndi agha Midia mara ulo ikwu nke ha n’akukwu ugwu ebe ndi Izrel no, n’ime ndagwurugwu nke dì nso n’ugwu nta More. **2** Mgbe ahu, Onyenwe anyi gwara Gidion okwu si ya, “Lee, ndi ikom gi dì ọtụtu. Agaghị m enyefe ndi Midia n’aka ha, ma o bughị otu a, Izrel ga-anya isi megide m, si, ‘Ike aka m azopputala m.’ **3** Ugbu a, maa ọkwa nye ndi agha si ha, ‘Onye obula ujo na-atụ, ya hapụ ugwu Gilead laghachiri azu n’ulọ nke aka ha. Ma ndi agha dì puku iri n’onuogugu foduru. **4** Ma Onyenwe anyi gwara Gidion, si ya, “Lee, ndi agha gi ka dì ọtụtu. Duru ha gbada na mmiri ala, m ga-anwale ha ma webilatara gi onuogugu ha n’ebi ahu. O buru na m si, ‘Onye nke a ga-eso gi jee,’ o ga-eje, ma o buru na m si, ‘Onye nke a agaghị eso gi jee,’ o gaghị eso jee.” **5** Ya mere, Gidion duuru ha bija na mmiri ala ahu. N’ebi ahu, Onyenwe anyi gwara ya okwu si ya, “Kewapụ ndi ji ire ha rachara mmiri dika nkita, site na ndi ahu gburu ikpere n’ala ijụ mmiri.” **6** O bụ naanii narị ndi agha ato ji obu aka ha kwoliye mmiri ha riñru. Ma ndi agha foduru gburu ikpere ha abu n’ala tinity onu ha na mmiri, riñu mmiri. **7** Onyenwe anyi sirj Gidion, “O bụ narị ndi ikom ato ndi a raara mmiri ka m ga-eji zoputa gi, ma rarakuwa ndi Midia nge gi n’aka. Zilaga ndi foduru ka ha laa n’ulọ nke aka ha.” **8** Gidion zilagara ndi Izrel ndi a n’ulọ ikwu ha ma hapụ naanii narị mmadu ato ndi naputara ndi ahu naala ala ngwongwo niile ha ji ebu agha, na opu ike. Ndị Midia mara ulo ikwu ha na ndagwurugwu, n’ebi na-adighị anya site n’ebi Gidion no. **9** N’abalij ahu, Onyenwe anyi gwara Gidion okwu si ya, “Bilie, gaa luso ọmụma ulo ikwu ahu agha, n’ihii na ana m aga inyefe ha n’aka gi. **10** Ma o buru na ujo na-atụ gi ibuso ha agha, duru Pura onyeozgi gaa nso n’omụma ulo ikwu ahu, **11** n’aa ntị, nrụpụ ihe ha na-ekwu. Emesia, i ga-abu onye a gbara ume ibu agha megide ọmụma ulo ikwu ahu.” Ya mere, ya na Pura onyeozgi ya gara n’ebi di nso, n’ebi ndi nche ọmụma ulo ikwu ahu no. **12** Ma lee, usuu ndi agha Midia, na ndi Amalek, na ndi obodo ndi ozqo ahu si n’owuwa anyanwu bija juputara na ndagwurugwu ahu dì ka igurube. N’ezie, ijinyanya kamel ha dì ọtụtu, dika aja dì n’akukwu oke osimiri. **13** Gidion rutere mgbe otu onye no na-akporo enyi ya banyere nrọ o rorø. O na-asị, “Arorø m nrọ, ebe otu ogbe achicha dì gburugburu, e ji ọka balị mee dabatara n’ime ulo

ikwu ndi Midia. O ji ike dì egwu tie ulo ikwu a, nke mere na ulo ikwu a dajiri, kpuo ihu n’ala.” **14** Onye ibe ya zara si, “Nke a abughi ihe ozqo karịa mma agha Gidion nwa Joash, onye Izrel na-agbija kwu anyi n’ebi a. Chineke enyefela ndi Midia na ulo ikwu ya niile n’aka ya.” **15** Mgbe Gidion nrụpụ nrọ ahu, na nkowa ya, o kpọrọ isiala kelele Chineke. O laghachiri na ọmụma ulo ikwu ndi Izrel si ha, “Bilienu oto! N’ihii na Onyenwe anyi enyefela unu ọmụma ulo ikwu ndi Midia n’aka.” **16** O kewara ndi agha ya ụzo ato, nyekwa onye obula n’ime ha opi ike, na ite aja nke iheokwu dì n’ime ya. **17** O sirj ha, “Unu na-ele m anya, mee kwa ihe m na-emē. Mgbe anyi biaiaru nso na mpụta ebe ulo ikwu ahu dì, meenụ ihe obula unu hụru m mere. **18** Mgbe obula mu na ndi so m n’azụ furu opi ike anyi, unu niile ga-afukwa opi ike unu n’akukwu obula unu no, tie mkpu, si, ‘Anyi dinyere Onyenwe anyi, dinyekwara Gidion.’” **19** N’abalij ahu, mgbe etiti abalij ahu gabigasịri, Gidion na narị ndi agha ya gbeere egbere ruo na mpụta ebe ndi agha Midia mara ulo ikwu ha. N’oge a, ha ka gbanwere ndi agha na-eche nche. **20** Ụzo ndi agha Gidion ato ahu furu opi ike ha, tiwakwaa ite aja ha. Ha ji ọwaọku ndi ahu n’aka ekpe ha na opi ike ha gaje igbu n’aka nri ha, ha tiri mkpu si, “Mma agha Onyenwe anyi, na mma agha Gidion!” **21** Onye obula n’ime ha guzoro n’ebi o kwesiri iṇo gburugburu ọmụma ulo ikwu ahu. Ndị Midia niile malitere igba oso, natetika mkpu akwa mgbe ha na-agbalaga. **22** Mgbe ha furu narị opi ike ato ndi ahu, Onyenwe anyi mere ka ndi ikom niile n’o n’akukwu niile nke ọmụma ulo ikwu ahu tughařia were mma agha gburita onwe ha. Ndị agha ahu gbagurụ ọso gbara gaa Bet-Shita n’uzo Zerera, gbarukwaa nke oke a Ebel-Mehola, nke dì nso Tabat. **23** A kpọpụtarà ndi Izrel si Naftali, na Asha na Manase niile ka ha pütä chuso ndi Midia ọso. **24** Gidion ziri ozi n’ala ugwu ugwu Ifrem si ha, “Pütanụ gbochie ụzo niile ndi Midia si agbase. Cheenụ onu mmiri Jodan niile nche ruo na Bet-Bara.” Ya mere, a kpọpụtarà ndi ikom niile n’o na Ifrem, bụ ndi gbochiri mmiri Jodan ruo na Bet-Bara. **25** Ha jidekwara ochiaghị ndi Midia abu, ndi aha ha bu Oreb na Zeeb. Ha gburu Oreb n’elu nkume nke na-aza aha ya ruo taa. E gburukwara Zeeb n’ebi a na-azochi vaini. Ebe ahu na-azakwa aha Zeeb ruo taa. Ha bipurụ Oreb na Zeeb isi buru ha jekwuru Gidion n’akukwu osimiri Jodan.

8 Ndị Ifrem jürü Gidion ajuju si ya, “Gini mere i ji meso anyi mmeso dì otu a? O bụ gini mere i zighị ozi kpọ anyi mgbe i gara ibuso ndi Midia agha?” Ha tara ya ụta nke ukwuu. **2** Ma Gidion zaghachiri ha si, “Gini ka m ruputara e ji atụnyere nke unu. O bụ na ntụtukọta ihe ubi Ifrem adighị mma karịa onwuwe ihe ubi nke Abieza? **3** Chineke nyefere unu Oreb na Zeeb, ndi ndu Midia, n’aka. Gini ka m ruputara a ga-eji tụnyere nke unu?” Okwu a mere ka ọmụma ha n’ebi o n’o daju. **4** N’oge a, Gidion gabigara, gafee osimiri Jodan, ya na narị ndi agha ato so ya. Ike gwurụ ha nke ukwuu ma ha nogidere na-achusi ndi iro ha ọso ike. **5** O sirj ndi ikom Sukot, “Nyeturunụ ndi agha m achicha n’ihii na ike gwurụ ha. Ana m na-achusọ Zeba na Zalmuna, ndi eze Midia ọso.” **6** Ma ndịjisi Sukot sirj, “Anyi ga-esi ańaa nye ndi agha gi achicha? Ijidelia Zeba na Zalmuna n’aka gi?” **7** Mgbe ahu, Gidion zaghachiri, “N’ihii nke a, mgbe Onyenwe anyi nyefere m Zeba na Zalmuna n’aka, aga m ejị ogwu na ụga na-epu n’ozara dökasiya unu ahu.” **8** O sitere n’ebi ahu gaa Peniel riokwu ndi obodo ahu

otu arırī ahü. Ma otu үdī օsīsa ahü ndī Sukot nyere ka ndī Peniel nyekwara. 9 Ya mere, o gwara ndī ikom Peniel sī, “Mgbe m nwere mm̄eri l̄ota, aga m akwatu үlo elu a.” 10 N’oge a, Zeba na Zalmuna na puku ndī agha iri na ise fođurū ha nō na Kako. Ndī a bu naan̄i ndī agha fođurū n’ime usuu ndī agha ndī Midia niile. N’ihî na onqogugu ndī agha e gburu egbu dî nar̄i puku na iri puku abu. 11 Gidion rigoro site үzo ndī na-achî anu үlo nke dî n’owuwa anyanyi obodo Nôba na Jogbeha, bïjakwasi ndī agha ahü na mberere n’ihî na ha nō n’atughî egwu ihe օbulâ ime ha. 12 Zeba na Zalmuna, eze abu ndī Midia, gbatpuru օso, ma Gidion na ndī agha ya chugidere ha օso, jide ha. Ha gwérirî ndī agha ha niile. 13 Emesia, Gidion nwa Joash, sitere n’okporožo Heres l̄ota agha ahü. 14 N’ebe ahü ka Gidion no jide otu nwokorobia onye Sukot. O jûru ya ajuyi, nwokorobia ahü deputakwaara ya aha ndīsi obodo Sukot. Ha dî iri asaa na asaa, ndī okenye obodo ahü. 15 Mgbe Gidion bïjaruru obodo Sukot, o gwara ha okwu sī, “Ngwa leen̄ Zeba na Zalmuna ndī unu kparîr̄ m maka ha, kwuo sī, ‘Ijidela Zeba na Zalmuna n’aka gi ugbu a nke mere na anyi ga-enye ndī ikom gi ike gwûrû achîcha?” 16 O jidere ndī okenye obodo ahü, were ogwu na uḡa taa ndī ikom Sukot ahuhî ime ka ha mara ihe. 17 O kwaturu үlo elu Peniel gburkwaas ndī ikom obodo ahü niile. 18 Mgbe ahü, o jûru Zeba na Zalmuna, “Ndī ikom dî ariaa ka unu gburu na Taboa?” Ha zara sī ya, “Ha nwere үdîdî ka gi onwe gi, onye օbulâ nwere үdîdî dîka nwa eze.” 19 Gidion zaghachiri sī, “Ndī ahü bu үmünne m ndī ikom, ndī nke nne m mûrû. Ugbu a, Onyerwe anyi n’orwe ya maara na a sī na unu egbughī ha, agaraghî m egbu unu.” 20 O chigharîr̄ gwa Jeta, okpara ya, sī ya, “Gbuo hal!” Ma Jeta amiputaghî mma, n’ihî na o bu naan̄i nwokorobia. O tûru egwu igbu ha. 21 Zeba na Zalmuna, gwara Gidion okwu sī, “Jiri aka gi gbuo anyi. ‘A hû dimkpa, a hû ike ya.’” N’ihî nke a, Gidion were aka ya gbuo ha, chikorokwa ihe olu niile ha nyakwasirî inyinya kamel ha n’olu. 22 Mbé ahü, ndī Izrel gwara Gidion sī ya, “Bja ka i buru eze anyi! Gi na umu gi ndī ikom, na ezinaulô gi niile, ga-abu ndī ga-achî, n’ihî na i gbatpatala anyi site n’aka usuu ndī agha Midia.” 23 Ma Gidion gwara ha okwu sī, “Mu onwe m na үmû m agaghî abu eze unu, n’ihî na Onyerwe anyi Chineke bu eze unu.” 24 O sîri, “Enwere m otu arırī m ga-arı̄j unu. Onye օbulâ n’ime unu nye m olantî site n’oke unu nwetara site n’ihî nkwtata n’agha.” (O bu omenala ndī Ishmel niile iyi olantî olaedo.) 25 Ha jiri obi үtö kwenye, gbasaa akwa n’ala, tñyechaa olantî ha n’ime ya. Onye օbulâ n’ime ha mere nke a. 26 Idî arö nke olantî olaedo ndī a bu otu puku na nar̄i shekel asaa, na-agunyegehi ihe içho mma ndī ozo, na ihe olu, na uwe odo odo ndī eze Midia na-eyi, na ihe olu dî n’olu inyinya kamel ha. 27 Gidion jiri olaedo ahü niile kpôo efqod debe ya n’Ofra, n’obodo nke aka ya. Ma mgbe na-adighī anya, umu Izrel niile malitere igbaso na ife ihe ahü ofufe. N’uzo dî otu a, o ghôqro Gidion na ezinaulô ya ihe ñima n’onya. 28 Otu a ka Midia sī ghôq ndī Izrel meriri emeri. Midia eweliteghī isi ya ozo. N’ihî nke a, Izrel biri n’udo iri afş ano, n’ubochī niile Gidion dî ndu. 29 Jerub-Baal, nwa Joash laghachiri n’ulô nke aka ya, biri n’ebé ahü. 30 O mütakwara iri үmû ndī ikom asaa, n’ihî na o lûru oqtutu ndī inyom. 31 O nwekwara iko nwanyi n’obodo Shekem, onye mütara ya nwa nwoke aha ya bu Abimelek. 32 Mgbe ihe ndī a gasiri, Gidion nwa Joash, nwurû, mgbe o kasiri nka nke ukwu. E liri

ya n’ili nna ya Joash n’obodo Ofra, n’ala Abieza. 33 O dighī anya ka Gidion nwusiri, umu Izrel laghachiri azu bido ife chi Baal. Ha guzobere Baal-Berit ka o buru chi ha. 34 Ma үmû Izrel echetaghî Onyenwe anyi Chineke ha, onye napûtara ha site n’aka ndī iro ha niile gbara ha gburugburu. 35 Ha ekwesighikwa ntukwasī obi nye ezinaulô Jerub-Baal (ya bu Gidion) dîka ezi ihe niile o mere ha sī dī.

9 Otu үbochī, Abimelek nwa Jerub-Baal jekwuuru үmünne nne ya ndī ikom bi na Shekem, na ndī ikwu nne ya niile sī ha, 2 “Jekwurunu ndī Shekem juq ha, ‘Kedû nke kara unu mma: o bu ka үmû iri ndī ikom asaa Jerub-Baal mûrû chia unu, ka o bu ka otu onye chia unu?’ Chetakwanu na mu na unu bu otu anu ahü na օbara.” 3 Mgbe үmünne nne ya ndī ikom gwara ndī Shekem ihe Abimelek kwuru, ha kwekorjitaro iso ya n’ihî na ha kwuru sī, “Nwanne anyi ka o bu.” 4 Ha sitere n’ulô arşı Baal-Berit nye ya iri shekel olaedo asaa. Abimelek ji ego ndī a goo ndī efulefu jogburu onwe ha, ndī na-apkoghî ndu ha ihe օbulâ, ndī kwenyere ma gbasoro ya. 5 O gara n’ulô nna ya n’obodo Ofra. N’ebé ahü, o gburu iri ndī ikom asaa ahü bu үmünna ya n’elu otu nkume. Kama Jotam, bu օdudû nwa Jerub-Baal, zoro onwe ya gbatp. 6 Mgbe ahü, ndī Shekem na ndī Bet Milo kporø nzukò n’okpuru osisi ukwu dî n’obodo ahü n’akukû ogidi e guzobere oto na Shekem. N’ebé ahü ka ha nō mee Abimelek eze Izrel. 7 Mgbe Jotam nûru ya, o rigooro n’ugwu Gerizim guzo n’ebé ahü tikuo ndī Shekem niile mkpu sī ha, “Geenû m ntî ka Chineke nwe ike gee unu ntî. 8 Otu mgbe, osisi niile pûru ije iga tee otu onye mmanu ka o buru eze ga-achî ha. Ha sîri osisi oliv, ‘Burû eze anyi.’ 9 ‘Ma osisi oliv jurû ha ajuyi sī, ‘O kwestiri ka m hapû iweputa mmanu m a nke a na-esite na ya sôpuru Chineke na үmû mmadu, noq onodu ifegharî alaka m n’elu osisi ndī ozo?’ 10 ‘Ozokwa, ha rîqro osisi fiig ka o buru eze ha. 11 ‘Ma osisi fiig sîri, ‘O buru na m ekwre na m ga-abu eze unu, o putara na m ga-akwusi imiputa mkpuru osisi na-ato үtö, noq onodu ifegharî alaka m n’elu osisi ndī ozo?’ 12 ‘Ozokwa, ha rîqro osisi vajnî ma o ga-ekwenye ibju eze ha. 13 ‘Ma osisi vajnî ahü zara sī ha, ‘O buru na m ekwre ibju eze unu, o putara na m ga-akwusi imiputa mkpuru osisi ja eme mmanya nke na-enye Chineke na үmû mmadu obi үtö, noq onodu ifegharî alaka m n’elu osisi ndī ozo?’ 14 ‘N’ikpeazî, osisi niile jekwuuru ogwu ñhia, ‘Bja ka i buru eze anyi.’ 15 ‘Ogwu ñhia sîri osisi niile, ‘O buru n’ezie na unu chôrø ite m mmanu ka m buru eze unu, bjanu zere ndu n’okpuru ndo m kporawanu isiala nye m. O buru na unu aju ime nke a, ka qkû sī n’ogwu ñhia puta rechapu sida niile dî na Lebanon!’ 16 ‘Ugbu a, omume unu o ziri ezi ma sitekwa n’ezî obi na unu mere Abimelek eze? Mmeso unu mesoro Jerub-Baal na ezinaulô ya o ziri ezi? Unu omesoro ya dîka o kwestiri ya?’ 17 Chetakwanu na nna m lûru ogu maka unu, kpoq ndu ya ihe efu, n’ihî inaputa unu site n’aka ndī Midia. 18 Ma taa, unu enupula isi megide nna m na ezinaulô ya, gbuo iri үmû ndī ikom asaa ya n’elu otu nkume, meekwa Abimelek nwa ya nwoke nke ohu nwanyi ya mûtara eze ga-achî ndī Shekem niile, n’ihî na o bu onye nke unu. 19 Nke a o gosiri na omume unu ziri ezi, sitekwa n’obi ñcha n’ebé Jerub-Baal na ezinaulô ya no taa? O buru na unu mere otu a, ka Abimelek buru onye ga-ewetara unu qñu ka unu bukwara ndī ga-ewetara ya qñu. 20 Ma o buru na omume unu ezighī ezi, ka qkû sī

n'Abimelek püta repia unu, ndị Shekem na Bet Milo, ka oku sitekwa n'ebé unu bù ndị Shekem na Bet Milo, püta repia Abimelek.” 21 Emesia, Jotam gbapuru, gbaga Bia, biri n'ebé ahụ n'ihi egwu Abimelek bù nwanna ya. 22 Mgbe o gasirị afo ato Abimelek bidoro ichi Izrel, 23 Chineke kpaliri iro dì ukwuu n'etiti Abimelek na ndị nwe obodo Shekem, nke bù na ha mere omume ihu abụ megide Abimelek. 24 Chineke mere nke a n'ihi na ọ chọrọ ibọta ọbọ ọbara iri ümụ Jerub-Baal asaa ahụ n'isi Abimelek, na ndị Shekem ahụ bù ndị nyere ya aka gbuo ümumne ya. 25 N'önodu imegide ya, ndị Shekem doro ndị ikom ufodụ n'elu ugwu niile, ndị zoro n'ebé ahụ na-apụna ndị obụla na-esite n'ebé ahụ agafe ihe ha nwere. E mere ka Abimelek mata na ihe dì otu a na-eme. 26 N'oge ahụ, Gaal, nwa Ebed, chikötara ümumne ya ndị ikom gaa biri na Shekem, ndị Shekem nwere ntükwasí obi n'ebé ọ nọ. 27 Mgbe ha pürü baa n'ubi, chikötka mkpürü vajin, zochaa ha, ha mere mmemmem n'ülö chi ha. Mgbe ha nọ na-eri na-añi, ha kochara Abimelek. 28 Mgbe ahụ, Gaal nwa Ebed siri, “Onye bù Abimelek? Gịnj mere na anyị bù ndị Shekem ga-eji nọro n'okpuru ya? Ọ bụghị nwa Jerub-Baal? Ọ bụkwaghị Zebul bù onye na-esote ya? Ọ bụ ka anyị fee ezinaya Hamo, nna Shekem ofufe. Ọ bụ maka gịnj ka anyị ga-eji fee Abimelek ofufe? 29 A sìkwari na ndị a nọ n'okpuru ochichị m, mgbe ahụ, m ga-ezewuga Abimelek. Aga m asị ya, ‘Kpoputa ndị agha gi niile.’” 30 Mgbe Zebul onye na-achị obodo ahụ nṣuru ihe Gaal nwa Ebed kwuru, o were nnqo oke iwe. 31 O zigara Abimelek ndị ozi na nzuzu ka ha si ya, “Gaal nwa Ebed na ndị ikwu ya abịjala obodo Shekem. Ha akpalieba obi ndị obodo a niile ka ha megide gi. 32 Ugbu a, gi na ndị agha gi, bịañu n'abalị zoo onwe unu n'ohịa. 33 N'ütütü, mgbe anwụ wara, busonụ obodo a agha. Mgbe Gaal na ndị ya putara iluso gi agha, mee ha ihe dì gi mma.” 34 Ya mere, Abimelek na ndị agha ya dì n'otu aŋo, jiri abalị biliie jeruo Shekem zoo onwe ha na nso obodo ahụ. 35 Gaal nwa Ebed pürü guzo n'önụ ama obodo ahụ mgbe Abimelek na ndị ya sitere n'ebé ha zoro onwe ha püta. 36 Mgbe Gaal huru ha, o kporo Zebul si ya, “Lee ndị mmadụ sị n'elụ ugwu ndị a na-arịdata.” Zebul zara si ya, “O bughi mmadụ ka i na-ahụ, kama o bụ onyinyo ugwu ka i na-akpọ mmadụ.” 37 Gaal kwukwara okwu si, “Lee ndị mmadụ si n'etiti ala ahụ na-arịdata, ndị ozo sikwa n'akụkụ ụzọ ebe osisi iju ase dì.” 38 Mgbe ahụ, Zebul siri ya, “Olee uru ọ bara na i turu ọnụ, gi onye na-asị, ‘Onye bù Abimelek na anyị ga-efe ya ofufe?’ Ọ bụ ndị a abụghị ndị ahụ i kochara? Pukwuru ha gaa iluso ha ogu.” 39 Ya mere, Gaal duuru ndị nwe Shekem püo iluso Abimelek ogu. 40 Ma Abimelek chụpụrụ ya ozo ruo mbata ọnụ ụzọ ama, otu bụkwa ndị egburu ka ha na-agba ozo. 41 Abimelek nogidere n'Aruma n'oge ahụ. Ma Zebul chupụrụ Gaal na ndị ikwu ya site na Shekem. 42 N'echi ya, ndị Shekem pütarà baa n'ohịa. E mere ka Abimelek mara nke a. 43 N'ihi ya, Abimelek kere ndị agha ya ụzọ ato. Ha niile zokwara onwe ha n'ohịa. Mgbe o hụrụ ka ndị mmadụ si n'ime obodo ahụ na-apụta, o biliri buso ha agha. 44 Abimelek na usuu ndị agha so ya maputara, gbara ọsị were onyodụ n'önụ ụzọ ama obodo ahụ. Emesia, ụzọ abụo n'ime ụzọ ato nke ndị agha na-eso ya chere ihu n'ohịa gbuo ndị ahụ niile nọ n'ebé ahụ. 45 Ubọchị ahụ niile, Abimelek busoro obodo ahụ agha tutu ruo mgbe o meriri ya, gbuo ndị niile bi n'ime ya. Emesia, o lara obodo ahụ niile n'iyi, fesaa nnu n'alà ya niile. 46 Mgbe ndị nwe ala nọ n'ülö elu Shekem nṣuru ihe mere, ha

gbabanyere n'ebé e wusiri ike nke ụlo arusi El Berit. 47 Mgbe Abimelek nṣuru na ha ezukotala n'ebé ahu, 48 ya na ndị agha ya rigor ugwu Zalmon. O ji anyuike gbutuo ufodụ ngalaba osisi nke o tükwasíri n'ubu ya. O nyere ndị agha ya iwu si, “Ngwa, meenụ ihe unu hụrụ na m mere.” 49 Ya mere, ndị agha ya niile gbuturua alaka osisi buru ha soro Abimelek. Ha tükötara alaka osisi ndị a nile n'akụkụ ebe ahụ e wusiri ike münye ha oku ka o regbuo ndị mmadụ nọ n'ime ya. Ya mere, ndị mmadụ niile nọ n'ülö elu Shekem, nwuke na nwanyị, ndị onyogugị ha ruru otu puku nwṣuru. 50 Ọzo, Abimelek gara obodo Tebez luso ya agha, merie ya. 51 Ma e nwere n'ime obodo ahụ, otu ụlo elu e wusiri ike, ebe ndị obodo ahụ niile, nwuke na nwanyị, gbabanyere. Ha kpochidoro onwe ha ụzo, rigor n'elu ụlo ahụ. 52 Abimelek gara n'ülö elu ahụ ibuso ya agha. Ma mgbe o na-abịjara ọnụ ụzọ ama ụlo elu ahụ isunye ya ọkụ, 53 otu nwanyị tündara nkume igwe nri n'isi ya, nke tiwara okpokoro isi ya. 54 Ngwangwa, Abimelek kpọrọ onye na-ebu ihe agha ya sị ya, “Sepùta mma agha gị jiri ya gbuo m, ka ndị mmadụ ghara i sị banyere m, ‘Ọ bụ nwanyị gburu ya.’” Ya mere nwokorobịa ahụ were mma agha ya dugbu ya, o nwukwara. 55 Mgbe ndị Izrel hụrụ na Abimelek anwụola, ha niile lara n'ülö ha. 56 Otu a ka Chineke si kwughachi Abimelek ihe ojoo o mere megide nna ya site n'igbu iri ümumne ya asaa. 57 Chineke mekwara ka ndị Shekem nata ụgwọ oru ihe ojoo ha. Obụbụ ọnụ Jotam nwa Jerub-Baal mezukwara n'isi ha.

10 Mgbe Abimelek nwusiri, Tola nwa Pua, nwa nwa Dodo, biliri izoputa Izrel. O si n'ebó Isaka püta. Ọ bụkwà n'obodo Shamia ka o bi, n'ime obodo e wukwasíri n'elu ugwu Ifrem. 2 O kpere Izrel ikpe iri afo abụo na ato. Mgbe o nwṣuru, e liri ya na Shamia. 3 Onye ikpe ozonochiri ya bụ Jaia, onye si Gilead püta. O kpere Izrel ikpe iri afo abụo na abụo. 4 O nwere ümụ ndị ikom iri ato, ndị na-agba ịnyinya ibu iri ato. Ha nwekwara obodo iri ato nke aka ha na Gilead, nke a na-akpokwa Havot Jaia rwoo taa. 5 Ma mgbe Jaia nwṣuru, e liri ya na Kamon. 6 Ozokwa, ümụ Izrel mere ihe joro nịo n'ihi Onyenwe anyị, ha fere chi Baal na Ashtoret, chi ndị Aram, chi ndị Saidon, nke ndị Moab, nke ndị Amon, na chi ndị Filistia ofufe. Ndị Izrel hapurụ Onyenwe anyị, ha efekwaghị ya ofufe. 7 Nke a mere ka Onyenwe anyị wee iwe megide ha. O nyefere ha n'aka ndị Filistia na ndị Amon, 8 ndị mekpara ha ahụ, chie ha ọnụ n'ala. Afọ iri na asatọ ka ndị Filistia megburu ndị Izrel bi n'akụkụ ọwụwa anyanwu osimiri Jodan, n'ime ala ndị Amorait, ya bụ na Gilead. 9 Ndị Amon gafekwara osimiri Jodan ibuso ndị Juda, ndị Benjamin na ndị Ifrem agha. Ihe ndị a mere ka ọnụdụ ümụ Izrel dì nnqo nịo nke ukwuu. 10 N'ikpeazu, ümụ Izrel tikuru Onyenwe anyị mkpu akwa, riọq ya ka o gbaputa ha. Ha kwuputara si, “Anyị emehielia megide gi, anyị ahapula gi Chineke anyị, fee arusi Baal ofufe.” 11 Ma Onyenwe anyị siri ndị Izrel, “Mgbe ndị Ijipt, ndị Amorait, ndị Amon, ndị Filistia, 12 ndị Saidon, ndị Amalek na ndị Maon kpagburu unu; unu tikuru m mkpu akwa inyere unu aka, o bụ na m anaputaghị unu site n'aka ha? 13 Ma unu nogidere na-agbakwata m azu oge niile, na-efe chi ndị ozo ofufe. Ya mere, gawaranụ onwe unu, agaghị m anaputakwa unu ozo. 14 Kpoko'onu chi ndị ahụ bù ndị unu hopputara onwe unu, ka ha zoputa unu mgbe obụla nsogbu dakwasíri unu!” 15 Ma ndị Izrel siri Onyenwe anyị, “Anyị emehielia. Mee anyị ihe obụla

i chere di gi mma, ma biko, zoputa anyi taa.” **16** Ha sitere n’etiti ha wezuga chi ala ozo niile di iche iche, fee Onyenwe anyi ofufe. O nweghikwa ike nagide onodu ojoq ndi Izrel gaa n’ihu. **17** Mgbe a kpokotara ndi Amon maka ibu agha, ha mara ulo ikwu ha na Gilead, ndi Izrel zukotakwara maa ulo ikwu nke ha na Mizpa. **18** Ndị ndu obodo Gilead gwaritara onwe ha si, “Onye obula ga-amalite agha megide ndi Amon ga-abu onyeisi ndi niile bi na Gilead.”

11 Otu o di, Jefta, onye Gilead, bu dimkpa n’agha. Nna ya bu Gilead; nne ya bu akwuṇa. **2** Nwunye Gilead mtaara ya otutu umu ndi ikom ozq. Mgbe ha tolitere, ha chupurụ Jefta site n’obodo ahụ, si ya, “I gaghị eketa ihe obula n’ezu nna anyi, n’ihu na nwa nwanyị ozqo ka i bụ.” **3** N’ihu nke a, Jefta gbapuru site n’ulo nna ya, gaa biri n’obodo Tob. Mgbe na-adighi anya, otutu ndi isi na-anu oku bijara nonyere ya ma sorokwa ya. **4** O ruo mgbe otutu oge gasiri, ndi Amon busoro umu Izrel agha. **5** Ndị okenye Gilead jere ikpoputa Jefta site n’ala Tob. **6** Ha siri ya, “Bia buru onyeisi agha anyi ka anyi nwee ike ibuso ndi Amon agha.” **7** Jefta siri ha, “Unu apkoghi m asị, ma chupukwa m site n’ulọ nna m? Gini mere unu ji nacacho m ugbu a unu n’o n’oke nsogbu?” **8** Ndị okenye Gilead siri ya, “na-agbanyeghi nke a, anyi abjaghachikwutela gi ugbu a, bịa ka anyi na gi luso ndi Amon agha. I ga-abukwa onyeisi anyi niile bi na Gilead.” **9** Jefta zara, “A sikhari na m esoro unu gaa luso ndi Amon agha, o bụru na Onyenwe anyi enyefee ha n’aka m, m ga-abu onyeisi unu n’ezie?” **10** Ndị okenye Gilead zara, “Onyenwe anyi bu onye akaebe, na anyi aghaghị ime dika i kwuru.” **11** Ya mere, Jefta sooro ndi okenye Gilead, ha mekwara ya onyeisi ha na ochiajaghị ha. O kwughachikwara okwu ya niile n’ihu Onyenwe anyi n’obodo Mizpa. **12** Mgbe ahụ, Jefta zipurụ ndi ozi ka ha jekwuru eze ndi Amon juo ya ajuju si, “Gini bịa ihe i nwere megide anyi i ji ebuso ala anyi agha?” **13** Eze ndi Amon zaghachiri ndi ozi Jefta, “Mgbe umu Izrel si n’ala Ijipt püta, ha ji aka ike napu anyi ala anyi, site n’osimiri Anon ruo na Jabok, rukwaa n’osimiri Jodan. Ugbu a nyeghachinu anyi ala ahụ niile n’udo.” **14** Jefta zaghachiri ndi ozi ka ha jekwuru eze ndi Amon, **15** na-asị, “Ihe ndi a ka Jefta siri: Izrel esiteghị n’aka ike napu Moab maqbụ Amon ala ha. **16** Kama, mgbe ha si Ijipt rigoputa, Izrel sitere n’ozara bjaruo Osimiri Uhie, sikwa n’ebi ahụ ruo Kadesh. **17** Mgbe ahụ, Izrel zipurụ ndi ozi ka ha jekwuru eze Edom si ya, ‘Kwere ka anyi si n’ala gi gafere,’ ma eze Edom juru aju. Ha zipukwara ozi nye eze Moab, ma o kwenyeghi. N’ihu ya, Izrel nogidere na Kadesh. **18** “Ozo, ha sitere n’ozara gaa gburugburu Edom na Moab, site n’akukụ ọwụwa anyanyu ala Moab, maa ulo ikwu ha n’ofe Anon. Ha abaghị n’oke ala Moab, n’ihu na Anon bu oke ala ya. **19** “Mgbe ahụ, umu Izrel zigara ndi ozi ka ha jekwuru Sajhon eze ndi Amorait, onye bi na Heshbon, si ya, ‘Biko, ka anyi site n’ala gi gafee rwoo n’ala nke anyi.’ **20** Ma eze Sajhon atukwasighị Izrel obi isite n’oke ala ya gabiga. N’ihu nke a, o chikötara usuu ndi agha ya, ma ulo ikwu na Jahaz, buso umu Izrel agha. **21** “Mgbe ahụ, Onyenwe anyi, Chineke Izrel nyere Sajhon na ndi agha ya niile n’aka Izrel. Ha merikwara ha, Izrel nwetara ala niile nke ndi Amorait, bu ndị bi n’ala ahụ. **22** Ha nwetara ala niile ahụ, site n’Anon rwoo Jabok, sitekwa n’ozara rwoo Jodan. **23** “Ma ugbu a, Onyenwe anyi, Chineke Izrel achüpula ndi Amorait n’ihu ndi ya bu Izrel. Olee ikeke i nwere iwale ala

ahụ? **24** O buğhi ihe chi gi, Kemosh, nyere gi ka i ga-enweta? Otu aka ahụ kwa, ihe obula Onyenwe anyi Chineke anyi nyere anyi ka anyi ga-enweta. **25** I di mma karja Balak nwā Zipoa, eze Moab? O nwere mgbe o chiqo Izrel okwu, maqbụ luso ha agha? **26** O bụ narị afọ ato kembe umu Izrel malitere ibi na Heshbon na Aroeña, na n’ime obodo ndi ozq gbara ha gburugburu rwoo n’iyi Anon. O bukwa gini mere na inaputaghị ala ndi a n’oge ndi ahụ? **27** Emegideghị m gi, kama o bụ gi na-emejọ m, site n’ibuso m agha. Ka Onyenwe anyi, onye na-ekpe ikpe ziri ezi kpebie ikpe a taa n’etiti ndi Izrel na ndi Amon.” **28** Ma eze Amon egeghị ntị n’ozi Jefta ziri ka e zie ya. **29** N’oge ahụ, mmuqo Onyenwe anyi dakwasiri Jefta. Site n’ike mmuqo ahụ, o duuru ndi agha Izrel gafee obodo Gilead na Manase, gafeekwa Mizpa, nke di n’ime Gilead, gaa luso ndi Amon agha. **30** Jefta kwere Onyenwe anyi nkwa si ya, “O bụru na i ga-enyefe ndi Amon n’aka m, **31** ihe obula sitere n’onu ụzo ulo m püta izute m mgbe m lögħachiri n’onodu mmeri megide ndi Amon, ga-abu nke Onyenwe anyi. Aga m ejị ya chiqo aja nsure ọkụ.” **32** Jefta duuru ndi agha ya gaa ibuso Amon agha. Onyenwe anyi nyekwara ya mmeri di ukwuu. **33** O bibiri iri obodo abuṣ site n’Aroeña rwoo nso Minit, ruokwa Ebel-Keramim. Otu a ka Izrel si merie ndi Amon. **34** Mgbe Jefta lögħachiri n’uloy na Mizpa, ma lee ada ya nwanyị onye ji iti egwu na ite egwu püta izute ya. O bụ naanị ya ka mna ya mħatura. Ewezuga ya, nna ya amuṭaghị nwa nwoke maqbụ nwa nwanyị ozq. **35** Mgbe Jefta hūrū ya, o dōwara uwe ya, tie mkpụ si, “Ewoo, nwa m nwanyi! I wetarala obi m ihe mgbu, n’ihi na ekwela m Onyenwe anyi nkwa, nke m na-agħaġħi imeu.” **36** O zara, “Nna m, lee, i ghagħi imeu ihe i kwere Onyenwe anyi na nkwa. Jiri m mee ihe i kwere Onyenwe anyi na nkwa, n’ihu na o nyela gi mmeri di ukwuu n’ebi ndi Amon, ndi iro gi nyo. **37** Ma o di otu ihe m chiqo iriq gi, biko kwere ka m soro umu agbogħo ibe m gaa waqħarja n’ugwu ndi a, ka mna ha kwaakwa akwa, ya na umu agbogħo ndi enyi ya, rwoo mgbe ɔnwa abuṣ ahụ zuru. **38** Mgbe ɔnwa abuṣ gasiri, o lagħachikwutere nna ya, onye ji ja mezuu nkwa ahụ o kwere. O bụ nwaagħoqħo na-amatabegħi nwoke. Malite n’oge ahụ ka o qħorġ omenaala ndi Izrel, **40** na umu agbogħo na-apu kwa afo, gaa, noq abali anq n’ihu icheta ada Jefta, onye Gilead.

12 Mgbe ahụ, ndi Ifrem kpokotara ndi agha ha na Zafon zigara Jefta ozi si ya, “Gini mere i kgħaqi anyi ka anyi bia nyere gi aka iluso ndi Amon agha? Anyi na-abia iware oku irechaphi gi na eżina luqo gi.” **2** Jefta zaghachiri ha si, “Akporo m unu mgbe mu na ndi m na ndi Amon na-ese okwu di ukwu ma unu juru ibia. Unu azopuṭtagħi m site n’aka ha. **3** Mgbe m hūrū na unu achogħi inyere anyi aka, e tinyere m ndu m n’aka m, gabiga n’ofe nke ozq ibuso ndi Amon agha. Ma Onyenwe anyi nyere m aka imeri ha. Ugbu a, n’ihu gini ka unu ji bia iluso m ogu taa?” **4** Jefta kpokotara ndi ikom Gilead puo buso ndi Ifrem agha. Ndị Gilead tidara ha n’ala n’ihu na ndi Ifrem siri, “Ndị gbapuru agbapuru site n’Ifrem na Manase ka unu bu.” **5** O nochiri akukụ Jodan di ndi agha Ifrem n’azu, ebe ndi agha Ifrem nwere ike isi gbapu. Mgbe obula onye agha Ifrem obula gbapuru oṣo chiqo igafe osimiri ahụ, ndi agha Gilead ga-ejide ya juo ya si, “I bù onye Ifrem?” O bụru na onye ahụ ekwuo na ya abuġħi onye Ifrem, **6** ha siri, “O di

mma, kpoo, ‘Shibolet.’” O bürü na onye ahü akpo, “Sibolet,” n’ihî na o kpoputaghî mkpurû okwu ahü nke oma, ha na-akpurû ya gbuo ya na ngabiga mmiri Jodan. O bụ onyogugu iri puku anô, na puku abu ndî Ifrem ka e gburu mgbe ahü. 7 Jefta duuru ndî Izrel afô isii. Mgbe o nwurû, e liri ya n’otu obodo Gilead. 8 Onye ikpe ozo Izrel nwere bu İbzân onye bi na Betlehem. 9 O nwere iri ụmụ ndî ikom ato na iri ụmụ ndî inyom ato. O kenyere ndî ikom ikwu ozo ụmụ ya ndî inyom. Otu a kwa, o sikwa n’ikwu ozo lütara ụmụ ya ndî ikom iri ndî inyom ato. O kpere Izrel ikpe afô asaa. 10 İbzân nwurû, e lie ya na Betlehem. 11 Onye ozo kpere Izrel ikpe by Elon, onye Zebulon. O kpere Izrel ikpe afô iri. 12 Emesia, Elon nwurû, e lie ya n’Ajjalon, n’ime ala Zebulon. 13 Onye ozo kpere Izrel ikpe bu Abdon nwa Hilel, onye Piraton. 14 O nwere iri ụmụ ndî ikom anô na iri ụmụ ụmụ ato ndî na-agba iri inyinya ibu asaa. O kpere ụmụ Izrel ikpe afô asato. 15 Mgbe ahü, Abdon nwa Hilel nwurû, e lie ya na Piraton ala dî n’Ifrem, n’obodo ugwu ndî Amalek.

13 Ndî Izrel mehiiekwara ozo n’ihu onyenwe anyi. N’ihî nke a, Onyenwe anyi kwenyere ka ndî Filistia merie ha. Ndî Izrel nôrò n’okpuru ochichî ha iri afô anô. 2 N’oge ahü, o nwere otu nwoke onye Zora aha ya bu Manoa. Nwoke a si n’agburu Dan, nwunye ya bu nwanyi aga nke mere na o mutaghî nwa. 3 Otu ubochi, mmuo ozi Onyenwe anyi gosiri nwanyi a onwe ya, gwa ya okwu sî, “O bụ ezie na i bu nwanyi aga nke mere na i mutaghî nwa ma na mgbe na-adighî anya, i ga-atûru ime mta nwa. 4 Ma site ubgu a, gaa n’ihu, aňukwala ihe oňuňu obula na-abâ n’anya. Erikwala ihe obula rûrû aru. 5 I ga-atûru ime, mukwaa nwa nwoke, onye aguba agaghî aba n’isi ya, n’ihî na o ga-abu onye e kewapuru nye Chineke site n’ime akpanwa. O ga-ebute uzô n’igbagpata Izrel site n’aka ndî Filistia.” 6 Nwanyi ahü gbara qso gbalaa gaa gwa di ya sî ya, “Otu onye nke Chineke egosila m onwe ya. O dokwara m anya na o bụ mmuo ozi Chineke, n’ihî na o dî oke ebube n’ile anya. Ma ajughi m ya ebe o siri bia, o gwakwaghî m aha ya. 7 Kama o sîrî m, I ga-adî ime, mta nwa nwoke. Ma ubgu a, i gaghi aňu mmanya vajinî maqbû ihe obula na-abâ n’anya, maqbû rie ihe obula rûrû aru, n’ihî na nwantakirî ahü ga-abu onye e doro nso nye Chineke, site n’ime akpanwa ruo n’onwu ya.” 8 Mgbe ahü, Manoa kpere ekpere riyo Onyenwe anyi aririo sî, “Biko, Onyenwe anyi, ka onye nke Chineke ahü i ziteere anyi bjaghachikwa ozo, kuziere anyi otu anyi ga-esi zulite nwa nwoke a ga-amûta.” 9 Chineke zara ekpere ya. Mmuo ozi ahü bjakwutekwara nwunye Manoa mgbe o no n’ubî; maqbû naanî ya no, di ya anoghî ya. 10 Ya mere, nwanyi ahü gbara qso gaa gwa di ya sî, “Lee, nwoke ahü bjakwutere m ubochi a, abiala ozo!” 11 Manoa biliri, soro nwunye ya. Mgbe o bîarutere ebe nwoke ahü no, o jîru ya ajuju sî, “O bụ gi bụ nwoke ahü gwara nwunye m okwu n’oge gara aga?” O zara sî ya, “E, o bụ m.” 12 Manoa gwara ya okwu sî, “Mgbe okwu gi mezuru, ginj bu iwu banyere ndû na oru nwa nwoke a?” 13 Mmuo ozi Onyenwe anyi zaghachiri, “Nwunye gi aghaghî imezu ihe niile m nke m gwara ya. 14 Ka o ghara iri ihe obula si n’osisi vajinî, maqbû n’uo mmanya obula maqbû ihe obula na-abâ n’anya, maqbû rie ihe rûrû aru obula.” 15 Manoa riþor Mmuo ozi Onyenwe anyi si ya, “O ga-aması anyi ma i nödö chere ka anyi kwadoro gi nwa ewu.” 16 Ma Mmuo ozi Onyenwe anyi zara ya, “A sîkwari na i mee ka m nöro, agaghî

m eri nri gi obula. Ma o bürü na i kwadoo aja nsure oku, were ya chûqo Onyenwe anyi aja.” Ma Manoa aghotaghî na onye ahü bu Mmuo ozi Onyenwe anyi, 17 Mgbe ahü, Manoa jûrû Mmuo ozi Onyenwe anyi ahü, sî, “Biko, ginj bu aha gi, ka anyi nye gi nsopuru dijîr gi mgbe okwu gi mezuru?” 18 O zara, “N’ihî ginj kwa ka i na-ajû banyere aha m? O bụ ihe karîrî nghota.” 19 Mgbe ahü, Manoa weere nwa ewu, ya na ụfodú mkpurû oka, jiri ha chûqo Onyenwe anyi aja n’elü nkume. Mgbe ahü kwa, Onyenwe anyi mere ihe di ebube nke ukwuu mgbe Manoa na nwunye ya guzo na-ele anya: 20 Mgbe ire oku ahü sitere n’ebé ičhü aja ahü na-arigo na-agâ elu, Mmuo ozi Onyenwe anyi wulirî elu soro ire oku ahü rigoro gawa n’eluiweg! Mgbe Manoa na nwunye ya hûrû ka nke a na-eme, ha kpuru ihu ha n’ala. 21 Mgbe Mmuo ozi Onyenwe anyi n’egosighi onwe ya ozo nye Manoa na nwunye ya, ka Manoa ghotara na o bụ Mmuo ozi Onyenwe anyi ka ha hûrû. 22 Manoa gwara nwunye ya sî, “Anyi abûrûla ndî nwurû anwû, n’ihî na anyi ahûla Chineke!” 23 Ma nwunye ya zara sî ya, “O bürü na Onyenwe anyi chôrø igbu anyi, o garaghî anara aja nsure oku, na aja mkpurû oka anyi chûrû nye ya. Ozokwa, o garaghî egosi anyi ihe ndî a niile maqbû gwa anyi ihe ndî a.” 24 Emesia, nwanyi ahü mûrû nwa nwoke, onye ha gurû Samsin. Onyenwe anyi gozîkwarâ nwantakirî ahü mgbe o na-etolite. 25 Mmuo Onyenwe anyi bidokwara na-agba ya ume n’oge niile, mgbe o no Mahane Dan, nke dî n’etiti Zora na Eshtaoł.

14 Samsin gbadara n’obodo Timna ebe o hûrû otu nwaaggbohø onye Filistia. 2 Mgbe o lötara n’ulø, o gwara nne na nna ya, “Ahûrû m otu nwanyi n’ime Timna sitere n’umụ ndî inyom Filistia; ubgu a, lütara m ya na nwunye.” 3 Nne na nna ya zara ya, “O bụ na o dighî nwanyi dî n’etiti ndî inyom ụmûnne gi, maqbû n’etiti ndî anyi niile? Ginj mere o ji bürü n’etiti ndî Filistia a na-ebighî ugwu ka i si lütara onwe gi nwunye?” Ma Samsin sîrî nna ya, “Gaa lütara m ya. N’ihî na o ziri ezi n’anya m.” 4 (Nne na nna ya aghotaghî na aka Onyenwe anyi dî n’olulù nwunye a Samsin chôrø ilu. N’ihî na Onyenwe anyi na-achø uzô o ga-esi megide ndî Filistia, ndî na-achî umu Izrel n’oge ahü.) 5 Samsin na nne na nna ya gawara obodo Timna maka olulù nwanyi a. Mgbe ha na-erute ubi vajinî dî obodo Timna nso, otu nwa ọdum sitere n’ohia maputa, gborø uja na-abjakuwute Samsin. 6 N’otu oge ahü. Mmuo Onyenwe anyi bjakhwasîrî Samsin n’ike. O jekwuuru ọdum ahü, were aka ya abu dowaâ ya onu, dika a ga-asî na o bụ nwa ewu. Ma Samsin agwaghî nne na nna ya ihe mere. 7 Ma mgbe ha bîaruru Timna, Samsin na nwaaggbohø ahü kparîtarâ ụka. Ihe banyere nwaaggbohø ahü dî Samsin ezi mma. 8 O laghachiri mgbe ubochi ole na ole gasirî ka o kporo ya. Ma mgbe o tugharîrî ka o hû ozu ọdum ahü, o hûrû na igwe aňu bizi n’ime ozu ọdum ahü, na-emepütakwa mmanu aňu. 9 O kopûtara mmanu aňu ahü tinye n’aka ya, malite ịracha ka o na-agâ n’uzo. Mgbe o bjakwutere nne na nna ya, o nyebinyere ha ụfodú, ha onwe ha rachakwara ya. Ma o gwaghî ha na o wetara ya site n’ozu ọdum. 10 Nna ya gara iþu nwanyi ahü ma Samsin kpokötara ụmụ okorobia obodo ahü meere ha oriri dika omenaala ha sî di. 11 Mgbe Samsin rutere, a kpónyere ya ndî bjara mmemimme onyogugu ha dî iri ato. 12 Mgbe ahü, Samsin gwara ha okwu sî ha, “O nwere ajuju, gwa m, gwa m, gwa m, m chôrø ka

unu kowaara m. O buru na unu enwee ike kowaa ya, site taa ruo n'ubochi asaa nke mmememe a, aga m enye unu iri uwe mwuda ato, nyekwa unu iri uwe mwuda ato ozo akpara akpa. **13** O burukwanu na unu enweghi ike kowaa ya, unu ga-enye m iri uwe mwuda ato, na iri uwe mwuda ato akpara akpa." Ha niile kwenyere si, "O dì mma. Kwuo ka anyi nu." **14** O gwara ha si, "The oriri si n'ime onye na-eri eri na-aputa, ozokwa, ihe di ụtọ si n'ime onye di ike püta." Mgbe ụbochi ato gasiri, ha enwebeghi kwaka ike kowaa ya. **15** Ma n'ubochi nke anō, ha jekwuuru nwunye Samsin gwa ya okwu si, "Chög ụzo rafṣata di gi onu, ka o gwa gi ihe okwu a pütar. Ma o bughi ya, anyi ga-akpọ gi na ezinaulö nna gi oku. O bu ịnapụ anyi ihe anyi nwere ka unu ji kpoo anyi oku bija n'ebe?" **16** Mgbe ahu nwunye Samsin buuru onwe ya tuq n'elu ahu ya, n'ebe akwa, si, "I kporo m asị! N'ezie, i hughị m n'aanya. I tütürü ndị m ilu, ma i gwaghị m osisa ya." O sıri ya, "Lee, agwaghi m nne na nna m, o bükwa gi ka m ga akowara ya?" **17** Ma nwanyi ahu kwagidere akwa abalị asaa ha no na mmememe ahu. N'ikpeazu, n'ubochi nke asaa, Samsin kowaara ya okwu ahu n'ihi na o nogidere na-enye ya nsogbu. Nwanyi ahu gakwara kowaara ụmụ okorobịa obodo ihe okwu ahu pütar. **18** Ma tupu anwụ adaa n'ubochi nke asaa ahu, ndị ikom obodo ahu sıri ya, "Olee ihe di ụtọ karja mmanu arị? Gini dıkwa ike karja ọdum?" Ma Samsin zara si ha, "A si na unu enyeghi nwa ehi m nsogbu, unu agaraghị enwe ike kowaa ya." **19** Otu mgbe ahu kwa, Mmụ Onyenwe anyi bjakwasiri ya. O sitere n'ebe ahu püo, gaa n'obodo Ashkelon. N'ebe ahu ka o nq tigbuo iri mmadu ato, napu ha uwe ha niile, chirị ha chinye ndị ahu kowaara ya ilu ahu. Ma site n'oke iwe, o laghachiri n'ulọ nma ya. **20** E duuru nwunye Samsin dunye enyi Samsin ka ha abu buru di na nwunye.

15 Mgbe oge nta gasiri, n'oge owuwe ihe ubi, mgbe a na-agho ọka, Samsin weere nwa ewu nta, gaa ileta nwunye ya. O gwara nna nwunye ya si, "Ana m aga n'önụlọ nwunye m." Ma nna nwunye ya ekweghi ka o banye. **2** Nna ya sıri, "O doro m anya na i kpör nwa m nwanyi asị, o bu n'ihi nke a ka m jiri kenyenya enyi gi nwoke ka o buru nwunye ya. Nwanne ya nwanyi nke nta, o maghi mma karja ya? Kpör ya ka onochie anya ya." **3** Samsin sıri ha, "N'oge a, o ziri m ezi i bokwara qbo n'ebe ndị Filistia no." Aghaghị m imesi ha ike. **4** Ya mere, Samsin puru gaa jide narị nkita ọhịa ato, wetakwa owa ụfodụ. O kekötara ọdudị ha abu abu. O kenyenye owa n'agbata otu nkita ọhịa na ibe ya. **5** Emesịa, o munnyere oku n'owha ahu niile. O mekwara ka nkita ọhịa ndị ahu dokpuru owa a munnyere oku baa n'ubi ọka ndị Filistia, si otu a rechapụ ọka niile guzoro eguzo n'ubi, na ubi vajinị niile, ha na osisi oliv niile oku. **6** Mgbe ndị Filistia choputara ihe mere, ha juru si, "Onye mere ihe di otu a?" A gwara ha, "O bu Samsin ogó onye Timna, n'ihi na a kponyere enyi ya nwunye ya." N'ihi nke a, ndị Filistia niile zukötara kpoputa nwaaggbohị ahu na nna ya kpoo ha ọku. **7** Ma Samsin gwara ha okwu si, "Ebe o bu na unu mere ihe di otu a, agaghị akwuṣi tutu m boro qbo ihe ojoo unu mere." **8** Ya mere, o pükwuru ha ọzø, site n'oke iwe, gbuo ọtụtụ mmadu n'ime ha. Mgbe nke a gasiri, o gara biri n'ime otu ọgba nkume nke Etam. **9** Ndị Filistia gara maa ulọ ikuwa ha n'ala Juda, gbasaa n'ala ahu ruo obodo Lehi. **10** Ndị Juda juru ajuju si ha; "O bu gini mere unu ji bija n'ebe a ibuso anyi agha?" Ha zara si, "Anyi na-achọ

ijide Samsin, ka anyi megwara ya ihe ojoo o mere anyi." **11** N'ihi nke a, ndị Juda zipurụ puku ndị agha ka ha gaa jide Samsin n'ogba nkume ahu nke Etam. Ndị a bijara juo Samsin ajuju si ya, "Gini bu ihe a i mere anyi? O bu na i maghi na ndị Filistia na-achị obodo anyi?" Samsin zara si ha, "Ihe m mere bu imiegwata ha ihe ha mere m." **12** Ha sıri ya, "Anyi abiala ka anyi kee gi agbu, dokpuru gi, nye n'aka ndị Filistia." Samsin sıri ha, "N'uoṇonu m iyı na unu agaghị ejị aka unu gbuo m." **13** Ha zara si ya, "Anyi agaghị egbu gi kama anyi ga-ekē gi agbu." Ya mere, ha kere ya agbu, duru ya jekwuru ndị Filistia. **14** Mgbe o na-abiaru Lehi, ndị Filistia tiiri mkpu, bia izute ya. Mmụ Onyenwe anyi bjakwasiri Samsin n'ebé o di ukwuu. Nke a mere ka eriri ahu e kere ya n'aka dịrị ka eriri ogho flakisi erere oku, sitekwa n'aka ya dapusia. **15** Mgbe ahu Samsin lere anya gburugburu, hụ okpukpụ agba ịnyinya ibu nke togborị n'alà n'ebe ahu. O tutulitera ya, were ya tigbuo puku ndị agha Filistia. **16** Mgbe ahu, Samsin kwuru si, "E ji m agba ịnyinya ibu mee ka ha dị ka ịnyinya ibu. E ji m agba ịnyinya ibu tigbuo puku ndị ikom." **17** Mgbe o kwuchara ihe ndị a, o tuturu okpukpụ agba ịnyinya ibu ahu; a kpokwara ebe ahu Ramat Lehi. **18** N'oge a, akpíri kpör Samsin nkụ nke ukwuu, n'ihi ya, o kpokuru Onyenwe anyi n'ekpere si, "Lee, i nyela ohu gi mmeli a di ukwuu! Ma ubu a, i ga-ekwe ka m nwụo n'ihi akpíri ikpö nku, si otu a daba n'aka ndị a na-ebighị ugwu?" **19** Chineke gbawara olulu ahu nke di n'ime Lehi, mee ka mmiri si na ya nuputa. Mgbe Samsin iñürü mmiri ahu, ike ya loghachiri, mmụ ya bjaghachikwara. Ya mere, a kpör isi iyi ahu En-Hakkore. Mmiri ala ahu ka dıkwa na Lehi n'ebe ahu ruo taa. **20** Ya mere, Samsin kpere ụmụ Izrel ikpe iri afò abu n'oge ndị Filistia.

16 Otu ụbochi, Samsin gara n'otu obodo ndị Filistia a na-akpọ Gaza, soro otu nwanyi akwuna bi n'ebe ahu hie ụra abalị. **2** A gwara ndị Gaza si, "Samsin n o n'obodo a." N'ihi ya, ha gbara ebe ahu gburugburu ma nodu na-eche n'onu ụzo ama obodo ahu abalị niile. O dighị ihe ha mere n'abalị ahu n'ihi na ha Zubere si, "Mgbe chi boro, anyi ga-egbu ya." **3** Ma Samsin dinara n'ulọ nwanyi akwuna ahu ruo n'etiti abalị ahu. Mgbe o pütar, o gara ruo n'onu ụzo obodo ahu, foro ibo ọnụ ụzo obodo ahu, ya na ibo ya abu, bukwasị ya n'ubu ya, buru ha gaa n'elu ugwu chera obodo Hebron ihu. **4** O dighị anya, Samsin hụrụ otu nwaaggbohị, onye o hụrụ n'aanya. Aha nwaaggbohị a bụ Delaịla, onye si n'obodo di na Ndagwurugwu Sorek. **5** Ndị eze ndị Filistia, bjakwutere Delaịla riọyo ya si, "Gbalia lee ma i ga-enwe ike chọpụta ebe ike Samsin si abia, ka anyi nwee ike ịmatà ụzo anyi ga-esi jide ya, kee ya agbu. O buru na i meere anyi nke a, anyi na-ekwe nkwa na onye ọbula n'ime anyi ga-enye gi puku shekel na narị shekel olaçcha." **6** N'ihi nke a, Delaịla gwara Samsin okwu si ya, "Gwa m ebe ike gi si abia. Gwakwa m otu mmadu puru isi kee gi agbu, merie gi." **7** Mgbe ahu, Samsin zara si ya, "O buru na mmadu e jiri akwara eriri asaa di ọhụrụ, ndị a na-amikpoghi amikpoghi kee m, m ga-abukwaa onye na-adighị ike dika mmadu ọbula ọzø." **8** Ngwangwa, ndịsi ndị Filistia wetara ya eriri asaa di ọhụrụ ndị a na-amịbeghi n'anwụ, o weere ha kee Samsin. **9** Ma o mere ka ụfodụ ndị ikom Filistia zoo onwe ha n'otu akụkụ ulọ ya. O tirị mkpu si, "Samsin, lee, ndị Filistia abiala ijide gi!" Otu mgbe ahu kwa, Samsin biliri dóbisie eriri ahu díka o bu eriri e ji ogbo mee nke bijara oku

nso. Ya mere, a choputaghij ebe ike Samsin si abia. **10** Emesja, Delaila gwara Samsin si ya, "Lee, i kwaala m emo, ghaara m ugha. Biko, gwa m uzo a ga-esi kee gi agbu." **11** Samsin zara si ya, "Lee, o buru na e jiri ụdọ ọhụrụ nke a na-ejibeghi kee ihe mgbe obula, klee m, aga m adikwa dika ndị ozoz." **12** Ya mere, Delaila chikotara ụdọ ọhụrụ jiri ya klee ya nke ọma. Ma ụfodụ ndị ikom Filistia zokwara onwe ha n'ime imo ụlo ahụ. Ozokwa, Delaila tiri mkpu si, "Samsin, lee, ndị Filistia abjalala ijide gi." Ma Samsin biliři dobisie eriri ahụ e ji klee ya ka a gaaši na o bụ ogho ka e ji mee ha. **13** Mgbe ahụ, Delaila gwara ya si, "Lee, i na-eme ka abụ m onye nzuzu, ghaara m ugha. Gwa m eziokwu, otu a ga-esi kee gi agbu." Samsin zara si ya, "Lee, e kewara agirị isi di m n'isi ụzo asaa, i were ụzo nkekota asaa e kekotara agirị isi m, kpanyekotaa ha n'ihe i ji ekwe akwa, were ntu osisi i ji akpachi akwa kpachie ya, mgbe ahụ, aga m adikwa ka ndị ozoz." Mgbe Samsin rahụrụ ụra, Delaila weere agirị isi Samsin kpanyekotaa ya n'ihe o ji ekwe akwa. **14** O jikwa ṣtū osisi o ji akpachi akwa, kpachikötasie agirị isi Samsin ike. Ozoz, Delaila siri ya, "Samsin, ndị Filistia abjalala ijide gi." Ma Samsin bilitere n'ike fokorọ ṣtū osisi ahụ, na ihe ejị akpa akwa, na akwa akpara akpa. **15** Mgbe ahụ, Delaila gwara ya okwu si, "Olee ka i si kwuo na i hụrụ m n'anya, ebe o bụ na i nweghi ike igwa m ihe dì gi n'obi? Lee, ugbo ato ndị a, i mere m ka m dika onye nzuzu, ma i gwabeghi m ebe ike gi dì ruo ubgu a." **16** Delaila sikwara otu a nyegide Samsin nsogbu tutu ruo mgbe Samsin na-enweghikwa ike ịnagide nsogbu ya. **17** Ya mere, o gwara ya ihe niile, "Ọ dibeghi mgbe aguba obula gara n'elu isi m, n'ihi na abụ m onye Nazirait, onye e doro nso nye Chineke ka m bụ, site n'afo nne m. Ọ burukwa na a kpuchapụ agirị isi m, mgbe ahụ, ike niile dì m n'ahụ ga-apụ. Mgbe ahụ, aga m adikwa ka ndị ozoz." **18** Mgbe Delaila matara na o gwala ya ihe niile, o ziri ozi kpoo ndịsi ndị Filistia ahụ, si, "Biaghachinu otu ubgu a, n'ihi na o gwara m ihe niile." Ya mere, ndịsi ndị Filistia loghachiri jiri ego ọlaedo ahụ n'aka ha. **19** Ma Delaila mere ka o dinaa n'apata ukwu ya rahụ ụra. Mgbe ahụ, o kpobatara nwoke na-akpucha isi, ka o kpuchapụ agirị isi niile di Samsin n'isi, si otu a mee ka ike ghara ịdikwa ya. Ike ya hapurụ ya. **20** O tiri mkpu si, "Samsin, lee, ndị Filistia abjalala ijide gi." Ma mgbe Samsin bilitere site n'ura, o chere n'obi ya, "Aga m apụ ka m si mee na mbụ megharja arụ ma nwere onwe m." Ma o maghị na Onyenwe anyị ahaپula ya. **21** Ndị Filistia jidere ya, ghụpụ ya anya ya abụ, duru ya gbadata Gaza. N'ebe ahụ, ha jiri ụdọ bronz kee ya agbu, nye ya orụ ịnyaghari igwe na-akwụ ọka n'ulọ mkporo ha tinyere ya. **22** Mgbe na-adighị anya, agirị isi ya malitekwara ito ozoz. **23** Ugbu a, ndịsi ndị Filistia niile zukötara ịchụrụ chi ha bụ Dagon, aja dì ukwuu, na iñuri ọnụ, na-asi, "Chi anyị enyela Samsin bụ onye iro anyị n'aka anyị." **24** Mgbe ndị mmadụ hụrụ ya, ha toro chi ha si, "Chi anyị enyela onye iro anyị n'aka anyị, onye mere ka ala anyị togborogor n'efu gburkwaas otụtụ ndị anyị." **25** Mgbe ha ka n'o n'obi ụtọ, ha tiri mkpu si, "Dupütara anyị Samsin, ka o kpaa anyị ọchi." Ya mere, e dupütara Samsin site n'ulọ mkporo ka o meree ha ihe egwuregwu. Ha mere ka o guzo n'etiti ebe ogidi e ji wuo ụlo ahụ dì. **26** Mgbe ahụ, Samsin siri onye na-eji ya n'aka si, "Debe m n'ebe m ga-emetụ ogidi ndị ụlo a na-eguzo na ha aka, ka m nwe ike dabere na ha." **27** N'oge a, mmadụ ejuputala n'ime ụlo ahụ, nwoke na nwanyị; ndịsi ọchichị ndị Filistia nokwa n'ebe ahụ. Ndị ozoz onuogugu ha

uru puku ato, nwoke na nwanyị, no n'elu ụlo ahụ na-ele Samsin, ebe o na-emere ha ihe ochi. **28** Mgbe ahụ, Samsin kpere ekpere riọ Onyenwe anyị arirị si, "O! Onyenwe m Onyenwe anyị, biko cheta m naanị otu ubgu a. Biko, Chineke, nye m ike n'otu ohere a m nwere, ka m nwee ike ịbọrụ ọbọ n'ahụ ndị Filistia n'ihi, o bulađi, mkpuru anya m abụo." **29** Mgbe ahụ, Samsin jidesiri ogidi abụo dì n'etiti ụlo ahụ aka ike, aka nri ya n'otu, aka ekpe ya na nke ozoz. **30** Samsin kpere ekpere si, "Ka m soro ndị Filistia nwụ!" O ji ike ya niile nuo ogidi ahụ aka. Otu mgbe ahụ kwa, ụlo aruṣi ahụ dara, dakwasị ndịsi ọchichị Filistia ndị ahụ, na ndị niile no n'ime ụlo ahụ. Ya mere, ndị niile so Samsin nwụ n'oge ahụ dì otụtụ karịa ndị Samsin gburu mgbe o dì ndu. **31** Mgbe ihe ndị a gasiri, ụmunnà ndị ikom Samsin, na ndị ezinaulo nna ya bijara n'ebe ahụ, buru ozu ya. Ha liri ya n'agbata Zora na Eshtaol, ebe e liri nna ya Manoa. Samsin kpere ụmụ Izrel ikpe iri afo abụo.

17 E nwere otu nwoke si n'ala ugwu ugwu Ifrem, aha ya bụ Maika. **2** Otu ụboghị, Maika gwara nne ya okwu si ya, "I chetara puku na narị ego ọlaçcha shekel ndị ahụ funarịgi, nke i ji n'ihi ya bụ onye zuru ya ọnụ n'oge gara aga? Eji m ọlaçcha ahụ. Ọ bụ m weere ya." Nne ya siri, "Ka Onyenwe anyị gozie gi nwa m!" **3** Mgbe o nyeghachiri nne ya puku na narị ego ọlaçcha shekel ahụ, nne ya gwara ya si, "Ana m edo ọlaçcha ndị a nso nye Onyenwe anyị n'ihi nwa m nwoke maka iji ya mee oyiyi a piri apị na aruṣi a kpuru akpu. Aga m emesja nyeghachiri gi ya." **4** Ya mere, o nyeghachiri nne ya ọlaçcha ahụ, Nne ya weere narị ego ọlaçcha shekel abụo wegara okpụ ụzụ ọlaçcha, onye jiri ya mee oyiyi a piri apị na ihe a kpuru akpu. E tinyere ha n'ulọ Maika. **5** Nwoke ahụ bụ Maika nwere ụlo aruṣi, o mere efod na aruṣi ezinaulo dì iché iche, mee otu n'ime ụmụ ya ndị ikom ka o buru onye nchüajaya. **6** N'uboghị ndị a, Izrel enweghi eze na-achị ha. N'ihi nke a, onye obula na-eme ihe obula o chorog, na ihe obula dì ya mma n'anya. **7** Otu nwokorobia onye Livayị, sitere n'obodo Betlehem nke dì na Juda, bụ onye binyere ndị agburụ Juda, **8** hapurụ obodo ahụ, bụ Betlehem Juda ịchọ onodụ n'ebi ozoz. Mgbe o na-agas, o bijaruru n'ulọ Maika n'ala ugwu ugwu Ifrem. **9** Maika jürü ya, "Ebee ka i si bija?" O siri "Abụ m onye Livayị si Betlehem dì na Juda. Ana m achorog onwe m ebe m ga-anō." **10** Mgbe ahụ, Maika siri ya, "Soro biri n'ulọ m, għoġkvara m nna onye nchüajaya, aga m akwụ gi mkpuru ego ọlaçcha shekel iri kwa afó, nyekwa gi uwe, na ihe oriri." **11** Ya mere, onye Livayị ahụ kwere n'ihe o gwara ya, nwokorobia ahụ sooro ya biri ka otu n'ime ụmụ ya ndị ikom. **12** Mgbe ahụ, Maika nyere onye Livayị ahụ oru, nwokorobia ahụ għoqro ya onye nchüajaya, birkwa n'ulọ ya. **13** Mgbe ahụ, Maika kwuru, "Ugbu a, amaara m na Onyenwe anyị ga-agozị m nke ukwuu, n'ihi na onye Livayị a aghoqla onye nchüajaya m."

18 N'oge ahụ kwa, ụmụ Izrel enweghi eze obula na-achị ha. Ebo Dan na-achokwara onwe ha ebe obibi nke ga-abụ ala nke aka ha, n'ihi na ruo ubgu a, ha enwebeghi ike chupụ ndị bi n'ala ahụ e kenyere ha dika ihe nketa nke ha. **2** N'ihi nke a, ebo Dan sitere n'ikwu ise dì n'ebi ha hoputa mmadụ ise. Ndị a bụ dimkpaa, na dike n'agħha, burukwa ndị si n'obodo Zora na Eshtaol. Ha zipurụ mmadụ ise ndị a ka ha gaa nyochaa ala ahụ ha na-achị ibi n'ime ya. Mgbe ndị ahụ jeruru obodo ugwu ugwu Ifrem, ha gara nodu odu abali n'ulọ Maika. **3** Mgbe ha no nso ụlo Maika, ha nru asus

nwokorobia onye Livayị ahụ bụ onye nchüaja. Ha kpoputara ya n'otu akụkụ juo ya ajuju sị, "Onye kpatoria gi ebe a? Gịnị ka i na-eme n'ebe a? Gịnị mere i jị bia n'ebe a?" 4 Nwokorobia ahụ kowara ha ihe Majka meree ya. O gwara ha, "O nyere m ọrụ, abukwu m onye nchüaja ya." 5 Ha sıri ya, "O dị mma! Biko, juta Chineke ase, chọputa ma ije anyị a o ga-agakwa nke oma." 6 Onye nchüaja ahụ zara sị ha, "Gaa n'udo. Ije unu nwere ngozi Onyenwe anyị." 7 Ya mere, ndị ikom ise ndị ahụ biliri ije bjario n'obodo Laish, ebe ha hụru na ndị ahụ na-ebi n'udo, na-enweghi nsogbu obụla. Ha díka ndị obodo Sajdọn, ndị onwe ha juru afọ, ndị na-adighị atụ anya ihe egwu obụla. Ha bụ ndị bara uba, ebe o dighi ihe obụla kɔrɔ ukọ n'al'a ahụ. Ozq, ha bi n'ebe dị anya site n'obodo ndị Sajdọn. O dikwaghi ihe ha na mmadụ obụla nwekorọ. 8 Mgbe ndị nnyocha ahụ laghachiri n'obodo Zora na Eshtaoł, ndị obodo Dan ibe ha juru ha, sị, "Unu si ańaa jee? Gịnị ka unu chọputara?" 9 Ha zara sị, "Bianu, ka anyị gaa buso ha agha. Anyị ahụla ala ahụ, o díkwa mma nke ukwu. Gịnị ka unu na-agbara nkịtị? Unu egbulu oge iịa n'ebe ahụ nweta ya. 10 Mgbe unu ruru ebe ahụ, unu ga-ahụ ndị na-adighị atụ anya ihe egwu obụla, na ala sara mbara nke Chineke na-etinye unu n'aka. Ala nke ihe obụla na-adighị akọ n'ime ya." 11 Ya mere, narị ndị agha isii ndị sị n'obodo Dan biliri gaa ibuso obodo ahụ agha. Ha sikwa Zora na Eshtaoł pụo. 12 Mgbe ha na-aga, ha rutere Kiriati Jearim, nke dị na Juda, maa ulọ ikwu ha n'ebe ahụ. O bụ ya mere e ji apkọ ebe ahụ dị n'akụkụ odịda anyanwụ Kiriati Jearim Mahane Dan ruo taa. 13 Emesia, ha pürü n'al'a ugwu ugwu Ifrem, bjariute n'ulọ Majka. 14 Mmadụ ise ndị ahụ gara nnyochapta ala (ya bụ ala Laish) ahụ gwara ụmụnnna ha sị, "Unu maara na n'ime otu ulọ ndị a na e nwere efod, n'ufodị arụsi ezinaulọ ndị dị iche iche, na oyiyi a kpürü akpu nke eji ola wuo? Ugbu a, maranụ ihe unu ga-eme." 15 Ya mere, ha gara n'ebe ahụ, banye n'ulọ nwokorobia Livayị ahụ, ebe o bi n'ulọ Majka, juo ya maka ọdịmma ya. 16 Narị ndị ikom Dan, ndị jikere ibu agha, guzo n'onu ụzọ ama. 17 Mgbe ahụ, ndị nnyocha ise ahụ banyere n'ime ulọ ahụ buru arụsi ola ahụ, na efod ahụ, na arụsi ezinaulọ ndị ahụ, ma onye nchüaja ahụ na narị ndị agha isii ndị ji ngwa agha guzo n'onu ụzọ ama. 18 Mgbe ndị ikom ahụ banyere n'ulọ Majka buru arụsi ola ahụ, efod ahụ na arụsi ezinaulọ ndị ozq ahụ, onye nchüaja ahụ sıri ha, "Gịnị ka unu na-eme?" 19 Ha zara sị ya, "Mechie ọnụ gi! Ekwukwala okwu obụla. Soro anyị bia bürü nna anyị na onye nchüaja anyị. O ga-abara gi uru karịa ibü onye nchüaja nye otu ebo na otu agburụ n'Izrel, karịa ibü onye nchüaja nke naanị otu nwoke n'ime ezinaulọ ya." 20 Mgbe ahụ, obi tọrọ nwokorobia onye nchüaja ahụ ụtọ isoro ha gaa. O buuru efod ahụ, arụsi ezinaulọ ndị ozq ahụ na oyiyi ahụ a piri apị soro ndị ahụ gawa. 21 Ha malitekwara ije ha, umuntakiri ha, na igwe anụ ulo ha, na ngwongwo ha ka ha tinyere n'ihi ha. 22 Mgbe ha gamitüru nke nta site n'ulọ Majka, ndị ikom ndị bi nso ulọ Majka kpkötara onwe ha chṣo ndị Dan, gafee ha. 23 Majka na ndị so ya na-etikwa mkpu na-apkoku ha sị ha kwusị ije ha. Ma ndị obodo Dan juru Majka ajụju sị ya, "Gịnị na-eme gị jị kpoputu ndị gị ka ha bia luso anyị agha?" 24 O zaghachiri, "Unu chíjịrị chi ndị m mere, kpörö onye nchüaja m pụo. Gịnị ozq ka m nwekwara? Olee otu unu si ajụ. 'Gịnị na-eme gị?'" 25 Ndị ikom Dan zara sị ya, "Lezie anya kpachara anya banyere ụdị okwu i na-ekwu. N'ihi na i kwuo ụdị okwu a gaa n'ihi, n'ufodị ndị ikom isi na-anụ ọkụ ga-abia luso gi agha gbuo gi na

ndị ezinaulọ gi." 26 Ya mere, ndị ebo Dan gbara ya nkịtị na-aşa ebe ha na-aga. Mgbe Majka hụru na ha dị ọtụtị karia o, o hapurụ ha, tuğharịa laghachiri n'ulọ ya. 27 Umụ Dan chíjịrị arụsi ahụ niile Majka mere, durukwa onye nchüaja ya gawa n'obodo Laish, obodo n'o'udo, nke na-adighị atụ anya ihe egwu obụla. Ha busoro ndị obodo ahụ agha, suo obodo ahụ ọkụ. 28 O dighị onye obụla nwere ike bịa inyere ndị obodo ahụ aka n'ihi ha bi n'ebe dị anya site n'obodo Sajdọn. O nwekwaghi obodo obụla ha na ha na-emekorịta. Obodo a dị na ndagwirugwu dị nso na Bet-Rehob. Emesia, ndị ebo Dan wughachiri obodo ahụ ozq, biri n'ime ya. 29 O bụ nke a mere e ji kpō aha obodo ahụ Dan, nke bụ aha nna ha ochie, onye bu nwa Izrel. Ma tupu ebo Dan ebibie ya, aha obodo a n'oge gara aga bịa Laish. 30 N'ebe ahụ ndị Dan guzobeere onwe ha arụsi, Jonatan, nwa Geshom, nwa Mosis, na umụ ya ndị ikom niile għoqro ndị nchüaja nye ebo Dan ruo n'oge a dötara ala ahụ n'aghha. 31 Ndị ebo Dan nogidere na-efe arụsi ndị ahụ Majka mere oge ahụ niile ulo nzute Chineke dị na Shaifo.

19 N'oge a, Izrel enweghi eze na-achị ha. N'oge ahụ kwa, o dị otu nwoke, onye Livayị bi n'ebe dị anya n'al'a ugwu ugwu Ifrem. Nwoke a gara Betlehem, n'ime Juda, kpörö otu nwaagbogho ka o bürü iko ya nwanyị. 2 Ma iko ya nwanyị ahụ kwara iko megide ya. O hapurụ ya laghachiri n'ezinaulọ nne na nna ya na Betlehem, Juda. O nqro ọnwa anọ n'ebe ahụ. 3 Nwoke ahụ kpēbiri iga n'ulọ nna nwaagbogho ahụ iriọ ya ka o loghachiri. O kpōqro otu n'ime ndị ohu ya, duru inyinya ibu abu. Mgbe nwoke ahụ bjariuru n'ulọ ahụ, iko ya nwanyị kpobatara ya n'ulọ nna ya. Mgbe nna nwaagbogho ahụ hụru ya, o jiri ọnụ kelee ya ekele. 4 Nna nwanyị ahụ rịqro ya ka o nonyere ha ụfodụ oge. N'ihi nke a, o nonyere ha ụboghị ato. Ha niile nqro ọnqdụ obi ụtọ abalị ato ahụ niile, rie n'ñukwu. 5 N'uboghị nke anọ, nwoke ahụ na iko ya jikeere n'isi ụtụtị ilaghachiri. Ma nna nwanyị ahụ rịqro ha sị ha, "Jirinu ihe oriri gbaanụ onwe unu ume. Emesia unu nwere ike ilawa." 6 Ya mere, ha abu ụnodurụ ala rie ihe, n'ñukwu ihe ọnqri. Mgbe e mesiri, nna nwaagbogho ahụ sıri ha, "Biko, ụnodun rahu ura n'abali taa, meekewanụ onwe unu obi ụtọ." 7 Ma mgbe nwoke ahụ biliri ka o laa, nna nwaagbogho ahụ, nogidere ya, nke a mere ka o kwenye ịnq ruo echị ya. 8 N'isi ụtụtị ụboghị nke ise, ha bilikwara ngwangwa jikere ihapụ ma ilaghachiri. Ozqkwa, nna nwaagbogho ahụ rịqkwarra ha sị ha, "Biko, nogidenu n'utụtụ taa, ma n'oge ehiihe unu nwere ike lla." N'ihi nke a, ha nogidekwara rie, n'ñukwu. 9 Mgbe nwoke ahụ na iko ya nwanyị, na ohu ya, jikeere ihapụ, nna nwaagbogho ahụ rịqkwarra ha sị ha, "Biko, lee chi ebidola iji ugbi a, abalị adikwala nso. Biko, nogide n'ulọ m naanị abalị taa. Anyị ga-emekwa onwe anyị obi ụtọ abalị taa niile. Ma unu ga-amalite ije unu n'isi ụtụtị echị. Mgbe ahụ, unu ga-alा n'udo." 10 Ma nwoke ahụ ekweghi ịnq ọnqdụ abalị ozq, o hapurụ gawa n'uzo ije Jebus (ya bụ Jerusalem), ya na inyinya ibu ya abu akwadotoro maka njem nakwa iko ya nwanyị. 11 Ha rutere ebe ahụ oge chi na-akwado iji. Ohu ya sıri nna ya ukwu, "Bia, ka anyị kwusị n'obodo ndị Jebus a, nq ọnqdụ abalị." 12 Ma nna ya ukwu zaghachiri, "Mba! Anyị agaghị aba n'obodo ndị na abughi umụ Izrel. Anyị ga-aga n'ihi ruo Gibeä." 13 O kwukwara sị, "Bia ka anyị gbalia iru Gibeä maqbụ Rema, nq ọnqdụ abalị n'otu n'ime ebe ndị a." 14 Ya mere, ha gara n'ihi n'ije ha. Anwụ dara díka ha na-eru Gibeä dị na Benjamin. 15

N'ebé ahú ka ha kwusíri ino onodú abalí. Ha gara nóró na mbara ama obodo ahú, ma o nwéghí onye obúla kpobatara ha ka ha rahú ura n'úlo ya. **16** N'anyasi ahú, otu agadi nwóke zutere ha ka o si irú orú n'ubí na-aloghachi, onye si n'obodo ugwu ugwu Ifrem, ma o bi ka onye obía na Gibeá (ndí bi n'ebé a bù ndí Benjamin). **17** Mgbe agadi nwóke a húrú ndí ije ahú na mbara ama obodo ahú, o júrú ha ajújú sì, "Ebee ka unu si biá? Ebee ka unu na-agá?" **18** Nwóke ahú zara sì ya, "Anyí si Betlehem dí na Juda na-aloghachi n'úlo anyí dí n'ebé dí anya n'ala ugwu ugwu Ifrem. Esi m ebe ahú gaa Betlehem dí na Juda, ma ubú a, ana m aga n'úlo Onyenwe anyí. O nwéghí onye kpobatara anyí n'úlo ya. **19** Anyí nwere ihe oriri nke inyinya ibu anyí ga-eri, achicha na mmánya nke anyí bù ndí ohu gi ga-eri, ya bu, mū onwe m na ohu gi nwanyí na nwokorobia so anyí. Anyí achoghí ihe obúla n'aka onye obúla." **20** Agadi nwóke ahú sìrì ha, "Batanú n'úlo m díka ndí obía nke m. Ka m nye unu ihe niile bù mkpa unu. Naaní unu anóla onodú abalí n'ama." **21** N'hi nke a, o kpobatara ha n'úlo ya. O duuru inyinya ibu ha, nye ha ihe oriri. Emesia, ha sara úkwú ha mmíri, nódú ala rie ma riúkwa. **22** Ma mgbe ha risiri nri, nóró na-ezu ike, na-akpaköríta úka, na mberede, ndí ikom ụfodú sitere n'obodo ahú, ndí jogburu onwe ha n'omume gbara uló ahú gburugburu. Ha malitekwara iti aka n'uzo ahú na iti mkpú na-akpoku agadi nwóke ahú, sì ya, "Kpopúta onye obía ahú nò n'ime uló gi ka anyí mara ya." **23** Agadi nwóke ahú bù onyenwe uló ahú pukwuuha n'ezí, sì ha, "Biko ụmúnná m, unu emela ihe ojoo dí otu a. Nwóke a nò n'úlo m díka obía. Unu emela ihe ihere dí otu a. **24** Ka m kpóputara unu nwa m nwanyí na-amaghí nwóke, na ikonwanyí nwóke a ka unu jíri ha mee ihe obúla unu chóró ma hapúnu nwóke a. Unu emela ihe ihere dí otu a." **25** Ma ndí ikom ahú egeghí ya ntí. Ya mere, nwóke ahú kpóputara iko ya nwanyí zipúrha ya n'ezí. Ha niile n'otu na otu, dinakwuru nwanyí ahú abalí ahú niile. Mgbe chi na-achó ịbó, ha hapúru ya ka o laa. **26** N'isi útutú, nwanyí ahú bilíri laghachi azú n'uló ahú iko ya nwóke no. Ma o dara n'ala n'ihú onu uzo uló ahú togboró n'ebé ahú tutu chi abozie. **27** Mgbe nwóke ahú bilíri n'ututú, meghee uzo ka o malite ije ya, o húrú iko ya nwanyí ahú ka o togboró n'onu uzo ahú. Aka ya abúdikwa n'onu uzo mbata uló ahú. **28** Nwóke ahú kpókuru ya sì ya, "Ngwa, bilie ka anyí laa." Ma nwaagbogho ahú ekwughí okwu obúla. Nwóke ahú bulíri ya, tükwasí ya n'elú inyinya ibu ya, buru ya laa n'obodo nke aka ya. **29** Mgbe o bijaruru obodo ya, o banyere n'uló ya wepúta mma jíri ya bówaa ozu iko ya nwanyí ahú uzo ihe abúdikwa. O zigára ebo iri na abúdikwa n'obodo ihe abúdikwa. **30** N'hi nke a, Onye obúla húrú ihe ojoo a kwuru sì, "O nwébeghí onye obúla mere ụdi ajo omume dí otu a kemgbe ụmú Izrel si n'obodo Ijipt púta. Chee echiche banyere ihe a. Tulee ya ma gwa anyí ihe anyí ga-eme?"

20 Mgbe ahú, ndí Izrel niile ndí si n'ala Dan ruo Bjasheba, tükwe ndí si n'ala Gilead, pútará díka otu mmadú, bija zukóq n'ihú Onyenwe anyí na Mizpa. **2** Ndí ndu ebo Izrel niile weere onodú na nzukó nke ndí Chineke, onyúogugu ha bù narí puku ndí agha anó, ndí na-ebu mma agha. **3** Mgbe na-adighí anya, nzukó ụmú Izrel niile na Mizpa ruru ụmú Benjamin ntí. Mgbe ahú, ndísi Izrel niile kpóró nwóke ahú e gburu iko ya nwanyí sì ya, "Kóporó anyí otu ihe ojoo a si mee." **4** Ya mere, onye Livayí ahú, di nwanyí ahú e gburu kwuru sì,

"Mú na iko m nwanyí bijaruru obodo Gibeá, obodo nta ndí Benjamin, kwusi n'ebé ahú ino onodú abalí. **5** N'oge abalí, ndí ikom Gibeá bijaruru gba uló anyí nò n'ime ya gburugburu. Nzube ha bù igbu m. Ma ha jidere iko m nwanyí, dinakwuru ya n'ike, tutu ruo mgbe ọ nwuru. **6** N'hi ya, abowasíri m ahú iko m nwanyí ụzo ihe abúdikwa, zisa ya n'akukú niile nke ihe nketa ndí Izrel niile n'hiha na ndí ikom Gibeá ndí ahú emeela ihe ojoo na ihe ihere n'ala Izrel. **7** Ugbu a, unu ụmú Izrel niile, unu onwe unu tuleenú okwu a, nyekwanú ndumodú ihe a ga-eme ebe a." **8** Ndí mmadú niile kuliteré díka otu onye, sì, "O nwéghí onye obúla ga-ala na be ya. O nwéghí onye obúla ga-esi n'ebé a laa n'uló ya. **9** Ma ubú a, nke a bu ihe anyí ga-eme ndí Gibeá. Anyí ga-efe nza chopúta ndí ga-aga luso ndí Gibeá agha. **10** Anyí ga-esite n'ebó niile nke Izrel hopúta mmadú iri site na narí mmadú, hopúta narí mmadú site na puku mmadú, hopútakwa puku mmadú site n'iri puku mmadú, ka ha hú maka iwtara ndí agha ihe oriri. Mgbe ndí agha a rutere Geba dí na Benjamin, anyí purú ikwughachi ha ụgwó ruru ha díka ihe ihere niile ha mere n'ala Izrel si dí." **11** Ya mere, ndí Izrel niile jikötara onwe ha ọnú ibu agha ahú díka otu onye, megide obodo ahú. **12** Ndí ebo Izrel zipúrha ndí ozi ka ha gazuo ebo Benjamin niile, sì ha, "Giní bù ihe ojoo nke a jogburu onwe ya emere n'etiti unu? **13** Ugbu a, kpopútará anyí ndí ikom ojoo dí a si n'obodo Gibeá ka anyí gbuo ha. Anyí ga-esikwa otu a hichapú ihe ojoo a site n'Izrel." Ma ụmú Benjamin egeghí ndí Izrel ibe ha ntí. **14** Ha sitere n'obodo ha dí iché ihe zukötána Gibeá maka ibuso ndí Izrel agha. **15** N'ubochí ahú, ndí Benjamin sitere n'obodo ha dí iché ihe kpókota iri puku ndí ikom abúdikwa na puku isii bù ndí na-amípúta mma agha, tinyere narí ndí ikom asaa ahú zuruoke site na ndí bi na Gibeá. **16** N'ime ndí agha ndí a, e nwere narí ndí agha asaa, ndí a maara nke ọma díka ndí na-agbata ụta nke ọma. Ha bù ndí na-eme aka ekpe, onye obúla n'ime ha nwere ike iji okwute mata otu agiri isi, għara īmħie ja. **17** Ma onyúogugu ndí agha ụmú Izrel, ma ọ buru na e wezuga ụmú Benjamin, dí narí puku ano. **18** Ma tupu agha ahú ebido, ndí agha Izrel buru ụzo gaa Betel ijuta Chineke ase. Ha júrū ya sì, "Olee ebo ga-edu anyí ibuso ndí agha Benjamin agha?" Onyenwe anyí zara sì ha na ọ bu Juda ga-ebu ụzo. **19** N'hi nke a, n'isi útutú echí ya, ndí agha ụmú Izrel niile bulíri ihe agha ha púo, maa uló ikwu ha nso nso Gibeá. **20** Emesia, ndí Izrel purú izute ndí Benjamin, doo onwe ha n'usoro ibu agha na Gibeá. **21** Ma n'ubochí ahú, ndí Benjamin si Gibeá nupúta n'igwe gbuo ndí agha Izrel onyúogugu ha dí iri puku abúdikwa na puku abúdikwa. **22** Ndí agha Izrel għaritara onwe ha ume, ma werekkwa onodú ibu agha díka ha mere n'ubochí mbu. **23** Ndí agha Izrel kwara akwa nke ukwuu n'ubochí ahú n'ihú Onyenwe anyí site n'ututú ruo anyási. Ha júrū Onyenwe anyí ase ozo sì ya, "Anyí ga-aga n'ihú iluso ụmúnná anyí ndí Benjamin ogo?" Onyenwe anyí zara sì ha, "Gaanu ga luso ha agha." **24** N'hi nke a, ndí Izrel jegħachikwara ọzo ibuso ụmú Benjamin agha n'ubochí nke abúdikwa. **25** N'oge a kwa, ndí agha Benjamin si n'obodo Gibeá putu ibuso ha agha. Ha għburu ndí agha Izrel onyúogugu ha dí puku iri na asatō. Ndí a niile bükwa ndí ji mma agha ebu agha. **26** Mgbe ahú, ndí Izrel niile gara Betel, nódú n'ebé ahú, kwaakwa n'ihú Onyenwe anyí Ha eriġġi nri obúla n'ubochí ahú site n'ututú ruo n'anyási. Ha chere n'ihú Onyenwe anyí onyinye aja udo, ma chuċċkwa aja nsure ጀ. **27** Ndí Izrel júrū

ase site n'aka Onyenwe anyi. (N'oge ndị ahụ, igbe ogbugba ndị Chineke dị n'ebé ahụ. **28** Finehaz nwa Elieza, nwa nwa Eron na-eje ozi nchukaja n'ebé ahụ.) Umụ Izrel jụrụ Onyenwe anyi ase sị ya, “Ọ bụ anyị gaakwa ozọ ibuso ụmụnna anyi ndị Benjamin agha, ka i sị anyị agala?” Onyenwe anyi zara sị ha, “Gaanụ, n'ihi na aga m ahụ na unu meriri ndị agha Benjamin echi.” **29** N'ihi nke a, umụ Izrel kewaputara ndị zoro onwe ha n'ohịa, gburugburu obodo Gibeal. **30** N'ubochi nké ato ya, ha pürü gaakwa izute ndị Benjamin, ha were onqodụ ha imegide ndị Gibeal díka ha mere n'oge gara aga. **31** Ndị Benjamin pütara izute ha, e mere ka ha site n'obodo puo. Ha malitere igbu ndị Izrel díka ha mere na mbụ, nke mere na ndị ikom iri ato dara nwụo n'ohịa ma na ụzo, otu nke gawara obodo Betel, na nke ozọ gawara obodo Gibeal. **32** Ya mere, mgbe ndị agha Benjamin malitere na-asị, “Lee, anyị emeriela ha díka anyi mere na mbụ,” ndị Izrel nō na-ekwu sị, “Ka anyị gbara ọsọ na-agà ruo mgbe ha ga-anò ebe dì anya site n'obodo ha.” **33** Ndị ikom niile nke Izrel sitere n'onqodụ ha bilie, doo onwe ha n'usoro na Baal-Tama, ndị Izrel ndị zoro onwe ha waputara site n'onqodụ ha n'odịda anyanwụ nke Geba, si n'ohịa mapuṭa. **34** Iri puku ndị ikom Izrel ahụ zuruoke gara na ncherita ihu Gibeal busoo ya agha. Agha ahụ dì ike nke ukwuu nke mere na ndị Benjamin amataghị na oke mbibi na-abiajwasị ha. **35** Onyenwe anyi meriri ndị Benjamin n'ihu Izrel, n'ubochi ahụ; ndị Izrel gburu ndị agha Benjamin onqogugu ha dì iri puku abụ, na puku ise, na otu nari. Ha niile bukwá ndị na-eji mma agha agha. **36** Mgbe ahụ, ndị Benjamin n'onwe ha, hụrụ na e emeriela ha. Ugbu a, ndị ikom Izrel nyere ndị Benjamin ohere iga n'ihu, n'ihi na ha dabere na ndị ha zoro n'ohịa n'akụkụ Gibeal. **37** Ndị ahụ zoro n'ohịa gbatupara osisiọ gbaba n'obodo Gibeal, kesaa onwe ha, were mma agha gbuchapụ ndị niile nō n'obodo ahụ. **38** Ndị Izrel na ndị zoro n'ohịa kwekötara na ha ga-emē ka anwụrụ oku dì ukwuu na-alà elu elu site n'obodo ahụ, **39** ma mgbe ahụ, ndị Izrel ga-ebido iþo ọbo ogbugbu egburu ha. Ndị Benjamin egbuolari iri ndị Izrel ato, n'ihi ya ha siri, “Anyi na-emeri ha díka anyi mere n'aghá mbụ.” **40** Ma mgbe anwụrụ oku malitere ila elu site n'obodo ahụ, ndị Benjamin lere anya n'azu hu ka anwụrụ oku na-alà elu site n'akụkụ niile nke obodo ahụ. **41** Mgbe ahụ, ndị Izrel bidoro igbu ha, oke egwu jidere ndị Benjamin n'ihu na ha ghotara na iла n'iyi adakwasila ha. **42** Ha si n'ihu ndị Izrel gbaa ọsọ, gbagba n'uzo gawara n'ozara, ma ha enweghi ike igbanari agha ahụ. Ndị Izrel si n'obodo Gibeal gbatupara gburu ha n'ebé ahụ. **43** Ha gbara ndị Benjamin gburugburu n'akụkụ ọwụwa anyanwụ Gibeal, gbuo otutu n'ime ha n'ebé ahụ. **44** Ndị agha Benjamin e gburu n'aghá ubochi ahụ dì puku iri na asato. **45** Mgbe ha chighariri na-agbala n'uzo ozara na-agà n'ebé oke nkume Rimón di, ndị Izrel gburu puku ndị agha ise n'ime ha n'uzo ahụ. Ha chugidere ndị Benjamin ọsọ ruo Gidom, gbukwaa puku ndị agha ha abụ. **46** Ya mere, ndị Benjamin e gburu n'aghá n'ubochi ahụ dì iri puku abụ, na ise. Ndị a bù ndị agha mma agha, dike na dimkpa n'aghá. **47** Naani nari ndị agha isii n'ime ha tughariri gbatupara ọsọ gbalaga n'ozara, n'ebé nkume Rimón di. Ha nogidere n'ebé ahụ onwa anọ. **48** Mgbe ahụ, ndị agha Izrel hapurụ ha, laghachị azụ, gaa n'obodo ndị Benjamin niile gbuo ndị niile nō n'ime ha, igwe anụ ulọ, na ihe ndị ọzọ niile dì n'ime ha. Obodo niile ha ruru, ha kpọrọ ha oku.

21 Mgbé ndị ikom Izrel niile zukötara na Mizpa, ha n'uru iyí sị, “O nweghi onye ọbula n'ime anyi ga-ekwe ka nwoke ọbula si n'ebó Benjamin lọq ụmụ anyi ndị inyom.” **2** Ndị Izrel niile gara Betel, n'odị ebe ahụ ruo mgbede n'ihu Chineke. Ha welitere olu bee akwa dara ụda. **3** “Ha siri, Onyenwe anyi, Chineke Izrel, gini mere ihe dì otu a ji dakwasị Izrel? Gini mere a ga-eji na-achọ otu ebo Izrel achọ taa?” **4** N'isi utụtụ echí ya, ha biliri ngwangwa rụ ebe ičhụ aja. Ha chürü aja nsure ọkụ, na aja udo n'ebé ahụ. **5** Emesia, ha juriatara onwe ha ajuju sị, “O nwere ebo Izrel na-enweghi onye nochiri anya ha n'ihu Onyenwe anyi anyị mgbe anyi zukorø na Mizpa?” N'ihi na ha n'uru iyí kwuo na onye ọbula jụrụ iþia n'ihu Onyenwe anyi na Mizpa aghaghị inwụ. **6** Ma oke iru uju di n'ala Izrel dum n'ihi ihe dakwasịr ụmụnna ha, bù ndị Benjamin. Ha niile kwuru sị, “Taa, otu ebo Izrel alaala n'iyi, e kpochapula ya. **7** Olee otu anyi ga-esi nwetara ndị fodurụ nwunye ha ga-alụ ebe anyi n'uru iyí site n'aha Onyenwe anyi na anyị agaghị enye ha ụmụ anyi ndị inyom?” **8** Mgbe ahụ, ha jụrụ ajuju sị, “O nwere ebo Izrel na-esoghị anyi zukotà mgbe anyi zukötara n'ihu Onyenwe anyi na Mizpa?” Ha choputara na o nweghi onye ọbula si na Jebesh Gilead bịa. **9** N'ihi na mgbe ha gurụ ndị zukorø ọnụ, ha choputara na o nweghi ndị si Jebesh Gilead bịa. **10** Ya mere, nzuko ahụ zipụrụ puku ndị agha iri na abụ, ndị dì ike n'etiti ha, ka ha gaa jiri mma agha gbuchapụ mmadụ niile bi na Jebesh Gilead, ndị nwoke, na ndị nwanyị, na ụmuntakirị. **11** Nke a bukwa ihe unu ga-emē, “Gbuonụ ndị ikom niile na ụmụ nwanyị niile matarala nwoke.” **12** Onqogugu ụmụ agbogho na-amabeghi nwoke ha chötara na Jebesh Gilead dì nari anọ. Ndị agha ahụ kpötara ha na Shaiło, n'ime Kenan, ebe ndị Izrel mara ụlo ikuw ha. **13** Emesia, ha zigara ufodụ mmadụ ka ha jekwuru ndị agha Benjamin na nkume Rimón maka ime udo. **14** Mgbe ndị Benjamin lögħachiri, e dunyere ha nari ndị inyom anọ, ndị Jebesh Gilead, bù ndị e mere ka ha dì ndị. Ma ụmụ agbogho ndị a ezughị onqogugu ha niile. **15** Oge ahụ bu nnqo oge iru uju di ukwuu n'ala Izrel maka onodu ndị Benjamin, n'ihi na Onyenwe anyi emeela ka ebo ndị Izrel hapurụ iwu. **16** Ndị okenye Izrel juriatara onwe ha sị, “Gini ka anyi ga-emē ilütara ụmụnna anyi nwunye ebe ọ bụ na ụmụ agbogho ndị Benjamin anwuchaala? **17** Ndị Benjamin fodurụ ndị aghaghị inweta ndị ga-anochi anya ha,” bù ihe ha kwuru, “ka otu n'ime ebo Izrel ghara iþu ndị e kpochapụrụ ekpochapụ. **18** Ma anyi enweghi ike inye ha ndị nwunye site n'umụ anyi ndị inyom, n'ihi na ụmụ Izrel n'uru iyí sị, ‘Onye aburụ ọnụ ka ọ bụ, bụ onye ọbula nke nyere onye Benjamin nwunye.’ **19** Ma lee, e nwere mmemme Onyenwe anyi a na-emē afò niile na Shaiło, n'akụkụ ugwu Betel, na mpaghara ọwụwa anyanwụ nke ụzo ahụ sitere Betel gaa Shekem, na n'akụkụ ndida Lebona.” **20** Ya mere, ha gwara ndị ikom Benjamin, bù ndị chọrọ nwunye okwu sị ha, “Gaanụ zo zo onwe unu n'ubi vajin dì n'agbata ụzo ahụ, **21** ma na-elepụ anya. Mgbe ụmụ agbogho Shaiło ga-apata ite egwu ha, sitenụ n'ubi vajin gbatuparan jide ha, ka onye ọbula n'ime unu jide otu nwagbogho kpuru ya laa n'ala Benjamin, ka ha burụ nwunye unu. **22** Ọ burụ na nna ha maobụ ụmụnne ha abiajkwute anyi iju ajuju banyere ha, anyị ga-agwa ha okwu sị, ‘Biko, gosinu anyị amara, site n'ihapurụ ha ka ha lọq ụmụ agbogho ahụ, n'ihi na anyị achotaghị ụmụ agbogho ga-ezuru ha niile mgbe anyi gburu ndị niile bi na Jebesh Gilead. O nwekwaghị ụzo ọzọ unu gaara esi nye ha

ụmụ unu ndị nwanyị ghara ịbụ ndị ikpe mara.” **23** Ya mere, ndị Benjamin mere dika ndumodụ e nyere ha si di. Onye ọbụla n’ime ha jidere otu nwaagbogho n’ike mgbe ha na-ete egwu n’oge mmemme ahụ ka ọ bụrụ nwunye ya. Ha lara n’ihe nketa ha, wughachi obodo ha, biri n’ime ya. **24** Mgbe ihe ndị a gasịri, ụmụ Izrel laghachiri n’obodo ha, n’otu n’otu, onye ọbụla kwa laghachiri n’ebo ya, n’ikwu ya, n’ihe nketa nke aka ya. **25** N’ubochị ndị a, Izrel enweghi eze na-achị ha. N’ihi nke a, onye ọbụla na-eme ihe ọbụla ọ chọrọ, na ihe ọbụla di ya mma n’anya.

Rut

1 N'oge ndị ahụ, mgbe ndị ikpe na-achị, oke ụnwụ dara n'ala Izrel. N'ihi ụnwụ a, otu nwoke, onye Betlehem, obodo dị na Juda, kwakorop ihe ya niile, duru nwunye ya, na umu ya ndị ikom abu, hapu obodo ya gaa biri dika obia n'ala Moab.

2 Aha nwoke a bụ Elimelek. Aha nwunye ya bụ Naomi, maaha umu ya ndị ikom abu bụ Mahlon na Kilion. Ha bụ ndị Efrat si Betlehem nke dị na Juda. Ha bịa runtere n'ala Moab biri n'ebé ahụ.

3 Ma Elimelek di Naomi nwuru, hapu naanị Naomi, na umu ya ndị ikom abu. **4** Ha lụrụ ndị nwunye site n'etiti ndị inyom Moab. Aha nke mbụ bụ Opa, ebe aha nke abu bụ Rut. Ha biri n'ebé ahụ ihe dị ka afọ iri.

5 Mahlon na Kilion mechara nwụo. Ya mere, Naomi ghoro onye gba aka di, na onye gba aka umu.

6 Mgbe Naomi nō n'ala Moab nü na Onyenwe anyị eletala ndị Izrel site n'inye ha ihe oriri, Naomi na ndị nwunye umu ya abu kwadoro ilaghachi azu n'ala Izrel.

7 Ya mere, Naomi na ndị nwunye umu ya abu hapurụ ala Moab ebe ha bi kemgbe, malite igbaso uzo ha ga-esi laghachici n'ala Juda.

8 Mgbe ahụ, Naomi gwara ndị nwunye umu ya abu okwu sị ha, "Ngwa, onye obiula n'ime unu laghachici n'ulo nne ya. Ka Onyenwe anyị gosi unu obioma dika unu si gosi mu onwe m, na ndị unu nwuru anwu."

9 Ka Onyenwe anyị nyekwa unu di ozo ma meekwa ka unu chọtaudo n'eziṇauļ ozo." Mgbe ahụ Naomi suturu ha ọnụ, ha niile kwara akwa.

10 Ma Opa na Rut zara Naomi sị ya, "E, anyị agaghị ala. Anyị ga-esoro gi laghachikwuru ndị gi."

11 Naomi zara sị ha, "Laghachinu umu m, o bụ n'ihi ginị ka unu ga-eji soro m laa? E nwere m ike jimita umu ndị ikom ozo ndị gagabụ di unu?

12 Laghachinu azu umu m. Emeela m agadi ilu di ozo. A sìkwari na olicheanya fodurụ m ilu di na jimita umu ndị ikom n'abalị taa,

13 unu ga-echere ruo mgbe ha tolitere? Unu ga-anị na-alughi di ozo? Mba, umu m ndị inyom, onodụ m dị ilu karịa nke unu, n'ihi na Onyenwe anyị esepūtala aka ya imegide m."

14 Ha welitere olu ha kwaawaka ozo. Mgbe ahụ Opa suturu nne di ya ọnụ ma Rut kwusịri ike n'ebé o no.

15 Ma Naomi gwara ya sị, "Lee, nwunye nwanne di gi alaghachikwurula ndị nwe ya na chi ya niile, soro ya laa."

16 Ma Rut zara, "Akwasigedila m ka m hapu gi, maqbụ ime ka m site n'iso gi chigharia. Aga m esoro gi gaa ebe obiula i na-aga. Aga m esokwa gi biri n'ebé obiula i ga-ebi; ndị gi ga-abu ndị m, Chineke gi ga-abukwa Chineke m,

17 ebe i nwuru ka m gananwu, ebe ahụ kwa ka a ga-elii m. Ka Onyenwe anyị mesoo m mmeso, otu obiula mmeso ahụ si dị njo, ma o buru na m ekwere ka ihe ozo, ma o buğhi ọnwu, kewaa mu na gi."

18 Mgbe Naomi hụrụ na Rut ekipebiela n'ime onwe ya iso ya, o kwusịri igwaa ya okwu ozo.

19 Ya mere, ha abu gagidere ije rute Betlehem. Mgbe ha batara Betlehem, obodo ahụ mere mkpotu, n'ihi nlota ha. Ndị inyom jürü sị, "O bụ Naomi bụ nke a n'ezie?"

20 Ma Naomi zara ha sị, "Unu akpokwala m Naomi, kama kpionu m Mara, n'ihi na Onye puru ime ihe niile emeela ka ndu m juputa n'ihe ilu.

21 Aka m juru eju mgbe m si n'ebé a puo, ma Onyenwe anyị emeela ka m gbaraa aka lota. Gini mere unu ji akpo m Naomi ebe o bụ na Onyenwe anyị gbakütara m azu, ebe o bụ na Onye puru ime ihe niile mere ka nsogbu dakwasị m."

22 Ottu a ka Naomi na Rut onye Moab bụ nwunye nwa ya si laghachici n'ala Juda. Oge ha ji lopata n'obodo Betlehem bụ oge a na-amalite igho ọka balị.

2 Ma Naomi nwere otu nwanne di ya, onye bara uba, burukwa onye a maara nke ọma, onye si n'agburu Elimelek. Aha nwoke a bụ Boaz.

2 Rut onye Moab, gwara Naomi okwu sị ya, "Kwere ka m gaa n'ubi ebe a na-agho ọka, ka m lee ma m ga-achọta ihuoma n'ihi ndị na-agho ọka, ndị ga-ekwere ka m tütükọta ọka ndị ha hapurụ."

Naomi zara sị ya, "O dị mma nwa m, gaa."

3 Ya mere, Rut puru gaa na-atụtụ ọka n'azụ ndị na-ewe ihe ubi. Ma dika ihe sị dị, Rut chọpütara na ubi ọ na-atụtụ ọka bụ ubi Boaz, onye si n'agburu Elimelek.

4 N'oge ahụ, Boaz n'onwe ya si na Betlehem bịa runte n'ubi ahụ, kelee ndị ahụ na-agho mkpuru n'ubi sị ha, "Onyenwe anyị nonyere unu."

Ha niile zakwara sị ya, "Onyenwe anyị gozie gi."

5 Mgbe Boaz hụrụ Rut, o jürü onyeisi ndị ọru ubi ya si, "Onye ka nwanyi a bụ?"

6 Onye nlekota ọru ubi ahụzagħachiri, "O bụ onye Moab ahụ so Naomi lota.

7 O sıri, 'Biko kwere ka m soro ndị ọru n'azụ tütükọta ukwu ọka ha hapurụ.'

Kemgbé ụtụtụ ọ bia, ọ kwusibeghi ọru ya karjaka naanị nwa mgbe nta o zuru ike n'okpuru ndo."

8 Ya mere, Boaz gwara Rut okwu sị ya, "Nwa m nwanyi, gee m ntị. Agakwala itụtụ ọka n'ubi ọzq, esitekwa n'ebé a puo. Soro umu agbogho naejere m ozi nodụ n'ebé a.

9 Lezie anya n'ubi ebe ndị ikom na-ewe ihe ubi, ma soro umu agbogho ndị a. Enyela m ndị ikom ndị a iwu ka ha ghara imetu gi aka. Mgbe obiula agu mmiri gurụ gi, gaa n'ite mmiri ndị ahụ ndị ikom gbanyere mmiri kuru mmiri nụo."

10 Mgbe Boaz na-agwa ya okwu, Rut halataru isi ya ala. Emesia o kwuru sị, "Ginị mere m ji chota ụdị amara dị otu a n'ebé i no, na i hụtarra m, ebe i maara na m bụ naanị onye mba ozo?"

11 Boaz zara sị ya, "Anqla m ihe niile i meere nne di gi site n'oge di gi nwuru, na otu i si hapu nne gi na nna gi, na ala ebe amụrụ gi, bia n'ebé a ibi n'etiti ndị i na-amaghị na mbụ.

12 Ka Onyenwe anyị onye bụ Chineke Izrel, onye i gbabara n'okpuru nku ya izere ndị kwusibeghi ọgi nkweghachị dị ukwu n'ihi ezi ọru gi niile."

13 Rut zara sị ya, "Ka m gaa n'ihi na-achọta amara n'ebé i no, onyenwe m. N'ihi na i kasjela m obi, gwakwa m, odibo nwanyi gi, okwu di nro. O bụ ezie na m abughi otu n'ime ndị odibo nwanyi gi."

14 Mgbe oge iri nri ruru, Boaz sıri ya, "Bia nso n'ebé a, were ụfodụ nri rie, sunyekwa achichà gi n'ime mmanya viniga."

Mgbe o soro ndị ahụ na-ewe ihe ubi nodụ ala iri ihe, o nyere ya ụfodụ ọka a hụrụ n'okpuru.

15 Mgbe o biliri ichikötakwa ọka, Boaz nyere umu okorobia ya iwu, "Hapunụ ya ka ọ chikötä ọka ọ buladi n'etiti ukwu ọka ndị guzo eguzo, unu agwala ya okwu ihere obiula.

16 Unu sitekwa n'ukwu ọka mipütara ya ụfodụ tüsara ya n'ala ka ọ tütükọta.

Unu abarala ya mba."

17 Ya mere, Rut tütükọta ọka n'ubi ahụ ruo oge anyasi.

Mgbe o fuchasirị ọka balị niile ọ tütükọta, o nwetara ihe nwere ike iru otu bushel.

18 O buurụ ya baa n'ime obodo, bunye ya nne di ya, nyekwa ya nri o riforø mgbe o rijuchara afò.

19 Nne di ya jürü ya, "Ebee ka i tütükọta ọka taa? Ebee ka i rürü ọru? Ka nwoke ahụ hụtarra gi buru onye a goziri agozi."

Rut koqoro nne di ya banyere onye ahụ o rürü ọru na nke ya.

O sıri, "Aha nwoke mu na ya rürü ọru bụ Boaz."

20 Mgbe ahụ Naomi zara nwunye nwa ya si, "Onye Onyenwe anyị goziri ka o bụ, onye na-ahapubeghi igosi ebere ya nye ndị dị ndu na ndị nwuru anwu.

Nwoke a bụ otu n'ime ndị agburu anyị, otu onye n'ime ndị onye mgbaputa anyị."

21 Mgbe ahụ Rut, onye Moab sıri, "Ihe ọ sìkwara m bụ, 'Nonyere ndị ọru m tutu ruo mgbe ha

ghochara oka niile di n'ubi m.” **22** Naomi sıri Rut, nwunye nwa ya, “Nwa m nwanyi, o kaara gi mma ime dijka o kwuru. Soro ume agbogho no n'ubi ya n'azu tutu oka i na-atutu, n'ihi na n'ubi onye ozø, e nwere ike imeru gi ahu.” **23** Ya mere, Rut sogidere ume agbogho Boaz na-atutu oka, tutu ruo ögwugwu iğho oka balı na wiiti. Ya na nne di ya bigidekware.

3 Otu ubejhi, Naomi, nne di Rut, gwara ya okwu si, “Nwa m nwanyi, o bu na o rubeghi mgbe m ga-achotara gi ulo nke aka gi, ebe a ga-anq lekötazie gi anya nke ọma? **2** O bu na Boaz, onye gi na ume agbogho ya so ruo oru ichikota oka abughi onye agbure anyi? Lee, n'abalı taa ka o ga-afucha oka balı n'ebi izocha oka. **3** Ugbu a, gaa saa ahu gi, teekwa mmanu isi ụtø, yirikwa uwe mara mma. I mesia, gaa n'ebi izocha oka, ma ekwekwala ka o hụ gi, tutu ruo mgbe o risiri nri riñokwa ihe ọñiñi. **4** Leziekwaanya chöputa ebe o gadeina rahü ụra. Mgbe i maara na o rahüla ụra nke ọma, gaa kpughepụ akwa o ji kpuchie ükwu ya, dinaakwa ala n'ebi ahu. O ga-agwa gi ihe i ga-eme.” **5** Rut zara si, “Aga m eme ihe obula i sị m mee.” **6** Ya mere, Rut pürü n'abalı ahu gaa n'ebi izocha oka ahu, meekwa dika nne di ya gwara ya. **7** Mgbe Boaz risiri nri ma riñokwa ihe ọñiñi, mmuo ya dikwa mma, o gara ka o dinaa ala na nsotu ebe atukötara akpa oka. Rut jiri nwawayo gaa n'ebi ahu, kpughepụ akwa o ji kpuchie ükwu ya abu, dina n'akukụ ükwu ya. **8** N'etiti abalı Boaz kujara teta na mberede, tugharija, ma lee o nwere nwanyi dina n'ala ala ükwu ya. **9** O jürü ya si, “! bù onye?” Rut zara ya si, “Abu m Rut, ohu gi nwanyi, onyenwe m. Were onu onu akwa gi kpukwası m, n'ihi na i bụ onye agbure mgbaputa m di nso.” **10** Boaz zara si ya, “Onyenwe anyi gozide gi, nwa m nwanyi. Ihunanya i gosiri ubgu a akariala nke i gosiri na mbu, n'ihi na i gbasoghi ume okorobia, ma ha bu ogaranya maobu ogbenye. **11** Ma ubgu a, nwa m nwanyi, atuña ụjo. Aga m emezuru gi dika i si riqo, n'ihi na mmadu niile maara na i bụ onye nwere ezi agwa. **12** O bu ezie na m bu onye mgbaputa di nso nke ezinauło anyi, ma o nwere onye ozø di ezi nso karja m. **13** Nodu n'ebi a n'abalı a. N'utu, o bu na onye ahu ekwere imezu oru ya dika onye mgbaputa, ya ruzuo ya. O bu na o kwere, o di mma, o burukwanu na o kweghi, dika Onyenwe anyi na-adị ndu, aga m emezu ya. Ugbu a, dinara ala ruo ụtutu.” **14** Ya mere, Rut dinara n'ükwu ya ruo ụtutu. Ma chi abozibeghi nke ọma mgbe o si n'ebi ahu bilie n'ihi na Boaz sıri ya, “Ekwela ka onye obula mata na nwanyi bijara n'ebi izocha oka.” **15** O gwakwara Rut okwu si ya, “Chịta akwa imbgokwası gi, gbasaa ya.” Ya mere Rut gbasara akwa ya, Boaz manyere ya ọtutu oka balı isii, bokwası ya Rut, onye buuru ya banye n'ime obodo. **16** Mgbe Rut bjakwutere nne di ya, Naomi jürü ya si, “Nwa m nwanyi, olee otu ihe si gaa?” Rut gwara ya ihe niile Boaz meree ya, si, **17** “O manyere m ọtutu oka balı isii ndi a si m, ‘O kwesighi ka i gbara aka lakwuru nne di gi.’” **18** Naomi zara si ya, “Chere, nwa m nwanyi, ruo mgbe i ga-ahu otu okwu a ga-esi bie. Nwoke a agaghi ezu ike tutu ruo mgbe o kwubiri okwu a taa.”

4 Ya mere, Boaz pürü gaa n'onu ụzø ama obodo ahu, nodu ala n'ebi ahu. O dighi anya onye mgbaputa ahu di nso nke Boaz kwuru okwu banyere ya si n'ebi ahu na-agafe. Boaz kporo ya si, “Enyi m bija nodu ala.” O bijara nodu ala. **2** Boaz kporo mmadu iri, ndi bu ndi okenyen obodo ahu, gwa ha,

“Nodunu ala n'ebi a.” Ha mere otu ahu. **3** Mgbe ahu, o gwara nwoke onye mgbaputa ahu di nso si, “Naomi, onye si n'ala ndi Moab lota, na-achø ire ala nwanna anyi nwoke Elimelek. **4** Ahurụ m na o kwesiri ka m buru ụzø gwa gi ka i zuo ya n'ihi ndi a no ọdụ n'ebi a, na n'ihi ndi okenyen obodo anyi. O buru na i ga-agbara ya, gwa m, o burukwanu na i gaghi agbara ya, gwa m, ka m mara ihe m ga-eme. N'ihi na o bu gi ka o diri igbaputa ya. Mu onwe m na-esote gi.” O zara si, “Aga m agbaputa ya.” **5** Mgbe ahu, Boaz sıri, “N'ubejhi i gazazuru ala ahu site n'aka Naomi ka i ga-enwetakwa Rut onye Moab bu nwunye onye ahu nwurụ anwu, ime ka aha onye ahu nwurụ anwu na ihe nketa ya na-adigide.” **6** Na nke a, onye nchekwa mgbaputa ahu sıri, “Apughị n igbaputa ya n'ihi na e nwere m ike itinye ihe nketa m na nsogbu. Gi onwe gi gbatupata ya. Nke a agaghị ekwe m omume.” **7** Na mgbe ochie n'ala Izrel, ime ka mgbaputa ihe na iwefe ihe site n'aka baa n'aka zuo oke, otu onye ga-eyipu akpukpoķkụ ya were ya nye onye nke ozø. Otu a ka e si ekpebi okwu gbasara orire na ożuzu, na-ime ka ihe ndi ozø guzosie ike n'ala Izrel. **8** N'ihi ya, mgbe nwoke ahu gwara Boaz si ya, “Zurụ ala ahu n'onwe gi,” o yipütara akpukpoķkụ ya. **9** Mgbe ahu, Boaz kwuputara na ntị ndi okenyen ndi ahu na ndi mmadu no n'ebi ahu si ha, “Unu bu ndi akaebe na esitela m n'aka Naomi zuru ala niile Elimelek, na Kiliŋn na Mahlọn nwere. **10** Azurukwala m Rut onye Moab, nwunye Mahlọn ka o bu nru nwunye m, ime ka aha onye nwurụ anwu na ihe nketa ya na-adigide, ka aha halupu ifu n'etiti ndi ikwu ya maobu site n'obodo ebe amuru ya. Taa unu niile bu ndi akaebe m.” **11** Mgbe ahu, ndi okenyen na ndi niile no n'onu ụzø ama kwuru si, “Anyị bu ndi akaebe. Ka Onyenwe anyi mee nwanyi a na-abata n'ezinauło gi ka o diri ka Rechel na Lịa, ndi ebo Izrel niile sitere na ha pütal! Ka i burukwa ogaranya n'agbure Efrata, għoqwa onye a ma ama na Bettlehem. **12** Site n'umụ Onyenwe anyi ga-enye gi site na nwanyi a, ka ezinauło gi diri ka nke Perez onye Tama mūrụ Juda.” **13** Boaz kporo Rut ka o bu nru nwunye ya. Mgbe ya na Rut dinakoro, Onyenwe anyi nyere ya aka ituru ime. O mukwara nwa nwoke. **14** Mgbe ahu, ndi inyom obodo ahu bjakwutere Naomi si ya, “Onye a goziri agozi ka Onyenwe anyi bu, onye na-agbawaghị gi aka onye agbure mgbaputa di nso. Ka aha ya bu nru ihe ga-ada ụda n'ala Izrel niile. **15** Ya wetakwara gi ntute na ndu gi ma burukwa onye ga-azụ gi n'isi awo gi. N'ihi na nwunye nwa gi, onye huru gi n'anya, onye baara gi uru karja ndi ikom asaa, amuɔrala gi nwa nwoke.” **16** Naomi kuuru nwantakirị ahu, jikụ ya n'apata ya, lekötaa ya. **17** Ndị inyom ndi agbataobi ya sıri, “Ugbu a, n'ikpeazu, Naomi enwetala nwa nwoke ozø!” Ha gürü ya Obed. O bukwa onye ahu bu nna Jesi, onye bu nna Devid. **18** Nke a bu usoro ndi a mūrụ site na Perez. Perez mūrụ Hezron **19** Hezron mūrụ Ram Ram mūrụ Aminadab **20** Aminadab mūrụ Nashon Nashon mūrụ Salmón **21** Salmón mūrụ Boaz Boaz mūrụ Obed **22** Obed mūrụ Jesi Jesi mūrụ Devid.

1 Samuel

1 O nwere otu nwoke onye Zuf, si na Ramataim, n'ala ugwu ugwu Ifrem. Aha ya bụ Elkena nwa Jeroham, nwa Elihu, nwa Tohu, nwa Zuf, onye Ifrem. **2** Elkena lụrụ ndị inyom abụo, aha nke mbụ bu Hana, ebe aha nke abụo bu Penina. Penina nwere ụmụ, ma Hana enweghi nwa. **3** Kwa afọ, nwoke a na-esi n'obodo ya gaa Shaịlo ife ofufe na ichụrụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile aja. O bụ n'ebé ahụ ka ụmụ ndị ikom abụo Elayị a na-akpo Hofni na Finehaz, bụ ndị nchüajaya Onyenwe anyị nọ. **4** N'ubochị obụla Elkena na-achu aja ya, o na-ekenyé Penina na ụmụ ya ndị ikom na ndị inyom otütü oke site n'anụ o ji chuo aja. **5** Ma o na-enye Hana oke mmadụ abụo, n'ihi na o hụru ya n'anya, o bụ ezie na Onyenwe anyị mechiri akpanwa ya. **6** Ma Penina na-eme ka obi jioj Hana n'jọ kari, site n'ikpasu ya iwe, n'ihi na Onyenwe anyị mechiri akpanwa ya. **7** Ihe ndị a na-eme kwa afọ. Penina na-akwa Hana emo, na-achị ya ochị oge niile ha gara n'ulọ Onyenwe anyị, si otu a na-eme ka o na-akwa akwa, gharakwa iri nri. **8** Mgbe Hana bidoro ikwa akwa otu a, Elkena na-ajụ ya sị, "Hana, o bụ gịnị mere i ji na-akwa akwa? Gịnị mere i naghi eri nri? Gịnị mere obi ji ajo gi nịo? O bụ na mụ adighị gi mma karija ụmụ ndị ikom iri nye gi?" **9** Otu ubochị mgbe ha risiri nri, n'ụqkwa ihe ọnụnụ na Shaịlo, Hana biliri oto. N'oge a, Elayị onye nchüajaya nödürü ala n'ochè ya n'akụkụ ụnụ uzor ụlọ Onyenwe anyị. **10** N'önodụ obi mwute Hana kwara akwa, kpee ekpere, kpokwo Onyenwe anyị. **11** O kwere nkwa sị, "Ol! Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, o bụrụ na i ga-elekwasị anya na nhiju anya nke ohu gi nwanyị ma cheta m, ghara ichefu ohu gi nwanyị, ma nye ya nwa nwoke, mgbe ahụ, aga m enyeghachi ya Onyenwe anyị ogologo ubochị niile nke ndị ya. Agụba agakwaghi aga n'isi ya mgbe obụla." **12** Mgbe o nogidere na-ekpe ekpere nye Onyenwe anyị, Elayị nọ na-ele ya anya n'ọnụ. **13** Ka Hana nọ na-ekpe ekpere n'obi ya, naanị ebugbure ụnụ ya na-emegharị emegharị, ma enweghi onye na-anụ olu ya. Mgbe ahụ, Elayị chere n'obi ya na o bụ nwanyị mmanya na-egbu. **14** Elayị sịrị ya, "Ruo ole mgbe ka i ga-akwusi iñübiga mmanya oke? Si n'ebé mmanya dị wezuga onwe gi!" **15** Ma Hana zara sị ya, "Mba, onyenwe m, anughi m mmanya obụla! Kama abụ m nwanyị obi ya dị ilu nke ukwuu. Ano m na-ekwupütara Onyenwe anyị ihe dị m n'obi. **16** Bikọ agula ohu gi nwanyị dika onye ajo omume. Esi m n'obi mwute na-akwasara Onyenwe anyị ụwa m." **17** Elayị zara sị ya, "Laa n'udo, ka Chineke Izrel mezuoro gi dika arịrịgi niile si dị." **18** Hana zara sị, "Ka m bụrụ onye si n'aka gi nata ihuroma." O jiri obi ụtọ laghachi, malitekwa iri nri ya. Ihu ya agbarukwaghi ozo. **19** N'isi utütü echị ya, ha biliri kpojị isiala n'ihu Onyenwe anyị, mgbe ahụ, ha laghachiri n'ulọ ha dị na Rema. Mgbe ha laruru, Elkena bakwuru nwunye ya Hana, Onyenwe anyị chetakwara ya. **20** Mgbe oge ruru, o mere ka Hana tịrụ ime, mịo nwa nwoke. O gurụ ya Samuel, n'ihi na o sịrị, "Aririo m Onyenwe anyị maka ya." **21** Mgbe di ya, bụ Elkena na ndị ezināulo ya gara Shaịlo ichụrụ Onyenwe anyị aja nke afọ ahụ, na ichükwa aja metütara nkwa dị iche nke o kwere Onyenwe anyị, **22** Hana esoghị ha, o gwara di ya, "Mgbe nwantakirị a kwusiị iñu ara, ka m duru ya ga chee ya n'ihu Onyenwe anyị, o ga-ebikwa n'ebé ahụ ruo mgbe ebighị ebi." **23** Elkena bụ di ya sịrị ya, "Mee ihe obụla i chere kwasiri

ekwesi. Nödụ ruo mgbe o hapurụ iñu ara, ma ka Onyenwe anyị mezuo okwu ya." Hana nogidere n'ulọ tutu ruo mgbe o zuilitere nwantakirị ahụ, kwusi ya iñu ara. **24** Mgbe o kwusiị nwantakirị ahụ iñu ara, nwantakirị ahụ ka dị ntakirị. Ma o duuru ya, jiri oke ehi gbara afọ ato, na iri lita ụtụ oka abụo na abụo, na otu karama mmanya, gaa n'ulọ Onyenwe anyị dị na Shaịlo. **25** Mgbe ha ji oke ehi ahụ chusia aja, ha kpotaara Elayị nwantakirị ahụ. **26** Mgbe ahụ, o sịrị, "Onyenwe m, díka i si na-adị ndị, o bụ m bụ nwanyị ahụ guzoro onwe ya nso n'ebé i n'ọpụ kpee ekpere nye Onyenwe anyị. **27** N'ihi nwa a ka m kpere ekpere, Onyenwe anyị emelara m ihe m rịjor n'aka ya. **28** Ma ubgu a, ana m enyeghachi ya Onyenwe anyị ka o bụrụ nke ya ndị ya niile." O fere Onyenwe anyị ofufe n'ebé ahụ.

2 Mgbe ahụ Hana kpere ekpere si: "Obi m na-anụri ọnụ n'ime Onyenwe anyị; n'ime Onyenwe anyị ka e buliri mpi m elu. Ọnụ m na-anya isi megide ndị iro m, n'ihi na-enwere m mmasị na nzopụta gi. **2** O nweghi onye dị nsọ díka Onyenwe anyị; o nweghi onye dị karịa gi, o nweghi nkume ozo yiri Chineke anyị. **3** Anogidelà na-ekwu okwu site na mpakọ, ekwekwala ka ọnụ gi kwupụta okwu nganga. N'ihi na Onyenwe anyị bụ Chineke maara ihe niile, ya bụ onye na-anwale orụ niile. **4** Uta ndị na-ebu agha agbajielà ma ndị ahụ dara mba ka e nyere ike. **5** Ndị na-eriju afọ e meela onwe ha ndị orụ ngo maka nri, ma ndị na-adighị eriju afọ na mbụ aghołla ndị aghụ adighị agukwa. Nwanyị aga amutala ụmụ asaa ma nwanyị ahụ mṛu otütü ụmụ adighị amutakwa. **6** "Onyenwe anyị na-eweta ọnwụ, ya na-emekwa ka a dị ndị, o bụ ya na-eme ka mmadụ daa n'ura ọnwụ, na-emekwa ka ha dị ndị ozo. (Sheol h7585) **7** Onyenwe anyị na-ezite ụbịam na akụnụba; o na-eweda n'ala, ma na-ebulikwa elu. **8** O na-esite na ntụ welite onye ogbenye na-ebuli ndị mkpa na-apka site n'ikpo ntụ. O na-eme ka ha soro ụmụ eze nödụ, na-emekwa ka ha keta ocheeze nsopụrụ. "N'ihi na ntọala ụwa bụ nke Onyenwe anyị n'elu ya ka o dökwasịrị ụwa. **9** O ga-echebé ụkụ ndị nsọ ya ma ndị ajo omume ka o ga-eme ka ha dere duu n'ime ochichiri. "O bughị site n'idi ike ka mmeli si abia. **10** Ndị ahụ na-ebuli onwe ha imegide Onyenwe anyị ka a ga-etiopia. Onye kachasiịtị ihe niile elu ga-ebigbo site n'eluigwé megide ha. Onyenwe anyị ga-ekpe nsọtị niile nke ụwa ikpe. "O ga-enye eze ya ike bulikwaa idị ike nke onye ya e tere mmanụ." **11** Mgbe ahụ, Elkena na Hana laghachiri Rema, ma ha hapurụ Samuel n'ebé ahụ. Nwata ahụ ghoro onyeozi Onyenwe anyị, n'ihi na o nọ na-enyere Elayị onye nchüajaya aka. **12** Ụmụ Elayị bụ ndị omume ha jogburu onwe ya; ha na-eleli Onyenwe anyị anya. **13** Díka mimeso ndị nchüajaya n'ebé ndị mmadụ si dị: mgbe onye obụla bịaịrị iñu aja, onyeozi onye nchüajaya na-abịa mgbe a na-esi anụ, jiri ndüdu nwere eze ato n'aka ya. **14** O na-adunye ya n'ime efere anụ maobu ite, maobu iko e ji esi anụ. Ihe obụla ndüdu ahụ dùputara ka onye nchüajaya na-ewere. Otu a ka ha si emeso ndị Izrel niile na-abịa na Shaịlo. **15** Mgbe ụfodụ, tupu e suree abuba anụ n'ebé iñu aja, ndị ozi onye nchüajaya na-abịa gwa onye wetara anụ iñu aja sị ya, "Nye onye nchüajaya anụ ndị nke o ga-ahụ n'okụ, n'ihi na o choghi iri anụ e siri esi, kama anụ ndị ka o chogho." **16** O bụrụ na onye ji anụ ahụ bịa iñu aja agwa onyeozi ahụ okwu sị, "Chere ka anyị buru uzor suo abuba ndị a ọkụ tupu i were ihe i chogho," onyeozi ahụ na-aza sị, "Nye m anụ ahụ ubgu a, o bụrụ na i nyeghi m ya aga m ejị ike were ya." **17** Mmehie

ụmụ okorobia ndị a na-eme dị ukwuu n'anya Onyenwe anyi, n'ihi na ha na-eleda onyinye a na-ewetara Onyenwe anyi anya. **18** N'oge a, Samuel na-agakwa ozi ya n'ihi Onyenwe anyi. O bụ ezie na ọ bụ naanị nwantakịrị, ọ na-ekyi aka ọcha efoqd dika ndị nchüajị. **19** Afọ ọbụla, nne ya na-akwara ya uwe mwüda, nke o na-ewetara ya mgbe ya na di ya bijara ichu aja. **20** Tupu ha alaa, Elayị na-agozi Elkena ha Hana sị, "Ka Onyenwe anyi nye gị ụmụ ozø, ndị ga-anochi anya onye a i rịrọ maka ya, nke i nyeghachiri Onyenwe anyi." **21** Onyenwe anyi gosiri Hana amara. O türü ime mta ụmụ ndị ikom ato, na ụmụ ndị inyom abu. Ma Samuel tokwara n'ịe ozi ya n'ihi Onyenwe anyi. **22** N'oge a, Elayị aburula mnqo agadi. O nokwa na-anụ ihe ojoo niile ụmụ ya ndị ikom na-eme ndị Izrel niile, ya na otu ha si edinakwuru ụmụ nwanyi na-eje ozi n'onụ uzø ebe ichu aja ulø nzute. **23** Ya mere, Elayị gwara ụmụ ya sị, "Anụla m site n'onụ ndị Onyenwe anyi, banyere ihe ojoo niile dị iche iche unu na-eme. Gịnị mere unu ji na-eme ihe ojoo dị otu a?" **24** O bughị akukọ oma ka m na-anụ site n'onụ ndị Onyenwe anyi banyere unu. **25** O burụ na mmadụ emehie megide mmadụ, Chineke nwere ike gbooro ya ogu. Ma o burụ na mmadụ emehie megide Onyenwe anyi, onye ga-egboro ya ogu?" Ma ụmụ ya ndị ikom egeghị nna ha ntị, n'ihi na Onyenwe anyi na-akwado ila ha n'iyi. **26** Nwata ahụ bu Samuel na-eto, na-agba dimkpa, bùrukwa onye ihe ya dị Onyenwe anyi na mmadụ mma. **27** Ottu onye nke Chineke bijara gwa Elayị okwu sị ya, "Ihe ndị a ka Onyenwe anyi kwuru: O bụ na m eziputaghị ike m n'uzø pütara ihe mgbe nna nna gi ha bụ ohu n'alà Ijipt n'okpuru Fero? **28** Ahopütara m nna nna unu ochie site n'etiti ebo niile nke Izrel mee ya ka ọ burụ onye nchüajị m, ka ọ chụo aja n'ebe ichu aja m, isure ihe nsure ọkụ na-esi ụtø, na iyi uwe efqd ndị nchüajị n'ihi m. Enyere m ezinaulø nna nna gi onyinye niile Izrel ji chụo aja nsure ọkụ. **29** Gịnị mere unu ji na-elelị aja a na-achịrụ m, na onyinye a na-ewetara m n'usoro dika m si nye ya n'iwuanya? Gịnị mere i ji na-asopụrụ ụmụ gi karịa m, ime onwe unu ka unu gbaa abuba site n'idebere onwe unu akukụ kachasị mma nke onyinye niile ụmụ Izrel, ndị m, na-ewetara m. **30** "N'ihi ya, otu a ka Onyenwe anyi, Chineke Izrel, kwupütara, sị, 'Ekwere m nkwa na ndị ezinaulø gi na nke nna gi ga-eje ozi n'ihi m ruo mgbe ebighị ebi,' ma ubu a, otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya, 'O gaghi adịkwa otu a n'ebe m nō! N'ihi na ndị na-asopụrụ m ka m ga-asopụrụ, ma ndị niile na-eleda m anya, ka a ga-akpo ihe efu. **31** Oge na-abia mgbe m ga-ebipụ ike gi na ike ezinaulø nna gi, wezuga ha ka nwoke ọbụla n'ezinaulø gi hapụ ito ghog agadi. **32** I ga-ahụ mkpagbu n'ebe obibi m; a ga-emere Izrel ihe oma nke ga-eme ka i nwee anya ụfụ, ma ọ dighi onye ga-eme agadi n'ezinaulø gi. **33** Onye ọbụla n'ime unu nke m na-ebipughi site n'ebe ichu aja m ga-adị ndị naanị n'onodu anya mmiri akwa nke ga-ekpuchi ya anya, na iru ụju nke obi. Ụmụ ụmụ gi niile ga-anwụ tupu ha eru agadi. **34** "Ihe ga-adakwasị ụmụ gi ndị ikom, bụ Hofni na Finehaz, ga-aburụ gi ihe ama. Ha abu ga-anwụ n'otu ubeochi. **35** Aga m apkolite nye onwe m, onye nchüajị kwasiri ntukwasị obi, onye ga-eme ihe dị m'nuche na n'obi. Aga m eme ka ezinaulø ya guzoso ike. O ga-eje ozi n'ihi Onye m e tere mmamụ oge niile. **36** Mgbe ahụ, ndị niile fofdụrụ n'ezinaulø gi ga-abia kpoo isiala nye ya, riọ ya ego na ihe oriri. Ha ga-asị, "Biko, nyetụ m ọru m ga-arụ n'etiti ndị nchüajị, ka m hụ ihe m ga-eri."

3 Nwata ahụ bu Samuel nokwa na-ejere Onyenwe anyi ozi n'ihi Elayị. N'ubeochi ndị ahu okwu Onyenwe anyi dị ụko, adighikwa ahu otụtu ohu. **2** O ruru n'otu abali, ka Elayị dinara ala n'onodu ya ịrahụ ụra, ebe ọ bụ na anya ya akala nka nke bụ na ọ dighi azhuzikwa uzø nke oma. **3** Mgbe ahụ, oriona Chineke anyubeghi, Samuel dinara n'ulonṣo Onyenwe anyi, n'ebe ahukwa ka igbe ogbugba ndị Chineke dị. **4** Onyenwe anyi kporo Samuel oku, Samuel zara sị, "Lee m n'ebe a." **5** O biliri jekwuru Elayị, sị ya, "Lee m abịa la m." Ma Elayị sịrị ya, "Mba, apkoghị m gi, laghachi gaa dinaa ala." Samuel gara dinaa ala. **6** Ozokwa, Onyenwe anyi kporo ya sị, "Samuel!" Samuel gbaa qoso jekwuru Elayị sị ya, "Lee m, gịnị ka m ga-eme?" Ma Elayị zara sị ya. "Mba apkoghị m gi oku, nwa m. Laghachi gaa dinaa ala." **7** Ma Samuel amatabeghi onye Onyenwe anyi bu, ekpughebeghi okwu Onyenwe anyi nye ya. **8** Onyenwe anyi kporo ya oku nke ugbo ato; ozokwa Samuel biliri jekwuru Elayị sị ya, "Lee m, gịnị ka i chorọ ka m mee?" Mgbe ahụ, Elayị għotara na ọ bụ Onyenwe anyi na-akpo nwantakịrị ahụ, **9** n'ihi ya ọ gwara Samuel okwu sị, "Laghachi, dinaa ala. O burụ na ọ kpoo gi ozø, sị ya, 'Lee m, kwuo, Onyenwe anyi, n'ihi na ohu gi na-ege ntị.'" Ya mere Samuel laghachiri gaa dinaa ala. **10** Onyenwe anyi bijara guzo onwe ya n'ebe ahụ, kpoo ya ozø dika o si kpoo ya na mbụ sị, "Samuell! Samuell!" Samuel zara sị, "Lee m, kwuo, n'ihi na ohu gi na-anu." **11** Onyenwe anyi gwara Samuel sị, "Lee, ana m aga ime ihe n'Izrel nke ga-eme ka ntị nṣru ya zuo wuruwuru. **12** N'oge ahụ aga m emezi ihe niile m kwuru megide Elayị na ezinaulø ya, site na mimalite ruo ogwugwu. **13** N'ihi na agwara m ya na m ga-ekpe ezinaulø ya ikpe, ruo mgbe ebighị ebi, n'ihi mmehie ahụ ọ maara ihe banyere ya. N'ihi na ụmụ ya mere onwe ha ndị a na-elelị anya, ma o meghị ihe ọbụla ikwuhi ha. **14** Ya mere, aňuola m iyị nye ulø Elayị sị, "Ikpe ọmụma dikwasiri ulø Elayị bu nke a na-agaghị eji onyinye maqbụ ichu aja kpuchie." **15** Samuel dinara ala tutu ruo utụtu. Mgbe chi boro, o meghere ọmụ ulø nzute Onyenwe anyi dika o na-eme. Ma egwu turụ ya igwa Elayị ohu ahụ. **16** Ma Elayị kporo ya sị, "Samuel, nwa m." Samuel zara sị, "Lee m n'ebe a." **17** Elayị jürü ya sị, "Gịnị ka ọ gwara gi? Ezola ihe ọbụla n'ebe m nō. Ka Chineke mesoo gi mmeso, otu ọbụla mmeso ahụ si dị nịo, ma ọ burụ na i zo ihe ọbụla ọ gwara gi n'ebe m nō." **18** Ya mere, Samuel gwara ya ihe niile, o zokwaghi ihe ọbụla. Mgbe ahụ Elayị kwuru okwu sị, "Ya onwe ya bu Onyenwe anyi, ya meekwa dika o si dị ya mma n'anya." **19** Onyenwe anyi nonyeere Samuel mgbe ọ na-eto, meekwa ka amụma niile Samuel buru mezuo. **20** Ndị Izrel niile, site na Dan ruo Biāsheba, matara na Samuel bụ onye amụma Onyenwe anyi kwasiri ntukwasị obi. **21** Onyenwe anyi gakwara n'ihi na-egosi onwe ya na Shaịlo. N'ebe ahụ o gosiri onwe ya nye Samuel site n'okwu ya.

4 Okwu Samuel rutere ndị Izrel niile ntị. Mgbe Izrel pürü izute ndị Filistia n'agha, ha mara ulø ikwu ha na Ebeneza, ma ndị Filistia mara nke ha n'Afek. **2** N'agha a lürü n'ubeochi ahụ, ndị Filistia doro onwe ha n'usoro izute ndị Izrel, dika agha na-agbasa, ndị Filistia lugburu ụmụ Izrel, gburukwa puku mmađu anoj n'ime ha. **3** Mgbe ndị agha Izrel fofdụrụ laghachiri n'ulø ikwu ha, ndị okenye Izrel jūritara onwe ha sị, "Gịnị mere Onyenwe anyi ji kwe ka ndị Filistia merie anyi taa. Ka anyi gaa Shaịlo buputa igbe ogbugba ndị Onyenwe

anyi, ka o soro anyi jee agha, ka o naputa anyi site n'aka ndi iro anyi.” **4** Ya mere, ha zigara ndi mmadu ka ha gaa Shailo. Ha sitere n'ebu ahu bute igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, onye ahu na-anokwasị n'oce ebere n'etiti cherubim. Umụ ndị ikom Elayi abu, bù Hofni na Finehaz, nonyeve igbe ogbugba ndu Chineke ahu. **5** Mgbe e bubatar Igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi ahu n'ebu ndi agha Izrel mara ụlo ikwu ha, ndị Izrel tiri mkpu mere ka ala maa jjiji. **6** Mgbe ndị Filistia nñuru ụda mkpu a, ha jürü si, “Gini na-eme? O bụ gini kpatare oke iti mkpu a n'ulọ ikwu ndi Hibru?” Mgbe a gwara ha na o bụ n'ihi na igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi erutela, **7** ụjọ tñrụ ndị Filistia. Ha siri, “Chi abatala n'omuma ụlo ikwu ahu. Ahuhu dirị anyi n'ihi na ihe dì otu a emetübeghi n'oge gara aga. **8** Ahuhu dirị anyi! Onye ga-anaputa anyi site n'aka chi ndi a dì ike? N'ihi na o bụ chi ndi a ji ihe otiti dì iché ihe tie ndị Ijipt mgbe umụ Izrel nō n'ozara. **9** Unu dì ike, unu ndị Filistia, bùrukwanu ndị ikom, ma o bughi otu a, unu ga-agho ohu ndị Hibru dika ha bụrụ unu ndị ohu. Bùrụnụ ndị ikom, lọ agha!” **10** Ndị Filistia lñru ogu dika dike, lugbuo ndị Izrel. Ndị agha ji uko eje ogu ọnugogu ha dì iri puku ato nwurụ n'otu ubochi ahu. Ma ndị fôdụrụ gbalara n'ulọ ikwu ha. **11** Ndị Filistia dötara igbe ogbugba ndu Chineke n'agha, ma gburukwa Hofni na Finehaz umụ Elayi. **12** Ma otu nwoke onye Benjamin gbagurụ oso site n'ogbo agha ahu, gbara ruo Shailo n'otu ubochi ahu, o yi uwe dowara adowa, aja díkwa ya n'isi. **13** Mgbe o rutere, Elayi nō n'oce ya n'akukụ ụzo, na-eche, n'ihi na obi ya nama jjiji, n'ihi igbe ogbugba ndu Chineke. Mgbe nwoke ahu batara n'ime obodo, kög ihe mere, mkpu akwa dara n'obodo ahu niile. **14** Elayi nñuru iti mkpu ahu juo si, “Gini bụ isi ụzụ a?” Onyeozi ahu mere ngwangwa bata gwa Elayi okwu. **15** Elayi agbaala iri afò itoolu na afò asato n'oge a, nke mere na o naghi ahukwa ụzo. **16** Nwoke ahu gwara Elayi si, “Esi m n'ihi agha gbalata. Ano m n'ebu ahu taa hụ ka agha si gaa.” Elayi jürü si, “Nwa m, o bụ gini mere?” **17** Onyeozi ahu zara si, “Izrel sitere n'ihi ndị Filistia gbaa oso. E tigbukwara ọtụtu n'ime ndị agha ha. Ozo, umụ gi abu, Hofni na Finehaz nwurụ. E burukwara igbe ogbugba ndu Chineke.” **18** Mgbe onyeozi ahu kwutere maka igbe ogbugba ndu Chineke. Elayi sitere n'oce ya dalaa azu n'akukụ ụnụ ụzo ama, dajie olu ya, nwụo! N'ihi na o meela nnqo agadi. O bùkwa onye buru ibu. Ya onwe ya kpekwaru umụ Izrel ikpe iri afò ano. **19** Nwunye nwa ya, bụ nwunye Finehaz, dì ime, nqökwa nso oge imụ nwa ya. Mgbe o nñuru maka obubu e buru igbe ogbugba ndu Chineke, nükwa maka ọnwụ nna di ya na di ya, o muputara nwa ya n'ike. Ma o nwurụ n'ihi ihe mgbu nke afò ime. **20** Ma mgbe o na-anwụ, ndị inyom na-eji ya ime, siri ya, “Atula egwu, adala mba, i muoła nwa nwoke.” Ma ozaghi ha ihe ọbula. O iakwaghị ha ntị. **21** O gụrụ nwantakiri aha, kpoz ya ịkabodụ, kwuo si, “Ebube esitela n'Izrel pụo,” n'ihi obubu e buru igbe ogbugba ndu Chineke, na n'ihi ọnwụ nna di ya na di ya. **22** O kwuru si, “Ebube esitela n'Izrel pụo, n'ihi na e buuru igbe Chineke.”

5 Mgbe ndị Filistia buru igbe ogbugba ndu Chineke, ha si Ebeneza buru ya buga Ashdod. **2** Ha butere igbe ogbugba ndu Chineke, buba ya n'ime ụlo Dagòn, doba ya n'akukụ Dagòn. **3** Mgbe ndị Ashdod tetara n'isi ọtụtu echị ya, ma lee, Dagòn adaala, kpuo ihu ya n'ala n'ihi igbe ogbugba ndu

Onyenwe anyi. Ha bulikwara Dagòn elu doghachi ya n'ọnodu ya. **4** Ma n'ütutu echị ya, Dagòn adakwala kpuo ihu n'ala n'ihi igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi. Isi ya na aka ya abu dakapuru, togborø na mbata ụnụ ụzo, O bùkwa naanị ogwe ahu ya fôdụrụ. **5** O bụ nke a mere, site mgbe ahu ruo taa, ndị nchüaya Dagòn na ndị niile na-abata n'ulọ Dagòn, adighị azo uko wu ha n'onụ ụzo mbata ulọ Dagòn dì n'Ashdod. **6** Aka Onyenwe anyi malitere idị arọ n'ahụ ndị Ashdod, ha na obodo ndị ozo gbara ya gburugburu, o ji etuto dì iché menye ha egwu ma bibiekwa ha n'Ashdod n'oke ala ya niile. **7** Mgbe ndị Ashdod hñrụ ihe na-eme, ha siri, “Anyi achoghi ka igbe ogbugba ndu Chineke nke Izrel dirị n'etiti anyi, n'ihi na aka ya dì ike n'ahụ anyi, otu aka ahukwa na chi anyi Dagon.” **8** Ya mere, ha ziri ozi kpokota ndịsi ndị Filistia niile, juo ha si, “Gini ka anyi ga-eme igbe chi ndị Izrel?” Ha zara, “Ka e buru igbe chi ndị Izrel buga ya n'obodo Gat.” Ya mere ha buuru igbe Chineke nke Izrel buga Gat. **9** Ma mgbe ha bubatar ya na Gat, aka Onyenwe anyi malitere imegide obodo ahu. O tinyere ndị obodo ahu n'ọnodu oke egwu. O tiri ndị bi n'obodo ahu ihe otiti, ma nwantakiri ma dimkpà, etuto dì iché ihe toro ha n'ahụ. **10** Ya mere, ha zilara igbe ahu Ekron. Ma mgbe ha bubatar ya na Gat, aka Onyenwe anyi malitere imegide obodo ahu. O tinyere ndị obodo ahu n'ọnodu oke egwu. O tiri ndị bi n'obodo ahu ihe otiti, ma nwantakiri ma dimkpà, etuto dì iché ihe toro ha n'ahụ. **11** Ya mere, ha kpokotara ndịsi ndị Filistia niile si ha, “Sinu n'obodo zipụ igbe chi ndị Izrel, maobụ zighachinu ya n'obodo e si bute ya na mbụ, ka o hapụ igbucha pụ anyi na ndị anyi.” N'ihi egwu maka ọnwụ ejidela ndị niile bi n'obodo. Aka Chineke díkwa ihe nke ukwu megide obodo ahu. **12** Ndị na-anwughị ka e mere ka etuto juputa ha n'ahụ, mkpu akwa nke ndị obodo ahu ruru eluigwe.

6 Igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi ahu n'orop n'obodo ndị Filistia ọnwa asaa. **2** Emesia, ndị Filistia kporo ndị nchüaya ha na ndị na-ajụ mmuoj ase juo ha si, “Gini ka anyi ga-eme banyere igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi? Gwa anyi otu anyi ga-esi zilaga ya n'ala ya.” **3** Ndị ahu zara si, “O buru na unu ezighachi igbe ogbugba ndu chi ndị Izrel, unu ezighachila ya n'aka efu, kama jirinu onyinye aja ikpe ọmuma zilaga ya. Unu mee nke a, ihe otiti ndị a ga-ala. Unu ga-amatakwa ihe mere o ji na-ata unu ahuhu ndị a.” **4** Ha jürü, “Olee ụdi onyinye aja ikpe ọmuma anyi ga-enye.” A gwara ha, “Díkwa ọnugogu ndịsi obodo Filistia si dì ise, unu ga-eziga onyinye oyiyi etuto ise nke e jiri ọlaedo kpuo na oyiyi oke ise nke e jikwa ọlaedo kpuo, n'ihi na o bụ otu ụdị ihe otiti ahu ka o ji tie unu na ndịsi obodo unu niile. **5** Jiri ọlaedo kpuo oyiyi etuto na oke ndị ahu na-emebi ala unu, si otu a nye chi ndị Izrel nsopuru. Ma eleghị anya o ga-ewezuga aka ike ya site n'ebu unu na chi unu dì iché ihe na ala unu no. **6** Ginị mere unu ga-eji nyichie obi unu dika ndị Ijipt na Fero mere? Mgbe Chineke mesiri ha ike, o bụ na ha ahapughị ndị Izrel ka ha laa? **7** “Wuonụ ugboala ọhñrụ, werekwanu nne ehi abu na-enye umụ ara kegide n'ugbo ahu. Ehi ndị a ga-abu ndị a na-ejibeghi kög ọru ubi mbụ. Mgbe unu kegidere ehi ndị a, chirinu umụ ha chuba ha n'ebu a na-edede ehi. **8** Werenụ igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi tñye n'ugboala ahu, tinyekwa ihe ọlaedo ndị ahu unu na-enye ka o buru aja ikpe ọmuma unu n'ime igbe nta unu ga-etinye n'akukụ ya. Zilaganụ ya n'uzo o ga-agbaso. **9** Ma guzonu na-ele ya anya.

Ọ bụrụ na ọ gafee oke ala anyị banye Bet-Shemesh, unu gamata na ọ bụ Onyenwe anyị mere ka ihe ojoo ndị a dakwasị anyị. Ma ọ bụrụ na o meghi otu a, ọ bụrụ na ọ loghachi, anyị ga-amata na ihe otiti a bụ naanị ihe ndaba nke dakwasịrị anyị, o sikwaghị n'aka Onyenwe anyị.” **10** Ha were dika okwu ndị a si di. Ha weere nne ehi abụ na-enye ụmụ ara kegide ha n'ugboala ahụ, werekwa ụmụ ha kpcchie n'ogba anụ. **11** Igbe ọgbugba ndị Onyenwe anyị na igbe nta ahụ e tiniyere oke na oyiyi etuto ọlaedo ndị ahụ a kpuru akpụ ka ha dökwasịrị n'elu ugboala ahụ. **12** Ehi ndị ahụ dökpurụ ugbo ahụ gawa n'uzo Bet-Shemesh. Ha na-ebekwa muuu mgbe ha na-agụ. Ha soidere ụzọ ahụ na-agụ. Ha echigharighị gaa aka nri maobụ aka ekpe. Ndị eze ndị Filistia sogidekwara ha n'azu tutu rute n'oke ala Bet-Shemesh. **13** N'oge a, ndị Bet-Shemesh nō n'ubi na-ewé ihe ubi nke ọka wiiti na ndagwurugwu ala ahụ. Mgbe ha lepuru anya hụ igbe ọgbugba ndị Onyenwe anyị, ọnụ juru ha obi. **14** Mgbe ugboala ahụ batara n'ubi nwoke a na-akpọ Joshua na Bet-Shemesh, ọ kwusịrị n'akukụ otu nkume ukwu dì n'ebé ahụ. Ngwangwa, ndị nō n'ebé ahụ gbuwasịrị osisi e ji mee ugbo ahụ, gbukwaa ehi abụ ahụ, were ha chukor Onyenwe anyị aja nsure okụ. **15** Ndị ikom Livayị nō n'ebé ahụ buliri igbe ọgbugba ndị Onyenwe anyị na igbe nta ahụ dì n'akukụ ya nke ọlaedo niile a kpuru akpụ dì n'ime ya, dökwasị ha n'elu nkume. Ndị Bet-Shemesh churu ọtụtụ aja nsure okụ na aja ndị ozọ nye Onyenwe anyị n'ubochi ahụ. **16** Mgbe ndị eze ise obodo ndị Filistia hụru ihe mere, ha laghachiri n'Ekròn n'ubochi ahụ. **17** Onyinye etuto ọlaedo ise a kpuru akpụ nke ha nyere Onyenwe anyị dì ka aja ikpe ọmụma n'ihí ihe mere ha bụ maka obodo ndị Filistia ndị a, Ashdqd, Gaza, Ashkelon, Gat na Ekron. **18** Ha wetakwara oke ọlaedo a dika ọmụogugụ obodo ndị Filistia si di, bụ nke ndịsi ihe ahụ nwere, obodo ndị e wusiri ike, na obodo ntii nile ha. Nkume ukwu ahụ ebe a dökwasịrị igbe ọgbugba ndị Onyenwe anyị, bụ ihe akaebe n'ubi Joshua, onye Bet-Shemesh ruo taa.

19 Ma Onyenwe anyị tigburu iri ndị ikom asaa n'etiti ndị Bet-Shemesh n'ihí na ha nyobara anya n'ime igbe ọgbugba ndị Onyenwe anyị ahụ. N'ihí ya ndị Bet-Shemesh ruru uju n'ihí ndị ahụ niile Onyenwe anyị tigburu. **20** Ndị Bet-Shemesh jụru sị, “Onye pürü iguzu n'ihí Onyenwe anyị, bụ Chineke a dì nsọ? Olee ebe anyị ga-ezigakwa igbe ọgbugba ndị a?” **21** Ha zipuru ndị ozi ka ha gaa gwa ndị Kiriati Jearim sị ha, “Ndị Filistia ezighachila igbe ọgbugba ndị Onyenwe anyị. Bịanụ buru ya gaa n'obodo unu.”

7 Ya mere, ndị ikom Kiriati Jearim bijara buru igbe ọgbugba ndị Onyenwe anyị bubata ya n'ulọ Abinadab nke dì n'elu ugwu. Ha doro Elieza, ọkpara Abinadab nsọ, ka ọ bụrụ onye na-elekọta igbe ọgbugba ndị Onyenwe anyị. **2** Igbe ahụ digidere na Kiriati Jearim ogologo oge, iri afọ abụ zuruoke. Ma n'oge a niile, ndị Izrel nō na-eru uju n'ihí Onyenwe anyị. **3** Ya mere, Samuel gwara ezinaulọ Izrel niile sị, “Ọ bụrụ na unu ji obi unu niile na alaghachikwute Onyenwe anyị, mgbe ahụ, wezuganụ chi niile nke ndị ala ozo, na arusi Ashtoret site n'etiti unu. Kpebienu n'obi unu ibjākwute Onyenwe anyị, feekwa naanị ya ofuse. Ọ ga-anaputakwa unu site n'aka ndị Filistia.” **4** Ya mere, ndị Izrel wezugara arusi Baal na Ashtoret ha, bido ife naanị Onyenwe anyị. **5** Samuel gwara ha sị, “Unu ndị Izrel, zukọtaanụ na Mizpa, ka m riọq Onyenwe anyị arịrị n'isi unu.” **6** Mgbe ha niile zukor n'ebe ahụ, ha kuuru

mmiri wupụ ya n'ala n'ihí Onyenwe anyị. N'ubochi ahụ kwa, ha buru onu, kwuputa mmehie sị, “Anyị emehiela megide Onyenwe anyị.” Ọ bụ na Mizpa ka Samuel malitete ikpe ụmụ Izrel ikpe. **7** Mgbe ndị Filistia nṣụ na ụmụ Izrel zukor na Mizpa, ndị eze ndị Filistia chikötara ndị agha ha, bia ibuso Izrel agha. Mgbe ụmụ Izrel nṣụ na ha-na-abia nso, ha turụ ujo nke ukwu. **8** Ha sịrị Samuel, “Akwuṣilị itiku Onyenwe anyị Chineke anyị mkpu akwa n'ihí anyị, kpeekwa ekpere ka ọ zoputa anyị site n'aka ndị Filistia.” **9** Mgbe ahụ, Samuel weere nwa aturu na-añu ara jiri ya chukor Onyenwe anyị aja nsure okụ, rịokwa Onyenwe anyị ka o nyere Izrel aka. Onyenwe anyị zara ekpere ya. **10** N'oge ahụ, mgbe Samuel nō na-esure aja nsure okụ ahụ, ndị Filistia bijaruru nso ibuso Izrel agha, ma Onyenwe anyị sitere n'eluiwge were oke olu egbe eluiwge nke dara oke ụda chusasịa ha. O mere ka ogbaaghara bata n'etiti ndị Filistia. Nke a mekwara ka ụmụ Izrel kpochapụ ha, **11** Ndị ikom Izrel si na Mizpa pütä chusọ ndị Filistia oso, na-etiigbu ha n'uzo ruo na ndịa Bet-Ka. **12** Mgbe ahụ, Samuel weere otu nkume doo ya n'agbata Mizpa na Shen, kpoo ebe ahụ, Ebeneza, nke putara, “Nkume inyeaka,” n'ihí na ọ sịrị, “N'ezie, Onyenwe anyị enyerela anyị aka ruo ugbu a.” **13** Ya mere, mmeri a e meriri ndị Filistia mere ka ha ghara ibuso Izrel agha ozo, n'ihí na Onyenwe anyị kwusịrị ha ime nke a ụbochi niile nke ndị Samuel. **14** E nyeghachiri ndị Izrel obodo niile ndị Filistia dotara n'agha na mbụ, nke dì site n'Ekròn ruo Gat. Ndị Izrel naputara oke ala ndị a site n'aka ndị Filistia. N'uzo di otu a, e mere ka udo dì n'etiti ndị Izrel na ndị Amorait. **15** Samuel nogidere dika onye ikpe ndị Izrel ụbochi niile nke ndị ya. **16** Afọ niile, ọ na-ejegharị site n'otu obodo ruo n'obodo ozo, site n'obodo Betel ruo Gilgal, ruokwa Mizpa. Ọ na-anókwa n'obodo ndị a na-ekpe ndị Izrel ikpe. **17** Ma ọ na-alaghachiri na Rema, n'ihí na ọ bụ n'ebé ahụ ka ulọ ya dì. O kpekwarra ndị Izrel ikpe n'ebé ahụ, wuokwara Onyenwe anyị ebe ichu aja n'ebé ahụ.

8 Mgbe Samuel ghoro agadi, o mere ụmụ ya ndị ikom ka ha bụrụ ndị ikpe ndị Izrel. **2** Juel, ọkpara ya, na Abija, nke na-eso ya ka ọ hoputara. Ha nọkwa na Bışheba na-ekpe ndị Izrel ikpe. **3** Ma ụmụ ya esoghị ụzọ ya. Ha na-agbaso naanị ihe ga-abara ha. Ha na-erikwa ngari, na-ekpe ikpe na-ezighị ezi. **4** N'ihí ya, ndị okenyé ụmụ Izrel niile zukötara, bjakwute Samuel na Rema sị ya, **5** “I meela agadi, ụmụ gi ndị ikom adighikwa eso ụzọ gi. Ugbu a hoputara anyị onye gabụ eze anyị, onye ga-na-edu anyị, dika mba ndị ozo.” **6** Ma obi adighị Samuel ụtọ mgbe ha riọrị sị, “Nye anyị eze ga-edu anyị.” N'ihí ya, Samuel kpokuru Onyenwe anyị n'ekpere. **7** Onyenwe anyị gwara ya, “Gee ntị n'ihí niile ndị a na-agwa gi; ọ bughị gi ka ha jụru, kama ọ bụ mụ onwe m ka ha jụru ibu eze ha. **8** Site n'ubochi m mere ka ha si n'ljipt pütä ruo taa, ha na-agbakinị m azu, na-efe chi ndị ozo. Ọ bükwa otu a ka ha na-eme gi ugbu a. **9** Mee dika ha riọrị, ma echefula iwgwa ha udị omume eze ahụ ga-achị ha ga-emeso ha.” **10** Samuel gwara ndị Izrel na-ariọ ka e nye ha eze ihe Onyenwe anyị kwuru. **11** Ọ zara sị ha, “Ihe ndị a bụ udị mmeso eze ahụ ga-achị unu ga-emeso unu: Ọ ga-eduru ụmụ unu ndị ikom mee ha ndị na-agba oso n'ihí ugbo agha ya na inyinya ya. **12** Ụfodụ ka ọ ga-eme ochiaghị, ndị ga-elekọta ọtụtụ puku ndị agha, maobụ iri ndị agha ise; ndị ụfodụ ga-abụ ndị ga-akọ ubi ya, ndị ozo ga-ewebatakwa ihe owuwe ubi ya, ma ndị ozo ga-

akpuru ya ngwa agha na ihe niile e ji anya ugbo agha ya. **13** O ga-eduru ụmụ unu ndị inyom mee ka ha bụrụ ndị na-esiri ya mmanụ otite na-esi isi ụto, na ndị na-esiri ya nri, na ndị na-eghere ya ihe oghigbe. **14** O ga-anarakwa unu ubi unu, na ubi vajin̄ unu, na ubi oliv unu ndị kachasị mma, were ha nye ndị na-ejere ya ozi. **15** O ga-ewere otu ụzo n'ime ụzo iri nke mkpuru ubi unu na ubi vajin̄ unu nye ndịsi oru ya na ndị na-ejere ya ozi. **16** O ga-akwagidekwa unu ka unu nye ya ndị ohu unu, ndị ikom n'ime ha, na ndị inyom n'ime ha, ya na anu ụlo unu ahụ di ezi mma, na ịnyinya ibu unu. **17** O ga-ewerekwa otu ụzo n'ụzo iri nke igwe anyu ụlo unu, meeekwa ka unu onwe unu bürükwá ndị ohu ya. **18** Mgbe ụbочi ndị ahụ bijara, mgbe ihe ndị a bidoro imezu, unu ga-akwa akwa, rịo ka e wezugara unu eze ahụ unu hopputaara onwe unu, ma Onyenwe anyị agaghị aña unu ntị n'ubochi ahụ.” **19** Ma ndị Izrel jürü ige Samuel ntị. Ha sıri, “Anyị chọro eze ga-achị anyị. **20** Mgbe ahụ, anyị onwe anyị ga-adị ka ndị mba niile ọzọ, anyị ga-enwe eze ga na-edu anyị, na-agà n'ihu anyị na-ebukwa agha anyị.” **21** Samuel gwara Onyenwe anyị ihe niile ha kwuru. **22** Ma Onyenwe anyị zara ya ọzọ sị, “Mee ihe ha kwuru, nye ha eze.” Mgbe ahụ, Samuel gwara ndị ikom Izrel okwu sị ha, “Laanụ, nwoke ọbụla n'obodo ya.”

9 E nwere otu nwoke si Benjamin aha ya bụ Kish nwa Abiel, nwa Zeroa, nwa Bekorat, nwa Afia, onye Benjamin, burukwa oke mmadu a maa ama. **20** Nwere nwa nwoke aha ya bụ Sol, onye bụ okorobịa nō n'uju ya. O nweghi nwoke ọzọ e ji atụnyere ya n'Izrel niile. O toro ogologo karịa onye ọbụla site n'ubu ruo n'isi. **3** Otu ụbочi, ụfodụ n'ime ịnyinya ibu Kish nna Sol nwere kpafuru. N'ihı ya, Kish kporo Sol gwa ya okwu sị, “Duru otu odibo ka gi na ya soro ga chogharịa ịnyinya ibu ndị a.” **4** Ha chọro ịnyinya ndị ahụ gaa n'ala ugwu ugwu Ifrem, na n'akukụ Shalisha, ma ha ahughị ha. Ha chokwara ha gaa n'akukụ Shaalim, ma ha ahughị ha n'ebé ahụ. Emesia, ha chọro ịnyinya ibu ndị ahụ gaa n'ala niile nke ndị Benjamin, ma ha ahughị ha ebe ọbụla. **5** N'ikpeazụ, mgbe ha chọrọ ha rute n'ala Zuf, Sol gwara onyeozị ahụ ya na ya so, sị, “Ka anyị laghachi, n'ihı na ọ bụrụ na nna m elee anya anyị ma ọ hughị anyị, ọ ga-amalite iche echiche banyere anyị karịa ịnyinya ibu ndị a.” **6** Ma odibo ahụ zara ya sị, “Lee, e nwere otu onye nke Chineke bi n'obodo a; ọ bükwa onye mmadu niile na-asopụrụ n'ihı na ihe ọbụla o kwuru na-emezu. Ka anyị gaa hụ ya, ma eleghị anya ọ ga-agwa anyị ụzo anyị ga-esi.” **7** Sol sıri odibo ya, “Ọ bụrụ na anyị agaa, gini ka anyị ga-enye nwoke ahụ? Nri di na-akpa anyị agwula, ọ dikwaghị onyinye anyị nwere nke anyị ga-enye onye nke Chineke. Gịnị ka anyị nwere?” **8** Onyeozị ahụ zara ya ọzọ sị, “Lee, enwere m otu mkpuru shekel ọlaocha. Aga m enye ya onye Chineke a ka ọ gwa anyị ụzo anyị ga-esi.” **9** (Na mgbe gara aga n'Izrel, ọ bụrụ na mmadu agaga iju Chineke ase, ọ nasi, “Bịa ka anyị jekwuru onye ọhụ ụzo,” n'ihı na onye a na-akpọ onye amumaa taa, ka a na-akpọ onye ọhụ ụzo n'oge ahụ). **10** Sol sıri odibo ya, “Ọ di mma, Bịa ka anyị gaa.” Ha bilirii gawa n'obodo ebe onye Chineke ahụ nō. **11** Mgbe ha na-arigo ugwu ibanye obodo ahụ, ha zutere ụfodụ ụmụ agboghị ka ha na-apụta iseta mmiri, ịuo ha ajụju sị, “Onye ọhụ ụzo ahụ ọ nō n'ebe a?” **12** Ụmụ agboghị ahụ zara ha sị, “E, ọ nō ya. Lee ya ka ọ na-agà n'ihu unu. Unu jesie ike unu ga-ahụ ya. Ugbu a ka ọ batara obodo anyị, n'ihı na ọ na-agà iso ndị mmadu

gaa ịchụ aja n'ebe di elu. **13** Ngwangwa unu banye n'obodo, unu ga-ahụ ya tupu o gaa n'ebe di elu iri ihe. N'ihı na ndị mmadu agaghị ịgozi ihe aja ahụ tupu ndị a kporo oku ebido ihe. Gbagoonụ unu ga-ahụ ya n'oge dikà nke a.” **14** Ya mere, ha mere ngwangwa, baa n'ime obodo ahụ. Dịka ha na-abata n'ime obodo, lee Samuel ka ọ na-abjawkwute ha; ọ na-agà n'ebe ahụ di elu. **15** Ma n'ubochi boro tupu ụbочi Sol na-abia, Onyenwe anyị kpughere nke a nye Samuel. **16** “Dịka mgbe a echị, aga m ezitere gi otu nwoke sị n'ala Benjamin. I ga-ete ya mmanụ nke ga-eme ya ka ọ bụrụ onyenwe Izrel ndị m. O ga-azopụta ha site n'aka ndị Filistia, n'ihı na ahụla m ahụhụ nke ha nō n'ime ya; anukwala m ikwa akwa ha.” **17** Mgbe Samuel hụrụ Sol, Onyenwe anyị gwara ya sị, “Lee nwoke ahụ m gwara gi ihe banyere ya! O bụ ya ga-achị ndị m.” **18** Ma Solbijaruru Samuel nso juo ya sị, “Biko, zi m ebe ụlo onye ọhụ ụzo di.” **19** Samuel zara sị ya, “Mụ onwe m bụ ọhụ ụzo ahụ. Gaanụ n'ihu m rigoruo n'ebe di elu, n'ihı na mụ na unu ga-eso rikqo nri taa. N'ütütu echị aga m agwa gi ihe di ịgị n'obi. Aga m ezilagakwa gi. **20** Enyela obi gi nsogbu maka ịnyinya ibu ndị ahụ furu efu n'abalị ato gara aga, n'ihı na a chọtala ha. Ma, onye ka mmadu ahụ bụ, onye ndị Izrel niile na-achosi ike? Ọ bughi gi na ezinäulo nna gi.” **21** Ma Sol zara sị, “O bughi onye Benjamin ka m bụ, onye sitere n'ebi kachasị nta n'Izrel; ọ bughi agburụ m dikarisịrị nta n'etiti agburụ niile ọzọ di n'ebi Benjamin? Gịnị mere i ji agwa m ụdi okwu di otu a?” **22** Mgbe ahụ, Samuel duuru Sol na onyeozị ya kpobata ha n'ime ụlo ukwu, nye ha onqdụ n'isi oche n'etiti iri mmadu ato ọ kporo oriri. **23** Samuel gwara onyeisi ndị nasi nri okwu sị, “Weta anu ahụ m nyere gi, nke ahụ m sị gi ka i debe iche.” **24** Onye na-esi nri weere ụkụwụ anu ahụ na ihe ndị so ya debe ya n'ihu Sol. Samuel sıri, “Lee, ihe ndị e wepuru ka e debere gi. Rie, n'ihı na e debere gi ya maka oge akara aka, site n'oge ahụ m kwuru si, ‘Akporo m ndị mmadu oku nri.’” Sol sooro Samuel rie nri n'ubochi ahụ. **25** Mgbe ha sitere n'ebe ahụ di elu rịdata n'obodo. Samuel kpanyere Sol ụka n'elu ụlo ya. **26** N'isi ịtụtu mgbe ha biliri, Samuel kporo Sol n'ulo elu sị, “Jikere, ka m zilaga gi.” Mgbe Sol kwadoro, ya na Samuel sooro puo n'ezì. **27** Ka ha na-arịda na-abjariu nsotụ obodo ahụ, Samuel sıri Sol, “Gwa onyeozị ahụ ka ọ gafee n'ihu anyị.” Onyeozị ahụ mekwara otu a, ma, “Gi onwe gi chere ntakirị oge n'ebe a ka m mee ka i nrụ ozi sitere n'aka Chineke.”

10 Mgbe ahụ, Samuel weere karama mmanụ wụkwasị ya n'isi, sutukwa ya onu n'agba si ya, “Ọ bụ na Onyenwe anyị etebeghi gi mmanụ ime gi onyendu ihe nketa ya? **2** Mgbe i ga-ahapụ m n'ebe a, i ga-ahụ ndị ikom abụ n'akukụ ili Rechel na Zelza, n'ala Benjamin, ha ga-agwa gi. ‘A chọtala ịnyinya ibu ndị ahụ furu efu, ugbu a, nna gi akwụsila iche ihe gbasara ịnyinya ibu ya, ma ọ nökwa na-echegbu onwe ya n'ihı gi, ọ na-ajụ, “Olee ihe m ga-eme banyere ọkpara m?’” **3** “Mgbe i ruru n'osisi ukwu Taboa, i ga-ezute ndị ikom ato ndị na-agà ife Chineke ofufe na Betel. Otu n'ime ha ga-ebu ụmụ ewu ato, nke ọzọ ga-eji ogbe achichị ato, ma nke ato ga-eji otu karama mmanụ. **4** Ha ga-ajụ gi banyere ọdịmmma gi, nyekwa gi ogbe achichị abụ, nke i ga-anara site n'aka ha. **5** “Emesia, i ga-agà Gibeal nke Chineke, ebe ndị agha ndị Filistia mara ụlo ikwu nche. Mgbe i na-abata obodo ahụ, i ga-ezute

ndi amuma, ndi si n'ebe di elu ahü na-aridata. Ha ga na-apko une, na egwu otiti, na oja, na ubo akwara. Ha ga na-ebukwa amuma. **6** N'oge ahü, mmuo Onyenwe anyi ga-abiajkwası gi, i ga-esorokwa buo amuma. I ga-abukwa onye a gbanwere, onye di iche. **7** Mgbe ihe ırıbama ndi a mezuru i ga na-eme ihe obula i cheputara n'obi gi, n'ihi na Chineke nonyeere gi. **8** "I ga-agà Gilgal chere m n'ebé ahü abalı asaa, n'ihi na ana m abia ichü aja nsure oku na aja udo. Aga m agwa gi ihe i ga-ememgbe m bjara." **9** Mgbe o na-atughari ka o si ebe Samuel no puo, Chineke gbanwere ya, nye ya obi olhuru, ihe ırıbama ndi ahü mezukwara n'ubochi ahü. **10** Mgbe ya na onye na-ejere ya ozi rutere Gibe, ndi amuma no n'ahiri zutere ha. Mmuo nke Chineke biakwasiri ya n'ebé o di ukwu, o sooro ha malite ibu amuma. **11** Mgbe ndi niile maara Söl hürü ya ka o so ndi a na-ebu amuma, ha jürü onwe ha ajuju si, "Gini mere nwa Kish? Söl, o ghqola otu n'ime ndi amuma?" **12** Otu n'ime ndi bi n'ebé ahü jürü si, "Onye ka nna ha bụ?" Nke a bụ mmalite okwu ahü a na-ekwu si, "Söl o ghqola otu n'ime ndi amuma?" **13** Mgbe Söl buchara amuma, o rigooro gaa n'ebé ichü aja ahü di n'elu ugwu. **14** Mgbe nwanne nna ya hürü Söl, o jürü ya ajuju si, "Olee ebe i gara?" Söl zara ya si, "Anyi gara ichö ınyinya ibu ndi ahü furu efu, ma anyi achotaghı ha, n'ihi ya anyi gara n'ebé onye amuma a na-apko Samuel ijüta ase ebe ha no." **15** Ma nwanne nna Söl sıri, "Gwa m ihe Samuel gwara gi." **16** Söl zara ya si, "O gwara anyi na a çhotala ınyinya ibu ndi ahü." Ma okwu gbasara alaeze, dika Samuel siri kwuo ya, o gwaghı ya ihe obula. **17** Emesja, Samuel kporo nzuko ndi Izrel niile na Mizpa, ka ha bija zute Onyenwe anyi. **18** O gwara ha si, "Otu a ka Onyenwe anyi, Chineke Izrel kwuru, 'Mụ onwe m si n'ala Ijipt kporopata Izrel ma naputkawaunu site n'aka ike ndi Ijipt, na site n'aka alaeze niile bu ndi kpabguru unu." **19** Ma ugbu a, unu ajula Chineke unu onye na-azoputaunu site n'ihe ndakwası na nhujuanya unu niile. Unu kwukwara si, "Mba, nye anyi eze ga-achı anyi." Ugbu a, doonu onwe unu n'usoro n'ihu Onyenwe anyi dika ebo unu na ikwu unu niile si di." **20** Samuel mere ka ebo Izrel niile bıaruo nso n'ebó n'ebó, nza mara ebo Benjamin. **21** O mere ka ebo Benjamin bıaruo nso n'agbıru n'agbıru, nza mara agbıru Matri. N'ikpeazu nza ahü mara Söl, nwa Kish. Ha chogharırı ya ma ha ahıghı ya. **22** Ha jürü Onyenwe anyi ase ozo, "Nwoke ahü o bjala n'ebé a?" Onyenwe anyi sıri, "E, Lee, o zoro onwe ya n'etiti akpa ndi ahü." **23** Ha gbaara gaa n'ebé ahü kporopata ya. Mgbe o putara guzoro n'etiti ha, ha hürü na o toro ogologo karıa onye obula site n'ubu ruo n'isi. **24** Samuel gwara ndi ahü niile okwu si, "Onye a bụ nwoke ahü Onyenwe anyi hoputara ka o bürü eze unu. O dighı onye ozo dika ya n'Izrell!" Mgbe ahü, mmadu niile tiri mkpu si, "Ka eze di ogologo ndu gaa n'ihu!" **25** Ozıkwa, Samuel gwara ndi Izrel ihe bụ orı eze, na ihe ruuru ya. O dekwara ihe ndi a n'akwukwó, debe akwukwó ahü n'ihu Onyenwe anyi. Emesja, Samuel mechiri nzuko ahü. Onye obula laghachikwara n'ulö ya. **26** Mgbe Söl laghachiri n'obodo ya, bụ Gibe, ndi ikom ndi Chineke metürü aka n'obi sooro ya. **27** Ma ufodu ndi efulefu jogburu onwe ha kwuru si, "Olee otu nwoke a ga-esi zoputa anyi?" Ha lelirı ya anya, jıkwa iwtetara ya onyinye inata ihuoma. Ma Söl gbachitere ha nkıti.

11 N'oge ahü, Nahash, eze ndi Amon, duuru ndi agha ya bilie imegide ndi Izrel bi n'ala Jebesh Gilead. Ma ndi

Jebesh rıorø ya si, "Ka anyi na gi gbaa ndu, anyi ga-anö n'okpuru ochichi gi." **2** Ma Nahash, onye Amon zara si ha, "Mụ na unu ga-agba ndu ma o bürü na unu ekwenye ka m ghüpüta anya aka nri nke onye obula n'ime unu, si otu a wetara Izrel niile ihe nkocha." **3** Ndị okenye obodo Jebesh zara si, "Nye anyi abalı asaa ka anyi ziga ndi ozi n'ala Izrel niile. O bürü na o nweghi onye kwere ıbjıa zoputa anyi, anyi ga-ewere onwe anyi nyefee gi n'aka." **4** Mgbe ndi ozi ha zipurı bıarurı Gibe, nke bụ obodo Söl, ha kporo ndi mmadu ihe ndi a, ha niile dapurı n'akwa. **5** Ma n'oge a, Söl si n'ubi na-alota, soro ımu ehi ya n'azü, o jırı, "O bụ ginji na-eme onye obula? Ginji mere na ha ji ebe akwa?" Ha kporo ya ihe banyere ozi e si Jebesh zite. **6** Mgbe Söl nıru ozi a, Mmuo nke Chineke biakwasiri ya n'ike, iwe wekwara ya nke ukwu. **7** O kpuputara ehi abuò bokasıha, zipu ndi ozi ka ha buru ha ga obodo niile di n'Izrel. Ozi ha ga-ezi ndi obodo obula bụ nke a. "O bụ ihe e mere ehi ndi a ka a ga-eme ehi onye obula jürü iso Söl na Samuel jee oğu." Onyenwe anyi mere ka egwu jide ndi Izrel niile. N'ihi ya, ha niile bjakwutere Söl dika otu mmadu. **8** Mgbe Söl kporopata ha na Bezek, onlıogugu ndi ikom Jebesh Gilead ozi a, ha nırlırı orı nke ukwu. **10** Ndị ikom Jebesh ziri ozi gwa ndi Amon si ha, "Echi, anyi ga-enye unu onwe anyi, ka unu mee anyi ihe masırı unu." **11** Ma n'ututu echı, Söl na ndi agha ya bıaruru. O kewara ndi agha ya uzı ato, buso ımu Amon agha na mberede n'isi ututu. O gburgidere ha ututu niile ruo mgbe anyanwı chara n'uju ya, chusasıa ndi fodusı n'ime ha. Nke a mere na o nweghi ebe a ga-ahü ka ndi agha Amon abuò nokotara. **12** Ndị Izrel niile bjakwutere Samuel jıyo ya si, "Olee ndi ahü si na Söl agaghı abu eze anyi? Kporopata anyi ha ka anyi gbuo hal!" **13** Ma Söl zara si, "O nweghi onye obula a ga-egbu taa, n'ihi na taa, Onyenwe anyi anaputala Izrel!" **14** Samuel gwara ha si, "Bıanı ka anyi gaa Gilgal mee ıbü eze a ka o di olhuru ozo." **15** Ya mere, mmadu niile gara Gilgal. Na mmemmem purı iche, ha mere Söl eze n'ihu Onyenwe anyi. Ha chıukwara aja udo nye Onyenwe anyi n'ebé ahü. Orı juputakwara n'obi Söl na ndi Izrel niile.

12 Mgbe ahü, Samuel gwara ımu Izrel si, "Lee, emeelara m unu ihe unu rıorø, Enyela m unu eze. **2** Ugbu a, unu enweela eze, onye bụ onyendu unu. Ma n'ebé ımu onwe m nö, abırula m agadi isi awo, ımu m ndi ikom so nörkwa n'etiti unu. Abu m onyendu unu site na mgbe m bụ okorobıa ruo taa. **3** Lee m ka m guzo n'ihu unu. Gbaanı ama megide m n'ihu Onyenwe anyi na n'ihu onye ya o tere mmamı. Onye ka m zuuru ehi ya? Onye ka m zuuru ınyinya ibu ya? O di onye m ghogburu? O di onye m megburu? O di onye m si n'aka ya nara ego aka azü ime ka m ghara ikpe ikpe ziri ezi? Gwanı m ma o bürü na m mere ihe ndi a, ağa m emezi ya." **4** Ha zara si, "Mba o dıbeghi mgbe i ghogburu anyi, maqbı kpabguo anyi, n'uzo obula. O nweghıkwa onye i si n'aka ya were ihe obula." **5** Samuel zara si ha, "Onyenwe anyi bụ onye akaebe megide unu. Otu a kwa, onye ya o tere mmamı bụ onye akaebe taa, na unu achotaghı ihe obula n'aka m." Ha zara si, "E, o bụ onye akaebe!" **6** Samuel gakwara n'ihu n'okwu ya si, "O bụ Onyenwe anyi hoputara Mosis na Erön. O

bükwa ya mere ka nna nna unu ha si n'ljipt püta. **7** Ugbu a, guzonju ju n'ebé a n'ihí Onyenwe anyí ka m chetara unu ihe óma niile Onyenwe anyí meere unu na nna nna unu ha. **8** "Mgbe ümú Jekób batara Ijipt, ha kpókuru Onyenwe anyí ka o nyere ha aka. Onyenwe anyí zitere Mosis na Erón, ndí kpóputara nna nna unu ha site n'ljipt, mee ka ha bia biri n'ebé a. **9** "Ma ha chefurú Onyenwe anyí bu Chineke ha, n'ihí ya o nyefere ha n'aka Sísera, bu ochijaghá eze Hazó, nkawa n'aka ndí Filistia, na eze ndí Moab, bu ndí lúsonor ha ogú. **10** Ha tikuru Onyenwe anyí mkpu akwa, sì ya, 'Anyí emehiela, anyí agbakútalá Onyenwe anyí azú, fee arúṣi Baal na Ashtóret. Ma ugbu a, napúta anyí site n'aka ndí iro anyí, anyí ga-efekwa gi.' **11** Onyenwe anyí zitere Jerub-Baal, na Barak, na Jefta, na Samuel, ka ha zopúta unu site n'aka ndí iro no unu gburugburu, mee ka unu biri n'udo. **12** "Ma mgbe unu húru na Nahash, eze ndí Amón na-achó ibuso unu agha, unu túru egwu bijawute m sì m, 'Mba, anyí chórò eze ga-achí anyí,' n'agbanyeghí na Onyenwe anyí Chineke unu bu eze unu. **13** Ugbu a, leenú eze unu hopútara, n'ihí na o bu unu ríoró Onyenwe anyí ka o nye unu ya; Onyenwe anyí azakwala arírò unu. **14** Ugbu a, o búru na unu ga-atú egwu Onyenwe anyí, fee ya, rubere ya isi, hapú inupu isi n'ebé iwu ya dí, o búrukwa na unu na eze unu ga-esogide Onyenwe anyí Chineke unu, ihe niile ga-adí mma. **15** Ma o búru na unu enupu isi n'íwu Onyenwe anyí, ju ige ya ntí, aka ya ga-abíjakwasí unu n'oke iwe, o ga-emekwa unu ihe o mere nna nna unu ha. **16** "Ugbu a, na-eleñ anya ka unu hú orú itunanya niile Onyenwe anyí na-aga írú. **17** Unu maara na ugbu a bu oge a na-aghó mkpuru òka wiiti, ma aga m ekpe ekpere ka Onyenwe anyí zite egbe eluigwe na mmiri ozuzu taa, ka unu ghóta údí ihe ojoo unu mere n'anya Onyenwe anyí mgbe unu ríoró ya sì ya nye unu eze." **18** Mgbe ahú Samuel kpókuru Onyenwe anyí, Onyenwe anyí zidatákwará egbe eluigwe na mmiri ozuzu n'ubochí ahú. Nke a mere ka mmadú niile tó Onyenwe anyí na Samuel egwu. **19** Ndí ahú ríoró Samuel arírò si ya, "Biko kpeere anyí ekpere nye Onyenwe anyí Chineke gi ka anyí bu ndí ohu gi ghara jinwú. N'ihí na, n'ezie, anyí ejirila aka anyí mee ka mmehie anyí muba site n'írò ka e nye anyí eze." **20** Samuel zara si, "Unu atula egwu. Unu emeela ihe ojoo ndí a niile, ma húkwánu na unu ji obi unu niile fee Onyenwe anyí ofufe. Unu agbakútakwala ya azú n'uzo obúla. **21** Unu agbasola chi ndí ozo, n'ihí na ha abaghí uru. Ha agaghí enyere unu aka maobú napúta unu site n'aka ndí iro unu. **22** Onyenwe anyí agaghí ahapú ndí ya o hopútara, n'ihí na-imé ihe dí otu a bù iwetara aha ya dí ukwuu ihere. O tóoró Onyenwe anyí útò imé unu mba púru iche nye onwe ya. **23** Ma banyere m̄u onwe m, o ga-abúru m ihe arú ma a sì na m ga-emehie megide Onyenwe anyí site n'íkwusi ikpere unu ekpere. Aga m anogidekwa na-ezi unu ihe ndí ahú dí mma, na ihe ndí ahú kwestíri ekwesi. **24** Naaní tóonu egwu Onyenwe anyí, werekwanú obi unu fee ya ofufe n'ikwesi ntukwasí obi; chetanú ihe ukwuu niile o meree unu. **25** Ma o búru na unu anogide na-emé ihe ojoo, unu na eze unu ka a ga-ekpochapú."

13 Sol gbará iri afó ató mgbe e mere ya eze. O chikwara díka eze n'ala Izrel iri afó anó na abúo. **2** Sol sitere n'etiti ümú Izrel hopúta puku ndí ikom ató ka ha búru ndí agha ya. Sol na puku abúo n̄a na Mikmash n'ala ugwu ugwu Betel. Otu puku nonyere Jonatan na Gibeá, n'ala Benjamin.

Ndí ikom ndí fódúru ka o zighachiri, onye obula n'úlo ha. **3** Ma Jonatan busoro ndí agha Filistia n̄a Geba agha. Ndí Filistia nukwara ihe banyere ya. Mgbe ahú, Sol nyere iwu ka e gbuo opi ike n'ala Izrel niile, kwuo sì, "Unu ndí Hibru niile, geenú ntí." **4** Ya mere, ümú Izrel niile nûru akuko ahú nke kwuru sì, "Sol ebusola ómuma uló ikuwú ndí agha Filistia agha, n'ihí nke a, ndí Izrel niile abúru ndí a kporó así ubgu a n'etiti ndí Filistia." Ya mere, ndí agha Izrel niile pütakwara soro Sol gaa Gilgal. **5** Ndí Filistia n'owne ha chikötara ndí agha ha ibuso ndí Izrel agha. Ônúogugu ubgó agha ha dí puku ató, ndí na-agba inyinyha nwere dí puku isi; ndí agha ha ndí ozo dí ukwu n'ónúogugu. N'ezie, ha dí ukwuu díka aja dí n'ónu osimiri. Ha manyere uló ikuwáha na Mikmash n'owuwá anyanwu Bet-Aven. **6** Mgbe ndí agha Izrel húru na oñodú ha dí njo nke ukwuu, húkwa na ndí iro na-emegide ha, ha zoro onwe ha n'ogba nkume, n'ime oke ọhíja, n'etiti nkume, n'ime olulu na n'ime oghere obúla. **7** Ndí Hibru ụfodú gafare Jódan ruo n'ala Gad na Gilead. N'oge a, Sol n̄a na Gilgal, ndí agha niile ya na ha n̄a na-amakwa jijiji n'ihí ujo. **8** Samuel gwararijí Sol ka o chere ya ruo abalí asaa, ma mgbe abalí asaa zuru Samuel abiaghí Gilgal. N'oge a, ndí agha Sol malitere na-agbasasi. **9** Ya mere, Sol kwuru sì, "Wetaranú m ihe aja nsure okú na nke aja udo." Sol chukwara aja nsure okú ahú. **10** Ngwangwa o na-achúchá aja ndí ahú, Samuel rutere, Sol púru izute ya, na ikele ya. **11** Samuel siri, "Giní bu ihe a i mere?" Sol zara, "Mgbe m húru na ndí a na-agba aghara aghara, na-esite n'ebé m n̄o na-agbápu, mgbe m lere anya lee, ma ahughí m ka i na-abíja díka i kwuru, mgbe m húkwara ndí Filistia ka ha n̄a na Mikmash, na-akwado ibuso anyí agha, **12** echeere m, 'Ugbu a, ndí Filistia ga-arídakwute m ibuso m agha na Gilgal, ma aríobeghí m ihuoma Onyenwe anyí.' Ya mere m, m jisie ike chúo aja nsure okú ahú." **13** Samuel siri Sol, "I kpára agwa onye nzuzu. I debeghí ihe Onyenwe anyí Chineke gi nyere gi n'íwu idebe. A si na i mere nke a, o gaara eme ka alaeze gi guzösie ike n'ebé Izrel n̄o rúo mgbe niile. **14** Ma ugbu a, alaeze gi agaghi adigide. Onyenwe anyí achoputala otu nwoke díka ochichó obi ya si dí, o hoputakwala ya ibú eze nke ndí ya; n'ihí na i debeghí ihe Onyenwe anyí nyere gi n'íwu." **15** Samuel bilirí hapú Gilgal gaa Gibeá n'ala Benjamin. Mgbe Sol gurú ndí agha so ya, o chopútara na ha dí naaní narí isi. **16** Sol na nwa ya nwoke Jonatan, na narí mmadú isi ndí soo ha n̄o na Geba n'ala Benjamin, ebe ndí Filistia mara uló ikuwáha na Mikmash. **17** Ụfodú n'ime ndí agha Filistia kere onwe ha úzó ató site n'úlo ikuwú ndí Filistia püta; otu úzó chere iku n'úzo Ofra n'ákukú Shual, **18** nke ozo chere iku iga Bet-Horon, nke ató chee iku n'úzo oke ala dí na Ndágwurugwu Zeboiim, nke dí ozara nso. **19** N'oge ahú, e nwéghí ike ichotá otu okpú uzú n'ala Izrel, n'ihí na ndí Filistia siri, "Ma o bugí otu a, ndí Hibru ga-akputara onwe ha mma agha maobú übe." **20** Izrel niile na-ejekwuru ndí Filistia maka imú ogu igwuze ala ha, maobú mma oge ha, maobú anyúike ha, maobú mma ha ji ewe ihe ubi. **21** Ihe ha na-akwú maka imú ogu igwuze ala, na mma oge ha bu úzó abúo nke shekel e kere úzó ató, maka imú anyúike, na ndúdu, ya na ipí ndúdu e ji achí ehi bù, otu úzó nke shekel e kere úzó ató. **22** Nke mere na ahútaghí mma agha maobú übe obúla n'aka ndí agha Izrel n'ubochí agha ahú, ma o bugí naaní nke dí n'aka Sol na Jonatan. **23** Ugbu a ndí Filistia e kewaputara ihe a püola gaa n'úzo warawara dí na Mikmash.

14 Otu ubeochi, Jonatan nwa Sol, kporo nwokorobia na-
ebu ihe agha ya si, "Bia, ka anyi gafee ndagwurugwu
jeruo n'ulo ikwu ndi Filistia." Ma o gwaghij Sol mna ya. **2**
Sol na narị ndi ikom isii ya na-anodụ n'ebi dì anya site
na Gibeal, n'okpuru osisi pomegranate di na Migron. **3** Otu
n'ime ndi so Sol bu Ahija onye nchuaaja, onye yi efod. O
bu nwa Ahitub, onye bu nwanne ikabodu. Ahitub bu nwa
nwa Finehaz, onye bu nwa Elayi, onye nchuaaja Onyenwe
anyi na Shailo. O dikwaghij onye ma na Jonatan apuola. **4**
Tupu Jonatan eruo ebe ndi Filistia no, o ghaghij isite na nwa
uzo warawara di n'agbata nkume abu, a na-akpọ Bozez
na Sene gabiga. **5** Nkume nke di n'akukụ elu elu, di n'ihu
Mikmash, nke di n'akukụ ndida di n'ihu Geba. **6** Jonatan
gwara nwokorobia na-ebu ihe agha ya si, "Bia, ka anyi gafee
ga n'ebi nguzu ndi ahu a na-ebighi ugwu, ma eleghị anya
Onyenwe anyi ga-alurụ anyi ogu. N'ihi na o dighị ihe puru
igbochi Onyenwe anyi ịzoputa, site n'otụtụ mmadụ, maobụ
ole na ole." **7** Nwokorobia ahu zara si ya, "Gaa n'ihu, ejị m
obi m na mmuo m na-eso gi dika ochichọ gi si di." **8** Jonatan
gwara ya si, "Bia ka anyi ga, lee ihe anyi ga-eme. Anyi ga-
apukwuru ndi agha ahu mee ka ha hụ anyi anya. **9** O bürü na
ha asị, "Guzonu ebe ahu ruo mgbe anyi biakwutere unu, anyi
ga-echere ebe anyi no, anyi agaghị agakwuru ha. **10** Ma o
bürü na ha si, "Rigokwutenu anyi, anyi ga-emekwa otu ahu,
n'ihi na o ga-aburụ anyi ihe ama na Onyenwe anyi enyela ha
n'aka anyi." **11** Ya mere, ha abu guzoro ebe ndi Filistia ga-
ahu ha. Mgbe ndi Filistia hụrụ ha, ha tiri mkpu si, "Lee, ndi
Hibru esitela n'onụ ebe ha zoro na-ariputa." **12** Ndị ikom ndi
na-anị n'ebe nguzu ndi nche tikuru Jonatan na onye ahu na-
ebu ngwa agha ya si, "Rigokwutenu anyi, ka anyi mee unu
ihe." Jonatan gwara onye ahu na-ebu ngwa agha, "Soro m
n'ażu rigota, n'ihi na Onyenwe anyi ewerela ha nyefee n'aka
Izrel." **13** Ya mere, Jonatan ji ikpere ya na aka ya rigoruo
n'ebe ahu; onye na-ebu ihe agha ya sokwa ya n'ażu. Ma ndị
aghia Filistia daghachiri azu mgbe Jonatan na onye na-ebu ihe
aghia ya bidoro igbu ha. **14** Na ogbugbu mbu ahu, Jonatan na
onye ahu na-ebu ngwa agha ya gburu onnugugu ndi Filistia
di iri abu. O bụ n'ihe ha ka nketa ala ruru otu okara n'ekaa
n'otụtụ. **15** Oke ọma jiji jiji dawasari ndi agha niile, na ndị nọ
n'omuma ulo ikwu, ma ndị nọ n'ohia, ma ndị nọ n'ebe dipurụ
adipu, ma ndị na-ejegharị ejegharị ibu agha. Ala ahu niile
mara jiji. O bụ ọma jiji nke Chineke zitere. **16** Ndị nche Sol,
bu ndị nọ na Gibeal n'ime Benjamin, lepurụ anya hụ igwe ndi
aghia ka ha maliterie igba barị n'ihi na-ażu. **17** Mgbe ahu, Sol
gwara ndi agha ya na ha so, "Gụonu ndi agha onu, chọpụta
onye na-anoghi n'ebe a." Mgbe ha mere nke a, ha chọpụta,
na Jonatan na onye na-ebu ihe agha ya anoghi n'ebe ahu.
18 Sol siri Ahija, "Bute igbe ogbugba ndu Chineke." (N'oge
ahu igbe ogbugba ndu di n'aka ụmụ Izrel.) **19** Mgbe Sol na-
agwa onye nchuaaja okwu, uzu na iti mkpu nke na-adà n'ulo
ikwu ndi Filistia dara karịa, n'ihi ya, Sol gwara onye nchuaaja
ahu okwu si ya, "Sepụ aka gi." **20** Mgbe ahu, Sol na ndị niile
ya na ha nị jikötara onwe ha baa n'aghị ahu, ma lee, ndị
Filistia ji mama agha na-egburita onwe ha. Ogbaghara díkwa
n'ebe niile. **21** Ma ndị Hibru, ndị so ndị Filistia na-alụ ogu,
tugharịri dínyere ndi Izrel soro Sol na Jonatan. **22** Emesia,
ndị ikom Izrel niile, ndị ahu zoro onwe ha n'ala ugwu ugwu
Ifrem pütara, mgbe ha hụrụ na ndị Filistia na-agba ọso. Ha
gbapütara soro ndị ozọ ichu ndi Filistia ọso. **23** Ya mere,

Onyenwe anyi napütara ndị Izrel n'ubeochi ahu. E buru agha
ahu gabiga Bet-Aven. **24** Ma ndị ikom Izrel nọ onodu nhuju
anya n'ubeochi ahu, n'ihi na Sol jiri iji iyị kechie ha, mgbe o
kwuru si, "Onye a bürü onu ka nwoke ahu bụ onye ga-eri nri
obula site ubgu a ruo anyasi, tutu ruo mgbe m boşiri obu
megide ndị iro m!" N'ihi ya, o nweghi onye obula n'etiti ndị
aghia ya detürü ihe oriri onu. **25** Ndị agha ahu niile banyere
n'ohia ebe mmanu ańu dì n'ala. **26** Mgbe ha banyere n'ohia,
ha hụrụ mmanu ańu ebe o na-asoputa, ma o nweghi onye
metürü aka n'onụ ya, n'ihi na ha tịrụ egwu iyi ahu ha n'uru.
27 Ma Jonatan anughị na nna ya mere ka ndị ahu n'uo iyi, ya
mere, o setipuru onu onu mkpanaka di ya n'aka rụta mmanu
ańu na ubbugbu ya, tanye n'onụ ya rachaa. Nke a mere ka
ike ya laghachite. **28** Ma otu onye agha gwara ya si, "Nna gi
ji iji iyị gbaa ndi agha niile iwu, si, 'Onye a bürü onu ka
nwoke ahu bụ, onye riri nri taa. O bụ nke a mere ndi mmadu
ji ada mba.'" **29** Jonatan zara si, "Nna m esitela n'iwu dì otu a
wetara ala anyi nsogbu. Lee ka m si nweta ike site na mmanu
ańu nta m rachara. **30** O garaghị aka mma ma a si na ndị
ikom riri ihe ha si n'aka ndị iro ha kwata n'aghị? O bụ na
ogbugbu a gaara egbu ndi Filistia agaraghị adị ukwuu karịa?"
31 Ma ndị agha Izrel bu agu tigbiuo ndi Filistia, chükwa
ha ọso site na Mikmash ruo Ajalon. Ha dakwara mba karịa.
32 Ha dakwasari ihe a kwatarà n'aghị, gbuo atürü na ehi na
ümụ ehi, bido iri ańu ha na ndu n'ihi agu. **33** Ma otu onye
gwara Sol si, "Ndị ikom Izrel na-emehie megide Onyenwe
anyi site na iri ańu obara ya dì n'ahụ ya." Mgbe ahu, o siri,
"Ihe di otu a jogburu onwe ya. Nutenụ nkume ukwuu n'ebe a
ugbu a." **34** Sol siri, "Gaa n'etiti ndị ikom a gwa ha, 'Ka onye
obula weta ehi na atürü ha chọrọ igbu n'ebe a, ka e gbuo ha
n'ebe a, rie anu ha. Unu emehiela megide Onyenwe anyi site
n'iri ańu obara di n'ime ya.'" Ya mere, onye obula wetara
ehi ya n'abalị ahu, gbuo n'ebe ahu. **35** Emesia, Sol wuuru
Onyenwe anyi ebe ichu aja. Nke a bụ ebe ichu aja nke mbu o
wuru. **36** Mgbe ahu, Sol gwara ndi agha ya si, "Ka anyi gaa
chọrọ ndi Filistia ọso n'abalị a niile, ma gbukwaa onye obula
fodụrụ n'ime ha." Ndị agha ya zara si, "Q di mma, mee díka i
kwuru." Ma onye nchuaaja siri, "Ka anyi buru uzo juta ihe bụ
uche Chineke." **37** Mgbe ahu, Sol jurụ Chineke si, "O bụ m
rídà gaa chọsó ndi Filistia? I ga-enye fe ha n'aka ndi Izrel?"
Ma Chineke enyeghi ya ọsisa obula n'ubeochi ahu. **38** Sol
gwara ndịsi agha Izrel okwu si, "Ihe emebielal! Anyi aghaghị
ichoputa ụdị mmehie anyi mere taa, nke mere Onyenwe anyi
ji ju inye anyi ọsisa. **39** N'ezie díka Onyenwe anyi, onye na-
azoputa Izrel na-adị ndu, a sikhari na o bụ nwa m Jonatan
ka a chọpütara na o bụ ya ka ikpe mara, o ga-anwụ!" Ma o
dighị onye gwara ya ihe obula. **40** Mgbe ahu, Sol gwara ndi
Izrel niile okwu si ha, "Guzonu onwe unu n'ebe ahu, mu na
nwa m Jonatan ga-egwuo onwe anyi n'ebe a." Ndị ahu zara si,
"Mee ihe obula di gị mma." **41** Mgbe ahu, Sol kpere ekpere
nye Onyenwe anyi, bụ Chineke Izrel, "Gịnj mere na i zabeghi
ohu gi taa? O bürü na ikpe mara m maobụ nwa m Jonatan,
zaa site n'Urim, ma o bürü ndị ikom Izrel ka ikpe mara, nye
osisa site na Tumim." Nza ahu mara Jonatan na Sol, ma ikpe
amaghị ndị ikom Izrel. **42** Mgbe ahu, Sol kwuru si, "Ugbu a
feenụ nza n'etiti mu na Jonatan, nwa m nwoke." Nza ahu
mara Jonatan. **43** Sol gwara Jonatan okwu si ya, "Gwa m ihe i
mere." Jonatan zara si ya, "O bụ naanị mmanu ańu ntakirị
ka m ji onu mkpanaka m rürü rachaa. O pütara na m ga-

anwu n'ihi ya?" **44** Mgbe ahu, Sol zara si, "N'ezie Jonatan, i ghaghị inwụ. Ka Chineke meso m mmeso, otu obula mmeso ahu si sie ike, ma ọ bụrụ na i nwughi n'ihi ihe a i mere."

45 Ma ndị ikom ahu siri Sol, "Jonatan ọ ga-anwu, bu onye a wetara nzoputa a dị ukwuu n'Izrel? Nke a apughị ime! Dịka Onyenwe anyị na-adị ndị, ọ bulađotu agiri isi agaghị esi n'isi ya dapu, n'ihi na Chineke ejirila ya ruo oru itụnanya dị ukwuu taa." Ya mere, ndị agha ahu zopütara Jonatan, e gbukwaghi ya. **46** Emesịa, Sol kwusịrị ndị agha ya ịchị ndị Filistia ọṣo. Ndị Filistia n'onwe ha lakwara n'alà nke ha. **47** Site n'oge Sol malitere ịchị n'Izrel, o buru agha megide ndị iro ha n'akụkụ niile, ndị Moab, ndị Amon, ndị Edom, ndị eze Zoba na ndị Filistia. Ebe obula o chere ihu o na-alugbu. **48** O buru agha dị ukwuu, lugbuo ndị Amalek; ma zopütara ndị Izrel site n'aka ndị niile na-emegbu ha site n'ipunari ha ihe ha nwere. **49** Sol mịtara ndị ikom ato; Jonatan, Ishvi na Malkishua. Ọ mịtakwara ụmụ agbogho abụo, Merab na Mikal. **50** Aha nwunye Sol bụ Ahinoam, ada Ahimaaz. Ọchịaghị Sol bụ Abna, nwa Nea, nwanne nna Sol. **51** Nea, nna Abna, na Kish, nna Sol bụ ụmụnne. Ha bụ ụmụ Abiel. **52** Ndị Izrel na ndị Filistia nō n'aghị dị egwu ubochị niile Sol bụ eze. Mgbe ọbula Sol hụrụ nwoke dị ike, maobu dimkpà, ọ na-eduru ya mee ya ka ọ bụrụ otu n'ime ndị agha ya.

15 Samuel siri Sol, "Mụ ka Onyenwe anyị zitere ite gi

mmanụ ka i bürü eze ndị ya, bu Izrel. Ya mere, gee ntị n'ozi sitere n'aka Onyenwe anyị bịa. **2** Ihe a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru. 'Aga m ata ndị Amalek ahụ n'ihi ihe ojọq niile ha mere Izrel, mgbe ha nochiri ha n'uzo oge ha si Ijipt püta. **3** Ugbu a, gaa buso ndị Amalek agha. Gbuchapụ ihe niile ha nwere. Enwekwala ọmịkọ n'ahụ ha. Gbuo ndị ikom niile, ndị inyom niile, ụmụntakirị niile na ụmụ na-ariụ ara, igwe ehi na atụrụ, inyinjya kamel na inyinjya ibu ha niile." **4** Ya mere, Sol chikötara ndị agha ya mee ka ha zukotaa n'obodo Telaim. Onuogugu ha dị nari puku abụo, ndị agha ji ịkwụ, tinyere puku ndị ikom iri si na Juda. **5** Sol duuru ndị agha ya gaa zoo n'akụkụ iyi tara ati da nso n'obodo ndị Amalek. **6** Sol zigaraa ndị Ken ozi sị ha, "Sitenụ n'etiti ndị Amalek wezuga onwe unu ka m ghara ibibikota unu na ha. N'ihi na unu gosiri ndị Izrel obioma mgbe ha si n'Ijipt püta." Ya mere, ndị Ken sitere n'etiti ndị Amalek wezuga onwe ha. **7** Sol busoro ndị Amalek agha site na Havila ruo Shua, nke dị n'owuwu anyanwu Ijipt. **8** O jidere Agag, eze ndị Amalek na ndị, ma jiri mma agha gbuchapụ ndị ya niile. **9** Ma Sol na ndị agha ya debere Agag ndị, debekwa atụrụ na ehi kachasi mma, na ụmụ ebule na atụrụ gbara abụba, na ihe ndị ozo niile mara mma. N'ezie, ihe obula di mma n'anya ka ha jụrụ ibibi. Ma ihe ndị ozo niile nke na-amasighị ha, na nke na-abaghị uru, ka ha bibiri. **10** Mgbe ahu, okwu Onyenwe anyị rutere Samuel ntị, **11** "Ọ na-ewute m na m mere Sol ka ọ bụrụ eze, n'ihi na o nupuru isi site n'okwu m, jụ ime ihe m nyere ya n'iwu." O wutere Samuel nke ukwuu mgbe ọ nṣụrụ ihe Onyenwe anyị kwuru. Ya mere, o tikuru Onyenwe anyị mkpu akwa abalị ahụ niile. **12** N'isi ụtụtụ echị ya, Samuel pürü gawa ịchị Sol. Otu onye gwara ya si, "Sol agaalaa n'ugwu Kamel iwuru onwe ya ihe ncheta. Ọ ga-esitekwa ebe ahu gaa Gilgal." **13** N'ikpeazụ, mgbe Samuel hụrụ ya, Sol ji oke oñu kelee Samuel si, "Onye Onyenwe anyị goziri agozi ka ị bụ. Lee, emeela m ihe niile Onyenwe anyị kwuru!" **14** Ma Samuel jụrụ ya si, "Gini bụ ube

atụrụ ndị a m na-anụ? Ebee ka ube igwe ehi ndị a si na-adị?"

15 Sol zara si, "Ndị agha m si n'etiti ndị Amalek chita ụfodụ n'ime atụrụ na ehi ndị mara mma nke ha chọrọ iji chọrọ Onyenwe anyị Chineke gi aja. Ma anyị bibiri ihe ndị ozo fodurụnụ." **16** Mgbe ahu Samuel gwara Sol si, "Ekwukwala ọzo? Gee ntị nṣụrụ ihe Onyenwe anyị gwara m n'abalị!" Sol zara ya si, "Kwuo, gini ka ọ gwara gi?" **17** Samuel gwara ya si, "Ọ buaghị ezie n'agbanyeghi na i dịrị ntakirị n'anya gi onwe gi, ma i bürü onyeisi ndị ebo Izrel niile? Onyenwe anyị tere gi mmanụ ibu eze ndị Izrel. **18** Onyenwe anyị ziri gi ijere ya ozi, gwa gi sị, 'Gaa, laa ndị ajo omume ahu, bu ndị Amalek n'iyo; buso ha agha ruo mgbe i kpochapụrụ ha niile.' **19** Gini mere i gegrị ntị n'okwu Onyenwe anyị ime ihe o kwuru? Gini mere i ji chürü ihe nkwata gaa, si otu a mee ihe dị njo n'anya Onyenwe anyị?" **20** Ma Sol siri ya, "Ma erubeere m Onyenwe anyị isi. Ejere m ozi ahu Onyenwe anyị zigara m. Anwütara m Agag eze Amalek na ndị, ma gbuchapụ ndị Amalek niile. **21** Ndị agha sitere n'ihe a kwatara n'aghị were ụfodụ atụrụ na ehi, bu ndị kachasi mma n'etiti ihe ndị ahu e debere iche maka ila ha n'iyo, iji ha chọrọ Onyenwe anyị Chineke gi aja na Gilgal." **22** Ma Samuel siri ya, "the na-ato Onyenwe anyị ụtọ o bụ onyinye na aja nsure ọkụ dikà nrube isi nye ihe si n'ònụ Onyenwe anyị ụtua? Nrube isi dị mma karịa ịchị aja iñà ntị dī mma karịa abụba ebule. **23** N'ihi na nnupu isi dikà mmechie igba afa, mpako dikwa njo dikà ikpere arusi. N'ihi na i jula okwu Onyenwe anyị ya onwe ya ajukwala gi dikà eze." **24**

Sol zara Samuel sị ya, "Emehiela m. N'ezie, enupula m isi na ndumodụ gị na n'iwu Onyenwe anyị. Ọ bụ n'ihi na m türü egwu ndị Izrel ka m ji mee ihe ha chọrọ. **25** Bikọ, gbaghara m mmechie m ugbu a, bjakwa soro m ka m gaa fee Onyenwe anyị ofufe." **26** Ma Samuel siri ya, "Agaghị m eso gi laghachi azụ. Ebe i jụrụ okwu Onyenwe anyị, Onyenwe anyị ajukwala gi dikà eze ndị Izrel!" **27** Mgbe Samuel tugharịri ka o si n'ebe ahu pụo, Sol jidere ya n'ònụ onụ uwe ya ime ka o ɿoghachi azụ, ma uwe ahu dọwara. **28** Mgbe ahu, Samuel zara si ya, "Taa Onyenwe anyị adowapula alaeze Izrel site n'aka gi were ya nyefee otu n'ime ndị agbataobi gi, onye ka gi mma. **29** Chineke, onye bụ Ebube Izrel, anaghị agha ugha; o nakwaghi agbanwe obi ya, n'ihi na ọ buaghị mmadụ efu!" **30** Ma Sol malitekwara iriọ aririọ ọzo sị, "Emehiela m. Ma, soperụ m ugbu a n'ihi ndị okenye ndị m, na n'ihi ndị Izrel. Loghachi soro m ka m gaa fee Onyenwe anyị Chineke gi ofufe." **31** Ya mere, Samuel kwenyere soro Sol laghachi, Sol kpokwara isiala nye Onyenwe anyị. **32** Mgbe ahu, Samuel gwara ya okwu sị ya, "Kpopütara m Agag, eze ndị Amalek." Agag ji ihe ọchị bjakwute ya, n'ihi na o chere sị, "N'ezie oge ọnwụ agaala." **33** Ma Samuel kwuru sị, "Dikà mma agha gi sị gbawa ndị inyom aka ụmụ otu a ka nne gi ga-esi bürü onye na-enweghi nwa n'etiti ndị inyom." Samuel gburu Agag n'ihi Onyenwe anyị na Gilgal. **34** Emesịa, Samuel lara n'ulọ ya na Rema. Ma Sol laghachikwara na Gibeaa, obodo nke aka ya. **35** Site n'oge ahu ruo mgbe Samuel nwụrụ, ọ hukwaghi Sol anya ọzo. Ma o rugidere uju n'ihi Sol oge ndị a niile. O wutekwara Onyenwe anyị na o mere Sol eze ndị Izrel.

16 Emesịa Onyenwe anyị siri Samuel, "Ruo ole mgbe ka i ga-anogide na-eru uju n'ihi Sol, ebe ọ bụ na m ajula ya dikà eze ndị Izrel? Ugbu a, gbajuo mmanụ na mpi gi, bilie ije. Ana m eziga gi ka ijekwuru Jesi onye Betlehem, ahorọla m otu

onye ga-abu eze site n'etiti ụmụ ya ndị ikom.” **2** Ma Samuel zara sị, “Oleekwanu otu m ga-esi gaa n’ebe ahụ? O buru na Sọl anu ya, ọ ga-egbu m.” Onyenwe anyị sị, “Were nwaagbogho ehi, jiri ya n’aka, sị, ‘Abjara m ichurụ Onyenwe anyị aja.’ **3** I ga-akpo Jesi ka o bịa soro n’ochuchụ aja ahụ. Mgbe ahụ, aga m egosi gi ihe i ga-eeme. I ga-etelekwa m ya mmanụ, bụ onye m nke ga-egosi gi.” **4** Samuel mere ihe Onyenwe anyị kwuru. Mgbe o rutere na Betlehem, ndị okenyé obodo ahụ ji ima jijji püta izute ya. Ha jürü ya sị “O díkwa mma? Udo o díkwa?” **5** Ma Samuel zara ha sị “E, udo dị, Abjara m ichurụ Onyenwe anyị aja. Doonu onwe unu nsø bịa soro m gaa ichu aja ahụ.” O dokwara Jesi na ụmụ ya ndị ikom nsø, gwakwa ha ka ha soro gaa. **6** Mgbe ha ruru, Samuel hụrụ Eliab kwuo n’obi ya sị, “N’ezie, onye nke Onyenwe anyị tere mmanụ na-eguzo n’ihu Onyenwe anyị.” **7** Ma Onyenwe anyị zara Samuel sị ya, “Ejila ihu mmadụ maqbụ ito ogologo ya ekpebi, n’ihi na onye a abughi ya. Onyenwe anyị adighị ahụ ihe díka mmadụ si ahụ. Mmadụ na-ele anya n’elu ahụ, ma Onyenwe anyị na-ele anya n’obi.” **8** Jesi kpọro Abinadab ka o gafee n’ihu Samuel. Ma Samuel sịrị, “Onyenwe anyị ahögri onye a.” **9** Jesi mere ka Shama bịa gafee, ma Samuel sịrị, “Mba Onyenwe anyị ahögri onye a.” **10** Umụ ndị ikom Jesi asaa si otu a gafee n’ihu Samuel, ma Samuel sịrị ya, “Onyenwe anyị ahögri ndị a.” **11** O jürü Jesi sị, “Ndị a o gwuchaala ụmụ ndị ikom i mütara?” Jesi zara sị “O fodụ odudu nwa m, ma o n’ochia na-azụ atụrụ.” Samuel sịrị, “Ziga ozi kpolata ya, anyị agaghị anodụ ala tutu ruo mgbe o bjara.” **12** O zigara ozi ka akpo ya, mee ka o bịa. O nwere ụchَا ahụ pürü iche, nwhee anya mara mma, díkwa mma ile anya. Mgbe ahụ, Onyenwe anyị gwara Samuel okwu sị ya, “O bụ onye a, bilie tee ya mmanụ.” **13** Ya mere, Samuel weere mpi ahụ mmanụ dí tee ya n’ihu ụmụnne ya. Site n’ubochi ahụ Mmuo Onyenwe anyị bjakwasiri Devid n’ebe o dị ukwuu. Emesia, Samuel laghachiri na Rema. **14** Ugbu a, Mmuo Onyenwe anyị esitela n’ime Sọl pụo, Onyenwe anyị zitelekwa mmuq ojoo nke biara na-esogbu Sọl. **15** Ndị na-ejere Sọl ozi gwara ya okwu sị, “Lee, mmuo ojoo si n’ebe Chineke nọ bịa na-enye gi nsogbu. **16** Biko, ka onyenwe anyị nye ndị ohu ya nọ n’ebe a ike, ka ha gaa chọta onye maara akpo ubo akwara nke ọma. O ga-akpo ubo akwara mgbe obụla mmuq ojoo si n’ebe Chineke nọ bịa bjakwasiri gi, ime ka ahụ dí gi mma.” **17** Sọl kwenyere sị ha, “O dí mma, gaanụ chọta ma kpötara m nwoke na-akpo ubo akwara nke ọma.” **18** Otu onye n’ime ndị na-eje ozi kwuru sị, “Lee, ahụla m otu n’ime ụmụ ndị ikom Jesi, onye Betlehem, onye maara akpo ubo akwara nke ọma. O bụ dike na oka n’aghị. O bụ onye na-ekwu okwu nke ọma, na nwoke mara mma ile anya. Onyenwe anyị nonyekwara ya.” **19** Sọl zipürü ndị ozi ka ha jekwuru Jesi sị ya, “Zitere m nwa gi nwoke Devid, onye na-azurụ gi atụrụ.” **20** Ya mere Jesi zipürü Devid ka o jekwuru Sọl. O mekwara ka Devid duru otu inyinye ibu nke o bukwasiri achịcha, na otu karama akpükpo mmamya, na otu nwa ewu, onyinye a na-enye Sọl. **21** Devid bjakwutere Sọl, banye n’orụ ijere ya ozi. Sọl hụrụ ya n’anya nke ukwuu, n’ihi ya, Devid ghørụ otu n’ime ndị na-ebu ihe agha Sọl. **22** Mgbe ahụ, Sọl ziri Jesi ozi sị ya, “Biko, kwere ka Devid bürü otu n’ime ndị agha m, n’ihi na ihe ya na-atọ m utø.” **23** Mgbe obụla mmuq ojoo ahụ si n’ebe Chineke nọ bịa malitera inye Sọl nsogbu, Devid na-akpo ubo akwara ya. Ahụ Sọl na-adajukwa, mmuq ojoo ahụ na-esitekwa n’ebe o nọ wezuga onwe ya.

17 N’oge a, ndị Filistia chikötara ndị agha ha ọnụ, zukötaa n’obodo Sokoh nke dị na Juda maka ibu agha. Ha mara ulọ ikuw ha n’Efes Damim, nke dị n’agbata Sokoh na Azeka. **2** Mgbe ahụ, Sọl na ndị Izrel niile zukötara maa ulọ ikuw nke ha na ndagwurugwu ॥la. Ha doro onwe ha n’usoro agha izute ndị Filistia. **3** Ndị Filistia doro onwe ha n’elu ugwu n’otu akụkụ, ma ndị Izrel dokwara onwe ha n’elu ugwu n’akụkụ nke ozo. Ndagwurugwu díkwa n’etiti ha. **4** Mgbe ahụ, otu onye ọka agha aha ya bịa Golaiat, onye obodo Gat, sitere n’etiti ulọ ikuw ndị Filistia püta. Nwoke a toro ogologo nke ukwuu; idị ogologo ya ga-erukwa mita ato. **5** O kpu okpu agha e ji bronz kpụo, ma yiri uwe agha nke idị arọ bronz e ji kpụo ya ga-erukwa iri kilogram ise na asaa. **6** O yikwa ihe agha o ji kpuchie ụkwụ ya abụo nke e ji bronz kpụo, nyakwasikwa n’ubu ya übe e ji bronz kpụo. **7** A kpuru übe ya ka o dirị ka osisi e ji ekwe akwa, jiri igwe idị arọ ya ga-eru kilogram asaa kpụo ọnụ ọnụ übe ahụ. Onye na-ebu ọta o ji ekpuchi obi ya nökwa n’ihu ya. **8** Golaiat guzoro kpokuo ndị agha Izrel sị ha, “Gini mere unu ga-eji püta guzo n’usoro ibu agha. O bụ na m abughi onye Filistia? O bükwa na unu onwe unu abughi ndị ozi Sọl? Hopütaranu onwe unu otu nwoke, ka o bjakwute m. **9** O buru na onye ahụ unu hopütara etigbuo m, anyị ga-abürü unu ndị ohu, ma o burukwanu na m etigbuo ya, unu ga-abürü anyị ndị ohu!” **10** Mgbe ahụ, onye Filistia ahụ sịrị, “Taa, ana m ama usuu ndị agha Izrel aka n’ihu! Kpopütaranu m otu nwoke ka mạ na ya lụo ogu.” **11** Mgbe Sọl na ndị agha Izrel nṣụrụ ihe onye Filistia kkwuru, ha mara jijji tükwa oke egwu. **12** Ma Devid bụ nwa Jesi, onye Efrat nke Betlehem dị na Juda. Jesi mütara ndị ikom asato. N’oge nke Sọl, o għoġla agadi nwoke. **13** Ato n’ime ụmụ ndị ikom Jesi, ndị bụ okenyé, soro Sọl gaa agha. Aha ha bịa Eliab, okpara ya, Abinadab, nwa nke abụo na Shama, nwa nke ato. **14** Devid bụ odudu nwa. Ụmụnne ya ndị okenyé ato na-eso Sọl. **15** Ma Devid na-apụ jekwuru Sọl, ma na-alaghachikwa n’ulọ iżu atụrụ nna ya na Betlehem. **16** Golaiat, onye Filistia na-abjariu nso ụtụtu na uhuruchi, na-eguzo onwe ya otu a iri ubochi a. **17** Otu ubochi, Jesi gwara Devid okwu sị, “Bịa ka i wegara ụmụnne gi otu akpa oka ndị a e ghore eghe. Chirikwa ogbe achịcha iri ndị a chilara ha. **18** Wegakwara onyeisi usuu ha, iri chiiizi, ndị a. Choputa otu ihe si agar a ụmụnne gi natakwa ha ihe i ga-egosi anyị na ha dí ndị.” **19** Ha na Sọl na ndị ikom Izrel niile, nọ na ndagwurugwu ॥la, na-ebuso ndị Filistia agha. **20** Devid biliri njem n’isi ụtụtu, hapu igwe atụrụ ya n’aka onye na-elekọta atụrụ, buru onyinye ndị ahụ gawa díka Jesi nyere ya n’iwu. O bjärutere ulọ ikuw ndị Izrel mgbe ha na-apụ n’ihu agha, ha na-etikwa mkpu agha. **21** Ndị Izrel na ndị Filistia dokwara onwe ha n’usoro izute onwe ha n’aghị, ndị agha megide ndị agha. **22** Devid hapurụ ihe ndị ahụ n’aka onye na-elekọta akpa niile, gbara ọsọ gaa n’usoro ndị agha juo ụmụnne ya banyere udo ha. **23** Ma mgbe ha na ya nọ na-apkaripta ụka, onye mmeri n’ogbo agha, onye Filistia nke Gat, Golaiat bụ aha ya, sitere n’usoro ndị agha Filistia püta, kwuokwu okwu niile ahụ díka o na-ekwu na mbụ. Devid nṣụrụ ihe o kwuru. **24** Mgbe ndị Izrel niile hụrụ nwoke a, ha gbara ọsọ pụo n’ihu ya ma tükwa oke egwu. **25** Ndị Izrel sịrị, “Unu hụrụ nwoke a na-eguzo onwe ya? O bụ ka o kparia nnqo ndị Izrel ka o ji apta? Eze kwere nkwa inye onye obụla ga-etigbu ya akụ n’ebe o bara ụba. O ga-akponyekwa ya nwa ya nwanyị ka o bürü nwunye ya, meekwa ka ndị ezinaulọ onye ahụ

gharakwa itu utu takṣ ozo n'Izrel!" **26** Devid juru ndị ikom no ya nso, "Gini ka a ga-emere nwoke ga-etigbu onye Filistia a, meeckwa ka mkparị a ghara idịrị Izrel ozo? Onye ka onye Filistia a na-ebighi ugwu bụ, na o ga-apụta na-akparị ndị agha Chineke dì ndị?" **27** Ha gwara ya otu ihe ahụ ka hkwuru na mbụ sị ya na o bụ ihe ahụ ka a ga-emere onye gburu ya. **28** Mgbe Eliab, nwanne Devid nke onkenye, nruṇ ka ya na ndị ikom ahụ na-ekwu okwu, o were iwe dị ọkụ megide ya, juo ya sị, "Gini ka i bjara ime n'ebə a? Onye kwa ka i hapurụ aturu ole na ole ndị ahụ n'ozara? Amaara m ụdi nganga dị n'ime gi na echiche ojoo juru, gi obi. Ihe i ji bjara n'ebə a bụ naanị ka ihuchata ihe na-eme n'agha." **29** Ma Devid zara sị ya, "Oleekwanu ihe m mere ugbu a? Adara m iwu n'ihi na m juru ajuju?" **30** Devid chigharikwara jekwuru onye ozo juo kwara ya otu ajuju ahụ. O natakwarra otu ụdi ọsisa ahụ. **31** N'ikpeazu, mgbe a matara ihe bụ uche Devid, e mere ka Sól mara ihe banyere Devid. Sól zikwara ozi ka a kpoo ya. **32** Devid sịrị Sól, "Ka obi onye obula ghara ịda mba n'ihi onye Filistia a; ohu gi ga-agà luso ya ogo." **33** Ma Sól zaghachiri, "I pughi ibuso onye Filistia a agha, megide ya, n'ihi na i bụ naanị nwantakiri, ma ya onwe ya bu onye na-ebu agha siterị na mgbe o bụ okorobia." **34** Ma Devid gwara Sól sị, "Ohu gi bụ onye na-elekto aturu nna ya. Mgbe ọdum maobu anụ ọhịa bia bjara buru aturu site n'igwe aturu ahụ, **35** achichürü m ya, tigbuo ya ma naputakwa aturu ahụ site n'onu ya. Mgbe o biliri imegide m, ejidere m ya n'ajị ya, tie ya ihe, gbuo ya. **36** Etigburu m ọdum na anụ ọhịa bia ahụ, ubgu a, apukwara m ime onye Filistia a na-amaghị Chineke otu ihe ahụ, n'ihi na o kpariala usuu ndị agha Chineke dì ndị! **37** Onyenwe anyị ahụ napütara m site n'aka ọdum na anụ ọhịa bia ganapütakwa m site n'aka onye Filistia a!" N'ikpeazu, Sól sịrị Devid, "Gaa, ka Onyenwe anyị nonyere gi." **38** Mgbe ahụ, Sól yinyere Devid uwe ime ahụ nke ya, yikwasıkwa ya uwe agha igwe, ma kpkwasi ya okpu bronz n'isi. **39** Devid fanyere mma agha n'ime uwe ahụ, malite ijeghari ije, n'ihi na o maghi otu e si eyi uwe ndị ahụ ejeghari. O dighi anya, o gwara Sól okwu sị, "Agaghị m eyi uwe ndị a n'ihi na o doghi m ahụ." Ya mere, Devid yipūrụ ha. **40** Emesia, o were mkpanaka ya n'aka ya, site n'iyi hopütara nkume ise dị mürümürü tinye ha n'akpa nta dị n'ime akpa onye ozuzu aturu ya. O jidere ebe ya n'aka ya, malite ipukwuru onye Filistia ahụ. **41** Onye Filistia ahụ, na-abia nso na-apukwute Devid, onye ahụ na-ebu ọta ya na-agakwa n'ihi ya. **42** O lere Devid anya hụ na o bụ naanị nwantakiri nwoke, onye ahụ dị mma, onye mara mma ile anya. N'ihi ya, o ledara Devid anya. **43** O sịrị Devid, "Abụ m nkita, na i ji mkpanaka na-abjawkwute m?" Onye Filistia ahụ ji aha chi niile ya bọ Devid onu. **44** O sịrị, "Bịa n'ebə a ka m were anụ ahụ gi mere anụ ufe nke eluigwe na anụ ọhịa niile ihe oriri!" **45** Ma Devid sịrị onye Filistia ahụ, "Iji mma agha na übe igwe na übe osisi, na-abjawkwute m, ma eji m aha Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, Chineke nke usuu ndị agha Izrel ahụ i kpariri, na-abjawkwute gi. **46** Taa ka Onyenwe anyị ga-enyege gi n'aka m. Aga m etigbu gi, bepükwa gi isi. Taa aga m ewere anụ ahụ ndị agha Filistia niile nyefee n'aka ụmụ anụ ufe niile nke eluigwe, na ụmụ anụ ọhịa niile nke ụwa. Uwa niile ga-amatakwa na Chineke n'o n'Izrel. **47** Ndị niile guzokwa n'ebə a ga-amata na Onyenwe anyị adighị eji mma agha maobu übe azopütä. N'ihi na agha a bụ nke Onyenwe anyị, o ga-ewerekwa unu niile nyefee anyị

n'aka." **48** Mgbe onye Filistia ahụ na-abia nso ibuso ya agha, Devid jiri ozo gbara gaa n'ihi agha izute ya. **49** O manyere aka n'ime akpa ya weputa otu nkume, maa ya mata onye Filistia ahụ n'egedege ihu. Nkume ahụ mikpuru n'egedege ihu ya, ọ dakwara kpoo n'ala. **50** Otu a ka Devid si jiri ebe na nkume merie onye Filistia ahụ. O gburu onye Filistia ahụ ma o jighị mma obula n'aka ya gbuo ya. **51** Devid gbara ozo jeruo n'ebé Golajat dara, mijirị mma agha ya site n'obø, jiri ya gbuo ya. O jì ya bepükwa isi ya! Mgbe ndị Filistia hụrụ na onye ọka agha ha adaala nwụo, ha tughariri gbawa ozo. **52** Mgbe ahụ, ndị agha Izrel na Juda tiri mkpu ọhụ, biliiekwa, malite ičhụ ndị Filistia ozo. Ha chürü ha ozo chürü ha n'onu ụzo ama Gat, na n'onu ụzo ama Ekrón. Ndị Filistia nwụru anwu dara nnög aghara aghara n'ụzo Shaaraim nke gawara Gat na Ekrón. **53** Emesia, ndị Izrel loghachiri bija kwakorị ihe niile di n'ulọ ikwu ndị Filistia, nke ha hapurụ gbaa ozo. **54** Devid buuru isi onye Filistia bulata na Jerusalem. Ma dobe ngwa agha onye Filistia ahụ n'ime ụlo ikwu nke ya. **55** Mgbe Sól nọ na-ele Devid anya ka o na-apụ izute onye Filistia ahụ, o sịrị Abna, očhigaghị ya, "Abna, nwa onye ka nwokorobịa ahụ bụ?" Abna zara sị, "Díka i si adị ndị, eze, amaghị m." **56** Eze zara sị, "Chopütara onye mürü nwokorobịa a." **57** Mgbe Devid si n'igbu onye Filistia ahụ loğhachi, Abna duuru ya, dute ya n'ihi Sól. Isi onye Filistia a dikwa n'aka Devid. **58** Sól juru ya sị, "Nwokorobịa, nwa onye ka i bụ?" Devid zara sị, "Abụ m nwa ohu gi nwoke Jesi onye Betlehem."

18 Mgbe Devid gwasiri Sól okwu, ihunanya dị ukwu malitere n'etiti Jonatan na Devid. Jonatan hụrụ Devid n'anya díka o si hụ onwe ya. **2** Sól mere ka Devid nogide n'ulöze. O kwekwaghị ka o laghachi n'ulọ nna ya. **3** Jonatan na Devid gbara ndị n'ihi na Jonatan hụrụ Devid n'anya díka o si hụ onwe ya. **4** Jonatan yipütara uwe o yi n'ahụ nye ya Devid, nyekwa ya uwe ime ahụ ya, na o bùladi mma agha ya, ma ụta ya na eriri ukwu ya. **5** Devid jeziri ozi niile Sól ziri ya, o mere ihe niile nke ọma nke a mere na Sól nyere ya ọkwa dí elu n'etiti ndị agha ya. Ọnọdu a dí mma n'anya ndị Izrel nakwa n'anya ndị agha Sól. **6** Mgbe ndị agha ahụ na-alogachite, mgbe Devid gbusirị onye Filistia ahụ, ndị inyom sitere n'obodo niile nke Izrel pütä izute eze Sól. Ha na-abu abu na-ete egwu ọhụ, nke ha ji ụbø akwara na ihe egwu ndị ozo na-eti. **7** Díka ha na-ete egwu, ha bùrụ abu sị, "Sól egbuola otütü puku ndị agha ma Devid egbuola iri puku kwürü puku ndị agha." **8** Nke a were Sól iwe nke ukwu. O kwuru n'ime onwe ya sị, "Gini bụ nke a? Ha enyela Devid ugwu díka onye gburu iri puku kwürü puku ndị agha, ma mụ onwe m ka ha nyere naanị ugwu díka onye gburu otütü puku ndị agha. Gini ozo fodurụ ya ubgu a, ma o ụbighị naanị inweta alaeze?" **9** Site n'ubochị ahụ gawa, Sól malitere ile Devid anya ojoo. **10** N'echi ya, mmuo ojoo Chineke zitere bjara dakwasị Sól, o malitekwara ibu amuma n'ulọ ya. Ma Devid kpörö ụbø akwara díka o na-eme mgbe obula. Ma n'oge a, o nwere übe dí Sól n'aka. **11** O türü übe ahụ, kwuo n'obi ya sị, "Aga m atugide Devid n'aja ụlo ahụ." Ma Devid wezugara onwe ya, ugboro abu ndị a. **12** Sól na-atụ Devid egwu, n'ihi na Onyenwe anyị ahapula Sól, ma nonyere Devid. **13** Emesia, Sól mere ihe ga-emere ka o ghara ihukwa Devid anya ozo. O mere Devid ka o bùrụ onye na-elekto puku ndị agha, ndị o na-edu na-aga ibu agha. **14** Ma ihe niile o na-eme na-agara ya

nke oma, n'ihi na Onyenwe anyi na-anonyere ya. **15** Mgbe Sol huru na o bu onye nwere uche nke oma, o turu ya ujo. **16** Ma Izrel na Juda niile huru Devid n'anya, n'ihi na o na-edu ha n'agha. **17** Sol gwara Devid okwu si ya, "Lee ada m nwanyi Merab. Aga m akponye gi ya, ka i luo ya. Naani jeere m ozi, luo kwa agha Onyenwe anyi." N'ihi na Sol kwuru n'ime obi ya si, "Agaghị m ewelite aka m megide ya. Ka ndị Filistia mene nke ahụ." **18** Ma Devid siri Sol, "Onyekwanan ka m bụ, gini kwa bu ezinānlu m maqbụ agburu m n'Izrel, nke m ga-eji buru ogo nwoke eze?" **19** O ruo, na mgbe a ga-eduru Merab, ada Sol dunye Devid, akporo ya nye Adriel, onye Mehola ka o luo. **20** N'oge a, a choputara na Mikal, ada Sol huru Devid n'anya, mgbe e mere ka Sol mata nke a, obi toro ya ujo. **21** O kwuru n'obi ya si, "Aga m akponye ya nwa m nwanyi, ka o buru ihe ima n'onya nye ya, ka aka ndị Filistia si otu a megide ya." Ya mere, Sol gwara Devid si ya, "Ugbu a i nwekwara ohere ozqo igbo ogo m nwoke." **22** Sol nyere ndị ohu ya iwu si, "Gwanụ Devid okwu na nzuzu si ya, 'Lee, ihe banyere gi masirị eze, ndị niile na-ejere ya ozi hukwara gi n'anya. Ugbu a, kwerenụ ibụ ogo ya.'" **23** Ha gwara Devid okwu ndị a niile. Ma Devid zara si, "O bu ihe nta ibụ ogo eze? Mu onwe m bụ onye ogbenye, onye a na-amaghị ama." **24** Mgbe ndị ohu Sol gwara Sol ihe Devid kwuru, **25** o gwara ha si, "Gwanụ Devid, 'Eze achoghi ihe ozqo dika ugwo isi akụ obụla karịa naanị nari apि ndị Filistia. Ka o buru obo o ga-aborọ m n'isi ndị iro m.'" Ma ihe Sol bu n'obi bụ na a ga-egbu Devid n'ogu ahụ. **26** Mgbe ndị ohu eze gwara Devid ihe eze kwuru, o toro ya ujo, n'ihi ya, o kwenyere ibụ ogo eze. Tupu oge ahụ a kara aka eruo, **27** Devid na ndị agha ya puru gbuo nari ndị Filistia abu, werekwa apि ha gosi eze. Sol kponyere Devid Mikal, nwa ya nwanyi, ka o buru nwunye ya. **28** Mgbe Sol huru na Onyenwe anyi na-anonyere Devid, hukwa na Mikal nwa ya nwanyi huru Devid n'anya, **29** o turu Devid ujo karịa na mbu. Sol kpokwara Devid asi, guo ya dika onye iro ubochị ndị ya niile. **30** Ndịsi agha Filistia na-apụta ibu agha dika ha na-eme mgbe obula, ma Devid na-eme nke oma karịa ndị ochiagha Sol ndị ozqo niile. Nke a mere ka Devid ghọ onye a mara aha ya n'ala ahụ niile.

19 Sol gwara ndị ohu ya na ọkpara ya, Jonatan, ka ha gbuo Devid. Ma n'ihi na ihe banyere Devid masirị Jonatan, **2** o doró ya aka na ntị, "Nna m Sol na-achị ohere igbu gi. Lezie anya chee ndu gi nche, ụtụtụ echị, gaa n'ebe i ga-ezo onwe gi nodu n'ebé ahụ. **3** Mụ na nna m ga-eso bi a n'akụkụ ohija ebe ahụ i zoro onwe gi. Aga m agwa ya okwu banyere gi. Ihe obụla m choputara, aga m agwa gi." **4** Jonatan kwuru okwu oma banyere Devid nye Sol nna ya si ya, "Ka eze ghara ime ihe ojoo megide Devid bụ ohu ya. O nwebeghi ihe ojoo o mere gi. N'ezie, ihe niile o mere bu ihe baara gi uru nke ukwuu. **5** O kporo ndị ya asị mgbe o gburu onye Filistia ahụ. Onyenwe anyi nyekwara ndị Izrel niile mmeri dị ukwuu. Obi díkwa gi ujo mgbe i huru nke a. Gini mekwaranụ i ga-eji mejoo nwoke aka ya di ocha dika Devid, site n'igbu ya ebe o bu na ikpe amaghị ya?" **6** Sol nara Jonatan ntị riukwara iyi si, "Díkwa Onyenwe anyi na-adị ndị, agaghị egbu ya." **7** Emesia, Jonatan kporo Devid gwa ya ihe mere. Jonatan duuru Devid gaa n'ihu Sol. Ihe niile dizikwara díkwa o dì na mbu. **8** Agha ozqo dakwara. N'oge a, Devid duuru ndị agha ya puo ibuso ndị Filistia agha. O gburu ọtụtụ n'ime ha, chukwua ndị agha

Filistia ọsọ. **9** Ma mmuo ojoo Onyenwe anyi zitere biakwasiri Sol dika o no n'ime ulo ya, übe ya dikwa ya n'aka. Mgbe Devid na-akpo n'ubu akwara. **10** Sol turu übe ahụ ka o tugbuo Devid n'ahụ aja, ma o gbatụrụ site n'ihi Sol, ma übe ahụ manyere n'aja ulo ahụ. Devid gbatụrụ ọsọ zoo onwe ya n'abalị ahụ. **11** Sol zipurụ ndị agha ka ha chee ulo Devid nche, gbuo ya mgbe o putara n'ütütu. Ma Mikal nwunye Devid gwara ya si, "O buru na i gbatụrụ, zoo onwe gi n'abalị a, onye nwurụ anwụ ka i ga-abu n'ütütu echị." **12** Ya mere, Mikal sitere na oghereku ku wetuo Devid, ebe o si gbatụ. **13** Emesia, Mikal kwagharijị ihe ndina Devid, were ihe a kpuru akpu tukwasị n'elu ya, werekwa akwa kpuchie ya, tiney ihe aji ewu n'ebi isi ya. **14** Mgbe ndị agha ahụ bjaruru ijide Devid na ikpugara ya Sol, Mikal gwara ha si, "Ahụ esighị ya ike." **15** Mgbe ahụ, Sol zighachiri ndị ahụ azu n'ebi Devid n'o si ha, "Bute ya na ihe ndina o dina n'elu ya, ka m gbuo ya." **16** Mgbe ndị ikom ahụ batara, ha huru ihe a kpuru akpu ka o dì n'elu ihe ndina, hukwa aji ewu ka o dì n'akụkụ ebe isi nke ihe ndina ahụ. **17** Sol juru Mikal si, "Gini mere i ji ghogbu m otu a, mee ka onye iro m gbalaga?" Mikal zara, "O bu ya siri m, 'Hapụ m ka m puo, n'ihi gini ka m ga-eji gbuo gi?'" **18** Mgbe Devid gbara ọsọ gbalaga, o gakwuru Samuel na Rema, kporo ya ihe niile Sol mere ya. Ya na Samuel gara biri na Najot. **19** Ozzi ruru Sol ntị, "Devid n'o na Najot n'ime Rema," **20** ya mere, o zipurụ ndị ikom ka ha gaa jide ya. Ma mgbe ha rutere, ha huru otu ndị amụma ka ha na-ebu amụma, hukwa Samuel ka o na-eguzo n'ebi ahụ díka onyeisi ha. Mmụo nke Chineke biakwasiri ndị ozi Sol ahụ, mee ka ha malitekwa ibu amụma. **21** Mgbe Sol n'ürü ihe mere, o zipukwara ndị agha ozqo, ma ha onwe ha bukwaru amụma! Otu ihe ahụ mekwara ndị o zipurụ nke ugboro ato. **22** N'ikpeazụ ya onwe ya puru gaa Rema, ruo n'olulu mimiri Seku. O juru, "Ebee ka Samuel na Devid n'o?" Ha siri, "Ha n'o na Najot nke Rema." **23** Ya mere, Sol gara Najot nke dì na Rema. Ma Mmụo nke Chineke biakwasiri ya, díkwa o na-agwa m ihe obụla o na-ezube ime, o bùladi ihe ukwu maqbụ ihe ntakirị. Amakwaara m na o gaghị ezionarị m ihe dì otu a. Mba, o bughị eziookwu." **3** Devid n'ürü iyi si, "Nna gi maara nke oma na m anatala amara n'ebi i no, n'ihi ya, o kwuola n'ime onwe ya si, 'Agaghị m agwa Jonatan, ka o ghara iwu ya.' Ma ejị m Onyenwe anyi na mkpuruobi gi na-arị iyi na-asị na o bu naanị otu nzö ükwu di ugbu a n'etiti mụ na onwu." **4** Jonatan siri Devid, "Ihe obụla i chorò ka m mee, aga m emere gi ya." **5** Devid siri ya, "Lee echị ga-abu mmemime onwa ọhụrụ, e kwasiri m iso eze rie nri. Ma hapụ m ka m ga zoo onwe m n'ohija tutu ruo uhuruchi nke nwanne echị. **6** O buru na nna gi ajuo ase m, si ya, 'Devid rijsiri m arirịo ike ka m hapụ ya ka o bgaga Betlehem, bụ obodo ya, n'ihi a na-achụ aja nke dírị agburu ya kwa afo.' **7** O buru na o si, 'O dì mma,'

20 Devid sitere na Najot n'ime Rema gbatụ ọsọ, chọta Jonatan, si ya, "O bu gini ka m mere? Gini bükwa ihe ojoo m mere? Olee ụzqo m si mejoo nna gi, mere o ji na-achosị ike ka o napụ m ndị m?" **2** Jonatan siri ya, "Nke a abughị eziokwu. I gaghị anwụ! Ihe dì otu a adighị nna m n'obi, n'ihi na o na-agwa m ihe obụla o na-ezube ime, o bùladi ihe ukwu maqbụ ihe ntakirị. Amakwaara m na o gaghị ezionarị m ihe dì otu a. Mba, o bughị eziookwu." **3** Devid n'ürü iyi si, "Nna gi maara nke oma na m anatala amara n'ebi i no, n'ihi ya, o kwuola n'ime onwe ya si, 'Agaghị m agwa Jonatan, ka o ghara iwu ya.' Ma ejị m Onyenwe anyi na mkpuruobi gi na-arị iyi na-asị na o bu naanị otu nzö ükwu di ugbu a n'etiti mụ na onwu." **4** Jonatan siri Devid, "Ihe obụla i chorò ka m mee, aga m emere gi ya." **5** Devid siri ya, "Lee echị ga-abu mmemime onwa ọhụrụ, e kwasiri m iso eze rie nri. Ma hapụ m ka m ga zoo onwe m n'ohija tutu ruo uhuruchi nke nwanne echị. **6** O buru na nna gi ajuo ase m, si ya, 'Devid rijsiri m arirịo ike ka m hapụ ya ka o bgaga Betlehem, bụ obodo ya, n'ihi a na-achụ aja nke dírị agburu ya kwa afo.' **7** O buru na o si, 'O dì mma,'

mgbe ahü, udo ga-adırı̄ ohu gi. Ma ọ buru na o wee iwe nke ukwuu, mara n'ezie na o zubere ime m ihe ojoo. 8 Ma gi onwe gi, mere ohu gi ebere, n'ihi na i meela ka o sooro gi baa n'ogbugba ndü n'ihu Onyenwe anyi. Ọ buru na ikpe mara m, gi onwe gi gbuo m. N'ihi gini ka i ga-eji nyefee m n'aka nna gi?" 9 Jonatan siri, "Agaghị m eme ya, lee, a sikwa na m maara na nna m na-achọ igbu gi, ọ bu na m agaghị agwa gi?" 10 Devid jürü ya, "Onye ga-agwa m ma ọ buru na nna gi aza gi okwu ike ike?" 11 Jonatan siri ya, "Bia ka anyi püo gaa n'ohịa." Ya mere, ha abu püru jee n'ohịa. 12 Jonatan gwara Devid si, "Eji m aha Onyenwe anyi, Chineke Izrel na-ekwe nkwa na-asị gi, n'oge ubgu a echí, maqbú nwannne echí, aga m akpanyeré nna m ụka banyere gi, meeckwa ka i mata ihe ọ na-eché banyere gi. Ọ buru na obi di ya mma n'ebé i no, aga m eme ka i mata. 13 Ma ọ buru na nna m na-achọ imerí gi ahü, ka Onyenwe anyi mesoo Jonatan mmeso, otu obula o si di njo, ma ọ buru na m abiaghị gwa gi, zilaga gi ka i laa n'udo. Ka Onyenwe anyi nonyere gi dika o si nonyere nna m. 14 Chetakwa, i ghaghị igosi m ihunanya na obi ebere Onyenwe anyi, ma ọ buru na m anwụo. 15 E wezugakwala ihunanya gi na obi ebere gi site n'ebé ezinauló m di, ọ bùladị mgbe Onyenwe anyi bipuchara ndị iro Devid niile site n'elü ụwa." 16 Jonatan na ulọ Devid gbara ndü. O kwuru si, "Ka Onyenwe anyi kpee ndị iro Devid niile ikpe." 17 Jonatan mere ka Devid site n'ihunanya ọ hụrụ ya n'ọra ya iyi. N'ihi na Jonatan hụrụ Devid n'anya dika ọ hụrụ onwe ya. 18 Mgbe ahü, Jonatan siri Devid, "Echi bu mmemmene ọnwa ọhụrụ. A ga-ele anya gi, n'ihi na onodụ gi ga-atögborö n'efu. 19 Nwanne echí ya, n'oge uhuruchi, gaa n'ebé ahü i zoro onwe gi mgbe nsogbu a malitere, chere n'ebé ahü, n'akukụ nkume Ezel. 20 Aga m abia gbaa àkü ato n'akukụ ya dika a ga-asị na o nwere ihe m chọgo iji ụta m gbata. 21 Emesia, aga m ezipu otu nwantakiri si ya, 'Gaa chọta àkü ndị ahü.' Ọ buru na i nü ka m na-agwa ya okwu si, 'Lee àkü ndị a di n'akukụ azu gi, chita ha ebe a,' mgbe ahü, püta n'ihi, dika Onyenwe anyi na-adị ndü, udo diri gi, egwu obula adighi. 22 Ma ọ buru na m agwa nwantakiri ahü okwu si ya, 'Lee, àkü ahü di n'ihu gi,' ọ pütara na i ghaghị isi n'ebé a püo, n'ihi na Onyenwe anyi ezipula gi. 23 Ma ihe banyere okwu ahü anyi kwuru, cheta na Onyenwe anyi bụ onye akaebe, n'etiti mụ na gi ruo mgbe ebighi ebi." 24 Ya mere, Devid gara zoo onwe ya n'ohịa. Mgbe oge mmemmene ọnwa ọhụrụ ruru, eze Sól nödürü ala iri nri. 25 Ọ nödürü ọdu n'akukụ aja ulọ, bụ ebe ọ di mbụ anq, na ncherita ihu Jonatan. Abna nödürü n'akukụ Sól, ma oche Devid na-anq enweghi onye nō ya. 26 Sól ekwughị ihe obula banyere ya n'ubochị ahü, n'ihi na o chere na ọ di ihe ndaba mere, nke tinyere Devid n'onodụ adighị ocha. Sól kwuru n'obi ya si, "E, ọ ghaghị ibu ihe kpataray." 27 Ma n'echi ya, bụ abalị nke abu nke ọnwa ọhụrụ, onodụ Devid togborö n'efu ọzo. Mgbe ahü, Sól siri nwa ya Jonatan, "Gini mere nwa Jesi abiaghị isorie nri, ma ụnyaahụ ma taa?" 28 Jonatan zara si, "Devid riþor si m nye ya ike ka o gaa Betlehem. 29 O siri m, 'Kwere ka m gaa n'ihi na ndị ezinuuló anyi nwere aja mmemmene ha na-emē n'obodo. Nwanne m nwoke nyere m iwu si m na m agaghị iþbia. Ọ buru na m alhuta amara n'ebé i no, biko kwere ka m gaa hụ ụmụnnne m.' Ọ bu nke a mere ọ biaghị na tebul eze." 30 Iwe were Sól nke ukwuu. Ọ gwara Jonatan okwu n'iwe si ya, "Gi nwa nke nwanyi na-enupu isi, nke uche ya gbagorö agbagó. I na-eche na m amaghị na i dinyere nwa Jesi si otu a

wetara onwe gi na nne gi ihe ihere? 31 N'ihi na ụbochị niile nwa Jesi di ndü n'üwa a, onodụ gi na alaeze gi agaghị eguzosi ike. Ugbu a, puo, zipu ozi kpótara m ya ka m gbuo ya!" 32 Jonatan jürü nna ya Sól si, "Gini ka o mire? N'ihi gini ka a ga-eji mee ka o nwụoz?" 33 Ma Sól türü übe o ji n'aka ya ka o jiri ya tugbuo Jonatan, ma Jonatan zere ya. Nke a mere ka Jonatan mata n'ezie na nna ya na-achọ igbu Devid. 34 Jonatan si na tebul ahụ bilie n'oke iwe puo, o righikwa nri n'ubochị nke abu nke mmemme ahụ, n'ihi na omume ihere nna ya mesoro Devid wutere ya hie nne. 35 N'ututu echí ya, dika ha kara aka, Jonatan gara n'ohịa, ya na nwantakiri nwoke so gaa. 36 O siri nwantakiri nwoke ahụ, "Gbara oso gaa chọta àkü ndị ahü niile m na-agba." Mgbe nwantakiri ahụ na-agba oso na-agba, Jonatan gbagpuru àkü, gbafee ya n'ihu nwantakiri ahụ. 37 Mgbe nwokorobia ahụ na-ejeru nso ebe àkü ahụ Jonatan gbara di, Jonatan kpökü ya si ya, "Àkü ahụ di n'ihu gi." 38 Mgbe ahụ, o tiri mkpu si, "Mee ngwangwa! Gawa ọsịṣo! Eguzokwala!" Nwokorobia ahụ chikötara àkü ndị ahụ niile bgaghachikwute nna ya ukwu. 39 Ma nwantakiri nwoke ahụ aghotaghi ihe Jonatan mere; ma Jonatan na Devid maara ihe gara. 40 Jonatan nyere nwokorobia ahụ ụta ya na àkü ndị ahụ ka ọ chighachi ha n'obodo. 41 Mgbe nwokorobia ahụ lara, Devid biliri site n'akukụ ndịda nkume ahụ ebe o zoro onwe kpuo ihu ya n'ala, kpoq isiala ugboro ato, n'ihu Jonatan. Ha suritete onwe ha onụ, bekôkwa akwa. Ma Devid kwara akwa karja. 42 N'ikpeazu, Jonatan gwara Devid okwu si, "Gaa n'udo, n'ihi na anyi ejirila aha Onyenwe anyi n'ọ iyi ibu enyi n'etiti onwe anyi, na-asị, 'Onyenwe anyi bụ onye akaebe n'ebé mụ na gi, na n'ebé ụmụ ụmụ m, na ụmụ ụmụ gi nō ruo mgbe ebighi ebi.'" Ha kewara. Devid malitere ipu, ma Jonatan tughariri baa n'obodo.

21 Devid jere n'obodo Nob ihu Ahimelek, onye nchüaja. Ahimelek mara jijiji mgbe ọ hụrụ Devid. O siri Devid, "Gini mere naanị gi ji bia? Gini mere o nweghi onye so gi?" 2 Devid zara Ahimelek, onye nchüaja si, "Eze ziri m ozi di mkpa, ma si m, 'Ka onye obula ghara ima ihe obula banyere ozi a m na-eziga gi.' Ma banyere ụmụ okorobia m, agwala m ha ebe ha ga-ezute m. 3 Ugbu a, olee ihe oriri i nwere? Nye m ogbe achicha ise maqbü ihe ọzo i nwere." 4 Onye nchüaja ahụ zara Devid si, "Enweghi m achicha ana edoghi nsø n'ebé a. Ma otu ọ di, e nwere ụfodị achicha e doro nsø n'ebé a, ma Ọ buru na ụmụ okorobia gi na ha so debere onwe ha ocha, na-emetuğhi nwanyi ahụ." 5 Devid zara si ya, "N'ezie, anyi ekwebeghi ka ụmụ nwanyi bia anyi nsø, dika anyi di mbụ eme ma anyi na-eje ozi. Ndị ikom ndị a na-edo onwe ha nsø ọ bùladị mgbe njem anyi na-adighị nsø ka ofoduzie njem nke taa." 6 Ebe nri ọzo na-adighị, onye nchüaja ahụ nyere Devid achicha nsø, bụ achicha nke iche n'ihu Onyenwe anyi, nke ewepütara site n'ihu Onyenwe anyi n'ime ebe ičhụ aja, debekwa achicha ọhụrụ nke e ji gbanwee nke ochie di n'ebé ahụ. 7 Ma otu onye odibo Sól nō n'ebé ahụ n'ubochị ahụ, onye e jigidere n'ihu Onyenwe anyi. Ọ bu Doeg, onye Edom onyeisi ndị na-azụ anụ ulọ Sól. 8 Devid jürü Ahimelek ajuju si ya, "I nweghi übe maqbü mma agha n'ebé a? Ewetaghị m mma agha m maqbü ngwa agha ọzo, n'ihi na ozi eze ziri anyi di oke ngwangwa." 9 Onye nchüaja zaghachiri, "Mma agha Golaiat, onye Filistia, onye ahụ i tigburu na ndágwurugwu ilita di n'ebé a, a fuchiри ya n'akwa n'azụ efod. Ọ buru na i

chöro ya, were ya, n'ihi na ọ dighị mma agha ozó dí n'ebé a ma ọ bughi nke ahú." Devid siri, "O dighị nke dika ya, nye m ya." 10 N'ubochi ahú, Devid gbapuru ọso site n'ebé Sol nō gbakwuru Akish eze ndí Gat. 11 Ma ndí ozi Akish siri ya, "Onye a ọ bughi Devid, eze nke ala ahú? Ọ bughi ya bụ isi abu ha na-abu mgbe ha na-ete egwu na-asị: "Sol egbuolu otütü puku ndí iro ya, Devid egbukwaala iri puku kwürü puku ndí iro nke ya?" 12 Mgbe Devid nñuru okwu ndí a, ọ turu egwu ihe Akish eze Gat ga-eme ya. 13 N'ihi ya ọ gbanwere omume ya, bido ime dika onyeisi na-adighị mma. O bidokwara ika akara n'ibo, bidokwa na-agusasi ọnụ mmiri n'ahụlonụ ya. 14 Akish gwara ndí ozi ya okwu sị ha, "Leenù nwoke a! Ọ bụ onyeisi mebir! Ginj mere unu ji kpotara m ya? 15 Ndí na-ayi ara ha koro m, nke mere unu ji kpotara m nwoke a n'ebé a ka ọ bia na-eme ka onye na-ayi ara n'ihi m? O kwasiri ka onye di otu a bata n'ulò m?"

22 Devid hapuru Gat gbaba n'ogba nkume Adulam. Mgbe umunne ya ndí ikom na ndí ezinaulò nna ya nñuru nke a, ha jekwuru ya n'ebé ahú. 2 Ndí ọzq̄ malitekwara iþiakwute ya n'ebé ahú, ndí niile no na mkpagbu dí iché iché, ndí ji ugwo, na ndí ochiaji Sol na-adighị mma. Ha niile jekwuru ya. O dighị anya Devid ghopor onyendu ha. Ihe ruru narị mmapadu anso yo ya. 3 Devid sitere n'ebé ahú jee Mizpa dí na Moab riqo eze obodo ahú sị, "Biko, i ga-ekwe ka nna m na nne m püta bia biri n'etiti unu tutu ruo mgbe m matara ihe Chineke na-aga imere m?" 4 Ya mere, ọ hapuru ha ka ha nodu na nke eze Moab. Ha na ya nogidere oge niile Devid bi n'ebé ahú e wusiri ike. 5 Ma Gad onye amumà siri Devid, "Anogidela n'ebé ahú e wusiri ike, kama laghachi n'ala Juda." Ya mere, Devid biliri gaa n'oke ọhia Heret. 6 Ugbu a Sol nñuru na achotala ebe Devid na ndí ikom na-eso ya no. Sol, onye ji übe ya n'aka nodluru ala n'okpuru osisi tamarisk nke dí n'ugwu dí na Gibea. Ndí ozi ya guzokwa gburugburu ya. 7 Sol gwara ha sị, "Geenù ntí unu ndí ikom Benjamin! Ọ bụ unu niile ka nwa Jesi ga-enye ala ubi na ubi vajin? Ọ bụ unu niile ka ọ ga-eme ndí ochiajha na-achị otütü puku ndí agha, na ochiajha na-achị otütü narị ndí agha? 8 Ọ bụ ya mere unu ji dinyere ya imegide m? O dighị onye ọbula n'ime unu gwara m na nwa m na nwa Jesi gbarra ndu. O dighị onye ọbula n'ime unu ihe gbasara m na-emetu n'obi igwa m na nwa m nwoke akpaliela ohu m imegide m, ichebiri m n'uzo, dika o mere n'ubochi taa." 9 Ma Doeg onye Edom, onye so ndí ozi Sol guzo n'ebé ahú kwuru sị, "Ahñru m mgbe nwa Jesi bjakwutere Ahimelek, nwa Ahitub na Nob. 10 Ahimelek jutaara ya ase site n'aka Onyenwe anyi, ma nyekwa ya ihe oriri na mma agha Golañat onye Filistia." 11 Mgbe ahú, eze Sol zipurụ ozi nye Ahimelek nwa Ahitub na ndí ezinaulò nna ya niile, ndí bụ ndí nchuaña na Nob. Ha niile bjara guzo n'ihi eze. 12 Sol gwara ha okwu sị, "Gee ntí, gi nwa Ahitub." Ahimelek zara sị, "Ana m ege ntí, onyenwe m." 13 Sol juru ya sị, "Ginj mere gi na nwa Jesi ji gbaa izu imegide m? Ginj mere i ji nye ya nri na mma agha, jukwaara ya ase site n'aka Chineke? Ginj mere i ji na-agba ya ume ka o nupu isi n'ebé m no, na ka ọ bjakwa n'ebé a imegide m taa?" 14 Ahimelek zara eze sị, "Onye n'etiti ndí ohu gi niile bụ onye kwasiri ntukwasị obi dika Devid, ọgo eze, na onyeisi ndí agha na-eche gi nche; ọ bükwa onye a na-enye nsopuru dí ukwuu n'ezinaulò gi? 15 Nke a ọ bụ ọbochi mbu m na-ajuru ya ase n'aka Chineke? Ọ bughi! Ka

eze għara ibo oħu ya na ezinaulò nna m ebubo, n'ihi na oħu gi amaghij ihe ọbula banyere okwu a niile." 16 Ma eze kwuru sī, "I ga-anwū. Ahimelek gi na ezinaulò nna gi niile!" 17 O nyere ndí na-eso ya iwu sị ha, "Gbuonu ndí nchuaña ndí a, n'ihi na ha na Devid agbaala izuzu; ha makwa na o si n'ihi m na-agbabu, ma ha agwagħi m!" Ma ndí agha eze juru isipetu aka ha megide ndí nchuaña Onyenwe anyi. 18 Mgbe ahú eze nyere Doeg iwu sị ya, "Gi onwe gi, chigharja għbuu ha." Ya mere, Doeg onye Edom chigharjri tigħbuu ha. N'ubochi ahú, o għburu iri ndí nchuaña asat qas idha, ndí yi uwe akwa oħcha efqod. 19 O ji mma agha jee Nob, obodo ndí nchuaña, għbuu ezinaulò ndí nchuaña niile, nwoke na nwani, na ȫmuntakir, na umu na-añu ara. O għukwara ehi na ħinjha ibu na attrūha ha niile. 20 Ottu n'ime ȫmū Ahimelek nwa Ahitub, aha ya bu Abjata gbapuru, gbakwuru Devid. 21 O gwara Devid na Sol egbuolu ndí nchuaña Onyenwe anyi. 22 Mgbe ahú, Devid siri Abjata, "N'ubochi ahú, mgħe Doeg onye Edom no n'ebé ahú, amaara m na o ghagħi iġwa Sol. Mu onwe m kpatara ɔnwx ndí niile nke ndí ezinaulò nna gi. 23 Soro m nodu n'ebé a, atula ujja, n'ihi na onye na-achò ndu gi na-achokwa ndu nke m. Mmekpa ahú ọbula agħaqbi adakwasij gi ma muu na gi nodu."

23 Ottu ọbochi, ozi rutere Devid ntí na ndí Filistia na-ebuso ndí obodo Keila agha na-apunara ha ihe niile ha nwere nke dí n'ebé izocha ọka ha niile. 2 Devid juru Onyenwe anyi ase sị, "O bụ m jee buso ndí Filistia a agha?" Onyenwe anyi zara ya, "Gaa, buso ndí Filistia agha, zopuuta Keila." 3 Ma ndí agha Devid siri ya, "Lee, anyi onwe anyi na-atu egwu ihe a ga-eme anyi, ọ büladji n'ime Juda, oleekwanu ottu anyi għesi jee buso ndí Filistia niile agha na Keila?" 4 Devid juru Onyenwe anyi ọzq̄, ma Onyenwe anyi zara ya nke ubgoro abu si, "Jee, rịdaroo Keila, n'ihi na aga m anonyere gi; i-għamerikwa ndí Filistia." 5 Ya mere, Devid na ndí agha ya gara Keila buso ndí Filistia agha. Ndí agha Devid għburu otütü ndí Filistia kpokkoro igwe anu ulu ha. Ha zopuqtakwara ndí Keila. 6 (Ugbu a, Abjata nwa Ahimelek chikwa efqod r'aka gbadaa, mgħe o għakwujere Devid na Keila). 7 Mgbe a gwara Sol na Devid no na Keila, o kwuru sị, "Aħħa! Chineke enyafeela ya n'aka m, n'ihi na Devid e jirila aka ya kee onwe ya agħbi site n'iħbanej n'obodo nwere ibo onu uestas jipprox jekk apkoċċiha." 8 Sol chikötara ndí agha ya iġa Keila ċnoħibid Devid na ndí ikom ya. 9 Mgbe Devid nñuru ihe Sol na-achò ime, o għwara Abjata onye nchuaña sị ya, "Chiża efqod ahū." 10 Devid siri, "O! Onyenwe anyi, Chineke Izrel, anula m na Sol na-achò iħbi laa Keila na obodo a n'iyyi n'ihi m no n'ebé a. 11 Ndí nwe Keila ha ga-arara m nye n'aka Sol? O bụ ezie na Sol na-abja dika m nñuru? O! Onyenwe anyi, Chineke Izrel, biko għwa oħu gi." Ma Onyenwe anyi siri, "O ga-abia." 12 Ozokwa, Devid juru sị, "Ndí nwe Keila ha ga-arara m na ndí ikom m nye n'aka Sol?" Onyenwe anyi siri, "Ha ga-eme ottu a." 13 N'ihi ya, Devid na ndí ikom ya onnouġġu ha dí narị ndí ikom isii, hapuru Keila puo na-awagharr site n'ottu ebe għaa n'ebé ọzq̄. Mgħe Sol nñuru na Devid esitela na Keila puo, o jekwagħi ebe ahú ọzq̄. 14 N'oge a, Devid nogidere n'ebé e wusiri ike dí n'ozara, na n'ala ugwu ugwu nke ọzara Zif. Ọbochi niile, Sol chogħarjri ja ma Chineke enyefegħi Devid n'aka ya. 15 Mgħe Devid no na Horesh, nke dí n'ozara Zif, o natara ozi na Sol na-abja iġbu ya. 16 Jonatan, nwa Sol pūru

ichọ Devid. Mgbe ọ hụrụ ya na Horesh, ọ gbara ya ume, nyere ya aka iguzosi ike n’ime Chineke. **17** Jonatan siri ya, “Atula egwu, nna m Söl apughị ichọta gi. I ga-abụ eze Izrel. Aga m abukwa onye na-eso gi dika Söl nna m maara nke oma.” **18** Ha abụ gbara ndu n’ihu Onyenwe anyị. Devid nogidere na Horesh, ma Jonatan laghachiri n’ulọ ya. **19** Ma ndị Zif biliri jekwuru Söl na Gibeä sị ya, “Devid o zoghi onwe ya n’etiti anyị n’ogba nkume dị n’ohịa Horesh, n’ugwu Hakila, na ndịda Jeshimọn? **20** Ugbu a, eze anyị, bịa mgbe obụla i chọro, ka anyị gaa jidere gi ya. I ga-emekwa ya dika obi gi sị chọ. **21** Söl zara ha sị, “Onyenwe anyị goziedu unu n’ihì mmetueta ọnodụ m na-emetueta unu n’obi. **22** Gaanụ chọputa nke oma ebe ọ na-ezo onwe ya, na onye hụrụ ya, n’ihì na agwara m na ọ bụ onye aghugho. **23** Choputanụ ebe ọ na-ezo onwe ya ma loghachikwanụ bia gwa m ihe unu chọputara. Mgbe ahụ, aga m eso unu jee. Ọ bürü na ọ n’ala ahụ, aga m achọputa ya; e, aga m enyobanye anya chọ ya n’ikwu niile nke Juda.” **24** Ha biliri buru Söl ụzo gawa Zif. N’oge a, Devid na ndị agha ya nọ n’ozara Maon, n’ime Araba, na ndịda Jeshimọn. **25** Söl na ndị agha ya bjarutere ebe ahụ malite chọwa Devid. Mgbe a gwara Devid na Söl na-achọ ya, o duuru ndị agha ya gbada gaa n’oke nkume ahụ ma nogide n’ozara Maon. Mgbe Söl nṣụ nke a, ọ chugidekwara Devid ọsọ gaa n’ebé ahụ. **26** Mgbe ha ruru n’ebé ahụ, Söl na ndị agha ya nọ n’otu akụkụ ugwu ahụ, Devid na ndị agha ya nokwa n’akụkụ nke ọzo, na-eme ngwa ka ha gbanarị Söl. Ma Söl na ndị agha ya na-abia nnqo nso ijide Devid. **27** Ma n’otu mgbe ahụ, onyeozi biakwutere Söl sị ya, “Mee ngwangwa, lọta, n’ihì na ndị Filistia aptulata ibuso Izrel agha.” **28** Ngwangwa, Söl sitere n’ichụ Devid chighari azu, lọta ibuso ndị Filistia agha. Site n’oge ahụ, a kpọrọ ebe ahụ Devid nọ, Sela Hamahlekot, nke putara, Nkume Nkewa. **29** Devid si n’ebé ahụ puo gaa biri n’ebé e wusiri ike nke En-Gedi, ebe o zoro onwe ya.

24 Mgbe Söl sitere n’iluso ndị Filistia agha lọta, a gwara ya sị, “Devid nọ n’ozara En-Gedi.” **2** Söl chijri puku ndị agha ato a zụrụ nke oma site n’Izrel niile, puo ichọ Devid na ndị ikom ya n’etiti ogba nkume, na n’akụkụ ụzo dị warawara nke Ewu Ohịa. **3** Mgbe ọ bjaruru nso n’ogba aturụ nke dị n’ulọ ahụ, otu ogba nkume dị n’ebé ahụ, Söl banyere n’ime ya, i ga imposi. Devid na ndị ikom ya nọ n’ime ime ogba nkume ahụ. **4** Ndị ikom Devid siri ya, “Ahaa ubgu a bụ oge gi! Taa bụ ụboghị ahụ Onyenwe anyị kwuru okwu ya, mgbe o siri, ‘Aghaghị m inyefe gi onye iro gi n’aka, ka i mee ya dika o si masi gi.’” Ma Devid ji nwawayo gaa nso ebe Söl nọ bipụ ọnụ ọnụ uwe mwụda ya. **5** Emesja, obi Devid malitere ịma ya ikpe n’ihì na o bipurụ ọnụ ọnụ uwe mwụda Söl. **6** O gwara ndị ya na ha so okwu sị, “Onyenwe anyị ekwela na m ga-emeso nna m ukwu, onye Onyenwe anyị tere mmanụ mmeso dị otu ahụ, maqbụ na m ga-eweli aka imegide ya. N’ihì na onye Onyenwe anyị tere mmanụ ka ọ bụ.” **7** Devid sitere n’okwu ndị a o kwuru baara ndị so ya mba. O nyeghi ha ohere ibuso Söl agha. Emesja, Söl hapurụ ogba nkume ahụ. **8** Mgbe Söl si n’ogba nkume ahụ puo i ga n’ihì n’ije ya, Devid sitere n’ime ogba nkume ahụ puta, kpoo Söl oku si ya, “Onyenwe m, eze!” Söl tugharịrị ma Devid kpọrọ isiala nye ya, daa n’ala kpuo ihu ya n’ala. **9** Mgbe ahụ Devid gwara Söl okwu sị, “Gịnjị mere i ji na-aña ntị n’okwu ndị mmadụ na-ekwu, ndị ahụ na-asị Devid na-achọ ụzo ọ ga-esi meruọ gi ahụ? **10** Taa, i jirila anya gi hụ

na ọ bughi eziokwu. Onyenwe anyị nyere gi n’aka m n’ime ogba nkume ahụ i banyere, ụfodụ ndị mu na ha so gwara m ka m gbuo gi, ma ahapurụ m gi ndu n’ihì na m siri, ‘Agaghị m eweli aka m megide nna m ukwu n’ihì na ọ bụ onye Onyenwe anyị tere mmanụ.’ **11** Lee, nna m, lee iberibe uwe mwụda gi n’aka m. Ebiputara m ọnụ ọnụ uwe gi, ma ebughi m gi. Jiri nke a ghọta ma matakwa na ikpe nnupu isi na ajo omume megide gi amaghị m. O nweghi ụzo m si mejoo gi, ma i n’ona-chosikwa m ike iwere ndu m. **12** Ka Onyenwe anyị kpebie n’etiti mụ na gi, ka Onyenwe anyị bög ọbø ihe ojoo niile i mere. Ma agaghị m emetụ gi aka. **13** Dịka ilu ndị mgbe ochie si dị, ‘Ihe ojoo na-esi n’aka ndị na-eme ihe ojoo,’ ma agaghị m emetụ gi aka. **14** “Ma onye kwanu ka eze Izrel na-achọ ijide? Onye ka ọ na-atufu oge ya ichogharị? Ọ bụ ozu nkita? Ka ọ bụ akpi? **15** Ka Onyenwe anyị buru onye ikpe n’etiti mụ na gi, ya kpebiekwa okwu anyị. Ya leba okwu m anya kpeputa m, ya gosi na m bụ onye ikpe na-amaghị site n’inaputa m n’aka gi.” **16** Mgbe Devid kwuchara okwu ndị a, Söl zara sị ya, “O bụ olu Devid nwa m dị nke ahụ?” Ọ malitekwara ikwa akwa. **17** Ọ siri Devid, “I bụ ezi mmadụ karịa m, n’ihì na i jirila ezi omume kwughachi m ajo omume m. **18** E, i gosila m oke obi eberere taa, n’ihì na mgbe Onyenwe anyị nyefere m n’aka gi, i gbughi m. **19** Ebее ka onye ahụ nọ n’uwà niile, nke pürü ihapụ onye iro ya mgbe ọ mara n’onya ya? Ka Onyenwe anyị kwughachi gi ezi ihe n’ihì obi ebere i gosiri m taa. **20** Ugbu a, amatala m na i ghaghị ibụ eze, i ga-achikwa alaeza Izrel. **21** Biko, nɥora m iyi n’aha Onyenwe anyị na mgbe oge ahụ ruru, na i gaghị egbu ụmụ m, maqbụ hicharpu aha m site n’ezinaqlò nna m.” **22** Devid nɥurụ Söl iyi. Emesja, Söl laghachiri n’ulọ ya, ma Devid na ndị ikom ya laghachiri n’ogba nkume ha.

25 Emesja Samuel nwurụ. Izrel niile chikötara onwe ha ọnụ zukọta ruo ụjụ n’ihì ọnụ ya. Ha liri ya n’ulọ ya dị na Rema. Emesja, Devid gara n’ozara Paran biri n’ebé ahụ. **2** Otu nwoke di, onye obodo Maon, onye ikwu Kaleb, nke nwere akunụba. O nwere igwe aturụ di puku ato, na otu puku ewu, ndị ọ n’ubí n’oge a na-akpuchapụ aji ha n’obodo Kamel. **3** Aha nwoke a bụ Nebal. Nwunye ya kwa, onye bụ nwanyị mara mma, na onye nwere akonuche, ka a na-akpọ Abigel. Nwoke a nwere omume ojoo; o kwara obi n’azụ, afọ takwara ya mmiri. **4** Mgbe Devid nọ n’ozara nụ na Nebal na-akpuchapụ aji igwe ewu na aturụ ya, **5** o zipurụ ndị ikom iri sị ha. “Jekwurunụ Nebal n’obodo Kamel, jụo ya otu ihe si aga n’aha m. **6** Sịnụ ya, ndị gi, ndị ogologo, udo na ahụ ike nye gi na ezinaqlò gi, udo na ahụ ike nye ihe niile na nwere. **7** “Anụla m na i na-akpachapụ aji igwe ewu na aturụ gi. Oge ndị ọzuzu aturụ gi n’etiti anyị, anyị emejoghi ha, o nweghi ihe obụla funarịrị ha oge ahụ niile ha nqor n’obodo Kamel. **8** Jụkwa ndị ikom gi, ha ga-agwa gi ma ihe m kwuru ọ bụ eziokwu. Ya mere gosi ụmụ okorobia ndị a ihuoma, ebe ọ bụ na ha na-abjakuwute gi n’oge mmemme. Biko, nyetu ndị ohu gi ndị a, na mụ bụ Devid nwa gi, ihe obụla aka gi ruru.” **9** Ụmụ okorobia Devid zipurụ bjarutere zie Nebal ozi Devid ziri ha. Ha nogidekwara chere ka onye ha ọsịsa. **10** Ma Nebal jụrụ ha sị, “Onye bụ Devid? Onye bükwa nwa Jesi a? Ọtụtụ ndị ohu dị taa bụ ndị na-esi n’aka nna ha ukwu na-agbabụ. **11** M ga-ewere achicha m, na mmiri m, na anụ m gburu n’ihì ndị na-akpachara m aji anụ nye ndị m na-amaghị ebe ha sị pütä?” **12** Ndị ikom Devid tugharịrị azu laghachiri ebe ha si bịa. Mgbe ha bjarutere, ha

koro akukọ banyere okwu niile Nebal kwuru. **13** Devid sıri ndị ikom ya, “Onye obula nyara mma agha!” Ha mere ihe o kwuru. Devid n’orwe ya nyanyekwara mma agha nke ya. Ihe dí ka narị ndị ikom anị sooro Devid pụo, ebe narị mmadụ abụo ndị ozọ nodürü na-eche ụlo ha nche. **14** Ma otu n’ime ndị ikom Nebal gara koroq Abigel, nwunye Nebal sị ya, “Lee, Devid esitela n’ozara zite ndị ozi ka ha nye onyenwe anyị ekele ya, ma ọ kparịrị ha, baakwara ha mba. **15** Ma ndị ikom ndị a mesoro anyị mimeso ọma, ha emejoghi anyị. Oge ahụ niile anyị no ha nso n’ohịa ọ dighi ihe funarịri anyị. **16** Ehihie na abalị, ha bupurụ anyị mgibidi, ichebe anyị na aturu anyị, mgbe ha na-akpa nri n’akukọ ebe ha no. **17** O dì mma ka i mata ma marakwa ihe i ga-eme ngwangwa; n’ihı nsogbu di njo nke na-agà idiri nna anyị ukwu na ezinaulọ ya niile. N’ihı ọ bụ nwoke jogburu onwe ya, na ọ dighi onye pürü igwa ya okwu.” **18** Abigel mere ngwangwa chikọta narị ogbe achicha abụo, karama akpukpok mmanya abụo, aturu ise e doziri edozi, otu bushel ọka e ghereghe, otu narị uyoko mkpuru vajin a mīkpōro amīkpō na narị achicha fiig abụo, bukwasi ihe ndị a niile n’elu inyinya ibu. **19** O sıri ụmụ okorobịa na-ejere ya ozi, “Na-aganụ n’ihı, ana m abia n’azụ.” Ma ọ gwaghị di ya Nebal ihe ọ na-agà ime. **20** Mgbe ọ no n’elu inyinya ibu na-agbada ụzọ nke uwu ahụ ọ hụrụ Devid na ndị agha ya ka ha na-abia. O zutere ha **21** ma Devid n’orij na-ekwu na-asị, “O bụ n’efu ka anyị nyeere nwoke a aka. Anyị chebere igwe ewu na aturu ya n’ozara; o díkwaghị otu furu efu, o díkwaghị otu nke e zuru ezu, ma o jirila ajo omume kwughachị m ihe ọma m meere ya. **22** Ka Chineke mesoo Devid mmeso, otu obula mimeso ahụ si dí njo, ma ọ bupurụ na m ahapụ otu mkpuru nwoke ndị n’etiti ihe niile o nwere na-eku ume, mgbe chi echị borọ.” **23** Mgbe Abigel hụrụ Devid, o mere ngwangwa si n’elu inyinya ibu ya rida, kpuo ihu n’ala, kpoq isiala nye Devid. **24** O dara n’ala n’ukwu ya, sị, “Ka ajo omume ahụ díkwasị n’isi ohu gi, onyenwe m. Biko, kwere ka ohu gi gwa gi okwu, gekwaa ntị n’ihe ohu gi nwere ikwu. **25** Nebal bụ nwoke nwere obi ojoo, biko ka onyenwe m ghara iju ihe obula o kwuru n’ihe. O bụ onye nzuzu, dika aha ya na-egosi. Aha ya pütara nzuzu, nzuzu na-esokwa ya. Ma ahughị m ndị ozi ahụ i zitere, n’ezie ohu gi ahughị ndị ikom onyenwe m zitere. **26** Ugbu a, onyenwe m, dika Onyenwe anyị na-adị ndị ma gi onwe gi na-adịkwa ndị, ebe ọ bụ na Onyenwe anyị gbochiri gi ka i ghara ija n’ikpe ọmuma nke igbu mmadụ, na iji aka gi borọ onwe gi obo, ka ndị ndị iro gi na ndị niile na-achọ imē onyenwe m ihe ojoo, dika Nebal. **27** Ma kwerekwa ka onyinye a, nke ohu gi nwanyị wetaara nna m ukwu, bupurụ nke a ga-enye ndị ikom na-eso gi. **28** “Biko, gbaghara njehie ohu gi nwanyị, n’ihı na Onyenwe anyị Chineke gi aghaghị imere onyenwe m alaeze nke gagadigide, n’ihı na ọ bụ agha Onyenwe anyị ka i na-alu, agaghị ahụta ajo omume n’ime gi ogologo ubochi ndị gi niile. **29** O bụ ezie na mmadụ puru i na-achị gi inapụ gi ndị gi, ma ndị onyenwe m ga-abụ ihe Onyenwe anyị Chineke gi ga-ekechi na ngwungwu ndị dí ndị. Ma ndị ndị iro gi ka ọ ga-atụfu dika nkume esi n’akpa e ji efe ebe. **30** Mgbe Onyenwe anyị mezuru nye onyenwe m ihe ọma niile nke o kwere na nkwa, meekwa ya onyendu ndị Izrel, **31** onyenwe m agaghị enwe akonuchie nke ga-na-esogbu ya n’ihı na o jiaka ya borọ onwe ya ọbo, maobụ nke iwufula ọbaro. Mgbe Onyenwe anyị Chineke gi mere ka ihe gaara onyenwe m nke ọma, chetakwa ohu gi nwanyị.” **32** Devid zara Abigel sị ya, “Otuto díri Onyenwe

anyị, Chineke nke Izrel onye zitere gi taa ka i bia zute m. **33** Ka ngozi díri gi n’ihı ezi uche gi, na n’ihı na i gbochiri m iwufula ọbaro taa, gbochiekwa m iji aka m borọ onwe m obio. **34** Ma ọ bughị otu a, dika Onyenwe anyị Chineke nke Izrel na-adị ndị, bụ onye jidere m site n’imeru gi ahụ, ọ búrụ na i putaghị ngwa izute m, o dighị otu nwoke gaara adị ndị n’ulọ Nebal n’ihè utụtu echị.” **35** Devid naara ya ihe ndị ahụ niile o wetara sị ya, “Laghachi n’ulọ gi n’udo. Anụla m ihe i kwuru ma meekwa ihe i riqoro.” **36** Mgbe Abigel batara n’ulọ, o jekwuru Nebal ebe ọ no n’oriri ọ kporo, oriri dika oriri a na-enwe n’uleze. Ọ n’ukwala mmanya n’ubigakwa ya oke; n’ihı ya ọ gwaghị ya ihe obula tutu ruo n’ututu. **37** N’ututu, mgbe mmanya pürü Nebal n’anya, nwunye ya gwara ya ihe ndị a niile. Nke a mere ka obi ya nwuo, ka ọ togborị dika nkume. **38** Mgbe abalị iri gafere, Onyenwe anyị tiri Nebal ihe otiti, nke mere ka ọ nwuo. **39** Mgbe Devid n’urụ na Nebal anwụola, o sıri. “Otuto díri Onyenwe anyị, onye kpechitere m okwu m megide Nebal n’ihı nlelị anya o leliri m. O gbochiela ohu ya site n’ime ihe ezighị ezi, ma kwughachị Nebal ugwo mmehie ya.” Mgbe ahụ Devid zigara ndị ozi ka ha gaa juo Abigel ma ọ ga-ekwe i ghọg nwyune ya. **40** Ndị ozi Devid biakwutere Abigel na Kamel zie ya ozi sị, “Devid zitere anyị biakwute gi iluta gi ka i ghọg nwyune ya.” **41** Abigel kpuru ihu n’ala si ya, “Lee ohu gi nwanyị, ejikeere m ijere gi ozi, na isacha ükwu ndị na-ejere onyenwe m ozi.” **42** Abigel mere ngwangwa jikere, kporo ụmụ agboghị ise na-ejere ya ozi, n’okwasị n’elu inyinya ibu, soro ndị ahụ Devid zitere lakwuru Devid. Otu a ka Abigel sị ghọg nwyune Devid. **43** Devid lükwara nwanyị ọzọ aha ya bụ Ahinoam, onye Jezril. Ha abụo bükwa ndị nwyune ya. **44** N’oge a, Söl ewerela nwa ya nwanyị Mikal, onye bụ nwunye Devid kponye Palti, nwa Laish, onye obodo Galim, dika nwunye.

26 Ndị Zif jekwuru Söl na Gibea gwa ya na Devid na-ezo onwe ya n’ugwu Hakila nke chere ihu n’ozara. **2** N’ihı ya, Söl biliri chirị puku ndị agha ato o leziri anya hoputa n’etiti ndị agha Izrel, duru ha gaa n’ozara Zif ichọ Devid. **3** Söl mara ụlo ikwu ya n’akukọ ụzọ ugwu nta Hakila na ncherita ihu Jeshimoni nke no n’okporozi. Ma ka Devid n’onwe ya no n’ime ozara, o hụrụ na Söl chụjurụ ya bata n’ime ozara, **4** Devid zipurụ ndị nledo, matakwa na Söl bijara n’ezie. **5** Emesịa, Devid pürü jeruo ebe Söl mara ụlo ikwu ya. O hụrụ ebe Söl na Abna nwa Nea, onyeisi agha dinara ala. Söl dina n’ime ogige ụlo ikwu ahụ, ndị agha ya dinakwara gburugburu ya. **6** Devid sıri Ahimelek onye Het, na Abishai, nwa Zeruaya onye bụ nwanne Joab, “Onye ga-eso m gaa n’ogige ebe Söl na ndị agha ya mara ụlo ikwu ha?” Abishai zara sị, “Aga m eso gi gaa.” **7** Ya mire, n’abalị, Devid na Abishai jiri nwayoqo jeruo ebe ndị agha Söl mara ụlo ikwu ha. Ha hụrụ Söl ebe o dinara ala na-arahụ ụra. Übe ya ka ọ manyekwara n’ala n’akukọ ebe isi ya di. Abna, na ndị agha ndị ọzọ dina gburugburu Söl na-arahụ ụra. **8** Abishai sıri Devid, “N’ezie, Chineke enyefela gi onye iro gi n’aka taa. Ugbu a, kwere ka m gaa were übe magide ya n’ala otu ubgoro; agaghị m atu ya ubgoro abụo.” **9** Ma Devid sıri Abishai, “Mba egbula ya. Onye ga-eseti aka ya megide onye Onyenwe anyị tere mmanụ, ghara i bụ onye ikpe na-amaghị?” **10** O sıri, “N’ezie dika Onyenwe anyị na-adị ndị, ọ bụ Onyenwe anyị ya onwe ya ga-etida ya, maobụ oge ya ga-eru mgbe ọ ga-anwụ, ma ọ bükwanụ ọ gaa agha, ọ

nwufuo. **11** Ma Onyenwe anyi ekwela ka m setipu aka megide onye Onyenwe anyi tere mmanu. Ugbu a, weta übe na ihe ijü mmiri nke di n'akukwu isi ya, ka anyi si n'ebe a puo.” **12** Devid weere übe ya na ite mmiri dí n'akukwu isi Sól, ha sitere n'ebe ahú puo. O díkweghi onye húru ha. O díkweghi onye tetara, n'ihi na Onyenwe anyi mere ka ha daba n'oke ute. **13** Mgbe ahú, Devid puru gafee n'ofe nke ozo, guzo onwe ya n'elu ugwu ebe di anya, ebe mbara dí n'etiti ya na ha. **14** Devid kpóro Abna nwá Nea na ndí agha oku sí, “Abna, za m oku!” Abna júru ya si, “Onye ka i bù i ji si otu a na-eti mkpu ikpóte eze?” **15** Devid siri, “N'ezie, o bughí nwoke ka i bù? Onye díkwa ka gi n'Izrel niile? Gini meré i ji hapú ichezi onyenwe gi eze nke oma? Otu onye bjara igbu onyenwe gi, bu eze. **16** Ihe a i mere adighí mma. N'ezíokwu, díka Onyenwe anyi nadí ndú, gi na ndí ikom gi kwesíri ounwú, n'ihi na gi na ndí gi echebeghi onyenwe unu, bu onye Onyenwe anyi tere mmanu. Ebee ka übe eze, na ihe mmiri ounwú ya, nke dí n'akukwu isi ya di?” **17** Mgbe ahú, Sól matara na o bu olu Devid, o siri, “O bu gi nwa m, Devid?” Devid zara sì ya, “E, o bu olu m, onyenwe m, eze.” **18** O sìkwa, “N'ihi gini ka onyenwe m ji na-achughari ohu ya? Gini ka m mere? Gini kwa bu ihe ojoo i chotara n'aka m? **19** Ugbu a ka onyenwe m eze gee ntí n'okwu ohu ya: O bùru na Onyenwe anyi kpaliri gi imégide m, mgbe ahú aríri o m bu ka Onyenwe anyi nara onyinye inata ihúoma. Otu o di, a si na o bu ndí mmadú na-akpalí gi imégide m, ka ndí dí otu a bùru ndí a bùru ounu n'ihu Onyenwe anyi. N'ihi na ha esitela n'oke m nwere n'he nketa Onyenwe anyi chupú m, sì m, ‘Gaa fee chi ndí ozo ofufe.’ **20** Ugbu a, ekwela ka obara m bùru ihe a wufuru n'ala di anya, na-abughí n'ihu Onyenwe anyi. Eze Izrel apútalà ichó akpi díka m, otu dinta si achoghari ókwa n'elu ugwu.” **21** Mgbe ahú, Sól zara sì, “Emehielà m. Loghachi n'ulò nwa m Devid. N'ihi na i gürü ndú m taa díka ihe di oke ounahia. Agaghí m emejo gi ozo. N'ezie, a kpaala m agwa díka onye nzuzu, meekwa ihe nke ukwuu na-amaghí ama.” **22** Devid zara ya sì, “Lee übe eze, Zie otu n'ime ndí ikom gi ka o bia were ya. **23** Onyenwe anyi na-akwughachi nwoke obula ezi omume ya na ikwesi ntukwasí obi ya. Onyenwe anyi nyere gi n'aka m taa ma ajula m igbu onye ya o tere mmanu. **24** Ugbu a, ka Onyenwe anyi zopúta ndú m, o búladí díka m sì zopúta ndú nke gi taa. Ka o napútakwa m site na mkpagbu m niile.” **25** Sól siri Devid, “Onye a goziri agozi ka i bù nwa m, Devid. I ga-eme oke ihe, búrukwa onye na-emeri n'agha.” Devid sitere n'ebe ahú puo. Sól laghachikwara n'ulò ya.

27 Devid chere n'ime onwe ya si, “Otu ubochí Sól ga-enweta m, bibie m. Ihe ka mma m ga-eme bu igbagá n'ala ndí Filistia. Nke a ga-eme ka Sól kwúsi ichogharí m ebe obula n'Izrel. Aga m esikwa otu a, nwere onwe m site n'aka ya.” **2** Ya mere, Devid na narí ndí ikom isii ya, na ezinaulò ha, biliri jekwuru Akish nwá Maok, eze ndí Gat. **3** Devid na ndí agha ya sooro Akish biri na Gat. Onye obula du ezinaulò ya. Devid n'onwe ya du ndí inyom abuo ya: Ahinoam onye Jezril, na Abigel onye Kamel, nwunye ochie Nebal. **4** O dighi anya, Sól nruru na Devid agbalaala Gat, n'ihi ya o kwúsi ichuso ya. **5** Devid gwara Akish sì ya, “O bùru na m anatala amara n'ebe i no, o ga-adí mma ka enye m otu obodo n'ime obodo nke ala a, ka m biri. N'ihi gini ka ohu gi ga-eji soro gi biri n'obodo eze?” **6** Akish nyere ya Ziklag, n'ihi ya, Ziklag bu obodo ndí eze Juda ruo taa. **7** Devid biri n'oke ala ndí Filistia otu afó na

onwa anó. **8** Devid na ndí ikom ya nogidere oge ahú niile na-emegide ndí Geshua, ndí Gizi na ndí Amalek. (Site na mgbe ochie ndí a bi n'ala ahú gbatír ruo Shua na Ijipt) **9** Mgbe obula Devid wakporo akukwu obula, o dighi ahapú nwoke maobú nwanyi ndú. Ma o na-akpuru atúru ha, na ehi ha, na inyinya ibu ha, na inyinya kamel ha, nakwa uwe ha. Emesia, o na-alogachikwuru Akish. **10** O bùru na Akish ajuo Devid ajuju sì, “Ndí ole ka unu busoro agha ta?” Devid ga-aza sì, “O bu ndí bi na ndída Juda”, maobú “ndí ndída Jerahmel”, maobú “ndí ndída Ken.” **11** Ma o dighi nwoke maobú nwanyi onye o hapurú ndú, nke a ga-akpota na Gat, n'ihi na o chere n'obi ya sì, “Ha nwere ike ibia kwuo megide anyi, sì, ‘Otu a ka Devid mere.’” Otu a ka o na-emekwa otutu oge ahú niile o bi n'etiti ndí Filistia. **12** Akish kwenyere Devid, kwuo n'obi ya si, “Devid abúrula ihe a kpóro así n'ebe ndí nke ya bu ndí Izrel no. O ga-abukwara m ohu ruo mgbe niile.”

28 N'oge ahú, ndí Filistia chikötara ndí agha ha jikere iluso ndí Izrel agha. Akish eze Gat gwara Devid okwu, “Ghotakwa na gi na ndí agha gi ga-esó mµ na ndí agha m gaa ibu agha.” **2** Devid zara ya sì, “I ga-eji anya gi húru ihe ohu gi ga-eme.” Akish zara sì, “O dí mma aga m eme gi onye nche m ubochí ndú gi niile.” **3** N'oge a Samuel anwúola, ndí Izrel niile rukwara iju n'ihi ya, lie ya n'obodo ya bu Rema. Sól achupúsiákwalá ndí niile na-ajú mmuò ndí nwúru anwú ase na ndí dibia afa site n'ala ahú. **4** Ndí Filistia zukotakwa, bia maa ulò ikwu ha na Shunem, ebe Sól na ndí Izrel niile zukotakwara maa ulò ikwu ha na Gilboa. **5** Mgbe Sól húru igwe ndí agha ndí Filistia, oke ujo jidere ya. **6** O júru Onyenwe anyi ase, ma Onyenwe anyi azaghí ya. Ozaghi na nró, maobú site n'Urim, maobú site n'ognu ndí amumá. **7** Mgbe ahú, Sól siri ndí na-ejere ya ozi, “Chotara m nwanyi onye na-ajú mmuò ndí nwúru anwú ase, ka m gakwuru ya júta ya ase.” Ha siri, “E nwere otu nwanyi dí otu a n'Endoa.” **8** Ya mere, Sól nwogharí onwe ya, yiri uwe ozo, o ruo n'abali, ya na ndí ikom abuo gakwuru nwanyi ahú. O siri, “Jútara m mmuò ase, kpólitékwará m onye m ga-akpó aha ya.” **9** Ma nwanyi ahú siri ya, “N'ezie gi onwe gi maara ihe Sól mere. O kwúsi ndí niile na-ajú mmuò ndí nwúru anwú ase, na ndí dibia afa site n'ala a. N'ihi gini ka jí i gbara ndú m onya, ime ka m nwú?” **10** Ma Sól jiri Onyenwe anyi njóra ya iyi, “Díka Onyenwe anyi na-adí ndú, agaghí atá gi ahuhú n'ihi ihe a.” **11** Mgbe ahú, nwanyi ahú júru, “Onye ka i choró ka m mee ka o rigokwute gi?” Sól siri, “Mee ka Samuel rigokwute m.” **12** Mgbe nwanyi ahú húru Samuel, o tiri mkpu sì, “Gini mere iji ghogbu m? Gi onwe gi bu Sól!” **13** Eze siri ya, “Atúla egwu! Gini ka i na-ahú?” Nwanyi ahú siri, “A húru m chí ka o si n'ala na-arigopúta.” **14** Sól júru, “Gini ka onye ahú yiri n'odídí?” O siri, “O bu agadi nwoke na-arigota, e ji uwe mwúda kpuchie ahú ya.” Mgbe ahú, Sól matara na o bu Samuel. O kpuru ihu n'ala, kpóokwa isiala. **15** Samuel siri Sól, “Gini mere iji esogbu m, site na ikpolite m?” Sól zara, “Anó m n'oke nsogbu. Ndí Filistia na-ebuso m agha, ma Chineke esitekwa n'ebe m no wezuga onwe ya. O naghí azakwa m ozo, maobú site na ndí amumá, maobú site na nró. N'ihi ya ka m ji kpoo gi, iju gi ihe m ga-eme.” **16** Samuel siri, “N'ihi gini ka i ji na-ajú m, ebe o bu na Onyenwe anyi ewezugala onwe ya site n'ebe i no, ghóókwara gi onye iro?” **17** Onyenwe anyi emeela ihe o sì na o ga-eme. O napúla gi alaaze gi were ya nye Devid. **18** Ihe ndí

a niile na-agá ñdakwasí gi n'íhi na i geggí ntí na ndumodú Onyenwe anyí, mgbe o were iwe dí okú megide ndí Amalek. **19** Onyenwe anyí ga-arara gi na ndí Izrel nyefee n'aka ndí Filistia, echi gi na umú gi ndí ikom ga-abía nonyeere m'n'ebé a. Onyenwe anyí ga-ararawka ndí agha Izrel nye n'aka ndí Filistia.” **20** Ngwangwa, Sol dara n'ala, gbatja onwe ya n'oke egwu, n'íhi okwu ndí a niile Samuel kwuru. Ike adighikwa n'ime ya n'íhi agú, ebe o bú na o ribeghí nri obúla ubochí ahú niile. **21** Mgbe nwanyí a húru onodú Sol, o gwara ya okwu sì ya, “Onyenwe m, lee, ohu gi rubere isi mee ihe i sì m mee. O búkwa ndú m ka m jí chúo aja imezu ihe i ríoró m. **22** Ugbu a, biko, gee ntí n'íhe ohu gi na-agá igwá gi. Kwere ka m nye gi nri ka i rie, ka i nweta ike i ga-eji laghachi.” **23** Ma Sol júru iri nri obúla. Ma ndí ikom ya na ha so malitere iřio ya tutu ruo mgbe o kwenyere bilie, nódú ala n'elu ihe ndina. **24** Nwanyí ahú mere ngwangwa gbuo nwa ehi gbara abúba o nwere n'uló ya. O jikwa útu óka mee achícha nke etinyeghí ihe na-eko achícha n'ime ya, **25** O doziri nri n'íhi Sol na ndí ikom ya. Ha rikwara ya. Ha biliri laa n'abalí ahú.

29 Ndí Filistia chikotara ndí agha ha bjaruo Afek, ma ndí agha Izrel zukotara n'ákukí isi iyi Jezril. **2** Mgbe ndíjisi agha ndí Filistia malitere ifagéfi ha na ndí agha ha, ufodú n'ime ha du otutu nari ndí agha, ufodú, otutu puku ndí agha, Devid na ndí agha ya so n'ázu, ha na Akish, eze ndí Filistia. **3** Ndíjisi agha ndí Filistia júru eze Akish ajúju sì, “Gíní ka ndí Híbrú ndí a na-eme n'ebé a?” Akish gwara ha sì, “Onye a o búghí Devid, onyeozi si n'aka Sol eze ndí Izrel gbápu? Mu na ya ebiela ihe karírí otu afó, ma achoputaghí ihe obúla dí njó n'ebé o no, site n'ubochí ahú o hapúru Sol ruo ugúbu a.” **4** Ma ndíjisi agha ndí Filistia were iwe megide ya. Ha sìri ya, “Zilaga nwoke a, ka o laghachi n'onodú ozi ebe i mere ya onye nlekóta. Anyí na ha agaghí eso jee n'íhi ogú, ma o búghí ya o ga-atugharíja megide anyí n'aghá. Olee úzo ozo o ga-esi mee ka ya na nna ya ukwu dí na mma ma o búghí site n'igbu ndí agha anyí ndí a?” **5** Onye a o búghí Devid ahú ndí inyom Izrel ji guo egwu sì, “Sol egbuola otutu puku ndí iro ya, ma Devid egbuola iri puku kwúru puku ndí iro?” **6** Ya mere, Akish kpóró Devid sì ya, “Díka Onyenwe anyí na-adí ndú, i bú onye kwersí ntükwasí obi. O gaara ato m úto ka i soró m buo agha. Site na mgbe i bjákwttere m tutu ruo ugúbu a, o nwéghí mméjo obúla m choputara n'ime gi. Ma ndíjisi anyí anabataghí gi. **7** Ugbu a, laghachini azú, laa n'udo. Unu emeela ihe obúla ga-akpasú ndíjisi ndí Filistia iwe.” **8** Devid júru Akish, “Ma gíní ka m mere? Gíníka wa i hutara megide ohu gi site n'ubochí m bjákwttere gi ruo taa? Gíní ga-eme ka m ghara ilúso ndí iro onyenwe m, bu eze aghá?” **9** Akish zaghachiri, “Ama m n'onye dí mma ka i bú n'anya m, díka mmúo ozi nke Chineke. N'agbanyeghí nke a, ochiaghá ndí Filistia asíla, ‘O gaghi’ eso anyí jee n'aghá.” **10** Ya mere, bilie n'isi útutu, gi na ndí orú onyenwe gi ndí soró gí bíja, bilienú n'isi útutu laghachi mgbe ihe dirí unu.” **11** Devid na ndí ikom na-eso ya biliri n'isi útutu ilaghachi n'ala ndí Filistia. Ma ndí agha ndí Filistia gara n'íhi jeruo Jezril.

30 Mgbe Devid na ndí ikom ya rutere obodo Zíklag n'ubochí nke ato, ha húru na ndí Amalek abíjalá wakporo bi n'ákukí ndída Negev na Zíklag. Ha buru agha megide Zíklag, gbaa obodo ahú okú, **2** dotakwa ndí inyom na ndí niile bi

n'ime ya n'aghá, ma okenye ma ümuntakirí. Ha ebgughí ha egbu, kama ha buuru ha laa. **3** Mgbe Devid na ndí ikom ya ruru Zíklag, ha húru na-esuola ya okú, dokpuru ndí inyom ha, na umú ndí ikom na ndí inyom n'aghá. **4** Ya mere, Devid na ndí ikom ya kwara akwa ruo mgbe ike akwa gwúru ha. **5** Ndí inyom abú Devid, Ahínoam onye Jezril na Abigel, nwunye ochie Nebal onye Kamel, sokwa na ndí a dótara n'aghá ahú. **6** Ihe a wetaara Devid oke nsogbu, n'íhi na ndí ikom ya nō na-ekwu okwu iji nkume tugbua ya; ha niile nō n'obi ilu n'íhi umú ha ndí ikom na ndí inyom. Ma Devid chótara ike n'ime Onyenwe anyí Chineke ya. **7** Devid sìri Abíjata, bú onye nchúaja, nwa Ahímelek, “Chítara m efodó ahú.” Ya mere, Abíjata chítara ya nye ya **8** Mgbe ahú, Devid juru Onyenwe anyí ase sì, “O bú m chuso ndí a na-apúnara ndí mmadú ihe? O búru na m achúso ha, aga m ejide ha?” Onyenwe anyí zara, “E, chuso ha oso, i ga-achúkwute ha, ma nataghachikwa ihe niile ha were.” **9** Mgbe ahú, Devid na narí ndí agha isii ya bjarutere n'odó mmíri Beso, ebe ha hapúru ufodú ndí **10** narí ndí ikom abúo n'ime ha enwekwághí ike igafe ndagwurugwu Beso n'íhi ike ogwugwu, ma Devid na narí anó ndí ozo chúsoro ha. **11** Ha húru otu nwokorobía onye ijipt n'ohíja, duuru ya bjákwttere Devid. Ha nyere ya mmíri ka o níú, nyekwa ya nri ka o rie. **12** Ihe ha nyere ya bú achícha fíig, na uyókó mkpuru vajní abúo nke a mikpóró amíkpó. Mgbe o richara ha, o nwéghachiri onwe ya, n'íhi na o ribeghí nri obúla, maobú níú mmíri obúla ubochí ato, ehihie na n'abalí. **13** Mgbe ahú, Devid júru ya sì, “I bú onye? Ebeekwa ka i si bia?” Q zara Devid sì, “Abú m onye ijipt, búrulkwa ohu onye Amalek. Onyenwe m hapúru m n'ebé a abalí ato gara aga n'íhi na ahú adighí m ike. **14** Anyí si obodo ebe anyí gara lúo agha na-aloghachi mgbe ha hapúru m n'ebé a. Anyí gara lugbúbo obodo ndí Keret, nke dí n'ime Negeb, na obodo dí na ndída ala Juda na ala Kaleb. Anyí gbakwara obodo Zíklag okú.” **15** Devid júru ya sì, “I nwere ike duru m gaa ebe ha no.” Nwokorobía ahú zara ya sì, “O búru na i ga-anú iyi n'aha Chineke na i gaghi ebgú m maobú were m nyeghachi onyenwe m, aga m eduru gi gaa ebe ha no.” **16** O duuru ha jee n'ebé ndí Amalek no. Mgbe ha ruru ebe ahú, ha húru ha ebe ha túsara onwe ha n'ala na-eri na-anú, na-etekekwa egwu ónú, n'íhi ihe dí ukwu ha kwatara n'aghá site n'ala ndí Filistia, na n'ala Juda. **17** Devid na ndí agha ya bjákwasíri ha na mberede gbuo ha site n'abalí ahú ruo anyaş echí ya. O díkgwahí otu nwoke n'ime ha fodúru ndú ma o búghí nari ndí ikom anó makwasíri n'elü inyínya kamel ha gbalaga. **18** Devid nwétaghachiri ihe niile ndí Amalek kwatara n'aghá, tinyere ndí inyom ya abúo. **19** O nwéghí ihe furu efu, ma nke ukwu ma nke nta, umú ndí ikom na umú ndí inyom, ihe a kwatara n'aghá, maobú ihe obúla ozo ndí Amalek dótara n'aghá. Devid nwétaghachiri ihe niile. **20** Ozókwa, Devid chikotara igwe eli na igwe ewu na aturu. Ndí ikom ya chíjír ha, tinyere anú uló ndí ozo, na-aga, na-así, “Ndí a bú ihe Devid kwatara n'aghá.” **21** Emesíja, Devid bjarutere ebe narí ndí ikom abúo ndí ahú no na Ndagwurugwu Beso. Ndí a bú ndí ahú na-enweghí ike iso Devid n'íhi na ike gwúru ha. Ha pútara zute Devid na ndí so ya. Mgbe Devid na ndí ikom ya bíjara ha nso, o júru ha otu ha mere. **22** Ma ndí ikom oqo ahú niile, na ndí okwu na ýka nō n'etiti ndí na-eso Devid sìri, “N'íhi na ndí a esoghi anyí jee, ya mere ha agaghí eso anyí keta ihe ndí a anyí kwatara n'aghá. Nyeghachi ha naaní nwunye ha na umú

ha; gwakwa ha ka ha laa.” **23** Ma Devid siri, “Mba, ụmụnna m, unu ekwesighị isi otu a kee ihe ndị ahụ Onyenwe anyị nyere anyị. O chebere anyị, nyefee n’aka anyị ndị agha ahụ niile bịa imegide anyị. **24** Unu chere na ọ di onye ga-ege unu ntị mgbe unu na-ekwu okwu di otu a? Anyị niile ga-eketa oke; oke ndị jere agha na ndị chebere ihe anyị ga-abụ otu.” **25** Site n’ubochị ahụ, Devid mere ka nke a bụrụ iwu nye ndị Izrel niile ruo taa. **26** Mgbe ha rutere Ziklag, Devid weere ụfodụ ihe ha kwatara n’aghị zigara ndị okenye Juda, ndị bụ ndị enyi ya, na-asị, “Lee onyinye ewetaara unu site n’ufodụ n’ime ihe anyị kwatara site n’aka ndị iro Onyenwe anyị.” **27** O zigara ha nye ndị bi na Betel, Ramot Negev na Jatja, **28** nyekwa ndị no Aroea, Sifmot, Eshtemoa **29** na Rakal, nyekwa ndị bi n’obodo ndị Jerameel na nke ndị Ken, **30** nyekwa ndị bi na Homa, Bo Ashan, Atak **31** na Hebron na ndị nō n’ebe niile ndị ahụ ebe Devid na ndị ya wagharịri.

31 N’oge a, ndị Filistia lịsoro ndị Izrel agha, ndị Izrel si n’ihu ha gbaa ọso, ma ọtụtu n’ime ha nwụrụ n’ugwu Gilboa. **2** Ndị Filistia ji ike chọso Sol na ụmụ ya. Ha gburu ụmụ ya ndị ikom, Jonatan, Abinadab na Malkishua. **3** Agha ahụ siri ike nke ukwuu megide Sol, mgbe ndị na-agba ụta chukwutere ya ha merụrụ ya ahụ n’ebe ọ di ukwuu. **4** Sol gwara onye na-ebu ngwa agha ya, sị, “Mịpụta mma agha gi, were ya magbuo m ka ndị a na-ebighị ugwu ghara ibia jiri m mee ihe egwuregwu.” Ma onye na-ebu ngwa agha ya ekweghi, n’ihu ọnọdu oke egwu. N’ihu ya, Sol were mma agha nke ya, dakwasị n’elu ya. **5** Mgbe onye na-ebu ihe agha Sol hụru na ọ nwụola, ya onwe ya dakwasıkwara n’elu mma agha nke ya, soro Sol nwụo. **6** Ya mere, Sol na ụmụ ya ndị ikom ato, onye na-ebu ihe agha ya na ndị agha ya niile, nwụrụ n’otu ubochị ahụ. **7** Mgbe ndị Izrel nō n’ofe ọzọ nke ndagwurugwu, na ndị nō n’ofe Jødan, hụru na ndị agha Izrel agbaala ọso, na Sol na ụmụ ya ndị ikom anwụola, ha hapụrụ obodo ha niile gbaṇụ ọso. Ndị Filistia bijakwara bichie n’ime ha. **8** N’echi ya, mgbe ndị Filistia bijara iyipụ ndị nwụrụ anwụ ihe ha gachikọrọ, ha hụru ozu Sol na nke ụmụ ya ndị ikom ato ka ha togbo n’ugwu Gilboa. **9** Ha bipurụ Sol isi, yipükwa ya ihe agha ya. Ha zipükwara ndị ozi gara n’ala ndị Filistia niile ikwusa akukọ ihe mere n’ulọ arusi ha nakwa n’etiti ndị ha niile. **10** Ha tinyere ihe agha Sol n’ulọ Ashtoret, kpogidekwa ozu ya n’aja ulọ mgbidi obodo Bet-Shan. **11** Mgbe ndị obodo Jebesh Gilead nṣụ ihe ndị Filistia mere Sol, **12** ndị ikom ha niile bụ ndị dimkpa, gara njem ogologo abalị ahụ niile jeruo Bet-Shan. Ha sitere n’elu mgbidi obodo Bet-Shan tọda ozu Sol na nke ụmụ ya ndị ikom buru ha laa Jebesh ebe ha nọ kpọọ ozu ha ọkụ. **13** Ha liri ọkpukpụ ha n’okpuru osisi Tamarisk dị na Jebesh, buo ọnụ ubochị asaa.

2 Samuel

1 Mgbé Sol nwusiri, Devid si ebe o gara tigbuo ndí Amalek loghachi. Devid nqò ubochi abu na Ziklag. **2** O ruo, n'ubochi nke ato, otu nwoke si n'omuma ulo ikuw Sol biakwutere ya. Uwe nwoke a yi n'ahú dòwara adowa. Isi ya dikwa aja aja. O batara daa n'ala n'ihu Devid n'qonodú inye ya nsopurú. **3** Devid juru ya si, "Ebee ka i si bia?" Nwoke ahú zara si, "Esi m n'omuma ulo ikuw ndí Izrel gbaaputa." **4** Devid juru ya si, "Ginj mere? Biko gwa m." Nwoke ahú zara si, "Ndí agha Izrel niile agbaala qos. Otu n'ime ndí agha Izrel anwukwala. Sol na Jonatan nwa ya nwukwara!" **5** Devid juru ya si, "Olee otu i si mata na Sol na Jonatan anwukwala?" **6** Nwokorobia ahú siri ya, "O dapütara na m nq n'ugwu Gilboa hu Sol mgbe o dabeere n'ube ya. Mgbe ahú ugbo agha ndí iro na ndí na-agba inyinya agha na-esosi ya ike. **7** Mgbe o huru m, o kporo m ka m biakwute ya. Azara m ya si, "Ginj ka m nwere ike ime?" **8** "O juru m si, 'I bu onye?' Azara m ya si, 'Abu m onye Amalek.' **9** "O si m, 'Biko, bia guzo n'akukú m ka i gbuo m, n'ihi na o bu ezie na m dí ndu, ma anq m nnogó n'oke ihe mgbu nke onwu." **10** "Ya mere, eguzoro m n'akukú ya, gbuo ya, n'ihi na amaraa m na o gaghi adj ndu tee anya. O bukwa mgbe m gbusiri ya ka m kpupeze ya okpueze di ya n'isi, gbaaputakwa ya mgbaaka dí n'ogwe aka ya, chirí ha, ka m chítara gi ha, onyenwe m." **11** Mgbe Devid na ndí ikom ya nqru ihe ndí a. Ha dòwara uwe ha. **12** Ha ruru uju. Kwa akwa. Bukwaa onu ruo oge anyasí n'ihi Sol na Jonatan nwa ya nwoke, na n'ihi ndí agha Onyenwe anyi na ulo Izrel. N'ihi na ha dara site na mma agha. **13** Mgbe ahú, Devid juru nwokorobia ahú wetara ozi ahú ajuu si, "Olee ebe i si bia?" O zara si ya, "Abu m onye obia, onye Amalek." **14** Devid juru ya si, "Ginj mere i ji setipu aka gi, na-atughí ujo, tigbuo onye Onyenwe anyi tere mmanu?" **15** Devid kpóro otu n'ime ndí ikom ya si ya, "Gbuo ya!" Nwoke ahú weere mma agha gbuo ya. **16** Mgbe ahú Devid siri ya, "Obara gi laa gi n'isi, n'ihi na i ji onu gi kwuputa si, 'Egburu m onye Onyenwe anyi tere mmanu.'" **17** Emesia, Devid depütara abu akwa a n'ihi Sol na Jonatan. **18** O nyere iwu ka akwukwo Jeshua. **19** "Ebube gi, gi Izrel, aburula ihe e gburu n'ebe gi niile dí elu. Lee ka ndí bu dike si daa! **20** "Ekwutela ya na Gat. Ekwusala ya n'okporouzo Ashkelon. Ka ada ndí Filistia ghara iñurí onu. Ka umu inyom ndí a na-ebighi ugwu ghara iti mkpu onu. **21** "Unu ugwu Gilboa, ka igirigi maqbú mmiri ozuko ghara ibjakwasí unu. Ka mmiri ozuko gharakwa izokwasí n'aja mbuli elu unu. N'ihi na n'elu unu ka a nq meruo qta ndí di ike. E, ota Sol, nke a na-adighi etekwa mmanu. **22** "Site n'obara ndí e gburu egbu, site n'anu ahú ndí di ike. Uta Jonatan aloghachighi azu. Mma agha Sol agbaghíkwa aka loaghachi. **23** Sol na Jonatan, na ndú ha bu ndí a huru n'anya. Ndí juputara n'amara. Ma n'onwu, nkewa obula adighi n'etiti ha. Ha di gara gara karia ugo. Ha di ike karia odum. **24** "Umuada Izrel, kwaaranu Sol akwa. Onye na-eji uwe uhie uhie choq unu mma. Onye ji uwe na ihe icho mma olaedo choq unu mma. **25** "Lee ka ndí di ike si daa n'etiti ogbo agha. E gbuola Jonatan n'elu ugwu; **26** ana m eruru gi uju, gi Jonatan, nwanne m n'ihi na ihe di oke onuahia ka i búrul m. Ihunanya i nwere n'ebe m nq di omimi

karja ihunanya ndí nwanyi. **27** "Lee ka ndí di ike si daa! Ngwa agha niile aburula ihe lara n'iyi!"

2 Díka oge na-agá, Devid juru Onyenwe anyi ase si, "M ga-ebili gbagoo n'otu obodo di na Juda?" Onyenwe anyi siri, "Gbagoó." Devid jukwara, "Olee ebe m ga-agbagoo?" Onyenwe anyi zara, "Hebron." **2** Devid na nwunye ya abu, Ahinoam onye Jezril, na Abigel nwunye ochie Nebal onye Kamel gara n'ebe ahú. **3** Devid kpókwaara ndí ikom ahú ya na ha so, onye obula n'ime ha durukwara ezinaqló ya, ga biri na Hebron na obodo ndí qoz gbara ya gburugburu. **4** Ndí ikom Juda biakwutere Devid na Hebron. Tee ya mmanu ibu eze ebo Juda niile. Mgbe Devid nqru na o bu ndí ikom Jebesh Gilead liri Sol, **5** o zigaara ha ndí ozi ka ha si ha, "Ka Onyenwe anyi gozie unu n'ihi obiqoma unu gosiri site n'ilí Sol, nna unu ukwu, n'uzo kwesiri ekwesi. **6** Ka Onyenwe anyi gosikwa unu obiqoma na ikwesi ntukwasí obi. Mu onwe m ga-egosikwa unu otu udí amara a, n'ihi ihe a unu mere. **7** Ma ubgu a, burunú dike na dimkpa, n'ihi na Sol nna unu ukwu anwukwala. Ozokwa, ndí Juda niile eteela m mmanu ibu eze ha." **8** Ma Abna nwa Nea, ochiajaghá ndí agha Sol edurularí Ishboshet, nwa Sol, dubata ya n'obodo Mahanaim. **9** O nqro n'ebe ahú mee ya eze ndí Gilead, ndí Ashuri na ndí Jezril; na ndí Ifrem, ndí Benjamin na Izrel niile. **10** Ishboshet nwa Sol gbara iri afó anq mgbe o ghoro eze ndí Izrel. O chikwara afó abu. Ma otu o di, ndí Juda niile nogidere n'okpuru Devid. **11** Ogologo oge niile Devid chirí díka eze ndí Juda na Hebron bu afó asaa na onwa isii. **12** Otu ubochi, Abna nwa Nea, duuru ndí agha Ishboshet nwa Sol site na Mahanaim jee Gibion. **13** Ma Joab, nwa Zeruaya dukwaara ndí agha Devid puo izute ha n'odó mmiri Gibion. Otu ndí nodurú ala n'otu akukú odó mmiri, ndí nke ozo n'akukú ozo nke odó mmiri ahú. Ha cheritara onwe ha ihu. **14** Abna gwara Joab si, "Ka ufodú umu okorobia puta n'ihu anyi maa aka mgba." Joab siri, "Ka ha puta." **15** Ha putara ka a guputachara ha. Ha di mmapadú iri na abu site n'etiti ndí agha Benjamin na Ishboshet nwa Sol, mmapadú iri na abu site n'etiti ndí agha Devid. **16** Nwoke obula jidere ibe ya n'isi were mma agha ya manye ya n'akukú, si otu a wetara onwe ha onwu. O bu nke a mere e ji kpó ebe ahú di na Gibion, Helkat Hazurim, nke putara Ala mma agha. **17** Agha siri ike dara n'ubochi ahú. Ma ndí agha Devid lugburu Abna na ndí agha Izrel. **18** Umú Zeruaya ato nq n'ebe ahú, ya bu, Joab, na Abishai na Asahel. Asahel bu nwoke na-agba oso dika mgbada. **19** O chukwara Abna oso, o dighi mgbe o tugharirí gaa n'aka nri maqbú n'aka ekpe mgbe o nq na-achu ya oso. **20** Mgbe Abna lere anya n'azú hú ya ka o na-abia, o kporo ya oku si ya, "O bu gi Asahel?" Asahel zara si, "O bu m." **21** Abna gwara ya okwu si ya, "Tugharíja n'akukú aka nri maqbú aka ekpe, jide otu n'ime umu okorobia ndí a. Napu ya ngwa agha ya niile." Ma Asahel akwusighi ichu ya oso. **22** Abna gwara Asahel ozo si, "Laghachi azu. Kwusí ichu m oso! Ginj mere m ga-eji tigbuo gi? Olee otu m ga-esi lekwasí nwarne gi Joab anya n'ihu ma m gbuo gi?" **23** Ma Asahel juru ilaghachi azu. N'ihi ya, Abna weere isi übe ya mapuo ya afó. Übe ahú sikwa ya n'azú puta. O dara n'ala, nwuq otu mgbe ahú. Ndí niile bijaruru ebe ahú o dara nwuq kwusiri. Ha agakwaghí n'ihi ichu ndí ozo. **24** Ma Joab na Abishai chukidere Abna oso. Anwu adaala mgbe ha bijarutere n'ugwu nta Ama, nke di Gia nso, n'uzo e si aga n'ozara Gibion. **25** Ndí ikom Benjamin

chikötara onwe ha onu dinyaere Abna. Ha niile guzoro n'elu otu uwu dika otu usuu ndi agha. **26** Mgbe ahu, Abna kporo Joab oku si ya, “Q’ bu ruo ole mgbe ka anyi ga na-eji mma agha na-egburita onwe anyi? Olee mgbe i ga-akpoghachi ndi gi ka ha hapu ičhi na igbu umeunne ha? I maghi na ihe dij otu a ga-eweta obu ibi?” **27** Joab zara si, “Eji m aha Chineke riyo iyi na-ası na o bürü na i gbara nkiti, ndi a gaara achuso umeunna ha oso na-akwusighi ruo n’ututu echin.” **28** Mgbe ahu, Joab furu opo ike ya. Nke a mere ka ndi ya kwusi ičhi ndi Izrel. Ha kwusıkwara ibu agha. **29** N’abalı ahu, Abna na ndi ikom ya jere ije gafee ndagwurugwu Jodan, gabigakwa osimiri Jodan, jee ije n’ututu echin ya tutu ha eruo Mahanaim. **30** Joab kwusırı ičhi Abna oso, o chikötara ndi agha niile. Mgbe o guru ha onu, o choputara na mmadu iri na itoolu n’ime ndi ikom Devid, tinyere Asahel nwanne ya, bu ndi na-alotaghii agha. **31** Ma ndi ikom Devid gburu narı ndi agha Benjamin ato na iri isii, bu ndi so Abna. **32** Emesja, Joab na ndi agha ya buuru ozu Asahel gaa lie ya na Bettlehem, n’ili nna ya. Ha jere ije abalı ahu niile tutu ha erute Hebron mgbe chi bidoro iþbo.

3 Agha di n’etiti ndi ulo Sol na ulo Devid dijri ruo oge toro ogologo. Ma ka Devid na-agu n’ihu na-esiwaye ike, ulo Sol na-agu azu na-adu ada. **2** A mutaara otutu umu ndi ikom nye Devid mgbe o no na Hebron. Okpara ya bu Amnon nke, Ahinoam bu nwanyi Jezril mürü. **3** Nke abuþ bu Kiliab, nke Abigel, nwunye ochie Nebal, onye Kamel mürü. Nke ato bu Absalom, nke Maaka nwa nwanyi Talmai, bu eze Geshua mürü. **4** Nke anq bu Adonaija, nwa nwoke Hagit. Nke ise bu Shefataya nwa Abital; **5** nke isii bu Itream, nwa nwoke Eglan nwunye Devid. Ndị a ka a mutaara Devid na Hebron. **6** O ruo, mgbe agha na-agu n’ihu n’etiti ulo Sol na ulo Devid, na Abna no na-eme ka onodu ya sie ike n’ulo Sol. **7** Ma Sol nwererii otu iko nwanyi aha ya bu Rizpa, nwa Aja. Ishboshet juru Abna ajuju si, “Ginji mere gi na iko nwanyi nna m ji dinaa?” **8** Iwe were Abna nke ukwuu n’ihu ihe Ishboshet kwuru. Ya mere, o zara, “Q’ bu isi nkita nke ulo Juda ka m bu? Taa ka m ji obi m niile na-ejere ulo nna gi, bu Sol, na ezinaulø ya, na ndi enyi ya ozi. Ewerebeghi m gi nyefee n’aka Devid. Ma lee, ugbu a i na-ebu m ebubo ajo omume n’ihe metütarra nwanyi a. **9** Ka Chineke mesoo Abna mmeso, otu obula mimeso ahu si dij njø, ma o bürü na m emereghii Devid ihe ndi ahu niile Onyenwe anyi sitere n’iñu iyi kwee nkwa inye ya. **10** Inapu ulo Sol alaeze ahu, na ime ka ocheeze Devid guziosie ike n’ebi Izrel niile na Juda niile no, site na Dan ruo Biasheba.” **11** Ishboshet ekwughi ihe obula n’ihu na o na-atu Abna egwu. **12** Ngwangwa, Abna zipurul ndi ozi ka ha jekwuru Devid si ya, “Onye nwhee ala a? Ka mu na gi gbaa ndu. Aga m enyere gi aka kpoghachite ndi Izrel ka ha dinyeere gi.” **13** Devid sirji, “O di mma. Mu na unu ga-agba ndu. Ma q’ di otu ihe m chöro n’aka unu. Unu agaghii ahu ihu m anya ma o bürü na unu eduteghi Mikal, nwa Sol, mgbe unu ga-abia iþbu m.” **14** Devid ziri Ishboshet nwa Sol ozi si ya, “Dulatarra m nwunye m Mikal, n’ihu na o bu narị apì ndi Filistia ka m ji lütara ya onwe m.” **15** Na-atufughi oge, Ishboshet nyere iwu ka e site n’aka di ya bu Paltiel, nwa Laish, kpoputa ya. **16** Mgbe ha du ya na-agu, Paltiel sogidere ya n’azu na-akwa akwa tutu ha eruo Bahurim. N’ebi ahu ka Abna no si ya, “Laghachi ugbu a.” Q’ tugharirij laa. **17** Abna na ndi okenye Izrel kparitara üka. Q’ chetaara ha si ha, “O dijanya kemgbe unu na-achö ka Devid

bürü eze unu. **18** Ugbu a meenü ya, n’ihu na Onyenwe anyi kweere Devid nkwa, ‘Site n’aka ohu m bu Devid ka m ga-esi zoputa ndi m bu Izrel site n’aka ndi Filistia, nakwa site n’aka ndi iro ha niile.’” **19** Abna gwakwara ndi Benjamin okwu. Emesja, o jere Hebron igwa Devid ihe niile ndi Izrel na ndi Benjamin zubere ime. **20** Abna, ya na iri ndi ikom abuþ so gakwuru Devid na Hebron. Mgbe ha ruru, Devid mere ha oke oriri. **21** Mgbe ahu, Abna sırı Devid, “Ka m gaa ngwangwa ga kpokötaa ndi Izrel niile, nye onyenwe m bu eze, ka gi na ha gbaa ndu, ka i bürü eze ndi niile mkpuruþobi gi na-achösi ike.” Ya mere Devid zilara Abna. Q’ laa n’udo. **22** N’otu mgbe ahu, ndi ikom Devid na Joab si n’ebi ha gara ipunara ndi mmadu ihe lota, bukorö otutu ihe nkwata. Ma Abna anoghikwa na Hebron ya na Devid, n’ihu na Devid ezipula ya, o puola n’udo. **23** Mgbe Joab na ndi agha ya lötara, a koþor ya na Abna, nwa Nea, bijara hı eze, na o laakwala n’udo. **24** Ya mere Joab jekwuuru eze si ya, “Ginji ka i mere? Lee, Abna bijakwutere gi. Ginji mere i ji hapu ya ka o laa? Lee ya ugbu a, o laala! **25** I maara onye Abna nwa Nea bu? Q’ bijara iþgo gi aghugho, na inyocha njegharji gi, ichoputa ihe niile i na-eme.” **26** Mgbe Joab si n’ihu Devid püta, o zipurul ndi ozi ka ha sochie Abna azu, gwa ya ka o laghachi. Ha hürü ya n’olulu mmiri Sira. O sokwara ha laghachi, ma Devid amaghii ihe banyere nke a. **27** Mgbe Abna loðhachiri na Hebron, Joab duuru ya gaa n’akukù onu uzo ama, dika o chöro ka ha kparitaa üka. Ngwangwa, o miputara nwa mma ya, jiri ya magbwo Abna, n’ihu iþbo oþbo obara nwanne ya, bu Asahel. **28** Mgbe emesirji, Devid nruru banyere ya, o sırı, “Aka m di ocha, ya na nke alaeze m n’ihu Onyenwe anyi banyere obara Abna, nwa Nea. **29** Ka ikpe ömümä a dakawasi Joab n’isi, nakwa ezinaulø nna ya niile, ka a gharakwa iþbu n’ulø Joab onye na-adighi aria oria ahu ihe ntokasi, maþbu oria ekpenta, maþbu onye ji mkpura ejii akpa akwa, maþbu oria ga-anwu site na mma agha, maþbu onye ükø nri adighi aþo.” **30** Ya mere, Joab na Abishai nwanne ya gburu Abna, n’ihu na Abna gburu nwanne ha Asahel n’agha Gibion. **31** Emesja, Devid kporo Joab na ndi niile so ya si ha, “Dowaanu uwe unu, yikwası onwe unu akwa mkpe, jeghariakwanu n’onodu iru uju n’ihu Abna.” Eze, bu Devid n’onwe ya so ndi bu ozu Abna n’azu. **32** Ha liri Abna na Hebron. Eze na ndi Izrel niile kwara akwa n’akukù ili ahu n’ihu Abna. **33** Eze bürü abu akwa n’ihu Abna, si, “O kwsiri ka Abna nwuo dika onye nzuzu? **34** E kekwaghi aka gi abuþ ihe. E kekwaghi ükwu gi abuþ agbu. I nwurul dika onye ndi ajo omume gburu.” Mmadu niile bekwara akwa ozo n’ihu ya. **35** Mgbe ahu, ndi mmadu bijakwutere Devid rıoþ ka o ritu ihe, mgbe ihe ubochi ka di, ma Devid nruru iyi si, “Ka Chineke mesoo m mmeso, otu obula mmeso ahu si dij njø, ma o bürü na m edetu achicha maþbu ihe obula ozo onu tutu ruo mgbe anyanwu dara.” **36** Ndị mmadu nruru ihe o kwuru, okwu ahu tokwara ha üto. N’ezie, ihe niile eze mere toro ha üto. **37** N’ubochi ndi mmadu niile no ebe ahu ka Izrel niile matara na eze amaghii ihe banyere onwu Abna, nwa Nea. **38** Devid juru ndi ikom ya ajuju si, “Unu ghotakwara na onye a dara n’Izrel taa bu nwa eze na onye di mkpa? **39** Q’ bu ezie na m bu onye Onyenwe anyi tere mmanu iþbu eze, ma o nweghi ihe m puru imé ümu ndi ikom Zeruaya ndi a, n’ihu na ha dijike karja m. Ka Onyenwe anyi kwughachi onye ojoo ihe ojoo o mere.”

4 Mgbe Ishboshet nwa Sol nuru na Abna anwuola na Hebron.

O turu egwu. Ndi Izrel tukwara egwu hie nne. **2** N'oge a, nwa Sol nwere mmadu abu ndi bu ndiis ndi na-ag a apunara ndi mmadu ihe. Aha otu onye bu Baana, aha onye nke ozo bu Rekab. Ha abu bu ụmụ Rimon onye Beerot, nke di n'ebu Benjamin. A na-agu ndi Beerot dikà ndi Benjamin, **3** n'ihi na ndi Beerot gbara oso agha gbalaa Gitaim, obodo ndi Benjamin. Ha bikwa n'ebe ahu ruo taa dikà ndi obia. **4** (Jonatan nwa Sol nwere otu nwa nwoke dara ngwuró n'ükwu ya abu. O gbara afò ise mgbe akukọ banyere Sol na Jonatan si Jezril bjärute ha. Nwanyị na-eku ya kuuru ya bido igbapụ oso, ma dikà o na-agba oso, nwantakiri nwoke ahu dara n'ala ghọe onye ngwuró. Aha ya bu Mefiboshet.) **5** N'oge a, Rekab na Baana ụmụ Rimon, onye Beerot bjäruru n'ulọ Ishboshet n'oge ehihie, mgbe o no na-ezu ike. **6** Ha banyere n'ime ime ụlo, dikà a ga-asị na ha na-ag a iburu oka wiiti. Mgbe ha banyere n'ebe ahu, ha mara Ishboshet mma n'afò. Emesia, Rekab na nwanne ya Baana si n'ulọ ahu zopu onwe ha. **7** Ha abatala n'ulọ mgbe Ishboshet dinara n'elu ihe ndina ya, n'ime ụlo ndina ya. Mgbe ha machara ya mma, gbuo ya, ha bipurụ ya isi. Buru isi ya gbalaga. Jee ije abalị ahu niile gafee ozara. **8** Ha buuru isi Ishboshet butere Devid na Hebron, si eze, “Taa ka Onyenwe anyị bọqoro onyenwe m eze ọbọ megide Sol na mkpuru ya. Nke a bu isi Ishboshet, nwa onye iro gi Sol, onye chosirị ike iwepu ndu gi.” **9** Ma Devid zara Rekab na Baana ụmụ Rimon onye Beerot okwu si ha, “Dikà Onyenwe anyị si adj ndu, onye naputara m site na nsogbu m niile, **10** mgbe otu onye bjákutere m gwa m na Sol anwuola, na-eché n'obi ya na o wetaara m ozioma. Egburu m ya na Ziklag, si otu ahu kwuo ya ugwo ozioma ahu o chere na o wetaara m. **11** Ọ bùladị karịa nke a, mgbe ndi ikom ajo omume gburu nwoke onye aka ya di ocha n'ulọ ya, n'elu ihe ndina ya? M ga-ahapụ iþotara onye e gburu egbu ọbọ, si otu a kpochapụ unu n'uwai!” **12** Devid nyere ụmụ okorobịa ya iwu ka ha gbuo mmadu abu ahu. Ha gburukwara ha. Emesia, ha bipurụ aka ha na ükwu ha. Were ozu ha kwuþa ya n'akukọ odo mmiri Hebron. Ha wekwaara isi Ishboshet, lie ya n'ilí Abna na Hebron.

5 Mgbe ahu, ndi ebo Izrel niile bjákutere Devid na Hebron, si ya, “Lee, okpukpu gi na anu ahu gi ka anyị bu. **2** N'oge gara aga, mgbe Sol bu eze na-achị anyị, o bu gi duuru ndi agha Izrel n'ogu niile, ma opupu ma mbata. Onyenwe anyị siri gi, ‘I ga-azụ ndi m, bu Izrel, i ga-abukwa onye ga-achị ha.’” **3** Mgbe ndi okenyi Izrel niile bjákutere Devid na Hebron, ha na eze Devid gbara ndu n'ihi Onyenwe anyị na Hebron. Ha tere Devid mmanụ ibu eze Izrel. **4** Devid gbara iri afò ato mgbe o maliterie ibu eze. O chikwara iri afò anò. **5** Ọ chirị ndi Juda niile na Hebron afò asaa na ọnwa isii. Chikwara ndi Izrel na Juda niile mgbe o no na Hebron na mgbe o no na Jerusalem iri afò ato na ato, **6** Eze na ndi kwo ya zoqoro ije garuu Jerusalem ibuso ndi Jebus bi n'ebe ahu agha. Ndi Jebus gwara Devid si, “I gaghi abata n'ebe a, o bùladị ndi isì na ndi ngwuró nwere ike ichugaghaci gi azu.” Ha na-eché sì, “Devid agaghi abata n'ebe a,” **7** n'agbanyeghi okwu ndi a, Devid dotara ebe ahu e wusiri ike nke Zayon n'agha, ya bu obodo Devid. **8** N'ubochị ahu, Devid kwuru si, “Onye obula ga-emeri ndi Jebus ga-esite n'onu warawara ebe mmiri si abanye n'obodo a banyekwuru ndi ngwuró na ndi isì a bu ndi iro Devid.” O bu nke a mere ha ji ekwu okwu si, “Ndì isì na

ndi ngwuró agaghi abata n'uloeze ahu.” **9** Devid biiri n'ebe ahu e wusiri ike, kpoo ya obodo Devid. O wuru akukọ ebe di gburugburu ya, site na Milo baa ruo n'ime ya. **10** Ma o gara n'ihi na-adị ukwuu karịa, n'ihi na Onyenwe anyị, Chineke, Onye pürü ime ihe niile nonyeere ya. **11** Hiram bu Eze Taja, zitere Devid osisi sida e ji ewu ụlo, na ndi ńka osisi, ndi na-ewu ụlo. Ha wuu Devid uloze. **12** Mgbe ahu, Devid ghotara na Onyenwe anyị emeela ka o guzosie ike dikà eze ndi Izrel. Bulikwa alaeza ya elu n'ihi ndi ya Izrel. **13** Mgbe Devid sitere na Hebron kwabata na Jerusalem; o lürü ndi inyom ozo, nwetakwara onwe ya otutu ndi iko nwanyị. **14** Ndị a bu aha ụmụ a mμmụ ya na Jerusalem: Shamua, Shobab, Netan, Solomon, **15** Ibha, Elishua, Nefeg, Jafia, **16** Elishama, Eliada na Elifelet. **17** Mgbe ndi Filistia nuru na eteela Devid mmanụ i bu eze ndi Izrel, ha pürü ka igwe ha niile ha iche ya. Ma Devid nuru maka ya, gbadaa n'ime ebe ahu e wusiri ike. **18** Ma ndi Filistia bjaria, gbasaa onwe ha na Ndagwurugwu Refaim niile. **19** Mgbe ahu, Devid juru Onyenwe anyị ase sì, “O bu m gaa buso ndi Filistia agha? I ga-enye ha n'aka m?” Onyenwe anyị zara sì ya, “Gaa, n'ihi na aghaghị m inyefe ndi Filistia n'aka gi.” **20** Ya mere, Devid gara Baal-Perazim, meriekwa ha n'ebe ahu. O kwuru si, “Onyenwe anyị enupula megide ndi iro m n'ihi m, dikà idee mmiri si enupu.” N'ihi ya, a kpoo ebe ahu Baal-Perazim. **21** Ndị Filistia hapurụ aruși niile ha n'ebe ahu. Devid na ndi ikom ya chikötara ha chipụ. **22** Ma ndi Filistia loghachiri ozo, gbasaa onwe ha na Ndagwurugwu Refaim. **23** N'ihi nke a, Devid juru Onyenwe anyị ase, o zara sì, “Esitekwala n'ihi ha gaa, kama gaa gburugburu ruo n'azụ ha, buso ha agha na ncherita ihu osisi balsam ndi ahu. mee ngwa malite ogu, n'ihi na nke a putara na Onyenwe anyị ebürula unu uzor puo, itigbu ndi agha Filistia.” **25** Devid mere dikà Onyenwe anyị nyere ya n'iwu. O tigburu ndi Filistia, site na Geba ruo Gaza.

6 Emesia, Devid chikötara iri puku ndi agha Izrel ato a zuziri azuzi, **2** Ya na ndi ikom ya niile gara Baala n'ime Juda, isi n'ebe ahu bugota igbe ogbugba ndu Chineke, nke apkokwasiri Aha ya, bu aha Onyenwe anyị. Onye pürü ime ihe niile, onye na-anıkwasị n'etiti cherubim. **3** Ha dökwasiri igbe Chineke ahu n'elü ugboala ọhụrụ ehi na-adokpu, butupa ya site n'ulọ Abinadab nke di n'elü ugwo nta. O bu Uza na Ahio, ụmụ Abinadab, na-edu ugboala ọhụrụ ahu, **4** nke igbe ogbugba ndu Chineke di n'elü ya, Ahio butere uzor na-ag a n'ihi igbe ahu. **5** Devid na ndi Izrel weere ike ha niile na-anu ọhụ n'ihi Onyenwe anyị. Ha ji abu, ubo akwara, opi, une na ogene na ihe egwu di iche iche, dikà igba na ekwe na-eti egwu. **6** Mgbe ha rutere n'ebe izocha oka nke Nakon, Uza setipuru aka ya, jide igbe ogbugba ndu Chineke ahu, n'ihi na ehi ahu zojhieri ükwu. **7** Ma iwe Onyenwe anyị di ọkụ megide Uza, n'ihi omume enweghi nsopuru o mere. Ya mere, Chineke tigburu ya. O nwuo n'ebe ahu n'akukọ igbe Chineke. **8** Mgbe ahu, iwe were Devid, n'ihi ọnụma Onyenwe anyị dakwasiri Uza. Ruo taa, a na-apkọ ebe ahu Perez Uza. **9** Devid turu egwu Onyenwe anyị n'ubochị ahu. O kwuru si, “Igbe ogbugba ndu Onyenwe anyị o ga-esi ahaa bjákutute m?” **10** O kweghi ebubata igbe ogbugba ndu Onyenwe anyị ahu n'ime obodo Devid, kama o bugara ya n'ulọ Obed-Edom, onye Git. **11** Igbe

ogbugba ndu Onyenwe anyi nqo n'ulø Obed-Edom, onye Git onwa ato. Onyenwe anyi gozikwara ya na ezinaulø ya niile. **12** Mgbe a gwara eze bu Devid si, "Onyenwe anyi agoziela ezinaulø Obed-Edom na ihe niile o nwere, n'ihi igbe ogbugba ndu Chineke." N'ihi nke a, Devid ji oke oñu gaa n'ulø Obed-Edom, n'ihi ibugote igbe ogbugba ndu Chineke, buga n'obodo Devid. **13** Mgbe ndi bu igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi ahụ zoqo nzo ükwu isii; o na-eji oke ehi na nwa ehi gbara abuba chüo aja. **14** Devid ji ike ya niile na-ete egwu n'ihu Onyenwe anyi. O yi uwe efod e ji akwa ocha duq n'ubochi ahụ, **15** mgbe ya na ndi Izrel niile ji iti mkpu na ụda ifu opì ike na-abubata igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi. **16** Mgbe ha bu igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi na-abata n'obodo Devid, Mikal, nwa Sol lepuruanya site na oghereikuku ulø. Mgbe o huru eze Devid ka o na-awuli elu na-etekekwa egwu n'ihu Onyenwe anyi, o ledara ya anya n'ime obi ya. **17** Ha bubatara igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi ahụ, guzobe ya n'önödụ ya n'ime ulø ikwu nke Devid manyere maka ya. Devid chürü aja nsure erekü na aja udo n'ihu Onyenwe anyi. **18** Mgbe o chüsirị aja nsure erekü na aja udo ndi a, o goziri ndi Izrel n'aha Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile. **19** O nyekwara onye ọbula n'etiti igwe ndi Izrel niile ahụ, ma nwoke ma nwanyi, otu ogbe achicha, okpurukpu anu na achicha mkpuru osisi a mikkporo amikporo. Ndị a niile lara, onye ọbula n'ulø nke ya. **20** Mgbe Devid lołtara ka o gozie ndi ulø ya, Mikal, ada Sol pütara izute ya, sị, "Lee ka eze Izrel si mee onwe ya onye di ukwuu taal! O gbara onwe ya ọtø na mbara, n'ihu ndi ohu nwanyi nke ndi odibo ya dika mmadụ efu." **21** Ma Devid zara Mikal sị ya, "O bu n'ihu Onyenwe anyi onye hoputara m karịa nna gi maqbụ onye ọbula ozø sitere n'ulø ya ka m tere egwu. E, Onyenwe anyi ahụ hoputara m ibụ onyendu Izrel, ndị nke ya. N'ezie, aga m aga n'ihu ikpa agwa dika onye nzuzu n'ihu isopuru Onyenwe anyi. **22** E, aga m aga n'ihu igho onye na-enweghi uche, na onye e weturu ala n'anya onwe m. Ma ümụ agbogho ndi ahụ i kwuru okwu ha, ha ga-asopuru ml!" **23** Mikal, ada Sol amutaghị nwa obula ruo n'oge onwu ya.

7 O ruo mgbe eze nösara ahụ n'uløze ya, mgbe Onyenwe anyi mekwara ka o site n'aka ndi iro ya nqo gburugburu zuru ike, **2** o sıri Netan, bu onye amumà, "Lee, mu onwe m na-ebi n'ulø sida, ma igbe ogbugba ndu Chineke di n'ime ulø ikwu." **3** Netan zagachiri eze sị, "Ihe ọbula di gị n'obi gaa n'ihu mee ya, n'ihu na Onyenwe anyi nonyeere gi." **4** Ma n'abalị ahụ, okwu Onyenwe anyi rutere Netan ntị, na-asị, **5** "Gaa gwa ohu m Devid sị ya, 'Otu a ka Onyenwe anyi kwuru, O bu gị ga-ewuru m ulø ebe m ga-ebi?' **6** N'ihu na eibeghi m n'ulø site n'ubochi m si n'ljipt kpoputa ndi Izrel ruo taa. Kama ana m ejeghari site otu ebe gaa ebe ozo, were ulø ikwu mere ebe obibi m. **7** N'ebi ọbula m na-ejegharị n'etiti ndi Izrel niile, o di mgbe m sıri onye ọbula n'ime ndi ochichị ha, ndi m nyere iwu ka ha zuqo ndi m Izrel, sị, "Ginị mere unu ewubereghị m ulø sida?" **8** "Ma ugbu a, gwa Devid bu ohu m, sị, 'Otu a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwuru: Mu onwe m sitere n'ohia ebe ita nri nke ümụ anu ulø, sikwa n'ebi i na-azụ igwe ewu na atürü kpoputa gi. Mee gị onye na-achị ndi m Izrel. **9** Anonyekwara m gị n'ebi ọbula i gara, kpočappu ndi iro gi niile site n'ihu gi. Ugbu a, aga m eme ka aha gi di ukwuu, dika aha ndi ikom dikarişri ukwuu n'uwá. **10** Aga m ahoputa otu ebe n'ihu ndi m Izrel, kükwa ha dika

osisi ka ha biri n'ebi obibi nke aka ha; ka ha ghara i bükwa ndi a na-esogbu ozo. Ndị ajo mmadụ agaghị emegbukwa ha dika ha mere na mbu, **11** dika ha na-emekwa siter na mgbe m hoputara ndi ndu nye ndi m Izrel. Aga m enyekwa gi ezumike site n'ebi ndi iro gi niile nq. "Onyenwe anyi na-ekwuputara gi, na Onyenwe anyi ya onwe ya, ga-eguzobere gi ulø. **12** Mgbe ubochi gi n'uwá zuru, mgbe i ga-esoro nna nna gi ha dinaa n'önwu, aga m eme ka otu mkpuru gi bilie nochie onqondụ gi, onye bu anu ahụ na obara gi, aga m emekwa ka alaeze ya guzosie ike. **13** O bu ya ga-ewuru m ulø. Aga m eme ka ocheeze nke alaeze ya guzosie ike ruo mgbe ebighị ebi. **14** Mu onwe m ga-aburụ ya nna. Ya onwe ya ga-abükwara m nwa. O burụ na o jehie, aga m ejị mkpanaka mmadụ taa ya ahụ. Werekwa ihe otiti si n'aka ndi mmadụ duq ya odu. **15** Ma agaghị ewezuga ihunanya m site n'ebi o nq, dika m si wezuga ya site n'ebi Sol nq, bu onye m wezugara site n'ihu gi. **16** Ulø gi na alaeze gi ga-adigide ruo mgbe ebighị ebi n'ihu m. A ga-eme ka ocheeze gi burụ ihe guzosiri ike ruo mgbe ebighị ebi." **17** Netan ziri Devid ozi dika okwu niile nke ọhụ ahụ si di. **18** Mgbe ahụ, eze Devid banyere nödụ ala n'ihu Onyenwe anyi, sị: "Onye ka m bu, Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi, ginikwa ka ezinaulø m bu, na i mere ka m bjaruo n'ogogo ha otu a? **19** Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi, dika a ga-asị na nke a bu ihe di nta n'anya gi. Ugbu a, i kwuola banyere ođinihu nke ulø ohu gi, Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi, nke a bükwa ükpurụ metutara mmadụ efu. **20** "Ma ginị ozø ka Devid ga-agwa gi? O, Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi. N'ihu na i maara ohu gi nke oma. **21** N'ihu okwu gi na dika ochichị obi gi si di, i meela ihe a di ukwuu, meekwa ka ohu gi mata ha. **22** "Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi, lee ka i si di ukwuu! O dighị onye dika gi. O díkweghị Chineke ozø di ma o bughị gi, dika anyi nqru ya na ntị anyi. **23** Olee ndi dika ndi gi, bu Izrel, bu otu mba n'elu uwá nke Chineke gara igbaputa dika otu ndi nye onwe ya, na iji mere onwe ya aha, rükwa oru itunanya di egwu díkwa ukwuu n'ihu ha, site n'ichupu mba di iche na chi niile ha site n'ihu ndi gi, bu ndi i gbatara site n'ljipt? **24** I meela ka ndi gi Izrel guzosie ike, dika ndi nke gi ruo mgbe ebighị ebi. Ma gi onwe gi kwa, Onyenwe anyi, aburula Chineke ha. **25** "Ugbu a, Onyenwe anyi Chineke, debe nkwa a nke i kwere banyere ohu gi na ulø ya ka o dírị ruo mgbe ebighị ebi. Mezukwaa ihe niile dika nkwa gi si di. **26** Ka aha gi burụ ihe di ukwuu ruo mgbe ebighị ebi. Mgbe ahụ, ndi mmadụ ga-asị, 'Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bu Chineke na-achị Izrel' A ga-emekwa ka ulø ohu gi bu Devid guzosie ike n'anya gi. **27** "O Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, Chineke Izrel, n'ihu na i kpugheerela ohu gi ihe a, na-asị, 'Aga m ewuru gi ulø.' Ya mere, ohu gi jí nwée obi ike ikpere gi ekpere a. **28** O, Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi, i bu Chineke n'ezie. Okwu gi kwestiri ntukwasị obi. I kweekwala ohu gi nkwa ihe oma ndi a. **29** Ugbu a biko, ka o masi gi igozi ulø ohu gi, ka o digide n'ihu gi ruo mgbe ebighị ebi. N'ihu na gi, o Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi ekwuola ya, sitekwa na ngozi gi, ulø ohu gi ga-abükwa ihe a goziri agozi ruo mgbe ebighị ebi."

8 Mgbe ihe ndi a gasirị, Devid meriri ndi Filistia. Mee ka ha nödụ n'okpuru ochichị ya. O naara obodo Meteg-Amaa site n'ochichị ndi Filistia. **2** Devid merikwara ndi Moab. O mere

ka ha dinaa n'ala. O jikwa ụdo ọtụtụ tua ha. Ọtụtụ abụ ọbụla n'ime ha ka egburu. Ọtụtụ nke ato ka a hapụrụ ka ha dirị ndu. Ya mere, ndị Moab ghoro ndị ohu Devid, na-ebutakwara ya ụtụ kwa afọ ọbụla. 3 Devid merikwara Hadadeza nwa Rehob, eze Zoba. Mgbe o gara inweghachita ogidi e jiri mara ya, n'akụkụ osimiri Yufretis. 4 Devid nwudere otu puku ịnyinụya ya na-adopkụ ugbo agha, puku ndị agha asaa ndị na-agba ugbo agha, tinyere ndị agha ji ụkwụ eje dì iri puku abụ. O bipụrụ akwara ụkwụ ịnyinụya ndị ahụ niile ọ dötara n'agha, ma hapụ naanị narị ịnyinụya. 5 Mgbe ndị Aram nke Damaskos bjara inyere Hadadeza eze Zoba aka, Devid gburu iri puku ndị agha abụ na abụ n'ime ha. 6 O wuru ogige ndị agha n'alaeze ndị Aram nke Damaskos. Ndị Aram ghoro ndị ohu Devid, na-ewetakwa ụtụ ịnata ihuoma. Onyenwe anyi nyere Devid mmeri ebe ọbụla o gara. 7 Devid chikötara ọta ọlaedo ndịsi agha Hadadeza ji lụo agha webata ha na Jerusalem. 8 Site na Teba nakwa Beirutai, bụ obodo Hadadeza na-achị. Eze Devid weere ọtụtụ bronz dì ukwuu. 9 Mgbe Tou, eze Hamat, nṣụ na Devid emeriela ndị agha Hadadeza niile, 10 o zipụrụ Joram, nwa ya nwoke, ka o gaa kelee Devid, n'ihi mmeri o meriri Hadadeza n'agha, bụ onye ya na Tou n'o n'agha. Joram ji ọtụtụ akwụngwa nke ọlaocha, nke ọlaedo na nke bronz bịa. 11 Eze Devid doro akwụngwa ndị a niile nsọ nye Onyenwe anyi, díka o si mee ọlaocha na ọlaedo si na mba niile ndị o lugburu. 12 Mba ndị a bụ: Edom, Moab, ndị Amon, ndị Filistia na Amalek. O dokwara nsọ nye Onyenwe anyi ihe ọ kwatara n'agha site n'aka Hadadeza nwa Rehob, bụ eze Zoba. 13 Devid meere onwe ya aha, mgbe o si n'itigbo puku ndị ikom Edom iri na asatị na Ndagwurugwu Nnu loghachite. 14 O wuru ogige ndị agha n'ala Edom niile, ndị Edom niile ghoro ndị na-ejere Devid ozi. Onyenwe anyi nyere Devid mmeri ebe ọbụla o gara. 15 Devid chíri ndị Izrel niile, na-emere ndị ya ihe dì mma na ihe ziri ezi. O mesokwaghị onye ọbụla mmeso ojoo. 16 Onyeisi ndị agha ya bụ Joab nwa Zeruya; ode akwukwó obodo bụ Jehoshafat, nwa Ahilud. 17 Zadök nwa Ahitub, na Ahimelek nwa Abiata, bụ ndị nchua; Seraya bụ ode akwukwó eze. 18 Benaya, nwa Jehoiada, bụ onyeisi ndị Keret na Pelet. Umụ ndị ikom Devid bükwa ndị nchua.

9 Otu ụbọchị, Devid jụrụ ajuju sị, “O nwere onye fodụrụ ndu n'eziṇaụlọ Sol? Achọrọ m igosi onye ahụ obi ebere n'ihi Jonatan.” 2 O nṣụ ihe banyere otu nwokeaha ya bụ Ziba, onye bụ otu n'ime ndị ohu Sol. O ziri ozi ka a kpoo ya. Mgbe o bjara n'ihi Devid, eze jụrụ ya sị, “O bụ gị bụ Ziba?” Ọ zara sị, “E, onyenwe m, bụ m ohu gi.” 3 Eze jụrụ ya sị, “O dì onye fodụrụ ndu n'eziṇaụlọ Sol? O bürü na o dì onye fodụrụ, achọrọ m igosi ya ụdi obioma Chineke na-egosi.” Ziba zara ya sị, “Otu nwa nwoke Jonatan, nke dara ngwụrọ nō ndu.” 4 Eze jụrụ, “Ebee ka o nō?” Zibazagħachiri, “O nō na Lo Deba, n'ulọ Makia, nwa Amiel.” 5 Ya mere eze Devid ziri ka e site n'obodo Lo Deba, n'ulọ Makia nwa Amiel kpota ya. 6 Mgbe Mefiboshet nwa Jonatan, nwa Sol, bjara n'ebe Devid nō, o hulatara isi, kporo ya isiala, n'onodu nsopuru. Mgbe ahụ, Devid kporo ya aha sị, “Mefiboshet,” Mefiboshet zara sị ya, “A bụ m ohu gi.” 7 Ma Devid sịrị ya, “Atuła egwu, n'ezie, aga m egosi gi obioma n'ihi nna gi Jonatan. Aga m enyeghachi gi ala niile nna nna gi Sol nwere. Ma i ga-eso soro m na-eri nri na tebul m oge niile.” 8 Mefiboshet dara n'ala n'ihi eze sị, “Eze, onye ka m bụ i ji egosi nkita nwụrụ anwụ díka m obi

ebere?” 9 Eze kporo Ziba ohu Sol ahụ sị ya, “Enyeghachila m nwa nna gi ukwu ihe niile Sol na ụlo ya nwere. 10 Gị na umụ gi ndị ikom na ndị ozi gi ga-arụ oru n'ubi ya iruputa nri. Ma Mefiboshet, nwa nna gi ukwu ga na-eri ihe na tebul m.” Ziba, nwere umụ ndị ikom iri na ise, na iri ndị ozi abụ. 11 O sịrị eze, “Onyenwe m, ohu gi ga-eme ihe niile eze nyere m n'iwu.” Site n'oge ahụ, Mefiboshet riri nri na tebul Devid díka o bụ otu n'ime umụ ndị ikom eze. 12 Mefiboshet nwekwara otu nwa nwokeaha ya bụ Mika. Ziba na ndị niile bi n'ulọ ya niile ghoro ndị ohu Mefiboshet. 13 Ma Mefiboshet biri na Jerusalem n'ihi na o bụ na tebul eze ka ọ na-eri nri mgbé niile. O bụ onye dara ngwụrọ n'ukwu ya abụ.

10 Mgbe ihe ndị a gaşiri, eze ndị Amon nwụrụ. Hanọn nwa ya ghoro eze n'önödụ ya. 2 Mgbe ahụ, Devid chere sị, “Aga m egosi Hanọn nwa Nahash obi ebere díka nna ya si gosi m obi ebere.” Ya mere, Devid zipụrụ ndị ozi ka ha gaa kasie ya obi n'ihi ọnwụ nna ya. Mgbe ndị ikom Devid rutere n'ala ndị Amon, 3 ndịsi ala Amon sịrị Hanọn bụ onyenwe ha, “I na-eche na Devid na-akwanyere nna gi ụgwụ site na izite ndị ozi ya ka ha bia kasie gị obi? O bụ na Devid eziteghị ha ibjakwute gi, naanị ka ha bia mee nledo n'obodo a, nyochapta ya ma kwatuo ya?” 4 N'ihi nke a, Hanọn jidere ndị ozi Devid n'ihe, kpučhapụ otu mpaghara afuonụ nwoke ọbụla, bipukwa uwe mwụda ha n'etiti ike ha, zilaga ha. 5 Mgbe a gwara Devid ihe mere, o zipụrụ ndị ozi ka ha gaa zute ndị ikom ahụ, n'ihi na e mere ha ihe ihere n'ebé o dì ukwuu. Eze sịrị, “Nödünụ na Jeriko ruo mgbe afuonụ unu tolitere, mgbe ahụ unu galaloṭa.” 6 Ma mgbe ndị Amon choputara na ha abürüla ihe isọ oyị n'ebé Devid nō, ha gara goo iri puku ndị agha abụ ji ụkwụ eje site n'Aram, Bet-Rehob nakwa Zoba. Ha gokwara eze Maaka ya na puku ndị ikom, tinyekwara iri puku ndị ikom na puku abụ ozo site n'ala Tob. 7 Mgbe Devid nṣụ nke a, o zipụrụ Joab na ndị agha ya niile bụ dike na dimkpá n'agha. 8 Ndị Amon pütara doo onwe ha n'usoro ibu agha, n'önụ ụzo ama nke obodo ha. Ma ndị Aram, ndị si Zoba na Rehob, na ndị ikom Tob na Maaka, nöpüru onwe ha na mbara ala. 9 Mgbe Joab huru na agha dì megide ya n'ihi na azụ, o hoputara ụfodụ ndị ọkachamara site n'etiti ndị agha Izrel, doo ha n'usoro izute ndị Amam. 10 O tinyere ndị ikom fodụrụ n'okpuru ochichị Abishai, nwanne ya, zipukwa ha izute ndị Amon n'agha. 11 Joab sịrị, “O bürü na ndị agha Aram akarịa m ike, pütä bịa nyere m akarịa; ma ọ burukwanụ na ndị Amon akarịa gi ike, aga m apütä bịa napütä gi. 12 Nwee obi ike, ka anyị lụ ogu a díka ndị dí ike, n'ihi ndị anyị, na obodo niile nke Chineke anyi. Ka Onyenwe anyi meekwa ihe dì mma n'anya ya.” 13 Mgbe ahụ, Joab na ndị agha so ya bjara nso ibuso ndị Aram agha, ha sitere n'ihi ha gbaṇu oso. 14 Mgbe ndị Amon huru ka ndị Aram na-agbaṇu oso, ha onwe ha gbakwara oso n'ihi Abishai, gbaba n'ime obodo. Ya mere, Joab sitere n'iluso ndị Amon agha loghachị, bịa na Jerusalem. 15 Mgbe ndị Aram huru na ndị Izrel tigburu ha; ha lara, chikötaa onwe ha onụ. 16 Hadadeza mere ka a kpota ndị Aram site n'ofe ozo nke Osimiri Yufretis. Ha gara Hilam, ha na ọchijaghà ndị agha Hadadeza, a na-akpọ Shobak, onye na-edu ha. 17 Mgbe a gwara Devid banyere nke a, o chikötara ndị Izrel niile, gafee Jōdan, jeruo Hilam. Ndị Aram doro usoro agha ha izute Devid, lụsokwaa ya agha. 18 Ma ha sitere n'ihi ndị Izrel gbaa oso, Devid gburu narị ndị ikom asaa na-anaya

ugbogha nke inyinya na-adokpu. Gbukwaa iri puku ndị agha anō na-eji ụkwu eje. O tidara Shobak, bu ochiaghah ndị agha ha, o nwụo n'ebé ahụ. **19** Mgbe ndị eze niile nō n'okpuru ọchichị Hadadezah húru na Izrel etigbuola ha, ha mere ka ha na ndị Izrel dírị n'udo, bùrukwa ndị nō n'okpuru ha. Ya mere, ndị Aram türü egwu inyere ụmụ Amónaka ozo.

11 N'oge ọkochi, mgbe ndị eze na-apụ ibu agha, Devid zipur Joab ochiaghah ya, na ndị agha Izrel. Ha bibiri ndị Amón,nochibidokwa Raba. Ma Devid nodürü na Jerusalem. **2** N'otu uhuruchi, Devid sitere n'ihe ndina ya bilie, gagharja n'elu ụlọze ya. O sitere n'elu ụlo ahụ hụ otu nwanyị na-asah ahụ. Nwanyị ahụ mara mma nke ukwu n'ile anya. **3** Devid ziri ka a juta onye nwanyị ahụ bụ, ma a gwara ya na ọ bụ Batsheba, nwa Eliam, nwunye Uraya onye Het. **4** Devid ziri ka a gaa kpota ya. Mgbe ọ bijara, ya na Devid dinara. (Ka ọ ghutchasirị onwe ya site n'adighị ocha ya nke ọnwa ahụ.) O laghachiri n'ulọ ya. **5** Nwanyị a mechara dí ime, bija ziga ozi ka agwa Devid. O siri, "Adi m ime." **6** Mgbe Devid nṣuru ya, o zigara Joab ozi si ya, "Zitere m Uraya, onye Het." **7** Mgbe Uraya biakwutere ya, Devid juru ya otu Joab mere, na otu ndị agha Izrel dí na otu agha si a ga. **8** Devid siri Uraya, "Laa n'ulọ gi gaa saa ụkwu gi." Uraya si n'ulọze pụo. E zipukwara onyinye nke ndị na-ejere eze ozi ji sochie ya azu. **9** Ma Uraya agaghị n'ulọ ya. Kama o so ndị na-ejere eze ozi dinaa n'onụ ụzo e si abata ụlọze. **10** Mgbe a gwara Devid na Uraya alaghị n'ulọ ya, Devid kpọro Uraya, jụo ya ajuju si, "O bughi ije di anya ka i si lọta? Gini mere i larughị n'ulọ gi?" **11** Uraya zara Devid, "Lee, igbe ogbugba ndị Onyenwe anyi, na Izrel na Juda niile nō n'ulọ ikwu. Nna m ukwu Joab na ndị agha nna m ukwu nō n'ohịa. M ga-esi ańaa laa n'ulọ m, iri na ińu ihe ọnırui na isoro nwunye m dinaa? Ana m ańu iyi na agaghị m eme ihe dí otu a." **12** Devid gwara ya si, "O dí mma, nōdụ n'ebé a taa, echị i ga-alaghachikwa n'ogbogha agha." Uraya kwenyerere nōdụ na Jerusalem ụboghị ahụ, nakwa ụboghị na-eso ya. **13** Emesia, Devid kpọro ya oriri, meekwa ya ka ọ nubiga mmanya oke, ma nke a emeghị ka o laa n'ulọ ya n'abalị ahụ, kama ọ bükwa n'onụ ụzo e si abata ụlọze ka o dinara n'etiti ndị na-ejere eze ozi. **14** N'utụtụ echị ya, Devid degaara Joab akwukwo, zighachikwa ya site n'aka Uraya. **15** Ihe ọ dere n'akwukwo ahụ bụ nke a, "Tinye Uraya n'ihu agha ebe ogo siri ike. Mgbe ndị iro na-apukwute unu, laanụ azu, ma hapụn Uraya n'ihu ogo ka ndị iro gbuo ya." **16** Ya mere, mgbe Joab gbara obodo ahụ gburugburu, o tincere Uraya n'ebé ọ maara na ndị dí ike n'etiti ndị iro ha nō. **17** Ndị ikom obodo ahụ pütara buso Joab agha. Ufodụ ndị agha Devid nwụrụ. Uraya onye Het, so na ndị egburu. **18** Mgbe ahụ, Joab zigara ozi gwa Devid otu agha si na-agá, **19** O gwara onyeozi ahụ si, "Mgbe i gwachara eze akukọ ihe gbasara otu agha si gaa **20** iwe nwere ike iwe eze nke ukwu, na o nwere ike jụo gi si, 'Gini mere unu ji gaa mgbidi obodo ahụ nso ịlụ agha? O bụ na unu amaghị na a ga-esi n'elu mgbidi ahụ gbaa àkụ?' **21** Onye gburu Abimelek nwa Jeru-Beshet? O bughi na mgbidi obodo ka nwanyị nō tñada aka nkume dagburu ya na Tebez? Gini mere unu ji jeruo mgbidi ahụ nso?" O bụrụ na o jụo gi ihe dí otu a, gwa ya, 'Ohu gi bu Uraya, onye Het anwụokwala.' **22** Onyeozi ahụ biliri ije, mgbe o rutere, o gwara Devid ihe niile Joab ziri ya ka o zie. **23** Onyeozi ahụ siri Devid, "Ndị ikom ahụ ji ike karịri anyi, ha pütara i buso anyi agha na mbaraa ma

anyi chughachiri ha azu. Chürüo ha n'onụ ụzo ama obodo ahu. **24** Mgbe ahụ, ndị ogba uta sitere n'elu mgbidi malite igba ndị ohu gi àkụ, ụfodụ n'ime ndị ikom eze nwụrụ. Ohu gi Uraya, onye Het, sokwa na ndị nwụrụ." **25** Devid siri onyeozi ahụ, "Otu a ka i ga-agwa Joab, 'Ka ihe a ghara iwute gi n'obi, n'ihi na mama agha na-egbu otu onye dika o si egbu onye ozo. Lusie ogo ike, lugbukwaa obodo ahu.' Jiri okwu ndị a gbaa ya ume." **26** Mgbe nwunye Uraya nṣuru na di ya anwụoła, o ruru uju n'ihi ya. **27** Mgbe oge iru uju ya gabigara, Devid ziri ka a kpota ya n'ulöze. O ghökwaru nwunye ya. Müra ya nwa nwoke. Ma ihe Devid mere jorɔ nịo n'anya Onyenwe anyi.

12 Ya mere, Onyenwe anyi zigara Netan ka o jekwuru Devid. Mgbe Netan bìakwutere Devid, o kpɔrɔ ya akukọ a, "E nwere ndị ikom abụ bi n'otu obodo, otu bụ ogaranya ma nke ozo bụ ogbenye. **2** Onye ogaranya a nwere oṣutu igwe atürü na igwe ehi. **3** Ma nwoke ogbenye ahụ enweghị ihe ọbula karịa otu nwa nne atürü nta nke o zutura. O zułitera ya, o tolite n'etiti ya na ụmụ ya. O na-eri nri site na ihe oriri ya, na-ańu mmiri site n'iko mmiri ya, n'obi ya ka o na-edinakwa. O nọ onodụ dika nwa nwanyị nye ya. **4** "Otu ụboghị, onye ọbija bijara n'ulọ onye ogaranya ahụ. Ma kama ogaranya ahụ ga-ewere otu atürü maobụ ehi nke ya siere onye ọbija ya nri, o gara were nne atürü ogbenye ahụ, gbuo ya, jiri ya siere ọbija ya nri." **5** Devid were oke iwe megide nwoke ahụ, o siri Netan, "Ana m ańu iyı n'aha Onyenwe anyi dí ndị na onye mere ihe dí otu a aghaghị iñwụ! **6** O ga-ejikwa nwa atürü okpukpu anō kwughachi ogbenye ahụ ụgwọ otu atürü ahụ o weere, n'ihi na onye ogaranya ahụ egosighị na o nwere obi ebere ọbula." **7** Mgbe ahụ, Netan siri Devid, "O bụ gi bụ nwoke ahụ! Otu a ka Onyenwe anyi, Chineke Izrel siri, 'Mụ onwe m tere gi mmanụ ibụ eze Izrel, mụ onwe m naputakwara gi site n'aka Sọl. **8** Enyere m gi ulọ nna gi ukwu, nyefekwa ndị inyom nna gi ukwu n'aka gi, na alaeze Izrel na Juda, ka ha bụrụ nke gi. Ma o bụrụ na nke a ezughị, agaara m atukwasirị gi ihe ndị a niile okpukpu okpukpu. **9** Gini mere i ji lelịa okwu Onyenwe anyi anya, mee ihe a jogburu onwe ya? N'ihi na i jirila mma agha gbuo Uraya onye Het, zurukwa nwunye ya n'ohi. O bükwa mma agha ndị Amónka i ji gbuo ya. **10** Ya mere, n'ihi ihe a i mere, mma agha agaghị esi n'ezinaulọ gi pụo, n'ihi na i ledara m anya kporo nwunye Uraya onye Het ka o bụrụ nwunye gi." **11** "Ihe a ka Onyenwe anyi kwuru, 'Aga m eme ka ihe ojo si n'ezinaulọ gi bilie megide gi. N'ihi gi ka m ga-eduru ndị nwunye gi dunye otu onye dí gi nn̄o nso, ya na ha ga-edinakwo n'ehiihe ocha, n'ihu ndị Izrel niile. **12** I mere mmehie gi na nzuzo, ma aga m eme nke a na mbara, n'ihu Izrel niile.'" **13** Mgbe ahụ, Devid siri Netan, "Emehiela m megide Onyenwe anyi." Netan zara si ya, "Onyenwe anyi n'owenye ya agbagharakwala gi mmehie gi, i gaghị anwụ. **14** Ma n'ihi na i meela ka ndị iro Onyenwe anyi nwe ohere ikwulu na ileli ya anya, nwa nwoke ahụ amụṣụgi ga-anwụ." **15** Mgbe Netan lara, Onyenwe anyi mere ka nwantakirị ahụ nwunye Uraya müru Devid daa oria. **16** Devid riɔrɔ Chineke arịrịo banyere nwantakirị ahụ. O buru onụ, dinaa n'ala efu abalị ahụ niile n'ihu Onyenwe anyi. **17** Emesia, ndị okenye ulo ya riɔrɔ Devid ka o bilie rie nri, ma o jụrụ iri ihe ọbula. **18** N'uboghị nke asaa, nwantakirị ahụ nwụrụ. Mgbe ahụ, ndị na-ejere Devid ozi türü egwu otu ha ga-esi gwa ya na nwantakirị ahụ anwụoła. N'ihi na ha kwuru n'ime onwe ha si, "Mgbe

nwantakirị ahụ ka dị ndụ, anyị gwara ya okwu ma o geghi anyị ntị. Anyị ga-esi ańaa gwa ya na nwantakirị ahụ anwụoła? O nwere ike imerụ onwe ya ahụ.” **19** Mgbe Devid hụru na ha na-ekwurita okwu n’etiti onwe ha na nzuzu; ọ matara na nwa ahụ anwụoła. Ọ juru ha sị, “Nwata ahụ ọ nwụoła?” Ha zara sị ya, “E, Ọ nwụoła!” **20** Mgbe ahụ, Devid sitere n’ala ebe o dina, bilie, saa ahụ, gbañee uwe ya, baa n’ulọ Onyenwe anyị, kpọrọ ya isiala. Ọ loghachiri n’ulọ ya nye iwu ka e wetara ya ihe oriri. O rikwara nri. **21** O juru ndị na-ejere ya ozi anya, n’ihi ya ha juru ya ajuju sị, “Ginị mere i ji eme omume di otu a? Mgbe nwantakirị ahụ n’o ndụ, i buru ọnụ, kwaakwa akwa, ma ubgu a, nwa ahụ anwụoła, i kwusila iru iju. Ugbu a, i biliela na-erikwa nri.” **22** Devid zara ha sị, “Eburu m ọnụ, kwaakwa akwa mgbe nwa ahụ n’o ndụ, n’ihi na ekwuru m sị, ‘ma eleghị anya, Onyenwe anyị ga-enwe omijiko n’ebe m nọ mee ka nwa ahụ dị ndụ.’” **23** Ma ubgu a ọ nwụru, ginjikwa ka m nwere diķa uru ibu ọnụ ọzọ? M pürü ime ka ọ dị ndụ ọzọ? Aga m alakwuru ya, ma ọ gaghi alaghachikwutekwa m.” **24** Devid kasiri Batsheba nwunye ya obi, emesịa, mgbe ya na ya dinakorị, o tịtụrụ ime ọzọ mọ nwa nwoke onye ha kpọrọ aha ya Solomon. Ma Onyenwe anyị hụru nwantakirị ahụ n’anya. **25** O zigara ozi site n’aka Netan, onye amumaa, ka a guo ya Jedidayo n’ihi Onyenwe anyị. **26** N’oge a, Joab busoro Raba obodo ndị Amモン agha dota isi obodo eze ha n’agha. **27** Joab zigara Devid ozi sị ya, “Ebuola m agha megide Raba dota isi mmiri ọníñu ya n’agha. **28** Ugbu a chikötaa ndị agha fodụrị bija lüpuchaa agha a, ka i dota obodo a n’agha. Ọ buru na i meghị otu a, aga m adota obodo a n’agha, a ga-akpokwasikwa ya aha m.” **29** N’ihi nke a, Devid duuru ndị agha Izrel jeruo Raba, buso ya agha, meriekwa ya. **30** Devid kpupuru okpueze nke dị n’isi eze ha, e kpunye na n’isi nke ya onwe ya. Idị arọ nke okpueze ahụ ruru kilogram olaedo iri atọ na anọ, nke e ji nkume ndị dị oke ọnụahịa chọq mma. Devid sitekwara n’obodo ahụ kwakorị ọtụtụ ihe nkwata n’agha. **31** Ọ kpọputara ndị n’o n’ebé ahụ, manye ha n’ịrụ ọrụ nke e ji mma nkwo e ji awa osisi, na igwe e ji egwu ala na anyuike n’arụ. O mere ka ha rụo ọrụ n’ebé a na-akpụ blok brik. Devid mekwara otu ihe a n’obodo niile nke ụmụ Amモン. Emesịa, ya na ndị agha ya niile laghachiri na Jerusalem.

13 Absalom nwa Devid nwere otu nwanne nwanyị mara mma, aha ya bụ Tama. Ma Amモン, otu n’ime ụmụ ndị ikom Devid, hụru nwaagbohọ a n’anya. **2** Ma iħunanya a Amモン hụru Tama nwanne ya nwanyị mere ya ka o daa ḥrija, n’ihi na o bihe ihe rara Amモン ahụ ichoputa ụzọ ya na Tama ga-esi nwee mmeķo, ebe ọ bụ na Tama bụ nwaagbohọ na-amaghị nwoke. **3** Ma Amモン nwere otu enyi dị aghugho, onye aha ya bụ Jonadab, nwa Shimea, nwanne Devid. **4** Otu ụbuchi, Jonadab biakwutere Amモン juo ya sị, “Ginị mere, gi bụ nwa eze ji na-ata ahụ ụtụtụ niile? Ọ bụ na i gaghi akorị m?” Amモン gwara ya sị, “Ahụru m Tama n’anya, bụ nwanne Absalom, nwanne m nwoke.” **5** Jonadab gwara ya sị, “O dị mma. Lee ihe i ga-eme. Gaa dinaa ala, dika a ga-asị na ahụ adighị gi. Mgbe nna gi bjara ileta gi, gwa ya okwu sị ya, ‘Achọrọ m ka nwanne m nwanyị bụ Tama bjia nye m ihe oriri. Achọrọ m ka ọ nodụ n’ihi m sie nri ahụ, mgbe m na-ele ya anya, ka o jirikwa aka ya nye m nri ahụ.’” **6** Amモン mere otu a. Mgbe eze bjara ileta ya, Amモン rịorị ya sị, “Biko, ka Tama bjia ebe a gheere m achichà ole na ole ebe m ga-ahụ ya anya.

Ka o jirikwa aka ya dozie ya n’ihu m ka m rie ya.” **7** Devid kwenyere, zie Tama ka ọ gaa n’ulọ Amnon gaa siere ya nri. **8** Tama gara n’ulọ Amモン, banyekwa n’ime ulọ ebe o dinaa, ka Amnon na-ele ya anya mgbe ọ na-agwogharị ụtụ ọka. Emesịa, Tama gheere ya achichà mara mma. **9** Mgbe o cheziri achichà ahụ n’ihu Amモン, Amnon juru iri ya. Ihe o mere mgbe ahụ bù inye ndị na-ejere ya ozi n’o n’ebé ahụ iwu sị ha niile püo ngwangwa. Ha niile pükwara. **10** Mgbe ahụ, Amnon gwara Tama okwu sị, “Ugbu a, wetara m nri ahụ n’ime ulọ ndina m, bia jiri aka gi nye m ya.” Tama bugaraa ya achichà ahụ n’ime ulọ ebe ihe ndina ya dị. **11** Ma mgbe Tama guzo n’ihu ya, Amモン jidere ya n’ike sị ya, “Bịa, soro m dinaa, nwanne m nwanyị.” **12** Tama zara sị ya, “Mba! Nwanne m nwoke. Emerụla m. Ihe dị otu a ekwesighị ime n’ala Izrel. Emela ihe ojoo di otu a. **13** Olee ihe ga-abụ ọnọdụ m? Oleekwanụ ihe ga-abụ ọnọdụ gi? Olee ebe m ga-agbala izo onwe m n’ihi ihe ihere ga-adịrị m ma i mee ihe dị otu a? I ga-adị ka otu n’ime ndị nzuzu ojoo di n’Izrel. Biko, gwa eze, ọ ga-ekwe ka i lụo m.” **14** Ma Amモン egeghị ntị. Ebe ọ bụ na ọ ka Tama ike, o jidere ya dinaa ya n’ike merụ ya. **15** Emesịa, Amモン kpọrọ Tama asị. N’ezie, ọ kpọrọ ya asị ubgu a karịa iħunanya ọ hụru ya na mbụ. Ọ gwara Tama okwu sị ya, “Bilie sị n’ebé a püo ọsịṣo!” **16** Ma Tama kwara akwa sị ya, “Mba! Iju m otu a ka njo karịa ihe ojoo i mere m.” Ma Amモン egeghị ya ntị. **17** O kpọrọ nwokorobia na-ejere ya ozi sị ya, “Chupụ nwanyị a n’ezí, kpachiere m ụzọ n’azú.” **18** Onyeozi ya chupụrụ ya n’ezí, kpachie ụzọ n’azú ya. Uwe mwụda nwere aka ogologo ka Tama yi, n’ihi na o bụ ụdị nke ụmụ ndị inyom eze na-amaghị nwoke na-eyi. **19** Tama dowaara uwe mwụda ahụ o yi n’ahụ, werekwa ntụ kpokwasị onwe ya n’isi, buru aka ya n’isi na-eti mkpu akwa dika ọ na-ala. **20** Nwanne ya nwoke, Absalom juru ya sị, “Amモン, nwanne gi nwoke, o dinakwuuị gi? Ma ubgu a, nwanne m, gba nkịtị, nwanne gi nwoke ka o bụ. Etinyela ihe a mere n’obi.” Tama n’orọ dika onye mmadụ niile juru aju n’ulọ nwanne ya nwoke, bụ Absalom. **21** Mgbe eze Devid n’uru ihe ndị a niile, iwe were ya nke ukwuu. **22** Absalom agwaghi Amモン okwu ọbụla, maobụ nke dị mma, maobụ okwu ojoo. Ma ọ kpọrọ Amモン asị nke ukwuu n’ihi ọnọdụ iweda n’ala o wedara nwanne ya Tama, mee ya ihe ihere. **23** Mgbe afọ abụ gasiri, mgbe ndị na-akpuchara Absalom aji ụmụ atụrụ ya nọ na Baal-Hazoz, n’oke ala Ifrem, ọ kpokotara ụmụ ndị ikom eze niile ka ha bija n’ebé ahụ. **24** Absalom jekwuuru eze sị ya, “Ndị na-akpucha aji ụmụ atụrụ ohu gi bjara. Eze na ndịsi ozi ya, ha ga-abịa sonyere m?” **25** Ma eze zara sị ya, “Mba, nwa m, anyị niile agaghị abịa, anyị ga-abụ ibu dị arọ nye gi.” N’agbanyeghi na Absalom rugidere ya ma o kweghị aga, kama ọ goziri ya. **26** Mgbe ahụ, Absalom rịorị nna ya sị, “O dị mma, ọ buru na i gaghi abịa, i ga-emekwa ka nwanna m nwoke Amモン, na ụmụ eze ndị ọzọ bija?” Eze juru ya sị, “N’ihi gini ka Amモン ga-eji soro gi gaa?” **27** Ma Absalom rugidere ya, ya mere o zipurụ Amモン na ụmụ eze ndị ọzọ ka ha soro ya gaa. **28** Mgbe ahụ, Absalom nyere ndị na-ejere ya ozi iwu banyere Amモン sị, “Cherenu ruo mgbe mmanya bidoro igbu ya, mgbe m sịkwarai unu tigbuo ya, unu atulạ egwu, tigbuonụ ya. Ọ bụ m na-ekwu ihe ga-eme n’ebé a. Nweenụ obi ike, meekwanụ ya.” **29** Mgbe oge ruru, ndị ozi Absalom tigbuonụ Amモン. Mgbe ahụ, ụmụ eze niile bilirii makwasị n’iŋyinaya ha gbalaga. **30** Mgbe ha ka n’uzo na-agbaga Jerusalem, ozi eruolarị Devid ntị sị, “Absalom egbuchaala ụmụ eze niile, o

dıkwaghị otu onye n'ime ha fodurụ ndu!" **31** Eze biliri oto, dowaue uwe ya, daa n'ala, gbatia onwe ya n'ihi obi ojoo. Ndi na-ejere ya ozi dowaakwara uwe ha n'ihi egwu na obi ojoo. **32** Ma Jonadab, nwa Shimea, nwanne Devid, siri, "Onyenwe m, echekwala na e gburu umu ndi ikom eze niile, kama o bụ naanị Amnọn! Nke a bù ihe Absalom jikere ime site mgbe Amnọn wakporo nwanne ya nwanyị bụ Tama, dina ya. **33** Ma ubgu a, ka onyenwe m bụ eze ghara itinye akukọ banyere ọnwụ umu ndi ikom eze niile, n'obi ya. O bụ naanị Amnọn nwuri. **34** Ma Absalom gbara oso gbalaga. O dighị anya nwoke na-anị n'elu mgbidi Jerusalem na-eche nche, lepuru anya hụ ndị mmadụ ka ha si n'uzo di n'akukọ ugwu nta na-abia. Nwoke ahu gara gwa eze si ya, "Ahurụ m ndị si n'akukọ Horonaim, n'akukọ ugwu na-abia." **35** Jonadab gwara eze si, "Lee, o bụ umu ndi ikom eze na-alota dika m kwuru." **36** Mgbe ha lombatara, ha bidoro ikwa akwa nke ukwuu. Eze na ndị na-ejere ya ozi sokwa kwaakwa. **37** Absalom gbara oso gbakwuru Talmai nwa Amihud, eze Geshua. Ma eze Devid ruru ụju nke ukwuu maka ọnwụ Amnọn. **38** Mgbe Absalom gbara oso gbaga Geshua, o nörö n'ebé ahu afò ato. **39** O gurụ eze bụ Devid aguu igakwuru Absalom, n'ihi o kasjela obi maka ọnwụ Amnọn.

14 Joab, nwa Zeruaya matara na obi eze dì n'ebé Absalom no. **2** Joab zigara ozi na Tekoa, si n'ebé ahu kpota otu nwanyị maara ihe. Mgbe nwanyị ahu bjaruru, Joab gwara ya si, "Mee onwe gi dika onye na-eru ụju. Yiri akwa mkpe, etekwala mmanụ otite. Kpaa agwa dika nwanyị no n'iru ụju ogologo oge. **3** Emesia, jekwuru eze, gwa ya okwu ndị a m na-agwa gi." Joab tinyere okwu ndị ahu n'onzu ya. **4** Mgbe nwanyị ahu si Tekoa gara na nke eze, o dara n'ala kpuo ihu ya n'ala ịsopụrụ eze. O siri, "Biko nyere m aka, gi onye a na-asopụrụ!" **5** Eze jụrụ ya ajuju si, "Gini bụ mkpa gi?" O zara si, "Abụ m nwanyị isi mkpe, di m anwụọla. **6** Enwere m umu ndị ikom abu ndị gara lụo ogu n'ohịa. Mgbe ha na-alu ogu ahu, o nweghi onye pütarà gboha. N'ihi ya, otu n'ime ha tigburu ibe ya. **7** Ma ubgu a, ndị ikwu di m na-esogbu m na-asị 'Kpopụta onye ahu gburu nwanne ya ka anyi gbu ya n'ihi ndị nwanne ya o wepurụ, ka anyi si otu a memilaa onye nke fodurụ ga-erita oke ezinauqo.' Ha chọrọ isi otu a menyuo icheku oku nke fodurụ m, nke bu na di m agaghị enwezikwa aha maqbụ onye fodurụ ya n'elu ụwa." **8** Eze siri nwanyị ahu, "Laa n'ulọ gi, aga m ahụ na o nweghi onye metürü ya aka." **9** Ma nwanyị ahu si Tekoa siri ya, "Ka onyenwe m, bụ eze, gbaghara mu na ezinauqo m, ka ikpe ọmụma obula ghara idịri eze na ocheeze ya." **10** Eze zara ya, "Enyela onwe gi nsogbu maka nke ahu. O bürü na onye obula agwa gi okwu obula, kpötara m ya. Onye dì otu a agaghị enyekwa gi nsogbu ozo." **11** Mgbe ahu o zara, "Biko, ka eze kpokuo aha Onyenwe anyi Chineke ya ka o kwusi onye na-agwa ochu, ka o ghara igbu onye ozo, ka a gharakwa ila nwa m nwoke n'iyi." O siri, "Dịka Onyenwe anyi na-adị ndị, otu agirị isi agaghị esị n'isi nwa gi dapụ n'ala." **12** Mgbe ahu, nwanyị ahu siri, "Biko kwere ka oihu gi nwanyị gwa onyenwe m eze otu mkpuru okwu ozo." O siri, "Gaa n'ihu kwuo." **13** Nwanyị ahu siri, "O bụ n'ihi gini ka i chere ihe di otu a megide ndị nke Chineke? Mgbe eze na-ekwu otu a, o bụ na o dighị ama onwe ya ikpe, n'ihi na eze a juła ikpoghachi nwa ya a chupuru achupuru?" **14** Anyi niile ga-anwu. Anyi dıkwa ka mmiri a wusara n'ala,

nke a na-apughi ichikotakwa ozo. Ma Chineke adighị anapụ mmadụ ndu ya, ma o na-emeghepu uzo ga-eme ka onye o chupuru achupuru loghachikwutekwa ya. **15** "Ma ubgu a, ebe m bjara ịgwà onyenwe m bụ eze, okwu a, n'ihi na ndị mmadụ emenyla m egwu. Ohu gi chere n'obi ya, 'Aga m agwa eze okwu; ma eleghị anya, o ga-emezuru ohu ya nwanyị ihe o riọro. **16** Ma eleghị anya eze ga-anaputa ohu ya nwanyị site n'aka nwoke ahu na-agbalị ibipu mụ na nwa m nwoke site n'ihie nketa nke Chineke." **17** "Ugbu a, ohu gi nwanyị nasasi, 'Ka okwu onyenwe m eze kwuru wetara m izuike, n'ihi onyenwe m eze na-enyochapụta ihe ọma maqbụ ihe ojoo dika mmuọ ozi Chineke. Ka Onyenwe anyi Chineke gi nonyere gi.'" **18** Mgbe ahu, eze gwara nwanyị ahu okwu si, "Achọro m ka i gwa m eziokwu n'ajuju a m na-agba iju gi." Nwanyị ahu zara si, "Ka onyenwe m, bụ eze kwuo ihe di ya n'obi." **19** Devid jurụ ya si, "Aka Joab o dì n'okwu ndị a niile?" Nwanyị ahu zara si ya, "Dịka i na-adị ndị, onyenwe m, bụ eze, o dighị onye obula ga-esi n'ihie onyenwe m bụ eze kwuru, chee ihu n'aka nri maqbụ n'aka ekpe. E, o bụ oihu gi Joab nyere m iwu ime nke a, ya gwakwara ohu gi nwanyị okwu niile ndị a. **20** Ohu gi bụ Joab mere ihe a ka o gbanwee otu ọnọdụ ihe di ugbu a. Onyenwe m nwere amamihe dika ndị mmuọ ozi Chineke. O maakwara ihe niile na-eme n'ala." **21** Eze siri Joab, "O dì mma, aга m eme ya. Gaa kpoghachite nwokorobịa ahu bụ Absalom." **22** Joab dara n'ala kpuo ihu ya n'ala, kpoo isiala, gozie eze. Joab siri, "Taa ka oihu gi maara na ahụtala m amara n'ihi gi, onyenwe m bụ eze, n'ihi na eze e merela oihu ya ihe o riọro." **23** Joab bilir gaa Geshua, kpolata Absalom na Jerusalem. **24** Mgbe ha bjaruru, eze gwara Joab okwu si, "Gwa ya ka o laa n'ulọ ya. O gaghị abia n'ihu m, n'ihi na-achoghi m ihụ ya anya." Ya mere, Absalom lara n'ulọ ya. O hukwaghị eze anya. **25** O dighị nwoke mara mma dika Absalom n'ala Izrel niile. O dıkwaghị onye na-adighị ekwu okwu banyere ịma mma ya. N'ihi na ntụpo obula adighị ya n'ahụ site n'opi isi ya ruo n'obø uko ya. **26** Mgbe obula o kpuchara ntutu isi ya, n'ihi na o bụ otu ubgoro n'afò ka o na-akpucha agiri isi mgbe o bidoro ịnyi ya aro. O na-atu agiri isi a na-akpuchapụta ya n'isi, idị aro ya na-eru narị shekel abu ma a tuọ ya n'ihe ọtụtu eze. **27** Absalom mütara umu ndị ikom ato, na otu nwanyị, aha ya bụ Tama. Nwaagbohọ a mara mma nke ukwuu. **28** Mgbe Absalom nörö afò abu na Jerusalem na-ahughị eze anya, **29** o ziri ozi ka Joab bịa, ka o gaa ziere ya eze ozi, ma Joab abịaghị. Absalom zigakwara ozi ozo ka o bịa ma Joab ekweghi ibia. **30** N'ikpeazụ, Absalom gwara ndị na-ejere ya ozi okwu si ha, "Gaanụ sunye ubi ọka balị Joab di n'akukọ nke m ọku." Ha mekwara dika a gwara ha. **31** Mgbe ahu, Joab bilir jee n'ulọ Absalom, ma si ya, "Gini mere ndị na-eme gị ozi ji gbaa ubi m ọku?" **32** Absalom siri ya, "Lee ezitere m gi ozi, si, 'Bia n'ebé a ka m ziga gi na nke eze ka i juta, 'N'ihi gini ka m ji site na Geshua loghachita?' O gara a kara m mma ma a sị na m nō n'ebé ahu ruo ugbu a." Ugbu a, achorị m ka mụ hụ ihu eze, o bürü na onwe ajo omume di n'ime m, ya mee ka m nwuo." **33** Joab gakwuru eze, gwa ya ihe Absalom kwuru. Mgbe ahu, eze kpørö Absalom, onye batara ma kpoo isiala n'ihu eze. Eze sutukwara ya ọnụ.

15 Mgbe nke a gasiri, Absalom zitäara onwe ya ugbo agha na ịnyiṇya na-adokpu ya. O nwetakwara onwe ya iri ndị ikom ise ndị na-agba oso n'ihu ya. **2** N'isi ụtụtụ, o na-

ebili gaa guzo n'akukụ onu ụzo e si abata Jerusalem. O bụru na o hu onye obụla nwere okwu o chorō ka eze mara ihe banyere ya, Absalom na-akpọ onye ahụ juo ya si, "Olee obodo i si bịa?" Onye ahụ na-aza si, "Ohu gi si n'otu n'ime ebo di n'Izrel." 3 Absalom na-agwa onye ahụ si, "Ahụ m na okwu gi niile bụ eziokwu. Ma o na-ewute m na eze enweghi onye na-enyere ya aka inụ okwu ndị a niile." 4 Absalom na-ekwukwa si, "Asị na m bụ onye ikpe n'alà Izrel, onye obụla nwere okwu na ụka gaara abịakwute m ka m mee ka ikpe ziri ezi rute ya aka." 5 Mgbe onye obụla bijara ikpọ isiala nye ya n'onodụ nsopuru, o na-eseti aka ya, jide onye ahụ sutu ya onu. 6 Otu a ka Absalom sị na-akpaso ndị Izrel agwa, bụ ndị ahụ niile na-abịakwute eze na-ariọ maka ikpe ziri ezi. O si otu a zuru obi ndị Izrel niile n'ohi. 7 Mgbe afọ anogasiri, Absalom bjakwutere eze rịoọ ya si, "Biko kwere ka m jee Hebron mezuoro Onyenwe anyi nkwa m kwere ya. 8 Mgbe ohu gi bi na Geshua n'ime Aram, ekweere m nkwa a, 'O bụru na Onyenwe anyi ga-eme ka m loghachi ọzọ na Jerusalem, aga m efe ya ofufe na Hebron.'" 9 Eze sịri ya, "Gaa n'udo." Ya mere, o puru gaa Hebron. 10 Mgbe ahụ, Absalom zigara ndị ozi na nzuzo, ka ha gaa n'ebu niile nke ala Izrel. Nke a bụ ihe o ziri ha, "Mgbe unu nṣrụ ụda opị ike, tienụ mkpụ sị, 'Absalom abụrula eze na Hebron.'" 11 Narị mmadụ abụo si Jerusalem soro Absalom gaa dika ndị o kporo oku oriri ma ha amaghị ihe obụla. 12 Mgbe Absalom nökwa na-achụ aja ahụ, o ziri ozi ka a kpọọ Ahitofel onye Gailo, otu n'ime ndị na-adụ Devid ọdụ, ka o si Gailo bija nke bụ obodo ya. Nke a mere ka nkwekọrịta nzuzo ojoo ahụ na-esi ike karịa, ndị dinyere Absalom na-amụbanyekwa. 13 O dighị anya, onyeozị bijaruru Jerusalem gwa Devid na ndị Izrel niile kwagidere Absalom. 14 Mgbe ahụ, Devid gwara ndị orụ ya niile ndị ya na ha nọ na Jerusalem, si, "Bilienu! Anyị aghaghị igbapụ, ma o bughi otu a, o dighị onye n'ime anyị ga-agbanarị Absalom. Anyị ga-ahapụ ubgu a, ma o bughi ya, o ga-eme ngwa gafee anyị wetara anyị mbibi, werekwa mma agha gbuchapụ ndị niile nọ n'obodo a." 15 Ndị na-ejere ya ozi zara si ya, "Anyị dinyere gi! Anyị jikekwara ime ihe obụla onyenwe anyị eze kwuru." 16 Ya mere, eze na ndị ụlo ya niile si na Jerusalem puo. O dighị onye o hapurụ karjakwa ndị iko ya nwanyị iri n'ihi ilekọta obieze ahụ. 17 Eze biliri puo, ya na ndị niile so ya, ha kwusịri n'oke ala nke obodo ahụ. 18 Ndị niile na-ejere ya ozi, gafere n'akukụ ya, ha na ndị Keret na Pelet, na narị ndị ikom isii ndị Git, bụ ndị so ya site na Gat, gafekwara nọrọ n'ihi eze. 19 Mgbe ahụ, Devid tugharịri kpọọ Itai, onye Git, ọchịaghị narị ndị agha isii ahụ si ya, "Gịnị mere i ji eso m? Laghachi azụ soror eze Absalom, n'ihi na i bụ obịa n'Izrel, onye gbatara ọṣo ndu. 20 O dibegehi anya kemgbé i bijara. M ga-esi ariaa kwere ka i soro m na-awaghari, ebe o bụ na m amaghị ebe m na-aga. Chirị ndị agha gi laghachi. Ka obioma na ikwesi ntukwasị obi dinyere unu." 21 Ma Itai zara eze si, "Dịka Onyenwe anyị na-adị ndị, onyenwe m na-adịkwa ndị, ebe obụla onyenwe m bụ eze ga-anọ, ma o pütara ndị maqbụ ọnwu, n'ebé ahụ ka odibo gi ga-anókwa." 22 Devid sịri Itai, "Gaa n'ihi, gabiga." Ya mere Itai, onye Git gabigara ya na ndị ikom ya niile, na ezinaụlo niile ndị so ya. 23 Obodo niile tiri mkpụ akwa mgbe ndị ahụ niile na-agabiga. Eze gafere ọdọ mmiri Kidron, ya na ndị mmadụ niile chere ihu n'uzo ọzara. 24 Zadok bjakwara, ya na ndị Livayị niile, ndị bu igbe ogbugba ndị Chineke. Ha dobora igbe ogbugba ndị Chineke n'ala. Abiata chugidere aja

tutu ruo mgbe mmadụ niile sitere n'obodo ahụ gabigasiri. 25 Mgbe ahụ, eze sịri Zadok, "Bughachi igbe Chineke a n'ime obodo. O bụru na m ahụta amara n'anya Onyenwe anyị, o ga-akpogachi m mee ka m hụ ya, na ebe obibi ya anya ọzọ. 26 Ma o bụru na o si, 'Ihe banyere gi adighị atokwa m ụtọ, lee m, ya mee m otu o si dị ya mama n'anya.' 27 Mgbe ahụ, eze gwara Zadok bụ onye nchukwu si, "Okwa i bụ onye ọhụ ụzo? Laghachi n'obodo n'uduo, kporo Ahimaaz nwa gi nwoko, na Jonatan nwa Abiata. Gi na Abiata kporo ụmụ unu ndị ikom abụo ndị a laghachi n'obodo. 28 Aga m akwụsi chere n'ebe e si akwofe osimiri Jōdan, ruo mgbe ozi ga-esi n'ebe i no bịa." 29 Mgbe ahụ, Zadok na Abiata bughachiri igbe Chineke na Jerusalem. Ha nodukwara n'ebe ahụ. 30 Ma Devid na ndị so ya chere ihu irigo Ugwu Oliv. Mgbe ọ na-aga, Devid nọ na-akwa akwa. O yikwaghị ihe obụla n'ukwu ya, ma o ji ihe kpuchie isi ya. Ndị niile so ya kpuchikwara isi ha na-akwakwa akwa ka ha na-arigo. 31 Mgbe a gwara Devid na Ahitofel onye na-adụ ya ọdụ dinyere Absalom, Devid kpere ekpere si, "O Onyenwe anyị, biko, tugharịa ndumodụ Ahitofel ka o bụru ndumodụ nzuzu." 32 Mgbe Devid bijaruru n'elu Ugwu Oliv, ebe ndị mmadụ na-anị na-efe Chineke ofufe, Hushai, onye Akai nọ n'ebe ahụ na-eché izute ya. Uwe ya dòwakwara adowa, aja díkwa ya n'isi. 33 Ma Devid sịri ya, "O bụru na i soro m, i ga-abụ ibu arọ nye m. 34 Ma o bụru na i laghachi n'obodo, si Absalom, 'Aga m abụ ohu gi, eze. Abụ m ohu nna gi n'oge gara aga, ugbu a aga m abụ ohu gi.' N'uzo di otu a i ga-enyere m aka mebie ndumodụ Ahitofel. 35 O bụ na Zadok na Abiata ndị nchukwu agaghị eso gi n'odụ n'ebe ahụ? Gwa ha ihe obụla i ga-anụta n'uloeze. 36 Ụmụ ha ndị ikom, Ahimaaz nwa Zadok na Jonatan nwa Abiata so ha n'odụ n'ebe ahụ. Zitere m ha ka ha gwa m ihe obụla i nütara." 37 Ya mere Hushai, enyi Devid, bijarutere Jerusalem mgbe Absalom na-abata obodo ahụ.

16 Mgbe Devid gafechara elu ugwu ahụ na-agbada n'akukụ nke ọzọ ya, Ziba, onye na-elekota akụ Mefiboshet, guzo na-eché ya. O chịjị inyinaya ibu bu narị ogbe achichị abụo, na otu narị ụyoko mkpuru vajinị a mịkpoporị amịkpọ na narị ụyoko mkpuru osisi ndị ọzọ, na karama akpukpọ buru ibu mmanya juru n'ime ya. 2 Eze jurụ Ziba si, "Gịnị mere i ji bute ihe ndị a?" Ziba zara si, "Inyinaya ibu ndị a bụ nke ndị uloeze ga-anókwasị. Achichị na mkpuru osisi ndị a bụ nke ndị ikom gi ga-eri. Mmanya a bụ nke ndị na-ada mba n'ozara ga-anị." 3 Eze jurụ ya si, "Ebeekwanan ka nwa nna gi ukwu nō?" Ziba zara ya si, "O nō na Jerusalem n'ihi na o sịri, 'Taa ụlo Izrel ga-enyeghachi m alaeze nna nna m.'" 4 Eze gwara Ziba si ya, "N'ihi ya, enyele m gi ihe niile Mefiboshet nwere, ha ga-abukwa nke gi." Ziba sịri, "Ka m hụta amara n'ihi eze, bụ onyenwe m." 5 Dịka eze bụ Devid na-abitaru obodo Bahurim, lee, otu nwoko sitere n'agbụrụ ụlo Sọl sitere n'ebe ahụ pütä. O bụ Shimei nwa Gera. O na-akochäa mgbe ọ na-apütä ya. 6 O chijịrị nkume na-atụ Devid na ndị ozi eze niile. O bụ ezie na ndị agha Izrel na ndị na-eché Devid nche gbara ya gburugburu n'aka nri na aka ekpe. 7 Ma dịka Shimei na-akochäa, o sịri, "Si n'ebe a puo, si n'ebe a puo, gi ogbu mmadụ, gi onye ojoo! 8 Onyenwe anyị akwüghachila gi ụgwọ obarai niile i wusiri n'ezinaụlo Sọl, onye i nochiri onodụ ya díkwa eze. Onyenwe anyị anapula gi alaeze ahụ, were ya nye Absalom nwa gị! Ugbu a, ihe i metara abịala gi ụgwọ, gi ogbu mmadụ."

9 Abishai, nwa Zeruaya gwara eze okwu si, "N'ihi ginị ka nkịta

a nwuru anwu ga-eji na-akocha onyenwe m bu eze? Biko, ka m gafee gaa bipu ya isi.” **10** Ma eze zara si, “Gini jikoro mu na unu, unu ụmụ ndị ikom Zeruaya. Ọ burụ na ọ na-akocha m n’ihii na Onyenwe anyị si ya ‘Kochaa Devid,’ onye pürü iju ajuju si, ‘Gini mere iji na-eme ihe di otu?’” **11** Mgbe ahụ, Devid gwara Abishai na ndị ozi ya okwu si, “Nwa m nwoke, onye si n’ahụ m na-agbalị inapụ m ndị m. Gini ga-eme ka onye Benjamin a ghara ime karịa? Hapụ ya, ya kochaa, n’ihii na Onyenwe anyị agwala ya ka ọ kochaa m. **12** Ma eleghị anya, Onyenwe anyị ga-ahụ ọnọdu ahụ m, nyeghachikwa m ngozi n’onodu nkocha ndị a.” **13** Ya mere, Devid na ndị ya gakwara n’ihii ije ha n’uzo ahụ ma Shimei sokwara ha na-a ga-n’akukụ ugwu ahụ na-akocha ha. Ọ nogidekwara na-atụ Devid nkume, na-ekpolikwa aja elu ka ọ na-awusa ha n’ahụ. **14** Ya mere, eze na ndị niile so ya gagidere bjaruo n’akukụ Jodan n’onodu ike ogwugwu. N’ihii ya, ha nodurụ n’ebé ahụ zuo ike. **15** Ma Absalom na ndị Izrel abatalarị Jerusalem. Ahitofel sokwa ya. **16** Mgbe Hushai, enyi Devid, onye Akai bjaruru, ọ gara hụ Absalom si ya, “Ka eze di ogologo ndị, ka eze di ndị.” **17** Absalom siri Hushai, “Ọ bụ otu a ka i si egosi iñunanya i nwere na-ebé enyi gi nọ? Gini mere i soghi ya?” **18** Hushai zara Absalom si, “Mba! Onye ahụ Onyenwe anyị na ọha mmapadụ na ndị Izrel niile hopütara, nke onye ahụ ka m ga-abu. Ọ bükwa onye ahụ ka m ga-adịnyere. **19** Ma onye kwanu ka m kwasiri ijere ozi? Ọ bughi nwa eze? Ejere m nna gi ozi, ubgu a anokwa m jikere ijere gi ozi!” **20** Absalom tugharị gwa Ahitofel okwu si, “Gini ozo ka m ga-eme? Nye anyị ndumodụ gi. Gini ka anyị kwasiri ime?” **21** Ahitofel zara, “Ga dinaa ndị iko nwanyị nna gi ndị ahụ ọ hapụ ka ha lekötaa ulọ. Mgbe ahụ, Izrel niile ga-anu na i meela onwe gi ihe na-aso oyи n’ebé nna gi nọ, aka ndị niile nonyere gi gakwukwa chim.” **22** Ya mere, ha manyeere Absalom ulo ikwu n’elu ulo; ọ kpokwaara ndị iko nwanyị nna ya dinaa ha n’otu n’otu, n’ihii ndị Izrel niile. **23** N’oge ahụ, ndumodụ obụla Ahitofel dürü dì ka a ga-asi na ọ bụ ozi si n’onụ Chineke n’onwe ya bia. O buladi n’ebé Devid no, na n’ebé Absalom nokwa, otu a ka esi bulie ndumodụ obụla Ahitofel nyere elu.

17 Ahitofel gwara Absalom si ya, “Kwere ka m hopüta puku ndị ikom iri na abụ ka m duru ha chuso Devid ọso n’azụ n’abalị taa. **2** Aga m abịakwasị ya mgbe ike gwüru ya, mgbe obi ya na-ada mba. Aga m emenye ya egwu nke ga-eme ka ọ maa jjiji. Mgbe ahụ, ndị niile so ya ga-agbasasikwa. Ọ bu naanị eze ka m ga-egbu **3** Aga m eme ka ndị ya niile loghachikwute gi. Ọnwụ nke otu nwoke a i na-achosi ndị ya ike ga-eme ndị ozo niile iloghachikwute gi, onye obụla ga-anị n’udo.” **4** Atumatụ ahụ ziri ezi n’anya Absalom na ndị okenyi niile nke Izrel. **5** Ma Absalom kwuru si, “Kpoq Hushai onye Akai ka anyị juo ya ihe ọ chere banyere okwu a.” **6** Mgbe Hushai bjakutere ya, Absalom siri ya, “Ahitofel nyere ndumodụ dì otu a. Gini ka i chere? Anyị ga-eme ihe o kwuru? Ọ burụ na anyị agaghị eme ya, gi onwe gi kwuo nke gi.” **7** Hushai zara Absalom si, “Ndumodụ Ahitofel dürü n’oge a adighị mma. **8** O siri, Gi onwe gi maara nna gi na ndị ikom ya; ha bụ ndị dike n’agha, mkpuruobi ha dikwa ilu ubgu a dika anu ọhia bia a gbabara aka nwa n’ohia. Nna gi bụ onye ihe banyere agha doro anya. Ọ gaghi eso ndị ya nọq ọnodu abalị. **9** O buladi ubgu a, o zooka onwe ya n’ime otu olulu maobụ n’ime ogba nkume. Ọ burụ na ọ püta buru

uzo buso ndị agha gi agha, onye obụla nṣuru ya ga-ekwu si, ‘Etigbuola ndị agha Absalom oke ntigbu.’ **10** Mgbe ahụ, ọ buladi dimkpai n’agha ndị nwere obi odum, iju ga-atükwa ha. Ha agaghị ekwekwà iga n’ihii ogu. N’ihii na Izrel niile maara na nna gi bụ dike. Ha maakwara na ndị agha ya bükwa ndị obi kara aka. **11** “Ndumodụ m na-enye bụ nke a: chikötaa ndị Izrel niile, site na Dan rwoo Bjashewa, ha dika aja nke di n’akukụ oke osimiri. Ọ bükwa gi ga-edu ha n’agha ahụ. **12** Mgbe ahụ, anyị ga-ebuso ya agha ebe obụla anyị huru ya; anyị ga-abịakwasị ya dika igirigi si adakwasị ala. Anyị ga-egbu ya, gbukwaa ndị niile so ya. Otu onye agaghị afodukwu n’ime ha. **13** Ọ bürükwà na o zoowonwe ya n’otu obodo, mgbe ahụ Izrel niile ga-eweta ụdò n’obodo ahụ, anyị ga-adotu ya dobanye ya na ndagwurugwu, rwoo mgbe o buladi otu nkume ga-afodù n’ebé ahụ.” **14** Absalom na ndị ikom Izrel niile siri, “Ndumodụ Hushai, onye Akai di mma karịa nke Ahitofel.” Ma Onyenwe anyị ekpebielarị imebi ezi ndumodụ Ahitofel ka o si otu a wetara Absalom ihe ndakwasị ojoo. **15** Hushai gwara Zadok na Abijata, ndị nchukwaa, “Otu a na ihe ndị a ka Ahitofel dürü Absalom na ndị okenyi Izrel n’odụ ka ha mee, ma otu a na nke a ka mü onwe dukwaranụ n’odụ. **16** Ugbu a, meenụ ngwa, ziga ozi gwa Devid si, ‘Anokwala ọnodu abalị n’uzo ngabiga nke osimiri n’ime ọzara, kama gabiga na-atufughi oge, ma ọ bughi otu a, ma eze ma ndị niile ya na ha soos ga-abu ndị elodara.’” **17** Jonatan na Ahimaaz no n’akukụ En-Rogel ka a ghara ihu ha mgbe ha na-abata n’obodo. Otu nwaagboğho na-eje ozi na-agà zie ha ozi, ha onwe ha agaa zie eze Devid. **18** Ma otu nwokorobịa huru ha gaa gwa Absalom. Ya mere, ha abụ mere ngwangwa baa n’ulọ otu nwoke onye Bahurim, onye nwere olulu mmiri n’ogige ya, ha rịdara n’ime olulu ahụ. **19** Nwunye nwoke ahụ weere ihe mkpuchi ya tusaa n’onụ olulu mmiri ahụ gbasaka mkpuru oka n’elu ya. Ọ dighị onye maara maka ya. **20** Mgbe ndị ozi Absalom bjaruru juo nwanyị ahụ, “Olee ebe Ahimaaz na Jonatan nọ?” Nwanyị ahụ zara, “Ha agafeela mmiri iyi.” Ndị ozi Absalom choroh ha ma ha ahughị ha. Ha laghachiri na Jerusalem. **21** Mgbe ha lawara, mmapadụ abụ ahụ sitere n’olulu mmiri ahụ rigoputa, gaa gwa eze Devid. Ha siri ya, “Bilie gafeenū mmiri ngwangwa, n’ihii na Ahitofel aduọla Absalom ọdụ otu a na otu a megide gi.” **22** Nke a mere Devid na ndị niile so ya biliri gafee osimiri Jodan. Mgbe chi ụtụtụ na-abo, ha niile nō n’ofe nke ozo Jodan. **23** Mgbe Ahitofel huru na-emeghi ndumodụ ya, o biliri jikwaa iñiyinaya ibu ya, laa n’ulọ ya n’obodo ya. Mgbe o ruru n’ulọ ya, o doziri n’ezinaulọ ya n’usoro, were ụdò kwügbuo onwe ya. Ọ nwuru. E lie ya n’ili nna ya. **24** Devid batara Mahanaim oge Absalom gabigara Jodan, ya na ndị ikom Izrel so ya. **25** Absalom hopütakwara Amasa mee ya onyeisi ndị agha, n’onodu Joab. Amasa bụ nwa nwoke Itra, onye Ishmel, onye lürü Abigeli, nwa nwanyị Nahash, onye bükwa nwanne nwanyị Zeruaya nne Joab. **26** Absalom na ndị agha Izrel mara ulo ikwu ha n’ala Gilead. **27** Mgbe Devid bjarutere Mahanaim, Shobi nwa Nahash onye obodo Raba nke di n’ala ndị Amor, na Makia nwa Amiel onye si Lo Deba, na Bazilai, onye Gilead si Rogelim **28** wetara ute e ji edina ala, na ite isi nri, na efere e ji eri nri bụ ọrụ onye okpụ ite. Tinyere oka wiiti na oka balị, ụtụ oka na oka a riara n’okụ, akidị na lentil. **29** O wetakwara mmapanụ ari, na bota, atürü na chiizi nke sitere na mmiri ara ehi nye Devid na ndị so ya

ka ha rie. N'hi na ha siri, "Ike agwula ndị mmadụ, agu na-agu ha, akpirị na-akpokwa ha nkụ, n'ime ọzara."

18 Devid gukotara ndị ya na ha so ma hoputa ndịsị agha. Doo ụfodụ ka ha chia ọtụtu puku ndị agha, ụfodụ ka ha chia ọtụtu narị ndị agha. **2** Devid zipuru ndị agha ya, otu ụzo n'ime ụzo ato n'okpuru Joab, O hoputakwara Abishai, nwanne Joab, nwa Zeruaya, ka o chia otu ụzo. Ma otu ụzo nke fodụrụ ka o tinyere n'aka Itai onye Gat. Eze gwara ndị agha ahụ sị, "Mụ onwe m ga-edu unu gaa agha." **3** Ma ndị ikom ahụ siri, "I gaghị apukwa ọzo n'hi na o bụru na anyị atughariịa bido iga ọso, o bụrukwa na otu ọkara n'ime anyị anwụo, nke ahụ agaghị emetụ ha n'obi. Naani gi ka ha na-achọ. I díkwa mkpa karịa puku ndị agha iri. O ga-akara anyị mma ugbu a ka i na-ezitere anyị inyeaka site n'ime obodo." **4** Eze zara n'ikpeazu sị, "Ihe ọbula dị mma n'anya unu ka m ga-eeme." Ya mere, eze guzoro n'akukụ ọnụ ụzo ama díka ndị ikom ya niile na-apụ n'usu nke ọtụtu narị, nakwa n'usu nke ọtụtu puku. **5** Eze nyere ndịsị agha ya, bụ Joab, Abishai na Itai, iwu sị ha, "Bikunu, n'hi m, werenụ nwawayo n'ebi nwokorobia ahụ bụ Absalom no." Ndị agha niile nükwara mgbe eze nyere ndịsị niile iwu a banyere Absalom. **6** Ndị agha Devid si n'obodo pụo izute ndị Izrel n'aghị. Alurị agha a n'oghị Ifrem. **7** Ndị agha Devid tigbukwara ndị agha Izrel. Ha gburu iri puku ndị agha abụo n'ubochị ahụ. **8** Agha ahụ gbasara n'elụ ala ahụ niile. Ndị nwụrụ n'oghị n'etiti ụmụ Izrel karịri ndị e gburu egbu. **9** Absalom zutere ndị agha Devid. O na-anókwasị n'elụ inyinyi ya n'oge a, díka inyinyi ahụ siterere n'okpuru osisi ook ukwu dị n'oghị ahụ na-agbafee, agirị isi ya konyere n'alaka osisi ahụ, tufikotaakwa, nke mere na o kwụrụ n'etiti eluigwe na ala. Ma inyinyi ya gbaara na-ag. **10** Otu n'ime ndị ikom ahụ hụrụ ya, kojorị Joab, "Lee, ahụrị m Absalom ebe o kwụ n'elụ osisi ook." **11** Joab siri nwoke ahụ onye gwara gi, "Gịnjị, i hụrụ ya? Gịnjị mere i tigbughi ya ka o ruo n'ala n'ebi ahụ? Mgbe ahụ, agaara m enye gi shekel ọlaocha iri, na belịt a na-enye onye bù dike n'aghị." **12** Ma nwoke ahụ zara sị, "A sikhari na e nyere m puku ọlaocha n'aka m a, agaraghị m egbu ya. N'hi na anyị niile nürü mgbe eze na-agwa gi na Abishai na Itai sị, "Lezienụanya banyere nwokorobia bụ Absalom, n'hi m." **13** A sị na m gburu ya, o ga-abụ imegide eze. O ga-emesiekwa chọpụta onye mere ya. Ma gi onwe gi agaraghị apụta kwuchite ọnụ m." **14** Joab siri, "O bughị otu a ka m ga na-eche n'ihu gi." Ya mere, o chijri übe ato n'aka ya, dubaa ha n'obi Absalom, mgbe Absalom ka dị ndị makwụrụ n'elụ osisi ook. **15** Ụmụ okorobia iri ndị na-ebu ihe agha Joab gbara Absalom gburugburu, tigbuo ya. **16** Emesia, Joab furu opị ike nke mere ka ndị agha Devid na-achị ndị Izrel kwusị iċħu ha ọzo, n'hi na Joab kwusịri ha. **17** Ha buuru ozu Absalom tuba ya n'olulu ukwu di n'oke oghị ahụ, werewka nkume tügen ya n'elụ. Ndị agha Izrel niile gbalara n'ulọ ha. **18** N'oge Absalom dị ndị, o wuuру onwe ya ogidi ncheta. O wuru ogidi a na Ndagwurugwu Eze, n'hi na o chere n'ime onwe ya si, "Enweghi m nwane nwoke ga-aza aha m." Ya mere, o guru ogidi ahụ aha nke ya onwe ya. O bụkwa Ogidi Absalom ka a na-akpọ ya ruo taa. **19** Mgbe ahụ, Ahimaaz, nwa Zadök, bjakwutere Joab sị ya, "Biko, ka m gbara ọso gaa zie eze ozioma a, na Onyenwe anyị azopụtala ya site n'aka ndị iro ya." **20** Ma Joab zara sị ya, "O bughị gi ga-ezi eze ozioma a, na Onyenwe anyị azopụtala ya site n'aka ndị iro ya."

nwa eze nwụrụ." **21** Joab gwara otu nwoke onye Kush sị ya, "Gaa gwa eze ihe i hụrụ." Nwoke ahụ kpọro isiala, gbaụ ọso.

22 Ahimaaz nwa Zadök rịjkwara Joab ọzo sị ya, "Otu ọbula o si dị, biko kwere ka m gbaso onye Kush a." Ma Joab zara sị, "Nwa m nwoke, gini mere i ji chọp i ga? I nweghi ozi ọbula i ga-ezi nke ga-ewetara gi ụgwọ ọru." **23** O rịjorị sị, "Otu ọbula o si dị, hapụ m ka m gaa." N'ikpeazu Joab kwenyere sị ya, "O dị mma, gbara ọso gaa." Ahimaaz sitere n'ụzo dị mkpumkpụ nke gafere obosara ala Jødan buru nwoke Kush ahụ ụzo gbaruo. **24** Devid nọ n'ony ụzo ama n'oge a. Mgbe onye nche rigoruru n'elu mgbidi ebe o na-anụ, o hụrụ otu nwoke ka o na-agba ọso naani ya. **25** Onye nche ahụ kpọro Devid oku gwa ya na o nwere onye na-abia. Ma eze zara ya sị, "O bụru naani ya, o nwere ozioma." Mgbe onyeozio ahụ na-abiaru nso, **26** onye nche ahụ lepükwara anya hụ otu nwoke ọzo ka o ji ọso na-abia naani ya. O kpokwara oku ọzo sị, "Onye ọzo na-abiajkwā." Eze zara sị, "Onye ahụ ga-enwekwa ozioma." **27** Onye nche ahụ zara sị, "Onye nke mbụ na-abia dị ka Ahimaaz, nwa Zadök," Eze zara sị, "O bụ ezi mmadụ, o bụkwa ozioma ka o ji na-abia." **28** Mgbe ahụ, Ahimaaz kpọro eze oku sị, "Udol!" O kpọro isiala nye eze. Kpuokwa ihu ya n'ala sị, "Ngozi na-adịri Onyenwe anyị Chineke gi. Onye nke mebirị nzube ndị ahụ niile weliri aka imegide onyenwe m bụ eze." **29** Eze jụrụ ya sị, "Oleekwanụ maka nwokorobia ahụ bụ Absalom? O nökwa n'udo?" Ahimaaz zara sị, "Mgbe Joab zipuru ohu eze, na mụ onwe m, oke üzị dị, ma amaghị m ihe kpatare ya." **30** Eze gwara ya sị, "Chere n'ebi a." Ahimaaz chigharịj chere. **31** Mgbe ahụ, onye Kush ahụ bjärutere sị, "Onyenwe m bụ eze, nürü ozioma a. Taa Onyenwe anyị ekpepụtala gi site n'inapata gi n'aka ndị niile bilirị imegide gi." **32** Eze jụrụ onye Kush ahụ, "Nwokorobia ahụ bụ Absalom, o nökwa n'udo?" Onye Kush ahụzagħachiri, "Ka ndị iro onyenwe m bụ eze na ndị niile na-ebili imejò gi dị ka nwokorobia ahụ!" **33** Okwu a metüre eze n'ahụ nke ukwu, o bilirị rigoo n'ulọ nke dị n'ony ụzo ama, nödụ n'ebi ahụ kwaa akwa. O nọ na-akwa mgbe o na-ag, na-eti mkpu akwa na-asị, "O, nwa m, Absalom! O nwa m, nwa m, Absalom. A sikhari na m nwụrụ n'ọnodụ gi! O, Absalom nwa m, nwa m oo!"

19 O dighị anya ozi ruru Joab ntị sị, "Lee, eze na-akwa akwa, na-eru uju n'hi Absalom." **2** Mgbe ndị agha ya nürü na eze n'o ke iru uju n'hi nwya ya, mmeri ha għoqroha iħu mgħbaru n'ubochi ahụ. **3** Ndị agha Devid niile zobatasir onwe ha n'ime obodo dika a ga-asị na ha bụ ndị ihere na-eeme díka ndị e meriri n'aghị. **4** Eze kpuchirri iħu ya nogidekwa na-akwa akwa na-asị, "O, nwa m Absalom! O! Absalom nwa m, nwa ml!" **5** Emesia, Joab jejkwurru eze n'ulọ sị ya, "Anyị zopütara ndị gi, na ndị ụmụ gi ndị ikom na ndị inyom, na ndị nwunye gi, na ndị iko gi nwanyi taa, ma lee ka i si emeso anyị. I na-eeme ka ihere mee anyị, díka a ga-asị na anyị mere ihe ojọq. **6** I hụrụ ndị iro gi n'anya, ma na-akpọ ndị hụrụ gi n'anya asị. I meela ya ka o püta iħe taa na o nwegħi ihe ndị ochiaghà gi na ndị agha bi bù n'anya gi. Ahurū m na o gaara abụ ihe ziri ezi n'anya gi ma a sikhari na Absalom dīndu taa, ma anyị niile anwụo. **7** Ugbu a, pụo gaa kelee ndị agha gi. Eji m aha Onyenwe anyị na-anụ iyi na-asị na o bụru na i pugħi n'ezzi kelee ha, otu onye n'ime ha agaghị afodù n'ebi a mgbe chi taa jiri, mgbe ahụ ihe ga-ajorō gi njø karja ihe niile i jirila anya gi hụ na ndị gi." **8** Ya mere, eze biliri

nodu odū n'onu uzo ama. Mgbe ndi agha nñru na eze no n'onu uzo ama, ha niile putara guzo n'ihi ya. Ma n'oge a, ndi Izrel niile agbalaala, onye obulà n'uþo ya. **9** N'etiti ebo Izrel niile, ndi mmapadu no na-arù ùka na-asì, "Eze naputara anyi site n'aka ndi iro anyi. O bu ya naputara anyi site n'aka ndi Filistia. Ma ubgu a, o sitela n'ala a gbaþu n'ihi Absalom." **10** Absalom, onye anyi tere mmanu ka o chia anyi anwøloa n'agha. Gini mere, unu a gaghi ekwu okwu i kpoghachite eze anyi? **11** Eze Devid zigaara Zadok na Abjata, ndi nchuchaja ozi a, "Juþunu ndi okenye Juda si, 'N'ihi gini ka unu ga-eji buru ndi ikpeazu ime ka eze loghachiri n'obi ya, ebe o bu na ihe a na-ekwu n'ala Izrel niile eruola eze ntì n'ebi o bi? **12** Umunne m ka unu bu, okpukpu m na anu ahù m. Gini mere unu ga-eji buru ndi ikpeazu ga-akpolata eze n'uþo ya?" **13** Gwakwanu Amasa si ya, 'O bu na i bughi okpukpu m na anu ahù m? Ka Chineke mesoo m mmeso otu obulà mmeso ahù si di njø, ma o buru na i bughi ochijaghà m malite taa n'onodù Joab.' **14** Amasa mere ka obi ndi okenye Juda rulata, dika otu mmapadu. Ha zigara eze ozi, si, "Loghachikwute anyi, gi na ndi ohu gi niile." **15** Mgbe ahù, eze loghachitere na Jodan. Ndì ikom Juda bijarutere Gilgal izute eze, na ikpofeta ya Jodan. **16** Shimei, nwa Gera, onye Benjamin, nwoke ahù sitere na Bahurim, mere ngwangwa soro ndi ikom Juda püta izute eze Devid. **17** Ya na puku ndi ikom Benjamin sokwa. Ziba, onyeozi Sol, na umu ya ndi ikom iri na ise, na iri ndi ozi abuþu ndi ozi ya, mekwara ngwangwa ibjarute Jodan tupa eze erute n'abe ahù. **18** Ha gabigara mmiri n'ebi o di nta ikwoþe ndi uløze n'ugbo mmiri, na ime ihe obulà di mma n'anya ya. Mgbe Shimei nwa Gera gafere Jodan, o dara n'ala n'ihi eze, **19** si ya, "Ka Onyenwe m, ghara iþukorò m njehie m nye m. Echetakwala otu ohu gi si mee ihe n'ezighi ezi n'ubochi onyenwe m hapurù Jerusalem püo. Ka eze ghara itinye ya n'obi ya, **20** n'ihi na muþu bu ohu gi maara na m mehiere, ma taa abiþara m dikà onye mbu site n'agbuþu Josef, iþbia zute onyenwe m, bu eze." **21** Abishai nwa Zeruaya juru si ya, "O bu na Shimei agaghì anwù n'ihi ihe a? N'ihi nkocha o kochara onye Onyenwe anyi tere mmanu bu eze." **22** Ma Devid siri, "Gini jikotara mµ na unu umu ndi ikom Zeruaya, nke mere na taa unu aghoþla ndi na-emegide m? O kwesiri ka e gbuo onye obulà n'ala Izrel taa? O bu na m amaghì na taa, abu m eze Izrel?" **23** Ya mere eze gwara Shimei si, "I gaghi anwù. Eze jiri iþu iyì kwee ya nkwa a." **24** Mefiboshet, nwa Sol bijarukwara izute eze. Site n'ubochi eze hapurù Jerusalem, o sabeghi ukwu ya, ma uwe ya, o kpughikwa afiþonu ya tutu ruo mgbe eze lotara n'udo. **25** Mgbe o si Jerusalem püta izute eze, eze juru ya ajuju si, "Mefiboshet, gini mere i soghi m gaa?" **26** O zara ya si, "Onyenwe m, eze, agwara m Ziba ohu m ka o doziere m iþinyina ibu m, ka m soro eze, ma ebe m bu onye ngwuro, o ghogburu m. **27** O kwuluru ohu gi n'ebi onyenwe m bu eze no. Ma onyenwe m bu eze dikà mmuo ozi Chineke, n'ihi ya mee m ihe masirì gi. **28** N'agbanyeghi na ulø nna m niile dikà ndi nwyrù anwù n'ebi onyenwe m bu eze no, ma i nyere ohu gi onodù n'etiti ndi na-eri nri n'elù tebul gi. Gini bu ikike oþo m nwere iji rïoþ eze arirïo?" **29** Eze siri ya, "N'ihi gini ka i ka na-ekwuru okwu? Enyela m gi na Ziba iwu ka unu kee ala ahù n'etiti onwe unu." **30** Mefiboshet siri eze, "Ka o were ihe niile ebe onyenwe m bu eze loghachiri n'uþo ya n'udo." **31** Bazilai onye Gilead sikwa na Rogelim bia iso eze kwofee osimiri Jodan, na izilaga ya site n'ebi ahù. **32** N'oge a,

Bazilai bu agadi nwoke, onye gbara iri afò asato. O lekötara eze mgbe eze no na Mahanaim, n'ihi na o bu ogaranya. **33** Eze gwara Bazilai si ya, "Soro m gafee osimiri ka i soro m biri na Jerusalem. Aga m elektakwa gi." **34** Ma Bazilai zara eze si ya, "Afò ole ka o fôdûru m idì ndu m ga-eji soro eze gaa Jerusalem?" **35** Agbaala m iri afò asato. Enwere m ike ikowa ihe di iche n'etiti ihe di mma na nke na-adighì mma. O nwere uezohu gi si anu utesi ihe oriri na ihe onþunù? O nwere uezohu gi si anu olu ndi ikom na ndi inyom na-abu abu? Gini mere ohu gi ga-eji buru ibu arø nye onyenwe m na eze? **36** Ohu gi gaseo eze gafee osimiri Jodan, maþbu n'ihi gini ka eze ga-eji nye m onyinie oþo di iche. **37** Biko, ka ohu gi laghachì, ka m nwhee ike nwøþ n'obodo m, n'akukù ili nna m na nne m. Ma lee ohu gi bu Kimham, ka o soro onyenwe m, bu eze gafee. Gi mekwara ya ihe obulà di mma n'anya gi." **38** Eze zara si ya, "O di mma, Kimham ga-eso m gafee, aga m emekwara ya ihe òma niile i rïoþor m." **39** Ya mere, ndi ahù niile gabigara Jodan, mgbe ahù eze gabigakwara. Eze suturu Bazilai onu, goziekwa ya, Bazilai laghachiri n'uþo ya. **40** Mgbe eze gabigara ruo Gilgal, Kimham sokwa ya gafee. Ndì agha Juda niile na otu òkara ndi agha Izrel niile mere ka eze gabigara. **41** O dighì anya, ndi ikom Izrel niile no na-abjawkute eze na-asì ya, "Gini mere umunna anyi, ndi ikom Juda, jiri zopu eze kpofeta ya na ezinawùlù na ndi ikom ya niile osimiri Jodan?" **42** Ma ndi ikom Juda zara ndi ikom Izrel, "Anyi mere nke a n'ihi na eze bu onye metutara ahù anyi. Gini mere iwe ji ewe unu maka nke a? Anyi eriela ihe obulà site na nri eze? Ka anyi anarala ihe obulà dobere onwe anyi?" **43** Ma ndi ikom Izrel zara si, "Anyi di ebo iri n'Izrel, n'ihi ya, anyi nwere oke iri n'ime Devid karja unu. Gini mere unu ji lelja anyi anya? Chetakwanu na o bu anyi bu uezohu okwu maka nløta ya iþbu eze anyi oþo." Ma ndi ikom Juda ejighi olu òma nye ndi Izrel oþisa.

20 Mgbe ahù, otu onye okwu na ùka, aha ya bu Sheba, nwa Bikri, onye Benjamin no n'ebi ahù n'oge a. O furù opi ike ya tie mkpu si, "Anyi enweghi oke n'ime Devid, anyi enwekwaghì ihe nketa n'ime nwa Jesi. Ndì Izrel, onye obulà laa n'uþo ikwu ya!" **2** Ya mere, ndi ikom Izrel niile tughariri hapù Devid, soro Sheba nwa Bikri. Ma ndi ikom Juda nogidere soro eze ha site na Jodan ruo Jerusalem. **3** Mgbe Devid loghachitere n'uþo ya na Jerusalem. O nyere iwu ka ndi iko ya nwanyi iri ndi ahù o hapurù ilekota ulø, ndi ahù ha na Absalom dinara, nørø n'uþo di iche, ebe a nø na-eché ha nche. Eze abakwuruhì ha oþo. Ha bu ndi emechibidoro uezohu, ha na-ebi ndu dikà ndi di ha nwyrù anwù tutu ruo ubochi onwù ha. **4** Mgbe ahù, eze gwara Amasa okwu si, "Kpokota ndi agha Juda ka ha biakwute m n'ime abalì atò. Gi onwe gi kwa ga-eso ha bia n'oge ahù." **5** Amasa püru jee ikpokota ndi Juda; ma o were ya otutu oge karja abalì atò. **6** Devid siri Abishai, "Lee nwoke a bu Sheba nwa Bikri na-agà imè ihe oþo ga-adì njo karja nke Absalom mere. Chiþi ndi agha nna gi ukwu chuso ya, ma o bughi ya, o ga-achotà obodo e wusiri ike gbaba, ebe anyi na-apughi inweta ya." **7** Ya mere ndi agha Joab, na ndi Keret na Pelet, na ndi niile bu dike na dimkpa n'agha püru n'ikike ochichì Abishai. Ha si Jerusalem püo iþchuso Sheba nwa Bikri. **8** Mgbe ha rutere n'oke nkume ahù di na Gibion, Amasa putara izute ha. Joab yi uwe agha ya n'oge a; o fanyekwara mma agha ya n'obo n'ukwu ya. Mgbe o gara n'ihi, mma ahù si n'obo ya daputa. **9** Joab kelere Amasa

sị ya, "Kedụ ka i dị nwanna m." Mgbe ahụ, Joab ji aka nri ya jide Amasa n'ahụnụ isutu ya onu, **10** Amasa elezighị anya hụ na mma agha ntà di n'aka Joab. Joab mabantere ya n'ime afọ Amasa, mee ka mgbirị afọ ya sósikwaa n'ala. Ọ maghi ya mma ahụ ugboro abụo, n'ihi na otu ugboro ahụ mere ka Amasa nwụo. Mgbe ahụ, Joab na nwanne ya Abishai chusoro Sheba nwa Bikri n'azụ. **11** Mgbe ahụ, otu n'ime ndị agha Joab guzo n'akukụ Amasa sị, "Onye ọbụla dinyere Joab na Devid ya bịa soro Joab n'azụ." **12** Ma Amasa togbo n'ala n'etiti ụzo. Ọbara sikwa ya n'ahụ na-asoputa. Mgbe nwoke ahụ hụru na ọtụtu ndị agha na-ağbakọ ile Amasa, o bụpụrụ ozu ya n'uzo, were uwe kpuchie ya n'ohịa. **13** Mgbe e bụpusirị ozu Amasa n'uzo, ndị agha niile sooro Joab gaa ijide Sheba, nwa Bikri. **14** Sheba gabigara ebo niile nke Izrel ruo Ebel-Bet-Maaka, gabigakwa oke ala ndị Bikri, bụ ndị zukotara soro ya. **15** Ndị agha Joab bijara gbochie ya na Ebel-Bet-Maaka. Ha wuru ihe mgbochi ruo obodo ahụ, nobiachie mgbidi di ya gburugburu. Ebe ha nọ na-akụ mgbidi ahụ ihe, ka ha kwatuo ya. **16** Otu nwanyị maara ihe si n'obodo ahụ kpọ oku sị, "Geeṇu m ntị, geenụ m ntị, gwanụ Joab ka ọ bịa n'ebé a. Achọrọ m igwa ya okwu." **17** Joab pütara gaa ya nso. Nwanyị ahụ jụrụ sị, "Ọ bụ gị bụ Joab?" Ọ zara sị, "E, ọ bụ m." Mgbe ahụ, ọ gwara ya, "Gee ntị, ka i nụ ihe ohu gị nwere ikwu." Joab sirị ya, "Ana m ege ntị." **18** Ọ gara n'ihu sị, "N'oge ochie a na-ekwu sị, 'Gaa jüta ase n'Ebel,' n'uzo di otu a ka ha si ekwubi okwu. **19** Anyị bụ ndị udo na ndị kwasiri ntükwasí obi n'Izrel. I na-achọ ibibi obodo bụ nne n'Izrel. Gịnj mere i ji chọq iloda ihe nketa nke Onyenwe anyị?" **20** Joab zara sị, "Mba! Ọ bughi uche m ila obodo a n'iyi. **21** Ọ bughi otu a ka okwu ahụ di. Otu nwoke a na-akpo Sheba nwa Bikri, nke si n'obodo ugwu Ifrem e weliela aka ya imegide eze, bụ Devid. Nyefee nwoke a osiịṣo n'aka m, aga m esi n'obodo a pụo." Nwanyị ahụ sirị Joab, "A ga-atüpütara gi isi ya site na mgbidi." **22** Nwanyị ahụ ji ndümödụ nke amamihe ya gakwuru ndị obodo. Ha bipurụ Sheba nwa Bikri isi, tüpütara ya Joab. Ya mere na ọ fürü opị ike ya, ndị ikom ya sitere n'obodo ahụ lasaa, onye ọbụla lara n'ulọ nke ya. Joab laghachikwuru eze na Jerusalem. **23** Ọ bụ Joab ka e mere onyeisi agha na-achi ndị agha niile nke Izrel. Benaya nwa Jehoiada bụ onye na-achikota ndị Keret na ndị Pelet na-eche eze nche. **24** Adoniram na-ahụ maka ihe banyere ndị ọrụ mmanye. Jehoshafat nwa Ahilud bụ onye na-edekota ihe niile na-eme n'obodo. **25** Sheva bụ ode akwükwo eze, Zadok na Abijata bụ ndị nchüaja. **26** Ira, onye si n'obodo Jaia, bụ onye nchüaja eze Devid.

21 Unwụ dara afọ ato n'oge Devid na-achi, afọ kwa afọ. Devid chọrọ ihu Onyenwe anyị. Mgbe ahụ, Onyenwe anyị sirị, "Ọ bụ maka Sol na ọbara ulọ ya kwafuru, n'ihi na o gburu ndị Gibion." **2** Eze kporo ndị Gibion, gwa ha okwu. (Ndị Gibion abughi ndị Izrel, kama ha bụ ndị fofodụ n'ime ndị Amorait, ndị bi n'ala Kenan mgbe ụmụ Izrel batara. Mgbe ahụ ha batara, ndị Izrel riñụ iyi nye ndị Gibion na ha agaghị egbu ha, ma Sol sitere n'inụ ọkụ nke obi n'ihi Izrel na Juda chọq ikpochapụ ha.) **3** Devid jụrụ ndị Gibion ajuụ sị, "Gịnj ka m ga-emere unu? Gịnj ka m ga-eji kpuchie mmehie a e mere megide unu, ime ka unu gozie ihe nketa Onyenwe anyị?" **4** Ndị Gibion zara ya sị, "Nsogbu anyị na Sol na ndị ulọ ya abughi ihe a ga-eji ọlaçcha maqbụ ọlaedo mezie. Anyị achokwaghị ka onye ọbụla n'Izrel nwụo n'ihi anyị." Devid

sịrị ha, "Gịnj ka unu chọrọ ka m meere unu?" **5** Ha zara eze sị, "Kwere ka anyị wezuga nwoke ahụ wetaara anyị mbibi na ila n'iyi, onye ahụ mere ka anyị ghara inwe ebe obibi ọbụla n'ala Izrel. **6** Ka akponye anyị ndị ikom asaa site n'umụ ya, ka anyị kwugbu ha nye Onyenwe anyị na Gibeा Sol, onye Onyenwe anyị hopütara." Eze zara sị, "Aga m akponye unu ha." **7** Ma eze nwere ọmịjiko n'ahụ Mefiboshet nwa Jonatan, nwa Sol, n'ihi igba ndị n'etiti ya na Jonatan n'ihi Onyenwe anyị. **8** Ma eze kporo Amoni na Mefiboshet, ụmụ ndị ikom abụo nke Rizpa, nwa nwanyị Aja, bụ ndị ọ mtaara Sol. Nakwa ụmụ ndị ikom ise nke Merab nwa Sol mtaara mgbe ọ bụ nwunye Adriel, nwa Bazilai onye Mehola. **9** O nyefere ha niile n'aka ndị Gibion; ndị Gibion kwubakwara ha n'ugwu n'ihu Onyenwe anyị. Ha asaa nwụrụ n'otu ubochị na mmalite owuwe ihe ubi nke oka balị. **10** Ma Rizpa, nwa nwanyị Aja were akwa mkpe gbasara onwe ya n'elu nkume. O kweghikwa ka anụ ufe bekwaşı ha n'ehihie, maqbụ anụ ohịa n'abalị. Ọ nogidere n'ebé ahụ site n'oge mmalite owuwe ihe ubi tutu ruo mgbe mmiri bidoro izokwasị anụ ahụ ha. **11** Mgbe a gwara Devid ihe Rizpa, nwa nwanyị Aja, iko nwanyị Sol mere, **12** Ọ gara chikötaa okpukpụ Sol na nke nwa ya Jonatan site n'aka ndị nwe obodo Jebesh Gilead. Ha gara na nzuko zuru ozu Sol na Jonatan site n'ama di na Bet-Shan, ebe ndị Filistia kwubara ha, oge ha gburu Sol na Gilboa. **13** Devid sitere n'ebé ahụ chikötaa okpukpụ Sol na nke nwa ya nwoke Jonatan, chikotaakwa okpukpụ ndị ahụ akwugburu. **14** Ha liri okpukpụ Sol na nke nwa ya nwoke Jonatan n'obodo Zela n'ala Benjamin, n'ime ili Kish nna Sol, meeekwa ihe ndị ọzọ niile eze nyere n'iwu. Mgbe nke a gasiri, Chineke zara ekpere n'ihi ala ahụ. **15** Emesịa, ndị Filistia busokwara Izrel agha ọzọ. Devid na ndị agha ya pukwara iluso ha ọgu. N'oge ha nala ọgu a, ike gwurụ Devid nke ukwuu. **16** Mgbe ahụ, Ishibiri-Benob, otu onye agbụrụ Rafa, onye idị arọ nke bronz di n'onụ ube ya ruru kilogram ato na ọkara, onye jikwa mma agha ọhụrụ, biaruru Devid nso chọq ịgbu ya. **17** Ma Abishai nwa Zeruya biara nyere Devid aka, tigbiuo onye Filistia ahụ. Site n'oge ahụ, ndị ikom Devid riñụ iyi si ya, "I gaghi esokwa anyị gaa ibu agha ọzọ! Ka a ghara imenyu oriongwa Izrel." **18** Mgbe oge gaturu, ha na ndị Filistia lụrụ agha ọzọ na Gob. N'oge a, Sibekai, onye Husha, gburu Saf, otu n'ime ndị agbụrụ Rafa. **19** N'aghị ọzọ ha na ndị Filistia lụrụ na Gob, Elhanan nwa Jaja onye Bethlehem gburu nwanne Golajat onye Gat, onye ube ya nwere osisi di ogologo díka nke onye na-ekwe akwa ji ekwe akwa. **20** N'aghị ọzokwa, bụ nke a lụrụ na Gat, e nwere otu nwoke gbara oke dimkpaa, nke nwere mkpiṣiakaa isii n'aka ya ọbụla, nweekwa mkpiṣiukwu isii n'ukwu ya ọbụla, ya bụ, a gukötaa ha niile, iri mkpiṣiakaa na mkpiṣiukwu abụo na anụ. Ọ bükwa onye amurụ n'agbụrụ Rafa. **21** Mgbe ọ kochara Izrel, Jonatan nwa Shimei, nwanne nwoke Devid, gburu ya. **22** Mmadụ anụ ndị a bụ ndị agbụrụ Rafa di na Gat. Devid na ndị agha ya gburu ha niile.

22 Devid buuru Onyenwe anyị okwu niile nke abụ a mgbe Onyenwe anyị napütara ya site n'aka ndị iro ya niile, nakwa n'aka Sol. **2** O siri: "Onyenwe anyị bu oke nkume m. Ọ bụ ebe mgbabaa m e wusiri ike, na onye nnapütua m. **3** Chineke m bụ oke nkume m, onye m gbabara n'ime ya. Ọ bụ ọta m, na mpi nzapütua m. Ya bụ oke nkume m nke onye ọbụla na-apughị ịba n'ime ya, ebe mgbabaa m, na onye nzapütua m, site

n'aka ndị na-eme ihe ike. 4 "Akporukwu m Onyenwe anyi; onye e kwasiri inye otuto. Azoputara m site n'aka ndị iro m. 5 Ebili mmiri nke ọnwụ gbara m gburugburu; Ichị ọkụ nke mbibili ojoo kpuchiri m. 6 Ụdị nile nke ili kere m agbu, Ọnye nke ọnwụ guzogidere m. (*Sheol h7585*) 7 "N'ọnodu oke mkpagbu m, akporukwu m Onyenwe anyi, akporukwu m Chineke m. Akwa m ruru ya ntị. O sitekwara n'ulonso ukwu ya nụ olu m. 8 Ụwa mere mkpotụ maa jijiji, ntọala eluigwe makwara jijiji, ha mara jijiji n'ihi iwe nke na-ewe ya. 9 Anwurụ ọkụ sitere ya n'imị püta; Ọkụ na-erepiịa erepiịa sikwa n'ọnụ ya püta. Icheke ọkụ na-ere ọkụ sitekwara n'ebé ahụ nwuputa. 10 O kewara mbara eluigwe, riđata; oke igwe ojii díkwa n'okpuru ükwu ya. 11 O nokwasirị n'elu cherubim felie elu, O feliri elu n'elu nku nke ifufe. 12 O mere ọchichiri ihe mkpuchi nke gbara ya gburugburu, bu ọchichiri mmiri igwe ojii nke mbara eluigwe. 13 Site n'ihè nke na-enwuputa n'ahụ ya, amuma egbe eluigwe nwuputara ire ọkụ. 14 Onyenwe anyi sitere n'eluiigwe bigbo. Olu Onye kachasi ihe nile elu dara ụda. 15 O gbara ákụ ya, mee ka ndị iro gbasasịa. O jikwa oke amuma nke egbe eluigwe chusaa ha. 16 E kpughere ala ala nke oke osimiri. Gbakwa ntọala nile nke ụwa ọtọ, site n'iba mba nke Onyenwe anyi, na nkume si n'imị ya püta. 17 "O sitere n'elu setipu aka ya, jidesie m aka ike, o doputara m site n'ogbu mmiri nile. 18 O naputara m site n'aka ndị iro m dì ike, bu ndị kporo m asị, ndị díkwa ike karịa m. 19 Ha guzogidere m n'ubochi ihe ndakwasị m. Ma Onyenwe anyi bürü m ihe ndabere. 20 O kpopotara m gaa n'ebé sara mbara, O naputara m n'ihi na ihe m na-ato ya ụtọ. 21 "Onyenwe anyi mesoro m díka ezi omume m si dì, Ọ kwughachiri m díka jdi ọcha nke aka m si dì. 22 N'ihi na edebezu m uzo nile nke Onyenwe anyi; ikpe amaghị m n'ihi igabakwa Chineke azu. 23 Iwu ya nile dì n'ihi m, esibekwaghị m n'ukpuru ya wezuga onwe m. 24 Abụ m onye na-enweghi ita ụta n'ihi ya, edebekwara m onwe m pụ ya mmechie. 25 Onyenwe anyi kwughachiri m díka ezi omume m si dì, díka jdi ọcha m si dì n'anya ya. 26 "N'ebé onye kwasiri ntukwasị obi no, i na-egosi onwe gi onye kwasiri ntukwasị obi, n'ebé onye zuruoke no, i na-egosi onwe gi onye zuruoke. 27 N'ebé onye dì ọcha no, i na-egosi onwe gi onye dì ọcha, ma nye ndị uzo ha na-ezighị ezi, I na-egosi onwe gi díka onye dì aghugho. 28 I na-azoputa ndị dì umeala n'obi, ma anya gị dì n'ahụ ndị mpako, I mee ka ha dì ala. 29 O bụ gi, Onyenwe anyi, bụ orionà m, Onyenwe anyi na-eme ka ọchichiri m ghọghị ihè. 30 Site n'inyeaka gi, apurụ m iluso igwe ndị agha ọgụ; sitekwa na Chineke m apukwara m ijuwe mgbidi obụla. 31 "Ma banyere Chineke, uzo ya zuruoke; okwu ọnụ Onyenwe anyi bụ ihe a nuchara anucha. O bụ ọta nke onye obụla na-ezo onwe ya n'okpuru ya. 32 N'ihi na onye bụ Chineke, ma ọ bughi naanị Onyenwe anyi? Onye bükwa Oke Nkume ahụ, ma ọ bughi naanị Chineke? 33 O bụ Chineke na-ene m ike, na-echebekwa uzo m n'izuoke. 34 O na-eme ka ükwu m dì gara gara, díka nke nne ele O na-emekwa ka m kwuru chịm n'ebé nile dì elu. 35 O na-azụ aka m abụ ibu agha, ogwe aka m abụ puru iroji ụta bronz. 36 I na-eme ka inyeaka nke nzoputa gi bürü ọta m, inyeaka gi emeela m ka m dì ukwuu. 37 I na-edozi uzo sara mbara nye ükwu. Ka nkwoñkwo ükwu m ghara igaþchapụ. 38 "Achịrụ m ndị iro m ọsọ, kpochapụ ha. Alaghachighị m azy tutu ruo mgbe ha niile lara n'iyi. 39 Etidara m ha n'ala kpamkpam. Ha enwekwaghị ike ibilitate. Ha dara n'okpuru ükwu m abụ. 40 O bụ gi nyere

m ike ibu agha. I wedara ndị nile na-emegide m n'ala n'ihi m. 41 I meela ka ndị iro m tugharia gbalaga. Ebibiekwala m ha nile. 42 Ha bere akwa maka enyemaka, ma ọ dighi onye na-azoputa ha. Ha kpokuru Onyenwe anyi, ma ọ zaghi ha. 43 Egwepiịa m ha akwụ, zoþo ha díka apitị nke okporoþo. 44 "I naputala m site n'aka ndị nile na-aluso m ọgu. I chebere m díka onye nke ọtụtụ mba. Ndị m na-amaghị na mbụ na-ejekwara m ozi. 45 Ndị ala ọzọ na-ehulada n'ihi m n'ihi egwu, ngwangwa ha nṣụlụ olu m, ha na-erube isi nye m. 46 Obi nada ha mba. Ha na-ama jijiji mgbe ha na-esite n'ebé nile ha e wusiri ike na-aputa. 47 "Onyenwe anyi na-adị ndị. Otuto díri oke nkume m. Mbuli elu díri Chineke m, bụ oke nkume ahụ, Onye nzoputa m. 48 O bụ Chineke ahụ, onye na-aborɔ m ọbo. Onye na-emekwa ka mba di iche iche nke nroq n'okpuru m. 49 Onye na-anaputa m site n'aka ndị iro m. I mere ka m di elu karịa ndị iro m. Naputakwa m site n'aka nwoke na-eme ihe ike. 50 N'ihi nke a, Onyenwe anyi, aga m eto gi n'etiti mba nile di iche iche. Aga m abụka aha gi abụ otuto. 51 "Chineke na-enye eze ya mmeri di ukwuu. O na-egosikwa onye ya o tere mmanụ obi ebere. Ihe ndị a ka ọ na-emere Devid na umụ umụ ya, ruo mgbe nile ebighị ebi."

23 Ndị a bụ okwu ikpeazụ Devid kwuru: "Okwu pürü iche si n'ọnụ Devid, nwa Jesi, ihe si n'ọnụ nwoke ahụ Chineke Onye kachasi ihe nile elu bulirị elu. Nwoke ahụ onye Chineke nke Jekob tere mmanụ, onye bụ ọka n'ibụ abụ n'ala Izrel. 2 "Mmụ Onyenwe anyi kwuru okwu site n'ọnụ m, okwu ya díkwa m n'ire. 3 Chineke Izrel kwuru okwu, Oke nkume Izrel sịri m, 'Mgbe mmadụ na-achị ndị ọzọ site n'ezí omume, mgbe ọ na-achị site n'egwu Chineke. 4 O dì ka ihè nke ụtụtụ, mgbe anyanwu na-achawaputa n'utụtụ nke igwe ojii na-adighị. Díka ihè na-acha mgbe mmiri zochara nke na-eme ka ahijia ndị na-epuputa n'ala.' 5 'O bürü na ihe banyere ulo m ezighị ezi n'ebé Chineke nọ. N'ezie, ọ garaghị ekwe ka ọgbugba ndị ebighị ebi díri n'etiti mụ na ya, Ọgbugba ndị e doro n'usoro nke e mere ka o guzosie ike n'uzo nile. N'ezie, ọ garaghị eme ka nzoputa m zuo oke. Ma mezukwaara m ọchichị obi m nile. 6 Ma ndị ajo mmadụ ka a ga-atufu n'akụkụ díka ogwu, nke mmadụ anaghị ejị aka ekpokota. 7 Onye obula metụrụ ogwu aka, bụ onye nwere ngwa ọru igwe maqbụ osisi übe. A na-esure ha ọkụ n'ebé ha togborø.' 8 Ndị a bụ aha ndị díke n'agha Devid nwere: Josheb-Bashebet, onye Takemon, bụ onyeisị nke mmadụ ato. O weliri übe ya megide narị ndị ikom asatø, bụ ndị o gburu n'otu mgbe ibu agha. 9 Onye nke na-eso ya bụ Elieza, nwa Dodayi, onye Ahohi. Díka otu n'ime ndị díke ato ahụ, ya na Devid nọ mgbe ha na-akwa ndị Filistia emo, bụ ndị zukorø na Pas Damim ibu agha. Mgbe ahụ, ndị Izrel lara azu, 10 ma Elieza guzoro na-alaghị azu. O gbugidere ndị Filistia ruo mgbe ike gwuru aka ya. Aka ya rapakwaara na mma agha. Onyenwe anyi nyekwara ha mmeri di ukwuu n'ubochi ahụ. Ndị agha ahụ laghachikwutere Elieza, maqbụ naanị ka ha yipusia ndị ahụ e gburu egbu ihe ha yi n'ahụ. 11 Onye nke ato bụ Shama, nwa Agree, onye Hara. Mgbe ndị Filistia chikötara onwe ha n'otu ebe, nke e nwere otu ubi juputara na lentil, ma ndị agha Izrel niile sitere n'ebé ha nọ gbarụ. 12 Ma naanị Shama guzoro n'etiti ubi lentil ahụ. O naputara ya, tigbuo ndị Filistia niile ahụ. Onyenwe anyi nyere mmeri di ukwuu. 13 N'oge owuwe ihe ubi, mmadụ ato n'ime

iri ndị dike ato ahụ, jekwuru Devid n'ogba nkume Adulam, mgbe otu ndị Filistia mara ụlo ikwu ha na Ndagwurugwu Refaim. **14** Ma Devid nō n'ebe ahụ ewusiri ike n'o ge ahụ, ma ọnọdụ ndị agha Filistia dị na Betlehem. **15** Aguụ mmiri gurụ Devid nke ukwuu. O sị, “O ga-amasị m ma ọ bürü na o nwere onye ga-ekunye m mmiri ọnụnhụ, site n'olulu mmiri dị nso n'ọnụ uzọ ama Betlehem!” **16** Ya mere, ndị dike n'agha ato ahụ wakpuru ọmụma ụlo ikwu ndị Filistia, seta mmiri site n'olulu mmiri ahụ dị n'akukụ ọnụ uzọ ama Betlehem, bulataraya Devid. Ma Devid jurụ ihi ya, kama ọ wufuru ya n'ala n'ihi Onyenwe anyị. **17** O sịri, “Ya bürü m ihe arụ, Onyenwe anyị, na m ga-eme nke a. Nke a ọ bughị obara ndị ikom a, ndị ji ndị ha chuo aja n'ihi ikute mmiri a?” Devid ekweghị ari ya. Nke a bụ ụdi ike dike ato ahụ kpara. **18** Abishai, nwanne Joab, nwa Zeruaya, bụ onyeisi ndị ikom ato ahụ. O weliri ube ya megide narị ndị ikom ato, tigbukwaa ha niile. N'ihi nke a ọ ghoro onye a ma ama dika mmadụ ato ndị a. **19** Ma anaghị asopụrụ ya n'ebe ọ dị ukwuu karịa iri ndị ikom ato ahụ? Ọ ghoro onyeisi ha. Ọ bụ ezie a na-agụnyeghi ya dika otu onye n'ime ha. **20** Benaya, nwa Jehoiada, onye si Kabzeel, bụ dike n'agha nke kpara ike dị ukwuu. O tigburu dimkpaa abuọ ndị Moab, ndị bụ ọkaka n'agha. O rịdakwukwara ọdum n'ime olulu na-amị amị n'ubochị mkpuru mmiri na-ezo, gbuo ya. **21** O tigburu otu nwoke onye Ijipt, gbara dimkpaa. Ọ bụ ezie na onye Ijipt ahụ ji ube n'aka ya, ma Benaya ji naani mkpo jekwura ya. Pụnara onye Ijipt ahụ ube dị n'aka ya. Jiri ya magbuo ya **22** Nke a bụ ụdi ike Benaya nwa Jehoiada kpara. Ya onwe ya nwekwara aha dika ndị dike ato mbụ. **23** A na-asopụrụ ya n'ebe ọ dị ukwuu karịa onye obụla n'etiti iri dike ato ndị ahụ, ma o rughị ogugo ndị dike ato mbụ ahụ. Devid mere ya onyeisi ndị na-eche ya nche. **24** N'etiti iri ndị ikom ato ahụ bụ: Asahel, nwanne Joab, Elhanan nwa Dodo, onye Betlehem **25** Shama, onye Harod, Elika, onye Harod, **26** Helez onye Palti, Ira, nwa Ikesh, onye Tekoa, **27** Abieza, onye Anatot, Mebunai, onye Husha, **28** Zalmon, onye Ahohi, Maherai, onye Netofa, **29** Heled, nwa Baana, onye Netofa, Itai, nwa Ribai, nke Gibeä ụmụ Benjamin, **30** Benaya, onye Piraton, Hidai, nke si n'akukụ iyi dị na Gaash, **31** Abi-Albon, onye Arba, Azmavet, onye Bahurim **32** Eliaba, onye Shaalbon, Ụmụ Jashen, Jonatan **33** nwa Shama, onye Hara Ahiam, nwa Shara nke Hara, **34** Elifelet, nwa Ahasbai, onye Maaka, Eliam, nwa Ahitofel, onye Gailo, **35** Hezro, onye Kamel, Paraj, onye Aaba, **36** Igal nwa Netan, onye Zoba, nwa Hagri, **37** Zelek, onye Amon, Naharai, onye Beerot, onye na-ebu ihe agha Joab nwa Zeruaya, **38** Ira, onye Itra, Gareb, onye Itra **39** na Ọraya, onye Het. Ha niile dị iri ndị ikom ato na asaa.

24 Ozokwa, Onyenwe anyị were iwe dị ọkụ megide Izrel. O kpalarị Devid imegide ha, sị, “Gaa guo Izrel na Juda ọnụ.” **2** Ya mere, eze gwara Joab na ndịsi ọchịaghị ya ha so, “Jegharịa n'ebu niile nke Izrel, site na Dan ruo Bịasheba, gukoṭaa ndị tozuru ije agha n'Izrel niile ka m nwee ike mata ole onyogugu hị dì.” **3** Joab zaghachiri eze, “Ka Onyenwe anyị bụ Chineke gi, mee ka ndị agha mubaa, otu onye nari uzo, otu onye nari uzo karịa. Kaanya onyenwe m, bụ eze, hukwa ya. Ma n'ihi gini ka onyenwe m bù eze ji choq ime ihe dì otu a?” **4** Ma okwu eze dì ike karịa nke Joab na nke ndị ochiaghị ahụ. Ya mere, ha hapụrụ ihu eze pụo igu ndị agha Izrel ọnụ. **5** Mgbe ha gabigachara Jōdan, ha manyere ụlo ikwu ha na

nso Aroea, n'aka nri obodo ahụ dị n'etiti ndagwurugwu Gad na-eru Jeza, **6** ha gara Gilead ruokwa n'ala Taatim Hodshi, bjarukwaa Dan Jaan, jee gbourugburu jeru Sađon. **7** Ha jere ruokwa n'ebe e wusiri ike nke Taja, na obodo niile nke ndị Hiv, na nke ndị Kenan. N'ikpeazụ, ha gaara ruo Bịasheba n'ime ndịda Juda. **8** Mgbe ha jegharichara n'ala ahụ niile; ha loğachitite na Jerusalema na ngwucha onwaa nke itoolu na iri abalị abuọ ya. **9** Joab nyere eze ngukọta ọnụogugu nke ndị agha Izrel. N'Izrel, ha dị narị puku asatọ, bụ ndị ikom ndị tozuru iji mma agha buo agha, na Juda ha dị narị puku ise. **10** Ma obi Devid bidoro ita ya ụta mgbe ọ guchara ndị ikom na-alụ agha ọnụ. O sịri Onyenwe anyị, “Emehiela m nke ukwuu n'ihi ihe m mere. Ma ubgu a, Onyenwe anyị biko, ariọ m gi, wezuga ikpe ọmụma nke dijiri ohu gi; n'ihi na emeela m ihe nzuzu di ukwuu.” **11** N'utụtụ echị ya, tupu Devid na-eteta n'ura, okwu Onyenwe anyị eruola Gad onye amụma, bụ onye ọnụ uzọ Devid, sị, **12** “Gaa gwa Devid, ‘Otù a ka Onyenwe anyị na-ekwu: Uzọ ihe ato ka m na-eche gi n'ihi. Ḥorọ otu n'ime ha nke m ga-eme ka ọ biakwasị gi.’” **13** Ya mere, Gad jekwuru Devid sị ya, “Ọ bụ ka oke ụnwụ ịda n'ala gi afọ ato? Ka Ọ bụ na i ga-agbalaga site n'ihi ndị iro gi ọnwa ato, ka ha na-achu gi ọso? Ka Ọ bụ ka ajo ọrija na-efe efe daa n'ala gi mkpuru ubochị ato? Ugbu a, chee echiche, kpebie osisa i chorị ka m wegħachiri onye ahụ zitere m.” **14** Devid sịri Gad, “Anọ m n'oke nsogbu, Ọ ka mma ka anyị daba n'aka Onyenwe anyị karịa idaba n'aka mmadụ, n'ihi na obi ebere ya bara ụba.” **15** N'ihi ya, Onyenwe anyị zitere ajo ọrija na-efe efe n'ala Izrel, site n'utụtụ ahụ ruo oge akara aka. Ọ bụ iri puku mmadụ asaa nwụrụ site na Dan ruo Bịasheba. **16** Mgbe mmịo ozi ahụ setipuru aka ya ibibi Jerusalem, o wutere Onyenwe anyị n'ihi oke mbibi ahụ. Ọ sịri mmịo ozi ahụ nke na-eweta nhiju anya nye ndị mmadụ, “O zuola. Segħħaki aha gi.” Mgbe ahụ, mmịo ozi Onyenwe anyị nō n'ebe ịzocha ọka Arauna onye Jebus. **17** Mgbe Devid hịrụ mmịo ozi ahụ na-etiada ndị mmadụ, Ọ sịri Onyenwe anyị, “O bụ mụ onwe m mehiere; mụ bụ onye ozuzu aturu, mere ajo omume. Ma ndị a bụ naani ụmụ aturu, gini kwanu ka ha mere? Ka aka gi digide naani n'ahu m, digidekwa n'ahụ ndị ụlo m.” **18** N'ubochị ahụ, Gad bijara n'ulọ Devid gwa ya sị, “Gaa, wuore Onyenwe anyị ebe ichu aja n'ebe ịzocha ọka Arauna, onye Jebus.” **19** Ya mere, Devid rubere isi gaa mee dika iwu Onyenwe anyị nyere site n'ọnụ Gad. **20** Mgbe Arauna weliri anya hụ eze na ndị orụ ya ka ha na-abịa n'ebe ọ nọ, ọ putara kpoṣ isiala nye eze. Kpudokwa ihu ya n'ala. **21** Arauna sịri, “Gini mere onyenwe m, bụ eze ji biakwute ohu ya?” Devid zaghachiri, “Abjara m ịzuru ebe ịzocha ọka gi, ka m nwee ike wuore Onyenwe anyị ebe ichu aja; ka akwusi ọrija na-efe efe dakwasiri ndị mmadụ.” **22** Arauna sịri Devid, “Ka onyenwe m, bụ eze were ihe obụla ọ chorị, werekwa chuo aja. Lee ehi maka iji chuo aja nsure ọkụ, leekwa ihe igwe ịzocha ọka niile, na osisi ndị ahụ niile a na-anyanye ehi n'olu, ka ha bürü nkụ. **23** Eze, ihe ndị a niile ka m bụ Arauna na-enye eze, ka Onyenwe anyị Chineke gi nabatakwa gi.” **24** Ma eze zaghachiri Arauna, “Ee, aghaghị m ikwazu gi ugwu ya, n'ihi na agaghị m achịrụ Onyenwe anyị, bụ Chineke m aja nsure ọkụ nke na-agaghị efu m ihe obụla.” Ya mere, Devid zịrụ ebe ịzocha ọka ahụ na ehi ahụ niile, kwụ Arauna iri shekel olaqcha ise, n'ihi ha. **25** Devid wuru ebe ichurụ Onyenwe anyị aja n'ebe ahụ. Chukwa aja nsure ọkụ na aja udo. Mgbe ahụ, Onyenwe anyị

zara ekpere o kpere n'ihi ala ahụ. Nrịa nrịa ahụ na-efe efe
nke dakwasırı Izrel kwusıkwara.

1 Ndị Eze

1 Mgbe eze Devid ghoro agadi, n'agbanyeghi na-eji otutu uwe kpuchie ya, ahụ ya ekpoghị oku. **2** Ya mere, ndị na-ejere ya ozi sirị ya, “Ka anyị chọtara eze otu nwaagbogho na-amaghị nwoke, onye ga-akwụ n'ihi eze ma bùrükwa onye ga-elekọta ya. O nwere ike idina n'akukụ onyenwe anyị bụ eze ime ka ahụ kpoo ya oku.” **3** Ha gaghariị n'ala Izrel niile chọ nwaagbogho mara mma, chọta otu nwaagbogho onye Shunem, aha ya bụ Abishag, kpotaara ya eze. **4** Nwaagbogho a mara mma nke ukwu; o lekötakwara eze, jekwaara ya ozi ma ya na eze enweghi mmeke obụla. **5** N'oge a, Adonaija onye nne ya bụ Hagit, weputara onwe ya, kwuo si, “Aga m abụ eze.” N'ihi nke a, o kwadooro onwe ya ugbo agha na otutu inyinya, kpotakwa iri ndị ikom ise, ndị ga-agba ọṣo n'ihi ya. **6** Na ndị Adonaija niile, o nweghi oge nna ya baara ya mba site n'ịjụ ya, “Gini mere i ji akpa agwa dị otu a?” O bụ nwokorobia mara mma nke ukwu; o bụ ya na-esotekwa nwanne ya Absalom. **7** Adonaija na Joab, nwa Zeruya tinyere Abjata onye nchua, kparitara ụka. Ha kwenyere inyere ya aka ka o ghoro eze. **8** Ma Zadok onye nchua, Benaya nwa Jehoiada, Netan onye amuma, Shimeī, Rei na ndị agha niile na-eche Devid nche esonyeghi Adonaija. **9** Adonaija chijri atutu, ehi na ụmụ ehi gbara abuba, gaa n'akukụ En-Rogel chọ aja na Nkume Zohelet. O kpọrọ ụmụnne ya niile bụ ụmụ ndị ikom eze na ndịsi Juda niile, ndị na-ejere eze ozi oku, **10** ma o kpoghi Netan onye amuma, maqbụ Benaya, maqbụ ndị agha niile na-eche Devid nche. O kpokwaghị Solomon nwanne ya. **11** Mgbe ahụ, Netan onye amuma juru Batsheba nne Solomon ajuju si, “I nügħi na Adonaija nwa Hagit aghołla eze ubgu a, ma onyenwe anyị bụ Devid amaghị ihe obụla banyere ya? **12** Ma ubgu a, ka m diọ gi ọdụ otu i ga-esi zoputa ndị gi na ndị nwa gi Solomon. **13** Bakwuru eze Devid si ya, ‘Onyenwe m bụ eze, o bụ na i kweghi m bụ ohu gi nkwa si: “N'ezie, Solomon nwa gi ga-abụ eze n'ọnodụ m, o ga-anodụ n'ocheeze m?” Ma gini mere Adonaija ji bürü eze? **14** Mgbe i ka no na-akpanyere eze ụka, mụ onwe m ga-abiakwute gi gbaa okwu niile i na-ekwu ume.” **15** Batsheba bakwuu eze n'ime ụlo. Eze emeela nnögị agadi nke ukwu. Abishag onye Shunem nökwa na-elekọta ya. **16** Batsheba gburu ikpere n'ala, kpoo isiala nye eze. Mgbe ahụ, eze juru ya si, “Gini ka i na-acho?” **17** Batsheba zara si ya, “Onyenwe m, i jiri Onyenwe anyị Chineke gi nügħor m iyi, kwee m nkwa si na nwa m Solomon ga-abụ eze, nödükwa n'ocheeze gi.” **18** Ma ubgu a, Adonaija aghołla eze, ma gi onyenwe m bụ eze amaghị ihe banyere nke a. **19** O jirila otutu igwe ehi na ụmụ ehi gbara abuba, na atutu chọ aja. O kpokwara ụmụ ndị ikom eze niile na Abjata onye nchua, na Joab onyeisi agha. Ma o kpoghi Solomon bụ ohu gi. **20** Ma ubgu a, onyenwe m eze, ndị Izrel niile na-ele gi anya isi n'ọnụ gi nüta onye ga-anochi anya gi, inökwasị n'ocheeze eze gi. **21** Ma o bughi otu a, ngwangwa onyenwe m bụ eze ga-esoro ndị nna nna ya ha dina n'önwu, mụ onwe m na nwa m Solomon ka a gae-meso mmeso dika ndị mmiebi iwu.” **22** Mgbe Batsheba nō na-akpanyere eze ụka, Netan onye amuma batara. **23** A gwara eze okwu si, “Netan onye amuma nō n'ebe a.” Ya mere, o gara n'ihi eze kpoo isiala nye ya. **24** Netan siri, “Onyenwe m, bụ eze, o bụ gi onwe gi siri Adonaija ga-abụ eze mgbe i

nwụru, na o ga-anökwasikwa n'ocheeze gi? **25** Taa, o gaala jiri otutu igwe ehi, na ụmụ ehi gbara abuba, na ụmụ atutu chọ aja. O kpokwala ụmụ ndị ikom eze niile. O kpokwara ndịsi agha, na Abjata onye nchua. Ha na ya na-eri ihe oriri, na-añukwa ihe ọriñu, na-eti mkpu na-asị, ‘Eze Adonaija gadị ruo mgbe ebighị ebi.’ **26** Ma ha kpoghi mụ bụ ohu gi na Zadok, onye nchua, na Benaya nwa Jehoiada, na ohu gi bụ Solomon. **27** O bụ site n'aka onyenwe m bụ eze ka ihe nke a siri mee, ma i meghị ka ndị ohu ya mata onye ga-anodụ n'ocheeze onyenwe m eze, mgbe o nogħikwa ya?” **28** Mgbe ahụ, Devid kwuru okwu si, “Kpoqronu m Batsheba.” Batsheba batara, guzo n'ihi eze. **29** Mgbe ahụ, eze nüru iyi si ya, “Dika Onyenwe anyị na-adị ndị, Onye ahụ naputara m site na nsogbu m niile, **30** otu ahụ m siri nüru gi iyi n'aha Onyenwe anyị, Chineke Izrel, si, na Solomon nwa gi ga-abụ eze n'ọnodụ m, o bụ ya ga-anochi anya m, nödükwa n'ocheeze m. Otu ahụ ka m ga-eme n'übəchị taa.” **31** Mgbe ahụ, Batsheba kpɔrɔ isiala, gburkwa ikpere n'ihi eze si ya, “Ka onyenwe m eze Devid dīrị ndị ruo mgbe ebighị ebi.” **32** Mgbe ahụ, Devid nyere iwu si, “Kpoqronu m Zadok onye nchua, na Netan onye amuma, na Benaya, nwa Jehoiada.” Mgbe ha niile bijara n'ihi eze, **33** o siri ha, “Duru ndị ozi onyenwe unu, tinyere unu onwe unu, mee ka Solomon nwa m nökwasị n'elu inyinya muul nke mụ onwe m, kpɔrɔnụ ya gbada Gaihōn. **34** N'ebe ahụ, ka Zadok onye nchua, na Netan onye amuma, tee ya mmanu ibu eze Izrel. Fükwaanu opि, tiekwanu mkpu si, ‘Eze Solomon ga-adị ndị ruo mgbe ebighị ebi.’ **35** Mgbe ahụ, unu na ya ga-esokwa gbagota, o ga-abia nökwasị n'ocheeze m iċhi n'ọnodụ m. N'ihi na o bụ ya ka m hoputara iċhi eze n'Izrel na Juda.” **36** Benaya nwa Jehoiada zara eze si, “Amen, ka Onyenwe anyị Chineke onyenwe m na eze, kwuputa ya ka q dī otu a. **37** Dika Onyenwe anyị si nonyere onyenwe m bụ eze, biko, ka o si otu a nonyere Solomon ime ka ocheeze ya dī ukwu karja ocheeze onyenwe m bụ eze Devid.” **38** Ya mere, Zadok, onye nchua, na Netan onye amuma, na Benaya, nwa Jehoiada, na ndị Keret na ndị Pelet, duuru Solomon mee ya ka o nökwasị n'elu inyinya muul nke eze Devid. Emesia, ha duuru ya gaa Gaihōn. **39** N'ebe ahụ, Zadok onye nchua weputara mpi mmanu ahụ dī n'ülə nzute Chineke, were tee Solomon n'isi. Ha fükwaanu opि. Mgbe ahụ, ndị mmađu niile tiri mkpu si, “Ka eze Solomon dīrị ndị ruo mgbe ebighị ebi.” **40** Ndị Izrel niile sooro ya rigoo, na-afu oja na-añurikwa oke ọriñu, ruo n'ala mara jijiñi n'ihi oke üzü. **41** Adonaija na ndị obia ya niile nüru mkpu ọriñu ahụ mgbe ha onwe ha na-erisi nri. Mgbe Joba nüru opi ike ka o na-ada, o juru si, “Gini mere oke üzü dī otu a ji na-ada n'ime obodo.” **42** Ma mgbe o ka kpụ okwu ahụ n'ọnụ, lee Jonatan nwa Abjata onye nchua, ka o batara. Adonaija siri, “Bata! N'ihi na i bụ ezi mmađu amaara m na o bụ ozioma ka i ji bia.” **43** Jonatan zara ya si, “Mba, o dighi otu ahụ! Onyenwe anyị eze Devid emeela Solomon eze. **44** Eze e zigala ya na Zadok onye nchua, na Netan onye amuma, na Benaya nwa Jehoiada, ndị Keret na ndị Pelet sokwa duru ya gaa. Ha mere ka o nökwasị n'elu inyinya muul eze. **45** Zadok onye nchua na Netan onye amuma eteela ya mmanu na Gaihōn ibu eze. Ha esitekwa n'ebe ahụ nüru ọriñu na-alaghachikwa, ndị obodo niile nökwa ubgu a na-eme mkpɔtụ, na-añurikwa ọriñu. O bükwa üzü ọriñu ha ka unu nüru. **46** Solomon na-anökwasị n'ocheeze ubgu a. **47** Ozokwa, ndị na-ejere eze ozi abiala ikele onyenwe anyị eze

Devid ekele, na-asị, ‘ka Chineke gi mee ka aha Solomon bụru aha a ma ama karia nke gi, ka ocheeze Solomon dikwa ukwuu karia nke gi.’ Eze nökwa n’elu ihe ndina ya kpọ́ isiala ofufe, **48** sị, ‘Otuto dirị Onyenwe anyị, Chineke Izrel onye mere ka m jiri anya m hụ onye nochiri anya n’ocheeze m taa.’ **49** Mgbe ahụ, Adonaija, na ndị obịa ya si n’ebé ha na-eri ihe malie. Onye obụla sikwa n’ebé ahụ gbapụ oso, n’ihí ujó. **50** Ma Adonaija türü egwu nke ukwuu ihe Solomon ga-eme ya, n’ihí ya, o gara jide mpi dí n’ebé ichu aja aka. **51** Mgbe ahụ, a gwara Solomon sị, ‘Adonaija na-ataj ewgwu ihe Solomon ga-eme ya, n’ihí ya q n-a-ejide mpi ebe nchuaaja aka. Q na-asị, ‘Ka eze Solomon n’uqra m iyi taa sị na q gaghi ejí mma agha gbuo ohu ya.’ **52** Solomon zara sị, ‘O bụru na o gosi onwe ya díka onye kвеси ntukwası obi, otu agiri isi dí ya n’isi agaghị ada n’ala, ma q bụru na a huta ihe oqo na n’aka ya, o ga-anwú.’ **53** Mgbe ahụ, eze Solomon, zigara ndị ozi mere ka o site n’ebé nchuaaja rídata. Adonaija bijara kpọ́ isiala nye eze Solomon. Mgbe ahụ, Solomon sịrị ya, ‘Laa n’uło gi.’

2 Mgbe ubochi onwu eze Devid na-abjari nso, o nyere nwa ya Solomon iwu sị ya, **2** ‘Oge onwu m eruola,’ ka q sịrị, ‘Ya mere, dí ike, meekwa díka nwoke. **3** Debe iwu niile Onyenwe anyị bù Chineke gi nyere, bie ndù n’uzo ya niile. Debekwa ukpuru na ihe niile o nyere n’iwu, na ntuziaka ya niile díka e dere ya n’akwukwó iwu Mosis. Mee nke a ka ihe niile i ga-eme gaara gi nke ọma, n’ihe niile i na-eme, n’ebé obụla i na-eché ihu gi. **4** Ka Onyenwe anyị mezuo nkwa o kwere banyere m, sị ‘O bụru na umu gi na umu umu ha elezie anya n’otu ha si ebi ndù, q bụru na ha ejegharịa n’uzo ikwesi ntukwası obi n’ihí m, jiri obi ha niile na mkpuruobi ha mee nke a, i gaghi achọ onye ga-anokwası n’oche eze Izrel achọ. **5** ‘Ugbu a, gi onwe gi maara ihe Joab nwa Zeruaya mere m, ya bù ihe o mere mmadụ abuò bù ndísi agha Izrel, Abna nwa Nea, na Amasa nwa Jeta. O gburu ha, wufuo obara ha n’ogeudo, díka a ga-asị na ọ bu ihe e mere n’agha. O jikwa obara ahụ meru oike o kere n’ukwu na akpukpoukwu o yi n’ukwu. **6** I bụ nwoke maara ihe, i makwaara ihe i ga-eme, Ekwela ka Joab, n’agbanyeghi isi awo ya, nwuq n’udo. (**Sheol h7585**) **7** ‘Ma meree umu Bazilai onye Gilead ebere. Meekwa ka ha bụru ndị na-eso gi rie ihe na tebul gi n’ihí na ha ji obi ha zute m mgbe m na-agba ọsq ndù n’ihí nwanne gi Absalom. **8** ‘Cheta Shimei, nwa Gera, onye Benjamin ahụ bi n’obodo Bahurim, onye kɔchara m nkocha jogburu onwe ya n’ubochi ahụ m jere Mahanaim. Mgbe ọ bijara izute m na Jodan, ejí m aha Onyenwe anyị n’uqra ya iyí sị ya, ‘Agaghị m ejí mma agha gbuo gi.’ **9** Ma achoghi m ka i hapu ya díka onye ikpe na-amaghị. I bụ nwoke maara ihe. I makwaara ihe i ga-eme ya. Mee ka o jiri isi awo obara juru baa n’ili.’ (**Sheol h7585**) **10** Emesia, Devid sooro ndị nna nna ya ha dina n’onwu. E liri ya na obodo Devid. **11** Ma ọ chíri Izrel iri afò anò; ọ chíri afò asaa na Hebron, chịákwa iri afò atò na atò na Jerusalem. **12** Solomon nödürü n’ocheeze nna ya Devid díka eze. Alaeze ya guzosori ike nke ukwuu. Ochichị ya gakwara nke ọma. **13** Otu ubochi, Adonaija nwa Hagit, bjakwutere Batsheba, nne Solomon. Mgbe Batsheba hụru ya, ọ jürü ya ajuju sị, ‘O bùkwa obibia udo ka i bijara?’ Adonaija zara sị ya, ‘E, abiara m n’udo.’ **14** O kwuru sị, ‘O nwere ihe m nwere igwa gi.’ Nne Solomon zara sị ya, ‘Kwuo.’ **15** Ọ zara sị, ‘Díka i maara, ọ bụ m nwe alaeze a. Ndị Izrel niile lekwara anya na m ga-abu eze

ha. Ma otu ọ dí, ihe niile adighikwa ka ọ dí na mbụ, alaeze a aghołla nke nwanne m, n’ihí na o si n’aka Onyenwe anyị rute ya aka. **16** Ugbu a, enwere m otu ihe m na-arịo n’aka gi. Biko ajukwala imere m ya.” Batsheba sịrị ya, “Ginj bu arırıo gi? Kwuo ihe ọ bụ.” **17** Ọ zaghachiri ya sị, ‘Biko rıqro m Solomon eze, n’ihí na amara m na o ga-eme he obula i rıqro ya, ka ọ kponeye m Abishag, nwanyi Shunem ahụ, ka ọ bụru nwunye m.’ **18** Batsheba zara sị ya, ‘O dí mma, aga m agwara gi eze okwu.’ **19** Emesia, Batsheba bjakwutere eze Solomon igwa ya okwu banyere Adonaija. Mgbe ọ na-abata, eze sitere n’ocheeze ya bilie gaa izute ya, kpokwaa isiala nye ya nödụ ala n’ocheeze ya. O mere ka e butere nne eze ocheeze, ọ nödükware ala n’aka nri ya. **20** Ọ siri, ‘Enwere m arırıo nta m chorò irıq gi. Ajukwala i mere m ya.’ Eze zaghachiri, ‘Rıq ya nne m. Agaghị m ajú i mere gi ya.’ **21** Ya mere ọ siri, ‘Biko, kwere ka enye nwanne gi nwoke Adonaija Abishag nwanyi Shunem, ka ọ bụru nwunye ya.’ **22** Eze Solomon zara nne ya sị, ‘Ginj mere i ji rıq m ka m nye Adonaija naanij Abishag nwanyi Shunem ka ọ bụru nwunye ya? I gaara arııkwa m sị m nye ya alaeze m. N’ihí na ọ bụ ya tıq m’ I gaara arııkwa n’ihí Abjata onye nchuaaja ma Joab nwa Zeruaya. **23** Mgbe ahụ, eze Solomon ji Onyenwe anyị n’uqra ọsi sị, ‘Ka Chineke mesoo m mmeso, otu obula mmeso ahụ si dí njo, ma q bụru na Adonaija ejighị ndù ya kwuq ıgwo n’ihí arırıo a. **24** Ugbu a, díka Onyenwe anyị na-adị ndù, bù onye ahụ mere ka m nogidesie ike n’ocheeze nna m Devid, onye mere ka ochichị eze m malite díka o kwere na nkwa, a ga-eme ka Adonaija nwuq taa.’ **25** Eze Solomon zigara Benaya nwa Jehoiada ka ọ gaa gbuo Adonaija. Benaya gakwara tıgbuo Adonaija. **26** Eze kpokwara Abjata onye nchuaaja sị ya, ‘Laghachi azu n’ubi gi n’Anatot. I kvesiri inwu onwu ma ọ bughi ugbu a ka a ga-egbu gi n’ihí na i buru igbe ogbugba ndù Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyị n’oge nna m Devid dí ndù. I sokwa ya huq ahuhu n’oge ahụ niile o nwere nsogbu.’ **27** Ya mere, Solomon chupuru Abjata ka ọ ghara iþu onye nchuaaja Onyenwe anyị ozo. Otu a ka o si mezuo bù okwu ahụ Onyenwe anyị kwuru banyere ezinaulø Elayi na Shailo. **28** Ma mgbe Joab n̄urụ na Adonaija anwụola, o gbaara ọso gaa n’uło nzute Onyenwe anyị jigide mpi dí n’akụkụ ebe ichu aja aka. Ọ bụ ezie na Joab so Adonaija gbaa izu imegide Solomon, ma o soghi Absalom gbaa izu imegide Devid. **29** Mgbe a gwara eze Solomon, na Joab a gbabala n’uło ikwu Onyenwe anyị, nödụ n’akụkụ ebe ichu aja. Solomon nyere Benaya, nwa Jehoiada iwu sị, ‘Gaa, tituo ya n’ala.’ **30** Benaya banyere n’ime ulo nzute Onyenwe anyị, sị Joab, ‘Eze sị gi, ‘püta ezi!’’ Ma ọ zara, ‘Mba, aga m anwú n’ebé a.’ N’ihí nke a, Benaya jekwuru eze gwa ya ihe Joab kwuru. **31** Mgbe ahụ, eze nyere Benaya iwu sị ya, ‘Gaa mee díka o kwuru. Gbuo, liekwa ya. Nke a ga-eme ka ikpe ọmuma ghara idirị mū na ezinaulø nna m Devid n’ihí ikpe ọmuma díri Joab maka obara ndị aka ha dí ọcha ọ wüsiri. **32** Onyenwe anyị gáemekwa ka obara ọ wüsiri laa ya n’isi, n’ihí na o ji mma agha gbuo ndị ikom abuò, ma nna m Devid amaghị maka ya. Ha abuò, ya bụ Abna nwa Nea, ochiaghà ndị Izrel, na Amasa nwa Jeta, ochiaghà ndị Juda, ndị dí mma ma búrukwa ndị ezi omume karịa ya. **33** Ka ikpe ọmuma dí n’ihí igbu ọchị ndị a díkwasị Joab na umu umu ya n’isi ruo mgbe ebighị ebi. Ma n’ebé Devid na umu umu ya, na uło ya, na ocheeze ya dí, ka udo Onyenwe anyị díkwasị ha ruo mgbe ebighị ebi.’ **34**

Benaya nwa Jehoiada gara gbuo Joab. E liri ya n'ala nke ya di n'ozara. **35** Mgbe ahu, eze hoputara Benaya, nwa Jehoiada ka o bürü onyeisi ndi agha ya niile, ma mee Zadok onye nchua ja n'onodù Abjata. **36** Emesia, eze ziri Shimei ozi si ya, "wuoro onwe gi ụlo na Jerusalem, biri n'ebe ahu, esitekwala n'ebe ahu püo jee ebe ọbula." **37** N'ihi na ụbochi i ga-apu gafee iyi di na Ndagwurugwu Kidron, mara nke ọma na i ghaghị inwụ. Obara gi ga-adıkwa gi n'ihi. **38** Shimei zara eze, "Okwu gi di mma. Ohu gi ga-eme dika onyenwe m bụ eze kwuru." Shimei biiri n'ime Jerusalem, nökwa ọtụtu ụbochi. **39** Ma n'ogwugwu afọ ato, ndị ohu abụ Shimei nwere gbagurụ ọso gbakwuru Akish, nwa Maaka, eze Gat. Ndị mmadu bìara gwa Shimei si ya, "Lee, ndị ohu gi n'o na Gat." **40** Nke a mere ka o bilie, rikwasị n'elu inyinya ibu ya, gaa Gat, jekwuru Akish n'ihi iche ndị ohu ya. Shimei gara mee ka ndị ohu ya soro ya laghachite azu. **41** Mgbe a gwara Solomon na Shimei hapurụ Jerusalem gaa Gat ma loghachikwa azu, **42** eze ziri ozi kpoo Shimei si ya, "O bụ na m adoghị gi aka na ntị, jiri aha Onyenwe anyị n'ọqo iyị si, 'Mara nke ọma n'ubochi obula i gae-si n'ebe a püo gaa n'ebe ọbula ozo, na i ga-anwụ?' N'oge ahu, i zara m sị m, 'Okwu gi di mma. Aga m emekwa ya.' **43** O bụ gịnị mere i ji mebie iyị i n'ürü nye Onyenwe anyị, jukwa idebe ihe m nyere gi n'iwu?" **44** Eze gwakwara Shimei okwu si ya, "I maara ihe ojọq niile i mere megide nna m Devid. Ugbu a Onyenwe anyị ga-akwughachi gi ugwo n'ihi omume ojọq gi. **45** Ma eze Solomon ga-abu onye a goziri agozi. Ocheeze Devid ga-eguzosikwa ike n'ihi Onyenwe anyị ruo mgbe ebigbị ebi." **46** Mgbe ahu, eze nyere Benaya, nwa Jehoiada iwu ka o gbuo Shimei. O pükwara tituo ya, o nwụo. Sitekwa n'oge ahu, alaeze Solomon guzosiri ike n'aka ya.

3 Solomon na Fero eze Ijipt jikötara onwe ha n'otu, o lụrụ nwa nwanyị Fero. O kpobatara ya n'obodo Devid ruo mgbe o wusiri ụlọze ya na ụlọnsö Onyenwe anyị, na mgbidi gbara Jerusalem gburugburu. **2** N'oge ahu, ndị Izrel ka na-achụ aja ha n'ebe dị elu niile, n'ihi na ewubeghi ụlọnsö ukwu nye aha Onyenwe anyị. **3** Ma Solomon gosiri ijünanya n'ebe Onyenwe anyị n'o, site na igbaso ntụziaka niile nke Devid nna ya nyere ya, o bụ naanị na o chürü ọtụtu aja di iche iche, na ihe nsure ọku na-esi isi ụtọ n'ebe dī elu dī iche iche. **4** Eze gara Gibion n'ihi iche aja, n'ihi na ebe ahu bu ebe kachasị mkpa, dī elu. Solomon chürü otu puku aja nsure ọku n'elu ebe iche aja ahu. **5** Na Gibion, Onyenwe anyị mere ka Solomon hụ ya anya na nrọ nke abalị, Chineke siri ya, "Rịoq ihe ọbula i chorọ ka m nye gi." **6** Solomon zara si, "I gosila ohu gi bụ nna m Devid obi ebere dī ukwuu, n'ihi na o bụ onye kwasiri ntükwasị obi nye gi, onye ezi omume nakwa onye obi ya ziri ezi. I nogidela na-egosi ya obi ebere dī ukwuu, nyekwa ya nwa nwoke ganokwasị n'ochieze ya n'ubochi taa. **7** "Ugbu a, Onyenwe anyị bụ Chineke m, i meela ohu gi eze n'onodù nna m, bụ Devid. Ma abụ m naanị nwantakirị na-amaghị otu esi apụ ma na-abatakwa. **8** Ohu gi n'o n'ebe a, n'etiti ndị gi i hoputara, ndị bara ụba nke ukwuu, ndị a na-adighị aguta ọnụ n'ihi n'onụogugu ha babigara ụba oke. **9** Ya mere, nye ohu gi uche nghọta nke m ga-eji chịa ndị gi, na ighọta ihe dī iche n'etiti ezi ihe na ajo ihe. N'ihi na onye purụ ijikötara ndị gi a dī ukwuu?" **10** O masirị Onyenwe anyị na Solomon rịorị nke a. **11** Ya mere, Chineke zara si ya, "N'ihi na i rịorị amamihe na nghọta i ga-eji chịa ndị m, ma i rịoghị m ka m nye gi ndị

ogologo, maobụ akunuba, maobụ onwụ nye ndị iro gi. **12** Aga m eme dika ihe i rịorị si di. Aga m enye gi obi maara ihe na uche ighọta ihe ziri ezi, nke ga-abu na o dighị onye ọbula dika gi, o dighikwa onye ọbula ga-adị ka gi. **13** Ozokwa, aga m enye kwa gi ihe ndị ahu i na-arịoghị m, akunuba, na nsopuru, ka o ga-abu n'ubochi niile nke ndị gi, i gaghi enwe onye ọbula ga-adị ka gi n'etiti ndị eze niile. **14** O bùrụkwa na i jee ije n'uzo m niile, debe iwu m, meekwa ihe m gwara gi, dika nna gi Devid mere, aga m enye gi ogologo ndu." **15** Mgbe ahu, Solomon si n'ura teta, ghọtakwa na o bụ nrọ ka o na-arị. O lötara na Jerusalem bata guzo n'ihi igbe ọgbugba ndu Onyenwe anyị, chọo aja nsure ọku na aja udo. Emesia, o mere ndị na-ejere ya ozi oke oriri. **16** Mgbe ihe ndị a gasirị, ümụ nwanyị akwuna abụo biakwutere eze, guzo n'ihi ya. **17** Otu n'ime ha gwara ya si, "Onyenwe m, mụ na nwanyị a bi n'otu ulo. Anyị abụo díkwa ime. Ma eburu m ya uzo mịo nwa nke m. **18** Mgbe ụbochi ato gasirị ka m müşirị nwa, ya onwe ya müşkvara nwa nke ya. Naanị anyị abụo bi, o nweghi onye ozo binyere anyị. **19** "Ma n'otu abalị, nwa ya nwụrụ mgbe o dinakwasirị ya n'oge o na-arahụ ụra. **20** Mgbe o biliri n'etiti abalị, chọpụtarा na nwa ya anwụola, o kuuru ya nibe ya n'akụkụ m, kurukwanụ nwa nke m dī ndị nibe n'akụkụ ya onwe ya. **21** N'isi ụtụtụ, mgbe m tetara n'ura chọq inye nwa m ara, achopụtarा m na o nwụiola. Ma mgbe m leziri ya anya nke ọma ka chi boro, ahuṇu m na nwa m na ya dina abughi nwa nke m mịrụ." **22** Mgbe ahu, nwanyị nke ozo kwuru si, "Mba, nwantakirị ahu dī ndị bụ nwa m, ma nke nwụrụ anwụ bụ nwa gi." Nwanyị nke mbụ zara si, "Mba, o bughị eziokwu; nwa nke nwụrụ anwụ bụ nke gi, ma nke dī ndị bụ nke m." Otu a ka ha si na-aruriṭa ụka n'ihi eze. **23** Eze kwuru si, "Onye nke a na-asị, 'Nwa m bụ nke dī ndị, ma nke gi bụ nke nwụrụ anwụ,' mgbe onye nke ozo na-asị, 'Mba! Nwa gi bụ nke nwụrụ anwụ, ma nke m bụ nke dī ndị.'" **24** Mgbe ahu, eze siri, "Wetara m mma agha." Ya mere, ha wetaara eze mma agha. **25** Eze nyere iwu si, "Kpowaaw nwa ahu dī ndị uzо abụo, were otu okara nye otu onye, werekwa nke ozo nye nke ozo." **26** Nwanyị ahu nwa ya dī ndị juputara n'omjiko n'ebe nwa ya n'o, o gwara eze si, "Biko, onyenwe m, kunye ya nwantakirị ahu dī ndị. Egbukwala ya." Ma onye nke ozo siri, "Kpowaaw ya abụo. Nwa a agaghị abụ nke gi, o gaghi abukwa nke m." **27** Mgbe ahu, eze kpebiri ikpe si, "Kuru nwantakirị a dī ndị kunye ya nwanyị ahu chorọ ka o dī ndị. Egbula ya, n'ihi na nwanyị ahu bụ nne ya." **28** Mgbe ndị Izrel niile n'ürü otu eze si kpebie ikpe a, ha sitere n'ịtụ egwu nye eze nsopuru, n'ihi na ha hụru na o si n'aka Chineke nweta amamihe ikpe ikpe ziri ezi.

4 Ya mere Solomon ghoro eze ndị Izrel niile. **2** Ndị a bụ aha ndịsi ọchichị obodo eze Solomon hoputara inyere ya aka. Azaraya, nwa Zadok bụ onye nchua ja. **3** Elihoref na Ahija, ümụ ndị ikom Shisha, bụ ndị ode akwukwó. Jehoshafat, nwa Ahilud bụ onye na-edekọ akukọ. **4** Benaya, nwa Jehoiada bụ onyeisi agha ndị Izrel. Zadik na Abjata, bụ ndị nchua ja. **5** Azaraya nwa Netan bụ onyeisi na-elekota ndị na-ejere eze ozi. Zabud nwa Netan bụ onye nchua ja onye ndumodụ nye eze. **6** Ahisha, bụ onyeisi na-elekota n'ulọze. Adoniram nwa Abda bụ onyeisi na-elekota ndị ọru mimanye. **7** Eze Solomon hoputara ndị ikom iri na abụo ndị o mere ndịsi ga-elekota akukụ iri na abụo nke o mere ka Izrel dīri. Mmadu iri na abụo

ndi a nwekwa oru iwtara eze ihe oriri. Nwoke obula n'ime ha nwe iwtara eze na ezinaulø ya ihe oriri otu onwa n'afø. **8** Nke a bu aha ndi ikom iri na abu ahü. Ben-Hua, onye na-achị ala ugwu ugwu Ifrem. **9** Ben-Deka, onye na-achị Makaz, na Shaalbim na Bet-Shemesh, na Elon Bethanan. **10** Ben-Hesed, onye na-achị Arubot, na Soko, na Ala Hefa niile. **11** Ben-Abinadab, onye na-achị ala elu elu Doa. Nwoka a lürü Tafat, nwa nwanyi Solomon. **12** Baana, nwa Ahilud, onye na-achị Teanak, na Megido n'akukụ Bet-Shan niile, nke di n'akukụ Zaretan na ndida Jezril, sitekwa na Bet-Shan ruo Ebel-Mehola gafee ma ruokwa Jokmeam. **13** Ben-Geba, onye na-achị Ramot Gilead, na obodo niile nke ikwu Jaia, nwa Manase nwere n'ime Gilead, na akukụ Agob niile nke di na Bashan, na iri obodo ukwu isii e ji mgbidi gbaa gburugburu, nke nwekwara mkporo bronz e ji kpuo uzø ya. **14** Ahinadab nwa Ido, onye na-achị Mahanaim. **15** Ahimaaz, onye na-achị Naftali (o lükware nwa nwanyi Solomon a na-apkø Basemat). **16** Baana nwa Hushai, onye na-achị Asha na ALOT. **17** Jehoshafat nwa Parua onye na-achị Isaka. **18** Shimei nwa Ela onye na-achị Benjamin. **19** Gebea nwa Uri, onye na-achị Gilead (ala Sajhon eze ndi Amorait, na nke Og eze Bashan). Naanị ya ka e doro dikà govanø ala ahü. **20** N'oge a, ndi Juda na Izrel bara uba n'onuogugu dika aja di n'akukụ osimiri. Ha dikwa ukwu n'onuogugu. Ha na-eri na-anu, na-emekwa onwe ha obi utø. **21** Ala niile Solomon na-achị sitere n'oke osimiri Yufretis ruo ala ndi Filistia, rukwaa n'oke ala ndi Ijipt. Ndị niile a lugburu n'agha n'obodo ndi a na-atutu utu ha na-enye Solomon. Ha nogidekware n'okpuru Solomon ubochi niile nke ndu ya. **22** Ihe oriri a na-ewebata n'ulø Solomon ubochi niile bu otu narị bushel utu oka na iri bushel asato, na iri akpa oka a kworø apkwo isii, **23** na ehi iri mara abuba, na iri ehi abu a zürü n'ebe a na-azu anu, na narị aturu na ewu. A gunyeghi anu ele na mgbada na oke ele na okukụ qma a na-ewebata. **24** N'ihì na o chirị alaaze niile a ruo n'akukụ ọdịda anyanwụ nke osimiri Yufretis, site na Tifsa ruo na Gaza. O nwekwara udo n'akukụ niile. **25** N'oge ndu Solomon niile, Juda na Izrel site na Dan ruo Biasheba bi n'udo. Nwoke obula no n'okpuru osisi vaini na n'okpuru osisi fiig nke ya. **26** Onuogugu ulø a na-etenye ugbo agha inyinya na-adopkpu nke Solomon nwere di puku anø. Onuogugu inyinya a na-agba agba o nwere di puku iri na abuø. **27** N'onwa obula, ndi ahü a hoputara ichi Izrel na-ewetara eze Solomon na ndi ulø ya ihe oriri. Ha adighị ekwekwa ka otu ihe kq n'ulø ya. **28** Ha na-ewetakwa oka balị na ahijia oka n'ebe o kwestiri, maka inyinya na-adopkpu ugbo agha na inyinya ukwu qos nди ozo dika ihe ha ketara n'utu si di. **29** Chineke nyere Solomon amamihe, na uche nghota, na mmuø imuta otutu ihe nke bara uba dika aja di n'akukụ osimiri. **30** Amamihe Solomon di ukwu karja amamihe ndi si ọwụanya anyanwụ. N'ezie, o di ukwu karjakwa amamihe ndi maara ihe n'Ijipt. **31** O maara ihe karja onye obula, karja Etan onye Ezra, na Heman, na Kalkol, na Dada, umu ndi ikom Mahol. Ihe banyere idị ukwu ya gbasara na mba niile gbara ha gburugburu. **32** O turu puku ilu atø, deekwa abu onuogugu ha di otu puku na ise. **33** O kwuru okwu banyere osisi, site na osisi sida nke Lebanon ruo n'ahijia hisop nke na-eto na mgbidi aja, na ihe banyere umu anumanyan na anu ufe, na anu na-apkugharị n'ala nakwa azu. **34** Ndị eze niile di n'wa bu ndi bijara inyuru banyere amamihe ya zitere ndi si na mba niile di ihe ihe inyuru okwu amamihe Solomon.

5 Mgbe Hiram eze Taja nuru na eteela Solomon mmanụ ibu eze n'onodu nna ya Devid, o zipurụ ndi ozi ya ijekwuru Solomon, n'ihi na ya na Devid bu enyi, dírikwa na mma. **2** Mgbe ahü, Solomon zigara Hiram ozi, si ya: **3** "I maara na Devid nna m enweghi ike iwu ụlọnsø ukwu nye Aha Onyenwe anyị Chineke ya, n'ihi agha niile o lürü mgbe o di ndu. O nökwa na-eche ka Onyenwe anyị nye ya udo. **4** Ugbu a, Onyenwe anyị Chineke m enyela m udo n'akukụ obula. Enwegwaghị m ndi iro, ma o bükwanu ihe ndakwasị ojøg obula. **5** N'ihi ya, ana m acho iwu ụlọnsø ukwu nye Aha Onyenwe anyị Chineke m, díka Onyenwe anyị gwara nna m Devid mgbe o siri ya, 'Nwa gi nwoke, onye m ga-eme ka o nodu n'ocheeze gi, ga-ewu ụlọnsø ukwu nye Aha m.' **6** "Ya mere, nye iwu ka e gbutuoro m osisi sida nke Lebanon. Ndị oru m ga-esoro ndi nke gi n'orù a. Aga m akwụ gi ihe obula i kpebiri bu ugwo oru ha. I maara na anyị enweghi ndi oka igbutu osisi díka ndi Sajdon." **7** Mgbe Hiram nuru ozi Solomon ziri, obi tørø ya utø nke ukwu. O kwuru si, "Otuto díri Onyenwe anyị taa, n'ihi na o nyela Devid nwa nwoke nwere amamihe ichi mba ukwu a." **8** Ya mere, Hiram zigaara Solomon ozi si, "Anụla m ozi i ziteere m. Aga m emekwa ihe niile díka i kwuru banyere i budataro gi osisi sida na osisi junipa. **9** Ndị ohu m ga-esi n'ugwu Lebanon budaruo ha n'osimiri Mediterenija. A ga-ekekota ha onu, zitere gi ha n'ebe i chorø ino buru ha. Mgbe ha sere n'elu mmiri rute ebe i chorø, anyị ga-atosakwara gi ha, ka i buru ha. Ma gi onwe gi ga-eme ihe bu ochichø m, site na-inye ndi ulø m ihe oriri." **10** N'uzo di otu a, Hiram nogidere na-ezitere Solomon osisi sida na junipa niile o chorø. **11** Solomon nyere Hiram na ezinaulø ya narị puku bushel, na iri puku bushel oka wiiti abuø, ka o buru ihe oriri nye ezinaulø ya, tinyekwara narị puku galonqụ, na iri puku galonqụ abuø nke mmamụ oliv asurụ asu. Solomon nogidere na-enye Hiram ihe ndi a kwa afø. **12** Onyenwe anyị nyere Solomon amamihe di ukwu díka o kwere ya na nkwa. Hiram na Solomon nwere mmekø udo, ha abuø gbakwara ndu. **13** Eze Solomon, sitere n'akukụ Izrel niile kpobata ndi oru mmanye onuogugu ha di iri puku ato. **14** N'otu onwa, o na-eziga puku mmadu iri n'ime ndi a ka ha gaa Lebanon iru oru. N'onwa ozo, o na-ezigakwa puku mmadu iri ka ha gaa gbanwee ndi buuru uzø gaa. N'uzo di otu a, otu uzø n'ime iri puku mmadu ato ndi a na-anø na Lebanon otu onwa maka iju oru, ma ha na-aløta zuo ike onwa abuø. Adoniram bu onyeisi ndi oru mmanye a. **15** Solomon nwere ndi oru ozo onuogugu ha di iri puku asaa na-ebu ibu, nweekwa ndi na-awa nkume n'ugwu onuogugu ha di iri puku asato. **16** N'agunyeghi ndi a, o nwekwara ndiisi, ndi na-elekota ndi oru ndi a, onuogugu ha di puku ato na narị ato. **17** Díka iwu eze si di, ha na-esite n'ebe a na-awa nkume ebupụta nkume di mma buru ibu nke e ji ewu ntøla ụlọnsø ukwu ahü. **18** Ndị ikom si Gebal, nyere ndi oru Solomon na ndi oru Hiram aka, igbutu osisi na iwa ha. Ha nyekwara aka ikwado nkume e ji ewu ulø ahü.

6 Solomon bidoro iwu ụlọnsø ukwu Onyenwe anyị ahụ n'onwa Zif, bu onwa nke abuø n'afø nke anø nke ibu eze ya. O bükwa n'afø nke mere ya narị afø anø na iri afø asato site n'oge ndi Izrel si n'ala Ijipt pütä. **2** Ụlọnsø nke eze Solomon wuuru Onyenwe anyị di iri mita abuø na asaa n'ogologo, mita itoolu n'obosara, ebe ila elu ya dikwa mita iri na anø. **3** Mpütä onu ulø nke di n'ihu ulø ezumezu nke

ülənşo ahü dí mita itoolu n'ogologo nke gbakwunyere ihe n'obosara ülənşo ahü, diríkwa mita anq na okara n'obosara ya. **4** O mere ülənşo ahü oghereikuku kpara nkpa n'ime ma saa mbara n'ezi, n'ebé elu elu mgbidi ulø ahü. **5** N'akukú mgbidi ulø ezumezu ahü nakwa mgbidi nke ime ebe nsq ahü, o wuru okpukpu gburugburu ulø ahü, nke nwere otütü ulø nta dí iche iche gbaa gburugburu. **6** Obosara okpukpu ulø nke diklärışırı ala bù mita abuq na okara, obosara okpukpu nke ulø etiti dí mita ato, otu a kwa, obosara okpukpu ulø nke ato dí mita ato na okara. Mgbe e wuru mgbidi gbara ülənşo ukwu ahü gburugburu, e wukwara ihe dikä aka n'akukú mgbidi ahü niile. Q bù n'elu ihe ndí dí dikä aka ka e dokwasırı osisi ja wuo onquló nta ndí ahü. N'uzo dí otu a, ka e ji gbochie jmanye ihe obula n'aja ülənşo ukwu ahü. **7** Mgbe a na-ewu ülənşo ukwu ahü, q bù naanı nkume awara nke qma n'ebé a n'gwuputa ha ka ejí wuo ya. O nweghí onye nruru uzú itipia nkume, maqbú uzú iwa osisi, maqbú ulø mkpötü ahü ngwa oru mkpırısı igwe na-eme, n'ebé a n'wuo ülənşo ukwu ahü, mgbe a na-ewu ya. **8** Onu uzó e si abata n'önü ulø ndí dí n'okpukpu ulø elu nke mbü dí n'akukú aka nri nke ülənşo ukwu ahü. E nwekwara uzó nrigo e wuru e si abanye n'önü ulø ndí dí n'okpukpu ndí dí n'etiti. A na-esitekwa na nke a rigorò ruo na nke ato. **9** Mgbe o wusiri ülənşo ukwu a, Solomon jiri ibe osisi na osisi dí obosara e si n'osisi sida mepüta, wuo ihe mgbachí elu ulø ahü. **10** O wuru otütü onquló nta n'akukú mgbidi gbara ülənşo ukwu ahü gburugburu. Q bükwa osisi sida ka e ji jikota mgbidi ulø ahü na onquló nta ndí ahü. İdí elu nke obula n'ime ha bù mita abuq na okara. **11** Okwu Onyenwe anyi rutere Solomon ntj, **12** "Banyere ülənşo ukwu a i na-ewu, q bùrù na i mee ihe m gwara gi, gbasoo ihe niile m nyere gi n'iwu, ma mezu okwu m niile, aga m esite na gi mezu nkwa ahü m kwere nna gi Devid. **13** Aga m ebikwa n'etiti ndí Izrel, agaghi m ahpükwa ndí m, Izrel." **14** Emesja, Solomon wusiri ülənşo ukwu ahü. **15** O ji osisi sida dí obosara machie ahü ime ülənşo ukwu ahü site n'akukú ala ruo n'elu ya. E jikwa osisi junipa machie ala ulø ahü niile. **16** O ji osisi sida kewaputa ihe ruru mita itoolu n'azu ülənşo ukwu ahü, site n'ala ulø ahü ruo n'elu, n'ihi iwepüta site n'ülənşo ahü, ime ime ebe nsq, nke bù Ebe Kachası Nsö. **17** Ulø ezumezu nke dí n'ihi onquló a dí iri mita na asato. **18** Ahü ime ülənşo ukwu ahü bù osisi sida, nke a tñü ihe otütü nke oyiyi afufa ohja na okoko osisi wasara awasa n'elu ya. Ihe niile dí n'ime ulø ahü bù osisi sida, adighi ahü nkume obula anya. **19** Q kwadokwara ebe nsq ahü, ebe dí n'ime ime ulø ahü, maka idebe igbe ogbugba ndú Onyenwe anyi n'ebé ahü. **20** Ime ime ebe nsq ahü, dí mita iri n'ogologo, obosara ya dikwa mita iri, idí elu ya dikwa mita iri. O ji olaedo a nuchara anucha machie ahü ime ulø a niile, jiri osisi sida machie ebe nichüaja ya. **21** Solomon ji olaedo a nuchara anucha machie ahü ime ülənşo ukwu ahü. Q gbatırı udó olaedo gafere n'ihi ime ime ebe nsq ahü, nke e jikwa olaedo machie. **22** Ya mere, o ji olaedo machie ime ya niile. O jikwa olaedo machie ebe içhü aja nke díjirí ime ime ebe nsq ahü. **23** O mere cherubim abuq, nke e ji osisi oliv tuq n'ime ime ebe nsq ahü, idí elu nke obula bù mita ise. **24** Cherub nke mbü nwere nku abuq, otu nku dí mita abuq na ụma ato n'ogologo, nku nke ozó dikwa mita abuq na ụma ato n'ogologo. Ya bù, mita ise site na ụma isii, site n'önü otu nku ruo n'önü nku nke ozó. **25** Cherub nke abuq dikwa iri mita na ụma isii, n'ihi na cherubim abuq ndí a bù otu n'otütü nakwa

n'ibù ibu. **26** İdí elu nke cherub obula ruru mita ise na ụma isii. **27** O tinyere cherubim ndí a nke gbasapuru nku ha n'ime imē Ebe Nsö Kachası Nsö nke ülənşo ukwu. Onu onu nke nku cherub obula na-emetu otu akukú ahü ulø ahü, ebe onu onu nke nku cherub obula na-emetu na nke ibe ya n'etiti onquló ahü. **28** O jiri olaedo machie cherubim ndí ahü. **29** N'ahú aja ülənşo ukwu ahü gbaa gburugburu, ma n'ime onquló nke dí n'ime na ndí dí na mpüta, ka o pikwasırı oyiyi cherubim, osisi nkwu na okoko osisi wara awa. **30** O jikwa olaedo machie ala ulø nke onquló nile dí n'ime ulø, na onquló ndí dí na mpüta ülənşo ukwu ahü. **31** O ji osisi oliv mee ibo onu uzó mbata nke ime ebe nsq ahü, osisi ndí a bù otu uzó n'uzo ise nke obosara ebe nsq ahü. **32** N'ahú ibo abuq ahü nke si n'osisi oliv, o tunyere oyiyi cherubim abuq, igu nkwu na okoko osisi wara awa. O ji olaedo etipiara etipiara machie oyiyi cherubim na igu nkwu ndí ahü. **33** Otu a kwa, o ji osisi oliv mee mbudo ibo onu uzó e si abata n'ulø ezumezu ahü, nke bù otu uzó na nkewa anq nke obosara ulø ezumezu ahü. **34** O jikwa osisi junipa mee ibo abuq a na-emechikta n'otu. **35** O pırı oyiyi cherubim na oyiyi nkwu, na oyiyi okoko osisi wara awa, jiri olaedo techie ibo ndí ahü na oyiyi a pikwasırı ha. **36** O wuru ogige n'ime ülənşo ukwu ahü. Q bù ahırı nkume ato e doziri edozi na otu ahırı osisi sida a kwachara nke qma ka e ji wuo ogige a. **37** Q bù n'önwa Ziv, n'afó nke anq, nke ibu eze Solomon ka a torq ntoala ülənşo ukwu Onyenwe anyi. **38** Q bù n'ime afó iri na otu, n'önwa Bul, ya bù önüwa ne asato, ka e wusiri ülənşo ukwu ahü, n'ihé niile ya diká ntuziaka e nyere si dí. Q bù afó asaa ka o weere ya i ji ruchaa ülənşo ukwu ahü.

7 Solomon ji afó iri na ato wuo ulø nke ya, bia ruchakwaa ulø ya niile. **2** O wuru uløze ukwu aha ya bù Oke Ohia Lebanon, nke ogologo ya dí iri mita ise, obosara ya dí iri mita abuq na ise. Otu a kwa, idí elu ya dí mita iri na ise. Osisi sida ukwu e ji rüq elu ya ka e mere ka ha nökwası n'elu ogidi e doro n'ahırı n'ahırı. Ahırı ogidi ndí a dikwa anq. **3** Q bükwa osisi sida ka e ji machie elu ulø ahü. A kükwasırı osisi ndí a n'elu osisi sida ukwu ndí a a wara awa, ndí e mere ka ha nökwası n'ogidi ndí ahü. Onqögugu osisi ndí ahü bù iri anq na ise. Q bükwa iri na ise ka e nwere n'ahırı obula. **4** Oghereikuku ya dikwa n'uzo ahırı ato, otu n'elu ibe ya. E mere ka ogħereikuku ndí dí n'elu n'otu akukú chee ogħereikuku ndí dí n'akukú nke ozó iħu. **5** Onu uzó niile nwere mbudo onu uzó anq. Ha dí ato ato cheritara ibe ha ihu n'ebé mpüta ya. **6** O wuru onu uzó mbata nke ogidi, nke ruru iri mita na anq n'obosara, rkwwaa iri mita anq na ise n'idi ogologo. N'iħu ya, e nwere mpüta onu ulø, n'iħu ya, e nwekwara ogidi na elu ebe kpuchiri ekpuchi. **7** E nwekwara onu ulø ozó a na-akpo, Ulø Ocheeze, maqbú Ulø ikpe ziri ezi ebe Solomon na-anq ekpe ikpe. E ji osisi sida machie ahü ya niile, site n'ala ruo n'elu. **8** Ulø obibi Solomon dikwa n'ogige dí n'azu ulø ikpe a. E wukwara ya diká e si wuo ulø ndí ozó. Solomon wukwara nwunye ya ulø yíři nke ya. Nwanyi a bù nwa Fero, eze ndí Ijipt, nke Solomon na-alu. **9** E ji nkume dí mma ma dikwa oke onqahija nke a wara awa na nke a kwadoro nke qma n'ime na n'ezí diká otütü si dí, wuo ulø ndí a. Site na ezi ruo n'ogige ukwu ahü ma sitekwa na ntoala ruo n'elu ya. **10** Nkume e ji tqo ntoala ulø ndí a bù nkume buru ibu, ndí dí ezi mma. Ufodú n'ime nkume ndí a ruru mita anq na okara n'ogologo, ndí ozó dí mita ato na ụma isii. **11** N'elu

nkume ndị a ka e doro nkume ndị ozo, ndị dị ezi mma, a waziri awazi dika otutu si di. Emesịa, e dokwara osisi sida n'elu ha. **12** Ogige ukwu ahụ bù nke ejị ahịrị nkume ato a wara awa díkwasirị n'elu ibe ya gbaa gburugburu, otu ahịrị bù nke sida a wara awa díka dì n'ime ime ogige ulonso ukwu Onyenwe anyị ahụ, ya na mpata onu ulo ya. **13** Eze Solomon zigara ozi na Taịa, ka a kpota Huram. **14** Nne Huram bù nwanyị si n'ebو Naftalị nke di ya nwụrụ anwụ, ma nna ya bụ onye Taịa, onye maara ስka di n'ikpụ bronz. Huram juputara n'amamihe na nghọta n'ihe ọmụma iru oru obula metutara bronz. O bjakwutere eze bù Solomon, rụkwak oru niile enyere ya iru. **15** O kpuru ogidi bronz abu, nke otutu ya ruru mita asato na otu ụma n'ogologo, na mita ise na ụma anō gburugburu ya. **16** O kpukwara ihe ọkpukpu bronz, nke isi ya yiri onu ite mmiri. A dokwasirị ha n'elu ogidi ọla abu ahụ. Otu n'ime ihe ọkpukpu bronz abu ndị a dì ihe ruru mita abu na ụma ato n'ogologo. **17** E nwekwara ihe e ji choq ha mma. O bù ọla akpara akpa, nke yiri ụdọ a turu atu ka e ji choq ha mma. Asaa dì n'otu ihe ọkpukpu ọla. **18** O kpuru ihe yiri mkpuru pomegranet, nke di n'ahịrị abu, nke o ji gbaa ihe icho mma ndị ahụ gburugburu, maka iji ha choq ihe ọkpukpu ọla ndị ahụ di n'elu ogidi ndị ahụ mma. O mere otu ihe a maka ihe ọkpukpu ọla obula. **19** Ihe ọkpukpu ọla ndị di n'elu ogidi di na mgbe ulo ka o mere ka ha yie okoko osisi lili. Idị elu ha ruru otu mita na ụma asato. **20** N'elu ihe ọkpukpu ọla di n'ogidi abu ahụ, n'elu elu ha, ebe ahụ yiri onu ite mmiri nke di n'akụkpu ihe ọkpukpu ọla ahụ, e nwere ihe yiri nari mkpuru pomegranet abu e doro n'ahịrị n'ahịrị gburugburu ha. **21** O guzobere ogidi abu ndị ahụ na mgbe onu ụzo ulonso ukwu ahụ. Ogidi nke di na ndịda ka o kpore Jakin, ma nke di n'ugwu ka o kpore Boaz. **22** Ihe ọkpukpu ọla di n'elu ogidi ndị a bù nke yiri okoko osisi lili. O bù n'uzo di otu a ka e si ruzuo oru niile metutara ogidi ndị ahụ. **23** O mekwara Oke osimiri nke ọla awurụ awụ, nke di gburugburu n'udịdị. Otutu ya bù mita abu na ụma ato n'ogologo, díkwa mita ise na ụma ato, site n'otu onu ruo n'onu nke ozo. O bù eriri e ji atu ihe ruru ihe díkwa mita iri na anō ka e ji tuo ya gburugburu. **24** N'okpuru onu ya, oyiyi ọba gbara ya gburugburu, iri dì na mita anō na okara obula. Ọba ndị a di n'ahịrị abu, awukotara ha na Oke osimiri ahụ otu mgbe. **25** E mekwara ka Oke osimiri ahụ guzo n'elu ehi iri na abu. Ato na-eche ihu n'akụkpu ọwụwa anyanwụ; ato na-eche ihu n'odịda anyanwụ; ato na-eche ihu n'akụkpu ndịda, ato na-eche ihu n'akụkpu ugwu. Oke osimiri ahụ díkwasirị ha n'elu, ebe azu ha niile di n'ime n'etiti. **26** Idị arọ ya ha ka otu otutu ntuka dimkpa. E mere onu ya ka o dì ka onu iko mmiri, díkwa ka okoko lili na-awapata awapata. O na-erite puku galonu iri na abu. **27** O mekwara ihe ndokwasirị bronz iri, nke e nwere ike ikpugharị akpugharị. Mita abu ka ogologo nke otu ihe ndokwasirị obula di, mita abu ka obosara ya díkwa; idị elu ya di otu mita na okara. **28** Ihe ndokwasirị ahụ nwere ihe e ji jikọta ya di n'etiti ya. Otu a ka e si mee ihe ndokwasirị ahụ. **29** N'elu ihe njikọta ahụ ka a wụrụ oyiyi di ihe iche, díka ọdum, na oke ehi, na ndị mmụo ozi cherubim nwere nku. N'elu, na n'okpuru ọdum, na oke ehi ndị ahụ, a wükwara ahịhịa na okoko osisi di ihe iche. **30** Otu ihe ndokwasirị obula nwere ụkwu bronz anō dì gburugburu, nweekwa okporo bronz ebe ụkwu ndị a na-agbagharị. N'akụkpu anō nke ihe ndokwasirị ndị a, a rụnyere ebe a na-adokwasirị efere. E ji oyiyi okoko osisi na

ahịhịa choq ihe ndị a mma. **31** N'ime ihe ndokwasirị ahụ, e nwere oghere nke nwere onu di gburugburu nke idị omimi ya bu sentimita iri ano na ise. Oghere a di gburugburu, nwee ebe ndokwasirị n'okpuru ya nke di sentimita iri isii na asato n'otutu. Oyiị ihe apiri apị díkwa gburugburu onu ya. Ihe njikọta ha niile nwere akụkpu anō nke ha n'otu, ha adighị gburugburu. **32** A na-adokpugharị ihe ndokwasirị a n'ukwu anō o nwere. A dñyekotakwara ụkwu anō ndị a n'ime okporo ọla e mekotara ya na ihe ndokwasirị ahụ. Idị elu nke ụkwu obula bù iri sentimita isii na asato. **33** E mekwara ụkwu ndị a díka ụkwu ugboala nke inyinaya na-adokpuru. O bukwa ọla ka e ji kpu akụkpu ihe ndokwasirị ahụ niile, ma okporo igwe ụkwu, ma okporo igwe nta, na ihe niile jikötara ha. **34** Ukwu ọla nta anō díkwa n'okpuru ihe ndokwasirị ahụ, n'akụkpu obula. A wükotakwara ha na ihe ndokwasirị ahụ. **35** E nwere ihe a magidere gburugburu n'elu ihe ndokwasirị obula, nke omimi ya di iri sentimita abu na ụma ato. Ọla a, na ụkwu ya, ka a wükotara na ihe ndokwasirị ahụ otu mgbe. **36** Ebe obula ohere di, o gbunyere oyiyi cherubim nwere nku, na oyiyi ọdum, na oyiyi osisi nkwu, n'ahụ ibo ọla ahụ e mere ka o dirị gburugburu elu ihe ndokwasirị ọla ahụ. **37** Ihe ndokwasirị ọla iri ndị ahụ ha otu. Ha yikwara ibe ha, n'ihi na e mere ka ha nwee otu udị. **38** Huram jikwa bronz kpụ efere isa ihe iri. Ogbu efere obula di mita abu na otu ụma, otu efere maka ihe ndokwasirị obula. Mmiri na-eju otu n'ime ha bu nari galonu mmiri abu na iri anō. **39** O dñyenerie ihe ndokwasirị ọla ise n'akụkpu ndịda ulonso ukwu ahụ, dñyenerie ihe ndokwasirị ọla ise nke ozo n'akụkpu ugwu. O dñbara ihe ichenyere mmiri ukwu ahụ n'akụkpu ndịda, n'ihi ọwụwa anyanwụ nke ulonso ahụ, n'ebe chere ihu na ndịda. **40** O kpukwara ite di ihe iche, shovél niile, na efere ikwosa mmiri niile. N'ikpeazu, o ruchara oru niile di n'ulonso Onyenwe anyị, nke eze Solomon tinyere ya n'aka iru. **41** Ogidi abu ahụ; ihe ọkpukpu abu díka efere di n'elu ogidi abu ahụ; ihe ọkpukpu yiri ụdọ a turu atu nke e ji choq ihe ọkpukpu abu ahụ díka efere mma. **42** Nari anō nke mkpuru pomegranet a kpuru akpu maka ahịrị ihe abu ahụ a kpuru akpu, ya bù, ahịrị pomegranet abu n'ihi otu ihe ọkpukpu, iji choq ihe ọkpukpu ahụ yiri efere di n'isi elu ogidi ahụ mma. **43** Ihe ndokwasirị iri na efere isa mmiri iri nke díkwasirị n'elu ha; **44** na Oke osimiri ahụ na oke ehi iri na abu ahụ di ya n'okpuru; **45** ite niile, shovél niile na efere ikwosa mmiri. Ihe ndị a niile nke Huram meere eze Solomon n'ihi ulonso Onyenwe anyị, bù bronz na-egbu maramara ka ejị mee ha. **46** O bù n'alà ụro, n'obosara ala Jodan, n'etiti Sukot na Zaretan ka eze mere ka a n'orọ kpụ ihe ndị a. **47** Ma Solomon atughị ihe ndị a niile a kpuru n'ihe otutu, n'ihi na ha di otutu n'onyogugu, achoputaghịkwa idị arọ nke bronz ahụ. **48** Solomon mekwara ngwongwo niile di n'ime ulonso Onyenwe anyị, ya bù: ebe ichu aja e ji ọlaedo kpụ, tebul ọlaedo nke a díkwasirị achichị nke iche n'lhu Onyenwe anyị. **49** E jikwa ọlaedo a n'uchara anucha kpụ ihe idokwasirị orion, ise n'akụkpu aka nri, ise n'akụkpu aka ekpe, n'lhu imē imē ebe nsọ; tinyere ihe icho mma oyiyi okoko osisi, na orion niile, na ihe iguta ihe niile; **50** na efere ọlaedo a n'uchara anucha di ihe iche, na ihe ikpakepu ọkpu niile, na efere ikwosa mmiri, na ngaji na ihe igu ọkpu; na ihe ikonye ibo n'ihi ibo onụnụlo ndị di n'ime ime, bù Ebe Kachasi Nṣo, nakwa ibo ndị di n'onu ụzo ulo ezumezu nke ulonso ukwu. **51** Mgbe a rụzuru oru niile nke eze Solomon nwere iru maka ulonso

ukwu Onyenwe anyi ahụ, o webatara ihe niile Devid bụ nna ya doro nso n'ime ya, ya bụ ọlaocha, ọlaedo na ngwongwo ndị ọzo niile. O tinyere ha n'ulọakụ di n'ulonṣo Onyenwe anyi.

8 Mgbe ahụ, eze Solomon kpokotara ndị okenyé Izrel, na ndịsi ebo niile, na ndịsi ezinaulo Izrel niile, ka ha bịakwute eze na Jerusalem, maka i site na Zayon bụ obodo Devid bugota igbe ọgbugba ndị Onyenwe anyi. **2** Ndị Izrel niile gbakotara bịakwute eze Solomon n'oge a na-eme mmemme n'onywa Etanim nke bụ ọnwa asaa n'afo. **3** Mgbe ndị okenyé Izrel niile bjarutere, ndị nchüaja buliri igbe ọgbugba ndị ahụ. **4** Ha bugotara igbe ọgbugba ndị Onyenwe anyi, ya na ụlo nzute, na ngwongwo niile di nso di n'ime ya. Ndị nchüaja na ndị Livayı buliri ha elu. **5** Eze Solomon na ọgbakọ Izrel niile, bụ ndị zukotara n'ebe o nọ, nọ n'ihi igbe ọgbugba ndị ahụ, na-achị aja otütü aturu na otütü ehi nke a na-apughị iguta onụ maqbụ gbakota onyogugu ha n'ihi ịba ụba. **6** Ndị nchüaja bubatara igbe ọgbugba ndị Onyenwe anyi ahụ n'ime ime ulonṣo ukwu ahụ, n'ime Ebe Kachasi Nso, doba ya n'okpuru nku cherubim ahụ. **7** Cherubim ndị ahụ gbasara nku ha n'elu igbe ọgbugba ndị ahụ, zochie igbe ọgbugba ndị ahụ na okporo osisi ndị e ji ebu ya. **8** Okporo osisi ndị a dị oke ogologo, na e nwere ike i site n'Ebe Nso, di n'ihi ime ime ebe nso ahụ hụ isi haanya, ma onye na-anoghị n'Ebe Nso ahụ adighị ahụ ha. Ha ka dikwa n'ebé ahụ ruo taa. **9** O nweghi ihe di n'ime igbe ọgbugba ndị ahụ, kariakwa mbadamba nkume abụ ahụ Mosis tinyere n'ime ya n'ugwu Horeb, n'ebé Onyenwe anyi na umụ Izrel gbara ndị, mgbe ha si n'ala Ijipt puta. **10** Mgbe ndị nchüaja si n'Ebe Nso ahụ pụta, igwe ojii juputara ulonṣo ukwu Onyenwe anyi ahụ. **11** Ndị nchüaja enwekwaghị ike jee ozi ha, n'ihi igwe ojii ahụ, n'ihi na ebube Onyenwe anyi juputara n'ime ulonṣo ya. **12** Mgbe ahụ, Solomon sịri, "Onyenwe anyi ekwuola na o ga-ebi n'oke igwe ojii. **13** Ma n'ezie, ewuola m ulonṣo pürü iche, maa mama nye gi, ebe i ga-ebi ruo mgbe ebighị ebi." **14** Dika ọgbakọ Izrel niile na-eguzo n'ebé ahụ, eze chigharịri onwe ya chee ha ihu, gozie ha. **15** Mgbe ahụ, o sịri, "Otuto dịrị Onyenwe anyi, bụ Chineke Izrel, onye jí aka ya mezuo nkwa nke o sitere n'onụ ya kwee nna m Devid. N'ihi na o kwuru si, **16** 'Site n'ubochị ahụ m si n'ala Ijipt kpoputa ndị m, ahoputaghị m obodo ọbụla n'ebó ọbụla nke Izrel, ka e wuru m ulonṣo ka Aha m dịrị n'ebé ahụ. Ma a ḥorọla m Devid i bụ onye ga-achi ndị m Izrel.' **17** "Nna m, Devid bu n'ozi iwu ulonṣo ukwu nye Aha Onyenwe anyi, bụ Chineke nke Izrel. **18** Ma Onyenwe anyi sịri nna m, Devid, 'I mere nke oma ibu n'ozi iwu ulonṣo ukwu nye Aha m. **19** Ma otu o di, o bughị gi ga-ewu ulonṣo ukwu ahụ, kama o bụ nwa gi nwoke, anụ ahụ gi na obara gi; o bụ ya ga-ewu ulonṣo ukwu nye Aha m.' **20** "Ugbu a, Onyenwe anyi emezuola nkwa ahụ o kwere. A nochiela m nna m Devid, ugbu a, ana m anodụ n'ocheeze nke Izrel dika Onyenwe anyi kwere na nkwa. Ewuokwala m ulonṣo ukwu nye Aha Onyenwe anyi, bụ Chineke nke Izrel. **21** Edoziekwala m onodụ ebe igbe ọgbugba ndị ahụ ga-adị, n'ime ya ka ọgbugba ndị Onyenwe anyi di, bụ nke ya na nna nna anyi ha gbara, mgbe o mere ka ha si n'ala Ijipt pụta." **22** Mgbe ahụ, Solomon guzoro n'ihi ebe ịchị aja Onyenwe anyi, na n'ihi ọgbakọ umụ Izrel niile, gbasapụ aka ya abụ chilie ha elu, **23** kwuo si, "Onyenwe anyi, Chineke nke Izrel, o dighị Chineke dika gi n'eluiwge nke di n'elu, maqbụ n'uwá, n'okpuru eluiwge. Gi onye na-

edebe ọgbugba ndị ijunanya gi na ndị ohu gi, bụ ndị ji obi na niile na-eso uzọ gi. **24** I mezuokwala nkwa niile i kwere nna m Devid, bu ohu gi. I ji onụ gi kwee nkwa a ma taa, i jirila aka gi mezuoya. **25** "Ugbu a, O! Onyenwe anyi, Chineke nke Izrel, mezukwaa nkwa niile i kwere Devid nna m, mgbe i sịri, 'O bụru na umụ umụ gi elezie anyia bie ndị n'uzo kwesiri ntukwasị obi n'ihi m, n'ihi nile ha na-eme, dika gi onwe gi mere, agaghị achọ onye ga-anị n'ihi m n'ocheeze Izrel n'ime ha.' **26** Ma ugbu a, Chineke nke Izrel, ka okwu gi, bụ nkwa nke i kwere ohu gi, bụ nna m Devid, bịa na mmezu. **27** "Ma o bụ ezie na gi Chineke ga-ebi n'elù ụwa? Lee, eluiwge ọbụlađ ebe kachasi elu nke eluiwge, ezughi ịba gi. Olee otu ụlo a nke m wuru ga-esi bata gi?" **28** Ma Onyenwe anyi Chineke m, n'aa ntị n'ekpere ohu gi, na arirị o na-arị maka ebere. Nuru akwa na ekpere nke ohu gi na-ekpe n'ihi gi taa. **29** Biko, mee ka anya gi abụ ghore oghe n'ebé ulonṣo ukwu a dị, abalị na ehihie, bụ ebe a i kwuru banyere ya, sị, 'Aha m ga-adị n'ebé ahụ,' ka i si otu a nuru ekpere nke ohu gi ga-ekpe banyere ebe a. **30** Nuru kwara arirị ohu gi na nke ndị gi Izrel niile, mgbe ọbụla ha chere ihu ha n'ebé a n'ekpere. Biko, site n'eluiwge bụ ebe obibi gi nuru, mgbe i nuru biko, gbagharakwa. **31** "Mgbe onye ọbụla mehiere mmadụ ibe ya, a kpoo ya oku ka o bịa riṇo iyi, onye di otu a bịa, guzo n'ebé a, n'ihi ebe ịchị aja gi a, riṇo iyi ahụ. **32** Mgbe ahụ, nuru olu ya n'eluiwge ma mee ihe ziri ezi. Kpeekwa ikpe n'etiti ndị ohu gi, maa onye mejorị ikpe site n'itukwasị n'isi ha ilhe o metara, meekwa ka onye aka ya di ocha nwere onwe ya, site n'imeso ha dika ezi omume ha si di. **33** "Mgbe ndị iro meriri ndị gi Izrel, n'ihi na ha mehiere megide gi, o bụru na ha aloghachikwute gi, too aha gi, na-ekpe ekpere, na-arịgi arirị n'ulonṣo ukwu a, **34** biko, site n'eluiwge nuru ekpere ha, gbaghara mmehie ndị gi Izrel. Meekwa ka ha loghachita n'ala ahụ nke i nyere nna nna ha. **35** "Mgbe e gbochiri eluiwge, mee na mmiri adighị ezokwa, n'ihi na ndị gi emehiela megide gi, o bụru na ha echee ihu n'ebé a kpee ekpere, too aha gi, si na mmechie ha chegharia, n'ihi na itaala ha ahuhu. **36** Biko, site n'eluiwge nuru ma gbagharakwa mmehie ndị ohu gi, bu ndị gi Izrel. Kuziere ha ezi uzọ ha ga-esi bie ndị ma zidata mmiri ozuzu n'ala ahụ nke i nyere ndị gi ka o bụru ihe nketa ha. **37** "Mgbe ụnwụ maqbụ ajo ọriạ na-efe efe gadakwasị ala a, maqbụ ọriạ na-eripiạ ihe ubi maqbụ ọmụma ebu, maqbụ igurube maqbụ ụkpana, maqbụ mgbe onye ironochibidor ha n'obodo ha niile, ihe mbibi niile maqbụ ọriạ ọbụla, **38** ekpere ọbụla maqbụ arirị nke onye ọbụla n'etiti ndị gi Izrel kpere ma riṇo, n'ihi ighoṭa ihe otiti niile nke obi ha, ha gbasapụ aka ha, ma chee ihu ha n'ebé ulonṣo ukwu di, **39** mgbe ahụ, site n'eluiwge bụ ebe obibi gi nuru arirị ha. Gbaghara ma meekwa; mesoo onye ọbụla dika ihe niile ha na-eme si di, ebe o bụ na i maara obi ha niile, n'ihi na naanị gi maara obi mmadụ ọbụla, **40** ka ha tügen egwu gi oge niile nke ha na-ebi n'ala ahụ nke i nyere nna nna anyi ha. **41** "Ma banyere onye mba ozo, onye na-esonyeghi na ndị gi Izrel, kama o si n'ala ebe di anya bija n'ihi Aha gi, **42** n'ihi na ha gananị ihe banyere aha ukwu gi, n'aka gi dị ike na ogwe aka gi e setipụrụ esetiụ. Mgbe ha bijara kpee ekpere n'ulonṣo a, **43** mgbe ahụ, site n'eluiwge ebe obibi gi nuru arirị ha. Mekwaa ihe niile nke onye mba ozo ahụ na-arịgị n'ekpere, ka ndị niile nke ụwa mara aha gi, tọọkwa egwu gi, dika ndị nke gi bụ Izrel na-eme, ka ha matakwa na-akpokwasị Aha gi n'ulọ a nke m

wuru. 44 "Mgbe ndị gi ga-agà ibu agha megide ndị iro ha, n'ebé ọbula i na-eziga ha, mgbe ha chere ihu ha n'uzo obodo a nke i hoputara na n'ulonṣo ukwu a m wuru nye Aha gi, kpeえ ekpere nye Onyenwe anyị, 45 mgbe ahụ, site n'eluigwe nñru ekpere na arịriọ amara ha, mezukwa ihe ha na-arịọ (dinyekwara ha). 46 "Mgbe ha mehiere megide gi, n'ihi na ọ dighi mmadu ọbula na-adighi emechie, i we iwe megide ha, rara ha nyefee n'aka ndị iro ha, ndị ọkpuru ha n'aghà gaa n'obodo ozò, maqbù obodo dianya maqbù nke di nso; 47 ọ bùrụ na ha anorø n'ala ahụ a ọkpuru ha gaa, chegharịa n'obi ha, nñrø n'ala ebe ahụ ejì ha riọgi, sì, 'Anyị emeihela, anyị emeela ihe n'adighi mma, anyị emekwala ajo omume'; 48 ọ bùrụ na ha ejiri obi ha na mmuo ha niile chegharịa, n'ala ebe ndị iro ha, bu ndị ọdrogø ha n'aghà, ma kpeえ ekpere nye gi chee ihu ha n'uzo ala a nke i nyere nna nna ha, n'obodo a nke i hoputara, ya na n'ulonṣo ukwu a m wuru nye Aha gi; 49 mgbe ahụ, site n'eluigwe, ebe obibi gi, nñru ekpere ha na arịriọ ha, nyekwara ha aka. 50 Gbaghara ndị gi, bu ndị mehiere megide gi, gbaghara njehie niile ha mere megide gi, ma meekwa ka ndị dötara ha n'aghà gosi ha obi ebere. 51 N'ihi na ha bu ndị gi na oke gi, ndị i mere ka ha si n'ala Izrel pütä, ala oke ita ahụnụ nke nhuju anya. 52 "Ka anya gi gheroghe n'arịriọ mü bu ohu gi, nakwa n'arịriọ ndị gi Izrel, biko, na-egekwa ha ntị mgbe ọbula ha bekuru gi akwa. 53 N'ihi na gi onwe gi kewaputara ha site na mba niile nke uwa ka ha bùrụgi ihe nketa, dika i kwuputara site n'onyi ohu gi bu Mosis, mgbe gi bu Onye kachasị ihe niile elu, bu Onyenwe anyị mere ka nna nna anyị ha si n'ala Izrel pütä." 54 Mgbe Solomon kpechara ekpere ndị a ya na arịriọ o riọgi Onyenwe anyị o si n'ihi ebe ichu aja Onyenwe anyị, bu ebe o gburu ikpere n'ala, bilie, gbasapụ aka ya abụo chilie ha elu. 55 O guzoro gozie ogbakó Izrel niile, gwa ha okwu n'oke olu si ha, 56 "Onye a goziri agozi ka Onyenwe anyị bu, onye nyere ndị ya, Izrel izuike dika o kwere na nkwa. O díkgwaghị okwu ọbula nke na-emezughị n'ime ezi nkwa ahụ niile o kwere site n'onyi Mosis ohu ya. 57 Ka Onyenwe anyị Chineke anyị dinyere anyị, dika o si dinyere nna nna anyị ha. Ka ọ gharakwa jħapu anyị, maqbù gbakuta anyị azụ. 58 Ya nyekwara anyị mmuo ime ihe niile ọ chọro, dika uche nsø ya si di, na mmuo ijeki ije n'uzo ya niile, na idebe ọkpuru na iwu niile nke o nyere nna nna anyị ha. 59 Ka okwu m ndị a niile, nke m ji riọ amara n'ihi Onyenwe anyị díkwa Onyenwe anyị Chineke anyị nso ehiihe na abalị. Ka o nyekwara ohu ya na ndị Izrel niile aka, dika mkpa ọbuchi ọbula si di. 60 Ka ndị niile bi n'uwà mara na Onyenwe anyị bu Chineke, marakwa na o nweghị chi ozò di karịa ya. 61 Ya mere, werenụ obi unu nyechasia Onyenwe anyị bu Chineke anyị, kpamkpam, na-ebinu ndị n'ükpuru ya, rubenü isi n'iwu ya, dika o di taa." 62 Mgbe ahụ, eze ya na ndị Izrel niile chürü aja di iche iché n'ihi Onyenwe anyị. 63 Solomon chürü aja ubo, bu nke ọ chürü nye Onyenwe anyị. Ehi di puku iri abụo na abụo, na ewu na atürü di narị puku na iri puku abụo. Ya mere, eze na ndị Izrel niile si otu a doo ulonṣo Onyenwe anyị nsø. 64 N'otu ọbuchi ahụ kwa, eze doro etiti ogige di n'ihi ulonṣo Onyenwe anyị ahụ nsø. N'ebé ahụ ka ọ no chüo aja nsure ọkụ, aja onyinye mkpuru ọka na aja abụba ubo. O mere nke a n'ihi na ebe ichu aja bronz nke na-eguzo n'ihi Chineke di oke ntà jibata aja nsure ọkụ niile, aja mkpuru ọka niile nakwa aja abụba ubo niile ahụ. 65 Ya mere, Solomon ya na ndị Izrel niile mere mmemme a n'oge ahụ, o

bù nzukö di ukwu. Ndị mmadu bijara sitere na Lebo Hamat ruo na mmiri iyi Ijipt. Ha mere mmemme a n'ihi Onyenwe anyị Chineke anyị, ọbuchi asaa tinyere ọbuchi asaa ozokwa, ya bu agukota ha ọbuchi iri na anø. 66 N'ubochi nke na-eso ya, o zilagara ndị ahụ niile. Ha goziri eze, laakwa n'ulø ha, n'injuri ọnụ na obi ụtø n'ihi ihe ọma niile nke Onyenwe anyị meree ohu ya Devid, na ndị ya Izrel.

9 Mgbe Solomon rúchara ulonṣo ukwu Onyenwe anyị, na ụloze, rúzukwaa ihe niile bụ nke o bu n'obi ime, 2 Onyenwe anyị mere ka ọ hụ yaanya na nke ugboro abụo díka o mere ka ọ hụ yaanya na Gibion. 3 Onyenwe anyị siri ya, "Anụla m ekpere gi, na arịriọ gi, nke i riọgi n'ihi m. Edoola m ulonṣo a nke i wuru nsø, site n'itinye Aha m n'ebé ahụ ruo mgbe ebighị ebi. Anya m na obi m abụo ga-adíkwa n'ebé ahụ ọbuchi niile. 4 "Ma gi onwe gi, ọ bùrụ na i jiri obi zuruoke na omume ziri ezi, bie ndị n'ikwesi ntukwasị obi n'ihi m díka Devid nna gi mere, na-eme ihe niile m nyere n'iwu, debe ọkpuru m na iwu m niile, 5 mgbe ahụ, aga m eme ka ocheeze ochichị gi n'Izrel guzoso ike ruo mgbe ebighị ebi, díka m kwere nna gi Devid nkwa, mgbe m siri, 'I ghaghị inwe onye nnochite anya n'ocheeze Izrel.' 6 "Ma ọ bùrụ na unu, maqbù ümụ ümụ unu alaghachi azụ, site n'ebé m nō, ju idebe iwu na ọkpuru niile bụ nke m nyere unu, puo gbasoro chi ndị ozò ife ha ofufe na ikpø isiala nya ha, 7 mgbe ahụ, aga m esite n'ala ahụ nke m nyere ha wezuga Izrel. Aga m ajukwa ulonṣo a m dorø nsø nye Aha m. Izrel ga-aghọ ihe ejì atụ ilu na ihe ikpa ochi n'etiti ndị niile. 8 O bu ezie na ulonṣo ukwu a kachasi elu ugbu a, ma ọnụ ya ga-aju ndị niile ga-esi n'akukụ ya gafee anya. Ha ga-emi ọnụ, sì, 'Gini mere Onyenwe anyị ji mee ala a na ulonṣo a, ihe di otu a?' 9 Ndị mmadu ga-aza, 'N'ihi na ha gbakutara Onyenwe anyị Chineke ha azụ, onye kpoputara ha site n'ala Izrel azụ, makụ chi ndị ozò, na-akpo isiala na-efekwa ha ofufe. O bu n'ihi nke a ka O ji mee ka ihe ojoo niile ndị a biakwasị ha.'" 10 N'ogwugwu iri afø abụo, mgbe Solomon ji wuo ulø abụo ndị a, ya bu ulonṣo Onyenwe anyị na ụloze. 11 Eze Solomon nyere Hiram, eze Taịa, iri obodo abụo di na Galili, n'ihi osisi sida, na osisi junipa, na ọlaedo niile Hiram butere ya díka o si chọp ya. 12 Ma mgbe Hiram si Taịa gaa ihụ obodo ndị a nke Solomon nyere ya, ha masaghị obi ya. 13 Ya mere, o jüru sì, "Nwanne m nwóke, ụdi obodo di aña bu ihe a i nyere m?" N'ihi ya, o kporo ha Kabul, aha ọ na-aza ruo taa. 14 Hiram zigaara eze ọlaedo di puku kilogram anø na iri asato. 15 Nke a bu akụkọ banyere ndị oru mmanye niile eze bu Solomon chikötara maka iru ulonṣo ukwu Onyenwe anyị, na ụloze ne ya, na ebe e wusiri ike nke Milo, na mgbedi Jerusalem, Hazo, Megido nakwa Gaza. 16 Fero eze Izrel buru agha na mbụ merie Gaza, kporo ya ọkụ, gbukwaa otutu ndị Kenan bi n'obodo ahụ, were ya nye nwa ya nwanyi, bu nwunye Solomon, ka ọ bùrụ ihe o ji duo ya ulø. 17 Solomon wugharị obodo Gaza, wuokwa ndịda Bet-Horon, 18 Baalat na Tadmor nke di n'ozara n'ime ala ya. 19 O wukwara otutu obodo ebe inchikoba ihe, obodo ebe idebe ubog agha na inyinaya ya niile. O wuru ihe ọbula gurụ obi ya agụ iwu na Jerusalem, Lebanon na n'oke ala ahụ niile ọ na-achị. 20 Ndị niile fodurụ ndị n'etiti ndị Amorait, ndị Het, ndị Periz, ndị Hiv na Jebus (ndị ahụ abughị ndị Izrel), 21 ndị ümụ ümụ ha niile fodurụ n'ala ahụ, ndị ahụ ndị Izrel na-enweghị ike egbuchapụ, ndị a ka Solomon mere ndị oru

mmanyé na ndí ohu, nke a bükwa ọnọdú ha ruo taa. **22** Ma Solomon emeghí ka onye Izrel obula búru ohu. Kama ha bụ ndí ikom agha, ndíjí ọru n'ochichí, ndíjí ndí ochiaghá, ndíjí ụgbó agha na ndí na-agba inyinaya agha ya. **23** Ndí a bükwa ndíjí na-ahú ihe banyere ọru niile nke Solomon ji n'aka. Ndí Izrel dí narí ise na íri ise, ka e mere ndíjí na-elekéta ndí ọru Solomon. **24** Emesia, ada Fero sitere n'obodo Devid püta gbagoo n'ülöze nke Solomon wuuru ya. Solomon wukwara ebe mpata nke ụlo ahú. **25** Ugboro ató n'afo, ka Solomon na-achú aja nsure ọkú, na aja udo n'elu ebe ichú aja o wuru nye Onyenwe anyí, tñyere aja nsure ọkú ihe na-esi isi ụtø ọ na-achú n'ihi Onyenwe anyí. O si otu a wuchaa ulonso ukwu Onyenwe anyí. **26** Eze Solomon wukwara otutu ụgbó mmiri n'Ezion Geba, bu nke dí n'akukú Elat, n'ónu mmiri Oke osimiri Uhie n'ala Edom. **27** Hiram zigaara ndí ikom ya na-aña ụgbó, ndí maara ihe banyere ime njem osimiri nke ọma, ka ha soro ndí ikom Solomon jee ozi n'ime ụgbó ndí a. **28** Ha nyaara ụgbó gaa Ofíja, site n'ebé ahú bulatara eze Solomon ọlaedo nke idí aró ya ruru puku kilogram iri na anó na narí abuø na asato.

10 Mgbe eze nwanyí Sheba nñúrú akukó Solomon, na idí na mma nke dí n'etiti ya na Onyenwe anyí, ọ bijara ka o were otutu ajúju siri ike nwalee Solomon. **2** O bijarutere Jerusalem, ya na otutu ndí ozi n'ebé ha bara uba, ndí so ya, tñyere otutu inyinaya kamel ndí bu ụda dí iché iché, otutu ọlaedo na nkume dí oke ọnúahia dí iché iché. O bjákutere Solomon, ya na ya kparíjara ụka banyere ihe niile nke dí ya n'obi. **3** Solomon zara ya ajúju ya niile; o díjkwaghí ihe siiri eze ike ikowara ya. **4** Mgbe eze nwanyí Sheba hñúrú amamihe niile nke Solomon, hñúrú ülöze o wuru, **5** na ihe oriri a nadókwasí n'elu tebul ya, usoro onodú nke ndíjí ochichí ya, na ndí guzo na-ejere ya ozi n'uwe ha yi, onye na-ebu iko ihe ọnúñu ya, na aja nsure ọkú niile ọ na-achú n'ülönsø Onyenwe anyí, o díjkwaghí ihe ọzó ọ maara o ga-eme, maobú kwuo. **6** O sıri eze, "Akukó niile m nñ n'ala m nñ banyere ihe niile i rüpuñtara na amamihe gi bù eziokwu. **7** Ma ekwenyeghi m akukó ndí a tutu ruo mgbe m bijara jiri anya m abuø hú ha. N'ezie, ihe m nñúrú erughi ọkara; n'amamihe nakwa n'iba uba gi, i tükwasila ihe n'akukó m nñúrú. **8** Lee, ụdi ọnú ndí gi na-enwe. Lee, ụdi ọnú nke ndí ozi na-enwe, bu ndí na-eguzo n'ihi gi mgbe niile na-anú okwu amamihe gi. **9** Ngozi dirí Onyenwe anyí Chineke gi, onye nwere mmasí n'ebé i nò, o debere gi n'ocheeze Izrel. N'ihi ihunanya nke Onyenwe anyí na-adí ruo mgbe ebighi ebi n'ebé Izrel nò, o meele gi eze, ka i debe ikpe ziri ezi na ezi omume." **10** O nyere Solomon onyinye ọlaedo idí aró ya dí puku kilogram anó, nyekwa ya otutu ụda na-esi isi ụtø dí iché iché, na otutu nkume dí oke ọnúahia. O nwebeghi oge ọzó ewebatara otutu ụda na-esi isi ụtø díka ndí ahú eze nwanyí Sheba nyere eze Solomon. **11** (Ozókwa, otutu ụgbó mmiri nke eze Hiram bubataro ọlaedo site n'Ofíja bulatara Solomon. Ha sitekwara n'ebé ahú bute osisi almug n'ebé o bara uba, na otutu nkume dí oke onuahia dí iché iché. **12** Eze ji osisi almug ndí a wuo ogidi ndabere dí n'ülönsø ukwu Onyenwe anyí na nke ülöze. O jikwa ya meere ndí na-abu abu ụgbó akwara na une. O díbeghi mgbe ọbula ahñúrú maobú tübata osisi almug ha otu a site n'ubochí ahú ruo taa.) **13** Eze Solomon nyekwara eze nwanyí Sheba ihe niile ọ chørø na ihe niile bù nke ọ ríorø, na-agüneghi

onyinye niile Solomon nyere ya díka eze ọ bù. Emesia, ọ hapuru laghachi n'ala nke aka ya, ya na ndí na-ejere ya ozi. **14** Otutu idí aró nke ọlaedo Solomon na-enweta kwa afó bù puku kilogram iri abuø na ató, **15** na-agüneghi uru nke náesi n'aka ndí na-atú mgbereahia na ndí na-azú ahíja na nke sitekwara n'aka ndí eze Arebjá niile, nakwa n'aka ndíjí na-achí obodo niile nke ala ahú. **16** Eze Solomon kpuru narí ọta ọlaedo ukwu abuø site n'ọlaedo etipíara etipíara. Ọ bù ọlaedo nke idí aró ya ruru kilogram isii na úma itoolu ka ejí kpuru ọta ọbula. **17** O kpukwara narí ọta nta ató, nke sitere na ọlaedo etipíara etipíara. Ọ bù ọlaedo idí aró ya ruru kilogram ató na okara ka ejí kpuru ọta ọbula. Eze debere ha n'ülöze n'Oke Ohíja Lebanon. **18** Eze mekwara ocheeze dí ukwu nke e ji odu enyi na ọlaedo a nuchara anúcha machie. **19** Ocheeze ahú nwere ihe nrigo isii, o nwere elu dí gburugburu n'azú ya. E nwere ebe ntükwasí aka n'akukó abuø ya, nke nwere oyiyi ọdum abuø guzo n'akukó nke ọbula n'ime ha. **20** Ọdum iri na abuø na-eguzo n'elu ihe nrigo isii ahú, otu n'akukó isi abuø nke ihe nrigo ọbula. O díjkwaghí alaeze ọzó dí nke e mere ihe dí otu a nye. **21** Ihe niile Solomon nwere nke e ji ahiú ihe bù ọlaedo ka e ji mee ha. Ngwongwo niile nke dí n'ime ülöze n'Oke Ohíja Lebanon bükwa ọlaedo a nuchara anúcha ka e ji kpuru ha. O dighí ihe e ji ọlaocha kpuru, n'ihi na-agüneghi ọlaocha díka ihe ọbula n'oge Solomon. **22** Eze nwere otutu ụgbó mmiri e ji azú ahíja n'oke osimiri, tñyere ụgbó nke Hiram. Otu ugbo n'afo ató, ka ụgbó mmiri ndí a na-alóta, buru ọlaedo, ọlaocha na ọdum enyi, enwe na adaka dí iché iché bata. **23** Eze Solomon bará uba n'akú, nwekkwa amamihe karja ndí eze niile dí n'uwá. **24** Uwa niile na-abia içho ihu Solomon ka ha nñta okwu amamihe nke Chineke tñyere n'obi ya. **25** Onye ọbula bjákutere ya na-ebutere ya onyinye inata ihuñoma, ya bù ngwa ọlaocha na ọlaedo, uwe dí iché iché, ngwa agha, ụda dí iché iché, inyinaya na inyinaya muul, nke a bù kwa afó, kwa afó. **26** Solomon chikobara otutu ụgbó agha na inyinaya dí iché iché. O nwere ụgbó agha dí otu puku na narí anó na inyinaya agha di puku iri na abuø n'onuogugu, ndí o debere ufodú n'ime ha n'obodo ụgbó agha ya ma ndí ọzó dí na Jerusalem ebe ya onwe ya nò. **27** Eze mere ka ọlaocha baa uba díka nkume efu na Jerusalem. O mekwara ka osisi sida dí otutu díka osisi sikamó nke dí n'ala ala ugwu dí iché iché. **28** A na-esite n'líjpt nakwa ala Kue atübataro Solomon inyinaya. Ndí ahíja eze na-azúta ha site na Kue n'ónu ahíja a na-ere ha n'oge ahú. **29** Ha sitere n'líjpt tübata otu ụgbó agha n'ónu ahíja narí shekel ọlaocha isii, jirikwa otu narí shekel na iri shekel ise zuñta otu inyinaya. Ha zipükwara ha nye ndí eze niile nke ndí Het na ndí Aram.

11 Ma eze Solomon hñúrú otutu ndí inyom mba ọzó n'anya, tñyere nwá nwanyí Fero, ha bu ndí inyom ndí Moab, ndí Amón, ndí Edom, ndí Sajdon na ndí Het. **2** Ha bu ndí sitere na mba ndí ahú Onyenwe anyí gwara Izrel sì, "Unu na ha agaghí alúritakwa di na nwunye, n'ihi na ha aghaghí ime ka obi unu gbasoo chi niile ha." Ma, n'agbanyeghi nke a, Solomon rapara ha n'ahú n'ihi ihunanya. **3** Onuogugu ndí inyom Solomon lñú dí narí asaa, bu ndí amuru n'obi ndí eze. O nwekkwara ndí iko nwanyí, onuogugu ha dí narí ató. Ndí inyom ya duhiere obi ya. **4** Mgbe Solomon ghoro agadi, ndí inyom ndí a duhiere obi ya mee ka o gbasoo chi ndí ọzó, nke mere na o jikwaghí obi ya niile gbasoo Onyenwe anyí

Chineke ya, dika Devid bù nna ya mere. 5 O gbasoro Ashtoret, bù chi ndị Saïdon na Molek, bù chi rürü arụ nke ndị Amón. 6 N'uzo dì otu a, Solomon mere ihe ojoo n'anya Onyenwe anyị. O soghi ụzo Onyenwe anyị dika nna ya Devid si mee n'ubochi niile nke ndị ya. 7 N'elü uwu dì n'owuwà anyanwụ Jerusalem, Solomon wuru ebe dì elu nye Kemosh, chi rürü arụ nke ndị Moab, wukwara Molek chi rürü arụ nke ndị Amón. 8 O mekwara otu ihe ahụ nye ndị nwunye ya niile si mba ozo, bù ndị na-achụ aja nsure okụ ihe na-esi isi ụtọ, na-achukwa aja nsure okụ dì iché iché nye chi niile ha. 9 Onyenwe anyị were iwe dì ukwu megide Solomon, n'ihi na obi ya esitela n'ebe Onyenwe anyị Chineke Izrel nō pụo, bù onye mere ka o hụ ya anya ugboro abụ. 10 O bụ ezie na o nyere Solomon iwu ka o ghara igbaso chi ndị ozo, ma Solomon erubeghi isi n'iwu a Onyenwe anyị nyere. 11 Ya mere, Onyenwe anyị gwara Solomon okwu sị, "Ebe o bụ na i mere ihe dì otu a, jụ idebe ọgbugba ndị m na ụkpuru m, nke m nyere gi idebe, aghaghị m isite n'aka gi dökapụ alaeze a, were ya nye otu n'ime ndị na-ejere gi ozi. 12 Ma n'ihi nna gi Devid agaghị m eme ihe ndị a mgbe i dì ndị. Aga m anapụ nwa gi nwoke alaeze Izrel. 13 Ma agaghị m anapucha ya alaeze Izrel niile, kama aga m eme ka o bürü eze otu ebo Izrel, n'ihi Devid, na n'ihi Jerusalem, obodo m hoputara nye onwe m." 14 Mgbe ahụ, Onyenwe anyị mere ka onye iro bilie megide Solomon. Onye a bụ Hadad onye Edom, onye sikwa n'ezinaulo ndị eze Edom. 15 N'oge gara aga, mgbe Devid na-ebuso ndị Edom agha, Joab, onyeisi ndị agha, onye gara ili ndị agha e gburu egbu, tigburu ndị ikom niile nō n'Edom. 16 Joab na ndị agha Izrel niile nogidere n'ebe ahụ onwa isii, tutu ruo mgbe ha gbuchapuru ndị ikom niile nō n'Edom. 17 Ma Hadad, onye bụ nwantakirị n'oge ahụ, gbagapuru oso gbaga Ijipt, ya na ufodụ ndịsi ochichị Edom, ndị jeere nna ya ozi. 18 Ha sitere n'ala Midia gaa Paran. Site na Paran, ha duuru ụfodụ ndị mmadụ, ndị sooro ha gaa Ijipt, jekwuru Fero eze Ijipt, onye nyere Hadad ụlo obibi na ala, nyekwa ya ihe oriri. 19 Hadad hutara amara n'ihi Fero, nke mere na o kponyere ya nwanne nwanyị Tapenes bù nwunye eze ka o bürü nwunye ya. 20 Nwanne Tapenes mütaraya nwa nwoke aha ya bụ Genubat, onye Tapenes zulitete n'uloeze. Genubat biri n'etiti ụmụ Fero. 21 Mgbe Hadad nō n'Ijipt, o nṣụ na Devid sooro ndị nna nna ya ha dina n'onwu na Joab ochiaghị ndị agha anwụokwala, o riọrị Fero arịrị ka o kwenye ka o laghachi n'Edom. 22 Fero jụrụ ya ajuju sị ya, "Gịnị mere i ji chọq ila? O nwere ihe i chọq nke i na-adighị enweta n'ebe a?" Hadad zara sị ya, "O nweghi ihe kọrị m, kama kwere ka m laghachi." 23 Nwoke ozo Chineke mere ka o bürü onye iro Solomon bụ Rezon nwa Eliada, onye gbagapuru site n'aka nna ya ukwu bụ Hadadeza, eze Zoba. 24 Devid lara ndị agha Zoba n'iyi, Rezon chikötara ndị ikom gbara ya gburugburu, għoq onyendu ha, ndị nnupu isi a gara Damaskos biri n'ebe ahụ, na-achikwà n'ebe ahụ. 25 Ogologo ubochi niile nke ndị Solomon, Rezon bụ onye iro Izrel, tinyekwara nsogbu nke Hadad wetaara Izrel. Rezon bụ eze ndị Aram, bùryukwa onye na-emegide Izrel. 26 Jeroboam nwa Nebat, onye Ifrem nke Zereda, otu n'ime ndị ozi Solomon, biliri megide eze. Nne ya bụ Zerua, nwanyị di ya nwurụ anwụ. 27 Nke a bụ akukọ banyere otu o siri bilie imegide eze: Solomon wugħarrijiet Milo, wuziekwa ntipu dì na mgħibidi obodo Devid bù nna ya. 28 Ugbu a Jeroboam, n'onwe ya, bụ dimkpa. Mgbe Solomon hụru

otu nwokorobja a si aruži ořu ya nke oma, o mere ya onye nlekota ndị oru niile si n'ezinaulo Josef. 29 Ma otu ubochi, mgbe Jeroboam si Jerusalem na-apụ, o zutere Ahija onye amuma, onye Shilo, n'uzo, ebe o yi uwe əħħar. Ə bükwa naanị ha abuqo no n'ohja mgħe ahụ, Ahija yipur uwe əħħar nke o yi n'ahu dowasja ya үzo iri na abuqo. 31 Mgbe ahụ, o gwara Jeroboam sị, "Chirji iberibe iri nye onwe gi, n'ihi na otu a ka Onyenwe anyị, Chineke Izrel sị, 'Lee, aga m anapụ Solomon alaeze a, ma aga m enyekwa gi ebo iri n'ime ha. 32 Ma aga m aħapġuru ya otu ebo, n'ihi ohu m Devid na n'ihi Jerusalem obodo m hoputara site n'ebu niile nke Izrel. 33 N'ihi na ha aħapġula m malite ikpő isiala nye Ashtoret, chi nwanyị ndị Saïdon; na nyekwa Kemosh, chi ndị Moab; na nye Molek, chi umentu Amón. Ha agħasogħi użo m, ha emekwagħi ihe ndị ahụ m għarri dika ezi ihe. Ha edebegħi iwu m na үkpuru m niile dika Devid nna Solomon mere. 34 "Ma agaghị m anapụ alaeze ya ugbu a, n'ihi ohu m Devid, onye m hoputara, na onye mere ihe tqoż m ụtọ. Aga m aħapġ Solomon ka o nogide dika eze ubochi ndị ya niile. 35 Ma aga m anapụ alaeze ya site n'aka nwa ya, nye gi ebo iri. 36 Nwa ya ka m ga-enye otu ebo, n'ihi na achorq m ka Devid ohu m nogide iħbi eze Jerusalem, obodo m hoputara nye onwe m, ebe m mere ka Aħa m dīri. 37 Ma otu q dì, gi ka m ga-ewere. I ga-abukwa onye ga-achji ebe ahụ niile obi gi chiqo; i ga-abu eze Izrel. 38 Q bürü na i gee ntị mee ihe niile m ga-enye gi n'iwu, jekwa ije n'irubere m isi, mee ihe ziri ezi n'anya m, site n'idebe үkpuru niile na iwu niile, dika ohu m Devid mere, aga m anqnyere gi. Aga m ewuru gi ụlo ga-adidge dika m siri wuoro Devid. Aga m enyekwa gi Izrel. 39 Aga m eweda agħbur Devid n'ihi ihe a, ma ha agaghị abu ndị e wedara n'ala ruo ebighi ebi." 40 Solomon għalibri īgħu Jeroboam, ma Jeroboam għaara qso għakwur uze Shishak nke Ijipt. Q nōkwar n'ljipt ruo mgħe Solomon nwur. 41 Ma banyere ihe ndị ozo mere n'oge ochichị Solomon, nke bụ, ihe niile o mere na amamihe o gosiġutara, o bù na-edegħi ha n'akwukwo akukọ nke Solomon? 42 Solomon chirji Izrel niile iri aqo anq na Jerusalem. 43 O sooro nna nna ya ha dina n'onwu, e lie ya n'obodo Devid bù nna ya. Reħoboam nwa ya, għoqkvara eze n'qondu nna ya.

12 Reħoboam gara Shekem, n'ihi na Izrel niile zukrqo ebe ahụ ime ya eze. 2 Mgbe Jeroboam nwa Nebat nṣru nke a (o ka nō n'Ijipt ebe o għagħara oso ndị site n'aka eze Solomon), o sitere Ijipt l-oħra. 3 Ya mere, ha ziri ozi kpożi Jeroboam, ya na ogħakko Izrel niile jekwuru Reħoboam si ja: 4 "Nna gi boro anyi ibu aro, ma ugbu a mee ka ibu aro na iyagħa aro a nke o bokwasir anyi, dì mfe, anyi ga-ejere gi ozi." 5 Reħoboam zara ha sị, "Laanu, ubochi ato gasia unu biagħachikwutenu m." N'ihi ya ndị ahụ lara. 6 Mgbe ahụ, eze Reħoboam gara īnata ndumodju n'aka ndị okenye, bù ndị jeere nna ya Solomon ozi n'oge o dì ndu, si ha, "Olee ndumodju unu ga-enye m maka mu inye ndị a qissa?" 7 Ha zara ya, "Q bürü na i ga-abu odibo nye ndị a taa, jeere ha ozi, nyekwa ha qissa dì imma, ha ga-anogħida bürü ndị ohu gi mgħbe niile." 8 Ma oq-nabataghị ndumodju ndị okenye nyere ya, o qakwur umentu okorobja ndị ya na ha tokor, bükwa ndị na-ejere ya ozi, ka ha nye ya ndumodju. 9 Reħoboam jụrha sị, "Għinji bù ndumodju unu? Għinji bù qissa anyi ga-enye ndị a na-asj, 'Mee ka ibu aro nna gi bokwasir anyi dì mfe?'" 10

Umụ okorobia ahụ, bù ndị ya na ha tokoro, zaghachiri sị, “Gwa ndị ahụ sịrị gi, ‘Nna gị bokwasịrị anyị ibu arọ, ma mee ka ibu anyị dị mfe, i ga-agwu ha, sị, ‘Mkpisiaka nta dị n’aka m gbara okpotokpo karja ukwu nna m. **11** Nna m boro unu ibu arọ, aga m atukwasị ihe n’ibu ahụ mee ka o dị arọ karja. Nna m jị apipia dọqo unu aka na ntị, maqbụ akpi ka m ga-ejimekpaa unu ahụ.” **12** Mgbe ụbочị ato gasiri, Jeroboam na ndị Izrel niile biaghachiri inyụ ọsişa Rehoboam, dika eze kwuru, sị, “Laghachiten n’ubochị nke ato.” **13** Eze sara ndị a okwu n’olu dị ike. O jürü ndumodụ nke ndị okenyere nyere ya, **14** ma gbasoro ndumodụ nke umụ okorobia nyere. O sịrị, “Nna m mere ka ibu unu dị arọ, aga m eme ka ibu unu dị arọ karja. Nna m jị apipia dọqo unu aka na ntị, aga m ejị akpi mekpaa unu ahụ.” **15** Ya mere, eze ariaghị ndị ahụ ntị, n’ihi mgbanwe nke ọnodu niile a sitere n’ebé Onyenwe anyị nō, ka e mezuo okwu ahụ Onyenwe anyị gwara Jeroboam nwa Nebat site n’onụ Ahija onye Shilo. **16** Mgbe Izrel niile hụrụ na eze jürü ige ha ntị, ha zaghachiri ya sị, “Olee oke anyị nwere n’ime Devid? Olee ihe nketa anyị nwere n’ime nwa Jesi? Ndị Izrel, laanụ n’ułø ikwu unu! Gị Devid lekotakwa ułø nke gi.” Ya mere, ndị Izrel lara n’ułø ha. **17** Ma banyere ndị Izrel bi n’obodo niile nke Juda, Rehoboam gara n’ihu búrụ eze ha. **18** Eze Rehoboam zipurụ Adoniram, onyeisi na-elekota ndị oru mmanye, ma ndị Izrel niile ji nkume tugbuo ya. Ma eze Rehoboam jisiri ike gbaba n’ime ugbo agha ya, gbalaga laa Jerusalem. **19** Ya mere, Izrel nō na nruwu isi megide ułø Devid ruo taa. **20** Mgbe ndị Izrel nryụ na Jeroboam alaghachitala, ha ziri ya ozi sị ya putu n’ihu ọha mmadụ. N’ebé ahụ ka ha nq mee ya eze Izrel. O dighị ebo ọbulu kwenyere iso ułø Devid, karịakwa ebo Juda. **21** Mgbe Rehoboam bịa runtere Jerusalem, o kpokołtara ndị ułø Juda niile na ndị ebo Benjamin, ha dị narị puku na iri asato n’onuogugu, umụ okorobia ndị tozuru iga agha, ka ha gaa buso ułø Izrel agha ma weghachitekwa alaeze n’okpuru ọchichị Rehoboam, nwa Solomon. **22** Ma okwu Chineke rutere Shemaya onye nke Chineke ntị, sị, **23** “Gwa Rehoboam, nwa Solomon eze Juda, na ndị Juda niile, na Benjamin na ndị ozo niile, sị ha, **24** Otu a ka Onyenwe anyị kwuru, ‘Unu agakwala gaa buso umunna unu, bù ndị Izrel agha. Laghachinu, nwoke ọbulu n’ułø ya, n’ihi na o bù m na-eme nke a.” Ya mere, ha rubere isi n’okwu Onyenwe anyị, onye ọbulu n’ime ha laghachikwara n’ułø ya dika Onyenwe anyị nyere n’iwu. **25** Mgbe ahụ, Jeroboam wusiri Shekem dị n’ala ugwu Ifrem ike, biri n’ebé ahụ. N’ebé ahụ ka o si puo, gaa wuo obodo Peniel. **26** Ma Jeroboam chere n’obi ya, sị “Ugbu a, ka alaeze nwere ike laghachikwa n’aka ułø Devid. **27** N’ihi na o búrụ na ndị mmadụ gaa iche aja n’ulonṣo ukwu Onyenwe anyị nke dị na Jerusalem, obi ha nwere ike laghachikwuru onyenwe ha, bù Rehoboam eze Juda. Ha gag-ebo m, laghachikwuru eze Rehoboam.” **28** Mgbe o natachara ndumodụ, eze kpurụ umụ ehi olaedo abu. O sịrị ndị mmadụ, “O bụ oke oru nye unu igbagó Jerusalem. Leenụ chi unu, ndị Izrel, ndị sitere n’ljipt kporupata unu.” **29** Otu n’ime ha ka o guzobere na Betel, tinyekwa nke ozo na Dan. **30** Ihe a ghoro mmechie dīrị ha, n’ihi na ndị mmadụ na-abia kporo isiala nye nke dị na Betel ma gaakwa ebe dị anya, dika Dan, n’ihi ife ehi olaedo nke dị n’ebé ahụ ofufe. **31** Jeroboam wuru ebe iche aja n’ebé dị elu dị iche iche. O hoputara ndị nchüaja site n’etiti ndị Izrel niile, n’agbanyeghi na ha abughi ndị Livayi. **32** O hiwere mmemmme a na-eme n’ubochị nke iri na ise n’onwu

nke asato, dika mmemmme a na-eme na Juda. O chukwara aja n’ebé iche aja. O mere nke a na Betel, chuo ụmu ehi olaedo ahụ o kpuru aja. O tinyere ndị nchüaja n’orụ n’ebé nile dị elu nke o mere ka ha dīrị na Betel. **33** N’ubochị nke iri na ise, n’onwu asato, bù ọnwa nke ya onwe ya cheputara, o churu aja dị iche ihe n’elu ebe iche aja o wuru na Betel. Ya mere, o hiwere mmemmme a ka o dīrị ndị Izrel niile; ya onwe ya kwa gara chuo aja onyinye dị iche ihe n’elu ebe iche aja.

13 Otu onye nke Chineke si Juda bịa Betel, site n’okwu nke Onyenwe anyị oge Jeroboam guzo n’ebé iche aja ka o chuo aja. **2** O tiri mkpu n’oke olu megide ebe iche aja ahụ dika okwu Onyenwe anyị si dị, “Ebe iche aja, ebe iche aja! Otu a ka Onyenwe anyị na-ekwu: ‘A ga-amụ otu nwa nwoke n’ułø Devid, aha ya ga-abu Josaya. O ga-eji ndị nchüaja niile nke ebe dị elu, bù ndị na-achu aja n’elu gi, chuo aja n’elu gi. A gesurekwa ọkpukpụ ndị mmadụ ọku n’elu gi.’” **3** N’ubochị ahụ, onye nke Chineke ahụ kwuru okwu banyere ihe iřibama ga-emezu. O kwuru sị, “Nke a bù ihe iřibama Onyenwe anyị ji emesi okwu ya ike: Ebe iche aja a ga-agbawa użo abu. Ntụ dị n’elu ya ga-awusatasi n’ala.” **4** Mgbe eze Jeroboam nryụ ihe onye nke Chineke ahụ kwuru megide ebe iche aja Betel, o setipuru aka ya site n’ebé iche aja ahụ sị, “Jidenu nwoke al!” Ma aka ahụ o setipuru tugide nwoke ahụ kponwụrụ na o nwewkaghị ike iweghachi ya azu ozø. **5** Ozokwa, ebe iche aja ahụ gbwara abu, ntụ dị n’elu ya wusikwara n’ala dika ihe iřibama nke onye amuma Chineke nyere, site n’okwu Onyenwe anyị. **6** Mgbe ahụ, eze sịrị onye nke Chineke ahụ, “Biko, rię Onyenwe anyị Chineke gi, kpekware m ekpere ka e nyeghachi m aka m.” Ya mere, onye nke Chineke ahụ rię Onyenwe anyị site n’ekpere, emekwara ka aka eze dighachi díkwa ka o dị na mbụ. **7** Emesia, eze gwara onye nke Chineke ahụ okwu sị, “Soro m gaa n’ułø m. Aga m enye gi ihe oriri, nyekwa gi onyinye.” **8** Ma onye nke Chineke ahụ zara eze sị, “O búrụ na i nye m ọkara ihe niile i nwere, agaghị m eso gi baa n’ime ułø gi. Agaghị m erikwa nri gi maqbụ n’ułø mmiri n’ebé a.” **9** N’ihi na-onyene m iwu site n’okwu Onyenwe anyị, sị, “Erila nri, ariükwa mmiri, esitekwa użo i si gaa laghachi.” **10** Ya mere, o sitere n’użo ozo lawa, nke na-abughi użo o si bịa Betel. **11** Ma o nwere otu onye amuma bụ agadi bi na Betel. Onye ụmu ya bijara kporo ihe niile onye nke Chineke ahụ mere n’ubochị ahụ na Betel, ha kókwaara nna ha ihe niile o gwara eze. **12** Nna ha jürü ha, “Olee użo o gara?” Umụ ya ndị ikom ziri ya użo nke onye nke Chineke ahụ si Juda gara. **13** Mgbe ahụ, o sịrị ụmu ya ndị ikom, “Jikekwaranụ m inyinya ibu m.” Ha jikekwara ya inyinya ibu, o nökwasịrị n’elu ya. **14** O gbasooro onye nke Chineke n’azụ, o hụrụ ya ka o nō ala n’okpuru osisi ook, O sịrị ya, “O bụ gi bụ onye nke Chineke ahụ si Juda bịa!” O zara, “E, o bu mū onwe m.” **15** Onye amuma ahụ sịrị ya, “Soro m ka anyị gaa n’ułø m, ka i rie nri.” **16** Ma o sịrị, “Apughị m iso gi laghachi azụ, maqbụ rie nri, ma o bükwa n’ułø mmiri ọbulu n’ebé a.” **17** N’ihi na a gwara m site n’okwu Onyenwe anyị sị, “Erikwala nri maqbụ n’ułø mmiri n’ebé ahụ, maqbụ soro użo i si gaa lọtakwa.” **18** Ma onye nke ozo sịrị ya, “Mụ onwe m bükwa onye amuma dika gi, mmu o ozi zikwara m ozi site n’okwu Onyenwe anyị sị, ‘Kporo ya ka o soro gi laghachi n’ułø gi, ka o rie nri, n’ułokwa mmiri.’” (Ma o gwara ya okwu ugħa.) **19** Ya mere, nwoke nke Chineke ahụ soro ya laghachi rie nri, n’ułokwa mmiri. **20** Ma mgbe ha abu

nodu na-eri ihe na tebul, okwu Onyenwe anyi rutere onye amuma agadi ahu ntj, bu onye mere ka o loghachi azu. **21** O kporo onye nke Chineke ahu si Juda bia si ya, "Otu a ka Onyenwe anyi na-ekwu, 'N'ih i na i nupula isi n'okwu onu Onyenwe anyi, hapu idebe iwu Onyenwe anyi Chineke gi nyere gi. **22** I laghachikwara n'abe a, rie nri, n'ukwka mmiri, bu ebo o gwara gi si gi, erila nri, ahiukwala mmiri. Ya mere, agaghị eli ozu gi n'ala ili nna gi ha." **23** Mgbe onye nke Chineke ahu risiri nri, n'ukwka ihe oñun, ha kwadooro ya inyinya ibu nke onye amuma ahu kpoghachiri ya azu. **24** Dika o na-alaghachi, otu odum zutere ya n'uzo, dogbua ya. Ma o hapur ozu ya ka o togboror n'okporozu, ma inyinya ibu ya ma odum ahu dogburu nwoke ahu guzokwa n'akuk ozu ya. **25** Ndị mmađu na-agafe huru ozu ahu ka o togboror n'uzo, hukwa ka odum ahu guzo n'akuk ya. Ndị a gara koq akuk o ihe ha huru n'uzo n'obodo ebe onye amuma agadi ahu bi. **26** Mgbe onye amuma ahu mere ka o laghachi azu n'urụ ihe mere, o siri, "O bu onye nke Chineke ahu nupuru isi n'okwu Onyenwe anyi. Onyenwe anyi enyefela ya n'aka odum, nke dogburu ma gbukwaa ya, dika okwu Onyenwe anyi doro ya aka na ntj." **27** Mgbe ahu, o siri umu ya ndị ikom, "Jikekwaran m inyinya ibu." Ha mere otu a. **28** O pürü gaa chota ozu nwoke ahu ka o togboror n'uzo. Inyinya ibu ya na odum ahu guzokwa n'akuk ozu ahu. Odum erighi anu nwoke ahu, o dogbukwaghị inyinya ibu ahu. **29** Onye amuma agadi ahu buliri ozu onye nke Chineke ahu dokwasị ya n'elu inyinya ibu ya, buru ya bugachchi ya n'obodo, n'ihi iruru ya uju, naaku ili ya. **30** O liri ozu onye nke Chineke ahu n'ihi nke aka ya. Mgbe o liri ya, o kwara akwa si, "Ewoo nwanna ml" **31** Mgbe o lisiri ya, o gwara umu ya ndị ikom si, "Mgbe m nwurụ, lienu m n'otu ili a e liri onye nke Chineke; doonu okpukpu m ka o diri n'akuk okpukpu ya. **32** N'ih i na ozi ahu niile o ziri site n'okwu Onyenwe anyi megide ebe ichu aja di na Betel, na megidekwa ebe ulo arusi niile di n'ebi di elu n'obodo Sameria aghaghị imezu." **33** N'agbanyeghi ihe ndị a niile, Jeroboam esiteghi n'uzo ojoo ya tugharia. Kama o gara n'ihi hoputa ndị nchukwu maka ebe niile di elu site n'etiti ndị mmađu efu. Onye obula chorop i bu onye nchukwu ka o doro nsø maka ije ozi n'ebi niile di elu. **34** Nke a bu mmechie ezinauło Jeroboam. O bu ya mere alaeze Jeroboam ji daa, meekwa ka e kpochapu ya n'elu ụwa.

14 N'oge a, Abija nwa Jeroboam no n'orja nke di ukwuu. **2** N'ih i ya, Jeroboam siri nwunye ya, "Gaa, jikwaa onwe gi n'uzo mmađu na-enweghi ike jmata na i bu nwunye Jeroboam. I ga-ejekwa Shai'o, Ahija onye amuma no n'ebi ahu, bu nwoke ahu gwara m okwu na m ga-abu eze ndị nke a. **3** Chirikwa ogbe achicha iri, na achicha nta ole na ole, na otu karama mmanu anu, jekwuru ya. O ga-agwa gi ihe game banyere nwantakiri a." **4** Nwunye Jeroboam mere ihe o kwuru, o biliri jee n'ulø Ahija na Shai'o. Ahija bu agadi nwoke n'oge a. O naghi ahukwu uzo n'ih i nka o kara. **5** Ma Onyenwe anyi agwalarị Ahija okwu si ya, "Nwunye Jeroboam na-abia ijuta ase n'aka gi banyere nwa ya nwoke ahu na-adighị ike, osisa di otu a ka i ganye ya. Mgbe o ga-abia ihu gi o ga-eme onwe ya dika o bughi nwunye Jeroboam." **6** Mgbe Ahija n'urụ ụda nzø ukwu ya ka o na-abata n'onu uzo, o kporo ya oku si ya, "Bata, nwunye Jeroboam. Giñi mere i ji jie ejiji dika onye ozo? Enwere m akuko ojoo m ga-akorø gi. **7** Ga gwa Jeroboam

sị ya, Otu a ka Onyenwe anyi, Chineke Izrel kwuru, 'Esi m n'etiti ndị m welie gi elu, mee gi ka i buru onye ga-achi ndị m, bu Izrel. **8** Adowapuru m alaeze Izrel site n'ulø Devid nye gi ya, ma i gehgħi ntj n'iwu m, maqbū debe ha dika ohu m Devid debere ihe niile m nyere ya n'iwu. Onye echiche obi ya na ihe na-atò obi ya uto mgbe niile bu idebe iwu m, na ime ihe ziri ezi n'anya m. **9** Ma ihe ojoo i mere adila ukwuu karja nke ndị niile bu gi uzo buru eze mere. I kpulalora onwe gi chi ndị ozo, chi ndị e ji qla kpuo, si otu a kpasuo m iwe, gbakuta m azu gi. **10** "N'ih i he ndị a, aga m eme ka ihe ojoo biakwasị ezinauło Jeroboam. Aga m ekpochapukwa umu ndị ikom gi niile, ma ndị ohu, ma ndị nwe onwe ha no n'ala Izrel. Aga m ekpochapukwa ulo Jeroboam dika mmadu si ekpochapu nsị anu, ruo mgbe e kpochapuru ha niile. **11** Nkita ga-eri ozu ndị nke Jeroboam ndị nwurụ n'ime obodo, ma ndị nwurụ n'ohia ka anu ufe nke eluigwe ga-eri ozu ha. Onyenwe anyi ekwuola ya." **12** "Ma gi onwe gi, Laa n'ulø gi. Mgbe i na-azobanye ükwu gi n'obodo, nwokorobia ahu ga-anwụ. **13** Ndị Izrel niile ga-akwa akwa n'ihi ya lie ya. O bu naanị ya bu onye a gaeli eli, n'ihi na n'ime ezinauło Jeroboam, o bu naanị n'ime nwokorobia a ka Onyenwe anyi, Chineke Izrel chötara ihe di mma. **14** "Ma Onyenwe anyi ga-emekwa ka eze ozo bilie n'Izrel, onye ga-ekpochapu ezinauło Jeroboam niile. O bidola taa, e, ma ubgu a kwal! **15** Onyenwe anyi ga-eti Izrel ihe, mee ka o maa jijji dika osisi achara nke ikuku na-ebugħar i n'ime mmiri. O ga-ehopu Izrel site n'ezi ala o nyere nna nna ha, fesaa ha n'ofe osimiri Yufretis, n'ihi na ha apkasuola iwe Onyenwe anyi site n'iguzobe ogidi ofufe Ashera. **16** O ga-aggabakuta Izrel azu n'ihi n'mehie Jeroboam mere, ma meekwa ka Izrel niile soro ya mehie." **17** Mgbe ahu, nwunye Jeroboam biliri lagħach Tiġaza. Ma nwokorobia ahu nwurụ mgbe o nazabotata ükwu ya n'onu uzo ulo ha. **18** Ha liri ya, ndị Izrel niile rukwara uju n'ihi ya, dika okwu Onyenwe anyi si di, nke o kwuru site n'onu Ahija, onye amuma. **19** Ihe niile ozo Jeroboam mere, na ihe niile banyere ibu agha ya niile, na otutu ihe ozo di iche iche banyere ochichi ya, ka e dere n'akwukwu akuk o ihe ndị eze Izrel mere. **20** Jeroboam chirij Izrel iri afq abu na abu. O sooro ndị nna nna ya ha dina n'onwụ, nwa ya Nadab ghorop eze n'onodu ya. **21** N'oge a, Rehoboam nwa Solomon, bu eze Juda. O gbara iri afq ano na otu mgbe o malitere iħbu eze. O chirij afq iri na asaa na Jerusalem, bu obodo ahu Onyenwe anyi ḥorop site n'etiti ebo niile nke Izrel, bu ebe o ga-akpokwasị Aha ya. Aha nne ya bu Naama, onye Amon. **22** Mgbe ahu, ndị Juda mehiekwarra megide Onyenwe anyi. Ha sitere n'otutu mmechie ha mere, nke karirji mmechie nke ndị nna nna ha ochie mere, kpasuo ekworo ya. **23** Ha wukwara nye onwe ha ebe ichu aja na ogidi arusi n'elu ugwu niile, na ogidi chi Ashera, na n'okpuru osisi obula akwukwu ndu di n'elu ya. **24** E nwere ndị ikom akwuna n'ala ahu, ndị no n'ulø arusi ha di iche iche. Ndị mmađu mere ụdi ihe aru ahu nke ndị mba niile ndị ahu na-eme, bu mba ndị ahu Onyenwe anyi sitere n'ihi ndị Izrel chupu. **25** N'afq nke ise, nke ochichi eze Rehoboam, Shishak, eze Ijipt, busoro Jerusalem agha. **26** O bukrop aku niile di n'ime ulo Onyenwe anyi, na aku niile dikkwa n'ulqeze. O kwakorop ihe niile, werewka qota qlaedo niile ndị ahu Solomon kpru. **27** Ma eze Rehoboam kpru qota bronz i ji dochie ndị ahu, nyefee ha n'aka ndijsi ndị nche, bu ndị na-echi n'onu uzo ulqeze nche ka a lekota ha anya. **28** Mgbe obula eze na-agu n'ulqonso

ukwu Onyenwe anyi, ndị nche na-ebu ọta ndị ahụ, emeịa, ha na-ebughachikwa ha n'ime ụlo ndị nche. **29** Ma banyere ihe ndị ozo niile mere n'oge ochichị Rehoboam, na ihe niile o mere, o bụ na e deghị ha n'akwukwọ akukọ ndị eze Izrel? **30** Agha digidere n'etiti Rehoboam na Jeroboam ubochị niile nke ndị ha. **31** Rehoboam sooro ndị nna nna ya ha dina n'onwụ, e lie ya n'ebe e liri ha n'obodo Devid. Aha nne ya bụ Naama, onye Amọn. Abija nwa ya ghoro eze n'onodụ ya.

15 Abija malitere ibụ eze Izrel, n'afo iri na asatọ nke ochichị eze Jeroboam nwa Nebat. **2** O chirị afo ato na Jerusalem. Aha nne ya bụ Maaka, nwa nwanyị Abishalom. **3** O mere mmechie niile nna ya mere n'ihi ya; o jighị obi zuruoke gbasoo Onyenwe anyi Chineke ya, dika obi nna nna ya Devid di. **4** Ma n'ihi Devid, Onyenwe anyi Chineke ya nyere ya orionà na Jerusalem, site na-ime ka nwa ya nwokenochie onodụ ya nakwa ime ka Jerusalem guzosie ike. **5** N'ihi na Devid mere ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyi, o dighikwa iwu Onyenwe anyi ọbụla nke o na-edebeghi n'ubochị ndị ya niile, ma o bughị naanị ihe banyere okwu Uraya, onye Het. **6** Agha di n'etiti Abija na Jeroboam n'ubochị niile nke ndị Abija. **7** Ma banyere ihe ndị ọzọ niile mere n'oge ochichị Abija, o bụ na e deghị ha n'akwukwọ akukọ ndị eze Izrel? Agha digidere n'etiti Abija na Jeroboam. **8** Abija sooro nna nna ya ha dina n'onwụ, e lie ya n'obodo Devid. Asa, nwa ya nwoke ghoro eze n'onodụ ya. **9** N'afo nke iri abụ nke ochichị Jeroboam eze Izrel, ka Asa ghoro eze Izrel. **10** O chirị iri afo anọ na otu na Jerusalem. Aha nne nne ya bụ Maaka, nwa nwanyị Abishalom. **11** Asa mere ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyi dika Devid nna ya mere. **12** O sitere n'ala ahụ niile chupụ ndị ikom akwuna ụlo arụsi niile, wezugakwa arụsi niile nke ndị nna nna ya ha mere. **13** O chudakwara ọbụlađi nne nne ya bụ Maaka, site n'onodụ ya dika nne eze, n'ihi na o kpuru ihe arụ, ogidi Ashera maka iji fee ya ofufe. Asa gbuturu ya kpọọ ya ọkụ na ndagwurugwu iyi Kidron. **14** O bụ ezie na o wezugaghị ugwu niile dị elu, ma Asa ji obi zuruoke jere Onyenwe anyi ozi n'oge ndị ya niile. **15** O webatarara n'ime ulọnṣo Onyenwe anyi ọlaocha na olaedo na ihe niile nke nna ya na ya onwe ya doros. **16** Ma agha digidere n'etiti Asa na Baasha, eze Izrel ubochị ochichị ha niile. **17** Baasha eze Izrel, busoro Juda agha, wuchie Rema igbochi onye ọbụla na-apụ apụ maqbụ onye na-abata abata n'oke ala Asa, eze Izrel. **18** Mgbe ahụ, Asa chirịrị ọlaocha na olaedo niile dị n'ulọakụ ulọnṣo Onyenwe anyi, na ndị dị n'ulọeze ya, nyefee ya n'aka ndị ozi ya ka ha chirị ha zigara Ben-Hadad, nwa Tabrimom, nwa Hezion, bụ eze Aram, onye na-achị na Damaskos, sị, **19** "Biko, ka anyi gbaa ndị dika nna m na nna gi mere. Lee, ana m ezitere gi onyinye ọlaocha na olaedo. Ugbu a, mebie ogbugba ndị dị n'etiti gi na Baasha, bụ eze Izrel, ka o si n'ebe m no wezuga onwe ya." **20** Ben-Hadad kwenyere eze Asa, zipụ ndị ochiaghị ndị agha ya ka ha gaa buso obodo Izrel niile agha. O lugburu Ijon, Dan, Ebel-Bet-Maaka na ala Kineret niile, tiniere ala niile nke ndị Naftali. **21** Mgbe Baasha nñụ nke a, o kwusịrị iwu Rema, laghachi biri na Tiaza. **22** Mgbe ahụ, eze Asa nyere iwu zigara ndị Juda niile, na o dighị onye iwu ahụ hapụrụ, ha bijara bupusia nkume na osisi niile dị na Rema, nke Baasha ji na-ewu ihe n'ebe ahụ. Eze Asa ji ihe ndị a wulie Geba nke Benjamin, wuokwa Mizpa. **23** Ma banyere ihe ndị ọzọ niile mere n'oge ochichị Asa, na ihe niile

o rupütara na obodo niile ndị o wuru, o bụ na e deghị ha n'akwukwọ akukọ ihe e mere n'oge ndị eze Izrel? Ma o riara ọrià nke metutara uko ya abụ, mgbe o mere agadi. **24** Asa sooro ndị nna nna ya ha dina n'onwụ, e lie ya n'ebe e liri ha, n'obodo Devid, bụ nna ya, Jehoshafat nwa ya ghoro eze n'onodụ ya. **25** Nadab, nwa Jeroboam, malitere ibụ eze Izrel, n'afo nke abụ nke Asa, eze Izrel. O chirị Izrel afo abụ. **26** O mere ihe dị njo n'anya Onyenwe anyi. O gbasoro ụzo niile nke nna ya ma na-emekwa otu mmechie ahụ nke nna ya iji duba Izrel n'ime mmechie. **27** Baasha nwa Ahija, onye si n'ebo Isaka gbara izu ojọọ megide ya. O tidara ya na Gibeton, n'otu obodo ndị Filistia, mgbe Nadab na ndị Izrel niile nochibidoro ya. **28** Baasha gburu Nadab, nochie onodụ ya dika eze, n'afo nke ato nke ochichị Asa, eze Izrel. **29** Ngwangwa, mgbe o malitere ochichị ya, o gburu ndị ezinaulọ Jeroboam niile. O kweghi ka onye ọbụla na-eku ume fofu, kama o lara ha niile n'iyi, dika okwu Onyenwe anyi kwuru site n'ọnụ onyeozi ya, bụ Ahija onye Shilo. **30** Ihe ndị a mere n'ihi mmechie niile Jeroboam mere, nke o mere ka Izrel mee, nakwa n'ihi na o kpasuru Onyenwe anyi, bụ Chineke Izrel iwe. **31** Ma banyere ihe ndị ọzọ niile mere n'oge ochichị Nadab, o bụ na e deghị ha n'akwukwọ akukọ ihe mere n'oge ndị eze Izrel? **32** Ma agha digidere n'etiti Asa na Baasha, eze Izrel, ubochị ochichị ha niile. **33** N'afo nke ato nke Asa, eze Izrel, Baasha nwa Ahija ghoro eze ndị Izrel niile na Tiaza. O chirị iri afo abụ na abụ. **34** O mere otutu ihe dị njo n'anya Onyenwe anyi. O gbasoro ụzo ojọọ niile nke Jeroboam, jeekwa ije n'ime otu mmechie ahụ nke Jeroboam dubara ndị Izrel ime.

16 Mgbe ahụ, ozi Onyenwe anyi sitere n'ọnụ Jehu, nwa Hanani banyere Baasha, eze Izrel si ya, **2** "Esi m n'aja welie gi elu, mee gi onye ochichị ndị m Izrel. Ma i jeela ije n'uzo ojọọ niile nke Jeroboam. I meela ka ndị m bụ Izrel mmechie, si otu a kpasuo m iwe site na mmechie ha. **3** Ya mere, aga m ekpochapụ Baasha na ezinaulọ ya, m ga-emekwa ụlo gi ka o dika ụlo Jeroboam, nwa Nebat. **4** Onye ọbụla nke metutara Baasha nke nwụrụ n'ime obodo ka nkita ga-eri ozu ya, ma ndị nwụrụ n'ohịa ka anụ ufe nke eluigwe ga-eri ozu ha." **5** Akukọ niile banyere ọrụ Baasha rürü, na ibu agha ya niile, e deghị ha n'akwukwọ akukọ ọrụ ndị eze Izrel? **6** Baasha sooro ndị nna nna ya ha dina n'onwụ, e lie ya na Tiaza. Ela, nwa ya nwoke, nochiri onodụ ya dika eze. **7** Ma ozi Onyenwe anyi si n'ọnụ Jehu onye amuma, nwa Hanani bijara Baasha na ndị ezinaulọ ya n'ihi ihe ojọọ niile o mere, si otu a kpasuo Onyenwe anyi iwe. O bụ ezie na o maara na Onyenwe anyi kpochapuru ezinaulọ Jeroboam n'ihi ihe ojọọ o mere, ma Baasha gara n'ihi mee ihe ojọọ. **8** Ela, nwa Baasha, malitere ibụ eze Izrel n'ihi afo abụ na isii nke ibụ eze Asa, eze Izrel. Ma naanị afo abụ ka o chirị dika eze na Tiaza. **9** Mgbe ahụ, Zimri, ochiaghị na-achị ọkara ubogala agha eze, gbara izuzu megide ya. N'oge a, Ela n'o na-ariụ mmanya na Tiaza, n'ulọ Aza, onye na-elekọta ulọeze dị n'obodo ahụ. O rụkwa mmanya ahụ rụbiga ya oke. **10** Zimri batara kydāa ma gburwaa ya. O bụ n'iri afo abụ na asaa nke ochichị Asa, eze Izrel. O bùrụ eze n'onodụ ya. **11** Ngwangwa o ghoro eze, nokwasị n'ocheeze ya, o gburu mmadu niile n'o'ezinaulọ Baasha. O hapughi o ọbụlađi otu nwoke. O gburu ikwu na ibe Baasha, na ndị enyi ya niile. **12** Ya mere, Zimri kpochapuru ndị ezinaulọ niile Baasha, n'usoro okwu Onyenwe anyi kwuru

megide Baasha site n'önü onye amuma ya bu Jehu. **13** N'ihi mmechie niile nke Baasha na nwa ya Ela mere, na nke ha ji mee ka Izrel mehie, bjakwa kpasuo iwe Onyenwe anyị bụ Chineke Izrel, site n'arụsi ha niile na-abaghị uru. **14** Akụkọ banyere ochichị Ela, na ihe niile o mere e deghị ha n'akwukwọ ochichị ndị eze Izrel? **15** N'afo nke iri abụo na asaa nke ochichị Asa, eze Juda, ka Zimri chirị ubochị asaa na Tiaza. N'oge a, ndị agha Izrel mara ụlo ikwu na Gibeton, obodo ndị Filistia na-ebu agha. **16** Mgbe ha nṛụ na Zimri egbuola eze ha, ha niile kwekötara mee Omri eze ọhụrụ ha. Omri bụ onyeisi agha ndị agha Izrel niile. **17** N'ihi nke a, Omri duuru ndị agha ahụ nọ na Gibeton bịa ibuso Tiaza, isi obodo Izrel agha. **18** Mgbe Zimri hụrụ na-adotala obodo ahụ n'agha, ọ banyere n'ulọ elu dị n'ulöze, sunye onwe ya na ulöze ahụ oku. O si otu a nwụo, **19** n'ihi na Zimri n'onwe ya mere ihe ojoo n'anya Onyenwe anyị díka Jeroboam. Ọ kpọrọ isiala nye arụsi, dubakwa ụmụ Izrel n'ime mmechie. **20** Akụkọ banyere Zimri na ihe ojoo niile o mere e deghị ha n'akwukwọ akụkọ ochichị ndị eze Izrel? **21** Ma n'oge a, ndị Izrel kere onwe ha ụzo abụo maka onye ga-abụ eze ha. Otu ụzo dínyeere Omri, ndị nke ọzọ dínyeere Tibni, nwa Ginat. **22** Ma ndị dínyeere Omri dị ike karịa ndị dínyeere Tibni, nwa Ginat. Ya mere, Tibni nwụrụ. Omri għokwara eze Izrel. **23** Asa, eze Juda anqoła iri afọ ato na otu díka eze mgbe Omri malitere iħbi eze Izrel. Omri chirị Izrel afọ iri na abụo, afọ isii n'ime afọ ndị a na Tiaza. **24** Omri zurụ ala ugwu ugwu a na-akpo Sameria site n'aka Shema, kwụo ya talenti ọlaocha abụo. O wuru obodo ọhụrụ n'ugwu ahụ guo aha ya Sameria, n'ihi na aha onyenwe ala ahụ na mbu bụ Shema. **25** Ma Omri mere ihe ojoo n'anya Onyenwe anyị karịa ndị eze Izrel niile buru ya ụzo. **26** Ọ kpọrọ isiala nye arụsi, díka Jeroboam nwa Nebat mere. O dubakwara ndị Izrel n'ime mmechie. N'ihi nke a o mere ka iwe wee Onyenwe anyị, Chineke Izrel, n'ihi arụsi nzuzu ha. **27** Akụkọ ihe niile Omri mere, ọ bụ na e deghị ha n'akwukwọ akụkọ ochichị ndị eze Izrel? **28** Omri sooro ndị nna nna ya ha dina n'önwu, e lie ya na Sameria. Ehab, nwa ya għoror eze n'önodu ya. **29** N'afo nke iri ato na asato nke ochichị eze Asa na Juda, ka Ehab, nwa Omri, malitere iħbi díka eze n'Izrel. Ọ chirị ndị Izrel iri afọ abụo na abụo na Sameria. **30** Ehab nwa Omri mere ihe ojoo n'anya Onyenwe anyị karịa ndị eze niile buru ya ụzo. **31** Ọ bughị naanị na ọ għur umentha niile Jeroboam nwa Nebat mere dī ka ihe dī nta, kama ọ gara n'iħu lụq Jezebel, nwa nwanyi Etbaal, eze ndị Sajdòn. O bidokwara iħpkö isiala nye arụsi Baal, na ife ya ofufe. **32** O guzobere ebe iħbi aja nye Baal, n'ulọ arüşi Baal nke o wuru na Sameria. **33** Ehab manyere ogidi chi Ashera, si otu a kpasuo Onyenwe anyị bụ Chineke nke Izrel iwe karịa otu ndị eze Izrel niile bu ya ụzo chia si mee. **34** Mgbe Ehab na-achi, ka Hiel, onye Betel, wughachiri obodo Jeriko. Okpara ya bụ Abiram nwuri, mgbe ọ toro ntqala obodo ahụ, ọ għażobere onu ụzo ama ya ọtq, nwa ya nwoke nke nta aha ya bụ Segub nwuri, imezu okwu Onyenwe anyị kwuru site n'önü Joshua nwa Nun.

17 Ugbu a, Ilaija onye Tishbe, onye si obodo Tishbe, nke dī n'ala Gilead, siri Ehab, “Eji m aha Onyenwe anyị Chineke Izrel dī ndị, onye m na-efe na onye m na-ejere ozi na-agwa gi na igirigi agaghị ada, mmiri agaghị ezo ọzọ n'afo ndị a na-abja karịa ma ọ bughị naanị site n'okwu onu ml!” **2** Okwu Onyenwe anyị rutere Ilaija ntị, si ya, **3** “Si n'ebe a

puo. Soro ụzo ọwụwa anyanwụ, gaa zoo onwe gi n'akukị iyi Kerit, n'akukị ọwụwa anyanwụ ya, nke bu n'ihi Jodan. **4** Nodụ n'ebe ahụ ịnq mmiri si n'iyi ahụ, riekwa nri əbula ụmụ ugoloma ga-ebutere gi, n'ihi na enyela m ha iwu ka ha nye gi nri.” **5** 0 mere ihe Onyenwe anyị gwara ya ka o mee. Ọ gara n'akukị iyi nta Kerit n'akukị ọwụwa anyanwụ Jodan nroq n'ebe ahụ. **6** Ugoloma na-ebutere ya achicha na anu, ututu na anyasi niile. Ọ na-anġukwa mmiri site n'iyi ahụ. **7** Ma mgbe ubochị ụfod gasiri, mmiri ahụ tara, n'ihi na mmiri adighi ezokwa n'ala ahụ. **8** Okwu Onyenwe anyị bjakwutere ya, **9** “Bilie, jee Zarefat, obodo dī Sajdòn nso, biri n'ebe ahụ. O nwere otu nwanyi di ya nwuri, onye m nyere iwu ka o nye gi nri.” **10** Ilaija bilir jee Zarefat. Mgbe o ruru onu ụzo ama e si abanye obodo ahụ, ọ hụrụ otu nwanyi di ya nwuri ka ọ nō na-achikota nkụ. Ilaija kpɔrɔ ya oku si ya, “Biko, kutere m ntakirị mmiri n'iko ka m ịnqo.” **11** Mgbe nwanyi ahụ na-agha ikute mmiri ahụ, Ilaija kpɔrɔ ya oku ọzọ si ya, “Biko, wetara m otu iberibe achicha ka m taa.” **12** Ma nwanyi ahụ zara si ya, “Díka Onyenwe anyị Chineke na-adị ndị, enwegħi m achicha əbula n'ulọ m. Naanj ihe m nwere bu otu njuaka ụtū əka dī n'ite, na mmanu ntakirị dī na karama. Ugbu a, ana m achikota nkụ ka m baa ga siere onwe m siekwarra nwa m nri, ka anyi rie, chere ənqwa ga-abja egħburu anyi.” **13** Ilaija siri ya, “Atuла ewgħu! Gaa mee díka i kwuru. Ma naanji buru ụzo meere m ogbe achicha ntakirị site n'ihe i nwre, wetara m ya. Emesja, mee nke gi na nwa gi ga-eri. **14** N'ihi na nke a bu ihe Onyenwe anyị, Chineke Izrel kwuru, “Utu əka dī n'ite ahụ agaghị agħwix, mmanu ahụ dī n'ite ahụ agakwagħi akò tutu ruo ubochi ahụ Onyenwe anyị ga-ezite mmiri ozuzu n'ala a.” **15** Nwanyi ahụ mere díka Ilaija kwuru. Sitekwa n'ubochi ahụ gaa n'iħu, ihe oriri akokwagħi Ilaija na nwanyi ahụ, na eżinauļo ya. **16** N'ihi na ətlu əka ahụ agħwix, mmanu akokwagħi nwanyi ahụ, díka okwu Onyenwe anyị kwuru site n'önü Ilaija, onye amuma. **17** Mgbe ihe ndị a gasiri, nwa nwanyi ahụ nwe ụlo rijar orja. Orja a bijara sie ike nke ukwuu na ume afodugħi n'ime ya. **18** Mgbe ahụ, nwanyi ahụ kwaara akwa bjakwutere Ilaija si ya, “Ewoo, onye nke Chineke, ginji ka i nwre megide m? I bijara ka i chetara m mmechie m, na igħu nwa m nwoke?” **19** Ilaija zara si ya, “Kunye m nwa gi nwoke.” Ilaija kuuru ya site n'aka nne ya rigoo n'ulọ elu ebe ya onwe ya na-edina, nibe ya n'elu ihe ndina ya. **20** Okpokkura Onyenwe anyị si ya, “Onyenwe anyị Chineke m, ginji mere i ji wetara nwanyi a m bi n'ulọ ya ihe mgħu site n'ikwe ka nwa nwoke ya nwüo?” **21** Ilaija għbatnej onwe ya n'ahụ nwantakirị ahụ ugħoro ato, kpokku Onyenwe anyị, si, “Biko, Onyenwe anyị Chineke m, kwere ka mkippru qobi nwantakirị a lagħachikwutere ya,” Ọ dikwara ndị ọz. **23** Mgbe ahụ, Ilaija kuuru ya si n'ulọ elu ahụ riċdata, kunye ya nne ya, għwa ya okwu si, “Lee, nwa gi dī ndị!” **24** Nwanyi ahụ siri Ilaija, “Ugbu a, amatala m na ību onye nke chineke, na okwu Onyenwe anyị si n'önügi qapta bu eziokwu.”

18 Mgbe ətutu oge gasiri, n'afo nke ato, okwu Onyenwe anyị rutere Ilaija ntị, “Bilie, għaqi għi Ehab onwe gi. Aga m emekwa ka mmiri zookwa n'ala a.” **2** Ya mere, Ilaija pūru għaqi għi Ehab onwe ya. Ma ənwnu dī na Sameria n'oge a siri nnqoq ike. **3** O nwere otu nwoke na-elekota ihe dī n'ezinauļo Ehab. Aha ya bụ Qħaddaya. (Q bụ nwoke ji obi ya niile kwere

na Onyenwe anyi. **4** Mgbe eze nwanyi bụ Jezebel na-egbu ndị amuma Onyenwe anyi cho ịgbuchapu ha, ọ bụ Ọbadaya zoro nari ndị amuma n'iime ha n'iime օgba nkume. O zoro iri ndị amuma ise n'otu օgba nkume, zookwa iri ndị amuma ise fôdụrụ n'iime օgba nkume ozq. Emesia, ọ na-ewegara ha nri na mmiri n'ebe ahụ.) **5** Ehab kporo Ọbadaya sị ya, "Jegharia n'ala a niile nyochapu na ndagwurugwu na isi iyi niile, ebe ahijhia ndị dị. Gbutere inyinya na inyinya muul m ahijhia ahụ ka ha taa ghara ịnwụ, ka anyi gharakwa igbu ha." **6** Ha kere ala ahụ n'etiti onwe ha. Ehab sitere otu akukụ, ma Ọbadaya sitere akukụ nke ozq. **7** O dighị anya, na mberede, Ọbadaya hụrụ ॥laija ka ọ na-abia izute ya. Ọbadaya matara na ọ bụ ya. N'ihi ya, ọ dara n'ala kpuo ihu ya n'ala sị, "O bụ gi ka m hụrụ n'ezie, onyenwe m, ॥laija?" **8** ॥laija zara sị ya, "E, o bụ m. Ugbu a gaa gwa onyenwe gi, 'mu bụ ॥laija nō n'ebe a.'" **9** Mgbe ahụ, Ọbadaya jụrụ ॥laija sị, "Gịnjị bụ ihe m mejorō, nke mere i ji na-achọ inyefe ohu gi n'aka Ehab ka o gbuo ya?" **10** Dịka Onyenwe anyi Chineke gi sị adị ndị, o nwebeghị mba maqbụ alaeze dị nke nna m ukwu na-ezigaghị mmadụ ịchọ gi. Ebe ọbula ọ gara a na-akorọ ya na ॥laija anoghi n'ebe ahụ. Ehab na-eme ka eze obodo ahụ n'ọ iyi na ihe ọ na-ekwu bụ eziokwu. **11** Ma ugbu a, i na-asị m gaa gwa Onyenwe m na, '॥laija nō n'ebe a.' **12** O bùrụkwanụ na m esite n'ebe a pụo, onye ma ebe Mmụ Onyenwe anyi ga-ebuga gi. Mgbe ahụ, ọ bùrụ na Ehab abia hapụ jhu gi, ọ ga-egbu m. N'ihi na mụ bụ ohu gi bụ onye na-efe Onyenwe anyi ofufe siterị na mgbe m bụ okorobịa. **13** O bụ na onyenwe m anughị ihe m mere mgbe Jezebel nō na-egbu ndị amuma Onyenwe anyi? E zoro nari ndị amuma Onyenwe anyi n'iime օgba nkume abụ, iri ise n'iime otu օgba nkume, iri ise n'iime otu օgba nkume ka m zoro ha, jirikwa nri na mmiri ọnụnhụn zụo ha. **14** Ma ugbu a i na-agwa m sị m, 'Gaa gwa onyenwe gi na ॥laija abịala.' O ga-egbukwa ml!" **15** Ma ॥laija zara sị ya, "Dịka Onyenwe anyi Chineke Onye puru ime the niile na-adị ndị, onye m na-ejere ozi, ana m agwa gi na agaghị m esi n'ebe a pụo tutu ruo mgbe m gosiri Ehab onwe m taa." **16** Mgbe ahụ, Ọbadaya puru gaa koरo Ehab na ॥laija abịala. Emesia, Ehab pütarra izute ॥laija. **17** Mgbe o hụrụ ॥laija, Ehab siri ya, "O bụ gi onwe gi bụ nke a, gi onye na-emekpa Izrel ahụ?" **18** ॥laija zara sị Ehab, "O nweghị mgbe mị ji butere Izrel nsogbu. O bụ gi onwe gi na ezinaulụ nna gi na-ebutere Izrel nsogbu. Unu agbakütalà iwu Onyenwe anyi azụ, gbasoro chi Baal dị iche iche. **19** Ugbu a, kpokota ndị Izrel niile ka ha zute m n'ugwu Kamel. Kpopụtakwa ndị amuma Baal ọnụogugu ha dị nari anọ na iri mmadụ ise, na ndị amuma Ashera, ndị dị nari anọ, bụ ndị na-eso eze nwanyi Jezebel erikọ ihe na tebul ya." **20** Ehab zigara ozi kpokota ndị Izrel niile, na ndị amuma ahụ niile. Ha niile biakwara n'ugwu Kamel. **21** ॥laija gara n'ihi ndị a, sị ha, "O bu ruo ole mgbe ka unu ga-akwụsi inwe obi abụo? O bụrụ na Onyenwe anyi bụ Chineke unu, soronu ya! Ma ọ bùrụkwanụ na unu ekpemie na Baal bụ chi unu, soronu ya." Ma ndị Zukorọ n'ebe ahụ ekwughi ihe ọbula. **22** Mgbe ahụ ॥laija siri ha, "Leen! O bụ mụ onwe m, naanị m, bụ onye amuma Onyenwe anyi fôdụrụ, ma ndị amuma Baal dị nari anọ na iri ise n'ọnụogugu. **23** Ugbu a wetanụ oke ehi abụo ka ndị amuma Baal hụrụ otu oke ehi, nke ha chọrọ. Ha ga-egbuiasị ya, tükwasị ya n'elu nkụ dị n'ebe ịchụ aja, ma ha agaghị amunye ọkụ ọbula n'okpuru ya. Mụ onwe m ga-akwado oke ehi nke ozq tükwasị ya n'elu nkụ ma agaghị m

amunyekwa ọkụ n'okpuru ya. **24** Emesia, unu ga-akpoku chi Baal unu, mụ onwe m kwa ga-akpoku aha Onyenwe anyi. O ga-erukwa na chi ga-eji ọkụ za, chi ahụ bụ Chineke." Ndị Izrel niile zara sị, "Okwu gi di mma." **25** ॥laija gwara ndị amuma Baal, sị, "Ebe unu dị ọtụtụ, burunu ụzọ hụrụ otu oke ehi n'iime ehi abụo a dozie ya. Unu amunyekwala ya ọkụ n'okpuru, kama kpokonu chi unu." **26** Ya mere, ndị amuma Baal weere oke ehi ahụ e nyere ha doziekwa ya. Mgbe ahụ, ha kpokuru aha Baal, chi ha. Site n'ütụtụ tigide mkpu ruo n'etiti ehhilie na-asị "O Baal, biko, zaa anyi." Ma o nweghị ihe ha nṣụ site n'onyi Baal. O díkwaghị onye zara ha. Ha malitere ite egwu gburugburu ebe ịchụ aja ahụ ha kwadoro. **27** N'ihe dị ka n'etiti ehhilie, ॥laija malitere ịchị ha ochi, na ikwa ha eme. O gwara ha okwu sị ha, "Tisienụ mkpu ike ka Baal nwe ike inụ arịrị unu. N'ezie, ọ bụ chilị Ma eleghị anya ọ n'o ke echiche, maqbụ o ji orụ n'aka, maqbụ ọ gara njem. Ma eleghị anya ọ na-arahụ ụra. O chọrọ onye ga-akpote ya." **28** Ndị amuma a tiri mkpu n'o ke olu díka ha si eme. Ha ji mma na ube na-egbukasi onwe ha ahụ, tutu ruo mgbe ọbara malitere isite ha n'ahụ na-agbapu. **29** Ma mgbe etiti ehhilie gasiri, ha nogidekwaru na-ebu amuma ruo mgbe oge ịchụ aja uhuruchi ruru, ma o nweghị onye zara ha, o nwekwaghị olu a nṣụ. O díkwaghị onye nṣara ha ntị. **30** Mgbe ahụ, ॥laija kporo ndị Izrel sị ha, "Bịaruenụ m nso." Ha niile bijaruru ya nso, o doziri ebe ịchụ aja Onyenwe anyi, bụ ndị ahụ a kwaturu n'ala na mbụ. **31** ॥laija chijịrụ nkume iri na abụo, nke otu n'iime ha nochiri anya oto ebu Jekob, onye okwu Onyenwe anyi rutere si ya, "Aha gi ga-abụ Izrel." **32** O ji nkume ndị a wuzie ebe ịchụ aja Onyenwe anyi. Emesia, o gwuru olulu miri emi, nke gbarra ebe ịchụ aja ahụ gburugburu. **33** O tükwasịrụ nkụ n'elu ebe ịchụ aja ahụ, tükwasịkwa otu oke ehi o gbusasịrụ n'elu nkụ ndị ahụ. Emesia, o nyere ndị n'o ebe ahụ iwu sị ha, "Gbajouonụ ite anọ mmiri. Butekwanụ mmiri ahụ bia wükwasị ya n'elu aja nsure ọkụ a, na n'elu nkụ ndị a." Mgbe ha mesiri nke a, ॥laija gwara ha okwu sị, **34** "Gbajukwaanụ ite mmiri ndị ahụ, bute ha bia wükwasị mmiri ahụ nke ugboro abụo n'elu aja nsure ọkụ a." Ha mere díka ॥laija kwuru. ॥laija nyekwara ha iwu sị, "Gbajukwaanụ ya nke ugboro ato, bia wükwasị ya." Ha mekwara otu a. **35** Mmiri juputakwara n'ebe ịchụ aja ahụ, na olulu ahụ dị ya gburugburu. **36** Mgbe oge e ji achụ aja anyasi ruru, ॥laija, onye amuma bijara ebe ịchụ aja ahụ nso kpeえ ekpere sị, "O, Onyenwe anyi Chineke Ebrahim, na Aịzịk, na Izrel, biko gosi taa na ọ bụ gi onwe gi bụ naanị Chineke n'Izrel, na mụ onwe m bükwa ohu gi. Gosikwa na m bụ onyeozị gi, na ọ bụ ihe i nyere m n'iwu ka m mere oge ndị a niile. **37** Biko, Onyenwe anyi m, zaa m ekpere m, zaa m ya, ka ndị Izrel niile mata na gi onwe gi, Onyenwe anyi bụ Chineke, na gi onwe gi na-atugharikwa obi ha ilaghachikwute gi." **38** Mgbe ahụ, na mberede, ọkụ Onyenwe anyi sitere n'eluigwe daa, rechapụ oke ehi ahụ, na nkụ ahụ, na nkume, na ntụ, ma rechapụkwa mmiri niile dị n'iime olulu ahụ dị gburugburu ebe ịchụ aja ahụ. **39** Mgbe ndị mmadụ ahụ niile hụrụ ihe a mere, ha niile dara n'ala kpuo ihu n'ala, na-eti mkpu na-asị, "Onyenwe anyi, ya onwe ya bụ Chineke! Onyenwe anyi ya onwe ya bụ Chineke!" **40** Mgbe ahụ, ॥laija nyere ha iwu sị, "Jidenu ndị amuma Baal niile. Unu ekwekwa ka otu onye n'iime ha laa." Ha jidekwaru ha niile. ॥laija dukwaara ha niile gaa na ndagwurugwu iyi Kishon, gbuo ha n'ebe ahụ. **41** Emesia, ॥laija gwara Ehab okwu sị, "Gaa

rie nri, nüökwa ihe oññiñ; n'ihi na anñru m ñuz oke mmiri ozuzo ka o na-ada.” 42 N'ihi nke a, Ehab sitere n'ebe ahu puo gaa iri nri na jñu lhe oññiñ ma llajia rigoro n'elu ugwu Kamel gbuo ikpere n'ala, kpuokwa ihu ya n'ala n'etiti ikpere ya abuø ikpe ekpere. 43 N'oge a, o gwara nwokorobia na-ejere ya ozi si ya, “Gaa lee anya n'uzo oke osimiri.” O rigoro lee anya, si, “O dighi ihe obula m hñru.” llajia gwakwara ya otu a, ugboro asaa, si ya, “Jeghachi.” 44 O ruo na nke ugboro asaa, nwokorobia ahu bjaghachiri si llajia, “Onyenwe m, ahñru m igwe ojjii di nta ñika obu aka mmadu ka o si n'oke osimiri na-apuña.” Ya mere, llajia siri, “Gaa gwa Ehab, ‘dozie ugbo agha gi, gbadaa tupu mmiri ozuzo egbochi gi ila.’” 45 O dighi anya, eluiygwe gbajikotara nnqo oji. Oke ifufe bidokwara ife. Mmiri di ukwu bidokwara izo. Mgbe ahu, Ehab gbaara ugbo agha ya laa Jezril. 46 Ma ike Onyenwe anyi bjakwasiri llajia. O fanyere onu uwe mwuda ya na belit o kere n'ukwu, gbaþu oþo buru Ehab uzø gbaruo obodo Jezril.

19 Ehab koþo Jezebel ihe niile llajia mere, na otu o si jiri mma agha gbuo ndi amuma Baal niile. 2 N'ihi nke a, Jezebel zigara onyeozi ka o ga zie llajia si, “Ka chi ndi a mesoo m mmeso, n'agbanyeghi otu mmeso ahu si di njø, ma o bñru na oge ñika oge a echí, ebughí gi ñika i si gbuo ndi amuma Baal.” 3 llajia tñru egwu, gbaþu oþo, n'ihi icheba ndu ya. Mgbe o þiaruru Biasheba, di na Juda, o hapuru nwokorobia na-ejere ya ozi n'ebe ahu. 4 Ma ya onwe ya pukwara jee ije otu ubochi n'ozara naaní ya. N'ikpeazu, o kwisirí nodu ala n'okpuru otu osisi brum, kpee ekpere riqo ka a napu ya ndu ya. Ekpere o kpere n'oge a bu, “O zuorela m Onyenwe anyi, biko napu ndu m. O nweghi uzø m si di mma karja nna nna m ha.” 5 O dinara n'okpuru osisi brum rahu ùra. Ma lee, otu oge ahu, mmqo ozi meturü ya aka, si ya, “Bilie, rie nri.” 6 llajia biliri legharja anya, hñ ogbe achicha na ite mmiri nta nke di n'akukü ebe o tukwasirí isi ya. O riri ogbe achicha ahu a hñru n'icheku oku, nüökwa mmiri ahu. Emesia, o dinakwara oþo. 7 Mmø ozi nke Onyenwe anyi bjaghachikwara nke ugboro abuø, si ya, “Bilie rie ihe, n'ihi na ije di gi n'ihi di ukwu.” 8 llajia biliri rie ihe, nüökwa mmiri. Nri ahu nyere ya ike ije ije iri ubochi anø ozo, ehhie naabalí, tutu ruo mgbe o þiaruru n'ugwu Horeb nke bu ugwu Chineke. 9 N'ebe ahu, o banyere n'otu ogba nkume rahu ùra abalí n'ime ya. Ma okwu Onyenwe anyi rutere ya si, “llajia, ginjí ka i na-eme n'ebe a?” 10 O zaghachiri si, “Eji m ñinu oku n'obi na-ejere Onyenwe anyi Chineke Onye puru imé ihe niile ozi. Ndì Izrel ajula ogbugba ndu gi, tidasíkwa ebe ichu aja gi, were mma agha gbukwaa ndi amuma gi niile, ugbu a, o bu naaní mu onwe m bu onye foduru, ma ha na-achokwa iweþu ndu m.” 11 Onyenwe anyi siri ya, “Puþ gaa guzo n'elu ugwu, n'ihi Onyenwe anyi, n'ihi na Onyenwe anyi na-agá isite n'ebe ahu gafee.” Mgbe ahu, oke ifufe di ike gbwara ugwu ahu, tipiasia nkume ndi ahu n'ihi Onyenwe anyi, ma Onyenwe anyi anoghi n'ime ifufe ahu. Mgbe ifufe ahu gasirí, e nwere oke ala òma jijiji n'ugwu ahu, ma Onyenwe anyi anókgwaghi n'ala òma jijiji ahu. 12 Mgbe ala òma jijiji ahu gasirí, oku nwuru, ma Onyenwe anyi anoghi n'ime oku ahu. Ma mgbe oku ahu gasirí, nwa olu nta di nwayoð dara. 13 Mgbe llajia nñru ya, o ji uwe mwuda ya kpuchie ihu ya, puþ gaa guzo n'õnu uzø ogba nkume ahu. Mgbe ahu, o nñru olu juru ya si, “llajia, ginjí ka i na-eme n'ebe a?” 14 O zaghachiri si, “Eji m

inu oku n'obi na-ejere Onyenwe anyi Chineke Onye puru imé ihe niile ozi. Ndì Izrel ajula ogbugba ndu gi, tidasíkwa ebe ichu aja gi, were mma agha gbukwaa ndi amuma gi niile, ugbu a o bu naaní mu onwe m bu onye foduru, ma ha na-achokwa iweþu ndu m.” 15 Onyenwe anyi siri ya, “Sikwa ñuzo i si bi ja laghachi, gaa n'ozara Damaskos. Mgbe i ruru ebe ahu, tee Hazael mmanu ibu eze Aram. 16 Teekwa Jehu, nwa Nmishi mmanu ibu eze Izrel. I ga-eteckwa llajisha nwa Shafat, onye Ebel-Mehola mmanu ibu onye amuma n'õndu gi. 17 Onye obula gbanaríri Hazael ga-anwú n'aka Jehu. Otu a kwa, ndi niile gbanaríri mma agha Jehu ka llajisha ga-egbu. 18 Ma ghøta na o di puku mmadu asaa no n'Izrel, ndi na-egbubeghi ikpere ha n'ala nye Baal, maþbu sutu ya onu, ife ya ofufe.” 19 llajia sitere n'ebe ahu puo gaa chota llajisha nwa Shafat ebe o no na-akò ala ubi. Iri ehi abuø na anø e jikötara abuø abuø di ya n'ihi, ma ya onwe ya ji ehi abuø e jikötara onu, nke iri na abuø ya na-akò ala ubi. llajia jekwuru llajisha wükwasí ya uwe mwuda ya n'ubu ya. 20 Mgbe ahu, llajisha hapuru ehi ndi ahu ebe ha guzoro n'ubi ahu gbara oþo gbakwuru llajia si ya, “Biko, kwere ka m gaa sutu nna m na nne m onu, si ha nöndu nke òma. Emesia, aga m esokwa gi.” llajia zara si ya, “Laghachi azu, o bu ginjí ka m mere gi?” 21 llajisha laghachiri azu, gbuo ehi abuø ahu e jikötara n'otu, kpoo ihe ahu e ji aru oru n'ubi oku, were ha sie anø ahu nye ndi mmadu, ha rie. Mgbe ahu, o biliri ije puo ga soro llajia, buru nwaodibo ya.

20 Ugbu a, Ben-Hadad, bu eze ndi Aram, chikötara ndi agha ya niile. Iri ndi eze ato na abuø sonyere ya, ha na inyinya ha na ugbo agha ha. O rigoro nochibido obodo Sameria buso ya agha. 2 Mgbe ahu, eze ndi Siria zigaara Ehab, eze Izrel ozi n'ime obodo si ya, “otu a ka Ben-Hadad siri, 3 Olaocha na olaedo gi, nkem ka ha bu, ndi nwunye gi na umu gi, bu ndi di mma karşıya nke m ka ha bu.” 4 Ehab eze Izrel, zaghachiri ozi si, “O di mma, onyenwe m, mu onwe m, na ihe niile m nwure bu nke gi.” 5 Ngwangwa ndi ozi Ben-Hadad bjaghachiri zie Ehab ozi oþo si ya, “Otu a ka Ben-Hadad siri, ‘O bu ezie na m ziteere gi ozi, si, olaocha gi na olaedo gi na ndi nwunye gi na umu gi ka i ga-enye m. 6 Ma ugbu a, n'oge di ka nke a, echí, aga m ezite ndi ozi m ka ha bia nyochaa ulø gi niile na ulø ndi ozi gi niile. Ihe obula di oke onuahia n'anya gi ka ha ga-ewere.’” 7 Eze Izrel kporø ndi okenye niile nke ala ahu, si ha, “Leenù ugbu a, hukwanu otu nwoke a si achø nsogbu. Mgbe o zitere m ozi inye ya ndi nwunye m, na umu, na olaocha m na olaedo m, ekwenyere m ya inye ya ihe ndi a.” 8 Ndì okenye na ndi Izrel zara si ya, “Añala ya ntì! Enyela ya ihe obula.” 9 Mgbe ahu, o siri ndi ozi Ben-Hadad, “Gwanu onyenwe m, bu eze, ‘M bu odibo gi jikeere ime ihe niile i buru uzø kwuo na m ga-enye gi. Ma ekwenyeghi m' ozi nke ugboro abuø a.’” Ndì ozi ahu laghachiri koþo Ben-Hadad ihe niile Ehab kwuru. 10 Ma Ben-Hadad zigakwaara Ehab ozi oþo si, “Ka chi ndi a mesoo m mmeso, otu obula mmeso ahu si di njø, ma o buru na aja Sameria ga-afodu inye onye obula n'etiti ndi ikom m otu njuaka.” 11 Ma eze Izrel zaghachiri, “Gwa ya, ‘Onye na-ebu agha na-anya isi naaní mgbe a luchara agha, o buþhi tupu a luþ agha.’” 12 Ben-Hadad nrñu ozi Ehab ziri mgbe ya na ndi eze ndi oþo ahu no na-ahu mmanu n'ulø ikwu ha manyere n'ogbo agha ahu. Ben-Hadad nyere ndi agha ya iwu si ha, “Jikerenù, buso ndi Izrel agha.” Ya mere, ha kwadoro ibuso

obodo ahü agha. **13** N'oge a, otu onye amüma biakwutere Ehab, bu eze Izrel si, "Otu a ka Onyenwe anyi siri, 'I huru oke igwe ndi agha a? Aga m enyefe ha n'aka gi taa, mgbe ahü i ga-amatakwa na mü onwe m bu Onyenwe anyi." **14** Ma Ehab jürü si, "Onye ga-eeme nke a?" Onye amüma zara, "Ihe ndi a ka Onyenwe anyi kwuru, 'O bu üümü okorobia bu ndijisi agha no n'okpuru ndi ochiaghha na-achị akukü ala Izrel." Ehab jukwara ozo, "Onye ga-amalite agha a?" Onye amüma ahü zara, "Gị onwe gi." **15** Mgbe ahü, Ehab kpopotara üümü okorobia bu ndijisi agha si n'akukü obodo ya. Ọnụogugu ha di nari abuọ na iri ato na mmapadụ abuọ. Ọnụogugu ndi agha Izrel ndi ozo di puku asaa. **16** N'etiti ehihiie, mgbe Ben-Hadad na iri ndi eze ato na abuọ ahü, bu ndi ahü bijara inyere ya aka no na-aiju mmanya, na-aiju biga ya oke, **17** üümü okorobia, bu ndi agha, ndi no n'okpuru ndi ochiaghha na-achị akukü ala Izrel buru ụzo puo ibu agha. Ma Ben-Hadad, n'onwe ya ezipüpulari ndi nledo, ndi loghachiri bija gwa ya si, "Ndị agha si Sameria na-abịa." **18** O siri, "O buru na ha abia n'ihi udo, jidenu ha na ndu; o buru na ha bijara maka ibu agha, jidenu ha na ndu!" **19** Ma üümü okorobia ndi ochiaghjị a bu ndi no n'okpuru ndijisi, na-achị akukü ala ahü sitere n'obodo zoifie ije ebe ndi agha so ha n'azụ, puo ibu agha. **20** Onye ọbula n'ime ha gburu onye agha Siria ọbula lusoro ya ogu. Nke a mere ka ndi agha Siria gba bụ ọso, ndi agha Izrel chusokwara ha. Ma Ben-Hadad, eze Aram, na ndi agha na-agba inyinya, sitekwaru n'ihu ogbo agha ahü gba pukwara ọso. **21** Ma eze ndi Izrel pukwuru ya, nwude otutu inyinya na ugbo agha, butere ndi Aram ogbom di ukwuu. **22** Emesja, onye amüma ahü biakwutere eze Izrel si ya, "Mee onwe gi ka i di ike nke ọma, mara ihe e kwestira ka e mee, n'ihi n'etiti okoghị na udu mmiri nke afọ n'abịa, eze Aram ga-abịa ibuso gi agha ozo." **23** Ma otu o di, ndjisi agha eze ndi Aram dürü ya odu si, "Chi ha bu chi ugwu. N'ihi ya ka ha ji di ike karịa anyi. Ma o buru na anyi ebuso ha agha n'obosara ala dì larịjị, anyi aghaghị idị ike karịa ha. **24** Mee ihe a, wepụ ndi eza a niile site n'ebé ha no, jiri ndi na-achị ala gbanwee ha. **25** Kpopotaka kwara ndi agha ozo, ndi di ukwuu n'onụogugu, dika ndi agha i du gaa agha na mbu. Nyekwa anyi inyinya na ugbo agha ga-ezuru anyi. Anyi ga-apukwa buso ndi Izrel agha n'obosara ala dì larịjị. Ọ dikwaghị ihe ga-egbochi anyi imeri ha n'oge a." Ben-Hadad, eze Aram, kwenyere, meere ha dika ha rịorị ya. **26** Mgbe otu afọ gasiri, Ben-Hadad chikotakwara ndi Aram niile duru ha gaa Afek ibuso Izrel agha. **27** Mgbe a kpopotara ndi agha niile no n'Izrel nye ha ngwa agha, ha puru izute ha. Ndị agha Izrel mara ụlo ikwu ha na ncherita ihu ndi agha Siria, dika igwe ewu nta abuọ, ebe ndi Aram juputara ala ahü niile. **28** Onye nke Chineke bijara gwa eze ndi Izrel, "Otu a ka Onyenwe anyi siri, 'N'ihi na ndi Aram na-eche na Onyenwe anyi bu chi nke ugwu, na o bughị chi ala ndagwurugwu, aga m arara igwe ndi agha a nyefee gi n'aka, ka gi na ndi gi mata n'ezio kwu na m bu Onyenwe anyi.'" **29** O bu ụbochị asaa ka ha mara ụlo ikwu ha na ncherita ihu ibe ha. Ma n'ubochị nke asaa ahü, ndi agha malitere ibu agha. Ndị Izrel merụrị narị puku ndi agha Aram ahü n'otu ụbochị. **30** Ma ndi fodurị n'etiti ndi agha Aram gba puru ọso gbalaga n'obodo Afek. Ebe ahü ka mgbidi obodo Afek no dagbuo iri puku ndi agha abuọ na asaa n'ime ha. Ma Ben-Hadad n'onwe ya gbalagara, gbabá n'ime obodo ahü, gaa zoo onwe ya n'ime ime otu ụlo. **31** Mgbe ahü, ndjisi agha ya biakwutere ya si ya, "Lee, anyi nñuru

na ndi eze Izrel bu ndi obi ebere. Ka anyi yiri akwa mkpe n'ukwu anyi, kee ụdò n'olu anyi, gaa riọe eze Izrel. Ma eleghi anya ọ ga-eedebe gị ndu." **32** Ya mere, ha yikwasịri onwe ha akwa mkpe, nyarakwa ụdò n'olu ha, jekwuru eze Izrel si ya, "Ohu gi bu Ben-Hadad na-asị, 'Biko, kwee ka m dirị ndu.'" Eze jürü ha si, "O bu ezie na o ka dì ndu ubu a? Nwanne m ka o bu." **33** Okwu a mere ka ndi ozi eze Aram nwee olileanya. Ha mere ngwangwa kwugharịakwa ihe ahụ o kwuru. Ha siri, "E, Nwanne gi bu Ben-Hadad." Mgbe ahü, eze Ehab nyere ha iwu si, "Gaani kpoputa ya, dutekwanu ya n'ebe a." Mgbe Ben-Hadad bijara, Ehab mere ka ọ rigota n'ugbọ agha nke ya. **34** Mgbe ahü, Ben-Hadad gwara Ehab si, "Obodo niile nke nna m naara nna gi, ka m ga-enyeghachi gi. I nwere ike iwuru onwe gi ọdụ ahia n'ama obodo Damaskos dika nna m wuru n'ime Sameria." Ehab kwuru, "O buru na anyi agbaa ndu, aga m eme ka i nwere onwe gi." Ya mere, ha abuọ gbara ndu. Ehab hapukwara ya ka ọ laa n'udo. **35** Emesja, okwu Onyenwe anyi rutere otu onye n'etiti üümü ndi amüma. Ọ gwara otu nwoke n'ime üümü ndi amüma ahü no ya nso si ya, "Jiri ngwa agha di ọ n'aka tie m ihe." Ma nwoke ahü jürü ime ihe onye amüma ahü kwuru. **36** N'ihi nke a, onye amüma gwara nwoke ahü okwu si, "Ebe ọ bu na i jürü ime ihe Onyenwe anyi nyere n'iwu, lee ihe ga-adakwasị gi. Mgbe i si n'ebe a na-ala n'ulọ gi, odum ga-ezute gi n'uzo dogbuo gi." Amüma a mezukwara, n'ihi na mgbe nwoke ahü tugharịjị si n'ebe ahü na-ala, odum lusoro ya ogu n'uzo gbuo ya. **37** Onye amüma ahü pukwara chọta onye ozo si ya, "Biko, tie m ihe." Nwoke ahü tiri ya ihe tiliyah ya ahụ. **38** Mgbe ahü, onye amüma ahü e tiri ihe jiri akwa kechie ihu ya, ka mmapadụ ọbula ghara ịmata onye ọ bu. Ọ puru gaa guzo n'akukü ụzo ebe eze Izrel ga-esi gafee. **39** Mgbe eze na-agafe, onye amüma ahü tiri mkgpu si, "Onyenwe m, biko gee m ntị. Lee, otu onye agha biakwutere m mgbe m no n'ihi agha si m, 'Lee nwoke a a dotara n'aghị; chee ya nche. Ekwewkwa ka ọ gbanari gi. N'ihi na ọ buru na o site n'aka gi gba pü, i ga-anwụ, maobụ i jiri otu talenti ọlaucha gbara isi gi.' **40** Ma mgbe m no na-aru oru ozo, nwoke ahü a dotara n'aghị gba pü. Ahukwaghị m ya anya ozo." Mgbe ahü, eze Izrel zara si ya, "I jirila onu gi maa onwe gi ikpe. I ghaghị ịnata ahụlụ díri gi." **41** Mgbe ahü, onye amüma ahü mere ngwangwa wepụ akwa ahü o ji kechie anya ya abuọ. Eze Izrel matakwaru na ọ bu otu onye n'ime ndi amüma. **42** Onye amüma ahü gwara eze okwu si ya, "Otu a ka Onyenwe anyi kwuru, 'Ebe i mere ka nwoke a laa, bu onye m nyere gi n'aka ime ka o nwụo, ubu a, i ghaghị ịnwụ n'onođu ya. A galakwara ndi gi n'iyi, n'onođu ndi nke ya.'" **43** N'ihi okwu a, eze Izrel ji iwe na ihu mgbaru laa n'ulọ ya di na Sameria.

21 Mgbe nwa oge nta gasiri, Nebot, onye Jezril, nwere ubi vajin di na Jezril, n'akukü ụloze Ehab bu eze Sameria. **2** Ehab siri Nebot, "Nye m ubi vajin gi ka o buru ubi a gbara ogige, ebe m ga-akụ akwukwò nri, ebe o di nso n'ulopez m. Aga m enye gi ubi vajin ọzị di mma karịa ya, ma o burukwaa na i chọrọ, aga m akwụ gi ego ọbula o ruru n'onụ ahịa ya." **3** Ma Nebot zara si Ehab, "Ala a bu ihe nketa ruuru m site n'aka nna nna m ha. M ga-esi ariaa nye gi ya. Onyenwe anyi ekwela na m ga-ewere ihe nketa nke nna nna m ha nye gi." **4** Ehab jiri obi ụfụ na ihu mgbaru laa n'ulọ ya n'ihi okwu a Nebot, onye Jezril gwara ya, si, "Agaghị m enye gi ihe nketa nna nna m ha." O dinara n'ihe ndina ya, chee ihu ya n'aja ụlo, jụ iri

ihe obula. **5** Ma nwunye ya bu Jezebel, bịakwutere ya juo ya si, "Gini mere i ji ju iri ihe? Gini mere i ji nogide n'obi ojoo na iwe?" **6** Ehab zara si ya, "Agwara m Nebot, nwoke onye Jezril okwu si ya, 'Resi m ubi vajin gi, ma ọ buru na i chorø, aga m enye gi ala ubi ozo mama n'onodu ya.' Ma o juri juwaa isi inye m ubi ahü." **7** Mgbe ahü, nwunye ya Jezebel juri ya ajuju si ya, "O bughi gi bu eze na-achí Izrel? Bilie, rie nri, enyela obi gi nsogbu, n'ihi na aga m enyefe gi ubi vajin Nebot onye Jezril n'aka." **8** Ya mere, Jezebel dere akwukwó n'aha Ehab, were mgbaaka akara eze kaa n'akwukwó ndi ahü, zigara ha ndi okenye obodo na ndi a na-asopuru bi n'obodo ebe Nebot bi. **9** N'ime akwukwó ozi ndi a, o dere si, "Nyenu iwu ka mmapu niile buo onu. Kpokotaanu ndi Jezril niile, ka ha zukota. Mgbe unu zukoro, nyenü Nebot onqdú n'uche di mkpa. **10** Hoputanu ndi ikom abu, ndi na-abaghí uru ka ha püta n'ihi nzukó unu guzo gbaa ama ugha megide Nebot si na ha nüru mgbe ọ kochara Chineke na eze. Maanu ya ikpe onwu, kpupu ya n'azu obodo, jiri nkume tugbu ya, ka ọ nwuo." **11** Ndí okenye na ndi a na-asopuru ndi bi n'obodo ahü mere dika Jezebel nyere n'iwu n'akwukwó ahü o degaara ha. **12** Ha nyere iwu maka ibu onu, kpokwa nzukó ndi obodo ahü niile, meekwa ka Nebot nodu n'uche di mkpa. **13** Mgbe ahü, ndi ikom abu na-abaghí uru putakwara, nodu na ncherita ihu ya, ha gbara amá ugha megide Nebot, n'ihi ndi mmapdu, si, "Nebot kochara Chineke na eze." N'ihi nke a, ha dokpupuru ya gaa n'azu obodo jiri nkume tugbu ya. **14** Emesia, ndi okenye na ndi a maara aha na nke obodo Jezril, ziri ozi zigara Jezebel gwa ya na Nebot anwùqa. **15** Ngwangwa Jezebel natara ozi na a tuggola Nebot, o siri Ehab, "Bilie, gaa nwetara onwe gi ubi vajin Nebot, nwoke onye Jezril. Ubi ahü o juri inye gi n'ego aburula nke gi ubgu a n'ihi na Nebot anwùqa. Ọ dikwaghí ndu ozo!" **16** Mgbe Ehab nüru na Nebot anwùqa, o biliri puo, gaa ibanye n'ubi ahü, inwetara onwe ya ubi vajin Nebot, onye Jezril. **17** Ma okwu Onyenwe anyi rutere llaija, onye Tishbe, si ya, **18** "Bilie, gaa zute Ehab, eze Izrel onye bi na Sameria. O no ubgu a n'ime ubi vajin Nebot inwetara ya onwe ya. **19** Gwa ya si ya, 'Ihe a ka Onyenwe anyi kwuru: I gbuola ochu mmapdu si otu a nwetara onwe gi ihe nketa? Ebe ahü nkita no rachaah ọbara Nebot ka ha ga-anø rachaakwa ọbara gi. E, ọbara gi onwe gi.'" **20** Mgbe ahü, Ehab juri llaija ajuju si ya, "Onye iro m, i chorøkwaala m biaj?" llaija zara si ya, "E, achorøla m gi bia n'ihi nnyefe i nyefere onwe gi ime ihe di njø n'anya Onyenwe anyi. **21** O siri, 'Aga m eme ka ihe ojoo dakwasí gi. Aga m ekpochapu ndi agburu gi, site n'ezinaulø Ehab biþu nwoke ọbula, maobu ohu maobu onyenwe onwe ya n'Izrel. **22** Aga m eme ka ulø gi diri ka nke Jeroboam nwa Nebat, na dika nke Baasha nwa Ahija, n'ihi na i kpasuola m iwe, meekwa ka Izrel mehie.' **23** "Ma banyere Jezebel, Onyenwe anyi siri, 'Umụ nkita ga-eri anu ahü Jezebel n'akukụ mgibidi aja ulø di n'obodo Jezril.' **24** 'Nkita ga-eri anu onye ọbula si n'ezinaulø Ehab nke nwüru n'ime obodo, ma anu ufe nke eluigwe ga-eri anu ndi ọbula nwüru n'ohia.' **25** (N'ezie, o nweghi onye ọbula ozo di ka Ehab, onye rere onwe ya nye ime ihe ojoo di ukwu n'anya Onyenwe anyi, onye Jezebel nwunye ya kwagidere ime ihe ojoo di iche iche. **26** Ehab bu onye mere mmechie di oke njø nke igbaso na ife aruþi di iche ofufe dika ndi Amorait mere, bu ndi ahü Onyenwe anyi sitere n'ala a chupu ime ka ndi Izrel nweta ala ha.) **27** Mgbe Ehab nüru okwu amumua ndi a, o dòwara uwe

ya, yikwasí onwe ya akwa mkpe, buo onu, dinua n'akwa mkpe ahü, jeghariakwa n'idí umeala. **28** Ma okwu Onyenwe anyi rutere llaija, onye Tishbe ozo, si ya, **29** "I huru otu Ehab si weda onwe ya ala n'ihu m? N'ihi ihe a o mere, iweda onwe ya ala n'ihu m, agaghí m eme ka ihe ojoo ndi a m kwuru okwu banyere ha rute ya n'oge o di ndu. Kama aga m eme ka ndi a dakwasí ezinaulø ya mgbe nwa ya ga-achí dika eze."

22 Agha ozo adaghí n'etiti Aram na Izrel afó ató. **2** Ma n'afó nke ató, Jehoshafat, eze Juda, gara ileta Ehab eze Izrel. **3** Eze Izrel siri ndi ozi ya, "Unu amaghí na ala Ramot Gilead bu nke anyi, ma lee na anyi gbara nkítí iga napuña ya site n'aka eze Aram?" **4** Ya mere, ọ juri Jehoshafat, "I gaseo m gaa buso Ramot Gilead agha?" Jehoshafat zaghachiri eze Izrel, si, "Otu m di ka gi onwe gi di, ndi m búkwa ndi gi, inyinya m búkwa nke gi." **5** Ma Jehoshafat gwakwara eze Izrel, si, "Buru uzo choputa ihe bu ntuziaka Onyenwe anyi." **6** Ya mere, eze Izrel kpokotara ndi amuma, onuogugu ha ruru nari ndi ikom anø, juo ha si, "O bu m gaa buso Ramot Gilead agha, ka ọ bu m hapu iga?" Ha zara, "Gaa, n'ihi na Onyenwe anyi ga-enyefe ha n'aka eze." **7** Ma Jehoshafat juri, "O bu na e nwekweghi onye amuma Onyenwe anyi no n'ebé a, onye anyi nwere ike ijuta ase n'aka ya?" **8** Eze Izrel zaghachiri Jehoshafat, si, "A ka nwere otu onye amuma, onye anyi nwere ike isite n'aka ya juo Onyenwe anyi ase, ọ bu Maikaya nwa Imla, ma akporø m ya aþi, n'ihi na o nweghi oge ọ na-ebu amuma ihe ọma n'ebé m no, kama ọ bu naaní nke ojoo." Jehoshafat siri, "Eze ekwesighí ikwu okwu di otu a." **9** Mgbe ahü, eze Izrel kporø otu onye na-ejere ya ozi si ya, "Mee osiiso kpota Maikaya nwa Imla n'ebé a." **10** Ehab eze Izrel na Jehoshafat eze Juda, onye ọbula yi uwe eze ya, na-anókwasí n'ocheeze ya n'ebé izopha ọka n'onyi uzo ama e si abata obodo Sameria. Ndí amuma ahü niile nökwa na-ebu amuma n'ihi ha. **11** Zedekaya nwa Kenaana, mere mpi igwe, o kwuputara si, "Nke a bu ihe Onyenwe anyi na-ekwu, 'Ihe ndi a ka i gaeji sogide ndi Aram, ruo mgbe a ga-ala ha n'iyi.'" **12** Ndí amuma ndi ozo niile na-ebu otu ihe ahü n'amuma, na-asi, "Gaa, busoo Ramot Gilead agha, i ga-enwekwa mmeri, n'ihi na Onyenwe anyi ga-enyefe ya n'aka eze." **13** Onyeozi ahü nke gara ikpo Maikaya siri ya, "Lee, ndí amuma ndi ozo na-agupughi onye ọbula na-ebu amuma oganihu nye eze. Mee ka okwu gi na ha dakota. Kwuokwa ihe ga-adí eze mma." **14** Ma Maikaya siri, "Díka Onyenwe anyi na-adí ndu, aga m awga ya naaní ihe Onyenwe anyi gwara m." **15** Mgbe ọ bjarutere, eze juri ya, "Maikaya, ọ bu anyi gaa buso Ramot Gilead agha, ka ọ bu anyi hapu?" O zara, "Gaa, ma nwekwa mmeri, n'ihi na Onyenwe anyi ga-enyefe ya n'aka eze." **16** Eze siri ya, "Ugboro ole ka m ga-eme ka i nüo iyi na i gaghi agwa m ihe ozo, karja naaní eziokwu n'aha Onyenwe anyi?" **17** Mgbe ahü Mikaya zara, "Ahürü m Izrel niile ka ha gbasasiri n'elu ötütü ugwu dika atürü na-enweghi onye ozuzu atürü, ma Onyenwe anyi siri, 'Ndí a enweghi onyendu. Ka onye ọbula laghaci n'ulo ya n'udo.'" **18** Eze Izrel, siri Jehoshafat, "O bu na m agwaghí gi na ọ dighi mgbe ọ na-ebu amuma ihe ọma banyere m, kama naaní ihe ojoo?" **19** Mikaya gara n'ihi, si, "Ya mere, nürunu okwu Onyenwe anyi. Ahürü m Onyenwe anyi ka ọ nökwasíri n'ocheeze ya, hukwa usuu nke eluigwe ka ha na-egozo n'akukụ ya, n'aka nri ya nakwa n'aka ekpe ya. **20** Onyenwe anyi siri, 'Onye ga-agá rafuo Ehab ka ọ gaa buso

Ramot Gilead agha, gaa nwụo n'ebé ahụ? "Otu onye tütptara aro nke a, ebe onye ozo tütptara nke ozo. **21** N'ikpeazụ otu mmuo putara, guzo n'ihi Onyenwe anyị si, 'Mụ onwe m ga-arafu ya.' **22** "Onyenwe anyị jurụ si, Olee otu i ga-esi mee nke a?" "Aga m apụ gaa bürü mmuo nrafu n'onụ ndị amumá ya niile, ka ọ zara. "Onyenwe anyị sịri, 'I ga-enwe ike ịrafu ya. Gaa mee otu a.' **23** "Ma ugbu a, Onyenwe anyị etinyela mmuo okwu ugha n'onụ ndị amumá gi niile ndị a. Onyenwe anyị ekwubiela n'ihe ojoo ga-adakwasị gi." **24** Mgbe ahụ, Zedekaya nwa Kenaana, gara nso, maa Maikaya aka na ntí, juo ya, "Olee ụzọ ka mmuo ahụ sitere na Onyenwe anyị gara, mgbe ọ hapurụ m bia igwa gi okwu?" **25** Maikaya zagħachiri, "I ga-achopuata nke a n'ubochi i ga-agbaba n'ime ime ulo izo onwe gi." **26** Mgbe ahụ, eze Izrel nyere iwu si, "Jidenu Maikaya kpugara ya Amon onye na-achị obodo a, na Joash nwa eze **27** i ga-asikwa, 'Otu a ka eze sịri: Tinye nwoke a n'ulọ mkporo, nye ya naanị achịcha na mmiri ọnụnụ tutu ruo mgbe m logħachiri n'udo.'" **28** Maikaya kwuputara si, "O bürü na i logħachi n'udo, ọ putara na ọ bughị Onyenwe anyị si n'onụ m kwuo okwu." O kwukwara si, "Unu niile hübakanwanụ okwu m ndị a niile amal!" **29** Ya mere, eze Izrel na Jehoshafat eze Juda, pürü gawa Ramot Gilead. **30** Eze Izrel gwara Jehoshafat, si, "Aga m ejikere onwe m dikam bù onye ozo banye n'ogbo agha, ma gi onwe gi yiri uwe eze gi." Ya mere, eze Izrel nwogħarịr onwe ya ka onye ozo baa n'ogbo agha. **31** Ma eze Aram enyelari ndị oħċiagħha ndị na-agba ugħo agha, ɔnugħugħu ha dì iri ato na abuq, iwu si, "Unu ebusul onye qbula agha, maqbū onye ukwu maqbū onye nta, kariakwa naanị eze Izrel." **32** Mgbe ndị oħċiagħha, na-achị ugħo agha huru Jehoshafat, ha chere n'obi ha, "N'ezie, onye a bù eze Izrel." N'ihi ya ha tugharriż ibuso ya agha, ma Jehoshafat tiri mku, **33** ndị oħċiagħha, na-achị ndị na-agba ugħo agha huru na ọ bughị eze Izrel, ma kwisij īchħuso ya. **34** Ma otu onye dorq ụta ya gbapu ya na-ebugħi onye qbula n'obi, għata ya eze Izrel n'etiti njikqo nke uwe agha ya. Eze gwara onye okwo ugħo agha ya, si, "Tugharia, si n'ebé a bupu m, n'ihi na emeruola m ahụ." **35** Agha ahụ siri ike n'ubochi ahụ niile, e ji ihe mee ka eze kwurru otó n'ime ugħo agha ya na-eche ndị Aram iħu. Qbara si n'onya ahụ sojru n'ala ugħo agha ahụ, ọ nwurru n'uhuruchi ubochi ahụ. **36** Mgbe anyanw na-ada, e tiri mku nke gazuru n'ogħo agha ndị Izrel, si, "Nwoke qbula laa n'obodo ya, onye qbula laakwa n'ala nke aka yal!" **37** Ya mere, eze nwurru, e buta ozu ya n'obodo Sameria, ebe a no lie ya. **38** Ha sachara ugħo agha ya n'qdoo mmiri dì na Sameria (ebe ndị akwuna na-asu ahụ). Umū nkīta rachara qbara ya, dika okwu Onyenwe anyị kwubiri. **39** Ma banyere ihe ndị ozo niile mere n'oge oħċiħi Ehab na ihe niile o mere, uloeze o wuru nke o ji ɔdū chiq mma, na obodo niile o wusiri ike, ọ bù na e deghji ha n'akwukwō akukko ihe mere n'oge ndị eze Izrel? **40** Ehab sooro ndị nna nna ya ha dina n'onwụ. Ahazaya nwa ya ghorġe eze n'oniðu. **41** Jehoshafat nwa Asa ghorġe eze Juda, n'afoq nke anq, nke oħċiħi Ehab eze Izrel. **42** Jehoshafat għbari iri afq at na ise mgħe o malitere ħġi eze. Q chiri iri afq abuq na ise in Jerusalem. Aha nne ya bù Azuba, nwa Shilhi. **43** N'ihe niile o jere ije n'uzo Asa bù nna ya, o sitekwaġħi n'ime ha wezuga onwe ya, o mekwara ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyị. Naanị na o wezugħaqbi ebe dì elu niile, nke mere na ndị mmađu gara n'ihi na-achu aja, na-esurekwa ihe nsure ɔkun na-esi isi ụtq n'ebé ahụ niile. **44** Jehoshafat mere ka udo dì

n'etiti ya na eze Izrel. **45** Ma banyere ihe ndị ozo niile mere n'oge oħċiħi Jehoshafat, ihe niile ndị օ ruputara, ike օ kpara n'otṭut agha nke o buru, օ bu na e deghji ha n'akwukwō akukko ihe mere n'oge ndị eze Juda? **46** O kpočchapżur ndị ikom akwuna ulo aruṣi, օ bu ndị nke fodur, mgħe nna ya bù Asa chħċha oħċiħi. **47** N'oge a, eze adiġi n'ala Edom, kama օ bu onye mnqħitħe anya eze bù onye na-achị. **48** Jehoshafat wuuru otṭut ugħo mmiri ejji azu ahja, maka ije n'ala Qofja īga bute qlaedo ma ugħo mmiri ndị a aagħi ebe obula, n'ihi na ha mikpuru n'Eziżen Geba. **49** N'oge ahụ, Ahazaya nwa Ehab sịri Jehoshafat, "Kwere ka ndị ikom m soro ndị oru gi n'ugħo gi," ma Jehoshafat ekwegħi. **50** Mgbe ahụ, Jehoshafat sooro nna nna ya ha dina n'onwụ, e lie ya n'ebé e liri ha n'obodo Devid, nna ya. Jehoram nwa ya ghorġe eze n'oniðu ya. **51** Ahazaya nwa Ehab, malitere ħġi eze Izrel na Sameria, n'afoq iri na asaa nke oħċiħi Jehoshafat, eze Juda. Ma օ chiri Izrel naanị afq abuq. **52** O mere ihe dì njo n'anya Onyenwe anyị, n'ihi na o sooro ụz ojoo niile nke nna na nne ya, na ụz ojoo nke Jeroboam nwa Nebat, onye mere ka Izrel mee mmehie. **53** O fekkwara aruṣi Baal ofufe, kpoċċwa isiala nye ya, si otu a kpasuo Onyenwe anyị, Chineke Izrel iwe, dika nna ya mere.

2 Ndi Eze

1 Moab nupuru isi megide Izrel mgbe Ehab nwurụ. **2** N'oge a, Ahazaya sitere na mgbe ụlo elu ya dị na Sameria daa, merụ ahu nké ukwuu. N'ihi oria a, o zigara ndị ozi, sị ha, "Gaa jüta ase n'aka Baal-Zebub, bụ chi Ekron, ma m ga-adịri site n'ihé immerụ ahu a." **3** Ma mmuo ozi Onyenwe anyị gwara llajia onye Tishbe okwu si ya, "Gaa zute ndị ozi eze Sameria zipürü, juo ha sị, 'Ginị mere unu ji aga Ekron iju ase? O bụ na Chineke anoghị n'Izrel mere unu ji aga iju Baal-Zebub ase ịmata ma eze o ga-adị ndụ?" **4** N'ihi nke a, otu a ka Onyenwe anyị kwuru, 'I gaghị esite n'elu ihe ndina ahụ bilie. I ghaghị iñwụ!' Ya mere llajia puru gaa zie ndị ozi eze ozi ahụ. **5** Ndị ozi ahụ laghachiri azu. Ma mgbe eze hụrụ ha, o jüru ha sị, "Ginị mere unu ji loghachi?" **6** Ha zara ya, "Otu nwoke zutere anyị n'uzo sị anyị, 'Laghachi ga zie eze ahụ zitere unu si ya: 'Ihe ndị a, ka Onyenwe anyị kwuru, O bụ n'ihi na Chineke anoghị n'Izrel ka i ji zipu ndị mmadụ ka ha gaa jüta ase site n'aka Baal-Zebub, chi ndị Ekron? N'ihi nke a, i gaghị esite n'ihé ndina gi bilie. Ya doo gi anya na i ghaghị iñwụ!'" **7** Eze jüru ha sị, "Onye bụ nwoke a zutere unu n'uzo gwa unu okwu ndị a? Olee ụdi mmadụ o bụ?" **8** Ha zaghachiri ya, "O bụ nwoke yi uwe e ji aji anụ kpaa; o kere ihe okike akpukpọ anụ n'ukwu ya." Eze sịri, "O bụ llajia, onye amumà si Tishbel!" **9** Mgbe ahụ, eze zigara otu onyeisi agha ya, na iri ndị agha ise ka ha gaa jide llajia. Mgbe ndị agha ahụ bjarutere hụ llajia ka o no ala n'elụ ugwu, onyeisi agha ahụ kpọro llajia si ya, "Onye nke Chineke, eze sị gi, 'rituo!'" **10** llajia zara si ha, "O bụrụ na m bụ onye nke Chineke dika i kwuru, ka ọkụ si n'eluiwge daa rechapụ gi na iri ndị a agha ise so gi." Ottu mgbe ahụ, ọkụ sitere n'eluiwge daa rechapụ iri ndị agha ise ahụ na onyeisi ha. **11** Ozokwa, eze zigara otu onyeisi agha na iri ndị agha ise ozo ka ha gaa jide llajia. Mgbe ha bjarutere hụ llajia, onyeisi agha ahụ kpokuru ya sị ya, "Onye nke Chineke, eze sị gi, 'rituo, bịa ngwangwa!'" **12** llajia zara si ya, "O bụrụ na m bụ onye nke Chineke dika i kwuru, ka ọkụ si n'eluiwge daa rechapụ gi na iri ndị agha ise gi na ha so." Ngwangwa, ọkụ Chineke si n'eluiwge daa rechapụ ha. **13** Ozokwa, eze zigara otu onyeisi agha na iri ndị agha ise ozo ka ha gaa jide llajia. Mgbe ndị agha a bijara hụ llajia, onyeisi agha ahụ rigor n'elụ ugwu ikpere n'ala n'ihu llajia rịo ya amara si ya, "Onye nke Chineke, biko, meere ohu gi na iri ndị agha ise mị na ha so ebere. **14** Lee, ọkụ esitela n'eluiwge rechapụ ndịsi agha abụo ahụ buru ụzo, ha na ndị agha ha. Ugbu a, biko, arịo m gi, chebe ndị anyị." **15** Mgbe ahụ, mmuo ozi Onyenwe anyị gwara llajia okwu si ya, "Atula egwu! Soro ya gaal!" Ya mere, llajia sooro onyeisi agha ahụ gaa n'ihu eze. **16** Mgbe llajia ruru n'ihu eze, o gwara eze okwu si ya, "Ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru, o bụ n'ihi na Chineke anoghị n'Izrel ka i ji zipu ndị ozi ka ha gaa jüta ase site n'aka Baal-Zebub, chi ndị Ekron? Ebe o bụ na i mere ihe dị otu a, i gaghị esite n'ihé ndina gi bilie. I ga-anwuriri!" **17** O nwurụ dika okwu Onyenwe anyị nke llajia kwuru si di. N'ihi na Ahazaya enweghi nwa nwoke ọbụla, Jehoramnochirianya ya dika eze, n'afo nke abụo nke ibu eze Jehoram nwa Jehoshafat, bụ eze Juda. **18** Akụkọ banyere ibu eze nke Ahazaya, na ihe niile o mere, e deghị ha n'akwukwó akụkọ ndị eze Izrel?

2 O ruo mgbe Onyenwe anyị chọro i kpọro llajia laa n'eluiwge site n'oke ifufe, llajia na Ilaisha no n'uzo sitere Gilgal. **2** llajia sịri Ilaisha, "Nodụ n'ebé a, n'ihi na Onyenwe anyị ziri m ozi ka m gaa Betel." Ma Ilaisha zara si ya, "Dịka Onyenwe anyị na-adị ndụ, na dika gi onwe gi nökwa na-adị ndụ, agaghị m ahapụ gi." Ya mere, ha abụo sooro gaa Betel. **3** N'ebé ahụ, umu okorobịa ndị amumà no na Betel pütara zute ha abụo. Ndị amumà ahụ bjakwutere Ilaisha sị ya, "I maara na Onyenwe anyị ga-esi n'ebé i nō wepụ onyenwe gi llajia taa?" Ilaisha sịri, "Mu onwe m maara, ma unu nro nwayoq." **4** Mgbe ahụ, llajia sịri ya, "Ilaisha, nodụ n'ebé a, n'ihi na Onyenwe anyị ziri m ozi ka m gaa Jeriko." Ma ọ zara, "Dịka Onyenwe anyị na-adị ndụ, na dika gi onwe gi nökwa na-adị ndụ, agaghị m ahapụ gi." Ya mere ha abụo sokwaara ruo Jeriko. **5** Ndị otu ndị amumà no na Jeriko bjakwutere Ilaisha nso juo ya, "I maara na Onyenwe anyị ga-ewepụ onyenwe gi taa?" Ọ zara, "E, amaara m, ya mere nroq nwayoq." **6** Mgbe ahụ, llajia sịri ya, "Nodụ n'ebé a, n'ihi na Onyenwe anyị ziri m ka m jee Jodan." Ma ọ zara, "Dịka Onyenwe anyị na-adị ndụ, na dika gi onwe gi nökwa na-adị ndụ, agaghị m ahapụ gi." Ya mere, ha abụo sooro na-eje. **7** Iri ndị amumà ise sitere n'etiti ndị amumà sooro ha guzoro n'ebé di anya na ncherita ihe ebe llajia na Ilaisha kwusịr n'akụkụ Jodan. **8** Mgbe ahụ, llajia chijri uwemwuda ya, piakptaa ya, tie ya n'elu osimiri ahụ. Mmiri ahụ kewara ụzo abụo, ala akorọ putakwara. N'ebé ahụ ka llajia na Ilaisha si gafee n'ofe ozo nke osimiri ahụ. **9** Mgbe ha abụo gafesirị, llajia jüru llajia ajuju si ya, "Ginị ka i chọro ka m meeze gi tupu e site n'ebé i nō wepụ m?" Ilaisha rịo rịo si ya, "Biko, mee ka m nweta ụdi mmuo i nwere okpukpu abụo." **10** llajia zara si ya, "Ihe i rịo rịo bụ ihe sịri iké omume. O bụrụ na i hụ m mgbe a na-ewepụ m site n'ebé i nō, i ga-enweta ihe i rịo rịo." **11** Mgbe ha na-agà n'ihu n'ije ha na-akparịta ụka, na mberede, ụgbọ ọkụ nke iñyinya ọkụ na-adokpụ pütara ihe kewaa ha abụo. Mgbe ahụ kwa oke ifufe buuru llajia rigoro n'eluiwge. **12** Ilaisha huru ya, lelie anya elu tie mkpu akwa si, "Nna m! Nna m! Usuu ụgbọ agha na usuu ndị na-agba iñyinya Izrell" O hukwaghị llajia anya ozo. O jidere uwe o yi n'ahụ dowaaya ibe abụo. **13** Emesia, ọ chiliri uwemwuda llajia nke dapurụ mgbe e weliri ya elu, laghachiri bia guzo n'akụkụ osimiri Jodan. **14** O tiri akwa ahụ n'elu mmiri ahụ juo si, "Olee ebe Onyenwe anyị, Chineke llajia nō?" Mgbe o tiri mmiri ahụ ihe, o kewakwara otu ụzo n'aka nri nke ozo n'aka ekpe, Ilaisha gafere n'ofe nke ozo. **15** Mgbe ndị amumà ahụ si Jeriko n'ele anya, hụrụ ihe mere, ha sịri, "Mmuo llajia adakwasila Ilaisha." Ha gara zute ya, kpọro isiala n'ihu ya. **16** Ha sịri ya "Lee, anyị bụ ndị ohu gi nwere iri ndị ikom ise ahụ sịri ike. Kwere ka ha ga chogharịa nna gi ukwu. Ma eleghị anya mmuo Onyenwe anyị eburula ya tükawaya ya n'otu ugwu, maobụ n'otu ndagwurugwu." Ilaisha zaghachiri, "Unu ezigala ha." **17** Ma mgbe ha nogidere rịosie ya arịrị ike, ruo mgbe o nwekwaghị ike igbochi ha. O gwara ha si, "O dị mma, ziganụ mmadụ ka ha gaa chọyo ya." Ha zigara iri ndị ikom ise, ndị gara chogharịa llajia ubochị ato, ma ha achotaghị ya. **18** Ilaisha nō na Jeriko mgbe ndị a loghachiri bia kọro ya otu ha si gaa. Mgbe ahụ, o gwara ha si, "O bụ na m agwaghị unu sị unu ejela?" **19** Ndị obodo ahụ sịri Ilaisha, "Lee, onyenwe anyị, obodo anyị dị n'ebé di mma, dika gi onwe gi na-ahụ, ma mmiri dị n'ime ya jorọ njọ, ala ya

adighi amiputa mkpuru dika o kwesiri.” 20 İlaisha zara si ha, “O di mma, gaanu tinte nnu n’ime efere əhərə wetara m ya.” Ha gara weta efere əhərə nke nnu juru n’ime ya. 21 İlaisha buuru nnu ahü gaa n’ebə mmiri ahü si asoputa, wünye nnu ahü n’ime ya. Mgbe o na-eme nke a, o kwuru okwu si, “Ihe ndi a ka Onyenwe anyi kwuru, ‘Agwøla m mmiri a. Onwu maqbü amigbi mkpuru nke ala agaghị adıjkwa.” 22 Site n’ubochi ahü gaa n’ihu, mmiri ahü díjirị əcha ruo taa, dika İlaisha kwuru. 23 Emesia, İlaisha sitere na Jeriko püo İlagħachi Betel. Mgbe o na-agà n’uzo, əfodù umu okorobia nta sitere n’ime obodo püta, bidoro jiri ya na-eme ihe očhi, si ya, “Onyeisi nkwočha, site n’ebé a püo! Onyeisi nkwočha, site n’ebé a püo!” 24 İlaisha tugharirji lee ha anya, buq ha onu n’aha Onyenwe anyi. Otu mgbe ahü, nne anu ohia abu, a na-akpo bia, sitere n’ohia püta, dogbuo iri umu okorobia anō na abu n’ime ha. 25 Emesia, İlaisha sitere n’ebé ahü püo jeruo n’ugwu Kamel. Emesjakwa, o sitere n’ebé ahü lagħachi na Sameria.

3 Jehoram nwa Ehab, malitere jibü eze ndi Izrel na Sameria n’afq nke iri na asatö nke očħiċċi Jehoshafat na Juda. Afq iri na abu, ka o chħiġi dika eze. 2 O mere ihe ojqqo n’anya Onyenwe anyi, ma o buġħi dika mna ya na nne ya mere. O wezugara nkume ahü e doro nso nye Baal nke mna ya kpuru. 3 Otu o di, o nogidere na mmehie Jeroboam nwa Nebat, onye mere ka Izrel baa n’ime mmehie ife aruġi. Joram esitegħi na ha wezuga onwe ya. 4 Eze ndi Moab, bu Misha, na ndi ya, bu ndi na-azu aturū. N’afq niile, o na-aturū eze Izrel otu narī puku aji ebule, na otu narī puku aturū. 5 Ma mgbe Ehab eze Izrel nwurū, eze Moab nupuru isi megide eze Izrel, jukwa iñq n’okpuru ya qozo. 6 Ya mere, eze Joram sitere na Sameria püo ga kpokota ndi Izrel niile. 7 O zigara Jehoshafat eze Juda ozi si ya, “Eze Moab enupula isi megide m. I ga-abja soru m īga buso ndi Moab agha?” O zaghachiri, “Aga m eso gi gaa. Mu na gi bu otu, ndi m bu ndi gi, iñyinya m bukwa iñyinya gi.” 8 “Ma olee uzo anyi ga-esi gaa ibu agha ahü?” Joram zara, “Anyi ga-esi uzo qżara Edom.” 9 Ya mere, eze Izrel na eze Juda, na eze Edom, na ndi agha ha niile, zukotara site uzo qżara Edom īga ibuso Moab agha. Ha gara ije abali asaa n’ozara. Ma mmiri oñuñu ha nwere gwusir. Q dikkawgħi mmiri díri anu ulo ha, na ndi agha ha. 10 Mgbe ahü, eze Izrel tiri mkpu si, “Gini ka anyi ga-eme? Q ga-abu na Onyenwe anyi kropūtara anyi bu eze ato ndi a, n’ebé a, inyefe anyi n’aka ndi Moab, ka ha merie anyi?” 11 Ma Jehoshafat, eze Juda, juri ajujji si, “O bu na o nwiegħi onye amuma Onyenwe anyi no n’ebé a, onye anyi ga-esi n’aka ya juta Onyenwe anyi ase, site na ya?” Otu onyeisi agha ndi Izrel si ha, “İlaisha, nwa Shafat, onye jeere İlaija ozi, no n’ebé a.” 12 Jehoshafat zara si, “Okwu Onyenwe anyi di n’onu ya.” Ya mere, eze Izrel na Jehoshafat, na eze Edom, gakwuru ya. 13 İlaisha zara eze Izrel si, “Gini ka mu na gi nwiegħi? Jekwuru ndi amuma nne gi na nna gi, juta ha ase.” Eze Izrel zara si ya, “Mba, n’ihi na o bu Onyenwe anyi kropūtara anyi bu eze ato n’ebé a, ka o were anyi nyefee n’aka ndi Moab.” 14 İlaisha sıri, “Ebe Onyenwe anyi, Onye püru ime ihe niile na-adji ndü, bu onye m na-eße, a si na o buġħi nsopurū m nwere n’ebé Jehoshafat eze Juda no, agaraghji m atupurū gi onu maqbü lee gi anya n’ihu. 15 Ma ubgu a, kpotaranu m onye na-akpo əbqo.” Mgbe okpo ubiq ahü malitere ikpo ubiq ya, aka Onyenwe

anyi biakwasir İlaisha. 16 O sıri, “Ihe a ka Onyenwe anyi kwuru, aga m eme ka ndagwurugwu a juputa n’olulu mmiri. 17 N’ihi na otu a ka Onyenwe anyi kwuru, Unu agaghị ahü ifuse maqbü mmiri ozuzo, ma ndagwurugwu a ga-ejuputa na mmiri, unu onwe unu ga-anu, na ehi unu, na anumānū ndi qozo unu ga-añķwa mmiri. 18 Ma nke a bü ihe dì ntä n’ebé Onyenwe anyi no, n’ihi na o ga-enyefekwa ndi Moab n’aka unu. 19 Unu ga-etigbu obodo əbula e wusir ike, na obodo ukwu niile. Unu ga-egħbaduka ezi osisi ha na-amj m kpuru, kpoċċie isi mmiri ha niile, werekwa nkume mebikwaa ezi ala ubi ha niile.” 20 O ruo, n’utu, n’oge e ji achu aja nsure oku utu, lee na mmiri sitere uzo Edom soqro bia n’ebé ahü ha gwuru olulu na ndagwurugwu ala ahü sojou ala ahu niile. 21 Mgbe ndi Moab nrur na ndi eze ahü na-abia imiegħi ha, ha kpokotara ndi ikom əbula nwere ike ilu agha, ma okenye ma okorobia, püta bia guzo n’oke ala ha. 22 Mgbe chi borq n’isi utu, anyanw wara mukwasa mmiri ahü. Site n’ebé ha no, ndi Moab lepuru anya hü mmiri ahü ka o na-acha əbara əbara. 23 Mgbe ahü, ha sırjtara onwe ha, “Leenū əbara! O ga-abu na ndi agha eze ato ndi a etigħuola onwe ha. Pütanu, unu ndi Moab, ka anyi gaa kwakor q ihe nkwata na-agħal!” 24 Mgbe ha għaara əqsor bjaru n’ułqo agha ndi Izrel, ndi agha Izrel biliri malite itiġib ha. Ya mere, ndi agha Moab sitere n’ihu ha għbalaga. Ma ndi agha Izrel banyere n’ime obodo ndi Moab, għbu ihe niile ha hrū n’uzo. 25 Ha tidara obodo ndi Moab niile, tinxke nku n’ala ubi oma ndi Moab niile. Ha kpochiri isi mmiri niile, għbudsajkwa ezi osisi niile na-amj m kpuru n’ala ahü. N’ikpeazu, o bu naanji otu obodo ndi Moab fodur, isi obodo a na-akpo Kia Hareset. Ndj ji unction na-ama nkume għbarra obodo a għburugħbu, bido ibuso ya agha. 26 Mgbe eze Moab hrū na agha ahü anaghji agażiżi ya nke oħra, o chħiġi nari ndi agha asaa, ndj ji mma agha ebu agha, għbalja isi n’etiti ndi agha Izrel tikaputa, na ncherita ilu ebe eze Edom no, ma ha enwegħi ike. 27 Ya mere, o weere okpara ya, onye gaara abu eze n’oqod ya, għbu ya, dika aja n’elu mgbid għbarra obodo ahu għburugħbu nye chi Moab. Iwe di ukwu dì n’ubochi ahü megide Izrel. Ha kwusir ibu agha, lagħachi n’obodo nke aka ha.

4 Otu ubochi, otu nwaniżi n’ime ndi inyom ndi amuma biakwutere İlaisha riċi ya si, “Ohu gi, bu di m anwux. I matara na o na-ati egħu Onyenwe anyi. Ma ubgu a, onye o ji ugħo na-abja ikporo umu m ndi ikom abu imē ka ha buru ndi oħra ya.” 2 İlaisha juri ya ajujji si, “Gini ka m gamemre gi? Għwa m, gini ka i nwaniż n’ułqo?” Nwaniż ahu zara si, “O nwiegħi ihe əbula oħru gi nwaniżi nwere n’ułqo karja naanji ntakżej mmanu.” 3 İlaisha sıri, “Jegħarja na-ezi, għa nata ndi agħbataobi gi niile ite nke ihe əbula na-adjiġi n’ime ya. Ha abukwala ole na ole. 4 Mgbe ahü, baa n’ime ulo, gi ja umu gi, mechibido onwe unu uzo. Malite igħbany mmanu ahü n’ime ite ahü niile, mgħbe nke əbula juri, bupu ya n’ottu akku.” 5 Nwaniż ahu hapur ya, ga mechibido onwe ya na umu ya ndi ikom uzo. Ha na-ebutere ya ite niile ahu nso, ebe ya onwe ya na-agħbanye agħbanye n’ime ha. 6 Mgbe o gbajru ite ndi ahü niile, o sıri nwa ya, “Butere m ite qozo.” Ma o zara, “O nwiegħi ite qozo fodur.” Mgbe ahü, mmanu ahü kwusir iġbapta. 7 O għara għwa onye nke Chineke ahü, onye sıri, “Gaa, ree mmanu ahü, kwikwaa ugħo unu ji. Gi na umu gi ndi ikom were nke fodur mee mkpa dīri unu.” 8 Otu ubochi, İlaisha

gara n'obodo Shunem. Otu nwanyi nwere ugwu bi n'ebe ahụ. Nwanyi ahụ rięsiri ya ike ka o rie nri. N'ihi ya, mgbe obula ॥laisha si n'ebe ahụ gafee, o na-akwuşị n'ebe ahụ rie ihe. **9** Ma nwanyi ahụ gwara di ya okwu si, "O doro m anya nke ọma na nwoke a na-akwuşị n'ulọ anyị mgbe niile bu onye nsə nko Chineke." **10** Biko, ka anyị doziere ya otu ọnụulọ nta n'ime ulọ elu anyị, ka anyị tnyire ye ihe ndina na tebul, na oche, na oriono, ka o nwee ebe o ga na-anị mgbe ọbụla o bjakwutere anyị." **11** Otu ụbọchị, mgbe ॥laisha bjakwara n'ebe ahụ, o bara n'ọnụulọ ahụ, dinaa n'ebe ahụ. **12** O sıri Gehazi onye na-ejere ya ozi, "Gaa kpoo onye Shunem a," Ya mere, o kporo ya, o biara guzo n'ihu ya, **13** ॥laisha gwara Gehazi, "Gwa nwanyi ahụ, sị, 'Lee, otu i si enye onwe gi nsogbu niile ndị a maka anyị. Ugbu a, gini ka a ga-emere gi? O bụ ka anyị gwa eze okwu banyere gi, ka o bụ igwa onyeisi ndị agha?'" O zara, "Ebi m n'etiti ndị m." **14** ॥laisha jụrụ, "Gjinikwa ka anyị ga-emere nwanyi a?" Gehazi sıri, "N'ezie, o nweghi nwa nwoke, di ya emeekwala agadi." **15** ॥laisha sıri, "Kpoo ya." Ya mere, Gehazi kporo ya, o biara guzo n'ọnụ ulọ. **16** ॥laisha sıri, "Na mgbe di otu a n'afo ozo, i ga-eku nwa nwoke n'aka gi abụo." O sıri, "Mba, onyenwe m, biko, gi onye nke Chineke, agwala ohu gi nwanyi okwu ugħha." **17** Ma dika ॥laisha si kwuo, nwanyi ahụ tțuṛu imē, na mgbe ahụ n'afo ozo ya, o mruñ nwa nwoke. **18** Nwata ahụ toputara, otu ụbọchị o pürü jekwuru nna ya n'ubi, ebe ha no na-agħo oka. **19** O tikuru nna ya sị ya, "Isi m o, isi m o!" Nna ya sıri otu n'ime ndị ohu ya, "Kuru ya kulaara nne ya." **20** O kuuru ya, kulaara ya nne ya, nwantakirị nwoke ahụ nqdur n'apata nne ya ruo etiti ehhie, mgbe o nwurū. **21** Nne ya kuuru ya rigoo n'elu ulo ahụ, togbo ya n'elu ihe ndina ahụ onye nke Chineke ahụ na-edina, mechie ulo püo. **22** O ziri ozi kpoo di ya sị ya, "Biko, zitere m otu okorobia na otu iñyinya ibu, ka m jekwuru onye Chineke ahụ. Aga m alotakwa oṣiṣio." **23** O sıri, "Gjinị mere i ji ejekwuru ya taa? O bughị Ọnwa əħħar, o bughikwa ụbọchị izuike." O zara sị, "Udo di." **24** Mgbe ahụ, o nökwasıri n'elu iñyinya ibu ahụ, nye nwokorobia ahụ iwu sị ya, "Gbasie oso ike. Akwuşikwala igba oso ma o bughị mgbe m gwara gi kwusi." **25** Ya mere, o buliri ije, gakwuru onye nke Chineke n'ugwu Kamel. Mgbe o lepuru anya hụ ya ka o na-abia, onye nke Chineke sıri odibo ya bụ Gehazi, "Lee nwanyi Shunem ahụ. **26** Gbara oso gaa zute ya juo ya sị ya, 'O dıkwa mma? Dị gi o nökwa n'udo? Nwa gi o nökwa n'udo?'" Mgbe Gehazi zutere ya juo ajuju ndị a, nwanyi ahụ zara Gehazi sıri ya, "E, anyị niile n'o n'udo, ihe niile na-aga nke ọma." **27** Ma mgbe o bjakwutere onye nke Chineke, o dara n'ala n'ihu ya, jide ya n'ükwu ya abụo. Gehazi bjaruru nso inupu ya, ma onyeozi Chineke sıri ya, "Hapu ya aka, n'ihi na o dì ihe na-enye ya nsogbu n'ime mmuq ya, ma Onyenwe anyị zonarijị m ya, o gwaghikwa m ihe mere." **28** Nwanyi ahụ sıri, "Onyenwe m, arıorị m gị nye m nwa nwoke? O bụ na m asighi gi, 'emeela m ka m nwee olileanya?'" **29** ॥laisha sıri Gehazi, "Ngwa, were ihe ike n'ukwu jikota uwe mwida gi, werekwa mkpanaka m n'aka gi, bilie gaa Shunem. Mgbe i na-agà ekelekwa onye ọbụla ekele. O burukwa na onye ọbụla ekele gi, azala ekele ya. Gaa n'ulọ ahụ. I ruo, tükwası mkpanaka m n'ihu nwantakirị nwoke ahụ." **30** Ma nne nwantakirị ahụ zara sị, "Dika Onyenwe anyị na-adị ndị, na dika gi onwe gi nökwa na-adị ndị, agagħi m aħapu gi laa." ॥laisha biliri soro ya bido ॥la n'ulọ ya. **31** Ma Gehazi butere ulo rute n'ulọ ahụ, were mkpanaka ahụ tükwası n'ihu

nwantakirị nwoke ahụ, ma nke a emegħi ka nwantakirị ahụ teta ma o bukwanu kuo ume. Ya mere, Gehazi lagħachiri izute ॥laisha, gwa ya sị, "Nwata ahụ etetagh." **32** Mgbe ॥laisha rutere n'ulọ ahụ, o hħar ka nwantakirị ahụ nwurū anwū dina n'elu ihe ndina ya. **33** O banyere n'ime ɔnụulọ ahụ, mechibido ha abużo, kpeep ekpere, kpoköo Onyenwe anyị. **34** Emesja, o makpuur n'elu nwantakirị ahụ, tükwası onu ya n'oni nwantakirị ahụ, na anya ya abużo na nke nwantakirị ahụ, na aka ya abużo na nke ya. Mgbe o si otu a dinara n'elu nwantakirị ahụ, ahụ nwantakirị ahụ malitere ikpo oku ozo. **35** ॥laisha biliri jegħarja n'ime ulo ahụ ugħboro ole na ole, lagħachikwa makpuru n'elu nwantakirị ahụ ozo. Emesja, nwantakirị ahụ zere użere ugħboro assa, meħġe anya ya abużo. **36** ॥laisha kporo Gehazi sị ya, "Kpoo nwanyi Shunem." Ya mere, o kporo ya. Mgbe o bjakwutere ya, o sıri, "Kuru nwa gi." **37** O batara, daa n'ala n'ükwu ya, kpoo isiala. Emesja, o kuuru nwa ya nwoke puo. **38** ॥laisha loġħachiri na Gilgal, mgbe umentu dì n'ala ahụ. Otu ụbọchị, mgbe ya na үfodu ndị amumha no na-enwe nzuk, o gwara onye na-ejere ya ozi okwu sị ya: "Sikwasit ite ukwu ahụ n'oku, siere ndị a mu na ha no ihe oriri." **39** Otu onye n'ime ha püru banye n'ohja ċiħikqata akwukwò nri. O hħar osisi vajinji toro n'ohja, chikqata үfodu afufa əħħar, nke o kpojuru n'uwe mwida ya dika o ga-ejjideli. Mgbe o loġħachiri, o għbuiasir afufa əħħar ndị a, wuñye ha n'ime ite ahụ si n'oku, o bụ ezie na o nwegħi onye maara ihe ha bu. **40** Mgbe o ghare, a wuḍpatura ya nye ndị ikom ndị ahụ. Ma mgbe ha bidoro iri ya, ha tiri mukpu akwa si, "Onye nke Chineke, lee, ənwrū dì n'ite nri a." Ha enwekkagh ike iri ya. **41** ॥laisha kwuru okwu sị, "Kpotanu үt qħa." O ghanyere ya n'ime ite ahụ sị, "Kunyeren ha nri ka ha rie." Ha riri ya. O nwekkagh ihe na-egħu egħbi dì n'ite ahụ. **42** Otu nwoke si Baal-Shalisha bja, butere onye nke Chineke ogbe achixha iri abużo nke e ji əħxa balj mbu a għotra n'ubi mee. O butekwaara ya isi əħxa ole na ole n'akpa. ॥laisha sıri, "Were ihe ndị a nye ndị anyi ka ha rie." **43** Onye na-ejere ya ozi jżur, "Olee otu m ga-esi chee ihe a n'ihu narj mmadu?" Ma ॥laisha zara, "Chijri ya nye ndị mmadu a ka ha rie, n'ihi na otu a ka Onyenwe anyi kwuru, 'Ha ga-eriju afi ha, nwekwa ndị ga-afodukwa.'" **44** Ya mere, o chere ya n'ihu ha, ha rikwara, nri ahụ fodukwara dika okwu Onyenwe anyi si dì.

5 N'oge a, Neeman bu oħiġaqha ndị agha eze Aram, O bụ onye di ukwu n'anja nna ya ukwu, burukwa onye a na-enye nsopur n'ihi na Onyenwe anyi sitere n'aka ya nye ndị agha Aram mmeri n'ogħo agha dì iċhe iċhe. O bụ dike na dimkpa n'agħha, maqbūl onye ekpenta. **2** Otu mgbe, үfodu n'ime ndị agha Aram na-apunara ndị mmadu ihe pürü ga dota otu nwaagħogħo nta site n'Izrel, onye na-ejere nwurunye Neeman ozi. **3** O sıri nne ya ukwu, "O gaara ato m ütø ma a si na nna m ukwu ga-aga hụ onye amumha no na Sameria. O ga-agħo ya ərija ekpenta a." **4** Neeman nūrū nke a, bilie gaa kporo eze Aram ihe niile nwaagħogħo a si Izrel kwuru. **5** Eze Aram sıri, "Bilie, gaa, aga m ezigakwara eze Izrel akwukwò ozi." Ya mere Neeman gara, o chijri talenti olaçcha iri, na puku shekel əlaed oħi, na uwe əħħar dì iċhe iċhe, nke dì iri n'oniqogħu. **6** Nke a bükwa ihe dì n'ime akwukwò ahụ eze Aram degħaara eze Izrel: "Nwoke a ji akwukwò a bjakwutere gi bu Neeman, onyeisi ndị agha m. Biko, achor qed m ka i għwix ja ərija ekpenta dì ya n'ahu." **7** Ngwangwa eze Izrel għuru

akwukwo ahü, o döwara uwe ya si, "Abü m Chineke? A püru m ime ka mmadu nwuo na ime ka mmadu di ndü? Gini mere nwoke a ji ezitere m onye m ga-agwo oria ekpenta? Lee ka o si na-achö uzö anyi ga-eji nwee esemokwu." 8 Mgbe Ilaisha onye Chineke nüru na eze Izrel döwara uwe ya, o ziri ozi a zigara ya si, "Ginjí mere i ji döwaa uwe gi? Zitere m Neeman. O ga-amatakwa na e nwere onye amuma n'Izrel." 9 Ya mere, Neeman bjarutere guzo n'önü uzö ülö Ilaisha, ya na inyinya ya, na ugbo agha ya. 10 Ilaisha zigara onyeozi ya nke bijara zie si ya, "Jee saa ahü gi ugboro asaa n'osimiri Jödan. I mee nke a, ekpenta ahü ga-esi n'akükü ahü gi niile puo. I ga-adikwa ocha." 11 Ma Neeman were iwe nke ukwuu tugharia bido ilaghachi ebe o si bija. Mgbe o na-alá, o na-ekwu na-asi, "Echere m na o ga-apukwute m, guzo, kpokuo aha Onyenwe anyi Chineke ya, fufee aka ya n'ebé ahü oria m di, gwoq m oria ekpenta m. 12 Abana na Fapa, bu osimiri di na Damaskos, ha adighi mma karja mmiri Izrel niile? O bu na m enweghi ike isa ahü n'ime ha ma di ocha." O tugharri jiri onümua puo. 13 Ma ndü ozi Neeman jekwuru ya si ya, "Nna anyi, a si na o bu ihe sıri ike nke ukwuu ka onye amuma ahü gwara gi si gi mee, i garaghị eme ya? Ma ihe o si gi mee bu naanı 'Gaa saa ahü gi ka i di ocha.'" 14 Ya mere, o gara sunye onwe ya n'ime osimiri Jödan ugboro asaa, dikà onye nke Chineke gwara ya. Anü ahü ya loğhachiri di ocha ka anü ahü nwantakiri. 15 Mgbe ahü, Neeman na ndü niile ya na ha so laghachikwutere onye nke Chineke. O guzoro n'ihu ya si, "Ugbu a amatala m na o dighi Chineke ozö di n'üwa niile ma o bughi naanı n'Izrel. Ya mere, biko, nara onyinye a site n'aka ohu gi." 16 Ma Ilaisha zara si ya, "Dika Onyenwe anyi na-adị ndü, bu onye m na-ejere ozi, agaghị m ana gi ihe obula." Ma Neeman riþo ya aririo ka o nara ya, ma o jüru aju. 17 Mgbe ahü Neeman sıri, "O buru na i gaghi anara, biko, kwerenü ka m kporo aja nke inyinya abuq nwere ike ibu. N'ihu na site ugbu a gaa n'ihu, agaghị m achurụ chi ozö aja nsure oku, ma o bughi naanı Onyenwe anyi. 18 Ma ka Onyenwe anyi gbaghara ohu gi naanı otu ihe a. Mgbe nna m ukwu banyere n'ülö arusị Rimon ikpo isiala, mgbe o na-adabere n'aka m, nke ga-eme ka mü onwe m kpooqwa isiala. Mgbe m si otu a kpooq isiala n'ülö arusị Rimon, ka Onyenwe anyi gbaghara ohu gi n'ihu nke a." 19 Ilaisha zara si ya, "O di mma, laa n'udo." Mgbe Neeman lawara, o jerubeghi ebe di anya, 20 Gehazi, bụ onyeozi Ilaisha onye nke Chineke, sıri n'obi ya, "Nna m ukwu emezighị ikwerekwa ka Neeman onye Aram laa na-anataghị ya ihe o ji bija. Dika Onyenwe anyi na-adị ndü, aga m ejị qos gbakwuru ya naputa ya ufodụ ihe ahü." 21 Ya mere, Gehazi gbara qos gbakwuru Neeman. Mgbe Neeman hürü ya ka o gba qos na-abia, o si n'elu ugbo agha ya wudata gaa zute ya, juo ya si: "Udo o dikwa?" 22 "E, udo di," ka Gehazi zara, "Onyenwe m zitere m ka m gwa gi, 'Lee, ümụ okorobia abuq n'etiti ndü amuma si n'ugwu Ifrem bjakwute m. Biko nye ha otu talenti olaocha na uwe mgbanwe abuq.'" 23 Ma Neeman zara si ya, "Biko, were talenti abuq." O kwagidere Gehazi ka o nara ha. O kechiri talenti olaocha abuq ahü n'akpa abuq, tinyere uwe mgbanwe abuq. O bunyere ndü ohu ya ka ha buru ya na-aga n'ihu Gehazi. 24 Ma mgbe ha rutere n'ugwu, Gehazi naara ndü ohu Neeman ihe ndü ahü, si ha laghachikwa. O zoro ihe ndü ahü n'ime ülö. 25 Mgbe o batara n'ülö guzo n'ihu nna ya ukwu, Ilaisha jüru ya si, "Ebee ka i si na-abia Gehazi?" O zara, "Ohu gi ejeghi ebe obula." 26 Mgbe ahü Ilaisha zara ya,

"O bu na mmuo m esoghi gi mgbe nwoke ahü si n'ugbo ya ridata izute gi? Oge a o bu oge inara ego, na inara uwe, na inara ubi oliv, na ubi vainj, na igwe ehi, na igwe aturu, na ndü ohu ndü ikom, na ndü ohu ndü inyom na-eje ozi? 27 N'ihî nke a, ekpenta ahü di Neeman ga-abjakiwasị gi, na ümụ ümụ gi, ruo mgbe ebighị ebi." Ya mere, Gehazi għor onye ekpenta si n'ihu ya puo. Anu ahü ya bidokwara ċha oħra dika oħġo oħra.

6 Ümụ ndü amuma gwara Ilaisha okwu si, "Lee, ebe a anyi bi n'ihu gi di oke nta karja. 2 Ya mere, ka anyi gaa n'akükü Jödan gbute osisi anyi ga-eji wuo ülö ebe anyi ga-ebi." O sıri ha, "Meenū ka unu kwuru." 3 Ma otu onye n'ime ha riþo ya si, "Biko, nna anyi ukwu, soronu anyi." O kwenyere na o gaeso ha. 4 O sonyekwara ha. Mgbe ha bjaruru n'akükü Jödan, ha malitħere igbutu osisi. 5 Ma mgbe otu n'ime ha no na-egbutu otu osisi, anyuķie ya dabara n'ime mmiri. O tiri mkpu si, "Ewoo, onyenwe m. Q bükwanu ihe a riqtara arija." 6 Mgbe ahü, onye nke Chineke jüru ya si, "Ebee ka o dabara?" Mgbe o ziri ya ebe o dabara, Ilaisha għbutere osisi tħuba ya n'ebé ahü, mee ka anyuķie ahü segolite na-erugħari n'elu mmiri. 7 O sıri, "Tutulite ya." O setri aya wa weputa ya. 8 N'oge a, eze ndü Aram na ndü Izrel no n'agħha. Mgbe ya na ndijsi agha ya kpariżtachara, o sıri, "Aga m eguzob qomuwa ülö ikwu m n'ebé di otu a na n'ebé di otu a." 9 Ngwangwa, onye nke Chineke zigaara eze Izrel ozi si, "Lezie anya, unu ejekwala nso n'ebé ahü, n'ihu na eze Aram na ndü agha ya no n'ebé ahü." 10 N'ihî nke a, eze Izrel mere nchopputa banyere ebe ahü onye nke Chineke gwara ya. Qtutu mgbe Ilaisha dörō eze aka na ntij, n'ihu ya, ha noro na nche n'ebé ahü niile. 11 Ihe ndü a mere ka iwe wee eze ndü Aram. O kpokotara ndijsi oru ya nye ha iwu si, "Gwanu m, onye n'ime anyi dinyere eze Izrel?" 12 Otu onye n'ime ndü oħċiagħha ya sıri, "O nweġħi onye obula n'ime anyi, onyenwe m bu eze. O bu Ilaisha, onye amuma Izrel, bu onye na-agħwa eze Izrel okwu niile i na-ekwu n'ime ebe ndina gi." 13 Ya mere, eze Aram nyere ha iwu si ha, "Gaanu, choppu ebe o no, ka m ziga ndü agha ga-aga jide ya." Ha gara lotta, koqrö ya na Ilaisha no na Dotan. 14 N'ihî ya, n'ottu anyasij eze Aram zigara qtutu ndü agha ya, ndü ji inyinya na ugbo agha għba obodo ahü għburugħbu. 15 Mgbe onye na-ejere onye nke Chineke ozi bilirri qto n'i si ütutu puo, o hħru ütutu ndü agha na inyinya na ugħoħla, ka ha għbarra obodo ha no għburugħbu. O tiri mkpu si, "Ewoo, onyenwe m, ginjí ka anyi ga-eme ugħu a?" 16 Ma Ilaisha zara si ya, "Atħla egwu, n'ihu na ndü nonyere anyi di ütutu karja ndü nonyereha." 17 Mgbe ahü, Ilaisha kpere ekpere si, "Onyenwe anyi, biko, sagħġie anya ya abuq ka oħu." Onyenwe anyi megħiere anya ohu Ilaisha, mee ka oħu inyinya oku, na ugħoħla oku juputara n'ugwu dī għburugħbu ebe ahü niile. 18 Mgbe ndü iro ahü na-abiaru ya nso, Ilaisha kpokkura Onyenwe anyi n'ekpere si, "Mee ka isi kpuo ndü agha niile." O mewkwarra ka isi kpuo ha, dika Ilaisha riþo. 19 Ilaisha pūtara si ha, "Nke a abugħi uzö, nke a abuqkwaġħi obodo unu na-achö. Soronu m, ka m gosi unu nwoke unu na-achö." O duuru ha jee Sameria. 20 Mgbe ha bjaruru Sameria, Ilaisha kpere ekpere si, "Biko, Onyenwe anyi, ugħu a megħhee anya ha, ka ha huj użo." Onyenwe anyi megħiere anya ha dika Ilaisha kpere n'ekpere; ha matakware na ha no na Sameria. 21 Mgbe eze Izrel hürü ha, o jüru Ilaisha ajuju si, "Nna m, i chrop ka m għbu ha?" 22

İlaisha zara sì ya, "Egbula ha. İ ga-egbu ndj i ji mma agha na ute gi dota n'agha? Nye ha nri na mmiri, zilaga ha ka ha lakwuru onyenwe ha." 23 Ya mere, o kwadooro ha oke oriri di ukwu, mgbe ha riri, nükwa, o zilagara ha, ha lakwuru nna ha ukwu. Site n'oge ahụ gaa n'ihi, ndj otu Aram na-apunara mmadụ ihe kwusịri inye nsogbu n'oke ala ndj Izrel. 24 Ma mgbe ụfodụ oge gasir, Ben-Hadad, eze Aram, chikötara ndj agha ya niile püta bia gbaa Sameria gburugburu. 25 N'ihi nke a, oke ụnwụ dara n'obodo Sameria. Nri koro n'ala ahụ ruo na e bidoro ire otu isi ịnyinya ibu iri shekel ọlaocha asatō. E rekwarra nsị nduru shekel ise. 26 Mgbe eze Izrel na-agafe n'elu mgbidi gbara obodo ahụ gburugburu, otu nwanyị kpokuru ya sì ya, "Nyere m aka, onyenwe m eze." 27 Ma eze zara sì ya, "O buru na Onyenwe anyị ekweghi inyere gi aka, ebee ka m ga-esi nwetara gi inyeaka? O bụ site n'ebe izocha ọka? Ka ọ bụ n'ebe izocha mmanya vaini?" 28 Mgbe ahụ, eze jürü ya sì, "Gini na-eme?" O zara, "Nwanyị a sịrị, 'Nye nwa gi nwoke ka anyị rie ya taa, echi anyị ga-eri nwa m nwoke.' 29 Ya mere, na anyị siri nwa m rie ya. N'ubochị nke so ya asiri m ya, 'Weputa nwa gi nwoke ka anyị rie ya,' ma o zoola ya." 30 Mgbe eze nñru okwu nwanyị a, o dowaara uwe ya. Ma dika ọ na-agabiga n'elu mgbidi ahụ, ndj mmadụ lere anya hụ n'okpuru uwe, akwa mkpe di n'ime ahụ ya. 31 O sịrị, "Ka Chineke mesoo m mmeso, otu ọbụla mmeso ahụ si di njo, ma ọ buru na isi Ilaisha nwa Shafat anogide n'ahụ ya taa." 32 N'oge a, Ilaisha nodụrụ ala n'ulọ ya, ndj okene sokwa ya nñdu. Eze zipurụ onyeozi, ma tupu o rute, Ilaisha gwara ndj okenye ahụ okwu sì ha, "Unu ahụla na ogbu mmadụ a ezitela mmadụ ka o bịa gburụ m isi. Mgbe onyeozi ya bjarur, mechienụ uzor hapu ya n'ezi, n'ihi na eze n'onwe ya ga-eso ya n'azụ bịa." 33 Mgbe Ilaisha nọ na-agwa ha okwu, lee onyeozi ahụ ka o na-abikwute ya. Eze sokwa ya n'azụ na-ekwu okwu na-asị, "Onyenwe anyị emeela ka ihe ojọ di otu a dakwasị anyị. Gini mere m ga-eji lee anya inyeaka site n'aka Onyenwe anyị ọzo?"

7 Ilaisha zara sì ya, "Nñru okwu Onyenwe anyị. N'ihi na otu a ka Onyenwe anyị na-ekwu, N'oge dika mgbe a echị, a ga-ere otu akpa nta ụtu ọka otu shekel, rekwaakpa nta ọka balị abụo otu shekel n'onyị uzor ama obodo Sameria." 2 Ochiagha ahụ, nke eze na-adabere n'aka ya, sịrị onye nke Chineke, "Lee, a sịkwarzị na Onyenwe anyị emeghee oghere idee nke eluigwe, nke a ọ puru imē?" Ma Ilaisha zara ya, "I ga-eji anya gi abụo hụ ya, ma i gaghi eri site n'ime ya." 3 N'oge a, e nwere ndj ekpenta anụ n'ezi mgbidi gbara Sameria gburugburu, n'akukụ ọnụ uzor e si abata obodo ahụ. Ha sırtara onwe ha, "Gini ka anyị n'oibe a na-eme? O bụ ka anyị nñor n'ebe a tutu anyị anwụ? 4 O buru na anyị asị, 'Anyị ga-abanye n'ime obodo,' unwu di n'ebe ahụ, anyị ga-anwükwa. O buruukwanu na anyị anogide n'ebe a anyị ga-anwụ. Ya mere ka anyị gafeenụ banye n'omuma ulo ikwu ndj agha Aram, were onwe anyị nyefee ha n'aka. O buru na ha edebe anyị ndj, anyị ga-adị ndj, o buru na ha egbuo anyị, anyị ga-anwükwa." 5 N'oge uhuruchi, ha biliri gaa n'omuma ulo ikwu ndj agha Aram. Mgbe ha bjarutere n'onyị ulo ikwu ahụ, o nwekwaghị onye n'oibe ahụ, 6 n'ihi na Onyenwe anyị mere ka ndj Aram nụ uzor ugbo agha na nke ịnyinya, na nke usuu ndj agha. Nke a mere ka onye ọbụla gwa ibe ya sì, "Lee, eze ndj Izrel egoola ndj agha ndj Het, na ndj eze Ijipt

ibuso anyị agha." 7 Ha biliri gbaapụ ọsọ n'abalị ahụ, hapu ulo ikwu ha niile, na ịnyinya ha niile, na ịnyinya ibu ha niile, na ihe niile otu o si dirị, ma gbaapụ ọsọ ndj. 8 Mgbe ndj ekpenta ahụ rutere ogige ndj agha ndj Siria, ha banyere n'ime otu ulo rie ihe, nükwaah ihe ọnụmụ di n'ime ya. Ha chijri ọlaocha na ọlaedo na uwe oma niile di n'ime ya gaa zoo ha. Ozokwa, ha loghachiri banye n'ulọ ozor kwakorọ ụfodụ ihe di n'ime ya gaa zoo. 9 Ma mgbe ahụ ha sırtara onwe ha, "Ihe anyị na-eme ezighị ezi. Taa bù ubochị ozioma, ma lee ka anyị na-agba nkịt. O buru na anyị echere ruo ihé ụtụt, a ga-achoputa ajio omume anyị. Ugbu a bijanu, ka anyị gaa gwa ndj n'o n'ulopez, ihe anyị hñru." 10 Ya mere, ha gara kpokuo ndj nche ọnụ uzor obodo ahụ, gwa ha si, "Anyị banyere n'ogige ndj agha Aram, o nweghi mmadụ ọbụla n'o n'ebe ahụ, o dighị olu mmadụ anyị nñru n'ebe ahụ, naani ịnyinya na ịnyinya ibu elibere n'osisi, na ulo ikwu ha a hapuru dika ha di." 11 Ndj na-eche nche tiri mkpu koro ndj n'o n'ulopez ihe mere. 12 Eze biliri n'abalị ahụ gwa ndjisi ọrụ ya sì, "Ka m gwa unu ihe ndj Aram mere anyị. Ha maara na anyị n'o n'oke agụ, n'ihi ya, ha akpacharala anya hapu ọmuma ulo ikwu ha gaa zoo onwe ha n'ime ọhia. Echiche ha bụ, 'Ndj a ga-apütarịri, mgbe ahụ, anyị ga-ejide ha na ndj, banyekwa n'ime obodo ha.'" 13 Ma otu onye n'ime ndjisi agha ya zara sì ya, "Ka ụfodụ mmadụ duru ịnyinya ise ndj ahụ ụfodụ n'obodo. O buru na ndj a alotaghị ọnụdụ ha ga-adị ka nke ndj Izrel niile ụfodụ n'ebe, e, ha ga-adị ka ndj Izrel niile a gury dika ndj nwñru anwụ. Ya mere, ka anyị zipụ ha ka ha gaa choputa ihe mere." 14 Ya mere, ha hoputara ugbo agha abụo na ịnyinya ndj na-adokpụ ha. Eze zipurụ ha ịchịso ndj agha Aram, O nyere ndj na-agba ha iwu sì, "Gaanụ choputa ihe mere." 15 Ha sogidere ha ruo n'osimiri Jodan. N'akukụ uzor niile juputara n'ue na ngwa agha ndj agha Aram tufuru mgbe ha na-eme ngwangwa. Ndj ahụ e zipurụ loghachiri bịa koro eze ihe ha hñru. 16 Ndj Izrel niile pürü gaa kwakorọ ihe di n'omuma ulo ikwu ndj Aram. Nke bụ na e rere otu akpa nta ụtu ọka a kwor nke oma otu shekel, rekwaakpa ọka bali abụo otu shekel dika Onyenwe anyị si kwuo. 17 Eze hoputara ochiaghị ahụ, nke o na-adabere n'aka ya, nye ya ọrụ ilekota onu uzor obodo ahụ. Ma ndj si n'obodo na-enuputa nuturu ya, zoq ya ụkvwụ, zogbuo ya mgbe ha na-agbaputa. O nwñru dika Ilaisha onye nke Chineke kwuru mgbe eze bjakwutere ya ụnyaahụ, ijide ya. 18 Ihe niile mezuru dika onye nke Chineke gwara eze okwu sì ya, "A ga-ere akpa nta ọka balị abụo otu shekel na otu akpa nta ụtu ọka otu shekel, n'onyị uzor ama Sameria." 19 N'oge ahụ, ochiaghị ahụ na-ejere eze ozi zara sì ya, "Ihe di otu a agaghị eme, o buladi na Onyenwe anyị emeghee eluigwe mee ka nri zoo, nke a ọ ga-eme?" Ma onye nke Chineke zara ya, "I ga-eji anya gi hụ ya, ma i gaghi eso rie ya." 20 O bükwa otu a ka o si mee, n'ihi na ndj mmadụ zogburu ya n'ukwụ n'onyị uzor ama, ebe ọ no nwñru.

8 Ilaisha gwara nwanyị ahụ o mere ka nwa ya si n'onyị bilie okwu si ya, "Bilie, gi na ezinawo gi, gaa n'obodo ọzọ ebe unu ga-anị dika ọbija n'ihi na Onyenwe anyị ekwuola na oke ụnwụ ga-adakwasị ala Izrel afọ asaa." 2 Nwanyị ahụ mere dika onye nke Chineke gwara ya, o biliri, ya na ezinawo ya gaa biri n'ala ndj Filistia afọ asaa. 3 Mgbe ụnwụ ahụ gwusịri n'afọ nke asaa, o si n'ala ndj Filistia lọta n'Izrel. Mgbe o lọtar, o jekwuuru eze ka o nyere ya aka inwetaghachi ulo ya na ala ya. 4 Mgbe nwanyị ahụ bjakwutere eze, eze n'o na-agwa

Gehazi bu onye na-ejere onye nke Chineke ozi okwu si ya, "Biko, koqoro m akuko ihe ukwu niile Ilaisha mere." 5 Mgbe Gehazi na-akoro eze otu Ilaisha si mee ka nwantakirị nwurụ anwụ di ndị ọzo, nwanyị ahụ, onye bụ nne nwantakirị ahụ, batara n'ihe ụlozeze. Mgbe ahụ, Gehazi kwuru si, "Onyenwe m eze, onye a bụ nwanyị ahụ, leekwa nwa ya nwoke, onye Ilaisha mere ka o dì ndị ọzo." 6 Eze jụrụ nwanyị ahụ ajuju si ya, "Ọ bụ eziokwu?" Nwanyị ahụ koqoro eze akukọ ihe niile mere. Mgbe ahụ, eze dunyere ya otu onyeisi n'ime ndị ozi ya ka o nyere ya aka inwetaghachi ihe ya niile, ya na ugwo ruru ya n'ihi mkpuru ubi ya niile ha ghoro mgbe ahụ o bi n'ala ndị Filistia. 7 Mgbe ihe ndị a gasiri Ilaisha gara Damaskos, isi obodo ndị Siria. N'oge a, Ben-Hadad eze Aram, na-aria ọrịa. "A gara gwa eze na onye nke Chineke abiala n'ebe ahụ." 8 Mgbe eze nñuru ya, o kporo Hazael si ya, "Were onyinye ịnata ihuoma n'aka gi wegara onye nke Chineke, site n'aka ya juṭa Onyenwe anyị ase. Juọ ya, 'M ga-esi n'orja a bilie?'" 9 Hazael weere iri ịnyanya kamel anq̄ buru ezi ihe niile si n'ala Damaskos, wetara Ilaisha onyinye ndị a si ya, "Nwa gi Ben-Hadad, eze Aram, zitere ka m juo gi si. 'M ga-esi n'orja a bilie?'" 10 Ilaisha zara si ya, "Laa, gaa gwa ya si ya, 'I ga-esi n'orja bilie.' Ma Onyenwe anyị egosila m na, n'ezie, o gananwụ." 11 Mgbe Ilaisha nq̄ na-ekwu okwu a, o legidere Hazael anya n'ihi tutu ruo mgbe ihere mere ya. Mgbe ahụ, onye nke Chineke kwara akwa. 12 Mgbe ahụ, Hazael jụrụ Ilaisha ajuju si, "Ọ bụ gini mere onyenwe m ji akwa akwa?" Ilaisha zara si ya, "N'ihi na amaara m ihe oqo ị ga-eme ụmụ Izrel n'oge dì n'ihi. I ga-akpo obodo niile ha e wusiri ike ọku, jiri mma agba gbuo ụmụ okorobia ha. I ga-atupia ụmuntakirị na-anụ ara, bowakwaa afo ndị inyom dì ime." 13 Hazael siri, "Olee otu orụ gi, bụ nkita efu, ga-esi nwee ike imezu ihe ukwu a?" Ilaisha zara, "Onyenwe anyị egosila m na i ga-abụ eze Aram." 14 Mgbe Hazael, si n'ebe Ilaisha nq̄ laa, o bjakwutere nna ya ukwu. Mgbe Ben-Hadad jụrụ ya si, "Gini ka Ilaisha gwara gi?" Hazael zara si, "O gwara m na i ga-esi n'orja bilie." 15 Ma n'echi ya, Hazael chijri akwa na-egbo oyи, banye ya na mmiri jiri ya baa n'ebe eze dina, gbasaa ya n'ihi eze, tutu ruo mgbe o nwurụ. Emesia, Hazael ghoro eze n'onodu ya. 16 N'afo nke ise nke ọchichị Joram nwa Ehab eze Izrel, mgbe Jehoshafat bụ eze Juda, ka Jehoram nwa Jehoshafat malitere ọchichị ya dikà eze Juda. 17 O dì iri afo ato na abụo mgbe o malitere ịbü eze, o chirị afo asato na Jerusalem. 18 O soro ụzo ndị eze Izrel dikà ụlo Ehab mere, n'ihi na o lürü ada Ehab. O mere ihe dì njo n'anya Onyenwe anyị. 19 Ma n'agbanyeghi nke a, n'ihi ohu ya bụ Devid Onyenwe anyị achoghi ibibi Juda. N'ihi na o kwere nkwa ime ka orionà díjiri Devid na ụmụ ụmụ ruo mgbe ebighị ebi. 20 N'oge Jehoram bụ eze, ka Edom si n'okpuru Juda nupu isi, hoputara onwe ha eze. 21 Ya mere, Jehoram duuru ugbo agha ya niile gaa n'obodo Zaia. O biliri n'abali tigbuo ndị Edom ahụ gbara ya na ndị ọchichị ugbo agha ya gburugburu; ma ndị agha ya bgaghachiri azu, laa n'ulọ ha. 22 Ya mere, Edom ka na-enupu isi megide Juda, ruo taa. Obodo Libna nupukwara isi n'otu oge ahụ. 23 Akukọ ihe niile Jehoram mere, e deghị ha n'akwukwó akukọ ihe ndị eze Juda mere n'ubochị ndị ha? 24 Joram sooro ndị nna nna ya ha dina n'onwụ, e lie ya n'ebe e liri nna ya ha n'obodo Devid. Ahazaya nwa ya ghoro eze n'ondị ya. 25 N'afo nke iri na abụo nke ọchichị Joram nwa Ehab, bụ eze Izrel, ka Ahazaya nwa Jehoram, bụ eze Juda malitere ichi. 26 Ahazaya gbara iri

afò abụo na abụo mgbe o malitere ịbü eze, o chirị otu afò na Jerusalem. Aha nne ya bụ Atalaya, nwa nwa Omri, eze Izrel 27 O soro ụzo niile nke ndị ezinaulö Ehab, mee ihe di njo n'anya Onyenwe anyị dikà ezinaulö Ehab mere, n'ihi na o lürü nwanyị si n'ezinaulö Ehab. 28 Ahazaya sooro Joram nwa Ehab, gaa ibuso Hazaael eze Aram agha na Ramot Gilead. Ndị Aram mererū Joram ahụ. 29 Ya mere, eze Joram loghachitere na Jezril, ka a gwọ ya mmerū ahụ ndị Aram mererū ya na Ramot, n'agha nke ya na Hazaael eze Aram lürü. Mgbe ahụ, Ahazaya nwa Jehoram eze Juda, gara Jezril ileta Joram nwa Ehab, n'ihi na e mererū ya ahụ.

9 Emesia, Ilaisha onye amumà, kporo otu onye n'ime ụmụ ndị amumà si ya, "Jikere, fanye ọnụ uwe mwuda gi n'eriri ikere n'ukwu gi, werekwa karama mmanụ oliv a n'aka gi, bia ka i gaa Ramot Gilead. 2 I jeruo ebe ahụ, jee hụ Jehu nwa Jehoshafat, nwa Nimshi anya. Mee ka o bilie site n'etiti ndị ha na ya nọ. Mekwaa ka gi na ya naanji baa n'ime ụlo. 3 Were karama mmanụ wukwasị ya n'isi gwa ya okwu si, 'Otu a ka Onyenwe anyị kwuru, eteela m gi mmanụ ịbü eze Izrel.' I mesịa, meghe ụzo ọsiịṣo, sitekwa n'ebe ahụ gbaapụ ọso." 4 Nwokorobia onye amumà ahụ gara Ramot Gilead. 5 Mgbe o jeruru, o hụrụ ebe ọchichị ahụ nödürü n'ala n'etiti ndịsi agha ibe ya. O kwuru si, "Enwere m ozi m ga-ezi gi, ọchichị." Jehu jụrụ, "Ọ bụ onye n'ime anyị ka i chorop izi ozi?" 6 Zara, "Ọ bụ gi ọchichị." 6 Jehu biliri baa n'ime ụlo. Nwokorobia onye amumà ahụ wukwasiri ya mmanụ n'isi, si ya, "Otu a ka Onyenwe anyị, Chineke Izrel siri, 'Eteela m gi mmanụ ịbü eze ndị nke Onyenwe anyị, bụ Izrel. 7 I ga-ekpochapụ ezinaulö Ehab, nna gi ukwu, aga m esi otu a botara onwe m ọbo, n'ihi obara ndị ohu m, bụ ndị amumà na obara ndị ozi Onyenwe anyị niile Jezebel wufuru. 8 Ezinaulö Ehab ga-abụ ihe lara n'iyi. N'ala Izrel, m ga-esite n'ezinaulö Ehab bipụ ndị ikom niile, maqbụ ohu maqbụ onye nwe onwe ya. 9 M ga-alà ụlo Ehab n'iyi, ka m si laa ezinaulö Jeroboam nwa Nebat n'iyi, na dikà m si lakwaa ezinaulö Baasha, nwa Ahija n'iyi. 10 Nkita ga-erikwa anụ Jezebel nwunye Ehab na Jezril. O díkwaghị onye ga-eli ya." Mgbe o kwuchara okwu ndị a, onye amumà ahụ meghere ụzo gbaapụ ọso. 11 Jehu jekwuuru ndịsi agha ibe ya. Otu onye n'ime ha jụrụ ya si, "Gini ka onye ara ahụ chorop bia? Udo o díkwaghị?" Jehu zara, "Unu maara onye ọ bụ, marakwa ụdị okwu ga-esi ya n'onụ puta." 12 Ha siri, "Ihe i kwuru abughi eziokwu, gwa anyị ihe o kwuru." Jehu siri, "Ihe ndị a ka o gwara m, 'Otu a ka a Onyenwe anyị kwuru, Eteela m gi mmanụ ịbü eze Izrel.'" 13 Ngwangwa ha chíjịrị uwe mgbokwasị ha niile doo ha n'usoro n'ala ebe ahụ ka Jehu zoķwasị ha ulkwụ. Ha fụrụ opि ike tie mkpu si, "Jehu bụ eze?" 14 Otu a ka Jehu nwa Jehoshafat, nwa Nimshi, si gbaa izu megide Joram. (N'oge a, Joram na ndị Izrel niile na-eche Ramot Gilead nche, n'ihi Hazaael eze Aram.) 15 Ma Joram bụ eze, laghachitere na Jezril ebe o nō ka ahụ dì ya mma maka ahụ ndị Aram mererū ya mgbe ya na Hazaael, eze Aram lürü agha. Ya mere, Jehu siri, "O buru na nke a bụ uche unu, ime m eze unu, unu ekwela ka onye ọbụla si n'obodo a gbaapụ, gaa Jezril köḡ akukọ a." 16 Mgbe ahụ, Jehu wukwasiri n'elù ugbo agha ya gbaga Jezril, n'ihi na Joram nō n'ebe ahụ na-ezu ike. Ma Ahazaya, bụ eze Juda gakwara ileta ya. 17 Mgbe onye nche nō n'ulọ elu Jezril hụrụ Jehu na ndị agha ya ka ha na-abia, o tiri mkpu si, "Lee, o

nwere ndị agha na-abja.” Joram eze Izrel nyere iwu si, “Zipụ otu onye na-agba inyinya ka o gaa zute ha juo ha si, ‘Udo o díkwa?’” **18** Onye ogbainyinya ahu nokwasịrị n’elu ya gbaapu izute Jehu, sị, “Otu a ka eze sịri, ‘Udo o díkwa?’” Jehu zara, “Gịnị ka gi na udo nwekorọ? Tugharja gaa soro m n’azụ.” Onye nche ahụ ziri ozi sị, “Onyeozi ahụ ezutela ha, kama o naghi alaọta.” **19** Eze zipürü onye ogbainyinya nke abụo. Mgbe o bịakwutere ha o sịri, “Otu a ka eze sịri, ‘Udo o díkwa?’” Jehu zara, “Gịnị ka gi na udo nwekorọ? Chigharja soro m n’azụ.” **20** Onye ahụ nọ na-eche nche sịri, “O garuola ha nso, ma o díghị alaghachitekwa azu. Ma ogbuba inyinya díka o bụ Jehu nwa Nímshi, n’ihi na o na-agba inyinya ya díka onye na-ayi ara.” **21** Joram nyere iwu si, “Kwadooro m ugbo agha m.” Mgbe a kwadooro ya, Joram eze Izrel, na Ahazaya, eze Juda, pütara nokwasịrị n’ugbo agha, onye obula na nke ya, puo iga izute Jehu. Ha zutere ya n’oke ala ubi Nebot, onye Jezril. **22** Mgbe Joram hụrụ Jehu, o jịrụ, “I bjara n’udo? Udo o díkwa, Jehu?” Jehu zara, “Olee otu udo ga-esi díri, ebe o bụ na ihe ojoo niile nke ikpere arụsi na mgbaasi nke Jezebel nne gi, jupütara n’ebé niile.” **23** Joram chigharị ugbo agha ya bido igba oso. Mgbe o na-agba oso, o tiri mkpu kpokuo Ahazaya sị ya, “Ahazaya, Aghughọ dị, ogbaaghara dị!” **24** Jehu jiri ike ya niile dötịa ụta o ji n’aka ya gba ya Joram. O gbatara Joram àkụ ahụ n’azụ. Àkụ ahụ sikwa ya n’obi pütä. Nke a mere ka Joram daa n’ime ugboala ya nwụo. **25** Mgbe ahụ, Jehu sịrị Bidka, bụ onyeisi agha ya, “Bulie ya, tuba ya n’ubi Nebot onye Jezril. Chetakwa na mụ na gi nokwasịrị n’elu inyinya, anyị abụo, na-eso nna ya Ehab, mgbe Onyenwe anyị kwuru okwu amụma a megide ya.” **26** ‘N’ezie, ahụrụ m obara Nebot na obara ụmụ ya ndị ikom ụnyaaḥ, otu a ka Onyenwe anyị kwuputara, n’ihi ya, aghaghị m ime ka i kwughachị ugwo obara ha n’ala ubi a.’ Ugbo a, bulie ya tuba ya n’ala ubi a dị ka okwu Onyenwe anyị si dì.” **27** Mgbe Ahazaya eze Juda, hụrụ ihe mere, o gbaara oso na-agbagzo n’uzo Bet Hagan. Ma Jehu chusoro ya, na-eti mkpu sị, “Gbukwunon ụya.” Ha mererụ ya ahụ ka o no n’ugbo agha ya, n’uzo iga Gua, nso Ibleam, o gbara oso ga Megido ebe o no nwụo. **28** Ndị ohu ya ji ugbo agha bia buru ozu ya bubata ya na Jerusalem, lie ya n’ebé e liri nna nna ya ha, n’obodo Devid. **29** N’afọ iri na otu nke ochiajị Joram nwa Ehab, ka Ahazaya malitere ibjụ eze Juda. **30** Mgbe Jezebel nṣụ na Jehu abiaruola Jezril, o banyere n’ułọ ya, tee uri n’anya abụo, dozie agiri isi ya, pütä bia nodule ala n’akụkụ oghereikuku, site n’ebé ahụ na-elepụ anya n’ezị. **31** Mgbe Jehu batara n’onụ uzọ e si abata ułoeze, Jezebel kpokuru ya si, “I bjara n’udo, gi Zimri, gi onye gburu nna gi ukwu.” **32** Jehu leliri anya elu lee anya na oghereikuku tie mkpu sị, “Onye dinyeere m?” Onozị abụo maqbụ ato na-eje ozi n’ułoeze leputara anya lee ya anya. **33** Jehu nyere ha iwu si ha, “Tudanụ ya n’ala.” Ya mere, ha si n’elu ebe ahụ tuda ya n’ala. Mgbe o daruru ala, obara ya fesasịrị n’ahụ mgbidi ułọ na n’ahụ inyinya ndị ji ụkwụ ha zojaa ya. **34** Jehu banyere no n’ime ułoeze rie ihe, riukwaa ihe oñhịnụ. Emesịa, o nyere iwu si, “Leenụ nwanyị a baiju onụ; burunu ya gaa lie ya, n’ihi na o bụ ada eze.” **35** Mgbe ha pütara ili ya, o bụ naanị okporo isi ya na ọkpukpụ ụkwụ ya abụo, na aka ya abụo ka ha hụrụ. Ha ahụkwaḥị amị ahụ ya. **36** Ha laghachiri gwa Jehu ihe ha hụrụ. O zara sị ha, “Nke a bụ okwu Onyenwe anyị, nke o kwuru site n’onụ ohu ya llajia onye Tishbe sị: ‘N’ala ubi dị na Jezril ka nkịta ga-anọ rie anụ ahụ Jezebel.

37 Ozu Jezebel ga-adị ka unyi n’ala ubi dị na Jezril, ruo na mmadu enweghi ike ikwuputa sị, Nke a bụ Jezebel.”

10 Ugbu a, e nwere ụmụ Ehab ndị ikom ọnụogugu ha dị iri asaa ndị nọ na Sameria, Jehu dere akwükwo ozi ziga Sameria, zigara ndịsi obodo Jezril, zigakwara ndị okenye na ndị na-elekota ụmụ Ehab ndị ahụ. O sịri, **2** “Ugbu a, mgbe akwükwo a rutere unu aka, ebe unu na ụmụ ndị ikom nna unu ukwu nọ, ebe unu nwekwara ugbo agha na inyinya, na obodo e wusiri ike na ngwa agha, **3** hoputanụ onye kachasi inwe ugwu ma kwasikwa n’ime ụmụ ndị ikom nna unu ukwu, mee ka o nokwasị n’ocheeze nna ya. Mgbe ahụ, buo agha chebe ułọ nna unu ukwu.” **4** Ma ha tịrụ egwu n’ebé o dì ukwu, sị, “Lee, eze abụo enweghi ike iguzogide ya, anyị onwe anyị ga-esi ahaa guzogide ya?” **5** Ya mere, onye o dì n’aka ilekota ezinułọ eze, onyeisi obodo, ndị okenye na ndị niile na-elekota ụmụ Ehab, dere akwükwo a zigara Jehu, sị ya, “Jehu, anyị niile bu ndị ohu gi. Anyị jikeere ime ihe niile i gwara anyị. Anyị agaghị ahoputa onye obula díka eze; gi onwe gi mee ihe obula i chere na o bụ ya kachasi mma.” **6** Mgbe ahụ, Jehu degaara ha akwükwo nke ugboro abụo sị ha, “O bürü na unu dinyeere m, o bürükwa na unu ga-erube isi nye m, chíriṇu isi ụmụ ndị ikom nna unu ukwu, bịakwute m n’otu oge a echị na Jezril.” N’oge ahụ, ụmụ eze iri ndị ikom asaa n’aka ndịsi obodo ahụ, ndị na-azulite ha. **7** Mgbe akwükwo ozi ahụ rutere ha, ndị ikom ahụ kporo ụmụ ndị ikom eze dì iri asaa n’onụogugu gbuo ha niile, chíriṇu isi ha tinye na nkata zigara ya Jehu na Jezril. **8** Mgbe onyeozi bjarutere, o gwara Jehu sị, “Ha ebutala isi ụmụ ndị ikom eze.” Mgbe ahụ, Jehu nyere iwu si, “Tükobanụ ha ọnụ n’oke abụo, n’ọnụ uzo e si abata obodo, tutu ruo ụtutu.” **9** N’ututu ya, Jehu pürü, guzoro n’ihi ndị niile gbakorō n’ebé ahụ gwa ha okwu sị, “Ndị Izrel, unu bụ ndị ezi omume. O bụ mụ onwe m gbara izu ojoo megide nna m ukwu, gbuo ya, ma onye gburu ndị a niile? **10** Matanụ nke ọma na o nweghi okwu obula Onyenwe anyị kwuru megide ezinułọ Ehab nke na-agaghị emeza. Onyenwe anyị emeela ihe o kwere nkwa na o ga-eme site n’onụ ohu ya llajia.” **11** Emesịa, Jehu gburu ndị ikwu Ehab fodịrụ n’obodo Jezril, ha na ndịsi niile, na ndị enyi ya niile, na ndị nchua ja ya niile. O dikwaghị otu onye ikwu Ehab o hapurụ ndị. **12** Emesịa, Jehu hapurụ Jezril gaa Sameria. Mgbe o na-agà n’uzo, o bjaruru ebe a na-akpọ Ebe Izuike Ndị ozuzu atịrụ. **13** N’ebé ahụ, o zutere ndị ụmụnna Ahazaya, eze Juda, juo sị, “Olee ndị ka unu bụ?” Ha zara, “Anyị bụ ndị ikwu Ahazaya, eze Juda, anyị bjara ka anyị juo maka ọdịmmma ndị ezinułọ eze na mne eze.” **14** O nyere iwu si, “Jidenn ha na ndị.” Ha jidere ha na ndị, gburkwa ha niile n’akụkụ olulu miri nke Bet-Eked. Ọnụogugu ha dị iri anọ na abụo. O nweghi onye obula o hapurụ ndị. **15** Mgbe o si n’ebé ahụ puo, o zutere Jehonadab nwa Rekab, ka o na-abia izute ya. Jehu kelere ya, sị, “Obi gi, o ziri ezi nwee nkwekorịta, díka obi m dị n’ebé i nọ?” Jehonadab zara sị ya, “E.” Jehu sịri, “O buru na o si otu a diri, kwe m n’aka.” Jehonadab kwere ya n’aka. Jehu n’onwe ya nyeere ya aka ka o rigota n’ugbo agha ya. **16** Mgbe ahụ, Jehu sịrị ya, “Ugbu a, soro m bịa lee uđị inụ ọkụ n’obi m nwere maka ọrụ Onyenwe anyị.” Ha abụo sooro n’ugbo agha Jehu. **17** Mgbe ha bjaruru Sameria, Jehu gburu ndị enyi na ndị ikwu Ehab niile, ndị fodịrụ site n’ikwu Ehab, o bibiri ha díka okwu Onyenwe anyị kwuru site n’onụ

onye amuma İlaja. **18** Emesia, Jehu kpokötara ndị obodo ahụ niile sị ha, "Ehab fere Baal ofufe nke nta, Jehu ga-efe ya ebe ọ dị ukwuu. **19** Ugbu a, kpokötaanu ndị amuma Baal niile, ndị niile na-efe ya, na ndị nchüaya ya niile. Hunụ na onye ọbụla n'ime ha bjara, n'ihi na a ga-eme oke mmemem ichej aja nye Baal. Onye ọbụla e lere anya ya n'ebe ahụ, ma a hughị ya, agaghị adị ndị." Ma Jehu ji agaghugho n'ihi ka o laa ndị a na-efe Baal n'iyi. **20** Jehu sịrị, "Kposaanu na a ga-enwe oke mkpoköta dị nsô nye Baal." Ya mere, ha kwusara ya. **21** O zipurụ ozi nye ndị bi n'akukụ Izrel niile. Ndị niile na-efe Baal bjazuru. Ọ dighi onye fofuru nke na-abijaghị. Ha juputara n'ulonṣo ukwu Baal site n'otu isi ya ruo n'isi nke ozo. **22** Jehu sịrị onye na-elekota ulo ebe a na-edede uwe ndị na-efe ofufe na-eyi, "Chiputa uwe nye ndị niile na-efe Baal." Ya mere, o chiputaa ra ha uwe. **23** Mgbe ahụ, Jehu na Jehonadab nwa Rekab, banyere n'ebi nzukọ Baal. Jehu sịrị ndị n'efi Baal, "Chözienụ nke oma ka unu hụ na o nweghi onye ọbụla na-efe Onyenwe anyị n'o n'ebe a, karjakwa naanị ndị na-efe Baal." **24** Mgbe ha malitere ichej aja na isure ihe nsure okụ, Jehu emeelialị ka iri ndị agha asatø gbaa ulo ahụ niile gburugburu. O nyelari iwu sị, "O bụru na unu ekwere ka otu onye si n'ime ulo a gbaapụ, unu ga-eji ndị unu kwughachi ugwo onye dị otu ahụ." **25** Ngwangwa Jehu chüchasirị aja nsure okụ, o pürü gwa ndị agha ya, na ndịsi ha okwu sị, "Baanu n'ime ulo gbuo ndị niile n'o n'ebe ahụ. Unu ekwela ka otu onye n'ime ha gbaapụ." Ha jiri mma agha gbuo ndị ahụ n'o n'ime ulo Baal, tütüpü ozu ha n'ezi. Emesia, ndị agha Jehu banyere n'ime ime ulo ebe ichej aja Baal, **26** ha buputara ogidi nsô e ji efe Baal, kpoo ha okụ. **27** Ha kwataturu ogidi nsô Baal, kwatukwaa ulo ichej aja ya. Ya mere e meghariri ya ka o bụru ebe oha mmapadụ na-agwa ogwe ruo taa. **28** Jehu kpochapuru ofufe Baal n'ala Izrel niile. **29** Ma otu o dị, o siteghi na mmechie Jeroboam nwa Nebat wezuga onwe ya. Mmechie nke Jeroboam mere ka Izrel mmechie, ya bù, mmechie nke ife aruṣi umu ehi e ji olaedo kpoo, dị na Betel na Dan. **30** Onyenwe anyị gwara Jehu sị, "N'ihi na i mere nke oma mezuo ihe niile ziri ezi n'anya m, n'ebe ezinawo Ehab nō, n'usoro ihe niile dị n'uche m ime, umu umu gi ga-anokwasị n'ocheeze Izrel, ruo n'ogbo nke ango ha." **31** Ma Jehu akpacchapughi anya iji obi ya niile debe iwu Onyenwe anyị, Chineke Izrel. O siteghi na mmechie Jeroboam wezuga onwe ya, bù mmechie ahụ o mere ka Izrel mee. **32** N'oge ahụ, Onyenwe anyị malitere ime ka ndị Izrel bido idị nta. Hazael eze Aram, buru agha merie ọtụtu akukụ Izrel, **33** nke dị n'owuwu anyanwụ osimiri Jodan, na ala niile nke Gilead (n'oke ala ndị Gad, na nke ndị Ruben, na Manase), site n'Aroea nke dị n'akukụ ndagwurugwu Ançon, ruo Gilead na Bashan. **34** Akukụ gbasara ochichị eze Jehu, na ihe niile o mere, na ikpa ike ya niile, e deghị ha n'akwukwọ akukụ ndị eze Izrel? **35** Jehu sooro ndị nna nna ya ha dina n'onwụ, e lie ya na Sameria. Nwa ya bù Jehoahaz nochirị anya ya dikịa eze. **36** Ma ubechị niile Jehu bù eze Izrel n'ime Sameria dị iri afò abụo na asato.

11 Mgbe Atalaya mne Ahazaya hụru na nwa ya nwoko anwụoła, o gara n'ihu bido igbu ndị niile a mürü n'ulø eze. **2** Ma Jehosheba, bù nwa nwanyị eze Jehoram, ma bùrukwa nwanne nwanyị Ahazaya, kuuru Joash nwa Ahazaya, zopu ya site n'etiti umu ndị ikom eze, bù ndị a chọro igbu egbu. O zoro ya na nwanyị na-elekota ya anya n'ime ulo

ndina, ka Atalaya hapu iħu ya, nke a mere na-egbughi ya. **3** Ya na nwanyị na-elekota ya anya nogidere na nzuzu n'ime ulonṣo Onyenwe anyị, afò isii, oge ahụ niile Atalaya na-achị n'ala ahụ. **4** N'afò nke asaa, Jehoiada, ziri ozi kpoo ndị ichejaghị na-achị narị ndị agha, ndị Karị na ndị nche oku, mee ka ha bjakwute ya n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyị. Ya na ha gbara ndị, o mekwara ka ha nħo iyi n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyị. Mgbe ahụ, o gosiri ha nwa eze. **5** O nyere ha iwu, sị, "Nke a bù ihe unu ga-eme, unu bu ndị n'o n'otu ato ga-abia oru n'ubochị izuiké, nke otu uzor n'ime unu na-eche ubeze nche, **6** otu uzor n'ime uzor ato ga-anø n'onụ uzor Sua, ebe otu uzor ga-anø n'onụ uzor ama, n'azụ ndị na-eche nche n'ulonṣo ukwu Chineke. **7** Ma unu bu otu abụo ndị kwestiri iga ezumike site n'orụ unu n'ubochị izuiké, ga-eguzo na nche n'ulonṣo ukwu n'ihi eze. **8** Doonụ onwe unu gburugburu eze, onye ọbụla n'ime unu jide ihe agha n'aka ya. Onye ọbụla nke na-abia nso ahiri unu, ka e gbuo ya. Nörönụ eze nso ebe ọbụla o gara, mgbe o na-apụ n'ezi na mgbe o na-abia n'ime." **9** Ndị ichejaghị ndị a na-achị narị ndị agha mere dikịa Jehoiada, onye nchüaja nyere n'iwu. Onye ọbụla kpoo ndị ikom ya, ma ndị na-emechi oru, ma ndị na-abata iru oru n'ubochị izuiké, bjakwute Jehoiada, bù onye nchüaja. **10** O nyere ndị ichejaghị ahụ übe na qta niile, ndị buriị nke eze Devid, ndị dị n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyị. **11** Onye ọbụla na ndị nche ahụ ji ngwa agha n'aka ya, ha guzoro onwe ha, nodị eze gburugburu, na nso ebe ichu aja na ulonṣo ukwu, site n'akukụ ndịda ruo n'akukụ ugwu nke ulonṣo ukwu ahụ. **12** Jehoiada kpoputara nwa eze, kpube ya okpueze n'isi, o nyere ya otu akwukwọ nke ihe ogbugba ndị ahụ, chie ya eze. Ha tekwaru ya mmanu ibu eze. Ndị niile n'o n'ebe ahụ kürü aka, tie mkpu, sị, "Ka eze dirị ndị ruo mgbe ebighi ebi!" **13** Mgbe Atalaya nñurụ mkpotu nke ndị nche na ndị mmapadụ na-eme, o gakwuru ndị ahụ n'o n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyị. **14** O lepuru anya, ma lee eze, ka o guzo n'akukụ ogidi, dikịa omenala mmapemme ichej eze si dị. Ndịsi na ndị na-afụ opo n'o n'akukụ eze. Ndị niile nke ala ahụ nokwa na-anirị oru na-afụ opo. Atalaya dowara uwe ya, sị, "Nnupu isi megide eze! Nke a bù nnupu isi megide ichejchị!" **15** Jehoiada, bù onye nchüaja nyere ndịsi ichejaghị na-achị narị ndị agha, bù ndị na-elekota usuu ndị agha, iwu sị ha, "Sitenụ n'ebe ahụ kpoputara ya n'etiti ahiri unu, onye ọbụla nke gbasoro ya, werenụ mma agha gbuo onye ahụ." N'ihi na onye nchüaja sịrị, "Agaghị egbu ya n'ime ulonṣo Onyenwe anyị." **16** Ya mere, ha jidere ya, mgbe o rutere n'uzor ebe inyinaya si abata n'ogige ubeze, ebe ahụ ka ha nō gbuo ya. **17** Jehoiada mere ka ogbugba ndị dị n'etiti Onyenwe anyị na eze, na ndị mmapadụ, na ha ga-abu ndị nke Onyenwe anyị. O mekwara ka ogbugba ndị dirị n'etiti eze na ndị ahụ. **18** Ndị niile nke ala ahụ gara n'ulø nchüaja Baal kwatuo ya. Ha tidasirị ebe nchüaja na aruṣi niile dì n'ebe ahụ mee ka o darisia, gbukwaa Matan onye nchüaja Baal n'ihi ebe ichej aja ahụ. Mgbe ahụ, Jehoiada onye nchüaja, debekwara ndị nche ka ha lekötä ulonṣo ukwu Onyenwe anyị. **19** O kpoo ndị ichejaghị na-achị narị ndị agha, ha na ndị Karị, na ndị nche, ha na ndị ala ahụ niile, ha niile duputara eze site n'ulonṣo Onyenwe anyị site n'onụ uzor ndị nche banye n'ubeze. Eze were onqdụ ya n'elü ocheeze. **20** Ndị ala ahụ niile riñriñri oru nke ukwuu, obodo ahụ dakwara jụ, n'ihi na e ji mama agha gbuo Atalaya n'uløeze. **21** Joash gbara afò asaa mgbe o malitere ibu eze.

12 N'afó nke asaa, nke ọchichí Jehu n'Izrel, ka Joash malitere ibú eze na Juda. Iri afó ano ka ọ chirí díka eze na Jerusalem. Aha nne ya bù Zibja onye Bíasheba. **2** Joash mere ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyị ụboc'hí niile nke Jehoada onye nchüaja ziri ya ihe. **3** Ma naanị na o wezagaghi ebe ichu aja niile dí n'ugwu. Ndị Juda nogidere na-achu aja dí ihe iche n'ebe ahú, na-esurekwa ihe nsure oku na-esi isi ụtọ. **4** Joash sịrị ndị nchüaja, "Nakötaranu ego niile a na-ewebatara díka onyinye dí nsò n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyị, ya bù, ego a na-anakota n'oge igu mmadu ọnụ, na ego e webatara maka imeu nkwa ndị mmadu kwere, na ego e webatara n'ulonṣo ukwu díka onyinye afó ofufe. **5** Ka onye nchüaja ọbula site n'aka otu n'ime ndị na-eche ego nara ego, a ga-eji mezie ihe ọbula a choputara na o mebiru n'ulonṣo ukwu ahú." **6** Ma n'afó nke iri abuọ na ato nke ọchichí eze Joash, o choputara na ndị nchüaja ahú emezibeghi ihe mebiru n'ulonṣo. **7** Ya mere, eze Joash kporo Jehoada, onye nchüaja, kpokwaa ndị nchüaja ndị ọzo juo ha, "Gịní mere unu emezibeghi ulonṣo a? Site ubgu a gaa n'ihu, unu esitekwala n'aka ndị na-eche ego anara ego ọzo, kama, nyefeenu ya maka iji dozie ulonṣo ukwu ahú." **8** Ndị nchüaja ahú kwenyeré sị, "Anyị agaghị esitekwa n'aka ndị mmadu nara ego ọbula. Otu a kwa, anyị agaghị emezikwa ulonṣo ukwu a n'onwe anyị." **9** Mgbe ahú, Jehoada wetara otu igbe mepue oghere n'elu ya, debe ya n'akukụ ebe ichu aja, n'aka nri díka mmadu na-abata n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyị. Ndị nchüaja niile na-eche neche n'ọnụ ụzo ulonṣo ahú na-etinye ego niile e webatara n'ulonṣo Onyenwe anyị n'ime igbe ahú. **10** Mgbe ọbula ha hụru na igbe ego ahú ejuputala n'ego, onye ode akwukwó ụlōzeze na onyeisi nchüaja na-abia, guo ego ahú e webatara n'ulonṣo Onyenwe anyị, tiney ha n'akpa. **11** Ha na-ewere ego ahú a gurú ọnụ, nyefee n'aka ndị ikom ahoputara maka ilekota ndị ọru na-emezi ụlo Onyenwe anyị. Ndị ahú na-eji ya kwuọ ndị ọkwa ṡka osisi na ndị na-ewu ụlo, **12** na ndị na-edo nkume, na ndị na-awa nkume ugwo. O bụ sitekwa n'ego ahú ka a na-azutu osisi na nkume a wara awa iji dozie ulonṣo Onyenwe anyị, na ikwu ugwo ihe ndị ọzo e ji emezi ihe niile ekwesiri imezi n'ulonṣo ukwu ahú. **13** E jikwaghị ego ahú e webatara n'ulonṣo kpüta efere ọlaocha, ihe e ji apkapepụ oku, efere ikwosa mmiri, opi maqbū ihe ndị ọzo nke e ji ọlaedo maqbū ọlaocha kpüta maka ulonṣo ukwu nke Onyenwe anyị. **14** O bụ ndị na-eje ozi, ndị ji ya ruzie ulonṣo ukwu Onyenwe anyị ka e nyere ya. **15** O nweghi onye a sịrị ka o զuzie otu e si jiri ego ahú rụo ọru, bụ ndị e nyere ego ahú maka ikwu ndị ọru ugwo, n'ihi na ha bụ ndị kwesiri ntükwasí obi. **16** E webataghị ego niile sitere n'aja ikpe ọmụma nakwa aja mmehie n'ime ulonṣo ukwu Onyenwe anyị. O bụ ndị nchüaja nwe nke ahú. **17** N'oge ahú, Hazael eze Aram, gara buso Gat agha, lugbuo ya, dota ya n'aghá. Emesia, o chere ihu n'uzo Jerusalem imegide ya. **18** Ma Joash, bụ eze Juda, chikötara ihe niile ahú bụ nke Jehoshafat, Jehoram na Ahazaya nna ya, ndị bụ eze Juda doro nsø nyo Chineke, chirikwa onyinye nke ya onwe ya dokwara nsø, na olaedo niile, na akụ niile e nwere ike iche n'ulonṣo Onyenwe anyị, na nke dí n'ulōzeze, zigara Hazaél, bụ eze Aram. N'ihi he ndị a, o lara, hapu ibuso Jerusalem agha. **19** Akukọ gbasara ọchichí eze Joash, na ihe niile o mere, e deghị ha n'akwukwó akukọ ihe ndị eze Juda niile mere n'oge ha. **20** Ndị ozi ya gbára izu ojoo megide Joash, gbukwaa ya na Bet Milo, n'uzo e si aga Sila. **21** Ndịsi ozi ahú gburu ya bụ

Jozabad nwa Shimeat, na Jehozabad nwa Shomea. O nwụrụ, e lie ya na ndị nna nna ya ha n'obodo Devid. Amazaya nwa ya, ghorö eze n'onodu ya.

13 N'afó nke iri abuọ na ato nke ọchichí eze Joash nwa Ahazaya na Juda, ka Jehoahaz nwa Jehu malitere ibú eze n'Izrel n'obodo Sameria. Ọ chikwara na Sameria afó iri na asaa. **2** Kama Jehoahaz bụ eze ojoo. O mere ihe jorö njo n'anya Onyenwe anyị. O soro ụzo ojoo niile nke Jeroboam nwa Nebat, onye dubara ndị Izrel na mmehie. **3** N'ihi nke a, iwe were Onyenwe anyị nke ukwu megide Izrel. O mere ka ha nroq n'okpuru ọchichí Hazaél eze Aram na Ben-Hadad nwa ya ogologo oge. **4** Ma Jehoahaz kpere ekpere riqo Onyenwe anyị n'oge a ka o nyere ya aka, Onyenwe anyị gere ya ntí, n'ihi na Chineke hụru mmegbu nke eze Aram na-emegbu ndị Izrel. **5** Onyenwe anyị hoputaara Izrel onye nzoputa, ha sitere n'aka ike ndị Aram nwere onwe ha. Izrel biri n'ulọ nke aka ha díka ha biiri n'oge gara aga. **6** Ma ha esighị na mmehie niile nke ụlo Jeroboam wezuga onwe ha, bụ nke o jiri mee ka Izrel mehie, kama ha no na-ejegharị n'ime ha. Ozokwa, ogidi Ashera ka guzoro na Sameria. **7** Dighị ihe fodụrụ na ndị agha Jehoahaz ma ọ bughị naanị iri ndị agha ise na-agba ịnyinya, na ugbo agha iri, na puku ndị agha iri. N'ihi na eze Aram alala ndị nke fodụrụ n'iyi, meekwa ka ha díri ka uzuzu mgbe a na-azozcha mkpuru. **8** Akukọ gbasara ọchichí Jehoahaz, na ihe niile o mere, na ihe ọ ruputara, e deghị ha n'akwukwó akukọ ihe ndị eze Izrel mere n'oge ha? **9** Jehoahaz sooro ndị nna nna ya ha dina n'onwu, e lie ya na Sameria. Nwa ya Jehoash nochiri anya ya. **10** N'afó iri ato na asaa nke ibú eze Joash na Juda, ka Jehoash nwa Jehoahaz malitere i bụ eze Izrel na Sameria. Ọ chirí afó iri na isii. **11** O mere ihe jorö njo n'anya Onyenwe anyị. O siteghi na mmehie Jeroboam nwa Nebat wezuga onwe ya, mmehie nke Jeroboam dubara Izrel ime. Jehoash nogidere n'ime ha. **12** Akukọ gbasara ọchichí Jehoash, na ihe niile o mere, na ihe ọ ruputara, tinyere agha o buru megide Amazaya eze Juda, e deghị ha n'akwukwó akukọ ihe ndị eze Izrel mere n'oge ha? **13** Jehoash soro nna nna ya ha dina n'ònwu, Jeroboam anochie n'ocheeze ya. E liri Jehoash na Sameria, n'ebe e liri ndị eze Izrel ndị ibe ya. **14** N'oge a, Ilaisha nō n'orja nke o gasete na ya anwụ. Jehoash, bụ eze Izrel gara ihu ya, o kwara akwa mgbe ọ hụru ya sị, "Nna m, nna m, usuu ugbo agha na usuu ndị na-agba ịnyinya Izrel!" **15** Ilaisha gwara ya okwu sị, "Weputa ụta na akụ ụfodị." O mere díka Ilaisha gwara ya. **16** Ilaisha gwakwara eze Izrel okwu sị ya, "Jide ụta ahú n'aka gi abuọ." Mgbe o jidere ụta ahú Ilaisha tükwasíri aka nke ya n'aka eze. **17** Ilaisha gwara ya sị, "Meghee oghereikuku ahú chere ihu n'owuwa anyanwụ." O meghere ya. Mgbe ahú Ilaisha gwara ya sị, "Gbapụ akụ." Eze gbapụrụ akụ. Ilaisha kwuru sị, "Akụ mmeri Onyenwe anyị, akụ mmeri megide Aram. I ga-ebibi ndị Aram kpamkpam n'Afek." **18** O sịrị, "Chilite akụ ndị ahú," o chilitere ha. Ilaisha gwara eze Izrel, "Gbaa ha n'alà." O gbara ha n'alà ugboro ato, ma kwusi. **19** Ma onye nke Chineke ahú were iwe sị ya, "I gaara apia ya n'alà ugboro ise maqbū isii. Mgbe ahú, i gaara enwe ike merie ndị Aram bibie ha kpamkpam. Ma ugbo a, o bụ naanị ugbo ato ka i ga-emeri ha." **20** Ya mere, Ilaisha nwụrụ. E likwara ya. N'oge ahú, ọtụtụ ndị na-apụnara mmadu ihe n'ike na-esi n'alà ndị Moab na-abia n'alà Izrel izu ohi site n'ònwa nke ato

n'afo ọḥụrụ ọbụla. 21 Otu ụbочи, mgbe ụfodụ ndị ikom na-eli otu nwoke nwuru anwu, ha hụrụ ndị a na-apunara mmadu ihe n'ike. N'ihi nke a, ha mere ngwangwa site n'ijọ tubanye nwoke ahụ n'ili Ilaisha. Mgbe ozu nwoke ahụ dara metụ ọkpukpu Ilaisha ahụ, nwoke ahụ nwuru anwu meghariri ahụ bilie, guzo n'ükwu ya abụo. 22 Hazaエル, eze Aram, busoro Izrel agha ụbочи niile nke ndị Jehoahaz eze Izrel. 23 Ma Onyenwe anyị meeere ha amara, nwee ọmịkọ n'ebé ha n'o, ma gosikwa ha na ihe banyere ha na-emetụ ya n'obi n'ihi ogbugba ndị ya na Ebrahim na Ajzik na Jekob. Ruo taa, o kweghi ka e bibie ha, maqbụ ka e site n'ihu ya chupụ ha. 24 Eremesja, Hazaエル eze Aram nwurụ, Ben-Hadad nwa ya nochikwara n'önodu ya. 25 Jehoash nwa Jehoahaz, weghachitere obodo niile nke ọ naara n'aka nna ya Jehoahaz site n'aka Ben-Hadad nwa Hazaエル. Ugboro ato ka Jehoash meriri ya, site otu a weghachi obodo niile nke Izrel.

14 N'afo nke abụo nke ịbụ eze Jehoash nwa Jehoahaz n'Izrel, ka Amazaya nwa Joash eze Juda malitere ochichị ya. 2 Amazaya gbara iri afọ abụo na ise mgbe ọ malitere ịbụ eze. Ọ bụ eze na Jerusalem iri afọ abụo na itoolu. Aha nne ya bụ Jehoadin, onye Jerusalem. 3 O mere ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyị, ma o meghị dika nna nna ya bụ Devid mere. N'ihe niile, ọ gbasoro nzọ ükwu nna ya Joash. 4 Owezugaghị ebe ichu aja niile dị n'ugwu. Ndị Juda gara n'ihu na-achụ aja na-esurekwu ihe nsure ọkụ na-esi isi ụtọ n'elu ugwu ahụ niile. 5 Mgbe alaeze ahụ siri ike n'ochichị ya, o gburu ndị ozi ahụ gburu eze, bụ nna ya. 6 Ma o meghị ka ụmụ ndị ogbu mmadu ahụ nwụo, n'usoro ihe e dere n'akwukwo iwu Mosis, ebe Onyenwe anyị nyere iwu si: "Agaghị eme ka ndị mịrụ ụmụ nwụo n'ihi ihe ụmụ ha metara, maqbụ mee ka ụmụ nwụo n'ihi ihe ndị mịrụ ha metara, onye ọbụla ga-anwu n'ihi mmehie nke aka ya." 7 Amazaya bụ onye gburu puku ndị agha Edom iri na Ndagwurugwu Nnu, dötakwa obodo Sela n'aghị, gughariya ya Jekteel, nke bụ aha a na-akpo ya ruo ụbочи taa. 8 Mgbe ahụ, Amazaya zigara ndị ozi ka ha jekwuru Jehoash nwa Jehoahaz nwa Jehu, eze Izrel, zie ya ozi ịma aka, sị, "Bịa, ka dimkpa na ibe ya zute ihu na ihu n'aghị." 9 Ma Jehoash eze Izrel zighachiri ozi nye Amazaya eze Juda si ya, "Uke dị na Lebanon zigaara osisi sida nke dị na Lebanon ozi, sị ya, 'Nye nwa m nwoke nwa gi nwanyị ka o bụrụ nwunye ya.' Mgbe ahụ, anụ ọhia nke dị na Lebanon gafetere ebe ahụ, zopia uke ahụ. 10 I meriela Edom, n'ezie. Ugbu a, mpako abatala. Nwuri ọnụ n'ihi mmeri nke i nwetara, ma nödụ n'ülo gi. N'ihi gini ka i ga-eji kpaliere onwe gi nsogbu, si otu a wetara onwe gi na Juda ọdịda?" 11 Ma otu o dị, Amazaya egeghị ntị. Ya mere, Jehoash bụ eze Izrel bulirị agha, ya na Amazaya eze Juda zutere ihu na ihu n'aghị na Bet-Shemesh, dị n'ala Juda. 12 Ndị Izrel meriri ndị Juda, mee ka ha gbalaga, nwoke ọbụla n'ülo ya. 13 Jehoash bụ eze Izrel nwudere Amazaya bụ eze Juda, nwa Joash, nwa Ahazaya na Bet-Shemesh. Mgbe ahụ, Jehoash gara Jerusalem kwada mgbidi Jerusalem, site n'Onu ụzo ama Ifrem ruo n'onu ụzo ama Nkuku, nke ogologo ya ruru narị nzọ ükwu isii. 14 Ọ chikorị ọlaedo na ọlaçcha niile na ngwongwo niile ahütara n'ülönsö ukwu Onyenwe anyị, na nke dị n'ülöökụ nke ụlöeze. Ọ dötara otụtu ndị mmadu n'aghị, kporo laghachi na Sameria. 15 Ihe banyere akụkọ ndị ọzọ gbasara ochichị Jehoash, na ihe o mere, na ihe ọ rüputara, tinyere agha ọ lürü

megide Amazaya eze Juda, ọ bụ na-edeghi ha n'akwukwo akuko ihe ndị eze Izrel mere n'oge ha? 16 Jehoash sooro nna nna ya ha dinaa n'önwu, e lie ya na Sameria, ebe e liri eze ndị Izrel ndị ọzọ. Jeroboam nwa ya ghoro eze n'önodu ya. 17 Amazaya nwa Joash, eze Juda nörö ndị afọ iri na ise, mgbe Jehoash nwa Jehoahaz, eze Izrel nwusirị. 18 Ma banyere ihe ndị ọzọ niile mere n'oge ochichị Amazaya, ọ bụ na e deghi ha n'akwukwo akukọ ihe mere n'oge ndị eze Juda? 19 Ha gbara izuzu imegide ya n'ime Jerusalem, ọ gbatapurụ gbalaga Lakish. Ma ha zipuru ndị ikom chụpụ ya gaa Lakish, gbuo ya n'ebé ahụ. 20 Ha bulatarra ozu ya n'elu iñyinya, e lie ya na Jerusalem n'ebé e liri ndị nna nna ya ha, n'obodo Devid. 21 Mgbe ahụ, ndị Juda niile duuru Azaraya onye aha ya bükwa Uzaya, onye gbara afọ iri na isii, mee ya eze n'önodu nna ya Amazaya. 22 Ọ bụ ya wughariri obodo Elat, nyeghachi ya Juda, mgbe Amazaya eze sooro ndị nna nna ya ha dina n'önwu. 23 N'afo nke iri na ise nke Amazaya nwa Joash, eze Juda, Jeroboam nwa Jehoash eze Izrel ghoro eze na Sameria. Ọ chirị iri afọ anụ na otu dika eze. 24 Ma o mere ihe ojọ n'anya Onyenwe anyị n'ihi na o wezugaghị onwe ya site na mmehie Jeroboam nwa Nebat, onye ahụ dubara ndị Izrel na mmehie. 25 Ọ bụ ya weghachitara oke ala Izrel site na Lebo Hamat ruo n'osimiri Araba, dika okwu Onyenwe anyị, Chineke nke Izrel si dị, nke o kwuru site n'ọnụ Jona nwa Amitai, onye amuma si Gat Hefa. 26 Onyenwe anyị hụrụ ọnodu ojọ nke ndị Izrel nō n'ime ya; onye ọbụla n'ime ha, ohu na onye nwe onwe ya, nō n'oke ahụhụ. Ọ dikwaghị onye inyeaka ọbụla ha nwere. 27 Ma ọ bighị uche Onyenwe anyị ịla Izrel n'iyi kpamkpam n'okpuru eluigwe, n'ihi ya ka o mere ka Jeroboam nwa Jehoash napuṭa ha site n'aka ndị iro ha. 28 Akụkọ niile gbasara ihe niile Jeroboam mere, na ike ya niile, na agha niile o buru, na otu o si nwetaghachiri ndị Izrel obodo Damaskos na Hamat, bụ obodo ndị Juda, ọ bụ na e deghi ha n'akwukwo akukọ ihe ndị eze Izrel mere n'ubochi ndị ha? 29 Jeroboam sooro ndị nna nna ya ha dina n'önwu, e lie ya n'ebé e liri ndị eze Izrel nwurụ anwu. Ma Zekaraya nwa ya ghoro eze Izrel n'önodu ya.

15 N'afo nke iri abụo na asaa nke ochichị Jeroboam n'Izrel ka Azaraya nwa Amazaya bidoro ịchị dika eze na Juda. 2 O gbara afọ iri na isii mgbe ọ malitere i ịbụ eze. Ọ chikwara na Jerusalem iri afọ ise na abụo. Aha nne ya bụ Jekolaya, onye Jerusalem. 3 O soro nzọ ükwu nna ya bụ Amazaya, mee ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyị. 4 Kama dika eze ndị ọzọ, o wezugaghị ebe ichu aja dị n'elu ugwu; ndị mmadu gara n'ihu na-achụ aja nsure ọkụ na aja na-esi isi ụtọ n'ebé ahụ. 5 Onyenwe anyị tiri eze ihe otiti ọrija ekpenta ruo ụbочи onwu ya. O biri n'ülo ewupụrụ iche. Jotam nwa nwoke eze ghoro onye nkọtakpa ụlöeze na-achikwaa ndị ala ahụ. 6 Ma banyere ihe ndị ọzọ niile mere n'oge ochichị Azaraya, na ihe niile o mere, ọ bụ na e deghi ha n'akwukwo akukọ ihe mere n'oge ndị eze Juda? 7 Azaraya soro ndị nna nna ya dina n'önwu, e lie ya nso n'ebé e liri ha, n'ime obodo Devid. Jotam nwa ya ghoro eze n'önodu ya. 8 N'afo nke iri ato na asatụ nke ochichị eze Azaraya bụ eze Juda, ka Zekaraya, nwa Jeroboam ghoro eze Izrel na Sameria. Ọ chirị onwa isii. 9 Dika ndị nna ya bu ya ụzo si mee, Zekaraya mere ihe jorị nịo n'anya Onyenwe anyị. O mekwara dika Jeroboam nwa Nebat, onye dubara ndị Izrel na mmehie ikpo isiala nye chi ọzọ. 10 Shalum nwa

Jebesh, na ndị ozo, gbara izu ojọ megide ya, tigbuo ya n'ihi ndị Izrel niile. O ghokwara eze mgbe Zekaraya nwuru. **11** Akukọ metutara ihe ndị ozo mere mgbe Zekaraya bù eze, e deghị ha n'akwukwó akukọ ihe ndị eze Izrel mere n'ubochi ndị ha. **12** Ya mere, okwu ahụ Onyenwe anyị gwara Jehu mezuru, nke bù: "Umụ umụ gi ga-anókwasị n'ocheeze Izrel ruo n'ogbo nke anō ha." **13** Shalum nwa Jebesh malitete ibụ eze n'afọ nke iri ato na itoolu nke ọchichị Uzaya eze Juda. O chirị otu ọnwaa na Sameria. **14** Menahem nwa Gadi sitere n'obodo Tiaza bịaṛuo Sameria gbuo Shalum nwa Jebesh ghogho eze n'ọnodụ ya. **15** Akukọ ndị ozo gbasara Shalum na izu ojọ ya, e deghị ha n'akwukwó ihe mere n'oge ndị eze Izrel na-aachi. **16** N'oge ahụ, Menahem sitere na Tiaza buso obodo Tipsa agha, na onye ọbula bi n'obodo ahụ na gburugburu ya n'ihi na ha ekweghi emeghe onụ uzor ama ha. O tigburu Tifsa kwakorị ihe niile, bọwakwaa afọ ndị inyom niile dì ime. **17** N'afọ iri ato na itoolu nke Azaraya, eze Juda, Menahem nwa Gadi ghogho eze ọhụrụ ndị Izrel. O chirị afọ iri dika eze na Sameria. **18** O mere ihe joro njo n'anya Onyenwe anyị. N'oge ọchichị ya, o sighị na mmehie Jeroboam nwa Nebat wezuga onwe ya, bù nke o mere ka Izrel mehie. **19** Mgbe ahụ, Pul eze Asiria busoro ala ahụ agha. Menahem nyere ya otu puku talenti olaocha, ime ka Pul kwagide ọchichị ya, na ime ka aka ya siekwa ike n'alaeze Izrel. **20** Menahem si n'aka ndị Izrel nweta ego a. Onye ogaranya ọbula tịrụ iri shekeleri olaocha ise nke e nyere eze Asiria. Mgbe eze Asiria natachara olaocha ndị a, o si n'ala ahụ puo, o nogidekwaghị n'ala ahụ. **21** Akukọ banyere Menahem na ihe niile o mere, e deghị ha n'akwukwó akukọ ihe ndị eze Izrel mere n'ubochi ndị ha? **22** Menahem sooro ndị nna nna ya ha dina n'onwu, Pekahaya nwa ya ghogho eze n'ọnodụ ya. **23** N'afọ nke iri ise, nke ọchichị eze Azaraya na Juda, ka Pekahaya nwa Menahem bidoro ichị dika eze n'Izrel. Afọ abuọ ka o chirị n'ime Sameria. **24** Ma Pekahaya mere ihe ojọ n'anya Onyenwe anyị. O sighị na mmehie niile nke Jeroboam nwa Nebat wezuga onwe ya, bù nke o jiri mee ka Izrel mehie. **25** Ma Peka nwa Remalaya, otu n'ime ndịsi agha eze na iri ndị ikom ise ozo si Gilead gbara izu megide ya, gbuo ya n'ülöeze di n'ime Sameria. Ha gburukwara Agob na Arie n'oge a ha gburu Pekahaya. Emesịa, Peka ghogho eze n'ọnodụ ya. **26** Akukọ banyere Pekahaya na ihe niile o mere ka e dere n'akwukwó akukọ ihe ndị eze Izrel mere n'ubochi ndị ha. **27** N'afọ nke iri ise na abuọ nke ọchichị Azaraya eze Juda ka Peka nwa Remalaya ghogho eze Izrel n'obodo Sameria. O chirị dika eze iri afọ abuọ. **28** O mere ihe joro njo n'anya Onyenwe anyị. O fere chi ozo ofufe, o sighị na mmehie Jeroboam nwa Nebat wezuga onwe ya, bù mmehie nke o dubara ndị Izrel n'ime ya. **29** N'oge Peka bù eze Izrel, ka Tiglat-Pilesa, eze Asiria biara were Ijon, Ebel-Bet-Maaka, Janoa, Kedesha, Hazo, Gilead, Galili na ala ndị Naftali niile. O chirupurị ndị mmađu niile mee ka ha gaa biri n'Asiria. **30** N'oge ahụ, Hoshea nwa Elaa gbara izu ojọ megide Peka nwa Remalaya gbuo ya, bùrụ eze n'ọnodụ ya. O malitete ibụ eze n'afọ nke iri abuọ nke ọchichị eze Jotam nwua Uzaya. **31** Akukọ banyere Peka na ihe niile o mere, e deghị ha n'akwukwó akukọ ihe ndị eze Izrel niile mere n'ubochi ndị ha? **32** N'afọ nke abuọ nke ọchichị Peka nwa Remalaya eze Izrel ka Jotam nwa Uzaya eze Juda malitete ọchichị ya. **33** O gbara iri afọ abuọ na ise mgbe ọ ghogho eze. O chirị afọ iri na isii na Jerusalem. Aha nne ya bù Jerusha, nwa Zadok. **34** O mere ihe ziri ezi n'anya Onyenwe

anyị dika nna ya Uzaya mere. **35** Kama, o wezugaghị ebe ichu aja dì n'elu ugwu, ndị mmađu gara n'ihi na-auchi aja nsure oku dì iche ihe na aja na-esi isi ụtọ n'ebe ahụ. Jotam wugharị Ọnụ Uzọ ama nke dì Elu nke ụlọnsø ukwu Onyenwe anyị. **36** Ma banyere ihe ndị ozo nke oge ọchichị Jotam na ihe o mere, o bù na e deghị ha n'akwukwó akukọ ihe mere n'oge ndị eze Juda? **37** (N'ubochi ndị ahụ, Onyenwe anyị malitete izite Rezin eze ndị Aram na Peka nwa Remalaya, imegide ndị Juda.) **38** Jotam sooro ndị nna nna ya ha dina n'onwu, e lie ya n'ebe e liri ha, n'obodo Devid, bù obodo nna ya. Ehaz nwa ya nwoke ghogho eze n'ọnodụ ya.

16 Ehaz nwa Jotam, malitete ibụ eze Juda n'afọ nke iri na asaa nke ọchichị eze Peka nwa Remalaya eze Izrel. **2** Ehaz gbara iri afọ abuọ mgbe ọ malitete ibụ eze. Afọ iri na isii ka o chikwara n'ime Jerusalem, ma o meghị ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyị bù Chineke ya, dika nna ya Devid mere. **3** O gbasoro uzor niile nke ndị eze Izrel, ọbuladi i ji nwa ya nwoke chuo aja n'oku. O gbasoro omenaala niile rurụ arụ nke ndị mba ozo, ndị ahụ Onyenwe anyị chirupurị site n'ihi ndị Izrel. **4** O chirupurị aja surekwaa ihe nsure oku aja na-esi isi ụtọ n'ebe niile di elu, n'elu ugwu niile, na n'okpuru osisi ndị ọbula. **5** Mgbe ahụ, Rezin eze Aram na Peka nwa Remalaya, eze Izrel rigoro iga buso Jerusalem agha, gbakwaa Ehaz gburugburu. Ma ha emerighị ya n'agha. **6** N'oge ahụ, Rezin eze Aram dötaghachiri obodo Elat nye onwe ya, site na i chirupurị ndị Juda bi n'Elat. Ndị Edom bara n'obodo Elat, ha bikwa n'ebe ahụ ruo taa. **7** Ehaz zigara ndị ozi ka ha gaa zie Tiglat-Pilesa, eze ndị Asiria ozi, sị ya, "Abụ m ohu gi, onyenwe m ka i bụ. Bià naputa m site n'aka eze ndị Aram na eze ndị Izrel, ndị na-ebuso m agha." **8** Ehaz weere olaedo na olaocha ahutara n'ime ụlọnsø ukwu Onyenwe anyị, na nke dì n'akụ niile di n'ülöeze zigara eze Asiria dika onyinye. **9** Eze ndị Asiria n'ara ya ntị site n'ibuso obodo Damaskos agha na imeri ya. O gburu Rezin, bulaa mmađu niile bi n'ime ya n'ike ka ha gaa biri n'obodo Kia. **10** Mgbe eze Ehaz gara Damaskos izute Tiglat-Pilesa bù eze Asiria. O hụrụ otu ebe nchukwu nke dì na Damaskos. O zigaara Uraya onye nchukwu oyiyi ebe ichu aja ahụ. O dekwara ihe gbasara ya n'akwukwó, nke ga-akowa otu e si ewu ya. **11** Ya mere, Uraya onye nchukwu, wuru ebe ichu aja nke dì ka nke ahụ Ehaz hụrụ na Damaskos. O wuchara ya tupu eze alọta. **12** Mgbe eze si Damaskos lọta na Juda, o hụrụ ebe ichu aja ahụ, bịaṛuo ya nso, doonyinye ichu aja ya n'elu ya. **13** O chirupurị aja nsure oku, na aja ihe nsure oku na-esi isi ụtọ, na aja onyinye mkpuru oka. O wukwasiri onyinye ihe ọnụnụ n'elu ebe ichu aja ahụ, fesakwa obara aja udo ya niile n'elu ebe ichu aja ahụ. **14** O weperụ ebe ichu aja bronz nke dì n'ihi Onyenwe anyị, o sitere n'ebe o dì n'ihi ụlọnsø ahụ, n'etiti ebe ichu aja hụrụ na ụlọnsø ukwu Onyenwe anyị, bute ya n'akukọ ugwu nke ebe ichu aja hụrụ ya. **15** Eze Ehaz nyere Uraya, bù onyeisi nchukwu iwu, sị, "O bù n'elu ebe ichu aja hụrụ a ka i ga na-esure aja nsure oku ututu niile, na onyinye mkpuru oka nke uhuruchi niile, na aja nsure oku eze, na onyinye mkpuru oka nke eze, na aja na onyinye nke ndị niile n'ala a, ya na onyinye mkpuru oka ha niile na onyinye ihe ọnụnụ ha niile. Fekwasị obara niile e ji chirupurị aja nsure oku na aja ndị ozo n'elu ebe ichu aja ahụ. Ma ebe ichu aja ola ahụ ga-adịrị m iji juta ase." **16** Uraya onye nchukwu mere ihe niile dika eze Ehaz nyere ya n'iwu. **17** Eze

bü Ehaz wepuru ihe njiko niile jikorø ihe ndokwasí ahü niile a na-ebughari ebughari. O wepuru efere ukwu idøba mmiri a dokwasíri n'elu ehi ola ahü dì n'okpuru ya, ma dokwasí ya n'elu nkume. **18** N'ihi imekwa ka obi tögø eze Asiria ütø, o wepuru üzø a na-esite maka übøchí izuike nke e wuru n'ime ülönsø, na üzø mbata eze si abanye n'ülönsø ukwu Onyenwe anyi. **19** Ma banyere ihe ndjı oqø niile mere n'oge ochichí Ehaz, na ihe ndjı o mere, o bü na e degħi ha n'akwukwø akükø ihe mere n'oge ndjı eze Juda? **20** Ehaz soro nna nna ya ha dina n'önwü, e lie ya n'ebe e liri ha n'obodo Devid. Hezekaya nwa ya qhorø eze n'önqdu ya.

17 N'afo nke iri na abuø nke ochichí Ehaz, bu eze Juda, ka Hoshea nwa Elaa għorø eze Izrel n'obodo Sameria. Q chiqi dika eze afo itoolu. **2** O mere ihe oqoø n'anya Onyenwe anyi mgbe q bū eze. Ma q bughij dikha ndjı eze Izrel ndjı oqø bu ya üzø. **3** Shalmanesa eze Asiria bijara buso Hoshea agha, n'ihi na Hoshea nō n'okpuru ochichí eze Asiria, burukwa onye na-atu utu nye ya kwa afo. **4** Ma eze Asiria choputara na Hoshea abugħi onye kwesiri ntukwasí obi n'ihi na Hoshea eze Izrel zipurø ndjı ozi ya ka ha jekwuru So, eze Ijipt, maka enyemaka. Ozkwa, Hoshea kwušíri itu utu nye eze Asiria dikha q n-a-eme kwa afo. N'ihi ya Shalmanesa nwuċħirja, tiniye ya n'ulø mkgħorø. **5** Eze Asiria wakporo ala ahü niile n'agħha, għagħoo imegide Sameria, noċċibido ya għburugħbu, afo ato. **6** N'afo itoolu nke ochichí Hoshea, eze Asiria dötara Sameria n'agħha, dökpurø ndjı Izrel niile buga ha n'ala Asiria. O mere ka ha biri n'obodo Hala, n'ime Gozan nke dì n'osimri Hoboa, na n'ime obodo ndjı Midia. **7** Ihe ndjı a niile mere n'ihi na ndjı Izrel mehiere megide Onyenwe anyi, bu Chineke ha, onye ahü mere ka ha site n'okpuru ike Fero, eze Ijipt pūta. Ha kporø isiala nye chi ndjı oqø **8** għasorom omenaala niile nke ndjı mba ahü Onyenwe anyi chupurø site n'ala ha. Ha għasokwara omenaala oqoø ndjı ahü niile ndjı eze ha webatara. **9** Ndjı Izrel mere ihe ndjı ahü niile Onyenwe anyi Chineke ha na-adighi anabata na nzuzo. Ha wuru ebe ġħidha aja nye chi dì iċhe n'obodo ha niile, e, n'obodo ukwu ma n'obodo nta qbula. **10** Ha manyeere onwe ha ogidi nkume, na ogidi chi Ashera n'elu ugwu qbula, na n'okpuru osisi qbula nwre ndo. **11** Ha chiqru aja nsure oku na-esi isi ütø n'elu ugwu qbula dika mba ndjı naara ebi n'ala ahü si eme, bu ndjı Onyenwe anyi chupurø site n'ala ha, mgħie Izrel bijara biri n'ebe ahü. Ha mere ihe oqoø dì iċhe iċhe, nke mere ka iwe wee Onyenwe anyi nke ukwuu. **12** E, ha fere aruṣi dì iċhe iċhe ofufe, lefso anya na Onyenwe anyi doro ha aka na ntí sī ha, "Unu emela ihe dì otu a." **13** Mgħe niile ka Onyenwe anyi na-eziga ndjı amumma ya, na ndjı oħu üzø, idø Izrel na Juda aka na ntí, sī ha, "Sitenū n'ajø ihe unu na-eme chegharja. Debenu iwu na ukpuru m, dika iwu ahü niile m nyere nna unu ha ka ha debe si dì, nke m sikwa n'önündi ozi m būndj amumma nye unu." **14** Ma ndjı Izrel juriż iġe ntí. Kama ha kpachara anya kwesie olu ha ike dika nna nna ha mere, bu ndjı na-ekwenyegħi na Onyenwe anyi Chineke ha. **15** Ha juru ukpuru ya niile na oħġabba ndu ya, nke ya na ndjı bu nna nna ha għbara na iwu nke q doro ha aka na ntí ka ha debe. Ha għasooro chi aruṣi bū iħe efu, ha onwe ha ghokwara ihe efu. Ha riomiri mba dì iċhe iċhe ndjı ahü bi ha għburugħbu, n'agħbanyegħi na Onyenwe anyi nyere ha iwu sī, "Unu emela dika ha." **16** Ha juru idebe iwu niile Onyenwe anyi Chineke ha nyere ha. Ha meere onwe ha

ogidi aruṣi Ashera, kporø onwe ha oyiyi umu ehi abuø. Ha kporø isiala nye Baal, na anyanw, na onwa, na kpkpando. **17** Ha jiri umu ha ndjı ikom na umu ha ndjı inyom chuo aja nsure oku nye chi ndjı mba oqø. Ha għakwara n'a ja iżju ase, na īgħi aja, si otu a nyefee onwe ha n'aka ime ihe jorø njo n'anya Onyenwe anyi, si otu a kpasu ya iwe. **18** Ya mere, Onyenwe anyi wesoro Izrel iwe nke ukwuu, wezuga ha site n'iħu ya. Q dikkwaghji onyx o kwere ka q-fodj, karikwa naanji ebo Juda. **19** Ma ndjı Juda jukkwara idebe ihe niile Onyenwe anyi bu Chineke ha nyere ha n'iħu. Ha sooro omume oqoø ndjı Izrel webatara. **20** N'ihi nke a, Onyenwe anyi juriż ndjı Izrel niile. Q tarra ha ahluhi site n'injefe ha n'aka ndjı na-apunara mmađu ihe n'ike tutu ruo mgħbe o mere ka e site n'iħu ya wezuga ha. **21** Mgħe Onyenwe anyi mere ka ndjı Izrel dowapu onwe ha site n'alaeze Devid, ha mere Jeroboam nwa Nebat, eze ha. Ma Jeroboam mere ka Izrel site n'iso Onyenwe anyi wezuga onwe ha. O mere ka ha mee mmehie dì ukwuu. **22** Q dikkwaghji mgħe umu Izrel sitere n'ime mmehie ahü Jeroboam dubara ha pūta, **23** tutu ruo mgħbe Onyenwe anyi kpočchapur Izrel niile site n'iħu ya, dika o kwuru na q-ga-eme, site n'önündi amumma na-ejere ya ozi. Q bū nke a mere ndjı Izrel ji għad biri n'Asiria dika ndjı a dötara n'agħha ruo taa. **24** Eze Asiria sitere n'ala Babilon, Kuta, Ava, Hamat na Sefavaim kpoتا ndjı mmađu bijara biri n'obodo Sameria ċiexha anyi ndjı Izrel niile e sitere n'ebe ahü bupu. N'üzø dì otu a, ha nweħtara Sameria birkwa n'obodo ya niile. **25** Ma mgħe ndjı Asiria maliteri ibi n'ebe ahü, ha atuqħi egwu Onyenwe anyi, maqbū fee ya ofufe. N'iħi ya, Onyenwe anyi zitere qdum ndjı batara n'etiti ha għbu uqod mmađu n'ime ha. **26** Ya mere, e zigara eze Asiria ozi sī ya, "Ndjı ahü i dötara n'agħha mee ka ha bija biri n'obodo Sameria amaghji ihe chi nwe ala ahü chiqro. O zitere qdum n'etiti ha, nke na-egħbi ha, n'iħi na ndjı ahü amaghji ihe q-chiqro." **27** Eze Asiria nyere iwu sī: "Ka otu onye n'ime ndjı nċħuaja e si na Sameria dötta n'agħha lagħachi għad bira n'ebe ahü, iżi ndjı bi n'obodo ahü ihe chi ala ahü chiqro." **28** Ya mere, otu n'ime ndjı nċħuaja ebuur site na Sameria għad oqzo, bijara biri na Betel, kuziere ha otu ha ga-esi natu egwu Onyenwe anyi. **29** N'agħbanyegħi nke a, ndjı mba qbula meere onwe ha chi nke aka ha n'obodo ahü niile ebe ha bi n'ime ya. Ha guzobere chi ndjı a n'ulø aruṣi nke ndjı Sameria wuru n'ebi niile dì elu. **30** Ndjı si Babilon mere chi ha a na-akpo Sukċot Benot; ndjı si Kut emee Neagal, ebe ndjı si Hamat mekwara Ashima. **31** Ndjı si Ava mekwara Nibaz, na Tatak, ma ndjı si Sefavaim na-esure umu ha n'oku dika aja nye Adramelek na Anamelek, bu chi ndjı Sefavaim. **32** Ha tħruq egwu Onyenwe anyi, ma ha hoputara uqid mmađu dì iċhe iċhe site n'etiti onwe ha, ndjı na-ejere ha ozi dika ndjı nċħuaja n'ulø chi ha dì n'ebe niile dì elu. **33** Ha na-atu egwu Onyenwe anyi ma ha għara n'iħu na-efe chi nke aka ha dika omenaala mba ebe ndjı e si dota ha n'agħha si dì. **34** Ruo taa, ha na-anqoidiesi ike n'ife ofufe dika üzø ochie ha si dì. Ha adiġħi atu egwu Onyenwe anyi, maqbū mee dika ukpuru na iwu niile, maqbū dika ntużiaka na iħe niile enyere n'iħu si dì, bu nke Onyenwe anyi nyere umu Jekkob, onyx o kporø Izrel. **35** Mgħe Onyenwe anyi na ndjı Izrel għbarha ndu, o nyere ha iwu sī, "Unu atu kwalha chi oqzo qbula egwu, maqbū kpożza isiala nye ha. Unu efsla ha ofufe maqbū chiqo aja nye ha. **36** Ma Onyenwe anyi, onyx ji ike dì ukwuu, na aka dì ike ħi setipur esetipu kpoġġuta unu site n'ala Ijipt, bu naanji onyx unu ga-

atü egwu. Ya ka unu ga-akpo isiala nye, ya ka unu ga-achürü aja. **37** Unu ga-elezi anya hü na unu debere ükpuru na iwu niile, ntüziaka na ihe niile enyere n'iwu ndị a e depütara n'akwukwo nye unu. Unu atükwala egwu chi ndị ozo. **38** Unu echefula ogbugba ndị ahụ mu na unu gbara. Unu akpokwala isiala nye chi ndị ozo n'ihi egwu. **39** Kama, tlıonu egwu ma fe Onyenwe anyi Chineke unu. O bụ ya ga-anaputa unu site n'aka ndị iro unu niile." **40** Ma ndị Izrel egeghị ntị, kama, dika ụzo ojoo hā si dì, ha fere chi ozo ofufe. **41** O bụ ezie na ndị a na-efe Onyenwe anyi ofufe, ma ha nogidekwarra na-ejere aruṣi niile ha ozi. Ruo taa, ụmụ ha, na ụmụ ụmụ ha, gara n'ihi na-emekwa ihe nna nna ha mere.

18 N'afo nke ato nke ọchịchị Hoshea nwa Elaa eze Izrel ka Hezekaya nwa Ehaz eze Juda malitere ọchịchị nke ya. **2** O gbara iri afọ abuọ na ise mgbe ọ malitere i bù eze. O chirị iri afọ abuọ na itoolu na Jerusalem. Aha nne ya bụ Abija, ada Zekarya. **3** O mere ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyi, dika nna nna ya Devid. **4** O wepuru ebe niile dì elu, kurisie ogidi nsị niile, gbutukwa ogidi Ashera niile. O tipiakwara agwo bronx ahụ Mosis mere, n'ihi na ruo n'oge ahụ, ụmụ Izrel na-esure aja nsure okụ n-aesi isi ụtọ nye ya. (A kporo ya Nehushtan.) **5** Hezekaya tükwasıri Onyenwe anyi, Chineke Izrel obi ya. N'ezie, o nwekwaghị onye ozo dì ka ya n'etiti ndị eze Juda niile, ndị bu ya ụzọ chịa, na ndị so ya. **6** O gbasoro Onyenwe anyi n'ụzọ niile. O sitekwaghị n'ụzọ Onyenwe anyi wezuga onwe ya. O debere ihe niile Onyenwe anyi nyere Mosis n'iwu. **7** Onyenwe anyi nonyere ya n'ebi obuła o gara, ihe niile o mere gaara ya nke ọma. O nupuru isi ju ịnokwa n'okpuru eze ndị Asırıa, o fekwaghị ya ofufe. **8** O tigburu ndị Filistia n'ala ha niile ruo na Gaza, na obodo dì ya gburugburu. O lara obodo ahụ niile n'iyi, obodo ukwu niile e wusiri ike na obodo nta niile a na-ewusighị ike. **9** N'afo nke anọ nke ọchịchị Hezekaya, nke bükwa afọ nke asaa nke ọchịchị Hoshea nwa Elaa, bụ eze Izrel, Shalmanesa, eze Asırıa gbagoro imegide Sameria,nochibido ya gburugburu. **10** Mgbe afọ ato gasiri, n'afo nke isii nke ọchịchị Hezekaya, na afọ nke itoolu nke ọchịchị Hoshea, bụ eze Izrel, ndị agha Asırıa dötara Sameria n'aghị. **11** O bụ n'oge ahụ ka eze Asırıa bupurụ ndị Izrel niile bulaa ha Asırıa n'ime obodo Hala, na Gozan n'akụkị iyi ukwu Hoboa, na n'obodo ndị Midia. **12** Nke a mere n'ihi na ha jịrụ ige ntị n'olụ Onyenwe anyi bụ Chineke ha, jukwa ime ihe ọ chọrọ ka ha mee. Ha edebeghi ogbugba ndị ya na iwu niile Mosis onyeozi Onyenwe anyi nyere ha. Ha jịrụ ige ntị n'iwu ndị a, ụmụde be ha. **13** N'afo nke iri na anọ nke ọchịchị eze Hezekaya, Senakerib bụ eze Asırıa, busoro obodo Juda niile e wusiri ike agha, merikwaa ha. **14** Mgbe ahụ, Hezekaya chọrọ ụzọ o ga-esi mee udo, zie ozi zigara eze Asırıa n'obodo Lakish sị ya, "Emehiela m, biko, site n'ala m pụo. Aga m akwu gi ihe obuła i chọrọ n'aka m." Eze Asırıa sitere n'aka Hezekaya eze Juda nara nari talenti olaocha ato, na iri talenti olaedo ato. **15** Hezekaya chịrị olaocha niile ọ chọtara n'ulonso ukwu Onyenwe anyi, na akụ niile dì n'ulözeze, nye ya eze Asırıa. **16** N'oge ahụ, Hezekaya bụ eze Juda, nyakapütachara ọlaedo niile o ji techie ibo na ibo ọnụ ụzọ ulonso ukwu Onyenwe anyi, chịrị ihe ndị a niile nye eze Asırıa. **17** Eze Asırıa sitere na Lakish zipụ ọchịaghị onye ọkwa ya kasị ukwu, onyeisi ndị na-eje ozi na ọchịaghị ya na usuu ndị agha ka ha jekwuru Hezekaya na Jerusalem. Ndị agha a bịa runu Jerusalem kwusi

n'akụkị olulu warawara e gwuru ebe Ọdọ mmiri dì elu si n'asofe, n'uzo e si aga obosara ala ndị na-asu akwa. **18** Mgbe ha kpọrọ eze oku ka o bịa, Eliakim nwa Hilkaya, onye nlekota ụlözeze, na Shebna, ode akwukwo eze, na Joa nwa Asaf, onye ndeko akukọ ihe mere, pürü jekwuru ha. **19** Ọchịaghị ahụ sịri ha, "Gwanụ Hezekaya: "Otu a ka eze ukwu ahụ, bụ eze Asırıa na-ekwu. O bụ na gini ka ntukwasị obi gi dabere? **20** I na-ekwu na i nwere ndümodu na ike ibu agha, ụmụ naani egbe ọnụ ka i na-agba. O bụ onye ka i na-atükwasị obi mere i ji enupu isi n'okpuru m? **21** Lee, amatara m na i na-atükwasị obi n'Ijipt, mkpanaka achara ahụ gbajiri agbaji, nke na-aduwà aka onye obuła na-adabere na ya. Ottu a ka Fero, eze Ijipt dì nye ndị niile na-atükwasị ya obi. **22** Ma ọ bụrụ na unu asị m, "Anyi na-atükwasị Onyenwe anyi bụ Chineke anyi obi." O bughi ya ka Hezekaya wezugara ebe ya niile dì elu na ebe ichu aja ya niile, na-asị Juda na Jerusalem, "Unu aghaghị ikpọ isiala n'ebi iche aja dì n'ime Jerusalem?" **23** "Ma ubgu a, bịa kwee nna m ukwu, bụ eze Asırıa nkwa. Aga m enye gi puku ịnyinya abuọ ma ọ bụrụ na i nwere ike icheka ndị ga-agba ha. **24** I ga-esi ańaa jụ otu onyeisi nke dikarışırı nta n'ime ndịsi ọrụ onyenwe m, na-agbanyeghịkwa na i na-atükwasị obi n'Ijipt maka inweta ugbo agha na ndị na-agba ịnyinya? **25** Tinyere nke a, abịara m ibuso ala a agha na ibibi ya ma enweghi okwu sitere na Chineke bia? O bụ Onyenwe anyi ya onwe ya gwara m ka m bilie megide obodo a, lakwaa ya n'iyi." **26** Mgbe ahụ, Eliakim nwa Hilkaya, Shebna na Joa sịri ọchịaghị ahụ, "Biko, gwa ndị ohu gi okwu n'asusụ Aramaik, ebe ọ bụ na anyị na-aghọta ya. Agwala anyị okwu n'asusụ Hibrui, ebe ndị no n'elụ mgbidi ga-anu." **27** Ma ọchịaghị ahụzagħachiri, "O bụ n'ihi naanị nna unu ukwu na nye unu onwe unu ka nna m ukwu ji zite m, ka m kwuo ihe ndị a? O bughi n'ihi ndị mmađu ahụ na-anodụ n'elụ mgbidi, ndị, dika unu, ha ga-eso rie nsị ha nyürü, n'ụqwa mamirị ha nyürü?" **28** Mgbe ahụ, ọchịaghị ahụ guzoro were oke olu kwuo n'asusụ Hibrui, sị, "N'ürunụ okwu eze ukwu ahụ, bụ eze Asırıa. **29** Nke a bụ ihe eze sịri, unu ekwela ka Hezekaya duhie unu. O pughi izoputa unu site n'aka m. **30** Unu ekwela ka Hezekaya mee ka unu tükwasị Onyenwe anyi obi. Mgbe ọ na-asị, 'N'ezie, Onyenwe anyi aghaghị inaputa anyi, a gaghị enyefe obodo a n'aka eze Asırıa.' **31** "Unu ańakwala Hezekaya ntị. Ihe a ka eze Asırıa kwuru: Pükwutenu m, bịa nü ka mụ na unu mee udo. Mgbe ahụ, onye obuła n'ime unu ga-eri mkpuru si n'ubi vajinị ya na nke si n'osisi fiig ya, n'ụqwa mmiri nke si n'ihe icheta mmiri ya: **32** ruo mgbe m ga-abia duru unu gaa n'ala dika nke unu, bụ ala mkpuru ọka na nke mmanya ọhụrụ, ala achịcha na ubi vajinị, ala mmanụ anụ na osisi oliv juputara n'ime ya. Horonụ ndị ka unu ghara iñwụ. "Unu egela Hezekaya ntị, n'ihi na ọ bụ nrifu ka ọ na-arafu unu mgbe ọ na-asị, 'Onyenwe anyi ga-anaputa anyi.' **33** O nwere chi mba obuła nke naputara ha site n'aka eze Asırıa? **34** Olee ebe ka chi ndị Hamat na Apad n'o? Olee ebe ka chi ndị Sefavaim, Hena na Iva nökwa? Ha anaputala Sameria site n'aka m? **35** Olee chi n'ime chi mba ndị a niile bụ nke zoputarala ala ya site n'aka m? Unu si ańaa chee na Onyenwe anyi pürü izoputa Jerusalem site n'aka m?" **36** Ma ndị ahụ ngle gbara nkịtị, ha ekwughị ihe obuła, n'ihi na eze nyere ha iwu sị, "Unu azaghachila ya." **37** Mgbe ahụ, Eliakim nwa Hilkaya, onye na-elekto ụlözeze, na Shebna ode akwukwo eze, na Joa nwa

Asaf ode akwukwo, ha yi uwe ha dōwara adōwa, bjakwute Hezekaya gwa ya ihe niile onyeisi agha ahū kwuru.

19 Mgbe eze Hezekaya, nñru nke a, o dōwara uwe ya, yikwasí akwa mkpe, baa n'ime ulonṣo ukwu Onyenwe anyi. **20** Zipurú Eliakim onye nlekota ulóeze, Shebna ode akwukwo eze na ndí okenyé n'etiti ndí nchüaja, bu ndí yikwa akwa mkpe, ka ha jekwuru Ajzaya onye amumá, nwa Emoz. **21** Ha sıri ya, "Otu a ka Hezekaya sıri, Ubochi taa bu ubochi ahuhu, na iba mba na nke ihe ihere. Ubochi jogburu onwe ya dika ubochi nwanyi no n'oke ihe mgbu nke imjú nwa ma ike adikwaghị o ji amuputa nwa ya. **22** Ma eleghị anya Onyenwe anyi Chineke gi, ga-anu okwu ahū niile nke Rabashaka bu ochiaghà, onye nna ya ukwu bu eze Asiria, zitere ikwa Chineke di ndú emo. Eleghị anya Onyenwe anyi Chineke gi ga-abara ya mba n'ihi okwu ndí a niile o kwuru, bu ndí o nñru. Ya mere, kpeere anyi ekpere, anyi bu ndí fodurụ ndú." **23** Mgbe ndí ozi eze Hezekaya biakwutere Ajzaya, **24** o sıri ha, "Otu a ka unu ga-así nna unu ukwu, 'Otu a ka Onyenwe anyi kwuru, Atula egwu n'ihi okwu niile nke i nñru, bu nke ndí na-ejere eze Asiria ozi ji kwuluo m. **25** Gee ntí, mgbe o nñru akukò di aña, aga m eme ka o choq ilaghachi n'obodo nke aka ya. N'ebé ahú ka m ga-emekwa ka e jiri mma agha gbuo ya." **26** Mgbe ochiaghà ahú nñru na eze Asiria e sitela n'obodo Lakish pua, o laghachiri hú na eze Asiria na-ebuso obodo Libna agha. **27** N'oge ahú, Senakerib natara ozi na Tiahaka, eze Kush, na-apuña ibia ibuso ya agha. Ya mere, o zipurú ndí ozi ka ha ga zie Hezekaya ozi, si, **28** "Gwanu Hezekaya, eze Juda, Ekwela ka Chineke onye i na-atukwasí obi duhié gi, mgbe o na-así, 'Agaghị enyefe Jerusalem n'aka eze Asiria.' **29** N'ezie a, i nñla ihe ndí eze Asiria mere obodo niile ha busoro agha, otu ha si bibie ha kpamkpam. Ma a ga-anaputakwa gi onwe gi? **30** Chi niile nke mba niile ndí ahú nna nna m ha lara n'iyi, ha naputara ha, bu chi ndí Gozan, Haran, Rezef na nke ndí Eden, ndí no na Tel Asa? **31** Olee ebe eze ndí Hamat maqbú eze Apad no? Olee ebe eze obodo Lair, Sefavaim, Hena na Iva nökwa?" **32** Mgbe Hezekaya natara akwukwo ozi a site n'aka ndí ozi ahú, guo ya, o weere ya gaa n'ime ulonṣo Onyenwe anyi, gbasa ya n'ihi Onyenwe anyi. **33** Hezekaya kpere ekpere nye Onyenwe anyi, si, "O, Onyenwe anyi, Chineke nke Izrel, onye ocheeza ya di n'etiti ndí cherubim, naaní gi bu Chineke na-achí alaeze niile nke ụwa. O bukwa naaní gi kere eluigwe na ụwa. **34** Tqo ntí gi n'ala, o Onyenwe anyi ma nñru; meghee anyi ga abuọ Onyenwe anyi, ka ihu; gee ntí nükwa okwu ndí ahú Senakerib zitere, nke o ji ekwulu Chineke di ndú. **35** "N'eziokwu, Onyenwe anyi, ndí eze Asiria alala mba niile a di ihe iche na ala ha n'iyi, mee ka ha togboró n'efu. **36** Ha atunyekwala chi ka ha niile n'ime ọkụ, repiakwa ha, n'ihi na o bughi chi ka ha bu, kama ha bu naaní ihe a kpuru akpu, nke mmadu ji osisi na nkume pia. **37** Ugbu a, Onyenwe anyi Chineke anyi, biko, zoputa anyi site n'aka ya, ka alaeze niile nke ụwa mata na naaní gi Onyenwe anyi, naaní, bu Chineke." **38** Mgbe ahú Ajzaya nwa Emoz zigaara Hezekaya ozi si, "Otu a ka Onyenwe anyi, Chineke Izrel sıri, Anula m ekpere i kpere banyere Senakerib, eze Asiria. **39** Nke a bu okwu nke Onyenwe anyi kwuru megide ya: "Nwaagbogho na-amaghị nwoke, bu Ada Zayon na-eleli gi anya, ma jirikwa gi na-eme ihe ochi. Nwaada Jerusalem na-efufekwa isi ya mgbe i na-agbapu ọsó. **40** Onye ka i kparịri ma kwulukwaa? O bu onye ka i sitere na

nganga gi welie olu okwu gi na anya gi elu megide? O bu megide Onye Nso nke Izrel? **41** I sitere n'aka ndí ozi gi kparia Onyenwe anyi, kwuluo ya, i sıkwara, "Eji m otutu ugboala m rigoruo ebe di elu nke n'elu ugwu niile, n'ebé kachasi elu nke ugwu Lebanon. Egbudasala m osisi sida ya niile toro ogologo, na osisi junipa ya niile kachaşı mma. Ejeruola m na nsotu niile ya, bu ebe kachasi maa mma n'oke ọhia ya niile. **42** Egwuola m otutu olulu mmiri n'ala ndí mba ozo, nükwa mmiri di n'ebé ahú. O bu obu ükwu m ka m ji mee ka isi iyi niile di n'ljipt takpoq." **43** "O bu na i nübeghi? Na mgbe ochie ka m kpebiri ya. N'ubochi ndí ahú gara aga ka m no pia opipià ya; ugbu a, emeela m ka o bia na mmezu, na i meela ka obodo nke mgbidi gbara gburugburu, ghøo mkpokota nkume. **44** Ndí bi n'ime ha, ndí a napurụ ike ha nwere bu ndí dara mba, ndí e tinekyewara n'önodu ihere. Ha dika ahijia ndú puru n'ala ubi na ome na-epuputa epuputa nakwa ahijia na-epuputa n'elu ụlo nke anwụ na-achakpo tupu o tolite. **45** "Ma amaara m ebe i no önüodu marakwa opupu gi na mbata gi marakwa oke iwe gi megide m. **46** N'ihi onümá di gi n'obi megide m, n'ihi na mkpari gi eruola m ntí, aga m etinye nko m n'imí gi werekwa mkpumkpu igwe m kpachie ebugbure önü gi mee ka i laghachi site n'uzo ahú nke i siri bia." **47** "Ma nke a ga-abu ihe irjbama, nye gi, Hezekaya: "N'afo a unu ga-eri ihe na-epu n'onwe ya, n'afo nke abuọ unu ga-eri ihe ubi si na nke ahú puputa. Ma n'afo nke ato ghaanu mkpuru ubi, ween ihe ubi; kqo vajin n'ubi vajin, riekwanu mkpuru ha. **48** Ozokwa, ndí fodurụ n'alaeze Juda ga-agba mgborogwu n'okpuru ala, mikkwaa mkpuru n'elu. **49** N'ihi na o bu site na Jerusalem ka ndí fodurụ ga-esi püta; otu ndí fodurụ ndú gasiteskwa n'ugwu Zayon püta. "O bu site n'inju ǫkü n'obi nke Onyenwe anyi, Onye püra ime ihe niile ga-emezu nke a. **50** "Ya mere, nke a bu ihe Onyenwe anyi kwuru banyere eze Asiria, si, "O gaghị azobata ükwu ya n'ime obodo a maqbú gbaa o bùladị otu akú n'ebé a. O gaghị ejí ota jegħarja n'önü ụzo ama ya, maqbú wuo mgbidi nnochibido megide ya. **51** Uzo o si bia ka o ga-esi laghachi; o gaghị abanye n'obodo a. Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya. **52** Aga m echebe obodo a, zoputakwa ya n'ihi aha m, na n'ihi Devid, bu ohu m." **53** N'abali ahú, mmuq ozi Onyenwe anyi püra gaa tigbuo otu puku narị na puku iri asato na ise n'ulọ ikwu ndí Asiria. Mgbe ndí mmadu tetara n'isi ụtutu, lee, ozu ka ha juputara ebe niile. **54** Ya mere, Senakerib, eze Asiria biliri ije, laghachi n'ala ya. O laghachiri biri n'obodo Ninive. **55** Ottu ubochi, mgbe o no na-akpo isiala n'ulọ chi ya a na-akpo Nisrok, ụmụ ya ndí ikom aha bu Adramelek na Shareza were mma agha gbuo ya. Ha gbaapuru ọsó gbagaa n'ala Ararat. Isahadon, bu nwa ya nwoke, ghøo eze n'önüdu ya.

56 N'oge ahú, Hezekaya riara orija ruo na o gaara anwụ. Ajzaya onye amumá nwa Emoz biakwutere ya si ya, "Otu a ka Onyenwe anyi sıri, Dozie ezinuaoğlı gi, n'ihi na i ganawu. I gaghị esite n'ute orija a bilie." **57** Hezekaya tugharị chee ihu ya n'aja ụlo, kpeekpere nye Onyenwe anyi, si, **58** "Chetakwa, Onyenwe anyi, otu m si jegħarja n'ihi gi n'ikwesi ntukwasí obi, jiri obi m niile fee gi ofufe, ma meekwa ihe di mma n'anya gi." Hezekaya bekwarra akwa nke ukwuu. **59** Tupu Ajzaya esite n'etiti ogige uloze puo, okwu nke Onyenwe anyi rutere ya ntí, si ya: **60** "Gaghachi azu, gaa gwa Hezekaya, onye na-achí ndí m, 'Otu a ka Onyenwe anyi bu Chineke nna gi

Devid, kwuru: Anula m ekpere gi, ahukwala manya mmiri akwa gi, aga m agwo gi. Aga m eme ka ahu dì gi ike n'ubochi nke ato site taa, mgbe ahu i ga-agà n'ulonso ukwu Onyenwe anyi. **6** Aga m atukwasí afò iri na ise n'ubochi ndù gi. Aga m anaputakwa gi na obodo a site n'aka eze Asiria. Aga m echebe obodo a n'ihi mu onwe m, na n'ihi Devid, bu ohu m.” **7** Mgbe ahu, Ajzaya siri, “Kwaduonu mmanu fiig dì okwu.” Ha mere nke a, teekwasí ya n'elu etuto ahu, ahu díkwarà ya mama. **8** Mgbe ahu, Hezekaya jürü Ajzaya sì, “Gini ga-abu ihe irjibama na Onyenwe anyi ga-agwo m, na m ga-agà n'ulonso ukwu Onyenwe anyi n'ubochi nke ato na-abja n'ihi?” **9** Ajzaya zara, “Nke a bu ihe ama Onyenwe anyi nye gi na Onyenwe anyi ga-emezu ihe o kwere na nkwa. I chorò ka onyinyo a gaa n'ihi ihe nrigo iri, ka o bu ka o laa azu ihe nrigo iri?” **10** Hezekaya zara sì, “O dì mfe ka onyinyo gaa n'ihi nzò ukwu iri. Ma mee ka onyinyo a laa azu ihe nrigo iri.” **11** Mgbe ahu, Ajzaya, onye amumà rjorò Onyenwe anyi ka o meere Hezekaya nke a. Onyenwe anyi mekwara ka onyinyo laghachi azu ihe nrigo iri díka o si gbada n'ihe nrigo ulò Ehab. **12** N'oge ahu, Merodak-Baladan, nwa Baladan, bu eze Babilon zigaara Hezekaya akwukwò ozi ekele na onyinye, n'ihi na o nñru na Hezekaya rjara orija. **13** Hezekaya nabatara ndì ozi ahu gosi ha ihe niile di n'uløaku ya, olaøcha, na olaøedo, ùda dì ihe iché na-esi isi ütu na ezigbo mmanu oliv, ulò ebe ngwa agha ya niile dì, na ihe niile bu akú o nwere. O dighi ihe di n'uløeze ya maqbù n'alaeze ya niile nke o na-egosighi ha. **14** Mgbe ahu, Ajzaya onye amumà jekwuru eze Hezekaya juo ya sì, “Gini ka ndì ikom ndì ahù kwuru? Ebeekwa ka ha si bjákwute gi?” Hezekaya zara sì, “O bu n'ala dì anya ka ha si, ha si Babilon.” **15** Onye amumà jürü, “Gini ka ha hñru n'ulò gi?” Hezekaya zara sì, “Ihe niile dì n'ulò m ka ha hñru. O dighi ihe niile di n'uløaku m nke m na-egosighi ha.” **16** Mgbe ahu, Ajzaya siri Hezekaya, “Gee ntì nñru okwu Onyenwe anyi. **17** Lee, oge na-abja mgbe a ga-eburu ihe niile dì n'uløeze gi, na ihe niile nke nna nna gi ha debere n'uløaku ruo taa, buru ha bulaa Babilon. O dikwaghì ihe ga-afodù, otu a ka Onyenwe anyi kwuru. **18** A ga-ebupu ụfodù n'ime umu gi, ndì bu ahù na obara gi, ndì a ga-amutara gi, buru ha puo n'abe di anya, ha ga-abu ndì onozì n'uløeze nke eze Babilon.” **19** Hezekaya zaghachiri, “Okwu Onyenwe anyi nke i kwuru dì mma.” N'ihi na o chere n'obi ya sì, “O bu na udo na nchekwa agaghì adì n'oge ndù m?” **20** Ma banyere ihe ndì ozo niile mere n'oge ochichì Hezekaya, örù niile o rurù, tinyere qđo mmiri o gwuru, na olulu owa mmiri na-agà o gwuru, nke o ji webata mmiri n'ime obodo, o bu na e deghì ha n'akwukwò akukò ihe mere n'oge ndì eze Juda? **21** Hezekaya sooro ndì nna nna ya dinaa n'ònwu. Manase nwa ya ghørø eze n'ònodu ya.

21 Manase gbara afò iri na abuò mgbe o malitere ibù eze. O chirì iri afò ise na ise na Jerusalem. Aha nne ya bu Hefziba. **20** Mere ihe dì njò n'anya Onyenwe anyi, site n'igbaso ihe aru niile nke ndì mba ozo bi n'ala ahù na mbu mere, bu ndì Onyenwe anyi chupuru n'ihi ndì Izrel. **3** O wugharirì ebe dì elu niile nna ya Hezekaya lara n'iyo. O wukwara ebe içhù aja dì ihe iché nye Baal, piakwa ogidi Ashera, díka Ehab eze Izrel mere. O kpókpa isiala nye usuu ihe niile nke dì na mbara eluigwe, feekwa ha ofufe. **4** O wuru ebe içhù aja dì ihe iché, n'ime ulonso Onyenwe anyi, nke Onyenwe anyi, kwuru okwu banyere ya sì, “O bu na Jerusalem

ka m ga-etinye Aha m.” **5** O wuru ebe içhù aja nye usuu ihe niile dì na mbara eluigwe, n'ogige abuò nke n'ulonso Onyenwe anyi. **6** O jikwa nwa ya nwoke chüo aja n'ime okù, o gbara aja, chöq ọsisa n'aka ndì mgbaasi, juta ase n'aka ndì naajù mmuo ojojo ase, ya na ndì dibia afamekòkwarà ihe. O mere ihe dì njò n'abe o dì ukwu n'anya Onyenwe anyi, si otu a kpasuo ya iwe. **7** O were chi Ashera a píri apì, bu nke o mere, debe n'ime ulonso ahù, nke Onyenwe anyi gwara Devid na nwa ya Solomon okwu, sì, “N'ulonso a na n'ime Jerusalem, nke mu onwe m hoputara site n'ebu niile nke Izrel, ka m gagakpokwasí Aha m ruo mgbe ebighì ebi. **8** Ma agaghì emekwa ka ukwu ndì Izrel wagharja ozò site n'ala ahù nke m nyere ndì nna nna ha, naanì ma o bñru na ha elezie anya debe ihe niile m nyere ha n'iwu ma debekwa iwu niile nke ohu m bu Mosis nyere ha.” **9** Ma ha egeghì ntì, Manase duhiere ha, mee ka ha mee ihe di njò karja nke ndì mba niile ndì Onyenwe anyi lara n'iyo site n'ihi ndì Izrel. **10** Mgbe ahu, Onyenwe anyi kwuru okwu site n'ònù ndì amumà ya, sì, **11** “N'ihi na Manase, eze Juda emeela ihe aru ndì a, o meela ihe di njò karja nke ndì Amorait, bu ndì bu ya üzö, o werela aruşı ya duba Juda n'ime mmehie. **12** Ya mere, nke a bu ihe Onyenwe anyi, bu Chineke nke Izrel, siri: Lee, ana m aga iweta mbibi di ukwu nke ga-adakwasí Jerusalem na Juda, nke ntì obula nñru ya ga-azù wuruwuru. **13** Aga m esetipu eriri itù otutu nke m ji megide Sameria na ihe itù mgbidi nke m ji megide ulò Ehab, n'elu Jerusalem. Aga m ehichapù Jerusalem díka mmadù si ehichapù efere, hichaa ya ihu na azù ma kpuo ya ihu n'ala. **14** Aga m agbakwatakwa ndì fođurredi n'ihé nketa m azù, were ha nyefee n'aka ndì iro ha. Ha ga-aghò ihe anaara n'ike, ghòqkwa ihe nkwwa n'agha nye ndì iro ha niile, **15** n'ihi na ha emeela ihe di njò n'anya m, kpasukwaa m iwe, site n'ubochi nna nna ha si ljjpt putu obuladi ruo taa.” **16** Nke ka nke, Manase gbukwara otutu ndì aka ha di ọcha, ruo na o wusaara obara ha site n'otu akukù Jerusalem ruo n'akukù nke ozò ya, nke a agunyeghi mmehie ahù nke o dubara ndì Juda ime, nke mere ka ha mee ihe di njò n'anya Onyenwe anyi. **17** Ma banyere ihe ndì ozò niile mere n'oge ochichì Manase na ihe niile o mere, tinyere mmehie niile nke o mere, o bu na e deghì ha n'akwukwò akukò ihe mere n'oge ndì eze Juda? **18** Manase soro ndì nna nna ya ha dina n'ònwu, e lie ya n'ime ubi a gbara ogige n'uløeze ya, bu ubi Uza a gbara ogige. Amón nwa ya ghørø eze n'ònodu ya. **19** Amón gbara iri afò abuò na abuò mgbe o malitere ibù eze. O chirì afò abuò na Jerusalem. Aha nne ya bu Meshulemet, ada Haruz onye Jotba. **20** Mere ihe di njò n'anya Onyenwe anyi díka nna ya Manase mere. **21** O gbasoro üzö ahù niile dì ihe nke nna ya gbasoro. O fere aruşı niile nke nna ya fere, kpókpa isiala nye ha. **22** O jürü iso Onyenwe anyi, bu Chineke nna nna ya ha, jukwa ibi ndù irube isi nye ya. **23** Ndì na-ejere Amón ozi gbara izu megide ya, ha gburu eze n'ime uløeze ya. **24** Mgbe ahu, ndì ala ahù gburu ndì niile ahù gbara izu megide eze Amón. Ha mere Josaya nwa ya nwoke eze n'ònodu ya. **25** Ma banyere ihe ndì ozò niile mere n'oge ochichì Amón na ihe ndì o mere, o bu na e deghì ha n'akwukwò akukò ihe mere n'oge ndì eze Juda? **26** E liri ya n'ili nke aka ya, dì n'ogige Uza. Josaya nwa ya ghørø eze n'ònodu ya.

22 Afò asatò ka Josaya gbara mgbe o malitere ibù eze Juda. Iri afò ato na otu ka o chirì na Jerusalem. Aha nne ya bu

Jedida, nwa Adaya onye Bozkat. **2** O mere ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyi, gbassokwa uzo niile nke nna nna ya Devid kpampam, o sighthi n'uzo a wezuga onwe ya gaa n'aka nri maqbū n'aka ekpe. **3** N'afø nke iri na asatø nke ochichị ya, eze Josaya, zigara ode akwukwø bụ Shefan nwa Azalaya, onye bükwa nwa nwa Meshulam, ka o gaa n'ulonṣo Onyenwe anyi. O siri ya, **4** "Gakwuru Hilkaya onyeisi nchüaja, si ya, gukota ego nke e webatara n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyi, bụ nke ndị na-eche onzu uzo nakotara site n'aka ndị mmadu. **5** Gwa ha ka ha nyefee ya n'aka ndị ikom ahoputara maka ilekota oru n'ulonṣo ahụ. Ka ndị ikom a kwuọ ndị oru na-arụzui ulonṣo Onyenwe anyi ụgwø oru, **6** ya bụ, inye ya ndị okpø ṙtu, ndị na-ewu ụlo, na ndị na-edo nkume ụlo. Ha jirikwa ego ahụ zụta osisi na nkume a wara awa, maka i ji dozie ulonṣo ahụ. **7** O dighi mkpa ka ha guzie otu ha si mefuo ego nke e nyefere ha n'aka, n'ihi na oru ha egosila na ha kwasiri ntukwasị obi." **8** Hilkaya onyeisi nchüaja, siri Shefan ode akwukwø, "Achotala m Akwukwø Iwu n'ime ulonṣo Onyenwe anyi." O nyere ya Shefan, onye nke gukwara ya. **9** Mgbe ahụ, Shefan, bụ ode akwukwø, bjakwutere eze, gwa ya si, "Ndị ozi gi enyefela ego niile nke di n'ulonṣo Onyenwe anyi n'aka ndị oru na n'aka ndị ilekota nō n'ulonṣo Onyenwe anyi." **10** Mgbe ahụ, Shefan bụ ode akwukwø, gwara eze si, "O nwere akwukwø Hilkaya, onye nchüaja nyere m." Shefan guputara ihe di n'akwukwø a n'ihi eze. **11** Mgbe eze nruṇ okwu niile di n'ime Akwukwø Iwu ahụ, o dowa uwe ya. **12** O nyere Hilkaya bụ onyeisi nchüaja, Ahikam nwa Shefan, Akboa nwa Mikaya, Shefan ode akwukwø na Asaya, bụ onye oru eze, iwu, si ha, **13** "Gaamụ juta Onyenwe anyi ase, n'isi m na n'isi ndị m, na Juda niile, banyere ihe niile e dere n'akwukwø a nke a chotara. N'ihi na onụma Onyenwe anyi di ukwuu bụ nke na-ere ọkụ megide anyi, n'ihi na ndị bu anyi ụzo erubeghi isi n'okwu nke akwukwø iwu a, ha agbasoghị ihe niile e dere n'ime ya banyere anyi." **14** Hilkaya onye nchüaja, Ahikam, Akboa, Shefan na Asaya, jekwuuru Hulda, bụ onye amuma nwanyi. Onye bụ nwunye Shalom, nwa Tikva, nwa Hahas, ọ bụ onye na-elekota uwe. Hulda na-ebi na mpaghara Jerusalem e wuru ọhurụ. **15** O siri ha, "Otu a ka Onyenwe anyi bụ Chineke nke Izrel kwuru: Gwanụ nwoke ahụ ziri unu ka unu bjakwutem, si, **16** 'Otu a ka Onyenwe anyi na-ekwu: Ana m aga iweta mbibi ga-adakwasị ebe a na ndị niile bi n'ime ya, dika ihe niile e dere n'ime akwukwø nke eze Juda gurụ, si di. **17** N'ihi na ha ajula m, gbakuta m azụ, chọ aja nsure ọkụ na-esi isi ụtø nye chi ndị ọzo, kpasuo m iwe site na arụsi niile nke aka ha meputara. Iwe m ga-adi ọkụ megide ebe a, o gaghi akwusikwa." **18** Gwanụ eze Juda, onye ahụ zitere unu ijụta ase site n'onzu Onyenwe anyi si ya, 'Ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Chineke Izrel na-ekwu banyere okwu ndị ahụ i nruṇ. **19** N'ihi na o wutere gi n'obi, na i wedakwara onwe gi n'ala n'ihi Chineke, mgbe i n'uzo ihe m kwuru megide ebe a na ndị bi n'ime ya, na ha ga-abụ ihe a bürü onzu, na ihe togborø n'efu, n'ihi na i dowa uwe gi, bekwaa akwa n'ihi m, mụ onwe m anukwala, otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. **20** Ya mere, aga m achikota gi nye nna nna gi ha, a ga-eli gi n'udo. Anya gi agaghị ahụ mbibi nke m ga-emē ka ọ bjakwasị ebe a." Ha laghachiri inye eze ọsisa ya.

23 Mgbe ahụ, eze zigara ozi kpokota ndị okenyi Juda na Jerusalem. **2** O gara n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyi, ya na

ndị ikom Juda niile, ndị niile bi na Jerusalem, na ndị nchüaja, na ndị amuma niile, na ndị mmadu niile, site n'onye nta ruo na onye ukwu. O guputara na ntị onye obụla okwu niile si n'akwukwø ọgbugba ndị ahụ, bụ nke achotara n'ime ulonṣo Onyenwe anyi. **3** Eze guzoro n'akụkụ ogidi, kwee nkwa n'ihi Onyenwe anyi, igbaso Onyenwe anyi, na iji obi ya niile, na mkpuruobi ya niile, debe ihe niile o nyere n'iwu, n'ihe ama ya niile na ükpurụ ya niile. O si otu a mee ka okwu niile nke ọgbugba ndị ahụ e dere n'akwukwø guzosie ike. Mgbe ahụ, ndị mmadu niile kwekwara nkwa idebe ọgbugba ndị ahụ. **4** Eze nyere Hilkaya onyeisi nchüaja na ndị nchüaja na-esote n'okwa, na ndị na-eche onzu ụzo mbata, iwu ka ha site n'ulonṣo Onyenwe anyi kwaputasia ngwongwo niile e mere nye Baal, na Ashera, na usuu ihe niile nke mbara eluigwe. O sunyere ha niile ọkụ n'azụ Jerusalem, n'ohia di na Ndagwurugwu Kidron, buru ntụ ha bulaa Betel. **5** O chudara ndị nchüaja arụsi ndị ahụ niile, bụ ndị eze Juda hoputara isure ihe na-esi isi ụtø n'elu ebe di elu nke obodo Juda nakwa ebe di ọkụ. N'ihi na ndị nchüaja ndị a achuola aja, surekwa ihe nsure ọkụ na-esi isi ụtø n'ebé ịchụ aja di n'elu ugwu niile di n'obodo di iche iche na Juda, nakwa ndị di gburugburu Jerusalem. Ha bụ ndị surere ihe nsure ọkụ na-esi isi ụtø nye Baal, na anyanwu, onzwa na kpakpando, nyekwa usuu niile nke mbara eluigwe. **6** O sikwa n'ulonṣo Onyenwe anyi bupụ ogidi chi Ashera, wezuga ya n'azụ Jerusalem, na Ndagwurugwu Kidron. Ebe ahụ ka ọ nso suo ya ọkụ, supia ya ka ọ ghøn ntụ, fesaa ya n'ebé a na-eli ndị mmadu efu. **7** O kwadakwara ụlo obili ụmụ ndị ikom na-agba akwuna di nō n'ulonṣo Onyenwe anyi. N'ebé ndị inyom na-anø na-apkara Ashera akwa. **8** O mere ka ndị nchüaja niile site n'obodo Juda niile bija, o merukwara ebe ịchụ aja niile nke di elu, site na Geba ruo Bjasheba, ebe ndị nchüaja ndị a nørø suree ihe nsure ọkụ na-esi isi ụtø. O kwatürü onzu ụzo ama nke di n'ebé onzu ụzo ama Joshua, onye bu govanø obodo, nke di n'akụkụ aka ekpe nke onzu ụzo ama obodo. **9** Ma e kweghi ka ndị nchüaja ahụ jee ozi n'ulonṣo Onyenwe anyi di na Jerusalem, ma o nyere ha ike iso ndị nchüaja ndị ọzo rie achicha a na-ejighi ihe na-eko achicha mee. **10** Josaya merurụ Tofet, laa ya n'iyi. Tofet bụ ebe ịchụ aja di na Ndagwurugwu nke Ben Hinom. O mere nke a igbochi mmadu obụla iji nwa ya nwoke, maqbū nwa ya nwanyi chụorø chi Molek aja nsure ọkụ. **11** O sitere n'onzu ụzo ulonṣo ukwu Onyenwe anyi wepu inyinya ndị ahụ ndị eze Juda doro nsø nye anyanwu. Inyinya ndị a di n'ogige ulonṣo Onyenwe anyi n'ebé di nso n'ulø onyeozu aha ya bụ Netan-Melek. Josaya kporø ugbo agha ndị a niile e doro nsø nye anyanwu ọkụ. **12** Josaya kwadara ebe ịchụ aja niile nke ndị eze Juda wukwasịrị n'elu ụløeze, n'elu elu ụlø Ezah, O kwadakwara ebe ịchụ aja niile nke Manase wuru n'ime ogige abụo nke ulonṣo ukwu Onyenwe anyi, kporo ha kporuo n'ime Ndagwurugwu Kidron. **13** Eze merukwara ebe ịchụ aja niile di n'akụkụ ọwụwa anyanwu obodo Jerusalem n'akụkụ ndịa nke Ugwu Mbibi, nke Solomon eze Izrel wuru nye chi Ashtoret, ihe arụ ndị Sajdøn, na chi Kemoshi, ihe arụ ndị Moab, na chi Molek, ihe arụ ụmụ Amon. **14** Josaya kwadakwara ogidi nkume niile, gbutuo ihe arụsi Ashera niile, werekwa ọkpukpuk ndị mmadu wụsa n'elu ala ahụ niile. **15** Josaya kwadakwara ogidi niile di na Betel, nke Jeroboam nwa Nebat wuru mgbe o dubara ndị Izrel na mmechie. O kwadara ebe ịchụ aja di n'ebé ahụ, kujisie nkume e doro n'ebé ahụ, gwerie ha dika ntụ. O

kpoķwara aruśi Ashera oku. **16** Josaya legharīkvara anya gburugburu hū qotuļi di n'elu ugwu. O ziri ndi oħu ya ka ha gaa chiputasja okpukpū dī n'ilī ahū niile, kpoq ha oku n'elu ebe īchū aja imerū ya, dika okwu Onyenwe anyi si dī, nke onye nke Chineke kwuputara mgbe o buru amūma banyere ihe ndi a. **17** Josaya jūrū ndi guzo n'ebē ahū ajjujū si, “O bu ili onye bu nke a?” Ndī ikom obodo ahū zara si, “O bu ili onye nke Chineke ahū si Juda bia buo amūma megide ebe īchū aja Betel. O buru amūma na ihe ndi a i na-eme ebe īchū aja a garemezu.” **18** Mgbe ahū, Josaya zara si ha, “Hapunū ya ka o guzoro onwe ya. Ka nwoke oħbula għarrawka īchippu okpukpū ya.” Ha hapunū okpukpū ya, hapukwa okpukpū onye amūma ahū si Sameria bia. **19** Dika o mere na Betel, otu a ka Josaya wepuru ma merukwaa ebe īchū aja niile dī n'ebē niile dī elu nke ndi eze Izrel wuru n'obodo niile nke Sameria, bu ebe īchū aja kpasuru Onyenwe anyi iwe. **20** O għburu ndi nħuħajja chi ndi a niile n'elu ebe īchū aja ha, suo okpukpū ha oku n'elu ebe īchū aja ha. Mgbe o mesriż ihe ndi a, o lagħachiri na Jerusalem. **21** Eze nyere ndi Juda niile iwu si ha, “Meerenu Onyenwe anyi Chineke unu Mmemme Ngabiga, dika e dere ya n'akwukwō oġbugba ndu a.” **22** O nwebegħi mgħeġe mere uđi Mmemme Ngabiga dika nke a n'oge oħbula, site n'ubochi ndi ikpe bu ndi duru Izrel maqbū n'ubochi ndi eze Izrel na eze niile chirri Juda, o dighi nke yiri Mmemme Ngabiga a. **23** Ma o bu n'afq nke iri na asatō nke oħchichi eze Josaya, n'ime Jerusalem ka no mee Mmemme Ngabiga a nye Onyenwe anyi. **24** Qżokwa, Josaya gara n'ihu kpochapu ndi niile na-aġuta mmuq qoq ase, na ndi dibja afa, na arużi eżinauļo dī iċċe iċċe, na arużi a pīri api, na ihe aru niile nke a hħru n'ime Juda na Jerusalem niile. O mere nke a ka e mezuo ihe niile e dere n'ime akwukwō ahū Hilkaya onye nħuħajja cħotara n'ułlo Onyenwe anyi. **25** O dighi eze ozo n'ime ndi niile buru ya użo chja nke dika Josaya, onye chigħarikwutere Onyenwe anyi. Onye ji obi ya niile, na mmuq ya niile na ike ya niile debe iwu niile e nyere Mosis. O dikkwaghij eze ozo dika ya, onye biliru mgħeġ o nwusiri. **26** Ma ihe ndi a emegħi ka iwe oku Onyenwe anyi na-ewe megide Juda daju, bu iwe a kpasuru ya n'ihi ihe oqoż niile nke Manase mere. **27** Ya mere, Onyenwe anyi sirj, “Aga m ekpochapu Juda niile site n'ihu m, dika m si kpochapu Izrel niile. Aga m ajuķwa obodo ahū m hopputara, bu Jerusalem, jukwa ułloñs ukwu a nke m kwuru banyere ya sī, ‘N'ime ya ka Aha m ga-adī.’” **28** Ma banyere ihe ndi ozo niile mere n'oge oħchichi Josaya na ihe niile o mere, o bu na e deghħi ha n'akwukwō akukò ihe mere n'oge ndi eze Juda? **29** N'oge Josaya bu eze, Fero Neko, eze Ijipt, għagħor gaa n'akuk osimiri Yufretis inyere eze Asirja aka. Eze Josaya pukwara izute ya n'agħa, ma Neko zutere ya n'agħa, għbu ya na Megido. **30** Ndī na-ejere Josaya ozi si na Megido buru ozu ya n'ime uġbo agha bulata ya na Jerusalem, lie ya n'ilī nke aka ya. Ndī ala ahū kpoqroż Jehoahaz nwa nwoke Josaya, tee ya mmanu, mee ya eze n'oniðu nna ya. **31** Jehoahaz għara iri afq abużo na ato mgħeġ bidoro īchī, ma o chirri ja Jerusalem onwa ato. Aha nne ya bu Hamutal, nwa Jeremaya onye Libna. **32** O mere ihe dī njo n'anya Onyenwe anyi dika ndi eze buru ya użo. **33** Ma Fero Neko keere ya agħbi na Ribla n'ala Hamat, imi ka o għara īchikkwa na Jerusalem. Neko kwagidere ndi Juda ka ha tħażżeq ya uħlu narji talenti oħla, na otu talenti oħla. **34** Fero Neko mere Eliakim nwa nwoke Josaya, eze, n'oniðu Josaya bu nna ya. O għuġħarriż aha Eliakim ka o buġi

Jehoiakim. Ma o duuru Jehoahaz għa Ijipt, ebe q no nwu. **35** Jehoiakim kwaru Fero Neko oħla oħla nħa oħra. Ka o nwee ike mee nke a, o kere utu n'ala ahū, werewka ike nara ndi ala ahū oħla oħla. Dika m kpebi ha si dī banyere ihe onye ahū ga-akwū. **36** Jehoiakim għara iri afq abużo na ise mgħeġ o malitħe ībju eze. O chirri afq iri na otu na Jerusalem. Aha nne ya bu Zebida nwa Pedaya, onye Ruma. **37** O mere ihe dī njo n'anya Onyenwe anyi, dika ihe niile nna ya ha ndi bu ya użo mere.

24 N'oge Jehoiakim na-achi, Nebukadneza eze Babilon ji ataq bata n'ala ya, mee ka Jehoiakim għoq oħu ya afq ato. Ma o mesriż tuġħarrja megide Nebukadneza, nupukwa isi n'okpuru ya. **2** Onyenwe anyi zigara ndi na-apunara mmađu ihe site na Kaldja, Aram, Moab na ndi Amón, ka ha ga bibie Juda. O bu n'usoro okwu Onyenwe anyi kpoṣara site n'oni ndi amūma ya. **3** N'ezie, ihe ndi a bjakwasirjudi iħi Onyenwe anyi si nye ya n'iwu, ka o si otu a kpočapu ha site n'ihu ya nħi mmeħħie niile Manase mere, na dika ihe niile o mere si dī, **4** tinxiere qbara ndi aka ha dī oħra nke q-wusiri. N'ihha na o mere ka qbara ndi aka ha dī oħra jupu ta na Jerusalem. Onyenwe anyi ekwekkwaghij aġbagħara ajo omume dī otu a. **5** Akuk oħra niile għasara oħchichi Jehoiakim na ihe niile o mere, e deghi ha n'akwukwō akukò ihe e mere n'ubochi ndi eze Juda? **6** Jehoiakim sooro ndi nna nna ya ha dina n'oni. Jehoiakin nwa ya għoq eze oħlur n'oniðu ya. **7** Ma eze Ijipt esitegħi n'ala ya pħu qozo, n'ihha na eze Babilon noċċħiri oke ala ya niile, site na mmirri iyi Ijipt ruo n'oke Osimiri Yufretis. **8** Jehoiakin għara afq iri na asatō mgħeġ o malitħe ībju eze. O chirri naanji onwa ato na Jerusalem. Aha nne ya bu Neħushta, nwa Elnatan, onye Jerusalem. **9** O mere ihe jorġ njo n'anya Onyenwe anyi, dika nna ya ha mere. **10** N'oge o bu eze, ndiżi Nebukadneza, eze Babilon bijara, għħad jerusalem għburugħburu ma noċċibido obodo ahū n'agħha. **11** Nebukadneza, eze Babilon n'onwe ya, bijara n'obodo ahū mgħeġ ndi aghha ya għbarayha għburugħburu. **12** Jehoiakin, bu eze Juda, na mne ya na ndi oru ya niile na ndijsi niile na ndijsi ozi ya niile were onwe ha nyefee Nebukadneza n'aka. N'afq asatō nke oħchichi eze Babilon ka o kpuuři Jehoiakin dika onye mkpror. **13** O kwakqorq aku niile dī n'ulonso ukwu Onyenwe anyi, na ndi nke dī n'uloeze, o għukakwara ihe oħla oħla niile Solomon eze Izrel tinyere n'ulonso ukwu Onyenwe anyi buru ha bulaa Babilon, iħe a niile mire dika Onyenwe anyi kwarurij. **14** O buġukwara puku ndi ikom iri site na Jerusalem bulaa ha Babilon dika ndi a dqtara n'agħa. Ndī so n'ime ndi a bu ndijsi niile na ndi aghha niile. O buġukwara ndi na-akwa nħka niile na ndi oħra niile. Naanji ndi na-enwegħi ike, na ndi ogbenye ka o hapurū n'ala ahū. **15** Nebukadneza kpuuři Jehoiakin ka o ga bira na Babilon. O sikkwa na Jerusalem kporo nne eze, na ndi nwunye eze, ndi ozi ya, na ndi niile a ma ama n'ala ahū għad Babilon. **16** Eze Babilon buġukwara ndi ikom niile dī ike ma tozukwaa ibu aghha, ndi onnugħiha ha dī puku asaa, tinxiere otu puku ndi oru aka, na ndi oru nħka, bulaa ha Babilon. **17** O mere nwanne nna Jehoiakin, bu Matanaya, eze n'oniðu ya. O għuġħarriż ya aha, kpoq ya Zedekaya. **18** Iri afq abużo na otu ka Zedekaya għbar mgħeġ o malitħe ībju eze n'ime Jerusalem. Aha nne ya bu Hamutal, nwa Jeremaya onye Libna. O chirri dika eze na Jerusalem afq iri na otu. **19** Ma o mere ihe jorġ njo n'anya Onyenwe anyi dika Jehoiakim mere.

20 O bụ n'ihi iwe Onyenwe anyị ka ihe ndị a niile ji bjakwasị Jerusalem na Juda. N'ikpeazu, o sitere n'ihu ya chupu ha. N'oge a, Zedekaya nupuru isi n'okpuru eze Babilon.

25 N'afọ nke itoolu nke ochichị ya, n'onzwa nke iri, n'ubochi nke iri, Nebukadneza, eze Babilon duuru ndị agha ya niile bịa ibuso Jerusalem agha. Ọ mara ụlo ikwu n'azụ obodo ahụ, wukwaa mgbidi nnochibido gburugburu obodo ahụ. **2** Anochibidoro obodo a n'aghị rwo n'afọ nke iri na otu nke ochichị eze Zedekaya. **3** N'ubochi nke itoolu nke onzwa ano n'afọ ahụ, oke ụnwụ siri ike dị n'obodo ahụ rwo na ọ dikwaghị nri dị nke ndị mmadụ ga-eri. **4** Mgbe ahụ, e tipuru oghere n'aja mgbidi obodo ahụ, ndị agha niile ji abalị gbapụ site n'onzu ụzo ama nke dị n'etiti mgbidi abụo n'akụkụ ubi eze a gbara ogige, n'agbanyeghi na ndị Kaldia nọ obodo ahụ gburugburu. Ha gbapụrụ chee ihu n'uzo Araba. **5** Ma ndị agha Kaldia chusoro eze n'azụ, chukwute ya na mbara ala Jeriko. Ndị agha ya niile sitere n'ebe ọ nọ gbasasịa, hapụ ya, **6** e jide ya. Ha kpugara ya eze Babilon, n'obodo Ribla, ebe a nọ maa ya ikpe. **7** Ha gburu ụmụ ndị ikom Zedekaya n'ihu ya. Ha ghupurụanya ya abụo, jiri ụdo bronx kee ya agbụ, kpọro ya gaa Babilon. **8** N'ubochi nke asaa, n'onzwa nke ise nke afọ iri na itoolu nke ochichị eze Nebukadneza na Babilon, Nebuzaradan, ochiaghị ndị nche, onyeisi n'orụ eze Babilon, bjarutere Jerusalem. **9** O sunyere ulọnṣo Onyenwe anyị okụ, ụlọze na ụlo niile dị na Jerusalem, ụlo ọbụla bu nke dị mkpa ka o surere okụ. **10** Ndị agha Kaldia niile bụ ndị nọ n'okpuru onyeisi ndị nche eze kwaturu mgbidi niile gbara Jerusalem gburugburu. **11** Nebuzaradan, ochiaghị ndị nche eze, buuru ụfodụ mmadụ ndị fofdụrụ n'obodo, na ndị niile fofdụkwara, ha na ndị ọzọ ahụ ji aka ha gbawuru eze bulaa ha Babilon, ka ha ga biri n'ala ọzọ. **12** Ma ochiaghị ahụ, hapụrụ ụfodụ na ndị ahụ bụ nnqo ndị ogbenye ọnụ ntụ, ka ha na-elekọta ubi vajinị niile a gbara ogige na ala ubi niile. **13** Ma ndị Babilon tipijara ogidi bronz niile, ha na ihe ndokwasị niile na oke osimiri bronz ndị ahụ dị n'ulọnṣo Onyenwe anyị, buru bronz ndị ahụ bulaa Babilon. **14** Ha chikporo ite niile, na shovel niile, na ihe ijkapeụpụ okụ, na ngaji ukwu niile na ngwa bronz niile nke e ji eje ozi n'ime ulọnṣo ahụ. **15** Ochiaghị ndị nche eze, chíri ihe igunye okụ niile, efere ikwosa mmiri niile, ya bu ihe ndị ahụ niile e ji ọlaedo a nñchara anụcha maqbụ olaqcha kpụo. **16** O bukwara bronz sitere n'ogidi abụo ahụ, oke Osimiri ahụ na ihe ndokwasị ya niile, nke eze bụ Solomon mere n'ihi ulọnṣo Onyenwe anyị. Ha karịjị ihe a ga-eji ihe ọtụtụ tọ. **17** I dị elu nke otu n'ime ogidi abụo ndị a bụ mita asaị na ụma n'otụtụ. Isi bronz nke e kpukwasiị n'otu ogidi dị otu mita na ọkara n'idi elu. O bukwara ihe yiri mkpuru pomegranet e ji bronz kpaa, ka e ji chọp ya mma gburugburu ya niile. Ogidi nke abụo nwekwara pomegranet, yiri ibe ya. **18** Ochiaghị ndị nche eze ahụ, kpupụrụ Seraya, onyeisi nchuaaja, na Zefanaya, bụ onye nchuaaja na-esote ya n'okwa, na ndị nche ato na-eche ọnụ ụzo mbata. **19** O sitere n'etiti ndị ahụ fofdụrụ n'obodo kpupụrụ otu onyeisi na-ahụ maka ndị agha, na ndị ikom ise na-enye eze ndumodụ. O kpukwara ode akwukwọ, onye isi ọrụ na-ahụ maka imanye ndị ga-aga agha, jidekwa iri ndị ikom isii ndị ọrụ mmanye, ndị a hụrụ n'ime obodo ahụ. **20** Nebuzaradan, bụ ochiaghị kpupụrụ ha niile dute ha n'ihu eze Babilon na Ribla. **21** N'ebe ahụ, na Ribla dị n'obodo Hamat, ka eze nọ nye iwu ka e gbuo ha niile. Ya mere, a dọqoro Juda

n'agha, mee ka ọ ga biri n'ala ọzọ. **22** Emesịa, Nebukadneza eze Babilon hoputara Gedaliya nwa Ahikam, nwa nwa Shefan, ka o buru onye na-elekota ndị fodụrụ na Juda, **23** Mgbe ndisi agha na ndị ikom ha nñrụ na eze Babilon emeela Gedaliya onye na-achị ala ahụ, ha bjakwutere Gedaliya na Mizpa. Ndị bjakwutere ya bụ, Ishmel nwa Netanaya, Johanan nwa Kariya, Seraya nwa Tanhumet, onye Netofa, na Jaazaraya nwa onye Maaka, na ndị ikom ha. **24** Gedaliya nñqoro ha iyi, nñkwaara ndị ikom ha, sị, "Unu atula egwu n'ihi ndiisi ọrụ Babilon. Birinu n'ala a, feekwa eze Babilon, ihe ga-agara unu nke ọma." **25** Ma n'onzwa nke asaa, Ishmel nwa Netanaya, nwa Elishama, onye ya onwe ya si n'agbụrụ eze, duuru mmadụ iri bịa Mizpa, tigbuo Gedaliya, na ndị ikom Juda na ndị Kaldia niile, bụ ndị ya na ha no. **26** Nke a mere ka ndị Juda niile, site n'onye nta rwo n'onye ukwu, ha na ndiisi agha ndị ahụ bilirị gaa Ijipt, n'ihi na ha tñrụ ndị Kaldia egwu. **27** N'afọ nke iri ato na asaa, site na mgbe e mere ka Jehoiakin eze Juda gaa biri n'ala ọzọ, n'afọ Awel-Maduk ghoror eze Babilon, o mere ka Jehoiakin si n'ulọ mkporo püta nwere onwe ya. O bụ n'ubochi nke iri abụo na asaa nke onzwa iri na abụo ka o mere nke a. **28** O gwara ya okwu ọma, nye ya oche ọnqdụ ya dị elu karịjị nke ndị eze ndị ọzọ ya na ha nọ na Babilon. **29** N'ihi nke a, Jehoiakin gbanwere uwe mkporo ya, wezuga ya. Sitekwa n'oge ahụ, tutu rwo mgbe ọ nwñrụ, ya na eze na-erikọ nri. **30** Site n'ubochi rwo n'ubochi, eze Babilon na-enye Jehoiakin oke ihe ruru ya kwa ọbuchi niile nke ọ dị ndị.

1 Ihe E Mere

1 Adam, Set, Enosh, **2** Kenan, Mahalalel, Jared, **3** Enök, Metusela, Lamek, na Noa. **4** Umú Noa bụ Shem, Ham, na Jafet. **5** Umú ndí ikom Jafet bụ: Goma, Magog, Madai, Javan, Tubal, Meshek na Tiras. **6** Umú ndí ikom Goma bụ Ashkenaz, na Rifat, na Togama. **7** Umú ndí ikom Javan bụ: Elisha, Tashish, Kitim, na Rodanim. **8** Umú ndí ikom Ham bụ: Kush, Ijipt, Put na Kenan. **9** Umú ndí ikom Kush bụ: Seba, Havila, Sabta, Raama, na Sabteka. Umú ndí ikom Raama bụ: Sheba na Dedan. **10** Kush bụ nna Nimrod, onye mesirị buru dike n'agha n'uwá. **11** Ijipt bụ nna ndí Lud, ndí Anam, ndí Lehab, ndí Naftuh, **12** ndí Patrus, na ndí Kasluh (onye ndí Filistia sitere na ya) na ndí Kafto. **13** Kenan bụ nna Sajdon, ọkpara ya, na ndí Het, **14** ndí Jebus, ndí Amorait, ndí Gigash, **15** ndí Hiv, ndí Aka, ndí Sini, **16** ndí Avad, ndí Zema na ndí Hamat. **17** Umú ndí ikom Shem bụ Elam, Ashua, Apakshad, Lud na Aram. Umú Aram bụ Uz, Hul, Geta na Meshek. **18** Apakshad bụ nna Shela; Shela buru nna Eba. **19** Eba mütara umú ndí ikom abuọ: Aha otu n'ime ha bụ Peleg, n'ihi na ọ bụ n'oge ndú ya ka e kewara uwá; aha nwanne ya nwoke bụ Joktan. **20** Joktan bụ nna Almodad, Shelef, Hazamavet, Jera, **21** Hadoram, Uzal, Dikla, **22** Obal, Abimael, Sheba, **23** Ofia, Havila na Jobab. Ndí a niile bụ umú ndí ikom Joktan. **24** Shem, Apakshad, Shela, **25** Eba, Peleg, Reu, **26** Serug, Nahor, Tera **27** na Ebram, ya bụ Ebraham. **28** Umú Ebraham mürü bụ Ajizik na Ishmel. **29** Ndí a bụ umú umú ha: Nebaiot (okpara Ishmel), Keda, Adbel, Mibsam, **30** Mishma, Duma, Masa, Hadad, Tema, **31** Jetua, Nafish na Kedema. Ndí a bụ umú ndí ikom Ishmel. **32** Ketura, iko nwanyị Ebraham, mütara ya Zimran, Jokshan, Medan, Midian, Ishbak na Shua. Jokshan mütara ndí a: Sheba na Dedan. **33** Umú ndí ikom Midian bụ: Efaa, Efe, Hanok, Abida na Eldaa. Ndí a niile bụ umú umú Ketura. **34** Ebraham mütara Ajizik. Umú ndí ikom Ajizik bụ Isq na Izrel. **35** Isq mürü ndí a: Elifaz, Reuel, Jeush, Jalam na Kora. **36** Umú Elifaz bụ Teman, Qmaa, Zefi, Gatam na Kenaz, na Amalek, site na Timna. **37** Umú ndí ikom Reuel bụ: Nahat, Zera, Shama, na Miza. **38** Umú ndí ikom Sia bụ Lotan, Shobal, Zibion, Ana, Dishon, Eza na Dishan. **39** Umú ndí ikom Lotan bụ Hori na Homam. Timna bükwa nwanne nwanyị Lotan. **40** Umú ndí ikom Shobal bụ Alvan, Manahat, Ebal, Shefo na Onam. Zibion mürü Aja na Ana. **41** Ana mürü Dishon. Umú Dishon bụ Hamran, na Eshban, na Itran, na Keran. **42** Umú ndí ikom Eza bụ Bilhan, na Zaavan, na Akan. Umú ndí ikom Dishon bụ Uz na Aran. **43** Ndí a bụ ndí eze chirị n'Edom tupu ndí Izrel enwee eze nke ha. Bela nwa Beoa, onye aha obodo ya bụ Dinhaba. **44** Mgbe Bela nwurụ Jobab nwa Zera, onye Bozra nochiri ya dikà eze. **45** Mgbe Jobab nwurụ, Husham onye si n'ala Teman nochiri ya dikà eze. **46** Mgbe Husham nwurụ, Hadad nwa Bedad, onye meriri ndí agha Midia n'ozara Moab, għorop eze. Isi obodo ya bụ Avit. **47** Mgbe Hadad nwurụ, Samla onye Masrika nochiri ya dikà eze. **48** Mgbe Samla nwurụ, Shaul onye sitere na Rehobot dì n'akukụ osimiri nochiri ya dikà eze. **49** Mgbe Shaul nwurụ, Baal-Hanan nwa Akboa, nochiri ya dikà eze. **50** Mgbe Baal-Hanan nwurụ, Hadad nochiri ya dikà eze. Akporo isi obodo ya Pai. Aha nwunye ya bụ Mehetabel, nwa Matred, nwa nwa Mezahab. **51** Hadad mesirị nwuqkwa. Ndísi onyimara n'Edom

bü Timna, Alva, Jetet, **52** Oholibama, Elaa, Pinon, **53** Kenaz, Teman, Mibza, **54** Magdiel na Iram. Ndí a bụ ndísi onyimara n'Edom.

2 Izrel mürü umú ndí ikom ndí a: Ruben, Simiòn, Livayi, Juda, Isaka, na Zebulon, **2** Dan, Josef, Benjamin, Naftali, Gad na Asha. **3** Juda mütara umú ndí ikom ato site na nwunye ya Bat-shua, onye Kenan. Aha ha bụ Ia, Onan na Shela. Ma ịa ọkpara Juda bụ nnqo mmadu ojoo n'ihi Onyenwe anyị, n'ihi ya, Onyenwe anyị gburu ya. **4** Juda mütakwara umú nwoke abuọ ozo, Perez na Zera, site na Tama nwunye nwa ya nwoke. Umú ndí nwoke niile Juda dí ise. **5** Umú ndí ikom Perez bụ, Hezron na Hamul. **6** Zera mürü: Zimri, na Etan, na Heman, na Kalkol, na Dara. Ha dí ndí ikom ise n'önögugu. **7** Ekan nwa Kami, bụ onye ahụ tinityere ndí Izrel na nsogbu, site n'ihe o mere nke gbasara ihe e doro nso. **8** Etan mürü Azaraya. **9** Hezron mütara Jerameel, Ram na Caleb. **10** Ram mürü Aminadab, Aminadab amuọ Nashon onyindu a maara ama na Juda. **11** Nashon mürü Salma, Salma amuọ Boaz. **12** Boaz amuṭa Obed, Obed amuọ Jesi. **13** Nwa nwoke mbu Jesi mürü bụ Eliab; nke abuọ bụ Abinadab, nke ato bụ Shimea. **14** Nke anọ bụ Netanel, nke ise bụ Radai, **15** nke isii Ozem, nke asaa Devid. **16** O mütakwara umú nwanyị abuọ site n'aka nwunye ya, ndí aha ha bụ Zeruaya na Abigel. Zeruaya mürü Abishai, na Joab, na Asahel. **17** Abigel, nwunye Jeta onye Ishmel mürü Amasa. **18** Caleb nwa Hezron lürü umú nwanyị abuọ, Azuba na Jeriöt. O mürü umú ndí ikom ndí a Jesha, Shobab na Adon. **19** Mgbe Azuba nwurụ, Caleb lürü nwunye ozo. Aha ya bụ Efrat, onye mütara ya Hua. **20** Hua mürü Uri, Uri mütara Bezalel. **21** Mgbe Hezron gbara iri afò isii, ọ lürü ada Makia onye mütara ya Segub. Makia bụ nna Gilead. **22** Segub mürü Jaja, onye chirị iri obodo abuọ na ato na Gilead. **23** Ma Geshua na Aram dötara obodo Jaja n'agha, dötakwa Kenat n'agha, ya na iri obodo nta isii ndí ozo gbara ya gburugburu. Ndí a niile bụ umú Makia nna Gilead. **24** Mgbe Hezron nwurụ n'obodo Caleb Efrata, Abija nwunye Hezron mütara ya Shua, onye bụ nna Tekoa. **25** Jerameel ọkpara Hezron mütara Ram, onye bụ ọkpara ya, mückwa Buna, na Oren, na Ozem, na Ahija. **26** Nwunye Jerameel nke abuọ, aha ya bụ Atara, mütara Onam. **27** Ram ọkpara Jerameel mütara umú ndí ikom ndí a: Maaz, na Jamin, na Eka. **28** Umú Onam mürü bụ Shamai, na Jada, Shamai mütakwara Nadab, na Abishua. **29** Abishua na nwunye ya Abihail mürü Aban, na Molid. **30** Umú Nadab mürü bụ Seled, na Apaim. Seled nwurụ na-amutaghị nwa obula. **31** Ma Apaim mütara Ishi. Ishi mürü Sheshan, Sheshan amutakwa Alai. **32** Jada nwanne Shamai mütara umú ndí ikom abuọ, Jeta na Jonatan. Jeta amutaghị nwa obula, **33** ma Jonatan mütara umú ndí ikom abuọ: Pelet na Zaza. Ndí a bụ umú Jerameel. **34** Sheshan mütara otuọtum umú nwanyị, ma o nweghi nwa nwoke. O nwere otu ohu bụ onye Ijipt, aha ya bụ Jaha. **35** O weere ada ya nwanyị nye odibo ya bụ Jaha, ka ọ buru nwunye ya. O mütara ya otu nwa nwoke aha ya bụ Atai. **36** Atai mürü Netan, Netan mürü Zabad, **37** Zabad amuọ Eflal. Nwa Eflal bụ Obed, **38** ma Obed mürü Jehu. Jehu amuọ Azaraya. **39** Azaraya bụ nna Helez, Helez mürü Eleasa. **40** Eleasa mürü Sismai, Sismai amuọ Shalum. **41** Shalum bụ nna Jekamaya, ebe Jekamaya mürü Elishama. **42** Umú ndí ikom Caleb nwanne Jerameel bụ Mesha onye bụ ọkpara ya, nna Zif, onye mürü Maresha nna Hebron. **43** Hebron mürü ndí a: Kora, Tapuqa, Rekem na

Shema. **44** Shema mürü Raham, onye bụ nna Jokean. Rekem mürü Shamai. **45** Okpara Shamai bụ Maon, onye mürü Bet Zoa. **46** Efaa, iko nwanyị Kaleb, mūtaara ya Haran, Moza na Gazez. Haran mūtakwara nwa o kporo aha ya Gazez. **47** Jadia mūtara ndị ikom ndị a: Regem, Jotam, Gesham, Pelet, Efaa na Shaaf. **48** Maaka, iko nwanyị ozo Kaleb nwere mūtaara ya ndị a: Sheba na Tiahana, **49** o mūtakwara Shaaf, onye bụ nna Madmanna, Sheva nna Makbena, tinyere Gibeia. Aha nwa nwanyị Kaleb mūtara bụ Aksa. **50** Ndị a bụ ụmụ Kaleb. Ụmụ Hua, okpara Efrata mürü bụ, Shobal, nna Kiriāt Jearim, **51** Salma nna Betlehem, na Haref, nna Bet-Gadea. **52** Ụmụ Shobal nna Kiriāt Jearim mürü bụ Haroe, onye mürü okara ndị ikwu Menuhot. **53** Ya mūtakwara ndị ikwu Kiriāt Jearim, ndị Itra, ndị Put, ndị Shumat na ndị Mishra. N'ime ndị a ka ndị Zorat na ndị Eshtaoł si pütä. **54** Salma mūtara ikwu ndị a: Betlehem, ndị Netofa, ndị Atrot Bet Joab, ụfodụ ndị Manaha na ndị Zoa. **55** Ụfodụ ha bụ ikwu ndị ode akwukwö, ndị bi n'obodo Jabez: ndị Tirait, na ndị Shimea, na ndị Suka. Ndị a niile bụ ndị Ken, ndị sitere n'agburụ Hamat, nna ndị ikwu Rebek.

3 Ndị a bụ ụmụ ndị ikom Devid, ndị amụṣụ ya mgbe o nọ na Hebron. Okpara ya bụ Amnọn, nke Ahinoam bụ nwanyị Jezril mürü. Nwa ya nke abụo bụ Daniel, onye mne ya bụ Abigel onye Kamel. **2** Nke ato bụ Absalom, nwa Maaka, nwa nwanyị Talmai, bụ eze Geshua. Nke anō bụ Adonaija, nwa nwoke Hagit **3** Nke ise bụ Shefataya, nwa Abital. Nke isii bụ Itream, nke nwunye ya bụ Egla mürü. **4** Ụmụ ndị ikom isii ndị a ka a mūtaara Devid na Hebron, ebe o nọ chia dika eze afọ asaa na ọnwaa isii. Devid chirị na Jerusalem iri afọ ato na ato. **5** Ndị a bükwa ụmụ a mürü ya n'ebé ahụ: Shama, Shobab, Netan na Solomon. Mmadu anō ndị a bụ ndị Batsheba nwa nwanyị Amiel mürü. **6** Ndị ozo bükwa Ibha, Elishua, Elifelet, **7** Noga, Nefeg, Jafia, **8** Elishama, Eliada na Elifelet. Ha niile dị itoolu n'önüogugu. **9** Ndị a niile bụ ụmụ ndị ikom Devid, na agụnyeghi ụmụ ndị iko ya nwanyị mūtara. Tama bụ nwanne ha nwanyị. **10** Ndị a bụ ụmụ Solomon: Rehoboam, na Abija, na Asa, na Jehoshafat, **11** na Joram, na Ahazaya, na Joash, **12** na Amazaya, na Azaraya, na Jotam, **13** na Ehaz, na Hezekaya, na Manase, **14** na Amnon, na Josaya. **15** Ụmụ ndị ikom Josaya: Johanan nwa mbu ya, na Jehoiakim nwa ya nke abụo, na Zedekaya nwa ya nke ato, na Shalum nwa ya nke anō. **16** Ụmụ Jehoiakim bụ ndị a, Jehoiakin nwa ya, na Zedekaya. **17** Ndị a bụ ụmụ ndị ikom Jehoiakin, eze ahụ a dötara n'aghá: Shealtiel, nwa ya, **18** Malkiram, Pedaya, Shenaza, Jekamaya, Hoshama na Nedabaya. **19** Ụmụ ndị ikom Pedaya bụ Zerubabel na Shimei. Ụmụ ndị ikom Zerubabel bụ ndị a: Meshulam na Hananaya. Shelomit bụ nwanne ha nwanyị. **20** E nwekwara ndị ikom ise ozo aha ha bụ Hashuba, Ohel, Berekaya, Hasadaya na Jushab-Hesed. **21** Ụmụ Hananaya mürü bụ Pelataya na Jeshaya. Jeshaya mürü Refaya; Refaya mürü Anan na Obadaya, Obadaya mürü Shekanaya. **22** Ụmụ Shekanaya bụ ndị a: Shemaya na umu ya ndị ikom: Hatush, Igali, Bariya, Nearaya na Shafat. Ha di isii n'önüogugu. **23** Ụmụ Nearaya bụ ndị a, Elioenai, Hezekaya na Azrikam. Ha di ato n'önüogugu. **24** Ndị Elioenai mürü bụ ndị a: Hodavaya, Eliashib, Pelaya, Akub, Johanan, Delaya na Ananji. Ha niile dị asaa n'önüogugu.

4 Ndị ikwu Juda bụ Perez, Hezron, Kami, Hua na Shobal. **2** Shobal mürü Reaya, onye bụ nna Jahat. Jahat bụ nna Ahumai na Lahad, ndị a bụ ndị ikwu Zorat. **3** Ndị a bụ ụmụ Etam: Jezril, na Ishma, na Idbash, aha nwanne ha nwanyị bụ Hazelelponi. **4** Penuel bụ nna Gedoa, Eza bụ nna Husha. Ndị a bụ ụmụ Hua, bụ okpara Efrata, nna Betlehem. **5** Ashua nna Tekoa lürü ndị nwunye abụo: Hela na Naara. **6** Naara mūtaara ya Ahuzam, na Hefa, na Temeni, na Haahashitari. Ndị a bụ ụmụ ndị ikom Naara. **7** Ụmụ ndị ikom Hela mūtara bụ Zeret, Zoha, Etnan. **8** na Koz, onye bụ nna Anub na Hazobeba, nakwa nke ikwu Ahahel, nwa Harum. **9** Jabez bụ nwoke a na-asopụrụ karịa ụmụnne ya ndị ikom niile. Nne ya kporo aha ya Jabez, sị, "A mürü m ya n'ihe mgbu." **10** Jabez tikuru Chineke Izrel mkpu akwa si ya, "Biko gozie m, mee ka oke ala m saa mbara. Kwere ka aka gị dikwasí m, ma wezuga m site n'ihe mimeru ahụ obụla, ka m si otu a gbanarị ihe mgbu." Chineke zara ekpere ya meere ya ihe ọ riọrọ. **11** Kelub, nwanne nwoke Shua mürü Mehia, nna Eshton, **12** Eshton mürü Bet-Raafa, na Pasea, na Tihina. Tihina mürü Ir Nahash. Ndị a niile bụ ndị ikwu Reka. **13** Ụmụ ndị ikom Kenaz mūtara bụ, Otniel na Seraya. Otniel amụta Hatat na Meonotai. **14** Meonotai bụ nna Ofra. Seraya bụ nna Joab, Joab bụ nna Ge Harashim. A kporo ha Ge Harashim n'ihi na ha bụ ndị ḥka. **15** Caleb nwa Jefune mürü Iru, Elaa na Naam. Ma Elaa mürü Kenaz. **16** Ụmụ ndị ikom Jehalelel mürü bụ ndị a: Zif, Zifa, Tiria na Asarel. **17** Ụmụ Ezra bụ Jeta, Mered, Efas na Jalon. Otu n'ime ndị nwunye Mered lürü mūtara Miriam, Shamai na Ishba, bụ nna Eshtemoa. **18** Ndị a bükwa ụmụ ndị ikom Bitaya, bụ nwa nwanyị Fero, nke Mered lürü. Nwunye ya nke si n'ebio Juda mürü Jered bụ nna Gedoa, Heba nna Soko na Jekutiel nna Zanoa. **19** Ụmụ ndị ikom nwunye Hodia, nwanne nwanyị Naham, bụ nna Keila onye Gam na Eshtemoa onye Maaka. **20** Ụmụ ndị ikom Shimon mürü bụ Amnọn, Rina, Ben-Hanan na Tilon. Ishi mürü Zohet na Ben-Zohet. **21** Ụmụ Shela nwa Juda mürü bụ Ia, nna Leka, Laada, nna Maresha, na ikwu ndị oru ikpa ezi akwa ocha no na Bet Ashbea **22** na Jokim, ndị ikom Koziba, na Joash na Saraf, ndị chirị na Moab na Jashubi Lehem. Aha ndị a sitere n'akwukwö akukọ mgbe ochie. **23** Ha bụ ndị ọkpụ ite, ndị biri na Netaim ya na Gedera. Ha biri n'ebé ahụ n'ihi ijrụ eze orụ. **24** Simion mürü Nemuel, Jamin, Jarib, Zera na Shaul. **25** Shaul mürü Shalum nna Mibsam. Mibsam bükwa nna Mishma. **26** Ụmụ Mishma mürü bụ Hamuel nwa ya, Zakua nwa ya na Shimei nwa ya. **27** Shimei mürü ndị ikom iri na isii, na ndị inyom isii. Ụmụnne ya ndị ikom enweghi ọtụtụ ụmụ dika ya onwe ya. N'ihi ya, ndị ikwu ya adighị ukwu n'önüogugu dika ndị ozo na Juda. **28** Ha biri na Bjasheba, Molada, Haza Shual, **29** Bilha, Ezem, Tolad, **30** Betuel, Homa, Ziklag, **31** Bet-Makabot, Haza-Susim, Bet-Biri na Shaaraim. Ọ bụ ha bi n'obodo ndị a niile tutu ruo n'oge ochichị Devid. **32** Obodo gbara ha gburugburu bụ Etam, Ain, Rimón, Token na Ashan, obodo ise, **33** tinyere obodo na niile gbara obodo ndị a gburugburu ruo na Baalat. Ndị a bụ ebe obibi ha. Ha nwekwara akwukwö usoro ọmụmụ. **34** Meshobab, Jamlek, Joshua nwa Amazaya, **35** Juel, Jehu nwa Joshibaya, nwa Seraya, nwa Asiel, **36** nakwa Elioenai, Jaakoba, Jeshohaya, Asaya, Adiel, Jesimiel na Benaya, **37** na Ziza nwa Shifi, nwa Alon, nwa Jedaya, nwa Shimri, nwa Shemaya. **38** Ndị ikom ndị a e depütara aha ha bụ ndị ndu ikwu ha. Ezinaulọ ha mübara nke ukwuu, **39** ha gakwara na mpụta

Gedoa n'akukụ ọwụwa anyanwụ ndagwurugwu ichorō igwe anu ulo ha ebe ita nri. **40** Ha chotara ebe ita ahijia anu ulo mara mma, nke sara mbara, nke dijju, burukwa ebe nsogbu na-adighị. Ọfodụ n'ime ụmụ Ham ebiela n'ebé ahụ na mbụ. **41** Ndị ikom ndị a e dereaha ha n'akwukwó usoro ọmụmụ bjara n'oge Hezekaya na-achị díka eze Juda. Ha busoro ụmụ Ham agha n'ebé obibi ha, busokwa ndị Meunim bi n'ebé ahụ agha, bibie ha kpamkpam, díka o dì ruo taa. Emesia ha bichiri ebe ahụ n'ihi na ebe ita ahijia nke igwe anu ulo ha n'ebé ahụ. **42** Ozokwa, nari ndị ikom ise n'ime ndị a si n'ebó Simion, ndị ndu ha bụ Pelataya, Nearaya, Refaya na Uziel, ụmụ Ishi busoro obodo ugwu ugwu Sia agha. **43** Ha gburu ndị Amalek fofodụ ndu n'ebé ahụ, bichie ala ahụ ruo taa.

5 Okpara Izrel bụ Ruben. Ma n'ihi na ọ merụrụ ihe ndina nna ya site na idinakwuru nwunye nna ya, a napürü ya ọnodụ okpara ya were ya nye ụmụ nwanne ya Josef mütara. N'ihi ya, akwukwó akụkọ usoro ọmụmụ ụmụ Izrel apkoghị Ruben okpara. **2** O bụ ezie na Juda dì ike karịa ụmụnna ya, burukwa eziokwu na onyendu si na Juda püta, maobụ Josef ka e nyere oke ruuru okpara. **3** Ruben, okpara Izrel mürü ndị ikom ndị a: Hanok, na Palu, na Hezron, na Kami. **4** Juel mürü Shemaya, nna Gog, Gog mürü Shimei. **5** Shimei mürü Maiķa, Maiķa amuọ Reaya. Reaya amuọ Baal. **6** Baal mürü Beera, onye Tiglat-Pilesa eze ndị Asiria dötara n'agha. Beera bükwa onyendu ndị Ruben. **7** Ndị ụmụnna ha díka agburu niile ha si dì, bụ ndị e depütara aha ha díka usoro ọmụmụ ha si dì; Jeiel onyeisi, na Zekaraya, **8** na Bela nwa Azaz nwa Shema, nwa Juel. Ha nwere ebe obibi ha site n'Aroea ruo n'ugwu Nebo, rukwaa Baal-Meon. **9** Ha bụ ndị ọzụzụ atụrụ, nwekwa ọtụtụ igwe anu ulo. Ọ bükwa n'akukụ ọwụwa anyanwụ, n'onụ ọzara ruo n'osimiri Yufretis ka ha na-azụ ha, n'ihi na anu ulo ha nwere bara ụba na Gilead. **10** N'oge Söl bụ eze Izrel, ụmụ Ruben meriri ndị Haga n'agha, bichie ala ha niile dì n'owụwa anyanwụ Gilead. **11** Umụ Gad bi n'akukụ ha site na Bashan ruo Saleka. **12** Juel bụ onyendu na Bashan, Shafam na-esote ya, ya na Janai na Shafat. **13** Umụnna ha, ndị bụ ndị ndu ikwu assa a bụ, Maikel, na Meshulam, na Sheba, na Jorai, na Jakan, na Zia, na Eba. **14** Ndị a bụ ụmụ ndị ikom Abihail, nwa Huri, nwa Jaroa, nwa Gilead, nwa Maikel, nwa Jehishail, nwa Jado, nwa Buz. **15** Ahi nwa Abdiel, nwa Guni bụ onyeisi n'etiti ụmụnna ya. **16** Ndị Gad nwere ebe obibi na Gilead n'ime Bashan, na n'obodo nta niile gbaria ya gburugburu. Ha bikwa n'ebé ahijia anu ulo na-ata juputara na Sharon ruo n'ebé oke ala ha kwusiri. **17** E deniere aha ndị a niile n'akwukwó usoro ọmụmụ n'oge Jotam bụ eze Juda, na n'oge Jeroboam bụ eze Izrel. **18** Ndị Ruben na ndị Gad, na okara ebo Manase nwere iri puku mmadụ anō na anō na nari assa na iri isii ndị jikeere ije agha, ndị dì ike, ndị a zuru iji ota na mma agha, na ụta ibu agha. **19** Ha busoro ndị Haga, na Jetua, na Nafish na ndị Nodab agha. **20** E nyereha aka ibuso ha agha, Chineke nyefere ndị Haga na ndị niile na-enyere ha aka n'aka ha, n'ihi na ha kpokuru ya n'oge ọgu ahụ. Ọ zara ekpere ha n'ihi na ha tükwasiri ya obi. **21** Ha ji ike chikoror anu ulo ndị Haga, dì iri puku ịnyinya kamel ise, nari puku atụrụ abụo na iri puku ise, puku ịnyinya ibu abụo. Ha dökpkwara nari puku ndị mmadụ n'agha. **22** E gbukwara ọtụtụ ndị mmadụ n'ihi na agha ahụ bụ nke Chineke lürü n'onwe ya. Ha bichiri ala ahụ tutu ruo mgbe a döröp Izrel niile n'agha. **23** Okara ebo Manase dì ukwu

n'önüogugu; ha nwere ebe obibi ha site n'ala Bashan ruo Baal-Hemon, ya bụ, ruo Senia, ugwu Hemon. **24** Ndiisi ikwu ha niile bu ndị a: Efaa, Ishi, Eliel, Azriel, Jeremaya, Hodavaya na Jadiel. Ndị a niile bụ dimkpá n'aghá, ndị a ma ama na ndịisi ezinālu. **25** Ma ha bụ ndị na-ekwesighị ntükwasị obi nye Chineke nna nna ha. Kama ha merụrụ onwe ha site n'ife chi niile nke ndị bi n'ala ahụ na mbụ, bu ndị Chineke lara n'iyi n'ihi ha. **26** N'ihi nke a, Chineke nke Izrel kpaliri mmuo Pul, bụ eze Asiria (ya bụ Tiglat-Pilesa eze ndị Asiria), ka o bilie megide ndị Ruben, ndị Gad na okara ebo Manase, dötä ha n'aghá, buru ha gaa Halá, na Hoboa, na Hara na osimiri Gozan, ebe ha n'o ruo taa.

6 Livayị mürü ndị a: Geshom, Kohat na Merari. **2** Kohat mürü Amram, Izha, Hebron na Uziel. **3** Amram mürü Eron, Mosis na Miriam. Eron mürü Nadab, Abihu, Elieza na Itama. **4** Elieza mürü Finehaz; Finehaz abụrụ nna Abishua **5** Abishua bụ nna Buki, Buki abụrụ nna Uzi. **6** Uzi mürü Zerahaya, Zerahaya amuọ Meraiot. **7** Meraiot mürü Amaraya, Amaraya amuọ Ahitub. **8** Ahitub mürü Zadok, Zadok amuọ Ahimaaz. **9** Ahimaaz mürü Azaraya, Azaraya amuọ Johanan. **10** Johanan mürü Azaraya ọ bụ ya bụ onye ahụ bụ onye nchukwu ulọnso ukwu ahụ Solomon wuru na Jerusalem. **11** Azaraya mürü Amaraya, Amaraya amuọ Ahitub. **12** Ahitub mürü Zadok, Zadok amuọ Shalum. **13** Shalum mürü Hilkaya, Hilkaya amuọ Azaraya. **14** Azaraya mürü Seraya, Seraya amuọ Jehozadak, **15** A dötara Jehozadak n'aghá mgbe Onyenwe anyị mere ka Nebukadneza dökpuru ndị Juda na Jerusalem n'aghá. **16** Umụ ndị ikom Livayị bụ, Geshom, Kohat na Merari. **17** Geshom mürü Libni na Shimei. **18** Umụ Kohat bụ Amram, Izha, Hebron, na Uziel. **19** Merari mütara Mahali na Mushi. Ndị a bụ ikwu Livayị ndị e depütara díka aha nna ha si dì. **20** Ikwu Geshom bụ Libni, Jahat, Zima, **21** Joa, Ido, Zera na Jeaterai. **22** Ikwu Kohat bụ Aminadab, Kora, Asja, **23** Elkenna, Ebiasaf, Asja, **24** Tahat, Uriel, Uzaya na Shaul. **25** Umụ ụmụ Elkenna bụ Amasai na Ahimot. **26** Umụ ụmụ Ahimot bụ Elkenna, Zofai, Nahat, **27** Eliab, Jeroham, Elkenna na Samuel. **28** Umụ Samuel bụ Juel, okpara ya, na Abija nke abụo. **29** Umụ ụmụ Merari bụ Mahali, Libni, Shimei, Uza, **30** Shimea, Hagiya na Asaya. **31** Ndị a bụ ndị ikom Devid hoptutara nye orụ ilekọta ndị ọbu abụ n'ulọ Onyenwe anyị mgbe e bubatara igbe ogbugba ndu n'ebé ahụ. **32** Ha jere ozi ịbü abụ ha n'ihi ulo ikwu, ya bụ, ulo nzute, tutu ruo mgbe Solomon wuchara ulọnso Onyenwe anyị na Jerusalem. Ha jere ozi ha díka usoro ije ozi ha si dì. **33** Ndị a bụ ndị ikom ahụ jere ozi, ha na umụ ha ndị ikom: Site n'ikwu Kohat: Heman, ọbü abụ. Ndị a bụ nna nna ya ochie: Juel, nwa Samuel, **34** nwa Elkenna, nwa Jeroham, nwa Eliel, nwa Toa, **35** nwa Zuf, nwa Elkenna, nwa Mahat, nwa Amasai, **36** nwa Elkenna, nwa Juel, nwa Azaraya, nwa Zefanaya, **37** nwa Tahat, nwa Asja, nwa Ebiasaf, nwa Kora, **38** nwa Izha, nwa Kohat, nwa Livayị, nwa Izrel. **39** Asaf onye na-enyere Heman aka, na-eje ozi n'akukụ aka nri ya. Ndị bụ nna nna ya ochie bụ ndị a: Berekaya, nwa Shimea, **40** nwa Maikel, nwa Baaseya, nwa Malkija, **41** nwa Etni, nwa Zera, nwa Adaya, **42** nwa Etan, nwa Zima, nwa Shimei, **43** nwa Jahat, nwa Geshom, nwa Livayị. **44** Onye ozo na-enyere Heman aka bụ Etan, onye ikwu Merari. Ọ na-anq n'aka ekpe ya. Ndị bụ nna nna ya ochie Etan bụ ndị a, Kishi, nwa Abdi, nwa Maluk, **45** nwa Hashabaya, nwa Amazaya, nwa Hilkaya, **46**

nwa Amzi, nwa Bani, nwa Shema, **47** nwa Mahali, nwa Mushi, nwa Merari, nwa Livayi. **48** Umunna ha ndị Livayi ụfodу ka e tinyere n'orụ dì iche iche n'ulọ ikwu, bụ ulo Chineke. **49** Ma Eron na ụmụ ụmụ ya bụ ndị chürü aja onyinye n'elu ebe ichü aja nke aja nsure ọkụ, nkwá n'elu ebe ichü aja ihe na-esi isi ụtọ, nke metütarị orụ ije ozi niile n'ime Ebe ahụ Kachasi Nso, na-ekpučikwara Izrel mmehiie niile ha, n'usoro dika ihe niile si dì nke Mosis ohu Chineke nyere n'iwu. **50** Umụ ụmụ Eron bụ Elieza, na Finehaz, na Abishua, **51** na Buki, na Uzi, na Zerahaya, **52** na Meraiot, na Amaraya, na Ahitub, **53** na Zadok, na Ahimaa. **54** Ndị a bụ ala na obodo dì iche iche ụmụ Eron ketara, nke e nyere ikwu Kohat, ụmụ ụmụ Eron, n'ihi na ọ bụ ha ka e bu uzo kenyé oke site n'ife nza. **55** Hebron, n'ime Juda, ya na ala ita nri anu ulo niile di ya gburugburu. **56** Ma ala ubi na obodo nta niile gbara Hebron gburugburu ka e nyere Kaleb nwa Jefune. **57** Ya mere e nyere ụmụ ụmụ Eron Hebron (obodo mgbabá), na Libna, na Jatiā, na Eshtemoa, **58** na Hilen, na Debija, **59** na Ashan, na Juta, na Bet-Shemesh, tinyere ebe ita nri nke anu ulo ha. **60** Site n'ebu Benjamin e nyere ha obodo Gibion, Geba, Alemet, na Anatot, tinyere ebe ita nri nke anu ulo ha. Obodo ndị a, nke e kere n'etiti ndị ikwu Kohat, dì iri na otu n'onuogugu. **61** E fere nza tupu e nye ndị fođduru n'ime ikwu Kohat obodo iri site n'ala okara ebo Manase. **62** E fekwara nza nye agbürü niile dì n'ikwu Geshom obodo iri na ato na Bashan, site n'ala ebo Isaka, na Asha, na Naftali, na agbürü niile di n'ikwu Manase. **63** E fekwara nza nye ikwu Merari obodo iri na abuọ site n'ala ebo Ruben, na Gad, na Zebulon. **64** Otu a ka ndị Izrel si nye ndị Livayi obodo ndị a na ebe ita nri nke anu ulo dì. **65** Site n'ebu Juda, na Simion, na Benjamin ka e si kenyé ha obodo ndị ahụ a kporo aha ha na mbu. **66** E sitere n'ala ndị ebo Ifrem kenyé ụfodу n'ime ndị agbürü Kohat obodo ụfodу. **67** N'ala ugwu ugwu Ifrem e kenyere ha Shekem (obodo mgbabá), na Gaza, **68** na Jokmeam, na Bet-Horon, **69** na Ajalon, na, Gat Rimón, tinyere ebe ita nri nke anu ulo gbara ya gburugburu. **70** Site n'okara ebo Manase, ndị Izrel nyere ndị ikwu Kohat fođduru obodo ndị a: Anea na Bileam, tinyere ala ebe ita nri anu ulo ha. **71** Ndị Geshom natara obodo ndị a: Site n'agbürü okara ebo Manase ha natara Golan, nke di na Bashan, na Ashtarot, tinyere ebe ita nri nke anu ulo ha. **72** Ebo Isaka nyere ha Kedesh, Daberat, **73** Ramot na Anem, tinyere ebe ita nri anu ulo niile dì ha gburugburu. **74** Ebo Asha nyere ha Mashal, Abdon, **75** Hukkok na Rehob, tinyere ebe ita nri anu ulo niile dì ha gburugburu. **76** Ebo Naftali nyere ha Kedesh n'ime Galili, Hamon na Kiriatem, tinyere ebe ita nri nke anu ulo ha. **77** Ndị ebo Zebulon nyere ụmụ Merari ndị Livayi fođduru ala ndị a: Jokneam, Kata, Rimón na Taboa, tinyere ebe ita nri anu ulo ha. **78** Ma n'ofo osimiri Jodan, n'owuwa anyanwu obodo Jeriko, ndị ebo Ruben nyere ha obodo Beza dì n'ozara, nyekwa ha Jahaz, **79** Kedemot na Mefaat, tinyere ebe ita nri nke anu ulo ha niile. **80** Ndị ebo Gad nyere ha Ramot nke Gilead, Mahanaim, **81** Heshbon na Jeza, tinyere ebe ita nri nke anu ulo ha niile.

7 Isaka mru ụmụ anō: Tola, na Pua, na Jashub, na Shimron. **2** Umụ Tola ndị għorq ndiisi ezi bụ ndị a: Uzi, na Refaya, na Jeriel, na Jamai, na Ibsam, na Samuel. N'oge Devid bụ eze, onuogugu ndị agha sitere n'etiti ha dì iri puku abuọ na abuọ, na narị issi. **3** Uzi mru Izrahaya. Izrahaya amuṭa ndị a:

Maikel, Obadaya, Juel na Ishaya. Ha niile bükwa ndiisi ikwu ha. **4** Ndị bụ ndi agha n'etiti ụmu ụmụ ha n'oge Devid bụ eze ruru iri puku ato na issi, n'ihi na ha niile lру otutu ndị inyom, muo otutu ụmụ. **5** Umunne ha bụ ndị na-alu agha bụ ndị agbürü Isaka dì iri puku asato na assaa n'onuogugu, dika e deputara aha ha n'akwükwo usoro ọmumụ. **6** Benjamin mru ụmụ ndị ikom ato: Bela, Beka na Jediael, **7** Bela mru ụmụ ise: Ezbon, Uzi, Uziel, Jerimot na Iri. Ha niile bụ ndiisi ezi. Onuogugu ndị agha ha dì iri puku abuọ na abuọ na iri ato na anō. E dekwara aha ndị a niile n'akwükwo usoro ọmumụ. **8** Umụ ndị ikom Beka mru ụmụ bụ Zemira, Joash, Elieza, Elionai, Omri, Jeremot, Abija, Anatot na Alemet. **9** Akwükwo ebe e dere usoro ọmumụ ha deputara aha ndiisi ezinaulo, na iri puku ndị agha abuọ na narị abuọ. **10** Jediael mru ụmụ otu nwa nwoke: aha ya bụ Bilhan. Umụ Bilhan bụ Jeush, Benjamin, Ehud, Kenaana, Zetan, Tashish na Ahishaha. **11** Umụ ndị ikom Jediael ndị a bụ ndiisi ezinaulo. E nwore n'etiti ha ndị agha onuogugu ha dì puku iri na assaa na narị abuọ, ndị no na njikere ibu agha. **12** Ndị Shupim na ndị Hupim bụ ụmụ ụmụ Er ebe ndị Hushim bụ ụmụ ụmụ Aha. **13** Umụ Naftali mħatura bụ Jaziel, Gun, Jeza na Shalum bụ ụmụ Bilha. **14** Umụ Manase: Asriel, onye iko ya nwanyi bụ onye Aram mħatura, na Makia. Makia bụ nna Gilead. **15** Makia sitere n'etiti ndị Hupim na Shupim luq nwunye. Aha nwanne ya nwanyi bụ Maaka. Otti onye ozo si n'agbürü Manase bụ Zelofehad, onye mħatura naanị ụmụ ndị inyom. **16** Maaka nwunye Makia mħatura otti nwa nwoke qurū Peresh. Aha nwanne ya bụ Sheresh, onye mħatura Ulam na Rakem. **17** Nwa nwoke Ulam mħatura bụ Bedan. Ndị a bụ ụmụ Gilead, nwa nna Makia, nwa Manase. **18** Hamoleket, nwanne nwanyi Makia mru ụmụ Ishod, Abieza na Mahla. **19** Shemida mru ụmụ ikom ndị a: Ahian, Shekem, Liiki na Aniam. **20** Umụ Ifrem bụ Shutela, Bered, Tahat, Eleada, Tahat. **21** na Zabadi nwa ya, na Shutela nwa ya. Ezra na Eleada bụ ndị gara iċħikorop anu ulo ndị Gat, ndị ikom nwe obodo ahụ jidere ha għbu ha n'ebe ahụ. **22** Ifrem nna ha ruru uju nke ukwuu n'ihi onw ha, ma umunna ya kasiri ya obi. **23** Mgħe nwunye ya mru ụmụ nwa nwoke ozo, o kporo aha ya Beriya, nke pħatura, Ihe ndaba ojoo, n'ihi onw Elead na Eza. **24** Aha nwa Ifrem nke nwanyi bụ Sheera. Sheera bụ onye wuru akuk ugwu na ndiħa Bet-Horon, wuokwa Uzen-Sheera. **25** Ndị a bükwa ụmụ Ifrem: Refa, nna Reshef, onye bụ nna Tela. Tela bụ nna Tahan, **26** onye bụ nna Ladan, Ladan bụ nna Amihud, onye bụ nna Elishama. **27** Elishama bụ nna Nun, onye bụ nna Joshua. **28** Betel na obodo ndị օzq għbarha ya gburugburu, ya bụ Naaran, n'akuk əwawwa anyanwu, na Gaza na obodo nta ya, ndị dì n'odda anyanwu, na Shekem, na obodo ndị օzq, tutu ruo Aya, na obodo nta ya niile, so n'ala ha. **29** Umụ Manase, nwa Josef, nwa nwa Izrel, bikwa n'obodo ndị a dì n'oke ala ha: Bet-Shan, na Teanak, na Megido, na Doa, tinyere obodo nta ha niile. **30** Asha mru ụmụ ndị a: Imna, Ishva, Ishvi na Beriya. Nwa ya nwanyi bụ Sera. **31** Beriya amuṭa ndị a: Heba na Malkiel, onye bụ nna Biazait. **32** Heba bū onye mru Jaflet, Shoma na Hotam. Nwanne ha nwanyi bụ Shua. **33** Umụ Jaflet mru ụmụ bụ Pasak, Bimħal na Ashvat. Ndị a bụ ụmụ Jaflet. **34** Shoma amuṭa Ahi, Rogħ, Huba na Aram. **35** Nwanne ya nwoke Helem mru ụmụ Zofa, Imana, Shelesh na Amal. **36** Zofa amuṭa ndị a: Sua, Hanefa, Shual, Beri, Imra, **37** Beza, Hod, Shama, Shilsha, Itran na Beera. **38** Jeta mħatura Jefune, Pispa na Ara. **39** Ula amuṭa Ara, Haniel na Rizia. **40**

Umum үмү Asha ndj a niile bu ndjisi ezi, ndj a sara anya na mmiri hoputa, ndj bu dimkpa n'agha, ndj ndu a ma ama. Өnүogugu ndj ha tozuru ije agha di puku iri abuo na isii, ndj e depütara aha ha n'akwükwo usoro өмүмү.

8 Benjamin mütarä umu ndj ikom ise. Aha ha n'usoro dikä e si muq ha bu: Bela nke mbü, nke abuq Ashbel, nke atö Ahara, 2 nke anq Noha, na nke ise Rafa. 3 Ndj ikom Bela muru bu Aada, Gera, Abihud, 4 Abishua, Neeman, Ahoa, 5 Gera, Shefufan na Huram. 6 Umum Ehud ndj bu ndjisi ezinaulq na Geba, ndj bükwa ndj e si na Geba chüpü mee ka ha gaa biri na Manahat bu ndj a: 7 Neeman, Ahija na Gera, onye chüpüru ha na onye bükwa nna Uza na Ahihud. 8 A mütarä Shaharaim umu ndj ikom na Moab mgbe o gbachara ndj nwunye ya abuo bu Hushim na Baara alukwaghij m. 9 Nwunye ya Hodesh mütarä Jobab, Zibja, Meshia, Malkam, 10 Jeuz, Sakia na Miama. Ndj a bu umu ya ndj ikom, ndj bükwa ndjisi ezi. 11 Tupu o chüpü nwunye ya Hushim, o mütaara ya Abajtub, na Elpaal. 12 Elpaal muru ndj a: Eba, Misham, Shemed (onye wuru obodo Ono na Lod, na obodo nta gbara ha gburugburu). 13 Umum ya ndj ozo bu Beriya, na Shema, ndj bu ndjisi ezinaulq ndj bi n'Aijalon. O bu ha chüpüru ndj Gat site n'obodo ahü. 14 Beriya muru Ahio, Shashak, Jeremot, 15 Zebadaya, Arad, Eda, 16 Maikel, Ishpa na Joha, ndj a bu umu ndj ikom Beriya. 17 Zebadaya, Meshulam, Hizki, Heba, 18 Ishmerai, Izlaya na Jobab bu umu Elpaal. 19 Jakim, Zikri, Zabdi, 20 Elienai, Ziletai, Eliel, 21 Adaya, Beraya na Shimrat bu umu Shimei. 22 Ishpan, Eba, Eliel, 23 Abdon, Zikri, Hanan, 24 Hananaya, Elam, Antotija, 25 Ifdeya na Penuel bu umu ndj ikom Shashak. 26 Jeroham muru Shamsherai, Sheharaya, Atalaya, 27 Jaareshaya, Ilaija na Zikri bu umu ndj ikom Jeroham. 28 Ndj a niile bu ndjisi ezi, ndj ndu, ndj bi na Jerusalem, ndj e depütara aha ha n'akwükwo usoro өмүмү. 29 Jeiel nna Gibion biri na Gibion. Aha nwunye ya bu Maaka. 30 Q muru Abdon, okpara ya, Zua, Kish, Baal, Nea, Nadab, 31 Gedoa, Ahio na Zeka 32 na Miklot, onye bu nna Shimea. Ha onwe ha birkwa ndj umunna ha nso na Jerusalem. 33 Nea muru Kish, nna Sol. Ma Sol muru Jonatan, Malkishua, Abinadab na Esh-Baal. 34 Jonatan muru nwa nwoke a na-akpo Merib-Baal, nna Majka. 35 Umum Majka muru bu, Piton, Melek, Tarea na Ehaz. 36 Ehaz amuq Jehoada nna Alemet, Azmavet na Zimri. Zimri muru Moza. 37 Moza muru Binea, nna Rafa, nna Eleasa, nna Azel. 38 Azel muru umu ndj ikom isii ndj a: Azrikam, Bokeru, Ishmel, Shearaya, Obadaya na Hanan. Ndj a bu umu ndj ikom Azel. 39 Eshek nwanne nwoke Azel muru ndj ikom atö: Ulam, okpara ya na Jeush, na Elifelet. 40 Umum Ulam bu dike na dimkpa ndj a züru igba ute. Өnүogugu umu ha na umu umu ha di otu narj na iri mmađu ise, 150. Ha niile sikwa n'ebu Benjamin.

9 E dere usoro өмүмү umu Izrel niile n'ime akwükwo ndj eze Izrel na Juda. Emesia, a döqö ha n'agha buru ha gaa Babilon n'ihi ekwesighi ntukwası obi ha. 2 N'ime ndj a, ndj bu үzo lota bija birikwa n'he onwunwe ha n'obodo nke aka ha bu үfödu ndj Izrel, na ndj nchüaja, na ndj Livayı, na ndj na-eje ozi n'ulönsö ukwu. 3 Ndj si n'ebu Juda, na Benjamin, na Ifrem na Manase lota bija biri na Jerusalem bu ndj a: 4 Utai nwa Amihud, nwa Omri, nwa Imri, nwa Bani, onye iku Perez, nwa Juda. 5 N'ezinaulq Shilo: Asaya nwa mbü ya na umu ya ndj ikom. 6 Umum Zera, Jeuel so n'ime ha. Өnүogugu

ndj Juda niile lotara di narj isii na iri itoolu. 7 Umum Benjamin: Salu nwa Meshulam, nwa Hodavaya, nwa Hasenua; 8 na Ibneia nwa Jeroham; Elaa nwa Uzi, nwa Mikri; na Meshulam nwa Shefataya, nwa Reuel, nwa Ibjni. 9 Ha niile bu ndjisi ezi. Өnүogugu ndj Benjamin niile lotara ndj e dere aha ha n'akwükwo usoro өмүмү ha, di narj itoolu na iri ise na isii. 10 Ndj nchüaja: Jedaya, Jehoiarib na Jakin; 11 Azaraya nwa Hilkaya, nwa Meshulam, nwa Zadok, na Meraiot, nwa Ahitub. Azaraya bu onye na-elekota ulönsö ukwu Chineke. 12 Ndj nchüaja ozo lotaranu bu Adaya nwa Jeroham, nwa Pashua, nwa Malkija. Onye ozo bu Maasai nwa Adiel, nwa Jazera, nwa Meshulam nwa Meshilemit, nwa Imea 13 Өnүogugu ndj nchüaja lotaranu bu otu puku na nari asaa, na iri isii. Ha niile bükwa ndjisi ezinaulq, ndj tozuru etozu iru oru ha, ndj oru ha bu ije ozi n'ulönsö Chineke. 14 Ndj Livayı: Shemaya nwa Hashub, nwa Azrikam, nwa Hashabay onye ikwu Merari. 15 Bakbaka, Heresh, Galal, na Matanaya nwa Mika, nwa Zikri, nwa Asaf; 16 Өbadaya nwa Shemaya, nwa Galal, nwa Jedutun; na Berekaya nwa Asa, nwa Elkena onye biri n'obodo nta ndj Netofa. 17 Ndj nche onu үzo ulönsö si n'ebu Livayı: Shalum, onyeisi ha, Akub, Talmon, Ahiman na umunna ha. 18 Ha no ruo ugbu a n'onu үzo ama Eze, n'aküpü өwuwa anyanwu. Ha bu ndj nche onu үzo ama si n'omuma үlo nke ndj Livayı. 19 Shalum bu nwa Kore, na nwa nwa Ebiasaf na Kora. Ya na umunna ya ka o bu oru ha ilekota ebe a na-eje ozi, na onu үzo ulönsö ukwu ahü dikä nna nna ha lekötara, cheekwa үlo nzute Onyenwe anyi nche. 20 Finehaz nwa Elieza bu onyeisi ndj mbü rüry oru a na mgbe ochie, Onyenwe anyi nyonekwaara ya. 21 Mgbe ahü, Zekaraya nwa Meshlemaia bu onye na-elekota onu үzo e si abata n'ime үlo ikwu. 22 Өnүogugu ndj na-eche onu үzo nche n'oge ahü bu narj abuo na iri na abuo. E depütara aha ha n'akwükwo usoro өмүмү nke obodo nta ha. Ndj nche onu үzo ama ndj a bu ndj Devid na Samuel onye amümä hopütara nye ha onqdu a n'ihi na-atukwasıri ha obi. 23 Ha na umum umu ha ka e tinyere ya n'aka iche ülo nzute Onyenwe anyi nche. 24 Ha na-eche akukü anoyi na niile, өwuwa anyanwu, odiđa anyanwu, ugwu na ndjda. 25 Übochị asaa ka ha na-anq n'orü a. Emesia, umunna ha na-abia gbanwe ha. Ya mere, ha na-agbanwe onwe ha übochị asaa asaa. 26 Ma ndjisi nche onu үzo ama anq ndj ahü bu ndj Livayı ka esitere n'itukwası obi nyefee oru ilekota ime үlo niile nakwa үloqakü niile di n'ime үlo Chineke n'aka. 27 Ha na-eche nche gburugburu ulönsö Chineke abalı niile, n'ihi na o bu ha ka o di n'aka iche ya nche. Q bükwa ha ka e nyefere oru imeghe ya үtütü niile. 28 Үfödu n'ime ha ka o di n'aka ilekota ngwongwo e ji achü aja. Ha na-agü ya onu mgbe obula e webataraya, na mgbe obula a na-ewepü ya. 29 Ndj ozo na-elekota ihe niile e ji choq ulönsö ahü mma, ya na utu öka, na mmanya, na ihe nsure ökü na-esi isi үto, na uda di iche iche. 30 Ma o bu ndj nchüaja ndj ozo ka e nyere oru işu, ögwkötä na ikpükötä үda na ihe nsure ökü na-esi isi үto. 31 Matitaia, onye Livayı, okpara Shalum, onye iku Kora, ka esitere na ntukwası obi nyefee ya oru ime achicha onyinye. 32 Үfödu n'ime ndj iku Kohat ka o di n'aka ime achicha puru iche, a na-adökwası n'elü tebul, n'übochị izukue niile. 33 Ndj obü abü, ndj bu ndjisi ezinaulq ndj Livayı na-anogide n'ime onqüülö ndj di n'ulönsö ukwu n'ihi na e kweghi ka ha rüq oru ozo ebe o bu na ha na-arü oru jbü abü ehilie na abalı niile. 34 Ha niile bu ndjisi ezinaulq n'ebu Livayı. Ndj ndu dikä

e depütakwara aha ha n'akwukwó usoro ọmụmụ. Ha bikwa na Jerusalem. **35** Jeiel nna Gibion bu na Gibion ka o bi, Aha nwunye ya bu Maaka. **36** O mürü Abdon, okpara ya, Zua, Kish, Baal, Nea, Nadab, **37** Gedoa, Ahio, Zekaraya na Miklot. **38** Miklot bu nna Shimeam. Ha onwe ha sokwa ụmụnna ha biri na Jerusalem. **39** Nea mürü Kish nna Sol, onye bù nna Jonatan, Malkishua, Abinadab na Esh-Baal. **40** Jonatan mürü Merib-Baal nna Maika. **41** Maika mürü Piton, Melek, Tahrea na Ehaz. **42** Ehaz mürü Jada. Jada bu nna Alemet, Azmavet na Zimri. Zimri mürü Moza. **43** Moza mürü Binea, nna Refaya, nna Eleasa, nna Azel. **44** Azel mürü ụmụ isii: Azrikam, Bokeru, Ishmel, Shearaya, Obadaya na Hanan. Ndị a bù ụmụ ndị ikom Azel.

10 N'oge a ndị Filistia lusoro ndị Izrel agha, ndị Izrel si n'ihi ha gbaa ọso, ma ọtụtu n'ime ha nwurụ n'ugwu Gilboa. **2** Ndị Filistia ji ike chọso Sol na ụmụ ya. Ha gburu ụmụ ya ndị ikom, Jonatan, Abinadab na Malkishua. **3** Agha ahụ siri ike nke ukwuu megide Sol, mgbe ndị na-agba ụta chukwutere ya ha merụrụ ya ahụ. **4** Sol gwara onye na-ebu ngwa agha ya, sị, "Mịpụta mma agha gi, were ya magbwo m ka ndị a na-ebighị ugwu ghara ibia jiri m mee ihe egwuregwu." Ma onye na-ebu ngwa agha ya ekweghị, n'ihi ọnọndu oke egwu. N'ihi ya, Sol were mma agha nke ya, dakwasị n'elu ya. **5** Mgbe onye na-ebu ihe agha Sol hụrụ na ọ nwuṇḍa, ya onwe ya dakwasikwara n'elu mma agha nke ya, nwụłokwa. **6** Ya mere, Sol na ụmụ ya ndị ikom ato nwurụ, ndị niile si n'ulo ya nwukwara n'otu mgbe ahụ. **7** Mgbe ndị Izrel niile nọ na ndagwurugwu hụrụ na ndị agha agbaala ọso, na Sol na ụmụ ya ndị ikom anwụṇḍa, ha hapụrụ obodo ha niile gbaṇụ ọso. Ndị Filistia biakwara bichie n'ime ha. **8** N'echi ya, mgbe ndị Filistia bịa ri iyipụ ndị nwurụ anwụ ihe ha ga-achikqoro, ha hụrụ ozu Sol na nke ụmụ ya ndị ikom ka ha togbo n'ugwu Gilboa. **9** Ha yipụrụ ya ihe niile oyi, buru isi ya na ihe agha ya, zipukwa ndị ozi gara n'ala ndị Filistia niile ikwusa akụkọ ihe mere nye ndị ha niile na arụsi ha niile. **10** Ha ttinyere ihe agha ya n'ulo chi ha, kwubakwa okpokoro isi ya n'ulo Dagon. **11** Mgbe ndị Jebesh Gilead niile nṣụrụ ihe ndị Filistia mere Sol, **12** ndị ikom ha niile bu ndị dimkpá, biliri gaa buru ozu Sol na ụmụ ya, bulata ha na Jebesh. Ha liri okpukpụ ha n'okpuru osisi ukwu dí na Jebesh, buo ọnụ ubochi asaa. **13** Sol nwurụ n'ihi ekwesighị ntukwasị obi ya nye Onyenwe anyị, o debeghi okwu Onyenwe anyị, karışşı, o gara na nke onye na-najụ mmuo ojoo ase, n'ihi ijutà ya ase, **14** ma o jughị ase site n'ọnụ Onyenwe anyị. O bụ nke a mere Onyenwe anyị ji gbuo ya, were alaeze ya nyefee Devid nwa Jesi n'aka.

11 Ndị Izrel niile gbakötara biakwute Devid na Hebron sị ya, "Lee, okpukpụ gi na anụ ahụ gi ka anyị bụ. **2** N'oge gara aga, o buladi mgbe Sol bụ eze, o bụ gi duuru ndị agha Izrel n'ogu niile, ma opụpụ ma mbata. Onyenwe anyị bụ Chineke gi, sịrị gi, 'I ga-azụ ndị m, bù Izrel, i ga-abukwa onye ga-achị ha.'" **3** Mgbe ndị okenye Izrel niile biakwutere eze Devid na Hebron, ya na ha gbara ndị n'ihi Onyenwe anyị na Hebron. Ha tere ya mmanụ ibụ eze Izrel, dika Onyenwe anyị kwere na nkwa site n'ọnụ Samuel. **4** Devid na ndị Izrel zoqoro ije garuo Jerusalem nke bụ Jebus. Ma ndị Jebus bi n'ebé ahụ, **5** gwara Devid si, "I gaghi abata n'ebé a." N'agbanyeghi okwu ndị a, Devid dötara ebe ahụ e wusiri ike nke Zayon n'agha, ya bụ obodo Devid. **6** Devid ekwuolarị si, "Onye

obula buru ụzọ buo agha megide ndị Jebus ga-abụ onyeisi ọchiaghị ndị agha." Joab nwa Zeruaya bu onye mbụ gara, n'ihi ya, o nwetara ike ibu ọchiaghị. **7** Devid biiri n'ebé ahụ e wusiri ike. O bụ nke a mere e ji akpọ ya oboedo Devid. **8** O wuru obodo gburugburu ya, site na Milo ruo na mgbidi gbara ya gburugburu. Ma Joab wuzikwara akụkụ obodo ahụ nke fodụ. **9** Ma Devid gara n'ihi na-adị ukwuu karịa, n'ihi na Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, nonyeere ya. **10** Ndị a bụ ndịsi ndị dike n'etiti ndị agha Devid. Ha na ndị Izrel niile nyere ičhi eze Devid ezi nkwoado ime ka ọchichị ya rwoo n'akụkụ niile nke ala ahụ, dika Onyenwe anyị kwere na nkwa. **11** Nke a bụ ndekọ ọnụogugu ndị dike n'agha Devid nwere: Jashobeam, onye Hakmon, bụ onyeisi n'etiti ndịsi ndị ozo. O weliri übe ya megide nari ndị ikom ato, bụ ndị o gburu n'otu mgbe ibu agha. **12** Onye nke na-eso ya bụ Elieza nwa Dodayi, onye Ahohi, onye bụ otu n'ime ndị dike ato ndị ahụ. **13** Ya na Devid nọ na Pas Damın mgbe ndị Filistia zukorị n'ebé ahụ ibu agha. N'otu ebe, nke e nwere otu ubi jupütara n'ọka balị, ma ndị agha Izrel si n'ogbọ agha gbaṇụ ọso n'ihi ndị Filistia. **14** Ma ha were ọnọndu ha n'etiti ubi ahụ, ha napütara ya, tigbuo ndị Filistia niile ahụ. Onyenwe anyị nyere mmeri dị ukwuu. **15** Mmadụ ato n'ime iri ndịsi agha ato ahụ jekwuru Devid na nkume dị n'ogba Adulam, na mgbe otu ndị Filistia mara ụlo ikwu ha na Ndagwurugwu Refaim. **16** Ma Devid nọ n'ebé ahụ ewusiri ike n'oge ahụ, ma ọnọndu ndị agha ndị Filistia dị na Betelehem. **17** Agụ mmiri gurụ Devid nke ukwuu, o sị, "O gamasị m ma ọ bụrụ na o nwere onye ga-ekunye m mmiri ọnụniụ site n'olulu mmiri dị nso n'ọnụ ụzọ ama Betelehem!" **18** Ya mere, ha ato wakpuru ọmụma ụlo ikwu ndị Filistia, seta mmiri site n'olulu mmiri ahụ dị n'akụkụ ọnụ ụzọ ama Betelehem, bulatara ya Devid. Ma Devid jụrụ iñụ ya, kama ọ wufuru ya n'ala dika onyinye nye Onyenwe anyị, kwuo sị, **19** "Chineke ekwela ka m mee nke a. M ga-anụ obara ndị ikom a, bụ ndị ji ndị ha chọ aja n'ihi ikute mmiri a?" N'ihi na ha ji ndị ha chọ aja iğà kute ya, Devid ekweghị anụ ya. Nke a bụ ụdị ike dike ato ahu kpara. **20** Abishai, nwanne Joab bụ onyeisi ndị ikom ato ahụ. O weliri übe ya megide nari ndị ikom ato, tigbukwaa ha niile. N'ihi nke a, o ghoro onye a ma ama dika mmadụ ato ndị a. **21** N'etiti mmadụ ato ahụ, a na-asopụrụ ya karịa, o ghoro onyeisi ha. O bụ ezie na-agunyeghi ya dika otu onye n'ime ha. **22** Benaya, nwa Jehoiada, onye si Kabzeel, bụ dike n'agha, kpara ike dị ukwuu. O tigburu dimkpá abụ ndị Moab, ndị bụ ọkaka n'agha. O rịdakwukwara ọdum n'ime olulu na-amị amị n'ubochi mkpuru mmiri na-ezo, gbuo ya. **23** O tigburu otu nwoke onye Ijipt, nke ogologo ya dị mita abụ na ọkara. O bụ ezie na onye Ijipt ahụ ji übe buru ezigbo ibu n'aka, nke okporo ya dika nke onye na-ekwe akwa ji ekwe akwa, ma Benaya ji naanị mkpọ jekwuru ya, punara onye Ijipt ahụ übe dị ya n'aka, jiri ya magbwo ya. **24** Nke a bụ ụdị ike Benaya nwa Jehoiada kpara. Ya onwe ya nwekwara aha dika ndị dike ato ahụ. **25** A na-asopụrụ ya n'ebé o dị ukwuu karịa onye obula n'etiti iri dike ato ndị ahụ, ma o rughi ogugo ndị dike ato mbụ ahụ. Devid mere ya onyeisi ndị na-eché ya nche. **26** Ndị bụ dike n'agha bụ ndị a: Asahel nwanne Joab, Elhanan nwa Dodo onye Betelehem, **27** Shamot onye Haroa, Helez onye Anatot, **28** Ira nwa Ikesh, onye Tekoa, Abieza onye Anatot, **29** Sibekai onye Husha, Ilai onye Ahohi, **30** Maherai onye Netofa, Heled nwa Baana, onye Netofa, **31** Itai nwa Ribai, nke Gibeä ụmụ Benjamin, Benaya

onye Piraton, **32** Hurai onye si n'akukụ iyi di na Gaash, Abiel onye Arba, **33** Azmavet onye Baharum, Eliaba onye Shaalbon, **34** Ümụ Hashem onye Gizon, Jonatan nwa Shagee, onye Hara, **35** Ahiam nwa Saka, onye Hara, Elifal nwa Ọọ, **36** Hefa onye Mekerat, Ahija onye Pelon, **37** Hezro onye Kamel, Naarai nwa Ezbai, **38** Juel nwanne Netan, Miba nwa Hagri, **39** Zelek onye Amón, Naharai onye Beerot, onye na-ebu ngwa agha Joab, nwa Zeruaya, **40** Ira onye Itra, Gareb onye Itra, **41** Ọraya onye Het, Zabad nwa Alai, **42** Adina nwa Shiza, onye Ruben, onye bu onyeisi ebo Ruben na iri mmadu ato ahụ na-eso ya. **43** Hanan nwa Maaka, Joshafat onye Mitna, **44** Uzía onye Ashterat, Shama na Jeiel ümụ Hotam, onye Aroea, **45** Jedael nwa Shimri, Joha nwanne ya, onye Tiza, **46** Eiel onye Mahavi, Jeribai na Joshavia ümụ Elnaam, Itma onye Moab, **47** Eiel, Obed, na Jaasiel onye Mezoba.

12 Ndị a bụ ndị ikom bịakwutere Devid na Ziklag, mgbe e si n'ihi Söl nwa Kish chüpụ ya. (Ha so n'ime ndị ọka agha nyere Devid aka ibu agha. **2** Ngwa agha ha bụ ụta, ha nwere ike iji aka nri maqbụ aka ekpe gba bụ ákụ maqbụ fee ebe; ndị a bụ ndị ikwu Söl si n'eo Benjamin.) **3** Onyeisi ha bụ Ahieza na Joash, bụ ümụ Shema onye Gibeä. Ndị ọzo bụ, Jeziel na Pelet ümụ Azmavet, Beraka, Jehu onye Anatot, **4** Ishmaya onye Gibion, dimkpá n'etiti iri mmadu ato ahụ, onye bụ onyendu iri mmadu ato ahụ, Jeremaya, Jahaziel, Johanan, Jozabad onye Gedera, **5** Eluzai, Jerimot, Bealia, Shemaraya, na Shefata onye Haruf; **6** Elkenna, Ishaya, Azarel, Joeza na Jashobeam, ndị Kora; **7** Juela na Zebadaya ümụ Jeroham onye Gedoa. **8** Ndị a bükwa dike n'aghá sitere n'eo Gad gbasoo Devid n'ebe e wusiri ike ya di n'özara. Ha bükwa ndị ọka n'ihi ùbe na ọta alu agha. Ha dikwa gara gara dika ele n'elu ugwu, ihu ha dikwa ka ihu odum. **9** Eza, bụ onyeisi ha. Obadaya bụ onye na-eso ya, tupu Eliab esoro. **10** Onye nke anọ bụ Mishmana. Ndị ọzo n'usoro ha bụ, Jeremaya, **11** na Atai bụ nke isii, na Eiel bụ nke asaa, **12** na Johanan bụ nke asato, na Elzabad bụ nke itoolu, **13** na Jeremaya onye nke iri, nakwa Makbanai onye nke iri n'otu. **14** Ndị a, ndị sitere n'eo Gad bụ ndịsi agha. Onye na-adighị ike n'ime ha di ike dika narị ndị agha, ma onye di ike n'ime ha di ike dika puku ndị agha. **15** Ọ bụ ha gafera osimiri Jodan n'udu mmiri, mgbe Jodan tofere akukụ ya niile, chüşaa ndị niile bi na ndagwurugwu, n'akukụ ọwụwa anyanwu na ojida anyanwu. **16** Ndị ọzo sitekwarai n'eo Benjamin na Juda bịakwute Devid n'ebe ya e wusiri ike. **17** Mgbe ahụ, Devid puru iga zute ha, sị ha, “Ọ buru na unu bjara n'udo inyere m aka, ejikeere m ḥinabata unu ka unu dinyere m. Kama Ọ buru kwanu na unu bjara ịrara m nye n'aka ndị iro m, ebe aka m di ọcha, ka Chineke nna nna anyị hụ ihe di unu n'obi kpee unu ikpe.” **18** Mgbe ahụ, Mmụ Nso dakkasiri Amasai, onyendu iri ndị ikom ato ahụ, mee ka ọ gwa Devid okwu sị ya, “Anyị bụ ndị gi, Devid! Anyị so gi n'azụ, gi nwa Jesi! Udo, udo ga-abụ nke gi, udo ga-abükwa nke ndị na-enyere gi aka, n'ihi na Chineke gi na-enyere gi aka.” Ya mere, Devid nabatarha ha mee ha ndịsi agha na-apunara ndị mmadu ihe. **19** Ufodụ n'ime ndị ebo Manase gbasooro Devid, mgbe o gara sonyere ndị Filistia n'īluso Söl ogu. Ma ya na ndị agha ya enyereghị ndị Filistia aka, n'ihi na mgbe ndị Filistia gbachara izu, ndị ndu ndị Filistia zilagara ya. Ha kwuru sị, “Isi anyị ka anyị ga-atụfụ ma Ọ buru na Devid ahapụ anyị n'ogbo agha gbakwuru nna ya ukwu bụ Söl.” **20** Mgbe

Devid gara Ziklag, ndị a bụ ndị ikom si n'eo Manase ndị gbasoro ya: Adna, Jozabad, Jediael, Maikel, Jozabad, Elihu na Zileta. Ndị a niile bu ndịsi agha na-achị puku ndị agha n'eo Manase. **21** Ha nyere Devid aka imegide ndị agha nkwata ahụ, n'ihi na ha niile bu dike n'aghá, bùrùkwa ndịsi agha. **22** Site n'ubochị ruo n'ubochị, otutu ndị ikom na-agbafeta soro Devid, tutu ruo mgbe ha ghoro igwe ndị agha, ndị agha nke Chineke. **23** Ndị a bụ ndị jikeere ibu agha, ndị chikwa ngwa agha bịakwute Devid na Hebron, n'ihi na ha chọrọ ka Ọ bia bürü eze ha n'önodu Söl, dika Onyenwe anyị kwuru. **24** Ndị sitere n'eo Juda, ndị bu ọta na ùbe ha di puku isii na narị asato. **25** Ndị Simion a maara aha ha n'ibu agha di puku asaa na otu narị. **26** Ndị Livayị di puku anọ na narị isii, **27** tinye Jehoiada, onyendu n'ezinailo Eron na puku ndị ikom ato na narị asaa, **28** na Zadok, nwokorobia bụ dike na dimkpá n'aghá, onyendu ndịsi agha iri abụ na abụ ndị si n'ezinailo ya. **29** Ümụ Benjamin, ndị ikwu Söl, di puku ato, n'ihi na n'oge a, otutu ha nonyeere Söl. **30** Ümụ Ifrem di iri puku abụ na narị asato, ndị di ike n'aghá, ndị a makwaara aha ha n'ikwu ha. **31** Site n'okara ebo Manase, ndị ọnụogugu ha di puku iri na asato ka a hopütara iga inyere Devid aka ịbü eze. **32** Ümụ Isaka; narị ndịsi abụ, na ndị ha na-edu. Ndịsi a bụ ndị nwere nghọta oge ha n'o n'ime ya marakwa ihe Izrel kwasiri ime n'oge ahụ. **33** Ümụ Zebulon di iri puku ise. Ha enweghi obi abụ obụla iso Devid. A zukwara ha n'ihi ụdi ngwa agha obụla na-ebu agha. **34** Ọnụogugu ndị ndu ümụ Naftali di otu puku, tinyere ndị agha di puku iri ato na asaa, ndị ji ùbe na ọta. **35** Ümụ Dan di iri puku abụ na asato, na narị isii. Ha bükwa ndị agha jikeere ibu agha. **36** Ümụ Asha di iri puku anọ. Ha bụ ndị ibu agha doro nnóanya. **37** Sitekwa n'owụwa anyanwu Jodan, site n'eo Ruben na Gad, na ọkara ebo Manase bi, ndị agha ọnụogugu ha di narị puku na iri abụ, ndị ji ụdi ngwa agha obụla pütara soro Devid. Ha bukwa ngwa agha ha pütara. **38** Ndị a niile bu ndị agha na-eje ozi n'usoro ndị ji obi ha pütara. Ha nwekwara mkpебi mgbe ha si ebe obụla ha si pütarị ibia Hebron ime Devid eze. Ndị Izrel niile jikwa otu obi pütara ime Devid eze Izrel. **39** Mgbe ha pükwtutere Devid, ha so ya rie, níuo, abalị ato. Ọ bükwa ihe ndị ezinailo ha kwadoro ha ji bia ka ha riri. **40** Ndị Isaka, na Zebulon, na Naftali si ebe di anya bute nri. Inyinya ibu, na inyinya kamel, na inyinya muul na ehi ka ha ji bute nri ndị a. Ọ bükwa nri di iche ka ha butere, dika ụtụ ọka, na achichà e ji mkpürü fiig mee, na achichà ndị ọzo di iche, na mmanya, na mmanya, na igwe ehi, na igwe atürü. Ha si otu a bute nri ndị a n'ihi na oke ọnụ jupütara n'ala Izrel niile.

13 Devid na ndịsi agha ya na-achị imerime puku ndị agha, na otutu narị ndị agha, zukorø gbaa izu. **2** Ọ gwara ogbakó Izrel niile ahụ sị, “Ọ buru na ọ di unu mma, Ọ buru kwanu na Ọ bụ ọchichị Onyenwe anyị Chineke anyị, ka anyị ziga ozi zie ümụnna anyị niile bi n'akukụ niile nke ala Izrel, na ndị nchukwu na ndị Livayị niile, bi n'obodo ha na ndị bi n'ebe ịta nri nke anụ ulo ha, ka ha bia, soro anyị. **3** Ka anyị gaa bulata igbe ogbugba ndị Chineke n'ihi na lefuru ya anya n'oge ahụ niile Söl bụ eze.” **4** Ha niile kwekorịtarai imé nke a n'ihi na okwu ahụ di ndị niile zukorø mma. **5** Mgbe ahụ, Devid kporo ndị Izrel niile oku ka ha zuo ezuo site n'ebe niile ha bi, site n'oke ala ha na ndị ijipt, ya bụ iyí Shiho, ruo n'oke ala di n'ugwu, ya bụ Lebo Hamat, ka ha gaa

bulata igbe ogbugba ndu Chineke site na Kiriat Jearim. 6 Devid na ndị Izrel niile jere Baala n'ime Juda, ya bụ Kiriat Jearim, i s'i n'ebu ahụ bugota igbe ogbugba ndu Chineke, bụ Onyenwe anyị, onye na-anokwasị n'etiti cherubim, igbe ahụ nke akpokwasirị aha ya. 7 Ha ji ụgboala ohụrụ ehi na-adopkpu buru igbe ogbugba ndu Chineke site n'ulọ Abinadab, Uza na Ahio na-eduzi ụgboala ahụ uzo. 8 Devid na ndị Izrel niile weere ike ha niile na-añu ọnụ n'ihu Chineke, jiri abu, ubo akwara, opị, une na ogene na iti egwu na-etekekwa egwu. 9 Mgbe ha rutere n'ebu izocha oka nke Kidon, Uza setipurụ aka ya ijide igbe ogbugba ndu ahụ, n'ihi na ehi ahụ zojhieri ukwu. 10 Ma iwe Onyenwe anyị dị okụ megide Uza, o tigburu ya n'ihi na o meturu igbe ogbugba ndu ahụ aka. Ya mere, ọ nwurụ n'ebu ahụ n'ihu Chineke. 11 Mgbe ahụ, iwe were Devid n'ihi onụmna Onyenwe anyị dakwasirị Uza, ruo taa, a na-apkpo ebe ahụ Perez Uza. 12 Devid tịrụ egwu Chineke n'ubochị ahụ, o kwuru si, "M ga-esi añaah bubataro onwe m igbe ogbugba ndu a?" 13 O bubataghị igbe ogbugba ndu ahụ n'ime obodo Devid, kama o bugara ya n'ulọ Obed-Edom, onye Git. 14 Igbe ogbugba ndu Chineke ahụ n'orọ n'eziṇaulo Obed-Edom n'ulọ ya ọnwa ato. Onyenwe anyị gozirkwara ezinaulo ya na ihe niile o nwere.

14 Hiram bụ eze Taja zitere Devid ndị ozi, na ndị ọkwa n'ka osisi na ndị na-edo nkume, ka ha nyere Devid aka iwu ụlọze ya. O nyekwara ya osisi sida o ji ewu ụlo ahụ. 2 Devid għotara na Onyenwe anyị emeela ka o guziosie ike dika eze ndị Izrel, na ebūliela alaeze ya elu nke ukwuu n'ihi ndị ya Izrel. 3 Devid lịrụ ndị inyom ozo mgbe o jere biri na Jerusalem. Nke a mere ka ọ muo otutu umu nwoke na umu nwanyị. 4 Ndị a bükwa aha umu a mṣuru ya n'ebu ahụ: Shamua, Shobab, Netan, Solomon, 5 Ibha, Elishua, Elpelet, 6 Noga, Nefeg, Jafia, 7 Elishama, Beeliada na Elifelet. 8 Mgbe ndị Filistia n'ru na eteela Devid immanu i bụ eze ndị Izrel niile, ha p'ru n'igwe ha ịchọ ya. Ma Devid n'ru maka ya, jikere p'u izute ha. 9 Ma ndị Filistia bijara, bukoro ihe niile di na Ndagwurugwu Refaim. 10 Devid jịrụ Chineke ase si, "O bụ m gaa buso ndị Filistia agha? I ga-enyefe ha n'aka m?" Onyenwe anyị zara si ya, "Gaa, aga m enyefe ha n'aka gi." 11 Ya mere, Devid na ndị ikom ya gara Baal-Perazim, meriekwa ha n'ebu ahụ. O kwuru si, "Chineke enupula megide ndị iro m site n'aka m, dika idee mmiri si enupu." N'ihi ya, a kporo ebe ahụ Baal Perazim. 12 Ndị Filistia hapurụ chi niile ha n'ebu ahụ, Devid nyere iwu ka e suo ha niile ọkụ. 13 Ndị Filistia bukwara agha bija na ndagwurugwu ahụ ozo. 14 N'ihi nke a, Devid jịrụ Chineke ase ozo. Chineke siri ya, "Esitekwala n'ihu buso ha agha, kama gbao ha gburugburu, buso ha agha na ncherita ihu osisi balsam ndị ahụ. 15 Ngwangwa i n'ru ụda ikiri uko n'elu osisi balsam ndị ahụ, mgbe ahụ ka unu ga-apu ibu agha, n'ihi na nke a pütara na Chineke eburula unu ụzo p'uo, itigbu ndị agha Filistia." 16 Devid mere dika Chineke nyere ya n'iwu. Ha tigburu ndị agha Filistia site na Gibion ruo Gaza. 17 Ya mere, aha Devid bidoro na-ewu ewu; Onyenwe anyị tinyekwara ujo ya n'obi mba niile.

15 Mgbe Devid wuchara ụlo obibi ya n'obodo Devid, o doziri ebe a ga-adosa igbe ogbugba ndu Chineke. Ọ mara ụlo ikwu maka ya. 2 Devid kwuru si, "O nweghi onye ọbula ga-ebu igbe Chineke karikwaka ndị Livayị, n'ihi na Onyenwe anyị hoputara ha ibu igbe Onyenwe anyị na ije

ozi n'ihu Onyenwe anyị ruo mgbe ebighị ebi." 3 Ya mere, Devid kpokotara ndị Izrel niile, na Jerusalem ibubata igbe Onyenwe anyị n'ebu ahụ ọ kwadoro na a ga-adosa ya. 4 Ọ kpokotara ụmụ Erçon na ndị Livayị: 5 Ndị Kohat na ụmụnna ha dị otu narị na iri abu. Uriel bụ onyeisi ha. 6 Ụmụ Merari na ụmụnna ha dị narị abu na iri abu. Asaya bụ onyeisi ha. 7 Ụmụ Geshom na ụmụnna ha dị otu narị na iri ato. Juel bụ onyeisi ha. 8 Ụmụ Elizafan na ụmụnna ha dị narị abu. Shemaya bụ onyeisi ha. 9 Ụmụ Hebron na ụmụnna ha dị iri asatô. Eliel bụ onyeisi ha. 10 Ụmụ Uziel na ụmụnna ha dị otu narị na iri na abu. Aminadab bụ onyeisi ha. 11 Devid kporo Zadok na Abiata, ndị nchukwara na Uriel, Asaya, Juel, Shemaya, Eliel, na Aminadab ndị Livayị sị ha, 12 "Unu bụ ndịsi ezinaulo dị iche iche, n'ebu Livayị. Doonu onwe unu nsø unu na ụmụnna unu ibulata igbe ogbugba ndu Onyenwe anyị, Chineke Izrel n'ebu a m doziri n'ihi ya. 13 Na mbu, Onyenwe anyị Chineke tara anyị ahụ n'ihi na anyị esoghi omenala ime ka unu bụ ndị Livayị buru ya. Anyị ajutaghị ya ase otu a ga-esi bulata ya n'uzo o kwestiri." 14 Ya mere, ndị nchukwara na ndị Livayị mezuru omenala ido onwe ha nsø maka ibulata igbe ogbugba ndu Onyenwe anyị, Chineke Izrel ahụ. 15 Ndị Livayị jiri osisi ogologo buru igbe Chineke ahụ n'isi ubu aka ha dika Mosis nyere n'iwu n'usoro dika okwu Onyenwe anyị si di. 16 Devid nyekwara ndị ndu Livayị iwu sị ka ha hoputa site n'etiti ụmụnna ha ndị abu na ndị egwu, ndị ga-abu abu ọnụ, nke ya na ngwa egwu ndị a ga-eso: ubo akwara, une na ogene. 17 Ndị Livayị hoputara Heman nwa Juel; ma site n'etiti ụmụnna Juel ha hoputara Asaf, nwa Berekaya. Sitekwa n'etiti ụmụnna ha ndị Merari ha hoputara Etan nwa Kushaya, 18 tiniyere ndị a, ha hoputara ụmụnna ha ndị a, ndị na-esote ha n'okwa: Zekaraya, Jaaziel, Shemiramot, Jehiel, Unni, Eliab, Benaya, Maaseia, Matitai, Elifelehu, Mikneya, Obed-Edom na Jeiel bụ ndị na-eché ọnụ ụzo. 19 Heman, Asaf na Etan ka a hoputara maka ikụ ogene bronz. 20 Zekaraya na Aziel, Shemiramot, Jehiel, Unni, Eliab, Maaseia na Benaya bu ndị na-apko ubo akwara dika usoro abu alamat, si di 21 Matitai, Elifelehu, Mikneya, Obed-Edom, Jeiel na Azazaya bukwa ndị na-apko une dika usoro abu Sheminit si di. 22 Onyeisi ndị na-abu abu a hoputara bụ Kenaniya, onye bükwa onyeisi ndị Livayị. A hoputara ya n'ihi na ọ bụ onye nwere nghọta banyere abu. 23 Berekaya na Elkena bụ ndị na-eché ọnụ ụzo ebe igbe ahụ di. 24 Shebanaya, Josaphat, Netanel, Amasai, Zekaraya, Benaya na Elieza, ndị bụ ndị nchukwara bụ ndị na-afu opị n'ihi igbe ogbugba ndu Chineke. Obed-Edom na Jehaya ga-esokwa ndị ga-eché ọnụ ụzo ebe igbe ahụ di nche. 25 Devid na ndị okenye Izrel, na ndịsi agha na-achị puku ndị agha, ji oke ọnụ gaa n'ulọ Obed-Edom n'ihi ibugote igbe ogbugba ndu Onyenwe anyị ahụ. 26 N'ihi na Chineke nyere ndị Livayị na-ebu igbe ogbugba ndu Onyenwe anyị aka, ọ bụ oke ehi asaa na ebule asaa ka a chürü n'aja. 27 Ọ bụ ezi akwa ọcha ka e ji kee Devid ekike, dika ndị Livayị nnebi bụ ndị bu igbe ogbugba ndu ahụ, na ndị ọbu abu, na Kenaniya, bụ onyeisi otu ndị na-abu abu yi akwa ọcha n'ahụ ha. Devid yikwa uwe efqod e ji akwa ọcha du. 28 Ya mere, ndị Izrel niile ji iti mkpụ, na-ịfụ opị mpi ebule na-ịfụ opị ike, ikpọ ubo akwara, ikụ ogene na une, bulata igbe ogbugba ndu Onyenwe anyị. 29 Mgbe ha bu igbe ogbugba ndu Onyenwe anyị na-abata n'obodo Devid, Mikal nwa Sol, lepuru anya site

na oghereikuku ụlo. Mgbe o hụrụ eze Devid ka o na-ayorị egwu na-añurị ọnụ, o ledara ya anya n'ime obi ya.

16 Ha bubataro igbe ọgbugbaga ndu Chineke ahụ guzobe ya n'ime ụlo ikwu nke Devid manyere maka ya. Ha chekwara aja nsure oku na aja udo n'ihu Chineke. **2** Mgbe Devid chusirị aja nsure oku na aja udo ndị a, o goziri ndị Izrel n'aha Onyenwe anyị. **3** O nyekwara onye ọbula n'Izrel, ma nwoke ma nwanyị, otu ogbe achicha, okpurułkpụ anụ na achicha mkpuru osisi a mɪkporo amikpọ. **4** O hoputara ufodụ ndị Livayị ka ha nodụ n'ihu igbe ọgbugbaga ndu Onyenwe anyị ahụ inye Onyenwe anyị, Chineke Izrel ekele na otuto na iriọ ya ngozi n'isi ndị ya Izrel. Ndị a bụ ndị o nyere ije ozi a: **5** Asaf bụ onyeisi ndị a. Ndị ozo bụ Zekaraya, Jeiel, Shemiramot, Jehiel, Matitaia, Eliab, Benaya, Obed-Edom na Jeiel. Orụ ha bụ ikpọ ubo akwara, na une, ma orụ Asaf bụ onye na-akụ ogene ọla na-ada ụda. **6** Benaya na Jahaziel, ndị nchukwa, ketara orụ ifu opि n'ihu igbe ọgbugbaga ndu Chineke kwamgbe kwamgbe. **7** N'ubochị ahụ ka Devid buru ụzo hoputa Asaf na ndị otu ya ka ha nye Onyenwe anyị otuto n'usoro dị otu a: **8** Nyenü Onyenwe anyị otuto, kwuputakwa aha ya, meenụ ka amata n'etiti mba niile banyere ihe niile o rụrụ. **9** Bukanonu ya abụ, bukuonu ya abụ otuto; kwuputaranụ mba niile orụ ebube ya niile. **10** N'uriānụ n'ime aha nsọ ya; ka obi ndị niile na-achọ Onyenwe anyị n'uriānụ ọnụ. **11** Na-achonụ Onyenwe anyị na ike ya, choqụnụ ihu ya mgbe niile. **12** Chetanụ orụ ebube niile nke o rụrụ, ihe iriబama ya niile na ikpe ziri ezi niile nke si n'onụ ya puta. **13** Unu, ụmụ Izrel, bụ ohu ya ụmụ Jekob, ndị o hoputara. **14** Ya onwe ya bụ Onyenwe anyị Chineke anyị; ikpe ya dị n'ụwa niile. **15** O na-echeta ọgbugbaga ndu ya ruo mgbe ebighị ebi; bụ nkwa o kwere nye puku ogbo. **16** Ọgbugbaga ndu ahụ nke ya na Ebraham gbara, na iyi o riürü nye Aizik. **17** O mere ka o guzoro nye Jekob dika ukołpuru, ma n'ebé Izrel nō dika ọgbugbaga ndu ebighị ebi: **18** Sì, "Aga m enye gi ala Kenan ka o burụ ihe nketa gi." **19** Mgbe ha dì ole na ole n'onuogugu, n'ezie, ole na ole, burukwa obịa n'ala ahụ. **20** Ha wagharị site n'otu mba gaa mba ozo, sitekwa n'otu alaeze gaa na alaeze ozo. **21** O kweghi ka onye ọbula mekpaa ha ahụ; o baara ndị eze mba n'ihu ha, sì: **22** "Unu emetukwala ndị m e tere mmanụ aka, unu emekpawala ndị amumua m ahụ." **23** Bukanonu Onyenwe anyị abụ, unu ụwa niile; kwuputaranụ nzoputa ya site n'otu ubochị ruo n'ubochị nke ozo. **24** Kwusaanụ ebube ya n'etiti mba niile, kosaakwanụ banyere oke orụ ya niile n'etiti ndị ihe iché. **25** N'ihu na Onyenwe anyị dị ukwuu, o bukwa onye kachasị ka e nye otuto. Onye a na-atu egwu karja chi ozo niile ka o bukwa. **26** N'ihu na chi niile nke mba niile dị ihe iché bù arusị efu, maqbụ Onyenwe anyị kere eluigwe niile. **27** Ima mama na ebube dì n'ihu ya; ike na ọnụ dì n'ebé obibi ya. **28** Nyenü Onyenwe anyị, unu ezinailo nke mba niile dị ihe iché, nyenü Onyenwe anyị nsopuru na ike. **29** E, nyenü Onyenwe anyị nsopuru ruuru aha ya, werenụ onyinye bija n'ihu ya. Kpoonụ isiala nye Onyenwe anyị n'ima mama nke jidi nso ya. **30** Maa jijiji n'ihu ya, unu ụwa niile. Elu ụwa niile kwu chim, a pughi iwezuga ya n'onodụ ya. **31** Ka eluigwe n'uriānụ, ka ụwa nwekwa obi ụtọ; ka ha kwuputa n'etiti mba niile sì, "Onyenwe anyị na-achị." **32** Ka osimiri bigbog, na ihe niile dì n'ime ya, ka ala ubi niile na ihe niile dì n'ime ha juputa n'obi ụtọ. **33** Ka osisi niile nke oke ọhịa bụ abụ, ka ha bụ abụ ọnụ n'ihu Onyenwe

anyị, n'ihii na o na-abia ikpe ụwa ikpe. **34** Keleenu Onyenwe anyị, n'ihii na o dì mma, n'ihii na ihụnanya ya na-adigide ruo mgbe ebighị ebi. **35** Tikuonu ya mɪkpu sì, "Zoputa anyị, gi Chineke, Onye nzoputa anyị; chikọta anyị, ma naputakwa anyị site n'aka mba dì ihe iché, ka anyị nwee ike nye aha nsò gi ekele; ma nyaakwa isi n'ime otuto gi." **36** Otuto dìri Onyenwe anyị, bụ Chineke nke Izrel, site n'ebighị ebi ruo ebighị ebi. Mgbe ahụ, mmadu niile siri, "Amen" na "Toonu Onyenwe anyị." **37** Devid hapurụ Asaf na ndị Livayị ibe ya n'ihu igbe ọgbugbaga ndu Onyenwe anyị ahụ ubochị niile ije ozi mgbe niile, dika orụ ubochị ọbula si dì. **38** Obed-Edom nwa Jedutun so n'ime ha, ya na Hosa, na iri mmađu isii na asato ozo. Obed-Edom nwa Jedutun na Hosa bụ ndị na-eche ọnụ uzo. **39** Devid nyefekwara Zadok, onye nchukwa, na ndị nchukwa ibe ya, orụ ino n'ihu ụlo nzute Onyenwe anyị, n'ebé dì elu nke Gibion. **40** N'ihii ičhụ aja nsure oku mgbe niile n'elü ebe ičhụ aja nke aja nsure oku nye Onyenwe anyị, ụtụtụ na anyasi niile n'usoro dika e si dee ya n'akwukwó iwu Onyenwe anyị, nke o nyere ndị Izrel. **41** Devid hoputakwara Heman, na Jedutun, na ndị ozo a kpọro aha hoputa inye Onyenwe anyị ekele, "n'ihii ihụnanya ya na obi ebere ya nke na-adị ruo mgbe ebighị ebi." **42** Heman na Jedutun bụ ndị o dìri ifu opi, na ịkụ ogene ọla, na ihe egwu ndị ozo ejị na-enye Chineke otuto. Umụ ndị ikom Jedutun bụ ndị nọ nche n'onụ ụzo ama. **43** Mgbe mmememe ahụ gwusiri, onye ọbula lara n'ulọ ya. Devid lakwara igozi ezinailo ya.

17 Mgbe Devid nosara ahụ n'uloeze ya, o siri Netan onye amumua, "Lee, mụ onwe m na-ebi n'ulọ sida, ma igbe ọgbugbaga ndu Onyenwe anyị dì n'okpuru ụlo ikwu." **2** Netan zaghachiri Devid, "Ihe ọbula dì gi n'obi, mee ya, n'ihii na Chineke nonyeere gi." **3** Ma n'abalị ahụ, okwu Chineke rutere Netan ntị, na-asị, **4** "Gaa gwa ohu m Devid sì ya, 'Otu a ka Onyenwe anyị kwuru: Gi onwe gi agaghị ewuru m ụlo ebe m ga-ebi, **5** n'ihu na eibeghi m n'ulọ site n'ubochị m si n'ijipt kpọputa Izrel ruo taa. Kama e sitela m n'otu ọmuma ụlo ikwu baa na nke ozo, sitekwa n'otu ebe obibi gaa ebe nke ozo. **6** N'ebé ọbula m na-ejegharị n'etiti ndị Izrel niile, o di mgbe m siri onye ọbula n'ime ndị ndu ha, ndị m nyere iwu ka ha zụo ndị m, sì, "Gini mere unu ewubereghị m ụlo sida?" **7** "Ma ubgu a, gwa Devid bụ ohu m, sì, 'Otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru: Mụ onwe m sitere n'ohịa ebe ita nri nke ụmụ anụ ụlo, sikwa n'ebé i na-azụ igwe ewu na aturu kpọputa gi, mee gi onye na-achị ndị m Izrel. **8** Anonyekwara m gi n'ebé ọbula i gara, kpochapu ndị iro gi niile site n'ihu gi. Ugbu a, aga m eme ka aha gi dika aha ndị ikom dikarisi ụkwuu n'uwá. **9** Aga m ahoputa otu ebe n'ihii ndị m Izrel, kükwa ha dika osisi ka ha biri n'ebé obibi nke aka ha, ka ha ghara i bukwa ndị a na-esogbu ozo. Ndị ajo mmađu agaghị emegbukwa ha dika ha mere na mbụ, **10** dika ha na-emekwa siteri na mgbe m hoputara ndị ndu nye ndị m Izrel. Aga m eme ka ndị iro gi niile nro n'okpuru gi. "Anaa m ekwuputara gi na Onyenwe anyị ga-ewuru gi ụlo. **11** Mgbe ubochị gi n'ụwa zuru, mgbe i gakwuru ndị nna nna gi ha, aga m eme ka otu mkpuru gi bilie nochie onodụ gi, o ga-abụ otu n'ime ụmụ ndị i mürü. Aga m emekwa ka alaeze ya guzosie ike. **12** O bụ ya onwe ya ga-ewuru m ụlo, aga m emekwa ka ocheeze ya guzosie ike ruo mgbe ebighị ebi. **13** Mụ onwe m ga-abụrụ ya nna, ya onwe ya ga-abukwara m nwa. Agaghị m

ewezuga iħunanya m site n'ebi o no, dika m mere onye bu gi uzo chia. **14** Aga m eme ka q chja ulo m na n'alaeze m ruo mgbe ebighi ebi. A ga-emekwa ka oħċehee ya buri lhe guzosiri ike ruo mgbe ebighi ebi.” **15** Netan ziri Devid ozi dika okwu niile nke qħu aħu si di. **16** Mgbe ahu, eze Devid banyere nođu ala n'iħu Onyenwe anyi, si: “Onye ka m bū, Onyenwe anyi Chineke, ginjika wa eżinauļo m bū, na i mere ka m bjaruo n'ogogo ha otu a? **17** O Chineke m, dika a ga-asi na nke a bū ihe dī nta n'anya gi, ugbu a, i kwuola banyere qdiniħu nke ulo ohu gi. Ma gi onwe gi Onyenwe anyi Chineke na-ele m anya dika a ga-asi na m bū onye qnodu ya dī elu karċhaşa nke ɻumu mmađu niile. **18** “Ginj ozo ka Devid ga-agwa gi, n'ihi nsopru i nyere ohu gi? N'ihi na i maara ohu gi nke qma, **19** O Onyenwe anyi, n'ihi okwu gi na dika oħċiċċo obi gi si di, i meela iħe a dī ukwuu, meekwa ka q mata nkwa ndi a niile dī ukwuu. **20** “Onyenwe anyi, q dighi onye dika gi, q dikkwagħi Chineke ozo dī ma q buġi gi, dika anyi nūrū ya na ntí anyi. **21** Olee ndi dika ndi gi, bū Izrel, bū otu mba n'elu uwa ndi Chineke ha gara igħapputara onwe ya ka q buriu otu ndi, na iji mere onwe gi aha, ruqwa oru iż-żunħana dī egwu dikkwa ukwuu n'ihi ha, site n'iċhpū mba dī iħe iħe na chi niile ha site n'iħu ndi gi, bū ndi i ġibapputara site n'Ijpi? **22** I mere ka ndi gi Izrel buriu ndi nke gi ruo mgbe ebighi ebi. Gi onwe gi kwa, Onyenwe anyi, aburūla Chineke ha. **23** “Ma ugbu a, Onyenwe anyi, mee ka nkwa a nke i kwere banyere ohu gi na ulo ya buri nke ga-eguzosie ike ruo mgbe ebighi ebi. Mezukkwa iħe niile dika nkwa gi si di, **24** ka o nwee ike guziosie ike. Ka aha gi buri iħe dī ukwuu ruo mgbe ebighi ebi. Mgbe ahu ndi mmađu ga-asi, ‘Onyenwe anyi, Onye pūr imi iħe niile, Chineke nke na-achji Izrel, bū Chineke Izrel.’ A ga-emekwa ka ulo ohu gi Devid guziosie ike n'iħu gi. **25** “Gi onwe gi, Chineke m, e kpuġżeerela ohu gi na i ga-ewuru ya ulo. Ya mere, ohu gi ji nwee obi ike ikpere gi ekpere. **26** Gi onwe gi, Onyenwe anyi, bū Chineke. I kweekwala ohu gi nkwa iħe qma ndi a. **27** Ugbu a, q maśri gi igozi ulo ohu gi, ime ka q dīri na-aġa n'iħu gi ruo mgbe ebighi ebi, n'ihi na gi Onyenwe anyi, agoziela ya. Q ga-abuķwa iħe a goziri agozi ruo mgbe ebighi ebi.”

18 Mgbe nke a gasirji, Devid meriri ndi Filistia, mee ka ha nođu n'okpuru oħċiċċi ya. Q naara obodo Gat na obodo nta ndi ozo għbara ya għburugħbu site n'aka ndi Filistia. **2** Devid merikwara ndi Moab, ha għoroh ndi ohu ya, na-ebutakwara ya utu kwa af-qbajnejha. **3** Devid merikwara Hadadeza eze Zoba, na nso Hamat, mgħe q na-aġa iguzobbe ogidi eji mara ya n'akukku osimiri Yufretis. **4** Devid nwudere otu puku iñyinxa ya na-adopkup ugbu aħħa, puku ndi aħha asaa ndi na-ħġa ugbu aħħa, tinxew ndi aħha ji unctioni eje dī iri puku abu. O bipuraw akwara ukwū iñyinxa ndi aħu niile q dotara n'agħha, ma hapu naanji nar iñyinxa. **5** Mgbe ndi Aram nke Damaskos bijara inyere Hadadeza eze Zoba aka, Devid għburu iri puku ndi aħha abu na abu n'ime ha. **6** O wuru ogige ndi aħha n'alaeze ndi Aram nke Damaskos, ndi Aram għoroh ndi ohu Devid, na-ewetakwara ya utu inata iħlu. Onyenwe anyi nyere Devid mmeri ebe qbula o gara. **7** Devid chikotara ota qliedha nke ndiżi aħha Hadadeza na-ebu na Jerusalem. **8** Site na Tibħat nakwa Kun, bū obodo ndi Hadadeza na-achji, Devid weere ɔt-tużu bronz dī ukwuu, nke Solomon ji kpuo Osimiri bronx ahu, ogidi niile na ngwongwo

ndi ozo niile nke e ji bronz kpuo. **9** Mgbe Tou eze Hamat nūrū na Devid emeriela ndi aħha niile nke Hadadeza, eze Zoba, **10** o zipurū Hadoram nwa ya nwoke, ka q għad kelee eze Devid n'ihi mmeri o meriri Hadadeza n'agħa, bū onye ja na Tou no n'agħha. Hadoram ji ɔt-tużu akurġungwa nke qliedha, nke qlielha na nke bronz dī iħe iċċe bja. **11** Eze Devid doro akurġungwa ndi a niile nso ny Onyenwe anyi, dika o mere qlielha na qliedha o wetara na mba ndi a: Edom, Moab, ndi Amon, ndi Filistia na Amalek. **12** Abishai nwa Zeruaya għburu puku ndi Edom iri na asato na Ndagħwurugħu Nnu. **13** O wuru ogige ndi aħha n'Edom, ndi Edom niile għorop ndi na-ejere Devid ozi. Onyenwe anyi nyere Devid mmeri ebe qbula o gara. **14** Devid chijri ndi Izrel niile, na-emere ndi ya iħe dī mma na iħe ziri ezi. **15** Joab nwa Zeruaya bū onyeiġi aħha ja; Jehoshafat nwa Ahilud bū onye na-edekota akuk. **16** Zadq nwa Ahitub, na Ahimelek nwa Abjata, bū ndi nchħajja. Shawħha bū ode akwukkwa eze. **17** Benaya nwa Jehoiada bū onyeiġi ndi Keret na Pelet. Umu ndi ikom Devid bükka ndiżi n'orġu eze.

19 Mgbe ihe ndi a gasirji, Nahash eze ndi Amon nwurū, nwa ya għorop eze n'onoqdu ya. **2** Mgbe ahu, Devid chere si, “Aga m egosi Hanon nwa Nahash obi ebere n'ihi na nna ya għosiri m obi ebere.” Ya mere, Devid zipurū ndi ozi ka ha għa kasje ja obi n'ihi onwu nna ya. Mgbe ndi ozi Devid bjakwutere Hanon n'ala ndi Amon ikasj ja obi, **3** ndiżi ala Amon siri Hanon, bū onyenwe ha, “I na-eċċe na Devid na-akwanyere nna gi ugħwū site na iziżt ndi ozi ja ka ha bja kasje gi obi? Q bū na ndi ozi ja abjawkutegħi gi, naanji ka ha mee nledd, nyochapta otu obodo a dī ma kwa tuu ya?” **4** N'ihi nke a, Hanon jidher ndi ozi Devid n'ike, kpuċċap ha aji, bipukwa uwe mwidha ha n'etiti ike ha, zilaga ha. **5** Mgbe otu onye bijara zie Devid ihe banyere ndi ikom ahu, o zipurū ndi ozi, ka ha għa zute ha, n'ihi na e mere ha iħe iħre n'ebi o dī ukwuu. Eze siri, “Nodnun na Jeriko tutu ruo mgbe afuqni unu tolitere, mgħe ahu unu ga-alot.” **6** Ma mgbe ndi Amon choputara na ha aburūla iħe iso oyi n'ebi Devid no, Hanon na ndi Amon zipurū otu puku talenti qlielha iji għażiż ugbu aħħa na ndi na-ħġa. **7** Ha goru ugbu aħħa onqoġġu ya dī iri puku ato, na puku abu. Ha għokwara eze Maaka na ndi aħha ja, ndi bijara maa ulo iċkw aħħa ha na nso Medeba, ebe ndi Amon sikkwa n'obodo ha nile chikötä onwe ha pħata ilu aħħa. **8** Mgħe Devid nūrū nke a, o zipurū Joab na ndi aħha ja niile bū diket na dimkpa n'agħa. **9** Ndī Amon putara doo onwe ha n'usoro ibu aħħa, n'oni użo amma obodo ha. Ma ndi eze ahu bijara aħħa, noppru onwe ha na mbarra ala. **10** Mgħe Joab hħix na aħħa dī megide ja n'iħu na azu, q hoputara ufdi ndi qliedha mara site n'etiti ndi aħha Izrel, doo ha n'usoro izute ndi Aram. **11** O tinyere ndi ikom fodurū n'okpuru oħċiċċi Abishai, nwarne ja, e zipurū ha iziżt ndi Amon n'agħha. **12** Mgħe Abishai na-apu, Joab gwara ya okwu sii ja, “O buri u na ndi Aram esie ike karja m, mgħe ahu, i ga-abja napħuta m. Q buru kwanu na ndi Amon adiżi ike karja gi, aga m abja napħuta gi. **13** Nwee obi ike, ka anyi luqo a dika ndi dī ike, n'ihi ndi anyi na obodo niile nke Chineke anyi. Ka Onyenwe anyi meekwa iħe dī mma n'anya ya.” **14** Mgħe ahu, Joab na ndi aħha so ja bijara nso ibuso ndi Aram aħħa, ha sitere n'iħu ha għapu oso. **15** Mgħe ndi Amon hħix na-ħġa, ha onwe ha għakwaara oso

n'ihu Abishai, gbaba n'ime obodo. Ya mere, Joab laghachiri na Jerusalem. **16** Ma mgbe ndi Aram huru na ndi Izrel tigburu ha, ha zipuru ndi ozi gara kpota ndi Aram site n'ofe ozo nke Osimiri Yufretis. O bụ Shofaka ochijaghara ndi agha Hadadeza na-edu ha. **17** Mgbe a gwara Devid banyere nke a, o chickotara ndi Izrel niile, puo gafee Jodan. O gara nso imegide ha, o doro usoro agha ya na ncherita ihu ha. Devid doro usoro ndi agha ya izute ndi Aram n'aghah, ha lusokwara ya agha. **18** Ma ha sitere n'ihu ndi Izrel gbaa qoso. Devid gburu puku asaa n'ime ndi ikom na-anya ugbo agha, gburukwara iri puku ndi agha anq ndi na-eji ụkwu eje. O gburukwara Shofaka, bụ ochiaghagh agha ha. **19** Mgbe ndi eze niile no' n'okpuru ochichị Hadadeza huru na Izrel etigbuola ha, ha mere ka ha na Devid dirị n'udo, bùrùkwa ndi no' n'okpuru ya. Ya mere, ndi Aram adighikwa nijkere inyere umu Amọn aka ozo.

20 N'oge ọkochi, mgbe ndi eze na-apụ ibu agha, Joab duuru ndi agha puo ibu agha. O bibiri ala ndi Amọn niile, gaa Raba nochibido ya, ma Devid nödürü na Jerusalem. Joab busoro Raba agha, mee ka o ghogho mkpomkpo ebe. **2** Devid kpupure okpueze nke di eze ha n'ihi, ahutara n'idi arø nke okpueze ahụ ruru kilogram ọlaedo iri ato na anq, nke e ji nkume ndi di oke onuahia chọp mma, e kpunyere ya Devid n'ihi. O sitekwara n'obodo ahụ kwakorò otutu ihe nkwata n'aghah. **3** O kpopütara ndi no' n'ebe ahụ, manye ha n'iru orụ nke e ji mma nkwo e ji awa osisi, na igwe e ji egwu ala, na anyuikhe na-arụ. Otu a ka Devid mekwara obodo niile nke ndi Amọn. Emeja, Devid na ndi agha ya niile laghachiri na Jerusalem. **4** Mgbe oge gaturu, agha ozo daara ha na ndi Filistia, na Gaza. Mgbe ahụ, Sibekai, onye Husha, gburu Sipai, otu n'ime ndi agbụru Refaim. Nke a mere ka ndi Filistia chilie aka ha elu, buru ndi a lugburu n'aghah. **5** N'aghah ozo ha na ndi Filistia lụrụ, Elhanan, nwa Jaia, gburu Lami nwanne Golajat, onye Gat. Onye übe ya nwere osisi di ogologo dikha nke onye na-ekwe akwa ji ekwe akwa. **6** N'aghah ọzokwa, bụ nke a lụrụ na Gat, e nwere otu nwoke gbara oke dimkpaa, nke nwere mkpiṣiaka isii n'aka ya ọbula, nweekwa mkpiṣiukwu isii n'ukwu ya ọbula, ya bụ, a gukọtta ha niile, iri mkpiṣiaka na mkpiṣiukwu abụ na anq. O bükwa onye amurụ n'agbụru Rafa. **7** Mgbe o kɔchara Izrel, Jonatan nwa Shimea, nwanne Devid gburu ya. **8** Ndị a bụ ndi agbụru Rafa di na Gat. Devid na ndi agha ya gburu ha niile.

21 Ekwensi biliri megide Izrel, mgbe o kpaliri Devid ka o guo Izrel onu. **2** Ya mere, Devid gwara Joab na ndiisi agha okwu si, "Gaa guo ümụ Izrel niile onu, site na Bjasheba ruo Dan. Emeja, bia gwa m ihe i gutara ka m mata ole onuogugu ha di." **3** Ma Joab zaghachiri, "Ka Onyenwe anyi mee ka ndi agha ya mübaa, otu onye narị ụzø karịa. Ma onyenwe m eze, o bụ na ndi a niile abughị ndi no' n'okpuru ochichị onyenwe m? N'ihu gini ka onyenwe m ji na-achọ ime ihe a? N'ihu gini ka o ga-eji wetara Izrel ikpe ọmụma?" **4** Ma okwu eze di ike karịa nke Joab. Ya mere, Joab pürü gagharịa n'Izrel niile, mechaa lögħachikwa na Jerusalem. **5** Joab nyere Devid ngukota onuogugu nke ndi agha Izrel niile. N'Izrel niile, ha di otu nde, na narị puku ndi ikom ndi tozuru iji mma agha buo agha, tinyekwara narị puku ndi ikom anq na iri asaa n'ala Juda ndi na-amiputra mma agha. **6** Ma Joab agunyeghi ndi Livayi, na ndi Benjamin n'onuogugu ahụ, n'ihu na iwu eze amasighi ya n'obi n'uzo ọbula. **7** Iwu banyere onuogugu a

adighikwa Chineke mma n'anya. Ya mere, o taro ndi Izrel ahụ n'ihu ya. **8** Mgbe ahụ, Devid siri Chineke, "Emehiela m rike ukwuu site n'ihe a m mere. Ma ubgu a, biko, ariø m gi, wezuga ikpe ọmụma dijirị ohu gi; n'ihu na emeela m ihe nzuzu di ukwuu." **9** Onyenwe anyi gwara Gad, onye ọhụ ụzø Devid, si, **10** "Gaa gwa Devid, 'Otu a ka Onyenwe anyi na-ekwu: Uzo ihe ato ka m na-eche gi n'ihu. Hẹqo otu n'ime ha nke m game ka o bjakwasị gi.'" **11** Ya mere Gad jekwuuru Devid si ya, "Ihe a ka Onyenwe anyi kwuru, Hẹqo nke di gi mma. **12** Oke ụnwụ nke ga-adị afò ato, ka o bụ onwa ato nke nkpocharapu n'ihu ndi iro unu, site na mma agha ha ga-eru unu ahụ, ka o bụ ubochi ato nke mma agha Onyenwe anyi, bụ ajo ọri a na-efe efe ida n'ala a, nke mmuq ozi Onyenwe anyi ga-eme ka o bjakwasị ala Izrel niile. Ugbu a, chee echiche, kpebie osisa i chọro ka m wegħachiri onye ahụ zitere m." **13** Devid siri Gad, "Anq m n'oke nsogbu. Q ka mma ka m daba n'aka Onyenwe anyi karịa idaba n'aka mmadụ. N'ihu na obi ebere ya bara uba nke ukwuu." **14** N'ihu ya, Onyenwe anyi zitere ajo ọri na-efe efe n'ala Izrel, iri puku ndi ikom asaa dara nwụo. **15** Chineke zipuru mmuq ozi i ga bibie Jerusalem, ma dikha mmuq ozi ahụ na-eme nke a, Onyenwe anyi huru ya, o wutere ya n'ihu mbibi ahụ. O siri mmuq ozi ahụ nke na-ebibi ndi mmadụ, "O zuola! Segħachi aka gi." Mgbe ahụ, mmuq ozi Onyenwe anyi na-eguzzo n'ebe izocha ọka Arauna onye Jebus. **16** Mgbe Devid leliri anya elu hu mmuq ozi Onyenwe anyi ka o guzo n'etiti mbarra eluigwe na ɻwa, hukwa mma agha o ji, nke o chere ihu ya na Jerusalem, ya na ndi okenye Izrel yi akwa mkpe, dara n'ala kpuo ihu n'ala. **17** Devid siri Chineke, "O bugħi m nyere iwu ka a guo ndi tozuru ibu agha onu? O bụ mu onwe m, m bụ onye ozużu atuṛu, mehiere mee ajo omume. Ma ndi a bụ naanai ümụ atuṛu, gini kwanu ka ha mere? Onyenwe anyi Chineke m, biko ekwela ka ọri a na-efe efe nogide n'ahụ ndi gi, ka aka gi digide naanai n'ahụ m, digidekwa n'ahụ ndi ulo m." **18** Mgbe ahụ, mmuq ozi Onyenwe anyi nyere Gad iwu ka o gwa Devid, ka o gaa wuore Onyenwe anyi ebe ichu aja n'ebe izocha ọka Arauna, onye Jebus. **19** Ya mere, Devid rubere isi gaa dikha okwu ahụ Gad kwuru n'aha Onyenwe anyi. **20** Mgbe Arauna no n'ebe izocha ọka, o tugharirị hụ mmuq ozi ahụ, ümụ ya ndi ikom anq ndi so ya guzo n'ebe ahụ zoro onwe ha. **21** Mgbe Devid bjakwutere Arauna, Arauna weliri anya hụ ya, o hapurụ ebe izocha ọka ahụ, bia kpoo isiala nye Devid, kpudokwa ihu ya n'ala. **22** Devid siri ya, "Nye m ebe a, bụ ala ebe izocha ọka gi, ka m nwee ike wuore Onyenwe anyi ebe ichu aja, ka akwusi ọri a na-efe efe dakwasị ndi mmadụ. Resi m ya n'onu ahịa o ruru." **23** Ma Arauna zara si Devid, "Were ya ka onyenwe m eze mee ihe ọbula di ya n'obi. Aga m enye ehi maka jiji chọp aja nsure ọku, ihe nzocha ọka niile ka ha buru nkụ na ọka wiiti maka ichu aja mkpuru ọka. Aga m enye ha riile." **24** Ma eze Devid zaghachiri Arauna, "ee, aghaghị m ikwuzu gi onuahia ya. N'ihu na agaghị m ewere ihe bụ nke gi nye ya Onyenwe anyi, maqbụ chọp aja nsure ọku nke na-agaghị efu m ihe ọbula." **25** Ya mere, Devid kwuru Arauna narị shekel ọlaedo isii iji zuri ebe ahụ. **26** Devid wuru ebe ichuṛu Onyenwe anyi aja n'ebe ahụ, chọpka aja nsure ọku na aja udo. O kpokuru Onyenwe anyi, Onyenwe anyi zakwara ya, site n'okụ nke si n'eluiwegh daa n'elu ebe ichu aja nke aja nsure ọku ahụ. **27** Mgbe ahụ, Onyenwe anyi nyere mmuq ozi ahụ iwu ka o tinyekwara mma agha ya n'obø ya. **28** Mgbe Devid huru na Onyenwe anyi azala ekpere ya

n'ebe ijocha oka nke Arauna onye Jebus, o chukwara aja ozø nye Onyenwe anyi. **29** Ulo ikwu Onyenwe anyi na ebe ichu aja nke aja nsure oku ahụ Mosis wuru n'ozara dí n'ebe di elu Gibion, n'oge ahụ. **30** Ma Devid ejerughị ebe ahụ ijuta Chineke ase, n'ihi na ujo tñru ya mgbe ọ hñru mma agha ahụ dí n'aka mmuo ozi Onyenwe anyi.

22 Mgbe ahụ, Devid sịrị, "Ebe a ka a ga-ewuru Onyenwe anyi Chineke ulo, nakwa ebe ichu aja nke aja nsure oku nye Izrel." **2** Ya mere, Devid nyere iwu ka a kpokota ndị obịa niile bi n'Izrel, site n'etiti ha ọ hoptutara ndị ga-edozi nkume a wara awa nke e ji wuo ulo Chineke. **3** Devid wetara otutu igwe di ukwuu, nke ha ji akputa htu maka ibo onu uzø ama niile, na nke ikpụ ihe njikota niile. O wetakwara bronz a napughi ikowa idị arø ya. **4** O webatakwara osisi sida n'apughi iguta onuogugu ha, n'ihi na ndị Taịa na Saïdòn butere ha n'onuogugu riri nne nye Devid. **5** Mgbe ahụ, Devid kwuru, "Solomon nwa m bụ nwantakiri, onye na-amachabeghi ihe. Ma ulonso a ga-ewuru Onyenwe anyi ga-abu ulo di ukwuu, nke ga-enwe aha a ma ama, na nke mara ezi mma n'anya mba niile dí n'uwu. N'ihi ya, aga m apkakoba ihe niile e ji ewu ya." Ya mere, tupu Devid anwụo, ọ kwakötara ngwongwo riri nne. **6** O kporo Solomon, bụ nwa ya, nye ya iwu iwuru Onyenwe anyi, bụ Chineke nke Izrel ulo. **7** Devid gwara Solomon sị, "Nwa m, o dí m'nobi iwu ulo makaaha Onyenwe anyi bụ Chineke m, **8** ma okwu Onyenwe anyi ndị a ruru m ntị sị m, i wusjala otutu obara, bukwa otutu agha. I gaghi ewu ulo nye Aha m, n'ihi na i wusjala otutu obara n'elu ala n'ihi m. **9** Ma i ga-amitä otu nwa nwoke onye ga-abu mmadu udo, na onye ga-enwe izuike n'oge ya. Aga m enye ya izuike site n'aka ndị iro ya n'akukụ niile. Aha ya ga-abu Solomon. Aga m enye Izrel udo na ahụ di juu n'oge ochichị ya. **10** Ya onwe ya ga-ewuru m ulo ahụ. O ga-abu m nwa, mụ onwe m ga-abukwara ya nna. Aga m emekwa ka ocheeze alaeze ya n'Izrel guzosie ike ruo mgbe ebighi ebi. **11** "Ya mere, ubgu a nwa m, ka Onyenwe anyi nonyere gị mgbe i ga-ewu ulo Onyenwe anyi Chineke gị, dika o kwuru na i ga-eme. **12** Onyenwe anyi nyekwa gị amamihe na nghota nke i ga-eji chia ezi ochichị mgbe i ghoro eze Izrel, ka i si otu a debe iwu Onyenwe anyi Chineke gị. **13** Mgbe ahụ, i ga-enwe oganihu, ma ọ buru na i lezie anya idebe iwu na ukpuru niile nke Onyenwe anyi nyere Mosis maka Izrel. Dí ike, nwee obi ike. Atula ujo, maobu daa mba. **14** "Ejisila m ike chikotaa ihe maka ulonso Onyenwe anyi, narị puku talenti olaedo na nde talenti olaocha, na igwe, na bronz, nke a na-apughi iguta idị arø ha, na osisi, na nkume. I nwere ike itinyekwa ihe ndị ozø n'ime ha. **15** Lee, i nwekwara otutu ndị oru ndị na-awa nkume, na ndị na-edo nkume, na ndị oka osisi, na ndị a maara aha ha n'ihie gbasara nka n'orụ dí iche iche, **16** olaedo, na olaocha, na bronz, na igwe, ndị oru n'enweghi onuogugu. Onyenwe anyi aghaghị inonyere gị. Bilie, ruo oru díjiri gị." **17** Devid nyere ndịsisi Izrel iwu ka ha nyere nwa ya Solomon aka, mgbe ọ ga-ewu ulo ahụ. **18** O gwara ha okwu sị, "O bụ na Onyenwe anyi Chineke anonyereghị unu? O bụ na o nyebeghi unu udo n'akukụ niile? N'ihi na o nyela m mmeri n'ebe ndị iro m nọ. Ugbu a, ala a díkwa n'aka Onyenwe anyi na n'aka ndị ya. **19** Ya mere, tinyenü obi unu na mmuo unu n'igbaso Onyenwe anyi Chineke unu. Malitekwanụ iwu ulonso Onyenwe anyi Chineke, ka unu nweekwa ike ibubata igbe ogbugba ndị

Onyenwe anyi, na ihe nsø ndị ozø n'ime ulonso ukwu ahụ a ga-ewu n'ihi Aha Onyenwe anyi."

23 Mgbe Devid ghoro nnögagadi, ubochị ndị ya jukwara ya afo, o mere Solomon nwa ya, eze Izrel. **2** N'oge a, ọ kpokötara ndị ndu Izrel niile, tinyekwara ndị nchua ja na ndị Livayi. **3** A gurù ndị Livayi niile onu, bu ndị gbaria iri afo ato gbagoo, chopputa na ha dí iri puku ndị ikom ato na asato n'onuogugu. **4** Devid sịrị, "N'ime ndị a, ka iri puku ndị ikom abuọ na anø bürü ndị ga-ahụ maka ọru ulonso ukwu Onyenwe anyi, puku ndị ikom isii a bürü ndịsi na ndị ikpe, **5** puku ndị ikom anø abuṇu ndị nche onu uzø ama, ebe puku ndị ikom anø ndị ozø ga-eji ihe egwu dí iche iche nke m kwadobera maka ito Onyenwe anyi, na-eto ya." **6** Devid kewara ndị Livayi n'oke, n'oke dika ụmụ ndị ikom Livayi si dí: Geshon, Kohat na Merari. **7** E kekwara ikwu Geshon uzø abuọ dika ụmụ ya si dí, Ladan na Shimei. **8** Ndị sitere n'ezinaulò Ladan di ndị ikom ato: Jehiel, onyeisi ha, Zetam na Juel. **9** Ụmụ Shimei bụ, Shelomot, Haziel na Haran, ha dí ndị ikom ato. Ndị a niile bu ndịsi ezinaulò n'ikwu Ladan. **10** Ụmụ Shimei bụ, Jahat, Ziza, Jeush na Beriya. Ha dí ndị ikom anø. **11** Jahat bụ onye mbụ, Ziza onye nke abuọ. Ma Jeush na Beriya amütaghi otutu ụmụ ndị ikom. N'ihi ya, a gunyekötara ha dika otu ezinaulò, kenye ha otu ọru. **12** Ụmụ ndị ikom Kohat bụ Amram, Izha, Hebron na Uziel. Ha dí ndị ikom anø. **13** Ụmụ ndị ikom Amram bụ, Eron na Mosis. Eron ka e kewapuru iche, ido ya nsø ya na ụmụ ya ruo ebighi ebi, maka ido ihe niile kachasi nsø nsø, ichu aja n'ihi Onyenwe anyi, ije ozi n'ihi ya nakwa ikwputa ngozị n'aha ya ruo ebighi ebi. **14** Ụmụ Mosis, onye nke Chineke ka a gunyekötara dika ndi si n'ebu Livayi. **15** Ụmụ ndị ikom Mosis bụ, Geshom na Elieza. **16** Ụmụ ndị ikom Geshom bụ Shubuel, onye mbụ. **17** Ụmụ ụmụ Elieza bụ Rehabaya onye mbụ. Elieza amütaghi ụmụ ndị ikom ọzo, ma ụmụ ndị ikom Rohabaya dí otutu. **18** Ụmụ ndị ikom Izha bụ Shelomit onye mbụ. **19** Ụmụ ndị ikom Hebron bụ Jereaya onye mbụ, na Amaraya, onye nke abuọ, Jahaziel onye nke ato, na Jekameam, onye nke anø. **20** Ụmụ ndị ikom Uziel bụ Maịka, onye mbụ, na Ishaya, onye nke abuọ. **21** Ụmụ ndị ikom Merari bụ Mahali na Mushi Ụmụ ndị ikom Mali bụ Elieza na Kish. **22** Elieza nwụrụ na-amütaghi ụmụ ndị ikom. O bụ naanị ụmụ ndị inyoma ka ọ mütara. Ụmụ nwanne nna ha, ụmụ ndị ikom Kish, lụrụ ha. **23** Ụmụ ndị ikom Mushi bụ Mahali, Eda na Jeremot. Ha dí ndị ikom ato. **24** Ndị a bu ụmụ ụmụ Livayi dika ezinaulò ha si dí, ndịsi ezi, dika e si debanye aha, na dika e si güo ha onu n'otu n'otu, ya bu ndị na-arụ ọru n'ulonso ukwu Onyenwe anyi, ndị gbaria iri afo abuọ gbagoo. **25** N'ihi na Devid kwuru sị, "Ebe o bụ na Onyenwe anyi, Chineke Izrel enyeala ndị ya udo, ebe o bükwa na o gabi na Jerusalem ruo ebighi ebi. **26** Ugbu a, o díkwa ghi mkpa o dí na ndị Livayi ga na-ebugharị ulo ikwu, maobu ngwongwo obula nke ije ozi niile ya." **27** Igwu ndị Livayi ọru bụ otu n'ime ihe ikpeazu Devid mere tupu o nwụo. A gurù ndị Livayi gbaria iri afo abuọ gbagoo onu. **28** Oru e nyere ndị Livayi niile bu inyere ụmụ Eron ndị nchua ja aka n'ofue n'ulonso ukwu Onyenwe anyi: ilekota ogige, na onuulø nta ndị dí n'akukụ ya niile, na ime ka ihe nsø niile di ocha, na iru oru obula e nyere ha n'ulø Chineke. **29** O bükwa ọru ha iwebata achicha a na-eche n'ihi Chineke, na ụtụ oka e ji enye onyinye mkpuru ọka, na achicha mbadamba a na-ejighị ihe na-eko achicha

mee. Oru ha bükwa igwakota ihe e ji eme achicha, na ighe ya, na ilekota ihe ọtutu niile e ji atu ihe. **30** Ututu obula, na anyasi obula, o bu oru ha igizo n'ihi Onyenwe anyi ibu abu otuto, na ekele. **31** Ha na-enyelekwa aka n'ihe gbasara aja nsure oku a na-achu n'ubochi izuike, na n'oge mmememee onwa ohurum, na mmemem ndi ozq niile a kara aka. Mgbe niile ka ha ga-eje ozi ha n'ihi Onyenwe anyi dikka usoro ha na onyogugu ha si di. **32** Ya mere, e tinyere oru ilekota ulo nzute Onyenwe anyi, na uloson ukwu ahu n'aka ha. Ha ka o dikwara inyere ndi ikwu ha, bu ndi nchuchaja ahu, umu Erön, aka n'orū ha niile n'uloson ukwu ahu.

24 Ndị a bụ otu e si kenyé umu Erön oru ije ozi ha: Umu ndi ikom Erön bu Nadab, na Abihu, na Elieza, na Itama. **2** Ma Nadab na Abihu nwuru tupu nna ha anwụ. Ha amutaghị umu ndi ikom, ya mere, Elieza na Itama jere ozi dikka ndi nchuchaja. **3** Devid kewara ha dikka usoro ije ozi ha ga-esi di. O bu Zadok onye ikwu Elieza, na Ahimelek onye ikwu Itama nyeere Devid aka ime nke a. **4** Onyogugu ndi ndu a chotara n'ikwu Elieza karịrị onyogugu ndi ndu a chotara n'ikwu Itama. N'ihi ya, e sitere n'ikwu Elieza nweta ndiisi ezinaulō iri na isii, sitekwa n'ikwu Itama nweta ndiisi ezinaulō asato. **5** E kere ha na-eleghi onye obula anya n'ihi, site n'ife nza, n'ihi na e nwere ndiisi ozi ebe nso, nweekwa ndiisi ozi Chineke n'etiti ndi ikwu Elieza na Itama. **6** Ode akwukwó Shemaya, nwa Netanel, onye Livayi, dekotara aha ndi a niile n'ihi eze, na ndiisi ozi eze, ya bu, Zadok onye nchuchaja, na Ahimelek nwa Abjata, na ndiisi ezi ndi nchuchaja, na nke ndi Livayi. E sitere n'ikwu Elieza, horo otu ezinaulō, sitekwa n'ikwu Itama horo otu ezinaulō. **7** Nza nke mbu mara Jehoiarib nke abu a maa Jedaya **8** nke ato, Harim nke ano, Seorim **9** nke ise, Malkija nke isii, Mijamin **10** nke asaa, Hakoz nke asato, Abija **11** nke itoolu, Jeshua nke iri, Shekanaya **12** nke iri na otu, Eliashib nke iri na abu, Jakim **13** nke iri na ato, Hupa nke iri na anq, Jeshebeab **14** nke iri na ise, Bilga nke iri na isii, Imea **15** nke iri na asaa, Hezia nke iri na asato, Hapizez **16** nke iri na itoolu, Petahaya nke iri abu, Jehezekel **17** nke iri abu na otu, Jackin nke iri abu na abu, Gamul **18** nke iri abu na ato, Delaya nke iri abu na anq, Maazaya. **19** Otu a ka e si keere ha usoro ije ozi ha mgbe ha batara n'uloson ukwu Onyenwe anyi. E mere ya di ka ukpuru nna nna ha Erön nyere ha si di, dikka Onyenwe anyi, Chineke Izrel si nye ya n'iwu. **20** Ndị a bükwa ndi ndu a hoputara n'ebu Livayi: Site n'umụ Amram, a hoputara Shubuel. Site n'umụ Shubuel a hoputara Jehdeia. **21** Site n'umụ Rehabaya, onye mbu a hoputara bu Ishaya. **22** Site na ndi Izha a hoputara Shalomot. Sitekwa n'umụ Shalomot a hoputara Jahat. **23** Site n'umụ Hebron a hoputara Jeraya, nwa mbu ya, Amaraya nwa nke abu ya, Jahziel nwa nke ato ya na Jekameam nwa nke anq ya. **24** A hoputara Maiķa nwa Uziel, sitekwa n'umụ Maiķa hoputara Shamilia. **25** A hoputara nwanne Maiķa nke nwoke aha ya bu Ishaya, sitekwa n'umụ Ishaya hoputara Zekaraya. **26** Site n'umụ Merari e nwere Mahali na Mushi. A hoputakwara Beno nwa Jaazia. **27** Sitekwa n'umụ Merari a hoputara umu Jaazia ndi a: Beno, Shoham, Zakua na Ibri. **28** Site n'umụ Mahali a hoputara Elieza, ma Elieza n'onwe ya amutaghị nwa nwoke. **29** Site n'umụ Kis a hoputara Jerameel. **30** Site n'umụ Mushi, a hoputara Mahali, na Eda na Jerimot. Ndị a niile bu ndi Livayi dikka ezinaulō ha si di. **31** Dikka e mere mgbe a na-ahoputara

umu Erön, e ji ife nza kenyé ha niile oru ha kwesiri iru n'otu n'otu, onye ukwu ha na onye nta ha. E mere ya n'ihi eze Devid, na Zadok, na Ahimelek, na ndiisi ezinaulō ndi nchuchaja na ndi Livayi niile. Mgbe a na-efe nza a, e mesoro ndi ikom niile otu mmeso, ma okenye ha ma ndi na-etolite etolite.

25 Devid na ndiisi agha ndi Izrel hoputara ndi ga na-ebu amuma mgbe ndi ji ubo akwara, une na ogene na-eti egwu. Ha sitere n'umụ Asaf, Heman na Jedutun, hoputara ha. Ndị a bu aha ndi rürü oru nke a: **2** Ndị amuma na-ebu amuma, ndi nke bu umu Asaf: Zakua, Josef, Netanaya na Asarela bu umu Asaf n'o n'okpuru Asaf, onye no n'okpuru eze bu onyeisi ha. **3** Ma nye Jedutun, umu ndi ikom ya: Gedaliya, Zeri, Jeshaya, Shimei, Hashabaya na Matitaia. Ha di isii n'onyogugu n'oror n'okpuru nna ha bu Jedutun, onye na-ebu amuma, na-eji une na enye Onyenwe anyi ekele na ototo. **4** Ma nye Heman, umu ndi ikom ya: Bukaya, Matanayi, Uziel, Shubuel, Jerimot, Hananaya, Hanani, Eliata, Gidalti, Romamti-Eza, Joshbekasha, Maloti, Hotia, na Mahaziot. **5** Ndị a niile bu umu Heman, onye bu ohu uzo eze. Dikka nkwa Chineke kwere maka ibuli ya elu, Chineke nyere ya umu ndi ikom iri na anq, na umu ndi inyom ato. **6** Umu ndi ikom ndi a niile no n'okpuru nna ha, maka ibu abu n'ulo Onyenwe anyi na-eji ikpo ubo na une na iti ola na-ada ụda, n'ihi ofufe ụlo Chineke. Asaf, na Jedutun, na Heman nökwa n'okpuru nleko eze. **7** Onyogugu ha tinyere umu nne ha ndi e nyere ọzuzu n'ihe gbasara abu, bu ndi nwere nghoṭa n'ihe banyere abu a na-abuku Onyenwe anyi, di narị abu, na iri asato na asato. **8** Ha ji ife nza kee oru ha, ma onye ukwu ma onye nta n'ime ha, ndi nwere nghoṭa ma ndi a na-azu azu, n'otu aka ahu. **9** Nza nke mbu e fere mara Josef nwa Asaf, ya na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. Nke abu, Gedaliya na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **10** Nke ato, Zakua na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **11** Nke ano, Izri na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **12** Nke ise, Netanaya na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **13** Nza nke isii mara Bukaya, na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **14** Nke asaa, Jesarela na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **15** Nke asato, Jeshaya na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **16** Nke itoolu, Matanaya na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **17** Nke iri, Shimei na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **18** Nke iri na otu, Azarel na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **19** Nza nke iri na abu mara Hashabaya, na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **20** Nke iri na ato, Shubuel na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **21** Nke iri na anq, Matitaia na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **22** Nke iri na ise, Jeremot na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **23** Nke iri na isii, Hananaya na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **24** Nke iri na asaa, Joshbekasha na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **25** Nza nke iri na asato mara Hanani, na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **26** Nke iri na itoolu, Maloti na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **27** Nke iri abu, Eliata na umu ya ndi ikom na umunne ya. Ha niile di iri na abu. **28** Nke iri abu na otu,

Hotia na ụmụ ya ndị ikom na ụmụnne ya. Ha niile dí iri na abụ. **29** Nke iri abụ na abụ, Gidalti na ụmụ ya ndị ikom na ụmụnne ya. Ha niile dí iri na abụ. **30** Nke iri abụ na ato, Mahaziot na ụmụ ya ndị ikom na ụmụnne ya. Ha niile dí iri na abụ. **31** Ebe nza nke iri abụ na anq mara Romamtí-Eza, na ụmụ ya ndị ikom na ụmụnne ya. Ha niile dí iri na abụ.

26 Usoro otu ndị nche ọnụ uzor ụlọnsö ahụ. Site na ndị Kora: Meshelemaia, nwa Kore, otu n'ime ụmụ Asaf. **2** Meshelemaia nwekwara ụmụ ndị ikom: nke mbụ bụ Zekaraya, na Jediael nke abụ, Zebadaya, bụ nke ato, Jatniel, nke anq **3** Elam, nke ise na Jehohanan, bụ nke isii na Eliehoenai bụ onye nke asaa. **4** Obed-Edom nwekwara ụmụ ndị ikom. Ha bụ ndị a: Shemaya, nwa mbụ ya, Jehozabad, osote ya, Joa, nke ato, Saka, bụ onye nke anq Netanel, nke ise, **5** Amiel, nke isii Isaka, nke asaa na Peuletai, onye bụ onye nke asato. N'ihi na Chineke goziri Obed-Edom. **6** Shemaya, nwa ya matakware ụmụ ndị ikom, ndị bụ ndị ndu n'eziṇaṣu nna ha, n'ihi na ha bụ dike na dimkpä. **7** Umụ ndị ikom Shemaya bụ, Otni, Refael, Obed na Elzabab; ụmụnne ya bụ Elihu na Semakaya bükwa dike na dimkpä. **8** Ndị a niile bụ umụ ụmụ Obed-Edom; ha na ụmụ ha ndị ikom, na ndị ikwu ha niile bụ dimkpä ndị nwere ike ịrụ orụ ahụ. Ha niile bụ umụ ụmụ Obed-Edom. Ha dí iri isii na abụ n'onuogugu. **9** E sitekwara n'eziṇaṣu Meshelemaia hopyata ndịsi iri na asato ndị bükwa ezi ndị ndu. **10** Hosa, nwa Merari nwekwara ụmụ ndị ikom: Shimri onye nke mbụ (ọ bụ ezie na ọ bughị ọkpara ya ma nna ya hopyata ya ka ọ bürü onye mbụ). **11** Hilkaya, nke abụ, Tebalaya, nke ato na Zekaraya onye nke anq. Umụ ndị ikom na ụmụnne Hosa nwere dí iri na ato. **12** E kere ndị nche ụlọnsö ukwu niile n'otu n'otu. Otu ndị a nwekwara ndịsi. E kenyekwara otu ọbula oru dika e si kenyé ụmụnna ha oru ha n'ulonsö ukwu Onyenwe anyi. **13** E sitere n'ife nza kenyé ma nwantakirị ma okenye, ọnụ uzor ha ga-eche nche, dika eziṇaṣu ha si dí. **14** Site n'ife nza, Shelemaya ketara iche ọnụ uzor dí n'akụkụ ọwụwa anyanwụ nche. Zekaraya nwa ya, onye ndumodụ nwere uche, sitekwara n'ife nza keta iche ọnụ uzor dí n'akụkụ ugwu, ya na ndị otu ya. **15** Obed-Edom na ndị otu ya na-eche uzor dí na ndida. Umụ ya bụ ndị na-eche ulọ ebe a na-achikota ihe. **16** Shupim na Hosa na-eche ọnụ uzor dí n'odida anyanwụ ya na ọnụ uzor ama Shaleket nke dí n'uzor elu elu. Ndị nche na-esota ndị nche ibe ha. **17** Ya mere, o bụ ndị Livayị isii na-eche nche n'onụ uzor dí n'akụkụ ọwụwa anyanwụ ubochi niile. Mmadụ anq na-anq n'ugwu, anq na ndida, abụ n'ebe a na-achikobata ihe. **18** N'ogige nke dí n'odida anyanwụ e nwere ndị nche anq n'uzor, ndị nche abụ ozor n'ime ogige n'onwe ya. **19** A hopyata ndị nche ndị a site n'ikwu Kora na Merari. **20** Ufodụ ndị Livayị ka e nyefere orụ ilekota ụlọakụ, na ulọ a na-echekota onyinye niile e doro nsị nke e webatara n'ulonsö ukwu Chineke. **21** Ndị agburụ Ladan, ndị si n'ikwu Geshon, ndị bụ ndịsi eziṇaṣu nna ha Ladan, bụ onye Geshon, bụ Jehiel, **22** na ụmụ ndị ikom Jehiel, Zetam na nwanne ya nwoke Juel. Ndị a bụ ndị na-elekota ụlọakụ niile dí n'ulonsö Onyenwe anyi. **23** Site na ndị Amram, na ndị Izha, na ndị Hebron, na ndị Uziel. **24** Shubuel nwa Geshon, na nwa nwa Mosis ka e nyere orụ ibụ onyeisi ụlọakụ dí n'ulonsö ahụ. **25** Ụmụnna ya site na Elieza bụ ndị a, Rehabaya nwa ya nwoke, Jeshaya nwa nwoke Rehabaya, Joram nwa nwoke Jeshaya na Zikri nwa nwoke Shelomit. **26** Shelomit na ụmụnna ya

ka ọ dí n'aka ilekota ụlọakụ nke ihe nsị nile, nke Devid bụ eze, na ndịsi ezinaṣu nile, ndị bụ ndịsi agha na-achị otutu puku ndị agha, na ndịsi agha na-achị otutu nari ndị agha, na ndịsi agha ndị ozor, doro nsị. **27** Ufodụ ihe agha na ihe sitere n'ihe a kwatara n'aghị ka ha doro nsị maka idozi ụlonsö ukwu Onyenwe anyi. **28** Ya na ihe niile nke Samuel, bụ onye ohụ uzor, na Sol, nwa Kish na Abna, nwa Nea na Joab, nwa Zeruaya na ihe niile ndị ozor e doro nsị. Ọ bụ n'aka Shelomit na ụmụnna ya ka ọ dí ilekota ha. **29** Site n'ikwu Izha, Kenaniya, na ụmụ ndị ikom ya ka ozi díri puo n'ulonsö, dika ndịsi na ndị ikpe nye ndị Izrel. **30** Site na ndị Hebron, Hashabaya na ụmụnna ya ndị bükwa dimkpä, onuogugu ha dí otu puku na nari asaa, ka e mere ndịsi ala Izrel dí n'akụkụ ọdida anyanwụ osimiri Jodan. Ihe niile banyere orụ Onyenwe anyi, na ijere eze ozi dí ha n'aka. **31** Jeraya bụ onyendu ndị Hebron, dika akwukwö e dekorọ usoro ọmụmụ si gosi. N'ihi na n'afo nke iri anq nke oghichị eze Devid n'Izrel, ka e mere nnyocha n'akwukwö usoro ọmụmụ chọpụta na e nwere ndị dí ike orụ n'etiti ndị Hebron. A chọpụta ndị a n'obodo Jeza nke dí na Gilead. **32** Jeraya nwere ndị ikwu ya, ndị bụ dimkpä, na ndị dí ike orụ, onuogugu ha dí puku abụ na nari asaa. Ndị a niile bükwa ndị ndu ezinaṣu dí iche iche. Ya mere, Devid, eze Izrel, mere ha ndịsi ebo Ruben, na ebo Gad, na okara ebo Manase. Orụ ha bụ ilekota ihe banyere ofufe Chineke na ije ozi niile metụtara eze.

27 Nke a bụ usoro ndị Izrel, dika onuogugu ha si dí, ndịsi eziṇaṣu, na ndị ochiagha na-achị otutu puku ndị agha, ndị ochiagha na-achị otutu nari ndị agha, na ndịsi ozi ha, bụ ndị na-ejere eze ozi n'ihe niile gbasara nkewa e kewara ndị agha dika ịrụ orụ ha si dí n'onwa n'onwa n'ime ọnwa niile nke afọ. Nkewa ọbula nwere ndị agha onuogugu ha dí iri puku ndị agha abụ na anq. **2** Ndị a bụ aha ochiagha na-achị ndị agha n'onwa ọbula. Onyeisi nkewa nke mbụ, maka ọnwa nke mbụ bụ Jashobeam nwa Zabdiel. Onuogugu ndị agha dí na nkewa ya bụ iri puku abụ na anq. **3** O si n'ikwu Perez nke dí n'ebu Juda, o bụ onyeisi ndịsi agha nke ọnwa mbụ. **4** Onyeisi nkewa nke abụ, maka ọnwa nke abụ bụ Dodayi, nwa Ahohi bụ onyeisi agha nkewa nke abụ. Miklot bụ onyendu otu a, onuogugu ndị agha dí na nkewa a bụ iri puku abụ na anq. **5** Onyeisi nkewa nke ato, maka ọnwa nke ato bụ Benaya nwa Jehoiada, onye nchukwu. O bụ onyeisi, onuogugu ndị agha dí na nkewa ya bụ iri puku abụ na anq. **6** Nke a bụ Benaya ahụ dike n'aghị n'etiti iri ndịsi agha ato, ma bürükwa onye na-achị iri ndị agha ato ahụ. Amizabab nwa ya ka e tinyere ilekota nkewa nke ato a. **7** Onyeisi nkewa nke anq, maka ọnwa nke anq bụ Asahel, nwanne Joab. Zebadaya nwa bụ onye mnoc'hiri anya ya. Onuogugu ndị agha dí na nkewa ya bụ iri puku abụ na anq. Zebadaya nwa ya, nochiri anya ya mgbe o nwuru. **8** Onyeisi nkewa nke ise, maka ọnwa nke ise bụ Shamhut onye Izha. Onuogugu ndị agha dí na nkewa ya bụ iri puku abụ na anq. **9** Onyeisi nkewa nke isii, maka ọnwa nke isii bụ Ira nwa Ikesh, onye Tekoa, bụ onyeisi agha nkewa nke isii. Onuogugu ndị agha dí na nkewa ya bụ iri puku abụ na anq. **10** Onyeisi nkewa nke asaa, maka ọnwa nke asaa bụ Helez onye Pelon. Onye sitere n'ikwu Ifrem. Onuogugu ndị agha dí na nkewa ya bụ iri puku abụ na anq. **11** Onyeisi nkewa nke asato, maka ọnwa nke asato bụ Sibekai onye Husha. Onye sitere n'ikwu Zera. Onuogugu ndị

agha di na nkewa ya bu iri puku abu na anō. **12** Onyeisi nkewa nke itoolu, maka onwa nke itoolu bu Abieza onye Anatot. Onye sitere n'ikwu Benjamin. Onuogugu ndi agha di na nkewa ya bu iri puku abu na anō. **13** Onyeisi nkewa nke iri, maka onwa nke iri bu Maharai onye Netofa, site n'ikwu Zera. Onuogugu ndi agha di na nkewa ya bu iri puku abu na anō. **14** Onyeisi nkewa nke iri na otu, maka onwa nke iri na otu bu Benaya onye Piraton, nke ikwu Ifrem. Onuogugu ndi agha di na nkewa ya bu iri puku abu na anō. **15** Onyeisi nkewa nke iri na abu, maka onwa nke iri na abu bu Heldai onye Netofa. Onye sitere n'ezinaulō Otniel. Onuogugu ndi agha di na nkewa ya bu iri puku abu na anō. **16** Ndị a bu ndị ndu ebo Izrel niile: Elieza nwa Zikri bu onyendu ndi Ruben; Shefataya nwa Maaka bu onyendu ndi Simion; **17** Hashabaya nwa Kemuel bu onyendu ndi Liviyi; Zadok bu onyendu ụmụ Eron; **18** Elihu nwanne Devid bu onyendu ndi Juda; Omri nwa Maikel bu onyendu ndi Isaka; **19** Ishmaya nwa Ọbadaya bu onyendu ndi Zebulon; Jerimot nwa Azriel bu onyendu ndi Naftali; **20** Hoshea nwa Azazaya bu onyendu ndi Ifrem; Juel nwa Pedaya bu onyendu ọkara ebo Manase; **21** Ido nwa Zekaraya bu onyendu ọkara ebo Manase nke ọzo dì na Gilead; Jaasiel nwa Abna bu onyendu ndi Benjamin; **22** Azarel nwa Jeroham bu onyendu ndi Dan. Ndị a niile bu ndị ndu ebo Izrel niile. **23** Mgbe Devid gurụ ụmụ Izrel onu. O gughi ndị gbara site n'iri afọ abu gbada ala, n'ihi na Onyenwe anyi kwere nkwa ime ka onuogugu ụmụ Izrel baa ụba dika kpakpando eluigwe. **24** Joab nwa Zeruaya, aguchaghi mmadu niile ọnụ n'ihi na Chineke tara Izrel ahulụ n'ihi iğu ọnụ a. Ya mere, e denyeighi onuogugu mmadu ole a gutara n'akwukwó akụkọ Devid eze Izrel nwere. **25** Azmavet nwa Adiel, bu onye na-elekota ụlo ichikọta ihe eze. Ma Jonatan nwa Uzaya bu onyeisi ndị na-ahụ maka ụlo nchikọta ihe di n'akụkụ ala ahụ niile, ma n'obodo ukwu, ma n'obodo nta, ma n'ulọ nche ndị Izrel niile. **26** Ezri nwa Kelub bu onye na-elekota ubi eze na ndị na-arụ ọrụ n'ime ya. **27** Shimei onye Ramat na-elekota ubi vajni niile. Otu a kwa, Zabdi onye Sifma ka o di n'aka imeputa mmanya na ichekwa ha. **28** Baal-Hanan onye Gedera na-elekota ubi oliv na osisi sikamo eze, nke di n'oke ala ndị Filistia na Izrel. Joash ka o di n'aka iweta mmanụ oliv. **29** Shitrai onye Sharon na-elekota igwe ehi eze ndị na-ata nri na Sharon. Shafat nwa Adlai na-elekota igwe ehi ndị nke di n'ala ndagwurugwu. **30** Obil onye Ishmel nwe ilekota inyinya kamel eze. Jehdeia onye Meronot na-elekota inyinya ibu. **31** Jaziz onye Haga bu onyeisi na-elekota igwe aturu. Ndị a niile bu ndịsi na-elekota akụ niile nke eze Devid nwere. **32** Jonatan nwanne nna Devid bu onye ndumodu na nwoke nwere ezi nghọta. O bükwa ode akwukwó. Jehiel nwa Hakmoni bu onye na-elekota ụmụ eze ndị ikom. **33** Ahitofel bu onye na-adu eze ọdu. Hushai onye Akai bu enyi eze. **34** Mgbe Ahitofel nwụrụ, Jehoiada nwa Benaya na Abjata nochiri anya ya. Joab bu ochiajaghị igwe ndị agha eze.

28 Devid kpokotara ndịsi ozi niile nke Izrel, ka ha zukoo na Jerusalem, bu ndị ndu ebo Izrel niile, na ndị ochiaghị nke otu ndị agha n'o ọrụ eze. Ndị ọzo bu ndịsi agha na-achị ọtụtụ puku ndị agha, na ndịsi agha na-achị ọtụtụ nari ndị agha, na ndịsi ozi na-elekota ihe niile na anụ ụlo niile nke eze na ụmụ ya ndị ikom nwere, tinyere ndị ozi niile n'o ụlọeze, na ndị bu dimkpa na ndị niile bu dike n'aghá. **2**

Eze Devid biliri kwụrụ ọtọ si, "Geenụ m ntị, unu ụmụnna m, na ndị m. O burị ihe di m n'obi iwu ụlo nke ga-abu ebe mgbakwasị ụkwụ nye Chineke anyị. Edokotachaala m ihe e ji ewu ya, **3** ma Chineke sịrị m, 'O bụghị gi ga-ewu ụlo nye Aha m, n'ihi na i bụ onye na-ebu agha, onye wufuru obara site n'igbu ọtụtụ mmadu n'aaghá.' **4** "Ma otu o dì, Onyenwe anyị, Chineke Izrel esitela n'etiti ikwu m hoputা m, mee m eze Izrel ruo ebighị ebi. O hqorị ebo Juda dika onyendu. O bükwa site n'ebو Juda ka o si hqorị ụlo nna m, sitekwa n'etiti ụmụnne m ndị ikom hqorị m. Mee m eze Izrel. **5** Onyenwe anyị enyela m ọtụtụ ụmụ ndị ikom, ma site n'ime ha o hoputara Solomon nwa m ka o nökwasị n'ocheeze nke alaeze Onyenwe anyị dika eze Izrel. **6** O gwara m, 'Solomon nwa gi, bu onye ga-ewuru m ụlo m, na ogige m niile, n'ihi na ahoputala m ya i bụrụ m nwa, aga m abukwara ya nna. **7** O bụrükwa na o debe ihe niile m nyere n'iwu, mezuo ha dika o si eme n'oge a. Aga m eme ka alaeze ya digide ruo ebighị ebi.' **8** "Ya mere, ugbu a ana m enye unu iwu n'ihi ndị Izrel niile, na n'ihi ogbakọ ndị nke Onyenwe anyị, na n'ihi Chineke anyị. Kpachapụnụ anya chọpụta ma debekwa iwu niile nke Onyenwe anyị Chineke unu, ka unu nwee ike nweta ezi ala nke a; ma nyefekwa ya dika ihe nketa n'aka ụmụ ụmụ unu ruo ebighị ebi. **9** "Ma gi, Solomon nwa m, mara Chineke nke nna gi, jiri obi zuruoke, na mmụ nwere njikere mgbe niile fee Onyenwe anyị ofufe, n'ihi na Onyenwe anyị na-enyocha obi mmadu niile. O na-aghotakwa ihe niile anyị bu n'obi na echiche niile. O bụrụ na i ọchisie ụzo ya ike, i gachọta ya, ma o bụrụ na i jụ ya, o ga-ajụ gi ruo ebighị ebi. **10** Kpachapụnụ anya, n'ihi na Onyenwe anyị ahọrla gi iwu ya ulọnṣo ya. Dị ike, rụkwa ọrụ a e tinyere gi n'aka.' **11** Mgbe ahụ, Devid nyere Solomon nwa ya ihe eze gbasara otu o gaesi wuo ulọnṣo ukwu Onyenwe anyị ahụ, na nke ụlo ndị ọzo niile ga-adị n'ime ya, na n'akụkụ ya; ụloákụ ya niile, na ime ụlo elu ya, na ime ụlo ya, na ụlo ebe ikpuchi mmehie. **12** O nyekwara ya ihe osise gosiri ihe niile nke Mmuo Nso tinyere ya n'uche banyere ogige ulọnṣo ukwu Onyenwe anyị ahụ, na ọnụlo niile di ya gburugburu, maka ụlo nchikọta akụ nke ulọnṣo Chineke nakwa akụ niile nke e doro nsø. **13** Devid nyekwara Solomon iwu otu o ga-esi kewaa ndị nchujaja na ndị Liviyi, na iwu metụtara ọrụ ije ozi niile nke ulọnṣo ukwu Onyenwe anyị, na iwu metụtara ngwongwo niile e ji eje ozi. **14** O weputara ọlaedo di ukwu maka iji ya kpụo ngwongwo ọlaedo a ga-eji jee ozi di iche iche. O weputakwara ọlaocha di ukwu maka iji ya kpụo ngwongwo ọlaocha a ga-eji jee ozi di iche iche. **15** O weputara ọlaedo nke e ji akpụ iheoqué na ihe ịdoba iheoqué. Weputakwara ọlaocha ga-ezu ikpụ oriognà ọlaocha, na ihe ịdoba ha. **16** O weputara ọlaedo e ji akpụ tebul achicha nsø, na ọlaedo e ji akpụ tebul ndị ọzo, na ọlaocha e ji akpụ tebul ọlaocha. **17** O weputara ọlaedo a nuchara anucha a ga-eji kpụo ndudu e ji aduru anụ e ji chọp aja, efere ikwosa mmiri na ite mmiri; ọlaedo zuru nke e ji akpụta efere ọlaedo ọbula, na ọlaocha zuru nke e ji akpụta efere ọlaocha ọbula, weputakwara ọlaocha na ọlaedo. **18** N'ikpeazu, o weputara ọlaedo a nuchara anucha a ga-eji kpụo ebe ịchụ aja ehe nsure ọkụ na-esi isi ụtọ. O nyere ya ihe osise gosiri otu a ga-esi wuo ugbo agha, ya bu, mmụ ozi cherubim ndị ahụ e ji ọlaedo kpụo, ndị gbasapụrụ nku ha n'elu igbe ogbugba ndị Onyenwe anyị. **19** Devid kwuru si, "E deela ihe niile gbasara osise

ülönsö ukwu a n'akwukwö nke m sitere na ntuziaka Onyenwe anyi nweta. Onyenwe anyi nyekwara m nghota banyere ihe niile metütarra osise ülönşö ukwu a.” 20 Devid gwakwara nwa ya Solomon okwu sị, “Dị ike, nwee obi ike, rụo orụ a. Atula ujọ, adakwala mba, n’ihi na Onyenwe anyi Chineke, bụ Chineke m, nonyeere gi. O gaghị ahapụ gi, maqbụ gbakuta gi azu. O ga-ahụ na ihe niile gaara gi nke ọma, tutu ruo mgbe orụ iwu ülönşö Onyenwe anyi gwusirị. 21 Ndị nchüajà ndị a niile, na ndị Livayị jikeere iṛụ orụ niile metütarra ülönşö ukwu Chineke ahụ. Ndị ozo bù ndị ọka orụ dị iche iche ndị o metüru n’obi ga-abjikwa inyere gi aka, ma ndị ozi, ma ndị Izrel niile; ha ga-emezu iwu ọbụla i nyere ha.”

29 Mgbe ahụ, Devid gwara ọgbakọ Izrel niile okwu sị ha, “Nwa m Solomon, onye Chineke hopütara ibụ eze n’onodụ m, bụ nwantakirị na-amachabeghi ihe. Ma orụ o nwere iṛụ dị ukwuu, n’ihi na ụlo ukwu a abughi mmadu ka ọ dírị, kama ọ bù nye Onyenwe anyi Chineke. 2 Ma n’ike m niile, agbajala m wetachaa ihe niile a ga-eji wuo ülönşö ukwu Chineke m ebe ha dị ukwuu: ọlaedo a ga-eji kpụo ihe ọlaedo niile, ọlaocha a ga-eji kpụo ihe ọlaocha niile, bronza a ga-eji kpụo ihe bronza niile, igwe a ga-eji kpụo ihe igwe niile, na osisi a ga-eji rụo ihe osisi niile, nkume dị oke ọnụahịa oniks, a ga-ahijonye ahijonye, na nkume dị oke ọnụahịa tokwoisi, na nkume ndị ozo ụcha ha dị iche iche, na nkume ndị ozo mara mma, tnyere mabụl. 3 Ugbu a, n’ihi mmasị m n’ebé ülönşö Chineke m dị, ana m enye akụ nke aka m niile, ya bụ ọlaedo na ọlaocha m, iji ya nye aka, maka iwu ülönşö ukwu Chineke m. Ihe ndị a ka m na-enye, tükwasikwa n’elu ihe ndị ozo niile bụ nke m nyerela, n’ihi ülönşö ukwu a: 4 bụ puku talenti ọlaedo ato (ọlaedo e si Ọfia bubata), na puku talenti ọlaocha asaa nke a nýchara anúcha, nke a ga-eji machite ahụ ụlo niile nke ụlo ndị ahụ. 5 Maka orụ niile a ga-eji ọlaedo rụo, na nke a ga-eji ọlaocha rụo, na orụ niile ndị ọka ga-arụ. Ugbu a, onye jikeere iwere onwe ya nyechasịa Onyenwe anyi n’aka taa?” 6 Mgbe ahụ, ndịsi ezinaulo, na ndịsi ozi nke ebo Izrel niile, na ndịsi agha na-achị otụtu puku ndị agha, na ndịsi agha na-achị otụtu narị ndị agha, na ndịsi ozi na-elekota orụ eze, jiri obi ha niile nye onyinye. 7 Ha nyere maka orụ ülönşö ukwu Chineke. Ha nyere puku talenti ọlaedo ise, na puku darik ọlaedo iri, nyekwa puku talenti ọlaocha iri, na puku talenti bronzi iri na asatọ, na narị puku talenti igwe. 8 Ndị niile nwere nkume dị oke ọnụahịa dị iche iche webatarara ya tnye ha n’ulọakụ dị n’ulọ nso ukwu Onyenwe anyi, nke Jehiel onye Geshon na-elekota. 9 Ndị Izrel niile nñurịri ọnụ n’ihi otu ndịsi ha jiri wepụta obi nye onyinye, n’ihi na ha ji ọnụ na obi ha niile nye Onyenwe anyi onyinye. Eze Devid n’onwe ya nñurikwara ọnụ nke ukwuu. 10 N’ihu oha Izrel niile, Devid kelere Onyenwe anyi ekele sị, “Otuto dírị gi Onyenwe anyi Chineke nna anyi Izrel site n’ebighị ebi ruo ebighị ebi. 11 Gi onwe gi, Onyenwe anyi nwe jidị ukwu, na ike, na imamma, na ugwu eze, na ebube, n’ihi na ihe niile n’elugwe na n’uwa bụ nke gi. Gi onwe gi, Onyenwe anyi nwe alaeze. Gi kwa ka e buliri elu díkà onye na-achị isi n’elu ihe niile. 12 Akụnụba na nsopuru na-esite n’ebé i no abia. Gi onwe gi na-achikwa ihe niile. O bükwa n’aka gi ka ume na ike dị ibuli ihe niile elu, na inye ihe niile ike. 13 Ugbu a, Chineke anyi, anyi na-enye gi ekele na-etokwa aha gi dị ebube. 14 “Ma onye ka m bụ, ole ndị kwa ka ụmụ Izrel bụ, na i kweere ka

anyi gbasapụ aka anyi nye gi onyinye. Ihe niile anyi nwere sitere n’aka gibia, ha kwa ka anyi na-enyeghaci gi. 15 Anyị bu ndị ọbija na ndị mbijarambjà n’ihu gi, díka nna nna anyị ha. Uboghị ndị anyị n’uwa dị ka onyinyo, nke oliqueanya na-adighị n’ime ya. 16 O, Onyenwe anyi Chineke anyi, ihe niile ndị a anyi bukoro maka iji rụora gi ülönşö si n’aka gibia. Ha niile bukwa nke gi. 17 Amaara m, Chineke m, na i na-anwale obi, na i na-enwekwa mmasị n’ihe ziri ezi. Ihe ndị niile ka m onwe m nyere site n’afọ ofufu nakwa obi ziri ezi. Ma ubgu a, ahula m ọnụ ndị gi, bụ ndị n’ebé a, ji were afọ ofufu nye gi onyinye ha. 18 Ya mere, gi Onyenwe anyi, Chineke nna anyi Ebrahim na Ajizik, na Izrel, biko, mee ka ụdị ochichị a digide n’ime obi ndị gi ruo ebighị ebi, meekwa ka ha jiri obi ha niile gbasoo gi mgbe niile. 19 Nye nwa m Solomon obi zuruoke nke o ga-eji debe iwu gi niile, ochichị gi niile na ụkpuru gi niile, ya na mmụo imezu ihe niile metütarra owuwu ülönşö ukwu a nke m kwadooro ihe niile ndị a.” 20 Mgbe ahụ, Devid gwara ndị Izrel okwu sị, “Toonu Onyenwe anyi Chineke unu!” Ha niile toro Onyenwe anyi Chineke nna ha, kpo ọ isiala nye Onyenwe anyi na eze. 21 N’echi ya, ha wetara otu puku oke ehi, na otu puku ebule, na otu puku ụmụ ebule jiri ha chụorọ Onyenwe anyi aja nsure ọkụ. Tinyere aja ihe ọnụnụ na otụtu aja ndị ozo n’ebé ọ bara ụba n’ihi ụmụ Izrel niile. 22 Emesịa, ha jiri ọnụ rie oriri, nñukwaa ihe ọnụnụ n’ihu Onyenwe anyi. Na nñokwa n’ebé ahụ nabata Solomon, nwa Devid díka eze nke ugboro abụo, teekwa ya mmanụ n’ihu Onyenwe anyi ka ọ buryụ onye ochichị. Ha mekwara Zadök onye nchüajà. 23 Ya mere, Solomon nñokwasirị n’ocheeze Onyenwe anyi díka eze, n’onodụ nna ya Devid. Ọ bara ụba nke ukwuu. Ndị Izrel rubekwaara ya isi. 24 Ndịsi ochichị niile, na ndịsi Izrel niile, na ụmụ ndị ikom eze Devid niile kwupütara nrube isi ha nne Solomon, eze ọhụrụ. 25 Onyenwe anyi mere ka Solomon dị ukwuu hie nne n’anya ndị Izrel niile. Ọ yikwasirị ya ebube nke alaeze n’udị ọ díbeghị eze ọbụla buru ya ụzọ chịa n’Izrel nweturula. 26 Devid nwa Jesi bụ eze ndị Izrel niile. 27 Ọ chirị Izrel iri afọ ano. Ọ chirị afọ asaa na Hebron, chiakwa iri afọ ato na ato na Jerusalem. 28 Ọ nwụrụ mgbe o ghoro ezigbo agadi. Ọ bükwa onye biri ogologo ndị, onye nwekwarra akụnụba na nsopuru. Solomon nwa ya nwokenochiri ya díka eze. 29 Ihe niile gbasara ochichị eze Devid, site na mmalite rụo n’ogwugwụ, ka e dere n’akwukwö akụkọ Samuel, onye ọhụ ụzọ, na n’akwukwö Netan, onye amumà, na n’akwukwö Gad onye ọhụ ụzọ. 30 Akụkọ ndị a gosiri ihe gbasara ochichị eze ya, na idị ike ya, na ihe niile mere ya, na ihe mere ndị Izrel, na ndị eze ndị mba ọzọ bi ha gburugburu.

2 Ihe E Mere

1 Solom̄n nwa Devid mere onwe ya ka o gūgosie ike n'alaεe ya, n'ihi na Onyenwe anyi Chineke ya nonyere ya, meekwa ka ɔ d̄i ukwuu hie nne. **2** Mgbe ah̄, Solom̄n gwara nd̄i Izrel niile okwu, ya bu, nd̄isi agha na-ach̄i ot̄ut̄u puku nd̄i agha, na nd̄isi agha na-ach̄i ot̄ut̄u nar̄i nd̄i agha, na nd̄i ikpe, na nd̄i ndu niile n̄o n'Izrel, na nd̄isi ezinaulo niile. **3** Solom̄n ya na ogbak̄o ah̄u niile, gara n̄ebe d̄i elu nke Gibion, n'ihi n̄ebe ah̄u ka ul̄o nzute Chineke di, bu nke Mosis onyeozi Onyenwe anyi wuru n̄'ozara. **4** Ma Devid esitel̄ar̄ na Kiriāt Jearim buputa igbe ogbugba nd̄u Chineke ah̄u, bulaa ya n̄'ul̄o ikwu nke o wuru maka ya na Jerusalem. **5** Ebe ich̄u aja bronz ah̄u Bezalel nwa Uri, nwa Hua wuru d̄ikwa na Gibion, n'ihi ul̄o nzute Onyenwe anyi. Solom̄n na ogbak̄o ah̄u na-ajud̄a ya ase n̄ebe bronz ah̄u. **6** Solom̄n jere n̄ebe ich̄u aja ah̄u e ji bronz kp̄o, nke d̄i n'ihi Onyenwe anyi, n̄ime ul̄o nzute, jiri anu ul̄o ɔn̄yogugu ha d̄i otu puku ch̄uo aja nsure ok̄u n̄'elu ya. **7** N'abali uboch̄i ah̄u na Gibion, Onyenwe anyi mere ka Solom̄n h̄u ya anya, s̄i ya, "Riq̄o ihe ob̄ula i ch̄oro ka m nye gi." **8** Ma Solom̄n zara Chineke, s̄i, "I gosila nna m bu, Devid obi ebere d̄i ukwuu. Ugbu a, i meekwala m eze n̄onq̄od̄u ya. **9** Ugbu a, Onyenwe anyi bu Chineke, ka nkwa gi nke i kwere nna m, bu Devid, b̄ur̄u ihe e mezur̄u, n'ihi na i meela m eze nd̄i a bara uba n̄onq̄ogugu d̄ika aja nke ala. **10** Biko, nye m amamihe na ngh̄ota, nke m ga-eji edu nd̄i a napu na-abata, n'ihi na onye p̄ur̄u jch̄ik̄ota nd̄i gi a d̄i ukwuu?" **11** Chineke zara Solom̄n s̄i ya, "Ebe ɔ bu na i riogh̄i m ka m nye gi akunuba, maqb̄u ogologo nd̄u; ebe ɔ b̄ukw̄a na i riogh̄i m ka m mee ka nd̄i kporo gi as̄i nwusia, maqb̄u ka m mee ka i nwee nsop̄uru kar̄ia, kama mkpa na-akpa gi bu ka m nye gi amamihe na ngh̄ota i ga-eji duzie nd̄i m, nke m mere gi eze ha. **12** Ya mere, enyela gi amamihe na ngh̄ota d̄ika i riogh̄o. Aga m enyekwa gi akunuba na nsop̄uru d̄i ukwuu, nke eze ob̄ula nke buru gi uvwxyzegbeghi. O d̄ikwagh̄i onye nke ga-es̄o gi ga-enwe ud̄i ya." **13** Mgbe ah̄u, Solom̄n sitere n̄ebe d̄i elu nke Gibion, site n'ihi ul̄o nzute ah̄u, loghachi na Jerusalem. O ch̄ir̄i d̄ika eze n'Izrel. **14** Solom̄n ch̄ik̄obara ot̄ut̄u ugbo agha na inyin̄ya d̄i ich̄e ich̄e. O nwere ugbo agha d̄i otu puku na nar̄i an̄o na inyin̄ya agha d̄i puku iri na abuɔ n̄onq̄ogugu, nd̄i o debere ɔfod̄u n̄ime ha n̄obodo ugbo agha ya ma nd̄i ozo d̄i na Jerusalem ebe ya onwe ya no. **15** Eze mere ka olaøcha na olaøedo baa uba na Jerusalem, d̄ika nkume efu. O mekwara ka osisi sida d̄i ot̄ut̄u d̄ika osisi sikam̄ nke di n'ala ala ugwu d̄i ich̄e ich̄e. **16** A na-esite n̄ljjpt nakwa ala Kue at̄ubatara Solom̄n inyin̄ya. Nd̄i ah̄ia eze na-az̄ut̄a ha site na Kue n̄'on̄u ah̄ia a na-ere ha n̄oge ah̄u. **17** Ha sitere n̄ljjpt t̄ubata otu ugbo agha n̄'on̄u ah̄ia nar̄i shekel olaøcha isii; jirikwa otu nar̄i shekel na iri shekel ise z̄uta otu inyin̄ya. Ha zipukw̄ara ha nye nd̄i eze niile nke nd̄i Het na nd̄i Aram.

2 Solom̄n nyere iwu ka e wuo ul̄o nso ukwu nye Aha Onyenwe anyi, ka e wuokwara ya bu Solom̄n ul̄oze. **20** manyere nd̄i or̄u ɔn̄yogugu ha d̄i iri puku asaa na-ebu ibu, na nd̄i na-awa nkume n̄ugwu ɔn̄yogugu ha d̄i iri puku asato, na nd̄i o doro dika nd̄isi ha, ɔn̄yogugu ha di puku at̄o na nar̄i isii. **3** Solom̄n zigara Hiram eze Taia ozi s̄i ya, "Zidatara m osisi sida d̄ika i mere n̄oge nna m Devid wuru ul̄oze nke ya. **4** Ugbu a, ana m akwado iwu ul̄oñs̄o ukwu nye Aha Onyenwe

anyi Chineke m, na ido ya ns̄o nye ya maka ich̄u aja nsure ok̄u na-esi isi uto n̄ihu ya, na idebe n̄ebe ah̄u achicha ns̄o a na-edo n̄usoro mgbe niile. Na isure aja nsure ok̄u ut̄ut̄u na anyasi, na n̄uboch̄i izuike niile, na n̄on̄wa ɔh̄ur̄u na n̄oge mmemme nd̄i ozo niile a kara aka nke Onyenwe anyi Chineke anyi. Nke a bu ɔkp̄ur̄u na-adigide nye ɔm̄ Izrel ruo ebigh̄i ebi. **5** "Ul̄oñs̄o m ga-ewu ga-ad̄i ukwuu n̄ihu na Chineke anyi d̄i ukwuu kar̄ia chi nd̄i ozo niile. **6** Ma onye p̄ur̄u iwu ul̄oñs̄o nye ya, ebe ɔ bu na eluwiḡe, ob̄ulad̄i ebe kachas̄ elu nke eluwiḡe, ezugh̄i iba gi? Onye ka m̄ onwe m bu, na m ga-ewu ul̄oñs̄o nye ya, ma ɔ buḡi naan̄i ebe a ga-an̄o ch̄uo aja d̄i ich̄e ich̄e n̄ihu ya? **7** "Zitere m, onye n̄ka, onye maara otu e si ej̄i olaøeda na olaøcha, na bronz, na igwe ar̄u or̄u. Onye bukwa onye maara or̄u n̄ka met̄ut̄ara akwa d̄i ich̄e ich̄e, akwa ngwak̄ota anun̄u na uhie, na nke uhie uhie, na nke anun̄u anun̄u. O ga-abukw̄a onye igbunye akara n̄ihe doro anya, onye ga-ar̄u or̄u na Juda na n̄ime Jerusalem, ebe ɔ ga-es̄o nd̄i n̄ka m, bu nd̄i nna m Devid hop̄ut̄ara r̄oñs̄o or̄u. **8** "Zitekwara m osisi sida, na osisi junipa, na osisi algum̄, nd̄i sitere n̄oñia Lebanon, n'ihi na nd̄i gi bu ɔkachamara n̄or̄u iwa osisi. Aga m ezitekw̄a nd̄i m ga-abia soro ha r̄oñs̄o or̄u, **9** imē ka osisi ha ga-egbut̄e m d̄i ukwuu, n'ihi na ya bu ul̄oñs̄o ga-ebu ibu, maakwa mma. **10** Aga m enye nd̄i or̄u gi, bu nd̄i na-awa osisi, nar̄i puku bushel na iri puku bushel ɔka wiiti abuɔ a kwor̄o akwo, na nar̄i puku bushel na iri puku bushel ɔka bal̄i abuɔ, na nar̄i puku gal̄oñs̄o ite mm̄anya vaj̄in̄ na iri gal̄oñs̄o abuɔ, nakwa nar̄i puku gal̄oñs̄o mm̄an̄u na iri gal̄oñs̄o mm̄an̄u oliv abuɔ. **11** Hiram, eze Taia zighachiiri Solom̄n akwukw̄o ozi s̄i ya. "O ɔ bu n'ihi na Onyenwe anyi h̄ur̄u nd̄i ya n̄anya ka o ji mee gi eze ha." **12** Hiram kwukwara s̄i, "Otuto d̄ir̄i Onyenwe anyi, bu Chineke Izrel. Onye kere eluwiḡe na ɻwa. Onye nyere Devid, bu eze, nwa nwere ngh̄ota na akonuch̄e d̄i otu a, iwu Onyenwe anyi ebe obibi, na iwukwa ul̄oze nke aka ya. **13** "Ana m ezitere gi Huram-Abi, onye ɔka maara or̄u ya nke oma. **14** Onye nne ya si n̄ebo Dan nke d̄i n'Izrel, ma nna ya bu onye Taia. O bu onye a zuru n̄or̄u ikpu ɻuzu nke oma, n̄ihe gbasara olaøeda, na olaøcha, na bronz, na igwe, na nkume, na osisi. O makwa otu e si ej̄i akwa odo odo, na akwa anun̄u anun̄u, na akwa uhie uhie na ezi akwa ɔcha ar̄u or̄u. Igbunye ud̄i akara ob̄ula n̄ihe nakwa ichep̄uta ihe ɔ ga-eji ihe ob̄ula enyere ya mee doro ya anya nke oma. O ga-esonye nd̄i n̄ka gi, na nd̄i nke onyenwe m Devid, bu nna gi. **15** "Ugbu a, ka onyenwe m zitere nd̄i ohu ya ɔka wiiti ah̄u, na ɔka bal̄i, na mm̄anya vaj̄in̄, na mm̄an̄u oliv, d̄ika ɔ kwere na nkwa. **16** Anyi ga-egbut̄e osisi niile i ch̄oro site n̄ugwu Lebanon, sitekwa n̄osimir̄i budata ha obozo Jopa, ebe i nwere ike isite buruo ha Jerusalem." **17** Emešia, Solom̄n ḡur̄u nd̄i ob̄ia niile bi n'ala Izrel ɔn̄u, d̄ika Devid mere, achop̄ut̄ara na ha d̄i nar̄i puku iri ise na at̄o, na nar̄i isii. **18** O mere iri puku nd̄i or̄u asaa n̄ime ha ka ha b̄ur̄u nd̄i na-ebu ibu, na ɔn̄yogugu d̄i iri puku asato ka ha b̄ur̄u nd̄i ga-awa nkume, meekwa puku nd̄i ikom at̄o na nar̄i isii, nd̄i ga-abu nd̄isi or̄u ime ka or̄u na-aḡa nke oma.

3 Mgbe ah̄u, Solom̄n malit̄ere iwu ul̄oñs̄o ukwu Onyenwe anyi. O bu n̄ugwu M̄oriā, nke d̄i na Jerusalem, ka e wukwasiri ya, n̄ebe ah̄u Onyenwe anyi mere ka Devid bu nna ya h̄u ya anya. O bu n'ala ebe ɔz̄ocha ɔka Arauna, onye Jebus, ebe ah̄u Devid hop̄ut̄ara. **20** bidoro iwu ul̄o ah̄u n̄abal̄i nke abuɔ, nke ɔn̄wa abuɔ, n̄af̄o nke an̄o, nke oçh̄ich̄i eze ya. **3**

Ntôala Solomon toro maka iwu ulongso Chineke di iri mita abuô na asaa n'ogologo, mita itoolu n'obosara. (Nke a bu ma ejiri ihe otutu ochie). **4** Idi ogologo mputa onu ulo nke ulongso ukwu ahû dî mita itoolu, dîka idi ogologo obosara ulo nso ahû n'onwe ya. Idi elu ya dîkwa mita itoolu. O jikwa olaedo a nuchara anucha machie ime ya. **5** O ji osisi junipa machie ahû ime ulo ezumezu ahû, jirikwa olaedo a nuchara anucha techie osisi ndî ahû niile. Emesia, e sere oyiyi nkwdi iche iche, na oyiyi udo igwe n'ahû ulo ahû iji chôg ya mama. **6** O ji nkume di oke onuahija di iche iche chôg ime ulongso ahû mma, ya na olaedo nke e si na Pavaim bute. **7** Ogidi osisi silin niile, na ibo onu uzo niile, na aja ulo niile, na onu uzo niile dî n'ulongso ukwu ahû ka o ji olaedo techie. O gbulkwara ebugbugu oyiyi cherubim na mgbedi ya niile. **8** O wuru Ebe ahû Kachasi Nsô; nke ogologo onu ulo ya dî mita iri, otu a kwa, obosara ya dî mita iri. O ji olaedo dî ezi mma nke onuahija ya ruru narî talenti isii techie ahû ime ulo ahû niile. **9** Idi arô olaedo e ji kpuo ntù e ji wuo ya dî iri shekel ise. E jikwa olaedo techie akukû elu elu nke ime onu ulo a. **10** Solomon tinyere oyiyi mmuo ozi cherubim abuô o kpuu n'ime Ebe ahû Kachasi Nsô, werekwa olaedo machie ha. **11** Idi ogologo nku cherubim ndî a ruru mita iri. Idi ogologo otu nku cherub nke mbu ruru mita abuô na okara. Onu nku a na-emetu ahû ime ulo nke ulongso ukwu, ma onu onu nku nke ozô, nke idi ogologo ya ruru mita abuô n'okara, na-emetu onu otu nku cherub nke ozô. **12** N'otu aka ahû, otu nku cherub nke abuô ruru mita abuô na okara n'ogologo. Onu nku ya na-emetu akukû nke ozô nke ahû ime ulongso ukwu, ma nku ya nke ozô, nke rukwara mita abuô na okara n'ogologo, na-emetu onu onu otu nku cherub nke mbu. **13** Nku cherubim ndî a gbasapuru ruo mita iri n'ogologo. Ha guzo oto n'ukwu ha, na-eche ihu n'onu ulo ezumezu ahû. **14** O ji akwa na-acha anunu anunu, na uhie uhie, na odo odo, na ezi akwa چha, mee akwa mgbochi, nke a kpanye kwarâ oyiyi cherubim n'ime ya. **15** O wuru ogidi abuô dî n'ihu ulongso ahû, nke idi elu ya ruru mita iri na asaa. O kpukwara ihe a dokwasirî n'elu ogidi ndî a, nke idi elu ha dî mita abuô na okara. **16** O kpukwara ihe yiri udo igwe a turu atu, nke e kokwasirî n'elu ogidi abuô ndî ahû. Kpukwara narî mkpuru pomegranet, nke a ganeykötara ya na udo igwe ahû. **17** O guzobere ogidi abuô ndî ahû n'ihu ulongso ukwu ahû, otu n'akukû ugwu nke ozô n'akukû ndîda. Ogidi nke di na ndîda ka o kpôrø Jakin, ma nke di n'ugwu ka o kpôrø Boaz.

4 Solomon wukwara ebe ichu aja bronz. Ogologo ya ruru iri mita na okara. Obosara ya rukwara iri mita na okara; ma idi elu ya dî mita ise na ụma ato. **20** mekwara Oke osimiri nke ọla awurụ awu, nke dî gburugburu n'udidî. Otutu ya bu ihe ruru mita abuô na ụma ato n'ogologo, dîkwa mita ise na ụma ato, site n'otu onu ruo n'onu nke ozô. O bu eriri e ji atu ihe nke ruru ihe dîka mita iri na anô ka e ji tûo ya gburugburu. **3** N'okpuru onu ya, oyiyi umu oke ehi gbara ya gburugburu, iri di na mita anô na okara obula. Ehi ndî ahû di n'ahîrî abuô. A wukötara ha na Oke osimiri ahû otu mgbe. **4** E mekwara ka Oke osimiri ahû guzo n'elu ehi iri na abuô. Ato na-eche ihu n'akukû Ọwuwâ anyanwu; ato na-eche ihu n'odida anyanwu; ato na-eche ihu n'akukû ndîda, ato na-eche ihu n'akukû ugwu. Oke osimiri ahû dîkwasirî ha n'elu, ebe azu ha niile di n'ime n'etiti. **5** Idi arô ya ha ka otu otutu

ntu-aka dimkpa. E mere onu ya ka o di ka onu iko mmiri, dikwa ka okoko lili na-awaputa awaputa. O na-erite puku galonu iri na asato. **6** A kpukwara efere ukwu iri nke e ji asacha ihe e wetara maka ichu aja nsure oku. Ise n'ime ha di n'akukû ndîda olulu mmiri ahû, ise n'akukû ugwu. Ndî nchüaja na-esite naanî na olulu mmiri ahû ekuru mmiri ha ji asacha ihe. **7** O kpuu ihe idqba oriona olaedo iri n'usoro dika Chineke nyere ya n'iwu. O debere ha n'ime ulongso ukwu ahû, ise n'akukû ndîda ulo ahû, ise n'akukû nke ugwu. **8** O mekwara tebul iri donye n'ulongso ukwu ahû, ise n'akukû ndîda, ise n'akukû ugwu. O kpukwara otu narî efere olaedo maka ikwosa mmiri. **9** O mere ogige ndî nchüaja, mekwa otu ogige ukwuu, na ibo onu uzo maka itinye n'ogige ahû. O jiri bronz machie ibo onu uzo ndî ahû. **10** Oke osimiri ahû ka o dôbara n'akukû ndîda, na ncherita ihu Ọwuwâ anyanwu nke ulongso ahû. **11** Huram kpukwara ite di iche iche, shôvel niile, na efere ikwosa mmiri niile. N'ikpeazu, o ruchara oru di n'ulongso Chineke, nke eze Solomon tinyere ya n'aka iru. **12** Ogidi abuô ahû; ihe Ọkpukpukpuk abuô dika efere di n'elu ogidi abuô ahû; ihe Ọkpukpukpuk yiri udo a turu atu nke e ji chôg ihe Ọkpukpukpuk abuô ahû dîka efere mma; **13** narî anô nke mkpuru pomegranet a kpuu akpukpuk makâ ahîrî ihe abuô ahû a kpuu akpukpuk, ya bu, ahîrî pomegranet abuô n'ihî otu ihe Ọkpukpukpuk, iji chôg ihe Ọkpukpukpuk ahû yiri efere di n'isi elu ogidi ahû mma; **14** ihe ndokwasî na efere isa mmiri ha, **15** na Oke osimiri ahû na ehi iri na abuô ahû di ya n'okpuru, **16** na ite niile, shôvel niile, ihe ığuru anu niile na ihe ngwongwo ndî ozô ya na ha so. Ihe niile nke Huram-Abi mere eze Solomon n'ihî ulongso Onyenwe anyi, bu bronz e hichaziri nke oma. **17** O bu n'ala ığro, n'obosara ala Jôdan, n'etiti Sukot na Zaretan, ka eze mere ka a nôrò kpuu ihe ndî a. **18** Ihe ndî a niile nke Solomon mere di ukwuu nke ukwu; nke bu na-enweghi ike ığukota ihe idi arô nke bronz ahû bu. **19** Solomon mekwara ngwongwo niile di n'ime ulongso Chineke, ya bu, ebe ichu aja e ji olaedo kpuu, na tebul niile nke a dîkwasirî achîcha nke ihe n'lhu Onyenwe anyi, **20** ihe idokwasî oriona niile nke olaedo a nuchara anucha, ha na oriona ha niile, ka o na-enwu n'ihî ime ime ebe nsô, dîka e nyere n'iwu, **21** ihe ichu aja oyiyi okoko osisi, na oriona niile na ihe ığuta ihe niile. E ji olaedo a nuchara anucha kpuu ha niile. **22** O kpukwara ihe ikpakepukpuk oku niile nke olaedo a nuchara anucha, na efere ikwosa mmiri niile, na ngaji niile, na ihe ığu oku niile, na ibo olaedo niile nke ulongso, ya bu, ibo onu uzo ime ime niile nke dîrî Ebe ahû Kachasi Nsô, na ibo ndî di n'onu ulo ezumezu.

5 Mgbe a ruzuru oru niile nke eze Solomon nwere iru maka ulongso ukwu Onyenwe anyi ahû, o webatarâ ihe niile Devid bu nna ya doro nsô n'ime ya, ya bu ọlaçcha, olaedo na ngwongwo ndî ozô niile. O tinyere ha n'uloku di n'ulonso Chineke. **2** Mgbe ahû, Solomon kpokötara ndî okenyi Izrel niile, na ndîsi ebo Izrel niile, na ndîsi ezinaulô Izrel niile na Jerusalem, maka i site na Zayon, bu obodo Devid bugota igbe ogbugba ndû Onyenwe anyi. **3** Ndî Izrel niile gbakötara biakwute eze n'oge a na-eme mmemme n'owua Etanim, nke bu Ọnwa asaa n'afo. **4** Mgbe ndî okenyi Izrel niile bîarutere, ndî Livayî buliri igbe ogbugba ndû ahû. **5** Ha bugotara igbe ogbugba ndû Onyenwe anyi, ya na ulo nzute, na ngwongwo niile di nsô di n'ime ya. Ndî nchüaja bu ndî Livayî buliri ha elu. **6** Eze Solomon na ogbakö Izrel niile, bu ndî zukötara

n'ebe o no, no n'ihu igbe ogbugba ndu ahu, na-achu aja oтуту aturu na oтуту ehi nke a-na-apughị iјутa onu maobu gbakota onuogugu ha n'ihi iba uba. **7** Ndị nchuaјa bubatara igbe ogbugba ndu Onyenwe anyi ahu n'ime ime ulonso ukwu ahu, n'ime Ebe Kachasi Nso, doba ya n'okpuru nku cherubim ahu. **8** Cherubim ndị ahu gbasara nku ha n'elu igbe ogbugba ndu ahu, kpuchie ya na okporo osisi ndị ahu e ji ebu ya. **9** Okporo osisi ndị a di oke ogologo, na isi ha sitere n'igbe ogbugba ndu ahu na-aputa, na e nwere ike i site n'ihu ime ime ebe nsø ahu hụ ha anya, ma onye na-anoghị n'Ebe Nso ahu adighị ahu ha. Ha ka dika n'ebe ahu ruo taa. **10** O nweghi ihe di n'ime igbe ogbugba ndu ahu, karijaka mbadamba nkume abuо ahu Mosis tinyere n'ime ya n'ugwu Horeb, n'ebe Onyenwe anyi na umu Izrel gbara ndu, mgbe ha si n'ala Ijipt püta. **11** Mgbe ndị nchuaјa sitere n'Ebe Nso Kachasi Ebe Nso püta, n'ihi na ndị nchuaјa ahu niile doro onwe ha nsø n'agbanyeghi usuu nke onye obula n'ime ha si püta. **12** Ma ndị Livayi bù ndị obu abu, ya bù Asaf, Heman, Jedutun na umu ha ndị ikom na ndị ikwu ha guzoro onwe ha n'akukụ ọwụwa anyanwu nke ebe ichu aja. Ha yi uwe ezi akwa ọcha ma na-apko ụbø akwara, na-akukwa ogene ola. Ndị nchuaјa di otu narị na iri abuо n'ouogugu. Ndị na-afu opí sokwa ha. **13** Ndị obu abu ahu na ndị na-afu opí jikorø onwe ha ọnu were otu olu bükou Onyenwe anyi abu eklele na otuto. Ndị na-afu opí, na ndị na-akukwu ọla na-ada ụda, na ndị ji ngwa egwu ndị ozo sonyeere ha, welie olu ha elu too Onyenwe anyi n'abu si: "N'ihi na O di mma lhunganya ya na-adị ruo ebighị ebi." Mgbe ahu igwe ojii juputara n'ulonso ukwu Onyenwe anyi, **14** nke mere na ndị nchuaјa enwekwaghị ike jee ozi ha, n'ihi igwe ojii ahu, n'ihi na ebube Onyenwe anyi juputara n'ime ulonso Chineke.

6 Mgbe ahu, Solomon sıri, "Onyenwe anyi ekwuola na o ga-ebi n'oke igwe ojii. **2** Ma ewuola m ulonso puru iché, maa mma nye gi, ebe i ga-ebi ruo mgbe ebighị ebi!" **3** Dika ogbakó Izrel niile na-eguzo n'ebe ahu, eze chigharị onwe ya chee ha ihu, gozie ha. **4** Mgbe ahu o sıri, "Otuto dirị Onyenwe anyi, bù Chineke Izrel. Onye ji aka ya abuо mezuo nkwa ahu o ji ọnu ya kwee nna m Devid. N'ihi na o kwuru si, **5** "Site n'ubochi ahu m si n'ala Ijipt kpoputu ndị m, ahopotaghị m obodo obula n'ebo obula nke Izrel, ka e wuru m ulonso ka Aha m dirị n'ebe ahu, maobu hoputa onye obula ka o bụrụ onyendu ndị m Izrel. **6** Ma ugbu a, a hořola m Jerusalem ka o bụrụ ebe Aha m ga-adị, ahorékwa m Devid i bù onye ga-achị ndị m Izrel." **7** "Nna m, Devid bu n'obi iwu ulonso ukwu nye Aha Onyenwe anyi, bù Chineke nke Izrel. **8** Ma Onyenwe anyi sıri nna m, Devid, "I mere nke ọma ibu n'obi, iwu ulonso ukwu nye Aha m. **9** Ma otu o di, o bụrụ gi ga-ewu ya, kama nwa gi nwoke nke si n'ahu gi püta ga-ewu ulonso ahu nye Aha m." **10** "Ugbu a, Onyenwe anyi emezuola nkwa ahu o kwere. A nochielia m nna Devid, ana m anodị n'ochieze nke Izrel dika Onyenwe anyi kwere na nkwa. Ewuokwala m ulonso ukwu nye Aha Onyenwe anyi, bù Chineke nke Izrel. **11** N'ebe ahu ka m dobara igbe ogbugba ndu, n'ime ya ka ogbugba Onyenwe anyi di, bù nke ya na umu Izrel gbara." **12** Mgbe ahu, Solomon guzoro n'ihu ebe ichu aja Onyenwe anyi, na n'ihu ogbakó umu Izrel niile, gbasapu aka ya abuо. **13** Solomòn ji bronz kpuo ihe nrigoro iŋo gwa ọha mmadu okwu. Ogologo ihe nrigoro ahu, obosara ya ruru mita abuо na ọkara mita abuо na ọkara. Idi elu ya ruru otu mita na

okara. O debere ya n'etiti ebe mpata nke ogige ulonso ukwu ahu. O guzoro n'elu ihe nrigo ahu, n'ihu ogbakó Izrel niile, gbuo ikpere n'ala, gbasaa aka ya abuо chilie ha elu. **14** O sıri, "Onyenwe anyi, Chineke nke Izrel, o dighi Chineke dika n'eluiweghe maobu n'uwá. Gi onye na-edede ogbugba ndu ihunganya gi na ndị ohu gi, bù ndị ji obi ha niile na-eso ụzo gi. **15** I mezuokwala nkwa niile i kwere nna m Devid, bù ohu gi. I ji onu gi kwee nkwa a, ma taa, i jirila aka gi mezuo ya. **16** "Ugbu a, O! Onyenwe anyi, Chineke nke Izrel, mezukwala nkwa niile i kwere Devid nna m, mgbe i sıri, 'O bụrụ na umu umu gi elezie anya bie ndị dika iwu m si di n'ihu m, n'ihe niile ha na-eme, dika gi onwe gi mere, agaghị achị onye ganano n'ihu n'ochieze Izrel n'ime ha.' **17** Ma ugbu a, Onyenwe anyi bù Chineke nke Izrel, ka okwu gi, bu nkwa nke i kwere ohu gi Devid bija na mmezu. **18** "Ma bù ezie na Chineke gabebinyere umu mmadu n'elu ụwa? Lee, eluiweghe, obuladị ebe kachasi elu nke eluiweghe ezughi iba gi. Olee otu ụlọ a nke m wuru ga-esi bata gi! **19** Ma Onyenwe anyi Chineke m, naa ntị n'ekpere ohu gi, na ariri o na-ariri maka ebere. Nuru akwa na ekpere nke ohu gi na-ekpe n'ihu gi. **20** Biko, mee ka anya gi abuо ghore oghe n'ebe ulonso ukwu a di, ehihiie na n'abalị, bù ebe a i kwuru si, na i ga-apkokwasị Aha gi n'ebe ahu. Biko, ka i nuru ekpere ohu gi ga-ekpe banyere ebe a. **21** Nuru kwara ariri o nke ohu gi na nke ndị gi Izrel niile, mgbe obula ha chere ihu ha n'ebe a n'ekpere. Biko, site n'eluiweghe bù ebe obibi gi nuru, mgbe i nuru biko, gbagharakwa. **22** "Mgbe onye obula mehiere mmadu ibe ya, a kpoø ya oku ka o bia riñu iyi, onye di otu a bia guzo n'ebe a, n'ihu ebe ichu aja gi a, riñu iyi ahu, **23** mgbe ahu, nuru olu ya n'eluiweghe ma mee ihe ziri ezi, kpeekwa ikpe n'etiti ndị ohu gi. Maa onye mejorø ikpe site n'itukwasị n'isi ha ilhe o metara, meekwa ka onye aka ya di ocha nwere onwe ya, site n'imeso ha dikà ezi omume ha si di. **24** "Mgbe ndị iro meriri ndị gi Izrel, n'ihi na ha mehiere megide gi, o bụrụ na ha aloğhachite, too aha gi, na-ekpe ekpere, na-ariri ariri o n'ihu gi n'ulonso ukwu a, **25** biko, site n'eluiweghe nuru ekpere ha, gbaghara mmehie ndị gi Izrel. Meekwa ka ha loghachita n'ala ahu nke i nyere ha na nna nna ha. **26** "Mgbe e gbochiri eluiweghe, mee na mmiri adighị ezokwa, n'ihi na ndị gi emehiela megide gi, o bụrụ na ha echee ihu n'ebe a kpee ekpere, too aha gi, si na mmehie ha chegharja, n'ihi na itala ha ahuhụ, **27** biko, site n'eluiweghe nuru ma gbagharakwa mmehie ndị ohu gi, ndị gi Izrel. Kuziere ha ezi ụzo ha ga-esi bie ndị ma zidata mmiri ozuzu n'ala ahu nke i nyere ndị gi ka o bụrụ ihe nketa ha. **28** "Mgbe ụnwụ, maobu ajø ọrija na-efe efe ga-adakwasị ala a, maobu ọrija na-eripiа ihe ubi, maobu ọmuma ebu; maobu igurube, maobu ukoпana, maobu mgbe ndị iro ga-anochibido ha n'obodo ha niile, ihe mbibi niile maobu oria obula, **29** ekpere obula maobu ariri o nke onye obula n'etiti ndị gi Izrel kpere ma riø, n'ihi ighořa ihe otiti na ihe mgbu niile, ha gbasapu aka ha, ma chee ihu ha n'ebe ulonso ukwu di; **30** mgbe ahu, site n'eluiweghe bù ebe obibi gi nuru ariri o ha. Gbaghara ma meekwa; mesoo onye obula dika ihe niile ha na-eme si di, ebe o bù na i maara obi ha niile (n'ihi na naani gi maara obi umu mmadu), **31** ka ha tuq egwu gi, jeekwa ije n'irubere gi isi n'oge niile ha na-ebi n'ala ahu nke i nyere nna nna anyi ha. **32** "Ma banyere onye mba ozo, onye na-esonyeghi na ndị gi Izrel, kama o si n'ala ebe di anya bia n'ihi ukwu gi, n'aka gi di ike na ogwe aka gi e setipuru esetiþu.

Mgbe ha bijara kpee ekpere n'ulonso a, **33** mgbe ahụ, site n'eluiwge ebe obibi gi nñuru arirīo ha. Mekwaa ihe niile nke onye mba ozo ahụ na-arirīo n'ekpere, ka ndị niile nke ụwa mara aha gi, tükwa egwu gi, dika ndị nke gi bù Izrel na-eme. Ka ha matakwa na-akpokwasirī Aha gi n'ülo a nke m wuru. **34** “Mgbe ndị gi ga-agà ibu agha megide ndị iro ha, n'ebé ọbula i na-eziga ha, mgbe ha chere ihu ha n'uzo obodo a nke i hoputara na n'ulonso ukwu a m wuru nye Aha gi, kpee ekpere, **35** mgbe ahụ, site n'eluiwge nñuru ekpere na arirīo amara ha, mezukwa ihe ha na-arirīo. **36** “Mgbe ha mehiere megide gi, n'ihi na ọ dighị mmadụ ọbula na-adighị emehie, i wee iwe megide ha, rara ha nyefee n'aka ndị iro, ndị ga-adokpuru ha n'agha gaa n'obodo ozo, maobu obodo dịanya maobu nke dị nso; **37** Ọ buru na ha anorø n'ala ahụ a dokpuru ha gaa, chegharia n'obi ha, norø n'ala ebe a dötara ha n'agha, riqo gi, sị, ‘Anyị emehiela, anyị emeela ihe n'adighị mma, meekwa ajo omume.’ **38** Ọ buru na ha ejiri obi ha na mmuo ha niile chegharia, n'ala ebe ndota n'agha ha, bu ebe a kporo ha gaa, ma kpee ekpere nye gi chee ihu ha n'uzo ala a nke i nyere nna nna ha, n'obodo a nke i hoputara, ya na n'ulonso ukwu a m wuru nye Aha gi **39** mgbe ahụ, site n'eluiwge, ebe obibi gi, nñuru ekpere ha na arirīo ha niile, nyekwara ha aka. Gbaghara ndị gi, bu ndị mehiere megide gi. **40** “Ugbu a, Chineke m, biko ka anya gi na ntị gi ghore oghe n'ekpere niile a na-ekpe n'ebé a. **41** “Ma ugbu a, bilie, O Onyenwe anyị Chineke, bata n'ebé izuike gi, **42** O Onyenwe anyị Chineke, agbakatala onye gi e tere mmianụ azu.

7 Ngwangwa, mgbe Solomon kpesirị ekpere a, oku sitere n'eluiwge daa repia aja nsure oku ahụ na aja ahụ niile. Ebube Onyenwe anyị juputakwara n'ulonso ukwu ahụ. **2** Ndị nchüaja enweghi ike ịbanye n'ime ulonso ukwu Onyenwe anyị n'ihi ebube Onyenwe anyị nke juputara ulonso ahụ. **3** Mgbe ọha ndị Izrel niile hñrụ oku ahụ si n'elu daa, hñkwa ebube Onyenwe anyị ka o guzo n'elu ulonso ukwu ahụ, ha dara n'ala kpoo isiala nye Onyenwe anyị, kelee ya ekele si: “N'ihi na O dị mma jñunanya ya na-adigido ruo mgbe ebighi ebi.” **4** Mgbe ahụ, eze na ndị a niile chürü aja dị iche iche n'ihi Onyenwe anyị. **5** Eze Solomon chürü aja eli nke dị puku iri abujo na abujo, na ewu na atürü dị narị puku na iri abujo. Ya mere, Eze na ndị ahụ niile si otu a doo ulonso Chineke nso. **6** Ndị nchüaja guzo n'ihu orụ ha, ha na ndị Livayị. Ha jiri ngwa egwu Onyenwe anyị nke eze Devid mere maka i na-eto Onyenwe anyị, bükwa nke o ji mgbe o nyere ekele, na-asị, “Jñunanya ya na-adị ruo ebighi ebi.” Na ncherita ihu ndị Livayị, ndị nchüaja furụ opि ike ha mgbe ndị Izrel guzooro oto. **7** Mgbe ahụ, Solomon doro etiti ogige dị n'ihu ulonso Onyenwe anyị ahụ nso. N'ebé ahụ ka ọ no chüo aja nsure oku, aja onyinye mkpuru oka na aja abuba udo. O mere nke a n'ihi na ebe ịchü aja bronz nke ọ rürü enweghi ike ibata aja nsure oku niile, aja mkpuru oka niile nakwa aja abuba ndị ahụ. **8** Ya mere, Solomon mere mmemme a n'oge ahụ, ụbóchị asaa, ya na ndị Izrel niile. Ọ bu nzukọ dị ukwuu. Ndị mmadụ bijara sitere na Lebo Hamat ruo na mmiri iyi Ijipt. **9** N'ubóchị nke asato, ha nwere ogbakó, n'ihi na ha mere mmemme nke ido ebe ịchü aja nso n'ime ụbóchị asaa, meekwa mmemme ahụ abalị asaa ozo. **10** Ya mere, n'ubóchị nke iri abujo na ato n'onwa nke asaa, o zilagara ndị ahụ niile n'ülo ha, n'ịnụri orụ na obi ụtọ n'ihi ihe ọma niile nke Onyenwe anyị Devid na

Solomon na ndị ya Izrel. **11** Mgbe Solomon rúchara ulonso ukwu Onyenwe anyị, na ulozeze, mezukwa ihe niile bu nke o bu n'obi ime n'ulonso Onyenwe anyị nakwa n'uloeze nke ya onwe ya. **12** Onyenwe anyị mere ka ọ hụ ya n'ohụ abali sị ya, “Anula m ekpere gi, ahòrokwalà m ebe a nye onwe m, ka ọ buru ebe ịchü aja. **13** “Mgbe ọbula m mere ka mmiri ghara izo, maobu zidata igurube ka ha bia bibie ihe ubi unu, maobu zidata orịa n'etiti unu, **14** Ọ buru na ndị m ndị a kpokwasirī aha m, ewedatu onwe ha n'ala, kpee ekpere, choisi ihu m ike, sitekwa na mmehie ha chigharīa, aga m esite n'eluiwge za ekpere ha, gbaghara ha mmehie ha, mee ka ala ha díri ndu. **15** Anya m ga-eghere oghe mgbe niile; otu a kwa, ntị m ga-egherekwa oghe ịhụ na inụ ekpere niile a na-ekpe n'ulonso a. **16** Edoola m ulonso a nso nye onwe m, ka Aha m dị n'ebé ahụ ruo ebighi ebi; anya m abujo na obi m ga-adikwa n'ebé ahụ ụbóchị niile. **17** “Ma gi onwe gi, bie ndị n'ikwesi ntükwasị obi n'ihi m dika Devid nna gi mere, na-eme ihe niile m nyere n'iwu, debe ükpurụ m na iwu m niile. **18** Aga m eme ka ocheeze ọchichị gi guzose ike, dika mu na nna gi Devid gbara na ndị, mgbe m sịri, ‘I ghaghị inwe onye nnochite anya n'ocheeze nke ga-achị Izrel.’ **19** “Ma ọ buru unu alaghachi azu, gbaküta ükpurụ na iwu niile, bu nke m nyere unu azu, pụo gbasoro chi ndị ozo ife ha ofufe, na ịkpọ isiala nye ha, **20** mgbe ahụ, aga m esite n'ala m, bu nke m nyere ha, hopu Izrel. Aga m ajukwa ulonso a m doro nso nye Aha m, meekwa ka ọ ghogho ihe e ji atu ilu na ihe ịkpọ ọchị n'etiti ndị niile. **21** Ọ bụ ezie na ulonso ukwu a kachasi elu ugbu a, ma ọnọdụ ya ga-eju ndị niile ga-esi n'akụkụ ya gafee anya, ha ga-asị, ‘Gịnjị mere Onyenwe anyị ji mee ala a na ulonso a, ihe dị otu a?’ **22** Ndị mmadụ ga-aza, Ọ bụ n'ihi na ha gbakütara Onyenwe anyị, Chineke nna nna ha, onye kpoputara ha site n'ala Ijipt azu, makụ chi ndị ozo, na-akpo isiala na-efekwa ha ofufe. Ọ bụ n'ihi nke a ka O ji mee ka ihe ojọq niile ndị a bìákwasị ha.”

8 N'ogwugwụ iri afo abujo, mgbe Solomon ji wuo ulonso Onyenwe anyị na ulozeze nke ya onwe ya, **2** Solomon wugharịrị obodo ndị ahụ Hiram nyere ya, mee ka ndị Izrel biri n'ime ha. **3** Solomon gara Hamat-Zoba, merie ha. **4** O wuru obodo Tadmō nke dị n'ozara na ọtụtụ obodo nchikoba ihe na Hamat. **5** O wugharịkwarra obodo Bet-Horon nke dị n'elu elu, wukwua Ndịda Bet-Horon ka ọ ghogho obodo e wusiri ike nke nwere mgbidi, ibo ọnụ uzor ama na mkporo e ji kpochie ha. **6** O wukwara obodo Baalat na obodo niile nke ebe ichikoba ihe, na obodo niile ebe idebe ụgbọ agha na inyinya ya niile. O wuru ihe ọbula gürü obi ya agu iwu na Jerusalem, Lebanon na n'oke ala ahụ niile ọ na-achị. **7** Ndị niile fôdürü ndị n'etiti ndị Het, ndị Amorait, ndị Periz, ndị Hiv na Jebus (ndị a abughi ndị Izrel), **8** ndị umụ umụ ha fôdürü n'ala ahụ, ndị ahụ ndị Izrel na-ebibighi, ndị a ka Solomon mere ndị orụ mmanye na ndị ohu, nke a bükwa ọnọdụ ha ruo taa. **9** Ma Solomon emeghi ka onye Izrel ọbula buru ohu, maka orụ ya, kama ha bu ndị ikom agha, ndịsi ndị ọchịaghà ya, ndịsi ụgbọ agha na ndị na-agba inyinya agha ya. **10** Ha bükwa ndịsi ozi nke eze Solomon, narị ndị ikom abujo na iri ise bu ndịsi na-elekota ndị mmadụ. **11** Solomon kpoputara ada Fero site n'obodo Devid, gaa n'uloeze nke o wuuru ya, n'ihi na o sịri, “Nwunye m agaghị ebi n'uloeze Devid, bu eze Izrel, n'ihi na ebe ọbula igbe ogbugba ndị Onyenwe anyị banyere aburụla ebe dị nso.” **12** Emesịa, Solomon chürü aja nsure oku

nye Onyenwe anyi, n'elu ebe içihü aja Onyenwe anyi, nke o wuru n'ihu mpüta onu ulo ulonso ukwu ahü, 13 obuladi dika iwu metutara aja e kвесири içihü kwa übochị si di, bu nke Mosis nyere n'iwu. Aja ndị a bu maka Übochị Izuike, Onwa Ọhụrụ na ụdị mmemme ato a na-eme n'afo, ndị bu mmemme achicha ekoghi eko, mmemme izu ükä asaa na mmemme ulo ikuwu. 14 O sitere n'usoro ije ozi nke Devid, hoputara otu ndị nchüaja oru dị iche iche ha na-arụ übochị niile. O nyekwara ndị Livayị oru idu n'ottoto a na-enye Chineke na inyere ndị nchüaja aka ime ihe übochị obula n'übochị ya. Kenyekwa ndị na-eche onu uzo ulonso ahụ niile nche oke oru ha n'otu n'otu, n'ihi na nke a bu ihe Devid, onye nke Chineke nyere n'iwu. 15 Ha ewezugaghị onwe ha n'iso iwu niile eze nyere ndị nchüaja maobụ ndị Livayị banyere ihe obula na ihe gbasakwara ụloákụ niile. 16 A rüzuru oru niile Solomon zubere iru, site n'übochị a törö ntoala ulonso ukwu Onyenwe anyi tutu ruo mgbe ewuchara ya. Ya mere, e wuchara ulonso ukwu Onyenwe anyi. 17 Mgbe ahụ, Solomon gara Eziọn Geba na Elat nke dì n'önụ osimiri, n'ala Edom. 18 Hiram zigaara ya otu ugbo mmiri nke ndị ikom ya na-anya ugbo mmiri na-edu, bu ndị maara ihe banyere ime njem n'osimiri nke oma. Ndị a, ha na ndị ikom Solomon nyaara ugbo gaa Qfia site n'ebé ahụ bulataro eze Solomon, olaedo idị arọ ya ruru puku kilogram iri na ise na narị ato.

9 Mgbe eze nwanyi Sheba nüru akukọ Solomon, o bijara Jerusalem ka o were otu ugbo ajuju siri ike nwalee ya. O du otu ugbo ndị ozi bara uba bịa, tinyere otu ugbo inyinya kamel ndị bu ụda dì iche iche, otu ugbo olaedo na otu ugbo n'akukọ dì iche iche. O biakwutere Solomon, ya na ya kparitara ükä banyere ihe niile nke dì ya n'obi. 2 Solomon zara ya ajuju ya niile. O dikwaghị ihe siiri ya ike ikowara ya. 3 Mgbe eze nwanyi Sheba hụrụ amamihe Solomon, ma hulkwa ụloenze o wuru, 4 na ihe oriri a na-adokwasị n'elu tebul ya, usoro ọnodụ nke ndị ozi ochichị ya, na ndị guzo na-ejere ya ozi n'uwe ha yi, ndị na-ebu iko ihe ọnunụ n'uwe ha, na aja nsure oku niile o na-achu n'ulonso Onyenwe anyi. O dikwaghị ihe ọzọ o maara o ga-eme, maobụ kwuo. 5 O sıri eze, "Akukọ niile m nō n'ala nü banyere ihe niile i rüputara na amamihe gi bụ eziokwu. 6 Ma ekwenyeghi m ihe ha kwuru tutu ruo mgbe m bijara jiri anya m abụ hụ ha. N'ezie, ihe m nüru erughị ọkara nke idị ukwuu amamihe gi. I tukwasila ihe n'akukọ m nüru. 7 Lee, ụdị ọnunụ ndị gi na-enwe. Lee, ụdị ọnunụ nke ndị ozi na-enwe, bu ndị na-eguzo n'ihu gi mgbe niile na-anụ okwu amamihe gi. 8 Ngozi dirị Onyenwe anyi Chineke gi, onye nwere mmaṣi n'ebé i nō. O debere gi n'ocheeze ya dika eze içihü n'aha Onyenwe anyi bu Chineke gi. N'ihi iħunanya nke Chineke gi nwere n'ebé Izrel nō, na mmasi ya ime ka ha guzoso ike ruo mgbe ebighị ebi. O meela gi eze ha, ka i debe ikpe ziri ezi na ezi omume." 9 Emesia, O nyere Solomon onyinye olaedo idị arọ ya dì puku kilogram anq, nyekwa ya ụda dì iche iche, na nkume oke ọnuhajia dì iche iche. Enwebeghi ụdị ụda dika ndị ahụ eze nwanyi Sheba nyere eze Solomon. 10 Ndị ohu Hiram na ndị ohu Solomon bubataro olaedo site n'Qfia. Ha butekwara osisi algum, na nkume di oke ọnuhajia dì iche iche. 11 Eze ji osisi algum ndị ahụ mee nkwasu nrigo n'ulonso Onyenwe anyi, na nke ụloenze. O jikwa ya meree ndị na-abụ abụ ugbo akwara na une. O nwebeghi oge ọzọ e nwere ụdị ngwa egwu e ji osisi ọma dì otu a kwaaw

n'ala Juda niile. 12 Eze Solomon nyekwara eze nwanyi Sheba ihe niile o chorò na ihe niile bu nke o riɔrɔ. O nyere ya karia ihe niile o wetaara ya. Emesia, o hapurụ laghachi n'ala ndị aka ya, ya na ndị na-ejere ya ozi. 13 Qtutu idị arọ nke olaedo Solomon na-enweta kwa afó bu puku kilogram iri abụ na ato, 14 na-agunyeghi uru nke na-esi n'aka ndị natu mgbereahia na ndị na-azụ ahia. Ozokwa, ndị eze niile nke dì Arebịa na ndịsi na-achị obodo niile nke ala ahụ, na-enweta Solomon olaocha na olaedo. 15 Eze Solomon kpuru narị ọta olaedo ukwu abụ site n'olaedo etipịara etipịara. O bu olaedo idị arọ ya ruru kilogram isii ka e ji kpụo ọta obula. 16 O kpukwara narị ọta nta ato, nke sitere na olaedo etipịara etipịara. O bu olaedo idị arọ ya ruru kilogram ato na okara ka ejị kpụo ọta obula. Eze debere ha n'uloeze n'Oke Ọhịa Lebanon. 17 Eze mekwara ocheeze dijukwu nke e ji ọdu enyi na olaedo a nuchara anucha machie. 18 Ocheeze ahụ nwere ihe nrigo isii na ihe itukwasị ukwu ejị olaocha rụo nke ejikotara n'ahụ ya. E nwere ebe ntukwasị aka n'akukọ abụ ya, nke nwere oyiyi ọdum abụ guzo n'akukọ nke obula n'ime ha. 19 Ọdum iri na abụ na-eguzo n'elu ihe nrigo isii ahụ, otu n'akukọ isi abụ nke ihe nrigo obula. O dikwaghị alaeze ọzọ dì nke e mere ihe dij otu a nye. 20 Ihe niile Solomon nwere nke e ji anụ ihe bu olaedo ka e ji mee ha. Ngwongwo niile nke dì n'ime ụloenze n'Oke Ọhịa Lebanon bùkwa olaedo a nuchara anucha ka e ji kpụo ha. O dighi ihe e ji olaocha kpụo, n'ihi na-agunyeghi olaocha dika ihe obula n'oge Solomon. 21 Eze nwere otu ugbo mmiri e ji azụ ahia nke ndị ohu Hiram na-elekto. Otu ugbo n'afó ato, ka ugbo ndị a na-alota buru olaedo, olaocha na ọdu enyi, enwe na adaka dì iche iche bata. 22 Eze Solomon bara uba n'akụ, nweekwa amamihe karịa ndị eze niile dì n'uwá. 23 Ndị eze niile nke ụwa na-achị ihu Solomon, ka ha nüta okwu amamihe nke Chineke tiniyere n'obi ya. 24 Onye obula biakwutere ya na-ebutere ya onyinye inata iħuoma, ya bu ngwa olaocha na olaedo, na uwe dì iche iche, ngwa agha, ụda dì iche iche, inyinya na inyinya muul, nke a bu kwa afó, kwa afó. 25 Solomon nwere ulo anumān di puku anq maka inyinya na ugbo agha, nwekwa puku inyinya iri na abụ ndị o dobere n'obodo ugbo agha dì iche iche, na n'ebé eze nō na Jerusalem. 26 O chirị ndị eze niile site n'osimiri Yufretis ruo n'ala ndị Filistia, rukwaa oke ala ndị Ijipt. 27 Eze mere ka olaocha baa uba na Jerusalem, dika nkume efu. O mekwara ka osisi sida dika osisi sikamị nke dì n'ala ala ugwu dì iche iche. 28 A na-esite n'Ijipt na n'ala ndị ọzọ dì iche iche atubataro Solomon inyinya. 29 Ma banyere ihe ndị ọzọ mere n'oge ochichị Solomon, site na mmalite ruo n'ogwugwu, o bu na-edeghi ha n'akwukwọ Netan onye amumà, n'ime akwukwọ amumà Ahija, onye Shilo, nakwa n'ohu Ido onye ohu uzo, banyere Jeroboam nwa Nebat? 30 Solomon chirị Izrel niile iri afó anq na Jerusalem. 31 O sooro nna nna ya ha dina n'owu. E lie ya n'obodo Devid bu nna ya. Rehoboam nwa ya ghokwara eze n'önodụ ya.

10 Rehoboam gara Shekem n'ihi na Izrel niile Zukorø ebe ahụ ime ya eze. 2 Mgbe Jeroboam nwa Nebat nüru nke a (o nō n'Ijipt ebe o gbagara ọzọ ndị site n'aka eze Solomon) o sitere Ijipt lọta. 3 Ya mere, ha ziri ozi kpoo Jeroboam, ya na ndị Izrel niile jekwuru Rehoboam si ya: 4 "Nna gi boro anyi ibu arọ, ma ugbo a mee ka ibu arọ na iyagba arọ a nke o bokwasiri anyi dì mfe, anyi ga-ejere gi ozi." 5 Rehoboam zara

ha si, "Biaghachikwutenu m mgbe ụboghị ato gasiri." N'ihi ya ndị ahụ lara. **6** Mgbe ahụ, eze Rehoboam gara inata ndumodu n'aka ndị okenye, bu ndị jeere ma ya Solomon ozi n'oge ọ dí ndị ya, si ha, "Olee ndumodu unu ga-enye m maka mị inye ndị oṣisa?" **7** Ha zara ya, "O bụru na i ga-emere ha ihe ọma, mee ihe ga-atọ ha ụtọ, nyekwa ha ọsisa dí mma, ha ga-anogide bụru ndị ohu gị mgbe niile." **8** Ma ọ nabataghị ndumodu ndị okenye nyere ya, ọ gakwuru ụmụ okorobịa ndị ya na ha tokorọ, bükwa ndị na-ejere ya ozi, ka ha nye ya ndumodu. **9** Rehoboam jürü ha si, "Gịnị bù ndumodu unu? Gịnị bù ọsisa anyị ga-enye ndị a na-asị, 'Mee ka ibu arọ nna gi bokwasiri anyị dí mfe?'" **10** Ụmụ okorobịa ahụ, bụ ndị ya na ha tokoro, zaghachiri sị, "Gwa ndị ahụ sịrị gị, 'Nna gi bokwasiri anyị ibu arọ, ma mee ka ibu anyị dí mfe,' i ga-agwa ha, si, 'Mkpisiaka ntà dí n'aka m gbara okpotokpo karịa ukwu nna m.' **11** Nna m boro unu ibu arọ; aga m atukwasí ihe n'ibu ahụ mee ka ọ dí arọ karịa. Nna m ji apipià dọq unu aka na ntị, maɔbụ akpi ka m ga-eji mekpaa unu ahụ." **12** Mgbe ụboghị ato gasiri, Jeroboam na ndị Izrel niile biaghachiri inlụr ọsisa Rehoboam, dika eze kwuru, si, "Laghachitenu n'uboghị nke ato." **13** Eze sara ha okwu n'olu dí ike. Ọ jürü ndumodu ndị okenye **14** ma gbasorø ndumodu nke ụmụ okorobịa nyere, ọ sịrị, "Nna m mere ka ibu unu di arọ, aga m eme ka ibu unu dí arọ karịa. Nna m ji apipià dọq unu aka na ntị, aga m ejị akpi mekpaa unu ahụ." **15** Ya mere, eze ariaghị ndị ahụ ntị, n'ihi mgbanwe nke ọnodụ niile a sitere n'ebe Chineke nō, ka e mezuo okwu ahụ Onyenwe anyị gwara Jeroboam nwa Nebat site n'önụ Ahija onye Shilo. **16** Mgbe Izrel niile hụrụ na eze jürü ige ha ntị, ha zaghachiri ya si, "Olee oke anyị nwere n'ime Devid? Olee ihe nketa anyị nwere n'ime nwa Jesi? Ndị Izrel, laanụ n'ulọ ikwu unu! Gị Devid lekotakwa ulọ nke gị." Nke a mere, ka ndị Izrel niile laa n'ulọ ha. **17** Ma banyere ndị Izrel bi n'obodo niile nke Juda, Rehoboam gara n'ihu bụru eze ha. **18** Eze Rehoboam zipurụ Adoniram onyeisi na-elekọta ndị orụ mmanye ma ndị Izrel ji nkume tugbuo ya. Ma eze Rehoboam jisiri ike gbaba n'ime ugbo agha ya, gbalaga laa Jerusalem. **19** Ya mere, Izrel nō na nnupu isi megide ulọ Devid ruo taa.

11 Mgbe Rehoboam biarutere Jerusalem, ọ kpokotara ndị ulọ Juda niile na ndị ebo Benjamin, ha dí narị puku na iri asato n'önugugu, ụmụ okorobịa ndị tozuru iga agha, ka ha gaa buso ulọ Izrel agha ma weghachitekwa alaeze n'okpuru ọchichị Rehoboam. **2** Ma okwu Onyenwe anyị rutere Shemaya, onye nke Chineke ntị: **3** "Gwa Rehoboam, nwa Solomon eze Juda, na Izrel niile nō na Juda na Benjamin, **4** Otu a ka Onyenwe anyị kwuru, 'Unu agakwala gaa buso ndị Izrel ibe unu agha. Laghachinụ, nwoke ọbụla n'ulọ ya, n'ihi na ọ bụ m na-eme ihe ndị a.'" Ya mere, ha rubere isi n'okwu niile nke Onyenwe anyị. Ha tugharị laghachi azụ n'iga megide Jeroboam. **5** Rehoboam bigidere na Jerusalem wusie obodo ndị dí na Juda ike n'ihi nchedo. **6** Obodo ndị a bụ Betlehem, Etam, Tekoa, **7** Bet Zoa, Soko, Adulam, **8** Gat, Maresha, Zif, **9** na Adoraim, Lakish, Azeka. **10** Zora, Ajalon na Hebron. Obodo ndị a bükwa obodo ndị Juda na Benjamin e wusiri ike. **11** O wusiri ha ike tiniye ndịsi agha n'ime ha, tiniyekwa ihe oriri na mmanụ oliv na mmanya. **12** O tiniyere ọta na ube n'ebe niile a na-edede ngwa agha n'obodo niile, n'ihi iche obodo ya nke ọma, ebe ọ bụ naanị Juda na Benjamin nō n'okpuru ya. **13** Ma

ndị nchüaja niile na ndị Livayị ndị sitere n'akụkụ niile nke Izrel dinyere ya. **14** Ndị Livayị hapuchara ebe ita nri anu ulọ ha na ihe niile ha nwere bija biri na Juda na Jerusalem, n'ihi na Jeroboam na ụmụ ya ndị ikom jürü ha dika ndị nchüaja Onyenwe anyị. **15** Ọ hoputara ndị nchüaja nke aka ya, maka ebe niile dí elu, nakwa ife arụsi ewu na nwa ehi ndị ahụ o kpurụ. **16** Ndị si n'ebo niile nke Izrel, ndị kpeibirị n'obi ha ịchọ Onyenwe anyị, Chineke Izrel sooro ndị Livayị bia Jerusalem ịchụ aja nye Onyenwe anyị Chineke nna nna ha. **17** Ha mere ka alaeze Juda sie ike. Ha kwagidekwara Rehoboam nwa Solomon afò ato, na-agbasokwa n'uzo niile nke Devid na Solomon n'o ge a. **18** Rehoboam, Iurụ Mahalat, bụ nwa nwanyị Jerimot nwa Devid, na Abihail, nwa nwanyị Eliab, nwa Jesi. **19** O mtaara ya ụmụ ndị ikom ato ndị a: Jeush, na Shemaraya, na Zaham. **20** Emesia, ọ lükwarra nwunye ozo aha ya bụ Maaka, nwa nwanyị Absalom. Ụmụ ha mọtarị bụ Abija, na Atai, na Ziza, na Shelomit. **21** Rehoboam hụrụ Maaka nwa nwanyị Absalom n'anya karịa ndị nwunye ya na ndị iko ya nwanyị niile. O nwere ndị nwunye iri na asato, nweekwa iri ndị iko nwanyị isii. Ọ mọtarị iri ndị ikom abụo na asato, na iri ụmụ nwanyị isii. **22** Rehoboam mere Abija nwa Maaka onyeisi n'etiti ụmụ eze niile n'ihi na o chọrọ ime ya eze. **23** O ji ezi uche zipuchaa ụmụ ya ndị ikom gaa n'alà ndị Juda na Benjamin, nakwa n'obodo ndị ahụ e wusiri ike. O nyere ha ihe e ji elekọta ndị n'ebe ọ bara ụba ma lụkwarra ha otutu ndị inyom.

12 Ma mgbe e mere ka alaeze Rehoboam guzosie ike, mgbe ọ dikwa ike, ọ hapurụ iwu Onyenwe anyị ya na ndị Izrel niile. **2** N'ihi na ha ekwesighị ntukwasị obi nye Onyenwe anyị, Shishak eze Ijipt busoro Jerusalem agha n'afo nke ise nke ọchichị eze Rehoboam. **3** O ji otu puku ugbo agha na narị abụo, na ndị agha na-agba ịnyinya dí puku iri isii, na ndị agha ụkwụ ala, ndị a na-apuğhi ığutu ọnụ, ndị agha si Libja, Sukim na Kush, ndị sooro ya site n'alà Ijipt. **4** O merikwara obodo niile e wusiri ike nke Juda ma bijarukwaa Jerusalem. **5** Mgbe ahụ, Shemaya onye amụma bjakwutere Rehoboam na ndịsi Juda niile, ndị zukotara na Jerusalem n'ihi egwu Shishak, si ha, "Otu a ka Onyenwe anyị sịrị, 'Unu ahapula m, n'ihi ya, ahapukwala m unu, nyefee unu n'aka Shishak.'" **6** Ndị ndu Izrel na eze wedara onwe ha n'alà si, "Onye ezi omume ka Onyenwe anyị bụ." **7** Mgbe Onyenwe anyị hụrụ otu ha si weda onwe ha n'alà, okwu Onyenwe anyị bjakwutere Shemaya, si, "Ebe ọ bụ na ha ewedala onwe ha n'alà, agakwaghị m ebibi ha kama agha m eme ka ha nwe nzopụta ngwangwa. Agakwaghị m ejị Shishak gosi Jerusalem oke iwe m. **8** Ma otu ọ dí, ha gabürü ya ohu, ka ha nwe ike mata ọ dí iche dí n'etiti ijere m ozi na ijere ndị eze ala ozo dí iche iche ozi." **9** Mgbe Shishak eze Ijipt busoro Jerusalem n'aghị; o bukorị akụ niile dí n'ime ulọ Onyenwe anyị, na akụ niile dikwa n'ulöeze. O kwakorị ihe niile, werekwa ọta olaedo ndị ahụ Solomon kpurụ. **10** Ma eze Rehoboam kpurụ ọta bronz i ji dochie ndị ahụ, nyefee ha n'aka ndịsi ndị nche, bụ ndị na-eche n'ọnụ ụzo ulöeze nche ka a lekọta ha anya. **11** Mgbe ọbụla eze na-agha n'ulönsö ukwu Onyenwe anyị, ndị nche na-eso ya buru ọta ndị ahụ, emesia, ha na-ebugachikwa ha n'ime ulọ ndị nche. **12** Mgbe eze wedara onwe ya n'alà, iwe Onyenwe anyị na-eweso ya dajurụ, Ọ laghikwa ya n'iyi kpamkpam. N'ezie, ezi ihe fôdükwarra na Juda. **13** Eze Rehoboam mere onwe ya ka o dí ike na Jerusalem

na-achikwa ka eze. O gbara iri afò anò na otu mgbe ọ malitere ịbu eze, o chirị afò iri na asaa na Jerusalem, bụ obodo ahụ Onyenwe anyị hoqo site n'etiti elbo niile nke Izrel, bu ebe ọ ga-akpokwasị Aha ya. Aha nne ya bụ Naama, onye Amモン. 14 O mere ihe oqo, n'ihi na ọ dighi mgbe ọbụla o kpebiri n'obi ya ičho Onyenwe anyị. 15 Ma banyere ihe ndị ọzọ niile mere n'oge ochichị Rehoboam, site na mmalite ruo ọgwugwu, ọ bụ na e degħi ha n'akwukwó akukọ nke Shemaya onye amumà na nke Ido onye ọhụ uzo, nke na-ahụ maka ihe banyere usoro ọmụmụ niile? Agha digidere n'etiti Rehoboam na Jeroboam ụbочи niile nke ndị ha. 16 Rehoboam sooro ndị nna nna ya ha dina n'onwu, e lie ya n'obodo Devid. Abija nwa ya ghoro eze n'onodu ya.

13 Abija malitere ịbu eze Juda, n'afò iri na asatọ nke ochichị eze Jeroboam. 2 O chirị afò ato na Jerusalem. Aha nne ya bụ Maaka, otu n'ime ụmụ nwanyị Uriel, onye Gibeat. Agha digidere n'etiti Abija na Jeroboam. 3 Abija hoputara ndị ya dì ike n'agha bụ ndị ọnụogugu ha dì narị puku anō, ma Jeroboam eze Izrel hoputara ndị agha ọnụogugu ha dì narị puku asatọ doo ha n'usoro. 4 Abija guzoro n'ugwu Zemaraim n'ala ugwu ugwu Ifrem jiri oke olu sị "Jeroboam na ndị Izrel niile geenụ m ntị! 5 Unu amataghị na Onyenwe anyị Chineke nke Izrel esitela n'ogbugba ndị nnu nyefee ochichị ala Izrel niile n'aka Devid na ụmụ ụmụ ya ruo ebighi ebi? 6 Ma Jeroboam, nwa Nebat, bụ onye ọru Solomon nwa Devid, nupuru isi megide onyenwe ya. 7 Ndị efu niile na-abaghị uru chikotara onwe ha gbaa ya gburugburu guzogide Rehoboam nwa Solomon, mgbe ọ bụ nwantakirị na onye na-enweghi ike inwe mkpebi, onye n'adighikwa ike iguzogide ha. 8 "Ma ugbu a, unu ejikerela imegide alaeze Onyenwe anyị nke dì n'aka ụmụ ụmụ Devid. N'ezie, unu bu igwe ndị agha bara uba, n'etiti unu ka ụmụ ehi olaedo ahụ díkwa, bụ nke Jeroboam mere ka ha buru chi unu. 9 Ma unu achupughị ndị nchüajị Onyenwe anyị, bụ ụmụ Eron, chupukwa ndị Livayị ma mere onwe unu ndị nchüajị díka ndị mba ọzo na-eme? Onye ọbụla ji nwa oke ehi na ebule asaa bia ido onwe ya nṣo na-aghoror unu onye nchüajị nye ihe ndị ahụ na-abughị chi. 10 "Ma banyere anyị, Onyenwe anyị bụ Chineke anyị, anyị ahapubeghi ya. Ndị nchüajị na-ejere Onyenwe anyị ozi bụ ụmụ Eron, ndị Livayị bükwa ndị na-enyere ha aka. 11 Ha na-achu aja nye Onyenwe anyị kwa ụtụtụ na anyasi niile, na-esurekwa ihe nsure ọkụ na-esi isi ụtọ; ma na-edobekwa achicha edoro nṣo n'elu tebul ahụ dì ọcha. Ha na-amụnyekwa ọkụ n'ihękụ ndị ahụ dì n'elu ihe ịdoba orionaa olaedo kwa abalị niile. N'ihi na anyị onwe anyị na-edede iwu Onyenwe anyị Chineke anyị; ma unu onwe unu ahapula ya, gbakuta ya azu. 12 Chineke nonyeere anyị. O bükwa onyendu anyị. Ndị nchüajị ya ga-eji ifu opì ike tie mkpu agha megide unu. Unu ndị Izrel, unu alusokwala Onyenwe anyị bụ Chineke nna unu ha ọgu n'ihi na mmeri agaghị abụ nke unu!" 13 Ma Jeroboam ezipularị ụfodụ ndị agha ya ka ha ga ndị agha Juda n'azụ. Mgbe Jeroboam nọ n'ihi ndị Juda, ụfodụ ndị agha ya nökwa ndị Juda n'azụ. 14 Mgbe ndị agha Juda tughariri hụ na agha dì ha n'ihi díkwa n'azụ, ha tikuru Onyenwe anyị mkpu nzopuṭa, ndị nchüajị fükwarị opì ike ha. 15 Ndị Juda tiri oke mkpu agha. Mgbe ha na-eti mkpu a, Chineke mere ka Abija na ndị Juda merie Jeroboam na ndị Izrel. 16 Ndị agha Izrel gbara ọzọ n'ihi ndị Juda, Chineke nyefere ha n'aka ndị Juda. 17 Abija na

ndị agha ya gburu nari puku ndị Izrel ise n'ubochi ahụ. 18 Ya mere, ntukwasị obi nke Juda nwere n'ime Onyenwe anyị Chineke nna ha mere ka ha merie Jeroboam na ndị Izrel. 19 Abija chükwara Jeroboam na ndị agha ya ọzọ dota obodo ndị a'n'aghị: Betel, na Jeshana, na Efron, na obodo niile gbara ha gburugburu. 20 Jeroboam enwetakwaghị ike ya ọzọ oge niile Abija nọ díka eze. Ma ọ dighi anya Onyenwe anyị tidara ya tigbuo ya. 21 Ma Abija gara n'ihi burụ onye dì ike, o lürü nwunye iri na anō, muo iri ụmụ nwoke abụo na abụo, na ụmụ ndị nwanyị iri na isii. 22 Akukọ niile banyere ochichị Abija, ihe o mere na ihe o kwuru, dì n'akwukwó akukọ nke Ido onye amumà dere.

14 Abija sooro nna nna ya ha dina n'onwu, e lie ya n'obodo Devid. Asa, nwa ya nwoke ghoro eze n'onodu ya. Udo díkwa afò iri n'ubochi ịbu eze ya. 2 Asa mere ihe dì mma na nke ziri ezi n'anya Onyenwe anyị bụ Chineke ya. 3 O wezugakwara ebe ịchụ aja nke chi ọzọ niile dì n'ugwu, tipia ogidi nsọ niile, gbusasjakwa ogidi Ashera. 4 O nyere Juda iwu ka ha choq Onyenwe anyị Chineke nke nna ha, ka debekwa iwu ya na ükpurụ ya niile. 5 O wezugakwara ebe niile a na-efe arụsi n'elu ugwu, bibiekwa ebe niile a na-esure ihe nsure ọkụ na-esi isi ụtọ n'obodo Juda. Alaeze ahụ nwekwara udo n'okpuru ochichị ya. 6 O wuru ọtụtụ obodo e ji mgbedi gbaa gburugburu n'ala Juda niile. O nweghị onye busoro ya agha, n'ihi na Onyenwe anyị nyere ya udo. 7 N'ihi nke a, o gwara ndị Juda sị ha, "Ugbu a ka anyị kwesiri iwu obodo ndị a. Ka anyị wuokwa mgbedi gburugburu ha, wuokwa ụlo elu nche, tinyesia ha niile ibo ọnụ uzo ama, na mkporo e ji akpochi ya, ala a bụ nke anyị, n'ihi na Onyenwe anyị Chineke onye anyị ji obi anyị chösie ike enyela anyị udo." Ya mere, ha wuru ihe ndị a niile nwekwara ogañi. 8 Ọnụogugu ndị agha Asa ndị si Juda n'oge ahụ bụ narị puku ato. Ngwa agha ha ji bụ ọta ukwu na ube. Ndị agha ya ọzọ si Benjamin dì narị puku abụo na iri puku mmadụ asatọ. Ndị a jikwa ọta na ụta. Ndị agha ndị a niile bụ ndị a zuziri azuzi, bùrùkwa ndị dì ike. 9 Zera, bụ onye Kush duru puku kwürü puku, na narị ugbo agha ato, bijaruo Maresha ibuso Juda agha. 10 Asa pürü izute ya. Ha doronwe ha n'usoro ibu agha na Ndagwurugwu Zefata nke dì Maresha nso. 11 Mgbe ahụ, Asa kpokuru Onyenwe anyị Chineke ya, si, "Onyenwe anyị ọ dighi onye dika gi n'inyere onye na-adighi ike aka n'ihi onye dì ike nke ukwu. Nyere anyị aka, O Onyenwe anyị Chineke anyị, n'ihi na anyị dabere na gi. O bükwa n'aha gi ka anyị na-apụ ibuso igwe a agha. O Onyenwe anyị i bi Chineke anyị. Ekwela ka o burụ na mmadụ efu meriri gi." 12 Onyenwe anyị tigbukwara ndị Kush niile ahụ n'ihi Asa na Juda. Ndị Kush gbakwara ọzọ. 13 Asa na ndị agha ya chürü ha ọzọ chürüo ha obodo Gera ebe ọtụtụ ndị Kush dara, ruo na o nwekwaghị onye fođuru ndị n'ime ha. E tigburu ha n'ihi Onyenwe anyị na ndị agha ya. Ndị Juda bukporo ọtụtụ ihe nkwata n'aghị dì ike iche. 14 Ha bibiri obodo niile gbara Gera gburugburu, n'ihi na egwu Onyenwe anyị dakwasirị obodo ndị ahụ niile. Ndị Juda bukporo ọtụtụ ihe nkwata n'aghị na ọtụtụ ihe dì n'obodo ndị ahụ. 15 Ha busokwara ebe obibi ndị na-azụ anụ ụlo agha, chikporo igwe atürü na ewu na iñyinya kamel. Emesia ha laghachiri Jerusalem.

15 Mgbe ahụ, Mmụo nke Chineke dakwasirị Azaraya nwa Oded. 2 O pürü jekwuru Asa sị ya, "Geenụ m ntị, gi Asa

na ndị Juda niile na Benjamin. Onyenwe anyị ga-anonyere unu oge niile unu na-eme okwu ya. Unu ga-achota ya mgbe ọbụla unu chorọ ya. Ma ọ ga-agbakta unu azu oge ọbụla unu nupuru isi n'iwu ya. **3** Ma ọtụtu oge di anya ndị Izrel nọ na-enweghi Chineke nke ezie, ha enweghiwka onye nchüaja ga-ezi ihe, ha enweghiwka iwu Chineke **4** Ma mgbe ọbụla ha chigharikwutere Onyenwe anyị, Chineke Izrel tikuo ya n'ime mkpagbu ha, ọ na-enyere ha aka. **5** N'oge ahụ, ọ dighi udo diriş onye ọbụla na-apu apu igaghari n'obodo, maka na ndị niile bi n'alà ahụ n'o n'onodụ oke ogbaaghara. **6** Otu obodo na-azopịa obodo ọzọ ebe otu mba na-emegidekwa mba ọzọ n'ihi na Chineke jis nsgobu dị iche iche megide ha. **7** Ma unu ndị Juda, unu adala mba n'orụ oma unu, n'ihi na a gakwụ unu ugwo oru unu." **8** Mgbe Asa nñrụ okwu ndị a, bụ amumà Azaraya nwa Oded, ọ bụ onye a gbara ume. O wepurụ ihe arụ niile dị n'alà Juda na Benjamin na nke dị n'obodo niile ahụ o meriri n'agha ndị dị n'ugwu Ifrem. Ọ wuziri ebe ichu aja Onyenwe anyị, nke dị n'ihi mpụta onu ụlo ulọnṣo ukwu nke Onyenwe anyị. **9** Mgbe ahụ, Asa kpọro ndị Juda na Benjamin niile oku, ha na ndị ọbija niile si Izrel, n'ihi na ọtụtu sitere n'alà Ifrem na Manase, na Simion gbfafeta Juda, mgbe ha hụru na Onyenwe anyị Chineke nñnyere Asa. **10** Ha niile zukorɔ na Jerusalem n'owaa nke ato n'afo nke iri na ise nke ochichị eze Asa. **11** N'oge ahụ, ha ji narị ehi asaa na puku aturu na ewu asaa, chọqo Onyenwe anyị aja n'ubochi ahụ. Anumanyan ndị a so n'ihe ha kwatara n'agha. **12** Emesia, n'ubochi ahụ, ha gbara ndị, kpebie na ọ bụ naanị Onyenwe anyị Chineke nna ha ka ha ga-efe. **13** Ha kpebikwara na onye ọbụla nke na-agaghị efe Onyenwe anyị, Chineke Izrel ganwụ, ma onye ahụ ọ bụ nwoke maqbụ nwanyị, nwantakirị maqbụ okenye. **14** Ha niile ji oke olu na iti mkpu na opi na opi ike, riñqo Onyenwe anyị iyi. **15** Ndị Juda niile riñqri onu n'ihi na ha ji obi ha niile riñq iyí a. Ha jikwa obi ha niile chọq Chineke. O mere ka ha chọta ya. Onyenwe anyị nyekwara ha udo n'akụkụ niile. **16** Eze Asa chudakwara nne nne ya bụ Maaka, site n'onodu ya dikà nne eze, n'ihi na o kpuru ihe arụ, ogidi Ashera maka iji fee ya ofufe. Asa gbuturu ya, sụpia ya, kpọro ya oku na ndagwurugwu iyí Kidron. **17** Ọ bụ ezie na o wezugaghị ugwu niile dị elu site n'Izrel, ma Asa ji obi zuruoke jere Onyenwe anyị ozi n'oge ndị ya niile **18** O webataro n'ime ulọnṣo ukwu Chineke, ọlaocha na olaedo na ihe niile, nke nna ya na ya onwe ya doro nsø. **19** Ọ díkweghị agha ọzọ a lürü tutu ruo n'afo iri ato na ise nke ochichị eze Asa na Juda.

16 N'afo nke iri ato na isii nke ochichị Asa, Baasha eze Izrel, busoro Juda agha, wuchie Rema igbochi onye ọbụla na-apu apu maqbụ onye na-abata abata n'oke ala Asa, eze Juda. **2** Mgbe ahụ, Asa chijiri ọlaocha na olaedo niile dị n'ulọkụ ulọnṣo Onyenwe anyị, na ndị dị n'ulöze ya, zigara Ben-Hadad, eze Aram, onye na-achi na Damaskos, si, **3** "Biko, ka anyị gbaa ndị dikà nna m na nna gi mere. Lee, ana m ezitere gi ọlaocha na olaedo. Ugbu a, mebie ogbugba ndị di n'etiti gi na Baasha, bụ eze Izrel, ka o si n'ebi m no wezuga onwe ya." **4** Ben-Hadad kwenyere eze Asa, zipụ ndị ochiaghị ndị agha ya ka ha gaa buso obodo Izrel niile agha. Ha lugburu Ijon, Dan, Ebel-Maim na obodo niile a na-achikobata ihe dị na Naftali. **5** Mgbe Baasha nñrụ nke a, ọ kwusirị iwu Rema, hapükwa oru ya. **6** Mgbe ahụ, eze Asa chijiri ndị ikom niile nke Juda. Ha bijara bupusia nkume na osisi niile dị na Rema,

nke Baasha ji na-ewu ihe. O ji ihe ndị a wulie Geba na Mizpa. **7** N'oge ahu Hanani, bụ onye ohu ụzo biakwutere Asa, bụ eze Juda si ya, "Ebe ọ bụ na i hapuru Onyenwe anyị Chineke gi, tükwasị eze Aram obi, lee na usuu ndị agha Siria esitela n'aka gi wezuga onwe ha. **8** Ndị Kush na ndị Libja, ha abughi usuu ndị agha ji ọtụtu ụgbọ agha, na ndị na-agba ịnyinaya? Ma mgbe i dabeeere na Onyenwe anyị, o nyefere ha n'aka gi. **9** N'ihi na anya Onyenwe anyị na-agazu ụwa niile, igba ha ume bụ ndị obi ha zuruoke n'ebi ọ nọ. I meela omume nzuzu na nke a, site ubgu a gaa n'ihi i ga na-enwe agha." **10** Iwe were Asa megide onye ohu ụzo a n'ihi nke a; iwe were ya nke ukwu nke mere na o tñyere Hanani n'ulọ mkporo. Sitekwa n'oge ahụ, Asa bidoro imekpa ụfodụ n'ime ndị ya ahụ. **11** Ihe banyere ihe ọzọ niile n'oge ochichị Asa, site na mmalite ruo ogwugwu ka e dere n'ime akwukwó ndị eze Juda na Izrel. **12** N'ime iri afo ato na itoolu nke ochichị ya, eze Asa rịara ọriya nke metụtara ụkwụ ya abuọ. Ọ bụ ezie na ọriya a siri nọ ike ma n'ime onodụ ya ọ choghi enyemaka site n'aka Onyenwe anyị kama ọ bụ naanị ndị dibịa ka o jekwuru. **13** Asa nwñrụ n'iri afo anọ na otu nke ochichị eze ya, sooro ndị nna nna ya ha dina n'onowu. **14** Ha liri ya n'ilí nke ọ waara onwe ya n'obodo Devid. Ha dobere ya n'elu ihe idøba ozu nke jupütara na ụda di ihe iche, na mmamụ na-esi isi ụtọ nke a gwokotara nke oma, surekwara ya ihe nsure oku n'ebi ọ dị ukwu iji kwanyere ya ugwu.

17 Jehoshafat nwa ya ghoro eze n'onodụ ya, o mere onwe ya ka ọ di ike imegide Izrel. **2** O tñyere ụfodụ ndị agha ya n'obodo niile dị na Juda e wusiri ike, tinyekwa ụfodụ n'obodo ndị ọzọ dì n'Ifrem, na ebe ndị ọzọ niile nke nna ya, Asa meriri n'agha. **3** Onyenwe anyị nñnyere Jehoshafat n'ihi na o sooro nzo ụkwụ nna ya, bụ Devid, onye buuru ya ụzo chia. Ọ jughị ase site n'aka Baal, **4** kama ọ choro Onyenwe anyị, Chineke nna ya, dobekwa iwu ya niile, ọ bughiwka dika omume ndị Izrel si dì. **5** N'ihi nke a Onyenwe anyị mere ka ochichị ya guzosie ike. Ndị Juda niile tükwaro ụtụ ha dika o kwasiri wetara Jehoshafat, nke a mere ka o nwee akụnụba ebe ọ dị ukwu, nwekwa nsopuru. **6** O ji obi ya niile gbassoo ụzo Onyenwe anyị. Ozokwa, o sitere na Juda wezuga ebe niile di elu nakwa ogidi Ashera niile. **7** N'afọ nke ato nke ochichị ya, o zipuru ndịsi ochichị alaeze ya ndị a, Ben-Hail, Qobadaya, Zekaraya, Netanel na Mikaya ka ha gaa zie ndị mmmadụ ihe n'obodo niile nke Juda. **8** Ụfodụ ndị Livayị ndị a sokwa gaa: Shemaya, Netanaya, Zebadaya, Asahel, Shemiramot, Jehonatan, Adonaija, Tobajia, Tob-Adonaija na ndị nchüaja ụfodụ, ndị dị ka Elishama na Jehoram. **9** Ha ji akwukwó iwu Onyenwe anyị, zie ihe na Juda. Ha jere gburugburu obodo niile nke Juda na-ezi ndị mmmadụ ihe. **10** Egwu Onyenwe anyị dákwasirị alaeze niile dị gburugburu Juda, n'ihi ya, ha ebukwagħi agha megide Jehoshafat. **11** Ụfodụ n'ime ndị Filistia wetaara ya onyinye na ọlaocha kwa afo n'uzo ikwanyere ya ugwu, ma ndị Arab, wetaara ya igwe anu ulo di puku ebule asaa na narị asaa, na puku mkpi asaa na narị asaa. **12** Ya mere, Jehoshafat ghoro eze dì ike. O wusiri obodo ndị dì na Juda ike, wukwaa obodo ichikoba ihe. **13** O nwekwaro ihe ndị ọ chikobara n'otụtu obodo Juda. O debekwara ndị agha ibu agha doro anya n'ime Jerusalem. **14** Ngukoṭa ha dikà e si dekọ ya n'ezinaulọ si dì: Ndị si Juda, ndịsi agha na-achi puku ndị agha, Adna, onyeisi agha, na-

achi nari puku ndi agha ato, **15** onye na-eso ya bu Jehohanan, onyeisi agha, na-achi nari puku ndi agha abu na iri puku asato, **16** ozo, Amasya nwa Zikri, onye ji afo ofifufu nye onwe ya maka oru Onyenwe anyi, na-achi nari puku ndi agha abu. **17** Ndị si Benjamin, Eliada, dimkpa n'aghah, na-achi nari puku ndi agha abu, ndị ji akụ na ụta, na ọta ebu agha. **18** Onye ozo bu Jehozabab, onye na-achi nari puku ndi agha na iri puku asato, ndị jikeere ibu agha. **19** Ndị a bu ndị ikom na-ejere eze ozi, n'agunyeghi ndị ahụ o tonyere ka ha nodu n'obodo niile e wusiri ike di n'ime Juda.

18 Ugbu a, Jehoshafat nwere akunuba na ugwu buru ibu, bjakwa ghogho Ehab. **2** Mgbe afọ ole na ole gasiri, Jehoshafat gara Sameria ileta Ehab. Ehab gbuuru ya na ndị ya na ha yi otutu aturu na ehi, ọ kpọrọ oriri kwagide ya ka o buso Ramot Gilead agha. **3** Ehab eze Izrel jụrụ Jehoshafat eze Juda, sị, “I ga-eso m buso Ramot Gilead agha?” Jehoshafat zaghachiri, “Otu m di ka gi onwe gi di, ndị nke m bükwa ndị gi. Anyi ga-eso gi gaa agha.” **4** Ma Jehoshafat gwakwara eze Izrel, sị, “Burur ụzọ chọpụta ntuziaka Onyenwe anyi.” **5** Ya mere, eze Izrel kporoktara ndị amuma di nari ndị ikom anq n'onugugu juo ha, sị, “Anyi a ga-ebuso Ramot Gilead agha, ka ọ bu m hapụ?” Ha zara, “Gaa, n'ihi na Chineke ga-enyefe ha n'aka eze.” **6** Ma Jehoshafat jụrụ, “O bu na e nwewkzaghi onye amuma Onyenwe anyi no n'ebé a, onye anyi nwere ike ijuta ase n'aka ya?” **7** Eze Izrel zaghachiri Jehoshafat, sị, “A ka nwere otu onye amuma, onye anyi nwere ike isite n'aka ya juo Onyenwe anyi ase, o bu Maikaya nwa Imla, ma akporo m ya asị, n'ihi na o nweghioge ọ na-ebu amuma ihe oma n'ebé m nō, kama ọ bu naanị nke ojoo.” Jehoshafat sịri, “Eze ekwesighi ikwu okwu dì otu a.” **8** Mgbe ahụ, eze Izrel kporo otu onye na-ejere ya ozi si ya, “Mee osiiso kpota Maikaya nwa Imla n'ebé a.” **9** Ehab eze Izrel na Jehoshafat eze Juda, onye obula yi uwe eze ya, na-anokwasị n'ocheeze ya n'ebé izocha oka n'onu ụzọ ama e si abata obodo Sameria. Ndị amuma ahụ niile nokwa na-ebu amuma n'ihu ha. **10** Zedekaya nwa Kenaana, mere mpi igwe, ọ kwuputara sị, “Nke a bu ihe Onyenwe anyi na-ekwu, ‘Ihe ndị a ka i ga-eji soğide ndị Aram, ruo mgbe a ga-alah ha n'iyi.’” **11** Ndị amuma ndị ozo niile na-ebu otu ihe ahụ n'amuma, na-asị, “Gaa, busoo Ramot Gilead agha, i ga-enwekwa mmeri, n'ihi na Onyenwe anyi ga-enyefe ya n'aka eze.” **12** Onyeozi ahụ nke gara ikpo Maikaya sịri ya, “Lee, ndị amuma ndị ozo na-agupughị onye obula na-ebu amuma oganihi nye eze. Mee ka okwu gi na ha dakota. Kwuokwa ihe ga-adị eze mma.” **13** Ma Maikaya sịri, “Dika Onyenwe anyi na-adị ndu, aga m agwa ya naanị ihe Chineke m kwuru.” **14** Mgbe ọ bjärutere, eze jụrụ ya, “Maikaya, ọ bu anyi gaa buso Ramot Gilead agha, ka ọ bu m hapu?” Q zara, “Gaa, ma nwewka mmeri, n'ihi na a ga-enyefe ha n'aka gi.” **15** Eze sịri ya, “Ugboro ole ka m ga-eme ka i riṇo iyi na i gaghi agwa m ihe ozo, karja naanị eziokwu n'aha Onyenwe anyi?” **16** Mgbe ahụ, Mikaya zara, “Ahụ m Izrel niile ka ha gbasasịri n'elu otutu ugwu díka aturu na-enweghi onye ozuzu aturu ma Onyenwe anyi sịri, ‘Ndị a enweghi onyendu, ka onye obula laghachiri n'ulo ya n'udo.’” **17** Eze Izrel sịri Jehoshafat, “O bu na m agwaghi gi na ọ dighị mgbe ọ na-ebu amuma ihe oma banyere m, kama naanị ihe ojoo?” **18** Maikaya gara n'ihu si, “Ya mere, n'urumụ okwu Onyenwe anyi: Ahụ m Onyenwe anyi ka ọ

nökwasirị n'ocheeze ya, hukwa usuu nke eluigwe ka ha nageguo n'aka nri ya nakwa n'aka ekpe ya. **19** Ma Onyenwe anyi sịri, “Onye ga-agà rafuo Ehab, eze Izrel, ka o gaa buso Ramot Gilead agha, gaa nwuq n'ebe ahụ?” “Otu onye tütüputara aro nke a, ebe onye ozo tütüputara nke ozo.” **20** N'ikpeazụ, otu mmuq putara guzo n'ihi Onyenwe anyi sị, “Mụ onwe m garaifu ya.” “Onyenwe anyi jụrụ ya si, ‘Olee otu i ga-esi mee nke a?’” **21** “O zara, ‘Aga m apụ bürü mmuq nrafu n'onu ndị amuma ya niile.’” Onyenwe anyi sịri, ‘I ga-enwe ike irafu ya. Gaa mee otu a.’ **22** “Ma ugbu a, Onyenwe anyi etinyela mmuq okwu ugħha n'onu ndị amuma gi niile ndị a. Onyenwe anyi ekwubiela n'ihe ojoo ga-adakwasị gi.” **23** Mgbe ahụ, Zedekaya nwa Kenaana, gara nso maa Maikaya aka na nti, juo ya, “Olee ụzo ka mmuq ahụ sitere na Onyenwe anyi gara, mgbe ọ hapurụ m bia igwa gi okwu?” **24** Maikaya zaghachiri, “I ga-achopụta nke a n'ubochi i ga-agbabà n'ime ime ulo izo onwe gi.” **25** Eze Izrel nyere iwu si, “Jidenu Maikaya kpugara ya Amọn, onye na-achi obodo a, na Joash, nwa eze. **26** I gasasikwa, ‘Otu a ka eze sịri: Tinye nwoke a n'ulø mkporo, nye ya naanị achicha na mmiri ɔnụnụ tutu ruo mgbe m lögħachiri n'udo.’” **27** Maikaya kwuputara sị, “O bürü na i lögħachi n'udo, ọ putara na ọ bugħi Onyenwe anyi si n'onu m kwuokwu.” O kwukwara sị, “Unu niile, hujbakanu okwu m ndị a niile ama.” **28** Ya mere, eze Izrel na Jehoshafat eze Juda puru gawa Ramot Gilead. **29** Eze Izrel gwara Jehoshafat, sị, “Aga m ejikere onwe m diķa m bu onye ozo banye n'ogbo agha, ma gi onwe gi yiri uwe eze gi.” Ya mere, eze Izrel nwogħarriż onwe ya ka onye ozo baa n'ogbo agha. **30** Ma eze Aram enyelari ndị očhiagħa, ndị na-agba ubgo agha iwu si, “Unu ebusola onye obula agha, maqbū onye ukwu maqbū onye nta, karjaka naanị eze Izrel.” **31** Mgbe ndị očhiagħa na-achi ubgo agha hħru Jehoshafat, ha chere n'obi ha, “Onye a bu eze Izrel.” N'ihi ya, ha tħuġħarriż ibuso ya agha, ma Jehoshafat tiri mkpu, nke mere na Onyenwe anyi nyeere ya aka. Chineke wezugara ha site n'ebé ọ nō, **32** n'ihi na mgbe ndị očhiagħa, na-achi ndị na-agba ubgo agha hħru na ọ bugħi eze Izrel, ha kwusiri ichuṣo ya. **33** Ma otu onye dorq ute ya għapu ya na-ebugħi onye obula n'obi, gbata ya eze Izrel n'etiti njikò ihe ikpuchi obi na uwe agha ya. Eze gwara onye ɔkwo ubgo agha, si, “Tħuġħarja, si n'ebé a bupu m n'ihi na emeruola m ahụ.” **34** Agha ahụ siri ike n'ubochi ahụ niile. Eze Izrel guzobere onwe ya ka ọ kwurū qto n'ime ubgo agha ya na-eche ndị Aram iħu ruo uhuruchi. Q nwurū mgbe anyanwū dara.

19 Mgbe Jehoshafat, eze Juda, lagħachiri n'ulo ya na Jerusalem n'udo. **2** Jehu nwa Hanani, onye ɔħu ɔħu, puru gaa izute ya; ọ sịri eze Jehoshafat, “O kwsirka i nyere onye ojoo aka? Ọ bükwa ndị na-akpo Onyenwe anyi asị ka i na-ahụ n'anya? N'ihi nke a iwe ɔku Onyenwe anyi adakwasila gi.” **3** Ma otu o dì, achqtara ezi ihe n'ime gi, i sitela n'ala wezuga ogidi Ashera niile, dozieekwa obi gi ċjħo Chineke.” **4** Jehoshafat biri na Jerusalem. O puru għagħaria n'etiti ndị ya site na Biasheba ruo n'obodo ugwu ugħu Ifrem, lagħachikwutekwa Onyenwe anyi, bu Chineke nke nna nna ha. **5** Ọ hoputara ndị ikpe n'ala ahụ, n'otu n'otu n'obodo ndị ahụ niile e wusiri ike nke Juda. **6** Ọ gwara ha si, “Leżienu anya ihe unu na-eme n'ihi na ọ bugħi mmadu ka unu na-ekpere ikpe kama ọ bu Onyenwe anyi, onye na-anqyere unu mgbe unu na-ekpeli ikpe. **7** Ugbu a, kwenu ka egwu Onyenwe anyi

dırı n'ime unu. Kpeenü ikpe ziri ezi, n'ihi na n'ebe Onyenwe anyi Chineke anyi no, ikpe ikpe na-ezighi ezi, maqbü ile mmadu anya n'ihu maqbü iri ngari adighi ya.” 8 Ozokwa, n'ime Jerusalem, Jehoshafat hopyutara ufodu ndi Livayi, na ndi nchuaja, na ndisi ezinaulö Izrel ka ha bürü ndi na-ahazi iwu nke Onyenwe anyi na-edozikwa esemokwu. Ha bikwa na Jerusalem. 9 O nyere ha iwu ndi a, “Jirinü ikwesi ntukwası obi, na itu egwu Onyenwe anyi rüo oru unu. 10 Mgbe obula umunna unu ndi bi n'obodo unu dì iche iche buteere unu ikpe ighbu mmadu maqbü ikpe mmbebi iwu óbula, maqbü ihe megidere ihe e nyere n'iwu, maqbü nke megidere ükpuru, ma ọ bụkwanu megide iwu na usoro ime ihe, unu ga-adò ha aka na ntị ka ha ghara imehie megide Onyenwe anyi. O bürü na unu emeghi otu a, iwe Onyenwe anyi ga-adakwası unu na umunna unu. Ma ọ bürü na unu aruo oru unu nke ọma, unu agaghị emehie. 11 “Amaraya, onyeisi nchuaja, ga-abu onyeisi unu n'ihe óbula metütara Onyenwe anyi. Zebadayaya nwa nwoke Ishmel, onyeisi nke ebo Juda ga-abu onyeisi unu n'ihe o bula metütara eze. Ndị Livayi ga-abu ndisi ozi n'ihu unu. Bırükwanu ndi dì ike, unu atükwala üjo, ka Onyenwe anyi nonyere ndi na-eme nke ọma.”

20 Mgbe oge nta gasiri, eze ndi Moab na nke ndi Amon, na ndi ozokwa, biara ibuso Jehoshafat na ndi Juda agha. 2 Ụfodu ndi mmadu bjara gwa Jehoshafat sị, “Lee, igwe usuu ndi agha na-abia imegide gi site n'Edom, nakwa n'ofo osimiri Nnu (osimiri nwuru anwu). Ha erutela Hazezon Tama, ebe a na-apkokwa En-Gedi.” 3 Jehoshafat turu egwu nke ukwuu, kpebiekwa jcho inyeaka Onyenwe anyi. N'ihi nke a, ọ kposara obubu ọnụ nye ndi Juda niile. 4 Ndị Juda zukotara jcho inyeaka Onyenwe anyi; n'ezie, ha sitere n'obodo niile nke Juda bija jcho ihu Onyenwe anyi. 5 Mgbe ahụ, Jehoshafat guzoro n'etiti nzuko ndi Juda na Jerusalem n'ulonṣo Onyenwe anyi n'ihu ogige ohurụ ahụ, 6 sị; “O Onyenwe anyi, Chineke nna nna anyi ha, ọ bughị gi bụ Chineke onye bi n'eluiwegwe? Ọ bụkwa gi na-achi alaeze niile nke mba dì iche iche. Ike na ume dì n'aka gi, ọ dikwaghị onye pürü iguzogide gi. 7 O Chineke anyi, ọ bughị gi onwe gi chupuru ndi bi n'ala, site n'ihu ndi gi Izrel, were ya nye ụmụ ụmụ Ebrahim, bụ enyi gi nwoke? 8 Ha ebiela n'ime ya wukwaa ebe nsø n'ime n'ye n'Aha gi nasi, 9 ‘O bürü na ihe ojoo adakwası anyi, maqbü mama agha, ma nke ikpe ọmụma, maqbü ajoo ọrija na-efe efe, maqbü oke ụnwụ, anyi ga-eguzo n'ihu gi n'ulonṣo a nke a kpokwasıri Aha gi, kpokuo gi n'ime nsogbu anyi, gi onwe gi ga-aza anyi, zoputakwa anyi.’ 10 “Ugbu a lee, ndị ikom si Amon, na Moab, na n'ugwu Sia, ndị i na-ekweghi ka ndi Izrel banye n'oke ala ha mgbe ha si n'Ijipt püta, kama ha sitere n'akukụ ọzo gabiga si otu a chebe ndi a ndu. 11 Lee ihe ha ji akwụ anyi ugwo bụ jcho ka ha chupụ anyi n'ala a i nyere anyi ka o bürü ihe nketa anyi. 12 O Chineke anyi, ọ bu na i gaghi ekpe ha ikpe? N'ihi na ike adighi n'ime anyi iguzogide igwe mmadu ndi a bara ụba na-abia ịluso anyi ọgu. Anyi amakwaghị ihe anyi ga-eme, kama ọ bu na gi ka anya anyi na-adikwası.” 13 Ndị ikom Juda niile, ha na ndi nwunye ha, na ụmụ ha, na ụmuntakiri ha guzoro n'ihu Onyenwe anyi. 14 Mgbe ahụ, mmuo Nsø Onyenwe anyi dakwasıri Jahziel nwa Zekaraya, nwa Benaya, nwa Jeiel, nwa Matanaya, bụ onye Livayi, onye si n'ikwu Asaf, dika o guzo n'etiti mkpokota ahụ. 15 O sıri, “Geenü m ntị, unu ndi Juda niile na ndi bi na Jerusalem, na gi eze Jehoshafat.

Nke a bụ ihe Onyenwe anyi na-asị unu. ‘Unu atula üjo, maqbü daa mba, n'ihi usuu ndi agha a nile dì unu n'ihu. O bughị unu ka agha a dìri, kama ọ bụ Chineke nwé ya. 16 Echi puonu izute ha. Ha ga arigota site n'uzo warawara nrigo Ziz, unu ga-ahụ ha na nsotu ndagwurugwu dì tupu e ruo n'ozara Jeruel. 17 O bughị unu ka ọ dìri ịlu agha a, kama werenu onqođ unu, guzosienụ ike ka unu jiri anya unu hu nzoputa Onyenwe anyi bụ Chineke unu ga-enye unu, unu ndi Juda na Jerusalem. Unu atula egwu, unu adakwala mba. Pukwuru ha n'ihu agha mgbe chi echị boro, Onyenwe anyi ga-anonyekwara unu.” 18 Mgbe ahụ, Jehoshafat, na ndi Juda na ndi Jerusalem niile dara n'ala kele Onyenwe anyi, kpoo isiala nye ya. 19 Mgbe ahụ kwa, ndi Livayi si n'agburu Kohat na Kora jiri ike ha niile too Onyenwe anyi Chineke Izrel n'abu. 20 N'isi ụtụtu, ha puru gawa n'ozara Tekoa. Ma mgbe ha na-apụ, Jehoshafat guzoro ọto sị, “Geenü m ntị, unu ndi Juda na ndi bi na Jerusalem. Nweenụ okwukwe n'ime Onyenwe anyi bụ Chineke unu, nwekwanu ntukwası obi na ige ndi amụma ya ntị, ka ihe gaara unu nke ọma.” 21 Mgbe ya na ndi ya gbasịrị izu, Jehoshafat hopyutara ndi ikom ndi ga-eji abu too Onyenwe anyi n'ihi ebube ya na ịdi nsø ya. Mgbe ha na-agà n'ihu ndi agha, ha na-abu abu nasi: “Nyemụ Onyenwe anyi ekele, n'ihi na ihụnanya ya na-adigide ruo ebighị ebi.” 22 Mgbe ndi Juda malitere ịbụ abu na ito otuto, Onyenwe anyi cheere ndi agha Amon na nke ndi Moab, na ndi nke si n'ugwu Sia n'uzo, merie ha. 23 Ma ndi agha Amon na Moab buru ịuzo luso ndi agha si n'ugwu Sia oğu. Mgbe ha lakwara onwe ha n'iyyi, ọgu dakwara n'etiti ndi Moab na Amor. 24 Mgbe ndi agha Juda rutere ebe ha ga-esi lepụ anya hụ ihe na-eme n'ozara ahụ, ha lepuru anya ihụ sunu ndi agha ahụ, ma ihe ha hụrụ bụ ozu ndi agha tögbocha n'ala. O dikwaghị otu n'ime ndi agha ahụ gbagapuru na ndu. 25 Ya mere Jehoshafat na ndi agha ya banyere n'ogbo agha ahụ kwakorị ihe nkwaita n'aghị. Ha butere ọtụtu ngwa agha, na uwe na ihe ndi ọzo dì oke ọnụahịa ma ha enweghi ike ibutecha ihe niile. Ihe nkwaita n'aghị hiri nne ruo na o were ha ubochi ato ibutecha ha. 26 N'ubochi nke anō ha zukotara na Ndagwurugwu Beraka ebe ha nō too Onyenwe anyi otuto. Ọ bụ nke a mere e ji akpo ebe ahụ Ndagwurugwu Beraka ruo taa. 27 Emesịa, Jehoshafat duuru ndi Juda na Jerusalem niile laghachi na Jerusalem n'ọnụ, n'ihi na Onyenwe anyi emeelara ha ihe ha kwesiri iji nñuri ọnụ n'ebe ndi iro ha nō. 28 Ha ji une, na ụbọ akwara, na opị ike bata Jerusalem, gaa n'ulonṣo Onyenwe anyi. 29 Egwu Chineke dakwasıri alaeze niile bi gburugburu, mgbe ha nñuri otu Onyenwe anyi si lụo ọgu megide ndi iro Izrel niile. 30 Ya mere, udo dìri n'ala eze Jehoshafat, n'ihi na Chineke nyere ya udo. 31 Jehoshafat għorị eze juda. O gbara iri afò ato na ise mgbe ọ malitere ịbụ eze Juda. O chirị iri afò abuo na ise na Jerusalem. Aha nne ya bu Azuba, nwa Shilhi. 32 O jere ije n'uzo niile nke Asa bụ nna ya, o sitekzagħi n'ime ha wezuga onwe ya, o mekwara ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyi. 33 Naanị na o wezugaghị ebe dì elu niile, nke mere na ndi mmadu ka nō na-ejighị obi ha niile tükwası Chineke nke mna nna ha. 34 Ihe banyere ihe ndi ọzo niile mere n'ochichị Jehoshafat, site na mbido ruo na ngwuchha, ka e dere n'akwukwö ihe mere nke Jehu nwa Hanani, nke e debanyere n'ime akwukwö akukö ndi eze Izrel. 35 Mgbe ihe ndi a gasiri, Jehoshafat, bụ eze Juda jikorị onwe ha na Ahazaya, eze Izrel, onye ahụ omume ya jorō njo. 36 Ha kwekoritara ka ha na ya wuo ọtụtu ugbo mmiri e ji azu

ahia. Emesja, ha wuru ugbo ndi a n'Ezion Geba. **37** Elieza nwa Dodavaha, onye Maresha buru amuma megide Jehoshafat, na-ası, "N'ihi na i kwenyere ka gi na Ahazaya na-azukò ahia, Onyenwe anyi ga-emebi ihe ndi a i rürü." Ugbo mimiri ahü niile kpuru, ha enwekwaghị ike ijero Tashish zuo ahia.

21 Mgbe ahü, Jehoshafat sooro nna nna ya ha dina n'onwu, e lie ya n'ebé e liri ha n'obodo Devid. Jehoram nwa ya ghørø eze n'onodu ya. **2** Umumne Jehoram, ndi bükwa umu Jehoshafat bu ndi a: Azaraya, Jehiel, Zekaraya, Azarayu, Maikel na Shefataya. Ndí a niile bu umu Jehoshafat, bu eze Izrel. **3** Nna ha nyere onye obula n'iime ha otutu onyinye nke ọlaocha, na olaedo, na ihe ndi di oke ọnuaḥia, tinyere obodo e wusiri ike n'ime Juda. Ma o mere Jehoram eze, n'ihi na ọ bu ọkpara ya. **4** Mgbe Jehoram mere onwe ya ka o guzosie ike n'ebé alaeze nna ya di, o weere mama agha gbuo umunne ya ndi ikom niile, tinyere ụfodú n'ime ndíjisi Izrel. **5** Jehoram gbara iri afó ató na abuọ mgbe o malitere ibu eze. O chíri afó asato na Jerusalem. **6** O soro ụzo ndi eze Izrel, diká ulo Ehab mere, n'ihi na ọ lürü ada Ehab. O mere ihe di njo n'anaya Onyenwe anyi. **7** Ma n'agbanyeghị nke a, Onyenwe anyi achoghi ibibi ulo Devid, n'ihi ogbugba ndu ahü Onyenwe anyi na Devid nwere. N'ihi na o kwere ya nkwa ime ka orionta dijri ya na umu umu ya ruo mgbe ebighi ebi. **8** N'oge Jehoram bu eze, ka Edom si n'okpuru Juda nupu isi, hoputara onwe ha eze. **9** Ya mere, Jehoram duuru ndíjisi agha ya na ugbo agha ya niile gaa n'ebé ahü. O biliri n'abalí tigbuo ndi Edom ahü gbara ya na ndi ọchijagha ugbo agha ya gburugburu. **10** Ya mere, Edom ka na-enupu isi megide Juda, ruo taa. Obodo Libna nupukwara isi n'otu oge ahü, n'ihi na Jehoram gbakütara Onyenwe anyi Chineke nna nna ya ha azu. **11** O wukwara otutu ebe di elu n'otutu ugwu nke Juda, mee ka ndi bi na Jerusalem were onwe ha nye ife arusi. O si otu a duhiiekwa Juda. **12** Jehoram natara akwükwo ozi site n'aka Ilaia onye amuma, nke sırı: "Otu a ka Onyenwe anyi Chineke nke nna gi, Devid, kwuru, 'N'ihi na i sogni ụzo niile nke nna gi, bu Jehoshafat, maqbü nke Asa bu eze Juda, **13** kama i sooro ụzo niile nke ndi eze Izrel, meekwa ka ndi Juda na ndi Jerusalem fee chi ozo, diká ulo Ehab mere. I gbuola umunne nke gi, ndi bu ndi si n'ezinailo nke gi onwe gi, ndi ikom bu ndi di mma karię gi. **14** Ya mere, ugbu a, Onyenwe anyi ga-eji ihe otiti nke ọria tie ndi gi, umu gi ndi ikom, na ndi nwunye gi, na ihe niile i nwere. **15** Gi onwe gi kwa ga-ada n'oke ọria, ọria afó nke na-agaghị ekwe ngwota. Ọria a ga-eme ka eriri afó gi na-enuputa kwa ubochi." **16** Onyenwe anyi mekwara ka ndi Filistia, na ndi Arab, ndi bi nso ndi Kush, bia luso Jehoram agha. **17** Ha ji ike bata Juda, buru ihe niile di mma ha hürü n'uloeze, tinyere umu nwoke ya niile na ndi nwunye ya niile. O bu naanị Ahazaya, nwa ya nwoke nke nta ka ha hapurụ. **18** O bu mgbe nke a gasirị ka Onyenwe anyi mere ka ọria afó nke a na-apughị igwota agwota bijawasi Jehoram. **19** Mgbe afó abuọ gasirị, eriri afó ya nuputara n'ihi ọria ahü. O nwukwara n'oke ihe mgbu. Mgbe e liri ya, e meghị omenaala ikwanye ọku olili diká a na-eme n'oge a na-eli ndi eze. **20** O gbara iri afó ató na abuọ mgbe o malitere ibu eze Jerusalem. O chíri afó asato nwuo. Ọnwụ ya abughị ihe mwute nye onye obula. E liri ya n'obodo Devid ma o bughị n'ime ili a na-eli ndi eze.

22 Ndí Jerusalem mere Ahazaya, nwa Jehoram nke nta, eze n'onodu ya, n'ihi na ndi na-apunara mmadu ihe

n'ike, bu ndi ha na ndi Arab so bata n'ulọ iku ha, egbuolarị umunne ya ndi okenyé. Ya mere Ahazaya, nwa Jehoram bu eze Juda malitere ichi. **2** Ahazaya gbara iri afó abuọ na abuọ mgbe o malitere ibu eze. O chíri otu afó na Jerusalem. Aha nne ya bu Atalaya nwa Omri eze Izrel. **3** Ya onwe ya sokwara ụzo niile nke ndi ezinailo Ehab, n'ihi na nne ya gbara ya ume ajo omume. **4** O mere ihe di njo n'anaya Onyenwe anyi diká ezinailo Ehab mere n'ihi na ha ghørø ndi ndumodú ya mgbe nna ya nwusiri, nke a wetara ọdida ya. **5** O gbasokwara ndumodú ha, mgbe o sooro Joram nwa Ehab, bu eze Izrel, iga buso Hazael eze Aram agha na Ramot Gilead. Ndí Aram merürü Joram ahü, **6** ya mere, o loghachitere na Jezril ka a gwo ya mmeru ahü ha merürü ya na Ramot, n'aghá nke ya na Hazael eze Aram hürü. Mgbe ahü, Ahazaya nwa Jehoram, eze Juda gara Jezril ileta Joram nwa Ehab, n'ihi na e merürü ya ahü. **7** O bu site na nleta Ahazaya gara leta Joram, ka Chineke si weta ọdida Ahazaya. Mgbe Ahazaya biajutere, ya na Joram pürü iga zute Jehu nwa Nimshi, onye ahü Onyenwe anyi tere mmanu ka ọ laa ezinailo Ehab n'iyi. **8** Mgbe Jehu nö na-emezu ihe e kpebiri n'ikpe banyere ezinailo Ehab, o zutere ndi ozi Juda na umu ndi ikom umunne Ahazaya, ndi na-ejere Ahazaya ozi, gbuo ha niile. **9** O pürü iche Ahazaya. Ndí ozi ya jidere ya ebe o zoro onwe ya na Sameria. Ha kpútaara ya Jehu onye gburu ya. Ha liri ya, n'ihi na ha kwuru si, "Nwa Jehoshafat ka ọ bu, onye jiri obi ya niile gbasoo Onyenwe anyi." Ya mere, o nwekwaghị onye di ike n'ulọ Ahazaya ijide alaeze ahü. **10** Mgbe Atalaya, nne Ahazaya hürü na nwa ya nwoke anwülo, ọ gara n'ihu bido igbu ndi niile a mürü n'ulọ eze, bu ndi ezinailo eze Juda. **11** Ma Jehosheba, bu nwa nwanyị eze Jehoram, kuuro Joash nwa Ahazaya zopu ya site n'etiti umu eze, bu ndi a choro igbu egbu. O zoro ya na nwanyị na-elekota ya anya n'ime ulo ndina. N'ihi na Jehosheba, bu nwa nwanyị eze Jehoram, bu nwanne Ahazaya, ma bùrùkwa nwunye Jehoiada onye nchüaja, ya mere o jiri zonarı Atalaya nwantakirị ahü, ka ọ ghara igbu ya. **12** Ya na ha nogidere na nzuko n'ime ulonso Chineke, afó isii, oge ahü niile Atalaya na-achị n'ala ahü.

23 N'afó nke asaa, Jehoiada gosiri ịdi ike nke obi ya. Ya na ndi ọchijagha na-achị narị ndi agha gbara ndu. Ndí a bu: Azaraya nwa Jeroham, Ishmel nwa Jehohanan, Azaraya nwa Obed, Maaseia nwa Adaya na Elishafat nwa Zikri. **2** Ha pürü gaa akụkụ niile nke ala Juda kpokota ndi Livayị na ndíjisi ezinailo Izrel site n'obodo niile. Mgbe ha biajutere Jerusalem, **3** ọgbako ahü niile na eze gbara ndu n'ulonso ukwu Chineke. Mgbe ahü, Jehoiada sırı ha, "Nwa eze ga-achị diká Onyenwe anyi kwere na nkwa banyere agburụ Devid. **4** Ugbu a, nke a bu ihe unu ga-eme: Otu ụzo n'ime ụzo ató nke ndi nchüaja na ndi Livayị, bu ndi ga-abia ọru n'ubochi izuikeri ga-abu ndi ga-eché ọru ụzo niile nche. **5** Otu ụzo n'ime ụzo ató nke ọzo ga-anó n'uloeze, ebe otu ụzo ga-anó n'onzu ụzo Ntqala. Ndí ọzo niile ga-anó gburugburu mpata ulonso Onyenwe anyi. **6** O dighị onye obula ga-abata n'ulonso ukwu Onyenwe anyi karịa naanị ndi nchüaja na ndi Livayị ndi nō ọru, ha ga-abata n'ihi ha bu ndi edoro nso, ma ndi ọzo niile ga-edede iwu Onyenwe anyi, ghara ibata. **7** Ndí Livayị ga-edo onwe ha gburugburu eze, onye obula ga e jide ihe agha n'aka ya. Onye obula batara n'ime ulonso ahü ka a ga-egbu. Nörönụ eze nso, ebe obula ọ gara, mgbe ọ na-apu n'ezí na mgbe ọ na-

aba n'ime.” **8** Ndị Livayị na ndị ikom Juda niile mere dika Jehoiada, onye nchuaaja nyere n’iwu. Onye obụla kpօorø ndi ikom ya, ma ndị na-abata iṛu oru n’ubochi izuike ma ndị na-emechi oru. N’ihi na Jehoiada onye nchuaaja ezipughị otu obụla n’ime ndị oru ahụ niile. **9** O nyere ndị ochiagha ahụ na-elekota nari ndị agha, übe na ota ukwu na ota nta niile, ndị buriŋ nke eze Devid, bu ndị dì n’ulonṣo Chineke. **10** O guzobere ndị ikom niile ahụ, onye obụla ji ngwa agha ya n’aka ya, nođu eze gburugburu na nso ebe ichu aja na ulonṣo ukwu ahụ. Site n’akukụ ndịda ruo n’akukụ ugwu nke ulonṣo ukwu ahụ. **11** Jehoiada na ụmụ ya ndị ikom kpọpụtara nwa eze, kpube ya okpueze n’isi, ha nyere ya otu akwukwø nke ihe ogbugba ndu ahụ, chie ya eze. Ha tekware ya mmanụ ibụ eze, tie mkpu sị, “Ka eze diri ndu ruo mgbe ebighị ebi!” **12** Mgbe Atalaya nñuru nkpotu ndị mmadụ, ndị na-agba osò naeto eze, o gakwuru ha n’ulonṣo ukwu Onyenwe anyị. **13** O lepuruanya, ma lee eze, ka o guzo n’akukụ ogidi ya dì na mbata. Ndịsi na ndị na-afụ opí nō n’akukụ eze, ndị niile nke ala ahụ nökwa na-añluri ọnụ na-afụ opí. Ndị obụ abụ jikwa iti egwu na-edu n’abụ otuto. Mgbe ahụ, Atalaya dowera uwe ya, sị, “Nke a bụ nnupu isi megide eze! Nke a bụ nnupu isi megide ochichị!” **14** Jehoiada, bu onye nchuaaja zipurụ ndị ochiagha na-achị nari ndị agha, bu ndị na-elekota usuu ndị agha, sị ha, “Sitemụ n’etiti ahịrị ahụ kpọpụta ya n’etiti ahịrị unu, onye obụla nke gbasoro ya, werenụ mma agha gbuo onye ahụ.” N’ihi na onye nchuaaja siri, “Ka egbula ya na ulonṣo ukwu Onyenwe anyị.” **15** Ya mere, ha jidere ya mgbe o rutere na mbata nke ọnụ uzo inyinaya n’ogige uložeze, ebe ahụ ka ha gburu ya. **16** Jehoiada mere ka ogbugba ndu di, na ya, na ndị mmadụ, na eze, ga-abụ ndị nke Onyenwe anyị. **17** Ndị niile ahụ gara n’ulø nchuaaja Baal kwatwo ya. Ha tidasiri ebe nchuaaja na arusi niile dì n’ebé ahụ, gbuakwaa Matan onye nchuaaja Baal n’ihu ebe ichu aja ahụ. **18** Mgbe ahụ, Jehoiada nyefere nlekota nke ulonṣo ukwu Onyenwe anyị n’aka ndị nchuaaja bu ndị Livayị, bu ndị Devid nyere ọnụ ichu aja nsure oku nke Onyenwe anyị n’ime ulonṣo, dika e dere ya n’iwu Mosis, n’iji ọnụ na ibụ abụ dika Devid nyere n’iwu. **19** O debekwara ndị nc̄he n’onu uzo ama ulonṣo ukwu Onyenwe anyị, igbochi ka onye obụla nke na-adighị ọcha n’uzo obụla ghara ibanye. **20** O kpօorø ndị ochiagha na-achị nari ndị agha, na ndị a na-asopụrụ, na ndị na-achị achị, na ndị ala ahụ niile, duputa eze site n’ulonṣo Onyenwe anyị. Ha bara n’uložeze site n’onu uzo ama nke dì Elu, mee ka eze nökwasị n’elü ocheeze. **21** Ndị ala ahụ niile ñurirị ọnụ nke ukwuu, obodo ahụ dakwara jụụ, n’ihi na e ji mma agha gbuo Atalaya n’uložeze.

24 Joash gbara afó asaa mgbe e mere ya eze, o chíri iri afó aŋo na Jerusalem. Aha nne ya bù Zibja onye Biasheba. **2** Joash mere ihe ziri ezi n’anya Onyenwe anyị n’afó niile nke Jehoiada bù onye nchuaaja, dì ndu. **3** Jehoiada lutaara ya ndị inyom abụ, ndị mtaara ya ụmụ ndị ikom na ụmụ ndị inyom. **4** Mgbe ihe ndị a gasirị, Joash kpebiri ime ka ulonṣo ukwu Onyenwe anyị dì ohụrụ. **5** O kpokötara ndị nchuaaja na ndị Livayị niile sị ha, “Gaanu n’obodo Juda niile nakota ego ụtu afó n’aka ndị Izrel niile, maka iwazi ulonṣo Chineke unu. Meenụ ya ugbu a.” Ma ndị Livayị emeghị ya ngwangwa. **6** Ya mere, eze kpօro Jehoiada bù onyeisi nchuaaja sị ya, “Gini mere i mebeghị ka ndị Livayị gaa nakotaa, site n’aka ndị bi

n’obodo Juda niile, na n’obodo Jerusalem, ego ụtu nke Mosis ohu Onyenwe anyị na ogbakó umu Izrel nyere n’iwu maka ulo ikwu nke iwu ogbugba ndu?” **7** N’oge a ụmụ ndị ikom Atalaya, nwanyi ojø ahụ tipuru ulonṣo Chineke, bukorø ihe nsø niile e ji efe Onyenwe anyị dì n’ime ya maka Baal. **8** Ya mere, eze nyere iwu ka e wuo igbe onyinye, nke a ga-adoba n’onu uzo e si abanye ulonṣo ukwu Onyenwe anyị. **9** A kposara ya na Juda na Jerusalem niile sị ka ha wetara Onyenwe anyị ụtu nke Mosis ohu Chineke kwagidere ụmụ Izrel n’ozara na ha ga natat. **10** Ndịsi na ndị mmadụ niile jiri obi ụtu tuta ụtu ha. Ha jiri onyinye ha bịa tunye ha n’igbe onyinye ahụ, tutu rụo mgbe o juru n’onu. **11** Mgbe obụla ndị Livayị bubataara ndị ozi eze igbe ahụ, ha hụ na-atujuola ya ego, ode akwukwø eze ya na onyeozi nke onyeisi nchuaaja ga-awuputa ihe dì n’igbe, ma bughachi okpokoro igbe ahụ n’onodụ ya. Otu a ka ha mere ọtụtụ oge ruo mgbe ha nwetara ọtụtụ ego dì ukwuu. **12** Eze na Jehoiada weere ego ahụ niile nyefee ha n’aka ndị oru ulo Onyenwe anyị dì n’aka, ha chọtara ndị ọka na-edo nkume, na ndị ọkpọ htu. Ha tinyere oru ime ka ulonṣo ahụ dì ohụrụ n’aka ndị a. Ha gokwara ndị uzo bijara kpụo ihe niile gbasara bronz na igwe e ji rụo oru ahụ. **13** Ndị e nyefere oru ahụ n’aka ji obi ha niile rụo oru nke mere na oru ahụ gara n’ihu nke ọma. Ha rụziri ulonṣo ukwu Chineke dika atumatu ya mbụ sị dì, meeckwa ya ka o sie ike karịa. **14** Mgbe ha rụsirị oru niile, ha wegħachitħere ego fodur, nye ya eze na Jehoiada, ha were ya rūta ngwa ije ozi maka ulonṣo Onyenwe anyị, ngwa ije ozi na ihe isure aja nsure oku, na ngajị, ya na efere dì iche iche, na ihe ḥlaqcha na qlaedo. A na-achị aja nsure oku n’ulonṣo nye Onyenwe anyị ubochi niile Jehoiada dì ndu. **15** Ma Jehoiada mere mnqo agadi, juputakwa n’otụtụ afó, o nwurụ mgbe o gbara nari afó na iri afó ato. **16** E liri ya n’ebé a na-eli ndị eze n’obodo Devid n’ihi ihe ọma niile o meree Izrel na Chineke na ulonṣo ya. **17** Mgbe Jehoiada nwusiri, ndịsi Juda bijara īkwanġyere eze Joash ugwu. O gekwara ha ntị. **18** Ha hapuru ulonṣo ukwu Onyenwe anyị Chineke mna mna ha, fee ogidi Ashera na arusi ndị ozo. N’ihi ikpe ọmuma ha wetaara onwe ha, iwe Chineke dákwasiri Juda na Jerusalem. **19** Onyenwe anyị zitere ọtụtụ ndị amumá, ndị bijara buo amumá maka īkpoghachi ha azu, ma ha mesiri obi ha ike, ju ige ntị. **20** Mgbe ahụ, Mmø nke Chineke bjakwasiri Zekaraya nwa Jehoiada onye nchuaaja. O guzoro n’ihu ọha na eze gwa ha okwu sị; “Otu a ka Chineke siri, ‘Gini mere unu ji enupu isi n’iwu Onyenwe anyị? Ihe agaghị agarra unu nke ọma. Unu agbakuṭala Onyenwe anyị azu, ugbu a, ya onwe ya agbakuṭala unu azu.’” **21** Ma ndịsi Juda niile gbara izu megide ya, sitekwa n’iwu eze nyere ha ji nkume tugbuo ya n’ogige ulonṣo ukwu Onyenwe anyị. **22** Eze Joash echetaghị ebere nke mna Zekaraya bù Jehoiada meere ya kama o gburu nwa ya. Ma mgbe o na-anwụ, o siri, “Ka Onyenwe anyị hukwa mmeso ojø a ma kwułokwa unu ugwo ajo omume unu niile.” **23** O ruo ka o gbara otu afó, ndị agha Aram bijara imegide Joash, ha wakporo Juda na Jerusalem gbuo ndu ndu niile site n’etiti ndị mmadụ. Ha zigaara eze ha nọ na Damaskos ihe niile ha kwatara n’ike. **24** N’agbanyeghị na ndị Aram kpøo naanị ndị ikom ole na ole bịa, Onyenwe anyị raara igwe ndị agha dì ukwuu ranye ha n’aka. N’ihi na Juda gbakutara Onyenwe anyị azu, bù Chineke nke mna mna ha, e mezur ihe niile e kpere n’ikpe n’ahụ Joash. **25** Mgbe ndị agha Aram lara, hapu Joash n’onodụ mmerụ ahụ dì ukwuu, ndịsi ozi ya

gbara izu gbuo ya, n'ihi ogbugbu o gburu nwa Jehoiada, onye nchua ja. Ha gburu ya mgbe o dina n'ihe ndina ya. Emesia, ha liri ya n'obodo Devid, ma ọ bughi n'ebé a na-eli ndí eze. **26** Ndí gbara izu gbuo ya bù Zabád, onye nne ya bù Shimeat onye Amón, na Jehozabad, onye nne ya bù Shimrit onye Moab. **27** Ihe niile gbasara Joash na umú ya, na amúma niile e buru banyere ya, na otu e si wuzi ulonso ukwu Chineke, ka e dere n'akwukwó akukò ndí eze Izrel niile. Mgbe Joash nwurú, Amazaya nwa ya ghoro eze Juda.

25 Amazaya gbara iri afó abuò na ise mgbe e mere ya eze, o chíri díka eze iri afó abuò na itoolu na Jerusalem. Nne ya bù Jehoadin onye Jerusalem. **2** O mere ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyí, ma o jighi obi ya niile mee nke a. **3** Mgbe alaeze guzosisiri ike n'okpuru ochichí ya, o gburu ndí ozi ahú gburu eze, bù mna ya. **4** Ma o meghí ka umú ha nwuo, kama ọ gbasor usoro ihe e dere n'akwukwó iwu Mosis, ebe Onyenwe anyí nyere iwu sí: "Ndí mürü umú agaghí anuwú n'ihi ihe umú ha metara, maqbú mee ka umú nwuo n'ihi ihe ndí mürü ha metara, onye obula ga-anuwú n'ihi mmehie nke aka ya." **5** Amazaya kpokotara ndí Juda, guzo ha díka ezinaiulò ha si dí, kenyé ha n'okpuru ndí ochicháha na-achí ọtutu puku ndí agha, na ndí na-achí ọtutu nari ndí agha, bù ndí Juda na ndí Benjamin niile. Mgbe o gurú ndí dí afó iri abuò maqbú karia ọnù, o choputara na ha di nari puku ndí ikom ató ndí tozuru iji ùbe na ota buo agha. **6** O ji nari talenti ọlaocha gota nari puku ndí agha site n'ala Izrel. **7** Ma otu onye nke Chineke bjákututere ya, sì ya; "Eze, ka ndí agha a si Izrel ghara isonyere gi, n'ihi na Onyenwe anyí anonyereghí ndí Izrel, o nonyereghí onye obula sitere n'Ifrem. **8** A sìkwári na i jiri obi dimkpa ga agha a, Chineke ga-eme ka ndí iro gi merie gi, n'ihi na Chineke bù onye nwere ike inyere mmadú aka maqbú ime ka ọ suò ngongo." **9** Amazaya sıri onye nke Chineke ahú, "Gini kwanu ka anyí ga-eme banyere nari ego talenti m kwuru maka ndí agha Izrel?" Onye nke Chineke ahú zara, "Onyenwe anyí puru inye gi karia nke ahú." **10** Amazaya zighthachí ndí agha Izrel ahú azú ka ha laa, bù ndí a si n'Ifrem bjákutute ya. Ha were iwe nke ukwuu megide Juda, jirikwa oke iwe laghachí n'ulò ha. **11** Amazaya duuru ndí agha ya gaa na Ndagwurugwu Nnu, ebe o gburu ndí ikom Sia di puku iri. **12** Ndí agha Juda nwudoro puku ndí ikom iri ozú na ndú, duru ha gaa n'elu nkume dí elu, si n'ebé ahú tuda ha niile, nke mere ha na niile kúpiasíri. **13** Ma ndí agha ahú Amazaya zilagara, ka ha ghara iso ya gaa agha, wakporo ọtutu obodo ndí Juda site na Sameria ruo Bet-Horon. Ha gburu puku mmadú ató n'ime ha, bukorókwa ọtutu ihe nkwatera n'agha, buru ha laa. **14** Mgbe Amazaya sitere n'agha ebe o gburu ọtutu ndí Edom lòta, o bulatará chi nke ndí Sia. O guzobere ha díka chi ndí nke aka ya, kpoō isiala nye ha ma surekwa aja nsure oku na-esi isi ọtọ nye ha. **15** Iwe Onyenwe anyí dí ukwuu megide Amazaya. O zigaara ya onye amúma, onye sıri, "N'ihi gini ka iji ajú ase site n'aka chi nke ndí ahú, bù ndí na-enweghi ike ịzoputa ndí ha site n'aka gi?" **16** Mgbe ọ ka kpú okwu n'ọnù ya, eze sıri ya; "Mechie ọnù! I chiqō inwú? Ole mgbe ka anyí mere gi onye na-adú eze ọdú?" Ya mere, onye amúma ahú kwusíri, ma sì, "Amaara m na Chineke ekpebiela ila gi n'iyí, n'ihi na i mere nke a ma jukwa ige ntí na ndumodú m." **17** Emesia, mgbe Amazaya, eze Juda gbachara izu ya na ndí ndumodú ya, o zigara Jehoash

nwa Jehoahaz, nwa Jehu, eze Izrel ozi ịma aka, sì, "Bia ka dimkpa na ibe ya zute ihu na ihu n'agha." **18** Ma Jehoash eze Izrel, zighthachí ozi nye Amazaya eze Juda, sì; "Uke dí na Lebanon zigaara osisi sida nke dí na Lebanon ozi sì ya, 'Nye nwa m nwoke nwa gi nwanyí ka o bụrụ nwunye ya.' Mgbe ahú, anu ọhia nke dí na Lebanon gafetere ebe ahú ịzoputa uke ahú. **19** I na-así onwe gi, na i meriela Edom, ugbu a, mpako abatala, isi a na-ebu gi. Ma nodú n'ulò gi. N'ihi gini ka i ga-eji kpaliere onwe gi nsogbu, si otu a wetara onwe gi na Juda ọdídá?" **20** Ma Amazaya egeghí ntí, n'ihi na Chineke na-akwado inyefe ya n'aka Jehoash onye iro ha, n'ihi na ha chiqō chi ndí Edom gawa. **21** Ya mere, Jehoash bù eze Izrel buliri agha. Ya na Amazaya eze Juda zutere ihu na ihu n'agha na Bet-Shemesh, dí n'ala Juda. **22** Ndí Izrel meriri ndí Juda, mee ka ha gbalaga, nwoke obula n'ulò ya. **23** Jehoash, bù eze Izrel nwudere Amazaya eze Juda, nwa Joash, nwa Ahazaya na Bet-Shemesh. Mgbe ahú, Jehoash duuru ya bia na Jerusalem, kwada mgibidi Jerusalem, site n'Ọnụ ụzó ama Ifrem ruo n'ọnụ ụzó ama Nkuku, nke ogologo ya ruru nari nzó ukwu isii. **24** O chikoró ọlaedo na ọlaocha niile na ngwongwo niile ahutara n'ulonso ukwu Chineke, nke e tinyere n'aka Obed-Edom ilekota, tinyekwara akú niile dí n'uloeze. O dotor ọtutu ndí mmadú n'agha, kporo laghachi na Sameria. **25** Amazaya nwa Joash, eze Juda nroró ndú afó iri na ise, mgbe Jehoash nwa Jehoahaz, eze Izrel nwusíri. **26** Ma banyere ihe ndí ozo niile mere n'oge ochichí Amazaya, site na mmalite ruo ogwugwu, ọ bù na e deghí ha n'akwukwó akukò ndí eze Juda na Izrel? **27** Site n'oge Amazaya gbakutara Onyenwe anyí azú, ha gbara izuzu imegide ya n'ime Jerusalem. O gbatupuru gbalaga Lakish, ma ha zipupuru ndí ikom chupuru ya gaa Lakish, gbuo ya n'ebé ahú. **28** Ha bulatará ozu ya n'elu inyinya, e lie ya n'ebé e liri nna nna ya ha n'obodo Juda.

26 Mgbe ahú, ndí Juda mere Uzaya eze n'onodú Amazaya nna ya, mgbe o dí naaní afó iri na isii. **2** O bu Uzaya wugharíri obodo Elat, nwetaghachí ya nye Juda mgbe eze bù Amazaya sooro ndí nna nna ya dinra ri'onwú. **3** Uzaya dí afó iri na isii mgbe ọ malitere ichí díka eze. O chíri iri afó ise na abuò na Jerusalem. **4** O soro nzó ukwu nna ya bù Amazaya mee ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyí. **5** Uzaya ọchisíri Chineke ike ubochí niile nke Zakarya na-adú ndú, bù onye mere ka ọ ghoto itu egwu Chineke. Mgbe niile, díka ọ na-achó Onyenwe anyí, Chineke nyere ya oganihu. **6** O busoro ndí Filistia agha, ma kudakwa mgibidi niile nke Gat, Jabna, na Ashdód. Emesia, o wuziri ọtutu obodo dí n'akukú Ashdód na n'ebé ndí ozo n'obodo Filistia. **7** Chineke nonyeere ya n'ogu niile ọ lusoro ndí Filistia, na ndí Arab bi na Gua Baal na ndí Meunim. **8** Ndí Amón na-atutara ya ụtụ afó niile, ude aha ya ruru ọ buladí ala Ijipt n'ihi na ọ ghoro onye dí ike nke ukwuu. **9** O wuru ọtutu ulò elu nche na Jerusalem na nkuku Ọnụ Uzó Ama, n'Ọnụ Uzó Ama Ndagwurugwu, na nkuku mgibidi, wusie ha ike. **10** O wukwara ọtutu ulò elu nche sıri ike n'ozara, gwuokwa ọtutu olulu mmiri n'ihi na o nwere ọtutu anu ulò na ndagwurugwu, na n'ala dí larí. O huru iju oru ubi n'anya, n'ihi ya, o nwere ọtutu ndí na-arú oru n'ubí na ubi vajin ya dí n'ala ugwu ugwu, na n'ala ndí dí na ndagwurugwu. **11** Uzaya nwere ndí agha ọnugogugu ha dí ukwuu, ndí a zuziri azúzi, na ndí nö na njikere mgbe niile ipu ibu agha díka ọnugogugu e kewapütara ha si dí. O bù Jeiel, ode

akwukwó na Maaseia, onyeisi ozi nō n'okpuru Hananaya, otu n'ime ndjisi ozi eze, ka o dí n'aka iguputa ndí agha ga-apu ibu agha. **12** Ndí agha a nwewkwarwa puku ndjisi agha abuq na narí isii, ya bu 2,600. **13** Ọnụogugu ndí agha ahú niile dí narí puku ató na asaa, na narí ise, ya bu, 307,500. Ha bu ndí a zuziri nke ọma, ndí dí nnqo ike iguzo n'azú eze ibu agha megide ndí iro ya. **14** Uzaya nyere ndí agha niile, ọta, na ùbe, na uwe agha, na okpu igwe, na uwe agha igwe, ọta na nkume na-akwó mürümürü, nke ndí na-atú iché ji alú ogú. **15** O meputakwara ihe nciputu ọhụrụ na Jerusalem, nke ndí nwere amamihe cheputara, bù nke a ga-eguzobe n'ulọ elu nche nakwa n'elú nkuku mgbidi, ka ndí agha nwee ike jiri ha gbaa àkú maqbú tuq nkume ukwu site n'elú mgbidi ahú niile. Ude aha ya gbasara rwo ebe dí anya, n'ihi na-enyeere ya aka n'uzo di ukwu ruo mgbe ọ ghorò onye dí ike. **16** Ma mgbe Uzaya ghorò onye dí ike, nganga wetaara ya ọdídá. Ọ bụ onye na-ekwesighị ntukwasị obi nye Onyenwe anyị bụ Chineke ya, o banyere n'ime ulonṣo Onyenwe anyị ka o chuo aja ihe nsure oku na-esi isi ụtọ n'elú ebe ịchụ aja. **17** Azaraya onye nchüaja na ndí nchüaja Onyenwe anyị iri asato ọzo bụ dimkpa jekwuru ya n'ebe ahú. **18** Ha guzogidere eze bụ Uzaya, sì ya, “Uzaya, i kwestighị ịbata n'ebe a jiri aka gi suree ihe nsure oku na-esi isi ụtọ nye Onyenwe anyị. Nke a bụ oru diri naanị ndí nchüaja ndí bụ umụ Erón, ndí a hoputara doo ihe maka oru a. Site n'ebe nso a puo, n'ihi na i gosila onwe gi díka onye na-ekwesighị ntukwasị obi. Ozo i gaghi enwekwa nsopuru site n'aka Onyenwe anyị Chineke gi.” **19** Uzaya onye ji ihe igu oku nke e ji esure ihe nsure oku na-esi isi ụtọ ahú n'aka, were iwe nke ukwu megide ndí nchüaja ahú. Mgbe o nō na-abara ndí nchüaja mba n'ihi ebe ịchụ aja nke dí n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyị, lee ekpenta pütara ya n'egedege ihu. **20** Mgbe Azaraya onyeisi nchüaja, na ndí nchüaja ọzo niile lere ya anya, ha hụrụ na ekpenta agbaala ya n'egedege ihu ya, ha mere ka ọ site n'ebe ahú puo ngwangwa. Ya onwe ya kwa chökwarwa isite n'ebe ahú puo ngwangwa, n'ihi na Onyenwe anyị tiri ya ihe otiti. **21** Eze Uzaya bu onye ekpenta ruo ụboghị onwụ ya. O biri n'ulọ ewupuru ihe, ebe o bụ onye ekpenta, na onye amapuru site n'ulonṣo Onyenwe anyị. Jotam nwa ya ghorò onye nlekötä ụlóezé, na-achikwa ndí ala ahú. **22** Ihe ndí ọzo niile mere n'oge ochichị Uzaya, site na mmalite ruo ọgwugwu, onye amumá Ajzaya nwa Emoz deturu ha n'akwukwó. **23** Uzaya soro ndí nna nna ya dina n'ònwu, e lie ya nso n'ohia ebe a na-eli ozu nke díjirí ndí eze, maka na ndí mmadu sịri, “O bụ onye ekpenta.” Jotam nwa ya, ghorò eze n'ònqdú ya.

27 Jotam gbara iri afó abuq na ise mgbe e mere ya eze. O chirị afó iri na isii na Jerusalem. Nne ya bu Jerusha nwa Zadok. **2** O mere ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyị díka nna ya Uzaya mere, ma o megħi díka nna ya, o banyeghi n'ime ulonṣo Onyenwe anyị. Ma ndí mmadu gara n'ihi na-eme omume ha rụrụ aru. **3** Jotam wugharị Ọnụ Uzo Ama nke dí Elu nke ulonṣo ukwu Onyenwe anyị, rükwa ọtụtu oru n'elú mgbidi nke ugwu Ofel. **4** O wuru ọtụtu obodo n'ala ugwu ugwu Juda, wuokwa ọtụtu ebe e wusiri ike na ulọ elu nche n'oke ọhịa. **5** Jotam busoro eze ndí Amón agha, meriekwa ha. N'afó ahú, ndí Amón bonyere ya narí talenti olaočha, na bushel ọka iri puku na puku abuq, na bushel ọka balí iri puku na puku abuq. **6** Jotam ghorò eze dí ike n'ihi na ọ kpachara

anya debe iwu Onyenwe anyị Chineke ya. **7** Ihe ndí ọzo niile n'oge ochichị Jotam, tiniere ihe gbasara agha niile o luru, na ihe ndí ọzo niile nke o mere, e deturu ha n'akwukwó akukó ndí eze Izrel na Juda. **8** Ọ gbara iri afó abuq na ise mgbe e mere ya eze. O chirị afó iri na isii na Jerusalem. **9** Jotam sooro ndí nna nna ya dina n'ònwu, e lie ya n'obodo Devid. Ehaz nwa ya nwoke ghorò eze n'ònqdú ya.

28 Ehaz gbara iri afó abuq mgbe ọ malitere ịbụ eze. O chikwara afó iri na isii n'ime Jerusalem, ma o megħi ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyị, díka nna ya Devid mere. **2** O gbasoro ọzo niile nke ndí eze Izrel, kpuoqwa aruṣi dí ihe maka ofufe aruṣi Baal. **3** O surere ihe nsure oku na-esi isi ụtọ dí ihe ihe n'ime Ndagwurugwu nke Ben Hinom, surekwaa umu ya n'oku. O gbasoro omenaala niile rụrụ aru nke ndí mba ọzo, ndí ahú Onyenwe anyị chüpuru site n'ihi ndí Izrel. **4** O churu aja surekwaa ihe nsure oku aja na-esi isi ụtọ n'ebé niile di elu, n'elú ugwu niile, na n'okpuru osisi ndú ọbula. **5** N'ihi ya, Onyenwe anyị Chineke ya nyefere ya n'aka eze ndí Aram. Ndí Aram lugburu ya, kporo ọtụtu n'etiti ndí ya díka ndí mkporo kpota ha n'Damaskos. E nyefekwara ya n'aka eze Izrel, onye gburu ọtụtu ndí agha ya. **6** N'otu ụboghị, Peka nwa Remalaya gburu nari puku ndí agha Juda na iri puku abuq. Ihe ndí a mere n'ihi na ha gbakütarra Onyenwe anyị Chineke nna nna ha azu. **7** Zikri onye Ifrem, onye bụ dike n'aghá, gburu Maaseia, nwa eze, na Azrikam onye na-elekọta ụlóezé. O gbukwara Elkena onye na-esota eze. **8** Ndí Izrel sitere n'etiti umunne ha ndí Juda dota ndí inyom, na umu okorobia, na umu agbogħobja ọnugugu ha dí nari puku abuq n'aghá. Ha bukókwaara ọtụtu ihe ndí ọzo ha kwatara n'aghá lagħachi na Sameria. **9** Ma Oded, onye amumá Onyenwe anyị, nō na Sameria n'oge a. O puru jekwuru ndí agha ahú na Sameria sì ha, “Onyenwe anyị Chineke nna nna unu ha mere ka unu merie ndí Juda n'ihi na ha na-efe aruṣi. Ma unu ji ọnuma gbuo ha, nke mere na üzü tħru ruo n'eluiwge. **10** Ugbu a, unu na-achikwa ime ndí ikom na ndí inyom Juda na Jerusalem ndí ohu unu? Ma unu abugħi ndí ikpe mmehie mara n'ebé Onyenwe anyị Chineke unu nō? **11** Ugbu a, geenū ntí n'ihe m na-ekwu. Kpoghachinu umunna unu ndí a unu dotara n'aghá n'uló ha, n'ihi na ugbu a Onyenwe anyị na-ewe oke iwe megide unu.” **12** Ụfodú ndjisi ndí Ifrem, bụ Azaraya nwa Jehohanán, na Berekaya nwa Meshilemot, na Jehizkaya nwa Shalum, na Amasa nwa Hadlai, bilirí guzogide ndí ahú si agha na-alqata. **13** Ha siri, “Unu akpobatakwalra ndí a unu dötara n'aghá n'ebé a, n'ihi na unu mee ya, anyị ga-abu ndí ikpe maara n'ihi Onyenwe anyị. Unu choro itükwasị ihe na mmehie na ikpe ọmumá anyị? N'ihi na ikpe ọmumá anyị adiła ukwuu, iwe ya dí oku na-adikwasikwa n'ahú Izrel.” **14** Ya mere, ndí agha ahú hapurū ndí mkporo ahú na ihe niile ha bulataro, n'ihi ndí ọzi na iga mmađu ahú niile. **15** Mgbe ahú, ndí ikom ahú akporo n'aha n'aha duuru ndí mkporo ahú, manye aka n'ihe ahú niile a dötara n'aghá weputa uwe, na nri, na mmanya na akpukpoukwu, na mmanu, nyegħachi ha ndí ahú niile a dötara n'aghá. Ha bulitere ndí ọrija nō n'etiti ndí ahú a dötara n'aghá kukwasị ha n'elú īnyiña ibu. Emesia, ha duuru mmađu ahú niile dughachiri ha ndí ha nō na Jeriko, obodo nkwu. Emesikwa, ha lagħachikwara azu na Sameria. **16** N'oge ahú, eze Ehaz zigara ndí eze Asiria ozi ka ọ bija nyere ya aka. **17** Ndí Edom bijara ọzo buso Juda

agha, ma dörökwa otutu n'ime ha n'agha. **18** Ndị Filistia na-ebusokwa ụfodụ obodo Juda di na mgbada ugwu, na Negeb agha. Ha meriri ma bichikwaa obodo ndị a; Bet-Shemesh, na Ajalon, na Gederot, na Soko, na Timna, na Gimzo, na obodo nta niile gbara ha gbürugburu. **19** Ma Onyenwe anyị wedara Juda n'ala n'ihi Ehaz, eze Izrel onye mere ka ihe ojoo baa ụba na Juda, na-ekwesighị ntükwasị obi ya nye Onyenwe anyị. **20** Mgbe Tiglat-Pilesa eze ndị Asirịa bijara, o wetaara Ehaz nsogbu kama enyemaka. **21** Ehaz weere ụfodụ ihe di n'ulonṣo Onyenwe anyị, na nke di n'uloeze, sitekwa na n'ulọ ndiisi obodo, were ha nye eze Asirịa, ma ihe ndị a enyereghị ya aka. **22** N'oge nsogbu ya, eze Ehaz gakwara n'ihu bürü onye na-ekwesighị ntükwasị obi nya Onyenwe anyị. **23** O churụ aja nye chi niile nke Damaskos, bu ndị meriri ya n'agha. O siri, "N'ihi na chi nke ndị eze Aram nyeere ha aka, ha ka m ga-achürü aja, ka ha nwee ike nyere m aka." Ma ha bụ ihe wetaara ya ọdida, bùrụkwa ọdida nye Izrel niile. **24** Ehaz chikötara ngwongwo niile di n'ulonṣo ukwu Chineke, gbujaşı ha. O mechiri ọnụ uzọ niile e si abanye n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyị, ma wuo otutu ebe ichu aja na nkuku uzọ niile n'ime Jerusalem. **25** N'obodo niile ọbụla na Juda, o wuru ebe di elu maka ichu aja di iche iche nye chi ndị ozo, si otu a kpasuo Onyenwe anyị, bụ Chineke nna nna ya ha iwe. **26** Ma banyere ihe ndị ozo niile mere n'oge ochichị ya, site na mmalite ruo ọgwugwu, o bụ na e degghi ha n'akwukwọ akụkọ ihe mere n'oge ndị eze Juda na Izrel? **27** Ehaz soro nna nna ya ha dina n'onzwụ, e lie ya n'obodo Jerusalem, ma ọ bughi n'ime ili ebe a na-eli ndị eze Izrel. Hezekaya nwa ya, għorø eze n'ondod ya.

29 Hezekaya gbara iri afọ abụ na ise mgbe o malitere i bụ eze. O chirị iri afọ abụ na itoolu na Jerusalem. Aha nne ya bụ Abija, ada Zekaraya. **2** O mere ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyị dika nna nna ya Devid mere. **3** N'onwa mbụ nke afọ ahụ e mere ya eze ka o meghere ulonṣo Onyenwe anyị, mezie ime ya. **4** O kpọrọ ndị Livayị, na ndị nchüaja niile oku n'akụkụ ọwụwa anyanwụ nke ulonṣo ukwu Chineke, **5** gwa ha okwu sị ha, "Geenị m ntị unu ndị Livayị, doonụ onwe unu nsọ, dokwaṇu ulonṣo ukwu Onyenwe anyị Chineke nna nna unu nsọ. Wezuganụ ihe arụ niile di n'ebé nsọ nke ulonṣo ahụ. **6** N'ihi na nna anyị ha bụ ndị na-ekwesighị ntükwasị obi; ha mere ihe joro njo n'anya Onyenwe anyị bụ Chineke anyị, hapụ ya. Ha wepuru ihu ha site n'ebé obibi Onyenwe anyị, gbakütakwa ya azu. **7** Ha mechikwara uzọ ndị e si abanye na mpụta ọnụ ụlo ahụ, menyögwa oku di n'ime ya. E sureekwaghị ihe nsure oku na-esi isi ụto, o dikwaghị aja nsure oku ọbụla a chürü nye Chineke nke Izrel. **8** N'ihi nke a ka iwe Onyenwe anyị ji dakwasị Juda na Jerusalem. O meela ka ha buru ihe oke egwu, na oke ihere na oke ujọ, dika unu jirila anya unu hụ. **9** E gburu nna anyị ha n'agha, dötakwa ndị nwunye anyị na ụmụ okorobịa na ụmụ agbogħobja anyị n'agha n'ihi ya. **10** Ma ubgu a, achorø m ka anyị na Onyenwe anyị Chineke nke Izrel gbaa ndụ, ka iwe ya jürü n'ebé anyị njo. **11** Ụmụ m, o kwestighị ka unu gbakuta orụ unu azy ozo, n'ihi na Onyenwe anyị hopütara unu iguzo n'ihu ya, na ijere ya ozi, na iru oru n'ihu ya, na ichurụ ya aja ihe nsure oku na-esi isi ụto." **12** N'oge a ndị Livayị ndị a malitere orụ: site n'ikwu Kohat: Mahat na Amasai, na Juel nwa Azaraya; n'ikwu Merari: Kish nwa Abdi, na Azaraya nwa Jehalelel; n'ikwu Geshon: Joa nwa Zima, na Eden nwa Joa; **13** n'ikwu Elizafan:

Shimri, na Jeiel; n'ikwu Asaf: Zekaraya, na Matanaya; **14** n'ikwu Heman: Jehiel, na Shime; n'ikwu Jedutun: Shemaya, na Uziel. **15** Mgbe ha kpokötara ụmụnna ha bụ ndị Livayị, dokwaa onwe ha ọcha, ha bara ido ụlonsö Onyenwe anyị nsọ, dika eze nyere n'iwu, n'usoro okwu Onyenwe anyị si di. **16** Ndị nchüaja banyere n'ime ebe nsọ ahụ ido ya nsọ. Ihe niile na-adighị ọcha ha hụru n'ime ya ka ha wepütasiri n'ogige ụlonsö ukwu Onyenwe anyị ahụ. Ndị Livayị buuru ha gaa bufuo na Ndagwurugwu Kidron. **17** Ha bidoro mmemme ido nsọ a n'abalị mbụ n'onwa nke mbụ. N'abalị nke asatø ha ruru na mpụta ọnụ ụlo nke ụlonsö Onyenwe anyị. Ma o were haabalị asatø ozọ idochasi ụlonsö ahụ nsọ maka ofufe, ha jezuru ozi niile n'abalị iri na isii nke ọnwa mbụ ahụ. **18** Mgbe ahụ, ha bakwuru eze bụ Hezekaya kqoro ya si, "Anyị emeela ebe niile n'ulonṣo Onyenwe anyị ka o di nsọ, ebe ichu aja nke aja nsure oku na ngwongwo ya, na tebul ịdoba achicha e doro nsọ, na ihe niile di n'ime ya. **19** Ozø, anyị edoziela ma dokwaa ngwongwo ahụ niile nsọ, bụ nke eze Ehaz wepuru n'ihi ekwesighị ntükwasị obi ya mgbe o bụ eze. Ha dıkwa ugbu a n'ihu ebe ichu aja nke Onyenwe anyị." **20** N'ututu echị ya, eze bụ Hezekaya kpokötara ndiisi obodo niile, gaa n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyị ahụ. **21** Ha wetara oke ehi asaa, na ebule asaa, na ụmụ ebule asaa, na mkpi asaa, maka ichu aja mmehie n'ihi alaaze ahụ, maka ụlonsö ukwu ahụ, na ala Juda. Eze nyere ndị nchüaja bu ụmụ Eron iwu sị ha gbuo anụ ụlo ndị ahụ n'ebé ichu aja nye Onyenwe anyị. **22** Ya mere, ha gburu oke ehi ahụ niile. Ndị nchüaja fesara obara ha n'elụ ebe ichu aja. Ha gbulkwara ebule ndị ahụ fesa obara ha n'ebé ichu aja, gbulkwaa ụmụ aturu ndị ahụ fesakwa obara ha n'ebé ichu aja. **23** Ha wetara mkpi ndị ahụ ejị achị aja mmehie n'ihi eze na ogbakọ ahụ, ha bikwasıkwara ha aka n'elụ. **24** Ndị nchüaja gburu mkpi ndị ahụ, chee obara ha n'elụ ebe nchüaja maka ikpuchi mmehie ndị Izrel niile. N'ihi na eze nyere iwu ka a chọ aja nsure oku na aja mmehie n'ihi ndị Izrel niile. **25** O mere ka ụfodụ ndị Livayị nodu n'ulonṣo ahụ, dika ndị na-abụ abụ. O nyere ha ogene, na une, na ụbø akwara. O mere nke a n'usoro dika Devid na Gad, bụ ọhụ uzọ eze, na Netan, bu onye amuma, nke a bụ dika Onyenwe anyị nyereriị n'iwu site n'aka ndị amuma ya. **26** Ya mere, ndị Livayị ji ihe egwu Devid ndị ahụ niile guzoro na njikere, ma ndị nchüaja jikwa opị ha nke ha na-afụ. **27** Hezekaya nyere iwu ka a chọ aja nsure oku ahụ n'elụ ebe ichu aja. Mgbe a malitere isure aja ahụ oku, a malitekwara ibụ abụ nyo Onyenwe anyị, na ifu opị na iti ihe egwu niile nke Devid, eze Izrel. **28** N'oge mmemme očhuchụ aja ahụ, mmadụ niile kpọrọ isiala nye Chineke, mgbe ndị abụ na-abụ abụ, ndị opị na-afukwa opị ha. Ihe niile a nọ na-eme tutu ruo mgbe a chusirị aja niile ahụ. **29** Mgbe ha chüchara aja ndị ahụ, eze na ndị niile nọ n'ebé ahụ gburu ikpere n'ala, kpokwaa isiala. **30** Eze Hezekaya na ndiisi ozi ya nyere iwu ka ndị Livayị buo ụfodụ n'ime abụ oma Devid, na nke Asaf onye amuma, maka iji ya too Onyenwe anyị. Ha mere otu a, kpokwaa isiala nye Chineke. **31** Emesia, Hezekaya siri, "Ugbu a unu edoola onwe unu nsọ nye Onyenwe anyị, bịañ nso, webatanụ aja na onyinye ekele n'ime ụlonsö Onyenwe anyị." Ya mere, nzukọ ahụ niile wetaara aja na onyinye ekele ha, ndị niile nwre mkpebi n'obi ha wetara aja nsure oku. **32** Ọnụögugu anụ ụlo niile ha wetara bụ ndị a: iri oke ehi asaa, na narị ebule, na narị ụmụ ebule abụ, ka e wetara maka aja nsure oku nye Onyenwe anyị. **33** Anụ ndị e doro nsọ maka

ichu aja di narị oke ehi isii na aturu na ewu di puku ato. **34** Ma ndị nchua ja di ole na ole, ha apughi kwa igba akpukpo anu niile ahụ maka aja nsure oku, n'ihi ya, umunne ha bu ndị Livayị nyere ha aka tutu ruo mgbe ozi ahụ gwusirị, ruokwa mgbe e doro ndị nchua ja ndị ozo nsq. N'ihi na ndị Livayị nwere obi ziri ezi karịa ndị nchua ja ido onwe ha nsq. **35** Aja nsure oku bara ụba, tinyere abuba nke aja udo niile, na aja ihe ọnụnụ nke so aja nsure oku ndị a. O bụ n'uzo dì otu a ka e si wegħachite ije ozi na ichu aja nke na-adị n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyi. **36** Hezekaya na ndị Juda niile n'urịrị ọnụ n'ihi ihe Chineke doziri nye ndị ya, n'ihi na ihe niile ndị a mere ngwangwa.

30 Hezekaya zigaara ndị Izrel na Juda niile ozi, degakwara ndị Ifrem na Manase akwukwò ikpô oku ka ha bịa n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyi dì na Jerusalem maka ime Mmemme Ngabiga nye Onyenwe anyi, bụ Chineke Izrel. **2** Eze na ndịsi ya, na ndị nkpo kota niile na Jerusalem kpebiri na Mmemme Ngabiga a ga-adị n'owna nke abu. **3** Ha enweghi ike ime ya n'oge e kwestiri ime ya n'ihi na otutu ndị nchua ja enwebeghi ike doo onwe ha nsq n'owna ahụ. Otu a kwa, ndị Izrel enwebeghi kwa ike Zukotaa na Jerusalem. **4** Eze na Izrel niile nwere otu mkipedi ime ya otu a. **5** Ha kpebiri ka e kwusaa n'ala Izrel niile site na Dan ruo na Biashaka ba onye ọbụla bịa na Jerusalem maka ime Mmemme Ngabiga nye Onyenwe anyi, Chineke Izrel. Otutu mmadu n'Izrel esobeghi mee mmemme a dika e nyere ya n'iwu. **6** Ndị ogba oso weere akwukwò ozi sitere n'aka eze na ndị ozi ya jeghari a n'Izrel na Juda niile dika ihe eze nyere n'iwu si: "Unu ndị Izrel, loghachikwutu Onyenwe anyi Chineke Ebraham, na Ajizik, na Jekob, ka ọ laghachikwute unu bụ ndị eze Asiria na-emeribeghi. **7** Unu adịkwa ka nna unu ha, na umunne unu ndị Izrel, ndị na-ekwesighị ntukwasị obi nye Onyenwe anyi, bụ Chineke nna nna ha, nke a mere o jiri were ha mee ihe ijuanya, dika unu ọhụ ya. **8** Unu abụla ndị isite dika ha, kama werenu onwe unu nye Onyenwe anyi. Bịákwanụ n'ulonṣo ya nke o doro nsq ruo ebighi ebi. Fee Onyenwe anyi Chineke unu ofufe, ime ka iwe ya jụrụ n'ebe unu nọ. **9** O bụrụ na unu alaghachikwute Onyenwe anyi, o ga-eme ka e gosi umunna unu na ụmụ unu a dötara n'agha obi ebere, meekwa ka ha site n'ebe e bugara ha loghachikwa. N'ihi na Onyenwe anyi Chineke unu bu onye obi ebere, na onye obiomma; ọ gakwaghị agbakuta unu azu, ma o bụrụ na unu echegharịa, loghachikwute ya." **10** Ya mere, ndị ogbo oso ozi ahụ sitere otu obodo gaa obodo ozo n'Ifrem, na Manase, o bulađi ruo Zebulon. Ma ndị mmadu chíri ha ọcha, kwaakwa ha emo. **11** Ma otu o dì, ụfodị ndị si n'ebo Asha na Manase, na Zebulon wedataro onwe ha ala, bịa Jerusalem. **12** Ma aka Chineke dinyaere ndị Juda inye ha otu obi, ime ihe eze na ndịsi ya nyere n'iwu, site n'okwu Onyenwe anyi. **13** Ya mere, otutu mmadu bịa Jerusalem n'owna nke abu nke afọ ahụ, maka mmemme achicha ekoghi eko. **14** Ha niile jiri otu obi bibie ụlo arusi Baal niile dì na Jerusalem, kütukwa ebe ichu aja na-esi isi ụtọ niile, buru ha niile bufuo ha na Ndagwurugwu Kidron. **15** N'abalị nke iri na anị nke ọnwa abu ahụ, ndị mmadu ahụ niile gburu aturu Mmemme Ngabiga ha. Nke a mere ka ihere mee ndị nchua ja na ndị Livayị. Ha mekwara ngwangwa doo onwe ha nsq were aja nsure oku bịa n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyi. **16** Ha niile guzokwara n'ọnodu ha dika

e dere ya n'iwu Mosis, onye nke Chineke. Ndị nchua ja fesara ọbara nke ndị Livayị bunyere ha n'aka, n'elu ebe ichu aja. **17** Ebe ọ bụ na otutu ndị so n'igwe mmadu ahụ edobeghi onwe ha nsq, ndị Livayị gbuurha ha aturu Mmemme Ngabiga n'ihi na ha adighị ọcha, ha apughi kwa ido aturu ha nsq nye Onyenwe anyi. **18** O bụ ezie na otutu ndị sitere n'Ifrem, na Manase, na Isaka, na Zebulon edoghi onwe ha ọcha, ma ha sokwa rie oriri ngabiga ahụ, si otu a mebie ihe e dere n'iwu. Ma Hezekaya kpeere ha ekpere sì, "Ka Onyenwe anyi ozi dì mma gbaghara onye ọbụla **19** bụ ndị ji obi ha na-achọ Onyenwe anyi Chineke nke nna nna ha, ọ bulađi ma ọ bụrụ na ha adighị ọcha dika iwu nke ebe nsq si dì." **20** Onyenwe anyi ọnụ ekpere Hezekaya gwoökwa ha. **21** Ya mere, ndị Izrel ahụ niile ji ọri mee mmemme achicha ekoghi eko ahụ na Jerusalem ụbочi asaa. Ma ndị nchua ja na ndị Livayị ji abụ na ngwa egwu Onyenwe anyi too ya otuto ụbочi ahụ niile. **22** Hezekaya ji okwu dì mma gbaa ndị Livayị ume n'ihi ezi nghọta ha nwere n'ijere Onyenwe anyi ozi. N'ime ụbочи asaa ahụ niile, ha chürü aja udo, riekwa ihe ha ketara site n'aja niile a chürü. Ha tokwara Onyenwe anyi Chineke nna nna ha otuto. **23** N'ihi oke ọri ha niile nwere, ha kpebiri imē mmemme ahụ gaa n'ihi ụbочи asaa ozo. **24** Hezekaya eze Juda, nyere nzuko ahụ otu puku oke ehi, na puku aturu asaa. Ndị ozi eze niile nyekwara ha, otu puku oke ehi na puku aturu iri. Otutu ndị nchua ja dooro onwe ha nsq. **25** N'oge ahụ kwa, oke ọri juputara n'obi ndị Juda niile, na n'obi ndị nchua ja na ndị Livayị, na n'obi ndị ọbija, na ndị sitere a Izrel bịa. **26** Oke ọri juputara na Jerusalem n'ihi na site n'oge Solomòn nwa Devid, eze Izrel ruo n'oge a, e mebeghi mmemme dì otu a na Jerusalem. **27** Mgbe ahụ, ndị nchua ja na ndị Livayị guzoro gozie ọha mmadu ahụ niile. Chineke nukwara ekpere ha site n'ebe obibi ya dì nsq nke eluigwe.

31 Mgbe ihe niile a gwusirị, ndị Izrel bụ ndị n'o n'ebe ahụ puru gaa n'obodo niile dì na Juda, kurisie ogidi nsq niile, gbutukwa ogidi Ashera niile. Ha kwatụrụ ebe niile dì elu na ebe ichu aja niile dì na Juda, Benjamin, Ifrem na Manase. Mgbe ha lachara ha niile n'iyi, ndị Izrel niile laghachiri n'obodo nke aka ha nakwa n'ihe onye ọbụla nwere. **2** Hezekaya kenyekwara ndị nchua ja na ndị Livayị n'usoro ịru ọru ha n'ulonṣo ukwu Chineke ụbочи niile, maka ọru ichu aja nsure oku na aja udo, na inye ekele, na ito Onyenwe anyi n'ọnụ ụzo ama ebe obibi ya. **3** Eze nyekwara ụtụ nke ya site n'ihe nweta ya maka iji chí ọra nsure oku, nke ụtụtụ na abali, ya na aja nsure oku nke ụbочи izuike niile na onwa ọhụrụ, na nke mmemme niile a kara aka a na-eme dika o dì n'iwu Onyenwe anyi. **4** O nyekwara ndị bi na Jerusalem iwu ka ha na-ewebatara ndị nchua ja na ndị Livayị oke nke ruuru ha, ka ha nwee ike lebanye anya nke ọma n'iwu Onyenwe anyi. **5** Ngwangwa e kwusara okwu a, ụmụ Izrel niile wetara onyinye ha n'ebe ọ bara ụba. Ha wetara mkpuru mbụ nke ọka ha, na mmanya vajin ọhụrụ ha, na mmanụ oliv, na mmanụ ańu, na ihe omume niile nke ubi. Ha wetakwara n'uba otu ụzo n'uzo iri nke ihe niile ọzo ha nwere. **6** Ndị Izrel na Juda niile bi n'obodo Juda bubatakwara otu ụzo n'ime ụzo iri nke igwe ehi, na igwe ewu na aturu, na otu ụzo n'uzo iri nke ihe nsq niile edoro nsq nye Onyenwe anyi bụ Chineke ha. Ha doro ha niile n'ukwu n'ukwu **7** Ha bidoro iwebata ihe ndị a site n'ọnwa nke ato n'afo ruo n'ọnwa nke asaa. **8** Mgbe

Hezekaya na ndjisi ya bjara hu ukwu ihe ndj ahu niile, ha toro Onyenwe anyi, goziekwa ndj ya bu Izrel. **9** Hezekaya jürü ndj nchüaja na ndj Livayị banyere onyinye ndj ahu e bubatara. **10** Azaraya, onyeisi nchüaja, onye sitere n'ikwu Zadok zara si ya; “Lee, kemgbe ndj mmađere iwebata onyinye ha n'ulonso ukwu Onyenwe anyi o nwебeghi ihe koro anyi. N'ezie, anyi nwere karia, n'ihi na Onyenwe anyi agoziela ndj ya. Leekwa ihe di ukwu ka fodurū.” **11** Hezekaya nyere iwu ka e edozie ulo ichikoba ihe n'ime ulonso ukwu Onyenwe anyi ahu. Ha mekwara otu a. **12** Emesia, ha jiri ikwesi ntukwasị obi bubata onyinye ndj ahu, na onyinye nke otu ụzo n'ime ụzo iri, na onyinye e doro nso, tifee ha n'aka Konanaya, onye Livayi. Shimei nwanne ya nwoke bu onye na-esote ya. **13** Jehiel, Azazaya, Nahat, Asahel, Jerimot, Jozabad, Eliel, Ismakaya, Mahat na Benaya, bu ndj nlekota oru ndj no n'okpuru Konanaya na Shimei nwanne ya. Ndj a niile bu ndj eze Hezekaya na Azaraya onye nlekota ulonso ukwu Chineke hoputara. **14** Kore nwa Imna, onye Livayi, onye bükwa onye na-elekota onu ụzo ama di n'owuwa anyanwu, ka e tinyere oru ilekota onyinye afø ofufu niile e wetaara Chineke. O bu ya nwekwa oru ikesa onyinye ndj ahu niile e bubataara Onyenwe anyi ha na onyinye ndj ọzø e doro nso. **15** Ndj na-enyere ya aka bu Eden, Miniamin, Jeshua, Shemaya, Amaraya na Shekanaya. Ha na-eka onyinye ahu nye ndj nchüaja niile n'obodo ahu, onye ukwu na onye nta, dika usoro iру oru ha si di. Ha ji ikwesi ntukwasị obi na-enyere ya aka. **16** Ozokwa, ndj ikom niile si n'ezinaulø ndj nchüaja, ndj gbara site n'afø ato gbagoo, ndj aha ha di n'akwukwo usoro ọmụmụ, bu ndj na-aru oru n'ulonso ukwu Onyenwe anyi, na-eketa oke ihe oriri ha na-eri mgbe ọbula ha bjara iру oru dika usoro oru ha si di. **17** Ha na-ekene ndj nchüaja niile e dere aha ha n'akwukwo usoro ọmụmụ, kenyekwa ndj Livayi niile gbara site iri afø abuø gbagoo ihe oriri dika usoro oru ha si di. **18** Ndj na-esokwa keta oke ndj a bu ụmuntakiri, na ndj inyom, na ụmu ndj ikom na ndj inyom na-elitele etolite, bu ndj niile e depütara aha ha n'akwukwo usoro ọmụmụ. Ndj a bu ndj kwesiri ntukwasị obi n'ido onwe ha nso. **19** A hoputara ụfodụ ndj ikom ndj oru ha bu ike nri nye ndj nchüaja niile bu ụmu ụmu Eron. Ndj nchüaja a na-ekwu ihe banyere ha n'ebé a bu ndj ahu bi n'ala ubi nke gbara obodo ndj nchüaja gburugburu, maqbụ ndj bi n'obodo ndj ọzø. Ndj a bükwa ndj e dere aha ha niile n'akwukwo usoro ọmụmụ ndj Livayi. **20** Ndj a bu ihe ndj Hezekaya mere n'ime Juda niile, o na-emē ihe di mma, na nke ziri ezi, n'ikwesi ntukwasị obi n'ihi Onyenwe anyi bu Chineke ya. **21** N'ime ihe niile o mere, nke metutara ije ozi nke ulo ukwu Chineke, na idebe iwu niile na ụkpuru niile Onyenwe anyi nyere, Hezekaya ji obi ya niile gbasoo Chineke. O jikwa obi ya niile jee ozi niile o jere. Nke a mekwara ka ihe gaara ya nke ọma.

32 Mgbe Hezekaya ji ikwesi ntukwasị obi ruchaa oru ndj a niile, Senakerib bu eze Asırıja, bjara n'ime Juda megide ya. O nochibidoro obodo niile nke e wusiri ike, na-eché na o ga-emeri ha nye onwe ya. **2** Mgbe o doro eze anya na Senakerib bjara ka o buo agha megide Jerusalem, **3** Hezekaya mere ngwangwa kpokota ụmu eze niile na ndjisi agha ya. Mgbe ha zukötara, ha kpebiri iwuchi isi iyi ahu niile na-esi n'azu obodo na-asoputa. Ha mekwara otu a. **4** Ha kpokötara ọtụtu ndj oru, ndj gara gbochie isi iyi niile, mee ka mmiri

gharakwa isoputa n'ala ahu niile. Ha mere nke a n'ihi na ha achoghi ka eze ndj Asiria na ndj agha ya nweta mmiri ha ga-aiñ mgbe ha bjaturu ibuso Jerusalem agha. **5** Hezekaya wuzikwara mgbidi obodo ahu, wusie ha ike n'ebé niile ọ na-adada ada. O wukwara mgbidi ọzø gburugburu mgbidi nke ochie ahu. O wusikwara ebe siri ike nke Milo di n'obodo Devid ike, kpukwka otụtu ngwa agha na ota. **6** O tinyere ndj agha niile no n'obodo ahu n'okpuru ndjisi agha na-achí ha, mee ka ha niile zukötä n'onu ụzo ama nke obodo. N'ebé ahu ka o no gwa ha okwu si ha, **7** “Dirinụ ike, unu adakwala mba. Unu atula ujø maqbụ daa mba n'ihi eze Asırıja na usuu ndj agha ya, n'ihi na onye dinyaere anyi ka ya ike. **8** Ihe nonyere ya bu ogwe aka nke anu ahu, ma nke nonyere anyi bu Onyenwe anyi, Chineke anyi, inyere anyi aka na ibu agha anyi niile.” Okwu a, nke Hezekaya bu eze Juda kwuru, mere ka ndj Juda nwee agbamume. **9** Mgbe e mesiri, mgbe Senakerib eze Asırıja na ndj agha ya niile nochibidoro Lakish, o zipurụ ndj ọrụ ya gaa Jerusalem, ka ha jiri ozi a gaa maka Hezekaya, bu eze Juda na ndj Juda niile ndj no n'ebé ahu: **10** “Nke a bu ihe Senakerib, bu eze Asırıja siri: O bu na gini ka ntukwasị obi gi dabere, mere i ji nogidesie ike na Jerusalem n'ondø mnchibido a? **11** Mgbe Hezekaya na-asi, ‘Onyenwe anyi bu Chineke anyi ga-azoputa anyi site n'aka eze Asırıja,’ o bu aghaghø ka ọ na-agħo unu. O na-eduhie unu, na-achø ka unu nwuø n'agħu nakwa akpiri ikpo nk. **12** O bughij Hezekaya na onwe ya wezugara ebe ya niile di elu na ebe iche aja ya niile, na-asi Juda na Jerusalem, ‘Unu aghaghij ikpo isiala n'otu ebe iche aja, chukwka aja n'elu ya?’ **13** “Unu amaghij ihe mu na nna m ha bu ndj bu m ụzo chişa mere ndj ala ọzø? Chi niile nke mba ndj ahu niile ha nwere ike zoputa ala ha site n'aka m? **14** O bu onye n'etiti chi niile nke mba ndj a niile, bu ndj nna nna m ha bibiri, naputarala ndj ya site n'aka m? Ahaa ka chi unu ga-esi zoputa unu site n'aka m? **15** Unu ekwala ka Hezekaya duhie unu, rafuokwa unu otu a. Unu ekwenyekwarala ya, n'ihi na ọ dighi chi ọbula maqbụ nke mba ọbula maqbụ alaeze ọbula puru inaputa ndj ya site n'aka m maqbụ n'aka nna m ha. Ka ọ buruzie chi unu ga-abu nke ga-anaputa unu site n'aka m!” **16** N'uzo di otu a ka ndj ozi Senakerib ahu ji led a Onyenwe anyi Chineke, na Hezekaya anya kwockwa okwu mkpari megide ha. **17** Emesia, Senakerib dekwara akwukwo mkpari ndj ọzø, nke ọ no n'ime ya kwuluo Onyenwe anyi Chineke Izrel, na-asi, “Dika chi ndj ala ọzø niile enwegħi ike zoputa ndj ha site n'aka m, otu a kwa, Chineke nke Hezekaya apugħikwa izoputa ndj ya site n'aka m.” **18** Mgbe ahu, ha ji oke olu kpokuo ndj Jerusalem, bu ndj no na mgbidi ahu n'asus Hibrū, imenne ha egwu nakwa ime ka ujø tħo ha, ka ha nwee ike were obodo ahu. **19** Ha kwuru okwu ojø di iċhe iċhe banyere Chineke nke Jerusalem, dika ha si kwuo megide chi niile nke ndj ọzø di n'luwa, bu oru aka mmađu. **20** Mgbe ahu, Hezekaya bu eze, na Ajzaya onye amumá, nwa Emoz, kpokuru Chineke nke eluigwe n'ekpere. **21** Onyenwe anyi zipurụ otu mmuø ozi, onye gara tigbuo ndj agha niile bu dike, ndj očħiġha na ndjisi niile no n'omụmụ ulo ikuw nke eze Asırıja. Ya mere, Senakerib ji oke iherre lagħach i n'ala ya. Ma mgbe ọ gara n'ulø chi ya, ụfodụ n'ime ụmu ya ndj ikom, ndj bu anu ahu na qbara ya, were mma agha għbu ya n'ebé ahu. **22** Otu a ka Onyenwe anyi si zoputa Hezekaya na ndj Jerusalem, site n'aka Senakerib eze Asırıja, na sitewa n'aka ndj iro ya ndj ọzø. Udo dikkwara n'ala ya niile. **23** Site n'oge

ahü, Hezekaya ghoro eze a maara aha ya na mba niile di Juda gburugburu. Ọtụtu mmađu bidokwara ibutere Onyenwe anyị onyinye di iche iché na Jerusalem. Hezekaya n'onwe ya nwetakwara onyinye nke ya. **24** Ma n'oge ahü, Hezekaya rijara ọria, ruo na o gaara anwu. Ma o kpere ekpere rịo Onyenwe anyị ka o gwọ ya. O zara ekpere ya, gosikwa ya ihe ịri'bama di ebube. **25** Ma Hezekaya ejighị obi ya niile klee Chineke ekele n'ihi na nganga batara ya n'obi. Nke a mere ka iwe wee Onyenwe anyị megide ya na ndị Jerusalem na Juda. **26** Mgbe Hezekaya na ndị Jerusalem wedara onwe ha n'ala, iwe Onyenwe anyị dajịrụ n'ebe ha nọ, o takwaghị ha ahụhụ n'oge niile ahü Hezekaya di ndị. **27** Ya mere, Hezekaya ghoro eze bara ogaranya, bùrùkwa onye a na-asopuru. O wuru ụloaku maka ichebe olaocha ya na ọlaedo, na nkume di oke onyuhia, na ụda na-esi isi ụto, na ọta na efere ọlaedo ya. **28** O wukwara ọtụtu ụlo ọzọ ebe a na-echebe ọka, na mmanya vajin' ọhụrụ, na mmanụ oliv. O wukwara ụlo anumamụ maka ọtụtu igwe ewu na aturụ ya. **29** O wukwara ọtụtu obodo nta di iche iché, nweekwa ọtụtu igwe anu ụlo, na igwe ehi, n'ihi na Chineke mere ka o baa uba. **30** Hezekaya bùkwa onye gbochiri mmiri iyí Gaihòn n'akukụ elu elu ya, gwuo olulu ebe mmiri ahü si sogharịa na-asobata n'akukụ ọdịda anyanwụ nke obodo Devid. Ihe niile o mere gaara ya nke oma. **31** Ma mgbe ndị ozi nke ndị na-achị Babilon zitere ka ha jịo ya banyere ihe ebube ahü nke mere n'ala ahü, Chineke hapụrụ ya i nwalee ya, ka o mara ihe niile di ya n'obi. **32** Ma banyere ihe ndị ọzo niile mere n'oge ochichị Hezekaya, na ọry ẹbere niile nke ọrụrụ ka edere n'akwukwó ọhu onye amụma bụ Ajzaya, nwa Emoz, díkwa n'akwukwó akukụ ndị eze Juda na Izrel niile. **33** Hezekaya sooro ndị nna nna ya dinaa n'onzwụ, e lie ya n'ugwu n'ebe ili ndị nna nna Devid di. Ndị Juda niile na ndị niile bi na Jerusalem kwanyere ya ugwu n'onzwụ ya. Manase nwa ya ghoro eze n'onzodụ ya.

33 Manase gbara afọ iri na abụo mgbe o malitere ịbü eze. O chirị iri afọ ise na ise na Jerusalem. **2** O mere ihe di nịo n'anya Onyenwe anyị, site n'igbaso ihe arụ niile nke ndị mba ọzo bi n'ala ahü na mbụ mere, bụ ndị Onyenwe anyị chupụrụ n'ihi ndị Izrel. **3** O wugharịrị ebe di elu niile nke nna ya Hezekaya kwadara, o wukwara ebe ịchụ aja di iche iché nke Baal, piakwa ogidi Ashera di iche iché. O kporo isiala nye usuu ihe niile nke di na mbaraa eluigwe feekwa ha ofufe. **4** O wuru ebe ịchụ aja di iche iché, n'ime ụlọnsö Onyenwe anyị, nke Onyenwe anyị, kwuru okwu banyere ya, sị, "Aha m ga-adigide na Jerusalem ruo mgbe ebighi ebi." **5** O wuru ebe ịchụ aja nye usuu ihe niile di na mbaraa eluigwe n'ogige abụo di n'ulọnsö Onyenwe anyị. **6** O jikwa ụmụ ya chụo aja n'ime ọku na Ndagwurugwu nke Ben Hinom. O gbara aja, ta amusu, chọq ọsisa n'aka ndị mgbaasi, juta ase n'aka ndị na-ajụ mmuo ojoo ase, ya na ndị dibia afa mekokwara ihe. O mere ihe di nịo n'ebe ọ di ukwuu n'anya Onyenwe anyị si otu a kpasuo iwe ya. **7** O were oyiyi apịri apị nke o mere debe n'ime ụlọnsö Chineke, nke Chineke gwara Devid na nwa ya Solomon okwu sị, "N'ulọnsö a na n'ime Jerusalem, nke mụ onwe m hopütara site n'ebu niile nke Izrel, ka m ga-akpokwasị Aha m ruo mgbe ebighi ebi. **8** Ma agaghị emekwa ka ụkụ ndị Izrel hapụ ala ahü nke m kenyere nna nna unu, naanị ma o bùrụ na ha elezie anya debe ihe niile m nyere ha n'iwu banyere iwu niile, ụkpuru niile na ntụziaka niile m

nyere site n'aka Mosis." **9** Ma Manase duhiere Juda na ndị Jerusalem, mee ka ha mee ihe di nịo karịa nke ndị mba niile ndị Onyenwe anyị lara n'ịyi site n'ihi ndị Izrel. **10** Onyenwe anyị gwara Manase na ndị ya okwu, ma ha egeghị ntị. **11** N'ihi ya, Onyenwe anyị mere ka ndị ochichagha nke eze ndị Asirịa bịa buso ha agha, bụ ndị jidere Manase, gbanye ya nko igwe n'imị, were ụdo bronz kee ya agbu, kporo ya laa Babilon. **12** N'oge ahü ka anya doro Manase. O wedara onwe ya ala nke ukwuu, rịoị amara site n'aka Onyenwe anyị Chineke nna nna ya. **13** Onyenwe anyị nṣuru arịrị ya mee ya ka o ọlọtakwa n'alaeze ya na Jerusalem. Mgbe ahü, Manase matara na Onyenwe anyị bụ Chineke n'ezie. **14** O bụ n'oge a ka o wughachiri mgbidi nke abụo gburugburu obodo Devid, na mgbidi di n'ọdịda anyanwụ iyi Gaihòn na ndagwurugwu Kidron. Site n'eba ahü, o wuru ya ruo n'onzwụ ụzo ama Azu, na gburugburu ugwu Ofel ebe o wuliri ya elu. O dokwara ndịsi agha ya n'obodo niile e wusiri ike di na Juda. **15** O wezugara chi ndị mba ọzo niile, wepükwa oyiyi ahụ o tinyere n'ulọnsö ukwu Onyenwe anyị, kütuokwa ụlo arʊş o wuru n'ugwu ulọnsö, na ndị nke o wuru na Jerusalem. O sitere n'obodo bufuo ha. **16** Emesịa, o wugharịrị ebe ịchụ aja Onyenwe anyị di n'ulọnsö ukwu Chineke, chụo aja udo na aja ekele n'elu ya. O nyekwara ndị Juda niile iwu sị ha fee Onyenwe anyị Chineke nke Izrel ofufe. **17** Ma ụfodụ ndị Juda nogidekwarra na-achị aja n'ugwu, maqbụ naanị Onyenwe anyị Chineke ha ka ha na-achịrụ aja ndị a. **18** Ma banyere ihe ndị ọzo niile mere n'oge ochichị Manase na ekpere nke o kpeere Chineke ya, na okwu niile ndị ọhu gwara ya n'aha Onyenwe anyị, bụ Chineke nke Izrel, ka e dere n'akwukwó akukụ ihe e mere n'oge ochichị Manase na ekpere nke o kpeere Chineke zara ya, na okwu niile ndị ọhu gwara ya n'aha Onyenwe anyị, bụ Chineke nke Izrel, ka e dere n'akwukwó akukụ ihe e mere n'oge ochichị Manase na ekpere nke o kpeere Chineke zara ya, na mmechie ya niile, na-ekwesighị ntụkwasị obi ya, na ebe niile o wuru ụlo arʊş n'elu ugwu, na ebe o manye ogidi arʊş Ashera, na arʊş ndị ọzo, tupu o weda onwe ya ala, ka e dere n'akwukwó akukụ ndị amụma. **20** Manase sooro ndị nna nna ya ha dina n'onzwụ, e lie ya n'ulọzeze ya. Amọn, okpara ya,nochiri ya. **21** Amọn gbara iri afọ abụo na abụo mgbe o malitere ịbü eze. O chirị afọ abụo na Jerusalem. **22** O mere ihe di nịo n'anya Onyenwe anyị dika nna ya Manase mere. Amọn kporo isiala, chụo kwa aja nye arʊş niile, nke Manase mere. **23** Ma o wedaghị onwe ya ala n'ihi Onyenwe anyị dika Manase nna ya mere. Kama Amọn gara n'ihi mee ka ikpe ọmụma ya mubaa. **24** Ndị na-ejere Amọn ozi gbara izu megide ya, ha gburu ya n'ime ụlọzeze ya. **25** Mgbe ahü, ndị ala ahụ gburu ndị niile ahụ gbara izu megide eze Amọn. Ha mere Josaya nwa ya nwoke eze n'onzodụ ya.

34 Josaya gbara afọ asatọ mgbe e mere ya eze. O chirị iri afọ ato na otu na Jerusalem. **2** O mere ihe ziri ezi n'anya Onyenwe anyị, gbasookwa ụzo niile nke nna nna ya Devid, o sighthi n'uzo a wezuga onwe ya gaa n'aka nri maqbụ n'aka ekpe. **3** N'afọ nke asatọ nke ochichị ya, mgbe o ka bụ okorobia, o bidoro iji obi ya niile na-achị Chineke nke nna ya Devid. N'afọ iri na abụo nke ochichị ya, o malitere ime ka Juda na Jerusalem di ọcha site n'ieweza ebe ịchụ aja niile di elu, na ogidi Ashera niile, na arʊş a pịrị apị na nke a kpuru akụpụ niile. **4** N'ihi ya o mere ka a kwatuo ebe ịchụ aja Baal n'ike. O kudara ebe ịchụ aja ihe nsure ọku na-esi isi ụto di n'elu ebe ịchụ aja Baal ndị ahụ, tijisie ogidi Ashera niile, na arʊş na oyiyi niile. O kujasirị ha niile, kporo ha ghasaa

ha n'elu ili ndị na-efe ha. **5** O kpọrọ okpukpụ ndị nchua ja ahụ oku n'elu ebe ichu aja aru si, ha si otu a mee ka Juda na Jerusalem dị ocha. **6** N'obodo ndị Manase, na Ifrem na Simion, ruo na Naftali, na mkpomkpọ ebe ha niile gburugburu. **7** O tituru ebe ichu aja nke aru si niile na ogidi aru si Ashera, gwejiar aru si ndị a niile dika ntụ. Otu a ka o mere n'ala Izrel niile tupa q laghachí Jerusalem. **8** N'afo nke iri na asato nke očhichí Josaya, mgbe o mere ka ala ahụ na ulonṣo dị ocha, o zigara Shefan nwa Azalaya, Maaseia onye na-achị obodo, na Joa nwa Joahaz, onye na-edekọ akukọ, ka ha wuzie ulonṣo Onyenwe anyị, bụ Chineke ya. **9** Ha jekwuru Hilkaya onyeisi nchua ja nye ya ego nke e webatara n'ulonṣo Chineke, nke ndị Livayị bụ ndị na-eche onu ụzọ naokotara site n'aka ndị Manase na Ifrem, na ndị niile fofodur n'Izrel, na sitekwa n'aka ndị Juda na Benjamin, na ndị niile bi na Jerusalem. **10** Mgbe ahụ, ha nyefere ya n'aka ndị ikom ahoputara maka ilekota ọru n'ulonṣo Onyenwe anyị. Ndị ikom a kwuru ndị ọru ruziri ma mezie ulonṣo ahụ ugwo. **11** Ha nyekwara ndị ọkpo ṣtū na ndị na-ewu ụlo ego iji zuta nkume a wara awa, osisi iji mee ihe nijkota na osisi ikwado ụlo, maka iji ruzie ụlo a nke ndị eze Juda hapurụ ka ọ dakasía. **12** Ndị ọru a rurụ ọru ha n'ikwesị ntukwasị obi. Ndị nlekota ha bụ ndị Livayị ndị a: Jahat na Obadaya ndị si n'ikwu Merari, na Zekaraya na Meshulam ndịsi n'ikwu Kohat. Ndị Livayị ndị ọzo, ndị bụ ndị nwere nghoṭa n'iti ngwa egwu di iche iche **13** ka e mere ndị nlekota ndị na-ebu ibu. Ha lekotakwara ndị niile rürü ọru di iche iche. Ufodụ n'ime ndị Livayị ndị a bụ ndị ode akwukwọ na ndị na-edekọ ihe, na ndị na-eche onu ụzọ nche. **14** Mgbe ha na-ewepütä ego anabatara n'ulonṣo Onyenwe anyị, Hilkaya onye nchua ja chọtara akwukwọ Iwu Onyenwe anyị, bụ nke o nyere site n'aka Mosis. **15** Hilkaya sịrị Shefan ode akwukwọ, “Achotala m Akwukwọ Iwu n'ime ulonṣo ukwu Onyenwe anyị.” O nyere ya Shefan. **16** Mgbe ahụ, Shefan buuru akwukwọ ahụ wegara ya eze, gwa ya si, “Ndị ozi gi na-eje ozi ha dika ihe niile i tinyere ha n'aka si di. **17** Ha enyefela ego niile nke di n'ulonṣo Onyenwe anyị n'aka ndị nlekota ọru, na ndị ọru.” **18** Emesia, Shefan ode akwukwọ gwara eze okwu ọzo si ya, “O nwere akwukwọ Hilkaya nyere m.” Shefan weputara ya guo ya na ntị eze. **19** Mgbe eze nṣuru ihe niile e dere n'akwukwọ iwu ahụ, ọ dòwara uwe ya. **20** O nyere Hilkaya, Ahikam nwa Shefan, Abdon nwa Maika, Shefan ode akwukwọ na Asaya, bụ onye ọru eze, iwu, si ha, **21** “Gaanị juta Onyenwe anyị ase, n'isi m na n'isi ndị fofodur n'Izrel na Juda, banyere ihe niile e dere n'akwukwọ a bụ nke achotara. N'ihi na ọnụma Onyenwe anyị dị ukwuu bụ nke a wukwasirị anyị, n'ihi na ndị bu anyị ụzọ edebeghi okwu nke Onyenwe anyị, ha agbasoghi ihe niile e dere n'ime akwukwọ a banyere anyị.” **22** Ya mere, Hilkaya na ndị ahụ eze zipurụ ya na ha, jekwuru Hulda, onye amumà nwanyị, onye bụ nwunye Shalom, nwa Tokhat, nwa Hasra. Onye nlekota ebe a na-edebi uwe. Hulda na-ebi na mpaghara Jerusalem e wuru ohụrụ. **23** O sịrị ha, “Otu a ka Onyenwe anyị, bụ Chineke nke Izrel, kwuru: Gwanụ nwoke ahụ ziri unu ka unu bjakwutem, si” **24** ‘Otu a ka Onyenwe anyị na-ekwu: Ana m a ga iweta mbibi ga-adakwasị ebe a na ndị niile bi n'ime ya, ọbụụ onu niile e dere n'ime akwukwọ a, bụ nke a guputara n'ihu eze Juda. **25** N'ihi na ha ajula m, gbakuta m azy, chọụ aja nsure ọku na-esi isi ụtọ nye chi ndị ọzo, kpasuo m iwe site na ihe niile nke aka ha meputara, a ga-awukwasị iwe m n'ebe a,

ọ gaghị akwusikwa.’ **26** Gwanụ eze Juda, onye ahụ zitere unu ijuta ase site n'onu Onyenwe anyị si ya, ‘Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Chineke Izrel na-ekwu banyere okwu ndị ahụ i nṣuru. **27** N'ihi na o wutere gi n'obi, na i wedakwara onwe gi n'ala n'ihu Chineke, mgbe i nṣuru ihe o kwuru megide ebe a na ndị bi n'ime ya, n'ihi na i wedara onwe gi n'ala n'ihu m, ma dowaika uwe gi, bekwa akwa n'ihu m. Mụ onwe m anụla, otu a ka Onyenwe anyị kwuputara. **28** Ugbu a, aga m achikọta gi nye nna nna gi ha, a ga-eli gi n'udo. Anya gi agaghị ahụ mbibi nke m ga-eme ka o bjakwasị ebe a na ndị bi n'ime ya.’’ Ha laghachiri inye eze osisa ya. **29** Mgbe ahụ, eze kpọrọ ndị okenyé Juda na Jerusalem niile. **30** O gara n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyị, ya na ndị ikom Juda niile, ndị niile bi na Jerusalem, na ndị nchua ja, na ndị Livayị, na ndị mmadu niile, site n'onye nta ruo na onye ukwu. O guputara na ntị onye obụla okwu niile si n'akwukwọ ọgbugba ndị ahụ, bụ nke achotara n'ime ulonṣo Onyenwe anyị. **31** Eze guzoro n'akukụ ogidi, kwee nkwa n'ihu Onyenwe anyị, igbaso Onyenwe anyị, na idebe iwu ya na ụkpuru ya niile, na iji obi ya niile, na mkpuruobi ya niile rube isi n'okwu ọgbugba ndị ahụ e dere n'akwukwọ ahụ. **32** O mekwara ka ndị niile nọ na Jerusalem na Benjamin kwee Onyenwe anyị otu nkwa ahụ. Ndị niile bi na Jerusalem mezukwara ihe ndị a dika ọgbugba ndị Chineke, bụ Chineke nna nna ha si di. **33** Josaya sitere n'ala niile bu nke ndị Izrel wezuga ihe aru niile bụ aru si, o mere ndị niile nọ n'Izrel n'oge ahụ ka ha fee Onyenwe anyị bụ Chineke ha. N'ubochi ndị ya niile, ha esiteghị n'iso Onyenwe anyị, bụ Chineke nke nna nna wezuga onwe ha.

35 Josaya mere Mmemme Ngabiga Onyenwe anyị na Jerusalem n'ubochi iri na anoy nke ọnwa mbụ n'afo. Ha gburu aturu Mmemme Ngabiga n'ubochi ahụ **2** O debekwara ndị nchua ja n'ime ulonṣo ukwu Onyenwe anyị, gbaa ha ume ka ha bidokwa iṛu ọru ha. **3** O sịrị ndị Livayị, bụ ndị e doro nsọ nye Onyenwe anyị, ndị na-emekwa ka ndị Izrel ghota ihe, “Donyenụ igbe nsọ ahụ n'ulonṣo ukwu ahụ Solomon, nwa Devid, bụ eze Izrel wuru. Unu ekwesikwaghi i na-ebugharị ya n'ubu unu ọzọ. Ugbu a jeereny Onyenwe anyị Chineke unu, na ndị ya Izrel ozi. **4** Kwadoonụ onwe unu n'usoro ezinaulọ unu n'otu n'otu, dika ntuziaka ihe Devid, eze Izrel dere n'akwukwọ si di, ya na nke Solomon nwa ya si díkwa. **5** “Werenu ọnọdu n'ebe nsọ unu na otu ndị Livayị, maka nkewa nke ezinaulọ nna nna unu ha si di, bụ ikwu ndị Izrel, ndị na-abughi ndị nchua ja. **6** Gbuonụ aturu ngabiga ndị ahụ, doonụ onwe unu nsọ, doziekwaranụ ụmụnna unu ndị Izrel aja ha, ime dika ihe Onyenwe anyị nyere Mosis n'iwu si di.” **7** Josaya nyere ndị niile nọ n'ebe ahụ onyinye igwe ewu na aturu ọnụogugu ya dị iri puku ato, nke ha ga-eji chọụ aja Mmemme Ngabiga. O nyekwara ha puku oke ehi ato site n'akụ eze. **8** Ndịsi ya nyekwara ndị nchua ja na ndị Livayị onyinye afu ofufu. Otu a kwa, Hilkaya na Zekaraya, na Jehiel, ndị na-elekota ulonṣo Chineke nyere ndị nchua ja puku ewu na aturu abụo na narị isii, nyekwa ha narị oke ehi ato, maka iji chọụ aja Ngabiga. **9** Ndị bụ ndị ndu n'ebu Livayị aha ha bụ Konanaya, na Shemaya, na Netanel, na nwanne ya Hashabaya, na Jeiel, na Jozabad, nyere ndị Livayị puku ewu na aturu ise, na narị oke ehi ise maka iji ha chọụ aja Ngabiga. **10** Mgbe a dozichara usoro ije ozi ahụ niile, ndị nchua ja weere ọnọdu ha, ha na ndị Livayị n'oke ọru ha n'usoro dika eze

nyere n'iwu. **11** Mgbe ahụ ndị Livayị gburu aturu ngabiga ahụ niile, were ọbara ha nye ndị nchuaaja. Ha fesara ya n'ebé ịchụ aja mgbe ndị Livayị no na-agba anụ ndị ahụ akpukpo. **12** Ha kenyere ezinaulo ọbula anụ ndị ahụ niile ka ha jiri nke ha ketara chọ aja nsure ọkụ nye Onyenwe anyị n'usoro díka e dere n'ime akwükwo Mosis. Otu a ka ha mekwara banyere ehi ndị ahụ. **13** Otu a kwa, díka e dere ya n'iwu Mosis, ha hụrụ anụ aja ngabiga ahụ n'okụ, sie aja ndị dí nsø n'ite, buputa ha ngwangwa kee ha ndị mmadụ niile. **14** Emesia, ha kwadooro onwe ha ihe, ma kwadokwara ndị nchuaaja, n'ihi na ndị nchuaaja, bụ ụmụ Eròn, nqorị na-achụ aja nsure ọkụ na abuba anụ ruo abali. Ya mere, ndị Livayị ji kwadoro onwe ha ma kwadokwara ndị nchuaaja, bụ ụmụ Eròn ihe. **15** Ndị ikwu Asaf ndị a, bụ ndị na-abụ abụ, nqkwa n'önodu ha n'usoro díka ihe Devid, na Asaf, na Heman, na Jedutun onye amumà eze nyere n'iwu. Ndị na-eche nche n'önü uzor ama ahapughị önüodu ha, n'ihi na ndị Livayị ibe ha doziri ihe debere ha. **16** Ya mere, e doziri ofufe niile nke Onyenwe anyị n'otu ụboghị ahụ, maka ime Mmemme Ngabiga na ịchụ aja nsure ọkụ niile n'ebé ịchụ aja Onyenwe anyị, díka eze Josaya nyere n'iwu. **17** Ndị Izrel bụ ndị no n'ebé ahụ mere Mmemme Ngabiga n'oge ahụ, mee kwa mmemme achicha ekoghi eko ụboghị asaa. **18** E mebeghi Mmemme Ngabiga n'udị a n'Izrel, site n'uboghị Samuel onye amumà, o nwebekwaghị eze Izrel ọbula nke merela mmemme díka Josaya mere, ya na ndị nchuaaja, ndị Livayị na ndị Juda niile na ndị Izrel niile bù ndị no n'ebé ahụ ttinyere ndị Jerusalem. **19** O bụ n'afọ nke iri na asato nke ọchichị Josaya, ka e mere Mmemme Ngabiga a. **20** Emesia, mgbe Josaya hazisịri ihe n'ülönsö ahụ, Neko eze Ijipt gbagoro iga buo agha na Kakemish, nke dí n'akukụ osimiri Yufretis. Mgbe ahụ, Josaya pükwara izute ya n'aghị. **21** Ma Neko zipurụ ndị ozi bijara zies Josaya ozi, si ya, "Olee esemokwu di ugbu a n'etiti mụ na gi, gi eze Juda? O bughị ibuso gi agha ka m bijara, kama ọ bụ naanị ulọ mụ na ha no n'aghị. Chineke sịri m ka m mee ngwa; ya mere, egbochikwala Chineke onye nonyere m, ka ọ ghara iji iwe bibie gi." **22** Ma Josaya esiteghị n'ebé ọ no chigharia, kama o nwogharịrị onwe ya, ka a ghara ịmata onye ọ bụ, maka iga buso ya agha. O gegríkwa ntí na okwu ahụ eze Neko kwuru nke si n'aka Chineke bija, kama ọ purụ ibuso ya agha n'ala Megido. **23** Ma mgbe ndị n'agba ụta gbatara eze, bụ Josaya ụta, eze gwara ndị ozi ya si, "Bupunụ m, n'ihi na emerọla m ahụ n'ebé ọ dí ukwuu." **24** Ya mere, ha sitere n'ugbo agha ya bulie ya bubanye ya n'ime ugbo agha ozo, bulata ya na Jerusalem, ebe ọ no nwụo. E liri ya n'ilí nna nna ya ha, ndị Juda na Jerusalem niile ruuru ya uju. **25** Jeremaya bùrụ Josaya abụ akwa, ruo taa ndị ikom na ndị inyom na-abụ abụ a iji na-echeta Josaya. Nke a ghorị omenaala n'Izrel, e dekwarwa ya n'akwükwo abụ akwa dí ichie ihe. **26** Ihe ndị ozo niile Josaya mere, na orụ ebere niile ọ rürü n'usoro ihe e dere n'iwu Onyenwe anyị, **27** na akuko ndị ya site na mmalite ruo n'ogwugwu, ka e depütara n'akwükwo akuko ndị eze Izrel na Juda.

36 Ndị ala ahụ kpօrօr Jehoahaz, nwa nwoke Josaya mee ya eze na Jerusalem, n'önodu nna ya. **2** Jehoahaz gbara iri afọ abụ na ato mgbe o bidoro ịchị, ma ọ chirị na Jerusalem ọnwa ato. **3** Eze Ijipt chḍara ya site n'ochichị na Jerusalem, kwagide ndị Juda ka ha tṣora ya ụtụ narị talenti ọlaçcha na otu talenti ọlaedo. **4** Eze Ijipt mere Eliakim, otu nwanne

Jehoahaz, eze ndị Juda na Jerusalem. O gugharịrị aha Eliakim ka o buru Jehoakim. Ma Neko duuru Jehoahaz nwanne nwoke Eliakim gaa Ijipt. **5** Jehoakim gbara iri afọ abụ na ise mgbe ọ malitere ịbụ eze. Ọ chirị afọ iri na otu na Jerusalem. O mere ihe dí njọ n'anya Onyenwe anyị Chineke ya. **6** Nebukadneza eze Babilon busoro ya agha, jiri ụdọ bronz kee ya agbụ, n'ihi i duru ya gaa Babilon. **7** Nebukadneza bukókwaara efere na iko ọlaedo dí n'ülönsö ukwu Onyenwe anyị, buru ha gaa buba ha n'ülöze ya dí na Babilon. **8** Akuko ọzo niile gbasara ọchichị Jehoakim, na banyere ihe arụ niile o mere, na ihe niile a choputara megide ya, ka e dere n'akwükwo akuko ndị eze Izrel na Juda. Jehoakin nwa ya ghorị eze n'önodu ya. **9** Jehoakin gbara afọ iri na asato mgbe ọ malitere ịbụ eze, ọ chirị naanị ọnwa ato na abali iri na Jerusalem. O mere ihe joro njọ n'anya Onyenwe anyị. **10** Emesia, n'afọ nke ọzo ya, Nebukadneza ziri ozi mee ka akporo ya, na ọtụtụ ihe ndị dí oke ọnụahịa sitere n'ülönsö ukwu Onyenwe anyị, bulaa ha Babilon n'oge a. O mere nwanne nna Jehoakin bụ Zedekaya, eze Juda na Jerusalem. **11** Zedekaya gbara iri afọ abụ na otu mgbe e mere ya eze. Ọ chirị afọ iri na otu na Jerusalem. **12** O mere ihe joro njọ n'anya Onyenwe anyị Chineke ya, o wedaghị onwe ya ala nara ndümödụ Jeremaya bụ onye amumà, onye na-ekwu okwu nke Onyenwe anyị. **13** Ozokwa, o nupuru isi megide eze Nebukadneza, onye mere ka ọ nịo iyı n'aha Chineke. O ghorị onye isiike, onye mechiri obi ya, ju ichigharikwute Onyenwe anyị, Chineke Izrel. **14** N'ime ka ihe dí njọ karịa, mmadụ niile, ttinyere ndị ndu n'etiti ndị nchuaaja, nogidere bùrụ ndị na-ekwesighị ntukwasị obi, site n'igbaso omenaala rürü arụ nke mba niile gbara ha gburugburu. Ha merụrụ ụlönsö Onyenwe anyị, nke o doro nsø n'ime Jerusalem. **15** Onyenwe anyị, Chineke nna nna ha, sitere n'önü ndị amumà ya gwa ha okwu mgbe na mgbe, ido ha aka na ntí. O mere nke a n'ihi na o nwere obi ebere n'ebé ha no, na n'ebé ụlönsö ukwu ya dí. **16** Ma ha kwara ndị amumà Chineke ndị a emo, lelijia okwu Chineke ha wetara anya, chia amumà ha buru ọchi, tutu ruo mgbe ha kpasuru ọnụma Onyenwe anyị megide ndị ya, ruo mgbe ihe ọbula na-adighikwa nke pürü igbochi ngosiputa oke ọnụma a. **17** Ya mere, o welitara eze Kaldja imegide ha, bụ onye ji mma agha gbuchapụ ụmụ okorobia ha n'ulọ ebe nsø ha. O nweghikwa ọmịjiko n'ebé ụmụ okorobia, maqbụ ụmụ agboghị dí, ndị okenyi maqbụ ndị nrịa nrịa Chineke weere ha niile nyefee ha n'aka Nebukadneza. **18** O sitere n'ülönsö ukwu Chineke kpokoρo ihe niile dí n'ime ya, ma ihe ukwu ma ihe nta, ttinyere akụ niile dí n'ime ụlönsö Onyenwe anyị, na n'ülöze, na n'ulọ ndịsi ozi eze buru ha gaa Babilon. **19** Ha sunyere ụlönsö Chineke ọkụ, kwatukwa mgbidi Jerusalem. Ha sunyere ụlöze niile ọkụ, mebikwaa ihe niile ndị bara uru dí n'ime ya. **20** Ha buurụ ndị foduru, bụ ndị niile gbanariri mma agha, gaa Babilon, ha ghorị ya, ghokwara ụmụ ya ndị nochiri anya ya, ndị ohu, tutu ruo mgbe ehiwere alaeze Peshja. **21** Ala ahụ nwere ụboghị izuikie niile kwesiri ya n'ebé o zuruoke, n'oge niile nke itgbogbo n'efu ya, o zuru ike, ruo mgbe iri afọ asaa ahụ zuru, n'imezu okwu Onyenwe anyị kwuru site n'önü Jeremaya onye amumà. **22** Ma n'afọ mbụ nke ọchichị Sairoş eze Peshja, ime ka okwu Onyenwe anyị nke sitere n'önü Jeremaya mezuo, Onyenwe anyị kpaliri mmụ Sairoş, eze Peshja ka o mee mkposa n'alaeze ya niile, ma denyeikwa ya n'akwükwo iwu, si, **23** "Otu a ka Sairoş, eze Peshja kwuru: "Onyenwe anyị,

Chineke nke eluigwe, e nyela m alaeze niile nke di n'ụwa. O nyekwala m ọrụ iwuru ya ụlọnsø na Jerusalem, nke di na Juda. Ya mere, onye ya ọbụla n'etiti ndị ya nwere ike iga, ka Onyenwe anyị Chineke ha ọnnyekwara ha.”

Ezra

1 N'afó mbü nke oçhichjí Sairós, eze Peshia, ime ka okwu Onyenwe anyí nke sitere n'önü Jeremaya mezuo, Onyenwe anyí kpaliri mmuq Sairós, eze Peshia ka o mee mkposa n'alaeze ya niile, ma denye kwa ya n'akwukwo iwu, sj, 2 "Otu a ka Sairós, eze Peshia kwuru, "Onyenwe anyí Chineke nke eluigwe, e nyela m alaeze niile nke dí n'üwa, o nyekwala m örü iwu ya ulonso na Jerusalem, nke dí na Juda. 3 Ya mere, onye ya obula n'etiti ndí ya nwere ike iga Jerusalem nke dí na Juda, gaa wuo ulonso Onyenwe anyí, Chineke Izrel, bù Chineke nö na Jerusalem. Ka Chineke ha nonyekwara ha. 4 Ma n'obodo obula ebe ndí fofduru ndú bi, ka ndí nö n'ebé ahü nye ha onyinye olaocha na olaedo, na akü na anü ulø n'uzo enyemaka, tinyere onyinye afó ofufu maka ulonso ukwu Chineke nke dí na Jerusalem." 5 Mgbe ahü, Chineke tinyere oçhichjí ilaghachi Jerusalem n'obi ndísi ezinauló Juda na Benjamin na ndí nchua ja, na ndí Livayi. Ha kwadokwara ilaghachi maka irü orü ulonso Onyenwe anyí ahü na-atufughi oge. 6 Ndí Juu bi na gburugburu Peshia nyere ndí nke na-alaghachi Jerusalem onyinye ihe olaocha na olaedo, na anü ulø na ihe ndí ozo, na onyinye dí oke onuahia dí iche iche, tinyere onyinye afó ofufu ha. 7 Nke ka nke, eze Sairós chiputara otutu ngwongwo nke ulonso Onyenwe anyí nke Nebukadneza sitere na Jerusalem bukoro gaa debe n'ulø chi ya. 8 Sairós bù eze Peshia, chiputara ha site n'aka Mitredat, onye bù odozi akü, onye gurü ha onü nye Sheshbaza, onye bù onyeisi ndí Juu ahü na-alaghachi Jerusalem na Juda. 9 Nke a bù onuogugu ngwongwo ndí ahü: efere olaedo iri ato, efere olaocha otu puku, efere olaocha iri abu na itoolu, 10 efere nta olaedo iri ato, efere olaocha nta narí anö na iri, ngwongwo ndí ozo otu puku. 11 N'ime ihe ndí a niile, onuogugu ihe e ji olaocha na olaedo kpoo dí puku ise na narí anö. Sheshbaza bulatara ihe ndí a mgbe ya na ndí ahü a doqro n'agha hapurú Babilon na-alota Jerusalem.

2 Ugbu a, ndí a bù ndí obodo niile a na-achi achi, bù ndí sitere na ndota n'agha nke Nebukadneza, eze Babilon, onye dötara ha n'agha buru ha laa Babilon. Ha loghachitere na Jerusalem nakwa Juda, onye obula n'obodo nke ha. 2 Ndísi ha na Zerubabel soó, bù Jeshua, Nehemaya, Seraya, Reelaya, Môdekai, Bilshan, Mispa, Bigvai, Rehum na Baana. Ihe ndepüta onuogugu ndí ikom Izrel bù nke a: 3 Ndí agburú Parosh, puku abu, otu narí na iri asaa na abu. 4 Ümú Shefataya, narí ato na iri asaa na abu. 5 Ümú Ara, narí asaa na iri asaa na ise. 6 Ümú Pahat-Moab (site n'ümü Jeshua na Joab), di puku abu na narí asato na iri na abu. 7 Ümú Elam, otu puku na narí abu na iri ise na anö. 8 Ümú Zatu, narí itoolu na iri anö na ise. 9 Ümú Zakai, narí asaa na iri isii. 10 Ümú Bani, narí isii na iri anö na abu. 11 Ümú Bebai, narí isii na iri abu na ato. 12 Ümú Azgad, otu puku na narí abu na iri abu na abu. 13 Ümú Adonikam, narí isii na iri isii na isii. 14 Ümú Bigvai, puku abu na iri ise na isii. 15 Ümú Adin, narí anö na iri ise na anö. 16 Ümú Atea, site na Hezekaya, iri itoolu na asato. 17 Ümú Bezai, narí ato na iri abu na ato. 18 Ümú Jora, otu narí na iri na abu. 19 Ümú Hashum, narí abu na iri abu na ato. 20 Ümú Giba, iri itoolu na ise. 21 Ndí ikom Betlehem, otu narí na iri abu na ato. 22 Ndí

ikom Netofa, iri ise na isii. 23 Ndí ikom Anatot, otu narí na iri abu na asato. 24 Ndí ikom Azmvavet, iri anö na abu. 25 Ndí ikom Kiriat Jearim, Kefira na Beerot, narí asaa na iri anö na ato. 26 Ndí ikom Rema na Geba, narí isii na iri abu na otu. 27 Ndí ikom Mikmash, otu narí na iri abu na abu. 28 Ndí ikom Betel na Ai, narí abu na iri abu na ato. 29 Ndí ikom Nebo, iri ise na abu. 30 Ndí ikom Magbish, otu narí na iri ise na isii. 31 Ümú Elam nke ozo, otu puku, narí abu na iri ise na anö. 32 Ümú Harim, narí ato na iri abu. 33 Ümú Lod, Hadid na Ono, narí asaa na iri abu na ise. 34 Ümú Jeriko, narí ato na iri anö na ise. 35 Ümú Senaa, puku ato, narí isii na iri ato. 36 Ndí nchua ja: ndí agburú Jedaya (site n'ezinauló Jeshua), nari itoolu na iri asaa na ato 37 ndí Imea, otu puku na iri ise na abu. 38 ndí Pashua, otu puku na narí abu na iri anö na asaa. 39 ndí Harim, otu puku, otu narí na asaa. 40 Ndí Livayi: Ndí agburú Jeshua na Kadmiel (nke ümü Hodavaya), iri asaa na anö. 41 Ndí obu abu: Ndí agburú Asaf, otu narí, na iri abu na asato. 42 Ndí nc̄e onu uzo ulonso ukwu: Ndí agburú Shalum, Atea, Talmon, Akub, Hatita na Shobai. Ha dí otu narí, na iri ato na itoolu. 43 Ndí na-eje ozi n'ulonso: Ndí agburú Ziha, Hasufa na ndí Tabaot, 44 Keros, Siaha, Padon, 45 Lebana, Hagaba, Akub, 46 Hagab, Shalmai, Hanan, 47 Gidel, Gaha, Reaya, 48 Rezin, Nekoda, Gazam, 49 Uza, Pasea Besai, 50 Asna, Meunim, Nefusim, 51 Bakbuk, Hakufa, Hahua, 52 Bazlut, Mehida, Hasha, 53 Bakos, Sisera, Tema, 54 Nezaya na Hatifa. 55 Agburú ndí na-ejere eze Solomon ozi, ya bù ndí agburú Sotai, Hasoferet, Peruda, 56 Jaala, Dakon, Gidel 57 Shefataya, Hatil, na Pokeret-Hazebaim na Ami. 58 Ndí na-eje ozi n'ulonso, na ümü ndí na-ejere eze Solomon ozi, dí narí ato na iri itoolu na abu. 59 Ndí a bù ndí ozo sitere n'obodo Tel Mela, Tel Hasha, Kerub, Adón na Imea, nke dí n'ala Peshia lóta. Ma ha enweghi ike igosi ezinauló ebe agburú ha si n'Izrel. 60 Ndí agburú Delyaya, Tobaya na Nekoda, narí isii na iri ise na abu. 61 Sitekwa n'etiti ndí nchua ja: Ndí agburú Hobaya, Hakoz na Bazilai, nwoke luru ada Bazilai onye Gilead, a kpoo ya aha n'aha ha. 62 Ndí a choro ebe e deputara usoro omumü ha n'akwukwo, ma ha achotaghi ha, n'ihi ya, e wepuru ha n'örü nchua ja dika ndí na-adighi ocha. 63 Onyeisi oçhichjí nyere iwu ka ha ghara iri ihe dikarisirí nsò tutu ruo mgbe e nwere onye nchua ja na-eji Urim na Tumim ajuta ase. 64 Nkpokota onuogugu ndí niile lotara dí iri puku anö na abu, na narí ato, na iri isii, 65 nke a agunyeghi ndí ohu ndí ikom na ndí inyom dí puku asaa na narí ato na iri ato na asaa, ndí ikom na ndí inyom, ndí obu abu dí narí abu. 66 Inyinya dí narí asaa na iri ato na isii, ebe inyinya muul dí narí abu na iri anö na ise. 67 Inyinya kamel ha dí narí anö na iri ato na ise, ebe inyinya ibu dí puku isii, na narí asaa, na iri abu. 68 Mgbe ha biarutere n'ulø Onyenwe anyí dí na Jerusalem, ifodú n'ime ndísi ezinauló nyere onyinye afó ofufu maka i ji ruzie ulø Chineke ka o guzo n'onodú ya. 69 Onye obula n'ime ha webataro n'uløkú ihe o nwere ike inye n'ihi oru a. Ha nyere darik olaedo dí puku iri isii na otu, maína olaocha dí puku ise na onyinye uwe ndí nchua ja, otu narí. 70 Ndí nchua ja, ndí Livayi, ndí obu abu, ndí na-eche onu uzø ama, na ndí na-eje ozi n'ulonso, tinyere ifodú ndí mmapadú ozoqwa, ha na ndí Izrel niile fofduru gara biri n'obodo nke aka ha.

3 Mgbe o ruru onwa asaa n'afó, ndí Izrel nokwa n'obodo ha niile, ndí mmapadú zukötara n'otu na Jerusalem. 2

Mgbe ahü, Jeshua, nwa Jozadak na ndí nchüaja ndí ozo, na Zerubabel nwa Shealtiel na ndí na-enyere ya aka malitere iwughari ebe ichü aja Chineke Izrel maka ichü aja nsure okü n'elu ya dika Mosis onye nke Chineke si nye n'iwu. **3** N'agbagneyeghi oke egwu maka ndí niile gbara ha gburugburu, ha gara n'ihu wughachikwa ebe ichü aja ahü na ntqala ya chükwaka aja n'elu ya nye Onyenwe anyi, bu aja nsure okü nke ütutu na nke uhuruchi. **4** Ha mekwara mmememe ulö ikwu dika e dere ya n'iwu Mosis, chükwaka aja nsure okü di iche iche n'ubochi niile nke mmemme ahü. **5** Mgbe ihe ndí a gasirir, ha chüru aja nsure okü nke a na-achü mgbe niile, na nke aja maka ɔnwa ohuru, na aja ndí ozo maka mmemme ndí ozo dí nsö a kara aka nke Onyenwe anyi. Ha chükwar aja onyinye nke ha ji nye Onyenwe anyi onyinye afö ofufu. **6** Ndí nchüaja bidoro ichü aja nsure okü nye Onyenwe anyi n'abali mbü nke ɔnwa nke asaa. O bu ezie na a töbeghi ntqala ulönsö ukwu Onyenwe anyi. **7** Ha nyere ndí oru na-edo nkume na ndí okpo ḥtu ego, nyekwa ndí Sajdon na ndí Taja ihe oriri, na ihe ɔñuñu na mmapu oliv, ka ha nwée ike isite n'osimiri Lebanon budata osisi sida ndí ahü rute Jopa, dika ike Sairös bu eze Peshja si kwadoo ya. **8** N'onwa nke abu nke afö abu site mgbe ha bjarutere n'ulö Chineke na Jerusalem. Mmadu niile ahü lötara Juda so ruo oru. Zerubabel nwa Shealtiel, Jeshua nwa Jozadak na ndí foduru na umunne ha, bu ndí nchüaja na ndí Livayi, na ndí niile si na ndöta n'agha lötä Jerusalem, malitere iju oru ahü. Ha hopyutara ndí Livayi niile gbara iri afö abu rigoo ka ha lekötä ihe banyere oru ulö Onyenwe anyi. **9** Jeshua na ümu ya ndí ikom, na umunne ya, Kadmiel na ümu ya, ndí si n'ikwu Hodavaya, ha na ümu Henadad na ümu ha, na umunna ha, na niile bu ndí Livayi, jikötara aka na-lekötä ndí na-arü ulönsö ukwu Chineke ahü. **10** Mgbe ndí na-ewu ulö törö ntqala ulönsö Onyenwe anyi ahü, ndí nchüaja ahü niile yii uwe ha jide opi n'aka. Otu a kwa ndí Livayi, ümu ndí ikom Asaf jikwa ogene ha na-eto Onyenwe anyi dika usoro iwu Devid, eze Izrel nyere ha si di. **11** Ha ji abu otuto na ekele búku Onyenwe anyi abu si: "O dí mma, iħunanya ya n'ebé Izrel nō na-adj rue ebighi ebi." Mmadu niile jiri oke olu too Onyenwe anyi n'ihu ntqala ulönsö ukwu ahü ha törö. **12** Ma үfödu ndí merela agadi n'etiti ndí nchüaja, na ndí Livayi, na ndí ndu nke ikwu di iche iche, bu ndí chetara ulönsö ukwu ahü Solomon wuru, kwara akwa hie nne, mgbe ndí ozo nō na-eti mkpu ɔñu. **13** Ya mere, e sitere n'ebé di nnqo anya nu üzü ɔñu na üda akwa ndí mmadu ahü. Ma o nwegħi onye nwere ike īkowata nke bu mkpu akwa maqbūl mkpu ɔñu, n'ihu na üzü ahü di ukwuu.

4 Mgbe ndí iro Juda na Benjamin nürü na ndí ahü a dötara n'agħa alötala, nükwa na ha na-ewugħarji ulönsö ukwu Onyenwe anyi, Chineke Izrel, **2** ha bjakwutere Zerubabel na ndijsi ezinaulö si ha, "Kwerenü ka anyi nyere unu aka n'orū iwu ulö a, n'ihu na anyi hūrū Chineke unu n'anya dika unu onwe unu si hū ya n'anya. Lee na kemgħe Isahadon eze Asirja butere anyi n'ebé a, anyi alabegħi azu ichurū ya aja." **3** Ma Zerubabel, na Jeshua na ndijsi ozo zara si ha, "Unu enwegħi oke əbula n'orū iwuru Chineke anyi ulönsö. Naanji ndí anyi ga-ewuru Onyenwe anyi, Chineke Izrel ulö ukwu a dika Sairös eze Peshja nyere n'iwu." **4** Ya mere ndí niile no ha gburugburu malitere ime ihe ga-ewetara ndí Juda īda mba n'obi, na ihe ga-eme ka ujo tuq ha iga n'ihu n'orū iwu

ulö ahü. **5** Ha ji ngarj gota үfödu ndijsi ka ha megide ha, mebikwaa atumatu ha niile n'oge Sairös bu eze Peshja, ruokwa n'oge Daraios għorġ eze ohuru Peshja. **6** Na mmalite oħċiċċi Sekses, ha deere ya akwükwo ebub megide ndí Juda na Jerusalem. **7** N'ubochi niile ahü Ataksekses bu eze ndí Peshja, ka Bishlam, na Mitredat, na Tabeeb, na ndí otu ya fodur degħiżi Ataksekses akwükwo. E dere akwükwo ozi ahü n'odide akwükwo ndí Aramaik, a sugħarikkwara ya n'asus Aramaik. **8** Ndí ozo soro ha għba ajo izu a bżżejh Rehum onyeisi oħċiċċi, na Shimshai ode akwükwo. Ha deere Ataksekses akwükwo megide ndí Jerusalem si ja: **9** "Akwükwo ozi a si n'aka Rehum, onyeisi aghha na Shimshai ode akwükwo, na ndí otu anyi ndí ozo, na ndí ikpe, na ndijsi obodo na-elekota ndí ahü niile si Tripolis, na Peshja, na Erek, na Babilon, na Susa nke dī n'Elam, **10** na qotutu ndí ozo ahü onye ukwu ahü na onye a na-asopurū bu Ashobanipal si n'ala ha bupu bute na Sameria, na obodo ndí ozo dī n'odida anyanw Yufretis." **11** Nke a bu ihe ha dere n'akwükwo ha zigaara Eze Ataksekses. O bu gi, eze ukwu Ataksekses, ka ndí ohu gi bi n'akuk ődida anyanw Yufretis na-edetara akwükwo a. **12** Nke a bu imē ka i matu na ndí Juu si Babilon lötä Jerusalem ɔñru a ebidola iwugħachi obodo qoq nne nnpupi isi ahü. Ha ewuolarji mgħid ya, tókwa nntqala ya. **13** Anyi chorġ ka o doo gi anya na o buru na ha ewucha ya, o ga-abu nsogbu nye alaeze gi, n'ihu na ndí Juu agħiġi ekwekkwa iturū gi utu isi ha. **14** Ebe anyi na-asopurū gi dika nna anyi ukwu, anyi achogħi ka ihe qoq mee n'alaeze gi, ya mere anyi ji kpebie idire gi akwükwo a. **15** Anyi chorġ ka i leba anya n'akwükwo akukko nke mgħe ochie, ka i choparda na q-digħi mgħe Jerusalem na-ejixi buru obodo nnpupi isi. N'ezie, o bu n'ihu nnpupi isi a na nkwlun nke ha na-ekwulu ndí eze di iħċe iħċe, ka e ji bibie ya na mbu. **16** Anyi chorġ ka i matu na o buru na e wucha mgħid obodo a, o ga-esi ike ka akukk ǎlaeze gi a, nke dī ruo n'osimiri Yufretis, buru kwa nke gi ozo. **17** Eze ahü si otu a saa akwükwo ahü, O sıri ha, Rehum onyeisi oħċiċċi, na Shimshai ode akwükwo, na ndí otu ha bi na Sameria ruo n'odida anyanw nke osimiri Yufretis. Ndeewonu. **18** Akwükwo ozi ahü unu zitere anyi, aqġo la tapiakwaa ya n'ihu m. **19** Enyere m iwu ka e nyochaa choparda, e mere nyochaa, a chopardakwara ya n'akwükwo na obodo a siteri n'oge gara aga bu obodo na-ebuli onwe ya megide qotutu ndí eze, buru kwa ebe na-akpal nnpupi isi na okwu na-eweta qobaaghara. **20** Jerusalem e nweela үfödu ndí eze nke chirgi n'Izrel, ndí dī ike a maara aha ha, ndí alaeze ha għbasara rute n'osimiri Yufretis, ndí a-na-atukwara utu dī iħċe iħċe. **21** Ugbu a, nye iwu ka ndí ikom ndí ahü kwisij ɔrū, ka a ghara iwuzi obodo a tutu ruo mgħe m ga-enye iwu. **22** Leżienu anya ka unu ghara i lepuru okwu a anya. Ginji ga-eme ka a hapu ihe iyi egwu a ka o ga-a n'ihu, imē ka ihe jorġ alaeze a njo karja? **23** Ngwangwa a għażiż akwükwo ozi si n'aka eze Ataksekses, nye Rehum na Shimshai buode akwükwo, na ndí otu ha, ha mere osijsaq għakwuru ndí Juu na Jerusalem jiri ike kwagħide ha ka ha kwisij ɔrū ahü. **24** Ya mere, ha kwisij ɔrū ɔrū n'ulönsö ukwu Chineke na Jerusalem tutu ruo n'affo abu nke oħċiċċi Daraios eze Peshja.

5 Ugbu a, ndí amūma, bu Hegai, na Zekaraya nwa Ido buru amūma nye ndí Juu nō na Juda nakwa Jerusalem. O bu n'aha Chineke nke Izrel, onye na-achji ha ka ha buru amūma

ahü. **2** Mgbe ahü, Zerubabel nwa Shealtiel, na Jeshua nwa Jozadak malitekwara iwu ulonşo Chineke n'Jerusalem. Ndi amuma Chineke ahü nonyeere ha na-enyekwara ha aka. **3** Ma Tatenai, onye na-achị mba niile dì n'odida anyanwụ Yufretis, na Sheta Bozenai, na ndị enyi ha, gara Jerusalem jio nди Juu sị; "Onye nyere unu ike ibido iwuzi ulonşo a na mgbidi Jerusalem?" **4** Ha jukwara ha ajijụ sị: "Gini bù aha ndị na-arụ ụlo a?" **5** Ma anya Chineke ha dikwasirị n'ahụ ndị okenye ndị Juu, ha akwusighị ha ọru ruo mgbe akwukwó ozi ruru Daraios, na mgbe oṣisa ya bijara site n'akwukwó ozi. **6** Nke a bụ akwukwó ozi Tatenai, onye na-achị ala dì n'odida anyanwụ Yufretis, na Sheta Bozenai, na ndịsi ozo degara eze Daraios: **7** Ha zigara ya akwukwó ozi, nke e si otu a dee, Daraios bụ eze nwe akwukwó a, Anyị ekelee gi. **8** O dì mma ka eze mata na anyị jeruru mpaghara ala Juda, n'ebé ahụ ulonşo ukwu Chineke dì. Anyị chọpụtara na ndị ahụ ji nkume a wara awa na-ewu ya, na-edokwa osisi na-elu mgbidi ya. Ọru ahụ na-agakwa n'ihu nke ọma na-esepughi aka n'okpuru nlekota ha. **9** Anyị jụrụ ndị okenye ajijụ sị: Onye nyere unu ike ibido iwuzi ulonşo a na mgbidi Jerusalem? **10** Anyị jukwara ha aha ha, ka anyị si otu a mee ka i mata aha ndị ndu ha. **11** Ma nke a bụ ihe ha zaghachiri anyị: "Anyị onwe anyị bụ ndị ohu Chineke nke eluigwe na ụwa. Anyị na-ewughari ulonşo nke otu eze ukwu ndị Izrel wuru n'oge gara aga. **12** Ma n'ihi na nna nna anyị ha mere ka iwe wee Chineke nke eluigwe, o weere ha nyefee n'aka Nebukadneza, onye Kaldia, bụ eze Babilon, onye bibiri ulonşo a ma dọrọ ndị bi n'ala ahụ n'agha laa Babilon. **13** Ma otu ọ dì, n'afọ mbụ nke ọchichị Sairos, eze Babilon, eze Sairos nyere iwu ka e wugharịa ulonşo Chineke a. **14** O sikwa n'ulonşo dì na Babilon wepụta ngwongwo ọlaocha na ọlaedo si n'ulonşo Chineke nke Nebukadneza si n'ulonşo Chineke dì na Jerusalem bupụ bulaa n'ulonşo dì na Babilon. Mgbe ahụ eze Sairos nyefere ha n'aka otu nwoke a na-akpọ Sheshbaza, onye ọ hopụtara dika govanọ. **15** O gwara ya sị, 'buru ngwongwo ndị a bulaa ha n'ulonşo dì na Jerusalem, wughariakwa ulonşo Chineke n'ondou ya mbu.' **16** "Ya mere, ọ bụ Sheshbaza a bijara tọọ ntọala ulonşo dì na Jerusalem. Sitekwa n'oge ahụ ruo ugbu a, ha nọ na-arụ ya ma ha aruchabeghi ya." **17** Ugbu a, ọ buru na ọ dì eze mma n'obi, ya nye iwu ka e nyochaa n'ulọ a na-echebe akwukwó ochie nke ndị eze Babilon, ichoputa maqbụ eziokwu na eze Sairos nyere iwu dì otu a iwugharị ulonşo Chineke dì na Jerusalem. Ka eze gwakwa anyị ihe bụ mkpebi ya banyere okwu a.

6 Ya mere, Daraios nyere iwu ka a chọpụta n'ulọ a na-echebe akwukwó ochie nke ndị Babilon ma ọ dì akwukwó obula dì otu ahụ. **2** Emesịa, a chọpụtara otu akwukwó n'uloeze dì na Ekbatana n'ala Midia. Nke a bụ ihe e dere n'ime akwukwó ahụ: Akwukwó ozi eze; **3** N'afọ mbụ nke Sairos bụ eze, o nyere iwu banyere ulonşo ukwu Chineke dì na Jerusalem ebe ndị Juu na-efe Chineke. A ga-ewughachi ulonşo ukwu ahụ ka ọ buru ebe ịchị aja, ka a tosiekwaa ntọala ya ike. Idị elu ya ga-adị iri mita ato, obosara ya ga-abukwa otu ihe ahụ. **4** Ahịrị ato nke oke nkume ka a ga-eji tọọ ntọala ya, tinyere otu ahịrị osisi. A ga-esi n'ulọakụ eze Sairos kwụo ụgwọ ihe ndị a niile. **5** Ozokwa, a ga-ebughachikwa ngwongwo ọlaedo na ọlaocha niile nke ụlo Chineke, ndị Nebukadneza sitere n'ulonşo ahụ dì n'Jerusalem buru gaa Babilon, doghachikwa ha n'ulọ Chineke. **6** Mgbe a gusịri ya, Daraios zighachiri

Tatenai onye na-achị Yufretis, na Sheta Bozenai, na ndịsi ozo no n'odida anyanwụ Yufretis ozi si ha, Unu hapụ ha ka ha ụlo ọru ha. **7** Unu egbochila owowu ụlo Chineke ahụ. Kwerenụ ka onyeisi ndị Juu na ndị okenye Juu wughachi ụlo Chineke a n'ebé e wuru ya na mbụ. **8** Ozọ, ana m enye iwu na nke a bụ ihe unu na-agaghị imere ndị okenye, na ndị Juu niile na-ewugharị ulonşo Chineke ahụ. Ka unu site n'ụtụ isi a na-atụrụ m kwụo ụgwọ e ji ewu ụlo ahụ na-atụfughi oge ọbụla. **9** Unu nye ha ihe ọbụla dıkwa ha mkpa, ụmụ oke ehi na ebule, ụmụ atụrụ, ha ga-eji chọqorị Chineke nke eluigwe aja. Nyekwanụ ha ọka wiiti, na mmanya, na nnu, na mmanụ oliv, dika ndị nchukwu rịjorị, bụ ndị nọ na Jerusalem, aghaghị inye ha ihe ndị a kwa ubochi niile na-esepughi aka. **10** Ka ha nwhee ike ichu ezi aja nye Chineke nke eluigwe, kpeekwaara mụ na ụmụ m ekpere. **11** Ana m enye iwu na onye ọbụla ga-agbanwe okwu a, ka ehopụta osisi n'ulọ ya jiri kwugbuo ya. A ga-emekwa ụlo ya ka ọ bụrụ ebe ikpofu ahịhị. **12** Chineke ahụ, onye mere Jerusalem ebe obibi ya, ga-ebibi eze ọbụla maqbụ mba ọbụla gbanwere iwu a, maqbụ bibie ulonşo ahụ ozọ. Ọ bụ Daraios na-enye iwu a. Ka onye ọbụla were ike ya niile debe ya. **13** Ya mere, n'ihi iwu ahụ eze Daraios zitere, Tatenai, onyeisi ọchichị n'ala ofe mmiri, na Sheta Bozenai, na ndị otu ha, mere ihe niile dika ozi ahụ si di na-atụfughi oge ọbụla. **14** N'ihi ya, ndịsi Juu gara n'ihu n'orụ, ihe na-agakwara ha nke ọma site na nkwsa onye amuma, bụ Hegai, na Zekaraya, nwa Ido. Ha wuchara ulonşo ahụ dika iwu Chineke Izrel nyere si dì, nakwa dika Sairos, na Daraios, na Ataksekses, ndị eze Peshia, nyekwara n'iwu. **15** Ha wusiri ya n'abalị nke ato n'owha isii (dì ka ogugu afọ ndị Juu si dì) n'afọ nke isii nke ọchichị Daraios. **16** Umụ Izrel, bụ ndị nchukwu na ndị Livayị, na ndị fodụn n'ime ndị e mere ka ha ga biri n'ala ozọ, ji ọqụ mee mmemme nke ido ụlo nke Chineke ahụ nsọ na bgagheeyaa. **17** N'ihi ido ụlo ahụ nsọ, ha ji oke ehi dì otu narị n'onyoogugu, na nari ebule abụo, na nari atụrụ anụ chọ aja, werekwa mkpi iri na abụo chọ aja mmemie n'ihi ndị Izrel niile, dika ebo niile nke Izrel si di. **18** Ha guzobere ndị nchukwu na nkewa ha, ndị Livayị n'otu ha maka ije ozi nke Chineke na Jerusalem, dika e dere ya n'akwukwó iwu Mosis. **19** Ndị ahụ emere ka ha gaa biri n'ala ozọ, mere Mmemme Ngabiga n'abalị iri na anụ nke ọnwa mbụ. **20** Ndị nchukwu na ndị Livayị edoola onwe ha ọcha, ha niile dıkwa ọcha. Ndị Livayị n'owha ha gburu otụtụ atụrụ Mmemme Ngabiga maka ndị nchukwu, na ndị Livayị ndị ozọ, na ndị ahụ niile lotara alọta site na mba ozọ. **21** Ya mere, ndị Izrel niile bụ ndị ahụ lotara site n'ebé e mere ka ha gaa biri riri ihe ahụ, ha na ndị ahụ niile kewapuru onwe ha juu ibi ajoọ ndị nke ndị mba ozọ bi n'ala ahụ na-ebi, n'ihi ịchị Onyenwe anyị, Chineke nke Izrel. **22** Ha sokwa mee mmemme achichị na-ekoghi eko, nke ha mere ụbочị asaa. Oke ọqụ juputara n'ala Izrel niile n'ihi na Onyenwe anyị mere ka eze Asiria nwhee obiqma n'ebé Izrel nọ, nyere ha aka iwugharị ulonşo ukwu Chineke, onye bụ Chineke Izrel.

7 Mgbe nke a gasiri, n'oge ọchichị Ataksekses bụ eze Peshia. Ezra bụ nwa Seraya nwa Azaraya, Azaraya nwa Hilkaya, **2** bụ nwa Shalum, nwa Zadök, nwa Ahitub, **3** nwa Amaraya, nwa Azaraya, nwa Meraiot, **4** Meraiot nwa Zerahaya; Zerahaya nwa Uzi, Uzi nwa Buki; **5** Buki nwa Abishua, Abishua nwa Finehaz; Finehaz nwa Elieza, Elieza nwa Eron onyeisi nchukwu.

6 Ezra a si Babilon bjarute. O bụ onye ọka n'ihe gbasara iwu ahụ Onyenwe anyị, Chineke Izrel nyere Mosis. Eze nyere ya ihe niile nke ọ riþo, n'ihi na aka Onyenwe anyị Chineke ya diþwasirị n'ahụ ya. **7** Uþodụ ndị Izrel, ndị nchuaþa, ndị Livayi, ndị obụ abụ, ndị nche na ndị na-eje ozi n'ulonso, soro ya jee Jerusalem n'afô asaa nke oþchichị eze Ataksekses. **8** Ezra bjaruru Jerusalem n'owha nke ise, nke afô asaa nke oþchichị eze. **9** O hapurụ Babilon n'abalị mbụ nke onwa mbụ, rute Jerusalem n'abalị mbụ nke onwa ise n'ihi na Chineke nonyeere ya. **10** Nke a mere n'ihi na Ezra kpebiri n'obi ya ìmu, na idebe iwu Onyenwe anyị, na iþu onye ozizi nke okwu Chineke nye ụmụ Izrel. **11** Nke a bù ndepuþta akwukwọ ozi eze, bù Ataksekses degaara Ezra onye nchuaþa, na onye ozizi, na onye ọka n'ihe gbasara iwu na ükpurụ nke Onyenwe anyị nyere Izrel; **12** Ataksekses, eze na-achị ndị eze ozo, na-edegara Ezra akwukwọ, bù onye nchuaþa, bùrükwa onye nkuzi okwu Chineke nke eluigwe. Ndeewo! **13** Ugbu a, ana m enye iwu ka onye Izrel obula bi n'alaeze m, ma ndị nchuaþa, na ndị Livayi, ndị weþputara onwe ha i soro gi gaa Jerusalem, ha nwere ike iga. **14** Eze na mmadu asaa ndị na-adu ya odu na-eziga gi Juda na Jerusalem ka i gaa leba anya n'iwu Chineke nke dijì n'aka. **15** Ozokwa, iþa e were onyinye olaedo na olaþcha ndị a eze na ndị ndumodụ ya ji afô ofufu nye Chineke nke Izrel, onye ebe obibi ya di na Jerusalem. **16** Tinyere olaedo na olaþcha nke i nwere ike ịnata n'ala ahụ niile n'akụkụ niile nke Babilon, tinityekwara onyinye iluomma si n'aka ndị mmadu, na ndị nchuaþa niile, maka ulonso ukwu Chineke ha di na Jerusalem. **17** I ga-ejị ego niile ndị a zuþ oke ehi, na ebule, na atþur, na onyinye mkipurụ ọka, na onyinye ihe oþnụnụ, e ji achu aja n'ebe iche ñchị aja nke ulonso Chineke di na Jerusalem. **18** O bùrụ na ego amapuþta n'ime ya, gi na ụmụnnne gi ga-ejị ya mee ihe unu maara bu cheñe Chineke unu. **19** Ngwongwo niile e bonyere gi maka ije ozi n'ulonso Chineke, buru ba buruo n'ihu Chineke nke Jerusalem. **20** Ma ihe ndị ozo nke fôdorụ n'ihi ulonso Chineke gi, nke kwesiri na i mere, i nwere ike site n'uloakụ eze mee ha. **21** Mu, bu Ataksekses, na-eziga iwu a nye ndị na-elekota ego n'odida anyanwụ osimiri Yufretis si ha, ihe obula Ezra, onye nchuaþa, na onye nkuzi okwu Chineke nke eluigwe chôro site n'aka unu, unu nye ya. **22** O bùladi ruo olaþcha di otu narị talenti, ya na narị akpa ọka wiiti ise, na narị galonu mmanya vajinị isii, na narị efa nke mmanu oliv na nnu n'otuþtụ obula, diþa ọ chôro ya. **23** Ihe obula ozo, nke Chineke nke eluigwe chôro, ka e mee ha n'uzo kwesiri nye maka owuwu ulonso Chineke nke eluigwe. N'ihi gini ka iwe Chineke ga-ejị dakwasị eze na ụmụ ya ndị ikom? **24** Ana m enyekwa iwu na ndị nchuaþa niile, ndị Livayi niile, ndị obụ abụ niile, ndị nche niile, ndị ozi ulonso niile, na ndị ozo niile na-ararụ Chineke oru, agaghị atu utu obula. **25** "Ugbu a, Ezra, i ga-ejị amamile Chineke gi nyere gi hoputu ndị ikpe, na ndịsi, ndị ga-achị obodo niile di n'odida anyanwụ nke osimiri Yufretis. O bùrụ na ha amazighi iwu Chineke nke òma, i ga-akuziri ha. **26** Ahuhụ ga-adịri onye obula juru idebe iwu Chineke, na iwu eze, ga-abụ ụmụ, maobụ nchupụ site n'ala ya gaa mba ozo, maobụ inakoró ya ihe niile o nwere, maobụ ituba ya n'ulø mkiporó." **27** Otuto díri Onyenwe anyị Chineke nna nna anyị ha, onye mere ka eze kpebie ime ka ulonso Onyenwe anyị di na Jerusalem di mma ile anya. **28** Keleekwa Chineke onye nyere m ihuomma n'ihu ndị ndumodụ ya, na n'ihu ụmụ eze, bù ndịsi oþchichị di

ike. N'ihi na aka Onyenwe anyị Chineke m nonyeere m. Eji m obi ike chikota ndịsi site n'Izrel ka ha soro m gaa.

8 Ndị a bù usoro ọmụmụ ndịsi ezinaulò ahụ niile sooro m site na Babilon laghachi mgbe Ataksekses bù eze: **2** ndị ikwu Finehaz, Geshom; ndị ikwu Itama, Daniel; ndị ikwu Devid, Hatush **3** ndị ikwu Shekanaya; ndị ikwu Parosh, Zekaraya na narị mmadu na iri ise ndị so ya denye aha ha n'akwukwọ. **4** Ndị ikwu Pahat-Moab, Eliehoenai nwa Zeraha díj narị mmadu abuþ, **5** ndị ikwu Zatu, Shekanaya nwa Jahaziel na narị mmadu ato so ya. **6** Ndị ikwu Adin, Ebed nwa Jonatan na iri mmadu ise so ya. **7** Ndị sitere n'ikwu Elam, Jeshaya nwa Atalaya, na iri ndị ikom asaa, **8** ndị sitere n'ikwu Shefataya, Zebadaya nwa Maikel, na iri ndị ikom asato. **9** Ndị sitere n'ikwu Joab, Qbadaya nwa Jehiel na narị ndị ikom abuþ na iri na asato, **10** ndị sitere n'ikwu Bani, Shelomit nwa Josifaya na narị ndị ikom na iri isii. **11** Ndị sitere n'ikwu Bebai; Zekaraya nwa Bebai na ndị ikom iri abuþ na asato, **12** ndị sitere n'ikwu Azgad, Johanan nwa Hakatan na narị ndị ikom na iri. **13** Ndị sitere n'ikwu Adonikam, ndị ikpeazu, ndị aha ba bù Elifelet, na Jeuel na Shemaya na iri ndị ikom isii bù ndị so ha, **14** ndị sitere n'ikwu Bigvai, Utai na Zakua na iri ndị ikom asaa bù ndị so ha. **15** Akpokotara m ha n'akụkụ osimiri na-erubanye n'Ahava, anyị n'orø n'ebe ahụ ubochi ato. Mgbe m leruru anya n'etiti ndị mmadu zukorònụ, ha na ndị nchuaþa bìra, a chôputztara m na o nweghi ọ bùladị otu onye Livayi n'o n'ebe ahụ. **16** Mgbe ahụ, ezigara m ozi kpoþ Elieza, Ariel, Shemaya, Elnatan, Jarib, Elnatan, Netan, Zekaraya na Meshulam, ndị bù ndịsi. Ezikwara m ozi kpoþ Joariþ na Elnatan, bù ndị maara ihe. **17** Enyere m ha iwu ka ha gakwuru Ido, onyendu no na Kasifia. Agwara m ha ihe ha ga-agwa Ido na ndị Livayi ibe ya, bù ndị na-eje ozi n'ulonso di na Kasifia, ka ha zite ndị ga-eje ozi ka ha bìakwute anyị maka ulonso Chineke. **18** Chineke gosikwara anyị obioma zitere anyị nwoke a na-akpo Sherebaya na ụmụ ya, na ụmụnnne ya, ndị onyogugu ha di iri na asato. Sherebaya bù nwa Mahali, nwa Livayi nwa Izrel, bùrükwa nwoke nwere ezi uche. **19** Chineke sitere n'ikwu Merari zite Hashabaya, na Jeshaya, tinyere ụmụnnne ya na ụmụ ha ndị ikom, ndị onyogugu ha di iri ndị ikom abuþ. **20** Ha zitekwara narị abuþ na iri abuþ site na ndị na-eje ozi n'ulonso. Otu nke Devid na ndịsi ya hoputara hiwee, maka inyere ndị Livayi aka. E deturu aha ha niile n'otu n'otu. **21** N'ebe ahụ, ka m no kposaa obubu ony n'akụkụ osimiri Ahava, n'ihu iweda onwe anyị ala n'ihu Chineke anyị, na iþio ya ka o duo anyị, ụmụ anyị na akụ anyị niile, n'uzo ziri ezi n'ije anyị, ma nonyekwara anyị. **22** N'ihi na ihere ekweghi m rịo eze ka o dunyere anyị ndị agha, na ndị na-agba inyinye ga-edu anyị, ichebe anyị n'uzo, site n'aka ndị iro. N'ihi na anyị agwalarị eze na Chineke, onye anyị na-efe, na-echébe ndị niile na-efe ya; gwakwa ya na oke iwe ya na-adakwasị ndị niile gbakutara ya azu. **23** Ya mere, anyị buru ony, kpee ekpere, rịo Chineke ka o chebe anyị. O chebekwara anyị. **24** Ahoputara m ndị nchuaþa iri na abuþ ndị a: Sherebaya, Hashabaya na mmadu iri ndị ozo bù ụmụnnne ha ka ha hụ maka olaþcha, na olaedo, na efere olaedo ahụ, na ihe ndị ozo ahụ eze na ndị na-adu ya odu, na ndịsi oþchichị ya, na ụmụ Izrel niile nyere maka ulonso ukwu Chineke anyị. **25** Eji m ihe otuþtụ tọþ onyinye olaþcha na olaedo na ihe ndị ozo eze, na ndị ndumodụ ya, na ndịsi

ozi ya, na ndị Izrel nyere maka ụlọnsö ukwu Chineke. **26** E jiri m ihe ọtụtụ tunye ha ọlaocha di nari talenti isii na iri ise (ya bụ 650), na ngwongwo ọlaocha dị otu narị talenti (ya bụ 100), na ọlaedo dị otu nari talenti (ya bụ 100). **27** Iri efere ọlaedo abụo nke ọnụahịa ya bụ puku darik, tinyere efere bronz abụo e hichaziri nke ọma, nke dị oke ọnụahịa dị ka efere ọlaedo. **28** Emesia, agwara m ha okwu sị ha, “Lee, unu onwe unu na ihe ndị a niile bụ ihe dị nsô nye Onyenwe anyị. Ọlaocha na ọlaedo ndị a bùkwa onyinye afọ ofufu e nyere Onyenwe anyị Chineke nna nna unu ha. **29** Chenụ ha nche, debekwa ha nke ọma, tupu ruo mgbe unu ga-atụ ha n’ihu ndịsi nchüaja, na ndịsi Livayị, na ndịsi ulọ nke Izrel n’ime Jerusalem, n’ime ụlọakụ nke ulọ Onyenwe anyị.” **30** Ya mere, ndị nchüaja na ndị Livayị kwenyere ibu ọlaocha na ọlaedo, na ngwongwo ihe nsô ndị ahụ, buga ha n’ulọnsö ukwu Chineke dị na Jerusalem. **31** Anyị hapurụ osimiri Ahava n’ubochị nke iri na abụo nke ọnwa mbụ, chee ihu anyị ija Jerusalem. Chineke nonyekwaara anyị, doppata anyị site n’aka ndị iro ọbụla, na n’aka ndị ohi. **32** N’ikpeazu, anyị rutere Jerusalem n’udo, zukwaa ike ubochị ato. **33** N’ubochị nke anq, site n’oge anyị ruru, e jiri ihe ọtụtụ tuokwa ọlaocha na ọlaedo ahụ, ha na ngwongwo ihe nsô ndị ozo ahụ. E mere nke a n’ulọnsö ukwu Chineke. Ndị türü ha bụ Meremot nwa Uraya onye nchüaja, na Elieza nwa Finehaz, Jozabād nwa Jeshua, na Noadaya nwa Binui, ndị Livayị, sokwa tuo ha. **34** Ihe niile zuru ezu díka idị arọ ha si dị. E dekwara ọnugogugu ihe a tütüptara n’akwukwo n’oge ahụ. **35** Emesia, onye ọbụla n’ime anyị si esi lọta chürüp Chineke Izrel aja nsure ọkụ. E ji oke ehi iri na abụo chụo aja maka ebo Izrel niile, ya na iri ebule itoolu na isii, na iri ụmụ ebule asaa na asaa. Ma e ji mkpi iri na abụo chụo aja mmechie. E jichakwa ha niile chụo aja nsure ọkụ nye Onyenwe anyị. **36** E nyere ndịsi oru eze niile, na ndịsi ochichị niile dị n’ofe ọdịda anyanwụ osimiri Yufretis akwukwo iwu ahụ eze nyere. Ndịsi a nyekwara aka n’orụ iwughachi ụlọnsö Chineke ahụ.

9 Mgbe e mesịri ihe ndị a, ndịsi bjakwutere m sị, “Ndị Izrel na ndị nchüaja, na ndị Livayị, ekewapughị onwe ha site n’etiti ndị agbataobi ha, na omume aru ha niile, díka nke ndị Kenan, na ndị Het; na ndị Periz, na ndị Jebus, na ndị Amnon, na ndị Moab, na ndị Ijipt, na ndị Amorait. **2** Ha alutarala onwe ha nwunye site n’umụ ndị inyom mba ozo ndị a, lụtakwara ụmụ ha ndị ikom. Ha agwakotala nkporụ nsô na ndị dí iche iche nọ ha gburugburu. O bụ ndị ndu na ndịsi ochichị ha bụ ndị butere uzq n’ibì ndu ekwesighị ntukwasị obi a.” **3** Ma mgbe m n’urụ nke a, adowara m uwe ahụ m na uwe mwụda m, doppukwa ụfodụ agiri isi nke isi m, na aji afuonụ m, nödükwa ala n’onodụ mgbagwoju anya. **4** Mgbe ahụ, ndị niile mara jijiji n’okwu Chineke nke Izrel, gbakötara m gburugburu n’ihu ekwesighị ntukwasị obi nke ndị ahụ e mere ka ha jee biri na mba ozo lötaranụ. Mụ onwe m nökwa n’onodụ mgbagwoju anya ruo oge ichu aja nsure ọkụ nke anyasi. **5** N’ikpeazu, n’oge aja uhuruchi, esitere m n’iwedea onwe m ala bilie, ejị m uwe na uwe mwụda dökara adopka daa n’ala n’ikpere m, chilie aka m abụo elu, tikuo Onyenwe anyị Chineke m **6** n’ekpere sị, “Ihere na-eme m, Chineke m, amaghị otu m ga-esi lelie anya m lekwasị gị n’ihu, n’ihu na mmechie anyị babigara ụba oke, ikpe ọmuma dị na-eche anyị díkwa ukwu, n’ezie o ruola eluigwe. **7** Site n’ubochị nna nna

anyị ha ruo taa, ikpe ọmuma anyị adila ukwu. N’ihı mmechie anyị, anyị na ndị eze anyị, na ndị nchüaja anyị ka enyefere n’aka mma agha, na ndoṭa n’agha, na ipunara anyị ihe n’ike na nweda n’ala n’aka ndị eze aла mba ozo, dika qị dì taa. **8** “Ma ugbu a, na nwa oge nta a, gi bụ Onyenwe anyị Chineke anyị egosila anyị amara, mee ka ole na ole fofdụ anyị. O neela anyị ọnodụ siri ike n’ime ebe nsô ya. Chineke anyị naenye anyị ọnodụ ibu ohu anyị. **9** N’ihı na ndị ohu ka anyị bụ, ma n’ihı obiomha na obi ebere gi, i gbakutaghị anyị azu n’onodụ ibu ohu anyị. Kama i mere ka ndị eze Peshjä gosi anyị obi ebere. Ha enyekwala anyị ndị ọhụrụ, nke anyị ga-eji nwhee ike wughachi ụlọnsö Chineke anyị, ma wuziekwa ebe ya niile dakporo adakpo. Ozokwa, o nyekwala anyị ebe ize ndị site na mwugharị nke mgbidi Juda na Jerusalem. **10** “Ugbu a, Chineke anyị, ginikwa ka anyị nwere ikwu banyere ihe ndị a niile mere? Lee na anyị ahapula gi ozo, hapukwa igbaso iwu gi, **11** nke i ji dọ anyị aka na ntị site n’onụ ndị amumà, bụ ndị ohu gi. N’ihı na i si n’onụ ha kwuo sị, ‘Ala ahụ unu na-abanye inweta bụ ala nke ndị bi n’ime ya mere ka o rụo aru. N’ihı na ndị bi n’ime ya esitela n’omume ojoo ha mee ka akukụ ala ahụ niile rụo aru. **12** Ya mere, unu enyekwala ụmụ ha ndị ikom ụmụ unu ndị inyom ka ha lụrụ, maobụ kwenye ka ụmụ unu ndị ikom lụ ụmụ ha ndị inyom. Unu achokwala udo nke odimma ọbụla n’etiti unu na ha n’oge ọbụla, ka unu dí ike, rie ezi ihe nke ala ahụ, hapukwara ya ụmụ unu díka ihe nketa ha ruo mgbe ebighị ebi.’ **13** “Ma ihe niile dakwasịrị anyị bụ maka ajo omume anyị, n’ihı ikpe ọmuma dị ukwu anyị. Ma lee, Chineke anyị ataghị anyị ahụ díka idị ukwu nke mmechie anyị si dí, kama, o mekwara ka ole na ole n’ime anyị fofdụ. **14** Ma anyị o ga-emebi iwu gi ozo, site n’ilụ ndị a rụrụ aru n’omume ha? I gaghi eweso anyị iwe ruo na i ga-ebibi anyị kpamkpam, na-afodughị otu onye? **15** Ma gi, Onyenwe anyị, Chineke Izrel, i bụ onye ezi omume. Lee anyị ka anyị guzo n’ihu gi n’onodụ ikpe ọmuma anyị, o bụ ezie na o nweghi onye ọbụla n’ime anyị kwasiri iguzu n’ihu gi n’ihı nke a.”

10 Mgbe Ezra na-ekpe ekpere, na-ekwupụta mmechie ndị a, na-akwa akwa, na-atụ onwe ya n’ala n’ihu ulọ Chineke, igwe ndị Izrel dị ukwu, bụ ndị nwoke, na nwanyị, na ụmuntakirị gbara ya gburugburu soro ya na-akwa akwa dí ilu. **2** Mgbe ahụ, Shekanaya nwa Jehiel, onye agburụ Elam, sịrị Ezra, “Anyị emeheilia megide Chineke anyị, n’ihı n’ilụ ndị inyom mba ozo ndị gbara anyị gburugburu. Ma otu o dí, olileanya ka dírị ndị Izrel. **3** Ugbu a ka anyị gbaa ndị n’ihu Chineke anyị, izilaga ndị inyom ndị mba ozo ndị a na ụmụ ha díka ndümögud onyenwe m Ezra, na ndị na-atụ egwu iwu Chineke anyị si dí. Ka e mee ihe ndị a díka iwu si dí. **4** Biko, bilie gwa anyị uzq anyị ga-esi dozie ihe niile mebiri emebi. Anyị ga-eme ihe i kwuru.” **5** Mgbe ahụ, Ezra biliri juo ndịsi ndị nchüaja na ndị Livayị, na Izrel niile, ma ha ga-eme ihe Shekanaya kwuru. Ha niile ńurụ iyi kwenye na ha ga-eme ya. **6** Mgbe ahụ, Ezra si n’ihu ulọ Chineke piụ banye n’ime ọnulojehohanan, nwa Eliashib. Mgbe o no n’ebé ahụ, o rigbi nri ọbụla, o ńughi mmiri ọbụla, n’ihı na o nogidere na-eru ujụ n’ihı ekwesighị ntukwasị obi nke ndị si n’ebé a dotara ha n’agha lọta. **7** E zisara ozi na Juda na Jerusalem niile na a chọrọ ịhụ ndị niile si esi lọta na Jerusalem. **8** Ndịsi

na ndị okenye kpebiri na onye ọbụla nke na-abịaghị n'ubochi ato, dika atumatu ha si di, na a ga-anara onye ahu akụ niile o nwere, kewapukwa onye ahụ site na mkpokota ndị Izrel e mere ka ha gaa biri n'alà ọzo. **9** Mgbe ụbochị ato ahụ zuru, ndị ikom Juda na Benjamin niile zukorø na Jerusalem. N'ubochị nke iri abụ nke ọnwa itoolu, mmadụ niile zukorø nođu n'ama dì n'ihi ulọnṣø Chineke. Mmiri dì ukwuu zoro n'ubochị ahụ. Ujo tükwarø ndị ahụ niile zukorø n'ihi oke mmiri ozozo ahụ na n'ihi okwu ahụ. **10** Mgbe ahụ Ezra onye nchüaja, bilirị ọtọ, sị ha, “Unu emehiela, n'ihi na unu lụrụ ndị inyom mba ọzo, si otu a tükwasị ihe n'ikpe ọmụma dịrị Izrel. **11** Ugbu a, soperunụ Onyenwe anyị, bụ Chineke nna nna unu ha, meekwanụ ihe bụ nzube ya. Kewapụnụ onwe unu site n'ebe ndị mba ọzo nọ, nakwa ebe nwunye ndị unu si mba ọzo luta.” **12** Nzukọ niile ahụ zara n'otu olu sị. “Okwu gi ziri ezi, Anyị aghaghị imé díka i kwuru.” **13** Ma ha zakwara sị, “Nke a abughi ihe anyị ga-eme n'otu ụbochị maobụ n'ubochị abụ, n'ihi na aka ọtụtụ mmadụ n'ime anyị dì na mmechie ahụ. Mmiri na-ezosikwa ike, anyị enwekwaghị ike ịnogide ruo oge dì anya. **14** Ka ndịsi anyị guzobe m kpokota niile. Ka ndị niile nọ n'obodo anyị ndị lụrụ nwanyị site na mba ọzo bịa n'oge a kara aka, ha na ndị okenye na ndị ikpe nke obodo ọbụla, ruo mgbe oke iwe Chineke banyere okwu a sitere n'ebe anyị nọ pụo.” **15** Ma ndị na-ekweghi ka e mee ya otu a bụ naanị Jonatan nwa Asahel na Jazeia nwa Tikva, na Meshulam na Shabetai onye Livayi. **16** Ya mere, ndị ahụ niile si esi lota, mere díka mkpebi ahụ si dì. Ezra hopütara ụfodụ ndị ikom, ndị bu ndịsi ezinaulø, e si n'ezinaulø ọbụla hopütara otu onye. E dekwara aha ndị niile a hopütara n'akwukwø. Ya mere, n'ubochị mbụ nke ọnwa iri, ndị a malitere inyocha okwu ndị a. **17** Mgbe Ọnwa ato gasiri, ya bụ, n'abalị mbụ nke ọnwa mbụ n'afo, ha ruchara orụ banyere ndị ikom lụrụ ndị inyom mba ọzo. **18** A chọpütara n'etiti ụmụ ndị nchüaja, na ndị a lụrụ ndị inyom si na mba ọzo. Ndị si n'ikwu Jeshua nwa Jozadak na ụmụnne ya bụ, Maaseia, Elieza, Jarib na Gedaliya. **19** Ha niile jikorø aka kpebiekwa na ha ga-ezila ndị nwunye ha. Onye ọbụla wetara ebule site n'igwe atụrụ díka ihe ikpe ọmụma. **20** Ndị si n'ikwu Imea bụ Hanani, na Zebadaya. **21** Ikwu Harim: Maaseia, Ilaija, Shemaya, Jehiel na Uzaya. **22** Ndị si n'ikwu Pashua: Elionai, Maaseia, Ishmel, Netanel, Jozabad, na Eleasa. **23** N'ime ndị Livayi: Jozabad, Shimei, Kelaya (onye a na-akpokwa Kelita), Petahaya, Juda na Elieza. **24** N'ime ndị na-abụ abụ, Eliashib. N'ime ndị nche ọnụ ụzo: Shalum, Telem, na Uri. **25** N'etiti ndị Izrel ndị ọzo: Site n'ikwu Parosh: Ramaya, Izaya, Malkija, Mijamin, Elieza, Malkija na Benaya. **26** Site n'ikwu Elam: Matanaya, Zekaraya, Jehiel, Abdi, Jeremot na Ilaija. **27** Site n'ikwu Zatu: Elionai, Eliashib, Matanaya, Jeremot, Zabad na Aziza. **28** Site n'ikwu Bebai: Jehohanan, Hananaya, Zabai, na Atlai. **29** Site n'ikwu Bani, Meshulam, Maluk, Adaya, Jashub, Sheal na Jeremot. **30** Site n'ikwu Pahat-Moab, Adna, Kelal, Benaya, Maaseia, Matanaya, Bezalel, Binui, na Manase. **31** Site n'ikwu Harim: Elieza, Ishija, Malkija, Shemaya, Shimeon, **32** Benjamin, Maluk na Shemaraya. **33** Site n'ikwu Hashum, Matenai, Matata, Zabad, Elifelet, Jeremai, Manase na Shimei. **34** Site n'ikwu Bani, Maadai, Amram, Uel, **35** Benaya, Bedeia, Keluhi **36** Venaya, Meremot, Eliashib **37** Matanaya, Matenai na Jaasu. **38** Site n'ikwu Bani: Binui na Shimei, **39** Shelemaya, Netan, Adaya, **40** Maknadebai, Shashai, Sharai, **41** Azarel, Shelemaya,

Shemaraya, **42** Shalum, Amaraya na Josef. **43** Site n'ikwu Nebo: Jeiel, Matitaia, Zabad, Zebina, Jadai, Juel na Benaya. **44** Ndị a niile lụrụ ndị inyom site na mba ọzo. Ha zilagara ha na ụmụ ha.

Nehemaya

1 Nke a bù okwu Nehemaya nwa Hakalaya: N'ònwa Kislev, nke afò ahù mere ya irì afò abùo nke ochichì Ataksekses mgbe m n'òlòeze di na Susa, 2 otu nwanne m nwoke aha ya bù Hanani, na ọfodù ndì ozo sitere Juda bijara ileta m. Ajurù m ha ajuyù otu ihe si agara ndì Juu ahù fodùrù, ndì si ebe dì iché iché lòta, juòkwa ha maka Jerusalem. 3 Ha zara si: "Ndì ahù niile lòtarà nò n'oke nsogbu na ihere. A kùdara mgbidi Jerusalem; e sukwara ọnù ụzò ama ya niile okù." 4 Mgbe m nàru okwu ndì a, anodùrù m ala kwaa nnòq akwa. N'ezie, ajurù m irì ihe Ọbùla ọtutu ụbochì, n'ihi na ejì m oge m niile kpeえ ekpere riọ Chineke nke eluigwe aririò, 5 si ya: "Gí, Onyenwe anyị Chineke nke eluigwe, onye dì ukwu na onye díkwa egwu; gí onye na-edede ogbúgbà ndù ihùnanya nke ndì ahù hùrù ya n'anya na-edebekwa iwù ya niile. Biko nàru aririò m. 6 Leda anya ebere gi ka i nàru aririò m bụ ohu gi na-ariori gi ehihie na'n'abalì. Ana m ekwuputa mmehie anyì bù umù Izrel, ma nke m na eziinaqlò mma m mere megide gi. 7 Anyị emela ihe jorò njo megide gi. Anyị edebeghi iwù gi na ụkpuru gi nke i nyere ohu gi Mosis. 8 "Chetakwa ntùziaka inyere Mosis bù ohu gi, na-asì, 'O bùrù na unu emehie, mụ onwe m ga-achusa unu n'etiti mba dì iché iché. 9 Ma o bùrù na unu alaghachikwute m, debe ihe niile m nyere unu n'iwu, a sikwa na a chusara unu mee ka unu gbasaa ga n'akukù niile nke ụwa, aga m achikòta unu mee ka unu laghachì na Jerusalem bù obodo m hopütara nye Aha m.' 10 "Anyị bù ndì ohu gi, burùkwa ndì i ji aka gi dì ike zoputa. 11 Biko, Onyenwe anyị, nàru ekpere m bụ ohu gi, nàru kwa ekpere ndì ohu gi niile ọ na-ato ụto itu egwu aha gi. Mee ka ihe gara ohu gi nke oma taa site n'imere ya ebere n'ihi nwóke a." N'oge ahù abù m onye na-ebu ihe ọnụnụ eze.

2 N'ònwa Nisan, n'iri afò abùo nke ochichì eze Ataksekses, mgbe e wetaara eze mmanya. E buru m mmanya ahù bugara ya eze. Ugbu a, n'wебeghi mgbe Ọbùla m jirila ihu mgbarù bịa n'ihi eze. 2 Ya mere, eze jùrù m, "Gínì mere ihu gi ji gbaruo mgbe ọ dighì orìa ji gi? Nke a na-egosi naanị na obi jorò gi njo." Ujò turù m nnòq nke ukwu. 3 Azara m eze si, "Onyenwe m, ka ochichì eze dì ogologo ndù. Gínì gáeme ka obi dì m ụto ebe ọ bụ na obodo ahù e liri nna nna m ha aghoòla mkpómkpó ebe, nke a kpókwara ọnù ụzò ama ya niile okù?" 4 Eze sìrì m, "O bụ gínì ka i chorò?" Mgbe ahù ekpere m ekpere n'obi m nye Chineke, 5 ma zaa eze si, "O bùrù na ọ ga-amasi eze, biko, ọ burùkwa na ohu gi achota ihuomà n'anya gi, ana m ariori ka i ziga m Juda, bụ obodo nna nna m ha, ka m gaa wughariakwa ya." 6 Eze sìrì m, ebe nwunye ya nòkwa n'akukù ya, "Ije gi ọ ga-abù ruo ole mgbe, ole mgbe i ga-aloghachitekwa?" O masirì eze i ziga m. Ya mere, enyere m ya oge. 7 Mgbe ahù, asiri m ya, "O bùrù na ọ ga-amasi eze, aga m achò ka i nye m akwukwo nke m ga-enye ndìsi ochichì niile nò n'akukù ọdídà anyanwù osimiri Yufretis, ka ha kwere ka m site n'obodo ha gafee ruo mgbe m ga-eru na Juda. 8 Nyekwa m akwukwo ozi m ga-enye Asaf, onye na-elekota Ọhia eze, ka o nye m osisi nke a ga-eji rüzìe ọnù ụzò dì n'akukù ulonso, na nke a ga-eji rüo mgbedi obodo ahù, na nke m ga-eji rüo ụlo nke aka m." Eze meree m ihe ndì a niile, n'ihi na aka ebere Chineke dinyere m. 9 Mgbe m rutere obodo ndì a dì n'akukù ọdídà anyanwù osimiri

Yufretis, enyere m ndìsi ochichì niile akwukwo ahù eze dere nye m. Eze dunyere m ndìsi agha na ndì agha na-agba inyinya ka ha chebe m n'ije m. 10 Ma mgbe Sanbalat, onye Horonaim, na Tobaya, onye Amón bụ onyeisi Ọrù ochichì, nàru ihe banyere Ọbùla m, iwe were ha nke ukwuun ịnà na nwere onye na-acho inyere ndì Izrel aka. 11 E rutere m Jerusalem, nodukwa ebe ahù mkpuru ụbochì atò, 12 ejì m abalì pùo kpórò mmadù ole na ole. O nwebeghi onye Ọbùla m gwara ihe Chineke tinyere m n'obi ime na Jerusalem. Ọ dighì inyinya ọzò anyị ji ma ọ bùgħi nke ahù m na-agba. 13 N'abalì a pùrù m site n'Onù ụzò ama Ndagwurugwu ruo n'isi iyi mmiri Nkita Ọhia, sitekwa n'ebé ahù ruo n'Onù ụzò ama ebe ikpofu ahijha. Anyị jegħarirj ihu ebe niile mgbidi Jerusalem dara ada, na ọnù ụzò ama ya niile nke okù rere. 14 Emesja, ejeruru m ọnù ụzò nke dì n'ebé isi iyi dì, ruokwa n'qdò mmiri eze, ma inyinya ibu m enwegħi ike isite n'ebé ahù gafee. 15 Ya mere, ejiri m n'abalì jeruo ndagwurugwu ahù, leruo mgbidi ahù anya. Emesja, atuġħarirj m loghachi site n'oni ụzò Ama ndagwurugwu. 16 Ndìsi obodo amaghì ebe m gara maqbù ihe m na-eme, n'ihi na agwabegħi m onye Juu Ọbùla ihe m bu n'obi, maqbù ndì nchħajja, maqbù ndì a na-asopurù, maqbù ndì ochichì obodo, maqbù onye ọzò Ọbùla ndì ga-arù Ọrù ahù. 17 N'ikpeazu, agwara m ha si, "Unu maara nke Ọma ihe dakwasir obodo anyị. Lee otu mgbidi ya si dakinja, na otu ọnù ụzò ama ya si rechapu okù. Ka anyị wuzieni mgbidi Jerusalem, si otu a wepù ihe ihere a dīri anyị." 18 Akoropò m ha ochichì ahù Chineke tinyere m n'obi na ihe m na eze kwuru, na otu o si kwadoo ihe m gwara ya. Ha zara m si, "O dì mma, ka anyị wugharijanu mgbidi ahù." Ọrù ahù bidokwara na-atufuhgi oge. 19 Ma mgbe Sanbalat, onye Horon, na Tobaya, onyeozi ndì Amón, na Geshem onye Arab, nàru ya, ha kwara anyị emo si, "Gínì bụ ihe nke a unu na-eme? Ọ bụ eze ka unu na-enupu isi megide?" 20 Ma azara m ha si, "Chineke nke eluigwe ga-eme ka ihe gara anyị nke Ọma. Anyị onwe anyị bụ ndì ohu ya ga-amalite iwigħachi mgbidi a, ma unu onwe unu, unu enwegħi oke maqbù onodu ziri ezi maqbù ihe ncheta Ọbùla n'ime Jerusalem."

3 Mgbe ahù, Eliashib onyeisi nchħajja na ndì nchħajja ibe ya wuru mgbidi ahù ruo n'ulò elu Narì na ụlo elu Hananel. Ha wukwara Ọnù Ụzò ama Atürù, kwuba ibo ya, doo ya nsò. 2 Ndì sitere obodo Jeriko rükwara Ọrù n'akukù ha. Ma Zakua nwa Imri, rüru Ọrù nke ha n'akukù ndì Ọrù si Jeriko. 3 Umù ndì ikom Hasena wuru Ọnù Ụzò ama Azù, dobe osisi ya, kwuba ọnù ụzò ya, kpuqkwa ihe mkpochi ya niile, na ihe ntūchi ya niile n'oniðu ha. 4 Meremot, nwa Uraya, nwa Hakoz, rüziri akukù mgbidi nke Ọzò. Onye na-eso ya bụ Meshulam, nwa Berekaya, nwa Meshezabel, rüziri mgbidi, onye na-esota ya bụ Zadòk nwa Baana, onye rüzikwara mgbidi. 5 Akukù nke Ọzò ka ndì ikom Tekoa rüziri, ma ndì ha a na-asopurù ekwiegħi ehudata ubu ha nje Ọrù ahù n'okpuru ndì nlektòha. 6 Joiada nwa Pasea na Meshulam nwa Besodeia wuru Ọnù Ụzò Ama Jeshana. Ha tinyere osisi ya niile, kwuba ibo ọnù ụzò ya, ihe mkpochi ya na ihe ntūchi ya niile n'oniðu ha. 7 Ndì Ọzò rüru Ọrù n'akukù ha bụ Melataya, onye Gibion, na Jadon onye Meronot, na ndì si Gibion na Mizpa. Obodo ndì a dì n'okpuru onyeisi ochichì akukù ọdídà anyanwù Yufretis. 8 Uziel nwa Hahaya, bụ Ọkpù ụzò Ọlaedo, doziri otu akukù. Onye na-eso ya bụ Hananaya, otu onye n'ime ndì na-eme

mmanu otite na-esi isi oma, doziri nke na-esote nke ahü. Ha doziri Jerusalem ruruo ya na Mgbidi Obosara. **9** Onye na-eso ha bụ Refaya nwa Hua onyeisi ochichị otu akukụ Jerusalem. **10** Onye na-eso ya bụ Jedaya nwa Harumaf, onye rürü akukụ mgbidi ahü chere ihu n'ulọ nke aka ya. Onye na-eso ya n'orụ a bụ Hatush nwa Hashabneia. **11** Onye ozo bụ Malkija nwa Harim, na Hashub nwa Pahat-Moab, ndị wughariri ulo elu oku, na otu akukụ mgbidi ahü. **12** Shalum nwa Halohesh na ụmụ ya ndị inyom meziri akukụ mgbidi nke na-esota. O bụ onyeisi ochichị otu akukụ Jerusalem nke ozo. **13** Hanun duuru ndị obodo Zanoa wuo Ọnụ Uzo Ndagwurugwu. Ha wuziri ya, tiney ibo ya, ihe mkpochi ya na ihe ntuchi ya niile n'onodu ha. Ha wuzikwara mpaghara ahü nke idị ogologo ya ruru nari mita ise, ruo n'onụ uzo ama dì n'ebé a na-ekpofu ahijia. **14** Malkija nwa Rekab, onyeisi ochichị ala nke di Bet-Hakerem gburugburu, bụ onye wuziri ọnụ uzo ama dì n'ebé ikpofu ahijia. O tinyere ibo ya, ihe mkpochi ya na ihe ntuchi ya niile n'onodu ha. **15** Shalum nwa Kol-Hoze, onyeisi ochichị ala dì Mizpa gburugburu, wuziri ọnụ uzo ama isi iyi, kpuchie elu ya, tiney ya ibo ọnụ uzo ya, ihe mkpochi na ihe ntuchi ya niile n'onodu ha. O mezikwara mgbidi ahü site n'odø mmiri Siloam ruo n'ubi eze a gbara ogige, na ruokwa na nkwaswa nrída dì site n'obodo Devid ma e site Jerusalem na-aputa. **16** Onye na-eso ya bụ Nehemaya nwa Azbuk, onyeisi ochichị ọkara n'ime Bet Zoa. O wuziri mgbidi ahü ruo ncherita ihu ebe ili Devid, ruokwa ọdø ebe emere maka ichekota mmiri, na n'Ulo ndị Dike n'agha. **17** Ndị na-eso ya bụ ndị Liviy, ndị nke Rehum nwa Bani na-achikọta. Onye ozo bụ Hashabayia onyeisi ochichị ọkara ndị bi na Keila. O rürü orụ e kenyere ndị ya. **18** Onye ozo na-eso ya bụ Binui nwa Henadad onye bụ onyeisi ochichị ọkara akukụ Keila nke ozo. O du ndị Keila be ya ruo orụ ha ketara. **19** Onye na-eso ya bụ Eza nwa Jeshua onyeisi ochichị obodo Mizpa. Ya na ndị otu ya rüziri akukụ mgbidi ahü dì na mgbago ebe ulo nchikọta ngwa agha ruo na nkuku ya. **20** Onye ozo na-eso ya bụ Baruk, nwa Zabai, onye ji nnoo inu oku n'obi ruzie mgbidi ahü site na nkuku ya ruo n'onụ uzo e si abata ulo Eliashib, bu onyeisi nchüaja. **21** Onye na-eso ya bụ Meremot nwa Uraya, nwa Hakoz. O sitere n'onụ uzo ulo Eliashib rüziri ruo na ngwucha ya. **22** Ndị nchüaja si n'akukụ Jerusalem wuziri akukụ nke na-esote ya. **23** Isonye ha, Benjamin na Hashub wuziri akukụ ahü dì n'ihu ulo ha. Azaraya nwa Maaseia, onye bükwa nwa nwa Ananaya wuziri nke na-esote ya, nke dıkwa n'akukụ ulo ya. **24** Binui nwa Henadad wuziri akukụ nke ozo, nke sitere n'ihu ulo Azaraya ruo na nkuku mgbidi ahü. **25** Palal nwa Uzai wuziri akukụ nke na-eso ya site na nkuku mgbidi ahü ruo n'ulọ elu dì n'akukụ elu elu ulo eze n'ebé di nso n'ogige ndị nche. Nke so ya bụ Pedaia nwa Parosh, **26** na ndị na-eje ozi n'ulonṣo ahü bụ ndị bi n'elü uwu Ofel, wuziri akukụ nke na-esote ruo n'ebé dì n'akukụ Ọwụwa Anyanwu nke Ọnụ Uzo Ama Mmiri, ruokwa n'ulọ elu nche nke ulo ukwu ahü. **27** Ndị ikom Tekoa wuru akukụ nke ozo na-esote ya. Ha sitere n'ebé chere ulo elu nche nke ulonṣo ukwu ahü ihu, wuzie mgbidi ahü ruo na mgbidi dì Ofel nso. **28** Ụfodụ ndị nchüaja wuziri akukụ na-esote, nke dì n'ugwu, site n'Onụ Uzo Ama Ịnyinya. Onye Ọbụla wuziri mgbidi nke dì n'ihu ulo ya. **29** Zadök nwa Imea wuziri nke na-esota, bu akukụ mgbidi ahü chere ihu n'ulọ ya. Shemaya nwa Shekanaya onye na-eché Ọnụ Uzo Ama Ọwụwa Anyanwu wuziri akukụ nke na-esota.

30 Hananaya nwa Shelemaya na Hanun nwa Zalaf nke isii, wuziri akukụ mgbidi nke ozo. Meshulam nwa Berekaya wuziri akukụ mgbidi na-esota, bukwka nke dì n'ihu ulo obibi ya. **31** Malkija ọkpụ uzú ọlaedo wuziri akukụ na-esota ruo n'ulọ ahü ndị na-eje ozi n'ulonṣo, na ndị na-azụ ahija na-anókọ. Ulọ a dì na ncherita ihu Ọnụ Uzo Ama Nnyocha. Malkija sitekware n'ebé ahü wuzie mgbidi ahü ruo n'onuulọ ahü dì n'elü nkuku mgbidi ahü. **32** Ndị ọkpụ uzú ọlaedo na ndị ahija ruchara orụ iwuzu akukụ mgbidi nke ụfodụ, site n'etiti onuulọ ahü dì n'elü nkuku mgbidi ahü ruo n'Onụ Uzo Ama Aturu.

4 Iwe were Sanbalat nke ukwuu mgbe ọ nñuru na anyị na-ewuzigharị mgbidi ahü niile. O were iwe dì ọkpụ, onuma jukwara ya obi. O chirị ndị Juu ochi, kwaakwa ha emo. **2** N'ihu ndị otu ya na ndịsi agha Sameria, o kwuru si, “Ginị ka ndị Juu ole na ole a na-adighị ike na-eme? Ha na-achọ iwugharị mgbidi obodo a? Ha ga-achụ aja? Ha ga-aruchạ orụ niile n'otu ụboghị? Ha ga-esita n'aja a kùpiasịri akupịa mee ka nkume ndị a dì ndị, ka ọ bù site na nkume ochie ndị a akporo ọkpụ?” **3** Tobaya onye Amón, onye nyo ya n'akukụ mgbe ahü, kwukwara okwu si; “Leenụ ụdi mgbidi ha na-ewu! O buru na nkita ohia arıkwasị ya n'elü ọ ga-ada!” **4** Mgbe ahü, e kpere m ekpere sị, “Chineke, biko nñuru emo a na-akwa anyị. Ka ịkwa emo ha laghachikwa ha n'isi; ka a dötakwa ha n'aghị buru ha jee mba ozo. **5** Elefula mmechie ha anya, agbagharakwala ha, n'ihii na ha ledara gi anya, ledakwa anyi anya, bù ndị na-ewuzi mgbidi gi.” **6** Ya mere, anyị wuziri mgbidi ahü ruo mgbe ha niile ruru ọkara n'idi elu ya, n'ihii na onye Ọbụla weputara obi ya iru orụ. **7** Ma mgbe Sanbalat, Tobaya, ndị Arab, ndị Amón na ndị Ashdód nñuru na orụ iwuzu mgbidi Jerusalem na-aga n'ihii, nukwa na-emechichala ebe niile puru epu, iwe were ha nke ukwuu. **8** Ha niile gbara izu ichirị ndị agha bia imegide Jerusalem, ime ka ogbaaghara dì n'obodo ahü. **9** Ma anyị kpere ekpere nye Chineke, kwubakwa ndị nche iguzogide ha ehihie na abali. **10** Mgbe ahü, ndị Juda bidoro itamu ntamu na-asị, na ike ebidola igwu ndị orụ ha, na mkpomkpọ ihe ụfodụ ka buru ibu, na naani anyị apughị ịrucha mgbidi ahü. **11** Ma n'otu oge ahü kwa, ndị iro anyị na-agba izu n'akukụ, na-achọ ịgbu anyị mgbe anyị na-eleghị anya ha maqbụ mara ka orụ ahü kwusi. **12** Ndị Juu ndị bi ha nso bijara ọtụtụ mgbe gwa anyị, “Ebe Ọbụla unu gbagara, ha ga-ebuso unu agha.” **13** N'ihii ya, eguzobere m ndị ụfodụ n'abe niile dikarịsịrị ala n'azụ mgbidi ahü, n'abe niile ghore oghe, e guzobere ha, kpanye ha mma agha, übe na uta n'aka dika ezinaulọ ha si di. **14** Mgbe m lezichara ihe niile anya, eguzooro m otó si ndị ahü a na-asopụra, na ndị ochichị niile na ndị ozo n'obodo ahü, “Unu atụla ha egwu. Chetanụ na Onyenwe anyị, nke dì ukwuu na-eyikwa egwu, ma bukwaaranụ ezinaulọ unu, ụmụ unu ndị ikom ndị inyom, ndị nwunye unu na ulo unu agha.” **15** Mgbe ndị iro anyị ọchọputara na anyị amatala izu ojọpụ ha, na Chineke emebiekwala atumatu ha, anyị onwe anyị laghachiri n'orụ anyị nke iwuzu mgbidi ahü. **16** Sitekwa n'oge ahü gaa n'ihu, anyị kere onwe anyị uzo abụo. Ụfodụ ndị ji übe, ota na uta na-anị na nche mgbe ndị ozo na-arụ orụ. Ndiisi niile ụtakwara guzo n'azụ ndị Juda niile ebe ha n'ihu orụ ha. **17** Ndị na-edo nkume na ndị orụ Ọbụla debere ngwa oğu ha n'ebé ọ ga-eru ha aka mgbe Ọbụla ha na-arụ orụ. **18** Ndị ozo tinyere mma agha ha n'ukwu ha. Ndị na-egbu opo nökwa m n'akukụ mgbe niile maka ifu opo mgbe a chorö

ya. **19** Mgbe ahü, aşırı m ndị niile a na-asopuru, ndị ojichị na ndị mmadu ozó ahü niile, "Oru anyi nwere iru di ukwuu, gbasapukwa, anyi anokotaghi onu n'otu ebe, ekewakwara anyi ebe dí iche iche na mgbidi. **20** Ya mere, mgbe obụla unu nṣụr uđa opि, gbaranu oṣo bia n'ebé m nö. Chineke galukwara anyi oğu." **21** Ya mere, anyi nogidere n'orù anyi site n'lħe mbu nke tütü rụq mgbe kpakpando putara. Okara n'ime ndị orù jikwa übe nqro na nche. **22** Agwara m ndịsi orù niile okwu sị ha na onyeisi orù obụla na ndị na-enyere ya aka n'orù ga na-anq na Jerusalem n'abalı niile. N'uzo di otu a, ndị orù ga-arụ orù ha n'oge ihe di, ma ha ga-anokwa na nche n'abalı. **23** N'oge ndị a niile, eyipughi m uwe m yi n'ahü. O nwekwaghị onye obụla ozo, maqbū nwanne m nwoke, maqbū ndị nche na-eso m onye yipuru uwe ya ma onye ukwu ma onye nta. Mma agha anyi na-adıkwa anyi n'ukwu mgbe niile, obụladị mgbe anyi choro mmapri.

5 N'oge ahü, ụfodụ ezinaqlö bidoro itamu ntamu megide ndị Juu ibe ha. **2** Ufodụ na-atamu na-asi, "Anyi na ụmụ anyi di ukwuu n'onyögugu. Q burụ na anyi ga-eri nri dì ndu, o kwasikwara ka anyi nwee ike izürü oka." **3** Ndị ozó na-asikwa, "Anyi agbaala ubi anyi, ubi vajinị anyi na ụlo anyi n'ibe ka anyi nweta mkpuru ubi n'oge ụnwụ." **4** Ma ndị ozokwa na-asi, "Lee na anyi gbazitere ego anyi ji tọq ụtu isi eze maka ubi anyi na ubi vajinị anyi. **5** N'agbanyeghi na o bụ otu anu ahü na ọbara ka anyi na ndị Juu ozó nwere, dika ụmụ ha dì ka ụmụ anyi díkwa, ma anyi emeela ka ụmụ anyi ndị ikom na ndị inyom burụ ndị ohu. Ufodụ n'ime ụmụ anyi ndị inyom aburularị ndị ohu, ma anyi enweghi ike nke aka anyi, n'ihi na ndị ozó bu ndị nwezi ala ubi anyi na ubi vajinị anyi niile." **6** Iwe were m nke ukwuu mgbe m nṣụr mkpu akwa ha na mkpesa ndị a. **7** Ya mere, mgbe m chesiri echiche banyere ya, e boro m ndị a na-asopuru na ndị ojichị ebubo. A gwara m ha, "Unu na-anara ụmụnna unu ọmrụnwa ego unu enyere ha." Ya mere, a kporo m nzuko oha mmadu maka imegide ha. **8** N'ubochị nzuko ahü, agwara m ha okwu sị, "Ọtụtụ n'ime anyi na-agbalị n'uzo niile iħu na anyi zutaghachiri ụmụnna anyi ndị Juu bu ndị e resiri ndị mba ozó. Ma unu nö n'ebé a na-agbalị ime ha ka ha ghọq ndị ohu unu. Ruo ole mgbe ka anyi ga-anogide na-agbaputa ha site n'onodụ ibu ohu?" Ma ha niile ekwughị okwu obụla, n'ihi na ha enweghi ihe ha ga-ekwu. **9** Agwakwara m ha okwu ozó sị, "Ihe unu na-eeme jorō njo. O kwasighị ka unu tọq egwu Chineke si otu a gbanarị nkocha nke ndị iro anyi, bu ndị mba ozó?" **10** Mu onwe m na ụmụnna m na ndị na-ejere m ozi na-agbazine ụmụnne anyi ego na oka. Ma ka anyi kwusị inara ọmrụnwa. **11** Nyeghachinu ha ala ubi ha niile ngwangwa, ma ubi vajinị ha niile, ubi oliv ha niile, ụlo ha niile na ọmrụnwa nke unu na-anara ha nke bu otu ụzq n'ime narị nke ego, oka, mmanya ọhụrụ na mmamụ. **12** Ha sıri, "Anyi ga-enyeghachi ha. Anyi agakwaghị anara ha ihe ozó. Anyi ga-emezu ihe i kwuru." Mgbe ahü, akpokotara m ndị nchuaja, mee ka ndị ndu na ndịsi ozi n̄uoy iyi imezu nkwa ha. **13** Ayoghariri m onu onu uwe mwuda m sị, "Otu a ka Chineke ga-esi yochapụ site n'ulọ ha na ihe nweta ha onye obụla nke na-agaghị edebezu nkwa a." Ndị niile zukorö kwere sị, "Amen." Ha tokwara Onyenwe anyi: Ha niile mekwara ihe ha kwere na nkwa. **14** Ozó, n'ime afọ iri na abụo ahü a hoputara m i bụ onyeisi ojichị na Juda, site n'iri afọ abụo nke iħu eze Ataksekses ruo n'afọ

iri ato na abụo ya, mu na ụmụnne m esiteghị na nri a natukorö onyeisi ojichị were ihe oriri obụla. **15** Ma o bughi otu a ka o si dì na mbu, n'ihi na ndịsi ojichị niile buru m ụzq chịa boro ndị ahü ibu arø dí ukwuu. Ha na-anakota site n'aka onye obụla iri mkpuru ọlaçcha anō, tinyere ihe oriri na mmanya ha na-ewebatckwa. Obụladị ndị na-enyere ha aka mekpakwara ndị mmadu ahü. Ma emeghi m otu a, n'ihi iħu egwu Chineke. **16** Kama, anogidesiri m ike n'orù iwugharị mgbidi ahü, achikotara ndị ikom m niile n'ebé ahü n'ihi ije ozi a. Q díghikwa ala anyi zürü. **17** Ma otu o di, ndịsi Juu onyögugu ha dì otu narị na iri na ise na-eri nri na tebul m, tinyere ndị na-abjawkwute anyi site na mba ndị di anyi gburugburu. **18** Ihe na-ezu nri a na-eri n'ulọ m kwa ụbочị bu otu ehi na aturu issi gbara abuba, na otutu okukwu, na ụdi mmanya dì iche iche a na-ebubata kwa ụbочị iri obụla. N'agbanyeghi nke a, o díghị mgbe obụla m nara site n'aka ha ụtụ ihe oriri nke onye na-achị ala kwsesi inweta, n'ihi na ha onwe ha nö na mkpa dí ukwuu. **19** Chineke m biko, echefula ihe m meere ndị a, gozie m n'uzo nke gi.

6 Mgbe a gwara Sanbalat, na Tobaya, na Geshem onye Arab, na ndị iro anyi ndị ozó na m ewuzichaala mgbidi ahü, na o díkwaghị ntipu foduru na ya, o bụ ezie na n'oge ahü, etinyebeghi m ibo n'ony ụzq ama ya niile, **2** Sanbalat na Geshem zitere m ozi a, "Bja ka anyi zukota n'otu obodo nta nke dì n'obosara ala Ono." Ma ha na-achọ ụzq imeru m ahü. **3** Ya mere, azara m ha site n'aka ndị ozi sị, "Ana m arụ orù dì oke mkpa, agaghị enwe ike irijdata. N'ihi ginjị ka oru a ga-eji kwusị mgbe m ga-ahapụ ya iħja n'ebé i nö?" **4** Ha zitere ozi ahü ugboro anō, ma enyere m ha otu oṣisa ahü ugboro anō. **5** Na nke ugboro ise, Sanbalat ziteere m onye na-ejere ya ozi, ya na akwukwọ ozi nke e mechighi emechi o ji bia. **6** Nke a bụ ihe a dere n'ime ya; "Anula ya na mba niile, Geshem kwukwara otu ihe ahü, na gi na ndị Juu na-akwado inupu isi. O bụ ya mere i ji na-ewu mgbidi ahü. Ozi ahü na-ekwukwara na gi onwe gi na-achọ iħbu eze ha, **7** na i hoputala ndị amuma ndị ga-ekwuputa na Jerusalem na i ī bụ eze ndị Juda. Ugbu a, ozi a ga-eru ntị eze, ya mere, bja ka mụ na gi kparitäa ụka n'etiti onwe anyi." **8** Ma eziri m ya ozi sị, "O nweghi eziokwu obụla dì n'ihe i na-ekwu, n'ihi na ha bụ ihe i cheputara n'obi gi." **9** Nzube ha bụ ime ka ujọ tọq anyi. Ha na-echekwa sị, "Ha ga-ada mba n'orù a ma hapukwa iřuchya ya." Ma akpokuru m Chineke sị ya, "Biko gbaa aka m ume." **10** Otu ụbочị, a gara m n'ulọ Shemaya, nwa Delaya, nwa Mehetabel, onye e mechibidorö ụzq n'ulọ ya. O sıri m, "Ka anyi zukota n'ulọ Chineke, n'ime ulonso, ka anyi mechiekwa ụzq niile nke ulonso ahü, n'ihi na ndị ikom na-abia iħbu gi, e, n'abalı ka ha na-abia iħbu gi." **11** Ma azara m sị; "O kwsiri ka mu onwe m bụ onyeisi ojichị gbaa qso? O kwsiri ka mmadu díka m gbaa oṣo għabba n'ulonso Chineke iżoputa ndu ya? Agaghị m aġa." **12** Mgbe ahü ka o doro m anya na Chineke agwaghị ya okwu obụla, kama na o bụ Tobaya na Sanbalat zürü ya. **13** E gorò ya oru ka o yinje m egwu, ka m site na-ime otu a mehie, mgbe ahü, ha ga-ahü ihe ha ga-eji nye m aha ojoo, kwaaw m emo. **14** "Chineke m, cheta Tobaya na Sanbalat, n'ihi ihe ndị a niile ha mere, chetakwa Noaday, bụ onye amuma nwanyi, na ndị amuma ndị ozó niile foduru, bụ ndị ahü choro ime ka m tọq egwu." **15** E wuchara mgbidi ahü n'ubochị iri abụo na ise nke ənwa Elul, n'ime iri ụbochị ise na abụo. **16** Mgbe

ndi iro anyi niile nñru ya, mba niile ndi no anyi gburugburu tñru ujo, obi jukwara ha oyi, n'ihi na ha matara na-arurñ òru a site n'inyeaka Chineke. **17** Qzo, n'ubochi ndi ahñ ndi Juda a na-asopurñ na e zigara Tobaya otutu akwukwò ozi, akwukwò ozi Tobaya na-erutekwa ha aka. **18** N'ihi na otutu ndi Juda ññru iyi ino ya n'ukwu, n'ihi na ogo ya nwoke n'ala Juda bu Shekanaya nwa Ara. Ozokwa, Jehohanay nwa nwoke Tobaya na-alu nwa nwanyi Meshulam, nwa Berekaya. **19** Ha niile nogidere na-agwa m otu Tobaya si búrñ ezigbo mmapadu. Ma ha na-apukwa gaa kóqo ya ihe niile m kwuru. N'ihi ya Tobaya zitere otutu akwukwò ozi ime ka ujo tñu m.

7 Mgbe e wuzichara mgbedi ahñ, na mgbe m guzobesirí ibo n'õnu ùzo ya niile n'õnodu ha, hoputakwa ndi obu abu na ndi ncche, na ndi Livayi. **2** Enyefere m òru ilekota Jerusalem n'aka nwanne m nwoke bu Hanani, ya na Hananaya onye bu onyeisi ulo ukwu ahñ e wusiri ike, n'ihi na o bu nwoke na-ekwu eziokwu, burukwa onye na-atu egwu Chineke karia otutu ndi ozo. **3** Agwara m ha, "Na-emeghen òru ùzo ama naanji mgbe chi boziri nke òma. Kpochiekwa ha mgbe ndi ncche ka ño na ncche. Hoputakwanu ndi bi na Jerusalem ka ha búrñ ndi ncche. Ùfodù ga-eche n'ebe a hoputara ha, ûfodù ga-eche n'akukù ùlo nke aka ha." **4** N'oge a obodo ahñ buru ibu díjkwa mbara, ma ndi bi n'ime ya di ole na ole n'õnugogu, ulo ndi di n'ime ya búkwa ihe ewugharibeghi. **5** Ya mere Chineke m tinyere ya n'obi m ka m chikota ndi niile a na-asopurñ, ndi ochichì, na ndi niile bi n'obodo, maka idebanye aha n'akwukwò ezinaulò n'ezinaulò. Achotara m ebe e deputara usoro ndi mmapadu niile bu ùzo lòta Juda n'oge gara aga. Nke a bu ihe m choputara edere n'ime ya: **6** Ndì a bu ndi obodo niile a na-achi achi, bu ndi sitere na ndota n'agha nke Nebukadneza, eze Babilon, onye dotara ha n'agha buru ha laa n'ala qzo. Ha loghachitere na Jerusalem nakwa Juda, onye obula n'obodo nke aka ya. **7** Ndijisi ha na Zerubabel so, bu Jeshua, Nehemaya, Azaraya, Raamaya, Nahamani, Modekai, Bilshan, Misperet, Bigvai, Nehum na Baana. Ihe ndeputà onyogogu ndi ikom Izrel bu nke a: **8** Ndì agburù Parosh, puku abu, otu narì na iri asaa na abu, **9** nke Shefataya, narì ato na iri asaa na abu, **10** nke Ara, narì isii na iri ise na abu, **11** nke Pahat-Moab site n'umù Jeshua na Job, puku abu, na narì asato na iri na asato, **12** nke Elam, otu puku, na narì abu na iri ise na anò, **13** nke Zatu, narì asato na iri anò na ise, **14** nke Zakai, narì asaa na iri isii, **15** nke Binui, narì isii na iri anò na asato, **16** nke Nebekai, narì isii na iri abu na asato, **17** nke Azgad, puku abu, na narì ato na iri abu na abu, **18** nke Adonikam, narì isii na iri isii na asaa, **19** nke Bigvai, puku abu, na iri isii na asaa, **20** nke Adin, narì isii na iri ise na ise, **21** nke Atea (site na Hezekaya), iri itoolu na asato, **22** nke Hashum, narì ato na iri ato na asato, **23** nke Bezai, narì ato na iri abu na anò, **24** nke Harif, otu narì na iri na abu, **25** nke Gibion, iri itoolu na ise. **26** Ndì ikom Betlehem na Netofa, otu narì na iri asato na asato, **27** ndi Anatot, otu narì na iri abu na asato, **28** ndi Bet-Azmavet, iri anò na abu, **29** ndi Kiriat Jearim, Kefira na Beerot, narì asaa na iri anò na ato, **30** ndi Rema na Geba, narì isii na iri abu na otu, **31** ndi Mikmash, otu narì na iri abu na abu, **32** ndi Betel na Ai, otu narì na iri abu na ato, **33** ndi Nebo nke qzo, iri ise na abu, **34** ndi agburù Elam nke qzo, otu puku, narì abu na iri ise na anò, **35** ndi Harim, narì ato na iri abu, **36** ndi Jeriko, narì ato na iri

ano na ise, **37** ndi Lod, Hadid, na Ono, narì asaa na iri abu na otu, **38** ndi Senaa, puku ato, na narì itoolu na iri ato. **39** Ndì nchüaja: ndi agburù Jedaya site n'ezinaulò Jeshua, narì itoolu na iri asaa na ato, **40** ndi Imea, otu puku, na iri ise na abu, **41** ndi Pashua, otu puku, na narì abu na iri anò na asaa, **42** ndi Harim, otu puku, na iri na asaa. **43** Ndì Livayi: ndi agburù Jeshua site na Kadmiel nke umù Hodavaya, iri asaa na anò. **44** Ndì obu abu: ndi agburù Asaf, otu narì, na iri anò na asato. **45** Ndì ncche òru ùzo ulonso ukwu: ndi agburù Shalum, Atea, Talmon, Akub, Hatita na Shobai otu narì, na iri ato na asato. **46** Ndì na-eje ozi n'ulonso: ndi agburù Ziha, Hasufa na ndi Tabaot, **47** Keros, Sia, Padon, **48** Lebana, Hagaba, Shalmai, **49** Hanan, Gidel, Gaha, **50** Reaya, Rezin, Nekoda, **51** Gazam, Uza, Pasea, **52** Besai, Meunim, Nefusim, **53** Bakbuk, Hakufa, Hahua, **54** Bazlut, Mehida, Hasha, **55** Bakos, Sisera, Tema, **56** Nezaya na Hatifa. **57** Agburù ndi na-ejere eze Solomon ozi, ya bu ndi agburù Sotai, Soferat, Perida, **58** Jaala, Dakon, Gidel, **59** Shefataya, Hatil, Pokeret-Hazebaim na Amòn. **60** Ndì na-eje ozi n'ulonso na umù ndi na-ejere eze Solomon ozi, di narì ato na iri itoolu na abu. **61** Ndì a bu ndi ozo sitere n'obodo Tel Mela, Tel Hasha, Kerub, Adon na Imea, nke di n'ala Peshia lòta. Ma ha enweghi ike igosi ezinaulò ebe agburù ha si n'izrel. **62** Ndì agburù: Delaya, ndi Tobaya na ndi Nekoda, narì isii na iri anò na abu. **63** Sitekwa n'etiti ndi nchüaja: Ndì agburù: Hobaya, Hakoz na Bazilai (nwoke lñru da Bazilai onye Gilead a kpoo ya aha n'aha ha). **64** Ndì a chorò ebe e deputara usoro òmumù ha n'akwukwò, ma ha achotaghì ha n'ihi ya e wepùrù ha n'òru nchüaja díka ndi na-adighì ocha. **65** N'ihi nke a, onyeisi ochichì nyere iwu ka ha ghara iri ihe aja dikarisiri nsò, tutu ruo mgbe a ga-enwe onye nchüaja na-eji Urim na Tumim ajuta ase. **66** Nkpokota onyogogu ndi niile lòtarà dì iri puku anò na abu, na narì ato na iri isii, **67** nke a agunyeghi ndi ohu ndi ikom na ndi inyom di puku asaa, na narì ato na iri ato na asaa, ndi ikom na ndi inyom, ndi obu abu di narì abu, na iri anò na ise. **68** Inyinya di nari asaa na iri ato na isii, inyinya muul nari abu na iri anò na ise, **69** inyinya kamel di narì anò na iri ato na ise, ebe inyinya ibu di puku isii, na narì asaa na iri abu. **70** Ma ûfodù n'ime ndijisi ezinaulò nyere onyinye maka òru ahñ. Onyeisi ochichì tinyere n'ulòkù otu puku darik olaedo, ihe efere olaedo ise na uwe ndi nchüaja narì ise na iri ato. **71** Ùfodù ndijisi ezinaulò tinyere n'ulòkù maka ije ozi ahñ, darik olaedo puku iri abu, na otutu minas olaøcha puku abu na narì abu. **72** Nkpokota onyogogu nke ndi mmapadu fôdürü nyere bu, darik olaedo puku iri abu, na minas olaøcha puku abu, na uwe ndi nchüaja iri isii na asaa. **73** Ndì nchüaja, na ndi Livayi, na ndi ncche òru ùzo, ndi obu abu na ndi na-eje ozi n'ulonso, tinyere ûfodù ndi mmapadu na ndi Izrel niile fôdürü, gara birikwa n'obodo nke ha. Mgbe ònwa asaa ruru, n'oge na ndi Izrel niile e birila n'obodo nke aka ha,

8 Ndì mmapadu niile zukorò díka otu onye na mbara ala di n'õnu ùzo Ama Mmiri. Ha gwara Ezra onye nkuzi ka o weta akwukwò Mosis, nke Onyenwe anyi nyere ndi Izrel n'iwu. **2** Ya mere, Ezra, onye nchüaja wepùtara akwukwò Iwu ahñ n'ubochi mbu nke ònwa asaa n'ihu mkpokota ahñ bu nke ndi ikom na ndi inyom na onye obula ga-aghotà ihe mejuputara. **3** O chere ihu n'õnu ùzo Ama Mmiri were oke olu gwo ya site n'ütutu ruokwa ehihië n'ihu ndi nwoke, ndi nwanyi na ndi ozo nwere ike ighota ihe o na-agù. mmapadu

niile gekwara nt̄ na ngupūta nke akwūkwo iwu ah̄. **4** Ezra onye ode akwūkwo, rigoro n'el̄u ihe mgbakwasí ükwu ha m̄ere maka nke a. Nd̄i guzo n'aka nri ya b̄u, Matitaiia, Shema, Anaia, Uraya, Hilkaya na Maaseia. Nd̄i guzo n'aka ekpe ya bükwa nd̄i a: Pedaia, Mishael, Malkija, Hashum, Hashbadana, Zekaraya na Meshulam. **5** Ezra meghere akwūkwo ah̄u mgbe mmapad̄u niile na-ahuzu ya n'ihi na o guzoro n'eb̄e di elu mgbe o na-aḡu ya. mmapad̄u niile guzoro oto mgbe o na-aḡu ya. **6** Mgbe ah̄u, Ezra goziri Onyenwe anyi Chineke ukwu ah̄u, mmapad̄u niile zakwara si; "Amen! Amen!" Ha chil̄ri aka ha abū elu, kp̄ō isiala nye Onyenwe anyi. **7** Nd̄i Livayi aha ha b̄u Jeshua, Bani, Sherebaya, Jamin, Akub, Shabetai, Hodia, Maaseia, Kelita, Azaraya, Jozabad, Hanan na Pelia, kuziru nd̄i mmapad̄u ihe d̄i n'Iwu mee ka ha ghota ya d̄ika ha guzo n'eb̄e ah̄u. **8** Ha guputara site n'akwūkwo iwu Chineke ah̄u, sugharia ya, kowazie okp̄urukp̄u okwu niile d̄i n'ihe a guputara, mee ka nd̄i mmapad̄u ghota ihe a na-agupūta nke ̄oma. **9** Mgbe ah̄u, Nehemaya, onyeisi ochich̄i, na Ezra, ode akwūkwo na onye nch̄ajā, na nd̄i Livayi ah̄u na-atuziri nd̄i mmapad̄u ihe, gwara nd̄i ah̄u niile si: "Taa b̄u uboch̄i d̄i ns̄o nye Onyenwe anyi, Chineke unu. Unu erula uj̄u maob̄u bee akwa." N'ihi na ha niile na-akwa akwa mgbe ha na-ege nt̄i n'okwu niile nke iwu ah̄u. **10** Nehemaya gwakwara ha si; "Laanu n'ul̄o unu gaa mee mmemmem oriri na oqinu nyekwanu nd̄i na-enwegh̄i nke ha ga-eri. Uboch̄i taa d̄i ns̄o nye Chineke anyi. Unu erukwala uj̄u, n'ihi na oqinu Onyenwe anyi b̄u ike unu." **11** Nd̄i Livayi mere ka nd̄i mmapad̄u ah̄u n̄orō nwawayo, na-as̄i, "N̄orōn̄ nwawayo, n'ihi na taa b̄u uboch̄i d̄i ns̄o, o bugh̄i uboch̄i iru uj̄u na anya mmiri." **12** Ya mere, ha niile lawara i ga rie ma n̄ūo, na ikenye nd̄i oq̄o site n'ihe na nwere. Ha gakwara ime mmemmem nke oke oq̄u, n'ihi na ha ghotoru okwu agwara ha. **13** N'uboch̄i nke abū nke onwa ah̄u, nd̄iisi ezinaul̄o niile na nd̄i nch̄ajā, na nd̄i Livayi, zukor̄ n'eb̄e Ezra, b̄u onye nkuzi n̄o, maka itinye uche n'akwūkwo iwu ah̄u. **14** Mgbe ha na-aḡu ya, ha choputara ebe Onyenwe anyi gwara Mosis si ya na umu Izrel kwesiri ibi n'ul̄o ikwu mgbe obula a na-emē mmemmem ul̄o ikwu nke a ga-emē n'onwa ah̄u. **15** O kwukwara na ha ga-ekwusa okwu a n'obodo niile nke Juda na Jerusalem si; "Gaanu n'ala ugwu ugwu gbute alaka osisi oliv ul̄o, na alaka oliv ohia, na alaka osisi mietul, na alaka nk̄wu, na alaka osisi nd̄i oq̄o na-enye ndo nke a ga-eji wuo ebe unu ga-ebi tutu ruo mgbe mmemmem ah̄u gagwusi, d̄ika e dere ya n'akwūkwo iwu." **16** Ya mere, nd̄i ah̄u p̄ur̄ gaa weta alaka osisi, jiri ha wuore onwe ha ul̄o ahij̄ia ha ga-ebi nwa mgbe nta n'el̄u ul̄o ha, na n'ogige ul̄o nke aka ha, nakwa n'ogige ul̄o Chineke, na mbaru ala Ọnụ Uzọ Ama Mmiri, na n'akuk̄u Ọnụ Uzọ Ama Ifrem. **17** Nd̄i ah̄u niile si na nd̄ota n'agha lota wuuru onwe ha ul̄o ikwu biri n'ime ya uboch̄i asaa ah̄u niile e mere mmemmem ah̄u. Oke oq̄u juputara obi mmapad̄u niile, n'ihi na site n'oge Joshua nwa Nun ruo n'oge a, o nwebeghi mgbe umu Izrel mere mmemmem a n'uzo d̄i otu a. **18** Ezra na-agupūta site n'akwūkwo iwu Chineke kwa uboch̄i, site n'uboch̄i mbu ruo n'uboch̄i ikpeazu. Ha mere mmemmem ah̄u uboch̄i asaa ma n'uboch̄i nke asato ha nwere ogbak̄o ofufe mmechi d̄ika e dere ya n'iwu.

9 N'uboch̄i nke iri abū na an̄o nke otu onwa ah̄u, nd̄i Izrel niile zukokwara na obubu ony়u, yiri uwe iru uj̄u, kp̄okwasikwa onwe ha nt̄u n'isi. **2** Nd̄i si n'agb̄ur̄ Izrel

wezugakwara onwe ha site n'eb̄e nd̄i mba oq̄o niile no. Ha guzoro n'onod̄u ha kwupūta mmechie ha na ajo omume nke nna nna ha. **3** Ha guzokwara n'eb̄e ah̄u ha no guo site n'akwūkwo iwu nke Onyenwe anyi, b̄u Chineke ha ruo awa at̄o. Ha jikwa awa at̄o nke oq̄o kwupūta mmechie ha, na ife Onyenwe anyi Chineke ha ofufe. **4** Mgbe ah̄u Jeshua, Bani, Kadmiel, Shebanaya, Buni, Sherebaya, Bani na Kenani rigor guzo n'el̄u ihe nguzo nd̄i Livayi. Ha jiri oke olu kp̄okuo Onyenwe anyi b̄u Chineke ha. **5** Nd̄i Livayi nd̄i a, Jeshua, Kadmiel, Bani, Hashabneia, Sherebaya, Hodia, Shebanaya na Petahaya siri, "Bilienu oq̄o, too Onyenwe anyi Chineke unu, onye na-ad̄i site n'ebigh̄i ebi ruo ebigh̄i ebi." "Ka aha gi di ebube buru ihe a goziri agozi, ka o buru ihe e buliri elu karia ngozi niile na otuto niile. **6** Gi onwe gi, naan̄i gi b̄u Onyenwe anyi. Gi kere eluigwe, o buladi eluigwe kachasi elu, na kpakpando niile nke mbaru eluigwe, ụwa na ihe niile d̄i n'ime ya, oke osimiri niile na ihe niile d̄i n'ime ha. O b̄u gi naenye ihe niile nd̄u, usuu niile nke eluigwe na-akpokwa isiala nye gi. **7** "Gi, onwe gi b̄u Onyenwe anyi Chineke ah̄u, onye hoputara Ebram site n'obodo Uo nke nd̄i Kaldja, kpoputara ya, gugharia aha ya ka o buru Ebraham. **8** I hukwara n'obi ya kwesiri nt̄ukwasí obi nye gi, gi na ya gbakwara nd̄u na i ganyene ụmu ya ala nd̄i Kenan, nke nd̄i Het, nke nd̄i Amorait, nke nd̄i Periz, nke nd̄i Jebus na nke nd̄i Gigash. I mezuoła nkwa gi n'ihi na i b̄u onye ezi omume. **9** "I h̄uru nsogbu na iru uj̄u niile nke nna nna anyi ha n'ala Ijipt; i nukwara akwa ha n'akuk̄u Osimiri Uhie. **10** I gosiri Fero na nd̄isi ochich̄i ya na nd̄i ya nile otutu ihe irjbama na oru ebube n'ihi na i h̄uru otu ha siri site na nganga juru ha obi mesoo nd̄i gi mmeso oq̄o. Ụwa niile maara aha gi taa n'ihi oru ebube nd̄i a niile i rur̄. **11** I kewara Osimiri Uhie abū mee ka nd̄i gi site n'ala akrō gafee. Ma i mere ka nd̄i iro ha na-achu ha oq̄o nwuo n'ime oke osimiri ah̄u. Ha mikpuru d̄ika nkume danyere n'ime mmiri, nke oke osimiri. **12** I ji ogidi igwe ojii duo nna nna anyi ha n'ehihie, ma were ogidi oku duo ha n'abal̄i, inye ha ih̄e ka ha ghara ikehie uzo. **13** "I sitere n'eluigwe gwa ha okwu, i r̄idatara n'ugwu Sajnaj, i nyere ha iwu na nt̄uziaka niile ziri ezi, nyekwa ha ụkpuru na ihe niile di mma nke enyere n'iwu. **14** I mere ka ha mata uboch̄i izuikeri gi d̄i ns̄o, nyekwa ha iwu site n'onu ohu gi Mosis, ka ha debe iwu gi na ụkpuru gi niile. **15** I sitere n'eluigwe nke ha achich̄a mgbe agūn̄ gur̄u ha, sitekwa na nkume nke ha mmiri mgbe akp̄iri kp̄or̄ ha nk̄u. I s̄ikwara ha baa n'ime ala ah̄u inweta ala ah̄u b̄u nke i weliri aka gi n̄ūo iyi inye ha. **16** "Ma nna nna anyi ha erubeghi isi n'okwu gi, n'ihi isike ha na nganga ha. **17** Ha egegh̄i nt̄i obula, ha echetakwagh̄i ihe irjbama niile i meere ha. Kama ha nupuru isi hoputara onwe ha onyeisi ga-eduru ha ilaghachi Ijipt. Ma i b̄u Chineke onye na-emē ebere, onye na-agbaghara mmechie nd̄i gi mgbe obula. I b̄u onye obiq̄oma, onye iwe nad̄igh̄i ewe osiiso. I juputara n'ihunanya na amara mgbe niile. N'ihi ya, i gbakutagh̄i ha azu, **18** o buladi mgbe ha meere onwe ha nwa ehi ha kp̄ur̄ akpu kwuo si, 'Nke a b̄u chi unu. O b̄u ya si n'ala Ijipt duputa anyi,' maob̄u mgbe ha mehiere megide gi n'uzo niile. **19** "Ma n'ihi obi ebere gi nke d̄i ukwuu, i hapughi ha ka ha nwuo n'ozara. Ogidi igwe ojii ah̄u duuru ha uboch̄i niile, ma ogidi oku ah̄u dukwara ha abal̄i niile. **20** I zitere ezi Mm̄u nke gi ime ka ha nwue uche. I gbochikwagh̄i mánà ḡi iru ha ony়u, i nyekwara ha mmiri n'ihi akp̄iri ikpo nk̄u ha. **21** Iri af̄o an̄o ka i debere ha nd̄u n'ozara. O dighi ihe

korop ha n'oge ahü. Uwe ha akaghı nka, ukwu ha azaghı. **22** “I nyere ha alaeze na mba dí iche iche, kenyé ha obuladı ebe ndí dikarisirjany. Ha nwetara ala Sajhon bu eze Heshbon, na ala Qg bu eze Bashan. **23** I mere ka ı̄mum Izrel mubaadı dıka kpakpando noko eluigwe, i kpobatara ha n'ala ahü i gwara ndí bu nna ha ka ha baa nweta. **24** ı̄mum ha banyere nweta ala ahü. I meriri ndí Kenan n'ihu ha, bu ndí bi n'ala ahü. I weere ndí Kenan ahü nyefee n'aka ha, ha na ndí eze ha, na ndí niile bi n'ala ahü ka ndí gjiri ha mee ihe obula ha kpebiri n'obi ha. **25** Ndí gi nwetara ala mara mma, na ı̄tutu obodo e wusiri ike; ha nwetakwara ı̄tutu ulo nke ihe ı̄ma juru n'ime ha, na olulu mmiri e gwuru nke ı̄ma, na ubi vajinı̄ mkpuru di, na ubi oliv, na ı̄tutu osisi ı̄ma ndí ozo na-amı̄ mkpuru. Ha rijuru afı̄, ahü ha mara mma ile anya, ha iñırıkwara oñu n'ihı̄ ngozi ī goziri ha. **26** “Ma ha nupuru isi n'okwu gi, jü iwu gi, gbuo ndí amuma tı̄rū ha mmehie ha n'ihu, meekwa ı̄tutu ihe ojojı̄ ndí ozo dí iche iche. **27** N'ihı̄ nke a, i nyefere ha n'aka ndí iro ha, ndí kpagburu ha. Ma n'ime mkpagbu ha, ha kpokuru gi, i nökwa n'eluigwe nü ekpere ha, sitekwa n'obi ebere gi zigara ha ndí bijara zoputa ha, na ndí naputara ha site n'aka ndí iro ha. **28** “Ma mgbe ihe bidoro igara ha nke ı̄ma, ha mekwara ihe jorø njo n'ihu gi. Ozokwa, i nyefere ha n'aka ndí iro ha ka ndí iro ha merie ha. Ma mgbe obula ndí gi chegharıkwutere gi, kpokuo gi ka i nyere ha aka, i na-anu arı̄rı̄ ha, sitekwa n'obi ebere gi gbatupa ha. **29** “I döro ha aka na ntı̄ sı̄ ha loghachi debe ihe i nyere n'iwu. Ma ha sitere na nganga juru ha obi jü idebe iwu gi. Ha mehiere megide ihe niile i nyere n'iwu, o bu ezie na ha maara na idebe ya ga-ewetara ha ndú. Ma site n'isiike ha, ha gbakutara gi azu, bürü ndí isiike na ndí jı̄rū ige ntı̄. **30** Ma i sitere na ntachobi gi nye ha ogologo oge ichegħari; i döro ha aka na ntı̄ site n'önü ndí amuma gi, ma ha egegihi ntı̄. Ya mere, i kwenyekwara ka ndí iro ha merie ha ozo. **31** Ma n'ihı̄ obi ebere gi i bibighi ha kpamkpam; i gbakutakwagħi ha azu n'ihı̄ na i bu Chineke onye di ebere na onye amara. **32** “Ugbu a, Chineke anyi, Chineke di ukwuu, onye di ike dikwa ebube, onye na-edede obugbugha ndú ihunanya ya, ka onqod ihe isi ike a ghara jibu ihe nta n'anya gi. Ntaramahuhu nke dakwası̄rı̄ anyi, ndí eze anyi na ndí ndu anyi, ndí nchħajja anyi, ndí amuma anyi, nna nna anyi ha na ndí gi niile, site n'oge ndí eze Asırı̄a buru üzø lugħbu anyi n'agħha tutu ruo taa. **33** Ma gi onwe gi bu onye ezi omume, n'he niile bjakwası̄rı̄ anyi; I mere ihe kwesiri, ebe anyi onwe anyi mere ajo omume. **34** Ndí eze anyi, ndí ndú anyi na ndí nchħajja na nna nna anyi edebegħi iwu gi; ha anaghikwa ntı̄ n'he niile i nyere n'iwu maqbūl ihe ama gi nke i döro ha aka na ntı̄ idebe. **35** Q buladı mgbe ha no n'alaeze nke aka ha na-ekpori ndú, nke oke idjı̄ mma gi nke i mere ka o rute ha aka, n'ala ı̄ma ahu sara mbara nwere ume i nyere ha, ha efegħi gi ofufe, ha esitekwaġħi n'üzø ojoj ha chigharia. **36** “Ma lee, anyi bu ndí ohu taa, e, anyi bu ndí ohu n'ala ahü i nyere nna nna anyi ha, ka o bürü ebe ha ga-esi rie mkpuru o mjuptara na ihe ı̄ma q na-amiputa. **37** N'ihı̄ mmehie anyi, mkpuru ı̄ma niile a na-esi na ya weputa ka ndí eze ahü niile i mere ka ha na-achı̄ anyi na-ewere. Ha nwere ike n'ahü anyi, na n'ebé anu ulo anyi dí ka o sì dí ha mma. Anyi na-ahujukwa anya. **38** “N'ihı̄ ihe ndí a niile, anyi na-ekwe gi nkwa ugbu a na anyi ga-eße gi. Anyi, ndijsi anyi, ndí Livayi na ndí nchħajja, na-etinye aha anyi n'ogħġuġba ndú a.”

10 Ndí tinyere aka, n'akwukwö ahü bu: Onyeisi oħċiħi: Nehemaya nwa Hakalaya. Zedekaya, **2** Ndí ozo bu Seraya, Azaraya, Jeremaya, **3** Pashua, Amaraya, Malkija, **4** Hatush, Shebanaya, Maluk, **5** Harim, Meremot, Qħadħaya, **6** Daniel, Gineton, Baruk, **7** Meshulam, Abija, Mijamin, **8** Maazaya, Bilgai na Shemaya. Ndí a bu ndí nchħajja. **9** Ndí Livayi so tinxie aka ha n'akwukwö bu, Jeshua nwa Azanaya, Binui otu n'ime ı̄mum Henadja, Kadmiel, **10** ndí so ha na-aru oru: Shebanay, Hodia, Kelita, Pelaia, Hanan, **11** Mika, Reħob, Hashabaya, **12** Zakua, Sherebaya, Shebanaya, **13** Hodia, Bani na Beninu. **14** Ndíji oħċiħi tinxie aka ha bu, Parosh, Pahat-Moab, Elam, Zatu, Bani, **15** Buni, Azgad, Bebai, **16** Adonaija, Bigvai, Adin, **17** Atea, Hezekaya, Azoa, **18** Hodia, Hashum, Bezai, **19** Harif, Anatot, Nebai, **20** Magpiash, Meshulam, Hezia, **21** Meshezabel, Zadok, Jadua, **22** Pelataya, Hanan, Anaia, **23** Hoshea, Hananaya, Hashub, **24** Halohesh, Pilha, Shobek, **25** Rehum, Hashabna, Maaseia, **26** Ahaya, Hanan, Anan, **27** Maluk, Harim na Baana. **28** “Ndí ozo fodur bu ndí nchħajja, ndí Livayi, ndí nħe, ndí obu abu, ndí na-eje ozi n'ülloṣn na ndí ahü niile sitere n'irube isi n'iwu Chineke wezuga onwe ha site n'ebé ndí mba ozo ahü bi ha gburugburu no, ha na ndí nwunye ha na ı̄mum ha ndí ikom na ndí inyom, bu ndí niile tozuru īghoġha ihe. **29** Ndí a niile sooro ı̄mumne ha ndí Izrel a na-asopur, jikkotaa onwe ha ri'obu ı̄mum na iż-żu iyi ġibaso iwu Chineke, nke o nyere site n'aka Mosis, bu ohu Chineke; na ilezi anya rube isi n'he niile enyere n'iwu, ntuziaka niile na ı̄kpuru niile nke Onyenwe anyi bu Onyenwe anyi. **30** “Anyi kpebikwara na ı̄mum anyi ndí ikom na ndí inyom agħaqi alu di maqbūl nwunye site na mba ozo. **31** “Anyi kpebikwara na o bürü na ndí mba ozo eburu ngwa ahja ha maqbūl mkpuru ubi ha bja ire ya n'ubochi izuuke, maqbūl n'ubochi ozo dí nsø, anyi agħaqi azu ihe obula. Anyi na-ekpebikwara na anyi agħaqi aru oru obula n'afø nke asaa niile, kwekkopka na anyi ga-agħbagħara ı̄mumna anyi niile ji anyi ugwo n'afø ahü. **32** “Anyi kwekkoritakwara na anyi ga-atu utu otu üzø n'ime üzø ato nke otti shekel afø niile maka iji kwadoo oru ulloṣn ukwu Chineke, **33** maka ime ka ihe ndí a dirj n'ülloṣn ukwu ahü: achicha nsø, onyinye əka nke ubochi niile, aja nsure oku na onyinye nke ubochi izuuke, mmemme ənwa əħħarri niile, ha na mmemme ndí ozo niile a kara aka, maka aja dí nsø niile na aja ikpuchi mmehie ndí Izrel, maka ozi niile a na-agħa n'ülloṣn Chineke anyi. **34** “Anyi bu ndí nchħajja, ndí Livayi na ndí ozo, ejirila ife nza choputa mgbe ezinaul qobula n'etiti anyi ga-eji bubata nku n'üllo Chineke anyi n'oge ya kwa afø, maka ebe iċħu aja nke Onyenwe anyi Chineke anyi dika e dere ya n'iwu. **35** “Anyi kpebikwara na mmađu niile n'otu n'otu ga na-ewebata mkpuru mbu nke ihe ubi ya n'ülloṣn Onyenwe anyi, na mkpuru osisi obula, maqbūl ihe ubi ndí ozo. **36** “Dika e dere ya n'iwu, anyi ga-ewebata ı̄mum ndí ikom mbu anyi, na nwa mbu nke igwe ehi, na igwe ewu na atur anyi niile, n'üllo Chineke anyi. A ga-enye ha ndí nchħajja na-eje ozi n'ebé ahü. **37** “Karışja, anyi ga-ewebata n'üllo iċħikqoba ihe nke ulloṣn Chineke anyi, nyekwa ha ndí nchħajja, utu əka mbu anyi kworø, ya na onyinye ndí ozo nke mkpuru ubi mbu anyi, dika mmannya vajinı̄ mbu, mmanu oliv mbu na mkpuru osisi ndí ozo. Anyi kpebikwara inye ndí Livayi otu üzø n'ime üzø iri nke ihe niile anyi nwetara n'ubi anyi, n'ihı̄ na o bu oru ndí Livayi īnakkota otu üzø n'üzø iri site n'obodo niile ebe anyi na-aru oru. **38** Ndí nchħajja bu ı̄mum ı̄mum Eron ga-eso ndí

Livayı mgbe ha-na-anakota onyinye otu üzəri iki ndi a. Ha ga-ewekota ihe ndi a niile webaa ha n'ülö Chineke anyi, ruo n'ime onyuşlo ichikoba ihe, nke ulqakü. **39** Ndị Izrel na ndị Livayı, kwasiri iweta onyinye oka ha, na mmanu väjini oğhuru, na mmanu oliv n'ime ülö ichikoba ihe, n'ebé a na-edebé ngwongwo niile e ji eje ozi n'ülö ukwu ahü, nke ndị nchüaja na-eje ozi, ndị nche na nke ndị obu abu. "Anyị agaghị agbakutakwa ülö Chineke anyị azụ."

11 Ugbu a, ndịsi Izrel bi n'obodo nsọ Jerusalem n'oge a, ma e sitere n'ife nza hopyata otu üzəri n'ime üzəri iki ndị bi n'obodo ndị üzəri niile ka ha bia biri na Jerusalem, bụ obodo nsọ ahü, ebe üzər itoolu fofdürü bikwa n'obodo nke aka ha. **2** Ndị mmadu toro ndị niile jiri afọ ofufu họro ibia soro biri na Jerusalem. **3** Ndị a bụ ndịsi ala ahü a na-achị achị ndị biairi na Jerusalem (ma otütü ndị Izrel, ndị nchüaja, ndị Livayı, ndị na-eje ozi n'ülönsö na ümụ ndị na-ejere Solomon ozi biiri n'obodo Juda, onye ögبula n'ihe onwunwe ya n'obodo ha dí iche iche. **4** Ebe ndị ögökwa bụ ndị sitere na Juda na Benjamin, biiri na Jerusalem). Ndị sitere n'agburu Juda bụ ndị a: Ataia nwa Uzaya, nwa Zekaraya, nwa Amaraya, nwa Shefataya, nwa Mahalalel, nwa Perez; **5** na Maaseia nwa Baruk, nwa Kol-Hoze, nwa Hazaia, nwa Adaya, nwa Joarib, nwa Zekaraya, nwa onye Shilo. **6** Onyögugu ümụ Perez niile bi na Jerusalem dí narị anō, na iri isii na asato. Ha bụ ndị ikom gbara dimkpa. **7** Ndị sitere n'agburu Benjamin bụ, Salu nwa Meshulam, nwa Joed, nwa Pedaia, nwa Kolaya, nwa Maaseia, nwa Itiel, nwa Jeshaya, **8** ya na ndị na-eso ya bụ ümụ Gabai na Salai. Onyögugu ha dí narị itoolu na iri abuọ na asato. **9** Juel nwa Zikri bụ onyeisi ha, Juda nwa Hasenua bụ onye na-eso ya, na onye na-achị akụku oğhuru nke obodo ahü. **10** Ndị sitere n'etiti ndị nchüaja bụ, Jedaya nwa Joarib, na Jakin, **11** na Seraya nwa Hilkaya, nwa Meshulam, nwa Zadık, nwa Meraiot, nwa Ahitub onye na-elekota ülö ukwu Chineke. **12** Onyögugu ndị ikom ha na ha na-aruko oru n'ülö ukwu ahü bụ narị asato na iri abuọ na abuọ. Adaya, nwa Jeroham, nwa Pelalaya, nwa Amzi, nwa Zekaraya, nwa Pashua nwa Malkija, **13** na ndị ikom bụ ndịsi ezinaulo ndị so ya ruo ɔru dí narị abuọ na iri anō na abuọ n'onyögugu, Amashai nwa Azarel, nwa Ahazai, nwa Meshilemöt, nwa Imea, **14** na ndị otu ya n'ırı ndị blykwa dimkpa, dí otu narị na iri abuọ na asato n'onyögugu. Onyeisi ha bụ Zabdiel nwa Hagedolin. **15** Site na ndị Livayı: Shemaya nwa Hashub, nwa Azrikam, nwa Hashabaya, nwa Buni, **16** na Shabetai, na Jozabad, mmadu abuọ na ndị ndu ndị Livayı, ndị ögbu ha na-aru ɔru dí n'ezì nke ülö Chineke; **17** Matanaya nwa Mika, nwa Zabdı, nwa Asaf, bụ onyendu nke duru n'ekpere na ofufe ekele. Bakbukaya onye nke abuọ n'etiti ndị otu ya, na Abda nwa Shamua, nwa Galal, nwa Jedutun, bụ ndị na-enyere ya aka. **18** Onyögugu ndị Livayı niile no na obodo nsọ ahü dí narị abuọ na iri asato na anō. **19** Ndị nche ony üzər ama, Akub, Talmón na ndị otu ha dí otu narị na iri asaa na abuọ n'onyögugu, ha bụ ndị na-eche nche n'ony üzər ama niile. **20** Ndị fofdürü n'İzrel, ha na ndị nchüaja, na ndị Livayı, nə n'obodo Juda niile, onye ögبula n'ihe nketa ya. **21** Ndị ahü niile na-eje ozi n'ülönsö bi n'uğwu Ofel. Ndịsi ha bụ Ziha na Gishpa. **22** Onye na-elekota ndị Livayı bi na Jerusalem bụ Uzi, nwa Bani, nwa Hashabaya, nwa Matanaya, nwa Matanaia, nwa Mika. Uzi bụ otu onye si n'ikwu Asaf, ndị ögbu abu makaije ozi nke ülö Chineke. **23** Eze

hoputara ndị ögbu abu nyekwa ha oru ha kwasiri iřu übочи niile. **24** Petahaya nwa Meshezabel, onye bu otu n'agburu Zera, nwa Juda, bụ onyeozı eze banyere ihe niile gbasara ndị mmadu ahü. **25** Obodo үfodу ebe ndị Juda bi bụ ndị a: Kiriati Aba, Dibon, Jekabzeel na obodo nta ndị dí ha gburugburu, **26** Jeshua, Molada, Bet-Pele, **27** Haza Shual, Bışasheba na obodo ya niile, **28** Ziklag, Mekona na obodo ya niile, **29** En-Rimòn, Zora, Jamut, **30** Zanoa, Adulam na obodo nta dí ha gburugburu, Lakish, ala dí ya gburugburu, Azeka na obodo ya niile. Nke a pütara na ndị mmadu bi site na Bışasheba ruo na Ndagwurugwu Hinom. **31** Ndị agburu Benjamin biri na Geba, Mikmash, Ajja, Betel na obodo dí ya gburugburu, **32** Anatot, Nob, Ananaya, **33** Hazo, Rema, Gitaim, **34** Hadid, Zeboim, Nebalat, **35** Lod, Ono na Ge Harashim. **36** Үfodу n'otu ndị Livayı, ndị ebe obibi ha dí na Juda ka e zigara isoro biri n'ebu Benjamin.

12 Ndị a bụ ndị nchüaja na ndị Livayı ndị so Zerubabel nwa Shealtiel na Jeshua lọta. Seraya, Jeremaya, Ezra, **2** Amaraya, Maluk, Hatush, **3** Shekanaya, Rehum, Meremot, **4** Ido, Gineton, Abija **5** Mijamin, Maadaya, Bilga, **6** Shemaya, Joarib, Jedaya, **7** Salu, Amok, Hilkaya na Jedaya. Ndị a niile bụ ndị ndu ndị nchüaja na ndị na-enyere ndị ndu aha n'übочи Jeshua. **8** Ndị Livayı so ha bụ ndị a: Jeshua, Binui, Kadmiel, Sherebaya, Juda nakwa Matanaya, onye ya na ndị otu ya na-elekota ofufe ekele. **9** Bakbukaya, na Unni, ndị otu ha nō na ncherita ihu n'ofufe ahü. **10** Jeshua mruj Joakim, Joakim mruj Eliashib, Eliashib mruj Joiada, **11** Joiada mruj Jonatan, ebe Jonatan mruj Jadua. **12** Ndị a bụ ndịsi ikwu ndị nchüaja n'oge ndu Joakim. Meraia bụ onyeisi ümụ Seraya, Hananaya bụ onyeisi ümụ Jeremaya, **13** Meshulam bụ onyeisi ümụ Ezra, Jehohanan, onyeisi ümụ Amaraya; **14** Jonatan, onyeisi ümụ Maluk; Josef bụ onyeisi ümụ Shekanaya; **15** nke Harim, Adna, nke Meremot, Helkai; **16** Zekaraya, onyeisi ümụ Ido; Meshulam, onyeisi ümụ Gineton **17** Zikri, onyeisi ümụ Abija; Piltai, onyeisi ümụ Modaya na Miniamin **18** Shamua, onyeisi ümụ Bilga, Jehonatan, onyeisi ümụ Shemaya; **19** Matenai, onyeisi ümụ Joarib; Uzi, onyeisi ümụ Jedaya; **20** Kalai, onyeisi ümụ Salu; Eba, onyeisi ümụ Amok, **21** Hashabaya, onyeisi ümụ Hilkaya; Netanel, onyeisi ndị Jedaya. **22** E dekotara aha ndịsi ezinaulo ndị Livayı niile n'übочи Eliashib, Joiada, Johanan na Jadua, nakwa nke ndị nchüaja n'akwukwò n'oge چichij Daraios bụ eze Peshja. **23** E dekwhara aha ndịsi ndị Livayı niile n'akwukwò tutu ruo n'oge Johanan nwa Eliashib dí ndu. **24** Ndị a bụ ndịsi ndị Livayı n'oge ahü: Hashabaya, Sherebaya, Jeshua, nwa Kadmiel na ndị otu ha. Ha kere onwe ha üzər abuọ. Uzər abuọ ndị a na-eguzokwa na-eche ibe ha ihu mgbe ögبula ha na-abuọ Chineke abu otuto na ekele. Otu üzər na-amalite nke ögəzə azaghachi, dika Devid onye nke Chineke si nye ya n'iru. **25** Ndị nche na-eche ony üzər üzər ülö ichikoba ihe nke ülönso bụ ndị a: Matanaya, Bakbukaya, Qabdaya, Meshulam, Talmón na Akub. **26** Ha jere ozi ha n'oge Joakim nwa Jeshua, nwa Jozadak, di ndu, na n'oge Nehemaya bụ onyeisi چichij, na n'oge Ezra bukwa onye nchüaja, na onye nkuzi okwu Chineke. **27** Mgbe a na-edo mgbidi Jerusalem oğhuru ahü nsö, e sitere n'obodo niile ndị Livayı bi kpoo ha ka ha bia nye aka iji ony mee mmemmem ido nsö ahü. Ha biakwara jiri abu ekele na ihe egwu dí iche iche dika übə akwara, igba na une kelee Chineke. **28** Ndị

obi abu sitekvara n'obodo niile di gburugburu Jerusalem bia, o buladi site n'obodo niile ndi Netofa, 29 na Bet-Gilgal, na akukü Geba na Azmavet, n'ihi na ha ewuorola onwe ha obodo nta di iche gburugburu Jerusalem. 30 Mgbe ndi nchüaja na ndi Livayi dochara onwe ha ocha, ha dokwara ndi Izrel niile, na ony় uzo ama niile, na mgbidi ahü ocha. 31 E mere m ka ndi ndu Juda niile rigor n'elu mgbidi ahü. N'ebe ahü ka m kenyere otu ndi obu abu abu inye ekele. Otu uzo gara akukü aka nri nke elu mgbidi ahü ruo n'Onu Uzo Ama Ikopofu Ahijah. 32 Hoshaya na okara ndi ndu Juda neso ha n'azü, 33 ha na Azaraya, Ezra, Meshulam, 34 Juda, Benjamin, Shemaya, Jeremaya 35 na ndi nchüaja ndi a ndi na-afü opı, tinyere Zekaraya nwa Jonatan, nwa Shemaya. Ndi bu nna nna Zekaraya bu Matanaya, Mikaya na Zakua, ndi ikwu Asaf. 36 Ndị otu ya, bu Shemaya, Azarel, Milalai, Gilalai, Maai, Netanel, Juda na Hanani. Ha niile ji ngwa egwu ha, ụdi ngwa egwu ndi ahü Devid onye nke Chineke nyere n'iwu na ndi obu abu ga-eji. Ezra, bu ode akwükwo nō n'ihi na-edu ha. 37 Mgbe ha rutere n'Onu Uzo ama Isi Iyi, ha rigoro n'elu nkwasu nrigo ụlo elu e si abata n'obodo Devid, si ebe ahü gafee ụloze Devid, gaakwa lögħachi n'Onu Uzo Ama Mmiri, nke dì n'akukü օwūwa anyanwụ obodo ahü. 38 Ndị obu abu nke օzø bu ndi na-enye ekele gara uzo aka ekpe. Mü onwe m sooro ha n'elu mgbidi ahü, tinyere okara ndi mmadu ahü, gafee Ụlo elu Ite Oku jeruo Mgbidi Sara Mbara. 39 Anyi sitekvara n'ebi ahü gafee Onu Uzo Ama Ifrem, Onu Uzo Ama Jeshana, Onu Uzo Ama Azü, Onu Uzo Ama Ụlo Elu Hananel, ruokwa n'Onu Uzo Ama Ụlo Elu Narị na ruo n'Onu Uzo Ama Atüry, kwusi n'Onu Uzo Ama Ndị Nche. 40 Ya mere, uzo ndi mmadu abu na-abu abu ekele nye Chineke zukötara bata n'ulonso ukwu. Esokwa m ha bata, mü na okara ndi ndu, 41 tinyere ndi nchüaja ndi a: Eliakim, Maaseia, Miniamin, Mikaya, Elioenai, Zekaraya na Hananaya. Ndị a niile ji opi ha. 42 Ndị օzø sokwa bata bu ndi a: Maaseia, Shemaya, Elieza, Uzi, Jehohanan, Malkija, Eläm na Eza. Onyendu ndi obu abu ahü niile bu Jezrahaya. 43 Ha churu otutu aja n'ubochi ahü n'ihi na Chineke nyere ha oke օni. Umunta na ndi inyom sokwa նuria օni. Ha nukwara սda օni ndi Jerusalem site n'ebi di anya. 44 N'oge ahü ka a hopütara ndi ikom na-elekota ụlo իchikoba ihe, ebe a na-achikoba onyinye mkpuru mbu, na onyinye otu uzo n'uzo iri. A na-esite n'obodo gbara Jerusalem gburugburu na-ewebata n'ulö իchikoba ihe onyinye niile e nyere n'iwu maka օdimmra ndi nchüaja na ndi Livayi. E si otu a na-ewebata ya n'ihi na օru ndi nchüaja na ndi Livayi na-aru na-atö ndi Juda սto nke ukwuu. 45 N'ihi na ha na-aru օru Chineke ahü ha ketara յru, ya na օru ido ndi mmadu na ihe օbula nsø. Otu a kwa ka ndi obu abu, na ndi na-eche nche si arukwa oru a dikä iwu Devid na Solomon nwa ya nyere si di. 46 O bu n'oge Devid na Asaf ka e bidoro inwe ndi ndu abu ito na ikele Chineke. 47 Ya mere, n'oge Zerubabel na Nehemaya, ndi Izrel niile na-ewebata onyinye e ji akwagide օru ndi obu abu, na ndi nche, na ndi Livayi. Ha kewapütakwara oke ruru ndi Livayi ndi օzø iche, ndi Livayi n'onwe ha kwa, kewapütara oke ruru սmu Erön n'ime ihe e nyere ha dikä e si nye ya n'iwu.

13 N'ubochi ahü, a gupütara okwu Chineke na ntị ndi Izrel site n'akwükwo iwu Mosis. Mgbe a na-agupütä ya, a chöpütara na o megidere iwu na onye Amon, maqbü onye

Moab, ga-eso n'ofufe ulonso ukwu Chineke. 2 N'ihi na ha bu ndi iro սmu Izrel. Ha enyeghi ha ihe oriri na ihe օniunu kama ha züru Belam ka o buq umu Izrel օnu. (Ma Chineke anyi gbanwere ibus onu ahü mee ka o ghqo ngozi.) 3 Mgbe a gupütara iwu a, ndi Izrel chüpüpuru ndi mba օzø niile nō n'ogbakö ha. 4 Ma tupu ihe ndi a niile emee, Eliashib onye bu onye nchüaja, onye e dorö n'isi ilekota ime սlo a na-achikoba ihe n'ulö Chineke anyi, ya na Tobaya nwee ezi mmekorita, 5 o weere otu օnqulö buru ibu a na-achikoba ihe nye ya. Na mbu, o bu օnqulö ebe a na-achikoba onyinye օka na սda na-esi isi սto, na ngwongwo ulonso, na efere mmanya օlur, na mmanya oliv. Mosis enyeleri ya n'iwu na o bu ndi Livayi na ndi obu abu na ndi nche nwe onyinye ndi ahü. Ndị nchüaja nwewka oke n'ihe ndi a. 6 Mgbe ihe ndi a na-emee, anoghi m na Jerusalem, n'ihi na n'ihi afö atö na abu nke օchichị Ataksekses, eze Babilon, a logħachikwutere m eze. Ma e mesirị m nata ya ike 7 lagħachikwa na Jerusalem. N'ebe a ka m nō mata banyere ihe օjoo ahü Eliashib mere, inye Tobaya otu օnqulö nke dì n'ogige սlo Chineke ka o buru ebe izuike ya. 8 Iwe were m nke ukwuu, nke mere na m sitere n'onqulö ahü tūpuşa ngwongwo Tobaya niile n'ezı. 9 Enyere m iwu ka e doo օnqulö ndi ahü niile օcha, a chighachikwara m ngwongwo սlo Chineke niile n'ime ha, ha na onyinye mkpuru օka, na սda na-esi isi սto ndi ahü. 10 A chöpütakwara m na-enyebeghi ndi Livayi oke ihe ruru ha, nke mere na ndi obu abu, na ndi nche ndi o bu օru ha i doo ofufe, alaghachila n'ubi ha dì iche iche. 11 N'ihi ya, abaara m ha mba juo ha si: "Gini mere unu jiri gbakuta ulonso ukwu Chineke azü?" Mgbe ahü akpoghachiri m ndi Livayi nyekwa ha օru ha n'ulonso. 12 Ndị Juda niile bidokwara iweta սtu ha, na onyinye օka, na mmanya vajin na mmanya oliv ha n'ulö իchikoba ihe dì n'ulonso. 13 E tinyere m Shelemaya onye nchüaja, na Zadok ode akwükwo, na Pedaiya onye Livayi, ka ha buru ndi na-elekota սlo իchikoba ihe niile ahü. Emekwara m Hanan nwa Zakua, nwa Matanaya, onye ga na-enyere ha aka, n'ihi na a guruh dika ndi kwestiri ntukwası obi. Օru ha bu ikere ndi Livayi ibe ha niile oke. 14 Chineke m, biko cheta m n'ihi nke a, ehichapükwa ihe niile m ji obi m niile ruo n'ulonso gi na ije ozi niile ya. 15 N'ubochi ndi ahü, ka m հur na Juda ndi na-azocha mmanya vajin n'ubochi izuike, ndi ji inyinya ibu na-ebubata ogbe օka, na-ebokwası ha n'elu իnyinya ibu, tinyekwara mmanya, na mkpuru vajin na fiig, na ibu niile օbula. Ha na-ebubatakwara ha n'ime Jerusalem n'ubochi izuike. Nke a mere m ji doq ha aka na ntị megide ire nri n'ubochi ahü. 16 Ndị si obodo Taja, bu ndi birila na Jerusalem nō na-ebubata azü na ngwa ahü ndi օzø dì iche iche, na-ere ha na Juda, nakwa na Jerusalem n'ubochi izuike. 17 A baara m ndi a na-asopuru na Juda mba, si ha, "Gini bu ihe օjoo nke a unu na-emee, na-emerü ubochi izuike? 18 O bugħi otu ihe a ka nna nna unu ha mere, nke mere na Chineke wetara օdachi a tukwası anyi nakwa obodo a? Ugbu a, unu na-akpalı օnquma tukwası na nke dì megide Izrel site n'imeru ubochi izuike?" 19 N'ihi nke a, enyere m iwu na a ga-emechi օni uzo ama Jerusalem n'uhuruchi tupu ubochi izuike, ruo mgbe ubochi izuike gafesir. Emere m ka սfodu ndi ohu m na-anop na nche n'ebe ahü, iħlu na q digħi onye ahü օbula ga-abata n'ime obodo Jerusalem n'ubochi izuike. 20 Ya mere, ndi na-azü ahü na ndi na-ere սdi ngwa ahü dì iche iche, na-anop օnqodu abali n'azü Jerusalem, otu gboro maqbü ugboro abu. 21 Ma a doro

ha aka na ntí, sí, “Gíñi ka unu ji na-anó onódú abalí n’akúkú mgbidi a? O búru na unu eme ya ozo, aga m enye iwu ka e jide unu.” Site n’ubochí ahú gaa n’ihu, ha abiákwağı́ ozo n’ubochí izuike. **22** Mgbe ahú, enyere m ndí Livayí iwu ka ha doo onwe ha ọcha, nöökwa na nche n’onù ụzó ama, iħu na onye obula doro ubochí izuike nsø. Chineke m, biko, cheta m n’ihu ihe ọma ndí a niile, nwhee amara n’ebé m nq, diķa ğba ụba nke obi ebere gi si dí. **23** Ozø, n’ubochí ndí ahú a húru m ndí ikom Juda ndí lütara ndí inyom site n’etiti ndí Ashdød, na ndí Amón, na ndí Moab, **24** choputakwa na ḥkara n’etiti ümū ha na-asú naaní asusú ndí Ashdød, maqbú otu asusú nke ndí mba ozø, ma ha amaghí asusú Juda ma qlı. **25** Ya mere, abaara m ha mba, bükwwaa ha onu. Ufodú ha ka m tiri ihe, doqkwa ha n’agri isi. Emesia, emere m ka ha riyo iyi n’aha Chineke si: “Unu agaghí ekwekwa ka ümū ndí ikom na ndí inyom unu lügen ndí mba ozø ma unu onwe unu agakwaghí alütara ümū unu, maqbú onwe unu, ndí inyom ndí mba ozø. **26** O buğhí olulü di na nwunye dí otu a wetara odata Solomon? O nwegħi eze ozø dí na mba obula a puru iji tunyere Solomon, n’ihu na Chineke ya húru ya n’anya mee ya eze ndí Izrel niile. Ma q bu ndí nwunye mba ozø o luren dubara ya na mmehie ikpere arusi. **27** Ugbu a, o bu ka anyi gere na ntí na unu onwe unu na-emekwa ajo ihe dí otu a, na unu ekwesighi ntukwası obi nye Chineke anyi, site n’iħlu ndí inyom ndí mba ozø?” **28** Ya mere, esitere m n’ebé m nq chupu otu n’ime ümū ndí ikom Joiada, nwa Eliashib, onyeisi nchħajja, onye bu ogo Sanbalat onye Hor. **29** Cheta ha, Chineke m, n’ihu na ha merüyü oru nchħajja, na ogħbugba ndu oru nchħajja, na nké ndí Livayí. **30** Ya mere, e doro m ndí nchħajja, na ndí Livayí ọcha, wezugakwa ihe obula nke na-ekwesighi n’ebé ha nq. E kenyere m ha oru, onye obula n’ije ozi ya. **31** Emekwara m ka a na-ebubata nkú nke ebe īchħu aja n’oge kwsiri, meekwa ka a na-ewebata onyinye mkpuru mbu niile n’oge ha. Cheta m Chineke, gosi m iħuoma gi.

Esta

1 Nke a bù ihe mere n'oge ochichị eze Sekses, bụ Sekses nke chiri alaeze nwere mpaghara dì iché iché nke karíri otu narị na iri abuọ na asaa, nke gbasakwara site n'India ruo Kush. **2** N'oge ahụ, isi ochichi obodo eze Sekses bụ Susa ebe ocheeze ya díkwa. **3** N'afo nke ato nke ochichị ya, o mere mmemme oke oriri nye ndjisi ọrụ ya niile. Ndị ọzọ ọ kpókwarra bụ ndjisi agha nke Peshia na Midia, na ụmụ eze, na ndị ochichị sitere na mba dì iché iché ọ na-achị. **4** Mmemme a were otu narị na iri ụbọchị asatọ. Eze jikwa oge a gosi akụmụba, na ịma mma na ebube nke alaeze ya. **5** Mgbe ụbọchị ndị a gafesirị, eze kpóro oke oriri nörö ụbọchị asaa n'ubi a gbara ogige dì n'ülöze, nye ndị niile nö na Susa, site n'onye ukwu ruo n'onye nta. **6** Ihe iche mma e ji dozie ogige ahụ bụ ezi akwa mgbochi dì ọcha, nke e ji ogho ọcha kpaa na nke e jikwa ogho na-acha anụnụ anụnụ kpaa. E jikwa eriri ogho dì ezi ọcha na nke na-acha odo odo kekötas akwa mgbochi ndị ahụ, n'ihe mgbaaka olacha dì n'ogidi nkume dì oke ọnụahia e wuru n'ebé ahụ. A dobakwara oche olacha na olaedo ndị ahụ n'ebé e wulitụrụ elu, nke e ji nkume mabul na nkume ndị ọzọ dì oke ọnụahia, ndị na-acha ezi ọcha, ndị na-acha odo odo na nke na-eji oji wuoala ya. **7** E jikwa iko olaedo ńuọ ihe ọnụnụ. Iko olaedo ọbula e weputara n'ubọchị ahụ dì iché n'iche. O nweghi nke yiri ibe ya. E mekwara ka mmanya eze baa ụba díka afò ọma aka eze si dì. **8** E nyeghikwa iwu ọbula banyere iko mmanya ole mmapadụ kwesiri iñu kama ndị chọro ga-añu díka o si masị ha. N'ihi na eze agwalarị ndjisi ozi ya na onye ọbula kwesiri iñu díka o si chọro. **9** N'otu oge ahụ, eze nwanyị Vashti, kpokwara oke oriri nye ụmụ nwanyị niile nö n'ülöze, Sekses. **10** N'ubọchị nke asaa, mgbe obi dì eze Sekses mma n'ihi mmanya ọ ńuñu, ọ nyere ndị onozị asaa ndị a na-ejere ya ozi iwu, ha bụ, Mehuman, na Bizta, na Habona, na Bigta, na Abagta, na Zeta, na Kakas, **11** sị ha gaa kpóro Vashti nwunye eze ka ọ bjákwtue ya. Eze nyekwara iwu ka Vashti kpuru okpueze n'isi ya, maka igosi ndị mmapadụ niile na ndị a na-asopurụ nö n'ebé ahụ ịma mma ya. N'ihi na Vashti mara mma. **12** Ma mgbe e mere ka ozi eze ruo ya ntị, eze nwanyị, bụ Vashti jürü ịbjia. Nke a mere ka iwe wee eze nke ukwu. **13** Díka eze Sekses na-eme, ọ kpokwara ndị ọkachamara n'ihe gbasara iwu na ikpe ziri ezi. Eze na ndị a mara ihe, bụ ndị mara ihe ụbọchị nyere kparitarà ụka. **14** Ha búkwa ndị na-anókarị eze nso. Aha ha bụ Kashena, na Sheta, na Admata, na Tashish, na Meres, na Masena, na Memukan. A maara aha mmapadụ asaa ndị a n'ala Midia na Peshia. Ha bụ ndị na-agà n'ihi eze mgbe ọbula ha chọro, búrụkwa ndị díkarişiri elu n'alaeze ahụ. **15** Eze jürü sị, "Díka iwu si dì, gini ka a ga-eme Vashti bụ nwunye eze n'ihi na o nupuru isi n'iwu eze Sekses nyere nke o zigaara ya site n'onụ ndị onozị ya?" **16** Memukan kwuchitere onụ ndị ọzọ sị, "Ihe Vashti nwunye eze mere jorò njo. O mehiela eze, mehiɛkwa ndị ochichị niile, na ndị inyom nile bi n'akukị niile nke alaeze Sekses. **17** N'ihi na ndị inyom niile ga-amata ihe eze nwanyị mere, malite ileli ndị di ha anya, ma na-ekwu sị, 'Eze Sekses nyere Vashti nwunye ya iwu ka ọ bịa n'ihi ya, ma ọ jürü ịbjia.' **18** N'ubọchị taa ka ndị inyom ndjisi nke Peshia na Midia, bụ ndị ńuñu banyere omume nwunye eze mere, ga-azakwa ndjisi ochichị alaeze gi n'uzo dì otu a. A ga-enwe nledaanya na esemokwu n'ala a

mgbe niile. **19** "Ya mere, ọ buru na ọ masị eze, ya nye iwu, nke a ga-edeputa, ka ọ buru iwu n'ala Peshia na Midia, nke na-agaghi agbanwe, na Vashti agaghi abatakwa n'ihi eze Sekses ọzọ. Ka eze werekwa ọnọdụ eze nwanyị ahụ nye onye ọzọ ka ya mma. **20** Ọ ga-erukwa na mgbe a guputara iwu a eze nyere n'akukị alaeze a niile, ndị inyom niile ga-asopurụ ndị di ha site n'onye díkarişiri nta n'etiti ha ruo n'onye dì ukwu." **21** Eze na ndjisi ochichị ya nabatara ndumodụ a, n'ihi ya, eze mere ihe Memukan kwuru. **22** Ọ zipurụ akwukwọ ozi a nye akukị niile a na-achị achị nke alaeze ahụ. E dekwarra akwukwọ ozi ahụ n'asusị dì iché iché, na-ekwuputa n'asusị ọbula na nwoke ọbula kwesiri ịbju onye na-achị ezinauło ya.

2 Mgbe ihe ndị a gasirị, ka iwe eze Ahasueros dajuru, ọ malitere ihe echiche banyere Vashti. O chetara ihe Vashti mere, chetaka ihe e kpebiri banyere ya. **2** Mgbe ahụ, ndị na-ejere eze ozi sıri ya, "Ka anyị gaa chọtara eze ụmụ agbogho na-amaghị nwoke mara mma ile anya. **3** Ka eze hoputa ndị nchikọta n'isi obodo niile, ndị ga na-ahoputa, ma na-akpobatakwa ụmụ agbogho ndị a niile mara mma, n'ülöze dì na Susa. Ka Hegai, onozị eze búrụkwa onye ga-elekota ndị inyom ndị a. Ka e jirikwa ihe iche mma niile chọp ha mma díka o si kwesi. **4** Emesịa, nwaagbogho ahụ ihe ya masiri eze karịa ga-abụ nwunye eze n'onọndu Vashti." Ntuputa a toro eze ụtọ nke ukwu. O nyere ha ike ka ha malite na-atufugị mgbe. **5** N'oge a, enwere otu onye Juu nö n'obodo Susa nke ewusiri ike, a na-akpo Môdekai nwa Jaja, nwa Shimei, nwa Kish, onye Benjamin. **6** Ọ bụ onye a dotara n'agha mgbe Nebukadneza bibiri Jerusalem. N'oge ahụ, e mere ka ọ hapụ obodo ya gaa biri na Babilon búkwa oge a dötakwara Jekonaya eze ndị Juda na ọtụtu ndị ọzọ n'aghị. **7** Môdekai nwere nwa nwanne nna ya, aha ya bụ Hadasa, ma a na-akpokwa ya Esta, onye mara mma n'ahụ díkwa mma ile anya. Nne ya na nna ya anwụoła, ma Môdekai kpobatara ya n'ülö ya zuo ya díka nwa ya nwanyị. **8** Ya mere, n'ihi iwu ahụ eze nyere, e mere ka ọtụtu ụmụ agbogho bịa na Susa, n'ime ụlo ukwu eze. Ọ búkwa Hegai na-elekota ha niile. A kpobatakwa Esta n'ülöze nyefee ya Hegai n'aka, onye na-elekota ebe obibi ndị iko nwanyị eze. **9** O masiri ya, o natakwara lhuoma n'ebé o no. Ngwangwa ọ malitere inye ya nri puru ihe, na ihe ndị ahụ niile e ji edozị ahụ na iche mma. O sitere n'etiti ụmụ agbogho nö n'ülöze hoputa ụmụ agbogho asaa ndị na-ejere Esta ozi. O duuru ya na ndị na-ejere ya ozi dubaa n'ebé kachasi mma n'ogige ebe ndị inyom eze bi. **10** Ma Esta agwabeghi onye ọbula obodo ya maqbụl ihe banyere ezinailo ya, n'ihi na Môdekai nyere ya iwu ka ọ ghara igwa onye ọbula. **11** Ụbọchị niile, Môdekai na-abia n'ogige ụlo ndị inyom na-ajụ ase otu Esta mere, n'ichoputa otu ihe si agara ya. **12** Tupu o ruoro nwaagbogho ọbula ibawkurwa eze Sekses, o ga-anózu onwa iri na abuọ n'ebé a na-achị ya mma díka iwu e nyere banyere iche mma ndị inyom si di. A ga-eji mmanu máá chọp ya mma ọnwa isii, werekwa mmanu isi ụtọ dì iché iché, na ihe iche mma ndị ọzọ kwaduo ya n'ime ọnwa isii nke ọzọ. **13** N'uzo dì otu a, ka nwaagbogho ọbula ga-adị gakwuru eze, bụ Sekses. A na-enye ya ihe ọbula ọ chọro site n'ebé obibi ha nke o ji aba n'ülöze. **14** A na-eme ka ọ banye n'ülöze n'anyasi, ma n'utụtụ, ọ na-aloghachi n'ülö ọzọ nke dì n'ebé ụmụ nwanyị eze bi. N'ebé ahụ ka Shashgaz, onozị eze nö na-elekota ndị iko nwanyị eze. Ọ gakwaghi aloghachi n'ebé eze ọzọ karjakwa

ma ihe ya ọ masirị eze, eze akpọ ya ka ọ biaghachi ozọ. **15** Mgbe oge Esta (ada Abihail, onye bụ nwanne nna Môdeka, onye kpôrọ nwantakirị nwaagbogho a ka ọ bùrụ nwa nke ya) ga-eji gaa n'ihu eze ruru, ọ nabatara ndümögü Hegai, onozi ahụ na-elekota ndị inyom. Ọ hütara amara n'ihu mmadụ niile ndị hụrụ ya. **16** E mere ka Esta bakwuru eze n'ònwa nke iri n'afo nke asaa nke ochichị eze Ahasueros. **17** Eze hụrụ Esta n'anya karịa ụmụ agbogho ndị ozọ niile. Ọ natara amara na mmasị eze karịa ụmụ agbogho na-amaghị nwoke ndị ozọ. Ya mere, o weere okpueze kpkwasi ya n'isi mee ya eze nwanyị n'önodu Vashti. **18** Eze kpôrọ oke oriri, n'ihu Esta, nye ndịsi ochichị ya niile na ndị ozi ya niile. Ọ kposara ezumike nye ndị ọru niile n'alaeze ya, ma kesaakwa onyinye nye otutu ndị mmadụ dika eze pürü ime. **19** Mgbe a chikotara ụmụ agbogho ndị a na-amaghị nwoke nke ubgoro abụ, Môdeka nọ ala n'önụ ụzo ama eze. **20** Ma Esta emebeghi ka onye ọbuła mara ihe banyere ezinaulo ya maqbụ obodo ya, dika Môdeka nyere ya n'iwu, nke ọ na-emeri mgbe a na-azulite ya. **21** Otu ụbочi, mgbe Môdeka nọ n'ọru n'önụ ụzo ama ulọ ukwu eze, ndị onozi abụ eze nwvere, aha ha bụ Bigtan na Teresh, ndị na-eche ọnụ ụzo ulözeze nche, were iwe megide eze. Ha gbara izu kpebie na ha ga-egbu eze Sekses. **22** Ma Môdeka chọputara nzube ojọ o gwa ya Esta, nwunye eze, onye gwara eze, meekwa ka eze mata na ọ bụ Môdeka gwara ya. **23** Mgbe e nyochara kwu a, chọputa na ọ bụ eziokwu, e jidere mmadụ abụ ahụ kwugbu ha n'osisi. E dekwara ihe ndị a niile n'ihu eze n'ime akwukwọ akukọ ihe e mere.

3 Mgbe ihe ndị a gasirị, eze bụ Ahasueros mere Heman nwa Hamedata onye Agag ka ọ bùrụ onye ukwu, o nyere ya ugwu site n'inye ya oche dị elu karịa nke ndị ozọ niile a na-asopụ. **2** Ndịsi ochichị eze niile na-egbu ikpere n'ala nye Heman nsopụrụ mgbe ọbuła o si n'önụ ụzo ama ulözeze na-agafe, n'ihu na ọ bụ otu a ka eze nyere n'iwu. Ma Môdeka ekweghi egbu ikpere nye ya, ọ kwekwaghị enye ya nsopụrụ. **3** Mgbe ahụ, ndị ozi eze ndị no n'önü ụzo ama eze jurụ Môdeka ajuju si ya, "Ginị mere i ji na-enupu isi n'iwu eze nyere?" **4** Ha na-agwa ya okwu kwa ụbочi kwa ụbочi, ma o gegehi ha ntị. N'ihii nke a, ha gwara Heman ihe banyere ya, ihụ ma ọ ga-anabata omume Môdeka, ebe ọ gwara ha na ya bụ onye Juu. **5** Ihe a were Heman iwe nke ukwuu mgbe o chọputara na Môdeka jurụ igbu ikpere n'ihu ya, maqbụ isopụrụ ya. **6** Mgbe ọ matara ndị Môdeka hi bụ, ọ di ya ka ihe ileda anya ma o gbuo naanị Môdeka. Kama Heman chọrọ ụzo ọ ga-esi laa ndị Môdeka niile, bụ ndị Juu nọ n'alaeze niile nke Sekses n'iyi. **7** N'ònwa mbụ, nke bụ onzwa Nisan, n'afo nke iri na abụ nke ochichị eze Ahasueros. Ha fere nza (nke bụ Pua) n'ihu Heman iji hoputa ụbочi na onzwa. Ma nza ahụ danyere n'ubochi nke iri na ato n'ònwa nke iri na abụ, nke bụ onzwa Aada. **8** Mgbe ahụ Heman sịrị eze Sekses, "O nwere otu ndị gbasara ebe niile, n'etiti ndị bi n'obodo dị iche iché niile nke alaeze gi, ha kepuru onwe ha iche. Iwu ha dị iche site n'iwu nke ndị mba ozọ. Ha adighị edebekwa iwu eze, ọ gaghi abara eze uru i hapụ ha ka ha nödürü onwe ha. **9** Ọ bùrụ na ọ masirị eze, ya nye iwu ka a laa ha n'iyi, aga m akwunye puku talenti olaocha iri n'aka ndị nlekota n'ihu ulöaku eze." **10** Ya mere, eze gbatutara olaaka ikiye ya nye ya Heman nwa Hamedata onye Agag, onye iro ndị Juu **11** Eze gwara Heman, "Enyela m gi olaocha ahụ, ya na ndị a. Mee ha dika o si dì gi

mma." **12** N'abalị iri na ato nke onzwa mbụ, a kpokorọ ndị oke akwukwọ eze niile. Ha deputara n'akwukwọ isi obodo dị iche iche, nakwa n'asusu ndị ọbuła, ihe niile Heman nyere n'iwu nye ndị nnöchị anya eze niile, ndị ochichị nke ala nile ha na-achị, na ndịsi nke ndị ọbuła nọ n'ime alaeze a. E ji aha Ahasueros dee akwukwọ ndị ahụ, werewka mgbaaka eze n'onwe ya kaa ya akara. **13** E zipurụ ndị ogba ọso ozi eze ka ha gaa n'isi obodo ọbuła n'alaeze ahụ, na-enye iwu a edere n'akwukwọ ka a laa n'iyi, gbuo, ma kpochapukwa ndị Juu niile, ma nwantakirị ma okenye, ma nwanyị, ma ümuntakirị, n'otu ụbочi, n'abalị iri na ato nke onzwa iri na abụ, nke bụ onzwa Aada, nakwa ipunara ha akunụba ha n'ike. **14** Ihe ndeputa nke otu akwukwọ ahụ bụ nke a ga-enye dika iwu n'obodo niile ọbuła site na nkwpupụta, mee ka ndị mba niile mara maka ya, nöökwa na njikere n'ihu ụbочi ahụ. **15** Ọ bụ ndị ozi eze na-agba ọso nke ọma ka e nyere ozi ahụ, ka ha jiri ya jee n'obodo niile. E mekwara ka iwu ahụ baa mmadụ niile bi na Susa ntị. Emesịa, eze na Heman nödürü ala iñụ ihe ọnụnụ n'oge ndị niile bi na Susa nọ n'egwu n'ihu okwu ibibi ndị Juu ahụ.

4 Mgbe Môdeka nüru ihe mere, o dòwara uwe ya, yikwasị onwe ya akwa mkpe, werewka ntụ kpokwasị onwe ya, pụo baa n'ime obodo, na-eti mkpu akwa. **2** O bjaruru n'önü ụzo ama nke ulözeze guzo n'ebé ahụ, n'ihu na o dighi onye a na-ekwe ka o yiri akwa mkpe banye n'ogige ulözeze. **3** N'alaeze ahụ ndị Juu niile, nọ n'iru ụjụ na ibu ọnụ na ikwa akwa na iti aka n'obi n'ihu iwu eze ahụ. Otutu yikwa akwa mkpe ha, dinarakwa na ntụ. **4** Mgbe ụmụ agbogho na ndị onozi Esta gwara ya ihe banyere Môdeka, o wutere ya nke ukwuu. O zigaara Môdeka uwe, ka o nwee ike gbanwee uwe mkpe ahụ o yi, ma ọ naraghị ha. **5** Mgbe ahụ, Esta ziri ka a kpoo Hatak, otu n'ime ndị onozi eze, onye nke ọ bụ ọru ya ijere Esta ozi, gwa ya ka o jekwuru Môdeka juo ya ihe kpatara nke a, na ihe mere o ji na-eme otu a. **6** Hatak jere n'ama obodo ahụ ebe ọ hụrụ Môdeka n'önü ụzo ulözeze. **7** Môdeka kóoro ya ihe niile, na otu Heman si kwee nkwa ikwunye ego n'ulöaku eze ka e were laa ndị Juu n'iyi. **8** O nyekwara ya akwukwọ iwu eze ebe e dere maka ila ha n'iyi, bụ nke akpôsara na Susa, ka o gosi ya Esta, kôwaakwa ya nye ya. Ọ gwara ya ka o nye ya iwu ka ọ bakwuru eze riọ ya arirịgị amara, riokwa ya ebere n'ihu ndị ya. **9** Hatak loğhachiri zie Esta ihe niile Môdeka kwuru. **10** Ma Esta gwara Hatak ka o jehaghị gwa Môdeka si; **11** "Uwa niile maara nke ọma na onye ọbuła, maqbụ nwoke maqbụ nwanyị, banyere n'ime ime ulözeze mgbe eze na-akpoghị ya, ga-anwụ, karjakwa ma eze o setipụrụ mkparा olaedo ya gosi onye ahụ na o nabatara obiịa ya. Ugbu a, o meela ihe dị ka otu onzwa kemgbe eze na-ezibeghi ozi ka a kpoo m." **12** Mgbe ha gwara Môdeka ihe Esta zara, **13** o zighachiri oṣisa a, "Echela n'ihu na i bi n'ulözeze na naani gi ga-afodụ ndị n'etiti ndị Juu niile. **14** Ọ bùrụ na i gba nkịtị n'oge a, oghere na napuña ndị Juu gasitese n'üzö ozọ bia, ma gi onwe gi na ulö nna gi ga-alà n'iyi. Onye makwanụ ihe mere i ji noro n'ulözeze n'oge dị otu a?" **15** Mgbe ahụ, Esta zara Môdeka si; **16** "Gaa kpokotaa ndị Juu niile bi na Susa, bukwaaranụ m onzwa. Unu erila ihe ọbuła, maqbụ nüo ihe ọbuła abalị ato, ehihiie na abalị. Mụ onwe m kwa, na ụmụ agbogho na-ejere m ozi, ga-emekwa otu ihe ahụ. Emesịa, ọ bụ ezie na ọ bụ ihe megidere iwu, ma aga m

aga hụ ezeanya. Ihe o pütara ya pütara. O pütara m ọnwụ, ka m nwụo!" 17 Môdekaipuru, gaa mee dika Esta gwara ya.

5 N'abalị nke ato ya, Esta yiri uwe eze nwanyi ya, guzo n'ime ime ogige ụlọeze, nke chere ihu n'ulọ nzukọ ukwu di n'uloeze, ebe eze nodu n'ocheeze ya chee ihu n'ọnụ ụzo. 2 Mgbe o hurụ Esta bù nwunye eze ka o na-eguzo n'ogige ahụ, ihe ya masiri ya, o nabatakware ya site na i setipuru ya mkpara olaedo nke di n'aka ya. Ya mere, Esta bajaruru nso metükwa isi mkpara olaedo ahụ aka. 3 Eze juru ya si, "Gịnị ka i choro, eze nwanyi Esta? Gịnị bụ mkpa gi? Aga m emere gi ya, o buladi ma o bụru inye gi otu ọkara alaeze m." 4 Esta zara si, "O bụru na o masiri eze, achoro m ka gi na Heman bia rie oriri m kwadooro unu taa." 5 Eze tughariri gwa ndị ozi ya si, "Gwanụ Heman ka o mee ngwangwa bịa ka anyị gaa mee ihe Esta riñoro." Emesia, eze na Heman bijara n'oriri Esta. 6 Mgbe ha na-anụ mmanya, eze siri Esta, "Ugbu a, gwa m ihe i choro, aga m enye gi ya, o buladi ma o bụru otu ọkara alaeze m." 7 Esta zara si, "Ariri m na mkpa m bụ nke a, 8 o bụru na m ahūtalā amara n'ihu eze n'ezie, o burukwa na o masiri eze imere m ihe m na-arịo, na ihe m na-achọ, ka ya na Heman sorokwa bịa echị n'oriri ọzọ m ga-akwado. Echi ka m ga-akókwa gi ihe niile." 9 Heman hapurụ ebe oriri ahụ n'oke obi ụto. Ma mgbe o hurụ Môdekaipuru n'ọnụ ụzo ama eze, hukwa na o bilihị maqbụ maa jijii n'ihu ya, iwe were ya nke ukwuu. 10 N'agbanyeghi nke a, Heman jisiri onwe ya ike, laa n'ulọ ya. O kpokotara ndị enyi ya niile na Zeres, nwunye ya, 11 o nyara ha isi n'ihu oke akụnụba ya, na ọtụtụ ụmụ ndị ikom ya, n'uzo niile nke eze si nye ya nsopụrụ ma bulikwa ya elu karịa ndị ọzo ọkwa ha di elu na ndị ọrụ eze niile. 12 Heman kwukwara si, "Nke a abughi di okwu, o bụ naanị mu ka Esta nwunye eze, kporo ka m soro eze bịa n'oriri nke o kwadooro. Echi ka o kporo m ka m soro eze bịa. 13 Ma ihe ndị a niile bụ ihe efu mgbe ọbụla m na-ahụ Môdekaipuru onye Juu ahụ ka o na-anodụ ala n'ọnụ ụzo ama ụlọeze." 14 Mgbe ahụ, Zeres nwunye ya na ndị enyi ya niile, dürü ya odu si ya, "Ihe i gage me bụ nke a: Kwadoo osisi e ji akwụgbu mmadụ, nke idị elu ya ga-adị iri mita abu na ato. N'utụtụ echị, riñ eze ka o nye gi ike ikwụgbu Môdekaipuru n'elu ya. Mgbe e mere nke a, ọriṇi gi ga-ezukwa oke, mgbe i ga-esorokwa eze gaa rie oriri a kporo unu." Okwu a masiri Heman nke ukwuu. O nyere iwu ka a kwadoo osisi ahụ ngwangwa.

6 N'abalị ahụ, ura abiaghị eze n'anya ma oli. N'ihu ya, o metụrụ ya n'obi igu akwukwọ ihe ncheta. Ya mere, o nyere iwu ka e wetara ya akwukwọ a na-edekọta ihe niile e mere n'oge ọchichị ya. 2 N'ime ya, o gütara ihe e dere banyere Môdekaipuru, otu o si kpughee izuzu ojoo Bigtan na Teresh, ndị onozi eze na-eche nche n'ọnụ ụzo ụlọeze, gbara igbu eze Sekses. 3 Mgbe ahụ eze juru ajuju si, "Gịnị bụ ihe ọma e meerela Môdekaipuru n'ihu ihe a o mere?" Ndị ozi ya zara, "O nwебeghi ihe ọbụla e meere ya!" 4 Eze siri, "Onye n' n'ogige?" Ma Heman ka batachara na mbata ogige ụlọeze, igwà eze banyere mkwugbu Môdekaipuru n'elu osisi nke o guzobere n'ihu ya. 5 Ndị na-ejere ya ozi zara, "Heman na-eguzo n'ogige." Eze siri, "Kpobata ya." 6 Mgbe Heman batara, eze juru ya ajuju si, "Gịnị bụ ugwu m kwasiri inye onye mere ihe na-atọ m ụto?" Heman chere n'ime onwe ya si, "Oleekwanụ onye ọzọ eze ga-achọ inye ugwu karịa mụ onwe m?" 7 Ya mere o zara eze, "Banyere nwoke ahụ

o masiri eze ikwanyere ugwu, 8 nye iwu ka e weputa uwe gi, nke gi bụ eze yituru, na inyinya gi, nke eze gbaaraal, nke e kpukwasirị oyiyi okpueze n'isi ya. 9 Ka enye uwe ahụ na inyinya ahụ n'aka otu onye kachasi nwee ugwu n'ime ụmụ eze, ka ha yikwasị nwoke ahụ nke eze choro isopụrụ uwe ahụ, ka inyinya buru ya dika ha dokpu ya na-ejegharị n'okporozi niile n'obodo, na-ekwusa n'ihu ya na-asị, "Otu a ka a na-emere nwoke ahụ o masiri eze inye nsopụrụ!" 10 Mgbe ahụ eze nyere Heman iwu, si; "Ahaa! Ntuputa gi di mma nke ukwuu! Mee ngwangwa, were uwe ndị a, na inyinya m, meekwara Môdekaipuru onye Juu ahụ na-anodụ n'ọnụ ụzo ama ụlọeze ihe niile ndị a i kwuru. Hukwa na i mechasirị ihe ndị a niile i kwuru." 11 Ya mere, Heman chijri uwe eze ahụ yikwasị ya Môdekaipuru n'ahụ. O mekwara ka o nodu n'elụ inyinya eze. Emesia, o duuru ya jegharia n'akụkụ obodo ahụ niile na-eti mkpu na-asị, "Otu a ka eze ga-esi sọpụrụ nwoke ahụ ihe ya di ya mma." 12 Emesia, Môdekaipuru loghachiri n'ọnụ ụzo ama eze. Ma Heman mere ngwangwa laa n'ulọ ya, kpuchiekwa isi ya n'iru uju, 13 o koro Zeres nwunye ya, na ndị enyi ya niile ihe niile nke mere ya. Ndị ndumodụ ya na nwunye ya Zeres siri ya, "Ebe o bụ na Môdekaipuru, onye i bidoro ida n'ihu ya, bụ onye Juu, i gaghi enwe ike emegide ya, i ghaghị ila n'iyyi." 14 Mgbe ha na ya n'ọ na-akparita ụka, ndị onozi eze bajaruru duru Heman ngwangwa maka iجا n'oriri ahụ Esta kwadore.

7 Eze na Heman gara iri oriri ahụ Esta nwunye eze kporo ha, 2 mgbe ha n'ọ na-anụ mmanya, n'ubochi nke abuọ ahụ, eze juru Esta ajuju si, "Gịnị bụ ariri gi, Esta, eze nwanyi? Gịnị ka i choro? Ihe ọbụla o bụ, aga m enye gi ya, o buladi otu ọkara alaeze m." 3 N'ikpeazu, Esta nwunye eze zara si, "Eze biko, o bụru na m ahūtalā amara n'ihu gi, o burukwa na o masiri gi, zoputa ndị m na ndị ndị m. 4 N'ihu na m na ndị m aburụla ndị erere ere n'aka ndị ga-alà anyị n'iyyi. Anyị aburụla ndị a ga-egbu, na ndị aghaghị ila n'iyyi. A si na e rere anyị dika ndị ohu nwoke na nwanyi, agaara m agba nkịti, hapu inye gi nsogbu, ma n'ihu n'odighị ihe ga-akwụ ugwo isogbu eze." 5 Eze, bụ Sekses, juru Esta, bụ nwunye eze, "Onye ka mmadụ ahụ bụ, olee ebe o n'ọ, bụ onye na-ezube ime ihe ojoo di otu a?" 6 Esta zara, "O bụ onye iro na onye mmegide. O bụ Heman, nwoke ojoo al!" Mgbe ahụ, ujo di ukwu jidere Heman n'ihu eze na nwunye eze. 7 Eze biliri oto n'iwe, hapu mmanya ya site n'ebé oriri ahụ pụo, gaa n'ime ubi ya a gbara ogige di n'ulọeze. Ma Heman noduri iro eze nwanyi, bụ Esta ariri maka ndị ya, n'ihu na o maaa na eze ekpebiela ila ndị ya n'iyyi. 8 Mgbe eze sitere n'ubi a gbara ogige loghachita n'ulọ oriri ahụ, lee ka Heman türü onwe ya n'elu oche ahụ Esta na-adabere n'elu ya. Eze siri, "O choro iwedakwa nwunye eze n'ala n'ihu m n'ulọ m?" Ngwangwa okwu a si n'ọnụ eze puta, ha kpuchiri Heman akwa n'ihu. 9 Mgbe ahụ kwa, Habona otu n'ime ndị ozi eze gwara eze si, "Onyenwe m, lee na Heman enyela iwu ka a kwadoo osisi nke idị elu ya bụ iri mita abu na ato, ebe o choroji inyo kwugbuo Môdekaipuru, nwoke ahụ mere ka a għara igbu eze. Osisi ahụ guzokwa ugbu a n'ihu ụlo Heman." Eze siri, "Kwugbuonụ ya n'osisi ahụ!" 10 Ya mere, ha kwugburu Heman n'osisi ahụ o kwadore maka Môdekaipuru. Iwe eze dajukwara.

8 N'otu ubochi ahụ, Ahasueros bụ eze, nyefere Esta nwunye eze akụnụba niile Heman onye iro ndị Juu nwere. Emekwara ka Môdekaipuru bịa n'ihu eze, n'ihu na Esta agwala eze

na o bụ nwanne nna ya. **2** Mgbe ahụ, eze weputara ọlaaka ikiye ya, nke a gbatupara site n'aka Heman nye ya Môdekai. Esta mekwara Môdekai onye nlekoتا akunuba Heman. **3** Ozokwa, Esta bjara n'ihi eze daa n'ala n'ukwu eze riọ ya aririọ n'anya mmiri ka ọ kwusị echiche ojoo ahụ Heman onye Agag, chere megide ndị Juu. **4** Eze setipuru mpkara olaedo ya nye Esta. Esta biliri, guzo n'ihi eze, **5** o siri, "O bụru na o dí eze mma, o bùrukwa na m hütara amara n'ihi ya, bùrukwa ihe ziri ezi n'anya eze, o bùrukwa na ihe m masiri ya, ka ede iwu n'akwukwo ikagbu ozi Heman nwa Hamedata, onye Agag, nke o cheputara dee ime ka a laa ndị Juu n'iyi n'ala niile eze na-achị. **6** N'ihi na m ga-esi ariaa nagide ya, ihụ ka a na-egbu ndị m, na-alakwa ụmụnna m n'iyi?" **7** Mgbe ahụ, eze bụ Ahasueros gwara Esta nwunye eze na Môdekai onye Juu okwu sị ha, "Enyela m Esta akunuba Heman, ha akwugbukwaala Heman n'osisi, n'ihi na o choro ᵾila ndị Juu n'iyi. **8** Ugbu a, deenę akwukwo ozi banyere ndị Juu niile, dee ihe obụla dí mma n'anya unu n'aha eze. Werekwa ọlaaka ikiye eze kaa ya akara, n'ihi na o dighị akwukwo obụla e dere n'aha eze, kaakwa ya akara mgbaaka eze nke a pürü imeghari." **9** Otu mgbe ahụ, akporo ndị ode akwukwo eze. O bụ n'iri abalị na ato nke ọnwa ato n'afọ nke bụ ọnwa Sivan ka ihe ndị a mere. Ha dere iwu niile Môdekai nyere banyere ndị Juu, ndịsi ọchichị niile na ndị ọchichị niile na-elekto ta mpaghara alaeze niile site n'India ruo Kush. Onuogugu ha niile dí otu narị na iri abụo na asaa. E deputasiị iwu ahụ n'odide akwukwo nke ala obụla a na-achị achị si dí, na díka asusị ndị obụla si dí, ma nyekwa ndị Juu díka odide akwukwo na asusị ha si dí. **10** Môdekai dere akwukwo ahụ n'aha eze, bụ Ahasueros, werekwa ọlaaka ikiye eze kaa ya akara, zipụ akwukwo ndị a site n'aka ndị ogba oso ndị inyinya na-ebu, bụ ndị na-agba inyinya ukwu oso nke e leziri anya nke oma zo maka ije ozi dirị eze. **11** Akwukwo nke iwu eze a, nyere ndị Juu niile nọ n'obodo obụla ike izukọta n'otu maka izo ndị ha, nyekwa ha ikiye ibibi, gbuo ma laa n'iyi ndị agha nke mba obụla, maobụ ala ndị ahụ a na-achị achị bu ndị nwere ike iịa ha, ndị inyom ha na umuntakirị ha n'iyi, na ipunara ha akunuba ha. **12** Ubuchi a akara aka maka ndị Juu ime ihe ndị a n'obodo niile n'alaeze eze Ahasueros bụ n'abalị iri na ato nke ọnwa Ada. **13** E kwukwara n'akwukwo iwu ahụ na a ghaghị inabata iwu eze ahụ n'obodo obụla dí n'alaeze ya. E kwukwara na a ga-aguputara ya mmapadụ niile, kowazie ya ime ka ndị Juu niile nödụ na njikere imeri ndị iro ha. **14** Ndị ahụ na-agba oso, bụ ndị na-ebu akwukwo ozi, noķwasirị n'elu inyinya eze mee ngwangwa pụo, ebe iwu eze kwaliri ha. E nyekwara iwu a na Susa. **15** Mgbe Môdekai sị n'ihi eze pụo, o yi uwe ndị eze nke na-acha ọcha, na nke na-achakwa anunụ anunụ, kpurukwa opkueze olaedo dí ukwuu, na uwe mwudaa e ji ezi akwa nke na-acha odo odo dí o n'ahụ ya. Obodo Susa tiri mkpu n'uriakwa ọnụ. **16** Nye ndị Juu n'onwe ha, o bụ ogé inyuri ọnụ, obi ụtọ na nsopụrụ. **17** Na mpaghara alaeze ahụ niile, na n'obodo obụla nke iwu eze ahụ bjaruru, e nwere ọnụ na obi ụtọ n'etiti ndị Juu niile, nweweeka oke oriri na ọnụ. Otu bụ mmadụ n'ime ndị si mba dí ihe ihe ghorò ndị Juu, n'ihi egwu ndị Juu dakwasirị ha.

9 N'abalị iri na ato nke ọnwa iri na abụo, nke bụ ọnwa Ada, bụ ubuchi a gaara emezu iwu ahụ eze nyere. N'ubochị a, ndị iro ndị Juu lere anya na ha ga-ekpochapụ ha. Ma ugbu a,

a tughariala iwu ahụ, mee ya ka o bụru ihe megidere ndị ahụ kporo ndị Juu asị. **2** Ndị Juu chikotara onwe ha ọnụ n'obodo niile dí n'alaeze eze Sekses, maka izo ndị ha. Ma o nweghi onye obụla pürü imegide ha, n'ihi na egwu ha dakwasirị ndị obodo niile dí ihe ihe. **3** Ndịsi ọchichị obodo niile, ndị na-anochite anya eze, na ndịsi, na ndị ozi eze, nyere ndị Juu aka, n'ihi na ha tñu egwu Môdekai. **4** N'ihi na Môdekai bụ onye a ma ama n'ülöze, o bükwa onye a maara aha ya n'alaeze ahụ niile, n'ihi na ike ọchichị ya na-abawanye uba karịa ubochị niile. **5** Nke a mere, na ndị Juu ji mma agha gbuo, ma bibie ndị iro ha niile. Ha mesoro ndị kporo ha asị mmapedụ obụla masiri ha. **6** N'ime obodo ahụ e wusiri ike bụ Susa, ndị Juu gburu narị ndị ikom ise laa ha n'iyi. **7** Ha gbukwara Pashandata, Dalfon, Aspata, **8** Porata, Adalia, Aridata, **9** Pamashtha, Arisai Aridai na Vaizata, **10** ha bükwa ụmụ ndị ikom iri Heman nwa Hamedata, onye iro ndị Juu mütara. Ma ha emetughi akunuba ha aka. **11** N'ubochị ahụ, a gwara eze ọnugogu ndị e gburu n'obodo Susa. **12** Eze siri Esta bụ nwunye eze, "Ndị Juu egbuola narị mmapadụ ise n'obodo Susa, gbukwaa ụmụ ndị ikom Heman iri. Ebe ha mere otu a n'ebé a, onye ma ihe ha mere n'obodo dí ihe ihe n'alaeze m? Ugbu a, ginị ozo bụ ariri gị? A ga-emezurị gi ya. Ginị ozo bụ ihe i choro? A ga-emekwa ya." **13** Esta siri, "O bụru na o dí eze mma, ka ndị Juu bi na Susa meeckwa ihe ha mere taa echị, ka a kwubakwa ụmụ ndị ikom iri Heman n'elu osisi." **14** Ya mere, eze kwenyere, a kükware ya díka ekwe na Susa, a kwubara ụmụ iri Heman n'elu osisi. **15** Ndị Juu bi na Susa chikotakwara onwe ha ọnụ n'ubochị iri na anọ nke ọnwa Ada, gbuo narị mmapadụ ato ozo n'obodo Susa. Ma ha emetughi akunuba ndị ahụ aka. **16** Ma ndị Juu ndị ozo bi n'obodo ndị ozo dí ihe ihe eze na-achị, jikotakwara onwe ha ọnụ izo ndị ha, site otu a nwere onwe ha pụo n'aka ndị iro ha. Ha gburu iri puku mmapadụ asaa na ise bụ ndị kporo ha asị, ma ha emetughi akunuba ha aka. **17** E mere ihe ndị a n'abalị iri na ato nke ọnwa Ada, ha zukwara ike n'ubochị so ya bu abalị iri na ano. Ha mere ubochị ahụ, ubochị ọnụ na nke oriri na ọnụ. **18** Ma ndị Juu no na Susa zukotara n'ubochị nke iri na ato, na n'ubochị nke iri na ano. Emesia, n'ubochị nke iri na ise ha zuru ike, mekwa ya ubochị ọnụ na nke oriri na ọnụ. **19** O bụ nke a mere ndị Juu niile bi n'ime ime obodo ji eme mmapemme ọnụ na nke oriri na ọnụ n'abalị iri na anọ nke ọnwa iri na abụo nke afọ obụla. Ha mere ubochị ahụ ka o bùrukwa ubochị inyerita onyinye. **20** Emesia, Môdekai dere ihe ndị a niile n'akwukwo, zigakwara ndị Juu niile nọ n'okpuru ọchichị eze Sekses, ma ndị nọ nso ma ndị nọ n'ebé dí anya, **21** ka ha na-eme mmapemme a kwa afọ n'ubochị nke iri na anọ na nke iri na ise nke ọnwa Ada obụla. **22** Nke a bụ iji gosi mgbe ndị Juu nweere onwe ha site n'aka ndị iro ha, na iji cheta mgbe iru uju ha ghorò ọnụ, na mgbe ikwa akwa ha ghorò ubochị mmapemme ọnụ. O deere ha ka ha debe ubochị ndị a díka ubochị mmapemme ọnụ na oriri na ọnụ, na inyerita onwe ha onyinye ihe oriri na inye ụmụ ogbenye onyinye dí ihe ihe. **23** Ya mere, ndị Juu kwenyere iga n'ihi ime mmapemme a nke ha malitere ime, díka Môdekai si deere ha ya, **24** n'ihi na Heman nwa Hamedata, onye Agag, onye iro ndị Juu niile, kpebiri iha la n'iyi n'ubochị ahụ o tughariala iwu ahụ n'ife nza. **25** Mgbe izu ojoo a ruru eze ntị, o nyere iwu nke e debanyere n'akwukwo sị, ka echiche ojoo nke Heman megide ndị Juu tughariala n'isi ya, o kwukwara ka

akwugbuo ya na ụmụ ndị ikom niile n'elu osisi. **26** Ya mere, a kporo ubochị ndị ahụ Purim nke sitere na mkpuru okwu Pur. N'ihi ihe niile e dere n'akwukwọ ahụ na nke ha hukwara na nke mekwaara ha. **27** Ndị Juu niile kwekorịtara idebe mmemme a, na imekwa ka ụmụ ha, na ndị niile kwenyere iso ha, na-emekwa ya. Ha kpebiri na ha ga-ededebe ubochị abụo ndị ahụ kwa afọ, n'uzo nakwa oge e zubere ka ọ buryi. **28** Aga na-echeta ubochị ndị a, na-eme kwa ya n'ogbo ọbụla, n'ezinaụlo ọbụla, n'ala ọbụla a na-achị nakwa obodo ọbụla. Ndị Juu aghaghị idebe mmemme ubochị Purim, ma ọ bükwanụ ncheta ubochị ndị a apụo n'obi ọgbọ ha niile. **29** N'oge a, Esta nwunye eze, nwa Abihail, na Môdekai onye Juu jikotara aka dee akwukwọ ozo nke e ji mesie akwukwọ ahụ Môdekai dere ike, maka imalite mmemme Purim. **30** Môdekai zipuru akwukwọ ozi nke okwu udo na eziokwu dị n'ime ya, nye ndị Juu niile bi n'ime mpaghara alaeze Sekses, nke dị otu narị na iri abụo na asaa. **31** E ji akwukwọ a mesie okwu ahụ ike na a ga-ededebe ubochị ndị ahụ kwa afọ maka mmemme Purim dika Môdekai onye Juu na Esta nwunye eze nyere n'iwu. Ndị Juu niile na ụmụ ụmụ ha ga-eme mmemme a n'oge a kara aka, dika ha si edebe iwu ndị ọzọ metutara oge ibu ọnụ na oge iwu ụjụ. **32** Iwu a Esta nyere mesiri ükpuru mmemme Purim ike. E dekwara ya n'akwukwọ.

10 Eze bụ Ahasueros na-anakọta ụtụ site n'aka ndị niile bi n'alaeze ya tutu ruo n'ọnụ mmiri osimiri ebe alaeze ahụ sọtụrụ. **2** Ma ọrụ ukwu na ọrụ niile ọ rurụ, ya na ihe niile gbasara iđị ukwu nke Môdekai, na ugwu niile eze nyere ya, ha niile ka e dere n'ime akwukwọ akụkọ ihe ndị eze Midia na Peshia mere n'oge ochichị ha. **3** Môdekai, onye Juu, bụ onye na-esote eze Ahasueros n'okwa. Ọ bụ onye dị ukwu n'etiti ndị Juu, na onye ndị Juu ibe ya na-asopukwara, n'ihi na ọ na-elenyne anya n'ihe gbasara udo ndị Juu. Ọ bükwa onye na-ekwuchite ọnụ n'ihe banyere ọdịmma nke ndị Juu niile.

Job

1 Otu nwoke aha ya bù Job bi n'obodo Uz. Nwoke a bù Job bù onye na-enweghi ita ọta ọbula, bùrùkwa onye ezi omume nke na-atu egwu Chineke ma na-agbara mmechie oso. **2** O muru ụmụ ndị ikom asaa na ụmụ agbogho ato. **3** O nwere puku atụrụ asaa, na puku inyinya kamel ato, na ehi ọnugugu ha dì otu puku e jikorị abu abu, na narị inyinya ibu ise, na ọtụtụ ndị na-ejere ya ozi. O bù nwoke dì ukwuu karịa ndị niile bi n'owuwà anyanwù. **4** Ụmụ ya ndị ikom na-eme mmememe oriri na ọnụnụ n'ubochi ọmụmụ ha n'ulọ ha, nke ọbula n'ime ya n'usoro. Mgbe ha na-eme nke a, ha na-akpokwa ụmụnnne ha ndị nwanyị ato ka ha bia soro ha rie ma rükwa. **5** Mgbe oge mmememe ndị ahụ gwusiri, Job na-akpokota ụmụ ya doo ha nsø. N'isi ọtụtụ ya, o na-achụ aja nsure ọkụ n'ihi onye ọbula n'etiti ụmụ ya. Echiche ya bù, "Ma eleghị anya, ụmụ ya emehehi kochaa Chineke n'ime obi ha." Nke a bù ihe Job na-eme mgbe niile. **6** Otu ubochi ụmụ Chineke biara igosi onwe ha n'ihi Onyenwe anyị ma ekwensu sonyekwara ha bia. **7** Onyenwe anyị sịri Ekwensu, "Ebee ka i si abia?" Ekwensu zara Onyenwe anyị, "Site n'iwaghari n'ụwa na site n'igaghari ihu na azụ n'ime ya." **8** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị sịri Ekwensu, "I leziela ohu m nwoke Job anya? O dighị onye ozo no n'ụwa nke dika ya. O bù nwoke zuruoke, onye na-emekwa ihe ziri ezi. O bù onye na-atu egwu Chineke, na-adighị etinye aka ya n'ihe ojoo ọbula." **9** Ekwensu zara Onyenwe anyị sị, "Job o na-atu Chineke egwu n'efu? **10** O bù na i gbaghi Job na ezinatụlọ ya na ihe niile o nwere ogige gburugburu n'akukụ niile? I goziela ọru aka ya, nke mere na igwe ewu na atụrụ ya na igwe ehi ya juputara ebe niile. **11** Ngwa, setipụ aka gi metụ ihe niile o nwere aka, ka i ụhu ma o gaghi abu gi onụ." **12** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị zara ekwensu sị ya, "Lee Job, jiri niile o nwere mee ihe ọbula i chọro, kama emetukwala ndụ ya aka." Emesịa, ekwensu sitere n'ihi Onyenwe anyị puo. **13** Otu ubochi, mgbe ụmụ Job ndị nwoke na ụmụnnne ya ndị nwanyị zukorọ iri ihe oriri na iñụ ihe ọnụnụ n'ulọ nwanne ha nwoke nke okenye. **14** Otu onye n'ime ndị na-eje ozi bjakwutere Job sị, "Mgbe ehi anyị na-akọ ọru na mgbe inyinya ibu anyị na-ata nri n'ebe dì nso, **15** ndị Sheba biara lusoo anyị ọgu ma chikorị ha laa. Ha ji mma agha gbuo ndị ọhụ gi, maqbụ naanị m bù onye gbatupara igwa gi." **16** Mgbe o ka kpụ okwu n'onụ, onyeozi ozo gbatupara kwuo sị, "Okụ Chineke zitere sitere na mbarabara eluigwe daa rechapụ igwe atụrụ na ndị ohu niile. O bù naanị m bù onye gbatupara igwa gi ihe mere." **17** Mgbe onye nke ahụ nō na-ekwu okwu, onyeozi ozo batara kwoakwa sị, "Ndị agha ndị Kaldia kere onwe ha ụzo ato bjakwasị inyinya kamel gi niile, dọta ha n'agha, kpuru ha laa. Ha ji mma agha gbuo ndị ohu gi niile gbalaa. O bù naanị m bù onye gbatupara igwa gi ihe mere." **18** Mgbe o kpụ okwu ya n'onụ, onyeozi ozo batukwara kwuo sị, "Umụ gi ndị ikom na ndị inyiom nō n'ulọ nwanne ha nke okenye na-eri na-aiị, **19** na mberede, oke ifufe dì ukwuu nke si n'ozara feere tie akukụ anọ nke ulọ ahụ, mee ka o dakwasị ha. Ha niile nwụrụ, ma o bùkwa naanị m gbatupara igwa gi ihe mere." **20** Mgbe Job nṣụ ihe ndị a, o sitere n'ebe o nō bilie ọtọ, dọwaa uwe ya, kpuchaa agiri isi ya, o dara n'ala ma kpoo isiala, **21** kwuo sị: "Ọtọ ka m gba mgbe m si n'afø nne m pütä n'onodu igba ọtọ ka m ga-eji laghachikwa. Onyenwe

anyị nyere ihe niile, Onyenwe anyị ewerekwala ihe niile, kaoha Onyenwe anyị bùru ihe a goziri agozi." **22** N'ime ihe ndị a niile, Job emeheighị site n'ibo Chineke ebubo ime ihe ojoo.

2 Ubochi ọzokwa, ụmụ Chineke bjakwara igosi onwe ha n'ihi Onyenwe anyị. Ekwensu sonyekwaara ha ozo bjakwa igosi onwe ya n'ihi ya. **2** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị jukwara ekwensu ajuju sị, "Ebee ka i si abia?" Ekwensu zara onyenwe anyị, "Site n'iwaghari n'ụwa na site n'igaghari ihu na azụ n'ime ya." **3** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị sịri ekwensu, "I leziela ohu m nwoke Job anya? O dighị onye ozo dì n'ụwa nke dika ya. O bù nwoke zuruoke, onye na-emekwa ihe ziri ezi. O bù onye na-atu egwu Chineke, na-adighị etinye aka ya n'ihe ojoo ọbula. O ka jidekwara izuoke ya, n'agbanyeghi na i kpaliri m imegide ya ka m laa ya n'iyi mgbe o na-adighị ihe o mere." **4** Ekwensu zaghachiri Onyenwe anyị, "Akpukpọ anụ ahụ lara akpukpọ anụ ahụ; mmapadụ ga-enye ihe niile o nwere n'onodu ndu ya. **5** Setipụ aka gi metụ akpukpọ anụ ahụ ya na okpukpụ ya, o ghakwaghị i bù gi onụ n'ihi gi." **6** Onyenwe anyị sịri ekwensu, "Lee, o n'aka gi. Kama i ghaghị idebe ndu ya." **7** Mgbe ahụ, ekwensu sitere n'ihi Onyenwe anyị puo. O were onya ojoo na-egbu mgbu tie Job, site n'obø ụkụ ya ruo n'opi isi ya. **8** Job tütütu mpekele ite wara awa, jiri ya na-akọ onwe ya ọkụ n'ahụ, ma dinara n'ebe e kpkotara ntụ. **9** Nwunye ya sịri ya, "I ka na-eguzo n'izuoke gi? Bụo Chineke onụ, nwụo." **10** Ma o zara, "I na-ekwu okwu dika otu n'ime ndị inyiom nzuzu. Anyị ga-anata ihe oma site n'aka Chineke, hapụ inata ihe ojoo?" Ma n'ime nsogbu a niile, Job emeheighị site n'ikwu okwu ojoo ọbula. **11** Mgbe ndị enyi Job ato, Elifaz onye Teman, Bildad onye Shua na Zofa onye Neama, nṣụ banyere nsogbu niile dakwasiri ya, ha biliri ije site n'ulọ ha, ha zuoktara site na nkwekorita iga nonyere ya na ikasị ya obi. **12** Mgbe ha hụrụ ya site n'ebe dì anya, ha amataghị ya, ha weliri olu bido iti mkpu akwa, dọkaa uwe ha yi n'ahụ ha, kporo aja kpokwasị onwe ha n'isi. **13** Ha sooro Job nṣụ n'ala ubochi assaa, ehhie na abali. O dighị onye gwara ya okwu n'ihi na ha hụrụ otu ihe mgbu ya si dì ukwuu.

3 N'ikpeazu, onye kwuru okwu bù Job n'onwe ya. O kwuru okwu bùo ubochi a murụ ya onụ. **2** Job sịri: **3** "Ka ubochi ahụ amụru m burụ ubochi lara n'iyi; ya na abalị ahụ e kwuru sị, 'Atụrụ ime nwa nwoke.' **4** Ubochi ahụ, ka o ghøo ochichiri: ka Chineke site n'elu ghara iju ase ya; ka ihe gharakwa imukwasị ya. **5** Ka ochichiri na onyinyo onwụ gbara ubochi ahụ dika ubochi nke aka ya, ka igwe ojii kpuchigidekwa ya, ka ochichiri kpuchie ya n'ebe o dì ukwuu. **6** Abalị ahụ, ka oke ochichiri kpuchie ya, ka a kachapụ ya, ka o hapụ ijbukwa ubochi a ga-agukụ ya na ubochi ndị ọzo n'afø, ka o ghara dika otu ubochi nke na-adị n'onwa. **7** Ka abalị ubochi ahụ burụ ubochi togborø n'efu, ka a ghara iñụ mkpu onụ ọbula n'ime ya. **8** Ka ndị ahụ na-abu ubochi onụ bùo ubochi ahụ onụ, bù ndị ahụ jikeere ikpote Leviatan. **9** Ka kpkpando ọtụtụ ya gbaa ochichiri, ka o lee anya ihe na-efu, ka o ghara ihu mgbubere anye nke chi ọbubø, **10** n'ihi na o mechighị akpanwa nne m, i zonarịkwa anya m nsogbu. **11** "Gịnj mere m ji hapụ iñụ mgbe ahụ nne m muputara m, kubie ume mgbe m si n'ime akpanwa pütä? **12** Gịnj mere ikpere ji dirị inabata m? Gịnj mere ara ji dirị i ji zịo m? **13** N'ihi na ugbo a, agarra m idina n'udo; agaara m anọ n'ura na izuike, **14** mụ na ndị eze na ndị ochichiri nke ụwa, ndị rükwaara onwe ha ebe

obibi di iche iche nke tøgbøqør n'efu ugbu a, **15** mü na umu ndi ikom eze, ndi nwere olaedo, ndi jikwa olaocha kpoju ulø ha. **16** Q bụ gini mere e zofughị m n'ala dika nwantakịri a mukworo amukwo, dika nwa ọhụrụ nke na-ahụghị ihè nke ụbøchị anya? **17** N'ebe ahụ ka ndi na-emebi iwu na-akwusi iweta ọgaaghara, n'ebe ahụ ka ndi nke gwürü na-ezu ike. **18** Ebe ahụ ka ndi n' n'agbu na-enwere onwe ha, bù adighị anukwa ịba mba nke ndi na-eji aka ike achị ha. **19** Ebe ahụ ka ndi ukwu na ndi nta no; ebe ahụ kwa ka ohu na-enwere onwe ya kpamkpam site n'aka onye nwe ya. **20** "N'ihi gini ka e ji enye ndi n' ọnọdu nhuju anya ihè? Gini bù uru ndu nye onye mkpurubobi ya juputara n'ihe ilu? **21** Gini bù uru ya nje ndi na-echere ọnwụ ma o dighi abia, ee, ndi na-achosi ọnwụ ike karia akụ e zoro ezo, **22** ndi juputara n' ọnụ, na-ahụri ọnụ mgbe ha rịdararuru n'ilí? **23** Gini mere e ji enye mmadụ ndu; bù onye ahụ ụzø ya zoro ezo, onye Chineke mechibidoro ụzø? **24** N'ihi na ịma ọsụ aghoşa ihe oriri m kwa ụbøchị; iṣu ude m na-awụputakwa dika mmiri. **25** Ihe m tñru egwu ya abjakuwaṣila m, ihe m tñru ụjø ya bù ihe bjakuwaṣiri m. **26** Enweghi m udo, anókwaḥgi m jụ, enweghi m izuike, naanị ọgaaghara."

4 Mgbé ahụ, Elifaz onye obodo Teman zara Job sị: **2** "Iwe o ga-ewe gi ma o bùru na mmadụ agwa gi okwu? Onye kwanụ nwere ike iṇo n'ebé a hapụ ikwu okwu? **3** Lee ka i siri nye ọtụtụ mmadụ ndümödụ, na ka i si mee ka ndi na-ada mba nwee ume. **4** Okwu ọnụ gi abùrụla ihe igbaume nye ọtụtụ mmadụ, i buruла igbaume nye ndi ikpere ha na-ama jiji. **5** Ma leenu ugbu a, nsogbu abjakuwaṣila gi, i buruла onye na-ada mba; nsogbu etiela gi aka, i na-ama jiji. **6** Egwu i natụ Chineke ọ gaghi abụ ihe igbaume nye gi, izi ezi nke ndu gi abùrükwa olileanya gi? **7** "Chee echiche ugbu al Onye, bù onye aka ya di ọcha, nke a larala n'iyi? Ebēe ka i hñru ka e bibiri ndi na-eme ihe ziri ezi? **8** Díka m si hñ ya, ndi na-agha ajo ihe díka mkpuru na ndi na-akụ okwu na ụka na-aghọta ya díka ihe ubi. **9** Chineke na-alà ha n'iyi site n'ume ọ na-ekuputa. Ọ na-esitekwa n'oke iwe ya repia ha. **10** Odum nwere ike gbøt uja, maqbü bigbø, ma eze odum dí ike ka a gbajisiri. **11** Oke odum na-alà n'iyi site na-enweghi ihe ọ dogbutara, umu nne odum niile ka a na-achusa. **12** "E mere ka okwu rute m n' ụzø nzuzo, ntì m nñru ya n'igba izu. **13** N'ime nkuku nke oke nrø nke abalí, mgbe oke ụra na-adakwasị umu mmadụ, **14** oke ụjø na ahụ ịma jiji dákwasíri m, meekwa ka okpukpụ niile dí n'ahụ m maa jiji. **15** Otu mmuqo sitere n'ihu m gafee. Ọ bùladi aji dí m n'ahụ guzochara ọtø n'ihi ụjø. **16** O kwusíri; ma apughi m iko ihe o bù. Onyinyo guzoro n'anya m, anñru m olu dí nro, nke kwuru sị: **17** 'Mmadi efu ọ nwere ike bùru onye ezi omume karịa Chineke? Ọ bùladi nwoke dí ike, o pürü iđi ọcha n'obi karịa Onye kere ya? **18** O bùru na Chineke adighị atukwasị ndi ozi ya obi, o bùru na o na-ebø ndi mmuq ozi ya ebubo imejø ihe, **19** o ga-esi aiaa ghara ibo ndi bi n'ulø ụro ebubo karịa, bù ndi ntoala ha di n'aja, ndi nke a na-azopịa ngwangwa díka nla. **20** Site n'ututu ruo n'anyasi, a na-etiþasi ha: ha na-alà n'iyi ruo mgbe ebighị ebi, ihe niile a na-agakwa díka o si aga. **21** Ọ bụ na-eholiteghị eriri ụlo ikwu ha elu, mee ka ha nwø na-enweghi amamihe?"

5 "Kpøq oku ma i chøq, ma onyekwanụ ga-aza gi? Ole ndi di nsø i ga-agbakwuru? **2** Oke iwe na-egbu onye nzuzu, ekworo na-egbu onye na-enweghi uche. **3** Mü onwe m ahula

onye nzuzu ka o na-agba mgborogwu, mana mberede, aburụ ulø ya ọnụ. **4** Umu ya na-anopu anya site n'ebé nchebe di, a na-azopịa ha n' ọnụ uzø ama, o díkgwaghi onye na-anaputa ha. **5** Onye aguu na-agu na-eripia ihe o wetara n'ubi; o na-ewere ihe ubi ndi a o bùladi site n'etiti ogwu; akunuba ya ka onye akpiri na-akpo nkụ ga-achuso. **6** N'ihi na ọnọdu ojø adighị esite n'ala puputa, ma o bukwanụ nsogbu adighikwa esite n'ala walite. **7** Kama, a mñru mmadụ nye nsogbu, díka ire ọkụ si esite n' ọkụ a kwanyere na-amali elu. **8** "Ma o bùru na m bù gi, m ga-ekpesara Chineke; ya ka m ga-akosara ihe niile. **9** N'ihi na Chineke na-arụ orụ iñunanya kaririş nightha, orụ ebube nke a na-apughi iğütä ọnụ. **10** O bù ya na-enye elu ụwa mmiri ozuzo, ma na-ezigakwa mmiri n'ubi niile. **11** O na-ebuli ndi dí ala elu, na-emekwa ka ndi na-eru ụjø n' n'ebé a na-echibe ha. **12** O na-emebi nzube niile nke ndi aghugho, ka aka ha ghara imezu ihe ha zubere. **13** O na-ejide ndi oke amamihe n'aghugho ha niile, mee ka atumatu ndi aghugho bùru ihe e kpochapuru. **14** Ochichịri na-abjakuwaṣi ha n'oge ehiihie, n'etiti ehiihie ha na-asø iṣi díka ndi n' ọchichịri nke abalí; **15** Ọ na-azoputa ndi mkpa na-akpa, site na mma agha dí ha n' ọnụ, o na-anaputakwa ha site n'aka ndi dí ike. **16** Ya mere, ndi ogbenye na-enwe olileanya, ikpe ezighị ezi na-emechikwa ọnụ ya. **17** "Ngózị na-adirị mmadụ ahụ Chineke na-adò aka na ntì; ya mere, ajula iđo aka na ntì nke Onye puru ime ihe niile. **18** N'ihi na ọna-ethia mmadụ ahụ ma na-ekechikwa ọnụ ha; Ọ na-eti mmadụ ihe, ma aka ya na-agwokwa. **19** Ọ ga-anaputa gi site n' ụzø nsogbu isii, mee ka ihe ojø hapụ irute gi na nsogbu nke asaa. **20** O ga-echibe gi ka i hapụ iñwụ n'oge ụnwụ; chebekwa gi ka mma agha hapụ imetu gi n'oge agha. **21** I ga-abụ onye a na-echibe site na nkwtu nke ire ndi ga-ekwutø gi. I gaghi atukwa egwu mgbe mbibi bijara. **22** I ga-achí ọchí n'oge ụnwụ na n'oge mbibi, i gaghi atukwa egwu ajo anu ọhia di iche iche. **23** N'ihi na gi na nkume niile dí n' ọhia ga-agba ndu, gi na anu ọhia ga-anókwa n'udo. **24** I ga-amata na ụlo ikwu gi dí n'udo; i ga-agukö ihe niile i nwere choputa na o nweghi nke na-efu efu. **25** I ga-amata na umu gi ga-adị ọtụtụ, matakwa na umu umu gi dí ukwu n' ọnugugu díka ahijia di n'ala. **26** I ga-aba n'ili gi mgbe i mere nnqø ezigbo agadi, díka ọka a ghørø mgbe oge ya ruru. **27** "Anyị enyocharala ihe a, hñ na o bù eziokwu. Ya mere nñru ya, ma jiri ya rø ọrụ na ndu gi."

6 Mgbé ahụ, Job zara sị: **2** "A sikkwarị na a pürü iñu ihe mgbu m ya na nhuju anya m niile n'elù n'ihe ọtụtụ! **3** O ghaghị iđi aro karia aja dí n' ọnụ mmiri ọtụtụ osimiri, nke mere okwu m jid a ike ike. **4** Akụ Onye puru ime ihe niile gbara dí n'ime m; mmuq m na-airukwa nsi dí na ha; ihe egwu Chineke edoola onwe ha n'usoro imegide m. **5** Inyinya ibu ọhia ọ na-akwa akwa mgbe o nwere ahijia ọ na-ata, ka oke ehi ọ na-akwa akwa mgbe ihe oriri ya di? **6** A na-eri nri na-adighị ụtø ma e etinyeghi ya nnu, ka o nwere ụtø di na eso ọkwuru? **7** A jurụ m imetu ya aka, n'ihi na nri dí otu a na-eme ka m daa oria. **8** "O, asị nnqø na a ga-emere m ihe m na-ariø, na Chineke ga-enye m ihe m na-atu anya ya. **9** Obùladi ka Chineke kwe igwepia m ka o topụ aka ya, bipu ndu m. **10** Mgbé ahụ, aga m enwe nkasiobi a, wulikwaa elu n'ime ihe mgbu na-adigide, na o nwiegħi oge obula m gonarirị okwu nke Onye ahụ dí nsø. **11** "Ike gini ka m nwere, na m ga-anogide na-enwe olileanya ndu? Oganihu gini dí, na m na-anogide na-enwe ndidi? **12** O

ga-abu na m nwere ike nkume? Ka anu ahu m o bu bronz? 13 O ga-abu na m nwere ike inyere onwe m aka, ugbu a, e siterela n'ebe m no wezuga nzube? 14 "Onye obula n'ejichi ebere site n'ebe enyi ya no na-agbakuta egwu Onye puru ime ihe niile azu. 15 Ma umunna m bu ndi a na-ekwesighi idabere na ha, dika iyi mmiri na-akwo, dika iyi nke na-etofe onu ya, 16 nke na-eji ojii n'ihi mkpuru mmiri oyi, nke unyi juputara n'ihi mgbase nke mkpuru mmiri oyi. 17 Nke na-kwusijoputa n'oge okochi, nke na-ata ata n'ihi okpomokwu.

18 Ndị ije na-atughari site n'okporouzo ije ha. Ha na-arigo n'ala akorop si otu a laa n'iyi. 19 Ndị ije si Tema na-ele anya mmiri, otu a kwa ndị ahija Sheba na-ele anya n'oileanya. 20 Obi mgbu na-ejide ha n'ihi na ha nwere ntukwasị obi, ha biautarere ebe ahu, bürü ndị emenyere ihere. 21 Ma ugbu a, unu egosila na unu abaghị uru, unu ahulà ihe na-eyi egwu ma ujọ ejidela unu. 22 O nweela mgbe m sịrị unu, 'Nyenụ ihe obula n'onodu m, sitenụ n'akunuba unu kwuo ugwo igbaputa m, 23 gbaputanụ m'n'aka ndị iro, maqbụ naputana m'n'aka ndị na-enweghi obi ebere?' 24 "Zienụ m ihe ga-eme ka m mechie onu, gosi m ebe m si mejo. 25 Eziokwu na-egbu mgbu n'obi! Ma gini ka iru ụka unu na-ewegputa? 26 I choro idozi okwu onu m? Si otu a mee ka okwu onye ike gwurụ ghogho ikuku efu? 27 Unu nwere ike ife nza n'isi onye na-enweghi nna, ma refukwaa enyi unu. 28 "Lezie m anya nke oma, o dì unu ka m nwere ike ilegide unu anya gwa unu okwu ugwa? 29 Kwusinụ ihe unu na-eme. Unu abula ndị na-eme ihe na-ezighi ezi, tuleenụ ihe unu na-eme, n'ihi na ezi omume m ka guzosiri ike. 30 O dì ihe ojoo si n'egbugbure onu m abu o pütä? O bu na onu m apughị ichoputa nzure iro?

7 "Ndị mmadu n'uwa o bughi ogu na mgba? Ubuchi ya o dighị ka ubuchi onye e goro oru? 2 Dika ojụ na-eché mgbe anyanwu ga-ada, maqbụ dika onye e goro oru si ele anya ugwo oru ya, 3 otu a ka e si kenyé m otutu onwa nke obi ụtọ na-adighị n'ime ya, nakwa abalị nhiju anya dì n'ime ya. 4 Mgbe m na-edina ala, ana m asi, 'Olee mgbe m ga-ebili?' Abalị na-eseti onwe ya, n'ihi ya, m na-anó na-atughari onwe m tutu chi abo. 5 Lee na anu ahu m juputara n'ikpuru, na akpukpo; anu ahu m etiwasiala juputa n'onya. 6 "Ubuchi nke ndị m na-agabiga ngwangwa karịa ihe ejị akpa akwa nke ọkpa akwa, ha na-agwuchacha na-enweghi olileanya obula. 7 O Chineke cheta na ndị m bu naanị otu nkuume; anya m abu o agaghị ahulkwa onu ozø. 8 Anya na-ahu m ugbu a agaghị ahulkwa m ozø; unu ga-achọ m ma unu agaghị a hụ m ozø. 9 Dika igwe ojii si efefusi ma na-agbaswa, otu a ka o dirị onye na-ariña n'ime ili o naghi ariputakwa. (Sheol h7585) 10 E, o naghi aloghachikwa n'ulọ ya ozø; ebe ya agaghị amakwa ya ozø. 11 "Ya mere agaghị m emechi onu; aga m ekwuputa n'ihi ihe mgbu dì m n'ime mmuo. Aga m eme mkpresa n'ihi ihe ilu dì m n'obi. 12 A bu m oke osimiri, maqbụ anu ukwu dì n'ogbu osimiri, nke mere i ji ecche m nche? 13 Mgbe m chere na ihe ndina m ga-akasi m obi, maqbụ na oche izuike m ga-ewepu ntamu m, 14 n'agbanyeghi na i na-eji nro menye m egwu werekwa ihu ohu mee ka m maa jijiji, 15 ya mere, ahorø m i bu onye a togburu atogbu na ọnwu, karịa inwe udị ahu m nke a. 16 Ana m aso ndị m oy়; agaghị m adị ndị rwoo ebighị ebi. N'ihi ya, hapu m ka m noqoro onwe m, n'ihi na ubuchi ndị m enweghi isi. 17 "Gini ka mmadu bu i ji na-agu ya dika ihe, i ji na-elenye anya n'ihe gbasara ya, 18 i ji na-enyocha ya ụtutu

nile, ma na-anwale ya mgbe mgbe? 19 I gaghị elepụ anya gi site n'ebe m no, maobu hapu m ka m noqoro onwe m loda asu mmiri? 20 O bürü na m emehielo, gini ka m mere megide gi, gi onye na-ahu ihe niile anyi na-eme? Gini mere i ji elekwasị m anya? Aburula m ibu arø nye gi? 21 O bu na i nweghi ike igbaghara m njehie m, ma bupu mmehie m? N'ihi na oge onwu m eruola nso, e, oge a ga-eliba m n'aja, ma m nwu. Mgbe ahu i ga-achọ m, ma i gaghị ahulkwa m anya ozø, n'ihi na agaghị m adijkwa."

8 Mgbe ahu, Bildad onye Shua zaghachiri si: 2 "Ruo ole mgbe ka i ga na-ekwu okwu di otu a? Okwu onu gi bu naanị ifufe di ike. 3 Chineke o na-ekpe ikpe na-ezighi ezi? Onye puru ime ihe niile o na-eme ka ihe ziri ezi gbago agbagbo? 4 Mgbe ụmụ gi mehiere megide ya, o weere ha nyefee n'ikpe ọmụma kwesiri mmehie ha. 5 Ma o bürü na i ga-achosi Chineke ike, riọ Onye puru ime ihe niile, 6 o bürü na i bu onye di ocha n'obi na onye ụzo ya ziri ezi, o buladi ugbu a, o ga-agbachitere gi wegħachi gi n'onodu ibü ogaranya gi. 7 O bu ezie, na mmalite gi nwere ike iđi ala, ma ubochi ikpeazu gi ga-adị elu. 8 "Juo ọgbø ndị gara aga ma choputa ihe ndị bu nna ha choputara. 9 N'ihi na anyi onwe anyi bu ndị a mru naanị ụnyaaḥ, ndị o dighị ihe ha maara. Ubuchi ndu anyi n'uwa dika onyinyo. 10 O bu na ha agaghị agwa gi ma kuziekwara gi ihe? O bu na ha agaghị esite na nghota kwuo okwu? 11 Ahijha papirös o nwere ike ito n'ebe apiti na-adighị? Ahijha riidi o ga-eto n'ebe mmiri na-adighị? 12 N'ihi na mgbe ha ka na-etoputa etoputa, mgbe a na-egbubibeghi ha, ha na-ebu ahijha ndị ozø ụzo kponwụ. 13 Nke a bu oke ndị na-echefu Chineke, otu a kwa ka olileanya nke onye na-amaghị Chineke si ala n'iyi. 14 Ihe o tukwasịr obi bu ihe na-awa awa; ihe mgbakwasị ụkву ya bu akwu udide. 15 O bürü na o dabere na ya, o ga-etibi; o bürü na o jide ya aka, o ga-adobikwa. 16 O dì ka ahijha ubi a na-agba mmiri nke ọma n'ubi a gbara ogige, nke anwu na-amukwasị, nke ome ya na-awasa ruo akukụ nile nke ogige ahu. 17 Mgborogwu ya tuhịri gburugburu nkume ndị n'ubi ahu, ma na-achokwa onodu n'etiti nkume ndị a. 18 Ma mgbe e si n'onodu ya hopu ya, ebe ahu na-agonarikwa ya, na-asi, 'Ahutubeghi m gi.' 19 N'ezie, ndu ya na-akponwu, site n'ala ahu ahijha ndị ozø na-etoputakwa. 20 "N'ezie Chineke anaghị agbakuta onye ụzo ya ziri ezi azu, maqbụ gbaa aka onye ajo omume ume. 21 O ga-eme ka onu gi juputa n'ochi. O ga-eme ka mkpu onu si n'egbugbure onu gi pütä. 22 Ndị iro gi ka a ga-eyikwasị ihere di ka uwe, ebe obibi nke ndị na-emebi iwu agaghị adijkwa."

9 Job zara si: 2 "N'ezie, amaara m na ihe ndị a bu eziokwu. Ma mmadu dì ndị o ga-esi añaas gosi na ya bu onye aka ya dì ocha n'ihi Chineke? 3 O bürü na Chineke ekpebie ijụ mmadu ajuju, ebee ka mmadu ahu n'o nke nwere ike iżà o buladi otu n'ime ajuju dì iche iche Chineke ga-ajju ya? 4 Amamihe ya dì ukwu, ike ya sara mbara, onye guzogidere ya ma hapu imeru ahu? 5 O na-enugharị ugwu ukwu ma ha adighị ama nke a, na-akwatu ha n'iwe ya. 6 O na-enugharikwa ụwa site na ntọala ya, mee ka ogidi ya maa jijiji. 7 O na-agwa anyanwu okwu mee ka o kwusijicha; o na-emenyụ ihe kpakpando na-enye. 8 Naanị ya gbasara mbara eluigwe, o na-agakwa ije n'elu ebili mmiri nke oke osimiri. 9 O bu ya mere kpakpando Bijia, na Orion na Pleiades, na kpakpando nile nke ndịda eluigwe. 10 O na-arụ otutu oru ebube nke mmadu

na-enweghi ike ighota, ihe irjibama nke ọnụ na-enweghi ike iguta. **11** Mgbe ọ na-esi n'akukụ m agafe, enweghi m ike jhu ya, mgbe ọ na-agabiga, adighi m amata na ọ bụ ya. **12** Ọ bụrụ na ọ punara ihe, onye na-akwusi ya? Onye kwa puru ijụ ya si, 'Gini ka i na-eme?' **13** Chineke adighị eme ka iwe ya laghachi, ọbụlađi ndị inyeaka Rehab, ruru ala n'ukwu ya. **14** 'Onye kwanu k m bù, m ga-eji nwee ike iguzo n'ihu ya ijụ ya ajijụ, maobu mụ na ya irūrīta ọka? **15** N'agbanyeghi na aka m dị ọcha, apughi m iṣa ya okwu; kama m ga-arịo onye ikpe m ka o mere m ebere. **16** A sikhari na m kpọọ ya oku, ọ za m, ekwenyeghi m na ọ ga-ege m ntị. **17** Ọ ga-eji oke ifufe tirie m, meeckwa ka ihe mgbu m baa ụba na-enweghi ihe butere ya. **18** Ọ gaghi ekwe ka iku ume m loghachi kama ọ ga-eji iru uju kpuchie m. **19** Ọ bụru ihe e ji ike eme, lee na ọ di ike nke ukwu! Ọzo ọ bụru n'ikpe ziri ezi, onye puru iguzogide ya. **20** A sikhari na aka m dị ọcha, ọnụ m ga-ama m ikpe; ọ bụru na abụ m onye na-enweghi ita ụta, ọ ga-agụ m n'onye ikpe mara. **21** 'Ọ bụ ezie na abụ m onye ikpe na-amaghị ejighị m onwe m kpọọ ihe; n'ezie ana m eleda ndị m anya. **22** Otu ihe ahụ ka ọ bụ; n'ihii ya k m ji asị, 'O na-alà ndị ezi omume na ndị ajo omume n'iyi.' **23** Mgbe ipịa ụtarị wetara ọnwụ mberede, ọ na-achị enweghi olileanya nke ndị na-enweghi ihe ha mere očhi. **24** Mgbe ala dabara n'aka ndị na-emebi iwu, ọ na-ekpuhi ndị ọkaikpe anya. Ọ bụru na ọ bughi ya na-eme ya, onye kwanu bụ onye ahụ na-eme ya? **25** 'Ubochi ndị m dị gara gara karia onye ogba ọso; ha na-agafekwa na-ahütughi ọriṇu anya. **26** Ha na-agafe dika ugbo mmiri papirós, dika mgbe ugo na-ebeda ngwangwa ijide anụ ọ ga-eri. **27** Ọ bụru na m sị, 'Aga m echefu mkpesa m, aga m agbanwe iwu m, nwee iwu očhi.' **28** Nsogbu m niile ka na-atụ m egwu n'ihu na amara m na i gaghị ewere m dika onye aka ya dị ọcha. **29** Ebe m buriị onye ikpe mara, n'ihii gini ka m jı na-adogbu onwe m n'efu? **30** A sikhari na m jiri ncha saa ahụ m werekwa soda saa aka m abụ, **31** i ga-enuba m n'olulu apịtị nke pürü ime ka uwe m yi n'ahụ m kpọọ m asị. **32** 'Ọ bughi mmadu efu dika m nke m ga-aza ya, ka anyi abuo kporitaa onwe anyi ikpe n'uloikpe. **33** A sikhari na e nwere onye odozi okwu n'etiti mụ na gi, onye ga-ebikwasị anyi abụ aka ya, **34** onye ga-ewepụ mkparaa Chineke site n'ebé m nō, ka oke egwu ya gharakwa iṭụ m ozọ. **35** Mgbe ahụ ka m ga-ekwu okwu na-atughị ya egwu; ma ka ọ dị ugbu a ọ dighị ihe m nwere ike ime.

10 "Ike idị ndị agwula m. Hapụnụ m ka m kwuo ihe dị m n'obi, kwuputa ya dika obi ilu nke mkpuruobi m si dị. **2** Ihe m ga-agwa Chineke bù nke a: Aputala maa m ikpe, kama gwa m ihe mere i ji ama m ikpe. **3** Ọ dị gi mma n'obi imegbu m, si otu a leda ọru aka gi anya, mgbe i na-anabata atumatu nke ndị na-emebi iwu? **4** I nwere anya nke anụ ahụ? I na-ahụ ụzo dika mmadu si ahụ? **5** Ubochi nke gi, ha dika nke ndị nwere anụ ahụ, ka afọ nke gi, ha dika nke mmadu dị ike? **6** Nke ga-eme na i na-achoputa ikpe ọmuma m ma nyochaa mmechie m? **7** Ọ bụ ezie na i maara na ikpe amaghị m, na ọ dighị onye puru inaputa m site n'aka gi. **8** 'Ọ bụ aka gi kpuru m kee m. Ọ ga-atugharịa ugbu a bibile m?' **9** Cheta na i kpuru m dika ụro. I ga-eme ka m laghachi n'aja ọzo? **10** Ọ bụ na i wupughi m dika mmiri ara ehi mee ka m kpokota dika mmiri ara raharị arahụ? **11** Yikwasị m akpukpọ ahụ na anụ ahụ, werekwa ọkpukpụ na akwara kpaa m dika uwe? **12** I nyere m ndị gosikwa m obiomaa gi, n'idị mma gi chebekwara mmuo

m. **13** "Ma nke a bu ihe i zoro n'ime obi gi, amakwa m na ọ bụ ihe di gi n'uche. **14** Ọ bụru na m mehiere, i ga na-ele m anya, i gaghi ekwe ka m ghara ita ahụlụ n'ihi mmechie m. **15** Ọ bụru na ikpe mara m, ahụlụ na-adịrị m! A sikhari na aka m dị ọcha, apughi m iwelli isi m elu n'ihi na ejuputara m n'ihere, burukwu onye e mibara n'ime nsogbu m. **16** Ọ bụru na m welie m isi elu, dika odum i ga-eji nwayoq m na-eso m n'azụ ma werekwa ike gi dị egwu megide m. **17** I na-eweta ndị am ọhụrụ megide m, mee ka iwe gi baa ụba n'ebe m no; i na-eme ka ndị agha gi na-abjakuwute m, otu n'elu ibe ya dika ebili mmiri. **18** "Gini mere i ji weputa m site n'afọ nne m? Ọ gaara aka m mma inwụ tupu anya ọbụla ahụ m. **19** A sikhari na amuputaghị m maobu na e sitere n'afọ nne m buba m n'ime ili! **20** Ubochi ndị m ọ dighị ole na ole? Si n'ebe m nō wezuga onwe gi ka m nwetu ọriṇu nwa mgbe nta, **21** tupu m hapu laa n'alà ochichiri na onyinyo nke ọnwụ ebe m na-agaghị esi putakwa. **22** N'alà nke oke ochichiri, ala nke onyinyo ọnwụ, nke usoro na-adighị, ebe ọbụlađi ihé díkwa ka ochichiri."

11 Mgbe ahụ, Zofa onye Neama zara si: **2** "O dighi nzaghachi díjiri ọtụtụ okwu niile ndị a? A ga-agụ onye ekwurekwu a dika onye ikpe na-amaghị? **3** Okwu efu gi ndị a ha gamee ka mmadu gba nkịtị? Ọ bụ na ọ dighi onye ga-abara gi mba mgbe i na-akwa emo? **4** I na-asị Chineke, 'Okwukwe m enweghi ntupọ, adíkwa m ọcha n'anya gi.' **5** Ọ ga-adị m nnọ mma ma a si na Chineke ga-ekwu okwu, na ọ ga-asaghe ebugbare ọnụ ya imegide gi. **6** Kpugheere gi ihe nzuzu niile nke amamihe, n'ihi na ezi amamihe nwere akukụ abụ. Mara nke a: Chineke echefuola ụfodụ mmechie gi. **7** "I nwere ike ichoputa ihe omimi Chineke? I nwere ike inwaputa nsotụ nke Onye puru ime ihe niile? **8** Ha dị elu karịa eluigwe, gini ka i pürü ime? Ha dị ogbu karịa ala ili, gini ka i pürü ima? (Sheol h7585) **9** Ọtụtụ ha dị ogologo karịa ụwa, dị obosara karịa oke osimiri. **10** "O bụru na ọ bia ụtba gi n'ime ụlo mkporo, kpokota ndị ikpe, onye ga-egbuchi ya? **11** N'ezie, ya onwe ya na-amata ndị nduhie, mgbe o huru ajo ihe, o bụ na o dighi amatakwa ya? **12** Onye nzuzu ga-aghị onye maara ihe naanị mgbe nwa inyinya ibu ọhia murụ ghoro mmadu. **13** "Ma ọ bụru na i were obi gi n'ye ya, setipu aka gi abụ n'ye ya, **14** Ọ bụru na i wezuga mmechie nke dị gi n'aka, ghara ikwe ka ihe ojoo dirị n'ulo iku gi. **15** mgbe ahụ, ihere agaghị eme gi iwellite ihu gi, i ga-eguzokwa chịjim na-atughị egwu. **16** N'ezie i ga-echefuwa nsogbu gi, na-echeta ya dika mmiri gabigara agabiga. **17** Ndị gi ga-amuke karịa etiti ehihi, ochichiri ya ga-adịkwa ka ụtụtụ. **18** I ga-anapkwa n'udo n'ihi na olileanya di; i ga-elegharịkwa anya gburugburu gi zuo ike na-atughị ujo. **19** I edina ala na-atughị egwu onye ọbụla, ọtụtụ ndị mmadu ga-achọ ịnata amara n'ihu gi. **20** Ma anya ndị na-emebi iwu ga-ada, ha agaghị achọta ụzo mgbagupụ; olileanya ha ga-abụ nkubi ume nke ọnwụ."

12 Mgbe ahụ, Job zara: **2** "N'ezie, naanị unu bụ ndị maara ihe, unu na amamihe ga-anwụkọ n'otu. **3** Ma enwere m mmuo iche uche dika unu; abughi m onye na-erughị eru n'ebe unu nō. Onye bụ onye na-amaghị ihe ndị a unu na-ekwu? **4** Abụzi m ihe ọchị n'ebe ndị enyi m nō, n'agbanyeghi na m kpokuru Chineke, ọ za, onye ezi omume, onye na-enweghi ita ụta buzikwa ihe ejị akpa ọchị! **5** Ndị na-enweghi nsogbu na-eleda ndị odachi dakwasiri anya dika nsogbu si eche ndị ụkwụ ha na-amichapụ amichapụ. **6** Ụlo ikwu nke ndị

na-apunara mmadu ihe na-adị juụ; ndị na-akpasu Chineke iwe na-adị n'udo, bụ ndị na-ebugharị chi ha n'aka ha. 7 “Ma juo ụmụ anumanyan, ha ga-akuziri gi, maobụ ụmụ nnunụ, ha ga-agwa gi. 8 Ma o bùkwanụ gwa ala okwu, o ga-akuziri gi, maobụ kwere ka azu nọ na mmiri kporo gi. 9 Olee otu n'ime ihe ndị a nke na-amaghị na o bụ aka Onyenwe anyị mere nke a? 10 N'aka ya ka ndị ihe niile e kere eke di, ya na ndị ụmụ mmadu. 11 O bụ na ntị adighị anwale okwu, otu ire si anwale ihe oriri? 12 O bụ na-adighị ahụ amamihe n'etiti ndị okenye? Ogologo ndu, o dighị eweta nghoṭa? 13 “O bụ Chineke nwe amamihe na ike, ndumodụ na nghoṭa bùkwa nke ya. 14 Ihe o tidara enweghi mwugharị ozo; mgba-pụta adighị nye onye o tūbara n'ulo mkporo. 15 O bụrụ na o gbochie mmiri, ebe niile atakorochaa. O bụrụ na o zipụ ha, ha erikpuo ala niile. 16 N'aka ya ka ike na nzube ihe di; ndị a ghogburu na ndị na-aghogbu bùkwa nke ya. 17 O na-anapụ ndị ndumodụ ọkwa ha chupụ ha, ma ndị ikpe ka o na-eme ka ha ghọq ndị nzuzu. 18 O na-atopụ mkporo igwe ndị eze kere, ma were akwa mgbochi kee ha n'ukwu. 19 O na-agbawa ndị nchüajị ọtọ chupụ ha, kwatuokwa ndị ọnodụ ha sirila ike ogologo oge gara aga. 20 O na-emechi ọnụ ndị ndumodụ a tukwasirị obi, wepükwa nghoṭa nke ndị okenye. 21 O na-eji ndị ögaranaya eme ihe ọchị, napukwa ngwa agha nke ndị di ike. 22 O na-ekpuhe ihe omimi nke ọchichịri meeke ka oke ọchichịri pütä ihè. 23 O na-eme ka mba dị ukwuu, o na-emekwa ka ha laa n'iyi; O na-eme ka mba baa uba, ma chusakwaa ha. 24 O na-anapụ ndị ndu nke ụwa amamihe ha, zipükwa ha ka ha na-awaghari n'ozara ebe uzọ na-adighị. 25 Ha na-asoghari iṣi n'ochichịri na-enweghi ihè. O na-eme ha ka ha na-adaghari dika ndị mmanya na-egbu.

13 “Anyị m abụ ahụla ihe ndị a niile, ntị m anụla ma ghọtakwa ha. 2 Mụ onwe m makwa ihe unu maara; abughi m onye di ala n'ebé unu nọ. 3 Ma o bụ Onye pürü ime ihe niile ka m chọqo igwa okwu, ka mụ na Chineke rụoķwa ụka banyere okwu m. 4 Ma otu o di, unu ji okwu ugha etechi m dika o bụ mgba ulọ; unu niile bụ ndị dibịa na-abaghị uru. 5 O bụrụ nnqo na unu ga-agba nkịtị, nke a gaara egosi na unu bụ ndị nwere amamihe. 6 Ugbu a, nñrunụ iju ụka m; geekwanụ ntị nñrunụ okwu si m n'onụ na-aputa. 7 Unu ga-ekpelara Chineke ikpe mmmegide? Unu ga-esite n'okwu aghughị kwuchitere Chineke ọnụ ya? 8 Unu ga-egosi ya na unu na-ekpelara ya ikpe? Unu ga-ekwuchite ọnụ Chineke? 9 O ga-adịrị unu mma ma o bụrụ na o nyochaa unu? Unu pürü ighogbu ya dikịa unu si aghogbu ndị mmadu? 10 O ghaghị ịbara unu mba ma o bụrụ na unu ejiri okwu ugha chọqo inyere ya aka. 11 O ga-abụ na ebube na idị ukwuu ya adighị eme ka unu maa jijiji? Egwu ya o dighị atụ unu? 12 Okwu amamiche unu niile dika ilu nke ntị; okwu ngopụ unu dika ihe ngopụ ụro. 13 “N'onụ juụ ka m kwuo okwu; ihe o pütara ya pütä. 14 N'ihii gini ka m ga-eji tnye onwe m na nsogbu, werekwa ndu m tnye n'obuaka m? 15 A sịkwarị na o ga-etigbu m aghaghị m itukwasi ya obi m. Aga m ekwuchite ọnụ m gwa ya na uzọ m di ocha. 16 N'ezie, nke a ga-aghoro m nzopụta maka na o dighị onye ajo omume obụla pürü ịbia n'ihu ya. 17 Geenụ ntị nke ọma n'okwu m. Kwerenụ ka ihe m na-ekwu baa unu ntị. 18 Ugbu a, edoziela m ikpe m n'usoro, amatala m na ikpe agaghị ama m. 19 O dị onye pürü ibo m ebubo? O bụrụ na o nwere, aga m emechi ọnụ m ma nwụo. 20 “Meere m naanị

ihe abụ ndị a, O Chineke, mgbe ahụ agaghị m ezo onwe m n'ihu gi. 21 Wepu aka gi i ji emegide m, meeke ka ha di anya n'ebé m nọ. Kwusị ime ka oke egwu gi mee ka m maa jijiji. 22 Mgbe ahụ, kpọq m oku, aga m azakwa gi. Maobụ, kwerekwa ka m kwuo okwu, ka i za m. 23 Ole ka ha dị bù mmejọ na mmehie m mere? Gosi m ajo omume m na mmehie m. 24 Gịnjị mere i ji gbakụta m azụ? Gịnjị mere i ji guo m dika onye iro gi? 25 I ga-enye ahịhịa ikuku na-ebugharị ntaramahụ? I ga-achị ahịhịa kporo nkụ ọso? 26 N'ihii na i na-edetu ihe ndị dị ilu megide m, na-emekwa ka m ghoro mkporụ mmehie m mere n'oge okorobia m. 27 I na-eji mkporo igwe kegide ụkwụ m abụ; na-enyochakwa nzô ụkwụ m niile site n'itinye akara n'ebé obụla obụ ụkwụ m zoro. 28 “Ya mere, mmadu n'ala n'iyi dika ihe rere ere, na dika akwa nke nla riri.

14 “Mmadu nke nwanyị ụmụ nwere ụbuchi ole na ole nke juputara na nsogbu. 2 O na-awalite dika okoko osisi, ma kpónwụokwa mgbe na-adighị anya, dika onyinyo, o na-agabiga agabiga. 3 I na-elegide onye di otu a anya? I ga-akpo ya ikpe n'ihu gi? 4 Onye pürü iweputa ihe di ocha site n'ihé na-adighị ocha? O dighị onye o bụ. 5 I kpebiela ụbuchi ndu nke mmadu; i kabiela ọnụogugu nke ọnwa ya niile, kpaakwa oke ebe o na-agaghị agabiga. 6 N'ihii nke a, wepụ anya gi n'ebé o nọ, hapụ ya ka o nñro onwe ya ruo mgbe ubochi ya ga-ezu dika onye e goro oru. 7 “Ma olileanya dijịrị osisi; n'ihii na o bụrụ na e gbutuo ya, o ga-epuchikwa, alaka ọhụrụ ya aghaghị iwaputakwa. 8 A sịkwarị na mgborogwu ya emeela ochie n'ala, maobụ na ogwe ya anwụ n'aja, 9 mgbe obụla mmiri zokwasirị ya, o na-epuputa dika ihe a kụrụ akụ. 10 Ma mmadu na-anwụ, e lie ya; o na-ekubikwa ume si otu a gabiga. 11 Dika mmiri di n'oke osimiri si ata, maobụ ka mmiri di n'iyi si ata n'oge ọkochị, 12 otu a ka mmadu si e dinaa ma o dighị etetakwa ozo; tutu ruo mgbe eluiqwe na-agaghị adịkwa; mmadu obụla apughi i si n'ura kpotee ya, agaghị akpotekwa ha site n'ura ha. 13 “A sị na i ga-ezo m n'ala mmuo, na i ga-ezobe m tutu ruo mgbe iwe gi gabigara. A sị na i ga-akanyere m oge ma mesịa cheta m. (**Sheol h7585**) 14 O bụrụ na mmadu anwụ, o ga-adị ndu ozo? Ụbuchi niile nke ọrụ ahụnụ m, aga m echere mgbe nnapụta m ga-abịa. 15 I ga-akpo, aga m azakwa gi, agụn ọru aka gi ga-agụ gi. 16 N'ihii mgbe ahụ i ga-agụ nzô ụkwụ m niile ọnụ, ma i gaghi agukọ mmehie m. 17 A ga-ekechi njehie m n'akpa, i ga-ekpuhi mmehie m. 18 “Ma dika ugwu si erichasi daa, na dika a na-enpu oke nkume n'ọnodụ ya, 19 dika mmiri si akwazekwa aja ala, otu a ka i si eme ka olileanya mmadu laa n'iyi. 20 I na-egosi ya na i karịrị ya ike, ma ha na-agabiga; i na-eme ka ihu ya gbanwee, ma zilaga ya. 21 O bụrụ na a na-asopụrụ ụmụ ha, ha adighị amata nke a; o burukwa na a na-eweda ha n'ala, ha o dighị ahụ ya. 22 Ihe mgbu nke anụ ahụ ya ka o na-ama ma na-erukwara naani onwe ya ụju.”

15 Mgbe ahụ, Elifaz onye Teman zara si: 2 “Onye maara ihe o ga-eji okwu na-abaghị uruzagħaċi? O ga-emeju afò ya n'ifufe na-ekpo ọkụ nke si n'owuwa anyanwụ? 3 O ga-eji okwu na-abaghị uru rụo ụka, maobụ kwuo okwu na-enweghi iṣi? 4 Ma i na-eleda ezi omume anya na-egbochikwa isopụrụ Chineke. 5 Mmehie gi na-eme ka ọnụ gi kwuo okwu ngwangwa; o bùkwa ire ndị aghughị ka i nwere. 6 Ọnụ gi na-ama gi ikpe, o bughi mụ onwe m, ebuggbere ọnụ gi na-

ekwu okwu megide gi. 7 “İ bu mmapadu mbu a mürü? A müşola gi tupu e kee uwu niile? 8 O getula ntı n'izu nzuzo nke Chineke? Amamihie niile o bu n'ime gi ka ha juru? 9 Gını ka i maara nke anyi na-amaghị? Uđi nghota dì ańaa ka i nwere nke anyi na-enweghi? 10 Ndíisi awo na ndí kara nka nq n'etiti anyi, ndí ikom mere agadi karja nna mürü gi. 11 O ga-abu na nkasiobi Chineke buru gi ihe nta, ka o bu okwu dì nro nke o gwara gi? 12 Gını mere obi gi ji duhie gi, gini mekwara anya gi abujo ji chagharija, 13 nke mere iwe gi jiri dì ıkı megide Chineke, meekwa ka okwu ojoo ndí a niile si n'ónu gi püta? 14 “Gını ka mmapadu efu bu, o ga-eji dì ocha n'obi, gini ka mmapadu nwanyi mürü bu, na ha nwere ike i bu ndí ezi omume? 15 O buru na Chineke atukwasighị ndí nso ya obi, o burukwa na eluigwe adighị ocha n'anya ya, 16 o gasei ańaa tükwası mmapadu efu onye rürü aru obi, bu onye na-anu ajo omume dika mmiri. 17 “Gee m ntı ka m kowaara gi; kwerekwa ka m gwa gi ihe m hürü, 18 bu ihe ndí amamihie kwuru, ndí na-ezobeghi ihe ha natara n'aka nna nna ha, 19 bu ndí e nyefere ala ndí a n'aka ha mgbe o dighị onye obija gabigara n'etiti ha. 20 Uböchị ndú ya niile, onye ajo omume na-ata aluhu mmekpa ahu, bu nke e debere ogologo afó nye nwoke ahu na-eme ihe ike. 21 Uzú na-eweta oke egwu na-eju ya ntı, mgbe o di ka ihe niile na-aga nke oma, ndí na-apunara mmapadu ihe na-abıakwası ya. 22 O nweghi olileanya igbanari ochichirị; mma agha nq na-echere ya. 23 O na-akpagharị na-acho ebe nri dika udele; o makwara na uböchị ochichirị nq nso. 24 Ahlıh na mkpagbu na-eme ka o tuò oke egwu, nsogbu na-abıakwası ya dika eze nke nq na njikere ibuso ndí iro ya agha. 25 N'ihi na o na-atu Chineke aka n'ihu, dokwaa onwe ya imegide Onye pürü ime ihe niile. 26 Oji ikwesi olu ike, dika ota siri ike, na-emegide Chineke. 27 “O bu ezie na abuba kpuchiri ihu ya, abuba nke di n'ukwu ya na-eme ka anu ahu nuputakwa, 28 o ga-ebi n'obodo biberi ebibi, n'ülö nke mmapadu na-ekwesighị ibi n'ime ha, ulong nke na-adakasị adakası. 29 Ma o gaghi aga n'ihu i bu ogaranya, aku ya agaghi adigidekwa. Ihe o nwere agakwaghi agbasapu n'ala niile ahu. 30 O gaghi agbanari ochichirị, ire ıkı ga-eme ka ome ya kpónwụ, iku ume nke onu Chineke ga-ebufu ya. 31 Ka onye di otu a hapu ighogbu onwe ya site n'itükwası uche n'ihе efu, n'ihu na o dighị ugwo oru obula o ga-enweta. 32 Tüpü oge ya eruo, o ga-anata ugwo oru ya n'uju, ozo, alaka ya ga-akponwụ 33 O ga-adị ka osisi vajnị nke mkpuru ya dapusirị na-achaghị acha, dika osisi oliv nke akwukwọ ya kpónwuru akponwụ. 34 N'ihi na ndí na-amaghị Chineke ga-adị ka nwanyi aga, ıkı ga-erepia ulong ikuw nniile nke ndí hürü iri ngari n'anya. 35 Ha na-atu ihe ojoo dika ime, ma müşoka ajo omume; naanị aghıgho ka akpanwa ha na-arupütä.”

16 Mbę ahu, Job zara sị: 2 “Anula m ıtutu ihe dika ndí a; ndí nkasiobi na-eweta onodù ojoo ka unu niile bu. 3 Ogologo okwu efu ndí a niile unu na-ekwu, o naghi akwusi? Gini bu nsogbu unu nke mere unu ji aga n'ihu na-aru ıkı niile ndí a? 4 Mu onwe m nwekwara ike ikwu okwu dika unu, ma o buru na unu nq n'onodù m; enwere m ike kwuo okwu di uto na ntı megide unu, ma fufekwaa isi m megide unu. 5 Ma onu m ga-agba unu ume; nkasiobi si n'egbugbère onu m ga-emekwa ka ihe mgbu unu daju. 6 “Ma o buru na m ekwo, adighi egbochi ihe mgbu m, o buru na m ahpapu ikwu okwu, odighi esi n'ahu m puo? 7 N'ezie o Chineke, i meela ka ike

gwu m, i tidakwala ezinaulö m. 8 I keela m agbü; agbü m aburula ihe akaebe megide m; ita ahu m ebiliha igba akaebe megide m. 9 Chineke na-eweso m iwe, jiri iwe ya na-adowasi m, o na-atakwa ikikere eze ya megide m; onye iro m na-achichapuru m anya ya. 10 Ümụ mmapadu na-asaghe onu ka ha chia m ochi, ha ji iti m aka n'ónu na-akwa m emo, jikotakwa onwe ha megide m. 11 Chineke ewerela m nyefee n'aka ndí ajo omume, tübawka m n'aka ndí na-emebi iwu. 12 Ihe na-agara m nke oma, ma Chineke tipijara m. O jidere m n'olu ma tiwasia m. O meela m ihe igba ıtta ya; 13 ndí ogba ıtta ya agbaala m gburugburu. O na-agbawa akụrụ m na-enweghi ıomiko mee ka oluilu m wusıa n'ala. 14 Mgbe niile, o na-emegide m; o na-achılı m dika dike n'agha. 15 “Adukotala m akwa mkpe were ya kpuchie anu ahu m, liekwa ikuanya m n'ime ntı. 16 Ihu m na-acha obara obara site n'akwa nke m na-akwa, onyinyo nke onwụ dıkwa gburugburu ebugburgere anya m abu; 17 ma aka m emeghi ihe ike obula, ozo ekpere m dıkwa ocha. 18 “Ala, biko, ezokwala obara m; mee ka akwa m ghara ıbu ihe lara n'iyi! 19 O bılađi ugbu a, onye akaebe m n'eluiigwe, onye nkwichite onu m n'ebé di elu. 20 Onye na-arıo m arıo m bu enyi m, dika m na-awusara Chineke anya mmiri m. 21 N'onodù mmapadu ka o na-arıo Chineke dika mmapadu na-arıo n'ihı enyi ya. 22 “Naanị afó ole na ole ga-agabiga tupu m ga n'uzo nke nlıoghachı m na-adighi.

17 Mmuo m tiwara etiwa, uböchị m niile di mkpumkpü, ili na-echere ınabata m. 2 N'ezie ndí na-akwa emo gbara m gburugburu; anya m na-ekwasiķwa mkpasu iwe ha. 3 “Debere m ihe ebe n'ebé gi Chineke nq. Olee onye ozo pürü ınarra m n'akaebe? 4 I mechiela uche ha ka ha ghara inwe nghota; ya mere, i gaghi ekwe ka ha nwee mmeri. 5 O buru na mmapadu ekwujoo enyi ya ka o were nweta uru di n'ime ya, anya ümụ ya ga-ada mba. 6 “Chineke emeela ka m buru okwu ilu nye onye obula, meekwa ka m buru onye ha na-agbusa aso mmiri n'ihu. 7 Anya m na-ahu inyogho inyogho n'ihu iru uju; ahu m aghołla onyinyo nke ihe m bu na mbu. 8 Ndí na-eme ihe ziri ezi na-akuya mgbe ha hürü nke a; ndí aka ha di ocha na-enwe mkpali megide ndí ajo omume. 9 Ma otu obula o di, ndí ezi omume ga-aga n'ihu n'iso uzor ha, ndí aka ha di ocha ga-aga n'ihu n'ido ike. 10 “Ma bıanu, unu niile, bidonu okwu unu ozo! Agaghi m achota onye maara ihe n'etiti unu. 11 Uböchị m niile agafeela, atumatu m aburula ihe lara n'iyi. Ma ochichı nke obi m 12 na-edo abali n'onodù ehiehie; n'ihu ochichirị ka ihé di nso. 13 O buru na ebe obibi m na-ela anya ya bu ilı, o buru na m agbasaa ihe ndina m n'elü ochichirị, (Sheol h7585) 14 a sikwa na m ası ire ure, ‘Nna m ka i bu,’ maobu si ikpuru ‘Nne m’ maobu ‘Nwanne m nwanyi,’ 15 ebeekwa ka olileanya m di? Onye pürü ıhu ma m nwere olileanya? 16 Olileanya m o ga-arıda rıdaruo n'uzuzu?” (Sheol h7585)

18 Mbę ahu Bildad onye Shua zara sị: 2 “Ruo ole mgbe ka i ga-ekwubi okwu ndí a i na-ekwu? Nwee ezi uche ka anyi kparitäa ıkı. 3 Gini mere i ji were anyi dika anu ohja, guo anyi dika ndí na-enweghi uche n'anya gi? 4 Gi onye na-eji iwe adokasị onwe gi, a ga-ahapu ıwa n'ihu gi? Ka a ga-enepu oke nkume n'onodù ha? 5 “A na-afunyu oriona nke onye na-emebi iwu; ire ıkı ya ga-akwasiķwa inwu enwu, 6 ihé nke di n'ime ulong ikuw na na-abu ochichirị, oriona nke di n'akukụ ya na-anyukwu. 7 Ihe agakwaghi adị na nzó ukwu

ya; atumatu ya onwe ya ga-atuda ya n'ala. **8** Ukwu ya na-eduba ya n'onya; o na-akpagharị na-adaba n'ime oghere. **9** Onya na-ejide ikiri ukwu ya, onya ahụ na-ejidesi ya ike. **10** E zobere ya ụdọ onya igbudu n'ala, ihe e ji ejide ya na-echere ya n'uzo ya. **11** Ihe egwu na-emenye ya ụjọ n'akukụ niile, na-agbasokwa nzó ukwu ya niile. **12** Ila n'iyi na-achoshi ya ike; mbibì nkowka na njikere na-eche mgbe o ga-ada. **13** Mbibì na-eripia akukụ anu ahụ ya; ọkpara ọnwụ na-eripia ahụ ya niile. **14** Esi na nchekwa nke ụlọ ikwu ya dopọta ya duru ya jekwuru eze nke the egwu niile. **15** Oku na-ebi n'ime ụlọ ikwu ya; a ga-esefasị nkume na-enwu oku n'ebe obibi ya. **16** Mgborogwu ya na-akpọ nkụ n'ime ala, alaka ya ga-akporonwu n'elu. **17** A gaghị echeta echiche ya n'uwu ozo, o nweghi onye ọbula na-echetakwa aha ya. **18** A na-esite n'hè chubà ya n'ochichiri, otu a kwa, a na-achupukwa ya site n'uwu. **19** O nweghi ụmụ, o nwelkaghị ụmụ ụmụ n'etiti ndị ya, o dighi onye fofidụ n'ebe o bi na mbụ. **20** Ọnọdu ya na-eju ndị si n'odịda anyanwụanya; oke egwu na-ejidekwa ndị si n'owuwaa anyanwụ n'ihi ya. **21** N'ezie, otu a ka ebe obibi nke onye ajo omume di, ee, bụ onye ahụ nke na-amaghị Chineke."

19 Job zara sị: **2** "Ruo ole mgbe ka unu ga-anogide na-ata m ahụ? Ruo ole mgbe ka unu ga-ewere okwu ọnụ unu zopia m? **3** Ugboro iri ndị a ka unu kocharala m, ihere adighị eme unu na unu na-ebuso m agha? **4** A sịkwarị na m bụ onye mmehie, o bụ naanị mụ onwe m ka o gbasara. **5** O buru na unu na-ebuli onwe unu elu karịa m, ma were ọnọdu ịdị ala m megide m; **6** mgbe ahụ, maranụ na Chineke emejooola m, were ugbu ya tọ m gburugburu. **7** "O bụ ezie na m na-eti mkpu akwa sị: 'A na-emejo m.' Ma o dighi osisa m na-anata; o bụ ezie na m na-eti mkpu ka e nyere m aka ma ikpe ziri ezi adighi. **8** O nochielo ụzọ m ka m ghara igafe; o jirila ochichiri kpuchie ụzọ m. **9** O yipuла m ugwu m, wepükwa okpueze m kpu n'isi. **10** O na-eti m ihe otiti n'akukụ niile, ruo mgbe m gabigara; o na-ehopu olileanya m dịka osisi. **11** Iwe ya dị oku megide m; o na-agunyekwa m dịka onye iro ya. **12** Ndị agha ya ji ike na-abịa; ha ewuola mgibidi were nnochibido m ha agbaala ụlọ ikwu m gburugburu imegide m. **13** "O meela ka ụmụnne m na ndị enyi m si n'ebe m nọ pụo. **14** Ndị ikwu m anaghị etinyekwa uche n'ihe banyere m; ndị ezi enyi m niile echefuola m. **15** Ndị obịa nọ n'ulọ m na ndị odibo m nwanyị na-agụ m dịka onye ala ozo; adị m ka onye mba ozo n'ebe ha no. **16** Ana m akpọ odibo m oku ma o dighi aza m, o bùladị mgbe m jiri ọnụ m rịo ya. **17** Iku ume m aburụla ihe nwunye m apughị inagide; aburụla m ihe arụ nye ụmụnne m. **18** O bùladị ụmụntakirị nwoke na-akwa m emo; ha na-ejikwa m eme ihe ochị mgbe ọbula m pütara. **19** Ndị ahụ m kpọro ndị enyi ọma m na-ele m anya dịka m bụ ihe arụ; ndị ahụ niile m hụru n'anya echighariakwala megide m. **20** Abụ m naanị okpukpu okpukpu; ihe m ji gbanarị ọnwụ adighị ukwuu. **21** "Meerenụ m ebere, ndị enyi m, meerenu m ebere, n'ihi na aka Chineke na-emegide m. **22** Gịnj mere unu ji achụ m dịka Chineke si achụ m? O ga-abu na ahụ m ejubeghi unu afọ? **23** "O gaara ato m ụtọ ma a si na e dekorọ okwu m n'akwukwọ, **24** na e ji mkpisi igwe dee ha, maqbụ kakwasị ha n'elu mbadamba nkume ruo mgbe ebighị ebi. **25** Amara m na onye mgbaputa m na-adị ndị, amakwaara m na o ga-eguzo n'elu ụwa n'oge ikpeazu. **26** Mgbe e mebisikwara akpukpo ahụ m, ma n'anụ ahụ m aga m ahụ Chineke. **27** Mụ onwe m

ga-eji anya m abụ hụ ya, mụ onwe m, o buğhi onye ozo. Lee ka obi m si anu oku n'ime m maka nke al! **28** "O buru na unu asị, 'Anyị ga-emegide ya n'ihi na nsogbu a si n'aka ya,' **29** unu onwe unu kwesiri itụ egwu mma agha; n'ihi na iwe ga-ebute ita ahụ nke mma agha, mgbe ahụ, unu ga-ama na ikpe di."

20 Mgbe ahụ, Zofa onye Neama zara sị: **2** "Enweghi udo nke echiche m na-akpalị m izaghachi n'ihi na anọ m na mwute dị ukwuu. **3** Anụla m okwu mkparị nke ileda anya nye m, ma nghọta m na-akpalite m izaghachi gi. **4** "N'ezie, i maara otu o dị site na mgbe ochie, ya bụ kemgbé e debere mmadu n'uwu. **5** Obi ụtọ nke onye na-emebi iwu na-adị nwa mgbe nta, ọnụ nke ndị na-amaghị Chineke na-anị naanị nwa oge. **6** N'agbanyeghi na inya isi ya ga-eru eluigwe, na isi ya ga-emetukwa igwe ojii; **7** o ga-alal n'iyi ebighị ebi, dika nsi ya onwe ya nyürü; ndị maara ya ga-ajụ. 'Olee ebe o no?' **8** O ga-efelaga dika nrọ, agaghị achotakwa ya mgbe ọbula, dika ọhụ abalị nke e chefuru echefu. **9** Anya hụru ya na mbụ agaghị ahụkwa ya ozo, ebe obibi ya agaghị elegidekwa ya anya ozo. **10** Ụmụ ya ga-achọ ihuomà site n'aka ndị ogbenye; aka ya abụ kwa ga-enyeghachi akyi ya. **11** Okpukpu ya nke juputara n'ike okorobia ga-eso ya buru ihe a ghanyere na ntụ. **12** "O bụ ezie na ihe ojoo na-ato ya ụtọ n'onụ, na o na-ezokwa ya n'okpuru ire ya; **13** o bụ ezie na o pughi n'ihapụ ya, o na-eedebe ya n'onụ ya, **14** ma nri o na-eri ga-aghị ihe gbaria ụka n'afọ ya, o ga-aghokwa elo agwo n'ime afọ ya. **15** O ga-agbopụta akụnụba niile o lodara; Chineke ga-eme ka o si n'afọ ya gbopütachaa ha. **16** O ga-amịcha elo agwo, eze agwo ajualia ga-egbu ya. **17** O gaghị anụ ụtọ mmiri si n'iyi, bụ iyi nke na-aso aso nke juputara na mmanụ ari na mmiri ara ehi rahụru arahu. **18** Ihe o ruputara ka o ga-eji kwughachi ugwo o ji na-erighi ma otu. Uru o zutara n'ahịa agaghị abụru ya ihe ọnụ. **19** N'ihi na o kpabguru ndị ogbenye, hapụ ha na-enweghi olileanya ọbula, o nakotakwara ụlọ nke o na-ewughi. **20** "N'ezie, o gaghị enwe izuikeri site n'oke ochichị ya; o gaghị azoputakwa onwe ya site n'ulọakị ya. **21** O dighi ihe fofidụrụ ya iripiịa, ọgarilu ya agaghị adigide. **22** N'etiti ihe niile o nwere ka mkpagbu ga-abjakwasị ya, oke ita ahụ nke adakwasị ya. **23** Mgbe o rijuru afọ ka Chineke ga-eme ka iwe ya dị oku megide ya, iti aka Chineke ga-adakwasị ya dikà mmiri ozuzu. **24** O buru na o si na ngwa agha e ji igwe kpụo gbalaga, ọkụ nke e ji ola bronz kpụo ọnụ ya ga-amapu ya ahụ. **25** N'azụ ya ka o na-esi mipuña ya, site n'umeju ya ka a ga-esi mipuña ọnụ ya na-egbu amụmu. Oke egwu dị iche ihe ga-abjakwasị ya. **26** Oke ochichiri nọ na-echere akụnụba ya, oku nke a na-afunwughi afunwu ga-erepia ya o ga-erechepukwa ihe niile fofidụ n'ulọ ikwu ya. **27** Eluigwe ga-ekpughe ikpe ọmụma ya ụwa niile ga-ebili megide ya. **28** Idee mmiri ga-ebupu ụlọ ya; oke mmiri okwukwo n'ubochị iwe Chineke. **29** Nke a bụ oke nke Chineke debeere ndị na-emebi iwu, ya bükwa ihe nketa nke Chineke kwadooro ha."

21 Mgbe ahụ, Job zara sị: **2** "Gee ntị nke ọma n'okwu m; ka nke a buru nkasiobi i ga-enye m. **3** Nwee ndidi ka m kwuchaa okwu m, mgbe m kwuchara, gaa n'ihi ịkwa m emo. **4** "O bụ mmadu ka m na-ekpesara? Gịnj ka m ga-eji ghara ibụ onye na-enweghi ndidi? **5** Lee m anya ka ahụ maa gi jijiji; were aka gi kpuchie ọnụ gi. **6** Mgbe m chere echiche maka nke a, egwu turu m meekwa ka ahụ m maa jijiji. **7** Gịnj mere ndị ajo omume ji enwe ndị ogologo, ghoq okenye,

baakwa ụba n'idi ike? 8 Ha na-ahụ ụmụ ka ha na-akwusike ike gburugburu ha, ụmụ ha ka ha ji anya ha ahu. 9 Ha na-ebi ndị udo n'ezinālu ha na-atughị egwu na ihe ojoo ọbula gadakwasị ha; mkparo Chineke adighikwa adakwasị ha. 10 Oke ehi ha na-agba nne ehi ha na-esepughị aka; nne ehi ha na-amụ ụmụ, ha adighị ekwo ime. 11 Ha na-ezipụ ụmụ ha dikà igwe aturu; umuntakiri ha na-etegeharị egwu. 12 Ha na-abụ abụ n'üda egwu otiti na ụbọ akwara; ha na-anırirkwa ọnụ n'üda nke oja. 13 Ha na-anö ụbochị ndị ha niile n'oganihi, ha na-aridawka n'ili ha n'udo. (**Sheol h7585**) 14 Ma ndị a na-asị Chineke, ‘Hapụ anyị aka, o dighị anyị mkpa jmata ụzo gi. 15 Onye ka Onye pürü ime ihe niile bụ, anyị ga-eji jeere ya ozi? Uru gini ka ịrịọ ya arịrịọ ga-abara anyị?’ 16 Ma oganihi ha adighị n'aka ha ya mere ana m ewezuga onwe m site na ndumodụ ndị na-emebi iwu. 17 “Ma ugboro ole ka a na-emenyu ọkụ oriọnụ nke ndị na-emebi iwu? Ugboro ole ka nhiju anya na-adakwasị ha, bụ nke Chineke kenyere ha n'iwe ya? 18 Ugboro ole ka ha dikà ahịhịa kpọrọ nkụ n'ihu ikuku, maọbụ dikà igbugbo oka nke ikuku siri ike na-efesasi? 19 A na-asị, ‘Chineke na-akpakoṭtara ụmụ ha ntaramahụhụ nke njehie ha.’ Ka a kwughachị ha ya, ka ha nwee ike mata ya. 20 Ka anya ha hụ mbibi nke onwe ya, ka ha n'uo ọnụma nke Onye pürü ime ihe niile dikà mmiri. 21 Gini gbasara ha banyere ezinālu ha hapụrụ mgbe ọnwa ndị e kenyere ya bijara na ngwuchị? 22 “O djị onye pürü izi Chineke ihe ọmụma, ebe o bụ ya na-ekpe ndị kachasị elu ikpe? 23 Ottu onye na-anwụ mgbe o juputara n'ike na ume, mgbe o nọ na nchekwa na udo, 24 mgbe ahụ ya bụ nke eji ezi nri zuo nke oma, okpukpụ ya juputakwara n'ümị. 25 Onye ozo na-anwụ n'ihie ilu nke mkpuruobi, n'ihu na o nweghi mgbe o riri ezi ihe ọbụla. 26 Nke ọbụla n'ime ha dina n'akụkị ibe ya n'ime aja, ikpuru kpuchikwara ha abuọ. 27 “Amaara m nke oma ihe biechiche unu na nzube unu ji emegide m. 28 Unu ga-ajụ m ajuijụ sị, ‘Ugbu a, ole ụlo oke mmadụ ahụ. Ụlo ikuw ndị ahụ ebe ndị na-emebi iwu biiri?’ 29 O bụ na unu ajubeghi ndị njem ajuijụ? O bu na unu ejighị ihe ha koro mere ihe, 30 na a na-echebi ndị ojoo puo n'ubochị nhiju anya, na a na-anaputa ha site n'ubochị oke iwe? 31 Onye na-atụ ha mmechie ha n'ihu? Onye kwa na-akwughachị ha ugwo ihe ha mere? 32 A na-eburu ha gaa n'ili, a na-echekwa ili ha nche. 33 Aja djị na ndagwurugwu na-atọ ha ụtọ; Mmadụ niile na-eso ha n'azụ, na ọtụtụ a na-apughị iguta ọnụ na-ebu ha ụzo n'aga. 34 “Ya mere, olee otu unu ga-esi were okwu na-enweghi isi kasie m obi? O dighị ihe fodụrụ n'oṣiịa unu ma o ụbighị naanị okwu ugha.”

22 Mgbe ahụ, Elifaz onye Teman zara sị: 2 “Mmadụ o pürü ịbara Chineke uru? O bùladi onye nwere uche o pürü ịbara Chineke uru? 3 O nwere ọnụ o ga-enye Onye pürü ime ihe niile ma a sị na iị bụ onye ezi omume? Uru gini ka o ga-enweta ma o bụrụ na ụzo gi niile enweghi ita ụta? 4 “Chineke o na-abara gi mba na-ebu gi ebubo n'ihu na i na-atụ egwu ya? 5 O bụ na mmebi iwu gi adighị ukwuu? Mmechie gi o nwere ọgwugwu? 6 I naara ụmụnne gi ihe ebe n'efu; i yipürü ndị mmadụ uwe ha gbawa ha ọtọ. 7 I nyeghi ndị ike gwuru mmiri, i nyeghikwa ndị agụ n-a-gu ihe oriri. 8 O bụ eziokwu na i bụ nwoke dị ike na onye nwere ala, bụrụkwa onye a na-asopụrụ bi n'ala ya, 9 I na-agbabा ụmụ nwanyị di ha nwurụ aka, zipụ ha, I na-anyaji ogwe aka nke ụmụ na-enweghi nna. 10 O bụ ya mere ọnya jiri gbaa gi gburugburu, bụrụkwa ihe

mbibi ji eyi gi egwu. 11 O bùkwa ya mere ọchichiri ji gbaa gi gburugburu ka i ghara ịlu ụzo, meeckwa ka idee mmiri kpuchie gi. 12 “O bụ na Chineke anoghi n'ebi di elu nke eluigwe? Lee ka idị elu nke kpakpando di elu si dị. 13 Kama i na-asị, ‘Gini ka Chineke maara? O na-esite n'oke ọchichiri di otu a ekpe ikpe? 14 Oke ọchichiri kpuchiri ya, nke mere na o naghi ahụ anyị mgbe o na-agaghari n'ebi di elu nke eluigwe.’ 15 I ga-agbaso ụzo ochie nke ndị na-eme ihe ojoo zoro ije na ya? 16 E bụpuru ha tupu oge ha eru. Ntqala ndị ha ka idee mmiri sachapụrụ. 17 Ha sıri Chineke, ‘Hapụ anyị aka! Gini ka Onye pürü ime ihe niile ga-eme anyị?’ 18 Ma o bụ ya ji ihe di mma di iche iche mejuputa ụlo ha, ya mere ana m ewezuga onwe m site na ndumodụ ndị na-emebi iwu. 19 Ndị ezi omume na-ahụ mbibi ndị di otu a ma ịuria; ndị aka ha di ọcha na-akwa ha emo sị: 20 ‘N'ezie, e bibiela ndị iro anyị, ọkụ erepijalà akụnụba ha.’ 21 “Doo onwe gi n'okpuru Chineke ka gi na ya n'o n'udo, n'uzo di otu a, oganihi ga-abịara gi. 22 Gee ntị, nabata ndumodụ si ya n'onụ, doo okwu ya niile n'obi gi. 23 O bụrụ na ilaghachikwute Onye pürü ime ihe niile, o ga-eweghachị gi n'onodu gi; o bụrụ na iwezuga ihe mmebi iwu mee ka o di anya site n'ebi ụlo ikuw gi di, 24 tögbo ọkpurükpu olaedo gi n'aja, tüpükwa olaedo nke Ofia gi n'elu nkume di n'ime ọqdụ mmiri nta. 25 Mgbe ahụ, Onye pürü ime ihe niile ga-aburụ gi olaedo, bụkwaro gi ọlačha kachasị mma. 26 N'ezie, mgbe ahụ kwa, ihe nke Onye pürü ime ihe niile ga-ato mkpuruobi gi ụtọ, i ga-ewelikwa ihu gi nye Chineke. 27 I ga-ekpe ekpere, o ga-azakwa gi ekpere gi, i ga-emezukwa nkwa i kwere. 28 Ihe i kpebiri ga-emezukwa, ihè ga-amukwasị n'uzo gi niile. 29 Mgbe a na-eweda ndị mmadụ ala, o bụrụkwa na i sị, ‘Bulienụ ha elu,’ mgbe ahụ o ga-azopụta ndị e wedara n'ala. 30 O ga-azopụta o bùladi onye ahụ nke aka ya na-adighị ọcha, bụ onye nke a ga-azopụta site n'idi ọcha nke aka gi.”

23 Mgbe ahụ, Job zara sị: 2 “O bùladi taa, mkpesa m dij ilu; aka ya di aro megide m n'agbanyeghi işu ude m. 3 A sịkwa na m maara ebe m ga-achọta ya; a sịkwa na m nwere ike ijeru ebe obibi ya! 4 Aga m edozi mkpesa m n'usoro n'ihu ya were ịrụ ụka mejuo ọnụ m. 5 Aga m achoputa ihe o ga-aza m ma tuleekwa ihe o ga-agwa m. 6 O ga-eji ike di egwu megide m? Mba, o gaghi ụbo m ebubo. 7 N'ebi ahụ, onye ziri ezi ga-eme mkpesa n'ihu ya. N'ebi ahụ, a ga-anaputakwa m site n'aka onye ikpe m rụo mgbe ebighị ebi. 8 “Ma o bụrụ na m agaa n'owụwa anyanwu o noghi n'ebi ahụ; o bụrụ na m gaa n'idođa anyanwu, agaghị m achọta ya. 9 Mgbe o n'orụ n'ugwu anaghị m ahụ ya, mgbe o loghachiri na ndịda anaghị m ahụkwa ya. 10 Ma o maara ụzo m na-aga, mgbe o nwaputasiři m, aga m apụta dikà olaedo. 11 Ụkụw m abụ na-agbaso nzo ụkụw ya; ana m eso ụzo ya na-atugharighị n'aka nri maọbụ aka ekpe. 12 Esibeghi m n'iwu nke si n'onụ ya pụta wezuga onwe m; a na m echekwa okwu ọnụ ya karịa nri nke m na-eri kwa ụbochị. 13 “Ma o guzo naanị ya, onye pürü iguzogide ya? O na-eme ihe ọbụla masịrị ya. 14 O na-emezu ọkpuru ya niile o zubere megide m, o ka nwekwara nzube ndị ozo yiri nke a o dobere imegide m. 15 N'ihu ya ka obi ji ama m jijiji n'ihu ya; mgbe m chetara banyere ihe ndị a niile, ana m atụ egwu ya. 16 Chineke emeela ka obi m daa mba; Onye pürü ime ihe niile emeela ka m maa jijiji. 17 Ma ọchichiri

emeghi ka m mechie ọnụ m, bụ oke ọchichiri nke kpuchiri ihu m.

24 “Gini mere Onye pürü ime ihe niile adighị ahoputa oge maka ikpe ikpe? Gini mere ndị maara ya ga-eji na-ele anya n’efu maka oge ndị a? 2 Ufodị ụmu mmadụ na-ezewuzaga nkume oke ala, na-elekota igwe aturu ha zutere n’ohi. 3 Ha na-apụnara ịnyinya ibu nke nwa mgbe, ha na-anarakwa ehi nke nwanyị di ya nwurụ n’ihe ebe. 4 Site n’okporożo ka ha na-akwụpụ ndị n’o na mkpa. Ha na-ekwụka aka ike mee ka ndị ogbenye dị n’ala ahụ zoo onwe ha. 5 Dịka ịnyinya ibu ọhịa n’o ọzara, otu a ka ndị ogbenye si agagharị na-achogharị ihe oriri, ala na-adighị epupụta ihe na-enye ụmụ ha nri. 6 Ha na-ekpokota ahijahia anu ụlo na-ata n’ubi, na-atụtukotakwa mkpuru vajin nke fofidụ n’ubi ndị ajọ omume. 7 N’ihi enweghi uwe, ha na-agba ọtọ n’abalị, ha enwekwaghị akwa iji kpuchie onwe ha oyi. 8 Oke mmiri ozuzu nke uwu na-edo ha ahụ, ha na-amaku nkume n’ihi enweghi ebe mgbaba. 9 Nwa na-enweghi nna ka a na-eji ike napụ ara. Nwa ohụrụ nke onye ogbenye ka a na-anara n’ihe ebe. 10 N’ihi enweghi akwa ha na-agba ọtọ na-agagharị, ha na-ebu ukwu oka ma n’orọ n’agụ. 11 Ha na-asupụta mmanụ oliv n’elụ ebe e mebere maka ya, ha na-azochapụta mmanya vajin ma akpíri na-akpo ha nkụ. 12 Uzụ ịṣụ ude ndị na-anwụ si n’obodo na-ebili, mkpuruobi nke ndị e mererụ ahụ na-eti mkpuenyemaka. Ma ọ dighị onye Chineke na-ahụta ka onye ikpe mara n’ihi ihe ndị a. 13 “Ọ dị ndị na-enupu isi megide ihè, ndị na-amaghị ụzo ya maqbụ na-anogide n’ụzo ya. 14 Mbeghị ihè nke ụboghị gafere, ogbu mmadụ na-ebili, gbuo onye ogbenye na onye n’o na mkpa; n’abalị kwa, ọ na-ezoba dika onye ohi. 15 Anya onye na-akwa iko na-ele anya chi ojiji; ọ na-eche n’obi ya sị, ‘Ọ dighị onye ọbula ga-ahụ m’, ọ na-ekpuchikwa ihu ya. 16 N’ochichiri, ndị ohi na-egbuka ụlo ndị mmadụ baa, ma n’ehihie ha na-emechibido onwe ha ụzo n’ime ụlo; o nweghi ihe ha na ihè jikqoro. 17 N’ebé ha niile n’o, etiti abalị bụ ụtụtụ ha, ha na ihe egwu nke ọchichiri bụ enyi. 18 “Ma ha bụ ụfụfụ dị n’elu mmiri; ala ha ketara bụ ihe a bùrụ ọnụ, nke mere na ọ dighị onye na-agkwa n’ubị vajin ha. 19 Dịka okpomokụ na ọboghị si eme ka mkpuru mmiri oyi ngbaze, otu a ka ala ili si ewere ndị mehiere n’ike. (Sheol h7585) 20 Akpanwa na-echefu ha, ikpuru na-eji ha mere ihe oriri; anaghị echetakwa ndị ajọ omume kama a na-etiji ha dika osisi. 21 Ha na-akpagbu nwanyị aga na nwanyị na-enweghi nwa, ha adighị elekota nwanyị di ya nwurụ. 22 Ma Chineke na-eji ike ya dökpuru ndị dí ike nke ukwuu puo, ọ bụ ezie na ha bụ ndị ihe na-agara nke ọma, ma ha enweghi nkwa nke ndị. 23 Ọ nwere ike ime ka ha dabere na ntukwasị obi na o nweghi ihe pürü imetyu ha, ma anya ya díkwasịri ụzo ha niile. 24 A na-ebuli ha elu nwa mgbe nta, ma e mesịa, ha anókwasị, a na-ededa ha n’ala chikotakwa ha dika ndị ozo, a na-ebipụ ha dika ukwu ọka. 25 “Ọ bùrụ na ọ bùghị otu a, onye pürü i sị na ihe m kwuru bụ okwu ugha si otu a mee ka okwu m bùrụ ihe efu?”

25 Mbeghị ahụ, Bildad onye Shua zara sị: 2 “Ike ọchichiri na oke egwu bụ nke Chineke; Ọ bụ ya na-eme ka udo díri n’eluiwge. 3 Onye pürü iğuta usuu ndị agha ya ọnụ? Onye kwa ka ihè ya na-adighị enwukwasị? 4 Mmadụ o ga-esi ańaa bùrụ onye ezi omume n’ihi Chineke? Mmadụ nwanyị mürü ọ ga-esi ańaa dị ọcha? 5 Lee, ọ bụladi ọnwa adighị achawapụta,

ozo kpakpando adighị ọcha n’anya ya, 6 ka ọfoduzie nwa mmadụ efu mürü, nke bụ naanị ikpuru, mmadụ, nke bụ naanị idide.”

26 Mbeghị ahụ, Job zaghachiri: 2 “Lee ka i si nyere onye na-adighị ike akal! Leekwa ka i si zoputa ogwe aka nke onye ume na-adighị! 3 Lee ụdị ndumodụ i nyerela onye na-enweghi amamihe! Leekwa ụdị oke nghọta nke i gosipütara. 4 Ọ bụ onye nyeere gị aka ikwu okwu ndị a? Mmụo onye si n’ọnụ gị kwuo okwu? 5 “Ndị nwurụ anwụ n’o n’oke ihe mgbu, ha na ndị n’o ikpuru mmiri na ndị bi n’ime ya. 6 Ala mmụo gba ọtọ n’ihu Chineke; mbibi togbokwara na-enweghi ihe kpuchiri ya. (Sheol h7585) 7 Ọ na-agbasapụ elu elu nke mbara eluigwe n’elụ ebe togborọ n’efu. O nweghi ihe o kokwasịrị ụwa n’elụ ya. 8 Ọ na-ekechi mmiri n’ime igwe ojii, ma ịdị arọ ya adighị eme ka igwe ojii gbawaa. 9 Ọ na-ekpuuchi ihu ọnwa nke dị n’uju ya, na-agbasakwa igwe ojii ya n’elụ ya, 10 Ọ kewaputara oke n’elụ ogbu mmiri, ka o bùrụ oke dị n’etiti ihè na ọchichiri. 11 Ogidi niile nke eluigwe na-ama jijiji, tükowka oke egwu n’ihi ịba mba ya. 12 N’ike ya ka o ji kpaliie oke osimiri; ọ bụ amamihe ya ka o ji tigbiuo Rehab. 13 Ọ bụ site na nkumee ya ka mbara eluigwe ji maa mama; aka ya dupuru agwo na-agba oso. 14 Ihe ndị a bụ ọnụ ọnụ orụ aka ya; lee ka o si dị nta bụ okwu ntakwu anyị na-anu gbasara ya! Onye pürü iğhotacha ịda ụda nke ike ya?”

27 Ma Job gakwara n’ihu n’okwu ya sị: 2 “N’ezie, dịka Chineke na-adị ndị, onye jụrụ ikpere m ikpe ziri ezi, Onye pürü ime ihe niile, onye mere ka m hụ ihe ilu nke mkpuruobi. 3 Ogologo mgbe m nwere ndị n’ime m, mgbe iku ume Chineke díkwa n’imi m, 4 ebugbure ọnụ m agaghị ekwu ihe ojoo, ire m agakwaghị ekwu okwu aghugho. 5 Agaghị m ekwenye na ihe unu kwuru ziri ezi; ruo mgbe m ga-anwụ, agaghị m agonari izuoke m. 6 Aga m ejigidesi ezi omume m aka ike, agaghị m ahapụ ya; o nwekwaghị mgbe obi m ga-ata m ụta ogologo ụboghị niile nke ndị m. 7 “Ka ndị iro m díri ka ndị ajọ omume, ka ndị na-ebili imiegue m díri ka ndị na-emebi iwu. 8 N’ihi nke a, gini bụ olileanya onye na-amaghị Chineke nwere mgbe e bipurụ ya, mgbe Chineke wepurụ ndị ya? 9 Chineke o na-anu ịkwa akwa ya mgbe nsogbu dawasịrị ya? 10 O ga-achota ihe ụtọ n’ime Onye pürü ime ihe niile? Ọ ga-akpoko Chineke mgbe niile? 11 “Aga m akuziri unu maka ike nke Chineke; agaghị m ezo ihe banyere ụzo Onye pürü ime ihe niile. 12 Unu onwe unu ahụla ihe ndị a, gini mere unu ji ekwu okwu ndị a na-enweghi isi? 13 “Nke a bụ oke Chineke na-ekenye ndị ajọ omume, nke a bükwa ihe nketa nke onye ahụ na-adighị eme ebere na-anata site n’aka Onye pürü ime ihe niile. 14 N’agbanyeghi ọnụogugu ụmụ ya, oke ha bụ mma agha; ụmụ ya agaghị enwe ihe oriri ga-ezuru ha. 15 Ọrià na-efe efe ga-egbu ndị ya fọro ndị; ozo, ụmụ nwanyị ha hapuru nwụ agaghị akwa nke n’ihi ha. 16 Ọ bùrụ na ọ kpakota ọlaçcha dika uzuzu, ma tükotakwa uwe díka aja ụro, 17 ihe ndị o kpakötara bụ onye ezi omume ga-eyi ha, ndị aka ha dí ocha ga-ekewa ọlaçcha ya. 18 Ụlo o wuru dí ka ụlo nla, díkwa ka ụlo ntu nke onye nche wuru. 19 Ọ na-edina ala díka ogaranaya ma ọ gaghi edinakwa díka ogaranaya ozo; mgbe ọ saghere anya ya abụo, ihe niile efuela. 20 Oke egwu na-adakwasị ya díka idee mmiri; oke ebili mmiri na-ebufu ya n’abalị. 21 Ifufe si n’owụwa anyanwụ na-ebufu ya, agaghị ahụkwa ya anya ozo; ọ na-azachapụ ya site n’onodụ ya. 22 Ọ

na-atufu ya na-enweghi ebere mgbe o na-eme ngwangwa igbañu site n'ike ya. **23** O na-akukota aka ya n'ikwa emo, were ima osu wezuga ya n'onodu ya."

28 Olulu e si egwuputa olaøcha di; ebe a na-anucha olaedo dikwa. **2** E si n'ime ala eweputa igwe, olanchara na-agbazeputa site nkume na-agho ñla. **3** Mmadu na-eme ka ochichiri nwee ogwugwu; o na-enyochapta ihe di ebe di anya, na-achø igwe n'ime oke ochichiri. **4** O na-egwu olulu n'ebi di anya site n'ebi mmadu bi, n'ebi ükwu mmadu na-adighi eru, n'ebi ahu di anya site n'ebi mmadu bi ka ha na-akwüfeñari. **5** Ala ahu e si na ya enweta nri, aburula ihe e ji oku gbanwee n'okpuru ya. **6** Safaia bu nkume di oke onuahia di na nkume ya; aja ya nwewkvara mkpuru olaedo. **7** O dighi anu ufe nke na-eri anu maara uzø ahu zoro ezo; anya agu nkwo obula ahutubeghi ya. **8** Anu ohia di nganga anaghị azonye ükwu n'elu ya, odem obula adighi awaghari n'ebi ahu. **9** Ndị mmadu na-eji aka na-etiwasí nkume ahu na-enwu oku mee ka mgborogwu ugwu ahu puta ihè. **10** Ha na-awaputa owa uzø n'etiti nkume ahu, anya ha na-ahukwa akunuba ya niile. **11** Ha na-achoputa isi mmiri niile ma meekwa ka ihe nzuzu puta ihè. **12** Ma ole ebe ka a ga-achota amamihe? Olee kwa ebe nghoña bi? **13** Mmadu apughi ighoña onuahia ya, agaghị achotakwa ya n'ala ndị ndu. **14** Ogbu mmiri na-asi, "O dighi n'ime m," osimiri na-asi, "O dighi n'aka m." **15** A gaghi ejí olaedo a nuchara nke oma zuta ya, apughi iju ihe bu onuahia ya n'olaøcha. **16** A gaghi ejí olaedo nke Ofia zuta ya, a gaghi ejikwa nkume dara oke onuahia nke oniks maobu safaria zuta ya, **17** A gaghi ejí olaedo maobu kristal tñnyere ya, maobu iji ejiji olaedo nweta ya. **18** Koral na jaspa erughị ihe a na-akpotu aha n'ebi o di; onuahia nke amamihie kariri otutu rubi. **19** A gaghi ejí ñla topaazi nke Kush tñnyere ya; a pughi iji olaedo a nuchara anucha zuta ya. **20** Olee ebe amamihie si abia? Olee ebe nghoña bi? **21** E zoro ya ezo site n'anya ihe niile di ndu, e kpuchikwara ya nye o bulañdu anu ufe nke eluigwe. **22** Mbibi na onwu na-asi; "Naani akukọ ya ruru anyi ntí." **23** Chineke ghøtarra uzø ya, naani ya makwara ebe obibi ya di. **24** N'ihì na o na-ahu nsotu nke ụwa, na-ahukwa ihe niile di n'okpuru eluigwe. **25** Mgbe o hiwere ike nke ikuku, tñçkwa mmiri n'he otutu, **26** mgbe o nyere mmiri ozuzu iwu meekwa uzø nye egbe eluigwe na oke ikuku, **27** mgbe ahu, o lere amamihie anya, nyochasja ya, meekwa ka o guzosie ike, ma nwaputakwa ya. **28** O siri mmadu, "Iju egwu Onyenwe anyi, nke ahu bu amamihie; ọzo, i si n'ile ojoo wezuga onwe bu nghoña."

29 Job gakwara n'ihì n'okwu ya si: **2** "O gaara adi m noø mma ma a si na m ga-adị dika m di n'onwa ole na ole gara aga, dika ubochi ndị ahu mgbe Chineke na-elekota m, **3** mgbe orionà ya na-achakwasí m n'isi ihè ya ka m ji jee ije n'ochichiri. **4** Ewoo, otu ihe dijir n'ubochi ihe na-agara m nke oma, mgbe mmekekwa mu na Chineke mere ka ụlo m bñru ebe a goziri agozi, **5** mgbe Onye puru ime ihe niile nonyeere m na mgbe ụmu m nñkwa m gburugburu, **6** mgbe uzø m juputara na mmiri ara ehi rahñru arahu, mgbe nkume na-awaputara m mmanu oliv dika mmiri na-asø asø. **7** "Mgbe m na-apu n'onu uzø ama obodo were onodu m n'ama. **8** Umù okorobia na-ahu m wezuga onwe ha, ndị okene na-ahukwa m ma guzo n'ükwu ha; **9** ndịsi ochichiri obodo na-akwusi ikwu okwu ma were aka ha kpuchie onu ha; **10** olu ndị a na-

asopuru na-adakwa juu, ire ha na-araparakwa ha n'akpo onu. **11** N'oge ahu, onye obula nñru olu m na-ekwu ihe di mma banyere m, ndị hukwara m na-agba ama oma maka m. **12** N'ihì na anaputara m ndị ogbenye na-eti mkpu enyemaka, naputakwa ndị mgbe ihe na-enweghi ndị enyemaka. **13** Onye no n'onu onwu goziri m; emekwara m ka obi nwanyị di ya nwñru buo abu. **14** Ana m eyikwasí ezi omume dika uwe, ikpe ziri ezi bu uwe mwñda m na akwa okike nke isi m. **15** Abu m anya nye onye isi, bñrukwa ükwu nye onye ngwüro. **16** Abu m nna nke onye no na mkpa; bñrukwa onye gbalịrị ihu na ndị obia natara ikpe ziri ezi. **17** Etijiri m ikiri eze nke ndị ajo omume, si otu a naputa ndị ha na-acho idogbu. **18** "Echere m si, 'Aga m anwu n'ulø nke aka m, na ubochi m ga-abakwa uba dika aja di n'ala. **19** Mgborogwu m ga-eto rida na mmiri, na igirigi ga-adakwasíkwa n'alaka m abalị niile. **20** Nsopuru m ga-adigide öhürü n'ime m, ute m ga-adigidekwa öhürü n'aka m." **21** "Umù mmadu na-eji oke olileanya na-ege m ntí, ha nadedereka duu inñru ndumodu m. **22** Mgbe m kwusirị okwu, ha anaghị ekwukwa ọzo. Okwu m na-ada juu na ntí ha. **23** Ha na-echerekwa m dika e si echere mmiri ozuzu, na-añukwa okwu m dika ala si aru mmiri ozuzu n'okochi. **24** Mgbe m miiri ha onu ouchi, ha adighi ekwenye ya; ihè nke ihu m di oke mkpa nye ha. **25** O bu m na-ahoputara ha uzø, na-anodu dika onyeisi ha; ebiri m dika a ga-asi na m bu onye eze n'etiti ndị agha ya; na dika onye na-akasi ndị na-eru uju obi.

30 "Ma ugbu a, ha na-akwa m emo bu ndị bu umuntakiri n'ebi m no, bu ndị nna ha na-eterughi ndị m na-ezipu ka ha na nkita na-eso atutu m nokota. **2** Uru gini ka ike aka ha ga-abara m, ebe o bu na ha adighikwa ike? **3** Ha bu ndị ike gwñru site n'ükø na aguu, ha na-agaghari n'ala kporo nkù na-awaghärkwa n'ime ɔzara n'abalị. **4** N'ala ohia ka ha na-aturi ahijia nnu, mgborogwu osisi brum búkwa nri ha. **5** A chupuru ha site n'etiti ndị mmadu ibe ha, a na-etiso ha mkpu dika ha bu ndị ohi. **6** A chupuru ha ka ha gaa biri n'ala iyi mmiri na-adighi. Ha bi n'etiti ogba nkume na onu a tutu n'ime ala. **7** Ha na-eme uzø n'ohia dika ụmu anumanyu, na-ejikota onwe ha n'ahijia toro n'okpuru osisi. **8** Ha bu ndị e ledara anya, ndị na-enweghi aha, e sitere n'ala ahu chupu ha. **9** "Ma ugbu a, aburula m ihe ụmu okorobia ji abu abu ikwa emo; aburukwala m okwu ha ji anopuru ubochi. **10** Abu m ihe iṣo oy়i nye ha, ha adighi abiakwa m nso; ha anaghị egbu oge igbu m asø mmiri n'ihu. **11** Ma ugbu a, ebe o bu na Chineke atopula eriri ute m ma kpagbu m, o nwekwaghị ihe ha na-adighi eme n'ihu m. **12** N'aka nri m mba ndị a na-ebuso m agha. Ha na-esiri ükwu m onya, ha na-ewuli mgbidi ha nochibido m. **13** Ha na-etiwasí uzø m, ha kwadoro mmekepa ahu m. 'O nweghi onye ga-enyere ya aka,' ka ha na-ekwu. **14** Ha na-abijkwasí m dika ndị sitere ebe e tipuru mgbidi; n'etiti mbibi ya ha na-enu onwe ha enute n'ebi m no. **15** Oke egwu abiakwasila m; ugwu m adjila ka ihe ifufe buuru, nchekwa m agabigala dika igwe ojii. **16** "Ugbu a, ndu m ji nwayoø na-agabiga; ubochi ahuhu ejidela m. **17** Abalị na-esewasi ɔkpukpụ m, ihe mgbu m nke na-ata ata enweghi ezumike. **18** N'oke ike ya, Chineke na-adirị m ka uwe; o na-ekechi m dika olu uwe m. **19** O na-atuba m n'ime apiti, mee ka m ghøø ntù na aja. **20** "Chineke m, anam etiku gi ma i dighi aza m; anam eguzo oto, ma naani anya ka i lere m. **21** I na-emegide m na-enweghi obi ebere; i ji aka gi di ike megide

m. 22 I na-ejide m n'ike welie m elu chuba m n'oke ifufe, i na-eme ka m buru onye na-akwufeghari n'oke ifufe nke mmiri. 23 Amara m na i ga-edewa m ruo onwu; ruo n'ebi e debeere mmadu niile di ndu. 24 "N'ezie, o dighi onye na-emegide onye e tidara n'alal; mgbe o na-eti mkpu n'onodu nhujuanya ya na-acho enyemaka. 25 O bụ na m akwaghị akwa n'ihi ndi no na nsogbu; o bụ na mmuo m erughi uju n'ihi ndi ogbenye? 26 Ma mgbe m lereanya ihe qma, ihe ojoo bijara; mgbe m lereanya ihé, mgbe ahụ ka ochichirị bijara. 27 Obi m anaghị ezu ike n'ime m; ubochị ahụhu na-ezute m. 28 Ana m agaghị na-eji nji ma o bughi n'ihi oke anwu. Eguzola m oqo n'ogbakó ndi mmadu tikuo ha ka ha nyere m aka. 29 Aburula m nwanne nkita ohịa; onye ya na ikwighikwighi na-esoghari. 30 Akpukpokpok ahụ m na-eji nji na-ekpe iwere; anu ahụ m na-anu oku dika ihe a kwanyere oku. 31 Uda ụbọ akwara m bụ ụda iru uju; ụda oja m bükwa ụda iti mkpu akwa.

31 "Mụ na anya m gbara ndu kpebie na o nweghi mgbe m ga-ele nwaagbogho obula anya n'ihi aguu ikwa iko. 2 N'ihi na, giniị bu oke mmadu ketara n'aka Chineke onye bi n'elu; giniị bükwa ihe nketa ya site n'aka Onye pürü imē ihe niile no n'elu? 3 O bughi mbibi nye ndi ajo omume, nhujuanya nye ndi na-eme ihe ojoo? 4 O bụ na o naghi ahụ ụzo m niile, guokwa nzó ukwu m niile onwu? 5 "O bụru na m gara ije n'uzo ugha maobu na ụkwu m mere ngwangwa gbasoro ụzo aghugho, 6 ka Chineke were ihe ọtụtụ ziri ezi tọ m, o ga-amata na m bụ onye na-enweghi ita ụta. 7 O bụru na nzó ụkwu m si n'uzo wezuga onwe ya, o bụru anya m na-edu obi m, ma o bükwanu na aka m abuọ bu ihe e merurụ emeru, 8 o bụru otu a, ka onye ozo rie ihe m kuru n'ubi, ka e hopuchakwa ihe niile m kuru n'ubi. 9 "O bụru na o guoła obi m aguu ijekwuru nwanyị ozoz, maobu na m ezoola n'onu ụzo onye agbataobi m, 10 mgbe ahụ, ka nwunye m kwögöro nwoke ozoz nri, ka ndi ikom ozoz dinaa ya. 11 N'ihi na nke ahụ ga-abu ihe ihere, bürükwa mmehie kwasiri ka e kpee ya ikpe. 12 O bụ oku na-ere ruo n'ebi ila n'iyi; nke pürü ihopu ihe owuwe ubi m niile. 13 "O bụru na m jüru ikpe ikpe ziri ezi nye nwoke maobu nwanyị obula na-ejere m ozi mgbe ha nwwere mkpesa megide m, 14 giniị ka m ga-eme mgbe Chineke biakwutere m? Giniị ka m ga-aza ya mgbe o jüru m ajuju? 15 O bụ na o bughi onye kpuru m n'afø nne m mekwara ha? O bughi ya kpuru anyị abuọ n'afø nne anyị? 16 "O bụru na m aju inye ndi ogbenye ihe di ha mkpa, ma o bürükwa na m eme ka anya nwanyị di ya nwüru dalaalaa ya n'isi, 17 o bụru na m dobere ihe oriri m maka naanị m, ma jü inye ya ümụ mgbe; 18 ma site n'okorobia m, azulitere m ha dika nna kwasiri, o bükwa site na nwantakirị ka m bụ onyendu nye nwanyị di ya nwüru. 19 O bụru na o dì mgbe m hürü onye na-alal n'ihi enweghi akwa, maobu onye nō n'ukọ nke na-enweghi uwe, 20 ma obi ha agozighị m n'ihi iji ajị sitere n'umụ atürü m mee ka o nwée okpomokụ n'ahụ ya. 21 O bụru na m eweliela aka m megide onye nna ya nwüru, n'ihi na m mara na m nwwere nkluwa okwu n'uloikpe, 22 mgbe ahụ, ka aka m si n'ubu m dapụ, ka e tijiekwa ogwe aka m site na nkwonkwo ya. 23 N'ihi na atürü m egwu mbibi na-esite n'aka Chineke, n'ihi egwu ebube ya, enweghi m ike ime ihe ndi a. 24 "O bụru na ntukwasị obi m dì n'olaedo, maobu na m sị olaedo a nüchara anucha, 'I bụ ebe ndabere m.' 25 O bụru na m hürüri onwu n'ihi oke akụ m, ihe nnweta nke aka m ritere

n'uru, 26 o bụru na m legidere anyanwu anya n'ebube ya, maobu onwu n'ihe nchawa ya, 27 nke ga-eme ka obi m bụru ihe a rafuru na nizuzo, maobu aka m abuṛu ihe e weliri ife ha ofufe, 28 mgbe ahụ, ihe ndị a ga-abu mmehie nke a ga-ekpe ikpe, n'ihi na m gaara abu onye na-ekwesighị ntukwasị obi nye Chineke, Onye bi n'elu. 29 "O bụru na m hürüri onwu n'ihi odachị nke dakwasịrị onye iro m maobu chia oqchi n'ihi nsogbu nke dakwasịrị ya, 30 ekwebeghi m ka onwu m mehie megide ha site n'ibụ ndu ha onwu. 31 O bụru na o nwewbeghi oge ndi no n'ezinaulọ m kwuru okwu si. 'Onye ka o bụ nke na-erijubeghi afọ site n'ihe oriri Job na-enye?' 32 Ma o dighi onye obia na-anu onodu abali n'ama, n'ihi ụzo m na-eghe oge mgbe obula nye ndi ije. 33 O bụru na m na-ezo mmehie m dika ndi ozo, site n'izobe mmehie m n'ime obi m, 34 n'ihi na m türü egwu igwe mmadu, si otu a, tọ oke egwu n'ihi nleda anya nke ndi agbụru dì icha iche, nke mere ka m gbaa nkịtị ghara ipu n'ezi. 35 ("O, a sị na o nwere onye ga-ege m ntị! Ana m ebinye aka m n'okwu ngopu m, ka Onye pürü imē ihe niile za m, ka onye na-ebo m ebubo depuṭa ihe o nwere megide m n'akwukwö. 36 N'ezie, aga m eyiri ya n'ubu m, aga m eyiniekwa ya dika okpueze. 37 Aga m agukorö ya nzó ụkwu m niile, aga m ejekwuru ya dika ọkpara eze.) 38 "O bụru na ala m etie mkpu megide m, o bụru na olulu dì na ya ejuputa n'anya mmiri, 39 o bụru na m eripia ihe o mepütara na-akwughi ugwo, maobu mee ka mmuo ndi bi n'ime ya daa mba, 40 ka ogwu pupuṭa n'onodu oka wiiti, ka ahijha na-esi isi ojoo puputakwa n'onodu oka balị." Okwu Job agwula.

32 Mgbe ahụ, ndị ikom ato ndị a kwusịrị isa Job okwu obula ọzo n'ihi na o hürü onwe ya dika onye ezi omume. 2 Ma oke iwe were Elihu nwa Barakel onye obodo Buz, si n'ikwu Ram megide Job n'ihi na o gürü onwe ya dika onye ezi omume karịa Chineke. 3 Iwe wekwara ya n'ebi mmadu ato ndị enyi Job nō, n'ihi na o dighi ebe ha hñtara Job dika onye ụzo ya na-ezighị ezi, ma ha gara n'ihi jma ya ikpe. 4 Ma ruo ugbu a, Elihu agwaghị Job okwu obula n'ihi na ndi ọzo bu okene n'ebi o nō. 5 Ma mgbe o hürü na ndi ikom ato ndị a enweghi okwu ọzo ha ga-ekwu, nke a kpasur ya iwe. 6 Ma Elihu nwa Barakel onye obodo Buz zara sị: "Abụ m nwantakirị n'onuogugu afọ m gbara, ma unu bụ ndi okene; o bụ nke a mere m ji gbaa nkịtị n'ujø, hapu igwa unu ihe m maara. 7 Echere m n'obi m sị, 'Onuogugu afọ ga-ekwu okwu; ọtụtụ afọ ka o díkwarra ikuzu amamihe.' 8 Ma o bụ mmuo dì n'ime mmadu, nkuume nke Onye pürü imē ihe nile na-enye nghota. 9 O bughi naanị ndi okene bụ ndi mara ihe, o bukzaghi naanị ndi gbara ọtụtụ afọ bụ ndi na-aghota ihe ziri ezi. 10 "Ya mere m na-asị, Geenù m ntị; mụ onwe m ga-agwa unu ihe m ma. 11 Echeere m oge niile unu na-ekwu okwu, egere m ntị na ntughari uche unu, oge niile unu na-achoputa okwu unu ga-ekwu. 12 Egere m mnogu unu ntị, ma o dighi onye n'ime unu nwerela ike gosi Job ụzo o si jehie; o dighi onye n'ime unu zaghachiri ịru ụka ya. 13 Unu ekwula si, 'Anyị achotala amamihe; ka Chineke na-abughi mmadu gosi ya mmehie ya.' 14 Ma Job edozighị okwu ya n'usoro megide m, ya mere agaghị m ejị ịru ụka unu zaghachiri ya. 15 "Ha adaala mba na-enweghi ihe ọzo ha ga-ekwu; ike okwu agwula ha. 16 M ga-echere, ugbu a ha deere duu, ugbu a ha guzo ebe ahụ na-enweghi ọsisa? 17 Mụ onwe m ga-ekwu uche m; ihe m maara ka mụ onwe m ga-ekwu, 18 n'ihi na

okwu juru m ṣonu, o bükwa mmuo dì n'ime m na-akwagide m. **19** N'ime m, adị m ka mmanya na-agbo ụfufu a kwuchiri na karama, dika karama akpukpo ọhụrụ di njikere igbawa. **20** Aga m ekwurijị okwu ka m sị n'uzo dì otu a chọta izuike; aga m emege ebugbure ṣonu m ma zaghachi. **21** Agaghị m ekpe mmadụ ọbụla ikpe mmegide maobu jaa mmadụ ọbụla mma n'uzo na-ezighị ezi. **22** N'ihi na o bụru na m bụ ọka nwere ire ụtọ n'ija ihe na-ezighị ezi mma, Onye kere m ga-ewepụ m n'oge na-adighị anya.

33 “Ma ugbu a, Job, gee ntị n'okwu m; naakwa ntị nke ọma n'ihe niile m ga-ekwu. **2** Ejikerela m imeghe ṣonu m ikwu okwu; okwu m díkwa n'ṣonu ire m. **3** Okwu m sitere n'izi ezi nke obi m; ebugbure ṣonu m na-ekwu naanị eziokwu nke m ma. **4** O bụ Mmụo nke Chineke mere m, nkueeme nke Onye pürü ime ihe niile na-enye m ndị. **5** Zagħħachī m ma ọ bụru na i nwere ike; jikere onwe gị ka anyị ruriṭaa unction. **6** Mụ onwe m dì ka i si dì n'ihi Chineke; mụ onwe m bükwa ihe esitere n'uro kpwo. **7** Egwu m ekwesighị ime ka i tọ oke iyo, ma ọ bükwanụ ogwe aka m idị arọ n'ahụ gi. **8** “Ma i kwuola ya na ntị m, anụrụ m okwu ndị ahụ niile, **9** ‘Mụ onwe m dì ọcha n'obi m, o nweghị ihe na-ezighị ezi m mere; adị m ọcha na-enweghị mmehie ọbụla. **10** Ma Chineke chọtarা ezughị oke n'ebé m no; o na-ahụta m díkwa onye iro ya. **11** O na-eji mkporo kechie ụkwu m abụo; o na-enyochakwa ụzo m niile.’ **12** “Ma ana m agwa gi, na nke a i meghị nke ọma, n'ihi na Chineke dí elu karịa mmadụ. **13** Gịnị mere i ji na-ekpesara ya na ọ dighị azaghachi mmadụ ọbụla okwu? **14** Ma Chineke na-ekwu okwu, ugbu a n'otu ụzo, ugbu a kwa n'uzo ọzo, o bụ ezie na mmadụ nwere ike ghara iğħotxa ya. **15** Na nrọ maobu n'ohụ nke abalị, mgbe ụmụ mmadụ naada n'oke ụra, mgbe ha na-atugharị n'elu ihe ndina ha. **16** O nwere ike kwunye ha okwu na ntị ma mee ka egwu tọ ha site n'otutu ido aka na ntị; **17** ka mmadụ si n'ajọ omume ya chegharia, ka o si na nganga ya wezuga onwe ya, **18** ka o chebe mkpuruobi ya site n'olụ, chebekwa ndị ya site n'ila n'iyi nke mma agha. **19** “Qozkwa, a na-abara mmadụ mba site n'ihe mgbu nke na-eme ka o dinara n'elu ihe ndina, ebe ọkpukpokpụ nile dì ya n'ahụ na-anogide na-egbu ya mgbu. **20** Nke na-eme ka ndị ya na-asọ ihe oriri oyi, ọzo, mkpuruobi ya na-ajukwa nri díkarisirị uto. **21** Anụ ahụ ya na-abụ ihe na-ala n'iyi, ma ọkpukpukpụ ya; nke bu ihe zoro ezo na mbụ, na-apuṭa ihe ugbu a. **22** Mkpuruobi ya na-abjaro ili nso, ndị ha na-anokwa nso n'aka ndị na-ejere ọnwụ ozi. **23** Ma a sị na e nwere mmuo ozi ọna ya n'akukụ, dika onye nkwichite ọnụ, otu onye n'etiti puku mmadụ, onye ga-agwa mmadụ ihe ziri ezi nye ya, **24** o na-emere onye ahụ amara, na-asikwa Chineke, ‘Naputa ya, ekwela ka o gbadaa n'ime olulu ili; achotala ihe mgba-pu n'ihi ya. **25** Ka ahụ ya nwogħaria dika nke nwantakri, ka a ewegħach ike ya díka o dì n'ubochi okorobja ya.’ **26** Mgbe ahụ, onye ahụ ga-arịo Chineke arịjò ma chotakwa iħuomha ya, ha ga-ahụ iħu Chineke ma tiekwa mkpu ọnụ, o na-enyegħachi ha ezi ihe n'ihi ezi omume ya. **27** Mgbe ahụ, o na-abjakuwute ụmụ mmadụ sị ha: ‘Emehiere m, mee ihe ziri ezi ka o bụru ajo omume, ma anataghị m ihe kwasiri ibu ugwo ọru m; **28** o gbapuṭara mkpuruobi m ka m ghara īrja n'olulu ili, ya mere aga m adị ndị hukwa iħe nke ndu.’ **29** “Iħe ndị a niile ka Chineke na-emere mmadụ ugboro abụo, ọbuladị ugboro ato. **30** Ka o dogħachite mkpuruobi ya

site n'olulu ili, ka iħe nke ndu si otu a mukwasị ya. **31** “Gee ntị, Job, ma nru okwu m; dere jii ka m kwuo okwu. **32** O bụru na i nwere ihe i chørø ikwu, zaghachī m; kwupu okwu, n'ihi na achørø m iġu gi n'onye ezi omume. **33** Ma o bugħi otu a, gee m ntị; dere jii, ka m zi gi amamihe.”

34 Mgbe ahụ Elihu siri: **2** “Nuru okwu m, unu ndị amamihe; gee m ntị unu ndị ikom nwere mmuṭa. **3** Ntị na-anwale okwu díka ire si anụ ụtọ ihe oriri. **4** Ka anyị chöputara onwe anyị ihe ziri ezi; ka anyị nökötä mħuta ihe dì mma. **5** “Job na-asi, ‘Abu m onye ezi omume, ma Chineke na-anapu m ikpe ziri ezi. **6** O bụ eziokwu na aka m dì ọcha ma a na-ahụta m díka onye ugha; o bụ eziokwu na ikpe amagħi m ma ọnya na-enwegħi ngwħo ta ākū ya na-enye m.’ **7** Olee nwoke díka Job, nke na-añu ċikwa emo díka mmir? **8** Ya na ndị na-eme ajo ihe bu enyi, ya na ndị ajo omume na emekokwa ihe. **9** N'ihi na o na-asi. ‘O dighi uru dì ya na mmadụ na-achò imē ihe na-atō Chineke ụtọ.’ **10** “Ya mere, geenū m ntị, unu ndị ikom nwere nghota. Ya bụru ihe dì anya n'ebe Chineke no, bụ imē ajo omume, bùrġuwa ihe dì anya n'ebe Onye pürü ime ihe niile no, bụ imē ihe na-ezighị ezi. **11** O na-akwugħachi onye ọbụla díka ihe o mere si dì, o na-ewetara mmadụ díka omume ya kwasiri. **12** O bụ ihe a na-ekwesighị iħe n'uch na Chineke pürü ime ihe na-ezighị ezi, na Onye pürü ime ihe niile ga-ekpe ikpe n'ezighị ezi. **13** Onye hoputara ya iċhi uwā? Onye mere ya onye nlekkota uwā niile? **14** O bụru na o bụ ebumnuchi ya iwegħachi mmuo ya na nkueeme ya, **15** mmadụ niile ga-alakota n'iyi, mmadụ niile ga-alaghachikwa n'aja. **16** “O bụru na i nwere nghota, nru nke a; gee ntị n'okwu m. **17** O pürü iċhi bụ onye ahụ kporo ikpe ziri ezi asij? I gamma Onye ezi omume na onye dì ike ikpe? **18** O bugħi ya na-agwa ndị eze okwu si, ‘Unu abaghị uru,’ ma na-agwakwa ndị a mara aħha ha sị, ‘Unu bu ndị ajo omume.’ **19** Onye na-adighị ekpe ikpe mmegide nye ụmụ ndị ikom eze, onye na-adighị emenyere ndị ogaranya, ma megbuo ndị ogbenye, n'ihi na ha niile bu ọru aka ya. **20** N'otu ntabi anya, ha na-anwụ n'ime etti abalị; ndị ahụ na-ama jijiji ma gabiga; a na-ewezugakwa ndị dì ike ma o bugħi site n'aka mmadụ. **21** “Anyá ya na-elekwasij ụzo niile nke ụmụ mmadụ; o na-ahħukwa nzo ụkwu ha niile. **22** O dighi oħiċċiħi dì, o dighikwa oħiċċiħi dì, ebe ndị na-eme ajo ihe pürü iżo. **23** O dighi mkpa o dìjri Chineke iġa n'lu inyocha ụmụ mmadụ, nke mere na ha ga-abjā n'lu ya maka ikpe ikpe. **24** Na-ajugħi ajuju Chineke na-akħtu ndị a maara aħha ha ma were ndị ọzo dochie n'onodu ha. **25** N'ihi na o na-agukoj ọru ha niile, o na-achupu ha n'abalị mee ka ha ghqo ndị e għewpiar egwepia. **26** N'ebe mmadụ niile ga-ahụ ha ka o na-ata ha ahħu n'ihi ajo omume ha, **27** n'ihi na ha sitere n'iso ya wezuga onwe ha, ha enwegħikwa učhe ilebanye anya n'uzo ya ọbụla. **28** Ha mere ka iti mkpu akwa nke ndị ogbenye ruo ya ntị, nke mere na o nru akwa ndị no na mkpa. **29** Ma o bụru na o għa nkijiet, onye ga-ama ya ikpe? O bụru na o zo oħra iħu ya, onye pürü iħu ya? Ma ya onwe ya na-achijiet isi n'ebe mmadụ na mba no, **30** igħoġi nwoke na-adighị atu egwu Chineke iċhi obodo, ka o qħarrawha ibu ihe ọnya nye ndị mmadụ. **31** “O bụru na mmadụ a sị Chineke, ‘Abu m onye ikpe mara ma agħagħi m emeħie kwa ọzo. **32** Biko, zi m iħe ndị ahụ m na-apugħi iħu; o bụru na m emeħielu, agħagħi m emekwa ya ọzo.’ **33** Chineke o ga-akwugħachi gi ugwo ọru site na mkpebi gi mgħe i-jurū

icheghari? Gi onwe gi ga-ekpebi, o búghí mu; ya mere gwa m ihe i mara. **34** “Ndi ikom ndi nwere nghota na-ekwu si, ndi amamile nñúrú okwu m na-así m, **35** Job na-ekwu okwu díka onye na-amaghí ihe; okwu ya dí ka nke onye na-enweghi uche.” **36** O ga-adí nnqo mama ma a sị na a nwaa Job ruo nsotu maka oṣisa ya díka nke ajo mmapadú. **37** O na-atukwasí nnupu isi n’elu mmehie ya; na-akú aka n’etiti anyí n’uzo ikwa emo, ma werekwa okwu nkwluru bara uba megide Chineke.”

35 Mbge ahụ, Elihu sıri: **2** “I na-eche na nke a ziri ezi? I sıri, ‘Na m ziri ezi o búghí Chineke.’ **3** N’agbanayeghi ihe ndi a, i na-ajú ya si, ‘Urú gini ka o baara m, gini bú uru m ma o búru na emeheiegħi m?’ **4** “O ga-amasí m izaghachí gi, zaghachikwa ndi enyi gi na ha nq. **5** Lelie anya na eluigwe ma hukwa. Legide mbara igwe na igwe oji niile, nke dí anya karja gi. **6** O búru na i mehie, olee üzø nke a si metutu ya? O búru na mmehie gi bara uba, gini ka nke a pürü ime ya? **7** O búru na i bú onye ezi omume, gini ka i na-enye ya, maqbū gini ka o na-anata site n’aka gi? **8** Ajo omume gi na-emetutu naaní mmapadú díka gi, ma ezi omume gi na-emetutu naaní umu ndi mmapadú. **9** “Umú mmapadú na-eti mkpu akwa n’ihí iuba uba nke mmegbu, ha-na-arıo arıro enyemaka site n’aka ndi dí ike. **10** Ma o dighi onye na-así, ‘Olee ebe Chineke onye kere m nq, onye na-enye abu n’ime abalj, **11** onye na-akuziri anyí ihe karja ka o na-akuziri umu anu oħia nke ɻwa, onye na-eme ka anyi búru ndi maara ihe karja umu nnunū nke igwe?’ **12** O dighi azaghachí mbge umu mmapadú na-eti mkpu akwa, n’ihí īnya isi nke ndi ajo omume. **13** N’ezie, Chineke adighi aña nti n’arırıo efu ha; Onye pürü ime ihe niile a dighi elebara ya anya. **14** Ma ya búruzie nke a i na-ekwu, o ga-esi aħħaa gee ntí mgbe i na-ekwu na i dighi ahú ya anya, na i burula ikpe gi bja n’ihú ya na i ga-anqawha na-eche ya! **15** Ozó, n’ihí na iwe ya adighi eweta ntaramahuh, n’ihí na o dighi arıba ama ajo omume o büladi nke dikarışırı nta. **16** Ya mere, Job sagħere qonu ya kwuo okwu díka onye na-amaghí ihe; ka onye na-enwegħi uche q na-ekwu okwu nkukwasañ efu.”

36 Elihu gara n’ihú si: **2** “Nyettu m nwa oge nta, ka m gosi gi na o ka dí otту ihe e nwere ikwu nyere Chineke. **3** Ana m enweta amamihe m site n’ebé dí anya; aga m enye Onye kere m ezi omume. **4** Ya doo gi anya na okwu m abughí okwu ugħha; onye zuruoke n’ihe oħra nnyeere gi. **5** “Chineke dí ike ma o dighi edela mmapadú obula anya; o dí ike, búrkwa onye na-eme ihe obula o zubere ime. **6** O nagħi edebe ndi ajo omume ndu, kama o na-enye ndi a na-akpagħu apkagħbu ihe ruuru ha. **7** O dighi ewepu anya ya n’ebé ndi ezi omume nq, kama o na-eme ka ha na ndi eze nqkwasí n’oħħeeze, búru ndi e buliru elu ruo mgbe ebigħi ebi. **8** Ma o búru na e kechie umu mmapadú n’agħbi igwe, jirkwha agħbi nke mkpagħu jidiesha ike, **9** o na-agwa ha ihe ha mere, na ha sitere na nganga ha mehie. **10** O na-eme ka ha niaa nti nye ntuziaka, na-enyekwa ha iwu ka ha chegharia site n’ajò ihe ha na-eme. **11** O búru na ha erube isi, jekwaara ya ozi, ha ga-abu ndi ga-ebi oge ndu ha fodur n’aknuba, biekwa ogologo ndu ha niile n’afq ojuju. **12** Ma o búru na ha egegħi ntí, ha ga-alá n’iyyi site na mma aħħa, ha ga-anwu na-enwegħi oħra ihe. **13** “Ndì ajo omume na-ebu iro n’obi ha. Ha adighi echegħari kpkku ya o büladi mgbe o kere ha agħbu. **14** Ha na-anwu n’oge okorobja ha, n’etiti ndi ikom na-agħa akwuna n’uļo aruși dí iħe iħe. **15** Ma ndi na-ahuși anya ka o na-azopu-

site n’ahħu ha; na-agwa ha okwu site na mkpagħu ha. **16** “O na-achos ike ħapputa gi site n’onu mkpagħu, baa n’ebé sara mbarra, ebe mkpagħu na-adighi, baa na tebul nke juputara na nri dí ezi utq. **17** Ma ubgu a, ikpe oħra dīri ndi ajo omume na-anyigħu gi; ikpe oħra na ikpe ziri ezi abjakiwasila gi. **18** Lezie anya ka mmapadú obula ghara iji aknuba rafu gi; ekwewla ka ihe ngarji bara uba wezuga gi n’onodu gi. **19** Aknuba gi maqbū idj ike gi ha pürü ħapputa gi ka i ghara īnna na mkpagħu? **20** Anola na-echera kważi abali bja, mgħbe a nadopkunu ndi umu mmapadú site n’uļo ha pü. **21** Lezie anya, ka i ghara iħe iħu nje ajo ihe, bù nke o dí ka i na-ahor qarja mkpagħu. **22** “E buliela Chineke elu n’iķie ya, onye bu onye ozizi dika ya? **23** Onye hoputaara ya üzø o ga-agħaso, maqbū si ja ‘I meela ajo ihe?’ **24** Cheta ka i bulie oru aka ya elu, bù nke umu mmapadú torola site n’abu. **25** mmapadú niile ahħużuola ya; umu mmapadú nō n’ebé di anya na-ele ya anya. **26** Lee, Chineke dí ukwuu, karja nghotra anyi. Onuqogħu afó ya karjix mmapadú ċħopputa. **27** “O bù ya na-eme ka ukuru mmiri rigoro n’elu mgħbe anwua na-acha, nke a na-aghò mmiri ozuzu nye iyi niile. **28** Igwe ojjii na-awuđata mmiri dí n’ime ya mee ka mmiri ozuzu dí ukwuu zokwasí umu mmapadú. **29** Onye pürü īghotka o si ġas-saħħa igwe ojji, ka o si ebigħo site n’ebé obibi ya? **30** Lee, o għas-saħħa amumha ya għburugħburu ya na-ekpuchi ebe niile dikarışırı omimi nke oke osimiri. **31** Nke a bù üzø o si achjib mba niile na-enyekwa ha nri afó. **32** O ji amumha nke egħbe eluigwe kpojjo aka ya, ma na-enye ya iwu itida ihe obula o chiqro. **33** Ida ɻuda nke egħbe eluigwe na-akwawa qibbija nke oke ifufe mmiri; o büladi ehi na-eme ka a mara na o nq nso.

37 “N’ihí nke a, obi m na-ama jijiji, na-amali elu site n’onodu ya. **2** Gee ntí! Gee ntí nñúr ɻuda olu ya, na ɻu nke si n’onu ya ħapputa. **3** O na-atopu amumha ya ka o na-ejeru n’okpuru eluigwe niile, o na-ezisakwa ya ebe niile ɻwa soħturu. **4** Nke a gasja, iħe ożo na-eso ya bù mbigħo nke olu ike ya; ɻuda olu ya na ada ɻuda díka egħbe eluigwe, mgħbe olu ahú dara dakwasi, o nagħi egħboċi amumha igħbu egħbu. **5** N’użo dí ebube ka olu Chineke si ada díka egħbe eluigwe; o na-eme ottu ihe ukwuu nke anyi na-apugħi īghotka. **6** N’ihí na o bù ya na-agwa snoo okwu si: ‘Daa n’elu ala,’ na-agħawka mmiri ozuzu okwu si, ‘Zoo mnukwu mmiri ozuzzo.’ **7** Ka mmapadú o kere mata akaorju ya; o na-emekwa ka mmapadú obula kwijsi idogħbu onwe ya n’or. **8** Umu anumān bi n’oħja na-agħaba zoo onwe; ha na-anogide n’ebé obibi ha. **9** Oke ifufe na-esite n’uļo ya na-abja, oyi na-esitewha n’ikku na-agħasa agħbasa. **10** Iku ume Chineke na-emeppu mkpuru mmiri, ogħġi mmiri na-akpukqotakwa. **11** O na-eme ka igwe ojji ħapputa na-mmiri; na-eme ka amumha għbu n’ime igwe ojji. **12** Site na ntuziaka ya ka ha na-echighar iħreha ha għburugħburu imeu ihe obula o chiqro ka ha mee n’elu ɻwa niile. **13** O na-ewebata igwe ojji maka ġita ndi mmapadú ahħużu, na-eweta ya maka īme ka mmiri zokwasí elu ala iġosi ħlunanya ya. **14** “Job, gee ntí. Tulee oru ebube niile Chineke na-aru. **15** Maara otu Chineke si achikkota igwe ojji na-eme ka amumha għbu? **16** I maara otu Chineke si kwiċċa igwe ojji na mbarra eluigwe, nke bù oru ebube onye ihe oħra ya zogħiha? **17** Għi onye uwe i yi n’ahħu na-ekpo gi oqki mgħbe ɻwa dere jii n’ihí ifufe na-esite na ndida na-abja, **18** i pürü iso ya tħsasa mbarra eluigwe nke dí ike dika enyo bronx a wżeġi awu? **19** “Gwa anyi iħe anyi ga-

azaghachi ya; ebe o bu na anyi apughij ido okwu anyi n'usoro n'ihi ochichiri nke anyi no n'ime ya. **20** A ga-agwa ya na m nwere okwu? Q di mmapadu obulà ga-achò ka e loda ya? **21** Ugbu a, o dighi mmapadu obulà pürü ilekwasì anyanwù anya ka o na-achake na mbara igwe, mgbe ifufe ji ngwangwa gabiga mee ka o nwuo ocha. **22** N'ugwu ka ebube na-enwu dìka olaedo si apata; Chineke na-eji ebube di egwu na-abja. **23** Onye pürü ime ihe niile bu onye anyi na-enweghị ike chọta. Ike ya di ukwu, n'ikpe ikpe ya ziri ezi na ezi omume ya bara ụba, o naghị emegbu mmapadu. **24** Ya mere, ụmụ mmapadu na-atu egwu ya, o bu na o nweghị nsopurụ nye ndị niile obi ha maara ihe?

38 Mgbe ahụ, Onyenwe anyi sitere n'oke ifufe gwa Job okwu sị: **2** “Onye bu onye a nke ji okwu ihe ọmụma na-adighị na ya na-eme ka atumatu m ghara ipuña ihé? **3** Ugbu a, jikere onwe gi dìka dimkpà n'ihi na enwere n ajụju m ga-ajụ gi nke m chọro ka i nye m ọsịsa ha. **4** “Ebee ka i nq mgbe m tọrọ ntọala ụwa? Gwa m ma o bùrụ na i ghötara. **5** Onye kpebiri ihe ụwa ga-aha ka ya? N'ezie i maara, onye setiri ihe ọtụtu e ji tọo ya n'elu ya? **6** N'elu gini ka a tọrọ ntọala ya, onye doro nkume mbu e ji tọo ntọala ya? **7** Mgbe kpkpando nke isi ụtụtu zukorø bùo abụ, ụmụ Chineke niile tisikwara mkpụ ṽnụ ike? **8** “Onye kara akara n ye osimiri iwu ebe o ga-ejedebe mgbe o nuputara dìka a ga-asị na o si n'akpanwa pütä, **9** mgbe m yikwasịri ha igwe ojii dìka uwe, werewka ochichirị meere ya akwa okike, **10** mgbe m kpaara ya oke ebe o ga-akwusi, tanye ibo onu ụzo na mkporo e ji akpochi ya, **11** mgbe m sịrị, ‘Ruo ebe a ka i ga-asorute, i gaghi agabiga ya, n'ebe a ka a ga-akwusi ebili mimiri mpako gi?’ **12** “O nwela oge i nyere ụtụtu iwu, maqbụ mee ka chi obuobu maara ọnọdu ya, **13** ka o jide akụkụ niile nke ụwa aka ma site n'ụwa ọpụ ndị mmepi iwu? **14** Ụwa na-ewere ụdịdi ya dìka ụro a kakwasịri akara; ụdịdi ya na-egosipuata dìka uwe. **15** A na-eme ka ndị na-emebi iwu ghara inwe ihé, meekwa ka aka e weliri elu bùrụ nke a nyajiri. **16** “I jeruola n'isi iyi mmiri di n'osimiri, ka i jegħarjalal n'ebi miri emi nke ogbu mmiri? **17** O nwela onye gosiri gi onu ụzo ọnwụ? Ka i jirila anya gi hụ ọnu ụzo nke onyinyo ọnwụ? **18** I għotara idj ukwu nke ụwa na otu o si għasapu? Gwa m, ma o bùrụ na i maara ihe ndị a niile. **19** “Olee ụzo e si aga ebe ihé bi? Olee ebe ochichirị bi? **20** I nwere ike iduru ha jee n'ebi ha bi? I maara ụzo e si ejie ebe obibi ha? **21** N'ezie i maara, n'ihi na a muqla gi tupu e kee ihe ndị al! I bikiwalal ọtụtu afo. **22** “I banyela n'ulø niile ebe a na-achikoba snoo, ka i hula ulø niile ebe a na-achikoba mkpuru mmiri igwe, **23** nke m chekwarra n ye oge nsogbu, n'oge ọgu na n'oge agha? **24** Kedụ ụzo e si ejer ebe a na-anị okesasi amụma egbe eluigwe, ebee ka e si okesasi ifufe ọwụwa anyanwù n'elu ụwa? **25** Onye wara ụzo maka oke mmiri ozozo, onye kwa waara amụma na egbe eluigwe ụzo? **26** Si otu a mee ka mmiri zokwasị ebe mmapadu na-ebighi, ala ọzara ebe o dighi onye no n'ime ya, **27** ka mmiri ozozo mee ka ala kporo nku nweta mmiri iji mee ka ahijha puputa n'ime ya. **28** Mmiri ozozo o nwere nna? Onye mṛu igirigi? **29** Site n'akpanwa onye ka mkpuru mmiri si apata? Onye kwa bu nne oke oyi nke eluigwe, **30** nke na-eme ka mmiri kpukötaa dīri ike dìka nkume, meekwa ka ihu ogbu mmiri kpukötaa? **31** “I pürü ikechi agbụ niile nke Pleiades? I pürü ịtọpu ihe nkechikötaa Orion? **32** I pürü ime ka igwe kpkpando pütä

n'oge ha maqbụ duputa anu ndogbu Bià na ụmu ya ndị ọzo? **33** I maara iwu na-achị ihe niile di na mbara eluigwe? I pürü inye ha ike ichi ụwa? **34** “I pürü iti mkpụ ruo igwe ojii si otu a mee ka idee mmiri kpuchie gi? **35** I pürü izipu amụma egbe eluigwe n'uzo ha? Ha na-asị gi, ‘Ebe a ka anyi no?’ **36** Onye na-etiñye amamihe n'obi mmapadu, maqbụ na-enye oke okpa nghota? **37** Onye nwere amamihe igu igwe ojii niile di na mbara eluigwe onu? Onye kwa pürü īħulata karama mmiri niile nke eluigwe niile, **38** mgbe aja di n'ala siri ike, mgbe okpukpuk aja di n'ala na-akpukötaa n'ahụ ibe ha? **39** “O bụ gi na-achħatura nne ọdum ihe oriri, mee ka afọ ju ụmụ ọdum **40** mgbe ha makpuuru n'ime ogba ha, maqbụ mgbe ha zoro onwe ha na-eche anu n'ohja? **41** Onye na-edoziri ugoloma ihe oriri ya, mgbe ụmụ ya na-etiku Chineke mkpụ aġu, mgbe ha na-akpagħari na-achò ihe oriri?

39 “I maara mgbe ewu əhja bi n'elu ugwu ji amu nwa? O nwela mgbe iji hu nne ele ka o na-amupuata nwa ya? **2** I na-agukò ənwa ole afọ ime ha na-adi tupu ha amu nwa ha. I maara oge ha na-amu ụmụ ha? **3** Ha na-amakpuru ala mupuata nwa ha. Ihe mgbu nke ọmụma nwa ha ebiekwa. **4** Ụmụ ha na-eto n'əhja għasiekwa ike. Ha na-apu, ha adighi alaghachikwute ha əqzo. **5** “Onye na-eme ka inyinu ibu əhja nwere onwe ya? Onye na-atopu agbụ e kere ya? **6** Nke m nyere ala ihe na-adighi ka o bùrụ ebe obibi ha, ala nnu ahụ ka o bùrụ ulø ha. **7** Użu di n'obodo adighi emetuta ya, o nagħi anukwa mibigbo nke onye na-achị ya. **8** Elu ugwu niile bu ebe ikpa nri ya, ebe ahụ ka o na-achopuata ahijha ndu obula. **9** “I nwere ike ime ka atu jeere gi ozi? I nwere ike ime ka o nodu n'abalj n'ulø ebe i na-azu anu ulø gi nri? **10** I nwere ike ime ka atu rrora gi ərqu n'ubi gi? O ga-akpukħarjgi gi ərog i ji ako ala? **11** I ga-atukwasj ya obi n'ihi na ike ya hiri nne? I ga-ahapuru ya ərqu ndị ahụ siri ike ka o rro? **12** I nwere ike ituκwasj ya obi ka o għa bulatara gi əoka site n'ebi īzċha əoka gi? **13** “Enyi nnunni na-eji ənqħi għasapu nku ya, ma a pugħi iji nku ya tħentyre nku na abuħba nke uġbalha. **14** O na-eyi akwa ya n'ala ma hapu ha ka uzzu kpooh əqkü. **15** O nagħi emet u n'obi na əukwū nwere ike īzċia ha maqbụ na anu əhja nwere ike zorje ha. **16** O na-emeso ụmụ ya ihe ike dìka a ga-asị na ha abugħi nke ya, o dighi emetuta ya na ndogbu n'ərqu ya nwere ike i bu n'efu, ma o dighi atu egwu. **17** N'ihi na Chineke ekenyegħi ya amamihe maqbụ kenyé ya oke na inwe uħċe. **18** Ma o na-agħalite qso. Mgbe obula o għasara nku ya īgħa qso, o na-achị inyinu na onye na-agħa inyinu əħġi. **19** “O bụ gi na-enej inyinu ike ya, ka o bụ gi mire ka aji ogologo ahu o nwere dīri n'olu ya? **20** I na-eme ya ka o wuġħarja dìka īgħurube, were ebube nke īmapu imi ya na-eyinu ihe oke egwu? **21** O na-azu əukwū gam gam n'ala, o na-ahuri ənqħi n'ihi ike ya, o na-apu izute agha na-atuġħi egwu. **22** O na-achị ihe egwu əħġi, ujø obula anaghj ətlu ya; o nagħi esi na mma aghha weżuġa onwe ya. **23** Akpa aku na-ayogħarji n'akukụ ya, ya na tħbe na aru na-egħbi maramara. **24** Mgbe użu aghha barā ya n'isi, o na-eripja ala. Mgbe o nru umenti opa ike, o nagħi eguzu otu ebe. **25** Mgbe użu aghha barā ya n'isi, o na-eti mkpụ si, ‘Aħħa! Site n'ebi di anya ka o na-anu isisi aghha. O na-añjurikwa ənqħi maka iti mkpụ nke ndị oħċiagħha n'oge agha. **26** “O bụ site n'amamihe gi ka egbe ji efego n'elu, għasaakwa nku ya għaa n'ebe ndida? **27** O bụ gi nyere ugo iwu ifeli elu ma wuo akwū ya n'ebe di elu? **28** N'elu nkume di elu

ka o na-ebi noqkwa onodu abali; qwara nkume di elu bu ebe e wusiri ike ya. **29** O bu site n'ebi ahu ka o na-esi enyochaputa ihe o ga-eburu. **30** Umụ ya na-amichakwa obara, n'ihi na ebe o na-agu bu ebe obula o ga-ahu ihe e gburu egbu."

40 Onyenwe anyi zara Job si: **2** "Onye ahu na-aruso Onye puru ime ihe niile ụka o puru ido ya aka na ntị? Ka onye ahu na-ebo Chineke ebubo zaghachi ya." **3** Mgbe ahu, Job zaghachiri Onyenwe anyi si: **4** "Abu m onye na-erughi eru. Oleekwanụ ka m ga-esi zaghachi gi? Eji m aka m kpuchie onu m. **5** Ekwuola m mbu, ma enweghi m ọsisa ozo kwookwa ugboro abu, ma agaghị m ekwukwa ozo." **6** Mgbe ahu, Onyenwe anyi sitere n'oke ifife gwa Job okwu si: **7** "Kwadoo onwe gi dika dimkpai; enwere m ajuju m ga-aju gi, achokwara m ka i nye m osisa. **8** "I ga-agu n'ihi ikwuijo ikpe ziri ezi m? I ga-agu n'ihi maa m ikpe ka i si otu a bürü onye ikpe gaara? **9** Ogwe aka gi o dì ike dika nke Chineke? Olu gi o puru ida ụda dika nke ya? **10** Were ebube na idị ukwuu chọg onwe gi mma, yikwasikwa onwe gi nsopurụ na ugwu dika uwe. **11** Wusa iwe gi dì oku n'ebe ndị mpako niile ned, weda ha n'ala, **12** lekwasikwa ndị mpako niile anya mee ha ihe ihere, matiriekwa ndị na-emebi iwu ebe ha guzo. **13** Likota ha niile n'otu n'aja, kpuchie ihu ha niile n'ala ili. **14** Mgbe ahu, mụ onwe m ga-ekwenyere gi, na aka nri nwere ike izoputa gi. **15** "Lee enyi mmiri anya, bu nke m kere dika m si kee gi, ma ihe o na-eri bu ahijahịa dika ehi. **16** Lee ike di n'ukwu ya, leekwa ike di n'ime afọ ya. **17** Ọdudu ya ka o na-efeghاري dika osisi sida; akwara di ya n'ahu ka e jikötara nke oma. **18** Okpukpu ya niile dika ogidi bronz nwere umi, okpukpu ụkwu na aka ya dika okporo igwe. **19** Ya onwe ya bu otu n'ime oru aka mbu nke Chineke, ma naanị onye kere ya nwere ike iji mma agha bija ya nso. **20** Ugwu na-enye ya ihe o na-eri. N'ebi ahu kwa ka umu anu ọhia ndị ozo na-an ọgwuri egwu. **21** O na-edina n'okpuru ahijahịa na-eto n'akukụ mmiri, zookwa onwe ya n'etiti ahijahịa riidi n'apiti. **22** Ahijahịa lotus na-eji ndo ya kpuchie ya, osisi popla nke di n'akukụ mmiri gbara ya gburugburu. **23** O buladi mgbe ebili mmiri na-ama, o dighi atu egwu; o na-anu nwayo, n'agbanyeghi na mmiri Jōdan na-asoputa na-asoju ya n'onu. **24** Onye puru ijide ya mgbe o na-ele anya, maobu were ọnya jide ya mapuo ya imi?

41 "I puru iji nko azu jide Leviatan maobu jiri ụdo kegide ire ya bjada ya? **2** I puru ikenye eriri n'im iya maobu were nugu igwe mapuo agba ya? **3** O ga-arịo gi arịrị ka i meere ya ebere? O ga-eji olu di nro gwa gi okwu? **4** O ga-ekwe ka gi na ya baa n'ogbugba ndu ka i were ya dika ohu gi ogologo ndu ya niile? **5** I ga-eji ya gwurie egwu dika nnunu? Maobu kee ya eriri nye ya umu agboghị n'o n'ulo gi? **6** Ndị ahia ha ga-eji ya zuo ahia? Ha ga-eka ya n'etiti ndị mgbereahia? **7** I puru iji igwe nko mejuo akpukpo ahu ya maobu jiri ube ndị oku azu dupuo isi ya? **8** O bürü na i tükwasị ya aka, i gaghi echebu ogu o ga-aliso gi. I gakwaghị anwa ya ozo. **9** O bu ime ihe nzuzu bu mmadu igbalị ijide ya. Naanị ilekwasị ya anya na-eyi egwu. **10** N'ihi nke a, o nweghi onye nwere obi ike ikpasu ya iwe. O bu onye puru iguzogide m? **11** Ole onye m ji ugwọ nke m na-agaghị ikwụ? Ihe niile di n'okpuru eluigwe bu ne m. **12** "Agaghị m akwusị ikwu ihe banyere ụkwu na aka Leviatan, na ike ya, na udidị ya mara mma. **13** Onye nwere ike ikpughepụ ihe e ji kpuchie ya ahu? Onye nwekwara ike ibanye n'agba ya apiajiri okpukpu

abu? **14** Onye puru imeghe uzø nke onu ya, nke eze di oke egwu gbara gburugburu? **15** Azu ya nwere ota ndị e doro n'usoro nke e mechisịrị ike ka ha rapara n'ahu ibe ha, **16** nke obula di ibe ya nso, na ikuku enweghi ike gafee n'etiti ha. **17** E jikötara ha onu nke oma, ha na-ejisi onwe ha ike, enweghi ike ikewa ha. **18** Ihè na-enwuputa mgbe obula o zere uzere; anya ya abu na-achakwa dika anwu ụtụtu. **19** Ire ọkụ na-asoputa site n'onu ya, icheku ọkụ na-ekepụtakwa n'onu ya. **20** Anwurụ ọkụ na-esi n'im iya na-aputa, dika ukuru ọkụ nke na-esi n'ime mmiri na-agbọ n'elù osisi achara. **21** Ume o na-ekuputa na-afunwu ọkụ icheku. Ire ọkụ na-esitekwa n'onu ya na-amapụ dika àkü. **22** Ike nwere onodu n'olu ya, obi ilo mmiri na-agu ya n'ihi. **23** Akpukpo anu ahu ya bu ihe jikötara onu nke oma, ha siri ike na-apughị inugharị ha. **24** Obi ya di ike dika nkume, dika nkume e ji akwọ ihe. **25** Mgbe o bilitere ọtọ, ndị dike na-atu oke ụjọ; ha na-alaghachi azu n'ihi mmaghari ya. **26** O nweghi mma agha obula puru igbochi ya, o nwekwaghị übe igwe, maobu àkü maobu ihe obula a piri onu ya apि nke puru igbochi ya. **27** N'ebi o nọ, igwe di ka ahijahịa; bronz dıkwa ka osisi rere ure n'ebe o nọ. **28** Àkü adighị eme ka o gbalaga, ịtu ya nkume di ka ịtu ya ığbugbo ọka. **29** Mkpörö osisi na-adị ya ka ahijahịa ọka, o na-achị ochị na mkpötü arụa na-eme. **30** Okpuru afọ ya di ka ejuju di nkó, nke na-ahapụ uzø n'apiti dika igwe ejí azpcha mkpuru ọka site n'ogbe ya. **31** O na-eme mmiri di ogbu ka o gbogó dika ite; o na-akpaghاري oke osimiri ka o di ka mmanụ otite di n'ite. **32** O na-ahapụ ufufu n'azụ mgbe o na-agu; mmadu ga-eche na o osimiri nwere isi awo. **33** O nweghi ihe ozo di n'üwa yiri ya, o nweghi ihe na-emenyé ya ụjọ. **34** O na-eleda ndị mpako niile anya. O bụkwa eze n'ebe ndị na-anya isi nọ."

42 Mgbe ahu, Job zara Onyenwe anyi si: **2** "Amara m na i puru ime ihe niile; o dighi atumatu gi nke a puru ikposa. **3** I juru si, 'Onye bu onye nke a ji okwu ihe ọqumua na-adighị na ya na-eme ka atumatu m ghara ipuata ihe?' N'ezie, ekwuru m banyere ihe ndị m na-aghotaghị, ihe ndị di oke ebube karịa m ịmata. **4** "I siri, 'Gee ntị ubu a, aga m ekwu okwu; m ga-aju gi ajuju, gi onwe gi ga-azakwa m.' **5** Ntị m nru ihe banyere gi ma ubu a, ejirila m anya abu hụ gi. **6** Ya mere, ana m akpọ onwe n'asi, na echegeharikwa n'ime ntụ na uzuuzu." **7** Mgbe Onyenwe anyi gwasiri Job okwu, o tuğharirişa Elifaz onye Teman okwu sị ya, "Ana m ewesa gi na ndị enyi gi abu iwe, n'ihi na ihe unu kwuru banyere m ezighị ezi dika nke ohu m Job kwuru. **8** Ugbu a, werenụ oke ehi asaa na ebule asaa, jekwuru ohu m bu Job ka o jiri ha chọrọ unu aja nsure ọkụ, ohu m bu Job ga-ekpekwaru unu ekpere. Aga m anabatakwa ekpere o ga-ekpe n'ihi unu. Agaghị m alakwa unu n'iyi n'ihi okwu nzuzu unu. Unu ekwaghị ihe ziri ezi banyere m dika ohu m Job si kwuo." **9** Ya mere, Elifaz onye Teman, na Bildad, onye Shu, na Zofa, onye Naaman mere dika Onyenwe anyi si nye ha n'iwu. Onyenwe anyi nabatakwa ekpere nke Job kpere n'ihi ndị enyi ya. **10** Mgbe Job kpesiri ekpere maka ndị enyi ya, Onyenwe anyi mekwara ka o baa ụba ozo. O nyekwara ya okpukpo abu nke ihe niile o nwere na mbu. **11** Mgbe ahu, umunne ya ndị ikom na umunne ya ndị inyom, na ndị enyi ya niile bjara soro ya rie oriri n'ulo ya, na-akasị ya obi n'ihi iru ụjọ ya niile. Ha kaşikwara ya obi n'ihi ọnwunwa niile Onyenwe anyi mere ka o bjakwasị ya. Ha niile n'otu n'otu nyere ya onyinye ọlaçcha na mgbaka ọlaedo. **12**

Mgbe ahụ, Onyenwe anyị goziri Job n'oge ikpeazụ nke ndụ ya karịa ka o si gozie ya na mbụ. Job nwere puku atụrụ iri na anọ na puku ịnyinya kamel isii na puku ehi abụọ na otu puku ịnyinya ibu. **13** Chineke mekwara ka ọ mọta ụmụ ndị ikom asaa, na ụmụ ndị inyom ato ọzọ. **14** Ndị a bụ aha ụmụ ya ndị inyom: nke mbụ bụ Jimajma, nke abụọ bụ Kezaya, ebe nke ato bụ Kerin-Hapuk. **15** N'ala ahụ niile, o nweghi ụmụ agbogho mara mma díka ụmụ ndị inyom Job ndị a. Job mekwara ka ha bürü ndị ga-eso ụmụ ya ndị ikom keta oke n'ihe niile o nwere. **16** Job nogidekwara ndụ nari afọ na iri afọ anọ ọzọ. Ọ hụrụ ụmụ ya, na ụmụ ha ruo ọgbọ nke anọ. **17** Job nwụrụ mgbe o mere ezigbo agadi, ụbọchị ndụ ya jukwara ya afọ.

Abu Qoma

1 Onye ihe na-agara nke Ọma ka mmadụ ahụ bụ, onye na-adighị aga ije na ndumodụ ndị na-emebi iwu; onye na-adighị eguzokwa n'uzo ndị mmehie maọbụ sorø n'otu ndị nkwo. **2** Kama ihe na-atø ya ụtø bụ imø ihe niile di n'iwu Onyenwe anyị. Ọ na-atugharikwa uche ya n'iwu Onyenwe anyị ehihie na abalị, **3** Ọ dí ka osisi a kuru n'akukụ iyi, nke na-amiputa mkpuru ya n'oge ya, nke ahihịa ya na-adighị akponwu akponwu. Ihe niile ọ na-eme na-agara ya nke Ọma. **4** Ma ndị ajo omume adighị otu a. Ha dí ka igbugbo ọka nke oke ifufe na-efesasi. **5** Ya mere, ndị ajo omume agaghị eguzosi ike n'ubochị ikpe; ndị mmehie agaghị eguzokwa na nzuko ndị ezi omume. **6** N'ihi na Onyenwe anyị na-eche ụzø ndị ezi omume nche. Ma ụzø ndị ajo omume ga-eduba ha n'ila n'iyi.

2 Gịnj mere mba niile ji agba izu nzuzo? Gịnj mere ndị mmadụ ji na-apia opipia nke na-abaghị uru? **2** Ndị eze nke ụwa na-eguzokwa onwe ha, ndị na-achị achị na-agbakotakwa imegide Onyenwe anyị na imegide Onye ya e tere mmanụ. **3** Ha na-asị, “Ka anyị tijie mkporo igwe niile ha kere anyị ma tufukwaa ha, nwere onwe anyị.” **4** Onye na-anodụ n'eluijwe na-achị ochị. Onyenwe anyị na-akwa ha emo. **5** Mgbe ahụ, ọ na-eji iwe baara ha mba mee ka ụjø jupuṭa ha obi n'ihi oke iwe ya. **6** “Mụ onwe m eguzobela m eze m na Zayon, ugwu m dí nsø.” **7** Aga m ekwusa iwu Onyenwe anyị: Ọ sıri m, “! bụ Ọkpara m; taa aburula m nna gi. **8** Rịoq m, aga m enye gi mba niile nke ụwa ka ha bürü ihe nketa gi. **9** 1 ga-eji imkpara igwe chia ha, tipia ha dikà onye na-akpu ite si etipia ite ndị o kpuru na-adighị mma.” **10** N'ihi nke a, unu ndị eze, burunụ ndị nwere uche; ka nke a bürükwah ihe ideo aka na ntị nye ndị na-achị achị n'ụwa. **11** Jirinụ ịtu egwu fee Onyenwe anyị ofufe; jirikwanụ ịma jijii nüuria ọnụ n'ihi ya. **12** Sutukwanụ Ọkpara ahụ ọnụ ka iwe ghara iwe ya, ka unu ghara i bụ ndị a lara n'iyi n'uzø unu. N'ihi na iwe ya pürü ịmalite n'otu ntabi anya. Ndị niile na-eme ya ebe mgbabaa ha bụ ndị a goziri agozi.

3 Abu Ọma Devid. Nke o dere mgbe o si n'ihi Absalom gbaṇụ ọso ndị. O Onyenwe anyị, ọnụogugu ndị iro m dí ọtụtụ. Ọtụtụ ndị mmadụ na-ebili imegide m. **2** Ọtụtụ n'ime ha na-ekwu banyere m sị, “Chineke agaghị azopuṭa ya.” (Sela) **3** Ma gi, Onyenwe anyị bụ ọta na-ekpuchi m; I na-ebuli isi m elu na-eme ka m bürü onye nwere nsopụrụ. **4** Etikuru m Onyenwe anyị imkpu akwa, ọ nükwara olu m, sitekwa n'ugwu nsø ya za m. (Sela) **5** Edinara m ala, hie ụra, ma bilikwa n'utụtụ n'udo, n'ihi na Onyenwe anyị na-eche m nche. **6** A sikwa na iri puku kwuru puku ndị iro agbaa m gburugburu, agaghị m atụ egwu ọbụla. **7** Bilie Onyenwe anyị! Zopuṭa m Chineke m! Tie ndị iro m niile aka n'agba; tipukwa ndị ajo omume eze n'ọnụ. **8** N'ihi na nzopuṭa na-esite n'ebe Onyenwe anyị nọ na-abịa. Ka ngozi gi díjir ndị gi niile. (Sela)

4 Abu Ọma nke díjir onyeisi abụ. Abu Ọma Devid nke a na-eji ubo akwara akpo. Zaa m mgbe m na-akpoko gi Chineke m, gi onye ezi omume; Napuṭa m site n'ihe mgbu m, meere m ebere, nürukwa ekpere m. **2** Unu umu mmadụ, ruo ole mgbe ka unu ga-atugharia ebube m, mee ka ọ bürü ihe ihere? Ruo ole mgbe ka unu ga-ahụ ihe efu n'anya na-achị chi ndị ahụ na-abaghị chi n'ezie? (Sela) **3** Matanụ nke Ọma na Onyenwe anyị ahopuṭala ndị ezi omume nye onwe ya; ọ ga-egekwa

ntị n'olu m mgbe ọbụla m kpokuru ya. **4** Maanụ jijiji, unu emehiekwala; mgbe unu n'elu ihe ndina unu; ọnụnụ juụ na-enyocha obi unu. (Sela) **5** Tükwasinụ Onyenwe anyị obi unu, chükwaranụ ya aja ezi omume. **6** Ọtụtụ ndị mmadụ na-ajụ, “Onye pürü imere anyị ihe Ọma?” Ma Onyenwe anyị, biko mee ka ihe nke ihu gi mukwasị anyị. **7** Were ọnụ mejupuṭa obi m karija mgbe mkpuru ubi, ya na mmanya ọhụrụ ha bara ụba nke ukwuu. **8** Aga m edina ala ma rahụ ụra n'udo, n'ihi na ọ bụ naanị gi Onyenwe anyị, na-eme ka m nọrọ na-enweghi ihe egwu ọbụla.

5 Abu Ọma. Abu Ọma nke díjir onyeisi abụ. Ọ bụ opì ka e ji abụ ya. Abu Ọma nke Devid. Onyenwe anyị, biko, nüru ekpere m tulee ịṣu ude m. **2** Geekwa ntị n'akwa aririọ m, gi Chineke onye bụ eze m. N'ihi na ọ bụ naanị gi ka m na-akpoko. **3** Ọtụtụ ubochị niile, O Onyenwe anyị, i ga-anụ olu m; aga m ekwupuṭara gi ihe niile na-akpa m mkpa. Aga m elekwa anya ọsisa gi. **4** 1 bụ Chineke, onye ihe ojoo ọbụla anaghị atụ ụtø; gi na ndị ajo omume apughị ibikota. **5** Ndị mpako agaghị eguzo n'ihi gi. 1 kporo ndị niile na-eme ihe ojoo asị. **6** ! ga-alá ndị niile na-agha ugha n'iyi; Onyenwe anyị kporo ndị ogbu mmadụ niile na ndị aghugho niile asị. **7** Ma mụ onwe m, aga m abata n'ime ụlo gi, site n'oke iħunanya gi; aga m ejikwa ịtu egwu kpoo isiala n'ebe ulọnṣo ukwuu gi dí. **8** Onyenwe anyị, biko, duo m n'ime ezi omume gi n'ihi ndị iro m; mee ka ụzø gi zie ezi n'ihi m. **9** Obi ha jupuṭara n'echiche ịla n'iyi, a pughị ịtükwasị okwu ọbụla si ha n'onụ püta obi. Akpirị ha bụ ili ghere oghe; ha ji ire ha ekwu okwu ugha. **10** Maa ha ikpe, Chineke. Mee ka nzube ojoo ha niile bürü ọdida ha. Chụpụ ha n'ihi ịba ụba nke ọtụtụ mmehie ha, n'ihi na ha enupula isi megide gi. **11** Ma mee ka onye ọbụla na-agbaba n'ime gi nüuria; mee ka ha nogide na-eti imkpu ọnụ. Were aka nchebe gi kpuchie ha, ka ndị niile hụrụ aha gi n'anya nüuria ọnụ n'ime gi. **12** N'ezie, O Onyenwe anyị, i na-agozi onye ezi omume. 1 na-eji iħuomaa gi gbaa ha gburugburu díka ọta.

6 Abu Ọma nke díjir onyeisi abụ. Nke e ji ubo akwara abụ. N'usoro Sheminit. Abu Ọma Devid. O Onyenwe anyị, abarala m mba mgbe i na-ewe iwe. Atala m ahụlụ n'oge ọnụma gi. **2** Biko, meere m ebere Onyenwe anyị, n'ihi na adighị m ike. Gwoq m, n'ihi na okpukpu m niile n'o n'ihe mgbu. **3** Mkpuruobi m n'o n'ọnodụ ihe mgbu. Ruo ole mgbe, O Onyenwe anyị, ka i ga-anogide na-agba m nkịtị? **4** Onyenwe anyị, biko, bia zopuṭa m; n'ihi iħunanya gi na-enweghi ogwugwu, napuṭa m. **5** N'etiti ndị nwuru anwu ọ dighi onye na-ekwupuṭa aha gi. O nwere onye na-eto gi site n'ala ịli? (Sheol h7585) **6** Ike agwụla m n'ihi ịṣu ude. Abalị niile, ana m ejị ikwa akwa mee ka ihe ndina m jupuṭa na mmiri, ana m ejị anya mmiri dee ihe ndina m. **7** Anya m adighị ahuzikwa ụzø nke Ọma n'ihi ihe mwute; o kaala nka n'ihi mmeso ndị iro m. **8** Sitenụ n'ebe m n'o wezuga onwe unu, unu ndị na-eme ajo ihe, n'ihi na Onyenwe anyị anụla akwa m niile. **9** Onyenwe anyị anụla akwa m; ọ nüla aririọ nke m na-aririọ ya ka o meere m ebere. Ọ nabatala ekpere m. **10** Ka ndị iro m niile bürü ndị ihere ga-eme. Ha ga-ada mba, bürükwah ihe ọtụtụ ihere laghachi ebe ha si bịa.

7 Abu Shiggaion nke Devid, nke ọ bụkuru Onyenwe anyị banyere Kush, onye Benjamin. Onyenwe anyị Chineke m, n'ime gi ka m gbabarai; zopuṭa m, ma napuṭa m site n'aka

ndi nile na-achu m oso, 2 ma o bụ ha adokaa m dika ọdum, ha ga-adosasikwa m ebe mmadu ọbula enweghi ike inaputa m. 3 O Onyenwe anyi! Chineke m, o bụrụ na m mere ihe di otu a; o bụrükwa na aka m adighị ocha. 4 O bụrụ na m jiri ihe ojọ kwugachị onye mụ na ya n'o n'udo ugwo, maobụ site n'uzo na-ezighị ezi zuo ihe onye iro m. 5 Mgbe ahụ, ka onye iro m chọq m oso, jide m; ka o tọq m'nala zopia ndu m, mee ka m bụrụ onye a ga-ahapụ n'uzuzu n'onodịn ọnwukamma. (Sela) 6 Bilie, Onyenwe anyi, n'iwe gi, bilie megide oke iwe ndi iro m; teta Chineke m, kpee ikpe ziri ezi. 7 Ka nzuko niile chikötara onwe ha onu gbaa gi gburugburu, ebe i na-anokwasikwa n'ebé di elu na-achị ha. 8 Ka Onyenwe anyi kpee ụmụ mmadu niile ikpe. Kpee m ikpe, O Onyenwe anyi, dika ezi omume m si di, na dika izuoke m si di, gi Onye kachasi ihe niile elu. 9 O Chineke onye ezi omume, onye na-enyochapta echiche na obi mmadu, mee ka ihe ike ndi ajo omume bia na njedebe meekwa ka ndi ezi omume guzosie ike. 10 Chineke nke kachasi ihe niile elu, bụ qta m, o nazoputa ndi niile obi ha ziri ezi. 11 Chineke bụ onye na-ekpe ikpe ziri ezi, Chineke, onye na-eziputa oke iwe ya kwa ụboshi. 12 O bụrụ na onye ahụ echegharighị, o ga-amụ mama agha ya ka o dirị nkọ, o ga-arogị ụta ya, kwadokwa igba ya. 13 O kwadoola ngwa agha niile nke ọnwụ; o na-eme ka aku ya bụrụ nke na-ere ọkụ. 14 Onye ọbula dì ime ajo ihe, na-atụrụ ime okwu na ụka muputakwa nghanjiripụ nke ugha na-eweta. 15 Ma onye ahụ na-egwu olulu na-adaba n'ime olulu ahụ o gwuru. 16 Nsogbu ahụ ọ kpaliri na-abjakwasị ya ihe ike ahụ ọ kwadooro na-alaghachikwa azụ dakwasị ya n'isi. 17 Aga m enye Onyenwe anyi ekele n'ihi ezi omume ya, aga m abụkuaha Onyenwe anyi, Onye kachasi ihe niile elu abụ otuto.

8 Abụ Ọma dirị onyeisi abụ. Abụ Ọma Devid n'usoro gittit. O Onyenwe anyi Onyenwe anyi, lee ka ịdị ukwuu nke aha gi si juputa ụwa niile! I meela ka ebube gi dì elu n'ime eluigwe. 2 Site n'otuto ụmụntakirị na ụmụ na-añu ara, i tọla ntọala siri ike megide ndi iro gi, ka e si otu a mechie onu onye iro na onye ahụ na-abo ọbọ. 3 Mgbe ọbula m lere anya na mbara eluigwe, hụ oru niile nke aka gi rürü, mgbe m lere anya n'elụ hụ ọnwa na kpakpandi tinyere n'onodụ ha, 4 ginị ka mmadu bụ i ji na-eché banyere ha? Ginikwa ka mmadu bụ iji na-elektoha ha? 5 I mire ka ha di ala nwantakirị n'ebé ndi mmuọ ozi no, I jikwa ebube na nsopurụ kpube ya n'isi dika okpueze. 6 I mekwaala ya ka o bụrụ onyeisi nke ihe niile i kere eke, tinyekwa ihe niile n'okpuru ụkwụ ya. 7 O na-achị igwe ewu na atụrụ, na ehi, na ụmụ anụ ọhia ndi ozo niile, 8 na nnụnụ niile, na azụ niile, na anụ ndi ozo na-ebi n'ime mmiri. 9 O Onyenwe anyi, Onyenwe anyi, lee ka ịdị ukwuu nke aha gi si juputa ụwa niile.

9 Abụ Ọma. Abụ Ọma nke dirị onyeisi abụ. N'usoro olu abụ “Onwụ nke Okpara.” Abụ Ọma Devid. O Onyenwe anyi, aga m esite n'ala ala obi m too gi, aga m agwakwa onye ọbula ihe Ọma niile i na-eme. 2 Obi ga-atọ m ụtọ; obi m ga-ejuputa n'oni n'ihi gi, aga m abụgị gi abụ otuto, gi Onye kachasi ihe niile elu. 3 Ndị iro m na-alaghachi azụ, ha na-asọ ngongo na-alakwa n'iyi n'ihi gi. 4 I kpeela ikpe m'n'uzo ziri ezi, n'ocheeze gi ka i nodịrụ na-ekpe ikpe ziri ezi. 5 I baarala mba niile mba ma laa ndi ajo omume n'iyi, hichapukwa aha ha ruo mgbe ebighị ebi. 6 Mbibi nke na-enweghi ogwugwụ adakwasila ndi iro m, I hopukwala obodo ha niile. O dighị

onye na-echetakwa ha ozo. 7 Onyenwe anyi bụ eze ruo mgbe ebighị ebi. O kwadoola ocheeze ya maka ikpe ikpe ziri ezi. 8 O ga-ejị ezi omume kpee mba niile ikpe; jirikwa ikpe ziri ezi chiạ mba niile. 9 Onyenwe anyi bụ ebe mgbabा nye ndi niile a na-emegbu emegbu. O bụrụ ha ebe mgbabा e wusiri ike n'oge nsogbu. 10 Onyenwe anyi, ndi niile maara aha gi gata-akwasị gi obi, n'ihi na o dighị mgbe i na-agbaküta ndi niile na-atükwasị gi obi azụ. 11 Büküonu Onyenwe anyi abụ otuto, bụ onye n'o n'ocheeze ya na Zayon. Kwusaaranụ mba niile ihe banyere ọrụ ebube ya. 12 N'ihi na onye ahụ na-aborọ ndi e gburu egbu ọbọ anaghị echefu ihe; o dighị elefu mkpu akwa nke ndi a na-apkagbu anya. 13 O Onyenwe anyi, lee ka ndi iro m si apkagbu m! Meere m ebere ma naputa m site n'oni onwu, 14 ka m nwee ike ikwusa banyere otuto gi n'oni ụzo ama niile nke ada Zayon, norokwa ebe ahụ nñuria ọnụ n'ime nzoputa gi. 15 Ndị mba niile adabala n'ime olulu ahụ ha gwuru; ọnya ahụ ha siri, zoo, amaala ha. 16 Ihe e ji mara Onyenwe anyi bụ ikpe ya ziri ezi; ọrụ aka ndi na-emebi iwu na-ama ha dika ọnya. (Sela) 17 Ndị niile na-eme ajo omume na-alaghachi n'ili; nke a bükwa onodụ mba niile na-echefu Chineke. (**Sheol h7585**) 18 Ma o bughị ruo mgbe ebighị ebi ka a ga-echefu ndi n'o na mkpa; oiloleanya ndi a na-apkagbu agaghị abukwa nke efu. 19 O Onyenwe anyi, bilie! Ekwela ka mmadu nwee mmeri ọbula n'ebé i no; ka e kpee mba niile ikpe n'ihi gi. 20 O Onyenwe anyi! Mee ka ha maa jijiji n'oke egwu; mee ka mba niile ghọta na ha bụ naanị mmadu. (Sela)

10 Onyenwe anyi, ginị mere i ji na-eguzoro onwe gi n'ebé di anya? Ginị mere i na-ezo onwe gi n'oge nsogbu? 2 Site na mpako, onye ajo omume na-emegbu ndi na-adighị ike, ndi mpịa mpịa aghuho ya mara dika ọnya. 3 O na-anyi isi banyere ọchịchọ niile nke obi ya, o na-elelị Onyenwe anyi anya ma na-agozị ndi oke ọchịchọ. 4 N'oni mpako ya, onye ajo omume anaghị acho Chineke, n'echiche ya niile, o naghị eche banyere ya. 5 Ma ihe niile o na-eme na-agara ya nke ọma; o bụ onye na-ebuli onwe ya elu, iwu gi niile dıkwa anya site n'ebé o no; o na-elelị ndi iro ya niile. 6 N'ime obi ya, o na-asị, “O dighị ihe ga-emetuta m. Aga m anọ n'oni mgbe niile. Nsogbu ọbula agaghị adakwasị m.” 7 Ọnụ ya juputara n'okwu ụgha na ịba mba ime ihe ojọq, n'okpuru ire ya ka nsogbu na ajo ihe díkwa. 8 Ha na-ezo onwe ha n'obodo nta di iche iche, n'ebe zooro ezo ka ha na-anị, na-eché itigbu ndị aka ha di ocha. 9 Dika ọdum, ha anaghị eme mkpọtu ọbula, o na-eché ịdakwasị ụmụ ogbenye. Dika ndị bụ dinta si ejide ụmụ anumanyị n'onya ha siri, otu a ka ha si ejide ụmụ ogbenye. 10 Ụmụ ogbenye ndi a na-ada n'ala n'ihi ịdị ike ya, o na-zoppiakwa ha. 11 N'ime obi ya, o na-asị, “Chineke echefuola. O zofuola ihu ya, o dighị mgbe o hụrụ ya.” 12 Bilie O Onyenwe anyi! O Chineke welie aka gi, echefukwala ndi na-enweghi onye inyeaka. 13 Ginị mere onye ajo omume ji na-eleda Chineke anya? Ginị mere o ji na-asị n'ime obi ya, “O gaghị akpo m ka m zaa ajuju banyere omume m?” 14 Ma gi, O Chineke, i na-ahụ nsogbu na ihe mwute, i na-atule ihe i ga-eme banyere ha. Ndị a na-emegbu na-atükwasị gi obi, n'ihi na i bụ onye inyeaka ndi na-enweghi nna. 15 Gbajie aka onye ajo omume a na-eme ihe ojọq, kpoq ya ka o zaa ajuju banyere ajo omume ya niile nke a na-apughị ichoputa. 16 Onyenwe anyi bụ eze ruo mgbe ebighị ebi. O ga-esite n'ala ya kpochapu mba niile. 17 O Onyenwe anyi, i maara ọchịchọ obi ndi niile

a na-akpagbu; i na-ege ntí na mkpu akwa ha ma kasiekwa ha obi, **18** ! na-echedo ndí na-enweghi nna na ndí niile a na-emegbu emegbu, ka mmapadú efu, onye e kere eke, ghara imenye ha egwu ozo.

11 Abu Qoma nke dirí onyeisi abu. Abu Qoma Devid. N'ime Onyenwe anyí ka m mere ebe mgbabá m. Gjiní mere i ji na-agwa m okwu sì, "Felagaa n'elu ugwu gi díka nnunú." **2** N'ihi na ndí ajo omume ekweela ute ha; ha edoziela ákú n'elu eriri ute ha, zoo onwe ha n'ákukú uzó, ino n'ochichírì, gbaa ndí obi ha ziri ezi ute. **3** Mgbe a na-ebibi ntqala niile, gjiní ka ndí ezi omume pürü ime? **4** Onyenwe anyí nō n'ülönsö ukwuu ya; Onyenwe anyí nokwa n'elu ocheeze ya dí n'eluiwge. O nahahúzü ihe niile ümú mmapadú na-eme; anya ya na-anwalekwa uzó ha. **5** Onyenwe anyí na-ele onye ezi omume ule, ma onye ajo omume na ndí niile hñrù imebi iwu n'anya, ka q na-akporasi nke ukwuu. **6** O ga-eme ka nkume okú zokwasí ndí ajo omume díka mmiri ozuzu; oke ifuse dí okú ga-abu ihe nketa ha. **7** N'ihi na Onyenwe anyí bu onye ezi omume, o hñkwara ikpe ziri ezi n'anya; ndí ezi omume niile ga-ahulkwa ihu ya anya.

12 Abu Qoma nke dirí onyeisi abu. N'usoro Sheminit. Abu Qoma nke Devid. Onyenwe anyí, nyere anyí aka! N'ihi na ndí ezi omume agwula! Ndí kwesiri ntukwasí obi anókwaighí n'etiti ümú mmapadú. **2** O nwekwaghí onye eziokwu dí n'ónu ya nye onye agbataobi ya. Egbugbere onu onye obula na-ekwukwa okwu ire ute, maobú aghughó dí n'obi ha. **3** Ka Onyenwe anyí wezuga egbugbere onu niile na-ekwu okwu ire ute na ire niile na-ekwu okwu inya isi. **4** Ndí na-así, "O bu site n're anyí ka anyí ga-enwe mmeri; egbugbere onu anyí ga-echeba anyí, o bu onye na-achí anyí?" **5** "N'ihi na a napunara ndí ogbenye ihe n'ihi ndí nō na mkpa na-asú ude, aga m ebili ubu a, ka Onyenwe anyí kwuru. Aga m zoputa ha puo n'aka ndí ahú ji iwe ekwulu ha." **6** Okwu onu Onyenwe anyí niile zuruoke, ha díka ôleacha a nuchara n'okú, nke a nuchara ugboro asaa. **7** O Onyenwe anyí, i ga-edede anyí n'udo ma sitekwa n'aka ndí dí otu a chebe anyí ruo rgoe ebighi ebi. **8** Ndí ajo omume na-ejegharí n'abe niile mgbe a na-eto ihe ojojó n'etiti ümú mmapadú.

13 Abu Qoma nke dirí onyeisi abu. Abu Qoma Devid. Ruo ole mgbe ka i ga-echefu m Onyenwe anyí? Ruo ole mgbe ka i ga-ezonarí m ihu gi? **2** Ruo ole mgbe ka mu na mmíø m ga na-agba mgba nödükwa na-eru üju kwa übóchí n'ime mkpuruobi m? Ruo ole mgbe ka ndí iro m ga-anogide na-emeri m? **3** Lekwasí m anya, ma zaa m, O Onyenwe anyí Chineke m. Nyeghachi m ihé nke anya m ka m ghara inwú; **4** mgbe ahú onye iro m ga-así, "Emerieela m ya," mgbe m gada, ndí kpóro m así ga-anúrikwa onu. **5** Ma atukwasíri m obi n'ihunanya gi nke na-enweghi ogwugwu; mkpuruobi m na-anúri onu na nzoputa gi. **6** Aga m abuku Onyenwe anyí abu, n'ihi na o mesoro m mmeso qoma.

14 Abu Qoma nke dirí onyeisi abu. Abu Qoma Devid. Onye nzuzu na-así n'ime obi ya, "O díghí Chineke obula di." Ha bu ndí ajo omume riri ahú, oru aka ha niile bükwa ihe arú, o díghí onye obula na-eme ezi ihe. **2** Onyenwe anyí sitere n'eluiwge na-ele ümú mmapadú anya ihú ma o ga-achota onye obula nwere nghota onye nke na-achó Chineke. **3** mmapadú niile ewezugala onwe ha, ha niile abúryula ndí ajo omume riri

ahú; o díghí onye obula na-eme ihe ziri ezi, o díghí o büladi, otu onye. **4** Ndí niile na-eme ajo ihe, ha amaghí ihe? Ha na-eripia ndí m diká mmapadú si eri nri, ha adighí apkopukwa Onyenwe anyí. **5** Ma n'abe ahú ka ha no, n'önodu oke egwu, n'ihi na Chineke nō n'etiti ndí ezi omume. **6** Unu ndí ajo omume na-emebi atumatótum ndí ogbenye, ma Onyenwe anyí bu ebe mgbabá ha. **7** A sikhwarí na nzoputa Izrel ga-esi na Zayon puta! Mgbé Onyenwe anyí ga-akpoghachite ndí ya n'önodu ha, ka Jekób hñrja onu, ka Izrel nwekkwa obi ute!

15 Abu Qoma Devid. Onyenwe anyí, onye pürü inogide n'ülönsö ukwu gi? Onye pürü ibi n'ugwu nsó gi? **2** Onye na-ebi ndú nke na-enweghi ute, onye na-arú oru ezi omume, onye na-ekwu eziokwu site n'obi ya. **3** Onye jurú ikwutósi ndí uzó, onye na-adighí eme onye agbataobi ya ihe ojojó, na onye na-adighí ekwulu mmapadú ibe ya, **4** onye na-eleda onye ajo omume anya, ma na-asopuru ndí ahú na-atú egwu Onyenwe anyí, onye na-adighí agbanwe nkwa obula o kwere, o büladi mgbe nkwa ahú na-emegide ya, **5** onye na-agbaziye mmapadú ego na-anaghí ume, onye na-adighí a nara ngari imegide onye aka ya dí ocha. Onye na-eme ihe ndí a agaghí ama jijiji n'önodu ya, mgbe obula.

16 Abu miktam nke Devid. Chebe m, O Chineke, n'ihi na n'ime gi ka m gbabará izere ndú. **2** A gwara m Onyenwe anyí, "I bu Onyenwe m, e wezuga gi, enwekwaghí m òdímma obula." **3** Ana m así maka ndí nsó bu ndí no n'ala a, "Ha bu ndí a na-asopuru, ndí ihe ha n'atò m ute." **4** Iru üju nke ndí ahú na-agboso chi ndí uzó ga-abá uba. Agaghí m eso ha wusa aja ihe onuñu obara nye chi ndí a, maobú were egbugbere onu m kpóro aha ha. **5** Onyenwe anyí, i nyeela m oke m na iko m; i na-elekóta ihe niile bu nke m site n'ife nza. **6** Ọtutu oke ala niile dabara m n'abe dí ezi mma; n'ezie, e nwere m ihe nketa nke na-enye m onu. **7** Aga m eto Onyenwe anyí, onye na-adú m odu; o büladi n'abali, obi m na-agwa m ihe m game. **8** Ana m elekwasí Onyenwe anyí anya mgbe niile. Ebe o nō n'aka nri m, agaghí m ama jijiji. **9** N'ihi nke a, obi dí m ute, ire m juputakwara n'ónu; aga m anókwa n'udo. **10** N'ihi na i gaghi ahapú m n'ala mmíø, i gaghi ekwekwa ka Onye gi kwasiri ntukwasí obi hú ire ure. (*Sheol h7585*) **11** I gosila m uye ndú; i ga-eji onu mejuputa obi m n'ihu gi; ya na ihe ute ndí dí n'aka nri gi ruo ebighi ebi.

17 Ekpere Devid. O Onyenwe anyí, nñru ariríø m ziri ezi, nñrukwa mkpu akwa m. Gee ntí n'ekpere m n'ihi na o siteghi ri egbugbere onu na-ekwu okwu aghughó. **2** Ka mkpereputa m si n'aka gi bia; ka anya gi hú ihe ziri ezi. **3** Qó bu ezie na i nyochaala obi m, i letala m n'abali, nwalekkwa m, i ga-achoputa na o nweghi ihe o ojojó obula m Zubere, na onu m ekwuhiebeghi. **4** Ndí mmapadú agbalíala inye m ngari ma anaghí m ekwe ka mu na ndí na-eme ihe ike nwéé mmekoríta n'ihi iwú sitere n'egbugbere onu gi. **5** Nzó ükwy m akpafubeghi site n'uzó gi, ükwy m agbúchaphugjíka site n'önodu ya. **6** Ana m akpoku gi, O Chineke, n'ihi na amaara m na i ga-aiza m; gee m ntí ma nñru ekpere m. **7** Ziputa ihunanya gi dí oke ebube; gi onye na-eji aka nri gi dí ike azoputa ndí niile gbabará na gi site n'aka ndí iro ha. **8** Chebe m diká mkpuru anya gi; zoo m na ndó nke nku gi, **9** site n'aka ndí ajo omume gbara m gburugburu, o büladi ndí iro m, ndí choró igbu m. **10** Ha anaghí eme ebere, ha bu ndí

af̄ tara mmiri, okwu iňya isi juru ha őn̄u. **11** Ha achop̄utala ebe m no, ugbu a, ha gbara m gburugburu, ha ji anya nk̄o, jikerekwa itu m n̄'ala. **12** Ha ka ődum aq̄u na-agu n̄ke zoro onwe ya n̄'ohja, dika ődum d̄ ike na-eche ihe o ga-adogbu. **13** Onyenwe anyi, bilie guzogide ha, tigbuo ha. Jiri mma agha gi zop̄uta m site n̄'aka nd̄i ajo omume. **14** O Onyenwe anyi, zop̄uta m site n̄'aka nd̄i d̄i otu, a, site n̄'aka nd̄i ugwo oru ha bu n̄'uwa a. Ka ihe ık̄pakobara debere nd̄i ajo omume jup̄uta af̄ ha, ka af̄ jukwa uem̄ site n̄'ih̄e nd̄i a, ka ha hap̄uru ihe fođur̄u nye um̄untakir̄i ha. **15** Ma mu onwe m ga-ah̄u ihu gi site n̄'ezi omume; mgbe m ga-ebili, af̄ ga-eju m nke oma, n̄'ih̄i na aga m ah̄u gi ihu na ihu.

18 Abu oma Devid. Abu Devid ohu Onyenwe anyi. O b̄uđur̄u Onyenwe anyi okwu niile nke abu a mgbe Onyenwe anyi nap̄utara ya site n̄'aka nd̄i iro ya niile, nakwa n̄'aka Sol. Q s̄iri: O Onyenwe anyi, ah̄ur̄u m gi n̄'anya, gi bu ike m. **2** Onyenwe anyi bu oke nkume m, na ebe mgbaba m e wusiri ike, na onye nnap̄uta m. Chineke m bu oke nkume m, onye m gbabara n̄'ime ya. Q bu ota m, na mpi nzop̄uta m, na oke nkume m nke onye ob̄ula na-apughi jba n̄'ime ya. **3** Akpokuru m Onyenwe anyi, onye e kwasiri inye otuto, o zop̄utara m site n̄'aka nd̄i iro m. **4** Uđo niile nke onw̄u kere m agb̄u; ičhi oku nke mbibi ojoo kpuchiri m. **5** Uđo nke ili kere m gburugburu, onya nke onw̄u guzogidere m. (*Sheol h7585*) **6** N̄'onod̄u oke mkpabu m, akpokuru m Onyenwe anyi; etiri m mkpu akwa, kpokuo Chineke m ka o nyere m aka; akwa m rutekwara ya nt̄i, o sitekwara n̄'ulonso ukwu ya nu olu m. **7** Uwa mere mkp̄ot̄u, maa jijiji, nt̄oala niile nke ugwu niile makwara jijiji, ha mara jijiji n̄'ih̄i iwe nke na-eve ya. **8** Anwur̄u oku sitere ya n̄'imi p̄uta, oku na-erepia erepia sikwa n̄'on̄u ya p̄uta; icheku oku na-ere oku sitekwara n̄'ebe ah̄u nwup̄uta. **9** O kewara mbarā eluigwe, r̄idata; oke igwe ojii d̄ikwa n̄'okpuru ukwu ya. **10** O n̄okwasir̄i n̄'elu cherubim felie elu, o feliri elu n̄'elu nku nke ifufe. **11** O mere očhichir̄i ebe nzuko ya, ihe mkpuchi nke gbara ya gburugburu, bu očhichir̄i mmiri igwe ojii nke mbarā eluigwe. **12** Site n̄'ih̄e nke na-enwup̄uta n̄'ah̄u ya, igwe ojii ji mkp̄uru mmiri na amuma egbe eluigwe gabiga. **13** Onyenwe anyi sitere n̄'elugwe bigb̄o; olu Onye kachasi ihe niile elu dara uda. **14** O gbara ak̄u ya, mee ka nd̄i iro gbasasia, o jikwa oke amuma nke egbe eluigwe chusaa ha. **15** E kpughere ala nla nke oke osimiri, gbakwa nt̄oala niile nke ɻwa oto, site n̄'iba mba gi, O Onyenwe anyi, na nkume si gi n̄'imi p̄uta. **16** O sitere n̄'elu setip̄u aka ya, jidesie m aka ike, o dop̄utara m site n̄'ogbu mmiri niile. **17** O nap̄utara m site n̄'aka nd̄i iro m d̄ ike, bu nd̄i kpor̄o m as̄i, nd̄i d̄ikwa ike karja m. **18** Ha guzogidere m n̄'ubochi ihe ndakwasí m, ma Onyenwe anyi bur̄u m ihe ndabere. **19** O kp̄op̄utara m gaa n̄'ebe sara mbarā, o nap̄utara m n̄'ih̄i na ihe m na-ato ya uto. **20** Onyenwe anyi mesoro m dika ezi omume m si d̄; o kwughachiri m dika iđi ocha nke aka m si di. **21** N̄'ih̄i na edebezuola m uđo niile nke Onyenwe anyi, ikpe amagh̄i m n̄'ih̄i igbakuta Chineke azu. **22** Iwu ya niile d̄i n̄'ih̄u m, esibekwagh̄i m n̄'ukp̄uru ya wezuga onwe m. **23** Abu m onye na-enweghi ita uta n̄'ih̄u ya, edebekwara m onwe m puo na mmehie. **24** Onyenwe anyi kwughachiri m dika ezi omume m si di, dika iđi ocha nke aka m abu o si d̄i n̄'anya ya. **25** N̄'ebe onye kwasiri nt̄ukwasí obi no, i na-egosi onwe gi onye kwasiri nt̄ukwasí obi, n̄'ebe onye zuruoke no, i na-egosi onwe gi onye zuruoke. **26** N̄'ebe onye

di ocha no, i na-egosi onwe gi onye di ocha, ma nye nd̄i üz̄o ha na-ezighi ezi, i na-egosi onwe gi dika onye di aghugho. **27** I na-azop̄uta nd̄i di umeala n̄'obi, ma i na-eme ka nd̄i nwere anya mpako di ala. **28** O bu gi, Onyenwe anyi, na-eme ka oriona m na-enwu, Chineke m na-eme ka očhichir̄i m ghōq̄ ih̄e. **29** Site n̄'inyeaka gi, ap̄uru m iluso igwe nd̄i agha oḡu, sitekwa na Chineke m, apukwara m iwuđe mgbidi ob̄ula. **30** Ma banyere Chineke, ɻyo ya zuruoke, okwu ony Onyenwe anyi bu ihe a nuchara anucha; o bu ota nke onye ob̄ula na-ezo onwe ya n̄'okpuru ya. **31** N̄'ih̄i na onye bu Chineke, ma o bughi naan̄i Onyenwe anyi? Onye bükwa oke Nkume ah̄u, ma o bughi naan̄i Chineke anyi? **32** O bu Chineke na-ene m ike, na-echebekwa üz̄o m n̄'izooke. **33** O na-eme ka ukwu m di gara gara, dika nke nne ele; O na-emekwa ka m kw̄ur̄u chim n̄'ebe niile d̄i elu. **34** O na-azu aka m abu o ibu agha, ogwe aka m abu p̄uru iroji ɻta bronz. **35** I na-eme ka inyeaka nke nzop̄uta gi b̄ur̄u ota m, aka nri gi na-akwagidekwa m, inyeaka gi emeela m ka m d̄i ukwuu. **36** I na-edozi üz̄o sara mbara nye ukwu, ka nkwonkwo ukwu m ghara iğbūchapan̄. **37** Ach̄ur̄u m nd̄i iro m q̄o, jideka ha; alaghachigh̄i m azu tutu ruo mgbe ha niile lara n̄'iyi. **38** Etidara m ha n̄'ala ebe ha enwekwagh̄i ike ibilit. Ha dara n̄'okpuru ukwu m. **39** O bu gi nyere m ike ibu agha, i wedara nd̄i niile na-emegide m n̄'ala n̄'ih̄u m. **40** I mere ka nd̄i iro m tugharia ɻgap̄u q̄oso. Ebibikwara m nd̄i kpor̄o m as̄i. **41** Ha bere akwa maka enyemaka, ma o dighi onye na-azop̄uta ha. Ha kpokuru Onyenwe anyi, ma o zagh̄i ha. **42** Egwepijara m ha nke oma dika nt̄u nke ikuku na-ebfu; a zotq̄or m ha dika ap̄iti nke okporouq̄. **43** I nap̄utala m site n̄'aka nd̄i na-aluso m oḡu i meela m onyeisi nke otutu mba; nd̄i m na-amagh̄i na mbu na-ejekwara m ozi. **44** Nd̄i ala ozo na-ehulata n̄'ih̄u m n̄'ih̄i egwu, ngwangwa ha n̄'ru olu m, ha na-erube isi nye m. **45** Obi na-ada ha mba; ha na-ama jijiji mgbe ha na-esite n̄'ebe niile ha e wusiri ike na-ap̄uta. **46** Onyenwe anyi na-ad̄i nd̄u! Otuto d̄ir̄i oke nkume m! Mbali elu d̄ir̄i Chineke, Onye nzop̄uta m. **47** O bu Chineke ah̄u onye na-aboro m obo, onye na-emekwa ka mba di iche iche noro n̄'okpuru m, **48** onye na-anap̄uta m site n̄'aka nd̄i iro m. I mere ka m d̄i elu karia nd̄i iro, nap̄utakwa m site n̄'aka nwoke na-eme ihe ike. **49** N̄'ih̄i nke a, Onyenwe anyi, aga m eto gi n̄'etiti mba niile di iche iche, aga m abu o aha gi abu otuto. **50** O na-ene eze ya mmeri di ukwuu; O na-egosikwa onye ya onye e tere mmanu l̄hunanya na-adigh̄i ada ada, nye Devid na nd̄i agb̄ur̄u ya ruo mgbe ebigh̄i ebi.

19 Abu Oma nke d̄ir̄i onyeisi abu. Abu oma Devid. Eluigwe na-ezip̄uta ebube Chineke; mbara eluigwe na-egosikwa oru aka ya. **2** ɻb̄ochi niile, ha na-ekwup̄uta okwu, ehihe na abalj, ha na-egosip̄uta ihe ɻmuma. **3** Ha nweghi asus̄, ha nweghi okwu, ma a na-anu ɻda ha. **4** N̄'uwa niile ka olu ha na-apu gazuo, okwu ony ha niile erukwaala n̄'ebe ɻwa sot̄uru. O bu na mbara eluigwe ka Chineke maara ulo ikwu nye anyanwu. **5** O di ka nwokorobja l̄rū nwunye ohuru mgbe o si n̄'ulo ndina ya na-ap̄uta, dika ogba oso nke o na-anu oku n̄'obi igba oso iſo mpi. **6** O na-esite n̄'otu nsot̄u nke mbara eluigwe, bido ije ya, gafee ruo na nsot̄u nke ozo. O dijkwagh̄i ihe ob̄ula na-ezonar̄i onwe ya site n̄'okpomok̄ ya. **7** Iwu Onyenwe anyi zuruoke; o na-eweghachi mkp̄uruobi. Ukp̄uru Onyenwe anyi niile kwasiri nt̄ukwasí obi; o na-eme ka onye na-enweghi uche mara ihe. **8** Iwu Onyenwe anyi ziri

ezi, o na-enye mkpuruobi oñu. Iwu Onyenwe anyi na-amuke amuke, o na-enyeanya ihè. **9** Itu egwu Onyenwe anyi dí ocha, o na-adigide ruo mgbe ebighi ebi; ükpurü niile nke Onyenwe anyi na-eguzosi ike, ha niile búkwa ihe ziri ezi. **10** Ha dí oke onu karja olaedo, karja olaedo a nuchara anucha; ha na-atokwa úto karja mmanu anu, karja mmanu anu si n'ububo anu. **11** O bụ site na ha ka a na-adò ohu gi aka na ntí; ugwo oru dí ukwuu dí n'idebe ha. **12** Onye puru ighota amaghị ama ya niile? Bghagara m ihe niile zoro ezo nke adighị ike m. **13** Chebe m, ka m ghara ilezi anya mehie megide gi. Ekwela ka ha na-achị achị na ndu m. Mgbe ahụ ka m ga-abu onye zuruoke, onye nwere onwe ya site n'ebe ihe ojoo niile nke mmehie di. **14** Kwere Onyenwe anyi, Onye mgaputa m, na Oke nkume ncbe m, ka okwu onu m niile, na echiche obi m niile, buru ihe na-ato gi úto, na nke i na-anabata.

20 Abụ Qoma nke dírị onyeisi abụ. Abụ Qoma Devid. Ka Onyenwe anyi zaa gi n'ubochị nsogbu gi; ka aha Chineke nke Jekob chebe gi. **2** Ya sitekwa n'ebe nso ya zitere gi inyeaka, ma site na Zayon kwagide gi. **3** Ya chetakwa aja niile i churụ, ma nabata aja nsure oku niile i churụ nye ya. (Sela) **4** Ya mezukwara gi ihe niile nke obi gi na-achị,mekwaa ka atumatu gi niile gaa nke qoma. **5** Anyi ga-eti mkpu oñu maka mmeri i meriri, buliekwa okloqo anyi elu n'aha Chineke anyi. Ka Onyenwe anyi mezuo aririọ gi niile. **6** Ugbu a, amara m na Onyenwe anyi na-azoputa onye ya o tere mmanu; o na-esite n'ebe nso ya n'elueigwe jiri aka nri ya, zoputa ma zakwaa ya. **7** Ufodị na-atukwasị obi ha na iñyinya, ndị ozo n'ugbo agha; ma anyi na-atukwasị aha Onyenwe anyi, Chineke anyi, obi. **8** Ha na-egbu ikpere n'ala ma daa, ma anyi ga-ebili, kwuru chijem. **9** O Onyenwe anyi, zoputa eze! Zakwaa anyi mgbe anyi kpokuru gi!

21 Abụ Qoma nke dírị onyeisi abụ. Abụ Qoma Devid. O Onyenwe anyi, lee na eze na-añurị oñu n'ike gi. Obi natokwa ya úto nke ukwuu n'ihi mimeri niile i nyere ya! **21** nyela ya ihe obi ya choro; i mekwara ya ihe niile o rịorị gi! (Sela) **3** I ngozi bara uba nabata ya, o búkwa okpueze e ji olaedo a nuchara nke qoma kpuo ka i kpkwasiři ya n'isi. **4** O rịorị ka i nye ya ndu, i zara ekpere ya mekwaa ka o nwee ogologo ndu nke ga-adigide ruo mgbe ebighi ebi. **5** Nsopuru ya dí ukwuu site na mimeri niile i nyere ya, ebube na ñma bù onyinye i nyere ya. **6** N'ezie, i nyela ya ngozi na-adigide ruo mgbe ebighi ebi, i mere ka o nwee obi úto nke na-esite n'oñu nke nonyere gi. **7** N'ihi na eze na-atukwasị Onyenwe anyi obi, agaghị ewezuga ya n'ondou ya site n'iñhunanya nke Onye kachasi ihe niile elu nke na-enweghi ogwugwu. **8** I ganwuchi ndị iro gi niile; aka nri gi ga-ejidekwa ndị kporo gi asị. **9** Mgbe i pütara ilu ogu, i ga-erepiha dikà oku nke na-enwu ajo onwunwu. N'oke iwe ya, Onyenwe anyi ga-elo ha, oku ya ga-erepiakwa ha. **10** I ga-esite n'elu ñwa laa agburu ha niile n'iyi, umu ha kwa site, n'etiti umu mmapadu. **11** N'agbanyeghi na ha nwere ike ipia ɔpia ojoo megide gi, maqbụ tütputa atumatu ojoo, ha agaghị emezu ebumnuche ha. **12** N'ihi na i ga-eme ka ha bgaghachi azu mgbe i kwere ụta gi tugide ha n'ihi. **13** O Onyenwe anyi, ka e bulie gi elu n'ihi ike gi; anyi ga-abu abụ ma tokwaa ike gi.

22 Abụ Qoma dírị onyeisi abụ. N'usoro olu abụ nke "Nne ele nke ọtụtu." Abụ Qoma Devid. Chineke m, Chineke m,

gini mere i jiri hapu m? Gini mere i ji no ebe dí anya ịzoputa m, n'ebe dí anya site n'isú ude m niile? **2** O Chineke m, ana m akpoku gi n'ehihie, ma i dighi aza m, n'abalị kwa, ma o dighi izuike m nwere. **3** N'ezie, i n'o'ocheeze gi dikà Onye ahụ dí Nso; i bụ otuto ndị Izrel. **4** Nna anyi ha tukwasiri gi obi; ha tukwasiri gi obi, i ịzoputakwara ha. **5** Ha kpokuru gi si otu a buru ndị a zopputara; ihere emeghi ha n'ihi na ha tukwasiri gi obi. **6** Abụ m idide, abughị m mmapadu; onye ndị ozo na-akwa emo, onye ndị mmapadu na-eleda anya. **7** Ndị niile hụru m na-achị m ochị; na-emiri m onu ikwa emo, na-efufekwa isi ha na-asị. **8** "O na-atukwasị Onyenwe anyi obi; ka Onyenwe anyi bịa ggaputa ya. Ya naputa ya ebe o bụ na ihe ya masiri ya." **9** Ma Onyenwe anyi, o bụ gi weputara m site n'afo nne m. O bu gi mere ka m tukwasiri gi obi, o buladi mgbe m ka na-anu ara. **10** Site n'oge amuru m ka e nyefere m n'aka gi. Site n'afo nne m, ka gi onwe gi bụ Chineke m. **11** Anola m ebe dí anya, n'ihi na nsogbu dí nso. O díkweghi onye inyeaka n'o nso. **12** Ọtụtụ oke ehi gbara m gburugburu; oke ehi dí ike nke Bashan gbara m gburugburu. **13** Ọdụm ndị na-agbo uja mgbe ha na-adogbu anu ọhịa asaghepula onu ha megide m. **14** A wupula m dikà mmapiri, okpukpụ m niile apukwaala n'ondou ha. Obi m agbazela dikà mmapu, obi ilo mmapiri ewerela ọnodu n'ime m. **15** Ike ọbụla adighikwa m n'ahụ, dikà a ga-asị na m bụ ụrq nke anwu mikqorop mmapiri dí ya n'ime. Ire m na-apararakwa m n'onu, n'ihi na i togboró m n'onu onwu. **16** Ọtụtụ nkita agbaala m gburugburu; otu ndị na-eme ihe ojoo agbaala m gburugburu, ha adupuola m aka m na ụlkwu m. **17** A puru ığuta okpukpụ m niile onu, ndị mmapadu na-ele m anya na-emikwa onu ochị. **18** Ha na-ekere we m n'etiti ha, ha sitere n'ife nza kee uwe m. **19** Ma gi, Onyenwe anyi, anola m ebe dí anya; gi Onye bụ ike m, mee ngwangwa bịa nyere m aka. **20** Naputa ndu m site na mama agha, site n'ike umu nkita, naputa ndu m nke dí oke ọnụhajia. **21** Ggaputa m site n'oni ọdụm ndị a, zopputa m site na mpi atu ndị a. **22** Aga m ekwuputa aha gi nye umunna m; n'etiti oha mmapadu aga m enye gi otuto. **23** Toonu Onyenwe anyi! Unu niile bụ ndị na-atu egwu ya; unu bụ ndị agburu Jekob, soperunu ya! Tuonu ya egwu, unu agburu Izrel! **24** N'ihi na o ledaghị ahụn onye a na-apkagbu anya maqbụ kwa ya emo; o lefughị ya anya kama mgbe o kpokuru ya, o nru olu akwa ya. **25** Isiokwu otuto m n'etiti oha mmapadu sitere na gi; aga m emezukwa nkwa niile m kwere gi n'ihi ndị ahụ na-atu egwu gi. **26** Ndị ogbenye ga-eri nri, rijuo afò ha, ndị niile na-achị Onyenwe anyi ga-eto ya ka mkpuruobi unu dí ndu ruo mgbe ebighi ebi. **27** Nsotu elu ñwa niile ga-echeta, ma laghachikwute Onyenwe anyi. Ezinaylo nke mba niile dí iche iche ga-akpọ isiala n'ihi ya. **28** N'ihi na ike ochichị bụ nke Onyenwe anyi, o na-achikwa mba niile. **29** Ndị ogaranya niile nke elu ñwa ga-eri oriri ma fee ya; ihe niile na-anwu anwu ga-akpọ isiala n'ihi ya; ndị na-apughị idebe onwe ha ndu. **30** Agburu anyi ga-ejere ya ozi; a ga-akorọ ogbo ndị na-abia n'ihi ihe banyere onyenwe anyi. **31** Ha ga-ekwusa ezi omume ya nye ogbo niile na-abia n'ihi, bụ ndị a na-amubeghi n'ihi na o meela ya.

23 Abụ Qoma Devid. Onyenwe anyi na-azụ m dikà aturu, o dighi ihe akorọ m. **2** O na-eme ka m dinaa ala n'ebe ahijia ndu na-eto, o na-edugharị m n'akukụ mmapiri dí juụ, **3** o na-atute mkpuruobi m. O na-edu m n'uzo niile nke ezi omume

n'ihi aha ya. **4** A sığwari na m na-agá ije, na ndagwurugwu nke oħħichirj onwu, agagħi m atu egwu ihe ojoo obula; n'ihi na i nɔnyeere m, mkpror qiegħi na m kpanaka gi na-akas i m obi. **5** I na-akwado tebul n'iħu m, n'anyia ndi iro m. I tere isi m mmanu iko m na-ejburga oke. **6** N'ezie, idj mma na ebere ga-agħbaso m ogologu übħochi niile nke ndu m, m ga-ebikwa n'üllo Onyenwe anyi mgħbe niile ebighi ebi.

24 Abū Qma Devid. Uwa na ihe niile dì n'ime ya bu nke Onyenwe anyi; uwa na ndi niile bi n'ime ya. **2** O tqoq n tqoħla ya n'ime oke osimiri niile, o mekwara ka o guzosek ie. **3** Onye bu onye ahu nwere ike irigo n'elu ugwu Onyenwe anyi? Onye nwere ike ċbata guzo n'ime ulonso ya? **4** O bu onye aka ya emegħi ihe ojoo, obi ya dikwa ċha, onye na-adigraphi atukwaṣi obi na chi aruši, maqbū riżu iyi aghħugħo. **5** Ha ganata ngħozi site n'aka Onyenwe anyi, natakwa mkpeputa site n'aka Chineke Onye nzopputa ha. **6** Ottu ka o ga-adirg oħġo ndi ya, bu ndi na-achò ihu gi, Chineke nke Jekob. (Sela) **7** Weliteni isi unu, unu őn uzo ama, meenku ka isi unu bürü hei e welitere, unu őn uzo ama ochie, ka eze ebube nwhee ike ċbata. **8** Onye bu eze ebube a? O bu Onyenwe anyi, onye bu dimkpa na dike. O bu Onyenwe anyi, onye bu dike n'agħha. **9** Weliteni isi unu, unu őn uzo ama, buliekwanu ha elu, unu őn uzo ama ochie, ka Eze ebube nwhee ike ċbata. **10** Onye bu eze ebube a? O bu Onyenwe anyi, Onye pūru imē ihe niile, o bu ya bu Eze ebube! (Sela)

25 Abu Qma Devid. O bu na gi Onyenwe anyi ka m tukwasirj obi m. **2** O Chineke m, o bu gi ka m tukwasirj obi m. Ekwela ka iherre mee m, ekwewala ka ndi iro m merie m. **3** Iherre agħġi ġeme onye obula olileancya ta dī na gi, ma iherre ga-eme ha bu ndi niile iġħo aghħugħo jurū ahu. **4** O Onyenwe anyi, zi m uzo gi niile, kuzikwaara m uzo gi niile. **5** Duo m n'ezioġu gi, kuzikwaara m ihe, n'ihi na i b Chineke, onye Nzopputa m, übħochi niile, olileancya m dī na gi. **6** Ċheta, Onyenwe anyi, oke obi ebere na īħunanya gi, n'ihi na ha na-adji siteri na mgħbe ochie. **7** Echetala mmeħie m mere n'okorobja m, ya na nnupu isi m niile. Kama site n'īħunanya gi cheta m, Onyenwe anyi, n'ihi na onye dī mma ka i b. **8** Onye dī mma na onye ezi omume ka Onyenwe anyi bu; o bu ya mere o na-ezi ndi mmeħie uzo ya. **9** O na-edu ndi dì umeala n'obi n'uzo ziri ezi, na-ezikwa ha uzo nke ya. **10** Uzo niile nke Onyenwe anyi juputara n'īħunanya na ikwesi ntukwasirj obi, nye ndi niile na-eedebe iwu oġġugba ndu ya. **11** N'ihi aha gi, O Onyenwe anyi, għaghara m ajo omume m n'agħbanyegħi na ha dì ukwuu. **12** Olee mmađu ahu nke na-attu egwu Onyenwe anyi? O ga-ezi ya ihe n'uzo ahu a-hopu taara ya. **13** O ga-ebi ogologu übħochi nke ndu ya n'ime ċba uba, ndi agħburu ha ga-eketa ala ahu. **14** Onyenwe anyi na-eme ka ndi ahu na-attu egwu ya mara oġġugba ndu ya na izu nizu ya. **15** Anya m abu na-elegide Onyenwe anyi mgħbe niile; n'ihi na o bu naanji ya ga-eme ka ükwu m abu site n'onya puġa. **16** Chee m iħu ma gosi m ebere gi, n'ihi na abu m onye nō na nsogbu, naanji m nkwa. **17** Ile mgħu nke obi m abħala uba, napu ta m site n'obi mwute. **18** Lekwaṣi nsogbu m na ihe mgħu m anya. Biko, għaghara m mmeħie m niile. **19** Lee ka ndi iro m si myħbaa, ha ji oke iwe kpqq m asj. **20** Chebe ndu m ma għapputa m; ekwela ka m bürü onye iherre ga-eme, n'ihi na n'ime gi ka m għabbar Izere ndu. **21** Kwere ka ezi omume na izuoke bürü

ihe ga-agħa m għburugħbu, n'ihi na olileancya m dì n'ime gi. **22** O Chineke, Għap-putakwa Izrel, site na nsogbu ya niile.

26 Abū Qma Devid. Onyenwe anyi, biko kpeputa m, n'ihi na ebiela m ndu zuruoke; atukwaṣiżi m Onyenwe anyi obi, na-eleghi anya n'azu. **2** Tulee m, O Onyenwe anyi, ma nwakwa m, nyochha obi m na echiche m. **3** N'ihi na ejirila m īħunanya gi mere ihe nlere anya nye onwe m. Ana m ejegħarjka n'ime eziokwu gi. **4** Mu na ndi na-agħo aghħugħo adiġi enwe mmeķo obula. Ottu a kwa, nnwekk ə obula adiġħi kwa n'etiti mu na ndi ihu abu. **5** Akpror m ottu ndi na-emebi iwu asj. Mu na ndi ajo omume agħġi anqokkwa. **6** Ana m asacha aka m abu n'onoqdu emegħi ihe ojoo, na-eje ozi n'ebi ċiċċu aja gi ife għi ofufe, o Onyenwe anyi. **7** Ana m abukwa abu ekele, jiri iti mkpu na-ekwusa otutu gi, na oru ebube gi niile. **8** O Onyenwe anyi, alħurū m ułlo obibi gi n'anya, ułlo ahu ebe ebube gi na-adidige n'ime ya. **9** Ebibikotala mu na ndi mmeħie, eweżugakotala ndu m na nke ndi na-awfu qbara, **10** ndi aka ha juputara n'atħmatu ojoo, aka nri ha juputakwara na ngari. **11** Ma mu onwe m na-ebi ndu zuruoke; għapputa m ma meere m ebere. **12** Ʉukwū m na-egħo n'alà dì larij; agħa m eto Onyenwe anyi n'etiti oħra mmađu.

27 Abū Qma Devid. Onyenwe anyi bu iħe m na nzopputa m, onye ka m ga-attu egwu ya? Onyenwe anyi bu ebe siri ike nke ndu m, o bükwa onye ka m ga-attu egwu? **2** Mgħbe ndi na-eme ihe ojoo busoro m aghha ka ha ripia anu ahu m, o bu ndi iro m na ndi kpror m asj, bu ndi ga-aso ngongox ma dakwa. **3** O bürü na ussu ndi aghha agħbaa m għburugħbu, obi m agħġi atu użo obula; o bülad iż-żaqada imegide m, n'oge ahu, ka m ga-enwe ntukwasirj obi. **4** Naanji ottu ihe ka m riżor n'aka Onyenwe anyi, nke ahu bükwa ihe m na-achos ike; ka m biri n'ul Onyenwe anyi übħochi niile nke ndu m, na ka m lekwasir ċma mma Onyenwe anyi, na ka m chiq ya n'ime ulonso ukwuu ya. **5** N'ihi na n'übħochi nsogbu, o ga-echebe m n'ime ebe obibi ya; o ga-ezo m n'ime ułlo ikwu ya; ma bulie m elu, debe m n'elu oke nkume. **6** Mgħbe ahu, a ga-eweli isi m elu karia ndi iro m għbarha m għburugħbu; aga m eji iti mkpu őn, chuqqi aja n'ul iku ya; aga m abu abu, kuiġi egwu nye Onyenwe anyi. **7** Gee ntij mgħbe m na-akpokku gi Onyenwe anyi. Meere m ebere, zaa m. **8** Obi m na-ekwu banyeregi, “Chiq iħu ya!” Iħu gi, Onyenwe anyi, ka m ga-achò. **9** Ezonarilja m iħu gi, agħbaktala ohu gi azu n'ie; n'ihi na i burijj onye inyeaka m. O Chineke, Onye nzopputa m, aħapukwala m. **10** O bürüri na mneha nna m aħapu m, Onyenwe anyi ga-anabata m. **11** Zi m uzo gi, O Onyenwe anyi; duo m n'uzo kwesti n'ihi ndi na-akpagħbu m. **12** Ararala m nyefee n'aka ndi kpror m asj n'ihi oħċiċċha, otutu ndi ama ughha ebiliela imegide m, ha na-ekupu ihe ike dikka ume. **13** Olileancya m bu nke a: Aga m ahu idj mma Onyenwe anyi n'alà ndi dì ndu. **14** Chere Onyenwe anyi; dırxi ike, nwekkwa ume, ma chere Onyenwe anyi.

28 Abū Qma Devid. Gi Onyenwe anyi ka m na-akpokku; gi bū Oke nkume m, agħbalha m nkitt. O bürü na iż-żu iż-za m, aga m eyi otu n'ime ndi ahu na-arjda n'olulu. **2** Nixxu arirju m maka ebere dika m na-akpokku gi maka enyemaka, mgħbe m chiljri aka m abu n'Ebe gi Kachas Ns. **3** Adlokpurula m tinyere ndi ajo mmađu, tinyekwara ndi na-eme ajo ihe, ndi ji ire үtqo wa ndi agħbataobi ha okwu udo, ma ha bu iro

n'ime obi ha. **4** Kwughachi ha dika oru ojoo ha na omume ha kwasiri; kwughachi ha maka ihe aka ha mere, ka ihe gadakwasí ha bürü ihe ha kwasiri iketa. **5** N'ihi na ha adighi aghota oru niile nke Onyenwe anyi, ha adighikwa aghota ihe aka ya abuo ruru, o ga-akwada ha n'ala, o gaghi ewulukwa ha elu ozo. **6** Toonu Onyenwe anyi, n'ihi na o gere ntí n'aririo m riþro ya ka o meere m ebere. **7** Onyenwe anyi bu ike m na ota m; ana m atukwasí ya obi m, si otu a bürü onye a na-enyere aka. Obi m na-awuli elu n'ihi qñu, aga m ejikwa abu m na-eto ya. **8** Onyenwe anyi bu ike nke ndí ya, ebe mgbabá e wusiri ike nke nzoputa diþr onye ya etere mmmanu. **9** Zoputa ndí gi, gozikwaa ihe nketa gi; buuru ha onye ozuzu aturu, na-ekwuha ruo mgbe ebighi ebi.

29 Abu Qma Devid. Toonu Onyenwe anyi, unu ndí bi n'eluiweg, nyenü Onyenwe anyi nsopurü n'ihi ebube na ike ya. **2** Nyenü Onyenwe anyi nsopurü kwasiriaha ya; kpoo isiala nye Onyenwe anyi n'ebube nke idí nsó ya. **3** Olu Onyenwe anyi na-ada n'elu osimiri; olu Chineke dí ebube na-ada ike ike, olu Onyenwe anyi na-ada dika egbe eluiweg n'elu oke osimiri. **4** Olu Onyenwe anyi dí ike, olu Onyenwe anyi juputakwara n'ebube. **5** Olu Onyenwe anyi na-etiwa osisi ukwu sida; Onyenwe anyi na-etiwa osisi ukwu sida nke Lebanon. **6** O na-eme ka Lebanon wulie elu dika nwa ehi, o na-eme ka Siron wulie elu dika nwa atu. **7** Olu Onyenwe anyi na-agba dika egbe eluiweg mgbe amúma na-egbu. **8** Olu Onyenwe anyi na-eme ka ɔzara maa jijiji; Onyenwe anyi na-eme ka ɔzara Kadesh maa jijiji. **9** Olu Onyenwe anyi na-eme ka osisi ook gbagoq na-agbuchapukwa akwukwo niile nke okehia. N'ime ulonso ukwuuya mmaðu niile na-eti, "Ebubel!" **10** Onyenwe anyi no n'ocheeze ya n'elu uju mmiri; Onyenwe anyi na-achí dika eze ruo mgbe ebighi ebi. **11** Onyenwe anyi na-enye ndí ya ike, o ga-ejikwa udo gozie ndí ya.

30 Abu Qma. Abu nke ido obieze Devid nsó. Aga m eto gi, O Onyenwe anyi, n'ihi na i sitere n'ebé dí omimi doputa m. I kweghi ka ndí iro m chia m ochi. **2** O Onyenwe anyi Chineke m, akpokuru m gi, ka i nyere m aka, i gwókwara m. **3** O Onyenwe anyi, i si n'ala ili kpoputa m, i mere ka m díri ndú. (**Sheol h7585**) **4** Büküonu Onyenwe anyi abu, unu ndí nsó ya, toonu aha nsó ya. **5** Iwe ya adighi adigide tee anya, maime amara ya na-adí ruo ebighi ebi! lkwa akwa nwere ike díri ogologo abalí niile, ma iti mkpu oñu ga-adí n'ütütu. **6** Mgbe m no n'udo, asirí m, "Ihe obula apughi inapu m udo m." **7** O Onyenwe anyi, mgbe i gosiri m ihuoma, i mere ka m kwúru chim dika ugwu; ma mgbe i zoro ihu gí site n'ebé m no, adára m mba. **8** O bu gí, Onyenwe anyi, ka m kpokuru; o búkwa onyenwe anyi ka m riþro aririo amara sì, **9** "Uru ginjí dí ma m laa n'iyí? Uru ginjí dí ma m rída n'ilí? Uzuzu aja o ga-enye gi otuto? O ga-ekwusa banyere ikwesi ntukwasí obi gi?" **10** O Onyenwe anyi, gee m ntí ma meere m ebere; O Onyenwe anyi, bürü m onye inyeaka. **11** I meela ka iti mkpu akwa m ghøq ietegwu; i napuru m akwa mkpe m, ma yinye m qñu dika akwa mmemime. **12** I mere nke a ka obi m buç maka otuto gi, ghara inþo nwayoq. O Onyenwe anyi Chineke m, aga m eto gi ruo mgbe ebighi ebi.

31 Abu Qma nke diri onyeisi abu. Abu Qma Devid. Onyenwe anyi, n'ime gi, ka m gbabará izere ndú; ekwela ka ihere mee m; site n'ezí omume gi gbatu m. **2** Tøø ntí gi n'ala

nuru olu m, bia ngwangwa gbatu m; ghøqo m oke nkume ha ebe mgbabá, ebe mgbabá e wusiri ike maka nzoputa m. **3** Ebe i bu oke nkume m na ebe mgbabá m e wusiri ike, n'ihi aha gi, duo m ma na-edukwa m. **4** Naputa m site n'onya nke e zobere n'ihi m, n'ihi na o bu naanji gi bu ebe mgbabá m siri ike. **5** N'aka gi ka m na-enyebe mmuq m; gbatu m, o Onyenwe anyi, Chineke, onye eziokwu. **6** Akporo m ha así bu ndí niile na-efe chi mba ozo ndí na-abaghí uru; ana m atukwasí Onyenwe anyi obi m. **7** Aga m enwe ubi utø ma ñurikwaa qñu n'ime ihunanya gi, n'ihi na i hñru nsogbu m marakwa ihe mgbu nke mmuq m. **8** I wereghí m nyefee n'aka ndí iro m, kama i nyela m ohere ijegharí ebe obula m chorø. **9** O Onyenwe anyi, meere m amara n'ónodú ihe mgbu m. Anya m abuo na-acha uhie n'ihi lkwa akwa; ike adighikwa m. **10** Iru uju eriela m ahú; lkwa akwa m ewepuña ihe n'afo m; ihe mgbu m mere ka ike gwusia m ruo na ume adighikwa n'ókpukpú m. **11** N'ihi ndí iro m niile; ndí agbataobi m na-eleli m anya. Ndí enyi m na-atu ujo ibjakwute m, ndí hñru m n'okporouzo na-esite uto ozo gafee. **12** Aghqola m onye e chefuru echefu, dí ka a ga-así na m nwñru anwü. A pürü iji ite kúwara akwúwa tñyere m. **13** Anula m nkuluha megide m; oke egwu dí n'ákukú niile; ha na-agba izu megide m, na-agba izu nzuko iji napu m ndú m. **14** Ma ana m atukwasí gi obi Onyenwe anyi. Ekuolu m ya sì, "Naanji gi bu Chineke m." **15** Oge m niile dí gi n'aka. Naputa m n'aka ndí iro m na n'aka ndí ahú na-adighi ezu ike içhu m oso. **16** Mee ka amara gi mukwasí ohu gi dika anyanwu; zoputa m n'ihi ihunanya gi na-enweghi ogwugwu. **17** O Onyenwe anyi, ekwela ka ihere mee m, n'ihi na akpokuoala m gi; kama mee ka ihere mee ndí na-eme ihe ojoo, ka ha togborø n'ala mmuq debe onu ha duu. (**Sheol h7585**) **18** Ka qñu ahú ha ji ekwu okwu ugħa mechie kpamkpam; n'ihi na o bu site na mpako na nleli ka ha ji na-ekwu okwu megide ndí ezi omume. **19** Lee ka idí mma gi si baa uba, nke i na-edebere ndí niile na-atu egwu gi, nke i na-enye ndí na-agbaba n'ime gi, n'ihi oħra mmaðu. **20** I na-ezobe ha n'ebé nzuko gi puo n'izu nzuko nke umu mmaðu; i na-echobe ha n'ime ebe obibi gi; ka ha puo n'ebubo nke ire di iħe iħe. **21** Otuto diri Onyenwe anyi n'ihi na o gosila m ihunanya ya dí ukwuuya mgbe m no n'obodo ndí iro gbara gburugburu. **22** Akujara m, kwuo okwu n'ijo sì, "Ewezugala m site n'ihi ya!" Ma i nñru aririo m maka ebere mgbe m kpokuru gi ka i nyere m aka. **23** Hñru Onyenwe anyi n'anya, unu ndí ya niile kwasiri ntukwasí obi, n'ihi na Onyenwe anyi na-anaputa ndí niile kwasiri ntukwasí obi nye ya, ma o na-akwughachi ndí mpako oke zuru ezu. **24** Ya mere, diriñu ike, ka obi siekwa unu ike, unu niile ndí olileanya ha dí n'ime Onyenwe anyi.

32 Abu Qma Devid. Abu Maskil. Onye a goziri agozi ka mmaðu ahú bu, onye a bgħaqhaara ajo omume ya niile, onye e kpuchikwaara mmehie ya niile. **2** Ngozi na-adirí nwoke ahú, onye Onyenwe anyi na-adighi agħġuñiye mmehie ya, onye ahú nke aghugħo obula na-adighikwa n'ime mmuq ya. **3** Mgbe m gbachiri nkiti, ókpukpú m rere ure site n'isú ude m ogologo uboħi niile. **4** Eħihiye niile na abalí niile, i tarā m ahħuh, ume dí m n'obi gwuċħara, dika mgbe okpomqók nke oħoħi. (Selā) **5** Mgbe ahú, ekwuputara m mmehie m niile n'ihi gi, kwušķwa izo ha ezo. Agwara m onwe m okwu sì, "Aga m ekwuputa mmehie m niile n'ihi Onyenwe anyi." I

gbaghakwaara m ikpe ọmụma nke mmehie m niile. (Sela) 6 Ya mere, ka ndị niile bu ndị ezi omume kpokwo gi n'ekpere mgbe e nwere ike icheṣta gi; n'uzo dị otu a, o bụrụ na uju mmiri abia, o gaghị erute ha. 7 Gị onwe gi bùrụ m ebe nzuzu; I ga-echebekwa m ka nsogbu ọbula hapu irute m nso. O bùkwa abụ nzoputa ka i ji gbaa m gburugburu. (Sela) 8 Aga m eme kà j nwee uche, zikwa gi ụzọ i kwestia igbaso; Aga m adu gi ọdụ, anya m ga-adịkwasi kw n'ahụ gi. 9 Adịkwala ka ịnyinyà maobụ ịnyinyà ibu nke na-enweghi akonuchie, nke a na-aghaghị iji mkpumkpụ igwe na eriri kechie ọnụ ya, ijide ya, ma emeghi otu a, o gaghị abjakuwute gi. 10 Ọtụtu ihe mgwu na-abjakuwasi ndị na-emē ihe ojọ, ma ihunanya Onyenwe anyi nke na-enweghi ogwugwu, na-agba onye ahụ tükwasirị ya obi gburugburu. 11 Njuranụ ọnụ n'imē Onyenwe anyi, nweekwanụ obi ụtọ, unu ndị ezi omume; buo abụ, unu ndị obi ha ziri ezi.

33 Tienu mkpu ọnụ nye Onyenwe anyi, unu ndị ezi omume; n'ihi na ọ bụ ihe ziri ezi ka ndị obi ha ziri ezi too ya.

2 Werenu ụbọ akwara too Onyenwe anyi; werenu une nke nwere akwara iri kpooro ya egwu. 3 Bukanụ ya abụ ọhụrụ were nka kpo ụbọ akwara ma tiekwa mkpu ọnụ. 4 N'ihi na okwu Onyenwe anyi niile ziri ezi bùrùkwa eziokwu; o kwestia ntükwasị obi n'orụ ya niile. 5 Onyenwe anyi na-ahụ ezi omume na ikpe ziri ezi n'anụ; ụwa niile juputara n'iḥunanya ya nke na-enweghi ogwugwu. 6 Ọ bụ site n'okwu ọnụ Onyenwe anyi ka e ji kee eluigwe niile, jirikwa nkumue nke ọnụ ya mee anwụ, na onwa na kpakpando niile. 7 Ọ bụ ya kekwara osimiri niile chikọta ha n'otu ebe, kpaa oke ebe ha ga-anu dika ụloakụ di ukwuu. 8 Ka ụwa niile tu ọ Onyenwe anyi egwu; ka mmadu niile bi n'uwu soperu ya. 9 N'ihi na o kwuru okwu, okwu ahụ mezukwara; o nyere iwu, iwu ahụ guzokwara chij. 10 Onyenwe anyi na-emebi atumatụ mba niile; o na-emebi ebumnobi ụmụ mmadu. 11 Atumatụ Onyenwe anyi na-adigide ruo mgbe ebighị ebi, ebumnobi ya ruo ọgbo niile. 12 Mba a goziri agozi ka mba ahụ bụ, bụ ndị Chineke bụ Onyenwe anyi ha; bụ ndị o hoputara ka ha bùrụ ihe nketa ya. 13 Onyenwe anyi si n'eluigwé na-ele ndị mmadu bi n'uwu anya. O na-ahụzụ ụmụ mmadu niile anya. 14 O sitere n'ebe obibi ya na-ele onye ọbula bi n'elu ụwa anya. 15 Ebe ọ bụ ya kpuru obi mmadu niile n'otu na otu; o na-ahụzu, na-amazukwa ihe niile ha na-emē. 16 Ọnụogugu ndị agha eze apughị izoputa ya; o nweghi onye agha ọbula na-azoputa onwe ya, site n'idi ukwuu nke ike ya. 17 Ịnyinyà agha ezukwaghi iwetara ndị na-agba ha mmeri n'agha. O bụ ezie na ịnyinyà dị ike, ma ha apughị izoputa ndị nwe ha. 18 Ma Onyenwe anyi ji anya ya na-eche ndị niile na-atu ya egwu nche, ya bụ ndị niile na-atükwasị obi ha n'iḥunanya ya, nke na-adighi agwu agwu. 19 O ga-anaputa ha site n'aka ọnwụ. O ga-echebekwa ha ọ bùladi n'oge ụnwụ. 20 Anyị ji olileanya eche Onyenwe anyi; o bụ ya bụ inyeaka anyi na ọta anyi. 21 Obi anyi na-anịri ọnụ n'imē ya; n'ihi na anyi tükwasirị aha nso ya obi. 22 O Onyenwe anyi, ka ihunanya gi na-adigidere anyi, dika olileanya anyi dị na gi.

34 Abụ Ọma Devid. Mgbe ọ gbanwere omume ya mee ka onye na-ayị ara n'ihu Abimelek, onye nke chupuru ya, ya a pụo. Aga m eto Onyenwe anyi mgbe niile. Mgbe niile ka otuto ya ga-adị n'onụ m. 2 Mkpuruobi m ga-anya isi na

Onyenwe anyi; ka ndị niile a-na-akpagbu gee ntị njuri ọnụ. 3 Soro m too Onyenwe anyi; ka anyi bulie aha ya elu. 4 N'ihi na etikuru m Onyenwe anyi mkpu akwa, o zakwara m, naputa m site n'aka itụ ụjọ m niile. 5 Ihu ndị na-elekwasị ya anya na-enwu dika ihe; ihere adighị eme ha. 6 Onye ogbenye a kpokuru Onyenwe anyi, o zakwara ya; o zoputara ya site na nsogbu ya niile. 7 Mmụ ozi Onyenwe anyi na-agba ndị niile na-atu egwu ya gburugburu na-anaputakwa ha. 8 Jiri aka gi tulee ma hukwa na Onyenwe anyi dị mma; onye a goziri agozi ka onye ahụ bụ, onye nke na-agbaba n'imē ya. 9 TỌnụ egwu Onyenwe anyi, unu ndị nso ya, n'ihi na ọ dighị ihe na-aiko ndị niile na-atu egwu ya. 10 Agu ụ nwere ike igu ụmụ ọdụ, ike pükware igwu ha, ma ihe ọbula bụ ihe oma agaghị akò ndị niile na-achọ Onyenwe anyi. 11 Ụmụ m, bianụ gee m ntị; aga m ezi unu ihe itụ egwu Onyenwe anyi bụ. 12 Onye ọbula n'imē unu hụrụ ndị n'anụ, ma nwee ọchichọ ihu ọtụtu ụbuchi ndị dị mma, 13 chezie ire gi ka ọ ghara ikwu ihe ojọ, chezikwaa ebugbure ọnụ gi ka ọ gharakwa igha ugħa. 14 Site n'ihe ojọ wezuga onwe gi ma mee ezi ihe, chọ udo ma gbasookwa ya. 15 Anya Onyenwe anyi dị n'ahụ ndị ezi omume, ntị ya gheekwa oghe nye mkpu akwa ha; 16 ma ihu Onyenwe anyi na-emegide ndị na-emē ihe ojọ, ime ka a hapu ichetakwa ihe banyere ha n'uwu. 17 Onyenwe anyi na-anụ olu ndị ezi omume, mgbe ha na-akpoku ya ka o nyere ha aka; o na-azoputakwa ha site na nsogbu ha niile. 18 Onyenwe anyi na-anụ ndị niile obi tiwara etiwa nso, o na-anaputa ndị niile olileanya ha gwurụ. 19 Nsogbu na-adakwasị ndị ezi omume na-adị ukwuu, ma Onyenwe anyi na-anaputa ha site na nsogbu ndị ahụ niile. 20 Ọ na-anaputakwa ha kpamkpam. O gaghị ekwe ka o bùladi otu okpukpụ dị ha n'ahụ gbajie. 21 Ihе ojọ ga-emē ka onye ajo omume nwụ; ndị na-akpọ onye ezi omume asị ka a ga-ama ikpe ọnwụ. 22 Onyenwe anyi na-agbaputa ndị ohu ya; o dighị onye ọbula nke na-agbaba n'imē ya a ga-ama ikpe ọnwụ.

35 Abụ Ọma Devid. O Onyenwe anyi, luso ha ogu bụ ndị na-aluso m ogu; buso ha agha bụ ndị na-ebuso m agha. 2 Yikwasị uwe agha gi, werekwa ọta gi; bilie bịa nyere m aka. 3 Seputa ube gi na anyuike agha gi; bịa zute ndị na-achụ m ọso. Gwa mkpuruobi m, "Abụ m nzoputa gi." 4 Mee ka ihere mee ndị niile na-agbalisi ike igbu m. Ka ndị na-agba izuzu igbu m bùrùkwa ndị a chughachiri azu, na ndị ihere mere. 5 Ka ha dika igbugbo ọka mgbe oke ifufe na-efe, ka mmụ ozi Onyenwe anyi bùrụ onye na-achụfha. 6 Mee ka ụzọ ha gbaa ọchichịrị, bùrùkwa ebe na-amị amị; ka mmụ ozi Onyenwe anyi bùrụ onye na-achụ ha ọso. 7 Ọ bụ ezie na ọ dighị ihe ọjọ ọbula m mere ha, ma ha siere m ọnya, gwukwaara m olulu n'uzo m. 8 Ka mbibi bìjakwasị ha na mberede, ka ụgbụ ha zobeere m kee ha; ka ha lakwaa n'iyi site n'idaba n'olulu ahụ ha gwuru. 9 Mgbe ahụ, mkpuruobi m ga-anịri ọnụ na Onyenwe anyi, o ga-enwekwa obi ụtọ n'imē nzoputa ya. 10 Ihе niile dị n'imē m ga-eti mkpu si, "O Onyenwe anyi, o bụ onye dika gi? I na-agbaputa ndị na-adighị ike site n'aka ndị di ike karịa ha, ma na-anaputa ndị ogbenye ndị chọro enyemaka site n'aka ndị na-apunara ha ihe ha nwere n'ike." 11 Ndị akaebe, ndị kwara obi n'azụ na-apukwute m; ha na-ebu m ebubo ihe ndị m na-anịbeghi ihe banyere ha na mbụ. 12 Ana m emere ha ihe ọma, ma ha na-akwugħachi m ihe ojọ. Nke a na-ewute mmụ m ruo n'onzu. 13 Mgbe ha na-arja ọrija,

eyiri m akwa mkpe, site na ibu ọnụ weda onwe m n'ala. Mgbe ekkpere m loghachikwutere m na-enweghi osisa, **14** ejeghariri m n'ọnodu iru uju, dika a ga-asị na ọ bụ nwanne m, maqbụ enyi m, jegharịakwa n'obi ojoo dika a ga-asị na ọ bụ nne m na-arịa ọriah ahụ. **15** Ma mgbe m dahiere, ha zukotara na-anụri ọri; mgbe m na-adighị eleanya, ha biliru imegide m. Ha na-ekwu m na-esepughi aka. **16** Dịka ndị ajo omume, ha na-akwa m emo n'iwe, na-atkawara m ikitere eze ha. **17** O Onyenwe anyị, ọ bụ ruo ole mgbe ka i ga-anọ na-ele ihe na-eme? Gbapụta ndụ m site na mbibi ha niile, site n'aka ụmụ ọdụm ndị a, gbapụta ndụ m dị oke ọnụahịa. **18** Aga m enye gi ekele n'ihi oha mmadu dị ukwuu, n'etiti oha kachasi ibe ya dị ukwuu, ka m ga-anọ too gi. **19** Ekwewkala ka ndị ahụ bụ ndị iro m, mgbe o nweghi ihe m mere ha, chia m ochị; ekwekwala ka ndị ahụ kporo m asị n'ihi iro, mgbe o nweghi ihe m mere ha nwee izuike. **20** N'ihi na ọ bughi okwu udo ka ha na-ekwu, kama ha na-echepụta ebubo ugħa dị iche iche megide ndị ahụ na-anorop onwe ha jụn n'imē ala ahụ. **21** N'iju anya, ha na-ele m anya na-eti mkpu na-asị, "Ewo! Ewo! Anya anyị abụ ka anyị ji hụ ya." **22** O Onyenwe anyị, i hula nke a, agbakwala nkịtị; anqkwala m n'ebi dị anya, O Onyenwe anyị. **23** Teta, bilie bùrụ m onye mkpепuata m. Kpechitere m ọnụ m, Chineke m na onyenwe m. **24** O Onyenwe anyị Chineke m, kpeputa m n'ihi ezi omume gi; ekwekwala ka ha chia m ochị. **25** Ekwewkala ka ha sị, "Ahaa, ọ dị ka anyị tịrụ anya ya!" Maqbụ sị, "Anyị eloola ya!" **26** Mee ka ihere na ọgbaaghara bùrụ nke ndị na-achị m ochị n'ime mkpagbu m; were ihere na nweda n'ala yinye ha dika uwe, bu ndị niile na-ebuli onwe ha elu imegide m. **27** Ka ndị niile mkpепuata m dị mma were obi ụtọ tie mkpu ọnụ; ka ha na-asị mgbe niile, "Ka e bulie Onyenwe anyị elu, onye ọdịmmma nke ohu ya na-amasi." **28** Ire m ga-ekwu banyere ezi omume gi na otuto gi niile ogologo ụbочị niile.

36 Abụ Oma dịrị onyeisi abụ. Abụ Oma Devid, bụ ohu Onyenwe anyị. E nwere m ozi dị n'ime obi nke sitere n'aka Chineke banyere ndụ mmechie nke ndị na-eme ajo ihe: Ọ dighị ịtụ egwu Chineke dị n'anya ha. **2** N'ihi ha na-agwarịta onwe ha okwu ire ụtọ n'anya ha onwe ha, na o nweghi ụzọ a ga-esi nwe ike ichoputa mmechie ha maqbụ kporo ya asị. **3** Okwu ọnụ ha niile bụ ihe ojoo na aghughị; ha adighị ejị uche eme ihe maqbụ mee ihe dị mma. **4** Ọ buladị mgbe ha nọ n'elu ihe ndina ha, ha na-eche echiche ajo ihe; ha enyefela onwe ha n'aka ndụ ajo omume, ha adighị ajukwa ihe na-ezighị ezi. **5** O Onyenwe anyị, ihunanya gi na-eru imbara eluigwe, ikwesi ntukwasị obi gi na-erukwa igwe ojii nke eluigwe. **6** Ezi omume gi dika ugwu dị ukwuu, ikpe ziri ezi gi dika omimi nke oke osimiri. O Onyenwe anyị, i na-echeve ụmụ mmadu na anumanyan. **7** Lee ka ihunanya gi nke na-adighị agwụ agwụ si dị oke ọnụahịa, O Chineke! Ụmụ mmadu na-agbaba n'okpuru ndo nke nku gi abụ. **8** Ha na-eri oriri site n'iba ụba nke ụloákụ gi; I na-enyekwa ha mmiri site n'iyi nke obi ụtọ gi. **9** N'ihi na mmiri na-enye ndụ dị na gi; o bukwa n'lè gi ka anyị na-ahụ ihe. **10** Mee ka ihunanya gi na-adigidere ndị maara gi, ka ezi omume gi na-adigidekware ndị ziri ezi n'obi. **11** Ekwela ka ndị mpako a zo ọ m ụkву n'isi, ekwekwala ka aka ndị ajo omume nupu m n'ebe m guzo. **12** Lee ka ndị na-eme ajo ihe si daa n'ala, a kwatuola ha n'ala, ha apughiłkwa ibilite ọzọ.

37 Abụ Oma Devid. Echegbulu onwe gi n'ihi ndị na-eme ihe ojoo, maqbụ kwosa ndị na-eme ihe ojoo ekworo; **2** n'ihi na mgbe na-adighị anya, ha ga-akponwụ dika ahiliha, dika ahiliha ndụ, ha ga-anwukwa. **3** Tükwasị Onyenwe anyị obi meekwa ihe ziri ezi; biri n'ala na nchebe, rijukwa afọ. **4** Ka ihe Onyenwe anyị ọtọ gi ụtọ. Ọ ga-enyekwa gi ihe niile bụ ọchichị nke obi gi. **5** Nyefee onwe gi n'aka Onyenwe anyị; tükwasị ya obi, o ga-emere gi nke a: **6** Ọ ga-eme ka ezi omume gi pütä ihe dika ihe nke chí ụbọbọ, meekwa ka izi ezi nke ikpe gi dika ihe nke anyanwụ n'ehihie. **7** Dere duu n'ihi Onyenwe anyị, were ndidi chere ya; echegbulu onwe gi mgbe ndị ọzọ na-enwe organihu, mgbe ha na-emezu atumatu ojoo ha niile. **8** Kwusị iwe iwe, kwusikwa oke iwe; echegbulu onwe gi, ọ na-eduba naanị n'ihe ojoo. **9** N'ihi na a ga-ala ndị ajo omume n'iyi, ma ndị niile olileanya ha dị na Onyenwe anyị ga-eketa ala ahụ dika ihe nketa ha. **10** Ọ fodurụ nwa oge nta, ndị ajo omume ga-agabiga; ọ bụ ezie na i ga-achọ ha, ma i gaghị achota ha. **11** Ma ndị niile dị nwayo ọ n'obi ga-eketa ala a dika ihe nketa ha, ha ga-enwekwu udo dị ukwuu. **12** Ndị ajo omume na-agba izu ojoo megide ndị ezi omume, na-ata ikekere eze megide ha; **13** ma onyenwe anyị na-achị ndị ajo omume ochị, n'ihi na ọ maara na ụbочị ha na-abia. **14** Ndị ajo omume amiputala mma agha ha, kwee ụta ha ime ka ndị nọ na mkpa na ndị ogbenye daa, igbu ndị ụzọ ha ziri ezi. **15** Ma ha ga-ewere mma agha ha gbuo onwe ha, kurisiekwa ụta ha. **16** Ihe ntakirị nke onye ezi omume nwere dị mma karịa akunụba ọtụtu ndị ajo omume; **17** n'ihi na a ga-etiiji ike niile nke ndị ajo omume, ma Onyenwe anyị ga-akwagide ndị ezi omume. **18** Ndị na-enweghi ịta ụta na-ebi ndị ha n'okpuru nlekota Onyenwe anyị, ihe nketa ha ga-adigide ruo mgbe ebighị ebi. **19** N'oge ihe ndakwasị, ha agaghị akponwụ; ha garerijukwa afọ n'ubochị ụnwụ. **20** Ma ndị ajo omume ga-ala n'iyi. N'agbanyeghi na ndị iro Onyenwe anyị dika jma mma nke ubi ahiliha ndụ, ha ga-agabigakwa ngwangwa n'anya dika anwurụ ọkụ. **21** Ndị na-eme ihe ojoo na-ebiri mmadu ihe ma ha adighị akwughachi ya, ma onye ezi omume na-eme amara na-enye ndị ọzọ ihe o nwere. **22** Ndị Onyenwe anyị goziri agozi ga-eketa akụ nke ụwa, ma ndị o buru ọnụ ka a ga-egbuchaṇu. **23** Ọ bùrụ na Onyenwe anyị nwere mmasi na ndị mmadu, o ga-eme ka nzọ ụkву ya guzosie ike; **24** Ọ bùrụ na ọ kpobie ụkву, ọ gaghị ada, n'ihi na Onyenwe anyị na-eji aka ya ejigide ya. **25** Abụ m nwantakirị na mbụ, ugbu a, abụ m agadi, ma ahụbeghi m ebe e chefuru ndị ezi omume, maqbụ ebe ụmụ ha na-arịo nri. **26** Mgbe niile, ha na-eme amara jiri obi ha na-agbazine ndị mmadu ihe, ụmụ ha ga-abụ ngozi. **27** Site n'ihe ojoo puo, mee ezi ihe, mgbe ahụ, i ga-ebi n'ala a ruo mgbe ebighị ebi. **28** Onyenwe anyị na-ahụ onye ezi omume na ikpe ziri ezi n'anya. Ọ gaghị ahapukwa ndị ya kwestiri ntukwasị obi. A ga-echeve ha rure mgbe ebighị ebi, ma ụmụ ndị ajo omume ka a ga-egbuchaṇu; **29** ndị ezi omume ga-eketa ala ahụ dika ihe nketa ha, ha ga-ebikwa n'ime ya ruo mgbe ebighị ebi. **30** Okwu amamihe na-esi n'ọnụ onye ezi omume pütä, ire ya na-ekwuwa ihe ziri ezi. **31** Iwu Chineke ya di ya n'obi; nzọ ukwu ha adighị agbuchaṇu. **32** Ndị ajo omume na-echere ndị ezi omume na nzuzu, na-achọ inapụ ha ndị ha; **33** ma Onyenwe anyị agaghị ahapụ ha n'aka ha, ọ gaghị ekwe ka a maa ha ikpe mgbe a na-ekpe ha ikpe. **34** Chere Onyenwe anyị, debekwa ụzọ ya. Ọ ga-ebuli gi elu ka i nweta ala ahụ dika ihe nketa; mgbe a na-egbuchaṇu ndị ajo

omume, i ga-eji anya gi hụ ya. **35** Ahụla m onye ajo omume na nwoke na-eme ihe ike, ka ọ na-eto, na-wasa, dika osisi di ndu n’ezí ala, **36** ma ọ dighi anya, o nwuru, n’agbanyeghi na m choghariri ya, o dighi ebe obụla a hụrụ ya. **37** Ma tugharja uche banyere ndị ezi omume, rịbaa ndị ụzo ha ziri ezi ama; oganihi díjíri onye udo. **38** Ma a ga-alà ndị mmehie niile n’iyi; o dighi olileanya díjíri ndị ajo omume. **39** Nzoputa nke ndị ezi omume si n’aka Onyenwe anyị biịa; o bụ ebe ha e wusiri ike n’oge nsogbu. **40** Onyenwe anyị na-enyere ha aka, na-anapütakwa ha site n’aka ndị ajo omume, n’ihi na ha mere ya ebe mgbabha ha.

38 Abu Qma Devid. Arịriọ. Biko, Onyenwe anyị, abarala m mba n’iwe, maqbụ taa m ahụhụ mgbe iwe gi dị okụ. **2** N’ihi na ịkụ gi niile amapuola m ahụ, aka gi adakwasikwala m, díka ọ bụ ọkpọ. **3** N’ihi oke iwe gi, o dighi izuoke dị n’ime anụ ahụ; enweghikwa m udo n’ime ọkpukpụ m niile n’ihi mmehie m. **4** Mmetuta ikpe ọmuma m na-adakwasị m díka ibu aro nke dị aro karia m. **5** Ọnya m na-ere ure na-aso oy় ihi mmehie enweghi uche m. **6** Abu m onye a nyidara ma kwatukwaa n’ala ogologo ụbọchị niile, ana m agaghari n’iru ujụ. **7** Azụ na-egbu m mgbu nke ukwu ahụ adighikwa m. **8** Ume obụla adighikwa n’ime. Adị m ka onye e gwepiara egwepia. Ana m asụ ude n’ihi oke ihe mgbu nke obi. **9** O Onyenwe m, i maara agụn niile nke na-agụ obi m; iṣu ude m ezokwaghị ezo n’ebé i no. **10** Obi na-alọ m mmiri, ike na-agwukwa m, ihé esitekwala n’anya m pụo. **11** Ndị m hụrụ n’anya na ndị enyi m na-aso m oy় n’ihi ọnya m, ndị agbataobi m na-anụ m ebe dị anya. **12** Ndị na-achọ igbu m na-esiri m ọnya, ndị ahụ chọrọ imeru m ahụ na-ekwu maka ihe dakwasiri m; ogologo ụbọchị niile ha na-agba izuzu aghugho. **13** Adị m ka onye ntị chirí, onye na-apughị inụ ihe obụla, díka onye ogbu, onye na-apughị imeghe ọnụ ya. **14** Adịla m díka onye na-anaghị anụ ihe, onye ọnụ ya apughị ịsa okwu. **15** O Onyenwe anyị, ana m eche gi; o Onyenwe m Chineke m, i ga-aza. **16** N’ihi na asịrị m, “Ekwela ka ha n’urịa ọnụ n’isi m; maqbụ bulie onwe ha elu n’ebé m nọ mgbe ükwu m na-agbucharụ.” **17** N’ihi na lee, ana m achọ ịda ada. Anókwa m n’onodụ oke mgbu. **18** Ana m ekwuputa mmehie m; mmehie m na-ewute m. **19** Ndị iro m, ndị na-eme ihe ike dị otutu, ndị na-akpọ m asị, na-enweghị ihe m mere, bara uba. **20** Ndị na-eji ihe ojọọ akwughachi m ezi ihe, na-ebo ebubo megide m n’agbanyeghi na m na-achọ ime naanị ezi ihe. **21** O Onyenwe anyị, ahpukwala m; O Chineke m, anókwa m ebe dị anya. **22** Bịa ọsiṣo inyere m aka Onyenwe m na Onye nzoputa m.

39 Abu Qma nke díjí onyeisi abu maka Jedutun. Abu Qma Devid. Asịrị m, “Aga m elezi anya n’uzo m niile ma debe ire m ka m ghara ikwuhie; aga m ejị ihe kechie ọnụ m mgbe m nọ n’etiti ndị ajo omume.” **2** Ma mgbe m mechiri ọnụ m ma n’orọ duu, jụ iku ọ buladi ihe obụla dị mma, oke ihe mgbu m mybara. **3** Obi m kporo ọkụ n’ime m, ma mgbe m na-atughari ihe ndị a n’uché, ọkụ ahụ nọ na-ere; mgbe ahụ ekwuru m okwu sị: **4** “O Onyenwe anyị, gosi m ogwugwu nke ndu m na ọnụogugu ụbọchị m niile; mee ka m mara na ndu m na-agafe ngwangwa. **5** I meela ka ụbọchị m niile bürü naanị ihe dị nta; ogologo afọ m niile adighị ka ihe obụla n’ihi gi. Ndị onye obụla bụ naanị otu nkumee obuladi ndị díka ha guzosirike. (Sela) **6** “N’ezie onye obụla na-ejegharị díka onyinyo n’efu ka

ha na-ekwogharị n’otu ebe na nke ozø, na-akpakoba akụ, na-amaghị onye ọ ga-abụ nke ya n’ikpeazu. **7** “Ma ugbu a, Onyenwe m, gini ka m na-ele anya ya? Olileanya m dì n’ime gi. **8** Zoputa m site na mmehie m nile; ekwela ka m bürü ihe ọchị nye ndị nzuzu. **9** Agbachiri m nkịtị, ajurụ m ikwu okwu, n’ihi na ọ bụ gi mere ihe a. **10** Kwụsị iti m ihe; ihe otiti nke aka gi ezuola m ahụ. **11** I na-abara ndị mmađu mba ma na-ata ha ahụhụ n’ihi mmehie ha; i na-eripia akunụba ha díka nla, mmađu obụla bụ naanị otu nkumee. (Sela) **12** “O Onyenwe anyị, n’urụ ekpere m, gekwaa ntị n’akwa m maka enyemaka; emechila ntị gi nye ibe akwa m. N’ihi ana m ebinyere gi díka onye obịa, díka onye ije, díka nna nna m ha mere. **13** Lepu anya na-ebé m nọ, ka m nwee ike kporie ndu ozø, tupu m hapụ ebe a laa, a gaghị ahụkwa m ozø.”

40 Abu Qma nke díjí onyeisi abu. Abu Qma Devid. Eji m ndidi chere Onyenwe anyị, o tugharikwutere m, o nukwara akwa m. **2** O sitere n’olulu na-amị amị, nke apịtị na ụro juru, sepụta m; o guzobere ükwu m abụ n’elu oke nkume, nyekwa m ebe siri ike ka m guzo. **3** O tinyere abụ ọhụrụ n’onụ m, abụ otuto nye Chineke anyị. Ọtụtu ga-ahụ ya ma tọọ egwu, ha ga-atughasi obi ha n’ime Onyenwe anyị. **4** Onye a goziri agozi ka onye ahụ bụ, onye na-eme Onyenwe anyị ebe ntukwasi obi ya; onye na-adighị ele ndị mpako anya maqbụ ndị na-atughari gbasoo arusi. **5** O Onyenwe anyị Chineke m, ọrụ ebube i rụrụ dị otutu, o dighi onye pürü igukọta ihe niile i kwadooro maka inye anyị; a sikhwarz na aga m ekwu ma kosaah ihe banyere ha, ha karịri ihe ọnụ pürü ikwu. **6** Aja na onyinye abughị ihe i chorọ ma i megheela ntị abụ; aja nsure ọkụ na aja a chürü maka mmehie abughị ihe i chorọ. **7** Mgbe ahụ, ekwuru m sị, “Lee m, abịala m, e dere banyere m n’ime akwukwó mpiakọta. **8** O Chineke m, o bụ ọchịchọ m ime ihe i na-achọ, iwu gi dị n’ime obi m.” **9** Ana m anụ n’etiti ọgbakọ ukwu na-ekwusa ihe ziri ezi; díka i maara, o Onyenwe anyị, anaghị m emechi ọnụ m. **10** Ekpuchighị m ezi omume gi n’ime obi m, ana m ekwuputa maka ikwesi ntukwasi obi gi na nzoputa gi. Adighị m ekpuchi ijhunanya na eziokwu gi, n’ebé ọgbakọ ukwu nọ. **11** O Onyenwe anyị, ezonariala m ebere gi, ka ijhunanya gi na eziokwu gi chebe m oge niile. **12** N’ihi na otutu nsogbu a na-apughị iguta ọnụ gbara m gburugburu; mmehie m niile akarịala m, apughikwa m ijhụ ụzo: ha karịri agiri isi dị m n’isi, obi m na-adakwasị mba n’ime m. **13** O Onyenwe anyị, bịa ngwangwa inyere m aka. **14** Ka ndị niile na-achọ iṇapụ m ndu m, bürü ndị a ga-etinye n’onodụ ihere na ọgbaaghara; ka ndị niile o na-amasi ijhụ ila n’iyi m, laghachị azụ n’ihere. **15** Ka ndị ahụ na-asị m, “Ehee! Ehee!” kuja n’ihi ihere onwe ha. **16** Ma ka ndị niile na-achọ gi iṇuria ọnụ, nweekwa obi ụtọ n’ime gi; ka ndị ahụ hụrụ nzoputa gi n’anya na-ekwu mgbe niile, “Onyenwe anyị dí ukwu.” **17** Ma mụ onwe m bụ m ogbenye na onye nọ na mkpa; ka Onyenwe anyị cheta m. I bụ onye inyeaka m na onye mgbaputa m; I bụ Chineke m, anola ọdu ịbjia.

41 Abu Qma nke díjí onyeisi abu. Abu Qma Devid. Ndị a goziri agozi ka ha bụ ndị nwere uche na-eleta ndị ogbenye; Onyenwe anyị na-azoputa ha n’oge nsogbu. **2** Onyenwe anyị ga-echeba ha, debekwa ha ndu; o ga-eme ka ihe na-agara ha nke ọma n’ala ahụ, o gaghị arara ha nye n’ochichọ ndị iro ha. **3** Onyenwe anyị na-elekọta ha mgbe

ahu na-esighi ha ike, meekwa ka ahu di ha mma. **4** Ekwuru m si, "O Onyenwe anyi, meere m ebere; gwuo m, n'ihi na emehielia m megide gi." **5** Ndị iro m na-esite n'iro ha ekwu okwu megide m na-asi, "Olee mgbe o ga-anwụ ka aha ya laa n'iyi?" **6** Mgbe otu n'ime ha bijara iju m, o na-ekwu okwu ugha, ma obi ya na-achikọta ihe nkwlulu; mgbe ahụ o na-apụ, ga kosaşa ya. **7** Ndị niile kporo m asị na-agbarịta izu megide m; ha na-echekwa echiche ojoo banyere m, na-asirịta onwe ha: **8** "Qrija ojoo adakwasila ya; o gaghi esite na the ndina ya bilie oto ozo." **9** O buladị ezigbo enyi m, onye m tukwasiri obi, onye mu na ya na-eso erikọ nri m, ebiliela imegide m. **10** Ma gi, O Onyenwe anyi, meere m ebere, mee ka ahụ sie m ike ozo, ka m nwee ike kwugaghaci ha ugwo. **11** Amaara m na ihe banyere m na-atọ gi ụtọ n'obi, n'ihi na i kwebeghi ka ndị iro m nwee mimeri n'ebi m no. **12** N'ihi ikwesi ntukwasasi obi m, i na-akwagide m, mee ka m nregor n'ihi gi ruo mgbe ebighi ebi. **13** Otuto dirị Onyenwe anyi, Chineke nke Izrel, site n'ebighi ebi ruo ebighi ebi.

42 Abụ Qoma nke dirị onyeisi abụ. Abụ Maskil nke ụmu Kora. Dịka agagu iju mmiri si na-agu nme ele, otu a ka agagu ihe banyere gi si na-agu m, O Chineke. **2** Akpirị nke ihe banyere Chineke, bụ Chineke ahụ di ndị, na-akpo m nkụ. Olee mgbe m pürü iga zute Chineke? **3** Anya mmiri m aghoqlara m ihe oriri n'ehihie ma n'abalị, mgbe ndị mmadụ na-asi m ogologo ubochị niile, "Olee ebe Chineke gi nō?" **4** Ihe ndị a ka m na-echeta mgbe m na-ekwuputa ihe mgbu nke obi m: ma m cheta mgbe mu na igwe mmadụ so aga, mgbe m ji iti mkpu oñu na ekele na-edu ha n'etiti oha kachasi ibe ya, ndị oñu juru obi, na-aga n'ulọ Chineke. **5** O mkpurụobi m, gịnị mere i ji daa mba? Gịnị mere i ji na-asu ude n'ime m? Nwee olileanya na Chineke, n'ihi na m ka ga-eto ya, Onye nzopuṭa m na Chineke m. **6** Mkpurụobi m-na-ada mba n'ime m; ya mere, aga m echeta gi site n'ala Jodan, na ebe di elu nke Hemon, na sitekwa n'ugwu Miza. **7** Ogbu mmiri na-akpoķu ogbu mmiri mgbe olu ha na-ada ụda n'etiti nruda mmiri gi niile; ebili mmiri gi niile na mmali mmiri gi niile ekpuchiela isi m. **8** N'ehihie, Onyenwe anyi na-awukwasị m iħunanya ya, n'abalị abụ ya di m n'obi, ekpere nye Chineke nke ndị m. **9** Ana m asị Chineke, oke nkume m. "Gịnị mere i ji chefuo m? Gịnị mere m ga-eji na-ejegharị n'iru uju n'ihi mmegbu nke onye iro?" **10** Okpukpụ m na-agabiga oke ihe mgbu, mgbe ndị iro m ji m na-eme ihe očhi, ogologo ubochị niile ha na-aju m, "Olee ebe Chineke gi nō?" **11** O mkpurụobi m, gịnị mere i ji daa mba? Gịnị mere i ji na-asu ude n'ime m? Nwee olileanya na Chineke, n'ihi na m ka ga-eto ya ozo, Onye nzopuṭa m na Chineke m.

43 O Chineke, kpeputa m, kpechitete m ikpe m n'ebi mba na-amaghị Chineke nō; gbaputa m site n'aka ndị ajo omume na ndị aghughị. **2** I bù Chineke, ebe m e wusiri ike. Gịnị mere i ji ju m? Gịnị mere m ga-eji na-ejegharị n'iru uju, n'ihi mmegbu nke onye iro? **3** Zipu iħe gi na eziokwu gi, ka ha duo m; ka ha kpobata m n'ugwu nso gi, bu ebe i bi. **4** Mgbe ahụ, aga m aga n'ebi iju aja Chineke, gakwuru Chineke, bụ oñu m na obi ụtọ m. Aga m ejị ubo akwara too gi, O Chineke, bụ Chineke m. **5** O mkpurụobi m, gịnị mere i ji daa mba? Gịnị mere i ji na-asu ude n'ime m? Nwee olileanya na Chineke, n'ihi na m ka ga-eto ya ozo, onye Nzopuṭa m na Chineke m.

44 Abụ Qoma nke dirị onyeisi abụ. Abụ maskil nke ụmu Kora. O Chineke, anyi anula; nna anyi ha agwakwala anyi ihe ndị i mere n'oge ha, n'oge gara aga. **2** Iji aka gi chupụ ndị mba ozo, ma kunye nna nna anyi ha dika osisi. I gwepijara ndị ahụ ma mee ka ndị nna anyi na-eto na-awasa. **3** O buğhi site na mma agha ha ka ha ji merie nweta ala a, ha emerighi site n'ike nke aka ha; o bụ aka nri gi, aka gi, na ihè nke ihu gi nyere ha mmeri, n'ihi na i ħurū ha n'anya. **4** I bụ eze m na Chineke m, onye na-ekpebi na Jekob aghaghị inwe mmeri. **5** N'ihi o bụ naanị site n'ike gi, ya na aha gi, ka anyi ji zoda ndị iro anyi n'okpuru ükwu anyi. **6** Atukwasighị m obi m n'uta m, mma agha m anaghị enye m mmeri; **7** ma i na-enye anyi mmeri n'ebi ndị iro anyi no, i na-eme ka ihere mee ndị na-eguzogide anyi. **8** N'ime Chineke ka iňya isi anyi di ogologo ubochị niile, anyi ga-eto aha gi ruo mgbe ebighi ebi. (Sela) **9** Ma ugbu a, i juła anyi ma weda anyi n'ala; i naghi esokwa ndị agha anyi apụ ozo. **10** I mere ka anyi site n'ihi ndị iro anyi gbalaga, i meela ka ndị na-emegide anyi were aka ike napu anyi ihe bu nke anyi. **11** I gbakutara anyi azu ka e ripia anyi dika aturu, ma chusasja anyi n'etiti mba niile. **12** I rere ndị gi oñu ala, ihe i retara ha abaghị uru nye gi. **13** I meela ka anyi bürü nkocha nye ndị agbataobi anyi, anyi bụ ihe ikwa emo na ihe očhi nye ndị gbara anyi gburugburu. **14** I meela anyi ka anyi bürü the imaaṭu očhi n'etiti mba niile, ndị qబula huru anyi na-efufe isi na mkpari. **15** Ogologo ubochị niile, ihere m dì m n'ihu, ihere m na-ekpuchikwa m ihu, **16** mgbe ndị nkwlulu na ndị nkocha na-eji m eme ihe očhi, n'ihi onye iro, onye kpebiri iþo qbo. **17** O bụ ezie na ihe ndị a adakwasila anyi, ma anyi echefubeghi gi. Anyi enupubeghi isi n'ogbugba ndị anyi na gi. **18** Obi anyi ahapubeghi gi! Anyi ahapubekwaghi iso ុzo gi. **19** Ma i gwepijara anyi mee ka anyi bürü ebe nkita oħja na-akpagħarji, jirikwa oke oħċiħiři kpuchie anyi. **20** O bürü na anyi chefuruhha Chineke anyi, maqbū na anyi għasaara chi mba ozo aka anyi, **21** O bụ na Chineke agaragh iachoputa ya, ebe o maara ihe nzuzo niile di n'obi? **22** O bụ n'ihi gi ka anyi na onwu ji agba mgbu, ogologo ubochị niile. A na-ele anyi anya dika aturu a gaje igbu egbu. **23** O, Onyenwe m totali Gini mere i ji arahu ura? Kpotee onwe gi! Ajukwala anyi ruo mgbe ebighi ebi. **24** Gini mere i ji ezopu ihu gi, ma chefuo mmegbu na ita ahuhu anyi? **25** E tidala anyi n'ala, n'uzuzu, ahụ anyi rapara n'aja **26** Bilie ma nyere anyi aka; għapputa anyi maka iħunanya gi nke na-adidhi agwū agwū.

45 Abụ Qoma nke dirị onyeisi abụ. N'usoro olu abụ "Okoko osisi lili." Abụ maskil ụmu Kora. Abụ maka agbamakwukwö. Isi okwu di ebube na-akpalī m kpurụobi m, mgbe m na-agħuħarị abụ m nye eze; ire m bù mkpisi akwukwö di n'aka qka ode akwukwö. **2** I bù onye kachasi mma n'etiti ụmu mmadụ, e ji amara tee eġbugbere onu gi mmanu, ebe o bụ na Chineke agoziela gi ruo mgbe ebighi ebi. **3** Kenye mma agha gi n'ukwu gi, gi onye di ike; yiħwas iż-żejt iġi ebube na jma mma dika uwe. **4** N'ebube gi, gaa n'ihi n'ime mmeri, n'ihi eziokwu, na idj obi umeala, na ezi omume; ka aka nri gi gospiputa oṛu gi niile nke na-eju anya. **5** Ka aku gi niile di nkø mapuo m kpurụobi ndị iro niile nke eze; ka mba niile na-adakwa n'okpuru ükwu gi. **6** O Chineke, oħċehee gi ga-adigide ruo mgbe ebighi ebi, mkpari omume ziri ezi ka mkpari alaeze gi ga-abu **7** I ħurū ezi omume n'anya, ma kpoq

ihe ojoo as; ya mere, Chineke, onye bu Chineke gi, emeela ka idj elu karja ndi ibe gi, site na ite gi mmanu nke ojoo. **8** Uwe gi niile juputara n'isisi utø nke si na mmanu máá na aloos na akashia; ha sitere n'uløze niile, e ji òdù enyi choø mma. Egwu sitere n'ubø akwara na-eme ka i nwhee obi utø. **9** Umù agbogho eze no n'etiti ndj inyom gi ka a na-asopurù, nwunye eze, onye yikwasirì olaedo nke Ofia na-egozo n'aka nri gi. **10** Gee ntì, gi nwaagbogho, tulee ma nñrukwa ihe m na-ekwu: "Chefuo ndj gi na ezinaulò nna gi. **11** N'ihi na ìma mma gi ga-eme ka eze chösie gi ike. Sopuru ya n'ihi na o bu onyenwe gi." **12** Ada Taaja ga-eji onyinye bja; ndj ogaranya ga-achokwa ka i gosi ha ihuoma. **13** Adaeze, lee ka o si maa mma dij ukwuu n'ime ulø ya; o bu akwa a kpanyere olaedo ka e ji duø uwe mwuda ya. **14** Umù agbogho ibe ya, ndj na-amaghi nwoke, na-eso ya bjakwute gi; o bu uwe mwuda a kpanyere ihe okpukpa ka o yi mgbe e dubatara ya n'uløze. **15** E ji ojoo na obi utø dubata ha; ha bara n'ime uløze. **16** Umù gi ndj ikom ga-anochi anya nna nna gi; i ga-eme ka ha bùru ndjisi n'ala ahù niile. **17** Aga m eme ka echeta ihe banyere gi rwo ogbo niile; n'ihi nke a, mba niile ga-eto gi rwo mgbe niile ebighi ebi.

46 Abu Qma nke diri onyeisi abu. Abu umu Kora. N'usoro olu abu alamot. Otu Abu. Chineke bu ebe mgbabu anyi, na ike anyi, onye inyeaka anyi ka o bu n'oge nsogbu. **2** N'ihi ya, anyi agaghì atu egwu, o bùladì mgbe ùwa niile na-emebi, maobu mgbe a na-ezewuga uwu n'ønodo ha, mee ka ha daba n'oke osimiri. **3** N'agbanyeghi na mmiri ya na-agba aghara, na-asukwa ùfufu, maobu na uwu niile na-eme mkpotu site n'oke mbili elu ha. (Sela) **4** Otu iyi di nke na-asobata na-eweta ojoo n'ime obodo Chineke, n'ime ebe obibi di nsò nke Onye kachasì ihe niile elu. **5** Chineke bi n'ime ya, o gaghi ada; Chineke ga-enyere ya aka mgbe chi bòrø. **6** Mba niile na-agba aghara, alaeze niile na-adakwa; o welitere olu ya elu, ùwa na-agbaze. **7** Onyenwe anyi, Onye puru imé ihe niile nonyere anyi; Chineke nke Jekòb bu ebe mgbabu anyi e wusiri ike. (Sela) **8** Bja, hùru ihe ebube niile Onyenwe anyi mere, lee oke ila n'iyi niile o webataro n'elu ùwa. **9** O na-eme ka agha kwuñi rwo nsotu nke elu ùwa niile. O na-agbaji ùta, na-ebibi ùbe, ma na-eso òta agha niile òkù. **10** O na-asì, "Noñonju juu! Maranu na my onwe m bu Chineke! A ga-ebuli m elu n'etiti mba niile, a ga-ebulikwa m elu n'ùwa." **11** Onyenwe anyi, Onye puru imé ihe niile nonyere anyi; Chineke nke Jekòb bu ebe mgbabu anyi e wusiri ike. (Sela)

47 Abu Qma nke diri onyeisi abu. Abu umu Kora. Abu Qma. Kuñonu aka unu, unu mba niile; jiri iti mkpu ojoo tikuo Chineke. **2** N'ihi na Onyenwe anyi bu Chineke kachasì ihe niile elu. O di egwu! O bu eze ukwu na-achì ùwa niile. **3** O wedara mba niile mee ka ha noy n'okpuru anyi; ndj mmadu niile nò n'okpuru ukwu anyi. **4** O hopütaara anyi ihe nketa anyi, ihe ìnya isi nke Jekòb, onye o hùru n'anya. (Sela) **5** Chineke ewerela iti mkpu ojoo rigoro n'eluiwegwe. Onyenwe anyi ewerela olu opì ike rigoo. **6** Bùkuonu Chineke abu otuto, buø abu otuto; bùkuonu eze anyi abu otuto, buø abu otuto. **7** N'ihi na Chineke anyi bu eze ùwa niile. Jirinu abu too ya. **8** Chineke bu eze mba niile; o na-anòkwasì n'occheeze ya ði nsò na-achì mba niile. **9** Ndj niile a ma ama na mba niile ezukotaala, dìka ndj Chineke nke Ebrahim, n'ihi na ndj eze

niile di n'ùwa bu nke Chineke; o bu onye e buliri elu n'ebe o di ukwuu.

48 Otu Abu. Abu Qma nke umu Kora. Onyenwe anyi di ukwuu, bùrùkwa onye kwasiri inata ototo, n'ime obodo Chineke anyi, n'ugwu nsò ya. **2** O mara mma n'ídì elu ya, bukwa ojoo elu ùwa niile. Ugwu Zayon, obodo eze ahù di ukwuu, dìka ebe kachasì elu nke Zafon. **3** Chineke nò n'ime ebe ya e wusiri ike; o gosila onwe ya dìka ebe mgbabu ha e wusiri ike. **4** Mgbe ndj eze jikötara ndj agha ha ojoo, mgbe ha bjakötara nso, **5** ihe ha hùru juru ha anya; n'ihi oke egwu, ha gbara ojoo. **6** Ahù ojaa jijiji bidoro ha n'ebe ahù, ihe mgbu ha dìka nke nwanyi na-achò ìmu nwa. **7** I lara ha n'iyi dìka oke ifufe si n'owùwa anyanwu si ala ugbo mmiri ukwuu nke Tashish n'iyi. **8** Dìka anyi nñrù, otu a ka anyi hùru, n'ime obodo Onyenwe anyi, Onye puru imé ihe niile, n'ime obodo Chineke anyi: Chineke na-eme ka o guzose ike rwo mgbe ebighi ebi. (Sela) **9** O Chineke, n'ime ulønsò ukwuu gi, ka anyi nò na-atugharì uche n'jhunanya gi nke na-enweghi ogwugwu. **10** O Chineke, dìka aha gi, otuto gi na-eru na nsotu ùwa niile; aka nri gi juputara n'ezì omume. **11** Ugwu Zayon na-anùrì ojoo, obodo nta niile nke Juda nwere obi utø n'ihi ikpe gi niile. **12** Gaanu Zayon gburugburu, Jegheria ya gburugburu, gùòkwanu ulø elu ya niile ojoo. **13** Lezienù mgbedi ya niile anya, nyochakwañu ebe ya niile e wusiri ike, ka unu nwhee ike ikòrò ogbo na-abia n'ihu akùko ndj a. **14** N'ihi na Chineke a, bu Chineke anyi rwo mgbe niile ebighi ebi, o ga-abu onyendu anyi, o bùladì rwo n'ogwugwu.

49 Abu Qma diri onyeisi abu. Abu umu Kora. Abu Qma. Nñrùnù nke a, unu mmadu niile Geenù ntì, unu ndj niile bi n'ùwa, **2** ma ndj di ala ma ndj di elu, ma onye ogaranya ma onye ogbenye. **3** Aga m ekwu okwu amamihe, ihe sì n'obi m ga-enye nghøta. **4** Aga m aña ntì nye ilu, aga m e ji ubø akwara kowaa ilu m. **5** N'ihi ginjì ka m ga-eji tuø egwu mgbe übochì ojoo bìara, mgbe ndj aghughø ojoo gbara m gburugburu, **6** ndj na-atùkwasì obi n'akùnùba ha ma na-anyakwa isi n'ihi oke ùba ha. **7** O nwèghì onye puru igbaputa ndj onye ojoo, maobu nye Chineke ugwo e ji agbara onye ahù, **8** n'ihi na ugwo e ji agbara ndj di oke ojoo, o nwèghì ugwo a ga-akwù nke ga-ezu, **9** nke ga-eme ka mmadu diri ndj rwo ebighi ebi, ma hapu ìnwù. **10** N'ihi na mmadu niile na-ahù na ndj amamihe na-anwù, ndj nzuzu na ndj na-enweghi uche na-anwùkwa, si otu a hapurù ndj ojoo akùnùba ha. **11** Ili ha na-agho ulø ha rwo ebighi ebi, ebe obibi ha rwo ogbo niile n'agbanyeghi na ha gurù otütù ala aha ha. **12** Ma mmadu, n'agbanyeghi akùnùba ya, aghaghì ìnwù, dìka anù ohia, o ga-anwùkwa. **13** Nke a bu ihe na-adakwasì ndj na-atùkwasì obi n'onwe ha, na ndj na-eso ùzo ha, ndj na-akwado okwu ha. (Sela) **14** Dìka atùrù, o bu ala mmìø ka a kwadooro ha, onwu ga-abu onye na-azù ha dìka atùrù, ma ndj na-eme ihe ziri ezi ga-emeri ha n'ütütù. Ozu ha ga-erekasi n'ime ili n'ebe di anya site n'uløze ha. (Sheol h7585) **15** Ma Chineke ga-agbaputa ndj m site n'ili, n'ezie, o ga-akporø m nyé onwe ya. (Sela) (Sheol h7585) **16** Amala jijiji mgbe mmadu na-aba oke ùba, mgbe idj ebube nke ulø ya na-amùba, **17** n'ihi na o ga-agba aka laa ma o nwù, idj ebube ya agaghì eso ya banye n'ili. **18** N'agbanyeghi na o gurù onwe ya dìka onye a goziri agozi mgbe o di ndj, o bu ezie na ndj mmadu na-eto gi mgbe i na-enwe oganihi, **19** o ga-eso ogbo ndj nna nna ya ndj na-agaghì

ahukwa ihè ọzọ. 20 Ndị bara ụba nke na-enweghi nghoṭa dika anu ọhia nke ga-alà n'iyi.

50 Abu Ọma Asaf. Onyenwe anyị, Chineke, Onye kachasi chi niile, ekuwula okwu ma kpkota ụwa niile, site na owo wa anyanwu ruo na ọdịda ya. 2 Chineke na-enwuputa dika ihè, site na Zayon, nke zuruoke n'ime ima mma. 3 Chineke anyị na-abia, o gaghi emechikwa onụ; ọku na-erepiẹ erepiẹ dị n'ihu ya, oke ifufe na-efesi ike gbawara ya gburugburu. 4 O na-akpoko eluigwe na ụwa ka o kpee ndị ya ikpe: O na-asị, 5 "Chikotaranụ m ndị m e doro nsø, bụ ndị mụ na ha ji iche aja gbaa ndu." 6 Eluigwe na-ekwuputa ezi omume ya, n'ihi na Chineke n'onwe ya bụ onye ikpe. (Sela) 7 "Nurunụ, ndị m, m ga-ekwukwa, Izrel, aga m agba ama megide unu, Abu m Chineke, Chineke unu. 8 Anaghị m abara unu mba n'ihi iche aja unu, na aja nsure ọkụ unu nke na-adị m n'ihu oge niile. 9 Enweghi m mkpa maka oke ehi unu site n'ulọ anumānụ unu maqbụ mkpi site n'ogba igwe ewu na aturu unu, 10 n'ihi na ụmụ anumānụ niile nke oke ọhia bụ nke m, ha na ehi niile n'o'elu otu puku ugwu. 11 Amaara m ụmụ nmụnụ niile n'o'elu ugwu niile, ihe niile e kere eke n'o' ọhia bụ nke m. 12 O bụrụ na agụ Agu m, agaghị m agwa gi ya, n'ihi na ụwa na ihe niile dị n'ime ya bụ nke m. 13 Ana m ata anụ oke ehi, ka ọ bụ obara mkpi ka m ga-arịn. 14 "Chụo Chineke aja ekele, mezuo nkwa i kwere Onye kachasi ihe niile elu, 15 ma kpkokuo m n'ubochi nsogbu gi, aga m agbaputa unu, unu ga-enyekwa m nsopụrụ." 16 Ma Chineke na-agwa ndị na-eme ihe ojoo okwu sị, "Olee, nkluwa okwu unu nwere iguharị iwu m, maqbụ kwuputa ogbugba ndu m n'ọnụ unu? 17 Unu kpọrọ ndumodụ m asị, na-atufekwa okwu m n'azụ unu. 18 Mgbe unu hụrụ onye ohi, unu na ya na-ejikota aka; unu na ndị na-akwa iko na-ekekowka oke. 19 Ọnụ unu na-eme ọsịṣo ikwu okwu ojoo, okwu aghughọ na nke rere ure na-esikwa n'ọnụ unu na-asoputa dika iyi. 20 Unu na-ekwugide ụmụnna unu mgbe niile, na-ekwutokwa nwanne unu nwoke. 21 Ihe ndị a ka unu mere ma agbachiri m nkịtị; unu chekwara na adị m ka unu. Ma aga m abara unu mba ma bokwaa unu ebubo unu n'ihi unu. 22 "Tugharịa uche na nke a, unu ndị na-echefu Chineke, ma ọ bughị ya, aga m adorisi unu, ọ díkaghị onye ga-agbaputa unu. 23 Onye na-eji ekele achịrụ m aja, na-asopụrụ m, ọ bükwa onye na-edozi ụzo ya, ka m ga-eme ka ọ hụ nzoputa Chineke."

51 Abu dirị onyeisi abu. Abu Ọma Devid. Mgbe Netan bụ onye amuma biakwutere Devid n'oge ya na Batsheba kwara iko. O Chineke, meere m ebere, n'ihi iħunanya gi nke na-adigide adigide; n'ihi oke ọmijiko gi, hichapụ njehie m niile. 2 Sachapụ mmechie m niile, ma mee m ka m dị ọcha. 3 N'ihi na amaara m njehie m niile, mmechie m díkwa n'ihu m mgbe niile. 4 O bükwa naanị gi ka m mehiere megide, mee ihe ahụ bụ ihe ojoo n'ihu gi, nke mere na i bụ onye na-ekpe ikpe ziri ezi mgbe i na-ekwu okwu, na onye ezi omume mgbe i na-ekpe ikpe. 5 N'ezie, onye mmechie ka m bụ site n'oge amuru m; bürükwa onye mmechie site n'oge nne m tñru ime m. 6 N'ezie, i na-acho eziokwu n'akukụ niile zoro ezo; i na-akuziri m amamihe n'akukụ niile zoro ezo. 7 Were hisop sachaa m, aga m adị ọcha; sachaa m ka m dị ọcha karịa snoo. 8 Mee ka m nñrụ olu obi ụto na ọnụ; ka okpukpu ndị i gwepiara nñrükwa. 9 Zopu ihu gi n'ebe mmechie m niile dị, hichapukwa mmechie m niile. 10 Kee obi dị ọcha n'ime m,

O Chineke, nwogharia ezi mmụo n'ime m. 11 Achupụla m n'ihu gi, anapukwala m Mmụo Nso gi. 12 Nyeghachikwa m ọnụ nke nzoputa gi, ma jiri ezi mmụo kwagide m. 13 Mgbe ahụ, aga m enwe ike izi ndị njehie ụzo gi, ndị mmechie gaechehgarị loghachikwute gi. 14 O Chineke, zoputa m site n'ikpe ọmụma nke mwụfụ obara, Chineke, gi bụ Chineke Onye nzoputa m, ire m ga-abụ abụ banyere ezi omume gi. 15 O, Onyenwe m, mghee ọnụ m, ka m kwuputa otuto gi. 16 I naghi enwe mmasị n'aja, ma ọ bughị ya, agaara m eweta ya. I naghi enwe mmasị n'aja nsure ọkụ. 17 Aja Chineke choro bụ mmụo tiwara etiwa, O Chineke, i naghi elefu anya, n'obi tiwara etiwa na nke nwere ezi ncchegharị. 18 Ka ọ masị gi inye Zayon organihi; i wulie mgbidi niile nke Jerusalem. 19 Mgbe ahụ, a ga-enwe ezi aja, aja nsure ọkụ nke ga-atò gi ụto; mgbe ahụ, a ga-achukwa aja otutu oke ehi n'elu ebe iche aja gi.

52 Abu Ọma nke dirị onyeisi abu. Abu maskil Devid. Nke o bụrụ mgbe Doeg onye Edom gara gwa Sol si, "Devid gara hụ Ahimelek n'ulọ ya." Gini mere i ji na-anyia isi n'ihe ojoo, gi nwoke di ike? Gini mere na ogologo ubochi niile, i na-anyia isi, gi onye Chineke na-eleda anya? 2 Ire gi na-atu atumatụ ila n'iyi; ọ dị ka aguba dị nkọ, gi onye na-ebi ndị aghughọ. 3 I hụrụ ihe ojoo n'anya karịa ihe ọma, i hụrụ okwu ugha n'anya karịa eziokwu. (Sela) 4 O onye ire aghughọ! I hụrụ okwu ọbụla nke na-emegide mmapadụ n'anya. 5 N'ezie, Chineke ga-akwatu gi ruo mgbe ebighị ebi. O ga-ejide gi, doppata gi site n'ulọ ikwu gi, ọ ga-ehopukwa gi site n'ala ndị dị ndị. (Sela) 6 Ndị ezi omume ga-ahụ ya tükwaas ewgu; ha gachi ya ọchị na-asị, 7 "Ugbu a, lee nwoke ahụ, onye jụrụ ime Chineke ebe mgbaba ya. O tükwasịrị obi ya na akụnuba ya nke dị ukwuu. O sitekware na ibibi ndị ozo ghọ onye di ike!" 8 Ma adị m ka osisi oliv, nke na-eto na-awasa n'ulonso ukwu Chineke. Ana m atukwasị obi m n'iħunanya Chineke, nke na-adigide ruo mgbe niile ebighị ebi. 9 Aga m eto gi ruo mgbe niile ebighị ebi n'ihi ihe i mere; aga m eto gi n'ihi ndị gi dị nsø. Olileanya m ga-adị n'ime aha gi, n'ihi na aha gi dị mma.

53 Abu Ọma nke dirị onyeisi abu. N'usoro Mahalat. Abu maskil Devid. Onye nzuzu na-asị n'ime obi ya, "O dighị Chineke ọbụla dị." Ha bụ ndị ajo omume riri ahụ, ụzo ha niile bükwa ihe arụ; ọ dighị onye ọbụla na-eme ezi ihe. 2 Chineke sitere n'eluiwige na-ele ụmụ mmapadụ anya, iħu ma ọ ga-achọ onye ọbụla nwere nghoṭa, onye nke na-achọ Chineke. 3 Onye ọbụla, n'otu n'otu ewezugala onwe ha, ha niile aburụla ndị ajo omume riri ahụ; ọ dighị onye ọbụla na-eme ihe ziri ezi, ọ dighị ọ bulađi otu onye. 4 Ndị niile na-eme ajo ihe, ha amaghị ihe? Ha na-eripiịa ndị m díkwa mmapadụ si eri nri, ha adighị apkokukwa Chineke. 5 Ma n'ebé ahụ ka ha nō, n'ọnodụ oke egwu, ebe ọ dighị ihe egwu na-adighị. Chineke fesasịrị okpukpu ndị niile megidere gi; i mere ka ihere mee ha, n'ihi na Chineke ajula ha. 6 O, a sikhwarzị na nzoputa Izrel ga-esi na Zayon pütä! Mgbe Chineke ga-akpoghachite ndị ya n'ọnodụ ha, ka Jekob nñrịa ọnụ, ka Izrel nwekkwa obi ụto!

54 Abu Ọma Devid. Abu ejị ụbọ akwara akpo. Abu maskil Devid. Mgbe ndị Zif gara sị Sol, "Devid ọ dighị ezo n'etiti anyị?" O Chineke, jiri aha gi zoputa m; jirikwa ike gi kpeputa m. 2 O Chineke, nñrụ ekpere m; gee ntị n'okwu ọnụ m. 3 Ndị m na-amaghị na-ebuso m agha; ndị na-eme ihe ike na-achọ ịnapụ m ndị m, ndị na-akpoghị Chineke ihe ọbụla.

(Sel) 4 N'ezie, Chineke bù onye inyeaka m; onyenwe m bù onye na-agba m ume. 5 Mee ka ihe ojoo loghachikwute ndị na-ekwu m; n'ime ikwesi ntukwasị obi gi, laa ha n'iyi. 6 Aga m ejị onyinye afò ofufo chọqo gị aja; O Onyenwe anyị, aga m eto aha gi, n'ihi na ọ dì mma. 7 N'ihi na ọ gbaputala m site na nsogbu m niile, ọ bụ anya mmeri ka m ji na-ele ndị iro manya.

55 Abụ Ọma nke dirị onyeisi abụ. Abụ ejị ụbọ akwara apkọ. Abụ maskil Devid. O Chineke, nṣụrụ ekpere m, agbawala arịriọ m nkịtị; 2 nha m ntị, zaakwa m. Echiche m na-esogbu m; ana m asukwa oke ude 3 n'ihi ihe onye iro m na-ekwu, n'ihi ịba mba nke ndị ajọ mmadụ, n'ihi na ha na-ewetara m ntaramahuhu, na-apagbu m n'iwe ha. 4 Obi m nọ n'önodu oke ihe mgbu n'ime m; oke ụjọ nke ọnwụ abịakwasịla m. 5 Iụtụ egwu na ahụ ịma jijiji abịakwasịkwalā m; oke egwu ekpuuchiela m. 6 Agwara m onwe m okwu sị, “A sịkwarị na m nwere nku dika nduru! Agaara m efelaga ebe ozo gaa zuru ike. 7 Agaara m efelaga ebe dì anya, ga noro n'ozara; (Sel) 8 Agaara m eme ngwangwa gaa n'ebé mgbabá m, ebe dì anya site n'ebé ifufe siri ike na oke ifufe dì.” 9 O Onyenwe anyị, gbagwoju ndị ajọ omume anya, mee ka ha ghara ighoata ihe ihe ha na-ekwu, n'ihi na ana m ahụ ihe ike na ilu ogu n'ime obodo. 10 Ehiihe na abalị, ha na-ejegharị n'elu mgbidi ya; iro na mmegbu dì n'ime ya. 11 A na-ahụta akaorụ ihe ila n'iyi n'ime obodo; ihe ike na ugha ewerela ọnodu ha n'ime obodo. 12 A sị na ọ bụ onye iro ji m eme ihe ochị, apụru m ịnagide ya; a sịkwa na ọ bụ onye iro na-ewelị onwe ya megide m, apụru m izonarị onwe m site n'ebé o no. 13 Maobụ gi, nwokē dika m, onye mụ na ya dì na mma, enyi m oma, 14 onye mụ na ya na-enwe mmekorịta di ụtọ na mbụ, n'ulọ Chineke, ka anyị na-ejegharị n'etiti oha mmadụ bjara ife ofufe. 15 Ka ọnwụ bjakwasị ndị iro m na mberede; ka ha rịdaa ala mmuo na ndị, n'ihi na ihe ojoo na-achọta ebe ọnodu n'etiti ha. (Sheol h7585) 16 Ma apkokuru m Chineke, Onyenwe anyị na-azoputakwa m. 17 N'ututu, ma n'ehiihie, ma n'abali, ka m sitere n'oke ihe mgbu, na-apkoku ya ma ọ na-anukwa olu m. 18 O na-agbaputa m, mee ka m ghara imerụ ahụ, site n'aghị niile e busoro m, n'agbanyeghị n'otụtụ biliri megide m. 19 Chineke, onye nökwasịrị n'ocheeza ya rwoo mgbe ebighị ebi, onye na-adighị agbanwe, ga-anụ olu ha, taakwa ha ahụhụ, n'ihi na ha adighị atu egwu Chineke. (Sel) 20 Onye mu na ya dì na mma na-emegide ndị enyi ya, ọ na-emerụ ogbugba ndị ya ka ọ ghara idị nso. 21 Okwu ọnụ ya di mırumuru ka boṭa, ma ibu agha juru ya obi; okwu ya niile dì nro karịa mmanụ, ma ha bù mma agha e welitere maka ibu agha. 22 Tükwasị Onyenwe anyị mkpa gi niile, ọ ga-agba gi ume; o gaghị ekwe ka ewezuga onye ezi omume. 23 Ma gi, O Chineke, ga-adotu ndị ajọ omume n'ime olulu nke juputara n'ire ure; ndị ogbu mmadụ na ndị aghugho agaghị ebi ọ buladị okara ndị ha. Ma mụ onwe m, ọ bụ na gi ka m na-atukwasị obi m.

56 Abụ Ọma nke dirị onyeisi abụ. Ọ bụ olu abụ “Nduru nọ n'osisi Ook dì ebe dì anya.” Abụ nke Devid ka ejị agu ya. Abụ miktam. Mgbe ndị Filistia nochibidoro ya n'obodo Gat. O Chineke, meere m ebere, n'ihi na ndị mmadụ ji ike na-achuso m; ogologo ụboghị niile, ha na-ebu agha imegide m. 2 Ogologo ụboghị niile ndị iro m na-achuso m; site na nganga ha, otụtụ na-ebu agha megide m. 3 Ma mgbe ụjọ na-etu m, ọ bụ na gi ka m na-atukwasị obi m. 4 N'ime Chineke

onye m na-etu okwu ya, n'ime Chineke ka m na-atukwasị obi; ụjọ agaghị atu m. Ginị ka mmadụ efu puru ime m? 5 Ogologo ụboghị niile, ha na-asughari okwu m kwuru isi; oge niile ka ha na-atu atumatu imerụ m ahụ. 6 Ha na-agba izu nzuko na-ekzokwa onwe ha, ha na-enyochapta nzo ụkву m niile, dikwa njikere iṇapụ m ndị m. 7 N'ihi ajo omume ha, ekwekwala ka ha gbapu; o Chineke, n'ime iwe gi, wedaa mba ndị a niile dì iche iche n'ala. 8 Depuuta akwa ariri m; chekötasịanya mmiri akwa m niile n'ime karama gi. Ọ bụ na ha adighị n'akwukwo ndepuuta gi? 9 Mgbe m ga-apkoku gi maka enyemaka, ndị iro m ga-agbaghachi azụ. Site n'uzo dì otu a, aga m amara na Chineke nonyeere m. 10 N'ime Chineke, onye m na-etu okwu ya, n'ime Onyenwe anyị, onye m na-etu okwu ya, 11 n'ime Chineke ka m na-atukwasị obi; ụjọ agaghị atu m. Ginị ka mmadụ puru ime m? 12 O Chineke m, n'isi m ka nkwa niile m kwere gi dì; aga m ewetara gi onyinye ekele m niile. 13 N'ihi na ị zoputala m site n'ònwụ, ma naputa ụkву m site n'isọ ngongo, ka m nwee ike jegharịa n'ihi Chineke, n'lhé nke ndị.

57 Abụ Ọma nke dirị onyeisi abụ. Nke olu abụ “E bibikwala” Devid. Abụ miktam. Mgbe ọ gbapuru ga biri n'ime ogba nkume n'ihi Sọl. Meere m ebere, O Chineke, meere m ebere, n'ihi na ọ bụ gi ka mkpuruobi m ji mere ebe mgbabá. Ọ bụ na ndo nke nku gi abụo ka m ga-agbaba tutuu ihe mbibi ndị a agafesịa. 2 Aga m apkoku Chineke nke kachasi ihe niile elu, Chineke na-emezuru m ihe niile na-apkpa m mkpa. 3 O na-esite n'eluiwge zidata inyeaka ma zoputa m na-abara ndị ahụ ji ike na-achị m mbá; (Sel) Chineke na-ezite iħunanya ya na ikwesi ntukwasị obi ya. 4 Ano m n'etiti otụtụ ọdum; amanyere m ka m dina n'etiti ajo anụ ohia, ụmụ mmadụ ndị eze ha dì nkó dika àkụ na übe, ire ha díkwa nkó dika mma agha. 5 O Chineke, ka e bulie gi elu karịa eluiwge niile; ka ebube gi dì n'elü ụwa niile. 6 Ha gbasara ụkву m ugbu, ihe mgbu nyituru m. Ha egwuola olulu n'uzo m si agafe, ma ha onwe ha adabala n'ime ya. (Sel) 7 Obi m dì njikere, o Chineke, obi m dì njikere sikwaa ike; aga m abụ abụ, kükwaagwu. 8 Teta n'ura mkpuruobi ml! Teta, ụbọ akwara na une! Aga m apkote chi ọbụbụ. 9 O Onyenwe anyị, aga m eto gi n'etiti mba niile; aga m abụ abụ banyere gi n'etiti ndị niile dì iche iche. 10 N'ihi na iħunanya gi dì ukwuu na-eru na mbara eluiwge; ikwesi ntukwasị obi gi na-erukwa mbara eluiwge. 11 O Chineke, ka e bulie gi elu karịa eluiwge; ka ebube gi dì n'elü ụwa niile.

58 Abụ Ọma nke dirị onyeisi abụ. Nke olu abụ “E bibikwala.” Abụ Devid. Abụ miktam. Unu ndị na-achị achị, O nweela oge unu na-ekwu ihe ziri ezi? O nweela oge unu na-ekpe ikpe ziri ezi n'etiti mmadụ? 2 Mba, n'ime obi unu, unu na-echeputa mmegbu, aka unu na-emepuata ihe ike n'elu ụwa. 3 Ọ bùladi site n'omumụ, ndị ajọ omume na-apkpafu; site n'ime afò, ha na-apkpafu apkpafu na-ekwusa okwu ụgha. 4 Ha na-agboputa nsi n'onụ ha dika agwọ, na-emechi ntị ha dika ajualà ntị chirị, 5 nke na-adighị anụ olu onye mgbaasi na-apkpapta ya, n'agbanyeghị otu n'ka onye ahụ si dì. 6 O Chineke, tijie eze niile dì ha n'onụ; o Onyenwe anyị, dopuata eze ọdum ndị al! 7 Mee ka ha sofuo dika mmiri na-aso aso; mgbe ha na-eseti ụta ha, mee ka ọnụ àkụ ha gbajie. 8 Dika ejula nke na-agbaze mgbe ọ na-agà n'uzo ya; dika nwa nwurụ

n'afō nne ya, ka ha ghara iħu anyanwu. **9** Tupu ite unu amata okpomokū nke osisi ogwu, ma ha dī ndū, ma ha kponwuru akponwru, a ga-azachapū ndī ajo omume. **10** Ndī ezi omume ga-enwe obi uto mgbe a boqor ha qbo, mgbe ha ga-asacha ulkwū ha n'ime obara ndī ajo omume. **11** Mgbe ahū, ndī mmadu gakwu si, "N'ezie, a na-akwughachi ndī ezi omume ugwo; n'ezie, e nwere Chineke onye na-ekpe uwa ikpe."

59 Abū Qoma nke dīrī onyeisi abū. Abū Devid. Abū miktam nke ejī olu abū "E bibikwala," abū. Mgbe Sōl zipurū ndī ikom ka e chee ulong Devid nche n'ihi igbu ya. O Chineke, site n'aka ndī iro m gbatupā m, chebe m site n'aka ndī na-ebili imegide m. **2** Gbatupā m site n'aka ndī na-eme ajo ihe, zoputakwa m site n'aka ndī ogbu mmadu. **3** Lee ka ha siri zo onwe ha n'ihi īnapu m ndū! Ndī na-eme ihe ike na-agba izu megide m, o Onyenwe anyi, ma q bugħi n'ihi ihe m mere maqbū mmehie m. **4** Mgbe q na-adighi ihe ojoo m mere, ma lee ha dī njikere imegide m. Bilie, bia nyere m aka; lee ihe ojoo dakwasir! m. **5** Gi, Onyenwe anyi Chineke Onye pūru imē ihe niile, gi onye bu Chineke nke Izrel, kptote onwi gi īta mba niile dī iċhe aħħu; e gosikwala ndī na-ezube nzube ojoo obi ebere. (Sela) **6** N'anyasi, ha na-alaghachi, na-eme mkpottedi dika umu nkita mgbe ha na-akpagħarji n'ime obodo. **7** Lee ihe ha si n'önü ha na-agħbupata, okwu si n'önü ha na-agħbupata dī nkōd dika mma agha, ha na-asikwa, "Onye pūru īnħu ihe anyi na-ekwu?" **8** Ma gi Onyenwe anyi, na-achī ha oħċi; i na-akwa mba ndī a niile emo. **9** O, gi onye bu ike m, ana m ele anya gi; gi, o Chineke, bu ebe mgħabba m e wusiri ike. **10** Chineke m, onye m tukwasirj obi. Chineke ga-ebutere m uzzo mekwa ka m chia ndī niile na-ekwulu m oħċi. **11** O Onyenwe anyi na qta anyi, egbukwala ha, ma q bugħi ya, ndī m ga-echefu. Were ike gi mee ka ha wagħarja, wedakwa ha n'ala. **12** Ka e jide ha n'ime nganga ha, n'ihi mmehie si ha n'önü na-aputa, na n'ihi okwu önü ha. N'ihi okwu əbubu önü ha na okwu ugha ha, **13** jiri iwe oku repja ha, repja ha ruo mgbe ha ga-agħo ntū. Mgbe ahū, a ga-amata ruo na nsotu nke uwa, na Chineke na-achī Jekob. **14** N'anyasi ha na-alaghachi; na-eme mkpottedi dika umu nkita, mgbe ha na-akpagħarji n'ime obodo. **15** Ha na-awagħari na-achō nri, na-etiċka mkpu ma q buru na afō ejugħiha. **16** Ma aga m abu abu banyere ike gi, n'utu tħalli aġa m abu abu banyere īħunanya gi; i bi ebe mgħabba m e wusiri ike, ebe mgħabba m n'oġe nsogbu. **17** O, gi onye bu ike m, ana m abuku gi abu otuto; gi, o Chineke, bu ebe mgħabba m e wusiri ike, Chineke m, onye m na-adabere.

60 Abū Qoma nke dīrī onyeisi Abū. Q bu olu abū ejī ekwe "Okoko lili nke Oqbugħba Ndū." Abū miktam nke Devid maka iżi ihe. Mgbe q lu soror Aram Naharaim na Aram Zoba ɔgħu, nakwa mgħe Joab l-ğħad-dharr, tigħbi narj ndī Edom iri n'abuq na Ndagħwurugħu Nnu. O Chineke, i-juu anyi, i-tiċċawo anyi n'ike; i-wesola anyi iwe, uġbu a, kpoghachi anyi. **2** I meela ka ala a maa jijiji, i dowakwala ya; mezze ntiwa ya niile, n'ihi na q-na-ama jijiji. **3** I meela ka ndī gi gabiga ɔnqdū ihe isi ike; i nyela anyi minnany nke mire ka anyi na-adaghari. **4** Ma nye ndī na-atu egwu gi, i welieħi ottu əkoloqto nke a ga-agħasa n'ihi eżiokwu imegide ute nke ndī iro. (Sela) **5** Were aka nri gi zoputu anyi ma nyere anyi aka, ka a għapputa ndī i ħurx n'anya. **6** Chineke esitela n'iđi nsu ja kwuo, si, "N'onqdū önü nke mmeri, aga m ekesa Shekem, tukwaa Ndagħwurugħu Sukot n'ihe ət-tu nyepu ya. **7** Gilead

bü nke m, otu a kwa, Manase bükwa nke m; Ifrem bu okpu igwe m, Juda bu mkparra eze m. **8** Moab bu efere īkwo aka m, aga m atusa akpukpoqkw m n'elu Edom; n'elu isi Filistia, ana m eti mkupu mmeri." **9** Onye ga-akporoq m għa n'obodo wa wusiri ike? Onye ga-edu m għa Edom? **10** Q bugħi gi, O Chineke? Gi onye ġuri anyi, onye na-adighi esokwa ndī agha anyi aġa aħha? **11** Nyere anyi aka ka anyi puq n'aka ndī iro, n'ihi na inyeaka mmadu bū ihe efu. **12** Site na Chineke, anyi ga-enwe mmeri, q ga-azopja ndī iro anyi niile n'ala.

61 Abū Qoma nke dīrī onyeisi abū. Abū Qoma Devid nke ejī ubo akwara akpo. Nuru akwa m, O Chineke, gee ntī n'ekpere m. **2** Ana m akpokku gi site na nsotu nke uwa, ana m akpokku gi mgħe obi m na-ada mba; duru m għa n'oke nkume aħlu nke karjix m elu. **3** N'ihi na ī-buriż ebe mgħabba m, na ulong ahu dikarriż elu, sie ike imegide onye iro aħħu. **4** Q na-agu m ibi n'ulqo ikwu gi ruo mgħe ebighi ebi, ka m għabba, zere ndū n'opkuru nku gi abuq. (Sela) **5** N'ihi na q-għi onwe gi, Chineke, anuла nħalli niile m kwere; i nyela m ihe nketa nke ndī na-ati egwu aha gi. **6** Tukwasij ət-tu ət-ġu bħoċċi na ndū eze, mee ka afo ya ruo ət-tu ət-ġo. **7** Kwere ka q-nor q-n'ocheeze n'ihi Chineke ruo mgħe ebighi ebi; zidata īħunanya gi na ikwesi ntukwasij obi gi, ka ha na-eċezechikwa ya. **8** Mgħe ahū, aga m abu abu otuto nye aha gi, ruo mgħe ebighi ebi. Aga m emezukwa nkwa m kwere gi əbħoċċi niile.

62 Abū Qoma nke dīrī onyeisi abū. Maka Jedutun. Abū Qoma Devid. Q bu naanji n'ime Chineke ka mkpuryobi m na-achotja izu. Nzopu ta m na-esite na ya na-abja. **2** Naanji ya bu oke nkume m na-nzopu m; o bu ebe mgħabba m e wusiri ike, agħaqi m ama jijiji n'onqdū m. **3** Ruo ole mgħe ka unu ga-anognide na-ebuso aħħa megħide nwoke a? Unu niile, unu ċhorġ iktwatu ya, ebe o bu naanji mgħibid na-ada ada, mgħibid na-esiġħi ike e ji osisi wu? **4** Ha ekprebiela isite n'onqdū ya dī elu kwatuo ya; okwu uġħa ha-atqo ha uqto. Ha na-eji önü ha na-agozo, ma n'ime obi ha, ha na-abu önü. (Sela) **5** O mkpuryobi m, chotxa eżumike naanji n'ime Chineke; olileancya m na-esite na ya na-abja. **6** Naanji ya bu oke nkume m, na onye nzopu ta m. Naanji ya kwa bu ebe mgħabba m e wusiri ike, agħaqi m ama jijiji n'onqdū m. **7** Nzopu ta m na-nsopru m dabeere na Chineke, O bu oke nkume m, ebe mgħabba m. **8** Tukwasinu ya obi mgħe niile, unu ndī mmadu; kwuputaranu ya obi unu, n'ihi na Chineke bu ebe mgħabba anyi. (Sela) **9** Ndī nta n'etiti umu mmadu bu naanji otu nkumme, ndī ulkwū bu naanji ughha; q buru na a tuq ha n'ihe ət-tu, ha bu ihe efu; ha niile bu naanji otu nkumme. **10** Unu atukwasila obi unu n'iġi aka ike kpatra ego, maqbū tukwasij olileancya unu n'ihe e zuru ezu; aku unu nwere ike mħabba, unu atukwasila ha obi. **11** Chineke ekuwula otu ihe, ihe abuq ka m nru. "Na gi, O Chineke, dī ike, **12** na gi, Onyenwe anyi, juputara n'iħunanya. N'ezie, i ga-akwughachi onye qbula dika oru ya si dī."

63 Abū Qoma Devid, mgħe q no n'ozara Juda. O Chineke, i bu Chineke m, e ji m obi m niile na-achō gi; akpiri na-akpo mkpuryobi m nkū, anu ahu m na-achosgi ike, n'ala kpror nkū na nke īda mba ebe mmirri na-adighi n'ime ya. **2** Ahula m għi n'ulqo gi, hukwa ike gi na ebubie gi. **3** N'ihi na īħunanya gi dī mma karia ndū, aga m eji eġġbugbiera önü m jaa gi mma. **4** Ogologo əbħoċċi m niile ka m ga-eto gi, aga m eweli aka m abuq elu kproko aha gi. **5** Mkpuryobi m ga-enwe

af ojuju dika onye ji ezi nri riju afō; aga m ej iegbugbere onu juputara n'abu too gi. 6 N'elu ihe ndina m, ana m echeta gi, ana m atugharj uche n'ihe banyere gi, ogologo abalị niile. 7 N'ihi na i bụ onye inyeaka m, ana m abu abu n'okpuru ndo nke nku gi. 8 Mkpurubobi m na-arapara gi n'ahụ; aka nri gi na-ejigide m. 9 A ga-alà ndị na-achọ ndị m n'iyi; ha ga-arịda ruo ebe omimi nke ụwa. 10 A ga-eji mma agha laa ha n'iyi, ha ga-abukwa nri nye nkita ọhịa. 11 Ma eze ga-arịurị ọnụ n'ime Chineke; ndị niile na-eji aha Chineke arịu iyí ga-eto ya, ma a ga-eme ka ọnụ ndị niile na-agha ugha dere duu.

64 Abu Qoma dīrị onyeisi abu. Abu Qoma Devid. Nṣrụ olu m O Chineke, mgbe m na-akosara gi ihe na-esogbu m. Chebe ndị m site n'aka ndị iro m. 2 Zopu m piọ n'izu nzuzo niile nke ndị ojoo, site n'atumatụ ndị na-eme ajo ihe. 3 Ha na-amụ ire ha dika e si amụ mma agha, na-agba p okwu dika àkụ ojoo. 4 Ha na-agba onye na-enweghi ihe o mere àkụ site n'ebé nzuzo, na mberede ka ha na-agba ya, na-atughị egwu. 5 Ha na-agbarịta ibe ha ume na-atumatụ ojoo, ha na-ekwu banyere isi onya ha na nzuzo, ha na-asị, "Onye ga-ahụ ya?" 6 Ha na-atuputa atumatụ ojoo na-asị, "Anyị echeputala atumatụ zuruoke!" N'ezie, uche na obi mmapudị aghugho. 7 Ma Chineke ga-agba ha àkụ, na mberede ka a ga-etida ha. 8 Ọ ga-atugharị okwu ọnụ ha megide ha, mee ka ha laa n'iyi; ndị niile hụrụ ha ga-efufe isi ha n'ikwa emo. 9 Mmadụ niile ga-atajụ, ha ga-ekwuputa ọrụ niile nke Chineke, ma tugharja uche nke qma banyere ihe o mere. 10 Ndị ezi omume ga-arịurị ọnụ n'ime Onyenwe anyị, ha ga-agbabakwa n'ime ya; ndị niile obi ha ziri ezi ga-anyakwa isi n'ime ya.

65 Abu Qoma dīrị onyeisi abu. Abu Qoma Devid. Otu Abu. I kwestiri otuto, O Chineke, n'ime Zayon; o bụ gi ka anyị ga-emezuru nkwa anyị, 2 O gi onye na-anụ ekpere, o bụ gi ka mmapudị niile ga-abịakwute, 3 Mgbe mmehie na-anyigbu anyị, i gbaghara anyị njehie anyị niile. 4 Ngozi na-adịrị ndị ahụ i hoputara, ka biarju nso, ibi n'ebé obibi gi! E ji ọtụtụ ezi ihe nke ụlo gi, nke ụlọnsu ukwuu gi, mee ka afọ ju anyị. 5 O Chineke, Onye nzoputa anyị, i ji orụ ezi omume diko egiwu na-aza anyị, i bụ olileanya ndị niile bi na nsotụ nke ụwa, na osimiri niile diko ebi danya, 6 onye ji ike ya kpụo ugwu niile, ebe i yikwasịrị onwe gi ike dika ngwa agha, 7 onye mere ka ụda olu oke osimiri niile na ụda olu ebili mmiri, na ogbaaghara mba niile deere duu. 8 Uwa niile juputara n'itunanya n'ihi ọrụ ebube gi niile, n'ebe chi na-abo, ebe anyanwụ na-ada, ka i na-akpolite abu ọnụ. 9 I na-elekota ala na-agba ya mmiri; i na-eme ka ọ burụ ala diko mma. Isi iyi Chineke adighị ata ata, n'ihi inye ndị mmapudị mkpuru ubi, n'ihi na o bụ otu a ka i chọrọ ka ọ dīrị. 10 I na-eme ka mmiri juputa n'ala a koro akọ mee ka elu aja a koro akọ diko lari; i na-eji mmiri ozuzu eme ka ọ diko nro, na-agozikwa ihe ndị akunyere na ya. 11 I na-eji owuwe ihe ubi bara uba kpuksasị afo ọbụla dika okpueze, ugbo na-ebu ihe owuwe ubi na-ejubiga oke. 12 Ala ebe ahijia na-epu n'ozara na-ejuputa n'ahijia ndị, e yikwasịrị ugwu niile obi ụtọ diko uwe. 13 E were igwe anu ụlo kpuchie n'elu ala niile ebe ahijia di ndị puru, oka kpuchikwara ndagwurugwu niile; ha na-eti mkpu ọnụ na-abukwa abu.

66 Abu dīrị onyeisi abu. Otu Abu. Abu Qoma. Uwa niile, jirin ọnụ tikuo Chineke! 2 Buoy abu banyere ebube aha

ya; meenụ ka otuto ya burụ ihe dī ebube! 3 Gwa Chineke okwu si ya, "Lee ka oru gi niile si di oke egwu! Ike gi d nnqo ukwu, ya mere ndị iro gi, na-ada n'ihi gi n'ihi ujo. 4 Ndị niile bi n'ụwa na-akpo isiala nge gi; ha na-abukwa gi abu otuto, ha na-abu abu otuto nge aha gi." (Sela) 5 Bià lee ihe Chineke mere, ụdị ọrụ oke egwu ọ na-arụ n'ihi mmapudị! 6 O mere ka osimiri ghogho ala akorọ, ha ji ụkwụ si n'etiti osimiri gafee; bịaịn ka anyị nṣrụa n'ime ya. 7 O na-achị ruo mgbe ebighị ebi site n'ike ya, anya ya na-elekwa mba niile, ka ndị nnupu isi ghara ifulị onwe ha elu megide ya. (Sela) 8 Toonu Chineke anyị, unu mmapudị niile, kwere ka a nụ ụda otuto ya; 9 O chebelia ndị anyị, ma mee ka ụkwụ anyị ghara imichapụ. 10 N'ihi na o bụ gi, O Chineke, nwara anyị; i nuchara anyị dika ọlaocha. 11 I kpobatara anyị n'ulọ mkporo, ma bokwasị ibu di arø n'azụ anyị. 12 I kwere ka ndị mmapudị ria anyị elu; anyị esitela n'ime ọkụ na n'ime mmiri gafee. I kpobatala anyị ebe anyị nwezuru ihe niile. 13 Aga m e ji aja nsure ọkụ bata n'ime ụlọnsu ukwu gi, imezu nkwa m kwere gi. 14 N'ihi na nke a bụ ihe m ji ọnụ m kwuo, o bükwa nke a ka ebugbtere ọnụ m kwuputara na m ga-eme n'oge nsogbu m. 15 Aga m ej ianu ndị gbara abu ụba chụoropụ gi aja, ya na aja onyinye nke ọtụtụ ebule; Aga m achukwa aja onyinye nke ọtụtụ oke ehi na mkpi. (Sela) 16 Bịaịn nṣrụ, unu niile na-ati egwu Chineke; ka m kporo unu ihe o meree m. 17 Ejị m ọnụ m kpokuo ya; otuto ya di m n're. 18 O burụ na mmehie na-amasi m n'ime obi m, Onyenwe anyị agaraghị ege m ntị; 19 ma Chineke gere ntị n'ezie, nṣrụkwa olu arịriọ m. 20 Otuto dīrị Chineke, onye na-ajughi ekpere m maọbu ghara izi m ihunanya ya!

67 Abu Qoma dīrị onyeisi abu. Abu ej iubọ akwara akpọ. Abu Qoma. Otu Abu. Ka Chineke meere anyị amara ma gozie anyị, ma mee ka ihu ya chakwasị anyị, (Sela) 2 Ka a mara ụzọ gi niile n'ụwa, marakwa nzoputa gi n'etiti mba niile. 3 Ka mmapudị niile too gi, O Chineke; ka mmapudị niile too gi. 4 Ka mba niile nṣrụ ma buoy abu ọnụ, n'ihi na i na-eji ikpe ziri ezi na-achị ndị mmapudị, na-edukwa mba niile nke ụwa. (Sela) 5 Ka mmapudị niile too gi, O Chineke; ka mmapudị niile too gi. 6 Mgbe ahụ, ala ga-amịpụta ihe owuwe ubi ya, Chineke, onye bụ Chineke anyị, ga-agozikwa anyị. 7 Chineke ga-agozị anyị, nsotụ niile nke ụwa ga-ati egwu ya.

68 Abu Qoma dīrị onyeisi abu. Nke Devid. Abu Qoma. Otu Abu. Ka Chineke bilie, ka ndị iro ya burụ ndị a chusasịrị; ka ndị iro ya site n'ihi ya gbalaga. 2 Dika ikuku si achusa anwurụ ọkụ, sikwa otu a chusaa ha. Dika mmanụ na-ehi ụra si agbaze n'okụ, ka ndị na-eme ihe ojoo laa n'iyi n'ihi Chineke. 3 Ka ndị ezi omume burụ ndị nwre obi ụtọ, ma nṣrụa n'ihi Chineke; ka ha burụ ndị nwre obi ụtọ, juputakwa n'ọnụ. 4 Bukuo Chineke abu, bukuonu aha ya abu otuto, toonu onye na-agba igwe ojii dika ịnyinya, Onyenwe anyị bụ aha ya, nṣrụa ọnụ n'ihi ya. 5 O bụ nna ndị nke na-enweghi nna, onye na-ekpechitere ndị di ha nwurụ anwụ ọnụ ha, onye a bụ Chineke, onye bi n'ebé ya di nsø. 6 Chineke na-eme ka ndị naanị ha nọ nwee ezinaulọ, o na-eji ịbü abu duputa ndị n'ulọ mkporo, ma ndị nnupu isi ka o na-eme ka ha biri, n'ala kporo nkụ. 7 Mgbe i buteere ndị gi ụzọ, O Chineke, mgbe i gabigara n'ala tögborop n'efu, (Sela) 8 elu ụwa mara jijiji, eluigwe wupurụ mmiri ozuzu, n'ihi Chineke, Onye Sajnai, n'ihi Chineke, Chineke nke Izrel. 9 I nyere mmiri ozuzu n'ebé

o dí ukwuu, O Chineke, i tutere ihe nketa gi nke ike gwuru. **10** Ndi gi biri n'ime ya, site n'oke akunuba gi, O Chineke, i roputaara ndí ogbenye mkpa ha. **11** Onyenwe anyí kposara okwu ahú, ọnuogugu ndí inyom kwusara ya bu igwu di otutu; **12** ndí eze na ndí agha ha ji ọso gbalaa; ndí mmadu kere ihe a dotara n'aghá, n'ime ọmumá uló ikwu. **13** O bùladí mgbe i na-arahú ura n'retiti ọgba aturu, nku abuq nke nduru m bu ihe e ji olaocha kpuchie, jirikwa olaedo nke na-enwuke kpuchie abubá ya. **14** Mgbe Onye púru ime ihe niile chusasári ndí eze bi n'ala a, o dí ka snoo dara n'elú Zalmon. **15** Ugwu Bashan, ugwu mara mma nke ukwuu, ugwu Bashan, ugwu nwere n'elú ya otutu ugwu di iche iche. **16** Gi ugwu nwere otutu ugwu, gini mere i ji ele anya site n'ekworo n'ugwu Chineke hoqoro i bu ebe o ga-ano chia, ebe Onyenwe anyí n'onwe ya ga-ebi, ruo ebighi ebi? **17** Ọnuogugu ugbo agha Chineke dí iri puku kwúrú puku, a pughí igutá ha; ha díkwa puku kwúrú puku; Onyenwe anyí sitere Sajnai bata n'ulonṣo ya. **18** Mgbe i rigoro gaa n'elú, i duuru ndí a dotara n'aghá; i natara onyinye dí iche iche n'aka ndí mmadu, o bùladí n'aka ndí na-enupu isi, ka gi, O Onyenwe anyí Chineke, biri n'ebé ahú. **19** Otuto díri Onyenwe anyí, Chineke anyí, na Onye Nzoputa anyí, Onye na-ebu ibu aró anyí ubochí niile. (Sela) **20** Chineke anyí bu Chineke na-azoputa; mgbaputa puo n'ónwú na-esite n'aka Onye kachasí ihe niile elu, bu Onyenwe anyí. **21** N'ezie, Chineke ga-egwepia isi ndí iro ya niile, isi ndí niile na-agá n'ihi ibi ndú mmehie. **22** Onyenwe anyí kwuru si, "Aga m esite na Bashan kpólata ha, aga m adoputa ha site n'ebé omimi nke osimiri, **23** ka unu nwée ike saa ükwu unu n'ime obara ndí iro unu, ka ire nkita unu niile ketakwa oke nke ha." **24** O Chineke, ahúla igwe ahírị mmadu ndí na-eso gi, bu igwe ahírị mmadu nke so Chineke m, na Eze m na-abu n'ebé nsó ahú. **25** Ndí na-abu abu n'o ihi, ndí na-eti egwu, na-eso ha n'azú; umu agbogho na-akpó ubo sokwa ha. **26** Too Chineke n'etiti nzukó ukwuu ahú; toonu Onyenwe anyí n'etiti nzukó umu Izrel. **27** Lee Benjamin bu agbúru dikárisíri nta, ka o na-edu ha, lekwaa igwe umu ndí eze Juda na nke Zebúlon na Naftali. **28** O Chineke, kpólite ike gi; mee ka ike gi púta ihé, O Chineke, dika i mere na mbu. **29** N'ihi ulonṣo ukwu gi nke dí na Jerusalem, ndí eze ga-ewetara gi onyinye dí iche iche. **30** Baara anú ohia ahú zoro n'etiti riidi mba, igwe oke ehi n'o n'etiti umu ehi nke mba niile. Site na nweda n'ala, ka o wetara gi ogbe olaocha. Chusasá mba niile, bu ndí na-enwe mmasí n'ibu agha. **31** Ndí nnochi anya obodo, ga-esite n'líjpt bíja, Kush ga-etinye onwe ya n'okpuru Chineke. **32** Búkuo Chineke abu, unu alaeze niile nke ụwa, búkuo Onyenwe anyí abu otuto, (Sela). **33** Buo abu nye onye na-agba iñyinya n'eluigwe, e, o bùladí eluigwe nke díri site na mgbe ochie, onye olu ike ya dika egbe eluigwe. **34** Kwusaa ike Chineke, onye idí ukwuu nke jma mma ya na-ekpuchi Izrel, onye ike ya dí n'eluigwe. **35** O Chineke, i dí oke egwu n'ime ulonṣo gi; Chineke nke Izrel na-enye ndí ya ume na ike. Toonu Chineke!

69 Abu Oma díri onyeisi abu. Eji olu abu "Okoko Lili." Abu Devid. O Chineke, zoputa m, n'ihi na mmiri abíjuorula m n'olu. **2** Ana m emíkpu n'ürüro ebe dí omimi, e nwekwaghi ebe iżókwasí ükwu dí. Abíala m n'ebé mmiri dí omimi; uju mmiri na-achökwa ikpuchigide m. **3** Akpirí akpoolla m nkú, ike agwula m ebe m na-akpó oku maka enyemaka. Anya m

agbaala ọchichirí ebe m na-ele anya Chineke. **4** Ndí kpóro m así n'efu dí ukwuu karí agiri isi dí m n'isi. Ndi na-achó ila ndú m n'ihi dí ukwuu, bu ndí hoqoro ibu ndí iro m, mgbe o na-adighí ihe ọbúla m mere ha. Ha nogidesíri m ike mee ka m nyeghachi ihe m na-ezughí n'ohi. **5** Gi, Chineke, i maara enweghi uche m niile; ikpe ọmumá m abughí ihe zoro ezo n'ihi gi. **6** Ekwela ka ihere mee ndí na-atükwasí gi obi n'ihi m, O Onyenwe m, Onyenwe anyí, Onye púru ime ihe niile; ka ndí na-achó gi ghara ibu ndí a ga-eme ihe ihere n'ihi m, O Chineke nke Izrel. **7** O bu n'ihi gi ka m na-anagide ikwá emo, ihere ekpuchiela m ihu. **8** Abu m objá n'ebe ụmunná m nō, n'ebe ụmunné nō, abu m onye mba ozo. **9** N'ihi na ihe gbasara uló gi na-anú m oku n'obi, ita ụta niile nke ndí na-akparí gi adakwasila m. **10** Mgbe m na-ebe akwa na-ebukwa ọnú, ha kparíri m n'ihi na m na-eme nke a. **11** Mgbe m yikwasíri uwe iru uju m, a ghoro m ihe ha ji eme ihe ochi. **12** Ndí na-anó ọnodu ala n'ọnú ụzo ama, na-akwa m emo, na-akó m ọnú, abu m isi abu nke ndí na-añubiga mmanya oke na-abu. **13** O Onyenwe anyí, ana m akpoku gi n'ekpere, n'oge ihuoma gi; na oke iħunanya gi, O Chineke m, zaa m n'ezioķwu nke nzoputa gi. **14** Doputa m site n'ürüro, ekwela ka m mikpuo; zoputa m site n'aka ndí kpóro m así, site na mmiri miri emi. **15** Ekwela ka uju mmiri kpuchie m, maobu ka ebe dí omimi loda m, ma o bùkwanú ka olulu lomie m, kpuchie m n'ime ọnú ya. **16** O Onyenwe anyí, zaa m, site n'ídí mma nke iħunanya gi, n'ime idí ukwuu nke oke ebere gi, chee m ihu. **17** Ezonaríla mu bu ohu gi ihi gi. Ano m na nsogbu, mee ngwangwa zaa ml! **18** Bia m nso zoputa m. Gbaputa m site n'aka ndí iro m. **19** I maara ihe niile banyere ihe očhi ha ji m mee, mweda n'ala m na ihe ihere: ndí iro m niile nokwa gi n'ihi. **20** Očhi ha na-achíj m etiwaala m obi, ma hapú m n'ondou enweghi iñyeaka. Elere m anya onye ga-emere m ebere, ma o díghí onye ọbúla m huru; lee anya ndí ga-akasi m obi, ma o díkzaghi onye m chotara. **21** Ha tinyere oluul n'ime nri m, nyekwa m mmanya gbara ükka ka m riúo. **22** Ka tebul e debere n'ihi ha ghoro ha onya; ka o buru ha ihe ibo qbo mgbe ha n'o n'udo ya ghoro ha onya igitudu. **23** Ka anya ha gbaa ọchichirí, ka ha gharakwa iħu ụzo ozo, mekwa ka ükwu ha na-ama jjiji mgbe niile. **24** Wükwasí ha oke iwe gi, ka iwe gi dí oku zute ha. **25** Ka ebe obibi ha togboró n'efu, ka mmadu ọbúla gharakwa ibi n'ime uló ikwu ha. **26** Ha na-akpagbu ndí ahú i merüru ahú, na-ekwukwa banyere ihe mgbu ndí ahú i kwohijara ahú. **27** Boo ha ebubo ajo omume tükwasí n'elu ajo omume, ekwekwala ka ha keta oke na ezi omume gi. **28** Mee ka e hichapú aha ha site n'akwükwo nke ndú, ka a hapú idekota aha ha na nke ndí ezi omume. **29** Ano m n'ufu na ihe mgbu, O Chineke, mee ka nzoputa gi kpuchie m. **30** Aga m ejí ibu abu too aha Chineke, jirikwa ekele bulie ya elu. **31** Nke a ga-ató Onyenwe anyí utó karí ake ehi, karí ake ehi, nke mpi ya na ükwu ya ka dí. **32** Ndí ogbenye ga-ahú ya ma riñjakwa ọnú; unu ndí na-achó Chineke, ka obi unu na-adí ndú. **33** Onyenwe anyí na-anú erekpe ndí nō na mkpa, o naghi elelakwa ndí ya a dotara n'aghá anya. **34** Ka eluigwe na ɿwa too ya, osimiri niile na ihe niile bi n'ime ha. **35** N'ihi na Chineke ga-azoputa Zayon; o ga-ewugharí obodo niile nke Juda. Mgbe ahú, ndí mmadu ga-ebi n'ime ya, mee ya ihe nweta ha. **36** Umu ndí na-ejere ya ozi ga-eketa ya, ndí huru aha ya n'anya ga-ebikwa ebe ahú n'ime ya.

70 Abu Oma dírị onyeisi abu. Nke Devid. Aririo. O Chineke, gbata oṣo bia zoputa m, O Onyenwe anyi, bia ngwangwa inyere m aka. **2** Ka ndị niile na-achọ inapụ m ndù m, bùrụ ndị a ga-etinye n'onodụ ihere na ogbaaghara. Ka ndị o namaşı iħu ila n'iyi m laghachi azu n'ihere. **3** Ka ndị ahụ na-asị m, "Ehee! Ehee!" laghachi azu n'ihi ihere ha. **4** Ma ka ndị niile na-achọ gi ḥuriā ḥiṇ, nweekwa obi ụtọ n'ime gi, ka ndị ahụ ḥuru nzoputa gi n'anya na-ekwu mgbe niile, "Onyenwe anyi dí ukwuu." **5** Ma mụ onwe m bụ ogbenye na onye nō na mkpa; O Chineke, mee ngwangwa bjakwute m. I bụ onye inyeaka m na onye mggaputa m; O Onyenwe anyi, anola odata ibia.

71 Onyenwe anyi, n'ime gi ka m gbabara izere ndù; ekwela ka ihere mee m. **2** Site n'ezì omume gi, gbatu m, mee ka m nwere onwe m; toq̄ ntị gi n'ala nrụḡulu m ma zoputa m. **3** Ghoroq̄ m oke nkume nke ebe mgbabá, ebe m nwere ike igbabá mgbe ọbula; nye iwu maka nzoputa m, n'ihi na i bụ oke nkume m na ebe m e wusiri ike. **4** O Chineke m, site n'aka ndị ajo omume na ndị mmadụ na-emē ihe ojoo, ndị afọ tara mmiri, gbatu m. **5** N'ihi na gi onwe gi buriż olileanya m, Onyenwe m Onyenwe anyi, ntukwasị obi m site na mgbe m bụ nwantakiri. **6** O bụ gi ka m tukwasịrị obi, site n'oge amuru m; gi onwe gi weputara m site n'afọ nne m. Aga m anogide na-eto gi. **7** Adila m ka ihe ama nye otutu mmadụ, ma i bụ ebe mgbabá m siri ike. **8** Onu m juputara n'otutu gi, o na-ekwputa īma mma gi ogologo ubechị niile. **9** Agbakutala m azu mgbe m mere agadi; ahapukwala m mgbe ike adighikwa m. **10** N'ihi na ndị iro m na-ekwu okwu megide m; ndị ahụ na-achọ igbu m na-agbarita izu nzuzo. **11** Ha na-asị, "Chineke agbakutala ya azu; chuo ya oso, jideka ya, n'ihi na o nweghi onye ọbula ga-agbaputa ya." **12** O Chineke, anola m ebe dí anya; O Chineke m, bia ngwangwa nyere m aka. **13** Ka e were ihere kpuchie ndị na-ebu m ebubo ugha; ka ihere na nleda anya bùrụ ihe ga-ekpuchi ndị ahụ na-achọ imerụ m ahụ. **14** Ma mụ onwe m ga-anogide na-enwe olileanya mgbe niile; aga m eto gi mgbe niile karịa otu m toro gi na mbu. **15** Onu m ga-ekwu banyere ezi omume gi na nzoputa gi ogologo ubechị niile, o bụ ezie na-amaghị m otutu ya. **16** Aga m abia kwusaakwa idị ukwu oru gi niile, Onyenwe m Onyenwe anyi, aga m ekwuza ezi omume gi, e, naanị nke gi. **17** O Chineke, site na mgbe m bụ nwantakiri, i kuzielera m ihe, ruo taa, ana m ekwputa banyere oru ebube gi niile. **18** O Chineke m, o bùladi mgbe m mere agadi, mgbe isi awo juru m isi, ahapuka m, tutu ruo mgbe m ga-ekwputa ike gi nye ogbo nke na-abia, na jidị ike gi nye ndị niile na-abia n'oge dí n'ihi. **19** O Chineke, ezi omume gi na-eru n'eluiweghe, gi onye merela otutu ihe dí ukwu. O Chineke, onye dí ka gi? **20** N'agbanyeghi na i meela ka m gabiga otutu nsogbu nke dí ilu, i ga-atutu ndị m ozo; site n'ebé dí omimi nke ụwa, i ga-adokpuputa m ozo. **21** I ga-eme m ka m dírị ukwuu karia ka m dí na mbu. I ga-akasikwa m obi ozo. **22** O Chineke m, aga m ejị ụbø akwara too gi, n'ihi ikwesi ntukwasị obi gi; aga m ejị une bükuo gi abụ otuto, gi Onye nsø nke Izrel. **23** Egbugbare onu m gati mkpu ḥiṇ mgbe m na-abụku gi abụ otuto, mụ, onye i gbaputara. **24** Ogologo ubechị niile, aga m ekwputa oru ezi omume gi niile, n'ihi na ndị ahụ chọrọ imerụ m ahụ, ka e tinyere n'onodụ ihere na ogbaaghara.

72 Abụ nke Solomon. O Chineke, jiri ikpe ziri ezi mejuputa eze. Nyekwa nwa eze ezi omume gi. **2** O ga-aji ezi omume chia ndị gi, jiri ikpe ziri ezi chia ndị a na-emegbu. **3** Ka ugwu niile wetara ndị mmadụ iħa ụba; ugwu nta niile wetakwara ha mkpuru ezi omume. **4** O ga-ekpeputa ndị a na-emegbu n'etiti ndị mmadụ, zoputakwa ümuntakiri ndị nō na mkpa; o ga-egwepia onye mmegbu. **5** Ka o digide ruo mgbe niile dika anyanwu na-adigide, dika onwa na-adigideka ruo ọgbo niile. **6** O ga-adị ka mmiri na-ekwasi ala ubi a suru asu, dika mmiri ozuzu na-edē elu ala. **7** N'oge ndu ya, ka ndị ezi omume too, na-awasa; iħa ụba ga-ejuputa ebe niile ruo mgbe onwa agaghị adikwa. **8** O ga-achị site n'osimiri ruo osimiri, na-esite n'iyi ukwu. ruo na nsotu niile nke ụwa **9** Ebo niile ndị bi n'ozara ga-akpó isiala nye ya, ndị iro ya niile ga-abu ndị e wedara n'ala. **10** Ndị eze Tashish na mba niile dí n'ebé dí anya, ga-atu ụtụ wetara ya; e, o bùladi ndị eze si Sheba na Seba, ga-ewetara ya otutu onyinye. **11** Ndị eze niile ga-akpó isiala nye ya, mba niile ga-ejekwara ya ozi. **12** N'ihi na o ga-azoputa ndị nō na mkpa mgbe ha kpokuru ya. O ga-azoputakwa ndị ogbenye na-enweghi onye ga-enyere ha aka. **13** O ga-enwe omijiko n'ahụ ndị na-enweghi ike, na ndị nō na mkpa, o ga-azoputa ndị nō na mkpa site n'onzu. **14** O ga-azoputa ha site na mkpagbu na ihe ike, n'ihi na ndị ha dí oke ọnuaḥia n'anya ya. **15** Ka o dí ogologo ndị! Ka e nye ya olaocha e wetara na Sheba. Ka ndị mmadụ na-ekpere ya ekpere mgbe niile, ma goziekwa ya ogologo ubechị niile. **16** Ka mkpuru ọka juputa n'ebé niile n'ala a; ka ha-na-efufegharị n'elu ugwu niile. Ka mkpuru ụbi ya wasaa dika Lebanon; ka mmadụ juputa nke ọma n'obodo dika ahijahị ndu nke ọhia. **17** Kaaha ya na-adigide ruo mgbe ebighị ebi; ka o na-adigide ruo mgbe niile dika anyanwu si adigide. A ga-esite na ya gozie mba niile, a ga-akpó ya onye a goziri agozi. **18** Otuto dírị Onyenwe anyi Chineke, Chineke nke Izrel, onye naanị ya na-arụ oru ebube dí iche iche. **19** Otuto dírịaha ya dí ebube ruo ebighị ebi; ka ụwa niile juputa n'ebube ya. **20** Nke a bụ ogwugwu ekpere Devid nwa Jesi.

73 Abụ Ọma Asaf. N'ezie, Chineke dírị Izrel mma, dıkwara ndị obi ha dí ọcha. **2** Ma mụ onwe m, o fodurụ nwantiị ka m zoḥie ükwu, o fodurụ nwantiị ka ükwu m għbuxaq. **3** N'ihi na e kwasara m ndị mpako ekworo; mgbe m hrur iħa ụba nke ndị ajo omume. **4** Ha anaghị adogbu onwe ha; ahụ ha għbar abuba, siekwa ike. **5** Nsogbu niile mmadụ ibe ha na-enwe adighi erute ha. Ha enwegħi mkpa ọbula nke na-akpa ha dika ndị ọzq nwere. **6** N'ihi nke a, nganga bū ihe iħra n'olu ha; ha jikwa ihe ike kpuchie onwe ha dika uwe. **7** Mmehie na-esite n'obi ojoo ha apuha; echiche ojoo ha enwegħi nguta. **8** Ha na-akwa emo, na-ekwara iro ekwu okwu; n'ime mpako ha, ha na-aba mba imegbu ndị ọzo. **9** Ha ji onu ha na-ekwu na eluwighe bū nke ha, ha jikwa ire ha kwuo na ụwa niile bū nke ha. **10** N'ihi nke a, ndị ha na-eso ha, na-anħru okwu ha ebe ọ bara ụba dika mmiri. **11** Ha na-asị, "Olee otu Chineke għesi mara? Q dikkwan ihe Onye kachas iħe niile elu maara?" **12** Otu a ka ndị ajo omume dī, ha na-ebi ndị na-enwegħi nsogbu; aknunba ha na-amubakwa. **13** N'ezie, o bụ naanị n'efu ka m debere obi m ọcha, n'efu ka m kworak aha m abu n'emegħi ihe ojoo. **14** Ogologo ubechị niile, anq m na nsogbu; tħuttu niile ka m na-anata ntaramahħu. **15** O bùrụ na m kwuru si, "Nke a ka m ga-ekwu," agaara m abu onye na-

ekwesighị ntukwasị obi n'etiti ụmụ gi. **16** Mgbe m gbalịri ighota ihe ndị a niile, o ghoro m ihe mwute, **17** tutu rwo mgbe m bara n'ebi nso Chineke; mgbe ahụ ka m ghotara ihe ga-eme ha n'ikpeazu. **18** N'ezie, i na-eguzo ha n'ala na-achị achị; i na-atudị ha, laa ha n'iyi. **19** Lee, ka ha si laa n'iyi n'otu ntabi anya, bùrụ ndị ihe egwu dị iche ike kpochapuru kpamkpam! **20** Dịka nro, mgbe mmadu na-eteata, otu a, O Onyenwe anyị, mgbe i tetara, i ga-eleda haanya dika echiche na-agaghị emezi. **21** Mgbe m n'o n'obi mwute; mmuo m daramba. **22** Abụ m onye nzuzu na onye na-amaghị ihe. Adị m ka anụ ọhịa n'ihi gi. **23** Ma ana m anonyere gi mgbe niile; i na-ejide m n'aka nrí m. **24** I na-eji ndumodụ gi na-edu m, ma emesia, i ga-anabata m n'ebube gi. **25** Onye ka m nwere n'eluiwge ma ọ bughị gi? O dighi ihe ụwa a nwere nke m gachosi ike karja gi. **26** Anụ ahụ m na mkipurụobi m nwere ike ịda mba, ma Chineke bụ ike nke obi m, na ihe nketa m ruo ebighị ebi. **27** Ndị niile nöpuru gi n'ebi dị anya ga-ala n'iyi. I ga-alakwa ndị niile na-ekwesighị ntukwasị obi, nye gi n'iyi. **28** Ma nye mụ onwe m, ọ dị mma ino Chineke nso. Emeela m Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị ebe mgbabam. Aga m akọ banyere ọru gi niile dị iche ihe.

74 Abụ maskil nke Asaf. Chineke, gini mere i ji ju anyị rwo mgbe ebighị ebi? Gini mere iwe gi ji akwụ anwụrụ megide igwe atụrụ ndị i na-azụ? **2** Cheta mba ahụ nke i zutara na mgbe ochie, ebo ahụ bụ ihe nketa gi, ndị i gbaputara, n'ugwu Zayon ebe i biri. **3** Tugharia nzor ụkwụ gi bia na mbibi ebighị ebi ndị a. O bụ onye iro wetara jla n'iyi a niile n'ulonso a. **4** Ndị iro gi gboror ụja n'ebi i zutere anyị. Ha weliri okolozo ha dika ihe irịbam. **5** Ha kpara agwa dika ndị ikom ji anyuikie ha ga-eji gbutuo ọtụtu osisi dị n'oke ọhịa. **6** Ha ji anyuikie na ebugbugu ha kujisie ihe niile ejị amachi ihe bụ nke egbunyere ihe. **7** Ha kpokwara ulonso gi okụ, mee ya ka o repia. Ha merụrụ ụlo obibi ahụ a kpokwasịrị aha gi. **8** Ha sịrị n'obi ha, “Anyị ga-etipia ha kpamkpam!” Ha kporo ebe niile a na-anị efe Chineke n'ala o okụ. **9** Enyeghi anyị ihe irịbam a ọbụla site n'aka Chineke. O díkweghị ndị amụma fofdụ. O díkweghị onye ọbụla n'etiti anyị onye maara, mgbe ihe a ga-agwu. **10** O Chineke, ruo ole mgbe ka ndị iro ga-anogide na-achị gi očhi? Onye iro, ọ ga-eleli aha gi ruo mgbe ebighị ebi? **11** Gini mere i na-eseghachi aka gi azụ, eaka mri gi? Seputa aka gi laa ha n'iyi! **12** Ma gi, O Chineke, bùrị eze m site na mgbe ochie. O bụ gi na-aruputa nzoputa n'elu ụwa. **13** Site n'ike gi dị ukwuu i mere ka osimiri kewaa abụo. O bụ gi gwepiara isi anụ ojoo ahụ n'ime mmiri. **14** O bụ gi gwepiara isi anụ ojoo ahụ a na-apko leviatan, mee ka o ghoro nri nye ụmụ anumanyi bi n'ozara. **15** O bụ gi mere ka isi iyi na mmiri iyi na-aso. I mere ka osimiri na-eru eru mgbe nñile ta. **16** Ehihie na abalị bụ nke gi. I mere ka anyanwụ na onwa guzosie ike. **17** O bụ gi kewaputara oke ala niile nke ụwa. O bụ gi mere ka okpochi na udu mmiri di. **18** O Onyenwe anyị, cheta otu onye iro si chia gi očhi, na otu ndị nzuzu si kwaa aha gi emo. **19** Ewerala ndị nduru gi nyefee anụ ọhịa ojoo n'aka. Echefukwala ndị ndị gi a na-apkgbu ruo mgbe ebighị ebi. **20** Chetakwa ogbugba ndị gi, n'ihi na ihe ike na-ejuputa ebe niile gbara očhichirị n'ala a. **21** Ekwela ka ndị a na-apkgbu bgaghachi azụ n'ihere; ka ndị ogbenye na ndị nọ na mkpa too aha gi. **22** O Chineke, bilie, kpechitara onwe gi ikpe. Chetakwa otu ndị nzuzu si kọp

gi onụ ogologo ụbочị niile. **23** Elepula mkipotu nke ndị iro gi niile anya, olu mkipotu nke ndị iro gi na-agà n'ihi na-ala elu.

75 Abụ Qoma nke dīrị onyeisi abụ. Nke olu abụ “E bibikwala.” Abụ Qoma Asaf. Otu Abụ. Anyị na-eto gi, O Chineke. Anyị na-eto gi, n'ihi na aha gi dị nso. Ndị mmadu na-ekwu banyere ọru ebube gi dī iche iche. **2** I na-asị, “Ana m ahoputa oge a kara aka. O bụ m na-ekpe ikpe ziri ezi. **3** Mgbe ụwa na mmadu niile bi n'ime ya na-ama jijiji, ọ bụ m na-ejidesi ogidi ya ike ka o guzo chịm. (Sela) **4** Nye ndị mpako, ana m asị, “Unu etukwala onụ ọzọ, nye ndị ajo omume, ana m asị, Unu ewelila mpi unu elu. **5** Unu ewelila mpi unu megide eluigwe; unu ejila nnupu isi kwuo okwu.” **6** O dighi onye ọbụla sitere n'owụwa anyanwụ, maobụ n'odịda anyanwụ, maobụ n'ozara nke pürü ibili mmadu elu. **7** Kama ọ bụ Chineke, onye na-ekpe ikpe; ọ na-eweli otu onye elu, wedakwa onye ọzọ ala. **8** Otu iko di n'aka Onyenwe anyị nke juputara na mmanya na-agba ụfufị nke a gwanyekötara ụda dī iche iche. O na-awupụ ya, ndị ajo omume niile nke ụwa na-ariụ ya ruo mgbe o gwusiri. **9** Ma mụ onwe m, aga m ekwuputa nke a ruo mgbe ebighị ebi. Aga m abụku Chineke nke Jekob abụ otuto, **10** bụ onye sịrị, “Aga m ebipụ mpi ndị ajo omume niile, ma a gabebuli mpi ndị ezi omume elu.”

76 Abụ Qoma diri onyeisi abụ. Nke ejị ụbọ akwara akpo. Abụ Qoma Asaf. Otu Abụ. A maara Chineke n'obodo Juda; aha ya dī ukwuu n'obodo Izrel. **2** Ułọ ikwu ya dī na Salem, ebe obibi ya dī na Zayon **3** Ebe ahụ ka o tijisịrị àkü niile na-egbu amụma, na ọta niile, na mma agha niile, na ngwa agha niile. (Sela) **4** I juputara n'l'hè, i dī oke ebube karịa ọtụtu ugwu nke anumanyi juputara. **5** A punarịla ndị nwere obi ike ihe ha, ha na-arahukwa ura ikpeazu ha; o nwehị otu onye n'ime ndị dike n'aghị ndị a pürü iweiaka ya abụ elu. **6** N'ihi ịba mba gi, O Chineke nke Jekob, inyinya na ugbo agha na-anị juu. **7** O bụ naani gi ka e kwersi itu egwu. Onye pürü igozo n'ihi gi mgbe i na-ewe iwe? **8** I sitere n'eluiwge mee ka a nụlụ ikpe ike gi. Ụwa tükwarra egwu, dere duu, **9** mgbe gi, O Chineke, biliri ikpe, ịzoputa ndị niile a na-apkgbu n'ala a. (Sela) **10** N'ezie, oke iwe gi megide ụmụ mmadu na-ewetara gi otuto, ndị fofdụ mgbe oke iwe gi gabigasịrị, na-anị juu. **11** Kwenụ Onyenwe anyị Chineke nkwa ma mezuokwa ha; ka ndị ala niile bụ agbataobi unu wetara onye ahụ e kwersi ịtụ egwu onyinye dī iche iche. **12** O na-eweda ndị na-achị achị n'ala; ndị eze niile nke ụwa na-atụ ya egwu.

77 Abụ Qoma nke dīrị onyeisi abụ. Maka Jedutun. Abụ nke Asaf. Abụ Qoma. Etikuru m Chineke n'oke olu maka enyemaka; etikuru m Chineke mkipu ka ọ nrụ olu m. **2** Mgbe m n'o n'ihé mgbu, ọ bụ Onyenwe anyị ka m choro. N'anyasi, esetipuru m aka m abụ, ike na-agwughi, mmuo m jükwarra ka a akasie ya obi. **3** O Chineke, echetara m gi, sükwaas ude; echere m echiche, mkipurụobi m dakwara mba. (Sela) **4** I kweghị ka anya m abụo mechie; n'ihi oke mwute m, enweghị m ike kwuo okwu. **5** Echere m echiche banyere ụbочị niile gara aga, na afọ niile ndị gara aga. **6** Echetara m abụ niile m na-abụ n'ime anyasi. Mkipurụobi m n'o n'ondụ ntugharị uche, mmuo m jükwarra ajusu. **7** “Onyenwe anyị ọ ga-agbaku m azụ ruo mgbe ebighị ebi? Ọ putara na ọ gaghi egosi ihuoma ya ọzọ? **8** Ọ putara na ihunanya ya nke nadigide ruo ebighị ebi agwulạ? Ọ putara na nkwa ya agaghị

emezu ruo ebighi ebi? 9 Chineke, o chefuola i mere anyi ebere? O jichiela omijiko ya n'ihi iwe?" (Sela) 10 Mgbe ahu, ekwuru m, "Lee onodu ojoo m, afø niile mgbe Onye kachasi ihe niile elu setipurụ aka nri ya. 11 Aga m echeta oru niile Onyenwe anyi rurụ; e, aga m echeta ihe iribama niile i mere n'oge gara gara. 12 Aga m atugharia uche m n'orū gi niile, tulekwa oru ukwuu gi niile dì iche iche." 13 O Chineke, uzø gi niile dì nsø. Olee chi dì ukwuu dika Chineke anyi? 14 I bụ Chineke onye na-arụ oru ebube dì iche iche; i na-egosiputa ike gi n'etiti ụmụ mmadu. 15 I ji aka gi dì ike gbatapta ndị gi, bụ ụmụ ụmụ Jekob na Josef. (Sela) 16 Osimiri hụrụ gi, O Chineke, osimiri hụrụ gi, taa; ogbu mmiri mere mkpotu. 17 Igwe ojii wupurụ mmiri, mkpotu egbe eluigwe juputara mbara eluigwe; àkụ gi gburu amuna ebe niile. 18 A nuru ụda egbe eluigwe gi n'oke ifufe, amuma gi nyere ụwa niile ihe; elu ụwa niile mara jjiji, tukwaa oke egwu. 19 O bụ n'osimiri ka nzø ükwu gi gara, uzø gi gara n'etiti oke osimiri, o bụ ezie na ahughị m nzø ükwu gianya. 20 I sitere n'aka Mosis na Eron duo ndị gi dika igwe atụru.

78 Abu maskil nke Asaf. Ndị m, nurunụ ihe m na-ezi; geenu ntị n'okwu onu m. 2 Aga m ejị ilu malite okwu m, aga m eku otụtụ ihe omimi, ihe ndị sitere na mgbe ochie; 3 ihe ndị anyi nurula, marakwa, ihe ndị nna nna anyi ha gwara anyi. 4 Anyi agaghị ezonari ụmụ anyi ihe ndị a, kama anyi ga-akorọ ogbø nke na-abia n'ihi akukọ idị ike Onyenwe anyi, na oru ebube ya, na ihe itụnanya niile o mere. 5 O nyere Jekob iwu banyere ükpurụ ya,mekwaa ka iwu ahụ guzose ike n'Izrel, bụ nke o doro nna nna anyi ha aka na ntị, ka ha kuziere ụmụ ha, 6 ka ogbø na-eso ha nwee ike mọta ya, o bùladị ogbø nke a ka amụbeghi, ndị nke ga-agwakwa ha ụmụ ha. 7 Mgbe ahu, ha ga-atukwasị Chineke obi ha, ma ghara ichefu oru ya niile dì iche iche. Ha ga-edebekwa iwu ya niile. 8 Ha agakwaghị adị ka ndị nna nna ha, ogbø ndị nnupu isi na ndị isiike; ndị obi ha na-adighị n'ebe Chineke nø, ndị mmuo ha na-ekwesighị ntukwasị obi nye ya. 9 Ndị ikom Ifrem, n'agbanyeghi na ha kwere ụta ha, chigharị azụ, gbaa ọso n'ubochị agha. 10 Ha edebeghi ogbugba ndị Chineke. Ha jukwara ibi ndị dika iwu ya si dì. 11 Ha chefuru ihe o mere, oru itụnanya o gosiri ha. 12 Chineke rürü oru ebube ndị a n'ihi nna nna ha n'alà Ijipt na n'ohịa Zoan. 13 O kewara oke osimiri, site n'etiti ya dufee ha. O mere ka mmiri ahụ guzo ọto dika mgbidi. 14 O ji igwe ojii duo ha n'ije n'ehihie, jirikwa ihé sitere n'okụ ahụ, duo ha ogologo abalị niile. 15 O gbawara oke nkume dì n'ozara, si otu a nye ha mmiri hiri nne, dika a ga-asị na o bụ mmiri si n'otụtụ oke osimiri. 16 O mere ka mmiri iyi site na nkume gbatapta, mee ka mmiri rudata dika osimiri. 17 Ha nogidere na-emehie megide ya. Ha nupuru isi n'ozara megide Onye kachasi ihe niile elu. 18 Ha kpachara anya nwawa Chineke ọnwụnwa, mgbe ha rịorọ ya nri nke obi ha chọro. 19 Ha kwuhiere Chineke; juo ya onu sị, "Chineke o pürü inye anyi ezi nri na mmiri ọnụhụ n'ozara a? 20 O bụ ezie na o tiri nkume ahụ ihe, mee ka mmiri sọpụta, mmiri iyi sọpụtara n'ebi o hiri nne, ma o pürü inye anyi nri? O pürü inye ndị ya anu?" 21 Mgbe Onyenwe anyi nuru ihe ha kwuru, iwe were ya; oku ya repiara Jekob, iwe oku ya biliri megide Izrel. 22 N'ihi na ha ekwenyeghi na Chineke, maobụ tukwasị obi na nzopụta ya. 23 N'agbanyeghi ihe ndị a, o nyere mbara eluigwe iwu meghekwa onu uzø niile nke eluigwe. 24 O mere

ka mánà zokwasị ndị mmadu a dika mmiri, ka ha rie. O nyere ha mkpurụ ọka nke si n'eluiwge. 25 Ndị mmadu tara achicha ndị mmuo ozi. O zitere ha nri niile ha nwere ike iri. 26 O sitere n'eluiwge topụ ikuku nke ọnwụnwa anyanwụ, o jikwa ike ya duo ikuku nke ndịda. 27 O zidatara ha anu dì ukwuu dika ọ bụ uzu, anu ufe ọnugogu ha dika ọnugogu aja dì n'ala onu oke osimiri. 28 O mere ka ụmụ anu ufe ndị a daara ha n'ala n'etiti ọmụma ulọ ikwu ha nakwa gburugburu ulọ ikwu ha. 29 Ha riri ihe tutu ruo mgbe ha enwekwaghị ike iri ozo, n'ihi na o nyere ha ihe obi ha chọro. 30 Ha erisibeghi nri ahụ obi ha chọro, anu ufodụ díkwa ha n'onu. 31 mgbe iwe Chineke biliri imegide ha; o tigburu ndị kachasi ike n'etiti ha, tigbukwaa ụmụ okorobia ndị Izrel. 32 Ma na-eleghị ihe ndị a anya, ha gakwara n'ihi na mmehie ha, jukwa ikwere n'orū ebube niile Onyenwe anyi rurụ. 33 O mere ka ụbochị ndị ha bụrụ ihe efu. O mekwara ka afø ha gwusịa n'obi olulọ mmiri. 34 Mgbe ọbụla Chineke tigburu ha, ha na-achọ ya; ha na-alaghachi azụ, chosie ya ike. 35 Ha na-echeta na Chineke bụ Oke nkume ha, na Chineke nke kachasi ihe niile elu bụrụ ha Onye Mgbapta. 36 Ma mgbe ahụ, ha ga-eji naanị okwu efu fee ya ofufe, were ire ha na-agħara ya ugħha. 37 Obi ha ekwesiwaghị ike nye ya. Ha ekwesiwaghị ntukwasị obi nye ogbugba ndị ya. 38 Ma o meere ha ebere. O għagħara ha mmehie ha. O lagħiha n'iyyi. Otụtụ oge ka o jidere iwe ya. O kpalikwaghị oke iwe ya. 39 N'ihi na o chetara na ha bụ naanị anu ahụ nke o kere eke, chetakwa na ha dika ikuku nke na-adighị alaghachi azụ mgbe o gabigasir. 40 Otụtụ oge ka ha nupuru isi megide ya n'ozara; ha kpasuru ya iwe n'alà ahụ togħbor n'efu. 41 Mgbe mgbe, ha nwara Chineke; ha kpasuru Onye Nsø nke Izrel iwe. 42 Ha echetaghị ike ya, ubochị ahụ o gbatapta ha site n'aka ndị na-emegbu ha; 43 n'ubochị o gosiputara ihe iribama niile n'alà Ijipt, oru ebube ya niile n'ohịa Zoan. 44 O mere ka osimiri ha niile ghqo əbara. Ha enwekwaghị ike ijiu mmiri si na ha. 45 O zigakwara igwe ijiyi n'etiti ha, nke tara ha, zitekwa awo n'alà ha, nke bibiri ha. 46 O zitekwaru ụmụ ükpana ndị tachapuru mkpurụ a kuru n'ubi ha, zitekwa igurube nke ripiara ihe niile a gaara eweta dika ihe ubi. 47 O ji oke mkpurụ mmiri mebie osisi vajin ha, jirikwa igirigi juru oke oyi bibie osisi sikamo ha niile. 48 O weere ehi ha niile nyefee mkpurụ mmiri, werekwa anu ulo ha nyefee amuma egbe eluigwe. 49 O zipurụ iwe oku ya n'etiti ha, oke iwe ya, na iwe ya, na mmeso nke iwe ya, ndị mmuo ozi na-ebibi ihe na-eleghị anya n'azụ. 50 O doziri uzø nke iwe ya ga-eso; o għoċċiġi ka ha ghara ħnwu; kama o nyefere ndị ha n'aka orjaa na-efe efe. 51 O tigburu nwa ọbụla e bụ uzø muo n'alà Ijipt, mkpurụ mbu nke ndị ikom n'ime ulo ikwu Ham. 52 Ma o duputara ndị nke ya dika igwe atụru; o duuru ha dika atụru gafee ozara. 53 O duuru ha n'udo, uzø atukwaghị ha, ma osimiri kpučhigidere ndị iro ha. 54 Ottu a ka o si duru ha bjaruo n'oke ala nsø ya, ala ugħu ugħu ahụ nke aka nri ya nweetara. 55 O chupurụ mba niile n'ihi ha, tügen ala ha kesara ha dika ihe nke; o mere ka ebo niile nke Izrel biri n'ulo nke aka ha. 56 Ma ha nwara Chineke ọnwụnwa, nupu isi megide Onye kachasi ihe niile elu; ha edebeghi ükpurụ ya. 57 Dika nna nna ha, ha bụ ndị na-ekwesighị ntukwasị obi, na ndị aghħuġo, ha dika ụta a na-ekwegħi nke ọma. 58 N'ihi ebe nċħuajja hu wuru, ha mere ka iwe wee ya; sitekwa n'arüşi ha piri apni, ha kpaliri ekworo ya. 59 Mgbe Chineke nru ha, iwe were ya nke ukwuu. O juru ndị Izrel kpamkpam.

60 Q gbakutara ulo nzute ya nke di na Shailo azu, ulo ikwu ahu o mara n'etiti ndi mmadu. **61** O nyefere igbe ogbugba ndu ike ya ka a dota ya n'aghá, o nyefekwara onye iro ahú ebube ya n'aka. **62** O kwere ka e gbuo ndí ya n'aghá; iye wa di oku megide ihe nketa ya. **63** Oku repijara umu okorobia ha, o dikwaghí onye a guuru egwu olulu di na nwunye, n'etiti umu agbogho ha; **64** E gburu ndí nchuaха ha n'aghá; ndí inyom ha ndí di na nwurú enwekwaghí ike iru ujú. **65** Mgbe ahú, onyenwe anyi tetara díka onye si n'ura teta, díka dike si n'ura mmanya teta. **66** O chughachiri ndí iro ya azu, mee ha ihe ihere nke ga-adigide ruo ebighí ebi. **67** O juru ulo ikwu Josef, o hoputaghí ebo Ifrem; **68** ma o hoqoro ebo Juda, na ugwu Zayon, nke o huru n'anya. **69** O wuru ulonso ya ka o dí ka ebe dí elu, díka ɿwa nke o mere ka o guzosie ike ruo mgbe ebighí ebi. **70** O hoputara Devid, ohu ya, kpóro ya site n'ogba igwe aturu; **71** o si n'ebe o no na-azú aturu kpóro ya, ka o bia búru onye na-azú ndí ya Jekob, na Izrel, ihe nketa ya díka aturu. **72** Devid ji izuoke nke obi ya zúo ha, aka nke maara ihe o na-eme ka o ji duo ha.

79 Abu Oma Asaf. O Chineke, mba di iche abatala n'ihe nketa gi; ha emeruola ulonso ukwuu gi, ha etikpoola Jerusalem, mee ka o togboró n'efu. **2** Ha ewerela ozu ndí ohu gi nye anu ufe niile nke eluigwe ka o búru ihe oriri nye ha, werekwa ozu nke ndí nso gi nye anu ɿhja niile nke ɿwa. **3** Ha awupula ɿbara díka mmiri n'akukú niile nke Jerusalem, o díghí otu onye fóðurú nke ga-eli ndí nwurú anwu. **4** Anyi aghoqla ihe ita úta n'ebe ndí agbataobi anyi no, ghoqkwara ndí gbara anyi gburugburu ihe ɿchí ɿchji, na ihe ɿkwa emo. **5** O Onyenwe anyi, ruo olee mgbe? I ga-ewe iwe ruo mgbe ebighí ebi? Ruo olee mgbe ka ekworo gi ga-na-ere díka oku? **6** Wukwasí mba niile ndí na-amaghí gi díka Chineke oke iwe gi, bu alaeze niile ndí ahú na-adighí akpoku aha gi; **7** n'ihi na ha eripiala Jekob mekwaa ka ebe obibi ya togboró n'efu. **8** Atala anyi ahuhú mmechie nke nna nna anyi mere; ka ebere gi bia ngwangwa zute anyi, n'ihi na anyi no n'onodú oke mkpa. **9** Nyere anyi aka, O Chineke, Onye Nzoputa anyi, n'ihi ebube nke aha gi; napúta anyi, gbaghara mmechie anyi niile n'ihi aha gi. **10** Gini mere ndí mba ɿzo ji na-ajú ajúju si, "Olee ebe Chineke ha no?" N'ihu anyi, mee ka a mara n'etiti ndí mba ɿzo, na i na-abó ɿbo ɿbara ndí ohu gi niile a wifuru. **11** Gee ntí n'isú ude nke ndí no n'uló mkporó; site n'ike nke aka gi chebe ndí niile a mara ikpe ɿnwu. **12** Bóq ɿbo ugboro asaa megide ndí agbataobi anyi n'ihi úta ha tara gi, O Onyenwe anyi. **13** Mgbe ahú, anyi bu ndí gi, umu igwe aturu gi ga-eto gi ruo mgbe niile ebighí ebi; anyi ga na-ekwuputa otuto gi, site n'ogbo ruo n'ogbo.

80 Abu Oma nke díri onyeisi Abu. O bu olu abu ejí ekwe "Okoko lili nke Ogbugba Ndú" Abu Oma nke Asaf. Núrú olu anyi, O Onye ozuñu aturu nke Izrel, gi onye na-edu Josef díka igwe aturu. Gi onye na-anodú díka eze, n'etiti cherubim, nwuputa lhé 2 n'ihu Ifrem, Benjamin na Manase. Kpótee ɿdi ike gi, bia zoputa anyi. **3** O Chineke, kpoghachi anyi azu, mee ka ihu gi nwukwasí anyi, ka e nwee ike izoputa anyi. **4** O Onyenwe anyi, Chineke, Onye púru imé ihe níile ruo ole mgbe ka iwe gi ga-adí oku megide ekpere ndí gi? **5** Ijirila anya mmiri díka a ga-así na o bù achícha zúo ha nri; i meela ka ha n'úo anya mmiri n'he otutu. **6** I meela ka anyi búru ihe na-eweta esemokwu n'etiti ndí agbataobi anyi, ndí iro

anyi na-achíkwa anyi ɿchji. **7** O Chineke, Onye púru imé ihe niile, kpoghachi anyi azu, mee ka ihu gi nwukwasí anyi, ka e nwee ike izoputa anyi. **8** I sitere n'ala Ijipt weputa osisi vañjin; i chupúru mba ndí ɿzo, kúo ya. **9** I suchaara ya ala, mgborogwu ya bara n'ime ala nke oma, o juputakwara ala ahú niile. **10** Ndo ya kpuchiri ugwu niile, alaka ya gbasara kpuchie osisi sida ukwu sida. **11** O wasaala alaka ya ruo oke osimiri wasaakwa ume ya ruo osimiri. **12** Gini mere i ji tiwasja mgbidi ya niile si otu a mee ka ndí niile na-agafe ghóró mkpuru ya? **13** Oke ezi si n'oke ɿhja na-emebisi ya, umu ahuhú si n'ɿhja di iche iche na-ejikwa ya emere ihe oriri. **14** Loghachikwute anyi, O Chineke, Onye púru imé ihe niile. Si n'eluigwe ledata anya ma hu! Letakwa osisi vañjin a, **15** mgborogwu nke aka nri gi kurú, okpara nke i zuilitere nye onwe gi. **16** E gbutuola osisi vañjin gi, e ji oku repia ya; mgbe i bara mba, ndí gi na-alá n'iyi. **17** Ka aka gi dikwasí nwoke ahú no n'aka nri gi, nwa nke mmadu onye i zuilitere nye onwe gi. **18** Mgbe ahú, anyi agaghí esikwa n'ebe i no laghachi azu; tutee anyi, anyi ga-akpókukwa aha gi. **19** Kpoghachi anyi azu, O Onyenwe anyi, Chineke, Onye púru imé ihe niile mee ka ihu gi nwukwasí anyi, ka e nwee ike zoputa anyi.

81 Abu Oma nke díri onyeisi Abu. Abu nke Asaf n'usoro gittit. Búkuo Chineke bu ike anyi abu ɿnú, tikusie Chineke Jekob mkpu ike! **2** Bidonu iti egwu, kúo ihe iti egwu, kpónon ɿbo akwara na-enye abu ɿtu na une. **3** Fúonu opí ike n'oge ɿnwa ɿhuru, na mgbe ɿnwa gbatupata n'uju ya, n'ubochi mmemme anyi; **4** nke a bu iwu díri Izrel, ɿkpurú Chineke nke Jekob. **5** O mere ka o guzosie ike díka iwu nye Josef mgbe o púru imegide Ijipt. Anukwara m olu n'asusu nke m na-amaghí, ka o na-así: **6** "Ewezugala m ibu aró site n'ubu ha; aka ha abu nwere onwe ha site n'iru ɿru. **7** N'ime ihe mgbu unu, unu kpóro oku, anaputara m unu, azara m unu site n'egbe eluigwe; anwara m unu na mmiri nke Meriba. (Selá) **8** "Núrúnu, ndí m, aga m adó unu aka na ntí, a sikkari na unu ga-ege m ntí, unu ndí Izrel! **9** Unu agaghí enwe chi ndí mba ɿzo n'etiti unu; unu agaghí akpokwa isiala nye chi si ala ɿzo. **10** Abu m Onyenwe anyi Chineke unu, onye kpóputara unu site n'ala Ijipt. Meghe ɿnú unu ka o saa mbara, aga m emeju ya. **11** "Ma ndí m ekweghi ige m ntí. Izrel emekwaghí díka m gwara ha. **12** Ya mere, ahaþurú m ha na ndú isiike ha, ka ha soro ncheputa nke echiche ha. **13** "Ewoo, a sí na ndí m gaara ege m ntí, a sikkwa na Izrel ga-eso ɿzo m niile. **14** Q gaghí adí anya mgbe m ga-eji ike m, wezuga ndí iro ya site n'onodú ha. Aga m eweli aka m, megide ndí iro ya niile. **15** Ndí niile kpóro Onyenwe anyi así, ga-ada n'ihu ya n'ujo. Ita ahuhú ha ga-adigidekwa, ruo ebighí ebi. **16** Ma a ga-eji ɿtu oka wiiti kachași mma, nyejuo unu afó; aga m ejikwa mmanu anyi nke sitere n'oke nkume, nyejuo unu afó."

82 Abu Oma Asaf. Chineke na-ewere ɿnódú ɿchí isi n'etiti ogbakó di ukwuu; o na-ekpebi ikpe n'etiti chi niile. **2** Ruo ole mgbe ka unu ga-anogide na-ekpe ikpe na-ezighí ezi? Ruo ole mgbe ka unu ga na-egosi ndí ajo omume ihuoma? (Selá) **3** Kperenu ndí na-adighí ike na ndí na-enweghi nna ikpe ziri ezi; hñun na ndí ogbenye na ndí a na-emegbu nwetara ihe rruru ha. **4** Gbatupanu ndí na-adighí ike na ndí no na mkpa; napúta ha site n'aka ndí ajo omume. **5** Ha amaghí ihe ɿbula, ha aghotaghí ihe ɿbula. Ha na-ejegharí n'ochichirí; ntóala niile nke ɿwa na-ama jijiji. **6** "Asíri m,

'Unu bu "chi," unu niile bu ụmụ ndị ikom nke Onye kachasi ihe niile elu.' 7 Ma unu ga-anwu onwu dika mmadu ndị ozọ; unu ga-ada dika ndị ochichi ozọ." 8 O Chineke, bilie kpeee ụwa ikpe, n'ihi na mba niile bu ihe nketa gi.

83 Abụ, bụ Abụ Ọma Asaf. O! Chineke agbachikwala nkịti. Biko, Chineke, ahapukwala ikwu okwu, anokwala jju. 2 Lee na ndị iro gi nō na-ebigbo, ndị kporo gi asị na-eweli isi ha. 3 Ha ji aghugho na-agba izu imegide ndị gi; ha na-atu atumatu ojoo megide ndị i hụru n'anya. 4 Ha na-asị, "Bianụ ka anyị laa mba a n'iyyi, ka a ghara ichetakwa aha Izrel ozọ." 5 Ha ji otu obi na-agbarịa izu; ha agbaala ndị imegide gi, 6 ụlo ikwu niile nke ndị Edom, na ndị Ishmel, na ndị Moab, na ndị Haga, 7 na ndị Gebal, na ndị Amon, na ndị Amalek, na ndị Filistia, ha na ndị Taja. 8 O bulađi ndị Asirịa esorokwala ha, igba ndị agbogu Lot ume. (Sela) 9 Mee ha dika i si mee ndị Midia, na dika i mere Sisera na Jabin, n'akukụ iyi Kishon, 10 ndị lara n'iyyi n'Endoaa ma ghogho ihe dika nsị anụ e kpofuru ekpofu n'ala. 11 Mee ka ndị ogaranya ha dika Oreb na Zeeb, ka ụmụ ndị ikom eze ha niile dika Zeba na Zalmuna, 12 ndị siri, "Ka anyị nwetara onwe anyị, ebe ita nri ụmụ anumanyanu niile nke Chineke." 13 O Chineke m, mee ha ka dika ahijahịa ifufe na-efegharị gburugburu, maqbụ dika igbugbo ọka n'ebe ifufe di. 14 Dika ọku na-erepia oke ohịa, maqbụ nke na-ere n'elu ugwu, 15 si otu a were oke ifufe chọp ha oso, jiri oke ifufe nke na-eso mmiri ozuzo mee ka ha nqoro n'onodụ obi ọluo mmiri. 16 Were ihere kpuchie ha ihu, ka ndị mmadu si otu a chọp aha gi, O Onyenwe anyị. 17 Ka ha nqdụ n'onodụ ihere na ịda mba mgbe niile; ka ha laa n'iyyi n'onodụ mweda n'ala. 18 Mee ka ha mata na gi, onye aha ya bụ Onyenwe anyị, na ọ bụ naanị gi bụ Onye kachasi ihe niile elu n'uwu niile.

84 Abụ Ọma nke dirị onyeisi Abụ. Abụ Ọma ụmụ Kora n'usoro gittit. Lee ka ebe obibi gi sị maa mma, O Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile! 2 O na-agusi mkpuruobi m aghụ ike, e mkpuruobi m na-adakwa mba, ibata n'ogige Onyenwe anyị; mkpuruobi m na anụ ahu m na-eti mkpuruobi m na-achọ Chineke dị ndị. 3 O bulađi ụmụ nnunụ nta nke eluigwe, achotala ebe obibi; eleke achotakwarala onwe ya akwụ, ebe o ga na-edede ụmụ ya, n'akukụ ebe ịchụ aja nsị gi, O Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, Eze m na Chineke m. 4 Ndị a goziri agozi ka ndị bi n'ụlo gi bụ; ha na-eto gi mgbe niile. (Sela) 5 Ndị a goziri agozi ka ha bụ, bụ ndị ike ha nwere dì na gi, ndị kpebiri n'obi ha iga njem. 6 Mgbe ha na-esite na Ndagwurugwu Bakaa na-agafe, ha na-eme ya ka ọ burụ ebe isi iyi dị iche na-asopụta; mmiri ozuzo mbụ na-ewere ngozi niile kpuchie ya. 7 Ike ha na-abawanye abawanye, tutu ha niile n'otu na otu, abia guzo n'ihi Chineke na Zayon. 8 O Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, nrụpụ ekpere m. Gee m ntị, gi Chineke nke Jekob. 9 Lekwasị anya n'ota anyị. O Chineke, jiri ihuoma lekwasị onye gi e tere mmanụ anya. 10 Otu mkpuru ubochị a nqoro n'ime ogige gi, karịri puku ubochị a nqoro ebe ozọ; o ga-akara m mma ibụ onye nche n'onụ ụzo ụlọnsö Chineke m, karịri ibi n'ụlo ikwu nke ndị ajo omume. 11 Onyenwe anyị Chineke bụ anyanwụ na ọta; Onyenwe anyị na-enye ihuoma na nsopụrụ; o naghị egbochi ihe ọma obula site n'ebe ndị na-eje ije n'izuoke no. 12 O Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, ngozi na-adiri ndị niile na-atukwasị gi obi.

85 Abụ Ọma nke dirị onyeisi Abụ. Abụ Ọma ụmụ Kora. O Onyenwe anyị, i gosila ala gi ihuoma; i nyeghachila Jekob akunuba ya. 2 I gbaghara ajo omume ndị gi, kpuchikwaa mmehie ha niile. (Sela) 3 I kwuṣila iwe oke iwe gi, I sikwala n'idị ọku nke iwe gi chighari. 4 Kgophachi anyị azụ, O Chineke, Onye Nzoputa anyị, wezuga iwe gi site n'ebe anyị no. 5 O bu ru mgbe ebighi ebi, ka i ga na-eweso anyị iwe: I ga-eme ka iwe gi digide ruo ogbo niile? 6 I gaghi eme ka anyị dıkwa ndị ozọ ka ndị gi n'uriya ọnụ n'imie gi? 7 O Onyenwe anyị, gosi anyị ihunanya gi nke na-adigie, nyekwa anyị nzoputa gi. 8 Aga m ege ntị mara ihe Chineke, onye bụ Onyenwe anyị ga-ekwu; ọ na-ekwe ndị ya, ndị nso ya nkwa udo, ma ka ha ghara iłoghachi na nzuzu. 9 N'ezie, nzoputa ya dị nso ndị na-atu egwu ya, ka ebube ya si otu a digide n'ala anyị. 10 Ihunanya na ikwesi ntukwasị obi ezukotala; ezi omume na udo esutula ọnụ. 11 Ikwesi ntukwasị obi gasete n'ala puputa, ezi omume ga-esite n'eluiwge ledata anya. 12 N'ezie, Onyenwe anyị ga-enye ihe dị mma, ala anyị ga-amikwa mkpuru ubi ya. 13 Ezi omume ga-aga n'ihi ya, idoziri ya ụzo o ga-esi gaa.

86 Ekpere Devid. Gee m ntị, O Onyenwe anyị, ma zakwa m, n'ihi na abụ m ogbenye na onye nō na mkpa. 2 Chebe ndị m, n'ihi na m na-erubere gi isi; zoputa ohu gi onye nke na-atukwasị gi obi. I bụ Chineke m; 3 meere m ebere, O Onyenwe m, n'ihi na ana m akpoku gi ogologo ubochị niile. 4 Wetara ohu gi ọnụ, n'ihi na ọ bụ gi, O Onyenwe m, ka m na-eweliri mkpuruobi m. 5 I bụ onye na-agbaghara ajo omume na onye dị mma, O Onyenwe m, i juputara n'iħunanya nye ndị niile na-akpoku gi. 6 O Onyenwe anyị, nrụpụ ekpere m; gekwaa ntị n'akwa aririo m maka ebere. 7 N'ubochị nsogbu m, aga m akpoku gi, n'ihi na i ga-aza m. 8 N'etiti chi niile, i nweghi oyiri, O Onyenwe m; o dighị ọrụ ebube ọbula a puru i sị na ọ dị ka nke i-na-arụ. 9 Mba niile i kere ga-abia n'ihi gi, fee gi ofufe, O Onyenwe anyị; ha ga-butere aha gi ebube. 10 N'ihi na i dị ukwuu na-arukwa ọrụ ebube dị iche iche; ọ bụ naanị gi bụ Chineke. 11 Kuziere m ụzo gi, O Onyenwe anyị, ka m dabere n'ikwesi ntukwasị obi gi; nye m obi na-adighị agba abụo, ka m nwee ike tọp ewgu aha gi. 12 Aga m ejị obi m niile too gi, O Onyenwe anyị, na Chineke m; aga m ebulikwa aha gi elu ruo mgbe niile ebighi ebi. 13 N'ihi na ihunanya gi n'ebe m nō dị ukwuu; i sitela n'omimi nke dị ala site n'ala ndị nwuru anwu doputa m. (Sheol h7585) 14 O Chineke, ndị mpako na-emegide m; otu ndị mmadu na-eme ihe ike na-achọ igbu m, ha bụ ndị na-ejighị gi kporo ihe ọbula. 15 Ma gi, Onyenwe anyị, i bụ Chineke onye ọmịkio na onye amara, iwe adighị ewe gi ngwangwa, i juputara n'iħunanya na ikwesi ntukwasị obi. 16 Chee m ihi, mekwaara m amara. Nye ohu gi ike gi, zoputakwa nwa ohu gi nwanyị n'ihi na m na-ejere gi ozi. 17 Gosi m ihe iřibama nke ga-egosipụta ịdị mma gi, ka ndị iro m hụ ya si otu a bürü ndị ihere ga-eme, n'ihi na gi, O Onyenwe anyị, nyere m aka ma kasiekwa m obi.

87 Abụ Ọma ụmụ Kora. Otu Abụ. Chineke atçola ntọla ya n'elu ugwu nso ahụ; 2 Onyenwe anyị hụru onụ ụzo ama Zayon n'anya, karịri ebe obibi niile nije Jekob. 3 Ihe dị iche nke nke dị ebube ka a na-ekwu banyere gi, O obodo Chineke; (Sela) 4 "Aga m agunye Rehab na Babilon, dika ndị na-asopụrụ m, aga m agunyekwa ndị Filistia, na ndị Taja, na ndị Kush, aga m asị, 'A mṛu nke a na Zayon.'" 5 N'ezie, a

ga-ekwu okwu banyere Zayon si, "A mürü nke a na nke ozo n'ime ya, ya onwe ya, bu Onye kachasi ihe niile elu, ga-eme ka o guzosie ike." **6** Onyenwe anyi ga-edde n'ime akwukwo usoro nke ndị mmadụ: "A mürü onye a na Zayon." **7** Dika ha na-eti egwu, ha ga-abu abu si, "Isi iyi m niile dì na gi."

88 Abu, bu Abu Oma ụmụ Kora, nke dìri onyeisi Abu.

N'usoro olu abu Mahalat leannot. Abu Maskil nke Heman onye Ezra. O Onyenwe anyi, Chineke onye na-azoputa m, n'ehiihe na abalị ka m na-eti mkpụ akwa n'ihi gi. **2** Ka ekpere m bịa n'ihi gi. Chee ntị gi n'uru akwa m. **3** N'ihi na ọtụtụ nsogbu ejuputala mkpuruobi m, anō m nso n'onu uzo ọnwu. (*Sheol h7585*) **4** Agunyela m n'etiti ndị na-arida n'olulu. Adị m dika onye na-enweghi ike. **5** A hopütara mụ na ndị nwụrụ anwu iche, dika ndị e gburu egbu na-edina n'ili, ndị i nakwaghi echeta ozo, ndị e kewapuru site na nlekota gi. **6** I tübanya m n'ime olulu dikarịri omimi, olulu nke ochichịri jupütara n'ime ya. **7** Oke iwe gi na-anyigide m nke ukwu, i jirila ebili mmiri gi niile kpuchigide m. (Sela) **8** I napüla m ndị enyi m, ndị m hụrụ n'anya, mee ka m bürü ihe a naso oyи n'ebe ha nọ. Abu m onye emechibidoro uzor; nke n'enweghi ike ipu ezi; **9** anya m adighị ahukwa uzor n'ihi iru uju. O Onyenwe anyi, ubochi niile ka m na-akpoko gi; ana m agbasa aka m abu n'ihi gi. **10** O bu ndị nwụrụ anwu ka i na-egosi ọru ebube gi? Ndị nwụrụ anwu, ha na-ebili too gi? (Sela) **11** O bu n'ime ili ka a na-ekwuputa ihunanya gi? A na-ekwuputa ikwesi ntukwasị obi gi n'ebe ila n'iyi? **12** A namata banyere ọru ebube gi n'ebe ochichịri di? Ma ọ bu ọru ezi omume gi, na ịdị mma gi niile n'ala ndị e chezoro echezo?

13 Ma Onyenwe anyi m, o bu gi ka m na-akpoko. Utụtu niile

ka ekpere m ga na-abia n'ebe i nọ. **14** O Onyenwe anyi, gini

mere i jiri ju m? Gini mekwara i jiri zonari m ihu gi? **15** Site

na mgbe okorobia m, abu m onye a na-esogbu, onye nökwa

ọnwu nso; ataala m ahụnụ oke ujọ gi, anō m n'onodụ ịda mba.

16 Oke iwe gi agabigala n'ahụ m; ihe egwu gi alala m n'iyi.

17 Ha na-agba m gburugburu ubochi niile dika idee mmiri; ha

gbara m gburugburu n'akụkụ niile. **18** I napüla m ndị enyi m

na ndị m hụrụ n'anya; ochichịri bu enyi m nökarisirị m nso.

89 Abu maskil nke Etan, onye Ezra. Aga m abu abu banyere

oke ihunanya Onyenwe anyi ruo mgbe ebighị ebi; aga

m eji ọnu m mee ka ogbo niile mara maka ikwesi ntukwasị

obi gi. **2** Aga m ekwuputa na ihunanya gi na-adigide ruo

mgbe ebighị ebi; na i mere ka ikwesi ntukwasị obi gi, guzosie

ike n'eluiwge. **3** Onyenwe anyi siri, "Mụ na onye m hopütara

agbaala ndị. Ahiṇokwala m iyi nye ohu m Devid si, **4** Aga m

eme ka agbụrụ gi guzosie ike ruo mgbe ebighị ebi meekwa ka

ocheeze gi digide ruo ogbo niile." (Sela) **5** O Onyenwe anyi,

eluiwge na-eto ọru ebube gi niile, na ikwesi ntukwasị obi gi,

n'etiti nzuko ndị dì nso. **6** N'ihi, o bu onye n'eluiwge niile,

ka a ga-eji tñyñere Onyenwe anyi? Onye yiri Onyenwe anyi

n'etiti ndị mmịo ozi niile? **7** Na nzuko ndị nso, Chineke bu

onye a na-atu oke egwu; o dì oke egwu karịa ndị niile gbara

ya gburugburu. **8** O Onyenwe anyi Chineke Onye pürü imē

ihe niile, onye dika gi? Gi, O Onyenwe anyi, dì ike nke ukwuu,

ikwesi ntukwasị obi gi na-agba gi gburugburu. **9** I na-achi

osimiri nke ji ike na-aso; mgbe ebili mmiri ya na-amali elu;

i na-eme ka ha dajuo. **10** I zopiora Rehab dika otu n'ime ndị

ahụ e gburu egbu; jiri aka gi dì ike chusasịa ndị iro gi. **11** O bu

gi nwe eluiwge; gi nwekwa ụwa, o bu gi tñor nñotala elu ụwa

dum, na ihe niile dì n'ime ya. **12** O bu gi kere ugwu na ndị; Taboa na Hemon na-abu abu ọnu n'ihi aha gi. **13** Aka gi ka e mejuputara n'ike; aka gi dì ike, a na-ebuli aka nri gi elu. **14** Ezi omume na ikpe ziri ezi, bu nñotala ocheeze gi; ihunanya na ikwesi ntukwasị obi, na-agà n'ihi gi. **15** Ndị a goziri agozi ka ndị ahụ bu ndị na-eji olu iti mkpụ ọnu na-abu gi abu, ndị na-ejegharikwa n'ihi ne ihu gi, O Onyenwe anyi. **16** Ha na-anñuri ọnu n'aha gi ogologo ubochi niile; ha na-anñuri n'ezí omume gi. **17** N'ihi na i bù ebube na ike ha, site n'ihioma gi, i na-ebuli mpi anyi elu. **18** N'ezie, ota anyi bụ nke Onyenwe anyi, eze anyi bükwa nke Onye nsø Izrel. **19** I kwuru okwu otu mgbe site n'ohu, nye ndị gi kwasiri ntukwasị obi si: "Enyela m otu onye dì ike agha ike; Ebuliela m otu nwa okorobia elu site n'etiti ndị m. **20** Achotala m Devid ohu m, were mmanụ nso m tee ya. **21** Aka m ga-agba ya ume; n'ezie, aka m ga-eme ka ọ dì ike. **22** O dighị onye iro ga-abịakwasị ya, na mberede; o dighị onye ajo omume ga-emegbu ya. **23** Aga m etigbu ndị iro ya niile n'ihi ya. Aga m emekwa ka ndị niile na-akpo ya asị laa n'iyi. **24** Ihunanya m kwasiri ntukwasị obi ga-adịnyere ya, site n'aha m, a ga-ebuli mpi ya elu. **25** M ga-edo aka ya n'oke osimiri, dokwaa aka nri ya n'osimiri niile. **26** O ga-akpo m sị m, 'I bụ Nna m, bùrụkwa Chineke m, na oke Nkume nzoputa m.' **27** Aga m eme ya nwa mbu m, onye kachasi dì elu n'ebe eze niile nke uwa nọ. **28** Aga m eme ka ihunanya m nwere n'ebe ọ no digide ruo ebighị ebi, ogbugba ndu mụ na ya ga-adigidekwa. **29** Aga m eme ka agbụrụ ya guzosie ike ruo mgbe ebighị ebi, ocheeze ya ga-adigidekwa dika eluiwge na-adigide. **30** "O bürü na ụmụ ya elefuo iwu m niile anya, gharakwa ijegharị n'uzo m niile, **31** o bürü na ha elelia ụkpuru m niile anya, hapukwa idebe ihe m nyere ha n'iwu, **32** aga m eji mkpotor taah ahụnụ maka mmechie ha, tikwaa ha ụtarị maka njehie ha; **33** ma agaghị m ewezuwa ihunanya m, n'ebe ha nọ. Ma ọ bu laa azu n'ikwesi ntukwasị obi m. **34** Agaghị m emeru ogbugba ndu m. Agakwaghị m agbanwe ihe ọbụla siterela n'onu m püta. **35** Ejirila m ịdị nso m riuo iyi, kpebie na m apughi ighara Devid ugha, **36** na agbụrụ ya ga-adigide ruo mgbe ebighị ebi, ocheeze ya ga-adigidekwa n'ihi m ka anyanwu na-adigide. **37** O ga-adigide ruo ebighị ebi dika ọnwaa. E, dika ọnwaa ahụ, onye akaebe m kwasiri ntukwasị obi na mbara eluiwge." (Sela) **38** Ma i jula, i werela nleli jukwa, i na-ewe iwe dì ukwu megide onye gi e tere mmanụ. **39** I jula ogbugba ndu gi na ohu gi gbara i merụola okpueze ya n'ime ntị dì n'ala. **40** I kütuola mgbidi gbara ya gburugburu, i meela ka ebe ya niile e wusiri ike bürü ihe dapiara adaptia. **41** Ndị niile si uzor ahụ na-agafe, ezuruchaala ihe niile o nwere. Ndị agbataobi ya na-akwakwa ya emo. **42** I meela ka aka nri ndị iro ya dì elu; mekwaa ka ndị iro ya nñuria ọri. **43** I meela ka aka o ji jide mma agha ya suò ngongo, i nyereghị ya aka mgbe agha dara. **44** I meela ka jma mma ya gwusia. I tñdakwala ocheeze ya n'ala. **45** I meela ka ubochi ndu nke okorobia ya dì mkpumkpu. I ji ihere dika akwa kpuchie ya. **46** Ruo ole mgbe Onyenwe anyi, ka i gaezonari onye gi? Ruo ole mgbe ka iwe gi dì ukwu ga-eregide dika ọkụ? **47** Cheta, na ndu m bụ ihe na-agafe ngwangwa. N'ihi ihe efu gini ka i ji kee mmadụ niile! **48** Olee onye ahụ nwere ike ịdị ndu ghara ihu ọnu anya, maobụ zoputa onwe ya site n'ike nke ili? (Sela) (*Sheol h7585*). **49** O Onyenwe anyi, olee ebe oke ihunanya mbu dì, nke i sitere n'ikwesi ntukwasị obi gi nñuorø Devid n'iyi? **50** Onyenwe m, cheta otu e si ledä

ndị ohu gi anya, otu m si anagide n'ime obi m jichi ochi niile nke ndị mba niile. **51** O Onyenwe anyi, iichi ochi nke ndị iro gi ji akwa m emo, nke ha ji lelej nzo ụkwu niile nke onye gi i tere mmanụ. **52** Otuto díri Onyenwe anyi ruo mgbe ebighi ebi.

90 Ekpera Mosis, bụ onyeozzi Chineke. O Onyenwe anyi, ebe obibi ka gi onwe gi buriị nye anyi n'ogbo niile. **2** Tupu e kee ugwu niile, na tupu a kpọọ ụwa na elu ụwa, siterị na mgbe ebighi ebi ruo ebighi ebi, i bụ Chineke. **3** I na-eme ka mmapadụ laghachị bürü aja mgbe i kwuru okwu si, "Unu ụmu mmapadụ, laghachị bürü aja." **4** Puku afọ dí n'anya gi díka otu ụbochị; ha díka ụnyaaḥu gafera agafe maqbụ ka otu awa nke anyasi. **5** N'ime ụra nke ọnwụ ka i na-ekpochapụ mmapadụ; ha díka ahijia ọhụrụ nke na-epupụta n'isi ụtụtụ, **6** ọ bụ ezie na ọ na-agbawa uzari na-ekwemwa eto n'ụtụtụ, ma n'anyasi, ọ na-akponwụ ma-achanwükwa. **7** E meela ka anyi gwusia n'ihi oke iwe gi megide anyi; anyi na-amakwa jijiji n'ihi ọnụma gi. **8** I gbasala njehie anyi niile n'ihi gi. I nahuzukwa mmehie nzuko anyi niile. **9** Ogologo ụbochị anyi niile na-agabiga n'oke iwe gi; afọ ndu anyi nke fodurụ ka anyi na-ebi díka okwu e ji nwayoq kwo nu mwute. **10** Ogologo ụbochị anyi niile nwere ike ruo afọ iri asaa, maqbụ afọ iri asato, ma ọ bürü na ike anyi adigide, ma otu o dí, nke a ga-asi na o bụ ya kachasi mma na-ejupụta na nsogbu na ịṣu ude, n'ihi na ha na-agabiga osisi, anyi onwe anyi na-efelakwa. **11** Onye puru ighọta idị ike nke oke iwe gi? N'ihi na oke iwe gi di ukwuu díka itụ egwu kwasiri gi si di ukwuu. **12** Kuziere anyi igu ụbochị niile nke ndu anyi ọnụ, ka anyi si otu a nweta obi amamihe juputara. **13** O Onyenwe anyi, nwhee ntugharị obi! Tutu ruo ole mgbe ka o ga-adị? Meere ndị ohu gi ebere. **14** Jiri iħunanya gi nke na-adigide adigide, mejupụta anyi n'ụtụtụ, ka anyi nwhee ike ịbụ abụ ọnụ ma nwekwaa obi ụtọ ogologo ụbochị ndu anyi niile. **15** Mee ka anyi nwhee obi ụtọ, nke ọnugugu ụbochị ya ga-adikwa ka ọnugugu ụbochị niile i taru anyi ahụhụ, ka ọnugugu afọ ya díkwa ka ọnugugu afọ niile anyi ọhụrụl nsogbu. **16** Kwere ka ndị ohu gi hụ ọrụ gi dí iche iche, ka ụmu ha hukwa ịma mma gi. **17** Ka iħuomma Chineke, Onyenwe anyi díkwasị anyi; mee ka ọrụ aka anyi guzosie ike, e, mee ka ọrụ aka anyi guzosie ike.

91 Onye ahụ na-ebi n'ebe mgbabaa Onye kachasi ihe niile elu ga-ezu ike n'okpuru ndo Onye puru ime ihe niile. **2** Nke a ka m ga-ekwu maka Onyenwe anyi, "O bụ ebe mgbabaa m na ebe ncibe m e wusiri ike, Chineke m, onye m na-atükwasị obi m." **3** N'ezie, o ga-anapụta gi site n'onya nke onye osi onya na site n'aka ajo ọriạ na-efe efe na-eweta ila n'iyi. **4** O ga-eji nku ya kpuchie gi. O bükwa n'okpuru nku ya abuọ, ka i ga-agbaba zere ndu, ikwesi ntükwasị obi ya ga-echebe gi, ghokwaara gi ọta. **5** I gaghi atu egwu ihe itụ oke egwu nke abalị, maqbụ akụ na-efegharị n'ehiihe, **6** maqbụ ajo ọriạ na-efe efe, nke na-ejegharị n'ochichirị, ma ọ bükwanụ ihe mbibili mberede na-eme n'ehiihe. **7** Puku mmapadụ puru ida n'akụgi, iri puku mmapadụ nwekwara ike ida n'akụgi aka nri gi, ma ihe ojoo ndị a agaghị erute gi nso. **8** O bụ naani anya gi abuọ ka i ga-eji hụ ntaramahụlụ nke ndị ajo omume. **9** O bürü na i mee Onye kachasi ihe niile elu ebe obibi gi, o büladi Onyenwe anyi, onye bụ ebe mgbabaa m, **10** mgbe ahụ, ihe ojoo ọbula enweghi ike idakwasị gi; ihe ike ọbula enweghi ike ịbịarụ ụlo obibi gi nso. **11** N'ihi na o ga-enye ndị mmuọ ozi ya iwu banyere gi, ka ha chebe gi n'uzo gi niile.

12 Ha ga-eji ọbụ aka ha, bulie gi elu ime ka i ghara ikpobi ụkwu gi na nkume. **13** I ga-azökwasị ọdum na ajuala ụkwu, zogbulwaa ọdum na-akpa ike, na agwo ojoo. **14** N'ihi na ọ hụrụ m n'anya, Mu onwe m ga-agbaputa ya, ka Onyenwe anyi kwuru; aga m echebe ya, n'ihi na ọ maara aha m. **15** Ọ ga-akpoku m, aga m azakwa ya. Aga m anonyere ya n'ime nsogbu ya, aga m adoputa, ma soperurukwa ya. **16** Aga m ejị ogologo ndu mee ka afọ ju ya, gosikwa ya nzoputa m."

92 Abụ Oma. Abụ maka ụbochị izuike. O bụ ihe ziri ezi ito Onyenwe anyi, na iti egwu nye aha gi, gi Onye kachasi ihe niile elu, **2** ikwupụta iħunanya gi n'ụtụtụ, na ikwesi ntükwasị obi gi n'abalị, **3** jiri ihe iti egwu ụbọ akwara na une buqoro gi abụ dí ụtọ. **4** N'ihi na i na-eme ka obi dí m ụtọ, site n'orụ gi niile, o Onyenwe anyi, Ọ bụ ya mere m ji na-abu abụ ọnụ. **5** Lee ka ọrụ gi si di ukwuu, Onyenwe anyi. Leekwa ụdi echiche miri emi i na-eche. **6** Ndị uche koro amaghị nke a, ndị nzuzu enweghi nghọta, **7** ọ bụ ezie na ndị ajo omume na-ekwupụta díka ahijia ndị na-emekwa ajo ihe na-eto na-awasa, a ga-alà ha n'iyi ruo mgbe ebighi ebi. **8** Ma gi, O Onyenwe anyi, bụ onye e buliri elu ruo mgbe ebighi ebi. **9** N'ezie, ndị iro gi niile, Onyenwe anyi, e ndị iro gi niile ga-ala n'iyi; ndị niile na-eme ajo ihe ka a ga-achusasi. **10** I meela ka mpi m di elu díka oke ehi na-akpa ike; awusala m mmanụ dí mma. **11** Ejirila m anya m abuọ hụ ka e meriri ndị iro m; ejirila m ntị m nụ maka ila n'iyi nke ndị iro m afọ tara mmiri. **12** Ma ndị ezi omume ga-awa igu díka osisi nkwu; ha ga-ebukwa ibu díka osisi ukwu sida nke Lebanon, **13** nke a kuru n'ime ulo Onyenwe anyi, ha ga-eto, wasaakwa n'ime ogige Chineke anyi. **14** Ha ga-amị mkpuru, o büladi mgbe ha mere agadi. Ha ga-ejuputakwa n'ahijia ndu. **15** na-ekwupụta, "Onyenwe anyi bụ Onye ziri ezi; ọ bụ Oke Nkume m, o díkzaghi ajo omume dí n'ime ya."

93 Onyenwe anyi bụ eze, o na-eyikwasị ịma mma díka uwe; Onyenwe anyi na-eyikwasị ịma mma díka uwe, ọ díkwa ike nke ukwuu; n'ezie, ụwa niile na-eguzosikwa ike; apughikwa iwezuga ya n'ọnodụ ya. **2** Ocheeze gi eguzosila ike siterị na mgbe ochie; i na-adikwa site n'ebighi ebi ruo ebighi. **3** Oke osimiri niile amaliela elu, O Onyenwe anyi; oke osimiri niile eweliela olu ha elu; ebili mmiri niile nke oke osimiri na-amali elu na-eme mkpötü. **4** Onyenwe anyi onye nō n'elu, dí ukwuu karịa mkpötü nke oke osimiri niile na-eme, ma kariakwa ụda nke ebili mmiri nke oke osimiri. **5** Ụkpuru gi niile, Onyenwe anyi na-eguzosi ike; idị nsọ bụ ihe e ji chọp ulo gi mma ruo ụbochị na-enweghi ọgwugwu.

94 O Onyenwe anyi, Chineke onye na-abo ọbo, o Chineke, onye na-abo ọbo, zipụta onwe gi. **2** Bilie, o Onye Ikpe nke ụwa, kwugħachi ndị nganga ugwo ọrụ ruuru ha. **3** Onyenwe anyi, o bụ ruo ole mgbe? O bụ ruo ole mgbe ka ndị na-eme ajo omume ga-anogide na-anụrị ọnụ? **4** Ha na-ekwuwapụ okwu mpako; ndị niile na-eme ajo ihe juputara n'itu ọnụ. **5** Ha na-azopịa ndị gi, O Onyenwe anyi; ha na-emegbu ihe nketa gi. **6** Ha na-egbu ndị di ha nwürü na ndị ọbija; ha na-egbu ndị na-enweghi nna. **7** Ha na-asị, "Onyenwe anyi anaghị ahụ ihe ndị a; Chineke Jekob na-agba nkịtị." **8** Lezienụ anya, unu ndị amamihe koro n'etiti ndị m; unu ndị nzuzu, olee mgbe unu ga-amụta ihe? **9** O putara na onye kpuru ntị anaghị anu ihe? O putara na onye kere anya anaghị

ahụ ụzo? 10 O putara na onye na-adó mba niile aka na ntí agaghị ata ha ahụhu? O putara na onye na-ezi mmadụ ihe enweghi ihe ọmụma? 11 Onyenwe anyị maara echiche obi mmadụ; ọ maara na ihe mmadụ na-eché n'obi ya bụ naanị ihe na-enweghi isi. 12 Onye a goziri agozi ka mmadụ ahụ bụ, onye i na-adó aka na ntí, O Onyenwe anyị, onye ahụ i na-akuziri ihe site n'iwu gi; 13 i na-enye ya izuike site n'ubochị nsogbu; tutu ruo mgbe a ga-egwuru ndị ajo omume olulu. 14 N'ihi na Onyenwe anyị agaghị aju ndị ya; ọ gaghị agbakuta ihe nketa ya azụ. 15 Ezi omume ga-abụ ntọala ikpe ikpe niile; ndị niile ndị ziri ezi n'obi ga-agbasokwa ya. 16 Onye ga-ebilim i megide ndị ajo omume? Onye ga-eguzo n'onodụ m imegide ndị na-eme ajo ihe? 17 A sị na Onyenwe anyị abiaghị nyere m aka, agaara m riị abu onye nwurụ anwu. 18 Mgbe m kwuru sị, "Ukwu m na-agbuchapu," ọ bụ ijhunanya gi, O Onyenwe anyị, kwagidere m. 19 Mgbe oke nchekasi obi batara n'ime m, nkasiobi gi wetara mkpuruobi m ọnụ. 20 A ga-ekịkọta gi na ocheeze ochichị ya rürü arụ, nke na-eweta mmekpa ahụ site n'iwu ya? 21 Ndị ajo omume na-ekịkọta onwe ha imegide ndị ezi omume na-amakwa ndị aka ha dij ọcha ikpe ọnụ. 22 Ma Onyenwe anyị a bùrụla ebe mgbabaa e wusiri ike nye m, na Chineke m na oke nkume ebe m na-ezere ndu. 23 O ga-akwughachị ha ụgwọ ọru kwesiri mmechie ha, lakwaa ha n'iyi n'ihi ajo omume ha; Onyenwe anyị Chineke anyị ga-alà ha n'iyi.

95 Bịjanụ ka anyị jiri ọnụ bụkwo Onyenwe anyị abụ; ka anyị tikuo oke nkume nzoputa anyị mkpu ọnụ. 2 Ka anyị jiri ekele biakwute ya jirikwa iti egwu na ịbu abụ jaa ya mma. 3 N'ihi na Onyenwe anyị bụ Chineke dị ukwuu, eze ukwuu kachasi chi niile elu. 4 Ebe niile michasịrị emi nke ụwa dị n'aka ya, ebe kachasi elu nke ugwu niile bụkwa nke ya. 5 Osimiri niile bụ nke ya, n'ihi na ọ bụ ya kere ha, aka ya kpuru ala akorị niile. 6 Bịjanụ ka anyị kpọ isiala n'ofufe, ka anyị gbuo ikpere n'ala n'ihu Onyenwe anyị, onye kere anyị; 7 n'ihi na ọ bụ Chineke anyị anyị bụkwa ndị ọ na-azụ díka atụrụ, igwe atụrụ ọ na-elekọta anya. Taa, ọ bụrụ na unu anu olu ya, 8 "Unu emela ka obi unu sie ike díka unu mere na Meriba, maqbụ díka unu mere n'ubochị ahụ na Masa n'ime ọzara, 9 ebe nna nna unu ha nwara m, n'agbanyeghi na ha huru ihe niile m mere. 10 Iri afọ anọ ka m were iwe meğide ogbo ahụ; ekwuru m sị, 'Ndị a bụ ndị obi ha-na-akpafu akpafu site n'ebé m nō, ha amatabeghi ụzo m niile.' 11 N'ihi nke a, aňurụ m iyi n'iwe, sị, 'Ha agaghị abanye n'izuike m ma olị.'"

96 Bịkuonụ Onyenwe anyị abụ ọhụrụ, bịkuonụ Onyenwe anyị abụ, unu ụwa niile. 2 Bịkuonụ Onyenwe anyị abụ, toonu aha ya; kwuputamụ nzoputa ya site n'otu ubochị ruo n'ubochị nke ọzọ. 3 Kwusaanụ ebube ya n'etiti mba niile, kopsakwanụ banyere oke ọru ya niile n'etiti ndị niile dị ihe ihe. 4 N'ihi na Onyenwe anyị dị ukwuu, burukwa onye kwesiri iñata otuto; onye a na-atụ egwu karja chi ọzo niile ka ọ bụkwa. 5 N'ihi na chi niile nke mba niile dị ihe ihe bụ arụsi efu, maqbụ Onyenwe anyị kere eluigwe niile. 6 Ịma mma na ebube dị n'ihu ya; ike na otuto dị n'ebé nso ya. 7 Nyenụ Onyenwe anyị, unu ezinailo nke mba niile dị ihe ihe, nyenụ Onyenwe anyị nsopuru na ike. 8 Nyenụ Onyenwe anyị nsopuru ruuru aha ya; werenụ onyinye batà n'ime ogigie ya. 9 Kpọnụ isiala nye Onyenwe anyị n'ima mma nke idị nso ya; maa jijiji n'ihu ya, unu ụwa niile. 10 Kwusaa n'etiti mba

niile si, "Onyenwe anyị na-achị." Elu ụwa kwu chịm, a pughi iwezuga ya n'onodụ ya; ọ ga-eji ikpe ziri ezi kpee ndị niile ikpe. 11 Ka mbara eluigwe ịnuria, ka ụwa nwewka obi ụtọ; ka osimiri bigbogị, na ihe niile dị n'ime ya. 12 Ka ala ubi niile na ihe niile dị n'ime ha juputa n'obi ụtọ. Ka osisi niile nke oke ọhịa bụ abụ n'ihi ọnụ. 13 Ka ihe niile e kere eke ịnuria ọnụ n'ihu Onyenwe anyị, n'ihi na ọ na-abia, ọ na-abia ikpe ụwa ikpe. O ga-eji ezi omume kpee elu ụwa ikpe, jirikwa ikwesi ntukwasị obi kpee ndị niile dị ihe ihe ikpe.

97 Onyenwe anyị bụ eze, ka ụwa niile nwee obi ụtọ; ka ndị niile bi n'ebe dị anya ịnuria. 2 Igwe ejii na oke ochichiri gbara ya gburugburu; ezi omume na ikpe ziri ezi bụ ntọala ocheeze ya. 3 Ọkụ na-enwu enwu na-agà n'ihu ya ọ na-erepiasị ndị iro ya n'akukị ya ọbụla. 4 Amuma ya na-acha chazu elu ụwa niile; ụwa niile na-ahụ ya na-ama jijiji. 5 Ugwu niile na-agbaze díka mmanụ n'ihu Onyenwe anyị, n'ihu Onyenwe ụwa niile. 6 Eluigwe na-ekwuwapuata ezi omume ya; ndị niile bi n'ụwa na-ahụkwa ebube ya. 7 A na-eme ka ihere mee ndị niile na-efe arụsi niile a piri apị ofufe, ndị na-anaya isi na chi niile e jiri aka mee feenụ ya ofufe, unu chi niile! 8 Zayon na-anụ ma na-anịrikwa ọnụ, obodo nta niile nke Juda na-enwekwa obi ụtọ n'ihi ikpe gi, O Onyenwe anyị. 9 N'ihi na gi, O Onyenwe anyị, bụ Onye kachasi ihe niile elu n'ụwa niile; i bụ onye e bulirị elu karja chi ndị ọzọ niile. 10 Ka unu, ndị huru Onyenwe anyị n'anya, kpọq ihe ọjọ asị, n'ihi na ọ na-echeba ndị ndị nke ya, ndị tükwasiri ya obi ma na-anaputakwa ha site n'aka ndị ajo omume. 11 Ihé na-amukwasị onye ezi omume, ọnụ na-adịkwa n'ime obi onye na-eme ihe ziri ezi. 12 Ịnuriajụ ọnụ n'ime Onyenwe anyị, unu ndị ezi omume, tookwanụ aha nso ya.

98 Abụ Oma. Bịkuonụ Onyenwe anyị abụ ọhụrụ, n'ihi na o rụołla otụtụ ọru dị ebube; aka nri ya na aka nso ya aruputaraala ya nzoputa. 2 Onyenwe anyị emeela ka a mata nzoputa ya o kpugheela ezi omume ya nye mba niile. 3 O chetala ijhunanya ya na ikwesi ntukwasị obi ya n'ebe ụlo Izrel dị; nsotụ nke ụwa niile ahụla nzoputa Chineke anyị. 4 Tikusienụ Onyenwe anyị mkpu ọnụ ike, ụwa niile jirinụ iti egwu tiwaa mkpu abụ ọnụ; 5 werenụ ụbo akwara bìkuonụ Onyenwe anyị abụ, e, were ụbo akwara na olu abụ ọma, 6 jirinụ opị na opị ike, tisie mkpu ọnụ ike n'ihu Onyenwe anyị, Onye bụ Eze. 7 Ka oke osimiri niile gbo ụja, ya na ihe niile dị n'ime ya, ụwa na ndị niile bi n'ime ya. 8 Ka osimiri na iyi niile kụo aka ha, ka ugwu niile bụkwo ka ya abụ n'ihi ọnụ; 9 ka ha bụ abụ n'ihu Onyenwe anyị, n'ihi na ọ na-abia ikpe ụwa ikpe. O ga-eji ezi omume kpee ụwa ikpe. O ga-eji ikpe ziri ezi kpee ndị niile ikpe.

99 Onyenwe anyị bụ eze, ka mba niile maa jijiji! O wuru ocheeze ya n'etiti cherubim, ka elu ụwa maa jijiji. 2 Onyenwe anyị dị ukwuu n'ime Zayon; ọ bụ onye e bulirị elu karja mba niile dị ihe ihe. 3 Ka ha too aha gi nke dị ukwuu, dikwa oke egwu, o dị nso. 4 Eze bụ onye dị ike, o huru ikpe ziri ezi n'anya, i meela ka ihe ziri ezi na ihe dị mma. 5 Bulienụ Onyenwe anyị Chineke anyị elu, feenụ ofufe n'ihu ebe ihe ịtükwasị ụkwụ ya; o dị nso. 6 Mosis na Eròn so n'etiti ndị nchukwaja ya, Samuel sokwa n'etiti ndị kpokuru aha ya; ha kpokuru Onyenwe anyị ọ zakwara ha. 7 Ọ gwara ha okwu site n'ogidi

igwe ejii. Ha debere ụkpuru ya na iwu niile o nyere ha. **8** O Onyenwe anyi, Chineke anyi, i zara ha; i bùrụ Izrel Chineke onye na-agbaghara mmehie, n'agbanyeghi na i tara ha ahụn n'ihi mmehie ha. **9** Bulienụ Onyenwe anyi Chineke anyi elu; na-efe ya ofufe n'elu ugwu ya dị nsø, n'ihi na onye dị nsø ka Onyenwe anyi Chineke anyi bụ.

100

Abu Qma maka ikele ekele afo ojuju. Tukusienụ Onyenwe anyi mkpu ọṇu ike, ụwa niile. **2** Jiri obi ụtọ fee Onyenwe anyi ofufe; jirinụ ịbụ abụ ọṇu bịa n'ihi ya. **3** Matanụ na Onyenwe anyi bụ Chineke. Ọ bụ ya onwe ya kere anyi, ọ bụkwa ya nwe anyi, anyi bụ ndị ya, igwe atụrụ nke ọ na-azụ. **4** Jirinụ ekele banye n'oni uzor ama ya jiri otuto baa n'ogige ya; keleenụ ya, tookwa aha ya. **5** N'ihi na Onyenwe anyi di mma, ihunanya ya na-adigide ruo mgbe ebighi ebi. Ruo ọgbọ niile ka ikwesi ntukwasị obi ya na-adigideka.

101

Abu Qma Devid. Aga m abụ abụ banyere ihunanya gi na ikpe gi ziri ezi; O Onyenwe anyi, o bụ gi ka m ga-abukwu abụ otuto. **2** Aga m enwe uche i hụ na m biri ndị na-enweghi ita ụta ọbụla, olee mgbe i ga-abiajkwute m? Aga m ejikwa obi nke a na-agaghị ata ụta ọbụla jegharia n'ime ụlo m. **3** Agaghị m edo ihe jogburu onwe ya n'ihi m. Ana m akpọ ọru ndị na-ekwesighị ntukwasị obi asị. Agaghị m enwekwa oke n'ime ya. **4** Ndị obi ha gbagoro agbagoro agaghị anō m nso. Agakwaghị m etinye aka n'ori ojoo ọbụla. **5** Onye ọbụla na-ekwulu onye agbataobi ya na nzuzo, onye ahụ ka m ga-emechi onụ; agaghị m anabata onye ọbụla dị mpako ma nwee obi nganga. **6** Aga m elekwasị ndị kwesiri ntukwasị obi n'ala aanya, ka mu na ha biri; onye ahụ na-eje ije na-enweghi ita ụta ọbụla ga-ejere m ozị. **7** Onye ọbụla na-agho aghugho agaghị ebi n'ulọ m; onye ọbụla na-ekwu okwu ugha agaghị eguzokwu n'ihi m. **8** Ututu niile ka m na-eme ka ha dere duu bụ ndị ajo omume niile no n'ala a; Aga m ebiụ ndị niile na-eme ajo ihe site n'obodo Onyenwe anyi.

102

Ekpere nke onye no na mmekepa ahụ na ọnodụ ida mba, na-ekwuputa otu o si dịri ya n'ihi Onyenwe anyi. Nurụ ekpere m, O Onyenwe anyi; ka ikwa akwa m maka inyeaka ruo gi ntị. **2** Ezonarịla m ihu gi n'ubochị nsogbu m. Gee ntị n'ekpere m, zakwaa m ngwangwa. **3** N'ihi na ubechị m niile na-agabiga, dika anwụrụ ọku; ọkpukpu m niile díkwa ka ọloko ọku. **4** Mkpurụobi m etiwaala abụ na-achanwukwu dika ahijahị; ana m echetu iri nri m. **5** N'ihi oke ịṣu ude m na-asu, enwekaghị m anu ahụ ọbụla n'ahụ m. Abụ m naanị ọkpukpu. **6** Adị m ka ikwighikwighị n'etiti ebe dakposiri adakposi. **7** Ana m amụ anya abalị niile; adị m ka nwa nnunu naanị ya bekwasiri n'elụ ụlo. **8** Ubochị niile, ndị iro m na-eji m eme ihe ọchi; ndị na-akwa m emo na-eji aha m mere ihe jbu onu. **9** N'ihi na ejirila m ntụ mere ihe oriri m, anya mmiri m na-agwakọta n'iko ihe ọnuṇu m. **10** N'ihi oke iwe gi, i bulitela m, ma tụpụ m n'akukụ. **11** Ubochị m niile dika onyinyo nke a na-ahụ anya mgbe anwụ na-ada. Ana m akponwu akponwu, dika ahijahị. **12** Ma gi Onyenwe anyi, na-anogide n'ocheeze gi ruo mgbe ebighi ebi; aha gi ga-adigide site n'ogbọ ruo n'ogbọ. **13** I ga-ebili nwee ọmịkọ n'ebi Zayon nọ, n'ihi na oge izi ya ihuoma eruola; oge ahụ a kara aka eruola. **14** N'ihi na nkume ya niile dị oke ọnụahia nye ndị ohu gi; mgbe ha hụrụ uzuzu ya, ha na-emere ya ebere. **15** Mba niile ga-atụ egwu aha Onyenwe

anyi, ndị eze niile nke ụwa ga-asopurukwa ebube gi. **16** N'ihi na Onyenwe anyi ga-ewughari Zayon, o ga-aputa ihe n'ebube ya. **17** O ga-aza ekpere ndị no na mkpa; o gaghị eleda arịrị oha anya. **18** Ka e deputa ihe ndị a maka ogbọ nke dị n'ihi, ka ndị a na-amụbeghi nwee ike too Onyenwe anyi: **19** "Onyenwe anyi sitere n'ebi nsø ya dị elu ledata anya, o sitere n'eluiwge ledata anya ya n'ụwa, **20** ịnụ ịṣu ude nke ndị a tịrụ mkporo na igbapụta ndị a mara ikpe ọnwụ." **21** N'ihi nke a, o ga-ekwuwapu aha Onyenwe anyi na Zayon; a ga-eto ya na Jerusalem, **22** mgbe mba niile na alaeze niile, ga-ezukweta n'otu ebe, ife Onyenwe anyi ofufe. **23** O meela ka ike gwu m n'oge ndị m; o meela ka ndị m dịrị mkpumkpu. **24** N'ihi ya, ekwuru m sị, "Anapula m ndị m, o Chineke m, ugbu a m ka dị ndị; i na-adigide ndị site n'ogbọ ruo n'ogbọ. **25** Na mmalite, i tọro ntiọla ụwa, eluiwge bụkwa ọru aka gi. **26** Ha ga-ala n'iyi, ma i ga-adigide; ha ga-erichasị dika akwa ochie. I ga-agbanwe ha dika mmađu si agbanwe uwe ya, ha ga-abụ ndị ewezugara ewezuga. **27** Ma gi onwe gi enweghi mgbanwe, ọnụogugu afo gi adighị agwukwu agwu. **28** Umụ ndị ohu gi ga-ebigide; umụ umụ ha ga-eguzosie ike n'ihi gi."

103

Abu Qma Devid. Mkpurụobi m, too Onyenwe anyi; ihe niile dị n'ime m too aha nsø ya. **2** Mkpurụobi m, too Onyenwe anyi; echefukwala mimeso oma ya niile, **3** ọ bụ ya na-agbaghara gi mmehie gi niile; na-agwokwu gi ọriịa gi niile, **4** onye na-agbaputa ndị gi site n'olulu werekwa ihunanya na ọmịkọ kpukwasị gi dika okpueze, **5** onye na-eji ezi ihe na-emejuputa ọchịchị gi niile, ka oge okorobịa gi bürü ihe a gbanwere dika nke ugo. **6** Onyenwe anyi na-arụ ọru ezi omume, na-ekpe ikpe ziri ezi nye ndị a na-emegbu emegbu. **7** O mere ka Mosis mata ụzo ya,mekwaa ka umụ Izrel Mara ọru ya dị iché ihe: **8** Onyenwe anyi nwere obi ọmịkọ na-emekwa amara. Ọ dighị ewe iwe ọsiịṣo, o juputara n'ihunanya. **9** Iwe ya anaghị adigide ruo mgbe ebighi ebi, ọ bughị oge niile ka ọ na-anogide na-ata mmađu ụta; **10** ọ bughị dika mmehie anyi si dị ka ọ na-emeso anyi, ọ dighị akwughachi anyi dika ajo omume anyi si dị. **11** N'ihi na dika eluiwge si dị elu karịa ụwa, otu a ka ihunanya ya si dị ukwuu n'ebi ndị na-atụ egwu ya no. **12** Dika ọwụwa anyanwu si dị anya, site n'odidị anyanwu, otu a ka o sirla mee ka mmehie anyi niile dịrị anya site n'ebi anyi no. **13** Dika nna si enwe obi ebere n'ebi umụ ya no, otu a ka Onyenwe anyi si enwe obi ebere n'ebi ndị na-atụ egwu ya no, **14** n'ihi na ya onwe ya maara otu e si kpụo anyi, ọ na-echeta na anyi bụ aja. **15** Ebe mmađu no, ubechị ya niile dị ka ahijahị, ọ na-etoputa, na-awasa dika okoko osisi ọhịa, **16** ifufe na-efesi ya ike, ọ na-adakwu, adighị echetakwa ya n'ọnodụ mbụ ya. **17** Ma ihunanya Onyenwe anyi na-adigide site n'ebighi ebi ruo ebighi ebi n'etiti ndị na-atụ egwu ya. Ezi omume ya na-adigidekwarra umụ umụ ha, **18** nye ndị ahụ niile na-edede ọbugbga ndị ya na ndị na-echeta irubere ụkpuru ya isi. **19** Onyenwe anyi emeela ka ocheeze ya guzosie ike n'eluiwge, alaeze ya na-achị ihe niile. **20** Toonu Onyenwe anyi, unu ndị mmu ozi ya, unu ndị di ike ndị na-eme ihe o chorò, na-erubere okwu ya isi. **21** Toonu Onyenwe anyi unu usuu ndị agha ya niile; unu ndị na-ejere ya ozi, ndị na-eme uche ya. **22** Toonu Onyenwe anyi, ọru aka ya niile n'ebi ọbụla ọ na-achị. Mkpurụobi m, too Onyenwe anyi.

104

Mkpurụobi m, too Onyenwe anyi. O Onyenwe anyi na Chineke m, i dị ukwu nke ukwuu; i na-eyikwasị

ima mma na ebube dika uwe. **2** O na-eji ihè kpuchie onwe ya dika akwa; o na-agbasa eluigwe dika ulò ikwu **3** na-atò ntaola ulò elu ya n'elù mmiri. O na-eji igwe ojii emere onwe ya ugbo agha na-ejirikwa nku nke ifufe felie elu. **4** O ji oke ifufe mere ihe na-ejere ya ozi, meekwa ka okù na-enwu enwu bùrù ndì na-ejere ya ozi. **5** O bụ ya tòrò ntaola ụwa; agaghị ewezugakwa ya site n'önöndu ya. **6** I gbokwasịrị ogbu mmiri n'elù ya díka o bụ uwe ka i yikwasịrị ya, mmiri tokpukwara ugwu niile. **7** Ma mgbe i bara mba, mmiri ahụ gbatpuru, n'uda oke olu nke egbe eluigwe gi, ha gbatpuru oso. **8** Ha sitere n'elù ugwu niile, sørø gaa na ndagwurugwu, ruokwa n'ebé ahụ i kpara oke na ha ga-anø. **9** I kpara oke nye ha, nke ha na-agaghị agafe, gbochie ha ikpuchi elu ụwa ozo. **10** O na-eme ka mmiri, site n'ala na-asoputa na ndagwurugwu, meekwa ka iyi niile site n'etiti ugwu na-asofe. **11** Ha na-enye anụ ohia niile mmiri önụnụ burukwa ebe akpíri ikpó nkú nke inyinya ibu ohia na-adaju. **12** N'osisi dí n'akukú ha ka umu anụ ufe nke eluigwe ga-anø wuo akwụ ha; nörökwa n'alaka ha buo abu. **13** O na-esite n'eluigwe na-ezidata mmiri ozuzu n'elù ugwu niile; ụwa niile na-ejuputakwa na mkpuru nke oru aka ya. **14** O na-eme ka ahijahịa puputara anụ ulø, na-emekwa ka ihe a kúrụ n'ala puoro mmadu n'ubi ya, ime ka nri site n'ala puputa; **15** mmanya nke na-enye obi mmadu arñürü, mmamụ nke na-eme ka ihu na-egbupụ amumà, na achichà nke na-enye ya ume n'obi. **16** A na-agba osisi niile nke Onyenwe anyi mmiri nke oma, osisi sida nke Lebanon nke o kúrụ. **17** Umu nnunụ na-ewu akwụ ha; n'osisi fia ka ugbalà na-ewu akwụ ya. **18** Ugwu niile dí elu dírijị ewu ohia; n'ögba dí na nkume ka ewi nkume na-ezo onwe ha. **19** I mere onwa ka o bùrụ ihe a ga-eji na-agụ oge na mgbe dí iché iche; anyanwụ makwaara mgbe o ga-eji daa. **20** I na-eme ka ochichirị bia, o bùrụ abalị; umu anụ ohia niile nke oke ohia na-apkaghari. **21** Umu ọdum na-agbø uja ha na-elegharị anya anụ ha gagadogbu, ichorø onwe ha ihe oriri ahụ Chineke na-enye ha. **22** N'isi ụtụtụ mgbe anwụ wara, ha na-alaghachi zoo onwe ha n'ebé nzuko ha. **23** Umu mmadu na-amalitekwa oru ha n'isi ụtụtụ, kwusıkwa n'anyasi mgbe ochichirị bidoro igba. **24** Onyenwe anyi, oru aka gi dí otutu. O bụ site n'amamihe ka i ji kee ha. Elu ụwa niile juputara n'ihe niile i kere eke. **25** Leenụ osimiri nke buru ibu saakwa mbara; juputara n'ihe e kere eke na-apkụ apkụ nke a na-apughi iguta önụ bi, anụ dí ndù ma ndì ukwu ma ndì nta. **26** N'ebé ahụ ka ugbo mmiri niile na-ejegharị, n'ime ya kwa ka leviatan, nke gi onwe gi kere, na-anø egwuri egwu. **27** Ha niile na-adabere na gi, ka i nye ha nri n'otu n'otu, mgbe oge iri nri ha ruru. **28** I na-enye ha nri; ha na-erikwa ya. Mgbe i meghere obụ aka gi nye ha nri, afø na-eju ha nke oma. **29** Mgbe i zonarịrị ha ihu gi, egwu na-eju ha obi. Mgbe i napukwara ha ume ndù i nyere ha, ha na-ekubi ume, nwụo, laghachikwa n'aja ebe ha siri püta. **30** Mgbe i zipurụ mmuo gi, a na-eke ha; i na-agbanwekwa ihu elu ụwa. **31** Ka ebube Onyenwe anyi digide site n'ebighị ebi ruo n'ebighị ebi; ka oru aka Onyenwe anyi niile wetara ya önụ, **32** onye na-ele ụwa anya, ụwa amaa jijiji, onye na-emetu ugwu niile aka, ha na-akwụ anwurụ oku. **33** Aga m abụku Onyenwe anyi abụ ogologo ụbochị niile nke ndù m; aga m abụku Chineke m abụ otuto oge niile m na-adị ndù. **34** Ka ntúgharị uche m niile bùrụ ihe na-atò ya ụtø, díka m na-anñürü önụ n'ime Onyenwe anyi. **35** Ka e kpochapụ ndì mmehie niile

site n'ụwa. Ka ndì niile na-emebi iwu gharakwa ijidi ozo. Too Onyenwe anyi gi mkpuruobi m! Toonu Onyenwe anyi!

105 Nyenü Onyenwe anyi otuto, kwuputakwa aha ya.
Meenụ ka amata n'etiti mba niile banyere ihe niile o ruru. **2** Bükwo ya abu, bükwo ya abu otuto; kwuputanu oru ihe iribama ya niile. **3** N'urianu n'ime aha nsø ya; ka obi ndì niile na-achø Onyenwe anyi riuria. **4** Na-achønụ Onyenwe anyi na ike ya, choqon ihu ya mgbe niile. **5** Chetanu oru ebube niile nke o ruru, ihe iribama ya niile na ikpe ziri ezi niile si n'önụ ya puta, **6** unu umu umu Ebrahim, bụ ohu ya, unu umu umu Jekob, ndì o hoputara. **7** Ya onwe ya bụ Onyenwe anyi Chineke anyi; ikpe ya dí n'ụwa niile. **8** O na-echeta ogbugba ndù ya ruo mgbe ebighị ebi, bụ nkwa o kwere nye puku ogbo, **9** ogbugba ndù ahụ nke ya na Ebrahim gbara na iyi o n'uru nyi Ajizik. **10** O mere ka o guzoro nye Jekob díka ükpuru, ma n'ebé Izrel nø, díka ogbugba ndù ebighị ebi: **11** "Aga m enye gi ala Kenan díka oke i ga-eketa." **12** Mgbe ha di ole na ole n'önüogugu, n'ezie ha di ole na ole, burukwa obia n'ime ya. **13** Ha wagharị site n'otu mba gaa na mba ozo, sitekwa n'otu alaeze gaa alaeze ozo. **14** O kweghị ka onye obụla mekpaa ha ahụ; o baara ndì eze mba n'ihi ha; **15** sị, "Unu emetukwala ndì m e tere mmanụ aka; unu emekpakwala ndì amumà m ahụ." **16** O zitere ụnwụ n'ala ahụ, bibie ụzo niile ha si enweta ihe oriri; **17** o zipurụ otu nwoko ka o gaa n'ihi ha, Josef, onye e refuru díka ohu. **18** Ha ji mkporo igwe merụ ya ahụ n'ükwu, nyanyekwa ya mkporo igwe n'olu, **19** tutu ruo mgbe ihe ahụ o kwuru na o ga-eme mezuru, tutu ruo mgbe okwu Onyenwe anyi nwaputara ya díka onye eziokwu. **20** Eze ahụ zipurụ ozi ka a topụ ya, onye ahụ na-achị ndì dí iché iché mere ka o nwere onwe ya. **21** O mere ya ka o bùrụ onyenwe ezinaulo ya, onye na-achị ihe niile o nwere, **22** ikuziri umu eze ndì ikom díka o si masị ya, na izi ndì okenye ya amamihe. **23** Mgbe ahụ, Izrel bara n'ala Ijipt; Jekob bikwara n'ala Ham díka onye si mba ozo bia. **24** Onyenwe anyi mere ka ndì ya mubaa nke ukwu; o mere ka ndì ya dí ukwu n'önüogugu karịa ndì iro ha, **25** ndì o tugharịrị obi ha ka ha kpoq ndì ya asị, ka ha gbaa izu nzuko megide ndì ohu ya. **26** O zipurụ Mosis, ohu ya, na Eron, onye o hoputara. **27** Ha mere ọtụtụ ihe iribama dí iché iché n'etiti ha, oru ebube ya dí iché iché n'ala Ham. **28** O zipurụ ochichirị, mee ka ala ahụ gbaa ochichirị, n'ihi na ha nupuru isi megide okwu ya. **29** O mere ka mmiri ha niile ghø obara, nke mere ka azu niile dí n'ime ya nwusia. **30** Ala ha niile juputara n'awø o buladi n'ime önụlo ndina nke ndì na-achị achị. **31** O kwuru okwu, igwe jijji na anwụ nta dí iché iché ejuputà n'ala ha niile. **32** N'önöndu mmiri ozuzu, o zitere ha mkpuru mmiri na amumà egbe eluigwe n'ala ha niile; **33** o tijisirị osisi vajinị na osisi fiig nile ha, kwatusiakwa osisi niile dí n'ala ha. **34** O kwuru okwu, igurube na ükpana a na-apughi iguta önụ juputara ebe niile; **35** ha richapuru ihe niile bụ ahijahịa ndù dí n'ala ahụ, ripiakwa mkpuru niile ha kúrụ n'ubi ha. **36** Mgbe ahụ, o gburu ndì niile e buru ụzo muo n'ala ahụ, mkpuru mbu nke ndì ikom ha. **37** O kpoputara umu Izrel, ndì chijirị olaocha na olaedo, o dighi otu onye n'ime ebo ya niile nke ahụ na-esighị ike. **38** Obi dí Ijipt ụtø mgbe ha pürü, n'ihi na oke egwu ndì Izrel dakwasirị ha. **39** O gbasara igwe ojii díka ihe mkpuchi, na okù na-enye ihé n'abalị. **40** Ha rijorø ya, o zitere ha umu nnunụ kweel, jirikwa achichà si n'eluigwe neyejuo ha afø. **41** O tiwara nkume ahụ,

mmiri sopotara; o sogharịrị n'ime օzara dika iyi. **42** N'ihi na o chetara nkwa ya dī nso, nke o kwere ohu ya Ebrahem. **43** O ji ariŋri duputa ndi ya, jirikwa onodū iti mkpu օnū duputa ndi ya o hoputara; **44** o nyere ha ala niile nke mba dī iche iche, ha għořo ndi mweta nke ihe ndi օzō ruputa, **45** ka ha nwee ike debe ȝukpuru ya niile ma na-erubekwa isi n'iwu ya niile. Toonu Onyenwe anyi.

106 Toonu Onyenwe anyi. Keleenü Onyenwe anyi n'ihi na o dī mma; īħunanya ya na-adigide ruo mgbe ebighi ebi. **2** Onye pūru ikwuputashcha ihe ukwu niile nke Onyenwe anyi na-arū maqbū kwuputa otuto ya niile? **3** Ndī a goziri agozi ka ha bū, bū ndī na-edebi ikpe ziri ezi, ndī ahū na-eme ezi ihe mgbe niile. **4** O Onyenwe anyi, cheta m mgbe i ga-egosi ndī gi ħluomha, bia leta m, mgbe i na-azoputa ha, **5** ka m soror keta oke na ngozi ndī gi i hoputara, ka m keta oke n'ɔnū ahū dirj mba gi sorokwa ihe nketa gi nye otuto. **6** Anyi emehiela, dikha mna mna anyi ha mehiere; anyi emeela ihe ojoo, rukwka օrū ajo omume. **7** Mgbe mna mna anyi ha no n'ljipt, ha echegħi uche banyere օrū ebube gi niile; ha echetakwaghji ība uba nke ebere gi niile, kama ha nupuru isi n'akukű oke osimiri ahū, bū Osimiri Uhie. **8** Ma ȝoputara ha n'ihi aha ya, ime ka a mara ike ya dī ukwuu. **9** Qa baara Osimiri Uhie mba, o tachaa; o dufere ndi ya site n'ebi dī omimi gafee dika o bū օzara. **10** Q ȝoputara ha site n'aka ndī kporo ha asi; għapptakwa ha site n'aka ndī iro ha. **11** Mmiri ahū riri ndī iro ha niile; o dīgħi otu onye n'ime ha fodur. **12** Mgbe ahū, ha kweere okwu gi niile, ma bukuo gi abu otuto. **13** Ma o tegħi aka, ha chefuru ihe niile օrū, ha e chereghi ka ndumodū ya pūta iħe. **14** N'օzara, ha sooro oħċiċċo nke obi ha; n'ala togbor ń'efu, ha nwara Chineke ənwanuwa. **15** N'ihi ya, o nyere ha ihe ha riqor ya, ma zite orja na-efe efe ka o dawkas iha. **16** N'etiti əmumha ulti ikwu ha, ha kworo ekworo megide Mosis na Eron, ndī e doro nsq nye Onyenwe anyi. **17** Ala meghere loda Datan, o likwara Abiram, na ndī otu ya. **18** Ƚuk repiħara ndi niile sonyere ha; ire Ƚuk repiħara ndi ajo omume. **19** Na Horeb, ha kpuri nwa ehi, kpoq isiala nye aruši e jiri igwe pja. **20** Ha jiri oyiyi oke ehi nke na-ata aħħija għanwewre Ebube ha. **21** Ha chefuru Chineke, onye zoputara ha, onye rūr ət-tutu օrū dī ukwuu n'ljipt, **22** ət-tutu ihe ġr̐bama n'ala Ham, na ət-tutu օrū ītunanya n'akukű Osimiri Uhie. **23** N'ihi ya, o kwuru na o ga-alha n'ihi, ma Mosis, onye ya o hoputara, guzor ń-etiti ndi ahū na Chineke, ka oke iwe ya ghara īla ha n'ihi. **24** Emesja, ha ledara ala əma ahū anya, ha ewkenwegħi na nkwa ya. **25** Ha tamuru ntamu n'ime ulti ikwu ha; ha erubekwaghji isi nye Onyenwe anyi. **26** N'ihi nke a, o weliri aka ya elu ħuqor ha iyi na o ga-eme ka ha niile nwu ń'օzara, **27** mee ka agħburu ha daa n'etiti mba dī iche iħe, ma chħasja ha n'ala niile. **28** Ha dinyeree ndi na-efe aruši Baal nke Peoa, riekwa ihe e ji chħořo chi na-enwegħi ndu aja; **29** ha sitere n'ajio omume ha kpasuo Onyenwe anyi iwe, nke mere ka orja na-efe efe dawkas iha. **30** Ma Fineħaż guzoro oto, mee ihe ziri ezi, orja ahū na-efe efe kwijsikwara. **31** A gunyere nke a dika ezi omume nye ya site n'ogħo ruo n'ogħo. **32** N'akukű mmiri Meriba, ha kpasuru Onyenwe anyi iwe, n'ihi ha, nsogbu dakwasiri Mosis; **33** n'ihi na ha nupuru isi megide Mmugħ nke Chineke, Mosis kwuru okwu, na-echegħi echiche banyere ihe o na-ekwu. **34** Ha egbuchapugħi mba niile bi n'ala ahū dika Onyenwe anyi doro

ha aka na ntī ka ha mee. **35** Kama ha gwakotara onwe ha na mba niile nke ala ahū, site otu a, mtaa ime ka ha na-eme. **36** Ha fere aruši ha ofufe, nke għořo ihe ima n'onya nye ha. **37** Ha gara n'ihi were ɻumha ndi ikom na ndi inyom chħořo chi na-abuġħi chi aja. **38** Ha na-awfu obara ndi na-emegħi ihe obula, obara ɻumha ndi ikom na ndi inyom, bū ndi ha chħru dika aja nye aruši niile nke ala Kenan, si otu a jiri obara ha meru oħla ahū. **39** Ha sitere n'ihe ha na-eme meru oħneha; site n'aka օrū ha, maka uru ha nyefere onwe ha n'aka ndi na-emeru ha. **40** N'ihi nke a, iwe were Onyenwe anyi megide ndi ya; o għukwara ihe nketa ya dika ihe rurū aru. **41** O raara ha nye n'aka ndi mba օzō dī iche iħe, ndi kporo ha asi chikkwara ha. **42** Ndī iro ha mekpara ha ahū chieha օnū n'ala n'okpuru ike ha. **43** Ət-tutu oge, o naputara ha, ma ha nogidesiż ike n'inupu isi site na ndumodū ya, burenndi lara n'iyyi n'ime mmeħieha. **44** Ma mgbe օ nrurū mkpu akwa ha, onodū mkpagħbu ha metutara ya; **45** n'ihi ha, o chetara obġugħa ndi ya, sitekwa n'oke īħunanya ya, meere ha ebere. **46** O na-emekwa ka ndi ahū dötara ha n'agħha nwee əmijiko n'ahū ha. **47** O Onyenwe anyi Chineke anyi, zopputa anyi, chikkota anyi site n'aka mba dī iche iħe, ka anyi nwee ike nyeaha nsq əke ma nyaakwa isi n'ime otuto gi. **48** Ututo dīrj Onyenwe anyi, bū Chineke nke Izrel, site n'ebighi ebi ruo ebighi ebi. Ka mmađu niile si, "Amen!" Toonu Onyenwe anyi.

107 Keleenü Onyenwe anyi, n'ihi na o dī mma; īħunanya ya na-adigide ruo mgbe ebighi ebi. **2** Ka ndi niile Onyenwe anyi għapputara kwuo otu a, ndi niile օ għapputara site n'aka onye kporo ha asi, **3** ndi օ kpolatara site n'ala niile dī iche iħe, site n'owwua anyanw na əqdha anyanw, site n'ugwu na ndida. **4** Ufodu waghariż n'օzara, ala nke togbor ń'efu, ha enwegħi ike ichotta uzo nke ga-eduba ha n'obodo ebe ha ga-ebi. **5** Aguġi għarru ha, akpīri kpkwara ha nkū, olileancya gwurū ha n'obi. **6** Mgbe ahū, ha kpokkuru Onyenwe anyi, n'ime nsogbu ha, o naputakwara ha site na mkpagħbu ha niile. **7** O duuru ha n'uzo ziri ezi baa n'obodo ha ga-ebi. **8** Ka ha keleeb Onyenwe anyi n'ihi īħunanya ya nke na-adigħi agħwū na n'ihi օrū ebube ya niile nye ɻumha mmađu, **9** n'ihi na o jirila ət-tutu ezi ihe neyeju ndi aguġi na-agu afu meekwa ka onye akpīri na-akpō nkū riżu u afu. **10** Ufodu nodđurū ala n'ċċiċċiżi na n'ondū oke iħe mwutie nke obi, ndi no n'ulti mkporo na-ata ahħu ndi e ji mkporo igwe kee ha agħbu, **11** n'ihi na ha nupuru isi megide okwu niile nke Chineke ma lelikwaa ndumodū niile nke Onye kachas iħe niile elu. **12** N'ihi ya, Chineke mera ka ha hiju arxa site n'idġobu onweha n'ɔrū, ha suru ngongō daa, ma o dīgħi onye obula neyereha aka ibilite qto. **13** Mgbe ahū, ha kpokkuru Onyenwe anyi n'ime nsogbu ha, ȝoputara ha site na mkpagħbu ha niile. **14** O mere ka ha site n'ċċiċċiżi na oke iħe mwutie nke obi pūta. O tijikkwara agħbu ha niile. **15** Ka ha keleeb Onyenwe anyi n'ihi īħunanya ya, nke na-adigħi agħwū agħwū na n'ihi օrū ebube ya niile nye ɻumha mmađu, **16** n'ihi na o tijisielha օnū uzo əma ən-nuċċa nso. **17** Mgbe ahū, ha kpokkuru Onyenwe anyi n'ime nsogbu ha o ȝoputara ha site na mkpagħbu ahū niile. **20** O zipurū okwu օnū ya, għoġi ha; o naputara ha site n'ili. **21** Ka ha keleeb Onyenwe anyi n'ihi

j̄hunanya ya nke na-adighi agw̄u agw̄u na n̄’hi or̄u ebube ya niile nye ụmụ mmadu. **22** Ka ha ch̄o aja ekele nye ya jirikwa ọtutu abu ọn̄u kwuputa banyere or̄u ya niile. **23** Ufodu ji ugbo mmiri na-ejeghari n’elu oke osimiri; ha bu ndi na-az̄ ahia ma na-ebugharikwa ngwa ahia n’elu oke osimiri. **24** Ha h̄urụ or̄u niile nke Onyenwe anyi, ọtutu or̄u ebube ya n’ogbu mmiri. **25** N̄’hi na o kwuru okwu mere ka oke ifufe kuo nke buliri ebili mmiri elu. **26** Ha bu ndi e buliri nn̄o ezigbo elu, ma budatakwa ruo ogbu mmiri niile; n’onodu ihe egwu ah̄, obi l̄or̄o ha mmiri. **27** Ha na-adaghari, na-añagharikwa dika ndi riñbigara mmanya oke. Mm̄uha ha banyere iñya ugbo mmiri adighi enyekwara ha aka n’oge d̄i otu a. **28** Mgbe ah̄, ha kpokuru Onyenwe anyi n’ime nsogbu ha, o mere ka ha p̄uta na mkgagbu ah̄u niile. **29** O mere ka oke ifufe dere duu; o mekwara ka ebili mmiri nke oke osimiri daju. **30** Ha n̄’uriri ọn̄u mgbe o daju, o duuru ha ruo ebe ha na-aḡa n’udo. **31** Ka ha kelee Onyenwe anyi n̄’hi j̄hunanya ya nke na-adighi agw̄u agw̄u na n̄’hi or̄u ebube ya niile nye ụmụ mmadu. **32** Ka ha bulie ya elu n’etiti ogbak̄o ukwu ụmụ mmadu ma tookwa ya na nzuk̄ ndi okenye. **33** O na-eme ka iyi gh̄oq̄ ọzara; na-emekwa ka ebe mmiri si asoputa gh̄oq̄ ala kp̄or̄o nku. **34** O na-eme ka ala na-am̄i mkgp̄ru hiri nne gh̄oq̄ ọzara, n̄’hi ajo omume nke ndi bi n’ime ya. **35** O na-eme ka ọzara gh̄oq̄ ala nke qd̄o mmiri juputara mee ka ala akor̄o gh̄oq̄ isi iyi nke na-as̄o as̄o; **36** ebe ah̄u ka o kp̄obatara ndi agu n̄’aḡu na-aḡu ka ha biri, ebe ah̄u ka ha wuru obodo ebe ha ga-ebi. **37** Ha ḡhara mkgp̄ru n’ubi ha d̄i iche iche, k̄oñkwa ọtutu ubi vairi ndi miñi mkgp̄ru di ukwuu; **38** o goziri ha, ọn̄uogugu ha bakwara ụba, o mekwara ka amu ulo ha m̄ubaa. **39** Mgbe ah̄u, ọn̄uogugu ha adighikwa ka o d̄i na mb̄u, ha bu ndi e ji mkgagbu na ihe ndakwas̄i na iru uju wedata n’ala; **40** onye ah̄u na-eleda ndi na-ach̄i ach̄i anya mere ka ha wagharia n’ozara, ebe ụzo na-adighi. **41** Ma o na-anaputa ndi mkgpa na-akpa site na nhuju anya ha, mee ka ezināñlo ha m̄ubaa dika igwe anu ulo. **42** Nd̄i ezi omume na-ah̄u ya na-añur̄i ọn̄u, ma ndi ajo omume na-emechi ọn̄u ha noq̄ duu. **43** Onye obula maara ihe ga-echezi echiche banyere ihe ndi a, ma tuleekwa or̄u j̄hunanya Onyenwe anyi nke di ukwuu.

108 Abū, Abū Q̄ma Devid. Obi m d̄i njikere, o Chineke; aga m ej̄i mkgp̄ruobi m niile buo abu ma k̄ukwaa egwu. **2** Teta! Ụb̄o akwara na une! Aga m apkote chi ọb̄ubo. **3** Aga m eto gi, O Onyenwe anyi, n’etiti mba niile; aga m abu abu banyere gi n’etiti ndi niile d̄i iche iche. **4** N̄’hi na j̄hunanya gi d̄i ukwuu kar̄ia eluigwe; ikwesi ntukwas̄i obi gi na-erukwa mbara eluigwe. **5** Ka e bulie gi elu, o Chineke, kar̄ia eluigwe niile, ka ebube gi d̄i n’elu ụwa niile. **6** Were aka nri gi zoputa anyi ma nyere anyi aka, ka a ḡbaputa ndi i h̄urụ n’anya. **7** Chineke esitela n’id̄i ns̄o ya kwuo, si, “N’onodu ọn̄u nke mmeri, aga m ekesa Shekem, tukwaa Ndagwurugwu Sukot n’ihe ọtutu, nyepu ya. **8** Gilead bu nke m, Manase bukwa nke m; Ifrem bu okpu igwe m, Juda bu mkgpara eze m. **9** Moab bu efere ikwo aka m, aga m atusa apkupkoukwu m n’elu Edom n’elu isi Filistia, ana m eti mkgpu mmeri.” **10** Onye ga-akpor̄o m gaa n’obodo e wusiri ike? Onye ga-edu m gaa Edom? **11** O bughi gi, o Chineke? Gi onye j̄ur̄u anyi, onye na-adighi esokwa ndi agha anyi aga agha? **12** Nyere anyi aka ka anyi puo n’aka ndi iro, n̄’hi na inyeaka mmadu bu ihe efu. **13**

Site na Chineke, anyi ga-enwe mmeri, o ga-azop̄ia ndi iro anyi niile n’ala.

109 Abū Q̄ma nke d̄i onyeisi Abū. Abū Q̄ma Devid. O Chineke, onye m na-eto, anogidekwala na-agba nk̄ti, 2 n̄’hi na ndi ajo omume na ndi aghugho emegheela onu ha megide m; ha aghala uḡha megide m. **3** Ha na-eji okwu ikpo as̄i ḡbaa m gburugburu; na-ebuso m agha n’efu. **4** N’onodu iñhunanya m h̄urụ ha, ha na-ebo m ebubo ma abu m nwoke onye ekpere. **5** Ha ji ihe oj̄o na-akw̄u m uḡwo ihe q̄ma m mere, ikpo as̄i n’onodu iñhunanya. **6** Hoputa otu onye ajo omume ka o guzogide ya; ka onye na-ebo ebubo uḡha guzokwa n’aka nri ya. **7** Mgbe a ga-ekpe ya ikpe, ka o b̄urụ onye ikpe mara, ka ekpere ya maa ya ikpe ọn̄w̄u. **8** Ka ụb̄ochi ndi ya di ole na ole, ka onye ọz̄o nara ya ọkwa ya. **9** Ka ụmụ ya gh̄oq̄ ndi na-enweghi nna, ka nwunye ya b̄urụ nwanyi na-enweghi di. **10** Ka ụmụ ya gh̄oq̄ ndi ar̄ir̄o na-enweghi ebe obibi, ndi e si na mkgp̄omkp̄o ebe ha bi chupu. **11** Ka ndi o ji uḡwo kwakoro ihe niile o nwere, ka ndi obia baa bukoro ihe niile o ruputara onwe ya. **12** Ka onye obula ghara igosi ya obiom̄a; ka onye obula gharakwa imere ụmụ ya ndi o hapur̄u ebere. **13** Kama ka ụmụ ụmụ ya niile nwusia, ka a ehichapukwa aha ha n’ogbo nke na-abia n’ihu. **14** Ka Onyenwe anyi chetakwa mmechie niile nke nna nna ya ha, ka Onyenwe anyi hapukwa igbaghara mmechie nne ya. **15** Ka Onyenwe anyi na-echeta mmechie ha oge niile; ma o mee ka ha b̄urụ ndi a ga-echefu echefu n’ogbo niile. **16** N̄’hi na o dighi mgbe o chere echiche banyere imere onye ọz̄o obi ebere, o kp̄agburu ndi ogbenye, ndi n̄o na mkgpa na ndi obi ha tiwara etiwa ruo n’onw̄u. **17** O h̄urụ ibu ndi ọz̄o ọn̄u n’anya, ka obubu ọn̄u bjakwas̄i ya; o dighi ato ya ụto igozi onye obula, ka ngozi di anya site n’ebi o n̄o. **18** O yikwas̄i ibu ọn̄u dika uwe ya; o bara n’ime ah̄u ya dika mmiri, bakwaa n’ime okpukp̄u ya dika mmanu. **19** Ka o d̄ij̄ri ya ka uwe mwuda nke e kere ya gburugburu dika akwa, dika belit e kegidere ya gburugburu ruo mgbe ebighi ebi. **20** Onyenwe anyi, mee ka nke a b̄urụ ụdi uḡwo or̄u ndi iro m ga-anata, bu ndi ah̄u niile na-ekwu okwu oj̄o megide m. **21** Ma gi onwe gi, Onye kachas̄i ihe niile elu, bu Onyenwe anyi nyere m aka n̄’hi aha gi, site n’id̄i mma nke j̄hunanya gi, naputa m. **22** N̄’hi na abu m ogbenye na onye n̄o na mkgpa, obi m tiwakwara etiwa n’ime m. **23** Ana m efu dika onyinyo nke a na-ah̄u anya mgbe anw̄u dara; adikwa m ka igurube nke onye m bekwas̄i n’ah̄u ya na-ezechap̄u. **24** Ike agw̄ula ikpere m, n̄’ih̄i ibu ọn̄u; ataakwala m ah̄u, b̄urụ naan̄i okpukp̄u. **25** Aghołla m onye e ji eme ihe ọch̄i nye ndi na-ebo m ebubo, mgbe ha h̄urụ m, ha na-efufe isi ha. **26** Nyere m aka, o Onyenwe anyi Chineke m; zoputa m dika j̄hunanya gi si di. **27** Ka ha mara na o bụ aka gi, na o bụ gi, o Onyenwe anyi, mere ya. **28** Ha nwere ike nogide na-abu ọn̄u, ma i ga-agozi; mgbe ha ga-abia ogu, a game ha ihe ihere, ma ohu gi ga-añur̄i ọn̄u. **29** A ga-eji ihere yikwas̄i ndi na-ebo m ebubo dika uwe werekwa ihere kee ha gburugburu dika uwe mwuda. **30** Aga m ej̄i ọn̄u m jaa Onyenwe anyi mma nke ukwuu; n’etiti ọha mmadu di ukwuu, aga m eto ya. **31** N̄’hi na o na-eguzo n’aka nri nke onye n̄o na mkgpa, izoputa ya site n’aka ndi na-ama ya ikpe ọn̄w̄u.

110 Abū Q̄ma Devid. Onyenwe anyi gwara Onyenwe m okwu s̄i ya: “N’odu ala n’aka nri m ruo mgbe m game ndi iro gi ihe mgbakwas̄i ükw̄u nye ükw̄u gi.” **2** Onyenwe

anyi ga-eme ka ike ochichij gi site na Zayon ruo ala ndi ozo; i ga-achij n'etiti ndi iro gi niile. **3** N'ubochi i ga-ebu agha, ndi agha gi niile ga-ahor n'onwe ha i soro gi. Ndị yikwasirị ima mma nke idị nsq ka uwe, bu ụmụ okorobia gi ga-abjakuwute gi dika igirigi site n'afo ụtutu. **4** Onyenwe anyi arincola iyi, o gaghị agbanwe uche ya: "Gị onwe gi bụ onye nchajua ruo mgbe ebighị ebi, n'usoro Melkizedek." **5** Onyenwe anyi n'o n'aka nri gi. O ga-egwepia ndi eze n'ubochi oke iwe ya. **6** O ga-ekpe mba niile ikpe, na-atukọta ndi nwụrụ anwụ, ma gwepià ndi na-achị achị n'elù ụwa niile. **7** O ga-arị mmiri site n'iyi nta nke di n'akukụ uzq; n'ihi nke a, o ga-eweli isi ya elu.

111 Toonu Onyenwe anyi! Aga m ejị obi m niile jaa
Onyenwe anyi mma n'ime nzuko ndi uzq ha ziri ezi
na n'ime ogbakọ ukwu. **2** Ọrụ niile Onyenwe anyi na-arụ di
ukwu; ndị niile na-enwe mmasi na ha na-atugharị uche
n'ime ha. **3** Ọrụ ya juputara n'ebube na ịma mma, ezi omume
ya na-adigidekwa ruo mgbe ebighị ebi. **4** O meela ka e cheta
orụ ebube ya niile; Onyenwe anyi bụ onye amara na onye
omjiko. **5** O na-egborod ndi na-atu egwu ya mkpa ihe oriri;
o na-echetawka ogbugba ndu ya ruo mgbe ebighị ebi. **6** O
gosila ndị ya ike nke orụ ya niile, site n'inye ha ala niile nke
ndị mba ozo. **7** Ọrụ aka ya niile bụ ihe kwesiri ekwesi na
ikpe ziri ezi; ụkpuru ya niile bụ ihe kwesiri ntukwasị obi. **8** E
hiwere ha idị ruo mgbe niile ebighị ebi, ha bụ ihe e mere
n'ikwesi ntukwasị obi na izi ezi. **9** O wetaara ndi ya mgbaputa;
o meela ka ogbugba ndu ya guzoso ike ruo ebighị ebi, aha
ya di n'so díkwa oke egwu. **10** Itụ egwu Onyenwe anyi bụ
mmalite amamihe; ndị niile na-edede ụkpuru ya nwere ezi
nghọta. Otuto ya na-adị ruo mgbe ebighị ebi.

112 Toonu Onyenwe anyi. Onye a goziri agozi ka nwoke
ahụ bụ onye na-atu egwu Onyenwe anyi; onye na-
enwe oke mmasi idebe iwu ya niile. **2** Umụ ya ga-abu ndi
di ike n'ala ahụ; ogbo ndi na-eme ihe ziri ezi ga-abu ndi a
goziri agozi. **3** Akunuba na-adigide n'ulọ ya; ezi omume ya
na-adigidekwa ruo mgbe ebighị ebi. **4** Ihé na-enwuru ndi na-
eme ihe ziri ezi, o buladi n'ime ochichijị, nyekwa ndi na-
eme amara, ndi obiqoma na ndi ezi omume. **5** Ihe ọma ga-
abịara onye ahụ na-eme ebere na-ejikwa obi ya agbazine ndi
mmadu ihe, onye na-eji ikpe ziri ezi aru orụ ya niile. **6** N'ezie,
agaghị ewezuga ya n'ọnodu ya; a ga-echeta onye ezi omume
ruo mgbe ebighị ebi. **7** O gaghị atu egwu akukụ ojoo; obi ya
na-eguzosi ike, na-atukwasị Onyenwe anyi obi. **8** Obi ya siri
ike, o gaghị atu egwu ihe obula; n'ikpeazu, o ga-ele ndi na-
akpo ya asị anya na mmeri. **9** O gbasapuru aka ya nye ndi
ogbenye onyinye di ihe iche, ezi omume ya na-adigide ruo
mgbe ebighị ebi; a ga-ewere nsopuru welie mpi ya elu. **10**
Iwe ga-ewe onye ajo omume mgbe o ga-ahụ ya, o ga-atagide
ikikere eze tutu o nwụ; olileanya niile nke ndi ajo omume
ga-alà n'iyi.

113 Toonu Onyenwe anyi! Toonu Onyenwe anyi unu ndi
ohu ya. Toonu aha Onyenwe anyi. **2** Ka aha Onyenwe
anyi bürü ihe a goziri agozi site ubgu a ruo mgbe ebighị ebi.
3 Site n'owụwa anyanwụ ruo n'odida ya, aha Onyenwe anyi
ga-abu ihe a na-eto eto. **4** Onyenwe anyi di elu karja mba
niile, ebube ya di elu karja eluigwe. **5** Onye di ka Onyenwe
anyi Chineke anyi, onye nökwasirị ocheeze n'ebe di elu, **6**
onye na-eme onwe ya ka o di ala ilekwasị eluigwe na ụwa

anya? **7** O na-esi n'uzuzu bulie ogbenye elu sitekwa n'ebi
ikpofu ahijia bulie onye n'o na mkpa elu; **8** o na-eme ka ya na
umụ eze ndi ikom nokoo, o na-eme ka o soro ndi a maara aha
na n'etiti umụ mmadu nokoo. **9** O na-eme ka nwanyị aga biri
n'ulọ nke ya dika nne mṛu ọtutu umụ ọnụ juru obi. Toonu
Onyenwe anyi.

114 Mgbe umụ Izrel si n'ala Ijipti püta, mgbe ezinaulọ
Jekob sitekware n'ebi ndi asusị ha di iche püta, **2**
Juda għor ebe nsq Chineke, Izrel għor ala o na-achị. **3**
Osimiri hūru ya, għba qso, osimiri Jōdan hukwara ya chigharja
laa azu; **4** Ugwu ukwu niile wulirli elu dika ebule; ugwu nta
niile wulirkwara elu dika umụ aturu. **5** Għinj mere gi oke
osimiri, i ji na-agba qso? Osimiri Jōdan, għinj na-eme gi i ji
chigharja laa azu? **6** Għinj na-eme unu, ugwu ukwu niile unu ji
na-awu li elu dika umụ ebule? Għinj na-emekwa unu, ugwu nta
niile, unu ji na-awu li elu dika umụ aturu? **7** Ka ụwa niile maa
jiji n'iħu Onyenwe anyi, ka o maakwa jiji n'iħu Chineke nke
Jekob, **8** onye mere ka oke nkume ghopq oqd mmiri, onye
mere ka əmju nkume ghopq isi iyi mmiri.

115 O bugħi anyi ka o diri, o Onyenwe anyi, o bugħi anyi
ka o diri, kama o bụ aha gi ka ebube na-adri, n'ihi
iħunanya gi na ikwesi ntukwasị obi gi. **2** Għinj mere ọtutu
mba niile nke ụwa ji na-aju sị, "Olee ebe Chineke ha no?" **3**
Chineke anyi bi n'eluigwe. O bükwa ihe tħor ya umentu n'obi ka o
na-eme. **4** Aruṣi ja niile bụ əla qloċha na qloedo ka e ji kpux ha,
ha bụ əru aka mma. **5** Ha nwre ənqun ma ha adiġi ħekku
okwu, ha nwre anya abużżu ma ha adiġi ahụ uzq; **6** Ha nwre
nti ma ha adiġi anu ihe, ha nwekkwara imi ma ha adiġi anu
isisi obula; **7** Ha nwre aka, ma ha adiġi emet ihe obula
aka, ha nwre əlkwu, ma ha adiġi eje ije; ha enwegħi ike iji
akpiri ha mee mikkopu obula. **8** Ndị na-eme ha ga-adikwa ka
ha. Ndị na-atukwasị ha obi ga-adikwa ka ha. **9** Umụ Izrel,
tukwasinu Onyenwe anyi obi o onye inyeaka ha na ota
ha. **10** Ezinaulop Eron, tukwasinu Onyenwe anyi obi. O bụ ya
bu onye inyeaka ha na ota ha. **11** Unu ndi na-atu egwu ya,
tukwasinu Onyenwe anyi obi o bụ onye inyeaka ha na ota
ha. **12** Onyenwe anyi na-echeta anyi, o ga-agozikwa anyi, o
ga-agozzi ndi ya bụ Izrel, o ga-agozzi ezinaulop Eron, **13** o ga-
agozzi ndi niile na-atu egwu Onyenwe anyi, ma onye nta ma
onye ukwu. **14** Ka Onyenwe anyi mee ka unu mħbaa, unu na
umụ unu. **15** Ka Onyenwe anyi onye kere eluigwe na elu ụwa
gozie unu. **16** Eluigwe niile bụ nke Onyenwe anyi, o bukwa ya
nyere umu mmadu elu ụwa niile. **17** O bugħi ndi nwurụ anwụ
na-eto Onyenwe anyi, ndi na-aridha n'ebe ịnq duu; **18** o bụ
anyi ga-aja Onyenwe anyi mma, site ugbu a ruo mgbe ebighị
ebi. Toonu Onyenwe anyi.

116 Ahlur m Onyenwe anyi n'anya, n'ihi na o nrur əlu
m; o nrur mkpu akwa m maka ebere. **2** N'ihi na o
gere m nti, aga m apkopku ya oge ndu m niile. **3** Agħbi nke
ənqun kekrop m, oke ihe mgħu nke ili bjakwasir əlu; nsogbu
na iru uju dakwasiri m. (Sheol h7585) **4** Mgbe ahu, apkopku m
aha Onyenwe anyi: "O Onyenwe anyi, zopputa m!" **5** Onyenwe
anyi bụ onye na-eme ebere na onye ezi omume. Chineke anyi
juputakwara n'omjiko. **6** Onyenwe anyi na-echeba ndi na-
enwegħi uche; mgħe m nq' n'ọnodu mkpa, o zopputara m. **7**
Laghħaci azu zuru ike, gi mkpuru obi m, n'ihi na Onyenwe
anyi emesola gi mmeso əma. **8** N'ihi na gi, o Onyenwe anyi,

naputara mkpuruqobi m site n'onwu, anya m site na anya mmiri akwa, naputakwa ükwu m site n'iso ngongo, **9** ka m nwee ike jegharja nihu Onyenwe anyi n'ime ala ebe ndi di ndu bi. **10** Ekwenyere m na Onyenwe anyi mgbe m kwuru si, "Abu m onye no n'oke nsogbu," **11** n'ime ida mba m, ekwuru m si, "Mmadu niile bu ndi ugha." **12** Gini ka m ga-enyeghachi Onyenwe anyi n'ihi mmeso oma niile o mesoro m? **13** Aga m eweli iko nke nzoputa m elu kpokuokwa aha Onyenwe anyi. **14** N'ihu ndi ya niile ka m ga-anö mezuo nkwa m kwere Onyenwe anyi. **15** Onwu nke ndi nso ya di oke onyuhia n'anya Onyenwe anyi. **16** O Onyenwe anyi, n'ezie, abu m ohu gi; abu m ohu gi, nwa nwoke nke ohu gi nwanyi; i zopatala m site na agbu e kere m. **17** Aga m achurugi aja ekele kpokuokwa aha Onyenwe anyi. **18** O bükwa n'ihu ndi ya niile ka m ga-anö kwüghachchi Onyenwe anyi nkwa m kwere, **19** n'ime ogige ụlo Onyenwe anyi, n'etiti gi, O Jerusalem. Toonu Onyenwe anyi.

117 Toonu Onyenwe anyi, unu mba niile di iche iche. Jaakwa ya mma, unu ndi niile di iche iche. **2** N'ihi na ihunanya ya n'ebe anyi no di ukwuu. Ikwesi ntukwasị obi Onyenwe anyi na-adịkwa ruo mgbe ebighi ebi. Toonu Onyenwe anyi!

118 Keleenụ Onyenwe anyi n'ihi na o dì mma; ihunanya ya na-adigide ruo mgbe ebighi ebi. **2** Ka ümụ Izrel kwuputa n'onwe ha si, "Ihunanya ya na-adigide ruo mgbe ebighi ebi." **3** Ka ndị ezinaulo Eron kwuokwa si, "Ihunanya ya na-adigide ruo mgbe ebighi ebi." **4** Ka ndị niile na-atu egwu Onyenwe anyi kwuo si, "Ihunanya ya na-adigide ruo mgbe ebighi ebi." **5** N'onođu oke ihe mgbu m, apkokuru m Onyenwe anyi, o zara m, mee ka m nwere onwe m. **6** Onyenwe anyi nonyere m, agaghị m atu egwu. Gini ka mmadu pürü ime m? **7** Onyenwe anyi nonyere m; o bu onye na-enyere m aka. Aga m ele ndị iro m anya na mmeri. **8** O kachasi mma igbabu n'ime Onyenwe anyi karịa itükwasị ümụ mmadu obi. **9** O kachasi mma igbabu n'ime Onyenwe anyi karịa itükwasị ndị amara aha ha obi. **10** Mba niile gbara m gburugburu ma site n'aha Onyenwe anyi aga m ala ha n'iyi. **11** Ha gbara m gburugburu, ma site n'aha Onyenwe anyi ka m na-egbuda ha. **12** Ha gbara m gburugburu dika aini, ma e menuoła ha dika ogwu na-ere ọkụ; site n'aha Onyenwe anyi, ka m na-egbuda ha. **13** Akwaghachiri m azu, agaara m ada, ma Onyenwe anyi nyere m aka. **14** Onyenwe anyi bu ike m na abu m; o ghọla nzoputa m. **15** Olu iti mkpu onwu na mmeri na-ada n'ime ụlo ikwu ndị ezi omume: "Aka nri Onyenwe anyi emeela otụtu ihe di ukwuu! **16** Aka nri Onyenwe anyi bu ihe e weliri elu; aka nri Onyenwe anyi emeela otụtu ihe di ukwuu!" **17** Agaghị m anwu, kama aga m adị ndị kwusaara ndị ọzọ oru ebube Onyenwe anyi rürü. **18** Onyenwe anyi tara m ahụnụ nke ukwuu, ma o nyefeghị m n'aka onwu. **19** Megheere m onwu ụzo ama nke ezi omume; aga m abanye nye Onyenwe anyi ekele. **20** Nke a bu onwu ụzo ulosor Onyenwe anyi, ebe ndi ezi omume ga-esite na ya banyi. **21** Aga m enye gi ekele, n'ihi na i zara m; i ghọla nzoputa m. **22** Nkume ahụ ndị na-ewu ụlo jürü, aghọla nkume isi ntọala ụlo; **23** nke a bu ọrụ aka Onyenwe anyi, o bükwa ihe ihunanya n'anya anyi. **24** Nke a bu ubochi Onyenwe anyi anyi mere, ka anyi n'uri ọrụ, nweekwa obi ụtọ n'ime ya. **25** O Onyenwe anyi, zopata anyi; o Onyenwe anyi, mee ka ihe gaara anyi nke oma. **26** Onye a goziri agozi ka onye ahụ bu, nke na-abia n'aha Onyenwe anyi.

Anyi sitere n'ulọ Onyenwe anyi na-agazi gi. **27** Onyenwe anyi bu Chineke, o bu ya mere ka ihé ya mukwasị anyi. Chiri igu nkwu n'aka gi, soro ndị ji ọri bata n'ogige Chineke bjaruo n'ebe iche aja. **28** I bụ Chineke m, aga m eto gi; i bụ Chineke m, aga m ebuli gi elu. **29** Keleenụ Onyenwe anyi n'ihi na o dì mma, ihunanya ya na-adigide ruo mgbe ebighi ebi.

119 Ndị a goziri agozi ka ha bụ, bụ ndị ụzo ha na-enweghi ihe ita ụta ọbụla, ndị na-ejegharị dika iwu Onyenwe anyi si di. **2** Ndị a goziri agozi ka ha bụ, bụ ndị na-edede ụkpuru ya ma jirikwa obi ha niile na-achosi ya ike. **3** Ha adighị eme ihe ojoo ọbụla; ha na-ejegharị n'uzo ya niile. **4** I doola ụkpuru ndị a ga-erubekwara isi. **5** O ga-adị m mma ma o bụru na m anogidesie ike na-erube isi nye iwu gi niile! **6** Mgbe ahụ, ihere agaghị eme m mgbe m tulere uche n'iwu gi niile. **7** Aga m ejị obi ziri ezi too gi dika m na-amụ ihe banyere iwu gi ziri ezi. **8** Aga m erubere iwu gi niile isi; biko ahapukwala m. **9** Olee ụzo nwà okorobịa ga-esi bie ndu di nso? O bụ site n'ibì ndu dika okwu gi si di. **10** Ejị m obi m niile na-achosi gi ike. Ekwela ka m kpafuo site n'lhe niile i nyere n'iwu. **11** Ezoola m okwu gi niile n'obi m, igbochi m imehie imegide gi. **12** Otuto dirị gi, o Onyenwe anyi; kuziere m iwu gi niile. **13** Aga m ejị ebugbure ọnụ m gugharị iwu niile nke si n'onụ gi. **14** Ana m anụri ọnụ n'igbaso iwu gi niile dika mmadụ si anụri ọnụ n'ime oke ịba ụba. **15** Ana m atugharị uche n'ukpuru gi na-atulekwa uche n'uzo gi niile. **16** Iwu gi na-amasi m; agaghị m elefu okwu gi anya. **17** Meere ohu gi ihe oma, ka m nwe ike di ndị; aga m erubere okwu gi isi. **18** Kpughe anya m abụ ka m hụ oke ihe ebube niile di iche ihe di n'ime okwu gi. **19** Abu m onye obia n'elu ụwa; ezoniarila m iwu gi niile. **20** N'oge niile, ihe banyere iwu gi niile na-agụ mkpuruobi m aguu. **21** I na-abara ndị mpako mba, ha bu ndị a bụru ọnụ na ndị na-anaghị agbaso iwu gi. **22** Site n'ebe m no wepụ iche ọchị na-leli, n'ihi na m na-edede ụkpuru gi niile. **23** N'agbanyeghi na ndịsi nökörö na-ekwulu m, ohu gi ga-atugharị uche n'iwu gi. **24** Ụkpuru gi niile bụ ihe na-amasi m; ha bu ndị ndumodụ m. **25** Mkpuruobi m na-arapara n'uzuzu; kpoghachite ndị m dika okwu gi si di. **26** Akowaara m gi ụzo m niile, i zakwara m; ubgu a, kuziere m iwu gi. **27** Mee ka m ghota ozisi ụkpuru gi; ka m nwe ike tugharị uche n'orụ ebube gi niile. **28** Iru ụju emeela ka mkpuruobi m daa mba; gbaa m ume dika okwu gi si di. **29** Chebe m puo n'uzo aghugho niile; site n'iwu gi meere m amara. **30** Ahorola m ụzo ikwesi ntukwasị obi; e kpebiela m idebe obi m n'iwu gi niile. **31** O Onyenwe anyi, ana m ejigidesi iwu gi niile aka ike; ekwela ka ihere mee m. **32** Aga m agbaso iwu gi niile n'ihi na i meela ka obi m nwere onwe ya. **33** O Onyenwe anyi, zi m ụzo m ga-esi gbasoo iwu gi niile; mgbe ahụ, aga m edebe ha ruo n'ogwugwu. **34** Nye m nghọta, aga m edebe iwu gi ma jiri obi m niile rubere ya isi. **35** Duo m n'uzo nke iwu gi niile, n'ihi na o bu n'ime ha ka m na-achọta obi ụtọ. **36** Mee ka obi m chee ihu n'iwu gi niile ọ bughi nye uru na-esite n'ochichọ nke onwe. **37** Wepụ anya m site n'lhe na-abaghị uru; chebe ndị m dika okwu gi si di. **38** Mezu nkwa i kwere ohu gi, ka a tu ụgo egwu gi. **39** Wepụ nkocha nke m na-atu egwu ya, n'ihi na iwu gi niile ziri ezi. **40** Ụkpuru gi na-agusi m aguu ike! Chebe ndị m site n'ezì omume gi. **41** O Onyenwe anyi, ka ihunanya gi nke na-adigide biakwasị m, nzoputa gi dika nkwa i kwere si di; **42** mgbe ahụ, aga m azaghachi onye ahụ na-achị m

očhi, n'ihi na ana m atükwasí obi m n'okwu gi. **43** Esitela n'onu m napu okwu nke eziokwu, n'ihi na olileanya m di n'iwu gi niile. **44** Aga m anogide na-erubere iwu gi isi ruo mgbe ebighi ebi. **45** Aga m ejegharí n'onodú inwre onwe n'ihi na achoputala m ükpurú gi niile. **46** Aga m ekwupúta banyere ükpurú gi n'ihi ndí eze ma ihere agaghí eme m, **47** n'ihi na iwu gi na-amasi m n'ihi na ahřum m ha n'anya. **48** Ana m eweliri iwu gi niile aka elu, bu ndí m hřum n'anya, ana m atugharíkwa uche n'iwu gi niile. **49** Cheta okwu i nyere ohu gi, n'ihi na i nyela m olileanya. **50** Nkasiobi m n'ime ita ahřum b bu nke a: nkwa gi na-echebe ndú m. **51** Ndí mpako na-akwa m emo na-esepughi aka, ma agaghí m esite n'iwu gi wezuga onwe m. **52** O Onyenwe anyi, ana m echeta iwu gi niile, ndí di site na mgbe ochie, ha na-ewetara m nkasiobi. **53** Ana m ewe iwe nke ukwu n'ihi ndí ajo omume, ndí gbakutara iwu gi azú. **54** Iwu gi niile bu isi okwu abú m ebe oþula m na-anø. **55** N'abali, o Onyenwe anyi, ana m echeta aha gi, aga m edebekwa iwu gi. **56** Nke a buriñ ihe m na-eme oge niile: ana m erubere ükpurú gi isi. **57** O Onyenwe anyi, i bu ihe nketa m; ekweela m nkwa irube isi nye okwu gi niile. **58** Ejirila m obi m niile chø ihu gi; meere m ebere díka nkwa gi si di. **59** Echeela m echiche banyere uzø m niile, chigharjákwa na-agbaso ükpurú gi niile. **60** Aga m eme ngwangwa, agaghí atüfú oge irubere iwu gi niile isi. **61** A sikkwarí na ndí ajo omume ejiri udø kee m agbu, agaghí m echefu iwu gi. **62** N'etiti abali, aga m eibili nye gi ekele n'ihi iwu gi niile ziri ezi. **63** Abu m enyi ndí niile na-atu egwu gi, ndí niile na-agbaso ükpurú gi. **64** O Onyenwe anyi, uwa niile juputara n'ihunanya gi; kuziere m iwu gi niile. **65** Meere ohu gi ihe òma díka okwu gi si di, o Onyenwe anyi. **66** Zi m ihe òmumá na ikpe ziri ezi n'ihi na ekwenyere m n'iwu gi niile. **67** Tupu m nwhee nsogbu, a kpafuru m, ma ubgu a, ana m erubere okwu gi isi. **68** I di mma, ihe i na-eme ziri ezi; kuziere m iwu gi niile. **69** N'agbanyeghi na ndí mpako a gbasala okwu ugħa techie m, ana m ejí obi m niile na-edebé ükpurú gi. **70** Obi ha siri ike, o dighi ihe na-emetuta ha, ma ana m enwe mmási n'iwu gi. **71** O di mma na m tara ahřum ka m nwhee ike mħuta iwu gi niile. **72** Iwu si n'önü gi puta di oke onuahia nye m karja imerime puku qlaøcha na qlaedo. **73** Aka gi kere m, kpuókwa m; nye m nghoṭa ka m mħuta iwu gi niile. **74** Ka ndí na-atu egwu gi nħurja mgbe ha hřum m, n'ihi na olileanya m di n'okwu gi. **75** O Onyenwe anyi, amara m na iwu gi niile ziri ezi, o bükwa n'ikwesi ntukwasí obi ka i tara m ahřum. **76** Ka iħunanya gi nke na-adighi agwū agwū kasje m obi, dika nkwa i kwere ohu gi si di. **77** Ka òmijiko gi bjäkwäsi m, ka m nwhee ike di ndú, n'ihi na iwu gi na-amasi m. **78** Ka ihere mee ndí mpako n'ihi ihe ojøo ha mere m na-enwegħi ihe m mere; ma aga m atugharí uche n'ükpurú gi. **79** Ka ndí niile na-atu egwu gi bjäkwute m, ndí na-aghota ükpurú gi niile. **80** Ka m were obi zuruoke na-agbaso ükpurú gi niile, ka iherre ghara ime m. **81** Mkpurubobi m na-ada mba site n'ochħiċċo ya maka nzoþuta gi, ma olileanya m di n'okwu gi. **82** Anya na-egbu m mgħbu ebe m na-ele anya nkwa gi; ana m asj, "Olee mgħbe i ga-akasí m obi?" **83** N'agbanyegħi na adi m ka karama akpukpo nke di n'anwurū ḥok, agaghí m echefu iwu gi niile. **84** Ruo olee mgħbe ka ohu gi ga-anogide na-eče? Olee mgħbe ka i ga-ata ndí na-akpāgbu m ahřum? **85** Ndí mpako na-egwuru m olulu, bu ihe nke na-adighi ka iwu gi si di. **86** Iwu gi niile kwesiri ntukwasí obi; nyere m aka, n'ihi na ndí mħadu na-akpagħu

m ma o nwiegħi ihe m mere ha. **87** O fodurū ntakirji ihe, ha gaara ala m n'iyyi, ma agbaku tagħi m ükpurū gi azu. **88** Site n'ihunanya gi nke na-adigide chebe ndú m, ka m nwe ike rube isi n'iwu nke onu gi. **89** O Onyenwe anyi, okwu gi na-adigide ruo mgħbe ebighi ebi; o na-eguzosi ike n'eluigwe. **90** Ikwesi ntukwasí obi gi na-adigide site n'ogħo ruo n'ogħo; o bu gi kere uwa, o na-eguzosikwa ike. **91** Ruo taa, iwu gi niile na-eguzosi ike, n'ihi na ihe niile na-ejere gi ozi. **92** A sikkwarí na iwu gi anaghí amasi m, agħara m anw u n'ime nsogbu m. **93** Agaghí m echefu ükpurú gi niile, n'ihi na o bu ha ka i ji chebe ndú m. **94** Zoputa m, n'ihi na abu m nke gi; achopputala m ükpurú gi niile. **95** Ndí ajo omume na-eče ilà m n'iyyi, ma aga m atugharí uche n'ükpurú gi. **96** Ana m ahu nsotu ihe niile zuruoke, ma iwu gi niile enwegħi nsotu. **97** O, otu m si hu iwu gi n'anya! Ana m atugharí uche na ya ogologo uboħi niile. **98** Iwu gi na-eme ka amamihe m karja nke ndí iro m, ha na-anonyere m oge niile. **99** Enwere m nghoṭa karja ndí na-ezi m ihe, n'ihi na ana m atugharja uche n'iwu gi niile. **100** Enwere m nghoṭa karja ndí okenye n'ihi na ana m erubere ükpurú gi niile isi. **101** Ajurj u aju ije ije n'uzo ojøo oħra ka m nwhee ike rubere okwu gi isi. **102** Ewezugagħi m onwe m n'iwu gi niile, n'ihi na o bu gi onwe gi ziri m ha. **103** Lee ka okwu gi niile si ato m utq, ha dī utq n'önü m karja mmanu anu! **104** A na-enweta nghoṭa site n'ükpurú gi niile; ya mere ana m akpo uzo ojøo oħra asj. **105** Okwu gi bu oriġona diri ükwx m bryukwa iħe n'uzo m. **106** Ariuola m iyyi, mee ka o guzisie ike, na aga m agħbaso iwu ezi omume gi niile. **107** Ataala m ahřum nħixxu; chebe ndú m, o Onyenwe anyi, díka okwu gi si di. **108** O Onyenwe anyi, nabata otuto aqofu niile nke si n'önü m, kuziekwara m iwu gi niile. **109** Mkpurubobi m na-adí m n'obuaka m oge niile, ma echezogħi m iwu gi. **110** Ndí ajo omume esielera m onya, ma esitebighi m n'ükpurú gi kpafuo. **111** Iwu gi niile bu ihe nketa m ruo mgħbe ebighi ebi; ha bu ihe na-enye obi m onu. **112** Obi m ekpebiela idebe ükpurú gi ruo na ngwuxha. **113** Ana m akpo ndí na-enwe obi abu asj, ma ahřum m iwu gi n'anya. **114** I bu ebe mgħbabha m na qta m; olileanya m di n'okwu gi. **115** Sitenu n'ebi m no puo, unu ndí na-eme ihe ojøo, ka m nwhee ike idebe iwu niile nke Chineke m! **116** Għaa m ume díka nkwa gi si di, aga m adiċċa ndú; ekwekkala ka olileanya m daa. **117** Kwagħide m, aga m abu onyx a għapputara; aga m anogide na-asopur iwu gi niile. **118** I na-aju ndí niile na-adighi edebe iwu gi, nzube aghħaqha ha niile bu ihe na-enwegħi isi. **119** I na-ekpochapu ndí ajo omume díka unyi a na-ekpofu ekpofu; n'ihi ya, ahřum m ükpurú gi niile n'anya. **120** Anu ahu m na-ama jikkij n'ihi itu egwu gi; ana m egħozo n'oke egwu n'ihi iwu gi niile. **121** Emeela m ihe di mma na ihe ziri ezi; aħapukwala m n'aka ndí na-emegħbu m. **122** Kwee ohu gi nkwa na i għalekota ya; ekwela ka ndí mpako kpapgħu m. **123** Anya na-egħbi m mgbu ebe m na-ele anya nzopu ta' gi ħebi m na-ele anya nkwa gi ziri ezi. **124** Biko mesoo oħra gi mmeso díka iħunanya gi si di ma kuziekwara m ükpurú gi niile. **125** Abu m ohu gi, nye m nghoṭa, ka m nwhee ike mħar ükpurú gi niile. **126** O Onyenwe anyi, oge eruola mgħbe i ga-aru oru, n'ihi na a na-emebi iwu gi. **127** N'ihi na ahřum m iwu gi niile n'anya karja qlaedo, e karja qlaedo a nħchara anuha, **128** n'ihi na m na-ahħuta ükpurú gi niile ka ihe ziri ezi, akporo m użo niile na-ezighi ezi asj. **129** Iwu gi niile di ċiż-żunħana; ya mere, ana m erubere ha isi. **130** Mkpugħepu na nkwa nke okwu gi na-

enye ihè; o na-eme ka ndị na-enweghi uche ghọta ihe. **131** Ana m asaghe onu m na-ekupu ume ike ike, na-achosi iwu gi niile ike. **132** Chee m ihu, meere m ebere, dika i si emere ndị niile hụrụ aha gi n'anya ebere. **133** Mee ka nzo ükwụ m niile na-aga dika okwu gi si di; ekwela ka mmehie chia m. **134** Gbapụta m site n'aka ndị na-emegbu m, ka m nwee ike debe iwu gi. **135** Mee ka ihuoma gi díkwasí n'ahụ ohu gi. Kuziere m ükpurụ gi niile. **136** Anya mmiri akwa na-agba m nke ukwuu n'ihi na ndị mmadụ adighị erube isi nye iwu gi. **137** O Onyenwe anyị, i bụ onye ezi omume, iwu gi niile zikwara ezi. **138** ükpurụ gi niile ziri ezi; ha kwasiri ntukwasí obi. **139** N'ihi na ndị iro m na-elefut okwu gi anya, inụ ọkụ n'obi m na-ada mba. **140** Nkwa gi niile bụ ihe enyochara nke oma, ohu gi na-ahukwa ha n'anya. **141** O bụ ezie na m bụ onye dị ala, na onye a na-eleda anya, ma adighị m eleda ükpurụ gi niile anya. **142** Ezi omume gi na-adị ruo mgbe ebighị ebi. Iwu gi niile bükwa eziokwu. **143** Nsogbu na ihe mgbu adakwasila m, ma iwu gi niile bụ ihe na-amasi m. **144** Iwu gi niile bụ ezi omume ruo mgbe ebighị ebi; nye m nghọta, ka m nwe ike dị ndị. **145** Ejị m obi m niile na-akpo oku; zaa m o Onyenwe anyị, aga m erubekwa isi nye ükpurụ gi niile. **146** Ana m akpoko gi; zoputa m aga m erube isi nye ükpurụ gi niile. **147** Tupu chị na-abo, ana m ebili, na-akwa akwa maka enyemaka; olileanya m dì n'okwu gi. **148** Ana m amụ anya abalị n'elu ihe ndinà m, n'ihi itugharị uche na nkwa gi niile. **149** Nṣụrụ olu m díka jħunanya gi si di; chebe ndị m, o Onyenwe anyị, dika iwu gi niile si di. **150** Ndị na-atuputa atumatu ojoo n'o nso ma ha nọ iwu gi niile n'ebé di anya. **151** Ma i n'o nso, Onyenwe anyị; ihe niile i nyere n'iwu bụ eziokwu. **152** Site na mgbe ochie ka m mutara site n'ükpurụ gi, na i mere ka ha guzoso ike ruo mgbe ebighị ebi. **153** Ledata anya ka i hụ ita ahụm m ma gbapụta m, n'ihi na echefughi m iwu gi. **154** Krepupa m, gbapụta m, chebe ndị m díka nkwa gi si di. **155** Nzoputa dì anya n'ebé ndị na-eme ihe ojoo n)o, n'ihi na ha anaghị agbaso ükpurụ gi niile. **156** O Onyenwe anyị, omijiko gi dí ukwuu; chebe ndị m díka iwu gi niile si di. **157** Ndị iro m na ndị na-akpagbu m dí otütü, ma aga m anogide na-edede iwu gi. **158** Ana m aso ndị niile na-enweghi okwukwe n'ime gi oyị, n'ihi na ha anaghị erubere okwu gi isi. **159** Lee ka m si hụ ükpurụ gi niile n'anya; chebe ndị m, o Onyenwe anyị, dika jħunanya gi si di. **160** Okwu gi niile bụ eziokwu; iwu gi niile ziri ezi na-adigide ruo mgbe ebighị ebi. **161** Ndịsi na-emegbu m na-enweghi ihe m mere, ma obi m na-ama jijiji n'ihi okwu gi. **162** Ana m anụri ọhụ n'ime nkwa gi díka onye chọtara otütü ihe nkwata n'aghị. **163** Akporo m okwu ugħa asị, o bükwa ihe aru n'ebé m n)o, ma ahụ m iwu gi n'anya. **164** Aga m eto gi ugboro asaa n'ubochi, n'ihi iwu gi ziri ezi. **165** Ndị hụrụ iwu gi n'anya nwere udo di ukwuu, o díghị ihe ga-eme ka ha sọq ngongo. **166** Ana m echere nzoputa gi, o Onyenwe anyị, na-agbasokwa iwu gi niile. **167** Ana m erubere ükpurụ gi niile isi n'ihi na m hụrụ ha n'anya nke ukwuu. **168** Ana m erubere ükpurụ na iwu gi niile isi, n'ihi na i maara ọzọ m niile. **169** Ka akwa m ruo gi ntị, o Onyenwe anyị; nye m nghoṭa dika okwu gi si di. **170** Ka aririọ m ruo gi ntị; gbapụta m díka nkwa gi si di. **171** Ka ọnụ m juputa n'otuto, n'ihi na i na-ezi m iwu gi niile. **172** Ka m jiri ire m bụo abụ banyere okwu gi, n'ihi na iwu gi niile ziri ezi. **173** N)o na nijkere oge niile inyere m aka, n'ihi na ahorola m ükpurụ gi niile. **174** Ana m ele anya nzoputa gi, o Onyenwe anyị, iwu gi bụ ihe na-amasi m. **175**

Kwere ka m dirị ndị ka m nwee ike ito gi, ka iwu gi niile gbaa m ume. **176** Akpafuola m díka aturu nke furu efu, chọq ohu gi, n'ihi na echefubeghi m iwu gi niile.

120 Abụ nrigo. Ana m akpoko Onyenwe anyị n'ime nsogbu m, o na-azakwa m. **20** Onyenwe anyị, zoputa m site n'egbugbere onu okwu ugħha na ire na-ekwu okwu aghħuġo. **3** Gini ka a ga-eme gi, o bükwa gini ọzọ ka a gatukwasari gi, gi ire aghħuġo? **4** Ga-eji àkü dì nkọ nke dike n'agħha taa gi ahħu, ya na icheku ọkụ osisi brum na-ere ere. **5** Ahħu díjri m n'ihi na m bi na Meshek, n'ihi na m bikwa n'etiti ulo iku ndị Keda! **6** Ogologo oge ka m binyere ndị kpqrö udo asị. **7** Abụ m onye udo; ma mgbe m kwuru okwu, okwu ha bụ okwu agha.

121 Abụ nrigo. Aga m eweli anya m abuq elu, lee ha n'elu ugħu niile, oleebi inyeaka ga-esi bijara m? **2** Inyeaka m na-esite n'aka Onyenwe anyị, onye kere eluigwe na ɻu bja. **3** O gaghị ekwe ka ükwụ gi gbūčapu, onye na-eche gi nche na-amu anya oge niile; **4** n'ezie onye na-eche Izrel nche adighị arahū ura, o díghị atukwa oru ura. **5** Onyenwe anyị na-eche gi nche, Onyenwe anyị bụ ndo gi n'aka nri gi; **6** anyanwu agaghị achagbu gi n'ehħie, onwa agaghị etigbukwa gi n'abali. **7** Onyenwe anyị ga-edede gi ka ihe ojoo qbula ghara idakwasgi gi. Q ga-na-eche ndị gi nche mgbe niile. **8** Onyenwe anyị ga-echebe gi mgbe i na-apu na mgbe i na-abata abata, site ugbu a ruo mgbe niile ebighị ebi.

122 Abụ nrigo, nke Devid. Añurirị m oñi mgbe ha si m, “Ka anyị gaa n'ülənsə Onyenwe anyị.” **2** ükwụ anyị eguzola ugbu a n'onu uzò ama gi niile, gi obodo Jerusalem. **3** E wuru Jerusalem díka obodo a chikötara ọnụ nke ọma. **4** bụ ebe ahụ ka ebo niile na-arigo, bụ ebo niile nke Onyenwe anyị, ibuku aha Onyenwe anyị abụ díka iwu o nyere ndị Izrel si di. **5** N'ebe ahụ ka ocheeze niile nke ikpe ikpe di, bụ ocheeze niile nke ezinauļo Devid. **6** Kpeenū ekpere maka udo Jerusalem: “Ka ndị niile hụrụ gi n'anya n)o n'udo. **7** Ka udo dirị n'ime mgbidi gi niile nchekwa dírjkwa n'ime ebe nche gi niile e wusiri ike.” **8** N'ihi umunne m na ndị enyi m, ana m ekwu okwu si, “Udo dirị gi.” **9** N'ihi ulo Onyenwe anyị, Chineke anyị, aga m acho oganihi gi.

123 Abụ nrigo. Ana m eweli anya m abuq elu ile gi, gi onye ocheeza ya dì n'eluigwe. **2** Díka ohu si elekwasí nna ya ukwu anya ya, na díka ohu nwanyi na-eje ozi si elekwasí nne ya ukwu anya, inata ozi o ga-eje, otu a ka anyị si na-elekwasí Onyenwe anyị bụ Chineke anyị anya, ruo mgbe o ga-emere anyị ebere. **3** Meere anyị ebere, O Onyenwe anyị, meere anyị ebere, n'ihi na anyị aburula ndị a na-akocha akocha. **4** N'ihi na nnagide anyị na-anagide iċchi ochi ndị nganga, na ileda anya ndị mpako adilä ukwuu.

124 Abụ nrigo. Nke Devid. A sị na Onyenwe anyị adinyereghị anyị, ka Izrel kwuo, **2** a sị na Onyenwe anyị adinyereghị anyị, mgbe ndị mmadụ biliri imegide anyị, **3** mgbe iwe ha rere díka ọkụ megide anyị, ha gaara eloda anyị na ndị; **4** idee mmiri gaara iri anyị, oke mmiri gaara ebufu anyị, **5** ebili mmiri niile gaara ebufu anyị. **6** Ma otuto díjri Onyenwe anyị, onye na-ekweghi ka ha jiri eze ha dorie anyị, **7** Anyị agbanarila ha díka nwa mnun si gbanarị ọnya osi ọnya choro iji jide ya; ọnya ahụ agbajielo, anyị ewezugakwala onwe

anyi, nwere onwe anyi. 8 Inyeaka anyi dì n'aha Onyenwe anyi, onye kere eluigwe na ḥwa.

125 Abu nrigo. Ndị niile na-atukwasị Onyenwe anyi obi na-anogidesi ike dì ka ugwu Zayon nke a na-apughị inughari, nke na-adigidekwa n'oñodu ya ruo mgbe ebighi ebi. 2 Dịka ugwu niile si gbaa obodo Jerusalem gburugburu, otu a ka Onyenwe anyi na-agba ndị ya gburugburu ugbu a na ruo mgbe ebighi ebi. 3 Mkpara ochichị ndị ajo omume agaghị adigide n'ala ndị ezi omume ketara n'ife nza, n'ihi na ndị ezi omume nwere ike itinye aka ha na-ime ihe ojọ. 4 O Onyenwe anyi, meere ndị niile na-eme ezi omume ihe ọma, ya bụ, ndị niile obi ha ziri ezi. 5 Ma Onyenwe anyi ga-achupụ ndị niile na-agbaso ụzọ aghughọ na ndị niile na-eme ajo ihe. Ka udo dīrị Izrel.

126 Abu nrigo. Mgbe Onyenwe anyi kpoghachitere ndị e mere ka ha lọta na Zayon, anyi dì ka ndị na-arụ nro. 2 Ọchị juru anyi ọnụ, abụ ọriñ jukwara anyi ire. Mgbe ahụ, e kwukwara ya na mba niile sị, "Onyenwe anyi emeerala ha otutu ihe dì ukwuu." 3 Onyenwe anyi emeerala anyi otutu ihe dì ukwuu, obi anyi juputakwara n'ọriñ. 4 Nyeghachi anyi akunụba anyi, o Onyenwe anyi, dika mmiri iyi na-asò n'ala Negev. 5 Ndị niile na-eji anya mmiri na-arụ ọru iku mkpuru ga-emesia jiri abụ ọnụ wee ihe ubi ahụ. 6 Onye ji ikwa akwa buru mkpuru ubi ọ ga-agha na-aga, ga-emesia jiri abụ ọnụ na-aloghachi azu, mgbe ha bu ukwu ọka ha.

127 Abu nrigo, nke Solomon. Ọ bürü na Onyenwe anyi ewughị ụlo, ndị na-ewu ya na-adogbu onwu ha n'ọru n'efu. Ọ bürü na Onyenwe anyi echeghị obodo, n'efu ka ndị nche na-amụ anya. 2 O bụ n'efu ka i na-ebili n'isi ụtụtụ na-adogbu onwe gi n'ọru icheha ihe i ga-eri ruo n'abali, n'ihi na ọ na-eme ka ndị niile ọ hụru n'anya hie ụra n'udo. 3 Ụmuntakirị bụ ihe nketa si n'aka Onyenwe anyi, ụmuntakirị bụ ụgwọ ọru ọ na-enye. 4 Dịka àkụ n'aka dike n'agha, otu a, ka ụmu a mutaara na mgbe okorobia di. 5 Onye a goziri agozi ka nwoke ahụ bụ onye kpojuru àkụ ndị a n'akpa àkụ ya. Ihere agaghị eme ha mgbe ha na ndị iro na-aruriṭa ụka n'ama.

128 Abu nrigo. Ngozị na-adịrị ndị niile na-atụ egwu Onyenwe anyi, ndị na-aga ije n'irube isi nye ya. 2 I ga-eri mkpuru ọru aka gi; otutu ngozi na ihe iga nke ọma ga-abụ nke gi. 3 Nwunye gi ga-adị ka osisi vajin na-amị mkpuru n'ime ụlo gi; ụmu gi ndị ikom ga-adịkwa ka ome osisi oliv gburugburu tebul gi. 4 Otu a ka a ga-esi gozie nwoke ahụ na-atụ egwu Onyenwe anyi. 5 Ka Onyenwe anyi gozie gi site na Zayon ụboghị niile nke ndị gi; ka i hukwa ọdịmmma Jerusalem, 6 ka i dì ndị hụ ụmu ụmu gi. Ka udo dīrị Izrel.

129 Abu nrigo. Site na mgbe m bụ nwantakirị, ha kpagburu m otutu oge, ka Izrel kwuo. 2 "Site na mgbe m bụ nwantakirị, ha kpagburu m otutu oge, ma ha enweghị ike merie m. 3 Ndị ikom na-akọ ubi akoghariala azu m dika ala ubi, mee ebe ha korọ akọ ka ọ dì ogologo. 4 Ma Onyenwe anyi bụ onye ezi omume; ọ topula m site n'agbụ niile nke ndị ajo omume." 5 Ka ndị niile kpórụ Zayon asị bürü ndị ga-alaghachi azu n'ihere. 6 Ka ha niile dīrị ka ahijah na-epu n'elu ụlo nke na-akponwụ tupu o puputaa; 7 nke onye na-ewe ihe ubi na-adịgị ejị ha kpojuo aka ya abụ, maqbụ onye mkpokota e nwee ike kpojuo aka ya. 8 Ka ndị si n'uzo

na-agafe hapụ i si ha, "Ngozị Onyenwe anyi dīrị unu. Anyi na-agozi unu n'aha Onyenwe anyi."

130 Abu nrigo. O Onyenwe anyi, o bụ site n'ebé dì omimi ka m na-ebeku gi akwa. 2 Onyenwe anyi, nṣụrụ olu m. Ka ntị gi na-añakwa ntị n'olu arịrị m, maka amara. 3 O Onyenwe anyi, a sị na i detuo mmechie niile, Onyenwe anyi, onye pürü iguzo? 4 Ma o bụ n'aka gi ka mgbaghara mmechie dì; ime ka anyi tọq gi egwu, ma jeere gi ozi. 5 Ana m echere Onyenwe anyi, mkpuruobi m na-echekwa ya, o bụ n'okwu ya ka olileanya m dī. 6 Mkpuruobi m na-echere Onyenwe anyi karịa ndị nche abalị na-echere chị ọbụbọ, e, karịa ndị nche abalị na-echere chị ọbụbọ. 7 Ndị Izrel, ka olileanya unu dīrị na Onyenwe anyi, n'ihi na ihụnanya ya na-adigide adigide, n'aka ya ka nzoputa zuruoke dīkwa. 8 Ya onwe ya, ga-agbapụta Izrel site na mmechie ya niile.

131 Abu nrigo, nke Devid. O Onyenwe anyi, nganga adighị n'obi m, ndị mpako abukwaghi ochichị m; adighị m etinye onwe m n'okwu karịrị m maqbụ n'ihe ndị dī ukwuu karịa m. 2 Ma ana m edere duu, mkpuruobi m nökwa juụ; dīka nwantakirị a napürü ara, ya na nne ya nō, e, dīka nwantakirị a napürü ara, otu a ka mkpuruobi m nō n'ime m. 3 Ndị Izrel, ka olileanya unu dīrị na Onyenwe anyi ugbu a na mgbe niile ebighi ebi.

132 Abu nrigo. O Onyenwe anyi, cheta Devid, n'ihe niile bụ ndị o gbakütara azu. 2 O nṣụrụ iyi nye Onyenwe anyi, kwee nkwa nye Onye dī ukwuu nke Jekob: 3 "Agaghị m abanye n'ime ụlo m maqbụ rigoo n'ihe ndina m, 4 agaghị m arahụ ụra, ebugbure anya m agaghị atụ oru ụra, 5 tutu ruo mgbe m chọtaara Onyenwe anyi ọnụdu ebe obibi nye Onye dī ukwuu nke Jekob." 6 Anyi nṣụrụ ihe banyere ya n'Efrata, anyi chọtarà ya n'ubi niile nke Jearim. 7 "Ka anyi gaa na-ebe obibi ya; ka anyi kpọq isiala n'ebé ihe mgbakwasị ụkwụ ya. 8 'Bilie, Onyenwe anyi, bata n'ebé izuiké gi, gi na igbe ogbugba ndị nke ike gi. 9 Ka ndị nchuaja gi yiri ezi omume gi dīka uwe; ka ndị gi kwesiri ntukwasị obi bụo abụ n'ihi ọnụ." 10 N'ihi onu gi, bụ Devid, agbakütalà onye gi e tere mmanụ azu. 11 Onyenwe anyi nṣụrụ Devid iyi n'eziokü, bụ iyi nke o gaghị esi na ya laghachi azu: "Otu n'ime ụmu gi, ka m ga-eme ka ọ nödu n'ocheeze gi, 12 o bürü na ụmu ndị ikom gi edebe ogbugba ndị m na ukpuru niile m kuziri ha, mgbe ahụ ụmu ha ga-anodụ ala n'ocheeze gi ruo mgbe ebighi ebi." 13 N'ihi na Onyenwe anyi ahọrla Zayon, o bụ ochichị obi ya ime ya ebe obibi ya; 14 "Ebe a bụ ebe izuiké m ruo mgbe ebighi ebi, ebe a ka ocheeze m ga-adịkwa, n'ihi na ọ bụ ihe m chọrọ. 15 Aga m ejị ụtụtụ nri dī iche iche gozie ya; aga m ejị nri mee ka afọ ju ndị ogbenye ya. 16 Aga m ejị nzoputa yinye ndị nchuaja ya niile dīka uwe, ndị nsọ ya ga-abụ abụ n'ihi ọnụ. 17 "N'ebé a ka m ga-eme ka mpi puputara Devid ma debekwa oriṇa n'ihi onye m e tere mmanụ. 18 Aga m eyikwasị ndị iro ya ihere dīka uwe ma aga ejị okpueze mara mma chọpisi ya mma."

133 Abu nrigo, nke Devid. Lee ka o si bürü ihe dī mma na ihe ọnụ mgbe ụmu nne na-ebikọ n'otu! 2 O dī ka mmanụ dī oke ọnụahịa a wụrụ n'isi, nke na-asodata ruo n'ahụonụ, e, nke na-asodata ruo n'ahụonụ Eròn, ruokwa n'olu uwe mwụda ya. 3 O dī ka a ga-asị na igirigi si na Hemon na-

ada n'elu n'ugwu Zayon. N'ihi na n'ebé ahú ka Onyenwe anyí na-enye onyinye ngozi ya, o búladí ndú na-adí ruo mgbe ebighi ebi.

134 Abú nrigo. Toonu Onyenwe anyí, unu ndí ohu Onyenwe anyí niile ndí na-eje ozi n'ime uló Onyenwe anyí n'oge abalí. **2** Chilienú aka unu abú elu n'ime ulónso ya ma toonu Onyenwe anyí. **3** Ka Onyenwe anyí, onye kere eluigwe na ụwa site na Zayon gozie unu.

135 Toonu Onyenwe anyí. Toonu aha Onyenwe anyí, toonu ya, unu ndí ohu Onyenwe anyí niile, **2** unu ndí na-eje ozi n'ime uló Onyenwe anyí, n'ime ogige uló Chineke anyí. **3** Toonu Onyenwe anyí, n'ihi na Onyenwe anyí dí mma; bükwo aha ya abú otuto, n'ihi na o bú ihe ziri ezi. **4** N'ihi na Onyenwe anyí ahopatala Jekob nye onwe ya, o hopatala Izrel ka o búrū ihe oke ọnụahia nke aka ya. **5** Amaara m na Onyenwe anyí dí ukwuu, na Onyenwe anyí dí ukwuu karja chi niile. **6** Onyenwe anyí na-eme ihe ọbula masíri ya n'eluigwe na elu ụwa na n'oke osimiri na n'ime ogbu mmiri niile. **7** O bú ya na-eme ka igwe ojii na-aputa site n'akukú niile nke ụwa. O búkwa ya na-ezite amumá nke na-eweta mmiri ozozo. O na-ewepütakwa ifufé site n'uló ifufé ya niile. **8** O tigburu ụmú niile e buru ụzó muo n'ala Ijipt, ụmú mmadú buru ụzó muo na ụmú anú uló e buru ụzó muo. **9** O zipürü ihe īrębama ya dí iche iche na oru ebube ya niile n'etiti unu, o Ijipt, megide Fero na ndí niile na-ejere ya ozi. **10** O tigburu otütü mba dí ukwuu n'onyogugu, tigbukwaa ndí eze ha, ndí dí ike n'aghá. **11** Ụfodú n'ime ha bu Sajhòn, eze ndí Amorait, na Og eze Bashan, na ndí eze niile dí na Kenan. **12** O weere ala ndí obodo ahú niile nye ndí ya, nye ya ụmú Izrel díka ihe nketa ha. **13** O Onyenwe anyí, aha gi na-adigide ruo mgbe ebighi ebi a maara aha gi ruo ogbo niile. **14** N'ihi na Onyenwe anyí ga-ekpepüta ndí ya. Q ga-enwekwa ọmíjiko n'ahú ndí ohu ya. **15** Chi ndí mba ozo bú arusí e jiri aka kpúo, nke e ji olaocha na olaedo kpúo. **16** Ha nwere ọnú ma ha adighi ekwu okwu, ha nwere anya ma ha adighi ahú ụzó. **17** Ha nwere ntí ma ha adighi anú ihe, o dikwaghị nkumee dí n'ime ọnú ha. **18** Ndí na-eme ha ga-adjí ka ha. O búkwa otu a ka ndí na-atukwasí ha obi ga-adjí. **19** Ndí Izrel, toonu Onyenwe anyí. Unu ndí uló Eron, toonu Onyenwe anyí. **20** Unu ndí uló Liviy, toonu Onyenwe anyí; unu ndí na-atú egwu ya, toonu Onyenwe anyí. **21** Ka otuto díri Onyenwe anyí site na Zayon, nye onye ahú na-ebi na Jerusalem. Toonu Onyenwe anyí.

136 Keleenú Onyenwe anyí, n'ihi na o dí mma. **2** Keleenú Chineke kachasí chi niile elu. **3** Keleenú Onyenwenú kachasí ndí nwénü niile. **4** Keleenú onye ahú naaní ya na-arú ọrú ebube dí iche iche, **5** Keleenú onye ahú ji nghota ya kee mbara eluigwe niile, **6** Keleenú onye wuru ụwa n'elú ogbu mmiri, **7** Keleenú onye ahú kere anyanwú na ọnwa, **8** Onye mere anyanwú ka o na-acha n'ehihie, **9** Onye mere ka ọnwa na kpakpando na-achi n'abali, **10** Onye ahú tigburu ụmú niile e buru ụzó muo n'Ijipt, **11** O duuru ndí Izrel site n'Ijipt püta, **12** O ji aka ya dí ike o setipüru esetiü duputa ha; **13** Onye ahú kewara Osimiri Uhie abúo, **14** Onye duuru ndí Izrel gafee n'etiti ya, **15** Ma Osimiri Uhie riri Fero na ndí agha ya niile; **16** Keleenú onye duuru ndí ya gafee ozara, **17** Onye ahú tigburu ndí eze dí ukwuu, **18** O gbukwara ndí eze dí ike nke ukwuu, **19** O gburu Sajhòn eze ndí Amorait, **20** Na Og eze

Bashan, **21** Were ala ha nyé dika ihe nketa, **22** O nyere ohu ya Izrel ala ahú ka o búrū ihe nketa ha, **23** Onye chetara anyí mgbe anyí na-adighí ike, **24** Mee ka anyí nwere onwe anyí site n'aka ndí iro anyí, **25** O na-enye ihe niile dí ndú nri, **26** Keleenú Chineke nke eluigwe ekele.

137 N'akukú iyi niile Babilon ka anyí nodürü ala kwaa akwa mgbe anyí chetara Zayon. **2** O bú n'osisi popla ka anyí kokwasíri ubo akwara anyí niile. **3** N'ebe ahú ka ndí dötara anyí n'aghá gwara anyí ka anyí búrō ha abú, ndí na-emekpa anyí ahú riþor anyí ka anyí búrō ha abú ọnú; ha kwuru si, "Búrōnụ anyí otu abú n'ime abú Zayon!" **4** Ma, olee otu anyí ga-esi buo abú Onyenwe anyí ebe anyí no n'ala ọzó? **5** O búrū na m echezoq gi, Jerusalem, ka aka nri m chefuo ṙka ya. **6** O búrū na m echezoq gi, o búrükwa na m akwasi ihe echiche banyere Jerusalem, oke ọnú m, ka ire m rapara n'okpo ọnú m. **7** Cheta, o Onyenwe anyí, ihe ndí Edom mere n'ubochí ahú a dötara Jerusalem n'aghá. "Tikposia ya," ka ha tiri, "Tikposia ya ruo na ntapala ya niile!" **8** Gí ada Babilon, onye a ghaghí ila n'iyi, ọnú ga-abú nke onye ahú gakwughachi gi ugwo ọrú ruru gi n'ihi ihe i mere anyí, **9** onye ahú ga-achiri ụmú gi ndí na-añú ara tüpia ha n'elú nkume.

138 Abú Qoma Devid. O Onyenwe anyí, aga m ejí obi m niile too gi; n'ihi chi niile dí iche iche ka m ga-abukú gi abú otuto. **2** Aga m akpó isiala n'ebé ulónso ukwu gi dí aga m etokwa aha gi n'ihi ihunanya gi na ikwesi ntukwasí obi gi, n'ihi na i meela ka ahá gi na okwu gi dí elu karja ihe niile. **3** Mgbe m kpokuru gi, i zara m; i mere m ka m nwee nkwuwa okwu ma guzosiekwa ike. **4** O Onyenwe anyí, ka ndí eze niile n' ụwa too gi, mgbe ha nṣuru ihe niile i nyere n'iwu. **5** Ka ha buo abú banyere ụzó niile nke Onyenwe anyí, n'ihi na ebube Onyenwe anyí dí ukwuu. **6** N'agbanyeghi na Onyenwe anyí dí ukwuu, o na-elekwasí ndí dí umeala n'obi anya, ma o naghi ekwe ka ndí nganga bia ya nso. **7** A sikkwarí na m na-eje ije n'etiti nsogbu, i na-echewe ndú m; i na-esetiü aka gi megide iwe ndí kporo m así, i na-eji aka nri gi zoputa m. **8** Onyenwe anyí ga-emezuru m ihe niile o kwadoro m; ihunanya gi, o Onyenwe anyí, na-adigide ruo mgbe ebighi ebi, ahaپukwala ọrú aka gi niile.

139 Abú nke dirí onyeisi abú. Abú Qoma Devid. O Onyenwe anyí, i nyochala m, i makwaara m nke ọma **2** i maara mgbe m na-anödú ala na mgbe m na-eguzo ọtö; site n'ebé dí anya, i na-aghotà echiche obi m niile. **3** I na-ahuzu opụpu m na ndína ala m; i mazukwara ụzó m niile. **4** O Onyenwe anyí, i maara ihe gaje ikwu tupu m kwuo ya. **5** I na-anö m n'ihu, ma na-esokwa m n'azú, i tükwasila m aka gi. **6** Ihe ọmuma dí otu a dí oke omimi nye m, o dikwa elu apughi m iru ya. **7** Ebéekwa ka m ga-ezo onwe m si otu a zonari Mmụo gi? Ebéekwa ka m pürü igbagwa ka m si n'ihu gi zoo onwe m? **8** O búrū na m arigoro n'eluigwe i n' ọnú ahú. O búrükwa na m arida zoo onwe m n'ala mmuo, i nokwa n'ebé ahú. (*Sheol h7585*) **9** O búrū na m efepü n'isi ụtütü díka nwa nnunu, felagaa n'ebé di nnqo anya nke oke osimiri, **10** o búladí n'ebé ahú ka aka gi ga na-edu m aka nri gi ga-ejidesi m ike. **11** O búrū na m así, "N'ezie, ochichiri ga-ekpuchi m ihe ga-agho abalí gbaa m gburugburu." **12** O búladí ochichiri agaghí abú ochichiri n'ebé i n'ebé abalí ga-enye ihe díka ehihié, n'ihi na ochichiri dí ka ihe n'ebé i n'ebé.

m n'ahу. O bükwa gi jikötara ha niile ka ha bürü otu mmadu n'ime afо nne m. **14** Ana m eto gi n'ihi na abu m onye e sitere n'oke egwu na ebube kee; oru gi niile dí ebube; amaara m nke a nke oma. **15** Üdidi m abughi ihe zoro ezo n'ebe i nq mgbe a kpuru m n'ebе nzuko ahу, mgbe a kpakötara m n'ebе omimi nke lwa. **16** Anya gi abuo hñru ahу m mgbe o na-enweghi üdidi obula. E dere ubochi niile a kwadoro m n'ime akwukwó gi tupu otu n'ime ha adjri. **17** Lee ka echiche i na-eche banyere m si dí oke onyuhia, o Chineke! Leekwa ka ha si dí ukwuu. **18** O bürü na m aguо ha onu, ha ga-adí ukwuu karię onyogugu aja dí n'ala. Mgbe m tetara, mu na gi ka no. **19** O Chineke, a sikhari na i ga-alá ndí ajo omume niile n'iyi! Sitenü n'ebе m no pøo, unu ndí na-akwafu obara! **20** Site n'echiche ojoo, ha na-ekwu okwu banyere gi; ndí iro gi na-ekwutø aha gi. **21** O Onyenwe anyi, o bu na m apkoghı ha asi bu ndí kporø gi asi, na-asokwa ndí na-enpu isi megide gi oyo? **22** O bu naanı ikpo asi ka m nwere n'ebе ha no? Ana m agunye ha dika ndí iro m. **23** O Chineke, nyochaa m, mara obi m. Nwaa m, matakwa echiche uche m niile. **24** Choputa ma o nwere ihe ojoo dí n'ime m, ma duo m n'uzo ebighi ebi.

140 Abu nke dirí onyeisi abu. Abu Oma Devid. O Onyenwe anyi, døputa m site n'aka ndí na-eme ihe ojoo. Chebe m ka m ghara ñdaba n'aka ndí na-eme ihe ike dí iché iché. **2** Ndí na-atu atumatu imē ihe ojoo n'obi ha na-apkali agha ubochi niile. **3** Ha na-eme ire ha ka ha dí nkø dika nke agwo; elo ajuala dí n'egbugbere onu ha. (Sela) **4** Chebe m Onyenwe anyi, ka m ghara ñdaba n'aka ndí na-emebe iwu; chebe m ka m ghara ñdaba n'aka ndí na-eme ihe ike, ndí na-eche echiche odata m. **5** Ndí mpako esielera m onya igbudu; ha agbasaala ugbu ha na udo ha, siekwara m onya dí iché ihe n'uzo m na-agá. (Sela) **6** A sırı m Onyenwe anyi, "Gí onwe gi bu Chineke m." Nuru, O Onyenwe anyi, olu arırıo m maka amara. **7** Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi Onye nzoputa m dí ike, i na-ekpuchi isi m n'ubochi agha. **8** Ekwewala ka ndí ajo omume çota ihe ha na-achø, o Onyenwe anyi, ekwekwala ka nzube ha mezuo. (Sela) **9** Ndí niile gbara m gburugburu na-ebuli isi ha elu na nganga ka ndú ojoo nke egbugbere onu ha rikpuo ha. **10** Ka ichetu oku na-ere ere dakwası ha; ka a tuba ha n'ime oku na-ere ere, n'ime olulu apiti juputara, nke ha na-enweghi ike isite n'ime ya puta ozo. **11** Ekwela ka ndí na-ekwu okwu nkwlù guzosis ike n'ala, ka ihe ojoo chuda ndí na-eme ihe ike. **12** Amaara m na Onyenwe anyi ga-ekpe ikpe ziri ezi nye ndí ogbenye na-emekwa ka ndí no na mkpa nweta ihe ruuru ha. **13** N'ezie, ndí ezi omume ga-eto aha gi, ndí ziri ezi ga-ebikwa n'ihu gi.

141 Abu Oma Devid. O Onyenwe anyi, ana m apkoku gi; biakwute m osijsø. Nuru olu m mgbe m na-apkoku gi. **2** Ka ekpere m bija n'ihu gi dika ihe na-esi isi uto; ka nchili elu nke m chílıri aka m abuo dirí ka aja a na-achø n'anyasi. **3** Nyere m aka ka m mechie onu m, o Onyenwe anyi; na-echekwa egbugbere onu m nche. **4** Ekwela ka obi m nwee mmasi n'ihe ojoo, isonye ndí na-eme ihe ojoo ruo oru ajo omume niile dí iché iché; ekwela ka m soro ha rikoo ihe uto ha niile. **5** Ka onye ezi omume tie m ihe, nke a na-egosi obi ebere; ka o baara m mba, nke a bu mmanu n'elu isi m. Isi m agaghı aju ya. Otu o di, ekpere m na-emegide oru niile nke ndí na-eme ihe ojoo. **6** A ga-esite n'elu nkume dí elu tuda ndí na-achø ha, mgbe ahу, ndí ajo omume ga-amata na okwu m

niile bu eziokwu. **7** Ha ga-ekwu si, "Dika mmadu na-egburi, na-akogharı ala, otu a ka a ghasasiri okpukpu anyi n'onu ili." (**Sheol h7585**) **8** Ma olileanya m di na gi, Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi n'ime gi ka m gbabara izere ndú, ararala m nyefee n'aka onwu. **9** Naputa m ka m ghara ñdaba n'ime onya igbudu niile nke ndí na-eme ajo ihe siri, sitekwa n'onya niile ha siri m. **10** Ka ndí ajo omume daba n'ime ugbu ha, ma mu onwe m ga-agabiga na-emerughı ahу obula.

142 Abu maskil nke Devid. Mgbe o no n'ogba nkume. Ekpera. Etikuru m Onyenwe anyi mkpu akwa; ewelitaru m olu m rię Onyenwe anyi ka o meere m ebere. **2** Ekwuputara m ihe na-esogbu m n'ihu ya, gwakwa ya ahuhu nke m no n'ime ya. **3** Mgbe mmuø m dara mba n'ime m, o bu gi maara uzø m. N'uzo ebe m na-esi aga ka ndí mmadu siri m onya. **4** Lee anya n'aka nri m ma hu na o dighi onye obula na-eche ihe banyere m. Enweghi m ebe mgbabu. O dighi onye obula ihe banyere m na-emetüta n'obi. **5** Ana m etiku gi mkpu akwa, o Onyenwe anyi, na-asi, "Gí bu ebe mgbabu m, oke m n'ala ndí dñu." **6** Gee ntí na mkpu akwa m, n'ihı na anq m n'önodu ihe isiike; gbatu m site n'aka ndí na-achø m qso, n'ihı na ha siri ihe karıa m. **7** Mee ka m nwere onwe m site n'ulø mkporø, ka m nwere ike too aha gi. Mgbe ahу ndí ezi omume ga-agba m gburugburu n'ihı idı mma gi n'ebе m no.

143 Abu Oma Devid. O Onyenwe anyi, nuru ekpere m, gekwaa ntí n'akwa arırıo m maka amara; n'ihı ikwesi ntukwası obi gi na ezi omume gi, bija nyere m aka. **2** Edubatala m n'önodu ikpe m ikpe, n'ihı na o dighi onye obula dí ndú bu onye ezi omume n'ihu gi. **3** Onye iro na-achø m qso, o na-azopia ndú m n'ala; na-emekwa ka m nodu n'ochichiri, dika ndí nwuru anwü n'ogologo oge gara aga. **4** Ya mere mmuø m na-ada mba n'ime m tjo juputakwara m n'obi. **5** Ana m echeta ubochi niile ndí ahu gara aga; ana m atughari uche n'oru gi niile na-echekwa echiche banyere ihe niile aka gi rurü. **6** Ana m agbasa aka m abuø nye gi; aguø gi na-agu mkpuruobi m dika aguø mmiri ozuzu si agu ala kporø nkü. (Sela) **7** O Onyenwe anyi, zaa m osijsø; mmuø m na-ada mba. Ezonarıla m ihu gi, ma o bughi ya, aga m adi ka ndí na-arida ruo n'ili. **8** Mee ka m nuru okwu ihunanya gi nke na-adighi agharipu n'isi ututu, n'ihı na o bu gi ka m tukwası obi. Zi m uzø m kwasırigbaso, n'ihı na o bu gi ka m na-eweli mkpuruobi m nye. **9** O Onyenwe anyi, gbatu m site n'aka ndí iro m, n'ihı na o bu n'ime gi ka m na-ezo onwe m. **10** Kuziere m ime uche gi, n'ihı na i bu Chineke m; ka ezi Mmuø gi duo m n'ala dí larji. **11** O Onyenwe anyi, n'ihı aha gi chebe ndú m; n'ime ezi omume gi, naputa m site na nsogbu. **12** N'ime ihunanya gi na-adighi agharipu, kpochapu ndí iro m; laa ndí niile kporø m ası n'iyi, n'ihı na abu m ohu gi.

144 Abu Oma nke Devid. Otuto dirí Onyenwe anyi, onye bu oke nkume m, onye na-ezi aka m abuø ibu agha, na mkpişjaka m ilu ogu. **2** O bu Chineke m, onye juputara n'ihunanya, bürükwa ebe mgbabu m e wusiri ike, ebe m e wusiri ike na onye mgbatu m, o bu qta m, onye m na-agbaba n'ime ya, onye ji aka ike mee ka ndí dí iché ihe nodu n'okpuru m. **3** O Onyenwe anyi, gini ka mmadu bu i ji na-eche echiche banyere ya, gini ka nwa nke mmadu bu ihe banyere ya ji na-emetü gi n'obi? **4** Mmadu dí ka otu nkume; ubochi ndú ya niile na-agafe ngwangwa dika onyinyo. **5** O

Onyenwe anyi, kewaa eluigwe rịdata; metụ ugwu niile aka ka ha kwuo anwurụ oku. **6** Zipụ amuma ka o chusasia ndị iro niile; gbaa ha àkụ gi niile ma chusasia ha. **7** Site n'elu setipu aka gi; gbatapta m, naputakwa m site n'oke osimiri, site n'aka ndị si mba ozø, **8** ndị onụ ha juputara n'ugha, ndị aka nri ha juputakwara n'aghugho. **9** O Chineke, aga m abụku gi abụ ohuru. Une e ji akwara iri mee ka m ga-eji kpqrø gi egwu; **10** gi onye na-enye ndị eze mmeri, onye na-agbatapta ohu ya Devid. Site na mma agha dì njo **11** gbatapta m; naputakwa m site n'aka ndị si mba ozø ndị onụ ha juputara n'ugha, ndị aka nri ha juputakwara n'aghugho. **12** Mgbe ahụ, ụmụ ndị ikom anyi, n'oge okorobia ha, ga-adị ka ihe a kürü n'ala e lekötara anya nke oma, ụmụ anyi ndị inyom ga-adị ka ogidi a pírị apí e ji acho ụloze mma. **13** Oba anyi niile ga-ejuputa n'ihе oriri dì iche iche si n'ubi anyi. Aturu anyi ga-amuba n'otụtu puku n'onuogugu, ha ga-adị iri puku kwuru puku n'ubi anyi; **14** igwe ehi anyi ga-adokpu ibu dì arọ. A gaghị enwe ntípu na mgbedi anyi niile, a gaghị adɔta anyi n'agha gaa obodo ozø, akwa ihe mgbu agaghị adị n'okporozø anyi niile. **15** Ndị a goziri agozi ka ndị ahụ bu, ndị ihe ndị a díjirị; ndị a goziri agozi ka ndị ahụ bu, ndị Chineke bù Onyenwe anyi ha.

145 Abụ Oma otuto, nke Devid. Aga m ebuli gi elu, Chineke m onye bù eze; aga m eto aha gi, site n'ebighị ebi ruo ebighị ebi. **2** Uboghị niile ka m ga-eto gi jaakwa aha gi mma site n'ebighị ebi ruo ebighị ebi. **3** Onyenwe anyi dì ukwuu, bùrukwa onye kwestisị ịnatà otuto; idị ukwuu ya kariri ihe onye obụla pürü ighota. **4** Otu ogbo ga-eto oru gi niile n'ihi ogbo ozø; ha ga-ekwuputa maka ọru ukwuu gi niile dì iche iche. **5** Ha ga-ekwuputa ihe banyere idị ebube nke ima mma gi, aga m atugharikwa uche n'orụ ebube gi niile. **6** Ha ga-ekwuputa ihe banyere ike nke ọru itṣunanya gi niile, aga m ekwusakwa ọru ukwuu gi niile. **7** Ha ga-eme mmemme n'ihi idị mma gi dì ukwuu jirikwa ọnụ buo abụ banyere ezi omume gi. **8** Onyenwe anyi na-eme amara nweekwa obi ọmịkio, ọ dighị ewe iwe ọsisiø, ọ bara uba n'iḥunanya. **9** Onyenwe anyi dì mma n'ebé mmadụ niile dì; o nwere ọmịkio n'ebé ihe niile o kere eke dì. **10** O Onyenwe anyi, ihe niile i kere eke ga-eto gi; ndị nsø gi na-aja gi mma. **11** Ha ga-ekwuputa banyere ebube nke alaeze gi. Kwuputakwa maka idị ike gi, **12** ka mmadụ niile mata ihe banyere ọru ukwuu gi niile dì iche iche na ebube nke idị mma alaeze gi. **13** Alaeze gi bụ alaeze na-adigide ruo mgbe ebighị ebi, ochichị gi na-adigideka site n'ogbo ruo n'ogbo. Onyenwe anyi na-emezu nkwa ya niile na-ahukwa ihe niile o kere eke n'anya. **14** Onyenwe anyi na-ekulite ndị niile dara ada na-akwagide ndị niile dara mba. **15** Olileanya ihe niile dì na gi, i na-enye ha nri ha mgbe oge ya ruru. **16** I na-asaghepụ aka gi na-emezu ochichị ihe niile dì ndụ. **17** Uzo Onyenwe anyi niile ziri ezi; o na-ahukwa ihe niile o kere eke n'anya. **18** Onyenwe anyi na-anø nsø ndị niile na-apkoku ya, bù ndị niile na-apkoku ya n'ezikwu. **19** O na-emezu ochichị niile nke ndị na-atụ egwu ya; ọ na-anø akwa ha na-azoputakwa ha. **20** Onyenwe anyi na-echeba ndị niile hụru ya n'anya, ma ọ ga-alà ndị ajo omume niile n'iyi. **21** Ọnụ m ga-ekwuputa otuto Onyenwe anyi; ka ihe niile e kere eke too aha nsø ya ruo mgbe ebighị ebi.

146 Toonu Onyenwe anyi. O mkpuruobi m, too Onyenwe anyi. **2** Aga m eto Onyenwe anyi ogologo ndụ m niile; aga m abụ abụ otuto nye Chineke m mgbe m no-

adị ndụ. **3** Atukwasila ụmụ eze obi gi, ndị bù mmadụ efu na-apughi izoputa. **4** Mgbe mmuø ha pürü, ha na-alaghachi n'ajá; n'ubochị ahụ, atumatu ha na-agho ihe efu. **5** Onye a goziri agozi ka onye ahụ bù, onye inyeaka ya bù Chineke nke Jekob, onye olileanya ya dì na Onyenwe anyi, Chineke ya. **6** Onye kere eluigwe na ụwa, na osimiri, na ihe niile dì n'ime ha, Onyenwe anyi, onye ikwesi ntukwasị obi ya na-adigide ruo mgbe ebighị ebi. **7** O na-ekpe ikpe ziri ezi nye ndị a na-akpabgu na-enyekwa ndị agụ n-ağụ nri. Onyenwe anyi na-eme ka ndị n' n'ülo mkporo nwere onwe ha, **8** Onyenwe anyi na-emeghe anya ndị kpuru isì, Onyenwe anyi na-akwagide ndị niile dara mba, Onyenwe anyi hụru ndị ezi omume niile n'anya. **9** Onyenwe anyi na-echeba ndị obia, na-elekotakwa ndị na-enweghi nna na ndị di ha nwurụ anwụ, ma ọ na-eme ka ihe ghara igara ndị ajo omume nke oma. **10** Onyenwe anyi na-achị ruo ebighị ebi, Chineke gi, o Zayon, site n'ogbo ruo n'ogbo. Toonu Onyenwe anyi.

147 Toonu Onyenwe anyi! O bụ ihe di mma ịbukw Chineke anyi abụ otuto. O bụ ihe na-eweta mmasi, bùrukwa ihe ziri ezi ito ya! **2** Onyenwe anyi na-ewu Jerusalem: o na-akpogachita ụmụ Izrel ndị a dörper n'agha gaa n'ala ozø. **3** O na-agwo ndị niile obi ha tiwara etiwa na-ekchikotakwa ebe niile ha merụ ahụ. **4** O bụ ya na-ekpebi onuogugu kpakpando niile na-akpokwa ha n'otu na otu. **5** Onyenwe anyi dì ukwuu, ike ya díkwa ukwuu; nghota ya enweghi nsotu. **6** Onyenwe anyi na-agba ndị dì umeala n'obi ume ma ọ na-atuda ndị ajo omume n'ala. **7** Jirimu ekele bükuo Onyenwe anyi abụ; jirimu ụbø akwara kpqrø Chineke anyi egwu. **8** O na-eji igwe ojii na-ekpuchi mbara eluigwe; ọ na-ewetara elu ụwa mmiri ozuzu na-eme ka ahijia puo n'elu ugwu niile. **9** O na-enye ehi niile nri na-enyekwa ụmụ ugołoma nri mgbe ha na-ebeku ya akwa n'ihi nri. **10** Mmasi ya adighị n'ike nke ịnyinya, maqbø n'ike ụkwụ nke mmadụ. **11** Onyenwe anyi na-enwe mmasi n'ebé ndị na-atụ egwu ya nø, ndị olileanya ha dì na iḥunanya ya nke na-adighị agharipu. **12** O Jerusalem, jaa Onyenwe anyi mma; o Zayon, too Chineke gi. **13** N'ihi na o wusiela mkporo ọnụ uzø ama gi niile ike, na-agozikwa ndị niile bi n'ime gi. **14** O na-eme ka oke ala gi nwee udo, jirikwa ọka wiiti kachasị mma nyejuo gi afo. **15** O na-ezipu iwu ya n'elu ụwa niile; okwu ya na-agbasa ngwangwa. **16** O na-atusa snoo n'ala díka aji anụ, na-efesasī igirigi snoo díka ntụ. **17** O na-atudata mkpuru mmiri ya dí ka mkpuru okwute. Onye puru iguzogide oke ifufe oyi ya? **18** O na-ezipu okwu ya na-agbaze ha; ọ na-apkalite ikuku ya mee ka mmiri bido isogharị. **19** O kpugheela okwu ya nye Jekob, iwu ya na ụkpuru ya niile nye Izrel. **20** O mesobeghi mba ozø ụdị mmeso dì otu a. Ha amakwaghị iwu ya niile. Toonu Onyenwe anyi!

148 Toonu Onyenwe anyi. Toonu Onyenwe anyi site n'eluiigwe, toonu ya n'ebé niile kachasị elu. **2** Toonu ya, ndị mmuø ozi ya niile, toonu ya, unu usuu ndị agha ya niile. **3** Toonu ya, anyanwu na ọnwa toonu ya, kpakpando niile. **4** Toonu ya, unu eluigwe kachasị elu na unu mmiri dì n'elu mbara eluigwe. **5** Ka ha niile too aha Onyenwe anyi, n'ihi na ha niile malitere idị site n'okwu ọnụ ya. **6** O doro ha n'onodụ ha ga-anø ruo mgbe ebighị ebi; o nyere iwu nke a na-agaghị agabiga. **7** Toonu Onyenwe anyi, site n'ụwa, unu oke anụ mmiri niile na ogbu mmiri niile, **8** na amuma, na mkpuru mmiri, na snoo na igwe ojii niile, na oke ifufe niile

na-emē ihe o nyere n'iwu, **9** unu ugwu ukwu niile, na ugwu nta niile na osisi niile na-amị mkpuru na osisi sida niile **10** na anụ ọhịja, na anụ ulo niile, na ihe niile na-akpụ akpụ n'ala na nnunụ niile, **11** ndị eze niile nke ụwa na mba niile dị iche iche, unu ụmụ eze na ndị niile na-achị achị n'ụwa, **12** ụmụ okorobịa na ụmụ agbogho, ndị okenyе na ụmụntakiri. **13** Ka ha niile too aha Onyenwe anyị, n'ihi na ọ bụ naanị aha ya ka e buliri elu; ebube ya dị ukwuu karịa eluigwe na ụwa. **14** O meela ka mpi ndị ya dị elu, otuto ndị nsọ ya niile, nke Izrel ndị ọ hụrụ n'anya. Toonu Onyenwe anyị.

149 Toonu Onyenwe anyị! Bùkuonụ Onyenwe anyị abụ ọhụrụ. Bụonụ abụ ito ya n'etiti ndị nsọ ya. **2** Ka Izrel n'urịa ọnụ n'ime onye kere ha; ka ndị bi na Zayon nwee obi ụtọ n'ime Eze ha. **3** Ka ha jiri ite egwu too aha ya ka ha jiri ọyo na ụbọ akwara kpọqoro ya egwu. **4** N'ihi na ihe banyere ndị ya na-atọ Onyenwe anyị ụtọ. Ọ na-eji nzoputa kpukwasị ndị dị umeala n'obi n'isi dịka okpueze. **5** Ka ndị nsọ n'urịa ọnụ n'ime nsopuru a, bükwaa abụ n'ihi ọnụ n'elu ihe ndina ha. **6** Ka otuto Chineke dirị n'ọnụ ha, ka mma agha ihu abụ ọ dırıjkwa n'aka ha, **7** iji bɔqor mba niile ọbọ taakwa ndị niile dị iche iche ahuhụ, **8** iji mkporo igwe kee ndị eze ha na ndị ha a na-asopuru agbụ igwe, **9** imezu ihe ahụ e kpebiri, depụtakwa megide ha. Nke a bụ nsopuru dirị ndị nsọ ya. Toonu Onyenwe anyị.

150 Toonu Onyenwe anyị. Toonu Chineke n'ime ụlọnsọ ya. Toonu ya, na mbara igwe nke ike ya. **2** Toonu ya, n'ihi ọrụ niile ọ rụrụ site n'ike ya. Toonu ya, n'ihi idị ukwuu ya nke kachasị idị ukwuu niile. **3** Werenụ opị ike too ya, werekwanụ ụbọ akwara na une too ya, **4** jirinụ ihe iti egwu na ite egwu too ya, jirikwanụ ụbọ akwara dị iche iche na oja too ya, **5** werenụ ogene too ya, werekwanụ ogene na-ada oke ụda too ya. **6** Ka ihe niile na-eku ume too Onyenwe anyị. Toonu Onyenwe anyị.

Ilu

1 Ndị a bụ ilu Solomon nwa Devid, eze Izrel. **2** O bụ maka amamihe na ntuziaka, maka ighoṭa okwu niile kwsesiri ighoṭa nke ọma, **3** n'ihi inweta ntuziaka n'inwe uche, ime ezi omume na ikpe ziri ezi nke aghughogho na-adighi. **4** N'ihi ime ka ndị na-enweghi uche nwewe ezi uche, ka ndị na-eto eto nweta ihe ọmuma na izuzu ọma. **5** Ka onye maara ihe gee ntị, tükwasíkwa ihe n'ihe o maara, ka ndị nwere ighoṭa nwetakwa ezi ndumodụ. **6** Ka ha ghøta ilu niile na okwu niile na-esi n'ọnụ ndị maara ihe. **7** Itụ egwu Onyenwe anyị bụ mmalite ihe ọmuma. O bükwa naanị ndị nzuzu bụ ndị na-adighi anabata amamihe na ido aka na ntị. **8** Nwa m, na-aña ntị na ntuziaka nke nna gi ahapukwala ndumodụ mne gi. **9** N'ihi na okpu amara ka ha ga-aburụ isi gi, bükwa ihe inya n'olu nye gi. **10** Nwa m, o bụrụ na ndị mmehie ara gi ura, ekwenyerela ha, Ekwelal! **11** O bụrụ na ha asị gi, "Bia soro anyị; ka anyị zoo onwe anyị, tigbuo onye obụla anyị huru, bụ onye na-emeghi ihe ojoo obụla. **12** Ka anyị loo ha na ndu, dika ala ili, loo ha kpamkpam dika ndị na-aridza n'olulu. (**Sheol h7585**) **13** Anyị ga-enwetakwa otutu ihe di oke onuahia, nke anyị ga-akwaju n'ułọ anyị. **14** Soro anyị fee nza gi ka anyị nwaa ike anyị, ihe obụla kwa anyị nwetara, anyị na gi ga-ekekota ya ọnụ." **15** Nwa m, ejela ije n'uzo ndị dì otu a, a zoqkwa ulkwu n'okporo ụzọ ha; **16** n'ihi na ulkwu ha na-agba ọso imē ihe ojoo, na-emekwa ngwangwa iwufo obara. **17** O bụ ihe abaghị uru igbasa ụgbu, n'ebé nnunụ obụla na-ahụ ya anya. **18** Ma ndị a na-esi ọnụ nke na-ama ha. Ha onwe ha ka ọnụ ahụ ga-ejide. **19** Otu a ka o na-adikwara ndị o na-agusi aguu ike inweta akunuba n'uzo na-ezighi ezi. N'ihi na igbaso ụzọ di otu a na-ewetara ndị na-eso ya ọnụ. **20** Amamihe na-eti mkpu n'ezì ka mmadu nụ. Olu ya na-ada ụda n'ama. **21** O bụ n'isi akukụ ụzọ nke mkpotụ dikarịsirị ka o na-akpọ oku, n'ọnụ ụzọ ama obodo ka o na-anoyekwuputa okwu ọnụ ya niile. **22** "Unu ndị na-enweghi uche ruo ole mgbe ka unu ga-anogide bürü ndị ga-ahụ enweghi uche n'anya? Ruo ole mgbe ka ndị nzuzu ga-anogide na-akpọ ihe ọmuma asị?" **23** O bụrụ na unu gere ntị na mba m na-abara unu, aga m awụpụ echiche niile nke obi m nye unu, aga m emekwa ka unu mara okwu m. **24** Ma ebe o bụ na unu egeghị ntị mgbe m kporo oku, setipukwa aka m nye unu ma o dighị onye riara ntị, **25** ebe o bụ na unu apkpolu ndumodụ m asị, jukwu ịnabata iịa mba m nye unu, **26** ubochi unu ga-adaba na mmekepa ahụ, aga m achị ọchị. Mgbe ihe egwu bijakwasíri unu, aga m akwa unu emo. **27** Mgbe oke ihe egwu ga-abjakwasíri unu dika iku ku di ike, mgbe nhujuanya ga-erubiga n'elu unu dika oke ifufe, mgbe ita ahuhụ na nsogbu ga-agbagwoju unu anya. **28** "Agaghị m ege ntị n'akwa unu, o bụ ezie na unu ga-na-akpọ m. Unu ga-achokwa m ma unu agaghị achota m. **29** N'ihi na unu mechiri anya unu n'ebé ihe ọmuma di, unu atughị egwu Onyenwe anyị. **30** Unu araghị ntị na ndumodụ m. Unu leliri iịa mba m anya. **31** Ihe niile unu kürü ka unu ga-aghøta. O bükwa ụzọ unu na ndumodụ unu ga-eju unu afọ. **32** N'ihi na ejezighị ije nke ndị na-enweghi uche na-egbu ha, o bükwa ọnodu afọ ojuo ndị nzuzu ga-alakwa ha n'iyi. **33** Ma onye na-ege ntị n'okwu m ga-ebi obi ntukwasí obi. O ga-anoyju na-enweghi ihe obụla ga-atu ya egwu."

2 Nwa m, o bụrụ na i nabata okwu ọnụ m niile zobekwa iwu m niile n'ime obi gi, **2** tọtọ ntị gi n'ala nye amamihe, weputa obi gi inwe ighoṭa. **3** E, o bụrụ na o bụ ihe ọmuma ka i na-akpokwu, o bükwa na ọ bụ ihe ọmuma ka i na-eweliri olu gi, **4** o bụrụ na i na-achọ ya dika i si acho ọlaocha maqbụ akụ nke zoro ezo, **5** mgbe ahụ, i ga-aghotakwa ihe bụ iṭu egwu Onyenwe anyị chotakwa ihe ọmuma nke Chineke. **6** N'ihi na o bụ Onyenwe anyị na-enye amamihe; n'ebé o nọ ka ighoṭa na ihe ọmuma na-esi abia. **7** O na-edebere ndị uzor ha ziri ezi nzube oganihu, o bụrụ ọta nye ndị na-eje ije n'izooke. **8** O na-echebekwa ụzọ nke ndị na-eme ezi ihe na-agbaso, na-elekotakwa ụzọ nke ndị huru ya n'anya na-agbaso. **9** Mgbe ahụ ka i ga-aghotakwa ihe ziri ezi na ihe dì mma na ezi ụzọ niile. **10** N'ihi na amamihe ga-enwe ọnodu n'ime obi gi, ihe ọmuma ga-adikwa mkpuruboi gi ụtọ. **11** Izuzu zuruoke ga-echebi gi, ighoṭa ga na-eche gi nche. **12** Amamihe ga-azoputa gi site n'uzo ndị mmehie, sitekwa na mmadu ndị okwu ha joro njo. **13** ndị hapuru ụzọ niile ziri ezi nke Chineke na-agbaso ụzọ niile nke ọchichiri, **14** ndị na-añuri ọñu n'ihe ojoo, n'ihi na mmehie ha na-atọ ha ụtọ. **15** Ihe obụla ha na-eme gbagoror agbagoror, joqkwa njo. **16** O bụ naanị amamihe ga-anaputa gi n'aka nwanyi akwuna, na nwanyi na-abughi nwunye gi nke na-ekwu okwu nrafu. **17** Onye na-ahapu di o luru n'agbogho, nke chefuru ogbugba ndu o gbara n'ihi Chineke. **18** Ulo nwanyi dì otu a dì n'okporo ụzọ nke na-eduba n'ọnụ n'okpuru. (**questioned**) **19** Ndị ikom niile banyere n'ulọ ha na-alà n'iyi. Ha adighị alotakwa n'okporo ụzọ nke na-eduba na ndu. **20** N'ihi nke a, i ga-aga ije n'uzo ndị ezi omume, debekwa ulkwu gi n'okporo ụzọ niile nke ndị ezi omume, **21** n'ihi na o bụ naanị ndị ziri ezi ga-ebi n'ala ahụ, ndị na-enweghi ita ụta ga-afodukwa n'ime ya. **22** Ma ndị na-emebi iwu ka a ga-ebipu site n'ala ahụ, o bükwa ndị na-ekwesighị ntukwasí obi ka a ga-evezuga na ya.

3 Nwa m echezoła ihe niile m ziri gi. Ma debe iwu m n'obi gi. **2** N'ihi na ha ga-eme ka ndị gi dì ogologo ruo otutu afọ, wetakwara gi ụdo na oganihu. **3** Ekwela ka ijunanya na ikwesi ntukwasí obi hapu gi, kekwasí ha n'olu gi, deekwa ha n'elu mbadamba nkume, bụ obi gi. **4** Mgbe ahụ, i ga-enwe ihuoma na ezi aha n'anya Chineke na n'ihi mmadu. **5** Tükwasí Onyenwe anyị obi gi niile, adaberekwa na ighoṭa gi. **6** N'ihe obụla i na-eme, ka Chineke bute ụzọ, o ga-eduzi gi, meekwa ka okporo ụzọ gi niile gazie. **7** A bula onye maara ihe n'anya nke onwe gi. Tuọ Onyenwe anyị egwu, kpokpokwa ihe ojoo asị. **8** Nke a ga-eme ka i nwae ahụ ike gbaaka ọkpukpụ gi ume. **9** Sopuru Onyenwe anyị site n'inye ya mkpuru mbụ nke akunuba gi, na mkpuru mbụ nke the ubi gi. **10** Mgbe ahụ ka o ga-eme ka oba gi niile jubigakwa oke, ebe ịnara mmanya gi ga-ejuputa na mmanya ọhụrụ. **11** Nwa m nwoke ajula ido aka na ntị nke Onyenwe anyị, ike agwula gi inagide iịa mba ya. **12** N'ihi na o bụ ndị Onyenwe anyị huru n'anya ka o na-abara mba, dika nna si abara nwa ya nke ihe ya na-atọ ya ụtọ mba. **13** Onye a goziri agozi ka mmadu ahụ bụ onye chotara amamihe, onye nwetara ighoṭa. **14** N'ihi na amamihe dì mma karia ọlaocha, o bakkwara uru karia ọlaedo. **15** O dì oke onuahia karia ọla rubi, o dighị ihe na-amasi gi e ji atunyere ya. **16** Ndị ogologo dì n'aka nri ya; n'aka ekpe ya ka akunuba na nsopuru díkwa. **17** Uzor ya bụ ụzọ dì mma bürükwa ụzọ ụdo. **18** Amamihe bụ osisi nke ndị nye ndị na-

ejide ya aka, e, onye ahü nke na-ejidesi ya aka ike ka ihe na-agara nke oma. **19** O bụ site n'amamihe ka Onyenwe anyị ji tọq ntiọla ụwa; o bükwa nghoṭa ya mere ka eluigwe dīri ebe o dī. **20** Esitere n'ihe ọmụma ya kewaa ogbu mmiri niile, igwe ojii na-atyadakwa igirigi. **21** Nwa m nwoke, ekwela ka ihe abuọ ndị a site n'ihi na wezuga onwe ha: amamihe na nghoṭa nke ime ihe dī mma n'izuru zuruoke, **22** n'ihi na ha na-enye gi ndị ọhụrụ, là bükwaara gị ihe icho mma amara n'olu gi. **23** Ha na-eme ka i na-aga ije n'uzo gi na-enweghi ihe egwu maqbụ ihe mkpobi uko. **24** Mgbe i ga-edina ala, i gaghi atu egwu, i ga-edina ala ụra gi ga-adị uto. **25** I gaghi atu egwu ihe mbibi mberede ọbula maqbụ tuọ egwu ịla n'iyi nke na-abia kwasi ndị ajo omume. **26** N'ihi na Onyenwe anyị bụ ebe ndabere gi, o ga-echebekwa gi. **27** Ejigidele ihe oma i pürü imere onye ozọ mgbe o dī gi n'aka ime ya. **28** A sikhala onye agbataobi gi laa, biaghachi azu echị mgbe i nwere ike ime ya taa. **29** Agbala izu ojoo megide onye agbataobi gi, n'ihi na o nwere ntukwasị obi n'ebe i n'o. **30** Ebola mmadu ebubo na-enweghi isi, mgbe onye ahü na-emeghi gi ihe ojoo ọbula. **31** Ekwosola onye na-eme ihe ike ekworo maqbụ hōrọ ụzo ya ọbula. **32** N'ihi na ndị dī otu a bụ ihe arụ n'anya Onyenwe anyị, ma o na-emeso ndị na-eme ihe ziri ezi mmeso oma. **33** Ọbụbụ ọnụ Onyenwe anyị dī n'ulọ ndị na-eme ajo omume, ma o na-agozi ulọ ndị ezi omume. **34** Ndị mpako na-akwa eme ka ya onwe ya na-akwakwa eme, ma ndị dī umeala n'obi ka o na-enye amara. **35** Ndị maara ihe na-enweta nsopurụ, ma ndị nzuzu na-enweta ihere.

4 Umụ m ndị ikom, geenū ntị na ndumodụ nke nna unu, lezieṇu anya ka unu nwee nghoṭa. **2** Naanụ ntị, nwee uche, n'ihi na o bụ ezi ozisi ka m na-ezi unu; ya mere, unu ahapukwala iwu m. **3** Mgbe m bụ nwantakirị n'ulọ nna m, mgbe m ka dī ntakirị, bükwa naanị otu nwa nne m ji, **4** o ziri m ihe, sikhwa m, "Ka obi gi jidesie okwu m niile ike, debe n'iwu niile, i ga-adikwa ndị. **5** Nweta amamihe, nwetakwa nghoṭa, echezokwala okwu m, maqbụ site na ya wezuga onwe gi. **6** Ahapula amamihe, o ga-echeba gi, hụ ya n'anya, n'ihi na o ga-eduzi gi. **7** Mmalite amamihe bụ nke a, nweta amamihe, ihe ọbula o ga-efu gi, nweta nghoṭa. **8** O bürü na i bulie amamihe elu, o ga-ebulubwa gi elu. Jidesie ya ike, o ga-ewetara gi oke nsopurụ. **9** O ga-eji okpueze okoko osisi chọqo isi gi mma nyekwa gi okpueze maa mma n'isi gi." **10** Nwa m, n'aa m ntị, meekwa ihe m gwara gi; i ga-enwekwa ndị ogologo. **11** M ga-edu gi n'uzo nke amamihe, duokwa gi n'uzo ziri ezi. **12** O bürü na i bie ụdị ndị otu a, ihe agaghi akpọ gi n'uko. **13** Mee ihe niile m gwara gi, echefukwala ha, n'ihi na o ga-eduba gi na ndị zuruoke. **14** Emela dika ndị na-emebi iwu. Esokwala ụzo ha. **15** Zeere ha, ejekwala n'uzo ha; chepu ihu gi n'uzo ahụ, **16** n'ihi na ndị na-emebi iwu adighị arahụ ụra tutu ha emee arụ nke ụboshi ahụ. Ha anaghị ezu ihe tutu ha emee ka otu onye maa n'onya. **17** Ha na-eri ihe oriri nke mmebi iwu, na-añukwa ihe ọñiñi nke ogbaaghara. **18** Ma ụzo ndị ezi omume dī ka anyanwụ na-awa n'isi ụtụtụ, nke na-enwuwakwa dika ihe n'etiti ehihi ụboshi. **19** Ma ụzo onye na-emebi iwu dī ka itiri nke ọchichiri, ha anaghị ama ihe na-eme ka ha sụo ngongo. **20** Gee ntị nwa m, n'ihe m na-ekwu. Gee ntị nke oma. **21** Doo ihe ndị a n'uche gi mgbe niile; ka ha bamiekwa n'ime obi gi, **22** n'ihi na ha bụ ndị nye ndị

chotara ha, bükwa ahụ ike nye mmadu. **23** Nke ka nke, lezie echiche uche gi niile anya, n'ihi na ha na-emetu ndị gi niile. **24** Ka ugha ọbula ghara isi gi n'onzu pütä; kpoq igha ugha niile na okwu rürü arụ niile asi. **25** Legide anya n'ihi ime ihe bù eziokwu; atugharikwala isi gi ile ihe ọbula. **26** Leruo ije uko gị anya, doziekwa ụzo gi niile ka o guzozie. **27** Ewezugala onwe gi site n'aka nri maqbụ n'aka ekpe; si n'ihe ojoo wezuga uko gị.

5 Nwa m, n'aa ntị n'okwu amamihe m, gee ntị n'okwu nghoṭa m ndị a. **2** Lezie anya, ka i debe izuzu dī iche iche, ka ebugbure ọnụ gi na-echebekwa ihe ọmụma. **3** N'ihi na ebugbure ọnụ nwanyị na-akwa iko na-atị ka mmanu aini, okwu ọnụ ya na-akwó mṛurumurụ karịa mmanu. **4** Ma n'ikpeazu, o na-elu ilu dika oluili dikwa nkọ ka mma agha ihe abuọ. **5** Uko wà abuọ na-ariadaru n'onwu, nzo uko wà abuọ na-eje n'uzo uko ala mmuo. (**Sheol h7585**) **6** N'ihi na o dighi agbaso ụzo kwestiri ndị; ụzo ya gbagoro agbagoro, ma o maghị nke a. **7** Ugbu a ụmụ m, geenū m ntị, unu esikwala n'okwu niile nke ọnụ m wezuga onwe unu. **8** Gbara nwanyị dī otu a oso! Ejekwala ọnụ ụzo ụlo ya nso, **9** ka i ghara ire ugwu gi n'ebe ndị ọzo n'o, maqbụ were ndị gi tinye n'aka ndị na-enweghi obi ebere. **10** Ka ndị ọbija ghara inwe oke oriri n'elu akụ gi, ka ihe niile i dogburu onwe gi n'orụ ikpata gharakwa imejuputa ụlo onye ozo. **11** Ka i gharakwa iṣu ude n'ikpeazu mgbe oria ga-eripiä okpukpu gi na anụ ahụ gi. **12** Mgbe i gasasi, Lee ka m si kpoq ido aka na ntị asi! "Leekwa ka obi m si lelia iba mba anya! **13** Egeghi m ntị n'ozisi nke ndị nkuzi m maqbụ nabata ndumodụ nke ndị ndumodụ m. **14** N'ihi na ubgu a, abjaroula m na mbibi n'ihi oha mmadu niile." **15** Nzo naanị mmiri nke si n'ite mmiri gi; mmiri dī mma nke si n'olulu mmiri gi. **16** Gini mire i ga-eji kwe ka isi mmiri gi sọq n'okporozi, ka mmiri nke aka gi sọq n'ama? **17** Kwee ka ha bürü nke naanị gi, nke onye ọbija na-agaghị enwe oke n'ime ya. **18** Kwere ka iþu nwoke gi bürü ngozi nye gi; n'urjakwa ọnụ n'ihi nwunye nke i lütara n'okorobia gi. **19** Nine anụ nke na-ahụ n'anya, dika ele mara mma, ka ara dī ya n'obi zuore gi, ka iħunanya ya na-enye gi obi ụlo mgbe ọbula. **20** Gini ka i na-achọ n'ahụ nwanyị na-akwa iko? Gini mire i ji na-amaku nwunye onye ọzo obi? **21** N'ihi na Onyenwe anyị na-ele gi anya, ihe niile i na-eme ka o na-ahụ. **22** Onye na-emebi iwu na-esite na mmechie ya laa onwe ya n'iyyi; mmechie ndị a bụ ụdị nke na-ejide ya. **23** O ga-anwụ n'ihi na o nabataghị ido aka na ntị; o bükwa nzuzu ya dufuru ya.

6 Nwa m, o bürü na i nara onye agbataobi gi n'ibe, o bürü na i nara aka i bürü onye ọbija onye akaebe, **2** i bürüla onye mara n'onya site n'ihe i kwuru, onye enwudere site n'okwu ọnụ ya. **3** Mee nke a, nwa m, si n'ime ya wepụ onwe gi; n'ihi na iðabala n'aka onye agbataobi gi: Gee ọsiịṣo weda onwe gi n'ala rịọ ya enyekwala ya izuike ọbula. **4** Ekwewkala ka ụra baa gi anya abuọ, ekwekwala ka mbụbara anya gi ruo ụra. **5** Naputa onwe gi, dika mgbadala site n'aka dinta, maqbụ dika nnunụ site n'onya osi ọnya. **6** Gaa mtaa ihe site n'aka ndanda, gi onye umengwụ. Mtaa ihe site n'uzo ya niile. **7** O bụ ezie na o nweghi eze na-achikọta ha, maqbụ onyendu, maqbụ ọchichagha, **8** ma o na-akpakota nri ya n'oge ọkochị ma na-ewebata nri ya n'oge owuwe ihe ubi. **9** O bụ ruo ole mgbe ka i ga-edina ala n'ebe ahụ, gi onye umengwụ? Olee mgbe ka i ga-esi n'ura bilie? **10** Nwa ụra nta, nwa iru ụra

nta, nwa ichekoba aka nta zuo ike, **11** übiäm ga-abiākwası gi dika onye ohi, uko abiakwasıkwa gi dika onye na-apunara mmadu ihe. **12** Onye okwu na ıka na onye omume ya jogburu onwe ya, onye na-ejegharı na-ekwu okwu aghıghı, **13** onye ji iro na-egbu ikuanya ya, jiri ıkwu ya na-ekwu okwu na mkipışaka ya na-egosi ihe. **14** Onye obi ya na-echepüta ihe ojoo na aghıghı, onye na-apalkıwa esemokwu mgbe niile, **15** N'ihi ya, mbibi ga-abiākwası ya na mberede; n'otu ntabi anya ka a ga-ebibi ya, apugıkhıwa igwota ya. **16** O dı ızo ihe isii Onyenwe anyi kporo ası, e, ha dij asaa bı ihe arı n'ebi ı no. **17** Anya dı nganga, ire na-ekwu okwu ıgha, aka na-awufu obara ndı na-emeghı ihe ojoo. **18** Obi na-echepüta nzube ojoo; ıkwu na-eme ngwangwa igbaba n'ajo ihe, **19** onyeama ıgha na-awupu ıgha dika mmiri na onye na-agbasa esemokwu n'etiti ıumunna. **20** Nwa m, debe ihe nna gi nyere gi n'iwu, ahapukwala iwu nke nne gi. **21** Ka ndımodu ha dırı gi n'obi mgbe niile, ka ı ghara ichefu ha. **22** Mgbe i na-ejegharı, o ga na-edu gi; mgbe i na-arahu ıra, o ga na-eché gi. Mgbe i tetakwara, ha ga-akpanyere gi ıuka. **23** N'ihi na iwu a bı oriıona, lhe ozizi a bükwa ihı, otu a kwa ıdö aka na ntı na ıba mba bı ızo ezi ndı, **24** idebe gi ka i puç n'ebi nwunye onye agbataobi gi ı no, sitekwa n'ire ıto nke nwanyı ojoo. **25** Ekwela ka agu n'ezighı ezi guo gi n'ime obi n'ihi ıma mma ya, ma o bükwanı ka o jiri ile anya ya rata gi. **26** N'ihi na nwanyı akwuna ka enwere ike iji otu ogbe achıcha nweta, ma nwunye nwoke ozo na-achı nta ndı gi ıla ya n'iyi. **27** Mmadu o puru ıguru ıkü tıkwası n'ahı ya, ma uwe ya ereghı ıkü? **28** Mmadu o puru ije ije n'elı ichelu ıkü ma ıkwu ya ahapı ıgbuchapı? **29** Otu a ka o na-adırı nwoke na-abakwuru nwunye mmadu ibe ya; o nweghi onye ıbula na-emetu ya aka nke a na-agaghı atı ahıhu. **30** Ndı mmadu adıghı eleda onye ohi anya ma o buru na o zuo ohi ka o were gbooo mkpa agınu nke na-agusi ya ike. **31** Ma o buru na ejide ya o ga-agwıghachi ıgwı ihe niile ahı o zuru okpukpu asaa. N'agbanyeghı na nke a ga-eme ka o ree ihe niile o ji biri n'ulo ya. **32** Ma nwoke ahı na-akwa iko bu onye nzuzu, amamihe koro ya, n'ihi na o bu onwe ya ka o na-ala n'iyi. **33** A ga-eti ya ezi ihe otiti, a ga-elelikwa ya anya, ihere ya agaghı ekwe ihichapı. **34** N'ihi na di nwanyı ahı ga-esite n'ekworo wee iwe dı ıkü; o gakwagħı enwe obi ebere n'ebi ı no n'ıbıchı o ga-abı obo. **35** O gagħi anara ihe ıbula n'ıondu ihe nkıwıghachi n'ihi ihe ojoo o mere ya. O nwekwagħi ihe a ga-enye ya puru ime ka iwe ya dajıo.

7 Na-agboso okwu m nwa m, nogide na ya, dokwaa iwu m niile n'ime obi gi. **2** Debe iwu m ka i dı ndı, chee ozizi m nche dika o bı mkipurı anya gi. **3** Kee ha na mkipışaka gi, deekwa ha n'elı mbadamba nkume, bı obi gi. **4** Hı amamihe n'anya dika nwaagħbogħı ı hıru n'anya; hıkuwa inwe nghota n'anya dika a ga-ası na o bı nwanne gi. **5** Kwee ka ha debe gi, ka ı ghara ijekwuru nwanyı na-akwa iko, ka ı għarakwa jına ntı n'okwu ire ıto ya. **6** N'ihi na otu ubochi, esi m na oghherikuku di n'ılo m lepu anya, **7** hı n'etiti ndı na-enwegħi uche, ahıtara m otu nwokorobja n'etiti ha, onye amamihe koro, **8** ka o na-aga n'ızo dı nso ebe nkuku ılo n'akukı ılo nwanyı ihere na-adıghı eme, **9** n'oge anyası, dika chi na-eji, mgbe oħċiċċiżi na-agbaci. **10** Mgbe ahı, nwanyı ahı putara zute ya. O yi uwe dika nwanyı akwuna, jiri aghıghı na-abiākwute ya. **11** (O na-eme ızu na-aħaghı nti ınu ihe

ıbula. ıkwu ya anaghı anogide n'ılo ya. **12** O na-akwıgharı ma n'okporouzo ma n'am; na-amigharı n'ebi nzuzo niile.) **13** O weere aka ya abu jikuq nwkorobja ahı n'olu, sutu ya ıönü, were ihu nke ihere na-adıghı, si: **14** “Emezur m nkwa niile m kwere taa, enwekwara m nri nke sitere n'ihe aja udo m chırıu n'ılo m, **15** O bu gi ka m na-achıkwute, lee gi ka i na-abıja. **16** Agbasaala m akwa mara mma n'elu ihe ndina m, bu akwa oħra mara mma tħrif otutu agwa nke e ji oħġo ndı Ijipt kpaa. **17** Efesakwala m mimanu isi ıqra nke māá, aloos na sinamoni n'elu n'ihe ndina m. **18** Biä, ka anyi were iħunanya rujużibiga afı anyi; ka anyi mee onwe anyi obi ıto site ugbu a ruo tħutu echı. **19** N'ihi na di m anoghı n'ılo o jeela njem dı anya. **20** O ji akpa ego juru gaa njem, abali ole na ole ga-agafelekwa tupu ı lotta.” **21** Ottu a ka o si jiri okwu ire ıto ya megharia nwokorobja ahı isi tutu o kwenyere ya. O nwekwagħi ike ġinaputa onwe ya site n'okwu nrifu nke nwanyı ahı. **22** O sooro nwanyı ahı dika ehi a na-adıkpı na-aga ebe a ga-egbu ya, dika ele nke na-aba n'onya, **23** nke na-eché ka e were ıkü gbata ya n'obi. Nwoke ahı dika nnunu nke na-efeba n'onya na-amaghı ihe na-eché ya puru iweper ndu ya. **24** Geenı ntı, ıumı m, ma o buġħi naanji ige ntı, kama meekwanu ihe m na-ekwu. **25** Ekwela ka agu ıönü nke obi gi chia gi; ejela nwanyı dı otu a nso; għaara ya qso, ka o ghara ġinwa gi inwetakwa gi. **26** N'ihi na o mebiela ndı ıtotu mmadu, ıtotu mmadu amala n'onya ya. **27** Ulo ya bu okporouzo nke na-eduba n'ilı, nke na-edubakwa n'alı ıonwu. (*Sheol h7585*)

8 O bu na amamihe adıghı eti mkpu? O bu na nghota anaghı eme ka olu ya daa ıda? **2** O na-eguzzo n'elu ebe niile dı elu n'okporouzo, n'agħbata ızo niile. **3** N'önü ızo nke obodo niile na n'önü ızo ılo niile ka o ı no na-eti mkpu, **4** o na-ası, “Umı mmadu geenı m ntı; o bu unu ndı dı ndı ka m na-agwa okwu. **5** Unu ndı na-enwegħi uche, nweenu uche zuruoke; unu ndı nzuzu, nweenu nghota. **6** Geenı m ntı, n'ihi na enwere m okwu dı mkpa m ga-agwa unu; lhe ıbula m kwuru bu ihe ziri ezi, **7** ıönü m na-ekwu eziokwu n'ihi na akporo m okwu ıgha ası. **8** Ndımodu m zuruoke, o dikkwa mma. lhe ojoo ıbula adıghı n'ime ya. **9** N'ebi onye nwetara nghota ı no, okwu m doro anya; n'ebi ndı chotara ihe ıomuma ı no, okwu m ziri ezi. **10** Horq idı aka na ntı m karja olaoħa horqwa ihe ıomuma karja olaedo dı ezi mma.” **11** Amamihe dı mkpa karja nkume rubi dı oke ıonħajha. O dikkwagħi ihe a ga-eji tħunyere ya. **12** “Mū onwe m bı amamihe na ezi nghota na-agakot. Enwere m ıomuma ihe na ezi izuzu. **13** Itu egwu Onyenwe anyi bu ikpo ihe ojoo ası. Akporo m nganga na mpako, omume ojoo nakwa okwu għbagħor agħbagħo ası. **14** Ndımodu na ezi nghota bu nke m; enwekwara m ıomuma ihe na ike. **15** Site na m ka ndı eze ji achı, o bu m na-eme ka ndı na-achı achı mee iwu ziri ezi. **16** Site na m ka ndı eze ji achı bu ndijsi niile na-achı n'ıwa. **17** Ndı niile hıru m n'anya ka m na-ahu n'anya. Ndı niile na-achı m aghawkagħi ċiċċa m. **18** Ana m ekenye ıba na nsopuri, na ikpe ziri ezi na ezi ıomume. **19** Onyinye m na-enye dı mma karja olaoħa, o karjkwara olaedo. **20** Ana m aga ije n'ızo ezi ıomume, n'okporouzo ikpe ziri ezi. **21** Ndı niile hıru m n'anya, na-eketa akunħuba. Ana m emejuputakwa ułaqku ha. **22** “Onyenwe anyi kpuru m dika mmalit ılo ya, tupu o bido ihe ıbula ozo. **23** Site n'ebiġi ebi gara aga ka m di; adiķwa m adi tupu e kee ıwa. **24** Ano m na-adi tupu e kee ogħbi mmiri, tupu isi iyi ıbula agħaputa mmiri n'elu ıwa,

25 tupu e kee ugwu ukwu na ugwu nta. **26** E, amuola m rii tupu Chineke ekee ụwa na osisi niile, na aja niile di n'ime ya. **27** Ano m ya mgbe o doziri mbara eluigwe n'onodu ya, mgbe o tüsara ha n'elu ogbu mmiri niile; **28** mgbe o hiwere mbara eluigwe, mgbe o mere ka isi iyi niile nke ogbu mmiri di ike, **29** mgbe o kpara oke nye osimiri ebe o ga-akwusi, ka mmiri ya ghara igafe iwu ya, mgbe o kara akara ebe a toro ntçala nke ụwa. **30** Oge ahu niile ka m na-anu n'akukwu ya dikwa onye ñka. Ihe banyere m na-atokwa ya ụtọ; ana m egwuri egwu n'ihi ya. **31** Ihe niile o kere tókwarwa m ụtọ, ụwa niile na umu mmadu. **32** "N'ihi ya, umu m ndị ikom, geenụ m ntị; n'ihi na ndị niile na-eso ụzo m na-enwe ọnụ. **33** Gee ntị na ndumodu m ka i buru onye maara ihe, agbakutakwala ndumodu m azu. **34** Ngozi dírị mmadu ahu na-aña ntị n'okwu m, onye na-anu na nche n'onu ụzo m ubochi niile, onye na-anu na-echere m n'onu ụzo ụlo m; **35** n'ihi na onye obula chötara m chötara ndu; o natakwala ihuoma n'ebi Onyenwe anyi no. **36** Ma onye na-enweghi ike chöta m na-emeru onwe ya ahụ; ndị niile kporo m asị hụrụ ọnwụ n'anya."

9 Amamihe ewuola ụlo ukwu ya n'elu ogidi asaa. **20** doziela oriri ya n'usoro, o gbuola anu ya, gwaakwa mmanya. **3** O zipükwalu ndị ozi ya ka ha gaa kpoo mmadu niile, site n'ebi dí elu nke obodo ka ha no na-akpo oku na-asị, **4** "Bjanu n'ulø m, unu ndị niile na-enweghi uche" Ma nye ndị amamihe kporo, o na-asị, **5** "Bjanu, rie nri m, riñokwa mmanya m gwakötara. **6** Hapụnụ ụzo enweghi uche unu, ka unu were dí ndu; gbasokwanu ụzo mmuo ighoza ihe." **7** Onye obula na-adò onye na-akwa emeo aka na ntị na-ewetara onwe ya nlelị; onye na-abara mmadu ojoo mba na-enweta nkocha. **8** Abarala ndị na-akwa emeo mba, ma o bughi ya, ha ga-akpo gi asị; baara ndị maara ihe mba, ha ga-ahụ gi n'anya. **9** Kuziere onye maara ihe o kwestiri imuta, o gama ihe karja, kuziere onye ziri ezi ihe o ga-atukwasị ihe o mütara n'amamihe ya. **10** N'ihi na itu egwu Onyenwe anyi bu mmalite amamihe, inwe ihe ọmuma banyere onye Nso ahụ búkwa nghoza. **11** N'ihi na o bụ site na amamihe, ka ubochi gi ga-adị ogologo. A ga-etinyekwara gi otutu afo na ndu gi. **12** Iburu onye nwere amamihe, amamihe gi ga-abara gi uru, ma i buru onye na-akwa emeo, naanị gi ga-ata alahụ ya. **13** Nwanyi dí nzuzu na-eme mkpotu, o nweghi uche; ihere adighikwa eme ya. **14** O na-anu odu n'onu ụzo ụlo ya, n'elu oche n'ebi dikarisirị elu n'obodo, **15** na-akpo ndị na-aga n'uzo oku, bu ndị na-aga mkpa ha, **16** "Ka ndị niile amamihe kporo bia n'ulø m." O na-asikwa ndị na-enweghi uche, **17** "Mmiri e zutere n'ohi na-atò ụtọ, nri e riri na nzuzu na-atokarikwa n'ulø." **18** Ma ha adighi aghoza na ndị n'adighi ndu no n'ebe ahụ, na ndị o kporo oku nri aghoziarị ndị no n'ala mmuo. (Sheol h7585)

10 Ilu di iche iche nke Solomon: Nwata maara ihe na-eme ka nna ya nñuria ọnụ; ma nwantakirị dí nzuzu na-ewetara nne ya n'iru ụju. **2** Akụ a kpatara n'uzo na-ezighi ezi adighi aba uru, ma ezi omume na-azoputa mmadu site n'onwụ. **3** Onyenwe anyi agaghị ekwe ka onye ezi omume nwuo n'agụ, o gakwaghị ekwe ka ihe nogide na-agara onye ajo omume nke ọma. **4** Aka ndị umengwụ na-eweta ogbenye, ma aka na-arusị ọru ike na-eweta ụba. **5** Onye na-ekpokota n'oge okochi bu nwa maara ihe, ma nwa ahụ nke na-arahụ ụra n'oge ọru bu nwa na-eweta ihere. **6** Onye ezi omume

na-anata ngozi, ma naanị nkocha juputara n'onu onye ajo omume. **7** Aha onye ezi omume ka eji enye ngozi, ma aha onye ajo omume ga-ere ure. **8** Onye obi ya maara ihe na-anabata ihe e nyere n'iwu, ma onye nzuzu ekwurekwu ga-ala n'iyyi. **9** Onye ụzo ya ziri ezi na-agà ije n'atughị egwu, ma onye ụzo ya ezighi ezi ka a ga-achoputa. **10** Onye obula na-egbu ikuanu na-ebute ihe mwute, onye nzuzu ekwurekwu ga-abia n'iila n'iyyi. **11** Ọnụ onye ezi omume bu isi iyi nke ndu, ma naanị nkocha juputara n'onu onye ajo omume. **12** İkpọ asị na-akpalı esemokwu, ma ihunanya na-ekpuchi mmechie niile. **13** Ndị nwere nghoza na-ekwu okwu nwere isi, ma ndị na-enweghi uche ka a na-eti ihe dikà ohu. **14** Onye amamihe na-akpalı oba ihe ọmuma, ma onye nzuzu na-eji ọnụ ya akpo ila n'iyyi oku. **15** Akụ ndị ogaranya buru ha obodo e wusiri ike, ma ubiam bu ila n'iyyi nke ndị ogbenye. **16** Ugwø ọru onye ezi omume bu ndu, ma ihe nweta nke onye ajo omume bu mmechie na ọnwụ. **17** Onye na-ege ntị na ndumodu na-egosi ụzo nke ndu, ma onye na-adighi anabata ndumodu na-eme ka ndị ọzo kpafuo. **18** Onye ji egbugbere ọnụ ugħha ekpuchi ikpọ asị na onye na-agbasa okwu nkwtu bu onye nzuzu. **19** N'otutu okwu mmechie adighi akwusi ma ndị nwere uche na-ejide ire ha. **20** Ire nke onye ezi omume bu ọlaçcha kachasị mma, ma obi onye ajo omume bu ihe ọnụha nta. **21** Egbugbere ọnụ onye ezi omume na-azuju otutu mmadu afo, ma ndị nzuzu na-anwụ n'ihi amamihe nke kporo ha. **22** Ngozi Onyenwe anyi na-eme mmadu ogaranya, o naghi atukwasị ya nsogbu. **23** Ihe na-atò onye nzuzu ụtọ bu izube nzube ojoo; ma ihe na-atò onye maara ihe ụtọ bu irwe nghoza. **24** Ihe ahụ onye na-emebi iwu n'atù ụtọ ya ga-abjikwasị ya, ihe onye ezi omume na-achọ ka a ga-enye ya. **25** Mgbe oke ifufe na-emebi ihe, ndị na-emebi iwu ka o na-eburu; ma ndị ezi omume na-eguzosi ike ruo ebighi ebi. **26** Onye umengwụ na-abu ihe mgbu nke onyenwe ya; o dikà anwụrụ oku n'anwa mmadu maobu dikà mmanya gbara ụka nke na-ejiji eze. **27** Itu egwu Onyenwe anyi na-enye ogologo ndu, ma onuogugụ afo nke onye ajo omume na-adi mkpumkpu. **28** Olileanya ndị ezi omume ga-abu ọri; olileanya ndị na-emebi iwu bu naanị ihe efu. **29** Ụzo Onyenwe anyi bu ebe mgbabu nke ndị na-enweghi ita ụta, maobu ila n'iyyi nke ndị na-eme ajo ihe. **30** A pughi iwezuga onye ezi omume, ma onye na-emebi iwu agaghị anogide. **31** N'onu onye ezi omume ka mkpuru amamihe si abia, ma ire na-ekwu okwu nduhie ka a ga-eme ka o dere duu. **32** Egbugbere ọnụ onye ezi omume mara ihe na-eweta ihuoma, ma ọnụ ndị ajo omume bu naanị okwu nduhie.

11 Ihe otutu aghugho bu aru n'ihi Onyenwe anyi ma ihe otutu zuru ezu na-anata ihuoma n'ebe o no. **2** Nganga bịa, nlelị a na-eso ya, ma onye di umeala n'obi na-amuta ihe. **3** Eziokwu nke ndị ziri ezi n'obi na-edu ha; ma omume gbagorø agbagorø nke ndị aghugho n'ala ha n'iyyi. **4** Akụnụba gi agaghị azoputa gi n'ubochi ikpe; o bụ naanị ezi omume na-anaputa site n'onwụ. **5** Ezi omume nke ndị na-enweghi ita ụta na-eme ka ụzo ha zie ezi, ma ajo omume nke ndị na-emebi iwu na-akwada ha. **6** Ezi omume nke onye ziri ezi na-azoputa ya; ma ọchichø ojoo nke ndị na-agho aghugho ka a ga-eji jide ha. **7** Mgbe onye ajo omume nwurụ, olileanya ya nile alala n'iyyi, the nile o na-ele anya inweta site n'ike ya alaakwala n'iyyi. **8** Chineke na-azoputa ndị ezi omume site na

nsogbu ha, ma ndị ajo omume ka o na-ahapu ka ha daba n'ime ya. **9** Okwu ojoo ka onye ajo omume ji emebi onye agbataobi ya. Ma site n'ihe omuma ka onye ezi omume ga-eji dopyuta ndu ya. **10** Oganihi nke onye ezi omume na-atò mmadu niile ụtọ, otu aka ahụ kwa, onwụ onye ajo omume na-atò mmadu niile ụtọ. **11** A na-esite na ngozi nke ndị ziri ezi bulie obodo elu, ma a n'ala ya n'iyi site n'okwu onu ndị ajo omume. **12** Ikwu okwu nleda megide onye agbataobi gi bụ nzuzu; ma onye ahụ nwere nghoṭa na-agba nkịti. **13** Onye na-agba asiri na-ekpughe ihe nzuzu, ma onye kwasiri ntukwasị obi na-ekpuchi ihe nzuzu. **14** N'ihi enweghi ezi ndị ndu ka obodo ji ada, ma otutu ndị ezi ndumodu na-eweta mmeri. **15** Onye obula na-ana onye obia n'akaebe ga-ata ahụ, ma onye jụru ikwu ugwo onye ozo ji, no na ntukwasị obi. **16** Nsopuru na-adirị nwanyị nwere obiomma, ma ndị na-adighị eme ebere bụ naanị akunuba ka ha na-enweta. **17** Onye nwere obiomma baara onwe ya uru, ma onye nwere obi ojoo na-ewetara onwe ya nsogbu. **18** Onye ajo omume na-anata ugwo oru aghugho, ma onye na-agha ezi omume dika mkpuru na-anata ugwo oru kwasiri ekwesi. **19** Onye na-eguzosi ike ime ihe ziri ezi ga-enwe ndu; ma onye na-agbaso ihe ojoo ga-ahụ onwụ. **20** Onyenwe anyị na-akpọ ndị obi ha gbagor agbagor asị ma ndị uzọ ha na-enweghi ihe ita ụta na-amasi ya. **21** O bụ ihe doré anya na ndị na-emebi iwu ga-ata ahụ, ma ndị ezi omume ka a ga-anaputa. **22** Nwanyị mara mma, nke na-enweghi uche, dika ọlaedo a gbanyere ezi n'im. **23** Olileanya onye ezi omume bụ ọnụ, ma onye na-emebi iwu na-ele naanị anya ihe ojoo. **24** Otu onye na-agbasapụ aka ya na-enye enye ma na-enweta akụ karịa, ma onye ozo na-egbochi egbochi ma na-adà ogbenye. **25** E, onye na-agbasapụ aka ya ga-aba ogaranya; onye obula na-atute ndị ozo ka a gatutteka. **26** Ndị mmadu na-abụ onye na-achikoba mkpuru ọka na-ereghi ya ere ọnụ, ma ha na-ekpetara onye nke di njikere ire nke ya ngozi Chineke. **27** Onye na-achọ ihe ọma na-enweta ihuoma, ma ihe ojoo na-abjikwasị onye na-achọ ya. **28** Ndị tukwasiri obi n'akunuba ha ga-ada, ma onye ezi omume ga-epuputa dika akwukwo ndu. **29** Onye na-ewetara ezinaulo ha nsogbu ga-eketa naanị ifufe, onye nzuzu ga-abụ ohu nke onye maara ihe. **30** Mkpuru nke ndị ezi omume bụ osisi na-enye ndu, onye na-erita mkpuruobi n'uru bụ onye maara ihe. **31** O bụrụ na a ga-akwụ ndị ezi omume ugwo oru ha n'uwá a; a ga-esi ahaa ghara ikwu ndị na-amaghị Chineke na ndị mmechie ugwo oru.

12 Onye obula na-ahụ ịdọ aka na ntị n'anya na-ahụ ihe ọmụma n'anya, ma onye na-akpọ ịba mba asị bụ onye na-enweghi ụbụrụ isi. **2** Ezi mmadu na-anata ihuoma site n'aka Onyenwe anyị, ma onye na-atuputa atumatu ojoo ka o na-ama ikpe. **3** Onye ajo omume agaghị anogide, ma apughị ihopu onye ezi omume. **4** Ezi nwanyị bụ ọnụ na okpueze di ya, ma nwanyị na-eweta ihere dika ire ure n'okpukpu di ya. **5** Echiche obi niile nke onye ezi omume bụ ihe ziri ezi, ma ndumodu onye ajo omume juputara n'aghugho. **6** Okwu niile nke ndị ajo omume bụ ihe na-eweta ọnụ, ma okwu ndị omume ha ziri ezi na-anaputa ha. **7** Ndị na-emebi iwu ga-ala n'iyi, ma ndị ezi omume ga-eguzosi ike. **8** Onye nwere uche zuruoke ka mmadu niile na-achọ, ma onye uche ya gbagor agbagor ka mmadu na-eleda anya. **9** O ka mma ịbü onye a na-elelị anya ma i nwere ohu, karịa ịbü onye a na-asopuru

ma bụrụ onye nri na-adighị n'ulọ ya. **10** Onye ezi omume na-elekota anu ulọ ya, ma obi ebere kachași nro nke onye ajo omume mere bụ enweghi obi ebere. **11** Onye na-arụ ala ubi ya ga-enwe nri n'ebé ọ bara ụba, ma onye na-agbaso ihe efu dì iché iché, amamihe koro. **12** Ndị ajo omume na-enweghi anya ukwu n'ihe ndị ajo omume ibe ha nwere, ma mgborogwu nke ndị ezi omume ga-eto eto. **13** A na-ejide onye ajo omume site n'okwu onu ya, ma onye ezi omume nasi na nsogbu wezuga onwe ya. **14** Ikwu eziokwu na-eneye mmadu obi ụtọ, inwe mgbalị na-ewetara ya ngozi. **15** Uzọ ndị nzuzu n'uche ha onwe ha ziri ezi, ma onye maara ihe na-aña ntị nye ndumodu. **16** Ndị nzuzu na-egosipu iwe ha ọsisi, ma onye nwere uche na-elepuru mkparị anya. **17** Ezi onye akaebe na-ekwu eziokwu, ma ajo onye akaebe na-ekwu okwu ugha. **18** Okwu ojoo na-agbawa obi dika mma agha, ma ire onye maara ihe na-eweta ogwugwo. **19** Eziokwu na-eguzo ruo mgbe ebighị ebi, ma okwu ugha anaghị adigide. **20** Aghugho na-ejuputa n'obi na-eche ihe ojoo; ma ndị na-eme ka udo dì na-enwe ọnụ. **21** Ihe ojoo anaghị adakwasị onye ezi omume, ma ndị ajo omume enwetala nsogbu ebe ọ di ukwuu. **22** Onyenwe anyị kporo ebugbure ọnụ n'aghị ugha asị, ma ihe ndị kwasiri ntukwasị obi na-amasi ya. **23** Onye nwere uche na-edede ihe ọmụma ha nye onwe ha, ma onye nzuzu na-agbasas enweghi uche ya n'anwụ. **24** Aka na-arusi ọrụ ike ga-achị achị, ma umengwụ ga-akwụsị naanị n'orụ mmanye. **25** Obi nke juputara na nchegbu na-ada mba, ma okwu ọma na-eme ka obi n'ịnría. **26** Onye ezi omume na-eduzi onye agbataobi ya, ma onye na-emebi iwu na-eduhie ha. **27** Onye umengwụ adighị ahụ anụ ọ chütara na nta n'okụ, ma ndị na-arusi ọrụ ike na-eri site n'akụ ha nwetara n'ichu nta. **28** Uzọ nke onye ezi omume na-eduba na ndu, n'uzo ahụ, ọnụwụ adighị ya.

13 Nwa maara ihe na-ege ntị na ndumodu nna ya ma onye na-akwa emo adighị ege ntị n'iba mba. **2** Onye na-eme ezi ihe ga-esite n'okwu onu ya nweta ugwo ọrụ, ma ndị na-aghogbu ibe ha ga-anata ihe ike dika ugwo ọrụ ha. **3** Mmadu zuruoke bụ onye na-ejide ire ya akal! Ma onye ekwuruekwu na-ewetara onwe ya mbibi. **4** Ndị umengwụ na-achọ otutu ihe ma ọ dighị ihe ha na-enweta; ma onye na-arusi ọrụ ike na-enweta ihe niile ọ chọrọ. **5** Onye ezi omume kporo ugha asị, ma okwu ọnụ onye na-emebi iwu na-ewetara ya ihere na nkọcha. **6** Ezi omume mmadu na-abara ya uru na ndu ya niile, ma ajo omume ndị mmechie na-ala ha n'iyi. **7** O dì mmadu na-eme ka ọ bụ ogaranya maqbụ onye ụkpa. Ma ọ díkwa mmadu na-eme ka ọ bụ onye ụkpa maqbụ ogaranya. **8** Ogaranya nwere ike jiri ego ya gbagputa onwe ya, ma ogbenye adighị azaghachi mba banyere imerụ ya ahụ. **9** Iḥe onye ezi omume na-enwupụ enwupụ, ma orionaa onye mmebi iwu ga-anyu. **10** Nganga na-eweta esemokwu, ma a na-ahụ amamihe n'ime ndu ndị na-anata ndumodu. **11** Akụ a kpatara ngwangwa na-emebikwa ngwangwa; ma akụ sitere n'iruṣi ọrụ ike na-eto eto. **12** Nchere a na-echere ogologo oge maka imezu olileanya e nwere na-egbu obi, mgbe ihe a na-eche mezuru, oke ọnụ na-adị. **13** Onye na-elelị ntuziaka anya ga-akwụ ugwo n'ihi ya, ma onye na-atu egwu ihe enyere n'iwu ga-anata ugwo ọrụ ya. **14** Nkuzi nke onye maara ihe bụ isi iyi nke ndu, nke na-eme ka mmadu ghara ịma n'onya ọnụ. **15** Ezi nghoṭa na-eweta ihuoma, ma uzọ nke ndị na-ekwesighị

ntukwasị obi na-eduba ha na mbibi. **16** Onye nwere uche na-eji ọmụma ihe n'arụ oru, ma ndị nzuzu na-egosiputa enweghi uche ya. **17** Onyeozi ajo ọmume na-adaba na nsogbu, ma onyeozi kwesiri ntukwasị obi na-eweta ọgwugwọ. **18** Onye na-ajụ ido aka na ntị ga-anwụ n'ukpa na n'ihere; ma onye na-anabata ido aka na ntị ka a ga-asopurụ. **19** Mgbe ihe a na-ele anya mezuru ọ na-atọ mkpuruobi ụtọ, ma ndị nzuzu kporo isite n'ajọ ihe wezuga onwe ha asị. **20** Na-eso ndị maara ihe ka i ghọ onye mara ihe, n'ihi na onye na-eso ndị nzuzu na-ababa na nsogbu. **21** Nsogbu bụ ihe na-esoghari ndị mmechie, ma ngozi na-esoghari ndị ezi ọmume. **22** Mgbe ezi mmadụ nwurụ, ọ na-ahapurụ ụmụ ya na ụmụ ụmụ ya akụ, ma mgbe onye mmechie nwurụ, akụ ya na-abụ ndị ezi ọmume. **23** Ubi onye ogbenye puru inwe ọtụtụ ihe oriri, ma ikpe na-ezighị ezi na-azachapụ ya. **24** Onye ọbụla na-adoghi ụmụ ya aka na ntị, na-egosi na ọ hughị ha n'anya; ma onye hụrụ ha n'anya, ga-adospa ha aka na ntị ike. **25** Onye ezi ọmume na-eri nri ruo na nriju afọ onwe ya, ma nri na-akọ n'afọ onye ajo ọmume.

14 Nwanyị maara ihe na-ewu ụlo ya, ma nwanyị nzuzu na-eji aka ya akwada ụlo ya. **2** Ime ihe ziri ezi bụ ịtụ egwu Onyenwe anyị; ma ndị na-ejehie n'uzo ha na-apkọ ya asị. **3** Ọnụ onye nzuzu na-ekwuputa okwu mpako, ma ebugbure ọnụ onye maara ihe na-echeba ha. **4** Mgbe ehi na-adighị, ụlo ebe a na-azụ anụ na-adị ọcha, ma site n'ike ehi ihe ọmume nke ubi na-ejuputa n'ụlo. **5** Onye akeabe eziokwu adighị aghogbu mmadụ, ma onye akeabe ụgha na-agha ụgha mgbe ọbụla. **6** Onye na-akwa emo na-achọ amamihe ma ọ dighị achọta ya; ma ihe ọmụma na-abịara onye nwere nghoạ ọsiịso. **7** Si n'ebi onye nzuzu wezuga onwe gi, n'ihi na i ghaghị achota ihe ọmụma n'onụ ya. **8** Amamihe nke onye nwere uche bụ ihe na-eme ka ọ mata ebe ọ na-agha, ma enweghi uche nke ndị nzuzu bụ aghughọ. **9** Ndị nzuzu na-eji okwu idozi ihe mmechie mebiriki akwa emo; ma obi ebere ka a na-achọta n'etiti ndị ọmume ha ziri ezi. **10** Ọ bụ naanị onye ihe na-eme maara ụfụ ya, ọ dighị onye ọzọ ga-eso keta ọnụ ya. **11** A ga-alà ụlo onye ajo ọmume n'iyi, ma ụlo ikwu onye ọmume ya ziri ezi ga-awasa ka igu. **12** Ọ dì ụzọ nke ziri ezi n'anya mmadụ, ma n'ikpeazu ọ na-eduba n'onwu. **13** Ọ bulađi n'ime ọchị obi mgbu na-adị, ma ọnụ nwere ike kwusi n'iru ụjụ. **14** Ndị na-ekwesighị ntukwasị obi aghaghị inweta ụgwọ ọrụ ha, ma ezi mmadụ ga-enwetakwa ụgwọ ọrụ ya. **15** Onye na-enweghi uche na-ekwenye ihe niile a gwarwa ya; ma onye nwere uche na-atule mara ebe ọ na-eje. **16** Onye mara ihe na-atụ egwu Onyenwe anyị na-evezugakwa onwe ya n'ihe ọjoo, ma onye nzuzu na-ewebiga iwe oke ma na-eché na ọ ka bụ onye kwesiri ntukwasị obi. **17** Onye iwe ọkụ na-eme ihe nzuzu, ma onye na-echepụta nzube ọjoo ka a na-apkọ asị. **18** Ndị na-enweghi uche na-enweta ụgwọ ọrụ nke uche gbagoror agbagor, ma onye nwere uche na-enweta ihe ọmụma. **19** Ndị ọjoo ga-apkọ isiala n'ihu ndị ezi mmadụ, ndị ajo ọmume gada n'onụ ụzọ ama ndị ezi ọmume. **20** Ọ bulađi ndị agbataobi onye ogbenye na-apkọ ya asị, ma ọgaranya na-enwe ọtụtụ ndị enyi. **21** Onye na-eleda onye agbataobi ya anya na-emehie, ma onye na-emere ndị ogbenye ebere ka ihe ga-agara nke ọma. **22** Ndị na-ezube ihe ọjoo, ha ọ naghi apkafu? Ma ndị na-ezube ihe ọma na-achọta iħunanya na ikwesi ntukwasị obi. **23** Iruși ọrụ ike na-eweta uru; ma oke okwu na-eweta ụkpa.

24 Okpueze nke ndị maara ihe bụ akụnụba ha, ma enweghi uche nke ndị nzuzu na-emepụta naani ihe na-abaghị uru. **25** Onye na-agba akaebe eziokwu na-anapụta ndị mmadụ, ma onye akaebe ụgha bụ onye aghughọ. **26** Onye ọbụla na-atụ egwu Onyenwe anyị nwere ebe mgbabaa; nye ụmụ ya ọ ga-abükwa ebe ize ndị. **27** Ịtụ egwu Onyenwe anyị bụ isi iyi nke ndị, nke na-eme ka mmadụ ghara ịma n'onya ọnwụ. **28** Otuto onye eze na-enwe dabeeere n'ọnụogugu ndị ọ na-achị, e wezuga ndị ọ na-achị, eze enweghi ụgwu ọbụla. **29** Onye na-enwe ndidị nwere ọtụtụ nghoạ, ma onye obi ọkụ na-egosi enweghi uche ya. **30** Ndị dì juụ na-eme ka ụbọchị mmadụ dì ogologo; ekworo na-eme ka o ree ure. **31** Onye ọbụla na-emegbu onye ogbenye na-elelị Chineke kere ha anya, ma onye na-emere onye ogbenye ebere na-asopurụ Chineke. **32** Ọ bulađi n'onwu onye ezi ọmume nwere ebe mgbabaa n'ime Chineke, ma ndị ajo ọmume na-ala n'iyi, mgbe mbibi bjara. **33** N'obi onye nwere nghoạ ka amamihe na-anogide, ma ọ bulađi n'etiti ndị nzuzu ọ na-eme ka amara ya. **34** Ezi ọmume na-ewuli mba elu, ma mmechie bụ ihe ihere nye ndị ọbụla. **35** Eze na-añuri ọnụ n'ihi odibo maara ihe; ma odibo na-eweta ihere na-apkali oke iwe ya.

15 Osisa okwu dì nro na-eme ka iwe na ọnụma laa azụ; ma okwu ike na-apkali iwe. **2** Ire onye maara ihe na-eme ka ihe ọmụma mọbaa, ma ọnụ onye nzuzu na-ekwuputa okwu enweghi uche. **3** Onyenwe anyị na-ahụzụ ihe niile, anya ya díkwa n'ahụ ndị ọma na ndị ọjoo. **4** Okwu dì nwayo na-eweta ndị na-ume; ma nkwo na-eweta ịda mba. **5** Naanị onye nzuzu na-apkọ ndumodụ ndị mṛu ya ihe efu; ma onye ọbụla na-ege ntị nye mgbanwe na-ezipụta ezi uche. **6** Ụlo ndị ezi ọmume na-ejuputa n'otụtụ akụ, ma akụ ndị na-emebi iwu na-ewetara ha nsogbu. **7** Ebugbure ọnụ onye maara ihe na-agbasa ihe ọmụma, ma obi ndị nzuzu ezigị ezi. **8** Onyenwe anyị na-apkọ aja ndị ajo ọmume asị, ma ekpere ndị ndị ha ziri ezi na-atọ ya ụtọ. **9** Onyenwe anyị kporo ụzọ ndị na-emebi iwu asị, ma ndị na-achịso ezi ọmume ka ọ na-ahụ n'anya. **10** Oke ido aka na ntị na-echere ndị na-ahapụ ụzọ. Onye kporo ịba mba asị ga-anwụ ọnwụ. **11** Onyenwe anyị mazuru ihe omimi niile nke ọnwụ na ọkụ ala mmuo; ọ ga-esikwa ariaa ghara ịma obi ụmụ mmadụ? (*Sheol h7585*) **12** Ọ dighị atọ onye na-akwa emo ụtọ ma a baara ya mba, ya mere ọ dighị ejekwuru onye maara ihe. **13** Obi nke na-añuri ọnụ na-eme ka ihu dì mma. Ihu gbarurụ agbarụ na-egosi obi nwere ihe mwute. **14** Obi nwere nghoạ na-achọ imata ihe, ma ọnụ onye nzuzu na-azụ onwe ya n'okwu na-abaghị uru. **15** Ndị onye ogbenye juputara nnọq na mgbalị, ma ndị nwere udo n'obi na-eri oriri mgbe niile. **16** Ọ dì mma inwe akụnụba dì nta ma bürü onye na-atụ egwu Onyenwe anyị, karịa inwe akụ ma nọgụ na nsogbu. **17** Ọ ka mma bụ oke nri akwukwọ nri nta nke nwere iħunanya, karịa ehi buru ibu a zuziri azuzi nke ikpo asị dì na ya. **18** Onye iwe ọkụ na-amalite ọgu; ma onye na-adighị ewe iwe ọsiịso na-eme ka ilụ ọgu kwusi. **19** Eji ogwu gbochị ụzọ onye umengwụ, ma ụzọ onye ọmume ya ziri ezi bụ ụzọ dì larị. **20** Nwa nke maara ihe na-eme ka obi tọọ nna ya ụtọ, ma onye nzuzu na-eleda nne ya anya. **21** Onye na-enweghi uche na-añuri ọnụ n'ime amaghị ihe ya, ma onye nwere nghoạ na-agha ije n'uzo ziri ezi. **22** Nzube na-enweghi ndumodụ na-ama afọ n'ala, ma ndị ndumodụ díri ọtụtụ ọganihu ga-adị. **23** Ọnụ na-adị mgbe

mmadu natara oṣisa dì mma, okwu e kwuru n'oge o kwasiri dì mma. **24** Uzo ndu na-agbago elu nye onye nwere uche, iwezuga ha site na-igbada n'ala mmuo dì n'okpuru. (**Sheol h7585**) **25** Onyenwe anyị na-adotu ma na-adorisị ụlo nke onye mpako, ma oke ala nke nwanyị di ya nwụru ka ọ na-elekọta. **26** Echiche ojoo niile nke ndị na-emebi iwu ka Onyenwe anyị kporo asị ma okwu ebere niile dì ocha n'anya ya. **27** Onye anya ukwu na-ewetara ezinaulo ya nsogbu. Ma onye kporo iri ngari asị ga-adị ndu. **28** Obi onye ezi omume na-atule oṣisa ya ma ọnụ nke onye ajo omume na-asoputa ihe ojoo dì iche iche. **29** Onyenwe anyị anoghị ndị na-emebi iwu nso; ma ọ na-anụ ekpere ndị ezi omume. **30** Ihu ochi na-eweta obi ụtọ. Akukọ ọma na-enyekwa okpukpụ ndu. **31** Onye na-ege ntị nye iba mba nke na-enye ndu ga-esoro ndị amamihe nọro. **32** Onye jurụ ido aka na ntị kporo onwe ya asị ma onye obula naara ndumodụ nwere nghota. **33** Itụ egwu Onyenwe anyị bụ amamihe na-abịa site n'ido aka na ntị; onye dì umeala n'obi ga-anata ugwu na nsopụrụ.

16 Mmadu nwere ike pịa ihe o chorò ime, ma okwu ikpeazu ga-esi n'ọnụ Onyenwe anyị. **2** Uzo niile nke mmadu dì ocha n'anya ya, ma Onyenwe anyị na-atule ebunnobi niile nke mmadu. **3** Were oru gi niile nyefee n'aka Onyenwe anyị, o ga-eme ka ha gaa n'ihu. **4** Onyenwe anyị na-eme ka ihe niile rupụta ebunnuche ya, o buladi ndị mmebi iwu ka e debere maka ụboshi mbibi. **5** Onyenwe anyị kporo ndị nwere obi dì mpako asị. Mara nke a nke ọma: Ha aghaghị ita ahụhụ. **6** O bụ site n'iḥunanya na eziokwu ka ejị ekpuchi mmechie; ọ bükwa site n'egwu Onyenwe anyị ka mmadu ji agbanari mmechie. **7** Mgbe ụzọ mmadu na-agbaso na-ato Onyenwe anyị ụtọ, ọ na-eme ka mmadu ahụ na ndị iro ya dì n'udo. **8** O dì mma inwe ihe nta n'ezi omume karja inwe ọtụtụ uru n'uzo ikpe na-ezighị ezi. **9** Anyị nwere ike pịa opipia n'obi anyị, maqbụ Onyenwe anyị na-edu ije anyị. **10** Ebugbère ọnụ eze na-ekwu okwu sitere na-ezi nghota, ọnụ ya adighị ekpe ikpe na-ezighị ezi. **11** Ihe ọtụtụ ziri ezi na ihe niile ha n'otu diri Onyenwe anyị, ihe niile e ji atu ihe dì n'ime akpa bụ ya mere ha. **12** Ndị eze kporo ime ihe na-adighị mma asị, n'ihi na site n'ezi omume ka ocheeze ji eguzosi ike. **13** Ndị eze na-enwe mmasị n'ebugbère ọnụ na-ekwu eziokwu, ha na-agụ onye na-ekwu eziokwu dì ka ezi mmadu. **14** Iwe eze bụ onyeozị nke ọnwụ. Onye maara ihe ga-eme ka o daju. **15** Mgbe ochi dì n'ihu eze ọ na-ewetara onye hụrụ ya ndu, ihuoya ma dì ka igwe ojii na-eweta mmiri ozuzu. **16** O ka mma inwe amamihe na mmuo ighoṭa ihe karja inwe ọlaçcha na olaedo. **17** Uzo dì lariị nke onye ziri ezi bụ iwezuga onwe ya puo n'ihe ojoo, ndị na-echebe ụzọ ha niile na-echebekwa ndu ha. **18** Nganga na-eweta ịla n'iyi, mpako na-ewetawka odida. **19** O ka mma ịbu onye ogbenye nwere obi umeala karja ịbu onye nganga, na onye so ndị nganga keta oke n'ihe ha kwatarra n'agha. **20** Onye obula na-aña ntị na ndumodụ ka ihe na-agara nke ọma, onye a goziri agozi bụ onye ahụ nke na-atukwasị Onyenwe anyị obi. **21** A na-amata onye nwere uche site n'udị nghota o nwere. Okwu dì ụtọ na-eme ka mmadu mta ihe nke ọma. **22** Inwe uche bụ isi iyi ndu nye ndị niile nwere ya, ma enweghi uche na-ewetara ndị nzuzu ntaramahụ. **23** Obi onye maara ihe na-eme ka e tiney uche n'okwu ọnụ ya, ebugbère ọnụ ha na-emekwa ka mmuata gaa n'ihu. **24** Okwu dì nro na-ato ụtọ ka mmanu anụ, ọ na-ato mkpuruboi ụtọ, na-enyekwa

okpukpụ ahụ ike. **25** O dì ụzọ nke ziri ezi n'anya mmadu, ma n'ikpeazụ ọ na-eduba n'onwu. **26** Aguụ ihe oriri nke onye oru na-aruputara ya oru; aguụ na-akpalı mmuo ya iga n'ihu. **27** Ndị ojoo na-atuputa echiche ojoo, ebugbère ọnụ ha dì ka ọkụ nke na-ekpochapụ ahụ. **28** Onye na-emebi iwu na-agbasa ise okwu; ha na-akpalı nsogbu, na-ekewa enyi na enyi. **29** Ndị ojoo na-arafu ndị agbataobi ha, na-edubawka ha n'uzo ga-ewetara ha mbibi. **30** Onye ji ikuanaya ya ekwu okwu na-atomatụ ojoo, onye na-atabi ebugbère ọnụ ya abụo ekpebiela ime mmechie. **31** Isi awo bụ okpueze nke mara mma, a na-enweta ya n'uzo ezi omume. **32** Onye na-adighị ewe iwe oṣiṣo karirị onye a maara aha ya. Onye nwere ogologo ntachiobi karirị onye na-adota obodo n'agha. **33** A na-efe nza, n'ihi ichopụta uche Onyenwe anyị, maqbụ Chineke n'onwe ya na-ekpebi ihe a ga-efeta na nza ahụ.

17 O ka mma ịta iberibe achịcha kporo nkụ ma ino n'udo adị ya, karịa n'ulọ juputara n'oke oriri na ilụ ọgu. **2** Ohu nwere uche ga-achị nwa nna ya ukwu na-eweta ihere ma ketakwa oke n'ihe nketa dika otu n'ihe ndị ezinaulo ahụ. **3** Ite ejị anucha ihe diri ọlaçcha, oke ọkụ dikwara olaedo ma Onyenwe anyị na-anwale obi. **4** Ajo mmadu na-aña ntị n'ebugbère ọnụ na-eduhie, onye ụgha na-añakwa ntị nye ire na-ekwu okwu ịla n'iyi. **5** Onye obula na-akwa ogbenye emo ọ bụ Chineke kere ha ka ọ na-eleli anya. Ndị niile na-añurị ọnụ n'ihi ihe ike dákwasịri ha aghaghị ita ahụhụ. **6** Umụ umụ bụ okpueze ndị okenye. Nne na mna bụ inya isi nke ụmụ ha. **7** Ebugbère ọnụ na-ekwu okwu dì mma ubaghị nke onye nzuzu, otu a kwa, ebugbère ọnụ na-agha ụgha ekwesighị ịbü nke onye na-achị achị. **8** N'anya onye na-enye ngari ọ na-ahutu ya dika ogwu irata mmadu, ha na-eché n'ebé obula ha chere ihu ihe ga-aga nke ọma. **9** Onye obula na-akwado iḥunanya na-ekpuchi njehie, ma onye na-ekwu ihe mere mgbe na mgbe na-ekewa ezi enyi. **10** Iba mba ntakirị a baara onye nwere nghota bara uru karja narị ụtarị nke a pjara onye nzuzu. **11** Onye ojoo na-ebi naanị ndu nnupu isi megide Chineke. Ọ bükwa onyeozị nke ọnwụ ka a ga-eziga imegide ya. **12** O ka mma izute nne Bia a napụrụ umụ ya karja izute onye nzuzu uche ya gbagorị agbagorị. **13** O burụ na i jiri ihe ojoo kwụo ụgwọ ihe ọma, obụbụ ọnụ dīrị ezinaulo gi. **14** Esemokwu malite ọ na-esi ike imedo ya, n'ihi ya ekwela ka ọ malite. **15** Onye na-asị onye ikpe maara na ikpe amaghị ya na-amakwa onye aka ya dì ocha ikpe, Onyenwe anyị na-akpọ omume abụo a asị. **16** Uru gini ka ego bara n'aka onye nzuzu; ebe ọ bụ na o nweghi ike ichọ amamihe. **17** Ezi enyi na-egosi iḥunanya n'a n'oge obula. Otu a kwa, nwanne na-aba uru n'oge mkpa. **18** O bụ uche ezughị oke ịnara ụgwọ onye ọzị ji, si otu a ghọ onye ji ụgwọ. **19** Onye na-ahụ esemokwu n'anya hụrụ mmechie n'anya. Onye na-ewuli ọnụ ụzọ ama ya elu na-akpọ ntipia oku. **20** O dīghị aga n'ihi bụ onye obi ya gbagorị agbagorị. Onye nwere ire nrafu ga-adanye na nsogbu. **21** O bụ naanị iru uju na obi ojoo dīrị nna nke nwa ya na-eme ihe nzuzu. **22** Obi nke na-añurị ọnụ na-eme ka ahụ sie ike, ma mmuo na-eru uju oge niile na-akpata ọria. **23** Onye ajo omume na-anara ihe ngari na nzuzu ka o sugharia ikpe ziri ezi isi. **24** Onye nwere nghota na-eché uche amamihe n'ihe ọ na-eme, ma anya onye nzuzu na-elegharị ruo na nsotu nke ụwa. **25** Nwa dì nzuzu na-ewetara nna ya mwute, bùrùkwa nne mürü ya ihe ilu. **26** O burụ na ịra onye ezi omume nra

adighi mma, n'ezie, ipia ndị orụ ihe n'ihi ezi orụ ha ezighị ezi. **27** Nwoke ahụ na-adighị ekwu otutu okwu bụ onye maara ihe, onye mmuo ya díkwa jụụ bu onye nwere nghoṭa. **28** A ga-agu onye nzuzu n'onye maara ihe ma ọ bürü na ha gba nkịtị, gụoķwa ha na ndị nwere nghoṭa ma ọ bürü na ha e jide ihe.

18 Onye ihe mmadu na-adighị amasi na-agbaso naani ọchichọ nke ya onwe ya, na-alusokwa ezi nzube niile ọzo ogu. **2** Nghoṭa adighị ato onye nzuzu ụtọ. Naanị ihe ọ maara bụ ikwu uche ya. **3** Mgbe onye ajo omume na-abata, ka nleda anya na-abata, otu a kwa nkocha na-eweta ihere. **4** Okwu ọnụ niile bụ mmiri dí omimi, ma amamihe dí ka mmiri iyi na-aso aso. **5** O dighị mama ime ka ikpe gara onye mere ihe ojoo, si otu a gbochie onye aka ya dí ocha inweta ikpe ziri ezi. **6** Egbugbere ọnụ ndị nzuzu na-ebutere ha esemokwu, ọnụ ha na-ebutere ha ihe otiti. **7** Ọnụ onye nzuzu na-etiinye ya na nsogbu, egbugbere ọnụ ya bụ onya nye mkpuruobu ya. **8** Okwu niile nke onye na-agba asirị na-ekwu díka iberibe nri n'atọ ezi ụtọ, ha na-agbadakwa n'ime ime ala afọ. **9** Onye dí umengwu n'orụ ya bụ nwanne nke onye mbibi. **10** Aha Onyenwe anyị bụ ụlọ elu e wusiri ike, ndị ezi omume na-agbaba n'ime ya izere ndị. **11** Akụ ndị ogaranya bürü ha obodo e wusiri ike, o bükwa mgbedi dí elu nke a na-apughị ịmafe n'echiche ha. **12** Tupu mmadu adaa obi ya na-ejuputa na nganga, ma inwe obi umeala na-eweta nsopụrụ. **13** Inye ọsisa okwu tupu mmadu ege ntị bụ enweghi uche na ihe ihere. **14** O bụ mmuo mmadu na-akwado ya n'oge nrịa nrịa, ma mmuo e tipjara etipjia, onye pürü ibuli ya? **15** Obi onye nwere nghoṭa na-enweta ihe ọmụma, n'ihi na ntị onye maara ihe na-achoputa ya. **16** Onyinye mmadu na-akwara ya uzo sara mbara, o na-edubakwa ya n'ihi ndị dí elu. **17** N'ikpe onye buru uzo kwuo ihe na-eze na-adị ka onye ikpe gaara, tutu ruo mgbe mmadu bijara bido iju ya ajuju. **18** Ife nza na-akwasi esemokwu na ndorondorọ dí n'etiti mmadu abụ ndị olu ha na-ala elu. **19** O dí mfe ilugbu obodo karịa ime ka obi nwanne e mehiere tugharja. Iwe ya na-adị ike díka ọnụ uzo e jiri igodo tuchie. **20** Site na mkpuru nke okwu ọnụ mmadu miptara ka afọ ga-eji ju ya. Sitekwa n'ihe owuwe ubi nke egbugbere ọnụ ha ka ha ga-eji rijuo afọ. **21** Ike ọnụna na ndị ire n'aka. Ndị hụru ya n'anya ga-eri mkpuru ya. **22** Nwoke ahụ chotara nwunye chotara ezi ihe. Q na-anatakra ihuoma site n'aka Onyenwe anyị. **23** Onye ogbenye na-ariọ arirị maka ebere; ma ogaranya na-asa okwu ike ike. **24** Onye nwere ọtụtụ ndị enyi ndị na-ekwesighị ga-abia n'ịla n'iyi mgbe na-adighianya, ma ọ dí enyi nke na-arapara nso karịa nwanne.

19 O ka mma ịbü ogbenye onye kwasiri ntukwasị obi karịa ịbü onye nzuzu na-ekwu okwu ugħa mgbe niile. **2** Arirị nke na-enweghi ihe ọmụma adighị mma otu a kwa onye ɣkwụ ya na-eme ngwa na-ejehie uzo. **3** Enweghi uche nke mmadu na-eduba ha n'oghom, ma obi ha na-ewe iwe dí ukwuu megide Onyenwe anyị. **4** Onye nwere ego na-enwe ọtụtụ ndị enyi, ma ọ na-ara ahụ ka ndị enyi onye ogbenye nogide. **5** Onye na-agba ama ugħa ga-ata ahlu, uzo onye na-ekupu ugħa díka ume ka a ga-achoputakwa. **6** Ọtụtụ mmadu na-achị ihuoma n'ebé onye na-achị achi nọ, otu a kwa, mmadu niile na-agbalị ịbü enyi onye na-agbasaka ya na-enye onyinye. **7** Ebe ọ bụ na umatunne onye ogbenye na-akpo ya asi, ginijkwa ka ndị enyi ya ga-eme? Mgbalị ya niile

irio ha arirịo ezughị ime ka ha nogide. **8** Onye na-enweta amamihe hụru ndị n'anya, onye na-edebekwa nghoṭa na-enweta oganihu. **9** Onyeama ugħa aghaghị ita ahlu, onye əbula na-ekwupu okwu ugħa díka mmiri ga-ala n'iyo. **10** Onye nzuzu ekwesighị ibi díka ogaranya; ohu ekwesikwagħi iċhi umentu eze. **11** Ezi uche mmadu nwere na-amuputa ndidi; o bükwa nkwanje ugħu nye onye n'adighị agu mpkpari a na-akpari ya. **12** Iwe eze dí ka mbigbo nke օdum. Ma obi uto ya dí ka igirig i'nelu aħiħa ụtọ. **13** Nwa nzuzu bu ịla n'iyo nke nna, nwunye na-ese okwu dí ka mmiri ọtụtụ na-atu kpom, kpom, mgbe niile n'elu ụlọ puru epu. **14** Ụlọ dí iċhe iċhe na akū bụ ihe nketa a na-anata n'aka ndị nne na nna, ma nwunye nwere uche na nghoṭa na-esite naanī n'aka Onyenwe anyị. **15** Umengwụ na-akpata oke irahū ura, onye qof ogori ka aguū na-agu. **16** Onye na-edede iwu Chineke na-enweta ndị, ma onye na-akpo ya asi na-anwụ. **17** Onye əbula na-egosi ndị ogbenye obi ebere na-ebinye Onyenwe anyị ihe, o għawwighachi ha n'ihi ihe ọma ha mere. **18** Dqq nwa gi aka na ntị mgbe o ka dí na nwantakirị n'ihi na oge ahụ ka olileanya dí. Ma i meghi otu a, ọ bụ ndị ya ka i na-emebi. **19** Onye oke iwe ga-anata nra so ya, n'ihi na ọ bürü na i naputi ya, i ganaputakwa ya ọzq. **20** Gee ntị na ndumodu a na-enye gi, nabata idő aka na ntị. N'ikpeazu, i ga-abu onye maara ihe. **21** Ọtụtụ atumatu dí n'obi mmadu; maqbū uche Onyenwe anyị ga-emezu. **22** Obi ebere mmadu na-eme ka a na-achosi ya ike. Q ka mma ịbü ogbenye karịa ịbü mmadu nke eziokwu əbula na-adighị n'onụ ya. **23** Itu egħu Onyenwe anyị na-enweta ndị na ɔnġi, na nċhebe site n'ihe mmeru ahụ. **24** Onye umengwụ na-amanye aka n'efere nri, o għagħi ewegħachi ya o bħalid tinye n'onụ ya. **25** Tie onye na-akwa emo ihe, onye na-enwegħi uche ga-agħo onye nwere ezi uche, baara onye nwere nghoṭa mba, ha ga-enweta ihe ọmụma. **26** O bụ nwa ahụ na-enweta ihere ga-ezu nne na nna ya oħi, maqbū chupu ha site n'ulọ ya. **27** Nwa m ọ bürü na i hapu iġe ntị na ntuziaka m, i ga-esi n'okwu ihe ọmụma kpfau. **28** Onyeama ugħa na-akwa ikpe ziri ezi emo. Onu nke onye ajo omume na-eloda ajo ihe. **29** Ndị na-akwa emo na ndị nzuzu ga-ata ahlu; a ga-etikwa ha ihe.

20 Mmanya bụ onye na-akwa emo. Onye mkpotu ka ihe ɔnġi nna-aba n'anya bụ. Onye əbula kwere ka ha duhie ya bu onye nzuzu. **2** Ọnġuma eze na-emenye oke ujо n'ahụ díka mbigbo nke օdum; ndị na-akpasu ya iwe ga-atu ụtọ ha. **3** O bụ ihe nsopurụ nye onye na-ezere okwu na ɣuka, ma onye nzuzu əbula na-eme ngwa ise okwu. **4** Onye umengwụ adighị aru ọrū ubi n'oġe ya. N'oge owuwe ihe ubi o pugħi icheha ihe oriri. **5** Nzube niile nke dí mmadu n'obi bụ mmiri dí omimi, ma onye nwere nghoṭa na-adopputa ha. **6** Ọtụtụ mmadu na-asị na ha nwere iħlunaya na-adighị agharipu, ma onye kwasiri ntukwasị obi, onye pürü icheha ihe? **7** Onye ezi omume nke na-ejegħar i'n'izuoke, ndị ihe na-agara nke ọma ka umatunne ga-anochi ya ga-abu. **8** Mgbe eze na-anokwasị n'oeħeze ja ikpe ikpe, o na-eji anya ya abuo afuchapu ihe ojoo niile. **9** Onye pürü i si, "Emeela m ka obi m dí oħra; Abu m onye dí oħra, mmieħie adighikwa n'ime m?" **10** Ihe ọtụtụ aghħaqgo na ihe ọtụtụ nghogbu, ha niile bụ ihe aru n'iħu Onyenwe anyị. **11** Əbulađi umuntakirị ka a na-amata site n'omume ha niile, nke a ọ pūtara n'omume ha dí oħra n'ezie a, burukwa ihe ziri ezi? **12** Ntị nke na-anu ihe na anya

nke na-ahụ ụzo, o bụ Onyenwe anyị mere ha abụo. **13** Ahula irahụ ụra n'anya, ka i ghara igho onye ụkpa. Bile, muru anya, rusie oru ike, ka i nwewka ihe oriri. **14** “Lee, ihe a joro njo, o baghi uru,” ka onye na-azụ ahịa na-asị, ma mgbe o pürü o na-anya isi n'ihi ihe o zutara. **15** Olaedo di, na ọtụtu rubi n'ebe o bara uba, ma ebugbure ọnụ nke na-ekwupụta ihe ọmụma bụ ọla dí oke ony়ahia. **16** Chiri uwe onye ahụ naara onye mba ozq n'aka mbe. Jichiekwa ihe mbe ahụ o nyere n'ihi onye mba ozq o nara na mbe. **17** Nri e nwetara n'uzo aghugho na-ató mmadụ ụtọ. Ma n'ikpeazu aja ga-eju ya ọnụ. **18** Buru ụzo nata ndumodụ tupu i mee ihe ọbụla i chorø ime; ebula agha ma i bubeğhi ụzo pia opipia. **19** Agwala onye na-akpa asịrị ihe nzuzu gi, n'ihi na ọ ga-akụ ya n'ekwe nye ụwa niile. **20** Oriona onye ahụ na-akocha nne ya na nna ya ka Chineke na-afunyu. **21** Ihe nketa nke anatara n'oke ọsịso, agaghị agozi ya n'ikpeazu. **22** A sìkwal, “Aga m akwughachi gi n'ihi ihe ojoo a.” Chere Onyenwe anyị, o ga-aborø gi ọbø. **23** Onyenwe anyị kporø ihe ọtụtu gbara iche iche asị, ihe ọtụtu aghugho adighị ato ya ụtọ. **24** Onyenwe anyị na-eduzi nzø ükwu niile nke mmadụ. Olee otu onye ọbụla ga-esi ghota ụzo ha? **25** Ime ngwangwa doo ihe nsø, bụ ịma n'onya ma mesie tugharịwa uche banyere imezu nkwa ahụ. **26** Eze maara ihe na-afuchapụ ndị ajo omume, o na-eji wíjilí ifúchà mkpuru gaa n'elu ha. **27** Akonuche mmadụ bụ ọkụ Onyenwe anyị ji enyocha mmuo ya, o na-egwupụta ala ala obi ya, igosi anyị ihe anyị bụ. **28** Ihunanya na ikwesi ntukwasị obi na-echebi eze, site n'ihunanya ka ocheeza ya na-eguzo chím. **29** Ugwu a na-akwanyere ụmụ okorobia bụ n'ihi idị ike ha, ma isi awø bụ nsopuru ndị okenye. **30** Ọkpọ na mmeru ahụ na-ehichapụ ihe ojoo, ụtarị na-asachapụ ime ime nke ahụ mmadụ.

21 Iyi dí iche iche nke jupütara na mmiri ka obi eze bụ n'aka Onyenwe anyị, nke o na-ahazi n'uzo ọbụla di ya mma. **2** Ọru niile bụ ihe ziri ezi n'anya onye na-arụ ya, ma Onyenwe anyị bụ onye na-eleba anya n'echiche obi anyị niile. **3** Ime ezi omume na ihe ziri ezi ka Onyenwe anyị na-anabata karịa ịchụ aja. **4** Nganga na mpako na agüi ihe ojoo nke bụ ọrụ ndị ajo omume, bụ mmehie. **5** Echiche niile nke onye na-arusi oru ike na-eweta uru, díka echiche onye ome ngwangwa na-enweta naanị ụko. **6** Uru niile enwetara n'uzo na-ezighi ezi adighị adidige, ha bụ nkuume ifufe na-efesa, ndị na-achọ ya na-achọ ọnwụ. **7** N'ihi na ndị na-emebi iwu anaghị eme ihe ọma, ihe ojoo ha na-eme na-alaghachị laa ha n'iyi. **8** Ụzo onye na-emebi iwu bi ihe gbagoro agbagó, ma omume onye aka ya dí ocha ziri ezi. **9** Ọ ka mma ibi n'otu akukụ elu ụlo karịa ibinyere nwanyị na-eze okwu. **10** Ihe na-ató onye ojoo ụtọ bụ imerụ ndị ozq ahụ; o maghị imere mmadụ ibe ya ebere. **11** Mgbe a na-ata onye na-akwa emo ahụ, onye na-enweghi uche na-enweta amamile, ma mgbe a na-akuziri onye maara ihe o na-enweta ihe ọmụma. **12** Onye ezi omume na-amụta ihe site n'ile ụlo onye ajo omume anya na-emekwa ka ndị ajo omume laa n'iyi. **13** Onye na-adighị ege ntị na mkpu onye ogbenye, ya onwe ya ga-akpokwa mkpu ma agaghị aza ya. **14** Onyinye enyere na nzuzu na-eme ka iwe dajuo, otu a kwa, ngari ezonyere n'ime uwe na-eme ka oke ọmụma dajuo. **15** Onye ezi omume na-aññi ọnụ mgbe e kpere ikpe ziri ezi, ma bürü ihe oke egwu dírị ndị na-eme ajo ihe. **16** Onye ọbụla si n'uzo nghoza wezuga onwe ya ga-eso n'otu ndị nwurụ anwụ. **17** Nwoke hụrụ ibi ndị nganga n'anya

na-ada ụkpa; iñu mmania na oke oriri abughị ụzo esi akpata aku. **18** Onye ajo omume ga-abụ ihe mgbatupa maka onye ezi omume, onye aghugho ga-abukwa ihe mgbatupa maka onye ndị ya ziri ezi. **19** Ọ ka mma ibi n'ozara karịa ibinyere nwanyị na-atamu ntamu na-esekwa okwu. **20** Onye maara ihe na-edede ezi ihe oriri na mmanụ oliv n'ulø ya, ma onye nzuzu na-eloda ihe niile n'onya ya. **21** Onye na-achuso ezi omume na ihunanya ga-achọta ndị, na ugwu na oganihi. **22** Onye maara ihe nwere ike megide obodo ndị dike, kwatuokwu ebe ewusiri ike nke ha tükwasirị obi ha. **23** Onye na-echekwa ire ya na ọnụ ya na-egbochiri onwe ya ọdachi. **24** Onye nganga na onye mpako, onye na-akwa emo bụ aha ya. Ọ na-eji oke nganga eme ihe niile. **25** Oke ọchichọ nke onye umengwu na-ewetara ya ọnwụ n'ihi na ọ juru iru ọrụ. **26** Kwa ụbøchị ka o na-achọ inwe karia, ma onye ezi omume na-enye na-akpaghị oke. **27** Chineke kporø aja ndị na-emebi iwu asị, nke ka nke, ma ọ bürü na ha na-enye onyinye a site na nzube ojoo. **28** Onyeama ugħa ga-alà n'iyyi, ma onye ọbụla na-ege ya ntị ka a ga-ebibi ruo ebigħi ebi. **29** Ndị ajo omume na-ebi ndị atughị egwu, ma ndị omume ha ziri ezi na-atugharị uche n'uzo ha niile. **30** O nwiegħi amamihe di, o nwiegħi nghoza di, o nwekwagħi atumatụ ọbụla, nke pürü iguzosi ike megide Onyenwe anyị. **31** E nwere ike jikere īnyinya, kwadokwa makha agha, maqbū naanī Onyenwe anyị na-enye mmeri.

22 Ihe nhorø dí ezi mma ka aha ọma bụ karịa ọtụtu akụ, inata amara iħuomqa ka mma karịa ọlaqcha na ọlaedo. **2** Ma ogbenye ma ogaranya bụ otu n'ihu Onyenwe anyị onye kere ha niile. **3** Onye nwere uche na-ahụ nsogbu nke na-abia n'ihu ma zobe onwe ya, ma onye na-enwegħi uche anaghị ele anya, o na-adaba n'ime nsogbu ahụ taa ahħu so ya. **4** Obi umeala bụ egwu Onyenwe anyị, ugwo o na-akwụ bụ akunuba, na nsopuru na ndị ogologo. **5** Ogwu na ighbudu dí n'uzo onye na-emebi iwu; ma onye kporø ndị ya ihe na-aso ya aso. **6** Kuziere nwantakirị ka o horø ụzo ziri ezi, mgbe o tolitere o ga-anogide n'ime ya. **7** Díka ogaranya si achị ogbenye, otu a kwa ka onye na-ebi ego si bürü ohu onye na-ebinye ya ego. **8** Onye na-agħa ikpe na-ezighi ezi díka mkpuru, ga-ewe ajo ihe díka ihe ubi, mkpanaka nke ikiwe ha ga-agħajjkwa. **9** Onye na-agħasapu aka enye onyinye ga-abụ onye a goziri agozi, n'ihi na ha na ekenyettu ndị ogbenye nri. **10** Chupu onye na-akwa emo, ise okwu ga-akwusi, e, iļu ogu na nleli ga-akwusikwa. **11** Onye na-ahụ idị oħra nke obi n'anya, onye okwu ja jupütara n'amara ga-abụ enyi eze. **12** Anya Onyenwe anyị na-echebi ihe ọmụma, ma ọ na-emebi atumatụ niile nke ndị aghugħo. **13** Onye umengwu na-asị, “Ođum no n'ezil! A ga-egbu m n'ama qha mmadul!” **14** Ọnụ nwanyị na-akwa iko bụ oke olulu, nwoke nō n'okpuru oke iwe Onyenwe anyị na-adaba n'ime ya. **15** Obi umuntakirị jupütara n'enwegħi uche, ma apipia ido aka na ntị ga-achupu ya n'ebé dí anya. **16** Onye na-achọ uru site n'imegbu onye na-enwegħi ike, maqbū onye na-enye ogaranya onyinye ga-ebi n'oke ụk. **17** Lezie anya gee ntị n'okwu niile nke ndị maara ihe, tinye uche gi n'ihe m na-akuzi. **18** Ọ di ụtọ ma idebe ha n'obi gi, ma ha dikwa n'egbugbure ọnụ gi mgbe niile. **19** Ọ bụ ka ntukwasị obi gi dí n'ime Onyenwe anyị, ya ka m na-akuziri gi taa, ọbụladị gi onwe gi. **20** Ọ bụ na m edepubaberegi gi iri ndumodụ ato ndị a, bụ okwu ndumodụ na ihe ọmụma? **21** Ha na-ezi gi ihe bụ ikwesi ntukwasị obi na ikwu eziokwu. Mgbe ahụ ọ bürü na-

ezie gi si gi gaa chota eziokwu i ga-eji ezi oqisa loghachi. **22** Emegbulu ogbenye n'ihi na o bu ogbenye. Emegidekwala ya n'uzo ikpe. **23** N'ihi na Onyenwe anyi ga-ekwuchitere ha onu ha ma biebikwa ndi na-emegide ha. **24** Gi na onye na-ewe oke iwe abula enyi, gi na onye na-ewe iwe oqisjo emekokwala ihe, **25** ma o bughi ya, i nwere ike imata ndu ha, si otu a tinye ndu gi na nsogbu. **26** Abula onye otu n'ime ndi na-anara ndi mmadu akaebe maqbū kwee nkwa ikwu ugwo onye ozo ji. **27** N'ihi na o buru na i nweghi ego i ga-eji kwu ugwo ahu, a ganapu gi o bukadu ihe ndina gi. **28** Ehigarija oke ala e tincere site na mgbé ochie. Nke ndi nna ochie gi ha hiwere. **29** I huru mmadu ahu nke nwere nka n'iru oru ya nke oma? O ga-eguzo n'ihi ndi eze, o gaghij eguzo n'ihi ndi a na-amaghị aha ha.

23 Mbge gi na onye na-achị achi nodurị iriko nri, lezie ihe di n'ihi gi anya, **2** tukwasí nmma ri akpíri gi, ma o buru na i bu onye iri oke nri na-atò ụtọ. **3** Achosila nri ụtọ ya ike, n'ihi na nri ahu bu nri aghugho. **4** Adogbula onwe gi n'orụ maka iþu ogaranya, atukwasila obi na nghoja gi. **5** N'ihi na akw nwere ike ifu n'otu ntabi anya dikà a ga-asị ya ha nwere nku dika nnunụ ugo. **6** Eriala nri onye aka ntagide na-enye gi. Nri ụtọ ya agukwala gi agu. **7** N'ihi na o bu ụdị mmadu ahu na-eche onuahịa ihe o na-emefuru gi. Q na-asị gi, "Rie ihe, riþokwa ihe onuahịa," ma obi ya adighị n'ebe i no. **8** I ga-agbokwa nke ntakiri ahu i riri mbge ahu, okwu oma ahu niile i kwuru banyere ya ga-abu ihe efu. **9** Atufula ume gi igwa onye nzuzu okwu, n'ihi na o ga-eleda okwu i sitere n'ezì uche kwuo anya. **10** Anarala nwa na-enweghi nne na nna ala ya site n'ihigharị oke ala e gwunyere site n'oge gara aga, **11** n'ihi na onye mgbaþuta ha di ike; ya onwe ya ga-ekwuchitere ha onu ha. **12** Tinye uche gi n'ido aka na ntị; gekwaa ntị nñuru okwu ihe oμuma niile. **13** Ahabula ịdọ ụmụ gi aka na ntị. Ha agaghị anwụ n'ihi na i tiri ha ihe. **14** Jiri mkpara tie ya ihe ma zoputa ndu ya site n'onwu. (*Sheol h7585*) **15** Nwa m, aga m arinri oñu nke ukwuu ma o buru na i ghogho onye maara ihe. **16** Mkpuruþobi m ga-arinri oñu mgbe ebugbure onu gi abuo kwuru ihe ziri ezi. **17** Ekwela ka obi gi kwosa ndi mmehie ekworo, kama nogide n'inu oku n'obi n'itụ egwu Onyenwe anyi mgbe niile, **18** n'ihi na i nwere otutu ihe oma n'ihi gi. Olileanya di ukwuu dirị gi. **19** Nwa m, nwhee uche, gbasookwa ugø Chineke. **20** Anola n'etiti ndi na-anübiga mmanya oke, na ndi iri oke oriri na-atò ụtọ, **21** n'ihi na ihe niile ga-akó ha. O bukwa nkırınka akwa ka onye oke ıra na-eyi n'ahu. **22** Naa ntị n'ido aka na ntị nna gi, apkokwala ịdọ aka na ntị nne gi bu agadi nwanyị asị. **23** Züta eziokwu, erekwala ya, zutakwa amamihe, ntüziaka, na nghoja. **24** Nna onye ezi omume ga-arinri oñu. O bukwa ihe oke oñu inweta nwa maara ihe. **25** Ka nne na nna gi nwhee obi ụtọ. Ka onye mürü gi nñuria. **26** Nwa m, nye m obi gi ka uto m niile nyekwa anya gi oñu. **27** N'ihi na onye akwuna bu olulu miri emi, nwanyị nwe di na-akwa iko bu olulu mmiri di warawara. **28** Dika onye ohi ka o na-echere na-emekwa ka ndi na-ekwesighị ntukwasí obi baa uba n'etiti ụmụ nwoke. **29** Onye ka obi ya juputara n'ahuhu? Onye no na iru uju? Olee onye nwere esemokwu? Onye nwere otutu ihe mkpesa? Onye nwere mmeru ahu nke na-abaghị uru? Onye nwere anya nke na-acha obara obara? **30** O bu ndi na-anò ogologo oge na-arin mmanya, onye na-agà ichoputa mmanya agwara agwa. **31** Elekwasila mmanya anya mgbe o na-acha obara obara, mgbe o na-eziputa ọdịdi ya

n'iko mgbe o na-asaghari nke oma n'ime iko. **32** N'ikpeazu, o na-ata dika agwo na-atukwa dika ajuala. **33** Anya gi abuo galu ihe i na-amaghị isi ya na odu ya, obi gi ga-attulekwa ihe ndi na-agbagwojua anya. **34** I ga-adị ka onye na-edina n'etiti o osimiri, nke na-edinakwa n'elu ụdị n'ejide ugbo. **35** I gasi, "Ha tiri m ihe, ma emerughị m ahụ. Ha pijara m ihe, ma amaghị m. Olee mgbe m ga-eteta, ka m pụo ga chọp mmanya ozo?"

24 Ekwosola ndi ajo omume ekworo, ka ihe banyere ha ghara ịto gi ụtọ. **2** N'ihi na-atumatu obi ha niile bu otu ha ga-esi mee ihe ike, ebugbure onu ha na-ekwu naanị maka oqbaaghara. **3** O bu amamihe ka e ji ewu ụlọ, o bukwa nghoja ka e ji eme ka o guzosis ike. **4** Sitekwa n'ihe oμuma ka aku niile ji ejuputa n'ime ya, bu aku ndi puru ihe ma díkwa oke onuahịa. **5** Onye maara ihe na-emeri site n'idi ike, ndi nwere oμuma ihe na-akpalị ihe ha. **6** Ejala ogu ma o bughi na i nwetara ezi ndumodụ, n'ihi na nzoputa di n'ige otutu ndi ndumodụ ntị. **7** Amamihe di elu nke ukwuu nye ndi nzuzu, ha gaghij asaghe onu ha n'ogbakó onu uto ama. **8** Onye na-eche echiche ime ihe ojoo ka a ga-agu dika onye nzube ihe ojoo. **9** Nzube niile nke onye na-enweghi uche bu mmehie, ndi mmadu na-akpo onye na-akwa emo asị. **10** O buru na i pughi iguzosi ike n'oge nsogbu, i bu nnop onye ike ya di ntakiri. **11** Naputa ndi a na-eduba n'onwu. Naputakwa ndi ahu a mara ikpe onwu n'uzo na-ezighị ezi. **12** O buru na i si, "Anyi amaghị banyere ihe ndi a," o bu na onye na-enyoche obi aghotaghi ya? O bu na onye na-eche ndu gi amaghị ya? O bu na o gaghij akwugaghaci onye obuña ugwo dika akaorụ ya siri di? **13** Nwa m nwoke, rachaa mmanu aru n'ihi na o di mma. Mmanu aru nke si n'ubugbo mmanu aru na-adị gi ụtọ n'oni. **14** Marakwa na otu a ka amamihe kwestiri isi ọo obi gi ụtọ. O buru na i chọta ya i nwere olileanya nke ga-adigide. **15** Adịla ka onye na-emebi iwu, onye echiche ya niile bu imegide ụlọ onye ezi omume. A gakwala ga kwakrop ihe di n'ulọ ya. **16** N'ihi na onye ezi omume nwere ike daa ugboro asaa ma o ga-ebilikwa ozo. Ma ndi na-emebi iwu na-aso ngongo mgbe nsogbu bjakwasirị ha. **17** Anırılra oñu mgbe onye iro gi dabara na nsogbu. Ka obi gharakwa ịto gi ụtọ mgbe o dara. **18** N'ihi na Onyenwe anyi puru iwe iwe n'ihi ya megide gi ma kwuþi ita ya ahuhu. **19** Ekwosola onye na-emebi iwu ekworo, maqbū nwa anya ukwu n'ebe onye ajo omume no. **20** N'ihi na onye na-emebi iwu enweghi odinihu; a ga-afunyukwa ọkụ onye ajo omume. **21** Nwa m, ụtọ egwu Onyenwe anyi na onye bu eze, esonyerela ndi ozi na-enupu isi megide nna ha ukwu. **22** N'ihi na o bu na mberede ka i gaso ha daba na nthuju anya. Onye maara ihe ga-abu ogwugwu ya? **23** Ndị a bukwa okwu ozo ndi amamihe kwuru, iji gosi na ikpe ikpe na-akwughi ọtọ adighị mma. **24** Onye obuña nke na-asị onye ikpe mara, "Onye ezi omume ka i bu," ga-anata obuña onu site n'onu otutu mmadu, mba niile ga-eweso ya iwe. **25** Ma o ga-adịrị ndi ahu na-abara onye ikpe mara mba na mma, ha ga-anatakwa ezi ngozi. **26** Oqisa ziri ezi bu ihe na-egosi ikwesi ntukwasila obi. **27** Ruchaa ọrụ gi di n'ezì. Dozie ala ubi gi. Emesia wuoro onwe gi ụlọ. **28** Agbala ama ugħha megide onye agbataobi gi n'efu. O bu ebugbure onu gi abuo ka i ga-eji ghogho aghugho? **29** Asila, "Aga m emeso ha díkwa ha siri meso m. Aga m akwugaghaci ha ugwo ihe ha mere." **30** Esitere m n'ubi otu onye umengwụ gafee, bu ubi vajinị nke

onye na-enweghi uche, **31** hụ na ogwu etochielo ya, ahịhia etochiekwala ya; mgbidi dị ya gburugburu adaakwala. **32** Elegharị m ya anya site na ya mọta otu ihe a: **33** Nwa ụra nta, nwa iru ụra nta, nwa ichikoba aka nta zuo ike **34** ụbjam ga-abjakwasị gị dika onye ohi, ụkọ abjakwasịkwa gị dika onye na-apụnara mmadu ihe.

25 Ndị a bükwa ilu Solomon, nke ndị ozi Hezekaya eze ndị Juda dekötara n'akwukwo. **2** O bụ nsopurị Chineke izobe okwu, ma nsopurị ndị eze bụ ichoputa ala okwu. **3** Dika idị elu nke eluigwe, dika idị omimi nke ala, otu a ka obi ndị eze bụ ihe a na-apughị ichoputa. **4** Wepụ ihe ahụ niile na-ekpucci mma ọlaocha, onye ọkpụ uzu ọla ga-aruputa efere; **5** wezugakwa ndịsi n'eme ajo ihe n'ihi eze, ocheeze ya ga-eguzosikwa ike site n'ezị omume. **6** Egosiputala onwe gi n'ihi eze, ewerela ọnodụ n'etiti ndị oke mmadu, **7** o gaka mma ma ọ burụ na o si gi, "Rigota n'ebe a," karịa na o wedara gi ala n'ihi ndị oke mmadu. Ihe iji anya gi abụ hụ **8** e mekwala ngwangwa iga n'uloiķpe, n'ihi na o bụ ginị ka i ga-eme n'ikpeazu ma ọ burụ n'onye agbataobi gi etinye gi n'onodụ ihere? **9** O burụ na gi na onye ozo enwe esemokwu, dozienụ ya n'onwe unu, emekwala ka ndị ozo mata okwu nzuzu gi na onye ozo kwuru, **10** ma ọ bughi ya, onye nñụ ya nwere ike menye gi ihere, agwa ojoo gi agaghị enwekwa ọgwugwu. **11** Ndumodụ e nyere n'oge kwsiri ekwesi dị ka mkpuru osisi apul ọlaedo e tinyere n'efere ọlaocha. **12** Dika ọlantị ọlaedo maqbụ ihe ịchọ mma nke ọlaedo mara mma ka mba onye maara ihe bụ na ntị onye na-anụ ya. **13** Onyeozi kwsiri ntukwasị obi na-eweta ntute na ndị, dika mmiri oyisi eme ka ahụ dị juụ n'oge okpomokụ owuwe ihe ubi. **14** Onye ahụ na-adighị emezi nkwa o kwere dika igwe ojii nke na-adighị ezo mmiri. **15** Nwee ndidi, n'ikpeazu i ga-enwe mmeri, n'ihi na ire dị nro na-agbaji okpukpu. **16** Mmanụ ari ọ nato gi ụtọ? Arachala ya karịa, ka o ghara iwtetara gi orịa. **17** Ejela ileta onye agbataobi gi mgbe mgbe, ka i ghara ire ugwu gi. **18** Onye na-agbagide onye agbataobi ya ama ụgha, dika mkporo osisi maqbụ mma agha, maqbụ ọkụ a piziri apizi. **19** Itukwasị onye aghugho obi n'oge nsogbu dì ka iji eze na-eme ndakapụ ata ihe, maqbụ iji ụkwụ jiri ejị agba ọsọ. **20** Dika onye e yipurụ uwe n'ubochị oyi uguru, maqbụ iwere nnu tee n'elụ ọnya, otu a ka onye na-abụrụ onye iwe na-ewe abụ dị. **21** O burụ na aguu na-agu onye iro gi, nye ya nri ka o rie, ọ burukwa na akpịri na-akpọ ya nkụ, nye ya mmiri ka o ịnụ. **22** Mgbe i na-eme nke a, i na-agukwasị icheku ọkụ na-ere ere n'isi ya, Onyenre anyị ga-akwugachikwa gi. **23** Dika ifutse si n'ugwu si eweta mmiri ozuzu, otu a ka ikwu mmadu okwu azu si eweta iwe. **24** O ka mma ibi n'otu akụkụ elu ụlo karịa ibinyere nwanyị na-eze okwu. **25** Ozioma e sitere na mba dị anya nata dì ka mmiri jụrụ oyi nye onye akpịri na-akpọ nkụ. **26** Onye ezi omume nke kwenyere n'ihe onye na-emebi iwu kwuru dì ka iyi a gworụn n'isi ya. **27** Dika ịrachà mmanụ ari hie nne si joọ njo, otu a ka o si burụ ihe na-enweghi nsopurị, mmadu ichoputa ihe ndị ezomiri ezomi. **28** Nwoke ọbụla na-adighị achị mmuo ya dị ka obodo na-enweghi ndị na-eche ya nche, nke e tikporo mgbidi ya etikpo.

26 Ihụ onye nzuzu a na-enye nsopurị dika ihụ mkpuru mmiri ka ọ na-ada n'oge okochị maqbụ mmiri na-ezo n'oge owuwe ihe ubi. **2** Dika nnunụ nta na-efegharị efegharị, maqbụ dika eleke na-awugharị otu a ka ọbụlụ ony়

na-ekwesighị agaghị ere. **3** Utarị dịrị ịnyinya, inyinya ibu ka a na-ekeni mkpumkpu igwe n'oni; otu a kwa ka apipia dị nye azu ndị nzuzu. **4** A zaghachila onye nzuzu dika enweghi uche ya si dị, ma ọ bughi ya gi onwe gi ga-adị ka ya. **5** Zaa onye nzuzu dika enweghi uche ya si dị, ma ọ bughi ya ọ ga-abụ onye maara ihe n'anya onwe ya. **6** Iziga ozi site n'aka onye nzuzu dika mmadu ibipụ ụkwụ ya maqbụ ihụ ihe ike dika mmiri. **7** Dika onye ngwụro si ejị ụkwụ ya ejie ije, otu a ka ilu si esite n'oni onye nzuzu apụta. **8** O baghi uru inye onye nzuzu nsopurị, n'ihi na ọ gaghi anogide. O dị ka iwu ọkukọ mmiri n'azụ. **9** Dika ogwu manyere n'aka onye na-anübiga mmanya oke otu a ka ilu dị n'oni onye nzuzu. **10** Dika ogba ụta si agba ụta ya na-enweghi onye o bụ n'obi, otu a ka o dị bụ onye na-enye onye nzuzu maqbụ onye o bụla na-agafe n'uzo orụ ka o ruora ya. **11** Dika nkita laghachiri ọzọ n'ihe ọ gbọrọ, otu a ka ndị nzuzu dị mgbe ha na-emekwa omume enweghi uche ha. **12** I hụrụ onye mara ihe n'anya nke onwe ya? Olileanya dị nye onye nzuzu karịa ndị dị otu a. **13** Onye umengwụ na-asị, "Ọdụm nọ n'okporozi, ọdụm ji oke iwe na-awaghari nō n'ama niile!" **14** Dika ibo ony় ụzọ si emegharị n'ihe nkonye ya, otu a ka onye umengwụ si na-atugharị onwe ya n'elu ihe ndina ya. **15** Onye umengwụ na-amanye aka n'efere nri ma oke umengwụ a nagħi ekwe ka o weghachi ya tinye n'oni ya. **16** N'uché ya, onye umengwụ na-eche na ọ maara ihe karịa ndị ikom asaa na-eji ezi uche azaghachi okwu. **17** Onye na-etinye onwe ya n'esonemokwu na-agbasaghị ya dì ka mmadu na-apụ n'okporozi dökpurụ nkita ọbụla ọ hụrụ na ntị. **18** Dika onye ara na-agba ọkụ na-ere ọkụ nke na-eweta ọnwụ, **19** ka nwoke ahụ bụ nke na-agħobgu onye agbataobi ya ma sị, "o bụ naanị egwuregwu ka m na-egwu." **20** Ọkụ na-anụy nmbegbe nkụ gwuri, otu a kwa esemokwu na-akwuiṣ mgbe a kwuisiri ikwu ndị ozo okwu n'azụ. **21** Dika icheku si eme ka nkụ nwuru ọkụ, otu a ka onye na-eze okwu si eme ka ọgụ nwuru ọkụ. **22** Okwu niile nke onye na-agba asịri na-ekwu dika iberibe nri n'atọ ezi ụtọ, ha na-agbadakwa n'ime ime ala afo. **23** Dika ite aja ụro nke e ji ọlaocha na-abaghị uru techie, ka ebugbure ọnụ dị nro nke obi juputara n'ihe ojoo bụ. **24** Ndị iro na-eji ebugbure ọnụ ha gbanwee onwe ha, ma n'ime obi ha ọ bụ naanị aghugho dị ya. **25** Okwu ọnụ ya nwere ike tọ ụtọ na ntị ma ekwenyerela ha, n'ihi na ihe arụ asaa juputara n'ime obi ha. **26** O bụ ezie na ọ ga-na-eme ka ọ hụrụ gi n'anya, ma iro ya ga-apuṭa ihe, mmadu niile ga-ahukwa ya. **27** Onye na-egwuru ibe ya olulu ga-adabwa n'ime ya. Ọzq, onye na-enuda nkume, ya ka nkume ahụ ga-adagbu. **28** Onye i kporo asị bụ onye i ga-achọ iwtetara ihe mgbu site n'igha ụgha. Okwu ọma na-esighị n'obi mmadu pütä na-eweta iļa n'iyyi.

27 Anyala isi banyere echị, n'ihi na i magħi ihe echị ga-abụ. **2** Ka onye ozo too gi, ọ bughi ọnụ gi. Ka onye ozo too gi, ka ebugbure ọnụ gi abụq ghara ito gi. **3** Nkume dì aro, aja bükwa ibu aro, ma mkpasị iwe nke onye nzuzu dì aro karịa ha abụ. **4** Iwe na-emebi ihe, ma ekworo joro njo karịa iwe. **5** Mba abara n'ihe ka mma karịa iħunanya ezoro ezo. **6** Ihe kwsiri ntukwasị obi ka mmeru ahụ nke sitere n'aka enyi bụ, ma onye iro na-eme ka isutu ọnụ mħbaa. **7** Mmanụ ari adighị ato onye rijuru afo ụtọ; ma mgbe aguu ji ya, ọ ga-eri ọ büladi ihe dị ilu. **8** Nwoke na-akpafu site n'ulọ ya dị ka nnunụ na-amakwaghị akwụ ya. **9** Mmanụ isi ụtọ na ihe nsure ọkụ

na-esi isi ụtọ na-eme ka obi riṇjia, otu a ka ụtọ enyi di, site na ndumodu nke mkpuruobi ha. **10** Ahapula enyi gi maqbụ ndị enyi nna gi. Mgbe i nọ na mkpa arişa nwanne gi ka o nyere gi aka. Onye agbataobi no gi nso nwere ike inyere gi aka karia nwanne gi nọ ebe di anya. **11** Nwa m, obi ga-atọ m ụtọ nke ukwuu ma a sị na i ga-amuta ihe! Mgbe ahụ, aga m enwe ihe m ga-asaa ndị na-akocha m. **12** Onye nwere uche na-ahụ nsogbu nke na-abịa n'ihu ma zobe onwe ya. Ma onye na-enweghi uche anaghị ele anya, ọ na-adaba n'ime nsogbu ahụ taa aluhụ so ya. **13** Chirị uwe onye ahụ nke naara onye mba ọzọ na mbe. E, chirị ya ma ọ bụrụ nwanyị na-abaghị nwunye ya ka o nara na mbe. **14** Ọ bụrụ na onye ọbụla e jiri oke olu gozie onye agbataobi ya n'isi ụtụtụ a ga-agu nke a dika ijbu onụ. **15** Mmiri na-ata n'ime ụlo mgbe mmiri na-ezo na nwanyị na-eso okwu bụ otu. **16** Onye nwere ike ikwusị ya nwere ike iji aka jide ifufe, maqbụ were aka jide mmanụ. **17** Dika e si ejị igwe amụ igwe ọzọ ka ọ di nkọ, otu a ka mmadụ si enyere ibe ya aka idị nkọ. **18** Onye na-eche osisi fiig nche ga-eri mkpuru ya, onye na-echebekwa nna ya ukwu ka a ga-asopuru. **19** Dika e si ahụ ihu mmadụ n'ime mmiri otu a ka obi mmadụ si egosi ihe onye ahụ bụ. **20** Dika afọ adighị eju ọnwụ na mbibi, otu a ihe na-agụ anya mmadụ adighị agwụ agwụ. (*Sheol h7585*) **21** Ite ejị anucha ihe dirị ọlaocha, oke ọkụ díkwara ọlaedo ma a na-anwale ndị mmadụ site n'otuto a na-enye ha. **22** N'agbanyeghi na i ga-egwepia onye nzuzu n'ime ikwe, were aka odo gwee ha dika mkpuru oka, i pughi isite n'ahụ ha wepụ enweghi uche ha. **23** Lezie ọru gi anya nke ọma, marakwa ọnqdụ igwe ewu na atụrụ gi na anụ ụlo ndị ọzọ, **24** n'ihi na akụnụba adighị adigide. Ọ buladi okpueze nke onye eze na-emesia gabiga. **25** Mgbe e gbupuchara ahijia ochie, nke ọlụrụ na-epupụta, mgbe ahụ ka a na-achikobata ahijia sị n'ugwu. **26** Umụ atụrụ ga-enye gi uwe i ga-eyi, umụ ewu ga-enyekwa gi ego ọnụahịa ala ubi gi. **27** I ga-enwe mmiri ara ewu nke ga-ezuru gi na ndị ezinaulọ gi nri, na nke ga-edozi ahụ ndị odibo nwanyị gi.

28 Ndị ajo omume na-agba ọsọ mgbe onye ọbụla na-adighị achụ ha, ma ndị ezi omume na-enwe ntukwasị obi dika ọdụm. **2** Mgbe njehie di n'obodo di otụtụ, o nwere otụtụ ndịsi, ma onyeisi nwere ezi nghota na ihe ọmụma ga-emie ka udo na-adigide ogologo oge. **3** Onye na-achị achị nke na-emegbu ndị ogbenye, bụ mmiri ozuzu nke na-azachapụ ihe niile mee ka nri ghara idị. **4** Onye na-adighị asopuru iwu na-eto ndị ajo omume, ma ndị na-edede ihe iwu kwuru na-ebu agha megide ha. **5** Ndị ajo omume adighị aghota uru ikpe ziri ezi bara, ma ndị na-eso Onyenwe anyị na-aghotà ihe bụ uru ya. **6** Ọ kaara gi mma ijbụ nwa ogbenye na onye eziokwu karịa na i bụ ọgaranya na eze aghaghị. **7** Umụ okorobia nwere nghota na-eme ihe iwu kwuru, ma nwa nke ya na ndị oke oriri bụ enyi na-emenye nna ya ihere. **8** Onye na-eme ka akyi ya baa ọba site na inara ụma maqbụ ọmụrnwua n'aka onye ogbenye, na-ekpokota ya nye onye ọzọ, onye na-emere ndị ogbenye ebere. **9** Onye na-ezewuga ntị ya site n'ebe iwu m di, ọ buladi ekpere ha bụ ihe arụ. **10** Onye ọbụla na-eduhie ndị ziri ezi n'uzo ihe ọjoo, ga-adaba n'onya ahụ ha onwe ha gbara, ma ndị na-enweghi ita ụta ga-anata ezi ihe nketa. **11** N'anya nke onwe ya, onye ọgaranya na-agụ onwe ya dika onye maara ihe, ma n'ezie, onye ogbenye nwere nghota na-enyochapụta amaghị ihe nke onye ọgaranya. **12** Mgbe ihe na-

agara ndị ezi omume nke ọma, onye ọbụla na-añurị ọnụ, ma onye ọbụla na-ezo onwe ya mgbe onye na-emebi iwu na-aga n'ihu. **13** Onye na-ezo mmehie ya agaghị enwe ọganihu na ndị ya. Ma onye na-ekwupụta mmehie ya hapukwa ha, ka a ga-emere ebere. **14** Ngozị na-adịrị mmadụ ahụ na-atụ egwu Chineke, ma onye na-enupu isi na-etinye onwe ya na nsogbu. **15** Dika ọdụm na-agbọ ọja maqbụ nne bija na-achị mmadụ otu a ka onye ọchichị ọjoo nke na-achị ndị na-enweghi ike di. **16** Ọ bụ naanị eze na-amaghị ihe ga-akpagbu ndị ya; ma eze ga-achị ogologo oge bụ eze kporo iri ngari asị. **17** Obi ogbu mmadụ ga na-ama ya ikpe ruo ala mmịọ. Ka onye ọbụla għara inyere ya aka. **18** Onye na-eje ije na-enweghi ita ụta ka a na-echebe, ma onye ụzo ya gbagoro agbagu ga-adaba n'olulu. **19** Onye na-aru ala ubi ya ga-enwe nri n'ebe ọ bara ụba, ma onye na-agbaso ihe efu di iche iche, ụbiam ga-eju ya afọ. **20** Onye ọbụla nke kwasiri ntukwasị obi ga-enweta ọtụtu ngozi, ma nwoke ahụ na-achị ijbụ ọgaranya ngwangwa aghaghị inweta ntaramahụ. **21** Ile mmadụ anya n'ihu n'oge ikpe jogburu onwe ya. Ma ụfodụ ndị ikpe na-eme ihe na-ezighị ezi, ọ buladi, n'ihu iberibe nri. **22** Onye aka ntagide ọ na-anụ ọkụ n'obi igho ọgaranya amaghị na ụkpà nō na-eche ya. **23** Onye ọbụla na-abara mmadụ mba, n'ikpeazu ga-enweta amara karịa onye ahụ na-aja mmadụ ibe ya mma ire ụtọ. **24** Nwoke na-ezu nne na nna ya ohi ma na-asikwa, “Olee ihe ojoo di na ya?” Onye di otu a bụ nnọ enyi ndị mbibi. **25** Ndị oke ọchichị na-akpalị ise okwu, ma ndị na-atukwasị Onyenwe anyị obi na-enwe ọganihu. **26** Nwoke ahụ na-atukwasị onwe ya obi bụ onye nzuzu! Ma ndị na-agbaso amamihe Chineke, aka adighị akpa ha. **27** Ọ bụrụ na i nye ogbenye, a ga-egboru gi mkpa gi. Ma ọbụbụ ọnụ dirị ndị ahụ na-ekpuchi anya ha n'ebe ndị ogbenye nọ. **28** Mgbe ndị ajo omume na-agụ n'ihu, ndị ezi omume na-ezo onwe ha, ma mgbé ha n'ala n'iyi, ndị ezi omume n'aba ụba.

29 Onye a na-abara mba mgbe niile ma ọ naghị anata ndumodu, n'otu ntabi anya ka a ga-etipia ya, ọ gaghi ekulikwa ọzọ. **2** Mgbe ndị ezi omume nō n'ochichị, ndị a na-achị na-añurị ọnụ, ma ha na-asụ ude mgbe onye ajo omume na-achị. **3** Nwoke hụrụ amamihe n'anya na-eme ka nna riṇjia, ma onye bụ enyi ụmụ nwanyị akwuna, na-ala akụnụba ya n'iyi. **4** Eze na-achị n'ezioke na-ewetara obodo ya ọganihu, ma nke na-achị ngari na-ala ya n'iyi. **5** Onye ahụ ji ire ụtọ na-aja onye agbataobi ya mma bụ ọnya ka ọ na-esiri ya. **6** Ọ bụ onye ajo omume siri ọnya ka ọnya ahụ na-ama. Ma ndị ezi omume na-anorọ onwe ha na-agụ egwu ọnụ. **7** Onye ezi omume na-etylne anya n'he banyere ikpe ziri ezi nke ndị ogbenye, ma ụdị echiche ahụ adighị abata ndị ajo omume n'obi. **8** Ndị nzuzu na-amalite ọgu ebe niile, ma ndị nwere uche na-agbalị ike ime ka udo di. **9** Ọ bụrụ na onye maara ihe esoro onye nzuzu gaa n'uloiķpe, onye nzuzu ga-ewe iwe ọkụ, mee mkpotted, kwaa emo ma udo agaghị adị. **10** Ndị ndị ha na-ebi bụ ime ihe ike na-akpọ onye eziokwu asị, ha na-achosikwa ike ụzo ha ga-esi gbuo onye ndị ya ziri ezi. **11** Onye nzuzu na-egosi oke iwe ya, ma onye nwere uche na-ejide onwe ya na-emekwa ka mmịọ ya daju. **12** Ọ bụrụ na onye na-achị achị ańaa ntị n'okwu ugha, ndị niile na-ejere ya ozi ga-aghị ndị ajo omume. **13** Ogbenye na ọgaranya bụ otu na nke a: ọ bụ Onyenwe anyị na-eme ka ha jiri anya ha na-ahụ ụzo. **14** Ọ bụrụ na eze esite n'izi ezi kpee ndị ogbenye

ikpe, a ga-emē ka ocheeze ya guzosie ike ruo mgbe ebighi ebi. **15** Iba mba na iti nwantakirị ihe na-enye aka mee ka o bụrụ ezi nwa, ma nwantakirị a na-adighị adu ọdụ na-emē nne ya ihe ihere. **16** Mgbe ndị na-emebi iwu na-agà n'ihi, njehie na-abà ụba n'etiti ndị a na-achị achị, ma ndị ezi omume ga-eguzo hụ ọdịda ha. **17** Dọ nwa gi aka na ntị, ndị ya ga-enye obi gi udo na ọnụ. O gaghị emekwa ka ihere mee gi. **18** Obodo na-adighị atụ egwu Chineke bù obodo na-adighị agazi n'usoro, ma ọnụ na-adịrị obodo ahụ na-edebé ihe Onyenwe anyị nyere n'iwu. **19** O bughị naanị okwu ọnụ ka e ji ado ndị na-eje ozi aka na ntị, n'ihi na ha nwere ike ghọta ma ha ga-aịjị ime ihe i chọro. **20** Olileanya dịrị onye nzuzu karịa onye ahụ na-adighị echezi echiche tupu o kwuo okwu. **21** I malite na mbu na-emezị onye na-ejere gi ozi, o ga-emesia choq ka i meere ya dika nwa gi. **22** Onye na-ewe iwe na-akpalị ogụ, onye na-ewe iwe ọkụ na-emē ọtụtụ mmehie. **23** Nganga mmadụ na-emē ka o daa, ma mmadụ ahụ dị umeala n'obi ga-eweta nsopuru. **24** Ndị ọbula na-enyere ndị ohi aka bù ndị iro nke ndị ha, a na-edu ha n'ịnụ iyí, ma ha adighị agba akaebe. **25** Itụ egwu mmadụ bù ihe ịma n'onya, ma onye ọbula na-atukwasị Onyenwe anyị obi na-anị n'udo. **26** I chọro ikpe ziri ezi? Elela onye ikpe anya n'ihi, kama gwa Onyenwe anyị maka ya. **27** Onye ezi omume na-akpọ ajo omume asị; ndị na-emebi iwu na-akpọ onye ndị ya ziri ezi asi.

30 Ndị a bù okwu Agọ, nwa Jake, onye Masa, Okwu si n'ọnụ nwoke a zigaara Itiel na Ukal: "Ike agwulà m, Chineke ma a pürü imeri. **2** N'ezie, abụ m onye nzuzu karịa mmadụ ọbula; Enweghị m ụdị nghọta ahụ mmadụ na-enwe. **3** Amụtabeghị m amamihe, maqbụ ruo ịmata maka Onye Nṣo ahụ. **4** Olee onye na-arigo n'eluigwe na-aridatarkwa? Onye ka o bụ, bu onye jikotara ifufe n'aka ya? Onye kwa weere akwa kechikotaa osimiri niile n'aka ya? Onye hiwere oke nsọtụ ụwa niile? Onye ka o bụ? O bụrụ na i ma onye o bụ, gini bụ aha ya? Gịníkwa bù aha nwa ya? **5** "Okwu ọnụ Chineke niile bù ihe anuchara anucha, O bụ ọta nye ndị na-agbabà n'ime ya izere ndị. **6** Atukwasila ihe ọbula n'okwu ya, ka o ghara ịbara gi mba, ka i gharakwa igho onye ugha. **7** "O Onyenwe anyị, naanị ihe abụ ka m na-arịgị tupu m nwịo; ajukwala imere m ha: **8** Nke mbụ, mee ka okwu efu na okwu ugha dì anya n'ebé m nọ. Nke abụ, e nyela m onodụ ogbenye maqbụ onodụ ogaranya, kama nye m naanị nri ga-ezuru m kwa ụbuchi niile. **9** N'ihi na, o bụrụ na m aghoqụ ogaranya, ma eleghị anya, afo ga-eju m, jubiga m oke, ruo na m ga-asị na m achikwaghị gi ma kwokwka si, 'Onye ka Onyenwe anyị bụ?' O bùrùkwa na m adaa ogbenye, ma eleghị anya, afa m ezu ohi, site n'uzo dì otu a, wetara aha nsọ gi Chineke, ihe ihere. **10** "Ekwujola ohu n'ihi nna ya ukwu, ka o ghara ịbu gi ọnụ, ikpe amaa gi. **11** "O dì ndị na-akochwa nna ha, ha adighị agozirkwa nne ha; **12** Qgbọ ndị dì ocha n'anya nke onwe ha ma asapubeghi isisi n'unyi ha ruru. **13** O dì ndị anya ha dì n'elụ, ndị ile anya ha juputara na nlelị. **14** Ndị eze ha niile bù mma agha ikirị eze ha bükwa mma maka irichapụ ndị ogbenye site n'ụwa na ndị n'o n'ukọ site n'etiti mmadụ. **15** "Etu nwere ụmụ nwanyị abụ ndị na-eti, 'Nye, nye.' "O dì ụzọ ihe ato nke afọ na-adighị eju. E, anị dì na-adighị asị, 'O zuola.' **16** Ala ili, akpanwa nwanyị na-adighị atụ ime, ala nke mmiri na-adighị eju afọ, na ọkụ nke na-adighị asị, 'O zuola.' (Sheol h7585) **17** "Onye ahụ na-akwa nna ya emo, nke

na-akpokwa irubere nne ya isi asị, ugologma ga-aturu mkpuru anya ya, udele ga-erikwa anu ahu ya. **18** "O dì ihe ato na-agbagwoju m anya, apughi m ighọta ha; mbaa, ha dì anị! **19** Otu ugo si efejhari na mbarra eluigwe; otu agwọ si akpụ n'elụ nkume, otu ugbo mmiri si achọta ụzọ ya n'oke osimiri; na otu ịhụnanya si eto n'etiti nwoke na nwaagbogho. **20** "Nke bù ụzọ nwanyị na-akwa iko, O na-eri ma hichaa ọnụ ya, nasasi, 'E megħi m ajo ihe ọbula.' **21** "O dì ihe ato na-emē ka ụwa maa jijji, n'okpuru ihe anị nke o n-apughi inagide, **22** Ohu ghoro eze, onye nzuzu ihe na-agara nke oma, **23** nwanyị obi ilu mesiri luta dì, na odibo nwanyị ghoro nwunye nna ya ukwu. **24** "Ihe anị dì nke dì nta n'elụ ụwa, ma ha maa ihe nke ukwu. **25** Ndanda bù ndị na-enweghị ume, ma ha na-akpako ta nri ha, dozie nke ha ga-eri n'oge oyi. **26** Ewi nkume bù ndị na-adighị ike, ma ha na-echebe onwe ha site n'ibì n'ogba nkume. **27** Igurube enweghị eze, ma ha na-agà n'igwe n'ahịrị n'ahịrị. **28** Ngwere dì mfe iji aka jide ya, ma i ga-achọta ha o bùladị n'ulọ ndị eze. **29** "Ha dì ihe ato na-ejeghاري n'العا n'وندو idj oke ebube, mbaa, ha dì anị: **30** Odum, eze ụmụ anumānụ. O nagħi atu onye ọbula egwu, **31** na oke ọkukọ na-ejegħar ejegħar, na mkpi, na eze ndị agha ya għbarra għburugħbu. **32** "O bụrụ na i meela ihe nzuzu site n'ifilu onwe gi elu maqbū zube nzube ojoo, anyala isi n'ihi ya, were aka gi kpuchie ọnụ gi n'ihere. **33** A pja mmiri ara ehi a na-ewerputa mmanu ara ehi; iti mmadu aka n'im i na-akpata igba qbara, otu a kwa ikpali iwe na-ejeta ise okwu."

31 Ndị a bù okwu si n'ọnụ Lemuel, eze Masa. Ha bù okwu ndị ahụ nne eze Lemuel kuziri ya. **2** Gee ntị, nwa m, gee ntị, nwa nke afọ m. Gee ntị, nwa m, nwa nke oziza ekpere m niile. **3** Enyela ụmụ nwanyị ike gi, enyekwela idj ike gi n'aka ndị n'ala ndị eze n'ihi. **4** Lemuel nwa m, o bughị ihe kwsisira ekwesi na ndị eze ga-añu mmanya. O kwsisikwaghị ka aġġu iñu mmanya bụrụ ihe ga na-ağu ndị eze. **5** Ka ha ghara iñubiga mmanya oke si otu a chefuo ikpe ikpe ziri ezi dika iwu kwuru. Ka ha għarakwa isite n'iñubiga mmanya oke napu ndị a na-emegbu emegbu ikpe ziri ezi ha kwsisira inweta. **6** Ndị e kwsisira inye mmanya bù ndị ahụ na-ala n'ihi, ndị ahụ no n'ondou oke ihe mgħub nke obi. **7** Ka ha iñu chefuo onodụ ojoo ha, ka ha għarakwa icheta onodụ nhuju anya ha. **8** Jisie ike kwuchite ọnụ ndị ahụ na-enwegħi ike ikwur ọnụ onwe ha; kwuchitekwa ọnụ ndị niile onodụ ha dì ala. **9** Kwsisie okwu ike, kpeekwa ikpe ziri ezi. Għooro ndị ogbenye na ndị mkpa na-akpa ọgu site n'aka ndị na-emegbu ha. **10** Nwanyị nwere ugwu onye ga-achotali ya? Q dì oke ọnụ karịa nkume rubi. **11** Di nwanyị dì otu a na-atukwasị obi ya nile n'ime ya, o dighi ihe dì mkpa nke na-akpox ya. **12** Ihe nwanyị dì otu a na-ejetara di ya bù naanị ihe oma. Ihe ojoo ọbula adighị es i'aka ya abiakwasị di ya uboħi niile nke ndị ya. **13** O na-ahorox aji anu na flakisi jiri ya na-arū ọru na-ato aka ya ụtō. **14** O na-esite n'ebé dì anya na-ebubata ihe oriri n'ulọ ya dika a ga-asị na o bụ ugbo mmiri. **15** Tupu chi abozie, nwanyị a esitelari n'ihe ndina bilie kwadooro ezinatqo ya ihe oriri, ma debekwara odibo ndị inyom na-ejere ya ozi oke ihe oriri nke ha. **16** O na-apu nyochaputa idj mma ala ubi, ma zuputa ya. O bụ ego o rupputara n'onwe ya ka o ji arū Ọru ubi vajni. **17** Ile iñu Ọru adighị agwū ya. O dì mnqo ike, bùrùkwa onye na-aruputa ihe dì iċhe iċhe. **18** O na-elezi anya hụ na ihe ahja o mepūtara dì ezi oke önüħajja; o bụ nke a mere o ji na-arū Ọru

ruo n'ime ime abalị. **19** N'obụaka ya ka o jidere osisi ịtụ ogbo akwa; mkpisiaka ya na-ejidesikwa ozele e ji na-ekwe akwa ike. **20** O na-agbasapụ aka inyere ndị ogbenye na ndị mkpa na-akpa aka. **21** Udu mmiri maqbụ oge oke oyi adighị eche ya uche n'ihi na ndị niile nọ'ezinaulọ ya nwere uwe ha ga-eji chọq oyi. **22** O na-akpa akwa a na-agbasa n'elu ihe ndina, ma ya onwe ya na-eyikwa uwe e ji ezi akwa ọcha na akwa odo odo duq. **23** Di ya bụ onye a na-asopụrụ n'ọnụ uzọ ama obodo ebe ọ na-ewere ọnọdụ n'etiti ndị okenyne nke ala ahụ. **24** O na-akpa ma na-adukwa akwa dị iche iche, ya na ihe ike n'ukwu, ndị ọ na-eresi ndị ahịa ndị ozo. **25** O bụ nwanyị dị ike, onye a na-asopụrụ asopụrụ. Ujọ adighị atukwa ya maka ihe ga-eme n'oge dị n'ihu. **26** O na-eji amamihe na-ekwu okwu ntuziaka kthesiri dikwa n'ire ya. **27** O na-etinye uche n'ihe niile banyere ezinaulọ ya, ọ naghi aru oru umengwụ. **28** Umụ ya na-ebili gozie ya; otu a kwa di ya ga-eto ya ezi otuto. **29** O ga-asị; “E nwere ọtụtụ ndị inyom ndị bụ ezi nwunye nye di ha, ma gi onwe gị kachasi ha niile mma.” **30** Ịma mma nke elu ahụ adighị egosi ihe mmadụ bụ, n'ihi na ịma mma adighị adigide ogologo oge. Ma nwanyị ọbuña nke na-atụ egwu Onyenwe anyị bụ onye e kthesiri ito. **31** E kthesiri ito ya n'ihi ọrụ ọma niile nke aka ya rụpụtara. Ka ọrụ ya niile wetara ya otuto n'ọnụ uzọ ama nke obodo.

Ekiliziastis

1 Okwu onye ozizi, nwa Devid, onye bù eze na Jerusalem. **2** Ihe efu, ihe niile bù ihe efu ka onye ozizi na-ekwu. Ihe na-enweghi isi ka ihe niile bù. Ihe niile bù nnqo ihe efu. **3** Olee uru mmadu na-enweta site na ndogbu niile o na-adogbu onwe ya n'orù n'okpuru anyanwù. **4** Otu ogbo laa, ogbo ozo abia, ma ụwa na-adigide ruo ebighi ebi. **5** Anyanwù na-awa, na-adakwa, ma mee ngwangwa laghachi ebe o si awaputa. **6** Ifufe na-efe gaa na ndida; feekwa gburugburu gaa n'ugwu, o na-efegharị gburugburu ebe niile; na-efe na-enweghikwa nsotu. **7** Mmiri di n'iyi niile na-asobanye n'oke osimiri ma oke osimiri ejughị eju. Emesiakwa, mmiri ndị a na-alaghachị n'iyi ndị a, malitekwa ịsokwà na-agà n'osimiri. **8** Ihe niile n'o na-adogbu onwe ha n'orù; onu apughị ikọ ụdị ike ọgwugwù diṇu. Otu obula anyị si lee anya, afò adighị eju anya anyị. Afò adighikwa eju ntị anyị inu ihe, na ige ntị. **9** Ihe obula nke dirila na mbu ga-adịkwa ozo. Ihe ndị mmadu mere n'oge gara aga ka a ga-emekwa ozo. O dikwaghị ihe ohurụ obula dì n'okpuru anyanwù. **10** O dì ihe enwere ike ikwu sị, "Lee, ihe a bù ihe ọghurụ?" O bù ihe diịri n'o ge gara aga, n'oge ndị garalarị tupu oge anyị. **11** Anaghị echeta ndị mgbe ochie, otu aka ahụ kwa, ogbo na-abia abia ndị ga-eso ha agakwaghị echeta ha. **12** Mụ onwe m bù onye nkuzi, buriị eze Izrel n'ime Jerusalem. **13** Ekpebiri m, were onwe m nye, iji amamihe nnyochapta ihe m nwere ike jmata banyere ihe niile a na-eme n'iye ụwa. Olee ụdị ibu arọ bù nke a, nke Chineke bokwasirị ụmụ mmadu? **14** Enyochaala m ihe niile a na-eme n'ụwa choputa na ha enweghi isi. O dì ka mmadu ichugharị ifufe. **15** Ihe gbagoro agbago, apughị ime ya ka o dizie. Ihe na-ezughị ezu, enweghi ike iguta ha onu. **16** Echere m n'ime obi m sị, "Lee anya! Aghoṛla m onye ukwu, bùrụ onye maara ihe karịa ndị eze niile chirịla na Jerusalem. Enweela m amamihe n'ebè o dì ukwu, babigakwa ụba oke n'ihe ọmụma." **17** N'ihi ya, agbalisiri m ike jmata ihe dì iche n'etiti ihe ọmụma, na iyị ara na nzuzu. Ma ihe m choputara bụ na o baghị uru. O dì ka itufu oge ịchọ ụzo ijide ifufe. **18** N'ihi na mgbe amamihe na-aba ụba, mgbe ahụ ka iwe na ọmụma na-ejuputa, oke ihe ọmụma na-ewetakwa oke ihe mgbu.

2 Echere m n'ime obi m sị, Ugbu a, aga m ejị ihe na-ene obi ańurị nwaa gi site otu a choputa ihe dì mma, ma nke a bükwa ihe efu. **2** "Ochi," ka m sịri na "o bù ihe nzuzu. Ikpori ndu, uru gịnị ka o bara?" **3** Echere m n'obi ụtọ m ga-esite n'riṇu mmanya. Agbasokwara m ụzọ ibi ndị nzuzu ma obi m n'o nnqo na-edu m site n'amamihe. Olileanya m bù na m ga-esi otu a chota ụzo kachasi mma ndị mmadu nwere ike iji bie mkpumkpụ ndu ha n'ụwa. **4** Aruputara m ọtụtụ ihe dì iche iche, ewuru m ulọ nye onwe m ma nweekwa ubi vajin. **5** Ewuru m ubi a gbara ogige ebe izuike, ma kükwa osisi na-amị mkpuru dì iche iche n'ihe ha, **6** wuore onwe m ọdò mmiri ebe a ga-esi na-agba ubi m niile mmiri. **7** Agbatara m ndị ohu nwoke na nwanyị, nweekwa ndị ohu ozo a mürü n'ulọ m. Enwekwara m ọtụtụ igwe ehi na anụ ulọ karịa eze niile ndị bu m ụzọ chịa na Jerusalem. **8** Achikötara m olaocha na olaedo nye onwe m, na akụmبا nke ọtụtụ ndị eze na-achị ala ha na-atṣtara m. E nwetakwara m nye onwe m ndị ikom na ndị inyom ndị na-abu abu. Enwekwara ndị iko nwanyị

n'ebè o bara ụba. Ihe ụtọ niile ndị na-amasi obi nwa mmadu. **9** E, aghoro m onye dì ukwuu karịa eze niile ndị burula m ụzo chịa na Jerusalem. Ma n'ime ihe ndị a niile, anya doro m, ihe niile ka m ji amamihe tulee. **10** Ihe obula m chọrọ, ka m na-ewere; egbochighị m onwe m ańurị obula. Obi m nńurịrị ọnụ site n'orù niile, nke a bükwa oke m ketara na ndogbu niile m dogburu onwe m. **11** Mgbe m tulere ihe banyere ihe ndị a niile m tinetyerụ aka, otu m si dogbuonwe m n'orù banyere ha, mkpebi m bù na ha niile bù ihe efu, díka ịchọ ijide ifufe. N'ezie, ihe niile bù ihe efu, ha abakwaghị uru. **12** Atugharịrị m bido ịmụ ihe banyere amamihe, na iyị ara na nzuzu. Olee ihe ozo nke onye ga-anochi anya eze ga-eme, karịa ihe ndị ahụ e merela na mbu? **13** Achoputara m na amamihe dì mma karịa nzuzu, díka ihé si dì mma karịa ọchichiri. **14** N'ihi na onye maara ihe na-ahụ ụzo ma isi kpuru onye nzuzu. Ma achoputakwara m na otu ihe ndaba na-adabara onye amamihe na onye nzuzu. **15** Agwara m onwe m okwu sị, "Díka onye nzuzu ga-anwù, otu ahụ kwa ka m ga-anwù. Gịnị bù uru amamihe m niile bara?" Ekwuru m n'obi m sị, "Ihe a bükwa ihe efu. **16** N'ihi na onye maara ihe na onye nzuzu bù ndị a na-agaghị echeta ihe banyere ogologo oge dì n'ihu. N'ubochị ndị na-abia n'ihu, a gaghị echeta ha. Onye amamihe na onye nzuzu aghaghị jnwụ. **17** Ya mere, akporo m ịdị ndị asị, n'ihi na orù a na-arụ n'okpuru anyanwù wutere m. Ihe efu ka o bù; o dì ka ịchugharị ifufe. **18** Ihe niile m gbalịrị ịruputa ka m kporo asị, n'ihi na amaara m na emesia, aga m ahapụrị ha onye ozo na-abia n'azụ m. **19** Onye maara ma o ga-abụ onye maara ihe ma o ga-abukwanụ onye nzuzu? Ma ihe niile m ji amamihe nka m na ike m ịruputa n'okpuru anyanwù ga-abụ nke ya! Ihe a bù ihe efu. **20** Ya mere, o wutere m n'obi na m dogburu onwe m n'orù n'okpuru anyanwù. **21** N'ihi na mmadu nwere ike jiri amamihe, na ihe ọmụma na ńka dogbuonwe ya n'orù, emesia, ha ahapụrị onye na-enweghi mgbe o rürü orù obula ihe ndị ahụ niile. Nke a bükwa ihe efu, na oke ihe ndakwasị. **22** Gịnị bù uru mmadu na-enweta na ndogbu niile o na-adogbu onwe ya n'orù n'okpuru anyanwù? **23** N'ihi n'ubochị ha niile juputara naanị n'ihe mgbu na iru iju, o buladi n'abali, obi ha anaghị ezu ike. Ihe ndị a bükwa ihe efu. **24** N'ihi ya, ekpebiri m na o díghị ihe ozo ga-abara mmadu uru karịkwa naanị inođu ala rie nri, nńukwa ihe ma chọta ojuju afò n'orù ya. Achoputakwara m na o buladi nke a si n'aka Chineke. **25** O díghị onye puru iri maqbụ nńuo ma o siteghi na Chineke? **26** N'ihi na ndị na-eme ihe na-atọ ya ụtọ, ka Chineke na-ene amamihe na ihe ọmụma, na ọnụ; ma o na-ene onye mmehie orù ikpakota na ịchikoba akunụba nke o ga-enye n'aka onye ahụ ihe ya dì Chineke mma. Nke a bükwa ihe efu; ịchuso ifufe.

3 Ihe obula nwere oge; mgbe dikwara ihe obula a na-eme eme n'eluiwge. **2** Oge ịmụ nwa na oge jnwụ anwụ, oge ikụ ihe na oge ihopu, **3** oge igbu egbu; na oge igwọ ọriịa, oge itikpọ na oge iwuzi ewuzi, **4** oge ikwa akwa, na oge ịchị ochi, oge iru iju na oge ite egwu, **5** oge ikposa nkume na oge ịchikota nkume, oge ibaku na oge ikwusi ibaku, **6** oge ịchị ihe, na oge ntufu, oge ịchikoba, na oge ichifusi, **7** oge ndowasi, na oge ndukota, oge igba nkịtị, na oge ikwu okwu, **8** oge jhunanya na oge ikpo asị, oge ibu agha, na oge ime udo. **9** Gịnị bù nnqo ihe mmadu na-enweta site na ndogbu niile nke n'orù niile o na-arụ? **10** Ahụla m ibu arọ nke Chineke

bokwasirị ndị mmadụ e kere eke. **11** O meela ka ihe niile maa mma n'oge nke ya. O tinyekwala ebighị ebi n'ime obi ndị mmadụ; ma o nweghi ka mmadụ għoġa ɔru Chineke site na mmalie ruo n'ogwugw. **12** N'ihi ya, ekpebiri m na ihe dīri mmadụ icho bụ obi uto na inwe ariñur na ndu ya niile. **13** Ihe ozqo bụ ka mmadụ rie, n̄u, ma nwee afō ojuju na ndogbu niile ọ na-adogbu onwe ya, n'ihi na ha bụ onyinye si n'aka Chineke. **14** Amaara m na ihe niile Chineke mere na-adigideka. O nweghi ihe apurụ itinye na ya, o nwegħikwa ihe apurụ iwepkwua site na ya. Chineke na-eme nke a ka ndị mmadụ tügen egwu ya. **15** Ihe ɔbula dī ugbu a, adıllarị na mgbe ochie, ihe ɔbula gaje idjì dilarị na mbu. Chineke na-eme ka ihe niile mere na mgbe gara aga megharjawkaw ozo. **16** Ozokwa, achoputara m otu ihe n'okpuru anyanwụ, na ɔnodu ezi ikpe naanị mmebi iwu juputara, n'ebe e kthesiri inwe ikpe ziri ezi i ga-achoputa na ihe ojoo dıkwa ya. **17** A gwara m onwe m, "Chineke ga-ekpe, ndị ezi omume na ndị ajo omume ikpe, n'ihi na a ga-enwe oge maka ihe ɔbula a na-eme eme, oge dıkwa maka ikpe ɔru niile nke mmadụ ikpe." **18** Echere m n'obi si, "Ebe mmadụ nō, Chineke na-anwale ya, ka mmadụ mata na ha dī ka anumam. **19** N'ihi na ihe na-eche mmadụ na anumam bụ otu. Ha abuọ na-eku ume, ha abuọ na-anwukwa anwu. O dighi ihe mmadụ ji karịa anumam. Ihe niile bụ ihe efu. **20** Ha niile na-alaghaci n'otu ebe; o bụ n'aja ka ha si pūta, ebe ahụ kwa ka ha ga-alaghaci. **21** Onye purụ iguzu gbaa akaebe na mmuɔ mmadụ na-ala n'elu ma nke anumam na-ala n'aja?" **22** N'ihi ya, ahłur m na ọ dighi ihe ozqo umentu mmadụ kthesiri ime kariakwa inwe ɔnụ n'orụ ha, n'ihi na nke ahụ bụ oke ha n'ebe a. Onye ga-eme ka ha biaghachị hụ ihe ga-eme n'azụ ha?

4 Ozqo, ahłur m mmegbu na obi ilu niile dī n'okpuru anyanwụ, anya mmiri akwa ndị a na-emegbu emegbu, ma ọ díkwaghị ndị nkasiobi ha nwere, ma ike dī n'aka ndị mmegbu a, ma ha enwekwaghị ndị nkasiobi. **2** N'ihi ya, ekwuru m, na ndị nwurụ anwu, bụ ndị nwurụ anwu mgbe gara aga, ka ndị dī ndu mma, bụ ndị nke dī ndu ruo ugbu a. **3** Ma ọ dī mma karịa ha abuọ bụ onye ahụ a na-amubeghi, onye na-ahubeghi ihe ojoo nke dī n'okpuru anyanwụ. **4** Achoputakwara m na ihe mere ndị mmadụ ji na-adogbu onwe ha n'orụ bụ n'ihi anya ụfu ha nwere n'ebe ihe ndị agbataobi ha dī. Nke a bụ ihe efu, ichuso ifufe. **5** Onye nzuzu na-fanye aka abuọ n'apata, na-eri anụ ahụ onwe ya. **6** O ka mma inwe ihe ntakirị na obi udo, karịa mmadụ inweju akụ site n'idögbo onwe ya n'orụ, nke bụ naanị ichuso ifufe. **7** O díkwa ihe ozqo m hṛu n'okpuru anyanwụ bụ naanị ihe efu. **8** O dī otu nwoke nke naanị ya nō, o nwegħi nwa, o nwekwaghị umentu. Mgbe niile, o na-adogbu onwe ya n'orụ, ma nke a emeghi ka afō ju ya n'akunuba o nwere. O jürü si, "O bụ n'ihi onye ka m ji adogbu onwe m n'orụ," "n'ihi ginji ka m ji anapụ onwe m ihe obi ariñur?" Ihe nke a enwegħi isi, ihe efu na-eweta obi mgbawa ka ha bụ. **9** Mmadụ abuọ ka mma karịa otu onye, n'ihi na ha ga-aruputa ɔtütu ihe: **10** Otu onye n'ime ha daa, onye nke ozqo ga-apalite ya. Ma mgbe o bụ naanị otu onye, onye ga-apalite ya? O nō n'ime nsogbu. **11** Ozqo, o bürü na mmadụ abuọ edinako, ahụ ga-ekpokwa ha ɔkü, ma olee otu onye naanị ya dina ga-esi nweta okpomokụ? **12** O bụ ezie na e nwere ike merie onye naanị ya guzo, ma mmadụ abuọ purụ iguzu zoq onwe ha. Uđo e ji eriri ato tükota n'otu, adighi

adobi ya ngwangwa. **13** O ka mma ibu nwantakirị na onye ogbenye nwere nghota karia ibu agadi bụ eze ndị nzuzu, onye na-adighi ariñi na ndümodu obula. **14** Nwata dī otu a, ma eleghị anya, o ga-esi n'ulo mkporo pūta bürü eze, ma ọ bukwanu na a mṛu ya ogbenye n'alaeze ahụ. **15** Ahłur m na mmadụ niile ndị bi n'okpuru anyanwụ na-eso nwantakirị ahụ onye nochiri anya eze. **16** A pugħi īgħu ndị dīnyere ya, ma ndị ga-esota n'azu agagħi enwe ɔnụ n'ebe onye nochiri eze ahụ nō. Ozokwa, nke a bụ ihe efu, naanị ichuso ifufe.

5 Mgbe i na-aba n'ulo ukwu Chineke, lezie anya. Megħee ntī gi nke ɔma, karịa ichu aja onyinye nke ndị nzuzu, ndị na-amaghij na ha na-eme ihe ojoo. **2** Abuḷa onye na-eme osiiso ikwu okwu maqbūl imē ngwangwa n'ime echiche obi ɔgi, maqbūl ikwe Chineke nkwa ɔnụ efu. N'ihi na Chineke nō n'eluiġwe ma naanị n'uwā kā i nō, n'ihi ya ka okwu ɔnụ għid ole na ole. **3** Dī ka ɔtütu nchekas iż-ewta i rroq nrø, otu a ka okwu onye nzuzu si dī mgħe ɔtütu okwu dī ja n'on. **4** N'ihi ya, mgħe i na-ekwe Chineke nkwa, atħafula oge imeu ihe ahụ, n'ihi na ihe banyere ndị nzuzu adighi at Chineke u. Mezuo nkwa niile i kwere Chineke. **5** O ka mma na i għbari nkitt karja na i ga-ekwe nkwa ma i għażiż emeżu ya. **6** Ekwela ka ɔnụ għid duba ɔgi na mmehie. Azokwala onwe gi site n'igwa onyeozi Chineke, "na i kwere nkwa a na-amaghij ama." N'ihi ginji ka Chineke ga-jej iwe iwe n'ihi ihe iż-żurru, ma bibiekwa ɔrū aka gi? **7** Aga m eme, aga m eme, ma e meħġi ya bụ naanị okwu efu. Ya mere, tħu egwu Chineke. **8** O bürü na iż-żu ebe a na-emegbu ndị ogbenye, na-anapukwa ha ihe ruru ha site n'ikpe ikpe na-ezighi ezi na mpaghara obodo a na-achji achji, ya ejula ɔgi anya, n'ihi na onyeisi ɔbula nwere onye na-atru ya. Ndiji si na-ati iwu nwekkwara ndị kachas ha elu. Ottu a kwa, o díkwa ndị dī elu karja ha. **9** Mgħe ihe nnweta si n'ala ubi bara uba, o na-abara onye ɔbula uru; o na-abakwara eze n'onwe ya uru. **10** Onye ɔbula hṛu ego n'anya, o għażiż eju ya afō. Onye ɔbula hṛu akunuba n'anya adighi enwe afō ojuju n'ihe ɔbula. Nke a bukwa ihe efu. **11** Aku na-abawanye, ndi na-eri ya na-abawanyekwa. Olee uru ha bara nye onyenwe ha karia jiżi anya ya abuọ na-ele ha? **12** Onye na-aruṣi ɔrū ike na-arahu ura nke ɔma, ma o riri nri nta ma o rikwaranu nke dī ukwu, ma oke iriju afō onye ḥagar anaghix ekwe ya rahu ura. **13** Ahłur m ihe ozqo ozq n'okpuru anyanwụ, mmadụ debere akunuba ruo mgħe o wetara ya ihe mgħbu, **14** ma akunuba ndị ahụ bū ihe furu site n'ċċadha nke bụ na mgħe ha mħtara umentu, o nwekwaghị ihe fodur umentu ahụ iketa. **15** Dīkha mmadụ si għbari qot ɔfqa nne ya bata n'uwā, otu a ka anyi ga-esi hapu ya. O nwiegħi ihe o ga-ebu puo site na ndogbu niile ɔ dogburu onwe ya n'orụ. **16** Ma nke a bụ ihe ojoo nke na-egħi mgħbu n'obi. Mmadụ na-ala dīka o siri bija. Ginji bū uru ya, mgħe o na-adogbu onwe ya n'orụ nye ifufe? **17** Uħboċi ndū ya niile, o na-eri ihe n'ochħiżi, site oke mgħbagwoju anya, na nsogbu na iwe. **18** Ma achoputara m na o bụ ihe dī mma na ihe kthesiri omume, ka nwoke rie ihe ma nħoqka ihe ɔnħu. Ka ɔ chotakwa afō ojuju n'ime ndogbu niile nke ɔrū o ruru n'okpuru anyanwụ, n'oge mkpumkpu ndū nke Chineke nyere ya. N'ihi na nke a bụ oke ya. **19** Ozokwa, o bürü na Chineke enye mmadụ akunuba na ihe nweta, ma nyekwa ya ike o ga-jej kporie ndū n'ime ihe ndị a, ya nabata nke a dī ka oke ya ma were ɔnụ ruo ɔrū ya. Ha bụ onyinye si n'aka

Chineke. **20** Ebe ọ bụ na Chineke enyela ya obi ụto, ụbọchị ndị ya ekwesighị iwtara ya oke echiche.

6 O dí ihe ojọq ozo nke m hụrụ n'okpuru anyanwụ, nke na-anyaido ụmụ mmadu. **2** Chineke na-enye mmadu akunụba, na ihe nnweta, na nsopuru, na-emekwa ka ha nwee ihe niile ha choro, ma o dighi enye ha ike ịnụ ụto ha; ma onye ozọ na-anu ụto ha. Nke a bù ihe efu, burukwa ihe jogburu onwe ya. **3** Mmadu nwere ike mta narị ụmụ, o nwekwara ike nwee ndị ogologo ruo agadi, ma ọ bụrụ na o nweghi ike ịnụ ụto akunụba ya, ọ burukwa na o nwetaghị ụdi olili ruru ya, ana m asị, na nwa nwụrụ n'afọ dí mma karịa ya. **4** Obijịa ya e nweghi isi, n'ochichirị ka ọ na-alà, ọ bụkwa ochichirị ka e kpuchiri aha ya. **5** O bụ ezie na ọ gaghi ahụ ihe anwuanya, ọ makwaghị ihe ọbula, o nwere izuuke karịa nwoke ahụ. **6** A sìkwari na o biri ndị puku afọ, okpukpu abu, ma ọ nughị ụto akunụba ya. Ọ bughi n'otu ebe ka ha niile na-alà? **7** Ndögbu niile mmadu na-adogbu onwe ya n'orụ bụ ka o rịjuo afọ, ma o nweghi onye na-enweta ihe na-ezuru ya. **8** Olee ụzo onye maara ihe si dí mma karịa onye nzuzu? Gini ịbụ uru díri onye ogbenye na ọ maara otu e si akpa ezi agwa n'ihi ndị dí ndu? **9** Ihe ejị anya ụhụ ka mma karịa oke ochichị! Nke a bụkwa ihe efu na ichịso ifufe. **10** Ihe ọbula dí ugbu a, ka akporo aha na mgbe garaaga. Amakwaara ihe mmadu bụ, mmadu ọbula apughị iluso onye ka ya ike ọgu. **11** Okwu na-abà ụba, nghoṭa na-adị nta. O nwere uru nke a bara? **12** Onye mara ihe díri mmadu mma na ndị, n'ubọchị ole na ole nke na-abaghị uru o nwere igabiga ndị a dika onyinyo? Onye pürü igwa ya ihe gae-me n'okpuru anyanwụ, mgbe ọ nwusiri?

7 Ezi aha ka mma karịa mmanu isi ụto. Ubọchị mmadu nwụrụ ka ubọchị a mrunụ ya mma. **2** O kaara gi mma ije n'ebé a na-eru ụjụ karịa ebe a na-eri na-ariu. N'ihi na onwụ díri mmadu ọbula; ndị dí ndị kwsiri iburu nke a n'obi. **3** Iru ụjụ ka ichị ọchị mma, ihu gbarurụ agbarụ na-enyere obi aka **4** Onye maara ihe na-eche echiche banyere ọnwụ, ma onye nzuzu na-eche naanị banyere ikpori ndị. **5** O ka mma ige ntị nye mba onye maara ihe karịa ịnà ntị n'abụ ndị na-enweghi uche na-abu. **6** Ọchị onye nzuzu dí ka mkpotted nke ogwu na-ere ọkụ na-eme n'okpuru ite. Ihe a bụkwa ihe efu. **7** Iji anya ike nara mmadu ihe na-eme ka onye mara ihe ghọ onye nzuzu, iri ngari na-emeru obi mmadu. **8** Ogwugwu ihe ọbula dí mma karịa mmalite ya! Ogologo ntachio bi dí mma karịa mpako! **9** Abụla onye na-ewe iwe ọsịjịo, n'ihi na iwe bụ oke ndị nzuzu. **10** Asịla, "Gini mere ubọchị gara aga ji dí mma karịa ubọchị ndị?" N'ihi na ọ bughi amamihe i jụ ajuju dí otu a. **11** Amamihe dika ihe nketa, bụ ihe dí mma. Ọ na-abara uru nye ndị na-ahụ anyanwụ anya. **12** Amamihe bụ ndo dika ego si burukwa ndo, ma ụzo ihe ọmụma ji dí mma karịa bụ nke a: Amamihe na-echebe ndị ndị nwere ya. **13** Chee echiche banyere ihe Chineke na-eme. Mmadu ọ pürü ime ka ọ dízie adízie, bụ ihe Chineke mere ka ọ gbagoq agbagó? **14** Mgbe ihe na-agara gi nke ọma, nriṇia ọphụ, n'ihi o díri gi mma, ma mgbe mmekpa ahụ batara, mata nke ọma na Chineke onye na-enye ọnọdụ ọma makwa ihe banyere ọnọdụ ojọ. Ya mere, o nweghi onye ọbula nwere ike ichoputa odinihu ya. **15** Ndị m n'üwa a bù ihe efu, ahụla m ihe abu ndị a; onye ezi omume na-anwụ n'ezí omume ya, ma onye na-emebi iwu na-ebi ogologo ndị na mmebi iwu ya. **16** N'ihi ya, abubigala onye ezi omume oke, emekwala onwe gi onye mabigara ihe oke.

Gini mere i ji achọ igbu onwe gi? **17** Abubigala onye na-emebe ajo omume oke, abukwala onye nzuzu! Gini ka i ga-eji nwụo mgbe oge gi na-erubeghi? **18** O dí mma ijide otu na-esepughi aka na nke ozọ, onye na-atụ egwu Chineke ga-enweta uru n'ime ha abu. **19** Amamihe na-eme ka otu onye dí ike karịa mmadu iri na-achị otu obodo. **20** Gbaa ụwa niile gburugburu, o dighi otu onye bu onye ezi omume, o dighi onye na-eme ihe ziri ezi nke na-adighị eme mmehie mgbe ọbula. **21** Egela ntị n'ihe niile ndị mmadu na-ekwu, i pürü ịnụ nkocha nke ohu gi na-akochà gi. **22** Gị onwe gi maara na ọtụtụ oge, i na-akochakwa ndị ozọ. **23** Agbalisiela m ike inwe nghoṭa. Ekwuru m sị, "Aga m abụ onye amamihe," ma nke a karịri m. **24** Amamihe adighị mfe inweta, o dí omimi nke ukwu; o bụ onye pürü ichoputa ya? **25** A tugharịrị uche m ka m ghota, iledø na ichoputa amamihe na atumatụ otu ihe niile si dí na ighotakwa nzuzu nke dí na ajo omume na iyị ara nke dí na enweghi uche. **26** Achoputara m na ọ dí ihe dí ilu karịa ọnwụ, ihe ahụ bụ nwanyị. Obi ya dí ka ugbu. Otu a kwa, aka o ji ejikị gi dí ka ụdø igwe. Onye ahụ na-eme ihe na-atụ Chineke ụto na-esi n'aka ya gbatu, ma ndị mmehie ka ọ na-enwude n'onya ya. **27** "Lee, ihe a ka m chọpütara," ka onye nkuzi kwuru: "Site n'ịtükwasị otu ihe n'elù ibe ya ka m matara isi ihe niile. **28** Mgbe m ka na-achị ma achotaghị m, n'etiti puku mmadu ndị ikom, achotara m otu onye aka ya dí ocha, ma ọ dighi otu nwanyị m chötara n'etiti ha. **29** Achoputara m naanị nke a, Chineke mere ndị mmadu ka ha bụrụ ndị ụzo ha ziri ezi, ma ha atugharịala chọrọ ọtụtụ ihe ncipetu gawa."

8 Onye dí ka onye amamihe? Onye maara nkowà ihe? Amamihe na-enyekwa ihu ya ihe, na-emekwa ka mgbaru nke ihu ya gbanwee. **2** Asị m, debe iwu eze, n'ihi iyị i nriṇu n'ihi Chineke. **3** Emela ngwangwa isi n'ihi eze pụo. Akwagidelia ihe ojọq n'ihi na ọ ga-eme ihe masiri ya. **4** N'ihi na okwu eze nwere ike ọ dighi onye pürü ịjụ ya, Gini ka i na-eme? **5** Onye na-edede iwu eze agaghị adaba na nsogbu. Onye maara ihe na-ama mgbe kwsiri na ụzo kwsiri ime ihe. **6** Ihe niile nwere oge kwsiri ya, ụzo e si eme ha dikwu, o bụ ezie na nsogbu mmadu dí ukwu n'ahụ ya. **7** Ebe ọ bụ na o nweghi onye mara ihe na-aga ime, onye pürü igwa ibe ya ihe gaje ime? **8** Ọ dighi onye nwere ike igbochi mmụ mmadu mgbe o chọrọ. Ọ dighi onye nwere ike igbochi ubọchị ọnwụ ya. Dika o si sie ike izighachi mmadu azu n'oge agha, otu a ka o si sie ike ajo omume ịtoghapụ ndị na-eme ihe ojọq. **9** The ndị a niile ka m hụrụ, mgbe m na-atugharị uche banyere ihe niile a na-eme n'okpuru anyanwụ. Mgbe ufodụ, mmadu na-emegide ibe ya si otu a wetara onwe ya nsogbu. **10** Ozo kwá, ahụrụ m ebe e liri ndị ajo omume, ndị na-abata na apukwa site n'ebe dí nsø, a na-etokwa ha n'obodo ebe ha mere ihe ndị a. Nke a bụkwa nnoq ihe na-enweghi isi; ihe efu. **11** N'ihi na e nyeghi ntaramahụ mmmehie mgbe o kwsiri, obi ndị mmadu na-ejuputa n'atumatụ ime mmehie. **12** Onye ajo omume nwere ike mee narị mmehie bikwaa ogologo ndị, ma amara m na ọ ga-adịri ndị na-atụ egwu Chineke mma karịa, bụ ndị na-atụ egwu n'ihi Chineke. **13** N'ihi na ndị ajo omume adighị atụ egwu Chineke, ọ gaghi adịri ha na mma, ubọchị ndị ha agaghị agbatikwa ogologo dika onyinyo. **14** O dí ihe ozọ na-enweghi isi n'üwa: ndị ezi omume na-anata ntaramahụ díri ndị na-emebi iwu. Ndị na-emebi iwu na-anata ugwo ọrụ ruru ndị ezi omume. N'ezie, ihe ndị a niile bụ ihe efu, ha

enweghi isi. **15** Ya mere, ana m ekwuputa, na ikpori ezi ndu di mma, n'ihi na o dighi ihe ka mma nye mmadu n'okpuru anyanwu, karja iri, na ijru, na inwe obi uto. Mgbe ahu o ga-enwe obi uto n'orū o na-arū n'ubochi niile nke Chineke nyere ya n'okpuru anyanwu. **16** Mgbe m weputara obi m icho amamihe na ighota orū mmadu n'okpuru anyanwu nke mere na o naghi ehi ura elihie na abali, **17** mgbe ahu ka m choputara ihe Chineke mere. O nweghi onye pürü ighota ihe na-agha n'okpuru anyanwu. Otu obula mmadu siri gbalia o nweghi ike ichoputa ihe o pütara. Onye maara ihe pürü i si na a matala ya, ma n'ezie o maghi ya.

9 Ihe ndi a niile ka m tulere nke ọma n'obi m, kpebie na ihe ndi ezi omume na ndi maara ihe na-eme di n'aka Chineke, ma o dighi onye maara ihe na-echere ha maqbụ iñhunanya maqbụ ikpo asị. **2** Ihe niile na-adakwasị mmadu niile n'otu uto ahu, ma onye ezi omume ma onye ajo omume, ezi mmadu na onye na-abughi ezi mmadu, onye di ocha na onye na-adighi ocha, onye na-achu aja na onye na-adighi achu aja. Dika o diri ezi mmadu, otu a ka o diri onye mmechie; dika o diri ndi na-anu iyi, otu a kwa ka o di nye ndi na-adighi anu. **3** Nke a bükwa ihe ojoo na-eme n'okpuru anyanwu. Otu ihe ndakwasị dirị mmadu niile. Ozokwa, obi ụmụ mmadu juputara n'ihie ojoo na iyị ara mgbe ha no na ndu, emesia ha alakwuru ndi nwurụ anwu. **4** Naanị ndi di ndu nwere olileanya. Q ka mma ibụ nkita di ndu karịa ibụ ọdum nwurụ anwu. **5** N'ihi na ndi di ndu maara nke ọma na ha ga-anwu, ma ndi nwurụ anwu amaghị ihe obula; ha enwekwaghị ugwo ọrụ ozo, n'ihi na ha bụ ndi echefurula echefu. **6** Iñhunanya ha, na ikpo asị ha, na ekworo ha gabigara mgbe ha nwurụ. Ha agaghi enwekwaghị oke n'ihie obula na-eme n'okpuru anyanwu. **7** Ya mere, gaa n'ihu, jiri ọnụ rie nri gi, jirikwa ọnụ riọ ihe ọnụnụ n'ihi na o bụ ubgu a ka Chineke nabatara ọrụ gi. **8** Yiri akwa di ocha mgbe niile, tee mmanụ na-esi isi uto n'isi gi. **9** Bie ndu obi uto, gi na nwunye gi i hụru n'anya, ubochi niile nke ndu ihe efu gi nke Chineke nyere gi n'okpuru anyanwu, n'ihi na nke a bụ oke diri gi na ndu ndögbu onwe gi n'orū n'okpuru anyanwu. **10** Ihe obula i na-eme, were ike gi niile mee ya, n'ihi na ijru ọrụ maqbụ iche echiche, maqbụ ihe ọmụma, maqbụ amamihe adighi n'ala ndi nwurụ anwu. Ebe ahu kwa ka i na-agha. (*Sheol h7585*) **11** Ahụrụ ihe ọzọ n'okpuru anyanwu, o bughi ndi nwere uko ọsọ na-agbata ihe, o bükwa ihe sikarịrị ike na-emeri n'agha; o bughi ndi maara ihe ka nri diri, o bughi ndi nwere ngho ta ka akunyuba diri, ozokwa, o bughi ndi nka ka amara na-adirị; kama o bụ mgbe na ihe ndaba na-eme ka ihe ndi a diri. **12** Nke ka nke, o dighi mmadu obula maara mgbe oge ya gacheru: O di ka nnunu nke mra n'onya, maqbụ azu e jidere n'ugbu. Dika ha, ụmụ mmadu na-adaba n'onya nke ihe ojoo mgbe ha na-atughị anya ya. **13** Ahụkwarra m ihe ọzọ n'okpuru anyanwu, nke a bụ ụdi amamihe nke metụrụ m n'obi n'ebe o di ukwuu. **14** O di obodo nke naanị mmadu ole na ole bi n'ime ya, ma otu eze di ike chijri ndi agha ya bịa ibuso obodo nta a agha. Ndị agha ya gbara obodo a gburugburu na-achị ikwatu mgbidi ya. **15** Ma o di otu onye ogbenye bi n'obodo nta ahu, onye maara ihe, o zoputara obodo ahu site n'amamihe ya. Ma o nweghi onye chetara ihe banyere ya. **16** Nke a mere m ji si, inwe amamihe bara uru karịa ịdi ike, ma o bürü na onye amamihe ahu bụ onye ogbenye, a ga-eleda ya anya, a gaghi

akpokwa okwu ya ihe. **17** Okwu nke onye maara ihe na-ekwu na nwayo ọ ka a na-anu, karịa iti mkpu nke onye na-achị achị n'etiti ndi nzuzu. **18** Amamihe ka ihe agha niile mma, ma otu onye mmehie na-alà otütü ezi ihe n'iyi.

10 Ijiji nwurụ anwu ga-eme ka mmanụ isi uto sie isi ojoo. Otu a kwa, nzuzu nta pürü ime ka amamihe di ukwuu ghara inwe nsopụ. **2** Obi onye maara ihe na-eme ka o mee ihe ziri ezi, ma obi onye nzuzu na-eduba ya na mmehie. **3** ga-ama onye nzuzu site n'ije uko ya, n'ihi na o maghi ihe. O büladi onye obula na-achoputa onye nzuzu osiịso. **4** O bürü na iwe onye ochichị ebilie megide gi, ahapula ọnọdu gi, n'ihi na mmuo di nwayo ga-eme ka mmehie ukwu di iche iche daju. **5** O dikwa ihe ojoo ọzo m hụru n'okpuru anyanwu, dika njehie nke ndi eze na ndi na-achị achị na-ejehie. **6** Ahụrụ m ka ndi nzuzu na-enweta okwu di elu, ma onye ọgaranya adighi enweta ọnọdu ruuru ha. **7** Ahula m ka ohu na-agba inyinya, ma ụmụ eze ji uko na-agha dika ụmụ ohu. **8** Onye gwuru olulu ga-adaba n'ime ya! Onye na-eta idimbidi ka agwo ga-atagbu. **9** Onye na-arụ orū n'ebe a na-awa nkume ka nkume ga-adakwasị. Onye na-awa nkụ n'o n'ize ndu site na ha. **10** O bürü na anyuike adighi nkọ, o bürükwa na-amaghị ihu ya amụ, a ga-etニー ike karịa, ma ịma eme ihe na-eme ka ihe gazzie agazi. **11** O bürü na agwo ataa mmadu tupu e kechie ya ọnụ, o dikwaghị uru o bara na e kechiri ya ọnụ. **12** Okwu onye maara ihe na-ejuputa n'amara, ma okwu onye nzuzu na-eduba ya n'ila n'iyi. **13** N'ihi na mimalite okwu ya bụ nzuzu, ogwugwu okwu ya bukwa naanị mmebi iwu na iyị ara. **14** Onye nzuzu na-ekwu otütü okwu. Ma o nweghi onye ma ihe na-agha ime, onye pürü igwa ya ihe gaje ime mgbe o nwurụ? **15** Ọrụ nke ndi nzuzu na-agwu ya ike, ha makwaghị uto ijeru obodo. **16** Ahụrụ ga-adịrị ala nke eze ya bụ nwantakiri, nke ndi na-achị achị bụ ndi na-akpọ oriri n'utütü. **17** Ngozi na-adịrị ala ahu nke eze ya bụ onye a na-asopụ, nke ụmụ eze ya na-eri ihe mgbe o kwesiri n'ihi inweta ike, o bughi maka iñubiga mmanya oke. **18** O bụ umengwu na-eme ka ụlo hie mmiri; o bukwa umengwu na-eme ka elu ulo malite ize eze. **19** Ikpo oriri na-eweta ọnụ ochi, mmanya na-enye obi uto, ma ego bụ ọsisa nye ihe niile. **20** Akochala eze, o büladi n'echiche obi gi; maqbụ bụo ọgaranya ọnụ n'ime ụlo ndina gi, n'ihi na anu ufe n'o n'elu nwere ike buru okwu gi nwa nnunu nwere nku ga-akọ ihe i kwuru.

11 Gbasapụ aka gi n'inye onyinye n'ihi na mgbe otütü ubochi gasiri i ga-anata ugwo ọrụ gi. **2** Keeaku gi uto asaa maqbụ uto asatọ n'ihi na i maghi ụdi ihe ndaba ojoo nwere ike ibjakwasị gi n'obodo. **3** Mgbe eluigwe rujiri, mmiri ga-ezo; mgbe osisi dara, maqbụ n'ugwu maqbụ na ndida, ebe ahu ka o na-atogbo. **4** Onye na-ele ikuku anya agaghị akụ mkpụrụ obula, onye na-ele igwe ojii anya agaghị ewe ihe ubi. **5** Dika mmadu na-apughị imata uto iku si aga maqbụ otu ndu ọhụru si ebido n'ime afọ nwanyị di ime, otu a ka o si diri ma mmadu apughị ighota ọrụ Chineke, onye mere ihe niile. **6** Ghaa mkpụrụ gi n'utütü, esepukwaala aka n'anyasi, n'ihi na i maghi nke ga-eto, maqbụ nke a maqbụ nke ọzo, ha niile nwere ike too nke ọma. **7** Ihe di uto, o na-amasikwa anya iñu ihe anyanwu. **8** O bürü na mmadu adị ndu otütü afọ, ya iñuria n'ime ihe niile, ma ya cheta ubochi ochichịrị ga-adị otütü. Ihe niile ndi na-abịa bụ ihe efu. **9** Nwa okorobia, o bụ ihe oke ọnụ na i bụ okorobia. Ya mere, ka obi gi nye gi ọnụ n'ubochi

niile nke okorobia gi. Mee ihe niile i chorø ime; gbasookwa ihe niile nke anya gi na-ahü. Kama, ghotakwa nke a, na i ghaghị iza ajuju n'ihu Chineke n'ihi ihe niile i mere. **10** Ya mere, wezuga nchegbu site n'obi, wezugakwa nsogbu nke ahü gi, n'ihi na okorobia na idị ike bụ ihe efu.

12 Ya mere, cheta Onye kere gi mgbe i ka bụ okorobia, tupu ubochi ojoo ndị ahü abia, na mgbe afø aka abiärubeghi mgbe i ga-asị, "Ha anaghị atókwa m ụtọ." **2** Tupu anyanwụ na ihè, ọnwa na kpakpando ga-agba ochichiri, na nlöghachi igwe ojii mgbe mmiri zosiri. **3** Mgbe ndị na-echebe ụlo ga-ama jijii, mgbe ndị dimkpa nwoke ga-ehulata, mgbe ndị na-akwø ihe kwusirị maka ha di ole na ole, mgbe ndị na-elepụ anya site n'oghore ga-ebido igba ochichiri, **4** mgbe e mechiri ọnụ ụzo nke pürü n'okporoụzø, mgbe olu ịkwø nri ga-adị ala, mgbe ụda olu abụ ụmụ nnụnụ ga-akpotè ndị mmadụ, ma abụ ha niile na-alà ala, **5** mgbe ndị mmadụ ga-atụ egwu ebe dì elu; na ihe egwu nke okporoụzø, mgbe osisi alumond ga-ama ifuru mgbe ükpana ga na-adokpụ onwe ya n'uzo, agụ ihe ọbula ga-akwusikwa. Mgbe ahü, ndị mmadụ ga-ala ụlo ebighị ebi ya, ndị na-akwa akwa ga na-agagharị n'okporoụzø niile. **6** E, cheta ya, tupu e ghubie ụdø ọlaçcha ahü, tupu e tiwa ọkwa ọlaedo, tupu ite adawaa n'isi iyi, tupu e tijie ukwụ igwe olulu mmiri. **7** Mgbe ahü, anu ahü anyi ga-alaghachí n'aja ebe o si pütä; mmuo anyi ga-alaghachikwuru Chineke onye nyere ya. **8** "Ihe efu! Ihe efu!" ka onye ozizi kwuru. "Ihe niile bụ ihe efu!" **9** O bụgħi naanị n'onye ozizi ahü bụ onye maara ihe, o jegħariri na-ezi ndị mmadụ ihe o maara. O tuġħariri uche chopṭa otutu ilu, detuokwa ha n'usoro. **10** Onye ozizi chopṭara okwu ndị dabanyere n'usoro, ihe o depuṭara bụ ihe ziri ezi na eziokwu. **11** Okwu ọnụ nke onye maara ihe dì ka ndudụ e ji achü ehi. Nchikota okwu amamihe ndị a dì ka ḥtu a kumiri nke ọma, nke onye na-azụ atṣru nyere. **12** Ma nwa m nwoke lezie anya, atulkwasila ihe ọzø n'elu ihe ndị a. Akwukwo a na-edè ede enwegħi ogwugwụ, otutu mmuṭa na-agwụ ike. **13** Ugbu a anuла ihe ndị a niile, ma nuru ihe bụ nkwbib okwu: Tuq egwu Chineke, debekwa iwu ya niile, n'ihi na nke a bụ ɔrụ niile dirị mmadụ. **14** N'ihi na Chineke ga-ekpe ɔrụ ọbula ikpe, ya na ihe nzuzu anyi niile, ma ha dì mma ma ha dì njo.

Abu nke Abu

1 Abu nke abu nke Solomon. **2** Ya were nsusu niile nke ọnụ ya susuo m ọnụ, n'ihi na iħunanya gi dí ụtọ karịa mmanya. **3** Mmanụ otite gi niile na-esi isi ọma, aha gi díka mmanụ isi ụtọ awuputara awuputa, o bughi ihe itunanya na ụmụ agbogho huru gi n'anya. **4** Kporo m, ka mnu na gi soro, ka anyị mee ngwangwa. Ka eze kpobata m n'ime ụtọ ya. Ndị Enyi Anyị ga-anụri ọnụ nwekwa obi ụtọ n'ime gi. Anyị ga-eto iħunanya gi karịa mmanya. Onye a huru n'anya Lee n'izi ezi ka ha n'ahụ gi n'anya nke ukwuu. **5** Ana m ejị nji ma a maara m mma ile anya, unu ụmụ agbogho Jerusalem. Adị m nji díka ụtọ ikwu nke Keda díka akwa mgbochi dí n'ụtọ Solomon. **6** Unu elekwasila m anya, maka na m na-eji nji. O bụ anwụ gbajiri m. Umunne m ndị ikom were iwe megide m, zipụ m n'ezi ilekota ubi vajinị anyị, ma ubi vajinị nke m ka m na-elekotaghị. **7** Gwa m, gi onye m huru n'anya, ebee ka anu ụtọ gi na-ata nri? Ebee ka aturu gi na-ezu ike n'etiti ehiehie? N'ihi gi ka m ga-eji díka nwanyị e kpuchiri ihu n'etiti igwe anu ụtọ ndị enyi gi. **8** O bürü na i maghi, gi nwanyị kachasi mma, soro nzó ụkwu igwe aturu meekwa ka ụmụ ewu gi taa ahijịa dí n'akụkụ ụtọ ikwu ndị na-elekota aturu. **9** Ana m atunyere gi, gi onye m huru n'anya díka nne inyinaya e kenyere n'otu ugbo agha Fero. **10** Agba nti gi ka e jiri olantị chọp mma, olu gi kwa ka e jiri nkume dí oke ọnụahịa e doro n'ahirị chọp mma. **11** Anyị ga-emere gi olantị dí iché iche nke olaedo, nke e ji ọlaocha chọp mma. **12** Mgbe eze nọ na tebul ya, mmanụ isi ọma m tere sijuru ebe niile. **13** Onye m huru dí m ka ụda máá e kechiri n'akpa nke dí n'etiti ara m abo. **14** Onye m huru n'anya diri m ka ụyoko ukwu okoko henna nke sitere n'ogige ubi vajinị En-Gedi. **15** N'ezie, i mara mma, onye m huru n'anya. Leenụ ka i si maa mma! Anya gi díka nduru. **16** Onye m huru n'anya, i mara mma nwoke. E, i mara mma. Ebe ndina anyị díka ahijịa ndu. **17** Ogidi nke ụtọ anyị bụ osisi sida, ntuhie ya bükwa osisi fja.

2 Abu m okoko osisi ọhịa nke Sharòn, na okoko lili nke na-epu na ndagwurugwu. **2** E, díka okoko lili nke na-epu n'etiti ogwu, otu a ka ọmasịri m dí n'etiti ụmụ agbogho ndị ozo. **3** Onye m huru n'anya díka osisi apul, n'etiti osisi na-amị mkpurụ n'ọhịa, mgbe e ji ya tñunyere ụmụ okorobịa ndị ozo. Q na-enye m obi ụtọ ino n'okpuru ndo ya, mkpurụ ya dikwa ụtọ n'ọnụ. **4** Ka o kporo m jee n'ulọ oriri, ka ọkolotọ ya n'ekpuhi m bürü iħunanya. **5** Were mkpurụ osisi a mikpørụ amikpø gbaa m ume; werekwa mkpurụ osisi apul mee ka ahụ m dí ike, n'ihi na abu m onye iħunanya mere ka ike gwusia. **6** Aka ekpe ya dí n'okpuru isi m, aka nri ya na-ejikụ m. **7** Unu ụmụ agbogho Jerusalem, eji m nne mgbeda niile na nne ele ọhịa niile na-agba unu iyi si: Unu akpotela maqbụ mee ka iħunanya teta, ruo mgbe o masiri ya. **8** Gee ntị! Onye m huru n'anya! Lee ya ka o na-abịa, na-amali elu n'elu ugwu niile, na-amafekwa n'elu ugwu nta niile. **9** Onye m huru n'anya yiri mgbeda, o yiri nwa ele. Lee ya ka o na-eguzo n'azụ mgbidi anyị, o na-esikwa na oghereikuku na n'oghore di ya na-elebata anya. **10** Onye m huru n'anya gwara m okwu sị m, "Bilie, onye ihe ya na-atọ m ụtọ, onye m mara mma, soro m, **11** Lee, oge oyi agafeela, udu mmiri agabigakwala. **12** Okoko osisi epuputala n'ala; oge ejị agụ egwu erukwala, a na-

anu abu nduru n'ala anyị niile. **13** Mkpurụ osisi fiig ebidola imiputa mkpurụ ya nke mbu, isi osisi vainj na-amiputa okoko na-esiju ebe niile. Bilie, ma bia, ọmasịri m. Onye nke m mara mma! Bia ka i sooro m." **14** Nduru m n'o n'ogba nkume, n'ebenuzo nke akukụ uwu, gosi m ihu gi, mee ka m nụ olu gi, n'ihi na olu gi dí ụtọ, ihu gi makwara mma. **15** Jidēnụ nkịta ọhịa, ụmụ nkịta ọhịa niile na-emeberi anyị ubi, o bulađi ubi vainj anyị na-agbawa okoko. **16** Onye m huru n'anya bu ne m, mụ onwe m bükwa nke ya. Q na-azụ igwe aturu ya n'etiti okoko urodi, **17** tutu chi ụtụtụ abo mgbe onyinyo niile na-agabigakwala. Tugharja, onye m huru n'anya, dí ka mgbeda maqbụ nwa ele nke n'o n'elü ugwu.

3 Achorö m onye m huru n'anya n'elü ihe ndina m n'abali, ma ahughị m ya. Ebiliri m chọp ya ma ahughị m ya. **2** Ugbu a, ağa m ebili puç jegħarja n'ama niile na n'okporożo niile nke obodo jħo ya, m ga-achogħarị onye m huru n'anya. Ya mere, achorö m ya ma ahughị m ya. **3** Ndị nche na-eče obodo huru m, mgbe ha na-agħagħarị n'obodo, ma ajurị m ha si, "Biko, unu huru onye ahụ m huru n'anya?" **4** Dighi anya mgbe m gafere ha, achotara m onye m huru n'anya, ejidesiri m ya ike, ahapugħi m ya aka tutu m duta ya n'ulọ nne m, n'ime ụtọ nwanyị tħuri ime m. **5** Unu ụmụ agbogho Jerusalem, eji m nne mgbeda niile na nne ele ọhịa għbaa unu iyi si, unu akpotela, maqbụ mee ka iħunanya teta ruo mgbe o masiri ya. **6** Onye bụ nke a na-esi n'ozara na-abịa díka anwurụ oku, nke tere mmanụ máá na ụda na-esi isi ụtọ, ụda nke ndị ahia na-ere? **7** Lee o bu ugbo Solomon. Iri mmadju isii ndị oka agha, ndị a mara aha ha karisja n'ala Izrel sokwa ya. **8** Ha niile ji mma agha; ha bụ ndị a zżur nke ọma ibu agha. Mma agha onye əbula dikkwa n'ukwu ya, idj nijkere maka ihe egwu abali. **9** Eze Solomon rurū onwe ya ugbo a nke o ji osisi sitere Lebanon ruro. **10** Ogidi ya ka o ji ọlaocha mee; ala ya bükwa olaedo. Ebe īnqod ədu ya ka e ji akwa odo odo kpaa, e ji iħunanya dozie ebe ime ya. Ndị inyom Jerusalem, **11** pütanu, bia huru, unu ụmụ agbogho Zayon, bjanu ka unu hụ Solomon bụ eze; lee үdi opkueze nne ya kpunyere ya n'isi, n'ubochi agbamakwukwø ya, n'ubochi obi ụtọ na iħnuri ọnụ ya.

4 Leenụ ka i si maa mma, onye m huru n'anya, e, i mara mma! Anya gi abo nke dí n'azụ akwa mkpuchi ihu gi dí ka nduru. Agirị isi gi dí ka igwe ewu nke na-arjada n'akukụ uwu Gilead. **2** Eze gi dí ka igwe aturu a ka kpachapuru aji ha qħurru, nke si n'ebi a sapurū ha aħu na-ariputa. Nke əbula chi ụmụ abo, o dighikwa nke għa aka nwa n'etiti ha. **3** Ebugħbere ənụ gi abo dí ka ogho uħtie. Ənụ gi dí mma ile anya. Agba nti gi abo nke dí n'ime akwa mkpuchi gi dí ka pomegranet e kere abo. **4** Olu gi dí ka ụtọ elu Devid, nke e wuziri nke ọma. E konyere puku qta na ya, ha niile bụ qta nke ndị oka n'agħa. **5** Ara gi abo dí ka ụmụ mgbeda abo, nke otu nne mħru n'otu oġe, ndị na-ata nri n'etiti okoko urodi. **6** Tutu chi ụtụtụ abo, tutu onyinyo agbalaga, aga m aga n'ugwu ụda máá na n'ugwu insensi. **7** I mara mma nke ukwuu, onye m huru n'anya, o dikkawħi ntuppo əbula dí gi n'ahụ. **8** Si na Lebanon soro m, nwunye m lħru phur. Si na Lebanon bia soro m; riċata site n'ugwu Amana, n'ugwu Senia, na n'ugwu Hemon, site n'ogba ədum n'ugwu niile ebe agu bi. **9** I riela m obi, nwanne m nwanyi, nwunye əħħurū m; i riela m obi, i werela ile anya gi na ihe olu i yi rie obi m. **10** Lee ka iħunanya gi si dí ụtọ, nwanne m nwanyi, nwunye

oğhuru m. Lee ka jħunanya gi si dī mma nke ukwu karia mmanyā, isisi uto nke mmanu otite gi na-esi isi oħra karia mmanu uđa qbula. **11** Egbugbere onu gi dī uto dika mmanu ariñ dī, nwunye oħħru m, mmiri ara ehi na mmanu ariñ dī n'okpuru ire gi, isisi uto nke uwe gi na-esi ka Lebanon. **12** Ubi a għbara ogige, ma għbiekwa, ka nwanne m nwanyi, nwunye oħħru l-ix-xi. I bū isi iyi nke a għbara ogige, rachiekk. **13** Ihe okukò dī n'ime ogige gi bū pomegranet nwere ezi mkpuru dī oke ḥnajha, nke nwere henna na naad, **14** naad na safron, kalamus na sinamona, na osisi nke ihe nsure oku na-esi isi uto, na uđa māá, na aloos na uđa kachasj mma dī iche iche na-esi isi uto. **15** I bū isi iyi nke ubi a għbara ogige, olulu mmiri dī ndu nke si na Lebanon asodata. **16** Teta n'ura gi ifufe si n'ugwu; biakwa gi ifufe si na ndiđa, fekwa ubi m a għbara ogige, ka isisi uđa ya dī uto fesaa ebe niile, ka onye m hħru n'anya bja n'ubi ya a għbara ogige, ka o bja rie mkpuru dī iche dī n'ime ya nke dī oke ḥnajha.

5 Abatala m n'ubi m a għbara ogige, nwanne m nwanyi, nwunye oħħru m. Achikkotala m māá ya na uđa m, arachakwala m mmanu ariñ m na uggħibbo mmanu ariñ. Aħnukwala m mmiri ara ehi na mmanyā m. Ndī Eny Rie, ħnukwa, unu ndi bū enji; nūjuo afo, unu ndi hħru onwe unu n'anya. **2** A rahħru m unction, ma obi m mu anya. Gee ntij, onye ahu m hħru n'anya na-akú aka n'ibo ḥnayha. “Megħeere m üz, nwanne m nwanyi, onye m hħru n'anya, nduru m, onye na-enwegħi ntuppo. Iġirrigi ezokwasija m n'isi, agiři isi m juputara na mmiri nke abali.” **3** Eypūlari m uwe m. Q bū m yirikwa ha ożo? Asala m lükku m, aga m eme ka ha ruo unyi ożo? **4** Onye m hħru n'anya għbatnejr aka ya imegħe üz, mgħbe ahu, obi m chqsikwara ya ike. **5** Mu onwe m biliri imegħere onye m hħru n'anya üz, ma aka m abu juputakwara na mmanu māá, mmanu māá si na mkpisjaka m niile na-atapusi, n'elu ihe mkopči nke ibo. **6** Mgħe m megħeere onye m hħru n'anya üz, ma lee, o noxwagħi ja, o laala. Obi fepur m mgħbe o pūwara. Elegharriżi m anya chiqi ja ma ahħuġi m ya ebe qbula. Akporoż m ya oku ma ozagħi. **7** Ndī nċhe hħru m mgħbe ha na-agħarha n'obodo, ha tiri m ihe meru m ahu. Ndī nċhe mgħbidi obodo napur m akwa mkpuchi m. **8** Unu umej agħogħaqi Jerusalem, ana m agħba unu iyi, o buriż na unu ahu onye m hħru n'anya, għiñ ka unu ga-agħwa ja? Gwa ya na abu m onye jħunanya mere ka iġew għwuxasja n'ahu. **9** Gi nwanyi kachasj mma, olee otu onye iħħru n'anya si dī mma karja ndi üz? Olee otu onye iħħru n'anya si dī mma karja ndi üz nke i ji enye anyi iwu dī otu a? **10** Onye m hħru n'anya chapur aħħapu, dī mma ile anya. O pūr iċċe n'eħġi puku ndi nwoke iri. **11** Isi ya dika qlaed a nħuchara anħċha, agiři isi ya na-eruda dika igu nkwi, na-ejikwa nji dika ugħolom. **12** Anya ya abu dika nduru no n'akuk mmiri iyi nke e jiri mmiri ara ehi sachaa, dika nkume dī oke ḥnajha e doro n'ahri. **13** Nti ya abu dī ka ihe ndina uđa nke juputara na mmanu isi uto. Egbugbere onu ya dī ka okoko urodi, nke na-agħbi mmanu māá. **14** Aka ya abu dī ka mkpara qlaed a kpuzi akpuzi, nke a hiżżejjek nkume oke ḥnajha beril n'ime ya. Ahu ya na-akwō mürumru dika oħdu nke e ji nkume dī oke ḥnajha safafia chiqi mma. **15** Ogwe lükku ya abu dī ka ogidi e ji nkume mabu kipu, nke e ji qlaed a nħuchara anħċha tqoq ntnoqla ha. Uđidji ya dī ka Lebanon, dikkwa oke onu dika osisi sida ya. **16** Onu ya bu iħe tókarisir uto n'onwe ya, iħe niile

banyere ya dī mma n'ile anya. Unu umej agħogħaqi Jerusalem, onye dī otu a bu onye ahu m hħru n'anya, o bükka enyi m.

6 Gi onye mara mma n'etiti ndi inyom, ebee ka onye iħħru n'anya jere? Olee üz o sitere? Ka anyi soro gi chiqi ya. **2** Q gara n'ubi ya a għbara ogige, n'ebi ihe ndina ya nke e fesara uđa na-esi isi uto, ijegħar i'nħeti okoko urodi, na ġiċċotka okoko lili. **3** Abu m nke onye m hħru n'anya, onye m hħru n'anya bükka nke m. Q na-azu igwe atħru ya n'etiti okoko urodi. **4** Onye m hħru n'anya, i mara mma dika Tiġażza, i mara mma nke ukwu dika Jerusalem, i dī ebube ka usuu ndi aħha ji qokolo. I dī mma ile anya dika Jerusalem; I dī ka ndi aħha bu qokolo. **5** Wepu anya gi n'ebi m no, n'ihi na i jirila anya gi dota m. Agiři isi għi dī ka igwe ewu nke na-aridata site n'ugwu Gilead. **6** Eze gi dī ka igwe atħru nke si n'ebi a sapur ha ahu na-ariputa. Nke qbula chi umej abu, o dighi kwa nke nwa ya furu efu n'etiti ha. **7** Agħba ntijgi għi abu qidha pomegranet e kere abu. **8** E nwere ike nwee iri eze nwanyi isii, na iri ndi iko nwanyi asato, na oħtut umej agħogħaqha na-apuġħi ġigħi onu, **9** ma gi onwe gi, nduru m, eżiġbo m zuruoke, pūr iċċe n'eħġi pukka. Naanid otu nwanyi nne ya nwere, o masiżi onye mħru ya. ɻum agħogħaqi hħru ya kippo ja onye a goziri agozi, ndi eze nwanyi na ndi iko nwanyi tooro ya. **10** Onye bū onye a, putara iħe dika chi qbub, nke mara mma dika ḥnwa, na-enwu dika anyanwy, dī ebube ka dī usuu kpakpando na-agħi n'ahriji n'ahriji? **11** Agara m n'ubi a għbara ogige ebe a kuru mkpuru osisi, iħe iħe na-etoputa oħħru na ndagħwurugħu, i-lekwa akwukkwa ndu oħħru ndi na-epuputa n'osisi vajni, na i mata ma n'osisi pomegranet oħra ifur. **12** Tupu n mata ebe m no, agu nke mkpuruobi m adotala m tinx n'etiti üzgo aħha nke ndi eze ala m. **13** Laghħachi azu, gi onye Shulam, lagħħachi azu; lagħħachi azu, e, lagħħachi azu ka anyi lee gi anya. Onye hħru ibe ya n'anya Maka għinji ka unu ga-eji lee onye Shulam anya dika o bju ite egwu ndi Mahanaim?

7 Lee ka lükku gi si dī mma n'ime akpukpoukkw gi ada nwa eze. Apata lükku gi abu dī ezi mma dika nkume oke ḥnajha, oru aka nke eżiġbo onye okwa nħka. **2** Ottubo gi mara mma dika iko nke a għbajru mmanyā. Ukwu gi dī ka ukwu oħra e ji okoko urodi għbaa għburugħuru. **3** Ara gi abu dī ka umej mgħbada abu nke otu nne mħru n'ottu oġe. **4** Olu gi guzo kwem dī ka ulu elu e ji qodu wuo. Anya gi abu dī ka qod mħarrha Heshbon nke dī n'akuk ḥnayha üz ama Bat-Rabim. Imi gi mara mma dī ka ulu elu Lebanon nke chere Damaskos iħu. **5** Isi gi guzo n'ahu gi ka ugwu Kamel. Agiři isi nke isi għi dikkwa oħġo oħġi oħġi oħġi oħġi. **6** Lee ka i si maa mma nke ukwu, n'ezie, i mara mma. I dikkwa üz nke ukwu, gi onye m hħru n'anya. **7** I dī ogologo dika osisi nkwi; ara gi abu dikkwa ka uyxox mkpuru osisi. **8** Ekwuru m si, “Aga m arigor oħru elu osisi nkwi ahu, jidekka mkpuru ya aka.” Ugbu a, ka ara gi abu dikkwa ka uyxox mkpuru vajni, ka isisi nke iħku ume gi dikkwa ka mkpuru osisi apul, **9** ka opko onu gi dika mmanyā makarissiż na mma. Onye a hħru n'anya Ka mmanyā ahu għbadaa nwayoq nse onye m hħru n'anya, na-asoda nwayoq n'elu egbugbere onu ya na eze ya. **10** Abu m nke onye ahu m hħru n'anya, o bükka m ka oħġo. **11** Biex, onye m hħru n'anya, ka anyi għadha n'ime obodo, ka anyi noqo onqdus abali n'obodo nta. **12** Ka anyi bilie ngwangwa n'isi uttut pū jee n'ubi lee ma osisi vajni ha

amaala ifuru, ma okoko ya agbawaala, ma osisi pomegranet agbawaala okoko. N'ebe ahụ ka m ga-egosi gi iħunanya m. **13** N'ebe ahụ ka i ga-anq nü isi nke mandreki na-ewepuṭa; mkipru osisi niile na-atq uto ga-adikwa n'önü uto anyi, ma ndi qħurū ma ndi ochie, n'ihi na edokotaala m ha maka onye m hħurū n'anġa.

8 O, a sikkwari na i bu nwanne m nwoke; nke otu nne muru mu na ya m gaara esutu gi önü mgbe anyi zutere n'okporożzo ma ő dikwaghij onye qbula ga-eleda m anya. **2** Agaara m akporo gi baa n'ulø nne m, ka i noqdū n'ebe ahụ, n'ulø onye ziri m ihe. Agaara m enye gi mmanya e tinyere ihe na-esi isi uto, mmanya uto nke pomegranet. **3** Aka ekpe ya dì n'okpuru isi m, aka nri ya na-ejiku m. **4** Unu umu agbogħo Jerusalem, ana m agba unu iyi, unu agaghij akpotè maqbū mee ka iħunanya teta tupu ruo mgbe ő masiri ya. **5** Onye bu onye a si n'ozara na-abja, onye na-adabere n'ahu onye ő hħurū n'anġa. Onye a hħurū n'anġa N'okpuru osisi apul ka m kpotere gi; n'ebe ahụ ka nne gi turu ime gi; n'ebe ahụ ka o no muoq gi. **6** Tukwasij m dika mgħaġaq ihe a kara n'obi, dika mgħaġaq ihe a kara n'aka gi n'ihi na iħunanya dì ike dika önü, ekworo ya dikkwa ike dika ala mmuq. Ӧ na-enwupputakwa dika őkku na-ere ere, dika őkku nke dì ukwu. (**Sheol h7585**) **7** Qtutu mmiri apugħi imenju iħunanya, osimri niile enwekkwaghij ike iri ya. Ӧ bħarri na mmadu ga-enye aku niile nke uto ya n'ihi iħunanya, a ga-eleda ya anya nke ukwuu. **8** Anyi nwekkwara otu nwanne nwanyi nta ma ő kpibegħi ara. Gini ka anyi ga-emere nwanne anyi nwanyi, n'ubqċi a ga-abja ilu ya? **9** Ӧ bħarri na ő bu mgħid, anyi ga-ewukwasij uto elu őlaċċha n'elu ya; ma ő bħarri na ő bu önü uto, anyi ga-eji ibo e ji osisi sida wuo mechje ya, ichebe ya. **10** Abu m mgħid, ara m abu guzokwa dika uto elu. Otu a ka m siri dì n'anġa ya dika onye na-ewetara ya afq ojuju. **11** Solomon nwere ubi vajnji na Baal-Hamon, o nyefere ubi vajnji ya n'aka ndi őrġi nlekkota. Onye qbula n'ime ha ga-eweta puku shekel őlaċċha maka mkipru ő na-amitja. **12** Ma ubi vajnji m bu nke aka m. Ana m enye ya onye m chiqro inye. Puku őlaċċha bu nke Solomoni, ndi őrġi ubi ga-enwetakwa nar őlaċċha abu. **13** Gi onye bi n'ubi a għarr-ogige, gi na ndi enyi gi, kwere ka m nü olu gi. **14** Soro m ka anyi puo, onye m hħurū n'anġa, bjakwute m dika mgħadda, maqbū dika nwa ele na-awuġħar i n'elu ugwu ebe uesto dì iċhe na-esi isi uto juputara.

Aizaya

1 Oḥu Aizaya nwa Emoz, nke ọ hụrụ banyere Juda na Jerusalem n'oge ọchichị Uzaya, Jotam, Eḥaz na Hezekaya, bụ ndị eze Juda. **2** Gee ntí, gi eluigwe, gee ntí, gi uwal N'ihi na Onyenwe anyi ekwuola okwu: "Azuru m umuntakirị, zulite ha, ma ha enupula isi megide m. **3** Ehi maara onyenwe ya, iṇyinaya ibu makwaara ebe onyenwe ya na-anị azu ya nri, ma Izrel amaghị m, ndị m adighị aghotakwa." **4** Ahụlị dịrị mba ndị mmehie, ndị ajo omume riri ahụ, ụmụ ndị ajo omume, ụmụ ndị nyefere onwe ha na mmeru! Ha agbakutala Onyenwe anyi azu, ha eleliala Onye dì Nsø nke Izrel, ha agbakutala ya azu ha. **5** Gịnị mere a ga-eji nogide na-eti unu ihe? Gịnị mere unu ji nogide na-nnupu isi? Lee onya juru unu isi, leekwa na ọri a na-arịa obi unu. **6** O nweghị akukụ ahụ unu zuruoke, site n'obọ ụkwụ unu ruo n'opị isi unu; onya, na ntịhịa ahụ, na onya mmeru ahụ, juputara unu n'ahụ; e kechikwaghị ha, e tekweghị ha mmanu. **7** Ala unu togboror n'efu, agbaakwala obodo unu oku. Ndị mbiarambia ewerechaala ihe dì n'ubi unu n'ihi unu, ha emeela ka ṣogboror n'efu dika mgbe onye ọbia kpochapuru ihe dì n'ime ya. **8** Ada Zayon ka a hapurụ dika ụlo nche dì n'ubi vajin, dika ụlo nta dì n'ubi kukumba, dika obodo ndị iro gbara gburugburu. **9** O burụ na Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile emeghị ka mmapadụ ole na ole fodụ ndị n'ime anyi, anyi gara adị ka Sodom, anyi gaara adịkwa ka Gomora. **10** Nürunụ okwu Onyenwe anyi, unu ndị na-achị Sodom; geenụ ntí n'ozisi Chineke anyi, unu ndị Gomora. **11** "N'ihi gịnị ka unu ji na-achịru m otutu aja, gịnị ka ihe ndị a bụ nye m?" ka Onyenwe anyi siri. "Afọ ejula m n'aja nsure ọkụ niile nke ejị ebule na anumani e mere ka ha gbaa abuba chọ; Ọbara oke ehi na nke ụmụ atịru na mkpi adighị atokwa m ụtọ. **12** Mgbe unu na-abia ka ahụ unu n'ihi m, onye chọrọ nke a n'aka unu? Kwusịnụ ịzọtọ ogige m. **13** Kwusị iweta onyinye niile na-enweghị isi. Ihe nsure ọkụ na-esi isi ụtọ unu burụ m ihe aru. Mmemme ọnwa ọhụrụ, na nke ụbọchị izuike, na nzukọta unu niile, apughị m iṇagide mkpokọta unu nke na-abaghị uru. **14** Mkpurụobi m kporor mmemime ọnwa ọhụrụ, na mmemme unu ndị ozor a kara aka asị. Ha bupurụ m ibu arọ, ike agwukwala m ibu ha. **15** Mgbe unu na-agbasa aka unu n'ekpere, agaghị m aña unu ntí; o bulađi mgbe unu na-ekpe otutu ekpere, agaghị m aña ntí." N'ihi na aka unu juputara n'obara! **16** Sachapunu onwe unu, dikwanụ ọcha. Wezugan ajo omume unu niile site n'ihi m; kwusịnụ imē ihe na-adighị mma. **17** Mütanụ otu e si eme ihe ziri ezi; chọnụ ikpe ziri ezi, nyerenu ndị a na-emegbu aka. Werenu ọnodụ nna n'ebe ndị na-enweghị nna nō, ma kwuchitenụ ọnụ ụmụ nwanyị di ha nwurụ. **18** "Bianụ ka anyi kparitanā ụka," bụ ihe Onyenwe anyi, na-asị. "A sịkwarị na mmehie unu dì ka uwe uhie, ha ga-adị ọcha dika akummiri igwe, a sịkwa na ha dì uhie uhie dika ogbo uhie, ha ga-adịkwa ka aji anụ ọcha. **19** O burụ na unu ga-ekwenye, o burụ na unu ga-erubere m isi, aga m eme ka unu nwee ezi ihe nke unu ga-eri n'al a. **20** Ma ọ burụ na unu ajụ ma nupu isi, o bụ mma agha ka a ga-eji gbuchapụ unu." N'ihi na ọnụ Onyenwe anyi ekwuola ya. **21** Lee ka obodo ahụ kwasiri ntükwasị obi aghołla onye akwuna! O bụ nke juputararị n'ikpe ziri ezi; ezi omume na-anobu n'ime ya, ma ugbu a, o bụzị ndị ogbu mmapadụ. **22** Ọlaçha gi aghołla unyi, ezi mmapanya gi aghołla

nke a gwafere mmiri oke. **23** Ndị ndu gi niile bụ ndị nnupu isi, ndị bukwa ndị enyi ndị ohi, onye ọbula n'ime ha hụrụ iñari n'anya, na-agbasokwa onyinye. Ha adighị echebe ndị na-enweghị nna ikpe gbasara ndị inyom di ha nwurụ adighị abia n'ihi ha. **24** N'ihi ya, Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, Onye dì ike nke Izrel, kwubiri sị, "Aga m abo obq megide ndị iro m, ime ka unu gharakwa inye m nsogbu ozor. **25** Aka m ga-abịjakwasị unu. Aga m anucha unu dika e si anucha ọlaedo, si otu a wepucha unyi niile dì n'ime unu. **26** Emesia, aga m enye unu ndị na-ekpe ikpe ziri ezi. Ndị na-adị unu ọdụ ga-abukwaa ndị nwere uche dika ndị unu nwere na mbụ. Ozor, a ga-akpọ obodo unu Obodo Ezi Omume, Obodo kwasiri Ntükwasị Obi." **27** A ga-eji ikpe ziri ezi zoputa Zayon. O ga-ekjikwa ezi omume zoputa ndị niile loğhachikwutere ya. **28** Ma ndị mmehie niile na ndị niile na-enupu isi ka ọ ga-alà n'iyi; o ga-egbukwaa ndị niile na-agbakuta Onyenwe anyi azu. **29** "Ihere ga-eme unu n'ihi osisi ook nsø ndị ahụ niile obi unu na-enwe anlịrị n'ime ha. Ihere ga-eme unu n'ihi ubi a gbara ogige ndị ahụ unu jiri aka unu hqoro. **30** Unu ga-alà n'iyi dika osisi ook na-akponwụ akponwụ maqbụ ka ubi a gbara ogige nke mmiri kqoro. **31** Onye kachasị ike n'etiti unu ga-alà n'iyi dika ahijahịa na-ere ọkụ; ọrụ ya ga-abu icheku ọkụ nke ga-emenye ọkụ ahụ ga-erepiä unu. O díkweghị onye pürü imenyü ya."

2 Nke a bụ ihe Aizaya nwa Emoz hụrụ banyere Juda na Jerusalem. **2** N'ubochị ikpeazụ, ugwu nke ụlọnsö ukwu Onyenwe anyi, ga-abu nke eguzobere dika ugwu dì elu karịa ugwu niile, a ga-ebuli ya elu karịa ugwu nta niile, mba niile dì iche ihe ga-eruba n'ime ya dika iyi. **3** Ọtụtu ndị mmapadụ ga-abia ma sịkwa, "Bianụ, ka anyi rigoruo ugwu Onyenwe anyi, ka anyi gaa n'ulonsö ukwu Chineke nke Jekob. O ga-akuziri anyi ụzo ya niile, ka anyi nwe ike jee ije n'okporozi ya niile." Iwu ga-esi na Zayon püta, okwu Onyenwe anyi gasitekwa na Jerusalem püta. **4** O ga-ekpe ikpe n'etiti mba niile, doziekwa esemokwu dì n'etiti ndị dì iche ihe. Ha ga-akpugharikwa mma agha na niile mee ka ha burụ mma oge; kpugharikwa ube ha mee ya ka o ghqo mma ịkwacha osisi. Mba ọbula agakwaghị ebuli mma agha megide mba ozor, maqbụ ụzo onwe ha n'ili agha ozor. **5** Unu ụlo Jekob, bianụ ka anyi na-agbaso ihè nke Onyenwe anyi anyi. **6** Gi, bụ Onyenwe anyi, I gbakutala ndị gi, bụ ụlo Jekob azu. N'ihi na ha juputara n'ikpere aruṣi nke si n'owuwa anyanwụ. Ha na-ajukwa ase dika ndị Filistia. Ha na ndị na-ekpere aruṣi na-ejikokwa aka. **7** Ala ha juputara n'olaçha na ọlaedo, ha bara ube nke ukwuu. Ala ha juputara n'inyinyi. Ugbọ agha ha díkwa ukwuu. **8** Ala ha juputara n'arusi, ha na-akpọ isiala nye ihe ndị ahụ ha ji aka ha kpụo, ihe ndị ahụ mkpisiaka ha kpụo. **9** N'ihi ya, a ga-eme ka mmapadụ burụ ihe e wedara n'al a, meekwa ka mmapadụ niile burụ ndị e wedara n'al a. Ya mere, agbagharala ha. **10** Gaanụ n'ime nkume, zoonụ n'ime ala n'ihi ihe egwu si n'ebe Onyenwe anyi, na n'ihi jma mma ebube nke idị ukwuu ya. **11** Anya nke onye nganga ka a ga-eweda n'al a, mpako nke ndị mmapadụ ka a ga-ewedakwa n'al a. O bụ naanị Onyenwe anyi ka a ga-ebuli elu n'ubochị ahụ. **12** Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, nwere ụbọchị ọ kwadooro nye ndị mpako na ndị na-ebuli onwe ha elu, n'ihi na ihe niile e bulirii elu (ka a ga-eweda n'al a), **13** nye osisi sida niile topuru ogologo ma maa mma nke Lebanon, na osisi ook niile nke Bashan, **14** nye

ugwu ukwu niile nke di elu, na ugwu nta niile e buliri elu, **15** nye ulo elu niile, na mgbidi niile e wusiri ike, **16** nye ugbo mmiri niile e ji azu ahia, na ugbo mmiri ndi ozo niile buru ibu mmaa mma. **17** Onye nganga ka a ga-edewa n'ala, mpako nke ndi mmadu niile ka a ga-edewa n'ala. Naanị Onyenwe anyị ka a ga-ebuli elu n'ubochị ahụ. **18** A ga-alal aruṣi niile n'iyi, mee ka ha ghara idịkwa. **19** Ndị mmadu ga-agba oso gbaba n'onu dì na nkume, na n'onu e gwuru n'ala, n'ihi egwu Onyenwe anyị, na n'ihi jma mma ebube nke idị ukwuu ya, mgbe o ga-ebili iyogharị ụwa. **20** N'ubochị ndi ahụ, ha ga-atufusi aruṣi ọlaedo na nke ọlaçcha ha kpuru, nke ha kpuru ma na-efe, hapurụ ha umu oke, na umu ụṣụ. **21** Mgbe ahụ, ha ga-ezo onwe ha n'oghore niile dì n'oke nkume, na n'ime ogba niile nke oke nkume n'ihi igbanari iwe oku Onyenwe anyị, na ima mma ebube nke idị ukwuu ya, mgbe o biliri iyogharị ụwa. **22** Kwụsi ịtükwasị mmadu efu obi. O nweghi ihe o bụ karịa naanị nkume ahụ di ya n'ime, n'ihi ginjị ka e ji agunye ya?

3 N'ihi na, lee, Onyenwe anyị, bụ Onyenwe anyị, Onye puru ime ihe niile, na-akwado isite na Jerusalem na Juda wezuga ihe nnweta na ihe nkwo niile, ya na ihe oriri niile na mmiri ọnụnụ niile. **4** O ga-ezewuzugakwa ndi bụ dike n'etiti ha, na onye agha, na onye ikpe, na onye amụma, na onye na-ajị ase, na ndị okenye ha, **3** na onyeisi agha na-achị ndị agha iri ise, na onye a na-asopụrụ, na onye ndumodụ, na onye oka maara ọrụ, na onye nwere ezi mmuo nghoṭa iko mmadu ibe ya ogwu. **4** “Aga m eme ka umu okorobia ghogo ndị ozi ha, meekwa ka umu na-añu ara buru ndi ichi isi di n'aka ha.” **5** Ndị mmadu ga-emegbu ibe ha, otu onye megide onye ozo, onye agbataobi megide onye agbataobi ibe ya. Umụ okorobia ga-ebili megide ndi okenye, ndị a na-elelị ga-emegide ndị a na-asopụrụ. **6** Otu nwoke ga-ejide nwanne ya nwoke n'ulọ nna ya si ya, “I nwere akwa mgbochi, buru onyendu anyị; lekota mkpomkpọ ebe aanya.” **7** Ma ọ ga-azaghachi n'ubochị ahụ si, “O nweghi ihe m puru ime. Enweghi m nri maqbụ akwa mgbochi n'ulọ m. Emela m onyendu ndi a.” **8** Lee na Jerusalem na-asị ngongọ. Juda na-adakwa. N'ihi na ndị bi n'ime ya ekwuijølla Onyenwe anyị. Ha na-elelkwa, ma na-enupu isi n'ebube Onyenwe anyị. **9** Ihu ha na-egosi ihe ha bụ. O na-ezipụta ajo omume ha. Ha na-anya isi n'ime mmehie ha dika Sodom. Ihere adighikwa eme ha. Ahụghị ga-adịri ha, n'ihi na ha ejirila aka ha kpataara onwe ha ahụghị. **10** Zie ndị ezi omume niile ozi si ha, na ihe ga-agara ha nke ọma, n'ihi na mkpuru sitere n'omume ha niile ka ha ga-eri. **11** Ma gwa ndị na-emebi iwu na ahụghị dịrị ha. Mbibi adakwasila ha! Ha ga-eketa oke ruoru ha, n'ihi ihe aka ha kpataara ha. **12** Umụ okorobia na-emegbu ndị m, umụ nwanyị na-achikwa ha. Ndị m, lee na ndị na-achị unu na-eduhie unu ụzo. Ha na-eme ka unu kpfauo; ha esitela n'ezi ụzo wezuga unu. **13** Onyenwe anyị anyị ewerela onodu ya n'uloiķpe; o na-eguso ikpe ndị ya niile ikpe. **14** Onyenwe anyị na-aba n'ikpe megide ndi okenye na ndị ndu nke ndị ya niile. O bụ unu bụ ndị lara ubi vajinị m n'iyi; ihe unu ji aka ike püñara ndị ogbenye juputara n'ulọ unu. **15** Gịnjị mere unu ji azopịa ndị m, “Gịnjị mere unu ji si otu a na-egwepịa iwu ndị ogbenye?” Otu a ka Onyenwe anyị, bụ Onyenwe anyị, Onye puru ime ihe niile kwupütara. **16** Ozokwa, Onyenwe anyị kwuru sị, “Ndị inyom Zayon bụ ndị mpako. Ha ji olu e setịri eseti, na anya na-achogharị ndị ikom ha ga-agħogbuta na-ejegharị. Ha na-ejegharịka na-ar᷑

mma na-añagħarikwa ukwu, na-emekwa ka ihe īchō mma əla uko ha na-ada ụda. **17** N'ihi ya, Onyenwe anyị ga-eme ka ọnya juputa n'isi ndị inyom Zayon, Onyenwe anyị ga-emekwa ka ha għarakwa inwe agiři isi n'isi ha.” **18** N'ubochị ahụ, Onyenwe anyị ga-anapu ha ihe īchō mma ha niile, ma mgbaka, ma īchafq iġbado isi, ma ihe olu nke di n'udidj ənwa əħruri, **19** ma olanti, ma mgbaka, ma akwa e ji ekpuchi iħu, **20** ma akwa ha na-eyi n'isi, na əla uko, ma ihe ha na-ake n'ukwu, ma karama mmanu isi uto, ma ogwu di īche īche; **21** ma əlaaka ha niile na əla imi ha niile, **22** ma uwe mmmemme ha niile ma uwe mwija niile, ma akwa akwa mgħoċċi, ma akpa nta niile, **23** ma enyo ha niile, ma akwa əċċha niile, ma opku əma niile, ma mgbokwasij ha niile. **24** N'ondou ụda əma, ha ga-esi ure ure; n'ondou ihe ike n'ukwu, ha ga-ekekwasij onwe ha eriri; n'ondou agiři isi e doziri edozi, ha agagħi enwe əqbalid otu agiři isi; n'ondou akwa əċċha, o bụ akwa mkpe ka ha ga-eyi; n'ondou jma mma, anu ahụ ha ga-achakpożi. **25** Ndị ikom unu ka a ga-eji mma agha għbuo, ndi bụ dike ka a ga-egħu n'agħha. **26** Onu үżo ama niile nke Zayon ga-eti mkpu akwa ruokwa үu. O ga-atogħorop n'efu. O ga-anodu n'ala.

4 N'oge ahụ, ndi ikom ole na ole ga-afodu ndu. Nke a ga-eme ka ndi inyom asaa na-azqo otu nwoke. Ha ga-abjaktwute ya si ja “Kwerek aanyi niile buru ndi nwunye gi! Anyi ga-akpara onwe anyị nri, zjura onwe anyị akwa. Naanị kwere ka anyị na-aza aha gi, ka a ghara iko anyị ənwa.” **2** N'ubochị ahụ, Onyenwe anyị ga-eme ka Alaka Onyenwe anyị mabiga mma oke, ma nwekkwa ebube dì ukwuu. Ndị fofduri ndu n'izrel ga-enweta ihe ubi ga-enye ha ənwa, na nke ga-ewetara ha obi nganga na mmuq ənwa isi. **3** Ndị ahapuru na Zayon, ndi nō na Jerusalem ka a ga-akpo ndi dì nso, bụ ndi ahụ niile e dere aha ha n'etiti ndi bi n'ime Jerusalem. **4** Onyenwe anyị ga-asachapu unyi niile nke ndi inyom Zayon, o ga-asachapukwa qbara niile dì na Jerusalem site na mmuq nke ikpe, na mmuq nke oku. **5** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị ga-ewuru ugwu Zayon niile na ndi niile zukor ənbe ahụ ndo ga-ekpuchi ha niile. Ihe o ga-eji mee ndo a bụ igwe ojji na anwru oku nke ga-adịri ha n'ehiħie, na oku na-enwu enwu, nke ga-adịri ha n'abali. Ebube ahụ ga-abu ihe mkpuchi nye ha. **6** O ga-aburụ ha ebe mgħbabha na ndo ime ka okpomoku nke ehħiħie hapu iħagħbu ha. O ga-abukwara ha ebe izere ndu, na ebe nzuzo puo n'oke ifuse na mmiri.

5 Aga m abu abu nye onye m huru n'anya, abu banyere ubi vajinị ya. Onye m huru n'anya nwere ubi ya n'elu ugwu nta nke bụ ezi ala. **2** O gwuzere ya, wepija okwute niile dì n'ime ya, werekwa mkpuru vajinị mara mma kuo n'ime ya. O wuru ulo nche n'etiti ya, sitekwa na nkume waputakwa ebe īzocha mmanyā. Emesja, o noddur əchere oge owoye ihe ubi. Mgbe oge ahụ ruru, o choppitara na n'ondou mkpuru vajinị mara mma, o bụ ndi jorō njo mīri. **3** “Ugbu a, ndi ikom Jerusalem na Juda, unu anula ihe mere. Kpebienu ikpe a di n'etiti mū na ubi vajinị m. **4** Olee ihe ozo m gaara emere ya karịa ihe m mere? Gịnjị mere ubi vajinị m ji mjara m mkpuru jorō njo n'ondou mkpuru na-ato uto? **5** Ugbu a, lee, ihe m na-aga ime ubi vajinị m a. Aga m ewepu ihe mgħobchi a għbarha ya, hapu ya ka o ghogo ebe anu ulo na-ata nri. Aga m etida mgbidi ya hapu ya ka o buru ebe a na-azqo əlkwu. **6** Agagħi m akwachakwa ya əqzo. Agakwagħi m egħwuru ya ala, aga m ahapu ya ka ogwu na uke too n'ime ya. Aga m enyekwa igwe ojji iwu ka mmiri

ghara izokwası ya ozo.” 7 Ubi vajinı nke Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bu mba Izrel na ndị Juda, ha bu vainı ahụ nke n’ato obi ya ụtọ. Ma o lere anya ikpe ziri ezi, ma ihe ọ hụrụ bu iwusi ọbara. O lere anya ezi omume, ma ihe ọ nṣuru bụ mkpu akwa ndị a na-emegbu emegbu. 8 Ahụnụ dírị unu ndị na-azukọta ala ma ndị ozo ahụghị ebe ha ga-ebi, unu ndị na-ewu ụlo na-ewukwası ụlo n’ala buru ibu, ime ka ọ buru naanị unu bi n’uwu. 9 Ma Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile ekwuola ihe banyere unu, na ọnqdị unu. Eji m ntị m abụ nụ mgbe ọ na-asị, “N’ezie, ọtụtụ ụlo mara mma ga-atogborog n’efu, ụlo ukwu mara mma ndị nwewe ha agaghị anokwa. 10 Ubi vajinı ahụ a ga-eji ehi abụ kọq ụbọchị iri ga-eweputa naanị ihe nwere ike iru galonu mmanya isii, ma ọka a koro, nke ruru akpa ọka ato ga-amiputa ihe ruru otu akpa n’okara.” 11 Ahụnụ ga-adírị unu niile ndị na-ebili n’isi ụtụtụ igbaso mmanya. Ndị na-amugide anya abalị tutu ruo mgbe ha ịnụbigara mmanya oke. 12 Unu na-eji ubo akwara dí iche iche na une, na ihe iti egwu na opi, na mmanya na-eme onwe unu obi ụtọ n’oge mmememe oriri unu, ma unu na-elelị Onyenwe anyi anya; unu adighikwa asopurụ akaorụ ya. 13 N’ihii ya, ndị m ga-eje biri na mba ozo, n’ihii amaghị ihe; ndị ọkwa ha dí elu ga-anwu n’ihii agụ, ndị mmadụ efu ga-abu ndị akpíri ga-akpọ nkụ n’ihii agụ mmiri. 14 N’ihii ya, ala mmuq na-eme ka ọchichịọ ya saa mbarai, ọ na-asaghebigakwa onụ ya oke; ndị ukwu na ndị nta bi n’ime ala a ka ọ ga-elo, tinyere ndị na-emebiga mkpotu oke, na ndị na-egwuribiga egwu onụ oke. (Sheol h7585) 15 N’ubọchị ahụ, a ga-eweda n’ala ndị dí elu, na ndị dí ala, ndị mpako ka a ga-eweda n’ala. 16 Ma Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, nwee ọnqdị dikarisiř elu, n’ihii ikpe ziri ezi ya, Chineke onye dí nsø na-egosikwa onwe ya na ọ dí nsø site n’ezii omume ya. 17 Mgbe ahụ, umu atụrụ ga-akpa nri ha dí ka ọ bu n’ozara ka ha nọ, eli na anu ụlo ga-akpa nri ha n’ulọ ndị ogaranya niile etikporo etikpọ. 18 Ahụnụ ga-adírị ndị ji aghụghị na-adokpughari mmehie ha; ahụnụ díkwarra ndị na-adokpughari ajo omume ha dika ụdọ eji adokpughari ugboala. 19 Nye ndị ahụ na-asị “Ka Chineke mee ngwa; ya rụo oru ya ọsisi, ka anyi hụ ya. Atumatu nke Onye nsø nke Izrel, ka ọ bianruo nsø, ka ọ pütä ihé, ka anyi nwe ike mara ihe o zubere.” 20 Ahụnụ dírị ndị na-akpọ ihe ojoo ezi ihe ndị na-akpokwa ezi ihe ihe ojoo, ndị na-etinye ọchichịri n’onqdị ihé na ihé n’onqdị ọchichịri ndị na-etinye ihe dí ilu n’onqdị ihé ụtọ, na ihe ụtọ n’onqdị ihe ilu. 21 Ahụnụ ga-adírị ndị maara ihe n’anya nke onwe ha, ndị na-elekwa onwe haanya na ha bu ndị nwere nghota. 22 Ahụnụ ga-adírị ndị bu dike n’iñu mmanya, na ndị bükwa dimkpaa n’igwakọta mmanya, 23 ndị na-asị onye ikpe maara n’ikpe amaghị ya n’ihii ịnatara ngari, ma wezuga ikpe ziri ezi site n’ebi onye aka ya dí ọcha no. 24 N’ihii ya, díka ire ọkụ si erechapụ ahijia ọka, na díka ahijia kpqrọ nkụ si ada n’ime ọkụ na-enwu enwu, otu a ka mgborogwu ha ga-ere ure okoko ha ka ikuku ga-ebufu díka uzuzu; n’ihii na ha ajula iwu niile Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile nyere, leljakwa okwu nke Onye nsø Izrel. 25 N’ihii nke a, iwe Onyenwe anyi di ọkụ megide ndị ya; o setipurụ aka ya na-etitu ha n’ala. Ugwu niile ga-ama jijiji, ozu ndị ahụ díka ihe na-abaghị uru n’okporo ụzọ niile. Ma n’agbanyeghi ihe ndị a niile, iwe ya alaghachibeghi azu, aka ya ka setipukwara esetipu. 26 O ga-eweli okolo ọ nye mba niile dí n’ebi dí anya, ọ na-akpokwa ndị niile nọ na nsotu ụwa. Ma lee, ka ha na-abia, ha na-eme ngwa bia

osisi. 27 O díghị onye na-ada mba, ọ dikwaghị onye n’asụ ngongo n’ime ha, o díghị onye n’atụ oru ụra maobu rahụ ụra, o díghị ihe ike ukwu ha nke topuru atopu o díghị ihe ikechi apkpukpokwu nke dobiri adobji. 28 Àkụ ha niile dí nkó, ekweela ụta ha niile, ụkụ inyinya díka nkuome ọkụ, ụkụ ugbo agha ha dí ka oke ifufe. 29 Ha na-ebigbokwa díka ụmụ ọdum; ha na-asụ mgbe ha wukwasiri n’elü ihe ndogbu. Ha na-ejide ndị m, kpuru ha laa, o dikwaghị onye nnapata ha nwere. 30 N’ubọchị ahụ, ha ga-ebigbog n’elü ya díka mbigbog nke oke osimiri. A sìkwa na mmadụ elegide ala ahụ anya, ọ ga-ahụ na ọchichịri na ihe mgbu, ọ buladi anyanwu ka igwe ojii ga-eme ka ọ gbaa ọchichịri.

6 N’afọ ahụ, mgbe eze bụ Ụzaya nwurụ, ahụrụ m Onyenwe anyi ka ọ n’ocheeze ya di oke elu. Ọnụ onu ala uwe ya juputara ụlọnsö ukwu ya. 2 Ndị na-erugharị n’elü ocheeze ya bu ndị mmuq ozi a na-akpọ seraf, ndị nwere nku isii. Ha jí nku ha abụ kpuchie ihu ha; abụ ka ha jí kpuchie ụkụha, abụ nke fofodụ ka ha jí na-efegharị. 3 Ha na-aburitara onwe ha abụ, sị, “Nsø, Nsø, Nsø, ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile dí. Ụwa niile juputara n’ebube ya.” 4 N’ihii ụda olu ha, ọnụ ụzọ na mbigidị ụlọnsö mara jijiji, ụlo ahụ juputara n’awurụ ọkụ. 5 Etiri m mkpu akwa sị. “Ewo! Onye nwurụ anwụ ka m bù, n’ihii na onye mmehie ka m bù, ebugbare onụ m bù ebugbare onụ rụrụ arụ; o bükwa n’etiti ndị ebugbare onụ ha rụrụ arụ ka m bi. Ugbu a, ejirila m anya m hụ Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, onye bụ Eze ukwu ahụ!” 6 Mgbe ahụ, otu n’ime seraf ndị ahụ sitere n’ebi ọ no fekwute m, were mkpa guta otu ichetu dí ọkụ site n’ebi ịchụ aja. 7 O weere ichetu ọkụ ahụ sọtụ m n’onụ, sị m, “Ugbu a, a guola gi díka onye dí ọcha, n’ihii na ichetu a emetula gi n’onụ. A gbagharkwala gi mmehie gi niile.” 8 Mgbe ahụ, anụrụ m olu Onyenwe anyi ka ọ na-ajụ, “Onye ka m ga-eziga? Onye ga-ejekwara anyi?” Asịrị m, “Lee m, ziga m.” 9 O siri, “Gaa gwa ndị a sị, “Na-anụnụ, ma unu aghotala, na-elenu anya ma unu ahula.” 10 Mee ka obi ndị a maa abuba, díkwa arọ, mee ka ntị ha kpochie, mechiekwa anya ha. Ma ọ bughi otu a, ha nwere ike iji anya ha hụ ụzo, jiri ntị ha nụ ihe, jirikwa obi ha ghota, ma chigharia buru ndị a gworo.” 11 Ma ekwuru m sị, “Onyenwe m, o bu ruo ole mgbe?” O zara, “O bu ruo mgbe obodo ha togborog n’efu, mgbe ọ na-adighị onye ga-afodụ n’ime ya; mgbe ụlo obibi ha niile ga-atogborog n’efu, mgbe a bibisiri ala ubi ha niile. 12 O bu ruo mgbe Onyenwe anyi zigara onye ọbula gaa ebe dí anya, ala niile atogbokwara n’efu. 13 Ma ọ burukwa na otu ụzo n’ime ụzo iri n’ime ha niile afodụ n’ala a, a ga-eme ka ọ laa n’iyi. Ma díka osisi terebit na osisi oook na-aħapụ ogwe mgbe e gbujiri ha, ya mere mkpuru nsø ahụ ga-abu ogwe osisi n’ala ahụ.”

7 Mgbe Ehaz, nwa Jotam, nwa nwa Ụzaya bụ eze na Juda, Rezin eze Aram, na Peka eze Izrel, nwa Remalaya, busoro Jerusalem agha. Ma ha emerighị ya; obodo ahụ guzosiri ike. 2 Ma mgbe e mesiri, ozi ruru ụlo Devid ntị sị, “Ndị Aram na Ifrem ejikọla onwe ha onụ”; nke a mere ka ulọeze, na obi ndị ọ na-achị maa jijiji, díka osisi dí n’ohịa si ama jijiji mgbe oke ifufe na-efe. 3 Mgbe ahụ, Onyenwe anyi gwara Ajizaya okwu sị ya, “Jekwuru Ehaz bụ eze. Mgbe i na-agà, kpotor Shiashub nwua gi nwoke. Unu ga-ahụ Ehaz n’akụkụ Elu elu olulu ọdụ mmiri nke dí n’uzo ahụ gawara n’Ala ọsụ akwa. 4 Gwa ya ka ọ għara inye ndị ya nsogbu, ka ọ għarakwa itu egwu. Sị

ya, ‘Lezieanya, noju, echegbulaa onwe ya banyere icheku oku abuo ahu na-anyu anyu. Atula egwu n’ihiiwe Rezin nwa Aram, na iwe Peka nwa Remalaya. **5** E, Aram, na Ifrem, na nwa nwoke Remalaya, agbaala izu ibuso gi agha ila gi n’iyi. Ha ekwuola si, **6** “Ka anyi wakpo Juda, ka anyi dowaayaa ya ma kee ya n’etiti onwe anyi, mee nwa Tabeel ka o bürü eze ya.” **7** Ma otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru, “O gaghi adj irel! O gaghi emezukwa. **8** N’ihii isi obodo Aram bu Damaskos. Onyeisi Damaskos bu naanii Rezin. Ma tupu afi iri isii na ise agafee a ga-etikpokwa Ifrem. **9** Isi obodo Ifrem bu Sameria. Onyeisi Sameria bu naanii nwa Remalaya. O bürü na unu eguzosighi ike n’okwukwe unu, unu agaghị eguzo ma oli.” **10** O dighi anya, Onyenwe anyi ziri Ehaz ozi ndi a si, **11** “Ju m bu Onyenwe anyi Chineke gi, ka m meere gi ihe iribama nke ga-egosi gi na m ga-ebibi ndi iro gi niile dikaa m kwuru. Riyo m ihe masirgi gi, n’ebi dì elu n’eluigwe maobu n’ebi kachasi omimi n’uwa.” (*Sheol h7585*) **12** Ma Ehaz zara si, “Mba, agaghị ario, agaghị m anwakwa Onyenwe anyi m otu a.” **13** Ma Ajzaya siri, “Naanii ntì unu ulo Devid. O bu na o zurughị unu ime ka ike gwu mmadu? Unu ga-emekwa ka ike gwu Chineke n’onwe ya? **14** Ya mere, Onyenwe anyi n’onwe ya ga-enye gi ihe iribama! Lee, nwaagbohoghị ahu na-amaghị nwoke ga-aturu ime, muo nwa nwoke. O ga-akpo aha ya Imanuel, nke pütara, Chineke nonyeere anyi. **15** Mmiri ara ehi raharị arahu na mmmanu anu ka nwantakirị ahu ga-eri mgbe o matara iju ihe ojoj na jhoroghi ezi ihe. **16** Tupu a zuilite nwantakirị ahu imata jhoroghi ezi ihe na iju ajo ihe, ndi eze abyu ndi i na-atu egwu ha, ga-anwucha. **17** Onyenwe anyi ga-eme ka obubu onu di ukwuu biakwasị gi na obodo gi, na ezinaulo gi. Ihe egwu ga-adikwa, udi nke a na-ahbeghi mbu, site n’oge e kewapuru Ifrem site na Juda. Eze Asiria ga-edu ndi agha ya bia.” **18** N’ubochi ahu, Onyenwe anyi ga-akpoku ijiji site na nsotu Na’iil di n’ijipt nakwa anu sitere n’ala Asiria. **19** Ha ga-abia n’igwe, bichie ndagwurugwu ala gi niile, na n’ogba nkume niile, na n’ohia ogwu ogwu niile, na n’ozara niile, na n’ezu ala niile. **20** N’ubochi ahu, Onyenwe anyi ga-eji aguuba e gotara n’ofe osimiri, nke bu eze Asiria, kpuchapu unu agiri isi na aji ukwu, kpuchapukwa afuonu unu niile. **21** N’ubochi ahu, otu onye ga-edede otu nwa ehi na ewu abyu ndu. **22** Onye obula kwa n’ala ahu ga-eri mmiri ara ehi raharị arahu, ya na mmmanu anu, n’ihii na mmiri ara ehi ga-aba uba nke ukwuu n’ala ahu. **23** N’ubochi ahu, ala obula nke nwere otu puku osisi vajinị nke onuahia ya ruru otu puku shekel olaocha ga-abu naanii ogwu na uke. **24** Ndị dinta ga-achiri akụ na ùta gaa n’ebi ahu, n’ihii na uke na ogwu ga-ekpuchi ala ahu. **25** Ma banyere ugwu ejii ogu kopo na mbu, i gaghi abakwa n’ebi ahu ozø n’ihii egwu uke na ogwu; ha ga-abu ebe a na-atopu ehi na ebe aturu na-agbaghari.

8 Onyenwe anyi siri m, “Were otu mbadamba ihe di ukwuu, were odee nke onye obula na-eji ede ihe dekwasi ya Mahashalal-Hash-Baz. **2** Aga m akpobata Uraya onye nchuaaja na Zekaraya nwa Jeberekaya dikaa ndi akaebe kwesiri ntukwasị obi.” **3** Emesia, mu na nwunye m, bu onye amuma dinakorø, o tujuu ime, muqorø m nwa nwoke. Ma Onyenwe anyi siri m, “Guo ya Maha-shalal-Hash-Baz. **4** N’ihii na tupu nwantakirị ahu etolite ikpo nne maobu nna, eze ndi Asiria ga-ebuso Damaskos na Sameria agha, bukorokwa akụ ha niile.” **5** Onyenwe anyi gwakwara m okwu ozø si, **6** “N’ihii na ndi a

ajula mmiri Shiloa nke ji nwayoq na-aso ma na-añuri onu n’ihii Rezin na nwa nwoke Remalaya, **7** ya mere, Onyenwe anyi na-agaa iweta iju mmiri nke osimiri Yufretis megide ha, bu eze ndi Asiria ya na ebube ya niile. O ga-erubiga oke, gafee uzø ya niile, o ga-erubiga ma tofeekwa onu ya niile, **8** wusiąkwa n’ala Juda niile. O ga-eripku ala Juda niile, o ga-agabiga, kpuchiekwa o buladi n’olu ka o ga-eru. Nku ya ga-agbasa kpuchie obosara niile nke ala gi, O Imanuel.” **9** Tienu ntì unu mba niile di iche ihe, ma a ga-etipià unu. Geenù ntì unu mba niile di ebe di anya. Kwadoonu maka agha ma a ga-etipià unu. Kwadoonu maka agha ka e tipia unu. **10** Tuquonu atumatu unu ma a ga-ekposa ya. Wepütanu atumatu unu ma o gaghi eguzo n’ihii na Chineke nonyere anyi. **11** Otu a ka Onyenwe anyi siri m n’ike nke aka ya di n’ahu, o doro m aka na ntì ka m ghara ije ije n’uzø ndi nke a, na-asì: **12** “Adinyerela ha n’ihii niile ha na-ezube ime na nzuko megide ochichi; ka ihe ha na-atu egwu hapu ibu ihe ga-eme ka i tuo egwu. **13** Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile, ya ka unu ga-edo nsø. Ya bu onye unu kwesiri itu ujo. Ya bu onye unu ga-atu egwu ma jijiji. **14** O ga-abukwa ebe nsø; nye ulø Izrel na Juda, o ga-aghorø ha nkume nke na-eme ka ndi mmadu sọp ngongo, oke nkume nke na-eme ka ha daa. O ga-abukwara ndi Jerusalem igbedu na onya nke ha gadabaa n’ime ya. **15** Otu n’ime ha ga-aso ngongo; ha ga-ada bürü ndi e tipiara. Ha ga-abu ndi onya ga-ama, na ndi a ga-anwude.” **16** Kechie ihe igba ama nke iwu a kpuchie ntuziaka Chineke nke oma n’etiti ndi na-eso uzø ya. **17** Aga m echere Onyenwe anyi, onye na-ezonari ulø Jekob ihu ya ubgu a. Aga m atukwasị obi m na ya. **18** Lee mu onwe m, na umu ndi Onyenwe anyi nyere m. Anyi bu ihe iribama na ile iji cheta ihe nye ndi Izrel site na Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile, onye na-ebi n’ugwu Zayon. **19** Mgbe onye obula siri unu, jutau ndi na-aju mmuo ojoø ase na ndi dibia afa ihe, bu ndi na-ekwu okwu n’olu di nta nke mmadu na-adighi anu nke oma na ndi na-atamu atamu, ndi mmadu o gaghi aju Chineke ha ase? O bu n’ihii ginji ka ejii juta ndi nwuru anwu ase n’ihii ndi di ndu? **20** Lezienü okwu ntuziaka na nke ido aka na ntì Chineke anya. O bürü na ozi ha di iche na nke a, o gosiri na ha enweghi ihé maobu eziokwu obula n’ime ha. **21** Ndị a ga-agwaghari n’ala a niile. Aguu ga-agu ha, ha ga-adakwa mba. N’onodu oke aguu nke ga-agu ha, iwe di ukwuu ga-ewe ha, mee ka ha lelie anya ha n’elü, kochaa eze ha, na Chineke ha. **22** Mgbe ahu, o bürü na ha eledata anya ha n’ala o bu naanii oke nsogbu na oke ihe mgbu ka ha ga-ahu. Ha ga-ahukwa oke ihe egwu na ochichiri. Uzø mgbaapu agaghị adikwara ha n’oge nsogbu a. Aga-achubanye ha n’ime ochichiri.

9 Ma otu obula o siri di, oge ahuhị na ochichiri na iru uju ahu agaghị adigide nye ndi ahu no na nkpa. N’ihii na n’oge gara aga, o mere ka e lelia ala Zebulon na ala Naftali anya, ma n’oge di n’ihii, o ga-eme ka a asopuru Galili nke mba niile, nke di n’akukụ osimiri, n’ofe Jodan. **2** Ndị no na-agaghari n’ochichiri ahula ihé di ukwuu; ndi ahu bi n’ala nke onyinyo onwu ka ihé nwukwasiri. **3** I meela ka mba ahu baa uba dirị ukwuu, mee ka onu ha dikwa ukwuu, ha na-enwe onu n’ihii gi, dikwa onu nke ndi oru ubi n’oge owuwe ihe ubi, dikwa ndi agha na-etegehi egwu onu mgbe ha na-ekesa ihe a kwatara n’agha. **4** N’ihii na dikwa n’ubochi nke Midia, i gbajisiela ibu arø niile e bokwasiri ha, ihe mgbochi nke di n’ubu ha, nke bu

mkpara ndị na-akpagbu ha. **5** N'ihi na akpukpoṣukwu nke ndị agha na-eyi, na uwe agha nke obara mechuru, ha ga-abu ihe a ga-agba oku, ha ga-abu ihe ndị ga-eme ka oku ree nke ọma. **6** N'ihi na amịorala anyị otu nwa, e nyekwala anyị otu nwa nwoke. O ga-abuwka onye ga-achị anyị. Ndị a ga-abu aha ya, Onye Ndumodụ dị Ebube, Chineke bù dike, Nna nke mgbe ebighị ebi, Eze Udo. **7** Alaeza ya ga-aba uba, ochichị eze ya ga-abu n'ọnodụ udo nke na-enweghi ogwugwu. O bụ n'ocheeze Devid ka o ga-anokwasị, chịakwa n'alaeze ya. O ga-eme ka alaeze ahụ guzosie ike; o búkwa ikpe ziri ezi na ezi omume ka o ga-eji chịa site n'oge ahụ ruo mgbe ebighị ebi. İnụ oku nke Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, ga-emezukwa nke a. **8** Onyenwe anyị eziela ozi megide Jekob o ga-adakwasikwa Izrel. **9** Ndị ahụ niile ga-amatakwà ya, Ifrem na ndị bi na Sameria ga-amatakwà bù ndị na-eji nganga na mpako na-ekwu sị, **10** “Nkume brik ndị ahụ adakpoṣala ma anyị ga-eji nkume a waziri awazi wughachi ha; o bụ ezie na e gbutusịala osisi sikamị niile anyị ji wuo ụlo anyị, ma anyị ga-eji osisi ọma sida dochie ha.” **11** Ma Onyenwe anyị a kpaliela ndị iro Rezin ka ha bilie megide ha, o kwaliekwala ndị iro ha. **12** Ndị Aram sitere n'owuwà anyanwụ, na ndị Filistia sitere n'ọdịda anyanwụ ha e werela ony়u ghore oghe richapụ Izrel. Ma n'agbanyeghi ihe ndị a niile, iwe ya alaghachibeghi azụ, aka ya ka setipükwara esetipụ. **13** Ma o bụ ezie na Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile ataala ha ahụ dị otu a, ndị Izrel echegharibeghi, ha aloghachikwutebeghi ya. **14** N'ihi ya, n'otu ụbочi, Onyenwe anyị ga-ebibi ndịsi Izrel na ndị ọdudu, o ga-ebibikwa alaka nkwy na osisi achara niile. **15** Ndị okenye na ndị a maara aha ha bụ ndịsi ha, ndị amuma ugħha bụ ọdudu ha. **16** N'ihi na ndị ndu nke ndị ya eduhielha; ndị na-ezi ha ụzo emeela ka ha kpafuo. **17** Ya mere, Onyenwe anyị agaghị enwe mmasị n'ümụ okorobịa ahụ, o gaghi enwekwa obi ebere n'ebe ümụ ndị na-enweghi nna maqbụ n'ebe ümụ nwanyị na-enweghi dị nō, n'ihi na onye obula n'ime ha adighị asopụrị Chineke, bùrụkwa ndị ajo omume, ony়u onye obula na-ekwu ihe nzuzu. Ma n'agbanyeghi ihe ndị a niile, iwe ya alaghachibeghi azụ, aka ya ka setipükwara esetipụ. **18** N'ezie, ajo omume na-ere dì ka oku: o na-erepiä ogwu na uke, o na-emekwa ka oke ọhịa nwuru oku, mee ka anwụrụ oku si na ya rigoruo na mbara eluigwe. **19** N'ihi iwe ahụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile na-eve, ahụ dī o ga-enye ga-adị ka oku na-ere ere; o na-erepiä ala ahụ niile na ndị bi n'ime ya; o díkwaḥi onye ga-azopụta ibe ya. **20** N'ala ahụ niile, ma n'aka nri ma n'aka ekpe, onye obula ga-agbalị idotara onwe ya ihe oriri. Ha ga-eri ma afo agaghị eju ha; n'ezie, ha ga-eri o bulađi anụ ahụ ümụ nke aka ha. **21** Ndị Manase ga-aluso ndị Ifrem ọgu, ndị Ifrem ga-alusokwa ndị Manase ọgu. Ha abu kwa ga-ejikota aka luso Juda ọgu. Ma n'agbanyeghi ihe ndị a niile, iwe ya alaghachibeghi azụ. Aka ya ka setipükwara esetipụ.

10 Ahụ dī na-adịrị ndị niile na-atuputa iwu na-ezighị ezi; ndị niile na-atuputa iwu mmegbu, **2** iji napụ ndị ogbenye ihe ruru ha nakwa jnapụ ndị m a na-emegbu emegbu ikpe ziri ezi, na-emekwa ka ümụ nwanyị dī ha nwụrụ bùrụ anụ oriri ha na izunara ümụ na-enweghi nne na nna ihe ha nwere. **3** Gini ka unu ga-eme n'ubochi m ga-abia ileta unu? Gini ka unu ga-eme n'ubochi m ga-eweta ịla n'iyi, nke ga-esi n'ebe dīanya bjara unu? Onye ka unu ga-agbawuru maka enyemaka? O bụ ebe ka unu ga-ahapụ akụ unu niile? **4**

Mba, o dighị ihe ga-afodụ; karịa na a ga-egbu unu n'ihi ọgu, maqbụ dokpuru unu dika ndị mkporo. Ma n'agbanyeghi ihe ndị a niile, iwe ya alaghachibeghi azụ, aka ya ka setipükwara esetipụ. **5** “Ahụ dī na-adịrị Asirịa onye bụ mkpara nke iwe m. N'aka ya ka mkpo nke ony়u m dī. **6** Ana m ezipu ya imegide mba a na-amaghị Chineke, m na-eziga ya imegide ndị na-apasu m iwe, ka ha kwakorị ihe nkwata n'aghà ha, punakwara ha ụfodụ n'ike, nakwa izotọ ndị ha niile n'ala dika apịtị nke okporozi. **7** Ma o bughị ihe a ka o zubere, nke a abugị ihe o na-eche n'obi ya; o Zubere ịla ndị m n'iyi, na ibibi ọtụtụ mba dī iche iche. **8** O sıri, “Ndị ochiaghị m niile ha abugị ndị eze?” **9** “Onođu Kalno o dighị ka nke Kakemish? Hamat o dighị ka Apad; Sameria o dighikwa ka Damaskos? **10** Dika aka m si chikọta alaeze dī iche iche nke ọtụtụ arusi, alaeze dī iche iche nke arusi apiri apị ha kariri nke Jerusalem na Sameria. **11** O bụ na m agaghị emekwa Jerusalem na arusi ya niile apiri apị dika m mere Sameria na arusi ya niile?” **12** Mgbe Onyenwe anyị rụsirị ọru ya niile megide ugwu Zayon na Jerusalem, o ga-asi, “Aga m ata eze ndị Asirịa ahụ dī n'ihi nganga nke obi ha, na ịnya isi nke anya mpako ya. **13** N'ihi na o na-asi, “O bụ site n'ike aka m, ka m jī mee nke a, o búkwa na amamihe m, n'ihi na m nwere nghita. Ewezugara m oke ala mba niile dī iche iche, apunara m ha akụ ha niile; dika onye dī ike, e wedara m ndị eze ha niile n'okpuru m. **14** Dika mmadụ si agbatị aka n'ime akwụ nnunu, otu a ka m chikọtarị akunụba mba dī iche iche, dika mmadụ si achikọtarị akwa ahapụrị ahapụ, otu a ka m chikọtarị mba ụwa niile; O dighị onye megharị otu nku, maqbụ saghee ony়u ya ime mkpotted!” **15** Anyuịke o ga-anyi isi sị na ya dī ukwuu karịa onye na-eji ya awa nkụ, ka o bụ mma nkwo, o ga-aja onwe ya karịa onye na-eji ya akpowa ihe? Dika a ga-asi na okporo igwe ga-ebuli onye na-ewelị ya elu, maqbụ mkpo o ga-efegharị onye na-abugị osisi. **16** N'ihi ya, Onyenwe anyị, bụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, ga-ezitere ndị agha gị mara abuba ihe otiti; o ga-akwanye oku n'okpuru ihe ngosiputa nke idị ebube ya dika ire oku nke na-ere ere. **17** Iḥe nke Izrel, ga-aghị oku, Onye nsq ha, ga-agħokwa ire oku nke ga-alal ihe niile n'iyi. N'otu abalị ka o ga-erechapụ ogwu niile na uke niile oku. **18** A ga-alal ima mma nke oke ọhịa ya na ala ya na-amị ezi mkpuru n'iyi kpamkpam, dika mgbe ọrịa na-alal mmadụ n'iyi. **19** Naanị osisi ole na ole ga-afodụ, ha ga-adị ntakirị ruo na nwantakirị nwere ike guo ha ony়u. **20** N'ubochi ahụ, ndị fodusị n'ala Izrel, na ndị fodusị ndị n'ulo Jekob, agaghikwa adabere n'onye ahụ tidara ha, kama ha ga-adabere naanị na Onyenwe anyị, Onye nsq nke Izrel. **21** Ndị fodusị ga-alogħachi, bụ ndị Nke Jekob fodusị ga-alogħachikwute Chineke dī ukwuu. **22** O bụ ezie na ndị gi Izrel dī ukwuu dika aja dī n'akụ osimiri, o bụ naanị mmadụ ole na ole ga-alogħachi. A kabiela ịla n'iyi, nke dī oke ukwuu ya na ezi omume. **23** E, Onyenwe anyị, Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, ekpebiela na o ga-ebibi ala ahụ niile. **24** Ya mere, ihe a ka Onyenwe anyị, bụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, sıri, “Unu ndị m, ndị bi na Zayon, unu atukwala ndị Asirịa egwu bụ ndị na-eti unu mkpara igwe, na-ewelikwa mkpo megide unu dika ndị Ijipti mere. **25** N'oge na-adighị anya, iwe m ga-adajị n'ebe unu nō, ma o ga-ebili megide ha, laakwa ha n'iyi.” **26** Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, ga-eji utarị tie ha ihe dika o sıri tie ndị Midia ihe na nkume Oreb. O ga-eweli mkpanaka ya n'elu

oke osimiri, o ga-eweli ya dika o mere n'Ijipt. **27** N'ubochi ahü, aga m eme ka unu nwere onwe unu site n'ebe ndi Asiria no. Uđo igwe ha kenyere unu n'olu ka m ga-adobisi, wezuga ibu arô unu. **28** Ha erutela Ayiat; ubgu a, ha nô na Migrön. Ha na-edokota ngwa agha ha na Mikmash. **29** Lee ka ha na-agabiga uzo warawara; ha ekpebiela iñò onodù abalì na Gebal. Ndî Rema na-ama jijiji, obodo Gibeä nke bu obodo Sol agbapula oso ndû. **30** Tienü mkpu akwa unu ada Galim, geenü ntí unu ndî Laisha! Leenü ihe na-adanyere gi, gi Anatot! **31** Lee na Madmena no n'osó, ndî Gebim na-ezo onwe ha. **32** Ndî iro akwusila n'obodo Nob taa; ha na-atü ugwu Zayon na Jerusalem aka, na-ekwere ya n'isi. **33** Lee Onyenwe anyi, Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, ga-eji oke ike gbutuo ngalaba osisi niile. O ga-egbutukwa osisi ndî di elu, meekwa ka ndi toro ogologo di ala. **34** Ya onwe ya ga-egbutu ha niile ka e si ejí anyuïke egbutu osisi di n'oke ọhia. Lebanon ga-adakwa n'ihu Onye ahü di ike dika osisi di n'oke ọhia si ada.

11 Ome ga-epuputa site n'ogwe osisi Jesi; otu Alaka ga-esitekwa na mgborogwu ya tolite ga-amikwa mkpuru. **2** Mmugo Onyenwe anyi ga-enwekwa onodù n'ime ya, inye ya Mmugo amamihe na Mmugo nghota, Mmugo ndumodù na ike, Mmugo ihe ọmuma na nke itu egwu Onyenwe anyi. **3** Ihe ga-amasi ya bu egwu Onyenwe anyi. O gaghi ekpe ikpe site naanji n'ihe o ji anya ya abu hû, maobu ghubie ikpe site naanji n'ihe o nñru na ntí ya. **4** Kama o bu ezi omume ka o ga-eji kpee ndî ogbenye ikpe; o bukwa ikpe ziri ezi ka o ga-ekpere ndî nadighi ike nke ọwa. Okwu onu ka o ga-eji nye ndî mmadu ahuhu, o bu okwu onu ka o ga-eji maa ndî ajo omume ikpe onwu. **5** Ezi omume ya ga-adî ka ihe ike n'ume, ma ikwesi ntukwasî obi ga-abu ihe okike ukwu ya. **6** N'ubochi ahü, nkita ọhia na nwa aturu ga-ebikô n'udo; agu na nwa ewu ga-amakpukôkwa. Nwa ehi na umu ọdum na nwa inyinaya mara abuba ga-anoktakwa, o bukwa nwantakirî ga na-edughari ha. **7** Nne ehi na anu ọhia bia ga-atakôkwa ahijia n'otu ebe, umu ha ga-amakpukôkwa n'udo n'otu ebe. Ọdum ga-atakwa ahijia dika ehi. **8** Umuntakirî ga-egwugharî egwu n'akuku onu ajuala; nwantakirî ga-etyliekwa aka n'akuku ibi. **9** Ha agaghi eme ihe mmerü maobu bibikwa ihe, n'elu ugwu nsô m niile. N'ihu na ọwa niile ga-ejuputa na ihe ọmuma nke Onyenwe anyi dika mmiri si ekpuchi oke osimiri. **10** N'ubochi ahü, mgborogwu Jesi ga-eguzo ka ọkolotô nye ndî di ihe iche. Mba niile ga-abijkwute ya; ebe izuike ya ga-ejuputakwa n'ebube. **11** N'ubochi ahü, Onyenwe anyi ga-esetikwa aka nke ugboro abu inwetaghachiri onwe ya ndî ya fodurî site na Asiria, sitekwa na ndida Ijipt, sitekwa na Mgbago Ijipt, sitekwa na Kush, sitekwa na Elam, sitekwa na Babilon, bu Shaina, sitekwa na Hamat na obodo niile di n'ala niile osimiri gbara gburugburu. **12** O ga-ebuliri mba niile ọkolotô o ga-akpoghachite umu Izrel achupuru achupu, o ga-esite na nsotu anò nke ọwa kpokota ndî Juda niile site n'ebe a chusasirî ha. **13** Ekworo Ifrem ga-akwusi, a ga-ebipu ndî iro Juda. N'ikpeazu, ekworo ahü nke di n'etiti Izrel na Juda ga-akwusi; ha agaghi alusokwa onwe ha ogu ozô. **14** Ha ga-ejikota aka ha buso ndî Filistia nô n'akuku ọdida anyanwu ala ha agha; ha ga-ebusokwa ndî bichiri n'akuku ọwuwu anyanwu ala ahü agha. Ha ga-emeri ndî Edom na Moab. Ndî Amon ga-erubekwara ha isi. **15** Onyenwe anyi ga-eme ka warawara onu osimiri Ijipt taa. O ga-eji ifufu siri ike, nke na-ekpo ọku

mikorô mmiri di n'osimiri Yufretis. O ga-ekewa ya ka o bụrụ isi iyi asaa, nke mmadu nwere ike iji uko gafee. **16** O ga-esite n'Asiria kpawaa uzo n'ihî ndî ya fodurî n'ebe ahü, dika o si meeere ndî Izrel n'oge gara aga, mgbe ha si n'Ijipt na-alota.

12 N'ubochi ahü, i ga-ekwu si, "Aga m eto gi Onyenwe anyi. O bu ezie na i wesara m iwe, ma ubgu a, iwe gi adajuola; i kasikwara m obi. **2** N'ezie, Chineke bu onye nzoputa m; aga m atukwasî ya obi, ujo agaghị atukwa m. Onyenwe anyi, Onyenwe anyi ya onwe ya, bu ike m burukwa abu m, o ghorrula m onye nzoputa." **3** I ga-eji ọnụ dörö mmiri site n'olulu mmiri nke nzoputa. **4** N'ubochi ahü, i ga-ekwukwa si, "Nyenu Onyenwe anyi otuto, Kwuputakwa aha ya; meenü ka amata n'etiti mba niile ihe niile o ruru; kwusaanu na aha ya bu ihe e buliri elu. **5** Bukuonu Onyenwe anyi abu, n'ihî na o meela oke ihe di ebube. Meekwanu ka ọwa niile mara ihe o ruru. **6** Ka ndî niile bi na Zayon tie mkpu ọnụ, bukwaabu. N'ihî na Onye nsô nke Izrel. di ukwuu, e, o di ike nke ukwuu, bu Onye ahü na-ebi n'etiti unu."

13 Nke a bu amuma megide Babilon nke Ajzaya nwa Emoz huru. **2** Welienü ọkolotô agha n'elu ugwu togborö n'efu. Kpokuonu ndî agha. Feerenü ha aka, ka ha site n'onu uzo ama ndî a maara aha ha bata n'ime obodo ukwu ahü na-anaya isi. **3** Enyela m ndî m kwadoro maka agha iwu; akpcola m ndî ọka agha m oku, bu ndî na-ahñri ọnụ na mmeri m, ka ha gosiputa oke iwe m. E, ndî m kporo bu ndî ahü na-ahñri ọnụ iñu na m meriri ndî iro m. **4** Gee ntí nñru ọzú na-ada n'ugwu niile; gee ntí nñru ọzú yiri ọzú nke igwe mmadu na-eme. Gee ntí nñru mkpötü na-ada n'etiti aaleze di iche iche. Diķa mkpötü na-eme mgbe otu mba na-ezikota n'otu ebe. O bu Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile na-achikota ndî agha ya n'ihî ibu agha. **5** Ha si n'obodo di iche iche, nke di anya na nke di na nsotu ọwa na-abia. Ha bu ngwa agha na-egosi oke iwe Onyenwe anyi na-abia imebi ala ahü niile. **6** Kwasienü akwa ike n'ihî na ọbuchi Onyenwe anyi di nso, ọbuchi ahü oke mbibi ga-esi n'aka Onye pürü ime ihe niile bijara unu. **7** N'ihî nke a, aka ndî mmadu ga-ada mba, obi ga-alökwa ndî mmadu mmiri. **8** Ha ga-ama jijiji n'ihî oke egwu. Ahü mgbu ga-abijkwasî ha mee ka ha sô ude dika nwanyi ime na-eme. Ha ga-elerita onwe ha anya n'onodù mgbagwojuanya, ha agaghi amakwa ihe ha ga-eme. Onodù di otu a ga-aputa ihe n'ihî ha. **9** N'ihî na lee, ọbuchi Onyenwe anyi na-abia, ọbuchi nke obi ebere na-agaghị adikwa, ọbuchi iwe na oke ọmuma. A ga-ekpochapu ala ahü, ya na ndî mmechie niile di n'ime ya. **10** N'ihî na kpakpando niile nke eluigwe na kpakpando ndî ozo gbara ha gburugburu agaghi egosiputa ihe ha. Anyanwu ga-agba ochichirî n'owuwa ya onwa agakwaghị enye ihe ya. **11** Aga m ata ọwa ahuhu n'ihî mmechie ya, taakwa ndî na-emebi iwu ahuhu n'ihî mmechie ha. Irya isi nke onye mpako ka m ga-egwepia, ya na nganga onye na-adighị eme eberie. **12** Aga m eme ka mmadu di uko karja olaedo a nñchara anucha, ha ga-akó uko karja olaedo si Ọfia. **13** N'ihî na m ga-eme ka eluigwe maa jijiji, meekwa ka e wezuga ọwa site n'onodù ya, n'ihî oke iwe ga-ewe Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile. Ha ga-emezu n'ubochi ahü o ga-eziputa oke iwe ya di ọku. **14** O ga-erukwa na onye ọbula n'ime ha ga-ecche ihu ya n'uzo gawara ebe ndî ya no. Ha ga-agbarakwa oso laghachi n'ala nke aka ha dika mgbada na-agbanarị ndî na-achu nta, maobu umu aturu ndî na-enweghi onye na-azu ha. **15** Onye ọbula e

jidere n'ime ha ka a ga-amapu afō, onye əbula nke e jidere ka a ga-eji mma agha gbuo. **16** A ga-etipia umu ha na-anu ara n'ihi ha; a ga-anapu ha ulo ha, merukwaa ndị nwunye ha. **17** N'ihi na lee, aga m eme ka ndị Midia pio imegide ha; o díkweghiq olaoduo maqbū əlaqcha ha pürü iji megharja ha anya. **18** Ha ga-eji ụta ha gbatusia ụmụ okorobia; ha agaghị emekwara ụmụntakirị ebere, maqbū gosi ụmụ na-etoputa etoputa obi ebere. **19** Babilon, bu ọla mama nke alaeze niile, ịma mama na ebube ndị Kaldja, mgbe Chineke ga-akwatu ya o ga-adị ka Sodom na Gomora. **20** O gaghị abu ebe obibi ozø rwo mgbe ebighi ebi. Site n'otu ọgbø rwo n'ogbo ozø ndị mmadụ agaghị ebi n'ime ya. O dighị onye Arebija na-ejegharị ejegharị ga-ama ulo ikwu ya n'ime ya; ndị ozuzu aturu agaghị ekwe ka aturu ha makpuru n'ebu ahụ. **21** O ga-abu ebe obibi nye anu ọhia niile bi n'ozara. Ulø dì n'ebu ahụ ga-abukwa ebe obibi nye nkita ọhia, na ikwighikwighi, n'ebu ahụ kwa ka ụmụ mkpi ọhia ga na-awughari. **22** A ga-anukwa ụda akwa anu ọhia, na ịgbø uja nkita ọhia n'ime ulø ha niile e wusiri ike. Nkita ọhia ga-ebikwa n'ime ulø ọma niile dì n'ebu ahụ. Lee na oge ha ji emezu adịla nso, a gaghị emekwa ka oge imezu ihe ndị a dij aya.

14 Ma Onyenwe anyị ga-emekwara Jekob ebere; o ga-ahoputakwa ndị Izrel ozø, meeckwa ka ha loğhachi biajiri n'ala nke aka ha. Ọtụtu ndị ọbịa dì iché iché ga-adịnyere ha, soro ezinaulò Jekob bikötaa ọnụ. **2** Mba dì iché iché ganyere ha aka iloghachi n'ala ha, nke Onyenwe anyị nyere ha. Mba ndị ga-aghokwa ndị dì n'okpuru ụmụ Izrel, ghoökwarra ha ndị ohu nwoke na nwanyi. Ụmụ Izrel ga-adotakwa n'agha ndị ahụ dötara ha n'agha na mbụ, ma chiajka ndị ahụ kpagburu ha n'oge gara aga. **3** N'ubochi ahụ, Onyenwe anyị ga-eme ka i pio site n'ihe mgbu na ihe mwute, sitekwa na ndogbu onwe unu n'orụ nke ịbụ ohu unu wetaara onwe unu, **4** unu ga-achị eze Babilon ọchị si ya, Leenü gi. Ahaa, lee ka i si daa gi onye na-emegbu ndị mmadụ. Lee ka ikpa ike gi si gwusia! **5** N'ihi na Onyenwe anyị anyajielo mkpara ndị na-eme ajo ihe, meeckwa ka mkpara ndị na-achị achị, **6** nke sitere n'iwe tidasja ndị mmadụ na-esepughi aka n'iti ha ihe, nke ji nrubiga oke nke iwe ya megbuo mba dì iché iché ya na oke mmekpa ahụ na-enweghi nkusu. **7** Uwa niile adaala ju, ha enwekkwaala izuike, ha na-etiụ olu ịbụ abu. **8** Ọ buladi osisi junipa na osisi sida niile nki Lebanon na-anụri ọnụ megide gi na-asị, "Agbajiela ike gi; ubgu a o díkweghi onye ga-esogbu anyị ozø." **9** Ala mmuo na-eme mkpotu, na-eche izute gi n'obibia gi; o na-akpote mmuo nke ndị nwurụ anwu ịbụ kelele gi, bu ndị niile bubbyrij ndị ndu n'uwu, o na-eme ka ha si nocheeze ha niile bilie bu ndị niile ahụ bu eze na mba niile dì iché iché. (**Sheol h7585**) **10** Ha niile ga-eji otu olu zaa, ha gassi gi, "Gi onwe gi adighikwa ike, dika anyị na-adighị ike; ! Ọghołla otu onye n'ime anyị." **11** Nganga ịbụ eze gi niile, na oke ụzu ụbo akwara gi, ka a na-elikota n'aja. Ikpuru ga-aghoror anu ahụ gi ebe ndina; o bukwa ikpuru ga-aghị ihe mkpuchi ahụ gi. (**Sheol h7585**) **12** Lee ka i si site n'eluigwe daa, gi kpakpando ütütü, nwa chi ọbụbụ. O bu ezie na i dì ukwuu n'ebu mba niile nke ụwa no na mbụ, ma lee ka e si mee ka i burụ onye a tündara n'ala. **13** N'ihi na i kwuru ya n'obi gi si, "Aga m arigoro n'eluigwe, doo ocheeze m n'elü kpakpando niile Chineke kere; aga m anodukwa n'ugwu nzukọ, na nsotu ugwu nsø ahụ dì n'elü elu ugwu, tuq iwu. **14** Aga m arigo

n'ebu kachaş elu nke eluigwe, mee onwe m ka m dirị ka Onye kachaş ihe niile elu." **15** Ma a ga-ewedata gi ala rwo n'ili, ruo na nsotu ala mmuo. (**Sheol h7585**) **16** Ndị niile hurụ gi na-elegide gi anya, na-atule banyere ndị gi, si, "O bụ nwoke a bụ onye ahụ mere ka ụwa maa jijiji, onye mekwara ka alaeze mee mkpotu. **17** O bụ onye a bụ onye ahụ mebibri ụwa mee ya ka o dì ka ozara? O bụ ya tikporo obodo ukwu ya niile, jukwa ihapụ ndị o dötara n'agha ka ha laa?" **18** Ndị eze mba niile dì iché iché na-edina na nsopụr n'ime ili ha. **19** Ma ozu gi ka a tüpüru díka alaka osisi ruru aru, nke gbajiri agbaji. O bukwa ozu ndị niile e gburu n'agha, na ozu ndị e ji mma agha mapuo afō, ndị na-aridaru n'olulu nkume, ka e ji kpuchie gi n'ili gi. E, ozu gi dì ka ozu nke inyinya zotoro uko. **20** A gaghị eli gị díka e si lie ndị eze ndị ozø, n'ihi na i bibiela ala gi. I gbukwaala ndị gi. A gaghị akpottukwa aha ụmụ ụmụ ndị na-emebi iwu ozø. **21** Dozienu ebe a ga-anị gbuo ụmụ ya ndị ikom, n'ihi mmehie nke ndị bụ nna ha. Ha agaghị ebili nweta ala ahụ, mee ka elu ụwa juputa n'obodo ha niile. **22** N'ihi na mụ bụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuputara si, "Aga m ebili megide ha; aga m esitekwa na Babilon bipu aha ndị fodđu, na ụmụ ha na ụmụ ụmụ ha. Otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwubiri ya. **23** Aga m eme ka Babilon ghog ụlo obibi nye ikwighikwighi, na ebe mmiri ga-na-adokö. M ga-eji aziza ila n'iyi zachapu ha." Otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwubiri ya. **24** Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile aňuola iyi kwuo si, "N'ezie, díka m si tuq ya n'obi m, otu a ka o ga-emekwa. O ga-eguzosikwa ike díka m si zube ya. **25** M ga-etipia ndị Asiria n'ala m, n'elü ugwu m ka m ga-anị zopia ha n'okpuru uko. A ga-ebupu ibu arø ya site n'ahụ ndị m, a ga-ezewugakwa ibu arø ya site n'ubu ha." **26** Nke a bụ nzuibe ahụ nke ezubere maka ụwa niile; nke a bukwa aka ahụ esetipuru n'elü mba niile dì iché iché. **27** N'ihi na Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, bụ dike n'agha, ezubela ime ya. Onye kwa pürü igbanwe nzube ya? O setipula aka ya, onye pürü ime ka o weghachi ya azu? **28** Amuma a biara n'afø ahụ eze Ehaz nwurụ: **29** Unu ariurila ọnụ, unu ndị Filistia, maka na mkporo e ji eti unu ihe agbajiela; O bụ ezie na o gbajuela, ma ihe ga-esite n'odudu agwø ahụ puta bu ajuala, mkpuru ya ga-abu agwø ojoo, nke na-amaghari ebe niile. **30** Ndị bụ nnø ogbenye ga-achotu ihe oriri, ndị mkpa na-akpa ga-ebikwa n'udo. Ma aga m ejị aguụ na ụnwụ laa ndị fodđu ndị n'etiti unu n'iyi. **31** Kwasie akwa ike gi ọnụ uzø ama! Tie mkpu gi obodo! Tuqụnụ oke egwu unu ndị Filistia. N'ihi na lee, ndị agha a zuziri azu si n'ugwu na-abia imegide gi. O dighị onye na-aga ihe n'etiti ahịri ha. **32** Ọsisa dì ahaa ka anyị ga-enye ndị ozi si na mba ahụ? Gwa ha na Onyenwe anyị emeela ka Zayon guzosie ike. O bukwa n'ime ya ka ndị ya e wedara n'ala ga-achotara onwe ha ebe mgbabu.

15 Amuma megide Moab: Ar dì na Moab a laala n'iyi, a lara ya n'iyi naanị n'otu abalị. Kia dì na Moab a laala n'iyi, a lara ya n'iyi naanị n'otu abalị. **2** Ndị niile bi na Dibon na-aga n'ihi ulo mmuo ha ịkwa akwa. Ndị Moab na-akwa akwa n'ihi Nebo na Medeba. Isi ha niile bụ isi nkwocha, afuonụ ha niile ka akpuchakwara. **3** Ha na-eyi akwa mkpe na-agaghari n'ezzi, mkpu akwa na-ada n'elü ulø, na n'ama. Ha niile ji iti mkpu na ịkwa akwa na-ada n'ala. **4** Heshbon na Eleale na-eti mkpu akwa, a na-anu olu akwa ha o buladi

ruo Jehaz. N'ihi nke a, ndị agha Moab na-eti mkpu akwa, mkpuruobi ha na-amakwa jijiji. 5 O na-ewute mkpuruboi m n'ihi Moab, ndị ya na-agba ọso ruo ọ bùladi n'obodo Zoa na Eglat Sheliishiya. Ha na-akwa akwa dìka ha na-arigo Luhit. Mgbe ha na-agbago ụzo Heronaim, ha na-ebe akwa mwute n'ihi mbibi bjakwasiri ha. 6 Mmiri Nimrim atachaala! Ahijah akponwùọkwa; ahijah ndị niile agwukwala o nwekwaghị akwukwò ndị nke fòr. 7 Ya mere akunuba ha kpakbara ndị ha chekwara ka ha buuru gafee ofe ndagwurugwu warawara nke ọdò mmiri osisi popla niile. 8 Mkpu akwa ha na-ada ụda gburugburu oke ala Moab niile; akwa ha na-ebesi ike na-ada ruo obodo Eglaim; abụ akwa ha na-erukwa Bja-Elim. 9 Iyi Dibon juputara n'obara, ma aga m atukwasikwa ọ bùladi ọtụtu ihe ndị ọzo n'elu Dibon! Ọdum ka a ga-atukwasiri ndị Moab gbapuru tukwasikwara ndị fòdụrụ n'ala ahụ.

16 Ziganụ ụmụ atụrụ dìka onyinye nye onye na-achị ala ahụ site na Sela, gafee n'uzo ọzara ruo uwu nke Ada Zayon. 2 Ndị inyom Moab nökwa n'ọnụ mmiri Anon na-akwugharị dìka ụmụ mnụnụ e si n'akwu ha chupụ. 3 Moab na-asị, "Nwee mkpebi na mmuò gi," "Kwubie okwu n'ihe i kpebiri. Mee ka onyinyo gi dìri ka abalị n'etiti oke ehiihe. Zobe ndị gbapuru ọso ndị, ekpugheela onye na-achọ ebe nchebe. 4 Ka ndị Moab achupuru achupụ nör n'etiti unu, ghoro ha ebe nchebe pụo n'aka onye mbibi ahụ." Onye mmegbu ahụ nwere ogwugwu, mbibi ga-akwusikwa, onye ahụ na-azoda mmadu ga-agwuchakwa site n'ala ahụ. 5 A ga-ehiwe otu ocheeze site n'jhunanya; otu nwoke ga-anokwasí n'elu ya site n'ikwesi ntukwasí obi, otu onye sitere n'ulo ikwu Devid, bụ, onye mgbe o na-ekpe ikpe, na-achọ ikpe ziri ezi, na-emekwa ngwa ime ezi omume. 6 Anyị anụla akuko banyere Moab, nukwa ihe banyere nganga ya na aghugho ya niile. Obodo ahụ na-anyia isi, nke nganga juru obi? Ugbu a, lee na ịnya isi ha eriughi afọ. 7 Ya mere, ndị Moab niile na-eti mkpu akwa, ha na-ebetara Moab akwa. Kwasie akwa ike, nwee mwute, n'ihi achicha e ji mkpuru osisi a mıkporo amıkpo mee nke Kia Hereset. 8 Lee ka ubi niile nke Heshbon si togborog n'efu; osisi vajinị ha niile dì na Sibma akponwùṣala. E, ndị eze mba dì iche iche azodala ọtụtu osisi vajinị ọma ndị a niile n'ukwu. E, osisi vajinị ndị gbatirị ruo Jeza, ruckwa n'ozara, nke mgborogwu ha gbasara ruo n'ọnụ osimiri. 9 N'ihi ya, ana m akwa akwa dì ka ndị Jeza si akwa akwa n'ihi ubi vajinị Sibma. Anya mmiri akwa m ga-edè gi ahụ gi Heshbon, na gi Eleale, n'ihi na e meela ka ụzụ mkpu ọnụ nke na-ada mgbe a na-ewe ihe ubi n'ime gi gharakwa idị ọzo. 10 Ewepụla ọri n'a obi ụtọ site n'ubi na-amị mkpuru ọma, o dighị onye na-abụ maqbụ tie mkpu ọnụ n'ubi vajinị a gbara ogige; o dìkgwaghị onye na-azochapta mmanya m vajinị n'ebi ịzochka mmanya; n'ihi na emeela m ka iti mkpu ọnụ niile kwusi. 11 Mkpuruboi m na-enwe mwute n'ihi Moab dìka ubo akwara, ime mmuò m kwa n'ihi Kia Heres. 12 Mgbe Moab ga-egosiputa onwe ya n'ebi ya dij elu, o na-eme naanị ka ike gwu ya, mgbe o ga-aga ikpe ekpere n'ihi mmuò ya, o nweghi uru nke a ga-abara ha. 13 Ihe ndị a niile bụ okwu Onyenwe anyị kwuru banyere Moab na mbụ, 14 ma ugbu a Onyenwe anyị na-ekwu, si, "Tupu afọ ato agachaa, dìka onye e goro ọri si agu afọ, a ga-eleli uwu niile Moab nwere, ya na igwe mmadu ya bara ụba. Ndị fòdükwarra ndị ga-adị naanị mmadu ole na ole burukwu ndị na-adighị ike."

17 Nke a bụ amuma megide Damaskos, isi obodo Siria. "Lee, Damaskos agaghị adikwal! O gaghi abukwa obodo ọzo, kama o ga-aghị mkpomkpó ebe, nke zedara ezeda. 2 O dìkgwaghị onye ga-ebi n'ime n'obodo niile nke Aroea, o ga-adịrị igwe atụrụ na ehi dì iche, ndị ga-amakpu, o dìkgwaghị onye ga-eme ka egwu tuọ ha n'ebi ahụ. 3 Ebe e wusiri ike nke Ifrem agaghị adikwa, ya na ike alacee nke sị Damaskos, ndị fòdụrụ nke Aram ga-adị ka ebube nke ndị Izrel," otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwubiri ya. 4 "N'ubochị ahụ, a ga-eme ka nsopurụ Jekob nwere bürü ihe e wedara n'ala. Abuba dìkwa ya n'ahụ ga-atalata. 5 O ga-adị ka ubi e si n'ime ya wee ihe mkpuru site n'oka guzoro ọto, na-achikota mkpuru n'ogwe aka ha dìka mgbe mmadu na-atutukota mkpuru site n'igbo ọka n'ime Ndagwurugwu Refaim. 6 Ma ọ bụ ole na ole n'ime mkpuru ahụ ga-afodukwa, dìka mgbe a kuchasịrị osisi oliv, hapụ mkpuru abụo maqbụ ato, nke dì n'alaka kachasi elu, maqbụ mkpuru anō maqbụ ise a hapurụ n'onụ ọnụ alaka nke ahụ mirị mkpuru." Otu a ka Onyenwe anyị, Chineke Izrel kwubiri ya. 7 N'ubochị ahụ, ha ga-echeta onye kere ha, nweekwa nsopurụ n'ebi Onye nsø nke Izrel nọ. 8 N'ubochị ahụ, ha agaghị elekwasikwa chi ha dì iche anya ka ha nyere ha aka. Ha agakwaghị efe ihe ndị ahụ ha ji aka ha mee. Ha agakwaghị asopuru chi nwanyị ha bù Ashera, maqbụ ebe ichu aja ụda na-esi isi ụtọ nke mkpisiaka kpuru. 9 N'ubochị ahụ, obodo ha niile e wusiri ike, nke ha hapurụ n'ihi ndị Izrel, ga-adị ka ebe ahapuru ahapụ nye oke ọhịa na ahijah nke ọhịa. Ebe niile ga-abụ nnqo mkpomkpó ebe. 10 N'ihi na i chezola Chineke onye na-azoputa gi. I chetaghị Nkume ahụ, nke bụ ebe mgbabai gi. Ya mere, o masikwa gi kụo ihe okukwu dì iche iche nke dì ụtọ, maqbụ manye alaka osisi vajinị i si n'ala ọzò bubata, 11 o burukwu na i mee ka ha too n'ubochị ahụ i kụnyere ha n'ala, maqbụ na ha mara ifuru n'utụtụ ubochị ahụ i kụnyere ha n'ala, i gaghi aghoṭa mkpuru o mirị, n'ihi na o bụ naanị ọri na ihe mgbu ka ha ga-ewetara gi. 12 Ahaa, lee ụzu nke ọtụtu mmadu na-eme, nke yiri mkpotu oke osimiri. O bu mkpotu nke mba dì iche iche; ha na-eme mkpotu dì ka nnugharị nke ọtụtu osimiri. 13 O bụ ezie na ha na-agbọ uja dìka mkpotu nke oke osimiri, ma Chineke ga-abara ha mba nke ga-eme ka ha gbaa ọso. A ga-achusa ha dìka ifufe si efesa ighbugbo ọka, na dìka mpempe akwukwò ifufe siri ike na-ebugharị gburugburu gburugburu. 14 N'anyasi, ha na-eme ka oke egwu dìri, tutu ruo ụtụtụ, ha adighikwa. Nke a bụ ihe nketa dìri ndị ahụ na-apunara anyị ihe anyị nwere n'ike. E, o bụ ihe nza ruru ndị ahụ ji ike na-anakorị anyị ihe anyị nwere.

18 Ahụhụ ga-adịrị ala ahụ a na-anụ ụzu ọtụtu nku n'ime ya, ala ahụ dì n'ofe iyi ukwu niile nke Kush. 2 Ala nke na-ezipu ndị ozi ya site n'osimiri, bụ ndị na-eji ụgbọ mmiri papirös n'aga n'elu mmiri. Gaanụ ngwangwa, unu ndị ozi dì nkọ gakwuru ndị toro ogologo nke ahụ ha na-akwo murumuru, gakwuru ndị a na-atu egwu n'ebi niile, mba na-achọ okwu na ụka, nke na-azopịakwa azopịa, ndị osimiri dì iche iche kewara ala ha. 3 Unu niile bi n'elu ụwa dum, na unu ndị nwere ebe obibi n'ụwa, geenụ m ntị. Mgbe e buliri ọkolotọ elu n'elu ugwu niile, lee anya; mgbe a fūrụ opị ike, gee ntị. 4 N'ihi na ihe ndị a bụ ihe Onyenwe anyị gwara m, "Aga m anị juụ na-elepụ anya site n'ebi obibi m, dìka mgbe igirigi na-ada n'oge okpomokụ nke owoye ihe ubi, na

dika anyanwu si acha n'oge okpomoku." 5 N'ih i na tupu oge owo uwe ihe ubi eru, mgbe ifuru dapusir, mgbe okoko na-agho mkipuru vainjike ka na-achata achata, o ga-eji mma oge gubchapu umu alaka ya, o ga-egbutu ma wezugakwa alaka ndi ahu na-awasa awasa. 6 A ga-ahapu ozu ndi agha ha ka anu ufe nke uwu na umu anu ohija rie ha. Umun nnumu ga-eri anu ha n'oge okpomoku, ma umu anu ohija ga-eri ha n'oge oyi. 7 Ma mgbe ahu, a ga-ewetara Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile onyinye di iche iche, site na ndi toro ogologo, ndi ahu na-akwo murumuru, site na ndi a na-atu egwu n'ebe niile, bu mba ndi okwu na ukpa, nke na-azoppiakwa azoppi, ndi osimiri di iche iche kewara ala ha. A ga-eweta onyinye a n'Ugwu Zayon, n'ebi ahu a na-akpoku aha Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile.

19 Nke a bu amuma megide Ijipt: Lee, Onyenwe anyi na-abia imegide Ijipt, o na-anokwasikwa n'eluiwge ojii nke na-agba qos. Arusị ndi Ijipt niile na-ama jijiji n'ihi ya. Ozq, n'ihi ujo obi ndi Ijipt na-agbaze n'ime onwe ha. 2 "Aga m akpalị ndi Ijipt mee ka ha luq ogu n'etiti onwe ha. Nwanne ga-emegide nwanne ya, onye agbataobi ga-emegidekwa onye agbataobi ya; obodo ga-emegide isi obodo; otu a kwa, alaeze ga-emegidekwa alaeze. 3 Ndị Ijipt ga-ada mba n'ime mmuo ha, aga m eme ka nzube ha niile bürü ihe efu, ha ga-ajuta arusị na mmuo ndi nwurụ anwu ase, juokwa ndi na-ajuta mmuo ojoo ase na ndi dibia afa. 4 Onyenwe anyi, bu Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile ekwuola ya si, O bu n'aka eze afọ tara mmiri, nke na-adighi eme ebere, ka m ga-enye fe ndi Ijipt, ka o bürü onye ga-achị ha." 5 Mmiri di n'osimiri ga-atada; o ga-atakwa takorokwa. 6 Uzo niile osimiri Ijipt ahu si asogharị ga-atalala bido n'isi isi. Ahịhịa riidi niile na amị niile ga-akponwusikwa. 7 Ahịhịa ndu niile di n'akukụ Naị ga-akponw, ifufe ga-efesakwa ha. Mkpuru niile a kürü n'ebi ahu ga-ala n'iyyi, ihe niile ga-anwu. 8 Ndị oku azu ga-asu ude, kwaa ụwa, na ndi niile na-atuba nko azu n'ime Nail, ndi na-agha ugbu n'elu mmiri ga-ata ahu. 9 Ndị n'arụ oru flakisi etiri eti ga-eru uju, na ndi na-akpa akwa ocha ka olileanya ha ga-agharipu. 10 Obi ụtọ agaghị adikwara ndi na-esite n'ikpa akwa enweta ego, ha na ndi oru di iche iche a na-akwu ugwo. 11 Naanị ndi nzuzu ka ndịjisi Zoan bụ, ndumodu na-enweghi isi ka ndị na-adu eze Ijipt ọdu na-enye. I ga-esi añaah gwa Fero, "Abu m otu n'ime ndi maara ihe, onye si n'agburu ndi eze ochie?" 12 Ebee ka ndi ikom gi ahu maara ihe no ugbi a? Ka ha gosi gi ma meekwa ka i maara, ihe Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile zubere megide Ijipt. 13 Ndịjisi obodo Zoan aghołla ndi nzuzu, ndiisi obodo Memfis aghoķwaala ndi e duhiere eduhie; ndi bu nkume isi nkuku nke ndi ya niile eduhielia ndi Ijipt ụzo. 14 Onyenwe anyi awụnyela n'ime ha mmuo nzuzu nke uche na-ezughị oke; nke mere ka Ijipt na-adaghari n'ihе niile o na-eme dika onye n'ubigara mmanya oke si adaghari n'ihе o gbọrọ. 15 O dighi ihe Ijipt nwere ike ime, isi maqbụ ọdụ; alaka nkwu maqbụ osisi achara. 16 N'ubochi ahu, ndi ikom Ijipt ga-adị ka ndi inyom, ha ga-na-ama jijiji n'egwu n'ihi aka ahu Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile weliri elu imegide ha. 17 Ala Juda ga-ewetara ndi Ijipt oke egwu, oke ujo ga-atu onye ọbula akpotaara aha Juda, n'ihi ihe Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile na-ezube megide ha. 18 N'ubochi ahu, obodo ise n'ime ala Ijipt ga-asu asusu Kenan, n'uo iyi irubere Onyenwe anyi, Onye puru

ime ihe niile isi. Otu n'ime obodo ndi a ka a ga-akpọ Obodo anwu. 19 N'ubochi ahu, ebe ichuru Onyenwe anyi aja ga-adị n'etiti ala Ijipt. A ga-ewulkwa otu ogidi ncheta nye Onyenwe anyi n'oke ala ha. 20 Nke a ga-abụ ihe ama na ihe ngosi, na Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile n'okwa n'Ijipt. Mgbe ha kpokuru Onyenwe anyi maka ndi na-emegbu ha, o ga-aza ha, o ga-ezitere ha onye nzopputa, onye ga-azopputa ha. 21 Ya mere, Onyenwe anyi ga-eme ka ndi Ijipt mara onye o bụ, n'ubochi ahu, ha ga-amata Onyenwe anyi, jirikwa ičhị aja na onyinye fee ya. Ha ga-ekwe Onyenwe anyi nkwa debekwa ya. 22 Onyenwe anyi ga-eti Ijipt ihe otiti, ma o ga-agwokwa ha. Ndi Ijipt ga-aloghachikwute Onyenwe anyi, o ga-anakwa ntị n'arịri o ha gwoökwa ha. 23 N'ubochi ahu, a ga-enwe okporozi atuliri atuliri nke ga-esite na Ijipt ruo Asiria. Ndị Asiria ga-aga Ijipt, ndi Ijipt ga-agakwa Asiria, ndi Ijipt na ndi Asiria ga-eso fee ofufe. 24 N'ubochi ahu ka Izrel ga-abụ nke ato imezu Ijipt na Asiria, bürü ngozi n'uwá. 25 Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile ga-agozi ha, na-asị, "Ka ngozi dirị Ijipt, ndi m, dirị Asiria nke bụ akaorụ m, na Izrel ihe nketa nke m."

20 N'afọ ahu, Sagon, eze Asiria, zipurụ očhiaghị onye ọkwa ya kasị ukwuu, ka o gaa buso Ashdod agha. O gara meriekwa ya n'agha. 2 N'oge ahu Onyenwe anyi kwuru okwu site n'onụ Ajazaya nwa Emoz. O sịri ya, "Yipụ uwe mkpe iyi n'ahụ, ya na akpukpoķwụ dị gi n'ukwụ." O mere otu a, o gbaara oto, jegharịkwa n'ukwụ efu. 3 Mgbe ahu, Onyenwe anyi sịri, "Dị ka ohu m Ajazaya si gbara oto jegharị n'ukwụ efu afọ ato ndi a niile, o bu ihe ama na ihe ido aka na ntị na-egosi ihe gaje ibjakwasị ndi Ijipt na ndi Kush. 4 N'ih i na otu a ka eze Asiria ga-esi kpuru ndi Ijipt na ndi Kush o dotara n'agha. Ha ga-agba oto na-ejegharị n'ukwụ efu, ma nwantakịri ma okenyi. Otule ha gba oto ga-abụri Ijipt ihe ihere. 5 Egwu ga-ejide ndi ahu niile nwere nchekewube n'ike Kush, na ndi ahu niile jiri Ijipt nyaa isi ga-ada mba. Ihere ga-emekwa ha. 6 N'ubochi ahu, ndi ahu dinyaere ha, bu ndi bi n'onụ mmiri ha ga-asị, 'O bürü na ihe di otu a dakwasiri ndi Ijipt anyi tukwasiri obi inyere anyi aka, na inaputa anyi site n'aka eze Asiria, ebeekwanu ka anyi ga-agbagwa?"

21 Amuma megide ozara nke di n'akukụ oke osimiri: Dika oke ifufe si n'ozara Negeb na-efebiga, ka onye na-eme ihe ike ga-esi n'ozara bịa, site n'ala nke oke egwu. 2 Ahụrụ m ọhụ di egwu, ọhụ oke mbibi, na ọhụ oke nrara nye n'aka ndi mbibi, n'ebi onye na-apụnara mmapu ihe n'ike na-akwakota ngwongwo. Bilienụ unu ndi agha Elam, buonu agha! Unu ndi agha Midia, gbaanụ obodo gburugburu! Aga m eme ka iṣu ude na mmegbu niile kwusi. 3 N'ih i nke a, ahu m niile n'o ke ihe mgbu, oke ihe mgbu zuru m ahu, dika ihe mgbu nke nwanyị ime na-eme. Amara m jijiji n'ihi ihe m nru, ihe m na-ahụ na-agbagwoju m anya. 4 Obi m anokwaghị jụ, oke oma jijiji na-eme ka m tuo egwu; chi ojiji nke m na-ele anya ya aghołla m ihe jma jijiji. 5 Ha na-akwado tebul. Ha na-edozi ute inyodu ala, ha na-eri, ha na-ari. Bilienụ ndịjisi agha, teekwanu ota niile mmanụ! 6 Ihe a ka Onyenwe anyi gwara m, "Gaa, guzobe onye nche, ka o kwuo ihe ọ na-ahụ. 7 Mgbe o ụhụ ugbo agha, na usuu inyinya, na ndi na-agba inyinya ibu, maqbụ ndi na-agba inyinya kamel ka ha na-abia abụ abụ, gwa ya ka o lezie ha anya nke oma, n'okwa na n'ikere." 8 Onye nche na-elepụ anya tiri mkpu dika ọdum,

si, "Onyenwe m, n'ehihie ụboghị niile ka m na-eguzo n'elu ụlo nche, n'onodụ nche m ka m na-eguzokwa abali niile. **9** Lee, otu nwoke nō n'ime ụgbọ agha na-abịa, ya na ndị nō n'elu inyinjya na-abịa abụo abụo. O nyeghachiri ọsịsa ahụ, 'Babilon adala, e o daala, aruṣị niile apịrị apị nke chi ya niile a kurisiela togborogoro n'ala.' **10** Ndị m, ndị a zochara azochara, díka oka a zochara n'ebé izocha oka, agwala m unu ihe Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile bù Chineke Izrel kwuru. **11** Nke a bụ amụma megide Duma: Otu onye si na Sia na-akpọ m oku, "Onye nche, gini ka ọ fofdụrụ tupu chi aboq? Onye nche, gini ka ọ fofdụrụ tupu chi aboq?" **12** Onye nche zara sị, "Chi ọbụbọ na-abịa, abalị na-abịakwa. O bụrụ na i chorọ iju ajuju, juonu ajuju, ma laghachikwa ozo." **13** Amụma megide Arebịa: Unu ndị ije niile nke Dedan, ndị na-anị onodụ abali n'oke ọhia nke Arebịa, **14** kuterenụ ndị ahụ bjakwutere unu akpịri na-akpọ nkụ mmiri ọnụnụ; unu ndị bi n'ala Tema, buterenụ ndị gbakwutere unu ọsọ ndị nri. **15** N'ihi na ọ bụ site n'aghị nke e ji mma agha egbu ndị mmadụ, na agha e ji akụ agbatu mmadụ ka ha si na-agbapụ ọso. **16** Nke a bụ ihe Onyenwe anyị sịrị m, "Tupu otu afọ agwụ, dí ka esi aghị afọ onye ohu e goro ọrụ, ịma mma Keda ga-agwusi. **17** Ndị fofdụrụ ndị n'ime ndị na-agba ụta, ndị bụ dike n'aghị na Keda, ga-adị mmadụ ole na ole." Onyenwe anyị, bù Chineke Izrel ekwuola ya.

22 Amụma megide ndagwurugwu nke ọhụ. O bụkwa gini na-eme unu ugbu a nke mere na unu niile rigooro n'elu ụlo? **2** Gị obodo juputara n'oke ọgbaghara, gi obodo oke ụzụ na-aññịrị obi ụtọ? Ndị unu niile nwụrụ anwụghị n'ime ụgbọ agha, ma ọ bukwany site na mma agha. **3** Ndịsi unu niile agbapuchaala. E jidechara ha niile na-enweghi àkü ọbụla a gbapuru. Unu niile e jidere ka a dokpuurụ n'otu dika ndị mkporo bù ndị ahụ gbapuru ọso mgbe ndị iro ka norij ebe di anya. **4** N'ihi nke a, asịrị m, "Lepụnụ m anya ka m noqor onwe m; ka m bee akwa dij ilu. Unu anwakwala ịkași m obi, n'ihi mbibi e bibiri ndị m." **5** Onyenwe anyị, bù Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, nwee otu ụboghị ụboghị ọgbaghara na nzôda na ihe nke ịgbà mmadụ għarji, n'ime ndagwurugwu nke ọhụ, o bụ ụboghị itida mgbidi na nke itiku ugwu niile mkpu akwa. **6** Elam bu akpa àkü, ya na ndị nökwasịrị n'elu ụgbọala na inyinjya ha; Kia ewepitakwala ọta. **7** Ụgbọala juputara na ndagwurugwu unu niile mara mma; ndị na-agba inyinjya anochisiela onụ ụzọ niile e si abanye n'obodo unu. **8** Onyenwe anyị wezugara ihe nchedo niile nke Juda, n'uboghị ahụ unu legidere anya na ngwa agha di n'Ulözeze di n'Oke ọhia. **9** Unu hụrụ na mgbidi obodo Devid nwere ọtụtụ mgbawa n'ebé di iche iche na ya. Unu chekötara mmiri n'qdó mmiri nke ala a. **10** Unu gurụ ụlo di na Jerusalem onụ, tiwa ifudị ụlo iji mee ka mgbidi sie ike. **11** Unu gwuru ọdò mmiri n'etiti mgbidi abụo maka ichekwa mmiri si n'qdó mmiri ochie, ma unu elekwasighị Onye ahụ kere ya anya, unu ejikwaghị Onye ahụ türü atumatụ ya site na mgbe gara aga kporo ihe. **12** Onyenwe anyị, Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, kporo unu ụboghị ahụ ka unu kwaakwa akwa, ruo uju, kpuchaa agịrị isi unu ma yirikwa akwa mkpe. **13** Ma lee, e nwere obi ụtọ, na-egwuri egwu; igbu ehi na igbu aturụ, iri anụ nakwa iññị mmanya. Unu na-asị, "Ka anyị riенü, nñökwanụ, n'ihi na echị ka anyị ga-anwụ." **14** Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, ekpugheerala m mee ka m nñuru,

"N'ezie, agaghị ekpuchiri unu mmehie a ruo ụboghị unu ga-anwụ." O bụ ihe Onyenwe anyị, bù Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru. **15** Otu a ka Onyenwe anyị, bù Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, kwuru: "Gaa, gwa odozi akụ a bù Shebna, nke bụ onye na-elekọta ụlo ukwu eze: **16** Gini ka i na-eme n'ebé a, onye nyekwara gị ikike na i ḡwuaara onwe gị ili n'ebé a, na-egwuwakwa ili gị n'ebé di elu na-akaputara onwe gị ebe izuike n'ime nkume ahụ? **17** "Kpachara anya, Onyenwe anyị na-agà ikpata gị aka, tufuo gị n'ebé di anya, gị dike na nwoke. **18** O ga-afikota gị okirikiri díka bolu, tufuo gị n'obodo sara mbara. N'ebé ahụ ka i ga-anị nwụo, n'ebé ahụ kwa ka ụgbọala gị nke i ji anya isi ga-aghị ihe ihere nye ezinaulọ onyenwe gi. **19** Onyenwe anyị ga-achupukwa gi site n'okwa gi, na sitekwa n'onodụ gị di elu, doda gi n'ala. **20** "N'uboghị ahụ, aga m akpọ ohu m, Eliakim, nwa Hilkaya. **21** Aga m eyikwasị ya uwe ọrụ gi, kekwasikwa ya ihe ike n'ukwu, werekwa ike ochichị ahụ i nwere na mbụ nyefee ya. O ga-abükwa nra ndị Jerusalem na ndị Juda nna. **22** Aga m enyefekwa ya n'aka ihe ntughe ụzọ nke ulo Devid. A ga-emeghe ihe niile o sị na a ga-emeghe, mechiekwa ihe niile o sị na a ga-emechi, **23** Aga m eme ka o gusosie ike díka ịtụ a kpogidere n'aja ụlo. Ocheeze ya ga-ewetara ụlo nna ya nsopụrụ. **24** A ga-ekokwasị ya ebube nke ezinaulọ ya, umu ya na ụmụ ụmụ ya, ihe niile nke di ịta, site na ite na efere, sitekwa n'oba ruo na karama niile. **25** "N'uboghị ahụ," ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwubiri, "N'oge ahụ, ntu ahụ a kpogidesịrị ike n'aja ụlo ga-apụ n'onodụ ya, a gakpajipụ ya ọ dapụ n'ala. Ibu niile nke kokwasịrị n'elu ya ka a ga-egbuda n'ala." N'ihi na Onyenwe anyị ekwuola ya.

23 Nke a bụ amụma megide Taịa: Tienụ mkpu akwa, unu ụgbọ mmiri nke Tashish n'ihi na e bibia Taịa, ahapụla ya na-enweghi ụlo ọbụla maqbụ ọnụ mmiri mbata. Ozi erutela ha aka site n'obodo Saipros. **2** Derenụ duu, unu ndị bi n'ala ahụ osimiri gbara gburugburu. Unu ndị na-azụ ahịa na Saidon, ndị na-ezipụ ụgbọ mmiri na-agà n'osimiri, kwaanụ akwa. **3** N'elu ọtụtụ mmiri di ukwu, ka mkpuru ọkụ Shihoa si bịa, owuwe ihe ubi nke Najl bụ ihe uru ahịa Taịa, ọ ghoro ọma ahịa nke mba di iche iche. **4** Ka ihere mee gi, Saidon, na gi bụ ebe e wusiri ike nke osimiri, n'ihi na oke osimiri ekwuola okwu; "Ime emetübeghi m, nke m ji amuputa nwa; o nwebeghi mgbe m ji zuputa ụmụ ndị ikom maqbụ ụmụ ndị inyom tozuru oke." **5** Mgbe ozi ga-abịjara ndị Ijipt, ha ga-anị na mwute n'ihi ozi si Taịa. **6** Gabiganụ ruo Tashish tisienụ mkpu akwa ike, unu ndị bi n'ala mmiri gbara gburugburu. **7** Nke a ọ bụ obodo ahụ ọnụ na-ejuputa n'ime ya oge niile? Obodo ahụ dirịla kemgbe oge gara a? Nke a ọ bụ ihe fofdụrụ n'obodo ahụ ndị ya na-esi n'ime ya pụo gaa n'ebé di anya iwu obodo ọzọ? **8** Onye Zubere ihe di otu a megide Taịa, bụ mba na-ekpube ndị ọzọ okpueze, mba nke ndị ahịa ya bụ ụmụ eze, nke ndị ọzụ ahịa ya bụ ndị a na-asopụrụ n'ụwa? **9** O bụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile Zubere ya, n'ihi iweda n'ala mpako na ima mma ya niile, na iwtara ndị niile a na-asopụrụ n'ụwa nleli. **10** Gaanụ kọ ala ubi unu dika ha na-eme n'akukụ Najl, unu ụmụada Tashish, n'ihi na unu enwekwaghị ọnụ mmiri. **11** Onyenwe anyị esetiypula aka ya n'elu osimiri mee ka alaeze ha niile maa jijii. O nyela iwu banyere Fonisia ka e bibie ebe ya niile nke wusiri ike. **12** O sịrị, "I gaghị aññị ọnụ iññị mmanya n'oke

oriri ozo, gi ada Saidon na-amaghị nwoke, nke a na-emegbu emegbu. "Bilie, gafee garuo Saipros, o buladi n'ebé ahụ, i gaghị enweta ezumike." **13** Lee anya n'ala ndị Kaldja, ndị a gupurula ubgu a n'mmadụ! Ndị Asiria mere ya ka o buru ebe obibi nye anu ọhịa na-ebi n'ozara. Ha wuliri ụlo nche ha niile dì elu gburugburu tikpo ebe ya niile e wusiri ike, mee ha ka ta togboró n'efu ghogho mkpomkpó ebe. **14** Tienü mkpu akwa, unu ugbo mmiri Tashish niile dì n'oke osimiri, n'ihi na e mebiela ebe unu niile e wusiri ike. **15** A gaghị echeta Taja ọzo, tutu iri afò asaa agafee, nke bu ogologo ubochị ndị onye eze. Mgbe oge ahụ zuru, Taja ga-adịkwa ka nwanyị akwuna e jiri rọq abụ dì otu a: **16** "Welite ubo akwara, jegharịa n'ime obodo, gi nwanyị akwuna e chefuru echetu; kpozie ubo gi nke oma, buo ọtutu abụ, ka e si otu a mee ka i buru onye e chetara echeta." **17** E, mgbe iri afò asaa gasiri, Onyenwe anyi ga-eleta Taja. O ga-alaghachị n'orụ ya dika nwanyị akwuna, ya na alaeze niile dì n'ihi elu ụwa niile. **18** Ma uru ahịa ya niile, na ego niile o kpatara site n'izu ahịa ka o ga-edo nsø nye Onyenwe anyi. Ha agaghị edokokwa ha n'otu ebe izo ha, kama uru ahịa ha niile ga-adịrị ndị niile na-ebi ezi ndị n'ihi Onyenwe anyi. Ha ga-ejikwa ego ahụ zuo ihe oriri na uwe di mma.

24 Lee, na Onyenwe anyi na-agà igba ụwa oto. O na-agà ime ka o togboró n'efu. O na-agà ibibicha ihe dì n'elu ụwa, mee ka ndị bi n'ime ya gbasasía. **2** Otu ihe ahụ ka o ga-eme mmadụ niile, nye ndị nchua ja ma ndị mmadụ, nye ụmụodibo na ndị nwe ha, nye ndị odibo nwanyị, na nne ha ukwu, nye ndị na-azụ ihe a na-ere ere, na ndị na-ere ihe orire; nye ndị na-ebinye ego, na ndị a na-ebinye ego; nye ndị ji ụgwọ, na ndị e ji ụgwọ. **3** O nweghi onye o ga-ahapụ. A ga-agba ala ahụ ọtọ kwakorọ ihe niile dì n'ime ya. Nke a ka Onyenwe anyi kwuru. **4** Ala atakochaala, ma kpónwụ. Ụwa ahujuolaanya ma kpónwụ. Eluigwe na n'ụwa so na-ahujukwaanya. **5** Ụwa bụ ihe e merụ emerụ site na ndị ya; ha enupula isi n'iwu niile, ha agbanweela ụkpuru ya, mebie ọgbugba ndị ebighị ebi ahụ. **6** Ya mere, obubu onu na-eripia ụwa; ndị bi n'ime ya aghaghị inatakwa ikpe omumha. Ya mere ndị niile bi n'ụwa na-ere okụ, o bükwa naani mmadụ ole na ole fofdụ. **7** Mmanya ọhụrụ atakorọla, osisi vajin' akponwụkwa, n'ihi ya, ndị ahụ niile ọnụ na ejuputa n'obi ha na-asụ ude. **8** Egwu ụtọ niile akwusiła, mkpotụ ndị na-eri oriri dì ichie ike akwusiła. Ụda obi ụtọ nde ubo akwara adighikwa. **9** Abụ obi ụtọ nke ya na mmanya na-eso adighikwa; mmanya di ike na-akuzi ilu n'onu ndị na-ahụ ya. **10** Obodo atogborọla n'efu; a kpochichaala onu uzor e si abata ụlo ndị mmadụ ka onye obụla għara inwe ike ibata. **11** Igwe ndị mmadụ nō n'okporouzo na-eti mkpu n'ihi na mmanya adighikwa. Ọnụ adighikwa, otu a, ewezugakwa obi utö site n'ụwa. **12** Obodo ahụ aghoqla mkpomkpó ebe, e tikpoqla onu ụzor ya niile. **13** Otu a ka o ga-adị n'ụwa niile, nakwa n'etiti mba niile, dika mgbe a na-eritisi mkpuru dì n'elu osisi oliv, maɔbu mgbe ahapurụ ufodụ mkpuru grepu n'elu osisi mgbe a ghochasiri ihe ubi. **14** Ma ndị niile fofdụ ga-eti mkpu ọnụ, ndị nō n'odida anyanwụ ga-eto idị ebube nke Onyenwe anyi. **15** Ndị nō n'owuwa anyanwụ ga-enye Onyenwe anyi otuto. Ndị bi n'ala nta niile osimiri għara gburugburu ga-ebuli aha Onyenwe anyi, Chineke Izrel elu. **16** Anyi ga-anu abụ oma dì ichie ike site na nsotu ụwa. Ha ga-abụ abụ na-asị, "Otuto dìri

Onye ezi omume ahụ." Ma n'ezie, o nweghi olileanya dìrij m. "Lee ka anu ahụ m si na-akponwu! Ahuhu diri m! N'ihi na ndị ahụ na-ekwesighị ntukwasị obi ereela anyi. Akpíri ego ha ka ha ji refuo anyi." **17** Ihe egwu, na olulu, na igbudu nke onye na-esi ọnya dì na-eché unu, unu ndị niile bi n'ụwa. **18** Onye obụla n'ime unu nke għara ọṣo n'ihi ihe egwu ga-adabba n'olulu; onye obụla sitenkwaru n'olulu riputa ga-azonye ụkwu ya n'onya. N'ihi na mmiri nke ila n'iyyi esitela na mbara eluigwe na-ekwosiasi unu. Ntqala ụwa na-amakwa jijiji. **19** Ụwa adapjaśala; ụwa agbawasiela; e jirila oke ike nugharja ụwa. **20** Ụwa ga-adagbugħarị dika onye mmanya na-egbu. O ga-añagharrikwa dika osisi nke oke ifufse na-efegħarị. O daala, o pugħikwa ibili ọzo, n'ihi na njehie ya dì arċi na-anyidkwa ya. **21** N'ubochi ahụ, Onyenwe anyi ga-ata ike usuu niile dì n'eluigwe ahuhu. O ga-atakwa ndị eze niile n'ụwa ahuhu. **22** A ga-achikqata ha dika ndị m kpóporo, kpochiekwa ha n'ul o m kpóporo n'ebé ahụ ka ha ga-anogide, tutu ruo mgbe a ga-ekpe ha ikpe. **23** Ọnwa ga-ada mba, anwụ ka ihere ga-eme; n'ihi na Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile, ga-achị n'ugwu Zayon nakwa n'ime Jerusalem, o ga-eji oke ebube chja n'ihi ndị okenye ya.

25 O Onyenwe anyi, i bụ Chineke m; aga m ebuli gi elu, nye aha gi otuto, n'ihi na site na ntukwasị obi zuruoke, i ruo ọtutu ihe ċirbama, nke i tħru atħumatū ha siteri n'oge gara aga. **2** N'ihi na i meela ka obodo ghogħo m kpomkpó ebe; mee ka obodo e wusiri ike ghogħe dakpōra adakpo; meekwa ka ebe siri ike nke ndị mba ọzo ghogħe obodo na-adighizi, agaghị ewukwa ya ruo mgbe ebighi ebi. **3** N'ihi nke a, ndị niile dì ike ga-asopurū gi. Obodo ndị ahụ na-emeny ndị mba ọzo egwu ga-atu gi egwu. **4** N'ihi na i buxru onye na-enwegħi ike ebe mgħbabu; i bukwaara ndị ogbenye ebe mgħbabu n'oge m kpāha, ebe nchebe siri ike n'oge oke mmiri ozuzu, na ndo n'oge opkomok. N'ihi na nkumme nke ndị na-adighi emere mmadu ebere dì ka oke mmiri ozuzu nke na-amakwasi mgħbid, **5** dikkwa ka opkomok nke na-adị n'ozara. I na-eme ka m kpotu nke ndị mba ọzo kwis, dika ndo nke īgħi ojji na-eweta si eme ka opkomok daju, otu a ka abu oma nke ndị na-adighi eme ebere si kwis. **6** N'elu ugwu a, ka Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile ga-anq kwadoura uwa niile oke oriri. O ga-abu oke oriri nke ga-adịr ndị niile. Oke oriri nke ezi anu na mmanya dì mma ga-adị. **7** N'elu ugwu a, ka o ga-ewepu ihe ndị ahụ niile na-eweta iħu mgħbaru, nke dì ka awka e ji kpuchie mmadu niile, nke kpuchikwara iħu ndị mba niile. **8** O ga-elomi onwru ruo mgbe ebighi ebi. Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi ga-ehicha anya mmiri niile site n'ihi mmadu niile, o ga-ewezuga ihe ġita u ta niile dawkasari ndị ya site n'ụwa niile. Onyenwe anyi ekwuola ya. **9** N'ubochi ahụ, ndị mmadu ga-asi, "Nke a bụ Chineke anyi n'ezie, anyi tukwasiri ya obi, o zoputakwara anyi. Nke a bụ Onyenwe anyi ahụ, anyi tukwasiri ya obi, ka anyi nwee Ọnụ ma riuriakwa na nzoputa ya." **10** N'ihi na aka Onyenwe anyi ga-adigide n'elu ugwu a, ma a ga-azotu ndị Moab n' onodu ha, dika es i azoda ahħiha dì n'okpuru ụkwu mmadu. **11** Ha ga-agħasa aka ha abu n'ime ya, dika onye na-egwu mmiri si agħbasapu aka ya, ma Chineke ga-eweda mpako ha niile, n'agħbanyegħi Ọnụ aghħugħo niile nke aka ha. **12** O ga-akwatu mgħbid i niile dì elu nke e wusiri ike, mee ka ha daruo ala, o ga-eme ka ha daruo ala, ruo mgbe ha ghogħo uzuzu.

26 N'ubochi ah, a ga-abu abu a n'ala Juda niile: Anyi nwere obodo e wusiri ike. Chineke na-eme ka mgbidi ya na ebe ya niile e wusiri ike buru nzoputa nye anyi. **2** Meghee ụzo ama niile, ka mba ndị ahụ na-eme ezi omume bata, e, bụ mba ahụ kwesti ntukwasị obi. **3** I na-eme ka ndị niile echiche uche ha guzoso ike nwee udo zuruoke, n'ihi na o bụ na gi ka ha na-atukwasị obi ha. **4** Tukwasị Onyenwe anyi Chineke obi mgbe niile, n'ihi na Onyenwe anyi Chineke bụ oke nkume nke mgbe ebighị ebi. **5** Ndị na-akpa nganga ka o na-ewedata ala, na-emeka ka obodo na-anya isi kpọq onu n'ala. Mgbidi ya ka o na-eme ka o daruo ala. **6** O na-enyebe obodo ahụ n'aka ndị a na-emegbu emegbu, na n'aka ndị ogbenye ka ha zotoqo ya ụkwụ. **7** Uzo nke onye ezi omume ha n'otu, gi, Onye ziri ezi, na-eme ka okporozu ndị ezi omume dị larịj. **8** E, Onyenwe anyi, anyi na-agà n'uzo nke ikpe gi niile, na-ele anya gi. Aha gi na ihe niile e ji mara gi bụ ihe na-agusi obi anyi aghị ike. **9** Abalị niile ka obi m na-achosi gi ike, n'ütutu ejị m mmuqo m niile na-achosi gi ike, n'ihi na o bụ naanị mgbe i bjara kpe ụwa ikpe ka mmadụ ga-esi n'ajọ omume tugharia ime ezi ihe. **10** Obi ebere gi n'ebé ndị na-emebi iwu nō adighị eme ka ha gbanwee. O bulađi n'ala a, ebe ndị ezi omume bi, ha na-anogide na-eme ihe ojọq. Ha adighị echeta idị ukwuu gi, Onyenwe anyi. **11** Onyenwe anyi ebulela aka ya elu, ha adighị ahụ ya. Gosi ha ekworo gi banyere ndị gi, ka e si otu a mee ka ihere mee ha. E, ka oku ahụ i kwadooro ndị iro gi rechapha ha. **12** Onyenwe anyi, i na-enye anyi udo; n'ihi na ihe niile anyi nwere sitere n'aka gi. **13** O, Onyenwe anyi Chineke anyi, o dị mgbe anyi nō n'okpuru ochichị ndị ọzọ dị iche iche, ma ugbo a, o bụ naanị aha gi ka anyi na-efe. **14** Ndị niile anyi fere na mbu anwuchala; ha adighịkwa ndị; mmuqo ha agakwaghị aloghachi ọzọ. N'ihi na i tara ha ahụ, laa ha n'iyi; e chefukwaala ha. **15** I meela ka mba a dị ukwuu, Onyenwe anyi; i meela ka mba a saa mbara. I wetarala onwe gi nsopuru, i meela ka oke ala ahụ niile gbatia. **16** Onyenwe anyi, n'ime mkpagbu ha, ha gbakwutera gi. Mgbe iwe gi bjakwasirị ha, o bụ olu di nta ka ha ji kpeere gi ekpere. **17** Gi, Onyenwe anyi, emeela ka anyi kwaa akwa, dị ka nwanyi imē na-eme si ata ikitere eze na akwa akwa n'ihi ihe mgbu. Otu a ka anyi nō n'ihi gi. **18** Anyi anọqla ọnọdu ihe mgbu, na ita ikitere eze, ma o nweghị ihe ọma anyi nwetara n'ime ya. Mgbalị anyi niile emeghị ka nzoputa rute ụwa aka. O nwekwaghị ihe nwere isi anyi ruputara. **19** Ma ndị gi niile nwụrụ anwụ ga-adị ndị, O Onyenwe anyi. Ozu ha ga-esite n'onwụ bilie. Unu ndị niile bi n'aja tetanụ ma tie mkpu ọnụ. N'ihi na igirigi gi dị ka igirigi nke ütutu, ala ga-amụpụtakwa ndị ya niile nwụrụ anwụ. **20** Baanụ n'ulọ, ndị m, kpočienụ ụzọ unu! Zonu onwe unu naanị nwa oge nta, tutu ruo mgbe iwe Chineke ga-agabiga. **21** Lee anya! Onyenwe anyi si n'ebé obibi ya na-abia ikpe ndị bi n' ụwa ikpe n'ihi mmehie ha niile. Uwa ga-ekpughepụ gosi ọbara niile a wusiri n'elü ya, o gaghi ezokwa ndị niile e gburu lie n'ime ya.

27 N'ubochi ah, Onyenwe anyi ga-eji mma agha ya iwe ya, dị ukwuu dikwa ezigbo ike, taa agwo ahụ na-akpụ akpụ bu Leviatan ahụ. Leviatan bu agwo mgbakọ ahụ; o ga-egbukwa nnukwu anu ojọq ahụ nke bi na mmiri. **2** N'ubochi ah, abụ a ga-adị n'onụ ha, abụ ha ga-abu banyere ubi vajin ike na-amị ezi mkpuru. **3** "Mụ onwe m bụ Onyenwe anyi na-elekota ya, ana m agba ya mmiri ụbочi niile, na-eche ya

nche ehihiie na abali. Ka onye ọbula ghara iji ihe ojọq leta ya. **4** Adighị m ewekwa iwe. O buru na o bụ naanị ogwu na uke na-echere m aka mgba, aga m ebili buso ha agha, aga m esurekwa ha oku. **5** Ma o bughị otu a, ka ha bjakwute m maka nchekwa, ha bija ka mụ na ha mee udo. E, ha bija ka mụ na ha mee udo." **6** N'ubochi ndị na-abia, Jekob ga-agba mgborogwu. Izrel ga-agbawa okoko dika osisi, maakwa ifuru, jirikwa mkpuru mejuputa ụwa niile. **7** Onyenwe anyi atabeghi Izrel ahụ diko i sì ta ndị iro ya. O mebekwaghị ka e gbuo ndị ya diko i sì e gbuo ndị iro ha. **8** Onyenwe anyi tara ndị ya ahụ, mee ka a dörög ha n'agha ma buru ha gaa mba ọzọ. O bụ ifufe ojọq nke si n'owiwà anyanwu ka o ji bụpụ ha. **9** O bụ n'uzo diko otu a ka a-ga-esi bụpụ ikpe omuma dirị Jekob, nke a bükwa iju eju nke mkpuru e ji wezuga mmehie ya: Mgbe ha gweriri nkume niile ha ji wuo ebe ichu aja aruṣi ha dika ntụ, mgbe ha wezugara ogidi aruṣi Ashera, na ebe ichu aja ihe nsure ọkụ na-esi isi ụtọ niile. **10** Obodo ahụ e wusiri ike adakposiala. O ghoqola ọzara nke ndị mmadụ na-ebighị n'ime ya. O ghoqkwala ebe ụmụ ehi na-akpa nri, ebe ha na-amakpu na-ezu ike. Ha ga-atacha ahijahị dị n'alaka osisi. **11** Mgbe alaka osisi ndị ahụ kpọnwuru daa, ụmụ nwanyi ga-abia chikọtaa ha were ha kwanye ọkụ. N'ihi na ndị a bụ ndị na-enweghi nghọta. O bụ nke a mere Onye kere ha adighị emere ha ebere. Onye ahụ kpuru ha agakwaghị egosi ha obi ebere. **12** N'ubochi ah, Onyenwe anyi ga-ahochia site n'ebé mmiri na-eru eru Yufretis ruo na Wadi nke Ijipt, ma gi, bụ Izrel ka a ga-achikọta otu n'otu. **13** N'ubochi ahụ, opo ike ga-ada. Ndị ahụ na-ala n'iyi n'Asiria na ndị ahụ e mere ka ha gaa biri n'Ijipt diko ndị mba ọzọ ga-abia fee Onyenwe anyi ofufe n'ugwu nso ya diko na Jerusalem.

28 Ahụ diko ihe a ga-adịrị okpueze okoko ọhịa ahụ, nke bụ mpako Ifrem, obodo ahụ ndị ya na-añubiga mmanya oke ji anya isi. Obodo ahụ e wukwasirị na mbara ala ndagwurugwu mma. Obodo ahụ ịma mma ya na-ada dika okoko osisi e kpkwasirị ndị ndu ya mmanya na-egbu n'isi. **2** Lee, Onyenwe anyi nwere otu onye dị ike, onye nwekwara ume, dika oke mmiri ozuzu nke akummiri igwe na dika oke ifufe na-eweta mbibi, dika oke mmiri ozuzu na-erubiga oke na dika oke mmiri ozuzu bu idee mmiri ji ike ekwo, o ga-eji ike tupa ya n'ala. **3** Okpueze okoko osisi, bụ mpako nke ndị Ifrem na-añubiga mmanya oke, ga-abu ihe a ga-azotokwa n'okpuru ụkwụ. **4** Okoko ọhịa nke na-akponwụ akponwụ, nke bụ ebube ịma mma ya, nke dị n'isi ndagwurugwu na-emeputa ihe, ga-adị ka mkpuru fig chara tupa oge owuhe ihe ubi eru, nke mgbe onye ọbula hụrụ ha na-ewere ha n'aka, tinye n'onụ ya, loo ha. **5** N'ubochi ahụ, Onyenwe anyi, Onye pürü imē he nile n'onwe ya, ga-aghọrị ndị ya fodurị n'ala ahụ okpueze mma, o ga-aghokwara ha okoko mara mma. **6** O ga-abu mmuqo nke ikpe ziri ezi nye ndị ikpe. O ga-abukwa ike nye ndị na-achughachi ndị iro azu n'onụ uzo ama. **7** Ndị a kwa na-adaghari site na mmanya sitekwa n'ile oñunị na-aba n'anya. Ndị nchukwu na ndị amuma na-adaghari site na ihe oñunị na-aba n'anya, mmanya emeela na ha amakwaghị ihe ha na-eme; ha na-adaghari site n'ile oñunị na-aba n'anya ha na-adaghari mgbe ha na-ahụ ọhịa dị iche iche, ha na-aso ngongo mgbe ha n'ekpe ikpe. **8** N'ihi na tebul ha niile juputara n'ile oğbugbó ruru unyi. O nwekwaghị ebe dị ọcha. **9** "O bụ onye ka o na-achọ ikuziri ihe? O bụ onye ka o na-achọ ka o ghọta

ozi ya? O bu ụmụnta ndị a kwusịrị iñu mmiri ara, bu ndị a ka napurị ara? **10** N'ihi na o na-agbalị izi anyị ihe díka e se dee ya, ahịrị ime nke a, n'ahịrị ime nke ozo, n'usoro tükwasị n'usoro, nwantintị n'ebé a, nwantintị n'ebé ahụ." **11** N'ezie, Chineke ga-eji ndị na-asụ asusụ unu na-amaghị zi unu ihe. **12** N'ihi na o gwara unu okwu sị, "Lee, nke a bu ebe iziuke ahụ, ebe onye ike gwurụ nwere ike iñò zuru ike; nke a bu ebe igbaume ahụ." Ma ha jụrụ ige ya ntị. **13** O bụ n'ihi ya ka e ji na-ezi unu okwu Onyenwe anyị n'ahịrị n'ahịrị, n'usoro n'usoro; nwantintị n'ebé a, nwantintị n'ebé ahụ, ka unu gaa suò ngongo dalaa azụ, ka unu bùrụ ndị e tihijara ahụ, ndị onya mara, ndị e jidekwara. **14** N'ihi nke a, nrunụn okwu Onyenwe anyị, unu ndị na-akwa emo, ndị ochichị Jerusalem dí n'aka. **15** N'ihi na unu ekwuoła sị, "Anyị na ọnwụ agbaala ndị, anyị na ala mmuo enwekoökwa otu mkpebi. Mgbe ila n'iyi ahụ dí ukwuu ga-esi n'ebé anyị n'o gafee, o gaghị erute anyị, n'ihi na anyị emeela ka okwu ugha bùrụ ebe mgbaba anyị; o bükwa n'ime okwu ugħa ka anyị na-ezo onwe anyị." (*Sheol h7585*) **16** Ma otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị siri, "Lee, ana m atogbo na Zayon otu nkume, nke anwaputara. Nkume nkuku dí oke ọnụahia, n'ihi ntqala siri ike. Onye nke kweere na ya egwu agaghị ejide ya. **17** Ikpe ziri ezi ga-abụ eriri otütü nke ji atụ ihe, ezi omume ga-abükwa ihe itụ mgibidi; akummiri nke oke mmiri ozuzu, ga-ekpochapụ ebe mgbaba unu, okwu ugħa unu, mmiri ga-etojukwa n'ebé nzuko unu. **18** Mgbe ahụ, a ga-akagbu ogbugba ndị ahụ unu na ọnwụ gbara; mkpebi unu na ala mmuo agaghị eguzokwa. Mgbe oke ila n'iyi ahụ si n'ebé unu n'o na-agafe, o ga-azoda unu. (*Sheol h7585*) **19** Mgbe obula o si n'ebé unu n'o na-agafe, o ga-eburu unu, maqbụ n'ütütü, ehihie, maqbụ n'abalị, oge niile, mgbe mgbe." Mgbe ahụ, obi unu ga-aghotà okwu Chineke; o ga-ewetara unu ahụ imajiji. **20** Ihe ndina dí m kpumkpụ, mmadụ enweghi ike esetiụ onwe ya n'elu ya; akwa m kpuchi dí oke warawara, mmadụ enweghi ike iji ya fuchizie ahụ nke ọma. **21** Onyenwe anyị ga-ebili díka o mere n'ugwu Perazim, o ga-akpalị onwe ya díka o mekwara na Ndagwurugwu Gibion, iñu oru ya, oru ya nke dí ike n'ikowa, na iruzu oru ya, ụdị nke a na-atughị anya ya. **22** Ugbu a, ya mere, kwusinị ikwa emo, ka a ghara ime ka ahụ unu dí ukwuu karịa. N'ihi na Onyenwe anyị, Onyenwe anyị, Onye puru ime ihe niile agwala m na o kpebiela ila unu n'iyi. **23** Geenụ ntị, nrunụn olu m, ṣaaṇu ntị n'ihe m na-agwa unu. **24** O bụ ubochị niile ka onye oru ubi na-akọ ala ubi ya hapu ikunye ya m kpürü? O bụ mgbe niile ka o na-egwuze ala ubi ya ime ka o dí larị, ma o gaghị akunye ya m kpürü obula? **25** Mgbe o gwuzesịrị ya, o naghị aghasa m kpürü karawɛ, ghasaakwa kumin? O bụ na o naghị akunye oka wiiti n'ahịrị nke ya, oka balị n'ebé o kвесiri, na spelti n'ebé o kvesiri? **26** O maara ihe o kvesiri ime, n'ihi na Chineke na-ezi ỵo ziri ezi. **27** N'ihi na ejighị igwe ejị azočha m kpürü oka etichapụta m kpürü karawɛ, maqbụ kporee ụkwan igwe n'elụ kumin, kama o bụ m kpörö ka e ji etichapụta kumin, werekwa osisi nta kvesiri ekwesi kuputa karawɛ. **28** A na-akwó oka e ji eme achicha akwó, o bugħi ruo mgbe ebighi ebi ka a na-anogide na-etichapụta ya. E nwere ike jiri ukwu igwe ugħoala inyinu na-adopku zoħħaa ha, ma o bugħi ka a kwopjaśa m kpürü ha. **29** Ihe ndị a niile na-esite n'aka Onyenwe anyị, Onye puru ime ihe niile na-abia, onye nzube ya dí itūnanya, onye amamihe ya dí ebube.

29 Ahū ga-adirị gi, gi bu Ariel, Ariel, gi obodo ebe Devid bi. Gbakonyenu otu afo n'afø ozo nke unu ga-eji rie oriri, mee mmemme. **2** Ma aga m akpagbu Ariel, o ga-eru uju, ma bee akwa, o ga-adị ka ala ebe ichu aja. **3** Aga m ama ụlo ikwu m n'akukụ gi niile gburugburu, aga m ejị otütü ụlo elu għa gi gburugburu dokwaa ihe mnnochibido m niile megide gi. **4** N'onqod mweda n'ala, i ga-ekwu okwu site n'ala, okwu ọnụ gi ga-esikwa n'uzuzu pūta. Olu gi ga-ada ka nke onye mmuo site n'ala, o bụ site n'uzuzu ka okwu ọnụ gi na-ada ntakirị ntakirị ga-esi pūta. **5** Ma igwe ndị iro gi ga-agħo ntu, igwe ndị na-adighi eme obi ebere ga-adikwa ka igbugbo oka nke ifufe na-ebufu. Mgbe ahụ, na mberede, **6** mū onwe m, bụ Onyenwe anyị, Onye puru ime ihe niile, ga-eji egbe eluigwe na ala ọma jijiji na oke ifufe na oke uzu, na oku na-erepia erepia, biakwute ha. **7** Mba niile ahụ, ndị na-ebuso Ariel agha, bụ ndị na-ebuso ya na ebe ya e wusiri ike agha, ga-efu díka nrø, onye na-arahū ura n'abalị rør. **8** Díka mgbe onye aguṇi na-aguṇi, nke na-arø nrø ebe ọ na-eri nri, ma aguṇi noqwa na-aguṇi ya mgbe o si n'ura teta. Díka onye aguṇi mmiri na-aguṇi, nke nqo na nrø hụ mmiri ọ na-arø, ma tetu n'ura chopya na akpíri na-akpoṣi ya nkụ ike, na-adakwa mba. E, otu a ka o ga-adị mgbe igwe ndị agha mba ahụ niile ga-ebuso ugħu Zayon agha. **9** Ka o gbagwojou unu anya. Ka o jukwa unu anya. Kpuonu onwe unu isì ka unu ghara iħu ỵo. Nagħarjanu ma o bugħi site na mmannya unu nħru, sōqni ngongo ma o bugħi site na mmannya na-abu n'anya. **10** N'ihi na Onyenwe anyị awukwasila unu mmuo nke oke ura. O mechiali anya ndị amuṇa unu niile, kpuchie isi ndị niile na-agħu ɔħġu. **11** Ihe ndị a niile na-agħi ike n'oge dí n'iħu díka akwukwö a kara akara. Mgbe e weere ya nye onye ma akwukwö ka o ęgħo, o ga-asj, "Enwiegħi m ike, n'ihi na a kaala ya akara." **12** Mgbe e weere ya nye onye na-amaghị akwukwö, o ga-asj, "Ewla iwe, amaghị m agu." **13** Onyenwe anyị siri, "Ndị a ji ɔnụ ha na-abia m nso, ha ji ebugħbere ɔnụ ha na-asopurū m, ma obi ha dí anya n'ebé m nqo. Ofufe ha na-efe m, bụ nke għadoro ukwu n'iħe mmadu nyere n'iwu, bükwa nke a kuziři ha. **14** Ya mere, otu ugboro ozo, aga m eme ndị a ihe oke iju anya jiri ihe itūnanya tükwasị n'elu ihe itūnanya, amamihe nke ndị maara ihe ga-alà n'iyi, nghota nke ndị nwere nghota ga-agħa barij." **15** Ahū ga-adirị ndị na-eche na ha na-ezonarị Onyenwe anyị nzube ha, ndị na-agbalisị ike ihe ha zubere na nzuko, ma na-asirita onwe ha, "Chineke agaghị ahụ anyị. O magħi ihe anyị na-emē!" **16** Lee ka unu si ekpu ihe iħu n'ala, ka a ga-asj na okpụ ite dí ka ęgħo e ji akpụ ite. Ihe mmadu kpürü o nwere ike itūgharī gwa onye kpürü ya, si, "I kpugħi m?" Ka ite o nwere ike i si okpụ ite, "I għotaghħi ihe obula?" **17** Mgbe na-adighi anya o bụ na Lebanon agħaqi agho ala ubi na-emepu taħbi, ala ubi ahụ na-emepu taħbi ga-adikwa ka oke ɔħġi? **18** N'ubochi ahụ, ndị ntị chiri ga-anu ihe a na-aguputa site n'akwukwö ahụ, ndị isì, ndị ahụ naara ejegħar i'nċiċċiġi ga-emegħe anya ha, hukwa ỵo ozo. **19** Ndị dí umeala n'obi, na ndị ogbenye n'etiti ndị mmadu ga-achotà ɔnụ na obi uto nke Onyenwe anyị Onye dí nsq nke Izrel na-enye. **20** Ndị na-adighi enwe obi ebere agaghị adikwa; ndị niile na-akwa emo agaghị adikwa, ndị niile echiche ha bụ imi ajo ihe ka a ga-ebipu ndị ha, **21** bụ ndị ahụ na-emē ka e site n'okwu ɔnụ ha mee onye ozo onye a na-emegħu emegħu maa n'onya, ndị na-ejj ċigba akaebe ugħa mee ka ikpe ziri

ezi hapu irute ndi ezi omume aka. **22** Ya mere, nke a bu ihe Onyenwe anyi onye gbatupara Ebrahim na-agwa ụlo Jekob, "Ndi m, a gaghi emekwa ka ihere mee unu ozo. Ihu unu agaghi agbarukwu ozo. **23** Mgbe ha hụru ụmu ha, bu ọru aka m abụo, n'etiti ha, ha ga-edo aka m nsø, ha ga-ekwupuwa, nabatuba idị nsø nke Onye nsø Jekob, ha ga-eguzokwa n'ihi Chineke Izrel n'egwu na n'ima jiji. **24** Ndị na-apafu n'imme mmuo ha ga-enweta nghoṭa, ndị ntamu ga-achokwa ka ha mta ihe."

30 "Ahuhu ga-adịrị ụmu ndị nnupu isi," otu a ka Onyenwe anyi kwuputara, "bụ ndị na-agbaso nzube nke na-esiteghị n'aka m, ndị ha na ndị ozo na-agba ndị nke Mmụo m na-anabataghị, si otu a na-eme ka mmehie na-abu ụba n'elu mmehie. **2** Ndị na-agha Ijipt icho enyemaka ma ha ajutaghị ase site n'aka m. Ndị were obi ha tukwasị na Fero maka nchube, chọsiɛkwa ike ime Ijipt ebe mgbabu. **3** Ma nchekwa Fero ga-aghoro unu ihe ihere, ndị Ijipt ga-etinye unu n'ọnodụ mweda n'ala. **4** O bụ ezie na ha nwere ndị ọzi na Zolan ndị nnochi anya ha erutekwala Hans, **5** ihere ga-eme onye ọbụla n'ihi ndị na-abaghị uru nye ha, ndị na-abughị ihe inyeaka maqbụ ihe iba uru, kama naanị ihe ihere na ita ụta." **6** Amụma banyere ụmu anumana bi na Negev. N'ala ahuhu na mkpagbu, nke ọdum na nne ọdum, nke ajuala na agwo ojoo na-efe ka ọku, ndị nnochite anya obodo na-ebu akụ ha niile n'elu ịnyinya ibu, na-ebukwa akunuba ha dị oke ọnuaḥia n'elu ịnyinya kamel, na-agakwuru mba ahụ na-abaghị uru, **7** bụ Ijipt, ndị inyeaka ha na-eme enweghi isi. N'ihi nke a, ana m agụ ya Rehab, onye na-enweghi ihe ọ na-arụ. **8** Gaa ugbu a, dekwasiṛi ha ya n'elu mbadamba nkume, detuokwa ha n'imme akwukwó, ka o dírị maka ụboghị na-abịa díka ihe akaebe ruo mgbe ebighi ebi. **9** N'ihi na ndị a bụ ndị na-enupu isi, ụmu aghugho ndị kpachaara anya ju ịnabata ozizi Onyenwe anyi na-ezi. **10** Ha na-agwa ndị ọphụ ụzo, "Unu ahukwala ọphụ, o zuola," ma sikhwa ndị amụma, "Mechienụ onụ! Unu ahụtakwarala anyi ihe ziri ezi n'ophụ unu. Gwanụ anyi ihe na-atò ụtọ na ntị, buonu amụma nduhie. **11** Unu na-anochiri anyi ụzo, nyenụ anyi ohere. Anyị achokwaghị ịnụ ihe ọbụla banyere onye ahụ unu na-akpọ Onye dị nsø nke Izrel." **12** Ya mere, ihe a ka Onye dị nsø nke Izrel na-ekwu, "N'ihi na unu kporo okwu m na-agwa unu asi, ma dabere na mmegbu na-atukwasikwa obi unu n'aghugho, **13** mmehie a ga-aghoro unu ihe díka mgbidi dị elu, nke gbawara agbawa, nke ga-ada na mberede, n'otu ntabi anya. **14** O ga-etipiasị díka ite aja, nke etipiara na-enweghi obi eberie, nke a na-enweghi ike ichọta impekele ejuju ọbụla n'etiti ya, iji guta ọku site na-ekwu, maqbụ kuputa mmiri site n'ite." **15** N'ihi na otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi bụ Onye nsø nke Izrel siri, "O bụ na nchegharị na izuike ka a ga-azopuṭa unu, na ịnju juu na ntukwasị obi ka idị ike unu ga-adi, ma unu ekweghi na nke ọbụla. **16** Kama unu na-asi, 'Anyị ga-arikwasị n'elu ịnyinya gbaṇụ.' E, unu ga-agba ọṣo n'ezie. Unu siri, 'Anyị ga-arikwasị n'nyinya ndị na-efe ọṣo.' Ya mere, ndị ga-achụ unu ga-adi ngwa. **17** Otu onye n'imme ndị iro unu ga-achụ puku mmadụ n'imme unu ọṣo. Mmadụ ise si n'imme ha ezuola ịchusasi unu, ruo mgbe unu ga-adi ka osisi a manyere ọkolotọ debe n'elu ugwu, e, ka ọkolotọ a hapụru n'elu ugwu nta." **18** Ma Onyenwe anyi nökwa na-echere ka unu bịakwute ya, ka o gosi unu iħunanya ya. O

jikeere imere unu ebere, n'ihi na Onyenwe anyi bụ Chineke na-ekpe ikpe ziri ezi. Ngozi na-adikwara ndị niile na-eme anya inyeaka ya. **19** Unu ndị Zayon ndị bi na Jerusalem, ndị nke m, unu agaghi ebekwa akwa ozo, n'ihi na Onyenwe anyi bụ onye obi ebere. O ga-enyere unu aka mgbe ọbụla unu kpokuru ya. **20** N'agbanyeghi na Onyenwe anyi na-eme unu achichà nke nhiju anya na mmiri nke ahuhu, ndị ozizi unu agaghi abukwu ndị zoro onwe ha ozo, kama unu ga-eji anya unu hụ ha. **21** Ma unu tuğharırı n'aka nri ma ọ bùkwanụ n'aka ekpe, ntị unu ga-anụ otu olu n'azụ unu, nke na-asi, "Nke a bụ ụzo, Jeenū ije n'ime ya." **22** Mgbe ahụ kwa, unu ga-emebi arusi unu niile, nke e ji olaocha na ọlaedo kpụo. Unu ga-atufukwa ha díka ihe ruru ụnyi, nke na-aso oyi. Unu ga-asi ha, "Puonụ n'ebe al!" **23** O ga-ezitekwa mmiri ozuzu maka mkpuru unu kuru n'ala ubi unu, ihe omume nke ga-esite n'ala ahụ puta ga-ama abubwa baakwa ụba. N'uboghị ahụ anụ ụlo unu ga-ata nri n'ebe ita nri sara mbara. **24** Ehi na ịnyinya ibu ndị na-arụ ọru ubi ga-ata nri a gwara nke ọma nke nnu di, nke ejị ngwa ọru ifucha ọka na shovel kpasaas nke ọma. **25** N'elu ugwu ọbụla dị elu na n'elu ugwu nta ọbụla dị elu, ka iyi na mmiri niile ga-eru, n'uboghị oke ogbugbu, mgbe ụlo elu niile ga-ada. **26** Ọnwa ga-amụke díka anwụ, ihe anyanwụ ga-adikwa okpukpu asaa díka ihe ụboghị asaa e mere ka ọ muo n'otu ụboghị! Ihe ndị a ga-emezu n'uboghị ahụ Onyenwe anyi malitere ikechi na igwo onya o mere ka o rute ndị ya aka. **27** Lee, Aha Onyenwe anyi ka o si n'ebe dí ka anya na-abịa! O na-abịa n'oke iwe, anwụrụ ọku gbakwara ya gburugburu. Iwe juputara n'egbugbere ọnyi ya, okwu ya na-erechapu díka ọku. **28** Iku ume ya díkwa ka iyi rubigara oke, nke na-achị ọku, nke na-etor onye n'o n'ime ya n'olụ. O na-ayochia mba niile n'ime ọjala n'iyi, ọ na-etinye n'agba ndị mmadụ eriri igwe nke na-edufu ha. **29** Ma unu ga-abụ abụ díka unu na-abụ n'abali mmemme dị nsø, obi unu ga-arinri ọnụ díka mgbe ndị na-egbu opi na-arigo elu na-agha n'ugwu nsø Onyenwe anyi, na-agakwuru Oke Nkume Izrel. **30** Onyenwe anyi ga-eme ka ndị mmadụ nụ olu ya dí ebube, o ga-emekwa ka ha hụ aka ya na-aridata ala jiri ọnuma nke iwe ya na oku na-erepia erepia, jirikwa oke mmiri ozuzu, na egbe eluigwe, na akummiri igwe. **31** Olu Onyenwe anyi ga-emenye ndị Asiria egwu; o ga-eji mkpara igwe ya kudaa ha n'ala. **32** Ihe otiti ọbụla nke Onyenwe anyi na-eji mkpọ ya, tie ha n'ahụ ga-adi ka egwu ụbogwa na une dí iche na-eme, mgbe o na-eweli aka ya na-eti ha oke ihe otiti díka ọna-aliso ha ọgu. **33** Edolarị ihe niile n'usoro site n'oge gara aga. A kwadoola ebe a ga-akwanye ọku nke ga-erechapu eze ahụ. O bụ ebe sara mbara, nke dí omimi, na nke a kwajuru nkụ. O bụ iku ume Onyenwe anyi nke díka mwupuṭa nke nkume na-enwu ọku ka a ga-eji mrunye ya ọku.

31 Ahuhu dírị ndị na-agha Ijipt icho enyemaka, ndị nchekwube ha dí n'ike ndị ha na-agba ịnyinya, ndị na-atukwasị obi ha n'ugboala ha, nke dí ọtutu, ndị na-atukwasikwa obi ha n'idị ike nke ndị Ijipt na-agba ịnyinya. Ma ha adighị ele anya inyeaka site n'aka Onye Nsø Izrel; ha adighị arıkwa ya ka Onyenwe anyi nyere ha aka. **2** Ma ya onwe ya maara ihe, o pürü iweta ịlā n'iyi. O díkaghị agbanwe okwu ya. O ga-ebili megide ndị mba na-eme ihe ojoo; ha na ndị niile na-emyere ndị na-eme ajo ihe aka. **3** N'ihi na ndị Ijipt bụ naanị mmadụ, ha abughị Chineke! Ịnyinya ha nwekwara

anu ahụ, ha abughi mmuo. Mgbe Onyenwe anyị setipuruaka ya imegide ha, ha ga-aso ngongo; ndị ha na-enyere aka ga-adakwa. Ha niile ga-alakokwa n'iyi. **4** Ma ihe ndị a ka Onyenwe anyị gwara m, "Dịka ọdum na-agbọ ụja, na-ebigbọ n'elu anu ọ dogburu, n'agbanyeghi na-apkokotara igwe ndị ozuzu atụrụ imegide ya, o naghi atụ egwu mkpu ha, mkipu ụzụ ha adighị enyekwa ya nsogbu. Otu a kwa, Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile ga-aridata ibu agha n'ugwu Zayon, na n'ugwu nta ya niile. **5** Dịka nnunụ si efegehari n'elu akwụ ya ichebe ụmụ ya, otu a ka mụ bụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile ga-esi chebe Jerusalem, o ga-ekpuchi ya napụta ya, o ghaghị igabiga ya, gbaapütakwa ya." **6** Loghachitenu azu, unu bụ Izrel, laghachikwurunụ onye ahụ nke unu nupuru isi n'ebe ọdị ukwuu megide. **7** Amaara m nke ọma na ụboshi ahụ na-abia, mgbe onye ọbula n'ime unu ga-atụfụ arusị olaedo na ọlaçcha niile nke aka mmehie unu kpuru. **8** "Mgbe ahụ, Asiria ga-ada, kama o bughị site na mma agha mmadụ, mma agha na-abughi nke mmadụ efu ga-erichapụ ha. Ha ga-esi n'ihi mma agha gbaa ọso, ma ụmụ okorobịa ha ka a ga-akpuru tinitye n'orụ mmanye. **9** Obodo ha niile e wusiri ike ga-adị ka mmiri na-aso n'ozara, maqbụ díka ndo nke nkume dí elu na-enye n'ebe okpomokụ na-eweta ike ogwugwụ dí. **3** Mgbe ahụ, agaghị emechikwa anya ndị niile na-ahụ ụzo, agakwaghi eme ka ntị na-anụ ihe kwusi inụ ihe. **4** O bùladi obi ndị nzuzu n'etiti ha ga-ejupụta n'akonuche na nghọta, ndị ahụ na-asụ nsụ ga-ekwukwa okwu nke ọma. **5** N'ubochi ahụ, a gaghị ahukwa onye nzuzu sị na o bụ onye maara ihe. A gaghị enyekwa onye aghugho nsopụru ọzo. **6** N'ihi na ndị nzuzu na-ekwu okwu na-echeghi echiche, obi ha niile dí na-ime ajo ihe. O na-ebi ndị asopurughị Chineke, na-ekwusakwa okwu njehie megide Onyenwe anyị; ndị agụ na-agu ka ha na-agbaba aka ndị apkirị na-apko nkụ, ha adighị enye ha mmiri oñhụnụ. **7** Ndị ojoo na-eji uzo aghugho niile eme ihe ojoo, ha na-echepụta nzube ajo ihe niile, iji okwu ugha laa onye ogbenye n'iyi, o bùladi mgbe arirị nke onye ahụ nọ na mkpa bụ nke ziri ezi. **8** Ma onye a na-asopụru na-atụpụta atumattu dí ezi mma, o na-eguzokwa chijị nye ezi ihe. **9** Unu ndị inyom na-ebi ndị afọ juru, bilie oto, gee m ntị; unu ndị ada ndị nwere ntukwasị obi, nṣrụnụ ihe m nwere ikwu. **10** N'oge na-adighị anya, mgbe otu afọ na abalị ole na ole gasirị, unu bụ ndị nwere ntukwasị obi ga-ama jjiji; n'ihi na mkipuru ubi vajinị unu ga-emebi, owuwe mkipuru ihe ubi agaghị abia. **11** Maanụ jjiji, unu ndị inyom afọ juru, tuo egwu unu ndị ada ndị nwere ntukwasị obi. Yipụnụ uwe ọma unu, kekwasinụ onwe unu akwa mkpe. **12** Tienụ aka n'obi n'ihi ubi unu na-enye afọ ojuju, n'ihi osisi vajinị na-amị mkipuru. **13** N'ihi na ogwu na uke ga-epupụta n'alà unu. Ruonụ uju, n'ihi na ụlo niile unu na-anụ n'ime ya enwe obi ụto, na obodo niile unu na-anụ n'ime ya na-eri, na-anụ agakwaghi adị. **14** N'ihi na a ga-ahapụ ebe niile e wusiri ike, gbaapükwa obodo ahụ ụzụ na-adị n'ime ya; ụlo elu nche niile na ebe niile ewusiri

ike ga-abụ ebe ga-atogboporø n'efu ruo mgbe ebighị ebi, ha ga-agho ebe inyinya ibu ọhịa ga na-enwe obi ụto, na ebe igwe anu ụlo ga na-akpa nri ha. **15** Ha niile ga-adigide otu a tutu ruo mgbe a ga-esite n'eluiwge wükwasị anyị Mmụ Nsø. Mgbe ahụ ọzara ga-agho ala ubi mra mma, ala ubi ọma ahụ ga-adıkwa ka ọhịa. **16** A ga-emekwa ka ikpe ziri ezi ga-ebi n'ozara, ezi omume ga-adikwa n'ubi ọma ahụ. **17** Mkpuru nke ezi omume ahụ ga-abụ ụdo; ihe ga-esikwa na ya pütä ga-abụ i nọ juụ na ntukwasị obi mgbe niile ebighị ebi. **18** Ndị m ga-ebi n'ebe obibi nke ụdo, n'ụlo nwere ezi nchekwa, n'ebe izuikenke nsogbu na-adighị. **19** A sikwa na mkipuru mmiri ezoo n'oke ọhịa niile, a sikwa na e bibie obodo niile, **20** ndị a goziri agozi ka unu ga-abụ, mgbe unu na-agha mkipuru unu n'akukụ iyi, mgbe ehi unu na inyinya ibu unu na-akpagharị na-agha ebe ọbula ha chorò.

32 Lee, eze ga-achị n'ezị omume na-abia, ya na ndịsi kwenesiri ntukwasị obi, ndị ga-ekpe ikpe ziri ezi. **2** Onye ọbula n'ime ha ga-aghoro ndị mmadụ ebe a na-ezere ndị n'oge oke ifufe, na ebe mgbaba n'oge oke mmiri ozozo. Ha ga-adị ka mmiri na-aso n'ozara, maqbụ díka ndo nke nkume dí elu na-enye n'ebe okpomokụ na-eweta ike ogwugwụ dí. **3** Mgbe ahụ, agaghị emechikwa anya ndị niile na-ahụ ụzo, agakwaghi eme ka ntị na-anụ ihe kwusi inụ ihe. **4** O bùladi obi ndị nzuzu n'etiti ha ga-ejupụta n'akonuche na nghọta, ndị ahụ na-asụ nsụ ga-ekwukwa okwu nke ọma. **5** N'ubochi ahụ, a gaghị ahukwa onye nzuzu sị na o bụ onye maara ihe. A gaghị enyekwa onye aghugho nsopụru ọzo. **6** N'ihi na ndị nzuzu na-ekwu okwu na-echeghi echiche, obi ha niile dí na-ime ajo ihe. O na-ebi ndị asopurughị Chineke, na-ekwusakwa okwu njehie megide Onyenwe anyị; ndị agụ na-agu ka ha na-agbaba aka ndị apkirị na-apko nkụ, ha adighị enye ha mmiri oñhụnụ. **7** Ndị ojoo na-eji uzo aghugho niile eme ihe ojoo, ha na-echepụta nzube ajo ihe niile, iji okwu ugha laa onye ogbenye n'iyi, o bùladi mgbe arirị nke onye ahụ nọ na mkpa bụ nke ziri ezi. **8** Ma onye a na-asopụru na-atụpụta atumattu dí ezi mma, o na-eguzokwa chijị nye ezi ihe. **9** Unu ndị inyom na-ebi ndị afọ juru, bilie oto, gee m ntị; unu ndị ada ndị nwere ntukwasị obi, nṣrụnụ ihe m nwere ikwu. **10** N'oge na-adighị anya, mgbe otu afọ na abalị ole na ole gasirị, unu bụ ndị nwere ntukwasị obi ga-ama jjiji; n'ihi na mkipuru ubi vajinị unu ga-emebi, owuwe mkipuru ihe ubi agaghị abia. **11** Maanụ jjiji, unu ndị inyom afọ juru, tuo egwu unu ndị ada ndị nwere ntukwasị obi. Yipụnụ uwe ọma unu, kekwasinụ onwe unu akwa mkpe. **12** Tienụ aka n'obi n'ihi ubi unu na-enye afọ ojuju, n'ihi osisi vajinị na-amị mkipuru. **13** N'ihi na ogwu na uke ga-epupụta n'alà unu. Ruonụ uju, n'ihi na ụlo niile unu na-anụ n'ime ya enwe obi ụto, na obodo niile unu na-anụ n'ime ya na-eri, na-anụ agakwaghi adị. **14** N'ihi na a ga-ahapụ ebe niile e wusiri ike, gbaapükwa obodo ahụ ụzụ na-adị n'ime ya; ụlo elu nche niile na ebe niile ewusiri

33 Ahụlụ díri gi, onye mbibi, onye bibiri ihe niile dí gi gburugburu, ma o díbeghi mbibi rutere gi aka. Ahụlụ díri gi, onye nrafu, onye na-enwebeghi ndị rafuru gi. Mgbe i kwusisị ibibi ihe ka a ga-ebibi gi, mgbe i kwusikwara nrafu ka a ga-arafu gi. **2** Biko, Onyenwe anyị, nwhee obi ebere n'ebe anyị no, n'ihi na o bụ gi ka anyị na-ele anya. Bụrụ anyị ike n'utụtụ ụboshi niile, bùrụkwara anyị onye nzopụta mgbe niile anyị no na mkpa. **3** Ndị iro na-agbọ ọso mgbe ha nṣrụ olu gi. Mgbe i guzoro oto, mba niile na-agbalaga. **4** Dịka igurube si atachapụ ihe dí n'ubi, otu a ka a ga-esi kwakorọ ihe niile unu nwere n'aghị, unu mba dí iché iché. **5** Onyenwe anyị dí elu, n'ihi na o bì n'ebe dí elu. O ga-eji ikpe ya ziri ezi, na ezi omume mejuputa Zayon. **6** O ga-abụ nṣoala guzosiri ike nke oge unu niile, ulọkụ dí ukwu nke nzopụta, na amamihe na ihe ọmuma; egwu Onyenwe anyị bụ igodo nke akụ a. **7** Lee ndị ha di ike ka ha na-eti mkpu akwa n'okporouzo niile; ndị na-anochite anya ha, ndị bijara ikwu otu udo ga-esi díri na-akwa akwa. **8** O díkwa għi onye a na-ahụ anya n'okporouzo ọbula. E meela ka ogbugba ndị niile ghara iđikwa ire. A na-aleli ndị e sitere n'akaebe ha mee ka ogbugba ndị ahụ guzosiri ike. O díkwa għi onye a na-asopuru. **9** Ala ahụ niile na-eru uju. O tqobqwarra n'efu. Oke ọhịa Lebanon akponwüqola bùrụ ihe ihere. Sharon aghoqwaala ọzara; osisi dí na Bashan na n'elu ugwu Kamel na-agbūchakwa akwükwo ha. **10** Ma Onyenwe anyị na-asi, "Ugbu a, m ga-ebili." "Ugbu a, ka a ga-eme ka m dí elu; ugbu a, ka a ga-ebuli m elu. **11** Unu na-atụ imē ahijha kporo nkụ, unu na-amupụta ahijha, nkuume unu na-ekuputa bu oku ga-erepija unu. **12** Ndị gi ga-ere ọkụ, dika osisi ogwu e gbuturu egbutu tñu n'okụ; ha ga-ere ọkụ díka avvụ nkụw. **13** Geenụ ntị nṣrụ ihe m mere, unu mba niile dí n'ebe dí anya! Unu ndị nso, kwerenụ n'ezie na m siri ike! **14** Ndị mmehie na ndị ajo omume no na Zayon na-ama jjiji n'egwu, ha na-akwa akwa na-asi, "Onye n'ime anyị pürü ibi n'ebe a, n'etiti onye a bụ ọkụ na-erepija erepija, ọkụ nke na-ere ruo mgbe ebighị ebi?" **15** Ndị na-ejegharị n'ezị omume na-ekwu ihe ziri ezi, ndị na-ajụ uru sitere n'uzo n'ezighị ezi, ndị na-evezuga aka ha site na inata ngari dí iché iché, ndị na-emechi ntị megide izu ijkwafu obara, na-amuchi anya ha abụ ka ha ghara itugharị uche n'ihe ojoo. **16** Ha bụ ndị ahụ ga-ebi n'ebe dí elu, ndị ebe mgbaba ha ga-abụ ebe e wusiri ike nke ugwu. A ga-enye ha nri, mmiri a gaghị akokwa ha. **17** Anya unu ga-ahụ eze n'ebube ya; unu ga-ahukwa alaeze ya nke nsotu oke ya dí n'ebe dí anya. **18** N'ime echiche obi

unu, unu ga-na-atule ihe oke egwu nke oge ndị ahu gara aga. “Olee ebe onyeisi ochichi ahu nō ugbu a? Ebee ka onye na-anakota utu ahu nō? Ebee kwā ka onyeisi ahu nke ulo elu nche niile dī n’aka ya nō?” 19 N’oge ahu, unu agaghị ahulkwa ndị nganga ahu ozq, bù ndị ahu na-asu asusụ nke unu na-amaghị, nke unu na-adighị aghotakwa. 20 Lekwasinị Zayon anya, obodo anyi na-anị eme mmemme anyi niile; anya unu ga-ahulkwa Jerusalem, ulo obibi dī juụ, ulo ikwu nke a na-apughị ibupụ ebupụ; apughikwa iholite ntù jidere ya, maqbụ dōbie nke obula n’ime udø ji ya. 21 Ebe ahu ka Onyenwe anyi ga-abụrụ anyi Onye dī ike. Q ga-adịkwa anyi ka osimiri na iyi dī obosara. Q dighị ugbo amara maqbụ ugbo ukwu ga-abia na mmiri ahu. 22 N’ihi na Onyenwe anyi bụ onye ikpe anyi. Onyenwe anyi bụ onye na-enye anyi ivu. Onyenwe anyi bụ eze anyi, q bụ ya na-azoputa anyi. 23 A tsoala ụdø niile: Ha adighị ejedesikwa ọkolotø gị ike, a gbasaghikwa akwa igbochi ifufe. Mgbe ahu, a ga-ekesa ụba ihe a kwatera n’agha q ụbaladi ndị nwugwụ ga-ebute ihe nkwatera n’agha. 24 Q díkweghị onye bi na Zayon ga-asi, “Ahụ esighị m ike,” n’ihi na a ga-agbaghara ndị bi n’ime ya mmehie ha niile.

34 Bịjanụ nso, unu ndị mba niile, n’aa ntị. Geenụ ntị, unu mba niile nke ụwa. Ka ụwa na ihe niile dī n’ime ya, na ihe niile na-esi n’ime ya apata nru. 2 N’ihi na Onyenwe anyi na-eweso mba niile nke ụwa iwe, iwe ya dī okụ megide ndị agha ha niile. Q ga-alà ha n’iyi kpamkpam, nyefee ha n’aka ndị ga-egbu ha. 3 Ndị ha e gburu egbu ka a ga-atupụ. Ozu ha ga-esikwa isi. Ugwu niile ga-ejuputa n’obara ha. 4 N’oge ahu, kpakpando niile nke eluigwe ga-agbaze, a ga-apịakotakwa mbarai eluigwe dika akwukwo, kpakpando niile ga-ada dika ahihia osisi vainị kporo nkụ, dika mkpuru osisi fiig chakporo achakpo. 5 N’ihi na mma agha m aruchaala oru ya n’eluigwe, lezie anya ihe gaje ime, q ga-adakwasị Edom, ndị m mara ikpe mbibi. 6 Mma agha Onyenwe anyi juputara n’obara, abụba kpuchikwara ya, obara ụmụ atụrụ na mkpi na abụba sitere n’akụrụ ebube n’ihi na Onyenwe anyi nwere ụbọchị ahu bu ụbọchị ịbø obø. Q bụ afø ikwughachị Edom ihe ha mere Zayon. 9 Isi iyi ndị Edom niile ga-agbanwe gbajie ojii, uzuzu dī n’ala ga-na-ere oku dika solfo (ntu oku), ala ahu niile ga-enwuru oku dī ka unyị ojii. 10 Q gaghi anyu anyu n’abali maqbụ n’ehihie; anwụrụ oku ya ga-na-ala n’elu ruo ebighi ebi. Ala ahu ga-atogborø n’efu site n’ogbo ruo n’ogbo; q dighị onye ga-esitekwa n’ebe ahu gafee ozq. 11 Ikwighikwighị nke ozara na okwolo ga-enweta ya, ikwighikwighị ukwu na ugoloma ga-akpa akwụ ha birikwa n’abe ahu. Chineke ga-eseti n’elu Edom, eriri otutu nke ogbaaghara, na ihe itu mgibidi nke e tikporo etikpø, togborø n’efu. 12 Ndị ya a na-asopuru agaghị ahulkwa ihe obula n’ebe ahu nke ha ga-akpø alaeze. Otu a kwa, umu ndị eze ya niile agaghị adịkwa. 13 Ogwu ga-etochi ulo ukwu ya niile; ebe ya niile e wusiri ike ga-aghị ahihia ogwu, q ga-abulkwa ulo nkita ọhia na nke ikwighikwighị. 14 Anụ ọhia niile nke ozara ga-ezute nkita ọhia n’ebe ahu. Ụmụ mkpi ọhia ga-awaghari n’ebe ahu na-ebeku ibe ha akwa. N’ebe ahu ka ụmụ anụ ọhia na-akpagharị n’abali ga-ezo onwe ha, chotakwara onwe ha ọnọdụ ebe izuike. 15 Ikwighikwighị

ga-akpa akwụ ya n’ebe ahu. Q ga-anokwa n’ebe ahu yie akwa, zuo ụmụ ya, lekotaa ha site n’iji nku ya kpuchie ha. Ebe ahu kwa ka ndagbụ ga-ezukokwa, nke obula na ibe ya. 16 Nyochaa akwukwo nso ka i guo ihe Onyenwe anyi gaje ime: Q dighị anụ ọhia obula ga-efu. Q dighị nke obula ga-anị n’ebe ahu hapụ ikpø ibe ya, n’ihi na ọnụ ya enyela iwu a. Mmụo ya ga-achikotakwa ha. 17 Q bụ ya onwe ya ga-ekewa ala ahu, jiri ihe otutu n’aka keere ha oke ahu. Ha ga-enweta ya ruo mgbe ebighi ebi, nwekwa ebe obibi n’ebe ahu site n’ogbo ruo n’ogbo.

35 N’ubochị ahu, ozara na ala kporo nkụ ga-enwe obi ụtø; okoko osisi mara mma ga-apawutakwa n’ozara. Dika rozu, 2 q ga-agbawa ifuru juputa; q ga-añürü ọnụ nke ukwu, tiekwa mkpu ọnụ. A ga-enye ya nsopuru nke ugwu Lebanon, nyekwa ya ịma mma nke ala ubi Sharon na Kamel. Ha ga-ahu ebube Onyenwe anyi n’ebe ahu, ha ga-ahulkwa idị ukwu nke Chineke anyi. 3 Meenụ ka aka ndị ahu kudara akuda díkwa ike, gbaakwanụ ụkву ndị ahu na-aso ngongo ume. 4 Gwanụ ndị ahu na-atu egwu si ha, “Dịrịn ike, unu atula egwu, n’ihi na Chineke unu na-abja. Q ga-abia ibotara unu ọbo, ikwughachị ndị iro unu ihe ruuru ha. Q ga-abia izoputa unu.” 5 Mgbe ọ biara, q ga-emeghe anya ndị kpuru isì, meekwa ka ndị ntị chirri nụ ihe. 6 Q ga-eme ka onye nwugwụ wulie elu díka ele, meekwa ka ndị na-adighị ekwu okwu tie mkpu ọnụ. Mmiri ga-agbawaputa sọq n’ozara, mmiri iyi ga-ejuputakwa n’ala kporo nkụ. 7 Elu ala ahu na-ere oku n’ukwu ga-aghị ọdo mmiri. Ala ahu nke mmiri koro ga-aghị isi iyi nke mmiri ga-ejuputa. Ebe ahu nkịta ọhia naara ebi ga-aghị ala mmiri mmiri; ahijhị, na ahijhị riidi, na ahijhị papirös, ga-epuputa n’ime ya. 8 Okporozi ga-adikwa n’ebe ahu, nke a ga-akpo, Okporozi Idị Nso, Q ga-adịri naanị ndị ahu na-agbaso Uzo ahu. Ndị na-adighị ọcha agaghị eje ije n’elu ya, ndị nzuzu ajo omume agaghị ejegherị n’elu ya. 9 Ọdụm agaghị anị nso ụzø ahu. Q díkweghị anụ ọhia na-egbu mmadụ ga-agha n’elu ya. E, agaghị ahu anụ dī otu a n’ebe ahu. Kama, q bụ naanị ndị a gbaputara ga-eje ije na ya. 10 Ma ndị ahu Onyenwe anyi gbaputara ga-alotakwa. Ha ga-eji abụ bata na Zayon; ọnụ na-adigide ga-adịkwasị n’isi ha. Oke ọnụ na obi ụtø ga-ejuputa n’obi ha. Iru ụjụ na iṣu ude ga-efelaga.

36 N’afø nke iri na anị nke ochichị eze Hezekaya, Senakerib, bụ eze Asirịa, busoro obodo Juda niile e wusiri ike agha, meriekwa ha. 2 Mgbe ahu, eze Asirịa sitere na Lakish zipụ ochiaghị ya, ya na usuu ndị agha ije kweru Hezekaya na Jerusalem. Mgbe ochiaghị ahu kwusirị n’uzo mmiri nke ọdo mmiri dī Elu, n’uzo jere n’ebe ọhia Osu akwa. 3 Eliakim, nwa Hilkaya, onye nlekota ụloze, na Shebna, bụ ode akwukwo eze, na Joa nwa Asaf, onye indeko akụko ihe mere, pürü jekwuru ya. 4 Ochiaghị ahu siri ha, “Gwanụ Hezekaya: “Otu a ka eze ukwu ahu, bụ eze Asirịa, na-ekwu, Q bụ na gjinị ka ntukwasị obi gi dabere? 5 I na-ekwu na i nwere ndumodụ na ike ibu agha, maqbụ naanị egbe ọnụ ka i na-agba. Q bụ onye ka i na-atukwasị obi, mere i ji enupu isi n’okpuru m? 6 Lee, amatara m na i na-atukwasị obi n’ljipt, mkpanaka achara ahu gbjiri agbaji, nke na-aduwà aka onye obula na-adabere na ya. Otu a ka Fero, eze ljipt dī nye ndị niile na-atukwasị ya obi. 7 Ma ọburụ na unu asị m, “Anyị na-atukwasị Onyenwe anyi bụ Chineke anyi obi.” O bughi ya ka Hezekaya wezugara

ebe ya niile dì elu na ebe içhü aja ya niile, na-ası Juda na Jerusalem, "Unu aghaghı ikpo isiala n'ebé içhü aja a?" 8
"Ma ugbu a, bia kwee nna m ukwu, bu eze Asiria nkwa. Aga m enye gi puku inyinya abuq ma q'buru na i nwere ike içhota ndi ga-agba ha. 9 I ga-esi kwa ańaa jü otu onyeisi nke dijkarisir na n'ime ndiisi oru onyenwe m, na-agbanyeglikwa na i na-atukwası obi n'ijipt makà inweta ugbo agha na ndi na-agba inyinya? 10 Tinyere nke a, abiara m ibuso ala a agha na ibibi ya ma o bughi nkwardo Onyenwe anyi? Onyenwe anyi ya onwe ya gwara m ka n bilie megide obodo a, lakwaa ya n'iyi." 11 Mgbe ahı Eliakım, Shebna na Joa sırı oçhıagha ahı, "Biko, gwa ndi ohu gi okwu n'asusı Aramaik, ebe o bu na anyi na-aghosta ya. Agwala anyi okwu n'asusı Hıbrı, ebe ndi no n'elı mgibidi ga-anu." 12 Ma oçhıagha ahı zaghachiri, "O bu n'ihi naanı nna unu ukwu na nye unu onwe unu ka nna m ukwu ji zite m, ka m kwuo ihe ndi a? O bughi n'ihi ndi mmadı ahı na-anodı n'elı mgibidi, ndi, dıka unu, ha gae-sı rie nsı ha nyırı, nıçkwa mamırı ha nyırı?" 13 Mgbe ahı, oçhıagha ahı guzoro were oke olu kwuo n'asusı Hıbrı, sı, "Nyırıunı okwu niile nke eze ukwu ahı, bu eze Asırıja. 14 Nke a bu ihe eze sırı, Unu ekwela ka Hezekaya duhie unu. O pughi izoputa unu. 15 Unu ekwela ka Hezekaya mee ka unu tükwası Onyenwe anyi obi, mgbe q'na-ası, 'N'ezie, Onyenwe anyi aghaghı īnaputa anyi. A gaghi enyefe obodo a n'aka eze Asırıja.' 16 "Unu ariakwala Hezekaya ntı. Ihe a ka eze Asırıja kwuru: Pıçkwutenu m, bıjanı ka mu na unu mee udo. Mgbe ahı, onye obıla n'ime unu ga-eri mkpuru si n'ubi vajın ya na nke si n'osisi fiig ya, nıçkwa mmiri nke si n'he icheta mmiri ya: 17 ruo mgbe m ga-abıa duru unu gaa'n'ala dıka nke unu, bu ala mkpuru ıka na nke mmamya ıohıru, ala achıcha na ubi vajın juputara n'ime ya. 18 "Unu ekwela ka Hezekaya rafuo unu mgbe o na-ası, 'Onyenwe anyi ga-anaputa anyi.' O nweela chi niile nke ndi mba ozo, nke naputarala ala ha site n'aka eze Asırıja. 19 Olee ebe ka chi ndi Hamat na Apad no? Olee ebe ka chi ndi Sefavaim nıçkwa? Ha anaputala Sameria site n'aka m? 20 Olee chi n'ime chi mba ndi a niile, bu ndi zoputarala ala ha site n'aka m? Unu si ańaa chee na Onyenwe anyi purı izoputa Jerusalem site n'aka m?" 21 Ma ndi ahı niile gbara nkıti, ha ekwughi ihe obıla, n'ihi na eze nyere ha iwu sı, "Unu azaghachila ya." 22 Mgbe Eliakım nwa Hılkaya, onyeisi oçhıchı, na Shebna ode akwıkwı eze, na Joa nwa Asaf, ode akwıkwı akıku eze laghachikwuru Hezekaya, ha dıwara uwe ha mgbe ha na-aga igosi ya ıda mba nke obi ha. Ha gwakwara ya ihe niile onyeisi agha ndi Asırıja kwuru.

37 Mgbe eze Hezekaya nyırı nke a, o dıwara uwe ya, yikwası akwa mkpe, baa n'ime ulıonşı ukwu Onyenwe anyi. 2 O zipuru Eliakım, onye nleköta ıloze, Shebna ode akwıkwı na ndi okene n'etiti ndi nchııaja, bu ndi yikwa akwa mkpe, ka ha jekwuru Aızaya onye amumı, nwa Emoz. 3 Ha sırı ya, "Otu a ka Hezekaya sırı, ıbochi taa bu ıbochi ahıhu, ıba mba na nke ihe ihere. ıbochi jogburu onwe ya dıka ıbochi nwanyı no n'oke ihe mgbu nke ımu nwa ma ike adıjkwagħı o ji amıputa nwa ya. 4 Ma eleğħi anya Onyenwe anyi Chineke gi, ga-anu okwu ahı nke Rabashaka, bu oçhıagha, onye nna ya ukwu bu eze Asırıja, zitere īkwa Chineke dı ndı emo. Eleğħi anya Onyenwe anyi Chineke gi ga-abara ya mba n'ihi okwu ndi a niile o kwuru, bu ndi o nyırı. Ya mere, kpeere anyi ekpere, anyi bu ndi fođurı ndı."

5 Mgbe ndi oru eze Hezekaya bıakwutere Aızaya, 6 o sırı ha, "Otu a ka unu ga-ası nna unu ukwu, 'Ihe a ka Onyenwe anyi kwuru: Atıla egwu n'ihi okwu niile nke i nyırı, bu nke ndi na-ejere eze Asırıja ozi ji kwuluo m. 7 Gee ntı, mgbe o nyırı akıku dı ańaa, aga m eme ka o çhoq ilaghachı n'obodo nke aka ya. N'ebe ahı ka m ga-emekwa ka jiri mma agha gbuo ya.' 8 Mgbe oçhıagha ahı nyırı na eze Asırıja e sitela n'obodo Lakısh pıa, o laghachiri hı na eze Asırıja na-ebuso obodo Libna agha. 9 N'oge ahı, Senakerib natara ozi na Tıahaka, eze Kush, na-aputa ıbia ibuso ya agha. Mgbe o nyırı nke a, o zipuru ndi ozi ka ha gı zie Hezekaya ozi, sı, 10 "Gwanlı Hezekaya, eze Juda: Ekwela ka Chineke onye i na-atukwası obi duhie gi, mgbe o na-ası, 'Agaghı enyefe Jerusalem n'aka eze Asırıja.' 11 N'ezie a, i nula ihe ndi eze Asırıja mere obodo niile ha busoro agha, otu ha si bibie ha kpamkpam. Ma a ga-anaputakwa gi onwe gi? 12 Chi niile nke mba niile, ndi ahı nna nna m ha lara n'iyi, ha naputara ha, bu chi ndi Gozan, Haran, Rezef na nke ndi Eden ndi no na Tel Ası? 13 Olee ebe eze ndi Hamat maqbu eze ndi Apad no? Olee ebe eze obodo Lair, Sefavaim, Hena na Iva nıçkwa?" 14 Mgbe Hezekaya natara akwıkwı ozi a site n'aka ndi ozi ahı, guo ya, o weere ya gaa n'ime ulıonşı Onyenwe anyi, gbasa ya n'ihi Onyenwe anyi. 15 Hezekaya kpere ekpere nye Onyenwe anyi, sı: 16 "O, Onyenwe anyi. Onye purı ime ihe niile, Chineke nke Izrel, onye ocheeze ya dı n'etiti ndi cherubim, naanı gi bu Chineke na-achı alaeze niile nke uwa. O buıkwa naanı gi kere elıugwe na uwa. 17 Toq nti gi n'ala, o Onyenwe anyi ma nyırı; meghee anya gi abuı Onyenwe anyi, ka ıhu, gee ntı nıçkwa okwu niile ndi ahı Senakerib zitere, ne o ji ekwulu Chineke dı ndı. 18 "N'ezıokwu, Onyenwe anyi, ndi eze Asırıja alala ndi a niile na ala ha n'iyi, mee ha toğbıro n'efu, 19 ha atınyekwala chi ha niile n'ime ıku, repıakwa ha, nıhi na o bughi chi ka ha bu, kama ha bu naanı ihe a kpııru ıku, nke mmadı ji osisi na nkume pıa. 20 Ma ugbu a, Onyenwe anyi Chineke anyi, biko, zoputa anyi site n'aka ya, ka alaeze niile nke ıwa mata na naanı gi Onyenwe anyi bu Chineke, na o dikwagħi chi ozo ma o bughi gi." 21 Mgbe ahı, Aızaya nwa Emoz, zıagara Hezekaya ozi, sı, "Otu a ka Onyenwe anyi, Chineke Izrel, sırı, N'ihi ekpere gi niile nye m banyere Senakerib, eze Asırıja, 22 nke a bu okwu Onyenwe anyi kwuru megide ya. "Nwaagbogħo na-amaghı nwoke, bu ada Zayıon, na-elelı gi anya, jırıka gi na-eme ihe oçħi, Nwaada Jerusalem na-efufekwa isi ya mgbe i na-agbapı oso. 23 Onye ka i kparıri ma kwulukwaa? O bu onye ka i sitere na nganga gi welie olu okwu gi na anya gi elu megide? O bu megide onye Nıç nke Izrel? 24 I sitere n'aka ndi ozi gi kparıja Onyenwe anyi, kwuluo ya, i sıkkwara, 'Eji m oṭuq uğbøla m rigoruo ebe dı elu nke n'elı ugwı niile, n'ebe kachası elu nke ugwı Lebanon. Egbudasiala m osisi sida ya niile toro ogologo, na osisi junipa ya niile kachası mma. Ejeruola m na nsotu ya kachası n'ıdi elu, bu ebe kachası maa mma n'oke oçħia ya niile. 25 Egwuola m oṭuq olulu mmiri n'ala ndı mba ozo, nıçkwa mmiri dı n'ebe ahı. O bu obu ıkwu m ka m ji mee ka isi iyi niile dı n'ijipt takpoq." 26 "O bu na i nyıbegħi? Na mgbe oħcie ka m kpeebiri ya. N'ıbochi ndi ahı gara agha ka no pıa opipja ya, ugbu a, emeela m ka o bija na mmezu, na i meela ka obodo nke mgibidi għbarra għburugħburu, għoq mkkopkotha nkume. 27 Ndı bi n'ime ha, ndi a napurı ike ha nwere, bu ndi dara mba, ndi e tınyekwara n'önüd ihere. Ha dıka ahıħja ndu puru n'ala ubi, na ome na-epuputa epuputa, nakwa ahıħja

na-etoputa n'elu ụlo nke anwu na-achakpo tupu o tolite. **28** “Ma amara m ebe i n'o onodù, marakwa opupu gi na mbata gi, marakwa oke iwe gi megide m. **29** N'ihi onuma di gi n'obi megide m, n'ihi na mkpari gi eruola m ntì, aga m etinye nko m n'imì gi, werewka mkpumkpú igwe m kpachie egbugbere ọnu gi, mee ka i laghachi site n'uzo ahụ nke i siri bia. **30** “Ma nke a ga-abu ihe ịrịbama nge gi, Hezekaya. “N'afo a, unu ga-eri ihe na-epu n'onwe ya, n'afo nke abu unu ga-eri ihe si na nke ahụ puputa. Ma n'afo nke ato ghaanu mkpurụ ubi, weenü ihe ubi, kụg väjnị n'ubi väjnị, riekwanu mkpurụ ha. **31** Ozokwa, ndị fodurụ n'alaeze Juda ga-agba mgborogwụ n'okpuru ala, mīkwaak mkpurụ n'elu. **32** N'ihi na o bụ site na Jerusalem ka ndị fodurụ ga-esi puta, otu ndị fodurụ ndị ga-esitekwa n'ugwu Zayon puta. O bụ site n'inu oku n'obi nke Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, ga-emezu nke a. **33** “Ya mere, nke a bụ ihe Onyenwe anyị kwuru banyere eze Asiria. “O gaghị azobata ükwu ya n'ime obodo a maqbụ gbaa ọ bùladi otu àkụ n'ebé a. O gaghị ejị ọta jegharịa n'onu ụzo ama ya, maqbụ wuo mgbidi nnochibido megide ya. **34** Uzo o si bia ka o ga-esi laghachi; o gaghị abanye n'obodo a.” Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri ya. **35** “Aga m echebe obodo a, zoputakwa ya n'ihi aha m, na n'ihi Devid, bụ ohu m.” **36** Mmụo ozi Onyenwe anyị pürü gaa tigbuo otu puku narị na puku iri asatọ na ise n'ülọ ikwu ndị Asiria. Mgbe ndị immadụ tetara n'isi ụtụtu, lee, ozu ka ha juputara ebe niile. **37** Ya mere, Senakerib, eze Asiria, biliri ije, laghachi n'ala ya. O laghachiri biri n'obodo Ninive. **38** Otu ụbочi, mgbe o nō na-akpo isiala n'ülọ chi ya a na-akpo Nisrok, umu ya ndị ikomaha ba bụ Adramelek na Shareza were mama agha gbuo ya. Ha gbapuru oso gbagwa n'ala Ararat. Isahodon, bụ nwa ya nwoko ghoro eze n'onodù ya.

38 N'oge ahụ, Hezekaya rịara orịa rwoo na o gaara anwu. Ajzaya onye amumma, nwa Emoz, bjakwutere ya, sị ya, “Otu a ka Onyenwe anyị sịrị: Dozie ezinaulò gi, n'ihi na i ga-anwu. I gaghị esite n'ute orịa a bilie.” **2** Hezekaya tughariri chee ihu ya n'aja ụlo kpée ekpere nye Onyenwe anyị sị, **3** “Chetakwa, Onyenwe anyị, otu m si jegharia n'ihi gi n'ikwesi ntukwasị obi, jiri obi m niile fee gi ofufe, ma meekwu ihe dì mama n'anya gi.” Hezekaya bekwarwa akwa nke ukwuu. **4** Mgbe ahụ, okwu nke Onyenwe anyị rutere Ajzaya, **5** “Gaa, gwa Hezekaya, sị ‘Otu a ka Onyenwe anyị, bụ Chineke nna gi Devid kwuru, anụla m ekpere gi, ahukwala m anya mmiri akwa gi. Aga m atukwasị afọ iri na ise n'ubochi ndị gi. **6** Aga m anaputakwa gi na obodo a site n'aka eze Asiria. Aga m echebe obodo a. **7** “Nke a bụ ihe ịrịbama site n'aka Onyenwe anyị nye gi, na Onyenwe anyị ga-emezu ihe a nke o kwere na nkwa. **8** Aga m eme ka anyanwu laa azu nzó ükwu iri n'ihe nrigo ụlo elu Ehaz.” Ya mere, anyanwu laghachiri azu nzó ükwu iri. **9** Ederede Hezekaya eze Juda, mgbe ọriachara orịa, nwee ahụ ike: **10** Asirị m, “O bụ n'oge m bụ okorobia ka m gagagabiga n'onu ụzo nke ọnwụ, bùrụ onye anapuru oge ndị m nke fodurụ afodụ?” (**Sheol h7585**) **11** Asirị m, “O díkweghị mgbe m ga-ahụ Onyenwe anyị ọzo n'ala ndị dì ndị, m gaghị elegidekwa immadụ ibe m anya ọzo, maqbụ bie n'etiti ndị bi n'ime ụwa a. **12** Esila n'onodù ya bupụ ụlo m díka ụlo ikwu nke onye ọzozu aturu. Apiajoktala m ndị m díka ọkpa akwa si apiajoktala akwa o bipula ndị site nkwe-akwa, ehihe na n'abalị, i mere ka ndị m gwusia. **13** Enwere m ntachiobi

chere chi ọbübọ. Ma díka ọdum ka o na-agbaji ọkpukpụ m niile. Ehihe na n'abalị ka i na-eme ka ndị m gwusia. **14** Díka eleke maqbụ ugbalà ka m na-ebe akwa. Ana m asụ ude díka nduru na-eru ụju. Ike gwurụ anya m n'ihi ile anya n'eluiigwe. Ano m n'onodù mkpagbu, Onyenwe anyị, bia nyere m aka.” **15** Ma gini ka m ga-ekwu? Ya onwe ya gwara m sị na o bụ ya mere nke a. M ga-eji obi umeala gaghari ụbochi ndị m niile n'ihi ihe mwute nke obi m. **16** Onyenwe anyị, o bụ n'ihi ihe ndị a ka mmapadu ji adị ndị. Mmụo m na-adịkwa ndị n'ime ha. I nyeghachila m ahụ ike, mee ka m dì ndị. **17** N'ezie, o bụ n'ihi ọdịmmma m, ka m jii taa ahụhụ nke ihe mgbu dì otu a. N'ihunanya gi ka i zoputara m site n'olulu nke ila n'iyi. I werela mmehie m niile wefee n'azụ gi. **18** N'ihi n'ala mmụo agaghị eto gi, ọnwụ agakwaghị abụku gi abu otuto. Ndị na-arịda n'olulu agaghị ele anya ikwesi ntukwasị obi gi. (**Sheol h7585**) **19** O bụ ndị dì ndị, e, naanị ndị dì ndị ga-eto gi otuto, dì ka m na-eme taa. O bụ otu ọgbọ na-eme ka ọgbọ na-eso ha mata ihe banyere ikwesi ntukwasị obi gi. **20** Onyenwe anyị ga-azoputa m, anyị ga-abu abu kpoq ụbọ akwara n'ubochi niile nke ndị anyị, n'ime ụlọnsö ukwu Onyenwe anyị. **21** Ajzaya ekwularị sị, “Kwadoonu mmanụ fiig dì ọkụ tee ya n'elu etuto ahụ, ahụ ga-adịkwa ya mma.” **22** Hezekaya jụrụ sị, “Gini ga-abu ihe ịrịbama na m ga-aga n'ulọnsö ukwu Onyenwe anyị?”

39 N'oge ahụ, Merodak-Baladan, nwa Baladan, bụ eze Babilon zigaara Hezekaya akwukwö ozi ekele na onyinye, n'ihi na o ọnụ na Hezekaya rịara orịa ma nwe ahụ ike. **2** Hezekaya nabatara ndị ozi ahụ nke ọma gosi ha ihe ndị dì n'ülöökụ ya, ọlaocha, na ọlaedo, ụda dì iche iche na-esi isi ụtọ, ezigbo mmanụ oliv, ụlo niile ebe ngwa agha ya niile dì, na ihe niile bụ akụ o nwere. O díghị ihe dì n'ülöze ya maqbụ n'alaeze ya niile nke o na-egosighị ha. **3** Mgbe ahụ, Ajzaya onye amumma jekwuru eze Hezekaya juo ya sị, “Gini ka ndị ikom ndị ahụ kwuru? Ebeekwa ka ha si bjakwutre gi?” Hezekaya zara sị, “O bụ n'ala dì anya ka ha si bjakwutre m, ha si Babilon.” **4** Onye amumma jụrụ, “Gini ka ha hụru n'ülö gi?” Hezekaya zara sị, “Ihe niile nke dì n'ülö m ka ha hụru. O díghị ihe niile dì n'ülöökụ m nke m na-egosighị ha.” **5** Mgbe ahụ, Ajzaya sịrị Hezekaya, “Gee ntị ọnụ okwu Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile. **6** Lee, oge na-abịa mgbe a ga-eburu ihe niile dì n'ülöze gi, na ihe niile nke nna nna gi ha debere n'ülöökụ rwoo taa, buru ha bulaa Babilon. O díkweghị ihe ga-afodụ, otu a ka Onyenwe anyị kwuru. **7** A ga-ebupụ ụfodụ n'ime umu gi, ndị bụ ahụ na ọbara gi, ndị a ga-amütara gi, buru ha pụo n'ebé dì anya, ha ga-abu ndị onozị n'ülöze nke eze Babilon.” **8** Hezekaya zaghachiri, “Okwu Onyenwe anyị nke i kwuru dì mma.” N'ihi na o chere n'obi ya sị, “Udo na nchekwa ga-adị n'oge ndị m.”

40 Kasienụ ndị m obi, kasienụ ha obi, ka Chineke gi kwuru. **2** Were nwayoq gwa Jerusalem okwu, gwa ya; na ụbochi ojoo ya niile agwula, na a kwuzuola ụgwọ mmehie ya niile, na o sitela n'aka Onyenwe anyị nata ụgwọ oru karịj okpukpu abụo nke mmehie ya niile. **3** Otu onye na-eti mkpu sị, “Dozienu ụzo nye Onyenwe anyị n'ime ọzara, meeụ ka ụzo atuliri atuliri guzozie kwem n'ime ọzara nye Chineke anyị. **4** A ga-eme ka ndagwurugwu ọbụla dì elu, ụgwu ọbụla na ụgwu nta ọbụla ka a ga-emekwa ka o dì ala, ebe niile dì mkputamkpu ka a ga-eme ka o guzo kwem, meekwa ka ebe niile dì ndakoro ndakoro dìri larị. **5** N'ihi na a ga-ekpugheụ

ebube Onyenwe anyi, mmadu niile ga-ahukwoka ya n'otu. N'ihi na onu Onyenwe anyi ekwuola ya." 8 Olu ahu siri, "Tie mkpu!" Ma ajuru m si, "Gini ka m ga-eti?" "Mmadu niile di ka ahijia, ikwesi ntukwasj obi ha niile dikwa ka okoko osisi ɔhija. 7 Ahijia na-akponwu, okoko osisi na-achanwu, n'ihi n'okuku ume nke Onyenwe anyi na-ekukwasj ya. N'ezie, ahijia ka ndị mmadu bu. 8 E, ahijia na-akponwu, okoko na-achanuwka, ma okwu Chineke anyi na-eguzogide ruo mgbe ebighi ebi." 9 Gị onye na-eweta ozioma nye Zayon, rigoro n'elu ugwu; gi onye na-eweta ozioma nye Jerusalem, welie olu gị elu tisie mkpu ike; e, tisie mkpu ike, atyla egwu. Gwa obozo niile nke Juda okwu si ha: "Chineke unu na-abia." 10 Lee, Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi na-abia n'ike, ike aka ya ka o ji achi. Lee, ugwu oru ya di ya n'aka, o na-abia ikwugachai ugwo. 11 O ga-azụ igwe aturu ya dika onye ozuzu aturu. O na-achikota ụmụ aturu. N'aka ya abio ka o ga-ekuru ụmụ aturu n'obi ya. O ga-eji nwayo duo ndị na-enye ụmụ ara. 12 Onye jirila ọbu aka ya tọo mmiri dị n'oke osimiri? Maọbu onye jiri ntu-aka ya tọo mbara eluigwe? Onye ka o bụ jirila nkata kute uzuzu? Maọbu jiri ihe ọtụtụ tọo ugwu ukwu? Onye kwa ji ihe ọtụtụ tọo ugwu nta? 13 Onye nwere ike ighoza Mmụo nke Onyenwe anyi, maọbu dika onye ndumodụ Onyenwe anyi na-ezi ya ihe? 14 O bụ onye ka Onyenwe anyi gakwuru gbaa izu ka o kowaa ya ihe, o bụ onye ziri ya ụzọ bụ nke di mma? Onye bụ onye ahụ kuziri ya ihe ọmuma, maọbu gosi ya ụzọ nke nghoza? 15 N'ezie, mba niile dị iché iché díka otu ntuputa mmiri tanyere n'ime efere; a na-agunye ha díka uzuzu dī n'elu ihe ọtụtụ e ji atu ihe; o na-atu ala ndị ahụ mmiri gbaro gburugburu díka a ga-asị na ha bù uzuzu ọma na-adighị arọ. 16 Osisi niile dī na Lebanon ezughị iji kwanye ọkụ e ji a chürü Chineke anyi aja. Otu a kwa, anumau niile dī n'ohia Lebanon niile erughị iji chürü Chineke anyi aja. 17 O nweghi ihe ọbu mba niile dī n'ụwa bụ n'ihu ya; o na-agu ha ka ihe na-abaghị uru, díka ihe na-erughị ihe efu. 18 Onye kwanu ka unu ga-eji tunyere Chineke? Olee ụdị oyiyi unu ga-eji kowaa ihe o yiri? 19 Ma gbasara arusi apiri api, nke onye na-akwa nka ọla turu, nke onye okpụ ụzụ ọlaedo na-eji ọlaedo techie ya, o bükwa ya ka o na-akpurụ ọlaocha. 20 Ma onye ogbenye na-enweghi icħu aja dī otu a na-ahorọ osisi nke na-agaghị ere ure. O na-akpotara onwe ya onye maara akwa n̄ka osisi nke ọma, onye ga-apitara ya oyiyi arusị nke na-agaghị ada ada. 21 O bụ na unu amaghị? O ga-abu na unu anụbeghi ya? O pütara na a kobereghị unu ya site na mmalite? O bụ na unu aghołabeghi site na mgbe a tọro ntqala ụwa? 22 Na Chineke n̄o n'elu ocheeze ya nke gbaro ụwa gburugburu. Ndị n̄o n'ụwa díkwa ka ụmụ ụkpana. O bụ ya tüsara eluigwe díka akwa, were ya mere ebe obibi ya. 23 O na-edwa ndị ukwu niile nke ụwa, mee ha ka ha ghọg ihe efu. 24 Mgbe a na-ehi haanya, ha-na-adị ka ihe a kuru n'ubi nke na-epute epute. Mgbe a kuru ha, mgbe ha-na-epute, mgbe ha na-amanye mgborogwu n'ala, mgbe ahụ kwa ka Onyenwe anyi na-ezite ifufe nke na-akponwu ha, bufuo ha díka ahijia kpọro nkụ. 25 "Olee onye unu ga-eji tunyere m? Onye kwa ka mụ na ya ha?" Nke a bụ ihe Onye Nsọ Izrel na-ajụ. 26 Lee anya n'eluigwe; onye kere kpakpando ndị a nile? Onye na-edu ha díka onye ozuzu aturu? Onye na-akpo nke ọbu aha ya? O bụ site n'amamile na ike ya dī ukwu, ka o ji eme ka ha ghara ikpafu. 27 O bụ n'ihi ginị ka i ji na-asi, gi Jekob? O bükwa ginị mere gi Izrel, i ji na-atamu ntamu na-asi, "Uzọ m bụ ihe

ezonarıj Onyenwe anyi, Chineke adighị etinyekwa anya ya n'ihe metütara m?" 28 O bu na i matabeghi? O ga-abu na i nubeghi ya? Onyenwe anyi bu Chineke nke mgbe niile ebighi ebi, Onye kere nsotu niile nke ụwa. O naghị ada mba; ike adighijkwa agwụ ya. O nwekwagħi onye pürü īmatu idj omimi nke nghoza ya. 29 O na-enye ndị na-adा mba ike, na-emekwa ka ndị na-enweghi ume nwee ume. 30 O bulađi ụmụ okorobia na-adा mba, ike na-agwukwa ha. E, ụmụ okorobia na-aso ngongo daa, 31 ma ndị niile olileanya ha dī na Onyenwe anyi, ga-agbanwe ike ha, nweta ike əħħar. Ha ga-eji nku felie elu díka ugo. Ha ga-agħa qso, ma ike agaghị agwụ ha; ha ga-agħa ije ma ha agaghị ada mba.

41 Nqoroni juu n'ihu m, unu mba niile mmiri gbara gburugburu! Ka mba niile gbanwee ike ha. Ka ha puta kwuo okwu. Ka anyi zukotara n'ebé ikpe ikpe. 2 "Onye kpoteri onye a sitere n'owwa anyanwu na-abia, onye e sitere n'ezu omume kpoo ya ije ozi? O weere mba niile nyefee ya n'aka, meriekwa ndị eze n'ihu ya. O ji mma agha ya tie ha mee ka ha ghqo uzu, jiri uto ya mee ka ha ghqoqwa ibrugħo qka nke ifufe na-ebugħar. 3 O na-achu ha qso, ma na-agħawka n'ihu na-enwegħi mmerri ahu əħbla. E, o na-agħasokwa үzo nke o na-agħegħi mbu. 4 O bụ onye rurū oru dī otu a mezukwa ya, na-akpo əqbo niile site na mmalite? O bụ mū onwe m, bu Onyenwe anyi, onye dī siteri na mbido ihe niile, onye ga-adigidekwa ruo əġwugħi ihe niile. O bụ mū onwe m bu onye ahu." 5 Mba niile bi n'alà mmiri gbara gburugburu ahula oru m rurū. Ha hħru ya tọo egwu; ndị niile bi na nsotu ụwa na-amakwa jijiji. Ha zukotara bija nso. 6 Onye əħbla n'ime ha na-agħa ibe ya ume na-asi, "Nwée obi ike." 7 Onye əkpú үżu ola na-agħa onye əkpú үżu əlaedo ume. Onye ji mkkpirisi igwe eme ka ihe dī mṛumṛu, na-agħa onye na-akp osiama ume. Otu onye na-ekwu banyere nkupkota ya, na-asi, "A kpużiżi ya akpużi." Onye nke əqo, na-eji htu kpogidesie ihe ahu apiri apiri ike ka o ghara īda. 8 "Ma gi onwe gi, Izrel, ohu m, Jekob, onye m hoputara, gi mkkpuru Ebrahim, bu enyi m. 9 Esitere m na nsotu niile nke ụwa kpogħachi unu, gwa unu na ohu m ka unu bụ, n'ihi na ahoputala m unu, agakwagħi m ahapu unu. 10 Ya mere, unu atyla egwu n'ihu na anonyere m unu. Ka obi ghara ilo unu mmiri n'ihu na abu m Chineke unu. Aga m eme ka unu dīr ike; aga m enyere unu aka; aga m ejikwa aka nri nke ezi omume m kwagħide unu. 11 "Lee! A ga-etinye ndị niile iwe ha dī əkq megide unu n'qondu ihe iħiere, iħiere ga-emekwa ha. Ndị niile na-eguzogide unu ga-agħo ihe efu, buriq ndị lara n'iyi. 12 Unu ga-ele anya ha, chöq ha, ma q dighi onye əħbla n'ime ha ga-afodu ndu. Ndị a na-ebuso unu agha ga-abu naanji ihe efu. 13 N'ihi na mū onwe m, bu Onyenwe anyi Chineke gi, onye na-ejidesi aka nri gi ike bụ onye na-asi gi, 'Atula egwu; aga m enyere gi aka.' 14 Atula egwu, gi idide, bu Jekob, unu Izrel dī nta, atula egwu, n'ihu na mū onwe m ga-enyere gi aka," otu a ka Onyenwe anyi kwuputara, Onye mgħapputa gi, bu Onye nsø nke Izrel. 15 "Lee, aga m eme ka unu ghqo igwe əħħar eji azoħha mkkpuru qka nke dī nkø, nwekkwa ətħu tħalli. Unu ga-azozha ugwu niile zopja ha, meekwa ka ugwu nta niile díka ibrugħo qka. 16 Unu ga-ayogħar, fūchha ha; ikuku ga-eburu ha bufuo, oke ikuku ga-ekposaşı ha. Ma unu ga-anħurij əħħu n'ime Onyenwe anyi, nyaakwa isi n'ime Onye dī nsø nke Izrel. 17 "Mgbe mmiri əħħu körö ndị ogbenye na ndị mkkpa na-akpa, mgbe ha na-

enweghi ike jichota mmiri oñunu mgbe akpiri na-akpo ha nkú n'ihi aguu mmiri, mu onwe m bu Onyenwe anyi ga-aza ha. Mu onwe m, bu Chineke nke Izrel, agaghị agbakuta ha azu. **18** Aga m eme ka mmiri site n'ala kporo nkú nke ugwu niile na-erudatarha ha. Aga m eme ka isi iyi na-asoputa na ndagwurugwu niile. Aga m eme ka mmiri juputa n'ozara, meekwa ka isi iyi mmiri site n'ala kporo nkú na-asoputa. **19** Aga m akú n'ozara, osisi sida, na osisi akashia, na osisi mietul, na osisi oliv. M ga-eji osisi junipa, na osisi saipes na osisi fia, kükota ha oñu n'ala ahụ togboror n'efu, **20** ka ndí mmapadu hụ, matakwa, tuleekwa uche ma ghotà, na o bụ aka Onyenwe anyi mere nke a, na o bụ Onye nsô nke Izrel kere ya. **21** "Wepütanu mkpesa unu," ka Onyenwe anyi sıri, "Doo okwu unu n'usoro," ka Eze nke Jekob na-asikwa. **22** "Ka ha bubata arusi ndí a, ma gwa anyi, ihe gaje ime. Ka ha gwa anyi ihe mere n'oge gara aga, ihe ha pütara, ka anyi nwhee ike tulee ha matakwa ihe ga-abu ikpeazu ha. Maqbü kwuputara anyi ihe ndí ahụ na-abja, **23** gwa anyi ihe odinihu ji, ka anyi mara na unu bụ chi. Meenü ezi ihe, maqbü ihe ojoq, nke ga-eme kaanya gbagojuo anyi, ka anyi juputakwa n'egwu. **24** Ma unu dí nta karịa ihe efu. Oru unu niile bükwa ihe na-abaghị uru. Onye hqoror unu emeela onwe ya ihe aru. **25** "Akpolielia m otu onye site n'akukụ ugwu, o na-abjäkwa. Otu onye na-asopuru aha m sikwa n'owiywa anyanwu. O na-azopia ndí ochichị niile dika ha bụ ụro, o ga-azopia ha dika onye na-akpu ite si azopia aja ụro. **26** O kwuru maka nke a site na mmalite, ka anyi nwhee ike mara, maqbü mgbe na o mebeghi, ka anyi nwhee ike sj, 'Ihe o kwuru ziri ezi?' O nweghi onye kwuru ihe banyere nke a, o nweghikwa onye mere ka amata ya, o nwekwaghị onye si n'onu gi n'okwu obụla. **27** Abụ m onye mbụ gwara Zayon, 'Lee, n'ebe a ka ha dì!' O bụ m ziteere Jerusalem onyeozi ozioma. **28** Elegharijị m anya ma o nweghi onye m hürü. O nweghi onye no n'etiti chi ha nke nwere ike inye ndumodụ; o nweghi onye inye oñisa ajuju mgbe m jüru ha. **29** Lee, ha niile bụ ughal! Oru ha niile pütara ihe efu, arusi ha niile awuru awu bu naanji ifufe na ogbaaghara.

42 "Lee ohu m, onye m na-agba ume, onye m hopütara, onye ihe ya na-atö mkpuruobi m ụzo. Aga m eme ka Mmụo m dirị n'ime ya. O ga-emekwa ka ikpe ziri ezi rute mba niile aka. **2** O gaghi eti mkpu maqbü welie olu ya kwaakwa, maqbü welie olu ya elou, o gaghi eme ka a nụ olu ya n'ezi. **3** O gaghi agbaji ahijia riidi azopịara azopia, maqbü menyø ogho oriongwa na-enwu ntakirị ntakirị. O ga-esite n'ikwesi ntukwasị obi weputa ikpe ziri ezi. **4** O gaghi asø ngongø maqbü daa mba, ruo mgbe o hiwere ikpe ziri ezi n'elu ụwa. O bükwa n'ozizi ya ka agwa etiti niile ga-atukwasị olileanya ha." **5** Nke a bụ ihe Chineke bụ Onyenwe anyi kwuru, onye ahụ kere eluigwe niile, onye gbasapukwara ha, onye gbasapukwara ụwa n'ilie niile nke si n'ime ya aputa, onye na-enye ndí niile bi n'ime ya ume, na-enyekwa ndí na-agaghari n'ime ya ndü. **6** "Mụ onwe m, bu Onyenwe anyi, akpola gi ka i gosi ezi omume m. Aga m echebe gi, gbaa gi ume, n'ihi na eweere m gi nye ndí m ka i bürü ihe imesi ogbugba ndü m ike. I gagabükwa ihé nye mba niile. **7** I ga-emeghe anyi ndí kpuru isł, gbaputakwa ndí no n'ulø mkporor, meekwa ka ndí no n'ulø mkporor gbara ochichịri nwere onwe ha. **8** "Mụ onwe m bụ Onyenwe anyi! Nke a bükwa aha m. Agaghị m enye onye ozo ugwu na nsopuru m. Mụ na arusi a piri apị agakwaghị azo

otuto m. **9** Lee ihe ochie emezuola ma nke oħħru ka m na-ekwuputa. Tupu ha pütä ihè ana m akposa ha naye unu." **10** Bükoonu Onyenwe anyi abu oħħru; tookwanu ya, unu ndí niile bi na nsotu niile nke ụwa, unu ndí na-aridja n'osimiri, na ihe niile bi n'ime ya. Toonu ya unu ndí bi n'ala ebe mmiri gbara gburugburu. **11** Ka ozara na obodo niile dí n'ime ya welie olu ha elu, ka ndí bi na Keda nruri qñu. Ka ndí bi na Sela tie mkpu oñu, ka ha si n'elü ugwu niile tisie mkpu oñu ike. **12** Ka ha naye Onyenwe anyi ebube, kposaakwa otuto ya n'ala niile mmiri gbara gburugburu. **13** Onyenwe anyi ga-aputa buo agha dika dike. O bụ site n'inu oku n'obi nke onye agha ka o ga-eji buo agha. O ga-eti mkpu agha megide ndí iro ya, ma merie ha. **14** "O díla anya kemgbe m gbara nkítị; ejidesirị m onwe m aka ike. Ma ubgu a, aga m egosi iwe m; aga m asu ude, kwaa akwa dí ka nwanyi ime na-eme. **15** Aga m eme ka ugwu ukwu na ugwu nta niile dí larị, meekwa ka ihe okukụ ha niile kponwụ. Aga m eme ka osimiri ghqo ozara, meekwa ka odo mmiri niile takpo. **16** Aga m edu ndí kpuru isł, site n'uzo nke ha na-amaghị, n'okporożu ha agatubeghi ka m ga-edu ha; Aga m eme ka ochichịri ghqo ihè n'ihi ha, meekwa ka ebe niile gbagoror agbagoror guzozie. Ihe ndí a niile ka m ga-eme. Agaghị m agbakuta ha azu. **17** Ma ndí niile na-atukwasị arusi obi, ndí na-asị ihe ndí ahụ a piri apị, 'Unu bụ chi anyi,' a ga-achughachi ha azu n'önödụ ihere. **18** "Geenụ ntí, unu ndí ntí chiri, leenu anya unu ndí isł kpuru, ma hụ ụzo. **19** Olee onye kpuru isł dika ohu m? Onye kwa ka ntí chiri dika onyeozi nke eziokwu m? O dí onye ozo kpuru isł dika onye a m hopütara ka o bürü ohu Onyenwe anyi? **20** I hula otütu ihe, ma i dighị atukwasị uche gi na ha. Ntí gi ghere oghe, ma i dighị eji ya anu ihe." **21** Onyenwe anyi emeela ka iwu ya dí ukwuu, meekwa ka o dí ebube, n'ihi na o toro ya ụto isite na ya mee ka ezi omume ya pütä ihè. **22** Ma eemeela ka ndí ya bürü ndí e Zukporor ihe ha nwere n'oge agha. A kpočhikwara ha n'olulu e gwuru n'ala, zooh n'ime ulø mkporor dí iche iche. Ha aghoqla ihe a kwatera n'aghị, ma o dighị onye na-anaputa ha. Ha aghokwaala ihe e si n'aka mmapadu pünara ya n'ike, ma o dighị onye na-asị ndí iro ha, "Nyeghachikwa m ihe m i ji aka ike were." **23** Onye ka o bụ n'etiti unu nke ga-ege ntí n'ihé ndí a? Onye ga-aña ntí si otu a mata ihe na-agha ime n'oge dí n'ihi? **24** Onye weere Jekob nyefee n'aka ndí na-ebibi ihe, onye were Izrel nyefee ndí ohi? O bụ na o bughi Onyenwe anyi onye ha mehiere megide? N'ihi na ha ekweghi eso ụzo ya niile, ha erubeghi isi nye iwu ya. **25** O bụ ya mere o ji wükwasị ndí ya iwe oku ya, ihe ike nke agha. O bụ ezie na iwe ya bjakwasiri ha dika oku na-erepiere erepiere, ma ha aghoaghị ihe kpatara ya; o repiara ha, ma ha atuğharja uche ha banyere ya.

43 Ma ubgu a, nke a bụ ihe Onyenwe anyi kwuru, bụ onye kere gi, Jekob, na onye kpuru gi Izrel, "Atüla egwu, n'ihi na agbapatala m gi. Akpođa m gi aha, i bükwa nke m. **2** Mgbe i si na mmiri dí omimi na-agafe, aga m anonyere gi. Mgbe i si na mmiri nke na-ekwo oke okwukwo, agaghị m ekwe ka o bufuo gi. Mgbe i na-eje ije n'ime oku, o gaghi eregbu gi. Ire oku ahụ agakwaghị erepiere gi. **3** N'ihi na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi Chineke gi, Onye nzoputa gi, na Onye nsô nke Izrel. Ewerela m ijipt na Kush na Seba nye ka ha bürü ihe i ji gbara onwe gi. **4** Ebe i bụ ihe dí oke oñuahịa n'anya m, ebe o bükwa na m hürü gi n'anya, aga m ewere ndí mmapadu nye

n'ihi igbaputa gi. Aga m ebibi ndü ndü mmadu n'ihi ichebe gi ndü. 5 Atula egwu n'ihi na anonyeere m gi. Aga m esite n'owuwa anyanwu na n'odja anyanwu chiköttaa ümụ gi. 6 Aga m enyekwa ugwu na ndida iwu sị ha, 'Hapunụ ha ka ha laa, unu egbochikwala ha.' Hapunụ ndü m ka ha site n'ala niile dì anya nke nsotu ụwa loghachi, 7 onye obula nke a na-akpo aha m, onye m kere n'ihi otuto m, onye m kpuru, ma meekwa.' 8 Kropütanụ ha, bù ndü ahụ nwere anya ma ha adighi ahụ ụzo, ndü nwere ntị ma ha adighikwa anu ihe. 9 Mba niile dì iche iche ezukotala, mmadu niile agbakotkawala. Onye n'ime chi ha kwuru na ihe dì otu a ga-eme, onye kwa kwuru ihe ndü a mere n'oge gara aga? Ka ha kpobata ndü akaebe ha iziputa na ihe ha kwuru ziri ezi, ka ndü ozo nu ya ma si na, "O bụ eziokwu." 10 "Unu bụ ndü akaebe m," ka Onyenwe anyi kwuputara, "burukwa ndü ohu m hoputara, ka unu mara m, ma kwerekwa na m, ghötakwa na Mụ onwe m bụ onye ahụ. O dighi chi a kpuru tupu m diri, o dikwaghị nke ga-eso m n'azụ. 11 Mụ, o bụ na naanị m, bụ Onyenwe anyi, o dikwaghị onye nzoputa ozo dì ma ewezuga m. 12 Mụ onwe m egosila, zoputa ma kwuputakwa ya, mee ka unu nñru ya, mụ onwe m, o bughị chi ndü mba ozo n'etiti unu. Unu bükwa ndü akaebe m, na mụ onwe bụ Chineke," otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya. 13 "E, site n'ebighị ebi ruo n'ebighị ebi, mụ onwe m bụ Chineke. O dighi onye pürü juputa m ihe m ji n'aka. Mgbe m ruru oru, onye pürü igbanwe ya?" 14 Nke a bụ ihe Onyenwe anyi kwuru, Onye mggaputa unu na Onye nsq nke Izrel. "N'ihi unu, aga m eziga ozi na Babilon budata ndü Kaldja niile dika ndü gapuru agbapu, n'ime ugbo mmiri ahụ niile ha ji anya isi. 15 Mụ onwe m bụ Onyenwe anyi, Onye nsq gi, onye kere Izrel, Eze unu." 16 Otu a ka Onyenwe anyi kwuru, bụ onye ahụ kwara ụzo n'ime osimiri, nke mere ka okporouzo dìri n'ime oke osimiri. 17 Nke na-eme ka ugbo ndü agha dì ukwuu, na inyinaya püta, ndü agha na usụ ha achikötara onu, mee ha ka ha dinaa n'ebe ahụ, ghara ibilitkwa ozo, dika ha bụ ọkụ ogbo oriona e menyürü emenyu. 18 "Chefuoju ihe ndü ahụ niile mere n'oge gara aga; unu atugharikwala uche unu na ha. 19 Kama leenụ anya ihe ọhurụ nke m na-aga ime. Leenụ ya n'ihi na o bidolari iputa ihe. O ga-abu na unu adighi ahụ ya? N'ihi na ana m akwa okporouzo n'ozara, na-emekwa ka mmiri juputa n'ala togboró n'efu. 20 Anụ ọhia niile na-asopụ m, nkita ọhia, na enyi nnunụ niile na-ekele m, n'ihi na emeela m ka mmiri juputa n'ozara, meekwa ka isi iyi na-asø n'ala ebe togboró n'efu, nye ndü nke m ihe ọnụnụ, bụ ndü m hoputara. 21 Ndị m kpuru nye onwe m, ka ha kosa aukọ otuto m. 22 "Ma unu apkoguhị m, Jekob, kama ihe banyere m agwula gi ike, Izrel. 23 I kpurughị aturu wetara m maka aja nsure oku, maobu jiri aja niile soperu m. O nweghi mgbe m kwagidere gi kai wetara m onyinye mkpuru oka, maobu mee ka ike gwu gi site n'ịa gi ụda na-esi isi ụto. 24 Unu ewetabereghị m ụda kalamus na-esi isi ụto, maobu were abuba anu nke aja unu niile mee ka obi ọq m ụto. Kama o bụ naanị mmechie unu ka unu na-ebokwasị m, unu ejirila ajo omume unu mee ka ike gwusia m. 25 "Mụ onwe m, o bụ naanị mụ onwe m, bụ onye na-ehichapụ mmechie unu. Ana m emekwa ya n'ihi na o dì m mma n'obi ime ya. Agakwaghị m echeta mmechie unu ozo. 26 Chetara m ihe gara aga, ka anyị ruriya ụka n'etiti onwe anyi, doo okwu gi n'usoro igosi na i bụ onye ikpe na-amaghị. 27 Site na mmalite, nna nna unu ha mehiere megide m. Ndị

m dunyere ka ha kuziere unu ihe nupukwara isi megide m. 28 Ya mere, m ji menye ndü a maara aha ha n'ulonso ihere. Enyefere m Jekob ka ọ buru onye ewezugara nye mbibi, nyekwa Izrel ka ọ buru ihe mkpari.

44 "Ma ubgu a, gee ntị gi Jekob, bụ ohu m, geekwanụ ntị, unu ndü Izrel m hoputara. 2 Nke a bụ ihe Onyenwe anyi na-ekwu, bụ onye kere unu, onye kpuru unu n'ime n'afo, na onye ga-enyere unu aka: Atula egwu, gi Jekob, ohu m, atukwala egwu gi Jeshurun, onye nke m hoputara. 3 N'ihi na aha m eme ka ala ahụ kporo nkụ nweta mmiri, mee ka mmiri na-asoghari n'ala ahụ akpiri na-akpo nkụ. Aga m awukwasị ümụ ümụ unu Mmụo m, meekwa ka ngozi m diri ha. 4 Ha gatetopa etoputa dika ahijịa a gbara mmiri, e, dika osisi popla n'akukụ iyi juputara na mmiri. 5 Ha ga-eji nganga si, 'Abụ m nke Onyenwe anyi,' maobu 'Abụ m nwā nra Jekob,' ebe ndü ozo ga-edeputa n'aka ha, 'Nke Onyenwe anyi ka m bụ,' ha gagukwa onwe ha Izrel. 6 "Nke a bụ ihe Onyenwe anyi na-ekwu, onye bụ Eze Izrel na Onye mggaputa ya, Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile: Mụ onwe bụ Mmalite na Ogwugwu; o dikwaghị Chineke ozo dì ma ewezuga m. 7 O bükwa onye dì ka m? Ya kwuputa ya. Ya kwuputa ya, doo ya n'usoro ka ntị nñru! Ya kwuputa ihe niile mere kemgbe m mere ka ndü m guzosie ike. Ya kwuputakwa, ma dokwaa ha n'usoro, ihe niile na-agà ime n'oge dì n'ihu. 8 Unu atula egwu. Unu amakwala jijii. O bụ na m akoputaghị ihe ndü a ma kwuputa ha n'oge gara aga. Unu onwe unu bụ ndü akaebe m. O dì chi ozo dì ma e wezuga m? Mba! O nweghi Oke nkume ozo dì, nke m maara ihe banyere ya." 9 Ndị a niile na-apị arusi bụ ndü nzuzu. Chi ndü ahụ niile ha na-agu dì ka ihe ukwu bükwa ihe na-enweghi isi. Ndị niile na-akpo isiala nye chi ndü a bụ ndü kpuru isi, na ndü amamihe kɔrɔ, ndü ihere ga-emekwa. 10 O baghị uru mmadu ikpuru onwe ya arusi maobu chi a piri apị, nke na-apughị inyere ya aka n'uzo obula? 11 Lee ihere ga-eme ndü niile na-akpo isiala nye ya. Ndị kpuru ha bụ naanị ndü mmadu. Ka ha niile chikötta onwe ha, guzo, nwee mkpebi ha, ha ga-anị n'önodu n'ihere, na ri oke egwu. 12 Ọkpụ uzu na-ewere ngwa oru ya na-ahụ ya n'ime icheku ọkụ, o na-eji mkpirisi igwe onye ọka tipia ya n'üdidi arusi, o bụ ike nke ogwe aka ya ka o ji akpu ụzo. Agu na-agu ya, ike na-agwusikwa ya; o ńnughi mmiri obula, o na-adakwa mba. 13 Onye ọka osisi na-esite n'eriri otütü tüpüta osisi were pensulụ kaa ya; o na-ewere ngwa oru ya kpuchaa osisi ahụ, were ngwa oru ika akara, kaa ya akara. O na-arụ ya dika oyiyi mmadu, oyiyi mmadu n'ima mma ya niile, maka ibi n'ime ụlo arusi. 14 O na-egbutu osisi sida dì iche iche, maobu osisi saipres ma o bükwa osisi ook. O na-ahapu ya ka o too n'etiti osisi dì iche iche nke oke ọhia, maobu uko osisi fia, nke mmiri ozozo na-eme ka o too nke oma. 15 O bükwa nkụ ka eji ya e mere; ufodu ka o na-ewere nya ọkụ, o na-eji ya afunwu ọkụ ghee achichha. Sitekwa na ya pịa chi, kpuo ihu n'ala nye ya; o na-emekwa arusi apiri api, kpoqis isiala nye ya. 16 Ọkara n'ime osisi ndü a ka o ji emenwu ọkụ; n'elü ya kwa ka o na-esi nri ya, o na-ahụnye anu, were tajuo afo ya. Nkụ ahụ ka o ji anya ọkụ na-asị, "Ahaa, ahụ ekpolo m ọkụ; ahụla m ọkụ." 17 Ihe fođuru n'ime osisi ahụ ka o na-ewere kwaara onwe ya arusi a piri apị; O na-ada n'ala n'ihu ya, fee ya ofufe. O na-ekpekwarra ya ekpere na-asị, "Biko, Zoputa m, n'ihi na chi m ka i bụ!" 18 Ha amaghị ihe obula; ha adighi

aghötakwa, n'ihi na-emechiela anya ha ka ha ghara iħu ұzo, mechiekwa uche ha, ka ha ghara iħqota. **19** O dighi onye na-anodū chee echiche, o dighikwa onye nwere ihe őmumma maqbūl nghoħta ī ħix, "Ufodū n'ime osisi a ka m ji kwantun ők, O bulađi għeex achicha n'elu icheku ők ya, ejikwa m ufođu n'ime ya hqo anu m tar. M ga-esite na nke fođur mepeħħa ihe ruru aru? O bu ogħos osisi ka m ga-akpo isiala nye?" **20** Onye na-adidji eche ɻedj ēchiche a bu onye nzuzu, nke na-ejji ntu si n'ebbe a kawnyere ők na-azu onwe ya. O pugħi jnäpputa onwe ya, maqbūl jiqo onwe ya ajużu si, "Ihe a m ji n'aka m, nke m na-akpo chi, o bugħi okwu ughha ka o bū?" **21** "Cheta ihe ndi a, gi Jekob, n'ihi na għi bū Izrel, i bū ohu m. O bu m kpruġi gi, i bū ohu m; gi bū Izrel, agagħi m echezo gi. **22** Ehichapula mnejhegi għi niile; dika igħwie ojjii, hichapukwa mmeħiegi għi dika īgħirri uttutu. Logħachikwute m, n'ihi na akwūola m ugwō īgbapta gi." **23** Buqon abu oke őn, unu eluigwe, n'ihi na Onyenwe anyi emeela ya; tienu oke mkpu, unu ɬua dī n'ala. Tienu mkpu őn, unu ugwu niile, unu bū oke qħija niile na osisi őbula nke dī n'ime gi, n'ihi na Onyenwe anyi agħapputa Jekob, na-egosikwa ebube ya n'Izrel. **24** "Otu a, Onyenwe anyi na-ekwu, Onye mgħapptaunu, onye ahux kpruġi unu n'ime af: Mu onwe bū Onyenwe anyi, Onye kere ihe niile, onye għbatipur eluigwe, onye għbasara ɬua naanji mū onwe m, **25** onye na-emebi ihe ċirjbamha niile nke ndi amumha ughha na-emekwa ka ndi na-ajuta ase ghqoq ndi nzuzu, onye na-ekpu ihe őmumha ndi maara ihe ihu n'ala tħgħaria ja, ha ghqoq ihe nzuzu, **26** onye na-eme ka okwu ndi ohu ya mezuu meekwa ka amumha ndi ozi ja buru mezru, onye na-asi banyere Jerusalem, 'A ga-ebikwa n'ime ya qozo,' na-asikwa banyere obodo niile nke Juda, 'A ga-ewughachi ha,' banyere mkopmkop ebe ha niile, 'Aga m ewulikwa ha.' **27** Onye ahux na-asi, ogħbu mmiri, 'Takorġ, aġa m emekwa ka iyi ja niile takorja,' **28** Onye na-asi banyere Sairós, 'O bu onye ozużu attrū m, o ga-emezukwa ihe niile na-adji m mma; O ga-asi banyere Jerusalem, "Ka ewugharja ya," ma banyere uloñso, "Ka ehiwe ntqala ya."

45 "Nke a ka Onyenwe anyi na-ekwu nye ohu ya nke o tere mmanu, bū Sairós, onye m ga-eji aka nri ya megide mba niile, mee ka ha noro n'okpura ya, napukwa ndi eze ngwa aghha ha niile, meghere ja onu ұzo niile nke na o dikkwagħi őn u ұzo ama a ga-emechibido ya. **2** Mu onwe m ga-ebu ұzo gaa n'ihu għi kwaree ugwu ukwu niile, tiwasja ibo onu ұzo bronz niile għbuwakwaa mkpqrøgħ igħwe di iċċe iċċe. **3** Aga m enye gi akuj niile e zoro n'ebbe oħċiċċi għbar, akunuba niile e zoro n'ebbe nzuzzu di iċċe iċċe. Ka ġi mata na o bū mū onwe m bū Onyenwe anyi, bū Chineke nke Izrel, onye ahux kpror qiegħi aha, na-eme ihe ndi a niile. **4** N'ihi Jekob bū ohu m, n'ihi Izrel onye m hopputara nye onwe m, ka m ji kpqqi gi aha gi nyekwa gi aha nke nsopur, maqbūl ezie na ī magħi onye m bū. **5** O bu m bū Onyenwe anyi, o dighikwa onye qozo di; ewezuha m, o dikkwagħi Chineke qozo di. O bu ezie na ī magħi m, ma aga m eme ka i dırj ike. **6** Mgħeġi ahux, ɬua niile, site n'owwija anyanwru ruo n'oddha anyanw, ga-amata n'ezie na Chineke qozo adiġi, karja m. Abu m Onyenwe anyi, o dighikwa onye qozo di. **7** O bu m kpruġi iħġi, keekwa oħċiċċi. O bu m na-ezite oġaniħu, na-ekekwa il-a n'iyyi. Mu onwe m, bū Onyenwe anyi, na-eme ihe ndi a niile. **8** "Għi, eluigwe, zodata eżi omume m ka mbarra eluigwe na-ezodakwa ya dika mmiri. Ka ala megħħee

onwe ya, ka nzopu ta puputa, ka ezi omume soro ya puokwa dik ahiha. O bu mū onwe m, bū Onyenwe anyi kere ha niile. **9** "Ahħuġi na-adri mmađu ahu nke na-aluso onye kere ya ogu, mmađu ahu bū otu impekele ejuu n'etiti impekele ejuu niile dī n'ala. Uroq őna a-aju onye ji ja akpu ihe ajużu si, "Għinji ka i ji m akpu?" Ka oru għi o ga-asi, 'Lee, o dighi aka abuq o nwere?' **10** Ahħuġi na-adri nwantkijri ahu gwara nna ya okwu si, "Għinji ka i mħutara na nwa?" maqbū sikkwa nne ya, "Għinji bū ihe i mħutara?" **11** "Otu a ka Onyenwe anyi, Onye nsq nke Izrel, Onye kere Izrel na-aju ajużu si; banyere ihe ndi għaje ime ja-n-aju m ajużu banyere umu m, maqbū nye m iwu banyere oru aka m?" **12** O bu mū onwe m kere uwa, keekwa mmađu ka o bira n'ime ya. Aka m abuq ka m ji għbasaa mbarra igwe, nyekwa kkakpandu niile iwu. **13** M ga-akpolite Sairós n'ezzi omume m: M ga-eme ka ұzo ya niile zie ezi. O ga-ewughħach obodo m, mee ka ndi m a dotara n'agħha nwere onwe ha, ma o bugħi n'ihi onuha maqbū ihe nrre, ka Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile kwuru." **14** Ottu a ka Onyenwe anyi siri, "Ihe ndi l-ijpt rupputara na ngħwah ahja ndi Kush na ndi Saba ahux toro ogologo, ha ga-abjakuwte gi, ha ga-abu nke gi; ha ga-esokwa gi n'azu dika ndi mkpqrøgħ e kere abgu. Ha ga-akpo isiala n'iħu għi riżq őri arriżi, na-asi, 'N'ezie, o bu naanji otu Chineke dī, onye nqonyere gi, o dikkwagħi chi qozo di.'" **15** N'ezie, gi onwe gi bū Chineke, Onye nzopu ta Izrel. I bükwa Chineke, onye na-ezonarji mmađu onwe ya. **16** A ga-eme ndi niile na-akpu aru si ihe iħiere, e, iħiere gam-ħamha n'ihi na a ga-etiñie ha n'qondu oke iħiere. **17** Ma Onyenwe anyi ga-eji nzopu ta nke ga-adji ruo mgħe ebighi ebi zopputa Izrel. Iħiere agħagħi ħamha. A għagħi etinyekwa ha n'qondu ihe iħiere ruo mgħe ebighi ebi. **18** N'ihi na otu a ka Onyenwe anyi onye kere eluigwe siri, o bu ya dobekwara ha niile n'qondu ha. O bu ya, bū Chineke, onye zubiera ma klee ɬua, tħkwa ntqala ya. O kegħi ɬua ka o tqobor qed-żefu, kama o bu ka e bira n'ime ya ka o ji klee ya. O siri, "Mu onwe m bū Onyenwe anyi; o dikkwagħi Chineke qozo di. **19** O bugħi na nzuzzu ka m kwuru okwu, site n'otu ebe n'ala nke ochiħi. Agwagħi m mkpruġi Jekob 'Chiqon m n'efu.' Mu onwe m, bū Onyenwe anyi na-ekwu eziokwu, Ana m ekwuputa ihe ziri ezi. **20** "Chiċċo taanu onwe unu, għakotan, bjanu nsq, unu ndi si na mba niile għapputa ősso ndu. Ha amaghħi ihe bū ndi a na-ebuħħarji chi osisi e ji ka mee, ndi na-ekpekwarha chi ndi ahux na-enwegħi ike jzopputa ekpere. **21** Kwuputanu ihe kwasiri idu, għosinu ya, ka ha għbaakokwa izu. Onye buru ұzo kwu ihe ndi a n'oge għara aga, onye kwupputara ya site na mgħe oħċi. O bugħi mu onwe m, bū Onyenwe anyi? O dikkwagħi Chineke qozo di ma o bugħi mu onwe m, Chineke onye ezi omume na Onye nzopu; o dighi onye qozo di ma eweżuha m. **22** "Laghħachikwutenu m, ka m zopputa unu. Lagħħachikwutenu m, unu ndi bi na-nsotu niile nke ɬua. N'ihi na o bu naanji m bū Chineke, o dikkwagħi chi qozo di. **23** Ejirila m onwe m n'ħoq iyi, őnq ħi kewkupula okwu n'ezi omume, bū okwu nke na-enwegħi mgħbanwe: N'iħu m ka ikpere niile őbula ga-egħbu n'ala; mu ka ire niile őbula ga-aħiżu iyi. **24** E, ha ga-ekwuputa si, "O bu n'ime Onyenwe anyi naanji ka ezi omume na ike di." Ndj niile na-akpo ya asj-ġa-abjakuwte wa. Iħiere gam-ħemekha wa. **25** Ma abgħiżu niile nke Izrel ga-achċoħha nnaputa ha n'ime Onyenwe anyi, o bükwa na ya ka ha ga-anya isi.

46

Bel na Nebo, aruşi ndị Babilon makpu amakpu. Lee, aruşi niile ha ka ebukwasirị ha n'azụ iñyinya ibu. Aruşi niile apiri api bu nke a na-ebugharị bu ibu di aro, ibu aru nye ụmụ anumānụ na-adà mba! **2** Ha makpuru, rudakokwa ala n'otu; ha enweghi ike iwezuga ibu ndị a n'onwe ha, ha onwe ha kwa, a dotala ha n'agha. **3** "Geeñu m ntị, unu ụmụ ụmụ Jekob, unu ndị fodurụ n'ulọ Izrel, unu bu ndị m na-elekota siterị na mgbe a mṛụ unu na-akpogharịkwa unu siterị na mgbe amụputara unu. **4** Mụ onwe m, bu onye ahụ, o bu m ga-elekotakwa unu anya, o bùladi ruo mgbe isi awo juputara unu n'isi, n'agadi unu. N'ihi na o bu m kere unu, aga m agba unu ume, bùrukwa onye nzoputa unu. **5** "Onye ka unu ga-asị na o yiri m? Onye kwa ka mu na ya ha? Onye ka unu ga-eji tunyere m? **6** Ufodụ mmadụ na-emeghe akpa ego ha wụputa olaedo dì n'ime ya, na-atuputakwa olaçcha n'ihé otütü, were ya goo onye ọkpụ ụzụ olaedo ka o jiri ya kpúorø ha chi, emesịa, ha na-akpø isiala na-efe aruşi ahụ ofufe. **7** Ha na-ebuli aruşi ahụ buru ya n'ubu ha, buru ya debe ya n'ọnodu ya, n'ebé ahụ ka o na-akwụru. O dighi apụ site n'ebé ahụ jegħarja. O buru na mmadụ e tiku ya mkpu, o gaghị aza, o pughi ịzoputakwa ha puo na nsogbu ha niile. **8** "Chetanụ nke a, ma tuleekwa ya, ka o digidekwa unu n'obi, unu ndị na-enupu isi. **9** Chetakwanụ ihe ndị ahụ niile mere n'oge gara aga, n'ihi na abụ m Chineke, chi ọzọ adighikwa. Naanị m bụ Chineke, o díkwağı onye ọzọ dì ka m. **10** O bụ m na-egosi ikpeazu site na mmalite, o bụ m na-ekwu site na mgbe ochie ihe ga-eme n'odinihi. Ana m asị, 'nzube m ga-eguzogide. O bùlkwa ihe dì m mma n'obi ka m ga-eme.' **11** Aga m esite n'owụwa anyanwụ kpqq anụ ufe, e, sitekwa n'ala ebe dì anya kpqq nwoke ahụ ga-abịa mee nzube m. N'ihi na ihe m kwuru ya ka m ga-eme ka o mezu; o bùlkwa atumatụ m ka m ga-emekwa. **12** Geeñu m ntị, unu ndị isi ike, unu ndị nopyürü ezi omume m n'ebé dì anya. **13** Ana m eweta ezi omume nso, o dighi n'ebé dì anya, nzoputa m agaghị anókwa ọdu. Aga m enye Zayon nzoputa, nyekwa Izrel ima mma m.

47

"Rida n'ala, nödụ na uzuzu, gi nwaagbogho na-amaghị nwoke, bu ada Babilon, nödụ n'ala na-ejighị ocheeze, gi eze nwanyị obodo ndị Babilon. Agaghị akpokwa gi onye dì nro, maqbụ onye dì pekepeke. **2** Were nkume igwe nri gwee ọka, wepụ akwa ahụ i ji kpuchie ihu gi. Chilite uwe mwụda gi, kpughepụ ogwe ükwu gi, mgbe i na-agabiga iyí dì iche iche. **3** A ga-ekpughe ọtø gi, tinyekwa gi n'ọnodu ihere. N'ihi na aga m abotara ndị m qbo, agaghị m elekwa anya n'azụ." **4** Otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, Onye nso Izrel. **5** "Nödụ duu, baa n'ime ochichiri, gi eze obodo nke ndị Kaldia; O díkwağı mgbe ọzọ a ga-akpo gi nwanyị nwe alaaze di iche iche. **6** Ewesoro m ndị m iwe, mee ndị ahụ bu ihe nketa m ka ha ghogho ihe na-adighị nso. Eweere m ha tiniye gi n'aka, ma i gosighị ha obi ebere. O bùladi ndị bu agadi n'etiti ha ka i bokwasirị ibu aro. **7** I kwuru sị, 'Abụ m eze nwanyị ruo mgbe ebighị ebi!' Ma i cheghị echiche banyere ihe ndị a, i tugharighị uche banyere ihe pürü ime. **8** "Ugbu a gee ntị, gi onye na-eme díka o si tọp gi ụtọ. Gee ntị, gi onye na-anq n'udo, na-asị onwe gi, 'O bụ naanị m dị, o nweghi onye ọzọ ka m n'uwu. O nweghi mgbe m ga-adi ka nwanyị di ya nwuru, maqbụ díka nwanyị ụmụ ya nwuru.' **9** Ma lee anya! Ihe abụ

ndị a na-aga ibiakwasị gi na mberede. N'otu ụbøchị di gi ganwu, ụmụ gi ga-anwuchakwa. Mgbasi gi niile, na ịdi ike nke ọgwụ okike gi niile, agaghị egbochi ihe ndị a ibiakwasị gi n'uju. **10** N'ihi na i werela obi gi tükwasị n'ajo omume gi i na-asị, 'O nweghi onye na-ahụ m.' Ma amamihé gi na ihe ọmuma gi na-eduhie gi, mgbe i na-asị onwe gi, 'O bụ naanị mu onwe m, o dighikwa onye ọzọ ma ewezuga m.' **11** Ihe ojoo ga-abjikwasị gi, i gaghị ama otu i ga-esi gbaa afa iwezuga ya. Oke mbibi ga-adakwasị gi nke i na-agaghị enwe ike iji ego gbara onwe gi; lla n'iyi nke i na-atughị anya ya ga-abjikwasị gi na mberede. **12** "Dokptazie ọgwụ okike gi niile, na ihe mgbaasi gi niile. Ihe ndị ahụ niile i jirla na-eche onwe gi siterị na mgbe i bu nwantakirị. Ma eleghị anya ha puru inyere gi aka n'oge di n'ihu. I puru iji ha menye ndị iro gi ụjo, maqbụ mee ka ha maa jijiji. **13** Ndumodụ niile a na-ene gi adighị enyere gi aka. Mee ka ndị ahụ ihe banyere ngagħarị őnwa na kpakpando doro anya bia nso. Kpoputa ndị ahụ na-esite n'ihé ha hñru na kpakpando akowa ihe gäeme site n'otu őnwa ruo n'őnwa nke ọzọ. Kpopkuo ha ka ha zoputa gi site na nsogbu nke na-aga ibiakwasị gi. **14** Lee, ha bu ihe efu díka ahijha kpørø nkụ. Oku ga-erechapukwa ha. Ha apugħikwa ịzoputa onwe ha site n'okụ ahụ na-enwusi ike. N'ihi na okable adighị ka okable na-akwanye, nke a na-anaya n'oge oyi. **15** Lee ihe ndị a na-enyoħa kpakpando gamemere gi, bu ndị i na-aña ntị na ndumodụ ha site na mgbe i bu nwantakirị. Ha ga-ahapụ gi gaa n'uzo nke aka ha; i gaghị enwekwa onye ga-azoputa gi.

48

"Geeñu ntị na nke a, unu agbūrụ Jekob, unu ndị a na-akpø n'aha Izrel, ndị si n'agbūrụ Juda pütä. Unu ndị na-eji aha Onyenwe anyị na-arịn iyi, ndị na-akpoku aha Chineke nke Izrel, ma o bugħi n'eziokwu maqbụ n'ezi omume. **2** Unu ndị na-akpa nganga na unu bu ndị bi n'obodo dì nso, ndị na-anyakwa isi na unu na-adabere na Chineke Izrel. Onye aha ya bụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile. **3** N'oge gara aga ka m kwuru ihe na-aga ime n'oge di n'ihu. Mgbe m kwupurụ ya, emekwara m ka ihe ahụ m kwuru mezuo. **4** N'ihi na amaraa m na unu bu ndị isike, matakwa na akwara dì unu n'olụ bu igwe a na-apugħi irojji arojji. Amakwaara m na egede ihu unu bu bronx. **5** O bụ ya mere m ji buru ụzo gwa unu n'oge gara aga ihe m gajé ime, ka unu ghara i si, 'O bụ aruşi anyị mere ya. O bụ aruşi anyị a pírị apí na chi ọla m nyere iwu ka ha meal!' **6** Unu anüyü aama m na-agba, hukwa ka ha na-emezu, ma unu ajula ikwera na o bụ eziokwu. "Site ubgu a gawa, aga m aġwa unu ihe őñru nke m na-agwabegħi unu na mbu. **7** O bụ ubgu a ka e kere ya, o bugħi na mgbe ochie. Unu anuñtubegħi ihe banyere ya mbu, ya mere, unu agaghị asị, 'O bụ ihe maara ihe banyere ya.' **8** E, i nubegħi, i magħikwa, site na mgbe ochie ntị gi eghiegħi ogħe. N'ihi na amaraa m na i bụ onye aghħogħi na-ekwesighi ntükwasị obi, onye a na-akpø onye mnupu isi site n'afo nne ya. **9** Ma n'ihi aha m, ka m na-eme ka őnsuma m jürų n'ihi otuto m, a na m egbochi ya n'ebé i nq, ka a ghara ikpočapu unu kpamkpam. **10** Lee, anuchaalam unu, ma o bugħi díka e si anuċha olaçcha n'okụ. E, anwaleela m unu n'oke okable nke ahħu. **11** N'ihi mu onwe m, e, n'ihi mu onwe m, ka m na-eme nke a. Aga m esitħa hapu ka m bürü onye emere ka aha m ghara ịdi nso? Agaghị m enye onye ọzọ otuto m. **12** "Geeñu m ntị, gi Jekob, na gi Izrel onye m kpørø. Mu onwe m bụ onye ahụ; Abụ m

onye mbụ, bùrukwa onye ikpeazu. **13** O bụ aka m tọrọ ntọala ụwa. O bukwa aka nri m gbasara eluigwe. Mgbe m kporo ha oku ha na-abia guzo n'ihi m. **14** “Chikotaanụ onwe unu, unu niile, geenụ ntị. Onye n'etiti aruṣi ndị a gosiri ihe ndị a na-a ga-ime? Onye ahụ Onyenwe anyị hoqoro ka ya na ya dị na mma ga-emezue ya megide Babilon, aka ya ga-emegide ndị Kaldia. **15** Mụ onwe m, o bụlađi mụ onwe m ekwuola ya; e, akporo la m ya. Aga m eme ka obịa n'ije ya, o ga-agakwara ne ọma. **16** “Bịakwutenu m nso, geenụ ntị na nke a: “Site na mkposa mbụ o bughị na nzuzu ka m kwuru okwu; mgbe o mere anụ m n'ebe ahụ.” Ma ugbu a, Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị ezitela m, o mejuputala m na Mmụo ya. **17** Otu a ka Onyenwe anyị sịri, Onye mgbatuta unu, bụ Onye nsọ Izrel, “Mụ onwe m bụ Onyenwe anyị Chineke gi, onye na-ezi unu ihe n'ihi ọdịmmma unu, na-eduzikwa unu n'uzo unu kwasiri iso. **18** A sịkwari na unu ńhara ntị n'iwu m niile, udo unu gaara na-eru dika osimiri, ọdịmmma unu adịkwa ka mmali nke ebili oke osimiri. **19** Mkporu gị gaara amụba dika aja, ụmụ unu gaara a dị ka mkporu ọkukụ a na-enweghi ike iguta ọnụ, a gaghị ehichapukwa aha ha, maqbụ bibie n'ihi ha.” **20** Sitenụ na Babilon pụo, gbanarịnụ ndị Kaldia! Werenụ olu iti mkpu ọriụ kwusaa inwerekwe onwe unu a. Meenụ ka ndị bi na nsotụ niile nke ɿwa nrụ ya sịnụ, “Onyenwe anyị agbatatala ohu ya Jekob.” **21** Mgbe O duuru ndị ya jee ije n'ozara, ala kporo nkụ, akpíri akpoghi ha nkụ. O mere ka mmiri si n'oke nkume sopütara ha, e, o kpowara oke nkume mee ka mmiri soputa. **22** Onyenwe anyị sịri, “O dighị udo dịrị ndị na-emebi iwu.”

49 Geenụ m ntị, unu niile ndị bi n'ala mmiri gbaraa gburugburu, nrụrkwanu nke a, unu ndị nọ na mba dị anya. Onyenwe anyị kporo m tupu amụo m. O kporo m aha m mgbe m ka nọ n'ime afọ nne m. **20** Mere ka okwu sị m n'onzu dịrị nkọ dika mma agha. O zobere m n'aka ya kpuchie m. O mere m ka m dịrị ka ąkụ dị nkọ nke o zoro n'ime akpa ąkụ ya. **3** O sịri m, “I bụ ohu m, Izrel. O bụkwa site na gi ka m ga-eji gosi ịma mma na ike m.” **4** Ma mụ onwe m sịri, “O bụ n'efu ka m dogburu onwe m n'orụ. Etufuola m ike m niile n'ihi ihe na-abughị ihe. Ma ihe ruru m dị n'aka Onyenwe anyị, ugwo ọru m díkwa n'aka Chineke m.” **5** Ma ugbu a Onyenwe anyị na-asị, Onye ahụ kporu m n'afọ nne m ka m bürü onye na-ejere ya ozị; ka ọ kpoghachite Jekob nye ya ka achikọtakwa ndị Izrel nyekwa ya onwe ya, n'ihi na-abu m onye nsopütu dịrị n'anya Onyenwe anyị, Chineke m aghokwaara m ike m. **6** O sịri, “O bụ ihe dị ntà karịa, gi ị bürü m ohu, ikpoghachita ebo niile nke Jekob na ikpoghachite ndị Izrel ndị m chebere. Aga m emekwa ka i bürü ihe nye ndị mba ozo, ka nzopütu m site n'aka gi ruo ndị bi na nsotụ ɿwa niile.” **7** Nke a bụ ihe Onyenwe anyị kwuru, Onye mgbatuta na Onye nsọ Izrel na-agwa onye ahụ a na-elelị anya, onye ahụ mba kporo ihe arụ, e, onye ahụ ndị na-achị achị mere ka ọ ghọ ohu ha, “Ndị eze ga-eguzo oto mgbe i na-agafe. Ndịsi na-achị achị ga-akpọ isiala nye gi, n'ihi na Onyenwe anyị, Onye kwasiri ntukwasị obi, Onye nsọ Izrel, ahopütala gi.” **8** Otu a ka Onyenwe anyị na-ekwu: “N'oge amara m, aga maza unu, n'ubochị nzopütu aga m enyere unu aka. Aga m echebe unu, mee ka unu buru ogbugba ndị nye ndị mmadụ, iweghachite ala ahụ na ikegharịkwa ihe nketa ya nke tögboror n'efu; **9** na-asị ndị mkporo, ‘Pütanụ,’ na-asıkwa ndị n'očhichiri,

‘Pütanụ n'ihe.’ “Ha ga-adịkwa ka aturu m, nọ n'akukụ ụzo, ndị na-ata ahiihia n'ebi ita nri nke ahiihia ndị, n'akukụ ugwu nta niile. **10** Agu agaghi agu ha, akpíri agaghi akpokwa ha nkụ. Oke anwụ otiti nke ọzara agaghi acha ha ozo. N'ihi na Onyenwe anyị ga-esite n'obi ebere ya duo ha n'akukụ isi iyi jupütara na mmiri. **11** Aga m emekwa ka ugwu ukwu niile ghọk opkorouzo, meekwa ka opkorouzo niile guzozie. **12** Lee, ndị m ga-aloghachi, ha ga-esitekwa n'ebi dị anya, ufodị ga-esite n'ugwu, ufodị n'odida anyanwu, ndị ozo ga-esite na mpaghara Aswan.” **13** Tienu mkpu ọriụ, eluigwe niile; ka ɿwa ńhuri ọriụ. Ugwu ukwu niile, bùonụ abụ, n'ihi na Onyenwe anyị akasịela ndị ya obi. O ga-enwekwa obi ebere n'ihi iru uju ha. **14** Ma Zayon sịri, “Onyenwe anyị agbakatala m azu; Onyenwe m echefuela m.” **15** “Nwanyị o pürü ichezo nwa ya na-anụ ara, hapụ inwe obi ebere n'ahụ nwa si n'afọ ya? Eleghị anya ọ pürü ichezo, ma agaghị m echezo unu. **16** Lee, edeela m aha gi n'obuaka m, n'ihi m kwa ka m debere foto mgabidi gi nke ga-adigide. **17** Umụ gị emeela ngwangwa loghachite, ndị ahụ mere ka i tögboror n'efu ga-esi n'ime gi pụo. **18** Welie anya gi abụ lee gburugburu, legharia anya, ụmụ gi niile na-ezukọta na-aloghachikwute gi. Díka m na-adị ndị,” ka Onyenwe anyị kwyubiri. “I ga-eyi ha niile dika ọla ịchọ mma, i ga-ekewa ha dika nwanyị a na-alụ ọhụrụ si eme. **19** “O bụ ezie na e bibiri gi, mee ka i tögboror n'efu, ala gi abụrụ nkponkpọ ebe, ma ugbu a, i gaghị ezuru ndị gi, otu a kwa, ndị ahụ ripiara gi ga-anụ gi n'ebe dị anya. **20** Umụ niile a ụmụ n'oge onwu gbabarị gi aka, ga-asikwa na ntị gi, ‘Ebe a dịrị anyị oke ntakịri, nye anyị ebe sara mbaraa karịa nke anyị ga-ebi n'ime ya.’ **21** Mgbe ahụ, i ga-eche n'ime onwe gi sị, ‘Onye mtaara m ọtụtụ ụmụ ndị a niile? A dịrị m ka nwanyị na-amaghị nwa maqbụ onye ụmụ ya nwuchara. Onye ajurụ ajụ na nke e mere ka ọ gaa biri n'ala ozo. Mụ onwe m fodurụ, naanị m. Onye kwa ụmụ m ụmụ ndị a? Onye zulitera ha?’” **22** Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru, “Lee, aga m akpoku ndị mba ozo, weliere ha ọkolozo m, ha ga-ekulatara gi umụ gi ndị ikom n'aka ha. Umụ ndị inyom ka ha ga-ekukwasị n'ubu ha kulatakwa ha. **23** Ndi eze ga-abukwa ndị nna na-azụ ụmụ gi, ndị eze nwanyị ha ga-abukwa ndị inyom na-enye ụmụ gi ara. Ha ga-akpọ isiala nye gi, rachakwaa aja dị n'ukwu gi abụ. Mgbe ahụ, i ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe anyị, matakwa na ihere agaghị eme ndị niile na-ele anya inyeaka m.” **24** A ga-anara dike n'aghị ihe o lütara n'aghị, maqbụ zopütu ndị a dotoro n'aghị site n'aka onye afọ tara mmiri? **25** Ma otu a ka Onyenwe anyị sịri, “N'ezie, a ga-esi n'aka ndị bụ dike n'aghị püñara ha ndị ha dotoro n'aghị. A ga-esitekwa n'aka onye na-akpa ike napütu ya ihe o dotoro n'aghị. N'ihi na aga m ebuso ha agha bụ ndị niile na-ebuso gi agha. Aga m anapütakwa ụmụ gi. **26** Aga m eme ka ndị na-akpagbu gi rie anụ ahụ onwe ha; ha ga-anụ ọbara onwe ha nrụbiga ya oke, dika mmanya. Mgbe ahụ, ihe niile bụ mmadụ n'uwá ga-amata, na mụ onwe m Onyenwe anyị, bụ Onye na-azopütu gi, Onye mgbatuta gi, na Onye dị ike nke Jekob.”

50 Otu a ka Onyenwe anyị sịri, “Olee ebe akwukwọ m ji gbaa nne unu alukwaghị m dị bụ nke m ji chupu ya? Ma ọ bụ onye n'ime ndị m ji ugwo ka m resiri unu? Ọ bụ n'ihi mmehie unu ka e ji ree unu; n'ihi mmebi iwu unu ka e jiri chupu nne unu. **2** Gịnj mere o ji bürü na o nweghi onye nọ ya

mgbe m biara? Gini mere o nweghi onye zara m mgbe m kporo oku? O putara na aka m di mkpumkpú izoputa unu? O ga-abu na m enwekwaghị ike izoputa? N'ihi na enwere m ike ịbara osimiri mba mee ya ka ọ ghọ ala akorɔ. Enwere m ike mba ka osimiri ghorø ozara, ka azu niile dí n'ime ya nwụo n'ihi enweghi mmiri. 3 Ọ bụ m bụ onye ahụ na-eme ka ọchichịrị kpuchie ihu eluigwe, ka ihu eluigwe díri ka ihu onye na-eru uju." 4 Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị enyela m amamiya ka m nwee ike ịmatà ihe m ga-agwa ndí a ike gwurụ. Ututu niile ka ọ na-akpotè mmuo m, meghee akpa uche m, ime ka m ghøta uche ya. 5 Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị emeghela ntí m abụo, ma enupughị m isi, a tugharikwaghị m azu. 6 Azu m ka m megheere ndí tiri m ihe; agba nti m abụo ka m hapụṣụ ndí hopusiri m afuṇo m. Ezopughị m ihu m n'ebé ndí na-akwa eme, na ndí na-agbu ọnụ mmiri nọ. 7 Ebe ọ bụ na Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị na-enyere m aka, ihere agaghị eme m. N'ihi ya, ejikerela m onwe m ime uche ya; agaghị m elekwaanya n'azụ, a maara m na ihere agaghị eme m. 8 N'ihi na onye na-agụ m n'onye ezi omume nọ nso. Onye ga-aputa ibo m ebubo? Ya püta ka anyị guzo ihu na ihu! Onye nwere ebubo megide m? Ya bia ka anyị kwuo ya. 9 Lee, Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị bụ onye na-enyere m aka. Onye pürü ịma m ikpe? Lee, ha niile ga-aka nka díri ka uwe, nla ga-erichapukwa ha. 10 Onye n'etiti unu bụ onye ahụ na-atu egwu Onyenwe anyị, na-egekwa ntí n'okwu odibo ya? Ka onye ahụ na-eje ije n'ochichịrị, nke na-enweghi ihe ọbụla, tukwasị obi n'aha Onyenwe anyị daberekwa na Chineke ha. 11 Ma lee, unu niile ndí na-amunye oku, ndí meere onwe ha ọwaọku, nke unu ji na-ejegharị n'ochichịrị, gaanụ n'ihi na-ejegharị n'hè oku ahụ unu munyereere onwe unu. Ihe unu ga-anata site n'aka Onyenwe anyị bụ ihe mwute nke ga-abìakwasị unu.

51 Geenù m ntí, unu ndí niile na-agbaso ezi omume, ndí na-achọ Onyenwe anyị! Legidenụ oke nkume ahụ e sitere na ya waputa unu anya. E, legidenụ ogba nkume ahụ e si n'ime ya gwuputa unu anya! 2 Legidenụ Ebraham bụ nna unu na Sera anya, bụ ndí mürü unu. Ebraham nọ naani ya mgbe m kporo ya, ma a goziri m ya, mee ka ọ ghọ oke mba. 3 Onyenwe anyị agaghị iksaị Zayon obi, werekwa obi ebere leta ebe ya niile etikporo etikporo, ọ ga-eme ala ozara ya niile ka o díka Iden, ala ya nke niile ihe na-adighị ga-adíkwa ka ubi a gbara ogige nke Onyenwe anyị. Ọnụ na obi uto ga-ejuputa n'ime ya, inye ekele na ụda abụ uto dí iche iché ga-adíkwa. 4 Ndí m, geenù m ntí; naa ntí, gị Izrel mba nkem, n'ihi na iwu m ga-esi n'ọnụ m pụo; ikpe ikpe ziri ezi m ga-aghokwara mba niile ihe. 5 Ezi omume m na-abjara unu nso ọsiịo, nzoputa m na-adíkwa nso. Aga m achikwa mba niile. Mba dí anya ga na-ele anya ọbijia m; ha ga-na-ele anya nzoputa nke m ga-azoputa ha. 6 Welienụ anya unu lee anya n'elü, leekwanụ anya n'uwá, n'ihi na mbaraa eluigwe ga-agba bariji fuo, díka anwụrụ oku; uwá ga-aka nka díka akwa, ndí bi n'ime ya ga-anwukwa díka ijiji. Ma nzoputa m ga-adigide ruo mgbe ebighi ebi, ezi omume m ga-adigidekwa, ọ gaghị agwụ agwụ. 7 Geenù m ntí, unu niile ndí maara ihe ọma, unu ndí na-anabata iwu m n'obi unu. Unu atulaa egwu ihe ndí mmadu ga-asị unu, unu atukwala egwu nkwtu ọ ga-ekwutu unu. 8 N'ihi na nla ga-eri ha díka o si eri akwa. Ikpuru ga-erichapụ

ha díka o si eri ajị anu. Ma ezi omume m, na obi ebere, ga-adị ruo mgbe ebighi ebi. Nzoputa m ga-adikwa site n'ogbo ruo n'ogbo. 9 Teta, teta, yikwasị onwe gi ike, gi aka Onyenwe anyị, bilie, díka ụbøchị ndí gara aga, díka ogbø nke mgbe ochie. Ọ bughị gi ghubisirị Rehab ma dugbukwaa anu ojoo ahụ? 10 Ọ bughị gi mere ka osimiri ta? Mmiri ahụ dí omimi. Ọ bughị gimekwara ka okporozu díri n'etiti ya, ebe ndí ahụ i gbatuputura si gafee? 11 Ndí ahụ Onyenwe anyị gbatuputura galatokwa. Ha ga-eji abụ bata na Zayon, ọnụ na-adigide ga-adikwasị n'isi ha, oke ọnụ na obi uto ga-ejuputa n'obi ha, iru uju na iṣu ude ga-efelaga. 12 "Mụ, ọ bùladi mụ onwe m, bụ Onye ahụ na-akasị unu obi. Onye ka i bụ, ná na-atu egwu nwa mmadu nke ga-anwụ anwụ, ná na-atu egwu nwa mmadu nke bụ naani ahijia, 13 na i na-echefu Onyenwe anyị bu onye kere unu, onye na-esetipu eluigwe, onye tókwarra ntoala niile nke ụwa; na-ebi ndú iṭu oke egwu ụbøchị niile n'ihi oke iwe nke onye mkpagbu ahụ, onye nke kpebiri ibibi unu? Ma olee ebe oke iwe nke onye mkpagbu ahụ dí? 14 N'oge na-adighị anya, a ga-agbapu ta ndí mkporo egwu mere ka ha rudata ala. Ha agaghị anwụ n'ime olulu, nri agakwaghị akò ha. 15 N'ihi na abụ m Onyenwe anyị Chineke unu, onye na-akpalı oke osimiri mee ka ebili mmiri ya bigbøq, Onyenwe anyị, Onye puru imē ihe niile bụ aha ya. 16 Etinyela m okwu m n'ọnụ gi, chebekwa gi n'obụaka m. Ọ bụ m tinyere eluigwe n'ọnodu ya, dokwaa ntoala nke ụwa. Ọ bùkwa m na-asị Zayon, "Ndí m ka unu bụ." 17 Teta, teta, bilie gi Jerusalem, gi onye riñru site n'aka Onyenwe anyị, bụ iko nke oke iwe ya. Gi onye riñru ihe niile dí n'ime iko ahụ nke na-eme ka ụmụ mmadu dagbughari. 18 Ọ dighi otu nwa ya nke foduru, nke ga-agwa ya ihe o ga-eme, maobụ nke ga-edu ya n'uzo n'kwasieri igbaso. 19 Ihe abụo ndí a adakwasila gi. Onye ga-akasị gi obi? Mbibi na ila n'iyi, ụnwụ na mma agha, onye ga-akasị gi obi? 20 N'ihi na ụmụ gi ndí ikom adaala mba. Ha na-atogbøkwa n'akukụ okporozu niile, díka mgbadà ọnụ mara. Ha bụ ndí juputara n'onụma Onyenwe anyị na iịa mba nke Chineke gi. 21 Ya mere, nuru nke a, unu ndí a na-akpagbu, ndí ihe na-egbu ma ọ bughị mmanya. 22 Lee ihe Onyenwe anyị kwuru, bụ Chineke unu, onye ihe banyere ndí ya na-emetu n'obi. "Lee, aga m esite n'aka gi wezuga iko ahụ mere ka i dagbughari, i gaghị ariñkwa site n'iko ọnụma ahụ ozo. 23 Ma m ga-etinye ya n'aka ndí ahụ na-akpagbu gi, bụ ndí sịri gi, 'makpuru n'ala ka anyị gaa ije n'elu ahụ gi.' I mere azu gi ka o dí ka ala, díka okporozu ebe ndí mmadu si aga ije."

52 Teta, teta gi Zayon, yikwasị onwe gi ike díka uwe! Yikwasị onwe gi uwe mara mma, gi Jerusalem, obodo dí nso. Ndí a na-ebighị ugwu na ndí rürü arụ agaghị abata n'ime gi ozo. 2 Kutchapụ aja dí n'ahụ gi, bilie oto, gi Jerusalem, nödu ala n'ocheeze gi. Topụ onwe gi site n'agbụ igwe e kere gi n'olụ, gi ada Zayon, a dötara n'agha. 3 N'ihi na otu a ka Onyenwe anyị sịri, "N'efu ka erere unu, anaghị ndí zuru unu ego ọbụla, o bughikwa ego ka a ga-eji gbatuputa unu." 4 N'ihi na otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru, "Na mbụ, ọ bụ n'ala Ijipt ka ndí m gara biri, ugbu a, ọ bụ ndí Asiria na-akpagbu ha. 5 "Ma ugbu a, gini ka m nwere n'ebé a?" bụ ihe Onyenwe anyị kwuputara. "Ebe ọ bụ na e durula ndí m pụo n'efu, ndí na-achị ha na-akwakwa ha emo na-achị ha ọchị nlel;" ka Onyenwe anyị kwuputara. "Ha na-ekwulukwa aha m ogologo ụbøchị niile. 6 N'ihi ya, ndí m ga-

ama aha m; n'ihi nke a, ha ga-amarakwa n'ubochi ahụ na o bụ Mu onwe m kwuru na o ga-eme. E, o bụ mu onwe m.” 7 Lee ka ha si maa mma n'elu ugwu bu ụkwu ndị na-eweta ozioma, onye na-ekwusa okwu udo, e, onye na-eweta akụkọ ọma, onye na-agbasa akụkọ banyere nzoputa, onye na-asị Zayon, “Lee, Chineke gị bụ eze!” 8 Geenụ ntị! Nlurụn olu ndị nche unu, ndị na-ewelui olu ha elu na-eti mkpu ọnụ. N'ihi na mgbe Onyenwe anyị ga-aloghachi Zayon, ha ga-ahụ ya anya. 9 Tienụ mkpu ọnụ unu m kpomkpọ ebe niile e tıkporo etikpo na Jerusalem, n'ihi na Onyenwe anyị akasielia ndị ya obi. O gbatutala Jerusalem. 10 Onyenwe anyị ga-eme ka mba niile hụru ike ya dị nsö; ebe niile ụwa sotụrụ ga-ahukwa nzoputa Chineke anyị. 11 Wezuganụ onwe unu, wezuganụ onwe unu, sinu n'ebe ahụ puo. Unu emetukwala ihe ọbụla rụrụ aru aka. Sitenụ n'etiti ya püta, dirinu ocha, unu ndị na-ebu ihe di iche iche nke ụlo Onyenwe anyị. 12 Ma unu agaghị ejị ọkụ ọkụ puo, unu agakwaghị agbapụ ọso, n'ihi na Onyenwe anyị ga-ebutere unu uzor, o bükwa ya, Chineke Izrel, ga-echebe unu n'azụ. 13 Lee, ohu m ga-enwe uche, a ga-ebulikwa ya elu, o ga-abükwa onye a na-asopụrụ. 14 Dịka ibubo si nwụo ọtụtu ndị mmadụ n'ahụ; otu a ka ihu ya bụ ihe e bibiri ebibi nke ukwuu, nke mere na o díkweghị ka ihu mmadụ ọzo, anu ahụ ya ka ebibikwara n'uzor ọ na-agaghị eyikwa anu ahụ mmadụ. 15 Otu a ka o ga-esi fesaa ọtụtu mba dị iche iche, ndị eze ga-emechikwa ọnụ ha n'ihi ya, o bụ ihe a na-agwaghị ha ka ha ga-ahụ, ihe ha a ka anụbeghi, ka ha ga-aghotakwa.

53 Onye kweere ozi anyị, o bükwa n'ahụ onye ka e kpugheere ogwe aka Onyenwe anyị? 2 N'ihi na o tolitere n'ihi Onyenwe anyị dīka ome, dīka mgborogwu nke puputara n'ala kporo nkụ. O nweghi ụdịdị ọma maobụ ịma mma nke ga-eme ka anyị lee ya anya. O nweghi ihe ọbụla dị n'udịdị ya nke ga-eme ka ihe banyere ya masị anyị, maobụ mee ka anyị chosie ya ike. 3 Ndị mmadụ ledara ya anya, jukwa ya. O bụ onye nwere ọtụtu ihe mgbu, burukwa onye hụru ọtụtu ahụhu. Ma anyị gbakutara ya azụ, jụ ilenyé anya n'ebe o no. E, anyị ledara ya anya, jụ igu ya dīka o bụ ihe ọbụla. 4 N'ezie, ihe mgbu niile anyị ka o buuru, burukwa ahụhu nke orịa anyị niile, ma anyị gurụ ya ka onye Chineke tara ahụhu, onye o tiri ihe otiti, na onye o mekpara ahụ. 5 Ma e tipurụ ya onya n'ihi mmechie anyị: o bükwa n'ihi ajo omume anyị ka e ji meruchaa ya ahụ. E mere ka anyị nwhee udo n'ihi ahụhu ọ hụru; o bükwa ubiri ụtarị dī ya n'ahụ mere anyị jị bürü ndị ahụ dī ike. 6 Anyị niile apkafuola dīka igwe aturu; onye ọbụla n'ime anyị etinyela isi ya n'uzor nke aka ya. Ma Onyenwe anyị ekowasila ya ajo omume anyị niile. 7 A kpagburu ya, mesie ya ihe ike, ma otu mkpuru okwu esighị ya n'onụ püta. E duuru ya puo dīka aturu a na-aga igbu egbu, dīka aturu a na-apachapụ aji ya si anō nwayo n'ihi ndị na-apkacha ya aji, otu a ka o si nodu na-asaghegi ọnụ ya. 8 Site na mmegbu na ikpe ka e ji wepụ ya. Ma, onye n'etiti ndị ọgbo ya weliri olu kwuo okwu? N'ihi na e bipuru ya site n'ala ndị dī ndụ; maka njehie ndị m ka e ji tie ya ihe. 9 E nyefere ya ka e lie ya dīka onye na-emebi iwu, o bükwa n'etiti ndị ọgaranya ka e liri ya, o bụ ezie na o nweghi ihe ọjọ ọbụla o mere, o díkweghị okwu aghughị si n'onụ ya püta. 10 Ma o bụ ochichọ Onyenwe anyị izopia ya, na ime ka o taa ahụhu. N'ihi na ọnụ ya bụ aja a chürü n'ihi ikpe ọmuma nke mmechie. O ga-ahụ ọtụtu ụmụ na ụmụ ụmụ ya; o ga-adịkwa ndị ogologo

oge. Nzube Chineke niile ga-emezukwa site na ya. 11 Mgbe o husirị ahụhu, o ga-emesia hụ ihe nke ndu, afọ ga-ejukwa ya, site n'ihe ọmuma ya, ka onye ezi ọmume ahụ, bụ ohu m ga-eme ka a gị ọtụtu mmadụ dīka ndị ezi ọmume, o ga-ebukwa mmehie ha niile. 12 N'ihi ya, aga m enye ya oke n'etiti ndị bara ụba, o ga-esokwa ndị bụ dike keta ihe nkwata n'agha, n'ihi na o wupurụ ndị ya n'ye ọnwụ, a gukotara ya na ndị na-emebi iwu. Ma ya onwe ya buuru mmehie ọtụtu mmadụ, riọqkwara ndị na-emebi iwu arịriọ.

54 “Bụ abụ, gi nwanyị aga, gi onye na-amụtaghị nwa; tie mkpu ọnụ, tiwakwaa olu abụ, gi onye imē nwa na-emetübeghi; n'ihi na ụmụ nwanyị ahụ a hapurụ naanị ya ga-adị ọtụtu karịa ụmụ nke nwanyị nwere di,” Otu a ka Onyenwe anyị kwuru. 2 “Mee ka ebe ụlo ikwu gi saa mbara, gbasapụ akwa mgbochi ụlo ikwu gi, egbochila gbasapụ aka; mee ka ụdọ gi dī ogologo, meeekwa ka o sie ike nke ọma. 3 N'ihi na n'aka nri na n'aka ekpe ka i ga-agbasa gaa; ụmụ gi ga-achupụ mba dī iche iche site n'ala ha, bichikwaa n'obodo ha niile dakposi adakposi, nke togborog n'efu. 4 “Atula egwu, n'ihi na ihere agaghị emekwa gi ọzo. I gaghị abükwa onye e wedara n'ala. I gakwaghị echeta ihere mere gị mgbe i bụ nwantakirị, na ita ụta dīri gị n'ihi ọnwụ di gi. 5 N'ihi na onye kere gi ga-aburụ gi di. Aha ya bụ Onyenwe anyị, Onye puru imē ihe niile; Onye nsö Izrel bụ Onye mgbaputa gi, Chineke nke ụwa niile ka a na-akpọ ya. 6 N'ihi na Onyenwe anyị ga-akpoghachi gi dīka a ga-asị na i bụ nwunye a hapurụ ahapụ, nke o na-ewutakwa n'ime mmuoj ya bụ nwunye alütara na nwantakirị, naanị ka o bürü onye ajuru aju,” ka Chineke gi na-ekwu. 7 “Naanị nwa mgbe nta ka m hapurụ gi. Ma aga m ejị obi ebere ukwuu kpoghachikwa gi. 8 Na nwa oge, esitere m n'oke iwe na-ewe m zonarị gi ihu m, ma site n'ihụnanya m nke na-adigide ruo mgbe ebighị ebi, aga m enwe ọmijiko n'ahụ gi.” Otu a ka Onyenwe anyị, onye mgbaputa gi kwuru. 9 “Dīka m si riụo iyi n'oge Noa sị na m agaghị ekwekwa ka mmiri kpuchie ụwa ọzo, bibie ndu ndị dī n'ime ya, ana m aňukwa iyi ubog a na mụ agaghị ekwe ka iwe m biakwasị gi ọzo. Agakwaghị m abasiri gi mba ike. 10 N'ihi na a pürü iwezuga ugwu ukwu niile, wezugakwa ugwu nta niile site n'onodị ha, ma obi ebere m agaghị esị n'ebe i no puo, agaghị ewezugakwa obugba ndị nke udo m,” ka Onyenwe anyị, onye nwere ọmijiko n'ahụ gi, kwuru. 11 “Gị, onye a na-emekpa ahụ, onye oke ikuku ụwa a na-ebughari, nke onye ọbụla na-adighị akasị obi, lee, aga m e ji nkume tókwoisi wugharija gi, jirikwa nkume ọma safafia dī oke ọnụahịa tọọ ntọpalà gi niile. 12 Aga m ejị nkume rubi wugharija akụkụ ụlo gi niile, jiri nkume na-egbu nweghenweghe wuo ọnụ uzor amara gi niile. Aga m ejikwa nkume dī oke ọnụahịa wuo mgibidi obodo gi. 13 Umụ gi niile ga-abụ ndị Onyenwe anyị ga-akuziri ihe. Udo ha ga-adikwa ukwu. 14 N'ezie omume ka a ga-eme ka i guzosie ike. Mmegbu ga-adịkwa anya site n'ebe i no, n'ihi ya, i gaghi atụ egwu ihe ọjọ ọbụla. O dīghị ihe egwu ga-abiaru gi nso, n'ihi na a ga-ewezuga ha site n'ebe i no. 15 O bürü na onye ọbụla abịa iluso gi ogu, o siteghị n'aka m; onye ọbụla nke na-aluso gi ogu ga-abụ onye e meriri emeri. 16 “Lee, o bụ mụ onwe m kere okpụ uzor nke na-eji ichetu afu ọkụ o ji apkụ ihe agha nke mbibi. O bükwa m kere ndị agha ahụ mbibi bụ ọrụ ha. 17 N'ubochi ahụ, o dīghị ihe agha a kpuru megide gi nke ga-adị ire. Ozo, i ga-emeri ndị niile kporo gi ikpe mmeegide. N'ihi na

nke a bu ihe nketa diri ndi ohu Onyenwe anyi. Mkpeputa ha na-esite na m." Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya.

55 Gee ntí, bia onye obula akpiri na-akpo nkú, bianu na mmiri, unu ndi na-enweghi ego bianu zuo, riekwa. Bianu, zuru mmanya na mmiri ara ehi na-ejighi ego na-arughi onuahia obula. **2** N'ihí giní ka i ji na-atufu ego gi jízú ihe na-abughí ezi nri? Gini mere i ji na-adogbu onwe gi n'orú n'ihe na-apughí iju gi afó? Gee ntí, geenú m ntí nke óma, rie ezigbo nri mkpuruobi gi ga-enwe afó ojuu na nri dí ezi mma! **3** "Tólon ntí unu n'ala, bjawkute m! Gee ntí, ka inwe ike dí ndu. Mú na unu ga-aba n'ögbugba ndu ebighí ebi, bu iñhunanya m kwsiri ntukwasí obi nke m kwere Deivid na nkwa. **4** Lee, emere m ya ka o ghóqoro ndi niile dí iche iche onyeama, ka o búru onyendu na onyeisi óchichí nye ndi niile dí iche iche. **5** N'ezie, gi onwe gi ga-akpoku mba dí iche iche na i maghí, mba ndi ahú na-amaghí gi ga-ejikwa óso gbawute gi, n'ihí Onyenwe anyi Chineke gi, Onye nsó nke Izrel, n'ihí na o meela ka i búru ihe di oke mma." **6** Chólon Onyenwe anyi mgbe a ga-achota ya. Kpokonu ya mgbe o nò nso. **7** Ka onye na-eme ihe ojoo hapú uzó ya, ka onye ajo omume hapú echiche ojoo ya niile. Ka ha tugharja bjawkute Onyenwe anyi, o ga-emere ha ebere, ha bjawkute Chineke anyi, n'ihí na o ga-agbaghara ha mmehie ha niile. **8** "N'ihí na echiche mha abughí echiche unu, uzó unu niile, ha abúkwa ghí uzó m," ka Onyenwe anyi kwuputara. **9** "N'ihí na díka eluigwe si dí elu karíja úwa, otu a ka uzó m niile si dí elu karíja uzó unu niile, otu a kwa ka echiche m niile si dí elu karíja echiche unu niile. **10** Díka mmiri na mkpuru mmiri si esí n'eluwigeada n'úwa na-alaghachighí n'eluwige ma o búru na o meghí ka mmiri dee ala, mee ka ihe ubi puputa, too eto, mee kwa ka o mia mkpuru nye onye na-akú ihe ókukú, búrukwa ihe oriri nye onye na-eri nri. **11** Otu a ka okwu si m n'ónu púo si adí. Ana m ezipu ya, o gaghí aloghachikwute m n'efu. O ga-emezu ihe niile m chóró ka o mee, baakwa úba ebe obula m zigara ya. **12** N'ihí na unu ga-eji ónú púo, a ga-esikwa n'ebé ahú duputa unu n'udo. Ugwu ukwu niile, na ugwu nta niile na osisi niile nke ubi, ga-eti mkpu ónú, kúokwa aka n'obí útø. **13** Ebe ogwu na-eto na mbú, osisi junipa ga-eto na ya; ebe uke toro, osisi mietul ga-eto na ya. Ihe ndí a ga-aghóqoro Onyenwe anyi aha dí ukwuu, nke ga-abukwa ihe iríbama ga-adí ruo mgbe ebighí ebi."

56 Nke a bu ihe Onyenwe anyi siri, "Debenü ikpe ziri ezi, meekwanu ihe ziri ezi. N'ihí na nzoputa m dí nso, ezi omume m ga-aputa ihe mgbe na-adighí anya. **2** Ngózí na-adírị onye na-eme nke a, bu onye ahú nke na-ejidesi ya aka ike, onye ahú nke na-edede ubochí izuike m na-emerughí ya, nke na-edebekwa aka ya ka o ghara ime ihe ojoo." **3** Ka onye ala ozo bu onye jikoró onwe ya na Onyenwe anyi sì, "Onyenwe anyi aghaghí i site na ndí ya kewapu m." Ka onye onozí obula gharakwa i sì "Mú onwe m bù naaní osisi kpónwuru akpónwuru." **4** N'ihí na otu a ka Onyenwe anyi kwuru: "Nye ndí onozí ahú na-edede ubochí izuike m niile, ndí na-ahoró ihe na-añó m útø, na ndí na-ejidesikwa ogbugba ndu m ike. **5** Aga m enye ha n'ime ulò m na n'etiti mgbedi ya, ihe nccheta na aha dí mma karíja umú ndí ikom na umú ndí inyom. Aga m enye ha aha ga-adí ruo ebighí ebi nke a na-agaghí echezo ruo ebighí ebi. **6** Ma ndí mba ozo ndí gbawuru Onyenwe anyi ijere ya ozi, na iñhí aha Onyenwe

anyi n'anya, nakwa i bu ndí ohu ya, ndí niile na-edede ubochí izuike nsó na-emerughí ya, na ndí jidesiri ogbugba ndu m ike, **7** ndí a ka m ga-akpota n'ugwu nsó m, mee kwa ka ha riñra ónú n'ime ulò ekpere m. Aga m anabata aja nsure ókú ha na onyinye niile ha nyere n'ebe iñchú aja m. N'ihí na a ga-akpo ulò m Ulò Ekpera nye mba niile dí iche iche. **8** Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuputara, bu onye ahú na-eme ka Izrel si n'ebe ha gbapuru óso lóta, "Aga m achíkotakwa ndí ozó tñyitere ha tinkekótarana na ndí ya achíkotárala." **9** Bianu, unu anumánu niile nke oke óhja. Bianu dogbuo, unu umú anumánu nke oke óhja. **10** N'ihí na ndí na-eché ndí m ncé kpuru iñi. Ha niile bu ndí amamihe koró. Ha dí ka nkíta dara ogbi, nke na-adighí agbó uja. Ha hñru iñrahú ùra na iñro nro, na idina ndina n'anya. **11** Ha bu nkíta na-eribiga nri oke; ha adighí enwe afó ojuu. Ha bu ndí ózuzú aturu na-enweghi nghóta, ha niile echela iñu n'uzó nke aka ha, onye obula na-agbalísi ike iñchóta uru nke ya. **12** Onye obula na-así, "Bia ka m weta mmanya, ka anyi nñujuokwa mmanya n'aba n'anya afó anyi. Echi ga-adíkwa ka taa, ma o bukwánu dí mma karíja."

57 Ndí ezi omume na-ala n'iyí, ma o dighí onye obula na-eticnye ya n'obi; a na-ewezuga ndí ji obi ha niile na-efe Chineke, ma o dighí onye na-aghóta, na-ewezugara onye ezi omume púo n'ihí ihe ojoo. **2** Ndí na-agazi agazi n'uzó ha na-abanye n'udo. Ha na-enwekwa izuike mgbe ha dinara n'ónwụ. **3** "Ma unu onwe unu, bianu n'ebe a, unu umú ndí mgbaasi, unu umú ndí na-akwa iko, na umú ndí akwuna. **4** Onye ka unu na-akwa emo? Onye ka unu na-akócha, na-arapútakwara ire unu? Unu o bughi umú ndí nnupu iñi, mkpuru ndí na-ekwu okwu ugħha? **5** Unu na-emejuputa ihe ojoo niile na-agú obi unu aguu mgbe unu zukoró na-efe aruṣi unu n'okpuru osisi ook obula. Unu na-ewerekwa umú unu chūo aja na ndagwurugwu niile, na n'okpuru nkume niile dí elu. **6** Chi unu na-efe bu nkume niile na-akwo mürümürü, nke dí na ndagwurugwu niile, ha bu ihe nketa nza unu fere. E, o bu ha ka unu na-awupuru onyinye mmanya unu niile na onyinye mkpuru oka unu niile. N'ihí ihe ndí a niile, m ga-esi añadere duu? **7** O bu n'elu ugwu dí elu ka unu dozíri onwe unu ihe ndina, n'ebe ahú kwa ka unu gara chūo aja unu. **8** O bükwa n'azú ónú uzó niile, na ibo uzó niile, ka i kwubara oyiji aruṣi gi. I gbakutara m azú, yipú uwé gi rijbanye n'ime ihe ndina gi, ebe gi na ndí ahú i hñru n'anya dinakoró, imejuputa ihe ojoo ahú na-agú obi gi aguu. **9** I were mmanu jekwuru Molek meekwa ka mmanuy otite gi na-esi isi útø baa qba. I zipuru ndí nnóchite anya gi gaa na mba dí anya; i gbanda ruo n'ime ime ala mmuq. (**Sheol h7585**) **10** Oke mwagħari ndí a niile emeela ike gwusia gi, ma i dighí así, 'Olileanya adighi.' I chotara ntute nye ndú gi, ya mere, na i dagħi mba. **11** "Onye na-emejye gi ujøu na egwu dí otu a? Nke mere na i dighí agwa m eziokwu? I nagħi echetakwa m, i nagħi atuġħarikwa ihe banyere m n'obi gi? O bu n'ihí na m għbarra nkijet oge ndí a niile ka i ji hapu itu m egwu? **12** Lee, aga m ekpugħe ezi omume gi na oru oma gi, igosi gi na ihe ndí a i għur dí ka ezi ihe agħaqbi enyere gi aka. **13** Mgbe i ga-eti mkpu akwa maka enyemaka, ka aruṣi niile ndí iñchikobara zoputa gi. Ikuku ga-eburu ha niile bufuo, naanji otu nkumme ga-ekutu ha. Ma onye obula gbabarha n'ime m iziere ndú ga-eketa ala ahú; ha ga-enwetakwa ugwu nsó m." **14** A ga-asikwa, "Dozieni uzó! Dozieni uzó, mee ya ka o

maa mma. Bupüşanu ihe işo ngongó niile n'uzo ndi m.” **15** N’ihî ihe a ka onye di elu, onye e mere ka o dî ukwuu, onye di mgbe ebighi ebi, onyeaha ya a dî nsô kwuru: “Ebi m n’ebé di elu nke díkwa nsô, ibinyere onye dî umeala n’obi, na onye wedara mmuô nke onye e wedara n’ala, na ikpolite mmuô nke onye dî umeala n’obi. **16** N’ihî na o bughi ruo ebighi ebi ka m ga na-emegide gi, maqbû na-egosi iwe m. O bụrû na m emee otu a, mmuô ndî mmadu ụwa niile ga-ada mba, ya na mkpuruobi niile ahû m jî aka m kpúo. **17** Ewesoro m ha iwe n’ihî mmehie ha na oke ochichô ha. O bụkwa n’ihî ya ka m jî taa ha ahû, gbakutakwa ha azu. Ma lee, ha nogidesikwara ike na-eme mmehie, na-eme ihe obula nke na-atô obi ha ụtô. **18** Ahulâ m ihe niile ha mere ma aga m agwo ha. Aga m edu ha, kasiekwa ndî na-eru uju n’Izrel obi. **19** Aga m eme ka abu ototo di n’egbugbere onu ha. Udo, udo, dîrî ndî nô nso na ndî nô n’ebé dîanya,” ka Onyenwe anyi kwuru. “Aga m agwôkwa ha.” **20** Ma ndî niile na-emebi iwu dî ka oke osimiri na-amaghari amaghari, nke na-adighi ezu ike mgbe obula. O na-amaputakwa ụro na apiti. **21** “O díkwaghi udo dîrî onye na-emebi iwu,” ka Chineke kwuru.

58 “Welie olu gi tie mkpu, egbochikwala iti mkpu. Welie olu gi dika opî ike. Gwa ndî m nnupu isi ha, gwakwa ụlo Jekob mmehie ha. **2** Kwa ụbuchi ka ha na-achô m ha na-eme dîka o na-agu ha agu ịmara ụzo m niile, dîka a ga-asî na ha bû mba na-eme ihe ziri ezi, ndî na-agbakutaghî iwu Chineke ha azu. Ha na-ajû m maka ikpe ziri ezi, na-eme dîka o na-agu ha agu ka Chineke bjario ha nso. **3** Ha na-asî, ‘N’ihî gini ka anyi ji ebu onu, ma i dighi ahuta ya? N’ihî gini ka anyi ji weda onwe anyi n’ala, ma i dighi ahuta nke a?’ “Ma n’ubochi unu na-ebu onu, unu na-eme ihe masiri unu, unu na-eji anya ike nara ndî na-arûru unu oru ihe ha ruputara. **4** N’oge ahû, o bụ ise okwu na ilu ogu, ya na iti ibe unu ọkpô n’ihî ajo obi ka unu ji emechi ụbuchi ibu onu unu. Unu apughî ibu onu otu unu si eme taa na-ele anya ka anu olu unu n’elu. **5** Nke a o bụ ụdî obubu onu nke m hoputara, naanî ụbuchi nke ndî mmadu ji eweda onwe ha n’ala? O bụ naanî nke mmadu ji ehulata isi ya n’ala dîka osisi achara, nke i dina n’akwa mkpe na ntû? O bụ nke a ka unu na-akpo obubu onu, ụbuchi nke Onyenwe anyi nabatar? **6** “Nke a o bughi ụdî obubu onu m hoputara: Itopu agbû niile nke ikpe na-ezighi ezi, na itopu ụdî niile nke mmegbu, na ime ka ndî a na-emegebu nwere onwe ha na itiji yoku ọbula? **7** Ka i kenyê ndî agu na-agu ihe oriri gi, ka i kpobata n’ime ụlo gi ndî na-enweghi onye inyeaka, ma ndî ogbenye. Ka i nye ndî na-agba ọto uwe, ka i hapu izo onwe gi n’ebé ndî ikwu gi chôrò inyeaka gi n’o. **8** O bụrû na i mee ihe ndî a, aga m eme ka ikuoma m chakwasî gi dîka ihè isi ụtụt. A ga-agwôkwa oria gi niile. Mgbe ahû, ezi omume gi ga-edu gi, ebube Onyenwe anyi ga-echekwa gi n’azu. **9** Mgbe ahû, i ga-akpo, Onyenwe anyi ga-azakwa, i gati eti mkpu akwa maka enyemaka, o ga-asî gi, Lekwa m n’ebé a. “O bụrû na i wezuga yoku mmegbu, o burukwa na ikwusi ịtụ mkpisiaka, na igbasa okwu ikpo asi, **10** o bụrû na inye ndî agu na-agu nri, nyere ndî no na mkpa aka, mgbe ahû, ihè gi ga-achawaputa, ochichîri niile gbara gi gburugburu ga-aghô ihè, na-achakwa ka ehiihe. **11** Onyenwe anyi ga na-edu gi mgbe niile. O ga-eme ka afô ju gi n’ala kporo nkû, meekwa ka i nôrò n’ahû isiike. I ga-adîkwa ka ubi a gbara ogige nke a na-agba mmiri nke ọma, dîka isi iyi na-adighi ata ata. **12**

Ndî gi ga-edozi mkpomkpô ebe ochie niile. Ha ga-ebulikwa ntoala nke mgbe ochie. A ga-akpo unu ndî na-edozi mgbidi dara ada, ndî na-aruzikwa okporo ụzo nke ebe obibi. **13** “O bụrû na i debe ụkву gi site na-edebeghi ụbuchi izuike nsô, sitekwa na-ime ihe ndî na-atô gi ụtô n’ubochi nsô m, o bụrû na ikpo ụbuchi izuike m ihe mmasi na ụbochi nsô Onyenwe anyi ihe a na-akwanyere ugwu, o bụrû na i sôpuru ya site na-emeghi ihe n’uzo nke gi, na-emeghi ochichô nke obi gi, maqbû ikwugheri onu, **14** mgbe ahû, i ga-achota onu gi n’ime Onyenwe anyi, ma ga-emekwa ka inqökwasî n’ebé dî elu niile nke ala ahû, meekwa ka irie oriri na ihe nketa nke nna gi Jekob.” N’ihî na onu Onyenwe anyi ekwuola ya.

59 N’ezie, aka Onyenwe anyi adighi mkpumkpû nke na o nweghi ike izoputa, ntî ya adighikwa arô nke na o nweghi ike inu ihe. **2** Kama mmehie unu ekewapula unu site n’ebé Chineke unu nô; mmehie niile unu ezokwala ihu ya site n’ebé unu nô, nke mere na o չokwaghi ige ntî ozo. **3** N’ihî na aka unu juputara na ntupô obara, mkpisiaka unu bụkwa nke mmehie merur. Ebugbergere onu unu ekwuola okwu ugha, ire unu na-atamukwa ihe ojoo. **4** O dighi onye na-ekpe ikpe ziri ezi, o díkwaghi onye na-eji ikwesi ntukwasî obi kpee ikpe. Ha na-adabere n’iru ụka n’enweghi isi, ha na-ekwu okwu ugha, ha na-atûru ime okwu na ụka mückwa ajo ihe. **5** Ha na-avu akwa ajuala, na-akpawka akwu udide. Onye obula riri akwa ha ga-anwu, mgbe obula otu kûwara, o bụ agwo ajuala na-esi n’ime ya apûta. **6** Akwu udide ha abaghî uru iji mee uwe, ha enweghi ike iji ihe ha meputara kpuchie onwe ha. Oru ha niile bụ ajo oru, omume ihe ike juputara ha n’aka. **7** Ụkvwu ha na-eme ngwangwa ịgbaba n’ime mmehie, ha na-emekekwa ngwa ịkwafu obara ndî o nweghi ihe ojoo ha mere. Ha na-achusô echiche ajo ihe, oru mbibi na ntipia bụ ejiri mara nke ụzo ha niile. **8** Ha amaghî ihe ụzo udo bụ, ikpe ziri ezi adighi n’uzo ha na-eso. Ha e mela ụzo ha ka ha gbagoq aqbagó. Ndî niile na-eso ya anaghî enweta udo. **9** Ya mere ikpe ziri ezi dî anya n’ebé anyi nô, ezi omume adighi erute anyi nso. Anyi na-ele anya ihè, ma lee, ochichîri ka anyi na-ahû. Anyi na-ele anya mmuke ihè ma anyi na-ejeghari n’ime oke ochichîri. **10** Anyi na-asogharî isi na mgbidi dîka ndî na-enweghi anya, na-asogharî isi dîka ndî na-enweghi anya; anyi na-adâ na-akpobi ukwu n’etiti ehilihe dîka a ga-asî na o bụ oge chi ojiji, n’etiti ndî nwere ezi ndû, anyi nô ka ndî nwurụ anwu. **11** Anyi na-agbogbo uja dîka bja; anyi na-akwasî akwa ike dîka nduru n’eru uju. Anyi na-ele anya ikpe ziri ezi, ma o dighi eru anyi aka; anyi na-ele anya nzopata, ma o dî anya n’ebé anyi nô. **12** N’ihî na mmehie anyi amubaala n’ihî Onyenwe anyi; o na-agbakwa ama megide anyi. E, anyi makwaara ụdî ndî mmehie anyi bụ, n’ihî na mmehie anyi dîkwa n’ihî anyi mgbe niile. **13** Anyi maara nnupu isi anyi na ngonari anyi gonarij Onyenwe anyi; anyi esitela n’iso Onyenwe anyi Chineke anyi wezuga onwe anyi, nogide na-akpali mmegbu na nnupu isi. Okwu onu anyi bụ okwu ugha, nke anyi si n’obi anyi tupta. **14** Ulo ikpe anyi niile adighi achô onye ezi omume; anyi amaghî ihe a na-akpo ikpe ziri ezi. Eziokwu asoqla ngongô n’ama niile, ihe ziri ezi apughî ibata. **15** E, eziokwu alala; onye obula kwa nke na-achô ibi ndû ọma na-etinye onwe ya na nsogbu. Onyenwe anyi lere anya hû ihe ojoo ndî a niile, nke na-enyeghi ya obi ụtô; o hukwara na ikpe ziri ezi adighi. **16** O hûru na anyi enweghi onye inyeaka ọbula; o wutere ya na o

dighi onye na-arịọrọ anyị arịọrọ. Ọ bụ ya mere o ji bata site n’ike aka ya na n’ezí omume ya, bia izoputa anyị. 17 Ọ na-eyikwasí ezi omume díka ngwa agha ikpuchi obi ya. Okpu nke nzoputa ka ọ na-eyikwasíkwa n’isi ya. Ọ bükwa uwe ịbọ ọbọ na nke ekworo na ịnụ ọkú na obi ka o ji kpuchie onwe ya. 18 Ọ ga-akwughachi ndị iro ya díka ajo omume ha niile si di. Iwe ọkú ya ka ọ ga-eji megide ndị iro ya niile bi na mba dí anya. 19 Site n’odída anyanwù, ndị mmadụ ga-asopuru aha Onyenwe anyị, sitekwa n’owuwa anyanwù, ha ga-atu egwu ebube ya. N’ihí na ọ ga-abịa díka idee mmiri nke nkume, Onyenwe anyị na-agba na-agba. 20 “Onye mgbaputa ga-abịa na Zayon; ọ ga-abjawkwute ụmụ Jekob ndị na-esite na mmehie ha chegharia.” Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri. 21 “Ma mụ onwe m, nke a bụ ogbugba ndu m nke dí n’etiti mụ na hā,” ka Onyenwe anyị na-ekwu. “Mmụo m, nke dí n’ahụ gi, na okwu m niile nke m tinyere n’onụ gi, agaghị apu n’egbugbere ọnụ gi, maqbụ n’egbugbere ọnụ ụmụ gi, maqbụ n’egbugbere ọnụ agburụ gi. Ha ga-adigide site ubgu a ruo mgbe niile ebighị ebi,” ka Onyenwe anyị kwuru.

60 “Bilie, mukee, n’ihí na ihè gi abiala, ebube Onyenwe anyị awaakwala n’ahụ gi díka anyanwù. 2 Lee, ọchichiri na-ekpuchi ụwa niile, oke ọchichiri na-ekpuchi ndị niile bi n’uwá, ma Onyenwe anyị ga-awa díka anyanwù n’ahụ gi ebube ya ga-achakwa ka ihe n’ebé i nọ. 3 Mba niile dí iché iche ga-abjawkwute ihè gi, ndị eze niile ga-abjari mmuké nke ọwụwa gi. 4 “Welenü anya unu abuọ elu legharja gburugburu unu, ha niile na-ezukọta na-abjawkwute gi; ụmụ gi ndị ikom na-esi n’ebé dí anya bia, ụmụ gi ndị inyom ka a ga-ekukwa n’ukwu. 5 Mgbe ahụ, i ga-elepú anya ma chakee, obi gi ga-atọ gi ụtọ, saa mbara n’ihí ọnụ, n’ihí na akụ niile nke osimiri ka a ga-ewebataro gi, akunuba nke otutu mba ga-abjara gi. 6 Ọtutu igwe inyinya kamel nke si Midia na Efaa ga-ejuputa n’ala gi, ma ndị sikwa n’obodo Sheba ga-ebutere gi ọlaedo na ụda na-esi isi ụtọ. Ha ga-ekwusakwa otuto Onyenwe anyị. 7 A ga-enye gi igwe ewu na aturu niile nke ndị Keda. Ebule niile nke Nebaiot ga-abu nke gi. A ga-anabata ha díka onyinye n’elu ebe ịchụ aja m. Aga m edozi ulọnṣo m dí ebube, mee ya ka ọ maa mma karịa. 8 “Olee ndị bụ ndị a na-efegharị díka igwe ojii, ndị na-efegharị díka ụmụ nduru na-efeba n’akwụ ha? 9 N’ezie, mụ ka ala ndị ahụ mmiri gbara gburugburu na-echere; ugbo niile nke Tashish ga-ebukwa ụzọ, na-ebughachi ụmụ gi site n’ebé dí anya, ha na ọlaochwa na ọlaedo ha niile. Inye Onyenwe anyị bụ Chineke gi nsopuru, Onye nsø nke Izrel, n’ihí na o jirila ịma mma gozie gi. 10 “Ndị mba ozø ga-abịa wuziere unu mgbidi unu niile. Ndị na-achị achị na ndị eze ha niile ga-ejere unu ozi. Ọ bụ ezie na m tikporo gi n’iwe m, ma site n’amarra m, aga m emere gi ebere. 11 Ọnụ ụzọ amà ga-eghe oghe oge niile site n’ututu ruo n’ututu, inabata akụ niile si na mba dí iché iche. A ga-edurukwa ndị eze dí iché bata n’ime ya n’onodu ndị a dotara n’agha. 12 Mba obụla jụrụ ijere gi ozi ga-alà n’iyi; a ga-ekpochapụ ha. 13 “Otuto niile na ịma mma niile nke Lebanon ga-abu nke gi. Osisi junipa, na osisi fia, na osisi junipa, na osisi saipres, ka a ga-eji chọq ulọnṣo m mma. Aga m emekwa ka ebube juputa n’ebé ahụ ukwu m na-adị mgbe niile. 14 Umụ ndị na-emegbu gi ga-abịa kpoo isiala nye gi. Ndị ahụ niile na-eleli gi ga-abịa daa n’ala n’ihí gi sutu ukwu gi ọnụ. Ha ga-akpo Jerusalem, Obodo Onyenwe anyị, Zayon nke Onye nsø

Izrel. 15 “O bụ ezie na o dí mgbe i bụ onye a kpọrọ asị, onye a na-emegbu, onye mmadụ niile na-eweda n’ala, ma ugbu a, i ga-ama mma rwo ebighị ebi; i ga-abu ihe na-ewetara ọgbọ niile nke ụwa ọnụ, n’ihí na otu a ka m ga-eme gi. 16 ! ga-aiị mmiri ara nke mba dí iché iche, ọ bükwa ara ndị eze ka a ga-eji zuo gi. Mgbe ahụ, i ga-amata n’ezie na mụ onwe m, bụ Onyenwe anyị bụ Onye nzoputa gi na Onye mgbaputa gi, Onye dí ike nke Jekob. 17 N’onodu bronz, aga m eweta ọlaedo, n’onodu igwe aga m eweta ọlaocha. N’onodu osisi, ọ ga-abu ọla, n’onodu nkume, ọ ga-abu igwe. M ga-eme ka udo bürü ndị nlekọta gi ezi omume ga-abu onye na-achị gi. 18 Ihe ike agaghị adíkwa n’ala gi ọzo. Agha niile ga-akwusi, mbibi na ila n’iyi agaghị adíkwa. Mgbidi gi ga-aghị Nzoputa, i ga-akpokwa ọnu ụzọ ama gi niile Otuto. 19 Anyanwù agaghị abukwara gi ihè n’ehihie ọzo, maqbụ maramara nke ọnwa amukwasí gi ihe, n’ihí na Onyenwe anyị Chineke gi ga-aburụ gi ihè ruo ebighị ebi, Chineke gi ga-abukwa ebube gi. 20 Anwụ gi agaghị ada ada, ọnwa gi agaghị akwusíkwa ịcha; n’ihí na Onyenwe anyị ga-aburụ gi ihè ụbuchi gi niile, iru ụju gi niile ga-agabigakwa. 21 Mgbe ahụ, ndị gi niile ga-abu ndị ezi omume, ha ga-enwetakwa ala ahụ ruo ebighị ebi. Ha bụ ome nke m kụrụ, bụ ọnụ aka m, ime ka ịma mma m pụta ihè. 22 Ezinatọ dí nta ga-aba ụba ghọ obodo, mba nta ga-aghị obodo buru ibu. Mụ onwe m bụ Onyenwe anyị, ga-eme ka ha niile mezuo ọsịṣo n’oge ya.”

61 Mmụo nke Onye kachași ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị dí n’ahụ m, n’ihí na Onyenwe anyị eteela m mmanụ ka m kwusaa ozioma nye ndị ogbenye. O zitela m ịkasi ndị obi ha tiwara etiwa obi, ikwuputa inwerekere onwe nye ndị a dotara n’agha, na ntogħapu site n’ochichiri nye ndị mkporo. 2 O zitere m ikwuputa afo mgbe Onyenwe anyị ga-eji ihuoma leta ndị mmadụ, na ụbuchi ịbọ ọbọ nke Chineke anyị. O zitekwara m ịkasi ndị niile na-eru ụju obi, 3 na igboro ndị niile na-eru ụju na Zayon ihe na-akpa ha. O zitere m inye ha okpueze mara mma n’onodu ntụ, inye ha ọnụ, n’onodu ikwa akwa, na iyikwasí ha mmụo otuto n’onodu mmụo ida mba. N’ihí na Chineke akụla ezi omume n’ime ha, díka osisi ook siri ike, igosi ịma mma Onyenwe anyị. 4 Ha ga-ewugharíkwa ebe niile etikporo etikporo n’oge ochie, doziekwa ebe niile togboror n’efu site n’oge dí anya; ha ga-eme ka obodo etikporo etikporo dí ohurụ, bu ebe togboror n’efu nke otutu ọgbọ gara aga. 5 Ndị ọbia ga-azurụ gi igwe ewu na aturu unu; ndị mba ozø ga-akporo unu ala ubi unu, lekötakwa ubi vajní unu niile. 6 A ga-akpo unu ndị nchujaya Onyenwe anyị, kpokwa una ndị ozi Chineke anyị. A ga-eji akụ niile si na mba dí iché iche ụzọ unu. Ọ bükwa akunuba ha ka unu ga-eji nyaa isi. 7 N’onodu ihere díjiri ha ubgu a, ndị m ga-enweta ngọzi okpukpu abụo, n’onodu nkocha díjiri ha ha ga-aiñürü ọnụ n’ihí ihe nketa ha nwetara. Ha ga-enweta okpukpu ihe nketa ala abụo, ketakwa ọnụ nke ga-adigidere ha rwo mgbe ebighị ebi. 8 “N’ihí na mụ onwe m, Onyenwe anyị, na-ahụ ikpe ziri ezi n’anya. Ma ana m akpo izu ohi na ajo omume niile asị. Aga m esite n’ikwesi ntukwasí obi m kwughachi ndị m n’ihí ahụlụ ha tara, mụ na ha ga-agbawka ndu ebighị ebi. 9 Mkporu ha ga-abu ndị a ma ama, a ga-asopukwara ha n’etiti mba niile. Ndị niile hụru ha ga-amata, kwuputakwa na ha bụ ndị Onyenwe anyị goziri.” 10 Obi na-atọ m ụtọ nke ukwu n’ime Onyenwe anyị, mkpuruobi m ga-etegeharíkwa egwu ọnụ n’ime Chineke m.

N'ihi na o werela uwe nzoputa kpuchie m, werekwa uwe oke ɔṇu nke ezi omume ya yikwasi m'nahu. Adi m ka nwoke na-alu nwanyi ohuru, onye na-emezi isi ya ka ɔ dñi ka nke onye nchüajä. E, adi m ka nwaagbogho na-alu di, nke ji ɔla ɔma di iche iche chøp onwe ya mma. **11** Dika aja di n'ubi si eme ka ihe a kürü n'ubi puputa, dika ubi a gbara ogige si eme ka mkpuru ubi too, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi ga-esi mee ka ezi omume na otuto puputa n'ihi mba niile.

62 N'ihi Zayon agaghị m emechi ɔṇu, n'ihi Jerusalem agaghị m anjii, ruo mgbe ezi omume ya ga-enwuwa dika ihe ute tutu; mgbe nzoputa ya kwa ga-enwukwa dika ɔwaokwu na-enwu enwu. **2** Mba niile ga-ahụ ezi omume gi. Ndị nke niile ga-ahukwa ebube gi. A ga-akpokwa gi aha ohurụ ahụ nke ɔṇu Onyenwe anyi ga-agụ gi. **3** I ga-agḥo okpueze nke ịma mma n'aka Onyenwe anyi, ihe iyí n'isi nke ndị ụlọze n'aka Chineke gi. **4** A gakwaghị akpo gi onye ahapuru ahapuru, maqbụ kpoo ala gi ala togborogho n'efu. Ma a ga-akpo gi Hefziba, kpokwa ala gi Beula, n'ihi na ihe gi ga-atö Onyenwe anyi ụtọ, a ga-alukwa ala gi dika nwunyene. **5** Dika nwokorobia si alụru nwaagbogho na-amaghị nwoke, otu a ka Onye na-enwu gi ga-alu gi, dika onye lụrụ nwunyene ohurụ si anjri ɔṇu n'ebé nwunyene ohurụ ya no, otu a ka Chineke gi ga-anjri ɔṇu n'ihi gi. **6** Enyela m ndị nche onodụ oru n'elu mgbedi gi niile, Jerusalem. Ha agaghị edebe ɔṇu ha duu mgbe ɔbụla, ma ehihie ma abali. Unu ndị na-akpokwu Onyenwe anyi, unu enyela onwe unu izuike. **7** Unu enyekwala ya izuike tutu ruo mgbe ɔ ga-eme ka Jerusalem guzosie ike, meekwa ya otuto nke ụwa niile. **8** Onyenwe anyi ewerela aka nri ya werekwa ogwe aka ya n'uo iyi si, "O dighikwa mgbe m ga-enye mkpuru ubi gi ka ɔ buru nri nye ndị iro gi ɔzø, o dighikwa mgbe ndị obia ga-ahukwa mmanya ohurụ ahụ bu nke i dogburu onwe gi n'orụ n'ihi ya. **9** Ma ndị were ya ka ihe ubi ga-eri ya, tookwa Onyenwe anyi, ndị kpokotara oroma grepu ga-anu ya n'ime ogige ebe nsu m." **10** Gabiganu! Gabiganu sitenu n'oni ụzø ama niile. Dozienu ụzø maka ndị m. Wuzienu ụzø niile, wuzienu okporo ụzø niile. Bupusianu nkume niile, weliekwanu ọkọlo ọ maka mba niile. **11** Onyenwe anyi ekwusaala okwu nye nsotu niile nke ụwa si, "Gwanu Ada Zayon, 'Lee Onye Nzoputa gi na-abia! Lee, ụgwu oru ya di yá n'a'ka, nkwughachini nke o ga-akwughachini sokwa ya na-abia.'" **12** A ga-akpo ha Ndị Nsø, ndị Onyenwe anyi gbaputara; a ga-akpokwa unu ndị a na-achosi ike, Obodo a na-agbakutaghị azu.

63 Onye bu onye a si n'Edom na-abia, onye si Bozra, nke uwe ya di ɔbara ɔbara? Onye bu onye a, yi uwe mara oke mma, onye na-azø ije dika jba ụba nke ike ya si di? "O bu mu onwe m, onye na-ekwu okwu n'ezu omume, onye di ike izoputa!" **2** Gini mere uwe gi ji na-acha ɔbara ɔbara, dika uwe onye na-azocha mkpuru vajin? **3** "Azochala m ebe ịzocha mkpuru vajin, naanị m zochara ya; o nweghi onye si na mba niile di iche iche bija nyere m aka. Azochara m ha n'iwe m, zopiasjakwa ha n'ime oke ɔṇuma m; ɔbara ha gbasasiri n'uwe m, ma metoṣa uwe m niile. **4** N'ihi na o bu ubeochi m ji abo ɔbø; afø mgbaputa m kwadoro eruola. **5** Elere m anya ma o nweghi onye bijara inyere m aka. O juru m anya, jukwa m ɔṇu, na o nweghi onye pütara inyere m aka. N'ihi ya, aka m wetara m mmeri. O bükwa ɔṇuma juru m obi gbara m ume imezu ya. **6** N'iwe m, azopijara mba niile di iche

iche; esitere m n'ɔṇuma juru m obi zopiasia ha. Emekwara ka ɔbara ndu ha buru ihe a wusiri n'ala." **7** Aga m ekwputa ile banyere ijhunanya Onyenwe anyi. Aga m eto ya n'ihi ihe niile o mere. Aga m anjri ɔṇu n'ihi idji mma ya n'ebé Izrel nø, e, n'ihi ɔtutu ihe ɔma o mere n'ihi mmeso ɔma niile o mesoro ulø Izrel, nke o na-emeso ha dika obi ebere ya na ɔmijiko ya si di. **8** N'ihi na Onyenwe anyi siri, "Ndị a bu nke m; e, ha agakwaghị agonari m ɔzø." Ya mere, o ghøqor ha Onye nzoputa. **9** N'ime mkpagbu ha niile, a kpagbukwara ya onwe ya, o bükwa mmuø ozi nke ihu ya zoputara ha. N'ime ijhunanya ya na obi ebere ya, o gbaputara ha, bulie ha elu, kuru ha ogologo ubeochi ndị a niile ndị gara aga. **10** Ma ha nupuru isi megide ya, meekwa ka obi jojo Mmuø Nsø ya njo. O bu ya mere o ji ghø onye iro ha, lusokwa ha ogu n'onwe ya. **11** Mgbe ahụ, ndị ya chetara ubeochi ndị ahụ gara aga, ubeochi Mosis na ndị nke ya. Olee ebe onye ahụ nø nke mere ka ha si n'oke osimiri rigoputa, ya na onye ozuzu aturu nke igwe aturu ya? Olee ebe onye ahụ tinyere Mmuø Nsø ya n'etiti ha nø. **12** Olee onye ahụ ike ya mere ka osimiri kewaa abụ n'ihi ha, mgbe Mosis weliri aka ya elu, meekwa ka aha ya digide ruo ebighi ebi? **13** Onye duuru ha gafee mmiri di oke omimi? Dika iñyinya na-agba ɔṣo n'ozara, ike agwughị ha. **14** Dika ehi na-ata ahijha na ndagwurugwu, Mmuø Onyenwe anyi nyere ha izuuke. Otu a ka i si duo ndị gi, imé ka aha gi buru ihe a na-asopuru asopuru. **15** Onyenwe anyi, biko site n'eluiwge, ebe obibi nsø gi, lee anyi anya. Olee ebe n'inu ɔkü n'obi na ike gi di? Olee ebe obi ebere gi na ɔmijiko gi dikwa? **16** Ma gi onwe gi, bu Nna anyi, a sikwarị na Ebraham amaghị anyi maqbụ Izrel agonari anyi, gi onwe gi, Onyenwe anyi, bu Nna anyi, onye Mgbaputa anyi ka i na-azakwa siteri na mgbe ochie. **17** Onyenwe anyi, gini mere i ji na-eme ka anyi si n'uzo gi kpfafua na-eme ka obi anyi sie ike otu a, na anyi adighị atu egwu gi? Loghachị n'ihi ndị ohu gi, n'ihi ebo ndị ahụ bu ihe nketa gi. **18** O bu naanị nwa oge nta ka ndị gi nwetara ebe nsø gi, ma ugbu a, ndị iro anyi azodala ebe nsø gi. **19** Anyi bu nke gi site na mgbe ochie, ma i naghi achị n'ebé ha no, ha bu ndị a na-akpokwasighlikwa aha gi.

64 O gaara adi mma ma asì na i ga-adowa eluiwge rịdata n'ala, ma asì n'ugwu ukwu niile ga-ama jjiji n'ihi gi! **2** Dika mgbe ɔkü na-agba ụmụ osisi, na-eme ka mmiri e sikwasiri n'ɔkü gbø. Si n'elu rịdata bija mee ka ndị iro gi niile maara aha gi, meekwa ka mba niile di iche iche maa jjiji n'ihi gi. **3** N'ihi na o bu mgbe i mere ɔtutu ihe egwu di iche iche nke anyi na-atughị anya ya ka i rịdatare mee ka ugwu ukwu niile maa jjiji n'ihi gi. **4** N'ihi na site na mgbe ochie, o dìbeghi onye nuru, o dìbeghi ntị ghøtara, o nwебeghi anya hụru Chineke ɔzø karja gi, onye na-emejuputara ndị na-echere ya ihe na-akpa ha. **5** I na-enyere ndị na-eme ezi ihe aka, bu ndị ji ɔṇu na-echeta ụzø gi n'echiche uche ha. Ma mgbe anyi nogidere na-emehie megide ha, iwe were gi. A gesikwanu añaia zoputa anyi? **6** Anyi niile dika onye ruru aru, ezi omume anyi niile kwa dika nkijinkwa akwa ruru unyi. Anyi akponwuola dika akwukwø osisi, mmehie anyi na-ebufukwa anyi dika ifuse. **7** O dighị onye n'ime anyi na-arịo gi arịo; o dìkaghị onye na-akpokwu aha gi. N'ihi ya, i zoolu ihu gi site n'ebé anyi nø, meekwa ka anyi buru ndị gbazere agbaze n'ihi mmehie anyi. **8** Ma otu ɔbụla o si di, gi Onyenwe anyi bu Nna anyi. Anyi bu ụrø, ma i bu ɔkpụ ite. O bu aka gi kpuru anyi

niile. **9** Biko, Onyenwe anyi, anogidela na-eweso anyi iwe; echetakwala mmechie anyi ozø ruo mgbe ebighi ebi. Biko, lekwası anyi anya n'ihi na ndị gi ka anyi bu. **10** Obodo nsø gi niile aghoqla ozara; o buladị Zayon aghoqla ozara, Jerusalem, ebe togborø n'efu. **11** Ułonso ukwu anyi ahụ mara mma, nke díkwa nsø, ebe nna anyi ha no too gi, ma feekwa gi ofufe, aburula ihe a gbara oku. Ihe niile mara mma n'ime ya alala n'iyi. **12** Mgbe ihe niile gasirị, Onyenwe anyi, i ga-ejisi onwe gi ike? I ga-agba nkịtị, taa anyi ahụhụ ebe o gafere oke?

65 “Ana m egosiputa onwe m nye ndị ahụ na-adighị aju ase m. O bụkwa ndị ahụ na-adighị achosi m ike na-achọta m. Ana m agwa mba ahụ nke na-adighị akpoku aha m, asiri m, ‘Lee m, anō m n'ebe a.’ **2** Ogologo ubochị niile ka m gbasapurụ aka m abụo nyę ndị na-enupu isi, bu ndị na-agbaso ụzọ na-ezighị ezi ndị a na-agbaso ihe ọbụla ha tütüpötara n'uche ha, **3** ndị na-anogide na-apkasu m iwe n'ihi m mgbe niile, ndị na-achụ aja n'ubi ha a gbara ogige, n'ebe ichu aja ejị brik wuo, **4** ndị na-anodụn n'etiti ili, ma na-anodukwa ọnọdu abalị n'ebe nzuzu dị iche iche; ndị na-eri anụ ezi, ndị ite ofe ha juputara n'anụ na-adighị ocha; **5** ndị na-asırıta onwe ha, ‘Nodu iche, Abịała m nso, n'ihi na i ga-emeru m, adị m nsø karịa gi!’ Ma ndị dị otu a dika anwurụ oku n'imị m. Ha bụ oku na-enwu ehihiie na n'abalị. **6** “Lee, edeela ya rịj n'ihi m si: Agaghị m agba nkịtị, aga m akwughachi n'uju. E, aga m akwughachi ha. **7** O bughi naanị maka mmechie ha, kama maka mmechie nna nna ha niile,” Otu a ka Onyenwe anyi kwuru, “N'ihi na ha surere aja nsure oku n'elu ugwu dị iche iche, kpariakwa m n'elu ugwu nta niile. Aga m akwughachi ha n'uju, n'ihi ihe ndị a niile ha mere n'oge gara aga.” **8** Otu a ka Onyenwe anyi na-ekwu, “Dịka a na-achọta mmanya site n'ụyoko mkpuru vajin ndị mmadụ asị, ‘Ebibia ya, n'ihi na ngozi ka dị n'ime ha,’ otu a ka m ga-eme n'ihi ndị ohu m; Agaghị m ebibicha ha niile. **9** Aga m eme ka mkpuru site na Jekob püta, sitekwa na Juda nweta ndị ga-enweta ugwu n niile. Ndị m hoputara ga-eketa ha, ndị ohu m ga-ebikwa n'ebe ahụ. **10** Sharòn ga-aghoqwa ebe ita nri nke igwe anụ ụlo; Ndagwurugwu Akò ga-abukwa ebe izuike nge igwe ehi, na ndị m na-achosi m ike. **11** “Ma unu ndị wezugara onwe unu site n'ebe Onyenwe anyi nō, ndị chezorø ugwu nsø m, ndị na-edozị tebul maka Ihuoma, ndị na-agbaju mmanya agwara ogwa n'iko maka Akara aka. **12** Aga m eme ka unu zute mma agha; unu niile ga-adakawa mgbe a na-egbu unu. N'ihi na akporø m unu ma unu azaghị; mgbe m gwara unu okwu, unu ariaghị ntị. Unu kpachapuru anya mmeie megide m n'ihi, horokwa ime ihe ndị ahụ unu maara nke ọma na m kpørø asị.” **13** Ya mere, nke a bụ ihe Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi na-ekwu, “Ndị ohu m ga-eriju afø, ma unu ga-anø agu, akpiri ga-akpokwa unu nkụ, ma ha ga-anụ mmiri. Unu ga-anø n'omụma na ihire, ma ha ga-anø n'orụ. **14** Ndị ohu m ga-abụ abụ n'ihi ọnụ nke juputara n'obi ha, ma unu ga-akwa akwa, n'ihi ihe mgbu nke obi unu, tiekwa mkpuru akwa n'ihi obi ntiwa nke mmuo unu. **15** Unu ga-ahapụ aha unu nye ndị m hoputara nye onwe m ka o bụrụ ihe ha ji abụ ọnụ; n'ihi na Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi ga-etigbu unu, ma o ga-akpø ndị ohu ya aha ozø. **16** Onye ọbụla na-ekpe ekpere n'ala ahụ, ga-eme otu a n'aha Chineke nke eziokwu, onye ọbụla na-ariukwa iyi n'ime ala ahụ ga-anụ iyi n'aha Chineke nke eziokwu. N'ihi na-echezolam nsogbu niile

ndị gara aga, zokwa ha site n'anya m. **17** “N'ihi na lee, ana m eke eluigwe ohuru na uwa ọhuru. O dighị onye ga-echetakwa ndị ochie ahụ ozø; o gaghi abatckwa n'echiche onye ọbụla. **18** Ma nñırjan ọri, tegharjakwa mgbe niile n'obi ụtọ n'ihi ihe nke mu onwe m na-eke, n'ihi na-agà eke Jerusalem ka o bụrụ ihe ọnụ ndị ya ga-abukwa ihe obi ụtọ. **19** Aga m ańurị ọnụ n'ihi Jerusalem, nweekwa obi ụtọ n'ihi ndị m; a gaghi anụkwa olu ikwa akwa n'ime ya ozø, maobụ olu iti mkpuru akwa. **20** “O dighikwa nwa ọhuru nwuchuru anwuchu ga-adị n'ebe ahụ ozø, a gaghi ahukwa agadi nwoke nke na-anozughị ubochị ndị ya; n'ihi na a ga-agunye onye nwurụ mgbe o gbara narị afø tupu o nwụdị dị ka nwantakirị; a ga-agukwa onye na-anorughị narị afø dika onye a bụrụ onu. **21** Ha ga-ewu ulo, biekwa n'ime ya; ha ga-akukwa ubi vainj, riekwa mkpuru ha. **22** Ndị m agaghị ewukwa ụlo hapurụ ya ndị ozø, maobụ ghaa mkpuru n'ubì nke ndị ọzø ga-aghorø rie. N'ihi na dika osisi si adị ndị ogologo oge otu a ka ndị m ga-esi díkwa ndị ogologo oge. Ha ga-ańurịkwa ọnụ n'ihe ahụ ha ji aka ha rupütä. **23** Ha agaghị adogbu onwe ha n'orụ n'efu. Ha agaghị amụtakwa ụmụ ndị ga-emesia nwuchuo ọnwụ. N'ihi na ha ga-abụ ndị Onyenwe anyi goziri, ha na ụmụ ụmụ ha. **24** Tupu ha akpokuo m, aga maza ha. Mgbe ha ka nō na-agwa m banyere mkpa ha, aga m anụ, zakwa ekpere ha. **25** Nkita ọhịa na nwa atụrụ ga-atatakị nri n'otu ebe, ọdum ga-ata ahijịa dika ehi, ma agwo ọjọ niile ga-ata ajal Ha agaghị emeru ihe ọbụla ahụ, maobụ bibie ihe ọbụla n'ugwu nsø m.” Ka Onyenwe anyi kwuru.

66 Ihe ndị a ka Onyenwe anyi na-ekwu, “Eluigwe bụ ocheeze m, ụwa bụkwa ebe mgbakwasị ụkwu m. O bụ ụdị ụlo ginị ka i ga-ewuru m? Ebee ka ebe izuike m ga-adị?” **2** O bughi aka m mere ihe ndị a niile, mee ka ha ji dírị? Otu a ka Onyenwe anyi kwupütara. “Ma olee ndị ihe ha na-atø m ụtọ, o bụ ndị ahụ nwere obi umeala, ndị na-adighị ebuli onwe ha elu, ndị na-amakwa jijii n'okwu m. **3** Ma onye ọbụla nke na-achụ aja ehi dika nwoke na-egbu mmadụ, onye ọbụla jikwa nwa atụrụ achụ aja dị ka onye na-agbaji nkita olu, onye ọbụla na-achụ aja mkpuru oka dị ka onye na-eché ọbara ezi, otu a kwa, onye ọbụla na-esure ụda na-esi isi ụtọ nke ncheta dị ka onye na-efe aruṣi. Ha ahopütarala onwe ha ụzọ nke ha, ha na-enweka mmasị n'ihe aru ha niile. **4** Ya mere, aga m ezitere ha ahụlụ dị egwu, mee ka ihe ahụ ha na-atụ egwu ya biakwasị ha. N'ihi na mgbe m kpørø ha oku, ha azaghị, mgbe m gwara ha okwu, ha egeghị ntị. Kama ha mere ihe ọjọ n'ihi m, horokwa ime ihe ndị ahụ ha maara na m kpørø asị.” **5** Nürnụnụ okwu Onyenwe anyi, unu ndị na-ama jijii n'okwu ya, “Umunnna unu, ndị kpørø unu asị, ndị chupükwara unu n'ihi aha m, ekwuola sị, ‘Ka a sọpuru Onyenwe anyi! Ka anyi lee ụdị ọnụ ga-abụ nke unu!’ Ma a ga-etiinye ha n'ọnodụ ihere. **6** O bụ ginị bụ mkpotu dị n'ime obodo? Ginị bụ oke ụzụ na-ada n'ime ụlonso ukwu Onyenwe anyi? O bụ ụzụ Onyenwe anyi na-eme. Onye ahụ na-akwughachi ndị iro ya ugwo ruuru ha. **7** “Tupu ime amalite ime ya, o mupütalarị nwa ya. Tupu ihe mgbu ya ebido, o mupütala nwa nwoke. **8** Onye jiri ntị ya nütụ ihe dị otu a mbụ? Onye kwa ji anya ya hụ ihe dị otu a? A pürü imupütala otu mba n'otu ubochị? Ka e nwere ike ime ka otu obodo malite idị n'otu ntabi anya? Lee na tupu ihe mgbu nke ọmụmụ nwa ya ebido Zayon amupütala ụmụ ya. **9** Mu onwe m, m ga-eme ka nwa rute n'oge ọmụmụ gharakwa ime ka a muo ya?” ka Onyenwe anyi na-ekwu. “M

ga-emechi akpanwa mgbe m na-eme ka a muputa ya?” ka Chineke gi jürü. **10** “Soronu Jerusalem riuria oñu, soronu ya nwee obi uto, unu ndi niile hürü ya n’anya; soronu ya riuria oñu nke ukwuu, unu ndi ruru uju n’ihî ya. **11** N’ihî na ihe banyere Jerusalem ga-atô unu uto. Unu ga-anujukwa ara nkasiobi ya afô, o bûladị dika nwantakirị si enwe obi uto mgbe o na-arñu ara nne ya nke na-agba nke ọma.” **12** N’ihî na ihe ndî a ka Onyenwe anyi kwuru, “Aga m eme ka udo bara ya uba dika osimiri, mee ka akunuba niile nke ndî mba ọzô dîrị ka mmiri na-asobiga oke. O ga-elekota gi, kurukwa gi, makukwa gi n’aka ya, wugharijukwa gi n’ikpere ya. **13** Dîka nne si akasî nwa ya obi, otu a ka m ga-esi kasie unu obi. O bụ n’ime Jerusalem ka a ga-akasî unu obi.” **14** Mgbe i hürü ihe ndî a, obi gi ga-anuri oñu, iga awasa dika ahijia ọhürü; a ga-emekwa ka aka Onyenwe anyi putâ ihè n’ebé ndî ohu ya nô, ma a ga-egosi ndî iro ya oke iwe ya. **15** N’ihî na lee, Onyenwe anyi ga-eji ọkú bia. Ugbôala ya ga-adikwa ka oke ifufe. O ga-eji ọnurma gosi iwe ya, werekwa ọkú na-enwu enwu baa mba. **16** N’ihî na Onyenwe anyi ga-eji ọkú na mma agha ya kpee ndî mmadu niile ikpe. O ga-egbukwa ọtutu mmadu. **17** “Ndî ahụ niile na-edo onwe ha nsô, ndî na-eme onwe ha ka ha dî ọcha n’ihî ịbanye n’ubí a gbara ogige, ndî ahụ na-eso onye ahụ nô n’etiti ndî ahụ na-eri anu ezi, na oke, na ihe ndî ọzô ahụ niile rürü aru, ga-ezute ọnwụ nke nô na-eche ha niile.” Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya. **18** “Ma mu onwe m, amaara m nke ọma ihe ha zubere ma meekwa, ana m abia ịchikota mba niile na-asu asusu dî iche iche. Ha niile ga-abjâkwa hụ ebube m. **19** “Aga m edokwa ihe irjbama n’etiti ha, zipulkwa ndî fôduru ndû n’etiti ha ka ha gaa n’obodo Tashish, na Libiya, na Lidiya (ndî na-agba àkù n’üta nke ọma) na Tubal, na Griis. E, ha ga-eje na mba niile nke dî anya, n’ofe osimiri, ebe ndî bi n’ime ya na-anubeghi ihe banyere idî ukwuu nke m, maobu hụ ebube m. Ha ga-ekwusakwa ihe banyere ebube m n’etiti mba niile dî iche iche. **20** Ha ga-akpoghachi ụmụnne unu niile site na mba niile, bia n’ugwu nsô m dî na Jerusalem, dika onyinye a na-ewetara Onyenwe anyi. Ha ga-ebute ha n’elu inyinya, n’ugbo agha, n’elu ugboala a na-adôkpü adôkpü, n’elu inyinya muul na n’elu inyinya kamel,” ka Onyenwe anyi na-ekwu. “Ha ga-ebubata ha dika mgbe ndî Izrel na-ewebata onyinye mkpuru ha n’ülönsö Onyenwe anyi n’efere mmemme dî ọcha. **21** Aga m ahorokwa ụfodu ka ha bürü ndî nchajaja na ndî Livayî,” ka Onyenwe anyi kwuru. **22** “Dîka eluigwe ọhürü na ụwa ọhürü ahụ nke m ga-eke ga-esi digide n’ihu m, otu a ka aha unu na agburu unu ga-adigide, ka Onyenwe anyi kwubiri. **23** O ga-abukwa na site n’otu Ọnwa ọhürü ruo nke ọzô, sitekwa n’otu ụbochi izuike ruo na nke ọzô ya, anu ahụ niile bụ mmadu ga-abia, daa, kpôq isiala n’ihu m,” ka Onyenwe anyi kwuru. **24** “Ha ga-apu, jee, lekwasî ozu ndî ahụ niile nwuru anwụ anya, bụ ndî ahụ niile nupuru isi megide m. N’ihî na ikpuru ha agaghị anwụ anwụ, ọkú a kwanyere agakwaghi anyu anyu. Ha ga-abukwara mmadu niile ihe na-aso oyi.”

Jeremaya

1 Ndị a bụ okwu Jeremaya nwa Hilkaya, bụ otu onye n'ime ndị nchukwaja, nọ n'Anatot nke dị n'ala Benjamin. **2** Onye okwu nke Onyenwe anyị bjakwutere n'afọ nke iri na ato n'oge ochichị Amon, eze Juda bụ nwa Josaya. **3** Ozi ndị ozo rukwara ya ntị n'oge Jehoiakim nwa Josaya, bụ eze Juda, ruokwa n'onzwa nke ise n'afọ nke iri na otu nke Zedekaya nwa Josaya, bụ eze Juda kwusiri, mgbe a dökpuṇụ ndị Jerusalem n'agha buru ha ka ha gaa biri na mba ozo. **4** Okwu Onyenwe anyị bjakwutere m, na-asị, **5** "Amaara m gi tupu a tütü ime gi, tupu a muo gi, edoro m gi nsø, ahopütakwara m gi dika onye amumà nye mba niile." **6** Asirị m, "Ewoo, Onye kachași ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị Lee, amaghị m ekwu okwu. Abụ m naanị nwantakirị!" **7** Ma Onyenwe anyị siri m, "Asikwala 'Abụ m naanị nwantakirị,' n'ihi na i ga-agakwuru onye obula m zigara gi, i ga-ekwukwa ihe niile m nyere gi n'iwu. **8** Atukwala egwu n'ihi ha, n'ihi na m mu onwe nonyere gi inapuṇta gi," o bụ ihe Onyenwe anyị kwupütara. **9** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị setipurị aka ya metụ m n'onz, sị m, "Lee, ewerela m okwu m tinye gi n'onz. **10** Lee, taa, ana m eme gi onye nlekota mba di iche iche na alaeze niile, ihopu na ikwada, ila n'iyi na itíkpokwa ha, i wulite ma kókwa." **11** Mgbe ahụ, okwu nke Onyenwe anyị bjakwutere m, na-asị, "Jeremaya, gini ka i na-ahụ?" Azara m sị, "Ana m ahụ otu alaka osisi alumond." **12** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị siri m, "I hụru nke ọma, n'ihi na m na-eche okwu onụ jhụ m na m mezuru ha." **13** Okwu Onyenwe anyị bjakwutere m nke ubgoro abuo na-asị, "Gini ka i na-ahụ?" A siri m, "Ana m ahụ ite mmiri oku, nke na-agbo agbo, nke e mere ka o hulata chee onu ya na ndịda." **14** Onyenwe anyị siri m, "Ihe egwu ga-esite n'ugwu bjakwasị ndị niile bi n'ala a. **15** Ma ugbu a, ana m akpoko ndị niile bi n'alaeze dị n'ugwu," otu a ka Onyenwe anyị kwubiri ya. "Ndị eze ha ga-abịa doo ocheeze ha n'onz uzo ama e si abata Jerusalem, imegide ogologo mgbidi nke obodo ahụ gburugburu, na imegidekwa obodo niile nke Juda. **16** Aga m ekwuputa ikpe niile m megide ha, n'ihi ajo omume ha niile n'igbakuta m azụ, na isure ihe nsure oku na-esi isi ụto nye chi ndị ozo, nakwa ikpo ịsiala nye ihe ndị ahụ niile ha ji aka ha kpuṇ. **17** "Bilie oto, jikere onwe gi, ka i puo gaa gwa ha ihe obula m nyere gi n'iwu. Atukwala ujo ha, ma o bughị ya, aga m emenyi gi egwu n'ihi ha. **18** N'ihi na lee, site taa gaa n'ihi emeela m gi ka i dirị ka obodo e wusiri ike. I díkwa ka mgbidi e ji igwe kpuṇ, na dikà ibo e ji ọla di arọ kpuṇ, iguzogide ala ahụ niile. Iguzogide ndị eze Juda niile, ndịsi ala Juda niile, na ndị nchukwaja niile, na ndị mmapadu ozo. **19** Ha ga-agbalị ka ha megide gi, ma ha agaghị emeri gi. N'ihi na m mu onwe m nonyere gi, aga m anaputakwa gi." Otu ka Onyenwe anyị kwubiri ya.

2 Okwu nke Onyenwe anyị bjakwutere m na-asị, **2** "Gaa, kwuputa na ntị Jerusalem, "Otu a ka Onyenwe anyị kwuru, "Echetara m iñu oku n'obi nke okorobja gi n'oge gara aga ime ihe ga-ato m ụto, iñunanya gi dika onye a lürü ọhụrụ, echetakwara m otu unu si soro m n'ime ọzara, ga n'ala togborō n'efu nke a na-akughi mkpuru. **3** Izrel bụ ihe dị nsø nye Onyenwe anyị, mkpuru mbụ nke owoye ihe ubi ya. Ndị niile ripiara ya ka a gurụ dị ka ndị ikpe mara. Ihe ojoo dakwasijkwara ha." Otu a ka Onyenwe anyị kwupütara. **4**

Nuru okwu nke Onyenwe anyị unu ulọ Jekob, na unu ndị bụ agburu niile sitere n'Izrel. **5** Ihe a ka Onyenwe anyị kwuru, "Gini bụ ihe ojoo nna unu ha chọputara n'ime m, mere ha ji si n'ebé m nọ kpafuo, nọrọ m ebe di anya? Nke mere na ha ghoro ndị nzuzu site n'igbaso aruṣi? **6** Ha ajughi 'Olee ebe Onyenwe anyị ahụ nọ, bọ onye sitere n'ala Ijipt kpoputa anyị, duuru anyị gafee ọzara togborō n'efu, n'ala ọzara na ala olulu juputara, ala nke akpiri ikpo nkụ na nke oke ochichiri, ala ebe o dighị onye na-esi na ya agafee na nke mmapadu na-ebighị na ya?" **7** Qụ m kpobatara unu n'ala na-amị otutu mkpuru, ka unu rie ihe dị ukwuu na ihe dị mma si n'ime ya. Ma unu bara merụ ala m unu mere ihe nketa m ka o ghoro ihe aru. **8** Ndị nchukwaja ajughi sị, 'Olee ebe Onyenwe anyị nọ?' Ndị ikpe ha amaghị m, ndị na-achị ha mehiere megide m, ndị amumà ha bukwa aha Baal ka ha ji ebu amumà, ha gbasoro ihe na-enweghi isi. **9** "N'ihi ya, aga m ebulte ebubo megide unu," Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri ya. "M ga-ebulikwa ebubo megide ụmụ ụmụ unu. **10** Gafee n'onz mmiri Saipros lee anya, zie ozi gaa Keda ma leruo anya nke ọma, ma i ga-ahụ ihe obula yiri nke a. **11** O nwerela mba gbanwere chi ndị ha na-efe? (Q bụ ezie na ha abughi chi.) Ma ndị m ewerela aruṣi na-enweghi isi gbanwere ebube ha. **12** Ka ibubo nwụgụ gi, gi eluigwe n'ihi nke a, maa jijiji, tükowka oke ujo." Otu a ka Onyenwe anyị kwupütara. **13** "N'ihi na ndị m emeela ihe ojoo abuṇ. Ha agbakutala m azụ, bụ Isi iyi mmiri ndụ, gwuoro onwe ha ebe ichebe mmiri nke tipuru etipu na-enweghi ike inagide mmiri obula. **14** Izrel ọ bụ ohu, ka o bụ ohu a mruṇ n'uł? Gini mere o ji ghoro ihe nluta n'agha? **15** Ọdụm agbogola uja, ha ebigboṇa meeekwa ka o nụ olu ha. Ha ebibielia obodo ya laa ya n'iyi, suo ya ọkụ, nke mere na o nweghi onye bi na ha. **16** Ozokwa, ndị ikom Memfis na Tapanhis a kupoala gi isi. **17** Ọ bughi unu onwe unu wetaara onwe unu ihe ojoo di otu a site na iñapụ Onyenwe anyị bụ Chineke unu, mgbe o na-edu unu na-aga n'uzo? **18** Ugbu a, gini bụ uru unu nwetara site n'iga Ijipt sitekwa n'iñu mmiri nke osimiri Nail? Gini bụ uru unu nwetara site n'iga Asirịa, sitekwa n'iñu mmiri si na Yufretis? **19** Ọ bụ ajo omume unu ga-ewetara unu ahụhụ; ahụhụ soo ndaghachi azụ unu bụ ihe ga-adò unu aka na ntị. Tulee ma matanụ n'onwe unu otu o si bürü ihe ojoo na ihe ilu nye unu bụ inupu isi na igbakuta Onyenwe anyị bụ Chineke unu azụ na-enweghi egwu obula n'ime unu banyere m," nke a bụ ihe Chineke, Onye pürü ime ihe niile, kwupütara. **20** "N'oge gara aga, unu gbajiri yoku unu dökapụ agbu jikötara mụ na unu, unu siri, 'Agaghị m ejere gi ozi.' N'ezie, o bụ n'elụ ugwu obula nakwa n'okpuru osisi na-agbasa agbasa, ka i na-edina dika onye akwuna. **21** Ma mụ onwe m kuru gi dika osisi vajin kachași mma nke mkpuru ya dị ndị díkwa mma. Olee otu i siri tuğharja megide m, ghoro ihe rürü aru, osisi vajin ọhịa? **22** N'agbanyeghi na jii ncha sachaa onwe gi, maqbụ jirkwa otutu ntu ncha, ntupọ nke mmechie gi ka dị n'ihi m," Otu a ka Onye kachași ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwupütara. **23** "I ga-esi añaas na-asị, 'A bughi m onye e merụrụ emerụ; o nwebeghi oge obula m ji gbaso Baal?' Leruo ụzo gi anya na ndagwurugwu, tulee ihe ndị i mere. I bụ nne iñyinya ibu dị nkọ, na-agbagharị ebe a n'ebé nke ọzo. **24** Nne iñyinya ibu ọhịa nke mama ụzo ya nke ọma n'ozara, na-esi imi ma o ga-esichaputa oke iñyinya ibu, onye pürü igbochi ya n'oge mmechie ya na oke iñyinya zuru? Oke iñyinya obula choqoro ya agaghị atụfụ oge n'ichugharị ya, n'ihi n'oge ha

chöro mmeko, ha ga-achota ya. **25** Agbala oṣo ruo mgbe i ga-agbara ücken efu, mgbe akpiri ga-akpo gi nku. Ma i na-así, 'O nweghi uru o bara. N'ihi na ahụrụ m chi ndị mba ozo n'anya, aghaghị m igbaso ha.' **26** "Dịka a na-eme onye ohi ihe ihere mgbe e jidere ya, otu a ka a ga-eme ụlo Izrel ihere, ha onwe ha, ma ndị eze ha, ma ndịsi ha, ndị nchua ja ha na ndị amuma ha. **27** Ha na-así osisi, 'Nna m ka i bụ, 'na-asikwa nkume, 'O bụ gị mṣru m.' Ha agbakutala m azụ, ju iche m ihu. Ma mgbe ọbụla nsogbu bjakwasiri ha, ha na-así, 'Bia, zoputa anyị.' **28** Olee ebe chi ndị ahụ i meree nye onwe gi nọ? Ka ha bia, ma ọ bụru na ha nwere ike izoputa gi, mgbe nsogbu bjakwasiri unu. N'ihi na gi, bụ Juda, nwere ọtụtụ chi díka i si nwee ọtụtụ obodo. **29** "Gịnj mere unu ji ekwu okwu ebubo megide m? Unu niile enupula isi megide m," ka Onyenwe anyị kwuputara. **30** "N'efu ka m tiri ụmụ unu ihe; ma nke a emeghi ka ha nabata ido aka na ntị. Dịka ọdum na-adogbu anụ, mma agha unu eripiala ndị amuma unu. **31** "Unu ndị ọgbọ a, tuleenụ okwu nke Onyenwe anyị: "O nweela mgbe m bụ ọzara nye ndị Izrel ma ọ bụkwanụ ala gbara oke ochichiri? Gịnj mekwaranụ ndị m ji na-así, 'Anyị enwerela onwe anyị iわaghari, anyị agaghị abjawkutekwà gị ozo?' **32** Nwaagboghị ọ na-echefu ọla ičho mma ya, nwanyị a na-alụ ọhụrụ ọ na-echefu ngwa ičho mma ya? Ma n'ime ọtụtụ ubochị nke a na-apughị iğütä onụ, ndị m echefuola m. **33** Lee ka unu si bụru ndị oka n'igbaso ihunanya. O bulađi ụmụ nwanyị dị njo karışta nwere ike ịmụta ihe site n'uzo unu. **34** N'uve unu ka achorata ọbara ndị ogbenye na-enweghi ihe ojooj ha mere, n'agbanyeghi na unu ejideghị ha ka ha n'agbaka uzo. Ma unu gara n'ihi **35** na-asikwa, 'Emeghi m ihe ojooj, o dighị eweso m iwe.' Ma aha m ekpe unu ikpe, n'ihi na unu na-así, 'Emeghi m mmechie.' **36** Gịnj mere unu ji na-apaghari na-agbanwe uzo unu ọtụtụ mgbe? Ijipt ga-etylne unu n'onođu ihere dika ndị Asirịa mere unu. **37** Unu ga-ebu aka unu n'isi mgbe unu si ebe ahụ na-apụ, n'ihi na Onyenwe anyị ajula ndị ahụ unu tukwasiri obi. Ha agaghị enyere unu aka.

3 "Ọ bụru na nwoke agbaara nwunye ya alukwaghị m, nwanyị ahụ ahapụ ya puo ga lürü nwoke ozo, di mbụ ya ahụ, o kwestiri ilaghachi ka ọ luokwa ya ozo? Ọ bụ na agaghị emerụ ala ahụ nke ukwuu? Ma unu ebiela ndị díka ndị akwuna nwere ọtụtụ ndị iko, ọ bụ ubgu a ka unu ga-alaghachikwute m?" otu ka Onyenwe anyị kwuputara. **2** "Welie anya gi abụo ma lee ebe niile nke dì elu nke ọhịa na-adighị n'ala a, olee ebe gi na ndị ikom na-edinakobeghi n'ikwa iko? I na-anọ n'akukụ uzo niile na-eché ndị iko, na-anokwa díka onye Arebiịa n'ozara. I werela ịkwa iko gi niile na ihe ojooj gi meruoj ala a. **3** Ọ bụ nke a mere mmiri ji kwusi izokwara unu, ọbụla dì mmiri nke na-ezo n'oge okochi. N'ihi na unu bụ ndị akwuna, ndị ihere na-adighị eme. **4** O dibeghi anya mgbe unu kporo m, sị m, 'Nna m, i bụ enyi m kemgbé m dì na nwantakirị. **5** Iwe gi o ga-adigide mgbe niile? Iwe gi dì ọkụ ọ ga-adigide ebighị ebi?" Otu a ka unu si ekwu okwu, ma unu nogidesiri ike na-eme ihe ojooj niile unu nwere ike ime." **6** Ozi a, nke si n'onụ Onyenwe anyị püta, rutere m aka n'oge eze Josaya na-achị. Lee ihe ọ gwara m. "I hụla ihe Izrel na-ekwesighị ntukwasị obi na-eme? Ọ gaala n'elu ugwu ọbụla dì elu nakwa n'okpuru osisi ndị ọbụla, na-akwa iko n'ebe ahụ. **7** Echere m na mgbe o mesiri ihe ndị a niile na ọ ga-aloghachikwute m, ma ọ lötäghị. Nwanne ya nwanyị bụ

Juda, onye na-ekwesighị ntukwasị obi hukwara ya. **8** Enyere m Izrel na-ekwesighị ntukwasị obi akwukwọ alukwaghị m, chupụ ya n'ihi ndị ịkwa iko ya, ma lee na nwanne ya nwanyị onye na-ekwesikwaghị ntukwasị obi bụ Juda atughị egwu. Ọ gakwara n'ihi ịkwa iko. **9** Ma nke a emeghi ka ihere mee ya. O meruola ala, ọ na-akwakwa iko site n'ife nkume na osisi. **10** N'agbanyeghi nke a, nwanne ya nwanyị nke na-ekwesighị ntukwasị obi, bụ Juda ejighị obi ya loghachikwute m, maqbụ naanị nlögħachi aghugħo, "otu a ka Onyenwe anyị kwuputara. **11** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị sıri m, "Izrel na-adaghachi azu na-egosi onwe ya n'onye ezi omume karja Juda onye na-agħo aghugħo. **12** Gaa, kwusaa ozi a n'uzo ugwu, na-así, "Lota, gị Izrel nke na-ekwesighị ntukwasị obi," otu a ka Onyenwe anyị kwuputara, 'Agaghị m ewesokwa gi iwe ozo, n'ihi na abụ m onye obi ebere,' otu a ka Onyenwe anyị kwuputara, 'Agaghị m ewe iwe ruo mgbe ebighị ebi. **13** Naanị nabata na i bụ onye ikpe mara, na i nupula isi megide Onyenwe anyị, bụ Chineke gi. Kwuputa na i werela onwe gi kesara ndị mba ozo dì iche ihe n'okpuru osisi ndị niile, na i jukwara irubere m isi." Otu a ka Onyenwe anyị kwuputara. **14** "Løghachinu unu ndị na-ekwesighị ntukwasị obi," ka Onyenwe anyị kwuputara, sị, "n'ihi abụ m di unu. M ga-ahorø unu, otu onye site n'otu obodo na mmapu abuoj site n'otu agbūru. M ga-apkogħachi unu Zayon. **15** Mgbe ahụ, aga m enye unu ndị ozuż aturju masirị m, ndị ga-eji amamihe na nghota duo unu. **16** N'ubochi ahụ, mgbe önüogugu unu mħbarra dì ukwuu n'ala ahụ," otu ka Onyenwe anyị kwubiri ya, "ndị mmapu agaghị asikwa ozo, 'igbe ogħbugha ndu nke Onyenwe anyị.' Ọ gagħi abakwa ha n'obi maqbụ ha echeta ya; ọ gagħi adjikwa ha mkpa maqbụ emeputakwa ozo. **17** Mgbe oge aħħar ruru, aha a ga-akpo Jerusalem bęt Oħċeże Onyenwe anyị. Mba niile kwa ga-ezukqata n'ebe ahụ ife m ofufe. Ha agakwaghị agħbaso echiche obi ojooj ha. **18** N'ubochi ahụ ndị Juda ga-adinjere ndị Izrel, ha abuoj ga-ejikota aka site n'ala ahụ dì n'ugwu bia n'ala nke m nyere nna nna unu díka ihe nketa." **19** "Mụ onwe m kwuru si, "Lee ka o ga-esi masi m imeso unu mmeso díka unu bęt ụmụ m ndị ikom, nye unu ala di mma nke ga-ewetara unu օnū, nke bu ihe nketa kachasị mma na mba niile." Ana m eche na unu ga-akpo m 'Nna' ma hapu iwezuga onwe unu site n'igbaso m. **20** Ma díka nwunye na-ekwesighị ntukwasị obi, i gosila onwe gi, O Izrel na i bụ onye a na-ekwesighị itukwasị obi" Otu a ka Onyenwe anyị kwuputara. **21** A na-anụ użu mkpu akwa n'elu ugwu. Ọ bụ użu akwa ụmụ Izrel ndị na-arịo arịo n'ihi na ha ebiela ndị mmechie; ha echefuokwala Onyenwe anyị bụ Chineke ha. **22** "Løghachinu, unu bụ ndị na-adaghachi azu. Mụ onwe m ga-agħo unu ndaghachī azu unu." Ma unu na-aza sị, "E, anyị na-aloghachikwute gi n'ihi na gi onwe gi bụ Onyenwe anyị Chineke anyị. **23** N'ezie, aghugħo, ka mkpotu ofufe nke aruṣi niile, n'elu ugwu nta dì iche ihe na n'elu ugwu niile bų, n'ezie, n'ime Onyenwe anyị, bụ Chineke anyị ka nzoputa Izrel dì. **24** Ma site mgbe anyị dì na nwantakirị, ihe ihere ahụ eripiala mkpuru sitere na ndögħbu n'orū nke nna nna anyị ha igwe anu ụlo na ehi ha, ụmụ ha ndị ikom na ụmụ ha ndị inyom. **25** Ka anyị dinara ala n'ihere anyị, ka օnodu oke ihere dırị anyị kpuchikwa anyị. Anyị na nna nna anyị ha emehiela megide Onyenwe anyị Chineke anyị; site mgbe anyị dì na nwantakirị ruo taa o nwesbegħi mgbe anyị ji rube isi ime ihe Onyenwe anyị Chineke anyị nyere n'iwu."

4 “O bürü na unu bü Izrel, ga-alota, ka Onyenwe anyi kwubiri, mü ka i ga-aloghachikwute,” “O bürü na unu ewezuga arusi ndị ahụ rürü aru site n’ihu m, hapu isi ebe m n’kpfuo, **2** o bürükwa na unu ga-eji eziokwu, ikpe ziri ezi na ụzo ezi omume n’ụo iyi si, ‘Dika Onyenwe anyi na-adị ndị,’ mgbe ahụ mba niile ga-agozi onwe ha site na ya nyakwaa isi n’ime ya.” **3** Ihe ndị a ka Onyenwe anyi na-agwa ndị Juda na Jerusalem si, “Kozeenụ ala ubi unu nke unu na-akobeghi; unu akụnyela mkpuru ubi unu n’etiti ogwu. **4** Bienu onwe unu ugwu nye Onyenwe anyi, biekwanu mkpuruobi unu ugwu, unu ndị Juda na ndị bi na Jerusalem ma q’bughi otu a, iwe m ga-abiajkwasi unu dikà oku, n’ihu ihe oqo niile unu mere, o ga-ere ma q’dikwaghị onye ga-emenyu ya. **5** “Kwputa ya na Juda, kwusaa ya na Jerusalem si, ‘Fūonụ opì n’ala ahụ niile.’ Tienụ mkpu n’uzo mmadu ga-aghotà ya. Gwanu ndị Juda na Jerusalem ka ha zukotaa gbaga n’obodo ndị ahụ niile e wusiri ike. **6** Bulie ihe i gosi ụzo i ga Zayon! Gbaganụ zoo onwe unu. Unu atufula oge! Lee na mü onwe m na-ewebata mbibi na ila n’iyi site n’akụkụ ugwu.” **7** Dika ọdum si n’ebe o zoro onwe ya amaputa, ka onye a na-ebibi mba niile si abia. O hapu a ebe obibi ya, na-abia ila Juda n’iyi. O ga-etidasị obodo niile nke Juda, q’dikwaghị onye ga-ebi n’ime ha. **8** Ya mere, yikwasinu onwe unu uwe mkpe; kwaanu akwa, tiekwanu mkpu akwa, n’ihu na onụma Onyenwe anyi esitebeghi n’ebi Juda no wezuga onwe ya. **9** “N’ubochi ahụ,” ka Onyenwe anyi kwuputara, “Obi ndị eze na ndịsi ochichi ga-ada mba; ahụ ga-akpọnwụ ndị nchüaja, otu a kwa, ihe ga-eme ga-eju ndị amuuma anya.” **10** Mgbe ahụ ekwuru m si; “Ewoo, Onye kachasị ihe niile elu, bü Onyenwe anyi lee na i ghogbuola ndị a na Jerusalem site na i si, ‘Unu ga-enwe udo,’ mgbe mma agha di anyi n’olu.” **11** N’oge ahụ, a ga-agwa ndị a na Jerusalem, “Ifufe di oku, nke sitere n’ebe di elu ihe na-adighi si n’ozara na-efebata irute ndị m. Ma q’bughi ifufe maka ifucha, maqbụ imē ka adị ocha, **12** o bụ ifufe nke di oke ike karịa nke na-esite na mü. Ugbu a, ana m ekwputa okwu ikpe n megide ha.” **13** Leeanya, ha na-abia dikà igwe ojii. Ugbuala agha ya na-abia dikà oke ifufe, inyinya ha niile na-agbasikwa ọso ike karịa ugo. Ahụdirị anyi, anyi aburulà ndị e bibiri ebibi! Anyi aburulà ndị na-agwa ila n’iyi! **14** Jerusalem, sachapụ mmehie di gi n’obi, ka a zoputa gi. Ruo ole mgbe ka echiche mmehie ga-ejuputa gi obi? **15** Otu olu na-akposa site na Dan, o na-akposa ila n’iyi site n’ugwu niile nke Ifrem. **16** “Gwa mba niile otu a, ha abiala, kpösaa banyere Jerusalem: ‘Ndị agha ga-agba gi gburugburu na-abia site n’ala dì anya, na-eti mkpu agha megide obodo niile nke Juda. **17** Ha ga-agbakwa Jerusalem gburugburu dikà ndị agha na-eche ubi a gbara ogige nche, n’ihu na ndị bi n’ime ya enupula isi megide m,’” Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya. **18** “Uzo gi na omume gi niile bueteere gi ihe ndị a. Nke a bụ ntaramahụgi gi. Lee ka o si di ilu! Lee ka o si emibanye n’ime obi.” **19** Ihe mgbu a di ukwuu. Lee na apughị m ịnagide ya. Obi m o, obi m o! Lee ka obi m si ada m gbum gbum. Apughịkwa m ịnọ juụ. Ana m anụ ụda opì ike, na-anukwa ụzụ agha. **20** Mbibi na-arị mbibi ibe ya elu, lee na laala ala a niile n’iyi. Na mberede, e bibiela ụlo ikwu anyi niile; a dökasịkwa akwa mgbochi ha niile. **21** Ruo ole mgbe ka m ga-anogide na-ahụ okoloqo agha ndị a na-alụ? Ruo ole mgbe kwa ka m ga-anogide na-anụ ụda opì ike? **22** “Ndị m bụ ndị nzuzu, ha amaghị m. Ha bụ umuntakirị ndị na-enweghi uche, ha enweghi nghota ọbụla.

Ha bụ ọkachamara n’ihe gbasara ajo omume, ma ha amaghị otu esi eme ezi ihe ọbụla.” **23** Elere m anya n’uwa hu na ọ bụ ihe togborogor n’efu, leekwa anya na mbarra eluiwge, ma o nweghi ihe dì ya. **24** Elere m anya n’ugwu ukwu, hụ na ha nama jijiji, leekwa anya n’ugwu nta, hụ na ha na-añaghari añañaghari. **25** Elere m anya ma ahughị mmadu ọbụla, umu nnunụ niile dì na mbarra eluiwge efefusala. **26** Alà oma ahụ aghoqà ozara, obodo niile aghoqà mkputamkpu ebe n’ihu Onyenwe anyi, n’ihu oke iwe ya. **27** Ihe a ka Onyenwe anyi kwuru, “A ga-ebibi ala ahụ niile, ma agaghị m ebibicha ya kpamkpam. **28** Uwa ga-eru iụjụ, mbarra eluiwge ga-agbakwa ọchichiri. N’ihu na ekwuola ya, agaghị m agbanwe obi m. Ekpebiela m ya, agaghị m alakwa azu n’ihe m zubere ime.” **29** Ndị mmadu niile ga-agbapụ ọso site n’obodo ha mgbe ha nru ụzu ndị agha na-agba ụta n’o n’elu inyinya na-abia nso nso. Ha ga-ezo onwe ha n’ohịa; ndị ọzokwa ga-agbalaga zoo onwe ha n’ugwu ukwu. Obodo ha niile ga-atogborokwa n’efu, mgbe ndị mmadu si n’ime ya gbatu ọso n’ihu oke ihe egwu. **30** Gini bụ nke a, gi onye na-enweghi olileanya? Gini mere unu ji yiri uwe uhie, were ọlaolu ọlaedo di oke ọnụ yiri n’olu? Gini mere unu ji were ihe ịchọ mma tee n’anya unu? N’efu ka unu na-eme onwe unu ka unu di mma. Ndị iko unu na-eleli unu; ndị unu ka ha na-achọkwa. **31** Ana m anụ olu iti mkpu akwa nke yiri olu akwa nwanyị imē na-eme, o di ka ude nwanyị na-agbalị ịmputa nwa mbụ ya. Ma olu akwa m nru ụbụ nke ada Zayon, ebe o n’o na-eku ume ike ike. O dara n’ala gbasapụ aka ya, ma na-akwa akwa na-asi, “Onye nwụrụ anwụ ka m bụ! Lee, ndị m ka e nyere ndị ogbu mmadu.”

5 “Jegheria n’okporoziu niile dì na Jerusalem, legheria anya, ma mara, chọkwanu gburugburu n’ama ya niile. Ma unu o ga-achoputa otu onye, bu onye na-eme ihe ziri ezi, na onye na-achọ eziokwu. M ga-agbagharakwa obodo a **2** Ọ bụ ezie, na ha na-asi, ‘Dika Onyenwe anyi na-adị ndị,’ ma ha ka na-añụ iyi n’okwu ụgha.” **3** Onyenwe anyi,anya gi abụo o bughi eziokwu ka o na-achọ? ! tiela ha ihe, ma o metughi ha n’ahụ. I gwepiara ha, ma ha enweghi a nabata ịdọ aka na ntị. Ha emeela ka ihu ha sie ike karịa nkume, ha ajula ịchichari. **4** Mgbe ahụ, a sịri, “Ndị a bụ naanị ndị ogbenye na ndị na-enweghi uche, ha amaghị ihe ọbụla gbasara ụzo Onyenwe anyi, na iwu nke Chineke ha. **5** Aga m ejekwuru ndị ndu, gwa ha okwu si, n’ezie ha maara ihe gbasara ụzo Onyenwe anyi, marakwa iwu niile nke Chineke ha.” Ma ha onwe ha n’otu obi agbajuela iyagba ahụ, tijiekwa agbu niile. **6** Ya mere, aga m eme ka ọdum si n’oke ọhia bia lịso ha ogu; nkita ọhia bi n’ozara ahụ ga-ebibi ha. Otu a kwa, agụ ga-abia makpuru nso nso obodo ha idokasị onye ọbụla si n’ime obodo ahụ na-apụta. Ihe ndị a ga-emeze n’ihu na nnupu isi ha adịla ukwuu, na n’ihu na ndaghachi azụ ha site na iso ụzo m adịla ukwuu. **7** “N’ihu gini ka m ga-eji gbaghara unu? Lee na umu unu ahapula m, na-agbaso, ma na-eji chi ndị na-abughị chi na-añụ iyi. O bụ m gbooro ha mkpa ha, ma ha nogidere na-akwa iko. Ha jikwa ụlo ndị akwuna mere ebe ha na-ezukọ. **8** Ha rijuru afọ, gbaa abuba di ka oke inyinya. Onye ọbụla n’ime ha kwa na-esighari imi na-akpoku nwunye na-abughị nke ya. **9** Ma Onyenwe anyi na-ajụ ajụjị si, m ga-ahapụ ịta ha ahụ n’ihu ihe ndị a niile? M ga-ahapụ ibotara mkpuruobi m ọbo megide mba di otu a?” **10** “Baanụ n’ime ubi vajinị ha a gbara ogige kposaa ihe dì n’ime ya, ma unu emebila ya kpamkpam. Gbajisien alaka ya

n'ihi na o nweghi ogé ndí a ji búru ndí nke Onyenwe anyí. **11** Onyenwe anyí ekwuola ya sí, Lee, uló Izrel na uló Juda egosila na ha abughi ndí e kwasiri itükwasí obi." Otu a ka Onyenwe anyí kwuputara. **12** Ha ekwuola okwu ugħha megide Onyenwe anyí. E, ha ekwuola sí, "O nwegħi iħe Q ga-eme! Ihe ojøq əbula agagħi adakwasí anyí; mbib neke ɻunwá n mma agha na-eweta agagħi erute anyí nso. **13** Ndí amúma ndí a niile dika ikuku, nke okwu nwere iši na-adighi n'ime ha. Ya mere, ka ihe ahū niile ha búru n'amúma bjakwasí ha." **14** N'ihi ihe ndí a niile, ihe ndí a ka Onyenwe anyí Chineke Onye pūrū imé ihe niile kwuru, "N'ihi na okwu ndí a esitela n'onq n'dí a pūta, aga m eme ka okwu m, nke si għi n'onq na-aputa, ghqoq oku. Aga m emekwa ka ndí a ghqo nkú oku ahū ga-erepia. **15** Unu būndi Izrel," otu a ka Onyenwe anyí kwubiri, "Aga m eme ka otu mba si n'ebi di anya bia megide unu. Q bū mba nadid site na mgħbe oħcie, mba dī ike, nke unu na-adighi anu asus ha, ndí unu na-adighi aghotha okwu ha. **16** Akpa àkū ha dika ili ghare ogħe; ha niile bükwa ndí dike n'agħha. **17** Ha ga-eripja ihe niile unu wetara n'ubi, ya na nri niile unu nwere. Ha ga-ebibi ɻum unu ndí nwoke na ndí nwanyi. Ha ga-ebibi igwe ewu na aturū unu, na igwe ehi unu. Ha ga-ebibikwa osisi vajn na osisi fiġi unu. Q bū mma agha ha ka ha ga-eji bibie obodo unu niile e wusiru ike, bū obodo ndí ahū niile unu na-atükwasí uċhe. **18** "Ma q-buladji na n'ubochi ndí ahū," otu a ka Onyenwe anyí kwuputara, "Agagħi m ēbibicha unu kpamkpam. **19** O ga-erukwa, mgħbe ndi mmađu ga-aju ajjuu sí, 'Għin mire Onyenwe anyí Chineke anyí ji mee anyi ihe dī otu a?' Unu ga-agħwa ha si, 'Dika unu si għboktu ya azu malite ife chi ndi mba ożo n'ala nke aka unu, otu a ka unu ga-esi kpoq isiala n ye ndi mba ożo n'ala na-abuġħi nke unu.' **20** "Kwupuata ihe ka ulo Jekob nurū ya, kwusaa ja na Juda. **21** Nuruñu ihe ndí a, unu ndí nzuzu na ndí na-enwiegħi uċhe, unu ndí nwere anya nke na-adighi ahū uzo, na unu ndí nwere ntí nke na-adighi anu ihe. **22** Otu a ka Onyenwe anyí kwuputara, na-ajju si, o kwasighi ka unu tħo m egwu?" "O kwasighi ka unu maa jijji n'ihu m? Emeela m ka uzuzu búru oke osimiri nwere. O bükwa unctionar ebighi ebi nke o na-enwiegħi ike ċigafe. Ebili mmiri nwere ike magħaria, ma nke a apuġħi imē ka osimiri si n'onqodu ya wezuga onwe ya. Osimiri nwere ike bigbqo, ma q-puġi ċigafe oke ahū. **23** Ma ndí a nwere obi nke na-enupu isi, na obi nke na-adighi ekwe ekwe. Ha atuġħarjalha wezuga onwe ha. **24** Ha adighi as-i onwe ha, 'Ka anyi tħo egwu Onyenwe anyí Chineke anyí, onye na-enye anyi mmiri ozuso n'oge ya, o bükwa ya na-eme ka anyi na-eWEBATA ihe ubi anyi n'oge ya.' **25** Ajo omume unu emeela ka ihe ndí a hapu irute unu aka. Mmehie unu anapula unu ihe qma gaara abu nke unu. **26** "E nwere ndí ajo mmađu n'etiti ndí m, ndí na-edo onwe ha dika ndi mmađu na-esiri nnunni onya, dika ndi na-esi onya ka ha nwude mmađu. **27** Dika nkata a kparra nke mnunji jupuṭata n'ime ya, ulo ndi dī otu a jupuṭata n'aghugħo. N'ihi nke a, ha għorġo ndi ogaranya na ndi dī ike, **28** ha amala abuħba, anu ahū ha na-akwokwa mħarrumru. Ajo oru ha enwiegħi nsotu; ha adighi aħċokwa ikpe ziri ezi. Ha adighi ekwuchitka onu ony na-enwiegħi nna; ha adighi ekwuchitka onu ndi ogbenye imē ka ha nweta iħreeru ha. **29** M ga-ħapu ita ha ahħu n'ihi ihe ndí a niile?" ka Onyenwe anyí kwuputara, na-ajju. "M ga-ħapu iħbor onwe m qbō megide mba dī otu a?" **30** "Ihe ojøq nke joġibara njo oke emeela n'ala a. **31** Lee, ndí amúma na-ebu naanji amúma ughha, ndí nchħajja na-achikkwa

ndí m site n'ochħiċċi nke n'aka ike, ma lee, ndí m hħru ndú dī otu a n'anya. Għinikwa ka unu ga-eme n'oge ikpeazu."

6 "Għbalaganu unu ɻum Benjamin! Sitenu na Jerusalem għapu! Għbuon opip ike na Tekoa! Bulieni ihe ngosi elu na Bet-Hakerem! N'ihi na lee, ihe ojøq si n'akuk ugwu na-abia, e, mbib dī ukwuu na-abia. **2** Aga m ebibi ada Zayon, onye mara ezi mma, na onye dikkwa pekepeke. **3** Ndí na-azu atur ga-eduru iġwie aturū bija megide ya. Ha ga-ama ul-o ikwu ha għburugħburu ya. Onye əbula n'ime ha ga-elekotazi akuk ala nke o ketara anya nke qma. **4** "Jikeren ibu agha megide ya! Bilieni, ka anyi buso ha agha n'ehħie. Ma lee, anyanw ebidola ġda, onyinno anyasj na-eseti pikkwa onwe ya. **5** Ya mere, bilieni ka anyi buso ha agha, q-buladji n'abal! Ka anyi bibie ebe ha niile e wusiri ikel!" **6** Ihe ndí a bū ihe Onyenwe anyí, Onye pūrū imē ihe niile, kwuru, "Gbūtusien osisi niile, wuonu nkawwa oġġu għburugħburu Jerusalem. A għagħi ita obodo a ahħu, n'ihi na mmeġbu jupuṭata n'ime ya. **7** Dika mmiri si esite n'ololu mmiri na-asoputa otu a ka ajo omume na-esite n'ime ya na-asoputa. Ihe ike na mbib ka a na-anu n'ime ya; orja ja niile na onya ja niile ka a na-ecċe n'ihi m oġġi niile. **8** Nabata ġid q-ġaqfa n-ġidha iħi na ntí m, għi Jerusalem, ka m għara ġibaku ta'gi azu, mee ka ala għi tgħoż n-efu, ka mmađu əbula hapukwa inwe ike ibi n'ime ya." **9** Nke a bū ihe Onyenwe anyí, Onye pūrū imē ihe niile kwuru, "Ka ha t-tuqtokasja ndi niile fodur n'alha Izrel nke qma, dika e se iż-attuqtoka m kpkku niile dī n'osisi vajn; weren iħi chogħarija n'alaka niile, dika onye oġħi m kpkku vajn si eme." **10** Ma onye kwanu ka m nwere ike ġiwa okwu ma dqqi aka na ntí? Onye ga-eġe ntí injur iħi m-na-ekwu? Ntí ha emechiela ruo na ħażżeġ ike inu iħe əbula. Okwu Onyenwe anyí aghoqla ihe ha na-achhogħi inu ożo; nke na-adighi ewetara ha obi u. **11** Ma őnnuma Onyenwe anyí juru m obi, apuġħi m īnagħide ya n'ime m. "Wukwasj ya n-ħaġġ umuntakħiż ndi no n'okporożu; wukwasikwa ya ɻum orokrobja ebe ha zukor. Q-buladji di na nwunye ga-anġru u fu őnnuma ahū, ndí agadi na ndi ahū merela nnoq eżiġgo agadi. **12** A ga-ewere ulo ha nyefee n'aka ndi ożo. A ga-ewerekwa ala ubi ha na ndi nwunye ha n ye ndi ożo, mgħbe m setipur iħi n-ġidha iħi q-ġib. Ha na-asi, 'Udo dī, udo dī,' mgħe udo na-adighi. **13** "N'ihi na site n'onse ukwu ruo n-żonje dikkarsir iħta, o bū naanji akpiri uru na-ecċiżi ezi ka e ji maha ha. Q-buladji ndi amúma na ndi nchħajja na-ettinyekwa aka n-ħoru aghħugħo. **14** Ha na-ekċi onya ndi m, dika a ga-asi n-ġidha iħi q-ġib. Ha na-asi, 'Udo dī, udo dī,' mgħe udo na-adighi. **15** O nwere uzo őnnuma ha ndi a rur aru si eme ha iħiere? Mba! Iħiere adighi eme ha ma oħi. N'eżie, ha amakwagħi iħe a na-akpo inwe iħiere! N'ihi ya, ha ga-ada n'etiti ndi dara ada. Ha ga-aṣo ngongox mgħe m tara ha ahħu. "Oħra iħi Onyenwe anyí kwuru, "Guzonu n-ħebe niile uzo għbarab abu. Lee anya. Juqon ujuu banyere okporożu oħċie ahū. Jupuṭanu ebe uzo qma ahū dī, jeenu ije n'ime ya. Unu għbaso ya, unu ga-achotara m kpkku obi unu ebe izu. Ma għin ka unu kwuru? Unu siri. Anyi agħagħi agħbaso uzo qma ahū." **17** Ahopuṭata m ndi nċhe doo ha iċċebe unu. Agħawwara m unu okwu si, 'Naanu ntí n'uda opip ike ha.' Ma unu kwuru si, 'Anyi agħagħi eġe ntí!' **18** Ya mere, nuruñu, unu mba niile; leżien anya, unu ndi akaebe niile, ka unu hħru iħe na-aga ġibjakwasij ha. **19** Nuru, għi ɻuwa, lee, ana m aġa iwtetara ndi a il-a n'iyi, nke

bü mkipurū atumatu ojoq ha niile, n'ihi na ha jürū ige ntī n'okwu m. Ha jukwara īnabataro onwe ha iwu m. **20** Gini ka m ji ihe nsure okù na-esi isi ụto nke unu si n'obodo Sheba bubata, eme? Gini ka m ji ụda kalamus ọma unu si mba dìanya bubata eme? Ajula m īnabata aja nsure okù unu niile. Aja niile unu na-achu adighị ato m ụto." **21** Ya mere, ihe ndị a bụ bù Onyenwe anyị kwuru, "Aga m etinye ihe iṣo ngongo n'uzo ndị a si agafe. Nna na nwa ya ga-aso ngongo n'elu ya; otu a kwa, ndị agbataobi na enyi ha ga-alà n'iyi." **22** Otu a ka Onyenwe anyị kwuru, "Lee, ndị agha si n'alà dì n'ebé ugwu na-abịa; mba dì ukwuu ka a na-apkopolitekwa site na nsọtụ niile nke ụwa. **23** Ha jì ụta na übe, ha bụ ndị afọ tara mmiri, ndị na-adighị eme obi ebere. Ha na-ebigbo dika mbigbo nke osimiri, dika ha na-anokwasị n'elu inyinya ha. Ha na-abia dika ndị ikom e doro n'usoro ibu agha, ibuso gi agha, Ada Zayon." **24** Anyị anụla akukọ banyere ude ha, ike agwụla aka anyị abuq kpamkpam. Oke ihe mgbu na-ejide anyị dì ka nke nwanyị ime na-eme. **25** Ka onye ọbụla gharakwa iga n'ubi, maqbụ ijegharị n'okporozu, n'ihi na ndị iro ji mma agha na-agaghari, egwu dijkwa n'ebé niile. **26** Unu ndị m, yikwasinụ onwe unu uwe mkpe. Tırıqonụ onwe unu na ntụ, ruonụ uju, ma kwaanụ akwa, dika nwanyị na-eru uju n'ihi ọnwụ otu nwa nwoke ọ mutara. N'ihi na onye mbibì ahụ ga-abịakwasị anyị na mberede. **27** "Emeela m gi ka i bụrụ onye na-anwapata ọla, ma ọla ahụ bukwa ndị m. Achorọ m ka i nyochaa ma nwaputakwa ụzo ha niile. **28** Ha bụ ndị nnupu isi, ndị nwere obi n'azụ, ndị na-ejegharị na-ekwutọ ibe ha. Ha bụ bronz na igwe; ọ bükwa ndị rụrụ arụ ka ha na-ebi. **29** Ngwa ọrụ ọkpụ uzu na-afunwu okù ike ike, ime ka ọkụ rechapụ akukọ igwe ahụ na-enweghi isi, ma nnucha ahụ na-agà n'ihi abaghị uru, n'ihi na anuchapughi ndị ajo omume. **30** Ọlaucha a jürụ ajụ ka akporo ha, n'ihi na Onyenwe anyị ajula ha."

7 Ndị a bụ okwu nke sị n'ebé Onyenwe anyị nō bjakwute Jeremaya. **2** "Guzo n'oni ụzo ama nke ụlo Onyenwe anyị kwusaa ozi a n'ebé ahụ, "N'nrunụ okwu Onyenwe anyị, unu ndị Juda niile, ndị na-esi ri'oni ụzo a niile na-abata ife Onyenwe anyị ofufe. **3** Ihe ndị a bụ ihe Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, bi Chineke Izrel na-ekwu. Mezienụ ụzo unu na omume unu niile, m ga-ekwe ka unu biri n'ebé a. **4** Unu atukwasịla uche unu n'okwu aghughọ niile a na-agwa unu na-asi, "Nke a bụ ụlọnsö ukwu Onyenwe anyị, ụlọnsö ukwu Onyenwe anyị, ụlọnsö ukwu Onyenwe anyị!" **5** O bụrụ na unu emee ka ụzo unu na omume unu guzozie, ọ bụrụ na unu emesoo ibe unu mimeso n'uzo ikpe ziri ezi, **6** O bụrụ na unu ahapụ imegbu ndị ọbia, na ndị na-enweghi nna, maqbụ nwanyị di ya nwurụ; ọ bụrụ na unu aju iwufo ọbara onye aka ya dì ọcha n'ebé a, ọ burulkwa na unu aju igbaso chi ndị ọzo nke na-ewetara unu nsogbu, **7** mgbe ahụ, aga m ekwere ka unu biri n'ebé a, n'alà a m nyere nna nna unu ha, ruo mgbe ebighị ebi. **8** Ma lee, ihe unu na-eme ubgu a bụ ịtukwasị uche unu n'okwu aghughọ nke na-enweghi isi. **9** "Unuaga a n'ihi na-ezu ohi, na-egbu mmadu ibe unu, na-akwa iko, ma na-eji chi ndị ọzo na-anụ iyị? Unu ga-anogide na-achụ aja ihe nsure okù na-esi isi ụto nye Baal, ma na-agbaso chi ndị ọzo unu na-amaghị? **10** Unu ga-emecha bịa guzo n'ihi m n'ulonsö a, nke a kpokwasịrị aha m, na-asi, "Anyị nō na-nchekwa," ọ bụ ịno na nchekwa maka ime ihe arụ niile ndị a? **11** O pütara na ụlo a, nke a kpokwasịrị aha m aghoqaa

ogige nye ndị ohi? Ma anokwa m ya na-ele unuanya, ka Onyenwe anyị kwuputara. **12** "Otu o dì, biko, Jeruonu ebe a ahụ dì na Shailo, ebe ahụ m buru ụzo mee ka o bụrụ ebe a kpokwasịrị aha m, ka unu chọputa ihe m mere ya n'ihi ajo omume ndị m, ụmụ Izrel. **13** Mgbe unu nō na-eme ihe ndị a niile, ka Onyenwe anyị kwuputara, agwara m unu okwu mgbe mgbe, ma unu jürụ ige ntī. Akporo m unu okwu, ma unu jürụ ịza. **14** N'ihi ya, ihe ahụ m mere na Shailo ka m ga-emekwa ọzọ megide ụlo ahụ a kpokwasịrị aha m. E, aga m eme ya megide ụlọnsö ukwu ahụ unu na-atukwasị obi unu n'ime ya, ụlọnsö ukwu ahụ m nyere unu na nna nna unu ha. **15** A ga-esite n'ihi m wezuga unu, tufuo unu, dika m wezugara ma tufukwaa ụmụnnu unu, bụ ndị Ifrem." **16** "Ya mere, unu ekperela m ekpere n'ihi ndị a; unu atufula oge unu iriọ m aririo n'ihi ha. Agaghị m ege ntī n'ekpere na aririo unu. **17** O bụ unu adighị ahụ ihe na-eme n'obodo niile nke Juda, na ihe ha na-eme n'okporozu niile nke Jerusalem? **18** Ụmụ na-achikọta nkụ nke nna ha ji emenyé okù, ebe nne ha na-eghe achichà ha na-eche n'ihi Eze nwanyị mbaraa Eluigwe. Ha na-awupuru chi ndị ọzọ mmanya n'ihi ịkpasu m iwe. **19** O bụ m ka ha na-apkasu iwe? Otu a ka Onyenwe anyị kwuputara. Ọ bughị onwe ha ka ha na-emesi ike, ka ihe ihere mee ha? **20** "Ya mere, otu a ka Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị siri: Iwe m na ọnụma m ka a ga-awukwasị n'ebé a, n'elụ ndị mmadu, na anụmanu, na osisi dì n'ohịa, na mkipurū nke ala ubi. Ọ ga-ere okù ma agaghị emenyé ya. **21** "Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel kwuru, Gaanụ n'ihi, tükwasinụ aja nsure okù unu n'elu aja unu ndị ọzọ niile. Riekwanụ anụ ndị a n'onwe unu. **22** N'ihi na mgbe m si n'ala Ijipt kropọta nna nna unu ha, gwa ha okwu, e nyeghi ha naanị iwu maqbụ gwa ha okwu banyere ịchụ aja nsure okù na aja ndị ọzọ. **23** Ma iwu m nyere ha bụ nke a, ruberenụ m isi, aga m abụ Chineke unu, unu ga-abukwa ndị nke m. Bienu ndị n'iwu niile m nyere unu, ka ihe gaara unu nke ọma. **24** Ma ha jürụ ige ntī, jukwa ilezi anya ime ihe ndị ahụ m nyere n'iwu. Kama ha gbasoro ochichọ ojoq nke obi rụrụ arụ ha. Kama iga n'ihi, ha daghachiri azụ. **25** Site na mgbe nna nna unu ha hapuru ala Ijipt, esepubeghi m aka izitere unu ndị amụma bụ ndị ohu m. **26** Ma ha jürụ ige ntī, jukwa ilezi anya ime ihe m nyere n'iwu. Ha bụ ndị ntī ike, ndị nogidere na-eme ihe ojoq karị nke nna nna ha mere. **27** "Mgbe i gwara ha ihe ndị a niile, ha agaghị ege ntī. Ọ burukwa na i kpoo ha okwu ha agaghị aza. **28** Ya mere, ihe ndị a ka i ga-agwa ha, 'Nke a bụ mba na-enwegbeghi oge ha ji rubere Onyenwe anyị Chineke ha isi. O nwébekwaghi oge ọbụla ha ji nabata ido aka na ntị ya. Eziokwu ọbụla adighikwa; okwu ọnụ ha bụ naanị ugha ugha. **29** "Kpuchaanụ agirị isi unu, tufuo ya, noqonu n'ebé dì elu nke togboroy n'efu bulie abụ akwa, n'ihi na Onyenwe anyị esitela n'oke ọnụma ya ju ogbo a. Ọ gbakutala ha azụ bụ ogbo nke a iwe ya na-adakwasị. **30** "Onyenwe anyị kwuputara sị, ndị Juda emeela ihe ojoq dì ihe ihe n'ihi m. Ha akpụola arụsi rụrụ arụ nke ha tonyere n'ime ụlọnsö ukwu ahụ a kpokwasịrị aha m. Ha emeruola ya. **31** Ha ewuolara onwe ha ebe ịchụ aja dì elu na Tofet, nke dì na Ndagwurugwu nke Ben Hinom. Ebe ahụ ka ha na-anó na-esure ụmụ ha ndị ikom na ndị inyom ọkụ. Ihe dì otu a abukwaghi ụdị ihe m nyere ha n'iwu ka ha mee. O nwékwaghi oge ihe dì otu a batara m n'obi. **32** Ya mere, kpacharanụ anya, n'ihi na otu a ka Onyenwe anyị kwubiri, ubochị ndị ahụ na-

abia, mgbe ndị mmadu na-agaghị akpokwa ebe ahụ Tofet maobu Ndagwurugwu nke Ben Hinom. Kama ha ga-akpo ya ndagwurugwu ogbugbu mmadu, n'ihi na ha ga-eli otutu ndị ha na Tofet ruo mgbe ha na-agaghị ahukwa ebe ha ga-eli ndị fofdụ. **33** Mgbe ahụ, ozu ndị mmadu ndị a ga-aghoro ụmụ anụ ufe na anụ ọhịa ihe oriri. O nwekwaghị onye ga-anụ menye ha egwu chupụ ha. **34** Mgbe ahụ, aga m eme ka uzụ ọnụ na obi ụtọ, na olu ndị ikom na ndị inyom na-alu di na nwunye n'obodo niile nke Juda, na n'okporozu Jerusalem kwusi. Ala ahụ ga-aghokwa ebe togboror n'efu.

8 “Otu a ka Onyenwe anyị kwuputara, n’oge ahụ a gase si n’ili ha wezuga ọkpukpu ndị eze, na ọkpukpu ndịsi ochichị Juda, na ọkpukpu ndị nchüaja na ndị amumma, na ọkpukpu ndị niile bi na Jerusalem. **2** A ga-agbasapu ha nye anyanwu, na ọnwa, na kpakpando niile nke mbara eluigwe, bụ ihe ndị ahụ niile ha hụru n’anya na ihe ha na-akpo isiala nye. Bükwa ihe ndị ahụ ha na-agbaso, nke ha na-ajuta ase site n’aka ha, na-efekwa. A gaghị ekpokota ọkpukpu ndị a niile, maobu lie ha n’ala. Kama ha ga-aghasara n’ala dikà unyi. **3** N’ebé niile nke m chusara ha, bụ ndị fofdụ ndị site na mba ojoo a, ha ga-ahoro ọnwu karia ịdi ndị. Otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwubiri.” **4** “I ga-asikwa ha, ‘Otu a ka Onyenwe anyị kwuru: “Mgbe mmadu dara ada, o dighị ebili ọtọ? Mgbe mmadu daghachiri azu, ha o dighị alaghachi azu? **5** Gịnjika mere ndị a ji tugharja site n’igbaso ụzo ojoo ha? Gịnj mere Jerusalem ji nogide na-agbaso ụzo ojoo? Lee, ha na-ejidesi aghughị aka ike; ha jürü itughari. **6** Ahaala m ntị, ma anụbeghi m ka ihe ọma ọbula si ha n’onụ na-apuṭa. O nweghi onye n’ime ha chegharị tie aka n’obi sị, “Gịnj bù ihe a m mere?” Kama onye ọbula na-agbaso ụzo nke aka ya, dikà inyinya nke na-agbaba n’ogbo agha. **7** O bùladi ubgalia na-efegharji na mbara eluigwe maara oge ya a kara aka. Nduru, na eleke, na okwolo makwaara mgbe ha kwasiri isite n’otu ebe obibi ha gafee n’ebé obibi ọzo. Ma ndị m amaghị ihe Onyenwe anyị chọrọ site n’aka ha. **8** “Unu si ahaa kwuo, “Ndị maara ihe ka anyị bụ, n’ihi na iwu Onyenwe anyị dì n’aka anyị,” ebe o bụ na mkpisi akwukwó aghughị ndị ode akwukwó unu adighị akowa iwu ya otu o kwasiri? **9** A ga-eme ka ihere mee ndị maara ihe; a ga-eme ka ujo juputa ha obi, meekwa ka ha maa n’onya. Ebe o bụ na ha ajula okwu Onyenwe anyị, o bụ ụdị amamihede dì ahaa ka ha nwre? **10** Ya mere, aga m akponye ndị ikom ọzo nwunye ha, werekwa ubi ha nyefee n’aka ndị oru ubi ọzo. N’ihi na site n’onye ukwu ruo n’onye dikarisirị nta, o bụ naanị akpíri uru na-ezighi ezi ka e ji mara ha. O bùladi ndị amumma na ndị nchüaja na-etylerekwa aka n’orụ aghughị. **11** Ha na-ekechi ọnya ndị m dikà a ga-asi na o dighị ihe o bụ. Ha na-asi, “Udo di, udo di,” mgbe udo na-adighị. **12** Ihore o mere ha n’ihi omume arụ ha niile? Mba! Ihore adighị eme ha ma ọli; n’ezie, ha amakwaghị ihe a na-akpo inwe ihere. N’ihi ya, ha ga-ada n’etiti ndị dara ada; ha ga-aso ngongô mgbe e nyere ha ntaramahuhụ. Otu a ka Onyenwe anyị kwuru. **13** “Aga m anapụ ha ihe owuwe ubi niile ha nwetara, otu a ka Onyenwe anyị kwuputara. Ha agaghị enwekwa mkpuru vajin, maobu mkpuru osisi fiig n’elu osisi fiig ha. Akwukwó osisi ndị a niile ga-akponwu. A ganapukwa ha ihe niile m nyere ha.” **14** Gịnj ka unu na-eme n’ebé a unu nodürü ala? Kwakotaanụ ihe unu niile. Ngwa, ka anyị gbapunu ọso gaa n’obodo ndị ahụ niile e wusiri ike nodü

n’ebé ahụ nwụo! N’ihi na Onyenwe anyị Chineke anyị amaala anyị ikpue onwu. O nyela anyị mmiri e tinyere nsi ka anyị nwụo, n’ihi na anyị emehiela megide ya. **15** Anyị lere anya udo, ma o nweghi ihe ọma ọbula anyị hụru. Anyị lere anya ogwugwo ọrịa anyị, maobu naanị ihe egwu ka anyị hụru. **16** E sitere na Dan nụ ụda ịma imi inyinya ndị ahụ dì ike. Ha na-abia ila ala a na ihe niile dì n’ime ya n’iyi. O bükwa otu ihe ahụ ka ha na-abia ime obodo a na ndị bi n’ime ya. **17** “Lee, ana m ezibata agwọ ojoo, ndị na-atagbu atagbu, n’etiti unu. Ajula nke o dıkwaghị ọra ga-arata ha. Ana m ezibata ha ka ha taa unu.” Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri. **18** O ga-adị mma ma o buru na m hụru onye ga-akasị m obi n’ime onodụ iru uju m, n’ihi na obi m na-ada mba n’ime m. **19** Gee ntị nurụ akwa ndị m ka ọ na-ada site n’ebé di anya. “Onyenwe anyị, o sitela na Zayon puo? O pütara na Eze ha anıkwaghị n’ebé ahụ?” Gịnj mere ha ji site n’oyiya i tüři atụ, na arụsi ndị mba ọzo ha na-efe kpasuo m iwe?” **20** “Oge owuwe ihe ubi agafeela, leekwa na ọkochị agabigakwala, ma a zoputabeghi anyị.” **21** Ebe o bụ na a zopịara ndị m, o bükwa m ka azopịara. Anam eru uju, oke egwu jisikwara m aka ike. **22** O pütara na o nweghi mmanụ otite na-eme ka ọnya laa dì na Gilead? O bụ na e nwekwaghị dibia nọ n’ebé ahụ? Gịnj mere o nweghi ogwugwo dìri ndị m n’ihi mmeru ahụ ha niile?

9 O gaara adị m mma ma a sị na isi m bụ isi iyi, ebe mmiri si asopụta; o gaara adị m mma ma a sịkwa na anya mmiri akwa juputara m n’anya. Agaara m akwagide akwa ehibie na abalị n’ihi ndị m niile e gburu egbu. **2** O gaara adị m mma ma a sị na m nwere ulọ ndị ije e wuru n’ime ozara. Ka m nwee ike hapụ ndị m site n’ebé ha nọ puo. N’ihi na ha niile bụ ndị na-akwa iko, igwe ndị na-ekwesighi ntukwasị obi. **3** “Ha na-ekwe ire ha dikà ụta, igbapụ okwu ugħha dikà àkụ; O bugħi site n’ezikwu ka ihe ji agarha ha nke ọma n’ala ahụ. Ha na-esite n’otu mmehie gaa n’ożo; o dıkwaghị mgbe ha ji mara m,” otu a ka Onyenwe anyị kwuputara. **4** “Lezie anya, għabarra enyi għi ọzo. Atukwasikwala nwanne għi obi. N’ihi na nwanne ọbula na-agħo aghughị. Ndị enyi niile bükwa ndị nkwtu. **5** Enyi na-agħoġbu enyi ya, o dıkwaghị onye na-agħwa ibe ja eziokwu. Ha azuqla ire ha ikwu naanị okwu ugħha; ha emeekwala ka ike gwu anụ ahụ ha ime mmehie. **6** Ibi n’etiti aghughị. Ha jukwara īmara m n’ime aghħuġo ha.” Otu a ka Onyenwe anyị kwuputara. **7** Ya mere, ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru, “Lee, aga m anucha ha, nwaa ha ɔriwunwa. Gịnj ọzo ka m kwasiri imē n’ihi mmehie ndị m? **8** Ire ha na-egbu dikà àkụ. O bụ naanị okwu aghħuġo si na ya apuṭa. Ha ji ọnụ ha na-agwaritħa ibe ha okwu udo, ma n’ime obi ha, ha na-esirítara onwe ha ọnya igħbudi.” **9** Otu a ka Onyenwe anyị kwuputara si, “M ga-agħara īta ha ahħu n’ihi ihe ndị a niile? M ga-ahapu ībqor onwe m ọbqo megide mba dì otu a?” **10** Aga m an ọnelu ugħi ukwu kwa akwa. N’ebé ahụ ka m ga-anq kwaaw umentha n’ihi ebe īta nri nke anumān ndị ahụ dì n’ozara. Ha togboror n’efu. O dighi onye na-ejegħarji n’ime ya. A nagħi anukwa olu anu ulo n’ebé ahụ. Umụ nnunnu efefusijala. Otu a kwa, umụ anumān alaala. **11** “Aga m eme ka Jerusalem ghop ebe a na-awufuli unyi. O ga-agħo ebe nkita ọhja na-agħarji na-achò nri. Aga m ekposa obodo niile nke Juda. O dıkwaghị onye għebi na ya.” **12** Olee onye ahụ maara ihe, nke nwre ike īgho-

ihe ndị a niile? Onye ka Onyenwe anyị ziri ihe ndị a, nke ga-akowa ya? Gịni mere e ji bibie ala a, kposaa ya, mee ka o togboror n'efu dika ọzara mmadụ na-enweghi ike ịgafe? **13** Onyenwe anyị kwuru sị, “O bụ n’ihi na ha agbakutala iwu ahụ m nyere ha idebe azụ. Ha jụrụ irubere m isi, jukwa igbaso iwu m. **14** Kama, ha na-agbaso isiike nke obi ha, ha gbasoro chi Baal dika nna ha si kuziere ha.” **15** N’ihi ya, nke a bụ ihe Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, Chineke nke Izrel kwuru, “Lee, aga m eme ka ndị a rie nri na-akụ ilu. Ha ga-anụkwaa mmiri e tnyere nsi. **16** Aga m ekposa ha na mba niile nke ụwa. Ha ga-ebi na mba nke ha na nna ha na-amaghị. Aga m ejị mma agha chọpha oso tutu ruo mgbe m bibiri ha niile.” **17** Otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru, “Tugharjanụ uche unu ubgu a. Kpọnụ ụmụ nwanyị ndị oru ha bụ ijbụ abụ akwa. E, zienụ ozi ka ndị okachamara n’etiti ha bịa. **18** Ha bịa ngwangwa kwaawaka n’ihi anyị, tutu anya mmiri akwa ejuputa ha n’anya, tutu anya mmiri akwa esite anyị n’anya na-asoda ruo na ntị anyị. **19** Olu üzü ịkwa akwa ka a nṣụ site na Zayon ‘Lee ka anyị si laa n’iyi! Lee ka ihe ihere anyị si dị ukwuu! N’ihi na anyị hapurụ ala anyị, n’ihi na ha etikpọṣala ebe obibi anyị niile.” **20** Ugbu a, nṣụnụ okwu Onyenwe anyị, unu ụmụ nwanyị, megheenụ ntị unu nṣụ okwu si ya n’oṇu. Kuzierenụ ụmụ unu ndị inyom otu e si eti mkpụ akwa, kuziekwaranụ ibe unu abụ akwa. **21** N’ihi na ọnwụ abatala n’etiti anyị, o si na oghereikuku niile nke ụlo anyị bata n’ebe niile e wusiri ike nke ala anyị. O gbuola ụmụntakirị ndị na-ejegharị n’okporoziq, gbuukwaa ụmụ okrorbjị ndị na-anọ n’ama. **22** Gwa ha, sị, “Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri, “Ozu ndị nwụrụ anwụ ga-atogboror dika unyi e kpfuru n’oḥia, dika ukwu ọka nke e gbuturu n’azụ onye na-aghọ mkpụru ubi, nke o dighị onye ga-achikota ha.” **23** Otu a ka Onyenwe anyị kwuru, “Ka onye maara ihe hapụ inya isi n’ihi amamihe ya, ka onye dị ike ghara inya isi n’ihi idị ike ya, ka ọgaranya hapukwa inya isi n’ihi iịa ụba nke akụ ya, **24** kama, onye ọbula na-anya isi, ya nyaa isi n’ihi nke a: na o nwere uche ighota na mụ onwe m bụ, Onyenwe anyị nke na-eme obi eberie, na-ekpe ikpe ziri ezi na ezi omume n’uwa. N’ihi n’ihe ndị a ka m na-enwe obi ụto,” ka Onyenwe anyị kwubiri. **25** “Lee, ụbochị ahụ na-abia,” ka Onyenwe anyị kwuputara, “mgbe m ga-ata ndị ahụ niile nke e biri ugwu naanị n’anụ ahụ ha ahụ. **26** Ya bụ ndị Ijipt, Juda, Edom, Amon, na Moab, na ndị ahụ niile bi n’ozara n’ebe dị anya. N’ihi na, n’ezie, mba ndị a niile bụ ndị a na-ebighị ugwu. O buladị ụlo Izrel niile bụ ndị a na-ebighị ugwu n’ime obi ha.”

10 Nṣụnụ ihe Onyenwe anyị na-agwa unu, ụmụ Izrel. **2** N’ihi na otu a ka Onyenwe anyị kwuru, “Unu amụtala ụzo ndị mba ọzọ, unu atükwala ujọ ihe ịrịbama niile nke na-apuata ihe na mbaraa eluigwe, o bụ ezie na ndị mba dị ike ihe na-atu ha ujọ. **3** N’ihi na omemaala ndị mmadụ ahụ abaghi uru. Ha na-abia n’oḥia gbute osisi, nke onye ịka osisi na-eji anyuike piara ha ihe. **4** Ha na-eji ọlaedoa chọp ihe ahụ a piri apị mma, jiri mkpirisi igwe na ntụ kụo ya ka o sie ike, ka o ghara jda. **5** Arụsi ha yiri osisi eguzobere n’ubi kukumba maka iji chọp anụ ufe oso, ha adighị ekwu okwu. A na-ebugharị ha n’aka n’ihi na ha adighị eje ije. Unu atụla ha egwu, n’ihi na ha apughi imerụ unu ahụ, ha enwekwaghi ike imere unu ihe ọma ọbula.” **6** O nweghi onye dika gi, Onyenwe anyị. I dị ukwuu. Aha gi dị ukwuu, na-arupụtakwa

ihe dị ike. **7** Onye ka o bụ nke na-ekwesighị itu gi egwu? O bụ gi bu eze mba niile. O bükwa gi ka e kwesiri itu egwu. N’etiti ndị niile maara ihe na mba niile, na n’alaize niile, o dighị onye dika gi. **8** Ha niile bụ ndị na-enweghi uche na ndị nzuzu. O bükwa arụsi osisi na-abaghi uru na-ezi ha ihe. **9** A na-esite na Tashish bubata ọlaocha e tipiaziri nke ọma, site na Ufaz bubata ọlaedo. Ihe ahụ nke oka osisi piri, nke ndị ọkpụ ụzu ọlaedo chọp mma ka a na-eyikwasị uwē na-acha anụnụ anụnụ, na uwē na-acha odo odo. O bükwa ndị ịka dị ike ihe na-eme ha niile. **10** Ma naanị Onyenwe anyị bụ Chineke n’ezie. O bụ Chineke dị ndị, na Eze nke ebighị ebi. Mgbe iwe were ya, ụwa na-ama ijiji. Mba niile apughi kwia inagide iwe ya dị ọku. **11** “Ihe ndị a ka unu ga-agwa ha, ‘Chi ndị ahụ niile a na-esiteghị n’aka ha mee eluigwe na ụwa niile ga-alà n’iyi. A ga-ewezugwa ha site n’uwa na n’okpuru eluigwe niile.’” **12** Ma Chineke sitere n’ike ya mee ụwa. O tọrọ ntọala ụwa mee ka o guzosie ike site n’amamihe ya, o jikwa nghọta ya setipụ eluigwe niile. **13** Mgbe o bigboror, mmiri niile nke dị n’eluigwe na-ebigbokwa. O na-eme ka igwe ojii site na nsotụ niile nke ụwa kwulie. O na-ezipụ amụma mgbe mmiri na-ezo, na-esitekwa n’ulọ nkwalokwa ihe ya niile na-ewepụta ifufe. **14** Onye ọbula bụ onye na-enweghi uche nke ihe ọmụma kropor. Emeela ka ihere mee onye ọkpụ ụzu ọlaedo ọbula site n’arụsi o kpụrụ. N’ihi na oyiyi niile o na-akụpụ bụ aghughị; ha enweghi nkumee ọbula n’ime ha. **15** Ha bụ ihe efu, na ihe ịkwa emo, mgbe ikpe ọmụma ha bjákwasírị ha, ha ga-alà n’iyi. **16** Ma Onye ahụ bụ Oke Jekob adighị ka ihe ndị a, n’ihi na Ọ bụ ya na-eke ihe niile, tnyere Izrel bụ ebo nke ihe nketa ya. Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile bụ aha ya. **17** Chikötuanụ ngwongwo unu niile; noṇoṇu na njikere ihapụ ala a, n’ihi na lee, ndị iro gbara unu gburugburu. **18** N’ihi na ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru, “N’oge a, aga m amafu ndị niile bi n’ala a. M ga-eme ka oke mkpagbu bjákwasírị ha, meekwa ka ndị iro ha jide ha.” **19** Ahụlụ dịrị m n’ihi mmerụ ahụ m merụ. Onya dị m n’ahụ enweghi ogwugwọ. Ma ana m akasi onwe m obi na-asi, “N’ezie, oria a dakwasírị m bụ ọria m, aga m edikwa ya.” **20** Ebibielia ụlo iku m, e tibisiala ụdo ya niile. Ụmụ m ndị ikom esitela n’ebe m no puo, ha anokwaghi ya. O díkweghi onye fodurụ nke ga-enyere m aka isetipụ ụlo iku m, maqbụ onye ga-edoziri m ebe m ga-anọ zuo ike. **21** N’ihi na ndị ọzụzụ atụrụ a enweghi uche. Ha adighị ajuta ase site n’aka Onyenwe anyị, ya mere, na ihe adighị agara ha nke ọma, igwe atụrụ ha niile agbasasịkwalwa. **22** Gee ntị, nṣụ! Lee ozi na-abia, oke üzü nke ọgbagħara site n’ala dị n’ugwu, ime ka obodo niile nke Juda togboror n’efu, għoqka ebe obibi nye nkita qlija. **23** O Onyenwe anyị, amara m na ụzo mmadụ adighị n’aka ya, na o bugħi mmadụ ka o dịrị itżiżi onwe ya ụzo nke o ga-agbaso. **24** Ya mere, Onyenwe anyị, site n’uzo nke ikpe ziri ezi dōq m aka na ntị, ma o bugħi site n’iwe gi, ma o bugħi ya, i ga-eme ka m għoq ihe efu. **25** Wukwasị ọnụma gi n’elu mba niile dị ike ihe bụ ndị na-amaghị gi, wukwasikwa ya ndị ahụ niile na-adighị akpoku aha gi. N’ihi na ha eripiälal Jekob, ha eripiälal ya kpamkpam, bibiekwa ebe obibi ya.

11 Nke a bụ okwu nke sị n’ebe Onyenwe anyị no bijakwute Jeremaya, **2** “Gee ntị n’ihe niile metuṭara ogbugba ndị a, gwakwa ndị Juda, na ndị bi na Jerusalem. **3** Gwa ha na nke a bụ ihe Onyenwe anyị, Chineke Izrel kwuru, ‘Onye a bụru

onu ka mmapad ahu bu nke na-adighi edebe ihe niile banyere ogbugba ndu a, **4** bu nke m nyere nna nna unu ha, mgbe m si n'ljipt, site n'oke oku e ji agbaze igwe, kpoputa ha' Asir m, Ruberen m isi, meekwa ihe niile m nyere unu n'iwu, unu gabu ndi m, mu onwe m kwa ga-abukwa Chineke unu. **5** 'Mgbe ahu, aga m emezi iyi ahu m riñurun nna nna unu ha, inye ha ala mmiri ara eli na mmapan aiñu na-eru na ya,' ya bu, ala ahu unu bi n'ime ya taa.' Azara m si, 'Amen, Onyenwe anyi.' **6** Onyenwe anyi sıri m, 'Kposaa okwu ndi a n'obodo Juda niile, na n'okporozi Jerusalem niile, 'Geenu ntí n'iwu nke ogbugba ndu ahu, ma mezuo ihe o kwuru. **7** Site n'oge ahu m si n'ala ijipt kpoputa nna nna unu ha rwoo taa, adioña m unu aka na ntí mgbe mgbe si, 'Ruberenu m isi.' **8** Ma ha juru ige ntí. Ha akpokwaghị okwu m mkpa dirị ha. Kama ha jeghariri n'isiike nke obi ojoo ha. O bu nke a mere m ji mee ka obubu onu niile nke ya na ogbugba ndu ahu so bjakwasị ha, dika m buru ụzọ nye n'iwu, ma ihe ndi a emeghi ka ha jezie ije.' **9** Mgbe ahu, Onyenwe anyi gwara m si, 'Achoputala na-enwere njikota na igba izu mmegide n'etiti ndi Juda na ndi bi na Jerusalem. **10** Ha alaghachila azu n'udị mmehie ahu nna nna ha mehiere, bu ndi ahu juru ige ntí n'okwu m. Ha agbasoola chi ndi ozo na-efe ha. Ulo Izrel na ulo Juda adighi edebekwa ogbugba ndu ahu mu na nna nna ha gbara. **11** N'ihı ya, nke a bu ihe Onyenwe anyi kwuru, 'Aga m eme ka mbibì, nke ha na-enweghi ike igbanari, bjakwasị ha. O burukwa na ha akpokuo m agaghị m aña ntí. **12** Ndị obodo Juda na ndi bi na Jerusalem ga-apụ kpopku chi ndi ahu niile ha na-achịrụ aja ihe nsure oku na-esi isi ụtọ, ma chi ndi a agaghị enyere ha aka mgbe mbibì a bjakwasịrị ha. **13** Gi, bu Juda, nwere otütü chi di iche iche dikà obodo di n'ime gi si di otütü. Ebe içhụ aja i wukwara n'ihı içhụrụ chi ahu na-eweta ihere bu Baal aja ihe nsure oku na-esi isi ụtọ, dikwa otütü dikà okporozi di na Jerusalem.' **14** 'Ekperela ndi a ekpere, arıokwala arırıo ọbula n'ihı ha. N'ihı na agaghị m ege ntí mgbe ha ga-akpoku m n'oge ihe mgbu ha. **15** 'Gjinị ka onye m huru n'anya na-eme n'ime ulonso ukwuu m, mgbe ya na otütü ndi ozo na-ejikota onwe ha n'otu iñu atumatu ihe ojoo? Anu e doro nsø apughị ime ka ahuhu unu kwsesiri inata hapu ibjakwasị unu. A si na o si otu a dirị, mgbe ahu, unu pürü iñuri onu mgbe unu na-eme ihe ojoo unu.' **16** Aha Onyenwe anyi nyere gi bu Osisi oliv di ndu, nke na-amị mkpuru mara mma. Ma ọ bu olu mkpötü nke oke mmiri ozuzu ka o ga-eji mukwasị gi oku; alaka gi ga-agbagisikwa. **17** Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile bu onye ahu kụnyere gi n'ala, e nyela iwu na mbibi ga-abjakwasị gi, n'ihı na ndi Izrel na Juda emeela ihe ojoo, kpasuo m iwe site n'ichu aja ihe nsure oku na-esi isi ụtọ nye Baal. **18** O bu Onyenwe anyi kpuhgere izuzu ojoo ha nye m; amatakwarra m ihe ha na-ezube, n'ihı na o gosiri m ya n'oge ahu. **19** Mu onwe m di ki nwa atürü di nwayoog nke e du na-aga ebe a ga-egbu ya. Ma aghotaghi m na o bu m ka ha zubererị nzube ojoo megide. Ha kwuru si, 'Bianu ka anyi bibie osisi a na mkpuru ya. Ka anyi site n'ala ndi di ndu wezuga ya, ka a hapu ichetakwa aha ya ojoo' **20** Ma gi, Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, i bu onye na-ekpe ikpe ziri ezi, na-anwaputakwa obi mmapad na mmuo ya. Mee ka m hu mgbe i ga-abo ọbo megide ha, n'ihı na o bu n'aka gi ka m na-etinye okwu a metutara m. **21** Ya mere, nke a ka Onyenwe anyi na-ekwu banyere ndi Anatot ahu na-achịrụ iñapu gi ndu gi, ndi ahu na-asị gi, 'Ebukwala amuma site

n'aha Onyenwe anyi ka i ghara iñwu n'aka anyi.' **22** N'ihı nke a Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwuru, si, 'Aga m ata ha ahuhu. Umụ okorobia ha ga-anwụ site na mma agha, ụnwụ ga-egbukwa umụ ha ndi ikom na ndi inyom. **23** O nweghi ndi ga-afodụ ndu n'ime ha n'ihı na a ga-eeme ka oke mbibì bjakwasị ndi Anatot n'afò ahu m ga-ata ha ahuhu.'

12 Onye ezi omume ka i bu mgbe niile, gi Onyenwe anyi, mgbe ọbula m butere ikpe bia n'ihu gi. Ma achịrụ m igwa gi okwu banyere ikpe ziri ezi gi: Gjinị mere ihe ji agarà ndi ajo omume nke ọma? Gjinị mere ndi na-agho aghugho ji ebi ndu enweghi nsogbu ọbula? **2** I kwoła ha ka osisi, ha agbaala mgborogwu; ha na-ektokwa na-amị mkpuru. I no nso mgbe niile n'ọnụ ha, ma i no n'ebé di anya n'obi ha. **3** Ma gi onwe gi maara m Onyenwe anyi; i na-ahu m, na-anwaputakwa echiche niile m na-eche banyere gi. Dökpuru ha dika atürü a ga-egbu egbu. Doo ha iche nye ụboghị ahu a ga-egbu ha. **4** Ruo ole mgbe ka ala ga-eru uju? Ruo ole mgbe ka ahịhịa di n'ubi ga-anogide na-akponwu? Umụ anumānụ na mnụnụ na-anwuchasị n'ihı na ndi bi n'ala ahu bu ndi na-emebi iwu. Ma ndi mmapad ahu na-ekwu si, 'O gaghi ahu ihe ga-adakwasị anyi.' **5** 'O buru na ndi ji ụkwu ha agba ọso emerie gi n'osó nke gi na ha gbara, i si añaah chee na gi na ndi ji iñinyha agba ọso nwere ike igbakota ọso ịso mpi? O buru na i ọso ngongo n'ala ebe udo di, i ga-esi añaah ghara ịso ngongo n'ohia di n'akụkụ osimiri Jodan? **6** Lee, o bùladị umunne gi, ndi ezinäuło nke aka gi, ararala gi nye. Lee, ha eweliela oke olu iti mkpuru megide gi. Atukwasila ha obi, o bùladị mgbe ha na-ekwu okwu ọma banyere gi. **7** 'Aga m agbakuta ulo m na ihe nketa m hoputara nye onwe m azu. Aga m ewere onye ahu m huru n'anya nyefee ya n'aka onye iro ya. **8** Ihe nketa m aghorogla m, ihe dika ọdum no n'ohia, O na-agbọ uja megide m; ya mere, m ji kpoo ya asị. **9** O bu na ihe nketa m aghobeghi nnụnụ ugo turu agwa nye m nke otütü ugo gbara gburugburu na-emegide ya? Gaanụ, kpopota ụmụ anu ọhia niile, mee ka ha zukọ bija dorie nri. **10** Otütü ndi ozuzu atürü ebibielia ubi vajinị m. Ha azotọla ubi m n'okpuru ụkwu, ha emeela ka ubi m mara mma ghọq ọzara togborog n'efu. **11** Ha emeela ya ka o ghọq ebe togborog n'efu; e, o ghọla ebe kpọrọ nkụ n'ebé togborog n'efu n'ihı m. Ala ahu niile ga-atogborokwa n'efu, n'ihı na o nweghi onye ọbula ihe banyere ya na-emetu n'obi. **12** Ndị mbibì ga-ejuputa n'elu ebe niile di elu nke ọzara, n'ihı na mma agha Onyenwe anyi ga-esite n'otu nsotu ala ahu ruo na nsotu nke ọzo, ripia ndi niile di na ya. O nweghi onye ọbula udo ga-adịrị n'ala ahu. **13** Ha gagaghị mkpuru ọka wiiti, maqbụ ogwu ga-epuru ha. Ha gagadogbu onwe ha n'orụ ma ha agaghị enweta ihe ọbula. Ya mere, ka ihe ihere unu għotara dika ihe ubi dirị unu, n'ihı na ahuhu ndi a sitera n'ive di ọku nke Onyenwe anyi.' **14** Ihe ndi a ka Onyenwe anyi kwuru, 'Ma banyere ndi agbataobi ojoo m ahu niile, bu ndi na-apunara ndi m Izrel ihe nketa ahu m nyere ha. Aga m esite n'ala ha hopu ha. Aga m esiteka n'etiti ha hopu ulo Juda. **15** Ma mgbe m hopuchara ha, aga m emesia meere ha ebere, meekwa ka onye ọbula n'ime ha laghachikwa n'obodo nke aka ya. Ha ga-enwetakwa ihe nketa ha niile. **16** O burukwa na ha amuta ụzọ niile nke ndi m nke ọma, na iji aha m riñu iyi, na-asị, 'Dika Onyenwe anyi na-adị ndu,' dika ha si kuziere ndi m iji aha Baal na-anu iyi, aga m eme ka ha guzosie ike n'etiti ndi m. **17** Ma ọ buru na mba

qbula aju ige ntí, aga m ehopu ha kpamkpam, laa ha n'iyi." Otu a ka Onyenwe anyí kwubiri.

13 Ihe ndí a ka Onyenwe anyí gwara m, "Gaa, zuta mgbadó ukwu akwa ocha nke a na-eke n'ukwu. I zutachaa ya, kekwasi ya n'ukwu gi. Ma ekwekwalá ka o metu na mmiri."

2 Ejere m zuta aji ahú díka Onyenwe anyí kwuru, kee ya n'ukwu m. **3** Mgbe ahú, okwu Onyenwe anyí biakwutere m nke ubgoro abúo, sí m, **4** "Were aji ahú i zutara, nke i kekwasiři n'ukwu gi, bilie, jee n'osimiri Yufretis. I ruo, zoo ihe okike ukwu ahú na mgbawa nkume di n'ebe ahú." **5** Ya mere, apurú m, jee, zoo ya na Yufretis díka Onyenwe anyí gwara m. **6** Mgbe otutu ubochí gasíři, Onyenwe anyí gwara m okwu sí m, "Bilie, jeghachi Yufretis. I jeruo, weputa aji ahú m sí gi zoo n'ebe ahú." **7** Ya mere, agará m Yufretis, gwuputa aji ahú site n'ebe m zoro ya, ma mgbe m weputara ya, ahürü m na o mebiela, na o bakwaghi uru qbula. **8** Mgbe ahú, okwu Onyenwe anyí ruru m ntí, sí, **9** "Otu a ka Onyenwe anyí kwuru, 'N'otu aka ahú, mu onwe m ga-ebibi mpako Juda na oke mpako Jerusalem. **10** Ndí ajo omume ahú, bu ndí jurú ige ntí n'okwu m, ndí ahú na-ejegharí n'isiike nke obi ha na-agbaso chi ndí ozo na-efe ma na-apkókwa isiala nye ha. Ha ga-adíka belít a, nke na-abakwaghi uru qbula. **11** N'ihi na díka belít mmadú kere n'ukwu ya si arapara ya n'ukwu, otu a ka m si mee ka ulo Izrel niile, na ulo Juda niile rapara m n'ahú,' imé ka ha ghøq ndí m, ndí a ga-esite na ha bulie aha m elu, nye m otuto na nsopuru. Ma ha ajula ige ntí." Otu a ka Onyenwe anyí kwuputara. **12** Sí ha, "Otu a ka Onyenwe anyí, Chineke Izrel kwuru: A ga-agbaju karama apkupko qbula mmanya. O bürü na ha si gi, 'Q bu na anyí amaghí na a na-agbaju karama apkupko qbula mmanya?' **13** Mgbe ahú gwa ha, 'Ihe ndí a ka Onyenwe anyí na-ekwu, Aga m eme ka ndí bi n'ala a riübiga mmanya oke, ma onye eze na-anókwasí n'oceheeze Devid, ma ndí nchúaja, na ndí amúma niile bi na Jerusalem. **14** Aga m atupiákwa ha, otu onye n'elu ibe ya, nna na ümú ya n'elu ibe ha kwa. Agaghí m ekwe ka obi omíjiko, maqbú obi ebere gbochie m ibibi ha.'" Otu a ka Onyenwe anyí kwubiri. **15** Nürünü, geekwanú ntí, unu ebúlila onwe unu elu, n'ihi na Onyenwe anyí ekwuola ya. **16** Nyenü Onyenwe anyí Chineke unu nsopuru. Tupu o mee ka očichíři dakwasí unu; tupu unu apkobie ükwu unu n'elu ugwu gbara očichíři. Unu na-ele anya iħé ma o ga-eme ka ihe ahú ghøqor unu oke očichíři. O ga-agbanwe ihe ahú, mee ka o ghøq onyinyo önüw. **17** Ma o bürü na unu aju ige ntí. O bu na nzuko ka m ga-anó kwaawakwa n'ihi mpako unu. Anya mmiri ga-esi m n'anya pütä; anya mmiri ga-esi na ya-na-eruda nke ukwuun n'ihi na igwe aturu Onyenwe anyí ka a ga-adóta n'agha. **18** Gwanu eze na nne eze okwu sí ha, "Sitenü n'oceheeze unu rídatu, n'ihi na okpueze oma unu ga-esi n'isi unu dapu." **19** A ga-emechi obodo niile nke Negeb. O dikwaghi onye ga-emeghe ha. A ga-adóta kwa Juda niile n'agha buru ha kpamkpam buga ha n'ala ozo. **20** Welienü anya unu ka unu hürü ndí ahú si n'ugwu na-abia. Ebee ka igwe ewu na aturu ndí ahú e tñyere unu n'aka no, igwe ewu na aturu ahú unu ji na-anyá isi? **21** Gini ka i ga-así mgbe Onyenwe anyí mere ka ndí ahú i gürü díka ndí enyi gi bija buso gi agha? Ihe mgbu nke ga-abjákwasí gi o gaghí adi ka ihe mgbu na-abjákwasí nwanyí ime na-eme? **22** Mgbe ahú, i ga-ajukwa obi gi ajuju sí, "Gini mere ihe ndí a ji dakwasí m?" O bu n'ihi ība uba nke mmehie gi ka e ji dowaaw uwe mwüda

gi, meruq gi ahú n'akukú ahú gi niile. **23** Onye Kush o pürü igbanwe apkupko ahú ya? Agu o pürü igbanwe apkupko ahú ya tñru agwa agwa? N'uzo di otu a kwa, unu ndí ihe ojoo riri ahú apughi ime ezi ihe. **24** "Aga m efesají unu díka ahijha oka kpóropo nkú, nke oke ifufe si n'ozara na-ebugharí. **25** Nke a bu ihe unu fetara na nza, oke nke m kwadoro si n'aka m inye unu." Otu a ka Onyenwe anyí kwubiri. "N'ihi na unu echefuola m, tükwasí obi unu na chi okwu ugha di iche iche. **26** Ya mere, aga m ekpughepú uwe i yi n'ahú, jiri ya kpuchie gi ihu, si otu a gbaa gi oto. Ihere ga-emekwa gi. **27** Mgbe ahú, ikwa iko gi niile ga-aputá ihe ya na agügi ihe ojoo niile na-agü gi, na önüdú enweghi ihere nke igba akwuna gi niile! N'ihi na ahüla m omume rüru aru gi niile, nke i na-eme n'elu ugwu, na n'ime ohja. Ahülu dirj gi, Jerusalem! Ruo ole mgbe ka i ga-anogide n'ime adighi ocha gi?"

14 Nke a bu okwu Onyenwe anyí, nke rutere Jeremaya banyere ük mmiri. **2** "Juda na-eru üju, ndí bi n'obodo ya niile na-ahujukwa anya. Ha na-akwa akwa n'ihi ala ahú, ienda iċka akwa ha eruokwala Jerusalem. **3** Ndí a na-asopuru na-ezípu ndí oħra ha iġa chotta mmiri. Ha na-aga n'olulu mmiri ma o nwiegħi mmiri ha na-achotá. Ha bu ite nke mmiri qbula na-adighi n'ime ya na-alotá. Ha ji aka ha kpuchie isi ha n'ihi īda mba nke obi na n'ihi önüdú obi ojoo nke ha nō n'ime ya. **4** Ala na-agbawa n'ihi enwegħi mmiri ozuzu. Ndí oru ubi na-ekpuchikwa isi ha n'ihi obi ojoo ha. **5** O büladni nne ele, nke no n'ohja, na-ahapú nwa qħarġu ya, n'ihi na ahijha ndú adighi. **6** Inyinħa ibu ohja na-egużokwa n'elu ebe di elu nke ahijha na-adighi. Ha na-eku ume na-ekupu ngwangwa, ngwangwa, díka nkita ohja; anya ha adabamiela ha n'isi n'ihi ahugħi ahijha ndú ha ga-ata." **7** O bu ezie na mmehie anyí na-agbagide anyí ama, Onyenwe anyí, biko ruo oru gi n'ihi aha gi. Anyí emehiela megide gi. Ndaghachī azu anyí site n'ebe i nō dikkwa ukwu. **8** Gi, onye bu olileanya Izrel. Onye Nzoputa ya n'oge ahülu, għinj mere i ji önüdú díka onye qbiha n'ala a, díka onye ije nke na-anó naanji önüdú otu abali? **9** Għinj mere i ji önüdú díka onye ihe mere na mberede, díka dike nke na-enwegħi ike iżoputa? Onyenwe anyí, i nō n'etiti anyí; o bükwa aha gi ka a kpókwasí anyí. Ahapükwalá anyí! **10** Ihe ndí a bu okwu Onyenwe anyí kwuru banyere ndí a, "Ha hħru mwagħarji n'anya nke ukwu. Ukwu ha adighi anókwa n'otu ebe. N'ihi nke a, ihe banyere ha adighi atókwa Onyenwe anyí üt. Ugbu a kwa ka o na-echeta ajo omume ha, o ga-adawka ha ahħu n'ihi mmehieha ha." **11** Mgbe ahú, Onyenwe anyí siri m, "Ekpelā ekpere n'ihi qđidima ndí a. **12** O bu ezie na ha na-ebu önü, agaghí m ege ntí n'akwa ha; o bürükwa na ha achuqor m aja nsure ücken, maqbú aja mkkupur onyinye, agaghí m anabata ha. Kama, aga m ejji mma agha na ɻunw, na qrija di iche iħe biblie ha." **13** Ma asirji m, "Ewoo, Onye kachas iħe niile elu, bu Onyenwe anyí! Lee na ndí amúma na-así ha, 'Unu agaghí ahú mma agha anya, maqbú hu ahħu nke ɻunw na-eweta, n'ezioku, aga m enye unu udo nke na-adigide adigide n'ebe a." **14** Mgbe ahú, Onyenwe anyí gwara m okwu sí, "Ndí amúma ahú na-ebu amúma ugha n'aha m. O bugħi m hoputara ha, o bugħi m gwara ha okwu, o bükwagħi m ziri ha. O bu amúma ugha ka ha na-eburu unu, amúma ugha nke oħru ugha, na nke igba afa, na nke na-enwegħi isi, na nke si n'obi ha nke aghħuq ho juputara. **15** Ya mere, ihe ndí a ka Onyenwe anyí kwuru banyere ndí amúma ahú na-ebu

amuma n'aha m. O bughij m ziteere ha, ma ha nogidere nasa, 'Mma agha na unwu enweghi ike ibiaru ala a nso.' Ndị amuma a niile ka a ga-ebibi site na mma agha na unwu. **16** A ga-esitekwa n'ulọ tupu ndị ahụ niile ha na-eburu amuma n'okporozi Jerusalem n'ihi unwu na mma agha. O nweghi onye ga-eli ha, maqbụ ndị nwunye ha, maqbụ ụmụ ha ndị ikom na ndị inyom. N'ihi na aga m awukwasị ha ihe ojọ ahụ niile ruwu ha. **17** "Gwa ha okwu ndị a, "Ka anya mmiri si n'anya m na-eruda ehhie n abalị, na-akwusighị akwusi, n'ihi ndị m, n'ihi ada ndị m, nke na-amaghị nwoke, ndị hụrula ahụhụ dị ukwuu, ndị e tiputara ọnya jorō njo. **18** O bụrụ na m apụo jee n'ime ime obodo ana m ahụ ndị e ji mma agha gbuo; O bụrụ na m abata n'obodo ukwu, ana m ahụ mbibi nke unwu wetara. Ma onye amuma ma onye nchüaja agala n'ala nke ha amaghị." **19** I juju Jude kpamkpam? O pütara na ihe banyere Zayon adighị atokwa gi ụtọ? Gịnj mere i ji tigbuo anyị ruo na ọgwugwo adighịkwa nye anyị? Anyị lere anya udo, ma o dighị ezi ihe bjara; anyị lere anya ọgwugwo, ma lee, ihe anyị hụrụ bụ oke egwu. **20** Onyenwe anyị, anyị nabatara ajo omume anyị, na ikpe mara nna nna anyị ha; n'ezie, anyị onwe anyị emeiekwala megide gi. **21** Elelija anyị anya, n'ihi aha gi. Ekwela ka ocheeze gi dị ebube bụrụ ihe a na-adighị asopụru. Cheta ọgbugba ndị nke anyị na gi gbara; emebikwala ya. **22** O dị chi ihe efu nke ndị mba ozo nwere ike ime ka mmiri zoo? Mbaria eluigwe ọ puru ime ka mmiri zoo site n'ike aka ya naanị? Mba! O bụ gi, Onyenwe anyị Chineke anyị puru ime ihe ndị a. N'ihi nke a, olileanya anyị di n'ime gi, n'ihi na o bụ gi na-eme ihe ndị a niile.

15 Mgbe ahụ Onyenwe anyị gwara m okwu sị m, "O bụrụ na Mosis na Samuel apụta bia guzo n'ihi m, ụdịdị obi m agaghị agbanwe n'ebe ndị a no. Chupu ha n'ihi m. Mee ka ha si n'ebe a pụo. **2** O bụrụ na ha ajụo gi si, 'Ebee ka anyị ga-agag?' Gwa ha na ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru, "Ndị e debere n'ihi ụnwụ ga-anwụ, ndị e debere n'ihi mma agha ka mma agha ga-egbu; ndị e debere n'ihi ụnwụ ka ụnwụ ga-egbu, otu a kwa, ndị e debere n'ihi idọta n'aghị, ka a ga-adọta n'aghị buru ha gaa mba qzo.' **3** "Aga m ezite ụdị mbibi anụ megide ha: mma agha nke ga-egbu ha, nkịta ga-adopkpuụ ozu ha pụo, ụmụ anụ ufe na ụmụ anụ ọhịa dị iche iche ga-eriipi ha, ma biebiekwa ha." Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri. **4** Aga m eme ka ha ghọq ihe a na-asọ oyị n'alaeze niile nke ụwa, n'ihi ihe Manase nwa eze Hezekaya nke Juda mere na Jerusalem. **5** "Onye ga-enwe ebere n'ahụ gi, gi Jerusalem? Onye ga-eru uju n'ihi ihe ga-adakwasị gi? Onye ga-apụta guzo ijụ ajuju banyere ihe si agara gi?" **6** Gị onwe gi ajula m, "ka Onyenwe anyị kwupütara. "I nogidela na-adaghachi azụ. Ya mere, aga m ebikwasị gi aka, bibie gi. Ike m ji akwusi gi ka i ghara idaghachi azụ agwu la m. **7** Aga m ejị ihe e ji afuchi ọka fucha ha n'onụ ụzọ ama nke ala ahụ. Aga m eme ka mbibi biakwasị ndị m, nke ga-eme ka ha gbara aka ụmụ, n'ihi na ha esitebeghi n'uzo ojọ ha chigharịa. **8** Aga m eme ka onyogugu ụmụ nwanyị di ha nwụrụ baa ụba. Ha ga-ehi nne karịa aja di n'onụ oke osimiri. N'etiti ehhie ka m ga-eme ka onye mbibi biakwasị ndị bụ nne ụmụ okorobia ha; na mberede ka m ga-eme ka nhiju anya na ihe oke egwu biakwasị ha. **9** Nwanyị murụ ụmụ asaa ga-ada mba, kubie ume. O ga-anwụ mgbe oge ya na-erubeghi, ihere ga-eme ya; o ga-abükwa onye e wedara n'ala. Ma ndị fodurụ ndị ka m

ga-eme ka ha nwụo site na mma agha ndị iro ha." Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri. **10** Ahụhụ dijị m, nne m, na i mürü m, onye ya na ndị niile bi n'ala a na-alu ogu, ma na-ese okwu. O nwiegħi onye m binyere ego, o dikwaghị onye binyere m ego, ma mmadu niile na-akocha m. **11** Onyenwe anyị kwuru si, "N'ezie, aga m anaputa gi n'ihi ezi ihe, aga m eme ka onye iro gi riqi aririqo n'oge ihe ojọ na n'oge mkpagbu. **12** "Mmadu o nwere ike igbajị igwe, ya bụ igwe e si n'akukụ ugwu bubata, maqbụ bronż. **13** "Aga m ewere ihe niile i nwere, ya na akunuba gi, nye ya onye ga-akwata ha n'aghị. O gagħi akwū gi ihe obula. N'ihi na mmehie gi niile ejuputala n'ala a niile. **14** Aga m ewere gi nye ka i bụrụ ohu ndị iro gi. I ga-ebi n'ala i na-amaghị. N'ihi na a ga-esite n'iwé m muniye ọkụ nke ga-eregbu gi." **15** I maara O Onyenwe anyị, ya mere cheta m, lekotaakwa m. Bqorɔ m qbo megide ndị na-akpagbu m. Ewezugala m, biko, n'ihi na i bụ onye ogologo ntachiobi. Lee ka m si na-anata nkocha n'ihi na m na-asopụru gi. **16** Mgbe m chọputara okwu gi, eweere m ya rie dika nri. Ha tọrọ obi m ụtọ, burukwa ihe na-enye m ọnụ, n'ihi na-akpokwasiri m aha gi, Onyenwe anyị Chineke Onye puru ime ihe niile. **17** O nwiegħi oge mu na ndị na-achị ọchị nke ukwuu ji nököö. Esokwaghị m ha riurikqo ọnụ. A nödụrụ m onwe m n'ihi na aka gi dikwasiri m. I mekwara ka iwe juputa m n'obi n'ihi ajo omume ha. **18** Gịnj mere ihe mgbu m adighị akwusi akwusi? Gịnj mekwara onya m jị dị njo na-apugħi igwota ya? I dịrị m dika mmiri iyi na-arafu mmadu, dika isi iyi nke na-ekwesighị ntukwasị obi. **19** Ya mere, ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru, "O bụrụ na i chegharịa, aga m etinyyegħachi gi n'onodu gi, imē ka i guzokwa n'ihi m. O bụrụ na okwu si gi n'onụ abụrụ okwu kwasiri ntukwasị obi, okwu na-abugħi okwu nzuzu i ga-abu onye na-ekwuchitare m ọnụ m. Ndị a ga-alaghachikwute gi ma i gagħi alaghachikwuru ha. **20** Aga m eme ka i dịrị ka mgħibidi n'ebe ha no. I ga-abu mgħibidi wusiri ike, nke e ji bronż wuo. Ha ga-ebuso gi agha, ma ha agaghị emeri gi n'ihi na m nonyere gi ċinaputa gi, nakwa īzoputa gi." Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri. **21** "Aga m anaputa gi site n'aka ndị ojọ. Għapta kwa gi site n'aka ndị na-enwegħi obi ebere."

16 Mgbe ahụ, okwu Onyenwe anyị ruru m ntị, si, **2** "I gagħi alütara onwe gi nwunye, i gagħi amuṭakwa ụmụ ndị ikom na ndị inyom n'ebe a." **3** N'ihi na otu a ka Onyenwe anyị kwuru banyere ụmụ ndị ikom niile na ụmụ ndị inyom niile a mürü n'ala a. Otu a ka ọ kwukwara banyere nne na nna umuntakirị ndị a. **4** "Ha ga-anwụ site n'ajò orja nke ga-egbu ha niile. O nwiegħi onye ga-eru uju n'ihi ha, a gagħi elikwa ha. Kama ha ga-adị ka unyi e kposara n'ala. Mma agha na ụnwụ ga-alà ha n'iyyi, ozu ha ga-abükwa ihe oriri nye ụmụ anụ ufe na ụmụ anụ ọhịa nke ụwa." **5** N'ihi na ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru, "Abanyela n'ulọ obula a na-akwa ozu; abanyela maka iso ha ruo uju, maqbụ maka igosi ha ebere, n'ihi na ewepula m ngożi m n'iħunanya m, na omiċċo m site n'ebe ha no," otu a ka Onyenwe anyị kwupütara. **6** "Ma ndị ukwu na ndị nta n'ime ha ga-anwụ n'ala a. O nwiegħi onye galii ha, maqbụ ruo uju n'ihi ha. O nwiegħi onye ga-akpucha isi ya, maqbụ gbuo onwe ya mma n'ihi ha. **7** O nwiegħi onye ga-eweta ihe oriri nye ndị Zukorø maka ikasj ndi na-eru uju obi. Nri agaghị adi o büladi nye ndị na-eru uju, n'ihi ụnwụ nna ha maqbụ ụnwụ nne ha. O dikwaghị onye ga-enye ha ihe ọnụ n'ihi ikasj ha obi. **8** "Abanyekwala n'ulọ ebe e nwre oriri

soro ndj n'ebé ahú nódú alá irí ihe na íñú ihe oñúñú **9**
N'ihi na otu a ka Onyenwe anyí, Onye púru imé ihe niile,
onye bukwa Chineke Izrel kwuru, 'N'ihi gi, na n'oge ndj a
niile jí ndj, ka m ga-eme ka úzú oñú na obi útø, na olu
ndj ikom na nke ndj inyom na-alú di na nwunye kwusí.' **10**
"Mgbé i gwara ndj a ihe ndj a, ha-gájú gi ajúju si, 'Gíní mere
Onyenwe anyí ji kpebí izitere anyí údij oke lla n'iyí di otu
a? Gíní bù ihe ojoq anyí mere? Gíní bù mmehie anyí mere
megide Onyenwe anyí Chineke anyí?' **11** Mgbe ahú, i ga-asa
ha si ha, 'Ihe ndj a na-adakwasí unu n'ihi na nna nna unu
ha gbakutara m azú,' otu a ka Onyenwe anyí kwuputara,
'gbasoro, fee ma kpóokwa isiala nye chi ndj ozo. Ha júrú iso
m, jukwa idebe ihe m nyere ha n'iwu. **12** Ma unu emesoola m
mmeso ojoq karia údij mmeso nna unu ha mesoro m. Lee ka
unu niile n'otu n'otu si agbaso úzó isiike nke obi ojoq unu
cheputara, kama irubere m isi. **13** Ya mere, aga m esite n'ala
a tufuo unu. Aga m atubanyé unu n'ala ahú unu na nna unu
ha na-amaghí. Ebe ahú ka unu ga-anókwa fee chi ndj ozo
ehihie na abalí. N'ihi na agaghí m emere unu amara.' **14** 'Otu
o di, úbóchí ndj ahú na-abía,' ka Onyenwe anyí kwuputara,
"mgbe ndj mmadú na-agaghí aísíkwa ozo, 'Díka Onyenwe
anyí na adí ndj, bù onye ahú siteré n'ala ijipt kpoputá umú
Izrel.' **15** Ma a ga-asi, 'Díka Onyenwe anyí na-adí ndj, bù
onye ahú kpoputara Izrel site n'ala dí n'ugwu, na mba ahú
niile o chúsara ha.' N'ihi na aga m akpolata ha n'ala ahú m
nyere nna nna ha. **16** "Ma ugú a, aga m ezipu otutu ndj
óku azú ka ha gaa jide ha." Otu a ka Onyenwe anyí kwubiri.
"Mgbé nke ahú gasíri, aga m ezipukwa otutu ndj na-achú nta,
ndj ga-esite n'elú ugwu ukwu niile na n'elú ugwu nta niile,
na n'ónu mgbawara dí na nkume niile, chúo nta ha. **17** Ana m
ahúzu úzó ha niile. O nweghi ihe zoro ero n'ebé m nò. Anya
m na-ahuzukwa mmehie ha niile. **18** Aga m akwughachi ha
okpukpu abúo n'ihi aijo omume ha, na mmehie ha, n'ihi na
ha ejirila oyí ihe arú a píri apí ha, nke na-enweghí ndj
n'ime ya, merúo ala m. Ha emeekwala ka arúsi bù ihe arú
juputa n'he nketa m." **19** Onyenwe anyí, i bù ike m na ebe m
e wusiri ike, ebe mgbabá m n'oge nsogbu. Mba niile nke uwa
ga-esite na nsotu uwa niile biákwtute gi. Ha ga-abíjakwute gi
sí gi, "Nna anyí ha enweghí ihe óbula kariákwa chi ndj na-
abughí chi n'ezie. Ha búkwa chi na-abaghí uru, nke na-adighí
ewetara ha ihe óma óbula." **20** Mmadú o púru imere onwe ya
chi? E, ma chi ndj ahú abughí chi. **21** "Ya mere, aga m eme ka
ha mata. N'oge a ka m ga-eme ka ha mata ike m, na idj ike m.
Mgbé ahú, ha ga-amata na aha m bù Onyenwe anyí.

17 "E ji mkpisi igwe gbwune mmehie Juda, jikwa oñú
nkume siri ike a píri oñu ya apí, depúta n'elú mbadambá
nkume, bù obi ha, nakwa n'elú mpi niile nke ebe jchú aja ha.
2 O bùladi umu ha na-echeta ebe jchú aja ha, na ogidi a
manyere n'ala n'ihi arusi Ashera, nke di n'ebé otutu osisi ndj
na-etokó oñu, ma n'elú ugwu nta niile. **3** Ugwu m, nke di
n'ala ahú, na ihe niile ha nwere, na akúnba ha ka m ga-
eweta nye ndj ga-adóta ha n'agha. Aga m enyekwa ha ihe
niile ahú dí n'elú ugwu, n'ihi mmehie gi, nke juputara n'ala gi
niile. **4** Ihe nketa ahú m nyere gi ga-efunari gi, n'ihi ihe
i ji aka gi wetara onwe gi. Aga m emekwa ka i bùrú ohu ndj
iro gi n'ala nke i na-amaghí, n'ihi na i kpasuola iwe m, o
ga-adigidekwa ruo mgbe niile ebighí ebi." **5** Ihe ndj a ka
Onyenwe anyí kwuru, "Onye a bùrú oñu ka mmadú ahú bù

nke na-atükwasí mmadú ibe ya obi, onye olileanya ya dí
n'inyeaka ga-esi n'aka mmadú rute ya aka, onye wezugara
obi ya site n'ebé Onyenwe anyí no. **6** Onye ahú ga-adí ka osisi
na-eto n'ala togboró n'efu. O gaghi ahukwa mgbe o dímma
na-abíjara ya. O ga-ebi n'ebé niile kpóró nkú nke ozara, n'ala
nnu nnu, ebe ndj mmadú na-ebighí. **7** "Ma ngozi na-adíri
onye ahú na-atükwasí Onyenwe anyí obi ya. Onye inya isi ya
bù n'ime Onyenwe anyí. **8** Onye di otu a ga-adí ka osisi a
kúrù n'ákukú iyi, nke mgborogwu ya na-awasa banye n'iyí
ahú. Ujo adighi atu ya n'oge okpomokú, akwukwó ndj na-
adigidekwa n'elu ya. O díghí ecchegbu onwe ya n'afó unuwú dí.
O díkwaghí mgbe o na-akwúsi imí mkpuru." **9** Obi mmadú dí
aghúgho karia ihe niile, o nwekwaghí ngwóta. Onye púru
ighota ya? **10** "Mú onwe m bù Onyenwe anyí na-enyocha obi,
na-anwuputa ihe di n'ime mimúo, n'ihi ikwú mmadú ugwo
díka oñu ya si dí, na díka ihe ruuru ya si dí n'ihi oñu ya." **11**
Díka ókwa si ekpokóba akwa o na-ezighí, otu a ka ndj na-
akpákoba akú n'úzó na-ezighí ezi dí. N'etiti úbóchí ndj ha,
akú ndj a ga-efunari ha. N'íkpéazú ha ga-aghó ndj nzuzu. **12**
Ocheeze di ebube, nke e mere ka o di elu site na mmalite, ka
ebe nsó anyí bù. **13** Onyenwe anyí, olileanya Izrel ka i bù.
A ga-emekwa ka ihere mee ndj na-agbákuta gi azú. A ga-
edekwa aha ndj ahú niile si n'ebé i n'wezuga onwe ha n'ala,
n'ihi na ha ewezugala onwe ha site n'ebé Onyenwe anyí, isi
iyi nke mmiri na-enye ndj, nò. **14** Onyenwe anyí, o bùrú na i
mee ka ahú sie m ike aga m adí ndj. O bùrú na i zoputá m
aga m abú onye azoputara, n'ihi na o bu naaní gi ka m na-eto.
15 Ha n'o na-aju m oñu, na-así m, "Olee ebe okwu Onyenwe
anyí dí? Ya mezuonu ugbo ai!" **16** Ma esitebeghi m na i bù
onye ozúzú aturu gi wezuga onwe m. I maara na o bùghí
ochichó obi m ihú úbóchí ahú na-ewetu ñda mba. I maara údji
okwu niile na-esite n'ónu m na-apu. **17** A ghøróla m ihe na-
eyi egwu, n'ihi na i bù ebe mgbabá m n'úbóchí mbibi. **18** Mee
ka ihere mee ndj na-akpagbu m. Ekwékwalà ka ihere mee
m. Mee ka ha tuq újò, ma chebe m site n'he egwu. Mee ka
úbóchí mbibi biákwtute ha, werekwa okpukpu ihe mbibi abúo
tipia ha. **19** Ihe a ka Onyenwe anyí gwara m, "Gaa, guzo n'ónu
úzó ama obodo, ebe ndj eze Juda na-esi apu, ma na-abatakwa.
Guzokwa n'ónu úzó ama ndj ozo niile dí na Jerusalem. **20**
Gwa ha sí, 'Núrunú okwu Onyenwe anyí, unu ndj eze Juda
na ndj Juda niile, na ndj niile bi na Jerusalem, ndj na-esi
n'ónu úzó a apu, na-abatakwa.' **21** Ihe ndj a ka Onyenwe anyí
kwuru, 'Lezienú onwe unuanya iñú na unu ebighí ibu óbula
n'úbóchí izuiké; lezienú onwe unuanya iñú na unu esiteghí
n'ónu úzó ama Jerusalem bufee ya. **22** Unu esitela n'ülö unu
buputa ihe óbula, unu arukwala oñu óbula n'úbóchí izuiké.
Doonú úbóchí izuiké nsó díka m nyere nna unu ha n'iwu. **23**
Ma ha egeghi ntí, maqbú kpoo ya mkpa ha. Ha bù ndj ntí ike,
ndj na-adighí aña ntí n'ido aka na ntí, maqbú nabata ya. **24**
Ma otu a ka Onyenwe anyí kwubiri, o bùrú na unu ga-elezi
anya rubere m isi, hapú isi n'ónu úzó ama obodo a bufee
maqbú bubata ibu n'úbóchí izuiké, kama debe úbóchí izuiké
nsó, site na-arughí oñu óbula n'ime ya. **25** Mgbe ahú, ndj eze
ndj ga-anókwasí n'ocheeze Devid ga-edu ndj na-ejere ya ozi
na-agafe na-abatakwa site n'ónu úzó ama a. Ha na ndj na-
ejere ha ozi ga-anókwasí n'inyinya ha, na n'úgbó agha ha,
mgbe ha si n'ónu úzó ama a na-abata, ma na-apu. Ndj Juda,
na ndj bi na Jerusalem ga-esokwa ha n'azú. Aga m emekwa
ka ndj mmadú biri n'obodo a ruo mgbe ebighí ebi. **26** Ndj

mmadu ga-esite n'obodo niile nke Juda, na n'obodo nta gbara Jerusalem gburugburu; ha ga-esitekwa n'ala ndị Benjamin, na n'ala ndagwurugwu nke ugwu ndị ahụ dị n'odida anyanwụ, sitekwa n'ala Negev, na-eWEBATA onyinye aja nsure oku, na aja dị iche iche, na onyinye ọka, na onyinye ihe nsure oku na-esi isi ụtọ, na onyinye ekele, n'ime ụlo Onyenwe anyị.

27 Ma ọ bụrụ na unu enupu isi ju idebe ubochi izuike nso, ọ bụrụ na unu anogide na-ebubata ihe site n'onụ ụzọ ama Jerusalem n'ubochi izuike, aga m amunye onụ ụzọ ama niile dị na Jerusalem oku, nke a na-apughị imenụ emenyü. Ọ ga-erepiakwa ebe niile e wusiri ike na Jerusalem.”

18 Nke a bụ okwu nke sị n'ebe Onyenwe anyị nō bịakwute Jeremaya. **2** “Bilie, jee n'ulọ ọkpụ ite, ebe ahụ ka m ga-anọ zie gi ozi.” **3** Ya mere, ebiliri m jee n'ulọ ọkpụ ite, bịakwute ya mgbe ọ nō na-arụ ọru na nkume ikpụ ihe. **4** Ma ite ahụ o chọrọ ikpụ apụtaghị dika ọkpụ ite si chọg ya, n'ihi ya, o kpukotara ụzo ahụ ozo, malitekwa ikpughari ya. **5** Mgbe ahụ okwu Onyenwe anyị ruru m ntị, **6** O siri, “O bụ na m apughị ime unu dika ọkpụ ite a mere, unu ụmụ Izrel?” Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri, “Dịka ụrọ si dị n'aka ọkpụ ite ahụ, otu a ka unu onwe unu si dịrị n'aka m, gi Izrel. **7** Mgbe obụla m kposara na a ga-akwada maqbụ bibie, maqbụ si n'ọnodụ ya hopu mba maqbụ alaeze obụla, **8** ọ bụrụ na mba ahụ m dorọ aka na ntị esite na mmehie ha chegharịa, a gaghị ebibi ya dika m si zube. **9** Ozọ, ọ bụrụ na m akposaa na a ga-ewuli mba obụla maqbụ alaeze obụla elu, kụokwa ya, **10** ọ bụrụ na o mee ihe jorọ njo n'anya m, ju irubere m isi, agaghị m emere ya ihe ọma ahụ m Zubere imere ya. **11** “Ugbu a, gwa ndị Juda na ndị ahụ bi na Jerusalem, si, ‘Otu a ka Onyenwe anyị siri: Lee, ana m akwado mbibi nke ga-abiakwasi unu; ana m echekwa echiche ojoo megide unu. Ya mere, ka onye obụla n'ime unu site n'uzo ojoo ya chegharịa, ya meekwa ka ụzo ya na omume ya zie ezi.’” **12** Ma ha ga-aza si, ‘O nweghi isi! Anyị ga-anogide na-eme ihe obụla anyị cheputara n'echiche anyị, na-emekwa atumatu isiike nke obi ojoo anyị tупутara.’” **13** N'ihi ya ka Onyenwe anyị ji kwuo si, “Jutu ajuju n'etiti mba niile, onye nñrula ihe dị otu a? Ndị m, Izrel, bụ nwaagboghị na-amaghị nwoke emeela ihe jogburu onwe ya. **14** O nweela mgbe mimiri oyi m mere ka o kpukotaa koro n'elu ugwu Lebanon? O nweela mgbe mimiri ya jüru oyi, nke si n'ebe dị anya na-asodaa ji akwusi iso aso? **15** Ma ndị m echezooola m. Ha na-achụ aja nsure oku na-esi isi ụtọ nye aruṣi na-enweghi isi, bụ aruṣi ndị ahụ mere ka ha sọq ngongo n'uzo ha niile. Ha sụru ngongo hapụ igbasokwu ụzo ọma ahụ dị site na mgbe ochie. Kama ha na-eje ije n'uzo ọhia, nke na-enweghi ụkpurụ, nke a na-ewuzighị ewuzi. **16** Ala ha ga-atögborö n'efu. Ọ ga-aghị ihe iju anya ruo ebighi ebi. Ndị si n'akụkụ ya na-agafe ga-efufie isi ha, n'ihi na ihe ha ga-ahụ ga-eju ha anya. **17** Aga m achusa ha n'ihi ndị iro ha dika ifufe na-efe site n'owuwa anyanwụ. Aga m agbakuta ha ażu. Ha agaghị alhukwa ihu m anya n'ubochi ahụ mbibi ga-abiakwasi ha.” **18** Ha siri, “Bianu ka anyi gbaa izu megide Jeremaya, n'ihi na izi iwu agaghị esite n'ebe ndị nchua ja no kwusi, maqbụ ndumodụ n'ebe ndị maara ihe, ma ọ bükwanụ okwu site n'ebe ndị amumaa nō. Ya mere, bianu ka anyi were ire anyị buso ya agha, gharakwa jña ntị n'okwu obụla nke ọ na-ekwu.” **19** Gee m ntị, Onyenwe anyị. Nñrụ ihe ndị na-ebu m ebubo na-ekwu megide m. **20** O kwasiri iji ajo omume kwughachi ihe ọma? Ma lee na ha

egwuolaru m olulu. Chetakwa na m guzooro n'ihi gi ma riọ gi aririo n'ihi ha. Aririo m bụ ka i hapu iwezo ha oke iwe. **21** Ya mere, were ụmụ ha nyefee n'aka ụnwụ. Werekwa ha onwe ha nyefee n'aka mma agha. Mee ka ndị nwunwe ha ghopụ ndị gba aka ụmụ na di. Meekwa e a gbuo ndị ikom ha, ka mma agha gbukwaa ụmụ okorobịa n'ogbo agha. **22** Mee ka e site n'ulọ ha nụ mkpu akwa, mgbe i mere ka ndị iro ha buso ha agha na mberede. N'ihi na ha egwuola olulu ijide m, ha esiekwarala m onya nzuzo ijide m n'ukwu. **23** Ma gi onwe gi, Onyenwe anyị, maara nzube ojoo ha niile igbu m. Agbagharala ha ajo omume ha; maqbụ hichapụ mmehie ha site n'ihi gi. Mee ka ükwu ha gbuchapụ ka ha daa n'ihi gi; mesie ha ike mgbe i na-ewe iwe.

19 Ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru, “Jee, zutu otu ite aja site n'aka ọkpụ ite. Duru ụfodụ n'ime ndị okenye na ndị nchua ja, **2** jee na Ndagwurugwu nke Ben Hinom, nke dị nso n'onụ ụzọ ama Ejuu dị n'owuwa anyanwụ. Nodụ n'ebe ahụ kwuputara ha okwu ndị m gwara gi. **3** Sị ha, “Nñrunụ okwu Onyenwe anyị, unu ndị eze Juda, na ndị Jerusalem. Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, onye bụ Chineke Izrel kwuru. Geenū ntị! Aga m eme ka ihe ojoo bịakwasi ala a, ụdi ihe ojoo ga-eme ka ntị obụla nñrụ ya zụo wuruwuru. **4** N'ihi na ha ahapula m, mee ka ebe a ghopụ nke chi ndị mba ozo. Ha achuọla aja nsure oku n'ime ya nye chi ndị ahụ ha na nna nna ha, maqbụ ndị eze Juda, na-amaghị. Ha ejirila obara ndị aka ha dị ọcha mejuputa ebe a. **5** Ha ewuola ebe ichu aja dị elu nye chi Baal. N'elu ya kwa ka ha na-esure ụmụ ha dika aja nye Baal, bụ nke m na-enyeghi n'iwu, ekwughịkwa m ya, o nwekwaghị mgbe o ji bata m n'obi. **6** Ya mere, kpacharanụ anya, n'ihi na ụbochi ahụ na-abia, ka Onyenwe anyị kwubiri, mgbe ndị mmadu agaghị akpokwa ebe a Tofet ma ọ bükwanụ Ndagwurugwu nke Ben Hinom, kama ga-akpọ ya Ndagwurugwu Ogbugbu. **7** “N'ebe a ka m ga-anọ laa nzube niile nke Juda na Jerusalem n'iyi. Aga m eme ka ha daa site na mma agha n'ihi ndị iro ha, n'aka ndị ahụ na-achosi ndị ha ike. Aga m enye ụmụ anu ufe na anụ ọhia ozu ha dika nri. **8** Aga m ebibi obodo a mee ka ọ ghopụ ihe iju anya na ihe ima ọsụ. Ndị niile na-esi n'akụkụ ya agafe ga-anọ n'ọnodụ iju anya, ha ga-eledakwa ya anya n'ihi ọnya ya niile. **9** Aga m emekwa ka ha rie anu ahụ nke ụmụ ha ndị ikom na ndị inyom. Ha ga-erikwa anu ahụ ibe ha, n'ihi na ndị iro ha ga-agba ha gburugburunochibido ha n'ime oke mkpagbu ka ha bibie ndị ha.” **10** “Kwaaaa ite ahụ mgbe ndị gi na ha so nō na-ele gi anya. **11** Gwa ha si, ‘Otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile siri: Aga m etipia mba a na obodo a, dika ite aja nke ọkpụ ite a si daa tipiasa n'uzo a na-apughị imezikwa ya ozo. Ha ga-eli ndị nwuru anwụ na Tofet tutu ruo mgbe ohere na-agaghị adikwa ili ozu ozo. **12** Ihe dị otu a ka m ga-eme n'ebe a, meekwa ndị bi na ya. Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri. Aga m eme obodo a ka ọ dīrị ka Tofet. **13** Ụlo niile dị na Jerusalem na ụlo niile nke ndị eze Juda ka a ga-emeri dika ebe a, bụ Tofet, otu a ka a ga-esi meruokwa ụlo niile a suree ihe nsure oku na-esi isi ụtọ n'elụ ha nye usuu niile nke eluigwe, wñsakwara chi ndị ozo ihe ọnụnụ dika onyinye.” **14** Mgbe Jeremaya si na Tofet, ebe ahụ Onyenwe anyị zigara ya ibu amuma lọta, o guzoro n'ogige ulonso ukwu Chineke ahụ, gwa ndị mmadu niile okwu sị ha, **15** “Otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, onye bụ

Chineke nke Izrel sıri, ‘Geenü ntı! Ana m aga ime ka ihe ojoo ahü m kwuru okwu ya bjakwası obodo a, na obodo nta niile gbara ya gburugburu, n’ihı na ha bı ndı isirike, ndı jurı igetrı n’okwu m.’

20 Mbge Pashua nwa Imea, bu onye nchüaja, ma burukwa onyeisi na-elekota ulonso ukwu Onyenwe anyi, nüru amüma ndı a Jeremaya na-ebu, 2 o nyere iwu ka e tie Jeremaya, bu onye amüma ihe, kee ya agbü, tanye ya n’onu uzı ama Dı Elu nke Benjamin, nke dı ulonso ukwu Onyenwe anyi. 3 N’echi ya, mbge Pashua topuru ya site n’agbü ahü, Jeremaya sıri ya, “Onyenwe anyi apkoghi gi Pashua, kama aha gi bu Mago-Misabib, nke pütara, Nwoke ihe egwu gbara gburugburu. 4 N’ihı na nke a ka Onyenwe anyi na-ekwu, ‘Aga m eme ka i ghoroq onwe gi, ghoqkwara ndı enyi gi niile ihe egwu. Anya gi abuq ka i ga-eji hü ha mbge mma agha ndı iro ha ga-egbuda ha. Aga m ararakwa ala Juda niile nyefee ha n’aka eze Babilon, onye ga-egbuda ha. Aga m ararakwa ala Juda niile nyefee ha n’aka eze Babilon, onye ga-eburu ndı niile bi n’ime ya gaa Babilon. Q ga-egbu ndı foduru. 5 Aga m enyefe ndı iro ha akü niile dı n’obodo, na ihe niile ha rüputara, na ihe niile dı oke onyaha, na ngwongwo na akü niile nke ndı eze Juda. Ha ga-eburu ya dikı ihe a kwatarawa n’agha laa Babilon. 6 Ma gi onwe gi bu Pashua, na ndı niile bi n’ulo gi, ka a ga-adotra n’agha buru gaa Babilon. N’eve ahü ka i ga-anwü. Ebe ahü kwa ka a ga-eli gi, gi na ndı enyi gi ndı a niile i na-eburu amüma ugħa.” 7 Onyenwe anyi, i ghoola m aghugħo, meekwa m ka m ghøġ onye a ghogburu n’aghugħo. I jidesiel a m aka ike, mee ka uche gi mezuo m n’ahü. Lee na mmadu niile na-apkari m ubochi niile. Onye əbula jikwa m na-eme ihe oħċi. 8 N’ihı na mbge əbula m meghere onu kwoo okwu, aghagħi m iti mkpu. Aga m apkop mfpku banyere ihe ike na īla n’iyi. N’ihı na okwu Onyenwe anyi ewetarala m mkpari na īkwa emo ubochi niile. 9 Q bjurukwa na m ekwuo n’obi m si, “Agagħi m ekwute ihe əbula metutara okwu ya maqbū aha ya ozo.” Q dighi ekwe m. N’ihı na okwu ya na-enwu m oku n’obi. Q dikwa ka oku na-enwu enwu emechibidoro uzı n’ime əkpukpuk m. Ike agwula m inagide okpmokpuk nke okwu ya. N’ezie, apugħikwa m īnagide ya. 10 Ana m anu otutu akukqo nzużo, “Oke egwu n’akukqo niile! Juuṇu ya! Ka anyi juuṇu ya!” Ndı enyi m niile no na-eche mbge m ga-azħoħie ukwū daa, na-ası, “Ma eleghji anya q-ga-abu onye eduhiere, mbge ahü, anyi ga-emegide ya, boqro onwe anyi qob n’ahü ya.” 11 Ma Onyenwe anyi noneyere m dikha dike n’agħha; n’ihı ya, ndı na-esogħu m ga-asq ngongo, ha agagħi emerikwa m. Ihe ha Zubere agagħi emezzurha, n’ihı ya, ihere ga-eme ha nke ukwuu; a għagħi eċeżokwa onqodu ihere ha ruo ebighi ebi. 12 Ma gi, Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, gi, onye na-enyoħa onye ezi omume, onye anya ya na-eru n’ihe dı mmadu n’obi na n’ime echiche uche ya, biko, kwere ka m dı ndu hü mbge i ga-aborq onwe gi qob megide ha, n’ihı na q bu n’aka gi ka m tinyere ihe niile għbasara m. 13 Bukiunu Onyenwe anyi abu! Nyenū Onyenwe anyi otuto! N’ihı na q na-anaputa ndu ndı mkpa na-apkpa, site n’aka ndı ajo omume. 14 Ihe a bürü onu ka ubochi ahü a mħru m bı. Ka ubochi nne m mħru m ghara inwe ngożi. 15 Onye a na-abu onu ka nwoke ahü bu nke wetara mna m akukqo əqmum m, nke mere ka ə nrura onu, na-ası ya, “A muqlaġa gi nwa, q bu nwa nwoke!” 16 Ka e meekwa nwoke ahü ihe Onyenwe anyi mere obodo ndı

ahü o bibiri na-enwegħi əqmiko. Ka nwoke ahü nogidekwa na-anu iti mkpu akwa n’utu, na akwa ibu agha n’ehħie. 17 N’ihı na q hapuru igbu m mgħe m no n’afq nne m, hapu imē ka afq nne m bürü ili m, ka afq ya bjurukwa ihe buru ibu ruo mgħe ebighi ebi. 18 N’ihı gini ka m ji site n’afq nne m puta iħu onqodu ojoo ndı a, na īnqide n’obi mwute, na īnq onqodu iherogologo ubochi niile nke ndu m?

21 Ndı a bü okwu Onyenwe anyi, nke ruru Jeremaya ntı mgħe eze Zedekaya zigara Pashua nwa Malkija, na onye nchüaja bu Zefanaya nwa Maaseia, 2 sì, “Jutara anyi ase site n’aka Onyenwe anyi, n’ihı na Nebukadneza eze Babilon na-ebuso anyi agha. Eleghji anya Onyenwe anyi ga-emere anyi ihe ītunanya dikha oħġe gara aga, nke ga-eme ka o si n’ebi anyi no wezuga onwe ya.” 3 Ma Jeremaya zara sì ha, “Gwanu Zedekaya sì ya, 4 l’he ndı a ka Onyenwe anyi, Chineke Izrel kwuru: Lee ejikerela m ugbu a ichiħarji ihe agha niile dı unu n’aka, nke unu ji na-ebuso eze Babilon na ndı Kaldja għbarra obodo unu għburugburu agha, e, ejikerela m ichiħarji ha megide unu. Aga m apkopbata ha n’ime obodo a. 5 Mu onwe m ga-eji aka e setipur nke əma, na aka dı ike, nke iwe na onyuma dı ukwuu, buo agha megide unu. 6 Aga m etida ndı niile bi n’obodo a, ma mmađu ma anu əħġa. Ha ga-anwukwa site n’oke ihe otiti, nke m ga-eme ka o bjakwası ha. 7 Mgħe nke a mesiżi, Ottu a ka Onyenwe anyi kwupħtara, aga m ewere Zedekaya eze Juda, na ndiġi oħċiħi ja, na ndı niile bi n’obodo a, ndı mma agha na unctionu na ihe otiti ndı a na-egħbugħi, nyefee ha n’aka Nebukadneza eze Babilon, na n’aka ndı iro ha, ndı na-achħosi ndu ha ike. Q ga-eji mma agha għbu ha. Q għagħi emere ha ebere, q għagħi egosikwa ha əqmiko.” 8 “Tinyere nke a, għanu ndi mmadu niile, ‘na ihe ndı a ka Onyenwe anyi kwuru: Lee, ana m eċċe n’ihu unu uzı abuq, uzı na-eduba na ndu, na uzı na-eduba n’onw. 9 Onye əbula n’ime unu nogidere n’obodo a ka mma agha, maqbū unctionu, maqbū ihe otiti ga-egbu. Ma onye əbula n’ime unu pūkwaru ndı Kaldja għbarra obodo unu għburugburu, were onwe ya nyefee ha n’aka, ga-adji ndu; q ga-ebekwha ndu ya. 10 Ekpebiela m imesi obodo a ike; o nweġħi ihe əbula ga-esi n’aka m rute ha, ottu a ka Onyenwe anyi kwubiri. A ga-enyefe obodo a n’aka eze Babilon, onye ga-eji oku laa ya n’iyi.” 11 “Karichasja, għwa ndi eżina əqil oħżejud sħa, ‘Nurunū okwu Onyenwe anyi. 12 Unu ulti Devid, ottu a ka Onyenwe anyi siri, “Kpeenū ikpē ziri kwa ute tħalli; napu tanu ndi a na-emegħu emegħu site n’aka ndi na-emegħi ha. Naputakwanu ndi a na-apunara ihe ha nwre site n’aka ndi na-apunara ha ihe ndi a. Q bürü ha unu emegħi ottu a, iwe m ga-abjakkası unu, dikha oku n’ihı ajo omume unu, q dikkwagħi onye pürü imē ka q kwusxi. 13 Edola m onwe m megide gi, Jerusalem, gi onye bi n’ebi dı elu karja ndagħwurugħu a, onye bi n’ebi dı elu nke dı larrij, Ottu a ka Onyenwe anyi kwubiri. Gi onye na-ası “Onye pürü ibusq anyi agha? Onye kwa pürü iħba n’ebi anyi e wusiri ike?” 14 Aga m enye gi aħħu nke ruuru gi n’ihı ajo omume gi, ottu a ka Onyenwe anyi kwubiri. Aga m amuñye oku n’oke əħġa gi niile, nke ga-ereħapu ihe niile dı gi għburugburu.”

22 Ihe ndı a ka Onyenwe anyi kwuru, “Jee n’ulqoze Juda onqodu n’ebi ahü kwusaa ozi ndi a. 2 Nurū okwu Onyenwe anyi, nye gi, gi eze Juda, gi onye na-anqwası n’oħħeqe Devid. Nurū ya, gi na ndiġi oħċiħi gi, na unu ndi

niile na-esite n'önü üzə ama ndj a na-apu na-abatakwa. 3 Ihe ndj a ka Onyenwe anyi kwuru, Meenu ihe di mma na ihe ziri ezi. Napütanu onye ejị aka ike napü ihe o nwere site n'aka onye ahụ na-emegbu ya. Unu emejokwala onye obịa, maobü mee ya ihe ike. Unu emekwala ndj na-enweghi nna, maobü ndj inyom di ha nwüri ihe ojoo. Unu awüsikwala obara ndj aka ha di ocha n'ebé a. 4 N'ihi na o burụ na unu elezie anya mee iwü ndj a niile, mgbe ahụ, ndj eze na-anökwasí n'elu ocheeze Devid ga-anögide na-esite n'önü üzə ama ndj a na-apüta, na-abata n'elu ugbo agha ha, ma n'elu iñyinya ha, ha na ndjisi ochichị ha, na ndj ha na-achị. 5 Ma o burụ na unu ajụ irube isi nye iwü ndj a, otu a ka Onyenwe anyi kwubiri, ejị m onwe m na-arij iyı na ulözeze a ga-aghö mkpomkpö ebe.” 6 N'ihi na ihe ndj a ka Onyenwe anyi kwuru banyere ulözeze Juda, “O bụ ezie na idjika Gilead nye m, dika elu ugwu ukwu Lebanon, aghaghị m ime gi ka i dirị ka ebe ikpofu ahịhịa, dika obodo ndj mmadu na-ebighị n'ime ya. 7 Aga m ezite ndj mbibi ndj ga-abia megide gi. Onye obụla n'ime ha ga-eji ngwa agha ya. Ha ga-egbutusıkwa osisi sida ọma gi niile, tonye ha niile n'ime oku. 8 “Otütü ndj si mba ozo bija ga-agafe obodo a. Ha ga-ajurita ibe ha ajuju si, ‘Gini mere Onyenwe anyi ji mee obodo ukwu a ihe ojoo di otu a?’ 9 Osişa ha ga-enweta ga-abu, ‘O bụ n'ihi na ha gbakutara ogbugba ndj Onyenwe anyi Chineke ha azu, malite ikpo isiala na ife chi ndj ozo.’” 10 Unu akwala akwa n'ihi eze ahụ nwüri anwu, maobü ruo uju n'ihi na o gaghị abukwa eze unu, kama kwaanụ akwa n'ihi onye ahụ a dötara n'aghị buru gaa mba ozo. N'ihi na o gaghị alaghachị ozo; o gaghị ahulkwa ala ebe a mürü ya anya ozo. 11 N'ihi na ihe ndj a ka Onyenwe anyi kwuru banyere Shalum nwa Josaya, onye nochirị anya nna ya dika eze Juda, bụ onye ahụ e si n'ebé a buru gaa mba ozo, “O gaghị alotakwa ozo. 12 Ebe ahụ e buuru ya gaa ka o ga-anö nwü. O gaghị ahulkwa ala nke aka ya anya ozo.” 13 “Ahuhụ na-adịrị onye ahụ na-ewu ulözeze ya site n'üzə ajo omume, nke jikwa ikpe na-ezighị ezi na-ewu ime ülö elu ya niile, onye ahụ nke na-eme ndj mmadu ruo oru n'efu, nke na-adighi akwu ha ugwo obula n'ihi oru ha. 14 Onye na-asị, ‘Aga m ewuru onwe m ulözeze buru ibu, nke onyulö dì n'ülö elu ya sara ezi mbara.’ Ya mere, o tinyere oghereikuku sara mbara n'ülö ahụ, jirikwa osisi sida machie elu ya, werekwa penti na-acha uhie chọq ya mma. 15 “I ga-abu eze n'ihi na i nwere otütü osisi sida karịa ndj ozo? Nna gi o nweghi ihe oriri na ihe ọnụnụ? O mere ihe di mma na ihe ziri ezi n'ihi ya ihe niile gaara ya nke ọma. 16 O kwuchitere ọnü ndj ogbenye na ndj n'o na mkpa, nke a mere na ihe niile gara nke ọma. O bughi nke a bụ ihe o pütara bụ ịmara m? Ka Onyenwe anyi kwupütara. 17 Maanya unu na obi unu adighị n'ihe ozo ma o bughi naanị n'uru n'ezighị ezi n'iwufu obara ndj aka ha di ocha, na imegbu ndj mmadu, na iji aka ike puñara ha ihe ha nwere.” 18 Ya mere, ihe ndj a ka Onyenwe anyi kwuru banyere Jehoiakim nwa Josaya eze Juda: “Ha agaghị eruru ya uju si, ‘Ewoo nwanne m nwoke! Ewoo nwanne m nwanyi! Ha agaghị eruru ya uju si, ‘Ewoo nna anyi ukwu! Ewoo ịma mma ya!’ 19 A ga-eli ya dika e si eli iñyinya ibu. A ga-adopkpurụ ozu ya n'ala tufuo ya n'azu ọnü üzə ama Jerusalem.” 20 “Gbagoruo na Lebanon tie mkpu akwa, meenụ ka a nü olu unu na Bashan, sitekwanụ na Abarim tie mkpu akwa n'ihi na e gwerielä ndj niile unu na ha di na mma. 21 Adorę m gi aka na ntị n'oge ahụ i no na-eche na i guzo chịm, ma i jüru ige ntị. Nke a bükwa omume gi site

na mgbe i bu nwantakiri. I juıkwara irubere m isi. 22 Oke ifuse ga-ebufu ndj ozuzu aturu gi niile, a ga-emekwa ka ndj gi na ha di na mma gaa biri na mba ozo. Mgbe ahụ, ihere ga-emē gi, i ga-aghökwa onye e wedara n'ala n'ihi ajo omume gi niile. 23 Gi onye na-ebi na Lebanon, onye ebe obibi ya di n'ülö e ji osisi sida wuo, lee ka i si na-asụ ude mgbe ihe mgbu bijakwasiri gi, ihe mgbu yiri nke nwanyi ime na-eeme. 24 “Ma dika m na-adị ndj,” otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya, “a sığkarị na gi, bụ Jehoiakin, nwa Jehoiakim eze Juda, bụ mgbaka akara m gbanyere na mkpişịka di n'aka nri m, aga m agbapukwa gi, 25 were gi nyefee n'aka ndj ahụ na-achosi ndj gi ike, bụ ndj ahụ i na-atu ujọ ha. Aga m enyefe gi n'aka Nebukadneza eze Babilon na ndj Kaldia. 26 Aga m atfụgi na nne mürü gi, tuga unu na mba ozo di iche site n'obodo a no muo unu. Ebe ahụ ka unu ga-anö nwü. 27 Unu agaghị aloghachikwa n'ala ahụ na-agu unu aguu iloghachi n'ime ya.” 28 Nwoke a bụ Jehoiakin, o bụ ite tiwara etiwa, nke e leliri eleli, ihe onye obụla na-achoghi? N'ihi gini ka a ga-eji tutufo ya na ụmu ya, tuga ha na mba ha na-amaghị? 29 Ala, ala, ala, nürü okwu Onyenwe anyi. 30 Ihe ndj a ka Onyenwe anyi kwuru: “Detuo ya n'akwukwö na nwoke a bụ onye gba aka nwa, nwoke nke ihe na-agaghị agarra nke ọma n'oge ndj ya niile, n'ihi na o nweghi onye n'ime ụmu ọ mürü nke ihe ga-agara nke ọma, o nwekwaghị onye n'ime ha ga-anökwasí n'ocheeze Devid, maobü chịakwa ozo na Juda.”

23 “Ahuhụ dirị ndj ozuzu aturu ahụ na-achusasi, ma na-ebibi igwe aturu m ha kwasiri ilekötazi anya.” Otu a ka Onyenwe anyi kwupütara. 2 Ya mere, ihe ndj a ka Onyenwe anyi, Chineke Izrel na-agwa ndj ozuzu aturu ahụ na-ekokota ndj m, “Ebe o bụ na unu apkasasiyalà igwe ewu na aturu m, chusaa ha, kama ilekötazi ha anya nke ọma, aga m ata unu ahuhụ n'ihi ihe ojoo ndj a unu mere.” Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. 3 “Mụ onwe m ga-eji aka m chikọta ndj m fodurụ n'igwe ewu na aturu m site na mba ahụ niile m chugara ha, kpogħachikwa ha n'ebé ịta nri ha, ebe ha ga-anö muba, di ukwu n'onyogugu. 4 Aga m ahopütakwa ndj ozuzu aturu, ndj ga-ekokötazi ha anya. Egwu agaghị atu ha, o dikwaghị onye ga-emenye ha ujọ. O nwekwaghị onye ga-akpafu akpafu n'ime ha.” Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. 5 “Ubochị ndj ahụ na-abia,” ka Onyenwe anyi kwupütara, “mgbe m ga-emē ka Ngalaba na-eme ezi omume bilie n'ezinaulö Devid. O ga-abu Eze ga-eji amamihe chia ndj ya. O ga-emē ezi ihe, kpeekwa ikpe ziri ezi n'ala ahụ. 6 N'ubochị, ya ka a ga-azopütua Juda, Izrel ga-ebikwa n'udo. Nke a bụ aha a ga-akpọ ya: Onyenwe anyi Onye Nzopütua, bụ Ezi omume Anyị. 7 “N'ihi nke a, ubochị ahụ na-abia,” ka Onyenwe anyi kwupütara, “mgbe ndj mmadu na-agaghị asikwa ozo, ‘Dika Onyenwe anyi na-adị ndj, bụ onye sitere n'ala Ijipt dupütua ndj Izrel,’ 8 ma ha gasasi, ‘Dika Onyenwe anyi na-adị ndj, bụ onye ahụ kpolatara agbụrụ Izrel site n'ala dì n'ugwu, na mba di iche ihe ebe o chugara ha.’ Mgbe ahụ, ha ga-ebi n'ala nke aka ha.” 9 Ma banyere ndj amuma, obi m na-agbawa n'ime m, okpukpu m na-amakwa jijiji n'ihi ha. Adj m dika nwoke mmanya na-egbu, dika onye nübigara mmanya oke, n'ihi ihe na-eche ha site n'aka Onyenwe anyi, na site n'okwu nsø ya. 10 Ndj jupütara n'ala a bụ ndj na-akwa iko. N'ihi ịbü ọnü ndj a niile ala a tögborę n'efu, ahịhịa niile di n'ozara akponwụla. Ndj amuma na-agbasokwa ihe ojoo. Ha na-egosikwa ike ha n'üzə

na-ezighi ezi. **11** “N’ihî na ndî amûma na ndî nchuaجا aghoqla ndî na-amaghî Chineke. O buladi n’ime ulonso ukwu m ka m na-ahû ajo omume ha.” Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. **12** “N’ihî ya, uzô ha na-agbaso ga-adî ka ebe na-amî amî; a ga-achubanye ha n’ochichirî ebe ahû ka ha ga-anôkwa daa. Aga m eme ka ihe mbibi bjâkwasî ha n’afô ahû, a ga-ata ha ahûhû.” Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya. **13** “Ahûrû m ihe arû n’etiti ndî amûma Sameria: Ha buru amûma site n’ike chi Baal, si otu a duba ndî m, bu Izrel na mmechie. **14** Ahûkwarâ m ihe jogburu onwe ya n’etiti ndî amûma nô na Jerusalem. Ha na-ebi ndû jkwa iko, na ikwu okwu ugha. Ha na-agba ndî ajo omume ume, si otu a na-egbuchi ha isi n’ihe ojô ha tuğharja. Ha niile dika ndî Sodom n’ebé m nô; ndî Jerusalem dikwa ka ndî Gömora n’ihû m.” **15** N’ihî nke a, ihe ndî a ka Onyenwe anyi, Onye pûrû ime ihe niile kwuru banyere ndî amûma a, “Aga m eme ka ha rie nri na-akû ilu, meekwa ka ha n’ûqo mmiri e tinyere nsi, n’ihî na mmûqo nke amaghî Chineke esitela n’aka ndî amûma nô na Jerusalem gbasaa ruo ndî niile bi n’ala ahû.” **16** Ihe ndî a ka Onyenwe anyi, Onye pûrû ime ihe niile kwuru, “Unu anhala ntî n’ihe ndî amûma ahû na-eburu unu n’amûma, n’ihî na olileanya ha na-ewetara unu abughi ezi olileanya. Qhû ha na-agwa unu na ha hûrû bu ihe ha cheputara n’obi ha, o sîgî n’onu Onyenwe anyi rute ha. **17** Ha na-anogide na-agwa ndî ahû na-elelî m anya na-asî ha, ‘Onyenwe anyi kwuru sî, unu gâenwe uđo.’ Ndî ahû niile na-agbasokwa uzô isiike nke obi ha tûpûtara, ka ha na-agwakwa okwu sî, ‘O nweghi ihe ojô ga-abjâkwasî gi.’ **18** Ma ole orye o bû n’etiti ndî amûma a nke na-abjaro Onyenwe anyi nso, hû ya anya maqbûl inu ihe o na-ekwu? Onye kwa n’etiti ha nwerela ike n’ha ntî n’urû okwu ya? **19** Lee, Onyenwe anyi na-ezite oke ifuse na-efesi ike, o bû oke ifuse nke iwe ya, nke ga-abia bufuo ndî ajo omume a. **20** Onyenwe anyi agaghî akwusî iwe iwe ya tutu ruo mgbe o mezuru ihe niile dî ya n’obi. N’ubochî ndî ahû na-abja n’ihû, unu ga-aghôta ihe ndî a niile nke oma. **21** O bughi m zitere ndî amûma a, ma ha na-ekwu na o bû okwu si m n’onu ka ha na-ekwu. O nwebeghi oge m jî gwa ha okwu, ma ha nökwa na-ebu amûma. **22** A sî na ha abiâla nso guzo n’ebé igba izu nzuko m, ha gaara ekwusara ndî m okwu m, nke gaara eme ka ha site n’ajo omume ha tuğharja, sitekwa n’uzô ojô ha chigharja. **23** “Abû m naanî Chineke na-anô ha nso, ma adighî m anô n’ebé dî anya?” Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. **24** “O nwere onye pûrû izo onwe ya n’ebé nzuko nke m na-enweghi ike ihû anya?” Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. “O bû na m anoghî n’ebé niile n’eluiweghe nakwa n’ûwa?” Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. **25** “Anûla m ka ndî amûma a, bû ndî na-ebu amûma ugha n’aha m na-ekwu na-asî, ‘Arorô m nrô! Arorô m nrô!’ **26** Ruo ole mgbe ka ihe dî otu a ga-adigide n’obi ndî amûma ndî a, ndî na-ebu amûma aghugho dî ha n’obi? **27** Ha na-eche na nrô ha na-akoritara ibe ha gâeme ka ndî mmadu chezqo aha m, dika ndî nna nna ha si chezqo aha m site n’ikpo isiala nye Baal. **28** Ka onye amûma ahû rorô nrô kogharja nro o rorô. Otu a kwa, ka onye ahû okwu m dî n’onu ya nogidekwa na-ekwusa ya n’eziokü. N’ihî na gînî ka okporo qka na mkpûrû qka nwekôrô?” Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. **29** “Okwu m o dîghî ka oku? Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara, Okwu m o dîkgwaghi ka okporo igwe nke na-etiwasî nkume?” **30** N’ihî ya, Onyenwe anyi kwubiri sî, “Ana m edo onwe m megide ndî amûma na-

esite n’onu ibe ha na-ezute okwu ha na-ekwu, ma na-asî na o bu n’onu m ka ha si nata ya. **31** E, otu a ka Onyenwe anyi kwubiri, Ana m edo onwe m megide ndî amûma ahû ire ha na-ekwu otutu okwu, ndî ahû na-asîkwa, ‘O bu ihe si n’onu Onyenwe anyi pûta.’ **32** N’ezie, ana m edo onwe m megide ndî ahû niile na-ebu amûma nro ugha.” Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. “Ha ji okwu ugha ha na-agwa ndî m okwu, na-eduhie ha, ma o bughi m hoputara ha. O búkaghî m zitere ha. Okwu ha adighîkwa abara ndî m uru obula.” Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. **33** “Mgbê ndî a, maqbû ndî amûma ha, maqbû ndî nchuaجا ha, jurû gajjujû sî gi, ‘Gînî bu ozi i si n’onu Onyenwe anyi nata?’ I ga-asa ha sî, ‘Ozi nke ole? Aga m agbaküta unu azu, ya bu ihe Onyenwe anyi kwubiri.’ **34** O buru na onye amûma maqbû onye nchuaجا maqbû onye obula oqo ekwuo sî, ‘Ihe dî otu a bu ozi si n’onu Onyenwe anyi,’ aga m ata onye ahû kwuru okwu ahû na ndî ezinaulô ya ahûhû. **35** Ihe ndî a bu ihe unu na-agwarita onwe unu n’otu n’otu. O bu ihe enyi na-agwa enyi ya, na ihe nwanna na-agwa nwanna Izrel ibe ya. Unu na-asî, ‘Gînî bu osisa Onyenwe anyi nyere?’ maqbû, ‘Gînî bu okwu e si n’onu Onyenwe anyi nata?’ **36** Kwusinjî ijugharî ajjujû banyere ihe Onyenwe anyi kwuru, n’ihî na okwu onye obula n’ime unu kwuru na-aghôrø onye ahû ihe si n’onu Onyenwe anyi pûta. Site n’uzô dî otu a unu na-agbanwe ma na-asugharîkwa okwu Chineke dî ndû isi, bu okwu Onyenwe anyi, Onye pûrû ime ihe niile, onye bu Chineke anyi. **37** Ihe ndî a niile bu ihe unu na-ajukari onye amûma, ‘Gînî bu osisa Onyenwe anyi nyere gi?’ Maqbû, gînî ka Onyenwe anyi kwuru?’ **38** O bu ezie na unu na-ekwu si, ‘Ihe ndî a bu ozi si n’aka Onyenwe anyi,’ ma lee ihe Onyenwe anyi na-ekwu: Unu na-ekwu okwu ndî a, ‘Ihe a bu ozi si n’aka Onyenwe anyi,’ o buladî mgbe m gwarala unu si unu asîkwa ‘Ihe ndî a bu ozi n’aka Onyenwe anyi.’ **39** Ya mere, mu onwe m ga-echezo unu kpamkpam ma sitekwa n’ihû m chupu unu na obodo a nke m nyere unu na nna nna unu ha. **40** Aga m eme ka ita ute ebighî ebi bjâkwasî unu. Aga m etinyekwa unu n’ondou ihere nke ga-adigide ruo ebighî ebi, e, onodu ihere nke a na-agaghî echefu echefu.”

24 Emesia, Onyenwe anyi gosiri m nkata fiig abuô, nke a dobbara n’ihû ulonso Onyenwe anyi. N’oge a, Nebukadreza eze Babilon esitelari na Jerusalem dökpurû Jehoiakin nwa Jehoiakim, eze Juda, na ndîsi Juda, na ndî qka, na ndî uzû, mee ka ha gaa biri na Babilon, nke dî na mba ozo. **2** Otu nkata nwere mkpûrû fiig mara mma, dika ndî ahû na-ebu uzô acha, nkata nke ozo nwere mkpûrû fiig nke joro njo, ha joro njo na mmadu enweghi ike iracha ha. **3** Mgbê ahû, Onyenwe anyi jûru m ajjujû sî m, “Jeremaya, gînî ka i hûrû?” Azara m sî ya, “Ahûrû m mkpûrû fiig. Ufodô dî nnôz ezi mma, ma ndî ozo joro njo. Ha adighîkwa mma nracha.” **4** Mgbê ahû, okwu Onyenwe anyi ruru m ntî, sî, **5** “Ihe ndî a ka Onyenwe anyi, bu Chineke Izrel kwuru: Ndî ahû m mere ka e si na Juda dôta n’agha, ndî e buur gaa n’ala Kaldja dî m dika mkpûrû osisi fiig ndî a mara mma. **6** Anya m ga-adijkwasî ha n’ahû ihû na ihe gaara ha nke oma. Aga m apkoghachitekwa ha n’ala a. Aga m ewulikwa ha elu ghara ikwada ha; Aga m akû ha dika osisi ghara ihopu ha. **7** Aga m enye ha udj obi ha ga-eji mata m, na m bu Onyenwe anyi. Ha ga-abu ndî m, mu onwe m ga-abûkwa Chineke ha. N’ihî na obi ha niile ka ha ga-eji loghachikwute m. **8** “Ma dika fiig ojôqo ndî a, bu ndî dî njo

nke ukwuu na-enweghi ike iri ha eri,’ Onyenwe anyi siri, ‘otu a ka m gaa emeso Zedekaya, eze Juda, na ndiisi ochichị ya, na ndị ahụ niile fodurị ndị na Jerusalem, ma ha bi n’ime ya, maqbụ biri n’ijipt. **9** Aga m eme ka ha ghopor alaeze niile nke ụwa ihe ịso oyị, na ihe na-eweta obi ojọ. Ha ga-agho ihe ita ụta, na ihe i akị akukọ, na ihe nkocha na ihe jbu ọnụ n’ebé ọbụla m mere ka ha gaa biri. **10** Aga m ezigawka mma agha na ụnwụ na ọrià na-ebe efe n’etiti ha, tutu ruo mgbe e mere ka ha gwusia n’elu ala ahụ nke m nyere ha, nyekwa ndị bụ nna nna ha.”

25 Okwu ruru Jeremaya ntị banyere ndị Juda niile, n’afọ nke anq nke ochichị eze Jehoiakim, nwa Josaya na Juda. O bükwa n’afọ nke mbụ nke ochichị eze Nebukadneza na Babilon. **2** Ya mere, ihe ndị a ka Jeremaya, bụ onye amuma gwara ndị Juda na ndị niile bi na Jerusalem: **3** Kemgbé afọ iri abụ na ato, sitekwa n’afọ iri na ato nke ochichị eze Josaya nwa Amon, bụ eze Juda ruo taa, ka okwu Onyenwe anyi ruru m ntị, a gwara m unu okwu, mgbe na mgbe, ma unu jụrụ ige ntị n’ihe m gwara unu. **4** O bükwa ezie na Onyenwe anyi eziterelu ndị ohu ya bu ndị amuma site n’oge ruo n’oge ma unu ajula ige ntị. Unu jukwara jia ntị n’ihe ha na-ekwu. **5** Ozi ha ziri unu bu nke a, “Unu niile n’otu n’otu sitenụ n’uzo ọjọ unu na ndu ọjọ unu tugharịa, ka unu nwewe ike ibigide n’ala a Onyenwe anyi nyere unu na nna nna unu ha ruo mgbe ebighị ebi. **6** Unu agbasola maqbụ fee, maqbụ kpọ isiala nye chi ndị ọzọ; unu ejila arụsi unu ji aka unu mee kpasuo m iwe, ka m għara imeru unu ahụ. **7** “Ma unu jụrụ ige m ntị,” otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. “Unu ejirila arụsi unu ji aka unu mee kpasuo m iwe, si otu a wetara onwe unu mmerụ ahụ.” **8** Ya mere, Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile na-asị, “Ebe o bụ na unu ajula ige ntị n’okwu m. **9** Aga m apkoku ndị ahụ si n’ugwu, ha na ohu m bụ Nebukadneza, eze Babilon.” Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri, “Aga m eme ka ha bjá megide ala a, na ndị bi n’ime ya. Ha ga-emegidekwa mba niile gbara ala a gburugburu. Aga m ebibi ha niile kpamkpam, mee ha ka ha ghop ihe iju anya, na ihe a na-eleli. Ha gagħoqwa mkpomkpō ebe ruo mgbe ebighị ebi. **10** Aga m emekwa ka olu obi ụtọ na ọriṇ, na olu ndị ikom na ndị inyom na-alụ di na nwunye, na olu ndị na-akwọ ọka, na ihè nke orionā na-enye, hapukwa idị n’ime ya. **11** Ala a niile ga-agħo mkpomkpō ebe togbor n’efu, mba ndị a niile ga-ejere eze Babilon ozi iri afọ asaa. **12** “Ma mgbe iri afọ asaa zuru, aga m ata eze Babilon na mba ya, bụ ala ndị Babilon, ahụ n’ihi ajo omume ha,” otu a ka Onyenwe anyi kwubiri, “Aga m emekwa ka ala ahụ ghop m kpomkpō ebe ruo mgbe ebighị ebi. **13** Aga m emekwa ka ihe niile m buru ụzo kwuo megide ala ahụ bjakwasị ya, bụ ihe niile e dere n’akwukwò a, na ihe niile Jeremaya buru n’amuma megide mba niile di ihe iche. **14** A ga-eme ka ha ghop ndị ohu nye mba di ihe iche na nke ndị eze di ukwuu. Aga m akwughachikwa ha dika omume ha si di, na dika akaorū ha si díkwa.” **15** Ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Chineke Izrel gwara m, “Nara m iko a di m n’aka, nke a gbajuru mmanya ọnụma m, gaa mee ka mba niile m zigara gi ijekwuru ịnụ site na mmanya ọnụma m dì n’ime ya. **16** Mgbe ha ịnụ ya, ha ga-adaghari, malitekwa iyi ara n’ihi mma agha, nke m ga-ezite n’etiti ha.” **17** Ya mere, esi m n’aka Onyenwe anyi nara iko ahụ, meekwa ka mba ndị ahụ niile o ziri m ka m jekwuru ịnụ ihe dì n’ime ya. **18** Jerusalem

na obodo Juda niile, na ndị eze ha, na ndiisi ochichị ha, si n’iko ahụ ịnụ ihe dì n’ime ya, n’ihi ime ka e bibie ha, ka ha ghop ihe iju anya, na ihe nkocha, na ihe a bürü onụ, dika ha dì taa. **19** Fero, eze Ijipt, na ndị na-ejere ya ozi, na ndiisi ochichị ya, na ndị ya niile, **20** na ndị mba ozo niile bi n’ebé ahụ; na ndị eze Uz; na ndị eze obodo ha dì n’akukụ osimiri, nke dì n’ofe nke ozo; **23** na ala Dedan, na Tema, na Buz, na ndị niile bi n’ebé dì anya. **24** Na ndị eze Arebja, na ndị eze mba niile ndị ahụ bi n’ozara; **25** na ndị eze Zimri, na Elam, na Midia; **26** na ndị eze ala dì n’ugwu, na mba di nso, na mba di anya, ha niile n’otu n’otu, na alaeze niile di n’uwa. Mgbe eze ndị a niile ịnụturu site n’ihe di n’iko ahụ, eze Sheshak gasitekwa na ya ịnụ. **27** “Mgbe ahụ, gwakwa ha si, ‘Ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel kwuru: ịnụnụ, ịnụbiganụ oke; gboqwanu agbog, daanu n’ala ebe unu na-agaghị esi bilitekwa ozo, n’ihi mma agha m ga-ezite n’etiti unu.’” **28** O bürü na ha aju ịnara gi iko a site na ya ịnụt uhe dì ya n’ime, gwa ha si, ‘Unu ga-aññirị ya, n’ihi na otu a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwuru. **29** Lee, ana m amalite ime ka mbibi bjakwasị obodo ahụ a kpokwasirị aha m. Ma unu ga-esi añaā għbarar ahlu? Unu agaghị agħbarar ahlu, n’ihi na ana m enye iwu ka e webata mma agha n’etiti ndị niile bi n’uwa. Otu a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwubiri.” **30** “Ugbu a buo amuma ndị a niile megide ha, si ha, “Onyenwe anyi ga-esi n’elu bigbog; q ga-esitekwa n’ebé obibi ya dì nsq mee ka olu ya daa ɣda. Q ga-ebigbosi ike megide ala ya Q ga-eti mkpupu dika ndị ahụ na-azochha mkpupur vajin; q ga-eti mkpupu megide ndị niile bi n’uwa. **31** ɣda mkpupur ahụ ga-eru na nsotu niile nke uwa, n’ihi na Onyenwe anyi ga-ebu mba niile nke ụwa ebubo. Q ga-eme ka ikpe ọmuma rute mmadu niile, meekwa ka e jiri mma agha bibie ndị ajo omume.”” Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **32** Ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwuru, “Lee, mbibi na-agħasa site n’otu mba na-eru na mba ozo; oke ifufe na-abjawkwa site na nsotu niile nke ụwa.” **33** N’oge ahụ, ndị ahụ Onyenwe anyi ga-egbu ga-atogbōrō n’ebé niile, site n’otu nsotu nke ụwa ruo na nke ozo. A gagħi eli ha, o nwekkwagħi onye ga-akwa ha. Kama ha ga-atogbōrō n’ala dika unyi. **34** Kwasieni akwa ike, unu ndị օzżuż atur, tiekwanu mkpupu akwa; turuṇon onwe unu n’ala, unu ndị ndu nke igwe ewu na atur. N’ihi na oge a ga-egbu unu eruola, unu ga-adakwa tiwasja dika ite aja. **35** Ndị օzżuż atur agaghị enwe ebe ha ga-agħbagħa əsos; ndị ndu igwe ewu na atur agaghị enwekwa ebe ha ga-ezo onwe ha. **36** Geenū ntị ka unu ịnụ ikwa akwa ndị օzżuż atur, geenū ntị ịnụ mkpupu akwa ndị ndu igwe ewu na atur, n’ihi na Onyenwe anyi na-ebibi ebe ita nri ha. **37** Ebe mmakpu əma niile nke anu ɣu ga-agħoqwa mkpomkpō ebe, n’ihi oke iwe nke Onyenwe anyi. **38** O ga-apukwute ha, dika ɣodum si esi n’ebé ndina ya na-apuṭa iċħu anu qlija. Q ga-eme ka ala ha ghop mkpomkpō ebe, n’ihi mma agha nke onye mmeġbu, na n’ihi oke iwe Onyenwe anyi.

26 Na mmalite oge ahụ, Jehoiakim nwa Josaya eze Juda bidoro iċhi ndị Juda, Onyenwe anyi mere ka okwu ya rute Jeremaya ntị. **2** Ihe ndị a ka Onyenwe anyi kwuru, “Guzzo n’ogige umenti Onyenwe anyi. Nodu n’ebé ahụ gwa ndị niile

si n'obodo Juda bia ikpo isiala n'ulonso Onyenwe anyi okwu. Gwa ha ihe ahu niile m nyere gi n'iwu. Mee ka ihe ndi ahu niile m nyere gi n'iwu rute ha ntí, na-afodughị otu. **3** Ma eleghị anya ha ga-anụ, si na mmehie ha chegharịa. Mgbe ahu, mị onwe ma ga-eme ka ihe ojọ ahu m na-ezube na ọ ga-abiajkwasi ha għara ibjakiwası ha. **4** Gwa ha sị, 'Otū a ka Onyenwe anyi kwuru: Q bụrụ na unu aju ige m ntí, jukwa igbaso iwu m, nke m nyere unu. **5** Q bụrulkwa na unu aju ige ntí n'okwu ndi ohu m bụ ndị amumah ahu m zitevere unu site n'oge ruo n'oge (ndị unu nogidekwara ju ige ntí), **6** mgbe ahu, aga m eme ka ulonso a dírị ka Shajlo. Aga m emekwa ka obodo a bụrụ obodo a bụrụ onu n'etiti mba niile dí n'uwá."

7 Ndị nchuaaja, na ndị amumah, na ndị mmadu ndị ozo no n'ulonso Onyenwe anyi nru mgbe Jeremaya kwuru okwu ndị a niile. **8** Mgbe Jeremaya kwusiri okwu ndị ahu Onyenwe anyi sị ya kwuo, ndị nchuaaja ahu, na ndị mmadu ndị ozo, na ndị amumah ahu niile, jidere ya sị ya, "I ghaghị iñwul! **9** Gini mere i ji buo amumah na ulonso a ga-adị ka Shajlo? Gini kwere i ji akwado na obodo a ga-agho mkpomkpo ebe, nke onye ọbula na-agaghị ebikwa n'ime ya?" N'oge ahu, ndị mmadu ahu niile gbara Jeremaya gburugburu n'ulonso Onyenwe anyi. **10** Mgbe ndịsisi ochichị Juda nru ihe ndị a na-eme, ha sitere n'uløze bilie puo, jee n'ulonso Onyenwe anyi. Mgbe ha ruru n'ebé ahu, ha weere onjodu n'onu ụzo ama ohụrụ nke di n'ulonso Onyenwe anyi. **11** Mgbe ahu, ndị nchuaaja na ndị amumah gwara ndịsisi ochichị ahu okwu sị ha: "O kwesiri ka a maa nwoke a ikpe ọnwụ, n'ihī na o buru amumah megide obodo a. Unu onwe unu jí ntí unu nru ihe o kwuru." **12** Mgbe ahu, Jeremaya gwara ndịsisi ochichị ahu na mmadu niile no n'ebé ahu okwu sị ha, "O bụ Onyenwe anyi zitere m ibu amumah megide ulonso a na obodo a. Okwu niile m kwuru, nke unu nru, bụ ihe Onyenwe anyi ziri m ikwu. **13** Ma ọ bụrụ na unu emee ka ụzo unu na omume unu zie ezi, ọ bụrụ na unu erube isi nye Onyenwe anyi Chineke unu, mgbe ahu, Onyenwe anyi ga-eme ka ihe ojọ ahu o zubere na o ga-abiajkwasi unu għara ibjakiwası unu. **14** Ma n'ebé mị onwe m nō, lee adị m unu n'aka, jirim m mee ihe ọbula ziri unu ezi n'anya nke dikwa mma n'anya unu. **15** Ma għotakwanu nke omersa, na ọ bụrụ na unu emee ka m nwu, unu ga-eweta ikpe omersa nke igbu onye aka ya dí oħra n'isi unu. Ikpe omersa ga-adikkwara obodo a na ndị bi n'ime ya, n'ihī na eziokwu, Onyenwe anyi zitere m ikwuputa na ntí unu okwu ndị a niile." **16** Mgbe ahu, ndịsisi ochichị na ndị mmadu ahu niile gwara ndị nchuaaja na ndị amumah okwu sị ha, "O kwesighi ka a maa nwoke a ikpe ọnwụ n'ihī na ọ gwara anyi okwu site n'aha Onyenwe anyi Chineke anyi." **17** Ufodju n'ime ndị okenye no n'ebé ahu pūtara n'ihī oħra mmadu ahu għwa ha okwu sị, **18** "Majka onye Moreshet buru amumah n'oge Hezekaya, bụ eze Juda. Q gwara ndị Juda niile, sị ha, 'Otū a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwuru: "A ga-akogħarị Zayon dika ala ubi. Jerusalem ga-agħo ebe e kpkotxar nukme na ngwongwo ułaq dakporo adakpō, ugwu nke ulonso ukwu ahu ga-agħo ebe dí elu nke oħra toħċiri." **19** "Hezekaya bù eze Juda, na ndị Juda niile, ha mera ya ka ọ nwu? Hezekaya ɔ tħuġi egwu Onyenwe anyi, riqo amara na ihuqma ya? Ọ bụ na Onyenwe anyi atuġħarighi učhe, mee ka ihe ojọ o kwuru megide ya għarakwa imbez? Ma anyi na-achċi iżwara onwe anyi ihe ojọ nke oke mbibbi." **20** (Uraya nwa Shemaya, onye si Kiriat Jeirim pūta, bükwa onye

ożo buru amumah site n'ha Onyenwe anyi. Amumah o buru megide obodo a na ala a bukwa udit amumah nke Jeremaya na-ebu. **21** Mgbe Jehoiakim bù eze na ndịsisi ochichị nru amumah Uraya na-ebu, ha għbalix ijjide ya gbou ya, ma Uraya nru ihe ha zubere ime. Ya mere, Uraya nru ya gbapu qso għbalaa Ijipt n'ihī egwu. **22** Ma eze bù Jehoiakim, zipur Elhanan nwa Akboa na ufodju ndị ikom ozo ka ha għajnej jidu Uraya. **23** Ha si n'ijipt kpolata Uraya, duru ya għa n'ihū Jehoiakim bù eze, onye nyere iwu ka jaġi mma aghha gbou ya. A tħnyere ozu ya n'ebbe a na-eli ndị mmadu efu n'ala ahu.) **24** Ma otu q-di, Ahikam nwa Shefan, dixxejere Jeremaya, n'ihī ya a raraghji Jeremaya nye n'aka ndị mmadu ka ha gbou ya.

27 Na mmalite ochichị Zedekaya, nwa Josaya eze Juda, okwu ndị a si n'omni Onyenwe anyi rute Jeremaya ntí. **2** Ihe ndị a ka Onyenwe anyi gwara m, "Jiri akpukpko anu di warawara na ufodju okporo igwe, meere onwe gi udit agħbi ahu a na-amanye umu ehi n'olu, nyakwasi ya n'olu gi. **3** Mgbe ahu, zigara ndị eze Edom, na Moab, na Amon, na Taja, na Sajdón ozi site n'onu ndị ozi ha bijara Jerusalem iżwara Zedekaya eze Juda ozi. **4** Zie ha ozi ha ga-ezi ndị nwe ha, sị, 'Ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bù Chineke Izrel kwuru, sị, "Zieni ndị nna unu ukwu ozi a, sị, **5** Q bụ site n'ike aka m, na site n'ogwe aka m, nke e setiři eseti, ka m ji mee umentha, na mmadu, na anumānu dì n'ime ya. Mị onwe m ka q-dikwara ikpebi itinje ha niile n'aka onye ọbula m hoputara dika o si dì m mma. **6** Ugbu a, ana m ewere alaeze unu niile nyefee ya n'aka onye na-ejere m ozi bù Nebukadneza eze Babilon; aga m emekwa ka օ bulađi umu ajo anu oħra mee ihe o nyere n'iwu. **7** MBA niile ga-akpo isiala nye ya; ha ga-akpo kwa isiala nye nwa ya na nwa nwa ya, tutu ruo mgbe m kpebiri na oġe ha ezuola. Mgbe ahu, aga m eme ka oħtutu mba na oħtutu ndị eze merie ya. **8** "Ma ọ bụrulkwa na mba maqbūl alaeze ọbula aju ife Nebukadneza, bù eze Babilon, maqbūl jü ijere ya ozi dika ohu, aga m ejji mma aghha na umentha na orja na-efe efe, taa mba ahu aħlu, tutu ruo mgbe m bibiri ya site n'aka ya. Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **9** Ya mere, unu arialha ndị amumah unu, na ndị na-ajju mmuqo ase, na ndị na-kowara unu nrø, na ndị mmuqo ojọ si n'omni ha ekwu okwu, na ndị mgħasbi ntí. Unu arialha ha ntí mgbe ha na-asj unu, 'Unu agħagħi abu ndị ohu eze Babilon.' **10** N'ihī na օ bu naanji amumah ugha ka ha na-eburu unu, okwu ugha nke ga-eme ka e site n'ala unu wezuga unu, bulaa unu ala dì anya. Aga m esi n'ala unu chħasaa unu. Una ga-alakwa n'iyyi. **11** Ma ọ bụrụ na mba ọbula ekwre iħġu ohu eze Babilon, kwenyekwa ife ya ofufe, mba ahu ka m ga-eme ka օ nogide n'ala nke aka ya. Ọ ga-akop ala ahu, birikwa n'ime ya. Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri." **12** Otu ozi ahu ka m ziri Zedekaya, bù eze Juda. Asirji m, "Were olu gi nyefee eze Babilon n'aka dika ohu, feekwa ya na ndị ya, i ga-adikkwa ndu. **13** N'ihī gini ka gi na ndị gi ga-eji nwu site na mma aghha, na site n'umentha na orja na-efe efe, dika nke Onyenwe anyi kwurula banyere mba ọbula nke na-agħagħi efe eze Babilon? **14** Egela ntí n'okwu ndị amumah na-agħwa gi sị, 'Unu agħagħi efe eze Babilon,' n'ihī na օ bu okwu ugha ka ha na-agħwa unu. **15** Ọ buġi m iżżeżeha, 'Ha ji aha m na-ebu amumah ugha. N'ihī ya, aga m achupu unu, unu ga-alakwa n'iyyi, unu na ndị amumah ahu na-eburu unu amumah.' **16** Mgbe ahu, agwara m ndị nchuaaja na ndị mmadu niile okwu sị

ha, “Ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru: Unu egela ndị amumah ahụ ntị, bu ndị na-asị unu, ‘Na mgbe na-adighi anya a ga-ebughachi ngwongwo ahụ e si n’ulonso Onyenwe anyị bulaa Babilon.’” Ọ bụ amumah ugha ka ha na-eburu unu. 17 Unu egela ha ntị. Feenū eze Babilon, n’ihī na ọ bụ naanị site n’uzo ahụ ka unu ga-esi dīrị ndị. N’ihī gini ka unu ga-eji kwenye ka obodo a ghogho mkpmkpo ebe? 18 Ọ bụru n’ezie na ọ bụ okwu Onyenwe anyị si n’onu ndị amumah a na-apuṭa, ba riqonu Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile aririọ ka ọ hapu ikwe ka e bukoror ngwongwo fodurụ n’ime ulonso nakwa ndị fodurụ n’ulopezé Juda, na n’ime Jerusalem bulaa Babilon. 19 N’ihī na ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru banyere ogidi niile ndị ahụ, na Oke osimiri bronz ahụ, na ihe ndokwasị niile, na ihe niile fodurụ n’obodo a, 20 nke Nebukadneza, bụ eze Babilon na-eburughị mgbe o sitere na Juda na Jerusalem, dokpuru Jehoiakin nwa Jehoiakim, bụ eze Juda, na ndị niile a na-asopuru bulaa Babilon. 21 E, ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile bụ Chineke Izrel kwuru banyere ihe niile fodurụ n’ulonso Onyenwe anyị, na ndị fodurụ n’ulopezé Juda na n’ime Jerusalem. 22 ‘A ga-eburu ha niile bulaa ha Babilon. Ebe ahụ ka ha ga-anıkwa tutu ruo mgbe m ga-abia leta ha,’ ka Onyenwe anyị kwubiri. ‘Mgbe ahụ, aga m ebulatakwá ha, kpoghachitekwa ha n’ebe a.”

28 O ruo, n’onwa nke ise nke otu afo ahụ, nke bụ afo nke anọ, na mmalite ochichị Zedekaya eze Juda, Hananaya, nwa Azoa, onye amumah si Gibion, gwara m okwu n’ulonso Onyenwe anyị n’ihī ndị nchüaja na ndị mmadu si m. 2 “Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel kwuru, ‘Aga m agbajị agbụ nke eze Babilon. 3 Tupu afo abuọ agabiga, aga m esi Babilon bulata ihe ndị ahụ niile Nebukadneza eze Babilon si n’ulonso Onyenwe anyị bụpụ bulaa Babilon. 4 Aga m akpolatifikwa Jehoiakin nwa Jehoiakim, na ndị niile ozo e si na Juda dota n’agha bulaa Babilon, n’ihī na aga m agbajị agbụ ahụ eze Babilon nyanyere ha n’olu.’” Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri. 5 Mgbe ahụ, Jeremaya onye amumah zara Hananaya onye amumah n’ihī ndị nchüaja na ndị mmadu niile guzo n’ulonso Onyenwe anyị 6 Jeremaya onye amumah sıri, “Amen! Ka Onyenwe anyị mezuokwu amumah a i buru site na ibughachite ngwongwo ulo Onyenwe anyị na ikpoghachite ndị niile e mere ka ha si n’ebé a gaa biri na Babilon. 7 Ma gee ntị n’uru ihe m ga-ekwu n’ihī gi na n’ihī ndị a niile guzo n’ebé a. 8 Site na mgbe ochie, ndị amumah ahụ bu mụ na gi uzor ebuola amumah banyere agha na mbibi na orịa na-efe efe megide otutu obodo dị iché iché, na otutu alaeze di iché iché. 9 Ma ihe e ji amata na ọ bụ Onyenwe anyị n’ezie, zitere onye amumah buru amumah kwuo na udo ga-adị, bụ naanị ma ọ bụru na amumah ya emezuo.” 10 Mgbe ahụ, Hananaya bụ onye amumah yipuru Jeremaya agbụ ahụ o yikwasirị onwe ya n’olu gbajie ya. 11 Ọ sıri n’ihī ọha mmadu ahụ niile, “Nke a ka Onyenwe anyị kwuru: ‘Ọ bụ b’otu aka ahụ ka m ga-agbajipukwa agbụ iyagba Nebukadneza, eze Babilon nyanyere n’olu mba niile tupu afo abuọ agabiga.’” Mgbe o kwuru otu a, Jeremaya onye amumah hapurụ ebe ahụ laa. 12 Mgbe Hananaya bụ onye amumah għajisiri iyagba ahụ Jeremaya, onye amumah nyanyere onwe ya n’olu, okwu Onyenwe anyị ruru Jeremaya ntị sị ya, 13 “Gaa gwa Hananaya okwu sị ya, ‘Ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru: I gbajela agbụ e ji osisi mee, ma n’onodu ya ihe i ga-enweta bụ agbụ igwe.

14 Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel, kwuru. Aga m anyanye mba ndị a niile agbụ igwe, i mee ka ha fee Nebukadneza eze Babilon. Ha ga-efekwa ya. Aga m enyekwa ya ike ọ bulađi n’ebe ụmụ anụ ọhia di.” 15 Mgbe ahụ, Jeremaya onye amumah sıri Hananaya onye amumah, “Gee ntị, Hananaya! Ọ bughị Onyenwe anyị zitere gi, ma i ghogħbuola mba a mee ka ha tukwası uche n’okwu ugha. 16 N’ihī nke a, otu a ka Onyenwe anyị kwuru, ‘Ekpebiela m isite n’uwā wepū gi. I ga-anwū n’afō a, n’ihī na i kwusaala nnupu isi megide Onyenwe anyị.’” 17 N’onwa asaa nke afo ahụ Hananaya onye amumah nwuri.

29 Ihe ndị a bụ ihe dị n’akwukwọ ozi Jeremaya onye amumah si Jerusalem degaara ndị fodurụ ndị n’etiti ndị okenye, na ndị nchüaja, na ndị amumah, na ndị Izrel Nebukadneza dötara n’agha si na Jerusalem bulaa ha Babilon. 2 Nke a bụ mgbe eze Jehoiakin, nne eze, ndị ozi n’ulopezé, ndị ndu Juda na Jerusalem, ndị ọka, na ndị üzü sitere na Jerusalem dota ha n’agha buru ha gaa mba ozo. 3 Onye Jeremaya nyere akwukwọ ozi a ka o nyeruo ndị e deere ya bụ Eleasa nwa Shefan, na Gamaraya nwa Hilkaya, ndị Zedekaya eze Juda zigara Babilon izi Nebukadneza bụ eze ozi. 4 Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel na-agwa ndị niile m mere ka e si na Jerusalem dota n’agha buru laa Babilon, 5 “Wuorunụ onwe unu ulo, birikwanu n’ime ya; kụnụ ihe n’ubi a gbara ogige, riekwa mkpuru si na ya; 6 lụonu nwunye, mọkwanu ụmụ ndị ikom na ụmụ ndị inyom; lụokwaranu ụmụ unu ndị ikom nwunye, kwenyekwanu ka ụmụ unu ndị inyom lụ di, ka ha mọkwa ụmụ ndị ikom na ụmụ ndị inyom. Mubaanu n’ebe ahụ, unu ebilatakwa. 7 Choqon udo nke obodo ahụ m mere ka unu gaa biri n’ime ya. Kpeekwanu ekpere nye Onyenwe anyị banyere ya. N’ihī na ọ bụru na ihe agaara obodo ahụ nke oma, ọ ga-agakwara unu nke oma.” 8 N’ihī na ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile bụ Chineke Izrel kwuru, “Unu ekwela ka ndị amumah ahụ nō n’etiti unu, na ndị na-ajụ aruṣi ase rafuo unu; unu egela ntị n’akukọ ha na-akọ banyere nrọ ndị ahụ unu na-akwagide ha ka ha rọ. 9 N’ihī na amumah ha na-ebu n’aha m bụ amumah ugha. Ọ bükwañgi m zitere ha.” Otu a ka Onyenwe anyị kwuputara. 10 Ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru, “Mgbe iri afo asaa m kwadoro maka Babilon zuru, aga m abia mezuokwu ahụ m kwere. Aga m eme ka unu lọtakwa n’ebé a. 11 N’ihī na mụ onwe m maara echiche niile m na-eché banyere unu,” ka Onyenwe anyị kwubiri, “echiche ime ka ihe gaara unu nke oma, ọ bükwañgi echiche ime unu ihe ojoo, echiche ime ka unu nwее ezi ọdinihi, na olileanya kwesiri ntukwasí obi. 12 Mgbe ahụ, unu ga-abiañkute m, unu ga-abia kpokuokwa m n’ekpere, aga m egekwa unu ntị. 13 Unu ga-achosikwa m ike, chọta m ma ọ bụru na unu ejiri obi unu niile chọp m. 14 Aga m emekwa ka unu chọta m,” otu a ka Onyenwe anyị kwubiri, “meekwa ka unu bụ ndị a dötara n’agha lọta. Aga m esitekwa na mba ahụ niile m chugara unu chikotaa unu, kpoghachitekwa unu n’ebe ahụ m si chupu unu.” Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri ya. 15 Unu pürü i si, “Onyenwe anyị akpolite ndị amumah nye anyị na Babilon.” 16 Ma ihe ndị a ka Onyenwe anyị na-ekwu banyere eze ahụ na-anıkwasị n’ocheeze Devid, na banyere ndị mmadu niile fodurụ n’obodo a, bụ ụmụnne unu ndị ahụ na-esoghi unu gaa ebe e mere ka ha gaa biri na mba ozo. 17 E, ihe ndị a ka

Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwuru, "Aga m eziga mma agha n'etiti ha, zigakwa ụnwụ na ọria na-efe efe. Aga m eme ha ka ha dí ka mkpuru fiig jogburu onwe ya, nke mmadụ na-agaghị ata ata. **18** Aga m ejị mma agha, na ụnwụ, na ọria na-efe efe, chọo ha ọso. Aga m eme ha ka ha bùry ihe alaeza niile nke ụwa ga na-asò oyi. Ha ga-abụ ihe ịbụ ọnụ, na ihe ijuanya, na ihe nkocha, na ihe ita ụta n'etiti mba niile ebe m ga-achịlụha ọso. **19** N'ihi na ha egeghị ntị n'okwu m, bụ okwu si n'onyị ndị ohu m bụ ndị amụma, ndị m zigaara ha mgbe mgbe. Ma unu onwe unu, ndị bi na mba ọzọ egekweghị ntị n'okwu m." Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **20** Ya mere, nṣụnụn okwu Onyenwe anyi, unu niile bụ ndị m mere ka e si na Jerusalem dota n'aghị gaa Babilon. **21** Ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel na-ekwu banyere Ehab nwa Kolaya, na Zedekaya nwa Maaseia, ndị na-ebu amụma ugha n'aha m, "Aga m ewere ha nyefee n'aka Nebukadneza bụ eze Babilon. Ọ ga-etigbukwa ha n'ihu unu. **22** N'ihi ha, ndị niile e si Juda dota n'aghị buru gaa Babilon ga na-ekwu okwu nkocha sị, 'Ka Onyenwe anyi mesokwa gi ụdị mimeso o mesoro Zedekaya na Ehab, ndị eze Babilon tñyere n'okwu nke regburu ha.' **23** N'ihi na ha emeela ihe ndị jogburu onwe ya na njọ n'Izrel; ha na nwunye ndị agbatobi ha akwaala iko; ha esitekwala n'aha m buo amụma ugha, amụma nke m na-enyeghị ha iwu ibu. Amaara m na ihe ndị a bụ eziokwu, n'ihi na ahụrụ m ya." Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **24** Gwa Shemaya onye Nehelam okwu sị ya, **25** Otu a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel kwuru, 'I dere akwukwọ zigara ndị niile bi na Jerusalem, ha na Zefanaya nwa Maaseia onye nchüaja, na ndị nchüaja ndị ọzo. I gwara Zefanaya okwu n'akwukwọ ahụ sị ya, **26** 'Onyenwe anyi ahopütala gi mee gi onye nchüaja ga-anochi anya Jehoiada. N'ihi ya, i bùrụla onyeisi ulonso ukwu Onyenwe anyi. Ya mere, o kesiri ka i jide onye ara ọbụla na-apkpọ onwe ya onye amụma, manye ya agbụ igwe n'ükwu, na n'olu ya. **27** Gịnj mere i ji hapụ ịbasiri Jeremaya, onye Anatot mba ike, onye na-eme onwe ya onye amụma n'etiti unu? **28** O ziterela anyi ozi di otu a na Babilon sị anyi, Unu ga-anu n'ebé ahụ tee anya. Ya mere, wuoronu onwe unu ụlo, birikwanụ n'ime ya. Kụonụ ihe n'ubi, riekwanụ ihe si n'ubi unu.' **29** Zefanaya bụ onye nchüaja, gurụ akwukwọ ozi ahụ n'ihu Jeremaya, bụ onye amụma. **30** Mgbe ahụ, okwu Onyenwe anyi bjakwutere Jeremaya, sị, **31** 'Zigara ndị ahụ niile e mere ka ha gaa biri na mba ọzọ ozi sị ha.' Ihe ndị a ka Onyenwe anyi kwuru banyere Shemaya onye Nehelam, Ebe ọ bụ na Shemaya ebuorola unu amụma mee ka unu tükwasị obi unu n'okwu ugha ya, ma ọ bughị m ziri ya, **32** ihe ndị a ka Onyenwe anyi kwuru, Mụ onwe m aghaghị ita Shemaya onye Nehelam na mkpuru ya ahụ n'ihu mmehie ya. Ọ gaghi enwe nwoke ọbụla ga-afodụ ndị n'etiti ndị ya niile. Ọ gaghi esokwa unu lekwasị anya n'ihe oma ahụ niile m na-akwado imere ndị m, n'ihi na o kwusara nnupu isi megide Onyenwe anyi. Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri."

30 Ndị a bụ okwu nke sị n'ebé Onyenwe anyi nọ bjakwute Jeremaya. **2** 'Otu a ka Onyenwe anyi, Chineke Izrel kwuru, 'Dee ihe niile m gwara gi n'ime akwukwọ. **3** N'ihi na ụboghị ndị ahụ na-abịa,' ka Onyenwe anyi kwupütara, 'mgbe m ga-apkpoghachite ndị m bụ Izrel na Juda si n'ebé e mere ka ha jee biri na mba ọzọ lọta. Aga m eme ka ha laghachi

n'ala ahụ m nyere nna nna ha, ka ha nwetakwa ya.' Otu a ka Onyenwe anyi kwuru." **4** Ma ndị a bụ okwu Onyenwe anyi kwuru banyere Izrel na Juda. **5** "N'ihi na otu a ka Onyenwe anyi kwuru, "A na-anụ mkpuru akwa sitere n'egwu, nke oke egwu, ọ bughị udo. **6** Jụonụ ajụjụ, ma hụ, nwoke ọ pürü imụ ụmụ? Gịnjika mere m ji na-ahụ ndị ikom dí ike ka ha tükwasiri aka ha n'ukwu ha díka nwanyị ime na-eme, ihu onye ọbụla gbanwekwara díka nke onye na-anụ anụw? **7** Ụboghị dí oke egwu ka ụboghị ahụ ga-abụ. O nwekwaghị ụboghị ga-adị ka ya. Ọ ga-abụ oge oke nsogbu nye Jekob, ma a ga-anaputa ya site na ya. **8** "N'ụboghị ahụ," 'aga m agbajị ihe inya n'olu a nyakwasiri ha n'olu, tibisikwaa agbụ niile e kere ha. Ha agaghị abukwa ndị ohu nye ndị mba ọzọ, ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwubiri. **9** Kama ha ga-efe Onyenwe anyi bụ Chineke ha, na Devid eze ha, onye m ga-esi n'etiti ha mee ka o biliere ha. **10** "Ya mere, atụla egwu, gi Jekob, ohu m. Atụkwala ujọ gi Izrel," Otu a ka Onyenwe anyi kwupütara. 'Aghaghị m ịzopütala gi site na mba ahụ dí anya, ịzopütakwa ụmụ ụmụ gi site na mba ahụ e mere ka ha gaa biri n'ime ya. Jekob ga-emesiakwa biri n'udo na nchebe. Ọ díkweghị onye ga-eme ka ujọ tuọ ya ọzọ. **11** N'ihi na mụ onwe m nonyere gi, aga m azopütakwa gi,' otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. 'A sịkwarị na m alaa mba ndị ahụ niile n'iyi, bụ mba ndị ahụ m chubanyere gi n'ime ha, agaghị m ebibi gi onwe gi kpamkpam. Aga m adị gi aka na ntị maobụ díka o kwestiri, i gaghi agbanarị ita ahụhụ.' **12** "Ihe ndị a ka Onyenwe anyi kwukwara, "Ọnya dí gi n'ahụ enweghị ngwota, mmerụ ahụ i merụrụ dí ukwuu, o pughi lala ala. **13** O nweghị onye na-ekpechitere gi ọnụ gi, o nweghị ọgwụ dí nke e ji eme ka ọnya gi laa. Olileanya adighị na a ga-agwọ gi. **14** Ndị niile gi na ha dí na mma e chezołla gi; ha adighị echetakwa gi n'echiche uche ha. E tieela m gi ihe díka onye iro gi ga-esi tie gi ihe; ataala m gi ahụhụ díka onye na-enweghị obi ebere ga-esi taa gi ahụhụ, n'ihi na ajo omume gi bara ụba nke ukwuu, mmehie gi díkwa otütü. **15** Gịnj mere i ji na-akwa akwa n'ihi onya di gi n'ahụ? Gịnj mere i ji na-akwa akwa n'ihi ihe mgbu nke na-enweghị ogwugwọ? Emere m ka ihe ndị a bjakwasi gi n'ihi iba ụba nke ajo omume gi, na n'ihi otütü mmehie gi. **16** "Ma a ga-erepià ndị niile na-eripià gi; ndị iro gi niile, ha niile n'otu n'otu, ka a ga-adọta n'aghị buru gaa mba ọzọ. Ndị na-apunara gi ihe i nwere n'ike ka a ga-apunarakwa ha ihe ha nwere n'ike. Ndị niile na-alụtakwa ihe inwere n'aghị ka a ga-ene ka ha ghogho ihe nluta n'aghị. **17** Ma aga m eme ka ahụ sie gi ike; aga m agwokwa ọnya gi niile,' otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya. 'N'ihi na a na-apkpọ gi onye a jụrụ aju. Gi Zayon, nke o nweghị onye na-elekọta ya.' **18** 'Otu a ka Onyenwe anyi kwuru, "Lee, ana m aga ime ka Jekob nwetaghachi ulọ ikwu ya; aga m enwekwara obi ebere n'ebé obi ya. A ga-ewughari obodo ahụ n'elụ mkpomkpọ ebe ya; ụlọeze ga-eguzokwa n'onodụ kwestiri ya. **19** N'ebé ahụ ka a ga-esi na-anụ olu abụ ekele, na olu ndị na-anụri ọnụ. Aga m eme ka ha baa ụba n'omuoğugu, ha agaghị adịkwa ole na ole. Aga m eme ka ha bùry ndị a na-asopuru, ndị a na-agaghị eledadka anya. **20** Ụmụ ha ga-adịkwa ka ụmuntakiri ndị mgbe ochie ahụ, nzuko ha ga-eguzosikwa ike n'ihu m. Aga m atakwa ndị ahụ na-emegbu ha ahụhụ. **21** Onyendu ha ga-abụ otu onye n'ime ndị ha; onye ga-achị ha ga-esi n'etiti ha pụta. Aga m akpobata ya nso ebe m nọ, ọ ga-abịarụ m nso, n'ihi na olee mmadụ ahụ nke pürü inyefe onwe ya kpamkpam, maka

ibiaru m nso?" Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **22** "N'uzo di otu a unu ga-abu ndi m, mu onwe m kwa ga-abu Chineke unu." **23** Lee, Onyenwe anyi ga-esite n'önnuma ya mee ka oke ifufe ya fee. Q ga-efekwası ndi na-emebi iwu dika ifufe na-efesi ike. **24** Iwe oku Onyenwe anyi agaghı akwusı tutu ruo mgbe o mezuru ihe ndi o bu n'obi. N'ubochı ndi ahı na-abia unu ga-aghotı ihe ndi a.

31 "N'oge ahı," otu a ka Onyenwe anyi kwuputara ya, si, "Aga m abu Chineke nke agburredı Izrel niile. Ha ga-abukwa ndi m." **2** Otu a ka Onyenwe anyi kwuru, "Ndı ahı gbanarırı mma agha ga-ahıta ihuoma n'ozara. Aga m abıa iwetara Izrel izuike." **3** Onyenwe anyi mere ka anyi hı ya anya site n'ebı dı anya, na-ası, "Q bu iħunanya nke na-adigide ruo mgbe ebighı ebi ka m jı hı gı n'anya; Q bu ebere nke na-adighı agbanwe ka m jı dıcta unu nso. **4** Aga m ewulikwa gi elu ozı, e, aga m eme ka i burı ihe e wugharırı ozı, q Izrel bu nwaagbogho na-amaghı nwoke. Mgbe ahı, i ga-eji ihe iti egwu gi puo soro ndı qınu juru obi tee egwu. **5** Mgbe ahı, i ga-akıkwa ubi vajrıni a gbara ogige n'elı ugwu Sameria. Ndı orı ubı kırıu ya ga-erikwa mkpuru si na ya. **6** Ȳbochı ahı ga-adi mgbe ndı nche ga-anı n'elı ugwu nta niile nke Ifrem tikuo ndı niile sı ha, 'Bianu ka anyi jeruo Zayon, ka anyi jee n'ihı Onyenwe anyi Chineke anyi.'" **7** Ihe ndı a ka Onyenwe anyi kwuru, "Tienı mkpı qınu n'ihı Jekob, tienı mkpı qınu n'ihı onye ahı kachası mba niile n'ıdı ukwuu. Meenı ka a nıru ya, toonu ma na-asıkwani, 'Onyenwe anyi, biko, zoputa ndı gi, bu ndı Izrel fodurı.' **8** Lee, aga m esite n'ala ahı dı n'ugwu kpoṭa ha; aga m eme ka e si na nsotu niile nke uwa chıktaa ha. N'etiti ha ka a ga-ahı ndı kpuru sı na ndı ngwuro, na ndı inyom dı ime, na ndı inyom ime na-eme. Ndı ga-alota ga-adi nnıqı ukwuu! **9** Ha ga na-akwa akwa mgbe ha na-alota, ha ga-anıkwa n'ekpere mgbe m ga-edulata ha. Aga m edu ha site n'akükü iyı, n'ala dı larıjı, ebe ha na-agaghı akpobi ıkkwı ha, n'ihı na aghoqlarıla m Izrel nna, Ifrem bükwa ıkpara m. **10** "Nırunı okwu Onyenwe anyi, unu mba niile; kwusaanı ya n'ebı dı anya nke ala ahı dı n'akükü osimiri niile. Onye ahı chüsara Izrel ga-achıktakwa ha. Q ga-elekotakwa igwe ewu na atırı ya dıka onye ozuzu atırı. **11** N'ihı na Onyenwe anyi ga-agbatı Jekob, q ga-anapıtakwa ha site n'aka ndı ka ha ike. **12** Ha ga-abıa nıqı n'ugwu Zayon tie mkpı qınu, ha ga-anıru qınu n'ihı idı ukwu nke ezi ihe Onyenwe anyi nyere ha, dıka oka, na mmamya ıħurı, na mmamı, na umı igwe ewu na atırı, na ıqtıtı ehi. Ha ga-adi ka ubi a na-agba mmiri mgbe niile; ha agaghı erukwa uju ozı. **13** Mgbe ahı, obi ga-ato umı agbogho ıto, ha ga-eteckwa egwu qınu, umı okorobia na ndı agadı ga-anırikwa qınu. Aga m eme ka iru uju ha ıħqorırı ha obi ıto, aga m enyekwa ha nkasiobi na qınu n'önüdı mwute. **14** Aga m emekwa ka afı jubiga ndı nıchuya oke n'ihı idı ukwuu nke onyinye ha ga-enweta, afı ezi ihe m ga-ejukwa ndı m," otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **15** Ihe ndı a bu ihe Onyenwe anyi kwuru, "A nırunı otu olu na Rema, iru uju na oke ikwa akwa. Rechel na-akwa akwa n'ihı umı ya, o kwekwagħı inabata nkasiobi a na-akası ya, n'ihı na umı ya adıghikwa." **16** Ma otu a ka Onyenwe anyi kwuru, "Jide olu gi aka, ka q ghara ikwa akwa, jidekwa anya gi abıo, ka ha ghara igba anya mmiri, n'ihı na a ga-akwu gi ugwo oru n'ihı oru gi." Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. "Ha ga-esite n'ala ndı iro ha lıtakwa. **17** N'ihı ya, olileanya dıkkwara ıqdın'ihu gi." Otu a

ka Onyenwe anyi kwubiri. "Umu gi ga-alotakwa n'ala nke aka ha. **18** "Anula m nnıqı işu ude Ifrem, na okwu o kwuru sı, 'I dıcola m aka na ntı dıka nwa ehi nke na-eme isiike. Lee, amıtala m ihe ı chıropı ka m mıta site n'ıdö aka na ntı gi. Ya mere, kpolata m, ka m nwee ike lıtakwa, n'ihı na i ıbı Onyenwe anyi na Chineke m. **19** Mgbe m kpfafurı, ečegħarırı m. Mgbe m għotkwarı, e tırı m aka n'obi m, ihere mere m, q wutekkwara m n'ihı n'önüdı ihe ihere n'ihı ıdü ndı m biri n'okorobia m." **20** Ifrem, q buġħi nwa m nwoke, onye ihe ya na-atı m ıto? Q bu ezie na m na-ekwu okwu megid ya, ma anıkwa m na-echeta ya. N'ihı ya, ihe banyere ya na-agusı obi m aqgu ike. Ana m enwekkwa obi ebere n'ebe ı no." Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. **21** "Manyenı ogidi iħuba ızo ama, manyekwanu osisi iħuba ızo ama. Lezienı anya mıta aha okporouzı niile, bu okporouzı unu ga-eso. Lota, gi Izrel, bu nwaagbogħo na-amaghı nwoke, lagħachi n'obodo gi ndı a. **22** Ruo ole mgbe ka i ga-anı na-awaghari, q nwaagbogħo na-ekwesighi nıtukwası obi Izrel? N'ihı na Onyenwe anyi na-aga imi ihe ıħurı n'ıwa; nwanyi ga-anı nwoke għburugħbu." **23** Ihe ndı a ka Onyenwe anyi, Onye pıru imi ihe niile, bu Chineke Izrel, kwuru, "Mgbe m si na mba ozı kpøghachi ha, ndı ga-ebi n'ala Juda na n'ime obodo ya niile ga-ekwu okwu ndı a qızı si: 'Onyenwe anyi gozie gi, gi ebe obibi dı nıq, gi ugwu dı nıq.' **24** Ndı mmađu ga-ebikofta qınu na Juda na n'obodo niile dı n'ime ya, ma ndı na-aru oru ubi, ma ndı na-elekota igwe ewu na atırı ha. **25** Aga m enwogħakwa ike ndı na-na adı mba, meekwa ka afu jo ndı ike għwur." **26** N'oge a, esı m n'ıra tet, lee anya għburugħbu m. Ura m rahħu tıręgħ m ıto nke ukwuu. **27** Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara, "Lee, Ȳbochı ndı ahı na-abıa, mgbe m ga-akı umı mmađu na umı anumani n'ılo Izrel na n'ılo Juda. **28** Q ga-erukwa na dıka m legidere ha anya maka ihopu ha, ikwada ha, itikpo ha, laa ha n'iyi, ma mee ka ihe ojqqo bıjkwasıri ha, otu a ka m gas-sikka lezie ha anya iwużi ha na iħku ha dı ka mkpuru." Q bu otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **29** "N'ubochı ndı ahı, ndı mmađu agagħi asikwa, "Nna anyi ha arachaala mkpuru osisi na-achagħi acha, ma lee, eze umu ha na-ejjiji ejjiji." **30** Kama onye ıqbula ga-anwı n'ihı mmehie nke aka ya; onye rachara mkpuru osisi na-achagħi acha ka eze ya ga-ejjiji. **31** "Lee, oge na-abıa," ka Onyenwe anyi kwuputara, "mgbe m ga-eme ka ogħiegħba ndu ıħurı dırı n'etiti mü na ılo Izrel, nakwa ılo Juda. **32** Q buġħi ıdü ogħiegħba ndu ahı mü na nna nna ha għbar, mgbe ahı m jidere ha n'aka site n'ala ījti duputa ha, n'ihı na ha mebie ogħiegħba ndu m, q bu ezie na mü onwe m bu di nye ha," Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. **33** "Ma nke a bu ogħiegħba ndu mü na ılo Izrel ga-agħa mgbe oge ndı ahı gasir," ka Onyenwe anyi kwuputara. "Aga m etinje iwu m n'ime obi ha, aga m edekwasikwa ha n'uche ha. Aga m abu Chineke ha, ha onwe ha ga-abukwa ndı m. **34** Q dıghı onye ıqbula n'etiti ha ga-akuziri onye agħbataobi ya ihe, maqbu otu onye ası ibe ya, 'Mara Onyenwe anyi,' n'ihı na ha niile ga-ama onye m bı, site n'onye dıkarisırı nta ruo n'onye dıkarisırı ukwuu n'etiti ha." Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya. "N'ihı na aga m agħbagħara ajo omume ha, agaghı m echetakwa mmehie ha niile ozı." **35** Ihe ndı a ka Onyenwe anyi kwuru, bu onye ahı hoputara anyanw mee ka q na-ene ihe n'ehħie, onye ahı nyere onwa na kpakpando iwu ka ha na-ene ihe n'anyasi, onye na-akpalı oke osimiri, na-eme ka ebiliri mmiri na-ebigħo. Aha ya bu Onyenwe anyi, Onye

pürü ime ihe niile. **36** Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara, “O bụ naanị ma ụkpurụ ndị a o puru n’ihu m, ghara idịkwa, ka a ga-eme ka umụ ụmụ Izrel ghara idị, ka ha ghara ibukwa mba n’ihu m ozo.” **37** Ihe ndị a ka Onyenwe anyi kwuru, “O bụ naanị mgbe e nwere ike ịtụ ma choputa isa mbara nke mbara eluigwe, na idị omimi nke ntọga ụwa, ka m ga-ajụ umụ ụmụ niile nke Izrel, n’ihî ihe niile ha mere.” Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **38** “Ubochị ndị ahụ na-abia, Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri, mgbe a ga-ewugharị obodo a nye m, site n’ulọ elu Hananel ruo n’onụ uzor ama Akuku. **39** Idị ogologo nke eriri ọtụtụ a ga-eji tọọ ya ga-adị ka site n’ihu onụ uzor ama ahụ ruo n’ugwu Gareb, gaakwa ruo Goa. **40** Ndagwurugwu ahụ niile ebe a tñyere ozu ndị mmadụ, na ebe a kpfuru ntu, na mgbada ugwu ahụ niile ebe a doziri edozị maka ikụ ihe, ruo na ndagwurugwu iyi Kidròn nke dị n’akuku onụ uzor ama inyinya, ga-aghokwa ebe dì nṣo nye Onyenwe anyi. A gaghị ehopukwa obodo ahụ ozo, maqbụ tikpoo ya.”

32 Ihe ndị a bụ okwu Onyenwe anyi nke rutere Jeremaya n’afô nke iri nke ochichị Zedekaya eze Juda, nke bükwa afô nke iri na asatô nke ochichị Nebukadneza. **2** N’oge a, ndị agha Babilon gbara Jerusalem gburugburu. E tinyekwara Jeremaya, bụ onye amumà n’ogige ụlo ndị nche nke dị n’uloeze Juda. **3** Zedekaya eze Juda tñyere ya nkporo n’ebé ahụ, si ya, “Ginị mere i ji na-ebu amumà dị otu a. N’ihî na i na-asị, ihe ndị a ka Onyenwe anyi kwuru, ejikerela m inyefe gi na obodo a n’aka eze Babilon. O ga-alütakwa ya n’aghị. **4** Zedekaya eze Juda agaghị agbatu site n’aka ndị Babilon, n’ihî na a ga-enyefe ya n’aka eze Babilon, onye ya na ya ga-ekwuriatka okwu ihu na ihu. Zedekaya ga-ejikwa anya ya abu hụ eze Babilon, **5** onye ga-eduru ya, bụ Zedekaya, gaa Babilon, ebe o ga-anqo tutu rwoo mgbe mụ, bụ Onyenwe anyi, mesiri ya ike. O buru na ibuso ndị Babilon agha, i gaghi emeri.” **6** Jeremaya sịri, “Okwu Onyenwe anyi rutere m nti, si, **7** Lee, Hanamel nwa Shalum, nwanne nna gi, ga-abiajkwute gi, si gi, ‘Züru ala m dị n’Anatot, n’ihî na ebe i bụ onye ikwu m o bù gị ka o rruru izu ya.’ **8** “Mgbe ahụ, dika Onyenwe anyi si kwuo ya, Hanamel nwa nwanne nna m biakwutere m n’ogige ndị nche si m, ‘Züru ala m dị n’Anatot, n’ime aña ndị Benjamin. Ebe o bụ ihe rruru gi igbaputa ya imē ka o buru nke gi, o bụ gi kwasiri izu ya.’ ‘Amaara m na nke a bụ okwu Onyenwe anyi. **9** Ya mere, azürü m ala ahụ dị n’Anatot site n’aka nwanna m Hanamel. Atuputara m ọlaçcha shekel iri na asaa onụnaha ala ahụ, jiri ya kwuo ya ugwo. **10** Emesia, etinyere m aka m n’akwukwọ ire ala ahụ, kaa ya akara, nyachie ya, n’ihî ndị akaebe. Atukwara m ọlaçcha ahụ n’ihe ọtụtụ. **11** Eweere m akwukwọ izu ala ahụ a kara akara, nke a nyachikwara anyachi, ebe e dere ihe banyere ozuzu na orire nke ala ahụ, werekwa ụdị akwukwọ ahụ nke a na-anyachighị anyachi, **12** nyefee ha n’aka Baruk nwa Neraya, nwa Mahseia, n’ihî Hanamel nwanna m, na n’ihî ndị akaebe ndị ozo, ndị aka ha dị n’akwukwọ ahụ, na n’ihî ndị Juu ndị ozo, ndị no n’ogige ụlo ndị agha ahụ. **13** “N’ihî ha, enyere m Baruk iwu ndị a sị ya, **14** ‘Ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel kwuru, Were akwukwọ ndị a, ma nke a nyachiri anyachi, ma nke a na-anyachighị anyachi, tñye ha n’ime ite e ji ụro kpoo, ebe ha ga-adị ogologo oge. **15** N’ihî na ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel kwuru, a ga-

emesiakwa zuo ụlo, ala ubi nakwa ubi vajin’ n’ala a.’ **16** “Mgbe m nyechasị Baruk nwa Neraya akwukwọ ndị ahụ, ekpere m ekpere nye Onyenwe anyi si, **17** “Gi, Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi ọ bụ gi sitere n’ike gi dị ukwuu, na aka gi e setịri eseti mee eluigwe na ụwa. O nweghi ihe ọbula i na-enweghi ike ime. **18** I na-egosi iħunanya nye otụtu puku ndị mmadụ ma na-eweta ịta ahụnye nye ụmụ site n’ihî mmehie nna ha. O Chineke dika ukwuu díkwa ike, Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile bụ aha gi. **19** Nzube gi dị ukwuu, otu a kwa akaorịgi díkwa ukwuu. Anya gi ghera oghe nye uzor mmadụ niile. I na-akwughachikwa onye ọbula díkwa ndị ya na akaorịya si di. **20** O bụ gi mere ihe ịrijbama na ihe ebube dị iche iche n’ljipt. I nogidekwara na-arụ ha rwoo taa, ma n’ala Izrel ma n’etiti ndị niile n’o n’uwa. N’ihî ya, i meree onwe gi aha nke ka bükwa nke gi n’ebé niile. **21** O bụ ihe ịrijbama na orụ ebube dị iche iche, n’aka dị ike, na ogwe aka e setipuru esetipu, n’ihe oke egwu, ka i ji kpoputa ndị gi Izrel site n’ljipt. **22** I nyere ha ala a, nke i ńurụ n’iyi inye nna nna ha, ala mmiri ara ehi na mmanụ aňu na-eru na ya. **23** Ha batara n’ala a, nweta ya, ma ha jürụ irubere gi isi, maqbụ jegharịa n’iwu gi; ha emeghi ihe ndị i nyere ha n’iwu mee. N’ihî ya, i mere ka ihe ojoo ndị a biakwasị ha. **24** “Lee ka ndị iro si wuo ihe agha ha gburugburu mgbidi obodo a, ihe agha nke ha ga-eji luta ya n’aghị. I werela obodo a nyefee ndị Babilon na-ebuso ya agha n’aka, n’ihî mma agha na ụnwụ, na oke oria dị n’ime ya. Ihe i kwuru na ọ ga-eme emezuela, díkwa i si ahụ ya ugbu a. **25** Ma o bụ ezie na a ga-enyefe obodo a n’aka ndị Babilon, ma gi, Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi gwara m sị, ‘Were ọlaçcha zụta ala ahụ. Zükwa ya n’ihu ndị akaebe.’” **26** Mgbe ahụ, okwu Onyenwe anyi ruru Jeremaya ntị si ya, **27** “Abụ m Onyenwe anyi, Chineke nke anụ ahụ niile bụ mmadụ. Q dì ihe ọbula karịri m ime? **28** Ya mere, ihe ndị a ka Onyenwe anyi kwuru: Ejikerela m ugbu a inyefe obodo a n’aka ndị Babilon, na n’aka Nebukadneza eze Babilon, onye ga-alütä ya n’aghị. **29** Ndị Babilon ahụ na-ebuso obodo a agha, ga-abata n’ime ya, kpoo ya oku. Ha ga-akpo ya oku, ya na ụlo niile dị n’ime ya, bụ ụlo niile ahụ ndị bi n’ime ya n’o kpasuo m iwe, site n’isure ihe nsure oku na-esi isi ụtọ nye chi Baal n’elu ụlo ha niile, na site n’iŵusara chi ndị ozo onyinye ihe ọnụnụ. **30** “O bụ naanị ihe ojoo ka ndị Izrel na ndị Juda mere n’ihu m site na mgbe ha bụ nwantakirị. N’ezie, ha esitela n’ihe ha ji aka mee kpasuo m iwe, ka Onyenwe anyi kwuru. **31** Site n’oge e wuru ya rwoo ugbu a, ndị bi n’obodo a akpaliea iwe m na onụmà m. Ya mere, aga m esite n’ihu m wezuga ha. **32** Ndị Izrel na Juda, na ndị eze ha, na ndị iochichị ha, na ndị nchuaịa ha, na ndị amumà ha, na ndị ikom Juda, ma ndị bi na Jerusalem, akpasuola m iwe site n’ihe ojoo niile ha mere. **33** Ha gbakutara m azu, ju ilenye anya n’ebé m nọ. O bụ ezie na m ziri ha ihe mgbe mgbe, ma ha jürụ ige ntị, julkwa ĩnabata ịdọ aka na ntị m. **34** Ha doro oyiyi ihe arụ n’ulonso ahụ a kpokwasịri aha m, si otu a merụ ya. **35** Ha wuru ebe dị elu dị iche iche na Ndagwurugwu ne Ben Hinom nye Baal, ebe ha no jiri ụmụ ha ndị ikom na ndị inyom chọo aja nye Molek. O nweghi mgbe m nyere ha iwu ime ihe dị otu a, o nweghi mgbe ajo ihe dị otu a batara m n’obi, nke i nya ha iwu ime ihe arụ dị otu a, nke ime ka Juda mehie. **36** “Ihe i kwuru banyere obodo a bụ, ‘A ga-esite na mma agha, na n’iunwụ, na n’oke ọri, nyefee ha n’aka eze Babilon,’ ma ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Chineke Izrel

kwuru, **37** Lee, aghaghị m ichikota ha site na mba ndị ahụ niile m sitere n'iwe m, na n'oke onuma m chuga ha. Aga m akpoghachite ha n'ebə a, mee ka ha biri n'udo. **38** Ha gababu ndị m, mụ onwe m ga-abukwa Chineke ha. **39** Aga m enye ha otu obi na otu ụzo, ime ka ha na-atu egwu m, n'ihi ọdịmma nke ha, na ọdịmma nke ụmu ha ndị ga-eso ha. **40** Aga m eme ka ogbugba ndu ebighị ebi dirị n'etiti mụ na ha. Agaghị m akwusị imere ha ihe ọma, aga m akwalikwa obi ha itụ egwu m. N'uzo dị otu a, ha agaghị esitekwa n'iso m wezuga onwe ha. **41** Obi ga-atokwa m ụtọ ime ha mma; m ga-ejikwa obi m niile, na mkpuruobi m niile kụp ha n'alaa. **42** "Ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru, Dịka m mere ka ihe ojọ ukwuu a niile biakwasị ndị a, otu a ka m ga-esikwa mee ka ezi ihe ahụ niile m kwere ha na nkwa biakwasị ha. **43** A ga-azukwa ọhia n'alaa unu na-asị na o bụ ala togboró n'efu, nke mmadụ na anumānụ na-adighị n'ime ya, ala nke e nyefere n'aka ndị Babilon. **44** A ga-ejikwa ọlaochacha zụo ala ubi, deekwa ihe banyere orire na ozuzu ya n'akwukwọ. A ga-aka akwukwọ ndị ahụ akara n'ilu ndị akaebe, n'alaa Benjamin, na n'obodo nta niile dị gburugburu Jerusalem, ma n'alaa Juda, na n'obodo dị n'alaa ugwu ugwu, na nke dị na mgbeda ugwu niile dị n'odida anyanwu, na nke dị na Negev, n'ihi na aga m esite n'obodo ndị ahụ dötara ha n'agha buuru ha gaa kpolata ha. Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri."

33 Mgbe Jeremaya ka nō dika onye mkporo n'ogige ulọ ndị nche, okwu Onyenwe anyị ruru ya ntị nke ugboro abụ, sị ya, **2** "Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, onye ahụ kere ụwa kwuru, Onyenwe anyị, onye kpürü ya mee ya ka o guzosie ike, Onye aha ya bụ Onyenwe anyị: **3** 'Kpokuo m, aga m aza gi, gosi gi ihe dị ukwuu dị iche iche, na ihe siri ike na nghoata nke i na-amaghị.' **4** N'ihi na nke a bu ihe Onyenwe anyị, bụ Chineke Izrel, kwuru banyere ulo ndị ahụ niile di n'obodo, na ulozee niile nke ndị eze Juda, bụ nke akwadara maka iji megide nnochibido niile na mma agha **5** n'agha a na-aluso ndị Babilon. 'Aga ejị ozu ndị mmadụ ahụ niile m ga-etigbu site n'iwe m na n'ọnuma m kpojuo ha. Aga m ezo ihu m site n'ebe obodo a nọ, n'ihi ajo omume ya niile. **6** "Ma otu o di, aga m agwọ ya, mee ka ahụ sie ya ike. Aga m agwọ ndị m, meekwa ka ha nwe udo n'ebe o bara ụba. Ha ga-ebikwa n'udo na-enweghi egwu ọbụla. **7** Aga m emekwa ka ndị Izrel na ndị Juda a dötara n'agha lọta. Aga m ewugharikwa ha dika ulo, mee ka ha dirị ka ha dị na mbụ. **8** Aga m eme ka ha dị ocha site na mmechie ha niile, nke ha mere megide m. Aga m agbaghara ha mmechie ha na inupu isi ha niile megide m. **9** Mgbe ahụ, obodo a ga-aghokwa ihe ga-eme ka mba niile nke ụwa mara m, ka ha ńuriạ ọnụ n'ime m, tookwa m, ma wetara m nsopuru, mgbe ha ga-anụ ihe ọma niile m meere obodo a. Ha ga-atukwa oke egwu, maawka jijiji, n'ihi ezi ihe ahụ niile na n'ihi udo ahụ niile nke mụ onwe m mere ka o rute ha aka." **10** "Ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru, 'Unu na-asị banyere ebe a, "O bụ mkporokpọ ebe, ebe ụmu mmadụ na ụmu anumānụ na-ebighị n'ime ya." Ma n'obodo Juda, ya na okporo ụzo niile dị na Jerusalem, nke togboró n'efu ugbu a, nke mmadụ maobụ anumānụ na-ebighị n'ime ya, a ga-emesia nükwa **11** olu ọnụ na obi ụtọ, na olu ndị ikom na ndị inyom na-alụ di na nwunye, na olu ndị ahụ niile na-eweta onyinye ekele n'ulọ Onyenwe anyị, ndị ahụ ga-asị, ""Nyenụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile ekele n'ihi na Onyenwe anyị

dị mma. Iḥunanya ya na-adigidekwa ruo mgbe ebighi ebi." N'ihi na aga m eme ka ndị ala a, nke a dötara n'agha lọta, dikwa ka ha dị na mbụ, otu a ka Onyenwe anyị kwuru, "Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru, 'N'ebə a, nke bụ mkporokpọ ebe ugbu a, nke mmadụ maobụ anumānụ na-ebighị n'ime ya, ka a ga-emesia nweekwa ebe ita nrı nke igwe ewu na aturu, n'ime obodo niile, ebe ndị ọzuzu aturu ga-eduru igwe ewu na aturu ha gaa izuike. **13** N'ime obodo niile nke dị n'alaa ugwu ugwu, na n'obodo niile nke dị na mgbeda ugwu niile nke Negev, n'oke ala Benjamin, n'ime obodo nta niile nke gbara Jerusalem gburugburu, na n'ime obodo niile nke Juda. Igwe ewu na aturu ga-agabigakwa ọzọ n'okpuru aka abụ nke onye na-agu ha onụ.' Otu a ka Onyenwe anyị na-ekwu. **14** "Ubuchi ndị ahụ na-abia," ka Onyenwe anyị kwuputara, 'mgbe m ga-emezu ezi nkwa ahụ m kwere ulo Izrel na ulo Juda. **15** "N'ubochi ndị ahụ, na n'oge ahụ, aga m eme ka Alaka ezi omume puputa site n'ezinaulo Devid. O ga-eme ihe ziri ezi, kpeekwa ikpe ziri ezi n'alaa ahụ. **16** N'ubochi ndị ahụ, ka a ga-azoputa Juda, Jerusalem ga-ebikwa n'udo. Nke a bụ aha a ga-akpọ ya, Onyenwe anyị Onye Nzoputa, bụ ezi omume anyị.' **17** N'ihi na ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru, 'O nweghi oge a ga-ahapụ inweta otu onye site n'ezinaulo Devid onye ga-anụ n'ocheeze ulo Izrel. **18** O díkgwaghị mgbe a ga-ahapụ inweta onye ga-esite n'etiti ndị nchua ja na ndị Livayı, nke ga-egozo n'ilu m ubochi niile ichu aja nsure ọkụ, na i wetara m onyinye inata ihuoma, na ichürü m aja dị iche iche." **19** Emesia, okwu Onyenwe anyị ruru Jeremaya ntị sị ya, **20** "Ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru, 'O bürü na unu nwere ike ime ka ogbugba ndu m na ehihie, na ogbugba ndu m na abalị għara idikwa, ime ka ehihie na abalị għarrawka ipputa n'oge ha, **21** mgbe ahụ ogbugba ndu nke m na Devid ohu m għbarra, na ogbugba ndu nke m mere ka o dirị n'etiti mụ na ndị Livayı, bụ ndị nchua ja na-eje ozi ha n'ilu m, agaghị adikwa. A gaghị enwekwa onye ga-esi n'ezinaulo Devid nke ga-anokwasị n'ocheeze ya. **22** Aga m eme ka umu umu Devid ohu m, na ndị Livayı, bu ndị na-eje ozi ha n'ilu m, dị ukwuu n'önüogugụ dika kpkpando dī na mbarra eluigwe; ha ga-adikwa ukwuu dika uzuzu dī n'önü mmiri osimiri nke a na-apughị iguta onụ.' **23** Okwu Onyenwe anyị ruru Jeremaya ntị sị ya, **24** "I hula ajuju ndị a na-ajụ? Ha na-ajụ na-asị, 'Onyenwe anyị o juła agħburu abụ ndị a o hoputara?' N'ihi ya, ha na-elelị ndị m, ha adighi agukwa ha dika mba. **25** Ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru, 'O bürü na m emegħi ka ogbugba ndu dirị n'etiti mụ na ehihie na abalị, meekwa ka iwu na-achị eluigwe na ụwa guzosie ike, **26** mgbe ahụ, agaara m ajụ ụmu ụmu Jekob, na ụmu ụmu Devid ohu m. Agaraghị m ahoputa otu n'ime ụmu ya ka o chia ụmu ụmu Ebrahim na Aizik na Jekob. Ma aga m eme ka ndị ha a dötara n'agha lọta; aga m enwekwa obi ebere n'ahụ ha."

34 Mgbe Nebukadneza eze Babilon na ndị agha ya niile, na mba niile dị n'alaeze nke o na-achị na-ebuso Jerusalem na obodo niile għbarra ya gburugburu agha, okwu Onyenwe anyị ruru Jeremaya ntị sị, **2** "Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Chineke Izrel kwuru, Jekwuru Zedekaya bụ eze Juda, gwa ya sị, 'Ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru, ejikerela m ugħbi a inyefse eze Babilon obodo a n'aka. O ga-ensurekwa ya ọkụ. **3** I gaghị agbanari ya, n'ihi na o ga-ejide gi. A ga-arara gi nyefekwa ya n'aka. Anya gi abụ ka i ga-eji hụ eze Babilon. Gi

na ya ga-ekwuritakwa okwu. I ga-agakwa Babilon. 4 “Ma n̄rukwa nkwa Onyenwe anyi na-ekwe gi, gi Zedekaya eze Juda. Ihe ndị a ka Onyenwe anyi kwuru banyere gi, I gaghi anw̄ site na mma agha; 5 i ga-anw̄ n’udo. Dika ndị mmadu si m̄nye ɔkụ kwaa ozu nna gi ha, bu ndị buru gi uzo chi a ka eze, otu a ka ha ga-esi m̄nye ɔkụ kwaa gi. Ha ga-eti aka n’obi kwa akwa si, “Ewoo, onyenwe anyi!” O bụ m̄ onwe m na-ekwe nkwa a, otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya.” 6 Mgbe ahụ, Jeremaya onye amum̄a gara gwa Zedekaya eze Juda ihe ndị a niile na Jerusalem. 7 N’oge a, ndị agha eze Babilon na-ebuso Jerusalem agha. Ha na-ebusokwa obodo ndị ɔzọ nke nogidere na-ebuso ha agha, nke bu obodo Lakish na Azeka. Obodo ndị a bụ naani obodo fodurụ n’ala Juda nke ndị agha Babilon na-emeribeghi. 8 Okwu Onyenwe anyi ruru Jeremaya ntị mgbe Zedekaya bụ eze, na ndị Izrel niile gbachara ndu na Jerusalem ikposara ndị ohu niile nwere onwe ha. 9 Onye ọbula ga-ahapụ ohu ya bụ onye Hibru ka o nwere onwe ya, ma ohu ahụ ọ bụ nwoke maobụ nwanyị. A gaghi agukwa onye Juu ọbula dika ohu ɔzọ. 10 Ya mere, ndịsi ọchichị niile, na ndị niile bụ ndị kwekorịtara gbaa ndu a, na ha ga-ahapụ ohu ha ndị nwoke na ndị nwanyị ka ha nwere onwe ha. Ha mekwara dika ha si kwuo. 11 Ma mgbe oge nta gasirị, ndị a niile gbanwere obi ha. Ha gara jide ohu ndị ahụ ha hapurụ, mee ka ha ghøkwa ndị ohu ha ɔzọ. 12 Mgbe ahụ, okwu Onyenwe anyi ruru Jeremaya ntị si ya, 13 “Ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Chineke Izrel, kwuru, Mụ na nna nna unu ha gbara ndu mgbe m si n’ala Ijipt, bụ ala ebe ha bụ ohu kpropuha. Mgbe ahụ agwara m ha si, 14 ‘N’ogwugwụ afọ asaa ọbula, onye ọbula n’ime unu aghaghị ihapụ onye Hibru ibe unu resiri unu onwe ya dika ohu, ka o nwerekwa onwe ya. Mgbe onye ahụ jeere unu ozi afọ isii, unu kwesiri ihapụ ya ka o nwere onwe ya.’ Ma nna nna unu ha egeghị m ntị, ha etinyeghikwà uche ha n’iwu m nyere ha. 15 Na nwa oge nta gara aga unu chegharị mee ihe ziri ezi n’anya m. Onye ọbula n’ime unu kposara inwre onwe nye ndị unu. Unu gara n’ihu gbaa ndu n’ihu m n’ime ulonso ahụ a kpokwasirị aha m. 16 Ma ubgu a, unu echigharijal, meru aha m; onye ọbula n’ime unu apkoghachikwala nye onwe ya ndị ohu ndị ikom na ndị inyom ahụ unu hapurụ ka ha nwere onwe ha, gaa dika o si masị mkpuruobi ha. Unu akwagidekwalla ha ka ha bùrükwa ndị ohu unu ɔzọ. 17 ‘N’ihị nke a, ihe ndị a ka Onyenwe anyi kwuru, Unu erubeghi isi nye m, unu ekwusaghị nwere onwe nye ndị unu. Ya mere, ubgu a m onwe m na-apkosa ‘Inwre onwe’ nye unu, ka Onyenwe anyi kwubiri, ‘inwre onwe’ nke ida n’ihị mma agha, na ajo ɔrija na-efe efe, na oke ụnwụ. Aga m emekwa unu ka unu ghø ihe ịṣo oyị nye alaeze niile nke ụwa. 18 Ma ndị ikom ahụ niile merurụ ogbugba ndu m, ndị ahụ na-edebeguzhi ogbugba ndu ha gbara n’ihu m, ka m gaeeme ka ha dirị ka nwa ehi ogbugba ndu ahụ ha kpowara abụ, nke ha si n’etiti ọkara abụ ya gafee, maka imesi ogbugba ndu ha ike. 19 Ndị ndu Juda na Jerusalem na ndị ozi eze na ndị nchujaja na ndị niile bi n’ala a ndị si n’etiti ọkara nwa ehi ahụ gabiga 20 ka m ga-enye fe n’aka ndị iro ha ndị na-achọ iwepu ndu ha. Ozu ha ga-abụ ihe oriri nye anụ ufe nke eluigwe na anụ ọhia nke ụwa. 21 ‘Aga m enye fe Zedekaya eze Juda na ndịsi ọchichị ya n’aka ndị iro ha, ndị na-achọ ndu ha. Aga m enye fe ha n’aka ndị agha eze Babilon, ndị siterela n’ibuso unu agha wezuga onwe ha. 22 Aga m enye iwu, ka Onyenwe anyi kwubiri, mee ka a kpoghachi ha azu n’obodo a. Ha ga-ebuso

ya agha, merie ya, surekwa ya ɔkụ. Aga m emekwa ka obodo Juda niile tøgbøqø n’efu. O díkwaghị onye ga-ebi n’ime ya.”

35 Ndị a bụ okwu Onyenwe anyi nke ruru Jeremaya ntị n’oge ọchichị Jehoiakim nwa Josaya eze Juda si ya, 2 “Jee n’ulø umu Rekab kpoø ha oku ka ha bia n’ulonso Onyenwe anyi, n’otu n’ime ọnụlø ya, nödụ n’abe ahụ nye ha mmanya ka ha riụ. 3 Ya mere, ejekwuu n Jaazanaya nwa Jeremaya, nwa Habazinaya na ụmụnn̄e ya, na ụmụ ya ndị ikom, ya bụ, ndị ezinaulø Rekab niile. 4 Akporatara m ha n’ulonso Onyenwe anyi, n’ime ọnụlø umu Hanan nwa Igdalaya, onye nke Chineke. Ọnụlø a dị nso n’onụlø ndịsi ulonso, nke dị n’elu ọnụlø Maaseia nwa Shalum, onye nche ọnụ ụzø ulonso. 5 Mgbe ahụ, e doziri m ọkwa ụfodụ juputara na mmanya na iko ụfodụ n’ihu ụmụ Rekab, si ha, “Ngwanụ, riyanụ mmanya.” 6 Ma ha zara si, “Anyi adighị aňu mmanya, n’ihị na nna nna anyi Jehonadab nwa Rekab nyere anyi iwu si anyi, ‘Unu aňukwala mmanya, unu na ụmụ ụmụ unu. 7 Ozokwa, unu ewurula onwe unu ụlø, unu akula mkpuru ubi, maobụ kụp ubi vajin. Unu adotarala onwe unu ihe ndị a niile, kama na-ebinụ n’ulø ikwuu. Ọ bụ n’uzo dị otu a ka unu ga-esi bie ogologo ndu n’ala ahụ unu bụ ndị ọbjia n’ime ya.’ 8 Anyi erubela isi n’ihị niile nna nna anyi Jehonadab nwa Rekab gwara anyi. Anyi na ndị nwunye anyi na ụmụ anyi ndị ikom na ndị inyom adighị aňu mmanya, 9 maobụ wuo ụlø, maobụ nwee ubi vajin, ala ubi maobụ mkpuru ọkụkụ. 10 Ọ bükwa n’ulø ikwuu ka anyi na-ebi dị ka nna nna anyi Jehonadab nyere anyi n’iwu. 11 Ma mgbe Nebukadneza eze Babilon busoro ala anyi agha, anyi kpebiri si, ‘Bianụ ka anyi gbaba Jerusalem si otu a gbanarị ndị agha Babilon, na ndị agha ndị Aram.’ Ọ bụ nke a mere anyi ji biri na Jerusalem.” 12 Mgbe ahụ, okwu Onyenwe anyi ruru Jeremaya ntị si ya 13 Ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel kwuru, “Gaa gwa ndị Juda na ndị bi na Jerusalem, ‘Ọ bụ na unu aghaghị esite n’idị aka na ntị m̄ta irubere okwu m isi?’ ka Onyenwe anyi kwuputara. 14 ‘Jehonadab nwa Rekab nyere ụmụ ụmụ ya iwu si ha aňuka mmanya, ha na-edebi iwu ahụ. Ruo taa, ha adighị aňu mmanya, n’ihị na ha na-edebi iwu nna nna ha nyere ha. Ma m̄ onwe m agwala unu okwu mgbe na mgbe, ma unu juru irubere m isi. 15 Mgbe mgbe ka m ziteere unu ụmụ ohu m bụ ndị amum̄a, ndị bjara gwa unu okwu si, ‘Dozienu ụzø unu, sitekwanụ n’ajø omume unu tugharja. Unu niile n’otu, unu agbasola chi ndị ɔzọ ife ha. Ọ bùrụ na unu emee otu a, unu ga-ebi n’ala a m nyere unu na mna nna unu ha.’ Ma unu juru iha ntị, jukwa ige m ntị. 16 Ụmụ ụmụ Jehonadab, nwa Rekab, emeela ihe nna nna ha nyere ha n’iwu, ma ndị a juru irubere m isi.’ 17 ‘N’ihị ya, ihe ndị a ka Onyenwe anyi Chineke Onye pürü ime ihe niile, Chineke Izrel kwuru: ‘Geenụ ntị! Lee, ana m aga ime ka ihe ojoo bìakwasị Juda na ndị niile bi na Jerusalem, dika m kwuru na ọ ga-adị. N’ihị na agwala m ha okwu, ma ha juru ige m ntị. Akporø m ha oku, ma ha juru ịza.’” 18 Mgbe ahụ, Jeremaya gwara ndị ezinaulø Rekab, “Ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel kwuru, ‘Unu erubela isi mee ihe niile nna nna unu bụ Jehonadab nyere unu n’iwu.’ 19 N’ihị ya, Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel, kwuru si, ‘O nweghị mgbe ọbula nwoke ga-ejere m ozi ga-akọ n’ezinaulø Jehonadab nwa Rekab.’”

36 N'afo anō nke ochichī Jehoiakim nwa Josaya bū eze

Juda, okwu Onyenwe anyi ndī a ruru Jeremaya ntī, **2** "Were akwukwo detuo okwu ahū niile m gwarala gi banyere Izrel, na Juda, na banyere ndī mba ozo dī iche iche, bu okwu ndī ahū m bidoro īgwa gi site n'oge ochichī Josaya raa ugbo a. **3** Ma eleghị anya mgbe ndī Juda nūru ka e kwuputara ihe banyere ihe ojoo ndī ahū m zubere, nke na-agā ibjākwasí ha, onye obufla n'ime ha n'otu n'otu ga-esite n'uzo ojoo ya tuğharja. Mgbe ahū, aga m agbagħara ha ajo omume ha na mmeħieha." **4** Ya mere, Jeremaya kporo Baruk nwa Neraya ka ə bjākwtu ya. Mgbe Jeremaya nō na-akpopputa okwu ahū niile Onyenwe anyi gwara ya, Baruk nökwa na-edepputa ha n'akwukwo. **5** Emesia, Jeremaya gwara Baruk okwu sī ya, "Qnodu nke m nō n'ime ya ugħu a agaghij ekwe ka m site n'ebi a puo jeruo n'ullossen Onyenwe anyi. **6** N'ihi ya, gaa n'ullossen Onyenwe anyi n'ubqchi ibu onu, nođu n'ebi ahū gupputara ndī mmađu okwu Onyenwe anyi ndī a i dere n'akwukwo dika m kpopputara ha. Gupputara ya ndī Juda si obodo niile bija n'ullossen ahū. **7** Ma eleghị anya, ha ga-arjō Onyenwe anyi arjō. Ma eleghị anya onye obufla n'ime ha ga-esite n'uzo ojoo ya tuğharja, ka iwe na ənnuma di ukwuu nke Onyenwe anyi ga-ekpugħe megide ndī a ghara ibjākwasí ha." **8** Baruk nwa Neraya mere dika Jeremaya onye amumā si gwa ya. O gupputara okwu Onyenwe anyi, nke dī n'akwukwo ahū, n'ullossen Onyenwe anyi. **9** N'onwa itoolu nke afo ise nke əchichī Jehoiakim nwa Josaya eze Juda, e doro oge dī iħe nye maka ibu onu n'ihi Onyenwe anyi. E kwusara ibu onu a nye ndī niile no na Jerusalem, na ndī si n'obodo Juda niile bija na Jerusalem. **10** Baruk nō n'oniżu Gemaraya nwa Shefan, bū ode akwukwo, gupputara ndī niile no n'ullossen Onyenwe anyi okwu Jeremaya, nke dī n'akwukwo a dī nso n'onu uzo ama əħħarju nke ullossen ahū. **11** Mgbe Mikaya nwa Gemaraya nwa Shefan nūru okwu Onyenwe anyi nke e si n'akwukwo ahū gupputa, **12** o si n'ebi ahū puo, gaa n'ullo ode akwukwo dī n'ulqeez, ebe ndijsi niile zukor. Ndī a bū ndī zukor n'ebi ahū; Elishama, ode akwukwo, na Delaya nwa Shemaya, na Elnatan nwa Akboa, na Gemaraya nwa Shefan, na Zedekaya nwa Hananaya, na ndijsi əchichī ndī ozo. **13** Mgbe Mikaya gwara ha ihe ə nūru Baruk si n'akwukwo ahū gupputara ndī mmađu, **14** ndijsi ahū niile zipurū Jehudi nwa Netanaya, nwa Shelemaya, nwa Kushi, ka o jekwuru Baruk sī ya "Were akwukwo ahū i si na ya gupputara ndī mmađu ihe, bija." Ya mere, Baruk, nwa Neraya, ji akwukwo a n'aka ya jekwuru ha. **15** Mgbe o ruru n'ebi ahū, ha gwara ya sī ya, "Biko, nođu ala guqra anyi ihe dī n'akwukwo a." Ya mere, Baruk gupputara ha ihe dī n'akwukwo ahū. **16** Mgbe ha nuchasirī okwu dī n'akwukwo ahū, ha leritara onwe ha anya n'egwu, gwa Baruk okwu sī ya, "Anyi aghaghij ime ka okwu ndī a ruo eze ntī." **17** Ha juriż Baruk sī ya, "Gwa anyi i si aħħa detuo ihe ndī a niile? Q bū Jeremaya kpopputara gi ihe i dere?" **18** Baruk zara sī ha, "E, q bū ya kpopputara m okwu ndī a niile m deturu. E ji m inki dee ha n'akwukwo." **19** Mgbe ahū, ndijsi ahū gwara Baruk okwu sī ya, "Oso, gaa ka gi na Jeremaya zoa onwe unu. Unu ekwekkala ka onye obufla mata ebe unu zoro onwe unu." **20** Mgbe ha zochasirī akwukwo ahū n'oniżu Elishama onye ode akwukwo, ha jekwuru eze n'ogige uļo ya kɔqro ya ihe niile. **21** Eze ziri Jehudi ka ə gaa wetu akwukwo ahū. Mgbe Jehudi wetara ya site n'oniżu Elishama, ode akwukwo, o gurū ya n'ihi eze, na n'ihi ndijsi

ochichī ahū niile guzo n'akuku eze. **22** N'onwa nke itoolu ahū, mgbe eze no n'ullo oyi ya, oku na-enwukwa n'ime ite oku dī n'ihi ya. **23** Mgbe obufla Jehudi gusirji ibe akwukwo ato maqbū anō, eze na-anara ya akwukwo ndī ahū were agħuba oħre akwukwo chakasha ha, wuñje ha n'oku. O megidere otu a tutu ruo mgbe o wuñyechara akwukwo ndī ahū niile n'oku. **24** Eze na ndī so ya nodu n'oge a na-agupputa akwukwo a atuġħi egwu obufla; ha adowakwagħi uwe ha igosi obi ojoo. **25** Q bū ezie na Elnatan na Delaya na Gemaraya riqor eze sī ya adokasila akwukwo ndī ahū, ma o geħgi ha ntī. **26** Kama eze nyere Jerameel otu n'ime umu eze, na Seraya nwa Azriel, na Shelemaya nwa Abdeel iwu ijide Baruk ode akwukwo, na Jeremaya onye amumā, ma Onyenwe anyi zoro ha. **27** Mgbe eze suresiri akwukwo ahū na okwu niile nke Baruk dere n'ime ya əoku, bu okwu nke Jeremaya kpopputara site n'oni ya, okwu Onyenwe anyi ruru Jeremaya ntī sī ya: **28** "Werekwa akwukwo ozo dee okwu ndī ahū niile e dere n'akwukwo nke mbu ahū, nke Jehoiakim eze Juda kporo əoku. **29** Ozokwa, gwa Jehoiakim eze Juda sī ya, 'otu a ka Onyenwe anyi kwuru, i kporo akwukwo ndī ahū əoku, kwuo sī, "Ginji mere i ji dee n'ime ya na eze Babilon aghaghij ibja bibie ala a, gbuchapu ndī niile no n'ime ya, ma mmađu ma anumānū?" **30** N'ihi ya, ihe ndī a ka Onyenwe anyi kwuru banyere Jehoiakim eze Juda; O gaghij amuṭa onye ga-anq n'ocħeeze Devid. Ozo, a ga-atfu ozu ya n'ebi igirigi nke abalij ga-adakwasí ya, ebe okpomok nke eħħieġie ga-erute ya. **31** Aga m ata ya na ənnuma ya, na ndī ozi ya ahħu n'ihi ajo omume ha. Aga m eme ka ihe ojoo ahū m kwuru ihe banyere ya bjākwasí ha na ndī niile bi na Jerusalem, na ndī Juda niile, n'ihi na ha juriż ige m ntī." **32** Ya mere, Jeremaya weere akwukwo ozo nysse Baruk ode akwukwo, bū nwa Neraya, dika Jeremaya na-akpopputa okwu, Baruk deputakwara n'akwukwo okwu ndī ahū niile, nke Jehoiakim eze Juda surere n'oku. A tukwasikwara n'elu ha qtutu okwu ndī əoku nke dika ha.

37 Emesia, Nebukadneza eze Babilon mere Zedekaya nwa Josaya eze Juda, n'oniżu Konaya nwa Jehoiakim. **2** Ma Zedekaya na ndī ozi ya, na ndī Juda niile egegħi ntī n'okwu Onyenwe anyi nke o si n'oni Jeremaya onye amumā gwa ha. **3** Zedekaya bū eze, ziri Jehukal nwa Shelemaya, na Zefanaya onye nchua ja, bū nwa Maaseia ozi sī ha, jekwuru Jeremaya onye amumā gwa ya okwu sī, "Biko, kpeere anyi ekpere, riqor anyi Onyenwe anyi Chineke anyi arjō." **4** N'oge a, Jeremaya nweere onwe ya ijegħar i-nħetti ndī Izrel, n'ihi na ha etinyebhejha ya n'ullo mkporo. **5** N'ihi na mgbe ndī agha Babilon għbar Jerusalem għburugħbu na-ebuso ya agha, ndī agha Fero sitere Ijipt na-apukwute ha ibuso ha agha. Mgbe ndī agha Babilon nūru na ndī agha Ijipt na-abja, ha mere ngwangwa si n'ibuso Jerusalem agha wezuga onwe ha. **6** Mgbe ahū, okwu Onyenwe anyi ruru Jeremaya onye amumā ntī sī ya, **7** "Ihe ndī a ka Onyenwe anyi bū Chineke Izrel kwuru, ihe ndī a ka i ga-agħwa eze Juda onye zitere ozi si ġi riċċo m arriż, 'Ndi agha Fero ahū si n'Ijipt puta bia inyere unu aka ga-emesia lagħachi n'ala ha bū Ijipt. **8** Mgbe ahū, ndī agha Babilon ga-alogħachikwa ibuso obodo a agha. Ha ga-emeri ya, dotta ya n'aghha, kpoqqwa ya əoku. **9** "Ihe ndī a ka Onyenwe anyi kwuru, Unu arafula onwe unu site n'iche echicħe sī, 'Ndi Babilon aghaghij abjākwa ibuso anyi agha.' E, ha agħġi abjākwa əoku. **10** A sikkwa na ndī agha unu enwee ike

merie ndi agha Babilon ahu ga-abia ibuso unu agha, a sìkwa na o bụ naanị ndi e merụrụ ahu bụ ndị fôduru n'etiti ha, ndị a ga-esi n'ogige ndi agha Babilon pütä bia kpoo obodo a ọkụ.” **11** Mgbe ndị agha Babilon si na gburugburu Jerusalem wezuga onwe ha n'ihi obibịa ndi agha Fero na-abia, **12** Jeremaya sitekwaru na Jerusalem pụo malite igawa n'ala ndị Benjamin, n'ihi iketa oke ruuru ya site n'aka ndị bi n'ebe ahu. **13** Ma mgbe o ruru n'önụ uzor ama Benjamin, onyeisi ndị agha aha ya bụ Irija nwa Shelemaya, nwa Hananaya jidere ya, boo ya ebubo si ya, “Ọ bụ ọso ka i na-agba! I na-achọ igbakwuru ndị Babilon!” **14** Ma Jeremaya zara sị ya, “Ọ bụ okwu ụgha ka i na-ekwu. Anaghị m agba ọso igbakwuru ndị Babilon.” Ma Irija egeghị ya ntị, kama o jidere Jeremaya kputa ya n'ihi ndịjisi ochichị. **15** Ha were iwe megide Jeremaya, nye iwu ka e tie ya ihe, kpochiekwa ya n'ulo Jonatan, ode akwukwọ. N'ihi na ha ji ulo ahụ mere ụlo mkporo n'oge a. **16** E tinyere Jeremaya n'ime ụlo mkporo olulu, ebe ọ noro ogologo oge. **17** Emesia, Zedekaya bụ eze nyere iwu ka a kpota ya n'ulözeze. Mgbe a kpotaara ya, Zedekaya juru ya ajuju na nzoso sị ya, “I nwere okwu site n'aka Onyenwe anyi?” Jeremaya zara sị ya, “E, lee, a ga-arara gi nyefee gi n'aka eze Babilon.” **18** Mgbe ahụ, Jeremaya gwara Zedekaya, bụ eze okwu ọzo sị ya, “Ihe ojoo dị ariaa ka m mere megide gi, maqbụ megide ndị ọru gi, maqbụ megide ndị a, unu ji tinye m n'ulo mkporo? **19** Ebēe ka ndị amuma unu no, bu ndị ahụ na-eburu unu amuma na-asị unu, ‘Eze Babilon agaghi ebuso unu agha, ọ gaghi ebusokwa ala a agha?’ **20** Ugbu a, biko, onyenwe m eze, biko gee m ntị. Biko, nṣụ aririọ m: Ezighachila m n'ulo Jonatan, ode akwukwọ, n'ihi na o bụru na i mee otu a, aga m anwụ n'ebe ahu.” **21** Zedekaya bụ eze, nyere iwu ka e debe Jeremaya n'ogige ndị nche. O nyekwara iwu ka a na-enye ya achichịa e si n'ulö ndị na-eme achichịa na-ewebata ubochị niile, tutu ruo mgbe achichịa e nwere n'obodo ahụ gwusiri. Ya mere, o mere ka Jeremaya nögide n'ogige ndị nche.

38 Shefataya nwa Matan, na Gedaliya nwa Pashua, na Juhukal nwa Shelemaya, na Pashua, nwa Malkija, nṣụ mgbe Jeremaya nō na-agwa ndị mmadụ okwu ndị a sị ha, **2** “Ihe ndị a ka Onyenwe anyi kwuru, ‘Onye ọbụla nogidere n'ime obodo a ga-anwụ site na mma agha, maqbụ site n'uwu, maqbụ site n'oria na-efe efe. Ma onye ọbụla pukwuru ndị Babilon ga-adị ndị. Ọ ga-adị ndị, n'ihi na ọ ga-echebe ndị ya.’ **3** Ihe ndị a kwa ka Onyenwe anyi kwuru, ‘A ga-arara obodo a nyefee ya n'aka ndị agha eze Babilon, onye ga-adọta ya n'aghị.’ **4** Mgbe ahụ, ndịjisi ochichị sịrị eze, ‘O kwesiri ka e gbuo nwoke a, n'ihi na ọ na-eme ka obi ndị agha na obi ndị mmadụ fôduru n'ime obodo a na-ada mba site n'udị okwu ọ na-agwa ha. Ọ bughi ọdịjima ndị a ka ọ na-eche echiche ya, kama ọ bụ otu ha ga-esi laa n'iyi.’ **5** Zedekaya bụ eze zara sị ha, “Ọ dị unu n'aka. Unu maara na o nweghi ihe ọbụla eze nwere ike ime igbochi unu ime ihe unu choro.” **6** Ya mere, ha jidere Jeremaya, tinye ya n'ime olulu mmiri Malkija, nwa eze. Olulu mmiri a di n'ogige ulo ndị nche. Ọ bụ udio ka ha ji wetuo Jeremaya n'ime olulu mmiri ahụ. Ma mmiri adighị n'ime ya, naanị apịtị. Ya mere, Jeremaya danyere n'ime apịtị ahụ, mibanye n'ime ya. **7** Ma Ebed-Melek, onye Kush, otu n'ime ndịjisi ozi n'ulözeze nṣụ na etinyela Jeremaya n'ime olulu mmiri. Mgbe eze noddụ n'önụ uzor ama Benjamin, **8** Ebed-Melek si n'ulözeze pụo jekwuuru ya n'ebe ahụ sị ya, **9**

“Onyenwe m eze, lee na mmeso ndị a mesoro Jeremaya onye amuma jogbura onwe ya. Ha atubala ya n'ime olulu mmiri hapụ ya ka ọ nodị n'ebe ahụ nwụ n'ihi ọgụ mgbe achichịa korop n'obodo.” **10** Mgbe ahụ, eze nyere Ebed-Melek onye Kush iwu sị ya, “Sị n'ebe a kpɔrɔ iri mmadụ ato ka gị na ha soro gaa dopyuta Jeremaya onye amuma site n'olulu ahụ tupu o nwụ.” **11** Ya mere, Ebed-Melek duuru ndị ahụ pụo. O buru ụzor jee n'onyulọ dị n'okpuru ulɔakụ nke ụlōzeze. N'ebe ahụ, ọ chiputara ụfodụ nkırinika akwa, na ụfodụ uwē kara nka. O kenyere ha n'udị, wetuore ya Jeremaya n'ime olulu mmiri ahụ. **12** Ebed-Melek onye Kush ahụ gwara Jeremaya okwu sị ya, “Were nkırinika akwa ndị a, na uwē ndị a kara aka fanye ha na mkpa abụ gị, ime ka ụdị a ghara imerụ gi ahụ.” Jeremaya mere dị ka a gwara ya. **13** Emesia, ha dolitere ya elu, dopyuta ya site n'olulu mmiri ahụ. Site n'oge ahụ, Jeremaya nogidere n'ogige ụlo ndị nche. **14** Mgbe ahụ, Zedekaya bụ eze, ziri ozi ka a kpota Jeremaya onye amuma, ka ọ biakwute ya n'önụ uzor nke ato, nke ụlōnsö Onyenwe anyi. Mgbe ọ bijara, eze gwara ya okwu sị ya, “Achörö m iju gi ajuju. Ezonarịla m ihe ọbụla.” **15** Ma Jeremaya zara Zedekaya sị ya, “Ọ bụru na m enye gi ọsisa, i gaghi egbu m? A sìkwa na m adịo gi ọdu, i gaghi ege m ntị.” **16** Ma Zedekaya bụ eze nṣụ iyi na nzoso nye Jeremaya sị ya, “Dịka Onyenwe anyi onye nyere anyi ume anyi na-eku si adị ndị, agaghị m egbu gi, maqbụ nyefee gi n'aka ndị na-achosi ndị gi ike.” **17** Mgbe ahụ, Jeremaya zara Zedekaya sị ya, “Ihe ndị a ka Onyenwe anyi Chineke Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel kwuru, ‘Ọ bụru na i pukwuru ndịjisi eze Babilon nyefee onwe gi n'aka ha, ha ga-echebe gi ndị, ha agakwaghị akpo obodo a ọkụ. Gị na ezinauło gi ga-adịkwa ndị.’ **18** Ma ọ bụru na i jụ iwere onwe gi nyefee n'aka ndịjisi eze Babilon, a ga-enye obodo a n'aka ndị Babilon. Ha ga-akpokwa ya ọkụ, ma gi onwe gi agakwaghị agbapụ site n'aka ha.” **19** Eze Zedekaya sịrị Jeremaya, “Mu onwe m na-atụ egwu ndị Juu ahụ bụ ndị gbakwuru ndị Babilon, n'ihi na ndị Babilon nwere ike nyefee m n'aka ha, ha ga-emesikwa m ike.” **20** “Ha agaghị enyefee gi n'aka ha,” ka Jeremaya zara ya. “Rubere Onyenwe anyi isi, site n'ime ihe m gwara gi. Mgbe ahụ, ihe niile ga-agara gi nke ọma. A ga-echebekwa ndị gi. **21** Ma ọ bụru na i jụ iwere onwe gi nye, lee ihe Onyenwe anyi mere ka m hụ: **22** A ga-akpütä ndị inyom niile fôduru n'ulözeze Juda mee ka ha pukwuru ndịjisi eze Babilon. Ndị inyom ndị a ga-asị gi, “Ndị enyi gi ahụ niile i na-atiukwasị obi arafuola gi, mee ka i bụru onye e meriri emeri. Ukwu gi abụ emikpuola n'ime apịtị, ugbu a, ndị enyi gi niile ahụ agbanarịla gi.” **23** “A ga-akpütä ndị Babilon ndị nwunye gi niile na ụmụ gi niile. Gi onwe gi agaghị agbanarị ha, ma eze Babilon ga-ejidekwa gi, a ga-esurekwa obodo a ọkụ.” **24** Mgbe ahụ, Zedekaya gwara Jeremaya, “Ekwela ka ntị ọzo nụ ihe ndị a niile mụ na gi kwuru, ma ọ bughi ya, i ga-anwụ. **25** O bụru na ndịjisi ochichị anụ na mụ na gi kparitara ụka, ha biakwute gi, sị gi, ‘Gwa anyi ihe i gwara eze na ihe eze gwara gi, ezola ihe ọbụla n'ebe anyi nō, ma ọ bughi ya anyi ga-egbu gi,’ **26** mgbe ahụ i ga-agwa ha, ‘Ano m na-arịo eze aririọ ka ọ hapụ izighachi m n'ulo Jonatan, ka m nwụ n'ebe ahu.’” **27** Ndịjisi ochichị ahụ niile biakwutere Jeremaya jụọ ya ajuju. O gwakwara ha ihe ahụ niile eze nyere ya n'iwu. Ha hapurụ iju ya ihe ọzọ, n'ihi o nwewkaghị onye ọzọ nṣụ okwu niile ya na eze kwuru. **28**

Jeremaya nogidekwara n'ogige ndi nche tutu ruo ụboghị ahụ a dötara Jerusalem n'agha. Otu a ka esi were Jerusalem.

39 Otu a ka e si dota Jerusalem n'agha. N'afọ nke itoolu, nke ọchichị Zedekaya eze Juda, n'ọnwa nke iri ya, Nebukadneza eze Babilon duuru ndi agha ya niile bija ibuso Jerusalem agha, Ha gbara ya gburugburu, nochibido ya. **2** N'uboghị nke itoolu, n'ọnwa nke ano, n'afọ nke iri na otu nke ọchichị Zedekaya, ha gwupuru mgbidi obodo ahụ. **3** Mgbe ahụ, ndiisi niile nke eze Babilon batara were ọnọdu ha n'ọnụ ụzo ama nke Etiti. Ndị a bụ ndị batara: Negal-Shareza onye Samga, na Nebo-Sasekim, onyeisi n'etiti ndiisi, na Negal-Shareza onyeisi nke ọkwa ya dị elu, na ndiisi niile ozo nke eze Babilon ndị fodurụ. **4** Mgbe Zedekaya eze Juda na ndi agha ya niile hụrụ ha, ha gbarupu ọso. Ha ji abali gbarupu n'obodo ahụ site n'ọnụ ụzo ama nke dị n'etiti mgbidi abu ọ n'akukụ ubi eze a gbara ogige, chee ihu n'ụzo Araba. **5** Ma ndị agha ndi Babilon chusoro ha n'azu, chukwute Zedekaya na mbara ala Jeriko. Ha jidere ya, kpugara ya Nebukadneza eze Babilon, n'obodo Ribla, nke di n'alà Hamat, ebe ọ no maa ya ikpe. **6** O bụ na Ribla, ka eze Babilon nọ gbuo ụmụ ndị ikom Zedekaya niile n'ihi ya. Ebe ahụ ka a ọnkwa gbuo ndị Juda niile a na-asopuru. **7** Emesia, o ghupuru Zedekayaanya ya abu, jiri ụdo bronz kee ya agbu kporo ya gaa Babilon. **8** Ndị Babilon sunyere ụlọze na ụlo ndị mmadu niile ọku, kwatukwu mgbidi niile nke Jerusalem. **9** Nebuzaradan bụ ọchịaghị ndi nche eze, buuru ndi niile fodurụ n'obodo, ha na ndi ahụ buuru ụzo jekwuru ya, na ndi ozo fodurụ, bulaa ha Babilon, dika ndị a dötara n'agha. **10** Ma Nebuzaradan bụ ọchịaghị ndi nche eze, hapurụ ụfodụ ndi ogbenye, ndi na-enweghi ihe ọbula n'alà Juda. N'oge ahụ, o nyere ha ubi vainị a gbara ogige na ala ubi niile. **11** Ugbu a, Nebukadneza eze Babilon enyelari Nebuzaradan ọchịaghị ndi nche eze, na Nebushazban, onyeisi n'etiti ndiisi, na Negal-Shareza, bụ onyeisi ọkwa ya dị elu, na ndiisi ndi ozo niile nke eze Babilon, **14** ziri ndị jere kpoputa Jeremaya site n'ogige ndi nche. Ha nyefere ya n'aka Gedaliya nwa Ahikam, nwa Shefan, ka o dulaa ya n'ulọ ya. Ya mere, Jeremaya nogidere n'etiti ndi nke ya. **15** Ma n'oge ahụ, Jeremaya nọ dị ka onye mkporo n'ogige ụlo ndị nche, okwu Onyenwe anyị ruru ya ntị sị ya, **16** "Jekwuru Ebed-Melek onye Kush, gwa ya sị ya, 'Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel kwuru, Lee, ana maga ima ka okwu ahụ m kwuru megide obodo a mezu. Ihe ga-abịakwasị obodo a bụ ịla n'iyi, ọ bughị oganihu. N'oge ahụ, ihe ndị a ga-emezukwu n'ihi gi. **17** Ma aga m anaputa gi n'uboghị ahụ, otu a ka Onyenwe anyị kwubiri. A gaghi enyefe gi n'aka ndị ahụ i na-atụ egwu ha. **18** Aga m azoputa gi. I gakwaghi ada site na mma agha kama i ga-agbapukwu na ndu, n'ihi na i tükwasirị m obi." Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri ya.

40 Mgbe oge nta gasirị site n'oge Nebuzaradan ọchịaghị ndi nche no na Rema mere ka Jeremaya nwere onwe ya, okwu Onyenwe anyị ruru ya ntị. Nebuzaradan hụrụ Jeremaya mgbe e kekotara ya na ndị e si na Jerusalem na Juda dota n'agha agbu, bụ ndị ahụ a na-ebula Babilon. **2** Mgbe ọchịaghị ndi nche eze a hụrụ Jeremaya, o sıri ya, "O bụ Onyenwe anyị Chineke gi nyere iwu na ihe ojoo ndị a ga-abịakwasị

ala a. **3** Ugbu a kwa Onyenwe anyị emeela ka ihe o kwuru mezuo. O wetarala ala a mbibi ahụ. Ma ihe ndị a niile mezuru n'ihi na ndị gị mehiere megide Onyenwe anyị, ju irubere ya isi. **4** Ma taata, ana ma eme ka i nwere onwe gi site n'agbu nke e kere gị na nkwoji aka. Ọ bürü na i ọchọ, soro m gaa Babilon. N'ebe ahụ, aga m elezi gị anya nke ọma. Ọ bürükwu na i kpebie na i ọgaghị eso m gaa Babilon, abịala. Ma, lee, ala a niile dị gị n'ihi. Jee ka i biri n'akukụ ya ọbula dị gị mma; jegħarja kwa n'ebe ọbula i ọchọ." **5** Ma tupu Jeremaya atuġħarja īhapu ya puo, Nebuzaradan gwakwara ya ọzo si, "Laghachikwuru Gedaliya nwa Ahikam, nwa Shefan, onye eze Babilon hoputara ka ọ na-elekota obodo Juda niile. Gaa soro ya biri n'etiti ndị gị, maqbū i nwere ike gaa ebe ọbula ozo dị gị mma." Mgbe ahụ, ọchiaghị ahụ nyere ya ihe oriri hiri nne. O nyekwara ya onyinye, hapu ya ka o laa. **6** Ya mere, Jeremaya jekwuuru Gedaliya nwa Ahikam na Mizpa, soro ya na ndị fodurụ n'alà ahụ biri. **7** Mgbe ndiisi agha ahụ niile na ndị ikom ha, bụ ndị gbalagara n'ohja, nūru na eze Babilon emeela Gedaliya nwa Ahikam, onye na-achị ala ahụ, na onye nlekota ndị ikom na ndị inyom, na umuntakirị, bụ ndị ogbenye ọnụ ntu, ndị a na-eburugħi gaa Babilon, ka ha gaa biri n'alà ozo, **8** ha biakwutere Gedaliya na Mizpa. Ndị biakwutere ya bụ ndị; Ishmel nwa Netanaya, Johanan na Jonatan ụmụ Kariya, na Seraya nwa Tanhumet, na ụmụ Efai onye Netofa, na Jaazaraya nwa Maaka, na ndị ikom ha. **9** Gedaliya nwa Ahikam, nwa Shefan, riñorø ha iyi, riñkwaara ndị ikom ha iyi, sị, "Unu atuľa egwu ife ndị Babilon: birinu n'alà a, feekwa eze Babilon, ihe ga-agara unu nke ọma. **10** Mu onwe m ga-ebi na Mizpa īnochite anya unu n'ihi ndị Babilon ga-abịakwute anyị, ma gaanu chiköttaa mkpuru vajin niile, na mkpuru niile e kwasiri īghoqka n'oge opkomokụ, na mmanu niile. Chikötantu ha tinye ha n'imie ite icheve nri unu. Birikwanu n'obodo ahụ niile unu nwetara." **11** Mgbe ndị Juu niile nọ na Moab, na Amon, na Edom, na n'obodo ndị ozo niile nūru na eze Babilon hapurụ ụfodụ ka ha biri na Juda, na o hoputara Gedaliya nwa Ahikam, nwa Shefan, mee ya onye na-achị ndị ahụ niile, **12** ha niile si n'ebi ahụ ha nọ loğhachikwa n'alà Juda. Ha lokwutere Gedaliya na Mizpa, site na mba ndị ahụ niile a chugara ha. Ha chikötakwara mmanyia vajin, na mkpuru dị ukwuu, bụ mkpuru nke na-acha n'oge opkomokụ. **13** Johanan nwa Kariya, na ndiisi agha niile nọ n'ohja biakwutere Gedaliya na Mizpa **14** sị ya, "O bụ na i magħi na Baalis eze ndị Amon ezitela Ishmel nwa Netanaya ka ọ bia gbuo gi?" Ma Gedaliya nwa Ahikam ekwetaghị na ọ bụ eziokwu ka ha na-ekwu. **15** Mgbe ahụ, Johanan nwa Kariya pürü na nzuko jekwuru Gedaliya na Mizpa sị ya, "Biko, kwere ka m gaa gbuo Ishmel nwa Netanaya. O nwegħi onye gamata otu o si nwuo. N'ihi gini ka o ga-eji gbuo gi, ime ka ndị Juu niile na-łogħachikwute gi għas-saikwa ọzo, na imekwa ka ndị Juda fodurụ laa n'iyyi?" **16** Ma Gedaliya nwa Ahikam zara Johanan nwa Kariya sị ya, "Biko, emela ihe dī otu ahụ! N'ihi na ihe i na-ekwu banyere Ishmel abugħi eziokwu."

41 N'ọnwa nke asaa, Ishmel nwa Netanaya, nwa Elishama, onye si n'agburu eze, na onye naara abu otu n'imie ndiisi ozi eze, duuru ndị ikom iri bia n'ulọ Gedaliya nwa Ahikam na Mizpa. Mgbe Gedaliya soo ha niile na-eri nri, **2** Ishmel nwa Netanaya na mmadu iri ndị ahụ ya na ha so, biliru jiri mma agha tigbuo Gedaliya nwa Ahikam, nwa Shefan, bụ onye eze

Babilon hopyutara dika onye na-achị ala ahụ niile. **3** Ishmel gbukwara ndị ikom Juda niile ha na Gedaliya nō na Mizpa, gbukwaa ndị agha Babilon nokwa n'ebé ahụ. **4** N'ubochị na-eso ụbocḥị ahụ ha gbusirị Gedaliya, tupu mmadu ọbula anụ ihe banyere ya, **5** o nwere iri mmadu asatō, bụ ndị kpuchara afuonu ha, dowsaịa uwa ha, gbusaịkwa onwe ha ahụ, sitere n'obodo Shekem, na Shaịlo na Sameria buuru onyinye iñata ihuoma, na ihe nsure ọkụ na-esi isi ụtọ na-abia n'ulonṣo Onyenwe anyị. **6** Ishmel nwa Netanaya sitere na Mizpa pụo izute ha, na-akwa akwa mgbe ọ na-agà. Mgbe o zutere ha, ọ sịrị ha, "Bjäkwutenu Gedaliya nwa Ahikam." **7** Mgbe ha batara n'obodo, Ishmel nwa Netanaya na ndị ikom ahụ bụ ndị so ya, gburu ndị ahụ tunye ozu ha n'ime olulu. **8** Ma mmadu iri n'ime ndị ahụ gwara Ishmel okwu sị ya, "Biko, egbula anyị, n'ihi na anyị nwere ọka wiiti na ọka balị, na mmanu anụ anyị zoro n'ime ọhịa." N'ihi ya, o gbughi ha, kama ọ hapurụ ha ndị. **9** Olulu ahụ Ishmel tñyere ozu Gedaliya na ozu ndị ọzọ ahụ niile bụ olulu nke Asa bụ eze gwuru maka ichebe Jerusalem mgbe Baasha eze Izrel na-ebuso ya agha. Ọ bụkwa ozu ndị mmadu ka Ishmel, nwa Netanaya kpojuru n'ime olulu ahụ. **10** Ishmel dötakwara ndị niile fodụrụ n'ime Mizpa n'agha. Ọ dötara ụmụ ndị inyom eze n'agha, dötakwa ndị ahụ niile a hapurụ n'ebé ahụ, bụ ndị ahụ Nebuzaradan, ochiāgha ndị nche eze mere ka Gedaliya nwa Ahikam bùrụ onye na-achị ha. Ishmel nwa Netanaya dötara ha niile n'agha duru ha na-achị igbapụ gaa n'ala ndị Amon. **11** Mgbe Johanan nwa Kariya, na ndịsị agha ahụ niile ya na ha nō nñịrụ ihe ọjoo Ishmel nwa Netanaya mere, **12** ha duuru ndị agha ha niile pụo ibuso Ishmel nwa Netanaya agha. Ha chukwutere ya n'ebé dị nso n'iyi ukwu Gibion. **13** Mgbe ndị ahụ niile Ishmel dötara n'agha hñrụ Johanan nwa Kariya na ndịsị agha so ya, ha hñrịri ọhụ. **14** Ndị ahụ niile Ishmel dötara n'agha na Mizpa, chigharịri gafee n'ebé Johanan nwa Kariya nō. **15** Ma Ishmel nwa Netanaya, na mmadu asatō n'ime ndị agha ya, gbagparụ ọsọ gbanari Johanan. Ha gbalagara n'ala ndị Amon. **16** Mgbe ahụ, Johanan nwa Kariya na ndịsị agha niile ya na ha so duuru ndị ahụ niile ha naputara site n'aka Ishmel pụo, bụ ndị ahụ Ishmel nwa Netanaya dötara n'agha na Mizpa, mgbe o buuru ụzọ gbuo Gedaliya nwa Ahikam. Ndị ọzọ Johanan si na Gibion durukwa bụ ndị a, ndị agha, na ndị inyom, na ụmuntakiri, na ndịsị ụlo ikpe. **17** Ha duuru ha na-agà, ma kwusi n'obodo Gerut Kimham, nke dị nso na Betlehem, ebe ha bu n'obi iga Ijipt, **18** n'ihi igbanari ndị Babilon. Ha tñru egwu ihe ndị Babilon ga-eme ha n'ihi ogbugbu Ishmel nwa Netanaya gburu Gedaliya nwa Ahikam, onye eze Babilon hopyutara ka ọ burụ onye na-achị ala ahụ.

42 Mgbe ahụ, Johanan nwa Kariya, na ndịsị agha ahụ niile, na Jezenaya nwa Hoshaya, na ndị Izrel niile, site n'onye dikarisirị nta ruo n'onye dikarisirị ukwu, bjakwutere **2** Jeremaya onye amụma sị ya, "Biko, anyị bijara iñio gi aririo. Kpokuo Onyenwe anyị Chineke gi n'ekpere n'ihi anyị bụ ndị fodụrụ n'ala a. I maara na o nwere oge anyị dị ọtụtụ n'ala a, ma ugbu a anyị dị naanị ole na ole. **3** Kpere ekpere ka Onyenwe anyị Chineke gi gosi anyị ihe anyị ga-eme, maqbụ ebe anyị ga-eje." **4** Jeremaya onye amụma zara sị ha, "Anụla m ihe unu kwuru. Aga m ekpere Onyenwe anyị Chineke unu ekpere dika unu rịorị. Mgbe m natara osisa ya, aga m agwakwa unu ihe niile Onyenwe anyị kwuru. O nwekwaghị

ihe m ga-ezonarị unu." **5** Ha sịrị Jeremaya, "Ka Onyenwe anyị burụ onyeama eziokwu na nke kwesiri ntukwasị obi megide anyị, ma ọ burụ na anyị emeghi dika ihe niile Onyenwe anyị bụ Chineke gi gwara gi ka i jwa anyị. **6** Ọ bụ ihe Chineke, onye anyị na-eziga gi ka i juta ase, kwuru ka anyị ga-eme. Ma ọ dị mma, ma ọ dị njo. Anyị ga-erubere Onyenwe anyị Chineke gi isi, ka ihe gaara anyị nke oma." **7** Mgbe ụbocḥị iri gasirị okwu Onyenwe anyị ruru Jeremaya ntị. **8** N'ihi ya ọ kpọro Johanan nwa Kariya, ndịsị agha ya na ha so na ndị Izrel niile, site n'onye dikarisirị nta ruo n'onye dikarisirị ukwu. **9** Mgbe ha bijara, ọ gwara ha okwu sị ha, "Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Chineke Izrel, onye unu zigara m ka m wegara aririo unu, siri: **10** 'O burụ na unu anogide n'ala a, aga m ewuli unu elu; agaghị m akwada unu. Aga m akukwa unu dika osisi, gharakwa ihopu unu. N'ihi na ihe ojoo ahụ m mere ka ọ bjakwasị unu na-ewute m nke ukwu. **11** Unu atula eze Babilon egwu, bụ onye unu na-atu egwu ya ugbu a. Unu atula ya egwu, otu a ka Onyenwe anyị kwubiri, n'ihi na anonyeere m unu, aga m azoputa unu, naputakwa unu site n'aka ya. **12** Aga m enwe obi ebere n'ebé unu nō, si otu a mee ka ya onwe ya nweekwa obi ebere n'ebé unu nō. Ọ ga-emekwa ka unu nwetaghachikwa ala unu.' **13** "Ma ọ burụ na unu onwe unu asị, 'Anyị agaghị anogide n'ala a,' si otu a nupu isi n'ebé Onyenwe anyị Chineke unu nō; **14** ọ burukwa na unu asị, 'Mba, anyị ga-aga biri n'ala Ijipt ebe anyị na-agaghị ahụ agha, maqbụ nụ ụda opị ike, maqbụ nōq aguu n'ihi enweghi ihe oriri,' **15** mgbe ahụ, nñrunụ okwu Onyenwe anyị, unu ndị fodụrụ na Juda. Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel kwuru, 'Ọ burụ na unu anogidesie ike na mkpebi unu iga Ijipt ibiri n'ebé ahụ, ọ burukwa na unu agaa biri n'ljipt n'ezikwu, **16** mgbe ahụ, mma agha ahụ unu na-atu egwu ga-eru unu n'ahụ, nñwụ ahụ unu na-atu oke egwu ya ga-esoror unu baa n'ljipt. Unu ga-anwukwa n'ebé ahụ. **17** N'ezie, ndị ahụ niile kpebiri iga biri n'ljipt ganawụ site na mma agha, na site n'ñnwụ, na site n'orịa na-efe efe. O nweghi onye ọbula n'ime ha ga-afodu ndị, o nweghi onye ọbula n'ime ha ga-agbanari ihe ojoo ahụ m ga-eme ka ọ bjakwasị ha.' **18** Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel kwuru, 'Dika iwe m na ọnụma m bụ ihe awukwasirị n'elu ndị bi na Jerusalem, otu a ka m ga-esi wukwasikwa unu ọnụma m, mgbe unu ga-aga Ijipt. Unu ga-aghị ihe ọbụbụ ọnụ na ihe iju anya, ihe nkocha na ihe ita ụta. Unu agakwaghị ahụ ebe a anya ọzọ.' **19** "Unu bụ ndị fodụrụ na Juda, lee na Onyenwe anyị agwala unu sị, 'Unu agala Ijipt.' Matanụ nke oma na m adọcola unu aka na ntị, **20** na unu mehiere n'obi unu mgbe unu ziri m sị m juta Onyenwe anyị Chineke unu ase. Mgbe ahụ, unu rịorị m sị m, 'Rịorị anyị Onyenwe anyị Chineke anyị aririo, gwa anyị ihe niile o kwuru, anyị ga-emekwa ya.' **21** Agwala m unu taa ihe o kwuru, ma unu ajula ime ihe ahụ niile Onyenwe anyị Chineke unu, bụ onye unu zigara m ka m jekwuru, kwuru. **22** Ya mere, matanụ ya nke oma taa na unu ga-anwụ site na mma agha, na site n'ñnwụ, na site n'orịa na-efe efe, n'ebé ahụ unu chọro iga biri."

43 Mgbe Jeremaya gwasirị ndị ahụ niile okwu ahụ Onyenwe anyị Chineke ha ziri ya ka o zie ha, **2** Azaraya nwa Hoshaya, Johanan nwa Kariya na ndị nganga niile nō n'ebé ahụ, gwara Jeremaya okwu sị ya, "Ọ bụ okwu ugħa ka i

kwuru! Onyenwe anyi Chineke anyi ezighi gi ka i kwuo na anyi ekwesighi iga biri n'Ijipt, **3** Kama o bụ Baruk nwa Neraya na-akwali gi megide anyi, n'ihi na o chọro inyefe anyi n'aka ndị Babilon ka ha gbuo anyi, maqbụ buru anyi gaa Babilon dika ndị a dötara n'aghà." **4** Ya mere, Johanan nwa Kariya na ndịsisi agha ahụ niile, nakwu ndị mmadụ ahụ niile nupuru isi n'iwu Onyenwe anyi, juju inogide n'ala Juda. **5** Kama Johanan nwa Kariya, na ndịsisi agha ahụ, duuru ndị ahụ fodürü na Juda pio, ha na ndị ahụ si na mba ndị ozo dị iche iche, ebe ha gbagara lọta. **6** Ha duuru ndị ikom niile na ndị inyom niile na ụmụntakiri niile, na ụmụ ndị inyom eze niile, bụ ndị ahụ Nebuzaradan ochiaghà ndị nche eze Babilon tnyere na nlekota Gedaliya nwa Ahikam, nwa Shefan na Jeremaya onye amuma na Baruk nwa Neraya. **7** Ya mere, ha nupuru isi n'ebe Onyenwe anyi n'o site n'ibanye ala Ijipt. Ha jegidere ije ruo n'obodo Tapanhis. **8** Mgbe ha n'o na Tapanhis, okwu Onyenwe anyi ruru Jeremaya ntị sị ya, **9** "Mgbe ndị Juu n'o na-ele gi anya, chíri ụfodụ nkume buru ibu n'aka gi, gaa zoo ha n'ime ụro dị na mpụta ihu ulọ e ji aja ụro wuo, nke dị n'ọnụ ụzo e si abata n'ulọ Fero dị na Tapanhis. **10** Mgbe ahụ sị ha, 'Ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel siri, Aga m ezi ozi kpota ohu m bụ Nebukadneza, eze Babilon. Aga m edokwasikwa ocheeze ya n'elu nkume ndị a m zoro n'ebe a, ọ ga-agbasà ulọ ndo nke ịbü eze ya n'elu ha. **11** O ga-abia buso Ijipt agha, si otu a mee ka ha nwụo, bụ ndị ahụ a kwadobere maka ọnwu, mee ka a dota ha n'aghà, bụ ndị ahụ a kwadobere na-agà adọta n'aghà; mekwa ka ha nwụo site na mma agha bụ ndị ahụ a kwadobere na ha ga-anwụ site na mma agha. **12** O ga-esunyekwa okụ n'ulọ ebe a n'o na-efe chi niile nke ndị Ijipt. O ga-esure ulọ ndị a okụ, dötakwa chi ha niile n'aghà. Dịka onye ozuzu atụrụ si ewepucha igwu site na uwe ya, ọ ga-esikwa otu a wezuga onwe ya n'udo site n'Ijipt pio. **13** N'ime ụlọnso anyanwu dị n'Ijipt, ka o ga-akwatu ogidi nsọ niile, surekwa ụlọnso niile nke chi dị iche iche n'Ijipt okụ."

44 Ndị a bụ okwu ruru Jeremaya ntị banyere ndị Juu ahụ niile bi n'ala Ijipt, bụ ndị bi na Migdol, na n'ime Tapanhis, na n'ime Memfis, na n'ime Patros, **2** "Ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel kwuru, Unu ji anya unu hụ ihe ojoo ahụ niile m mire ka ha bjakwasị Jerusalem, na obodo niile nke Juda. Lee, obodo ndị ahụ aghọla mkpomkpọ ebe taa, o nwekwaghị onye bi n'ime ha. **3** Ihe ndị a bjakwasiri ha n'ihi ihe ojoo ha mere. Ha kpasuru m iwe site n'ichu aja ihe nsure okụ na-esi isi ụto, na site n'ife chi ndị ọzo, ndị ha onwe ha maqbụ nna nna ha na-amaghị. **4** Site n'oge ruo n'oge, mgbe mgbe, eziteere m ha ndị ohu m, bụ ndị amuma, ndị gwara ha okwu sị ha, 'Unu emela ihe arụ di otu a nke m kporo asị!' **5** Ma ha egeghị ntị, ha atokwaghị ntị ha n'ala. Ha esiteghị n'ihe ojoo ha na-emē chegharia, maqbụ kwusi ichu aja ihe nsure okụ na-esi isi ụto nye chi ndị ọzo. **6** N'ihi ya, awukwasiri m ha ọnuma m na iwe m, nke rere dika okụ megide obodo niile nke Juda, na okporouzo nke Jerusalem. Ya mere, ha ghoro mkpomkpọ ebe na ebe togboror n'efu taa. **7** "Ma ubu a, ihe ndị a ka Onyenwe anyi Chineke Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel kwuru, N'ihi gịnị ka unu ji chọq iji aka unu wetara onwe unu ihe ojoo ndị a? Lee ka unu si duru ndị ikom na ndị inyom niile, na ụmụntakiri niile, na ụmụ a murret ọhụrụ niile na-

agbala n'ala Ijipt, si otu a mee ka, o bulađi, otu mkipurụ mmadụ hapu ifodukwa n'ala Juda. **8** Gini mere unu na-eji ọru aka unu na-akpasu m iwe, na-esurere chi ndị ozo ihe nsure okụ na-esi isi ụto n'ala Ijipt, ebe unu bjara ibi? Unu onwe unu ga-alà onwe unu n'iyi, mekwa onwe unu ihe ịbü ọnụ nakwu ihe nkocha n'etiti mba niile dị n'uwà. **9** Unu echefuola ihe ojoo nna unu ha mere na ihe ojoo niile ndị eze Juda na ndị eze nwanyị Juda mere na ihe ojoo niile nke unu onwe unu na ndị nwunye unu mekwara n'ala Juda, na n'okporouzo Jerusalem? **10** Ruo ụboghị taa, o nwebeghi onye obụla n'ime ha wedarala onwe ya ala, maqbụ tuọ egwu m; ha adighị ejegharị n'iwu m, maqbụ jidesie ụkpuru ndị ahụ niile m debere n'ihi ha na n'ihi nna nna ha aka ike, igbaso ya. **11** "N'ihi ihe ndị a niile, otu a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bụ Chineke Izrel kwuru: Ekpebiela m ime ka ihe ojoo bjakwasiri unu; ekpebiela m ibibi Juda. **12** Aga m eme ka ndị ahụ niile fodürü n'ala Juda, bụ ndị ahụ kpebiri n'obi ha iga biri n'ala Ijipt ghara idikwa. A ga-alà ha n'iyi n'ala Ijipt; ha ga-ada site na mma agha, maqbụ site n'uwu. Ndị niile díkarisiri ukwuu n'etiti ha na ndị niile díkarisiri nta ganawụ. Ha ga-aghokwa ihe ịbü ọnụ na ihe iju anya, ihe ọnuma ikpe na ihe nkocha. **13** Dịka m sì taa Jerusalem ahụ, otu a ka m ga-esi jiri mma agha, na ụnwụ, na orịa na-efe efe, taa ndị ahụ bi n'Ijipt ahụ. **14** O nweghi onye obụla n'ime ndị Juda ahụ fodürü, ndị gara biri n'Ijipt nke ga-agbanarị ọnwu. O bụ ezie na o na-agusị ha agụ ike iloghachị n'ala Juda, ma o nweghi onye obụla n'ime ha ga-aloghachị, karjakwa mmadụ ole na ole ndị ga-agbapu agbapu." **15** Ndi n'o n'ebe ahụ mgbe ahụ Jeremaya kwuru okwu ndị a bụ ndị ikom ahụ niile maara na ndị nwunye ha na-achu aja ihe nsure okụ na-esi isi ụto nye chi ndị ọzo, na ndị niile bi n'Ijipt n'akukụ Patros. Ndi a zara Jeremaya sị ya, **16** "Anyị agaghị anabata okwu ahụ i si n'aha Onyenwe anyi gwa anyi. **17** N'ihi na anyi aghaghị ime ihe ndị ahụ anyi kpebiri ime. Anyị ga-achịrụ Eze nwanyị mbara Eluiwge aja ihe nsure okụ na-esi isi ụto. Anyị ga-awụsakwara ya aja ihe ọnụri dika anyi na nna anyi ha, ndị eze anyi na ndịsisi ochichị anyi mere n'obodo Juda niile na n'okporouzo Jerusalem. N'oge ahụ, anyi na-eriju afo, ihe na-agakwara anyi nke oma, o nweghi ihe ojoo bjakwasiri anyi. **18** Ma site n'oge anyi kwusiri ichuru Eze nwanyị mbara Eluiwge aja, ihe nsure okụ na-esi isi ụto na iwuṣara ya aja ihe ọnụri, ihe niile akọla anyi, o bukwa site na mma agha na oke ụnwụ ka anyi na-alà n'iyi." **19** Ndị inyom ahụ niile kwukwara sị, "Mgbe ahụ anyi na-eji ihe nsure okụ na-esi isi ụto na-achịrụ Eze nwanyị mbara Eluiwge aja na mgbe ahụ anyi na-awụsakwara ya aja ihe ọnụri, o bụ na ndị di na-alu anyi amaghị na anyi na-eme achichà n'oyiyi ya, na-awụsakwara ya aja ihe ọnụri?" **20** Mgbe ahụ, Jeremaya gwara mmadụ ahụ niile okwu, ma ndị ikom ma ndị inyom ahụ niile zara ya okwu sị ha, **21** "Onyenwe anyi chetara ihe nsure okụ na-esi isi ụto niile unu na nna unu ha, na ndị eze unu, na ndịsisi ochichị unu, na ndị Izrel niile ji chọq aja n'obodo Juda niile na n'okporouzo Jerusalem niile. **22** N'ihi ya, mgbe Onyenwe anyi na-enweghịkwa ike inagide ihe ojoo niile ndị a unu mere, na ihe arụ niile unu mere, o mere ka ala unu ghoro mkpomkpọ ebe, na ihe iju anya, na ihe nkocha, nke mmadụ na-ebighị n'ime ya, dika ọ dị taa. **23** N'ihi na unu surere ihe nsure okụ na-esi isi ụto na n'ihi na unu mehiere megide Onyenwe anyi, ghara irubere ya isi, maqbụ igbaso iwu ya,

maqbū idebe ukpuru ya, maqbū imezu ihe niile o sırı ka unu mee, n’ihı ya ka ihe ojoq ndi a ji dakwası unu dika unu na-ahı ugbu a.” 24 Mgbe ahı, Jeremaya gwara ndi inyom ahı, na ndi Izrel niile okwu sı ha, “N’urunı okwu Onyenwe anyı unu ndi Juda niile no n’Ijipt. 25 Ihe ndi a ka Onyenwe anyı, Onye pürü ime ihe niile, bu Chineke Izrel kwuru, Unu na ndi nwunye unu esitela n’omume unu gosi na unu na-emezu ihe ndi ahı unu ji onı kwuo sı, ‘Anyı aghaghı imezu nkwa niile anyı kwere banyere içhı aja the nsure ıqı na-esi isi ıtqo na nke ihe ırınrı nyę Eze nwanyı mbara Eluigwe.’ ‘Gaanı n’ihı mezuo nkwa unu kwere! Mezuokwanı iyı unu ıñırı. 26 Ma n’urukwanı okwu Onyenwe anyı, unu ndi Juu niile bi n’Ijipt, ‘Eji m aha m di ukwuu na-ariu iyı,’ ka Onyenwe anyı na-ekwu, ‘na o nweghi onye Juda ıbula bi n’akukı ıbula nke Ijipt, nke ga-akpoıukwı aha m ozo, maqbı jiri ya nıqı iyı sı, ‘Dıka Onye kachası ihe niile elı, bu Onyenwe anyı na-adı ndı.’ 27 N’ihı na anya m na-ele ha abugı maka ime ha mma, kama ıbu maka ime ha ihe ojoq. Ndı Juu niile bi n’Ijipt ga-anwı site na mma agha, maqbı site n’oke ınwı, tutu ruo mgbe e bibichara ha dum. 28 Naanı mmadı ole na ole ga-esi Ijipt gbalata Juda igbanarı mma agha. Mgbe ahı ndı Juda niile fodıru, bu ndı bijara birı n’Ijipt, ga-amata onye okwu ya na-eguzosi ike, maqbı nke m, maqbı nke ha. 29 “Nke a ga-aburı unu ihe ama nke ga-egosi unu na m ga-ata unu ahıhı n’ebı a,” otu a ka Onyenwe anyı kwuputara. ‘Ka unu si otu a mara na mba m na-aba na m ga-emesi unu ike aghaghı iguzosı ike.’ 30 Ihe a ka Onyenwe anyı kwuru, ‘Aga m arara Fero Hofra, eze Ijipt nyefee n’aka ndı iro ya, bu ndı na-achı ndı ya, dıka m si rara Zedekaya eze Juda, nyefee n’aka Nebukadneza eze Babilon, bu onye iro ahı chıro ndı ya.”

45 Okwu ndı Jeremaya onye amıuma gwara Baruk nwa Neraya, mgbe o dere okwu ndı a n’akwıkkı dıka Jeremaya na-akpopıta ha, n’afı nke anı nke ıchıchı Jehoiakım nwa Josaya eze Juda. Jeremaya gwara Baruk sı, 2 “Ihe ndı a ka Onyenwe anyı bu Chineke Izrel na-agwa gı, gı Baruk, 3 I sırı, ‘Ahıhı dıırı m! Lee na Onyenwe anyı atıukwasırırlı m mwute n’elı ihe mgbu nke m nwere. Ike ısu ude agwuıla m, ma ruo ugbu a, achıtabeghi m izuıke.’ 4 Ma ihe ndı a ka i ga-agwa ya, ‘Otu a ka Onyenwe anyı kwuru, Aga m akwada ihe ndı ahı niile m wuru, hopukwa ihe ndı ahı niile m kırı n’ala a niile. 5 Ma gı onwe gı, i na-achıorı onwe gı ihe ukwu? Achıkwala ha, N’ihı na, lee, aga m eme ka ihe ojoq bjakwası mmadı niile, otu a ka Onyenwe anyı kwubırı, ma aga m eme ka i jırı ndı gı gbaıpı jee ebe ıbula i ga-eje.”

46 Ndı a bu okwu Onyenwe anyı, nke ruru Jeremaya onye amıuma ntı, banyere mba dı iche iche. 2 Nke dırı Ijipt: Ndı a bu okwu di megide usuu ndı agha Fero Neko, bu eze Ijipt, ndı Nebukadneza eze Babilon meriri n’agha na Kakemish, n’akukı osimiri Yufretis, n’afı nke anı nke ıchıchı Jehoiakım nwa Josaya, bu eze Juda. 3 “Kwadoonı qta agha unu, ndı ukwu na ndı nta, zopunı ije maka ibu agha. 4 Kegidezıne iñyınya unu, rıkwıskıwanı n’elı ha. Guzokwanı n’ıonodu ibu agha unu, ma kpkwasıkkıwanı onwe unu okpu agha unu. Mıonı tıbe unu ka o dı nkı, yıkwasıkkıwanı uwe agha unu. 5 Gını ka anya m abıu hıru? Uyo na-atı ha, ha na-agbaghachıkwa azı; lee, a na-etiıpı ndı ha bu dıke n’agha. Ha na-agbasi ıso ike, na-eleghı anya n’azı. Egwu dıka n’akukı niile,” otu a ka Onyenwe anyı kwuputara. 6 “Ndı nwere ıkuwı

ıso enweghi ike igbalaga, ndı dı ike enweghi ike isi n’ebı ahı wezuga onwe ha. Ha na-ası ngongo daa, n’akukı ugwu di nso n’osimiri Yufretis. 7 “Onye bu onye a, nke na-ebılı ıto dıka osimiri Nailı, na dıka osimiri nke mmiri ya na-amaghari? 8 Ijipt na-ebılı elı dıka osimiri Nailı, dıka osimiri nke mmiri ya na-amaghari. O na-ası, ‘Aga m ebılı kpuchı ıwa niile. Aga m ebılı obodo ukwu dı iche iche, na ndı mmadı bi n’ime ha.’ 9 Gbabanyenı n’ıgbo agha, unu iñyınya niile. Gbanı okı okı, unu ndı na-agba ıgbo agha. Zıonı ike ike, unu ndı bu dıke n’agha, unu ndı ikomı Kush na Put, ndı na-ebu ıta, na unu ndı ikomı Lidiya ndı na-agba ıta. 10 Ma ıbıochı ahı dırı Onyenwe anyı, bu Onyenwe anyı, Onye pürü ime ihe niile. O bu ıbıochı ıbı obı ya, ıbıochı ıqı ga-abıorı obı n’ahı ndı iro ya. Mma agha ga-eripıha tutu afı eju ya, e, tutu ruo mgbe o ınujurı ıbara afı. N’ihı na Onyenwe anyı bu Onyenwe anyı, Onye pürü ime ihe niile ga-achı aja n’ala ahı dı n’ugwu, nke dı nso osimiri Yufretis. 11 “Rıgoro Gilead ka i weta mmanı a na-ete n’onya, gı Ada Ijipt na-amaghı nwoke. Ma ıbu n’efı ka i na-ewebata ıgwı ndı a niile, n’ihı na ogwıgwo ıbula agaghı adırı gi. 12 Mba niile ga-anı akukı ihe ihere bjakwasırı gi. N’akukı niile nke ıwa ka a ga-anılkıwa ıkwa akwa gi. Otu dıke n’agha na-ası ngongı na-adakwası dıke ibe ya; ha abıo na-adakwa n’ala.” 13 Okwu ndı a ka Onyenwe anyı gwara Jeremaya onye amıuma, banyere ıbjıja nke Nebukadneza, bu eze Babilon, onye na-abıa ibuso Ijipt agha. 14 “Kwuputana ihe ndı a n’Ijipt. Kwusaayı na Migdol. Kwusaakwa ya na Memfis, na n’obodo Tapanhis. Guzozienı onwe unu n’usoro, noııkwıanı na njikere, n’ihı na mma agha na-eripıha ndı gbara unu gburugburı. 15 Gını mere a ga-eji ıgħudasıa ndı gı niile bu dıke n’agha? Ha agaghı enwe ike guzokwa, n’ihı na Onyenwe anyı ga-akwada ha. 16 Ha ga-ası ngongo mgbe mgbe, ha ga-adakwasıkwa n’elı ibe ha. Ha ga-asııkı, ‘Bilienı ıto, bıjanı ka anyı lagħachikwuru ndı anyı, ka anyı lagħachikwıa n’ala ebe a mruı anyı, ka anyı wezugakwa onwe anyı site na mma agha nke ndı mmebgib.” 17 N’ebı ahı ka ha ga-anı tie mkpu sı, ‘Fero eze Ijipt bu naani onye oke okwu. Lee, oge a kara aka nye ya efunariyla ya.’ 18 “Dıka mü onwe m na-adı ndı,” ka Eze ahı kwuputara, onye aha ya bu Onyenwe anyı, Onye pürü ime ihe niile, “otu onye ga-abıa, onye dı ukwuu dıka ugwu Taboa si dı ukwuu n’ebı ugwu ndı ozo dı, na dıka Kamel si dırı n’akukı osimiri. 19 Kwakotaanı ngwongwo unu, jikerenı maka ije birı n’ala ozo, unu ndı bi n’Ijipt, n’ihı na a ga-eme ka Memfis ıgħo ebe tħogħor ıgħor n’efu. O ga-agħokwa mkpomkpo ebe, nke mmadı na-agħaqbi ebi n’ime ya. 20 “Ijipt mara mma dıka nne ehi, ma ijjiki nke si n’akukı ugwu, na-abıa imegide ya. 21 Ndı agha e goro ego nı n’etıti ha dıka ımu ehi gbara abuba. Ha onwe ha kwa ga-atuġħarha għabba ıso, ha agaghı eguzu, n’ihı na ıbıochı nhiju anya na-abıakwası ha, bu ıbıochı a ga-ata ha ahıhı. 22 Ijipt ga-eme mkpotu, dıka mkpotu nke agwı na-agba ıso na-eme, mgbe ndı iro ya ji ike na-abıakwası ya. Ha ga-eji anyu ike bjakwası ya, dıka ndı na-egħbutu osisi. 23 Ha ga-egħbutu oke ıqha ya,” otu a ka Onyenwe anyı kwubırı, “n’agħbanyegħi na o bu oke ıqha rubigara oke. Ha dı tħotu karja īgurube, a pugħikwa īgħuta ole ha dı. 24 A ga-eme ka ihere mee Ada Ijipt, mgbe e nyefere ya n’aka ndı si n’akukı ugwu bıa.” 25 Onyenwe anyı, Onye pürü ime ihe niile, bu Chineke Izrel, sırı, “Ana m aġa ime ka ahıhı bjakwası Amon, bu chi ndı Tibs, na Fero, na ala Ijipt na chi niile dı n’ime ya, ndı eze ya niile nakwa ndı ahı na-atıkkwası

Fero obi. **26** Aga m enyefe ha n'aka ndị ahụ na-achosi ndị ha ike, bu Nebukadneza eze Babilon, na ndịsị ọchichị ya. Ma n'ikpeazu, aga m emekwa ka ndị mmađu birikwa n'ime ya ọzo, dika e si biri n'ime ya na mgbe ochie." Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri ya. **27** "Atula egwu, gi Jekob, ohu m. Adakwala mba, gi Izrel. N'ihi na lee, aghaghị m ịzopụta gi site n'ebé dì anya nke e mere ka i gaa biri. Aga m azoputakwa ụmụ ụmụ gi site n'alà ebe e mere ka ha gbatu ọso gaa biri. Jekob ga-emesịkwa biri n'udo, na-atughị egwu ọbula. O díkgwaghi onye ga-eme ka o tọọ ujọ. **28** Atula egwu, gi Jekob, ohu m, n'ihi na anonyere m gi," otu a ka Onyenwe anyị kwubiri ya. "A sịkwari na m ebibie mba ndị ahụ niile nke m mere ka i gaa biri n'etiti ha kpamkpam, agaghị m ebibi gi kpamkpam. Aga m ado gi aka na ntị, ma o ga-abu site n'uzo ikpe ikpe ziri ezi. Agakwaghi m ahapụ inye gi ahụhị i kwasiri intata."

47 Okwu Onyenwe anyị nke ruru Jeremaya onye amumá ntị banyere ndị Filistia. Okwu ndị a bijara tupu Fero ebuso obodo Gaza agha. **2** Ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru, "Lee ka mmiri si ala elu n'akụkụ ugwu; ha ga-aghokwa mmiri nke na-erubiga oke. Ha ga-erukwasị ala ahụ, kpuchiekwa ihe niile dì n'ime ya, o ga-ekpuchikwa obodo niile dì n'ala ahụ, na ndị bi n'ime ya. Ndị niile bi n'ala ahụ ga-eti mkpu akwa, mmađu niile ga-akwasikwa akwa ike. **3** Mgbe ha ganụ uzụ ikiri uko nke otụtụ inyinụ, nke na-agbata ọso na-abia n'ebé ha n'o, mgbe ha ga-anukwa uzụ ugo ahụ ndị iro, na uzụ nzo uko n'igwe ha. N'oge ahụ, ndị bù nna agaghị enwe ike nyere ụmụ ha aka, n'ihi na aka ha ga-akụda n'akụkụ ha. **4** N'ihi na ubočị ahụ abiala mgbe a ga-ebibi ndị Filistia niile, mgbe a ga-ebipụ ndị niile fodụrụ, ndị nwere ike inyere obodo Taia na Saidon aka. N'ihi na Onyenwe anyị akwadoola ibibi ndị Filistia, o kwadoola ibibi ndị ahụ fodụrụ n'onu mmiri Kafto. **5** Gaza ga-akpucha isi ya n'onodụ iru ujọ. A ga-eme ka Ashkelon dere duu. Ruo ole mgbe ka unu ga-anogide na-egbukasị onwe unu ahụ, unu bù ndị fodụrụ afodụ bi n'ala dì larị? **6** "Ewo, gi mma agha Onyenwe anyị, ole mgbe i ga-ezu ike? Mịnye onwe gi n'obo gi, kwusi ikpa ike gi ma dere duu." **7** Ma o ga-esikwanụ aña zuru ike, ebe o bụ Onyenwe anyị nyere ya iwu ibu agha megide Ashkelon, na ndị bi n'onu mmiri oke osimiri?"

48 Nke a dīrị Moab: Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye puru ime ihe niile, bu Chineke Izrel kwuru, "Ahụhị dīrị Nebo! N'ihi na a ga-emebi ya. A ga-emekwa ka ihere mee Kiriatem, e, a ga-adota ya n'aghị. A ga-etipiä Misgab, mee ka ihere mee ya. **2** O díkgwaghi ndị ga-eto Moab ọzo, kama a ganqo na Heshbon pia opipia odiđa ya. Ha ga-asị, 'Bianụ ka anyị bibie mba a, ka o ghara idíkwa.' O bulađi gi bu Madmen, ka a ga-eme ka i dere duu. A ga-ejikwa mma agha chuo gi oso. **3** Gee ntị nṣṣụ akwa na-adà na Horonaim, o bụ mkpu akwa oke mbibi na ila n'iyi. **4** A ga-etikpọ Moab, ụmuntakirị ya ga-etikwa mkpu akwa. **5** Ha ga-eji oke ikwa akwa na-agbago uzọ Luhit; a ga-anukwa mkpu akwa nke ndị e bibiri ihe ha n'uzo na-agbada Horonaim. A ga-anụ akwa mwute n'ihi mbibi nke bijakwasiri ha. **6** Gbalaganụ! Gbapụnụ ọso ndị! Díkgwani ka osisi nta nke dì n'ozara. **7** Ebe o bụ na unu na-atughasi obi n'aka ọru unu, na n'akụnụba unu, a ga-adotakwa unu n'aghị. Ndị Kemosh ka a ga-eburu gaa mba ọzo, ha na ndị nchajaja na ndịsị ọchichị ya. **8** Onye mbibi ahụ ga-abia megide obodo

niile. O nwekwaghi obodo nke puru igbanarị mbibi ya. A galala ndagwurugwu niile n'iyi, bibiekwa ebe di elu nke di larị, n'ihi na o bụ okwu si n'onu Onyenwe anyị puta. **9** Wulkwasị ala Moab nnu, n'ihi na a ga-eme ka o ghoro ebe togboror n'efu. Obodo niile dì n'ime ya ga-aghị mkpomkpọ ebe, nke mmađu ọbula na-agaghị ebikwa n'ime ya. **10** "Obubu onu dīrị onye ahụ ji aghugho na-arụ ọru Onyenwe anyị. Ahụhị dīrị onye na-evezuga mma agha n'ebé iwu ọbara di. **11** "Onye na-anụ juu ka Moab bù site na mgbe o bụ nwantakirị, o dika mmanya doro edo, nke a na-adighị esi n'otu udu wugharja ya n'ime udu ọzo, o nwebeghi oge ọbula e ji mee ka o ga biri n'ala ọzo. O bụ ya mere ụtọ ya adighị agbanwe agbanwe, isisi ya agbanwekwaghi. **12** Ma ubochị ndị ahụ na-abia," otu a ka Onyenwe anyị kwuputara, "mgbe m ga-eziga ndị ikom ọru ha bụ iwu ịhe site n'ite, ha ga-awupukwa ya. Ha gagabapụ ihe niile dì n'ite ya niile, tūwakwaa ite ya niile. **13** Mgbe ahụ, ihere Kemosh ga-eme Moab, dika ihere si mee Izrel mgbe ha tükwasiri Betel obi ha. **14** "Unu si añaah ekwu si, 'Ndị dì ike n'aghị ka anyị bụ; anyị bükwa dimkpà n'aghị?' **15** A ga-ebibi ala Moab, busokwa obodo ya niile agha. Ụmụ okorobịa ya niile ndị ahoro ahụ ga-ada n'ogbugbu ahụ." Otu a ka Eze ahụ kwubiri, onye aha ya bụ Onyenwe anyị, Onye puru ime ihe niile. **16** "Ođida Moab dì nso; oke nhiju anya ya ga-abịakwa ọsịjọ. **17** Kasienụ ya obi, unu ndị niile gbaria ya gburugburu, unu ndị niile maara na o bụ mba dì ukwuu. Kwuputanaị sị, 'Esi aña gabjie mkpanaka eze a, nke dì ike, lee ka e si gbajiekwa mkpanaka a nke dì ebube!' **18** "Sitenụ n'ebé nsopụrụ unu dì elu rịdata, bịa n'odunụ n'ala kporo nkụ, unu ndị bi n'obodo bụ Ada Dibon. N'ihi na onye ahụ bibiri Moab ga-abia ibu agha megide unu, o ga-alakwa obodo unu niile e wusiri ike n'iyi. **19** Guzonụ n'akụkụ uzọ, hụrụ ihe na-eme, unu ndị bi n'ime Aroea. Juṇṇu nwoke unu hụrụ na-agba ọso, na nwanyi nke na-evezuga onwe ya ajuju si ha, 'Gini mere?' **20** E meela ka ihere mee Moab, n'ihi na a tupiịa ya. Kwasienu akwa ike, tiekwanụ mkpu akwa. Kwuputara ya n'Anon na e bibiela Moab. **21** Oge a ga-ekpe ndị bi n'ala dì larị ikpe abiala, bu ndị bi na Holon, Jahaz na Mefaat, **22** Dibon, Nebo na Bet-Diblataim, **23** Kiriatem, Bet-Gamul na Bet-Meon, **24** Keriot na Bozra, na obodo niile dì n'ala Moab, ndị dì nso, na ndị nke dì anya. **25** E bipula mpi Moab, a gbajiekwa ogwe aka ya," otu a ka Onyenwe anyị kwuputara. **26** "Meenụ ya ka o n'ubiga mmanya oke, n'ihi na o nupuru isi megide Onyenwe anyị. Moab ga-atụrụ onwe ya n'ihé o gboror. O ga-aghokwa ihe ọchị. **27** Izrel o bughị ihe ọchị nye gi? O bụ n'etiti ndị na-ezu ohi ka e jidere ya, mere i ji na-efufere ya isi mgbe ọbula i na-ekwu okwu banyere ya? **28** Sitenụ n'obodo unu niile gbatu ọso; jeenụ biri n'etiti nkume, unu ndị bi n'ala Moab. Dịrịnụ ka nduru nke na-ewu akwụ ya n'akụkụ onu ogba nkume. **29** "Anyị anụla ihe banyere mpako Moab. Anyị anụla na mpako ahụ dì ukwuu, nukwa ihe banyere oke mbuli elu nke o na-ebuli onwe ya, na oke nganga nke obi ya. **30** Amaara m ihe banyere mmuo nke apkoghị onye ọzo ihe ọbula, nke dì n'ime ya, ma o gaghị abara ya uru ọbula. Inya isi ya agaghị aruputakwa ihe ọbula, otu a ka Onyenwe anyị kwubiri ya. **31** N'ihi ya, aga m akwasị akwa ike n'ihi Moab, aga m eti mkpu akwa n'ihi ala Moab niile. Aga m asụ ude akwa n'ihi ndị Kia Hareset. **32** Akwa nke karịjị akwa Jeza ka m ga-akwa n'ihi gi, gi osisi vajinị dì na Sibma. Alaka gi gbasara ruo n'akụkụ osimiri, e, ha gbasara ruo n'osimiri Jeza. Ma onye

mbibi abiakwasila mkpuru gi niile chara acha, e, o bjakwasila mkpuru vajni gi niile. **33** Oñu na obi uto ka e wepuru site n'ubi vajni niile, na n'ala ubi niile nke Moab. E meela ka mmanya vajni kwusij igbaputakwa site n'ebé izocha mimanya. O díkgwaghi onye na-eji mkpu ɔñu na-azocha ha. O bụ ezie na a na-anu olu iti mkpu, ma o bughị olu iti mkpu ɔñu. **34** "A na-anu uda iti mkpu akwa ha site n'obodo Heshbon ruo Eleale, na Jehaz. A na-anukwa ya site na Zoa ruo, o bulađ obodo ndi di anya, dika Horonaim, na Eglat Shelihiya. N'ihi na mmiri niile nke Nimrim ataala. **35** Aga m eme ka ndi ahụ niile na-achị aja n'ebé niile dì elu, na ndi ahụ niile na-achịrụ chi ha dì iche aja ihe nsure ɔkụ na-esi isi uto, hapu idíkwa n'ala Moab," otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **36** "Uda akwa nke na-ada n'ime obi m n'ihi Moab dika uda oja. Uda akwa nke dikwa ka uda oja na-adakwa n'ime obi m n'ihi ndi Kia Hareset. Akụ niile ha kpakötara alaala n'iyi. **37** A kpuchapula agirị isi niile, kpachakwa afuonu ha niile. E biþukwala aka ha niile. O bükwa akwa mkpe ka e ji kpuchie ukwu niile. **38** N'elu ulo niile nke dì na Moab, nakwa n'ama egwuregwu niile, o dighị ihe ɔzọ karja naanị iru uju ka a na-ahụ. N'ihi na e tiwaala m Moab dika e si etiwa ite aja nke o dighị onye bula chọro ya," otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. **39** "Lee ka e si tipia ya! Lee ka ha si akwasị akwa ike! Leekwa ka Moab si gbaküta azu ya n'ihi onodị ihere ya! Moab aghołla ihe ochị, o ghołla ihe iju anya nye ndi niile gbara ya gburugburu." **40** Ihe ndi a ka Onyenwe anyi kwurur, "Lee, o di otu ugo na-efedata, nke gbasapurụ nku ya kpuchie ala Moab niile. **41** A ga-adəto Keriöt n'aghà, meriekwa ebe ya niile e wusiri ike. N'ubochị ahụ, obi ndi bụ dike n'aghà n'ala Moab ga-adị ka obi nwanyị ime na-eme. **42** A ga-ebibi obodo Moab, mee ya ka o ghara idíkwa, n'ihi na o kagidere Onyenwe anyi anya. **43** Oke egwu na olulu, na ibrudu nke onye na-esi onya no na-eche unu, unu ndi Moab," Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **44** "N'oge ahụ, onye ɔbula gbapuru ɔso site n'ihe oke egwu ga-adaba n'olulu. Onye ɔbula ga-esikwa n'olulu rịpụta ka ibrudu ga-ejide. N'ihi na aga m eme ka afo ahụ a kara aka maka ita Moab ahụ bjakwasị ya," Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya. **45** "N'okpuru ndo Heshbon ka ndi ahụ gbapuru ɔso ndu guzoro, na-enweghi onye inyeaka. N'ihi na ɔkụ esitela na Heshbon rere na-agà; ire ɔkụ dì ukwuu esitela n'etiti Sajhòn na-apụ, na-erepij egedege ihu ndi Moab, na okpokoro isi ndi ahụ jike oke üzü na-anyia isi. **46** Ahụdị dírị gi, gi Moab! Ebibiela ndi Kemosh niile. A dötakwala ụmụ gi ndi ikom na ụmụ gi ndi inyom n'aghà, buru ha gaa mba ɔzọ. **47** "Ma emesịa, n'ubochị ndi ahụ na-abia, aga m eme ka ndi Moab a dötara n'aghà lögħachi." Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya. Nke a bu ɔgwugwụ ikpe ɔmụma dírị Moab.

49 Nke a dírị ndi Amón: Ihe ndi a ka Onyenwe anyi kwuru, "O bụ na Izrel enweghi ụmụ ndi ikom? Izrel o nweghi onye nweta ihe o nwere? Gịnj mere Molek ji nweta obodo Gad? Gịnj mere ndi ya ji bichie obodo ya niile? **2** Ma ụbochị ahụ na-abia," ka Onyenwe anyi kwuputara, "mgbe m ga-eme ka a nụ uda iti mkpu agha, nke a ga-eti megide Raba, obodo ndi Amón. A ga-eme ya ka o ghołla mkputamkpu ebe. A ga-esurekwa ya ɔkụ, ya na obodo nta niile gbara ya gburugburu. Mgbe ahụ Izrel ga-achịpukwa ndi ahụ niile chupurụ ya." Otu a ka Onyenwe anyi kwuru. **3** "Kpoo mkpu akwa, gi Heshbon, n'ihi na ebibiela A! Tisienu mkpu akwa ike unu ndi bi na

Raba! Yirinu uwe mkpe unu, tiekwanu aka n'obi n'ihi iru uju; gbagharianu n'ogige mgbidi obodo unu, n'ihi na a ga-adota Molek n'aghà, buru ya na ndi nchujà ya na ndijsi ochichị ya gaa mba ɔzọ. **4** Gịnj mere unu ji anya isi n'ihi ndagwurugwu nke na-amị mkpuru hiri nne, gi ada nwanyị na-ekwesighị ntukwasị obi, onye ntukwasị obi ya dì n'akunụba ya, gi onye na-asị, 'Onye ga-ebuso m agha?' **5** Aga m esite n'aka ndi niile gbara gi gburugburu mee ka oke egwu bjakwasị gi," otu a ka Onye kachaş ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi, Onye puru imē ihe niile kwuputara ya, "A ga-achịpụ onye ɔbula n'ime unu. O díkgwaghi onye ga-achịkọta ndi ahụ niile gbapuru agbagupu. **6** "Má mgbe e mesiri, aga m emekwa ka ndi Amón laghachikwa n'ala ha." Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **7** Nke dírị Edom: Ihe ndi a ka Onyenwe anyi, Onye puru imē ihe niile kwuru, "O putara na onye amamihe adıghikwa na Teman? Okwu ndumodụ ọ gwüla n'onzu ndi nwere nghoṭa? Amamihe ha o reela ure? **8** Chigharanu gbalaga, unu ndi bi na Dedan. Gaa zoonu onwe unu n'ogba nkume miri emi, n'ihi na aga m eme ka ihe ojoo bjakwasị Isqo, n'oge ahụ m ga-ata ya ahụhụ. **9** O bụru na ndi na-aghoro mkpuru vajni abịjakwute gi, o bụ na ha agaghị ahapuru gi mkpuru ole na ole? O bụrukwa na ndi ohi abia n'abalị, o bughị naanị ihe ha chọro ka ha ga-akwakorọ? **10** Ma aga m agba Isqo ɔtọ. Aga m ekpughe ebe nzuzo ya niile ka o ghara izobe onwe ya. Umụ ya na ndi ikwu ya, tinyere ndi ya na ha dì na mma na ndi agbataobi ya, ga-alà n'iyi. Ya mere, o díghikwa onye ga-asị, **11** "Hapunụ ụmụ mgbe ihi unu niile, n'ihi na mu onwe m ga-debe ha ndu. Ndị inyom unu niile ndi di ha nwurụ nwere ike ịtukwasị m obi." **12** Ihe ndi a ka Onyenwe anyi kwuru, "O bụru na e mere ka ndi ahụ na-ekwesighị ihiu the di n'iko ahụ n'uo ya, ga-esi ahaña ghara ita gi ahụhụ? A ghaghị ita gi ahụhụ; i ghakwaghi ihiu site n'iko ahụ." **13** "Eji m onwe m n'uo iyi, otu a ka Onyenwe anyi kwuputara, si, na Bozra ga-aghị mkpomkpọ ebe, na ihe iju anya, na ihe ita ụta, na ihe ibụ onu. Obodo ya niile ga-aghokwa mkpomkpọ ebe ruo mgbe ebighị ebi." **14** Anula m ozi si n'onzu Onyenwe anyi. E zipuła onyeozia ki o ga mba niile dì iche iche zie ha ozi, si, "Chikötaranu onwe, megide ya. Bilikwanu maka ibu agha!" **15** Ugbu a, aga m eme ka i dì nta n'etiti mba dì iche iche, ihe nleli na-ebe mmadụ nō. **16** Idi egwu gi nke na-eyinye ndi mmadụ egwu, na nganga nke obi gi eduhielia gi, gi onye na-ebi na mgbawa niile nke nkume dì elu, gi onye ji ebe niile dì elu nke ugwu n'aka ya. A sikhwarị na i wuo akwụ gi n'ebé dì elu, dika ebe ugo ga-ewu akwụ ya, aga m esite n'ebé ahụ kpudata gi n'ala, otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya. **17** "Edom ga-aghị ihe iju anya. Ndị niile na-esi n'akukụ ya agafe ga-anị n'onzu iju anya, ha ga-eledakwa ya anya n'ihi onya ya niile. **18** Dika a kwatutu Sodòm na Gomora, ya na obodo niile gbara ya gburugburu. Otu a kwa, o dighị onye ɔbula ga-ebi n'ebé ahụ; nwa mmadụ ɔbula agakwaghi ebi n'ime ya," otu a ka Onyenwe anyi kwuru. **19** "Aga m esi n'ala ya chupu Edom n'otu ntabi anya, dika mgbe ɔdum na-esi n'oke ọhia Jodan na-arigoputa n'ebé ita nri nke ụmụ anumamị juputara n'ahijia ndu. Ma onye bụ onye ahụ a hoputara, onye m ga-enye ọru a n'aka ya? Onye dika m? Onye kwa puru ipu tọp m aka n'ihi? Onye bükwa onye ozuzu aturu ahụ nke puru ido onwe ya megide m?" **20** N'ihi nke a, n'urụ ihe Onyenwe anyi kwadobere megide Edom, n'urukwa ihe o zubere megide ndi bi na Teman. A ga-adokpuru ndi dì nta n'etiti igwe ewu

na aturu ahу, ebe ita nri ha ga-anо n'оноду mgbagwoju anya n'ihi nke a. 21 Uwa ga-ama jijji mgbe ha nru mкpotu odiа ha; iti mкpu akwa ha ga-adakwa уda ruo n'Osimiri Uhie. 22 Lee, otu ugo ga-efeli elu, fedatakwa. Q ga-agbasapu nku ya kpuchie ala Bozra niile. N'убочи ahу, obi ndi bu dike n'aghа n'Edom ga-adj ka obi nwanyi ime na-eme. 23 Nke diri Damaskos: "Ujo ejula Hamat na Apad obi, n'ihi na ha anuла akukо ojo. Ha adaala mba, nоqkwa n'oke echiche dika osimiri nke ebili na-amaghari n'elu ya. 24 Damaskos aghoqla onye ike gwuru. Q tuhарiala igbapu oso, ma oma jijji ejidela ya. Oke obi уfu na ihe mgbu ejidesiela ya aka ike, dika obi уfu na ihe mgbu nke na-ejide nwanyi ime na-eme. 25 Gini mere na-agbahapubeghi obodo ahу a maara aha ya, bu obodo ahу nke ihe ya na-atо obi m utо? 26 N'ezie, umu okorobia nо n'ime ya ga-ada n'okporouzo niile, a ga-emekwa ka ndi agha ya niile dere duu n'убочи ahу." Otu a ka Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile kwubiri. 27 "Aga m esunye mgbidi Damaskos okу. Okу ahу ga-eripiakwa ebe e wusiri ike nke Ben-Hadad." 28 Banyere Keda na alaeze Hazо, nke Nebukadneza eze Babilon busoro agha: ihe ndi a ka Onyenwe anyi kwuru, "Bilienu gaa buso Keda agha. Bibiekwanu ndi ahу niile bi n'акukу оwуwa anyanwu. 29 A ga-adja ulо iku ha, na igwe ewu na aturu ha n'aghа. A ga-ebukorokwa ulо mgbuchi ha niile, ya na ngwongwo na inyinya kamel ha niile. Ndi mmadu ga-etikwa mkipu si ha, "Oke egwu di n'акukу niile!" 30 "Gbalaganu osiјo. Jeenу nodu n'ime ogba nkume niile miri emi, unu ndi niile bi na Hazо," otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. Nebukadneza eze Babilon atqola atumatu megide unu, o cheputakwala уzo q ga-esi megide unu. 31 "Bilienu, gaa buso mba ahу agha, bu mba ahу na-ebi na ntukwasи obi," otu a ka Onyenwe anyi kwuputara, "mba nke na-enweghi ibo onu уzo, maqbu mkiporо e ji apkochi ya, mba ahу nke ndi ya na-ebiri naanij onwe ha. 32 Inyinya kamel ha ga-abu ihe a ga-akwata n'aghа, oту iгwe ehi ha ga-abukwa ihe a ga-aluta n'aghа. Aga m efesa ha nye ifufe, bu ndi niile no ebe di anya, bu ndi ahу niile na-akpuchapu agiri isi egedege iku ha. Aga m emekwa ka ihe ojo si n'акukу niile bjakwasи ha," otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. 33 "Mgbe ahу, Hazо ga-agho ebe obibi nke nkita ohiа. Q ga-agho ebe togborо n'efu ruo mgbe ebighi ebi. O nweghi onye oubula ga-ebi n'ebe ahу, nwa mmadu oubula agakwaghị ebi n'ime ya." 34 Nke a bu okwu Onyenwe anyi ndi ruru Jeremaya onye amuma ntı banyere Elam, mgbe Zedekaya eze Juda bidoro ochichи ya. 35 Ihe ndi a ka Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile kwuru, "Lee, aga m agbajи uta nke Elam, bu uta ahу ha ji anya isi na q bu ebe ike ha di. 36 Aga m esite n'акukу anо nke mbara eluigwe zite oke ifufe anо, nke ga-abia megide Elam. Aga m efesa ha nye oke ifufe anо ndi a, ndi ga-ebufu ha buga ha na mba niile di iche iche, q dighi obodo a na-agaghị ahу ndi llam a dotara n'aghа. 37 Aga m etipia Elam n'ihi ndi iro ha, e, n'ihi ndi ahу na-achosi ndu ya ike. Aga m eme ka ihe ojoq bjakwasи ha, meekwa ka oke iwe m di okу bjakwasи ha," otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. "Aga m ejи mma agha chiq ha qso tutu ruo mgbе m mere ka ha niile gwusja. 38 Aga m edo ocheeze m n'Elam, bibiekwa eze ya na ndisi ochichи ya," otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. 39 "Ma n'ikpeazу, n'убочи ndi ahу na-abia, aga m eweghachite akunquba niile nke Elam." Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya.

50 Okwu Onyenwe anyi nke ruru Jeremaya onye amuma nti banyere Babilon na banyere ala ndi Babilon. 2 "Kwusaa ya na mba niile, mee ka a nrurу ya; bulie okoloqo mgbe a na-ekwusa ya. Kwuputu ihe niile, ezokwala ihe oubula, kama kwusaa ya si, 'A ga-adja Babilon n'aghа. Ihere gemesia mee Bel; otu a kwa, egwu ga-ejuputa Maduk obi. A gemesia ihere mee oyiyi ya niile a kpuru akpu; oke egwu ga-ejidekwa arusи ya niile.' 3 Otu mba, nke si n'акukу uwu, gabenuso ya agha, mee ala ya ka q togborо n'efu. Q dikkwaghị onye ga-ebi n'ime ya, n'ihi na mmadu na anumpanu ga-esi n'ime ya gbalaga. 4 "N'убочи ndi ahу, ma na mgbe ahу," otu a ka Onyenwe anyi kwuputara, ndi Izrel na ndi Juda ga-ejikota onwe ha n'otu. Ha niile ga-eji anya mmiri puq icho Onyenwe anyi Chineke ha. 5 Ha ga-ajу ajuju, banyere уzo e si eje Zayon. Mgbe ahу, ha ga-eche iku ha ijeru n'ebе ahу. Ha niile ga-abjakwa were onwe ha nyefee n'aka Onyenwe anyi, n'ime ogbugba ndu ebighi ebi, nke a na-agaghị echefu echefu. 6 "Ndi m akpafuola dika aturu furu efu. Ndi ozuzu aturu ha eduhielha, mee ka ha na-amaghari n'ugwu ukwu niile. Ha na-apaghari n'elu ugwu ukwu, ma n'elu ugwu nta. Ha echefuokwala ebe izuike nke ha. 7 N'ihi ya, ndi niile chotara ha na-eripa ha. Ndi iro ha na-ekwukwa si, 'Ikpe amaghị anyi n'ihi na ha emehielia megide Onyenwe anyi, onye bu ezi ebe ita nri ha, na onye бukwa olleanya nke nna nna ha.' 8 'Sinu na Babilon gbalaga; sitekwanu n'ala Babilon puq, dirinu ka mkipu na-edu igwe ewu na aturu. 9 N'ihi na aga m akpali oтуtu mba di ike site n'ala di n'ugwu, ndi ga-ejikota onwe ha ibuso Babilon agha. Ha ga-edo onwe ha n'usoro imegide ya; q бukwa n'акukу ugwu ka ha ga-esi dota ya n'aghа. Akу ha ga-agba ga-adj ka akу nke onye bu dike n'aghа na onye oka igba uta na-agba. Ha agaghị agba aka lотa. 10 N'ihi nke a, Babilon ga-agho ihe nkata n'aghа. Afо ga-ejukwa ndi niile bu ndi ga-akwata ya." Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. 11 "N'ihi na i n'urijи qnу nwee obi уто, gi onye bibiri ihe nketa m, i wugharirи dika nwa ehi nke na-azocha oka, bee akwa dika oke inyinya. 12 Ihere ga-eme nne unu, e, a ga-eme ka oke ihere mee nne mru unu. Q ga-abukwa mba dikarisirjalala n'etiti mba niile, burukwa ozara, ala kporo nku na ala uzuzu. 13 N'ihi iwe di ukwuu nke Onyenwe anyi, q dighi onye ga-ebikwa n'ala Babilon ozо, n'ihi na a ga-ebibi ya kpamkpam. Ndi niile si n'акukу ya na-agafe ka q ga-eju anya. Ha ga-akpari ya n'ihi onya niile di ya n'ahу. 14 "Doonu onwe unu n'usoro gburugburu obodo Babilon, unu ndi niile na-agba uta. Gbaanu ya uta. Unu echela banyere akу ole unu ga-agbapu n'ihi na o mehiela megide Onyenwe anyi. 15 Kpoqun mkipu agha megide ya, site n'акukу niilel Q chilieala aka ya elu. Lee, ulо elu ya e wusiri ike adaala, a kwatuokwala mgbidi ya niile. Ebe q bu na Onyenwe anyi na-aborо onwe ya qbo n'ahу Babilon, boqonу ya qbo. Meenу ya dika o si mee ndi ozо. 16 Site na Babilon wezuga onye na-agha mkipurу na onye ji mma owuhe ihe ubi na-ewe ihe ubi. Ka onye oubula laghachikwuru ndi nke ya, ka onye oubula gbalakwa n'ala nke aka ya, n'ihi mma agha nke onye na-emegbu emegbu. 17 "Izrel di ka ewu na aturu a chusasirj achusasi, nke odum chusasirj. Onye bu уzo ripia ya bu eze Asiria. Onye ikpeazu gwepiara օkпkpu ya bu Nebukadneza, eze Babilon." 18 N'ihi ya, ihe ndi a ka Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile, bu Chineke Izrel kwuru, "Aga m ata eze Babilon, na ndi ala ya ahlu, dika m si taa eze Asiria ahlu. 19 Ma aga m akpoghachitekwa

Izrel n'ebé ita nri nke ha. Ha ga-atakwa nri na Kamel na Bashan. O bükwa n'ugwu Ifrem na Gilead ka afó ga-ejukwa ha. **20** N'ubochí ndí ahú, ma na mbé ahú,” otu a ka Onyenwe anyí kwubiri, “a ga-achó ajoq omume nke Izrel, ma o dighí nke a ga-achóta. A ga-achókwa mmechie niile nke Juda, ma o nwéghí nke a ga-achóta, n'ihí na aga m agbaghara ndí ahú m mere ka ha fođu mmechie ha. **21** Busonú alá Merataim qwa, busokwanú ndí bi na Pekod agha. Chúo ha qso, gbuschapú ma bibiekwa ha niile kpamkpam.” Otu a ka Onyenwe anyí kwubiri. “Mezuonú ihe niile m nyere unu n'iwu. **22** A na-anú uzú agha n'ala ahú, a na-anú uzú oke mbibi. **23** Lee ka e si gbajie, ma tipia nkpirisi igwe ahú na-esupia qwa niile. Lee ka Babilon si togboró n'efu n'etiti mba niile nke qwa. **24** Esiiri m gi onya, gi Babilon; i makwara n'onya ahú tupu i mata na onya ahú di. A chotala gi, jidekwa gi, n'ihí na i doola onwe gi ibuso Onyenwe anyí agha. **25** Onyenwe anyí emegheela ultiakú ngwa agha ya, site n'ime ya weputa ngwa agha nke onumá ya. N'ihí na Onyenwe anyí bu Onyenwe anyí, Onye pürü ime ihe niile nwere oru o ga-arú n'ala Babilon. **26** Sitenú n'ebé di anya bia buso ya agha. Kükapanú qba ya niile, tükötanú ha onu díka akpa oka dí ukwuu, nke atükötara n'elu ibe ha. Bibienú ya kpamkpam, ka ihe obula ghakwara ifodulú ya. **27** Gbuonú umú oke ehi ya niile, ka ha niile gaa n'ebé ulti ibgu anú Ahluhí na-adírì ha, n'ihí na ubochí ahú a kara aka banyere ha abjalá, bu oge a ga-eji taa ha ahuhú. **28** Geenú ntí n'ihe ndí na-agbalaga na-ekwu, bu ndí si na Babilon na-agbapú qso. Ha na-ekwusa na Zayon otu Onyenwe anyí Chineke anyí si boq qbo, otu o si abo qbo n'ihí ulorso ukwu ya. **29** “Kpokotanú ndí na-agba úta maka imegide Babilon, bu ndí niile na-agba úta. Maanú ulti ikwu, gbaa ya gburugburu; unu ekwela ka onye obula si n'ime ya gbaapú. Kwúghachi ya ugwo díka oru ya si di, díka ihe niile ahú o mere si di meenú ya otu ahú. N'ihí na o buliela onwe ya elu megide Onyenwe anyí, bu Onye nsó nke Izrel. **30** N'ihí ya, umú okorobia ya gadaa n'okporouzo ama niile. A ga-emekwa ka ndí agha ya niile dere duu n'ubochí ahú.” Otu a ka Onyenwe anyí kwubiri. **31** “Lee, edoola m onwe m imegide gi, gi onye nganga.” Otu a ka Onyenwe anyí, bu Onyenwe anyí, Onye pürü ime ihe niile kwubiri ya. “N'ihí na ubochí gi abjalá, bu oge ahú a ga-ata gi ahuhú. **32** Onye nganga ahú ga-asó ngongó daa, ma o nwéghí onye ga-enyere ya aka ka o bilitekwa. Aga m esunye obodo ya niile oku, nke ga-erechápndi niile gbara ya gburugburu.” **33** Ihe ndí a ka Onyenwe anyí, Onye pürü ime ihe niile kwuru: “A na-emegbu mnóq ndí Izrel, n'otu aka ahukwa, ndí Juda. Ndí dótara ha n'aghá jidesiri ha aka ike. Ha adighí aháp ha ka ha laa. **34** Ma Onye mgbagputa ha di ike. Onyenwe anyí, Onye pürü ime ihe niile bükwa aha ya. O ga-eji ike ya niile kpéputa onu ha, ime ka ala ha nweekwa izuike, ma meekwa ka ndí bi na Babilon ghara inwe izuike. **35** “Mma agha ga-ebili megide ndí Babilon niile,” otu a ka Onyenwe anyí kwuputara, “na ndí ahú niile bi na Babilon ma megidekwa ndíjisi ochichí niile na ndí ahú niile maara ihe. **36** Mma agha ga-ebili megide ndí amúma ugħha ha niile. Ha ga-agħo ndí nzuzu. Mma agha ga-ebili megide ndí bu dike n'agħha. Obi ha ga-ejuputakwa n'oke egwu. **37** Mma agha ga-ebili megide iñyinha ha, na ugħo agha ha, na ndí mba qzo niile no n'etiti ha. Ha ga-agħo kwa ndí inyom. Mma agha ga-ebilikwa megide aku ha niile. A galaluta ha niile n'agħha. **38** Okpomokú ga-abjākwasí mmiri ha niile mee ka ha taa. N'ihí na ala ha bu ala aruṣi: aruṣi ha

nile ga-ayikwa ara n'ihí oke egwu nke ga-abjākwasí ha. **39** “N'ihí ya, o bu umú anumánu nke ozara, na nkita qħia ga-ebi n'ebé ahú. Ikwighi kwiġi ga-ebikwa n'ebé ahú. Mmádu obula agagħi ebikwa n'ime ya qozo. O nwiegħi onye ga-ebikwa n'ime ya site n'ogbø ruo n'ogbø. **40** Díka m si kwatuwo Sòdóm na Għomora, ya na obodo niile għbar ya gburugburu,” otu a ka Onyenwe anyí kwubiri ya. “Otu a kwa, o dighi onye obula ga-ebi n'ebé ahú; nwa mmádu obula agakwagħi ebi n'ime ya.” **41** “Lee, ndí agha si n'ala di n'ebé ugwu na-abja; mba di ukwuu na oħtutu ndí eze ka a na-akpolitekwa site na nsotu niile nke uwa. **42** Ha ji oħtutu úta na übe; ha bu ndí afó tara mmiri, ndí na-enwegħi obi ebere. Ha na-ebigbø díka mbigbø nke osimiri, díka ha na-anqħwasí n'elu inyinya ha. Ha na-abja díka ndí ikom e doro n'usoro ibu agha, ibuso gi agha, Ada Babilon. **43** Eze Babilon nūru akukó banyere ude ha, akukó mere ka ike gwurū aka ya abuq kpamkpam. Oke ihe mgbu ejidela ya, ihe mgbu díka nke nwanyi ime na-eme. **44** Lee, díka mgħe oħdmun na-esi n'oke qħia Jōdan na-arigoputu n'ebé ita nri nke umú anumánu juputara n'ahħiha ndú, n'otu ntabi anya ka m ga-esi n'ala ya chupu Babilon. Ma onye bu onye ahú a hopxtara, onye m ga-enyefe oru a n'aka? Onye díka m? Onye kwa pürü ipu ta tuq m aka n'ihú? Onye bükwa onye ozużi atur ahú nke pürü ido onwe ya megide m?” **45** N'ihí ya, nūru ihe Onyenwe anyí kwadobere megide Babilon, nūrkuwa ihe o zubere megide ala ndí Babilon. A ga-adopkpuru ndí di nta n'etiti igwe ewu na atur ahú. Ebe ita nri ha għanu n'qondu mgħagħwoju anya n'ihí nke a. **46** Uwa ga-ama jijji mgħe ha nūru mkpotu qidha Babilon, iti mkpu akwa ya ga-adakwa uđa n'etiti mba niile di iċhe iċhe.

51 Ihe ndí a ka Onyenwe anyí kwuru, “Lee, aġa m apkali mmuq onye mbibi, ka o bia megide Babilon na ndí bi na Kaldja. **2** Aga m eziga ndí mba qzo n'obodo Babilon, ka ha gaa f'chħa ya, bibiekwa ala ya. Ha ga-emegide ya n'akukú niile, n'ubochí ahú ihe ojoo ga-abjākwasí ya. **3** Ekwela ka onye na-agba úta kwee úta ya, ekwekkala ka o yikwasí uwe agha ya. Enwekkala omiċċo n'ebé umú okorobia ya no, kama bibie usuu ndí agha ya kpamkpam. **4** Ha ga-ada, buriu ndí e għburu eġbu n'ime Babilon, ha ga-abu ndí e merurū oke ahú n'okporouzo niile. **5** Q bu ezie n'ala ha juputara n'ikpeq őmumá, n'ihí Onye nsó nke Izrel, ma Chineke bu Onyenwe anyí, Onye pürü ime ihe niile agħakutabegħi ndí Izrel na Juda azu. **6** “Sinu na Babilon għapu qso. Għasienu qso ike n'ihí ndú unu. Unu ekwela ka e bibie unu n'ihí mmechie ja. Oge iħo qbo Onyenwe anyí eruola, o ga-awgħi ghachi ja ihe ruuru ya. **7** Babilon di ka iko olaedo n'aka Onyenwe anyí. O mere ka uwa niile si n'ikoo ahú ħnibga ihe őmumá oke. Mba niile nke uwa nūrū mmanta ya. Ugbu a ha niile na-ayi ara. **8** Na mberede, Babilon ga-ada, a ga-etippiakwa ja. Kwasieru ya akwa ike. Wetanu ogħu tee ja, ma eleghji anya onya ahú ga-adji ja mma. **9** “Anyi gaara awgħi Babilon, ma orja ji ja enwegħi ngwota. Ka anyi hapunu ya; ka anyi niile n'otu n'otu lagħachi n'obodo nke aka anyi, n'ihí na ikpeq őmumá diri ja eruola mbarra eluigwe. O na-arigokwa ruo n'igwe ojji.” **10** “Onyenwe anyí emeela ka ezi omume anyí puta iħlè. Ka anyi kwuputha ihe Onyenwe anyí Chineke anyí mere na Zayon.” **11** “Muqonu onu akku unu; bulienu ota unul! Onyenwe anyí akwalila ndí eze ndí Midia, n'ihí na nzube ya bu il-Babilon n'iyi. Onyenwe anyí ga-abqor onwe ya qbo, o

ga-abötara ulonso ukwu ya obø. **12** Bulienü okolołot n'ihi imegide mgbidi Babilon. Tinyekwanu ndi agha ozo n'etiti ndi nche, ka onyogugu ha hie nne Kwadoonu ndi ga na-elepüanya. Kwadoonu ndi agha ga-ezo onwe ha, n'ihi na Onyenwe anyi ga-eme ka ihe o zubere mezu, bu ihe ahø o kpebiri megide ndi Babilon. **13** Unu bù ndi bi n'akukù otutu mmiri, ndi nwere akunuba dì ukwuu, ogwugwu unu abjaluolu. Oge ahù eruola mgbe e ji wezuga unu. **14** Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile ji onwe ya riñu iyi, si, N'ezie, aga m eme ka ndi mmadu onyogugu ha ga-aha ka igurube juputa n'ime gi. Ha ga-etikwa mkpu oñu megide gi. **15** "O sitera n'ike ya mee ùwa; o torø ntøala ùwa mee ka o guzosie ike site n'amamihe ya, o jikwa nghøta ya setipu eluigwe niile. **16** Mgbe o bigborø, mmiri niile nke di n'eluigwe na-ebigbokwa. O na-eme ka igwe ojii site na nsotu niile nke ùwa kwulie. O na-ezipu amumaa mgbe mmiri na-ezo, na-esitekwa n'ulø nkwalakoba ihe ya na-eweputa ifufe. **17** "Onye obula bu onye na-enweghi uche nke ihe omuma kørø. Emeela ka ihere mee onye okpù uzù olaedo obula site n'arushi o kpuru. N'ihi na oyiyi niile o na-akpù bu aghughø; ha enweghi nkumee obula n'ime ha. **18** Ha bù ihe efu, na ihe ikwa emo, mgbe ikpe omuma ha bjakwasirø ha, ha ga-ala n'iyi. **19** Ma onye ahù bu Oke Jekøb adighi ka ihe ndi a, n'ihi na O bu ya na-ake ihe niile, tinyere Izrel bu ebo nke ihe nketa ya. Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile bu aha ya. **20** "I bu mkporø osisi m ji ebu agha, na ngwa agha m ga-eji gaa n'ihi agha. Gi ka m ga-eji tipia mba niile di iche iche, gi ka m ga-eji laa alaeza niile n'iyi; **21** gi ka m ga-eji tipia inyinnya na onye na-agba ya, gi ka m ga-eji tipia ugbo agha na onye na-anaya ya; **22** gi ka m ga-eji tipia nwoke na nwanyi, gi ka m ga-eji tipia agadi nwoke na okorobia, gi ka m ga-eji tipia okorobia na nwaagbogho, **23** gi ka m ga-eji tipia onye ozuñu aturu na igwe ewu na aturu ya, gi ka m ga-eji tipia onye oru ubi na ehi ya; gi ka m ga-ejikwa tipia ndi na-achì achì na ndiñsi ochichì eze. **24** "N'ihi gi ka m ganø kwughachi Babilon na ndi niile bi na Babilon ihe ojøo niile ha mere na Zayon," o bu ihe Onyenwe anyi kwubiri. **25** "Edoola m onwe m imegide gi, gi ugwu ukwu na-emebisi ihe, gi onye na-alà ùwa niile n'iyi." Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. "Aga m esetipu aka m megide gi, kwapù gi site na nkume di elu. Aga m emekwa gi ka i buru ugwu ukwu e suru oku. **26** A gaghi esite n'ime gi weta nkume e ji ewu isi nkuku ulø, maqbù nke e ji ewu ntøala ulø obula, n'ihi na i ga-abù ebe togborø n'efu ruo mgbe ebighi ebi," otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya. **27** "Bulienü okolołot elu n'alà ahù. Füonu opì ike n'etiti mba niile. Kwadoonu mba niile maka ibu agha megide ya; kpokuonu alaeze ndi a niile imegide ya: Ararat, na Mini, na Ashkenaz. Hoputanu öchiaghaga gadeu usuu ndi agha megide ya; zigani inyinnya ga-adì ukwuu n'onyogugu, dika igurube. **28** Kwadoonu mba niile maka ibu agha megide ha, kwadoonu ndi eze Midia, na ndi ha na-achì achì, na ndiñsi ochichì, na mba niile nke ha na-achì. **29** Ala ahù na-ama jijiji, na-atakwa ikikere eze nke ihe mgbu, n'ihi na nzube Onyenwe anyi zubere megide Babilon gamedeu. O ga-eme ka ala Babilon ghø ebe togborø n'efu, ka mmadu obula gharawka ibi n'ime ya. **30** Ndì bù dike n'agha na Babilon akwusila ilù ogu; ha anogidelà n'ebe ha e wusiri ike. Ike agwula ha; ha adjìa ka ndi inyom. E sunyela ebe obibi ya niile oku, tijiekwa mkporø e ji akpochi oñu uzò ama ya niile. **31** Otu onye na-agba oños na-agbaso ogba oños ibe ya, otu

onyeozi na-esochikwa onyeozi ozo n'azù; ha niile na-abìa onyeozi eze Babilon ozi si ya na a dotala obodo ya n'agha, **32** na ndi iro anochiela uzò e si agafe iyi, na e sunyela ala mmiri mmiri niile oku, na ndi agha niile na-amakwa jijiji." **33** Ihe ndi a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bu Chineke Izrel kwuru, "Ada Babilon dika ebe ijøcha òka, n'oge a nazøcha ya. Mgbe a ga-ewe ya dika e si ewe ihe ubi na-abìa nso." **34** "Nebukadreza eze Babilon eripjalà anyi, o tinyela anyi n'ondø mgbagwoju anya. O meela ka anyi dìri ka ite na-adighi n'ime ya. O lodara anyi dika o bu agwø ojøo, jiri ihe utø anyi niile mejuo afø ya. Emesìa, o gboputara anyi. **35** Ka ihe ike ahù niile o mere anyi na ùmu anyi dikwasikwa Babilon n'isi." O bu ihe ndi bi na Zayon kwuru. Jerusalem na-ekwukwa si, "Ka obara anyi díkwa n'isi ndi bi na Babilon." **36** N'ihi ya, ihe ndi a ka Onyenwe anyi na-ekwu, "Lee, aga m ekwuchitere gi onu gi, botakwara gi obø. Aga m emekwa ka osimiri taa, meekwa ka isi iyi mmiri niile taakwa. **37** Babilon ga-aghø mkpomkpo ebe, o ga-aghø ebe obibi nke nkita òhja, burukwa ihe ijuanya, na ihe nkocha, na ebe mmadu obula na-agaghì ebikwa. **38** Ndì ya niile na-agbo uja dika ùmu òdum, ha na-emekwa uzù dika ùmu òdum na-añu ara. **39** Ma n'oge ahù a kpaliri ha, aga m edo oriri n'ihi ha. Aga m eme ka ha ñubiga mmanya oke, si otu a mee ka ha jiri oke ichì ochì tie mkpu oñu. N'ikpeazu, ha ga-arahù ura ebighi ebi, nke ha na-agaghì esite na ya bilie." Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **40** "Aga m apkudata ha, dika ùmu aturu a na-agà igbu egbu, dika ebule na mkpi. **41** "Lee ka a ga-esi dota Sheshak n'aghà, jichie ihe ùwa niile ji anya isi n'aghà. Lee ka Babilon ga-esi ghø ihe togborø n'efu n'etiti mba niile! **42** Osimiri ga-eri Babilon, mmali elu nke mmiri ya ga-ekpuchi ya. **43** Obodo ya niile ga-atogborø n'efu, o ga-abù ebe kpørø nkù, na ala òzara, o ga-aghø ala onye obula na-agaghì ebi n'ime ya, nke mmadu obula na-agaghì esì n'etiti ya gafee. **44** Aga m ata Bel dì na Babilon ahuhù, mee ya ka o gboputara ihe ndi ahù o loro. Mba di iche ihe agakwaghì agakwurukwa ya ozo. Mgbidi Babilon ga-adakwa. **45** "Sinù n'ime ya puta, unu ndi m! Gbapunu oños n'ihi ndu unu. Gbapunu oños site n'íwe di oku nke Onyenwe anyi. **46** Unu adala mba, unu atukwala ujo, mgbe unu nñru akukø di iche iche n'ala ahù. N'ihi na otu ùdi akukø ka a ga-anu n'afø a, akukø ozo di iche ka a ganukwa n'afø nke ozo. A ga-anu akukø iwusi obara n'ala ahù, nñkwa akukø onye ochichì nke na-ebuso onye ochichì ozo agha. **47** N'ihi na oge ahù agaghì ibia mgbe m ga-ata arushi niile di na Babilon ahuhù. A ga-eme ka ihere mee ala ahù niile. Ndì ya niile e gburu egbu ga-ada, togborøkwa n'ime ya, **48** mgbe ahù, eluigwe na ùwa, na ihe niile di n'ime ha ga-eti mkpu oñu n'ihi ihe dakwasirø Babilon. Ndì ga-ebuso ya agha ga-esitekwa n'ugwu bia." Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **49** "Babilon ga-ada n'ihi ndi Izrel e gburu, dika ndi niile e gburu n'ùwa si daa site n'aka ndi Babilon. **50** Unu ndi siterela n'ihi mma agha gbapu oños, wezuganu onwe unu, unu eguzokwala. Chetanu Onyenwe anyi n'ala ahù di anya, na-echetaka Jerusalem." **51** "Ihere emeela anyi, n'ihi na a kparjala anyi. Ihere ekpuchiekwala ihu anyi, n'ihi na ndi mba ozo abatala n'ebe nsø nke ulonso Onyenwe anyi." **52** "Ma übøchì ndi ahù na-abìa," ka Onyenwe anyi kwuputara, "mgbe m ga-ata arushi ya niile ahuhù. Ndì e merurø ahù gasasukwa ude n'ala ahù niile. **53** A sìkwari na Babilon a arigoruo n'eluigwe, ma a sìkwa na o wusie ebe di elu nke ike ya mee

ka o siwanyekwo ike karịa, aga m ezite ndị mbibi ga-abia megide ya." Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri ya. **54** "Uzú ikwa akwa si na Babilon na-aputa, uzú oke ila n'iyi sikwa n'ala ndị Babilon na-aputa. **55** Onyenwe anyị ga-alà Babilon n'iyyi. O ga-emekwa ka oke uzú ha kwusi. Mbibgo nke ndị iro ga-adıkwa ka mbiogbo nke otütü mmiri, mkpotu nke olu ha ga-ada ụda dị ukwu. **56** Onye mbili ga-ebuso Babilon agha. A ga-adọta ndị bù dike ya n'agha, gbajisiekwa ụta ha niile. N'ihi na Onyenwe anyị bụ Chineke onye na-akwughachikwa; o ga-akwughachikwa n'uju ya. **57** Aga m eme ka ndịjisi ochichị ya niile, na ndị maara ihe ha n'ubiga mmanya oke; aga m emekwa ndị ha na-achị achị, na ndịjisi ha, na ndị ha bù dike n'agha otu ihe ahụ. Ha ga-arahu ura ruo mgbe ebighị ebi. Ha agaghị esitekwa n'ura ahụ bilie ozo." O bụ ihe Eze ahụ kwubiri, bụ onye ahụ aha ya bụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile. **58** Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru, "A ga-akwada mgbidi Babilon nke sara mbara, mee ka ọ daruo ala, a ga-eji oku sunye n'ọnụ ụzo ama ya niile dị elu. Ndị dị iche ihe na-adogbu onwe ha n'orụ n'efu. Ndogbu n'orụ nke mba niile dị iche ihe ga-abụ nkụ a na-akwanye n'oku." **59** Ndị a bụ ozi Jeremaya, bụ onye amụma ziri onyeisi ozi aha ya bụ Seraya nwa Neraya, nwa Mahseia, mgbe o so Zedekaya eze Juda gaa Babilon. E ziri ya ozi a n'afọ nke anụ nke ochichị Zedekaya. **60** Jeremaya depütara n'akwukwọ ihe banyere ihe ojoo ndị ahụ niile ga-abiakwasị Babilon, ya bụ ihe niile e dere banyere Babilon. **61** O sịrị Seraya, "Mgbe i ruru Babilon, lezie anya hụ na i gupütara okwu ndị a niile ebe ndị mmapadụ ga-anụ ya. **62** Emesia, i ga-ekwukwa si, 'Onyenwe anyị, gi onwe gi ekwuola na i ga-ebibi ebe a, ma mmapadụ maobụ anụmanụ agaghị ebikwa n'ime ya. I kwoekwala na o ga-agho mkpomkpọ ebe ruo mgbe ebighị ebi." **63** Mgbe i gusirị ihe dị n'akwukwọ a, kegide ya nkume, tuyne ya n'etiti iyi ukwu Yufretis. **64** I ga-asikwa, 'Otu a ka Babilon ga-esi mikpuo. O gaghihị ebilikwa ozo, n'ihi ihe ojoo ahụ m ga-eme ka o bjakwasị ya. Ndị ya ga-adakwa.' Ebe a ka okwu Jeremaya niile gwuru.

52 Zedekaya gbara iri afọ abụ na otu mgbe ọ malitere ibü eze. O chirị di ka eze na Jerusalem afọ iri na otu. Aha mne ya bụ Hamutal nwa Jeremaya, onye Libna. **2** O mere ihe joro njoo n'anya Onyenwe anyị dika Jehoiakim mere. **3** O bụ n'ihi iwe Onyenwe anyị ka ihe ndị a niile ji bjakwasị Jerusalem na Juda. N'ikpeazụ, o sitere n'ihi ya chupụ ha. N'oge a, Zedekaya nupuru isi n'okpuru eze Babilon. **4** N'ihi ya, n'afọ nke itoolu, nke ochichị Zedekaya, n'ubochị nke iri n'ònwa nke iri, nke afọ ahụ, Nebukadneza, eze Babilon, duuru usuu ndị agha ya niile bịa ibuso Jerusalem agha. Ha mara ulọ ikwu ndị agha n'azụ obodo ahụ, wuokwa mgbidi nnocchibido gburugburu obodo ahụ. **5** Anocchibidoro obodo a n'agha ruo n'afọ nke iri na otu nke ochichị eze Zedekaya. **6** N'abali nke itoolu, nke onwa anụ n'afọ ahụ, oke ụnwụ siri ike dị n'obodo ahụ ruo na ọ dikwaghị nri dị nke ndị mmapadụ ga-eri. **7** Mgbe ahụ, e tipuru ogihere n'aja mgbidi obodo ahụ, ndị agha niile ji abalị gbaapụ site n'ọnụ ụzo ama nke dị n'etiti mgbidi abụ n'akụkụ ubi eze a gbara ogige, n'agbanyeghi na ndị Babilon nō obodo ahụ gburugburu. Ha gbaapụ chee ihu n'uzo Araba. **8** Ma usuu ndị agha Babilon chusoro Zedekaya bụ eze n'azụ, chukwute ya na mbara ala Jeriko. Ndị agha ya niile sitere n'ebé ọ nō gbasasị, hapụ ya, **9** e jide ya. Ha kpugara ya eze Babilon, n'obodo Ribla, nke dị n'ala Hamat, ebe a nọ

maa ya ikpe. **10** Na Ribla ka eze Babilon nō gbuo ụmụ ndị ikom Zedekaya niile, n'ihu ya, o gburukwara ndịjisi ochichị Juda niile. **11** O ghupurụ anya Zedekaya abụ, jiri ụdo bronz kee ya agbụ, kpuru ya ga-Babilon, ebe o tinyere ya n'ulọ mkporop tutu ruo ubochị onzwu ya. **12** N'ubochị nke iri, n'ònwa nke ise, nke afọ iri na itoolu, nke ochichị Nebukadneza eze Babilon, Nebuzaradan ochichịha ndị nche eze, onye na-ejere eze Babilon ozi, bijarutere Jerusalem. **13** O sunyere ulonṣo Onyenwe anyị oku, uloeze na ulọ niile dị na Jerusalem, ulọ ọbụla bụ nke dị mkpa ka o surere oku. **14** Usuu ndị agha Kaldja niile bụ ndị nō n'okpuru onyeisi ndị nche eze ahụ, kwaturu mgbidi ahụ niile gbara Jerusalem gburugburu. **15** Nebuzaradan, ochichịha ndị nche eze, buru ụfodụ n'ime ndị dakarışırı n'ogbenye na ndị fofdụ n'ime obodo ahụ, ha na ndị nka niile fofdụ, na ndị ahụ ji aka ha gbakwuru eze Babilon, bulaa ha Babilon, ka ha ga biri n'ala ozo. **16** Ma Nebuzaradan, hapurụ ndị ahụ bụ nnos nndị ogbenye onu ntụ, ka ha na-elekota ubi vajinị niile a gbara ogige na ala ubi niile. **17** Ma ndị Babilon tipiara ogidi bronz niile, ha na ihe ndokwasị niile na Oke osimiri bronz ndị ahụ dị n'ulonṣo Onyenwe anyị, buru bronz ahụ niile bulaa Babilon. **18** Ha chikqorop ite niile, na shovel niile na ihe ikpakepụ oku niile, na efere ikwosa mmiri niile, na ngaji ukwu niile, na ihe bronz niile, bụ nke e ji eze ozi n'ime ulonṣo ahụ. **19** Ochichịha ndị nche eze ahụ sikwa n'ulonṣo ahụ chirị ihe ndị a: efere ukwu niile, ihe igunye oku niile, efere ikwosa mmiri niile, ite niile, ihe idokwasị oriona niile, ngaji ukwu niile na iko e ji enye onyinye ihe ọriṇụ, ya bụ ihe ndị ahụ niile e ji ọlaedo a nuchara anucha maobụ ọlaocha kpụo. **20** O burukwara bronz sitere n'ogidi abụ ahụ, oke Osimiri ahụ na ehi iri na abụ e ji bronz kpụo, bụ nke dị n'okpuru ya, na ihe ndokwasị ya niile, nke eze bụ Solomon mere n'ihi ulonṣo Onyenwe anyị. Ha kariri ihe a ga-eji ihe otütü tọ. **21** I dị elu nke otu n'ime ogidi abụ ndị a bụ mita asatọ na ụma n'otütü. I dì gburugburu ya bükwa mita ise na ụma anụ, nke ọbụla n'ime ha bụ mkpiṣiaka an. Oghere dikwa n'ime ha. **22** Isi bronz nke e kpukwasiri n'otu ogidi di mita abụ na ụma ato n'idị elu. O bükwa ihe yiri mkpurụ pomegranet e ji bronz kpaa, ka e ji chọp ya mma gburugburu ya niile. Ogidi nke abụ nwekwara pomegranet, yiri ibe ya. **23** Pomegranet ndị ahụ dị iri itoolu na isii, o bükwa n'akụkụ ọbụla ka ọ dị. Ọnụogugu pomegranet niile dị n'elụ ihe ahụ a kpuru akpụ dị otu nari. **24** Ochichịha ndị nche eze ahụ, kpuru Seraya, onyeisi nchüaja, na Zefanaya, bụ onye nchüaja na-esote ya n'okwa, na ndị nche ato na-eche onu ụzo mbata díka ndị mkporop. **25** O sitere n'etiti ndị ahụ fofdụ n'obodo kpuru otu onyeisi na-ahụ maka ndị agha, na ndị ikom asatọ na-enye eze ndumodụ. O kpukwaara ode akwukwọ, onye isi oru na-ahụ maka imanye ndị ga-aga agha, jidekwa iri ndị ikom isii bù ndị a hụrụ n'ime obodo ahụ. **26** Nebuzaradan, bụ ochichịha kpuru ha niile, dute ha n'ihi eze Babilon na Ribla. **27** N'ebé ahụ na Ribla, dị n'obodo Hamat, ka eze nō nye iwu ka e gbuo ha niile. Ya mere, a dotoro Juda n'agha, mee ka ọ ga biri n'ala ozo. **28** Nke a bụ Ọnụogugu ndị ahụ Nebukadneza mere ka ha gaa biri n'ala ozo. N'afọ nke asatọ nke ochichị ya, puku ato ndị Juu na iri abụ na ato, 3,023. **29** N'afọ nke iri na asatọ nke ochichị Nebukadneza, ka o mere ka narị mmapadụ asatọ na iri ato na abụ, 832 si na Jerusalem gaa biri n'ala ozo. **30** N'afọ nke iri abụ na ato, Nebuzaradan, onyeisi ndị nche alaeze Babilon bulara ndị dì

narị ndị Juu asaa na iri anọ na ise, 745 ka ha ga biri n'ala ozo. Onụogugu ha niile dị puku anọ na narị isii, 4,600. **31** N'afo nke iri atỌ na asaa, site na mgbe e mere ka Jehoiakin eze Juda gaa biri n'ala ozo, n'afo Awel-Maduk ghoro eze Babilon. Mgbe ahụ, o mere ka Jehoiakin eze Juda, si n'ułọ mkporo pụta, nwere onwe ya. O mere nke a n'ubochị iri abụọ na ise nke ọnwa iri na abụọ. **32** O gwara ya okwu oma, nyekwa ya ọnọdu ugwu dị elu karịa ọnọdu ndị eze ndị ozo niile ha na ya nọ na Babilon. **33** N'ihi nke a, Jehoiakin gbanwere uwe mkporo ya, wezuga ya. Sitekwa n'oge ahụ tutu ruo mgbe ọ nwụrụ, ya na eze na-erikọ nri. **34** Site n'ubochị ruo n'ubochị, eze Babilon na-enye Jehoiakin oke ihe ruru ya kwa ubochị niile nke ọ dị ndụ, ruokwa n'ubochị ọnwụ ya.

Abū Akwa

1 Lee ka obodo ahū nke ndī ya dī ọtụtu si bürü ebe togborō n'efu! Lee ka o si ghọ nwanyị di ya nwurụ, bū obodo ahū a maara aha ya n'etiti mba niile. Lee ka onye naara abū eze nwanyị n'etiti ala niile a na-achị achị si ghọ ohu. **2** Ọ na-akwasị akwa ike n'abalị, anya mmiri na-asodakwa na nti ya, n'etiti ndī ahū niile hụrụ ya n'anya, ọ dighị onye na-akasị ya obi. Ndī enyi ya niile aghogbuola ya; ha niile aghołla ndī iro ya. **3** Juda ejeela biri n'ala ozo, mgbe o siri n'önodu mweda n'ala na ndögbo n'orụ puta. Ọ na-ebi n'etiti mba dī iche iche, ma ọ chọtaghị ebe izuike ọbula. N'etiti nhujuanya ya ndī niile na-achị ya qoso achukwutela ya. **4** Okporożu niile e si eje Zayon na-eru uju, n'ihi na ọ dighị onye na-abịakwa na mmemme ndī ahū a kara aka. Ọnụ uzo ama ya niile atogborọla n'efu, ndī nchüaja ya na-asụ ude, umu agbogho no n'önodu mwute, ya onwe ya nokwa n'önodu dī ilu. **5** Ndī iro ya aghołla ndī na-achị ya; ndī iro ya no n'ahụ udo. N'ihi na Onyenwe anyị emekpaala ya ahū, n'ihi ịba ụba nke njehie ya niile. E burula ụmuntakirị ya bulaa mba ozo, dika ndī a dötara n'agha. **6** Ịma mma niile esitela n'ahụ ada Zayon puo. Umụ eze ya dī ka ele nke na-enweghị ike ichọta ebe ita nri. N'ihi adighị ike ha, ha esitela n'ihi ndī na-achị ha qoso gbalaga. **7** N'ubochị ndī ahū niile e wedara ya n'ala, Jerusalem echetala akụ ndī ahū niile bū nke ya na mgbe ochie. Jerusalem echetala ha n'ubochị ndī ahū niile ọ na-awaghari. Mgbe ndī ya dabara n'aka ndī iro ya, o nweghị onye inyeaka ha hụrụ. N'oge ahū, ndī iro ya hụrụ onyodị ya, chia ya ọchị. **8** Jerusalem emehiela nke ukwu, n'ezie, ọ ghołla ihe rụrụ aru. Ndī ahū niile na-asopuru ya na mbụ eleliala ya anya, n'ihi na ha ahụla ọtọ ya. Ya onwe ya kwa na-asụ ude, ma chigharịakwa azụ. **9** Iru aru ya pütara ihe, ọ bulađi n'uwe ya. Ọ díkwaghị mgbe o chere echiche banyere ihe dī na-eche ya n'oge dī n'ihi. Lee ka o si daa, dasie ike, ma ọ dighị onye bijara kasịe ya obi. "Onyenwe anyị, lee nsogbu m niile. Lee ka ndī iro si merie m." **10** Onye iro agbasaala aka ya chikọta akụ ya niile. O ji anya ya hụ ka mba ndī ozo dī iche iche si bata ebe nsọ ya. Ndī ahū na-ekwesighị ibata bū ndī batara n'ebé nzukọ gi. **11** Ndī ya niile na-asụ ude mgbe ha na-acho ihe ha ga-eri. Ha na-ewere ihe ha nwere nye n'ihi oriri, ime ka ha nwee ike dīrị ndū. "Onyenwe anyị, lee, ma tulekwa ihe ndī a niile, n'ihi na aburụla m onye a na-eleli." **12** Ọ bụ na ọ dighị emetu unu n'obi, unu ndī niile na-esi ebe a na-agafe? Legharjanuanya unu ka unu hụrụ. O nwere ahụhụ dika ahụhụ m, nke e mere ka ọ bịa kwasi m, bū nke Onyenwe anyị mere ka ọ bịa kwasi m, n'ubochị ọ na-ewe iwe ya dī ọkụ? **13** "O si n'elu zite ọkụ, e, o zitere ọkụ nke na-ere n'ime okpukpu m. Ọ gbasara ụgbu n'ebé ukwu m ga-esi gafee, meekwa ka m laghachi azụ. O mere ka m bürü ihe togborō n'efu, onye na-ada mba ogologo ubochị niile. **14** Ọ na-eleru anya na mmehi m niile; jiri aka ya na-akpa ha dika ụdo. A nyakwasila ya n'olu m. Onyenwe anyị emeela ka ike gwusia m. O werela m nyefee n'aka ndī ahū m na-apughị iguzogide. **15** "Onyenwe anyị ajula ndī niile bū dike n'agha nō n'etiti m. Ọ kpokwula usuu ndī agha ka ha bịa buo agha megide m, ka ha bịa gwepia umụ okorobia m niile. N'ebé ịzocha mkpuru vajinị ya ka Onyenwe anyị zochara ada Juda na-amaghị nwoke. **16** "Ọ bụ nke a mere m ji akwa akwa. Ọ bụ ya mekwara anya

mmiri ji ju m anya. O nweghị onye nkasiobi ọbula nō m nso; o nwekwaghị onye ga-akpoghaci mkpuruobi m. Umụ m atogbola n'efu, n'ihi na onye iro emerieła." **17** Lee ka Zayon si gbasapụ aka ya ma o nweghị onye nkasiobi o nwere. Onyenwe anyị enyea iwu banyere Jekob na ndī agbatobaobi ya ga-aghị ndī iro ya. Jerusalem aghokwaala ihe rụrụ aru n'etiti ha. **18** "Ma Onyenwe anyị bụ onye ezi omume. Ọ bụ m ṡonwe m nupuru isi n'iwu ya. Geenụ ntị unu ndī niile, leenụ anya n'udị ahụhụ dakwasirị m. A dọtalà umụ okorobia na umụ agboghojia m niile n'agha buru ha jee mba ozo. **19** "Akporuku m ndī mụ na ha dī na mma, ma ha ghogburu m. Ndī nchüaja m na ndī okenye m nwurụ n'ime obodo mgbe ha nō na-achọta nri ha ga-eji debe onwe ha ndū. **20** "Lee, Onyenwe anyị, ka m si bürü onye ahụhụ dī ukwu dakwasirị. Ime anụ ahụ m na-anụ ọkụ, obi m kwa enweghị izuike n'ime m n'ihi na onye nnupu isi dī ukwu ka m bụ. N'ezi, ọ bụ mma agha ka a ga-eji mee ka mmadụ gbara aka nwa. Ma n'ime ụlo, ọ bụ naanị onwụ dī ya. **21** "Ndī mmadụ anụla olu işu ude m, ma o nweghị onye bijara ikasị m obi. Ndī iro m niile anụla akukọ ihe ojoo dakwasirị m, ma ha na-anụrikwa ọnụ n'ihi ihe i mere ka ọ bịa kwasi m. Mee ka ụboc'hị ahụ i kara aka bịa, nke ga-eme ka ha dīrị ka m dī. **22** "Kwere ka ihe ojoo niile ha na-eme bija n'ihi gi. Mesokwa ha mmeso dika i si mesoo m n'ihi mmehiye niile nke m. N'ihi na işu ude m dī ọtụtu, ana m adakwa mba n'obi m."

2 Lee ka Onyenwe anyị si jiri igwe ojii nke iwe ya kpuchie ada Zayon! O sitela n'elugwe tuda jma mma Izrel n'ala, o chetakwaghị ebe mgbakwasị ukwu ya, n'ubochị iwe ya. **2** Onyenwe anyị elodala ebe obibi niile nke Jekob; na-enweghikwa omijiko n'ebé o nō. O sitela n'oke iwe ya dodaşa ebe niile e wusiri ike nke ada Juda. Ọ wedala alaeze ya na ndī umụ eze ya n'ala, mee ka ha gharakwa i nwee nsopuru. **3** O sitela n'oke iwe ya bipụ ike niile Izrel nwere. O seghachiri aka nri ya, mgbe ndī iro ha na-abịa nso. O nwukwara dika ọkụ na-enwusi ike n'etiti Jekob; si otu a rechapụ ihe niile dī gburugburu ya. **4** O kweela ụta ya, jide ya n'aka nri ya, dika onye iro. Dika onye iro kwa o ghuola ndī ahū niile mara mma ile anya; ọ wupuла iwe ya, dika ọ bụ ọkụ, n'elu ụlo ada Zayon. **5** Onyenwe anyị dī ka onye iro, o lomichaala Izrel. O lomichaala ulože ya niile, bibiekwa ebe ya niile e wusiri ike. O meela ka iru uju na ikwa akwa mubaara ada Juda. **6** O meela ka ebe obibi ya togborō n'efu, dika ubi a gbara ogige; o bibielia ebe nzukọ ya niile. Onyenwe anyị emeela ka Zayon chezoq imē mmemme ya a kara aka, na idebe ụboc'hị izuike ọbula nso. Site n'oke iwe ya, ọ juła eze na onye nchüaja. **7** Onyenwe anyị ajula ebe ichụ aja ya gbaküta ebe nsọ ya azụ. O werela mgbidi niile nke ulože ya nyefee n'aka onye iro; ha emeela ka olu ha daa ụda n'ime ụlo Onyenwe anyị dika n'ubochị mmemme a kara aka. **8** Onyenwe anyị ekpebiela ibibi mgbidi gbara ada Zayon gburugburu. O setipurụ ihe ọtụtu; o sepukwaghị aka ya na ibibi ya. O mere ka mkputamkpu aja na mgbidi ruo uju, meekwa ka ha richapusia. **9** Ọnụ uzo ama ya niile emikpua n'ala; ọ gbjaiela mkpørö niile e ji akpochi ha, laakwa ha n'iyi. A dọtalà eze ya na umụ eze ya n'agha, buru ha jee mba ozo. Iwu adighikwa, otu a, ndī amumaa ya enwekwaghị ike ihụ ọkụ site n'ebé Onyenwe anyị nō. **10** Ndī okenye ada Zayon nō ọdụ n'ala, dere duu. Ha ekpokwasila aja n'isi ha; ha eyikwasikwala onwe ha uwe mkpe. Umụ agboghojia Jerusalem na-amaghị

nwoke ehulatala isi ha n'ala. **11** Ike agwulaanya m n'ihi ikwa akwa, ime ime ahụ m na-anu oku. Obi m dì ka ihe a wupuru n'ala, n'ihi na e bibia na ndị m, n'ihi na ụmuntakirị na umụ a mürü ọhụrụ na-ada mba n'okporożụ nke obodo. **12** Ha na-ebere nne ha akwa na-asị, "Olee ebe ọka na mmanya dị?" Mgbe ha na-ada mba díka ndị e mererụ ahụ n'okporożụ obodo, mgbe onwu ji nwayoq na-eripiịa ndu ha n'aka nne ha ku ha. **13** Gịnị ka m nwiere like ikuwanyere gi? Gịnị ka m ga-eji tñyere gi, gi ada Jerusalem? Gịnị ka m ga-asị na iyi, nke ga-enyere m aka ịmata otu m ga-esi kasie gi obi, gi ada Zayon na-amaghị nwoke? Onya dị gi n'ahụ miri emi, díka idị omimi nke osimiri. Onye pürü igwogị? **14** Ohụ niile ndị amumaa gi hụrụ bu ohu ugha na ohụ na-enweghi isi. Ha ekpughegħi mmeħiegi, igbochi ndoħta n'agħha nke a dotara gi. Kama ihe ha hu taara gi bu ihe ugha na nduhie. **15** Ndị niile si n'ebe i n'na-agafe na-akluru gi aka ha; ha na-efufe isi ha, jirikwa ada Jerusalem na-eme ihe oħċi. Ha na-aju ajuju na-asị, "Nke a ɔ bu obodo ahụ a na-akpo ebe mabigara mma oke, ɔnụ nke ɻua niile?" **16** Ndị iro gi niile na-emegħepu ɔnụ ha megide gi; ha na-achị gi oħċi, na-atara gi ikekere eze. Ha na-ekwu na-asị, "Anyi eloola ya. Nke a bu ɻubochi ahụ anyi na-ele anya ya. Anyi adiři la ndu hụ ya." **17** Onyenwe anyi emeela ihe o zebere ime. O mezuola ihe o kwurru na q ghagħi imētie site n'oge gara aga. Q kwatuola gi, na-enwegħi omiiko ɻobula. O meela ka ndị iro gi ɻurja ɔnụ n'ahụ gi; o meekwala ka e bulie ike nke ndị iro gi. **18** Obi ndị mmađu na-etiku Onyenwe anyi. Gi, mgħidni niile nke ada Zayon, kau mmiri gi na-asopu dika osimiri eħħieha na abali niile, enyekwala onwe gi iziuke, enyekwala anya gi iziuke. **19** Bilie, kwwa akwa n'abali, n'oge mmalite nħe abali. Wuputu ihe dī gi n'obi n'ihu Onyenwe anyi dika o bu mmiri. Welie aka unu elu nye Onyenwe anyi n'hi ụmuntakirị ndi a, ndi na-ada n'hi agġu n'isi okporożu niile. **20** "Lee anya, Onyenwe anyi, ma tuġħarja uche gi. Onye ka i sirila otu a mesoo mmeso? O kwasiri ka ndi bu nne rie ụmụ ha, bu ụmụ nke ha mürü? O kwasiri ka e għbu onye nchuaja na onye amumna n'ime ebe dī nso nke Onyenwe anyi? **21** "Umụ okorobia na ndi okenye dinakorop n'otu ebe, n'uzuzu nke okporożu. E jirila mma aghha għbu ụmụ okorobia m na ụmụ agħoq. I għuola ha n'ubochi iwe gi; i għburu ha ju inwe omiiko n'ahụ ha. **22** "Dika i si akpo oku ka a bja n'ubochi oriri, otu a ka i si kpkokta ihe egwu niile ka ha bja kważi m n'akuk nile. N'ubochi nke iwe Onyenwe anyi o dighi onye għapru ɔsqo, o dikkwaghị onye fodluru ndu; ndi m lekċotara, zużi tekwa ka ndi iro m lara n'iyi."

3 Abu m onye hūrula ahħu site na mkpara igwe nke nrubiga oke nke iwe Onyenwe anyi. **2** O sitela n'ihu ya chħupu m, mee ka m jegħaria n'ōchħiżi kama n'iħe. **3** N'ezie, o tuġħarjalaka ya megide m, mgħeġi, ogologo ɻubochi niile. **4** O meela ka akpukpo ahụ na anu ahụ m fikpo, o nyajisila ɔkkupku dì m n'ahụ. **5** O busola m aghha, jiri ihe ilu na oke mkkagħbu għbaa m għburugħu. **6** O meela ka m biri n'ōchħiżi dika ndi nwurru anw kemgħe oge gara aga. **7** O gbachibidola m ogige, ime ka m ghara īgħapu; o jirila uđo igwe dī arċi mee ka m ghara ijegħari. **8** O na-eme ka ekpere m hapu irute ya, o bulađi mgħe m kpokku ya ka o nyere m aka. **9** O jirila nkume a wara awa gbachie үżo m niile, o meela ka okporożu m għbagħo agħbagħo. **10** Dika anu əħbija nke makpu na-eče nħe, na dika əd-dum nke na-ezo onwe ya,

11 o sitela n'okporożu dokpuru m dobisie m ahụ, hapu m na-enwegħi onye inyeaka. **12** O doqla uṭa ya mee m ka m buru onye àku ya ga-agħbata. **13** O ji àku nke si n'akpa àku ya għapuo m obi. **14** Aghorop m ihe oħċi nyetra ndi m niile; ha ji abu na-akwa m ċomo ogologo ɻubochi niile. **15** O meela ka ihe niile na-elu ilu jum afq, meekwa ka m ħuju oluolu afq. **16** O meela ka m jiri okwute tajisie eze m, o kponyekwala m ntu n'önü m. **17** Enwegħi m uđo, echezqkwaala m ihe oġanihu bu. **18** N'ihha ya, ana m ekwu, "Imma mma m ɻobula adiġi kwa. Agagħi m ewnetakwa ihe ndi ahụ m lere anya na m ga-esi n'aka Onyenwe anyi nwesta." **19** Ana m echeta ahħu m, na mwagħar i m, ya na ihe ilu na oluolu. **20** Mgħe m na-echeta ya, obi m na-ada mba n'ime m. **21** Ma q id ihe m na-echeta n'obi m nke na-eme ka m nwee olileancy. **22** O bu n'ihi iħunanya dī ukwuu nke Onyenwe anyi na-emegħi ka anyi għwusja, n'ihi na obi ebere ya adiġi agħwix agħwix. **23** Ha na-adji ɻohħru uttu niile; ikwesi ntukwasi obi gi bu ihe kwudosiri ike. **24** Mkpuruobi m na-ekwu, "Onyenwe anyi bu oke m, n'ihi ya, aga m enwe nħekwube na ya." **25** Onyenwe anyi dī mma n'ebe ndi olileancy ha dī n'ime ya, e, n'ebe obi ahụ dī, nke na-achosi ya ike. **26** O bu ihe dī mma iji nwayoq chere nzopu nke Onyenwe anyi. **27** O bu ihe dī mma ka mmađu buru ibu arċi dī ja mgħe obu okorobia. **28** Ya nørkwa duu naanji ya, n'ihi na q bu Onyenwe anyi bokwasiri ja ibu ahụ. **29** Ya tinġie iħu ya n'ajja, n'ihi na oħla nħe ike dī. **30** Ya cheziera onye ahu choro iti ya ihe ntijha, ya kwerċekwa ka ihe iħiere ju ja afq. **31** N'ihha na Onyenwe anyi adiġi aju onye ɻobula ruo mgħe ebighi ebi. **32** O bu ezie na q na-eme ka mmeekpa ahħu bja, ma q na-emesjakkwa għosxi obi ebere ya, n'ihi na iħunanya ya, nke na-adidji agħwix agħwix, dī ukwuu. **33** N'ihha na q nagħi elezi anya eweta ahħu, maqbū mee ka umentu mmađu noq nħekwapa ah. **34** Jji ukwru żogħbu ndi mkkorop nō n'ala ahụ **35** imētie ka ihe ruru mmađu hapu iru ja aka n'ihu Onye kachas ihe niile elu, **36** imētie ka ikpe ziri ezi ghara irute mmađu. O bu na Onyenwe anyi agħażi ahụ ihe ndi a? **37** Onye pürü ikwu okwu mekkwa ka q id iħre ma o buru na Onyenwe anyi enyegħi iwu ka q id otu ahụ? **38** O bughix site n'önü Onye kachas ihe niile elu ka ihe qma na ihe oqoj si abia? **39** Gịnị mere mmađu dī ndu ga-eji tamu ntamu mgħe o na-ahụ ahħu n'ihi mmeħieja ya? **40** Ka anyi nyochaanu үżo anyi nwapuuta ya. Ka anyi logħachikwutenu Onyenwe anyi. **41** Ka anyi welie aka anyi abuq na obi anyi elu nye Chineke no n'eluigwe, sij: **42** "Anyi emehiela, nupu isi, ma i għagħarar begħi. **43** "I jirila iwe kpuchie onwe gi, si otu a chħoq anyi ɔsqo. I għuola anyi, ju imire anyi ebere. **44** I jiri igwe ojji kpuchie onwe gi ka ekpere anyi ghara irute gi. **45** I meela ka anyi għoq uny়i na ihe a zachapru azchapu n'etiti mba niile. **46** "Ndị iro anyi niile asagħepu ɔnụ ha megide anyi. **47** Anyi ahħu qiegħi ahħu site n'oke ihe egwu na iħe ndaba dī iċċe iħe, na mbibi na jla n'iyi." **48** Anya mmiri nke dika iyi na-aso aso si n'anya m na-asopu n'iħi ndi m a lara n'iyi. **49** Anya mmiri si m n'anya ga-anogħie na-asopu na-akwusighi akwusij, **50** tutu ruo mgħe Onyenwe anyi ga-esite nħeluġġe ledata anya ma hu. **51** Iħe anya m na-ahụ na-ewtara mkkurūobi m ihe mgħbu, n'ihi ɔnqod nke ndi inyom niile no n'ime obodo m. **52** Ndị ahụ mere onwe ha ndi iro m, ndi m na-emegħi ihe oqoj ɻobula, na-achu m ɔsqo dika m bixxu mnien. **53** Ha għbaljri imētie ka m nwu n'ime olulu site n'itum m nkume. **54** Mmiri kpuchiri m isi, echere m na-efuola m. **55** Esitere m na nsotu olulu ahụ

kpoku aha gi, gi Onyenwe anyi. **56** I nṣuru ariri o m rioro gi, “Biko, emechila ntì gi. Nṣuru ariri inyeaka nke m na-ariri gi.” **57** I bjara nso mgbe m kpokuru gi. I siri, “Atula egwu.” **58** Gi onwe gi, Onyenwe anyi, kpechitere onu m, gi gbatutara ndu m. **59** Onyenwe anyi, i hula ihe ojoo ha mere m. Kpechitere m onu m. **60** I hula ibo obio ha niile na nzube niile ha na-ezube megide m. **61** Onyenwe anyi, i nṣula nkocha niile ha na-akocha m na nzube niile ha na-ezube megide m. **62** I na-anu izu na ntamu nke ndi iro m megide m ogologo ubochi niile. **63** Lee hal Ha-na-akocha m mgbe ha guzoro oto, na-akocha m mgbe ha nodurul ala. Ha ji abu na-akocha m. **64** Onyenwe anyi, biko, kwughachi ha ihe ruuru ha, n’ihi ihe niile aka ha ruputara. **65** Jiri ihe mkpudo kpuchie obi ha. Meekwa ka ibu onu gi dikwasí ha. **66** Site n’iwe gi chuo ha oso. Laakwa ha n’iyi n’iwe gi, ka ha ghara idikwa n’okpuru eluigwe nke Onyenwe anyi ozo.

4 Lee ka olaedo si chuo echu. Lee ka olaedo makarisirí mma si gbanwee ghogho ihe na-amakwaghí mma. Nkume niile di oke onyaha ja nke ebe nsò bu ndi a ghasara n’isi okporouzo niile. **2** Lee ka umu ndi ikom Zayon di oke onyaha ja, ndi di oke onyaha ja na mbu dika olaedo a nuchara anucha, si diri ugbu a dika ite aja nke okpuk ihe kpuru. **3** O bùladị umu nkita ohia na-eji ara ha azu umu ha, ma ndi a aghoqola ndi na-enweghi obi ebere; ha aghoqola enyi nnunụ nke na-ebi n’ozara. **4** Lee na ire nwa ohurụ na-arapara n’akpo onu ya n’ihi akpíri ikpo nkú. Umuntakirí na-aríokwa ka e nye ha nri, ma o nweghi onye na-enye ha nri ahu. **5** Ndị ahu naara eri ihe uto di iche ihe togboror n’efu ugbu a n’okporouzo. Ndị ahu a zuru iyi uwe uhie uhie n’efu ugbu a na-edina n’ebi a na-ekpofu ahijia. **6** Ahuhu dijirí ndi m di ukwuu karja ahuhu nke biakwasirí Sodom. N’ihi na o bụ n’otu ntabianya ka a kwaran’ya. O dikwaghí onye bjara nyere ya aka. **7** Umu ndi eze ha na-egbuke karja akummiri igwe, ha na-acha ocha chakarja mmiri ara ehi. Anu ahu ha na-akwo mrumumru dika nkume rubi di oke onyaha; ha makwara mma ile anya dika nkume safafia, bụ nkume di oke onyaha. **8** Ma ugbu a, ha na-eji nji karja unyi. A naghị amatakwa ha ma a hụ ha n’ezí. Anu ahu ha araparala n’okpukpu ha; o kpónwụola dika a ga-así na o bụ osisi kporo nkú. **9** Onodù ndi e ji mma agha gbuo ka mma karja onodù ndi nwanyi site n’iṣwụ, ndi agu gugburu, ndi ji nwanyoq nwanyoq nwanyi n’ihi nri nke na-adighi n’ubi. **10** Aka ha ka ndi inyom ndi ahu nwere obi ebere ji gbuo umu ha, sia ha. Umu ha ghoro ha nri n’oge ahu a lara ndi m n’iyi. **11** Onyenwe anyi emeela ka nrubiga oke nke iwe ya putu ihé; o wupula iwe ya di ọkụ. O sunyela ọkụ na Zayon, nke rechapuru ntqala ya niile. **12** Ndị eze nke ụwa ekwetaghị; otu a kwa, ndi ụwa niile ekwetaghị na ndi iro nwere ike si n’onu uzor amava banye n’ime Jerusalem. **13** Ma ihe ndi a mere n’ihi mmehie ndi amuma ya, na n’ihi ajo omume nke ndi onchua ja ya, ndi wusiri ọbara ndi ezi omume no n’etiti ya. **14** Ugbu a, ha na-así isi n’okporouzo niile, dika ndi kpuru isì. Ha ejirila obara meruo onwe ha. O nwekwaghí onye na-agbalị ibiaru ha nso imetu uwe ha aka. **15** Ndị mmadu na-eti mkpuru na-así ha, “Sitenü n’ebi anyi n’o wezuga onwe unu! Unu rürü arul Wezuganụ onwe unu, unu emetukwala anyi aka!” Mgbe ha gbatutara oso bido na-awaghari, ndi n’o na mba di iche ihe na-así ha, “O kwesighi ka ha n’orokwa n’ebi a.” **16** Onyenwe anyi n’onwe ya achusaala ha. O gaghị agunyekwa ha. O dikwaghí ndi na-

asopuru onye nchua ja, o dikwaghí ndi na-emere ndi okene amara. **17** Nke ka nke, anya agbaala anyi ochichiri, ebe anyi no na-elepụ anya n’efu maka enyemaka. O bụ site n’ulọ elu nke ka anyi no na-elepụ anya, na-ele anya maka obijia mba ahu na-enweghi ike bija zoputa anyi. **18** Ndị mmadu na-esogari anyi ebe niile anyi jere, n’ihi ya anyi enweghi ike jegharijakwa n’okporouzo anyi. Ogwugwu anyi adila nso, a pukwara iğuta ubochi ole fodular anyi, tupu ogwugwu anyi eru. **19** Ndị na-achu anyi oso na-agbaso oso ike karja ugo na-efe na mbara eluigwe. Ha chugharirị anyi n’elu uwu niile, n’orokwa n’ozara zo onwe ha na-eche anyi. **20** Ume ndu anyi, nke Onyenwe anyi tere mmanu, ka ha jidere n’onya ha. Anyi naara eche na anyi ga-ebi n’okpuru ndo ya, n’etiti mba di iche iche. **21** N’uria ọri, ka obi tokwaa gi uto, gi ada Edom, onye nke bi n’ala Uz. Ma ga-emesiakwa nye gi iko ahu. I ga-esitekwa na ya ṙnço ihe ṙnunụ ṙnjugbiga afó oke. A gagabakwa gi ọtọ. **22** Gi ada Zayon, ahuhu gi agwusịala; O gaghị emekwa ka i jee biri ogologo oge na mba ozo. Kama, o gata ga ahuhu n’ihi mmehie gi, gi, ada Edom, kpugheekwa ajo omume gi niile.

5 Onyenwe anyi, biko, cheta ihe niile dakwasirí anyi; leekwa anya ka i huru onodù ihere anyi. **2** E werela ihe nketa anyi nyefee ndi obia n’aka, werekwa ebe obibi anyi nyefee n’aka ndi mba ozo. **3** Anyi aghoqola umu mgbe, na ndi na-enweghi inna. Nne anyi ha di ka ndi inyom di ha nwanyi. Anyi na-akwu ugwo n’ihi mmiri anyi na-anu. O bùkwa ego ka anyi ji azu nkú. **5** Agbanyeghi na anyi nya yoku n’olu, anyi bụ ndi a na-adogbu n’orù, ike agwula anyi, enyeghi anyi izuike. **6** Anyi weere onwe anyi nyefee ndi ijipt na ndi Asiria n’aka n’ihi inweta nri ga-ezuru anyi. **7** Nna anyi ha mehiere, ma ha anwụola. Ma o bụ anyi na-anata ntaramahuhu kwestiri ịbụ nke ha. **8** Ndị bụ ohu na-achị anyi. O dighị onye anyi nwere nke ga-anaputa anyi site n’aka ha. **9** Anyi ji ndu anyi n’aka mgbe anyi na-achị inweta ihe anyi ga-eri, n’ihi mma agha nke di n’ozara. **10** Anu ahu anyi di ọkụ dika ite ọkụ, na-amakwa jijiji n’ihi agu. **11** Emeruola ndi inyom di na Zayon, ha na umu agbogho na-amaghị nwoke niile di n’obodo di iche iche nke Juda. **12** Akwugbuola umu eze site n’ikegide aka ha n’elu; a dighị enyekwa ndi okene nsoportion. **13** Umu okorobia na-adogbu onwe ha n’orù na nkume ikwu nri, umuntakirí ndi nwoke na-asukwa ngongo n’okpuru otutu nkú. **14** Ndị okene adighikwa ano n’onu uzor amava, umu okorobia akwusikwala ikpo ubo akwara ha. **15** Ọnụ adighikwa n’obi anyi; ite egwu anyi aghoqlara anyi ino onodù iru uju. **16** Okpueze esitela n’isi anyi dapụ. Ahuhu diri anyi n’ihi na anyi emehiela. **17** N’ihi nke a, obi anyi na-ada mba, n’ihi ihe ndi a ka anya anyi na-agba ochichiri. **18** N’ihi uwu Zayon nke togboror n’efu, nke ghoro ebe nkita ohia na-akpaghara. **19** Gi, Onyenwe anyi, na-abu eze ruo mgbe ebighi ebi. Ocheeze gi na-adigide site n’ogbo ruo n’ogbo. **20** Ginị mere i ji na-echezö anyi kpamkpam? Ginị mere i ji gbakuta anyi azu ogologo ubochi ndi a niile? **21** Mee ka anyi loghachikwute gi, Onyenwe anyi, ka anyi si otu a lọtakwa; gbanwe ubochi anyi ka o di ọhuru dika na mgbe ochie, **22** ma o bughi na i jula anyi kpamkpam na-eweso anyi iwe nke ukwu.

Izikiel

1 O ruo n'afø nke iri atø, n'önwa nke anø, n'übøchị nke ise ya, mgbe mü onwe m na ndị ahù e mere ka ha gaa biri na mba ozø n'oakukù iyi ukwu Keba, na e megħere eluigwe mee ka m hụ ohu dì iche iche site n'aka Chineke. **2** N'übøchị nke ise n'önwa ahù, o bụ n'afø nke ise mgbe a dökpuüru eze Jehoiakin jee mba ozø, **3** okwu Onyenwe anyi ruru Izikiel onye nchħaja nwa Buzi ntj, mgbe o n'oakukù iyi ukwu Keba, nke dì n'ala ndị Kaldia. N'ebé ahụ kwa ka aka Onyenwe anyi n'o díkwasj ya n'ahụ. **4** Elere m anya hụ oke ifufे nke si n'ugwu na-abja, ahulkwara m oke igwe ojjii na amumà nke na-egbuke egbuke; ihè nke na-enwu nnøg vaa gbara ya gburugburu. Etiti oku ahụ nwere ihe dika olaçkụ na-amuké amuké. **5** Ihe e kere eke anø dì ndu, nke yiri mmadu n'udidị ha, nökwa n'etiti oke ihe ahụ. **6** Nke obula n'ime ha nwere ihu anø, na nku anø. **7** Ukwu ha guzoro kwem; obu ükwu ha dika nke nwa ehi, na-amukewa dika bronz e hichara nke qma. **8** N'okpuru nku ha, ha nwere aka yiri aka mmadu n'akukù anø ha niile. Otu a ka ihu ha na nku anø dì. **9** Nku ha na-emetu na nke ibe ha. Mgbe ha na-efe, ha na-echi ha n'otu üzø, ha adighị agha anya ha n'azụ mgbe ha na-ag. **10** Maka oyiyi ihu ha: Ha anø nwere ihu mmadu, n'akukù aka nri ha nwere ihu odem, n'akukù aka ekpe ka bù ihu ehi, onye obula nwekwara ihu ugo. **11** Otu ahụ ka ihu ha niile dì. Ha gbasara nku ha n'elu, nke obula nwere nku abu, otu n'ime nku ndị na-emetu nku nke ibe ya, ebe abu kpushiri ahụ ha. **12** Ha niile gawara n'ihu. Ebe obula mmuo ahụ gara ka ha na-ag, na-eleghị anya n'azụ. **13** N'etiti ihe ndị a dì ndu, e nwere ihe dika icheku oku na-enwu enwu, díkwa ka ọwa na-enwu oku. Oku na-esi n'etiti ihe ndị ahụ dì ndu na-agha ihu na azụ, oku ahụ nwupuru enwupu, amumà eluigwe sikwa na ya egbuputa. **14** Ihe ndị ahụ dì ndu na-efegharị n'ebé a, na-efegharikwa n'ebé nke ozø, díka mgbe amumà na-egbu. **15** Mgbe m na-ele ihe e kere eke dì ndu ndị aanya, ahụ m ükwu ugbo agha anø nke dì n'ala n'okpuru ha. Onye obula nwere nke ya. **16** Ukwu ugboala ahụ niile dì ka ihe e ji nkume na-egbu maramara a na-akpo beril kpø. Nke obula n'ime ha anø yikwara ibe ya. Ha niile díkwa ka wíjili a kpuru tinte n'etiti ükwu ugboala buru ibu. **17** Mgbe ha pürü, ha na-ag a n'akukù anø nke ha chere ihu ha, ma ükwu ugbo agha ahụ adighị echigharị echigharị mgbe ha na-ag. **18** Azụ ükwu ugbo agha ha dì elu, díkwa egwu. Anya juputakwara n'azụ ükwu ugbo agha ndị ahụ. **19** Mgbe ihe ndị a dì ndu fepurụ gaa n'ihu, ükwu ugboala ndị ahụ dì n'akukù ha na-eso ha. Mgbe ha feliri elu, ükwu ndị ahụ na-esokwa. **20** Ebe obula mmuo ha jere, ebe ahụ ka ha na-ag, ükwu ugbo agha ahụ na-esokwa ha, n'ihi na mmuo nke anụ ndị ahụ dì ndu dì n'ükwu ugbo agha ndị ahụ. **21** Mgbe ha biliri, ndị ozø na-ebilikwa. Mgbe ha guzoro otu ebe, ndị ozø na-eguzokwa. Mgbe ha feliri elu, ükwu ugboala ahụ na-eso ha. N'ihi na mmuo anụ ndị ahụ dì ndu dì n'ime ükwu ugbo agha ndị ahụ. **22** A tusara ihe sara mbarra díka mbarra eluigwe n'elu isi ihe ndị ahụ dì ndu. O na-eyi egwu, ma na-egbukwa nwegħenwegħe díka kristal. **23** N'okpuru ihe ahụ ka ha gbasapuru nku ha, ka o na-emetu nke ibe ya. Ha niile n'otu n'otu nwere nku abu nke na-ekpuchi ahụ ya. **24** Mgbe ha na-ag, nku ha na-eme mkpotu dì ka mkpotu ebili mmiri na-amaghari amaghari. Mkpotu

ahụ díkwa ka iða ɿda nke olu Onye pürü ime ihe niile, ka olu iti mkpu nke usuu ndị agha. Mgbe obula ha guzoro, ha na-achitju nku ha. **25** Mgbe ahụ ha kwisirị mechie nku ha olu sitere n'ime ihe ahụ díka mbarra eluigwe nke dì n'elu isi ha na-abja. **26** N'elu mbarra eluigwe ahụ, o nwere ihe díka ocheeze e ji nkume dì oke onyaha ja na-akpo safafia wuo. Otu onye, nke udidị ya dì ka nwoke, nökwasikwara n'elu oche ahụ. **27** Site n'ükwu ya ruo n'isi ya, ahụ onye ahụ na-egbu maramara díka oku. Site n'ükwu ya ruo n'ükwu ya, o dì ka oku na-enwu enwu, ihè nke na-enwukwa ka oku gbara ya gburugburu. **28** Ihè ahụ gbara ya gburugburu, nke a na-ahụ anya, díkwa ka ihè eke na egwurugwu, nke a na-ahụ anya n'oge mmiri na-ezo. Otu a ka ebube Onyenwe anyi si gosi m onye ya. Mgbe m hụrụ ya, adara m n'ala kpuo ihu m n'ala. Mgbe ahụ, anụrụ m olu onye na-ekwu okwu.

2 O sıri m, "Nwa nke mmadu, bilie otø, guzo n'ükwu gi abu, n'ihi na ana m aga igwa gi okwu." **2** Mmød ahụ banyere n'ime m mgbe ahụ o na-ekwu okwu, mee ka m guzo otø n'ükwu m abu. Anụrụ m ka o gwara m okwu. **3** O sıri m, "Nwa nke mmadu, ana m eziga gi ka i jekwuru ndị Izrel, ndị bu mba na-enupu isi, ndị nupuru isi meigide m. Ha na nna nna ha enupula isi meigide m, ruo o bùladi n'übøchị taa. **4** Ndị ahụ m na-eziga gi ka i jekwuru bu ndị isiike na ndị nnupu isi. Sì ha, 'Ihe ndị a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi na-ekwu.' **5** Ma ha gere gi ntj, ma ha egeghị gi ntj (ha bu ndị na-enupu isi), ihe dì mkpa bu na ha ga-amata na onye amumà anqola n'etiti ha. **6** Ma gi nwa nke mmadu, atula ha egwu. Ka ujø okwu si ha n'önü ghara itükwa gi. Atula egwu, o bùladi ma a sì na ogwu na uke gbara gi gburugburu, o bùladi ma a sì na i bi n'etiti ümụ akpi. Ka ujø ghara itu gi n'ihi okwu onu ha, ekwekwala ka ha menye gi egwu, n'ihi na ha bu ndị na-enupu isi. **7** I ghagħi izi ha ozi m ziri gi zie ha, ma ha gere ntj ma ha egeghị ntj, n'ihi na ha bu ndị na-enupu isi. **8** Ma gi, nwa nke mmadu, gee ntj n'ihe m na-agwa gi. Enupula isi díka ha si nupu isi. Megħee onu gi taa ihe m ga-etinye gi n'önü." **9** Otu mgbe ahụ, elere m anya hụ aka e setipuru, nke ji akwukwø a fükørø afükø, **10** nke e dekwara ihe n'ime ya, ihu na azụ ya. Aka ahụ ji ya gbasapuru ya mee ka m hụ ihe e dere n'ime ya. O bụ okwu ikwa akwa na iru ujø na ahụh.

3 O sıri m, "Nwa nke mmadu, rie ihe a m gaje inye gi. Taa akwukwø a a fükørø afükø; pio gaa gwa ümụ Izrel okwu." **2** Ya mere, a saghore m onu m, o nyere m akwukwø ahụ a fükørø afükø ka m rie. **3** O sıri m, "Nwa nke mmadu, taa akwukwø a niile m nyere gi, tajuo ya afo gi." Atara m ya. Ma mgbe m na-ata ya, o tqorø m uṭo n'önü díka a ga-asj na o bụ mmanu anu. **4** O sıri m, "Nwa nke mmadu, bilie jekwuru ümụ Izrel gwa ha okwu m niile. **5** N'ihi na-ezighi m gi ka i jekwuru mba ndị okwu ha edogħi anya na ndị a nagħi aghota asus ha, kama o bụ jekwuru ułqo Izrel. **6** Ezikwagħi m gi ka i jekwuru mba nwere asus na-edogħi anya, nke i na-adighi aghota okwu ha. N'ihi na a sì na o bụ ndị dì otu a ka m zigara gi ka i jekwuru, ha gaara ege gi ntj. **7** Ma ułqo Izrel agħaqi ekwe gee gi ntj, n'ihi na ha juriż īge m ntj. N'ihi na ułqo Izrel bu ndị obi ha siri ike, na ndị isiike. **8** Lee, emeela m ka ihu gi sie ike karja nke ha, ka egedege ihu gi siekwa ike karja nke ha. **9** Aga m emekwa ka egedege ihu gi dì ka nkume siri ike, sie ike karja nkume. N'ihi ya, atula ha egwu; o bụ

ezie na ha bụ ndị na-enupu isi, ma atula ihu ha egwu.” **10** O sırı m, “Nwa nke mmapadu, gee ntị nke oma n’okwu ndị a niile m na-agwa gi, tinyekwa ha n’uche gi. **11** Jekwuru ndị gi a dötara n’agha nyo na mba ọzo, si ha, ‘Ihe ndị a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị na-ekwu,’ Gwa ha ya, ma ha gere gi ntị ma ha egeghị gi ntị.” **12** Mgbe ahụ, Mmụ ahụ bulirị m elu. Anụrị m olu mere oke uzụ n’azụ m, mgbe ebube nke Onyenwe anyị sị n’onodụn yahilie. **13** Ọ bụ uzụ nke nku ihe ndị ahụ dị ndị na-eeme mgbe ha na-emeturịta nku ibe ha; ọ bükwa uzụ ulkwụ wịjịlị ha nke dị n’akukụ ha. **14** Mmụ ahụ bulirị m, bupụ m. Ejegharịrị m n’obi ilu na iwe nke mmụ m, ebe aka Onyenwe anyị dikwa ike n’ahụ m. **15** A biakwutere m ndị ahụ a dooro n’agha, ha aga biri na Tel Abib n’akukụ osimiri Keba. N’ebe ahụ, bụ ebe ha na-ebi, anodụru m n’etiti ha abalị asaa, n’onodụ obi ilu na onụma. **16** Mgbe abalị asaa gasiri, okwu Onyenwe anyị biakwutere m, **17** “Nwa nke mmapadu, emeela m gi ka i bürü onye nche nye ulo Izrel. N’ihi ya, gee ntị n’ihe m na-ekwu, ka i dörpero m ha aka na ntị. **18** Mgbe m na-asị onye ajo omume, ‘I ghaghị inwu.’ ma ọ bürü na i doghi ya aka na ntị, maqbụ i kwughi okwu ime ka ha chigharịa site n’uzo ojoo ha niile püta n’ihi izeputa ndu ha, onye ahụ na-emebi iwu ga-anwụ n’ihi mmechie ya niile, ma n’aka gi ka m ga-ajuta obara ha. **19** Ma ọ bürü na i dọ onye ajo omume aka na ntị, ma ha esighị n’ajọ omume maqbụ n’uzo ojoo ha niile chigharia, ha ga-anwụ n’ihi mmechie, ma ndu gi ka i zopputara. **20** “Ma ọ bürü na onye ezi omume esite n’uzo ezi omume ya wezuga onwe ya bido ime ihe ojoo, m siere ha onya, ha ga-anwụ n’ihi na i doghi ha aka na ntị, ha ga-anwụ n’ihi mmechie ha. Agaghịkwa echeta ihe oma niile ndị ha mere, ma i ga-aza ajuju maka onwu ha. **21** Ma ọ bürü na i dọ onye ezi omume aka na ntị ka o ghara ime mmechie, ha gharakwa ime mmechie, ha ga-adị ndị n’ihi na ha nabatarị ido aka na ntị ahụ. Gi onwe gi azopputakwala ndu gi, n’uzo di otu a.” **22** Aka Onyenwe anyị digidesirị ike n’ahụ m n’ebe ahụ. Ma ọ sırı m, “Bilie gaa n’ebe ahụ obosara ala dị ka m gwa gi okwu n’ebe ahụ,” **23** Ebiliri m gaa n’ebe ahụ ala dì lariji. Ebube Onyenwe anyị guzo n’ebe ahụ dika ebube nke m hụru n’akukụ iyi Keba. Adara m kpuo ihu m n’ala. **24** Mgbe ahụ, Mmụ ahụ banyere n’ime m mee ka m guzo ọto n’ulkwụ m abu. Ọ gwara m okwu sị m, “Gaa, baa n’uło, mechibido onwe gi ụzo. **25** Ma gi, nwa nke mmapadu, a ga-eji ụdo kee gi ka i ghara inwe ike ipu gaa n’etiti ndị mmapadu. **26** Aga m eme ka ire gi rapara n’akpo ọnụ gi, ka i ghoq onye ogbi, gharakwa ibụ onye na-adò ha aka na ntị, n’ihi na ha bụ ndị na-enupu isi. **27** Ma mgbe ọbụla m ziri gi ozi, aga m atoghepụ ire gi. I ga-asikwa ha, ‘Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru.’ Ka onye nwere ntị nṣuru, ka onye nke na-achoghi inụ ghara inụ, n’ihi na ha bụ ndị na-enupu isi.

4 “Ugbu a, gi nwa nke mmapadu, were otu ọkpurukpu aja, tobgo ya n’ihu gi. Seputakwa obodo Jerusalem n’elu ya. **2** Seekwa ihe nnochigide n’agha megide ya, wuokwa ulo ndị agha gburugburu ya, wukọta ụlo ikwu dị ihe ihe megide ya na ihe e ji akudasi mgbidi ya niile. **3** Werekwa efere igwe debe n’etiti gi na obodo ahụ dika mgbidi e ji igwe wuo. Chee obodo ahụ ihu gi, ka i chegide ya nke oma n’ihi na ndị iro gbara ya gburugburu. Nke a ga-abu ihe ama nye ndị Izrel. **4** “Ugbu a, dinara ala n’akukụ aka ekpe gi, aga m enye gi ntaramahụ mmechie ndị Izrel, i ga-ata ahụ mmechie ha

ubochị niile nke i ga-edina n’akukụ gi. **5** N’ihi na ana m enye gi nari ubochị ato na iri ubochị itoolu, onuogugu nke a na onuogugu nke afo ntaramahụ ha ga-abu otu, ọ bụ oge ha. Otu a ka i ga-esi buru mmechie Izrel. **6** “Mgbe i mesịri nke a, i ga-edina ala nke ubgoro abu, ma ọ ga-abu n’akukụ aka nri gi, i ga-eburu ntaramahụ mmechie ndị Juda. Ọ bụ iri abalị anọ, otu ubochị ga-anochi anya otu afo. **7** Chee ihu gi n’ebe nnochibido Jerusalem, gbara aka nkịtị buo amụma megide ya. **8** Aga m eke gi eriri ahụ gi niile, ka i ghara inwe ike tugharịa site n’otu akukụ gaa n’akukụ nke ọzo tutu ubochị nnochigide gi ahụ niile ezuo. **9** “Ma gi were ọka wiiti na ọka balị, werekwa akidị na lentil, na ọka milet na spelti. Tinyekọta ha n’otu ite were ha meree onwe gi achicha. N’ubochị ole ahụ niile nke i ga-edina n’akukụ gi, narị ubochị ato na iri ubochị itoolu, ọ bụ ya ka i ga-eri. **10** A ga-atu ihe oriri gi atu, nri nke i ga-eri otu mgbe ga-abu narị gram abu na iri gram ato; naanị otu mgbe ka i ga-eri nri n’ubochị. **11** A ga-ekuputakwa mmiri i ga-anụ, i ga-anụ mmiri naanị otu ubgoro n’ubochị, otu udu mmiri e kere ụzo isii. **12** I ga-eri ya dika ogbe achicha ọka balị, i ga-eghe ya n’elu nsị mmapadu kporo nkụ mgbe ndị mmapadu nọ na-ele gi anya.” **13** Onyenwe anyị kwuru, “Otu a ka ndị Izrel ga-esi rie nri rụrụ arụ, n’etiti mba dị ihe ihe m ga-achhuga ha.” **14** Mgbe ahụ, asirị m, “E e, Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị lee, emerubeghi m onwe m site na nwantakirị m rwoo ugbo a, eribeghi ihe ọbụla nwuru n’onwe ya, maqbụ nke anụ ọhia dogburu, anụ na-adighị ocha abatubeghi m n’onụ.” **15** Ọ sırı, “O dị mma, aga m enye gi nsị ehi n’onodụ nke mmapadu, n’elu ya ka i ga-akwado achicha gi.” **16** Mgbe ahụ, ọ gwara m, “Nwa nke mmapadu, lee, aga m eme ka nri kọ na Jerusalem; ha ga-eji nchegbu rie nri a tупputara atupputa, jirkwa egwu n’uło mmiri e kupputara ekupputa. **17** Aga m eme ka ihe oriri na mmiri ọhụnụ kọ ha. Ha ga-na-elerịta onwe ha anya n’oke egwu, ha ga-anwukwa n’ihi mmechie ha.”

5 “Ma gi, nwa nke mmapadu, were mma agha dị nkọ dika aguba onye ọkpusi, kpuchaa isi gi na afuonụ gi; werekwa ihe e ji atu ihe ọtụtụ tọọ agiri isi gi, ka ụzo ọbụla hara n’otu. **2** I ga-ewere otu ụzo n’uzo ato, kpoo ya ọkụ n’etiti obodo ahụ mgbe ọbụchị nke nnochigide ahụ zuru; i ga-ewere otu ụzo, jiri mma agha chabichaa ya gburugburu obodo ahụ, otu ụzo nke ọzo ka i ga-efesacha n’ikuku. N’ihi na aga m ejị mma agha chusachaa ha. **3** Ma i ga-esite n’ime ya wepüta agiri isi dị ole na ole, kedo ha n’onụ ọnụ uwe gi. **4** Ozokwa, site na ndị a, i ga-ewere ụfodụ tñyene ha n’ime ọkụ ka ha ree oku, site na ha ka ọkụ ga-esi banye ri’ulọ Izrel nñile. **5** “Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru, Nke a bụ Jerusalem, obodo m mere ka o dịri n’etiti mba dị n’uwa, nke mba dị ihe ihe gbara gburugburu. **6** Ma o sitela n’ajọ omume ya, nupu isi n’iwu na ọkpuru m nyere, karịa mba na obodo ndị ọzo ahụ niile gbara ya gburugburu. Ọ jukwara idebe iwu m, jukwu ığbaso ọkpuru m. **7** “N’ihi ya, ihe ndị a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị na-ekwu: I bürüla onye nnupu isi karịa mba niile ndị gbara gi gburugburu. I jukwara idebe iwu m na ığbaso ọkpuru m, o bughịkwa dika iwu na atumatu nke mba dị ihe ihe nọ gi gburugburu ka i mere. **8** “Ya mere, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị sırı, Mụ onwe m, o bùladị mụ onwe m, ga-emegide gi bụ Jerusalem, kpee gi ikpe n’ihu mba niile. **9** N’ihi ihe arụ gi niile, aga m eme gi ihe m na-emebeghi mbụ, nke m agaghị emekwa ọzo.

10 N'ihi nke a, ndị bụ nna ga-eri ụmụ ha n'etiti gi, ụmụ ga-erikwa ndị nna ha. Aga m ekpe gi ikpe mee ka ndị fofuru ndị gbasasịa n'ọwa niile. **11** Ya mere, dika mị onwe m na-adị ndị, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuputara, ebe ọ bụ na i jirila oyiyi ihe arụ na omume rürü arụ meruo ụlo m, aga m esite n'ebi i nō wezuga ihunanya m. Agaghị m emekwara gi ebere maqbụ hapụ ita gi ahụhụ. **12** Otu ụzo n'ime ụzo ato nke ndị bi n'ime gi ga-anwụ site n'agụ maqbụ na ọri;a; otu ụzo ga-anwụ site na mma agha nke ndị iro nō n'azụ mgibidi gi, otu ụzo fofuru ka a ga-achusa n'ifufe, a ga-eji mma agha ndị iro chüşasịa ha. **13** "Mgbé ahụ, iwe m ga-akwusi, ọnụma m megide ha ga-adajukwa, na nke a ka a ga-aborɔ m obo. Ha ga-amata na mị onwe m bụ Onyenwe anyị kwuru okwu site n'ekworo mgbe m mezuru ọnụma m n'ahụ ha. **14** "N'ihi ya, aga m eme ka i bürü ihe e bibiri ebibi, na ihe e ji eme ihe ọchị nyę mba niile gbara gi gburugburu, na n'ihu ndị na-agafe n'ụzo ahụ. **15** I ga-abụ ihe e ji eme ihe ọchị na ihe nkocha nyę mba dị iche ihe gbara gi gburugburu, mgbe m ga-eji iwe na obi ọkụ na ntaramahụhụ di egwu kpee gi ikpe, mị onwe m bụ Onyenwe anyị ekwuola. **16** Mgbe m gbara gi àkụ ojoo ahụ na-eweta ọnwụ na ila n'iyi, bụ àkụ nke oke ọnwụ, aga m agba gi ya, gbajaa gi. Aga m anogide na-ezite ọnwụ tutu ruo mgbe e mere ka ihe oriri kọg gi. **17** Aga m ezitere gi oke ọnwụ na ajo anụ ọhia, ha ga-agbawa gi aka nwa, ọria ojoo na obara ga-esi n'etiti gi gafee; aga m ejị mma agha megide gi. Mị onwe m bụ Onyenwe anyị ekwuola."

6 Okwu Onyenwe anyị ruru m ntị, sị, **2** "Nwa nke mmadu, chee iru gi n'ugwu niile nke n'Izrel, buo amuma megide ha, **3** sị, 'Unu ugwu niile nke Izrel, nürunụ okwu nke Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị sịri nyę ugwu ukwu na ugwu nta niile, na iyi mmiri niile, na ndagwurugwu niile. Mụ, ọ bulađi mị onwe m, ga-eme ka agha bịakwasi unu, aga m ebibikwa ebe di iche ihe unu na-achu aja. **4** A ga-etikpo ebe ịchụ aja unu, tipia ebe unu na-anọ esure ihe nsure ọkụ na-esi isi ụtọ. Aga m atuṣa ndị unu e gburu egbu n'ihu aruṣi unu. **5** Aga m atogbọ ozu ndị Izrel n'ihu aruṣi ha. Aga m aghasakwa ọkpukpu unu gburugburu ebe ịchụ aja unu. **6** Ebe ọbula unu bi, a ga-etikpo obodo ndị ahụ, tipiakwa ebe ịchụ aja niile, si otu a mee ka ebe ịchụ aja unu ghọq mkpomkpọ ebe nke togborọ n'efu. A ga-etipiakwá aruṣi unu, kujiekwa ebe unu na-anọ esure ihe nsure ọkụ na-esi isi ụtọ. Ihe niile unu ji aka unu meputa ka a ga-ekpochapukwa. **7** Ndị e gburu egbu gada n'etiti unu, unu ga-amata na mị onwe m bụ Onyenwe anyị. **8** "Ma aga m eme ka ụfodụ n'ime ndị m fofu. Ndị ahụ fofuru ga-esi n'ihu mma agha gbapụ, gbasasịa n'ala niile, na mba niile nke ọwa. **9** Mgbe ha nō díka ndị a dotara n'aghà na mba ozo, ndị ahụ gbapuru oso ga-echeta m. Ha ga-echeta otu ha si jiri obi nke ikwa iko juputara n'ime ya, nke si n'ebi m nō wezuga onwe ya, na anya nke na-agbaso aruṣi ha, mee ka obi joq m njọ. Ha ga-akpọ onwe ha asị n'ihi ihe ojoo ndị ahụ ha mere, ya na ochuchu aja rürü arụ ha chürü. **10** Ha ga-amata na m bụ Onyenwe anyị, matakwa na mgbe m gwara ha na ihe ndị a niile gaje ibiakwasi ha, na ọ bughị okwu efu ka m kwuru. **11** "Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị sịri, küköq obo aka gi abụ ọnụ, zoķwaā ụkụ gị n'ala, ma tisikwaā mkpu akwa ike site n'obi mwute, n'ihi ihe ojoo niile na omume rürü arụ ndị Izrel mere. N'ihi na ha ja

n'iyi site n'oke ọnwụ, na site n'aghà, na site n'oria na-efe efe. **12** Ndị no n'ebi dij anya ga-anwụ site n'oria na-efe efe, ndị nso ga-anwụ site na mma agha, ndị fofuru ndị ga-anwụ site n'agụ. Aga m eme ka ha nüru ụfụ oke iwe m. **13** Unu ga-amata na mị onwe m bụ Onyenwe anyị, mgbe ozu ndị e gburu egbu ga-atogbosi n'etiti aruṣi niile, na n'ebi ịchụ aja niile, na n'ugwu nta niile, na n'ugwu ukwu niile, na n'okpuru osisi ọbula, na n'okpuru osisi ooi niile, ebe ha na-anọ na-esure ụda na-esi isi ụtọ nyę aruṣi ha. **14** E, aga m esetiụ aha m megide ha, mee ka ala ha laa n'iyi, n'ebi niile ha bi, site n'ozara ruo na Ribla. Mgbe ahụ, ha ga-amata na mị onwe m bụ Onyenwe anyị."

7 Okwu Onyenwe anyị ruru m ntị, sị, **2** "Ma gi onwe gi, Nwa nke mmadu, nke a bụ ihe Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị sịri ala Izrel: "Ogwugwu! Ogwugwu abiajwasila akụku anọ nke ala ahụ. **3** Ugbu a ka ogwugwu bịakwasiру unu. Lee, aga m eme ka iwe m bịakwasiру unu; aga m ekpe unu ikpe díka omume unu si di, aga m ata unu ahụh maka arụ unu niile. **4** Agaghị m enweka ọmịkọ n'ebi i nō, agaghị m emekwara gi ebere, kama aga m ata unu ahụh maka omume unu na arụ niile di n'etiti unu. "Mgbé ahụ, unu ga-amata na mị onwe m bụ Onyenwe anyị." **5** "Nke a bụ ihe Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị sịri, "Oke mbibi, oke mbibi nke a na-anübeghi ụdi ya mbụ. Lee, ka ọ na-abia. **6** Ogwugwu abiala! Ogwugwu abiala! Ọ kpatalita onwe ya imegide unu. Lee, ka ọ na-abia! **7** Oke nsogbu abiajwasila gi, gi onwe gi bi n'ala ahụ. Oge ahụ abiala! Ụbọchị ahụ díkwa nso! Ogbaghara di ebe niile, ọ bughị ọnụ di n'elu ugwu niile. **8** Ejikerela m ijukwasi gi ọnụma m n'ahụ mee ka oke iwe m zuo gi ahụ niile. Aga m ekpe gi ikpe díka omume gi si di, kwughachikwa gi n'ihi ibi ndị rürü arụ gi niile. **9** Agaghị m emere gi ebere, agakwaghị m ahapụ ita gi ahụhụ. Aga m akwughachi gi díka omume gi si di, kwughachikwa gi n'ihi ibi ndị rürü arụ niile nke di n'etiti unu. "Mgbé ahụ, i ga-amata na o bụ mị onwe m bụ Onyenwe anyị, na-eti unu ihe ndị a. **10** "Lee, Ụbọchị ahụ! Lee, ka ọ na-abia! Oke nsogbu enupatala, mkpanaka agbala okoko nganga amaala ifuru! **11** Ihe ike ebilitala, mkporo ejị ata ndị ajo omume ahụhụ. O nweghi onye ọbula n'ime ha nke ga-afodu, maqbụ igwe mmadu maqbụ uba ha, o nweghi kwà nke bara uru. **12** Mgbe ahụ abiala! Ụbọchị ahụ abiajwala nso. Ka onye na-azụ ahịa ghara iñjuri ọnụ ka onye na-ere ere ghara iru ujụ, n'ihi na ọnụma ahụ iñjuri igwe mmadu niile. **13** Onye rere ahịa agaghị enwetaghachi ngwa ahịa nke erere ere ọ bulađi díka onye rere na onye zürü na-adị ndị. N'ihi na ọnụ nke a gbasasịa igwe mmadu niile bụ nke a na-apughi igbanwe. N'ihi mmehie ha niile, o nweghi onye n'ime ha nke pürü ichebe ndị ya. **14** "Ha afuṣla opị ike, ha edoziela ihe niile ma o nweghi onye ga-aga ibu agha n'ihi na ọnụma m díkwasiri igwe mmadu ahụ niile. **15** Mma agha dị n'ezị; ajo ọri;a na-efe efe na ọnwụ díkwa n'ime. Onye nō n'ohia ga-anwụ site na mma agha, ndị nō n'ime obodo ukwu ka ọnwụ na ọri;a na-efe efe ga-eripia. **16** Ma ndị gbapuru agbapụ ga-agbaga nōrọ n'ugwu. Ọ bụ díka nduru nke ndagwurugwu, ha niile ga-asụ ude akwa, onye ọbula n'ihi mmehie ha. **17** Aka niile ga-akụda, ikpere niile ka a ga-eji amiri nyudee. **18** Ha ga-eyikwasị akwa mkpe, oke ihe egwu ga-ekpuchi ha. Ọ bükwa ihu niile ka ihere ga-ekpuchi, a ga-akpuchakwa isi niile. **19** "Ha ga-etuṣa ọlačha na niile

n'okporouz̄o niile, olaedo ha ga-aghökwa ihe na-adigh̄i ocha. Olaocha na olaedo ha agagh̄i enve ike nap̄ta ha n'ubochi nrubiga oke nke oke iwe Onyenwe anyi. Ha agagh̄i eme ka agu gharakwa iğ̄u ha, maqb̄u mee ka af̄o ju ha, n'ihi na ọ bụrụ ihe is̄o ngongo nke idab̄a na mmehie. **20** Ihe ich̄o mma ha ghoq̄o ha ihe ikpa nganga, ha jikwa ya mep̄ta arus̄i rurụ aru ha d̄i iche iche. Ha ji ya metakwa oyiyi ihe aru niile jogburu onwe ya; ya mere, aga m eme ka ọ bụrụ ha ihe rurụ aru. **21** Aga m ewere akun̄uba ha nye nd̄i mba oq̄o d̄ika ihe apunatara n'agha, nyekwa ya nd̄i ajo omume nke ụwa d̄ika ihe nkwt̄a nd̄i ga-emer̄u ya. **22** Aga m esite n'ebe ha n̄o wezuga ihu m nd̄i ohi ga-emer̄ukwa ebe ah̄u m kp̄oq̄ ihe d̄i oke onuahia. Ha ga-abata n'ime ya meruq̄kwa ya. **23** “Kwadoon̄ ud̄o igwe. N'ihi na ala ha juput̄ara n'igbu oč̄hu na iwuşa obara, obodo ah̄u juput̄ara n'ihe ike. **24** Aga m akp̄ota mba nd̄i ah̄u jogburu onwe ha ka ha bja nwetara onwe ha ulo ha niile. Aga m eme ka mpako nke nd̄i bu dike kwis̄i, meekwa ka ebe ns̄o ha niile búrụ ebe e merurụ emer̄u. **25** Mgbe ihe mmekpa ah̄u bijara, ha ga-ach̄o udo ma o nwegh̄i nke ga-adj̄i. **26** Mbibi ga-esochi mbibi, akuk̄o na-enwegh̄i isi ga-esochikwa akuk̄o na-enwegh̄i isi. Ha ga-agagh̄ar i na-ach̄o ọh̄u site n'aka onye amum̄a, nt̄uziaka onye nchua ja ga-akwus̄i, nd̄umod̄u nke nd̄i okenye agagh̄i adj̄ikwa. **27** Eze ga-eru üȳi, nwa eze ga-eyikwas̄ iđa mba nke obi d̄ika uwe, aka ga-ama nd̄i ala ah̄u niile jijji n'ihi egwu. Aga m emeso ha d̄ika omume ha si di, aga m ekpeka ha ikpe d̄ika ihe ha kwenyeere si di. “Mgbe ah̄u, ha ga-amata na mu onwe m bu Onyenwe anyi.”

8 N'afo nke isii, n'onwa nke isii, n'ubochi nke ise nke onwa ah̄u, mgbe mu onwe m nod̄u ala n'ul̄o m, nd̄i okenye Juda na-anod̄ukwa ala n'ihi m, aka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi dikwas̄ir̄ m n'ah̄u n'ebe ah̄u. **2** Ah̄ur̄ m oyiyi yiri mmadu. Akuk̄o oyiyi a nke di site n'ukw̄u ya ruo n'ala ya na-acha d̄ika ọk̄u, sitekwan̄u n'ukw̄u ya rigoo, ọ na-egbu nn̄o amum̄a d̄ika nkume amba di oke onuahia. **3** Oyiyi a setip̄uru ihe d̄ika aka mmadu, jiri ya jide m n'agiri isi m. Mgbe ah̄u, Mmuo nke Chineke buliri m elu n'etiti ala na imbara eluiwegwe. N'ime ọh̄u nke Chineke, o buur m jee Jerusalem, n'onu uz̄o ama nke di n'ugwu, n'ime ogige ya, ebe arus̄i ah̄u na-apkas̄u ekworo guzo. **4** Ma, lee, ebube Chineke Izrel juput̄ara n'ebe ah̄u, di ka m si h̄u ya na mbu na ndagwurugwu. **5** O sıri m, “Nwa nke mmadu, welie anya gi lee n'uz̄o nke ugwu.” Eweliri m anya m lee n'uz̄o ugwu, ma lee, n'onu uz̄o e si abata n'ime ebe ịch̄u aja, ah̄ur̄ m oyiyi arus̄i ekworo ka o guzo n'akuk̄o ugwu ya. **6** O sıri m, “Nwa nke mmadu, i na-ah̄u ihe ha na-eme, aru di egwu nke ulo Izrel na-eme n'ebe a, ihe nd̄i ga-ach̄upu n'ebe di anya site n'ebe ns̄o m? Ma i ga-ah̄ukwa ihe aru nd̄i di ukwuu kar̄ia nd̄i a.” **7** O mere ka m guzo n'onu uz̄o ogige ah̄u, mgbe m lere anya, ah̄ur̄ m oghere di n'aja ulo ah̄u. **8** O sıri m, “Nwa nke mmadu, ugbu a gwupuo aja ulo a.” Mgbe m gwupuru ya, ah̄ur̄ m onu uz̄o e si aba n'ebe ah̄u. **9** O sıri m, “Banye n'ime ka i h̄u ihe aru oj̄o niile nke ha na-eme n'ebe a.” **10** Abanyere m h̄u na ihe juput̄ara n'ah̄u ulo ah̄u bu naan̄i oyiyi e sere ese, nke ihe na-akpu akpu d̄ika agwo di iche iche, ngwere na anum̄an̄ rurụ aru di iche iche, tinyekwara arus̄i niile nke ulo Izrel na-efe. **11** N'ihi ihe nd̄i a, ka iri nd̄i okenye assaa nke ulo Izrel, ha na Jaazanaya nwa Shefan guzo n'ebe ah̄u. Onye obula n'ime ha ji ihe nsure ok̄u na-esi isi ụt̄o n'aka ya, anwurụ ok̄u si n'ihe nsure ok̄u nd̄i a

na-agbagokwa elu. **12** O sıri m, “Nwa nke mmadu, i h̄ula ihe nd̄i okenye ulo Izrel na-eme n'ochichiri, onye obula n'ime ulo ya n'ihi arus̄i ya? Ma ha na-as̄i, ‘Onyenwe anyi adigh̄i ah̄u anyi, O sitela n'ala anyi wezuga onwe ya.’” **13** Oz̄o, o sıri m, “[I] ga-ah̄ukwa oke ihe aru kar̄ir̄ nd̄i a ha na-eme!” **14** O mere ka m biakwa n'onu uz̄o ah̄u di n'akuk̄u ugwu nke ulo nke Onyenwe anyi. N'eb̄e ah̄u, ah̄ur̄ m nd̄i inyom no na-akwa akwa n'ihi Tamuz, chi ha. **15** Mgbe ah̄u, o sıri m, “[I] h̄ula ihe nd̄i a, nwa nke mmadu? I ga-ah̄ukwa ihe aru nd̄i di ukwuu kar̄ia nd̄i a.” **16** O mere ka m baa n'ime ogige di n'ime ulo ukwu nke Onyenwe anyi, n'ebe ah̄u, n'onu uz̄o ulo nke ukwu nke Onyenwe anyi, n'agbata ebe ịch̄u aja na mp̄uta onu ulo ah̄u, ka ihe ruru iri mmadu abu na ise guzo, chee ihu ha n'akuk̄u ọwụwa anyanwu na-efe anyanwu. Ha gbakutara ulo nke ukwu nke Onyenwe anyi azu mgbe ha na-eche ihu n'owụwa anyanwu na-akp̄o isiala nye anyanwu. **17** O sıri m, “[I] h̄ula nke a, nwa nke mmadu? O bu ihe di nta nye ulo Juda, bu imē ihe aru niile nd̄i a ha na-eme n'ebe a? Ha ga-ekikwa ihe ike mejuput̄a ala, siri otu a na-apkas̄u m iwe mgbe niile? Lee ka ha si nogide na-akpar̄i m, na-etinye alaka n'im̄i ha. **18** N'ihi ya, aga m eme ka ha n̄ur̄ ufu iwe m, ọ dikwaghi onye m ga-ahap̄u. Ọ búrụkwa na ha anogide na-ebe akwa n'oke olu, agagh̄i m aha ha nt̄i.”

9 Mgbe ah̄u, a n̄ur̄ m ka o ji oke olu kp̄o oku si, “Bianu nso, unu bu nd̄i ahop̄utara ilek̄ota obodo a, onye ọbula jidekwa ngwa agha n'aka ya.” **2** A h̄ur̄ m nd̄i ikom isii si n'onu uz̄o ama nke di n'akuk̄u ebe di elu na-apputa, nke chere ihu n'ugwu, onye obula jikwa mma agha n'aka ya. Otu onye n'ime ha yi uwe akwa oč̄ha, nyarakwa nwa akpa nke ihe e jid̄e akwukw̄o di n'ime ya. Ha niile batara n'ime ulo nke, guzokwa n'akuk̄u ebe ịch̄u aja e ji bronz wuo. **3** Ma ebube nke Chineke Izrel sitere n'elu cherubim nd̄i ah̄u, ebe ọ no na mbu, bilie bia guzokwa n'onu uz̄o ulo nke ah̄u. Mgbe ah̄u, Onyenwe anyi kp̄o nwoke ah̄u yi uwe akwa oč̄ha bu onye nya akpa ah̄u nke ihe e jid̄e ihe di n'ime ya, **4** O sıri y, “Bilie, jegharia n'okporouz̄o niile nke obodo Jerusalem, kakwas̄i akara n'egedege ihe nd̄i niile na-akwa akwa na nd̄i niile na-as̄u ude n'ihi he aru niile nke a na-eme n'ime ya.” **5** Anukwara m ka o gwara nd̄i oq̄o, “Soron̄ ya baa n'ime obodo, gburyaan̄, unu emekwarala onye obula ebera maqb̄u ọm̄iiko. **6** Gbuon̄u ha niile, nd̄i okenye, na ụmụ okorobia, na ụmụ agboghibia, na nd̄i inyom, na ụmuntakir̄. Ma unu emetukwala onye obula nwere akara ah̄u n'ihi ya. Maliten̄ n'ebe a, n'ime ulo nke ukwu m.” Ya mere, ha malitere igbu nd̄i okenye nd̄i no n'ihi ulo nke. **7** O sıkwarha, “Meruon̄ ulo nke a! Werekwanu ozu nd̄i unu gburu egbu tujuo n'ime ogige ya! Gaan̄u!” Ha p̄ur̄ baa n'ime obodo, bido igbu nd̄i mmadu. **8** Mgbe ha no na-egbu nd̄i mmadu maqb̄u naan̄i m fod̄ur̄, adara m n'ala kpuchie ihu m, tie mkpu akwa, si, “Ewoo, Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi! I ga-esite n'oke iwe i na-eweso Jerusalem bibie ihe niile fod̄ur̄ n'Izrel?” **9** O sıri m, “Mmehie niile nke ulo Izrel na Juda di ukwuu rie nne. Ala niile juputakwara n'obara nd̄i egburu, obodo juputakwara n'ikpe ikpe na-ezigh̄i ezi. N'ihi na ha na-as̄i, ‘Onyenwe anyi esitel a n'ala anyi wezuga onwe ya. Ọ d̄ighi ihe Onyenwe anyi na-ah̄u.’” **10** N'ihi ya, agagh̄i m ahap̄u ha, agakwaghi m enwe ọm̄iiko n'ah̄u ha. Aga m akwughachi ha n'ihi ihe oj̄o niile ha mere.” **11** Mgbe ah̄u, nwoke ah̄u yi uwe

akwa ocha, nke nya akpa nke ihe e ji ede akwukwo dì n'ime ya, loğhachiri si, "Aruchaala m ɔru i nyere m ịrụ."

10 Mgbe ahụ, elere m anya hụ ocheeze ọma e ji nkume safafia wuo ka ọ pütara ihe na mbara eluigwe, n'elu ebe ahụ isi cherubim ndị ahụ dì. **2** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị siri nwoke ahụ yi uwe akwa ocha, "Baa n'etiti ükwu ụgbopalahụ di n'okpuru cherubim ndị ahụ. Site n'etiti cherubim ndị ahụ kpojuo icheku ọkụ nke na-ere ere n'aka gi, fesachaa ha n'ime obodo ahụ niile." Ọ bara n'ime ka m n'ele ya anya. **3** Cherubim ndị ahụ na-eguzo n'akukụ ndịda nke ulonṣo ahụ mgbe nwoke ahụ banyere. Igwe ojii juputakwara n'ogige ime ulonṣo ahụ. **4** Mgbe ahụ, ebube Onyenwe anyị sitere n'elu cherubim bilie, bịa guzo n'ọnụ ụzo ulonṣo ahụ. Ulonṣo ahụ juputakwara n'igwe ojii, ihe nke ebube Onyenwe anyị juputakwara n'ogige ulonṣo ahụ. **5** Uzụ nke nku cherubim ndị ahụ na-eeme díkwa ka olu Chineke Onye pürü ime ihe niile. A na-anukwa uzụ nku ndị ahụ n'ogige ulonṣo ahụ dì n'ezı. **6** Mgbe Onyenwe anyị nyere nwoke ahụ yi uwe ezi akwa ocha iwu, si, "Gaa n'etiti cherubim ahụ guta ụfodụ icheku ọkụ di n'etiti wịjịlụ ụgbopalahụ," nwoke ahụ banyere guzo n'akukụ otu wịjịlụ ahụ. **7** Mgbe ahụ, otu n'ime ndị cherubim ahụ setipurụ aka ya n'ebé ọkụ ahụ dì n'etiti ha. O gütara ụfodụ icheku ọkụ tinye n'aka nwoke ahụ yi uwe akwa ocha onye weere ya pụo. **8** N'okpuru nku ndị cherubim ahụ ka a na-ahụta ihe yiri aka mmadu. **9** Elere m anya hụ wịjịlụ anō, nke dì n'akukụ cherubim ndị ahụ. Cherubim ọbụla nwere otu wịjịlụ n'akukụ ya. Wịjịlụ ndị a niile na-egbu maramara díka nkume beril. **10** Wịjịlụ anō ndị ahụ yiri onwe ha. Nke ọbụla n'ime ha díka wịjịlụ a runyere n'etiti wịjịlụ ozo. **11** Mgbe ha na-aga, ha niile na-eche ihu n'akukụ ọbụla nke cherubim ndị ahụ chere ihu. Wịjịlụ ndị a adighị echigharị echigharị mgbe cherubim ndị a na-agaghari. Kama ebe isi cherubim ndị ahụ chere ihu ka wịjịlụ ndị ahụ na-aga. Ha adighị elekwa anya n'azụ díka ha na-aga. **12** Gburugburu ha, n'anụ ahụ ha niile, ma n'azụ ha, ma n'aka ha, ma na nku ha, ma na wịjịlụ ndị ahụ, ihe juputara ha bụ anya. Anya dì n'akukụ ha niile. **13** Aha m n'uru a na-akpọ wịjịlụ ndị ahụ bụ, Ogba gburugburu. **14** Nke ọbụla n'ime cherubim ndị a nwere ihu anō. Ihu nke mbụ díka ihu cherub. Nke abụdụ díka ihu mmadu; nke ato díka ihu ọdụm, ma nke anō díka ihu ugo. **15** Mgbe ahụ, Cherubim ndị ahụ buliri onwe ha elu. Ndị a bụ ihe ndị ahụ dì ndụ nke m hụrụ na mbụ n'akukụ osimiri Keba. **16** Mgbe cherubim ndị ahụ na-aga, wịjịlụ ndị ahụ dì n'akukụ ha na-eso ha na-aga. Mgbe ha na-achili nku ha i si n'ala bulie onwe ha elu, wịjịlụ ha na-anogidekwa n'akukụ ha. **17** Mgbe cherubim ndị ahụ guzoro n'otu ebe, wịjịlụ ahụ na-eguzokwa. Mgbe ha na-ebuli onwe ha elu, wịjịlụ ndị ahụ na-ebulikwa onwe ha elu, n'ihi na mmuɔ nke ihe ahụ dì ndụ dì n'ime ha. **18** Emesịa, ebube nke Onyenwe anyị sitere na mbata onu ụzo ulonṣo ahụ pụo, gaa guzo n'elu cherubim ndị ahụ. **19** Mgbe m nọ na-ele anya, cherubim ahụ gbasapụrụ nku ha felie, wịjịlụ ha niile díkwa n'akukụ ha. Ha guzoro na mbata onu ụzo nke di n'akukụ ọwụwa anyanwu nke ụlo Onyenwe anyị, na ebube nke Chineke nke Izrel díkwa n'elu ha. **20** Ndị a bụ ihe ndị ahụ dì ndụ, nke m hụrụ n'okpuru Chineke Izrel n'akukụ osimiri Keba, amatara m na ha bụ cherubim. **21** Nke ọbụla n'ime ha nwere ihu anō na nku anō, na ihe yiri aka mmadu n'okpuru nku ha. **22** Ihu ha yikwara ihu ihe ndị ahụ m hụrụ n'akukụ

osimiri Keba. Nke ọbụla na-agakwa ije n'ihi ihu na-eleghị anya n'azụ.

11 Mgbe ahụ, Mmụ nke Chineke buliri m mee ka m bijaruo n'ọnụ ụzo ama ụlo Onyenwe anyị, nke dì n'akukụ ọwụwa anyanwu. N'ebé ahụ, n'oghore nke ọnụ ụzo ama ahụ, ahụrụ m iri mmadu abụo na ise. Ahukwara m n'etiti ha, Jaazaraya nwa Azoa na Pelataya nwa Benaya, bụ ndịsị ndị Izrel. **2** O sịrị m, "Nwa nke mmadu, ndị a bụ ndị ikom na-agba izu ajọ ihe, na-enyekwa ndumodụ ojoo niile a na-enye n'obodo a. **3** Ha na-asị, 'Oge a ga-ewuzi ụlo ndị ahụ o dighị nso? Obodo a bụ ite igwe, anyị onwe anyị bükwa anụ dì n'ime ya.' **4** N'ihi ya, nwa nke mmadu, buo amụma megide ha." **5** Mgbe ahụ, Mmụ nke Onyenwe anyị bjakwasịrị m sị m kwuo, "Otu a ka Onyenwe anyị sịrị: otu a ka unu na-ekwukwa, unu ndị ndu ụlo Izrel, ma amaara m ihe unu bụ n'uche. **6** Unu egbuola ötütü mmadu n'ime obodo a, meeckwa ka okporozi ọya juputa n'ozu ndị nwụrụ anwu. **7** "N'ihi ya ka Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị jì sị, ozu ndị ahụ niile togbo n'okporozi obodo unu bụ anụ ndị ahụ unu gburu egbu, obodo a bükwa ite. Ma aga m eme ka unu site n'ime ya pụta. **8** Mma agha ahụ unu na-atụ egwu ya ka m ga-eme ka ọ bjakwasị unu. Otu a ka Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwubiri ya. **9** Aga m esitekwa n'etiti ya kpoputa unu, were unu nyefee n'aka ndị mba ozo, ma kpekwá unu ikpe. **10** Unu ga-ada site na mma agha. Ọ bụ n'oke ala Izrel niile ka m ga-anö kpee unu ikpe. Mgbe ahụ, unu ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe anyị. **11** E, obodo a agaghị abụrụ unu ite. Unu agaghị anokwa n'ime ya díka anụ. Aga m ekpe unu ikpe n'oke ala Izrel niile. **12** Mgbe ahụ, unu ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe anyị. N'ihi na unu bụ ndị na-enupu isi site n'iwu m na ụkpuru m. Ma unu na-agbaso nzô ükwu nke mba ndị ahụ niile gbara unu gburugburu." **13** Mgbe m ka nọ na-ebu amụma, Pelataya nwa Benaya nwụrụ. Mụ onwe m kpuo ihu m n'ala kwaakwa sị, "Ewoo, Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị i ga-ebibị ndị niile fodđuru n'ala Izrel?" **14** Okwu Onyenwe anyị ruru m ntị, si, **15** "Nwa nke mmadu, ümụ nke nna gi, ọ buladi ümunnà gi, na ndị mgba-pụta gi na ezinaölü Izrel niile, ọ bụ ha ka ndị bi na Jerusalem sịrị, 'Ha esitela n'ebé Onyenwe anyị nọ gaa ebe dì anya, ọ bükwa anyị ka enyere ala nke a ka ọ burụ ihe nwetä anyị;' **16** "N'ihi nke a, kwuo, 'Otu a ka Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị na-asị, N'agbanyeghi na m zipurụ ha gaa ebe dì anya n'etiti mba dì iche iche, chusakwaa ha n'etiti ala dì iche iche, ma nwa mgbe ntia, a bùrụ m ha ebe dì nsọ n'ala niile ahụ bụ ebe ha gara.' **17** "Ya mere kwuo, 'Nke a bụ ihe Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị na-ekwu: Aga m achikötakwa unu ọnụ ozo, site n'obodo niile bụ ebe unu gbasara, nyeghachikwa unu ala Izrel.' **18** "Ha ga-aloghachi n'ebé ahụ, sitekwa n'etiti ya wezuga oyiyi ihe arụ niile, na arụsi niile bükwa ihe arụ. **19** Aga m enyekwa ha otu obi, tinyekwa mmuɔ ọhụrụ n'ime ha. Aga m ewepụ site n'ime ha obi kpọro nkụ ma nye ha obi nke anụ ahụ. **20** Nke a ga-eme ka ha soro ụkpuru m na iwu m niile, leziekwa anya idebe ha. Ha ga-abụ ndị nke m, mụ onwe m ga-abükwa Chineke ha. **21** Ma banyere ndị ahụ obi ha na-agbaso ihe ojoo n la ihe niile rụrụ arụ, mmechie ha ka m ga-atükwasị n'isi ha; otu a ka Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwubiri ya." **22** Mgbe ahụ, cherubim ndị ahụ weliri nku ha elu, wịjịlụ ndị ahụ díkwa n'akukụ ha ma ebube

nke Chineke nke Izrel guzokwa n'elu ha. **23** Ebube Onyenwe anyi sitere n'etiti obodo ahu rigoo, guzo n'elu ugwu, n'akuku Ọwụwa anyanwu. **24** N'ime ọhụ, Mmụo nke Chineke buliri m elu bubata m na Kaldia, ebe ndị a dokpuṇụ gaa mba ozø no. Otu a ka ọhụ m hụru si hapụ m. **25** Agwakwara m ndị niile ahụ e mere ka ha jee biri na mba ozø ihe niile nke Onyenwe anyi gosiri m.

12 Okwu Onyenwe anyi ruru m ntị, sị, **2** "Nwa nke mmapadụ, i bi n'etiti ndị na-enupu isi, ndị nwere anya ihụ ozø ma ha adighị ahụ; ndị nwere ntị ịnụ ihe ma ha adighị anụ ihe, n'ihi na ha bụ ndị nnupu isi. **3** "Ya mere, nwa nke mmapadụ, kwakötaa ngwongwo ulo gi maka i ga biri n'ala ozø, mee nke a n'ehihie dika ha na-ele gi anya, hapụ ulo gi gaa n'ebe ozø. Ma eleghị anya ha ga-aghọta, ọ bụ ezie na ha bụ ndị nnupu isi. **4** Kwaputa ngwongwo gi n'ezí n'ehihie ka ha hụ ya. Ma hapụ ulo gi n'abalị dika ndị na-agba ọṣo ndụ si eme, mgbe ha na-amalite ije ha, nke iga ibi n'ala ozø. **5** Mgbe ha na-ele gi anya, gwupuo mgbidi, site na ya kwara ngwongwo gi puo. **6** Mgbe ha nọ na-ele gi anya, bulie ibu gi, tulkwasị ya n'ubu gi, puo gawa n'ime ọchichiri, kpuchie ihu gi, ka i ghara ihu ala ahụ anya. N'ihi na emela m gi ihe iřibama nye ulo Izrel niile." **7** Emere m ihe e nyere m n'iwu. Ebuputara m ngwongwo m n'ehihie, jikota ha maka igba ọṣo ndụ. N'anyasi, ejị m aka m gwuo ọnụ na mgbidi ahụ. Ebukwasirị m ngwongwo m n'ubu, bulie ije n'ime ọchichiri mgbe ha nọ na-ele m anya. **8** N'utụtụ echị ya, okwu Onyenwe anyi bjakwutere m, **9** "Nwa nke mmapadụ, ọ bụ na ulo Izrel ndị nnupu isi ahụ ajụbeghi gi, 'o lee ihe i na-eme?' **10** "Gwa ha, 'Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru: Amuma a bụ maka onyeisi nọ na Jerusalem, n'ulọ Izrel niile nökwa ebe ahụ.' **11** Sị ha, 'Mụ onwe m bụ ihe ama nye unu.' Dika m mere, otu a kwa ka a ga-eme nye ha. Ha ga-aga na mba ozø biri ka ndị a dọtarị n'agha. **12** "Nwa eze nke nọ n'etiti ha ga-amaburu ibu ya n'ubu puo n'ochichiri, ọ ga-egwupụ mgbidi aja nke obodo site n'ebe ahụ puo. Ọ ga-ekpuchikwa ihu ya ka ọ ghara iji anya ya hụ obodo ahụ. **13** Ma aga m ejị ugbo m jide ya, meekwa ka ọ bjaruo Babilon bụ ala ndị Kaldia. Ebe ahụ ka ọ ga-anụ nwụo, ma ọ gaghi ahụ ya anya. **14** Ndị niile gbara ya gburugburu na ndị agha ya niile ka m ga-achusa n'ala niile, ọ bükwa mama agha ka m ga-amipuṇta jiri chụo ha ọṣo. **15** "Ha ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi, mgbe m chusachara ha n'etiti mba niile dị iche iche, fesaakwa ha n'ala niile. **16** Ma ọ bụ mmapadụ ole na ole n'ime ha ka m ga-edebé ndị site na mama agha, na unụw na ṡriana-efe efe. Ka ha nwее ike kọq akukọ ihe arụ niile ha n'etiti mba dị iche iche ebe ha gbagara ọṣo. Ha ga-amatakwa na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi." **17** Okwu Onyenwe anyi ruru m ntị, sị, **18** "Nwa nke mmapadụ, tuq egwu mgbie i na-eri nri gi. Jirikwa ihe ọtụtụ tütüpa mmiri ọtụnụ gi, dika a ga-asị na ọ bụ ihe ikpeazu i nwere. **19** I ga-asịkwa ndị bi n'ala ahụ, 'Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi na-ekwu banyere ndị bi na Jerusalem, n'ala nke Izrel, sị. Ha ga-eji ujo rie achicha ha, jirikwa obi ilo mmiri nụo mmiri ha, n'ihi na a ga-ekpochapụ ihe niile dị n'ala ha, n'ihi ihe ike nke ndị bi n'ime ya. **20** Obodo niile nke ndị mmapadụ bi n'ime ya ga-ala n'iyi, otu aka ahụ, ala unu niile ga-abụ ebe togborø na nkịtị. Mgbe ahụ, unu ga-amata na mụ onwe bụ Onyenwe anyi." **21** Okwu Onyenwe anyi ruru m ntị, sị, **22** "Nwa nke mmapadụ,

kedụ ihe ilu a na-atụ n'Izrel pütara, nke na-asị 'Ubuchi adịla oke anya, ọhụ niile aburukwala ihe na-enweghi isi?" **23** Gwa ha, 'Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi na-ekwu, Aga m eme ka ilu a kwụsi, ha agaghị atükwa ya dika ilu n'Izrel ozø.' Kama gwa ha, 'N'ubochị ahụ adịla nso mgbe ọhụ niile ga-emezu. **24** N'ihi na agaghị enwekwà ọhụ ugħa ozø, maqbù iju ase ire uto n'etiti ulo Izrel. **25** Ma mụ onwe m bụ Onyenwe anyi ga-ekwu ihe m zubere. Ihe ọbula m kwuru ga-emezu na-atufughi oge. N'ihi na ọ bụ n'oge unu dị ndụ, unu ndị nnupu isi, ka m ga-emezu ihe ọbula bụ nke m kwuru. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwubiri ya.'" **26** Okwu nke Onyenwe anyi bjakwutere m, **27** "Nwa nke mmapadụ, lee, ulo nke Izrel na-asị, 'Ohụ niile ọ na-ahụ bụ maka ọtụtụ afo dị n'ihi, amuma ya bükwa maka oge na-abia n'ihi.' **28** "N'ihi ya, gwa ha, 'Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi sıri, ọ dighikwa okwu m nke a ga-atufu oge ozø n'ime ya, ihe ọbula m kwuru ka a ga-emezu. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwubiri ya.'"

13 Okwu Onyenwe anyi ruru m ntị, sị, **2** "Nwa nke mmapadụ, buo amuma megide ndị amuma nke Izrel ndị na-ebu amuma ugbu a, gwa ndị amuma ahụ na-ekwu ihe sitere ha n'uche: 'N'urunụ okwu nke Onyenwe anyi. **3** Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru, Ahuhu ga-adiri ndị amuma nzuzu ndị na-agbaso mmụo nke onwe ha, ndị ọ dighi ihe ha na-ahụ. **4** Gị Izrel, lee, ndị amuma gi niile dị ka nkịta ọhịa bi na mkpomkpọ ebe. **5** Unu arigobeghi na oghere juputara na mgbidi maqbù ruzie mgbidi aja ndị ahụ maka nchekwa ndị Izrel ka o nwee ike kwudosie ike n'ubochị agha nke Onyenwe anyi. **6** Ọhụ ha bụ ugħa, otu a, iju ase ha bükwa ugħa, ha na-asị, "Onyenwe anyi kwuputara," ebe Onyenwe anyi ezipugħi ha, ha na-agakwa n'ihi na-atụ anya ka o mezuo okwu ha. **7** Ọ bugħi ọhụ ugħa ka unu hụru, ọ bugħikwa okwu iju ase ugħa ka unu kwuru, mgbe unu na-asị, "Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara," n'agbanyegħi na mụ onwe m ekwugħi okwu? **8** "N'ihi ya, Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi sıri, aga m ebibi unu n'ihi okwu ugħa na ọhụ ugħa unu niile. Edoola m onwe m imegide unu, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwubiri. **9** Aka m ga-emegide ndị amuma niile ahụ bụ ndị na-ahụ ọhụ ugħa, na-agbawka afa ugħa. Ha a gagħi esonye na otu oġbako ndị m maqbù buru ndị agunyekorò n'akwukwò ndekota aha ulo nke Izrel, ha agaghị abawka n'ala ndị Izrel. Mgbe ahụ unu ga-amata na mụ onwe m bụ Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi. **10** "N'ihi na ha eduhielia ndị m, mgbe ha na-asị, "Udo," ebe udo na-adighi, n'ihi na mgbie e wuru mgbidi na-esighi ike, ndị amuma ndị a jara ha mma, werekwa nzu techie ya. **11** Ya mere, gwa ndị ahụ jiri nzu techie mgbidi ahụ na o ga-ada. Oke mmiri ozuzo nke ga-ezobiga oke ga-ezo, aga m ezitekwa mkpuru mmiri dị ukwuu nke ga-ada, na oke ifufe nke ga-akwada ya. **12** Mgbe mgbidi ahụ dara, ndị mmapadụ ọ gagħi aju, "Olee ebe mgbie ọcha ahụ i ji techie ya di?" **13** "Ya mere, Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru, aga m ejị oke ifufe nke ọtụnụ m, na oke mmiri ozuzo nke iwe m, ma oke akummiri nke oke iwe m mebie ya. **14** Aga m akwada mgbidi ahụ unu tere nzu, aga m emekwa ka ọ daruo ala nke ga-eme ka ahụ ntqala ya anya; ọ ga-adakwasikwa unu, gwepija unu. Mgbe ọ dara ọ ga-egbuchaṇu unu niile; unu ga-amatakwa na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi.

15 Otu a ka m ga-esi gosipuṭa iwe m n'ebé mgbidi ahú no, na n'ahú ndí ahú ji nzú techie ya. Aga m asi unu, "Mgbidi ahú adighikwa, otu a ka o díkwa ndí ahú ji nzú techie ya, **16** bù ndí amúma Izrel ndí ahú buru amúma nye Jerusalem, ndí hukwara ya ohú udo mgbe udo na-adighí, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyí kwubiri." **17** "Ma ubgu a, gi nwa nke mmadu, chee ihu n'ebé umúada ndí unu no, ndí nke na-ebu amúma dí ka o si si ha n'obi püta. Buo amúma megide ha **18** sì, 'Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyí na-ekwu, Ahuhú dírì ndí inyom na-adunye ogwú mgbaasi na nkwoji aka ha na-emekwa akwa mgbokwasí nke ikpuchi isi maka ndí mmadu dí iche iche, iji raata ha. Unu si añaā chee na unu ga-echebe ndú unu mgbe unu buru uzó mee ka ndí m maa n'onya? **19** Unu emeela ka m ghara idí nsò n'etiti ndí m, n'ihi mkpoju aka oka balí na iberibe achicha ole na ole. N'ihi ya, unu emeela ka ha nwuo bu ndí na-ekwesighi iñwú anwú. Unu edebekwala ha ndú bu ndí na-ekwesighi idí ndú, site n'okwu ugħha unu na-agwa ndí m, bu ndí na-aħna ntí n'okwu ugħha. **20** "N'ihi nke a, Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyí na-ekwu, ana m emegide ogwú mgbaasi niile nke unu ji achu nta mkpuruobi ndí m díka nnunu. Aga m adowapu ha site n'aka unu, naputakwa ndí m, bu ndí unu ji n'onya dí ka nnunu e tinitye n'ulø akpara akpa. **21** Aga m adowa akwa mgbokwasí ogwú unu, naputa ndí m site n'aka unu. Ha agagħi amakwa n'onya nke ike unu oqo. N'uzo dí otu a unu ga-amatakwa na mu onwe m bù Onyenwe anyí. **22** N'ihi na ugħha unu emeela ka obi ndí ezi omume daa mba, mgbe ə na-abugħi uche m na ihe dí otu a ga-eme. Ma unu emeela ka obi ndí ajo omume sie ike site na nkwa ogologo ndú unu kwere ha, mee ka ha ghara isite n'uzo oqo ha chegharja ma zoputa ndú ha. **23** N'ihi nke a, unu agagħi ahukwa ohu ugħha oqo, maqbū għbaa afa. M ga-anaputa ndí nke m site n'aka unu. Mgbe ahú unu ga-amata na mu onwe m bù Onyenwe anyí."

14 Ufodu n'ime ndí okeny Izrel bjakwutere m, nödú ala n'ihi m. **2** Mgbe ahú okwu Onyenwe anyí ruru m ntí, **3** "Nwa nke mmadu, ndí ikom ndí a na-efe aruṣi n'ime obi ha, ma tinyekwa ihe iżu ngongó nke ajo omume ya n'ihi ha. Aga m ekwenye ka ha juta m ase obula? **4** Ya mere, gwa ha okwu sì ha 'Nke a bù ihe Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyí kwurru: Mgbe onye Izrel obula na-agħas-o aruṣi n'obi ya, nke na-ekwewka ka aruṣi ndí a na-eduba ya na mmieħie, bjakwutere onye amúma iżjuta ya ase, mu onwe m bù Onyenwe anyí ga-aza onye ahu díka o si dí, ya bu díka ġħaqqa nke aruṣi ya niile si dí. **5** N'uzo dí otu a ka m ga-esi nwetaghħachikwa obi ndí Izrel niile bu ndí si n'ebé m nox wezuga onwe ha, ma malite ife aruṣi." **6** "N'ihi ya, gwa ulø Izrel, 'Ihe ndí a ka Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyí na-ekwu, Cheghjarjan! Sitenu n'ife aruṣi unu niile chigharja, jukwanu omume unu niile rħu aru. **7** "N'ihi na onye obula n'ulø Izrel maqbū onye obula n'ime ndí obia bi n'ala Izrel, nke kewapuṛu onwe ya site n'iso m, si otu a mee ka aruṣi ə na-efe baa ya n'obi, nke na-etinye ihe iżu ngongo ajo omume n'ihi ha, meħħa, gawkwura onye amúma maka isite n'aka ya iżjuta m ase, mu onwe m bù Onyenwe anyí ga-azaghachha. **8** Aga m edokwa onwe m imegide ha, mee ka ha bürü ihe imma tu na ilu nye ndí oqo. Aga m esitekw a n'etiti ndí m wezuga ha. Mgbe ahú, unu ga-amata na mu onwe m bù Onyenwe anyí. **9** "O bürü na arafuo onye amúma ahú ka o

buo amúma, o bù mu onwe m bù Onyenwe anyí rafuru onye amúma ahú. Aga m esetipu aka m megide ya, bipükwa ya site n'etiti ndí m, bù Izrel. **10** Ha ga-ata ahuhu n'ihi mmehie ikpe əmumha, dika ikpe əmumha dírj onye na-ajú ase, otu a ka ə ga-adikkwa nye onye amúma ugħha ahú. **11** Mgbe ahú, umu Izrel agagħi esitekwa n'iso m kpafuo oqo. Ha agakwagħi eji mmehie merqu onwe ha, kama ha ga-abu ndí m, mu onwe m ga-abukwa Chinkeha. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyí kwuputara ya." **12** Okwu Onyenwe anyí ruru m ntí, sì, **13** "Nwa nke mmadu, o bürü na ndí bi n'ala emeħie megide m, site n'ekwesighi ntukwsaq obi ha, o bürü na m esetipu aka m mee ka oke ənwendu bjakwasi ha, o bürükwa na m emee ka mmadu na anumanu niile di n'ala a nwuċħasja, **14** a sikkwa na Noa, Daniel na Job bi n'etiti ya, ha ga-azoputa naanī onwe ha n'ezi omume ha. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyí kwubiri ya. **15** "Asi na m eziga anu əħġi oqo ka ha bija bibie ala ahú, mee ka ə għoq ebegħi togbor n'efu meekwa ka mmadu obula ghara i site n'ime ya gafee n'ihi anu əħġi ndí ahú, **16** dika m na-adju ndú ka Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyí na-ekwu, o bürükwarji na ndí ikom ato ndí a n'ebé a, ha agagħi anaputa o bulađi umentha ha ndí nwoke maqbū umentha ha ndí nwanyi site n'ila n'ihi. Naanī ha ka a ga-azoputa, ma ala ahú ga-abu ihe togbor n'efu. **17** "O bürü na a sì na m mere ka mma agha bjakwasi ala ahú, m sì, 'Ka mma agha gabiga site n'ala ahú niile għburugħburu,' ma għbu mmadu na anumanu niile di n'ime ya, **18** dika m na-adju ndú, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyí kwubiri, a sikkwarji na ndí ikom ato ndí a n'ala ahú, ha agagħi anaputa umentha ha ndí ikom na umentha ha ndí inyom site n'ila n'ihi. Kama, o bù naanī ha onwe ha ka a ga-anaputa. **19** "Ozokwa, o bürü na m eziga oke iwe m site n'ajo ərija na-efe efe, o bürü na ərija ahu egħbu mmadu na anumanu ha niile, **20** dika m na-adju ndú, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyí kwubiri, a sikkwa na Noa, Daniel na Job bi n'ime ya, ha agagħi anaputa umentha ha ndí ikom maqbū ndí inyom site n'ila n'ihi. Ha ga-azoputa naanī onwe ha n'ezi omume ha. **21** "N'ihi na otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyí kwurru, a ga-esi añaā naputa ya, mgħe m zipur użo ikpe m anq dí oke egwu nke na-echere Jerusalem. Ikpe ndí a bù: mma agha na ənwendu, anu əħġi oqo na-adogbu adogbu na ərija na-efe efe, ka ha għbuxapu mmadu na anumanu niile di n'ime ya. **22** Ma a ga-enweta əfodu ndí ga-afodu ndú, bù umentha unu ndí nwoke na ndí nwanyi, ndí a ga-anaputa site n'ahħħu ndí a. Ha ga-abjaktwute unu. Mgħe unu hħarru omume ha, na obibi ndú ha, ha ga-abu umentha ha ndí nħażżeen. **23** A ga-akasjika unu obi mgħe unu hħarru omume ha na obibi ndú ha, unu ga-amatakwa na ə bughxi n'efu ka m mere ka ihe ndí a niile dakwasaq ha." Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyí kwubiri ya.

15 Okwu Onyenwe anyí ruru m ntí, sì, **2** "Nwa nke mmadu, olee, użo osisi vajni si püo iħe site n'alaka osisi ndí oqo dí n'ime oke əħġi? **3** A na-esi n'ime osisi ya were mepu ta iħe obula bara uru? O bù site na ya ka a na-esi emepu ta osisi nke e ji ekonye iħe? **4** Urhu ha barra bù jji ha menye oqki. Ma mgħe isi ya abu repiżi, mgħe etiti ya rekwaro oqki, o nwre iħe oqo mmadu nwre ike iji ja mee? **5** O bürü na ə bagħi uru mgħe zuruoke, a ga-esi aña were ya mepu iħe bara uru mgħbe oqki repijsirja ya, o għoq unyi? **6** "N'ihi ya, ihe ndí a ka

Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi na-ekwu, dika m sitere n'etiti ohia niile weputa osisi vainj nyi ka o buru nku e ji emenyeku, otu a ka m ga-esi mesoo ndi bi na Jerusalem. **7** Aga m echie ihu m imigide ha. O bu ezie na ha esitela n'okpu puta, ma okpu ga-erepiha. Unu ga-amata na mu onwe m bu Onyenwe anyi, mgbe m guzoro onwe m megide ha. **8** Aga m emekwa ka ala ha togboror n'efu, n'ihi na ha bu ndi na-ekwesighi ntukwasigi obi. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri.

16 Okwu nke Onyenwe anyi bjakwutere m, **2** "Nwa nke mmadu, gwa Jerusalem okwu mee ka o mara banyere ndu ya niile rurupuru aru **3** si ya, 'Ihe ndi a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi na-agwa Jerusalem: Iputa utesi gi na omummu gi bu n'ala ndi Kenan; nna gi bu onye Amori, nne gi bu onye Het. **4** N'ubochi ahu a mruji gi, ebeghi otubo gi, o dighi onye lekotara gi maqbuj jiri mmiri saa gi ahu i sachapu gi unyi maqbuj tee gi nnu, maqbuj jiri akwa kechiegi. **5** O dighi onye nwere obi ebere n'ebe i n'o. O dighi onye ihe banyere gi meturu n'obi, o dikwaghị onye lekotara gi. Kama n'ubochi ahu a mruji gi a tuturu gi n'ohija, n'ihi na-eledara gi anya. **6** "Ma mgbe m si n'ebe ahu i togbo na-agafe, ahuru m gi ka i chiliri ukwu gi, obara jukwara gi ahu, dika i dina n'ime obara gi. N'oge ahu, ihe pürü m n'onu bu, "Dì ndu." **7** Emere m ka i too dika osisi na-eto eto n'ime ohija. I tolitere, too ogologo ma tozu oke na nwanyi, i kpuru ara, agiri isi gi pukwara, ma gi onwe gi gba otu. **8** "Emesia, a gafere m n'akukwu gi, mgbe m lere gi anya ahuru m na i tozuola onye mmadu ga-ahu n'anya. A gbasapuru m akukwu akwa m n'ahu gi, jiri ya kpuchie otu gi. Ahuru m gi iyi, mu na gi gbara ndu, i ghokwara nke m. Ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuputara. **9** "Eji m mmiri saa gi ahu, sachapu obara di gi n'ahu, teekwa gi mmanu. **10** Enyere m gi akwa ocha na uwe a kpara nke oma, nke i jikpuchie ahu gi. Nyekwa gi akpukpokwu e ji ezi akpukpokwu kwa, jirikwa ezi akwa ocha na uwe ndi di oke onyu kpuchie gi. **11** Einyere m gi ihe icho mma, tineyolaaka n'aka gi, nakwa olaolu n'olu gi. **12** Etinyekwara m gi ola n'im, tiney gi olantai abu na ntij gi, na okpueze mara mma n'isi gi. **13** Eji ihe icho mma olaocha na olaedo choq gi mma. Uwe gi bukwara uwe ezi akwa ocha, uwe di oke onyu, na uwe a kpara nke oma. Nri i na-eri bu utu oka a yochaziri nke oma, na mmanu aru, na mmanu oliv. Mma gi putaziri ihe nke oma, i ruo ogo ibju eze nwanyi. **14** Aha gi dara uda nke ukwuu n'etiti mba di iche ihe n'ihi mma gi, nke zuruoke site n'ebube ahu bu nke m tukwasirji gi. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuputara. **15** "Ma i tukwasirji mma gi obi, jiri n'ihi na a mara aha gi ghoq onye akwuna. I wekwaara onwe gi nye nwoke obuha gabigara mee ka mma gi buru nke ya. **16** I were uwe gi ufodu, meere onwe gi ebe di iche ihe di elu nke turupu agwa, ebe doziri ihe ndinna ikwa iko gi. Ihe di otu a emetubeghi mbu, ha ekwesikwaghị ime mgbe obuha. **17** I chirij olaocha na olaedo ndi ahu mara mma, bu nke m nyere gi, were ha kpuoror onwe gi oyiyi nwoke di iche ihe, ndi i na-akpo isiala nye. N'uzo di otu a ka gi na ha si na-akwako iko. **18** Uwe oma ahu a kpara akpa ka i jikpuchie ha. Mmanu m na uda m na-esi isi utu ka i chere n'ihi ha dika onyinye. **19** Ozokwa, utu oka oma, mmanu oliv na mmanu aru, nri ndi m nyere gi ka i rie, ka i ji chuo aja na-esi isi utu n'ihi ha. Otu a ka o si di, ka Onyenwe anyi Onyenwe anyi kwuputara. **20**

"Umụ niile i mutaara m, nwoke na nwanyi, ka i ji chuo arusi gi aja ka ha rie. O bu na igba akwuna gi ezughiri gi? **21** Ma i gburu umu m, jiri ha chuo aja nye arusi! **22** N'oge ndi a niile i na-akwa iko, na-eme ihe aru ndi a niile, o metubeghi gi n'obi ka i cheta ubochi niile ndi ahu i bu nwantakiri, mgbe i no na-agba otu, mgbe obara juputara gi n'ahu. **23** "Ahuhu, ahuhu, ga-adiri gi, ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri. Tinyekwara ajo omume gi niile, **24** i wuuru arusi gi ulo ebe ikwa iko, wuokwa ulo arusi ndi ozogwu n'akukwu okporozu niile. **25** I wuuru onwe gi ebe ichu aje a wuliri elu di iche ihe n'isi uzor niile, si otu a meru mma gi. N'ebi ahu ka i na-anu na-emeghere onye obuha gafetara ukwu gi abu, mee ka ikwa iko gi na-amupbanye. **26** I kwasoro ndi ijipti bu ndi agbataobi gi iko, ndi anuahu ha di ukwuu. I si otu a mee ka iwe di ukwuu wee m megide ikwa iko gi nke na-abu uba. **27** N'ihi ya, esetipuru m aka megide gi, e webilatara m oke ala gi ka o di ntakiri, ewere m gi nyefee oke ochichio nke ndi iro gi, bu ndi inyom Filistia, ndi ihere mere n'ihi omume gi niile ruru unyi. **28** Gi na ndi Asiria akwaala iko, n'ihi na afodighi eju gi. O bulaadi mgbe nke a gasiri, i bukwara onwe na-enweghi afod ojuju. **29** I mere ka ikwa iko gi mubaa ruo ala ndi Kaldja, mba ahu izu ahia doro anya. Ma obuladi na nke a afodujughikwa gi. **30** "Iwe m di okwu megide gi, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuputara. Mgbe i na-eme ihe ndi a, i na-eme ha mnogu di ka onye akwuna nke ihere adighi eme. **31** Mgbe i rurupuru ulo arusi n'isi uzor niile, wuokwa ulo ikwa iko gi na mbara uzor niile, i meghii ya dika akwuna, n'ihi na i juru inara ndi gi na ha kwara iko ego obuha. **32** "N'ezie, i bu nwanyi na-akwa iko ma i no na di, onye na-anabata ndi ikom ozogwu karja di ya! **33** Ndị akwuna niile na-anata onyinye, ma gi onwe gi na-enye ndi ikom niile huru gi n'anya onyinye, inye ha ngari ka ha bjakwute gi site n'ebe niile bjakwute gi n'ihi igba akwuna gi. **34** N'ihi ya, i di iche n'etiti ndi inyom ndi ozogwu n'udị igba akwuna gi, o nweghi onye na-agboso gi na-arịo gi maka ikwaso gi iko. I kwuru ugwo ma o nweghi ugwo a kwuru gi, n'uzo di otu a i di iche. **35** "N'ihi nke a, gi nwanyi akwuna, nuru okwu Onyenwe anyi! **36** Nke a bu ihe Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru, N'ihi na i wupuru agu nke anu ahu gi, kpugheekwa otu gi n'ikwa iko gi nke gi na ndi i huru n'anya na-akwa, na n'ihi arusi gi niile rurupuru aru, nakwa n'ihi na i nyere ha obara umu gi, **37** n'ihi ya, aga m achikota ndi niile bu ndi ahu niile i huru n'anya, ndi gi na ha na-enwe obi utu, ndi i huru n'anya, ma ndi i kporo asi. Aga m achikota ha site gburugburu gi imigide gi, gbaa gi otu n'ihi ha, ka ha hụ otu gi niile. **38** Aga m ati gi ahuhu a na-ata ndi inyom na-akwa iko, na ndi inyom na-egbu mmadu. Aga m eme ka ibo obuha nke onyuma m, ya na ekworo m, bjakwasigi. **39** Aga m enyefe gi n'aka ndi ahu i huru n'anya, bu otutu mba ahu di iche ihe. Ha ga-ebibi gi, kwada ulo ikwa iko gi, na ulo arusi gi niile di elu, gbaa gi otu, narakwa gi uwe gi niile, na ihe icho mma gi niile, hapu gi ka ihere mee gi. **40** Ha ga-akpota igwe mmadu ga-emegide gi, ndi ga-atu gi nkume, jirikwa mma agha ha bokasia gi. **41** Ha ga-agba ulo gi okwu ma takwaa gi ahuhu n'ihi otutu ndi inyom. Aga m ahukwa na i kwusiri ikwa iko i na-akwa, i gakwusikwa ikwu ugwo ahu i na-akwu ndi iko gi. **42** Mgbe ahu, oke iwe m megide gi ga-adaju, ekworo m ga-esite n'ebe i no gabiga. Aga m anoy nwayo gharakwa iwe iwe ozogwu. **43** "Ebe o bu na i chetaghị ubochi ndi ahu niile, mgbe i di n'agboghoobia,

ma i ji ihe ojoo ndi a niile i na-eme kpasuo m iwe. Ya mere, aghaghị m ikwughachi gi dika mmehie gi si di. O bu na i meghị omume ndi a rurụ aru, tinkyewara mmehie agu ịkwa iko? Q bụ ihe Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwubiri. 44 “Lee, onye obula na-atu ilu, ga-atu ilu a banyere gi si, “Otu o dì nne ka o dì nwa ya nwanyi.” 45 N’ezie, i di ka nne gi, n’ihi na nne gi kporo di ya na ụmụ ya asi. I díkwa ka ụmụnne gi ndi inyom. Ha na-apko di ha na ụmụ ha asi. N’ezie, nne gi bụ onye Het, nna gi bükwa onye Amorji. 46 Ada nne gi bụ Sameria, ya na ụmụ ya bi n’ugwu. Nwanne gi nwanyi nke nta bụ Sodom, ya na ụmụ ya bi n’ala ndịda. 47 Q bụighi naanị na i soro uzo ha niile, i riomiri omume ibi ndu aru ha niile, kama dika a ga-asi na nke a bụ ihe nta, n’uzo gi niile, i ghoro onye ruru aru karịa ha. 48 Ebe m na-adị ndu, ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru, Sodom na ụmụ ya ndi inyom emetübeghi ihe ndi a gi na ụmụ gi ndi inyom mere. 49 “Mmehie nwanne gi nwanyi Sodom bụ nganga, na umengwụ, na oke oriri. Ha jürü inyere ndi no na mkpa, na ndi agu no n’onu uzo ha aka. 50 Ha di elu n’obi ha, mee ihe aru n’ihu m. N’ihi ya, esitere m n’ihu m wezuga ha díka i hürü. 51 Q bùladị Sameria emerughị ọkara mmehie niile i mere. I meela ihe aru bara uba karịa nke ha mere, si otu a guo ụmụnne gi ndi inyom ka ndi ezi omume site n’ihe ndi a niile nke i mere. 52 Gi onwe gi buru ihe ihere gi, n’ihi na omume gi ekpeputala ụmụnne gi ndi inyom. N’ihi na mmehie gi di njo, díkwa ukwuu karịa nke ha, ha bụ ndi a gürü na ndi ezi omume karịa gi. Ya mere, ka ihere mee gi, burukwa onodu ihere gi, n’ihi na i meela ka a guo ụmụnne gi ndi inyom díka ndi ezi omume. 53 “Ma otu o dì, aga m eme ka oganihu nke Sodom na ụmụ ya ndi inyom, na oganihu nke Sameria na ụmụ ya ndi inyom, na oganihu nke gi díghachikwa n’etiti ha: 54 Ka i nwhee ike buru onodu ihere gi, ka iheremekwa gi n’ihi ihe niile i mere, n’ikasi ha obi. 55 Qozo ndi ụmụnne gi nwanyi bụ Sodom na Sameria na ụmụ ha ndi inyom ga-alotra n’onodu mbu ha; gi na ụmụ gi ndi inyom ga-alotakwa n’onodu mbu unu. 56 Ma i pughi emeghe onu gi kpoo aha nwanne gi nwanyi bụ Sodom n’ubochi nganga gi, 57 tupu e kpushie ajo omume gi. Q bùladị otu ahụ, ugbu a i bụ ihe ịkwa eme nye ndi ada Edom na ndi agbataobi ya niile, na ndi ada ndi Filistia. Ndị niile no gi gburugburu na-elelkwa gi anya. 58 I ga-anata ugwo ọru nke ịkwa iko gi, na ihe aru ndi ọzo i na-eme. Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya. 59 “Nke a bụ ihe Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi siri, Aga m akwughachi gi dika omume gi si di, n’ihi na i ledara iyi ahụ i n’uruanya site n’imebi ogbugba ndu ahụ. 60 Ma otu obula o si di, aga m edebezu nkwa ahụ niile m kwere gi mgbe i di na nwantakiri. Aga m eme ka ogbugba ndu ahụ di n’etiti mu na gi guzosie ike ruo ebighi ebi. 61 Mgbe ahụ, i ga-echeta uezgi niile, ma nwee ihere, mgbe m ga-ewere ụmụnne gi ndi inyom ndi ahụ tọro gi na ndi nke i tọro nye gi ha díka ụmụ, ma ọ bụighi n’ihi ogbugba ndu m. 62 Aga m eme ka ogbugba ndu mu na gi guzosie ike, i ga-amatakwa na mu onwe m bụ Onyenwe anyi. 63 Mgbe ahụ, aga m ekpuhiri gi ajo omume niile bu nke i mere. Ihire ga-eme gi mgbe i chetara ndu ojoo gi, i gaghị emeghekwa onu gi kwuo okwu n’ihi oke mweda n’ala gi. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwubiri.”

17 Okwu Onyenwe anyi ruru m ntị, si, 2 “Nwa nke mmadu, tọu ilu kowaara ụlo Izrel akuko ihe omuma atu. 3 Si ha, ‘Otù a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru, otu ugo nke nwere nku abụbu buru ibu, nke abụba ya türü agwa agwa ma díkwa ogologo, feere bija na Lebanon, tujiri onu onu osisi sida kachasi ibe ya ogologo. 4 Q kubipuru onu onu alaka osisi a, buru ya gaa n’ala ebe ọtụtu ndi na-azụ ahịa juru, kụo ya n’obodo ahụ. 5 “O sitekwara n’ala ahụ were otu mkpụrụ kụo ya n’ala mara nnqo ezi mma. Q kürü ya díka e si akụ osisi wilo n’akukụ ebe enwere uba mmiri. 6 Q díghi anya, mkpụrụ osisi ahụ gbara mgborogwu, too, ghogho osisi vajinị di mkpumkpu, nke na-awasa awasa, nke alaka ya niile chere ihu n’ebé ugo ahụ no. O nwekwara alaka siri ike, na akwukwó mara mma. 7 “Ma e nwekwara ugo ọzo, nke nwere nku sara mbara, nke juputara n’abuba. Mgbe ugo a bijara, osisi vajinị a gbasakwara mgborogwu ya na alaka ya, chee ugo ahụ ihu, ka ọ gbakwasị ya mmiri. 8 A kürü ya n’ebé ala di mma, n’akukụ ọtụtu mmiri, ka o nwhee ike wapuña ngalaba, mịa mkpụrụ, ghogokwa ezigbo vajinị mara mma.’ 9 “Si ha, ‘Otù a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru: Q ga-adịhukwa? Q bụ na agaghị ehupu mgborogwu ya niile, bipukwa mkpụrụ ya niile mee ka ọ kpónwụ? Ka akwukwó ndu niile nke na-epute ọhụrụ kpónwụ. Q gaghị ewekwa ogwe aka di ike maqbụ ọtụtu ndi mmadu ihoputa ya site na mgborogwu ya. 10 A kụola ya ma ọ ga-ektokwa? Q gaghị akpónwụ kpamkpam mgbe oke ifufe si n’owụwa anyanwụ feturu ya, kpónwuchakwa n’ala ebe ahụ ọ no pu?” 11 Mgbe ahụ, okwu Onyenwe anyi ruru m ntị, si, 12 “Ugbu a, gwa ndị nnupu isi ahụ, ‘unu maara ihe ilu a pütara?’ Si ha, ‘Lee, Babilon bijara na Jerusalem dokpụrụ eze ya na ndị ochiajị ya laa Babilon. 13 O were otu onye site n’ezinaulọ eze, ya na ya gbara ndu, bụ onye o mere ka o riọu iyi. O sitekwara n’ala ahụ bupụ ndi ndu obodo ahụ niile. 14 N’uzo di otu a, alaeze ahụ ghoro alaeze e wedara n’ala nke ukwuu, nke na-enweghịkwa ike ibili ọzo. Oganihu nke alaeze ahụ dabeere naanii na ndebe ha debere ogbugba ndu ahụ. 15 Ma o nupuru isi n’okpuru ya site n’iziga ndi ozi n’ijipt ka ha nye ya ọtụtu inyinya na ndi agha. Q ga-enwetakwa ihe ọ choro? Onye na-eme ihe di otu a, o puru igbanarị ntaramahụ? Q puru imebi ogbugba ndu ma gbalaga? 16 “N’ezie, díka mu onwe m na-adị ndu, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwubiri, ọ ga-anwụ na Babilon, n’ala nke eze ahụ mere ka ọ nökwasị n’ocheeze, bụ onye o ledara iñu iyi ya anya mebikwaa ogbugba ndu ya. 17 N’agbanyeghi igwe ndi agha ya siri ike, Fero agaghị enwe ike zoputa ya n’agha, mgbe ha ga-ewulite mgbedi agha, gwoakwa olulu mnchibido iji gbuo ọtụtu mmadu. 18 O leliri iñu iyi ahụ site n’imebi ogbugba ndu ahụ. N’ihi na o nyere aka ya n’ihe ibe ma gaa n’ihu mee ihe ndi a niile, mgbaapụ agaghị adịri ya. 19 “Ya mere, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi siri, Díka mu onwe m na-adị ndu, aga m akwughachi ya n’ihi nleda anya o ledara iñu iyi m nakwa n’ihi ogbugba ndu nke o mebir. 20 Aga m agbasa ugbu m n’uzo o si aga; onya m ga-amakwa ya. Aga m ewetakwa ya na Babilon, nödükwa n’ebé ahụ taa ya ahụhụ n’ihi na ọ kwasighị ntükwasị obi nye m. 21 Mma agha ka a ga-eji gbuo ndi agha ya niile na-agbapụ ọso, ndi niile fofdụ ka a ga-achusasi n’akukụ niile. Mgbe ahụ, i ga-amata na mu onwe m bụ Onyenwe anyi ekwuola ya. 22 “Ihe ndi a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru, Mu

onwe m ga-esi n'önü önö osisi kachası mma nké osisi sida kachası elu kürü ihe m ga-aku. Aga m esi n'önü önö osisi sida dí elu kürü alaka di nro, nké m ga-aku n'ugwu dí ezigbo elu. **23** O bụ n'elu ugwu niile nke Izrel ka m ga-akunye ya. O ga-awaputkwa alaka ya, mja mkpuru, bürükwa sida mra oke mma. Ümū nnunụ dí iche ga-ewu akwụ ha na ya, ha ga-achotkwa ebe obibi na ndo nké alaka ya niile. **24** N'oge ahụ, osisi ọhịa niile ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe anyị, bụ onye na-egbuda osisi niile dí elu, ma na-ewelikwa ndí dí nta elu. Na ọ bụ m na-eme ka osisi dí ndú kpónwụ, ma na-emekwa ka nké nwurụ anwụ díri ndú. “Mụ onwe m bụ Onyenwe anyị ekwuola ya. Aghakwaghị m ime ya.”

18 Okwu Onyenwe anyị ruru m ntí, sị, sị, **2** “Ginị ka unu bụ mmadụ na-ekwu mgbe unu na-atu ilu a banyere ala Izrel? “Ndí bụ nna eriela mkpuru väjnä na-achaghị acha, eze ümuntakirị a-na-eru ha izizi.” **3** “Díka m na-adị ndú, otu a ka Onye kachası ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwubiri, unu agaghị atukwu ilu a ọzọ n’ala Izrel. **4** N’ihì na mkpuruobi niile bụ nké m, ma nke nna ma nké nwa, ha niile bụ nké m. Mkpuruobi ọbụla mehiere bụ nké ga-anwụ. **5** “O bürü na-enwere otu onye ezi omume nke na-eme naanị ihe ziri ezi na ihe dí mma, **6** onye na-adighị eje n’ugwu iri oriri maobụ welie anya ya n’ebé arusi niile nke Izrel dí, onye na-adighị emerụ nwunye onye agbataobi ya, maobụ dinakwuru nwanyị nō n’oge nsq ya. **7** Onye na-adighị emegbu ndí mmadụ, kama ọ na-akwughachi ụgwó o ji, maobụ na-enyeghachi ihe ọ naara díka ihe mbe, o díghị apunara mmadụ ihe o nwere n’ike, kama ọ na-enye ndí aguu na-agu nri, na-enyekwa ndí gbaa ọtọ akwa mkpuchi. **8** O díghị agbazine mmadụ ego nara mṛu nwa, o díghị ana ụma site n’aka ha. O na-esite n’ihe ọjoo sepụ aka ya, na-ekpekwa ikpe ziri ezi n’etiti mmadụ na ibe ya. **9** O na-edebuzu iwu m niile, na-agbaso ụkpuru m niile n’ikwesi ntukwasị obi. Onye ezi omume ka nwoke ahụ bụ; ọ ghaghị ịdikwa ndú, otu a ka Onye kachası ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwubiri. **10** “O bürü na o nwere nwa nwoke na-apka ike, na-akwafu ọbara, na-emekwa ihe ndí ọzọ dí iche ihe, **11** ọ bụ ezie na nna ya emeghị ihe ndí a: “Ma ọ na-eri nri n’ulo arusi dí n’ugwu, na-emerụ nwunye onye agbataobi ya; **12** O na-emegbu ndí ogbenye na ndí nō na mkpa. O na-apunara mmadụ ihe n’ike. Ọ díghị eweghachi ihe o naara na mbe. O na-efe arusi, na-emekwa ihe aru ndí ọzọ dí iche ihe. **13** O na-anara ndí ọ gbazinyere ego ọmụrụnwa na ụma. O kwesiri ka onye dí otu a dí ndú? Ọ gaghị adị ndú. N’ihì na o meela ihe ndí a niile rürü aru. A ga-egbu ya. Ọbara ya ga-adıkwa n’isi ya. **14** “O bürükwa na nwoke a nwere nwa nwoke nke hürü ihe ọjoo ndí a niile nna ya na-eme, ma kpebie na ọ gakwaghị ebi ụdi ndú ahụ. **15** “O díghị eri nri n’ulo arusi dí n’elu ugwu maobụ welie anya lee arusi niile nke Izrel. Ọ díghị emerụ nwunye onye agbataobi ya. **16** O díghị emegbu onye ọbụla, maobụ anara ihe mbe n’ihì ego na gbazinyere mmadụ. O díghị apunara mmadụ ihe o nwere n’ike, kama na ọ na-enye ndí agu na-agu ihe oriri ya, na-enyekwa ndí gbaa ọtọ akwa mkpuchi; **17** o bürü na ọ díghị etinye aka na mmehie ọbụla, na ọ naghị anara ọmụrụnwa na ụma n’aka ndí o binyere ego, na ọ na-erubekwara iwu m niile isi, na-agbaso ụkpuru m niile. Onye dí otu a agaghị anwụ n’ihì mmehie nke nna ya mere. Ọ ga-adị ndú. **18** Ma nna ya ga-anwụ n’ihì mmehie niile o mere, n’ihì na ọ bụ onye na-eve ihe na-abughị nké ya, onye

na-apunara ndí ozo ihe ha nwere n’ike. Ọ bükwa onye na-eme ihe ọjoo dí iche ihe n’etiti ndí ya. **19** “Ma unu na-ajụ, ‘Ginị mere nwa adighị eketa oke n’ahụlụ nké ajo omume nna ya?’ Ihe dí otu ahụ apughị ime, ebe ọ bụ na nya wa emeela ihe ziri ezi ma leziekwa anya debezu ụkpuru m niile, ọ ghaghị ịdí ndú. **20** Onye ahụ mere mmehie bụ onye ga-anwụ. Nwa agaghị ati ahụlụ n’ihì ihe nna ya metara, mna agakwaghị ati ahụlụ n’ihì ihe nwa ya metara. Onye ezi omume ga-anata ụgwó n’ihì ajo ihe o mere. **21** “Ma ọ bürü na onye ajo omume esite na mmehie niile o mere chigharịa, malite idebe ụkpuru m niile, ma na-emekwa ihe ziri ezi na nké dí mma, onye ahụ aghaghị ịdí ndú, ọ gaghi anwụ. **22** O díghị ajo omume niile bụ nké ha mere a ga-echeta megide ha. Ha ga-adị ndú n’ihì ihe ezi omume ha mere. **23** O na-atò m ụtọ bụ onwụ nké ndí ajo omume? Ka Onye kachası ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwupütara. Kama, ọ bughi mgbe ha si n’uzo ha chigharịa, díri ndú, ka obi na-atò m ụtọ? **24** “Ma ọ bürü na onye ezi omume esite n’ezí omume ya chigharịa, mee mmehie na-emekwa ihe aru nké ndí ajo mmadụ na-eme, ha ọ ga-adị ndú? Mba! Ọ díghị ihe ezi omume nke onye dí otu a mere nké a ga-echetakwa. N’ihì ekwesighị ntukwasị obi ha, ha bụ ndí ikpe mara, n’ihì mmehie ndí ha mere, ha ga-anwụ. **25** “Ma unu na-asi, ‘Uzọ Onyenwe anyị ezighị ezil!’ Geenù ntí, unu ụlo Izrel. Ọ bụ n’uzo m ezighị ezi? Ọ bughi ụzo unu niile bụ nké na-ezighị ezi? **26** O bürü na onye ezi omume esite n’ezí omume ya chigharịa malite ime mmehie, o ga-anwụ maka ya; n’ihì mmehie ahụ o mere ka o ga-anwụ. **27** O bürü na onye ajo omume esite n’ajo omume niile nké o mere chigharịa malite ime ihe ziri ezi na nké dí mma, o ga-azoputa ndú ya. **28** N’ihì na ọ tuleela n’obi ya, kpebiekwa ihapụ mmehie ya niile, ma malite ibi ndú ziri ezi. Ndú ga-abụ nké ya. Ọ gaghi anwụ. **29** Ma ụlo Izrel na-asi, ‘Uzọ Onyenwe anyị ezighị ezil!’ Ọ bụ n’uzo m niile ezighị ezi, unu ụlo Izrel? Ọ bughi ụzo unu niile bụ nké na-ezighị ezi? **30** “Ya mere, unu ụlo Izrel, aga m ekpe onye ọbụla n’ime unu ikpe díka ụzo ya si dí, otu a ka Onye kachası ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwubiri ya. Chegharianụ, sitenụ na njehie unu niile unu chigharịa, mgbe ahụ, mmehie agaghị a bürü unu ihe ịso ngongo. **31** Wezunganụ njehie niile unu jehiere n’ime ya, ka unu nweta obi ọhụrụ na mmuoj ọhụrụ. Ulo Izrel, ginị mere unu ga-eji nwụo? **32** N’ihì na ọ díghị atò obi m ụtọ iħu na onye ọbụla na-anwụ, otu a ka Onye kachası ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwupütara. Chegharịkwanụ, ka unu díri ndú!

19 “Ma gi onwe gi, buqronụ ndíjisi Izrel abụ akwa a, **2** ma kwuo, “Uđi nne Ọđum ginị ka nne gi bụ n’etiti ümụ Ọđum. O dinara n’etiti ha, na-azụ ümụ ya. **3** O ɿulitere otu n’ime ümụ ya nke ghoro nwa Ọđum siri ike. O matakwaraka e si adorisị anụ ọhịa, ghoro Ọđum na-eri mmadụ. **4** Mba niile nṛu maka ihe banyere ya, mee ka ọ danye n’olulu ha gwuru. Ha ji nko koro ya, duru ya gaa n’ala Ijipt. **5** “Mgbe ọ hürü na ọ díjkwaghị ihe ọzọ o nwere ike ime banyere ọnqdụ ahụ, matakwa na olileanya ya aburula ihe efu, o hopütara nwa ya ọzọ kuziere ya otu ọ ga-esi bürü Ọđum dí ike. **6** O ghoro onyeisi ümụ Ọđum niile, n’ihì na ọ bụ Ọđum siri ike, o matakwaraka e si ejide anụ ọhịa, ya onwe ya ghokwara Ọđum na-eri mmadụ. **7** O tikpɔrø ebe ha niile e wusiri ike meekwa obodo ha niile mkpomkpo ebe. Ala ahụ na ndí niile

nō n'ime ya, mara jiji site n'oke egwu n'ihi olu igbo uja ya. 8 Mgbe ahū, ndị agha nke mba niile di iche iche putara gbaa ya gburugburu. Ha sitere n'akukụ niile nwude ya n'onya olulu ha siiri ya. 9 Ha tinyere ya nko n'imí, were dołkuo ya n'ulọ igwe a kpara akpa, bute ya n'ihi eze Babilon. E mere ka o biri na mba ozo dika ohu, ka a ghara inu udu olu ya ozo n'ugwu niile nke Izrel. 10 “Nne gi dika osisi vajinj n'ogige vajinj a kürü n'akukụ mmiri, nke nwere otutu alaka, nke na-amikwa mkpuru n'ihi mmiri q na-enweta. 11 Alaka ya niile siri ike, ha topütara ghqo mkpara eze. O topuru etopu, tokaria alaka ndị ozo elu. Nke a mere e ji na-ahụ ya anya site n'ebé di anya. 12 Ma e ji oke iwe hopu ya tupu ya n'ala. Oke ifufe si n'owuwa anyanwú mere ka akwukwo ya kponwusia, meekwa ka mkpuru ya daa. Alaka ya ndị ahụ di ike kponwusiri, oku rechapurkara ha niile. 13 Ugbu a, akuola ya n'ime ozara ebe kpóro nkụ nke mmiri na-adighi. 14 Oku esitela n'ogwe ya rechapur alaka ya na mkpuru ya niile. Q díkgwaghị alaka siri ike foduru nke díkwa mma ibu mkpara eze.’ Abụ a bụ abụ akwa, nke e kwestis ibu mgbe ikwa akwa.”

20 O ruo, n'ogwugwu ḥnwa ise, n'afo nke asaa, ụfodụ n'ime ndị okeny Izrel bijara ijuta Onyenwe anyi ase. Ha nođdu ala n'ihi m. 2 Mgbe ahū, okwu Onyenwe anyi ruru m ntí, sị, 3 “Nwa nke mmadu, gwa ndị okeny Izrel okwu sị ha, ‘Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi na-ajụ, Q bụ ijuputa ase n'aka m ka unu bijara? Dika mụ onwe m na-adi ndị, agaghị m ekwe ka unu juo m ase obula, o bụ ihe Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwubiri.’ 4 “I ga-ekpe ha ikpe? I ga-ekpe ha ikpe, nwa nke mmadu? Mee ka ha mara banyere ihe arụ niile nna nna ha mere. 5 Gwa ha, ‘Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi siri, n'ubochi m hopütara Izrel, eweliri m aka m n̄uoro ya na umu ya bụ ulo Jekob iyi ma kugueekwa onwe m gosi ha n'ala Ijipt. Site n'iweli aka m, agwara m ha okwu sị, “Mụ onwe m bụ Onyenwe anyi bụ Chineke unu.” 6 N'ubochi ahū, aňuňru m ha iyi na m ga-esi n'ala Ijipt duputa ha baa n'ala nke m chopütara ha, ala mmiri ara ehi na mmanu aňu na-eru na ya, bụ ala nke kachasi ibe ya mma. 7 Mgbe ahū, agwara m ha, “Onye obula n'ime unu, wezuganụ oyiyi ihe arụ niile ndị ahụ bụ nke unu legidere anya, unu ejikwala arụsi niile nke Ijipt meruň onwe unu. Mụ onwe m bụ Onyenwe anyi bụ Chineke unu.” 8 “Ma ha nupuru isi megide m. Ha araghị m ntí. Ha ewezugakwaghị oyiyi ihe arụ ndị a, bụ nke ha lekwasirị anya, maobu hapukwanu arụsi niile nke ndị Ijipt. N'ihi ya, aga m awukwası ha oke iwe m, meeckwa ka iwe m zuo oke n'ahụ ha n'Ijipt. 9 Ma n'ihi aha m, e si m Ijipt kpoputa ha. E mere m nke a ka a ghara imerụ aha m bụ nke di nso, n'anya ndị mba di iche n'etiti ndị ha binyere, bụ ndị mkpughere onwe m nye Izrel n'ihi ha. 10 N'ihi ya, esitere m n'Ijipt duputa ha, dubata ha n'ozara. 11 N'ebe ahụ ka m n'ohe ya iwu m niile, gosikwa ha ụkpuru m, gwa ha na onye obula debere ha ga-adi ndị. 12 Ozq, e nyekwara m ha ubochi izuike, ka o bürü ihe irijbama dij n'etiti mụ na ha, ka ha maara na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi, na-edo ha nso. 13 “Ma ulo nke Izrel nupuru isi megide m. N'ime ozara ahụ, ha jürü idebe iwu m. Ha agbasoghị usoro m, o bụ ezie na igbaso ya putara idị ndị. Ha edebeghi ubochi izuike m nso. N'ihi ya, ekpebikwara m na m ga-awukwası ha iwe oku m, ka m kpočhapu ha n'ime ozara. 14 Ma n'ihi aha m, e mere m ihe ga-eme ka a ghara ime ya ka

o hapu idị nsō n'anya ndị mba niile, bụ ndị huru mgbe m si Ijipt kpoputa ha. 15 Ma n'ime ozara ahụ, eweliri m aka n̄uoro ha iyi na m agaghị eduba ha n'ala ahụ m nyere ha, ala mmiri ehi na m mmanu aňu na-eru na ya, ala ahụ kachasi ala niile ozq di n'uwā mma. 16 N'ihi na ha jürü iwu m, ha julkwara igbaso ụkpuru m niile. Ha meruň ubochi izuike m, n'ihi na obi ha niile di n'ebé aruşi ha di. 17 Ma ejị m obi ebere lee ha anya ma ghara ila ha n'iyi. Ekpočhapughi m ha n'ozara. 18 Mgbe ahū, agwara m umụ ha okwu n'ozara, “Unu agbasola nzo ụkwu nna unu ha maobu debe iwu ha maobu jiri arüşi ha meruň onwe unu. 19 Mụ onwe m bụ Onyenwe na Chineke gi. Gbasoonu iwu m niile, lezie anya ka i sorokwa uzq m niile. 20 Doonu ubochi izuike m nsō, ka ha ghqokwa ihe irijbama n'etiti mụ na unu. Mgbe ahụ, unu ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe na Chineke unu.” 21 “Ma umụ ahụ nupuru isi megide m. Ha ejegharighị n'ukpuru m, ha elezighi anya ka ha debe iwu nke m kwuru banyere ha, “Na onye obula na-erubere ha isi ga-adi ndị site na ha,” ha meruň ubochi izuike m. N'ihi ya, asirị m, Aga m awukwası ha ọnụma m, mezuokwa iwe m megide ha n'ozara. 22 Ozqkwa, eseghachiri m aka m, n'ihi aha m, e mere m ihe ga-eme ka a ghara ime ya ka o hapu idị nsō n'anya ndị mba niile, bụ ndị huru mgbe m si Ijipt kpoputa ha 23 E jikwa m iwelli aka elu n̄uoro ha iyi n'ime ozara, na m ga-achusasi ha n'etiti mba niile, mee ka ha gbasaa n'akukụ niile nke ụwa, 24 n'ihi na ha edebeghi iwu m, kama ha jürü ụkpuru niile, lelia ma meruň ubochi izuike m. Naanị ihe na-agu ha bụ arüşi niile nke nna ha. 25 Ahapuru m ha ka ha nabatarah onwe ha iwu na omenala di iche iche nke na-abaghị uru. N'ihi na site n'idebe omenala ndị a, ha apughị inweta ndị. 26 Meruň ha site n'onyinye ha, bụ, iji nwa mbụ obula chuo aja, ka m si otu a menye ha egwu ka ha mara na mụ onwe m bụ Onyenwe.” 27 “Ya mere, nwa nke mmadu, gwa ulo Izrel okwu, sị ha, ‘Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi na-ekwu, Nna unu ha kwuluru m na nke a, site na-ekwesighị ntukwası obi nye m. 28 Mgbe m dubatarah ha n'ala ahụ nke m huru n'iyi inye ha, ha huru ugwu di elu maobu osisi nwere otutu akwukwo, ebe ahụ ha churu aja ha, nyekwa onyinye ha, si otu a kpasuo m iwe. Ha doro ha ihe ndị ahụ niile na-esi isi ụtø, wusakwara ha aja ihe ọnụnu. 29 Ya mere a jürü m ha, Gini ka a na-akpø ebe ichu aja a unu na-agu?” (A na-akpø ya Baama ruo taa). 30 “N'ihi nke a, gwa ulo Izrel, ‘Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru: Unu o ga-emeru onwe unu díka nna nna unu ha mere site n'ichuso oyiyi ihe arụ ha di iche iche? 31 Mgbe unu na-enye onyinye unu, na-eme ka umụ unu site n'okụ gafee, unu na-agu n'ihi jiri arüşi unu niile na-emeru onwe unu ruo taa. Mụ onwe m, m ga-ekwe ka unu jüta m ase, O ulo Izrel? Díka m onwe m na-adi ndị, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwubiri, agaghị m ekwe ka unu juo m ase. 32 “Unu na-ekwu n'obi unu sị, “Anyi chørø idị ka mba ndị ozq, díka agbürü ndị ozq n'uwā, ndị na-akpø isiala nye osisi na nkume.” Ma ihe unu bu n'obi agaghị emezu. 33 Díka m na-adi ndị, aga m ejị aka ike na ogwe aka e setiri eseti nakwa nwupu nke oke iwe m chia unu, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwubiri ya. 34 Aga m akpoputa unu site na mba di iche iche, chikötaa unu site na mba ndị ahụ a chusasirị unu. O bụ aka m di ike, aka m setipuru na ọnụma a wupuru ka m ga-eji mee ya. 35 Aga m akpobata unu n'ozara nke mba niile, nođu n'ebe

ahu kpee unu ikpe n'ihu n'ihu. **36** Dika m kpere nna nna unu ha ikpe n'ozara nke di' n'ala Ijipt, otu a ka m ga-esi kpee unu ikpe, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri. **37** Aga m eme ka unu si n'okpuru mkpanaka m gafee, aga m akpobata unu na njikø nke ogbugba ndu ahu. **38** Aga m esi n'etiti unu wezuga ndi na-ekwe ntì ike ma na-enupu isi megide m. Q bu ezie na m ga-akpopputa ha site n'ala ahu ha bi, ma ha agaghì abata n'ala Izrel. Mgbe ahu,unu gamata na mu onwe m bu Onyenwe anyi. **39** “Ma banyere unu, bu ulø Izrel, nke a bu ihe Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi na-ekwu: Gaanụ fee aruṣi unu niile di' iche iche, onye obuña n'ime unu. Ma emesia, unu aghaghì iñia m ntì, o dighikwa mgbe unu ga-eji onyinye na aruṣi unu niile meruø aha nsø m. **40** N'ihu na q bu n'elu ugwu m di' nsø, nke bu elu ugwu ukwu nke Izrel, ka Izrel niile ga-anø fee m. N'ebø ahu ka m ga-anøkwa nabata onyinye unu na onyinye pürü iche unu, na aja nsø unu di' iche iche. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri. **41** Aga m anabatakwa unu dika onyinye ihe nsure oku na-esi isi ụtø, mgbe m si na mba di' iche ike kpòlata unu, mgbe m ga-achikøta unu site n'obodo ahu niile a chugara unu. Mgbe ahu, mba niile gamata na m di' nsø. **42** Mgbe m mere ka unu lota n'ala Izrel, bu ala ahu m weliri aka elu riø iyi inye nna nna unu ha, unu ga-amata na mu onwe m bu Onyenwe anyi. **43** N'ebø ahu, unu ga-echeta obibi ndu na omume mmehie niile unu ji meruø onwe unu. Unu ga-asøkwa onwe unu oyi, n'ihu ihe oqøø niile unu mere. **44** Unu ga-amata na mu onwe m bu Onyenwe anyi, mgbe m mesochara unu mmeso n'ihu aha m, na-aguhì ajo omume unu maqbù otu ụzo oqøø niile unu si di, unu bu ulø Izrel. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuputara.” **45** Okwu Onyenwe anyi ruru m ntì, si, **46** “Nwa nke mmadu, chee ihu gi n'uzø ndida. Kwuokwa okwu megide ala ahu di' na ndida, na oke ọhịa niile di' na ndida. **47** Si oke ọhịa ndida ahu, ‘N'uru okwu nke Onyenwe anyi. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: Ana m akwado isunye gi oku, nke ga-erechapu osisi niile di' n'ime gi, ma ndi di' ndu ma ndi kponwuru akponwu. A pughi imenyu oke oku ahu, o ga-erechapukwa ihu niile site na ndida ruo n'ugwu niile. **48** Ihe niile bu mmadu, ga-ahu na mu onwe m bu Onyenwe anyi, sunyere oku ahu. A gaghi emenyukwa ya.” **49** Mgbe ahu, ekwuru m si, “Ewoo, Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi ha na-ekwu banyere m, si, ‘Q bughì naanị ilu ka o na-atu?’”

21 Mgbe ahu, okwu Onyenwe anyi ruru m ntì, si, **2** “Nwa nke mmadu, chee ihu gi n'uzø Jerusalem, buo amumà megide ulønsø ukwu ahu. Bukwaa amumà megide ala Izrel **3** si ala Izrel otu a, ‘Otu a ka Onyenwe anyi na-ekwu, Mu onwe m na-emegide gi. Aga m esite n'obø mijpøta mma agha m, site na gi gbuchapu ma onye ezi omume na onye ajo omume. **4** N'ihu na m na-agø igbuchapu ndi ezi omume na ndi ajo omume, mma agha m ga-esite n'obø ya puta megide onye obuña site n'ugwu ruo na ndida. **5** Mgbe ahu, mmadu niile gamata na mu onwe m bu Onyenwe anyi amipøtala mma agha m site n'obø ya, o gaghi amighachi baa n'obø oqø.” **6** “N'ihu ya, sụo ude, nwa nke mmadu, sụo ude n'ihu ha n'onodù oke mwute na obi mgbawa. **7** Mgbe ha juru gi, ‘Ginị kpatara i ji asu ude?’ I ga-asì, ‘N'ihu ozi nke na-abia. Obi niile ga-agbaze site n'egwu, aka niile ga-akudakwa; mmuø niile ga-ada mba,

ikpere niile ga-edø mmiri site n'amiri.’ O na-abia, o ghaghì imezu, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri ya.” **8** Ozokwa, okwu Onyenwe anyi ruru m ntì, si, **9** “Nwa nke mmadu buo amumà si, ‘Ihe a ka Onyenwe anyi kwuru: “Lee, mma agha, lee, mma agha, a muøla ya, hichakwaa ya. **10** Amuøla ya n'ihu oke ogbugbu nke gaje idì, hichakwaa ya nke oma ka o na-egbu dika amumà. ‘Anyi o ga-anøyri oñu na mkpara eze nwa m nwoke Juda? Mma agha na-eleli mkpara niile di' otu aanya. **11** “E nyere iwu ka e hichazie mma agha ahu, ka e jidekwa ya n'aka. A muøla ya, hichazie ya. E doziela ya maka onye ahu ga-eji ya laa ndu n'iyi. **12** Nwa nke mmadu, tie mkpu akwa ma kwasie akwa ike, n'ihu na o bu megide ndi m o bukwa megide ndijsi Izrel niile. A natünyere ha mma agha ga-egbu ha, ha na ndi m. N'ihu ya, tie aka gi n'obi gi. **13** “Onwùnwa aghaghì ibia. Ma gini gáeme, ma o búru na mkpara eze nke mma agha na-eleli anya, agaghì n'ihu na-adigide? Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri.’ **14** “N'ihu ya, buo amumà, nwa nke mmadu. Kukøø obu aka gi abuø, ka mma agha gbuo ubgoro abuø e, o bùladị ubgoro atø. Q bu mma agha e debere maka ogbugbu, nke e debere maka oke ogbugbu nke ga-abjachibido ha gburugburu. **15** Ka obi ha gbazee site n'egwu, ka ndi na-adada ada hie nne, n'ihu na edoziela m mma agha ahu n'óñu uzø ama ha niile maka oke ogbugbu. Lee, mma agha ahu na-egbu amumà, etinyela ya n'aka onye ga-egbu oke ogbugbu. **16** Gi mma agha, ebe obuña i chøro, ebe obuña i nwere ike, gbuo onye obuña, ma o no gi n'aka nri ma o no gi n'aka ekpe. **17** Mu onwe m ga-akukøtakwa obu aka m, ime ka iwe m juru. Mu onwe m bu Onyenwe anyi ekwuola.” **18** Okwu nke Onyenwe anyi ruru m ntì, si, **19** “Nwa nke mmadu mee ụzo abuø nke mma agha eze Babilon ga-esø. Ka ụzo abuø ndi a malite n'otu obodo. Dee ihe ngosi manye ha n'ebø ahu ụzo wara abuø. **20** Mee ka otu n'ime ụzo ndi ahu búru ebe mma agha ga-esi bia megide Raba nke Amøn, ka nke oqø megide Juda na Jerusalem, bu ebe e wusiri ike. **21** N'ihu na eze Babilon ga-abia guzo n'ebø ahu ụzo wara abuø, n'isi ụzo abuø ahu icho ihe ama. Q ga-esite n'igba àkü nke ife nza, juo ase site n'aka aruṣi ya niile, nyochakwaa umeju ahu. **22** N'uzø di' n'aka nri, ka ihe iju ase banyere Jerusalem ga-esi bia. N'ebø ahu ka o ga-ewu ihe niile ha ji etida mgbidi obodo ahu. N'ebø ahu ka o ga-anø nye iwu maka igbuchapu ndi niile, na iwu ido ihe e ji etipu mgbidi n'óñu ụzo ama niile, na iwu a ga-eji wuo nkwasø agha na mgbidi e ji ebuso ya agha. **23** Q ga-adì ha dika ojuju ase nke na-abaghì uru, nye ndi ahu riñu ha iyi, ma o ga-echetara ha ihe oqø ha mere, dokpuru ha n'ike. **24** “N'ihu ya, ihe ndi a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru. ‘Ebe o bu na unu emeela ihe di' otu a, a ghaghì idøta unu n'aghø. **25** “Gi onye rürü arụ, onye na-emebi iwu, gi nwa eze n'Izrel, gi onye ụbøchi ahuhø ya rurula, **26** ihe ndi a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi sịri, yipu okpueze gi, ya na akwa i na-atughì n'isi. Ihe agaghì adíkwa dika o si adì na mbu. A ga-ebuli ndi dì ala, wedata ndi dì elu. **27** Mbibi, mbibi. Aga m eme ka o ghøø ihe e bibiri ebibi. A gaghi eweghachikwa ya oqø tutu ruo mgbe onye ahu o ruuru n'izi ezi bijara. Ya ka m ga-enyefe ya n'aka.” **28** “Ma gi onwe gi, Nwa nke mmadu, buo amumà kwuo, ‘Ihe ndi a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru megide ndi

Amón n'ihi ikwa emo ha: "Lee mma agha, lee mma agha, nke a miputara maka oke ogbugbu. E hichaziela ya mee ka q di nkó iripi, ka q na-egbu amúma díka amúma egbe eluiwegwe. **29** N'agbanyeghí զի ugha nke a na-ahú banyere unu, na a jútakwala ase ugha banyere unu, a ga-etinye ya n'olú ndí mmébi iwu ahú a gaje igbu egbu, bu ndí սbochí ha rurula, ndí oge ita ahuhú ha zukwara. **30** "Mighachinú ya n'obó ya. N'ebe ahú e kere unu n'ala nna nna unu ha, Aga m ekpe unu ikpe. **31** Aga m awúkwasí unu օnúma m, kukwasíkwa unu ikuku nke oke iwe m. Aga m ewere unu nyefee n'aka ndí na-eme ihe ike, ndí bu օka na ila mmapadú n'iyi. **32** Unu ga-aghökwa mmapanu a na-awúnye n'okú. A ga-awúşikwa obara unu n'ala unu. Q díkgaghí onye ga-echeta unu ozo, n'ihi na mū onwe m bu Onyenwe anyi ekwuola."

22 Okwu nke Onyenwe anyi ruru m ntí, sì: **2** "Ma gi onwe gi, Nwa nke mmapadú, i ga-ekpe ya ikpe? I ga-ekpe obodo obara a ikpe? Mgbe ahú, i ga-eguzogide ya ihu n'ihi mee ka q mara ihe arú niile o mere. **3** 'I ga-así, Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi na-ekwu: Gj obodo nke na-ewetara onwe gi mbibí n'ihi obara niile a na-awúsi n'etiti gi, na arúsi niile i ji na-emerú onwe gi. **4** Lee ka i si búru onye e merúrù emerú site n'arúsi niile i kpurú. I jirila aka gi mee ka ogwugwú gi dí nsò, leekwa na ogwugwú gi di nsò, leekwa na ogwugwú gi abjalá n'ezie. N'ihi ya, aga m eme gi ka i búru ihe nkocha nye mba niile, na ihe ikwa emo nye mba dí iche ike. **5** Ndí no gi nsò na ndí no gi ebe dí anya ga-achí gi օchi, gi obodo rúru arú, na nke juputara n'ogbaaghara. **6** "Lee ka ndíjisi Izrel no n'ime gi si e ji ike ha nwere na-awúsi obara. **7** A na-elelí nne na nna n'ime gi. Ndí mbíjarambia ka e ji anya ike na-emegbu. Ndí na-enweghí nna na ndí inyom di ha nwúrù ka a na-akpagbu, na-emejókwa. **8** I lejlála ihe nsò m niile, merúkwa սbochí izuike m niile. **9** Ndí nkwtúo, ndí na-awúsi obara no n'ime gi. Ndí na-eri nri n'ihi arúsi niile dí n'elú ugwu, na ndí na-eme omume rúru arú noñkwa n'ime gi. **10** N'ime gi ka ndí na-akwuso nwunye nna ha iko di, n'ime gi ka ndí na-awakpo սmú nwanyí mgbe ha no na nsò ha, bu mgbe ha no n'onoðu adighí օcha. **11** N'ime gi ka otu nwoko na-eme ihe arú ya na nwunye onye agbataobi ya, onye ozo na-enweghí ihere emerúcola nwunye nwa ya, onye ožokwa, emerúkwa nwanne ya nwanyí, bú ada nke nna ya mürü. **12** E nwekwara ndí na-anara ego gbuo mmapadú ibe ha n'ime gi. Gi onwe gi na-anarakwa ndí i binyere ego սuma buru ibu, na-esitekwa n'aka ike na-anara ndí mmapadú ihe ha. I chefuokwala m. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri. **13** "Lee, aghaghí m jukkota օbu aka m abuq n'ihi uru nke na-ezighí ezi i na-eri, na obara niile nke i wusiri n'etiti gi. **14** Obi gi o ga-esikwa ike? I ga-eguzokwa n'սbochí m ga-ekpe gi ikpe? N'ihi na mū onwe m bu Onyenwe anyi ekwuola. Aga m emezukwa ya. **15** Aga m achusa unu n'etiti mba niile, fesaa unu n'etiti mba niile. Aga m emekwa ka adighí օcha unu kwusi. **16** Mgbe e mere ka i ghara idí nsò n'anya ndí mba dí iche ike, i ga-amatakwa na mū onwe m bu Onyenwe anyi." **17** Mgbe ahú, okwu Onyenwe anyi ruru m ntí, sì, **18** "Nwa nke mmapadú, ulo Izrel aghołlara m ihe efu. Ha niile aghołla օla, na gbamgbam, na igwe, na օla opu a hapurú n'okú. Ha bu mnqo ihe efu nke օlaçcha. **19** N'ihi ya, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru:

'N'ihi na unu niile aghołla ihe efu, aga m achikota unu n'ime Jerusalem. **20** Díka a na-achikota օlaçcha, na օla, na igwe, na opu, na gbamgbam, tinye ha n'oke օku ka ha gbazee, otu a ka m ga-esite n'we m na օnúma m chikötaa unu n'ime obodo ahú gbazee unu. **21** Aga m achikota unu, fukwasí unu օku nke օnúma m, mee ka unu gbazee n'ime ya. **22** Díka օlaçcha si agbaze n'okú, otu a ka unu ga-esi gbazee n'ime ya. Unu ga-amatakwa n'ezie na mū onwe m bu Onyenwe anyi awúkwasila unu iwe m." **23** Ozökwa, okwu Onyenwe anyi ruru m ntí, sì, **24** "Nwa nke mmapadú, gwa ala ahú okwu, 'I bu ala nke a na-emebeghí ka q dí օcha, maqbu mmapiri izokwasí ya n'սbochí օnúma.' **25** E nwere izuzu ojoo nke ndí սmú eze no n'ime ya, díka odum nke na-agbó tija na-adogbu anu o náeri eri, ha na-eripia ndí mmapadú. Ha ewerela akú ha na ihe ha niile di oke օnúahia,mekwa ka սmú nwanyí na-enweghí di baa սba n'etiti ya. **26** Ndí nchüaya ya na-enepu isi n'iwu m niile, mee ka ihe nsò m niile gharakwa idí nsò, n'ebe nsò m. Ha adighí akpakwa oke n'etiti ihe dí nsò na ihe na-adighí nsò. Ha na-ezi ndí m na ihe dí օbu adighí n'etiti ihe dí օcha na ihe na-adighí օcha. Ha adighí akpokwa սbochí izuike m ihe օbu. N'ihi ya, e mere ka m ghara idíkwa nsò n'etiti ha. **27** Ndíjisi no n'ime gi díka nkita օhja na-adogbu anu o gbutara. Ha na-awúsi obara, ime ka mkpúrúobi mmapadú laa n'iyi n'ihi uru akpa ha. **28** Ndí amúma ha eteela nzu n'orú ha niile site n'ohu ugha n'igba afa ugha mgbe ha na-ahughí զih օbu. Ha na-así, 'Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi siri,' mgbe Onyenwe anyi na-ekwughí ihe օbu. **29** Ndí ala a na-eji aka ike na-apunara ndí օzo ihe ha nwere na-ezukwa ohi. Ha na-emegbu ndí ogbenye na ndí no na mkpa, na-emebukwa ndí օbjá site n'uzó ekpeghí ikpe ziri ezi. **30** "Achoró m otu onye n'etiti ha bu onye nke ga-ewuzi mgbidi ogige, guzokwa n'ihi m ikwuchite օnú ala a, ka m ghara ila ala a n'iyi, ma o dighí onye m húru. **31** N'ihi ya, aga m awúkwasí ha օnúma m, jirkwa iwe m dí օku rechapú ha. Aga m ebokwasíkwa ahuhú niile nke mmehie ha, n'isi ha, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri."

23 Okwu nke Onyenwe anyi ruru m ntí, sì m, **2** "Nwa nke mmapadú, o dí ndí inyom abuq nke otu nne mürü. **3** Ha għorø ndí akwuna n'ala l-ijipt site na mgbe ha bu agbogħo. N'ala ahú, a biagidere ara ha aka, pjakwa օnú ara agbogħo ha aka n'onoðu igwuri egwu. **4** Aha nke okenye bu Ohola. Aha nwanne ya nwanyí bu Oholiba. Ha buriż nkom, ha mħatakwarha m սmú ndí nwoko na ndí nwanyí. Ohola bu Sameria, Oholiba bükwa Jerusalem. **5** "Ohola na-agba akwuna mgbe q ka bu nkom. O nwere aguq ike iko n'ebe ndí niile q húru n'anya no, bu ndí dike n'agħa nke ndí Asirja, **6** ndí yi uwe anum, ndíjisi օchħichha na ndí օchiagħha, ha niile bu սmú okorobia mara mma n'ile anya, na ndíjisi agha, ndí ikom na-amakwasí n'elú īnnyina. **7** O weere onwe ya nyefee n'aka ndí ikom Asirja ogugo ha kachasí elu díka onye akwuna, merúkwa onwe ya site n'ife arúsi dí iche ike nke onye օbu aguq ya għurū obi ya. **8** Ma oħapugħi mmuq օkwa ahú dí n'ime ya, bu nke o bidoro n'ijipt, nke bu na mgbe q bu agbogħo ya na ndí ikom dinakor, ha na-apikwa օnú ara agbogħo ya aka, na-awúkwasíkwa aguq nke օchħichha ojoo ha n'ahú ya. **9** "N'ihi nke a enyefere m ya n'aka ndí ahū húru ya n'anya, bu ndí Asirja, ndí aguq ha na-agu ya. **10** Ha għbara ya qoṭ, ha kpoqqor սmú ya ndí ikom na ndí inyom, ma ya onwe ya ka ha

were mma agha gbuo. N'uzo dì otu a, o ghoro ihe akukọ ilu n'etiti ndị inyom niile, a takwara ya ahuhu. 11 "Oholiba bụ nwanne ya nwanyị hụrụ ihe ndị a, ma n'ime aguụ ihe ojoo neke gurụ ya nakwa igba akwuna, o kpara agwa joro njó karịa nke nwanne ya nwanyị. 12 Ya onwe ya kwa, aguụ umu Asirịa gurụ ya, bụ ndịsị ochichị, na ndị ochiaghị, ndị dike n'aghị yi uwe agha díka o kwesihi, ndị ikom na-amakwasị n'elu inyinyia, ha niile bụ umu okorobịa dì mma n'ile anya. 13 Ahụrụ m na ya onwe ya merükwara onwe ya; ha abuọ si otu uzo aga. 14 "O gara n'ihu tükwasị ihe n'igba akwuna ya karịa. O hụrụ onyinio ndị ikom atunyere n'ahụ aja, bụ onyinio nke ndị Kaldia e ji ihe chara uhie seputa, 15 ha kere ihe okike n'ukwu ha nakwa akwa okike n'isi hi; n'ile anya ha niile díka ndịsị ugbo agha ndị Babilon, Kaldia bụ ala amuru ha. 16 Ngwangwa o na-ele ha anya, agu ha gurụ ya, o zipurụ ha ndị ozi na Kaldia. 17 Mgbe ahụ ndị Babilon bjacikwutere ya, n'elu ihe ndina ihunanya, n'ime aguụ nke anu ahụ ha, ha merürü ya. Mgbe ha mesiri ka o bürü ihe rürü arụ site n'ikwa iko, o si n'ebé ha nō wezuga onwe ya n'onodị iṣo ha oyị. 18 Mgbe o gara n'ihu na-akwa iko n'ezoghị ezo na-ekpughekwa ojọ ya, elepuru m ya anya n'ihu iṣo oyị, díka m mere lepukwara anya site n'ebe nwanne ya nwanyị nō. 19 Ma o gara n'ihu na-akwa iko karịa, díka o na-echeta ndị akwuna o biri n'ljipt mgbe o bụ agbogho. 20 N'ebe ahụ, aguụ ndị ikom ya na ha na-akwa iko gurụ ya, bụ ndị anuahụ ha díka nke inyinya ibu, ndị ihe ha na-anyuputa díkwa ka nke inyinya. 21 Ya bụ, na-aguụ ndị ojoo nke i biri mgbe i bụ agbogho na-agusi gi ike, mgbe i nō n'ljipt ebe a na-abigide gi aka n'ara, ebe apikwara onu ara nta gi aka. 22 "N'ihu nke a, gi Oholiba, nke a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru: Aga m apkali ndị ahụ hụrụ gi n'anya megide gi, bụ ndị ahụ ihe ha na-amasikwaghi gi ozo. Aga m esi n'akukụ niile kpota ha, megide gi. 23 Ndị Babilon, ndị Kaldia niile, ndị ikom Pekod, ndị Shoa, na ndị Koa, na ndị Asirịa niile ha na ha soo. Umụ okorobịa niile dì mma ile anya, ha niile bụ ndị na-achị achị na ndị ochiaghị, ndịsị na-agba inyinya, na ndị ikom okwa ha dì elu, ha niile ga-anokwasị n'elu inyinya. 24 Ha ga-eji ngwa agha dì iche iche, ugboala nke agha na otu igwe ndị mmadụ dì iche iche; ha ji ọta ukwu na ọta nta, kpurukwa okpu agha igwe, were onodị gburugburu gi n'akukụ obula, imegide gi. Aga m enyefe gi n'aka ha, ka ha taa gi ahuhu, ha ga-atakwa gi ahuhu díka usoro ikpe ha si dì. 25 Aga m edo ekworo nke iwe m megide gi, ha ga-eji iwe na onụma mesie gi ike. Ha ga-ebipi imi unu na ntị unu, ndị fofukwara n'ime unu ga-anwụ site na mma agha. Ha ga-achikorị umu unu ndị ikom na ndị inyom pụo, unu ndị nke fofdụrụ ka oku ga-erepi. 26 Ha ga-eyipụ gi uwe ọma gi niile, chikorị ihe icho mma gi gi niile. 27 N'uzo dì otu a, a ga-eme ka agu ochichị ojoo nke anuahụ na ikwa iko, bụ nke i bidoro n'ala Ijipt kwisi. I gaghị enwekwu aguụ ile ihe ndị a niile anya maqbụ chetakwa Ijipt n'uche gi. 28 "N'ihu na otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru: Lee, ana m agha iwere gi nyefee n'aka ndị ahụ kporo gi asị, bụ ndị ahụ i wezungara onwe gi site n'ebé ha nō n'ihu iṣo oyị. 29 Ha ga-esite n'ikpo asị mesie gi ike, püñara gi ihe niile i nwere nke i dögburu onwe gi n'orụ n'ihu ha. Ha ga-ahapụ gi ka igbara ojọ ihu na azụ, mgbe ahụ ihere nke igba akwuna gi ga-apụta ihe. Aguụ nke ochichị ojoo na jkwa iko gi. 30 emeela ka ihe ndị a bjákwasị gi, n'ihu na aguụ mmekorịta n'ebé mba ndị ozo gurụ gi, i jikwa aruṣi ha merüyü onwe gi. 31

I gbasoro nzọ ükwu nwanne gi nwanyị, n'ihı ya, aga m ewere iko ya tinye gi n'aka. 32 "Ihe ndị a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru: "Iko nwanne gi nwanyị ka i ga-anu bụ iko sara mbara ma dikwa omimi; nke ga-eme ka i ghoro onye a na-achị ochị na onye a na-akwa emo, n'ihı na o na-anagide ihe dì ukwuu. 33 I ga-ejuputa n'ịnubiga mmanya oke na iru uju, n'ihı iko mbibi na ntikposi, bụ iko nke nwanne gi nwanyị bi Sameria. 34 I ga-anu ya, n'uchaahe ihe dì n'iko ahụ. I ga-atapiakwa iberibe ya niile, dökasjakwa ara gi abuọ. Ekuwuola m. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwubiri. 35 "N'ihı ya, ihe ndị a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru: Ebe o bụ na i chefuola m, gbakuta m azu gi, i ga-ata ahuhu niile ruuru gi n'ihı mmechie, aguụ ochichị ojoo na igba akwuna gi." 36 Onyenwe anyị siri m, "Nwa nke mmadụ, i ga-ekpe Ohola na Oholiba ikpe? Mgbe ahụ, guzogide ha mee ka ha mara ihe aru niile ha na-eme. 37 N'ihı na ha akwaala iko, ọbara juputakwara n'aka ha, ha na aruṣi ha kwakwara iko. Ha jikwa o bulađi umu nke ha mtaara m chuo aja nsure oku nye ha. 38 Ihe ozọ ha mere m bụ nke a: Ha merürü ebe nsø m n'otu ụboc'hị ahụ ha mere ka ụboc'hị izuike m gharakwa idị nsø. 39 N'ihı na n'otu ụboc'hị ahụ ha ji umu ha chuo aja nye aruṣi ha, bükwa ụboc'hị ha batara n'ulonṣo m merüyü ya. Ihe dì otu a ka ha mere n'ulonṣo m. 40 "O bughị naanị nke a, ha zigara ndị ozi ikpo ndị ikom na-esi ebe dì anya bịa, mgbe ha bija, n'ihı ha, i sachara ahụ gi nke ọma, tee ihe n'anya gi, yirikwa ezigbo ihe icho mma gi. 41 I nodürü n'elu ihe ndina e doziri nke ọma, na tebul e doro n'usoro díkwa n'ihu ya nke i dobrara ihe nsure oku na-esi isi ụtọ na mmamị oliv bụ nke m n'elu ya. 42 "Olu igwe mmadụ ndị obi dì ụtọ na-adà gburugburu ya n'ime ụlo, e sitekwara n'ozara bubata ndị ịnubigara mmanya oke, ha na ọtụtụ ndị ozo. Ha gbanyekwara nwanyị a na nwanne ya nwanyị mgbaaka na nkwoji aka ha, yinyekwa ha okpueze mara mma n'isi. 43 Mgbe ahụ, ihe m kwuru banyere nwanyị ahụ ikwa iko riri ahụ bụ nke a, 'Ugbu a, ka ha mesoo ya mmeso dika onye na-agba akwuna, n'ihı na nke ahụ ka o bụ.' 44 Ha bara dinakwuru ya. Díka ndị ikom si abakwuru nwanyị akwuna, otu a ka ha si bakwuru umu nwanyị ndị ojoo a bụ Oholiba na Oholiba. 45 Ma ndị ikpe ezi omume ga-ama ha ụdị ikpe a na-ama ndị inyom na-akwa iko na ndị na-awusikwa ọbara. N'ihı na ha bụ ndị na-akwa iko, na ndị ọbara dì n'aka ha. 46 "Ihe ndị a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị siri, aga m apkokta igwe ndị mmadụ ga-emegide ha, nyefee ha n'aka oke ihe egwu, nakwa ihe nluta n'aghị. 47 Mkpokta mmadụ ahụ ga-atu ha nkume, werekwa mma agha gburudasiha. Ha ga-egbu umu ha ndị ikom na umu ha ndị inyom, kpokwa ụlo ha niile oku. 48 "Otu a, aga m eme ka ibi ndị ojoo kwisi n'ala ahụ, ka esi otu a ado ndị inyom niile aka na ntị, ka ha hapụ igbaso nzọ ükwu gi. 49 I gaghị ita ahuhu n'ihı ndị ojoo nke ikwa iko gi, hukwaa ahuhu n'ihı mmechie niile nke ikpo isiala nye aruṣi. Mgbe ahụ i ga-amata na mụ onwe m bụ Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị."

24 O ruo n'afo nke itoolu, n'owha nke iri, n'ükwu nke iri, okwu nke Onyenwe anyị ruru m ntị, sị, 2 "Nwa nke mmadụ, detuo ụboc'hị taa n'akwukwọ, n'ihı na o bụ taa ka eze Babilon gbarai Jerusalem gburugburu. 3 Ugbu a, tujorị ndị a na-enupu isi ilu a, gwa ha: 'Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru: "Sikwasinị ite ahụ n'okụ;

sikwası ya kunyaekwanu mmiri n'ime ya. 4 Tinyenü anu a boro abo n'ime ya. Tinye anu dì mma, apata ya na aka ya. Tinyekwa okpukpu ndị ahụ dì mma n'ime ya. 5 Werenu naanị ndị kachasi mma na ndị ahoputara site n'igwe ewu na aturu, kwajuokwa nkụ n'okpuru ya maka okpukpu ndị ahụ, mee ya ka o gboq ne qma, sie okpukpu ndị ahụ n'ime ya. 6 "N'ihi na Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi siri, "Ahụ díri obodo ahụ a na-awusi ọbara n'ime ya. E, ahụ díri te ahụ nchara dì n'ime ya, neke a na-apughi isachapu nchara ya. Wepuasianu ha n'otu n'otu. Ka a hapu ifekwu nza mgbe a na-emē nke a. 7 "N'ihi na ọbara ọ wusiri dì n'etiti ya. Ọ bụkwa n'elu nkume ka a wusiri ya. Ọ bughi n'elu ala efu, ebe e nwere ike jiri aja kpochie ya. 8 Ọ bụ n'ihi ikpalị onyuma na ịbo ọbọ ka m ji hapu ọbara ahụ n'elu nkume, ebe a na-apughi iji aja kpochie ya. 9 "Ya mere, ihe a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi na-ekwu, "Ahụ díri gi obodo ahụ na-awusi ọbara. Mụ onwe m ga-akwanyekwa nkụ dì ukwuu n'okụ. 10 Chikötaañu nkụ dì ukwuu, mnyekwanu ọkụ. Jirinu ụda dì iche iche sizie anu ahụ nke ọma; surekwañu okpukpu ya ọkụ. 11 Sinyekwanu ite ahụ ihe na-adighi n'ime ya n'okụ, tutu ruo mgbe ọ nrụ ọkụ, chagharia, gbazee ihe niile na-abughi ọla dì n'ime ya ga-asoputası, nchara ya ga-agwusıkwa. 12 Ndogbu n'orụ niile a emeghi ka nchara ahụ pụo. Ọ buladi ọkụ dì ukwuu ahụ a kwaniyere n'okpuru ya emeghi ka o gbazee. 13 "Ugbu a, adighi ọcha gi sitere na ndu ojoo nke ịkwa iko gi. N'ihi na m agbaliala ime ka i dì ọcha, ma i kweghi adị ọcha site na mmeru gi, i gaghị adıkwà ọcha ọzo tutu ruo mgbe onyuma m megide gi zuruoke. 14 "Mụ onwe m bụ Onyenwe anyi ekwuola ya. Oge m ji emeze ihe m kwuru eruola. Agaghi m ahapu imezu ya. Agaghi m eme ebere maqbụ weghachi aka m azụ. A ga-ekpe gi ikpe díka omume na obibi ndu gi si dì. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwubiri ya." 15 Okwu Onyenwe anyi ruru m ntị, sị, 16 "Nwa nke mmadu, ana m aga iwere ihe otiti napụ gi onye ahụ ihe ya na-atọ gi ụtọ. Ma mgbe o mere, i gaghị eti aka n'obi maqbụ kwa akwa. Anya mimiri agakwaghi esi gi n'anya püta. 17 I nwere ike suq ude, ma asusila ya ike. I gaghị eru uju n'ihi onye nwurụ anwu. Kechie isi gi, yirikwa akpukpoķwụ gi, ekpuchila ebugbure ọnụ gi, maqbụ rie nri ndị na-eru uju n'aeri." 18 Agwara m ndị mmadu okwu a n'ütütu, ma n'anyasi nwunye m nwurụ. N'ütütu echị ya, emere m ihe niile díka e siri nye m ya n'iwu. 19 Mgbe ahụ, ndị mmadu siri m, "I gaghị agwa anyi ihe ihe ndị a pütar? Gini mere iji eme omume dì otu a?" 20 Ya mere a siri m ha, "Okwu nke Onyenwe anyi bjakwutere m, 21 Gwa ụlo Izrel, 'the ndị a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi na-ekwu: Ana m aga ime ka ebe nsø m ghara i dì nsø, bụ ebe e wusiri ike nke unu ji na-anya isi, ihe na-amasianya unu, nke ihe banyere ya na-atọ obi unu ụtọ. Umụ unu ndị ikom na ndị inyom, ndị unu hapurụ ga-ada site na mma agha. 22 Mgbe ahụ, unu ga-eme díka m mere. Unu agaghi ekpuchi ebugbure ọnụ unu, maqbụ rie nri ndị na-eru uju kwesiri iri. 23 Ihe ikechi isi unu ga-adigide n'isi unu, akpukpoķwụ unu ga-adıkwà n'ukwu unu. Unu agaghi akwa maqbụ tie aka n'obi, kama unu ga-ata ahụ n'ihi mmechie unu, sükwaala ude n'etiti onwe unu. 24 Izikel ga-aburụ unu ihe ịmaatụ. Unu ga-emekwa díka o mere mgbe ihe ndị a mezuru. Unu ga-amata n'ezie na m onwe m bụ Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi." 25 "Ma gi, nwa nke mmadu, n'ubochị ahụ m napuru ha ebe ha siri ike, nke bụ

onu ha na ebube ha, na ihe anya ha na-achosi ike; na ihe na-ato obi ha ụtọ, na umu ha ndị ikom na umu ha ndị inyom, 26 n'ubochị ahụ, o bụ orye na-agba ọso ndu ga-agbakwute gi ikorogị ihe mere. 27 N'oge ahụ, i ga-asaghe ọnụ gi. Gi na onye ahụ na-agba ọso ndu ga-ekwurita okwu. I gaghị anokwa na ọzọ. N'ihi ya, i ga-aghịro ha ihe iribama. Ha ga-amatakwa na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi."

25 Okwu Onyenwe anyi ruru m ntị, sị, 2 "Nwa nke mmadu, chee ihe gi n'ala umu Amモン buo amumu megide ha. 3 Gwa ndị Amモン, 'Nurunụ okwu nke Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru: N'ihi na i siri "Ahal!" megide ebe nsø m mgbe e merurụ ya na megide ala Izrel, mgbe e mere ka ọ tögborog n'efu, na mgbe a dötara ndị Juda n'agha duru ha gaa mba ọzo díka ohu, 4 n'ihi ya, aga m ewere gi nyefee n'aka ndị si n'owuwa anyanwu puta, ka i bürü ihe nketa ha. Ha gae-ewu ebe obibi n'etiti gi, rie mkpuru ubi gi, riųokwa mmiri a ehi gi. 5 Aga m eme ka obodo Raba għoq ebe ċita nri nye inyinu kamel, meekwa ka ala Amモン għoq ebe īgħew ewu na aturu na-amakpu. Mgbe ahụ, i ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi. 6 N'ihi na otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi na-ekwu: N'ihi na i kürü aka gi, zoq ukoġġi gi n'ala gidim, ma sitekwa n'ikpo asif nke obi gi hurija onu megide ala Izrel, 7 n'ihi ya, lee, aga m esetipu aka m megide gi, were gi nyefee n'aka ətħut mba, ndị ga-aluṭa gi n'agħa. Aga m eme ka i gwusia, mee ka i hapu idika ətħo. Aga m ala gi n'iyyi. I ga-amatakwa na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi." 8 "Ihe ndị a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi na-ekwu, 'N'ihi na Moab na Sia siri, "Lee, Juda adirjla ka mba ndị ətħo niile," 9 n'ihi nke a, aga m emegħe akukku Moab, site n'obodo nke nsotu oke ala ya niile, bụ Bet-Jeshimot, Baal-Meon na Kiriatem, nke bụ ebube nke ala ahụ. 10 Aga m ewere Moab na Amモン nyefee ha n'aka ndị ga-esi n'owuwa anyanwu puta, ka ətħo nke ha. N'uzo dì otu a, a gaghị aġukwa maqbụ cheta Amモン n'etiti mba niile. 11 Aga m ata Moab ahụ. Mgbe ahụ, ha ga-amatakwa na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi..." 12 "Ihe ndị a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi na-ekwu, 'N'ihi na Edom boprog onwe ha ətħo megide үlo Juda sitekwa n'ibqo ha buru ndị ikpe mara, 13 n'ihi nke a, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru: Aga m esetipu aka m megide Edom, għbu ndị bi n'ime ya, ma mmadu ma anumānu. Aga m eme ka ətħo boprog n'efu. Ndị niile bi n'ala ahụ site na Teman ruo na Dedan ka a ga-eji mma agha għbu. 14 Ətħo site n'aka ndị nke m Izrel ka m ga-esi ətħo ətħo megide Edom, ha ga-emeso ndị Edom díka iħba uba nke iwe m na onyuma m si dì, ha ga-amata ihe ibqo ətħo, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwubiri." 15 "Ihe ndị a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru: 'N'ihi na ndị Filistia esitela na mmuqø nke ibqo ətħo, na mmuqø ikpo asif nke dì ha n'obi boprog onwe ha ətħo, chiq ilha ha n'iyyi. 16 Ya mere, ihe a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru, ana m aga esetipu aka m megide ndị Filistia. Aga m ebipli ndị Keret, bibi ndị ahụ niile bi n'onu mmiri osimiri. 17 Aga m esite n'oke onyuma ətħo ha ətħo site na ċita ha ahụ. Mgbe ahụ ha ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi, mgbe m ga-abogwata ha ətħo."

26 N'ubochị nke mbu n'onwa, n'afo nke iri na otu, okwu nke Onyenwe anyi rutere m ntị sị, 2 "Nwa nke mmadu,

Taia ariñjala onu n'ihi ođida Jerusalem. O na-ekwukwa nasi, 'Ahaa, agbajela obodo ahu bụ onu uzor e si eje mba di iche iche. Onu uzor ama ya niile egherekwala oghe nye m. Ugbu a, e mebirila ya, ihe ga-agara m nke oma karja.' 3 N'ihi ya, ihe ndị a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi na-ekwu: Lee, ana m eguzo imegide gi Taja. Aga m emekwa ka otutu mba bilie biakwasị gi dika ebuli mmiri nke oke osimiri. 4 Ha ga-etida mgbidi Taja niile, kwadakwa ulo elu ya niile. Aga m akochapu aja mgbedi ya dakporo adakporo mee ka ala ahụ ghọq a la nkume nkume. 5 O ga-aghokwa ebe ndị oku azu na-agbasa ugbu ha n'etiti oke osimiri. N'ihi na mu onwe m ekwuola ya. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuputara. O ga-aghokwara mba niile di iche ihe a kwatara n'agha. 6 Ma a ga-eji mma agha laa umuada ya bi n'elu ala n'iyi. Mgbe ahụ, ha ga-amata na mu onwe m bụ Onyenwe anyi.' 7 'N'ihi na otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru: Aga m esite na mgbago ugwu kpota Nebukadneza eze Babilon, onye bụ eze ndị eze, o ga-achị otutu ndị agha na ugboala, na ndị na-agba inyinya bilie imegide Taja. 8 O ga-ebu uzor jiri mma agha bibie ndị gi bi n'elu ala. O ga-agbalkwa obodo gi gburugburu, wulie mgbidi agha ya elu, imegide mgbidi obodo gi. O ga-ewelikwa ota agha ya elu. 9 O ga-echezikwa ihe agha e ji akwatu mgbidi n'ebi mgbidi gi di, jiri ngwa agha ya kwada ulo elu gi niile. 10 Inyinya ya ga-adị otutu nke ga-eme ka ha jiri uzzu kpuchie gi. Mgbidi gi ga-ama jijiji n'ihi oke uzor nke inyinya agha ndị a, na ugbo agha, na wagon inyinya na-adokpu ga-eme, mgbe ha na-abata n'onu uzor ama gi, di ka mgbe otutu mmadu na-abanye n'ime obodo e tidara mgbidi ya. 11 O ga-eji ükwu inyinya ya niile zoqo okporouzo gi niile, jirikwa mma agha gbuchapu ndị gi niile. Ogidi niile nke ike gi ga-adarū ala. 12 Ha ga-akwara akụ gi niile, na ihe ahija gi niile dika ihe ha dötara n'agha. Ha ga-akwatu mgbidi gi niile, na ulo oma gi niile, kpokotaa osisi gi niile, na nkume niile, na ngwongwo niile n'abaghị uru wunye ha n'ime osimiri. 13 Aga m emekwa ka uzor nke abu gi niile kwusi. A gaghị anukwa ụda ubo akwara gi ozoz. 14 Aga m emekwa ka ala gi ghọq ala nkume nkume, nke ihe na-adighi n'ime ya. I ga-abulkwa ebe ndị oku azu ga na-agbasa ugbu ha. O dighị onye ga-ewuzi gi ozoz. Mu onwe m bụ Onyenwe anyi ekwuola ya. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwubiri. 15 "Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi na-agwa Taja, O bụ na agaghị anu mkpotu ođida gi na mba ndị ahụ niile di n'onu mmiri osimiri, mgbe ndị e mereru ahụ ga na-asụ ude n'oge a na-egbu ndị bi n'ime gi? 16 Mgbe ahụ, ndị ndu n'obodo ndị ahụ niile di n'onu mmiri osimiri ga-esi n'ocheeze ha rịdata. Ha ga-eyipu uwe mwuda ha, yipusiakwa uwe ha niile a kpara nke oma. Ha ga-anodu ođu n'ala na-ama jijiji site n'oke egwu n'ihi ihe ha hụrụ dakwasiri gi. 17 Ha ga-ebulikwa abụ akwa banyere gi, sị gi, "Lee ka i si laa n'iyi, gi obodo a maara aha ya, nke ndị na-ejegharị n'osimiri bi n'ime ya. Na mbụ, i bụ obodo nke idị ihe ya pütara ihe n'osimiri niile, gi na ndị bi n'ime gi. I na-emenyekwa ndị bi n'ime ya egwu. 18 Ugbu a, lee na ala niile di n'onu mmiri nke osimiri na-ama jijiji n'ihi ođida gi. O buładị agwa etiti niile ka ujọ juru obi n'ihi nkwtu a kwatürü gi.' 19 "Ihe a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru: Mgbe m mere ka i ghọq obodo tögborop n'efu, dika obodo niile nke mmadu na-ebighi, mgbe m mekwara ka ogbu mmiri nke oke osimiri

bjakwasị gi, mgbe otutu mmiri ya kpuchiri gi, 20 mgbe ahụ ka m ga-eme ka i ridaruo n'ala mmuo, gi na ndị na-aridu n'olulu, ka i jekwuru ndị mgbe ochie. Aga m eme ka ebe obibi gi bụru n'okpuru ime ime ala, ka i dịrị ka obodo ndị ochie ahụ e tıkporo etikpọ. Gi na ndị ahụ na-aridu n'olulu. I gaghị esitekwa n'ebi ahụ loğhachi ibia isoro ndị dị ndị birikwa. 21 Aga m eme ka ogwugwu gi bụru ihe a ga-atu egwu. I gaghị adıkwka. A ga-acho gi, ma agaghị achota gi. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwubiri ya."

27 Okwu Onyenwe anyi ruru m ntị, sị, 2 "Nwa nke mmadu, bulie abụ akwa banyere Taja, 3 sị ya, gi oke obodo di n'onu oke osimiri, onye bụ onye ahija nke mba niile di n'onu osimiri. 'Ihe ndị a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru: "Gị onwe gi, bụ Taja, na-asị, "Ezuru m oke n'ima mma." 4 I meela ka oke ala gi dịrị n'etiti oke osimiri. Ndị wuru gi emeekwala ka ịma mma gi zuo oke. 5 Osisi e ji wuo ahụ ugbo gi sitere n'osisi junipa nke si Senia; o bükwa osisi sida nke si Lebanon ka e ji jidesie ihu ugbo ahụ ike. 6 Osisi ook nke si Bashan ka e ji mee ụmara gi niile. Osisi e si Saipros bubata ka e ji wuo ala ugbo gi, jirikwa ọdu machie ya n'ọnodu icho ya mma. 7 Ezi akwa ọcha a kpara nke oma, nke e si ijipt bubata, ka e ji mee ọkolotọ gi. Akwa ndo gi bükwa akwa na-acha anunu anunu, na odo odo, nke e si n'obodo onu mmiri Elisha bubata. 8 Ndị ikom si Saïdòn na Avad bụ ndị na-akworo gi ugbo mmiri gi. Ndị ńka ndị ikom gi, gi Taja, nọ n'ugbo dika ndị oku n'ikwo ugbo mmiri. 9 Ndị okenye na ndị nka Gebal a maara aha ha nọ n'ime ugbo mmiri gi. Ọru ha bụ imechisi oghere ọbụla di n'ugbo ahụ. Ugbo mmiri niile na ndị na-anya ha na-abata n'onu mmiri gi n'ihi izu ihe ahija gi. 10 "Ndị ikom Peshia na Lidiya, na Put, jere gi ozi dika ndị agha n'usu ndị agha gi. Ha kokwasịr ọta ha na okpu agha igwe ha n'aja ulo gi, na-ewetara gi ebube. 11 Ndị ikom Avad, na Helek bụ ndị na-echi mgbidi gi n'akukụ niile. Ndị ikom Gamad na-echi nche n'ulọ elu gi niile e wusiri ike. Ha konyekwara ota ha n'usoro na mgbidi gi, ime ka ịma mma gi zuo oke. 12 "Tashish bụ onye ahija gi, n'ihi iba uba nke akụ gi. O bụ ọlaocha na igwe, na gbambam, na opu, ka ha ji akwu gi ugwo ihe ha si n'aka gi zürü. 13 "Ndị Griis, Tubal na Meshek, bükwa ndị ahija gi. Ha na-ebutere gi ndị ohu, na ihe e ji bronzi kpụo, iji kwuło gi ugwo ihe ha si n'aka gi zürü. 14 "Otu a kwa ndị ikom Bet Togama jikwa inyinya ugbo, na inyinya agha, na inyinya ibu na-agbanwere ihe ha zürü. 15 "Ndị ahija si na Dedan bükwa ndị ahija gi. Otu a kwa otutu ndị bi n'onu mmiri bükwa ndị ahija gi. Ha ji ọdu, na osisi eboni kwuło gi ugwo ihe ha zürü gi. 16 "Ndị Aram ka gi na ha zürü ahija n'ihi otutu ngwa ahija gi. Ha na-ejikwa nkume di oke onu tokwoisi na akwa e sijiri esiji odo odo, na akwa a kpara nke oma, na ezi akwa ọcha, na koral, na nkume oke onuahịa rubi na-akwu gi ugwo ihe ha zürü gi. 17 "Ndị Juda na ndị Izrel niile bükwa ndị ahija gi. Ha na-eji ọka wiiti nke si n'obodo Minit, ya na shuga, na mmanụ anụ, na mmanụ, na mmanụ otite na-akwu gi ugwo ihe ha zürü gi. 18 "Damaskos bükwa ndị ahija gi, n'ihi otutu ngwa ahija na ụba ihe ndị i nwere ire ere. O bükwa mmanya si Helbon, na aji anu di ọcha nke esi Zaha weta, 19 na mmanya a gbara n'udu n'udu nke si Uzal, na igwe nwupurụ enwupurụ, na kashia, na kalamus, ka ha ji akwu gi ugwo ihe ha zürü gi. 20 "Dedan bụ onye ahija gi n'akwa a na-agbasa n'elu inyinya anokwasị ọdu. 21 "Arebia na ụmụ eze niile nke Keda bükwa

ndi ahia gi. O bu ụmụ aturu, na ebule, na mkpi, ka gi na ha n'azurịta na-erekwa. **22** “Ndị ahia Sheba, na Raama, bükwa ndi ahia gi. Ha ji ụda dị iche ihe na nkume dị oke ọnụahịa, na ọlaedo akwụ gị ụgwọ ihe ha zurụ. **23** “Ndị Haran, Kanne na Eden, na ndị ahia Sheba, Asho na Kilmad, bụ ndị gi na ha zükoro ahia. **24** Ha na-eweta uwe mama mma dị iche ihe, na akwa e tejiri anụnụ anụnụ, na akwa a kpara nke oma, na kapeeti mara mma dị iche ihe, nke e ji ụdo kpazie nke oma, nke e tejiri n'udị díkwa ihe ihe n'oma ahia gi. **25** “Ugbọ mmiri niile nke Tashish bụ ndị na-ebu ihe ahia gi. I juputara n'ihe ahia, gi obodo dị n'etiti mmiri. **26** Ndị na-anyaghịrị ụgbọ mmiri gi na-ebuba gị n'osimiri. Ma ifufe siri ike nke si n'owuwa anyanwu ga-etiwasị gi n'etiti osimiri. **27** Akụ gi niile, na ngwa ahia gi niile, na ihe ịzu ahia gi niile, na ndị niile na-aru oru n'ugbo mmiri gi, na ndị na-anya ugbo mmiri, ma ndị na-edozi ugbo mmiri gi, ma ndị na-azu ahia gi, ma ndị agha gi niile, ha na ndị niile nō n'ime ugbo gi ka mmiri ga-eri n'etiti mmiri, n'ubochị ahụ ugbo gị ga-emikpu. **28** Ala niile dị n'ọnụ mmiri ga-ama jjiji mgbe ndị ọka ugbo mmiri gi ga-eti mkpu akwa. **29** Ndị niile na-anya ugbo mmiri, na ndị ọka ugbo niile nke oke osimiri, ga-esitekwa n'ugbo ha rịdata guzo n'elu ala. **30** Ha ga-eti mkpu akwa, ha ga-akwa akwa nke ukwuu, werekwa aja wụkwasị onwe ha n'isi, na-atürükwa onwe ha na ntụ. **31** Ha ga-akpuchapụ agịri isi ha, yirikwa akwa mkpe, kwaa akwa n'ihi idị ilu nke mkpurụobi ha. Ha ga-etiwa aka ha n'obi. **32** Mgbe ha ga na-eti mkpu akwa na-erikwa uju n'ihi gi, nke a bụ abụ akwa a ga-abụ banyere gi, “Onye ka e mere ka o dere duu ka e si mee obodo Taja, nke osimiri gbara gburugburu?” **33** Mgbe e si n'ime gị na-ebupụsị ihe ahia gi, e ji ha-na-enyeju mba dị iche ihe afọ. E sitekwara n'akụ gi dị ukwuu na ngwa ahia gi mee ka otụtụ ndị eze nke uwa bürü ṣagaranaya. **34** Ugbu a, mmiri e riela gi, o bụ n'okpuru osimiri ka i togbo. Akụ gi niile na ihe ahia gi niile, na ndị niile nō n'ime gi esorola gi laa n'iyi. **35** Ihe ndị a niile ga-eju ndị bi n'ala onụ mmiri osimiri niile anya. Ndị eze ha niile tükwarwa egwu nke ukwuu; ihu ha gbarukwara agbaru site n'egwu. **36** Ndị ahia nke mba dị iche ihe na-efufe isi ha, n'ihi na ihe mere gi dị egwu. I laala n'iyi ruo ebighị ebi.”

28 Okwu Onyenwe anyị ruru m ntị, si, **2** “Nwa nke mmadụ, gwa eze Taja, ‘Ihe ndị a ka Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị sıri: “N'ihi nganga nke juru gi obi, i na-ekwu si, “Mụ onwe m bụ chi, mụ onwe m na-anókwasị n'ocheeze nke otu chi, nke dị n'etiti oke osimiri niile.” Ma gi onwe gi bụ mmadụ efu, i bughị chi, o bụ ezie na i-n-ače na i-mara ihe díka chi. **3** I maara ihe karja Daniel? O bụ na o nweghi ihe e zoro ezo n'ebe i no? **4** I werela amamihe gi na nghọta gi nwetara onwe gi akụ, tükoba ọlaedo na ọlaocha, n'ime ulọákụ gi dị iche ihe. **5** E, mmüta n'izụ ahia gi emeela ka i ghọgị ṣagaranaya, n'ihi akunụba inwere i bürüla onye na-apka nganga. **6** “Ya mere, nke a bụ ihe Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị na-ekwu; “ebe o bụ na i-guru onwe gi díka onye maara ihe onye maara ihe díka chi, **7** ana m aga ikpobata ndi mba ozø megide gi, bụ mba kachasị mba niile dị iche ihe njø na-enweghi obi ebere. Ha ga-amiputa mma agha ha megide ịma mma gi na amamihe gi, ha ga-aduwakwa ebube nke mma gi. **8** Ha ga-eme ka i rịdaruo n'olul nke ala mmuø. I ga-anwụ ọnwụ ike n'etiti oke osimiri niile. **9** Mgbe nke a mere, i ga-asị, “Mụ onwe m bụ chi,” n'ihi ndị ahụ na-

egbu gi? Ma gi onwe gi bụ mmadụ efu, i bughị chi, n'aka ndị ahụ na-egbu gi. **10** I ga-anwụ onwụ díka ndi a na-ebighị ụgwu, site n'aka ndị obịa. Mụ onwe m ekwuola, otu a ka Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwubiri.” **11** Okwu nke Onyenwe anyị rutere m ntị, si, **12** “Nwa nke mmadụ, bulie abụ akwa banyere eze Taja ma gwa ya, ‘Ihe a ka Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru, “Gị onwe gi bụ akara izuoke, i juputara na amamihe na ịma mma. **13** I nō n'Iden, n'ubi Chineke a gbara ogige. N'ebé ahụ ka e ji nkume dị oke ọnụahịa ndị a chọgị gi mma, rubi, na topaazi, na emeraldu, na krisolajị, na oniks, na jaspa, na safafia, na tokwoisi, na beril. A rụnyere nkume ndị a niile n'ime ọlaedo. O bükwa n'ubochị ahụ e kere gi ka e doziri ha. **14** Ahoputara m gị mee gi ka i bürü cherub, orụ ahụ e doro gi iche irụ. O bụ n'ugwu nsø Chineke ka i na-anọ, na-ejegharịkwa n'etiti nkume ndị ahụ na-acha okụ. **15** I bụ onye na-enweghi ita ụta n'uzo gị niile site n'ubochị e kere gi, tutu ruo mgbe a hụrụ ajo omume n'ime gi. **16** Site n'iba uba nke ozuzu ahia gi i ghoro onye na-eme ihe ike, si otu a mehiekwa. N'ihi ya, esi m n'ugwu Chineke chupụ gi, n'ihi adighị nsø gi. Esitekwara m n'etiti nkume okụ ndị ahụ chupụ gi, gi cherub na-ekpuchi ekpuchi. **17** Obi gi juputara na nganga n'ihi ịma mma gi, i mere ka amamihe gi bürü ihe rürü arụ n'ihi ebube nke ịma mma gi. N'ihi ya, achudara m gi, tuq gi n'ala, mee ka i bürü ihe nlere anya nye ndị eze niile. **18** N'ihi otụtụ mmehie gi, na ịzu ahia aghugho gi, i meela ka ulosqị gi niile ghọgị ihe rürü arụ. N'ihi ya, emere m ka okụ si n'etiti gi püta, repia gi. Ka i ghọgị ntụ n'elu ala, n'ihi ndị ahụ niile na-ele gi anya. **19** Ndị niile maara gi ka ihe ndị a juru anya, n'ihi na i ghọgla ihe oke egwu. I laala n'iyi ruo ebighị ebi.” **20** Okwu Onyenwe anyị ruru m ntị, si, **21** “Nwa nke mmadụ, chee ihu n'ebé Saidon dị buo amuma megide ya, **22** ma kwuo, ‘Ihe ndị a ka Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru, “Mụ onwe m na-emegide gi, gi Saidon, n'etiti unu ka m ga-egosipụta otuto m. Unu ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe anyị mgbe m mere ka ahuhụ dákwasị unu, n'ime unu, a ga-anwaputa na m bụ onye dị nsø. **23** Aga m ezite ajo ọri na-efe efe, nke ga-emegide ya, meekwa ka ọbara juputra n'okporouzo ya niile. Ndị e gburu egbu ga-ada n'ime ya, site na mma agha nke ga-abịakwasị ya n'akụkụ niile. Mgbe ahụ, ha ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe anyị. **24** “Ulọ Izrel agaghị enwekwa mba kporo ha asi gbara ha gburugburu ndị díka uke, nke na-adụ adụ, na ogwu nke na-egbu mgbu. Ha ga-amatakwa na mụ onwe m bụ Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị. **25** “Ihe ndị a ka Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru: Ndị Izrel ga-alögħachi biri n'ala nke aka ha qoz, ala nke m nyere nna ha Jekob ohu m. N'ihi na aga m esite na mba niile ha gbasasirị chikötaa ha, si otu a gosi mba niile nke ụwa idị nsø m. **26** Ha ga-ebi n'ala a na ntükwasị obi. Ha ga-ewu ulo, kụo ubi vainj, birikwa na-atughị egwu ọbula. Mgbe m pjachara mba niile dị ha gburugburu ụtarị, bụ mba ndị ahụ mekpara ha ahụ, mgbe ahụ, ha ga-amata n'ezie na mụ onwe m bụ Onyenwe anyị Chineke ha.”

29 N'afo nke iri, n'ọnwa nke iri, n'ubochị nke iri na abụo, okwu nke Onyenwe anyị ruru m ntị, si, **2** “Nwa nke mmadụ, chee ihu gi n'ijipt buo amuma megide Fero bụ eze Ijipt, na ala Ijipt niile. **3** Gwa ya okwu, si, ‘Otu a ka Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị sıri: “Lee, mụ onwe m

na-emegide gi, Fero eze Ijipt, gi onye bu ogologo anu ojoo ahụ na-amakpu n'etiti mmiri iyi. N'ihi na i siri, "O bu m nwe Nail, o bükwa m bụ onwe m mere ya nye onwe m." **4** Ma aga m etinye nko n'agba gi, mee ka azu niile nke iyi gi niile rapara n'akpirikpa gi. Aga m adoputa gi site n'etiti iyi gi niile, mee ka azu niile rapara n'akpirikpa gi. **5** Aga m ahapụ gi na azu niile nke osimiri iyi gi n'ozara, ebe ahụ ka unu ga-anq nwụo n'al'a ubi, a gaghi eli unu eli maqbụ tutuq uno, n'ihi na emeela m ka unu bürü nri nye anu ọhịa niile, na nnunụ niile. **6** Mgbe ahụ, ndị niile bi n'ljipt ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi. "I dırıla ka mkpanaka achara n'ebe ụlo Izrel nọ. **7** Mgbe ha jidere gi n'aka, i nyajiri dowaa ha ubu ha. Mgbe ha dabeere na gi, i gbajiri mee ka ha ghara inwekwa ike iguzosi ike n'ukwu ha. **8** "N'ihi ya, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: Lee, aga m eme ka mma agha bjakwasị gi, aga m ebipukwa mmadụ na anumānụ niile dì n'ime gi. **9** Ala Ijipt ga-agho ebe togboror n'efu; ha gamatakwa na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi. "N'ihi na i siri, "Osimiri Nail bụ nke m. O bụ m kere ya." **10** N'ihi ya, aga m edo onwe m megide gi, megidekwa osimiri gi. Aga m ala Ijipt niile n'iyi site na Migdol ruo Aswan, ruokwa n'oke ala ha na ndị Kush. **11** O dighị ukwu anumānụ maqbụ mmadụ ga-agafe n'ime ya, agaghị ebikwa n'ime ya ruo mgbe iri afọ anq gaşiri. **12** Aga m emekwa ka ala Ijipt bürü ebe togboror n'efu n'etiti m kpomkpoko ala niile, obodo ya niile ga-atogboror n'efu iri afọ anq n'etiti obodo ndị e mere ka ha laa n'iyi. Aga m achusasị ndị Ijipt n'etiti mba niile, fesaa ha n'al'a niile. **13** "Ozqkwa, Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi siri, n'ogwugwu iri afọ anq ahụ, aga m achikotakwa ndị Ijipt site n'ebé niile ha gbasara. **14** Aga m emekwa ka ndị ya niile laghachi n'al'a Patros, ala ebe a mürü ha. Ma Ijipt agaghị abukwa alaeza a maara nke oma ozo. **15** O ga-abụ alaeze dị nnqo ala karịa alaeze niile. O díkwaghị mgbe ozo ọ ga-eweli onwe ya elu karịa mba ozo niile. Aga m emekwa ka ha dị nta, nke ha agaghị inwe ike achikwa mba niile ozo. **16** Ijipt agaghị abukwara ulo Izrel ihe ntukwasị obi, kama ọ ga-abụ ha ihe iji cheta mmehie ha mere mgbe ha lere anya enyemaka site n'aka ya. Mgbe ahụ, ha ga-amata na mụ onwe m bụ Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi." **17** O ruo, n'iri afọ abụ na asaa, n'onzwa mbụ, n'ubochị nke mbụ, ka okwu nke Onyenwe anyi ruru m ntị, si, **18** "Nwa nke mmadụ, Nebukadneza bụ eze Babilon mere ka ndị agha ya lusoo Taịa ogo n'ebé ọ dị ukwuu. Isi niile ọbụla ka e mere ka ọ kwochasịa, ubu niile kwa echihijara echihijia. Ma ya na ndị agha ya anataghị ugwo ọrụ ọbụla, n'aghị ahụ o buru megide Taịa. **19** N'ihi nke a, Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi na-ekwu sị: Lee, ana m aga inye Nebukadneza eze Babilon ala Ijipt. O ga-akwakoror akunụba ya, ọ ga-azacha ma bukororwa ihe niile nke dì n'al'a ahụ. Ha ga-abukwa ugwo ọrụ nke ndị agha ya. **20** Enyefela m ala Ijipt n'aka ya, ka ọ bürü ugwo ọrụ n'ihi ọrụ ya, n'ihi na ya na ndị agha ya rrụrụ m ya. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri." **21** "N'ubochị ahụ, aga m eme ka otu mpi puputara ulo Izrel. Aga m asaghekwa ọnụ gi n'etiti ha. Mgbe ahụ, ha ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi."

30 Okwu Onyenwe anyi ruru m ntị, si, **2** "Nwa nke mmadụ, buo amuma sıkwa, 'Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi na-ekwu, "Kwasienụ akwa ike ma sị, "Ewoo,

n'ihi ụbочị ahụ!" **3** N'ihi n'ubochị ahụ adịla nso, Ụbочị nke Onyenwe anyi abiala nso, ụbочị igwe ojii, ụbочị ga-ewetara mba dì iche iche mbibị. **4** Mma agha ga-abjakiṣi Ijipt, ihe mgbu ga-adakwasị Kush. Mgbe ndị e gburu egbu ga-abụ aja d'nala, a ga-ekpokororwa akunụba ya, mebikwaa ntọala ya. Ala ya ga-abukwa ihe e bibiri ebibi. **5** Kush na Libiya, Lidiya na ndị Arebija niile gwara ogwa, Kub na ndị mba ogbugba ndị ahụ, na Ijipt ga-eso daa site na mma agha. **6** "O bụ ihe a ka Onyenwe anyi kwuru: "N'dị niile na-akwagide Ijipt ga-adà, nganga niile nke ike ya ga-agwusikwa. Site na Migdol ruo n'Aswan, ọ bụ site na mma agha ka ha ga-adà n'ime ya. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwubiri. **7** Ha ga-atogboror n'efu, n'etiti ala niile togboror n'efu. Obodo ha niile ga-abụ m kpomkpoko ebe, n'etiti ọtụtu obodo e bibiri ebibi. **8** Mgbe ahụ, ha ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi, mgbe m tinxesirị oku n'ljipt, mgbe m gwepiṣara ndị niile na-enyere ya aka. **9** "N'ubochị ahụ, aga m ezipu ndị ozi ndị ga-eji ugbo dì iche iche, ka ha gaa menye ndị Kush egwu, bụ ndị onwe ha jụrụ afọ. Oke egwu ga-ejidekwa ha n'oge ahụ n'ihi ihe dakwasiri Ijipt, n'ihi ihe ndị a aghaghị imezu. **10** "Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi kwuru, "Aga m esite n'aka Nebukadneza eze Babilon bibie igwe ndị agha Ijipt niile. **11** Ya onwe ya na ndị agha ya, bụ mba kachasi mba niile riyo na-enweghi obi ebere, ka a ga-akpobata ka ha bịa bibie ala ahụ. Ha ga-amipiṣta mma agha ha megide Ijipt, werekwa ozu ndị e gburu egbu tüsasịa n'al'a ahụ. **12** Aga m eme ka osimiri Nail taa. O ga-aghokwa ala kpörö nkụ. Aga m ewerekwa ala ahụ resi mba ndị ojoo. Aga m ala ala ahụ na ihe niile dì n'ime ya n'iyi. Ọ bükwa ndị mba ozo ka m ga-eji mee ya. Mụ onwe m bụ Onyenwe anyi ekwuola ya. **13** "Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru, "M galala aruṣi niile n'iyi,mekwaa ka ihe niile a kpuru akpu dì na Memfis kwusi. Onye eze agakwaghi adị ozo n'ljipt, aga m emekwa ka egwu juputa n'al'a ahụ niile. **14** Aga m emekwa ka Patros togboror n'efu. Aga m etinye oku na Zoan, ma taa Tibs ahuhu. **15** M ga-awukwasị Pelusium onuma m, bu ebe siri ike nke Ijipt, m ga-ebipukwa igwe ndị Tibs niile. **16** Aga m amunye oku n'ljipt, Pelusium ga-anq n'oke ihe mgbu. A ga-eji ike tipia Tibs. Memfis ga-anogidekwa n'ọnodụ ojoo ụbочị niile. **17** Ümụ okorobia Heliopolis na Bubasti ga-anwụ site na mma agha. Obodo ndị a niile ga-abukwa ndị a dotara n'agha. **18** Ụbочị ahụ ga-agba ọchichirị na Tapanhis mgbe m ga-agbaji yoku Ijipt, n'ebé ahụ ka mpako nke ike ya ga-agwusi. Igwe ojii ga-ekpuchi ya, a ga-adotakwa obodo nta ya niile n'agha. **19** Aga m eme ka Ijipt taa ahụlụ dì ukwuu, ka ha mata n'ezie na mụ onwe m bụ Onyenwe anyi." **20** O ruo, n'afọ nke iri na otu ya, n'ubochị nke asaa, n'onzwa nke mbụ, okwu nke Onyenwe anyi ruru m ntị, si, **21** "Nwa nke mmadụ, agbajiela m ogwe aka Fero, eze Ijipt. Lee, o nwебеги onye gbara ya okpukpu, ma o bukwanụ kee ya ihe, ka o sie ike ozo ijide mma agha. **22** N'ihi ya, nke a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi siri: Lee, mụ onwe m na-emegide Fero bụ eze Ijipt. Aga m agbaji ogwe aka ya abụ, ma nke siri ike ma nke gbjiri agbaji na mbụ. Aga m emekwa ka mma agha ya si n'aka ya dapụ. **23** Aga m achusà ndị Ijipt n'etiti mba niile tüsakwa ha n'obodo niile, **24** meekwa ka ogwe aka abụ nke eze Babilon sie ike. Aga m etinye mama agha m n'aka ya, ma ogwe aka abụ nke Fero ka m ga-agbajisi. Mgbe ahụ, Fero ga-asu ude n'ihi eze Babilon dika onye e merụrụ

ahü. **25** Aga m eme ka ogwe aka abuo nke eze Babilon sie ike; ma ogwe aka Fero ga-akponwu. Mgbe ahu, ha ga-amatakwa na mű onwe m bę Onyenwe anyi, mgbe m tinyere mma agha n'aka eze Babilon, na mgbe o setipuru ya imegide Ijipt. **26** Aga m achusa ndị Ijipt n'etiti mba niile, fesaa ha n'ala niile. Mgbe ahu, ha ga-amata na mű onwe m bę Onyenwe anyi."

31 O rwoo, n'afö nke iri na otu, n'owwa nke ato, n'ubochi nke mbu ya, okwu nke Onyenwe anyi ruru m ntị, sị, **2** "Nwa nke mmadụ, gwa Fero eze Ijipt na ndị agha ya niile okwu sị ha, "Olee onye ahü yiri gi n'idi ukwuu? **3** Tulee n'obi gi ihe gbasara Asjria, nke bu oke obodo burukwa mba a maara aha ya. O dì ka osisi sida nke Lebanon, nke juputara n'alaka mara mma, nke ọtụtu alaka ya na-enye ndo, nke dì ezi ogologo, nke alaka ọnụ ya topuru tokarja osisi ọhịa niile. **4** O nwetara mmiri mere ka o buo ibu, na isi iyi mmiri miri emi nke mere ka o too ogologo. Iyi ha niile na-aso n'okpuru ya. Ebe ahü ka ha si ezipu uzor mmiri ndị na-enye osisi ndị ozor dì n'ohia mmiri. **5** N'ihi ya, o toro tokarja osisi niile n'ogologo. Ngalaba ya bara uba, alaka ya topukwara ogologo n'ihi idị ukwuu nke mmiri ha na-enweta. **6** N'alaka ya niile ka anu ufe niile nke eluigwe na-akpa akwụ, n'okpuru ndo nke alaka ya niile ka ụmụ anu ọhịa niile mürü ụmụ, oke mba niile dì iché ibikwara n'okpuru ndo ya. **7** O mara mma n'idi ukwuu ya, n'ogologo nke alaka ya n'awasa, n'ihi na mgborogwu ya mibara emiba n'ebé mmiri dì ukwuu. **8** Osisi sida niile dì n'ubi Chineke a gbara ogige erughi ya n'otụtu. O dighị osisi junipa niile nwere ngalaba a ga-eji tñyere nke ya, osisi plenü niile adighikwa ka alaka ya, o dighikwa osisi dì n'ubi Chineke a gbara ogige, nke yiri ya n'ima mma ya. **9** Emere m ya ka o maa mma site n'iba uba nke alaka o nwere, o bu ihe ekworo nke osisi niile nō n'Iden n'ubi Chineke a gbara ogige. **10** "N'ihi ya, ihe ndị a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: N'ihi na o toro ogologo tokarja osisi ọhịa niile, n'ihi na ọ nyara isi banyere ọnqodù idị ogologo ya karja ndị ozor, **11** Eweere m ya nyefee n'aka onye ahü na-achị mba niile, ka o mesie ya ike, dika jba uba nke ajo omume ya si dì. Ewezugakwara m ya n'akụkụ. **12** Mba ahü kachasi mba niile njo na-enweghi obi ebere gbuturu ya, hapu ya ka o tqobor n'ala. Ngalaba ya dara n'elu ugwu ukwu niile nakwa n'ime ndagwurugwu niile. Alaka ya kwa dajisirị danyesịa n'ime ebe niile gbawara agbawa nke ala mmiri si eru. Mba niile nke ụwa sitere n'okpuru ndo ya püta wezuga onwe ha. **13** Ụmụ nnunụ niile bere n'elu ukwu osisi ahü dara ada, n'etiti alaka ya niile ka ụmụ anu ọhịa bijara biri. **14** Ya mere, ka osisi niile nke dì n'akụkụ mmiri gharakwa eto ogologo, maobụ ka ọnụ ọnụ ya ghakwara idị elu karja alaka ndị ahü bara uba. Nyekwa na ọ díkgwaghị osisi ọbula na-enwetazu mmiri nke ga-otoru osisi ndị ahü n'ogologo. N'ihi na edebela ha nye onwu, nye ijridar n'okpuru ụwa, n'etiti ndị mmadụ ndị na-arịda n'olulu omimi ahü. **15** "Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: N'ubochi ahü e mere ka o rịdaruo n'ala mmuq, a kwusirị m ogbu mmiri niile were ha kpuchie ya. A kwusirị nsogharị nke mmiri, meekwa ka jba uba nke mmiri ya niile kwusi. N'ihi ya, eyinyere m Lebanon uwe mkpe, osisi niile nke ọhịa kponwukwara n'ihi ya. (**Sheol h7585**) **16** Emere m ka mba niile maa jijiji n'egwu n'ihi odidà ya, mgbe m tñyere ya na ndị ahü na-agà n'olulu n'ime ala mmuq. Mgbe ahü, a kasirị osisi niile mara mma obi, bu osisi ndị ahü dì n'ogigie

Iden, na osisi ọma niile nke Lebanon, ndị nke mgborogwu ha na-enweta mmiri nke ọma. (**Sheol h7585**) **17** Ha onwe ha kwa, dika sida ukwuu ahü, sokwaara gbadaruo n'ala mmuq, gakwuru ndị ejị mma agha gbuo, ha na ndị ikom ji mma agha bu ndị biri n'okpuru ndo ya n'etiti mba dì iché iche. (**Sheol h7585**) **18** "Olee osisi dì n'Iden a ga-eji tñyere gi n'ima mma, na n'idi ebube? Ma gi onwe gi kwa, na osisi ndị a niile dì n'Iden ka a ga-eme ka unu rịdaruo n'okpuru ụwa. I gadeina n'etiti ndị a na-ebighị ugwu, gi na ndị ejị mma agha gbuo. "Nke a bu Fero na usuu ndị agha ya niile, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri."

32 N'afö nke iri na abuo, n'owwa nke iri na abuo, n'ubochi nke mbu ya, okwu nke Onyenwe anyi rutere m ntị, sị, **2** "Nwa nke mmadụ, buliere Fero bu eze Ijipt, abu akwa si ya, "I dì ka ọdụm n'etiti mba niile. I díkwa ka ogologo anu ojoo na-anụ n'osimiri. I na-akpugharị onwe gi n'ime mmiri. I ji ukwuu abuo na-agbaru mmiri, na-emekwa ka mmiri iyi niile gbaruo. **3** "Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi siri, "Aga m ejị ọtụtu ndị dì ukwuu n'onyogugu gbasaa ugbu m n'elu gi. Ha ga-adokpukwara gi n'ime ugbu m. **4** Aga m atusa gi n'ala, n'ohịa ka m ga-atufukwa gi, meeckwa ka ụmụ nnunụ niile nke eluigwe bekwasi gi. Aga m emekwa ka anu ọhịa nke uwa niile rijuo afò n'anụ ahü gi. **5** Aga m tuasakwa anu ahü gi n'ugwu niile, werekwa ihe ọbula fôdụrụ n'ime gi mejuo ndagwurugwu niile. **6** M ga-eji obara gi na-aso aso dee ala niile dika mmiri ọ bùladi ruo n'ugwu niile, ebe niile mmiri si erufe ga-ejuputakwa n'anụ ahü gi. **7** Mgbe m gameneyi gi díka oku, aga m ekpuuchi ihu eluigwe, meeckwa ka kpkapando niile jie nji. Aga m ejị igwe ojii mechie ihu anyanwu, ọnwa agakwaghị enye ihé ya. **8** Ihe niile nke na-enye ihé n'eluigwe ka m ga-eme ka ha jie nji n'elu gi, mee ka ọchichiri ọbula n'ala gi niile, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri ya. **9** Aga m eweta obi mgbawa n'etiti ndị mmadụ dì iché iche mgbe m ga-eme ka mbibi gi bia n'etiti mba niile n'ime ala dì iché iche nke i na-amaghị. **10** Aga m eme ka i ju ọtụtu ndị mmadụ anya, ndị eze ha ga-ama jijiji n'ujø maka gi mgbe m ga-efegharị mma agha m n'ihi ha. Onye ọbula n'ime ha ga-ama jijiji na ntabi anya ọbula n'ihi ndị ya n'ubochi ahü, i ga-ada. **11** "N'ihi na nke a bu ihe Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru, "Mma agha nke eze Babilon ga-abiajwasị gi. **12** Usuu ndị agha gi ga-adakwa n'ihi mma agha nke ndị dì ike, bu ndị mba ahü kachasi mba niile njo. Nganga niile nke Ijipt na ndị ya, ka ha ga-egwepia. Ha ga-akwatu usuu ndị agha ha niile. **13** Aga m emekwa ka anumanyi ya niile, nke na-atà ahijahị n'akụkụ mmiri laa n'ihi. Ụkụ mmadụ, na ụkụ anumanyi agakwaghị agbaru mmiri ahü ozor. **14** N'ihi ya, mmiri niile nke ya gadadi ocha, na-asokwa díka mmanụ. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru. **15** Mgbe m bibiri Ijipt, kpochapukwara ihe niile dì n'ime ya, mgbe m tidara ndị niile bi n'ime ya, ha ga-amata n'ezie na mű onwe m bę Onyenwe anyi. **16** "Nke a bu abu akwa ha ga-aburu ya. Ndị inyom mba dì iché iche ga-abu ya. Ha ga-abu ya n'ihi Ijipt na usuu ndị agha ya, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri." **17** N'afö nke iri na abuo ahü, n'ubochi nke iri na ise nke ọnwa ahü, okwu nke Onyenwe anyi rutere m ntị sị, **18** "Nwa nke mmadụ, tie mkpu akwa n'ihi usuu ndị agha Ijipt niile, wezuga ha baa n'okpuru ụwa ma ndị inyom mba dì iché

iche di ukwuu, ha na ndi ahu na-arjadaru n'olulu. **19** Gwa ha okwu si ha, ‘Unu o nwere ilhuoma karia ndi ozo? Lee, ihe na-echie gi bu olulu. O bükwa ndi a na-ebighi ugwu ka i gadenakwuru.’ **20** N'etiti ndi e ji mma agha gbuo ka ha gada. Amiputala mma agha maka ya, ka a dökpurü ya na igwe ndi ya niile puo. **21** Ndị dike nke ndi ndu dike ga-esite n'ala mmuo kwuo banyere Ijipt na ndi niile ha na ya di na mma, ‘Ha arjadarala, ha na-edina ala ha na ndi a na-ebighi ugwu, nakwa ndi niile ahụ e ji mma agha gbuo.’ (**Sheol h7585**) **22** “N'ebé ahú ka Asíriá na ndi agha ya niile nö; ili ndi niile o gburu egbu gbara ya gburugburu, bu ndi niile nwurü site na mma agha. **23** Ili ha di na nsotu niile nke olulu, ndi agha ya niile gbakwara ili ya gburugburu. E gbudala ndi niile mere ka oke egwu di n'ala ndi di ndu. Ndị a nwurü site na mma agha. **24** “N'ebé ahú ka Elam na usuu ndi agha ya nö gbaa ili ya gburugburu. Ha niile bu ndi e gburu egbu, ndi nwurü site na mma agha. Ndị niile mere ka oke egwu di n'ala ndi di ndu arjadaruola n'olulu ahú dika ndi a na-ebighi ugwu. Ha esorala ndi ahú rịdaruru n'ala mmuo keta oke n'ihere díri ha. **25** E meere ya ebe ndina n'etiti ndi nwurü anwü. Igwe mmadu ya nwurü anwü gbakwara ili ya gburugburu. Ha niile bu ndi a na-ebighi ugwu, ndi e ji mma agha gbuo, n'ihi na-emere ka oke egwu ha di n'ala ndi di ndu, ma ha na-eburu ihere ha, ha na ndi ahú na-arjadaru n'olulu. Ha bu ndi e debere n'etiti ndi nwurü anwü. **26** “Meshek na Tubal nökwa n'ebé ahú, ha na usuu ndi agha ha niile, gburugburu ili ha. Ha niile bükwa ndi a na-ebighi ugwu, ndi e ji mma agha gbuo, n'ihi na ha mere ka oke egwu ha di n'ala ndi di ndu. **27** Ugbu a, e likoşa ha na ndi a na-ebighi ugwu, bu ndi dike n'aghá, ndi nwurü anwü, ndi ji ngwa agha ha gbadaa n'ime ili ha, ndi e hinyere ngwa agha ha n'okpuru isi ha, ebe ota ha dikwasirị n'okpukpu mgbe e tiniyere ha n'ilí. Ma n'ezie, ndi a bu dike n'aghá mere ka oke egwu di n'ala ndi di ndu. (**Sheol h7585**) **28** “Ma gi onwe gi, bu Fero, otu a ka a ga-esi gbaige gi, i gadenakwa n'etiti ndi a na-ebighi ugwu, gi na ndi e ji mma agha gbuo. **29** “N'ebé ahú ka Edom na ndi eze ya, na ndisi ya niile nö. N'agbanyeghi idí ike ha, ha na ndi e ji mma agha gbuo togboro n'ebé ahú. Ha na ndi a na-ebighi ugwu so dinaa, bu ndi na-arjadaru n'olulu. **30** “Ndísi nke mba ndi ugwu, na ndi Sajdòn niile nö n'ebé ahú. Ujo niile nke ha sitere n'isiike ha menye ndi mmadu egbochighi ha iketa oke n'ihere nke iso ndi e gburu egbu nwuo. Ha soro ndi ejí mma agha gbuo dinaa na-ebighi ugwu, buru ihere ha, ha na-arjadaru n'olulu. **31** “Fero na ndi agha ya niile ga-ahú ndi a, o ga-enwe nkasiobi maka ndi ya niile, na usuu ndi agha ya niile ndi ejí mma agha gbuo. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuputara. **32** N'agbanyeghi na emeela m ka o gbasaa ujo n'ala ndi di ndu, Fero na igwe mmadu a niile ka a ga-eli n'etiti ndi a na-ebighi ugwu, ya na ndi ejiri mma agha gbuo. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri.”

33 Okwu Onyenwe anyi ruru m ntí, si, **2** “Nwa nke mmadu, gwa ndi gi okwu si ha, ‘Mgbe m wetara mma agha imegide mba obula, ma ndi ala ahú ahoputa otu onye n'etiti ha mee ya ka o ghørø ha onye nche, **3** onye ga-ahú mma agha ka o na-abiajkwasí ala ahú, o buřu na o gbuo opi ike, ido ndi bi na mba ahú aka na ntí banyere mma agha nke na-abia, **4** o buřukwa na onye obula anu opi ike ahú ma ju jnabatara onwe ya ido aka na ntí ahú, mma agha ahú gbuo ya, obara ya ga-adikwasí ya n'isi. **5** N'ihi na ha nñru ùda opi nke ido aka

na ntí ahú ma ha geghi ntí. O bu ha wetaara onwe ha ila n'iyi. A si na ha gere ntí ha gaara azoputa ndu ha. **6** Ma o buřu na onye nche elepú anya hu ndi agha ka ha na-abia hapu igbu opi ido ndi mmadu aka na ntí, onwú ha di n'isi ya. Ha gananwü n'ime mmechie ha, ma aga m ajuta obara ha site n'aka onye nche ahú.’ **7** “Nwa nke mmadu, emeela m gi ka i buřu onye nche nye ulo Izrel. N'ihi ya, gee ntí n'ihé m na-ekwu, ka i doroq m ha aka na ntí. **8** Mgbe m na-así onye ajo omume, gi onye na-emebi iwu, i ghaghí iñwü! O buřu na i kwughi okwu, ime ka o chigharja site n'uzo ya püta, onye ahú na-emebi iwu ga-anwü n'ihi mmechie ya niile, ma n'aka gi ka m ga-ajuta obara ha. **9** Ma o buřu na i döq onye ajo omume aka na ntí ka o chigharja site n'uzo ya püta, ma o megħi nke a, ha ga-anwü n'ihi mmechie ha, ma ndu gi onwe gi ka i zoputara. **10** “Nwa nke mmadu, gwa ulo Izrel, ‘Otu a ka unu na-ekwu, “Njeħie niile anyi na mmechie niile anyi adiħla arò n'ahú anyi. O bükwa n'ime ya ka anyi na-ata ahú. Olee otu anyi ga-esi di ndu?”’ **11** Gwa ha, ‘Díka m na-adí ndu, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuputara, onwü onye na-emebi iwu adighi ato m uto, kama o na-ató m uto mgbe onye na-emebi iwu sitere n'uzo ya chegharja díri ndu. Chigharjanu, siten u n'uzo ojoo unu niile chigharia. N'ihi ginj ka unu ga-eji nwuq, unu bu ulo Izrel?’ **12** “N'ihi ya, nwa nke mmadu, gwa ndi ala gi, ‘Ezi omume nke onye na-eme ezi ihe agagħi azoputa ya ma o buřu na o tugharia, mee ihe ojoo. Otu a kwa, mmechie niile nke onye na-emebi iwu agagħi eme ka o laa n'iyyi ma o buřu na o chegharja puç site na mmechie.’ **13** O buřu na m asj onye ezi omume, na o ghaghij idj ndu, ma onye di otu a atukwasí obi n'ezi omume ya mee ajo ihe, o dighi ihe ezi omume nke onye di otu a mere nke a ga-echetawka. Ha ga-anwü n'ihi ajo ihe ha mere. **14** Ma o buřu na m asj onye ajo omume, ‘I ghaghij iñwü,’ ma onye ahú esite na mmechie ya chigharja, mee ihe ziri ezi na nke di mma, **15** o buřu na o nyegħachi ihe ebe o naara n'aka ndi o gbazinyere ego, kwugħachi ihe niile o zuur u n'ohi, għasoo ukpuru ahú niile bu nke na-enye ndu, għarakwa ime ajo omume; onye di otu a agħagħi idj ndu, o għagħi anwu. **16** O dighi mmechie niile nke onye ahú mere nke a ga-echeta megħide ya. N'ihi na o meela ihe ziri ezi na nke dikkwa mma, o għagħi idj ndu. **17** “Ma ndi gi na-así, ‘Uzq Onyenwe anyi eżiżiżi ezi.’ Ma o bu uto ha bu nke na-eżiżiżi ezi. **18** O buřu na onye ezi omume esite n'ezi omume ya chigharja malite ime ihe ojoo, o ga-anwü maka ya. **19** Ma o buřu na onye ajo omume esite n'ażo omume ya chigharja malite ime ihe ziri ezi na nke di mma, o ga-adí ndu site n'ime nke a. **20** Ma unu bu ulo Izrel na-así, ‘Uzq Onyenwe anyi eżiżiżi ezi.’ Ma aga m ekpe onye obula n'ime unu ikpe dika uzo ya si di.’ **21** O ruo n'afq nke iri na abu nke e mere ka anyi jee biri na mba ożo, n'owwa nke iri, n'ubochi nke isse nke oħra ahú, otu onye n'ime ndi sitere na Jerusalem għapu bijakwutere m għaw m si, ‘Obodo ahū adala.’ **22** Ma n'anyasi, tupu onye ahú għapputu agħapu abja, aka Onyenwe anyi ruru m ahú, mee ka m nweekwa ike ikwu okwu ożo. **23** Mgħe ahú, okwu Onyenwe anyi ruru m ntí, si, **24** “Nwa nke mmadu, ndi ahú bi n'ebé dakposiż adakposiż n'ala Izrel na-así, ‘Ebrahem bu oħra nwoke, ma o nwetachara ala a niile! Ma anyi di ukwuu, n'ihi enyela anyi ala dika ihe nweta anyi.’ **25** Ya mere, gwa ha, ‘Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: Ebe o bu na unu na-eri anu nke obara di n'ime ya, na-elekwasikwa aruṣi unu anya, na-awušikwa

obar, o kwasiri ka unu nweta ala a? **26** Unu na-atükwası obi unu na mma agha unu, unu na-eme ihe aru dì iché iché, onye obyla n'ime unu na-emeru nwunye onye agbataobi ya. O bükwa ala n'aka ke ka unu ga-enweta? **27** "Gwa ha nke a, 'Otù a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru, dikà m na-adì ndù, ndì niile fodùr n'obodo ahù e tikporò etikpò ga-anwucha site na mma agha. Ndì bi n'ohia ka anu ohia ga-atagbu. Ndì niile bi n'ogba na n'ebé niile e wusiri ike ga-anwù site n'orìa. **28** Aga m eme ka ala unu ghøg ebe togborò n'efu. Nganga ya, na ike ya ga-agwuṣi. Obodo niile dì n'ugwu Izrel ga-aghò ebe e tikporò etikpò, mmapdu ağakwaghì esite n'ebé ahù gafee ọzò. **29** Ha ga-amakwa na mụ onwe m bu Onyenwe anyi, mgbe m mesiri ka ala ahù ghøg mkpomkpò ebe togborò n'efu, n'ihi ihe aru niile nke ha mere.' **30** "Ma gi onwe gi, nwa nke mmapdu, ndì ala gi na-ekwu banyere gi n'akuk mgbidi ha na n'omu ụzo ụlo ha. Ha na-asırıta onwe ha, 'Bianu ka anyi gaa nñru ozi sitere n'omu Onyenwe anyi.' **31** Ha na-abıakwute gi dikà ndì mmapdu si abia, ha na-anorò ala n'ihu gi na-anu ihe i na-ekwu ma ha anaghì emeputa ya n'omume: n'ihi na ha na-eji ebugbèrè ọnụ ha na-egosi ihunanya, ma obi ha nö naanị na uru ojò ha ga-enweta. **32** N'anya ha, i dikà onye ji ezigbo olu na-ekwe ukwe ihunanya, dikà onye nwere olu ụto, nke na-abu abu dì ụto, na onye maara ka e si eti igba. Ha na-anu ihe i na-ekwu ma ha ejighi ya kporò ihe obula. **33** "Ma mgbe nke a bijara na mmezu, n'ihi o ghaghì ibia, ha ga-amata na onye amumà anotula n'etiti ha."

34 Okwu Onyenwe anyi ruru m ntí, sì, 2 "Nwa nke mmapdu, buo amumà megide ndì ozuzu aturu Izrel niile, buo amumà sì ha, 'Ihe a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: Ahuhu na-adìri unu ndì ozuzu aturu Izrel, ndì na-enyeju naanị onwe ha afò. O kwestighi ka onye ozuzu aturu lekotazie igwe aturu e tinyere n'aka ya anya? **3** Unu na-eri abuba ha niile, unu na-eyi uwe aji anu, na-egbu anu ndì mara abuba n'agbanyeghi na unu adighi elekota igwe ewu na aturu m ndì a. **4** Unu anaghì eme ka ndì na-adighi ike dì ike, maqbù gwøò ndì na-arìa ọri, maqbù kechie ọnya ndì merurụ ahù. Unu adighi apkoghachite ndì kpafuru akpafu, maqbù püo iche ndì furu efu. Kama naanị aka ike ka unu ji na-achì ha. **5** N'ihi ya, ha agbasasiala n'ihi na onye ozuzu aturu anoghi ya. Ha agħokwaara anu ohia niile ihe oriri. **6** Igwe ewu na aturu nke m na-agħarha n'ugwu niile, na n'elu ugwu nta niile. O bükwa n'elu ɻwa niile ka ha għasra. O dikkwaghì onye na-ajju ajjuji banyere ha. O dikkwaghì onye na-elenye anya n'ebé ha no. **7** "N'ihi nke a, unu ndì ozuzu aturu, nñrunu okwu nke Onyenwe anyi: **8** Dikà mụ onwe m na-adì ndù, ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuputara, ebe unu hapurù igwe aturu m na-enwiegħi onye ozuzu aturu, mee ka ha ghorrøp anu ohia ihe oriri, ebe unu na-achogħarighi ha, kama unu nö na-enyeju onwe unu afò, ma hapu igwe aturu m ka agu għbu ha, **9** n'ihi ya, unu ndì ozuzu aturu, nñrunu okwu nke Onyenwe anyi: **10** Ihe ndì a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru, Ana m edo onwe m megide ndì ozuzu aturu niile. O bükwa n'aka ha ka m ga-ajuta ihe banyere igwe ewu na aturu m. Aga m eme ka ha kwisij i bu ndì na-azu igwe ewu na aturu m, ka ndì ozuzu aturu ndì a ghara iżu onwe ha nri ọzò. Aga m esite n'omu ha naputa igwe ewu na aturu m, ha agaghij abukwara ha nri ọzò. **11** "N'ihi na Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi sìrij, mụ onwe

m ga-eji aka m püo gaa chogħarja igwe aturu m. Mü onwe m kwa ga-elekota ha. **12** Dika onye ozuzu aturu si elekota igwe ewu na aturu ya anya, mgħe ha na ya nö, otu a ka m ga-esi lekota igwe aturu m. Aga m anaputa ha site n'ebé niile ha għasasir għad, n'ubochiż igwe ojji na ċiċċiħi aħu. **13** Aga m esite n'obodo niile, na mba niile ha no kogħachha ha n'ala nke ha. Aga m azu ha nri n'elu ugwu niile nke Izrel, na n'akuk mmirri niile, ebe ala na-eweputa nri nke oma. **14** Aga m azu ha n'ebé ġita ahħiha mara mma, na n'elu ugwu niile nke Izrel. N'ebé ahu ka ha ga-amakpukwa n'udo. Ha ga-ata nri n'ebé ġita ahħiha mara mma nke elu ugwu Izrel. **15** O bu mụ onwe m ga-abu onye ozuzu aturu nke aturu m niile. Aga m eme ka ha makpuru n'udo, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuputara. **16** Aga m achò ndì furu efu n'ime ha, ndì kpafuru akpafu, kpogħachite ha n'ul. Aga m ekechi ọnya ndì merurụ ahu, meekwa ka ọ dì ike. Ma ndi mara abuba na nke ndi ahu dì ike ka m ga-alà n'iyi. Aga m eji ikpe ziri ezi zuq ha. **17** "Ma unu onwe unu, umu igwe anu ụlo m, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru, aga m ekpe ikpe n'etiti aturu na aturu, ebule na mkpi. **18** O bu unu ihe nta n'anya na unu na-ata nri kachasi mma? Unu ga-ejikwa ɻukw Żotosja nke fodur? Q bu unu ihe nta n'anya na unu na-arju mmirri nke kachasi mma? Unu ga-ejikwa ɻukw unu na-agbaru nke fodur? **19** O bu ihe kwestiri ekwesi na igwe aturu m ga-ata nri unu żotora azot, ma riċokwa mmirri unu għbaruż agħbar? **20** "N'ihi ya, nke a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi sìrij ha, n'ezie, mü onwe m ga-ekpe ikpe n'etiti aturu ndi għabar abuba, na aturu ndi a tara ahu. **21** N'ihi na unu ji akuk ahun, na ubu aka unu na-enupu ha. Unu jikwa mpi unu na-enupu ndi na-adighi ike, tutu ruo mgħe unu chħaschara ha. **22** Lee, aga m azopputa igwe ewu na aturu m. Aga m ekpe ikpe n'etiti otu aturu na ibe ya. Ha agħaqbi aħġokwa ihe oriri ọzò. Aga m ekpe ikpe n'etiti otu aturu na ibe ya. **23** Aga m edobe otu onye ozuzu aturu nke ga-elekota ndi m, ọ büladi ohu m Devid. Ya onwe ya ga-elekota ha, burukwa onye ozuzu aturu nye ha. **24** Ma mụ onwe m bu Onyenwe anyi, ga-abu Chineke ha, ma ohu m Devid ga-abu onyeisi n'etiti ndi m. Mü onwe m bu Onyenwe anyi ekwuola ya. **25** "Mü na ha ga-agħa ndi udo. Aga m achupukwa anu ojò nniile n'ala ha, ka ndi m nwee ike ibi n'udo n'żagara, ma rahukwa ura ọ büladi n'etiti oke ohia n'enwegħi nsogbu. **26** Aga m agozi ndi m, goziekwa ebe obibi ha na ihe niile għbara ugwu nta m għburugħbur. Aga m ezite mmirri ozu n'oge ya, n'ezie, ngozi ga-ezoro ha dikka mmirri. **27** Osisi ohia ga-amjik mķpuru ya, ala ga-eme ihe omume ya. Ndì m ga-anokwa n'udo n'ala ha na-atuġħi ujo. Ha ga-amatakwa na mụ onwe m bu Onyenwe anyi, mgħe bie tijaśir mkkor yoku nniile ha, naputa ha site n'aka ndi na-apkagħu ha. **28** Ha agħaqbi abukwara mba ndi ọzò na-apuñnara ihe ha nwere, maqbù ndi anu ohia ga-adogħbu. Ha ga-ebi na-atuġħi ujo, ọ dikkwaghì onye ga-eme ka ha tħoq egwu. **29** Aga m enye ha ala nke amaara nke oma n'ihi ihe na-enuputa n'ime ya, ha agħaqbi abukwara ndi ɻunw mekpara ahu n'ala ahu ọzò, maqbù ihe a na-akwa emo nke mba dì iché iché. **30** Ha ga-amata na mụ onwe m, bu Onyenwe anyi Chineke ha, na m na-anqnyere ha, na ha onwe ha kwa, bu ụlo Izrel, bu ndi m, otu a ka Onyenwe anyi Chineke kwuputara. **31** Unu bu igwe ewu na aturu m, aturu nke ebe ġita nri m, mü onwe m bükwa

Chineke unu. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri ya.”

35 Okwu Onyenwe anyi ruru m ntí, sì, “**2** Nwa nke mmapadú, chee ihu imegide n’ugwu Sia, buo amúma megide ya, **3** sì ya, ‘Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi siri: Mụ onwe m na-emegide gi, gi ugwu Sia. Aga m esetikwa aka m imegide gi, mee gi ka i ghøq ebe togborø n’efu. **4** Obodo gi niile ka m ga-eme ka ha ghøq mkpomkpø ebe, gi onwe gi ga-abukwa ebe togborø n’efu. Mgbe ahú, i ga-amata na mū onwe m bù Onyenwe anyi. **5** “N’ihí na i sitere n’iro ahú dí gi n’obi siteríj na mgbe ochie rara umú Izrel nye n’aka mma agha, n’oge ha nō na-ahujuanya, n’oge ahú ita ahuhú nke ajo omume ruru n’ogo dí ukwuu. **6** N’ihí nke a, ebe m na-adí ndí, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri, aga m enyefe gi n’aka ndí na-awusi obara. Obara ga-achukwa gi oso. Ebe o bù na i kpoghí iwusi obara asi, obara a ga-awusi n’ime gi ga-achu gi oso. **7** Aga m eme ka ugwu Sia ghøq ebe togborø n’efu. Aga m esetikwa n’ime ya bipú ndí na-abata abata, na ndí na-apu apu. **8** Ugwu ukwu gi niile ga-ejuputa n’ozu ndí nwurú anwu, ugwu nta niile, na ndagwurugwu niile na mgbawara niile dí n’ala ga-ejuputa n’ozu ndí e ji mma agha gbuo. **9** I gaghi ebilikteka isi gi ozo. Ebe togborø n’efu ka i ga-abu ruo ebighi ebi. A gaghi ewuzikwa obodo gi ozo. I ga-amatakwa na mū onwe m bù Onyenwe anyi. **10** “N’ihí na i siri, “Mba abuò ndí a, na ala abuò ndí a ga-abu nke anyi, anyi ga-enweta ha,” n’agbanyeghi na mū onwe m bù Onyenwe anyi nō n’ebé ahú. **11** N’ihí ya, ebe m na-adí ndí, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri, aga m emeso gi mmeso dika ịba uba nke iwe gi na ekworo gi si di, bu nke i gosiri mgbe i kporø ha asi. Aga m emekwa ka ha mata onye m bù, mgbe m kpesiri gi ikpe. **12** Mgbe ahú, i ga-amata na mū onwe m bù Onyenwe anyi n’urụ okwu ojø ndí ahú niile i kwuru megide ugwu Izrel niile, na-así, “E meela ha ebe togborø n’efu, ewerela ha nyefee anyi n’aka ka anyi dogbuo ha.” **13** Unu nyakwara isi megide m, kwuo okwu kwugide m dika o si di unu mma. Anukwara m ihe niile unu kwuru. **14** Ihe ndí a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi siri, Mgbe ịwa niile na-aríri ọnụ ka m ga-eme ka i ghøq mkpomkpø ebe. **15** Díka i n’urụ ọnụ mgbe ihe nketa Izrel ghøq mkpomkpø ebe, otu a ka m ga-esi mesoo gi mmeso. I ga-aghøkwa ebe togborø n’efu, gi ugwu Sia, gi na ndí Edom niile. Mgbe ahú, ha ga-amata na mū onwe m bù Onyenwe anyi.”

36 “Nwa nke mmapadú, buo amúma nye ugwu niile dí n’Izrel, na-así ha, ‘Ugwu niile nke Izrel, n’urụnụ okwu nke Onyenwe anyi. **2** Ihe ndí a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: Ndí iro unu ekwuola megide unu sì, “Ahaa! Ebe niile dí elu nke mgbe ochie aghøloha ihe nnweta anyi.”” **3** N’ihí ya, buo amúma sì, ‘Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: N’ihí na ha emeela ka unu togborø n’efu, chugharia unu oso n’akukú niile,mekwaa ka unu ghøqor mba niile ihe nnweta, ma meekwa ka unu buru ndí a na-ekwujo, na ndí a na-akocha, **4** n’ihí ya, unu ugwu niile nke Izrel, n’urụnụ okwu Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi. Ihe ndí a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi na-agwa ugwu ukwuu na ugwu nta niile, na mgbawara niile dí n’ala, na ndagwurugwu niile, na ebe niile togborø n’efu, na obodo ndí ahú niile ndí mmapadú

na-ebighi n’ime ya, nke ndí mba ozo kwakorø ihe dí ha n’ime, ma jirikwa ha na-eme ihe ochj. **5** Ihe ndí a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru, O bù site n’inu ọkụ nke obi m ka m jí kwuo okwu megide mba ndí ozo, ma megidekwa Edom, n’ihí na o bù site n’ikpø así nke obi ha ka ha ji mee ka ala m buru ihe nnweta ha, ka ha si otu a kposaa, ma chikçorokwa ihe niile dí n’ebé ita nri nke anu ụlo ala ahú.’ **6** N’ihí nke a, buo amúma banyere Izrel, gwa ugwu ukwu ya na ugwu nta ya niile, na mgbawara ala ya, na ndagwurugwu ya niile, sì, ‘Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi siri, o bù site n’onuma nke ekworo ka m ji ekwu okwu ndí a, n’ihí na unu ahuhúla ahuhú site na nlelì ndí mba ozo na-eleli unu. **7** N’ihí ya, ihe ndí a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru, eweliri m aka m elu n’iyo iyi na mba ndí a gbara unu gburugburu gan-akwá n’onodú ihere. **8** “Ma unu, ugwu niile nke Izrel gawa-aputa ngalaba, miakwa mkpuru nke ndí m ga-eri, n’ihí na oge ha ga-aloghachi adighikwaanya. **9** Lee, mū onwe m dinyere unu; aga m abia inyere unu aka, n’ihí na a gag-akogharikwa unu, kükoka mkpuru n’ime unu. **10** Aga m emekwa ka onuogugu ndí ga-ebi n’ime unu baa ịba, o bùladí ụlo Izrel niile. Ha ga-ebikwa n’obodo niile, wugharjikwa ebe niile e tikporø etikpo. **11** Aga m eme ka onuogugu ndí mmapadú, na anu ụlo dí n’ime gi baa ịba. Ha ga-amubakwa, juputakwa ebe niile. Ndí mmapadú ga-ebikwa n’elu gi díka ha si biri n’oge gara aga. Aga m emekwa ka ihe gaara ha nke ọma karja ka ọ dí na mbu. Mgbe ahú, unu ga-amata na mū onwe m bù Onyenwe anyi. **12** Aga m eme ka ndí m, ndí m bù Izrel, biri n’ime unu. Unu ga-abu ihe nweta ha, unu ga-aghøkwarra ha ihe nketa. Unu agakwaghị agbabaa ha aka umu ozo. **13** “Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi siri, n’ihí na ufodú mba na-ekwuto gi na-así, ‘I bù ala na-eri umu ya, ala na-agbaba ndí ya aka umu.’” **14** N’ihí nke a, i gaghi erikwa mmapadú ozo. I gaghi agbawakwa mba gi aka umu ozo. O bù ihe Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri.” **15** Agaghi m emekwa ka i n’urụ mkpari nke ndí mba ozo na-akpari gi. I gaghi anókwa onodú nke ga-eme ka ndí mba ozo lelia gi, maobu n’oq onodú nke ga-eme ka i soq ngongo. O bù ihe Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri.” **16** Ozokwa, okwu nke Onyenwe anyi rutere m ntí, sì, **17** “Nwa nke mmapadú, mgbe umu Izrel bi n’ala nke aka ha, ha merürü ya, site na ndú ojø ha, na omume ha. Ndú ojø ha n’ihu m, dí ka adighi ọcha nke nwanyi n’oge o nō na nsø ya, n’onwa niile. **18** N’ihí ya, awukwasíri m ha onuma m, n’ihí na ha na-awusi obara n’ala ahú, jirikwa arusí ha na-emerü ya. **19** Achusasíri m ha na mba dí iche iche. Otu a ka m si kpee ha ikpe n’ihí ụzo ojø ha, na omume ojø ha. **20** Ma ebe niile ha gara n’etiti mba niile, ha mere ka aha nsø m gharakwa idí nsø, n’ihí na a na-ekwu banyere ha, sì, ‘Ndí a bù ndí nke Onyenwe anyi, ma agbanyeghi nke a, ha siterí n’ala ya puo.’ **21** Ihe na-ewutekwa m bù ahia nsø m, nke ụlo Izrel mere ka o ghara idí nsø n’etiti mba niile bù ebe ha gara. **22** ‘Ya mere, gwa ụlo Izrel, Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: O bughi n’ihí na unu, ụlo Izrel, ka m jí na-eme ihe ndí a, kama o bù n’ihíaha nsø m, nke unu mere ka o ghara idí nsø n’etiti mba niile dí iche ebe ndí unu gara. **23** Aga m eme ka idí nsø nke aha ukwuu m, nke unu mere ka o ghara idí nsø n’etiti mba niile, püta iħe. Mgbe ahú, mba niile ga-amakwa na mū onwe m bù Onyenwe anyi, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu,

bü Onyenwe anyi kwuputara, mgbe a ga-edo m nsø site n'ime unu n'anya ha. **24** “N'ihi na aga m esi na mba niile di iche iche kpoputa unu. Aga m achikota unu site n'ala niile, mee ka unu bata n'ala unu. **25** Aga m efekwasí unu mmiri di ocha, unu ga-adíkwa ocha. Aga m eme ka unu di ocha site na-adighi ocha unu niile, na site n'ikpere arusí unu niile. **26** Aga m enye unu obi ohurú, kenyekwa unu mmuo ohurú. Aga m ewepù obi nkume nke mmehie dí n'ime unu, nye unu mkpuruobi nke anyu ahú. **27** Aga m etinyekwa mmuo m n'ime unu, mee ka unu gbaso ükpuru m niile ma lezie anya mekwa ihe niile m nyere n'iwu. **28** Unu ga-ebikwa n'ala ahú nke m nyere nna unu ha. Unu ga-abú ndí m, aga m abúkwa Chineke unu. **29** Aga m azoputa unu site na-adighi ocha unu niile. M ga-akpo mkpuru ubi, mee ka o rie nne nke ukwu, agaghí m emekwa ka ụnwú dakwasí unu ozo. **30** Aga m emekwa ka mkpuru osisi na ihe owuwe ubi baa ụba nke ukwuu, ka unu gharakwa ịnata ihere ozo n'ihi ụnwú, n'etiti mba niile dí iche iche. **31** Mgbe ahú, unu ga-echeta ụzó ojoo unu niile na omume ojoo unu niile, unu ga-asokwa onwe unu oyí n'ihi mmehie unu na ihe aru niile unu mere. **32** Ma achọrò m ka unu mata na ọ buğhi n'ihi mma unu ka m ji na-eme ihe ndí a. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuputara. Unu ulò Izrel, ihere kwasiri ime unu n'ihi omume ojoo unu mere. **33** “Nke a bu ihe Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: N'ubochí ahú m ga-eme ka i di ocha site na mmehie gi niile, aga m eme ka unu loghachi n'obodo unu biri, a ga-ewugharikwa ebe niile togboró n'efu. **34** Ala ubi ndí ahú nke togboró n'efu agaghí atogbókwa r'efu n'ihi anya ndí na-agafe agafe. A ga-akókwa ha niile. **35** Mgbe ahú, ha ga-asi, “Ala a, nke naara atogbó n'efu, aghóla ubi a gbara ogige, nke yiri ogige Iden. Leekwa na obodo niile ndí ahú e tikporó etikpó, ka e wuzikwara, werekwa mgbidi gbaa ha ogige. Ugbu a, ndí mmadu juputakwara n'ime ha.” **36** Mgbe ahú, mba niile gbara unu gburugburu, bu ndí fodurú, ga-amata na mū onwe m bu Onyenwe anyi wuziri ebe niile e tikporó etikpó, kuko kwá mkpuru n'ebé niile togboró n'efu. Mu onwe m bu Onyenwe anyi, ekwuola, aga m emekwa ya.’ **37** “Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru, ozokwa, aga m ege ntí, zaa ekpere ulò Izrel, mezuoro ha aririò ha. Aga m eme ka ha baa ụba dika igwe anyu ulò, **38** dika igwe anyu ulò, nke na-ejuputa na Jerusalem n'oge mmemme ya niile a kara aka. N'uzo dí otu a, obodo niile e tikporó etikpó ga-ejuputakwa na mmadu ozo. Mgbe ahú ha ga-amatakwa na mū onwe m bu Onyenwe anyi.”

37 Aka nke Onyenwe anyi díkwasírì m, o sitekwarà n'ike Mmuo nke Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi bulie m, debe m n'etiti ndagwurugwu nke juputara n'okpukpú. **2** O mere ka m jegharia n'etiti ha. Ahuru m okpukpú kporó nkú, nke di ukwuu n'onuogugu, ka ha ghasa na ndagwurugwu ahú. **3** O sı́rì m, “Nwa nke mmadu, okpukpú ndí a ha purú idí ndí ozo?” Asirí m, “Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi o bu naaní gi onwe gi maara.” **4** Mgbe ahú, o sı́rì m, “Buo amúma nye okpukpú ndí ahú, gwa ha, ‘Unu okpukpú niile kporó nkú, geenú ntí n'okwu nke Onyenwe anyi. **5** Ihe ndí a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi na-agwa okpukpú ndí a. Lee, aga m eme ka ume baa n'ime unu, unu ga-adíkwa ndú. **6** Aga m etinyekwasí unu akwara, na anyu ahú, werekwa akpukpó ahú kpuchie unu.

Aga m etinye ume n'ime unu, unu ga-adíkwa ndú. Mgbe ahú, unu ga-amata na mu onwe m bu Onyenwe anyi.” **7** Ya mere, eburu m amúma dika e sı́ nye m n'iwu. Mgbe m no na-ebu amúma ahú, anṣuru m üzü, üzü mkpótpu. Ma lee, okpukpú ndí ahú niile bijara ibe ha nso; okpukpú malitekwara ijikota onwe ha onu. **8** Mgbe m nkówa na-ele anya, lee, ahuru m ka akwara na anyu ahú maliteře ijibjakwasí n'elu okpukpú ndí ahú, akpukpó ahú kpuchikwara elu ha. Ma n'oge a ume obula adighi n'ime ha. **9** Mgbe ahú, o sı́rì m, “Buo amúma nye ifufe; buo amúma, nwa nke mmadu, sı́ ifufe, ‘Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: site n'akukú anó nke ụwa bía, gi ume na-enye ndú, kukwasí ndí a e gburu egbu ka ha díkwa ndú ozo.’” **10** Ya mere, eburu m amúma dika o si nye m n'iwu. Ume ndú banyekwara n'ime ha. Ha niile dijri ndú, bilie ọtò, guzo n'ulkwu ha, ghøø usuu ndí agha di ukwuu n'onuogugu. **11** Mgbe ahú, o gwara m, “Nwa nke mmadu, okpukpú ndí a nochiri anya ulò Izrel niile. Ha na-asi, ‘Anyi aghoła okpukpú kporó nkú, olileanya niile agwukwala, anyi aburula ndí e bipuru.’” **12** N'ihi ya, buo amúma gwa ha, ‘otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru, Ndí m, aga m emeghe ili unu, sı́ n'ebé ahú weputa unu. Aga m eme ka unu loghachitakwa n'ala Izrel. **13** N'ikpeazu, mgbe m meghere ili unu mee ka unu si n'ime ya puta, unu bu ndí m ga-amata na mū onwe m bu Onyenwe anyi. **14** Aga m etinye Mmuo m n'ime unu, unu ga-adí ndú, loghachikwa n'ala unu ozo. Unu ga-amatakwa na mū onwe m bu Onyenwe anyi, ekwuola ya, meekwa ya, otu a ka Onyenwe anyi kwubiri.” **15** Okwu Onyenwe anyi ruru m ntí, sı́, **16** “Nwa nke mmadu, were osisi dee ihe ndí a n'elu ya, ‘Osisi a nochiri anya Juda na ndí Izrel ekekötara ya na ha onu.’ Werekwa osisi ozo deekwa okwu ndí a n'elu ya. ‘Osisi a nochiri anya Ifrem, na Josef, na ndí Izrel niile e jikötara ha na ndí a onu.’” **17** Jidekötaa osisi abuò ndí a onu, mee ka ha buru otu osisi n'aka gi. **18** “Mgbe ndí gi jüru gi, ‘I gaghi egosi anyi ihe nke a pütara?’” **19** gwa ha, sı́, ‘Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi na-ekwu: Lee, agaje mi iwere osisi Josef, nke di Ifrem n'aka, nke bukwa ihe nochiri anya ebo ụfodú ndí Izrel, jidekötaa ya na osisi nochiri anya Juda, mee ha ka ha ghøø otu osisi, burukwa otu n'aka m.’ **20** Were mkpirisi osisi ndí ahú i dere ihe nke di n'aka gi, gosi ha, **21** ma gwakwa ha, ‘Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi na-ekwu: Aga m esite na mba niile ndí Izrel jere biri kpoputa ha. Aga m achikotakwa ha site n'akukú niile, kpopata ha n'ala nke aka ha. **22** Aga m eme ha ka ha buru otu mba n'ala ahú, n'ugwu niile nke Izrel. Ha gane naaní otu eze nke ga-achí ha niile. Ha agaghí abukwa mba abuò maqbú alaeze abuò ozo. **23** Ha agaghí ejikwa arusi ha niile, maqbú ihe a píri apí rürü aru, maqbú jiri ihe ojoo ndí ozo dí iche iche meruò onwe ha ozo. N'ihi na aga m azoputa ha site na ilaghachi azú n'uzo mmehie ha niile, meekwa ka ha di ocha. Ha ga-abú ndí m, mū onwe m ga-abukwa Chineke ha. **24** “Ohu m, Devid, ga-abú eze ga-achí ha, ha ga-enweka otu onye ozuzu aturu. Ha ga-ebedeu iwu m niile, na ükpuru m niile. **25** Ha ga-ebi n'ala ahú m nyere ohu m Jekób, ala ebe nna nna ha biri. Ha na ümú ha ga-ebi n'ime ya. Ümú ümú ha ruo ogbo niile ga-ebikwa n'ime ya. Ohu m Devid ga-abú eze ha ruo ebighi ebi. **26** Mū na ha ga-agba ndú udo, ogbugba ndú nke ga-adí ruo mgbe ebighi ebi. Aga m agozi ha, mee ka ha baa ụba. N'etiti ha kwa ka ulonso m ga-adí ruo mgbe ebighi ebi. **27** Ebe obibi m ga-abukwa n'etiti ha. E, aga m abú

Chineke ha, ha ga-abukwa ndj m. **28** Mgbe ulonso m ga-adị n'etiti ha ruo ebighi ebi, mba niile ga-amata na mu onwe m bu Onyenwe anyi na-edo Izrel nsq."

38 Okwu Onyenwe anyi ruru m ntị, si, **2** "Nwa nke mmadu, chee ihu n'ala Magog, bukwaa amuma megide Gog, bu onyeisi nke Meshek na Tubal. Buo amuma megide ya, **3** si, 'Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: Ana m edo onwe m imegide gi, Gog, eze ukwu ndj Meshek na Tubal. **4** Aga m echigharị gi, tanye gi nko n'agba gi abu, jiri ya kpuputa gi na usuu ndj agha gi niile, na inyinnya gi, na ndj na-agba inyinnya gi na ihe agha ha, na usuu ndj agha gi niile, ndj ji ota ukwu na ota nta, ndj niile na-ejide mma agha ha. **5** Peshja na Itiopia, na Put, ga-esonyere ha, ha niile ga-ejikwa ota ha na okpu agha ha. **6** Goma na usuu ndj agha ya niile, na ndj agha Bet Togama ndj si n'akukwu ugwu, di ebe di anya na otutu ndj mba ozq ga-eso gi. **7** "Jikere! Jikere onwe gi, gi onwe gi na usuu ndj agha ahụ no gi gburugburu, gi Gog, burukwa onyendu ha. **8** Mgbe otutu ubochi gasiri, a ga-akpolite gi ibu agha. N'ogologo oge di n'ihu, i ga-ebuso ala ahụ agha bu ala ahụ na-enwetaghachi onwe ya site na mbibili nke ibu agha; ala ahụ e si na mba di iche iche chikotaa ndj bi n'ime ya, mee ka ha birkwa n'ugwu niile nke Izrel ahụ naara atogbo n'efu. E bulatara ha site na mba di iche iche, ma ugbu a, ha anorcola n'udo. **9** Gi onwe gi, na ndj agha gi niile, na otutu ndj mba ahụ di iche iche ndj na-eso gi, jiri oso, dika ikuku siri ike, rigoo, kpuchie ala ahụ dika igwe ojii. **10** "Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: N'ubochi ahụ, echiche ojoo ga-abata n'obi gi, mgbe i na-atule otutu ihe di iche iche n'obi gi. **11** I ga-asị, "Aga m ebuli megide n'ala na-enweghi mgbidi, aga m awakpo ndj no n'udo na-adighị atu anya nsogbu obula, ha niile bu ndj bi n'ebi na-enweghi mgbidi, ha enweghi kwa ibo onu uzq na mkporo e ji apkochi ha. **12** Aga m akwata ihe nkwwata, lütakwa ihe nluta n'agha. Aga m eweli aka m megide obodo ndj a niile e wughariri ewughariri, megidekwa ndj a niile e si na mba di iche iche chikotaa, bu ndj bara ogaranaya n'anu ulo na ngwongwo di iche iche, ndj bikwa n'etiti ala a." **13** Ndị Sheba na Dedan, na ndj ahia Tashish niile, na umu odum ya niile ga-ajụ gi, "I bijara ikwata ihe nkwwata? I chikotara usuu ndj agha gi n'ihi ikwara ihe nluta, na iburu olaocha na olaedo, na ichiri igwe anu ulo ha, na ngwongwo ha, na ijkwakorị ihe ha nwere n'ike?" **14** "N'ihi ya, nwa nke mmadu, buo amuma si Gog, 'Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: N'ubochi ahụ mgbe ndj m bu Izrel na-ebi n'udo n'ala ha, o bu na i gaghi ahụta ya? **15** I ga-esi n'ebi obibi gi di n'ugwu bia, gi na otutu mba di iche iche, ndj na-anokwasị n'ininyanya. Ha ga-adị ukwu, buru ndj agha di ike. **16** Unu ga-abia ibuso ndj m Izrel agha, kpuchie ala ha dika igwe ojii. N'ubochi ndj ahụ di n'ihu, aga m eme ka gi, bu Gog, bia buso ala m agha, ka mba niile si otu a mata m, mgbe m mere ka iđi nsq m puto ihè n'anya ha site n'ihe m ga-eme.' **17** "Ihe ndj a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: O bu gi, bu onye ahụ m kwuru okwu banyere ya n'oge gara aga, site n'onu ndj ohu m, bu ndj amuma Izrel, ndj buru amuma otutu afo na mgbe ahụ, si, na m ga-eme ka i megide ndj m. **18** Lee ihe ga-eme n'ubochi ahụ. Mgbe Gog busoro ala Izrel agha, o ga-esi otu a kpalie iwe m di ọkụ. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuputara. **19** N'ihi

na esitere m n'inu ọkụ nke obi m, na oke iwe m kwuputa si, na ala oma jijiji di ukwu ga-adị n'Izrel n'ubochi ahụ. **20** Azu niile di n'oke osimiri, na anu ufe nke eluigwe, na anu ọhịa, na ihe niile na-apụ akpụ, na mmadu niile no n'elu ụwa ga-ama jijiji n'ihu m. A ga-akwatu ugwu niile, ebe niile di mkputamkpu ga-adarukwa ala. **21** Aga m apkolite mma agha ka o megide Gog n'ugwu m niile. Onye obula ga-ejikwa mma agha ya megide nwanne ya nwoke. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri ya. **22** Aga m ejị orịa na-efe efe na iwusi ọbara kpee ya ikpe. Aga m awukwasị ya na ndj agha ya na otutu mba di iche iche ndj ahụ so ya, oke mmiri ozuzu na akummiri, na nkume ọkụ. **23** Otu a ka m gasei gosi iđi ukwu m, na iđi nsq nke aha m. Aga m emekwa ka a mara m n'anya mba niile di iche iche. Mgbe ahụ, ha gamata na mu onwe m bu Onyenwe anyi.'

39 "Ma gi, nwa nke mmadu buo amuma megide Gog, si, 'Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi na-ekwu: Ana m emegide gi, Gog, onyeisi nke Meshek na Tubal. **2** Aga m echigharị gi, kpuru gi na-aga. Aga m esi n'ebi dikarsiri anya n'akukwu ugwu kpotu gi, ziga gi ka i buso ugwu niile nke Izrel agha. **3** Mgbe ahụ, aga m etichapụ ute di gi n'aka ekpe, meekwa ka àkụ niile nke di n'aka nri gi dachapụ. **4** N'elu ugwu niile nke Izrel ka i ga-ada, gi onwe gi, na usuu ndj agha gi niile, na mba niile di iche iche ndj na-eso gi. Udele niile di iche iche na anu ọhịa niile ka m ganyenefye anyi ahụ unu ka ha were unu mere ihe oriri. **5** I ga-ada n'ọhịa na-enweghi ebe nzobe, n'ihi na m ekwuola ya. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri. **6** Aga m awukwasị ọku n'ahụ Magog, na n'ahụ ndj ahụ niile bi n'udo, n'ọnụ mmiri niile. Ha ga-amatakwa na mu onwe m bu Onyenwe anyi. **7** "Aga m eme ka amara aha na nsq m n'etiti ndj m bu Izrel. Agaghị m ekwekwa ka e lelia aha nsq m anya ozq. Mba niile di iche iche ga-amatakwa na mu onwe m bu Onyenwe anyi, bu Onye nsq n'o Izrel. **8** Lee, o na-abia, n'ezie, o ga-emekwa, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri. Nke a bu ubochi ahụ nke m kwuru ihe banyere ya. **9** "N'oge ahụ, ndj bi n'obodo niile nke Izrel ga-apụ tutukotaa ngwa agha ndj ahụ, were ifunwue ọkụ, surekwa ha ọkụ, ma ota ukwu ma ota nta niile, ute na àkụ niile, ma mkporo agha na ibe niile. O bu afọ asaa ka ha ga-eji ha mere nkụ. **10** Ha agaghị akpatatakwa nkụ site n'ọhịa ozq, maobu gbuta ha site n'oke ọhịa, n'ihi na ha ga-eji ngwa agha ndj a mere ihe ifunwue ọkụ. Mgbe ahụ, ha gakwata ihe onwunwe nke ndj ahụ kwakorị ihe onwunwe ha n'agha, lütakwa ihe onwunwe nke ndj ahụ lñara ha ihe onwunwe ha n'ike. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri. **11** "N'ubochi ahụ, aga m enye Gog ebe olili ya n'Izrel, n'ime ndagwurugwu si ọwụwa anyanwụ gawa n'uzo oke osimiri. O ga-anochi uzq ndj ije n'ihi na ebe ahụ ka a ga-eli Gog na usuu ndj agha ya. Ya mere, a ga-apko ya Ndagwurugwu Hamon Gog. **12** "Ọnwa asaa ka o ga-ewe ndj Izrel ili ozu ahụ niile, ime ka ala ahụ di ocha. **13** Ndị niile nke ala ahụ ga-eli ha, ubochi ahụ m ga-eme ka ebube m puta ihè ga-abu ubochi ihe ncheta nye ha. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri. **14** A gakekweputakwa ndj ọru ha ga-abu naanjime ka ala ahụ di ọcha. Ha ga-ejegharị n'ala ahụ niile, ha na ndj ọzo, na-eli ozu obula bu ndj togboror n'ala. "Mgbe ọnwa asaa zuru, ha ga-

edo anya chogharịa n'ala ahụ ma o nwere ebe ozو di. **15** Mgbe ahụ, ha na-ejeghari, ọ buru na onye ọbula achota ọkpukpụ mmadụ ọ ga-amanye ihe ịrịbama n'akukụ ya, ka ndị na-eli ozu hụ ha, kporokwa ha gaa na Ndagwurugwu Gog na ndị agha ya lie ha. **16** Ozqkwa, otu obodo aha ya bụ Hamona, nke pütara ọtụtụ, ga-adị n'ebe ahụ. Otu a ka ha ga-esi mee ka ala ahụ dị ocha.' **17** "Nwa nke mmadụ, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru, kpọ ụmụ nnunụ niile oku, na anụ ọhia niile dị iche iche, sị ha, 'Chikötanụ onwe unu, site n'akukụ niile bịaị n'ochichụ aja m, nke mụ onwe m na-achụ n'ihi unu, bụ aja dị ukwuu nke m na-achụ n'elu ugwu niile dị n'Izrel. N'ebe ahụ ka unu ga-anị taa anụ, nñókwa obara. **18** Anụ ahụ ndị dị ike ka unu ga-eri, ọ bụkwa ọbara ndisi niile nke uwa ka unu ga-aiị, dika a ga-asi na ha bụ ebule na ụmụ aturu, na mkpi, na oke ehi, anụ mara abubaa nke si na Bashan. **19** Unu ga-erijukwa abubaa afo, nñibigakwa ọbara oke rua mgbe o ga-ebu unu, site n'aja mmememe nke m na-achụ n'ihi unu. **20** Afo anụ inyinya, na ụgboala, na nke ndị dike, na nke ndị agha niile ga-eju unu na tebul m.' Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwubiri ya. **21** "Mgbe ahụ, aga m egosi ebube m na nsopuru m n'etiti mba niile dị iche iche. Mba niile ga-ahụkwa ahụnụ nke m tara ha, na aka m nke m tükwasirị ha. **22** Site n'ubochị ahụ gaa n'ihi, ụlọ Izrel ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe anyị Chineke ha. **23** Mba niile ga-amatakwa na ọ bụ n'ihi mmechie ka e ji dota Izrel n'agha, buru ha jee mba dị iche iche. Ha ga-amata na ihe dị otu a dákwasirị ha n'ihi ekwesighị ntükwasị obi ha. Ọ bụ n'ihi ya ka m jio zio ihu m site n'ebe ha nọ, were ha nyefee n'aka ndị iro ha. Ha niile dákwarwa site na mma agha. **24** Atara m ha ahụnụ dika adighị ọcha ha na ajo omume ha si dị. Ezokwara m ihu m site n'ebe ha nọ. **25** "N'ihi ya, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru, Aga m eme ka Jekob a dötara n'agha lọta. Aga m enwekwa obi ebere n'ahụ ndị Izrel niile. Aga m esitekwa n'ekworo mee ka aha m digide nsọ. **26** Ha ga-echezokwa ihe ihere ha, na-ekwesighị ntükwasị obi ha niile, nke ha gosiri m, mgbe ha biri n'udo n'ala ha, na-enweghi onye na-eme ka ha tọ egwu. **27** Mgbe m mere ka ha site na mba di iche iche puta, mgbe m sitere n'ala niile nke ndị iro ha kpọputa ha, aga m esite na ha gosi ịdị nsọ m nye mba dị iche iche. **28** Mgbe ahụ, ha ga-amata na mụ onwe m bụ Onyenwe anyị Chineke ha. Ha ga-amata na ọ bụ ezie na ọ bụ m mere ka a dota ha n'agha buru ha jee mba dị iche iche, na m ga-achikota ha mee ka ha loğhachị n'ala nke aka ha. Ọ díkwanaghị onye a ga-ahapụ na mba ozq. **29** Agaghị m ezokwa ihu m ozq n'ebe ha nọ, n'ihi na aga m awükwasị ụlọ Izrel Mmụ m. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwubiri ya."

40 N'afo nke iri abụ na ise nke e mere ka anyị biri na mba ozq, na mbido afo ahụ, n'ubochị nke iri, nke onwa ahụ n'afo nke iri na anị site na mgbe obodo ahụ dara, n'otu ụbochị ahụ ka aka Onyenwe anyị dákwasirị m n'ahụ. O mere ka m bia n'ebe ahụ. **2** N'ohụ di iche iche Chineke mere ka m hụ, o buuru m gaa n'ala Izrel, debe m n'elu ugwu di elu nke ukwu, ebe m no hụ ihe dika obodo a na-ewu ọhụrụ, nke dị n'akukụ ndịda ugwu ahụ. **3** O mere ka m bjario n'ebe ahụ, ma lee, ahụrụ m otu nwoke nke ụdidi ya na-enwu dika bronz ka o guzo n'akukụ onụ uzq ama. Ọ na-ejide eriri akwa ocha, na osisi e ji atu ihe n'aka ya. **4** Nwoke ahụ sıri m, "Nwa nke

mmadụ, lezie anya nke ọma, gekwaa ntị tnyekwa ihe niile m gaje igosi gi n'obi, n'ihi na-akpotara m gi n'ebe a n'ihi ka iħu ihe ndị a. Gwakwa umu Izrel ihe niile i hyru." **5** Mgbe ahụ, ahụrụ m mgbedi gbara ulonṣo ahụ gburugburu. Ịdi ogologo na nke osisi ihe ọtụtụ nke dị n'aka nwoke ahụ, ruru mita ato na ụma abụ, nke ọbula n'ime ha ruru iri sentimta ise na ato. Ọ tọtụtụ mgbidi ahụ, choputa na ɿa elu ya dị mita ato na okara. Isa mbara ya díkwa mita ato na okara. **6** Emesia, ọ gara n'onụ uzq ahụ chere ihu n'owuwa anyanwu, rigor o n'ihe nrigo elu, tọtụtụ ala ala uzq mbata nke onụ uzq ahụ. Obosara ya dị mita ato na okara. **7** Oghere dị n'ulọ ahụ nke bụ ebe ndị nche na-anị dị mita ato n'okara n'obosara. Mgbidi dị n'etiti ha dị mita abụ na ụma asaa n'igbidi. Ebe e si abata na mputa onụ uzq ama nke chere ulonṣo ukwu ahụ ihu, dị mita ato n'okara n'omimi. **8** O jikwa ihe ọtụtụ tọtụ ebe mputa onụ ulo nke onụ uzq ama, **9** ọ dị mita anị na ụma abụ n'omimi. Ogidi dị n'akukụ ya dị otu mita n'igbidi. Ebe mputa onụ ulo nke uzq ama ya chere ihu n'ulonṣo ukwu. **10** N'ime onụ uzq ama nke owuwa anyanwu, e nwere oghere ato dị n'akukụ ọbula, oghere ato ndị ahụ ha n'otu. Ihu akukụ aja ya niile nke chere ha ihu bụkwa otu n'otụtụ. **11** Mgbe ahụ, ọ tọtụtụ obosara nke mbata onụ uzq ama ahụ, ọ dị mita ise na ụma ato n'obosara, na mita isii na ụma itoolu n'ogologo. **12** N'ihi oghere niile nke ụlọ ahụ n wwere mgbidi dị otu okara mita n'idị elu ya. Akukụ anị nke oghere ndị a ha otu. Ha ruru mita ato mita ato. **13** Mgbe ahụ, ọ tọtụtụ obosara onụ uzq ama ahụ, site n'elu ụlọ nke otu ime ụlọ ruo n'elu ụlọ nke ime ụlọ chere ya ihu; obosara ya dị mita iri na ato, site n'otu oghere ruo n'oghore nke chere ya ihu. **14** Ọ tọtụtụ ogologo ogidi niile dị n'akukụ n'ime mgbidi onụ uzq ama ụlọ ahụ, choputa na ọ dị iri mita ato na abụ, ọ bùladi ruo n'akukụ mgbidi nke chere ihu n'onụ uzq ama ogige ahụ. **15** Site n'ihi onụ uzq ama mbata ahụ, ruo n'ebe ngwucha nke onụ uzq di na mputa onụ ulo ya dị iri mita abụ na asaa. **16** Onụ ulo ndị ahụ niile nwere oghereikuku dị warawara n'akukụ aja ụlọ ha, dika mputa onụ ulo ahụ nwekwara; oghereikuku ndị a dị gburugburu dị n'ime, n'etiti onụ ulo ndị a. N'aja ụlọ ndị a niile, e nwere oyiyi nkwu dị iche iche e sere n'elu ha. **17** Ọ kpobatara m n'ogige dị n'ezı. N'ebe ahụ, ahụrụ m ụfodụ onụulọ dị na pevumentị e wunyere gburugburu ogige ahụ niile. Ha dị iri onụulọ ato dị n'ogologo pevumentị ahụ. **18** Ebe nzökwasị ụkụwụ a gara ogologo ruo n'akukụ onụ uzq ama, ogologo ya na onụ uzq ama ahụ ha, nke a bụ pevumentị nke díkarịri ala. **19** Mgbe ahụ, ọ tọtụtụ ịdị ogologo ya, site n'ime onụ uzq ama nke díkarịri ala ruo n'onụ uzq nke ime ogige, o ruru iri mita ise na ato n'akukụ ihu anyanwu nakwa n'akukụ ugwu. **20** Ọ tọtụtụ ogologo na obosara onụ uzq nke dị n'ugwu, nke e si abanye n'ogige dị n'ezı. **21** Ime ụlọ ya dị onụ ulo ato n'akukụ ya ọbula. Akukụ aja na mputa onụ ulo ya, bụ otu ọtụtụ dika ọtụtụ nke onụ uzq ama mbụ. Ịdi ogologo ya dị iri mita abụ na asaa, ebe obosara ya dị mita iri na ato. **22** Oghereikuku ya, mputa onụ uzq ya na osisi nkwu e sere n'ahụ aja ụlọ ahụ niile, dika e mere n'akukụ onụ uzq ama nke na-echie ihu n'owuwa anyanwu, bụ otu ọtụtụ. Ihe nrigo nwere nsọ ụkụwụ asaa dị nke e si aga na mputa onụ ulo ahụ na ncherita ihu ogige ezi. **23** Otu onụ uzq dị nke gara n'ogige dị n'ime, nke chere ihu onụ uzq mbata dị n'ugwu, dika ọ díkwa n'akukụ nke owuwa anyanwu. Ọ tọtụtụ site n'otu onụ uzq ama ruo na nke chere ya ihu, ọ dị iri mita ise na anị. **24** Mgbe

ah, o duuru m gaa n'akukü ndida, a hñru m onu uzo mbata ndida. O tñru tuo akukü ogidi onu uzo ah, na mputa onu ulo ya, choputa na ya na ndi ozo bu otu otutu. **25** Onu uzo ama ya na mputa onu ulo ya nwere oghereku dñ warawara gbaa gburugburu, dika e nwere na ndi ozo niile. Idi ogologo ya di iiri mita abuø na asaa, ebe obosara ya di mita iri na ato. **26** Ihe nrigo nwere nzø ukwü asaa dñkwa iji rigoo ya, mputa onu ulo ya dñkwa na ncherita ihu ha, o nwekwara ihe ichø mama osisi nkñwu e sere n'ahü akukü aja ahü, otu n'otu akukü, nke ozo n'akukü nke ozo. **27** Ogige nke di n'ime, nwekwara onu uzo ama nke na-echere ihu na ndida. O tñru site n'otu onu uzo ama ruo na nke chere ya ihu, o di iiri mita ise na an. **28** O duuru m site n'onu uzo di na ndida banye n'ogige di n'ime. O tñru onu uzo mbata a hñ na ya na onu uzo nke di ozo bu otu otutu. **29** N'onu ulo ya niile, n'akukü aja ya niile, na mputa onu ulo ya bükwa otu otutu dika ndi ozo niile. Onu uzo ama ya na mputa onu ulo ya nwere oghere gbaa gburugburu. Idi ogologo ya di iiri mita abuø na asaa, ebe obosara ya di mita iri na ato. **30** Mputa onu ulo nke ndi di gburugburu ogige nke ime, di iiri mita na ato n'obosara, na mita abuø na üma ato n'idi omimi. **31** Mputa onu ulo ya chere ihu n'ogige di n'ezi, oyiyi osisi nkñwu ka ejí chø ogidi onu ulo ahü mama, ihe nrigo nwere nzø ukwü asato ka ejí arigo ya. **32** O kpobatakwarra m n'ogige di n'ime site n'onu uzo mbata nke ówùwa anyanwü. O tükwarra onu uzo ama ahü, choputa na ya na ndi ozo bükwa otu otutu. **33** N'onu ulo ya niile, n'akukü aja ya niile, na mputa onu ulo ya niile bükwa otu otutu dika ndi ozo niile. Onu uzo ama ya na mputa onu ulo ya nwere oghere gbaa gburugburu. Idi ogologo ya di iiri mita abuø na asaa, ebe obosara ya di mita iri na ato. **34** Mputa onu ulo ya chere ihu n'ogige di n'ezi. Oyiyi nkñwu e sere ese ka ejí chø akukü ogidi onu uzo ya mama, n'akukü nke a, nakwa n'akukü nke ozo. Ihe nrigo nwere nzø ukwü asato ka ejí arigo ya. **35** O mere ka m bjaruo n'onu uzo ama mbata nke ugwü. O tñru ya, choputa na otutu ya dñkwa ka nke ndi ozo, **36** dika onu ulo ya niile, n'akukü aja ya niile, na mputa onu ulo ya, ha niile nwere oghere gbaa gburugburu. Idi ogologo ya di iiri mita abuø na asaa, ebe obosara ya di mita iri na ato. **37** Mputa onu ulo ya chere ihu n'ogige di n'ezi. Oyiyi nkñwu e sere ese ka ejí chø akukü ogidi onu uzo ya mama, n'akukü nke a, nakwa n'akukü nke ozo. Ihe nrigo nwere nzø ukwü asato ka ejí arigo ya. **38** Otu onuulø nke nwere onu uzo dñkwa n'akukü mputa onu ulo nke ime ime onu uzo ama obula, ebe a na an oasacha anu aja nsure oku niile. **39** N'ime mputa onu ulo nke onu uzo ama, ka tebul abuø di n'otu akukü, abuø nke ozo dñkwa n'akukü nke ozo nke onu ulo ahü. N'elu ha ka a na-egbu anu e ji achü aja nsure oku, maqbü aja mmehie, maqbü onyinye n'ihi aja ikpe òmuma. **40** N'akukü mgbidi ezi nke mputa onu ulo nke onu uzo ama, n'akukü ihe nrigo nke di na mbata onu uzo ugwü, e nwere tebul abuø, n'akukü nke ozokwa nke ihe nrigo ahü, e nwekwara tebul abuø n'ebé ahü. **41** Ya mere, e nwere tebul an o'notu akukü ihe nrigo ahü, nwekwara an o'notu akukü nke ozo ya, ya bu, tebul asato ma agukota ya onu, ebe a na-an oegbu anu e ji achü aja. **42** E nwekwara tebul an o'notu ozo n'ime onu ulo ahü e ji nkume a wara awa wuo. N'elu ya ka a na-an oawkado anu a ga-eji chø aja nsure oku. Idi elu tebul ndi a bñ iiri sentimita asato. Obosara elu ha n'akukü niile di iiri sentimita ise na ato. Ngwongwo niile e ji egbu anu e ji achü aja na-adí n'elu tebul ndi a. **43** E ji nko nke idj ogologo ya di

sentimita itoolu ejigidesi tebul ndi ahü ike n'ahü aja ulo. Nko ndi a di gburugburu tebul ndi ahü. O bükwa n'elu tebul ndi a ka a na-edede anu niile e ji enye onyinye. **44** N'ime ogige di n'ime, e nwere onuulø abuø nke nwere uzo e si abanye n'ogige di n'ime. Otu di n'akukü onu uzo ama di n'ugwu, chee ihu n'odida anyanwü, nke ozo di n'akukü onu uzo ama di n'odida anyanwü, chee ihu n'ugwu. **45** O gwara m, "Onuulø ahü di n'akukü onu uzo ama di n'ugwu bu nke ndi nchhäaja, ndi na-eje ozi n'ulonso ukwu. **46** Onuulø nke di n'akukü onu uzo ama chere ihu n'ugwu, bu nke ndi nchhäaja ndi na-eche ebe ichü aja ncé. Ndí a bñ umu umu Zadök. O bu naaní ha ka e kwere ka ha nwee ike ibiaru Onyenwe anyí nso, ijere ya ozi site n'etiti ebo Livayi niile." **47** Mgbe ahü, o tñru ogige ime ahü, choputa na ogologo ya di iiri mita ise na asato. Obosara ya bükwa otu ihe ahü. Ebe ichü aja dñkwa n'ihu ulonso ukwu ahü. **48** O mere ka m bjaruo na mputa onu ulo nke ulonso ukwu ahü, o tñru akukü ogidi onu uzo nke mputa onu ulo ahü, o ruru mita abuø na üma ato n'obosara, n'akukü ya abuø. Ebe mbata ya ruru mita asaa na üma an o'obosara, ebe akukü aja ulo ahü ruru mita na üma isii n'obosara, n'otu akukü nakwa n'akukü nke ozo ya. **49** Ebe mputa onu ulo ahü di ihe ruru mita iri na otu n'obosara, sitekwa n'azú ruo n'ihu ya ruru mita isii na üma an. O bu ihe nrigo iri ka ejí arigo ya. Ogidi dñkwa n'akukü onu uzo abuø ahü otu n'akukü nke a ozo n'akukü nke ozo ya.

41 Mgbe ahü, nwoke ahü kpobatara m n'onu ulo ezumezu ahü, o tñru akukü onu uzo ya. Akukü ya obula di mita ato na üma abuø, nke a bñ obosara ulo ikwu ahü. **2** Obosara onu uzo mbata ya di mita ise na üma ato. Akukü aja abuø nke onu uzo ahü dñkwa mita abuø na üma asaa. O tükwarra ogologo ulo ezumezu ahü; ya dirí iiri mita abuø na otu n'ogologo, obosara ya di mita iri na otu. **3** Mgbe ahü, o banyere n'ime ime ebe nsø ahü, tuo ogidi di n'onu uzo e si abanye n'ime ya, choputa na obosara nke obula bu otu mita na otu üma, obosara onu uzo ahü n'onwe ya di mita ato na üma abuø. Akukü aja nke onu uzo obula di mita ato na üma asaa n'obosara. **4** O tñru ogologo ime ebe nsø ahü, ya di mita iri na okara, obosara ya dñkwa mita iri na okara, n'ogologo ulo ezumezu ahü. Ma o sıri m, "Ebe a bñ Ebe Kachasi Nso." **5** O tükwarra mgbidi ulonso ukwu ahü choputa na idi igbidi ya bñ mita ato na üma abuø. E nwekwara onuulø ndi di gburugburu ulonso ukwu ahü, nke obula di mita abuø na otu üma n'igbidi. **6** Onuulø nta ndi a di n'okpukpu ato, nke obula n'elu ibe ya, okpukpu obula nwere iri onuulø ato. E nwere mgbidi gbara aja ulonso ahü gburugburu n'akukü niile, ka ha bñru ihe nkwardo nye onuulø nta ndi a, ka ihe nkwardo ndi a ghara ibü ihe a rünyere n'aja ulonso ukwu ahü. **7** E wuru onuulø nta ndi a ka obosara onuulø ndi ahü niile di n'elu ibe ha di ukwuu karja obosara ndi nke di n'okpuru ha. N'uzo di otu a, obosara onuulø niile di n'okpukpu nke abuø di ukwuu karja nke di n'ala; nke ato dñkwa ukwuu karja nke abuø. E wukwara ebe e si arigo site n'okpukpu nke dikarisiri ala rigoruo n'onuulø ndi kachasi elu, site n'okpukpu nke di n'etiti. **8** Ahürü m na ulonso ukwu ahü nwere ebe e wulirí elu n'akukü ya niile. O bükwa ebe a di elu ka e ji mee ntøala onuulø nta ndi ahü niile. Idi ogologo nke ebe ahü e wulirí elu bñ mita ato na üma abuø. **9** Idi arø nke mgbidi onuulø nta ndi a n'akukü ezi bñ mita abuø na üma ato. Ala togborø n'efu n'etiti onuulø nta

ülönsö ukwu ahü, **10** na onyuło ndị nchüaja dị mita iri na okara n'obosara, gbaa gburugburu ulonso ukwu ahü. **11** E nwere onu ụzo ndị a na-esi abanye n'onyuło nta ndị ahü, site n'ala ahü na-enweghi ihe aruru na ya, otu onu ụzo n'akukụ ugwu, nke ozo n'akukụ ndịda. Obosara ala nke foduru dị mita abuọ na ụma ato n'akukụ niile gbaa gburugburu. **12** Ma ulo nke na-eche ihu n'ogige ulonso ukwu ahü, n'akukụ odịda anyanwu, dị iri mita ato na asaa n'obosara, idị igbidi nke aja ulo ahü dị mita abuọ na ụma ato, gbaa gburugburu, ogologo ya díkwa iri mita anō na asatō. **13** Mgbe ahü, o türü ulonso ukwu ahü, ya dírị iri mita ise na ato, ogige ulonso, na ulo ahü nakwa mgbidi ya, díkwa iri mita ise na ato n'ogologo. **14** Obosara nke ogige ulonso n'akukụ owuwa anyanwu, tinyere ebe ihu ulonso ukwu ahü, dị iri mita ise na ato. **15** O türü idị ogologo nke ulo ahü chere ihu n'ogige dị n'azụ ulonso ukwu ahü, tinyere ebe njegharị ya nke dī n'akukụ abuọ ya. O dī iri mita ise na ato. Ulọ ezumezu ahü, n'ime ebe nsō ahü, na mpata nke onu ulo, bù nke chere ihu n'ogige ahü, **16** ya na onu ụzo ndị ahü, na oghereikuku niile dī warawara, na ebe njegharị gbara ha ato gburugburu, ihe niile, elu ma ala, tinyere onu ụzo bù nke ejị osisi mmachite. Ala ya, na mgbidi ya ruo na oghereikuku, ma oghereikuku niile bükwa ihe ekpuchiri ekpuchi. **17** N'elü oghere dī n'ebé onu ụzo ezi, nke gara n'ime ebe nsō, nakwa n'ahụ aja niile, na nkebi na nkebi, gbaa gburugburu n'ime na n'ezí ebe nsō ahü, **18** ka a türü oyiyi cherubim na osisi nkwu. Cherubim na-esota osisi nkwu. Osisi nkwu obula na-esotakwa cherubim. Cherub obula nwere ihu abuọ: **19** otu akukụ cherub nke bù ihu mmadu chere ihu n'otu nkwu. Ihu ya nke ozo, nke bù ihu ođum, chere ihu na nkwu nke dī akukụ nke ozo. A türü ha gburugburu ulonso ukwu ahü. **20** Site n'ala ulo ruo n'elü onu ụzo ya, a türü oyiyi cherubim na osisi nkwu n'ahụ aja ulo ezumezu ahü. **21** Onu ulo ezumezu ahü nwere mbudo ibo nke akukụ anō ya ha otu n'otu. Nke dī n'ihü Ebe ahü Kachasi Nsō, yiri ndị ozo. **22** Ebe ichu aja ya bù nke ejị osisi wuo. Akukụ niile nke ebe ichu aja a ha n'otu. O di otu mita na okara n'ogologo, diríkwa iri sentimita itoolu n'akukụ ya obula. Osisi ka e ji wuo nkuku anō ya, akukụ ya niile, na ntóala ya. Mgbe ahü, nwoke ahü gwara m, "Nke a bù tebul na-adị n'ihü Onyenwe anyi." **23** Ma ulo ezumezu, ma Ebe ahü Kachasi Nsō, nwere onu ụzo abuọ, n'otu n'otu. **24** Onu ụzo obula nwere ibo abuọ, ibo abuọ nke a na-akwaghari gburugburu. **25** A tündere onyinyo cherubim na osisi nkwu n'elü ibo na-edubanye n'ulo ezumezu ahü, díka ndị ahü a türü n'ahụ mgbidi niile. E jikwa osisi ruchie elu ihu mpata nke onu ulo ahü. **26** Windo dī warawara dī n'aja mpata onu ulo ahü, nke a sekwasirị oyiyi osisi nkwu; onyuło nta niile nke ulonso ukwu ahü nwewkwarra ihe a rünyere n'elü ụzo ya, nke a machiri amachi.

42 Nwoke ahü duuru m gaa n'akukụ ugwu, banye n'ime ogige ahü dī n'ezí, kpobata m n'ime onyuło ndị ahü dī na ncherita ihu n'akukụ ugwu nke ulonso ukwu ahü. **2** Ulọ ahü nke onu ụzo ya chere ihu n'ebé ugwu dī iri mita ise na ato n'ogologo, ebe obosara ya dī iri mita abuọ na asaa. **3** Ma n'akukụ nke dī iri mita na otu, site n'ime ogige nakwa n'akukụ nke dī na ncherita ihu pevumentị nke ogige dī n'ezí, ebe njegharị chere ebe njegharị ozo ihu, n'okpukpu ato ahü. **4** N'ihü onyuło ndị a, e nwere ka ụzo njegharị nke dī mita ise na ụma ato n'obosara, díkwa iri mita ise na ato n'ogologo.

Onu ụzo ha niile chere ihu n'ugwu. **5** Okpukpu ulo nke dī n'elu asaghị mbara dika nke dī n'ala, n'ihi na ebe njegharị ndị ahü weere ọtụtụ oghere karịa ka q dī n'onyuło ndị dī okpukpu nke dī n'ala na nke etiti ulo ahü. **6** Ebe a na-ejighị ogidi wuo ulo a, díka e si wuo ndị dī n'ogige, nke a mere ka ulo ndị dī n'elu na-akpa nkpa karịa ndị nke dī n'ala, na ndị dī n'etiti. **7** E nwere mgbidi aja nke dī n'ezí n'akukụ onyuło niile, n'uzo ogige nke dī n'ezí. O maputara n'ihü onyuło ndị ahü, ogologo ihe dī iri mita abuọ na asaa. **8** N'otụtụ ogologo onyuło ndị a, ndị dī nso n'ogige mpata, ruru mita iri abuọ na itoolu, ebe ogologo ndị nke díkarişirị nso ebe nsō ahü, ruru mita iri ise na asatō. **9** N'okpukpu onyuło ndị a, e nwere ụzo mbata n'akukụ owuwa anyanwu, díka mmadu na-abata ha site n'ogige dī na mpata. **10** N'akukụ ndida, n'ogologo aja ulo dī n'ogige mpata, nke dī n'akukụ ogige ulonso ukwu, nke chere aja ulo mpata ihu, ọtụtụ onyuło dī ya. **11** Uzọ njegharị dī n'etiti akukụ abuọ ulo ahü, ha díkwa ka onyuło ndị ahü nke dī n'uzo ugwu. Ogologo ha na obosara ha bù otu; ha niile yiri onwe ha. Onu ụzo ya díkwa ka onu ụzo dī n'ugwu. **12** Otu a ka onu ụzo e si abanye n'ime onyuło ndị a dī na ndịda si dī. E nwere onu ụzo na mpata, nke dī na mgbidi ahü chere ihu n'owuwa anyanwu. Ebe a ka e si abanye n'ime onyuło ndị ahü. **13** Mgbe ahü, o sıri m, "Ime onyuło niile dī n'ugwu, na imē onyuło ndị dī na ndịda, bù ndị a chere ogige ulonso ahü ihu, bù imē ulo dī nsō, nke ndị nchüaja. Ebe ndị nchüaja ndị na-abia nso Onyenwe anyi ichu aja ga-anō rie nri niile nke kachasị nsō, n'ebé ahü ka ha ga-edebekwa aja iñata ihuoma, aja mmehehie na aja ikpe ọmuma, n'ihi na ulo ndị a dī nsō. **14** Mgbe ndị nchüaja bara n'ime ebe nsō ahü nke e kewapuru iche, ha aghaghi esikwa n'ebé ahü pütä n'ogige mpata ezi, tupu ruo mgbe ha yisara uwe ha yii jee ozi, n'ihi na uwe ndị a dī nsō. Ha ga-eyiri uwe ozo, tupu ha abanye n'akukụ ulo ndị ahü díjirị ndị ozo." **15** Mgbe o tükchara ihe ndị dī n'ime ebe ulonso ahü, o duuru m site n'onu ụzo dī n'owuwa anyanwu pütä, tükwa n'akukụ niile gburugburu. **16** O ji ihe ọtụtụ dī ogologo tuq akukụ owuwa anyanwu, o di ihe ruru nari mita abuọ na iri mita isii na ise. **17** O ji mkpirisi osisi ahü e ji atu ihe tuq akukụ nke ugwu ma choputa na o dī ihe ruru nari mita abuọ na iri mita isii na ise. **18** O tükwa n'akukụ nke ndịda, choputakwa na o dī ihe ruru nari mita abuọ na iri mita isii na ise. **19** Mgbe ahü, o tükharị jirikwa ihe ọtụtụ ahü tükwa akukụ nke odịda anyanwu. O dī ihe ruru nari mita abuọ na iri mita isii na ise. **20** Ya mere, o türü akukụ anō niile nke ebe ahü. Mgbidi gbara ya gburugburu. Ọtụtụ ha dī ihe ruru nari mita abuọ na iri mita isii na ise, n'ogologo, obosara ya díkwa ihe ruru nari mita abuọ na iri mita isii na ise, iji kewaputa ebe dī nsō site n'ebé ndị ozo.

43 Emesịa, o kpobatakwa m n'onu ụzo mbata nke chere ihu n'owuwa anyanwu. **2** Ma lee, ahụru m ebube Chineke nke Izrel ka o si n'akukụ owuwa anyanwu na-aputa. Olu ya dī ka mbigbó nke ebili mmiri, ebube ya nwukwara n'ala ahü niile. **3** O díkwa ka ohu mbu m huru, nke m buru ụzo hụ n'akukụ onu mmiri Kebe, ya na nke m huru na Jerusalem mgbe o bijara ibibi obodo ahü. Adara m n'ala kpugide ihu m n'aşa. **4** Ebube Onyenwe anyi sitere n'onu ụzo chere ihu n'owuwa anyanwu bata n'ime ulonso ahü. **5** Mgbe ahü, Mmụo nke Chineke buliri m bubata m n'ime ogige nke ime, ma ebube nke Onyenwe anyi juputara n'ulonso ukwu ahü.

6 Mgbe ahụ, anụrụ m olu ka o si n'ụlọnsö ahụ na-agwa m okwu, dika nwoke ahụ na-eguzokwa n'akụkụ m. **7** O siri m, "Nwa nke mmadụ, ebe a bụ ebe nke ocheeze, na ebe nke obụ ụkwụ m abụ ga-anogide, ebe a ka m ga-ebi n'etiti ụmụ Izrel ruo mgbe ebighị ebi. Ulö Izrel agaghị emerükwaaha nsø m ọzø, ha onwe ha maobụ ndị eze ha, site n'ikpere aruji niile ha na ibubata onyinye olili ozu ndị eze ha, mgbe ha nwuru anwụ. **8** Mgbe ha wuru mbata ọnụ ụzø ha n'akụkụ mbata ọnụ ụzø m, tineye ọnụ ụzø ha n'akụkụ ọnụ ụzø m, o bụkwa naanị mgbidi bụ ihe dị n'etiti mụ na ha. Ha merụrụ aha nsø m site n'ihe arụ niile ha mere. Ya mere m ji bibie ha n'iwe m. **9** Ugbu a, ka ha wezuga adighị ọcha na ife chi ndị ọzø ha n'ihi m, bupukwa onyinye olili ozu ndị eze ha n'ebe m no, mgbe ahụ, aga m ebi n'etiti ha ruo mgbe ebighị ebi. **10** "Nwa nke mmadụ, kowaara ụmụ Izrel ụlọnsö ahụ m ziri gi. Gwa ha ụdịdị ya, na ipụ iche ya, ka ihere mee ha n'ihi mmehie ha. **11** O bụrụ n'ezie na ihere emee ha n'ihi ihe ha mere, mgbe ahụ, kowaara ha ihe niile metutara otu a ga-esi wuo ụlọnsö a, na ihe gbasara nkwoya, na ihe gbasara ọnụ ụzø ọpụpụ na mbata ya niile, ihe metutara ebumnobi nke owuwu ya niile na usoro na iwu niile banyere ya. Deputa ihe ndị a n'ihi ha, nye ha ka ha lezie anya mezuo ihe niile metutara usoro a ga-agbaso wuo ya. **12** "Nke a bụ iwu ụlo banyere nsø ukwu ahụ. Ebe niile gbara elu ugwu a gburugburu ga-abụ ebe dijkarisirị nsø! Nke a bụ iwu ụlọnsö ahụ. **13** "Nke a bụ ọtụtụ niile gbasara ebe ịchụ aja ya: Idị elu nke ala ya bụ iri sentimita ise na ato; igba gburugburu nke ọnụ ya bụ iri sentimita abụ na ato, obosara ya dị iri sentimita ise na ato. Otu a ka ebe ịchụ aja ahụ ga-aha n'ogologo. **14** Site n'ụkvwụ ya nke dị n'alà ruo n'okere ya nke etiti, o ga-adị otu mita n'ogologo nakwa n'uhie; site n'okere nke nta ruo na nke ukwu ga-adị mita abụ n'ogologo na okara n'uhie. **15** Ebe nsure ọkụ nke ebe ịchụ aja ahụ ga-adị mita abụ, mpi anọ sikwa n'akụkụ ya gbagoo elu, nke obụla n'ime ha ga-adị okara mita n'ogologo. **16** Ebe nsure ọkụ nke ebe ịchụ aja ahụ ga-adị mita isii n'ogologo na mita isii n'uhie, nwee akukụ anọ nke ha n'otu. **17** Nke dị n'okpuru ga-adị mita asatø n'akụkụ obụla; a ga-arulite ọnụ ọnụ ya gburugburu, ka idị elu nke ọnụ ọnụ ya bụrụ iri sentimita abụ na asaa. Akukụ ya niile gbasapụru site n'elù ya ruo n'alà. Ọtụtụ mgbasapụ a dị iri sentimita ise na ato. N'akụkụ ọwụwa anyanwụ ka ihe e ji arigo ya dị." **18** Mgbe ahụ, o gwara m, "Nwa nke mmadụ, ihe ndị a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru: Ndị a bụ usoro metutara iwu ịchụ aja nke aja nsure ọkụ, na ifesa ọbara n'elù ebe ịchụ aja mgbe e wusiri ya. **19** I ga-enye ndị nchüaja bụ ndị Livayị si n'ezinaziulö Zadök, bụ ndị na-abịa m nso ife ofufe n'ihi m, otu oke ehi maka aja mmehie, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwubiri. **20** Unu ga-ewere ụfodụ n'obara ya tee na mpi anọ nke ebe ịchụ aja, na n'akụkụ anọ nke ebe ịchụ aja, na n'akụkụ anọ nke mbadambà nkume dị n'elù, na gburugburu ọnụ ọnụ ya, si otu a sachaa ebe ịchụ aja ahụ, kpuchikwaara ya mmehie. **21** Mgbe ahụ, a ga-ewere nwa oke ehi e ji chọpụ aja mmehie ahụ, kpoọ ya ọkụ n'ebé a kwadoro n'ezi ụlọnsö ukwu ahụ. **22** "N'ubochị nke abụ, i ga-eji nwa mkpi na-enweghị ntụpọ chọpụ aja mmehie. A ga-eme ka ebe ịchụ aja dị ọcha, dika e ji oke ehi ahụ mee ka o dị ọcha. **23** Mgbe i mechara mmemmemme nsacha ndị a, werkwa nwa oke ehi ọzø nke na-enweghị ntụpọ, na nwa ebule site n'igwe anụ nke na-enweghị ntụpọ chọpụ aja. **24** Were ha jee chee n'ihi

Onyenwe anyị, ka ndị nchüaja were nnu fesa ha dika aja nsure ọkụ a chürü nye Onyenwe anyị. **25** "Ubochị asaa, kwa ubochị ka i ga-eweputa otu mkpi, na nwa oke ehi, na nwa ebule site n'igwe anụ ndị ahụ, chọpụ aja mmehie. Ha nile ga-abụ ụmụ anumānụ ndị na-enweghị ntụpọ. **26** Ubochị asaa ka ha ga na-achụ aja ikpuchi mmehie n'ihi ebe ịchụ aja, mee ka o dị ọcha, site otu a doo ya nsø. **27** Ubochị nke asato, na n'ubochị obụla so ya, ndị nchüaja ga-achụ aja nsure ọkụ n'ebe ịchụ aja, chüokwa aja udo. Mgbe ahụ, aga m anabatakwa unu. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwubiri ya."

44 Mgbe ahụ, o mere ka m laghachi n'ụzø, n'ọnụ ụzø ama nke ebe nsø ahụ, nke dị n'ezi, nke na-eche ihu n'owụwa anyanwụ, ma a gbachiri ya agbachi. **2** Ma Onyenwe anyị siri m, "Ọnụ ụzø ama nke a ga-abụ ihe e mechiri emechi. A gaghị emeghe ya ọzø, o dighị onye obụla ga-esi na ya bata. N'ihi na Onyenwe anyị, bụ Chineke Izrel esitela na ya bata. Ya mere, o bụ ihe emechiri emechi. **3** Naanị nwa eze, naanị ya onwe ya, bụ onye ga-anodụ ala n'ime ya, iri nri n'ihi Onyenwe anyị. O ga-esite na mpụta ọnụ ụlo nke ọnụ ụzø bata, o bụkwa ebe ahụ ka o ga-esi pụo." **4** Mgbe ahụ, o mere ka m biaruo n'ọnụ ụzø ama dị n'ugwu, n'ihi ụlọnsö ukwu ahụ. Elere m anya hụ na ebube nke Onyenwe anyị juputara n'ụlọnsö nke Onyenwe anyị. N'ihi ya, adara m n'ala kpugide ihu m n'aja. **5** Onyenwe anyị siri m, "Nwa nke mmadụ, leruo anya nke ọma, gee ntị nke ọma n'ihe niile m na-agwa gi banyere iwu m niile na usoro niile nke ụlọnsö ukwu nke Onyenwe anyị. Leruo anya nke ọma banyere ọnụ ụzø ịbata n'ụlọnsö ukwu a, na nke ọpụpụ niile nke ebe nsø a. **6** I ga-agwa ndị Izrel bụ ndị ụlo nmapu isi, 'Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị siri, o zuola bụ ibi ndị arụ unu niile ahụ, unu ndị Izrell! **7** N'ihi na o bughi naanị na ihe arụ unu mere dị ukwu, kama unu mekwara ihe arụ kachasi site n'ikpobata ndị ala ozo a na-ebighị anụ ahụ ha na obi ha ugwu n'ime ụlọnsö, si otu a merụ ụlọnsö mgbe unu na-ewetara m nri nsø, nke bụ abuba na ọbara. N'ụzø dị otu a, unu emebiela ogbugba ndị m. **8** Unu edebeghi iwu m nyere unu banyere ihe m ndị dị nsø, kama unu goro ndị ozo ka ha bụrụ ndị na-elekọta ebe nsø m. **9** Ihe ndị a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru, o nweghị onye ala ozo obụla a na-ebighị anụ ahụ ya na obi ya ugwu kwesiri ịbata n'ụlọnsö m. O bụladị ndị obią ndị bi n'etiti ụmụ Izrel. **10** "Ndị ikom agburu Livayị niile, ndị sitere n'ijere m ozi wezuga onwe ha mgbe Izrel bidoro igbaso aruji niile ha, ga-ata ahụ n'ihi ekwesighị ntụkwasị obi ha. **11** Ha ga-abụ ndị na-eje ozi n'ime ebe nsø m, ndị nlekoṭa nke ọnụ ụzø ama nke ụlọnsö ukwu, na-ejekwa ozi n'ime ya; ha ga-egburu ndị m anụ e wetara maka ịchụ aja nsure ọkụ na nke aja ndị ọzø, ha ga-eguzokwa n'ihi ha jeere ha ozi. **12** Ma n'ihi na ha guzoro n'ihi aruji jeere ha ozi, mee ka ụlo Izrel daba na mmehie ikpere aruji, n'ihi nke a, eweliela m aka elu na-arụ iyi na ha aghaghị ita ahụ nme ha. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwubiri. **13** Ha agaghị abjakuwe m nso ije ozi dika ndị nchüaja, maobụ biaruo nso ihe nsø m niile obụla maobụ onyinye m dị nsø karichasia onyinye nsø niile, ha aghaghị ibu ọnụdụ ihere nke ihe arụ niile ha mere. **14** Ma aga m ahopụta ha ka ha bụrụ ndị ilekọta ụlọnsö m dị n'aka, n'ihi ịrụ օrụ niile na ije ozi niile dị n'ime ya. **15** "Ma ndị nchüaja, bụ ụmụ Zadök, ndị Livayị, ndị chegidere ebe

nsø m nche, mgbe Izrel niile sitere n'ebø m nø kpfuo, gabaia nso ijere m ozi, ha ga-eguzo n'ihu m chuo aja abuba na obara. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri. **16** Q bu naanji ha ga-abanye n'ime ebe nsø m, naanji ha ga-abjawkwa na tebul m ije ozi n'ihu m, na ife m dika ndi nche. **17** “Mgbe ha na-abata n'onyu uzø ama nke ogige dì n'ime, ha ga-eyi naanji akwa ocha. Ha agaghị eyi uwe obula e ji aji anu kpaa mgbe ha na-eje ozi n'ogige ime nke ulonso ukwu m. **18** Ha ga-eji akwa ocha kee n'isi ha, yirikwa uwe ọcha n'ukwu ha. Ha agaghị eyi ihe ọbula ga-emè ka ọsisiqo gbaa ha. **19** Mgbe ha na-apu n'ogige dì n'ezì ebe ndi mmadu nø, ha ga-eyipu uwe ha yi mgbe ha na-eje ozi, hapukwa ha n'ime onuulø nsø ndi a, yiri uwe ozø, ka ha ghara ime ka ndi mmadu buru ndi e doro nsø site n'imetu uwe ha ahù. **20** “Ha agaghị ekwe ka agiri isi ha too ogologo, ha agakwaghị apkuchapụ ya. Naanji mkpacha ka ha ga na-akpacha isi ha. **21** Onye nchuaaja ọbula agaghị anu mmamya vajinị mgbe ọ na-abata n'ogige dì n'ime. **22** Ha agaghị alu nwanyi nke di ya nwurụ anwu, maqbụ nwanyi gbaara di ya alukwaghị m. Kama ọ bu naanji umu agbogho ndi sitere n'agburu Izrel ndi na-amaghị nwoke, maqbụ nwunye ndi nchuaaja nwurụ anwu. **23** Ha ga-akuziri ndi m ihe dì iché n'etiti ihe dì nsø na ihe na-adighi nsø; gosi ha otu esi amata ihe dì iché n'etiti ihe na-adighi ọcha na nke di ọcha. **24** “Ha ga-abu ndi ikpe, idozi esemokwu daputara n'etiti ndi m. Usoro iwu m niile ka ha ga-eji kipe ikpe. Ndị nchuaaja n'onwe ha kwa ga-erube isi n'iwu m niile n'oge mmemme ọbula dì nsø. Ha ga-ahulkwa na e doro ụboghị izuikie nsø. **25** “Onye nchuaaja agaghị emeru onwe ya site n'ije n'ebø ozu dì, karịkwa maqbụ ozu nna ya maqbụ nne ya, ma o bù nwa ya, maqbụ nwanne ya nwoke, maqbụ nwanne ya nwanyi na-enweghi dì. **26** Mgbe e mechara ka o dì ọcha ozø, o ga-echere ruo ụboghị asaa. **27** Ma n'ubochi ahù, o ga-aloghachị n'ulø ukwu ahù ịbanye n'ime ebe nsø, o ga-ebu uzø chüo aja mmehie n'ihi onwe ya. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri. **28** “Q bu naanji mu onwe m bu ihe nketa nke ndi nchuaaja ga-enweta. Unu agaghị enye ha ihe nweta ọbula n'Izrel. Mu onwe m bu ihe nketa ha. **29** Ha ga-eri onyinye ịnata ihuoma, ihe aja mmehie, ihe aja ikpe ọmuma, ihe niile di n'Izrel e doro nsø nye Onyenwe anyi ga-abu nke ha. **30** Mkpuru mbụ kachasi mma site na mkpuru ubi ọbula na onyinye niile puru ihe ga-abu nke ndi nchuaaja. Ọka mbụ a kworø akwø, nke a na-eweta n'ihe ubi ga-abukwa nke ndi nchuaaja, ime ka ngozi díkwasị n'ulø unu. **31** Ndị nchuaaja agaghị ata nnunị ọbula, maqbụ anu nke nwurụ ọnwụ chi ya, maqbụ nke anu ozø dogburu.

45 “Mgbe unu ga-eke ala ahu dika ihe nketa, unu ga-ebu uzø nye Onyenwe anyi otu oke n'ime ya ka o buru oke di nsø nke ala ahu. Ogologo ya ga-adị kilomita iri na ato, obosara ya ga-abu kilomita iri na otu. Ihe dì nsø ka ala ahu niile ga-abu gbaa gburugburu. **2** Site n'ala, otu ọkụkụ dì nari mita abu nke ndi itoolu na otu, na iri sentimita asaa na ise, ga-abu maka ebe nsø. A ga-ahapụ ala dì iri mita abu nke itoolu gburugburu ya. **3** Site n'oke ebe ahu dì nsø, tütüpü oke ogologo ya di kilomita iri na ato, obosara ya kilomita ise na ọkara. Q bu n'ime ya ka ebe nsø, ya bu Ebe ahu Kachasi Nsø ga-adị. **4** Q ga-abu oke ala ndi nchuaaja, ndi na-eje ozi n'ebø nsø, na ndi na-abia nso ije ozi n'ihu Onyenwe anyi. Q ga-abukwa ebe ulø obibi ha ga-adị, burukwa ebe dì nsø maka ebe

nsø ahù. **5** Ala ozø dì ya n'akukụ, nke ga-adị kilomita iri na ato n'ogologo, kilomita ise na okara n'obosara ya, ga-abu ebe obibi ndi Livayị, ndi na-aru oru n'ulonso ukwu ahù. **6** “N'akukụ obodo nsø ka a ga-ekewaputa ala nke ogologo ya dì kilomita iri na ato, nke obosara ya díkwa kilomita abu nke na okara, nke a ga-abu nke ndi Izrel. **7** “A ga-eweputa ala puru ihe maka nwa eze. Ala a ga-adị n'akukụ abu nke nle na nsø ahù, na obodo ahù. Ala a ga-agbatırı site n'akukụ odiда anyanwụ ebe oke ya dì ruo n'osimiri Mediterenija. Q ga-esitekwa n'oke ala ya n'owuwa anyanwụ gbatırı ruo n'ebø ebo Izrel nwere ala ha. N'uzø dì otu a, ala a ga-aha ka ala ebo Izrel ketara. **8** Ala a ga-aburụ ya ihe nketa n'Izrel. Ndiisi m agaghị emegbu ndi m ozø, ma ha ga-ahapụ ndi Izrel ka ha keta ala ndi a dika ebo niile ha si di. **9** “Nke a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: O zuolara unu, unu umu ndi eze Izrel. Kwusinju ipumara ndi m ihe ha nwere n'ike, kpeenụ ikpe ziri ezi na-emekwa ihe kwestiri ekwesi. Kwusinju ịchupụ ndi m site n'ihe ha, otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuputara. **10** Ka ihe otutu unu ji ere ahija unu buru ezigbo efa na ezigbo baf nke a na-ejighị aghuoghị kpụo. **11** Ka ihe otutu homa buru ihe unu ga-eji na-atu ihe niile, ma mmamụ, ma ọka. Ihe otutu ndi ozø unu ga-enwe ga-abu efa, nke bu otu uzø n'uzø iri nke homa, maka ịtụ ihe dika ọka. Nke ozø bu baf, nke bükwa otu uzø n'uzø iri nke homa, maka ịtụ ihe dika mmamụ. **12** Ihe otutu a ga-eji mata idị arø nke ihe ọbula ga-abu shekel. Ihe a ga-eji gbanwere shekel a bu iri gera abu nnaanji. Iri shekel isii ka a ga-ejikwa gbanwere otu mina. **13** “Nke a bu onyinye puru ihe unu ga-enye: otu uzø n'uzø isii nke efa, site n'otu homa nke ọka wiiti unu. Unu ga-enyekwa otu uzø n'uzø isii nke efa site n'otu homa ọka balị unu. **14** Díkwa e nyere ya n'iwu, unu ga-eji ihe otutu baf, weta mmamụ olív bu otu uzø n'ime uzø iri site n'otu kọ ọbula (kọ na-erita baf iri, n'ihi na baf iri, bu otutu otu homa). **15** Ozokwa, otu aturu nke sitere n'igwe aturu dì narị aturu abu, nke si n'ebø ịta nri nke Izrel a gbara mmiri nke oma ka unu ga-eweta. A ga-eji ndi a chuo aja mkpuru ọka, na aja nsure ọkụ, na aja udo, maka ikpuchiri ndi wetara ha mmehie ha. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwubiri ya. **16** Ndị niile nke n'ala ahu ga-eso nwa eze Izrel bute onyinye ndi a. **17** Nwa eze ahu ka o díri iweta ihe ejị achu aja nsure ọkụ niile, aja mkpuru ọka, aja ihe ọnụnụ niile, na nke Ọnwa ọhụrụ nakwa nke ụboghị izuikie niile, n'oge mmemme niile nke ndi Izrel. Q ga-ewetakwa ihe ejị achu aja mmehie, aja mkpuru ọka, aja nsure ọkụ, aja udo maka ikpuchiri umu Izrel mmehie ha. **18** “Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bu Onyenwe anyi kwuru: N'ubochi mbụ nke Ọnwa mbụ ọbula, unu ga-ewere nwa oke ehi nke na-enweghi ntupu, chüo aja ido ulonso m nsø. **19** Onye nchuaaja ọnụ uzø ụfodụ ọbara nke aja mmehie ahu tee ya n'akukụ ọnụ uzø ulonso m, na n'akukụ anu nke ọnụ ebe ịchụ aja, na n'ahụ ibo nke ọnụ uzø ogige ime. **20** Unu ga-emekwa otu ihe ahụ n'abali asaa nke Ọnwa ahu n'ihi onye ọbula mehiere na-amaghị ama, maka ikpuchi mmehie metütarà ulonso m. **21** “N'ubochi nke iri na anu nke Ọnwa mbụ, ka unu ga-edede Mmemme Ngabiga. Q ga-abu mmemme abalị asaa. N'ubochi ndi a, naanji achicha nke a na-ejighị ihe na-eko achicha mee ka unu ga-eri. **22** N'ubochi ahu, onyeisi ga-eweta otu nwa oke ehi maka aja mmehie nke onwe ya, na maka mmehie mmadu niile nke ala ahu. **23** N'ubochi asaa nke mmemme

ah, kwa ubochi, o ga-eweta oke ehi asaa na ebule asaa, ndị na-enweghi ntupo obula, dika ihe ichu aja nsure ọkụ nye Onyenwe anyị. O ga-enyekwa nwa mkipi kwa ubochi maka aja mmehie. **24** O ga-ewetakwa n'ihi onyinye ijata ihuomịa, narị lita ọka anị na iri itoolu, nke bụ otu ọtụtu otu oke ehi, otu ọtụtu otu ebule. Tinyere lita mmanụ oliv ato na ụma asato. Lita mmanụ ato na ụma asato díkwarra otu efaf ọka. **25** “N’oge mmemme ubochi asaa ahụ, nke ga-ebido n’ubochi iri na ise nke ọnwa asaa, o ga-ewetakwa ihe a ga-eji chọp aja mmehie na aja nsure ọkụ, na aja mkipurụ ọka, na mmanụ.

46 “Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru. Ọnụ ụzọ ama nke ogige ime, nke na-eche ihu n’owụwa anyanwụ ga-abụ ihe e mechiri emechi n’ubochi isii niile unu na-arụ ọru. Ma a ga-emeghe ya n’ubochi izuike, na n’ubochi mmemme ọnwa ọhụrụ. **2** Nwa eze ga-esitekwa na mputa ọnụ ụlo nke ọnụ ụzọ ama bata, guzoro n’akukụ ọnụ ụzọ ama. Ndị nchüaja ga-edozikwa aja nsure ọkụ ya, na aja udo ya. O ga-anokwa n’ulọ mbata kpọ isiala nke ofufe ya, sitekwa n’ebé ahụ pụo. Ma a gaghị emechi ọnụ ụzọ ahụ tutu ruo anyasi. **3** N’ihu ọnụ ụzọ ama ka ndị ala a ga-anọ fee Onyenwe anyị ofufe n’ubochi izuike na n’ubochi mmemme ọnwa ọhụrụ. **4** Ihe nwa eze ahụ ga-eji chọp Onyenwe anyị aja nsure ọkụ n’ubochi izuike na n’oge mmemme ọnwa ọhụrụ ga-abụ ụmụ ebule isii, na otu ebule, ndị na-enweghi ntupo. **5** O ga-eweta ihe e ji achụ aja mkipurụ ọka, nke bù iri lita ọtụ ọka abụ, na otu ebule. O ga-ewetakwa lita mmanụ oliv asaa maka iri lita ọtụ ọka abụ, na abụ ahụ, tinyere onyinye ụmụ atụrụ díka o si masị ya. **6** N’ubochi mmemme ọnwa ọhụrụ, o ga-eweta otu nwa oke ehi, ụmụ atụrụ isii na otu ebule, ha niile o dighị nke ga-enwe ntupo obula. **7** O ga-ewetakwa otu oke ehi na iri lita ọtụ ọka iri abụ, na abụ, maka aja mkipurụ ọka. O ga-enye ebule ahụ na iri lita ọtụ ọka iri abụ, na abụ. O ga-enyekwa ụmụ atụrụ ndị ahụ na ọtụ ọka díka o si masị ya inye ha, tinyere iri lita ọtụ ọka abụ, na abụ, nke o ga-eweta maka lita mmanụ oliv asaa. **8** Mgbe nwa eze ga-abata n’ulọ ahụ, o ga-esite na mputa ọnụ ụlo nke ọnụ ụzọ ama, ebe ahụ kwa ka o ga-esikwa pụo. **9** “Ma mgbe ndị ala ahụ ga-abata n’ihu Onyenwe anyị n’oge mmemme dí nsọ, onye obula sitere n’onụ ụzọ dí n’ugwu bata aghaghị ipụ site n’onụ ụzọ nke dí na ndịda. Ndị si na ndịda bata ga-esitekwa n’uzo nke ugwu pụo. O dighị onye ga-esi n’uzo o si bata laghachi, kama ha ga-esi ụzọ nke chere ebe ha si bata ihu pụo. **10** Nwa eze ga-anọ n’etiti ha, o buru na ha abanye, o ga-eso ha banyere, o burukwa na ha apụwa, o ga-esokwa ha pụo. **11** N’oge mmemme ndị ahụ pụrụ ihe, na mmemme ndị akara aka, ihe a ga-eji nye onyinye mkipurụ ọka ga-abụ iri lita ọtụ ọka abụ, na otu oke ehi, na iri lita ọtụ ọka abụ, na abụ na otu ebule, tinyere ụmụ atụrụ nke onyinogugu ya ga-abụ díka o si masị ya, tinyere lita mmanụ asaa maka iri lita ọtụ ọka abụ, na abụ obula. **12** “Mgbe obula onyeisi chọp inye onyinye afọ ofufe, maka ichüra Onyenwe anyị aja nsure ọkụ maobụ aja udo, a ga-emeghere ya ọnụ ụzọ ime nke dí n’owụwa anyanwụ ka o si n’ebé ahụ bata. O ga-enye onyinye ya díka e si enye ya n’ubochi izuike. Emesia, o ga-atugharịa pụo. A ga-emechikwa ụzọ ahụ mgbe o puchara. **13** “O bụ nwa atụrụ gbara otu afọ nke na-enweghi ntupo ka i ga-eweta ubochi niile maka ichu aja nsure ọkụ nye Onyenwe anyị, o bụ kwa ọtụtu, kwa ọtụtu ka i ga-eweta ya. **14** I ga-ewetakwa

onyinye mkipurụ ọka kwa ọtụtu kwa ọtụtu tinyere ya, ihe niile ga-emejuputa ya bụ lita ọtụ ọka isii, na lita mmanụ abụ e ji agwakota ya. Iche onyinye mkipurụ ọka a n’ihu Onyenwe anyị bụ ükpurụ ga-adigide ruo mgbe ebighị ebi. **15** Ya mere, ha ga-edozikwa nwa atụrụ na ọtụ ọka na mmanụ oliv ahụ, kwa ọtụtu kwa ọtụtu, maka aja nsure ọkụ a na-achụ kwa mgbe niile. **16** “Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru, o buru na onyeisi enye onye obula n’ime ụmụ ya ndị ikom onyinye site n’ihe nketa ya, ihe ahụ ga-abụ nke ya, burukwa nke mkipurụ ya, o ga-abụ oke ha site n’ihe nketa ruo ebighị ebi. **17** O burukwanụ na o kenyere otu n’ime ndị ohu ya ala site n’ihe nketa ya, ala ahụ ga-abụ nke ohu ahụ tutu ruo n’afọ inwere onwe, nke bụ afọ asaa obula. Mgbe ahụ, ohu ahụ ga-enwere onwe ya, ma ala ahụ ga-aghökwa nke nwa eze ahụ. Ihe nketa ya bụ nke dijirị naanị ụmụ ya, nke ha ka o bụ. **18** Nwa eze ahụ agaghị ewere ala obula site n’ihe nketa ndị mmadu n’aka ike, si otu a chọpụ ha site n’ala ha. Ala obula o na-enye ụmụ ya ga-aburiri ihe nketa sitere n’ala nke aka ya. Ka a ghara ime ka o bùladị otu n’ime ndị m buru onye e kewapurụ site n’ihe nketa ha.” **19** Mgbe nke a gasirị, o duuru m site n’onụ ụzọ dí n’akukụ ọnụ ụzọ ama kpobata m n’onụ ụlo ndị ahụ dí nsọ, nke chere ihu n’ugwu, nke bụ ihe nketa ndị nchüaja. O gosiri m otu ebe dí na nsotu akukụ ọdịda anyanwụ. **20** O sịri m, “Ebe a ka ndị nchüaja ga-anọ sie anụ aja ikpe omuma na aja mmehie. Ebe a ka ha ga-anokwa ghee onyinye mkipurụ ọka, ka a ghara iwebata ha na mputa ogige a nakwa ido ndị mmadu nsọ.” **21** Mgbe ahụ, o mere ka m putu ozo n’ogige ezi. O duuru m gaa n’akukụ anị nke ogige ahụ. Ahụrụ m na e nwere ogige nke dí n’akukụ obula. **22** N’akukụ anị nke ogige ndị a, ogige ndị ozo dí n’ime ha. Ha ruru mita iri abụ na ato n’ogologo, ebe obosara ha rukwara mita iri na asaa n’okara. Ogige anị ndị a ha n’otu. **23** N’ime ụlo ahụ, gburugburu ya, e nwere ahịri e ji nkume doo, nke nwere ekwu dí n’okpuru ahịri nkume ahụ. **24** O sịri m, “Ndị a bụ ụlo ebe ndị niile na-eje ozi n’ulonṣo ukwu ahụ ga-anọ nasi ihe aja niile ndị mmadu webatara.”

47 Mgbe ahụ, nwoke ahụ mere ka m loghachikwa n’onụ ụzọ ulonṣo ukwu ahụ. Ahụrụ m iyi nke na-aso na-agụ n’akukụ ọwụwa anyanwụ (n’ihu na ihu ulonṣo ahụ chere ihu n’owụwa anyanwụ). Mmiri ahụ si n’okpuru ulonṣo ukwu ahụ n’akukụ aka nri nke ebe ichu aja, n’akukụ ndịda ya na-asopụta, **2** O mere ka m si n’onụ ụzọ dí n’ugwu pụta, ma gaa n’onụ ụzọ nke ọwụwa anyanwụ, ebe m hụrụ mmiri ahụ ka o si na ndịda na-asopụta. **3** Mgbe anyị na-agụ, o ji ihe ọtụtu dí ya n’aka tupta ihe ruru narị mita ise na iri mita ato. O duuru m na-agafe mmiri ahụ. N’oge a, mmiri ahụ erutela na nkwonkwu ükwu. **4** O jikwa ihe ọtụtu ya tuptakwa ihe ruru narị mita ise na iri mita ato ozo, durukwa m na-agụ. N’oge a, mmiri ahụ erutela m n’ikpere. Mgbe o tupta ihe ruru narị mita ise na iri mita ato ozo, o duuru m gafee mmiri ruru m n’ukwu. **5** O tuptakwara ihe ruru narị mita ise na iri mita ato ozo, mmiri ahụ ghoro osimiri nke m na-apughị igafe, n’ihu na mmiri ahụ toro eto bürü mmiri ogwugwu, osimiri nke mmadu na-apughị iji ihe ükwu gafee. **6** O sịri m, “Nwa nke mmadu, i hụrụ ihe ndị a?” O duuru m laghachi n’onụ mmiri. **7** Mgbe m rutere n’onụ mmiri, lee, ahụrụ m ọtụtu osisi nke toro n’akukụ abụ nke iyi ahụ. **8** O sịri, “Iyi a na-aso na-agụ akukụ ọwụwa anyanwụ, sôbanye n’ime Araba, tutu

bịa sobanye n'osimiri nnu ahụ. Mbę o sobanyere n'osimiri nnu ahụ, mmiri ya na-aghọ mmiri dị mma oñhiṇu. **9** Otütü ihe e kere eke dì ndị ga-ebi n'ebé obula mmiri a na-aso aga. Azu dị ukwuu ga-ejuputa n'ebé ahụ, n'ihi na mmiri a na-asobanye n'ebé ahụ, na-eme ka mmiri osimiri ghọg̡o mmiri dị mma jñu arñu. Ya mere, ihe niile dì n'ebé obula mmiri a sojere ga-adị ndị. **10** Ndị oku azu ga-egwu n'onu mmiri, site n'En-Gedi ruo n'En-Eglaim a gaghị enweta ebe a na-agbasa ugbulu e ji egbu azu. Azu dì iche iche ga-adịkwa, dika azu osimiri Mediterenija. **11** Ma ebe apiti ya niile, n'ebé niile mmiri nadə, agaghị adị oñhiṇu, o bụ nnu ga-aga ka a ga-ahapuru ebe ndị ahụ. **12** Mkpuru osisi dì iche iche ga-eto n'akukụ abuọ nke iyi ahụ. Akwukwọ ha agaghị akponwụ akponwu, mkpuru ga-adị n'elu ha mgbe niile. Mkpuru oñhiṇu ga-adị n'onwa obula, n'ihi na o bụ mmiri si n'ebé nsq ahụ na-agba ha mmiri. Mkpuru ha ga-abu nri, akwukwọ ha ga-abukwa maka igwo ọrịa.” **13** Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru, “Nke a ga-abu oke ala nke unu ga-ekite n'etiti ebo iri na abuọ nke Izrel dika ihe nketa ha, Josef ga-enweta oke ala abuọ. **14** Ebo obula ga-eketa dika ibe ya ketara, n'ihi na-eweliri m aka rñu iyı na m ga-enye ndị nna nna unu ala ahụ, na ala a ga-aghokwa ihe nketa unu. **15** “Nke a ga-abukwa oke ala nke ala unu ahụ. ‘N’akukụ ugwu, o ga-esite n’osimiri Mediterenija n’akukụ ụzọ Hetlon, gafée Lebo gawa Zedad, **16** site ya ruo Berota na Sibraim (nke dì n’oke ala dì n’agbata Damaskos na Hamat), rukwaa na Haza Hatikon, nke dì n’oke ala Hauran. **17** Oke ala ahụ ga-esite n’oke osimiri gbasoro oke ala nke ugwu Damaskos ruo Haza Enan. Oke ala ndị Hamat ga-adịkwa n’akukụ ugwu. Nke a ga-abu oke ala nke akukụ ugwu unu. **18** Oke ala n’akukụ ọwụwa anyanwu ga-esite n’agbata Hauran na Damaskos soro akukụ osimiri Jodan, n’agbata ndị Gilead na ala ndị Izrel ruo n’osimiri dì n’owụwa anyanwu, ruokwa Tama. Nke a ga-abukwa oke ala unu n’akukụ ọwụwa anyanwu. **19** Oke ala na ndịda, o ga-esite na Tama ruo obuladi mmiri Meriba Kadesh, soro ụzọ ọdò mmiri iyi Ijipt ruo osimiri Mediterenija. Nke a bụ oke ala ahụ na ndịda. **20** N’odịda anyanwu, osimiri Mediterenija ga-abu oke ala, ruo na ncherita ihu ụzọ e si abata Hamat. Nke a bụ oke ala unu n’akukụ odịda anyanwu. **21** “Ala niile dì n’ime oke ala ndị a, ka unu ga-ekite n’etiti onwe unu dika ebo Izrel si dì. **22** Keenù ha ka ha bürü ihe nketa nye onwe unu, ma nyekwa ndị obia bi n’etiti unu, bụ ndị obia niile mütara umu. Unu gagagu ha dika ndị amurụ n’ala Izrel. Ha ga-esokwa unu keta oke n’ihe nketa a na-ekenye ndị ebo niile nke Izrel. **23** A ga-ekenye ndị obia ihe nketa n’ebé obula ha bi n’etiti ha.” Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwubiri.

48 “Nke a bụ aha ebo niile, na ala ha ga-eketa: “Dan otu oke. Site na nsqet ugwu, n’akukụ ụzọ Hetlon ruo mbata Hamat. Haza Enan na oke ala ugwu Damaskos, nke dì n’akukụ Hamat ga-abu akukụ oke ala ha site n’akukụ ọwụwa anyanwu ruo n’odịda anyanwu. **2** Asha ga-enwe otu oke. O ga-abu n’akukụ oke ala Dan, site n’owụwa anyanwu ruo n’odịda anyanwu. **3** Naftali ga-enwe otu oke. O ga-abu n’akukụ oke ala Asha, site n’owụwa anyanwu ruo n’odịda anyanwu. **4** Manase nwere otu oke. O ga-abu n’akukụ oke ala Naftali, site n’owụwa anyanwu ruo n’odịda anyanwu. **5** Ifrem ga-enwe otu oke. O ga-abu n’akukụ oke ala Manase, site n’owụwa anyanwu ruo n’odịda anyanwu. **6** Ruben ga-enwe otu oke. O ga-abu

n’akukụ oke ala Ifrem, site n’owụwa anyanwu ruo n’odịda anyanwu. **7** Juda ga-enwe otu oke. O ga-abu n’akukụ oke ala Ruben, site n’owụwa anyanwu ruo n’odịda anyanwu. **8** “Ala nke ya na oke ala ndị Juda ga-agbatị site n’owụwa anyanwu ruo n’odịda anyanwu, ka i ga-enye dika onyinye puru iche. Obosara ya ga-abu ihe dì kilomita iri na ato. Ogologo ya site n’owụwa anyanwu ruo n’odịda anyanwu ga-aha ka ala otu ebo ketara. Ułonso ukwu ahụ ga-adịkwa n’etiti ya. **9** “Ogologo ebe a ewepütara iche nye Onyenwe anyị ga-adị kilomita iri na ato, obosara ya ga-abu kilomita ise na okara. **10** Nke a ga-abu ala dì nsq e debere iche nye ndị nchujaya. N’akukụ ugwu, idị ogologo ala ahụ ga-abu kilomita iri na ato. N’akukụ odịda anyanwu, ogologo ya bụ kilomita ise na okara. Ogologo nke akukụ ọwụwa anyanwu na odịda anyanwu bụ otu. Ebe nsq Onyenwe anyị ga-adị n’etiti ya. **11** O ga-adịri ndị nchujaya, bụ ụmụ Zadok ndị e doro nsq, ndị sitere n’ikwesi ntukwasị obi jeere m ozi, ndị na-esiteghị n’iso ụzọ m kpafuo dika ndị Izrel na agburụ Livayị mere mgbe ha mehiere. **12** O bụ onyinye puru iche a na-enye ha site n’ala ahụ dì nsq, bụ ala ahụ kachasi nsq, nke ya na ala ndị Livayị nwekorø oke ala. **13** “N’akukụ ala ndị nchujaya, a ga-ekenyé ndị Livayị ala nke ha. Ha ga-eketa ala nke ogologo ya bụ kilomita iri na ato, nke obosara ya bụ kilomita ise na okara. **14** O nweghi akukụ ala nsq a a ga-ere ere, maobu nye ya ndị ozo, n'ihi na ihe dì nsq ka o bụ nye Onyenwe anyị. **15** “Ala nke foduru, nke ogologo ya dì kilomita iri na ato, nke obosara ya dì kilomita ise na okara ga-abu ala ọha. A ga-ewu ebe obibi n’elu ya, wulkwaa ebe ịzụ anu ụlo. Obodo ga-adị n’etiti ya, **16** nke ogologo akukụ ugwu ruru kilomita abuọ na ụma anō, akukụ ndịda ruru kilomita abuọ na ụma anō, akukụ ọwụwa anyanwu ruru kilomita abuọ na ụma anō, na akukụ odịda anyanwu rukwara kilomita abuọ na ụma. **17** Ogologo nke ala ebe ịta nri nke gagaba obodo ahụ gburugburu ga-aha n’otu. O ga-adị narị mita na iri mita ato na ise n’ugwu, na ndịda narị mita na iri mita ato na ise, n’owụwa anyanwu narị mita na iri mita ato na ise, n’akukụ n’odịda anyanwu narị mita na iri mita ato na ise. **18** Ma nke ga-afodụ na ya, n’akukụ oke ala ahụ dì nsq nke gara ogologo ya niile, ga-abu n’akukụ ọwụwa anyanwu kilomita ise na okara n’akukụ odịda anyanwu ga-abukwa kilomita ise na okara. Ihe omume ya ga-abu nri nye ndị oru nke obodo ahụ. **19** Ndị oru si n’obodo, bụ ndị na-akọ ya ga-abukwa ndị sị n’ebu niile nke Izrel. **20** Ala ahụ niile, ma ala ahụ e doro nsq, ma ala ndị obodo, ga-adị kilomita iri na ato n’akukụ ya obula. **21** “Ala niile foduru n’akukụ abuọ nke ala ahụ dì nsq, na ala ndị obodo ga-abu nke nwa eze. O ga-agbatị ruo ọwụwa anyanwu site n’otụt kilomita iri na ato nke oke ahụ dō nsq ruo n’oke ala ọwụwa anyanwu, sitekwa na kilomita iri na ato n’akukụ odịda anyanwu ruo oke ala odịda anyanwu. Akukụ abuọ ndị a nke gbatirị ruo n’oke ala ndị obodo ga-abu nke onye ochichị, ebe nsq ahụ na ụlo ukwu ahụ ga-adị n’etiti ha. **22** Ya mere, oke ala nke ndị Livayị na ala ndị obodo ga-adị n’etiti ala nke nwa eze nwee. Oke ala nke nwa eze ahụ ga-adị n’etiti oke ala Juda na oke ala Benjamin. **23** “Ala e nyere ebo foduru dì otu a: “Benjamin ga-enwe otu oke, nke sitere n’owụwa anyanwu ruo n’odịda anyanwu. **24** Simion ga-enwe otu oke; ha na ndị Benjamin ga-enwekø otu oke ala n’akukụ ọwụwa anyanwu na n’akukụ odịda anyanwu. **25** Isaka ga-enwe otu oke; ha na ndị Simion ga-enwekø oke ala

n'akukụ ọwụwa anyanwụ, na n'akukụ ọdịda anyanwụ. **26**
Zebulon ga-enwe otu oke; ha na ndị Isaka ga-enwekọ oke
ala n'akukụ ọwụwa anyanwụ, na n'akukụ ọdịda anyanwụ.
27 Gad ga-enwe otu oke; ha na ndị Zebulon ga-enwekọ oke
ala n'akukụ ọwụwa anyanwụ na n'akukụ ọdịda anyanwụ.
28 Ma oke ala Gad nke chere ihu n'akukụ ndịda ga-esi na
Tama ruo n'iyi Meriba Kadesh, sorokwa ọdọ mmiri Ijipt ruo
n'osimiri Mediterenija. **29** “Nke a bụ ala unu ga-ekenyē ebo
Izrel niile dika oke ha. Ha ga-abukwara ha ihe nketa.” Otu a
ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwubiri ya.
30 “Ndị a ga-abụ ọnụ ụzọ ama e si apụ n'obodo ahụ. “N'akukụ
nke ugwu, nke idị ogologo mgbidi ya bụ kilomita abụo, **31**
ọnụ ụzọ ama obodo ahụ ga-abụ aha ebo niile nke Izrel. Ọnụ
ụzọ ama ato n'akukụ ugwu ga-abụ ọnụ ụzọ ama Ruben, ọnụ
ụzọ ama Juda, na ọnụ ụzọ ama Livayi. **32** N'akukụ ọwụwa
anyanwụ, nke mgbidi ya dị kilomita abụo n'ogologo, ọnụ
ụzọ ama ato ga-adị ya. Ha ga-aza ọnụ ụzọ ama Josef, ọnụ
ụzọ ama Benjamin, na ọnụ ụzọ ama Dan. **33** N'akukụ ndịda,
nke ogologo ya bükwa kilomita abụo, ọnụ ụzọ ama ato ga-
adi ya: ọnụ ụzọ ama Simiọn, ọnụ ụzọ ama Isaka, na ọnụ ụzọ
ama Zebulon. **34** N'akukụ ọdịda anyanwụ nke idị ogologo
mgbidi ya bụ kilomita abụo, ọnụ ụzọ ama ato ga-adị ya: ọnụ
ụzọ ama Gad, ọnụ ụzọ ama Asha, na ọnụ ụzọ ama Naftalị.
35 “Gburugburu obodo ahụ bụ kilomita iri. “Aha a ga-akpọ
obodo ahụ site n'oge ahụ gawa, ga-abụ, ‘Onyenwe anyị nọ
n'ebe ahụ.’”

Daniel

1 Mgbe afó ató gaferé site na mgbe Jehoiakim bidoro búru eze na-achí Juda, Nebukadneza eze na-achí Babilón býara buso Jerusalem agha. **2** Onyenwe anyí nyefere Jehoiakim, eze Juda n'aka ya, na ihe ufodú e jiri chóq úlonso Chineke mma. O buuru ha niile gawa Shaija n'ülö chi ya, dobe ha n'ime n'ülökü chi ya. **3** Eze nyere Ashipenaz, onyeisi ndí ozi ya iwu ka o kpóbata ümú okorobía sitere n'ezinäulö eze na nke ndí ochichíj n'ala Izrel n'ije ozi eze. **4** Ümú okorobía ndí a gabú ndí n'enweghi nkwarú obúla n'ahú ha, ndí mara mma ile anya na ndí nwere nghéta banyere ihe ọmúma dí iche iche. Ha kwasikwara ịbü ndí maara ihe, ndí na-amúta ihe ọsíjíso na ndí tozuru oke ije ozi n'ülöze. O ga-akuziri ha asusu na akwükwo ogugú dí iche iche nke ndí Kaldja. **5** Onye eze si n'oché nri ya na-ezewepúta nri na mmánya a ga-enye ha kwa ụbóchi. Ha ga-anó n'ozuzú a afó ató, nke o ga-abú e mechaas, ha ga-abú ndí kwestíri ino n'ije ozi n'obi onye eze. **6** Ndí so n'ime ha bụ Daniel, na Hananaya, na Mishael, na Azaraya, ha bụ ndí Juda. **7** Ma onyeisi ndí na-ejere eze ozi nyere ha aha ọhúrú ozó Daniel ka o kpórò Belteshaza; Hananaya ka o kpórò Shedrak; o kpórò Mishael, Mishak; kpókwa Azaraya, Abednego. **8** Ma Daniel kpebirí n'obi ya na o gaghi emerú onwe ya site n'iri nri maqbú iñu mmánya eze. Ya mere o ríoró onyeisi ndí ozi ka o hapú ya ka o ghara imerú onwe ya. **9** Ma Chineke mere ka Daniel nweta ihuoma na obi ebere n'aka onyeisi ndí na-ejere eze ozi. O nwekwara omíjiko n'ebé Daniel nō n'ihi onqdú ha. **10** Ma onyeozi a gwara Daniel, "Ana m atú egwu n'ihi onyenwe m eze, onye kwuru ihe unu ga-eri na ihe unu ga-ari. O búru na o hú na unu tara ahu karíja ndí ogbo unu ndí ozó, ndú m ga-anó na nsogbu n'aka onye eze." **11** Daniel sı́ri onyeisi ahú e tinyere orú ilekóta Daniel, na Hananaya, na Mishael, na Azaraya n'aka, **12** "Biko, nye anyí naaní ahijahí nri, na mmíri oñuñú, ka o búru ihe oríri anyí na ihe oñuñú anyí. Jiri ya lee anyí ule ụbóchi iri. **13** Jirizie anya gi chóputa ma o nwere ihe dí iche n'etíti anyí na ndí ozó, ndí na-eri nri ọma nke eze nyere, site n'he i húrú, mee ümúodibó gi otu o kwestíri." **14** O kwenyere ime ihe ha kwuru, o nwälere ha abalí iri. **15** Mgbe ụbóchi iri ahú zuru, a chóputara na ahú dí ha mma, chóputakwa na ha dí mma ile anya karíja ümú okorobía ndí ozó e ji nri ọma niile eze nyere zúo. **16** Ya mere onyeisi ozi ahú wepurú nri na mmánya ọma ahú ha kwestíri iri ma nye ha naaní akwükwo nri. **17** Chineke mere ka ümú okorobía anó ndí a nwée ogugúsi purú ihe na nghéta n'he obúla gbasara edemedé na amamihe niile. Daniel nwekwara nghéta ikowá ụdí oñu niile na nró niile. **18** Mgbe oge eze nyere a ga-eji kpóbata ha n'ije ozi ya zuru, onyeisi ndí na-eje ozi chere ha n'ihi Nebukadneza. **19** Ha na eze kparítakwara ụka. Ma n'ime ümú okorobía ahú niile a zúru, o nweghi nke amamihe ya juru eze afó díka amamihe Daniel, na Hananaya, na Mishael, na Azaraya. N'ihi nke a, o mere ka ha soro búru ndí na-adú ya odú. **20** Mgbe o bulakwa eze choró ndumodú banyere amamihe na nghéta, o na-achopúta na ndumodú ha na-enye ya na-adú mma okpukpu iri karíja ndumodú nke ndí majiki ya na ndí maara ihe banyere kpákpano n'ala eze ya na-enye ya. **21** Daniel nogidere búru onye na-adú eze odú tutu ruo afó mbu nke Sairós bidoro ịchí díka eze.

2 N'ime afó nke abú nke ochichíj ya, eze Nebukadneza róro nro dí iche iche. Nró ndí a mere ka obi ya gbasasia, ura pukwara ya n'anya. **2** Mgbe ahú, eze kpórò ndí majiki, ndí ha na mmúo ojoo na-ekwu okwu, ndí mgbaasi na ndí ihe banyere ngaghár nke kpákpano doro anya ka ha bia gwa ya ihe ahú o róro na nró. Mgbe ha býara, guzo n'ihu eze, **3** o sı́ri ha, "Aróro m nró nka na-enye m nsogbu n'obi. Achoró m īma ihe o putara." **4** Mgbe ahú, ndí ahú na-enyocha kpákpano gwara eze ahú okwu n'asusu ndí Siria sí, "Ka gi eze dírị ndú ruo mgbe ebighi ebi, I ga-agwa ümúodibó gi nró a i róro, anyí ga-akowara gi ihe o putara." **5** Ma eze zara ndí Kaldja, "Nke a bụ ihe m kpebiríla: O búru na unu agwaghí m ihe nró a na nkowá ya bu, aga m eme ka abókasia unu, tikpokwa ụlo unu, mee ka ha ghogó mkpómkpó ebe. **6** Ma o búru na unu gwa m ihe ahú m róro na nró ma kówaakwa ya, aga m enye unu onyinye dí iche iche na ugwo orú nsopurú dí ukwuu. Ya mere, gwanú m nró ahú na nkowá ya." **7** Ozókwa, ha zaghachiri, "Ka eze gwa ndí ohu ya ihe o róro na nró, anyí ga-akowakwa ya." **8** Eze zaghachiri, "Ama m na o bụ oge ka unu na-achó inweta n'ihí na unu amatala na ihe a ka m kpebiri ime. **9** O búru na unu agwaghí m nró ahú naaní otu ntaramahuhú dírị unu. Unu agbaala izu ığwa m okwu ığha na okwu nduhie na-ele anya na onqdú ga-agbanwe. Ya mere, gwanú m nró ahú, m ga-amatakwa na unu purú ikowára m ya." **10** Ndí Kaldja zara eze, "O dighí mmadú obúla n'elú ığwa a nke nwere ike ime ihe a eze na-achó. O dighíkwa eze, n'agbanyeghi ịdí ukwuu ya na ịdí ike ya, nke juturúla ụdí ihe dí otu a eze na-ajú n'aka ndí mgbaasi, ndí na-agba aja ya, ndí ha na mmúo ojoo na-ekwu okwu, na ndí Kaldja. **11** Ihe a i chórò ka anyí mee bụ ihe na-agaghí ekwe omume. O bụ naaní ndí mmúo nwere ike ikoró gi ihe i róro na nró. Ndí mmúo anókaghí n'etíti ndí mmadú." **12** Nke a mere ka eze jupúta n'oke iwe na ọmúma, o nyere iwu ka e gbuchaa ndí amamihe niile nke Babilón. **13** Mgbe e kwupútara iwu onye eze ka e gbuo ndí oke amamihe niile, ndí agha chokwara ebe Daniel na ndí otu ya nō ka ha gbuo ha. **14** Mgbe Ariok, onye bu onyeisi ndí nche eze purú igbu ndí ikom maara ihe na Babilón, Daniel ji amamihe na ezi uche gwa ya okwu. **15** O jürü onyeozi eze, bụ Ariok, "Gini mere eze ji nye iwu dí ike dí otu a?" Mgbe ahú, Ariok kówaara ihe niile nye Daniel. **16** Mgbe ahú, Daniel banyere n'ülöze, iñu ya. O ríoró eze ka o nyetü ya nwa oge iji kówaakwara ya ihe nró ahú putara. **17** Emesia, Daniel lara n'ülö nke ya gaa kpórò Hananaya, na Mishael, na Azaraya, ndí enyi ya ihe merenü. **18** O gwara ha ka ha ríoró maka ebere site n'aka Chineke nke eluigwe banyere ihe nzuzo a, ka a hapú igbu ya na ndí enyi ya na ndí amamihe fóduru na Babilón. **19** N'abalí, e mere ka Daniel mata ihe omimi ahú site n'ohu. Mgbe ahú, Daniel toro Chineke nke eluigwe, **20** Daniel sı́ri, "Otuto dírị aha Chineke ruo mgbe ebighi ebi; amamihe na ike dí n'aka ya. **21** O na-agbanwe oge na mgbe dí iche iche; O na-ebuli ndí eze na-akwátkwa ha. O na-enye onye maara ihe amamihe, ma na-enye kwa onye nwere mmúo nghéta ihe ọmúma. **22** O na-ekpughe ihe dí omimi na ihe zoro ezo; O maara ihe dí n'ochichíri, ma ihé binyekwara ya. **23** Ana m ekele gi, natetoka gi, Chineke nke mna m ha, n'ihi na i nyela m amamihe na ike. I meela ka m mata ihe anyí ríoró gi, imekwala ka anyí mata nró ahú eze róro." **24** N'ihi ya, Daniel jekwuru Ariok, onye ahú eze nyere iwu igbu ndí ndumodú niile dí na Babilón, si ya, "Egbukwala onye obúla n'ime ndí amamihe Babilón.

Kama duru m gaa n'ihu eze n'ihü na ejikeere m igwa ya ihe ahü o chorö ïmata.” 25 Mgbe ahü, Ariok mere ngwangwa duru Daniel gaa n'ihu eze, si ya, “Achoputala m otu onye n'ime ndj Jude a dötara n'agha nwere ike igwa eze ihe nrö ya pütara.” 26 Eze jurü Daniel (onye a na-apkókwa Belteshaza), “I nwere ike igwa m ihe ahü m röro na nrö, na ikowara m ihe o pütara?” 27 Daniel gwara eze, “O nweghi onye amamihe obüla, onye obüla ya na mmüo na-ekwu okwu, onye mgbaasi obüla maqbü onye na-enyocha kpkandö obüla püru igwa eze ihe omimi a i chorö. 28 Ma o nwere Chineke nö n'elüigwe, onye na-ekpughe ihe omimi niile. O gosila Nebukadneza ihe ga-eme n'üböchü ndj di n'ihu. Nrö gi na ölü niile nke gara n'uché gi mgbe i dinara n'ihü ndina gi bu ndj a: 29 “Ihe i röro na nrö, gi bu eze, bu ihe banyere ihe na-aga imezu n'oge di n'ihu. Onye ahü na-ekpughe ihe nzuzo niile egosikwala gi ihe nke ga-eme. 30 Ma mü onwe m, ekpugheghị ihe omimi a nye m n'ihü na m kariri mmadü obüla di ndü n'amamihe, kama Ọ bu ka gi bu eze mata nkowa ya ma ghötakwa ihe gabigara n'uché gi. 31 “Eze, ihe i hürü n'ohü bu nke a. I hürü mmadü a kpüru akpü. Mmadü a a kpüru akpü buru nnöq ibu. O na-egbukwa nweghenweghe, bürükwa ihe na-eyi onye obüla lekwasirü ya anya egwu. 32 E ji olaedo a nüchara anücha kpü isü mmadü ahü, jiri olaocha kpü aka ya na obi ya. E jikwa bronx kpü afö ya na apata ükwü ya. 33 O bükwa igwe ka e ji kpü ogwe ükwü ya abüo. Ma akükü ükwü ya, nke a na-azö n'ala ka e ji igwe a gwara ya na ụro kpü. 34 Mgbe i na-ele anya, a wapütara nkume, ma Ọ buğhi aka mmadü ka e ji wapütara ya. Nkume a kürü mmadü ahü a kpüru akpü n'ukwu nkume na ụro ya, kupiasja ha. 35 Mgbe ahü, e tijisirü igwe ahü na ụro ahü, bronx ahü na olaocha ahü nakwa olaedo ahü niile. Ha dika igbugbo oka nke na-adị n'ebé a na-azaucha oka n'oge okpomökü. Ifufe fechapüsüri ha na-ahapüghị ihe ngosi obüla. Ma nkume ahü dakwasirü ihe ahü awuru awu mechara ghöp ugwu di ukwuu, nke jupütara ụwa niile. 36 “Eze, nke a bu nrö ahü. Ugbu a ka anyi kowaara gi ihe nrö ahü pütara. 37 Gi onwe gi, eze, bu eze nke otütü ndj eze ozo no n'okpuru ya, onye Chineke nke eluigwe nyere ike ochichü, n'ocheeze niile, na ike na otuto; 38 nyefekwa n'aka gi ümü mmadü niile na ümü anümänü bi n'ime ọhia, na ümü nnümü nke igwe, e mere ka i bürü eze ihe niile ndj a, gi bu isi ahü e ji olaedo kpü. 39 “Mgbe i chichara alaeze ọzö ga-ebili, ma Ọ gaghi adị ukwuu dika nke gi, mgbe nke a gasirü, alaeze ọzö bu nke atö, nke ga-adị ka bronx ga-ebilikwa, Ọ ga-achị ụwa niile. 40 A gabenwekwa alaeze nke anö, nke ga-esi ike dika igwe. Dika igwe nke na-aküri ihe niile, Ọ ga-egwepia ma kürükwaad ndj a niile. 41 Ma ebe i hürü na obü ükwü ahü na mkpisiüküwü ya niile na ụfodü n'ime ha bu ụro okpü ite na ụfodü bükwa igwe, alaeze nke ekewara ekewa ka Ọ ga-abü, ma Ọ ga-esitü ike dika igwe nke di n'ime ya, n'ihü na i hürü igwe ahü na agwakötara ya na ụro apitä. 42 Dika mkpisiüküwü ya, nke ụfodü n'ime ya bu igwe, ụfodü bükwa ụro, na-egosi na akükü ụfodü nke alaeze ahü ga-esi ike ma akükü ụfodü agaghị esü ike ntiwa. 43 Dika otu ahü i hürü e siri gwakota igwe na ụro onü, otu a ka ochichü alaeze ndj a ga-achö njikota alaeze na ibe ya, ma nke a agaghị ekwe mee, dika Ọ gaghi ekwe omumé bu igwakota igwe na ụro. 44 “N'oge ahü, ndj eze ndj a ga-anö n'ochichü, Chineke nke eluigwe ga-eme ka alaeze ọzö bido. Ọ bükwa alaeze nke a na-apughi imebi emebi. O nwekwaghi onye obüla püru imeri alaeze ahü. Ọ ga-ala alaeze ndj ọzö

n'iyi, mee ka ha bürü ihe efu, ma Ọ ga-adịri na-aga n'ihu ruo ebighi ebi. 45 Dika i siri hu nkume ahü di ukwuu e sitere n'ugwuwapüta, nke a na-ejighị aka wapüta were kürichaa igwe ahü, bronx ahü, ụro ahü, olaocha ahü na ọlaedo ahü. “Chineke di ukwuu emeela ka eze mara ihe na-aga ime n'oge di n'ihu. Nrö a bu eziokwu, nkowa ya kwesikwara ntükwası obi.” 46 Mgbe ahü, eze Nebukadneza dara n'ala n'ihu Daniel nye ya nsopurü. O nyekwara iwu ka eweta onyinye na ụda na-esi isi ụtö were chünyere ya aja. 47 Onye eze gwakwara Daniel, “N'ezie, Chineke gi bu Chineke kachasị chi niile. Ọ bu ya na-achị eze niile bi n'üwa, bürükwa Onye na-ekpughepü ihe omimi niile, n'ihü na lee, i nwere ike ikowara ihe omimi nke a.” 48 Emesia eze nyere Daniel okwa di ukwuu, nyekwa ya otütü onyinye di iche iche. O mere ya onyeisi na-achị ala Babilon niile, meekwa ya onyeisi ndj ndümödụ eze niile. 49 Ma dika Daniel siri riö eze, o mekwara ka Shadrak, Mishak na Abednego bürü ndj na-elekötä ihe niile a na-eme eme n'ala Babilon, Daniel n'onwe ya nodürü n'ogige eze.

3 Eze Nebukadneza kpüru oyiyi ọlaedo nke idj elu ya ga-adị iri mita atö, obosara ya ga-adị ka mita atö. Emesia, o debe ya n'obosara ala Dura, nke di n'otu mpaghara Babilon. 2 Eze Nebukadneza ziri ozi ka e zie ndj mnöchite anya eze niile, ndjisi, ndj na-achị achi, ndj ndümödụ ya niile, ndj na-elekötä ụloakü ya niile, ndj okaikpe, ndj maji na-edozi okwu na otütü ndj ọzö nokwa n'isi ochichü akükü niile nke ala ahü, ka ha bija n'üböchü a ga-edo oyiyi ahü nsö bu nke eze Nebukadneza guzobere. 3 Ya mere, ndj nnöchite anya eze niile, ndjisi, ndj na-achị achi, ndj ndümödụ ya niile na ndj na-elekötä ụloakü ya niile, ndj okaikpe, ndj maji na-edozi okwu na otütü ndj ọzö nokwa n'isi ochichü akükü niile nke ala ahü, zukötara maka ido oyiyi ahü nke eze, bu Nebukadneza guzobere nsö. Ha niile guzooro ọtö n'ihu oyiyi ahü bu nke eze Nebukadneza guzobere. 4 Onye nkwsusa kwuru okwu n'olu ike, “Mmadü niile si na mba niile na asusü niile di iche iche bija, ka a na-ene iwu nke a, 5 mgbe obüla unu nñuru ụda oja, une, ubö akwara, maqbü ụda ihe egwu obüla, unu ga-ada n'ala kpöö isiala nye ihe a Nebukadneza eze ji ọlaedo kpü. 6 Onye obüla juru ikpö isiala ka a ga-atüba ngwangwa n'ime ọkụ nke na-enwu ajo onwunwu.” 7 Ya mere, ngwangwa ha nñuru ụda opì ike, nke oja, une ubö akwara, nke une na nke egwu di iche iche, ndj niile si mba di iche iche, ndj na-asusü di iche iche, dara n'ala kpöö isiala nye oyiyi ọlaedo ahü, nke eze bu Nebukadneza guzobere. 8 N'oge a, ụfodü n'ime ndj Kaldja pütara n'ihu boo ndj Juu ebubo. 9 Ha gwara eze, bu Nebukadneza, “Ka eze di ndj ruo mgbe ebighi ebi. 10 Gi, onwe gi nyere iwu, na onye obüla nñuru ụda opì ike, oja, une, ubö akwara maqbü ihe egwu ọzö ga-akpo isiala sekuoroo ihe ahü e ji ọlaedo kpü, 11 na onye obüla juru ikpö isiala ka a ga-atüba n'ime ọkụ na-enwu ajo onwunwu. 12 Ugbu a, e nwere ụfodü ndj Juu, ndj aha ha bu Shadrak, na Mishak na Abednego, ndj i mere ka ha bürü ndj na-elekötä ihe niile a na-eme eme n'ala Babilon; ha anaghị ntj n'iwu eze nyere, jukwa ikpö isiala nye oyiyi a i ji ọlaedo kpü.” 13 Nebukadneza n'ọnodü oke iwe nyere iwu ka a kpöta Shadrak, na Mishak, na Abednego. Ya mere, a kpöbatara ndj ikom a n'ihu eze, 14 Nebukadneza sıri ha, “O bu eziokwu, Shadrak, na Mishak, na Abednego, na unu adighị efe chi m maqbü kpöö isiala nye oyiyi ọlaedo ahü m guzobere? 15 Mgbe unu nñuru ụda opì,

ojá, une na úbó akwara maqbú ihe egwu ozo, o búru na unu adaa n'ala kpoo isiala nye oyiyi ahú a kpurú akpú, ihe niile ga-adí mma. Kama o búru na unu ajú ikpó isiala, a ga-atùnye unu ngwangwa n'ime okú na-enwu ajo onwunwu. Kedú chi ahú nke púru ìzopúta unu site n'aka m?" **16** Shedrak, na Mishak, na Abednego, gwara eze, "O Nebukadneza, o dighí mkpa na anyí ga-azara onu anyí n'ihu gi banyere okwu a. **17** O búru Chineke anyí na-efe nwere like ìzopúta anyí site n'okú na-enwusi ike n'aka gi, ya zopúta anyí. **18** Ma o búrukwa na o zopútaghí anyí, mata nke ọma, o eze, na anyí agaghí efe chi gi ndí a maqbú kpoo isiala nye oyiyi a i kpuru akpú nke i guzobere." **19** Mgbe ahú, Nebukadneza jupútara n'oke iwe megide Shedrak, na Mishak, na Abednego, nke bù n'ihu ya gbaruru n'ebé ha nq. O nyere iwu si ka e mee ulò okú ahú ka o dí okú ugboro asaa karja ka o kwesiri. **20** O nyere ụfodú ndí kacha sie ike n'etiti ndí agha ya iwu ka e kee Shedrak, na Mishak, na Abednego eriri n'ükwu na aka, túbakwa ha n'okú ahú na-enwu enwu. **21** Ya mere, ha kere ndí ikom ahú agbú ebe ha ka yi uwe ükwu ha, na akwa nkukú isi ha, na uwe mwúda ha, na uwe ha niile, tóbáha n'etiti okú ahú na-enwu ajo onwunwu. **22** Ebe o bù n'okwu eze dí okú okú, tinyere na okú ahú na-enwusi ike, o mere ka ire okú regbuo ndí agha ahú tóbára Shedrak, na Mishak, na Abednego. **23** Ya mere, Shedrak, na Mishak, na Abednego ndí e kesíri agbú ike, dabara n'ime okú ahú na-enwusi ike. **24** N'onođu iju anya, Eze Nebukadneza wuliri n'ükwu ya, juo ndí ndumodú si, "Q bughi ndí ikom ató anyí kere agbú ka anyí tóbára n'ime okú?" Ha zara eze, "Q bù ezie, eze." **25** Q siri, "Ma ana m ahú mmadú anó ndí a na-ekeghi agbú, ka ha na-agaghari n'ime okú ahú. Leekwa na okú ahú anaghí ere ha. Onye ahú mere ha mmadú anó yiri nwa nke ndí bù chi." **26** Mgbe ahú Nebukadneza, bjára nso n'ónu uzo oke okú ahú si, "Shedrak, Mishak na Abednego, ndí ohu Chineke Onye kachasi ihe niile elu, pütan! Bjanu n'ebé al!" Ya mere, Shedrak, Mishak na Abednego, sitere n'oke okú ahú pütá. **27** Umú ndí eze niile, ndíji niile, ndí ahú niile na-achí achí na ndí ndumodú eze niile, zukötara gburugburu ndí ikom ató ahú, ha húkwara na okú emerughí ha ahú, na o rechapughikwa agiri isi di ha n'isi, uwe ha ereghikwa okú, isisi anwúru okú adighíkwa n'ahú ha. **28** Mgbe ahú, Nebukadneza siri, "Otuto dirí Chineke nke Shedrak, Mishak na Abednego n'ihí na o zitere mmuò ozi ya ìzopúta ndí ohu ya tükwasíri ya obi, mgbe ha júru ime ihe eze nyere n'iwu, kama ha jiri aka ha horó ịnwú, kama ife chi ozo nke na-abughí Chineke nke ha. **29** Ya mere, ana m enye iwu a taa, na-así na onye ọbula, maqbú mba ọbula, maqbú asusú ọbula, onye kwuru okwu ojoo megide Chineke Shedrak, Mishak na Abednego, a ga-etikpokwa ulò onye ahú, mee ka o ghøqó mkpómkpó ebe. N'ihí na o nweghi chi ozo nke púru ìzopúta n'uzo dí otu a." **30** Mgbe ahú, eze nyere Shedrak, Mishak na Abednego okwa ozo dí elu karja nke ha nwere na mbu n'ala Babilon.

4 Mu bu Nebukadneza, Na e zigara mmadú niile, mba niile, na ndí na-asú asusú di iche iche n'uwá ozi: Ka o dirí unu na mma! **2** E ji m obi ụto, na-eme ka unu mata ihe iríbamá niile na ihe iju anya niile, nke Chineke Onye kachasi ihe niile elu meeere m. **3** Lee ka ihe iríbamá ya, **4** Mu onwe m, bu Nebukadneza nō n'afo ojuju na ihe iga nke ọma n'ulózeze m. **5** Aroró m nró, nke mere ka ụjó tó m. Ihe niile m húru na nró

mgbe m dina ala n'elu akwa mere ka oke ụjó tó m. **6** N'ihí ya, enyere m iwu ka a kpoo ndí amamihe niile m nwere na Babilon ka ha bja n'ihu m, bja kówaara m isi nró ahú. **7** Ma mgbe ndí mgbaasi, ndí dibia, ndí Kaldja na ndí na-agba afa bijára, a kóro m ha nró ahú m roró, ma ha enweghi ike igwa m nkówa ya. **8** N'ikpeazu, Daniel batara n'ihu m, onyeaha ya bù Belteshaza diká aha chi m si di, onye mmuò nke chi niile dí nsó bi n'ime ya. Akóro m ya ihe ahú m roró na nró. **9** Asíri m, "Belteshaza, onyeisi ndí nkówa ihe niile. Amaara m na mmuò nke chi niile dí nsó bi n'ime gi. Amakwaara m na o nweghi ihe omimi ọbula ga-esiri gi ike ịchopúta ọsísa ya. Ugbu a, nke a bù nró m, kówaara m ihe o pütára. **10** Mgbe m dina n'elu akwa, nke a bù ihe m húru. E nwere otu osisi nke toro n'etiti ụwa, ogologo ya di ukwuu. **11** Osisi a toro sie ike, idí elu ya rukwara n'eluiwge, a na-ahukwa ya anya site na nsotu nke ụwa niile. **12** Akwükwo ya dí mma ile anya, alaka ya jupútakwara na mkpúru hiri nne, o gbokwara mkpa nri nye mmadú niile. Umú anumánu niile nke ọhíja na-abijkwa n'okpuru ndo ya izuike. Umú nnunu niile nke eluiwge na-ebikwa n'alaka ya. O búkwara site na ya ka a na-azú ihe niile dí ndú nri. **13** "Mgbe m nkówa na-aró nró ahú, ahúru m otu n'ime ndí mmuò ozi Chineke ka o si n'eluiwge na-arídata. **14** O tiri mkpu n'olu dí ike si, 'Gbudanú osisi ukwu ahú, gburakwá alaka ya niile. Kupüşanú akwükwo ndú niile dí n'elu ya. Ghasaakwanú mkpúru ya niile, ka umú anumánu si n'okpuru ndo ya gbatu, ka umú nnunu site n'alaka ya fepu. **15** Kama hapún ogwe osisi ahú na mgborogwu ya ka ha dirí n'ime ala, ebe e ji ụdo igwe na ụdo bronx kee ya gburugburu, ebe ahíhíja ndú gbakwara ya gburugburu. "Ka igirigi nke eluiwge zoo ya n'ahú, ka ahíhíja búrkwa nri o ga-eri, ya na umú anumánu. **16** Ka uche ya gbanwee ghøq nke anú ọhíja, ghara ibu nke mmadú, ofa asaa. **17** "Nke a bù mkpebi ne mmuò ozi ahú nō na ncé. O búkwara mkpebi e nyere site n'okwu nke dí nsó, ka ụwa niile mata na Onye kachasi ihe niile elu, na-achíkwa n'alaeze niile dí n'uwá. O bù ya na-ewerekwa alaeze ndí a nye onye ọbula o choró, o buladi ndí mmadú a na-ahuta diká ndí dí ala karisia." **18** "Nke a bù nró ahú, mu bù eze Nebukadneza roró, ugbu a, Belteshaza, gwa m ihe bù nkówa ya. N'ihí na ndí amamihe niile nō n'alaeze m enweghi ike ikowara m ya. Ma amaara m na i nwere ike ikowara m ya, n'ihí na mmuò nke chi ndí ahú dí nsó dí n'ime gi." **19** Mgbe ahú Daniel (onye a na-akpókwa Belteshaza), nō n'oke ihe iju anya n'ihí na echiche ya mere ka ọma jijiji. Ya mere, eze siri, "Belteshaza, atíkwalá egwu n'ihu nró a maqbú ihe o pütára." Belteshaza zara si, "Onyenwe m, ka nró a díri ndí kporó gi así, ka nkówa ya dikwara ndí iro gi. **20** Osisi ahú i húru nke buru ibu, tokwa ogologo ma dikwa ike, nke elu ya na-emetü mbara eluiwge, nke ndí niile bi n'uwá húru, **21** nke nwékkwara akwükwo ndú dí mma, na nke jupútara na mkpúru, nke na-egboro mmadú niile mkpa nri, nke umú anumánu ọhíja niile na-ebi n'okpuru ndo ya, nke umú nnunu niile nke eluiwge nwere akwú ebe obibi ha, **22** osisi ahú bu gi onwe gi, eze. N'ihí na i toola búru onye dí ike na onye dí ukwuu. Idí ukwu gi eruola n'eluiwge. Ọchíchí gi eruokwala n'akukú niile nke ụwa. **23** "Mgbe ahú, i húkwara onye dí nsó na-enyocha omume ndí mmadú nke si n'eluiwge rídata na-así, 'Gbutuonú osisi a, laa ya n'iyí, ma unu hapú ogwe ya ka ahíhíja ndú gbaa ya gburugburu, ka e jirikwa ụdo igwe na bronx kee ya gburugburu; hapú ya ka igirigi nke eluiwge

zokwasi ya. Hapukwa ya ka o soro anu ohia taa ahijia dikä nri ya tutu afò asaa a gafee.’ **24** ‘Eze, nke a bù nkowa nrò i ròrò, Onye kachasi ihe niile elu enyela iwu nke na-agbaghi imezu megide onyenwe m eze. **25** A ga-achupu gi site n’ebé ndí mmadù nò. A ga-achugwaka gi n’ebé gi na umu anumànu ga-ebi n’ohia, Ebe ahù ka i ga-anò taa ahijia dikà oke ehi, igirigi nke eluigwe ga-ezokwasikwa gi. Onuogugwu afò asaa gagabiga tutu ruo mgbe i nabatara na Onye kachasi ihe niile elu na-achì achì n’alaaze niile nke mmadù, na o búkwa n’aka onye obùla o chòro ka o na-enyeche ha. **26** Díka e siri nye n’iwu ka a hapù ogwe osisi ahù na mgborogwu ya n’ime ala. Nke a na-egosi na i ga-emecha nwetaghachi alaeze gi mgbe i nabatara na Eluigwe na-achì achì. **27** Ya mere, biko eze, kweere nabata ndumodù m, kwusi ime mmehie, mee ihe ziri ezi, werekwa omume ileta ndí ogbenye dochie n’onodù ajo omume gi. Eleghị anya, ihe ga na-agara gi nke ọma.’ **28** Ma ihe ndí a niile bjakwasiri eze Nebukadneza. **29** Mgbe onwa iri na abù gafesiri o nà-a-gagbagharì n’elu ụlo dì n’ulóezè n’obodo Babilon. **30** Ma eze siri, ‘Ebe a, o búghị Babilon dì ukwu, nke m wuuru onwe m dikà ebe obibi m, site n’ike m dij ukwu na maka ebube ochichì m?’ **31** Mgbe o ka kpú okwu ahù n’onù, otu olu si n’eluiigwe kwuo okwu, ‘Ihe a ka e kpebiri megide gi, eze Nebukadneza. Site taa gaa n’ihu i gaghi abùkwa eze na-achì alaeze a. **32** A ga-esi n’etiti ndí mmadù chupù gi, ka i gaa soro umu anumànu biri n’ohia. I ga-atakwa ahijia dikà oke ehi, afò asaa ga-agasị tutu ruo mgbe i ghötara na o bụ Onye kachasi ihe niile elu na-achì achì n’alaaze dì niile nke ọwa. Q na-enyekekwa ha n’aka onye obùla o chòro ka o chia.’ **33** N’otu oge ahù kwa, okwu ndí a e kwuru banyere Nebukadneza mezuru. E sitere n’etiti umu mmadù chupù ya, o gakwara n’ohia taa ahijia dikà oke ehi, igirigi nke eluigwe dekwara ahù ya ruo mgbe aji dì ya n’ahù toro ogologo dikà nku ugo, mbò ükwu na aka ya dikwa ka mbò umu nnunu. **34** Mgbe oge a gafesiri, mu bụ Nebukadneza leliri anya m elu. Mgbe ahù kwa ka m ghòrò mmadù nwere uche ozò. Etokwara m, ma kpoonwa isiala nye Onye ahù kachasi ihe niile elu, sòpurukwa Onye ahù na-adị ndù ruo mgbe niile ebighị ebi. **35** Mmadù niile bi n’uwa **36** Mgbe uche m laghachiri dikà mmadù, enwetaghachikwara m ugwu na nsopuru na alaeze m. Ndí na-adù m odu laghachikwara bjakwute m, ha na ndí na-ejere m ozi. E mekwara ka m burukwa eze ozò n’alaaze m. Ugwu na nsopuru m nwere ubgu a karịrị ugwu na nsopuru m nwere n’oge gara aga. **37** Ugbu a, mu bụ Nebukadneza na-eto, na-asopuru Eze nke eluigwe, n’ihu na ọru ya niile dì mma, ụzo ya niile kwu ọtò. N’ihu na o nwere ike ijide ndí nganga kwanye ha onu n’ime ntù.

5 Eze Belshaza, kpòrò puku ndíssi no n’alaaze ya oriri, ebe ha no riòqo mmanya dì ukwu. **2** Mgbe Belshaza na-anu mmanya ya, o nyere iwu ka a chítara ya iko olaedo na olaocha nke nna ya bù Nebukadneza si n’ulònsò ukwu dì na Jerusalem chikòta, ka eze na ndí a mara aha ha n’alaaze ya, na ndí nwunye ya, na ndí iko ya jiri ha riòqo mmanya. **3** Ya mere, a chítara iko olaedo ndí e si n’ulònsò ukwu Chineke dì na Jerusalem chikòta. Eze na ndí a mara aha ha n’alaaze ya na ndí nwunye ya na ndí iko ya jiri ha riòqo mmanya. **4** Ha riòru mmanya tookwa chi nke olaedo na olaocha na bronz, na igwe na osisi na nkume. **5** Na mberede, ha hùru mkpiṣiaka mmadù ka o na-edè ihe n’ajá ụlo nke ulòezè ahù ha no n’ime

ya, na ncherita ihu ebe a dobàra iheokwu. Eze n’onwe ya hùru aka ahù mgbe o na-edè ihe ahù. **6** Mgbe ahù, ihu eze ahù tuhikötara, gbaru n’ihi egwu. Oke ụjọ turu ya. Ükwu ya makwara jiji. Ikpere ya abù kükötara onwe ha. **7** Eze kpòrò mkpu ka a kpobata ndí dibia niile na ndí Kaldja, na ndí na-akwà maka njegharì nke kpakpando. Mgbe ahù eze siri ndí ikom amamihe nke Babilon, ‘Onye obula nwere ki gwo ihe ahù e dere, nke nwekwara ike ikowara m ihe o putara, ka a ga-eyikwasị uwe odo odo nke ndí eze. A ga-anyakwasị ya ihe olu olaedo. A ga-emekwa ya ka o búru onye ochichì nke atò n’alaaze a.’ **8** Mgbe ahù, ndí amamihe eze batara, ma o nwewhi onye obùla n’ime ha puru iguta, maobù ikowara eze ihe o putara. **9** Nke a mere, ka eze Belshaza maa jiji karià, ihu ya gburu maramara ma gbarukwaa. Q gbakwara ndí ozi ya gharji. **10** Mgbe eze nwanyị, nñuru olu eze na olu ndí a mara aha ha n’ala ya, o batara n’ulò oriri ahù. Eze nwanyị siri, ‘Eze, dì ndù ruo mgbe ebighị ebi; ka ihe a mere ghara iwtara gi ihu mgbaru, atula ụjọ. **11** N’ihu na o nwere otu nwoke nò n’alaaze gi, onye mmuò nke chi ndí ahù dì nsò bi n’ime ya. N’oge ahù nna gi bụ eze, a chọpurtara na nwoke a juputara n’amamihe na nghoà, dikà a ga-asị na ya onwe ya bụ chi. Nna gi eze Nebukadneza mere ya onyeisi ndí amamihe niile, ndí dibia, ndí na-enyoche kpakpando, ndí Kaldja na ndí mgba afa niile. **12** Ebe o bụ na ezigbo mmuò, mmuà na nghoà nke e ji akowa nrò na ihe mgbagwoju anya, na ibgo mkpa dì iche iche, dì n’ime nwoke a a na-akpo Daniel, nke eze kpòrò Belteshaza. Ugbu a, zie ozi ka a kpoo Daniel ka o kowara gi ihe a.’ **13** Ya mere, a kpobatarà Daniel n’ihu eze, eze siri Daniel, ‘O bụ gi bụ Daniel, otu n’ime ndí Juda, ndí nna m dotara n’aghị site na Juda? **14** Anụla m na i nwere mmuò nke chi niile n’ime gi, na i búkwa onye juputara na nghoà na amamihe. **15** Ndí amamihe m, na ndí na-enyoche kpakpando abịala n’ihu m igu ihe ahù e dere n’ajá ụlo ma ha enweghi ike iguta ya maobù ikowara ihe o bụ. **16** Agwara m na i nwere ike ikowara ihe obùla bgagwojuru anya. O búru na i nwere ike igu ihe e dere n’ajá ma kowakwara m ihe o putara, aga m eyikwasị gi uwe odo odo ndí eze, yinyekwa gi ihe olu olaedo n’olu, meekwa ka i búru onye ochichì nke atò n’alaaze m.’ **17** Daniel zara n’ihu eze, ‘Debere onwe gi onyinye gi, ma o búkwanu were ya nye onye ozò. Ma aga m agurù gi eze ihe ahù e dere ma kowakwara gi ihe o putara. **18** ‘Gị eze, Chineke nke kachasi ihe niile elu nyere nna gi, Nebukadneza ike ochichì a, na idì ukwu, na ebube, na ịma mma. **19** N’ihu ọkwa dì ukwu nke o nyere ya, ndí niile, na mba niile di iche iche, na-asu asusu niile dì iche iche n’elù ọwa na-ama jiji na-atukwa ya egwu. Ndí eze chòro igbu ka o gburu, o hapukwara onye obùla o chòro ihapu; o buliri onye obùla o chòro ibili elu, ma ndí o chòro iwedà n’ala, ka ya onwe ya wedakwara n’ala. **20** Ma mgbe nganga na inya isi juputara ya obi, Chineke sitere n’ocheeze ya wezuga ya, napukwa ya ebube o nwere dìka eze. **21** A chupuru ya site n’etiti umu mmadù, nyekwa ya echiche uche dikà nke anumànu. O búkwa n’etiti umu inyinaya ibu ohia ka ebe obibi ya dì, o soro ha taa ahijia dikà oke ehi. Igirigi nke eluigwe deekwara ahù ya, tutu ruo mgbe o matara na Chineke Onye kachasi ihe niile elu na-achì achì n’alaaze niile nke ọwa. O búkwa onye obùla o chòro ka o na-eguzobe ka o chia. **22** ‘Ma gi nwà ya, O Belshaza, ewedaghị onwe gi ala, n’agbanyeghi na i ma ihe ndí a niile. **23** N’ihu na i leliàla Chineke nke eluigwe. I weputara iko ndí a

e si n'ülönsö ukwu ya chipüta, ka gi na ndjisi alaeze gi, ndị nwunye ha na ndị iko unu, jiri ṙuo mmanya, mgbe unu no na-eto chi niile nke e jiri ọlaocha na ọlaedo, bronz na igwe, osisi na nkume kpuo; chi nke na-adighị ahụ uzo, maobụ nụ ihe; chi nke na-amaghị ihe ọbu. Ma unu enyeghi Chineke onye na-enye unu ume ndị na onye ndị gi na oganuhi gi dì n'aka ya nsopuru. **24** O bụ nke a mere o ji zite aka ahụ i hụrụ, nke depurata ozi a. **25** “Nke a bụ ozi ahụ e dere: mene, mene, tekel, parsin. **26** “Ihe okwu ndị a pütara bụ nke a: “Mene, Chineke agukọla ubochị ochichị gi, mee ka ha bịa na njedebe. **27** “Tekel, atuola gi n’ime ihe ọtụtụ chopputa na o nweghi ihe ọbu i bụ. **28** “Parsin, ekewala alaeze gi nyefee ya n’aka ndị Midia na Peshja.” **29** Mgbe ahụ Belshaza nyere iwu ka e yikwasị Daniel uwe odo odo ndị eze ahụ, ka e yinye ya ihe olu ọlaedo. O nyekwara iwu ka e kwusaa n’alaeze ya niile, na o meela ya onye ochichị nke ato n’alaeze ahụ. **30** N’abalị ubochị ahụ kwa ka e gburu Belshaza eze ndị Kaldja. **31** N’abalị ahụ kwa ka Daraios onye Midia, bidoro ichị dika eze. O gbara iri afò isii na abụ n’oge o bidoro ichị.

6 O di Daraios mma ihoputa ndjisi di otu narị na iri abụ, ndị ga-anō n’alaeze ahụ niile dika ndị nnochite anya eze. **2** O hoputakwara ndjisi ato ọzọ dika ndjisi ha, nke otu onye n’ime ha bụ Daniel. Ndị a bụ ndị ga na-agukorị ha otu ihe si aga, ka ihe ọbu ghara ifunari eze. **3** O dighị anya, o pütara ihe nye eze na Daniel kwasiri ntukwasị obi karịa ndjisi na ndị nlekọta ahụ niile. N’ihi na amamihie ya, na ike orụ ya dì ukwu. Nke a mere ka eze chee echiche kpebie ime ya onyeisi n’alaeze niile. **4** N’ihi nke a, ndjisi ọkwa ha dì elu na ndjisi ndị ọzọ bidoro chowa mkpesa ha ga-enye iji megide Daniel n’ihe gbasara ochichị. Ma o dighị ihe ebubo ọbu maobụ omume ojoo ọbu ha chopputara, n’ihi na o kwasiri ntukwasị obi. O dighikwa omume ojoo maobụ nke aghugho ọbu a chopputara n’orụ ya. **5** N’ikpeazu, ndị ikom a siri, “O nweghi otu anyị gasei chọta ihe a ga-eji boo nwoke a bụ Daniel ebubo, kariakwa n’ihe metutara iwu ofufe Chineke ya.” **6** Ya mere, ndjisi ndị a na ndị ozi ndị ahụ kpebiri jekwuru eze ahụ sị ya, “Eze Daraios, dírikwa ndị ruo mgbe niile! **7** Ndjisi alaeze gi niile, ndị ukwu na ndị nta, ndị na-anochi anya eze na ndị ndumodụ na ndị i tinyere ka ha na-achị zukọtara kpebie na eze kwasiri inye iwu nke ga-ekwu na a choghi ka onye ọbu riọ ihe ọbu n’aka chi maobụ n’aka mmadụ ọbu karịa gi eze, site n’oge i nyere iwu a tutu iri ubochị ato agafee. Onye ọbu nupuru isi n’iwu a ka a ga-atuba n’olulu ọdum. **8** Anyị chokwara ka gi bụ eze kwagide iwu a majirikwa aka gi deeh aha gi n’akwukwo iwu ahụ. N’ihi na anyị chorop ka o bụrụ iwu nke na-agaghị enwe mgbanwe, nke a na-apughi ikagbukwa akagbu, dika iwu ndị Midia na Peshja si dì.” **9** Ya mere, Daraios jiri aka ya dee aha ya n’akwukwo iwu ahụ. **10** Ma mgbe Daniel maara na iwu a adịlịa ire, o banyere n’ulọ ya, n’elu ụlo elu nke ebe obibi ya, o meghere oghereikwu ya chere ihu na Jerusalem. N’ebé ahụ ka o na-anō ekpe ekpere na ekele Chineke ya, ugboro ato n’ubochị dika o na-emē na mbụ. **11** Ndị iro ya gbakotara hụ na Daniel na-ekpe ekpere na-arịkwa Chineke ariri. **12** Ha jekwuru eze sị ya, “I chetakwara iwu ahụ i nyere, nke sị na onye ọbu ekwesighị iriọ chi ozo maobụ mmadụ ariri ọbu karịa gi, tutu iri ubochị ato agafee, na onye ọbu nupuru isi n’iwu a ka a ga-atuba n’olulu ọdum?” Eze siri, “Ya bụ iwu ka díkwa, dika iwu ndị Midia na Peshja

nke e nweghi ike ikagbu akagbu.” **13** Mgbe ahụ, ha gwara eze, “Daniel, onye bu otu n’ime ndị si Juda a dotara n’agha adighi aia gi ntị, gi onye a na-asopuru, maobụ nye iwu ahụ i nyere bu nke e dere n’akwukwo. O nökwa na-ekpe ekpere ya ugbo ato n’ubochi.” **14** Obi joro eze njo nke ukwu mgbe ọ nrụ ihe ndị a. O kpebiri n’obi ya ime ihe niile ijụ na Daniel ataghị ahụ. Ya mere, ubochị ahụ niile, site n’ütụtụ ruo n’anyasi, ọ nọ na-eché otu o ga-esi mee nke a. **15** Mgbe ahụ, ndị ikom ndị a bjakwutere eze sị ya, “Chetakwa, gi eze, na dika iwu ndị Midia na Peshja si dì, o dighị iwu ọbu eze nyere maobụ ọkpuru nke e mere ka o guzosie ike ga-agbanwe.” **16** N’ikpeazu, eze nyere iwu, ha kpuputara Daniel tuba ya n’olulu ọdum. Eze gwara Daniel, “Ka Chineke gi, onye ahụ i na-efe mgbe niile, zoputa gi.” **17** E wetara nkume dj ukwu jiri mechie ọnụ olulu ọdum ahụ. Eze jikwa mgbaaka akara ya na mgbaaka ndjisi ọzọ kaa akara e ji nyachie ọnụ olulu ahụ. E mere nke a ka ọnqđu Daniel hapu igbanwe. **18** Mgbe eze lobañara n’ülöze ya, o dinara n’ihe ndina ya buo ọnụ, onweghikwa nri ebutere ya. N’abalị ahụ, o nweghi ike rahụ ụra. **19** N’ihè mbụ nke ütụtụ, mgbe chí na-abo, eze biliri mee ngwangwa, gaa n’olulu ọdum ahụ. **20** Mgbe o bjäruru nso olulu ahụ, ọ kpọrọ Daniel oku n’olu obi ntiwa sị, “Daniel, ohu Chineke dj ndị, Chineke gi ahụ i na-efe mgbe niile, o nwekwara ike ịzoputa gi n’aka ọdum?” **21** Ya mere, Daniel siri eze, “Eze, dirị ndị ruo mgbe niile! **22** Chineke m zitere mmụo ozi ka o mechie ọnụ ọdum ndị a, ka ha si otu a hapu inwe ike imetụ m aka, n’ihi na Chineke maara na aka m dị ọcha. O makwaara na o nweghi ihe ọbu m mere mejoo gi.” **23** Ọriụ juru eze ahụ obi! O nyere iwu ka e si n’ime olulu ahụ doputa Daniel. Mgbe a kpoputara Daniel, o nweghi ihe ọbu a hụrụ mere ya n’ahụ, n’ihi na o tükwasiri Chineke ya obi. **24** Mgbe ahụ, eze nyere iwu ka e jide ndị ahụ boro Daniel ebubo. O nyere iwu ka a tụnye ha n’olulu ọdum ahụ, ha na ndị nwunye ha na ụmụ ha. Ọdum ndị ahụ dì n’ime olulu ahụ jidere ndị ahụ dorie ma ọkpükpu ha tupu ha adaruo ala. **25** Emesia, eze Daraios deputara ozi a n’akwukwo nye iwu ka a guora ya mmadụ niile, mba niile na asusụ niile dì iche iche n’elu uwa. “Ka o dirị unu na mma. **26** “Ana m enye iwu na mmadụ niile n’alaeze m kwasiri iṭụ egwu na ịma jjiji n’ihi Chineke nke Daniel. **27** O na-agbapụta ndị ya, na-azopputakwa. **28** Ya mere, ihe gaara Daniel nke ọma n’oge niile Daraios bụ eze, na n’oge Sairos onye Peshja chikwara dika eze.

7 N’afò mbụ, mgbe Belshaza bidoro ichị ala Babilon, Daniel rorop nro, hukwa ọhu dì iche iche, o dere ihe ndị ahụ n’akwukwo. **2** “Mụ bụ Daniel hụrụ n’ime ọhu m n’abalị, elere m anya, hụ n’ihi m oke ifuwe anō nke eluigwe ka ha na-atugharị oke osimiri. **3** Anụ ọhịa anō buru ibu si n’ime osimiri ahụ riputa. O nweghi nke yiri ibe ya. **4** “Nke mbụ dì ka ọdum, kama o nwere nku dika ugo. Mgbe m nọ na-ele ya anya, a nyakapuru nku ya, welie ya, hapu ya ka o guzo n’elu ala n’ukwu ya abụ dika mmadụ. E nyekwara ya ụdị obi nke mmadụ nwere. **5** “Anụ ọhịa nke abụ yiri anụ ọhịa buru ibu a na-akpo bịa (n’asusụ bekee). E weliri ya n’otu akukụ, o kpukwa ogirigba ato n’onụ ya, n’etiti eze ya. A gwara ya, ‘Bilie, rie anụ ka o si dì gi mma.’ **6** “Mgbe nke a gasirị, ka m nọ na-ele anya, anụ ndogbu ọzọ pütara, anụ ọhịa ahụ yiri agu, ma o nwere n’azụ ya nku anō dika nke nnụnụ. O nwekwara isi anụ. E nyekwara ya ike ochichị. **7** “Mgbe nke a gasirị, n’ime

ohu nke abali, ahürü m anu ohia nke anö. Anu ohia a na-eyi oke egwu, onu apughi ikowa ihe o yiri. O bukwa anu ohia di nnögö ike, nke na-eji eze igwe ya di ukwuu na-adowasị ma na-etiopiasikwa ihe obụla, nke na-ejikwa ụkwu ya azogbu ihe obụla fodürü. O bụ anu ohia gbara iche site n'anu ohia ndị ozq, burukwa anu nwere mpi iri. **8** “Mgbe m nō na-eché banyere mpi ndị a, na mberede mpi ntakirị ozq sikwa n'etiti ha puputa. E si n'ukwu hopu mpi ato n'ime mpi iri mbu ahụ n'ihi ya. Mpi ntakirị a nwere anya dika mmapudị, na onu na-ekwu okwu juputara n'inya isi. **9** “Anókwa m na-ele anya “hụ ka e doziri ocheeze, ebe Onye ahụ na-adị site na mbu nödürü. Uwe o yi na-acha mnögö ezi ọcha dika snoo, agiri isi di ya n'isi na-acha ocha dì ka ezi ogho ocha. Ocheeze ya na-enwu ka ire ọkụ, ụkwu igwe ya niile na-acha ọkụ. **10** Iyi na-aso ka ọkụ si n'ihi ya na-asoputa. Puku kwürü puku na-agara ya ozi. Otu a kwa, nde kwürü nde ndị mmapudị guzo n'ihi ya. Ndị ikpe nödürü ala, asaghékwarwa akwükwo dì iche iche. **11** “Mgbe m nō na-ele anya, n'ihi okwu ịnya isi nke mpi ahụ na-ekwu, elegidere m anya tutu ruo mgbe egburu anu ohia ahụ, laa anu ahụ ya n'iyyi, were ya nye ka a kpoq ya ọkụ. **12** (Gbasara ụmụ anu ohia ndị ozq, a napurụ ha ochichị ha, ma a hapurụ ha ka ha dírị ndu gaa n'ihi nwantakirị oge). **13** “N'ime ohu m n'abalị, a hürü onye yiri nwere nke mmapudị, ka o nō na-abịa n'igwe ojii nke eluigwe. Onye a bijara nso n'ebé onye ahụ na-adị site na mbu nō. E dubatakwarwa ya n'ihi ya. **14** E nyere ya ike ochichị, ebube na ike ịbü eze; mba niile di iche iche na ndị niile na-asuș asusụ dì iche iche kpqrọ isiala nye ya. Ochichị ya bụ ochichị na-adị ruo mgbe ebighị ebi, nke na-agaghị agabigba. O nwekwaghị onye nwere ike ikwatu alaeze ya. **15** “Mụ onwe m, bụ Daniel, ohu a m hürü türü mmögö m ujö nke ukwuu,mekwa ka obi m ma jijiji. **16** Ejekwuuru m otu n'ime ndị guzo n'ebé ahụ nso juo ya ihe ndị a niile putara. “O gwara m ma kowakwara m ihe ihe ndị a putara. **17** ‘Anu ohia anö ndị a bụ alaeze anö nke ga-ebili n'uwá. **18** Ma ọ bụ ndị nsö nke Onye kachasi ihe niile elu, ga-anara alaeze. O ga-abükwa nke ha ruo mgbe ebighị ebi.’ **19** “Mgbe ahụ, achorö m jmata ihe banyere anu ohia nke anö ahụ, nke ahụ gbara iche site n'anu ohia ndị ozq, na-eyikwa oke egwu, nke nwere eze dika igwe, na mbø yiri nke e ji bronz kpqr. Nke ahụ na-adowasị ndị mmapudị, na nke na-azogbukwa ndị fodürü. **20** Asikwa m ya kowakwara m ihe mpi iri ahụ dì ya n'isi putara, na ihe banyere mpi nke ozq puputara, na ihe mere e ji nyakapụ mpi ato ahụ n'ihi ya. Asị m ya kowakwara m ihe banyere mpi ahụ, nke nwere anya, na onu na-ekwu okwu juputara n'inya isi, ma dikwa ka ọ dì ike karịa ndị ozq. **21** Mgbe m na-ele anya, ahürü m ka mpi a na-aluso ndị nsö ogu na-emerikwa. **22** Tutu ruo mgbe onye ahụ na-adị site na mbu bijara kpeえ ikpe nke gaara ndị nsö nke Onye kachasi ihe niile elu, ma oge biakwara mgbe ha natara alaeze ahụ. **23** “Nke a bụ ihe o kwuru: ‘Anu ohia nke anö a bụ alaeze nke ga-aputa n'uwá. O ga-adị iche site n'alaeze ndị ozq. O ga-azopịa, kürie, ma bibiekwa ụwa niile. **24** Mpi iri ahụ nochiri anya ndị eze iri gasei n'alaeze ya putu. Mgbe ndị eze a ga na-achị, eze ozq, nke dì iche site na ndị burụ ya uzq ga-ebilikwa, ma merie ndị eze ato ndị ozq ahụ ma laa ha n'iyyi. **25** O ga-ekwu okwu kwugide Onye kachasi ihe niile elu. O ga-emekpa ndị nsö ahụ. O ga-agbalikwa igbanwe iwu niile na omenala niile. A ga-enyefé ndị nsö n'aka ya afö ato na ọkara. **26** “Ma a ga-emeghe ulọ ikpe, napukwa ya ike niile, kpochapụ ya ma laakwa ya n'iyyi

kpamkpam. **27** Mgbe ahụ, ike ochichị, ike na ịdjị ukwuu nke alaeze niile di n'okpuru eluigwe ka a ga-enyefé n'aka ndị nsö, bụ ndị nke Onye ahụ kachasi ihe niile elu. Alaeze ya ga-adigidekwa ruo mgbe ebighị ebi. Ndị niile na-achị achi ga-erubere ya isi, kpoçkwa isiala nye ya. **28** “Nke a bụ ọgwugwụ okwu ahụ. Mụ onwe m, bụ Daniel, echiche m mere ka m tügen egwu nke ukwu, ihu m gbanwera dika onye ahụ na-adighị, ma o nweghi onye obụla m gwara ihe m hürü.”

8 N'afö nke ato site na mgbe eze Belshaza bidoro ịbü eze, mụ bụ Daniel hürü ohu ozq. **2** N'ime ohu, ahürü m onwe m n'obodo Susa, nke bụ obodo ukwu ebe eze nwere isi ochichị ya, n'obodo dì na mpaghara Elam. Eguzokwara m n'akukụ osimiri Ulai. **3** Eweliri manya elu, hụ otu ebule nwere mpi ogologo abuọ ka o guzo n'akukụ iyi, otu n'ime mpi abuọ ya ahụ bidoro ito ogologo karịa nke ozq. **4** Mgbe m na-ele anya, ebule ahụ malitete iji mpi ya na-aso ihe o bụla di n'odịda anyanwụ na n'ugwu nkawka na ndịda. O nweghi anu obụla nwere ike iguzogide ya, o nwekwaghị onye obụla pürü inyere ndị ọ lusoro ogu aka. O mere ihe obụla masirị ya si otu a di ukwuu. **5** Mgbe m nō na-atule nke a, na mberede ahürü m otu mkpi si n'odịda anyanwụ püta, na-agafe ụwa niile ma ụkwu erughị ya ala. Mkpi a, nwere otu mpi n'etiti anya abuọ ya. **6** O bjaruru nso ebule ahụ nwere mpi abuọ nke m hürü guzo n'akukụ mmiri, were oke iwe na-agbata oso n'ebé o nq. **7** Ahürü m ka o ji oke iwe luso ebule ahụ ogu kujipụ mpi abuọ ya. Ebule ahụ enweghi ike iguzogide ya. O tñdara ya n'ala, were ụkwu ya zôda ya, ma na o nweghi onye obụla nwere ike inaputa ebule ahụ site n'ike ya. **8** Mkpi ahụ, dírị ike nke ukwu, ma n'uju ike ya a gbajipuru mpi ukwu ya. N'önödụ mpi ahụ mpi anö puputara chee ihu n'akukụ anö nke eluigwe, **9** Otu ntakirị mpi sitere n'ime otu n'ime mpi ndị ahụ püta, tokwaa ma buo ibu nke ukwuu rro na ndịda, na ọwụwa anyanwụ, ruokwa n'ala ọma ahụ. **10** O toro tutu o rro usuu nke eluigwe. O kwatukwara ụfodụ n'ime usuu nke eluigwe na ụfodụ n'ime kpkpando n'ala, zotq ha. **11** O mere onwe ya ka ọ di ukwuu megide onyeisi nke usuu eluigwe, o napurụ ya aja niile a na-achu kwa ubochị ma tñdakwa ebe nsö ya n'ala. **12** N'ihi nnupu isi, e nyefere usuu ndị nsö na aja nsure ọkụ a na-ensure kwa ubochị n'aka ya. O gara n'ihi n'ihie niile o mere. E mekwara ka eziokwu daa n'ala. **13** Mgbe ahụ, anurụ m ka otu mmögö ozi na-ajụ ibe ya si, “Olee mgbe o ga-akwụsị bụ ohu maka aja nsure ọkụ a na-achu kwa ubochị, njehie nke na-eweta itqgbö n'efu, inyefere ebe nsö na maka ndị nsö a na-azoto ụkwụ?” **14** O gwara m, “A ga-echere tutu puku ubochị abuọ na narị ubochị ato agafee, mgbe ahụ a ga-eme ka ebe nsö ahụ dighachikwa otu ọ dì na mbu.” **15** Mgbe mụ bụ Daniel nō na-ele ohu ahụ na-achokwa ighota ya, o nwere otu onye dika nwoke bijara guzo n'ihi m. **16** Ma anurụ m olu otu onye na-akpo oku site na mmiri Ulai si, “Gabrel, kowakwara nwoke a ihe ohu a putara.” **17** Mgbe ọ bijara m nso n'ebé m guzo, egwu türü m nke ukwu. Adara m, kpuo ihu m n'ala. Ma ọ gwara m, “Nwa nke mmapudị, ghota na ohu a bụ maka ọgwugwụ oge.” **18** Mgbe ahụ ọ na-agwa m okwu, adara m n'oke ụra, kpuo ihu n'ala. Ma o metüru m aka, nyere m aka igizo ọtö n'ukwu m. **19** Ọ sıri, “Lee, aga m agwa gi ihe na-aga imē n'oge oke iwe. N'ihi na ohu a bụ maka oge ọgwugwụ ihe niile nke a kara aka. **20** Ma banyere ebule ahụ i hürü nke nwere mpi abuọ, na-egosi eze Midia na Peshiịa. **21** Mkpi ahụ i

huru na-egosi eze ndi Griis, nnukwu mpi nke di n'etiti anya ya abuo bu eze nke mbu. **22** Dika mpi ahu siri gbajie, mpi anq ozo puputa n'önodu ya, otu a ka alaeze anq ga-esi püta na mba ya, ma ike ha agaghị eru ka nke mbu ahụ. **23** "Ma na mgbe ogwugwu alaeze ahụ, mgbe iko ndi nnupu isi juru, otu eze nke nwere ihu di ike, na akonuche na obi aghughọ gabili. **24** O ga-adị ike nke ukwuu, ma o bughị n'ike onwe ya, o ga-eweta mbibi ga-eju anya. Ihe niile o metụrụ aka ga-agara ya nke Ọma. O ga-alakwa ndi dike na ndi nsø n'iyo. **25** O gaeeme ka aghughọ baa ụba, o ga-ahụta onwe ya dika onye di elu karịa, mgbe ndi mmadu na-eche na udo di, o ga-ebibi ötütü ndi. O ga-eguzo megide Onyeisi nke ndisi, a ga-ebibi ya ma o bughị n'ike nke mmadu. **26** "Ohu a i huru, maka ụtutu na anyasi nke ekpughere gi bu eziokwu, ma zobe ohu a, n'ihi na o dirị ötütü oge ka di n'ihi." **27** Mu bụ Daniel, nörö n'önodu ike ogwugwu na ahụ esighị ike. Mgbe ụbochị ole na ole gafekwara, ebiliri m bidokwa na-agaghari, na-arükwa orụ eze, ma obi jorø m njo nke ukwuu n'ihi nrø ahụ, n'ihi na o karịri m nghọta.

9 N'afo mbu, nke Daraios nwa Ahasueros (onye agburụ Midia), onye e mere eze nke alaeze ndi Kaldia, 2 n'afo mbu nke ochichị ya, ka mụ onwe m, bụ Daniel għotara site n'akwukwo, dika okwu Onyenwe anyị nyere Jeremaya onye amụma, nke ga-emezu mgbe Jerusalem ga-anq na mbibi iri afø asaa. **3** N'ihi nke a, echere m Onyenwe anyị Chineke ihu, riọ ya arirịo, site n'ekpere na arirịo amara, n'ibu ony, na iyikwa akwa mkpe na ntụ. **4** Ekpere m ekpere nye Onyenwe anyị bụ Chineke m, ma kwuputa si, "Onyenwe anyị, onye di ukwuu, di oke egwu. Onye na-edede ogbugba ndu nke jħunanya nke ndi huru ya n'anya na-edebekwa iwu ya niile. **5** Ma anyi emehiela meekwa ihe n'adighi mma megide gi. Anyi emehiela ajo omume, anyi enupula isi megide gi, għakutakwa iwu gi niile azu. **6** Anyị e għegħikwa ndi ozi gi bu ndi amumanta, bụ ndi gwara ndi eze anyi, na ndi ochichị anyị, na nna anyị ha, ma mmadu niile bi n'ala anyị okwu n'aha gi. **7** "Onyenwe anyị, i bụ onye ezi omume, ma n'ubochị taa anyị bụ ndi iherre diri, ndi Juda, ndi Jerusalem na ndi Izrel niile, ndi no nso ma ndi no n'ebe di anya ebe i chugara ha n'ihi ekwesighi ntukwası obi anyị nye gi. **8** Onyenwe anyị, iherre emegbuola anyị. Iherre diri ndi eze anyi, dikkwara ndisi anyị na ndi nna anyi, n'ihi na anyi emehiela mmehie megide gi. **9** Ma Onyenwe anyị Chineke anyị ka obi ebere na mgbaghara niile diri, n'ihi na anyi enupurula gi isi. **10** Anyị erubeghi isi nye Onyenwe anyị Chineke anyị, maobu debe iwu ahụ o nyere anyi site n'aka ndi ohu ba bụ ndi amumta. **11** Ndị Izrel niile enupula isi n'iwu gi, wezuga onwe ha, ju ige gi ntị. "Ya mere, obubu ony ahụ niile e dere n'iwu Mosis, odibo nke Chineke adakwasila anyị, n'ihi na anyi emehiela megide gi. **12** O meela ka okwu ya guzosie ike, bụ nke o kwuru megide anyị na ndi ndu anyi site n'iwtaranyi oke mbibi a. Nke bụ na o nwebegħi mgbe obula e merela ụdi ihe emere na Jerusalem n'okpuru eluigwe. **13** O bụ dika e si dee ya n'iwu Mosis, ka mbibi a niile bijakwasiri anyị, ma anyi achobegħi iħuoma Onyenwe anyị Chineke anyị, na ichegħarị site na mmehie anyị chee uche banyere eziokwu gi. **14** Onyenwe anyi kpachara anya mee ka nsogbu a bijakwasiri anyị. N'ihi na Onyenwe anyi, Chineke anyị, bụ onye ezi omume n'ihe niile o na-eme, ma anyi juri ibere ya isi. **15** "Ma ugbu a,

Onyenwe anyi Chineke, onye ji aka di ike kpopu ta ndi nke ya n'ala Ijipt, i meree onwe gi aha nke na-adigide ruo taa. Anyị mere mmehie, ma mejoqkwa. **16** Onyenwe anyi, dika ezi omume gi si di, wezuga iwu gi na oke iwe gi n'ebi Jerusalem no, bụ obodo gi, na ugwu nsø gi. Mmehie anyi na njehie nna anyi ha emeela ka Jerusalem na ndi gi buru ihe ikwa emo nye ndi għbara anyi għburugħburu. **17** "Ma ugbu a, Chineke anyi, biko nrūr ekpere na arirịo ohu gi. N'ihi aha gi, Onyenwe anyi jiri amara mee ka ihe si n'ihi gi mukwaşı uloñson gi nke togħorop n'efu. **18** Chineke m, tqo' ntị gi n'ala nrūr arirịo m. Megħie anya gi abu qaqi ka i huru önodu mbibi nke obodo a na-akpo aha gi no. Anyi anaghị arirịo ka i nyere anyi aka n'ihi na anyi bu ndi ezi omume, kama anyi na-arirịo n'ihi na ebere gi di ukwuu. **19** Onyenwe anyi nrūr! Onyenwe anyi, għagħara anyi! Onyenwe anyi biko, gee ntị ma zaa anyi. N'ihi aha gi, O Chineke m, anqkwala odata, n'ihi obodo gi, na ndi nke gi bu aha gi ka a na-akpo ha." **20** Mgbe m no na-ekwu okwu na-ekpe ekpere, na-ekwuputa mmehie m na mmehie ndi m Izrel, na-arirkwa amara n'ihi Onyenwe anyi bụ Chineke m maka ugwu di nsø nke Chineke m, **21** ebe m ka no na-ekpere, Gebrel, nwoke ahụ m huru n'ohu na mbu, feere qsijsa bjakwute m n'oġe a na-achu aja nke uhuruchi. **22** O bżiera si m, "Daniel, a bżiera m ugbu a inye gi uche na nghoġa. **23** Na mbido oge i maliteri ħiġi arirịo, ka okwu qsiġa puċċara. Abżiera m īgħi gi ya, n'ihi na i bu onye a na-akwanyere ugwu nke ukwuu. Ya mere, tugharru uche n'okwu a, għotakwa ohu a. **24** "Iri izu uka asaa, ka e dere n'iwu nye ndi gi na obodo nsø gi iji kwusij njeħie, imma ka mmehie kwusij, na ċiħu aja maka ikpuchi ajo omume na iwtħa ezi omume nke ga-adị ruo mgbe ebigħi ebi, na ikachi ohu na amumha ahụ akara, nakwa ite Ebe ahụ Kachasij Nsø mmanu. **25** "Ma mara, werewka uche ġħotra nke a; Site n'oġe e nyere iwu ka e wugharrja Jerusalem tutu ruo mgħe Onye ahụ e tere mmanu, onyendu ahụ ga-abja, ga-abu izu uka asaa, na izu uka iri isii na abu, a ga-ewughħaci ya, na okporouzo ya, na olulu mmiri ya, maqbū n'ime oge nsogbu. **26** Mgħe izu uka iri isii na abuo gasiri, Onye ahụ e tere mmanu ka a ga-egbu, ma o nwegħi ihe o ga-enwe. Usuu agha nke onye ochichị ga-abja bibie obodo na uloñson. Oge ikpeazu ga-abja dika idee mmiri; agha ga-adigide ruo n'oġe oġwugwu, e kpebiela na iħla n'iyo ga-adị. **27** Ya na ötütü ndi mmadu ga-enwe ogbugba ndu n'otu 'izu uka,' o bükwa n'okkara izu uka ahụ, ka o ga-eme ka ċiħu aja na inye onyinxe kwusij. O ga-emekwa ihe aru di egwu n'ime uloñson ahụ, ruo mgħe a ga-awukwası ya oġwugwu ahụ bụ nke akara aka n'ahụ onye ojøq ahụ."

10 N'afo ato nke ochichị Sairos eze Peshia, e nyere Daniel (onye aha ya bükwa Belteshaza mkpugħe). Ozi ahụ bụ eziokwu, o qbasakwara oke oġbaaghara. Q ġħotara ozi ahụ, nwtakwa nkowwa banyere ohu ahụ. **2** N'oġe ahụ, mụ onwe m, bụ Daniel, ruru ujju izu uka ato. **3** Erighi m nri Ọma obula, erikwagħi m anu, arnukwagħi m mmanya, etegħi m mmanu otte obula n'ahụ m n'ime izu uka ato a niile. **4** N'ubochi nke iri abu qaqi na anq nħażżeen mbu n'afo, eguzo m n'akku osimiri ukwu ahụ, bụ Taigris, **5** eleliri m anya m elu, hụ n'ihi m otu ruo yi uwe akwa ċha, onye e kekkwasiri beliż e ji qliedo sitere Ufaz mee n'ukwu ya. **6** Ahụ ya na-egħbukwa maramara dika nkumme beril, ihè si n'ihi ya di ka ihè nke amumta eluigwe. Mkpurū anya ya na-enwukwa dika ire oku.

Ükwu ya na aka ya na-acha dika bronz e hichara nke oma. Okwu si ya n'önü na-ada uda dika üzü nke otutu mmadu. 7 O bụ naanị m Daniel hụrụ ohụ a. Ndi mụ na ha n'o ahụghị ya, kama na mberede, e mere ka oke egwu tuḥo ha, nke mere ka ha gbara ọṣo gaa zoo onwe ha. 8 ṽukwa naanị m n'o, mgbe m hụrụ oke ohụ a. Mgbe m hükwaru ya, ike niile dị m n'ahụ si m n'ahụ pụo. Ihu m gbanwere nke ukwuu, ike afodukwaghi m n'ahụ. 9 Mgbe ahụ, anụrụ m uda olu ya, ma mgbe m n'ürü ụda olu ya, adara m n'ala kpudo ihu n'ala n'önodu ida n'oke ụra. 10 Ma otu aka metụrụ m, welite m mee ka m maa jijiji n'elu ikpere m na aka m abụo. 11 O sıri m, "Daniel, gi onye a hụrụ n'anya nke ukwuu. Gee ntị tuleekwa nke oma okwu niile m na-agwa gi ubgu a. Guzo n'ükwu gi abụo, n'ihi na e zitere m ibiakwute gi." Mgbe o na-agwa m okwu a, eguzoro m ọtọ, na-ama jijiji. 12 O sıri m, "Egwu atula gi, Daniel. N'ihi na site n'übuchi mbụ i kpebiri inwe nghọta na iweda onwe gi ala n'ihi Chineke gi, ka n'ürü okwu gi niile, a bịa kwara m n'ihi ọsisa ha. 13 Ma onyeisi ndị na-achị alaeze Peshia gbochiri m, kemgbe ire übuchi abụo na otu. Ya mere, Maikel, otu n'ime ndịssi ochichị bijara nyere m aka, n'ihi na mụ onwe m fofdụrụ n'ebe ahụ mụ na eze Peshia. 14 Ugbu a, abịala m ime ka i ghọta ihe ga-adakwasị ndị gi n'oge ikpeazu n'übuchi dị n'ihi. N'ihi na ohụ ndị a dirị oge ndị na-abịa n'ihi." 15 Mgbe o na-agwa m okwu ndị a, ekpunyere m ihu m n'ala enwekweghi m ike ikwu okwu obụla. 16 Mgbe ahụ, otu onye, nke yiri mmadu, bijara metụ ebugbure onụ m aka, mee ka m nwee ike ikwukwu okwu ọzọ. Mgbe ahụ agwara m onye ahụ nke guzo m n'ihi, "Ano m n'ike ihe mgbu; Onyenwe m, enwekweghi m ike obụla, n'ihi ohụ m hụrụ. 17 Olee otu mụ bụ ohu gi ga-esi gwa gi okwu, Onyenwe m? N'ihi na ike adighikwa n'ime m, enwekweghi m ike iku ume." 18 Mgbe ahụ, otu onye yiri mmadu bijara metụkwa m aka ọzọ nye m ike. 19 O sıri, "Onye a hụrụ n'anya nke ukwu, atükwalu ujọ, udo dirị gi, ya mere dirị ike, obi sie gi ike." Mgbe o gwara m okwu a, ike m loghachitere, aşịri m, "Ka onyenwe m kwuo okwu, ebe i nyeghachila m ike." 20 Mgbe ahụ, o sıri, "I maara ihe mere m ji bjakwute gi? Aga m alaghachi azu ịluso onyeisi na-achị alaeze Peshia ọgu, mgbe mụ ga-apụ, eze na-achị Griis ga-abịa; 21 ma otu o di, aga m agwa gi ihe e dere n'akwukwọ nke eziokwu. (O dighị onye na-enyere m aka imegide ha ma ọ bughi naanị Maikel onyeisi unu.

11 N'afọ mbụ nke ochichị Daraios onye Midia, o bụ m guzoro inyere ya aka na ichekwa ya.) 2 "Ugbu a, aga m agwa gi eziokwu. A ga-enwe ndị eze Peshia ato ọzọ ndị ga-achikwa. A ga-enwe eze nke anụ onye ga-aba ụba karia ndị ọzọ niile. Mgbe o ga-adị ike site akụnuba ya, o ga-akpalị onye obụla imegide eze Griis. 3 Ma mgbe ahụ, a ga-enwe eze dị ike nke ga-eji oke ike chịa. Ọ ga-na-eme ihe masirị ya. 4 Ma mgbe o rigotachara n'ochichị, a ga-ekposa alaeze ya kesaa ya n'akụkụ anụ nke ụwa ma ọ bughi ụmụ ya ga na-achị. Ọ bughikwa n'usoro dika ike ochichị ya si di, n'ihi na a ga-ehopu alaeze ya, nyefee ya n'aka ndị ọzọ na-abughị ndị agburụ ya. 5 "Eze nke ndịda ga-adị ike, ma otu onye n'ime ndịssi agha ya ga-adị ike karịa ya, chịákwa alaeze dị ukwu karịa nke ya 6 Mgbe afọ ole na ole gasirị, ha ga-ekekota onwe ha. Ada eze ndịda ga-agakwuru eze ugwu ka ha gbaa ndu, ma ada eze agaghị ejigide ike ya, eze na ike ya agaghị adigidekwa. N'übuchi ndị ahụ, a ga-arara ada eze ahụ nye, ya

na ndị na-eche ya nche, na nna ya na onye ahụ dinyeere ya. 7 "N'oge ahụ, otu onye ga-esi n'agburụ ulo nwanyị ahụ kulite i were ọnodu ya ichi dika eze, o ga-ebuso ndị agha eze mpaghara ugwu agha, bata n'ebe ya e wusiri ike, o galaluso ha agha ghọ onye mmeri. 8 O ga-ebukorị chi ha niile na arụsi ha niile awụrụ awụ ma ndị atụrụ atụ, na ihe ndị ọzọ dikarışırı ha mkpa dika efere, olaočha na nke olaedo la İjipt. O mechaas nke a, o ga-akwusi ịluso eze ugwu ọgu afọ ole na ole. 9 Otu a kwa, eze mpaghara ugwu ga-ebuso eze ndịda agha, ma ọ gaghị anụ ọdu loghachikwa n'ala nke ya. 10 Ma ụmụ ya ndị ikom ga-achikota otutu ndị agha siri ike, ndị ga-enupu dika oke idee mmiri, buru agha ruo n'ebe ya e wusiri ike. 11 "Mgbe ahụ, eze ndịda, onye iwe ga-eju obi, ga-achikotakwa ndị agha nke ya buso eze ugwu agha, onye nke ga-achikota otutu ndị agha, ma ndị a ka ndị iro ya ga-alugbu. 12 Ma mgbe o merichara ndị agha ahụ, o ga-enwe ọnụ dị ukwu, o ga-ebukwa imerime puku ndị mmadu, ma ọ gaghị emeri na-aga n'ihi. 13 Mgbe afọ ole na ole gafere, eze ndị mpaghara ugwu ga-eduru ndị agha ji ezi ngwa agha, na ndị bara ụba n'önüogugu karịa ndị nke e meriri n'agha na mbụ pụo ibu agha. 14 "N'oge ahụ, otutu ndị ga-ebili imegide eze ndịda, Ufodụ ndị ọkpà aghara n'etiti unu ga-enupukwa isi, ha ga-esi otu a mezuo ihe a i hụrụ n'ohụ, ma a ga-emeri ha. 15 Mgbe ahụ, eze ndị mpaghara ugwu ga-abịa buo agha megide obodo ndị ndida e wusiri ike, lugbukwaa ya. Ndi agha agaghị enwe ike iguzogide ha o bùlađ ndị ha bụ ọka ibe n'agha. 16 Ma onye nke na-ebuso ya agha ga-eme ihe masirị ya, ma o nwewhi onye ga-egbuchi ha. O ga-abatawkwa n'Ala Qma ahụ, ebe ihe niile ga-anụ n'okpuru ya. 17 O ga-ekpebi ịbjia n'ike nke alaeze ya niile, iji mee nke a, ya na eze nke ndịda ga-abga ndu. O ga-enyekwa ya nwaagbogho ịji kwatuto alaeze ya, ma ebunnobi ya agaghị egwu maqbụ baara ya uru. 18 Mgbe o mesirị nke a, o ga-eche ihu ya n'obodo ndị ahụ niile dị n'önụ osimiri. O ga-emerikwa otutu n'ime ha. Ma otu ọchịaghị galaluso ya ọgu, mee ka o jiri ọṣo gbaghachi n'ihere. 19 O ga-echighari azu chee ihu ya ebe niile e wusiri ike nke ala nke ya, o ga-aso ngongö daa, a gaghị ahụkwa ya ọzọ. 20 "Otu onye ga-abịa nočhie ọnodu ya, o ga-ezipụ onye ga-ekegbu ndị mmadu n'ụtụ iji mee ka otuto nke alaeze ahụ daa, ma n'ime übuchi ole na ole, a ga-egbu ya, ma ọ gaghị abụ n'agha maqbụ n'ihi mmadu. 21 "N'önodu ya, otu onye ojoo e ledara anya ga-ibilite, onye na-ekwesighị iwere nsopurụ nke ya bụ ochichị. O ga-abata n'ike n'alaeze ahụ mgbe ndị ya n'o n'udo, o ga-eji nwayọ ma were ire ụtọ na aghughị nweta alaeze ahụ. 22 Mgbe ahụ, o ga-achusasi igwe ndị agha niile, bibiekwa ha na onye ochichị nke ogbugba ndu. 23 Mgbe o banyesirị n'ogbugba ndu, o ga-eji aghughị na-eme mpu, o ga na-esiwaye ike n'agbanyeghi n'önüogugu ndị mmadu dị ole na ole. 24 O ga-abanye n'akụkụ ala ahụ niile a maara ndị bara ụba bi, mee n'ebe ahụ ihe ndị buru ya ụzọ na-emebeghi. O ga-ekesara ndị mmadu akụnuba na ihe nkwata ndị ọzọ ọ lutura n'agha. O ga-atupụta aro iji luso obodo siri ike ọgu, ma nke ahụ ga-adị nwa mgbe nta. 25 Mgbe ahụ, o ga-emesi onwe ya obi ike, chikötaa otutu ndị agha ibuso eze ndịda agha. Eze ndịda ga-achikotakwa ndị agha dị otutu díkwa ike luso ya ọgo ma ọ gaghị enwe ike guzogide ya n'ihi izuzu nzuzo a gbara megide ya. 26 N'ihi na ndị na-eri ihe oma eze ga-etiipi ya. A ga-achusa ndị agha ya, ma gbukwaa otutu n'ogbo agha. 27 Ndị eze abụo a, ndị obi ha juputara n'ihe ojoo ga-

anokota n'otu tebul na-agwarija ibe ha okwu ugha, ma nzuko ha agaghị enwe isi, n'ihi ogwugwu ahụ ga-adị mgbe a kara aka ruru. **28** O ga-eji akunuba dì ukwuu laghachi n'obodo nke ya ma obi ya ga-adị imegide ogbugba ndu nsø ahụ. O ga-ebili imegide ya ma mesịa laghachi n'obodo nke aka ya. **29** Ma mgbe oge ahụ a kara aka ruru, o ga-achịrịkwa ndị agha ya laghachi na ndịda, ma ihe agaghị adị otu o dì na mbụ. **30** Ugbọ mmiri ndị si obodo Kitim ga-abia imegide ya, o ga-ada mba n'ihi egwu, o ga-alaghachi azu were oke iwe megide ogbugba ndu ahụ dì nsø. O ga-aloghachi gosi ndị hapurụ ogbugba ndu ahụ dì nsø nkwoado. **31** "Ndị agha ya ga-ebili imerụ ebe ahụ e wusiri ike nke ụlọnso ukwu ahụ, kwusikwa aja nsure ọkụ nke a na-achụ kwa ụbuchi. Ha ga-ewuli ihe arụ nke na-eweta mbibi. **32** O ga-eji ire ụtọ merụ ndị ahụ mebirị iwu nke ogbugba ndu. Ma ndị ahụ maara Chineke ha ga-adị ike guzogide ya. **33** "Ndị niile nwere uche ga-ezi ọtụtụ mmadụ ihe, ma na nwa oge nta, ụfodụ ga-anwụ site na mma agha, ụfodụ ka a ga-apkọ ọkụ, ụfodụ ka a ga-adọta n'agha, ụfodụ kwa ka a ga-apụnara ihe ha nwere. **34** Mgbe ha ga-ada, inyeaka ntakirị ga-abịjara ha, ọtụtụ ndị mmadụ ga-ejikwa ụzo aghughọ bịa dinyere ha. **35** N'oge ahụ, ụfodụ n'ime ndị maara ihe ga-asø ngongø, ka ha nwe ike bürü ndị a nuchara anụch'a, na ndị a sachapuru ọcha na ndị emere ka ha dì ọcha na-enweghị ntupọ tutu ruo n'ogwugwu ihe ndị a, n'ihi n'oge ahụ ga-abia mgbe akara aka. **36** "Eze ahụ ga-eeme ihe ọbụla o choroy. O ga-agukwa onwe ya dika onye dì ukwuu karịa chi niile. N'ezie, o ga-ekwu okwu nkwluru megide Chineke kachasi chi niile. Ma ihe ga-agukwara ya nke ọma tutu mgbe oge ya zuru. N'ihi na the niile ekwuru ga-emezucha. **37** O gaghi apkọ chi nke nna ha maobụ nke ahụ ụmụ nwanyị na-achoisi ike ihe ọbụla, o nweghi chi ọbụla o ga-apkọ ihe n'ihi na o ga-ebuli onwe ya elu karịa ha niile. **38** Kama chi nke o ga-asopuru bụ chi nke ebe e wusiri ike, chi nke nna ya ha na-amaghị. O ga-eji ọlaedo na ọlaocha, na nkume dì oke ọnụahịa na onyinye dara oke ọnụahịa fee chi a. **39** O ga-emegide ebe niile e wusiri ike, nke siri ike site n'inyeaka chi nke mba ozø. Ndị niile nabatara ya ka o ga-eeme ka nsopuru bara ụba. O ga-eeme ha ndị ochichi ọtụtụ mmadụ, kenyekwa ha ala dika ığwo ọrụ ha. **40** "Ma n'oge ikpeazu, eze ndịda ga-ebuso ya agha, ma eze nke ugwu ga-eji iwe chikọta ndị agha na-agba ığbo agha, ndị na-agba ịnyinya na ndị agha ji ığbo mmiri megide ya. O ga-ebuso ọtụtụ mba agha, kpochapụ ha dika idee mmiri si ekpochapụ ihe. **41** O ga-abata na Ala Ọma ahụ, gbukwaa iri puku mmadụ kwuru iri puku mmadụ, ma obodo Edom, obodo Moab na ndị ndu nke Amọn ga-agbapụ site n'ike ya. **42** O ga-aga ibuso ọtụtụ obodo agha, ijipt agaghị agbanarị ya. **43** O ga-enwe ikiye n'ebé akụ nke ọlaocha na ọlaedo na ụba niile nke ala Ijipt. Ndị Libija na ndị Kush ga-edokwa onwe ha n'okpuru ya. **44** Ma n'oge a kwa, ozi ga-esi n'owụwa anyanwu na n'ugwu bija, nke ga-emenyenye ya egwu. N'ihi ya, o ga-eji oke iwe puo ibibi ọtụtụ ndị ma laakwa ha n'iyi. **45** O ga-akwụuba ụlọeze ya n'etiti ugwu ọma ahụ dì nsø na n'oke osimiri, n'agbanyeghi ihe ndị a niile, o ga-abịjara ogwugwu ya, o dighikwa onye ga-enyere ya aka.

12 "N'oge ahụ, Maikel, onyeisi ọchichị ukwuu ahụ, nke na-eché ndị unu, ga-ebili. O ga-abụ oge nhijju anya, a na-ahụtubeghi ụdị ya site na mgbe mba ọbụla malitere ruo ugbu a. Ma mgbe ahụ, ndị gị niile, ndị e dere aha ha n'akwụkwo

ahụ, ka a ga-anapu. **2** Igwe ndị niile nwụrụ anwụ, ndị e likwara, ha ga-ebili. Ụfodụ ha ga-ebili baa na ndị ebighị ebi, ma ụfodụ ga-ebili keta ihere na ịbu onụ nke ebighị ebi. **3** Ndị ahụ bù ndị maara ihe, ka a ga-eeme ka ha nwuo ọcha dika ihe mbara eluigwe. Ndị ahụ niile na-emekwa ka ọtụtụ si n'ihe ojọ mee ezi omume ga-enwukwa díka kpakpando ruo mgbe ebighị ebi. **4** Ma gi bụ Daniel, zo okwu e dere n'akwụkwo a, mechiekwa ma kachiekwa ha akara tutu ruo ogwugwu oge. Ọtụtụ ga-agbagharị ebe na ebe ọzø, ma ihe ọmụma ga-aba ụba." **5** Mgbe ahụ, mü bụ Daniel weliri anya hụ mmadụ abụo ndị ọzø ka ha nọ n'akụkụ osimiri ahụ, otu n'akụkụ nke a, otu n'akụkụ nke ọzø. **6** Otu n'ime ha juru nwoke ahụ yi uwe akwa ọcha, nke guzo n'akụkụ elu elu nke osimiri ahụ ajuju, si, "Olee mgbe ihe ndị a na-eyi egwu ga-emezu?" **7** Nwoke ahụ yi uwe akwa ọcha, nke nọ n'akụkụ elu elu mmiri nke osimiri ahụ chilịri aka nri na aka ekpe ya elu. Anukwara m mgbe o ji Onye ahụ na-adị ndị ruo mgbe niile ebighị ebi ńuọ iyi, "N'ihé ndị a ga-emezu naanị mgbe afọ ato na ọkara gafere, tupu onye ahụ na-emebi ike nke ndị dì nsø ga-abia n'isi ngwuchra ndu ya, ihe ndị a niile ga-emezucha." **8** Anụrụ m ma aghotaghị m, n'ihi nke a, sịrị m, "Biko, Onyenwe m, gini ka ihe ndị a ga-apụta?" **9** O sịrị, "Daniel, gawara onwe gi. N'ihi na-apịachiela okwu ndị a, kachiekwa ya akara tutu ruo n'ogwugwu oge. **10** Ọtụtụ ka a ga-eeme ka ha dì ọcha, sachaa ha mee ka ha dì ọcha na-enweghị ntupọ, a ga-anụchakwa ha. Ma ndị ajo omume ga-aga n'ihü n'ajọ omume ha. O nweghi onye ajo omume nke ga-aghotakwa ihe, ma ndị ahụ maara ihe ga-aghotakwa ihe a pütara. **11** "Site n'oge e mechiri ịchụ aja nsure ọkụ nke a na-achụ kwa ụbuchi niile ruo n'oge a ga-ewuli ihe arụ ahụ nke na-eweta mbibi, ga-abụ otu puku ụbuchi, na narị ụbuchi abụo na iri ụbuchi itoolu. **12** Ngozi ga-adịri onye ahụ nke na-echere, ma nogidesikwa ike ruo mgbe otu puku ụbuchi, na narị ụbuchi ato, na iri ụbuchi ato na ise ahụ gafere. **13** "Ma gị onwe, gawara onwe gị ruo ogwugwu ihe ndị a. I ga-ezukwa ike, i ga-ebilitkwa n'oge ikpeazu ịnara ihe nketa nke ruuru gi."

Hosiya

1 Okwu Onyenwe anyị nke bjakwutere Hosiya nwa Beiri n'oge Uzaya, na Jotam, na Ehaz, na Hezekaya, bù ndị eze Juda, na n'oge Jeroboam nwa Jehoash bù eze n'Izrel. **2** Na mmalite okwu Onyenwe anyị site n'onu Hosiya, Onyenwe anyị gwara Hosiya si, “Gaa lütara onwe gi nwanyị na-akwa iko na ụmụ amụtara n'ikwa iko, n'ihi na dika nwanyị alụrụ alụ n'akwa iko, ala a na-akwa iko nke ukwu site n'igbagahapụ Onyenwe anyị.” **3** Ya mere, o gara lụq Goma nwa Diblaim, onye tịtụrụ ime müora ya nwa nwoke. **4** Onyenwe anyị gwara ya, “Aha i ga-agụ nwantakirị ahụ bù Jezril. N'ihi na tupu nwa oge nta agafee, aga m ata ezinatọlo Jeħu ahụ n'ihi obara o wusiri na Jezril. Aga m eme ka alaeze nke ulọ Izrel kwusi. **5** N'ubochị ahụ, aga m agbaji ṣta Izrel na Ndagwurugwu Jezril.” **6** Emeṣia, Goma tịtụrụ ime ozọ, müta nwa nwanyị. O gwara ya, “Aha i ga-agụ ya bù Lo-Ruhama, n'ihi na agaghị m enwekwa obi ebere ozo n'ahụ ulo Izrel, igbagħħara ha mmehie ha. **7** Ma aga m enwe obi ebere n'ahụ ulo Juda. Mü onwe m ga-azopụta ha site na Onyenwe anyị bù Chineke ha. Agaghị m ejị ngwa agha obula, dika ute maqbụ mma agha maqbụ ike ibu agha maqbụ inyinaya maqbụ ndị na-agba inyinaya zopụta ha.” **8** Mgbe o jụru Lo-Ruhama ara, o tịtụrụ ime ozọ, mü nwa nwoke. **9** Onyenwe anyị sıri, “Kpoq’oha ya Lo-ammi, nke pütara unu abughị ndị m, n'ihi na unu abughị ndị nke m, mü onwe m abukwaghị Chineke unu. **10** “Ma ọnugogugu ụmụ Izrel ga-adị ka aja dị n'onu oke osimiri nke a na-apughị iğuta ọnụ maqbụ tịo n'ihe otụtụ. N'ebe ahụ a no sị ha, ‘Unu abughị ndị m,’ n'ebe ahụ ka a ga-anq sikwa ha, ‘Umụ Chineke di ndị ka unu bu.’ **11** A ga-achikötakwa ndị Juda na ndị Izrel ọnụ. Ha ga-ahopütakwara onwe ha otu onyeisi, si n'ala ahụ rigropüta, n'ihi ihe ukwu ka ubochị Jezril ga-abụ.

2 “Gwa ụmụnne gi ndị nwoke Ami, ‘nke putara ndị m, gwakwa ụmụnne gi nwanyị Ruhama, nke pütara, ‘Unu ndị m hụrụ n'anya.’ **2** Unu guzogidenu nne unu, riqonu ya, n'ihi na o bughị nwunye m, mü onwe m abukwaghị di ya. Gwanụ ya ka o wezuga ikwa iko site n'ihi ya, ya wezugakwa igba akwuna nke di n'etiti ara ya abụ. **3** Ma o bughị otu a, aga m eyipụ ya uwe ya mee ka o gbara ọtọ, aga m eme ka o gbara ọtọ di ka n'ubochị ahụ a mṛụ ya. Aga m eme ya ka o dì ka ozara, ka o ghogho n'ala kporo nkụ, were akpíri ikpo nkụ mee ka o nwụo. **4** Agaghị m egosi ụmụ ya ebere m, n'ihi na ha bù ụmụ a kwatara n'iko. **5** N'ihi na nne ha bù onye na-akwa iko, o tịtụrụ ime ha n'onodị ihere. Site n'ikwu si, ‘Aghaghị m igbakwuru ndị enyi nwoke hụrụ m n'anya, ndị na-enye m nri na mmiri, ajị anụ m na akwa ọcha m, mmanụ oliv m na ihe ọnụnụ m.’ **6** N'ihi nke a, aga m ejị ogwu na uke gbachie ya gburugburu; aga m agbachi ụzo ya, mee ya ka o ghara ịma ebe o na-eje. **7** O ga-agbaso ndị ahụ hụrụ ya n'anya ma o gaghị achukwute ha. O ga-achị ha ma o gaghị ahụ ha. Mgbe ahụ, o ga-asị, ‘Ka m gaa lagħachikwuru di mbu m, n'ihi na o dịrị m mma mgbe ahụ karịa ugbu a.’ **8** Ma o kwetaghị na ihe ndị a si n'aka m, na o bụ mü nyere ya ọka, na mmanya ọhụrụ, na mmanụ oliv, na ọlaočha, na ọlaedo ndị ahụ niile nke o ji na-efe Baal. **9** “Ya mere, aga m ewerekwa ọka m mgbe o chara, na mmanya ọhụrụ m mgbe oge ya ruru. Aga m anapükwa ya akwa ajị anụ m na akwa ọcha m, nke ekwesiri iji kpuchie ọtọ ya. **10** Ugbu a, aga m ekpughe ọtọ ya

n'ihu ndị ahụ na-ahụ ya n'anya, o dikwaghị onye nwere ike inaputa ya site n'aka m. **11** Aga m eme ka obi ụtọ ya kwusi; o ụbadijị mmemme nke afo niile, mmemme ọnwa ọhụrụ, nke ụbochị izuike na mmemme ndị ozọ ahụ niile a kara aka. **12** Aga m ala ubi vainj ya na osisi fiig ya niile n'iyi, nke o sıri bụ ụgwó ọru ya site n'aka ndị hụrụ ya n'anya; aga m emekwa ka ha ghogho oke ọhija, anụ ọhija ga-eripiha. **13** Aga m enye ya ahụnụ maka ụbochị niile bù nke o surere ihe na-esi isi ụtọ nye chi Baal niile, o chirị mgbaaka mkpiṣiaka na ihe īchọ mma niile, jikere onwe ya, pụo chüşo ndị ahụ hụrụ ya n'anya, ma chezqo m,” Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri ya. **14** “N'ihi nke a, aga m arara ya, duba ya n'ime ozara, jiri olu dì nro gwa ya okwu n'ebe ahụ. **15** Ebe ahụ ka m ga-enyegħħachi ya ubi vainj ya, għanweekwa Ndagħwurugwu Ako, mee ka o ghogho ọnụ үżo olileancya. Mgbe ahụ, o ga-azakwa m dika o mere mgbe o bụ agbogħobja, n'oge ahụ o si n'ala Ijipt pūta. **16** “N'ubochị ahụ,” otu a ka Onyenwe anyị kwubiri, “I ga-akpo m ‘Di m,’ i għażiż akpokwa m ‘nna m ukwu,’ ozq. **17** N'ihi na aga m ewepükwa aha niile nke aruṣi Baal n'egħġiegħbere Ọnụ ya, ha gaghị akpokwa ha aha qzo. **18** N'ubochị ahụ, aga m eme ka gi na ụmụ anụ ọhija għbaa ndu, meekwa ka gi na ụmụ nnunju, na ihe niile e kere eke n'akpugħarji n'ala għbaa ndu. Aga m emebi ngwa agha niile, agha niile ga-akwusikwa. Mgħe ahụ, a ga-eme ka i dīnā ala n'ido na-enwegħi nsogħbi, na ujo. **19** Aga m ekwerekwa ilu gi dika nwunye ruo ebighi ebi; aga m ekwerekwa ilu gi n'ezi omume na ikpe ziri ezi, n'iħunanya nke na-adjide, nakwa obi ebere. **20** Aga m ejị ikwesi ntukwaşı obi kwere ilu gi. I ga-amatakkwa Onyenwe anyị. **21** “N'ubochị ahụ m ga-azaghachī,” otu a ka Onyenwe anyị kwubiri ya. “M ga-azaghachī eluwigħe, ha ga-azaghachī ala. **22** Alla ga-azaghachī ọka na mmanya ọhụrụ na mmanụ oliv, mgħe ahụ ha ga-azaghachī Jezril. **23** Aga m akukwa ya nye onwe m n'ala ahụ dika mkpuru. Aga m egosi iħunanya m n'ahụ onye ahụ m kpōr, ‘Onye m na-ahughị n'anya.’ M ga-asiķiwa ndị ahụ a kpōr, ‘Ndị na-abughị ndị m,’ ‘Unu bù ndị nke m,’ Ha ga-azakwa, ‘Chineke m ka i bu.’”

3 Onyenwe anyị gwara m ozq, “Gakwuru nwanyị a na-akwa iko, nke na-emekwa enyi na-ezighi ezi, gosi ya iħunanya gi dika Onyenwe anyị si hụ ndị Izrel n'anya, n'agħanyeġiha na ha-na-eso chi ndị ozq na-enwekwa mamasi dì ukwu n'achiqha nsò e ji mkpuru osisi a mikkorop amikpō mee.” **2** N'ihi ya, ewewe m ego ọlaočha dì iri na ise, na otu ntuju ọka homa, na ọka balij zutu ya. **3** Mgħe ahụ agwara m ya, “Mụ na gi ga-ebi otutu ubochi, i għażiż aqbakwa akwuna, maqbụ nwee nwoke ọbula gi na ya ga-enwe mmekk, otu a ka m ga-emekwa n'ebe i no.” **4** Nke a na-egosi na Izrel ga-anq ogologo mgħe na-enwegħi eze maqbụ onye ọchħiċċi. O għażiż enwe īchħu aja maqbụ nkume nsò maqbụ efqodd maqbụ aruṣi ezinatqol. **5** Mgħe nke a gasiżi, Izrel ga-alogħachī, chiq Onyenwe anyị bù Chineke ha, na Devid bù eze ha. Ha ga-ewere ịma jjiji biakwute Onyenwe anyị, biaghachitekwa ngozi ja n'oge ikpeazu a.

4 Nuriñu okwu Onyenwe anyị unu ndị Izrel, n'ihi na Onyenwe anyị nwere ebubo megide unu ndị bi n'ala a. “N'ihi na o dighi ikwesi ntukwaşı obi, o dighi iħunanya, o dighi kwa ihe ọmumha banyere Chineke n'ala a niile. **2** O bụ naanji ịbụ ọnụ, iġha uġħa na igħbu mmađu, iżu oħi na ikwa iko. Oġbaaghara dì n'ebe niile, ya na oġbugħu mmađu na-

esepughị aka. **3** Nke a mere ala jiri nōrō n'iru uju, ndị niile no na ya-na-atakwa ahụ, ma anu ohia, ma nnunụ nke igwe, o bùladi azu dí n'osimiri ka a na-ekpochapụ. **4** “Ma otu ọ dí, ka onye ọbụla ghara ise okwu, ka onye ọbụla ghara ibo ibe ya ebubo. N'ihi na n ndị gị díka ndị na-eseso onye nchuaaja okwu. **5** I na-aso ngongo ehhie na abalị, ndị amumà na-esokwa gi sụo ngongo. N'ihi ya aga m ala nne gi ń'iyi **6** ndị m ka a na-alà n'iyi n'ihi na ha amaghị ihe. “Ebe ọ bụ na i jürü ihe ọmụma, aga m ajukwa gi dí ka onye nchuaaja m; ebe ọ bụ na i gbakutara iwu Chineke gi azu mụ onwe m ga-agbakutakwa ụmụ gi azu. **7** Ka ha na-abawanye n'onụogugu, otu a ka ha si na-aga n'ihi na-emehie megide m, ha ghanwere Chineke ha dí ebube n'ihi ihe na-eweta ihere. **8** Ha na-eriju afó site na mmehie ndị m. Ha ji anya ukwu na-achọ ka ha na-emehie na-aga n'ihu. **9** O ga-abükwa ka ndị nchuaaja dí, otu a ka ndị obodo dikwa. N'ihi ya, aga m enye ha ntaramahụlụ ma kwugħħachi ha ugwo n'ihi omume ha niile. **10** “Ha ga na-eri ihe ma afó agaghị eju ha. Ha ga-ebi ndị akwuna ma ha agaghị amuba, n'ihi na ha ajula Onyenwe anyị, were onwe ha nyefee **11** n'aka igba akwuna, na mmanya ochie na mmanya ọhụrụ, nke na-ewepụ mmụo ngho. **12** Ndị nke m na-ajụ osisi apíri apí ase ihe ha ga-eme, na-anata ọsisa site na mkparা osisi onye ọ na-ajụ ase. Mmụo nke igba akwuna na-eme ka ha kpfafu; ha gbarा akwuna ma hapu Chineke ha. **13** Ha na-achụ aja n'elu ugwu niile, na-esure onyinye nsure ọkụ n'elu ugwu nta niile, na n'okpuru osisi ook, osisi popla na osisi terebint, ebe ndo ya dí ezi mma. N'ihi nke a ka ụmụ unu ndị inyom na-agba akwuna, ndị nwunye ụmụ unu na-akwa iko. **14** “Agaghị m atá ụmụ unu ndị inyom ahụ, mgbe ha na-agba akwuna, maqbụ taa ndị nwunye ụmụ nwoke unu ahụ, mgbe ha na-akwa iko, n'ihi na ndị ikom unu n'onwe ha na-ejekwuru ndị akwuna, ha na ndị akwuna ụlo aruṣi na-achukwka aja, ma ndị a na-enweghi ngho. **15** “O bụ ezie na unu bụ ndị na-akwa iko unu bụ Izrel, ma ka ikpe gharakwa ịma Juda. “Unu agakwala Gilgal, unu agakwala ruo Bet-Aven, unu ariukwala iyi si, ‘Díka Onyenwe anyị na-adị ndu.’ **16** Ndị Izrel dí isiike díka nwaagbogho ehi dí isiike. Onyenwe anyị ọ ga-esi ariaa zuo ha díka ụmụ aturu n'ebé ita nri sara mbara? **17** Ifrem na aruṣi agbaala ndị hapu ya ka ọ nōrō onwe ya. **18** O bùladi mgbe mmanya ha gwurụ, ha na-aga n'ihi na-agba akwuna; ha hụrụ ihere n'anya nke ukwuu karja otuto ha. **19** Ifufe ga-ebupụ ha, aja ha na-achụ ga-ewetara ha ihere.

5 “Nurunụ nke a, unu ndị nchuaaja Geenụ ntị, unu ụlo Izrel! Geenụ ntị, unu ndị ezinaulo eze. N'ihi na ọ bụ unu ka ikpe ahụ gbasara. N'ihi na unu aburụla ihe i maa n'onya na Mizpa, na ugbo agbasara n'elu Taboa. **2** Ndị nnupu isi ahụ abamiela ime n'igbu mmadụ, aga m ata ha niile ahụ. **3** Amaara m ihe niile gbasara Ifrem, o díkwaighị ihe zoro ezo banyere Izrel n'ebé m nọ. Gị Ifrem, ugbu a i gbawala akwuna; gi Izrel, emerükwala gi. **4** “Omume ha agaghị ekwe ka ha lagħachikwute Chineke ha, n'ihi na mmụo nke ịkwa iko ewerela ute biri n'ime ha, ha amaghikwa Onyenwe anyị. **5** Mpako niile nke Izrel na-agba amia megide ha, O bùladi Izrel na Ifrem na-aso ngongo n'ime mmehie ha, Juda, n'onwe ya, soo ha na-aso ngongo. **6** Mgbe ha ga-eji igwe ewu na aturu ha na igwe ehi ha, gaa ịchọ Onyenwe anyị, ha agaghị achot'a ya. N'ihi na o sitela n'ebé ha n o wezuga onwe ya. **7** Ha bụ ndị na-ekwesighị ntukwasị obi nye Onyenwe anyị. Ha mürü

ụmụ a kwatara n'iko. Ugbu a, mmemme ọnwa ọhụrụ ha ga-eripia ha na ala ubi ha. **8** “Fuo opì ike na Gibeaa, fùkwa mpi anu na Rema. Tie mkpu agha na Bet-Aven. Lee anya n'azụ gi, Benjamin. **9** A ga-ebibi Ifrem kpamkpam n'ubochi ahụ m gataha ahụ. N'etiti ebo nke Izrel niile, ka m na-ekwusa ka amara na o bụ okwu kwasiri ntukwasị obi. **10** Ndị ndu Juda adịla ka ndị ahụ na-ewezuga oke ala, aga m awukwasị ha iwe m díka uju mmiri ozuzo. **11** Ifrem bụ onye a na-emegbu emegbu, onye e ji ike na-azopią, n'ihi na o kpacha anya na-achuṣi ihe efu. **12** Adị m ka nla nye Ifrem, díkwa ka ihe na-eweta ire ure dírị ndị Juda. **13** “Mgbe Ifrem hụrụ ụdị ọrịa ọ na-arịa, Juda ahükwa ọnya dí ya n'ahụ, mgbe ahụ Ifrem gakwuru ndị Asirịa, ma zigakwara eze ukwu ahụ ozi. Ma ọ pughi igwo gi, maqbụ gwо ọnya gi niile. **14** N'ihi na-aga m adị ka ọdum nye Ifrem dikwa ka nwa ọdum nye Juda. Aga m adokasị anu ahụ ha ma hapu ha puo. Aga m ebupụ ha puo, na-enweghi onye ga-abia ịzoputa ha. **15** Aga m alaghachi azu n'ọnodu m, ruo mgbe ha kweere na ikpe mara ha, ma chọ ihu m; n'ọnodu mmekepah ahụ ha, ha ga-achosi m ike.”

6 “Bianu ka anyị lagħachikwuru Onyenwe anyị. Ya onwe ya adōkaala anyị, ọ ga-agwokwa anyị; o tipula anyị ọnya, ma ọ ga ekechikwa ọnya anyị. **2** O ga-eme ka anyị díkwa ndị ọzọ mgbe ubochi abụ gasiri. N'ubochi nke ato, ọ ga-eme ka anyị bilie guzokwa n'ukwu anyị, meekwa ka anyị dírị ndị n'ihi ya. **3** Ka anyị mara Onyenwe anyị; ka anyị għbalis ike ịmatu ya. O bùladi díka anyanwu na-awali, n'ezie, ọ ga-apuṭa iħè díka chi ọbubq, ọ ga-abjakuwte anyị díka mmiri ozuzu, díka mmiri na-ezosa ala n'oġe udu mmiri. **4** “Giniż ka m ga-eji għi mee, O Ifrem? Giniż ka m ga-eji għi mee, O Juda? Iħunayha għi díka igwe ojjii nke uthu, díka igħiġi na-anq naanji nwa mgbe nta. **5** Nke mere m ji si n'önündị amumà għbukasja ha. Ejirila m okwu önü m għbou ha, ikpe ọmụma m na-achawaputa díka iħè. **6** N'ihi na ana m achò ebere, o bughî aja, ịmatu Chineke kama aja nsure ọkụ niile. **7** Ma díka Adam, ha emebiela oġbija għad-ding, n'ebi ahụ ka ha n o gosi ekwesighi ntukwasị obi ha. **8** Gilead bụ obodo nke ndị na-eme ajo ihe, nke eji nzo ukkan qbara zotqosja. **9** Díka ndị na-apuñara mmađu ihe na-ezo na-echi onye ga-agafe, otu a ka ndị nchuaaja si egbu ndị mmađu n'uzo Shekem, leenū oke ajo omume iherre dí otu a. **10** N'ezie, ahula m ihe jogħburu onwe ya n'ime Izrel. N'ebi ahụ ka Ifrem n o na-agba akwuna, emerükwala Izrel. **11** “Ma nye gi onwe gi, Juda, owuwe ihe ubi n o na-echi gi. “Mgbe ọbụla m ga-enwegħħaci akunjuha ndị m,

7 mgbe m chöro igwo Izrel, mmehie Ifrem na-apuṭa ihe, a na-ekpugħekwa aru a na-eme na Sameria. Ha na-agħo aghħiġħo, ndị oħi na-akwakwa ụlo ndị mmađu, ndị na-apuñara mmađu ihe n o n'okporouzo. **2** O dighi onye bi n'ime ha maara na m na-echeta mmehie ha niile. Ugbu a, mmehie ha agbaala ha għburugħburu. Ana m ahükwa ha niile. **3** “Eze ha na-añur önü n'ihę qożo ha; umu eze na-achji əchħi n'ihi ugha ha. **4** Ha niile bụ ndị na-akwa iko; ha dí ka ite ọkụ igħe achjħa e mere ka ọ dí ọkụ, nke onye na-egħe achjħa na-adīghi akwanye nk̻u, site na mgbe e bidoro igwakqo uthu əqqa ahụ tutu ruo mgbe o koliri. **5** N'ubochi mmemmne nke eze anyị, umu eze bụ ndị akpalirị site na-jiġibiga mmanya oke, ya na ndị na-akwa emo jikötara aka. **6** Obi ha na-enwu Ọkụ díka ihe igħe achjħa, ha ji izu nzuzo na-abjakuwte ya. N'abalij

niile iwe ha na-ere nwayoq ka oku na-anyu anyu, n'ututu ihe ha gbatara n'izu na-enwu dika oku. **7** Ha niile dì oku dika ite igie achicha di oku. Ha na-eripia ndì eze ha. Ndì eze ha niile na-ada, ma o nweghi onye n'ime ha na-akpoku m. **8** "Ifrem na-agwakota onwe ya n'etiti ndì mba ozò. Ifrem dìkwa ka mbadamba achicha a na-atugharighi atugharì. **9** Ndì mba ozò na-eripia ike ha, ma ha adighi aghotà ya. Isi awo apatala ha n'isi, ma ya onwe ya amaghì na si otu a dirì. **10** Inya isi Izrel na-agba akaebe megide ya ma n'agbanyeghi ihe ndì a o naghi aloghachikwute Onyenwe anyi bụ Chineke ya, maqbù chọg ya. **11** "Ifrem dika nduru nke na-enweghi uche, nke onye obula na-eduhie, ugbu a, o na-akpoku Ijipt, ma na-agbakwurukwa Asiria. **12** Ma mgbe ha na-agbaghari, aga m ewere ugbu m jide ha, doda ha n'ala dika nnunụ e jidere na mbara eluigwe. Aga m enye ha ahuhu n'ihi njehie ha niile. **13** Ahuhu na-adirì ha, n'ihi na ha ajula m. Ha na-ala n'iyi n'ihi na ha enupula isi ha megide m. Achorò m ka m gbaputa ha, ma ha na-agha ugħha megide m. **14** Ha ejighikwa obi ha akpoku m, kama ha na-atürü onwe ha n'elu ihe ndina ha, na-eti mkpu akwa. Mgbe ha na-arıo arıo maka mkpuru ubi na mmanya, ha na-egbukaş onwe ha ahu, na-ezewugakwa onwe ha site n'ebe m nq. **15** Enyerela m ha aka, mee ka ha dì ike, ma ha atugharjalha gbaa izu imegide m. **16** Ha adighi eleanya enyemaka n'aka Onye kachaş ihe niile elu. Ha dika utes rogoro arogo, nke akú ya na-adighi agbata ihe obula. Ndì ndu ha ga-ada site na mma agha, n'ihi okwu ojoq si ha n'onu napata. N'ihi nke a, a ga-eji ha mee ihe očhi n'ala Ijipt.

8 "Tinye opi ike n'onu gi! N'ihi na ugo n'efefe n'elu ulo Onyenwe anyi, n'ihi na ha emebiela ogbugba ndù m, nupu isi megide iwu m. **2** Ugbu a ndì Izrel na-etiku m mkpu akwa, 'Chineke anyi, anyi bụ Izrel maara gi.' **3** Ma Izrel ajula ihe dì mma. Ugbu a, ndì iro ga-achu ya oqo. **4** Ha meere onwe ha ndì eze, ma ha ajutaghì m ase; ha na-achoròkwa ndì ochichì, ma ghara ijuta ase n'aka m. Olaocha na olaedo ha ka ha ji na-akpuru onwe ha arusì, nke ha ji ebibi onwe ha. **5** Ajula m arusì nwa ehi a i kpuru, O Sameria. N'ihi na onuma m na-ere oku megide ha. Ruu oleee mgbe ka ha ga-anò bùru ndì na-enweghi ike idì očha? **6** O bụ n'Izrel ka ha si. O bụ onye na-akpụ utes kpuru ya; o bugħi Chineke. A ga-akurisikwa nwa ehi Sameria ahu. **7** "Ha akuola ifufu, ha ga-aghotakwa oke ifufu. Osisi oka ha na-eguzo na-enweghi okpo oka obula. A sikkwarì na o miri mkpuru, ndì mba ozò ga-atapìa ya. **8** Elodala Izrel! Lee, ha nq ugbu a n'etiti ndì mba ozò dika mkpokorò ite. **9** N'ihi na ha ejuela Asiria dika injiinya ibu oħja na-awaghari naanì ya. Ifrem ewerela onwe ya resi ndì enyi ya. **10** O bụ ezie na ha ewerela onwe ha resi oħtutu mba dì iche iche, aga m achikota ha. Ha ga-atakwa ahu n'ihi onodu mmegbu nke eze na ndijsi ga-achì ha. **11** "N'ihi na Ifrem ewuola oħtutu ebe nchua ja maka iċħu aja mmeħie, ebe nchua ja ndì a aburula ebe a na-eme mmeħie. **12** E depuataara m ha oħtutu ihe banyere iwu m, ma ha were ya dika ihe e si na mba ozò webata. **13** Ha na-achu aja dika onyinye nye m, ha na-eripia anu ndì ahu ha jiri chuo aja, ma na Onyenwe anyi enweghi mmasi n'ebe aja ha dì. Ugbu a, o ga-echeta ajo omume ha, nye ha ntaramahuhu n'ihi mmeħie niile ha, ha ga-alaghachi n'Ijipt. **14** Izrel echeżoqla Onye kere ha ma wukwaa obi ndì eze dì iche iche. Juda ewukwaala obodo dì iche iche e wusiri ike.

N'ihi ya, aga m ezite oku n'obodo ha niile, oku ga-eripia obodo ha niile e wusiri ike."

9 Añurija oħn, gi Izrel, ka obi għara ītqwa gi uṭo dika o na-atopndi mba ozò, n'ihi na iju Chineke gi, bido igba akwuna i ħurū ugwo oru ikwa iko n'anya n'elu ebe iżočha oka niile. **2** Ebe iżočha mkpuru oka na ebe iżočha mkpuru vajni agħaqbi azu ha nri, mmanya oħrur ga-agħaripu ha. **3** Ha agħaqbi anogidekwa n'ala Onyenwe anyi, ma Ifrem ga-alaghachi n'ala Ijipt noqd n'Aṣrija rie nri rurū aru. **4** Ha agħaqbi awusa ihe oħnijiet dika aja nye Onyenwe anyi, n'ihi na odighi aja ha ga-achu ga-atopndi ya uṭo. Aja ndi a ga-adji ha ka nri nke ndi na-eru uju si dì. Onye obula riri nri ndi a ga-abu onye na-adighi oħra. Nri ndi a ga-adirji naanji ha onwe ha, ha agħaqbi ewebata ya n'ulonso ukwu Onyenwe anyi. **5** Għin qoz ka unu ga-eme n'ubochi mmemmme unu ndi ahu a kara aka, ma n'ubochi mmemmme nke Onyenwe anyi? **6** A sikkwa na ha agbanarj mbibi, ndi Ijipt ga-achikota ha. Ndì Memfis ga-elikwa ha. Akunjuha nke olaocha ha ka uke ga-elewkor, ogwu na uke ga-etokwa n'ime ebe obibi ha niile, **7** Ubochi niile nke ntaramahuhu na-abja, Ubochi ngukota ihe abjala nso. Ka Izrel mara nke a. N'ihi na iħba uba nke mmeħie unu adiha ukwuu, n'ihi na iķpo asj̄ unu akarjalha, unu nagaġu onye amuġa dika onye nzuzu, na-agħukwa onye nwee Mmuq nke Chineke dika onye na-ayi ara. **8** Ma onye amuġa bu onye nċhe Chineke, na-ċċe Ifrem nċhe, ma iġbudu nke onya juputara n'uzo ya niile, iķpo asj̄ dikkwa n'ime n'ulonso Chineke ya. **9** Ha emerqola onwe ha ebe o dì ukwuu, dika o dì n'ubochi Gibea. O ga-echeta njehie ha. O ga-enye ha ntaramahuhu n'ihi mmeħie ha niile. **10** "Mgbe m cħotara Izrel, o dì ka m cħotara mkpuru grepu n'ozara; mgbe m ħurū nna nna unu ha, o dì ka iħu mkpuru bu użo chaa n'elu osisi fiig. Ma mgbe ha bjaruru na Baal-Peoa, ha doro onwe ha nso nyefee n'aka aruši ahu na-ewta iħiere, si otu a għoq ndi rurū aru, dika ihe ndi ahu ha ħurū n'anya si buri ihe rurū aru. **11** Nsopur Ifrem nwre ga-efefu dì ka nnunju, n'ihi na oħmum nwa agħaqbi adi, a għaqbi atukwa ime, agħaqbi adi kwa ime. **12** A sikkwa na ha azulite umu ha, aghħaqbi m ġimha ka ha nwej. Ahuhu ga-adirji ha, mgbe m si n'ebe ha nq wezuga onwe m. **13** Ahuła m na Ifrem yiri Taịa, bụ ihe akunyere n'ala mara mma. Ma Ifrem ga-eji aka ya kpoputa umu ya nje ndi ga-egbu ha." **14** Biko, Onyenwe anyi nye ha. Għin k i kwestiġi inye ha? Nye ha akpanwa nke nwa na-adighi anogide n'ime ya, na ara nke mmirri ara na-adighi. **15** "Ihe ojoq ha niile bidoro na Gilgal, akporo m ha asj̄ n'ebe ahu. N'ihi omume mmeħieha niile, aghħaqbi m isite n'ul oħra. Agħaqbi m ahħukha wa n'anya ozò, ndi ndu ha niile bu ndi nnupu isi. **16** Etigħbu Ifrem, mgħoqgħu ha akponwuxola, ha agħaqbi amikka mkpuru. A sikkwarì na ha amuġi umu, aga m egħu umu ha niile, ndi ha ħurū n'anya." **17** Chineke m ga-aju ha, n'ihi na ha adighi ege ya ntijha maqbū rube isi. Ha ga-agħo ndi na-awaghari awaghari na-enwegħi ulo, n'etiti mba niile.

10 Izrel bu osisi vajni dì mma, nke na-amitja mkpuru nke ukwuu. Dika mkpuru ya na-abu uba, otu a ka o si amuġa ebe iċħu aja ya. Dika ala ya na-abawancyekwa uba otu a ka o si edoziri onwe ya nkume dì nso. **2** Obi ha dì aghħuq, ma ugbu a, ha ga-ata ahuhu maka ikpe oħmumha ha. Onyenwe anyi ga-akwatu ebe nchua ja ha, ma mebikwaa ogidi nkume nso ha niile. **3** Ma ugbu a, ha ga-asj̄, "Anyi enwegħi eze, n'ihi na

anyi anaghị atu Onyenwe anyi egwu, ma olee ihe eze nwere ike i mere anyi?" 4 Ha na-ekwu okwu na-abaghị uru, were ijiyi na-agbawka ndị, ya mere ikpe ikpe jiri juputa n'ebi niile, dika ahijia ojoo n'ubi. 5 Ndị bi na Sameria ga-atu ujo n'ihi chi nke nwa ehi a kpuru akpu dị na Bet-Aven. Ndị ya ga-eruru ya uju, otu a kwa ka ndị nchüaja ya rurụ aru ga-esi ruoru ya uju, maka ebube nke a napuru ya. 6 Ha ga-eburu ha gaa Asirịa, dika onyinye inata ihuoma a ga-enye eze ukwu ahụ. A ga-emene Ifrem ihere n'ihi, Izrel ga-ekpudokwa ihu n'ala maka mmekorịta ya na ndị mba ozo. 7 A ga-alal eze Sameria n'iyi dika irighiri osisi n'elu mmiri niile, 8 a ga-ebibicha ebe niile dị elu nke ihe ojoo, bụ Aven, o bụ ya bụ mmehie ndị Izrel, ogwu na uke ga-etolitekwa, n'ebi nchüaja ha. Mgbe ahụ ha ga-asị, ugwu ukwu niile, "Kpuchite anyi!" Síkwa ugwu nta niile, "Dakwasị anyi!" 9 "Site n'ubochị nke Gibeal, gị Izrel nọ na mmehie, i nwебeghi ike site na mmehie ndị a wezuga onwe gị. O bụ na agha agaghị eri ha bụ ndị na-emē ajoo omume na Gibeal? 10 Aga m abia buso ndị mmehie a agha, nye ya ahuhụ; mba ndị ozo ga-ebilite megide ha, taa ha ahuhụ n'ihi ajoo omume abuha. 11 Ifrem bụ nne ehi a zürü azu nke hụru izocha ọka n'anya, n'ihi ya, M ga-ekonye iyagba n'olu n'olu ọma ya ahụ. Aga m agba Ifrem dika inyinaya, Juda aghaghị ikọ ala ubi Jekob ga-akozé ala nye onwe ya. 12 Ya mere, ghaanụ mkpuru ezi omume maka onwe unu, unu ga-aghotakwa mkpuru ijhunanya. Kogharikwanụ obi unu siri ike, n'ihi na ugbu a bụ oge ičho Onyenwe anyi, tutu ruo mgbe o bịa wulkwasị unu mmiri ozuzu dika ezi omume. 13 Ma unu akwula mkpuru ajoo omume; unu aghotakwala ihe ojoo dika ihe ubi. Unu akwela mkpuru osisi ugħa. N'ihi na unu atukwasila obi unu n'idi ike nke onwe unu, na n'idi otutu nke ndị bụ dike n'aghā unu. 14 N'ihi ya, üzuk nke ibu agha aghaghị ibili n'etiti unu, ebe unu niile e wusiri ike ga-adaa. Q ga-adaa dika Shalman si bibie Bet Abel n'ubochị agha, mgbe a tūpiara ndị bụ nne na ụmụ ha. 15 O bụ ihe dị otu a ga-adakwasị gị, Betel, n'ihi na ajoo omume gị dị ukwuu. Mgbe chi ubochị ahụ boro, a ga-alal eze Izrel n'ihi kpampkam.

11 "Mgbe Izrel bụ nwantakirị, ahurụ m ya n'anya, o bükwa site n'Ijipt ka m kpoputara nwa m. 2 Ma dika m na-akpo ha, otu a ka ha na-agas n'ebi dị anya site n'ebi m nọ. Ha chürü Baal aja, surekwa aja ihe nsure ọka na-esi isi uto nye arusị dị iche iche. 3 O bụ m bụ onwe m kuziiri Ifrem otu e si aga ije, ejidere m ha n'aka m abuq, ma ha amaghị na o bụ m bụ onwe m gworo ya. 4 Ejii m ideo nke mmadụ bụ ebere, na ijhunanya duo ya. Adịrị m ha dika onye n'ebuli ibu arọ site n'olu ha, ehulatakwarra m ala, were aka m tiniye ha nri n'onu. 5 "O bụ na ha agaghị alaghachị azu n'Ijipt, Asirịa o gaghị abu eze ha, n'ihi na ha ajula iloghachikwute m? 6 Mma agha gafehgarị n'obodo ha niile, o ga-eripia ndị nchüaja na-agbawa, o ga-eripia kwa nzube ojoo ha niile. 7 Ndị m ekpebiela n'obi ha ijapu m. N'agbanyeghi na ha na-akpo m Chineke nke kachasi ihe niile elu, ma m bụ onwe m agaghị ebuli ha elu n'uzo obula. 8 "M ga-esi ańaa rara gi nye, gị Ifrem? M ga-esi ańaa rara gi nye, gị Izrel? M ga-esi ańaa mee gi ka idị ka Adma? M ga-esi ańaa meso gi dika Zeboiom? Obi m na-akwasị akwa ike n'ime m; o na-agusị m agusị ike inyere unu aka. 9 Agaghị m emezu iwe ọku m maqbụ bibiekwa Ifrem ozo. N'ihi na abu m Chineke, abughi m mmadụ. Abu m Onye Nso na-ebi n'etiti unu. Agaghị m emegidekwa obodo ha.

10 N'ihi na ha agbawka anyi. O ga-agbokwa uja dika օdum. Mgbe o gboror uja, umu ya ga-eji ima jijji site n'akukụ օdida anyanwu bjakwute ya. 11 Dika igwe mnunụ ka ha ga-ama jijji bi site n'Ijipt, dika nduru ka ha ga-efelata site n'Asirịa. Aga m eme ka ha biri n'ulọ ha ozo, otu a ka Onyenwe anyi kwputara. 12 Ifrem e jirila okwu ugħa gbaa m għburugħu, ezinaqlo Izrel e jirila aghħogħaqha na-emeso m omume, ma Juda nośri ike n'ekwiegħi nchikqata n'ebi Chineke nə, obuladji megide Onye Nso ahụ nke kwsiri ntukwasị obi.

12 Akaorū Ifrem bụ naanji iħħuso ikuku, o na-achħuso ikuku si n'owwua anyanwu bido n'utu ruo n'abali. Ottu a ka ha si eme ka iħġa ugħa, na ime ihe ike na-abawanye uħba. Ha na Asirịa na-agbawka ndị, ha na-ebugakwa mmanu n'Ijipt. 2 Onyenwe anyi na-akpo Juda ikpe. O ga-ata Jekob ahuhu dika uzo ya si dī, kwugħachikwa ya dika omume ya si dī. 3 Mgbe o no n'afo nne ya ka o jidere nwanne ya nwoke n'ikiri ɭekwu. Mgbe o qħoror dimkpa, ya na Chineke għbarra mgbha. 4 E, ya na mmuq ozi għbarra mgbha. N'oge ahụ, o jidesiri ya aka ike, kwaawka, riqo ngozi site n'aka ya. O hħru ya na Betel, gwaakwa ya okwu, 5 Onyenwe anyi Chineke onye pūru imē ihe niile, Onyenwe anyi bū aha ya. 6 Ighaghij ilogħachikwute Chineke gi, guzosie ike n'iħunanya na ikpe ziri ezi, na-elekwa anya Chineke gi mgħbe niile. 7 Onye ahja na-eji ihe otutu aghħogħo na-erenye ndị mmadu ahia, o hħru imegħbu emegħbu n'anya. 8 Ifrem kwuru, "Abaala m ḡoaranya! Aburūla m onye nwere akunuba dī ukwuu! O bụ ezie na m bụ onye nwere aku dī ukwuu, ma agaghị achotā njehie maqbụ mmehie obula n'ime m." 9 "Abu m Onyenwe anyi na Chineke gi, onye si n'Ijipt kpopputa unu. Aga m emekwa ka i bira n'ulọ ikwu ozo, dika o dī n'oge mmemme ndị ahụ niile a kara aka. 10 A gwara m ndị amum, o bụ m mere ka ha hụ qli dī iħċe iħċe, sitekwa n'önü ndị amum tħo ilu dī iħċe iħċe." 11 Gilead o na-eme ajoo ihe? Ndị ya bụ ndị efulefu. Ha na-achu aja oke ehi dī iħċe iħċe na Gilgal? Ebe iħħu aja ha niile ga a dika ebe a chikotara ukwu nkume, nke dī n'ubi a koro akò. 12 Jekob għbalagħara n'ala Aram; Izrel fere ofufe n'ihi inweta nwunye, n'ihi iħkw ugħo ya, o lekotara aturu. 13 O bükwa onye amumha ka Onyenwe anyi ji site n'Ijipt kpopputa Izrel, o sitekwarra n'aka onye amumha lekotazie ya anya. 14 Ma Ifrem apkasuola iwe ilu nke ukwuu. Onyenwe ya ga-awukwasikwa ya ikpe omuma. O ga-akwugħachi ya dika nleli ya si dī.

13 Na mbu, mgħe obula Ifrem kwuru okwu, a na-enwe ọma jijji, n'ihi na o bụ onye e buliri elu n'Izrel. Ma ikpe maara ya n'ihi ofufe o fere Baal, o nwukwara. 2 Ugbu a, ha na-agas n'ihi n'ime mmehie, ha na-eji olaqcha na-akpuru onwe ha arusị dī iħċe iħċe, nke ha ji ueħġa kpachara anya kpuzie nke ọma, ha niile bụ akaorū ndị nħka. Ha onwe ha na-ekwu, "Ha na-achu aja umentu mmadu. Ha na-esusukwa nwa ehi a kpuru akpu önü." 3 N'ihi ya, ha ga-adị ka igirigi nke ututu, maqbụ igirigi nke na-agħbachapu ngwangwa, dika ighbugħo nke a fuchiappu n'ebi izocha ọka, dika anwurū ọku nke si na ogherekku na-ekpu. 4 "Ma mūn onwe m bū Onyenwe anyi na Chineke gi, siteriż n'ala Ijipt. Unu agaghị anabatarra onwe unu Chineke ozo karja m. O digħi Onye nzopputa ozo dī karja m. 5 Elekotara m unu n'ime ozara, n'ala ahụ kporo nk, nke mmiri na-adighi. 6 Mgħe m nyere ha nri, ha rijukwara af. Mgħe afu juru ha, ha bidoro ikpa nganga, chefuo m. 7 N'ihi ya, agaghị m iħġakwasị ha dika օdum; maqbụ dika

agus nke na-ezo onwe ya n'akukú üzə. **8** Aga m adakwası ha dika anu ohia bia nke a gbabara aka umu ya, dōwasia anu ahụ kpuchiri obi ha aga m eripia ha dika odem, anu ohia ga-adokasıkwa ha. **9** “Aga m ala gi n’iyi, gi Izrel, onye pürü inyere gi aka? **10** Ebee ka ndi eze gi no, ka ha bia zoputa gi? Ebee ka ndisi ochichị nke obodo gi niile no, bu ndi ahụ i ji n’ihi ha na-asị, ‘Nye m eze na ndi ochichị?’ **11** Esitere m n’iwe m nye gi eze, sitekwa n’onumá m, napu gi ya. **12** Njehie nke Ifrem ka kechikötara debe; a na-edetukwa mmechie ya niile n’akwukwo. **13** Ihe mgbu nke dika ihe mgbu nwanyị ime na-emē na-abijakwası ya; maqbü nwantakirị na-enweghị uche. Mgbe oge ya zuru, o jụrụ iputa site n’onu akpanwa ka a muputa ya. **14** “Aga m anaputa ha site n’ike nke Ala mmuo. Aga m agbaputa ha site n’onwu. Gi ọnwu, olee ebe ajọ oria gi niile na-efe efe di? Gi ala mmuo, olee ebe ike ila n’iyi gi di? “Agaghị m enwe ọmíiko ọbụla, (*Sheol h7585*) **15** ọ bụ ezie na ya onwe ya bụ onye na-amị mkpuru n’etiti ụmụnne ya niile. Ma oke ifufe si n’owuwa anyanwu, nke Onyenwe anyị zitere, gasei n’ozara fekwası ya. Isi iyi niile ga-ata, olulu mmiri ya gatakorokwa. A ga-apunara ya ihe dị n’ulọakụ ya niile, na akụ niile o nwere. **16** Sameria aghaghị ita ahụhụ ikpe ọmụma ya, n’ihi na o nupuru isi megide Chineke ha. A ga-eji mma agha gbuo ndi ya niile, tupia ụmụntakirị ya niile n’ala, jirikwa mma agha bọwaa ndi inyom niile dị ime.”

14 Loghachikwutenu Onyenwe anyị Chineke unu, unu ndi Izrel; n’ihi na ọ bụ mmechie unu wetaara unu ịṣo ngongo. **2** Chirinụ okwu n’onu unu loghachikwute Onyenwe anyị. Gwanu ya sị, “Gbaghara mmechie anyị niile, jirikwa ihuoma nabata anyị, ka anyị si otu a jiri egbugbere ọnụ anyị chụorị gi aja. **3** Ndị Asiria enweghị ike izoputa anyị, ọ bughi n’elu inyinya agha ka anyị ga-anokwası. Anyi agaghị asikwa ‘Chi anyị ka unu bụ’ nye ihe ndi ahụ anyị jiri aka anyị pia, n’ihi na n’ime gi, ka ndi na-enweghị nne na mna na-achọta obi ebere.” **4** “Aga m agwọ ndaghachi azụ ha, jiri obi m niile hụ ha n’anya, n’ihi na iwe m esitela n’ebé ha nọ chigharịa. **5** Aga m adịrị Izrel dika igirigi. Ọ ga-amakwa ifuru dika okoko lili. Dika osisi sida nke Lebanon, mgborogwu ya ga-abami n’ime ala; **6** ome ya ga-awasa, ịma mma ya ga-adịkwa ka osisi oliv, isisi ọma ọ na-esi ga-adị ka isi osisi sida nke Lebanon. **7** Ha ga-ebi n’okpuru ndo m. Ha ga-etolite dika osisi ọka dị ndu. Ha ga-ama ifuru dika osisi ubi vajinị, a ga-amatakwa ha n’ebé niile dika e si mara mmanya e mere na Lebanon. **8** Gi Ifrem, ginị ka mụ na arusị nwekọro? Mụ onwe m ga-aza ya, ma lekotakwa ya. Mụ onwe m díkwa ka osisi junipa dị ndu. Ịmị mkpuru gi na-esitekwa n’ebé m nọ abịa.” **9** Onye bụ onye amamihe? Ha ga-aghọta ihe ndi a. Onye bụ onye nwere uche nghọta? Ha ga-aghọta ihe ọ pütara. N’ihi na üzə Onyenwe anyị bụ ezi üzə. Ndị ezi omume na-ejekwa ije na ha, ma ndi na-enupu isi na-asị ngongo n’ime ha.

Juel

1 Okwu Onyenwe anyi nke bjakwutere Juel nwa Petuel. **2** Nuruṇu nke a, unu ndị okenyé; geenū ntí, unu ndị niile bi n'ala a. Ihe dí otu a o meela na ndu unu, ka o mere na ndu nna nna unu ha? **3** Gwanu ya umu unu, ka umu unu gwakwa umu ha, ka umu ha gwakwa umu umu ha, ka umu umu ha gwakwa ogbo nke na-eso ha. **4** Ihe igurube riforō ka igurube ukwu richara, ihe igurube ukwu riforō, ka umu igurube richara, ihe umu igurube riforō ka igurube ndị ozo richapuru. **5** Tetanu, unu ndị na-añibiga mmanya oke. Kwaanu akwa. Kwaanu akwa unu ndị na-añu mmanya; kwaanu akwa n'ihi mmanya ohurụ, n'ihi na e sitela n'onu unu napu unu mmanya unu na-añu. **6** O nwere mba bjakwasiri ala m, usuu ndị agha nke na-enweghi iguta onu; nke nwere eze dika ọdum, nweekwa ikiri eze dika ka nne ọdum. **7** O laala mkpuru vainj m n'iyi mee ka osisi fig m niile mebie kpamkpam. O kpechapsiala agbugbó osisi fig m, kpofuo ha, hapu alaka osisi ya ka ọ na-acha ocha. **8** Kwaakwa mwute dika nwaagbogho na-amaghị nwoke, nke di na-agá ilu ya nwürü. **9** Akwusila iwebata onyinye oka na onyinye mmanya n'ulø Onyenwe anyi. Ndị nchua ja na-eru uju, bu ndị ahun-eje ozi n'ihi Onyenwe anyi. **10** Emebiela ala ubi niile, ala ọ na-eru uju. Ebibiaela oka niile, mmanya adighikwa, otu a kwa, mmanya oliv adighikwa. **11** Daanu mba n'obi unu, unu ndị ọru ubi, tienu mkpu akwa, unu ndị ọru ubi vajin. Tienu aka n'obi n'ihi oka witti na oka balj, n'ihi na a laala owuwe ihe ubi n'iyi. **12** Osisi vajin anwuwula. Osisi fig akponwuola. Osisi pomegranet na osisi nkwu, na osisi apul akponwuola. N'ezie, osisi niile akponwuola. N'ebi ndị mmadu no, oriu alala. **13** Yikwasinu onwe unu akwa mkpe, unu ndị nchua; ruonu uju, kwaanu akwa, unu ndị na-eje ozi n'ebi ichu aja. Bisanu, yiri akwa mkpe nq onodu abalị unu ndị na-ejere Chineke m ozi n'ihi na egbochiela onyinye oka na onyinye ihe oñunu ibata n'ulø Chineke unu. **14** Kposaanu obubu onu dí nsø. Kpoqonu nzukota dí nsø. Chikötaañu ndị okenyé na ndị niile bi n'ala a, ka ha bia n'ulønso Onyenwe anyi Chineke unu; ka ha tikuo Onyenwe anyi mkpu akwa. **15** Ubochi dí oke egwu ka ubochi ahụ bụ! N'ihi na ubochi Onyenwe anyi abiala nso. O ga-ewetaka mbiibi site n'aka Onye puru imé ihe niile. **16** O bụ na e sitebeghi n'ihi anyi wezuga ihe oriri niile, ọ bụ na onu na obi uto e sitebeghi n'ulønso Chineke anyi puo? **17** Mkpuru ubi akponwuola n'okpurukpu aja ala. Ụlo a na-edede ihe oriri atogbororla n'efu, a kwatuola ọba niile, n'ihi na mkpuru oka niile akpoqla nku. **18** Lee otu anu ụlo niile si eze ume! Igwe ehi na-awaghari n'ihi na ha enweghi ebe ita nri; ọ buladị igwe aturu nökwa n'onodu ita ahuhu. **19** Gi Onyenwe anyi, ka m na-apkoku, n'ihi na oku erehpala ebe ita nri nke umu anu ụlo. Oku erechapukwala osisi niile dí n'ohia. **20** O buladị umu anu ohia na-ebeku gi akwa, n'ihi na iyí niile ataala, oku erechapukwala ebe ita nri nke anumanyi niile nke dí n'ozara.

2 Fuo opo ido aka na ntí na Zayon. Ka a nụ ụda opo ido aka na nti site n'elu ugwu nsø m. Ka ndị niile bi n'ala ahụ maa jijji, n'ihi na ubochi ikpe nke Onyenwe anyi na-abia, ọ na-abiar nso. **2** O bụ ubochi oñichirị na nke mgbaru ihu. Ọ bụ ubochi itiri ojii nke oke oñichirị. Usuu ndị agha dí ike nke ga-ekpuchi elu ugwu niile dika chi obụbọ. Ha hiri nne, nweekwa ike dí ukwuu. Ahụbeghi ụdi dika ha na mbụ, a

gaghị ahukwa ụdi ha ozo ruo ogbo niile nke na-abia. **3** Oku na-ere na-agá ha n'ihi, ire oku na-enwu oke onwunwu di ha n'azụ. Tupu ha abiartuo, ala ahụ na-ama mma dika ogige nke Iden, ma n'azụ ha, ala ubi niile dika ozara nke togboró n'efu, o nweghi ihe ga-agbanarị ila n'iyi ha. **4** N'ile anya, ha dika inyinya, ha na-ekwogharị dika inyinya agha. **5** Ha ji ụzu dika ụzu ugboala na-arigo elu ugwu. Uzu ha díkwa ka ụzu oku nke na-erepia ahihi kporo nkụ. Ha díkwa ka ụzu nke usuu ndị agha dí ike, ndị na-agá ilu agha. **6** Egwu na-ejide ndị niile ha chere ihu. Ihu ha na-agbarukwu. **7** Ha na-ekwogharị dika ndị agha; ha na-arigo mgbidi dika ezi ndị agha. Ha na-agá n'ahiri n'ahiri, na-ahapughị onye obula n'iye ha. **8** O dighi onye na-anochiri ibe ya ụzo. Onye obula na-agá n'ihi n'ahiri n'ahiri. O dighi ngwa agha obula puru ikwusi ha, ka ha na-agá n'ahiri n'ahiri. **9** Ha na-enukwasị obodo, na-agbagharị n'elu mgbidi, na-arigo, na-abakwa n'ime ụlo; na-abanye dika ndị ohi site na oghereikuku niile. **10** Ala na-ama jijji n'ihi ha, eluigwe na-emekwa mkpotu. Ihu anyanwu na ihu ọnwa na-agbakwa oñichirị, kpkapando adighikwa enye ihè. **11** Olu Onyenwe anyi dara n'ihi ndị agha, ndị agha ya dí agutaghị onu, ha díkwa otutu bụ ndị na-edede iwu ya. Ubochi ikpe nke Onyenwe anyi dí ukwu burukwu ihe dí egwu. Onye puru inagide ya? **12** "O buladị ugbu a," otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya, "Jirinu obi unu niile loghachikwute m. Werekanu obubu onu, na ikwa akwa, na iru uju, loghachikwutenu m." **13** Dowaakwañu obi unu, ọ buğhi uwe unu. Loğhachikwutenu Onyenwe anyi bụ Chineke unu, n'ihi na ọ bụ onye na-eme amara, na onye obi ebere. Ọ bụ onye na-adighi ewe iwe osiịṣo. O juputara n'iñunanya. Ọ naghi eme osiịṣo n'inye ntaramahuhu. **14** Onye maara? Ma eleghị anya o ga-aloghachite azu tuğharja obi ya, hapurụ anyi ngozi ya, kwe ka eweta onyinye mkpuru ubi na onyinye ihe oñunu maka Onyenwe anyi bụ, Chineke unu. **15** Fuo opo ike n'ime Zayon. Kposaa obubu onu dí nsø. Kpokota nzuko dí nsø. **16** Chikötaa onye obula, doo nzuko ahụ nsø, ma ndị okenyé, ma umuntakirị, ma umu na-añu ara. Kpoputa nwoke lụru nwunye ohurụ site n'ulø ya, ya na nwaagbogho lụru di ohurụ site n'ebi nzuzu ya. **17** Ka ndị nchua, bu ndị na-ejere Onyenwe anyi ozi, nq n'etiti ebe ichu aja, na mpütu onu ụlo kwaa akwa. Ha kpeekwa ekpere sị, "Zoputa ndị gi, Onyenwe anyi. Ekwela ka ihe nketa gi bürü ihe ita ụta, n'etiti mba dí iche iche. Ekwela ka ha sị, 'Olee ebe Chineke ha nq?'" **18** Mgbe ahụ, Onyenwe anyi kworo ekworo n'ihi ala ya, nwee ọmijiko n'ebi ndị ya nq. **19** Onyenwe anyi zaghachiri ha sị, "Ana m ezitere unu oka na mmanya ohurụ, na mmanya, nke ga-ezuru unu, jukwa unu afọ. Agaghị m emekwa ka unu bürü ihe ikwa emo n'etiti ndị mba ozø. **20** "Aga m ewezuga ndị agha ahụ si n'ugwu, zipu ha n'ebi tere anya, m ga-achuba ha n'ala kporo nkụ, na ebe togboró n'efu. Ndị nq n'ihi ga-erugbu n'osimiri Nnu dí n'owuwa anyanwu; ndị nq n'azụ ka m ga-erugbu n'osimiri Mediterenia dí n'odidị anyanwu. Isisi ojoo ya ga-esiputa, isisi nke ure ya ga-arigokwa." N'ezie, o meela ihe ndị ikuwuu dí iche iche. **21** Atükwalawa egwu, gi ala Juda, kama nürija ọnụ, nweekwa obi uto, n'ezie, Onyenwe anyi aruola ọru dí itumanya. **22** Atükwalawa egwu, unu anu ohia niile, n'ihi na ebe ita nri unu ga-ejuputakwa n'ahihia ndu. Osisi na-amị mkpuru ha, osisi fig, na osisi vajin na-amikwa mkpuru n'uju. **23** Umụ Zayon, ka obi tọp unu uto, nürijanu ọnụ n'ime idị mma Onyenwe anyi, bụ Chineke unu. N'ihi na o

nyela unu mmiri ozuzu mbu nke okochi, n'ihi ijid mma ya. O na-ezite otutu mmiri ozuzu, nke okochi, na nke udu mmiri, dika o di na mbu. **24** Ebe izocha oka gi niile ga-ejuputakwa na mkipur Ọka, ebe inara mmanya gi niile ga-ejubiga oke na mmanya na mmanu Ọhụrụ. **25** "Aga m enyeghachi afo niile nke igurube riri, ndị ahụ nke igurube ukwu na igurube nta, na Ụkpala, na ndị mbibi ọzị riri, bù usuu ndị agha ahụ m zitere n'etiti unu. **26** Unu ga-eri ka unu siri chọq, rijuchaa afo, unu ga-ekwukwu Onyenwe anyi bụ Chineke unu, onye rụrụ ọrụ ebube ndị a n'ihi unu. O díkwaighị mgbe ozo ihere ga-eme ndị m. **27** Mgbe ahụ unu ga-amata na m n'oibe a n'etiti ndị m Izrel. Unu ga-amatakwa na naanị m bụ Onyenwe anyi bụ Chineke unu, na o díkwaighị onye ozo. Ihere agaghị emekwa ndị m ozo. **28** "Ma emesia, aga m awukwasị mmadu niile Mmụo m. Umụ unu ndị ikom, na umụ unu ndị inyom ga-ebu amụma. Ndị okenye nwoke unu ga-arọ nrọ. Umụ okorobịa unu ga-ahụkwa Ọhụ. **29** N'ubochi ahụ, aga m awusa mmụo m Ọbyuladi n'ahụ ndị ohu m ndị nwoke na ndị nwanyị. **30** Aga m egosi ihe ebube dì iche iche na mbara eluigwe, na n'elu ụwa; a ga-ahụ Ọbara, na ire Ọkụ, na ogidi anwụrụ Ọkụ. **31** Anyanwu ga-agbanwe ghọq Ọchichiri, Ọnwa ga-aghokwa Ọbara, tupu Ọbochi Onyenwe anyi abia, bụ Ọbochi ahụ dì ukwu díkwa oke egwu. **32** O ga-erukwa na onye Ọbyuladi nke na-akpoko aha Onyenwe anyi ka a ga-azopụta. N'ihi na o bụ n'elu ugwu Zayon, na n'ime Jerusalem ka mggaputa ga-adi, dika Onyenwe anyi kwuru ya. Mggaputa a ga-adíkwa ndị foduru ndị, bụ ndị ahụ Onyenwe anyi na-akpo.

3 "N'ihi na, lee, n'ubochi ahụ, n'oge ahụ, mgbe m ga-eweghachi akụnụba nke Juda na Jerusalem, **2** na m ga-achikọta mba niile nke ụwa, mee ka ha Zukọ na Ndagwurugwu Jehoshafat. N'ebé ahụ, ka mụ onwe m ga-ama ha ikpe, n'ihi ihe ha mere ihe nketa m, na ndị nke m Izrel. N'ihi na ha chusasịri ndị m n'etiti mba niile, kee ala m n'etiti onwe ha. **3** Ha fere nza n'ihi ndị m, were umu m ndị nwoke gbanwere umu akwuna. Ha rere umu m ndị nwanyị n'ihi mmanya, n'ihi inweta mmanya ha ga-anị. **4** "O bụ ginị ka unu nwere megide m, unu Taịa na Sajdọn, na unu obodo ahụ niile dì gburugburu ala ndị Filistia? O nwere ihe m mere nke unu na-akwughachị m ụgwo ya? O bùrụ n'ezie na unu na-akwughachị m ụgwo, mụ onwe m ga-eji ọso kwughachị unu ihe ojọq niile unu mere. **5** N'ihi na unu weere Ọlaocha m na Ọlaedo m, burukwa ihe dì oke Ọnụahịa niile m nwere, bulaa ha n'ulonṣo chi unu. **6** Unu refuru ndị Juda na ndị Jerusalem, resi ha ndị Griik, si otu a wega ha n'ebé dì anya site n'ala ha. **7** "Lee, aga m esi n'ebé ahụ unu refuru ha kpolite ha. Aga m emekwa ka ihe ndị ahụ niile unu mere bịaaghachị unu n'isi. **8** Aga m ewere umu unu ndị nwoke na ndị nwanyị resi ha ndị Juda, ndị ga-eresi ha ndị Sheba, bụ mba tere anya." Onyenwe anyi ekwuola ya. **9** Kwuputanụ nke a n'etiti mba niile: Jikerenụ agha! Kpoteenụ ndị dike n'agha. Ka ndị agha niile a zuziri azuzi bịauro nso ibu agha. **10** Kpugharjanụ mma oge unu ka ha bùrukwa mma agha, kpughariakwanụ mma ikwa osisi unu ka ha ghọq ùbe. Ka onye na-adighị ike kwuo sị, "Adị m ike!" **11** Chikọta onwe unu ọsịsọ, bịa, unu mba niile, n)o n'ebé niile. Zukọtaanụ n'ebé ahụ. Kpodata ndị agha gi dì ike Onyenwe anyi! **12** "Ka akpolutekwa mba niile, mee ka ha niile bịauro na Ndagwurugwu Jehoshafat, n'ihi na o bụ n'ebé ahụ ka m ga-anị kpee mba n)o n'akukụ niile ikpe. **13** Tinye

mma iwe ihe ubi, n'ihi na mkipur ụbi achaala. Bia zochara mkipur vainj, n'ihi n'ebé izocha mmanya ejula, ebe inara mmanya gi niile ejubigakwala oke, n'ihi na ajo omume ha dì ukwuu." **14** Otutu igwe mmadu, otutu igwe mmadu! Ha juputara na ndagwurugwu mkipbe ikpe ahụ! N'ihi na Ọbochi Onyenwe anyi dì nso, na ndagwurugwu mkipbe nhọrọ ahụ. **15** Anyanwu na Ọnwa ga-agbaji oji, kpakpando agakwaghị enye ihé. **16** Onyenwe anyi ga-ebigbo na Zayon, olu ya gada n'ime Jerusalem. Elu ụwa na mbara eluigwe ga-amakwa jijiji. Onyenwe anyi ga-aburụ ndị ya ebe mgbabaa. Q ga-aburụ ndị Izrel ebe e wusiri ike. **17** "Mgbe ahụ, unu ga-amata na m mụ onwe m bụ Onyenwe anyi Chineke unu bi na Zayon, n'ugwu m di nso. Jerusalem ga-abụ ebe dì nso. Ndị mba ozo agakwaghị esite n'ime ya gabiga ozo. **18** "N'ubochi ahụ, mmanya Ọhụrụ ga-esi n'ugwu ukwu niile na-ataputasị, mmiri ara ehi ga na-eruputakwa site n'ugwu nta niile; mmiri ga na-asokwa na ndagwurugwu niile nke Juda ebe mmiri si eru. Isi iyi ga-esitekwa n'ulonṣo ukwu Onyenwe anyi sọpụta dee Ndagwurugwu Shitim. **19** Ma Ijipt ga-atogbọrọ n'efu, Edom ga-aghokwa mkipomkpọ ebe, n'ihi ihe ike ha mere ndị Juda, bụ ndị ha kwafuru Ọbara ndị aka ha dì Ọcha n'ala ha. **20** Ma Juda ga-abụ ebe mmadu ga-ebi ruo mgbe ebighị ebi. A ga-ebikwa na Jerusalem n'ogbọ niile. **21** Aga m ahapụ ijbo Ọbochi Ọbara ha? Mba, agaghị m agụnye onye ikpe maara dika onye ikpe na-amaghị.

Emos

1 Okwu ndị Emos kwuru, onye bụ otu n'ime ndị ozuzu aturu nke obodo Tekoa. Ndị a bụ ọhụ o hụru banyere Izrel. O hụru ọhụ a mgbe Uzaya bụ eze ndị Juda. N'oge ahụ kwa ka Jeroboam nwà Joash na-achi Izrel. O hụru ọhụ a afo abuo tupu oke ala oma jijiji ahụ adiri. **2** O siri, Onyenwe anyị si n'ugwu Zayon na-ebigbo, o si na Jerusalem na-eme ka olu ya daa ụda. Ebe ita nri nke ndị ozuzu aturu ga-eru uju. Elu ugwu Kamel ga-akponwukwa. **3** Otu a ka Onyenwe anyị na-ekwu, "N'ihɪ njehie ato nke Damaskos, na n'ihɪ njehie ha nke uboro anyo, agaghị m ahapu inye ya ntaramahụhụ. N'ihɪ na ha azojiala ndị m n'ime Gilead, ha ji igwe izocha mkpuru ọka nwere eze. **4** N'ihɪ ya, aga m esunye oku n'uløze Hazael; oku a ga-erepiakwa ebe niile e wusiri ike nke Ben-Hadad. **5** Aga m etiji ibo ọnụ ụzo ama Damaskos, aga m ekpochapukwa ndị niile bi na Ndagwurugwu Aven, na onye ahụ mkparaeze di n'aka ya, nke no na Bet-Eden. Ndị Aram ga-abukwa ndị a dötara n'aghị, ndị a ga-adokpuru gaa Kia." Ka Onyenwe anyị kwuru. **6** Otu a ka Onyenwe anyị na-ekwu, "N'ihɪ njehie ato nke Gaza, e, n'ihɪ njehie nke anyo, agaghị m ahapu inye ya ntaramahụhụ, n'ihɪ na ha dötara mmadu niile n'aghị, ranye n'aka ndị Edom. **7** N'ihɪ ya, aga m esunye oku na mgbidi niile nke Gaza, ebe ya niile e wusiri ike ga-agba oku. **8** Aga m egbu ndị Ashdod, ma bibiekwa onye ahụ na-achi Ashkelon. Aga eweli aka m megide ndị Ekron, ruo mgbe ndị Filistia fofdụrụ ga-alà n'iyi." Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị siri. **9** Otu a ka Onyenwe anyị na-ekwu, "N'ihɪ njehie ato nke Taia, e, n'ihɪ nke anyo, agaghị m ahapu inye ya ntaramahụhụ. N'ihɪ na ha dökpuru ogbako ndị mmadu renye n'aka Edom dika ohu, ma chefuo ogbugba ndị nwanne na nwanne di n'etiti ha. **10** N'ihɪ nke a, aga m esunye oku na mgbidi niile nke Taia; o ga-eredakwa ebe ha niile e wusiri ike." **11** Onyenwe anyị na-ekwu, "N'ihɪ njehie ato nke Edom, e, n'ihɪ nke anyo, agaghị m ahapu inye ya ntaramahụhụ. N'ihɪ na o ji mma agha chụo nwanne ya ọso, o meghị ebere, kama, o mere ka iwe ya digidesie ike; nrubiga oke nke ọnụma ya akwuisikwaghị akwusi. **12** N'ihɪ ya, aga m esunye oku na Teman; o ga-erekwa n'ebi niile e wusiri ike nke Bozor." **13** Ma otu a ka Onyenwe anyị na-ekwu, "N'ihɪ njehie ato nke Amor, e, n'ihɪ nke anyo, agaghị m ahapu inye ya ntaramahụhụ, n'ihɪ na ha were mma agha ha bowaa afo ụmụ nwanyị Gilead di ime, n'ihɪ ime ka oke ala ha saa mbara. **14** N'ihɪ nke a, aga m esunye oku na mgbidi niile nke Raba. O ga-erepiakwa ebe ya niile e wusiri ike. Oke ụzu agha nke ga-adà dika ụzu oke ifufe, na ụzu egbe eluigwe ga-na-adà n'ubochị ahụ. **15** Eze ha na ndịisi ochichị ya ga-abụ ndị a dötara n'aghị, ndị ga-agabiri n'ala ọzo." Ka Onyenwe anyị siri.

2 Otu a ka Onyenwe anyị siri, "N'ihɪ njehie ato nke Moab, e, n'ihɪ nke anyo, agaghị m ahapu inye ya ntaramahụhụ. N'ihɪ na ha surere ọkpukpu eze ndị Edom oku, mee ha ka ha ghọq ntu. **2** Ya mere, aga m ezite oku na Moab, nke ga-erepiakwa ebe niile e wusiri ike nke Keriöt. Moab ga-anwụ n'ime ọgbaaghara, n'etiti mkpu agha, na ụda opa ike. **3** Aga m ala onyeisi ochichị ya n'iyi, gbukwaa ndị ozi niile nọ n'okpuru ya." O bụ Onyenwe anyị na-ekwu. **4** Otu a ka Onyenwe anyị siri, "N'ihɪ njehie ato nke Juda, e, n'ihɪ nke anyo, agaghị m

ahapu inye ya ntaramahụhụ. N'ihɪ na ha ajula iwu Onyenwe anyị. Ha ajukwala irube isi ha n'ükpuru ya. Ha aburula ndị eji okwu ugha duhie, bu okwu ugha ndị ahụ nna nna ha gbasoro. **5** N'ihɪ nke a, aga m esunye oku na Juda, o ga-erepiakwa ebe niile e wusiri ike nke Jerusalem." **6** Otu a ka Onyenwe anyị siri, "N'ihɪ njehie ato nke Izrel, e, n'ihɪ nke anyo, agaghị m ahapu inye ya ntaramahụhụ. Ha na-ere ndị ezi omume n'ihi olacha, reekwa ụmụ obgenye n'ọnụ ahịa e ji azu akpukpokwu abụ. **7** Ha na-azojiala isi ndị ike na-adighị, na-echi ha ọnụ n'aja, na-ezewuzaga ndị di umeala n'uzo ezi ihe, Nwoke na nna ya na-edinakwuru otu nwaaagbogho, si otu a merụo aha nsø m. **8** Ha na-edina n'akụkụ ebe ichu aja obụla, n'elu uwe ndị anatarra na mbe. N'ime ulonso chi ha, ha na-ahụ mmanya ha natara dika ihe nra. **9** "Ma a lara m ndị Amorait n'iyi n'ihɪ ha, ndị ahụ di ogologo dika osisi sida, ndị sikwara ike dika osisi ook. Alara m mkpuru ha di n'elu, na mgborogwu ha niile di n'okpuru n'iyi. **10** Esitere m n'ala Ijipt kpoputa unu, duru unu gafee n'ozara iri afo anyo, ime ka unu nweta ala ndị Amorait. **11** "Ahoputara m ụmụ unu ụfodụ ka ha bürü ndị amụma, hoputakwa ụfodụ ndị okorobịa unu ka ha bürü Nazirait. Unu ndị Izrel, unu ga-agò na nke a abughị eziokwu?" Otu a ka Onyenwe anyị kwuputara ya. **12** "Ma unu mere ka ndị Nazirait ahụ n'ọzø mmanya. Unu nyekwara ndị amụma iwu ka ha kwuṣi ibu amụma. **13** "N'ihɪ ya, aga m abịada unu n'ala n'onodụ unu, dika ugboala nke e bujuru ukwu ọka si abịada. **14** Igba ọso agaghị azoputa o bùladi ndị di nwe ụkụw ọso, ndị di ike agaghị agba onwe ha ume, ndị bù dike n'aghị agaghị azoputa onwe ha. **15** Ndị na-agba ụta agaghị agbata ihe obụla, ndị nwere ụkụw ọso agaghị enweka ike igba ọso. O bùladi onye igba inyinşa doro anya agakwaghị enwe ike igbanarị ihe mberede nke ga-abịakwasị ya. **16** Ndị obi siri ike n'etiti ndị dike unu, ga-agbara otø gbaṇu ọso n'ubochị ahụ." Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri.

3 Nuruṇu okwu ndị a nke Onyenwe anyị kwuru megide unu, unu ndị Izrel, megidekwa ezinayo ahụ niile nke m kpoputara site n'ala Ijipt. **2** "Naanị unu ka m hoqo n'ime ezinayo niile nke no n'elu ụwa; O bụ n'ihɪ nke a ka m ga-eji nye unu ahụ n'ihɪ mmehie unu niile." **3** Mmadu abụ gasei anaa jekọ ije ma o bürü na ha enweghi nkwekorita? **4** Ọdụm o na-agbọ uja n'ohịa ma o bürü na o nweghi anu o hụru? Nwa ọdụm o na-ebigbo n'ime olulu ya, mgbe o dighị anu o dogburu? **5** Nnụnụ o na-ama n'onya di n'ala ma o bürü na o nweghi onya e siri ijide ya? Onya e siiri anu o na-akuchi ma o bürü na o nweghi ihe ọ matara? **6** Mgbe a fịrụ opि n'obodo, o bụ na ndị bi n'ime ya adighị ama jijiji? Mgbe mbibi na ila n'iyi dakwasirị obodo obụla o bughị Onyenwe anyị mere ka ọ di? **7** N'ezie Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị adighị eme ihe obụla tutu ruo mgbe o bürü ụzo gosi ya ndị na-ejere ya ozi bụ ndị amụma. **8** Ọdụm agboglo uja, o nwere onye na-agaghị atu egwu? Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị ekwuola okwu, onye ga-ahapu ibu amụma? **9** Kwusaanụ ya n'obodo niile e wusiri ike nke Ashdod na ebe niile e wusiri ike nke Ijipt, si, "Zukotanụ n'elu ugwu niile nke Sameria ka unu hụ oke ọgbaaghara nke di n'etiti ya na mmegbu niile nke di n'etiti ndị ya." **10** "Ha echezoqla ime ezi ihe." Otu a ka Onyenwe anyị kwuputara, "bụ ndị ahụ na-akpakoba ihe e zutere n'ohi na ihe e sitere n'aka ike püñara ndị mmadu n'ime n'ulø ha niile e wusiri ike." **11** N'ihɪ ya nke

a bù ihe Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyi kwuru, “Onye iro na-abia! O ga-agbaala gi gburugburu; o ga-akwatu ebe niile gi bù nke e wusiri ike, ma kwakorokwa ihe niile di n’ulo gi ndị ahụ e wusiri ike.” 12 Otu a ka Onyenwe anyi siri, “Dika onye ozuzu aturu si anaputa naanị okpukpu ukwu abuọ maobu iberibe ntị site n’onu odem, otu a ka a ga-esi zoputa umu Izrel bi na Sameria, na nkuku isi ihe ndina na n’iberibe akwa ọma site n’elu ihe ndina.” 13 “N’uru nke a, ma gbaanụ ama megide umu Jekob,” o bù otu a ka Onyenwe anyi, bù Onyenwe anyi Chineke Onye pürü ime ihe niile, kwubiri. 14 “N’ubochi ahụ, m ga-enye Izrel ahụ n’ihi mmehie ha, aghaghị m imebikwa ebe ichu aja nke di na Betel. Mpi di n’ebi ichu aja ka a ga-ebipukwa, mee ka ha daa n’ala. 15 Aga m etida ulo ndị niile ha wuru maka oge oyi, na nke ha wuru maka oge okpomokwu; aga m ebibikwa ulo ndi ahụ niile ha ji ọdụ enyi wuo. Ọtụtụ ebe obibi ha niile ka a ga-etitukwa.” Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya.

4 N’uru okwu a, unu nne ehi nke Bashan, ndị na-ebi n’elu ugwu Sameria, unu ndị inyom na-emegbu ndị ogbenye, ma zojikwa ndị mkpa na-akpa, ndị na-asị di ha, “welatara anyi ihe ọnụnụ.” 2 Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyi ewerela idị nsọ ya n’ụo iyi, sị, “Ubochi ahụ aghaghị ibia mgbe a ga-eji nko dokpuru unu pụo; jiri nko azu dokpuru ọ bụladi onye ikpeazụ n’ime unu. 3 O bù site n’oghere di iche iche e mere na mgbidi obodo, ka onye obuла ga-esi n’ahịrị n’ahịrị pụo, a ga-atuga unu n’uzo Hamon.” Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. 4 “Gaanu na Betel, ma jehie. Jeenụ Gilgal mee ka mmehie baa ụba. Butenụ ihe aja unu ụtụtụ niile. Webatakwanụ onyinye otu ụzọ n’ụzọ iri unu n’ubochi ato obuла. 5 Chọnụ aja nsure ọkụ dika aja ekele, site n’achicha koro eko; kposaakwanụ banyere onyinye afo ofufu niile unu na-enye, nyaanụ isi banyere ha, unu bù ndị Izrel, n’ihi na nke a bù ihe unu hụrụ n’anya ime.” Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. 6 “E mère m ka unu nwee eze di ọcha n’obodo unu niile, mekwa ka ụkọ nri di n’onyumara unu niile ma unu alaghachikwuteghi m.” Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. 7 “Ozokwa, Mü onwe m gbochikwara mmiri izoro unu, mgbe o fodụrụ onwa ato tupu owuwe ihe ubi ebido. Enyere m otu obodo mmiri ozuzu, ma gbochie ya izoro obodo nke ọzo. Mmiri zoro n’otu ubi, ma nke mmiri ezoghi na ya kpọnwụrụ. 8 Ndị si obodo abuọ maobu ato chọrọ mmiri ọnụnụ jee n’obodo ọzo, ma ha enwetaghị nke ha ji ajuo afo, ma n’ime ihe ndị a niile unu alaghachikwuteghi m.” Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. 9 “Ezitere m orịa nchakpo n’ubi unu niile a gbara ogige, ya na ubi vajinị unu niile, ọtụtụ oge, werekwa orịa na-eripiịa ihe ubi na ọmụma ebu bibie ha, zitekwa igurube nke richapuru osisi ftig na osisi oliv unu niile, ma nke a emeghi ka unu loghachikwute m.” Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. 10 “Ezitere m n’etiti unu ajo orịa na-efe efe dika ndị ahụ m zitere ndị Ijipt. Ejiri m mma agha gbuo umu okorobia unu, mee ka a dota ịnyinya agha unu n’agha. Emere m ka isisi ojọqị ndị niile nwuru n’omụma ulo ikwu unu juputa imi unu, ma nke a emeghi ka unu loghachikwute m.” Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. 11 “Akwateru m ụfodụ n’ime unu dika mgbe Chineke kwaturu Sodom na Gomora. Unu dika olوkọ nkụ ọkụ allopütara site n’okụ, ma unu alaghachikwuteghi m,” otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. 12 “N’ihi ya, ihe ndị a ka m na-aga ime gi, gi bù Izrel.

Ebe ọ bụkwa na ejikerela m ime gi ihe ndị a, jikere, O Izrel, izute Chineke gi.” 13 Ma lee, onye na-akpu ugwu niile, onye na-ekewka ifufe, nke na-ekpughekwa echiche uche ya nye mmadụ, onye na-emekwa ka chi obuło ghogho ọchichiri, na-azochakwa ugwu niile n’obułukwu ya, Onyenwe anyi Chineke Onye pürü ime ihe niile bù aha ya.

5 N’urunụ okwu ndị a, nke a ka m na-ekwu megide unu,

o bù mkpu akwa maka gi ezinaulò nke Izrel: 2 “Izrel, nwaagbohị na-amaghị nwoke, a daala, o gaghị ebilite ọzo, onye a gbahapuru n’ala nke aka ya, o dikwaghị onye gakekulite ya.” 3 Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyi na-asị Izrel, “Obodo unu nke na-ezipu puku ndị ike, ka naanị narị ga-afodụ, obodo unu na-ezipu narị ndị ike ka naanị iri ga-afodụ.” 4 Ihe ndị a bù okwu Onyenwe anyi na-agwa ulo Izrel, “Chọnụ m, ka unu dịrị ndị. 5 Unu achọla Betel, unu abanyekwala na Gilgal, maobu ga ije ruo Biasherba. N’ihi na Gilgal aghaghị ije biri n’ala ọzo, ebe Betel ga-aghị ebe togborị n’efu.” 6 Chọnụ Onyenwe anyi, ka unu dịrị ndị, ka ọ gharakwa iji ike bjakwasị ulo Josef, dika ire ọkụ, o ga-erepiịa ha. Betel agaghị enwe onye ga-emenyu. 7 Unu ndị na-eme ikpe ziri ezi ka ọ ghogho ihe ilu, na-ekpukwa ezi omume ihu n’ala. 8 Onye mere kpakpando pleiades na orion, onye na-emekwa ka oke ọchichiri ghogho ụtụtụ, na-emekwa ka ubochi ghogho abali, onye na-akpọ mmiri nke osimiri oku, wusa ha n’elu ala akorị, Onyenwe anyi bù aha ya. 9 Onye na-eme ka ila n’iyi bjakwasị ndị di ike n’otu ntabi anya, na-emekwa ka ila n’iyi bjakwasị ebe ahụ niile e wusiri ike. 10 Ọ di ndị na-akpọ onye na-edede ikpe ziri ezi n’uloikpke asị, na-elelikwa onye na-ekwu eziokwu anya. 11 Unu na-azopịa ndị ogbenye, na-anapụ ha ukwu ọka wiiti ha. Unu ewuolara onwe unu ulo nkume a wara awa, ma unu agaghị ebi n’ime ha. Unu akụola ubi vainị mara mama, ma unu agaghị arị ihe ọnụnụ obula sitere n’ime ha. 12 N’ihi na amaara m njehie unu niile, ka ha si baa ụba, matakwa ọtụtụ mmehie unu niile. Unu na-emegbu ndị ezi omume, na-erikwa ngari. Ma na-achupükwa ndị ọ dighị nke ha nwere n’onu ụzọ ama. 13 N’ihi ya, onye nwere uche na-ekpuchi ọnụ ya n’oge ahụ, n’ihi na oge ndị ahụ di njo. 14 Chọsienụ ezi ihe ike, ọ bughi ihe ojọq; ka unu dịrị ndị. Mgbe ahụ ka Onyenwe anyi Chineke, Onye pürü ime ihe niile ga-anonyere unu, dika unu si kwuo. 15 Kpọnụ ihe ojọq asị, ma hụnụ ezi ihe n’anya. Meenụ ka ikpe ziri ezi guzosie ike n’uloikpke unu. O nwere ike bùrụ na Onyenwe anyi Chineke Onye pürü ime ihe niile ga-enwe amara n’ahụ ndị fodụrụ Josef. 16 N’ihi ya, nke a ka Onyenwe anyi, Chineke Onye pürü ime ihe niile, bù Onyenwe anyi na-asị, “Oke iti mkpu akwa aghaghị idị n’okporoziu niile; ọ bụkwa n’ama niile ka ha gasị, azigbakwa, azigbakwa. A ga-akpọ ndị ọrụ ubi ka ha bịa kwa akwa, kpookwa ndị na-eru ụjụ ka ha bịa tie mkpu akwa. 17 A ga-enwe iti mkpu akwa n’ime ubi vajinị niile, n’ihi na aga m esị n’etiti unu gafee,” ka Onyenwe anyi kwuru. 18 Ahụnụ dịrị unu, ndị ahụ na-achosi ubochi Onyenwe anyi ike. Ginị mere unu ji achọ ubochi nke Onyenwe anyi ahụ? Ubochi ahụ ga-abụ ọchichiri, ọ bughi ihé. 19 O ga-adị ka onye si n’ihi odem na-agbabụ ma zute anụ ohia bia, maobu onye gbabara n’ulø ya izuike ma tükwasị aka ya n’aja ulo, agwọ ataa ya. 20 Ubochi Onyenwe anyi o gaghị abụ ubochi ọchichiri, na-abughị ihé, nke oke ọchichiri, a na-agaghị enwe ihé obuła na ya? 21 “Akporo m mmemem oriri na ọnụnụ unu asị, ajula m

ya. Nnokô nke oke nzukô unu adighi atôkwa m ụtô. **22** A sîkwarî na unu bonyere m aja nsure oku unu na aja mkipuru oka unu, agaghị m anabata ha. Aja udo nke anu unu gbara abubâ aburughi m ihe ọbụla. **23** Sitenü n'ebé m n'ozewuga ụzú ịbù abù unu. Agaghị m ege ntí n'abù ubò akwara unu. **24** Kama omume ka ikpe ziri ezi na-asogharị díka mmiri, ka ezi omume na-asogharịbiga oke díka iyi nke na-adighị ata ata. **25** "Iri afô anô ndí ahû unu n'o'zara, unu chûrụ m aja, unu o wetara m onyinye, unu ụlọ Izrel? **26** Unu ga-ebuli eze unu Sakut elu, na aruṣi Kayiwan, chi kpakpando unu, bụ onyinyo unu, na chi niile a kpuru akpù, nke unu kpuru nye onwe unu. **27** Ya mere, aghaghị m ime ka e buru unu gaa n'ala ndí ozo, n'ofe Damaskos," ka Onyenwe anyị, Onye ahû aha ya bu Chineke, Onye pürü ime ihe niile kwuru.

6 Ahuhu dirị ndí ahû na-enweghi nsogbu n'ime Zayon, na ndí ahû na-ebi n'izuoke n'ugwu Sameria, bụ ndí a maaraaha ha na isi mba nke mba niile, ndí agbûrụ Izrel niile na-abiajkwute. **2** Gaanụ Kalne, ka unu lee ya anya, site n'ebé ahû unu jeruo Hamat, obodo ukwu ahû, mgbe ahû unu gbadabjeruokwa Gat nke dí na Filistia Ha ọ kacha alaeza abu unu mma? Ka ala ha ọ karịrị ndí nke unu? **3** Unu na-evezuga ụbochi ojoo ahû ma na-eme ka ụbochi ihe ike bia ngwangwa. **4** Azigba unu ndí na-edina n'elu akwa odu enyi, na-agbatı onwe ha n'elu ihe ndina ha, na-erikwa anu ụmụ aturu dí mma na ụmụ ehi e mere ka ha gbaa abubâ. **5** Ndí na-abù abù nke na-abaghị n'uda ụbò akwara, ma were aka ha rûora onwe ha ngwa egwu díka Devid mere. **6** Unu na-añu mmanya site n'oba; na-ete mmanu makarisirị mma, ma ila n'iyi nke Josef adighị ewute ha. **7** N'ihi ya, unu ga-abù ndí a ga-ebu ụzø mee ka ha jee biri n'ala ndí ozo. Na mberede, oke oriri unu na idina ala setia onwe unu ga-akwusi. **8** Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị ewerela onwe ya riñu iyi, Onyenwe anyị Chineke Onye pürü ime ihe niile ekwuputala si, "Ihe aru ka mfuli elu nke Jekob buru m; ana m akpokwa ebe ya niile e wusiri ike asị. N'ihi ya, aghaghị m iwere obodo a na ihe niile di ya n'ime nyefee n'aka ndí ozo." **9** Ma o buru na mmadu iri afodù n'ime otu ụlọ, ha niile agaghị iñwụ. **10** Ma o buru na nwanna, bụ onye nke na-agà ịkpô anu ahû ndí a okụ, abata ibupụ ha n'ezì, o juo otu onye n'ime ime ụlọ ahû si, "O nwere onye ozo gi na ya no?" Onye ahû zaa, "O dighị," mgbe ahû nwanna ahû ga-asị, "N'oju. Anyị agaghị akpò aha Onyenwe anyị." **11** N'ihi na lee, Onyenwe anyị e nyela iwu. O ghaghị itikposị ụlọ ukwu ndí ahû, tiriekwa ụlọ nta ndí ahû niile. **12** Iñyinya o na-agba oso n'elu nkume? Mmadu o na-eji ehi abu e jikötara ọnụ aко elu osimiri? Ma unu atugharia ikpe ziri ezi mee ya ka o ghô nsi, mkipuru nke ezi omume ka unu mekwara ka o ghô ihe ilu. **13** Unu ndí na-añuri ọnụ n'ihi na unu meriri obodo Lo Deba, ndí na-asị, "O buğhi site n'ike aka anyị ka anyị nwetakwara Kana'im?" **14** "Ma lee, aghaghị m ime ka otu mba bilie imegide unu, ụlọ Izrel," otu a ka Onyenwe anyị Chineke Onye pürü ime ihe niile kwubiri ya. "Ha ga-emekpa unu ahû site n'uzo niile site na Lebo Hamat ruo ndagwurugwu Araba."

7 Ihe a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị mere ka m hụ. Lee, o na-akwado igwe ığurube nke ga-abia bibie ihe ubi niile ga-etopụta mgbe e burula ụzø wee ihe ubi nke mbụ nke a na-enye eze, díka ihe ruuru ya. **2** Mgbe ha tachara ahijia niile di n'ala ahû, etiri m mkpu: "Onye kachasi ihe

niile elu, bụ Onyenwe anyị biko arịo m gi, gbaghara. Jekob ọ ga-esi aña guzosie ike? Lee, o dikarịrị nta." **3** Onyenwe anyị chegharị banyere ihe ndí a. Onyenwe anyị kwuru si, "Ihe dí otu a agaghị emekwa." **4** Ihe a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị gosiri m: Lee, Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị na-akpoku oku iji ya kpee ikpe. Oku ahû repiara ogbu mmiri, repiakwa ala ahû niile. **5** Mgbe ahû, asirị m, "Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị biko, arịo m gi kwuṣi! Olee otu Jekob ga-esi guzosie ike? Lee na o dikarịrị ntal" **6** Onyenwe anyị chegharị banyere ihe ndí a. Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuru, "Ihe dí otu a agaghị emekwa." **7** Nke a ka o gosiri m, lee, Onyenwe anyị na-eguzo n'akuku mgbidi nke e ji ihe ịtu mgbidi tọ nke oma, o jikwa ihe ịtu mgbidi n'aka ya. **8** Onyenwe anyị siri m, "Emos, ginị ka i na-ahu?" Asirị m, "Ihe ịtu mgbidi." Mgbe ahû, Onyenwe anyị kwuru, "Lee, mị onwe m na-edo ihe ịtu mgbidi n'etiti ndí m bụ Izrel, agaghikwa m esi ebe ha n'o gafee. **9** "Ebe niile e wuliri elu nke Aizik aghaghị ịbù ebe e mebirị emebi, ebe nsø niile nke Izrel aghaghị ịbù ebe togborö n'efu, aghawkaghị m iwelli mma agha m elu iji megide ụlọ Jeroboam." **10** Mgbe ahû, Amazaya onye nchua ja nọ na Betel zigaara Jeroboam bụ eze Izrel ozi na-asị, "Emos na-akwalị izu nzuko ka o megide gi n'etiti ụlọ Izrel, ala apughị ibu okwu niile si ya n'onụ apụta. **11** Nke bụ ihe Emos nọ na-asị, "Jeroboam aghaghị iñwụ site na mma agha, Izrel aghawkaghị isite n'ala amuru ha jee biri n'ala ozo, díka ndí a dötara n'aghị." **12** Mgbe ahû, Amazaya gwara Emos, "Gị onye ọhụ ụzo, gbara oso gbalaa ala Juda. Jee n'ebe ahû, rie achịcha nke sitere n'ibu amumà gi, nörökwa n'ebe ahû buo amumà gi. **13** Ebula amumà ozo na Betel, n'ihi na o bụ ebe nsø nke eze, o bukwa ulonso ukwu nke alaeza ya." **14** Mgbe ahû, Emoszagħħiri Amazaya, "O dighị mgbe m bụ onye amumà, abukwaghị m nwa onye amumà, kama abu m onye na-elekṣa iwegu ewu na aturu, na onye օru na-azụ osisi sikamo. **15** Ma Onyenwe anyị sitere n'ebé iżu igwe ewu na aturu kpoputa m, Onyenwe anyị siri m: 'Gaa buoro ndí m Izrel amumà.' **16** N'ihi ya, ugbu a nñuru okwu Onyenwe anyị, ma unu na-asị, "Ebula amumà megide Izrel, ekwukwala okwu megide ụlọ Aizik." **17** "Ya mere, otu a ka Onyenwe anyị kwuru, "Nwunye gi ga-agħo nwanyi na-agba akwuna n'ime obodo. Ụmụ gi ndí nwoke na ndí nwanyi ka a ga-eji mma agha għbuo. A ga-atu ala gi n'ihe ɔtutu, kewasja ya nye ndí ozo, ma gi onwe gi ga-anwū n'ala rurū aru. A ghawkaghị idħota Izrel n'agħha mee ka ha gaa biri n'ala ndí mba ozo." "

8 Ihe a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị gosiri m. Otu nkata nke mkipuru osisi ɔkochi chara acha juputara. **2** O siri m, "Emos, ginị ka i na-ahu?" A siri m: "Otu nkata nke mkipuru osisi chara acha juputara n'ime ya." Mgbe ahû, Onyenwe anyị siri m, "Oge ogwugwu abiakwasila ndí m, Izrel. Agaghị m ewezugakwa ntaramahlu dír ha." **3** Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị kwuputara, "N'ubochi ahû, abu niile nke a na-abu n'ime ulonso ukwu ga-agħo ti mkpu akwa. ɔtutu, ɔtutu ozu ndí nwurū anwū, n'ebe niile ọbula ka atupusiri hal! Mkpotu ọbula adighiġkwa!"

4 Nñurun nke a, unu ndí na-azopja ndí mkpa na-akpa, na-emekwa ka ụmụ ogbenye di n'ala a gwusia, **5** na-asị, "Olee mgbe onwa ọhụ ga-agafe ka anyị ree mkipuru ubi, na mgbe ụbochi iżu ike ga-agwụ ka anyị ree ọka wiiti?" Ka anyị jiri ihe

ötütü di nta, na ibuli onu ngwa ahia elu, na aghugħo site n’iji ihe otütu na-ezughji ezu. **6** Jiri əlaocha zjuta umu ogbenye, jirkwka akpukpoqkwi abu anyi zjuta ndi minka na-akpa, ma reekota oka wiiti anyi zachatara n’ala ya na ezi oka wiiti. **7** Onyenwe anyi ewerela nganga Jekob riċċu iyi, “N’ezie, agaghij m echefu, q bulađi otu n’ime oru hawnha r魯.” **8** Q bu na ala agaghij ama jijji n’ihi nke a, ndi niile bi n’ime ya ha agaghij eru ujji? Ala a niile ga-etoju dika osimiri Naṣi, a ga-eme ka o magħarja malie elu, ma tachaa dika iyi Ijipt. **9** “Ma n’ubochi ahū,” otu a ka Onye kachas ihe niile elu, bù Onyenwe anyi kwubiri ya, “Aga m eme ka anyanwù daa n’etiti ehhie, ime ka oħċiċċiżiż diri n’etiti oke ehhie nke ubochi. **10** Aghaghij m ime ka ubochi oke oriri unu ghox ubochi iru ujji; għanwee abu unu niile ka ha ghox abu akwa. Aga m eme ka onye qħula n’ime unu yiri akwa mkpe, meekwa ka unu kpuchhaa isi unu. Aga m eme ka ubochi ahū diri ka ubochi a na-eru ujji, n’ihi otu mkipur nwa nwoke nwurū anw. Oġġuġġu ya ga-adika ubochi na-elu ilu ilu. **11** “Lee, ubochi ndi ahū na-abja,” otu a ka Onye kachas ihe niile elu, bù Onyenwe anyi kwubiri ya, “mgbe m ga-eziga oke ɻunwù n’elu ala, o bughij ɻunwù nke nrri maqbū nke akprij ipko nkuk nke mmirri, kama o bù oke ɻunwù nke īnji okwu niile nke Onyenwe anyi. **12** Ha ga-awaghjar site n’otu osimiri ruo n’osimiri ożo, sitekwa n’ugwu ruo n’owwua anyanwù; ha ga-agbagħarji n’elu na ala iċċo okwu Onyenwe anyi, ma ha agaghij achqa ta. **13** “N’ubochi ahū, “umu agħoġi ndi mara mma ile anya, na umu okorobia ndi dì ike ga-ada mba n’ihi akprij ipko nkuk. **14** Ndī ahū na-eji mmeħie Sameria na-arru iyi, ndi na-asj, ‘Dika chi għi na-adji ndu, gi Dan,’ nakwa, ‘Ebe o bù na chi ndi Bjasheba na-adji ndu,’ ha ga-ada, ha agakwagħi ebilit ożo.”

9 Ahurū m Onyenwe anyi ka o guzo n’akukų ebe iċċu aja, o siri, “Tie onu ogidi ndi a ihe, ruo mgħe mbata onu użo ha niile mara jijji. Tipijsa ha n’isi mmađu niile; aga m ejikwa mma aghha għbu ndi niile fodur. O dighi onye ga-agħapu, o dikwagħi onye ga-ewezuga onwe ya. **2** Q buri na ha egwuo ala ruo n’ala mmuqq, site n’ebi ahū ka aka m ga-esi dolie ha, o buriukwa na ha arigruo ime elu iegħi, site n’ebi ahū ka m ga-esi wedata ha n’ala. (**Sheol h7585**) **3** Q buriukwa na ha eżzo onwe ha n’elu Kamel n’ebi ahū ka m ga-esi choputa ha, kpru ha, a sikkwa na ha eżzo onwe ha n’ala oke osimiri, n’ebi ahū ka m ga-enye ajjalha nke mmirri iwu ka o taa ha. **4** Q buri na a dōta ha n’agħha mee ka ha għaa biri n’ala ndi mba ożo, n’ebi ahū aga m enye mma aghha iwu ka o għbu ha. “Aga m elekkwa ha anya m abu n’ihi ime ha iħe ojqqo, o bughij iħe oħra.” **5** Onyenwe anyi, Onyenwe anyi, Onye pūrū ime iħe niile, onye na-emetu ala aka mee ka o gbazzie, ime ka ndi niile bi n’ala ruo ujji; ala ya niile bilie na-ebili dika mmirri nke osimiri Naṣi, nke na-emesiakwa daju dika mmirri Ijipt. **6** Onye na-ewu ulo elu ya n’elu iż-żejt niile, na-eme ka nħoqala ya dì n’uwa. Onye na-akpo mmirri nke osimiri oku, ma na-awusa ha n’ala, aha ya bù Onyenwe anyi. **7** “O bù na unu ndi Izrel adiġi ka ndi Kush n’ebi m no?” Otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. “O bù na-esiġħi m n’ala Ijipt kropo Izrel, site na Kafto kropo Izrel ndi Filistia, ma kropo tħakwa ndi Aram site na Kia? **8** “N’ezie, anya Onye kachas ihe niile elu, bù Onyenwe anyi dikkwasiru n’ahū alaeze ahū nke na-emet. Aghaghij m iħla ya n’iyyi, kpoċċapu ya site n’elu uwa, naanji na m agaghij ebibicha ulo Jekob kpamkpam.” Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **9** “Ma

lee, mu onwe m gaje inye iwu, aga m ayogħarji ulo Izrel n’etiti mba niile dika e si ayogħarji oka n’ime nyo, ma o dighi otu mkipur oka n’ime ya nke ga-ada n’ala. **10** Ma ndi mmeħie ahū niile no n’etiti ndi m, ndi ahū na-asj, ‘Mbibi agaghij erute anyi, anyi agaghij ezute ya, aghaghij īnwu site na mma aħha.’ **11** “N’ubochi ahū, “aga m emekwa ka ulo ikwu Devid dara ada guzożiekwa. Aga m emezi akukų ya niile għażiġi aġbagħi, mee ka akukų ya niile dakposiżi adakposi guzozie dika o dì na mbu. Aga m ewuġħarikwa ya, mee ka o dırj ka o dì na mbu. **12** Ka ha nwee ike inweta ndi fodur n’Edom tinyere mba niile di iċhe bieb nke a kpkwasiżi aha m.” Otu a ka Onyenwe anyi onye ga-emezu iħe ndi a niile kwubiri ya. **13** “Ubochi ndi ahū na-abja, otu a ka Onyenwe anyi kwubiri, “Mgħe onye na-akop ubi ga-agafe onye na-ewe iħe ubi, onye na-aghha mkipur ka onye na-azocha mkipur vajni ga-agafekwa. Mmanya oħħarġi ga-esitekwa n’elu uggwu na-atapu, o ga-esitekwa n’ugwu nta niile na-asopu. **14** Aga m emekwa ka ndi m bù Izrel site n’obodo a dqtara ha n’agħha l-oħra. “Ha ga-ewuġħarji obodo niile togbor n’efu, birikwa n’ime ha. Ha ga-akup ubi vajni a għbari ogige, riċċu mkipur si na ya. Ha ga-aruķwa ubi a għbari ogige, riekw mkipur si na ya. **15** Aga m akup Izrel n’ala ha. A għagħi ħeopukwa ha ożo site n’ala ahū bù nke m nyere ha.” O bù iħe Onyenwe anyi Chineke unu kwuru.

Ọbadaya

Ndị nnaputa ga-agbago n'ugwu Zayon maka ịchị ugwu Iso niile. Mgbe ahụ alaeze niile ga-abukwa nke Onyenwe anyi.

1 Ohụ nke Ọbadaya hụrụ. Otu a ka Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe anyi na-ekwu banyere Edom. Anyị anụla ozi si n'onụ Onyenwe anyi, e zipụla onyeozi ka ọ gaa mba niile dị iche iche zie ha ozi, sị, “Bilikwanụ ka anyi gaa buo agha megide ya.” **2** “Lee, aga m eme ka ị di nta n'etiti mba dì iche iche; i ga-abụ ihe a na-eleli anya nke ukwuu. **3** Nganga nke obi gi eduhielia gi, gi onye bi na mgbawa niile nke nkume dì elu, onye ebe obibi ya dì n'ebe dì oke elu. Gi onye na-ekwu n'ime obi ya, ‘Onye ga-akpudata m n'ala?’ **4** A sịkwarị na i felie elu dika ugo, ọ bùrukwa na i kpaa akwu gi n'etiti kpakpando, aga m esite n'ebe ahụ kpudata gi n'ala.” Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **5** “Ọ bùru na ndị ohi abjawkute gi, e, ọ bùru na ndị na-apụnara mmadụ ihe abjawkute gi n'etiti abalị, lee, ụdi mbibì na-echere ịdakwasị gi! Ọ bughị naanị ihe ha chọro ka ha ga-ezuru? Ọ bùru na ndị na-aghọ mkpuru vajin abjawkute gi, ọ bụ na ha agaghị ahapuru gi mkpuru ole na ole! **6** Ma lee ka e si nyochapụtachaa ebe niile Iso debere akụ ya, lekwaa ka e si chikorị akụ ya niile bụ nke zoro ezo! **7** Ndị enyi gi niile aghogbuula gi, nwee ike imegide gi, ndị gi na ha na-adị na mma achịrụla gi ruo n'oke ala; ndị gi na ha na-eriko nri gi ga-esiri gi onya igbudu, ma i gaghi achoputa ya. **8** “N'ubochị ahụ,” otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya, “o bụ na mụ agaghị ala ndị oke amamihe niile nọ n'Edom n'iyi, bụ ndị nwere mmuqo nghoṭa nọ n'ugwu Iso? **9** Ndị gi bụ dike n'agha, o Teman, ka ujọ ga-eri. Onye obyalaka nọ n'ugwu Iso niile, ka a ga-ebudu n'agha. **10** N'ihî na i gbuola ma mesokwa nwanne gi bụ Jekob ihe ike. Ihere ga-ekpuhi gi; a ga-alakwa gi n'iyi ruo mgbe ebighi ebi. **11** N'ubochị ahụ, i noqoro onwe gi, na-ele ndị obịa ka ha na-akwakorocha akụnyiha ya, sitekwa n'onụ ụzọ ama ya gafee fee nza iji kerie Jerusalem. I díkwa ka otu onye n'ime ha. **12** Ma i garaghị eleda nwanne gi anya n'ubochị nsogbu ya, i garaghị aňu ndị Juda n'ubochị ahụ e bibiri ha. I garaghị anyara ha isi n'ubochị ahụ ha nọ na nsogbu. **13** I kwasighị isite n'onụ ụzọ ama ndị m zoq ije n'ubochị ha nọ na nsogbu, o zighị ezi na i ga-enwe obi ańuri n'oge ihe ojoo bjakwasiri ha, n'ubochị ha nọ na nsogbu, maqbụ jiri aka ike püñara ha akụ ha n'ubochị nsogbu ha. **14** I kwasighị iñochi na ngalaba ụzọ igbu ndị na-agbapụ qoso ndụ, maqbụ were ndị ha fofdụrụ ndụ nyefee ha n'aka ndị iro ha, n'ubochị nsogbu ha. **15** “Ubochị nke Onyenwe anyi dì nso nye mba niile. Díka i si mee ndị ozo, otu ahụ ka a ga-eme gi; ihe i metara ga-adị gi n'isi. **16** Díka i si sita n'ugwu nso m ḥuo ihe ọnụnụ otu a ka mba niile gbara gi gburugburu ga-esi ḥuo ma na-adaghari. Ha ga-aňu, ḥuo, ma ọ gaghi adị ha ka o nwere ihe ha na-aňu. **17** Ma n'ugwu Zayon ndị gbara qoso ndụ ga-afodụ, ọ ga-adị nso, ulọ Jekob ga-enwetakwa ihe nketa ha ozo. **18** Ulọ Jekob ga-abụ okụ, ulọ Josef ga-abukwa ire okụ: ma ulọ Iso ga-aghökwa ukwu ọka. Ha ga-esunyekwa ha okụ ma rechapụ ya. Ọ dikwaghị ndị ga-afodụ ndụ site n'ulọ Iso.” Onyenwe anyi ekwuola ya. **19** Mgbe ahụ, ndị bi na Negev ga-ebichi n'ugwu ugwu Iso, ndị si na Shefela ga-enwekota ala ndị Filistia. Ha ga-anochi ala ubi niile nke ndị Ifrem na nke Sameria. Ndị Benjamin ga-enwetakwa Gilead. **20** Umụ Izrel gbara qoso ndụ gaa na Hala, ga-enweta, bido n'ala Fonisia ruo Zarefat. Ndị ahụ e mere ka ha si Jerusalem gaa biri na Sefarad, ga-enwetakwa obodo niile nke Negeb. **21**

Jona

1 Okwu Onyenwe anyi bjakwutere Jona nwa Amitai, na-asị, 2 “Bilie, gaa Ninive, bu obodo ukwu ahụ, kwusaa okwu megide ya, n’ihı na ajo omume ha abiarutela n’ihu m.” 3 Ma Jona gbapuru oso site n’ihu Onyenwe anyi chee ihu ya ije Tashish. O biliri jee Jopa, n’ebe ọ hụrụ ugbo mmiri nke na-aaga Tashish. Ọ kwụru ugwo ije ugbo, banye isoro gaa Tashish ka o nwee ike gbapu site n’ihu Onyenwe anyi. 4 Ma Onyenwe anyi mere ka ifufe di egwu malite ife n’elu osimiri ahụ, ebili mmiri bidokwara na-amaghari, choq itiwasị ugbo mmiri ahụ. 5 Mgbe ahụ, ndị niile na-arụ orụ n’ugbo ahụ türü oke egwu, malite itiku chi ha. Ha malitekwaru itufu ihe niile di n’ugbo mmiri ahụ, ime ka ugbo ahụ di mfe. Ma n’oge ihe ndị a na-eeme, Jona n’orijị n’ala ala ugbo mmiri ahụ ebe o dinara ala na-arahu ụra. 6 Onyeisi ugbo jekwuru Jona si ya, “Ginị ka i n’o n’ebe a na-eeme, i na-arahu ụra? Bilie, kpokuo chi gi, ma eleghị anya o nwere ike ileta anyi anya, meere anyi ebere, zopuṭa anyi.” 7 Mgbe ahụ, ndị no n’ugbo sırtara ibe ha, “Bianụ ka anyi fee nza mata onye ihe ojoo di otu a sị n’aka ya bjakwasị anyi.” Ya mere, ha fere nza, nza ahụ a maa Jona. 8 N’ihı ya, ha sıri ya, “Gwa anyi, onye mere ka ihe di otu a bjakwasị anyi. Ginị bu orụ gi? Ebeke ka i si biịa? I bi onye obodo ebee? Ole agbụrụ i si na ya püta?” 9 O sıri, “Abụ m onye Hibru, na onye na-apụ isiala nye Onyenwe anyi, bu Chineke nke eluigwe, onye kere osimiri na ala akorö.” 10 Egwu dij ukwuu türü ụmụ nwoke ahụ, ha sıri ya, “Ginị ka i mere?” N’ihı na ha matara na o si n’ihu Onyenwe anyi na-agbapu oso, n’ihı na ọ gwala ha rịj na ọ bụ otu o si di. 11 Ma ebili mmiri ahụ gara n’ihu na-amali n’ike n’ike. N’ihı ya, ha sıri, “Ginị ka anyi ga-eme gi, nke ga-eme ka osimiri dajuo?” 12 Ọ gwara ha, “Bulienụ m tuyenye n’ime osimiri. Nke a ga-emekwa ka ọ dajuo. N’ihı na amaara m na ọ bụ n’ihı m ka ebili mmiri ojoo a ji na-abjakaṣasi unu.” 13 Kama, ndị ikom ahụ ji ike nyasie ugbo ahụ ichigharị ya laghachi n’elu ala, ma ha enweghi ike. N’ihı na oke osimiri ahụ na-amali elu karịa ka ọ di na mbụ. 14 Mgbe ahụ, ha tikuru Onyenwe anyi mkpu akwa si, “Onyenwe anyi, biko ekwela ka anyi nwụo n’ihı ọnwụ nwoke a. Biko, atukwasịkwa ọbara nwoke a na-emeghi ihe ojoo n’isi anyi, n’ihı na gi Onyenwe anyi emeela dika i si choq.” 15 Ya mere, ha buliri Jona elu tuyenye ya n’ime osimiri ahụ, ebili mmiri ahụ dajukwara. 16 Mgbe nke a mere ndị ikom ahụ türü egwu Onyenwe anyi nke ukwuu. Ha chuum Onyenwe anyi aja, kwekwa ya nkwa di iche iche. 17 Ma Onyenwe anyi akwadolarị otu azu buru ibu ka o loo Jona. Ya mere, Jona n’orø n’afø azu ahụ ụboghị ato, ehihiie na abalị.

2 Mgbe ahụ, Jona sitere n’afø azu ahụ kpeere Onyenwe anyi Chineke ekpere. 2 O sıri, “Esitere m n’ahụhụ m kpokuo Onyenwe anyi, ọ zakwara m. N’afø ala mmuo ka m si tikuo gi, i n’ukwara olu akwa m. (**Sheol h7585**) 3 I tuyenyere m n’ime mmiri di omimi, n’etiti oke osimiri. Osimiri díkwa m gburugburu, ebili mmiri gi na mmali mmiri gi gabigakwara m n’isi. 4 Mgbe ahụ, asirị m, ‘E sitela n’ihu gi chupụ m; ma otu ọ di, aga m elegidekwaanya m ozo n’ebe ulonṣo ukwu gi.’ 5 Mmiri gbaraa m gburugburu, ruo n’olù m, ogbu mmiri na-erikpu m. Achara mmiri kekukwara m n’isi. 6 Arịdarua m n’ala ugwu ugwu nke osimiri, ala ahụ ihe ntuchi ya niile kpachitara m ruo mgbe ebighị ebi. Ma i meela ka m si n’olulu

püta na ndị, Onyenwe anyi, bu Chineke m. 7 “Mgbe mmuo m na-ada mba n’ike n’ike, e chetara m gi Onyenwe anyi, ma ekpere m bjakwutere gi, n’ime ulonṣo ukwu gi di nsø.” 8 “Ndị na-arapara n’arụsi di iche na-enweghi ụra ha bara, na-agbakuta ebere Chineke azụ.” 9 Ma ọ bu olu abụ ekele ka mụ onwe m ga-eji chuporø gi aja. Aga m akwughachi nkwa niile m kwere. N’ihı na ‘Nzopuṭa bu nke Onyenwe anyi.’” 10 Mgbe ahụ, Onyenwe anyi nyere azu ahụ iwu, nke mere ka ọ gboputa Jona n’ala akorö.

3 Mgbe ahụ, okwu Onyenwe anyi ruru Jona ntị nke uboro abụo na-asị, 2 “Bilie, jee n’obodo ukwu ahụ bu Ninive, kwusaara ya ozi ahụ m ziri gi.” 3 Jona biliri gaa Ninive díka okwu nke Onyenwe anyi si di. Ninive bu nnoo obodo dij ukwuu, nke ga-ewe ụboghị ato iga ya gburugburu. 4 Jona maliterere iba n’obodo ahụ, ma mgbe ọ gara ije otu ụboghị, o kwusara si, “Iri ụboghị anoj ka ọ fođurụ tupu alaa Ninive n’iyi.” 5 Ndị Ninive kwenyeere na Chineke, kposaa obubu ọnụ, ha niile site n’onye ukwu ruo n’onye nta, onye ọbula yikwasiri uwe mkpe. 6 Mgbe akukọ a rutere eze Ninive ntị, o sitere n’ocheeze ya rituo, wezuga uwe eze ya, yikwasị uwe mkpe, nökwasịkwa na ntụ. 7 Nke a bu iwu sitere n’aka eze na ndị a maara aha ha: “Ka mmadu ọbula, maobụ anumanyan, igwe ehi maobụ anu ụlo ọbula, ghara idetu ihe ọbula n’onụ, ka ha ghara iri ihe maobụ n’o mmiri. 8 Kama ka onye ọbula yiri akwa mkpe, ma mmadu ma anumanyan, ka ha kpokusikwa Chineke ike, ka ha sikwa n’uzo ojoo ha chegharịa, sikwa n’orø ojoo ha na ime ihe ike ha niile chegharịa. 9 Onye maara? Ma eleghị anya, Chineke ga-ejide oke iwe ya, ma site n’omịjiko ya wezuga iwe ọkụ ya si otu a mee ka anyi ghara ila n’iyi.” 10 Mgbe Chineke hụrụ ihe niile ha mere, na otu ha sıri site n’uzo ojoo ha niile chegharịa, Chineke chegharịri uche banyere ila ha n’iyi. O mekwaghị ka nzube ya ibibi obodo ahụ mezuo.

4 Ma ihe a jorø Jona n’o n’obi nke ukwuu, iwe ya díkwa ọkụ. 2 N’ihı ya, o kpeere Onyenwe anyi ekpere si, “O, Onyenwe anyi, nke a ọ bughi ihe m kwuru, mgbe m n’ala m? Ọ bụ ya mere m jị choq ịgbalaga na Tashish na mbụ n’ihı na amaara m na i bụ Chineke onye na-eeme amara, na onye juputara n’obi ebere, na onye na-adighị ewe iwe osiiso, nke bara ụba n’iħunanya, onye na-anaghị ata mmadu ahụhụ díka mmechie ya siri di. 3 Ugbu a, O, Onyenwe anyi napu m ndị m. Ọ ga-adị m mma ịnwụ anwụ karịa ịdị ndị.” 4 Ma Onyenwe anyi sıri, “O ziri ezi na i ga-esi otu a wee oke iwe di ọkụ?” 5 Mgbe ahụ, Jona si n’ebé ahụ puo jee n’odị ala n’akukụ ọwụwa anyanwụ nke obodo ahụ. O weere ahijhịa meere onwe ya ụlo ndo, n’odị n’ime ya, chere ka ọ hụ ihe gaje ime obodo ahụ. 6 Ma Onyenwe anyi Chineke roputara otu osisi nwere akwukwọ sara mbara, nke tolitere n’elu isi Jona, ka o għoṛo ya ndo īnapuṭa ya n’oṇodụ ahụ mgbakasi. Jona nrūrịr ọnụ maka osisi ahụ. 7 Ma n’isi utuṭi echị ya, Chineke mere ka otu ikpuru püta nke riri osisi ahụ site n’ogwe ya, si otu a mee ka ọ kponwụ. 8 O ruo, mgbe anyanwụ wara, Chineke mere ka ifufe na-ekpo ọkụ site n’owuwa anyanwụ, anyanwụ a chara Jona n’isi nke ukwuu nke mere n’ike gwusiri ya. O riżorø ka ọnụ għbu ya, na-asị, “o ga a kaara m mma na m nwurụ anwụ, karija na m di ndu.” 9 Ma Chineke sıri Jona, “O bụ ihe ziri ezi ka i weew iwe maka osisi a?” O sıri, “E, ana m ewe oke iwe, ọ bħaladi na m chiqro ịnwụ.” 10 Mgbe ahụ Onyenwe anyi

kwuru, “I nwere obi ebere n’ebe osisi a dị, nke ị na-akụghị na nke i mekwaghị ka o too, bụ nke toro n’anyasi, nwụọkwa n’anyasi. **11** Mụ onwe m, m ga-agħara inwe obi ebere n’ahụ obodo ukwu a diķa Ninive, nke nwere ihe karịri narị puku ndị mmadụ na iri puku mmadụ abụo, bụ ndị na-amaghị nke bụ aka nri ha maqbụ aka ekpe ha, na nke ọtụtụ anụmanụ díkwa n’ime ya?”

Maika

1 Nke a bụ okwu Onyenwe anyị nke bịaara Maiķa, onye Moreshet, n'oge eze Jotam, Ehaz na Hezekaya, bụ ndị eze Juda. Ọhụ nke ọ hụrụ banyere Sameria na Jerusalem. **2** Geenụ ntị, unu ndị mmadụ, unu niile, gee ntị, gi ụwa na ndị niile bi n'ime ya ka Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị gbaa akaebe megide unu, bụ Onyenwe anyị site n'ulonṣo ukwu ya. **3** Lee! Onyenwe anyị na-abịa! O si n'ebé obibi ya na-abịa. Ọ na-abịa ma na-azoda ebe niile dị elu nke ụwa. **4** Ugwu ukwu niile na-agbaze n'okpuru ụkwụ ya, ndagwurugwu niile na-agbawa, díka abuba dị nso n'okụ, díka mmiri si n'ebé dị elu na-asodata. **5** Ihe ndị a bụ n'ihi njehie Jekob, n'ihi mmehie niile nke ndị Izrel. Gịnjị bụ njehie Jekob? Ọ bughị Sameria? Gịnjikwa bụ ebe dị elu nke Juda? Ọ bughị Jerusalem? **6** "N'ihi ya, aga m eme ka Sameria ghọq mkpomkpọ ebe, ebe a na-akụ osisi vajinị. Aga m awunye nkume ya n'ime ndagwurugwu, mekwaa na ntọala ya püta ihe. **7** Aruṣị ha niile a piri apị ka a ga-akujisi; onyinye niile a na-ewebata n'ulọ aruṣị ha ka a ga-akpo ọkụ. Aga m ala aruṣị niile ya a kpuru akpụ n'iyi. Ebe ọ bụ na e si n'aka ndị na-agba akwuna na-ewebata onyinye ndị a, a ga-ejị ha kwuo ụgwuo igba akwuna." **8** N'ihi nke a, aga m akwa akwa, tıkwaa mkpu akwa. Aga m agbara oго gbarakwa ụkwụ efu jegħarja. Aga m akpo mkpụ díka nkịta ọhịa, tipükwa ubē akwa díka ikwighikwighị. **9** N'ihi na onya ya enweghi ngwota, o rutela na Juda. O rutelari ma n'onye ụzo ama nke ndị m, rukwaari Jerusalem. **10** Unu ekwutela okwu ya na Gat; unu akwakwala akwa obụla. Turiṇonụ onwe unu n'uzuzu, unu ndị Bet-Ofra. **11** Gabiganu n'uzo unu, unu ndị bi na Shafia. N'ọnodu igba oto na ihere unu, unu ndị bi na Zaanan abiakwala nso. Ndị Bet-Ezel na-eru ụjụ n'ihi na e wezugala ndị na-eche unu nche. **12** Ndị bi na Marot nō n'oke ahụ mgbu na-eche ka ihe ọma bịa, n'ihi na mbibi esitela n'aka Onyenwe anyị bịa, ruo n'onye ụzo ama Jerusalem. **13** Unu ndị bi na Lakish kegidenu inyinya unu na-agba oṣo n'ugbo agha. Ọ bụ n'ebé ahụ ka mmehie nwaada Zayon malitere, n'ihi na mmehie Izrel na-eme ka a hụrụ n'etiti unu. **14** Ya mere, unu ga-enye Moreshet dị na Gat onyinye mgbe unu na-agbabụ oṣo. Ulọ Akzib ga-emesia ghọq ulọ aghaghọ nye ndị eze Izrel. **15** Aga m akpobata onye ga-emeri unu ndị bi na Maresha n'aghị. Ndị a na-asopụrụ nke Izrel ga-agbabanye n'Adulam. **16** Kpachaanu isi unu n'ọnodu iru ụjụ n'ihi umuntakirị ndị ahụ ihe ha masiṛị unu, meenụ ka isi unu kwôchaa díka isi udele, n'ihi na a ga-achupụ ha site n'ebé unu nō gaa mba ozo.

2 Ahụhu na-adịrị ndị na-eche ihe ojoo n'obi ha, na ndị niile na-edina n'akwa ha na-eche ajo echiche. Mgbe chi boro, ha na-arụzu ihe ha chepütara, n'ihi na ikike imezu ya dị n'aka ha. **2** Ha na-enwe anya ukwu n'ebé ubi ndị ozo dị, were ha n'aka ike, na ulọ dị iche iche, ha ewere ha n'ike. Ha na-ejikwa aka ike nara ndị mmadụ ulọ ha, ha na-ezunara ha ihe nketa ha. **3** N'ihi nke a, Onyenwe anyị na-asi, "Lee, ana m akwado ihe ojoo megide agbụru a, nke unu na-enweghi ike isite na ya wezuga onwe unu. Unu agaghị ejị nganga na-ejegharikwa, n'ihi na ọ ga-abụ oge ojoo. **4** N'ubochị ahụ ha ga-akochaa unu, ha ga-abụru unu abụ iru ụjụ iji ya kochaa unu na-asi, 'Anyị abụrla ndị lara n'iyi, ekesala ihe nnweta nke ndị m, ọ napula m ha. O werela ubi anyị nyefee ha n'aka ndị ahụ

meriri anyị n'aghị.'" **5** N'ihi ya, o díkwaghị onye ga-afodụ n'etiti ogbako nke Onyenwe anyị, onye ga-eji ihe otụtụ kee ala ahụ site n'ife nza. **6** Ndị amumà ha na-asi, "Unu ebukwala amumà." "Unu ebukwala amumà banyere ihe ndị a, ihere agaghị eme anyị." **7** Uḍị ihe a o kwesiri okwukwu, gi ulọ Jekob? "Ntachiobi Onyenwe anyị ọ gwula? Ihe ndị a ọ bụ otu o si eme?" "Ọ bụ na okwu m adighị eme onye ụzo ya ziri ezi mma? **8** Ma ọ bụ unu na-ebili megide ndị m díka ndị iro. Unu na-eyipụ ndị na-agafe agafe uwe ọma ha yi n'ahụ ha na-enweghi mimetu, díka a ga-asi na unu bụ ndị si n'aghị na-alota. **9** Unu na-achupụ ndị inyom ndị m site n'ulọ afọ ojuju ha. Umụ ha ka unu na-anapụ ngozi m ruo mgbe ebighi ebi. **10** Bilienụ, puonụ, n'ihi na ebe a abukwaghị ebe izuike, n'ihi na-emeruola ya, e bibiela ya, o bibikwaala, ruo na-irużi ya agaghị adi ire. **11** O bürü na otu onye abia buoro unu amumà ugha na-asi, 'Aga m eburu unu amumà banyere mmanya na ihe ọnụnụ siri ike,' ọ bụ onye amumà dị otu a ka ndị a chorò. **12** "Aga m achikọta unu niile, gi Jekob, aga m akpokọta ndị niile fodụrụ n'Izrel n'otu ebe. Aga m akpokọta ha díka aturu n'ime ogba anụ, díka igwe ewu na aturu n'ebé ita nri ya, ndị mmadụ ga-ejuputakwa n'ebé ahụ. **13** Onye ahụ na-egbuwa ụzo ga-anoy n'ihu na-edu ha. Ha ga-etipukwa ọnụ ụzo ama ahụ, ma site na ya gafee. Eze ha ga-agabigakwa n'ihu ha, Onyenwe anyị ga-anoy n'isi."

3 Mgbe ahụ ekwuru m sị, "Geenụ ntị unu ndịsi ulọ Jekob, na unu ndị na-achị ezinatulo Izrel. Ọ bụ na unu ekwesighị imata ikpe ziri ezi **2** unu bụ ndị kporo ezi ihe asị ma na-ahụ ajo ọrụ n'anya. Unu na-agba ndị m akpukpọ na ndị na-agbabụkwa anụ ahụ kpuchiri ọkpukpụ ha. **3** Unu na-erida anụ ahụ ndị nke m, na-agba ha akpukpọ, na-etijisị ọkpukpụ ha, na-egburi anụ ahụ ha, díka anụ a na-esinye n'ite." **4** Mgbe ahụ ha ga-akpokụ Onyenwe anyị, ma ọ gaghi aza ha! Mgbe oge ahụ bjaruru, ọ ga-ezo ihu ha site n'ebé ha nō n'ihi ihe ojoo nke ha mere. **5** Ihe a ka Onyenwe anyị kwuru: "Banyere ndị amumà bụ ndị na-eduhie ndị m, mgbe ha nwere ihe ha ga-eri, ha na-ekwusa 'Udo' ma ọ bürü na mmadụ enyeghi ha nri, ha na-ebili buo agha megide onye dị otu a. **6** Ya mere n'abalị ga-abịakwasị ha, napụ ha ike iħu ọhụ; ọchichiri ga-ekpuchi ha, ka ha ghara ijuta ase obụla. Anwu ga-ada n'ebé ndị amumà ahụ nō, ụbocḥị ga-agbäkwa ọchichiri nye ha. **7** Ndị ọhụ ụzo ka ihere ga-eme, ndị na-ajụ ase ka a ga-emebo. Ha ga-ekpuchi ihu ha, n'ihi na ọsisa obụla agaghị esite n'ebé Chineke no bijara ha." **8** Ma mụ onwe m, ejuputara m n'ike, ejuputara m na Mmụ nke Onyenwe anyị, juputakwa na mmụ nke ikpe ziri ezi, na nke idị ike ikwuputaka nke Jekob njehie ya, na nye Izrel mmehie ya. **9** Geenụ ntị unu ndị na-achị ezinatulo Jekob, na unu ndịsi ezinatulo Izrel. Ndị kporo ikpe ziri ezi asị, ma na-ewere ihe niile na-ezighị ezi n'ọnodu ihe ziri ezi. **10** Ndị ji ọbara wuo Zayon, werekwa ajo omume wuo Jerusalem. **11** Ndịsi ya na-ekpe ikpe n'ihi ngari, ndị nchüaja ya na-akujisi ihe n'ihi ụgwuo, ebe ndị amumà ya na-ajuta ase n'ihi ego. Ma ha dabere na Onyenwe anyị na-asi, "Onyenwe anyị ọ nonyereghị anyị? O nweghi ihe ojoo ga-abiakwasị anyị." **12** Ọ bụ n'ihi gi ka a ga-akoghari Zayon díka ala ubi, Jerusalem ga-aghị ebe e pkopoktara nkume na ngwongwo ulọ dakporo adakpọ, ugwu nke ulonṣo ukwu ahụ ga-aghị ebe dị elu nke oke ọhịa tochiri.

4 N'ubochi ikpeazu, ugwu nke ụlọnsó ukwu Onyenwe anyi, ga-abu nke eguzobere dika ugwu di elu karia ugwu niile, a ga-ebuli ya elu karia ugwu nta niile, ndị dí iche iché ga-eruba n'ime ya dika iyi. **2** Ọtụtụ mba ga-abia ma sìkwa, "Bjānū, ka anyi rigoruo ugwu Onyenwe anyi, ka anyi gaa n'ulọnsó ukwu Chineke nke Jekob. Q ga-akuziri anyi ụzọ ya niile, ka anyi nwe ike jee ije n'okporozi ya niile." Iwu ga-esi na Zayon püta, okwu Onyenwe anyi ga-esitekwa na Jerusalem püta. **3** Q ga-ekpe ikpe dí n'etiti ndị dí iche iché, doziekwa esemokwu di n'etiti mba na mba ibe ya ruo ebe di anya. Ha ga-apukhàrikwa mma agha ha niile, mee ka ha bụrụ mma oge, kpugħarikwa übe ha ka ha ghøq mma īkwachha osisi. Mba ọbula agakwagħi ebuli mma agha megide mba ozo, maqbū zuq onwe ha n'ili agha ozo. **4** Onye ọbula ga-anodurú onwe ya n'okpuru vajin na n'okpuru osisi fiig ya, n'ihi na o nwiegħi onye ga-eme ka ha tuq egwu ozo. Onyenwe anyi, Onye pürü imē ihe niile ekwuola ya. **5** Mba dí iche iché ga-agaghari nke ọbula n'aha chi ya, ma anyi onwe anyi ga na-aga n'aha Onyenwe anyi, bù Chineke anyi ruo mgbe niile ebighi ebi. **6** "N'ubochi ahū," otu a ka Onyenwe anyi kwuputara, "aga m achikṣṭa ndị ngwuro, chikṣṭaa ndị ahū niile e mere ka ha biri na mba ozo, na ndị ahū niile m mere ka ha ruo ujju. **7** Aga m eme ka ndị ngwuro ahū ghøq ndị fodurū ndu, meekwaa ka ndị ahū a chupurū achupurū ghøq mba dí ike. Onyenwe anyi ga-esi n'ugwu Zayon chia ha site n'oge ahū ruo mgbe ebighi ebi. **8** Ma gi, ebe nchē e wulirī elu maka igwe aturu, ugwu nke nwaada Zayon, oħċiċċiha n-aħċiha na mbu ga-adighachikwara gi; bù oħċiċċi nke dīrj nwaada Jerusalem." **9** Għiñi mire i ji na-akwasij akwa ike? Q bù na i nwiegħi eze? Onye ndumodju gi ő nwyuola nke mere na ihe үufu jidere gi dika nwanyi imē na-eme? **10** Susie ude ike, għi nwaada Zayon, diķa iżu ude nke nwanyi imē na-eme, n'ihi na unu aghaghij iħapu obodo a jee biri n'ohja. Unu aghaghij iga Babilon, n'ihi na q bù n'ebi ahū ka a ga-esi naputpaunu. Ebe ahū ka Onyenwe anyi ga-agħaputaunu site n'aka ndị iro unu. **11** Ugbu a, ọtụt mba ezukkoola imegide gi; na-asi, "Ka e meru ya ka anya anyi nħo Zayon." **12** Ma ha amaghij ihe bù uche Onyenwe anyi, ha aghotakwagħi nzube ya, na ő chikṣtalha ha dika ukwu őka, na-ebuga ha n'ebi iż-żočha őka. **13** "Bilie, zōchha, għi nwaada Zayon, n'ihi na aga m enye gi mpi igwe. Aga m enyekwa gi ükwu őla bronz, i ga-etjisikwa ọtụt mba. Uru ha niile, nke ha nwetara n'uzo na-ezighi ezi, ka i ga-enye Onyenwe anyi. Akunġuha ha ka i ga-enyekwa Chineke nwe ɻuwa niile."

5 Ugbu a doo ndị agha gi n'usoro, gi obodo nke usuu ndị agha, n'ihi na e jirila mgħibidi għbaa gi għburugħbu ibuso gi agha. Ha ga-ejji mkparra tie onyendu Izrel na nti. **2** "Ma gi onwe gi, Betlehem Efrata, ő bù ezie na i bù obodo dí nta n'etiti ndị ikuw Juda niile, ma onye ahū ga-achī! Izrel ga-esi na gi püta, bù onye ahū mmalite ya sitere na mgħieb ochie, sitekwa na mgħie ebighi ebi gara aġa." **3** Ya mere, a ga-arara ha nye tutu ruo mgħie onye ahū ime na-eme mputara nwa ya. Mgħe ahū, umunna ya niile ahū fodurū ga-alogħachikwuru ndi Izrel. **4** Q ga-egħo zuq igwe ewu na aturu ya, site n'ike nke Onyenwe anyi, na site n'idu ukwuu nke aha Onyenwe anyi Chineke ya. Ndị ja ga-anqwa na-enwiegħi nsogbu, n'ihi na idu ukwuu ya ga-eru na nsotu niile nke ɻuwa. **5** Q ga-abukwa udo anyi. Mgħe ndị Asirja ga-abata n'ala anyi n'ike, sikwa n'ebi niile e wusiri ike nke anyi na-agafe, anyi ga-ahopueta

ndị őzuzu aturu asaa, q buladji ndijsi asato. **6** Onye ga-eji mma agha chia ala Asirja, jirikwa mma agha a miputara amipu ta'chia ala Nimrod. Q ga-anaputa anyi site n'aka ndị Asirja ahū, mgħe ha ga-eji ike bata n'ala anyi, ma żorġka ije gafee oke ala anyi. **7** Mgħe ahū, ndị fodurū afodu nke Jekob ga-adj n'etiti ọtụt ndị mmadu, dika iġirgi si n'ebe Onyenwe anyi no abja, maqbū dika mmirri ozu ntakirji na-ezokwasi aħiħja, nke na-adighi ele anya mmadu maqbū chere umu mmadu. **8** Ndị fodurū afodu nke Jekob ga-adjikwa n'etiti ọtụt ndị mmadu dī ka odata n'etiti anu őħja niile dī iche iché, e, dīka nwa odata n'etiti igwe aturu, nke na-azoda na-adokkasi mgħe ő na-agabiga, ma o nwiegħi onye ga-anaputa ya. **9** Aka gi ga-adj elu na mmeri nke ndị iro ya, a ghakwagħi ġila ndị iro gi niile n'iyi. **10** "N'ubochi ahū kwa," otu a ka Onyenwe anyi kwubiri, "Aga m ala inyinya unu n'iyi site n'etiti unu, kuijisiekwa ugħoala unu niile. **11** Aga m ala obodo niile dī n'ala unu n'iyi, dōdasaqka ebe unu niile e wusiri ike. **12** Aga m ala mgħbaš unu n'iyi, unu agħaqi enwekkwa ndị na-aju mmuq oqjø ase. **13** Aga m ala aruṣi a pīri apj unu niile n'iyi, ya na nkume nso ahū niile dī n'etiti unu. Unu agakwagħi akpo isiala nye ihe unu ji aka unu kpu. **14** Aga m eħopu ogħid aruṣi niile nke dī n'etiti unu, mgħe m ga-akudja obodo unu niile. **15** Aga m esite n'oke iwe m na őnnuma m boqro onwe m obqo n'ahū mba niile ndị ahū juri irubere m isi."

6 Geenū ntī n'ihe Onyenwe anyi na-ekwu, "Bilien őtqo, ma kwuon n'iħu ugwu niile ụzq m siri mejoq unu. Ka ugwu nta niile nħukwa ihe i nwre ikwu. **2** "Ma ugbu a geenū ntī, unu ugwu niile, geenū ntī, unu nħoqala ebighi ebi niile nke ɻuwa, n'ihi na Onyenwe anyi nwre ikpe megide ndī nke ya. Q bukwa Izrel ka ő ga-aruṣo őka. **3** "Unu bù ndī m, għinji ka m mere unu? Għanu m uesto m si boo unu ibu aro? Zaanu m. **4** N'ihi na e s i m n'ala l-ijpti kropoħta unu. Agħaputara m unu site na ībū ohu, nye unu Mosis na Erón na Miriam ka ha nyere unu aka. **5** Ndī m, chetanu ihe Balak eze Moab zubere na ihe Belam nwa Beoa zara ya. Chetanu njem unu site n'obodo Shitim ruo obodo Gilgal, ka unu hukka nżopu nke Onyenwe anyi." **6** Għinji ka m ga-eji bija n'iħu Onyenwe anyi, ikpo isiala n'iħu Chineke onye dī oke elu? M ga-eji onyinye aja nsure őkji bija n'iħu ya nke e ji ɻuwa ehi għbari otu afu chu? **7** Q ga-atq Onyenwe anyi uto, bù ọtụt pukku ebule, ya na iri pukku mmanu na-asq dika iyi? Aga m eji nwa mbu m chu aja mnejhe m, maqbū mkpru nke ahū m chu aja maka mmeħie nke mkpru őki m? **8** N'ihi na o għosila gi, gi mmadu, ihe dī mma. Għinjka bii ihe ahū Onyenwe anyi na-achò n'aka gi, ő bù na ő bughij ike ziri ezi, na iħlu imē ebere n'anġa, na iji obi dī umealha soro Chineke gi na-eje ije? **9** Gee ntī! Olu Onyenwe anyi na-adha na-akpoqu ndī obodo ahū, n'ezie, iż-żu egwu őgi bii inwe amamihe. "Nurun őlu olmkpanaka na Onye hiwreya. **10** Q ga-abu na m ga-eħeqżo aku i kparra n'uzo na-ezighi ezi, gi ulti ajo omume, ya na ihe ọtụt nke na-erugħi eru unu ji ere ahija, bù nke aburū őn? **11** M ga-asi onye na-eji ihe ọtụt aghħuġo azu ahija, na onye bu akpa nke ihe ọtụt aghħuġo dī iche iħru n'ime ya na aka ya dī oħħa? **12** Ndī oġgaranya unu bii ndī na-eme ihe ike, ndī mmadu no n'ime gi na-aghha ughha, ire ha na-ekwu naaġġi okwu aghħuġo. **13** N'ihi ya, ebidola m ġila unu n'iyi, na imē ka unu bħru ndī e bibi n'iħi mmeħie unu. **14** Unu ga-eri nri ma afu agħaqi eju unu; afu agħaqi ejukwa unu eju. Unu ga-ewezuga ihe,

ma unu agaghị echekwa ha, n'ihi na ihe ọbụla unu nwere ike chekwaa, ka m ga-ewere nyefee n'aka mma agha. **15** Unu ga-akụ mkpuru, ma unu agaghị ewe ihe ubi, unu ga-azochapta mmanụ oliv, ma unu agaghị ete ya n'ahụ unu; unu ga-azochapta kwa mmanyia site na mkpuru vajinị, ma unu agaghị ahụ mmanyia ya. **16** Unu edebale ükpuru niile bụ nke Omri, naomenala niile nke ụlo Ehab, unu gbasokwara ndumodụ ha niile. N'ihi ya, aga m enyefe unu n'aka mbibi mee ka ndị gi għoqka ihe qlija, unu ga-agħoqkwa mba niile ihe nkocha.”

7 Ahlu dirị m! Adị m ka onye na-achikota mkpuru osisi vajinị n'okochji, mgbe a għoqkotħacha mkpuru dì n'ubi vajinị. O nwiegħi uyxok mkpuru vajinị ọbula fodđu nke e nwere ike ita, o nwekkwaghị mkpuru fiig buru uzq chaa nke agu ya na-agusị m ike **2** Ndị ezi omume agwula n'uwa, ọ dikwaghị otu onye na-eme ihe ziri ezi fodđu. Ha niile na-echere oghere ikwafu qbarra, ha ji ugbu na-achħuta nta, onye ọbula na-achu umunne ya. **3** Qrū nke aka ha abu na-aruputa nke ọma bu ajo omume. Onyeiși na-ana onyinye, onye (ok)ka kpe na-eri ngari, ndị dì ike na-atuputa ihe masirị ha, si otu a na-apagħu eziokwu. **4** Onye nke kachas ibe ya idj mma n'imha diķa uke. Onye nke na-eme ihe ziri ezi n'imha jorġ njo karja ogige ogwu. Ma ugbu a, ubechji Chineke na-eleta għi abjala, ubechji ahụ ndị nċhe għi na-akụ ekwe jidu aka na ntij. Ugbu a bù oge ihe igħba għarriż nyeha. **5** Ekwenyerela onye agħbataobi gi, atukwasila onye bu ezi enyi gi obi. Kpachara anya gi, n'ihe għasara okwu ɔnġi gi, ọbula dì n'ebi nwunye gi no. **6** N'ihi na nwa na-elelī nna ya anya. Nwa nwanyi na-ebili megide nne ya. Nwunye nwa megidekwa nne di ya, ndị iro mmađu bu ndị ezinauļo ya. **7** Ma mū onwe m, ana m ele Onyenwe anyi anya n'ihi inyeaka ya. Eji m olileanya na-echere Chineke Onye nzopputa m. Chineke m ga-anu olu m. **8** Achikkwala m qlija għi onye iro m. Mgbe m dara, aga m ēbilitekwa. Mgbe m no n'imha qliċċi, Onyenwe anyi n'onwe ya ga-abu ihe m. **9** N'ihi na m emħielha megide ya, aga m anabatara onwe m ahlu nke ɔnġuma Onyenwe anyi, tutu ruo mgbe ọ ga-ekpe ikpe m, mee ka m guzsie ike. Ọ ga-akpopputa m n'ih; aga m elekkwasikwa ezi omume ya anya. **10** Mgbe ahụ, ndị iro m ga-ahụ, ihere ga-ekpuchi onye ahụ siri m, “Olee ebe Onyenwe anyi Chineke għi ahụ no.” Aga m eji anya m hu mgbe ọ ga-ada, ọ büladi dika e si na-azq ya unction, dika apit iż-żi dì n'okporouzo. **11** ɻebħi a ga-ewugħarji mgħibidgi niile na-abja; ɻebħi a ga-eme ka oke ala gi saa mbara. **12** N'ubochi ahụ, ha ga-abjawkwute gi, site na Asiria ruo na obodo niile nke Ijipt, sitekwa n'Ijipt ruo Yufretis, site n'osimiri ruo osimiri, sitekwa n'ugwu ruo n'ugwu. **13** Ma ɻuwa ga-agħo ebe tqobgo n'efu n'ihi ndị bi n'imha ya, iji kwużha u ɻuwa ihe qojoh niile ha mere. **14** Were mkpanaka gi ziqo ndị gi, bu tgħewi ewu na atħru nke ihe nketa gi, ndị bi naanji ha n'oke qħija, n'ebi ita nri nke ahħiħja ndu juputara. Kwere ka ha taa ahħiħja ndu nke Bashan, na nke Gilead, dika na mgħe oħċi. **15** “Dika n'ubochi ahụ unu sitere n'Ijipt pta, aga m egosi ha qrū it-tunħanya m niile.” **16** Mba di iċhe iċhe ga-ahụ ya, ihere ga-emekwa ha, n'imha idj ike ha niile. Ha ga-ekpuchi aka n'onu ha, ntij ga-echikwa ha. **17** Ha ga-aracha aja dika agwø, na dika anu di iċhe iċhe, nke na-apku apkpu n'ala. Ha ga-eji ġma jijiji si n'ebi ha e wusiri ike pta. N'ihi egwu ha, ha ga-abjawkwute Onyenwe anyi bụ Chineke anyi. Ha ga-atukwa egwu gi. **18** Onye bu chi ahụ dika

gi, nke na-agħbagħara ma-na-ehichapu mmeħie na njehie nke ndi fodđu afodu n'etiti ihe nketa gi? I nagħi anogide na-ewe iwe ruo mgħe ebighi ebi, kama iż-żu onye օ na-atu u uto inwe obi ebere. **19** Ọ ga-emeħkwaru anyi ebere օz. Ọ ga-azopardakwa mmeħie anyi n'okpuru ukwu ya, I ga-atubakwa mmeħie anyi niile n'ebi dikkarsiri omimi nke oke osimiri. **20** I ga-egosi Jekk őt tħalli obi, għosikwa Ebrahim it-tunħanya gi, dika iñuqor nna nna anyi ha n'iyyi, site na mgħe ochie.

Nehum

1 Amuma banyere obodo Ninive. Akwukwó oħu Nehum, onye obodo Elkosh. **2** Onyenwe anyi bu onye ekworo, burukwa Chineke na-abo qbo. Onyenwe anyi na-agħi ibo qbo, onumha jukwara ya obi. Onyenwe anyi na-abo qbo n'ahu ndi iro ya, oke onumha ya na-adigidekwa megide ndi iro ya. **3** Onyenwe anyi adiġi ewe iwe oqisjō; ma ő bu onye ike ya dī ukwuu, Onyenwe anyi agagħi ahapu onye ikpe mara ka ő laa na-enwegħi ntaramahħu. Uzo ya dī n'oke ikuku, na n'oke ifufe, igwe ojjii bu uzuzu nke ɭukwu ya. **4** Q na-abasiri oke osimiri mba ike, mee ka ő taa, o mekwaala ka osimiri niile takor. Bashan na Kamel na-akponw, otu a kwa, n'osisi ndu juputara Lebanon na-achanwusi. **5** N'iħu ya, ugwu niile na-eħġi mkpotu, ugwu nta niile na-agħażekwa, elu ɉuwa niile na-amakwa jijiji n'iħu ya, ő bulađi ɉuwa dum, na ndi niile bi n'ime ya. **6** Onye ga-eguzogide oke iwe ya? ő bukwa onye ga-eguzosi ike n'iwe ya di oku? A wuġpula onumha ya dika oku, e tipijsajla nkume niile ndi ahu n'iħu ya. **7** Onyenwe anyi di mma. ő bu ebe mgħabba n'ubochi nsogbu. ő na-elekota ndi niile na-atuķwası̄ ya obi, **8** ma ő ga-eji idee mmirri dī ukwuu għbuo ndi iro ya niile, o ga-achuba ndi iro ya n'ochiċċi. **9** Kedu iżu ojqqunu na-agħa megide Onyenwe anyi ő ga-eweta ihe niile n'isi njedebe; nsogbu agagħi abjawkha nke ugħoro abu. **10** Ha ga-abu ndi ja tħiġi kottara n'etiti ogwu, ndi mmanha ha-nubigara oke na-egħbu, ha ga-ala n'iyyi dika ahjhja kporo nk. **11** ő bu n'ime gi, Ninive, ka otu onye si pūta, bu onye ahu għara izu ojqqo megide Onyenwe anyi, na-eħċepħatakwa ajo atumat. **12** Ihe a ka Onyenwe anyi kwuru, “Ő bu ezie na ha siri ike, ma bakwaa ɉuwa n'oniqogug, ha ga-abu ndi ja ga-egħbutu na ndi ja ga-agħibga. ő bu ezie na m ġataala ő bu Juda ahlu, ma agħġi m-atakwa gi ahlu qo. **13** Ugbu a, aga m-aggajipu agħbi yoku ő nyanyere unu n'olu, tibikwa uđo igwe e jiri kegide unu.” **14** Onyenwe anyi enyela iwu ya banyere gi, Ninive: “I għażi enwekkwa umu umu ndi ja ga-aza aha gi. Aga m-ala aruṣi unu niile a piri apni na ndi ja kਪur akpu n'iyyi, bu aruṣi ndi ahu dī n'ulonso nke chi unu niile. Aga m-akwadokwa ili gi, n'iħi na jiburula onye jogħburu onwe ya na njo.” **15** Lee, n'elu ugwu niile ka ɭukwu onye ahu na-eweta ozioma dī, bu onye ahu na-ekwusa na uđo ja ga-ad! Mee mmemme gi niile gi Juda, mezukkwa nkwa niile i kware. N'iħi na ndi ajo omume agħawġaqhi ebuso gi agha, n'iħi na a ga-ala ha n'iyyi kpamkpam.

2 Onye na-ebuso gi agha na-abjawkwa gi. Chee ebe gi niile e wusiri ike nħċe. Chee użo niile nħċe, mee ka ɭukwu gi sie ike n'ala. Ċiġi tħalli ike gi niile. **2** Onyenwe anyi ga-eme ka ġma mma Jekob lagħachi, dika ġma mma nke Izrel ő bu ezie na ndi mbib ħebiela ha, lakkwa alaka osisi vajnejha niile n'iyyi. **3** Ota ndi agha ya na-acha obara obara, ndi bu dike n'aghha yikwa uwe na-acha uħie uħie. Igwe e ji wu ugħo agha na-egħbu amuha n'ubochi ahu ha na-ejikere agha, otu a kwa, ha na-egħarikwa tħbiha ejji osisi fja mee. **4** Ugbu agha na-eme mkpotu dī ukwuu n'ezi, ha na-abbagħar iħu na ażu n'ama niile. Ha na-enwu dika ire oku, ha-na-abbagħarikwa dika amuha. **5** Q na-akpoqta ndi agha ya a zżeżi azużi, ma ha na-asq ngongox n'je ha. Ha ji oqso għabru ruo n'elu mgħibidha, dozieq ota nħċe ha niile n'usoro. **6** Ma e megħeela őn użo ama nke osimiri, ulzeze na-amakwa jijiji. **7** E nyela ya ka ő

buru iwu na obodo a għagħi ċiċċi obodo a dötara n'agħha. Ndī ohu ha ndi inyom so ha n'azu na-akwa akwa dika nduru, na-eti kwa aka n'obi. **8** Ninive dika qdo mmirri nke mmirri ya na-ħeħi fu. “Kwus! Kwus!” ka ha na-ebe, ma ő dighi onye ga-ele anya n'azu. **9** Kwakorġon ɻaċċa, kwakorġon ɻaċċa dika ihe a kwallara n'agħha. Akunju dī n'ułaqku ya na ihe ndi őz qbaru uru n'obodo ahu, enwegħi ɔgħwiegħu. **10** E biebla ya. A għabapu ya, haġġu ya, haġġu ka ő tħoġbop n'efu. Obi ndi no n'ime ya na-alu mmirri, ikpere ka niile na-ama jijiji, anu ahu ha niile na-amakwa jijiji, iħu niile achagħar jaġakwala. **11** Ebeekwa ka qoġba ődum ahu dī uġbu a, bu ebe ahu ha na-anq enye umu ha nrri, ebe oke ődum na nne ődum na-ejegħari, na ebe umu ődum na-anq na-atuġġi egwu ihe őbula? **12** Ədum ahu na-adogbu anu na-ezru umu ya, nke na-anyagħburu nne ődum anu, na-ekpoju anu ő doġġbutara n'ulja ya niile. Ebe obibi ya juputara n'anu ő dogħburu. **13** “Edoola m onwe m imiegide gi,” otu a ka Onyenwe anyi, Onye pūrū imē ihe niile kwubiri, “Aga m esure ȝeqbola gi niile n'anwru oku, mma agha ga-ala umu ődum gi niile n'iyyi. Agħġi m-ahapukwara gi anu őbula i ga-adogbu n'luwa. A għażi anukwa olu ndi ozi gi oqzo.”

3 Ahlu dīri obodo obara, nke juputara n'ugħha, na ihe e zutere n'ohi. ő dighi mgħbe i ja-adigħi adogħbu. **2** Uđa utar, uđa ɭukwu ugħo inyiny, ikkri ɭukwu inyiny na-agħa qso, na mkpotu nke ugħo inyiny aghħal! **3** Ndī aħġa inyiny, na-abbagħar iħi-eħġi mma agha na-egħbu amuha, na ubbeha na-egħbuke egbuke. Ndī e għburi egbu dī oqtu, ntu kota ozu tħoġbop ebe niile, ozu a na-enwegħi ike ġiġi qiegħi, ndi mma dū na-aġo ngħoq mgħbe ha na-azoġġwas iż-żu ɭukwu na-agħa. **4** Ihe ndi a mere n'iħi enwegħi aq-żu ojuu nke aġġu nke onye na-akwa iko, onye ji mma ile anya, nwanyi nwe mgbasxi dī iċċe, onye ji mba dī iċċe iċċe n'agħbi site n'igħba akwuna ya, na qotu mma dū dī iċċe site na mgbasxi ya. **5** “Edoola m onwe m imiegide gi,” otu a ka Onyenwe anyi, Onye pūrū imē ihe niile kwubiri, “Aga m ekkugħepu uwe gi, jiri ja kpuċċiegi iħu, si otu a gosi mba niile nke ɉuwa qo. Gi, iħreġa ga-emekwa gi n'iħu alaeze niile. **6** Aga m awuġġwas iż-żi iħi aru dī iċċe, meso gi mmeso onye e ledara anya, mekwa ka i bixxu iħi il-lera anya nsemmi niile. **7** Ndī niile hħixi gi ga-abbagħra qiegħi osqa na-asi, “Ninive aħġoqla iħi lara n'iyyi, onye ga-eru ujju n'iħi ya?” Ebee ka m-ħalli iż-żu onye ga-akas iġi obi? **8** I dī mma karja Tibs, bu obodo dī n'oni mmirri Najl, nke mmirri għbarra għburugħburu? Osimiri ahu bu iħe o ji eċċebe onwe ya, mmirri ahu buqwa mgħibid għbarra ya għburugħburu. **9** Kush na Ijippti buq-ġamum u na-ħeħi fu kieni ɭi tħalli iż-żu. Put na Libja soka bixxu dī iħi ebugħara ya n'ala ndi őz dika ohu a dötara n'agħha. A tħiġi sħarr őn u mruu olħu n'elu nkum, nke dī n'isi okporożu ya niile. E fekkwara nza iji kesaa ndi ja niile a na-asopur, e kewkwa ndi őlk u niile mkpotu igħwe. **11** Gi onwe gi ga-anħbiġakwa mmanha oke, i ga-abu onye zoro onwe ya ezo, ma chokwa ebe mgħabba n'iħi īgħi qiegħi ndi iro gi. **12** Ebe gi niile e wusiri ike dika osisi fitiġi nke mkpuru mbu ya chara n'elu ya. Ma mgħbe a kważi kħalli iż-żu na-ħeħi fu kieni ɭi tħalli iż-żu. **13** Lee ndi aħġi gi, ha niile bu umu nwanyi n'etiti gi. E megħeela őn użo ama nke ala gi niile nye ndi iro gi. Oku erepiakwala na mkpotu e ji akpoċċi őn użo unu niile. **14** Seta mmirri maka oġe nnċċibido, mee ka ebe gi niile nke ewusiri ike siekwa ike karja. Gwuputa ɻu, zot aja, jiri użo

ndị ahụ kpụtakwa aja, rụzikwaa ụlo ahụ. **15** N'ebe ahụ ka ọkụ ga-erechapụ gi, mma agha ga-egbutu gi. Ọ ga-eripia gi dika igurube si erichapụ ihe niile dị ya n'ihu. Ọ bulađị ma i mee onwe gi ka i hie nne dika ụkpana, maqbụ mqbaa dika igurube. **16** I meela ka ndị ahịa gi mqbaa n'onuogugu, baa ụba karịa kpakpando dị n'eluiigwe, dika igurube ha na-eripia ala ahụ, gbasaa nku ha efelaga. **17** Ndị nche gi bara ụba igurube, ndị ode akwukwọ gi díkwa ukwu n'onuogugu dika igwe igurube na-ebekwasị n'elu mgbidi n'ubochị oyi. Ma mgbe anyanwụ wara, ha na-efelaga; ọ díkwaghị onye maara ebe ha feere gaa. **18** Eze ndị Asiria, ndị ozuzu aturu gi na-ero ụra, ndị unu a na-asopụrụ adala n'ụra onwụ. Ndị gi niile agbasasịala n'elu ugwu niile, ọ dikwaghị onye ha nwere nke ga-achikota ha. **19** Ọ dighi ihe nwere ike ime ka i si n'onodụ i nọ ugbu a biliekwa. N'ihu na ọnya dị gi n'ahụ ga-egbu gi. Ndị niile nụrụ ihe dakwasirị gi ga-eji ọnụ kụo aka ha, n'ihu na onye ka mmadụ ahụ bụ nke na-anụrughị ụfụ nke enweghị obi ebere gi?

Habakuk

1 Nke a bù ozi Habakuk onye amumà natara. **2** Onyenwe anyì, ruo ole mgbe ka m ga-anogide na-eti mkpu ma j dighi ege nti? Ruo ole mgbe ka m ga na-etiku gi na-asì, “Ihe ike, ihe ikel!” ma j dighi azoputa? **3** N’ihì gini ka i ji eme m ka m na-ahụ ihe ojoo? Gini mere i ji anagide mmebegbu? Mbibi na ihe ike dì n’ihu m, na ilu ogu, na esemokwu juputakwara ebe niile. **4** N’ihì ya, iwu na-ada mba, ikpe ziri ezi adighi agakwa n’ihu. Ndì ajo mmapadu na-agba ndì ezi omume gburugburu, nke mere ka ikpe ziri ezi ghø ihe gbagorø agbagø. **5** Legide mba niileanya, ka i hụ. Lee, ka o ju gi anya nke ukwuu. N’ihì na agaje m ime ihe n’ubochì ndù unu, nke unu na-agaghì ekwenye, o buladi ma akorø unu ya. **6** N’ihì na lee, agaje m ime ka ndì Kaldjà bilie, bụ mba ahụ na-adighi eme ebere, na ndì na-eme ngwangwa. Ha bụ ndì na-ebu agha na-ejegharì na mba niile, ndì na-esite n’aka ike na-enweta ebe obibi nke na-abughị nke ha. **7** Ha bụ mba a na-atu ujo, na ndì díkwa egwu. Ha bụ iwu nye onwe ha, ihe ha tütupatara ka ha na-eme. O bụ onwe ha ka ha na-ebuli elu. **8** Iñyinya ha nwere uko nkø karja agu. Ha na-akpa ike karja nkita ohija nke na-ejegharì n’anyasi. Ndì iñyinya agha ha na-awù oso, ndì ha na-agba iñyinya na-esitkwa ebe di anya na-abia. Díka ugo nke na-efodata i buru nri o ga-eri. **9** Ha niile na-abia ime ihe ike. Ha ji oso na-abia díka oke ifufé nke ożara. Ha na-abia ichikòta ndì a dötara n’agha díka ha bụ uzuzu. **10** Ha na-akwa ndì eze emo, jirikwa ndìjisi ochichì na-eme ihe ochì. Ha na-achi ebe niile e wusiri ike ochì, na-ekpokotakwa ajá n’azù mgbedi niile iñluta ha n’agha. **11** Mgbe ahụ, ha na-esi n’ebi ahụ gabiga díka ifufe, na-agabigakwa ndì mehierenu, bùrukwa ndì ikpe mara, ndì ike ha bụ chi ha.” **12** Onyenwe anyì, O bụ na i dighi site mgbe niile ebighi ebi? Chineke m, na Onye Nsø m, I gaghi anwụ. Gi, Onyenwe anyì, hoputara ha maka ikpe ikpe. Gi, oke nkume m, emeela ka ha bùru ndì ga-enweta ahụ. **13** Ma anya gi dì ocha nke ukwuu, na o dighi elekwasi ajo ihe anya; i naghi anabatakwa mmebegbu. Ma gini mere i ji gba ndì aghuoghø nkiti? Gini mere i ji gba nkiti mgbe ndì ajo omume na-eloda ndì bụ ndì ezi omume karja ha? **14** I meela ndì mmapadu ka ha díri ka azu nke osimiri, e, díka anu na-apku apkü nke oke osimiri, nke na-enweghi onye na-achì ha. **15** Onye iro nke ajo omume juru obi, na-eji nko ya na-egbu ha. Q na-ejikwa nko ugbo ya na-ejide ha. Q na-achikòta ha n’ugbo ya, si otu a na-anırì ọnụ, ma na-etegeharikwa egwu ọnụ. **16** N’ihì nke a, q na-achu aja na-esureka ihe nsure ọkụ na-esi isi uto nye ugbo ya, n’ihì na o bụ ugbo ya na-eme ka q na-ebi ezi ndù, na-erikwa nri kachasi mma. **17** O ga-agà n’ihu mgbe niile na-awupu ihe o jibgu ya gbutse na-alà mba niile n’iyi, díka o si masi ya, na-egosighi obi ebere obula?

2 Aga m arigoro n’elu ebe ncbe m, guzo onwe m n’ebi nchekwa ahụ. Aga m echerekwa ihu ihe o ga-agwa m, na ihe m ga-asa, banyere mkpesa ndì a. **2** Mgbe ahụ Onyenwe anyì zara m sì, “Dee ohu ahụ n’elu mbadamba nkume e ji ede ihe. Deputa ya nke ọma, ka onye na-agba oso nwee ike igu ya. **3** N’ihì na e nwere ohu nke ga-adì ruo oge a kara aka, q na-ekwu banyere oge ọgwugwu. Q gaghi abukwa ugħha. Q bùru na o díka mmezu ya adighi abiàru ọsìjìsò, chere mmezu ya, n’ihì na o ga-emesia mezuo, q gaghi anò tee aka. **4** “Lee,

onye iro na-afuli onwe ya elu; ochichò ya ezikwagħi ezi ma onye ezi omume ga-esite n’okwukwe ya di ndù. **5** N’ezie, mm̄anya na-eduhie ya uzo, onye juputara na nganga, nadighi enwe ezumike. Ebe o bụ na o nwere anya ukwu díka ala mm̄iq, o gaghi enwekwa afò ojuju díka onwù. N’ihì na o na-achikòta mba niile nye onwe ya, o na-adotakwa otutu ndì mmapadu n’agħha. (*Sheol h7585*) **6** “Ndì a niile ha agaghì ejì ikwa emo na nkocha sì ya, “Ahħu díri onye ahụ na-atukòta ihe e zutere n’ohi, ruo ole mgbe ka i ga-anò na-eme onwe gi ogaranya site n’inara ndì mmapadu ugwo n’ike?” **7** O bụ na ndì i ji ugwo aqaghì abiakwasij għi na mberede? O bụ na ha agaghì eteta n’ura, mee gi ka i maa jijiji? Mgbe ahụ ka ha ga-eji gi mee ihe ha chorò. **8** N’ihì na i kwakotala akú nke otutu mba dì ike ike, ndì ahụ fodur ga-abiakwa kwakorø ihe niile i nwere. N’ihì na i wujsala qbara ndì mmapadu, i bibila otutu ala na obodo na ndì niile bi n’ime ha. **9** “Ahħu díri na-adirji onye ahụ na-ewu ulo ya site n’uru ojoo, nke na-ewukwasij akwū ya n’ebi dì elu, n’ihì iġbanarị mbibi nke ga-abia. **10** I sitela n’izuzu ojoo gi mee ka mbibi bjakwasij otutu mmapadu, sì otu a tufuo ndù gi, ma wetakwara ezinaulō gi ihere. **11** O buladi nkume ahụ e ji wuo mgħibid ga-eti mkpu megide gi. Osisi e ji doo elu ulo ga-etikwa mkpu akwa za nkume ndì ahụ. **12** “Ahħu díri onye ahụ na-eji qbara ewu obodo, nke na-ejikwa ajo omume eme ka obodo ahụ guzose ike. **13** O bụ na o bugħi uche Onyenwe anyì, Onye pūru imē ihe niile, na ndogbu n’orū niile nke mmapadu bu na nkità, ihe e ji afluñu ọkù, na oke ọrū niile nke mba dì ike ike bù ihe lara n’iyyi? **14** N’ihì na ɻwa niile ga-ejuputa na ihe őmumà nke ebube Onyenwe anyì, díka mmiri si ekpuchi oke osimiri. **15** “Ahħu díri onye ahụ na-enye onye agħabatoa yi mm̄anya, nke na-anogide na-agħanyere ya mm̄anya tutu ruo mgbe mm̄anya bidoro igbu ya, ka o si otu a hụ ɔtqo ya anya. **16** Ihere ga-anochi otutu na nsopur i nwere. N̄u qo i bħur ɔnje mm̄anya na-egbu. N’ihì na iko dì n’aka nri Onyenwe anyì na-abjakuwte gi. Ihere ga-anochikwa anya otutu gi. **17** Ihe ike ahụ i mere Lebanon ga-abiakwasikwa gi. Mbibi i bibiri anumān dì ike ike ga-emekwa ka egwu ju gi obi. N’ihì na i wujsala qbara otutu mmapadu, bibie ala na obodo dì ike ike, bibiekwa ndì niile bi n’ime ha. **18** “Gini bụ uru aruṣi bara ebe o bụ aka mmapadu kpuru ya? Kedu uru igwe a kpuru apkü bara, bụ nke na-ekwu okwu ugħha? N’ihì na onye na-atukwasij ha obi na-atukwasij obi ya n’ihe ahụ aka ya ruputara, n’ihì na o bụ aruṣi na-enwegħi ike ikwu okwu ka o mere. **19** Ahħu díri onye ahụ na-agħwa osisi okwu sì, ‘Díri ndù.’ Ma o bụ nkume nke na-apuġħi ikwu okwu, ‘Teta n’ura.’ O nwere ike izi mmapadu ihe? Lee, o bụ ihe ejì olaočha na olaedo machie, ma o dighi nkumme obula dì n’ime ya.” **20** Ma Onyenwe anyì nō n’ime ułloṣo ukwu ya. Ya mere, ka ɻwa niile dere duu n’ihu ya.

3 Nke a bụ ekpere Habakuk onye amumà kpere. O dì n’usor Shiginot. Nke a bụ ihe o kwuru. **2** Onyenwe anyì anula m ihe niile e kwuru banyere ude gi. Idi ukwuu nke ọrū gi niile na-emekwa ka m dere duu n’egwu n’ihu gi, Onyenwe anyì. Mekwaa ya ọzø n’oge nke anyì, mekwaa ka anu akukò ya n’ogbø anyì. N’oke iwe gi chetakwa ebere. **3** Chineke si na Teman bia, Onye Nsø ahụ sikwa n’ugwu Paran. (Sela) Ebube ya na-ekpuchi eluigwe, otutu ya juputakwara n’iyya. **4** ɻma mma ya na-achaputa díka ihe anyanwü ututu, ihe na-enwuputa site n’aka ya, o bükwa n’ebi ahụ ka e zoro ike ya. **5**

N'ihu ya ka ajø ḥrja na-efe efe na-agø, oke mbibi na-esokwa ya n'azø. **6** O guzoro otø yogharia ɿwa; o lere anya, mee ka mba niile maa jjiji. Ugwu ukwu ochie ahø niile dara, ugwu nta ochie ndø ahø dakwara. N'ihø na ɿzø ya ga-adigide ruo mgbe niile ebighi ebi. **7** Ahløru m ɿlo ikwu nke Kushan ka ha nø onqdø ɿbochø ojø, na ebe obibi ndø Midia ka ha nø na oke ahø ɿfø. **8** O bø osimiri, ka gi bø Onyenwe anyi were iwe megide? Onumø gi, o dø ukwu megide iyi niile? Oke iwe gi o bø megide oke osimiri mgbe i nøkwasirø n'elu ɿnyinya gi, nakwa n'elu ɿgbø ɿnyinya i wetara ndø nke gi mmeri? **9** I kpughepuru ùta gi, kpoø oku ka a chitara gi ɿtutø àkü. (Selø) I ji osimiri dø iche iche kewaa ɿwa. **10** Mgbe ugwu niile høru gi ha nyagharijø onwe ha n'ihø ihe mgbu bjøkwasirø ha. Oke mmiri ozozo gabigakwara. Ogbu mmiri mere ka olu ya daa ɿda, buliekwa ebili mmiri elu. **11** Anyanwø na onwa guzokwara duu na mbara eluigwe, mgbe ha høru ihe nke àkü gi, mgbe ha høru amumø nke ùbe gi gburu. **12** I sitere n'onumø gi zogharja ije n'ɿwa, sitekwa n'ewe gi zøchaa mba dø iche iche díka ɿka. **13** I putara ɿzøputa ndø gi, ɿzøputa onye ahø i tere mmanu. I zopøjara isi onyendu nke ala ajø omume ahø, gbawa ya ɿto site n'isi ruo n'ukwu. **14** O bø ùbe ya ka i ji mawaa ya isi, mgbe ndø dike n'agha ya bijara díka oke ifufe jchusa anyi, mgbe ha si n'obi ɿtø ha chee na ha na-agø iripia ndø ogbenye e wedara n'ala, bø ndø na-ezo onwe ha. **15** I chirila inyinya gi zø ije n'oke osimiri, kpagharia mmiri ukwu ndø ahø. **16** Amara m jjiji n'obi m mgbe m nrø ihe ndø a niile, ebugberø onø m abøø kükötara n'egwu, ɿkpükpu dø m n'ahø maliterø ire ure, mee ka ɿkwø m maa jjiji. Ma agø m ejø ndidi chere ɿbochø ojø ahø nke ga-abjakuwaø ndø ahø na-abjø ibuso anyi agha. **17** A sikkwarj na osisi fiig amaghø ifuru, na o dighø mkpuru dø n'osisi vajñi, a sikkwa na mkpuru osisi oliv ebilata na ala ubi niile emepøtaghi ihe oriri, a sikkwa na o dighø atøru dø n'ogba anø, na o díkwaghø ehi nø n'ulø anumamanø, **18** mµ onwe m ga-anogide na-ahløri ɿnø n'ime Onyenwe anyi. Aga m etegharikwa egwu ɿnø n'ime Chineke Onye nzopøta m. **19** Onye kachasi ihe niile elu, bø Onyenwe anyi bø ike m, o na-eme ɿkwø m abøø ka ha díka nke ele. O na-emekwa ka m zø ije n'ebø niile dø elu.

Zefanaya

1 Nke a dịrị onyeisi abụ, n'ubọ akwara m dị iche iche. Okwu Onyenwe anyị nke rutere Zefanaya, nwa Kushi, nwa nwa Gedaliya, bụ nwa Amaraya. Amaraya bù nwa Hezekaya. Ozi a biara n'oge Josaya nwa Amon, bụ eze Juda. **2** “Aga m azachapụ ihe niile site n'elu ụwa,” Otu a ka Onyenwe anyị kwubiri. **3** “Aga m azachapụ mmadụ na anumān. Aga m azachapụ ụmụ anụ ufe niile nke dị n'eluigwé, zachapükwa azụ niile nke dị n'osimiri, na arụsi niile dị iche iche nke na-eme ka ndị ajo mmadụ sụo ngongo.” “Mgbé m kpochapụrụ mmadụ niile site n'elu ụwa,” otu a ka Onyenwe anyị kwubiri. **4** “Aga m esetipụ aka m megide Juda, megidekwa ndị niile bi na Jerusalem. Aga m ebípukwa ndị niile na-efe Baal fodđuru n'ebé a, naaha ndị nchüajà arụsi niile, ma ndị nchüajà niile na-ekpere arụsi, **5** bụ ndị ahụ niile na-anq n'elu ụlo ha na-apkọ isiala nye ọnwà na kpakpando, ha na ndị ahụ niile na-apkporo Onyenwe anyị isiala, na-eji aha ya n'aiju iyi, ma na-ejikwa Milkom na-añu iyi, **6** na ndị ahụ niile na-alaghaci azụ site n'iso Onyenwe anyị, na ndị ahụ na-adighị achọ Onyenwe anyị, maqbụ juta ase site n'aka ya.” **7** Dere duu n'ihi Onye kachasi ihe niile elu, bù Onyenwe anyị n'ihi na ubochi ikpe ya ahụ dị egwu na-abịa nso. Onyenwe anyị ejikerele ichu ajá, o doola ndị ọ kporo oriri nsø. **8** “N'ubochi ichu ajá nke Onyenwe anyị ahụ, aga m atá ndísi niile na ụmụ eze niile, na ndị niile na-eji uwe e si na mba ozo bubata ahụ. **9** N'ubochi ahụ, aga m atá ha ahụ bù ndị niile na-adighị azo ụkwụ n'onu ụzo mbata, ndị ji ihe ike na aghaghị na-emejuputa ụlo arụsi ha. **10** “N'ubochi ahụ,” otu a ka Onyenwe anyị kwubiri ya, “olu iti mkpụ akwa ga-esite n'Onu Uzo Ama Azú daa, mkpụ nke ikwasi akwa ike ga-ada site n'ebé obibi ọhụrụ ahụ, na ụzụ oke ntíwa site n'ugwu nta niile. **11** Kwasienụ akwa ike unu ndị niile bi n'akụkụ ebe ahịa dị; n'ihi na a ga-egbuchiapụ ndị ahịa unu niile. Ndị niile na-eji ọlaocha azụ ahịa ka a ga-ebibi. **12** N'oge ahụ, aga m ejí oriøna nyobanyeetaa anya n'akụkụ niile nke Jerusalem. Aga m atá ndị ahụ niile na-anq n'ahụ dị juju ahụ, bù ndị ahụ doqoro dika ike mmamanya a nufodđuru ariñfo, ndị na-eche n'obi ha sị, ‘O nweghi ihe Onyenwe anyị ga-eme anyị, maqbụ ihe ọma, maqbụ ihe ojoo.’ **13** Akụ ha ga-abụ ihe a kwakporo n'ike, a ga-akwatuakwa ụlo ha niile. O bụ ezie na ha ga-ewu ụlo, ma ha agaghị ebi n'ime ha; o bụ ezie na ha ga-akọ ubi vajni, ma ha agaghị ariju mmamanya si na ha.” **14** Oke ubochi Onyenwe anyị na-abịa nso, o na-abịakwa ọsịssị. Gee ntị! Iti mkpụ akwa nke ubochi Onyenwe anyị ga-adị ilu nke ukwuu. A ga-anukwa ụzụ ndị bù dike n'agha n'ebé ahụ. **15** Ubochi ahụ ga-abụ ubochi ọnụma, ubochi ahụ nra na mkpargbu, ubochi nsogbu na mbibi, ubochi ochichirị na oke obi ojoo, ubochi igwe ojii, na oke ochichirị, **16** ubochi opí ike na iti mkpụ agha imégide obodo niile e wusiri ike, na imégide akụkụ ụlo elu niile. **17** “Aga m eme ka oke nhijụ anya biakwasị ndị mmadụ, mee ka ha jegharịa dika ndị kpuru isị, n'ihi na ha emehiela megide Onyenwe anyị. A ga-awusikwa obara ha dika uzuzu, tutukwaa anụ ahụ ha dika nsị anu. **18** Ọlaocha na ọlaedo ha agaghị azoputa ha n'ubochi ọnụma nke Onyenwe anyị ahụ.” A ga-erechapụ ụwa niile site n'okụ ekworo ya, n'ihi na o bụ na mberede ka o ga-eme ka ndị niile bi n'uwá gvwisia.

2 Chikotaanụ onwe unu, e, chikotaanụ onwe unu, unu ndị mba ihe ihere dịrị. **2** Tupu ụkpuru ahụ ewere ọnọdụ, a

chipụ ubochi ahụ dika igbugbo ọka nke ikuku na-ebufu, tupu iwe oku Onyenwe anyị abiakwasị gi, tupu ubochi onuma nke Onyenwe anyị abiakwasị gi. **3** Choqon Onyenwe anyị, unu ndị niile dị umeala n'obi n'o n'ala ahụ, unu bù ndị na-eme ihe o nyere n'iwu. Gbasoon ẹzi omume, gbasoon idị umeala n'obi, ma eleghị anya, a ga-echeba unu n'ubochi iwe Onyenwe anyị. **4** N'ihi na o nwewaghị ndị ga-ebi n'obodo Gaza, obodo Ashkelon ga-atogboror n'efu. N'etiti ehihie ka a ga-ekpochapụ ndị niile bi n'Ashdod; a ga-ehopukwa Ekrón. **5** Ahụ dịrị unu ndị bi n'akụkụ oke osimiri, unu bù ndị Keret; okwu Onyenwe anyị na-emegide unu, Kenan, ala ndị Filistia. O sıri, “Aga m ala gi n'iyi, ruo na ọ dighị onye ga-afodụ ndị n'ime gi.” **6** Ala nke dị n'akụkụ oke osimiri ahụ, ga-aghị ebe ahijia juputara nye ndị ọzuzu aturu na ogba igwe ewu na aturu. **7** Ala nke dị n'akụkụ oke osimiri ga-aghị ala nke ndị ahụ fodđuru na Juda, ebe ha ga-achotara anụ ụlo ha ahijia. Ha ga-anokwa n'ụlo ndị Ashkelon nke togboror n'efu, dinaa ala zuru ike n'oge uhuruchi. Onyenwe anyị Chineke ha galelekota ha, mekwaa ka ha nwetaghachị ihe nketa ha niile. **8** “Anụla m okwu ojoo niile, nke ndị Moab, na ikwa emo niile nke ndị Amón, nükwa ibasi mba ike ha megide ndị nke m na-anyia isi na ha ga-ewere ala ha. **9** N'ihi ya, dika m na-adị ndị,” otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, bù Chineke Izrel, kwubiri ya, “aghaghị m ime ka Moab dịrị ka Sodom, mekwaa ka Amón dika Gomora. Ha ga-aghị ala ebe ahijia na-adu ogwu ogwu na-eru, ebe olulu nnu juputara, na ebe togboror n'efu ruo mgbe ebighi ebi. Ndị m, ndị fodduru ga-akwakporo akụnụba ha, ndị fodduru ndị na mba m ga-eketa ala ha.” **10** Ihe ndị a bụ ụgwọ ọru ha ga-anata n'ihi inyia isi ha, na n'ihi nkócha na ikwa emo ha megide ndị nke Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile. **11** Onye dị egwu ka Onyenwe anyị ga-abụ n'ebé ha nq, mgbe ọ lara chi niile nke ụwa n'iyi. Mba niile dị n'ebé dị anya ga-apkọ isiala nye ya, onye ọbula n'ala nke aka ya n'uwá niile. **12** “Unu ndị Itiopia, a ghaghị iji mma agha gbuo unu.” **13** O ga-esetipụ aka ya megide ndị bi n'akụkụ ugwu, laa Asiria n'iyi. Niniwe ga-aghị ebe togboror n'efu, o ga-aghokwa ala kporo nkụ, dika ọzara. **14** Igwe anumān dì iche iche na igwe ehi ga-amakpu n'ebé ahụ, ha na ihe e kere eke dì iche iche. Ikwighikwighị nke ọzara na okwolo ga-anq ọnọdụ abalị n'isi ogidi ya niile ahụ. Ụda olu ha ka a ga-anu site na mpio-ikuku, mkpomkpọ aja ga-adị na mbata nke ọnụ ụzo niile, ibo ọnụ ụzo niile e ji osisi sida mee ga-egherekwa oghe. **15** Nke a bụ obodo ukwu ahụ, nke na-anüri ọnụ oriri, nke na-ebikwa na-enweghi ihe egwu ọbula; nke na-asị onwe ya, “O bụ mụ onwe ml! Ọ dighị onye ọzor ma ewezuga m.” Ma ugbu a, lee otu o si burụ ebe togboror n'efu; lee ka o si burụ ebe ụmụ anụ ọhia bi. Onye ọbula si n'akụkụ ya na-agafe agaghị ima ọsu, ma fufekwaa isi ya.

3 Ahụ dịrị obodo ahụ ndị mmegbu, na ndị na-enupu isi, na ndị rürü arụ juputara n'ime ya. **2** O naghi ege onye ọbula ntị, ọ dighị anabata ido aka na ntị. Ọ dighị atukwasị Onyenwe anyị obi, o díkgwaghị abiakwute Chineke ya nso. **3** Ndịsi nọ n'etiti ya dika ọdum na-agbọ uja, ndị okaikpe ya dika nkita ọhia na-achụ nta anyasi, nke ihe ọ chütara na nta adighị anō tutu chi aboq. **4** Ndị amuma ya bụ ndị ndu rürü arụ, ha bükwa ndị aghaghị. Ndị nchüajà ya na-emerụ ebe nso na-ejikwa ike emebei iwu. **5** Ma Onyenwe anyị, onye nọ n'etiti ya bụ onye ezi omume. Ọ nakwaghị eme ihe ojoo.

Ututu niile ka o na-eme ka ikpe ziri ezi ya püta ihè; ubochi obula o naghi ahapu igosi ya, ma ndị ajo omume enweghi ihere. **6** “Egbuchapula m mba niile dì iche iche, kwatukwaa ebe ha niile e wusiri ike. Ahapula m okporoụzø ha ka o bụrụ ihe a gbahapurụ agbahapurụ, o díkweghị onye na-esi na ha agabiga. A laala obodo ha niile n’iyi, o díkweghị onye fodlụ, o bùladị otu onye. **7** Asirị m, banyere Jerusalem, ‘N’ezie, i ga-atụ egwu m, ma nabatakwa ntuziaka.’ Mgbe ahụ, agaghị ebibi ebe mgbabá ya, ma o búkwani ntaramahụ m niile agaghị abiajwasikwa ya. Ma otu o dì, o nñuru ha oku n’obi iga n’ihu mee omume rürü arụ n’ihe niile bụ nke ha mere. **8** N’ihi nke a, cherenụ m,” otu a ka Onyenwe anyị kwubiri, “n’ubochi ahụ m ga-ebili igba akaebe. Mkpebi m bụ ichikota mba niile dì iche iche, na ikpokota alaeze niile, iwuksasi ha oke iwe m, o bùladị ọnụma niile nke iwe m. Oku, nke iwe si n’ekworo m, ka a ga-eji rechapụ ụwa niile. **9** “Mgbe ahụ, aga m anụcha egbugbere ọnụ ndị niile dì iche iche mee ka o bụrụ ihe dì ọcha, ka ha niile nwhee ike ikpoku aha Onyenwe anyị, ma jikota aka fekwa ya ofufe. **10** Site n’ofe osimiri niile nke Kush, bụ ndị m a chusasịri achusasị, ndị na-akpọ isiala nye m, ga-ewetara m onyinye dì iche iche. **11** N’ubochi ahụ, gi bụ Jerusalem, agaghị eme ka ihere mee gi, n’ihi omume njehie niile i jere megide m, n’ihi na aga m esite n’etiti gi wezuga ndị gi niile na-anụrị ọnụ na mpako ha. A gaghi ahụkwa ndị na-afụli onwe ha elu n’ugwu nsö m. **12** Ma aga m eme ka ndị dì nwayoq n’obi, na ndị dì umeala n’obi fodụ n’etiti ndị Izrel, ha ga-agbabakwa n’aha Onyenwe anyị. **13** Ha agaghị emekwa ihe ojoo, ha agaghị ekwu okwu ugħha. Ire na-ekwu okwu aghuġħo agaghị adikwa n’onu ha. Ha ga-akpa nri ma dinakwa ala, o díkweghị onye ga-eme ka ha tuq egwu.” **14** Buq abu, gi nwaada Zayon; tie mkpu, gi Izrel. Nñuria ọnụ, e, jiri obi gi niile nñuria ọnụ, gi nwaada Jerusalem. **15** N’ihi na Onyenwe anyị ewezugala ahụn diri gi, chughachikwa ndị iro gi azụ. Onyenwe anyị, onye bụ Eze Izrel, nō n’etiti gi. I gaghi atükwa egwu ihe ojoo ozo. **16** N’ubochi ahụ, ihe a ga-agwa Jerusalem ga-abu, “Atula egwu, gi Zayon, ekwela ka aka gi daa mba. **17** Onyenwe anyị bụ Chineke gi nō n’etiti gi, o bụ Dike n’agħha nke na-enye mmeri. O ga-eji ọnụ nwhee mmasi na ahụ gi; n’ihi iħunanya ya, o gagħi abakwara gi mba, kama o ga-eji oke iti mkpu abu nñuria ọnụ n’ebi i nqo.” **18** “N’ubochi mmemme a kara aka, aga m ewepurụ gi odataci iru uju, nke bụ ibu arụ na ihe ita ute diri gi. **19** N’oge ahụ, aga m emesi ndị ahụ niile na-emegbu gi ike. Aga m azoputa ndị ücken rürü, chikotakwa ndị niile e mere ka ha gaa biri n’ala ndị ozo. Aga m agħbanwe ihere ha ka o bụrụ ihe otuto n’ihe na-ewu ewu n’uwa ebe ha natara ihere. **20** N’oge ahụ, aga m akpolata unu n’ul; mgbe m ga-akpokota unu ọnụ. Aga m eme ka unu na-ewu ewu ka unu nwekkwa otuto n’etiti mmadu niile bi n’uwa, mgbe m ga-ewegħachi ihe qoma unu n’ihu anya unu.” Ka Onyenwe anyị kwuru.

Hegai

1 Ozi Onyenwe anyi, nke rutere Hegai onye amuma, nke o ziri Zerubabel nwa Shealtiel, onye na-achị Juda, na Joshua nwa Jehozadak, onyeisi nchüaja. Ozi a rutere ya n'afo nke abu nke ochichị eze Daraios, n'ubochi nke mbu n'onwa nke isii. **2** Ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu, "Ndi a na-asị, 'N'oge ahụ erubeghi mgbe anyi ga-ewu ụlọnsö ukwu Onyenwe anyi.'" **3** Mgbe ahụ, okwu Onyenwe anyi bijara site n'önụ Hegai, onye amuma na-asị, **4** "Nke a ọ bụ ogé unu onwe unu ji ebi n'ulo unu e ji osisi machie, mgbe ụlọnsö ukwu a nogidere na-adakposi?" **5** Ugbu a, ihe a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu, "Leziemụ ụzọ unu anya. **6** Unu na-agha mkpürü, ma na-enweta naanị ihe ntakirị. Unu na-eri nri, ma ihe unu na-eri adighị ezuru unu. Unu na-ahụ ihe ọnụri m unu adighị anuju afo ka o si mmiasị unu. Unu na-eyikwasị onwe unu uwe, ma ọ dighi achụ unu oyi. Unu na-anata ugwo ọru, maqbụ n'akpa puru epu ka unu na-etinye ya." **7** Ihe a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu, "Chezienụ echiche banyere ndị unu. **8** Jeenụ n'elu ugwu, wedata osisi, jiri ya wuo ụlọnsö ukwu ahụ. Mgbe ahụ, obi ga-atọ m ụtọ na ya, a ga-asopukwara m n'ebe ahụ." Ọ bụ ihe Onyenwe anyi kwuru. **9** "Unu na-ele anya ihe ukwu, ma lee, ọ bụ naanị ihe ntakirị ka ọ putara. Mgbe unu welatara ha n'ulo, a fufusiri m ha niile. Nke a ọ bụ n'ihi gịnjị?" Otu a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwuputara. "Ọ bụ n'ihi na ụlọnsö ukwu m, nke nogidere na-abu mkpomkpo ebe, ma onye obụla n'ime unu na-agba mbo iju naanị ihe gbasara ụlo nke aka ya. **10** Ya mere, n'ihi unu ka eluigwe ji jide igirigi ha, ala ejidekwala ihe omume nke ubi. **11** Akpoala m ka okpomokụ bjakwasị n'ala ubi niile nakwa n'elu ugwu niile, n'elu ọka na mmanya ọhụrụ, mmamụ oliv na ihe niile nke ala na-emepụta. Ka ọ bjakwasị mmađu na anumamụ niile, nakwa ihe niile unu dogburu onwe unu n'orụ inweta." **12** Mgbe ahụ, Zerubabel nwa Shealtiel, na Joshua nwa Jehozadak, onyeisi nchüaja, na ndị niile fodurụ, nara ntị n'olu Onyenwe anyi Chineke ha, na n'ozi Hegai onye amuma, dika Onyenwe anyi Chineke ha zitere ya. Ndị Izrel niile tükwara egwu Onyenwe anyi. **13** Mgbe ahụ Hegai, onyeozi Onyenwe anyi, ziri ndị mmađu ahụ niile ozi Onyenwe anyi, sị: "Mụ onwe m nonyeere unu," otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. **14** Ya mere, Onyenwe anyi kwaliri mmụ Zerubabel nwa Shealtiel, onye na-achị Juda, na mmụ Joshua nwa Jehozadak, onyeisi nchüaja na mmụ ndị niile ahụ fodurụ n'ala ahụ. Ha nile bijara bido ọru n'ulọnsö ukwu Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bu Chineke ha, **15** n'ubochi nke iri abu n a no, n'ona nke isii. Ọ bụ n'afo nke abu, nke ochichị eze Daraios,

2 n'ubochi nke iri abu n a otu, n'ona nke asaa, okwu Onyenwe anyi si n'önụ onye amuma Hegai bjakwa na-asị: **2** "Gwa Zerubabel nwa Shealtiel, onye na-achị Juda, na Joshua nwa Jehozadak, onyeisi nchüaja, na ndị Izrel ahụ fodurụ n'ala ahụ sị: **3** 'Onye n'ime unu nwere ike icheta otu ụlọnsö ukwu nke mbu si di ebube? Ọ di ahaa n'anya unu ugbu a? Ọ bụ na ọ dighi unu ka ihe efu ugbu a. **4** Ma ugbu a nwee obi ike Zerubabel,' ka Onyenwe anyi kwuru. 'Nwekwaa obi ike gi Joshua onyeisi nchüaja, nwa Jehozadak. Nwekwaa obi ike

unu ndị niile bi n'ala a.' Ka Onyenwe anyi kwuru. 'Rụonụ ọru n'ihi na anonyeere m unu,' ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu. **5** 'Nke a bu ihe merenụ mgbe mu na unu gbara ndị n'oge ahụ unu si n'ljipt puta. Mmụ m na-anogidekwa n'etiti unu. Unu atuła egwu.' **6** "N'ihi na ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwuru, 'O fodurụ otu ugbo, nwa oge nta gasịa, aga m ayogharịkwa mba niile; ihe mba niile na-achosi ike ga-abịa. Aga m eme ka ụlo a juputa n'ebube,' Ọ bụ ihe Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwuru. **8** 'Olaçha niile na olaedo niile, bu nke m.' Ọ bụ ihe Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwuputara. **9** 'Ebube nke ụlo a ga-adị ukwu karja ebube nke mbu,' Ọ bụ ihe Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwuru. 'O bükwa n'ebi a ka m ga-enye oganihu na udo,' otu a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwubiri ya." **10** N'ubochi nke iri abu n a no, n'ona itoolu, nke afo abu, nke ochichị eze Daraios, okwu Onyenwe anyi bjakwutere onye amuma, bu Hegai. **11** "Ihe ndị a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwuru, 'Jụo ndị nchüaja ihe iwu na-ekwu. **12** Ọ burụ na mmađu etinye anụ e doro nsø n'akpa uwe ya, Ọ burukwa na uwe ahụ anụ nsø ahụ di n'ime ya emetụ achicha, maqbụ ofe, maqbụ nri ọzọ di iche, mmetụ uwe ahụ meturụ ha ọ ga-emē ka ha dịri nsø?' Ndị nchüaja zara sị: "Mba!" **13** Mgbe ahụ Hegai kwukwara, "Ọ burụ na mmađu emeru onwe ya site n'imetụ onye nwuru anwụ aka, mesịa metu otu n'ime ihe ndị a aka, Ọ ga-abu ihe rụrụ aru?" Ndị nchüaja zara sị, "E, Ọ ga-abu ihe rụrụ aru." **14** Mgbe ahụ Hegai kwuru sị, "Otu a ka mba a na ndị bi n'ime ya di n'ihi m. Ihe obụla aka ha rụputura na onyinę obụla ha nyere bu ihe rụrụ aru." Ọ bụ ihe Onyenwe anyi kwuru. **15** "Ma ugbu a, chezienụ echiche banyere ihe ndị ga-emenu site taa gaa n'ihu. Tuleenụ otu ihe si di tupu adonye otu nkume n'elu ibe ya n'ulọnsö ukwu nke Onyenwe anyi. **16** Kedụ ọnọdu unu? Mgbe mmađu bijara n'ebi o debere otutu iri efere ọka abu, ihe ọ na-ahụ bu naanị otutu efere ọka iri. O burukwa na ọ bia n'ebi inara mmanya ka o were iri ite mmanya ise, ọ bụ naanị iri ite mmanya abu ka ọ ga-enweta. **17** Eji m oria na-eripia ihe ubi, na ọmụma ebu, na mkpürü mmiri igwe bibie ọru aka unu niile; ma unu aloghachikwuteghi m, Ọ bụ ihe Onyenwe anyi kwuputara. **18** 'Ma site n'ubochi taa gaa n'ihu, site n'ubochi taa bu iri ubochi anị nke ọnwa itoolu, chenụ echiche banyere ubochi a bu ubochi a tọrọ ntqala ụlọnsö ukwu Onyenwe anyi. Chezienụ echiche banyere ya. **19** Ọ ka nwere mkpürü ọghigha unu nwere n'oba unu? Ọzıkwa, osisi vajinj, osisi fiig, osisi pomegranet na osisi oliv amighị mkpürü, ruo ugbu a. "Ma site n'ubochi taa gaa n'ihi aga m agozi unu." **20** Okwu Onyenwe anyi bjakwutere Hegai nke ugboro abu, n'ubochi nke iri abu n a no, n'ona nke isii. **21** "Gwa Zerubabel, onye na-achị Juda si ana m aga iyogharị eluigwe na ụwa. **22** Aga m akwatu ocheeze alaeze di iche iche, ana m agakwa imebi ike alaeze nke mba di iche iche. Aga m akwatu ugbo ịnyinya n'ala na ndị na-anya ha; ịnyinya na ndị na-agba ha ga-adakwa. Onye obụla ga-adakwa site na mma agha nke onye otu ya. **23** "N'ubochi ahụ,' ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu. 'Aga m ewere gị bụ onyeozi m Zerubabel nwa Shealtiel,' Ọ bụ ihe Onyenwe anyi kwuru, 'mee gị ka i di ka mgbaaka akara m, n'ihi na ahorqla m gị,' Ọ bụ Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu."

Zekaraya

1 N'onwa nke asato, n'afo nke abuq nke očhichī eze Daraios, okwu Onyenwe anyi ruru Zekaraya nwa Berekaya, nwa Ido, bu onye amumma ntí, na-así; **2** “Onyenwe anyi were oke iwe megide nna unu ha.” **3** N'ihi ya, gwa ha, ihe ndí a ka Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile, na-ekwu. ‘Loghachikwutenu m,’ otu a ka Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile kwuputara, ‘Mụ onwe m kwa ga-aloghachikwute unu.’ O bụ ihe Onyenwe anyi Onye puru ime ihe niile, na-ekwu. **4** Unu adíla ka ndí nna unu ha, ndí amumma mbu kporo oku si, Otu a ka Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile kwuputara: ‘Sitenu n'uzo ojoq unu na ajo omume unu chighari’ ma ha achoghi inu maqbū gee m ntí, otu a ka Onyenwe anyi kwuputara. **5** Olee ebe ka nna nna unu ha nq ugbo a? Ndí amumma ahú, ha na-adí ndú ruo mgbe ebighi ebi? **6** O bụ na okwu m na iwu bụ nke m nyere umu ohu m ndí amumma, o bụ na ha emezughí n'ebe ndí nna nna unu ha no? “Mgbe ahú, ha chegharijí ma kwuo, ‘Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile, emesola anyi mmeso díka uzó anyi na omume anyi si dí. O mekwara ya díka o si zube na o ga-eme ya.’” **7** N'ubochí nke iri abuq na anq, nke onwa iri na otu, bụ onwa Shebat, n'afo abuq nke očhichī eze Daraios, okwu Onyenwe anyi ruru Zekaraya onye amumma, bụ nwa Berekaya, nwa Ido ntí, na-así: **8** N'abalí ahú, ahúrū m n'ohú, otu nwoke na-agba inyinaya na-acha obara obara. O guzokwa n'etiti osisi mietul, nke dí n'ebe miri emi nke mgabwa dí n'ala. N'azú ya, otutu inyinaya na-acha obara obara, ndí na-acha ka ahijahí kporo nkú, na ndí na-acha očha díkwa. **9** Ajurú m, “Nna m ukwu, gini bù ihe ndí a?” Mmúo ozi ahú nke na-agwa m okwu siri m, “Aga m egosi gi ihe ha bụ.” **10** Mgbe ahú onye ahú guzo n'etiti osisi mietul ndí ahú siri, “Ndí a bụ ndí Onyenwe anyi zitere ka ha jegharja n'uwa niile.” **11** Ha siri mmúo ozi nke Onyenwe anyi nke na-eguzo n'etiti osisi mietul ahú, “Anyi ejegharjalá n'uwa niile, ma lee anyi choputara na ụwa niile nq n'udo, díkwa júu.” **12** Mgbe ahú, mmúo ozi nke Onyenwe anyi siri, “Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile, o bụ ruo ole mgbe ka i ganogide hapu imere Jerusalem na obodo niile nke Juda ebere, bụ obodo i na-eweso iwe iri afó asaa ndí a gara aga?” **13** Mgbe ahú, Onyenwe anyi gwara mmúo ozi ahú guzo na-agwa m okwu, okwu nkasiobi na okwu oma dí iche iche. **14** Mgbe ahú, mmúo ozi ahú nq na-agwa m okwu gwara m sì, “Kwusaa ozi a, otu a ka Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile kwuru sì, ‘Ekworo m dí ukwuu n'ebe Jerusalem na Zayon nq,’ **15** ma iwe m dí ukwuu megide ndí mba niile ahú onwe ha juru afó. N'ihi na mgbe iwe m dí nta, ha nyere aka ime ka ahuhu ahú karja njó.” **16** “N'ihi ya, ihe ndí a ka Onyenwe anyi kwuru, ‘Aga m ejí obi ebere loghachi na Jerusalem. N'ebe ahú kwa ka a ga-ewugharí ulonso ukwuu m. A ga-esetikwa eriri e ji atú ihe n'elu Jerusalem.’ Otu a ka Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile kwubiri. **17** “Kwusaakwa ozo, otu a ka Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile kwuru. ‘Oganihu ga-adikwa n'obodo m niile ozo. Onyenwe anyi ga-akasi Zayon obi ozo, ma hoputakwa Jerusalem.’” **18** Mgbe ahú, eweliri m anya m abuq elu hú mpi anq. **19** Ajurú m mmúo ozi ahú na-agwa m okwu sì, “Gini ka ihe ndí a bụ?” O siri m, “Ndí a bụ mpi ndí ahú chusasirí Juda, na Izrel, na Jerusalem.” **20** Mgbe ahú, Onyenwe anyi gosiri m ndí ọkpú ụzú anq. **21** Asíri m, “Gini ka

ndí na-abia ime?” O zaghachiri m, “Ndí a bu mpi anq ndí ahú chusasirí Juda, ime ka onye obula ghara inwe ike iwellite isi ya. Ma ndí a abiala imenyé ha ujo, na itudu mpi mba niile, bu ndí ahú buliri mpi ha imegide ala Juda, na ịchusa ndí ya.”

2 Mgbe m weliri anya m, ahúrū m otu nwoke ji eriri ihe ọtutu n'aka ya. **2** Ajurú m, “Ebee ka i na-agá?” O siri m, “Ana m aga itu Jerusalem, ịchọta idí ogologo ya, na idí obosara ya.” **3** Mgbe mmúo ozi na-ekwuru m okwu na-apu, mmúo ozi ozo bijara izute ya, **4** o siri ya, “Gbaa ọsó, gwa nwa okorobia ahú, sì, ‘Obodo na-enweghi mgbidi ka Jerusalem ga-abu, n'ihi ọtutu igwe mmapadu na anumana ga-ejuputa n'ime ya.” **5** Ma mu onwe m ga-abuṛu ya mgbidi oku nke gagabga ya gburugburu.’ Otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. ‘Aga m agho ebube n'etiti ya.’ **6** “Bia, lee anyal! Sitenu n'ala dí n'ugwu gbapu,” otu a ka Onyenwe anyi kwuputara, “n'ihi na achusasirí m unu nye ikuku anq nke eluigwe,” otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **7** “Bjanu, unu ndí bi na Zayon. Gbalaganu, unu ndí bi n'ala nke ada Babilon.” **8** N'ihi na otu a ka Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile kwuru, “Mgbe Onye ahú dí ebube zipurú m iga megide mba ndí ahú niile kwakorop ihe unu. N'ihi na onye obula metürü unu aka bu mkpuru anya m ka q na-emetü aka. **9** Aghaghí m iweli aka m imegide ha, meekwa ka ndí ohu ha kwakorop ihe niile ha nwere. Mgbe ahú, unu ga-amata na o bụ Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile zitere m. **10** “Tie mkpu ọri, ka obi tokwaa gi uto, gi Ada Zayon. N'ihi na ana m abia ibi n'etiti gi,” otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. **11** “N'ubochí ahú, otutu mba dí iche iche ga-adínyere Onyenwe anyi, burukwa ndí nke m. Aga m ebi n'etiti gi, i ga-amatakwa na Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile zitere m ka m biakwute gi. **12** Onyenwe anyi ga-eketa Juda díka oke ya n'ime ala ahú dí nsó. O ga-ahorokwa Jerusalem ozo. **13** Derenü duu n'ihu Onyenwe anyi, unu mmapadu niile, n'ihi na o sitela n'ebe obibi ya dí nsó kpalie onwe ya.”

3 Mgbe ahú, o gosiri m Joshua onyeisi nchüaja ka q na-eguzo n'ihu mmúo ozi nke Onyenwe anyi, na ekwensu ka q na-eguzo n'aka nri ya ibo ya ebubo. **2** Onyenwe anyi siri ekwensu, “Onyenwe anyi basiere gi mba ike, gi ekwensu. Onyenwe anyi, onye hoputara Jerusalem, basiere gi mba ike. Nwoke a, q bughi ọlọkò oku na-ere ere, nke e si n'ime oku guputa?” **3** Mgbe Joshua guzo n'ihu mmúo ozi ahú, uwe ya ruru unyi. **4** Mmúo ozi ahú gwara ndí ahú guzo ya n'ihu, “Yipunụ ya uwe a ruru unyi.” Mgbe ahú, o gwara ya okwu sì, “Lee, ewepüla m mmechie gi, ma ugbo a, aga m eyikwasí gi uwe mmemme ndí a.” **5** Ekwuru m, “Ka ha were ezi akwa okike dí ọcha kee ya n'isi.” Ya mere ha weere akwa okike dí ọcha kee ya n'isi, yikwasíkwa ya uwe ọhürü. Mmúo ozi Onyenwe anyi guzokwa n'ebé ahú. **6** Mgbe ahú, mmúo ozi nke Onyenwe anyi nyere Joshua ndumodú sì, **7** “Ihe ndí a ka Onyenwe anyi, Onye puru ime ihe niile kwuru, ‘Q buru na i jee ije n'uzo m niile, q burukwa na i debe ihe niile m nyere gi n'iwu, i ga-abu onyeisi ezinaülo m, i ga-elekọta ulonso m anya, aga m enyekwa gi ọnodu n'etiti ndí a niile guzo n'ebe a.” **8** “Gee m ntí, gi Joshua, onyeisi nchüaja na unu ndí nchüaja ndí ozo nq n'ihu gi, ndí bụ ihe ngosi banyere ihe oma niile nke gaje ibia. Agaje m ikpota nwaodibo m, onye bụ Ngalaba ahú. **9** Lee, nkume nke m guzobere n'ihu Joshua. Nkume ahú nwere akyuk asaa n'ahú ya, aga m egbunye akara

dee ihe n'elu ya. Aga m ewezugakwa mmehie nke ala a n'otu ụbochi. O bụ ihe Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru. **10** “N'ubochi ahụ, onye obụla n'ime unu ga-akporabata mmadụ ibe ya, ka ọ bịa soro ya nódụ n'okpuru osisi vajinị ya, na n'okpuru osisi fiig ya.” Otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwubiri ya.”

4 Mgbe ahụ, mmuo ozi ahụ nke na-agwa m okwu lögachiri kpótee m, díka e si akpote onye n'o n'ura. **2** O sıri m, “Gini ka i na-ahụ?” Asirị m, “Ana m ahụ ihe idøba oriøna e ji ọlaedo mee. O nwere ọkwa n'isi ya, nweekwara okporo asaa, nke na-enwu n'elu ya. Oriøna asaa ndị a nwekwara okporo asaa e si agbanye mmanụ n'ime ha. **3** Ahụkwarra m osisi oliv abụ nke dì n'akụkụ ihe idøba oriøna ahụ. Otu dì n'otu akụkụ ya, nke ọzø, n'akụkụ nke ọzø.” **4** A sıri m mmuo ozi ahụ na-ekwuru m okwu, “Nna m ukwu, gini ka nke a pütara?” **5** Mmuo ozi ahụ na-agwa m okwu sıri m, “[n]a-ekwu na i maghi ihe ha bụ?” Azara m sị, “Ee, nna m ukwu, amaghị m.” **6** O sıri m, “Nke a bụ okwu nke Onyenwe anyị nye Zerubabel. ‘O bughi site n'ike, maqbụ site n'ume, kama ọ bu site na Mmuo m,’ ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru. **7** “Gini ka i bụ, gị ugwu dị ukwuu? I ga-agho ala dị larị i n'ihi Zerubabel. Mgbe ahụ, o ga-awapütä isi nkume ahụ site n'iti oke mkpụ oru, ‘Amara! Amara dirị ya!’” **8** Mgbe ahụ, okwu Onyenwe anyị ruru m ntị sị, **9** “Zerubabel wara ntọala ulọnṣo ukwu a, ọ bụ ya ga-ewuchakwa ya. Mgbe ahụ, i ga-amata nke ọ bụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile zitere m ibjakwute unu. **10** “Onye na-eleda ụbочi ihe ntaanya ebe ọ bụ n'anya asaa nke Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile na-ejegharị na-elezu ụwa dum, ga-arịn ọnụ mgbe ha hụrụ nkume ejị atu mgbidi n'aka Zerubabel?” **11** Mgbe ahụ, a sıri m ya, “Gini bụ osisi oliv abụ ahụ dì n'aka nri na n'aka ekpe ihe idøba oriøna ahụ?” **12** A sìkwara m ya nke ubgoro abụ, “Gini bụ alaka osisi oliv abụ ndị a dì n'akụkụ okporo ọlaedo abụ ahụ, nke e si na ha na-awapütä mmanụ ọlaedo?” **13** O sıri m, “O pütara na i maghi ihe ha bụ?” Asirị m, “Mba, nna m ukwu.” **14** Mgbe ahụ, o sıri m, “Ndị a bụ mmadụ abụ a hopütara tee mmanụ, ife ya ofufe bụ Onyenwe ụwa niile.”

5 Ozokwa, eleliri m anya elu, ma bụ akwukwọ a fukorö afukö nke na-efegharị efegharị. **2** O sıri m, “Gini ka i na-ahụ?” Azara m, “Ahụrụ m akwukwọ a fukorö afukö nke na-efegharị efegharị. Ogologo ya dì mita iri, obosara ya díkwa mita ise.” **3** O gwara m, “Nke a bụ obụbụ ọnụ nke na-apụ na-ejezu n'ala ahụ niile. N'ihi na díka e si detuo ya, n'otu akụkụ ya, a ga-esi n'ala a chupụ ndị na-ezu ohi. Díka e si deekwa ya n'akụkụ nke ọzø ya, onye ọ bula na-arịn iyi ugha ka a ga-esitekwa n'ala ahụ chupụ. **4** Ezipula m ya, otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwubiri, ‘O ga-abanye n'ulọ onye ọ bula na-ezu ohi, na n'ulọ ndị ji aha m na-arịn iyi ugha. O ga-anogide n'ulọ ahụ mebie ya kpamkpam. O ga-emebi osisi na nkume niile e ji wuo ụlọ ahụ.’” **5** Mgbe ahụ, mmuo ozi ahụ na-agwa m okwu bjakwutere m sị, “Lelie anya gị elu hụrụ ihe na-agà ipütä ihè.” **6** Asirị m, “Gini ka o bụ?” O sıri, “O bụ nkata.” O kwukwara, “Nke a bụ mmehie nke ndị niile bi n'ala a.” **7** Ngwangwa, e kpughepurụ okwuchi nkata ahụ, ma lee, ahụrụ m otu nwanyị nódụrụ ọdụ n'ime ya. **8** O sıri, “Nke a bụ ajo omume.” O nughachiri ya azu n'ime nkata ahụ werekwa okwuchi nkata ahụ kpuchie ya. **9** Mgbe ahụ, eleliri m anya bụ ụmụ nwanyị abụ ọzø, ndị ikuku na-efe nku ha.

Ha nwere nku díka nku ụgbala. Ha buliri nkata ahụ elu n'etiti eluigwe na ala. **10** Ajurụ m mmuo ozi ahụ na-agwa m okwu, “Ebee ka ha bu nkata ahụ na-aga?” **11** O gwara m, “Ha bu ya na-aga Babilon ebe ha ga-ewuru ya ụlo. Mgbe ha wuchara ụlo ahụ, ha ga-adobà nkata ahụ n'elu ihe ndokwasí.”

6 Elelikwara m anya elu ozo bụ ụgbọ ịnyinya anō nke si n'etiti ugwu abụ na-apụta. Ugwu ndị a bụ ugwu e ji bronz mee. **2** Ụgbọ ịnyinya nke mbụ ka ịnyinya na-acha ọbara ọbara na-adokpụ. Nke abụ ka ịnyinya na-eji nji na-adokpụ. **3** Nke ato ka ịnyinya dì ọcha na-adokpụ, ma nke anō ka ịnyinya türü agwa siekwa ike na-adokpụ. **4** Ajurụ m mmuo ozi ahụ na-agwa m okwu, “Gini ka ihe ndị a bụ, nna m ukwu?” **5** Mmuo ozi ahụ zara m, sị, “Ndị a bụ mmuo anō nke eluigwe, ka ha na-apụ mgbe ha guzochara n'ihi Onyenwe elu ụwa niile. **6** Ugboala nke ịnyinya ndị di oji na-adokpụ na-aga n'akụkụ ugwu. Nke ịnyinya ndị dì ọcha na-adokpụ na-aga n'odịda anyanwụ. Nke ahụ ndị ịnyinya na-adighị ezi ọcha na-adokpụ na-aga n'akụkụ ndịda.” **7** Mgbe ịnyinya ndị ahụ dì ike pütara, chọq ka e nye ha ike ijegharị n'ụwa niile, o gwara ha sị, “Gaani jegharịa n'ụwa niile.” N'ihi ya, ha pürü jegharịa n'ụwa niile. **8** Mgbe ahụ, o gwara m, “Ndị ahụ jere n'akụkụ ugwu emeela ka Mmuo m daju n'ala di n'akụkụ ugwu.” **9** Okwu Onyenwe anyị ruru m ntị, sị, **10** “Gaa nata Heldai, Tobaija na Jedaya, ndị a dötara n'agha si Babilon lọta ọlaocha na ọlaedo. N'otu ụbочi ahụ, gakwaa n'ulọ Josaya nwa Zefanaya. **11** Jiri ọlaocha na ọlaedo ahụ kpụo otu okpueze, were ya kpukwasí Joshua nwa Jehozadak bụ onyeisi nchüaja n'isi. **12** Gwa ya na ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru, ‘Nke a bụ nwoke ahụ aha ya bụ Ngalaba. O ga-esi n'ebé nke yawapütä wuo ulọnṣo ukwu nke Onyenwe anyị. **13** O bụ ya ga-arụ ulọnṣo ukwu nke Onyenwe anyị. A ga-eyikwasikwa ya ịma mma díka uwe, o ga-anodụ n'ocheeze ya na-achị. O ga-abụ onye nchüaja ga-anō n'ocheeze ya, mee ka idị n'otu dirị n'etiti ha abụ.’ **14** Okpueze ahụ ka a ga-enye Heldaya, Tobaija, Jedaya na Hen, nwa Zefanaya, ka ọ bürü ihe ncheta n'ulọnṣo ukwu nke Onyenwe anyị. **15** Ndị n'o n'ebé di anya ga-esi ebe ahụ bia nke aka n'orụ iwu ulọnṣo ukwu nke Onyenwe anyị. Unu gamatakwa na ọ bụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile zitere m ibjakwute unu. Ihe ndị a niile ga-ebe ma ọ bürü na unu akpachapụanya rubere Onyenwe anyị Chineke unu isi.”

7 N'afọ nke anō nke ọchichị eze Daraios, okwu nke Onyenwe anyị ruru Zekaraya ntị n'ubochi nke anō, n'onwa nke itoolu, nke bụ ọnwa Kislev. **2** N'oge a, ndị bi n'obodo Betel ezitela Shareza, na Regem Melek, ha na ndị ọzø ka ha bia riọ Onyenwe anyị arịrị, **3** ka ọ jukwaa ndị nchüaja n'o n'ulọnṣo ukwu nke Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, na ndị amụma, sị, “O bụ m ruo ụjụ, bukwaa ọnụ n'onwa nke ise, díka m si eme kemgbé ọtụtụ afọ ndị a gara aga?” **4** Mgbe ahụ, okwu nke Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile ruru m ntị, **5** “Gwanụ ndị nchüaja na ndị niile bi n'ala a, ‘Mgbe unu na-ebu ọnụ n'onwa nke ise obụla, na n'onwa nke asaa obụla, iri afọ asaa ndị a niile gara aga, ọ bụ mụ ka unu na-eburu ọnụ.’” **6** Mgbe unu na-eri na-arịkwa, ọ bụ na unu anaghị eme ya maka n'ihi onwe unu? **7** Ihe ndị a ha ọ bughi okwu niile Onyenwe anyị kposara site n'onụ ndị amụma mbụ, mgbe Jerusalem na obodo niile di ya gburugburu n'o n'udo nwekwara oganihu, n'oge ndị mmadụ bi na Negev, ya na ala ndịda ugwu

niile?" 8 Mgbe ahụ, okwu nke Onyenwe anyị ruru Zekaraya ntí na-asị, 9 "Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru, 'Kpeenụ ikpe ziri ezi, meerenu ibe unu ebere, ma gosikwa ibe unu ọmịkio. 10 Unu emegbula umụ nwanyị di ha nwụrụ maqbụ nwa na-enweghi nne na nna maqbụ ndị ọbia maqbụ ndị obgenye. Unu echela echiche ojoo n'obi unu megide ibe unu." 11 "Ma ha jụrụ ige ntị; ha sitere n'obiike ha gbakuta m azụ ha, were mkpiṣiaka ruchie ntị ha, ka ha ghara ige m ntị. 12 Ha mere oha bi ha sie ike dika nkume, jụ ige ntị n'iwu, na n'okwu nke Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile sitere na Mmụọ ya zie ndị amụma mbụ ahụ. N'ihi ya, Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile were oke iwe. 13 "Ebe ọ bụ na mgbe m kporo ha, ha eeghị ntị, agaghị m ege ntị mgbe ha ga-akpọ m," Ọ bụ ihe Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu. 14 "Eji m oke ifufe gbasasịa ha n'etiti mba niile, ndị ha na-amaghị. Emere m ka ala ha togboror n'efu, ka mmadụ ọbụla hapụ inwe ike ipu maqbụ ịbata n'ime ya. Otu a ka ha si mee ka ala ọma ahụ għoq ala togboror n'efu."

8 Okwu Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile ruru m ntị na-asị, 2 Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru: "Ana m ekwo ekworo dị ukwuu n'ihi Zayon. N'ezie, ekworo ahụ na-anụ m oku dị ukwuu n'ahụ." 3 Ihe ndị a ka Onyenwe anyị kwuru, "Aga m aloghachi na Zayon, bia biri na Jerusalem. Mgbe ahụ, a ga-akpọ Jerusalem, obodo Eziokwu. A ga-akpokwa ugwu Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile Ugwu Nsọ." 4 Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru, "Agadi ndị ikom na agadi ndị inyom ga-anodukwa ala oqoz na mbara ụzo niile nke Jerusalem, onye ọbụla ga-ejidekwa mkpara n'aka ya n'ihi ọnụogugu afo ha gbara. 5 Okporoziọ nke obodo ahụ niile ga-ejuputakwa n'ümüntakirị ndị nwoke na ndị nwanyị na-egwugharị egwu na ama ebe ahụ." 6 Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru, "O nwere ike bürü na ihe ndị a ga-adị ka ihe dikariri ike imezu n'anya ndị ahụ ga-afṣod n'oge ahụ, ma ọ ga-abụ ihe dikariri ike ime n'anya m?" Otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwubiri. 7 Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru, "Aga m azoputa ndị m site na mba niile dị n'owuwa anyanwụ na n'odida anyanwụ. 8 Aga m apkoghachitekwa ha, mee ka ha biri na Jerusalem. Ha ga-abukwa ndị m, mụ onwe m ga-abụ Chineke ha, onye ezi omume na onye kwestiri ntłkwasị obi." 9 Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru: "Ka akanu sie ike, ka enwe ike wuo ulonṣo a, unu ndị na-anụ ubgu a otu okwu ahụ, nke ndị amụma kwuru mgbe a tọrọ ntọpala iwugharị ulonṣo m, bụ ụlo Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile. 10 Tupu ubochi ahụ, akwubeghi ma ndị mmadụ ma ụmu anumaman ugwo oru ha. Ọ dighikwa udo dirị onye ọbụla na-apụ apụ maqbụ onye na-abata abata n'ihi ndị iro ya, ebe m mere ka onye ọbụla bürü onye na-emegide ibe ya. 11 Ma ubgu a, agaghị m emeso ndị fodụrị n'alà a, dika m si meso ha n'oge gara aga." Otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuputara. 12 "N'ihi na mkpuru ga-eto nke ọma, osisi vajin ga-amị mkpuru ya, ala ubi ga-eweputakwa ihe omume, igirigi eluigwe ga-ezokwasịkwa ala. Ihe ndị a niile ka m gabenye ndị fodụrị n'alà a ka ọ bürü ha ihe nketa. 13 Dika unu bụ Juda na Izrel si bürü ihe a na-abụ ọnụ n'etiti mba dị iche ihe, otu a ka m ga-esi zoputa unu, unu ga-abukwa ngozi. Unu atula ujọ, kama meenụ ka aka unu sie ike n'orụ unu." 14

Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru, "Dịka m si kpebie ime ka ihe ojoo biakwasị unu, na dika m na-egosighị ebere n'ahụ nna nna unu ha mgbe ha kpasuru m iwe," ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu, 15 "otu a ka m kpebikwara oqoz n'ubochi ndị a imere Jerusalem na Juda ihe ọma. Unu atula ujọ. 16 Ihe ndị a ka unu ga-eme: Kwuonụ eziokwu nye ibe unu, kpeenụ ikpe eziokwu n'ulọkpe unu, nke a na-eweta udo. 17 Unu echela echiche ojoo megide ibe unu; unu ahụla iñu iyị ığha n'anya. Ihe ndị a niile ka m kporo asị," otu a ka Onyenwe anyị kwubiri ya. 18 Okwu Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile ruru m ntị na-asị, 19 Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu: "Ibu ọnụ unu na-ebu n'onwa nke anụ, onwa nke ise, onwa nke asaa na n'onwa nke iri ga-aghoro unu oge iñurị ọnụ na oge obi ụtọ. Ha ga-aburụ Juda mmemime obi ụtọ. N'ihi ya, hụnụ eziokwu na udo n'anya." 20 Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile na-ekwukwa: "Ndị dị iche iche na ndị bi n'otụtụ obodo dị iche iche ka ga-abia. 21 Ndị bi n'otu obodo ga-ejekwa n'obodo oqoz, sị, 'Ka anyị jee na-atufughị oge gaa riọ Onyenwe anyị arirị, ka anyị չonụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile. Mu onwe m na-ejekwa.' 22 Ọtụtụ ndị mmadụ na ọtụtụ mba dị ike ga-abia Jerusalem iche Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, na irị ya arirị." 23 Ihe ndị a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru, "N'ubochi ndị ahụ, mmadụ iri, ndị ga-esi na mba dị iche iche, ndị na-asukwa asusị dị iche iche, ga-ejide otu onye Juda aka n'onụ ọnụ uwe ya na-asị, 'Kwere ka anyị soro gi jee, n'ihi na anyị anụla na Chineke nonyeere unu."

9 Okwu Amụma. Nke a bụ okwu Onyenwe anyị megide ala Hadrak, na obodo Damaskos ka ọ ga-ezukwa ike, n'ihi n'ebe Onyenwe anyị nọ ka anya mmadụ niile na ebo niile nke Izrel dị. 2 Otu ahukwa ka ọ dị Hamat, nke dị ya nso; tinyekwara Taja na Sajdọn, Ọ bụ ezie na ha bụ ndị maara ihe nke ukwu. 3 Taja ewuolara onwe ya ebe e wusiri ike, tukwoba ọlaocha dika aja, na ọlaedo dika uzuzu nke okporozi. 4 Ma Onyenwe anyị ga-anapụ ya ihe niile o nwere ọ ga-atụnye ike ya n'oke osimiri, Ọ ga-ejikwa oku repia ya. 5 Ashkelon ga-ejuputa n'ujọ mgbe ọ ga-abụ ihe ndị a ka ha na-eme. Gaza kwa, ga-anaghari onwe ya n'ime oke ihe mgbu. Ọ bùladi Ekron ga-ama jijiji n'ujọ mgbe ha hụrụ na olileanya ha agwụla. A ga-anapụ Gaza eze ya ma gburkwa ya. Ọ dighị onye ọbụla ga-ebikwa n'Ashkelon. 6 Umụ amụtarị n'ikwa iko ga-ebichi obodo Ashdod, aga m emekwa ka mpako ndị Filistia ndị a kwusi. 7 Aga m wezuga obara niile site n'onụ ha, wezugakwa ihe rürü arụ niile site n'etiti eze ya. Ndị niile fodụrị ga-abụ ndị nke Chineke anyị, ha ga-adị ka otu agbụrụ na Juda. Ekron ga-adịkwa ka ndị Jebus. 8 Aga m echebe ụlo m dika onye nche, ka ndị iro ghara ịbata na ya. Ndị mkpuru agaghị emerikwa ndị m oqoz n'agha, n'ihi na anụ m na nche ubgu a. 9 N'ürịa ọnụ nke ukwuu, gi Ada Zayon! Tie mkpu ọnụ, gi Ada Jerusalem! N'ihi na lee, eze gi na-abịkwtue gi, onye ezi omume na onye nwere mmeri, onye ewedara n'alà, nke na-anokwasị n'elụ inyinya ibu, Ọ bùladi n'elụ nwua inyinya ibu, nwua inyinya na-ebu ibu. 10 Ọ ga-ewezuga ığbo inyinya niile nke Ifrem, na inyinya agha niile nke Jerusalem; a ga-agbajikwa ığta agha. Ọ ga-ewetara mba niile udo, očichị ya ga-esite n'otu oke osimiri ruo n'osimiri nke oqoz, sitekwa n'Osimiri Yufretis ruo na nsotụ niile nke ụwa. 11 Ma gi onwe

gi kwa, aga m eme ka ndj a tñru mkporø n'olulu nke mmiri na-adighi nwere onwe ha, n'ihi obara nke ogbugba ndu ahñ mu na unu gbara. **12** Loghachinu n'ebé unu niile e wusiri ike, unu bu ndj mkporø nwere oiloleanya. O buladì taa, ana m ekwuputa ya na m ga-eme ka unu lòta, goziekwa unu okpukpu abùo. **13** Aga m agbagó Juda díka m si ekwe ùta m, tinye Ifrem díka àkù. Aga m akwali ümu gi ndj ikom, gi Zayon, ka ha megide ümu ndj ikom ndj Griis. Aga m eme gi ka i dírì ka mma agha dí n'aka dike n'agha. **14** Mgbe ahñ, Onyenwe anyi ga-egosi onwe ya n'ebé dí elu karja ha, àkù ya ga-efekwa díka amjuma. Onye kachasí ihe niile elu, bu Onyenwe anyi ga-afü opí ike, o ga-azökwa ije n'oke ifuse nke si na ndída. **15** Onyenwe anyi, Onye puru imé ihe niile ga-echebe ha. Ha ga-ebibi, zodakwa nkume ìtu iche n'ebé niile. Ha ga-ariú ihe òníúmu mekwa mkpotu site na mmanya; ha ga-ejuputa díka efere, díka efere ejí efesa ihe n'akukú niile ebe a na-achu aja na-ejuputa. **16** Mgbe ubochi ahñ biara, Onyenwe anyi bu Chineke ha ga-azoputa ndj ya, díka onye ozuzu aturu si azoputa igwe ewu na aturu ya. Ha ga-acha, na-egbuke n'ala ya, díka nkume dí oke onyuhija e tinyere n'okpueze si na-egbuke. **17** N'ezie, lee ka idí mma nke ala ahñ si dí ukwu! Leekwa ka ìma mma ya si dí ukwu! Mkporù ubi ga-eme ka ümu okorobà tozu oke nke òma, mmanya vajin ohurù ga-emekwa ka ümu agbogho doo ahñ.

10 Rijonu Onyenwe anyi mmiri ozuzu n'oge mmiri ozuzu nke ikpeazu, n'ihi na o bu Onyenwe anyi na-ezite oke amjuma mmiri. O bu ya na-enye ümu mmadu mmiri ozuzu, na-enyekwa mmadu niile ihe öküku nke ubi. **2** Arùsì niile na-ekwu okwu aghugho, ndj na-agba aja n'ahù ohu bu ugha, ndj ha na-arò nrò, na-akowakwa nrò ugha, okwu nkasiobi nke ihe na-adighi n'ime ya ka ha na-enye. Ya mere, ndj mmadu na-akpagharì díka aturu a na-akpagbu ha n'ihi enweghi onye ozuzu aturu. **3** "Iwe m na-ere ökü megide ndj ozuzu aturu, aga m atakwa ndj ndu niile ahñhu; n'ihi na Onyenwe anyi, Onye puru imé ihe niile ga-elekóta igwe anu ulò ya, ya bu ndj Juda, o ga-eme ka ha dirí ka inyinaya dí ebube n'agha. **4** A ga-esi na Juda nweta nkume bu ide ji ulò, a ga-esi na ha nweta ñtu ulò ikwu, a ga-esi na ha nweta ùta a kwadoro maka agha, sitekwa na ha nweta ndj ndu dí iche iche. **5** Ha niile ga-ejikòta onwe ha òníu, díka ndj bu dike n'agha, ha ga-azoda ndj iro ha n'apitì nke okporozu niile. N'ihi na Onyenwe anyi nonyeere ha, ha ga-alugbukwa ndj iro niile na-agba inyinaya. **6** "Aga m eme ka ulò Juda dí ike, zoputakwa ulò Josef. Aga m eme ka ha loghachita, n'ihi na aga m egosi ha obi ebere. Ha ga-adì ka ndj m na-ajughì mgbe obùla, n'ihi na mu onwe m bu Onyenwe anyi Chineke ha, aga m azakwa arirò ha. **7** Ndj Ifrem ga-agho ndj dí ike n'agha, ha ga-enwe òníu díka ndj na-ariú mmanya. Ümu ha ga-aghu ya ñuriakwa òníu, ha ga-ejikwa obi ha niile ñuriá òníu n'ime Onyenwe anyi. **8** Mgbe ahñ, aga m akpo ha oku, chikötta ha. N'ezie, aga m agbagputa ha, ha ga-adikwa ukwu díka ha dí na mbu. **9** A sìkwarì na m chüsara ha n'etiti ndj dí iche iche, ma ha ga-echeta m site n'ala niile ahñ dí anya. Ha na umu ha ga-adikwa ndj; ha ga-alotakwa. **10** Aga m esi n'ala Ijipt kpolata ha, sitekwa n'Asiria chikötta ha. Aga m akpota ha na Gilead na Lebanon. Ha agaghì enwekwa ebe ga-ezuru ha niile. **11** Ha ga-esi n'osimiri nsogbu gafee. A ga-emekwa ka mmali elu nke osimiri dajuo. Ebe obibi niile nke osimiri Naïl ga-atakorókwa. A ga-egbuda mpako niile nke

Asiria, wezugakwa mkpara ochichì nke ndj Ijipt. **12** Aga m eme ka ha di ike n'ime Onyenwe anyi, o bukwa n'aha ya ka ha ga-na-ejegharì n'udo." Ottu a ka Onyenwe anyi kwubiri.

11 Meghee onu uzò gi niile, gi Lebanon. Ka ökü repia osisi sida gi niile. **2** Kwasie akwa ike, gi osisi junipa, n'ihi na osisi sida adaala, n'ihi na e mebiela osisi ukwu ndj niile ahñ mabigara mma oke. Kwasienu akwa ike, unu osisi ook nke Bashan, n'ihi na e gbudachala oke ohija ahñ! **3** Gee ntì n'uzu akwa nke ndj ozuzu aturu, e mebiela ebe ita nri mara mma nke anu ulò ha. Gee ntì ka unu nñru olu mbigbo nke ümu odum, n'ihi na e bibile oke ohija nke Jodan. **4** Ihe ndj a ka Onyenwe anyi Chineke m kwuru, "Zuñonu igwe ewu na aturu ndj a ga-egbu egbu nri. **5** Ndj na-azurù ha na-egbu ha ma o dighì ahñhu na-abìjakwasì ha. Ndj na-erekwa ha nasa, 'Toonu Onyenwe anyi, n'ihi na abu m ogaranaya.' Ndj ozuzu ha adighì enwe omjiko n'ahù ha. **6** N'ihi na mu onwe m agakwaghi egosi ndj ala a obi ebere." Ottu a ka Onyenwe anyi kwubiri. "Aga m ewere onye obùla n'ime ha nyefee n'aka onye agbatobaibì ya, na n'aka eze ha. Ha ga-ebibi ala a kpamkpam, ma mu onwe m agaghì anaputa onye obùla site n'aka ha." **7** N'ihi ya, azurù m igwe ewu na aturu ndj ahñ a ga-egbu egbu, nke ka nke, ndj ahñ a na-emegbu emegbu. Eweere m mkpanaka abùo, kpoo otu n'ime ha Amara, kpoo nke ozò Idì n'otu. Azukwara m igwe aturu ndj ahñ. **8** N'ime otu onwa, ewezugara m ndj ozuzu aturu ato. Igwe ewu na aturu ndj ahñ kpokwazirì m asi, enwezighì m ike nweere ha ndidi. **9** N'ihi ya, ekwuru m si, "Agaghì m abùkwa onye ozuzu aturu unu ozò. Nke obùla na-anwù, ya nwùo, ozò, nke naala n'iyi, ya laa n'iyi. Ka ndj fodurù rie anu ahù ibe ha." **10** Mgbe ahñ, eweere m mkpanaka m, nke a kporø Amara gbajie ya abùo, igosi na emebiela m ogbugba ndj nke mu na ndj mmadu gbara. **11** N'ubochi ahñ ka e mere ka ogbugba ndj ahñ gharakwa idì. Mgbe ahñ, ndj ahñ a na-akpagbu n'etiti igwe ewu na aturu ahñ, bu ndj na-ele m anya matara na o bu okwu Onyenwe anyi. **12** Mgbe ahñ, agwara m ha, "O búru na o masirì unu, unu kwùo m ugwo örù m, o búrukwa na o masighì unu, deberenù onwe unu ego unu." N'ihi nke a, ha guputara mkporù ego olaocha iri ato, jiri ya kwùo m ugwo. **13** Onyenwe anyi gwara m, "Tupuru ya òkpù ite," bu onyuhija magboru onwe ya bu nke ha rürü n'isi m. Ya mere, eweere m iri olaocha ato ahñ tupuru ya òkpù ite n'ülönsò ukwu nke Onyenwe anyi. **14** Mgbe ahñ, agbagiri m mkpanaka m nke abùo a na-akpø Idì n'otu, iziputà na njikòta maobù idì n'otu dí n'etiti Juda na Izrel adighikwa. **15** Mgbe ahñ, Onyenwe anyi gwara m, "Chirikwa ngwa örù nke onye ozuzu aturu nzuwu ahñ, **16** n'ihi na ana m aga ikpólite otu onye ozuzu aturu nke na-agaghì elekóta ümu aturu furu efu, maobù choò ndj na-itolite, maobù gwòò ndj merurù ahñ, maobù nye ndj ahñ dí ike nri. Kama o ga-eri anu aturu ndj ahñ ahñ ha di mma, nyakapukwa ükwu ha niile. **17** "Ahñhu dirí onye ozuzu aturu ahñ na-abaghì uru, nke na-adighi elezi igwe ewu na aturu ya anya. Ka mma agha gbupù ya otu aka, ghupukwa ya anya aka nri ya. Ka ogwe aka ya kpónwùkwa kpamkpam. Ottu a, anya aka nri ya ga-akpokwa."

12 Nke a bu okwu nke Onyenwe anyi banyere Izrel. O bu amjuma. Onyenwe anyi, onye gbasapuru eluigwe niile, onye tòrò ntóala üwa, na onye kpuru mmuò nke dí n'ime mmadu, ekwupatala, si, **2** "Agaje m ime Jerusalem ka o búru

iko mmanya nke ga-añaghari ndí niile gbara ya gburugburu. Ha ga-agba Juda na Jerusalem gburugburu, nobichie üzö ya niile. **3** N'ubochi ahü, mgbe mba niile nke ıwua chikötara onwe ha ıönü imegide ya, aga m eme Jerusalem ka o ıghoqro mba ndí ahü niile nkume dí ukwuuk nke a na-apughı inughari enughari. Ndí niile ga-agbalı inughari ya ga-emeru onwe ha ahü. **4** N'ubochi ahü, aga m etinye tiyo n'obi ınyinya niile, mee ka ndí na-agba ha ıgho ndí ara,” otu a ka Onyenwe anyi kwubiri. “Aga m asaghe anya m lekwası ılu Jude nke oma, ma aga m eme ka ınyinya niile nke mba niile kpuo isi. **5** Mgbe ahü, ndí ndu Jude ga-ekwu n'obi ha sị, ‘Ndí Jerusalem achotala ike n'ihi na Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, bù Chineke ha.’ **6** N'ubochi ahü, aga m eme ka ndí ndu Jude niile dırı ka ite oku, nke a donyere n'ebé a chikötara nkü. Ha ga-adıkwa ka oku na-enwu enwu, nke dí n'etiti ukwu oku. Ha ga-ere oku n'aka nri na n'aka ekpe, rechapı ndí niile bi gburugburu ha. Ma mmapadı ga-ejuputakwa n'ime Jerusalem. **7** “Onyenwe anyi ga-ebu üzö zoputa ebe obibi niile nke Juda, ime ka ugwu na nsopuru nke ılu Devid, na nke ndí niile bi na Jerusalem ghara idı ukwuuk karja nke Juda. **8** N'ubochi ahü, Onyenwe anyi ga-echube ndí bi na Jerusalem, mee ka o buladı ndí na-ası ngongo n'etiti ha dırı ike dika Devid. Ulı Devid ga-adıkwa ka Chineke, dika Mmıpı ozi Onyenwe anyi, onye na-eje n'ihi ha. **9** N'ubochi ahü, aga m ebido ibibi mba ndí ahü niile na-ebuso Jerusalem agha. **10** “Mgbe ahü, aga m awükwası n'ulı Devid na ndí niile bi na Jerusalem, mmıpı nke amara na nke arırı̄ amara. Ha ga-elegidekwa m anya, bù onye ahü ha mapuru ahü. Ha ga-eru ıuju n'ihi ya, dika mmapadı si eru ıuju n'ihi ınwı nke nwa a mırı naanı ya. Ha ga-ebekwa akwa ilu nke ukwuuk dika mmapadı si ebe akwa maka nwa mbu ya. **11** N'ubochi ahü, akwa a ga-akwa na Jerusalem ga-adı ukwuuk, dika akwa nke Hadad Rimon n'obosara ala Megido. **12** Ndí ala ahü niile ga-eru ıuju. Ikwu ıbula ga-eru ıuju nke ha, ha na ndí nwunye ha. Ikwu Devid na ndí nwunye ha, na ikwu Netan na ndí nwunye ha, **13** na ikwu Livayı, na ndí nwunye ha, na ikwu Shimei na ndí nwunye ha, **14** na ikwu ndí ozo niile na ndí nwunye ha.

13 “N'ubochi ahü, a ga-emeghe isi iyi mmiri nye ılu Devid na ndí niile bi na Jerusalem. O ga-abu isi iyi a ga-eji sachapı mmehie na adıghı ıcha ha niile. **2** “N'ubochi ahü, otu a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, kwubiri, aga m ebiıpı aha arışı niile dí n'ala ahü, a gaghı echetakwa ha ozo. Aga m esitekwa n'ala a wezuga ma ndí amıuma ma mmıpı nke adıghı ıcha niile. **3** O burukwa na onye ıbula a ga n'ihi na-ebu amıuma, nne na nna ndí mırı ya ga-asi ya, ‘I gaghı ınwı n'ihi na i kwuola okwu ıgha n'aha Onyenwe anyi.’ Mgbe onye dí otu a bukwara amıuma, o ıbu nne na nna ya ga-eji übe mağbuo ya. **4** N'ubochi ahü, ihere ga-emekwa ndí amıuma n'ihi ibu amıuma banyere ıphı nke ha hıru. Ha agaghı eyikwa uwe aji anı nke ndí amıuma na-eyi n'ihi iduhie ndí mmapadı, **5** Onye ıbula n'ime ha ga-asıkwa, ‘Abıghı m onye amıuma, onye ırı ubi ka m bı, o ıbu ihe si n'ala ka m ji azı onwe m site na mgbe m bu okorobia.’ **6** O burı na onye ıbula ajuo, ‘Gını bu onya ndí a niile dí gi n'ahı?’ Ha ga-azaghachi, ‘Onya ndí etiputara m n'ulı ndí enyi m.’ **7** ‘Teta n'ıra, gi mma agha, imegide onye ızızı atıru m, na imegide nwoke ibe m, nke nö m nso,’ otu a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwubiri. “Tigbuo onye ızızı atıru, igwe atıru ga-

agbasasıkwa. Aga m eweli aka m megide ndí dı nta. **8** N'ala ahu niile,” otu a ka Onyenwe anyi kwubiri ya, “Uzo mmapadı abıo n'ime üzö ato ka a ga-etida, ma otu üzö n'ime üzö ato ga-afodı n'ime ya. **9** Otu üzö n'ime üzö ato a fındırı ka m gaeewata n'ime oku. Aga m ejı oku nuchaa ha dika e si anucha ılaçcha, jiri oku nwaa ha dika e si anwa olaedo. Ha ga-akpoku aha m, aga m azakwa ha. Aga m asıkwa, ‘Ndí a bı ndı m,’ Ha onwe ha ga-asııkwa, ‘Onyenwe anyi bı Chineke anyi.’”

14 Lee, ıbochı Onyenwe anyi na-abıa, mgbe a ga-ekesa ihe nkwtıa gi niile n'etiti mgbidi gi. **2** Aga m achıkota mba niile ka ha bıa Jerusalem ibuso ya agha. Ha ga-adıota obodo ahü n'agha, tıtukıqo ihe dı n'ulı niile, dınaa ndí ınyom n'ike. A ga-adıota okara ndí bi n'obodo ahü n'agha, duru ha gaa mba ozo. Ma ıkara nke ozo ka ha ga-ahapı. **3** Mgbe ahü, Onyenwe anyi ga-apı ibuso ndı mba ozo ahu agha, dika o si ebu agha n'ubochı agha. **4** N'ubochı ahü, ıkwu ya ga-eguzo n'elu Ugwu Oliv, nke dı n'ıowuwa anyanwu Jerusalem. Mgbe ahü, Ugwu Oliv ga-ekewa abıo, mee ka ndagwurugwu buru ibu dırı site n'ıowuwa anyanwu ruo n'ıdıda anyanwu. N'ihi ya, ugwu ahü ga-ekı onwe ya abıo. Otu akyıkı ga-adı n'ugwu, nke ozo ga-adı n'üzö ndıda. **5** Unu ga-esi na ndagwurugwu nke ugwu m ahı gbalaga, n'ihi na ndagwurugwu ahı ga-eru Azel. Unu ga-ahapı dika unu si ıgbapı n'oge gara aga, mgbe ala oma jijji ahü, n'oge Uzaya bı eze Juda. Mgbe ahü, Onyenwe anyi Chineke m ga-abıa, ya na ndı nsı ya. **6** N'ubochı ahü, ihe anyanwu agaghi adı, oyı agaghi adı, mkpurı mmiri agaghi adıkwa. **7** O ga-abu ıbochı pürü iche, ıbochı ehihie na abalı na-agaghi adıkwa. O bu ıbochı nke naanı Onyenwe anyi maara. Ma ihe ga-adıkwa n'oge anya. **8** N'ubochı ahü, mmiri na-enye ndı ga-esi na Jerusalem na-asoputa. O ga-ekewa abıo, ıkara ya ga-asobanye n'osimiri Nnu dı n'ihi anyanwu ebe ıkara nke ozo ga-asobanye n'osimiri Mediterenıa dı n'ıdıda anyanwu. Ha ga-na-ası n'ıkochı na n'udu mmiri. **9** Ma Onyenwe anyi ga-abu eze n'elu ıwua niile. N'ubochı ahü, naanı otu Onyenwe anyi ga-adı, naanı aha ya kwa ka a ga-na-efı ofufe. **10** Ala niile, site na Geba ruo Rimon, nke dı na ndıda Jerusalem ga-adı ka ozara. Ma o bu naanı Jerusalem ga-adı n'ebe lara elu. O ga-adıkwa n'ıondu ya site n'omu üzö ama nke Benjamin ruo n'ebe ıönü üzö ama nke Mbı, ruo n'omu üzö ama nke dı n'ıkochı, sitekwa n'ılu elu Hananel ruo n'ebe a na-azochapıta mmanya eze. **11** A ga-ebiju na ya na-enweghi nsogbu. A gaghı emebikwa ya ozo. Jerusalem ga-ebikwa n'udo na-atıghı egwu. **12** Nke a bı ırıja ojoq nke Onyenwe anyi ga-eji kuda mba niile buru agha megide Jerusalem. Anı ahü ha ga-ere ure mgbe ha ka guzo oto. Anya ha ga-erekwa ure, ire ha ga-erekwa ure n'omu ha. **13** N'ubochı ahü, Onyenwe anyi ga-etinye ndı mmapadı oke ujo n'obi. Oke ogbaaghara ga-adı n'etiti ha, ha ga-alısokwa ibe ha ogu. **14** O buladı Jude ga-ebu agha na Jerusalem. A ga-akwakorı akı ndı mba ozo dı ha nso, bı otıtu ılaçcha na olaçcha, na uwe mara mma. **15** ırıja ojoq dı otu a ga-adıkwası ınyinya niile, na ınyinya muul, na ınyinya kamel niile, na ınyinya ibu niile, na anı niile dı n'ıgige ndı agha ha. **16** Mgbe ahü, ndı fındırı na mba niile ndı ahü busoro Jerusalem agha, ga-abıa kwa afı kpıı isıala nye eze, Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile ka ha soro mee mmapembe ılu ikwu. **17** O burı na ndı ıbula si na mba dı iche ihe esoghi jee Jerusalem ife Eze ahü, bı Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile, ha agaghı enwetakwa mmiri

ozozo. **18** O bụrụ na ndị Ijipt aju iga sorò ndị ozọ ife ofufe ahụ, ha agaghị enweta mmiri ozozo. Onyenwe anyi ga-eme ka ọri a ojọq ahụ biakwasị ha, díka ọ siri biakwasị mba ndị ahụ niile jụrụ iso mee mmemime ụlọ ikwu. **19** Nke a ga-abụ ahụhụ dírị ndị Ijipt, na ndị mba dị iche iche, ndị na-agaghị eso na mmemime ụlọ ikwu ahụ, ihe a ga-edē n'ahụ ataru nke ịnyinaya niile na-anyia n'olu ha bụ nke a: “Ihe dị Nsọ nye Onyenwe anyị.” Ite niile e ji esi nri dị n'ụlọ nke Onyenwe anyị ga-adị ka efere nsọ ndị ahụ dị n'ihiu ebe ịchụ aja. **21** Ite niile dị na Juda, na n’ime Jerusalem ga-adị nsọ nye Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile. Ndị niile bjara ịchụ aja ga-ewere ụfodụ n’ime ite ndị a sie nri ịchụ aja ha. N’ubochị ahụ kwa, a gaghị ahụ kwa ndị na-atu mgbereahịa n’ulonṣo ukwu Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile.

Malakai

1 Okwu amuma: Nke a bù okwu Onyenwe anyị gwara Izrel site n'onyi Malakai onye amuma. **2** "Ahùla m unu n'anya," ka Onyenwe anyị na-ekwu. "Ma unu na-asị, 'Olee ụzo i si hụ anyị n'anya?" Iso, o bughi nwanne Jekob?" ka Onyenwe anyị kwuputara. "Ma otu o dì, ahurụ m Jekob n'anya, **3** ma Iso ka m kpọrọ asị, mee ugwu ya niile ka ha ghọe ebe togborọ n'efu, werekwa ihe nketa ya nye nkita ọhịa niile nke ozara." **4** Ndị Edom nwere ike sị, "O bụ ezie na e tikpoala anyị, ma anyị ga-ewugharị nkponkpọ ebe niile." Ma otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, na-ekwu, "Ha nwere ike wugharja ya, ma aga m akwadakwa ha ozor. N'ihi na a ga-akpọ ha Obodo ihe ojoo, ndị Onyenwe anyị na-eweso iwe ruo mgbe ebighị ebi. **5** Anya unu ga-ahụ nke a ma unu ga-ekwukwa, 'Onyenwe anyị dì ukwuu, o bùladi ruo n'ofe oke ala Izrel!'" **6** "Nwa na-asopuru nna ya, ohu na asopurukwa onyenwe ya. A sị na m bụ nna, ebee ka egwu m dì. A sị na m bụ onyenwe mmapadụ, ebee ka nsopuru m dì?" Ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu. "O bụ unu ndị nchüaja na-eleda aha m anya. "Ma unu na-ajụ, 'Olee ụzo anyị si eleda aha gi anya?" **7** "Unu na-eji anụ rụrụ arụ na-achürü m aja n'elu ebe ichu aja m. "Ma unu na-ajụ, 'Olee ụzo anyị si merụ ya?" "O bụ mgbe unu na-asị na tebul Onyenwe anyị bụ ihe e kwasiri ileda anya. **8** Mgbe unu ji anụ ndị kpuru iṣi achürü m aja, o bughi ihe na-ezighị ezi ka unu na-eme? Mgbe unu na-ejikwa ndị dara ngwụro, na anụ na-aria orịa, o bughi ihe ojoo ka unu na-eme? Werenụ anụ ndị a bugara onye na-achi obodo unu dika onyinye. O ga-atọ ya ụtọ inabata onyinye dì otu a? O ga-anabata unu?" Ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu. **9** "Ma ubu a, riopon Chineke ka o gosi anyị amara ya. O bụrụ na unu ji onyinye ndị dì otu a n'aka unu, o ga-egosi unu afọ ọma ya?" Ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu. **10** "O gaara adị m nnọq mma ma a sị na otu onye n'ime unu ga-emechi ọnụ ụzo ulọnṣo ukwu ahụ, ka unu gharakwa ikwanye oku na-enweghi isi n'elu ebe ichu aja m. Ihe banyere unu adighị ato m ụtọ. O bụ ihe Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru. Agaghị m anabatakwa onyinye ọbula si unu n'aka. **11** N'ihi na site n'owluwa anyanwu ruo ọdịda ya, aha m ga-adị ukwuu n'etiti mba niile. A ga-ewebatara m ihe nsure oku na-esi isi ụtọ na onyinye di ọcha n'aha m, n'ebé niile, n'ihi na aha m ga-adị ukwuu n'etiti mba niile." O bụ ihe Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru. **12** "Ma unu na-eme ka o ghara idị nsọ mgbe unu na-asị na, Tebul Onyenwe anyị bụ ihe e merụ emerụ, ebe ihe oriri ya bükwa ihe nleli. **13** Unu na-ekwukwa, 'Nke a bù ihe ike ogwugwu,' si otu a na-edulị imi unu elu n'ebe m nō n'ọnodụ oke nleli." O bụ ihe Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru. "Mgbe unu na-ewebata ihe a natara n'ike, na nke dara ngwụro, na nke na-aria orịa, jiri ha chọrọ m aja, o kwasiri ka m nabata ya?" Ka Onyenwe anyị na-ekwu. **14** "Onye a na-abụ ọnụ ka onye aghugho ahụ bu nke nwere oke n'igwe ewu na aturu ya, kwee nkwa inye ya, ma mesia were anụ nwere ntupọ chọrọ Onyenwe anyị aja. N'ihi na mụ onwe m bụ Eze ukwu ahụ," ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru, "aha m bükwa ihe a ga-atụ egwu n'etiti mba dì iché ihe.

2 "Ma ubu a, unu ndị nchüaja, ịdọ aka na ntị a dirị unu. **2** O bụrụ na unu ajụ ige ntị, o bùrụkwa na unu ekpebighị

n'obi unu inye aha m otuto," ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, na-ekwu, "Aga m ezite obubu ọnụ n'ahụ unu, aga m abụkwa ngozi unu niile ọnụ. E, abuolarị unu ọnụ, n'ihi na unu ekpebighị n'obi unu ịsopuru m. **3** "N'ihi unu, aga m abra ụmụ ụmụ unu mba. Agaghị m anabata onyinye unu, aga m efesawa nsị anụ n'ihi unu, bụ nsị nke ihe onyinye unu, aga m ewezugawka unu site n'ihi m. **4** Otu a ka unu ga-esi mara na o bụ mụ zitere unu ịdọ aka na ntị a, o ọgbugba ndị mụ na Livayị gbara digide," O bụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile, na-ekwu. **5** "Ogbugba ndị mụ na ya bụ nke ndị na ụdo, o bụ m nyere ha ya, nke a bụ n'ihi nsopuru. O nyere m nsopuru n'ezie, tükwa aha m egwu. **6** Iwu nke eziokwu dì ya n'onyi, o dikwaghị okwu ugha ọbula a choputara n'egbugbere ọnụ ya. O soro m jee ije n'udo, na n'ikwuba aka otọ. O mekwara ka ọtụtu si n'ajo omume ha chigharịa. **7** "N'ihi na ebugbugere ọnụ onye nchüaja kwesiri ijuputa n'ihe ọmụma; e kwasikwara isi n'onyi ya mọta ihe, n'ihi na o bụ onyeozi nke Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile. **8** Ma unu esitela n'uzo ahụ wezuga onwe unu, sitekwa n'ozizi unu mee ka ọtụtu mmapadụ sụo ngongọ. Unu emerụola ọgbugba ndị nke Livayị." O bụ ihe Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru. **9** "N'ihi nke a, emeela m ka unu bụrụ ndị a na-eleli anya, na ndị e wedara n'ala n'ihi ndị mmapadụ niile, n'ihi na unu agbasoghi ụzo m, kama unu na-ele mmapadụ anya n'ihi, n'ihe metutara iwu." **10** O bughi otu Nna ka anyị niile nwere? O bughi otu Chineke ahụ kere anyị? Ginị mere anyị ji na-emerụ ọgbugba ndị nna anyị ha site na-enweghi ntükwasị obi na mmekorịta anyị na ibe anyị? **11** Juda ekwesighị ntükwasị obi. E meela ihe arụ n'Izrel na n'ime Jerusalem: Juda emerụola ulọnṣo ukwu Onyenwe anyị hụrụ n'anya, lụkwa ada chi ndị mba ozo. **12** Ka Onyenwe anyị kewapụ onye mere ihe dì otu a n'ulọ ikuw Jekob, ka o ghara inwe onye akaebe, ka o ghara inwe onye ga-aza ya mgbe o kpọrọ oku maqbụ butere Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile onyinye. **13** Ihe ozo unu na-emekwa bụ ndị a: unu na-eme ka anya mmiri unu juputa n'ebé ichu aja Onyenwe anyị. Unu na-akwa akwa, na-eti mkpu akwa n'ihi na o naghi elenyne anya n'onyinye unu, maqbụ jiri obi ụtọ nabata ha. **14** Unu na-asị "Nke a o bụ n'ihi ginị?" O bụ n'ihi na Onyenwe anyị bụ onyeama n'etiti gi na nwunye i lụrụ n'okorobia gi, n'ihi na i kwasighị ntükwasị obi, o bụ ezie na o bụ nwanyị e jikötara gi na ya, bùrụkwa nwunye ọgbugba ndị gi. **15** O bụ na o bughi otu Chineke ahụ kere gi? N'anụ ahụ na n'ime mmuq, unu bụ nke ya. Ma ginị ka otu Chineke a chọrọ? Ka unu bụrụ ụmụ na-atụ ya egwu. Ya mere, jie mmuq gi aka, ka i gharakwa ibụ onye na-ekwesighị ntükwasị obi n'ebé nwunye i lụtara n'okorobia no. **16** "Akporo m igba alukwaghị m asị," ka Onyenwe anyị Chineke nke Izrel siri, "a kpokwara nwoke na-emeso nwunye ya mmeso n'uzo ihe ike asị." O bụ Onyenwe Onye pürü ime ihe niile na-ekwu. Ya mere, kpachapurunụ onwe unu anya, unu abụkwa nra na-ekwesighị ntükwasị obi. **17** Unu esitela n'oke okwu unu mee ka ike gwụ Onyenwe anyị. Ma unu na-ajụ, "Olee ụzo anyị si mee ka ike gwụ ya?" Mgbe unu na-asị, "Ndị niile na-eme ihe ojoo dì mma n'anya Onyenwe anyị. Ihe ha na-atókwa ya ụtọ," maqbụ na-asikwa, "Ebee ka Chineke ahụ na-ekpe ikpe ziri ezi no?"

3 "Lee, aga m ezipu onyeozi m, onye ga-edozi ụzo n'ihi m. Mgbe ahụ, Onyenwe anyị ahụ unu na-ele anya ya ga-

abia na mberede n'ulonso ukwu ya. Onyeozi nke ogbugba ndu ahụ, onye ihe ya na-agusị unu agụ ike, ga-abia," ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru. **2** "Ma onye ga-anagide ubochị obijịa ya ma guzokwa mgbe ọ pütara ihe? N'ihi na ọ ga-adị ka oku na-anucha anucha, díkwa ka ncha e ji asụ akwa. **3** Ọ na-anodụ ala díka ndị na-anucha olaočha imē ka dí ocha. Ọ ga-anucha ndị Livayị, imē ka hā dí ocha, díka olaodua na olaočha a nuchara anucha tutu ruo mgbe ha ga-ewetara Onyenwe anyị onyinye n'ezi omume. **4** Mgbe ahụ, onyinye Juda na Jerusalem ga-abụ onyinye Onyenwe anyị ga-anabata, díka o si anabata ha n'ubochị ndị ahụ gara aga, na mgbe ochie gara aga. **5** "Mgbe ahụ, aga m abia unu nso ikpe unu ikpe. Aga m abjawkwa ngwangwa igbagide ha ama bụ ndị mgbaasi, na ndị na-akwa iko, na ndị na-añi iyí ụgha, na ndị na-emegbu ndị inyom di ha nwurụ, na ndị na-emegbu ndị na-enweghi nna, na ndị na-anapụ ndị obịa ikpe ziri ezi, ndị ahụ niile na-adighị atụ egwu m." Ọ bụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru. **6** "N'ihi na mụ onwe m bụ Onyenwe anyị adighị agbanwe agbanwe. Ya mere, unu bụ ụmụ Jekob ji digide. **7** Site n'oge nna nna unu ha, unu esitela n'idebe iwu na ükpurụ m wezuga onwe unu. Unu adighikwa edebe ha. Ya mere, loghachikwutenu m, mụ onwe m ga-aloghachikwute unu." Ọ bụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu. "Ma unu na-asi, 'Anyị ga-esi añaah loghachi?' **8** "Mmadụ o na-ezu ihe bụ nke Chineke n'ohi? Ma unu apunarila m ihe bụ nke m. "Ma unu na-ajụ: 'Anyị si añaah na-ezu gị ohi?' "Ọ bụ site n'otu ụzọ n'ime ụzọ iri unu, onyinye na aja niile. **9** N'ihi ya, ọbụbụ ọnụ dijirị unu, ka mba niile unu ha, n'ihi na ọ bụ mụ onwe m ka unu na-ezu ohi. **10** Webatanụ otu ụzọ n'ụzọ iri nke ihe niile unu n'ime ụlọakụ m, ka nri juputa n'ime ulọ m. Jirinụ nke a nwalee m," ka unu hụ ma mụ onwe m agaghị emeghe ọnụ ụzọ eluigwe, site na ya wüdattara unu ngozi dí ukwuu, nke ga-ejubiga oke na ọnqđụ agaghị adị ichebe ha. Ọ bụ Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu. **11** "Aga m egbochi ihe nripiịa ndị ahụ niile ka ha ghara iripia mkpuru ubi unu. Osisi vainị unu agakwaghi atupusi mkpuru ya n'ala tutu ruo mgbe ha chara." Ọ bụ ihe Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu. **12** "Mgbe ahụ, mba niile dí iche ihe ga-akpọ unu ndị a goziri agozi, n'ihi na ala unu ga-abụ nke na-enye ndị nwe ya obi ụtọ." Ọ bụ ihe Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru. **13** Onyenwe anyị na-ekwu, sị, "Unu ekwuola ọtụtụ okwu dí ike megide m." "Ma unu na-ajụ, 'Gịnị ka anyị kwuru megide gi?' **14** "Unu ekwuola sị, Ọ bụ ihe nzuzu ife Chineke ofufe, na ịtụ ya egwu. Gịnị bụ uru anyị na-erite site n'idebe iwu ya, na ijeghari díka ndị na-eru uju n'ihu Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile? **15** Ma site ugbu a gaa n'ihu, ndị ngangà ka anyị ga-akpọ ndị ihe na-agara nke oma. N'ezie, ndị na-eme ihe ojoo kā ihe na-agara nke oma. Ndị ahụ jikwa ihe ojoo ha na-anwa Chineke na-agbanari ntaramahịlụ ya." **16** Mgbe ahụ, ndị niile na-atụ egwu Onyenwe anyị gwarịtara ibe ha okwu, Onyenwe anyị እara ntị, nükwa ihe ha na-ekwu. N'ihu ya, e nwere akwukwö ncheta dí ya, ebe e dere aha ndị niile na-atụ egwu Onyenwe anyị, ma na-echekwa echiche banyere aha ya. **17** "N'ubochị ahụ m ga-eme ihe," ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile na-ekwu, "ha ga-abụ ihe oke ọnqahịa nke aka m. Aga m echebe ha, díka nna na-enwe ọmịkọ ma chebekwa nwa ya nwoke na-efe ya. **18** Unu ga-abụ ihe dí iche

n'etiti ndị ezi omume na ndị ajo omume, hukwa ihe dí iche n'etiti ndị na-efe Chineke na ndị na-adighị efe ya.

4 "N'ezie, ubochị ahụ na-abia, o ga-erekwa oku díka ebe a funyere oku buru ibu. Mgbe ndị nganga, ndị na-eme ihe ojoo, ga-abụ igbugo ọka, ubochị ahụ na-abia ga-erechapụ ha," otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru. "O díkgwaghi mgborogwu maqbụ alaka obụla ga-afodụrụ ha. **2** Ma unu bụ ndị na-atụ egwuaha m ka anyanwụ nke ezi omume ga-achawapụta wetakwara unu ọgwugwụ nke si n'ime nku ya. Unu ga-apukwa, na-awụgharị díka ụmụ ehi ejị nri zujuo afọ. **3** Mgbe ahụ, unu ga-azopịakwá ndị ajo omume. Ha ga-aghokwa ntụ n'okpuru obụ ükwu unu, n'ubochị ahụ m ga-eme ihe ndị a," otu a ka Onyenwe anyị, Onye pürü ime ihe niile kwuru. **4** "Chetanụ iwu Mosis, bụ odibo m, ya bụ iwu na ükpurụ ndị ahụ dí iche m nyere ya na Horeb, maka Izrel niile. **5** "Lee, aga m ezitere unu llaija onye ammụa, tupu ubochị ukwu ahụ dí oke egwu bụ ubochị Onyenwe anyị abia. **6** Ọ ga-eme ka obi ndị bụ nna chigharikwute ụmụ ha, meeckwa ka obi ndị bụ ụmụ chigharikwutekwa nna ha; ka m ghara ịbịa ma jiri ịbụ ọnụ laa ala ahụ n'iyi."

NEW TESTAMENT

G. DORÉ

H. PISAN.

Jisos sirí, "Nna gbaghara ha n'ihi na ha amataghí ihe ha na-eme."

Ha ji ife nza kee uwe ya n'etiti onwe ha.

Luk 23:34

Matiu

1 Nke a bù ndekò usoro ọmụmụ Jisós onye bụ Kraist, nwa Devid, nwa Ebraham. **2** Ebraham mürü Ajízik, Ajízik amụ Jekób, Jekób amụ Juda na ụmụnne ya. **3** Juda mutara Perez na Zera site na Tama, Perez mürü Hezron, Hezron amụ Aram. **4** Aram mürü Aminadab, Aminadab mürü Nashòn, Nashòn amụ Salmón. **5** Salmón bụ nna Boaz, site na nwunye ya Rehab, Boaz mürü Obed, site na nwunye ya Rut, Obed amụ Jesi. **6** Jesi amụ Devid, bụ eze. Devid mürü Solomon site na nwunye ya Ọraya. **7** Solomon mürü Rehoboam, Rehoboam amụ Abija, Abija amụ Esa. **8** Esa mürü Jehoshafat, Jehoshafat amụ Joram, Joram amụ Uzaja. **9** Uzaja mürü Jotam, Jotam amụ Ehaz, Ehaz amụ Hezekaya. **10** Hezekaya mürü Manase, Manase amụ Emón, Emón amụ Josaya. **11** Mgbe e mere ka ha gaa biri n'ala Babilon ka Josaya mürü Jekonaya na ụmụnne ya. **12** Mgbe ha si Babilon lọta Jekonaya mürü Shealtiel, Shealtiel amụ Zerubabel. **13** Zerubabel mürü Abiud, Abiud amụ Eliakim, Eliakim amụ Azoa. **14** Azoa mürü Zadök, Zadök amụ Akím, Akím amụ Eliud. **15** Eliud mürü Elieza, Elieza amụ Matan, Matan amụ Jekób. **16** Jekób mürü Josef onye bụ di Meri nne Jisós, onye a na-apkó Kraist. **17** Ya mere, site n'Ebraham ruo na Devid, e nwere ọgbó iri na anō. Ma site n'oge Devid ruo mgbe a dörpero ha n'agha gaa Babilon, e nwere ọgbó iri na anō. Sitekwanụ n'oge ahụ ruo mgbe a mürü Kraist bükwa ọgbó iri na anō. **18** Otu a ka ọmụmụ Jisós, onye a na-apkó Kraist siri di: Nne ya Meri bụ onye e kwenyere na o ga-alụ Josef, ma tupu ha ebikọq ọnụ a choputara na Meri di ime site na Mmụo Nsó. **19** Ma Josef di ya bụ onye ezi omume, o choghi imenyenya ihere, n'ihi ya, o zubere ịchụ ya na nzuzu. **20** Mgbe Josef nwechara mkpebi a, mmụo ozi Onyenwe anyi bjakwutere ya na nró sị ya, "Josef nwa Devid, atụla egwu ikporo Meri ka o bụrụ nwunye gi, n'ihi na nwa ahụ o dì ime ya sitere n'ike Mmụo Nsó. **21** O ga-amükwa nwa nwoke, onye i ga-apkó aha ya Jisós, n'ihi na o ga-azopụta ndị nke ya site na mmechie ha." **22** Ihe ndị a mere iji mezuo ihe ahụ Onyenwe anyi kwuru site n'ọnụ onye amụma ya sị, **23** "Lee, nwaagboghø ahụ na-amaghị nwoke ga-atürü ime, mụo nwa nwoke. Ha ga-apkó aha ya Ọmanuel" (nke bụ ma asughariya ya, "Chineke nonyeere anyi"). **24** Mgbe Josef si n'ura teta, o mere dika mmụo ozi Onyenwe anyi nyere ya n'iwu. O kpɔrɔ Meri ka o bụrụ nwunye ya. **25** Ma ha abụ edinakoghị tutu ruo mgbe o musirị nwa nwoke, onye o kpɔrɔ aha ya Jisós.

2 Mgbe a mucharà Jisós na Betlehem nke Judia n'oge Herod bụ eze, ndị amamihe si ọwụwa anyanwụ biaruru Jerusalem, **2** na-aju ajụjụ sị, "Olee ebe o nō, bụ onye a mürü ịbụ eze ndị Juu? Anyị hụrụ kpakpando ya n'owụwa anyanwụ, ma bịa ikpo isiala nye ya." **3** Mgbe eze Herod nṣuru nke a, obi lọro ya mmiri nke ukwuu, ya na ndị niile bi na Jerusalem. **4** Mgbe o kpokötara ndịsi nchüaja na ndị ozisi iwu niile, o jụrụ ha, olee ebe e kwuru na a ga-amụ Kraist ahụ. **5** Ha zara ya sị, "Na Betlehem nke Judia. N'ihi na otu a ka onye amụma ahụ dere n'akwukwø sị, **6** "Ma gị onwe gị, Betlehem, dị n'ala Juda, i dighị ntà karichasịa n'etiti ndị ochichị Juda, n'ihi na o bu site na gị ka onye ochichị ga-esi pütä, onye ga-achị ndị nke m Izrel." **7** Mgbe ahụ Herod kpɔrɔ ndị amamihe

ahụ na nzuzu jüpüta ha banyere oge kpakpando ahụ ji pütä ihè. **8** O zipuru ha ije Betlehem sị ha, "Gaanu lee anya nke oma chopütara ebe nwantakirị ahụ no. Mgbe unu chötara ya, bijan mee ka m mara, ka m gaakwa kpoo isiala nye ya." **9** Mgbe ha nṣuru okwu eze, ha pürü gawa, ma kpakpando ahụ ha hụrụ n'owụwa anyanwụ pütakwara ozo, na-agà n'ihi ha ruo mgbe o bjara guzo n'elü ebe nwantakirị ahụ no. **10** Ha nṣurị ọnụ nke ukwuu mgbe ha hụrụ kpakpando ahụ. **11** Ka ha banyere n'ulọ ahụ, ha hụrụ nwantakirị ahụ na nne ya Meri, ha gburu ikpere n'ala ma kpɔrɔ ya isiala. Ha megħere akpa akụ ha nye ya onyinye olaedo na okpuruķpu eso osisi na-esi isi ụtọ a na-apkó frankisens, ya na máá. **12** N'ihi na a dörpero ha aka na ntị na nró ka ha ghara ilaghachikwuru Herod, ha sitere n'uzo ozo lagħachi obodo ha. **13** Mgbe ndị amamihe ahụ lasir, mmụo ozi Onyenwe anyi mere ka Josef hụ ya na nró, o sịri ya, "Bilie ọsịṣo kpɔrɔ nwantakirị a na nne ya għbalaa ħipt. Alogħachikwala tutu ruo mgbe m gaġawa gi, n'ihi na Herod na-achö nwantakirị a ka o għbuo ya." **14** N'oge abalj, Josef biliri kpɔrɔ Meri na nwantakirị ahụ għbalaa ħipt. **15** Ebe ahụ ka ha nogidere tutu ruo mgbe Herod nṣwru. Nke a mere ka okwu ahụ Onyenwe anyi kwuru site n'ọnụ onye amụma mezuo. "O bükwa site n'ħipt ka m kpɔputara nwa m." **16** Iwe were Herod nke ukwuu mgbe o chopütara na ndị amamihe ahụ aghoqla ya aghuġo. N'ihi ya, o nyere iwu banyere Betlehem na obodo nta ndị ozo għbarra ya għburugħburu, ka ha għuo umentakirị niile no n'obodo ndị a, bụ ndị għbarra site n'afo abuq għbada, dī ka ihe o nħatura site n'ọnụ ndị amamihe si di. **17** E sitekwara otu a mezuo amụma ahụ Jeremaya buru sị, **18** "A nṣru otu olu na Rema, ikwa akwa na oke iru ujji dī, Rechel na-akwa akwa n'ihi ụm yá; o dighi nkasiobi qbula dīr ja, n'ihi na ha adiġħikwa." **19** Mgbe Herod nṣwru, mmụo ozi Onyenwe anyi bjakwutere Josef na nró n'ħipt. **20** sị ya, "Bilie, kpɔrɔ nwantakirị ahụ na nne ya lagħachi n'ala Izrel n'ihi na ndị na-achö igħbu ya anwuxu." **21** Ya mere, o biliri, kpɔrɔ nwantakirị ahụ na nne ya, lagħachi n'ala Izrel. **22** Mgbe o nṣru na eze oħħar għanwre Herod na Judia bụ nwa ya a na-apkó Akelus, egwu turu Josef ilaghachi ebe ahụ. Ma n'ihi na adwø ya aka na ntị na nró, o wezugara onwe ya gaa n'akuk Galili. **23** O gara biri n'obodo a na-apkó Nazaret. E sitekwara otu a mezuo okwu ọnụ ndị amụma sị na, "A ga-apkó ya onye Nazaret."

3 N'oge ahụ, Jon omeē baptismi bjara na-ezisa ozi n'ozara Judja. Isi okwu ya bụ, **2** "Chegħarjan, n'ihi na alaeze eluwighe dī nso." **3** N'ihi na nwoke a bụ onye e kwuru okwu banyere ya site n'ọnụ onye amụma Ajizaya sị, "Otu onye na-eti mkpu n'ozara, na-asj, 'Dozieni uzo maka Onyenwe anyi, meenū ka okporożu ya guzozie.'" **4** Jon yi uwe e ji aji inyinya kamel mee. O kekwarra ihe okike ukwu nke apkupkpø anụ n'ukwu ya. Nri ya bụ igurube na mmanu aňu. **5** N'oge ahụ, ndị mmadu sitere Jerusalem, na Judia niile, n'ala niile dī Jodan għburugħburu, na-apukwuru ya. **6** Mgbe ha na-ekwuputa mmechie ha, o mere ha baptismi n'osimiri Jodan. **7** Ma mgbe oħħar oħtutu ndị Farisii na ndị Sadusii ka ha na-abja ka e mee ha baptismi, o sịri ha, "Unu umenta ajuvala, onye dörper unu aka na ntị sị unu għanbari önüma nke na-abja? **8** Mianu mkpuru na-egosipu nċheġħarji unu. **9** Unu eċekwala na unu pürü i sị n'ime onwe unu, 'Anyi nware Ebraham dika nna, n'ihi na Chineke pürü isite na nkume ndị a mepütara Ebraham

ümü. **10** Ma ubgu a atükwasila anyuike na mgborogwu osisi niile. Osisi obula nke na-adighi amị ezi mkpuru ka a gagebutu, tuba ya n'ime oku. **11** “Mụ onwe mị mimiri eme unu baptizim n'ihi ncheghari, ma onye dị ike karia m na-abja. Onye m na-erughị ičhiha akpukpočkwụ ya. O ga-eji Mmụo Nso na oku were mee unu baptizim. **12** Ihe ifuchha oku ya dị ya n'aka, o ga-azacha ebe izocha oku ya nke oma, chikọta mkpuru oku wiiti tinya ha n'oba, ma jiri oku a na-apughị imenụ emenụ rechaphap ibugbo oku.” **13** Mgbe ahụ, Jisós sitere na Galili bịa n'osimiri Jodan ka Jon mee ya baptizim. **14** Ma Jon chọq igbochi ya, sị, “O bụ m kwesiri ibjakuwute gi ka i mee m baptizim. Giṇi mere i ji abjakuwute m?” **15** Ma Jisós zara ya sị, “Kwere ka o dírị otu a ubgu a, o kwesiri ka anyị mezuo ezi omume niile.” Mgbe ahụ Jon kwenyeré. **16** Ngwangwa e mechara Jisós baptizim, o sitere na mimiri ahụ riputa. N'otu oge ahụ, eluigwe meghere, Jon hụru Mmụo nke Chineke ka o si n'elu fedata dị ka nduru na-ebekwasị Jisós n'isi. **17** Otu olu sitere n'eluigwe kwuo okwu sị, “Onye a bụ Okpara m, onye m hụru n'anya. Ihe ya dị m ezi mma.”

4 Emesia, Mmụo Nso duuru Jisós baa n'ozara ka ekwensu nwaa ya ḡnwnwa. **2** Mgbe o busiri onu iri ubochi ango ehiehihe na abali, aguu gurụ ya nke ukwuu. **3** Mgbe ahụ onye ḡnwnwa ahụ bjakuwtere ya sị, “O bürü na i bụ Okpara Chineke, gwa nkume ndị a ka ha ghogho achichcha.” **4** Ma Jisós zara, “E dere ya n'akwukwọ nso sị, ‘O bughị naanị site na achichchaka mmadu si adị ndị, kama site n'okwu niile si n'ọnụ Chineke puta.’” **5** Mgbe ahụ, ekwensu duuru ya baa n'obodo nsø ahụ, mee ka o guzo n'ebe dikarịsiri elu nke ulosø ukwu, **6** sị ya, “O bürü na i bụ Okpara Chineke, site n'ebe a tuda onwe gi n'ala. N'ihi na e dere ya n'akwukwọ nso sị, “O gaa enye ndị mmụo ozi ya iwu banyere gi, ha ga-ebuli gi elu n'aka ha ka i ghara ikpobi ụkvwụ gi na nkume.” **7** Ma Jisós zara sị ya, “E deela ya n'akwukwọ nso sị, ‘I gaghih anwa Onyenwe gi na Chineke gi ḡnwnwa.’” **8** Ozokwa, ekwensu kpoqoro ya gaa n'elu ugwu dị elu, gosi ya alaeze niile nke ụwa na ebube ha. **9** O sıri ya, “Aga m enye gi ha niile ma o bürü na i daa n'ala kpoq isiala nye m.” **10** Ma Jisós sıri ya, “Si n'ebe m n'o puo, ekwensu. N'ihi na akwukwọ nso kwuru sị, ‘O bụ naanị Onyenwe anyị Chineke gi ka i ga-akpo isiala nye, naanị ya ka i ga-efekwa.’” **11** Mgbe ahụ ekwensu hapurụ ya laa. Ndị mmụo ozi bjakuwtere ya, nonyere ya, na-ejere ya ozi. **12** Mgbe Jisós nrụ na e tinityela Jon n'ulọ mkporo, o puru gaa Galili. **13** Emesia, o hapurụ Nazaret gaa biri na Kapanom, bụ obodo dị n'akụkụ osimiri Galili. O dị nso n'oke ala Zebulon na Naftali. **14** N'uzo dị otu a, amụma ahụ Ajazaya buru mezuru. Amụma nke sıri, **15** “Ala Zebulon naala Naftali, nke dị n'akụkụ osimiri, n'ofe Jodan, Galili nke ndị mba ozqo, **16** ndị n'očhichirị ahulà ihé dị ukwuu. Ndị bi n'ala onyinyo ḡnwụ ka ihé nwukwasiri.” **17** Site n'oge ahụ gaa n'ihi Jisós bidoro na-ekwusa na-asị, “Chegharjan, n'ihi na alaeze eluigwe dị nso.” **18** Ma mgbe Jisós na-agafe n'akụkụ osimiri Galili, o hụru ụmụnne abụo, Saimon onye a na-akpo Pita, na Andru nwanne ya, ndị oru ha bụ iku azu, ebe ha n'o n'ugbo mmiri na-akụ azu. **19** O sıri ha, “Bianụ soro m. Aga m eme unu ndị oku na-akụ mmadu.” **20** Ha hapurụ ugbu azu ha otu mgbe ahụ soro ya. **21** Mgbe o gara n'ihi nke nta, o hụru ụmụnne abụo ozqo, Jemis nwa Zebedi na Jon nwanne ya, ebe ha na nna ha Zebedi n'o n'ime ugbo mmiri na-ekezi ugbu

azu ha. O kpokwara ha, **22** ngwangwa ha hapurụ ugbo ha na-na ha soro ya. **23** Jisós jeghariri n'obodo niile nke Galili, na-akuzi ihe n'ulọ nzuko niile ha, na-ekwusakwa ozioma nke alaeze ahụ. O na-agwokwa ọri na nrịa nrịa niile dị iche iche n'etiti ndị ahụ. **24** Akukọ banyere ya gbasara jezuo akukụ Síria niile. Mgbe ahụ otutu ndị mmadu kpotaara ya ndị niile ahụ na-esighị ike, ndị na-arịa udị ọri dị iche iche, ndị nwere ahụ mgbu, na ndị mmụo ojoo na-esogbu, na ndị akwukwụ, na ndị akukụ ahụ ha kpónwụrụ akponwụ. O gwókwarra ha niile. **25** Otutu mmadu sitere na Galili, Dekapolis, Jerusalem, Judia na n'ofo osimiri Jodan, soro ya.

5 Mgbe Jisós hụru igwe mmadu ahụ, o rigooro n'elu ugwu. Mgbe o nóduru ala, ndị na-eso ụzọ ya bjakuwtere ya, **2** o bido ikuziri ha ihe. O sıri: **3** “Ngozị na-adịrị ndị bụ ogbenye n'ime mmụo, n'ihi na alaeze eluigwe bụ nke ha. **4** Ngozị na-adịrị ndị na-eru ụjụ, n'ihi na a ga-akasị ha obi. **5** Ngozị na-adịrị ndị dị nwayoq n'obi, n'ihi na ha ga-eketa ụwa. **6** Ngozi na-adịrị ndị agụ nke omume na-agu, n'ihi na ndị ahụ ka afọ ga-eju. **7** Ngozi na-adịrị ndị na-eme obi ebere, n'ihi na ha ka a ga-emere ebere. **8** Ngozi na-adịrị ndị dị ọcha n'obi, n'ihi na ha ga-ahụ Chineke anya. **9** Ngozi na-adịrị ndị na-eme ka udo dị n'etiti mmadu na ibe ya, n'ihi na a ga-akpo ha ụmụ Chineke. **10** Ngozi na-adịrị ndị a na-emegbu n'ihi ezi omume, n'ihi na alaeze eluigwe bụ nke ha. **11** “Ngozị na-adịrị unu mgbe ndị mmadu na-akochha unu, na-emegbu unu, ma na-ekwukwa okwu ojoo na ugħa niile dị iche iche megide unu n'ihi m. **12** Nūrjan ụnụ, nwekwani obi ụtọ, n'ihi na ugwo ọrun unu dị ukwuu n'eluigwe. N'ihi na n'uzo dị otu a ka ha sogburu ndị amụma ndị buru unu ụzọ. **13** “Unu bụ nnu nke ụwa, ma o bürü na nnu adighi atokwa ụtọ, a ga-eji giṇi mee ka o ụtọ ụtọ ozqo? O bakwaghị uru obula, ma o bughị naanị itufu ya, ka ndị mmadu zqo ya ụkvwụ. **14** “Unu bụ ihe nke ụwa. Unu dị ka obodo e wuru n'elu ugwu nke a na-apughị izo ezo. **15** Ndị mmadu adighị amụnye oriona donye ya n'okpuru igbe, kama a na-adokwasị ya n'elu ihe idoba oriona, ka o nye ndị niile n'o n'ulọ ahụ ihé. **16** Ya mere, kwerenụ ka ihé unu nwuo nke mmadu niile, ka ndị mmadu hụ ọrun oma unu, tookwa Nna unu nke bi n'eluigwe. **17** “Unu echela na m bijara ikagbu iwu Mosis, maqbụ ozizi ndị amụma. Abiaghị m ikagbu akagbu, kama abiāra m imezu ha. **18** N'ezie, agwa m unu, na tutu eluigwe na ụwa agabiga, o dighị otu mkpuru edemedede obula dị nta, o buladị nke dikarịsiri nta, nke a ga-esi n'Iwu a wepụ ruo mgbe ha niile ga emezi. **19** N'ihi ya, onye obula nke ga-emebi otu n'ime iwu ndị a, o buladị nke dikarịsiri nta, ma kuziekwara ndị ozqo imē otu ahụ, a ga-agụ onye ahụ n'onye dikarịsiri nta n'alaeze eluigwe. Ma onye na-ezi ụmụ mmadu ka ha debe iwu ahụ, ma na-emekwa okwu ndị ahụ n'onwe ya, a ga-akpo ya onye dị ukwuu n'alaeze eluigwe. **20** Ka m doq unu aka na ntị. O bürü na ezi omume unu akarighị ezi omume ndị Farisi na ndị ozizi iwu, unu apughị iịa n'alaeze eluigwe ma oli. **21** “Unu nrụ na-agwara ndị mmadu n'oge gara aga, si, ‘Onye egbula mmadu, onye obula gburu mmadu a ga-ekpe ya ikpe.’ **22** Ma asị m unu, na onye obula nke na-ewe iwe megide nwanna ya, na-enyefe onwe ya n'aka ikpe. Onye obula nke na-akpo nwanna ya ‘Raka,’ ya bụ Onye iberiibe, ga-aza ajuju n'ulokpe. Ozokwa, onye obula nke kpoqoro nwanne ya, ‘Onye nzuzu,’ na-edo onwe ya iịa n'okụ ala mmụo. (**Geenna g1067**) **23** “Ya mere, o bürü na i gaa inye onyinye gi n'ebe ičhi

aja, ma cheta n'ebe ahü na gi na nwanne gi adighi n'udo. **24** hapu onyinye gi n'ebe ichu aja, laa ka gi na nwanne gi kpezie. Mgbe unu mere udo, laghachì bìa nye onyinye gi. **25** "Mee ọsịṣo ka gi na onye kpò gi eje ulò ikpe kpezie, mgbe ọ na-eburubeghì ikpe gi na ya jee n'aka ọkaikpe, onye ga-enyefe gi n'aka ndí nche, ma elegħi anya etinye gi n'ulò mkkporo. **26** N'ezie, agwa m gi, i gaghì e si n'ebe ahü putu ruo mgbe i kwugħachiri kobo niile i ji. **27** "Unu nṛu na e kwuru sì, 'Akwala iko.' **28** Ma asì m unu, onye əbula lere nwanyi anya site na-agüü ikwa iko emeelial mmeħie ikwa iko n'ime obi ya megide nwanyi ahü. **29** N'ihi nke a, ọ buru na anya aka nri gi na-eme ka i jehie, ghupu ya tutuo. Q kaara gi mma na i tufuru otu akukù ahü gi baa n'alaeze karja na i ji ahü zuruoke baa n'okù ala mmu. (**Geenna g1067**) **30** Q buru na aka nri gi na-eme ka i jehie, għupu ya tutuo. Q kaara gi mma na i tufuru otu akukù ahü gi ma baa n'alaeze eluigwe, karja na i ji ahü zuruoke ma baa n'okù ala mmu. (**Geenna g1067**) **31** "E kwukwara sì, 'Onye əbula chørò igħbarra nwunye ya alukwagħi m, ga-ebu үżo dee akwukwø alukwagħi m nye nwunye ya.' **32** Ma asì m unu, onye əbula għbara nwunye ya alukwagħi m, ma q buġi n'ihi ikwa iko, q-na-etinye nwanyi ahü n'onqodu ga-eme ka ọ kwaaw iko. Q buru na nwanyi ahü aluq di ozo, nwoke ahü lруu nwanyi ahü na-emekwa mmeħie ikwa iko. **33** "Ozokwa, unu nṛu na a gwara ndí mmađu n'oge gara aga sì, 'Añuha iyi ugha, kama mezuo ihe niile unu lruu n'iyyi nye Onyenren anyi.' **34** Ma asì m unu añuha iyi əbula. Ejikwala eluigwe ariu iyi n'ihi na eluigwe b'ebu oħċeeree Chineke dì. **35** Ejikwala uwa ariu iyi n'ihi na uwa b'ebu ebe mgħabwaş үkvwu ya. Ejikwala Jerusalem ariu iyi n'ihi na o b'obodo Eze ukwu ahü. **36** Ejikwala isi gi ariu iyi n'ihi na i pugħi imé ka otu agiři isi gi d'ocha maqbū dì ojji. **37** Añuha iyi əbula. Kama ka okwu unu buru 'E' maqbū 'E'; iħe əbula gafera nke a sitere n'aka ajo onye ahü. **38** "Unu añuha na e kwuru sì, 'O b'anya ka a kükporo, anya n'onqodu anya. Q buru kwa otu eze ka e tipur, eze n'onqodu eze.' **39** Ma ana m asì unu eguzogidela onye b'ajj onye. Kama օ buru na mmađu amaa gi ura na ntj aka nri, tuħgħiara ya ntj nke ozo. **40** Q buru na mmađu agħbaa gi akwukwø n'uloiķpe, ka օ nara gi uwe ime gi, nyekwa ja uwe nke elu gi. **41** Q buru na mmađu esite n'ike chørò ka i soro ya gaa puku nzq үkvwu ato, soro ya gaa puku nzq үkvwu isii. **42** Nye onye əbula rjorġi gi ihe. Achughachikwala ndí na-abja ka i binye ha ego. **43** "Unu nṛu na e kwuru sì, 'Hunu ndí agħbataobi unu n'anya, ma kpoqwanu ndí iro unu asì.' **44** Ma asì m unu, hunu ndí iro unu n'anya, kpekwaaranu ndí na-esogbu unu ekpere. **45** Nke a ga-eme ka unu buru umu nke Nna unu bi n'eluigwe, onye na-eme ka anwü muqorø ndí օma na ndí oqo, na-emekwa ka mmirri zooro ndí ezi omume na ndí ajo omume. **46** Q buru naanji ndí hruu unu n'anya ka unu na-ahü n'anya, gini ga-abu ugwo օru unu? Q bulađi ndí օna үtū na-emekwa otu a. **47** Q buru kwa na unu na-ekle naanji ndí enyi unu ekle, օ dighi ihe əbula dì iċhe n'ebe unu na ndí ozo no. N'ihi na ndí na-amaghj Chineke na-emekwa otu ahü. **48** Ya mere, unu kxesiri izuoke n'iru օru օma, dika Nna unu bi n'eluigwe si zukwaa oke.

6 "Kpacharanu anya ka unu ghara ime ezi omume unu naanji ka ndí mmađu hụ unu. N'ihi na unu mee nke a, unu agħgħi enweta ugwo օru əbula site n'aka Nna unu bi n'eluigwe. **2** "Unu afuла opì mgħe unu na-enye ndí no na

mkpa onyinye, n'ihi na otu a ka ndí iħu abuq na-eme n'ulò nzukò na n'okporoużo, ka ndí mmađu too ha. N'ezie, ana m agwa unu, ha anatala ugwo օru ha n'izuoke. **3** Mgħe unu chørò iru օru ebere, meenu ya na nzużo. Ekwela ka aka ekpe gi mata ihe aka nri gi na-achò ime. **4** Ka onyinye gi buru na nzużo. Mgħe ahü, Nna gi, onye na-ahü ihe dì na nzużo għakwugħachgi gi. **5** "Mgħe əbula unu chørò ikpe ekpere, unu emela dì ka ndí iħu abuq, n'ihi na ha hru igużo n'ime ulò ekpere, naħka n'akukù үżo n'anya na-ekpe ekpere, ebe ndí mmađu ga-ahü ha. N'ezie, agwa m unu, ha anatala ugwo օru ha n'ebe o zruooke. **6** Kama, mgħe unu chørò ikpe ekpere, baanu n'ime ulò unu. Mechiekwanu үżo unu, kpoquon Nna unu n'ekpere na nzużo. Mgħe ahü Nna unu, onye na-ahü ihe e mere na nzużo, ga-enye unu ugwo օru unu. **7** Mgħe unu na-ekpe ekpere, unu ekwula okwu nkukwasi efu di ka ndí na-amaghj Chineke na-eme. Ha chere na a ga-anu ekpere ha n'ihi օtutu okwu ha na-ekwu. **8** Unu adiħla ka ha. Chetanu na tupu unu arjò arjò əbula, Nna unu bi n'eluigwe maara ihe na-apka unu. **9** "Sinu otu a na-ekpe ekpere: "Nna anyi nke bi n'eluigwe, ka e doo aha gi nsø. **10** Ka alaeze gi bia, ka e mee uche gi n'uwā, dika e si eme ya n'eluigwe. **11** Nye anyi nri nke үboċċi taa. **12** Għagħara anyi mmeħie anyi, dika anyi si agħbagħara ndí na-emeħie megide anyi. **13** Ekwela ka anyi daba n'ime օnwniwa, kama, zopu anyi n'aka ajo onye ahü.' **14** Q buru na unu agħbagħara ndí mmađu mgħe ha meħiere megide unu, Nna unu nke bi n'eluigwe ga-ħbagħarawka unu mmeħie unu. **15** Q buru kwa na unu agħbagħaraghji ndí ozo mmeħie niile ha, Nna unu nke bi n'eluigwe agħagi agħbagħara unu mmeħie unu. **16** "Oz, mgħe əbula unu na-ebu օnq, unu agħarula iħu unu dika ndí iħu abuq na-eme. N'ihi na ha na-aggħar iħu ha ka ndí ozo hụ na ha na-ebu օnq. N'ezie agwa m unu, ha anatala ugwo օru ha. **17** Mgħe i-n-aħbu օnq, tee isi gi mmanu, ma saakwa iħu gi mmir, **18** ka ndí ozo ghara iħħu na i-na-ebu օnq kama ka օ buru naanji nye Nna gi, onye anya na-adidji ħu. Nna gi, onye na-ahü ihe niile na-eme na nzużo, ga-akwū gi ugwo. **19** "Unu apkadola aku n'uwā nye onwe unu, ebe օ ga-agħa nħchara, akiċċa atakwa ya, ebe ndí oħi ga-etiwa ma zukwaa ha. **20** Kama kwadoonu aku n'eluigwe nye onwe unu, ebe ha na-agħgħi agħa nħchara, ebe akiċċa na-agħgħi eri ha, ebe ndí oħi na-adidji etiwa maqbū zuo ihe. **21** N'ihi na ebe əbula aku unu dì ka obi unu ga-adidka. **22** "Anya b'oriġa nke anu ħu. Q buru kwa na anya gi adiż օcha, ahü gi niile ga-ejuputa n'ih. **23** Q buru na anya gi aqoo njo, akukù ahü gi niile ga-ejuputa n'ochħiħi. Q buru kwa na iħe ahü dì n'ime gi aghħaq օchħiħi, օchħiħi ahü ga-adid ukwuu. **24** "Q dighi onye əbula puru ife nna ukwu abuq, n'ihi na օ ga-achò iħu otu n'ime ha n'anya, kpoqwa nke ozo asì, maqbū soppur otu ma lelia nke ozo anya. Otu a kwa i nwiegħi ike ife Chineke na aku otu mgħe abu. **25** "N'ihi nke a ka m ji na-asj̄ unu, unu eċċegħbula onwe unu banyere ndú unu, iħe unu ga-eri, maqbū iħe unu ga-anu, maqbū banyere ahü unu, iħe unu ga-eyi n'ahü. Q b'ndu akarigraphi nri ejji azu ya, ka օ b'ahħu akarigraphi ihe e ji ekpuċċi ya? **26** Werenu umu mnunji dì ka iħe ġmaat. Ha adidji aku mkpuru n'ubi maqbū ewe ihe ubi. Ha adidji achikkotakwa iħe debe n'oba. Ma Nna unu nke bi n'eluigwe na-azu ha. Q b'na unu adidji oke օnħajha karja ha? **27** Onye n'etiti unu puru itinje otu nkejji n'ogologo үboċċi nke nduża site n'icħegħbi onwe ya? **28** "Gini mekwaranu unu ji na-anu n'echiche oge niile maka uwe? Leemū okoko osisi nke օħja.

Ha adighị arụ orụ maobụ dogbuo onwe ha n'orụ. **29** Ma asị m unu, o buladi Solomon n'ebube nke ibu eze ya niile, eyighi uwe obula mara mma dì ka otu n'ime okoko osisi nke ohia ndị a. **30** Ma ọ bụrụ na Chineke si otu a chọqo ahijahịa efu nke ubi mma, nke pürü idị ndị taa ma echị atubịa ha n'ite okụ, ọ bụ na ọ gaghị a chọqo unu mma karịa. Unu ndị okwukwe nta. **31** N'ihi nke a, unu echegbukwala onwe unu na-asị, ‘Gịnjị ka anyị ga-eri?’ maobụ, ‘Gịnjị ka anyị ga-aiñ?’ maobụ, ‘Gịnjikwa ka anyị ga-eyi?’ **32** O bụ ihe ndị a ka ndị na-amaghị Chineke na-achosi ike. Ma Nna unu bi n'eluijwe maara na ọ dì unu mkpa. **33** Ma burunu ụzọ chọqo alaeze ya na ezi omume ya, a ga-atukwasııkwara unu ihe ndị a niile. **34** Ya mere, unu echegbula onwe unu banyere echị, n'ihi na echị ga-echere onwe ya. Nsogbu nke ụboghị taa ezuorola ụboghị taa.

7 “Unu ekpela ndị ọzọ ikpe, ka a ghara ikpekwa unu ikpe. **2** N'ihi na a ga-ekpe unu ikpe dika unu si kpee ndị ọzọ. O bụkwa ihe unu ji tṣoro ndị ọzọ ka a ga-eji tṣoro unu. **3** “Gịnjị mere i ji eleet ntakirị ahijahịa dì nwanna gịn'anya ma i dighị ahụta obodobo osisi dì gị gi onwe gi n'anya? **4** Olee otu i ga-esi gwa ya si, ‘Nwanna m, kwere ka m tṣupụ gị ntakirị ahijahịa danyere gi n'anya,’ mgbe obodobo osisi dì gị n'anya, nke na-adighị ekwe gi huzie ụzọ. **5** Onye ihu abu! Buru ụzọ wepụ obodobo osisi dì gị n'anya ka i nwee ike ihuzi ụzọ tṣupụ ntakirị ahijahịa nke dì nwanna gi n'anya. **6** “Enyela nkịta ihe dì nsọ. Enyekwala ezi ihe dì oke ọnụahịa. Ha gagazotị ha ma tugharịakwa dorie gi. **7** “Na-arịonụ, unu ga-arịota, na-achonụ, unu ga-achotá, kukoawanụ aka n'ụzọ, a ga-emeghekwarra unu ụzọ. **8** N'ihi na onye na-arịo, na-arịota. Onye na-achotá, Onye na-akụ aka n'ụzọ ka a ga-emeghekwarra ụzọ. **9** “O dì onye n'ime unu, ma ọ bụrụ na nwa ya arịo ya achichị, ga-enye ya okwute? **10** Maobụ, nwata ahụ arịo azu, o nye ya agwo? **11** Ya mere, ebe unu ndị ojoo maara otu e si enye ụmụ unu ezi onyinye, Nna unu bi n'eluijwe ọ gaghị enye unu karia, ma ọ bụrụ na unu arịo ya! **12** Ya mere, n'ime ihe niile, na-emeso ndị mmadụ dì ka i si chọqo ka ha mesoo gi. Nke a bụ nchikọta ihe iwu na ndị amụma ziri. **13** “Sitenụ n'onụ ụzọ dì warawara banye. N'ihi na onụ ụzọ ahụ dì obosara. Mbara ka ụzọ ahụ díkwa na-eduba n'ila n'iyi. Otu-ụtụ na-esoro ya. **14** Ole na ole na-achotá ụzọ ahụ na-eduba na ndị, n'ihi na ọ dì warawara, díkwa nkpagide. **15** “Kpacchapụnụ anyị! N'ihi na ndị amụma ugha dì. Ha na-abịakwute unu n'udịdị atụrụ, ma ha bụ agụ. **16** A ga-esite na mkpuruha mata ndị ha bụ. Ndị mmadụ ọ na-esite n'osisi ogwu dì n'ohia ghota m kpuru osisi grepụ, ka ha na-esite n'osisi tuke gbarị n'ohia ghota m kpuru fiig? **17** N'ụzọ dì otu a, osisi obula dì mma na-amiputa m kpuru oma, ma osisi dì njo na-amiputa m kpuru dì njo. **18** Osisi na-amị m kpuru oma adighị amị m kpuru ojoo. Nke na-amị m kpuru ojoo adighikwa amị m kpuru oma. **19** Ma osisi obula na-amaghị m kpuru oma ka a ga-egbutu tṣunye ya n'okụ. **20** Uzọ e si amata osisi oma bụ site na m kpuru ya. **21** “O bughi ndị niile na-asị m ‘Onyenwe anyị, Onyenwe anyị,’ ga-abanye n'alaeze eluijwe, kama ọ bụ naanị ndị ahụ na-eme ihe Nna m n'eluijwe na-achotá ka ha mee. **22** N'uboghị ahụ, otu-ụtụ ndị mmadụ ga-asị m, ‘Onyenwe anyị, Onyenwe anyị, o bụ na anyị ejighị aha gi buo amụma, jiri aha gi chupụ mmuqo ojoo, ma jirikwa aha gi ruo otu-ụtụ oru ebube?’ **23** Mgbe ahụ aga m agwa ha hoohaha sị ha, ‘Amaghị m unu, sitenụ n'ihi m puo, unu ndị ajo omume!’ **24** “Onye

obula nara ntị n'okwu ndị a m kwuru, ma meekwa ha, dì ka nwoke ahu maara ihe, onye wuru ulo ya n'elu oke nkume. **25** Mmiri zosikwara ike n'elu ulo ahụ, idee mmiri sokwara, tie n'ulọ ahụ. Ifufe siri ike fekwara, ma ulo ahụ adaghị. N'ihi na e wuru ntqala ya n'elu oke nkume. **26** Ma ndị niile nru okwu ndị a, ma lefuru haanya, bụ ndị nzuzu. Ha dì ka nwoke wuru ulo ya n'elu aja. **27** Ngwangwa mmiri zoro, idee mmiri sokwara, ifufe fesikwara ike tie n'ulọ ahụ, ulo ahụ dara daruo ala. Ọdịda ya dì ukwuu.” **28** Mgbe Jisọs kwuchara okwu ndị a, ozizi ya juru igwe mmadụ ahụ niile anya. **29** N'ihi na o ziri ihe dika onye nwere ike. Ọ bughi dì ka ndị ozizi iwu ha.

8 Otu-ụtụ mmadụ sooro Jisọs mgbe o si n'ugwu ahụ rịdata. **2** Mgbe ha na-agà n'uzo, otu onye ekpenta biakwutere ya kpọ isiala nye ya, riọ ya si, “Onyenwe m, ọ bụrụ na i chorọ, i pürü ime ka m dì ocha.” **3** O setipurụ aka ya, metụ ya si, “Achorọ m ka i dì ocha, dírikwa ocha!” Ngwangwa, ekpenta ahụ lara. **4** Jisọs nyere nwoke ahụ iwu si ya, “Hụ na igwaghị onye obula, kama gaa gosi onye nchukwaja onwe gi, chukwua aja onyinye dika Mosis, nyere n'iwu, ka o bụrụ ihe ama nye ya.” **5** Mgbe ọ banyere na Kapanom, otu onye ochiagha biakwutere ya riọ ka o nyere ya aka. **6** O sıri, “Onyenwe m, onye na-ejere m ozi dina n'ulọ n'oke ihe mgbu, akụkụ ahụ ya kpɔnwukwara akponwu.” **7** Jisọs sıri ya, “O bụ m bia gwọọ ya?” **8** Ma onye ochiagha ahụ zara ya si, “Onyenwe m, ekwesighị m ka i bata n'okpuru ulo m. Naanị nödụ n'ebe a, kwuo okwu, ahụ ga-adịkwa onye na-ejere m ozi ike. **9** N'ihi na mụ onwe m bụkwa onye nō n'okpuru ike ike ochichị, nwee ndị agha nō n'okpuru m. Ana m asị onye nke a, ‘gaa.’ Ọ gaa, sịkwa onye nke ozo, ‘bia.’ Ọ bia. Ana m asị ohu m, ‘mee nke a.’ Ọ na-emekwa ya.” **10** Mgbe Jisọs nru okwu a, o juru ya anya nke ukwuu. Ọ gwara igwe mmadụ ahụ so ya okwu si, ‘N'ezie, ahụbeghi m okwukwe dì otu a ebe obula; ọ bụladi n'Izrel niile. **11** N'ezie kwa, otu-ụtụ ndị mmadụ ga-esite n'owuwa anyanwụ nakwa Ọdịda anyanwụ bija soro Ebrahim na Ajizik na Jekob nökọ n'oriri n'alaeze eluijwe. **12** Ma ụmụ alaeze ahụ, ka a ga-atụpụ n'ezo, n'ime ochichịri, ebe ikwa akwa na ita ikitere eze ga-adị.” **13** Jisọs gwara ochiagha ahụ okwu si ya, “Laa! E meerela gị dì ka okwukwe gị sıri dì.” Ahụ dírị onye ahụ na-ejere ya ozi mma n'otu awa ahụ. **14** Mgbe Jisọs ruru n'ulọ Pita, o chọpụtarà na nne nwunye ya nwere ahụ okụ. **15** O metụrụ ya aka, ahụ okụ ahụ hapuru ya, o biliri malite ijere ya ozi. **16** N'oge uhuruchi, ha kpotaara ya otu-ụtụ ndị mmuqo ojoo na-esogbu. O ji okwu onụ chupụ mmuqo ojoo ahụ niile, gwoqkwa ndị niile ahụ na-adighị ike. **17** Nke a bụ imeze amụma ahụ Ajizaya buru si, “O bupuru nrịa nrịa anyị niile, burukwa orịa anyị niile.” **18** Mgbe Jisọs hụrụ igwe mmadụ dì ukwuu ndị gbarị ya gburugburu, o nyere ndị na-eso ụzọ ya iwu ka ha gafee n'ofe nke ọzọ. **19** N'oge ahụ, otu onye n'etiti ndị na-ezi iwu biakwutere ya si ya, “Onye nkuzi, aga m eso gi gaa ebe obula i na-agà.” **20** Jisọs zara, si, “Nkịta ohia nwere onụ ebe ha na-edina. Ụmụ nnunụ nke igwe nwekwara akwu; ma Nwa nke Mmadụ enweghi ebe obibi.” **21** Otu onye ozo n'ime ndị na-eso ụzọ ya sıri ya, “Onyenwe m, aga m eso gi, kama kwere ka m buru ụzọ gaa lie nna m.” **22** Ma Jisọs zara sıri ya, “Soro m ugbu a. Hapụ ndị nwurụ anwụ ka ha lie ndị nwurụ anwụ ibe ha.” **23** Mgbe ọ banyere n'ugbo, ndị na-eso ụzọ ya sooro ya. **24** N'otu ntabi anya, oke ifufe bidoro ife n'odị mmiri ahụ, nke mere na ebili mmiri na-ekpuchi ugbo

ahụ. Ma ọ nọ na-arahụ ụra mgbe ihe ndị a na-eme. **25** Ndị na-eso uzo ya jekwuuru ya, kpótee ya, si ya, “Onyenwe anyị, zopụta anyị! Lee, na anyị n’ala n’iyi.” **26** Ma ọ zaghachiri, “Unu ndị okwukwe nta, gịnị mere ujọ ji na-atu unu?” Mgbe ahụ o biliri baara ifuse ahụ na ebili mmiri ahụ mba. Ha niile dajurụ, deere jii. **27** O juru ndị na-eso ụzo ya anya, mee ka ha juo ajuju si, “O bụ udị mmadụ dị ahaa ka nwoko a bụ? O buladị ifuse na ebili mmiri na-eme ihe o kwuru.” **28** Mgbe o rutere n’ofe nke ozo nke obodo Gadarin, mmadụ abụo ndị mmuo ojoo si n’ebé a na-eli ozu zutere ya. Ha na-apka ike nke ukwuu, na ọ díkweghi onye na-esite n’uzo ahụ agafe n’ihí ha. **29** Ngwangwa, ha tiri mkpu bido na-ajụ ajuju si, “Gịnị ka anyị na gi nwekoro, gi Okpara Chineke? I gaghị echekwá eche ka oge ruo tupu ibido ita anyị ahụ?” **30** Igwe ezi nō n’akukụ ebe ahụ na-apka nri. **31** Mmuo ojoo ndị a rịorọ ya aririo si, “O bụrụ na i chupụ anyị, biko, hapụ anyị ka anyị banye n’ime ezi ndị a.” **32** O nyere ha iwu sị ha, “Ngwa, gaanu!” Ha sitere n’ime mmadụ abụo ahụ püta banye n’ime igwe ezi ahụ. Otu mgbe ahụ kwa, ezi ndị ahụ niile gbaara ọso site na mkputamkpu ala ọnụ mmiri ahụ dabanyechaa n’ime mmiri ahụ. Ha nwukwara n’ime ya. **33** Ndị na-ekweta igwe ezi ndị ahụ gbapuru gbaga n’ime obodo koporø ha ihe niile mere; tinyere ihe mere ndị ahụ mmuo ojoo na-esogbu. **34** Ya mere ndị niile nō n’obodo ahụ pütarà iħħu Jisós. Mgbe ha hụrụ ya ha rịorọ ya sị ya puora ha n’akukụ obodo ha.

9 Jisós banyekwara n’ugbo mmiri nke kworø ya bijaruo n’obodo nke ya. **2** Ndị ikom ụfodụ butere ya otu nwoke akukụ ahụ ya kpónwuru akponwụ, bụ onye dina n’ute. Mgbe Jisós hụrụ okwukwe ndị ahụ, o gwara onye orịa ahụ okwu sị ya, “Nwee obi ike nwa m nwoke n’ihí na a gbagharala gi mmechie gi niile.” **3** N’oge a, ụfodụ ndị ozizi iwu nke ndị Juu nō n’ebé ahụ sı̄rtara onwe ha, “Nwoke a na-ekwulu Chineke.” **4** Ma ebe Jisós matara ihe ha na-eche n’obi ha, o sịrị, “Gịnị mere unu ji na-eche ajo echiche n’obi unu? **5** Olee nke ka mfe ikwu? O bụ i sị, ‘A gbagharala gi mmechie gi niile,’ ka o bụ i sị, ‘Bilie jee ije?’ **6** Ma ka unu mata na Nwa nke Mmadụ nwere ike n’uwa igbaghara mmechie.” O sịrị onye ahụ akukụ ahụ ya kpónwuru akponwụ, “Bilie, chirị ute gi laal!” **7** Nwoke ahụ biliri, chirị ute ya laa n’ulø ya. **8** Mgbe igwe mmadụ a hụrụ ihe ahụ mere, apkata oyị jürü ha n’ahụ n’ihí egwu. Ha tokwara Chineke onye na-enye ụmụ mmadụ ike ndị otu a. **9** Mgbe Jisós si n’ebé ahụ na-agà, o hụrụ otu nwoke a na-akpo Matiu ka o nođurụ ala n’ulø inakota ụtụ. O sịrị ya, “Soro m.” Na-atufughi oge, o hapuru ihe niile soro ya. **10** Dị ka o nođurụ ala iri nri uhuruchi n’ulø Matiu, otụtụ ndị ọna ụtụ na ndị mmechie sooro ya na ndị na-eso ụzo ya nođurụ na-eri nri. **11** Mgbe ndị Farisi hụrụ nke a, ha jürü ndị na-eso ụzo ya ajuju si ha, “Gịnị mere onye ozizi unu ji eso ndị ọna ụtụ na ndị mmechie na-eri nri?” **12** Mgbe o nñuru nke a, Jisós sịrị, “Mkpà dibia adighị akpa ndị ahụ dị ike, kama o bụ ndị ahụ na-esighị ike ka mkpà dibia na-akpa. **13** Ma gaanu muta ihe okwu a putara, ‘Ana m achø ebere, o bughi aja.’ N’ihí na abiaghị m ikpø ndị ezi omume, kama abiàra m ikpø ndị mmechie.” **14** Emesịa, ndị na-eso ụzo Jòn bjara juo ya ajuju si, “Gịnị mere ndị na-eso ụzo gi adighị ebu ọnụ dị ka anyị onwe anyị na ndị Farisi na-eme?” **15** Jisós jürü ha sị, “O kwesiri ka ndị enyi onye na-alụ nwunye ohařu nñorø na mwute na-erighị nri, mgbe ha na di nwanyị ohařu nō? Oge na-abia

mgbe a ga-ewepu di nwanyị ohařu n’etiti ha, mgbe ahụ ka ha ga-ebu onu. **16** “O díghi onye na-eji akwa ohařu kwachie ebe akwa ochie siri dökka, n’ihí na akwa ahụ ga-esi n’ebé a kwachiri ya dowa; mee ka o dị njo karja ka o dì na mbụ. **17** O díkweghi onye ga-etinye mmanya ohařu n’ime karama akpukpø ochie, n’ihí na karama ochie ahụ ga-agbawa mee ka mmanya ohařu ahụ wufuo. Kama o dì mma itinye mmanya ohařu n’ime karama akpukpø ohařu, nke ga-echekwa ha abụo nke oma.” **18** Mgbe ọ nō na-ekwu okwu, otu onyeisi ulø ekpere bijara kpoo isiala nye ya, si, “O díbeghi anya nwa m nwanyị nwurụ. Otu o dì, bịa ka i bikwasị ya aka gi. O gabibili díkwa ndu ozo.” **19** N’ihí nke a, Jisós soro ya gawa. Ndị na-eso ụzo ya sokwara ha. **20** Ma o nwere otu nwanyị onye ahụ na-esighị ike. Nwanyị a anogla n’oria a afò iri na abụo. O bükwa oria oruru obara nke na-adighi akwusị akwusị ka ọ na-arịa. Nwanyị a sitere n’azụ bijaruo ya nso, metụ ọnụ uwe ya aka. **21** N’ihí na o kwuolarị n’ime obi ya sị, “O bụrụ nnuo na m ga-enwe ike metụ ọnụ uwe ya aka, a ga-agwø m.” **22** Jisós chigharị lee ya anya sị ya, “Ada m, nwee obi ike, n’ihí na e sitela n’okwukwe gi mee ka ahụ dì gi mma.” Ahụ díkwarra nwanyị ahụ mma site n’oge ahụ. **23** Mgbe Jisós batara n’ulø onyendu ulø ekpere ndị Juu ahụ, hụ igwe mmadụ ka ha na-atu ụzụ na ndị na-egbu oja. **24** O sịrị ha, “Sinu ebe a puo, nwata nwanyị a anwughi anwụ, kama o nō n’ira.” Ma ha chirị ya očhi. **25** Ma mgbe achupusirị igwe mmadụ ahụ, o banyere n’ime ulø, jide nwata nwanyị ahụ n’aka, o bilie ọtọ. **26** Akukọ orụ ebue a gbasara n’ebé niile n’ala ahụ. **27** Mgbe Jisós si n’ebé ahụ na-apụ, ụmụ nwoke abụo ndị kpuru isị sooro ya. Ha tikuru ya mkpu na-asị, “Nwa Devid, mere anyị ebere!” **28** Ha sooro ya bata n’ulø ebe o nō. O jürü ha ajuju si, “Unu kwere na m nwere ike ime ka unu hụ ụz?” Ha zara si ya, “E, Onyenwe anyị, anyị kweere.” **29** O metụrụ ha aka n’anya sị ha, “Ya dirị unu dì ka okwukwe unu si dì.” **30** Ngwangwa ndị isị ahụ bidoro iħħu ụzø. Jisós maara ha ọkwa sị ha “Unu agwakwala onye obula.” **31** Ma ha pürü gbasaa akukọ a ebe niile n’ala ahụ. **32** Mgbe ndị a sitere n’ebé ahụ puo, ndị ozo buteere ya nwoke dara ogbi, onye mmuo ojoo bikwa n’ime ya. **33** Mgbe o chupuru mmuo ojoo ahụ, onye ogbi ahụ bidoro ikwu okwu. Ibubo nwurụ igwe mmadụ nō n’ebé ahụ. Ha sịrị, “Anyị ahụtubeghi ihe dì otu a n’ala Izrel.” **34** Ma ndị Farisi sịrị, “O bụ ekwensu, eze ndị mmuo ojoo, na-enye ya ike ichupụ mmuo ojoo.” **35** Jisós jegħarị n’obodo niile na ogbe niile dì n’ebé ahụ, ma ndị ukwu na ndị nta, na-ezi ihe n’ulø ekpere ndị Juu, na-ekwusakwa ozioma nke alaeze ahụ. O na-agwokwa orią na nrịa nrịa niile dì iche iche. **36** Mgbe o hụrụ igwe mmadụ niile na-abija kwute ya, ọmijkö ha mere ya, n’ihí na ha bụ ndị a na-esogbu. Ndị na-enweghi onye inyeaka. Ndị dì ka aturu na-enweghi onye na-azụ ha. **37** Mgbe ahụ, o sịrị ndị na-eso ụzo ya, “Owuwe ihe ubi hiri nne n’ezie. Ma ndị orụ di ole na ole. **38** Ya mere, rịoṇu Onyenwe owuwe ihe ubi ka o zite ndị orụ n’owuwe ihe ubi ya.”

10 Jisós kporø ndị na-eso ụzo ya iri na abụo nyo ha ikeke ichupụ mmuo na-adighị očha, na igwo nrịa nrịa na orią niile dì iche iche. **2** Nke a bu aha ndị ozi iri na abụo ahụ: Saimon (onye a na-akpokwa Pita) na Andru nwanne Saimon; Jemis nwa Zebedi, na Jòn nwanne ya. **3** Filip na Batalomi; Tömür na Matiu onye ọna ụtụ; Jemis nwa Alfiós, na Tadiós. **4** Saimon onye a na-akpo Zilöt na Judas Iskariot, onye raara ya

nye n'aka ndị gburu ya. 5 Ndị ikom iri na abụ ndị a ka Jisos nyere iike zipu. Mara ha ọkwa sị ha: "Unu agala n'ebé ndị mba ọzo, maobụ n'ebé ndị Sameria no. 6 Kama jekwurunụ ụmụ Izrel, ndị bụ atụrụ furu efu. 7 Mgbe unu na-agà, na-ekwuasaaran hajị, 'alaeze eluigwe a dìla nso.' 8 Gwoonụ ndị ọrià, kpotenụ ndị nwụrụ anwụ, meenụ ka ahụ ndị ekpenta dì ọcha, chupukwanụ mmuo ojoo. N'efu ka unu natara. Ya mere, nyen' n'efu. 9 "Mgbe unu na-agà, unu anatala olaocha maobụ olaedo, maobụ ọla obụla tinye n'ime belịt unu. 10 Unu ejikwala akpa maka njem unu, maobụ uwe abụ, maobụ apkukpokwụ, maobụ mkpanaka. N'ihi na onye ọru kwasiri ihe e ji azu ya. 11 Ma obodo obụla maobụ ogbe obụla unu bara n'ime ya, choonụ ụfodụ ndị kwasiri nsopụri bi n'obodo ahụ. Nogidekwani n'ulọ ha ruo mgbe unu ga-ahapụ obodo ahụ. 12 Mgbe unu na-abanye n'ulọ ahụ, keleenu ndị bi na ya si, udo dírị unu. 13 O bụrụ na ndị n'o n'ulọ ahụ anabata unu, meenụ ka udo unu bjakwasị n'ulọ ahụ. O bụrükwanụ na ha anabataghị unu, ka udo unu loghachikwute unu. 14 O bụrụ na onye obụla anabataghị unu, maobụ ju inụrụ okwu unu, mgbe unu na-ahapụ ulọ ahụ maobụ obodo ahụ kuchapụnụ aja dì n'ukwụ unu. 15 N'eziokü, o ga-adịrị obodo ahụ njo n'ubochị ikpe karịa obodo Sodom na Gomora. 16 "Ana m ezipu unu dì ka atụrụ n'etiti agu. Ya mere, nweeny uche díka agwo. Burunu ndị a na-apụghị ita ụta díka ndiru. 17 Kpacchapụnụ anya. N'ihi na a ga-enye fe unu n'aka nzukọ ndị ulọ ikpe, piaakwa unu ihe n'ulọ ekpere ha. 18 A ga-ekpe unu ikpe n'ihi ndị na-achị achị na n'ihi ndị eze n'ihi m. Ma nke a ga-enye unu ohere igwa ha ihe banyere m, E, nke a ga-enye unu ohere igba ama banyere m nye ndị mba ọzo. 19 Mgbe ha jidere unu na-ekpe unu ikpe, unu echegbulu onwe unu banyere ihe unu ga-ekwu, maobụ otu unu ga-esi kwuo ya. N'ihi na a gäeme ka unu mata ihe unu ga-ekwu n'oge ahụ. 20 N'ihi na o bụghị unu ga-ekwu n'owne unu. Kama Mmụ nke Nna unu bi n'eluigwe ga-esite n'onụ unu kwuo okwu. 21 "Nwanne garara nwyanne ya nye ka e gbuo ya, nna ga-ararakwa nwa ya nye. Umu ga-ebili megide ndị murụ ha mee ka e gbuo ha. 22 Mmadụ niile ga-akpo unu asị n'ihi m. Ma onye ga-eguzosi ike ruo ogwugwu ka a ga-azoputa. 23 Mgbe obụla ndị mmadụ sogburu unu n'otu obodo gbalaganụ n'obodo ọzo. N'ezie, asị m unu, unu agaghị agazucha obodo niile nke Izrel tupu Nwa nke Mmadụ aloghachi. 24 "Nwata akwukwó adighị akarị onye nkuzi ya. Ohu adighị akarikhwa nna ya ukwu. 25 O zuorela onye na-eso uzọ onye nkuzi ka ọ dì ka onye nkuzi ya, na ohu ahụ ka ọ dì ka onyenwe ya. O bụrụ na a kpọqụ nna nwé ulọ Belzebub, a ga-esi añaah għara ikpọ ndị ezinaulị ya ihe kaririş nke a? 26 "Ya mere unu atula ha egwu. O nwegħi ihe obụla e kpuchiri ekpuchi nke a na-agaghị ekpughe, maobụ ihe e zoro ezo nke a na-agaghị eme ka o püta ille. 27 Ihe m na-agwa unu ugbu a na nzuko, kosaanị ya mgbe chi borø. Ihe m ji nwayoq mee ka օ baa unu na ntị, nödñu n'elu ulọ kwusaa ya. 28 Unu atula egwu ndị püru igbu naanị anụ ahụ unu, ma ha enwegħi ike imetụ mkkpuruobi unu aka. Kama onye unu ga-atu egwu bu Onye ahụ nwere ike imebi anụ ahụ unu na mkkpuruobi, tħabkwa ha n'ök ala mmu. (Geenna g1067) 29 O bụghị otu kobo ka a na-ere ụmụ nza abụ? Ma otu n'ime ha agaghị ada n'ala ma օ bụrụ na Nna unu bi n'eluigwe amaghị. 30 O buladị agirị isi dì n'isi unu ka a maara ɔṇyogugụ ha. 31 Ya mere, unu atula egwu. Unu dì oke ounụ karịa ɔtütụ ụmụ nza. 32 "Ya mere, onye obụla kwuputara m n'ihi ụmụ mmadụ, ka

mụ onwe m ga-ekwupuṭa n'ihi Nna m bi n'eluigwe. 33 Ma onye obula na-agonari m n'ihi ndị mmadụ, mụ onwe m ga-agonariķwa ya n'ihi Nna m bi n'eluigwe. 34 "Unu echekwala na m bijara iweta udo n'uwu. Abiaghị m iweta udo, kama օ bụ iwebata mma agha. 35 Abiara m ime, "Ka nwoke megide nna ya, ka nwa nwanyi megide nne ya, ka nwunye nwa megide nne di ya, 36 ndị iro mmadụ ga-abụ ndị ezinaulị ya." 37 "O bụrụ na i hụrụ nne gi maobụ nna gi n'anya karịa m, i kwasighị ibu onye nke m. O bụrụ na i hụrụ nwa gi nwoke, maobụ nwa gi nwanyi n'anya karịa m, i kwasighị ibu onye nke m. 38 Onye obụla na-eburughị obe ya soro m, ekwesighị i bụ onye nke m. 39 Onye obụla chotara ndị ya ga-etufula ya, ma onye obụla tufuru ndị ya maka m, ga-achotakwa ya. 40 "Ndị niile nabatara unu na-anabata m. Mgbe ha nabatara m, o bụkwa Onye ahụ zitere m ka ha na-anabata. 41 O bụrụ na unu anabata onye amumà n'ihi na օ bụ onye amumà, unu na onye amumà ahụ ga-enwekə otu ugwo ọru. O bụrükwa na unu anabata onye ezi omume n'ihi ezi omume ya, unu gäesorokwa ya nata ugwo ọru nke onye ezi omume. 42 O bụrụ na onye obụla ekunye otu n'ime ndị a na-eso uzọ m mmiri oyi ka օ riqo, n'ihi na օ bụ onye na-eso uzọ m, n'ezie, asị m unu, o ghaghị inata ugwo ọru ya."

11 Mgbe Jisos nyesiř ndị na-eso uzọ ya ndümoduň ndị a, օ hapurụ ebe ahụ puo. Bido na-ejegħar i'obodo dì iċhe iċha na-ezisa ozioma. 2 Jon omeē baptismi nökwa n'ulọ mkkporo n'oge ahụ. Mgbe o nrur akukọ ọru ebube niile nke Kraist na-aru, o zipurụ ndị na-eso uzọ ya. 3 O gwara ha ka ha juo ya ajuju sị, "O bụ gi bụ onye ahụ anyị na-ele anya obiobia ya, ka օ bụ onye ọzo?" 4 Jisos zara ha sị, "Laghachinu azu gwa Jon banyere ihe unu nrur na ihe anya unu hụrụ. 5 Gwanu ya na a na-eme ka ndị isłi hụ uzọ, ka ndị ngwurō gaa ije. A na-emekwa ka ahụ ndị ekpenta dì ọcha. Ndị ogbi na-anu ihe, na-ekwu okwu. Ndị nwụrụ anwụ ka a na-akpote. Gwakwanu ya ihe banyere ozioma a na-ezisara ndị ogbenye. 6 Ziekwanu ya ozi a, na ngozi na-adịrị onye ahụ na-enwegħi ihe mkkpasu iwe n'ihi m." 7 Mgbe ndị ahụ Jon zitere lara, Jisos bidoro igwa igwe mmadu n'ebé ahụ okwu banyere Jon. O juru ha ajuju sị, "Mgbe unu gara n'ozara iħu Jon, ginji ka unu lere anya na unu ga-ahụ? O bụ ahijahị achara nke ikulu na-ebughar? 8 Ma o bụghị otu a, ginji ka unu püru iga iħu? O bụ nwoke yi uwe mara mma? Ma lee ndị na-eyi uwe dì oke ɔṇuha ja na-anu n'ulọ eze. 9 Ma ginji ka unu lere anya na unu ga-ahụ? O bụ onye amumà? E, asị m unu, օ bụ onye kaririş onye amumà. 10 Onye bu onye ahụ e dere ihe banyere ya n'akwukwó nsò sị, "Lee, aga m ezipu onyeozi m n'ihi gi, onye ga-edozi uzọ gi n'ihi gi." 11 N'ezie, օ dighi nwoke obụla n'etiti ndị nwanyi murụ dì ukwuu karia Jon omeē baptismi. Ma onye dikarisiri nta n'alaeze eluigwe dì ukwuu karia ya. 12 Site n'ubochi ndị ahụ Jon omeē baptismi malitere ọru ya ruo ugbu a, ihe banyere alaeze eluigwe na-agabiga ihe ike. Ottu a kwa ndị dì ike na-abagidekwa ya. 13 N'ihi na tupu Jon abja, iwu na ndị amumà niile buru amumà banyere alaeze a. 14 O bụrükwa na unu jikeere inabata ya, օ bụ ya bū Ilajja ahụ, nke na a ga-ibja. 15 Onye obụla nwere ntị inụ ihe, ya nrur. 16 "Gini ka m ga-eji tħunyere ndị bi n'ogbo a? Gini ka ha yiri? Ha dì ka umentakirị na-egwuri egwu n'ama, ndị na-asị ibe ha, 17 "Anyi għbura unu oja, ma unu ekwiegħi ete egwu. Anyi bụrụ unu abu ikwa ozu, ma unu akwaghị akwa." 18 Jon bijara na-erigħi achichha

maqbū ihe ọṇụni. Ha siri, ‘Mmụo ojoo bi n’ime ya.’ **19** Ma Nwa nke Mmadu bjara na-eri ihe oriri, na-añukwa ihe ọṇụni. Ha si, ‘Lee, onye oke oriri na onye oke ariñumai abjalal, enyi ndị ọna ụtụ na ndị mmehie.’ Ma amamihi na-esite n’orụ ya gosiri na ihe o mere dì mma.” **20** Mgbe ahụ ọ bidoro ijụ obodo niile ebe o rürü ọtụtu orụ ebube ọnụ, n’ihi na obodo ndị a echegharighi. **21** “Ahụhụ ga-adịrị gị Korazin. Ahụhụ ga-adịkwarị gị Betsaida. N’ihi na a sị na o bụ n’ime Taja na Sajdọn ka a rürü orụ ebube niile a rürü n’ime unu, ha gaara echegharị ma gosikwa nchegharị ha site n’iyi uwe mkpe na ikpokwasị onwe ha ntụ n’isi. **22** N’ezie asị m unu na o ga-adịrị unu njo n’ubochị ikpe ahụ karịa obodo Taja na Sajdọn. **23** Ma gị Kapanom bụ obodo a na-asopurụ, a ga-ebuli gị elu ruo eluigwe? Mba, i ga-aridaru okụ ala mmụo. N’ihi na a sị na a rürü orụ ebube m rürü n’ime gi n’obodo Sodom, a garaghị ala ya n’iyi. O gaara adịrị ruo taa. (**Hades g86**) **24** N’ezie asị m unu, o ga-adịrị unu njo n’ubochị ikpe ahụ karịa obodo Sodom.” **25** N’oge ahụ, Jisós kwuru sị, “Nna, Onyenwe eluigwe na ụwa, ana m ekele gi, n’ihi na i zonariị ndị ọkachamara eziokwu ahụ, ma kpughee ya nye ụmuntakirị. **26** E, Nna m, o tọrọ gi ụtọ ime ya n’uzo dì otu a. **27** “Nna m enyefela m ihe niile n’aka. O dighị onye maara Okpara ahụ ma o bughị Nna ya. O díkweghị onye maara Nna karịa Okpara ahụ na ndị Okpara ahụ kwadoro igosi Nna ya. **28** “Bịákütuenụ m unu niile ndị na-adogbu onwe unu n’orụ, ndị e bokwasịrị ibu dì aro. Aga m enyekwa unu izuike. **29** Nyaranụ yokunke m n’olu unu, matakwanụ ihe site n’aka m. N’ihi na adị m nwayo, bùrikwa onye dì umeala n’obi. Unu ga-achotakwara mkpuryobi unu izuike. **30** N’ihi na yoku m dì mfe, ibu m adighikwa aro.”

12 N’oge ahụ, Jisós sitere n’ubi a kuru oka na-agafe n’ubochị izuike. Ma ebe agụ na-agụ ndị na-eso ụzo ya, ha malitere igho ogbe ọka, na ita mkpuru ya. **2** Mgbe ndị Farisii hụrụ nke a, ha siri ya, “Lee, ndị na-eso ụzo gi na-eme ihe na-ezighị ezi ime n’ubochị izuikel!” **3** Ma ọ zara ha sị, “O bụ na unu agutagħi ihe Devid na ndị ya na ha so mere mgbe agụ na-agụ ha? **4** Otu o si banye n’ulọ Chineke, ya na ndị so ya, rie achichà a na-eche n’ihi Chineke, nke na-ezighị ezi n’iwu ka ha rie, kama ọ dírị naanị ndị nchüajà iri ya. **5** Ka o bụ na unu agutabegħi ebe e dere ya n’ime akwükwo iwu Mosis na ndị nchüajà na-emeru ubochị izuike n’ulonṣo ukwu ahụ, ma ọ dighị onye na-atà ha ụta? **6** Ma ana m agwa unu na onye di ukwuu karịa ulonṣo ukwu nō n’ebe a. **7** O bụrụ na unu ghotoria ihe akwükwo nṣo na-ekwu mgbe ọ na-asị, ‘Ana m achø ebere, o bughị aja.’ Unu agaraghị ama ndị ikpe na-amaghị ikpe. **8** N’ihi na Nwa nke Mmadu bụ Onyenwe ubochị izuike.” **9** O sitere n’ebe ahụ pụo banye n’ulọ nzukò ha. **10** N’ebe a ka ọ hụrụ otu nwoke aka ya kpónwuru akponwụ. Ndị nō n’ebe ahụ jụrụ ya ajụjị sị, “O ziri ezi n’iwu igwọ mmadu n’ubochị izuike?” **11** Ma ọ zara ha sị, “O bụrụ na otu onye n’ime unu nwere otu atụrụ danyere n’ime olulu n’ubochị izuike gini ka ọ ga-eme? O ga-ahapụ ya n’ebe ahụ? O gaghi ejide ya doputa ya? **12** Mmadu o dighị mkpa karịa aturu? Ya mere, o ziri ezi n’iwu bụ iṛụ orụ ọma n’ubochị izuike.” **13** Mgbe ahụ o siri nwoke ahụ, “Setipụ aka gi.” Nwoke ahụ setipuru aka ya. Aka ahụ díkwarị ya mma dì ka aka nke ozo. **14** N’ihi nke a ndị Farisii sitere n’ebe ahụ pụo, ga gbaa izu otu ha ga-esi gbuo ya. **15** Ma ebe Jisós maara ihe ha na-ezube ime, o sitere n’ebe ahụ pụo. Ma ọtụtụ ndị mmadu sooro ya. O

gwókwarị ha nrịa nrịa ha niile. **16** Ma o nyere ha iwu ka ha hapụ igwa ndị ozo onye ọ bụ. **17** Nke a bụ ka emezuo okwu ahụ Ajazaya onye amuma kwuru, **18** “Onye a bụ onye na-ejere m ozi, onye m hoputara. Onye m hukwara n’anya. O bükwa onye ihe ya na-atò m ụtọ. Aga m etinye Mmụo m n’ime ya. O ga-eme ka ikpe ziri ezi rute mba niile aka. **19** O gaghi ese okwu, o gaghi etisikwa mkpu ike. O nweghi onye ga-anụ olu okwu ya n’ezi. **20** O gaghi agbaji ahijha riidi azopịara n’ala, maqbū menyö ogho oriaga na-enwu ntakirị ntakirị, tutu ruo mgbe ọ ga-eme ka ikpe ziri ezi merie. **21** O bükwa n’aha ya ka mba niile dị n’uwa ga-atükwaşı olileanya ha.” **22** Emesịa, ha kpotaara ya otu nwoke kpuru isi ma daakwa ogbi. O bükwa onye mmụo ojoo na-esogbu. O gworị ya, mee ka nwoke ahụ hụ ụzo, bidokwa ikwu okwu. **23** Ihe a juru igwe mmadu nō n’ebe ahụanya. N’ihi ya, ha kwuru sị, “Nwoke a, o ga-abụ Nwa Devid?” **24** Mgbe ndị Farisii nṣụ nke a, ha siri, “Nwoke a chupuru mmụo ojoo a n’ihi na Belzebub, eze ndị mmụo ojoo, nyere ya ike ichupụ ya.” **25** Ma ebe o matara ihe ha na-eche n’obi ha. O gwara ha okwu sị, “Alaeze ọbula kewara megide onwe ya ga-ada. Obodo o bụla maqbū ezinaulọ ọbula kewara megide onwe ya agaghị eguzo. **26** O bụrụ na ekwensi achupụ ekwensi, o kewala megide onwe ya. Oleekwanụ otu alaeze ya ga-esi guzo. **27** Dị ka unu kwuru, o bụrụ na m na-achupụ mmụo ojoo site n’ike Belzebub, o bụ n’ike onye ka ụmụ unu ndị ikom na-achupụ ha? Ya mere, o bụ ụmụ unu ga-ekpe unu ikpe n’ihi okwu a unu kwuru. **28** Ma o bụrụ na m na-esite n’ike Mmụo nke Chineke na-achupụ mmụo ojoo, matakwanụ na alaeze Chineke abịa n’etiti unu. **29** “O dighị mmadu ọbula puru ịbanye n’ulọ nwoke dì ike kwakorị ngwongwo niile dị n’ulọ ahụ. Ma o nwere ike ime nke a ma o bụrụ na o ga-eburu ụzo kee nwoke ahụ agbụ? Mgbe o kesiri ya agbụ, o nwere ike ịbanye kwakotaa ngwongwo niile dị n’ulọ nwoke ahụ. **30** “Onye ọbula na-adinyeghị m na-emegide m. Onye o bùlakwa na-adighị eso m ekpokota, na-ekposa ekposa. **31** Ya mere, ana m agwa unu sị, na a ga-agbaghara mmechie na nkulu niile. Ma agaghị agbaghara nkulu ekwuluru Mmuo Nṣo. **32** Onye ọbula nke ga-ekwu okwu megide Nwa nke Mmadu, a ga-agbaghara ya, ma onye ọbula na-ekwu megide Mmuo Nṣo, agaghị agbaghara ya, n’ogbọ a maqbū n’ogbọ nke na-abia. (**aiòn g165**) **33** “O bụrụ na e mee ka osisi too nke ọma, o ga-amitä mkpuru ọma, ma o bụrụ na o togħi nke ọma, o ga-amitä mkpuru ojoo. N’ihi na a na-amata osisi ọbula site na mkpuru ya. **34** Ụmụ ajuala, olee otu unu ga-esi kwuo okwu dì mma, ebe obi unu dì njo? N’ihi na ihe mmadu kwuru bụ ihe si ya n’obi püta. **35** Ezi mmadu na-esi n’ezí akú ya wepüta ihe dì mma, ma ajo mmadu na-esitekwa n’ajó akú ya wepüta ajojị ihe. **36** Ma ana m agwa unu sị, n’ubochị ikpe ahụ, onye ọbula ga-aza ajuju, banyere okwu niile na-enweghi isi o kwuru. **37** N’ihi na o bụ site n’okwu ọnụ gi ka i ga-abụ onye ikpe mara, sitekwa n’okwu onụ gi ka i ga-abụ onye ikpe na-amaghị.” **38** Mgbe ahụ, ụfodụ ndị ozisi iwu na ndị Farisii gwara Jisós sị ya, “Onye nkuzi, anyị chọrọ ka i gosi anyị ihe iṛibama.” **39** Ma ọ zara sị ha, “O bụ naanị ajo ogbọ nke na-enweghi okwukwe ga-achokwa ka e gosi ha ihe iṛibama. Ma ọ díkweghị ihe iṛibama ọzo a ga-egosi unu karịa ihe iṛibama Jona onye amuma. **40** N’ihi na dì ka Jona nọrọ ubochị ato, ehihiie na abalị n’afọ azu dì ukwuu, otu a ka Nwa nke Mmadu ga-esi noķwa ubochị ato, ehihiie na abalị n’obi nke ala. **41** Ndị ikom Ninive ga-eso ogbọ a bilie n’ubochị ikpe maa ya

ikpe. N'ihî na ha chegharîjì mgbe ha nûru nkwsua Jona. Ma lee onye karirî Jona ukwuu nô n'ebé a. **42** N'ubochî ikpe ahû kwa, eze nwanyî nke Ndîdaga-eso ogbo a biliie boo ya ebubo. O ga-amakwa unu ikpe. N'ihî na o sîri n'ebé dî ụwa sotşurî bia nûru okwu amarihe Solomon. Ma ugbu a onye ahû dî ukwuu karja Solomon nô n'ebé a, ma unu jûrû i kwere na ya. **43** Mgbe mmuô na-adighî ocha si n'ime mmadu pûo, o na-agabiga n'ozara ebe mmiri na-adighî iche ebe izuike, ma o naghî achota ya. **44** Mgbe ahû, o na-asî, 'Aga m alaghachî n'ulô m, ebe m si pûta.' Mgbe o loaghachiri, o na-achoputa na a zachara ulô ahû dozie ya, o dikwaghî onye bichiri n'ime ya. **45** Mgbe ahû, o na-apu gaa chôta mmuô asaa ozô, ndî dî njo karja ya onwe ya. Ha niile na-abata bia biri n'ime onye ahû. Mee ka onodu ya dî njo karja ka o dî na mbu. Otu a ka o gadadirî ndî bi n'ogbo a jorô njo." **46** Mgbe o nô na-agwa igwe mmadu ahû okwu, nne ya na ụmunnne ya bjara guzoro n'ezî na-eche ka ha gwa ya okwu. **47** Otu onye n'ime igwe mmadu ahû gwara ya okwu si, "Lee, nne gi na ụmunnne gi ndî nwoke na-acho ihu gi n'ezî. Ha chôro igwa gi okwu." **48** Ma o zara onye ahû gwara ya okwu si, "Onye bu nne m? Olee ndî bu ụmunnne m ndî nwoke?" **49** O tûrû ndî na-eso ụzo ya aka, si, "Lee, ndî a bu nne m na ụmunnne m ndî nwoke. **50** N'ihî na onye obula na-emê ihe Nna m bi n'eluiwe chôro, bu nwanne m nwoke, na nwanne m nwanyî, nakwa nne m."

13 N'otu ubochî ahû, Jisôs hapurî ulô ahû gaa n'onu mmiri ebe o nođduru ala. **2** Igwe mmadu dî ukwuu bjâkwtutere ya, nke mere ka o baa n'ime ube mmiri. N'ime ya ka o nô na-ezi ndî mmadu nô n'onu mmiri ahû na-ege ya ntî ihe. **3** O ji ilu gwa ha otutu ihe. O gwara ha si, "O nwere otu onye oru ubi gara iku mkipurî n'ubi ya. **4** Mgbe o na-agha mkipurî ndî a, ufodu n'ime ha dara n'akukî ụzo ebe ụmu nnunu bjara turia ha loo. **5** Ma ufodu n'ime ha dara n'ala dî nkume nkume. O dighî anya ha puputara, too, n'ihî na aja dî n'ebé ahû emighî emi. **6** Ma mgbe anwü mukwasîri ha, ha chanwurû, kpónwuo, n'ihî na mgborogwu ha emikpughi emikpu n'ime ala. **7** Mkipurî ufodu danyere n'etiti ogwu, ogwu ahû toputara kpabguo ha. **8** Ma ufodu mkipurî dara n'ezî ala, miâkwa otutu mkipurî. Ufodu mirî mkipurî iri ato, ufodu iri isii, ufodu kwa otu nari. **9** Onye obula nwere ntî iñu ihe, ya nûru." **10** Emesia, ndî na-eso ụzo ya bjâkwtutere ya juo ya si, "Ginj mere i ji na-agwa ndî a okwu n'ilu?" **11** O zaghachiri, "N'ihî na o bu unu ka e nyere imata ihe omimi niile nke alaeze eluigwe. Emeghi ka ndî ọzo ghota ya. **12** Onye ahû nwere ihe ka a ga-enyekwa ozô, ka o nwée karja. Ma onye na-enweghi ihe obula ka a ga-anapu o bûladî ihe o nwere. **13** Nke a bu ihe mere m ji agwa ha okwu n'ilu: "N'ihî na ha na-ele anya, ma ha adighî ahû ụzo, ha na-ege ntî, ma ha adighî anu ihe maobu aghota ya. **14** Nke a bükwa imezu amuma ahû Aizaya buru si, "Unu ga na-anu, nükwa, ma unu agaghî aghota ihe obula. Unu ga na-ele anya, hükwa, ma unu agaghî ahû ihe obula. **15** N'ihî na obi ndî nke a a maala abûba, dikwa aro, ha adighî ejikwa ntî ha anu ihe, ha mechikwara anya ha ka ha ghara ihu ụzo. Ma o bughi otu a ha nwere ike iji anya ha hu ụzo, jirikwa ntî ha nû ihe, sitekwa n'obi ha nwe nghota ma chigharia bjâkwtute m, ka m gwô ha." **16** Ma ngozi na-adirî anya unu, n'ihî na ha na-ahû ụzo, na ntî unu n'ihî na ha na-anukwa ihe. **17** N'ezie agwa m unu, otutu ndî amuma na ndî ezi omume ka o gûru aguu ihu ihe

unu na-ahû, ma ha ahughî ya, na iñu ihe unu na-anu, ma ha anughî ya. **18** "Ugbu nûrunu nkowa ilu ogha mkipurî ahû. **19** Mgbe onye obula nûru ozioma nke alaeze ahû, ma o ghotaghi ya, ajo onye ahû na-abia napu ya ihe ahû akurî n'obi ya. Nke a bu mkipurî ahû nke dara n'okporouzo. **20** Mkipurî nke dara n'ala nkume nochiri anya obi mmadu onye nûru ozioma ahû, jirikwa oke ọñu nabata ya. **21** Ma ebe ha na-enweghi mgborogwu n'ime ha. Ha na-anu nwa oge nta. Mgbe nsogbu maobu mkgbagu bjara n'ihî okwu ahû, ngwangwa ha na-adachapu. **22** Mkipurî nke dara n'ala ahû ogwu ogwu di nochiri anya obi mmadu onye nûru ozioma ahû, ma oçhichô nke ụwa a, ya na itinye obi n'akû nke ụwa a, kpagridere okwu dî n'ime ya, mee ka o gharai imi mkipurî. (**aioñ g165**) **23** Ma mkipurî dara n'ala ọma ahû nochiri anya obi mmadu onye gere ntî n'oziooma ahû, ghotakwa ya. O na-amita mkipurî di nari, maobu iri isii, maobu iri ato karja ihe akunyere n'ime ya." **24** O tûrû ha ilu ọzo si, "Alaeze eluigwe dî ka mmadu obula nke kûru ezi mkipurîn'ubi ya. **25** Ma n'otu abalî, mgbe onye obula nô n'ura, onye iro gara n'ubi ahû kuo mkipurî na-epu ahijia n'etiti ezi mkipurî oka wiiti ahû o kûru ma laa. **26** Mgbe mkipurî oka wiiti ndî ahû puputara, meputa isi oka, ahijia ahû bidokwara ito. **27** "Ndî oru onye nwe ubi ahû bjara si ya, 'Nna anyi ukwu, o bughi ezi mkipurî oka ka i kûru n'ubi gi? Ebeekwanu ka ahijia ndî a si bija?' **28** "Onye oru ubi ahû zara ha si, 'O bu onye iro m kûru ahijia ndî a.' "Ndî oru ya juru ya si, 'I chôro ka anyi gaa foputasia ha?' **29** "Ma onye oru ubi ahû sirî ha, 'O dighî, n'ihî na mgbe unu na-achô ihopu ahijia ndî ahû, unu nwere ike site na-amaghî ama hopu ezi mkipurî oka wiiti. **30** Hapunî oka ahû ka ha na ahijia ndî ahû na-ekotôta, tutu ruo mgbe a ga-eve ihe ubi. N'oge ahû aga m enye ndî owuwe ihe ubi iwu si, burunu ụzo chikotasia ahijia ndî a niile, kee ha n'ukwu n'ukwu, kpoø ha oku. Ma kpokotanu oka wiiti ndî a tinye ha n'oba m." **31** O tûkwarâ ilu ọzo si ha, "Alaeze eluigwe dî ka mkipurî mostaadî nke onye oru ubi kûru n'ubi ya. **32** O bu ezie na o bu mkipurî dikarisiri nta karja mkipuru ubi niile, ma mgbe mkipuru a toro, o na-adjî ukwuu karja ihe niile a kûru n'ubi. O na-agho osisi buru ibu, nke ụmu nnunu na-ezukwa ike n'alaka ya." **33** O tûrû ha ilu ọzo si, "Alaeze eluigwe dî ka ihe na-eko achichâ, nke nwanyî na-ewere gwakota n'utu oka e ji eme achichâ, tutu ruo mgbe ihe iko achichâ ahû mere ka ụtu oka ahû niile koo." **34** Oge niile ka Jisôs na-eji ilu na-agwa ndî mmadu ndî a okwu. O nweghi oge obula o gwara ha okwu hapu iji ilu. **35** O mere nke a ka okwu onye amuma kwuru mezuo, si, "Aga m ejî ilu kwuo okwu mgbe m na-agwa ha okwu. Aga m agwakwa ha ihe mmadu obula na-amaghî site n'oge e kere ụwa." **36** Emesia, o hapurî igwe mmadu ahû baa n'ulô. Ndî na-eso ụzo ya bjâkwtutere ya si ya, "Kôwaara anyi ihe ilu ahû i tûrû putara, ilu banyere ahijia puru n'ubi a kûru oka." **37** Jisôs zara ha si, "Nwoke ahû kûru mkipurî ahû bu Nwa nke Mmadu. **38** Ubi ahû a ghanyere mkipurî ndî ahû bu ụwa. Mkipurî nke a kûru n'ubi ahû nochiri anya ụmu nke alaeze ahû. Ahijia ahû puru n'ubi ahû nochikwara anya ụmu ajo onye ahû. **39** Onye iro ahû gara kuo mkipurî puru ahijia bu ekwensu. Owuwe ihe ubi nochiri anya ogwugwu oge. Ndî owuwe ihe ubi bükwa ndî mmuô ozi. (**aioñ g165**) **40** "Dî ka e siri foputasia ahijia ahû kpoø ha oku, otu a ka o ga-adjî mgbe ụwa ga-agwu. (**aioñ g165**) **41** Nwa nke Mmadu ga-ezipu ndî mmuô ozi ya ka ha gaa site n'alaeze ya foputasia ihe niile na-

eme ka e mee mmehie, na ndị niile na-eme ajo ihe. **42** Ha ga-atubakwa ha n'ime oke oku ahụ, ebe ha ga-anọ na-akwa akwa, na-atakwa ikikere eze. **43** Ma ndị niile bu ndị ezi omume gabenwu di ka anyanwụ n'ime alaeze Nna ha. Onye obụla nwere ntị inụ ihe, ya nṣụ. **44** "Alaeze eluiwge dí ka akụ e zoro n'ubu, nke otu nwoke chọputara zookwa ya qzq. Nwoke a jiri ony় ree ihe niile o nwere, ma gaa zutা ubi ahụ. **45** "Qzq, alaeze eluiwge yiri nkume dí oke ony়ahija nke onye na-azụ ahija chọtarা. **46** Mgbe ọ hụrụ nkume a, o ree ihe niile o nwere, were ego ya gaa zụrụ nkume a dí oke ony়ahija. **47** "Ozqkwa, alaeze eluiwge dí ka ugụbụ e ji egbu azụ, nke a wụnyere n'ime osimiri, jiri ya jide azụ dí iché iché. **48** Mgbe ugụbụ a juru, ndị oku azụ ahụ na-adoputa ya. Nodụ ala hoputasia ndị dí mma tīnyc ha n'ime nkata, ma tufulo ndị na-adighi mma. **49** Otu a ka o ga-adị n'ogwugwu oge. Ndị mmuɔ ozi ga-abia kewapụ ndị ojoo site n'etiti ndị ezi omume, (**aion g165**) **50** ma tūbakwa ha n'ime oke oku ahụ. Ebe ha ga-anọ na-akwa akwa na-atakwa ikikere eze." **51** O jürü ha si, "Unu ghötara ihe ndị a m na-ekwu?" Ha zara si ya, "E." **52** O sıri ha, "N'ihi nke a, onye nkuzi nke iwu obụla nke e mere ka ọ bụrụ onye na-eso ụzq alaeze eluiwge, dí ka onyenwe ụlo nke na-esite n'ulọakụ ya na-eweputa ihe oħħru na ihe ochie." **53** Mgbe Jisqos tüsirị ilu ndị a, o si ebe ahụ pụo. **54** O rutere n'obodo ya, malite izi ha ihe n'ulọ ekpere ha, nke a jukwara haanya. Ha juritara onwe ha ajuju na-asị, "Ebee ka o si nweta amamihe a? Ebee ka o si nweta ike iju oru ebube ndị a nile?" **55** Nwoke a, ọ bughi nwa onye kapinta? Ọ bụ na-adighi akpo nne ya Meri! Jemis, Josef, Saimon na Judas, ha abughi umunne ya ndị ikom? **56** Umunne ya ndị inyom niile, ha anoghi n'etiti anyi? Oleebekwa ka nwoke a si nweta ihe ndị a?" **57** Iwe were ha n'ebi o no. Ma Jisqos gwara ha okwu si ha, "A na-asopurụ onye amumा n'ebi niile, ma a dighi asopurụ ya n'obodo a muru ya, nakwa n'ezinailo nke ya." **58** Ya mere, ọ rughi otutu oru ebube n'ebi ahụ, n'ihi na ha enweghi okwukwe n'ime ha.

14 N'oge a Herod eze na-achị Galili nṣụ ihe banyere Jisós. **2** O gwara ndị na-ejere ya ozi okwu si ha, "Onye a bükwanụ Jón ome baptism. O sitela na ndị nwịrụ anwụ bilie díkwa ndị ozo. Ọ bụ ya mere ike iju oru ebube ndị a ji dí n'ime ya." **3** N'ihi na, Herod jidere Jón kee ya agbụ tīnyc ya n'ulọ mkporo, n'ihi Herodias nwunye Filip nwanne ya nwoke. **4** N'ihi na Jón gwara ya, "O bughi ihe ziri ezi n'iwu ka i kporo ya." **5** Herod chørørị igbu ya, ma o tñrụ egwu ndị mmađu, n'ihi na weere Jón dí ka onye amumा. **6** Ma mgbe a na-eme mmemmem icheta omumị Herod, ada Herodias tere egwu n'ihi Herod, na n'ihi ndị obia bijara n'ubochi ahụ. Obi tñrụ Herod ụtọ nke ukwuu. **7** Nke a mere o ji n̄uoyi kwee nkwa inye ya ihe obụla ọ rịorị. **8** Ma dí ka nne ya si haziere ya, ọ rịorị eze Herod si, "Nye m isi Jón ome baptism n'efere ugbu a." **9** Arịrị a wutere eze Herod, ma n'ihi iyí ọ nṣụ na n'ihi ndị obia ya niile, ọ choghi iļa azụ n'okwu ya. O nyere iwu ka e meere ya ihe ọ chorø. **10** O ziri ozi ka e bipu isi Jón n'ulọ mkporo. **11** E tinyere isi ya n'efere bunye nwaagbogho ahụ. O naara ya bulaara nne ya. **12** Ndị na-eso ụzq ya bijara buru ozu ya gaa lie. Ha gara kqor Jisqos ihe mere. **13** Mgbe Jisqos nṣụ akukọ a, o banyere n'ugbụ mmiri gaa n'ozara, ebe ọ ga-anodụrụ onwe ya. Ma mgbe igwe mmađu nṣụ ya, ha si obodo dí iché sooro ya n'ukwu ala. **14** Mgbe o sitere n'ugbụ mmiri ahụ rịdata, ọ hụrụ oke igwe mmađu. O nwere

omijiko n'ebe ha no, gwoqo ndị ọrija n'etiti ha. **15** N'oge anyasi ụbochi ahụ, ndị na-eso ụzq ya bjakwutere ya si ya, "Chi na-achị jị. Ebe a abukwaghị ebe ndị mmađu bi. O nweghi nri a ga-azütä n'ozara a. Zilaga igwe mmađu ndị a ka ha gaa n'ime obodo zuqra onwe ha nri." **16** Ma Jisqos gwara ha si, "O dighị mkpa na ha ga-alà. Nyenị ha nri ka ha rie." **17** Ha zara ya si, "O bụ naanị ogbe achicha ise na azụ abuqo ka anyi nwere." **18** O sıri ha, "Wetaranu m ha n'ebe a." **19** O gwara igwe mmađu ahụ ka ha nodu a n'ahijha. O weere ogbe achicha ise na azụ abuqo ahụ welie anya ya elu nye Chineke ekele. O nyawara achicha ahụ, nye ha ndị na-eso ụzq ya, ndị na-eso ụzq ya nyere ha igwe mmađu ahụ. **20** Onye obụla riri rijuo afó. Emesia, ndị na-eso ụzq Jisqos tutukotara iberibe achicha dara n'ala tutujuo ha nkata iri na abuqo. **21** Ma ndị riri nri ahụ dí puku ụmụ nwoke ise, n'agụnyeghi ụmụ nwanyi, na ụmuntakiri. **22** Mgbe nke a gasirị, o gwara ndị na-eso ụzq ya ka ha banye n'ugbụ malite igafe ofe ozq nke osimiri ahụ. Ma ya onwe ya nodurụ maka izilaga ndị mmađu ahụ. **23** Mgbe ọ zilagasirị igwe mmađu ahụ, ọ rigoro n'elu ugwu ikpe ekpere, naanị ya. Mgbe oge anyasi ruru, naanị ya nökwa na-ebe ahụ. **24** Ma n'oge a ugbo mmiri ahụ esitela n'ebe ala dí nso gamie n'elu osimiri, ebili mmiri na-ebugharikwa ya, n'ihi na ifufe ahụ na-emegide ya. **25** Ma ihe dí ka site n'elekere ato ruo elekere isi nke ụtụtụ, Jisqos bjakwutere ha, na-agà ije n'elu osimiri. **26** Mgbe ndị na-eso ụzq ya hụrụ ya ka ọ na-agà ije n'elu osimiri ahụ, obi lqorị ha mmiri, ha si, "O bükwanụ mmuɔ ol!" Ha tiri mkpu n'ihi egwu. **27** Ma ngwangwa Jisqos sıri ha, "Nweenyi obi ike! O bụ m; unu atula egwu." **28** Pita zara ya, "Onyenwe anyi, ọ bụrụ onye na ọ bụ gi, si m bjakwute gi n'elu mmiri." **29** O sıri ya, "Bjal!" Pita sitere n'ugbụ ahụ puta, bido iga ije n'elu mmiri ijekwuru Jisqos. **30** Ma mgbe ọ hụrụ oke ebili mmiri ahụ ka o na-amaghari; egwu turu ya. Ma mgbe o malitere imikpu n'ime mmiri ahụ, o tiri mkpu si, "Onyenwe ml! Zoputa ml!" **31** Na-atufughi oge, Jisqos setipurụ aka ya doputa Pita. Ọ sıri ya, "Gị onye okwukwe nta, n'ihi ginị ka i ji nwee obi abuqo!" **32** Ma mgbe ha rịbanyere n'ime ugbo ahụ ifufe ahụ kwusikwara. **33** Ndị ahụ nō n'ugbụ ahụ kporo isiala nye ya si, "N'ezie, i bu Okpara Chineke." **34** Mgbe ha gafere n'ofe nke ozq, ha bijarutere n'ala Genesaret. **35** Mgbe ndị obodo ahụ matara na ọ bụ ya, ha zisara ozi gburugburu obodo niile ahụ, ma dutere ya ndị niile ahụ na-adighi ike. **36** Ha rịorị ya ka o kwenye ka ha metu ọ büladi ony় uwe ya aka. Ndị niile metuṛu ya aka ka a gworø.

15 Mgbe ahụ, ufodụ ndị Farisi na ndị ozisi iwu si jerusalem bjakwutere Jisqos jürü ya ajuju si, **2** "Ginị mere ndị na-eso ụzq gi adighi erube isi n'omenala ndị okenyé? Ha anaghị akwò aka ha tupu ha erie nri." **3** O zara ha si, "Ginị mere unu ji na-ada iwu Chineke n'ihi omenala unu?" **4** N'ihi na Chineke sıri, "Sopurụ nne gi na nna gi, 'na, 'onye obụla kwujorị nna maqbụ nne ya ka e gbuoye ya." **5** Ma unu na-asị, ọ bụrụ na onye obụla ga-asị nna maqbụ nne ya, ihe obụla bụ nke i gara erite n'aka m bụ 'onyinye diri Chineke." **6** N'ihi ya, ha agaghị ejị ya asopurụ nna ha maqbụ nne ha. N'uzq dí otu a, unu na-eme ka okwu Chineke bụrụ ihe efu n'ihi omenala unu. **7** Ndị ihu abuqo! Amumा ahụ Aizaya buru banyere unu bụ eziokwu. Mgbe o kwuru si, **8** "Ndị a ji egbugberie ony় ha na-asopurụ m, ma obi ha dí anya n'ebi m no. **9** Ofufe ha na-efe m bụ ihe efu, ozizi ha bükwa ihe mmađu nyere n'iwu." **10** Mgbe ahụ, ọ

kporo igwe mmadu ahụ, sị ha, "Geeen ntị, ghotakwanu. 11 O buğhi ihe banyere mmadu n'onu na-emeru ya, kama o bụ ihe sị n'onu onye ahụ puta na-emeru ya." 12 Ndị na-eso ụzo ya biakwutere ya sị, "I makwa na obi adighị ndị Farisii mma n'ihi okwu ahụ i kwuru?" 13 Ma ọ zara sị ha, "Oisisi ọbula Nna m nke eluigwe na-ejighị aka ya kụko ka a ga-ehopu. 14 Ya mere, unu echegbula onwe unu, n'ihi na ha bụ ndị ndu kpuru iṣi. Ma ọ bụrụ na onye iṣi eduo onye iṣi ibe ya ha abụd abada n'ime olulu." 15 Pita sịri ya, "Kowara anyị ihe ilu a pütara." 16 O jụrụ ha sị, "Unu ọ ka di ka ndị na-enweghị nghota? 17 O bụ na unu aghotaghị na ihe ọbula nke na-abu n'onu na-agu n'ime afo, sìkwa n'ebe ahụ a nyupụ ya n'ülo nsị? 18 Ma ihe si mmadu n'onu puta na-esi ya n'obi aputa. O bụ ihe dị otu a na-emeru mmadu. 19 N'ihi na ọ bụ n'ime obi mmadu ka echiche ime ihe ojoo ndị a si aputa: igbu mmadu, ikwa iko niile, ikwa iko nke ndị ikom nwere nwunye na ndị inyom nwere di, na izu ohi, na ama ụgha, na nkwalu. 20 Ihe ndị a bụ ihe na-emeru mmadu, o buğhi ma mmadu kworø aka tupu o rie nri, maqbụ na ọ kwoghi." 21 Jisós hapurụ obodo ahụ gaa n'akụkụ obodo Taja na Saídøn. 22 N'ebe ahụ, otu nwanyị onye Kenan bi n'obodo ahụ biakwutere ya riọ ya sị, "Onyenwe m, nwa Devid, biko meere m ebere. Ada m nwanyị nwere ajo mmuq n'ime ya nke na-esogbu ya oge niile." 23 Ma ọ gbaraa ya nkijị. Emesiaj ndị na-eso ụzo ya biakwutere ya riọ ya sị ya, "Chulaa nwanyị al Lee ka o si eti mkpu na-esogharị anyị!" 24 O zara sị, "Ezitere m naanị ijekwuru aturu furu efu nke ụlo Izrel." 25 Ma ọ bijara dala n'ükwu ya riọ ya sị, "Onyenwe m, nyere m aklai!" 26 O zara sị, "O zighị ezi na a ga-ewere nri ụmụntakirị tütپurụ nkita." 27 O zara sị, "O bụ eziokwu Onyenwe m. Ma a na-ekweka wa ụmụ nkita n'pokwu n'elul tebul rie iberibe nri nke na-esi n'elu tebul ha daa n'ala." 28 Jisós zara sị ya, "Nwanyị, okwukwe gi dí ukwuu! Laa, e meelara gi ihe i-na-arię." N'otu oge ahụ a gworø ada ya. 29 Jisós hapurụ ebe ahụ lögħachi n'akụkụ osimiri Galili. O rigoro n'elu ugwu nödụ ala. 30 Igwe mmadu dí ukwuu biakwutere ya. Ha duteere ya ndị ngwuro, na ndị iṣi, na ndị aka ha na ndị ükwu ha kpónwụ akpónwụ, na ndị ogbi, na otutu ndị ozo. Ha togborø ha n'ükwu ya, o gwokwara ha niile. 31 O tütř mmadu niile n'anaya mgbe ha hụrụ ndị ogbi ka ha bidoro ikwu okwu. Mgbe ha hukwara na a gworø ndị aka ha, na ndị ükwu ha nwịrụ anwụ, o jukwara ha anya iħu na ndị ngwuro gara ije, na ndị iṣi hukwara ụzo. Ha toro Chineke nke Izrel. 32 Jisós kporo ndị na-eso ụzo ya sị ha, "Ana m emere igwe mmadu ndị a obi ebere, n'ihi na mụ na ha anqołla ubochi ato n'ebe a, ma ha eribeghi nri ọbula. Agaghị m ezilaga ha na-erighị nri, n'ihi na ha nwere ike ida n'uzo." 33 Ndị na-eso ụzo ya sịri, "Ebee ka anyị ga-enweta nri ga-ezuru igwe mmadu ndị a n'ozara a?" 34 Jisós jụrụ ha sị, "Ogbe achichà ole ka unu nwere?" Ha sịri ya, "Ogbe achichà asaa na azu ole na ole." 35 O gwara igwe mmadu ahụ ka ha nödụ ala. 36 O weere ogbe achichà asaa na azu ole na ole ahụ kele Chineke ekele. O nyawasirị ha, nye ndị na-eso ụzo ya. Ndị na-eso ụzo ya nyekwara igwe mmadu ahụ. 37 Onye ọbula n'ime ha riri, rijuo afo. Ndị na-eso ụzo ya tütükötara iberibe ndị fofuru nke juru nkata asaa. 38 Ndị riri nri ahụ dí puku ụmụ nwoke ano, n'agụnyeghị ndị nwanyị na ụmụntakirị. 39 Mgbe o zilagara igwe mmadu ahụ, o banyere n'ugbo mmiri gafee osimiri, bijaruo n'obodo Magadan.

16 Ndị Farisii na ndị Sadusii biakwutere Jisós ịnwa ya onwunwa. Ha gwara ya sị, "Gosi anyị ihe irübama si n'eluiwge." 2 O zara ha, "Mgbø o ruru anyasi unu na-asị, 'Ihu eluigwe ga-adị mma n'ihi na ọ na-acha uhie uhie.' 3 N'ütütu unu na-asị, 'Anyị ga-enwe mmiri ozuzu taa n'ihi na ihu eluigwe na-acha uhie uhie ma na-eji oji.' Lee na unu puru ikowa ihu eluigwe, ma unu apughị isite n'ihi irübama ndị a unu na-ahụ anya kowaa ihe oge a anyị n'o n'ime ya pütara. 4 Ajø ogbø nke juputara n'ikwa iko, nke na-arịökwa ihe irübama. Ọ nweghị ihe irübama ozo a ga-egosi ya karịa ihe irübama Jona." Mgbe ahụ ọ sitere n'ebe ahụ ha n'o pụo. 5 Mgbe ha gafesiři n'ofe ozo, ndị na-eso ụzo ya chetara na ha ejighị achichà ọbula. 6 N'oge ahụ kwa, Jisós dürü ha odu sị ha, "Lezienu anya, ma na-ezekwa ihe ndị na-eko achichà ndị Farisii na ndị Sadusii." 7 Ha malitere na-ekwurịta n'etiti onwe ha, na-asị, ọ bụ n'ihi na anyị ewetaghị ogbe achichà ọbula. 8 Ebe ọ bụ na Jisós matara ihe ha na-eche, o sịri, "Unu ndị okwukwe nta! Gịnj mere unu ji na-esogbu onwe unu n'ihi na unu enweghị achichà? 9 Olee mgbe unu ga-amata ihe? Ọ bụ na unu echetaghị puku mmadu ise ahụ m jiri ogbe achichà ise mee ka ha riju afo? Ọ bụ nkata ole ka unu tütükötara? 10 Unu echetakwaghị na m ji ogbe achichà asaa zuo puku mmadu an? Iberibe achichà juru nkata ole ka unu tütükötara? 11 Gịnj mere unu aghotaghị na ọ buğhi ihe banyere achichà ka m na-ekwu? Cheenụ onwe unu nche n'ebe ihe na-eko achichà ndị Farisii na ndị Sadusii n'o." 12 Mgbe ahụ ka ha ghotara na ihe ọ na-akwara ha abughi ihe banyere ihe na-eko achichà nke a na-ata ata, kama ọ bụ ihe banyere ozizi ndị Farisii na ndị Sadusii. 13 Mgbe Jisós bijaruru obodo a na-apkọ Sizaria Filipai, o jụrụ ndị na-eso ụzo ya ajuju sị ha, "Onye ka ndị mmadu na-asị na Nwa nke Mmadu bụ?" 14 Ha zara ya sị, "Ufodụ na-asị na i bụ Jom ome baptism, ufodụ na-asị na i bụ Ilaija, ndị ozo na-asikwa na i bụ Jeremaya, maqbụ otu n'ime ndị amumा." 15 O jụrụ ha sị, "Ma unu onwe unu, ọ bụ onye ka unu na-asị na m bụ?" 16 Saimon Pita zara sị ya, "I bụ Kraist ahụ, Okpara Chineke dí ndu." 17 Jisós gwara ya sị, "Saimon Pita nwa Jona, i bụ onye a goziri agozi, n'ihi na anụ ahụ na obara ekpugheghi ya nye gi. Kama, ọ bụ Nna m bi n'eluiwge mere ka i mata ya. 18 Ma mụ onwe m na-agwa gi, na gi onwe gi bụ Pita. O bükwa n'elu nkume a ka m ga-ewu ụlo chocchị m. Ike niile nke ọkụ ala mmuq apughikwa iguzo megide ya. (Hadès g86) 19 Aga m enye gi mkpisi igodo alaeze eluigwe. Ihe ọbula i ga-ekere agbụ n'elu ụwa, ka a gakekwa agbụ n'eluiwge. Ihe ọbula i ga-atopụ n'agbụ n'ụwa, a ga-atopukwa ya n'eluiwge." 20 Mgbe ahụ, o nyere ndị na-eso ụzo ya iwu ka ha ghara ime ka onye ọbula mata na ya bụ Kraist ahụ. 21 Site n'oge ahụ Jisós malitere ikowara ndị na-eso ụzo ya, na ya aghaghị iga Jerusalem, ebe ọ ga-ahụ otutu ahụdị dí ihe ihe site n'aka ndị okenyé, na ndịsi nchüajá, na ndị ozizi iwu. O mere ka ha mata na aghaghị igbu ya, ma n'ubochi nke ato, a ga-eme ka o site n'onwụ bilie. 22 Pita duuru ya pụo n'otu akukụ, nödụ n'ebe ahụ baara ya mba sị ya, "Onyenwe m, Chineke ekwela. Ihe ndị a agaghị adakwasị gi!" 23 Ma o chigharịrị sị Pita, "Si n'ebe m n'o pụo, ekwensu! I bụ ihe mgbochi nye m. N'ihi na ihe i na-eche echiche ya bụ naanị echiche mmadu, o buğhi uche Chineke." 24 Mgbe ahụ Jisós gwara ndị na-eso ụzo ya sị, "O bụrụ na onye ọbula achọq iħu onye na-eso ụzo m, ya buru ụzo jụ onwe ya, buru obe ya, soro m n'azu. 25 N'ihi na onye ọbula na-eche ndị ya nche ka

o hapu ifunari ya ga-atufu ya. Ma onye obula tufuru ndu ya n'ihi m, ga-achotakwa ya. **26** N'ihi na uru gini ka mmadu nwetara ma o bürü na o ritechaa ụwa niile n'uru ma tufuo ndu ya? Maobu gini bu ihe ahụ dí n'ụwa nke mmadu ga-eji gbanwee ndu ya? **27** N'ihi na Nwa nke Mmadu ga-abia n'ebube nke Nna ya, ya na ndị mmuo ozi ya. Mgbe ahụ ka o ga-ekpe onye obula ikpe di ka orụ ya si. **28** "N'ezie asị m unu, ụfodụ n'ime ndị guzo n'ebe, agaghị edetu onwu ire, tọpu ha ahụ Nwa nke Mmadu ka o na-abia n'alaeze ya."

17 Mgbe ụbochị isii gasiri, Jisós kporo Pita, na Jemis na Jọn nwawne ya, rigor n'ugwu di elu ebe naanị ha nodụ. **2** N'ebi ahụ a gbanwere odidị ya n'ihi ha, ihu ya na-enwupu di ka anyanwu, uwe ya chapukwara di ka ihè. **3** N'otu ntabianya ahụ, ha hụrụ Mosis na Ilajia ka ha na ya n-ekwurita okwu. **4** Mgbe ahụ Pita siri Jisós, "Onyenwe anyị. O dí mma ka anyị niile nodu n'ebi a. O bürü na i ga-enye m ike, aga m ewu ụlo ikuw ato n'ebi a. Otu n'ime ụlo ndị a ga-abu nke gi, otu nke Mosis, nke ozq nke Ilajia." **5** Mgbe o ka kpụ okwu n'onu, igwe ojiji nke na-enwu enwu kpuchiri ha, olu sitere n'igwe ojiji ahụ daa si, "Onye a bụ Ọkpara m, onye m hụrụ n'anya, onye ihe ya dí m ezi mma. Geenụ ya ntị." **6** Mgbe ndị na-eso ụzo ya nñuru olu a, ha dara n'ala n'ihi egwu. **7** Ma Jisós jekwuuha metu ha aka si ha, "Bilienu, unu atula egwu." **8** Mgbe ha lelitere anya ha, o nwekwaghị onye ozq ha hụrụ ma o bughi naani Jisós. **9** Ma mgbe ha si n'elu ugwu ahụ na-aridata, Jisós nyere ha iwu, si, "Unu agwala onye obula ihe unu hụrụ tutu ruo mgbe Nwa nke Mmadu ga-esi n'onwu bilie." **10** Ndị na-eso ụzo ya jürü ya si, "Gịnj mere ndị ozizi iwu ji na-ekwu na Ilajia agaghị ibu ụzo bịa?" **11** O zara si, "O bụ ezie, Ilajia na-abia, o ga-emekwa ka ihe niile dí ka o dí na mbụ. **12** Ma Ilajia abjalari, ma ndị mmadu amataghị ya. Kama ndị mmadu emeela ya ihe ojoo dí iché iché. Otu a kwa ka mị onwe m bụ Nwa nke Mmadu ga-esi ahụ ahụghị site n'aka ha." **13** Mgbe ahụ ndị na-eso ụzo ya ghötara na o bụ Jọn ome baptismim ka o na-ekwu banyere ya. **14** Mgbe ha bijarutere n'ebi igwe mmadu ahụ no, otu nwoke biakwutere ya gbuo ikpere n'ihi ya, **15** riọọ ya si, "Onyenwe m, biko, meere nwa m nwoke ebere, n'ihi na akwukwu na-adò ya. O na-ata oke ahụghị, ọtụtu mgbe o na-adaba n'ime ọkụ maobu n'ime mmiri. **16** Ma ekuteere m ya ndị na-eso ụzo gi ka ha gwoọ ya, ma ha enweghị ike ime ka ahụ dí ya mma." **17** Jisós zara si, "Unu ọgbọ a na-enweghị okwukwe, ndị na-adighị erubekwa isi. Ruo ole mgbe ka mị onu na ga-an? Ruo ole mgbe ka m ga-anọ na-anagide ekwaghị ekwe unu? Kpotaranụ m nwata ahụ n'ebi a." **18** Jisós baara mmuo ojoo ahụ mba, mee ka o si n'ime nwata ahụ pütä. Otu mgbe ahụ, mmuo ojoo ahụ pütara, nwata ahụ bu onye agwókwa n'otu oge ahụ. **19** Mgbe e mesirị, ndị na-eso ụzo Jisós biakwutere ya na nzuzu jüo ya si, "Gịnj mere o ji siere anyị ike ichipụ mmuo ojoo ahụ?" **20** O siri ha, "O bụ n'ihi na okwukwe unu nwere esighị ike. N'ezie, agwa m unu, o bürü na unu e nwee okwukwe nke dí nta ka mkpuru moständi, unu nwere ike i si ugwu a, 'Site n'ebi a wezuga onwe gi,' o ga-aputakwa. O dighị ihe unu na-agaghị enwe ike ime. **21** Ma mmuo ojoo dí otu a agaghị apụ, ma o bughi naani site n'ikpe ekpere na ibu ọmụ." **22** Mgbe ha gbakorø na Galili, Jisós gwara ha si, "A ga-arara Nwa nke Mmadu nye n'aka ndị mmadu. **23** Ha ga-egbukwa ya, ma n'ubochị nke ato a ga-eme ka o si n'onwu bilie." Nke a wutere

ha nke ukwu. **24** Mgbe ha bijaruru na Kapanom, ndị na-ana ụtu n'ihi ulonso biakwutere Pita juo ya si, "Onye ozizi unu o dighị atu ụtu ulonso?" **25** Pita zara ha si, "E, o na-atu ụtu." Mgbe o batara n'ụlo, Jisós buru ụzo juo ya si, "Gini ka i chere banyere nke a Saimon? O bụ n'aka ndị ole ka ndị eze ụwa si anakọta ụtu takṣ? O bụ n'aka ụmu ha, ka o bụ n'aka ndị obịa?" **26** Ma mgbe Pita zara ya si, "O bụ site n'aka ndị obịa." Jisós siri ya, "O dí mma. Iwu ejighị ndị bụ ụmu. **27** Ma otu o dí, achoghị m ka anyị mee ka iwe we ha. Gaa n'osimiri ahụ tụnye nko azu gi n'ime ọmụ ya. Meghe ọnụ azu mbụ i ga-egbute. I ga-ahụ otu mkpuru ego n'ime ọmụ ya. Were ya nye ha, ka o bürü ụtu nke mị na gi."

18 N'oge ahụ kwa, ndị na-eso ụzo Jisós biakwutere ya juo ajuju si, "Olee onye di ukwu karịa ibe ya n'alaeze eluigwe?" **2** O kporo otu nwantakiri, onye o mere ka o guzoro n'etiti ha, **3** o siri, "N'ezie, agwa m unu, o bürü na unu agbanweghi ma dírị ka ụmuntakiri, unu agaghị aba n'alaeze eluigwe. **4** Onye obula wedara onwe ya ala dí ka nwantakiri a bù onye dikarisiri ukwu n'alaeze eluigwe. **5** Onye obula nabatara nwantakiri dí otu a n'ihi m, bụ onye nabatara m. **6** "Ma o bürü na onye obula n'ime unu emee ka otu n'ime ndị a dí nta, bụ ndị tükwasiri m obi, jehie n'okwukwe ya, o kaara onye ahụ mma na e kedoro ya nkume igwe nri n'olu, tụnye ya n'oke osimiri ka mmiri rie ya. **7** Ahụghị ga-adịrị ụwa n'ihi ihe ndị na-eme ka mmadu jehie. Ihe ndị na-eme ka mmadu daba n'onwunwa aghaghị ibia, ma ahụghị ga-adịrị onye ahụ nke o ga-esite n'aka ya bịa. **8** N'ihi nke a, o bürü na aka gi maobu ụkwu gi na-eme ka i jehie, gburụ ya tufukwaa ya. O kaara gi mma inwe ọrụgi maobu daa ngwurụ baa na ndu, karịa na i ga-enwe aka abụ maobu ụkwu abụ, a tụnye gi n'okụ ebighị ebi. (**aiōnios g166**) **9** Ozq, o bürü na anya gi na-eme ka i jehie, gburụ ya tufuo. O ga-akara gi mma na i nwere otu anya baa na ndu, karịa inwe anya abụ, a tụnye gi n'okụ ala mmuo. (**Geenna g1067**) **10** "Lezienụ anya ka unu ghara ileda otu n'ime ụmuntakiri ndị a anya. N'ihi na n'eluiigwe, ndị mmuo ozi ha na-anị n'ihi Nna m mgbe niile. **11** N'ihi na Nwa nke mmadu bijara iżopụta ndị furu efu. **12** "Gịnj ka unu chere? O bürü na o dí onye nwere narị aturu, ma otu n'ime ha akpafuo, gini ka o ga-eme? O gaghị ahapụ iri aturu itoolu na itoolu fodürü puo jegharia n'ugwu na ndịa niile, icho aturu ahụ kpfuru akpafu? **13** O bürükwa na o chọta ya, gịnj ka o ga-eme? N'ezie, agwa m unu, o ga-anịrị oke ọnụ n'ihi otu aturu a karịa iri aturu itoolu na itoolu ndị ozq ahụ na-agaghieghị ụzo. **14** Ya mere, o bughi nzube Nna m nke bi n'eluiigwe ka otu n'ime ụmuntakiri ndị a ala n'iyi. **15** "O bürü na nwanna gi emehie megide gi, jekwuru ya ebe naanị gi na ya no, tọọ ya mmechie n'anya. O bürü na o gee gi ntị, i ritela nwanna gi n'uru. **16** Ma o bürü na o geghị gi ntị, kporo otu onye maobu mmadu abụ ozq laghachi azu n'ebi o no, 'ka okwu obula ekwuru bürü nke mmadu abụ maobu ato ga-agba akaebe banyere ya.' **17** O bürü na o geghị ha ntị, gwa ndị chọchị, ma o bürü na o geghikwa o büladi ndị chọchị ntị, were ya dí ka onye mba ozq maobu onye ọna ụtu. **18** "N'ezie, asị m unu, na ihe obula unu kere agbụ n'ụwa a, e keela ya rịj agbụ n'eluiigwe. Ihe obula kwa unu topuru n'ụwa, a topukwala ya rịj n'eluiigwe. **19** "Ozq, ana m agwa unu n'ezie a si, o bürü na mmadu abụ n'etiti unu ekwekorita n'ụwa banyere ihe obula unu na-ariọ n'ekpere Nna m bi n'eluiigwe

ga-emezuru unu ihe ahu. **20** N'ihi na ebe obu mmaadu abu maobu ato zukotara n'ahu m, mu onwe m no n'etiti ha." **21** Mgbe ahu Pita bjakwutere ya juo ya ajuju si, "Onyenwe anyi, o bu ubgoro ole ka m ga-agbaghara nwanne m nke mehiere megide m? O bu ubgoro asaa?" **22** Jisos zara si ya, "O bughi ubgoro asaa. Kama i ga-agbaghara ya ruo iri ubgoro asaa uzo asaa. **23** A ga-eji alaeze eluigwe tonyere eze ahu kpebiri ka ya na ndi oru ya guzie ego ya ha ji. **24** Mgbe ha malitere na-apiaji, a kpotaara eze ahu otu onye nke ji ya ugwo ruru puku talenti iri. **25** Nwoke ahu enweghi ihe o ga-eji kwuog ugwu o ji. Nna ya ukwu nyere iwu ka e refuo ya na nwunye ya na umu ya, na ihe niile o nwere, ka akwughachili ugwu o ji. **26** "Ma ohu ahu dara n'al, gbukwaa ikpere ya n'al, riyo ya aririo si, 'Onyenwe m, biko, nwhee ntachiobi n'ebi m no. Aga m akwughachikwa gi ugwu niile m ji gi.' **27** Nna ukwu onye oru ahu nwere omijiko n'ebi o no, meere ya ebere. O siri ya akwughachila ugwu o ji oz. **28** "Ma mgbe ohu ahu sitere n'ebi ahu puo, o huru otu ohu ibe ya ji ya ugwo otu narị denarị. O jidere ya n'aka ike, machie ya aka n'akpiri, si ya, 'Kwughachi m ugwu i ji m ubgu a.' **29** "Ya mere, ohu ibe ya ahu dara n'al n'ihu ya riyo ya ka o nye ya nwantinti oge. O rikwara ya si, 'Enyi m, biko nwhee ntachiobi, aga m akwughachili gi ugwu m ji gi.' **30** "Ma o kwenyeghi, kama o gara tuba ya n'uł mkiporo, ebe o ga-anoy ruo mgbe o kwusiri ugwu niile o ji ya. **31** Mgbe ndi ohu ibe ya huru ihe mere, o wutere ha nke ukwuu. Ha jekwuru Nna ha ukwu kqoroy ya ihe niile ndi a. **32** "N'ihi nke a Nna ya ukwu kqoroy ohu ahu si ya, 'Ohu obi ojoo! Agbaghara m gi ugwu ahu niile i ji, n'ihii na i riyo m aririo. **33** O bu na i kwestighi inwe obi ebere n'ebi ohu ibe gi no, di ka m si mere gi ebere?" **34** N'ihi iwe, Nna ya ukwuu nyefere ya n'aka ndi nche na-echi ndi no n'uł mkiporo ka ha ta ya ahuhu, ruo mgbe o kwuchara ugwo niile o ji. **35** "Otu a ka Nna m bi n'eluiigwe ga-emekwa unu, ma o buru na unu ejighi obi unu niile gbaghara umunna unu."

19 Mgbe Jisos kwusiri okwu ndi a, o hapur Galili gaa na mpaghara Judja, nke di n'ofe osimiri Jodan. **2** Igwe mmaadu di ukwuu sooro ya. O gwokwara ndi ahu na-esighi ike n'etiti ha n'ebi ahu. **3** Ufodu ndi Farisi bjakwutere ya i nwalee ya, si, "O ziri ezi n'iwu na nwoke ga-agbara nwunye ya alukwaghị m n'ihi ihe obula?" **4** O zara ha si, "O bu na unu agutabeghi na akwukwɔ nso, na Onye kere ha na mbu kere ha nwoke na nwanyi. **5** N'ihi nke a ka nwoke ga-eji hapu nne ya na nna ya e jikota ya na nwunye ya. Ha abu ga-abukwa otu anu ahu. **6** Ya mere, ha abukwaghị mmaadu abu ozo, kama otu anu ahu. Ya mere, ihe Chineke jikotara, ka mmaadu obula atosala ya." **7** Ha juri ya si, "Ginimekwaranu Mosis ji nye iwu si na nwoke obula nwere ohere ide akwukwɔ alukwaghị m nye nwunye ya?" **8** O zara ha si ha, "O bu n'ihi na unu bu ndi mkipochi obi, ya mere Mosis jiri hapu unu ka unu gbaa nwunye unu alukwaghị m; ma o dighi otu a site na mbu. **9** Ma ana m asi unu, onye obula ga-abapu nwunye ya luru onye ozo, ma o bughi n'ihi na o jidere nwunye ya na mmehie ikwai, onye ahu emeela mmehie ikwai iko ma o luo nwanyi ozo." **10** Ndị na-eso uzo ya siri ya, "O buru na o si otu a diri, o ka mma na mmaadu aluhị nwunye ma oli." **11** Ma o zara si ha, "O bughi mmaadu niile ga-anagide okwu a. Naani ndi e nyere ike ime ya ga-anagide ya. **12** Ma ufodu ndi mmaadu ka a mürü ka ha buru onozi, ndi ozo bukwa ndi mmaadu ibe ha mere otu

a. Ndị ozo dikwa ndi jiri aka ha hqro ibu onozin'ihi alaeze eluigwe. Onye puru inara nke a, ya nara ya." **13** Mgbe ahu e kuteere ya umuntakirị ka o bikwasị ha aka, kpeekwara ha ekpere. Ma ndi na-eso uzo ya baara ndi kutere ha mba. **14** Ma Jisos siri ha, "Kweenku ka umuntakirị bjakwute m, unu egbochikwa ha. N'ihi na alaeze eluigwe bu nke ndi di otu a." **15** O bikwasiri ha aka n'isi gozie ha niile tupu o hapu ha puo. **16** Otu onye bjakwutere ya, juo ya ajuju si, "Ezi onye ozizi, olee ezi ihe m ga-eme ka m keta ndu ebighi ebi?" (aiōnios g166) **17** Jisos siri ya, "Gini mere i ji aju m ajuju banyere ihe bu ezi ihe? O di naanị otu onye nke bu ezi mmaadu. O buru na i choro iba n'ime ndu ahu, debe iwu niile e nyere." **18** O juri ya ajuju si, "Olee iwu ndi m ga-edebi?" Jisos zara ya, "Egbula mmaadu, akwala iko, ezula ohi, ekwula okwu ugha. **19** Sopuru nne gi na nna gi. Ozo, hukwa onye agbataobi gi n'anya di ka onwe gi." **20** Nwokorobia ahu siri ya, "Edebezuchaala m iwu ndi a siteri na mgbe m di na nwata. Gini ozo foduyru m imē?" **21** Jisos zara si ya, "O buru na i choro ibu onye zuruoke n'ezie, laa n'uło gi ree ihe niile i nwere, nyekwa ndi ogbenye ego i retara. I ga-enwe aku n'eluiigwe, mgbe ahu, bjakwa soro m." **22** Mgbe nwokorobia ahu nru okwu a, o lara na mwute, n'ihi na o bu ogaranya. **23** Mgbe ahu Jisos gwara ndi na-eso uzo ya si, "N'ezie agwa m unu, o bu nnio ihe siri ike na onye ogaranya ga-abanye n'alaee eluigwe. **24** Ozokwa, asi m unu, o díri inyinya kamel mfe igafe n'anya agiga, karia ogaranya ibanye n'alaee Chineke." **25** Okwu a o kwuru turu ndi na-eso uzo ya n'anya. Ha siri, "O buru na o si otu a diri, onye kwanu ka a ga-azoputa?" **26** Jisos legidere ha anya si ha, "N'ebi mmaadu no nke a bu ihe a na-apughị imē, ma o dighi ihe rara ahu imē n'ebi Chineke no." **27** Mgbe ahu Pita juri ya si, "Lee, anyi ahapula ihe niile soro gi, gini ga-abu ugwu oru anyi?" **28** Jisos zara si ya, "N'ezie agwa m unu, mgbe a ga-agbanwe ihe niile, mgbe Nwa nke Mmaadu ga-anokwasị n'elu ocheeze ebube ya, n'alaee ahu, n'ezie, unu bu ndi na-eso uzo m ga-anokwasị n'ocehee iri na abu ahu, na-ekpe ebo iri na abu nke Izrel ikpe. **29** Onye obula hapuru ulo ya, na umunne ya nwoke, na umunne ya nwanyi, na nne ya na nna ya, na umuntakirị ya, maobu ala o nwere, soro m, ga-anata di ka ugwo oru okpukpu narị ihe o hapur, natakwa alaeze. O gaketakwa ndi ebighi ebi. (aiōnios g166) **30** Ma otu ndi bu uzo ga-abu ndi ikpeazu, ma ndi ikpeazu ga-abukwa ndi bu uzo."

20 "Ihe ozo a ga-eji tonyere alaeze eluigwe bu nwoke nwere ala ubi, onye puru n'isi ututu ikpota ndi oru garu oru n'ubi vajin ya. **2** Ya na ndi oru ahu kwekotara na o ga-akwị ha otu denarị, n'ihii oru ubochi ahu. Emesia o zigara ha n'ubi vajin ya. **3** "Mgbe o puru n'ihe di ka elekere itoolu nke ututu, o sitere n'ebi a na-akpota ndi oru na-agafe hu ndi ozo ka ha guzoro n'oma ahija na-enweghi oru ha narar. **4** O siri ha, 'Unu onwe unu gaakwanu ruo oru n'ubi vajin m, ihe obula ziri ezi ka m ga-akwị unu.' **5** Ya mere ha gara. "O pukwara n'elekere iri na abu na elekere ato nke ehiihe, ma meekwa otu ihe ahu. **6** Mgbe o ruru elekere ise nke anyasi, o puru hu ndi ozo ka ha guzoro. O juri ha ajuju si, "Gini mere unu ji guzoro n'ebi a taa niile na-arughị oru?" **7** "Ha zara si ya, 'N'ihi na o dighi onye kqoroy anyi oru.' "O gwara ha si, 'Unu onwe unu gaakwanu ruo oru n'ubi vajin m. Aga m akwukwa unu ihe di mma.' **8** "Mgbe o ruru oge anyasi, onye nwe ubi vajin ahu gwara onye na-elekotara ya

ndi ahuanya si, 'Kpokota ndi oru ahu kwuo ha ugwo, site na ndi ikpeazu bjara oru ruo na ndi bu uzor.' **9** "Mgbe ndi a kporo oru n'elekere ise anyasi naara ego ha, a kwuru ha otu denari, otu denari. **10** Ma mgbe ndi a kporo oru n'isi ututu bjara inara ego ha, ha lere anya na a ga-akwu ha karja. Ma a kwukwara ha niile otu denari. **11** Mgbe ha naara ego ahu, ha tamuru ntamu megide nna nwe ulo, **12** na-asji, 'Ndi a bjara n'ikpeazu ruru oru naanji otu awa, ma i meela ka anyi na ha hara. Anyi bu ndi buru ihe mgbu nke oru ma okpomokwu nke anwu niile chara n'ubochi taa.' **13** "Ma o zara otu n'ime ha si, 'Enyi m, emeghi m gi ihe ojoo obula. O bu na mu na gi ekwughij na m ga-akwu gi otu denari n'ubochi?' **14** Nara nke ruru gi laa. A chorog m ikwu ndi a bjara n'ikpeazu ugwo di ka m si kwuo gi. **15** O bu na m enweghi ike iji ihe m nwere mee otu o masirin m? O bu anya ukwu ka i na-enwe n'ihi afio ofufu m?" **16** "Ya mere, onye ikpeazu ga-abu onye bu uzor, ma onye bu uzor ga-abukwa onye ikpeazu." **17** Mgbe Jisosh na-agu Jerusalem, o kpopurum madu iri na abu ahu na-esu uzor ya n'akukwu si ha, **18** "Lee, anyi na-agu Jerusalem ebe a ga-arara Nwa nke Mmadu nyefee n'aka ndisi nchua ja na ndi ozizi iwu. Ha ga-ama ya ikpe onwu, **19** nyefekwa ya n'aka ndi mba ozo, ndi ga-eji ya mee ihe ochi, pia ya ihe, ma kpopide ya n'obe. Ma n'ubochi nke ato, a ga-emeh ka o site n'onwu bilie." **20** Mgbe ahu, nne umu Zebedi, duuru umu ya ndi ikon abu objakwute ya, o gburu ikpere n'ala n'ihi ya, riyo ya ihe o chorog ka o meere ha. **21** O siri ya, "Gini ka i chorog ka m meere gi?" O zara ya si, "Kwee m nkwa na umu abu ndi a ga-anodu otu n'aka nri gi, nke ozo n'aka ekpe gi n'alaeze gi." **22** Ma Jisosh zara si, "Unu amaghij ihe unu na-arjo. Unu pürü ihi iko ahu nke mu onwe m ga-anu?" Ha zara ya si, "Ee, anyi nwere ihe ihi ihi ya." **23** Jisosh siri ha, "N'ezie unu ga-anu iko m ga-anu, ma iniodu n'aka nri maobu n'aka ekpe m, abughi ihe diri m inye, kama o ddiri ndi ahu Nina m kwadooro ya." **24** Mgbe mmadu iri ndi ozo n'ime ndi na-esu uzor ya nru nke a, iwe were ha nke ukwuu megide umunne abu a. **25** Ma Jisosh kpopoktara ha niile, si ha, "N'etiti ndi na-ekweghi ekwe, ndisi ha na-emeso ndi ha na-achij mmeso di ka o si di ha mma n'uche. Ndị ukwu n'etiti ha na-ejikwa aka ike na-achi ndi no n'okpuru ha. **26** Ma n'etiti unu o gaghi adi otu a. Kama, onye obula n'etiti unu chorog ibu onyeisi, ga-ebu uzor buru onye na-ejere unu niile ozi. **27** Ma onye obula nke chorog ibu onye mbu n'etiti unu ga-abu ohu unu niile. **28** O bualadi di ka Nwa nke Mmadu na-abiajighi ka e jeere ya ozi, kama ka o jee ozi, ma nyekwa ndu ya ka o buru ihe mgbaputa nke otutu mmadu." **29** Mgbe ha na-ahapu Jeriko, otutu igwe mmadu sooro ya n'azu. **30** Ndị isi abu no n'akukwu uzor ahu. Mgbe ha nru na o bu Jisosh na-abia, ha malitete iti mkpu n'oke olu na-asji, "Onyenwe anyi, Nwa Devid, meere anyi ebere!" **31** Igwe mmadu ahu baara ha mba ka ha mechie onu ha. Ma ndisi ahu nogidesir ike na-eti mkpu n'oke olu na-asji, "Onyenwe anyi, Nwa Devid, meere anyi ebere!" **32** Mgbe Jisosh bjarur n'ebu ha no, o guzoro kpoo ha, juo ha si, "Gini ka unu chorog ka m meere unu?" **33** Ha zara si ya, "Onyenwe anyi, biko, anyi chorog ka i mee ka anyi hui uzor." **34** Jisosh nwere omiiko n'ahu ha. O meturu ha aka n'anya. Ngwangwa ha bidoro ihu uzor, ma sorokwa ya.

21 Mgbe ha na-abiaru Jerusalem nso, ha rutere Betfeji di n'Ugwu Oliv. Jisos zipurum mmadu abu n'ime ndi na-esu uzor ya. **2** O gwara ha si, "Baanu n'ime obodo nta

ahu di unu n'ihi, ngwangwa unu ga-ahu otu ijinnya ibu elibere n'osisi n'ebe ahu, nke ya na nwa ya no n'otu ebe. Toputa ha ma kputaran m ha. **3** O burukwa na onye obula asi unu ihe obula, unu ga-asji ha, o di Onyenwe anyi mkpa, o ga-akpughachitekwa ha ngwangwa." **4** E mere nke a ka okwu e kwuru site n'onu onye amumu mezu. **5** "Gwanu ada Zayon si, 'lee, eze gi ka o na-abjawkwute gi. O bu onye di nwayo. O na-anokwasikwa n'elu ijinnya ibu, ee, n'elu nwa ijinnya, nwa ijinnya na-ebu ibu.'" **6** Ndị na-esu uzor ya gara mee ihe Jisosh siri ha mee. **7** Ha kputara ijinnya ibu ahu na nwa ijinnya ahu, wukwasikwa uwe ha n'elu ha ka Jisosh n'okwasi n'elu ha. **8** Otutu n'ime igwe mmadu ahu tutsara uwe ha n'okporouzo. Ndị ozo gbuturu alaka osisi, tutsaa ha n'uzo n'ihi ya. **9** Ufodu n'ime igwe mmadu ahu no n'ihi, na ndi nasokwa n'azu, no na-eti mkpu n'oke olu na-asji: "Hozanna diri Nwa Devid!" "Onye a goziri agoz ka onye ahu bu, nke na-abia n'aha Onyenwe anyi!" "Hozanna n'ebe kacha si ihe niile elu!" **10** Mgbe o batara n'ime Jerusalem, uzur turu, obodo ahu niile mere mkpotu. Ndị mmadu bidoro na-aju ajuju na-asji, "Onye kwa bu onye a?" **11** Igwe mmadu ahu no na-asji, "Nwoke a bu Jisosh, onye amuma ahu si Nazaret, obodo di n'ime Galili." **12** Jisosh banyere n'ulonso ukwu di na Jerusalem, malite ichupu ndi niile na-ere ahia na ndi na-azu ahia n'ime ulonso ahu. O kpuru tebul ndi na-agbanwe ego ihu n'ala, kwatuokwa oche ndi na-ere nduru. **13** O siri ha, "E dere ya n'akwukwo nso, 'Ulo m ka a ga-akpo ulo ekpere, maunu emeela ya 'ogba ndi na-apunari mmadu ihe n'ike.'" **14** Ndị isi na ndi ngwuro objakwutere ya n'ulonso ahu. O gwokwara ha. **15** Ma mgbe ndisi nchua ja na ndi ozizi iwu huru ihe irijbama ndi a, hukwa ka umunta na-eti mkpu n'oke olu n'ogige ulonso ahu, na-asji, "Hozanna diri Nwa Devid." Iwe were ha nke ukwuu. **16** Ha siri ya, "I na-anukwa ihe umunta ndi a na-ekwu?" Jisosh zara si ha, "E, ana m anu ya. O bu na unu agutabeghi ihe akwukwo nso kwuru si, "I sitere n'onu umuntakiru na umu na-anu ara gi, Onyenwe anyi, kwadooro otuto gi?" **17** O hapuru ha, si n'obodo ahu puo gaa Betani, ebe o ngoro n'abali ahu niile. **18** N'ututu, mgbe o laghachiri n'obodo ahu, aguu guru ya nke ukwuu. **19** O huru otu osisi fiig nke di n'akukwu uzor. Mgbe o rutere n'ukwu ya, o hughij ihe obula n'elu ya karja naanji akwukwo ndu. Ya mere, o siri ya, "Malite taa gaa n'ihi, i gaghi amikwa mkpuru ozo!" Otu mgbe ahu kwa, osisi ahu kponwuru. (**aión g165**) **20** Mgbe ndi na-esu uzor ya huru nke a, o juro ha anya, ha juo si, "Gini mere osisi fiig a ji kponwuo ngwangwa otu a?" **21** Jisosh zara si ha, "N'ezie agwa m unu, o buru na unu e nwee okwukwe, gharakwa inwe obi abu, o bujighi naanji na unu ga-emeh ihe e mere osisi fiig ahu. Unu pürü inye ugwu a iwu si ya, 'Si n'ebe a wezuga onwe gi, gaa danye n'oke osimiri.' O ga-emezukwa. **22** Ihe obula unu ga-arij n'ekpere, o buru na unu ekwere unu ga-anatakawa ya." **23** Mgbe Jisosh batara n'ogige ulonso ukwu ahu, ndisi nchua ja na ndi ozizi iwu objakwutere ya ka o no na-akuzi ihe juo ya si, "Olee ikike i ji na-eme ihe ndi a niile? O bu onye nyekwara gi ikike a?" **24** Jisosh zara si ha, "Aga m ajukwa unu otu ajuju. O buru na unu azaa ya, aga m agwakwa unu onye nyere m ikike m ji eme ihe ndi a niile. **25** Baptizim nke Jon o sitere n'eluiwge, ka o si n'aka mmadu?" Ha kparitara ọka n'etiti onwe ha na-asji, "O buru na anyi asji, 'Na o si n'eluiwge,' o ga-asji anyi, 'O bu gini mere unu na-ejighi kwenye na ya?' **26** Ma o buru na anyi asji, 'Na o sitere

n'aka mmadu,' anyi na-atu igwe mmadu ndi a egwu, n'ihi na mmadu niile kwenyere na Jon bu onye amuma." 27 Ya mere ha zara Jisos si ya: "Anyị amaghị." Jisos zakwara ha si, "Mu onwe m agaghị agwakwa unu ikeke m ji na-eme ihe ndi a. 28 "Gịnị ka unu chere banyere ihe a? Otu nwoke nwere ụmụ nwoke abụo gwara nwa ya nke okenyi si ya, 'Nwa m nwoke, gaa rụo ọrụ n'ubị vajinị m taa.' 29 "O zara ya si, 'Agaghị m aga.' Ma o mesiri gbanwee obi ya gaakwa rụo ọrụ ahụ. 30 "Nna ha bịakwutere nwa ya nke nta gwakwa ya otu ihe ahụ. Nwa ahụ zakwara si, 'Aga m aga, onyenwe anyị.' Ma n'ikpeazu ọ gaghị. 31 "Onye n'ime ha abụo mere ihe nna ya chropor?" Ha zara si ya, "Onye nke mbụ." Jisos kowara ha si, "N'ezie agwa m unu, ndi ọna ụtụ na ụmụ nwanyị akwuna ga-ebu unu ụzọ banye n'alaeze Chineke. 32 N'ihi na Jon bịakwutere unu igosi unu ụzọ ezi omume, ma unu ekweghi. Ndị ọna ụtụ, na ụmụ nwanyị akwuna chegharịrị. Ọ bụlađi mgbe unu hụrụ nke a, o mekwaghị ka unu chegharịa kwere na ya. 33 "Ugbu a geekwanụ ntị n'ilu ọzọ. Otu onye dị nke nwere ala ubi. Ọ kuru osisi vajinị n'ubị a. Ọ gbakwara ubi ya ogige, gwookwa ebe iżočha mkpuru vajinị n'ime ya. O wukwara ụlo elu n'ime ya. Mgbe o mesiri ihe ndi a, o weere ubi ahụ tiniye n'aka ndi galekötara ya ubi ahụ, puo gaa n'ala ọzọ. 34 Mgbe oge ihe ubi ruru, o zipuru ndi odibo ya ka ha jekwuru ndi na-elekota ubi ahụ, nata mkpuru nke ruuru ya site n'ubị ahụ. 35 "Ma ndi na-elekota ubi ahụ jidere ndi odibo ya ahụ tie otu onye n'ime ha ihe, gburkwa onye ọzọ n'ime ha. Ha tükwarwa otu n'ime ha nkume. 36 Emesia, o zigakwara otütü ndi odibo karịri ndi nke mbụ n'omuogugu. Ma ndi na-elekota ubi ahụ mekwara ndi a ihe ha mere ndi nke mbụ. 37 N'ikpeazu o zigara okpara ya, si, 'Ha ga-asopuru nwa m.' 38 "Ma mgbe ndi na-elekota ubi ahụ hụrụ okpara ya, ha gbara izu n'etiti onwe ha si, 'Lee! Onye a bụ onye nketa ihe niile. Bịanụ ka anyị gbuo ya, ma nwetakwa ihe nketa ya.' 39 Ya mere, ha jidere ya n'ike, kpuru ya gafee n'azụ ubi vajinị ahụ, gbuo ya n'ebé ahụ. 40 "Mgbe onye nwe ubi vajinị ahụ lotara, gịnị ka unu chere na ọ ga-eme ndi ahụ o tiniyere ilekotara ya ubi ya?" 41 Ha zara ya si, "Ọ ga-egbu ndi ajo omume ahụ, laa ha n'iyi n'uzo dì njo. Ọ ga-ewerekwa ubi vajinị ya tiniye n'aka ndi nlekolta ozo, ndi ga-enyekwa ya mkpuru ubi ruuru ya n'oge ya." 42 Jisos siri ha, "Ọ ga-abụ na unu agutabeghi ihe e dere n'akwukwo nsọ si, 'Nkume ahụ ndi na-ewu ụlo jụrụ, aburụla nkume isi ntọla ụlo. Nke a bụ ọrụ nke Onyenwe anyị rụrụ, ọ bükwa ọrụ itụnanya n'anya anyị.' 43 "Ya mere, ana m eme ka unu ghọta, na a ga-anapụ unu alaeze Chineke, were ya nye ndi mba ọzọ, ndi ga-amịpụta ezi mkpuru. 44 Onye ọbụla nke dakwasiri n'elu nkume a ga-etiwasị, ma ọ ga-egwepia onye ọbụla nke ọ dakwasiri." 45 Mgbe ndịsi nchukwaja na ndi Farisii nṣụ ilu ya ndi a, ha ghotara na ọ na-ekwu banyere ha. 46 Ha chorop ụzọ ha ga-esi jide ya, ma oke egwu igwe mmadu ahụ türü ha, n'ihi na ha gürü ya n'onye amuma.

22 Jisos gwara ha okwu ọzọ n'ilu si, 2 "Alaeze eluigwe di ka otu eze, nke kwadoro oke oriri olụlụ di na nwunye, n'ihi nwa ya nwoke. 3 O zipuru ndi ohu ya ka ha gaa chetara ndi ahụ a kporo ka ha bịa. Ma ha niile achoghi ibia. 4 "O zipukwara ndi ohu ya ọzọ na-ejere ya ozi ka ha gaa gwa ndi ahụ a kporo oriri si, 'E doziachaala ihe oriri ugbu a, egburu m oke eli, na anụ ọzọ gbarabuba. Edoziela ihe niile. Bịanụ n'oriri olụlụ di na nwunye.' 5 "Ma ndi ahụ niile a kporo oriri gawaara mkpa ha n'ihi na ha apkoghị ya ihe ọbụla. Otu onye

gara n'ala ubi ya, nke ọzọ n'ụlo ahia ya. 6 Ndi fođuru jidere ndi ohu ya, mee ha ihe ihere ma gburkwa ha. 7 Onye eze ahụ were iwe nke ukwu, zipu ndi agha ya ka ha gaa laa ndi ogbu mmadu ahụ n'iyi, rechapukwa obodo ha n'okpụ. 8 "Mgbeghị ahụ ọ gwara ndi ohu ya si, 'E doziela m oriri olụlụ di na nwunye, ma ndi a kporo oku ekwesighị ekwesi. 9 Ugbu a, gaanụ n'akwukwu ụzọ niile, kpobatanụ ndi niile unu hụrụ, ka ha bịa n'oriri olụlụ di na nwunye.' 10 Ndi ohu ahụ puru gaa n'okporo ụzọ niile kpobata mmadu niile ha hụrụ. Ha kpobatarra ndi bụ ezi mmadu na ndi bụ ajo mmadu. Ụlo oriri ahụ juputakwara na ndi a kporo. 11 "Ma mgbe eze ahụ batara ileta ndi niile nọ na nri, ọ hụrụ otu nwoke nke na-eyighị uwe olụlụ nwunye. 12 O jụrụ ya ajuju si, 'Enyi m, i si ariaa bata n'ebé a mgbeghị i na-eyighị uwe olụlụ di na nwunye?' O mechiri ọnụ ya n'ihi na o nweghi ihe ọ ga-asa. 13 "Eze ahụ nyere ndi ozi ya iwu si ha, 'Keenụ ya eriri, aka na ụkwụ, tütükwanụ ya n'ezí, n'ime ochiajịri, ebe ikwa akwa na ita ikitere eze ga-adị.' 14 "N'ihi na akporo ọtụtụ mmadu oku, maobụ mmadu ole na ole ka a hoqor." 15 Mgbe ahụ ndi Farisii zukötara na-achọ ụzọ ha gasee mee ka o kwhie ọnụ ka ha site na ya jide ya. 16 Ha zigara ndi na-eso ụzọ ha na ndi n'otu Herod ka ha juo ya si, "Onye ozizi, anyị maara nke ọma na i bụ onye eziokwu, na i na-ezikwa ụzọ Chineke n'ezikwu. I dighị asokwa onye ọbụla anya, n'ihi na i dighị ele mmadu anya n'ihi n'agbanyeghi ndi ha bụ. 17 Ugbu a gwa anyị, gini bụ uche gi? O ziri ezi n'iwu itu ụtụ nye Siza, ka ọ bụ na o zighị ezi?" 18 Ebe Jisos maara ihe ojoojị ha bu n'obi, ọ zara si ha, "Ndị ihu abụ! Gini mere unu ji anwa m ọnwụnwa? 19 Gosiñu m ego e ji akwụ ụgwọ ụtụ." Ha wetaara ya otu mkpuru ego. 20 O jụrụ ha ajuju si, "Onye ka e sekwasiři onyinyo ya n'elu ego a? Aha onye kwa dị n'okpuru onyinyo a?" 21 Ha zara si ya, "Ọ bụ nke Siza." Mgbe ahụ ọ gwara ha si, "Ọ dì mma. Nyenụ Siza ihe ruuru Siza, ma nyekwanụ Chineke ihe niile bụ nke ruuru Chineke." 22 Mgbe ha nṣụ nke a, ọ gbagwojuru ha anya, n'ihi ya, ha hapuru ya puo. 23 N'ubochị ahụ kwa, ụfodụ ndi Sadusii, ndi na-asi na mbilitate n'onwu adighi, bịakwutere ya ighị ya onu. 24 Onye ozizi, "Mosis kwuru si, ọ buru na nwoke ọbụla anwụ na-amụtaghi nwa, nwanne ya nwoke ga-alurụ nwanyị ahụ di ya nwụrụ, ka ọ mütara nwanne ya nwoke ahụ nwụrụ anwụ nwa. 25 Ugbu a, e nwere ụmụnnne nwoke asaa n'etiti anyị. Onye nke mbụ lụrụ nwunye, nwụo, ma ebe ọ dighị ụmụ ọ mütara, ọ hapuru nwanne ya nwunye ya. 26 Otu a ka nke abụo mekwara, ma nke ato, ruo na nke asaa. 27 N'ikpeazu, nwanyị ahụ n'onwe ya nwukwara. 28 Ugbu a, n'oge mbilitate n'onwu, nwunye onye ka nwanyị a ga-abụ, ebe ọ bụ na ụmụnnne nwoke asaa ndi a lụtuchara ya mgbe ọ n'ụwa?" 29 Jisos zara ha si, "Unu na-ejehie ụzọ n'ihi na unu aghotaghi ihe akwukwo nsọ na-ekwu. Unu aghotakwaghị ụdị ike Chineke nwere. 30 N'ihi na mbilitate n'onwu, ilụ di na nwunye agaghị adịkwa, kama ha ga-adị ka ndi mimu ozi n'eluiwge. 31 Ma n'ihe banyere mbilitate n'onwu nke ndi nwụrụ anwụ, ọ bụ na unu agutabeghi ihe Chineke gwara unu si. 32 Mu onwe m bụ Chineke nke Ebrahim, Chineke nke Aizik na Chineke nke Jekob. Ọ bughị Chineke nke ndi nwụrụ anwụ, kama ọ bụ nke ndi dị ndu." 33 Mgbe igwe mmadu ahụ nṣụ nke a, ozisi ya juru ha anya. 34 Ma mgbe ndi Farisii nṣụ na ọ emeela ka ndi Sadusii mechie ọnụ ha, ha gbakötara otu ebe. 35 Otu onye n'ime ha, bụ onye ozizi iwu biara juo ya ajuju iji nwaa ya: 36 "Onye ozizi, olee iwu nke kachasi mkpa

n'ime iwu niile?" 37 O zara si ya, "Hụ Onyenwe gi bụ Chineke gi n'anya site n'obi gị niile na site na mkpuruobi gi niile, na site n'uche gị niile." 38 Nke a bụ iwu nke mbụ, bùrụkwa iwu kachaşị iwu niile. 39 Iwu ọzọ na-eso nke a n'ịdị mkpa bụ nke a, "Hụ onye agbataobi gi n'anya dị ka i si hụ onwe gi n'anya." 40 Iwu ndị ọzọ niile na ihe niile ndị amụma kwuru dabeeere n'ebue iwu abụo ndị a nọ." 41 Mgbe ndị Farisi ụgbakorị n'otu ebe, Jisọs jụrụ ha, 42 "Gịnị ka unu na-eche banyere Kraist? Nwa onye ka o bụ?" Ha zara si ya, "O bụ nwa Devid." 43 O siri ha, "Gịnịmekwaranụ Devid site na ntụziakwa nke Mmụo Nsọ jiri kpọọ ya 'Onyenwe m?' N'ihi na ọ siri, 44 "Onyenwe anyị gwara Onyenwe m si ya, "Nodụ ala n'aka nri m ruo mgbe m ga-edede ndị iro gi n'okpuru ụkwụgi abụo." 45 O bùru na Devid kpọọ ya 'Onyenwe anyị', oleekwanụ otu o si bùrụkwa nwa ya?" 46 O dighị onye pürü işa ya okwu. Sitekwa n'ubochi ahụ, o dighị onye ọbula nwere anya ike iju ya ajụjụ ọzọ.

23 Mgbe ahụ Jisọs gwara igwe mmadụ ahụ niile na ndị na-eso ụzo ya sị, 2 "Ndị ozizi iwu na ndị Farisi na-anị n'oche Mosis. 3 Ya mere, meenụ ma na-edebekwanụ ihe niile ha na-agwa unu. Ma unu esokwala omume ha. N'ihi na ha adighị eme ihe ha na-ekwuwa. Ha na-ekwu otu ihe ma na-eme ihe ọzọ. 4 Ha na-ekwu ibu dị arọ díkwa ihe obubu bokwasị ndị ọzọ n'ubu, ma ha onwe ha agaghị eweli o bùladi otu mkpisiakwa i buli ha. 5 "Ihe niile ha na-eme bụ ka ndị mmadụ hụ ha. Ha na-eme ka igbe ntae tinyere iwu ndị dị mkpa e depütara nke ha na-ekewasị n'egedege ihu na n'aka dị obosara na-emekwa ka onụnụ uwe ha buo ibu. 6 Ha hụrụ ịnjo n'isi oche n'oge mmememe oriri ọbula na ịnokwasị n'oche kachasị elu n'ulọ ekpere n'anya. 7 O na-amasi ha mgbe a na-ekele ha ekele pürü ihe n'oma ahija, ndị ọzọ a na-akpokwa ha, 'Onye ozizi.' 8 "Unu ekwela ka onye ọbula kpọọ unu 'Onye ozizi,' n'ihi na unu nwere naanị otu Onye ozizi. Unu niile bükwa ụmụnne. O dighị onye ka ibe ya ukwuu. 9 Unu akpokwala onye ọbula n'uwà a 'Nna,' n'ihi na unu nwere otu Nna nke bi n'eluiwge. 10 Unu ekwela ka a kpọọ unu ndị ndu, n'ihi na o bụ naanị otu onyendu ka unu nwere, ya bụ Kraist. 11 Onye dị ukwuu n'etiti unu ga-abụ onye na-ejere unu ozi. 12 N'ihi na onye ọbula ga-ebuli onwe ya elu ka a ga-eweda n'ala. Ma onye ọbula wedara onwe ya ala, ka a ga-ebuli elu." 13 "Ahụhụ ga-adịrị unu ndị Farisi na ndị ozizi iwu, ndị ihu abụo! N'ihi na unu na-emechibido ndị ọzọ ụzo ha ga-esi bata n'alaeze eluiwge, ma unu onwe unu adighị abata. Unu adighikwa enye ndị ọzọ ohere ịbata. 14 "Ahụhụ ga-adịrị unu ndị ozizi iwu na ndị Farisi, ndị ihu abụo! N'ihi na unu na-eripia ulọ ndị inyom di ha nwụrụ, o bùladi mgbe unu na-ekpe ogologo ekpere ka mmadụ hụ unu. Unu ganata ikpe ọmụma dị ukwuu. 15 "Ahụhụ ga-adakwasị unu ndị ozizi iwu na ndị Farisi, ndị ihu abụo! N'ihi na unu na-agafe oke osimiri na mba dị ihe iche, ime ka otu onye chegharia, bùru onye na-eso ụzo unu. Ma mgbe unu mesirị nke a, unu na-alaghachi mee ya okpukpu abụo ka o bùru nwa oku ala mmụo karja onwe unu. (**Geenna g1067**) 16 "Ahụhụ ga-adịrị unu ndị ndu kpuru isil! N'ihi na unu na-asi, Onye ọbula jiri ụlọnsö ńuọ iyi, iyi o n'uru bụ ihe efu. Ma onye ọbula jiri ọlaedo dị n'ime ụlọnsö ńuọ iyi kwasiri imezu iyi ahụ o n'uru. 17 Ndị nzuzu kpuru isil! Olee nke karịri ukwuu? O bụ ọlaedo ahụ, ka o bụ ụlọnsö nke doro ọlaedo ahụ nsọ? 18 Unu na-ezikwa ndị mmadụ si, 'O bùru na mmadụ ejiri ebe ịchụ aja ńuọ iyi, iyi

ahụ o n'uru bụ ihe efu. Ma onye ọbula ga-eji onyinye dị n'elu ebe ịchụ aja ńuọ iyi ga-emezu iyi ahụ o n'uru.' 19 Leenụ ka unu si bùru ndị isil! Olee nke karịri ukwuu? O bụ onyinye dị n'elu ebe ịchụ aja ka o bụ ebe ịchụ aja na-edo onyinye ahụ nsọ? 20 Ya mere, mgbe onye ọbula ja ebe ịchụ aja ńuọ iyi, o bụ ebe ịchụ aja ahụ na onyinye dị n'elu ya ka o ji ńuọ iyi ahụ. 21 Ottu a kwa, onye ji ụlọnsö ahụ ńuọ iyi jikwa ụlọnsö ahụ na onye bi n'ime ya na-añu iyi. 22 Mgbe mmadụ jikwa eluiweghị ńuọ iyi, o bụ ocheeze Chineke na onye nödürü n'elu ocheeze ahụ ka o ji ńuọ iyi. 23 "E, ahụhụ ga-adakwasị unu ndị Farisi na ndị ozizi iwu. Ndị ihu abụo! N'ihi na unu na-asaya anya unu mmiri nye, o bùladi onyinye otu ụzo n'ime ụzo iri unu ruo n'akwukwụ nri dikarisịrị nta dị n'ubi unu, díka mint, diil na kumin, ma unu akpoghi ikpe ziri ezi na ebere, na okwukwe ihe dị mkpa. Ihe ndị a ka unu kwasiri ibu ụzo mee ma gharakwa ileghara iwu ndị ọzọ anya. 24 Ndị ndu kpuru isil! Unu na-azapu ijiji site na mmanya unu na-añu, ma unu na-eloda ijinyanya kamel. 25 "Ahụhụ ga-adakwasị unu, ndị Farisi na ndị ozizi iwu, ndị ihu abụo! N'ihi na unu na-elezi anya nke ọma mee ka azu iko mmiri unu, na azu efere unu dị ọcha, ma ime ha juputara na ipụnari mmadụ ihe n'ike na ọchịchọ ojooqị niile. 26 Gị onye Farisi kpuru isil! Buru ụzo mee ka ime iko dị ọcha, mgbe ahụ azu ya ga-adịkwa ọcha. 27 "Ahụhụ ga-adịrị unu ndị Farisi na ndị ozizi iwu, ndị ihu abụo! N'ihi na unu yiri ili e tere nzu, nke na-egosi onwe ya dị ka ihe mara mma, ma ime ya juputara n'okpukpụ ndị nwụrụ anwụ, na ihe niile na-adighị ọcha. 28 N'uzo dị otu a, unu na-egosi onwe unu dị ka ndị ezi omume, ma n'ime unu, unu juputara n'ihu abụo na ndị ajo omume. 29 "E, ahụhụ ga-adịrị unu ndị Farisi na ndị ozizi iwu, ndị ihu abụo! N'ihi na unu na-ewu ili ndị amụma na-ewerekwa ihe ịchọ mma na-edozi nkume ncheta ndị ezi omume. 30 Unu na-asịkwa, o bùru na anyị n'oge nna anyị ha, anyị agaraghị eso ha wufuo ọbara ndị amụma. 31 Site n'uzo dị otu a, unu na-agba akaebe megide onwe unu na unu bụ ụmụ ndị gburu ndị amụma. 32 Gaanụ sorokwa nzọ ụkwụ nna unu ha, ka unu ruzuo oru ahụ ha malitere. 33 "Umụ agwo! Umụ ajualal! Unu si añaah chee na unu ga-agbanarị ikpe nke ịba n'oku ala mmụo? (**Geenna g1067**) 34 Ya mere, aga m ezitere unu ndị amụma, ndị amamihe na ndị nkusi. Ụfodụ n'ime ha ka unu ga-egbu, ụfodụ ka unu ga-akpogide n'obe, ndị ọzokwa ka unu ga-apia ihe n'ulọ nzukọ unu. Unu ga-achukwa ha ọso site n'otu obodo gaa n'obodo ọzọ. 35 Ka ogbo a bùru ndị ikpe mara n'ihi ọbara nke ndị ezi omume niile e gburu n'uwà, site n'obara Ebel ruo na nke Zekaraya nwa Berekaya, onye unu gburu n'etiti ụlọnsö n'ebe ịchụ aja unu. 36 N'ezie agwa m unu, ihe ndị a niile, ga-abia kwasi ọgbọ a. 37 "O Jerusalem, Jerusalem! Gị obodo na-egbu ndị amụma, na nke na-atu ndị niile e ziteere gi nkume. Ugboro ole ka m chọrọ ichikọta ụmụ gi dị ka nne ọkukụ si achikọta ụmụ ya n'okpuru nku ya ichebe ha? Ma i choghi ka m mee otu al! 38 Lee, a hapurụla unu ulọ unu ka o tögborọ n'efu. 39 N'ihi na asị m unu, unu agaghị ahụ m anya ọzọ tutu ruo mgbe unu ga-asi, Onye a goziri agozi ka onye ahụ bụ nke na-abia n'aha Onyenwe anyị."

24 Mgbe Jisọs si n'ulọnsö ahụ na-apụ, ndị na-eso ụzo ya bjakwutere ya na-achị igosi ya ọkukụ dị ihe iche nke ụlọnsö ụkwụ ahụ. 2 Ma o zara ha sị, "Unu hụrụ ihe ndị a niile? N'ezie agwa m unu, oge na-abia mgbe o bùladi otu

nkume na-agaghị adigidekwa n'elu ibe ya, nke a na-agaghị akwatu n'ala." 3 Mgbe o nodụrụ ala n'elu Ugwu Oliv, ndị na-eso uzo ya biakwutere ya iche, sị, "Gwa anyị, olee mgbe ihe ndị a ga-emezu? Gịnị ga-abukwa ihe ịrịbama nke oge i ji aloghachị na nke ogwugwụ ụwa a?" (aiñ g165) 4 Jisọz zara ha sị, "Lezienu anya ka onye ọbụla ghara iduhie unu uzo. 5 N'ihi na ọtụtụ ga-abia n'ala m, na-ekwu sị, 'Abụ m Kraist ahụ.' Ha ga-eduhiekwa ọtụtụ ndị uzo. 6 Mgbe unu nṣụrụ ụzụ agha, na akụkọ agha dị iche iche, unu atula egwu, n'ihi na ihe ndị a aghaghị ime. Ma ha anaghị egosi na ogwugwụ oge eruola. 7 Mba ga-ebili megide mba ibe ya, alaeze ga-ebilikwa megide alaeze ozo; oke ụnwụ, na ala ọma jijiji ga-adikwa n'otụtụ ebe dị iche iche. 8 Ma ihe ndị a niile bụ naanị mmalite ịta ahụhụ nke ga-abia. 9 "Mgbe ahụ ha ga-arara unu nyefee n'aka ndị ga-ata unu ahụhụ. Ha ga-egbukwa unu. Mba niile ga-akpo unu asị n'ihi m. 10 Ọtụtụ ga-ada site n'okwukwe ha n'oge ahụ. Ha ga-emekwa ka ibe ha ma n'onya, kpọkpwa ibe ha asị. 11 Mgbe ahụ ọtụtụ ndị amumà ugha ga-apuṇta. Ha ga-eduhiekwa ọtụtụ mmadụ. 12 N'ihi na ajo omume bara ụba n'ebé niile, iħunanya ọtụtụ ndị mmadụ n'ebé ibe ha n'oge ga-ajụ oyị. 13 Ma onye ga-eguzosi ike ruo ogwugwụ ka a ga-azopuṇta. 14 A ga-ekwusa ozio ma nke alaeze ahụ nye ụwa niile ka ọ burụ ihe ama nye mba niile. Emesịa ogwugwụ oge ahụ ga-abia. 15 "Ya mere, mgbe unu hụrụ ihe arụ nke na-eweta mbibị, nke e kwuru okwu ya site n'onyi Daniel onye amuma, ka ọ na-eguzo n'ebé nsị (onye na-agụ) ya nwewe nghọta ihe o pütara. 16 Mgbe ahụ, ka ndị nọ na Judia were ọso għbalaga n'elu ugwu. 17 Ka onye no n'elu ụlo ghara ịrịdatta ka ọ banye n'ime ụlo ya, ikwapuṇta ngwongwo dị n'ime ụlo ya. 18 Ka onye no n'ubi ghara ilogħachị n'ulo ya iċħirị uwe ya. 19 Ma ịta ahụhụ ga-adirị ndị nwanyị dì ime, na ndị na-enye .umqaka ra n'ubochị ahụ. 20 Kpesienụ ekperek ike ka unu ghara igba ọsị a n'oge oke oyị, maqbụ n'ubochị izuikε. 21 N'ihi na oke mkpagbu ga-adị, ụdi nke ụwa na-ahụbegħi mbu, na nke anya na-agaghị ahükwa ọzo site na mmalite uwa ruo mgbe ahụ. 22 "O burụ na-emegħi ka ubochi ndị ahụ dị mkpumkpu, o nwiegħi onye a ga-azopuṇta, ma n'ihi ndị ya ọ hoputara, ubochi ndị ahụ ga-adị mkpumkpu. 23 Mgbe ahụ, ọ burụ na onye ọbụla asị unu, 'Lee, Kraist nọ n'ebé a,' maqbụ, 'Lee ya n'ebé ahụ,' unu ekwela. 24 N'ihi na ndị nzopuṇta ugħha na ndị amumà ugħha ga-apuṇta. Ha ga-eme ihe oke ịrịbama na oru ebube dị iche iche. Ọ burụ na ọ ga-ekwemee, ha ga-esite n'orū ebube ha ga-arụ duhie, ọ bülədị ndị ahụ a hoputara. 25 Lee, agwala m unu ihe ndị a, mgbe ha na-emebegħi. 26 "Ya mere, ọ burụ na ha asị unu, 'Lee, ọ nọ n'ime ɔzara,' unu agakwala. Ọ burükwa na ha asị unu, 'Lee, ọ nọ n'ime ime ụlo,' unu ekwela. 27 N'ihi na ɔbija Nwa nke Mmadụ ga-adị ka amumà na-egbu n'owwua anyanwu nke a na-ahụ anya n'odida anyanwu. 28 Matakuwanu na ebe ọbụla ozu di, n'ebé ahụ ka udele na-ezukota. 29 "Ngwangwa mgbe mkpagbu nke ubochi ndị ahụ niile gabigasiri, "anyanwu ga-agba oħiħiċċi. Qnwa agaghị enyekwa ihè, kpkpando ga-esi na mbarra eluigwe daa, ike niile nke eluigwe ga-ama jijiji." 30 "N'oge ahụ akara ngosi nke Nwa nke Mmadụ ga-apuṇta ihe na mbarra eluigwe. Agbūru niile nke ụwa ga-anċukwa na-eru uj. Ha ga-ahụ Nwa nke Mmadụ ka ọ na-abia n'igwe ojji, n'ike nakwa oke ebube. 31 Ọ ga-ewerekwa olu opि ike zipu ndị mmuq ozi ka ha gaa kpoktoa ndị niile a hoputara site n'akukụ anō niile nke eluigwe na ụwa. 32 "Ugbu a mħtanu

ihe site n'osisi fiig. Mgbe ọbụla alaka ya malitete iwepuṭa ome dị nro, na-epuputakwa akwukwö ndu maranu na okochi na-abia nso. 33 Otu a kwa, mgbe unu na-ahụ ihe ndị a niile ka ha-na-eme marakuwanu na ọ nro nso, ọ bülədị n'onyi uzo unu. 34 N'ezie agwa m unu, ihe ndị a niile aghaghị imezu tupu ọgbö a agabiga. 35 Eluigwe na ụwa ga-agabiga, ma okwu m enwiegħi ike igabiga. 36 "Ma o nwiegħi onye ọbụla maara ubochi ahụ, maqbụ oge awa ahụ ga-abu. Ọ bülədị ndị mmuq ozi nō n'eluigwe amaghị ya. Ọkpara ahụ amakwagħi. Ọ bu naa nji Nna maara ya. 37 ɔbija Nwa nke Mmadụ ga-adị ka ọ dī n'ubochi Noa. 38 N'oge ahụ tupu iju mmirri ahụ abja, ndị mmadụ nō na-eri na ańu, na-emekwa mmemmete olulu di na nwunye, ruo ubochi Noa banyere n'ime ugbö mmirri ya. 39 Ha amataghị ihe ga-eme tutu oke mmirri ahụ abia kpočapu ha niile. Otu ahụ ka ɔbija Nwa nke Mmadụ ga-adị. 40 Mmadụ abu ọ ga-na-arukò oru n'ubi ha, a ga-ewepu otu hapukwa onye nke ozo. 41 Umu nwanyi abu ọ ga-na-akwö nri na nkume igwe nri, a ga-ewere otu, ma hapukwa nke ozo. 42 "N'ihi nke a, na-echeni nche, n'ihi na unu amaghị ubochi Onyenwe unu ga-abia. 43 Ma għoṭanu nke a: Ọ burụ na nna nwe ụlo mara oge onye oħi ga-abia n'ulø ya n'abalj, ọ ga-anq na nche n'oge ahụ. Ọ għagħi ekwe ka onye oħi kūwaa ụlo ya. 44 Otu a ka unu onwe unu pürü isi nogide na nche oge niile, n'ihi na Nwa nke Mmadụ ga-abia n'oge awa unu na-atuġħi anya ya. 45 "Onye bu ohu ahụ nke kwasiri ntukwasij obi ma nwekkwa uche, nke onyenwe ya mere onyeisi ndị ohu no n'ezinaulø ya, ka ọ na-enye ha nri n'oge ya? 46 Ngożi na-adirị ohu ahụ, onye, mgbe onyenwe ya ga-alogħachị hu na ọ na-eme otu a. 47 N'ezie asị m unu, ọ ga-eme ya onyeisi nke ihe niile o nwere. 48 Ma ọ burụ na ohu ahụ bu onye ajoq omume na-asị onwe ya, 'Nna m ukwu anqola ogologo oge,' 49 ọ burükwa na o bido iti ndị ohu ibe ya ihe, sorokwa ndị ɔnji ọke mmanya na-eri, na-ańu. 50 Nna ukwu ohu ahụ ga-alotu n'ubochi ọ na-atuġħi anya, n'oge awa ọ na-amakwagħi. 51 Ọ ga-egburisikwa ya, nye ya qondu n'etiti ebe ndị iħu abu ọ. Ebe e nwre īkwa akwa na ita ikiķere eze.

25 "A ga-eji alaeze eluigwe tħixxiera akukọ umu agbogħo
iri ndị weere oriġona ha püta izute onye na-alu nwunye
oħħar. 2 Ise n'ime ha maara ihe, ma ise ndị ozo bu ndị nzuu.
3 Ise ndị nzuu ahụ weere oriġona ha, ma ha ejigħi mmanu
oku. 4 Ise ndị maara ihe, wujuru mmanu oku na karama,
tinyekwa oriġona ha. 5 Mgbe onye na-alu nwunye oħħar
ahụ noraq odata n'obija ya, ura tħwara ha, ha dinara ala rahu
ura. 6 "N'etiti abalj e tiri mkpu n'oke olu si, 'Onye na-alu
nwunye oħħar na-abia, pütanu gaa zute yal' 7 "Mgbe ahụ
umu agbogħo niile ahübili mjunejx oriġona ha. 8 Ise ndị nzuu
ahụ riżor ise ndị maara ihe si, 'Biko, wunjetrunu anyi ufdi
n'ime mmanu oku unu, lee na oriġona anyi na-anyu anyu.' 9
"Ndị maara ihe zara ha si, 'Mba! Ọ għagħi ezur anyi na unu.
Kama gaanu zuru nke unu n'aka ndị na-ere ya." 10 "Ma mgbe
ha pürü izuta mmanu oku ahụ, onye na-alu nwunye oħħar
biżeże. Ndị jikeere ejikere soro ya banye n'oriri olulu di
na nwunye ahụ. E mechikwara ɔnji uzo. 11 "Emesija, ise ndị
nzuu ahülögħachiri na-ekwu si, 'Onyenwe anyi, Onyenwe
anyi, meghere anyi uzo!' 12 "Ma ọ zaghachiri ha si, 'N'ezie,
n'ezie, agwa m unu, amaghị m ndị unu bu." 13 "Ya mere,
na-anġidenu na nche, n'ihi na unu amaghị ubochi ahụ, maqbụ
oge awa ahụ. 14 "Ozo, ọ ga-adị ka otu nwoke chorò iġa njem.

O kpokotara ndi ohu ya niile nyefee ha akunuba ya n'aka. 15 O nyere onye nke mbu talenti ise, nke abu ka o nyere talenti abu. O nyere onye nke ikpeazu otu talenti. O nyere ha n'otu n'otu di ka ike ha ha. Mgbe ahu ḡapuru ha gaa ije ya. 16 Onye ahu natara talenti ise weere ego ahu malite ijuz ahija. Ngwangwa o retara talenti ise ozq n'uru. 17 Otu a kwa, onye nke e nyere talenti abu zuputakwara talenti abu ozq n'uru. 18 Ma onye ahu natara otu talenti gara gwuo ala lie ego nna ya ukwu, n'ihi ichезi ya nke oma. 19 "Mgbe ogologo oge gasiri, nna ukwu ndi ohu ahu lotara site n'ije ya. O kpokotara ha niile ka ha guzie aku ya. 20 Onye ahu natara talenti ise batara wetakwa ise ozq. O gwara nna ya ukwu si, 'I nyere m talenti ise, ma ubgu a azupatala m talenti ise ozqol.' 21 "Nna ya ukwu siri ya, 'I mere nke oma ezi ohu kwasiri ntukwasiri obi. I ziputala na i kwasiri ntukwasiri obi n'ihe di ntakirji. N'ihi ya aga m etinye gi n'ebe i ga-elekota ọtụtụ ihe. Bata n'ohu nke nna gi ukwu.' 22 "Onye nke e nyere talenti abu bjara si, 'Nna anyi ukwu, i nyere m talenti abu, ma lee, eritala m talenti abu ozq n'uru.' 23 "Nna ya ukwu siri ya, 'I mere nke oma. I bu ezi ohu kwasiri ntukwasiri obi. I ziputala na i kwasiri ntukwasiri obi n'ihe di ntakirji. N'ihi ya aga m etinye gi n'ebe i ga-elekota ọtụtụ ihe. Bata n'ohu nke nna gi ukwu.' 24 "Onye e nyere otu talenti batara si, 'Nna anyi ukwu, amara m onye i bu. I bu onye aka ntagide. I na-ewe ihe ubi n'ebe i na-akughị mkpuru. I na-achikotakwa n'ebe i na-agbasaghị. 25 N'ihi nke a, aturu m egwu, a gara m liere gi ego talenti gi n'ala. Lee ihe gi werekwa.' 26 "Nna ya ukwu zara ya si, 'Ohu ojoo na onye umengwu. I maara na m na-ewe ihe ubi n'ebe m na-akughị mkpuru, na-achikotakwa n'ebe m na-agbasaghị. 27 I gaara etinye ego m n'aka ndi na-echekwa ego, ndi gaara akwughachi ya na ọmụrunwa ya, nke m gaara anata mgbe m loghachiri. 28 "Naputanu ya talenti ahu o ji, were ya nye onye ji talenti iri. 29 N'ihi na onye obula nwere ka a ga e tineyekwuru ka o nwelibigakwa oke. Ma onye ahu o na-adighị nke o nwere, a ga-anapu ya o bùladi nke nta o nwere. 30 Tupunu ohu a na-abaghị uru n'ezu, n'ime ojichijri, ebe ikwa akwa na ita ikikere eze ga-adi.' 31 "Mgbe Nwa nke Mmadu ga-abia n'ebube ya na ndi mmuo ozi niile, mgbe ahu ka o ga-anq n'elu ocheeze ebube ya. 32 Mba niile nke ụwa ga-ezukotakwa n'ihi ya. O ga-ekewaputa ha, otu obodo site n'ibe ya, di ka onye ọzuzu aturu si ekewaputa umu aturu site n'umụ ewu. 33 O ga-ededebe umu aturu ahu n'akukwu aka nri ya, ma umu ewu ga-anq n'aka ekpe ya. 34 "Mgbe ahu, eze ga-asị ndi n'aka nri ya, 'Batanu n'ime alaeze, unu ndi Nna m goziri agozi, batanu n'ime alaeze nke e doziiri unu site na mgbe e kere ụwa. 35 N'ihi na mgbe aguu gurụ m unu nyere m nri. Mgbe akpiri kpqr m nkụ unu nyere m ihe ọnụni. Mgbe m bu ọbia unu kpobatara m. 36 Mgbe m gba ọtq, unu zutura uwe nye m. Mgbe m dara orija unu lekotara m. Anokwara m n'ulq mkpqr uno bjara leta m.' 37 "Mgbe ahu ndi ezi omume ahu ga-ajụ ya si, 'Onyenwe anyi, olee mgbe anyi hụru gi ka aguu na-agu gi anyi enye gi nri? Olee mgbe anyi hụru gi ka akpiri na-akpo gi nkụ, anyi ekuru mmiri ọnụni nye gi?' 38 Olee mgbe kwa ka anyi hụru gi di ka onye ọbia anyi akpobata gi? Olee mgbe kwa ka anyi hụru gi ka i gba ọtq anyi enye gi uwe? 39 Olee mgbe kwa ka anyi hụru gi n'orja, maobu n'ulq mkpqr anyi abia leta gi?' 40 "Eze ahu ga-azaghachi ha si, 'N'ezie asị m unu, mgbe unu mesoro otu n'ime ndi a di nta n'ime ụmụnnne m omume

oma, o bu m ka unu mesoro omume ahu.' 41 "Mgbe ahu o ga-asikwa ndi no n'aka ekpe ya, 'Puonu n'ihi m unu ndi a buru onu. Baanu n'ime odo oku ebighi ebi ahu a kwadobeere ekwensi na ndi mmuo ozi ya. (aiōnios g166) 42 N'ihi na mgbe aguu na-agu m, unu enyeghi m ihe ọbia ka m rie. Mgbe akpiri na-akpo m nkụ, unu ekunyeghi m mmiri ka m ri. 43 Mgbe m no di ka ọbia, unu akpobataghị m n'ulq unu. Mgbe m gba ọtq, unu enyeghi m uwe. Mgbe ahu na-esighi m ike, unu elekotaghị m. Mgbe m no n'ulq mkpqr, unu abijaghị leta m.' 44 "Mgbe ahu ha ga-azakwa si, 'Onyenwe anyi, olee mgbe anyi hụru gi ka aguu na-agu gi, maobu ka akpiri na-akpo gi nkụ, maobu oge i bu onye ọbia, maobu oge i gba ọtq, maobu oge i n'o n'orja, maobu i n'o n'ulq mkpqr, ma anyi elekotaghị gi?' 45 "O ga-aza ha si, 'Eziokwu ahu bu nke a, mgbe ahu unu jürü inyere otu n'ime ndi a di nta aka, o bu m ka unu jürü i nyere aka.' 46 "Ndi a ga-aba n'ita ahuhụ ebighi ebi. Ma ndi nke omume ga-aba na ndu ebighi ebi." (aiōnios g166)

26 Mgbe Jisós kwsiri okwu ndi a, o gwara ndi na-eso ụzo ya si, 2 "Dị ka unu maara nke oma, Mmemme Ngabiga ga-amalite mgbe ụboghị abu gasiri. N'oge ahu, a gararawka Nwa nke Mmadu nye ka a kpogide ya n'obe." 3 N'oge ahu, ndisi nchüaja, na ndi okenyi zukotara n'ulqeze otu onyeisi nchüaja a na-akpo Kajfas. 4 Ha gbara izu ịchoputa ụzo ha ga-esi jide Jisós na nzuzu gbuo ya. 5 Ha kwekorịta si, "O gaghị abu n'oge mmemme ka ọgbaaghara hapu ịdi n'etiti ndi mmadu." 6 Mgbe Jisós nọ na Betani, n'ulq Saimon onye ekpenta, 7 otu nwanyi bu karama alabasta nke mmanụ otite isi ụtq di oke ọnụahịa dì n'ime ya, bjakwutere ya, nke o wusara ya n'isi di ka o na-anodụ ala n'erí nri. 8 Ma mgbe ndi na-eso ụzo ya hụru nke a, iwe were ha nke ukwu. Ha siri, "Olee ụdị ila n'iyi di nke a! 9 A gaara ereputa mmanụ a ego di ukwu were ego e retara ya nyere ndi ogbenye aka." 10 Ebe Jisós matara ihe ha na-atamu n'obi ha, o siri ha, "Gịnjị mere unu ji esogbu nwanyi a? O merela m ihe di mma. 11 Unu na ndi ogbenye ga-anq oge niile, ma o bughị mụ na unu ga-anq mgbe niile. 12 N'ihi na site n'iwu m mmanụ otite a n'ahụ, o doziila m maka olili. 13 N'ezie, ana m agwa unu, n'ebe obula eziara ozioma a n'wa niile, a ga na-echeta nwanyi a n'ihi ihe oma a o meere m." 14 Mgbe ahu otu n'ime mmadu iri na abu na-eso ụzo ya, onye aha ya bụ Judas Iskariot, jekwuuru ndisi nchüaja. 15 O jürü ha si, "Gịnjị ka unu ga-enye m ma m rara ya n'eke una unu?" Ha kwuru ya iri mkpqr ọlaçcha ato. 16 Site n'oge ahu na-aga, o chọrọ ohere irara ya n'eke una unu. 17 N'uboghị mbu nke mmemme achicha na-ekoghị eko, ndi na-eso ụzo Jisós bjakwutere ya jụo ya si, "Ebee ka i chọrọ ka anyi gaa kwadoro gi ihe gi maka oriri Ngabiga?" 18 O zara ha si, "Jekwurunụ otu nwoke n'ime obodo si ya, Onye ozizi si, 'Oge m abiala nso. Mụ na ndi na-eso ụzo m garei oriri Ngabiga n'ulq gi.'" 19 Ndi na-eso ụzo ya mere di ka Jisós gwara ha, doziekwa oriri Ngabiga ahu n'ebe ahu. 20 N'uhuruchi ụboghị ahu, ya na ndi na-eso ụzo ya iri na abu ahu nödürü ala n'oché nri ahu. 21 Mgbe ha na-eri nri, o kwuru si, "N'ezie ana m agwa unu, na otu onye n'ime unu garara m nye." 22 Ha nwere oke mwute, ma malite iju ya n'otu n'otu si, "Onyenwe anyi, o bu m?" 23 Ma o zara ha si, "O bu onye ahu mụ na ya na-amanyekota aka n'otu efere garara m nye. 24 Lee Nwa nke Mmadu ga-alà di ka e si buo ya n'amuma. Ma ahuhụ ga-adịri nwoke ahu onye a ga-esite n'aka

ya rara Nwa nke Mmadu nye. O gaara akara onye ahụ mma ma a si na a mughi ya amu.” 25 Judas, onye ahu raara ya nje jürü ya si, “Onye ozizi o bụ m?” O zara si, “Gị onwe gi ekwuola ya.” 26 Mgbe ha nokwa na-eri nri, Jisos were ogbe achicha ahụ, mgbe o nyechara ekele, o nyawara ya nje ndị na-eso ụzo ya si sà, “Naranụ nke a rie, n’ihi na nke a bù anu ahụ m.” 27 Mgbe ahụ kwa, o burukwara iko mmamya, ma mgbe o nyechara ekele, o bonyere ya ndị na-eso ụzo ya si ha, “Unu niile nɥonu site n’iko a. 28 N’ihi na nke a bù ɿbara m nke bụ akara ɔgbugba ndị ɿhụrụ ahụ. A na-awusa ya maka ɔtụtu mgbaghara mmehie. 29 Ania m agwa unu, na-agaghị m ahụ mmamya sitere na mkpuru vajin’ ozo, tutu ruo ɿbochi ahụ mu na unu ga-anu ya n’uzo di iche n’alaeze Nna m.” 30 Mgbe ha búsịrị abu, ha puru gaa n’Ugwu Oliv. 31 Mgbe ahụ Jisos gwara ha si, “N’abalị taa, unu niile ga-agbahapụ naanị m. N’ihi na e dere ya, si: “Aga m etigbu onye ɔzụtị aturu, aturu nke igwe aturu ahụ ga-agbasasikwa.” 32 Ma mgbe e mere ka m si n’onwụ bilite, aga m ebu unu ụzo gaa Galili.” 33 Pita siri, “O bùru na mmadu niile agbahapụ gi gbalaga, agaghị m ahapụ gi.” 34 Jisos siri, “N’ezie agwa m gi, n’abalị taa, tupu oke ɔkukụ akwaa akwa, i ga-agonarị m ugboro ato.” 35 Ma Pita kwuru si, “O bùru na o dì mkpa ka m sorø gi nwuo, agaghị m agonarị gi.” O bükwa otu ihe ahụ ka ndị ahụ niile na-eso ụzo ya kwuru. 36 Mgbe Jisos bijara n’ogige ahụ a na-akpo Getsameni, o gwara ndị na-eso ụzo ya si ha, “Nodunu n’ebe a ka m gaa n’ihu nke nta kpee ekpere.” 37 O kpoorø Pita tinyere onwe ya, na ɿmu Zebedi abu. O malitere inwe obi mwute n’ime onwe ya. Obi malitekwara ijø ya mmiri. 38 Mgbe ahụ o gwara ha si, “O na-ewute mkpuruobi m nke ukwu ruo n’onu onwụ. Nogidenu n’ebe a soro m na-eche nche.” 39 O gara n’ihu nke nta daa, kpuo ihu ya n’ala, kpee ekpere si, “Nna m, o bùru na o ga-ekwe mee, napu m iko a. Ma o bughi ka e mee uche m, kama ka e mee uche gi.” 40 Ya mere, o bjákutere ndị na-eso ụzo ya, hụ ha ka ha na-arahụ ɿra. O siri Pita, “O bù na unu enweghi ike i soro m chee nche, o bùlađi otu awa? 41 Na-echenü nche, na-ekpekwa ekpere, ka unu ghara ieba n’onwunwa. N’ihi na mmuo dì na njikere ma anu ahụ adighi ike.” 42 O laghachiri azu nke ugboro abu kpeekwa ekpere si, “Nna m, o bùru na iko a agaghị agabiga ma o bughi na m nñuru ya, ka e mee uche gi.” 43 O loghachikwara ozø hukwa ka ha na-arahụ ɿra, n’ihi na anya ha dì aro. 44 O hapurụ ha ozø gaa kpee ekpere nke ugboro ato, na-ekwukwara otu okwu ahụ. 45 Mgbe o loghachikwutere ndị na-eso ụzo ya, o siri ha, “Unu ka nø na-arahụ ɿra, na-ezukwa ike? Lee, oge awa ahụ abịa, a rarala Nwa nke Mmadu nye n’aka ndị mmehie. 46 Bilienu ka anyi gawa. Lee, onye ahụ na-arara m nye na-abịa!” 47 Mgbe o nø na-ekwu okwu a, Judas, otu n’ime ndị ozi iri na abu ahụ biaruru, ya na otu igwe mmadu so. Ufodụ ji mma agha ha, ndị ozø ji osisi. O bụ ndisi nchüaja na ndị okenye ndị Juu zitera ha. 48 Ma onye ahụ na-arara ya nye, nyere ha ihe irjibama, si, “Onye ahụ m ga-esutu ɿnu bù nwoke ahụ, jidesienyu ya aka ike!” 49 Ngwangwa o jekwuuru Jisos sì ya, “Ekele, Onye ozizi!” ma sutukwa ya ɿnu. 50 Jisos gwara ya si, “Enyi m, mee ihe i bijara ime ngwangwa.” Mgbe ahụ, ndị ikom ahụ bijara nso jide Jisos, sekpurụ ya n’ike. 51 Otu onye n’ime ndị ha na Jisos no, setiri aka ya, mipuata mama agha ya, gbuo ohu onyeisi nchüaja, gbuụpụ ntị ya. 52 Ma Jisos siri ya, “Mighachi mma agha gi n’obø ya, n’ihi na mmadu ɿhüla na-eji mma egbu mmadu ibe ya ga-anwụ site na mma. 53 I

cheghi na m pürü irię Nna m ka o zitere m ihe karirị usuu ndị mmuo ozi iri na abu n’otu ntabi anya? 54 Ma olee otu ihe e dere n’akwukwo nsø ga-esi mezuo, nke kwuru na o ghaghị idị otu a?” 55 N’oge awa ahụ, Jisos gwara igwe mmadu ahụ si, “Unu putara chirị mma agha na mkpø bịa ijide m dì ka a gasasi na m bù onye ohi? Anorøla m ziekwा ihe n’ülönsö kwa ɿbochi, ma unu ejideghị m. 56 Ma ihe ndị a na-eme ka ihe ndị amumá dere n’akwukwo nsø mezuo.” N’oge ihe ndị a niile na-eme, ndị na-eso ụzo ya niile hapurụ ya gbalaga. 57 Ndị jidere Jisos duuru ya gaa n’ülö Käifas, onyeisi nchüaja. Ndị ozizi iwu na ndị okenye ndị Juu zukötara n’ebé ahụ. 58 Pita sogidere Jisos n’azụ site n’ebé dì anya. O rutere n’obi onyeisi nchüaja, baa n’ime ɿlo, sorokwa ndị na-eje ozi ɿnodu ala, ka o nwe ike ihụ otu ihe a ga-esi bie. 59 Ndiisi nchüaja, na ndisi ikpe n’ülökipre ahụ nø na-achø ama ugħha megide Jisos, ka ha hụ ụzo ha ga-esi gbuo ya. 60 Ma o dighị nke ha chötara, n’agbanyeghi n’otụtụ ndị akaebe ugħha pütara. N’ikpeazu, mmadu abu pütara 61 kwuo si, “Nwoke a siri, ‘Enwere m ike ikwatu ülönṣo ukwu nke Chineke, wughachikwa ya n’ɿbochi ato.” 62 Onyeisi nchüaja biliri ɿto kwuo si, “O bù na i nwegħi ihe ɿhüla i ga-aza? Għinji bù ama ndị a a na-agba megide gi?” 63 Ma Jisos ekwugħi ihe ɿhüla. Onyeisi nchüaja gwara ya si, Eji m aha Chineke dì ndị nye gi iwu, si gi, “gwa anyi, i bù Kraiħ, Okpara Chineke?” 64 Jisos gwara ya si, “Gị onwe gi kwuru ya. Ma ana m agwa unu, site ugħu a na-aga n’ihu, unu ga-ahụ Nwa nke Mmadu ka o na-anodu n’aka nri nke Onye dì ike, na-abjakuwa n’igwe ojji nke eluigwe.” 65 Mgbe ahụ onyeisi nchüaja dowejra uwe ya, kwuo si, “O kwuwa aru! Olee mkpa o dì ɿchokwa ndị akaebe? Unu nükwarwa nkwlulu ya? 66 Għinji bù mkpebi unu?” Ha zara si ya, “O kwesira ka o nwuo!” 67 Mgbe ahụ, ha għusara ya ɿnu mmiri asø n’ihu, tiekwa ya aka. Ndị ozø maara ya ɿra, 68 si ya, “Buoro anyi amumja, gi, Kraiħ. Onye tiri gi ihe?” 69 Mgbe ahụ Pita ɿnodurū ala na mbarra ezi nke obi ahụ. Otu n’ime ɿmu agħbogħo na-eje ozi bjákutere ya, si, “I bükwanuż otu n’ime ndị na-eso ụzo Jisos onye Galili.” 70 Ma o gorø n’ihu ha niile si, “Amaghị m ihe i na-ekwu.” 71 Mgbe o puru gaa ɿnodu n’onu ụzo mbata, nwaagħbogħo ozø hħuri ya, gwa ndị no n’ebé ahụ si, “Nwoke a na Jisos onye Nazaret nökropo.” 72 Ozqkwa, o weere iħu iyi go, “Amaghị m onye nwoke ahụ bù.” 73 Mgbe oge nta gasiri, ndị guzo n’ebé ahụ bjákutere Pita si ya, “N’ezie, ħbu otu n’ime ha, n’ihi na asuṣu gi agħaala gi ama.” 74 O malitere ħbu onwe ya ɿnu, na iħu iyi si, “Amaghị m nwoke a.” Mgbe ahlikwa oke ɔkpa kwara akwa. 75 Pita chetara okwu ahụ Jisos kwuru si, “Tupu oke ɔkpa akwaa akwa, i ga-agonarị m ugbo ato.” O si n’ebé ahụ pio, gaa kwaakwa akwa nke ukwuu.

27 Mgbe chi boro, ndisi nchüaja niile na ndị okenye għbari izu megide Jisos otu ha ga-esi gbuo ya. 2 Ya mere, ha kere ya agħbu, duru ya pio, nyefee ya n’aka Paillet onye bu govanq. 3 Mgbe Judas, onye ahụ rara Jisos nye, hħuri na a maala Jisos ikpe ɿnwu, o chegharri weghachikwara ndisi nchüaja na ndị okenye iri ego olaċċha ato ahụ. 4 O kwuru si, “Emehiela m, site na irara onye aka ya dì oħra nje ɿnwu.” Ma ha siri, “Nke ahu agħasaghị anyi, o bù mkpa diriġi.” 5 O wħusara ego olaċċha ahụ n’ala ülönṣo, pio gaa kwuċċi. 6 Ndiisi nchüaja tutukötara ego ahụ kwuo si, “O megidere iwu itinje ego a n’ime ɿloak, n’ihi na o bù ego ɿbara.” 7 Mgbe ha għbasiri izu, ha kwekkotara ma were ego ahụ zuta ala

n'aka otu okpụ ite. Ha mere ala ahụ ka o bụru ebe a na-eli ndị obia. **8** Nke a mere e ji na-akpo ala ahụ, "Ala Obara," ruo taa. **9** N'uzo dì otu a, okwu e kwuru site n'onu Jeremaya onye amumà mezuru. "Ha tütükotara mkpuru ego olaçcha iri ato, bu ọnụahia onye ahụ, nke ụfodụ n'ime umu Izrel kpebiri na a ga-akwụ n'isi ya. **10** Ha ji ego ahụ zuo ubi onye okpụ ite, dì ka Onyenwe anyị nyere mi iwu." **11** N'oge a Jisós guzo n'ihi govanqo. Govanqo jụrụ ya si, "I bụ eze ndị Juu?" Jisós sịri ya, "Gị onwe gị kwuru ya." **12** Mgbe ndịjisi nchüaja na ndị okenye boro ya ebubo ugha, o kwughị ihe ọbụla. **13** Ya mere, Pailet sịri ya, "I naghi anụ ihe ndị a niile ha na-ebogị?" **14** Ma o zaghị o buladị otu mkpuru okwu n'ebubo ndị ahụ. Ihe a gbagwojuru govanqo anya nke ukwuu. **15** Ugbu a, o bụ omenala govanqo n'oge mmememe na o ga-ahapụ otu onye mkporo, bu onye igwe mmadụ hoqoro. **16** Ma n'oge a e nwere otu onye mkporo nke ọtutu mmadụ maara nke ọma. A na-akpo Jisós Barabas. **17** Mgbe igwe mmadụ niile zukorø, Pailet sịri ha, "Onye ka unu chọro ka m hapurụ unu, o bụ Jisós Barabas ka o bụ Jisós onye a na-akpo Kraist?" **18** N'ihi na o maara nke ọma na o bụ site n'ekworo ka ha ji rara Jisós nye n'aka ya. **19** Mgbe o nökwasịrị n'elu oché ikpe ya, nwunye ya zitere ozi sị ya, "Wepükwa aka gị n'ihe gbasara nwoke onye ezi omume ahụ. N'ihi na ahujuru m anya na nrọ n'abali gara aga n'ihi ya." **20** Ma ndịjisi nchüaja na ndị okenye kwagidere igwe mmadụ ahụ ka ha rịo ya, ka o hapurụ ha Barabas, ma nhe ya Jisós ka ha gbuo ya. **21** Ozokwa, govanqo sịri ha, "N'ime mmadụ abụo ndị a onye ka unu chọro ka m hapurụ unu?" Ha sịri, "Barabas!" **22** Pailet sịri ha, "Gịnị ka m ga-eme Jisós onye a na-akpo Kraist?" Ha niile sịri, "Kpogide ya n'obe!" **23** O jụrụ ha si, "O bụ n'ihi gịnị? Olee ihe oqo o mere?" Ma tira m kpukarị ka ha si eti na mbụ, na-asị, "Kpogide ya n'obe! Kpogide ya n'obe!" **24** Mgbe Pailet hụrụ na o nweghị ihe o pürü ime, kama na uzụ na ogbaaghara n'amalite. O weere mmiri kwọq aka ya n'ihi igwe mmadụ ahụ sị ha, "Aka m dị ocha n'ebe Ọbara nwoke a di. Jirinụ aka unu hụ maka ya." **25** Igwe mmadụ ahụ zaghachiri ya n'otu olu sị, "Ka Ọbara ya dị n'isi anyị na n'isi umụ anyị!" **26** Mgbe ahụ o hapurụ ha Barabas. Mgbe o piachara Jisós ihe, o raara ya nye ka ha kpogide ya n'obe. **27** Mgbe ahụ ndị agha govanqo duuru Jisós baa n'ogige ulọ ndị agha, mee ka otu ndị agha niile gbaa ya gburugburu. **28** Ha yípuru ya uwe ya, yinye ya uwe mwụda na-acha uhie uhie. **29** Ha kpara okpueze nke e ji ogwu mee, kpukwasị ya n'isi. Ha tinyekwara ya m kpara achara n'aka nri, gbuo ikpere n'ala n'ihi ya, na-akwa ya emo na-asị, "Ekele, Eze ndị Juu!" **30** Ha gburụ ya ọnụ mmiri aso, werekwa osisi ahụ kụo ya n'isi ọtutu mgbe. **31** Mgbe ha ji ya mechaa ihe očhi, ha yípuru ya uwe ahụ, yinyekwa ya uwe nke ya, duuru ya pụo, iga kpogide ya n'obe. **32** Mgbe ha na-apụ, ha zutere otu nwoke onye obodo Sirin a na-akpo Saimon. Ha manyere ya ka o buru obe ya. **33** Mgbe ha bijarutere n'ebe a na-akpo Gologota (nke pütara, "ebe okpokoro isi"). **34** Ha nyere ya mmanya a gwara ogwu ilu ka o nrọ. Mgbe o detürü ya ire, o kweghị ya ọnụmụ. **35** Mgbe ha kpogidechara ya n'elụ obe. Ha fere nza nke ha jiri kee uwe ya n'etiti onwe ha. **36** Ha nodukwara ala n'ebe ahụ na-eche ya nche. **37** N'elu ebe isị ya di, ka ha debere ihe ha dekwasiři ebubo ha boro ya. Nke a bụ ihe ha dere: Onye a bụ Jisós, Eze ndị Juu. **38** Ha kpogidekwarra ya na ndị ohi abụo n'obe. Otu onye n'aka nri, onye nke ọzọ n'aka ekpe ya. **39** Ndị na-agafe n'uzo na-ekwutọ

ya, na-efufekwa isi ha, **40** na-asikwa, "Leenụ onye nwere ike ikiwatu ulos̄ Chineke wughachi ya na m kpuru ubochi ato! Zoputan onwe gi! O bụru na i bụ Okpara Chineke si n'elu obe ahụ riđata!" **41** Ndịjisi nchüaja, ndị ozizi iwu na ndị okenye sokwa na-eme ya ihe očhi, na-asị, **42** "O zoputarị ndị ọzọ, ma o nweghị ike ịzoputa onwe ya. O bụ eze ndị Izrel; ya si n'elu obe riđata ugbu a, anyị ga-ekwerekwa na ya. **43** O tukwasiri Chineke obi, o bụru na o masiri Chineke, ya naputa ya ugbua, n'ihi na o kwuru sị, 'Abụ m Okpara Chineke.'" **44** O buladị ndị ohi ahụ a kpogidekorø ha na ya n'obe nökwa na-akparị ya. **45** Ma site n'elekere iri na abụo nke ehihie ruo n'elekere ato nke ehihie, ọchichiri gbachikotara n'ala ahụ niile. **46** N'oge dì ka elekere ato nke ehihie, Jisós tiri m kpuku n'oke olu sị, "Eloj, Eloj, lama sabaktani?" (nke pütara, "Chineke m, Chineke m, gini mere i jiri hapu m?"). **47** Mgbe ụfodụ ndi guzo n'ebé ahụ nrụ nke a, ha sịri, "O na-akpo Ilaija." **48** N'otu oge ahụ kwa otu onye n'ime ha gbaara ọsọ were ogbo denye ya na mmanya gbaraa ụka, fanye ya n'osisi, welie ya elu, chee ya ka o nrọ. **49** Ma ndị ọzọ sịri, "Hapunụ, ka anyị lee ma Ilaija o gabia ịzoputa ya." **50** Ozokwa, Jisós jiri oke olu tie m kpuku, kubie ume. **51** N'otu ntabi anya ahụ kwa, akwa mgbochi nke ulos̄ ahụ gbawara site n'elu ruo n'ala. Ala makwara jijiji. Nkume tiwasikwara. **52** Ala ili meghere. A hụrụ ọtutu ndị nsọ, ndị nwụrụ anwụ, ka e mere ka ha si n'onwụ bilie. **53** Mgbe ha sitere n'onwụ bilie, ha hapurụ ili ha banye n'ime obodo nsọ, gosikwa ọtutu mmadụ onwe ha. **54** Mgbe ọchịaghị, na ndị ya ha n'o n'ebe ahụ na-eche Jisós nche hụrụ ala oma jijiji a, na ihe niile mere, ha türü oke egwu. Ha kwuru sị, "N'ezie, nwoke a bụ Okpara Chineke!" **55** Ọtutu umụ nwanyị n'o n'ebe ahụ, ndị guzo n'ebe dì anya na-ele ihe na-eme. Ha si Galili soro Jisós, na-ejere ya ozi. **56** N'ime ha bụ Meri Magdalın, na Meri nne Jemis na Josef, na nne umụ Zebedi. **57** Mgbe o ruru anyasi, otu onye ögåranya si Arimatiyah aha ya bụ Josef. Onye ya onwe ya bükwa onye na-eso uzo Jisós, **58** jekwuu Pailet rịoqo ya ka e bunye ya ozu Jisós. Pailet nyere iwu ka e bunye ya ozu ahụ. **59** Josef buuru ozu ya, were ezi akwa očha linin na-enwu enwu fuchiye ya, **60** ma gaa lie ya n'ilí ọhụrụ nke o gwuuru onwe ya, n'etiti nkume. O jikwa otu nkume buru ibu kpuchie ọnụ ụzo ili ahụ, hapu ya laa. **61** Meri Magdalın na Meri nke ọzọ n'o na-ebe ahụ, ha nodurụ ala na ncherita ihu ili ahụ. **62** N'echi ya, nke bụ ubechị na-eso ubechị Nkwadebe, ndịjisi nchüaja na ndị Farisii zukorø jekwuru Pailet. **63** Ha kwuru sị, "Nna anyị ukwu, anyị na-echeta na mgbe onye ugha ahụ dị ndị, o sịri na ya ga-esi n'onwụ bilie mgbe ubechị ato gasiri. **64** Ya mere, nye iwu ka ndị agha gị na-eche ili ya nche, ruo mgbe ubechị ato gasiri. Nke a ga-egbochi ndị na-eso ụzo ya iجا zuru ozu ya. Ka ha ghara i sịkwa ndị mmadụ na o sitela n'onwụ bilie. O bụru na agha ugha dì otu a, o ga-ajorø anyị nrọ mgbe ahụ karịa na mbụ." **65** Pailet gwara ha si, "Unu nwere otu ndị agha na-eche nche, kporenụ ha gaa mechisie ili ahụ ike di ka unu si maara eme." **66** Ya mere, ha kporenụ ndị agha gaa mechisie ọnụ ili ahụ. Ha kakwara akara n'elu nkume ahụ.

28 Mgbe ubechị izuikeri gasiri, n'isi ụtutu ubechị mbụ n'ime izu ụka, Meri Magdalın na Meri nke ọzọ, gara ka ha lee ili ahụ. **2** Na mberede, oke ala ọma jijiji malitere. N'ihi na mmụo ozi Onyenwe anyị sitere n'eluiwge riđata, kpugharia nkume ahụ e ji mechie ọnụ ili ahụ, nökwasikwa n'elu ya. **3**

Ihu ya na-enwu dì ka amúma. Uwe ya na-achakwa òcha dì ka akùmmiri igwe. **4** N’ihì egwu ya, ndì nche makwara jijiji. Daa n’ala nòrò dì ka ndì nwàrù anwù. **5** Ma mmuo ozi ahù gwara ụmụ nwanyị ahù sì ha, “Unu atula egwu, n’ihì na amaara m na ọ bụ Jisòs onye a kpogburu n’elu obe ka unu na-achọ. **6** Ọ nòkwaghị n’ebe a. O sitela n’ònwụ bilie, dì ka o si kwuo. Biànụ lee ebe ọ togbòburu. **7** Gaanụ ngwangwa gwa ndị na-eso ụzọ ya na e meela ka o si n’ònwụ bilie. Lee, o burula unu ụzọ gawa Galili. Ebe ahù ka unu ga-ahù ya. Chetakwanụ ihe m gwara unu.” **8** Ha ji oke egwu na ọriụ pụo ọsịịṣo site n’ili ahù, gbara ọsọ gawa ikorɔ ndị na-eso ụzọ ya. **9** Na mberede, Jisòs zutere ha sì ha, “Ndeewonụ!” Ha biákwttere ya, jide ükwụ ya abụo aka, kpókwa isiala nye ya. **10** Ya mere Jisòs gwara ha sì, “Unu atula egwu. Gaanụ, gwanụ ụmunne m ka ha gaa Galili. Ha ga-ahù m n’ebe ahù.” **11** Mgbe ha na-agà, ụfodụ ndì agha chere ili ahù nche batara n’ime obodo. Ha gara kɔqɔ́ ndịjisi nchüaja ihe niile mere. **12** Emesịa, ndị nchüaja na ndị okenyé zukötara kwekörítaa inye ndị agha ahù ọkpúrúkpu ego, **13** sì ha, “Ihe a ka unu ga-ekwu, ‘Ndị na-eso ụzọ ya bjara n’abalị zuru ya n’ohi mgbe anyị nọ na-arahụ ụra.’ **14** Ọ bụrụ na nke a eruo góvanọ ntị, anyị ga-emeta ya mma, ma mee ka unu pụo na nsogbu.” **15** Ha naara ego ahù, meekwa dì ka e ziri ha. Akukọ a ka a gbasara n’etiti ndị Juu ruo taa. **16** Ma ndị ikom iri na otu ahù bù ndị na-eso ụzọ ya gara Galili, n’elu ugwu ebe Jisòs gwara ha gaa. **17** Mgbe ha hụrụ ya, ha kpɔqɔ́ isiala nye ya. Ma ụfodụ n’ime ha nwere obi abụo. **18** Jisòs bjara ha nso, gwa ha sì, “E werela iike niile dì n’eluiigwe na nke dì n’elu ụwa nye m. **19** Ya mere, gaanụ mee ka mba niile bụrụ ndị na-eso ụzọ m, na-emenụ ha baptizim n’aha nke Nna, na nke Ọkpara, na nke Mmụo Nsọ. **20** Ziekwanụ ha ka ha na-eme ihe niile m nyere unu n’iwu. Ma chetanụ na m na-anonyere unu mgbe niile, ruo ogwugwu oge.” (aiōn g165)

Mak

1 Mmalite ozioma maka Jisós Kraist, Okpara Chineke. **2** Díka e dere ya riij n'ákukwó Ajizaya onye amúma si, “Aga m ezipu onyeozi m n'ihu gi, onye ga-edozi uzo gi.” **3** “Otu onye na-eti mkpu n'ozara, na-así, ‘Dozienü uzo maka Onyenwe anyi, meenü ka okporozi ya guzozie.’” **4** Jon omee baptizim pütara na-eme baptizim n'ozara, ma na-ekwusa baptizim nke ncchegharị maka mgbaghara mmehie. **5** Ndị mmadụ si n'akụkụ Judia niile na ndị niile bi na Jerusalem puru jekwuru ya. Ka ha na-ekwuputa mmehie ha, o mere ha baptizim n'osimiri Jodan. **6** Uwe Jon yi n'ahụ ya bụ nke e ji aji inyinya kamel mee. O kekwara ihe okike e ji akpukpọ anu mee n'ukwu ya. Nri ya bụ igurube na mmanu anu. **7** O kwusara si: “Onye dij ike karja m na-abiaj n'azụ m. Onye m na-erughị ihudata ala topụ eriri akpukpokwụ ya. **8** Eji m mmiri na-eme unu baptizim, ma o ga-eji Mmụo Nso mee unu baptizim.” **9** N'oge ahụ, Jisós sitere na Nazaret nke Galili bia n'osimiri Jodan, ebe Jon mere ya baptizim. **10** Ma mgbe o si n'ime mmiri ahụ na-aputa, o hụrụ ka eluigwe meghere. Hükwa Mmụo Nso dì ka nduru ko ị rịdatara bekwasị ya n'isi ya. **11** Ottu olu si n'eluigwe daa, “I bụ Okpara m hụrụ n'anya, ihe gi dì m ezi mma.” **12** Ngwangwa, Mmụo Nso duuru ya baa n'ime ozara. **13** O nkowara n'ime ozara ahụ iri ubochị an, ebe ekwensi nwara ya ọnwụnwa. Ya na ụmụ anu ọhịa nkowwa. Ma ndị mmụo ozi jeere ya ozi. **14** Mgbe e tinesiri Jon n'ulọ mkporo, Jisós gara na Galili, na-ekwusa ozioma Chineke. **15** O siri, “Oge ahụ eruola, alaeze Chineke di nso. Chegharianụ ma kwerekwanu n'oziomma.” **16** Mgbe Jisós na-agà n'akụkụ osimiri Galili, o hụrụ Saimon na Andru nwanne ya, ka ha na-awụnye ụgbụ ha n'ime mmiri n'ihia na ha bụ ndị ọkụ azu. **17** Jisós siri ha, “Bjanu soro m, m ga-emekwa unu ndị ọkụ na-akụta mmadụ.” **18** Ngwangwa ha hapurụ ụgbụ azu ha ma soro ya. **19** Mgbe o gatụrụ n'ihu nke nta, o hụrụ Jemis nwa Zebedi na nwanne ya bụ Jon ndị nọ n'ime ụgbụ mmiri, na-ekize ụgbụ azu ha. **20** Ngwangwa, o kpórọ ha, ha hapurụ nna ha Zebedi na ndị o goro oru n'ime ụgbụ soro ya. **21** Ha gara Kapanom, mgbe ubochị izuike ruru, o bara n'ime ulọ ekpere ma malite izi ha ihe. **22** Ozizi ya juru ha anya nke ukwuu, n'ihia na o ziri ha ihe díka onye nwere ikike, o bughi dì ka nke ndị ozizi iwu. **23** Ma n'otu oge ahụ, otu nwoke nọ n'ime ulọ ekpere ahụ nke mmụo na-adighị ocha bi n'ime ya, tiri mkpu n'oke olu, **24** sị, “Ginị ka anyi na gi nwekorō, gi Jisós onye Nazaret? I bijala ila anyi n'iyi? Amaara m onye i bụ, Onye Nso nke Chineke.” **25** Ma Jisós baara ya mba si ya, “Mechie ọnụ sikwa n'ime ya pütal!” **26** Mmụo ahụ na-adighị ọcha seere ya, mee ka ahụ ya maa jijiji, o tiri mkpu n'oke olu, ma sikwa n'ime ya puta. **27** Ha niile bụ ndị nọ n'ondọdị ihe ijụ anya ma na-ajuritara onwe ha ajuju si, “Ginị bụ nke a? Ozizi ọhụrụ ya na ikike! O na-enye o buladị mmụo na-adighị ọcha iwu. Ha na-erubekwara ya isi.” **28** Akukọ banyere ya gbasara ngwangwa ruo akukụ niile nke Galili. **29** Ngwangwa ha hapurụ ulo ekpere ahụ, ha na Jemis na Jon soro banye n'ulọ Saimon na Andru. **30** N'oge a, nne nwunye Saimon dina n'akwa ndina. Ahụ ọkụ jikwa ya. Ha mere ka o mata banyere ya. **31** O gakwuru ya, jide ya n'aka selite ya elu. Ahụ ọkụ ahụ hapurụ ya. O malitekwarra ile ha obịa. **32** N'oge uhuruchi, mgbe anwụ dara, ha kpotaara ya ndị niile ahụ na-

esighi ike na ndị mmụo ojọ bi n'ime ha. **33** Obodo ahụ niile gbakoro n'onu uzo. **34** O gworo otutu ndị bu oria di iche iche, o chupukwara otutu mmụo ojọ ma o kweghi ka mmụo ojọ ndị ahụ kwuo okwu n'ihia na ha matara onye o bụ. **35** N'isi ututu, mgbe ọchichirị ka gbachiri, o biliri, ga ebe o ganorị onwe ya, naanị ya. N'ebé ahụ kwa ka o nọ kpeek ekpere. **36** Saimon na ndị ya na ha nọ puru na-achogharị ya. **37** Ma mgbe ha hụrụ ya, ha siri ya, “Mmadụ niile na-achogharị gi!” **38** O zaghachiri ha sị, “Ka anyi gaanụ ebe ozo, n'obodo ndị ozo di anyị gburugburu, ka m zisakwaara ha ozioma. O bụ n'ihii nke a ka m jị bịa.” **39** Ya mere, o puru jegheria na Galili niile na-ekwusa ozioma n'ulọ ekpere ha niile, na-achupukwa mmụo ojọ. **40** Otu onye ekpenta biakwutere ya gbuo ikpere n'ala rịoq ya si, “O bụrụ na ị chorò, ị puru ime ka m di ọcha.” **41** Ebe o juputara n'omiko, Jisós setipuru aka ya metu ya si, “Achoro m, di ọcha!” **42** Ngwangwa ekpenta ya hapurụ ya, e mekwara ka o di ọcha. **43** Mgbe ahụ, Jisós ji ido aka na ntị zilaga ya, **44** o gwara ya si, “Hükwa na o dighị onye ọbụla i ga-agwa ihe a. Kama gaa gosi onye ncchaja onwe gi. Chukwua aja di ka Mosis nyere n'iwu, maka ime ka i di ọcha gi, ka o bụrụ ihe ama nye ha.” **45** Ma o puru malite ikosa akukọ banyere ọgwugwọ ya ebe niile. N'ihii ya Jisós enwekwaghị ike ibanye n'obodo, kama o gara nörö n'ebé zoro ezo. Ma ndị mmadụ na-abịakwutekwa ya site n'ebé niile di iche iche.

2 Mgbe ubochị ole na ole gafesiri, o bataghachiri na Kapanom. Ndị mmadụ nṣuru na o loghachila. **2** Igwe mmadụ zukọtara n'ime ulo ahụ nke mere na ohere afodughị o buladị n'onu uzo. O kwusakwaara ha ozioma. **3** Ndị ikom ụfodụ buteere ya otu nwoke ahụ ya kpónwurụ akponwụ. O bụ mmadụ anu bu ya. **4** Ebe ha na-enweghi ike ibutere ya Jisós n'ihii igwe mmadụ, ha gwupuru oghere n'elu ulo ebe ahụ o nọ. Mgbe ha gwupusiri ya, ha budatarra onye ahụ ahụ ya kpónwurụ akponwụ n'ute o jiri dina. **5** Mgbe Jisós hụrụ okwukwe ha, o siri onye ahụ ahụ ya kpónwurụ akponwụ, “Nwa m nwoke, agbagharala gi mmehie gi.” **6** Ma ụfodụ ndị ozizi iwu nódürü ala n'ebé ahụ na-eche n'ime obi ha sị, **7** “Ginị mere onye a ji na-ekwulu Chineke? Onye puru igbaghara mmehie ma o bughi naanị Chineke?” **8** Ngwangwa Jisós matara n'ime mmụo ya na ha na-atule okwu a n'ime obi ha. O siri ha, “Ginị mere unu ji na-eche ihe dij otu a n'obi unu? **9** Olee nke ka mfe: o bụ igwa onye a akukụ ahụ ya kpónwurụ akponwụ, ‘A gbagharala gi mmehie gi niile,’ ka o bụ i sị, ‘Bilie chirị ute gi jegheria?’ **10** Ma igosi unu na Nwa Nke Mmadụ nwere ikike n'uwà igbaghara mmehie.” O siri onye ahụ akukụ ahụ ya kpónwurụ akponwụ, **11** “Ana m asị gi, bilie, chirị ute gi laa n'ulọ gi.” **12** O biliri, chirị ute ya pụo n'ihii mmadụ niile. Nke a juru ndị niile nọ n'ebé ahụ anya. Ha toro Chineke na-asị, “Anyi ahụbeghi ihe dij otu a mbụ!” **13** Emesia, Jisós puru gaa n'akụkụ osimiri ahụ. Igwe mmadụ biakwutere ya. O maliterie izi ha ihe. **14** Mgbe o na-agà n'ihu, o hụrụ Livayị nwa Alfios ka o nódürü ala n'ulọ inakota ụtụ. O siri ya, “Soro m,” o biliri sooro ya. **15** Mgbe o na-eri nri uhuruchi n'ulọ Livayị, otutu ndị ona ụtụ na ndị mmehie soro ya na ndị na-eso uzo ya nörö ebe ahụ, n'ihii na ndị na-esoghari ya di ọtutu. **16** Mgbe ndị ozizi iwu nke ndị Farisii hụrụ ya ka o so ndị mmehie na ndị ona ụtụ na-eri nri, ha jụrụ ndị na-eso uzo ya si, “Ginị mere o ji eso ndị mmehie na ndị ona ụtụ na-erikọ nri?” **17** Mgbe o nṣuru nke a, Jisós

sırı ha, "Mkpia dibia adighi akpa ndị ahụ dí ike, kama ọ bụ ndị ahụ na-esighi ike. Abiaghị m ikpó ndị ezi omume kama ndị mmehie." **18** N'oge a, ndị na-eso uzo Jón na ndị Farisi na-ebu ọnụ. Ndị mmadụ bijara juo ya sị, "Ginị mere ndị na-eso uzo Jón na ndị na-eso uzo ndị Farisi ji ebu ọnụ, ma ndị nke gi adighị ebu ọnụ?" **19** Jisós sırı ha, "O kwesiri na ndị a kpọrọ oriri olụlụ di na nwunye ga-ebu ọnụ mgbe onye na-alụ nwunye ọhụrụ nō n'etiti ha? Ha apughi ibu ọnụ ogologo oge ya na ha nō. **20** Ma oge na-abịa mgbe a ga-ezewepụ onye na-alụ nwunye ọhụrụ. N'ubochị ahụ ka ha ga-ebu ọnụ. **21** "O dighị onye na-eji akwa ọhụrụ kwachie ebe akwa ochie siri dökaa. O bụrụ na o mee nke a, akwa ọhụrụ ahụ ga-adokapụ site na nke ochie mee ka ndöka ya dí njó karìa. **22** O dighị onye na-agbanye mmanya ọhụrụ na karama akpukpo ochie. O mee nke a, mmanya ahụ ga-agbawa karama akpukpo ochie ahụ, mee ka karama na mmanya laa n'iyyi. Ee, a na-agbanye mmanya ọhụrụ n'ime karama akpukpo ọhụrụ." **23** Otu ubochị izuike, ya na ndị na-eso uzo ya na-agafe n'ubi a kürü ọka. Dị ka ha na-agafe, ndị na-eso uzo ya malitere igho ụfodụ ogbe ọka n'ime ọka ndị ahụ. **24** Ndị Farisi sırı ya, "Lee, ginị mere ha ji na-eme ihe megidere iwu n'ubochị izuike." **25** Ma ọ sırı ha, "Unu aguṭaghị ihe Devid na ndị so ya mere mgbe aguṇu guru ha? **26** N'oge Abiata bù onyeisi nchüaja, ọ banyere n'ulọ Chineke taa achichà e chere n'ihi ya, nke ziri ezi na ọ bụ naanị ndị nchüaja kwasiri ita ya. O nyetukwara ndị ya na ha so." **27** Mgbe ahụ, ọ gwakwara ha sị, "E mere ubochị izuike maka mmadụ, emeghi mmadụ maka ubochị izuike." **28** Ya mere, Nwa nke Mmadụ bù Onyenwe ọ bùladi ubochị izuike.

3 N'oge ọzọ, ọ banyere n'ulọ ekpere, otu nwoke aka ya kpónwuru akponwụ nökwa n'ebé ahụ. **2** Ụfodụ ha nō na-acho uzo ha ga-esi boo ya ebubo, ya mere ha lekwasiri ya anya iħu ma ọ ga-agwo ya ọria n'ubochị izuike. **3** Ma ọ gwara nwoke ahụ aka ya kpónwuru akponwụ sị, "Bilie guzoro n'etiti ebe a." **4** Mgbe ahụ ọ jurụ ha sị, "Olee nke ziri ezi n'iwu imē n'ubochị izuike: ọ bụ ime ezi ihe ka ọ bụ ime ihe ojoo, iżoputa ndị ka ọ bụ ila ndị n'iyyi?" Ma ha gbachiri nkijị. **5** O lere ha anya n'iwe, o wutere ya n'ihi na obi ha kpọrọ nkụ. Ọ sırı nwoke ahụ, "Setipụ aka gi." O setipụrụ aka ya, aka ya dizikwara nke ọma. **6** Ngwangwa, ndị Farisi sitere n'ebé ahụ puo n'iwe. Gaa soro ndị otu Herod gbaa izu otu ha ga-esi laa ya n'iyyi. **7** Ma Jisós na ndị na-eso uzo ya sitere n'ebé ahụ puo gaa nōdụ n'akukụ osimiri. Igwe mmadụ ndị sitere na Galili sooro ya. **8** Mgbe ha nṣụrụ ihe niile ọ na-eme, otụtụ mmadụ biakwutere ya site na Judia, na Jerusalem, na Idumia na obodo ndị dí n'ofe Jodan, na gburugburu Taịa na Saidon. **9** N'ihi idị ukwuu nke igwe mmadụ ahụ, ọ gwara ndị na-eso uzo ya ka ha debere ya ugbo mmiri nta nso ka ọ banye, iji gbochie igwe mmadụ ahụ ikpabgu ya. **10** N'ihi na ọ gwopola otụtụ ndị ọria, nke mere na ndị bu ọria dí iche iche na-agbalịsị ike ijetụtụ ya aka. **11** Mgbe ọbula kwa ndị mmuo na-adighị ocha bi n'ime ha hụrụ ya, ha na-ada n'ala n'ihi ya na-eti mkpu na-asị, "I bù Okpara Chinekel!" **12** Ma ọ na-enyesi ha iwu ike ka ha hapụ ikwà onye ọ bu. **13** O rigoro n'elụ ugwu ma kpọrọ ndị ọ chọrọ nye onwe ya. Ha biakwutekwara ya. **14** O hopütara mmadụ iri na abụ ndị ya na ha ga-anị, mee ha ndị ozi. Ndị ọ ga-ezipụ ikwusa ozioma, **15** nakwa ndị ga-enwe ike ičhupụ mmuo ojoo. **16** Ndị a bù mmadụ iri na abụ ndị ọ hopütara. Saimon (onye ọ kpọrọ Pita). **17** Jemis nwa Zebedi na Jón

nwanne ya (ndị ọ gugharịri aha Boanajis, nke pütara "ümü egbe eluigwe"), **18** Andru, Filip, Batalomi, Matiu, Tomos, Jemis nwa Alfios, Tadios, Saimon onye a na-akpo Zilöt, **19** na Judas Iskariot, onye raara ya nye. **20** Emesja, o lötara n'ulọ, ma igwe mmadụ gbakotakwara ozo nke mere na ha enweghi ohere iri nri. **21** Mgbe ndị ikwu ya nṣụrụ nke a, ha bijara gbalia idulata ya n'ulọ ha, n'ihi na ndị mmadụ na-asị, "Isi adighị ya mama." **22** Ma ndị ozizi iwu si Jerusalem bịa sırı, "Mmụ Belzebub bi n'ime ya! Ọ bükwa n'ike onyeisi ndị mmuo ojoo ka o ji achupụ mmuo ojoo." **23** Ma ọ kpọrọ ha jiri ilu gwa ha okwu sị, "Ekwensu ọ purụ ičhupụ ekwensu? **24** O bụrụ na alaeze ekewa megide onwe ya alaeze ahụ apughi iguzo. **25** O bụrụ na ezinaulọ ekewa megide onwe ya, ezinaulọ ahụ apughi iguzo. **26** O bụrunkwa na ekwensu ebilie megide onwe ya si otu a nwee nkewa, o nweghi ike iguzo; kama ogwugwu oge ya abiala nso. **27** N'ezie, o dighị onye nwere ike ibanye n'ulọ nwoke dí ike kwakorị ngwongwo ya niile, ma o bughi uzo kee nwoke ahụ siri ike agbụ. Mgbe ahụ ọ ga-enwe ike ibanye n'ulọ ya, zukorị ngwongwo ya niile. **28** N'ezie agwa m unu, na a ga-agbaghara ümụ mmadụ mmehie na nkulu niile nke ha kwuru. **29** Ma onye ọbula ga-ekwulu Mmụ Nso, enweghi ike igbaghara ya. O bụ onye ikpe mmehie ebighị ebi mara." (aiōn g165, aiōnios g166) **30** O kwuru nke a n'ihi na ha na-asị, "Mmụ na-adighị ocha bi n'ime ya." **31** Mgbe ahụ, nne ya na umunne ya ndị nwoke biara, guzoro n'ezie. Ha ziri oki ka a kpoo ya. **32** Igwe mmadụ gbara ya gburugburu mgbe ahụ gwara ya sị, "Lee, mne gi na umunne gi ndị nwoke na ndị nwaniyi guzo n'ezie. Ha chọrọ iħu gi." **33** O zara sị, "Onye bụ nne m, ndị ole bükwa umunne m ndị nwoke?" **34** Mgbe ahụ, o lere ndị yo na gburugburu anya ma sị, "Ndị a bụ nne m, na umunne m ndị nwoke! **35** Onye ọbula na-eme uche Chineke bù nwanne m nwoke, na nwanne m nwaniyi, na nne m."

4 N'oge ọzọ, ọ malitere izi ihe n'akukụ osimiri. Igwe mmadụ dí ukwuu gbara ya gburugburu, nke mere na ọ banyere n'ime ugbo nōdụ ala n'ime ya n'elụ mmiri ahụ, ma igwe mmadụ ahụ nökwa n'akukụ osimiri ahụ. **2** O bidoro i kuziri ha otụtụ ihe n'ilu, ma n'ozizi ya, o sırı ha, **3** "Geenụ ntị! Otu onye ọri ubi purụ gaa iķu mkpuru ya. **4** Mgbe ọ na-agha mkpuru, ụfodụ mkpuru dara n'akukụ uzo, ümụ nnunu bijara tuturịa ha. **5** Ụfodụ mkpuru dara n'ala nkume, ebe aja ntakirị dí. Ha puputara ngwangwa n'ihi na ala dí n'ebé ahụ emighị emi. **6** Ma mgbe anwụ wara, ọ chagburu ha, ha kpónwụ n'ihi na ha enweghi mgborogwu. **7** Mkpuru ndị ọzọ dara n'etiti ogwu; ogwu ahụ tolitera kpagbuo ha. Ha amikwaghị mkpuru. **8** Mkpuru ndị ozo nke dara n'ezie ala, puru, tolite, ma mịa mkpuru na mmuba iri ato, iri isii, ọ bùladi otu narị." **9** O sırı ha, "Onye ọbula nwere ntị iħu ihe, ya nṣụrụ." **10** Ma mgbe ọ n̄ naanị ya, ndị ozi iri na abụ ahụ na ndị ọzọ n̄ ya gburugburu jurụ ya ajuju banyere ilu ahụ. **11** O gwara ha sị, "Enyela unu ihe omimi nke alaeze Chineke. Ma ndị n̄ n'ezie, a na-agwa ha ihe niile n'ilu, **12** nke mere na, "Ha ga na-ele anya, hukwa, ma ha agaghị ahụ ihe ọbula, ha ga na-anụ, nükwa, ma ha agaghị aghoṭa ihe ọbula, ma ọ bughi ya, ha nwere ike chigharịa bụrụ ndị a gbaghaara." **13** Mgbe ahụ, ọ jurụ ha sị, "O bụ na unu aghoṭaghị ilu a? Unu gasikwa aħħa għoġa ilu ndị ọzọ." **14** Ogha mkpuru ahụ na-agha okwu Chineke. **15** Mmadụ ụfodụ dí ka mkpuru ndị ahụ dara n'akukụ uzo, ebe a kürü okwu ahụ. Ngwangwa ha nṣụrụ ya,

ekwensi na-abia napu ha okwu ahu nke a kuru n'ime ha. **16** Ndị ozo dí ka mkpuru a kuru n'ala nkume. Ha nru okwu ahu, were onu nabata ya n'otu mgbe ahu. **17** Ma ebe ha na-enweghi mgborogwu n'ime ha, ha na-anu nwa oge nta. Mgbe nsogbu maobu mkpagbu bịa n'ihi okwu ahu, ngwangwa ha na-adachapu. **18** Ndị nke ozokwu, dí ka mkpuru dara n'etiti ogwu, nru okwu ahu; **19** ma nchekasị nke ndu a, na nghobu nke akunuba, na oke ochichio, nakwa ihe ndị ozo na-abata, kpagbuo okwu ahu, mee ka ọ ghara imị mkpuru. (**aīn g165**) **20** Ndị ozo, dí ka mkpuru a kuru n'ezu ala, nru okwu ahu, nabata ya ma mja mkpuru dí iri ato, iri isii, maobu otu nari.” **21** O sıri ha, “A na-ebute oriona ka e jiri efere kpuchie ya maobu donye ya n'okpuru akwa ndina? Ọ bughi ka a doba ya n'elu ihe idoba iheokwu? **22** N'ihi na ihe niile e zoro ezo gapanuta ihe ma ihe niile e kpuchiri ekpuchi ka a ga-emesia kpughee. **23** Onye obula nwere ntị inụ ihe, ya nru.” **24** O sıri ha, “Kpacaranụ anya ihe unu na-anu. Ọ bükwa ihe unu ji tujorị ndị ozo ka a ga-eji tujorị unu, maobu karịa. **25** Onye nwere ihe ka a ga-enye karịa; onye na-enweghi, o bùladị nke o nwere ka a ga-anapu ya.” **26** O sıkwa, “Alaeze Chineke yiri ihe di otu a. Ọ dikà mgbe otu onye ghara mkpuru n'ala ubi. **27** Ehihe na abalị, ma ọ n'o n'ura ma o tetara, mkpuru ahụ na-epupute na-ekwu, ma ọ maghị ka o si na-eme. **28** Ala ahụ n'onwe ya na-eme ka mkpuru ahụ puo. Ọ na-epupute na mbu, too oko, emesia isi ọka, n'ikpeazụ o mìkwara mkpuru kara aka n'oko ya. **29** Mgbe ọka ahụ chara igho ya, o na-eji mma iwe ihe ubi ya bìgbutu oka ahụ, ghorokwa ogbe ọka laa, n'ihi na oge iwe ihe n'ubi eruola. **30** Ozokwu, ọ sıri, “Gini ọzo ka anyi pürü işi na alaeze Chineke yiri? Udi ilu di aña ka anyi ga-eji kowaa ya? **31** O dí ka mkpuru moṣtaadi, nke bu mkpuru díkarisiri nta nke a na-akụ n'ala. **32** Ma mgbe a kuru ya, o na-eto bukarịa ihe niile a kuru n'ubi, o na-enwe alaka dí ukwuu nke bu na ụmụ anụ ufe nke eluigwe na-ezukwa ike n'okpuru ya.” **33** O jiri otutu ilu yiri ndị a gwa ha okwu dí ka ha pürü igho. **34** O nweghi oge obula o gwara ha okwu hapu iji ilu. Ma ya na ndị na-eso ụzo ya naanị nodu, o na-akowara ha ihe niile. **35** N'ubochi ahụ n'oge uhuruchi, o gwara ndị na-eso ụzo ya si, “Ka anyi gafee n'ofe nke ọzo.” **36** Ha hapurụ igwe mmadụ ahụ ma kpörö ya, otu o dí, ya na ha banyere n'ime ugbo. Ugbo ndị ọzo díkwa na-eso ya. **37** Oke ifufe dí ike bidoro ife, ebili mmiri na-awibakwa n'ugbo ahụ ruo na ugbo ha fofdụrụ ntakirị ka mmiri mie ya. **38** Ma Jisos no n'azụ azụ ugbo ahụ na-arahụ ụra n'elu ohiri isi. Ndị na-eso ụzo ya kpötere ya si ya, “Onye ozizi, o metughị gi n'obi na anyi n'ala n'iyi?” **39** O biliri ọtọ, baara ifufe alụ mba sìkwa osimiri ahụ, “Kwusị! Dere jii!” Ifufe ahụ kwusịri, ebe niile dajịrụ deere jii. **40** O sıri ndị na-eso ụzo ya, “Gini mere unu ji atu oke egwu? Ọ bụ na unu enwebeghi okwukwe?” **41** Ha niile turu egwu, juriتا onwe ha si, “Onye bụ onye a? Ọ bùladị ifufe na ebili mmiri na-erubere ya isi!”

5 Ha gafere n'ofe ọzo nke osimiri ahụ n'akukụ obodo Gerazin. **2** Mgbe Jisos sitere n'ugbo ahụ pütä, otu nwoke mmuoj nke adighị ọcha si n'ebe a na-eli ozu bịa zute ya. **3** Nwoke a bi n'etiti ili ndị ahụ. O dikwaghị onye obula pürü ike ya agbu, o bùladị iji eriri igwe kee ya. **4** N'ihi na e keela ya agbu ukwu n'aka otutu oge ma o dobisiri eriri igwe ndị ahụ, gbjisisiekwa mkporị igwe di ya n'ukwu. O dikwaghị onye nwere ike ijidelị ya. **5** O na-agaghari n'etiti ili ahụ ehihe na abalị na n'ugwu di ya gburugburu, na-eti mkpu, na-eji nkume

dí nkọ na-egbukasi onwe ya ahu. **6** Mgbe o sitere n'ebe dianya hụ Jisos, o gbaara ọso gaa gbuo ikpere n'ihu ya. **7** O tirị mkpu n'oke olu si, “Gini ka mu na gi nwekorø, Jisos, Okpara Chineke Onye kachasị ihe niile elu? Eji m ah Chineke na-arịgi, biko, atala m ahụ. **8** N'ihi na o nyela ya iwu si, “Si n'ime nwoke a pütä, gi mmuoj nke adighị ọcha!” **9** Mgbe ahụ Jisos juru ya si, “Gini bu aha gi?” Mmuoj ojoo ahụ zgaghaciri ya si, “Aha m bụ Lijion, n'ihi na anyi dí otutu.” **10** Ma o rịosiri ya arịri ike ka ọ ghara ichupụ ha site n'obodo ahụ. **11** Igwe ezi no nso n'ebe ahụ na-akpa nri, na ndịda ugwu dí n'ebe ahụ. **12** Mmuoj ojoo ndị a rịorị ya si, “Biko zigà anyị n'etiti igwe ezi ndị a, ma hapu anyị ka anyị banye n'ime ha.” **13** O hapurụ ha; mmuoj ndị ahụ na-adighị ọcha pütara baa n'ime igwe ezi ndị ahụ. Igwe ezi ahụ niile, onyogugu ha ruru puku abụo, gbaara ọso site na mkkutamkpu ala ọnụ mmiri dakpua n'ime osimiri ebe mmiri riri ha niile. **14** Ndị na-elekota igwe ezi ahụ gbaara ọso laa, kosaah ihe mere n'ime obodo nakwa n'ala ahụ niile. N'ihi nke a, otutu mmadụ pütara ilere ihe mere. **15** Ha bjakwutere Jisos, hụ nwoke ahụ nke igwe mmuoj ojoo bibu n'ime ya. O yi uwe, nödụ ala, bùrukwa onye uche ya zuruoke; egwu jidere ha. **16** Ndị hụrụ ihe mere kpörö ihe niile mere nwoke ahụ mmuoj ojoo bibu n'ime ya. Ha kókwaara ihe mere igwe ezi ndị ahụ. **17** Mgbe ahụ, ha bidoro irijọ Jisos ka o pütora ha n'akukụ ala ha. **18** Dí ka o na-achọ ibanye n'ime ugbo, nwoke ahụ mmuoj ojoo ndị ahụ bibu n'ime ya rịorị ya ka o soro ha. **19** Ma Jisos ekweghi, kama o sıri ya, “Laa n'ülo, lakwuru ndị enyi gi, kpörö ha ihe oma Onyenwe anyị meere gi, na otu o si meere gi ebere.” **20** Ya mere, o si n'ebe ahụ puo, malitekwa ikosa n'ime mpaghara Dekapolis ihe oma Jisos meere ya. Ihe a juru mmadụ niile anya. **21** Mgbe Jisos jiri ugbo mmiri gafee n'akukụ nke ọzo, otutu igwe mmadụ zukorị gbaa ya gburugburu mgbe ọ n'akukụ osimiri. **22** Ma otu n'ime ndịsi ụlo ekpere nke aha ya bu Jairo bịa, mgbe o hụrụ ya, o dara n'ala n'ukwu ya, **23** rịosie ya arịri ike si, “Ada m nwanyị nke nta n'o n'onu onwu ugbo a. Biko, bia ka i bikiwasị ya aka gi ka agwo ya, ka o dikwa ndu.” **24** Ya mere, Jisos soro ya gawa. Oke igwe mmadụ sokwa ya na-akpagbu ya. **25** Ma otu nwanyị nökwa n'ebe ahụ, onye noriị na-arịa ọrịa oruru obara afọ iri na abụo. **26** O taala ahụndị ukwuu n'aka ndị dibịa, mefukwaa ihe niile o nwere. Ma kama ọrịa ya idị mma, o na-agà n'ihu idị njo. **27** Ebe o nürua akukụ banyere Jisos, o sooro igwe mmadụ ndị ahụ, sitere n'azụ metụ uwe ya aka. **28** N'ihi na o kwuolarị n'ime obi ya si, “O bürü nnqo na m enwe ike metụ naanị uwe ya aka, a ga-agwokwa m.” **29** Ngwangwa oruru obara ya kwusịri. O matakware n'ime onwe ya na ya enwerela onwe ya site n'ọrịa ya. **30** N'otu oge ahụ Jisos matara na ike esitela ya n'ahụ puo. O tugharị gburugburu n'etiti igwe mmadụ ahụ juo si, “Onye metụ uwe m aka?” **31** Ndị na-eso ụzo ya sıri, “Lee otutu igwe mmadụ gbara gi gburugburu, i sikwa añaia na-aju, ‘Onye metụ uwe m aka?’” **32** Ma Jisos gara n'ihu nake anya gburugburu ihi onye mere ya. **33** Ma nwanyị ahụ, ebe o matara ihe mere n'ahụ ya, bịa n'egwu n'ima jiji daa n'ukwu ya, gwa ya eziokwu niile. **34** O sıri ya, “Ada m nwanyị, okwukwe gi agwọla gi. Laa n'udo nwerekwa onwe gi site n'ọrịa gi.” **35** Mgbe ọ ka n'o na-ekwu okwu, ụfodụ ndị mmadụ sitere n'ülo onyeisi ụlo ekpere bịa si, “Ada gi nwanyị anwọla, olee ihe mere i ji esogbu onye ozizi a ọzo?” **36** Ma ka o nüru ihe ha kwuru, Jisos gwara onyeisi ụlo ekpere

ahú si ya, "Atúla egwu, naaní kwere." **37** O kweghí ka onye ọbúla ozo soro ya ma ọ bughi Pita, na Jemis na Jon nwanne Jemis. **38** Mgbe ha biajutere n'uló onyendu uló ekpere ahú, ọ nñúrú ụzú hukwa otütü mmadu àka ha no na-akwa akwa na-ekwá mkpu akwa. **39** Mgbe ọ batara, o sıri ha, "Giní mere unu ji na-akwa akwa na-ekwá mkpu akwa? Nwatakíri àha anwughi anwú, ọ na-arahú ura!" **40** Ma ha chíri ya ọchí, Mgbe ọ chupusíri ha niile n'ezi, ọ kpóró nne na nna nwantakíri ahú, na ndí ya na ha so, banye n'ime uló ebe nwantakíri ahú dina. **41** O jidere ya n'aka si ya, "Talita koum!" (nke pütara, "Nwa ágbogho nta, así m gí bilie!"). **42** Otu mgbe ahú nwaagbogho nta ahú biliri oto bido ijegharí (o gbara afó iri na abuò). Nke a juru ha niileanya nke ukwuu. **43** Ma o dosiri ha aka na ntí ike, ka ha ghara igwa onye ọbúla ihe mere. Ọ sıri ha, "Nyénú ya nri ka o rie."

6 O sitere n'ebé ahú púo laghachi n'obodo nke a mñru ya. Ndí na-eso ụzó ya sooro ya gaa. **2** N'ubochí izuike, ọ banyere n'uló ekpere bido izi ihe. Ozisi ya juru otütü ndí gere ya ntíanya. Ha kwuru si, "Ebée ka nwoke si mñta ihe ndí a niile? Giníkwa bu amamihe nke a e nyere ya? Lekwa orú ebube nke a ọ rürü? **3** Onye a ọ bughi onye kapinta ahú? Ọ bughi nwa Meri, burukwa nwanne Jemis, Josef, Judas na Saimon? Umumne ya ndí inyom ha esoghi anyí noró n'ebé a?" Iwe were ha n'ebé o no. **4** Ma Jisós zara ha sí, "Onye amúma adighí enwe nsopurú ọbúla n'obodo a mñru ya, na n'etíti ndí ikwu ya na n'ezináuló o siri púta." **5** O rughi orú ebube ọbúla n'ebé ahú. Ihe o mere bù naaní ibikwasí mmadu àole na ole ahú na-esighí ike aka n'isi gwógo ha. **6** Enweghi okwukwe ha juru ya anya. O jegharíkwara n'obodo nta niile gburugburu na-ezi ihe. **7** O kpóró mmadu iri na abuò ahú na-eso ya, nye ha ikike zipu ha, abuò abuò. O nyere ha ikike ichupú mmuò na-adighi ocha. **8** Ndí a bù iwu o nyere: "Unu ewerekwala ihe ọbúla maka njem a, karíkwa mkpanaka. Unu ewela achícha, maobú akpa, unu etinyela ego ọbúla n'ime belít unu. **9** Yirinú akpukpoékwu unu, unu eyikwala karià otu uwe. **10** Mgbe ọbúla unu banyere n'uló ọbúla, nogidenü n'ebé ahú ruo mgbe unu hapurú obodo ahú. **11** Ma ọ buru na obodo ọbúla anabataghí unu maobú egeghí unu ntí, kúchapunú aja dí n'ukwu unu mgbe unu na-apu, ka ọ buru ihe ama megide ha." **12** Ha púru kwusara ndí mmadu àka ha chegharíja. **13** Ha chupurú otütü mmuò ojo, teekwa otütü ndí ahú na-esighí ike mmanu, gwógo ha. **14** Eze Herod nñú akukò banyere ya, n'ihí na aha Jisós aghołla okwu a kpu n'onu. Ufodú na-así, na ọ bu "Jon omee baptizim; na e meela ka o site na ndí nwurú anwú bilie. Ọ búkwa nke a mere ka ike orú ebube ji dí n'ime ya." **15** Ndí ozo na-así, "O bu llajia." Ma ndí ozokwa kwuru na ọ bu onye amúma dí ka otu n'ime ndí amúma mgbe ochie. **16** Ma mgbe Herod nñú nke a, o sıri, "Jon onye ahú m bipurú isí, emeela ka o site n'qonwú biliel!" **17** N'ihí na Herod n'onwe ya nyereri iwu ka e jide Jon kee ya agbú tuba ya n'uló mkporó. O mere nke a n'ihí Herodias burijj nwunye Filip nwanne ya, onye o kpóro dika nwunye ya. **18** N'ihí na Jon gwara Herod sí, "O bughi ihe ziri ezi n'iwu ka i kpóro nwunye nwanne gi nwoke." **19** N'ihí ya Herodias bu iro n'obi megide Jon na-achokwa ụzó igbu ya, mana ọ pughi ime nke a, **20** n'ihí na Herod na-atú egwu ma na-echekwa Jon, ebe ọ maara na ọ bu onye ezi omume na onye dí nsó. Mgbe ọ nñúrú okwu ya, o nweghí udo n'obi ma ige ya ntí na-amasi ya. **21** N'ikpeazú,

ohere bijara mgbe Herod kpóro oriri n'ubochí ncheta ọmumú ya nye ndí okwa ha di elu n'okpuru ochichí ya, ndísi ndí ochiagháha na ndí bu ndí ndu n'obodo Galili. **22** Mgbe ada Herodias bijara tere egwu, obi töre Herod na ndí niile ọ kpóro oriri uto. Eze gwara nwaagbogho ahú si, "Río m ihe ọbúla i chóró aga m enyekwa gi ya." **23** O kwere ya nkwa nñukwa iyi si, "Ihe ọbúla i ríoró m aga m enye gi, ọ bùladi okara alaeza m." **24** O jekwuru nne ya juo ya sí, "Giní ka m ga-arió?" O zara ya sí, "Isi Jon omee baptizim." **25** Ngwangwa, o bìákawutere eze rió ya sí, "Achoró m ka i nye m, ubgu a, n'ime efere, isi Jon omee baptizim." **26** O wutere eze nke ukwuu, ma n'ihí iyi ọ nñúrú, na n'ihí ndí ọ kpóro oriri, ọ choghí iju inye ya ihe ọ ríoró ya. **27** Ngwangwa o zipurú onye agha na-eche nche nye ya iwu ka ọ gaa bute isi Jon. Ọ gara, bipú isi Jon n'uló mkporó, **28** tinye isi ahú n'ime efere butere nwaagbogho ahú onye nara ya bunye nne ya. **29** Mgbe ndí na-eso ụzó ya nñúrú nke a, ha bijara buru ozu ya gaa lie. **30** Ndí ozi Jisós gbara ya gburugburu kpóro ya ihe niile ha mere, na ihe niile ha kuziri. **31** N'oge ahú, n'ihí na otütü ndí mmadu na-abia na-apükwa nke mere na ha enweghi ohere iri nri, ọ sıri ha, "Sorónu m, unu niile, ka anyí ga ebe dí juu, zuo ike nwa oge nta." **32** Ya mere ha púru baa n'ime ugbo mmiri gaa n'ebé ha ga-anoduru naaní onwe ha. **33** Ma otütü mmadu ndí hñru ha mgbe ha na-apu matara ha, sitekwarà n'obodo niile dí ebe ahú gburugburu gbara oso gbaruo ebe ahú tupu ya na ndí na-eso ụzó ya abjaro. **34** Mgbe o sitere n'ugbo mmiri rídata, ọ hñru oke igwe mmadu a ka ha Zukoró. O nwere ọmíkio n'ebé ha nq, n'ihí na ha dí ka aturu na-enweghi onye nazazú ha. Ọ malitekwara izi ha otütü ihe. **35** N'oge a, ochichíri ebidola igba, n'ihí ya, ndí na-eso ụzó ya bijara gwa ya, "Ebe a bù ozara, chi ejiekwala. **36** Zilaga ndí a, ka ha gaa n'obodo nta ndí dí gburugburu ebe a, zutara onwe ha ihe ha ga-eri." **37** Ma ọ zara sí ha, "Nyénú ha ihe ha ga-eri." Ha sıri ya, "Anyí ga-eje iżutá ogbe achícha nke narí denarí abuò, iji nye ha ka ha rié?" **38** Ma ọ juru ha sí, "Ogbe achícha ole ka unu nwere? Gaanú choputá." Mgbe ha choputásirí, ha sıri, "Ogbe achícha ise na azú abuò." **39** Mgbe ahú o nyere ha iwu ka ha mee igwe mmadu ahú ka ha nodú ala n'otu n'otu n'elu ahíhia ndí. **40** Ya mere, ha noduru ala, iri mmadu ise n'otu ebe, narí mmadu n'ebé ozo. **41** O naara ogbe achícha ise na azú abuò ndí ahú, welie anya ya elu, nye ekele. Ọ nyawara achícha ahú nye ya ndí na-eso ụzó ya ka ha kee ndí mmadu ahú. Otu aka ahukwa ọ nyawakwara azú abuò ahú nyekwa ha niile. **42** Ha niile riri ríjua afó. **43** Ha tutukötara iberibe achícha na azú tutujuo nkata iri na abuò. **44** Ọnñogugu ndí nwoke riri ogbe achícha ahú dí puku mmadu ise. **45** Ngwangwa, o mere ka ndí na-eso ụzó ya banye n'ugbo mmiri buru ya ụzó gafee n'ofe nke ozo nke osimiri Betsaida, ebe ya onwe ya noduru izilaga igwe mmadu ahú. **46** Mgbe ndí a niile lachara, o rigoro n'elu ugwu ikpe ekpere. **47** Mgbe uhuruchi bijara, ugbo mmiri ahú nq n'etíti osimiri, ma naaní ya onwe ya nq n'elu ala. **48** Mgbe ọ hñru na ha nq na nsogbu n'ihí na ikuku na-emegide ha, n'ihí dí ka elekere atq nke ututu, o bidoro igba ije n'elu mmiri ibjákutere ha, ma o mere dí ka ọ chóró igafe ha. **49** Ma mgbe ha hñru ya ka ọ na-agá ije n'elu osimiri, ha chere na ọ bu mmuò, tie mkpu akwa. **50** N'ihí na ha niile hñru ya, oke ujó tükwaráha. Na-atufughi oge, ọ gwara ha sí, "Nweenú obi ikel Ọ bu m. Unu atúla egwu." **51** Emesia, ọ rigokwuru ha n'ime ugbo mmiri ahú, otu mgbe ahú ikuku ahú dara juu.

Ihe ndị a jukwara haanya nke ukwuu. **52** Obi ha mechiri emechi n'ihi na ha aghotaghị ihe banyere oru ebube ogbe achịcha ndị ahụ. **53** Mgbe ha gafare n'ofe nke ozo, ha rutere n'ala Genesaret ebe ha kedoro ugbo ha. **54** Ma ngwangwa ha pütara n'ugbo, ndị n'o n'ebe ahụ matara onye o bụ. **55** Ha gbaara oso gaa n'obodo nta niile dị ebe ahụ gburugburu butere ya ndị orịa n'ute ebe obula ha nṣụ na o nọ. **56** Ebe obula o bara, n'obodo ukwu maobu na obodo nta, maobu n'ubi, ndị mmadu na-ebute ndị orịa nibe ha n'ahịa. Ha rịorị ya ka o kwere ka ha metu o bùladi onụnụ uwe ya aka; ndị niile metụrụ ya aka nwetara ogwugwo.

7 Mgbe ndị Farisi na ụfodụ ndị ozizi iwu sitere Jerusalem bia gbara ya gburugburu, **2** ha hụrụ na ụfodụ ndị na-eso ụzọ ya ji aka na-adighị očha, ya bụ aka a na-akwoghi akwó, na-eri nri. **3** Ndị Farisi na ndị Juu niile adighị eri nri ma o bụru na ha akwoghi aka, n'ihi na ha na-ejigedesı aka ike n'ozizi na omenaala nke ndị okeny. **4** Mgbe obula ha si n'ahia lọta, ha adighị eri nri ma o bughi ma ha sachara onwe ha. Ha na-edebekwa otụtu omenaala ndị ozo dị ka isacha iko, na ite mmiri na ketụlụ. **5** Ya mere ndị Farisi na ndị ozizi iwu jụrụ ya sị, “Ginị mere ndị na-eso ụzọ gi adighị ebi n'usoro omenaala ndị okeny. Karịa iji aka na-adighị očha rie nri ha?” **6** O sịrị ha, “Amumà ahụ Ajazaya buru banyere unu ndị ihu abụo bụ eziokwu; dị ka e dere ya sị, “Ndị a ji egbugbere ọnụ ha na-asopụrụ m, ma obi ha di anya n'ebe m nọ. **7** Ofufe ha na-efe m bụ ihe efu, ozizi ha bükwa ihe mmadu nyere n'iwu.” **8** Unu atụfuola iwu Chineke ma jidesiekwa aka ike n'omenala nke mmadu. **9** Ma o gwakwara ha sị, “Unu nwere ụzọ dị mma n'anya unu nke wezuga iwu Chineke ma were omenaala unu dochie n'onodu ya. **10** N'ihi na Mosis sịrị, ‘Sopuru nne gi na nna gi,’na, ‘onye obula kwujorō nne maobu nna ya ka e gbuo ya.’ **11** Ma unu na-asị, na o bụru na mmadu asị nne ya maobu nna ya, ‘Ihe obula bụ nke i gara erite n'aka m bụ koban,’ (nke putara onyinye dịrị Chineke). **12** N'ụzọ dị otu a, unu na-akwagide ndị mmadu ka ha hapụ inyere nne na nna ha aka. **13** N'ụzọ dị otu a, unu na-eme okwu Chineke ka o bụru ihe efu, site n'omenala unu nke unu nyefere n'aka ndị ozo. O díkwa otụtu ihe ndị ozo dị ka nke a unu na-eme.” **14** Ozokwa, o kpọrọ igwe mmadu ahụ sị ha, “Geenụ m ntị onye obula, ma ghọtakwanụ nke a. **15** O díkwa ihe obula banyere n'ime mmadu pürü imerụ mmadu, kama ihe na-emerụ mmadu bụ ihe ahụ na-esite n'ime ya na-apụta.” **16** Onye obula nwere ntị iŋu ihe, ya nṣụ. **17** Mgbe o hapurụ igwe ndị mmadu ahụ banye n'ime ulo, ndị na-eso ụzọ ya jụrụ ya maka ilu a. **18** O sịrị ha, “Unu o ka dị ka ndị na-enweghi nghọta? O bụ unu aghotaghị na ihe obula banyere n'ime mmadu apụghi imerụ ya. **19** N'ihi na ihe dị otu a anaghị abanye n'obi ha, kama o na-abanye n'ime afọ ha, si n'ebe ahụ a nyüpụ ya n'ulọ nsị.” (Site n'ikwu otu a, o mere ka ihe oriri niile dị očha.) **20** O sìkwarा, “O bụ ihe sitere n'ime mmadu püta na-emerụ ya. **21** N'ihi na o bụ n'ime obi mmadu ka echiche ojoo niile si aputa, ya na ikwa iko niile dị iche iche, izu ohị, igbu mmadu, **22** ikwa iko nke ndị nwere di na nwunye, očhichị idötara onwe gi ihe ndị ozo nwere, ekworo, aghugho niile, adighị očha niile, inwe anya ụfụ n'ebe ndị ozo nọ, nkwlụ niile, nganga na enweghi uche obula. **23** Ihe ojoo ndị a niile na-esite n'ime mmadu a püta. Ha bükwa ihe na-emerụ mmadu.” **24** O hapurụ ebe

ahụ gaa n'akukụ obodo Taia. N'ebe ahụ o banyere n'ime otu ulo. Ma o nwekwaghị ike izo onwe ya, n'agbanyeghi na o choghi ka a mata na o n'ebe ahụ. **25** Ngwangwa, otu nwanyị nwere otu nwa nwanyị ntakirị nke mmuo na-adighị očha bi n'ime ya nṣụ maka ya, o bijara daa n'ukwu ya. **26** Nwanyị a bụ onye Griki a mṛuṇ m'akukụ Sairo-Fonisia. O rịorị ya ka o chupuru ya mmuo ojoo ahụ bi n'ime nwa ya nwanyị. **27** O sịrị ya, “Hapụ ka ụmụntakirị buru ụzọ rie ihe, n'ihi na o zighị ezi na a ga-ewere nri ụmụntakirị tупuru nkita.” **28** Ma o zaghachiri ya sị, “Onyenwe m, ma ụmụ nkita na-erikwa iberibe nri ụmụntakirị si na tebul tупu n'ala.” **29** Mgbe ahụ, o sịrị ya, “Nwanyị, i zara nke oma, n'ihi ojisa gi, laa, mmuo ojoo ahụ ahpapula nwa gi nwanyị ugbu a.” **30** O laghachiri n'ulo ya, hu nwantakirị ahụ ka o dina n'elu ihe ndina, mmuo ojoo ahụ apuokwala. **31** Emesịa, o hapurụ akukụ Taia gabiga Saidon bijaruo n'osimiri Galili ruo n'obodo ndị dị na Dekapolis. **32** Ha duteere ya otu nwoke ntị chiri, nke na-asıkwa oke nsu. Ha rịorị ya ka o bikwasị ya aka. **33** O duuru ya pụo n'ebe igwe mmadu ahụ nọ, runye ya mkpiṣiaka n'ime ntị ya abụo. Mgbe ahụ o gbupukwara ọnụ mmiri metukwa ya aka n're. **34** O leliri anya n'eluigwé sụpụ ude sị ya, “Ef fata,” nke pütara “Meghee!” **35** Ngwangwa, ntị ya meghere, a topukwara ire ya, o malite ikwu okwu nke oma. **36** Jisos nyere ha iwu ka ha ghara igwa onye obula, ma mgbe o na-eme nke a ha gara n'ihi na-akosa ya ebe niile. **37** O tụrụ ha n'anya nke ukwuu, ha kwuo si, “O meela ihe niile nke oma. O na-eme ka o bùladi ndị ntị chiri nụ ihe, ma mee ka ndị obgi kwuo okwu.”

8 N'oge ahụ, igwe mmadu ọzọ Zukor. Ebe ha na-enweghi ihe ha ga-eri, o kpọrọ ndị na-eso ụzọ ya sị ha, **2** “Enwere m ọmiko n'ebe igwe mmadu ndị a nọ. Nke a na-eme ya ubochị ato anyị na ha nọ. Ugbu a, ha enweghi ihe ha ga-eri. **3** O bụru na m ezilaga ha n'ulo ha, ụfodụ n'ime ha ga-ada n'ụzọ n'ihi agụ. N'ihi na ụfodụ ha si n'ebe dị anya bia.” **4** Ndị na-eso ụzọ ya zara ya, “Ebee ka mmadu ga-achọta achịcha ga-ezuru ndị a n'ime ozara a?” **5** Jisos juru ha sị, “Ogbe achịcha ole ka unu nwere?” Ha zara sị, “Asaa.” **6** O gwara igwe mmadu ahụ ka ha n'odụ ala. O weere ogbe achịcha asaa ahụ kpeee ekpere. O nyawasirị ha, nye ha ndị na-eso ụzọ ya ka hee igwe mmadu ahụ niile. Ha kekwara ya nye igwe mmadu ahụ. **7** Ha nwekwara azụ ole na ole. O weere ya kpeee ekpere, o gwara ha ka ha kesaakwa ya. **8** Ha riri, rijuo afọ. Ha tutukotara iberibe achịcha dafuru n'ebe ndị a nọ rie nri. Ha tutujuru nkata asaa. **9** Ndị riri nri a ruru ihe díka puku mmadu anọ. Mgbe ahụ o zilagara ha. **10** Ngwangwa, ya na ndị na-eso ụzọ ya banyere n'ugbo mmiri gaa n'akukụ obodo Dalmanuta. **11** Ndị Farisi bjakwutere ya malite nruriتا ụka, na-achị ihe irịbama si n'eluigwé, iji nwalee ya. **12** O sụru ude nke ukwuu n'ime onwe ya sị, “Ginị mere ogbo a ji achị ihe irịbama? N'ezie, n'ezie, agwa m unu, o nweghi ihe irịbama a ga-egosi ogbo a.” **13** O hapurụ ha n'ebe ahụ banyekwa n'ugbo mmiri ọzọ, igafe n'ofe ọzọ nke osimiri ahụ. **14** Ndị na-eso ụzọ ya chefuru iwere achịcha. O bụ naanị otu ogbe achịcha fôdụrụ ha n'ime ugbo. **15** O dørọ ha aka na ntị sị, “Kpacharanụ anya. Lepụnụ anya maka ihe na-eko achịcha ndị Farisi na nke Herqd.” **16** Ha kparịtarị ụka n'etiti onwe ha na-asị, “O bụ n'ihi na anyị enweghi achịcha.” **17** Mgbe Jisos ghọtarị isi mkparịta ụka ha, o jụrụ ha sị, “Ginị mere unu ji na-ekwu okwu maka enweghi achịcha? O putara na

unu adighi ahụ maqbụ aghota? Obi unu o siri ike? **18** Unu nwere anya nke na-adighi ahu uzø? Unu nwere ntị ma unu adighi anu ihe? Q ga-abu na unu adighi echeta? **19** Mgbe m jí ogbe achicha ise zuq puku mmadu ise, iberibe achicha juru nkata ole ka unu tutułkotara?" Ha zara si ya, "Nkata iri na abu." **20** "Mgbe m jí ogbe achicha asaa zuq puku mmadu anq, iberibe achicha juru nkata ole ka unu tutułkotara?" Ha zara si ya, "Nkata asaa." **21** O sıri ha, "Unu ka nq na-enweghi nghoṭa?" **22** Mgbe ha ruru Betsaida, ufodu mmadu kpotaara ya otu onye isi riqo ya ka o metu ya aka, **23** O duuru onye isi ahụ n'aka puo n'azụ obodo. Mgbe ahụ, q għbuxara ḥonu mmiri n'anya ya metukwa ya aka n'anya. O juri ya sì, "I na-ahụ ihe obula?" **24** Nwoke ahụ lerili anya elu ma sì, "Ana m ahụ ndi mmadu ma ha dì ka osisi na-agaghari agaghari." **25** Nke ugboro abu Jisós metukwara ya aka n'anya, mgbe ahụ anya ya megħiere. O bidoro ihu ihe niile nke ọma. **26** O zilagħara ya ulo ya sì ya, "Abanyekwala n'ime obodo." **27** Mgbe ahụ Jisós na ndi na-eso uzø ya gara n'obodo nta ndi ọzo dì għburugħu Sizaria Filipai. Mgbe ha na-agħa n'uzo, q juri ndi na-eso uzø ya sì, "Onye ka ndi mmadu na-asj na m bù?" **28** Ha zara ya sì, "Ufodu na-asj na i bù Jon orħnej baptizim, ndi օzokwa sì na i bù Ilajja maqbụ otu n'ime ndi amumha." **29** Ma o juri ha sì, "Ma unu onwe unu, q bù onye ka unu na-asj na m bù?" Pita zara sì, "I bù Kraist ahụ." **30** O doro ha aka na ntị sì ha agħawkwala onye obula ihe banyere ya. **31** Emedja, o bidoro izi ha ihe na Nwa nke Mmadu aghaqbi ihu ottu ahlu dì iċċe iċċe, ndi okenye, na ndijsi nchħajja na ndi ọzizi iwu ga-aġju ya, na aghaqbi igħbu ya, ma q ga-ebili n'orwui mgħe übqħi nke ato gasir. **32** O gwagħiereha ihe ndi a ḥonu. Ma Pita kpoqro ya puo n'otu akkul, bido ībara ya mba. **33** Ma q tuġħarir lee ndi na-eso uzø ya anya, baara Pita mba sì ya, "Si n'ebi m no puo ekwensu! Ihe i-na-eċċe eċċiche ya abuġħi uche Chineke, ha bù eċċiche mmadu." **34** Mgbe ahụ, q kpoqro ndi na-eso uzø ya na igħwe mmadu ahụ. O gwara ha sì, "O burred na onye obula aħċop iso m, ya guo ndu ya dì ka ihe furu efu. Mgbe ahụ, ya buru obe ya soro m n'azụ. **35** N'ihi na onye na-azu ndu ya ka q ga-efunari, ma onye obula għuru ndu ya dì ka ihe furu efu n'ihi m, na n'ihi ozioma m, ga-azoputa ya. **36** Uru gini ka q ga-abara mmadu, iritecha ɻuwa niile n'urū ma tufuo ndu ha? **37** O dì ihe ọzo dì n'ɻuwa mmadu nwere ike iji għanwre ndu ya? **38** O burred na ihere na-eme onye obula n'ihi m na n'ihi okwu m n'ɻuwa ọjoo a, na n'ɻuwa mmeħie a, ihere onye ahụ ga-emekwa Nwa nke Mmadu, mgħe q ga-abjaghchi n'ebube nke Nna ya, ya na ndi mmuq ozi dì nsò."

9 Ma q gwara ha sì, "N'ezie asj m unu, ufodu n'ime ndi guzo n'ebi a, agaqbi edet օnwy ire tupu ha ahụ alaeze Chineke mgħe q ga-abia n'ike." **2** Mgħe übqħi isii gasir, Jisós kpooro Pita na Jemis na Jon, duru ha rigoro n'el uggwu dì elu. N'ebe ahụ ka ha nodru naanji ha. N'ebe ahụ, a għanwre օdidiżi ya n'iħu ha. **3** Uwe ya na-enwu oħra karja uđi oħra obula anya ħurūla. Q dikkwa oħra karja nke onye obula n'ɻuwa nwere ike ime ka ihe dì oħra. **4** Ha ħurū Ilajja na Mosis ka ha pūtara soro Jisós na-ekwu okwu. **5** Pita gwara Jisós sì, "Onye ọzizi, q dì mma ka anyi noddju n'ebi a. Ka anyi wuo ulo ikwu ato. Otu ga-abu nke gi, otu a burred nke Mosis, nke օzokwa a burred nke Ilajja." **6** (Q makwagħi ihe q ga-ekwu n'ihi na oke egwu tħru ha.) **7** Mgħe ahụ, igħwe ojjii pūtara kpuchie ha. Olu sitere n'igħwe ojjii ahụ daa sì, "Onye a bù Okpara m, onye m

ħurū n'anya. Geenu ya ntì." **8** Na mberede, mgħe ha lere anya għburugħu, q dikwagħi onye ozo ha ħurū, karia naanji Jisós. **9** Mgħe ha si n'elu uggwu ahụ na-aridata, Jisós nyere ha iwu ka ha għara iġwa onye obula ihe ha ħurū, tutu ruo mgħe Nwa nke Mmadu ga-esi n'ɔnwy bilie. **10** Ha zobere ihe a n'etiti onwe ha, na-ekwuritara okwu na-atule ihe isi n'ɔnwy bilie pūtara. **11** Ma ha juri ya sì, "Għiñi mere ndi ọzizi iwu jiri sì na Ilajja aghaqbi ibu uzø bja?" **12** O gwara ha sì, "O bù ezie, Ilajja ga-ebu uzø bja, na-emekwa ka ihe dì ka q dì na mbu. Ma għiñi mere e jiri dee na Nwa nke Mmadu ga-ahu ottu ahlu, burukwa onye a juri aju?" **13** Ka m għwa unu, Ilajja abjalari. Ma ha mesokwara ya mmeso otu ha choroq dì ka e dere banyere ya." **14** Mgħe ha biarutere n'ebi ndi na-eso uzø ya no, ha ħurū oke igħwe mmadu ka ha għbarha għburugħu, hukwa ufsodu ndi ọzizi iwu ka ha na ha na-arurita učka. **15** Ngwangwa, mmadu ahụ niile ħurū ya, үdidj ja juri ha anya. Ha għbaara օso għad keleebi ya. **16** O juri ha sì, "Unu na ha ən-narurita učka banyere għiñi?" **17** Ottu onye n'ime igħwe mmadu ahụ zara ya sì, "Onye ọzizi akpoṭaara m għi nwa m nwoke, nke mmuq ojqqo bi n'ime ya, nke mekwara ka q daa ogbi. **18** Mgħe obula mmuq ojqqo ahụ maliteri isogħbi ya, q na-atuwa ya n'ala. Mgħe ahụ, q na-agħo ufsodu n'onu ya, na-ata iċikere eze, anu ahụ ya na-esikwa ike. Arriżo m ndi na-eso uzø għi ka ha chupu mmuq ojqqo a, ma ha enwegħi ike." **19** O zaghachiri ha sì, "Unu ogħo na-enwegħi okwukwe. Ruo ole mgħe ka mu na unu ga-an? Ruo ole mgħe ka m ga-anagħide unu? Kpotaranu m ya!" **20** Ya mere, ha kpotaara ya nwata ahụ. Mgħe mmuq ojqqo ahụ ħurū ya, ngwangwa, o nugharriżi nwata ahụ nke ukwu, q daa n'ala na-attru onwe ya n'ala, na-agħokwa ufsodu n'onu ya. **21** Jisós juri nna nwata ahụ sì, "Olee mgħie ihe a bidoro?" O zara sì, "Site na mgħe q bù nwata nta. **22** O na-eme ya ka q daba n'oku, maqbū na mmiri, ka q lāya n'iyyi. Q burred na dì ihe i nware ike ime, biko meere anyi ebere, nyere anyi aka." **23** Jisós siri ya, "O burred na i nware ike?" Ihe niile purred imi n'ebi onye kwere ekwe no." **24** Ngwangwa, nna nwata ahụ tiri mkpu sì, "Ekweere m, biko nyere ekwiegħi ekwe m aħħa!" **25** Mgħe Jisós ħurū na igħwe mmadu na-agħa օso na-abja n'ebi ahụ, o baara mmuq ahụ na-adighi oħra mba sì, "Għi mmuq ojqqo ntì ike na ċida ogbi, ana m enye gi iwu, site n'ime nwata a pūta! Abanyekwala n'ime ya օzo!" **26** O tiri mkpu n'oke olu, nugharriżi nwata ahụ nke ukwu ma site n'ime ya pūta. Nwata ahụ toġbør n'ala dì ka onye nwwru anw nke mere na ndi niile no n'ebi ahụ siri, "O nwwu!" **27** Ma Jisós jidere ya n'aka selite ya elu, mee ka o guzo n'ukwu ya. O guzokwara. **28** Ma mgħe q banyere n'ime ulo ndi na-eso uzø ya juri ya na nzuzo sì, "Għiñi mere o jiri sieri anyi ike iċċupu ya?" **29** O siri ha, "O bù naanji site n'ike ekpere ka puru iċċupu үdi a." **30** Ha siri n'ebi ahụ puo gafee Galili. Q chogħi ka onye obula mata maka ya, **31** n'ihi na q na-ezi ndi na-eso uzø ya ihe. O siri ha, "A ga-arara Nwa nke Mmadu nye n'aka umu mmadu, ha ga-egħbukwa ya ma q ga-ebili n'orwui mgħe mkkur übqħi ato gasir." **32** Ma ha aghaqbi ihe q na-agħwa ha. Egħwi tħukwara ha iju banyere ya. **33** Emedja, ha bijaruru Kapanom. Mgħe q banyere n'ulo, q juri ha sì, "Għiñi ka unu na-arurita učka banyere ya n'okporouż?" **34** Ma ha għbarha nkitt, n'iħi na ha rurjietara učka n'okporouż banyere onye dì ukwu karja ibe ya. **35** O noddju ala kpoq mmadu iri na abu ahụ, si ha, "O burred na onye obula choroq iħbi onye mbu, q ghagħi iħbi onye ikpeazu, burukwa onye na-

ejere mmadu niile ozi.” 36 Mgbe ahу o kuuru otu nwantakiri mee ka o guzoro n’etiti ha. O kuuru nwata ahu n’aka ya si ha, 37 “Onye ọbula nabatara otu n’ime umuntakiri ndi a n’aha m, na-anabata m. Ma onye ọbula nabatara m, o bughị m ka ọ nabatara, kama ọ na-anabata onye zitere m.” 38 Jọn sıri ya, “Onye ozizi, anyị hụrụ otu onye na-achụpụ mmuo ojoo n’aha gi, ma anyị gbalịrị igbochi ya n’ihi na o bughị otu onye n’ime anyị.” 39 Ma Jisós gwara ha si, “Unu egbochila ya, n’ihi na onye ọbula ji aha m na-arụ orụ ebube agaghị ekwu okwu ojoo megide m. 40 N’ihi na onye ọbula na-adighị emegide anyị dinyaere anyị. 41 N’eziokwu asị m unu, onye ọbula ga-ekunye unu otu iko mmiri n’aha m, n’ihi na unu bụ ndị nke Krait, ga-anatakwa ugwo orụ ya. 42 O burukwa na onye ọbula emee ka otu n’ime ndị a di nta kweere na m jehie, o ga-akara onye ahụ mma ma ọ burụ na e kenyere nkume igwe nri buru ibu n’olu ya, tụnye ya n’ime oke osimiri. 43 Ọ burụ na aka gi na-eme ka i jehie, gburụ ya. O ga-akara gi mma inwe orụsi baa na ndị karịa inwe aka abụo banye n’okụ ala mmuo, ebe okụ ya na-adighị anyị anyị; (**Geenna g1067**) 44 ebe “ikpuru ya na-adighị anwụ anwụ, okụ ya adighị anyukwa anyị.” 45 Ọ burụ na anya gi na-eme ka i jehie, gburụ ya. O ga-akara gi mma na i nwere otu anya baa n’alaeze Chineke, karịa inwe anya abụo a tụnye gi n’okụ ala mmuo, (**Geenna g1067**) 48 ebe “ikpuru ya na-adighị anwụ anwụ, okụ ya adighị anyukwa anyị.” 49 A ga-eji okụ nuchaa onye ọbula di ka nnu. 50 “Nnu dị mma, ma o burụ na o dighị atokwa ụtọ, olee ka i ga-esi mee ka o tọq ụtọ qzo? Ya mere, nweemụ nnu n’ime onwe unu. Unu na ibe unu biri n’udo.”

10 Ọ hapurụ ebe ahu gaa n’obodo ndị di na mpaghara Judia ma gafeekwa n’ofe Jodan. Igwe mmadu biakwutekwara ya, ozo, dí ka o si emekwa, o ziri ha ihe. 2 Ufodị ndị Farisiibjara, ma n’ihi i nwalee ya, ha jürü ya si, “O ziri ezi n’iwu ka nwoke gbaa nwunye ya alukwaghị m?” 3 Ma ọ zara ha si, “Ginị ka Mosis nyere unu n’iwu?” 4 Ha sıri, “Mosis kwenyere ka nwoke dee asambodo alukwaghị m, nye nwunye ya ma zilaga ya.” 5 Jisós sıri ha, “Ọ bụ n’ihi na obi unu siri ike nke ukwuu ka o ji deere unu iwu a. 6 Ma na mmalite nke okike ụwa, Chineke ‘kere ha nwoke na nwanyi.’ 7 N’ihi nke a ka nwoke ga-eji hapụ nne ya na nna ya e jikötä ya na nwunye ya. 8 Ha abụo ga-abụ otu anụ ahụ. Ya mere, ha abukwaghị mmadu abụo ozo, kama otu anụ ahụ. 9 Ya mere, ihe Chineke jikötara, ka mmadu ọbula atosala ya.” 10 Mgbe ha banyere n’ulọ, ndị na-eso ụzo ya jürü ya qzo ihe banyere okwu a. 11 Ọ sıri ha, “Onye ọbula gbara nwunye ya alukwaghị m ma lụrụ nwanyi qzo na-eme mmehie ikwa iko megide ya. 12 Ma ọ burụ na nwanyi ọbula agbaa di ya alukwaghị m ma lụrụ nwoke qzo, o na-emekwa mmehie ikwa iko.” 13 Ndị mmadu na-ekutere ya umuntakiri ka o metụ ha aka, ma ndị na-eso ụzo ya baara ha mba. 14 Ma mgbe Jisós hụrụ nke a, iwe were ya nke ukwuu, o sıri ha, “Hapụnụ umuntakiri ka ha biakwute m. Unu egbochikwala ha. N’ihi na alaeze Chineke bụ nke ndị di otu a. 15 N’eziokwu asị m unu, onye ọbula nke na-agaghị anabata alaeze Chineke di ka nwantakiri agaghị aba n’ime ya.” 16 Mgbe ahу, o kuuru ha n’aka ya, bikwasị ha aka ya

abụo ma gozie ha. 17 Mgbe ọ na-ebili njem, otu nwoke gbaara ọso bia gbuo ikpere n’ihu ya. O jürü ya si, “Ezi onye ozizi oma, gini ka m ga-eme ka m keta ndị ebighị ebi?” (**aiōnios g166**) 18 Jisós sıri ya, “Ginị mere i ji akpo m ezi mmadu? O dighị onye ọbula bụ ezi mmadu ma ọ bughị naanị Chineke. 19 I maara ihe niile enyere n’iwu: ‘Egbula mmadu, a kwala iko, e zula ohị, a gbalà ama ugha, a ghogbulu mmadu ibe gi, sopuru nne na nna gi.’” 20 O sıri ya, “E, onye ozizi, Edebezuchaala m ha nile siterị na mgbe m bù nwata.” 21 Jisós lere ya anya, hụ ya n’anya. Mgbe ahу, o gwara ya si, “O fodurụ naanị otu ihe i ga-eme. Laa, ubgu a, ree ihe niile i nwere, nyekwa ndị ogbenye ego i retara. I mesịa nke a, i ga-enwe akụ n’eluegwe. Mgbe ahу biaghachi soro m.” 22 Mgbe ọ nụrụ okwu a, ihu ya gbaruru. O sitere n’ebe ahu puo na mwute, n’ihi na ọ bụ ogaranya nke nwere otụtu akụnuba. 23 Jisós legharirị anya gwa ndị na-eso ụzo ya si, “Lee ka o si burụ ihe rara ahụ na onye ogaranya gabanye n’alaeze Chineke.” 24 Okwu ya tụru ndị na-eso ụzo ya n’anya, ma Jisós gwakwara ha qzo si, “Umuntakiri, o bụ nnqo ihe rara ahụ ibanye n’alaeze Chineke. 25 Ọ díri inyinya kamel mfe isite n’anya agiga gafee, karịa onye ogaranya ibanye n’alaeze Chineke.” 26 Okwu a jubigara ha anya oke. Ha juriṭara ibe ha si, “Onye kwanụ ka a ga-azopụta?” 27 Ma Jisós lere ha anya si ha, “N’ebe mmadu no, ọ bụ ihe rara ahụ. Ma n’ebe Chineke no, ihe niile dí mfe. O dighị ihe rara Chineke ahụ ime.” 28 Pita malitere igwa ya si, “Anyị ahaapula ihe niile soro gi!” 29 Jisós sıri, “N’ezie, n’ezie, agwa m unu, ọ dighị onye ọbula hapurụ ulo ya, maqbụ ụmụnne ya ndị nwoke, maqbụ ụmụnne ya ndị nwanyi, maqbụ nne ya, maqbụ nna ya, maqbụ ụmụntakiri ya, maqbụ ala ubi ya n’ihi m, na n’ihi ozioma a, 30 nke na-agaghị anataghachikwa n’uwā a, ulo, ụmụnne ndị nwoke, ụmụnne ndị nwanyi, nne, ụmụka na ala ubi, tiniyere mkpagbu, ihe ruru okpukpu narị karịa ihe niile nke ọ hapurụ. O ga-anatakwa ndị ebighị ebi n’uwā ozo, (**aiōn g165, aiōnios g166**) 31 Ma otụtu ndị bu ụzo ga-abụ ndị ikpeazu, ma otụtu ndị ikpeazu ga-abukwa ndị bu ụzo.” 32 Ha n’o n’zo na-agà Jerusalem, ma Jisós n’o n’ihu ha, nke a juru ndị na-eso ụzo ya n’anya. Otu a kwa, ndị mmadu niile na-abia ha n’azụ tükwara egwu. Ozokwa, o kpopuru mmadu iri na abụo ahụ n’akụkụ, malite igwa ha ihe gaje idakwasị ya. 33 Ọ sıri, “Leenu, anyị na-agà Jerusalem, ebe a ga-arara Nwa nke Mmadu nyefee n’aka ndisi nchüaja na ndị ozizi iwu. Ha gamama ya ikpe ọnwụ, nyefekwa ya n’aka ndị mba ozo. 34 Ha ga-akwa ya emo, gbusakwa ya ọnwụ mmiri asụ, pịa ya ihe ma gbukwaa ya. Ma mgbe ubochi ato gasiri, o ga-esite n’onwu bilie.” 35 Jemis na Jọn ụmụ Zebedi biakwutere ya. Ha sıri ya, “Onye ozizi, anyị chọro ka i meere anyị ihe ọbula anyị rịrọ.” 36 O sıri ha, “Ginị ka unu chọro ka m meere unu?” 37 Ha sıri ya, “Kwere ka otu onye n’ime anyị noro n’aka nri gi, onye nke qzo n’aka ekpe gi n’ime ebube gi.” 38 Ma Jisós sıri ha, “Unu amataghị ihe unu na-ariọ. Unu pürü ijiu iko ahụ m onwe m ga-aiịn maqbụ burụ ndị a ga-eme ụdị baptizim a ga-eme m?” 39 Ha zaghachiri ya, “Anyị pürü.” Jisós sıri ha, “Unu ga-aiịn iko m ga-aiịn, a ga-emekwa unu baptizim nke a ga-eme m. 40 Ma inođu n’aka nri m maqbụ n’aka ekpe m abughị ihe díri m inye, kama onođu ndị a díri ndị a kwadooro ha.” 41 Mgbe mmadu iri ndị qzo nụrụ nke a, iwe juputara ha obi n’ihi Jemis na Jọn. 42 Ma Jisós kpopotara ha niile si ha, “Dị ka unu onwe unu maara, ndị eze nke ndị mba qzo, na ndị a maara aha ha, na-eji aka ike na-achi ndị n’okpuru ha. 43 Ma n’etiti

unu o gaghị adị otu a. Kama onye ọbụla chọrọ ịdị ukwuu n'etiti unu ga-abu onye na-ejere unu ozi. **44** Onye ọbụla nke chọrọ lgbu onye mbụ n'etiti unu, ga-abu ohu mmadụ niile. **45** N'ihi na Nwa nke Mmadụ abiajighị ka e jeere ya ozi. Kama ka o jee ozi ma nyekwu ndị ya ka o bụrụ ihe mgbaputa nke ọtụtu mmadụ.” **46** Mgbe ha ruru Jeriko, dị ka Jisọs na ndị neso ụzọ ya na ọtụtu igwe mmadụ sitere n'obodo Jeriko na-apụ, otu nwoke kpuru ịsi aha ya bù Batimios (aha ya pütara “nwa nwoko Timiṣo”), onye arịriọ nödürü ala n'akukụ ụzọ. **47** Mgbe o nñuru na o bụ Jisọs onye Nazaret na-agafe, o bidoro iti mkpu na-asị, “Jisọs, nwa Devid, meere m eberel!” **48** Ọtụtu mmadụ bara ya mba ka o mechie onụ. Ma o nogidesirị ike na-eti mkpu na-asị, “Nwa Devid, meere m eberel!” **49** Jisọs kwusiri kwuo sị, “Kpoonụ ya.” Ya mere ha kporo onye ịsi ahụ, sị ya, “Mesaa ihu gi bilie n'ükwu gi, o na-akpo gi.” **50** O tuturu uwe mwụdu ya, wulie n'ükwu ya, bịakwute Jisọs. **51** Jisọs sịri ya, “Gịnjị ka i chọrọ ka m meere gi?” Onye ịsi ahụ sịri ya, “Onye ozizi m, achọrọ m ka m hụ ụzọ.” **52** Jisọs sịri ya, “Laa, okwukwe gi azoputala gi.” N'otu oge ahụ, o bidoro ijhụ ụzọ, sorokwa ya gawa n'ụzọ ahụ.

11 Mgbe ha na-abiaru Jerusalem nso, ha rutere Betfeji na Betani n'Ugwu Oliv. Jisọs zipurụ mmadụ abụo n'ime ndị na-eso ụzọ ya. **2** O gwara ha sị, “Gaanụ n'ime obodo nta dị n'ihi unu. Mgbe unu na-abanye n'ime ya, unu ga-ahụ nwa ịnyinya e kedoro n'ebé ahụ nke onye ọbụla na-arịkwasịbeghị n'elu ya. Tọpụnụ ya n'agbü, kpütaranụ m ya. **3** O bụrụ na onye ọbụla asị unu, ‘Gịnjị mere unu ji na-atopụ ya n'agbü?’ sịnụ onye ahụ, ‘O dị Onyenwe anyị mkpa, o ga-akpughachitekwa ya ngwangwa.’” **4** Ha ruru ma hụ otu nwa ịnyinya e kedoro n'akukụ ụzọ, n'ihi otu ụlo nke dị n'ama. Dị ka ha na-atopụ ya, **5** Ụfodụ mmadụ guzo n'ebé ahụ sịri ha, “Gịnjị ka unu na-eme, unu na-atopụ nwa ịnyinya a?” **6** Ha gwara ha ihe Jisọs kwuru, ha hapukwara ha ka ha tọrọ ịnyinya ibu ahụ. **7** Ha kpütara Jisọs nwa ịnyinya ahụ, ma wükwasíkwa uwe ha n'elu ya, o nökwasirị n'elu ya. **8** Ọtụtu mmadụ túsara uwe ha n'okporoụzọ, ma ndị ọzọ túsara alaka osisi ha gbutere n'ohịa. **9** Ndị na-aga n'ihi na ndị na-esokwa n'azụ, tiri mkpu na-asị, “Hozanna!” “Onye a goziri agozị ka onye ahụ bụ nke na-abia n'aha Onyenwe anyị!” **10** “Ngozi dirị alaeze ahụ na-abia nke nna anyị Devid!” “Hozanna n'ebé kachasi ihe niile elu!” **11** Mgbe o batara na Jerusalem, o gara n'ime n'ulọnṣo ukwu ahụ. Mgbe o legharịchara anya n'ihe niile dị n'ebé ahụ, ma ebe ọ bụ na chi ejiali, ya na ndị na-eso ụzọ ya pürü gaa Betani. **12** N'echi ya, mgbe ha si Betani na-apụta, agụụ gurụ ya. **13** Site n'ebé di anya, o hụrụ otu osisi fiig nke nwere akwukwọ ndị. Mgbe o bjāruru osisi ahụ nso, o gaghariị n'ukwu ya niile ma o ga-achọta mkpuru n'elu ya, ma o hughị mkpuru ọbụla, naanị akwukwọ ndị, n'ihi na oge a abughi oge osisi a ji amị mkpuru. **14** Mgbe ahụ, o gwara osisi ahụ si, “Ka mmadụ ọbụla ghara iri mkpuru sitere na gi ruo ebighi ebi.” Ndị na-eso ụzọ ya nñuru mgbe o kwuru okwu a. **(aión g165)** **15** Mgbe ha ruru Jerusalem, o banyere n'ime ulonso ukwu, bido ichupụ ndị na-azụ ahịa na ndị na-ere ahịa n'ebé ahụ. O kpugharịri tebul ndị na-agbanwe ego, kwatuokwa oche niile n'odị ahịa ndị na-ere nduru. **16** O gbochikwara onye ọbụla iwebata ngwongwo ahịa orire n'ime ulonso ukwu ahụ. **17** Ma dị ka o na-ezi ha ihe, o sịri, “O bụ na-edeghi ya sị, Ulọ m ka a ga-akpo ụlo ekpere nye mba niile? Ma unu emeela

ya ogba ndị na-apunara mmadụ ihe n'ike.” **18** Mgbe ndịsi nchuaja na ndị ozizi iwu nñuru ahụ nke a, ha malitere na-acho ụzo igbu ya ma ha tịrụ egwu ya n'ihi na ozizi ya juru igwe mmadụ niile ahụ anya. **19** Mgbe uhuruchi bijara, Jisọs na ndị na-eso ụzo ya siri n'obodo ahụ pụo. **20** N'isi utụtụ echị ya, mgbe ha na-agafe, ha hụrụ na osisi fiig a esitela na mgborogwụ ya kpónwụ. **21** Pita chetara ihe merenụ ma sị ya, “Onye ozizi, lee! Osisi fiig ahụ i bụrụ ọnụ akponwụlọ!” **22** Jisọs zara ha sị, “Nweenụ okwukwe n'ime Chineke. **23** N'ezie agwa m unu, o bụrụ na onye ọbụla asị ugwu a, ‘Si n'ebé a wezuga onwe gi, gaa dabanye n'oke osimiri,’ nke na-enweghị obi abụo n'ime ya, kama o kweere na ihe o kwuru ga-emezu, ihe ahụ o kwuru ga-emezukwa. **24** Ya mere, ka m gwa unu, ihe ọbụla unu rịjor n'ekpere, kwerenụ na unu anatala ya, o ga-abukwa nke unu. **25** Ma mgbe ọbụla unu guzoro na-ekpe ekpere, gbagharanụ, ma o bụrụ na unu nwere ihe ọbụla megide onye ọbụla, ka Nna unu nke bi n'eluiwge gbagharakwa unu mmehie unu. **26** Ma o bụrụ na unu agbagharaghị, Nna unu nke bi n'eluiwge agaghị agbagharakwa unu mmehie unu.” **27** Mgbe ha rutere Jerusalem ọzọ, o no na-ejegharị n'ime ogige ulonso ukwu ahụ, ndịsi nchuaja, na ndị ozizi iwu na ndị okenye ndị Juu bịakwutere ya. **28** Ha sịri ya, “Olee ikiye i ji eme ihe ndị a i na-eme? Onye nyere gị ikiye ime ha?” **29** Jisọs sịri ha, “Aga m ajụ unu otu ajuju, unu za m ya, aga m agwakwa unu onye nyere m ikiye m ji eme ihe ndị a. **30** Baptizim nke Jon, o sitere n'eluiwge ka o bụ n'aka mmadụ? Gwanu m.” **31** Ha kparịtara ụka n'etiti onwe ha ma sị, “O bụrụ na anyị asị, ‘O sitere n'eluiwge,’ o ga-asị anyị, ‘Gịnjị mere unu na-ejighị kwene ya?’” **32** Ma o bụrụ na anyị asị, ‘O sitere n'aka mmadụ.’” (Ha na-atụ egwu ndị mmadụ, n'ihi na ha niile kwenyere na Jon bụ onye amụmu n'ezie.) **33** Ya mere ha zara Jisọs si, “Anyị amaghị.” Jisọszagħachikwara ha sị, “Agakwaghi m agwa unu ụdị ikiye m ji na-eme ihe ndị a.”

12 Mgbe ahụ, o bidoro iwgwa ndị ahụ okwu n'ilu sị, “Otu nwoke kürü mkpuru vajinị n'ubi ya, jiri mgbidi gbaa ubi ahụ gburugburu. O gwuru ebe ịnara mmanya si na mkpuru vajinị, wukwua ụlo elu. Mgbe o mesirị, o nyefere ubi vajinị ahụ n'aka ndị ọrụ ubi ilekọta ya ma gaa obodo ọzọ. **2** Mgbe oge igbo mkpuru ruru, o zipurụ otu onye ohu ya ka o jekwuru ndị na-ekpere ubi ahụ, nata ha ụfodụ n'ime mkpuru vajinị ahụ. **3** Ma ha jidere ya tie ya ihe, zilaga ya n'aka efu. **4** Emesikwa, o zigakwara onye ohu ọzọ, ma ha gburu ya. O zigakwara ọtụtu ndị ọzị, ma ha gburu ụfodụ, tie ndị ọzọ ihe. **6** “O nwere naanị otu onye ọzọ fodurụ nke o ga-ezigị, nke bụ ọkpara ya o hụrụ n'anya. N'ikpeazu o zigara ya, buru n'uche na ha gasopuru ọkpara ya. **7** “Ma ndị na-ekpere ubi ahụ sıritara onwe ha, ‘Onye a bụ onye nketa ihe niile a. Bjānụ ka anyị gbuo ya, ka ihe nketa a bürüzua nke anyị.’” **8** Ha jidere ya gbuo ya, tufee ozu ya n'azụ mgbidi ubi vajinị ahụ. **9** “Gịnjị ka unu chere onyenwe ubi vajinị ahụ ga-eme? O ga-abia laa ndị ajo mmadụ ahụ n'iyi. O ga-enyefekwa ubi vajinị ahụ n'aka ndị ọzọ. **10** O bụ na unu agubeghi akwukwọ nsọ a na-asị, “Nkume ndị na-ewu ụlo jürü abürüla nkume isi ntọala ụlo. **11** O bụ Onyenwe anyị rürü nke a, o dikwa itunanya n'anya anyị?” **12** Mgbe ahụ ndịsi nchuaja, ndị nkuzi iwu na ndị okenye chọrọ ụzọ ha ga-esi jide ya n'ihi na ha matara na ilu ahụ o tịrụ megidere ha. Ma ha tịrụ egwu igwe ndị mmadụ ahụ, ya

mere ha hapuru ya pụo. **13** Emesia, ha zigara ụfodụ mmadu site n'otu ndị Farisii na ndị otu Herod, ile ma ha ga-esite n'okwu onu ya jide ya. **14** Ha bjakwutere ya, sị ya, "Onye ozizi, anyị maara na i bụ onye eziokwu, i dighi asokwa onye obụla anya, n'ihi na i dighi ele mmadu anya n'ihi n'agbanyeghi ndị ha bụ, kama i na-ezi ụzọ Chineke n'ụzọ eziokwu. O ziri ezi n'iwu itụtụ nye Siza ka o bụ na o zighị ezi? **15** Anyị kwasiri ịkwụ ya ka o bụ anyị ekwesighị?" Ma ebe ọ maara ihu abụo ha, ya mere ọ sịrị ha, "Gịnị mere unu ji anwa m'onwunwa? Wetaranu m otu mkpuru ego ka m leee ya anya." **16** Ha weputara otu mkpuru ego, Ọ sịrị, "Onye nwé onyinyo a? Aha onye ka e bikwasiri n'ego a?" Ha zara sị, "O bụ nke Siza." **17** Mgbe ahụ Jisos gwara ha sị, "Nyenu Siza ihe bụ nke ya, nyekwanu Chineke ihe bụ nke ya." Osisa ya jukwara ha anya. **18** Ụfodụ ndị Sadusii bụ ndị sịrị na mbilite n'onwụ adighị bjakwutere ya juo ya sị, **19** "Onye ozizi, Mosis nyere anyị iwu na o bụru na nwoke obụla anwụ na-amụtaghi nwa, na nwanne ya nwoke ga-alurụ nwunye nwoke ahụ, mta ụmụ n'aha nwanne ya nwoke ahụ nwụrụ anwụ. **20** Ugbu a, e nwere ụmụnnne nwoke asaa, nke mbụ lụrụ nwunye ma o nwụrụ na-amụtaghi ụmụ obụla. **21** Nke abụo lụrụ nwanyị ahụ di ya nwụrụ, ma ya onwe ya nwukwara na-amụtaghi nwa. **22** O dighị onye obụla n'etiti ha asaa mjtara nwa obụla, n'ikpeazu nwanyị ahụ nwukwara. **23** N'oge mbilitate n'onwụ, nwunye onye ka o ga-abụ, ebe ụmụnnne asaa ndị a lutučhara ya?" **24** Jisos zara ha sị, "O bụ na unu adighị ejehie ụzo n'ihi na unu aghotaghị ihe e dere n'akwukwó nso, maqbụ ike Chineke? **25** Mgbe ha ga-esite n'orwụ bilie, olụlụ di na nwunye agaghị a di; kama ha ga-adị ka ndị mmụo ozi n'eluiwge. **26** Ma n'okwu banyere ndị nwụrụ anwụ isite n'orwụ bilie, o bụ na unu aguṭabeghi n'akwukwó Mosis ebe e dere maka ọhịa ahụ na-ere oku, na otu Chineke si gwa ya, Abu m Chineke Ebrahim, Chineke nke Ajizik na Chineke nke Jekob. **27** O bugị Chineke nke ndị nwụrụ anwụ kama nke ndị dị ndị. N'ebe ahụ ka unu dahiere nke ukwuu." **28** Otu n'ime ndị ozizi iwu bjara n'oge ahụ ha na-arurita uka. Mgbe o hụrụ na o nyere ha ezi osisa, o jürü ya sị, "N'ime iwu niile olee nke kachasi mkpa?" **29** Jisos zara ya sị, "Nke kachasi mkpa bụ nke a, 'Nurụ gị Izrel, Onyenwe anyị bụ Chineke anyị, Onyenwe anyị bụ otu. **30** Were obi gị niile na mkpuruobi gị niile na uche gi niile na ike gị niile hụ Onyenwe anyị bụ Chineke gị n'anya.' **31** Nke abụo ya bụ nke a, 'Hụ onye agbataobi gị n'anya dị ka onwe gi.' O dighị iwu ọzọ dị nke karịjị ndị a." **32** Onye ode akwukwó ahụ sịrị ya, "Onye ozizi, n'ezie, i zara nke ọma na Chineke bụ otu, na enweghịkwa chi ọzọ dị karịjị ya. **33** Ihụ ya n'anya site n'iji obi gị niile, na nghota gi niile, nakwa iji ike gị niile, n'lụhukwa onye agbataobi gị n'anya di ka onwe gi, kachasi onyinye aja nsure oku na ịchụ aja niile." **34** Mgbe Jisos hụrụ na o zara nke ọma, o gwara ya sị, "I n'o alaeze Chineke nso." Site na mgbe ahụ o dikwaghị onye obụla nwere obi ike iju ya ajụjụ ọzọ. **35** Mgbe Jisos nọ na-ezi ihe n'ülönsö, o kwuru sị, "Gịnị mere ndị ozizi iwu ji sị na Krajist bụ nwa Devid? **36** Devid n'onwe ya sitere n'ike Mmụo Nṣo kwuo sị, "Onyenwe anyị gwara Onyenwe m okwu sị, "Nodu ala n'aka nri m ruo mgbe m ga-edede ndị iro gi n'okpuru ụkwu gị abụo." **37** Devid n'onwe ya kporo ya Onyenwe anyị. Oleekwanu ụzọ o si bürü nwa ya?" Igwe mmadu ahụ jiri obi ụtọ na-ege ya ntị. **38** Dịka ọ na-ezi ihe, ọ sịrị, "Lezienụ anya n'ebe ndị ozizi iwu no. Ndị iyi uwe mwụda na-ejegharị ebe niile na-amasi, na ịnara

ekele pụrụ iche bụ nke a na-ekele ha n'oma ahịa. **39** Ndị ọ na-amasikwa ịnokwasi n'oché kachasi elu n'ulo ekpere nakwa n'oché pụrụ iche na mmemmem oriri obụla. **40** Ha na-eripiạ ihe niile dị n'ulo ndị inyom ndị di ha nwụrụ anwụ, n'ekpe ogologo ekpere ka a hụta ha. Ndị dị otu a ka a ga-ata ahụdị di ukwuu." **41** O nodürü ala na ncherita ihu ebe igbe onyinye dị, ọ ebe ahụ na-ahụ otu igwe mmadu ahụ si etinye ego ha n'ime igbe onyinye. Ọtụtụ ndị ọgaranya tñytere ego buru ibu. **42** Otu nwanyị bụ obgenye, nke di ya nwụrụ anwụ, bjara tinye mkpuru ego ola abụo nke pütara otu peni. **43** O kporo ndị na-eso ụzọ ya sị ha, "N'ezie agwa m unu, nwanyị a di ya nwụrụ anwụ, bükwa obgenye, etinyela ego n'ime igbe onyinye a karịa ndị ozo. **44** N'ihi na ndị ọzọ sitere n'iba uba nke ego ha nwere tinye, ma nwanyị a sitere n'ogbenye ya tinye ihe niile o nwere, o buladị ihe niile o ji biri."

13 Mgbe o sitere n'ülönsö ukwu ahụ na-apụ, otu n'ime ndị na-eso ụzọ ya sịrị ya, "Onye ozizi, i hụkwaru otu ulọ a si maa mma. Lee ụdị nkume buru ibu e ji wuo ha." **2** Jisos zara ha, "I hụrụ ụlo ukwu ndị a? Oge na-abia mgbe ọ na-adighị nkume ga-atükwasị n'elu ibe ya, n'ihi na a ga-alalha na niile n'iyyi." **3** Mgbe ọ nodürü ala n'elu Ugwu Oliv, na ncherita ihe ụlönṣo ukwu, Pita na Jemis, na Jon na Andru bjakwutere ya na nzuzu juo ya sị, **4** "Gwa anyị, olec mgbe ihe ndị a gemedeu? Gịnị ga-abükwa ihe ịrịbama izi na o ruola mgbe ha niile ga-emezu?" **5** Jisos malitere igwa ha sị, "Lezienụ anya ka onye obụla ghara iduhie unu. **6** N'ihi na ọtụtụ ga-abia n'aha m sị, 'Abụ m ya.' Ha ga-eduhiekwa ọtụtụ ndị ụzọ. **7** Mgbe unu nruṇ maka agha na akụkọ agha dị iche iche, unu atula egwu. Ihe ndị a aghaghị ime ma oge ogwugwụ ihe niile erubeghi. **8** Mba ga-ebili megide mba ibe ya. Alaeze ga-ebilikwa megide alaeze ibe ya. Ala ọma jijiji na unwu ga-adị n'ebe dị iche iche. Ihe ndị a bụ mmalite nke oke ihe mgbu. **9** "Unu aghaghị ịbụ ndị n'o na nche. A ga-enyefe unu n'aka ndị na-achị achị, piakwa unu ihe n'ulo ekpere. N'ihi m, unu ga-eguzo n'ihu ndịsi ọchichị na ndị eze dị ka ndị ama nye ha. **10** Aghaghị ibu ụzọ kwusaa ozioma a nye mba niile. **11** Ma mgbe ha jidere unu kputa unu n'ülölkpe, unu echegbulu onwe unu banyere ihe unu ga-ekwu, kwuonu naanị ihe batara unu n'onu unu ikwu n'oge ahụ. N'ihi na o bugị unu ga-ekwu okwu, kama ọ bụ Mmụo Nṣo ga-esite n'oni unu kwuo okwu. **12** "Nwanne ga-arara nwanne ya nye ka e gbuo ya. Nna ga-ararakwa nwa ya nye. Ụmụ ga-ebili megide ndị mruh ha mee ka e gbuo ha. **13** Mmadu niile ga-akpọ unu asị n'ihi m, ma onye ga-eguzosi ike ruo ogwugwụ ka a ga-azoputa. **14** "Mgbe unu hụrụ ihe arụ nke na-eweta mbibi ka o na-eguzo n'ebe ọ na-ekwesighị(onye na-agụ ya nwee nghọta), mgbe ahụ, ka ndị n'o na Judia were oso gbalaga n'elu uwgu. **15** Onye obụla n'elu ụlo ya ghara iżidata maqbụ baa n'ime ụlo ya iweputa ihe obụla. **16** Ka onye obụla n'o n'ubi ghara iloghachi ichirị uwe ya. **17** Ma ahụdị ga-adịrị ndị dị ime, na ndị na-enye ụmụaka ara, n'ubochị ahụ. **18** Kpeenụ ekpere ka ihe ndị a hapụ ime n'oge oke oyi. **19** N'ihi na oke mkpagbu nke ubochị ahụ ga-abụ nke na-adibeghi na mbụ site na mgbe Chineke kere ịwa ruo ugbu a. O dikwaghị ihe ga-adikwa ka ya ọzọ ruo mgbe ebighị ebi. **20** "O bụru na Onyenwe anyị emeghi ka ubochị ndị ahụ dị mkpumkpụ, o dighị onye a ga-azoputa. Ma n'ihi ndị ya, ndị ọ hopütara, o meela ka ubochị ndị ahụ dị mkpumkpụ. **21** N'oge ahụ, ọ bụru na onye obụla asị unu,

'Lee, Kraist nō n'ebē a,' maqbū, 'Lee, o nō n'ebē ahū,' unu ekwela. **22** N'ihi na ndī nzopūta ugha na ndī amuma ugha, ga-apūta ma rūqwa orū ebube na orū iribama dī iche iche iji duhie ndī a hopūtara ma o būrū na o ga-ekwe mee. **23** Ya mere, unu nōrō na nche; n'ihi na agwala m unu ihe niile mgbe ha na-emebeghi. **24** 'N'ubochī ndī ahū, nke na-esote oge mkpagbu ahū, "anyanwu ga-agbā ochichiri, onwa agaghī enyekwa ihē ya; **25** kpakpando ga-esi na mbarā eluigwe naada, ike niile dī na mbarā eluigwe ga-amakwa jijii.' **26** 'N'oge ahū, ha ga-ahū Nwa nke Mmadū, ka o na-abia n'igwe ojii n'oke ike na ebube. **27** Mgbe ahū, o ga-ezipū ndī mm̄m̄o ozi ya ka ha kpopokta ndī a hopūtara site n'akuk̄ anī niile nke ɻwa. Site na nsotu niile nke ɻwa ruo na nsotu niile nke eluigwe. **28** "Ugbu a, mutanu ihe site n'osisi fiig. Mgbe obula alaka ya dī nro malite iweputa akwukwō ndū, unu maara na okochi dī nso. **29** N'uzo dī otu a, mgbe unu h̄urū ihe ndī a niile ka ha bidoro ime, matanu na o nō nso, o nkowka n'onu ɻzo. **30** Ana m agwa unu eziokwu na ogbo a agaghī agabiga tupu ihe ndī a niile emezuo. **31** Eluigwe na ɻwa ga-agabiga ma okwu m ga-adigide. **32** "Ma banyere ubochī ahū, maqbū oge awa ahū, o nweghi onye obula maara, o bulađi ndī mm̄m̄o ozi nke eluigwe, maqbū Ʉkpara ahū, kama naanī Nna ahū maara ya. **33** Ebe o bu na unu amaghī mgbe ha ga-emezu, nōrōnū na nche! Mūrukwanū anyal! **34** O dī ka nwoke hapūrū ɻlo ya na-agā njem, tinye n'aka ndī ohu ya ilekota ihe, onye obula n'ime ha ka o nyere orū o ga-arū ma nyekwa onye nche onu ɻzo iwu ka o nō na nche. **35** "Ya mere nōrōnū na nche, n'ihi na unu amaghī mgbe Onyerenwe ɻlo ga-alota. Ma o bu n'uhuruchi maqbū n'etiti abal̄. Maqbū mgbe Ʉkuk̄ kwara akwa, maqbū n'isi ɻtutu. **36** O būrū na o l̄ota na mberede, unu ekwela ka o l̄okwute unu mgbe unu n'ūra. **37** Ihe m gwara unu ka m na-agwakwa mmadū niile. "Nōrōnū na nche."

14 Abal̄ abuđ tupu e mee Mmemme Ngabiga na mmemme achicha na-ekhoghi eko, ndiisi nchüaja na ndī ozizi iwu nkowka na-acho ɻzo aghugho ha ga-esi jide Jisōs gbuo ya. **2** Ma ha kwuru si, "O gaghī abu n'oge mmemme a, ka ogbaaghara ghara idī." **3** Ka o nodurū n'oche nri na Betani n'ulō Saimon onye ekpenta, otu nwanyi bu karama alabasta mmanu otite dī oke onuhāja, nke e jiri ezibgo naad mee, batara. O Ʉkwara karama ahū, wusa ya mmanu otite ahū n'isi. **4** Ufodū ndī nō n'ebē ahū were iwe nke ukwuu. Ha sırt̄ara onwe ha, "Gin̄i mere e jiri laa mmanu otite nke a n'iyi otu a? **5** A gaara ere mmanu otite a ihe karir̄i nar̄i denari ato, were ego e retara ya nye ndī ogbenye." Ha baara ya mba n'olū ike. **6** Ma Jisōs sıri, "Hapunū ya aka. Gin̄i mere unu ji esogbu ya? O bu ezi orū ka o rūrū n'ebē m nō. **7** Unu na ndī ogbenye na-anō oge niile, unu nwewkwarā ohere inyere ha aka mgbe obula unu chorō. Ma mū na unu agaghī anō tee anya. **8** O mere ihe o nwere ike, o na-ete m mmanu otite a ugbu a iji kwado ahū m maka olili a ga-eli ya. **9** N'ezie, ana m agwa unu, n'ebē obula a ga-ekwusa ozioma a n'ɻwa niile, orū a o rūrū ka a ga-akokwa akuk̄ ya, iji cheta ihe Ʉma a o mere." **10** Mgbe ahū Judas Iskariot, otu n'ime ndī ozi iri na abuđ ahū jekwuu ndiisi nchüaja igba izu otu o ga-esi rara ya nye ha n'aka. **11** Mgbe ha nr̄u nke a, ha nr̄uřiři oph̄ kwee ya nkwa inye ya ego. Site n'ubochī ahū, o bidoro Ʉchogharī ɻzo o ga-esi rara ya nye ha. **12** N'ubochī mbū nke Mmemme achicha na-ekhoghi eko, mgbe ha na-achu aja atur̄u ngabiga, ndī na-eso ɻzo ya

bjakwutere ya sī ya, "Ebee ka i chorō ka anyi gaa kwadoro gi ihe, maka oriri ngabiga?" **13** O zipuru mmadu abuđ n'ime ndī na-eso ɻzo ya, sī ha, "Gaanū n'ime obodo, otu nwoke bu ite mm̄miri ga-ezute unu. Soronu ya. **14** Ebe obula o banyere, sīnū onyenwe ɻlo ahū, Onye ozizi sıri, Olee ɻlo Ʉbjia a kwadoro m, ebe mū na ndī na-eso ɻzo m ga-anō rie oriri ngabiga? **15** O ga-egosi unu otu onuŋlu buru ibu n'elū ɻlo ahū, ebe e dozichara ihe niile. Kwadoodun ihe anyi n'ebē ahū." **16** Ndī na-eso ɻzo ya pürü baa n'ime obodo, ha h̄urū ihe niile dī ka o gwara ha. Ma kwadokwa nri ngabiga ahū. **17** Mgbe o ruru uhuruchi, ya na ndī ozi ya iri na abuđ ahū so bja. **18** Mgbe ha nō na-eri nri, Jisōs gwara ha sī, "N'ezie agwa m unu, otu onye n'ime unu ga-arara m nye. E, otu onye so m ugbu a na-eri nri!" **19** Ha bidoro inwe obi mwute, na-asī ya n'otu n'otu, "O bu m? O bu m?" **20** O sıri ha, "O bu otu onye n'ime mmadu iri na abuđ a. Onye mū na ya na-amanyekota aka n'ime otu efere. **21** Nwa nke Mmadū ga-alā dī ka e dere banyere ya. Ma ahuhū ga-adır̄i nwoke ahū onye a ga-esite n'aka ya rara Nwa nke Mmadū nye. O gaara akara onye ahū mma ma a sī na a mughī ya amū." **22** Dī ka ha na-eri nri, o weere achicha, nye ekele, nyawa ya, nye ha sī, "Rien̄u ya, nke a bu ahū m." **23** Mgbe ahū, o buurū iko, nye ekele bunyekwa ha. Ha niile nr̄u site n'otu iko ahū. **24** O sıri ha, "Nke a bu obara m nke ogbugba ndū Ʉh̄urū, nke a na-awfū n'ihi Ʉtutu mmadu. **25** N'ezie, n'ezie, agwa m unu, agaghī m aīnū mm̄m̄ya vainī ɻzo tutu ruo ubochī ahū, mgbe m ga-aīnū ya Ʉh̄urū n'alaeze Chineke." **26** Mgbe ha busir̄i abu, ha pürü gaa n'Ugwu Oliv. **27** Jisōs sıri ha, "Unu niile ga-agbahapū m, n'ihi na e dere ya otu a sī, "Aga m etigbu onye ozuzu atur̄u, igwe atur̄u ga-agbasasikwa." **28** Ma mgbe e mesir̄i ka m si n'onwū bilie, aga m ebu unu ɻzo gaa Galili." **29** Pita kwuru, "O būrū na mmadu niile agbahapū gi, agaghī m eme otu a." **30** Jisōs sıri ya, "Igwa gi eziokwu, n'ubochī taa, n'abal̄ taa, tupu oke Ʉkuk̄ akwaa akwa ugboro abuđ, i ga-agonarı m ugboro ato." **31** O kwusir̄i ike sī, "O būrūkwa na ihe onwū adapt̄a, aga m eso gi nwuđ. Agaghī m agonarı gi!" O bukwa otu ihe ahū ka ha niile kwuru. **32** Ha pürü garuo ebe a na-akp̄o Getsameni. N'ebē ahū, o sıri ndī na-eso ɻzo ya, "Nodunū n'ebē a ka m gaa kpee ekpere." **33** O kpoqor̄ Pita, na Jemis na Jōn tinyere onwe ya. O malitere inwe ihe mwute dī ukwuu nakwa obi ilo mm̄miri. **34** O sıri ha, "O na-ewute mkp̄ur̄uobi m nke ukwuu ruo n'onu onwū. Nodunū n'ebē a na-eche nche." **35** O gat̄ur̄ n'ihi daa n'ala kpee ekpere, sī, o būrū na o ga-ekwe mee ka oge awa ahū gabiga ya. **36** O kwuru si, "Abba, Nina, i pürü ime ihe niile. Napū m iko a, ma otu o dī, o bughi ka e mee uche m, kama ka e mee uche gi." **37** O bijara h̄u ha ka ha na-arahū Ʉra. O sıri Pita, "Saimon, i na-arahū Ʉra? O bu na i nweghi ike ihe nche otu awa?" **38** Nōrōnū na nche, na-ekpekwanu ekpere ka unu ghara idaba n'owinūwa. Mm̄m̄o dī ike ma anū ahū adighi ike." **39** O pukwara ɻzo, gaa kpee ekpere, na-ekwukwua otu okwu ahū. **40** Mgbe o loghachiri azu o h̄urū na ha na-arahū Ʉra, n'ihi naanya ha dī arō nke ukwuu. Ha amakwaghī ihe ha ga-agwa ya. **41** Mgbe o loghachiri nke ugboro ato, o sıri ha, "Unu ka nō na-arahū Ʉra na-ezukwa ike? O zuola! Oge awa ahū abiala. Lee, a raraala Nwa nke Mmadū nye n'aka ndī mmechie. **42** Bilien̄u! Ka anyi gawa! Lee, onye na-arara m nye nō nso." **43** Mgbe o ka kpu okwu n'onu, Judas, otu n'ime ndī ozi iri na abuđ ahū batara, ya na igwe mmadu, ndī ji mma agha na mkp̄o. O bu ndiisi nchüaja, na ndī ozizi iwu,

na ndị odo akwukwo, na ndị okenye ndị Juu zitere ha. **44** Ma onye na-arara ya nye, nyere ha rịj ihe ịribama si, “Onye ahụ nke m ga-esutu ọnụ bụ ya; jidenu ya, kpurunụ ya gawa, ma jidesiekwanu ya ike.” **45** Ngwangwa o jekwuuru Jisọs, sị ya, “Onye ozizi!” ma sutukwa ya ọnụ. **46** Ndị ikom ahụ jidere Jisọs ma sekpuru ya n’ike. **47** Ma otu onye n’ime ndị guzo n’ebé ahụ, miputara mma agha ya, gbuo ohu onyeisi nchua, gbuo ntị ya. **48** Jisọs sịrị ha, “Abụ m onyendu nke ndị na-enupu isi nke mere unu ji were mma agha na mkporịa iide m? **49** Ụboghị niile ka mma na unu nọ mgbe m na-ezi ihe n’ulonṣo ukwu, ma unu ejideghị m. Ma ihe akwukwo nsọ kwuru aghaghị imezu.” **50** Mgbe ahụ, ha niile hapuru ya gbalaga. **51** O dì otu nwokorobịa na-eso ya, o ji naanị akwa ọcha linin kpuchie onwe ya. Mgbe ha jidere ya, **52** o hapupuru ha akwa ọcha linin ya, gbara oto gbalaga. **53** Ha duuru Jisọs gakwuru onyeisi nchua, ha niile bụ ndịsi nchua, na ndị okenye na ndị ozizi iwu zukorị n’ebé ahụ. **54** Pita sooro ha, ma ọ n’ebé dì anya. O sooro ha bata n’obi onyeisi nchua. N’ebé ahụ, o sooro ndị nche nodu ọdu na-anya ọkụ. **55** Ndịsi nchua na ndịsi ikpe n’ulokipre ukwu nọ na-achọ ama megide Jisọs, ka ha nwee ike gbuo ya. Ma ọ dighi nke ha chọtara. **56** Ọtụtụ bijara gbaa ama ugha megide ya, ma ama ha abughi otu. **57** Mgbe ahụ ụfodụ biliri gbaa ama ugha megide ya, sị, **58** “Anyị nrụ mgbe o kwuru sị, ‘Aga m akwatu ulonṣo ukwu a nke e ji aka wuo, n’ubochị atị aga m ewukwa ụlo ọzo, nke a na-ejighị aka wuo.’” **59** O bulađi na nke a, ama ha niile adakotakwaghị n’otu. **60** Mgbe ahụ, onyeisi nchua biliri ọtọ n’ihi ha, juo Jisọs ajuju sị, “O bụ na i nweghi ihe ọbula i ga-aza? Gịnị ka i nwere ikwu banyere ama ndị a a na-agba megide gi?” **61** Ma o gbukwara nkịtị, o zaghị ihe ọbula. Ọzokwa, onyeisi nchua juru ya sị, “I bụ Kraist, Okpara Onye a goziri agozi?” **62** Jisọs sịrị, “Abụ m ya, unu ga-ahukwa Nwa nke Mmadụ ka ọ na-anodụ ala n’aka nri nke Onye ji ike niile, na-abịakwa n’igwe ojii nke eluigwe.” **63** Onyeisi nchua dowa uwe ya kwuo sị, “Gịnị mere anyị ji achọ ndị akaebe ozo? **64** Unu anula okwu nkwlusi ya n’onụ putal Gịnị bụ mkpebi unu?” Ha niile mara ya ikpe sị, “O kwestiri ka ọ nwuo!” **65** Mgbe ahụ ụfodụ bidoro igbu ya ọnụ mmiri aso, jiri akwa kechie ya anya, tiekwa ya aka na-asị, “Buo amumà!” Ndị nche kpuputara ya tiekwa ya ihe. **66** Dịka Pita nọ n’obi ahụ, otu n’ime ụmụ agbogho na-ejere onyeisi nchua ozi bijara nso ebe ọ nọ. **67** Mgbe ọ hụrụ Pita ka ọ na-anya ọkụ, o leziri ya anya nke ọma, sị, “I bụ otu n’ime ndị na-eso Jisọs onye Nazaret ahụ.” **68** Ma ọ gororị ago sị, “Amaghị m, maqbụ ghɔṭakwa ihe i na-ekwu.” Ma ọ pürü gaa n’uzo e si abata. Mgbe ahụ oke ọkụkụ kwara akwa. **69** Mgbe nwaagbogho ahụ hụrụ Pita ọzo, o gosirị ya ndị ọzo n’ebé ahụ sị ha, “Nwoke a bükwanụ otu n’ime ha.” **70** Ma ọ gokwara ago ozo. Mgbe oge nta gasiri, ndị guzo Pita nso sịrị ya, “N’ezie, i bụ otu n’ime ha, n’ihi na i bụ onye Galili.” **71** Mgbe ahụ o bidoro ijbụ onwe ya ọnụ, na iñu iyị na-asị, “Amaghị m onye nwoke a unu na-ekwu okwu ya bụ.” **72** N’otu oge ahụ, oke ọkụkụ kwara akwa nke ugboro abụ. Mgbe ahụ Pita chetara okwu Jisọs gwara ya sị, “Tupu oke ọkụkụ akwaa akwa ugboro abụ, i ga-agonarị m ugboro ato.” Obi tiwara ya mee ka ọ kwaaw akwa.

15 N’ezigbo isi ụtụtụ, ndịsi nchua na ndị okenye na ndị ozizi iwu, na ndị nzukọ ndị okenye niile, nwere mkpebi. Ha kere Jisọs agbụ, duru ya nyefee n’aka Pailet. **2** Pailet juru

ya sị, “I bụ eze ndị Juu?” O zara sị ya, “Gị onwe gi kwuru ya.” **3** Mgbe ahụ ndịsi nchua boro ya ebubo bayere otutu ihe. **4** Pailet juru ya ajuju ọzo sị, “O bụ na i nweghi ọsisa ọbula? Lee ọtụtụ ebubo ha na-ebo gi.” **5** Ma Jisọs azaghị ihe ọzo. Nke a juru Pailetanya. **6** Ugbu a, ọ bụ omenaala n’oge mmemme, na a ga-ahapụ otu onye mkporịa, bụ onye ha rịjorị ka a hapụ. **7** N’oge ahụ kwa, otu nwoke a na-akpo Barabas nọ n’ulọ mkporịa, ya na ụfodụ ndị biliri megide isi ọchichị, ndị gbukwara mmadụ n’oge ogbaaghara ahụ. **8** Igwe mmadụ gbakorị na-arị Pailet ka o mezuoro ha omenaala ha. **9** Mgbe ahụ ọ juru ha sị, “Unu chọrị ka m hapupuru unu eze ndị Juu?” **10** Ebe ọ maara na ọ bụ n’ihi ekworo ka ndịsi nchua ji nyefee Jisọs n’aka ya. **11** Ma ndịsi nchua kpaliri igwe mmadụ ahụ ka ha kwagide ya ka ọ hapupuru ha Barabas. **12** Pailet juru ha ọzo sị, “Gịnị ka m ga-emē nwoke a unu mkporịa eze ndị Juu?” **13** Ma ha tiri mkpu ọzo sị, “Kpogide ya n’obe!” **14** Ma Pailet juru ha sị, “O bụ n’ihi gịnị? Olee ihe ojoo o mere?” Ma ha tiri mkpu karịa ka ha si eti na mbụ, na-asị, “Kpogide ya n’obe!” **15** Ma ebe Pailet chọrị ime ihe ga-ato igwe mmadụ ahụ ụtọ, o hapupuru ha Barabas, nyefee ha Jisọs n’aka ka ha pịa ya ihe ma kpogidekwa ya n’obe. **16** Ndị agha ahụ duuru ya puo baa n’ime ụlọze a na-akpo Pritoriom. Ha kpokotakwara ndị agha ndị otu ha ndị ọzo. **17** Ha yinyere ya uwe mwụdụ na-acha odo odo, kpukwasikwa ya okpueze nke e ji ogwu kpaa n’isi. **18** Emesia, ha malitere na-ekele ya sị, “Ekele, eze ndị Juu.” **19** Ha ji osisi kụo ya n’isi ọtụtụ mgbe, na-agbụ ya ọnụ mmiri aso. Ha gbukwara ikpere n’ihu ya, na-akpo isiala na-enye ya. **20** Mgbe ha ji ya meechaa ihe ọchị, ha yipupuru ya uwe odo odo ahụ, yinyekwa ya uwe nke ya. Emesia, ha duuru ya puo gawa ikpogide ya n’obe. **21** Ha zutere otu onye na-agata n’uzo, aha ya bụ Saimon, onye Sirini, bụ nna Alegzanda na Rufos. Ha manyere ya ka o buru obe ya. **22** N’ikpeazu, ha duuru Jisọs ruo ebe a na-akpo Golgotha (nke pütara “ebe okpokoro isi”). **23** Ha nyere ya mmanya a gwara māá, ma ọ juru iñu ya. **24** Emesia, ha kpogidere ya n’obe, ma kee uwe ya n’etiti onwe ha site n’ife nza onye ga-enwe nke o ga-ewe. **25** Ha kpogidere ya n’obe n’elekere itoolu nke ụtụtụ. **26** Ha deputara ebubo ha boro ya kwuba ya n’elu obe ahụ, nke bụ: Eze ndị Juu. **27** Ha kpogidekware ya na ndị ohi abụ n’obe, otu n’aka nri ya, nke ọzo n’aka ekpe ya. **28** A gụkötara ya na ndị na-emebi iwu. **29** Ndị mmadụ si n’ebé ahụ gafee fufere isi ha na-ekwuto ya, na-asị, “Leenū gị! Onye ga-akwada ulonṣo ma wugharịa ya n’abalị ato. **30** Zoputanụ onwe gị! Si n’elu obe ahụ rịdata.” **31** O bulađi ndịsi nchua, na ndị ozizi iwu na ndị odo akwukwo nọ na-akwa ya emo n’etiti onwe ha na-asị, “O zoputara ndị ọzo, ma ọ pughị ịzoputa onwe ya! **32** Ka Kraist a, bụ Eze Izrel, si n’elu obe a rịdata ka anyị hụ ma kwerekwa.” Ndị ahụ a kpogidekorị ha na ya n’obe nokwa na-akparị ya. **33** Mgbe ọ kụru elekere iri na abụ nke ehiihie, ochichiri gbachikötara n’ala ahụ niile. Ochichiri a digidere ruo n’elekere ato nke ehiihie. **34** N’elekere ato nke ehiihie, Jisọs tiri mkpu akwa n’oke olu sị, “Eloji, Eloji, lama sabaktani!” (nke pütara, “Chineke m, Chineke m, gịnị mere i jiri hapụ m?”). **35** Ma ụfodụ ndị guzo nso n’ebé ahụ, mgbe ha nrụ nke a, sịrị, “Lee, ọ na-akpo llaija!” **36** Ya mere, otu onye gbaara ọso gaa weta ogbo, denye ya n’ime mmanya gbara ụka, fanye ya na okporo osisi, nye ya ka ọ riụ, ma na-asị, “Hapupuru ya, ka anyị lee ma llaija ọ ga-abia tọtuo ya.” **37** Ma Jisọs tiri mkpu n’olu ike, kubie ume. **38** Akwa mgbochi nke

ụlonsø ukwu sitere n'elu gbawaa abụo ruo n'ọnụ ala ala ya. **39** Mgbe ochiagha guzo n'ihu ya, hụru otu o si kubie ume, o kwuru sị, "N'ezie, nwoke a bụ Ọkpara Chineke." **40** O nwere ụfodụ umu nwanyị guzo n'ebé dí anya na-ele ihe na-eme, n'etiti ha bụ Meri Magdalín, Meri nne Jemis nke nta, na Josef, na Salomi. **41** Ndị a bụ ndị naara eso ya na-ejekwara ya ozi, mgbe o nọ na Galili. O díkwa ndị inyom ozo nkowwa n'ebé ahụ, bụ ndị sooro ya bịa na Jerusalem. **42** N'oge uhuruchi (ya bụ ụbọchị-na-abota ụbọchị izuike), ebe ọ bụ Ụbọchị Nkwadebe, **43** Josef onye Arimatia, otu n'ime ndị otu n'ülö nzukọ, onye a na-asopuru, onye na-echere ọbịịa nke alaeze Chineke, ji obi ike jekwuru Paillet rịọ ya ka o bunye ya ahụ Jisọs. **44** O juru Paillet anya inụ na o nwuoła. O kpọrọ ochiagha ahụ juo ya ma o nwuoła. **45** Mgbe očhiagha ahụ gwara ya na o nwuoła, o kwere ka Josef buru ahụ ya. **46** Josef zutara akwa ọcha linin, wedata ahụ ya jiri akwa ahụ fuchie ya. O buuru ya buba ya n'ime ili nke o gwuru n'ime nkume. Emesia o nuketara otu nkume buru ibu, jiri ya mechie ọnụ üzö ili ahụ. **47** Meri Magdalín na Meri nne Josef hükwara ebe e bubara ahụ ya.

16 Mgbe ubọchị izuike gafere, Meri Magdalín na Meri nne Jemis na Salomi zutara ụda dí iche iche ha ga-eji tee ahụ ya mmanụ. **2** N'isi ụtụtụ ụbọchị mbụ nke izu, mgbe anyanwu wara, ha biliri gawa n'ili ahụ. **3** Ha juritara onwe ha na-asị, "Onye ga-enupuru anyị nkume ahụ dí n'ọnụ üzö ili ahụ?" **4** Ma mgbe ha leliri anya, ha hụru na e nupuла nkume ukwu ahụ. **5** Mgbe ha banyere n'ime ili ahụ, ha hụru otu nwokorobịa yi uwe ọcha ka o nođuru ala n'akụkụ aka nri nke ili ahụ. Ha tịrụ oke egwu. **6** Ma ọ sıri ha, "Unu atuła egwu. Unu na-achọ Jisọs onye Nazaret a kpogidere n'obe. E meela ka o site n'ònvwụ bili! O nkowaghị n'ebé a. Lee ebe e nibere ya. **7** Ma gaanu gwa ndị na-eso üzö ya nakwa Pita, 'O burula unu üzö gawa Galili. Ebe ahụ ka unu ga-ahụ ya dí ka o gwararị unu.'" **8** Ha gbatara site n'ili ahụ, n'ònodu mgbagwoju anya na ahụ ịma jijiji. Ha akoroghị onye ọbụla ihe ọbụla, n'ihi na egwu juputara ha obi. **9** (note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.) Mgbe Jisọs biliri n'ònvwụ n'isi ụtụtụ n'ubọchị mbụ nke izu, onye mbụ o gosiri onwe ya bụ Meri Magdalín, onye ahụ o siri n'ahụ ya chupụ mmụo ojoo asaa. **10** O lara gaa kɔrɔ ndị ya na ha na-anọ na mbụ, bụ ndị nɔrijị na-ebe akwa ma na-erukwa uju. **11** Mgbe ha nñuru na o dí ndụ, na o hükwala ya, ha ekweghị. **12** Mgbe ihe ndị a gaşiri, o gosiri mmadụ abụo n'ime ha onwe ya n'udị ozo, mgbe ha na-abanye n'ime obodo. **13** Ndị a lagachiri bịa kɔrɔ ndị nke ozo ma ha ekwetakwaghị. **14** Emesia, Jisọs gosiri ndị na-eso üzö ya iri na otu ahụ onwe ya, mgbe ha nokořo na-eri nri. O baara ha mba n'ihi enweghi okwukwe ha nakwa mkpochi obi ha, n'ihi na ha jịrụ ikwenye n'ihe ndị ozo hụru ya gwara ha mgbe e mesiri ka o si n'ònvwụ bilate. **15** O gwara ha sị, "Gaanu n'ime ụwa niile kwusaara ihe niile e kere eke ozioma. **16** Onye ọbụla kweerenụ na onye e mekwara baptismik ka a ga-azoputa. Ma a ga-ama onye ọbụla na-ekwerekhi ikpe. **17** Ihe ịribama ndị a ga-esokwa ndị kweerenụ. Site n'aha m, ha ga-achupụ mmụo ojoo; kwuokwa okwu n'asụṣụ ọhụru dí iche iche. **18** Ha ga-eji aka ha abụo atutulie agwo, nñókwa nsi ma o gaghi emerụ ha ahụ ma otu. Ha ga-ebikwasị ndị oria aka, ahụ ga-adịkwa ha mma." **19** Mgbe Onyenwe anyị Jisọs gwasirị ha okwu ndị a, e weliri ya elu, baa n'eluiigwe, ebe ọ nođu ala n'akụkụ aka nri Chineke. **20** Ha pürü kwusaa ozioma

n'ebé niile. Onyenwe anyị nonyekwaara ha, mee ka okwu ya guzosie ike site n'ihe ịribama dí iche iche nke na-eso ya.

Luk

1 Ebe o bụ n'otụtụ mmađu agbaliala otu ha nwere ike i detu n'usoro ihe niile mezuru n'etiti anyi. **2** Dị ka e nyefere ha n'aka anyi idebe bu ndị ahụ sitere na malite jiri anya ha hụ ihe niile, ndị jikwa okwu a eje ozi. **3** Ekpebikwara m, ebe mu onwe m nyocharala ihe niile nke ọma site na mmalite, ka m dere gi ihe niile n'usoro, Tiofilos, gi onye dị elu a na-asopuru. **4** Nke a ga-eme ka i mata nke bụ eziokwu banyere ihe ndị ahụ e ziri gi. **5** N'oge Herod bụ eze Judia, o dị otu onyeisi nchüaja aha ya bụ Zekaraya, onye si n'otu ndị nchüaja nke Abija. Elizabet bụ nwunye ya, site n'agburu Eron. **6** Ha abuọ bụ ndị ezi omume n'ihi Chineke. Ha debere iwu na ükپرۇ niile Onyenwe anyi nyere na-enweghi ntupô obula. **7** Mana ha amutaghị nwa, n'ihi na Elizabet bụ nwanyị agaa, ha abuọ emeela nnqoq agadi. **8** O ruru mgbe o bụ ndị otu Zekaraya ga-eje ozi, o nō dika onye nchüaja na-eje ozi n'ihi Chineke. **9** A hoputara ya site n'ife nza dị ka omenaala ndị nchüaja si dì ka o bụrụ ya ga-abanye n'imē ime uloṣo Onyenwe anyi iche aja nsure ọkụ nke e ji ụda na-esi isi ụtọ achụ. **10** Mgbe oge iche aja ụda na-esi isi ụtọ ruru, igwe ndị mmađu bijara nō n'ezí na-ekpe ekpere. **11** Mgbe ahụ, mmuo ozi Onyenwe anyi, onye guzo n'aka nri nke ebe iche aja nke ihe na-esi isi ụtọ mere ka o hụ ya anya. **12** Mgbe Zekaraya hụrụ ya, obi fepurụ ya, o tükwara oke egwu. **13** Ma mmuo ozi ahụ gwara ya sị, "Zekaraya atula egwu, Chineke anjuła ekpere gi. Elizabet nwunye gi ga-atụrụ ime mütarịa gi nwa nwoke. I ga-akpokwa aha ya Jọn. **14** O ga-abuọ gi ihe oke ọnụ na obi ụtọ, otụtụ mmađu ga-arịnrikwa ọnụ n'ihi ọmụmu ya. **15** N'ihi na o ga-abu onye dị ukwuu n'anya Onyenwe anyi. O gaghi arinukwa mmanya obula, maobu ihe ọnụnụ obula na-egbu egbu n'ihi na site n'afo nne ya o ga-abu onye emejuputara na Mmuo Nso. **16** O ga-akpoghachite otụtụ ụmụ Izrel nye Onyenwe ha bụ Chineke ha. **17** Ma o ga-aga n'ihi Onyenwe anyi n'ike mmuo na ike nke ịlajia, tugharía obi ndị bụ nna n'ebé ụmụ ha nō. Meekwa ka ndị isiuke tugharía obi, lekwasị anya n'amamihe nke ndị ezi omume, na ijkere ụmụ mmađu n'ihi Onyenwe anyi." **18** Zekaraya sịrị mmuo ozi ahụ, "Olee otu m ga-esi mata na nke a ga-adị otu a? Aburụla m agadi. Nwunye m akakwaala nka." **19** Mmuo ozi zara ya sị, "Abu m Gebrel. Ana m eguzo n'ihi Chineke. Ezitere m ka m bia gwa gi okwu ma wetara gi ozioma a. **20** Ma lee, i ga-ada ogbi, i gaghi ekwukwa okwu obula, tutu ruo mgbe ihe ndị a ga-emezu n'ihi na i kwenyeghi n'okwu m, nke ga-emezu mgbe oge ya ruru." **21** Mgbe ihe ndị a niile na-emē, mmađu ndị ahụ nökwa na-eché Zekaraya ka o pütä. O juru ha anya na o nqola ọdụ n'imē ime uloṣo ukwu ahụ. **22** Mgbe o mesiri pütä, o nwekwaghị ike ikwuru ha okwu. Ha ghotara na o hụrụ olụ n'imē uloṣo ahụ n'ihi na o bụ aka ka o ji gwa ha okwu. **23** Mgbe oge iru oru ya gwusirị, o laghachiri n'ulọ ya. **24** Mgbe ubochị ndị ahụ gasiri, Elizabet bụ nwunye ya tütüru ime. O zoro onwe ya n'imē ulo onwa ise. **25** O siri, "Onyenwe anyi emeerela m nke a. O gosila m ihuoma ya n'ubochị ndị a, ma wepükwara m ihere n'etiti ndị nke m." **26** Ma n'onwa isii ya, Chineke zigara mmuo ozi ya, bụ Gebrel, ka o gaa n'obodo Nazaret nke dị n'imē Galili. **27** Ka o jekwuru otu nwaagbogho na-amaghị nwoke bụ onye otu nwoke aha ya bụ Josef, onye sitere n'agburu Devid, kwere nkwa ịlu. Aha nwaagbogho

a bụ Meri. **28** O jekwuru ya sị ya, "Ekele! Gi onye ihuoma dikwasiri. Onyenwe anyi nonyekwara gi." **29** Ma obi lori ya mmiri nke ukwuu n'ihi okwu ya. O bidokwara ituğharı n'uché ya ihe ekele a pütara. **30** Ma mmuo ozi ahụ sịrị ya, "Atula egwu Meri, n'ihi na i çhotala ihuoma n'ebe Chineke no. **31** Ma lee i ga-atụrụ ime, mü nwa nwoke. I ga-akpokwa aha ya Jisos. **32** O ga-abu nnukwu mmađu onye a ga-akpo Okpara Onye kachasị ihe niile elu. Onyenwe anyi Chineke ganyenye ocheeze nna ya Devid. **33** O ga-achị ulo Jekob ruo ebighị ebi, alaeze ya agaghị enwekwa ogwugwụ." (aiòn g165) **34** Meri sịrị mmuo ozi ahụ, "Olee otu nke a ga-esi mee ebe m bụ nwaagbogho na-amaghị nwoke?" **35** Mmuo ozi ahụ sịrị ya, "Mmuo Nso ga-abiakwasị gi, ike nke Onye kachasị ihe niile elu ga-ekpuchikwa gi. Ya mere onye nsq ahụ a ga-amụ, a ga-akpo ya Okpara Chineke. **36** Lekwa Elizabet onye ikwu gi aturuṇla ime nwa nwoke n'agadi ya. Nke a bụ ọnwa isii ya, bụ onye ahụ ha na-akpo nwanyị aga. **37** N'ihi na o dighị okwu sitere na Chineke nke na-agaghị ere." **38** Meri zaghachiri si, "Abu m ohu Onyenwe anyi, ka o dịrị m dị ka i kwuru." Mgbe ahụ mmuo ozi ahụ hapurụ ya laa. **39** N'oge ahụ, Meri biliri gaa qsijsö n'otu obodo di n'ugwu Juda. **40** N'ebe ahụ, o banyere n'ulọ Zekaraya, kelee Elizabet. **41** Mgbe Elizabet nñru ekele Meri, nwa nō ya n'afo megharịri ahụ. E mere ka Elizabet juputa na Mmuo nso. **42** O tiri mkpu n'oke olu sị, "Onye a goziri agozi ki i bụ n'etiti ụmụ nwanyị niile. Onye a goziri agozi ka nwa ahụ i bụ n'afo bükwa. **43** Onye kwanu ka m bụ na ihuoma dị otu a kporo m na nne Onyenwe m ga-abia ileta m? **44** Ngwangwa m nñru olu ekele gi, nwa nō m n'afo wuliri elu n'ohu. **45** Ngozi ga-adịrị onye ahụ kwere na Onyenwe anyi ga-emezu ihe o kweere ya na nkwa ime." **46** Ma Meri sịrị, "Mkpürüobi m na-ebuli Onyenwe anyi elu **47** mmuo m na-anjịrị ọnụ n'imē Chineke bụ Onye nzoputa m, **48** n'ihi na o ledatala anya, lekwasị m, bụ odibo ya dì ala. Site ugbu a gaa n'ihi, ogbø niile ga-akpo m onye a goziri agozi. **49** N'ihi na Onye dì ike emeelara m ihe dì ukwuu. Aha ya dikhwa nso. **50** Ebere ya na-erute ndị niile na-atu egwu ya site n'ogbo ruo n'ogbo. **51** O gosila ike aka ya; o chusasiyal ndị dì mpako n'imē echiche obi ha. **52** O sitela n'ocheeze ndị eze dì ike kwatu ha, buliekwa ndị dì umeala n'obi elu. **53** O jirila ihe dì mma nyejuo ndị agụn na-agụ afò ma ndị ogaranya ka o zipurụ n'aka efu. **54** O nyerela odibo ya bụ Izrel aka, o na-echetakwa imere ya ebere. **55** Dị ka o gwara nna nna anyi ha, nye Ebrahim na ụmụ ụmụ ya ruo mgbe ebighị ebi." (aiòn g165) **56** Meri nonyeere ya ihe dika ọnwa ato ma mesie laghachi n'ulọ ya. **57** Mgbe oge zuru ka Elizabet mü nwa, o mñru nwa nwoke. **58** Ndị agbataobi ya na ndị ikwu ya, ndị nñru otu Chineke si gosi ya ebere dì ukwuu, bijara soro ya nñuria ọnụ. **59** N'abalị nke asatô ha bijara ibi nwata ahụ ugwu na igu ya aha. Ha na-acho igu ya Zekaraya bụ aha nna ya, **60** ma Nne ya sịrị, "Mba, a ga-agụ ya Jọn." **61** Ha sịrị ya, "O dighị onye obula n'etiti ndị ikwu gi na-aza aha ahụ." **62** Ya mere, ha jiri ife aka juo nna ya, ihe o choro ka akpo nwata ahụ. **63** O riþo ka e nye ya mbadamba ihe e ji ede ihe, o deere "Aha ya bụ Jọn." Nke a jukwara mmađu niile anya. **64** Ngwangwa, ọnụ ya meghere, atopukwara ire ya. Ya ebido ikwu okwu ma na-ektokwa Chineke. **65** Ibubo wñru ndị agbataobi ha niile n'ahụ, ndị mmađu kokwara akukọ banyere ihe ndị a niile ruo obodo niile dì n'akukọ ugwu Judia. **66** Ndị niile nñru akukọ a chere n'obi ha na-aju sị, "Ginjikwa ka

nwa nke a gaje ibu?" N'ihi na aka Onyenwe anyi dinyeere ya.

67 E mere ka Zekaraya bu nna ya juputa na Mmụo Nso. O buru amuma si,

68 "Ngozi diri Onyenwe anyi bu Chineke nke Izrel, n'ihi na o bjala leta ma gbatukwa ndị nke ya.

69 O welielara anyi Onye nzoputa site n'ulọ odibo ya bu Devid.

70 (Dị ka o kwuru na mgbe ochie, site n'onu ndị amuma ya dì nso). (aion g165)

71 Na o ga-azoputa anyi site n'aka ndị iro anyi, nyekwa anyi ike ife ya ofufe na-atughị egwu.

75 N'idi nso na ezi omume n'ihi ya ubochị niile nke ndu anyi.

76 "Ma gi nwa m, a ga-akpo gi onye amuma nke Onye kachasi ihe niile elu; n'ihi na i ga-aga n'ihi Onyenwe anyi kwadoro ya ụzo.

77 Ime ka ndị nke ya nwee amamihe nke nzoputa site na igbaghara mmehie ha.

78 N'ihi oke obi ebere Chineke anyi, nke ọwụwa anyanwu ga-ewetara anyi site n'igwe.

79 Ka o chakwasị ndị bi n'ochichịri na n'onyinyo nke ọnwụ, na iduzi ükwu anyi n'uzo nke udo."

80 Nwata ahụ toro, bürü onye di ike n'ime mmụo. O biri n'ime ozara tutu ruo mgbe oge zuru igosi ụmụ Izrel onwe ya.

2 N'oge ahụ, Siza Ogostos nyere iwu ka a guo ọnụ, detuo aha mmadụ niile bi n'uwu dum.

2 (Nke a bụ iğu ọnụ na ide aha nke mbụ e mere mgbe Kvirinus bụ onye na-achị Siria.)

3 Onye ọbụla gara n'obodo ya, ka e denye aha ya n'akwukwó.

4 Ya mere Josef hapurụ Nazaret nke di na Galili, gaa Betlehem nke di na Judia, nke bükwa obodo Devid, n'ihi na o si n'ulọ na agburu Devid puta.

5 Ya na Meri, nwaagbogho o kwere nkwa ịlụ, nke dikwa ime, soro gaa ka o denye aha ha.

6 Mgbe ha nọ ebe ahụ, oge o ga-eji mmụ nwa ya zuru.

7 Ọ mürü nwa nwoke mbụ ya. O ji akwa kee ya, nibe ya n'ime ebe a na-enye anu ulọ nri, n'ihi na ha enwetaghị ebe ndina n'ulọ ndị ije.

8 Ma e nwere ndị ọzuzu aturu bi n'ohịa n'akukụ ebe ahụ, ndị na-eche igwe aturu ha nche n'abalị.

9 Mmụ ozi nke Onyenwe anyi pütara ihe nye ha. Ebube Onyenwe anyi mμwara gburugburu ha, oke egwu tịrụ ha.

10 Ma mmụ ozi ahụ siri ha, "Unu atula egwu. Ana m ewetara unu ozioma nke oke ọnụ nke ga-adịrị mmadụ niile.

11 N'ihi na taa, n'obodo Devid ka a mürü Onye nzoputa nye unu; o bụ Kraist, Onyenwe anyi.

12 Nke a ga-aburụ unu ihe ịrịbama, unu ga-ahụ nwata ọhụrụ e kechiri n'akwa, dina n'ime ebe a na-enye anu ulọ nri.

13 Na mberede, igwe ndị mmụ ozi nke eluigwe pütara soro mmụ ozi a, bido na-eto Chineke na-asị,

14 "Otuto diri Chineke n'ebe kachasi elu nke eluigwe. Udo n'elu ụwa nye ndị niile ihe ha di Chineke ezi mma."

15 Mgbe ndị mmụ ozi ahụ hapurụ ha, laghachị n'eluigwe, ndị ọzuzu aturu ahụ sırtara onwe ha, "Bjanụ ka anyi jeruo Betlehem, ka anyi jirianya anyi hụ ihe ndị a merenü, nke Onyenwe anyi mere ka anyi mara."

16 Ha gara ọsisi hụ Meri na Josef, na nwata ahụ ka o dina n'ime ebe a na-enye anu ulọ nri.

17 Mgbe ha hụrụ nke a, ha mere ka a mata ihe niile a gwara ha banyere nwantakirị a.

18 Ihe ndị ọzuzu aturu a kwuru juru ndị niile mürü ya anya.

19 Ma Meri debere ihe ndị a niile n'obi ya, na-atughari ihe banyere ha n'obi ya.

20 Ndị ọzuzu aturu ahụ laghachiri, na-eto Chineke na-ebulikwa aha ya elu n'ihi ihe niile ha ọnụ ma hụkwa, nke dikwa ka a gwara ha.

21 Mgbe ubochị asatô gasiri, mgbe oge ruru ibi nwata ahụ ugwu, ha gukwara ya aha. Aha ha nyere ya bụ Jisəs, aha ahụ mmụ ozi nyere tupu

a di ime ya.

22 Mgbe oge zuru maka mmemme nke idị ocha di ka iwu Mosis siri di, ha kutere ya na Jerusalem iché ya n'ihi Onyenwe anyi.

23 (dika e dere ya n'iwu nke Onyenwe anyi, "Nwa mbụ ọbụla nke nwoke ka a ga-edo nso nye Onyenwe anyi?"),

24 ha chürü aja di ka e nyere n'iwu Onyenwe anyi: "Umụ kpalakwukwu abụo maobụ ụmụ nduru abụo."

25 Ma lee, e nwere otu nwoke bi na Jerusalem aha ya bụ Simion, onye juputara na Mmụo Nso. O bụ onye ezi omume bùrụkwa onye ji obi ya niile na-efe Chineke. O bükwa onye na-ele anya maka nkasiobi nke ndị Izrel.

26 Ma Mmụo Nso Chineke mere ka o mata na o gaghị anwụ ruo mgbe o hụrụ Kraist nke Onyenwe anyi.

27 Site n'odudu nke Mmụo Nso, o batara n'ulonṣo ukwu, ma mgbe nne na nna nwata ahụ bụ Jisəs kubataru ya di ka omenaala iwu si di,

28 Simion kuuru ya n'aka, keleel Chineke si,

29 "Gị, Onye kachasi ihe niile elu, bụ Onyenwe di ka i kwere na nkwa, ugbu a zilaga nwaodido gi n'udo.

30 N'ihi naanya m ahụla nzoputa gi,

31 nke i kwadoro n'ihi mba niile.

32 Ihè nke ga-egosi ndị mba ọzọ ụzo, na ebube nke ndị gi Izrel.

33 O juru nne na nna nwantakirị ahụ anya inụ ihe ndị a kwuru banyere ya.

34 Mgbe ahụ, Simion göziri ha, sịkwa Meri nne ya, Lee, "Nwatakiri a bụ onye e zitere ka o bürü ọdida na mbili nye ọtụtụ mmadụ n'Izrel, o ga-abukwa ihe ama nke ọtụtụ ga-ekwujo.

35 O bükwa site n'ulọ dị otu a ka a ga-ekpughe echiche nke di ọtụtụ n'obi. Mma agha ga-aduwakwa mkpuruobi nke gi onwe gi.

36 O nwekwara onye amuma nwanyi, aha ya bụ Ana, ada Fanuel nke si n'ebo Asha. O bụ ezigbo agadi nwanyi na-enweghị di, n'ihi na di ya nwanyi mgbe ha biri naanị afọ asaa.

37 Ọ noşa di ka nwanyi na-enweghị di iri afọ asatô na anō. O hapughi ulonṣo, kama o nogidere n'efe ofufe ehiihe na abalị, na-ibụ ọnụ na-ekpe ekpere.

38 N'oge ahụ o bjarutere n'ebe ha nō, nke Chineke ekele, kwuo okwu banyere nwantakirị ahụ nye ndị niile na-ele anya maka mgbatu Jerusalem.

39 Mgbe ha mesiri ihe niile otu o di n'iwu Onyenwe anyi, ha laghachiri obodo ha bụ Nazaret nke di n'ime Galili.

40 Ma nwata ahụ toro buru onye di ike; o juputara n'amamihe, amara Chineke dinyekwaara ya.

41 N'afọ niile, ndị mürü ya na-agà Jerusalem n'ihi Mmemme Ngabiga.

42 Mgbe o ruru afọ iri na abụo, ha gara maka mmemme di ka omenaala si di.

43 Mgbe e mesiri mmemme ahụ, ka ndị mürü ya na-alaghachi, nwata ahụ bụ Jisəs nodurụ na Jerusalem.

44 Ha chere na o sonyere n'etiti njem. Ha gara ije otu ubochị tupu ha a malite ịchọ ya n'etiti ndị ikwu na ibe, na ndị enyi ha.

45 Ma mgbe ha na-ahughị ya, ha laghachiri Jerusalem na-achokwa ya.

46 Ka ubochị ato gasiri, ha hụrụ ya n'ulonṣo ukwu ebe o nodurụ n'etiti ndị ode akwukwó, na-ege ha ntị na-ajukwa ha ajuju.

47 Nghọta na ọsisa ya juru ndị niile ọnụ okwu ya anya.

48 Mgbe ndị mürü ya hụrụ ya, o tịrụ ha n'anya, ma nne ya siri ya, "Nwa m, ginị mere i ji mesoo anyi mmeso di otu a? Mü na nna gi nọ na-achoghari gi?"

49 O jụrụ ha si, "Ginị mere unu ji na-achokwa m? Unu amaghị na aghaghị m ịnọ n'ulọ Nna m?"

50 Ma ha aghotaghị ihe o gwara ha.

51 Mgbe ahụ, o sooro ha laghachiri Nazaret ma-na-erubekwara ha isi.

Ma nne ya dobere ihe ndị a niile n'obi ya.

52 Jisəs na-agà n'ihi n'amamihe na ogologo, ya na ihuoma n'ebe Chineke na nke mmadụ nō.

3 N'afọ nke iri na ise nke ọchichị Tiberios Siza, mgbe Pontiós Pailet bụ onye na-achị Judia, ebe Herod bükwa onye na-

achi akuk Galili, ma nwanne ya nwoke bu Filip na-achị akuk Ituria na Trakona, Laisania bukwa onye na-achị akuk Abilin, 2 mgbe ahụ Anas na Kaifas bu ndisi nchüaja, okwu Chineke bjákutere Jón nwa Zekaraya n'ime ozara. 3 ṁ gara n'ime obodo niile gbara Jódan gburugburu na-ekwusa banyere baptism nke ncıegharị maka mgbaghara mmehe. 4 Díka e dere ya n'akwukwò Ajzaya onye amuma si, "Otu onye na-eti mkpu n'ozara na-asị, 'Dozienụ uzor maka Onyenwe anyị, meenụ ka okporozi ya guzozie. 5 A ga-ekpoju ndagwurugwu ọbula, ugwu ọbula na ugwu nta ọbula ka a ga-emekwa k o dì ala. Uzor gbagorø agbagø ka a ga-eme ka o guzozie nke ọma, mee kwa uzor ojoo niile dì larịj. 6 Mmadu niile ga-ahukwa nzoputa Chineke." 7 Jón sịri igwe mmadu ndị na-aputa ka o mee ha baptism si, "Unu umụ ajuala! Onye dorø unu aka na ntị sị unu gbanari onumà nke na-abia? 8 Mianu mkpuru na-egosiputa ncıegharị unu. Unu amalitekwa na-asị onwe unu, 'Anyị nwere Ebrahem díka nna.' N'ihi na agwa m unu na Chineke pürü isite na nkume ndị a mepütara Ebrahem umụ. 9 O bụlađi ugbu a, atukwasila anyuikwa na mgborogwu osisi, osisi ọbula nke na-adighị amị ezi mkpuru ka a ga-egbutu tuba ya n'ime ọku." 10 Ma igwe mmadu ahụ jürụ ya si, "Gini ka anyị kwesiri ime?" 11 O zara ha si, "Onye ọbula nwere uwe abu, ya nye onye ọ na-adighị nke o nwere otu. Onye nwere nri ya meekwa otu ahụ." 12 O bụlađi ndị ona ụtụ bjákwarwa ka e mee ha baptism. Ha sịri ya, "Onye ozizi, gini ka anyị kwesiri ime?" 13 O sịri ha, "Unu anatala karja otu unu kwesiri inata." 14 Ndị agha bjákwarwa juo ya si, "Gini kwaka anyị kwesiri ime?" O sịri ha, "Unu ejikwala ike apunara ndị mmadu ego ha; unu ebokwala ndị mmadu ebubo ugha, ka afø ju unu n'ugwo a na-akwu unu." 15 Ndị mmadu ji olileanya na-eche na-atulekwa n'obi ha ma Jón o bụ Kraist ahụ. 16 Ma Jón zara si ha, "Eji m mmiri na-eme unu baptism, ma otu onye dì ike karja m ga-abia, onye m na-erughị itopụ eriri akpukpoķukwu ya. Q ga-eji Mmụ Nsø na ọku mee unu baptism. 17 Ihe ifuchacha ọka ya dì n'aka ya, iji zachaa ebe izocha ọka ya nke ọma, ka e kponye ezi mkpuru ọka wiiti n'ime ọba, ma kpoba igbugbo ọka n'ime ọku nke a na-apughị imenyu emenyu." 18 O ji otu okwu ọzo dì iché iché duò ha ọdụ ma kwusaakwara ha ozioma. 19 Ma Eze Herod, onye ọ tara ụta maka Herodias nwunye nwanne ya nwoke, nakwa maka ihe ojoo dì iché iché ndị o mere, 20 tükwasikwara ihe n'elu ihe ndị a niile, site na itụnye Jón n'ulø mkporø. 21 Mgbe e mechara ndị niile baptism, ma mechakwa Jisós baptism, mgbe ọ na-ekpe ekpere, eluigwe meghere. 22 Mmụ Nsø sikwa n'elu rịdata dì ka nduru, bekwasị ya, mgbe ahụ, otu olu sitere n'eluigwe daa si, "I bụ Okpara m, onye m hụru n'anya, ihe gi dì m ezi mma." 23 Jisós agbaala ihe dì ka iri afø ato mgbe o bidoro ọru ya. O bụ nwa (díka ndị mmadu chere) Josef, onye bu nwa Heli; 24 Heli abuṛu nwa Matat, nwa Livayi, nwa Meliki, nwa Janayi, nwa Josef; 25 nwa Matatiyas, nwa Emos, nwa Nehum, nwa Esili, nwa Nagayi; 26 nwa Maat, nwa Matatiyas, nwa Semeini, nwa Josef, nwa Joda; 27 nwa Joanan, nwa Resa, nwa Zerubabel, nwa Shealtiel, nwa Neri; 28 nwa Meliki, nwa Adi, nwa Kosam, nwa Elmadam, nwa Er, 29 nwa Joshua, nwa Elieza, nwa Jorim, nwa Matat, nwa Livayi; 30 nwa Simion, nwa Juda, nwa Josef, nwa Jonam, nwa Eliakim; 31 nwa Melea, nwa Mena, nwa Matata, nwa Netan, nwa Devid; 32 nwa Jesi, nwa Obed, nwa Boaz, nwa Salmon, nwa Nashon; 33 nwa Aminadab, nwa Ram, nwa Hezron, nwa Perez, nwa Juda;

34 nwa Jekob, nwa Ajzik, nwa Ebraham, nwa Tera, nwa Naho; 35 nwa Serug, nwa Reu, nwa Peleg, nwa Eba, nwa Shela; 36 nwa Kenan, nwa Aafaksad, nwa Shem, nwa Noa, nwa Lamek; 37 nwa Metusela, nwa Enök, nwa Jared, nwa Mahalalel, nwa Kenan; 38 nwa Enşh, nwa Set, nwa Adam, nwa Chineke.

4 Jisós, onye juputara na Mmụ Nsø, sitere na Jódan lọta.

Mmụ nsø duuru ya baa n'ozara. 2 Ebe ahụ ka ekwensu nwara ya onwunwa iri ụboghị anø. N'uboghị ndị ahụ niile o rigbi nri ọbula. N'ikpeazu aguu gürü ya. 3 Ekwensu sịri ya, "O buru na i bụ Okpara Chineke, gwa nkume a ka o ghø achichà." 4 Jisós zara ya si, "E dere ya, 'O bugñi naanị site na achichà ka mmadu ga-eji di ndu.'" 5 Ekwensu duuru ya rigoo n'ebe dì elu, gosi ya alaeze niile nke ụwa, n'otu ntabi anya. 6 O gwara ya si, "M ga-enye gi ikiike niile ndị a na ebube ha. O bụ m ka e nyere ha, e nwere m ike inye ha onye ọbula m chọrø inye ha. 7 Ya mere, o buru na i kpoq isiala nye m, ha ga-abu nke gi." 8 Jisós zara ya si, "E deela ya: 'I gakpo isiala nye Onyenwe anyị Chineke gi, naanị ya ka i gafekekwa.'" 9 Ekwensu duuru ya gaa Jerusalem, mee ka o guzo n'ebe dikarisiri elu nke ulọnṣo ukwu ahụ. O sịri ya, "O buru na i bụ Okpara Chineke, si n'ebe a tuda onwe gi n'ala. 10 N'ihi na e dere ya, "O ga-enye ndị mmụ ozi ya iwu banyere gi, ichekwa gi nke ọma; 11 ha ga-ebuli gi elu n'aka ha, ka i ghara ikpobi ụkву gi na nkume." 12 Jisós zara ya si, "E kwuola ya, Anwala Onyenwe anyị Chineke gi onwunwa." 13 Mgbe ekwensu nwasiři ya onwunwa ndị a niile, o hapurụ ya ruo mgbe ohere ọzo daputara. 14 Jisós loghachiri na Galili n'ike nke Mmụ Nsø. Akukwa banyere ya gbasara ruo akuk obodo niile. 15 O ziri ihe n'otu ulø ekpere ha, mmadu niile na-ekwakwara ya. 16 Mgbe o rutere Nazaret ebe ọ noro too, n'uboghị izuike, o gara n'ulø ekpere dì ka o dì mbu eme. O guzoro ọtø igu akwukwò nsø. 17 E nyere ya akwukwò nke onye amuma Ajzaya dere. O meghere ya chọta ebe e dere si, 18 "Mmụ nke Onyenwe anyị di n'ahu m, n'ihi na o teela m mmanu ka m kwusasa ozioma nke ndị ogbenye. O zitela m ikwuputa inwere onwe nke ndị mkporø, ya na ihụ uzor nke ndị kpuru isị, ime ka ndị a na-emegbu emegbu nwere onwe ha. 19 Ikwuputa afø Onyenwe anyị ga-eme amara." 20 O mechiri akwukwò ahụ nyeghaci ya onye ahụ na-eje ozi, n'odu ala. Ndị mmadu niile no n'ulø nzukozu ahụ legidere ya nnøanya. 21 Ma o bidoro igwa ha si, "Taa ka ihe ndị a e dere n'akwukwò nsø a mezuru na ntị unu." 22 Mmadu niile kwuru okwu ọma banyere ya n'ihi okwu amara niile si ya n'onu pütä nke mere na ha juritara onwe ha si, "Onye a, o bugñi nwa nwoke Josef?" 23 O sịri ha, "N'ezie, amara m na unu ga-aturu m ilu a: 'Dibia, gwo onwe gi!' Sikwa m, 'Ihe ndị ahụ niile anyị nru i na-eme na Kapanom mee ha n'ebe a bụ obodo gi.'" 24 O gara n'ihi si, "Ma i gwa unu eziokwu, o nweghi onye amuma ọbula a na-anabata nke ọma n'obodo a mru ya. 25 N'ezie, chetakwanu na e nwere otu ụmụ nwanyị di ha nwru anwụ n'oge Ilaija onye amuma. N'oge oke ụnwụ dara n'ala ahụ dum, mgbe e mechiri eluigwe na mmiri ezoghi n'ala Izrel afø ato na onwa isii. 26 Ma e zigaghị Ilaija ka o jekwuru onye ọbula n'ime ha karjakwa nwanyị di ya nwru anwụ n'obodo Zarefat n'akuk Saïdòn. 27 N'oge Ilaija onye amuma, e nwere otu ndị ekpenta n'ala Izrel, ma o nweghi onye e mere ka o dì ocha n'etiti ha karjakwa Neeman onye Siria." 28 Mgbe ndị no n'ulø ekpere ahụ nru nke a, iwe

were ha nke ukwuu. **29** Ha biliri, kwapu ya site n'obodo ahụ, dokpuru ya gaa n'elu ugwu nke e wukwasirị obodo ahụ ka ha nwee ike tupu ya site n'ugwu ahụ. **30** Ma o sitere n'etiti igwe mmadu ahụ pụo, gawara onwe ya. **31** O sitere n'ebe ahụ gaa Kapanom, obodo díkwa na Galili. N'ubochị izuike, o bidoro izi ha ihe. **32** Ozizi ya juru haanya, n'ihi na okwu ya nwere ikeike. **33** Otu nwoke no n'ime ụlo ekpere ahụ, onye mmuo na-adighị ocha bi n'ime ya. O tiri mkpu n'oke olu, **34** "Hapụ anyị! Gini ka i na-achọ n'ebe anyị nō, gi, Jisọs onye Nazaret? I bijara ka i laa anyị n'iyi? Ama m onye i bụ, Onye Nsọ nke Chinekel!" **35** Jisọs baara ya mba sị, "Noro jii! Si n'ime ya pụta." Mgbe ahụ mmuo ojoo ahụ tñdara ya n'alà n'ihi ha niile, o sikwa n'ime ya pụo ma o merughị ya ahụ. **36** Ihe ndị a juru ha niile anya, ha juritara ibe ha sị, "Gini bu ozisi nke a? O ji ichi isi na ike na-enye mmuo na-adighị ocha ndị a iwu, ha na-aputakwa!" **37** Akukọ banyere ya gbasara jeruo obodo niile dì ebe ahụ gburugburu. **38** Mgbe ọ hapurụ ụlo ekpere ahụ gaa n'ulọ Saimon. Nne nwunye Saimon nwere ahụ okụ, ha rịorị ya ka o nyere ya aka. **39** O guzoro n'ihi ya, ma baara ahụ okụ ahụ mba, ọ hapurụ ya n'otu ntabi anya ahụ. O bilikwara lee ha ọbjia. **40** Mgbe anyanwụ na-ada, otütü ndị nwere ndị na-arịa ọri a ihe iche kpọrọ ha bjakwute Jisọs. O bikwasirị ha niile aka n'otu n'otu, gwọ ha. **41** Mmụo ojoo dì iche iche si n'ime otütü mmadu pụta na-eti mkpu na-asi, "I bụ Okpara Chineke." Ma o baara ha mba, o kweghi ka ha kwuo okwu, n'ihi na ha matara na ọ bụ Kraist. **42** Mgbe chi boro, ọ pürü gaa ebe naanị ya nō. Ndị mmadu nō na-achogharị ya; mgbe ha bjaruru ebe ọ nō, ha gbalisirị ike ime ka ọ ghara ihapụ ha. **43** Ma ọ sıri ha, "Aghaghị m ikwusa ozioma alaeze Chineke n'obodo ndị ozo, n'ihi na ọ bụ n'ihi ya ka e zitere m." **44** Ọ gara n'ihi na-ekwusa ozioma n'ulọ ekpere niile dì na Judia.

5 Otu oge, ka Jisọs guzo n'akukụ ọdò mmiri Genesaret. Igwe mmadu gbara ya gburugburu ka ha n'lụrụ okwu Chineke. **2** O hụrụ n'onu mmiri ahụ, ugbo mmiri abụo nke ndị okụ azu nwe ha hapurụ gaa isa ugbo ha ji egbu azu. **3** O banyere n'ime otu ugbo mmiri ndị ahụ, nke bu nke Saimon, ọ rịorị ya ka ọ kworị ya banyetụ ntakirị n'ime mmiri. O nodurụ ala n'ime ya bido na-ezi igwe mmadu ihe. **4** Mgbe o kwusirị okwu, o gwara Saimon sị, "Banyetükwo n'ime mmiri, tñyue ugbo gi ka i gbute azu." **5** Saimon zara sị, "Nna anyị ukwuu, anyị rüşirị orụ ike abalị niile na-egbutagħi ihe obụla, ma otu i sıri kwuo, aga m awụnye ugbo azu niile." **6** Mgbe ha mere nke a, ha gbutere otütü azu nke mere na ugbo azu ha malitere idokasi. **7** Ha kpọrọ ndị okụ azu ibe ha nō n'ugbo mmiri ozo ka ha bija nyere haaka. Ha bijara kpooju azu n'ugbo mmiri abụo ahụ nke malitere imikpu. **8** Ma mgbe Saimon Pita hụrụ nke a, o dara n'ukwu Jisọs sị, "Si n'ebe m nō pụo, Onyenwe m, n'ihi na abụ m onye mmehie." **9** N'ihi na o juru ya na ndị ya na ha so anya iħu otütü azu ndị a ha gbutere. **10** O bulađi Jemis na Jon umụ Zebedi, ndị ha na Saimon na-arükö orụ, ka ihe a jukwara anya. Mgbe ahụ Jisọs gwara Saimon sị, "Atula egwu, n'ihi na site ugbo a gaa n'ihi, i ga na-akụta mmadu." **11** Mgbe ha kwopputara ugbo mmiri ha n'elu ala, ha hapurụ ihe niile soro ya. **12** Mgbe Jisọs nō n'otu obodo, otu nwoke onye ekpenta juru ahụ, bijara daa, kpudo ihu ya n'alà mgbe ọ hụrụ ya, riọ ya sị, "Onyenwe m, ọ burụ na i chorò, i pürü ime ka m dì ocha." **13** Jisọs setipuru aka ya metụ ya sị, "Achoro m, burụ onye dì ocha!" Ngwangwa

ekpenta ahụ hapurụ ya. **14** O nyere ya iwu, "A gwakwala onye obula, kama gaa gosi onye nchuaja onwe gi, chukwaa aja dì ka Mosis nyere n'iwu maka ime ka i dì ocha, ka ọ burụ ihe ama nye ha." **15** Ma akukọ banyere ya gbasara karịa, nke mere na igwe mmadu bijara iñürü ihe ọ na-ekwu, na ka a gwoqwa ha nrịa nrịa. **16** Ma site n'oge ruo n'oge, Jisọs na-ezewuzga onwe ya gaa n'ebé ọ ga-anq naanị ya ikpe ekpere. **17** Otu ubochị, mgbe ọ nō na-ezi ndị mmadu ihe, ndị Farisii na ndị ozisi iwu (sitere n'obodo nta niile dì na Galili na Jerusalem bija nödükwa ebe) ahụ. Ike Chineke dinyeckaara ya igwo ndị ọrija. **18** N'oge ahụ ndị ikom ufodụ bu otu nwoke akukụ ahụ ya kpónwuru akponwụ n'ihе ndina ya, bijara gbalia isite n'onu ụzo ụlo ahụ bubata ya togbo ya n'ukwu ya. **19** Mgbe ha na-enweghi ike ime nke a n'ihi igwe mmadu, ha rigoro n'elu ụlo, site n'oghore wetuo nwoke ahụ n'ute ya n'etiti igwe mmadu n'ihi Jisọs. **20** Mgbe Jisọs hụrụ okwukwe ha, ọ sıri, "Enyi m, a gbagharala gi mmehie gi." **21** Ndị Farisii na ndị ozisi iwu malitere iche n'ime obi ha sị, "Onye bụ onye a na-ekwulu Chineke? Onye pürü igbaghara mmadu mmehie, ma ọ bughi naanị Chineke?" **22** Mgbe Jisọs matara ihe ha na-ajụ, ọ zara ha sị, "Gini mere unu ji na-eche ihe ndị a n'obi unu?" **23** Olee nke ka mfe ikwu: Ọ bụ a gbagharala gi mmehie gi niile, ka ọ bụ i sị, Bilie jee ije? **24** Ma ka unu mata na Nwa nke Mmadu nwere iklie n'uwà igbaghara mmehie." Ọ sıri onye ahụ akukụ ahụ ya kpónwuru akponwụ, "Asị m gi, bilie, chírị ute gi laa n'ulọ gi!" **25** Ngwangwa, o biliri otø n'ihi mmadu niile, chírị ihe ndina ya bido na-eto Chineke nala n'ulọ ya. **26** Ihe ndị a juru onye obụla anya, ha tokwara Chineke. Oke egwu juputakwara ha n'ahụ, ha sıri, "Anyị ahụla ihe ebube taa." **27** Mgbe nke a gasiri, ọ pürü hụ otu onye ona ụtụ aha ya bu Livayị, ka ọ nodurụ ala n'ulọ iñakötä ụtụ ya. Ọ sıri ya, "Soro m." **28** Ngwangwa, o biliri, hapụ ihe niile soro ya. **29** Emesịa, Livayị kwadooro Jisọs oke oriri n'ulọ ya, otütü igwe ndị ona ụtụ na ndị ozo sooh a n'oriri ahụ. **30** Ma ndị Farisii na ndị ozisi iwu tamuru ntamu na-ajụ ndị na-eso ụzo ya si, "Gini mere unu ji soro ndị ona ụtụ na ndị mmehie na-eriko nri na-añukökwa ihe ọniniú?" **31** Jisọs zara sị, "Mkpaa dibia adighị akpa ndị ahụ dì ike, kama ọ bụ ndị ahụ na-esighị ike. **32** Abiaghị m ikpo ndị ezi omume, kama abiara m ikpo ndị mmehie ka ha chegharịa." **33** Ha sıri, "Ndị na-eso ụzo Jòn na ndị na-eso ụzo ndị Farisii na-ebu onu, na-ekpe ekpere oge niile, ma ndị na-eso ụzo gi na-eri, na-añukwa." **34** Jisọs sıri ha, "Ndị a kpọrọ oriri n'olulụ di na nwunye, ha ga-ebu onu mgbe ha na onye na-alụ nwunye ọhụrụ nō?" **35** Ma oge na-abia mgbe a ga-ewepụ onye na-alụ nwunye n'etiti ha, mgbe ahụ ka ha ga-ebu onu." **36** O tñtụrụ ha ilu a, "O nweghi onye na-adokara akwa ọhụrụ were ya kwachie akwa ochie. Ọ burụ na e mee nke a, o pütara na a dowaala akwa ọhụrụ ahụ n'ihi na nke ahụ ejị kwachie ya agaghị adaba." **37** N'ulọ dì otu a kwa, mmadu adighị agbanyae mmanya ọhụrụ di ike n'ime karama akpükpo ochie. N'ihi na ike si na mmanya ọhụrụ ahụ ga-eme ka karama ahụ gbawaa. Mmanya ahụ ga-awufukwa, karama ahụ a laa n'iyi. **38** Ma ọ dì mma igbanyae mmanya ọhụrụ n'ime karama akpükpo ọhụrụ. **39** O nweghi onye nüşiri mmanya ochie ga-achọ iñụ mmanya ọhụrụ, n'ihi na ọ ga-asị, "Nke ochie ahụ ka mma."

6 N'otu ubochị izuike, mgbe Jisọs na-agafe n'ubi a kürü ọka. Ndị na-eso ụzo ya malitere ighorị ufodụ n'ime ogbe ọka

ndi ahụ, na-amazu ha n'aka, ma na-atà ha. **2** Ufodụ ndị Farisiị siri, “Ginị mere unu ji na-eme ihe megidere iwu n'ubochị izuike?” **3** Jisọs zara ha si, “O bu na unu agutaghị ihe Devid mere mgbe aguu gurụ ya na ndị so ya? **4** Otu o si banye n'ulọ Chineke, were achichà a na-eche n'ihi ya, nyetukwa ndị ya na ha so, achichà nke onye ọbula na-ekwesighị ita ma ọ bughị naanị ndị nchukụ.” **5** Mgbe ahụ ọ gwara ha si, “Nwa nke Mmadụ bụ Onyewenwe Ubochị Izuike.” **6** N'ubochị izuike ọzọ, ọ banyere n'ulọ ekpere na-ezi ihe. Otu nwoke nökwa n'ebé ahụ onye aka nri ya kpónwụrụ akpónwụ. **7** Ndị Farisiị na ndị ode akwükwo na-achọ ụzo ha ga-esi boo ya ebubo, ya mere ha lekwasịri ya anya ihi ma ọ ga-agwọ ọriịa n'ubochị izuike. **8** Ma ebe ọ maara ihe ha na-ezube n'obi ha, ọ kpọrọ nwoke ahụ nke aka ya kpónwụrụ akpónwụ si ya, “Bilie bia guzoro n'etiti ebe a.” Nwoke ahụ putara bia guzoro ebe ahụ. **9** Mgbe ahụ Jisọs siri ha, “Ka m juo unu, ginị ziri ezi n'iwu ime n'ubochị izuike; ọ bụ ime ihe ọma ka ọ bụ ime ihe ojogị, ịzoputa ndị ka ọ bụ ila ndị n'iyi?” **10** Mgbe o lesiri ha niile anya gbürugburu, ọ siri ya, “Setipụ aka gi.” O mere nke a, aka ya díkwara mma ọzọ. **11** Ha were iwe nke ukwuu ma malite na-ekwuriṭara n'etiti onwe ha ihe ha nwere ike ime Jisọs. **12** N'ubochị ndị ahụ, ọ gara rigoro n'elụ ugwu ikpe ekpere. Ọ nqoro abalị ahụ niile na-ekpe ekpere nye Chineke. **13** Mgbe chi boro, ọ kpọrọ ndị niile na-eso ụzo ya, site n'ime ha hqoro mmadụ iri na abuo ndị o kpọrọ ndị ozi ya. **14** Saimon (onye ọ kpọrọ Pita) na Andru nwanne ya, Jemis Jon, Filip Batalomi. **15** Matiu Tόmōs, Jemis nwa Alfiōs, Saimon onye a na-akpọ Zilöt. **16** Judas nwa Jemis na Judas Iskariot onye raara ya nye. **17** Ya na ha rịdātara ga n'ebe ala dì lariị. Igwe ndị na-eso ụzo ya na oke igwe mmadụ sitere na Judia, na Jerusalem nakwa obodo dì na nsọtụ mmiri nke Taja na Sайдон. **18** Ndị bijara inürü okwu ya na ka a gwọqha orịa ha. A gwokwara otütu ndị mmuọ na-adighị ọcha na-esogbu. **19** Igwe mmadụ ahụ gbalịrị imetụ ya aka, n'ihi na ike dì ukwuu si ya n'ahụ na-apụ na-agwọ ha niile. **20** O weliri anya lee ndị na-eso ụzo ya, si ha, “Ngozi na-adirị unu bụ ndị ogbenye, n'ihi na alaeze Chineke bụ nke unu. **21** Ngozi na-adirị unu ndị aguu na-agu ubgu a, n'ihi na afọ ga-eju unu. Ngozi na-adirị unu ndị na-ebe akwa ubgu a, n'ihi na unu ga-achị ọchị. **22** Ngozi na-adirị unu mgbe ndị mmadụ na-akpọ unu asị, mgbe ha na-achịpụ unu, na-akparị unu, na-ajụ aha unu, n'ihi Nwa nke Mmadụ. **23** “N'uriānụ ọñụ ma wuliekwanụ elu n'ihi ọñụ n'ubochị ahụ, n'ihi na ugwo ọru unu dì ukwuu n'eluigwe. N'ihi na otu a ka ndị nna nna ha mesoro ndị amụma. **24** “Ma ahụhụ na-adirị unu ndị ogaranya, n'ihi na unu eketala nkasiobi unu. **25** Ahụhụ na-adirị ndị afọ juru ubgu a, n'ihi na agụ ga-agukwa unu. Ahụhụ na-adirị ndị na-achị ọchị ubgu a, n'ihi na unu ga-eru ujụ, bee akwa. **26** Ahụhụ na-adirị unu mgbe ndị mmadụ niile na-ekwu okwu ọma gbasara unu, n'ihi na otu a ka ndị bụ nna ha mesoro ndị amụma ugha.” **27** “Ma a na m agwa unu ndị na-ege m ntị: hụnụ ndị iro unu n'anya, mekwaaranụ ndị kporo unu asị ihe ọma. **28** Gozienu ndị na-abụ unu ọnụ, ma kpekwaaranụ ndị na-akparị unu ekpere. **29** O bürü na onye ọbula a maa gi ụra n'otu ntị, tugharịra ya ntị gi nke ọzọ. O bürükwa na onye ọbula anara gi uwe ahụ gi, nyekwa ya uwe ime ahụ gi. **30** Nye onye ọbula riþorị gi ihe. O bürükwa na mmadụ ewere ihe bụ nke gi, agala inaputa ya. **31** Dịka unu si choq ka ndị mmadụ mesoo unu, sitekwanụ otu a na-emeso ha. **32** “O bürü naanị ndị hụnụ unu n'anya ka unu na-ahụ

n'anya, ginị ga-abụ uru unu? N'ihi na ọbulađi ndị mmehie, ọ bụ ndị hụnụ ha n'anya ka ha na-ahụkwa n'anya. **33** O bürükwa naanị ndị na-emere unu ihe ọma ka unu na-emere ihe ọma, ginị ga-abụ uru unu? N'ihi na ndị mmehie na-enyekwara ndị na-enyere ha aka aka. **34** O bürükwa na unu agbazinye naanị ndị nwere ike ikwugaghaci unu ihe, ginị ga-abụ uru unu? N'ihi na ndị mmehie na-agbazinyekwa ndị mmehie ibe ha na-atụ anya ka a kwugaghaciwa ha n'ozuzu oke. **35** Hunụ ndị iro unu n'anya, na-emekwa ezi ihe nya ha, gbazinyenụ ndị ọ na mkpa ihe ha chọq, na-eleghị anya na ha ga-akwugaghaci unu. Mgbe ahụ, ugwo ọru unu ga-adị ukwuu, unu ga-egosikwa na unu bụ ụmụ nke Onye kachasi ihe nile elu, n'ihi na ebere ya na-adirị ndị ajo omume na ndị na-enweghị mmuọ ekele n'ime ha. **36** Nweenu obi ebere di ka Nna unu si nwee obi ebere. **37** “Unu ekpela ndị ọzọ ikpe, ka a ghara ikpekwa unu ikpe. Unu amala ndị ọzọ ikpe ka a ghara ịma unu ikpe. Gbagharanụ ndị ọzọ, a ga-agbagharakwa unu. **38** Nyenụ, n'ihi na a ga-enyekwa unu. Onyinye unu ga-anata ga-abụ nke juru eju, nke a bijadara nke ọma, yokotakwa ayokọta nke na-ejibiga oke ka a ga-adokwasị gi n'ahụ; n'ihi na ọ bụ ihe i na-eji atụ ihe ka a ga-eji tọqoro gi.” **39** O tükwaara ha ilu a, “Onye isi ọ pürü idu onye isi ibe ya? Ha abụ ọ gaghi adaba n'ime olulu? **40** Onye na-eso ụzo onye ozizi anaghi akarị onye nkuzi ya, kama mgbe ọ muntasịri ọ ga-amata ihe dì ka onye nkuzi ya. **41** “Ginị mere i ji elee ntakirị ahihia dì nwanna gi n'anya, ma ị dighị ahụta obodobo osisi dì gi onwe gi n'anya? **42** I ga-esi ańaa sị nwanna gi, ‘Nwanna a, ka m wepụ gi ntakirị ahihia dì gi n'anya,’ mgbe gi onwe gi na-ahụgħi obodobo osisi dì gi n'anya? Gi onye ihu abuo, buru ụzo wepụ obodobo osisi dì gi n'anya ka i nwee ike iħużi ụzo nke ọma wepụ ntakirị ahihia dì nwanna gi n'anya. **43** “Ezi osisi adighị amị mkpuru ojogị. O díkwaghị osisi ojogị na-amị mkpuru ọma. **44** O bụ mkpuru osisi mịri ja e ji ama ụdi osisi ọ bụ. Ndị mmadụ adighị aghoṭa fiig site n'osisi ogwu, otu a kwa o nwegħi onye na-aghota mkpuru grepu n'obi ogwu. **45** Ezi mmadụ na-esite n'akụ ọma juru ya obi na-aruputa ezi ọru, otu a kwa, ajo mmadụ na-esite n'obi ojogị ya na-aruputa ajo ọru. N'ihi na ihe ọbula dì mmadụ n'obi bụ ihe na-apụta n'onu ya. **46** “Ginị mere unu ji na-akpọ m, ‘Onyenwe anyị, Onyenwe anyị,’ ma unu adighị eme ihe m kwuru? **47** Achorop m igosi unu ihe onye ọbula na-abjakuwte m nke na-anụ okwu m, ma na-ejikwa ihe ọ na-anụ akporị ihe, yiri. **48** Onye ahụ yiri nwoke wuru ulo, onye gwumiri ala, doo ntqala ulo ahụ n'elụ oke nkume. Mgbe idee mmiri bijara were ike ya tie n'ulọ ahụ, o nwegħi ike ime ka ọ maa jijiji n'ihi na e wusiri ya ike. **49** Ma onye ahụ nṣụ okwu m, nke na-ejigħi ihe ọ nṣụ mee ihe, dì ka nwoke wukwasiri ulo ya n'elụ ala, nke na-enwegħi ntqala ọbula. Mgbe idee mmiri bijara were ike ya tie n'ulọ ahụ, ulo ahụ dara daruo ala, oqida ya dì ukwuu.”

7 Mgbe o kwusiri okwu ndị a nye ndị na-ege ya ntị, o banyere na Kapanom. **2** Ma e nwere otu ọchịaghà nke nwere otu ohu nwoke ọ hụnụ n'anya. Onye nō n'oria na n'onu ọnwu. **3** Mgbe ọ nṣụ ihe banyere Jisọs, o zipuru ufodụ ndị okenyi ndị Juu ka ha gaa riþorị ya ka ọ bia gwọqha ohu ya. **4** Mgbe ha bijakwutere Jisọs, ha riþosiri ya aririþ ike sị, “O kwesiri ka i mere ya ihe a. **5** N'ihi na ọ hụnụ obodo anyị n'anya. O wukwaara anyị ulo ekpere.” **6** Jisọs sooro ha gawa. Ma mgbe ọ nō nso n'ulọ ya, onye ọchịaghà ahụ zipuru ndị enyi ya ka

ha ga si ya, "Onyenwe anyi, esogbukwala onwe gi, n'ihi na etorughị m ka i bata n'okpuru ụlo m. 7 O bụ ya mere na-echechị m na m toruru ipụta bia zute gi. Ma kwuo okwu, o ga-agwokwa odibo m. 8 N'ihi na mu onwe m bukwa onye nō n'okpuru ike ọchichị, nwesi ndị agha nō n'okpuru m. Ana ma asị onye nke a 'gaa,' o gaa, sịkwa onye nke ozo 'bia,' O bia. Ana m asị ohu m, 'mee nke a, 'o na-emekwa ya.' 9 Mgbe Jisọs nñụ okwu niile a, o juru ya anya nke ukwuu. O tughariri gwa igwe mmadu ndị na-eso ya si, "Asị m unu, ahụbeghi m okwukwe di otu a o bụladi n'Izrel." 10 Mgbe ndị ozi ahụ laghachiri n'ulọ, ha chọputara na ahụ adịla ohu ahụ mma. 11 O rwoo mgbe nwaa oge gasiri, o gara n'obodo a na-akpọ Nain. Ndị na-eso ụzo ya na otụtu igwe mmadu ndị ozo sooro ya gaa. 12 Mgbe o na-abiaru nso n'onu ụzo e si abata n'obodo ahụ, o nwere otu nwoke nwụrụ anwụ nke a na-ebupụ, otu nwaa nke nne ya mṛụ. Nne ya ahụ bù nwanyị di ya nwụrụ, oke igwe mmadu si n'obodo ahụ sonyekwara ya. 13 Mgbe Onyenwe anyi hụrụ ya, o meere ya obi ebere ma si ya, "Ebela akwa." 14 Mgbe ahụ o gara nso metụ ibe ozu ahụ aka, ndị bu ya kwusiri. O sıri, "Nwokorobia, asị m gị bilie!" 15 Nwoke ahụ nwụrụ anwụ biliri, nödụ ala, bido ikwu okwu, o kponyere ya nne ya. 16 Egwu türü ha niile, ha tokwara Chineke si, "Onye amuma dị ukwuu apụtala n'etiti anyi, Chineke abjalal inyere ndị ya aka!" 17 Akụkọ a banyere ya ruru Judia niile na obodo nta niile gbara ya gburugburu. 18 Ndị na-eso ụzo Jòn kporo ya maka ihe ndị a niile, Jòn kporo mmadu abụ n'ime ndị na-eso ụzo ya, 19 zie ha ka ha jekwuru Onyenwe anyi juo ya ajuju si, "O bụ gị bụ onye ahụ ga-abia. Ka anyi ga-ele anya ọbịbịa onye ozo?" 20 Mgbe ụmụ nwoke ahụ bjakwutere ya, ha sıri, "Jòn omee baptizim ziri anyi ka anyi juo gị si, 'O bụ gị bụ onye ahụ ga-abia ka anyi ga-ele anya ọbịbịa onye ozo?'" 21 Mgbe ahụ o gworo otụtu ndị nwere ọri, na nrịa nrịa dị iche iche, na mmuo ojoo. O mekwara ka otụtu ndị kpuru isi hụ ụzo ozo. 22 Ozagħachiri ndị ozi ahụ si, "Laghachinu azu gaa krop Jòn ihe unu hụrụ na nke unu nñụ; ndị kpuru isi na-ahụ ụzo, ndị ngwuro na-agaa ije, ndị ekpenta ka a na-eme ka ha dị ọcha, ndị ntị chirri na-anụ ihe, a na-eme ka ndị nwụrụ anwụ si n'onwu bilie, a na-ezisara ndị ogbenye ozioma. 23 Ngozị na-adịrị onye ahụ na-enweghi ihe mkpasu iwe n'ihi m." 24 Mgbe ndị na-eso ụzo Jòn pürü, Jisọs bidoro igwa igwe mmadu ahụ okwu banyere Jòn si, "Gini ka unu gara n'ozara ihu? O bụ ahịhịa achara nke ikuku na-ebughari? 25 Ma gini ka unu pürü iga ihu? O bụ nwoke yi uwe mara mma? E e, ndị na-eyi uwe di oke ọnụahịa, ndị na-ebikwa n'oke oriri na oke ọnụnụ bi n'ulœze. 26 Ma gini ka unu pürü ka unu ga-ahụ? O bụ onye amuma? E, ana m a gwa unu, unu hụrụ onye karịri onye amuma. 27 O bụ onye a bụ onye ahụ e dere ihe banyere ya si, "Aga m ezipu onyeozi m n'ihu gi, onye ga-edozi ụzo gi n'ihu gi." 28 Agwa m unu, n'etiti ndị nwanyị mṛụ, o dighi onye di ukwuu karịa Jòn, ma onye dikarisiri nta n'alaeze Chineke dị ukwuu karịa ya." 29 (Ndị mmadu niile nñụ nke a, tinyekwara ndị ọna ụtu, nabataro n'ulọ Chineke bù nke ziri ezi, n'ihi na Jòn emela ha baptizim.) 30 Ma ndị Farisii na ndị ozizi iwu jụrụ imezu ebunmobiri Chineke nye ha onwe ha, n'ihi na ha anabataghị ka Jòn mee ha baptizim.) 31 O gara n'ihu si ha, "Ma gini ka m ga-eji tñyere ndị bi n'ogbo a? Gini ka ha yiri? 32 Ha dì ka ụmụntakịri nō n'oma ahịa na-akpọ ibe ha oku na-asị, "Anyị gburu unu oja, ma unu adigraphi ete egwu. Anyị bürü abụ ikwa ozu, ma unu ebeghi akwa." 33 N'ihi na

Jòn omee baptizim biara na-erighị achịcha maobu nñụ ihe ọnịnụ ma unu sıri, 'Mmuo ojoo bi n'ime ya.' 34 Nwa nke Mmadu biara na-eri ihe oriri na-añukwa ihe ọnịnụ, ma unu sıri, 'Lee, onye oke oriri na onye oke añumaañ, enyi ndị ọna ụtu na ndị mmechie.' 35 Ma e sitela n'umụ ya niile nwaputa amamihe n'onye ziri ezi." 36 Otu onye n'ime ndị Farisii kporo ya oriri. O gara n'ulọ onye Farisii ahụ, ma nödụ ala n'ochie nri. 37 Ma otu nwanyị nke bi n'obodo ahụ, onye birila ndị mmechie, mgbe o matara na o n'ulọ onye Farisii ahụ na-eri nri, o jiri otu karama alabasta mmanu otite bata n'ulọ ahụ. 38 Ka o guzoro n'azu ükwu ya na-ebe akwa, o malitete iji anya mmiri ya na-awusa n'ükwu ya. O jiri agiri isi ya hichaa anya mmiri ahụ, sutu ükwu ya ọnụ, ma wusa mmanu otite isi ụtọ ahụ na ha. 39 Mgbe onye Farisii ahụ kporo ya oriri hụrụ ihe nke a, o kwuru n'obi ya si, "A si na nwoke a bụ onye amuma, o gaara amata ụdị mmadu nwanyị a na-emetu ya aka bụ, na o bụ onye mmechie." 40 Jisọs zara ya si, "Saimon, e nwere m ihe m chọro igwa gi." O sıri ya, "Onye ozizi gwa m ya." 41 "Ndị ikom abụo ji onye na-ebinye ndị mmadu ego n'omụrunwa ığwo. Otu onye ji ya nari ego ise, onye nke ozo ji ya iri ego ise. 42 Mgbe ha na-enweghi ike ığwaghaci ığwo ha ji ya, o gbaghara ha ığwo ahụ. Ugbu a, onye n'ime ha ga-ahụ ya n'anaya karịa?" 43 Saimon zara si, "O dì m ka o bụ onye nke o gbaghara ığwo dị ukwuu." O sıri ya, "I kpeziri." 44 Mgbe ahụ o tughariri n'ebi nwanyị ahụ no gwa Saimon si, "I hụrụ nwanyị a? A batara n'ulọ gi, i kunyeghi m mmiri ka m saa ükwu m, ma nwanyị a ejirila anya mmiri ya sachaa ükwu m, jirikwa agiri isi ya hichaa ha. 45 I sutuhị m ọnụ, ma kembé m batara n'ulọ a, o zubeghi ike isutu ükwu m ọnụ. 46 I teghi m mmanu ọbụla n'isi, ma lee, o werela mmanu otite isi ụtọ wukwasị m n'ükwu. 47 Ya mere, ana m agwa gi si, a gbaghara ya mmechie ya niile o mehiere, n'ihi na o nwere iħunanya dị ukwuu. Ma onye nwetara mgbaghara dị nta, na-enwe iħunanya dị nta." 48 Mgbe ahụ o gwara ya si, "A gbaghara gi mmechie gi." 49 Ma ndị ozo soro ya nödụ nra-eri nri bidoro ikwu n'etiti onwe ha na-asị, "Onye bụ onye a nwere ike o bụladi igbagħara mmechie?" 50 O sıri nwanyị ahụ, "Okwukwe gi azopatala gi, laa n'udo."

8 Mgbe ihe ndị a gasiri, o gara n'obodo ukwu niile na n'obodo nta niile na-ekwusa ma na-ewetakwara ndị mmadu ozioma nke alaeze Chineke. Ndị ozi iri na abụ ahụ sokwa ya, 2 na ụmụ nwanyị ụfodụ ndị a chupuru mmuo ojoo site n'ime ha, gwokwa ha nrịa nrịa: Meri Magdalın onye e sitere n'ime ya chupụ mmuo ojoo asaa, 3 na Joana nwunye Chuza onye na-elekto ullanze Herod na akụ ya niile, na Suzana, na otụtu ndị ọzo ndị ji akụ ha na-enyere ha aka. 4 Mgbe oke igwe mmadu gbakorø ha na ndị mmadu si n'obodo dị iche iche bjakwutere ya. O tñyere ha ilu a si, 5 "Ogha mkpuru pürü ikụ mkpuru ya, mgbe o no na-agha mkpuru ndị a, ụfodụ n'ime mkpuru ahụ dara n'akụkụ ụzo ebe ndị mmadu zorø ha ükwu, ụmụ nnụnụ bjakwara tñyere ha loo. 6 Ụfodụ n'ime ha dakwasiri n'elü nkume. Mgbe ha puputara choo ito, ha kponwuru n'ihi na mgborogwu ha enweghi ike imita mmiri mkpuru ahụ ga-eji dị ndị. 7 Ụfodụ dara n'etiti ogwu, ogwu ndị a sooro ha puo ma kpabguo ha. 8 Ụfodụ n'ime mkpuru dara n'ezí ala. Ha puputara, too, mia mkpuru dị otu nari n'onụogugu." Mgbe o kwusiri nke a, o sıri ha, "Onye ọbụla nwere ntị iñu ihe, ya nñụ." 9 Ndị na-eso ụzo ya jụrụ ya ihe

ilu a pütara. **10** O sıri, “O bụ unu ka e nyere īmata ihe omimi niile nke alaeze Chineke, ma ndị ozo ga-anu ya naanị n’ili. Site n’uzo dị otu a, “ha ga na-ele anya, ma ha agaghị ahụ ihe ọbụla. Ha ga na-anu ntị ma ha agaghị aghọta ihe ọbụla.” **11** “Nke a bụ nkwa ilu ahụ. Mkpuru ahụ bụ okwu Chineke. **12** Mkpuru dara n’akụkụ uzọ nochiri anya ndị nṣụrụ okwu Chineke, ma ekwensi bijara napụ ha okwu ahụ n’obi ha, ka ha ghara ikwere ma nwetawka nzopụta. **13** Mkpuru ndị ahụ dara n’elu nkume nochiri anya ndị nṣụrụ okwu Chineke jiri ọriṇi nabata ya, ma ha enweghi mgborogwu n’ime ha. Ha na-ekwere naanị nwa oge nta, ma mgbe ọnwunwa bijara ha na-adachapụ. **14** Mkpuru nke dara n’etiti ogwu nochiri anya ndị nṣụrụ okwu Chineke, ma mgbe ha na-agà n’uzo ha, echiche banyere akụ na ihe ụtọ nke ụwa na-akpagbu okwu ahụ, mee ka ha ghara īmị mkpuru. **15** Ma mkpuru ndị ahụ dara n’ezí ala nochiri anya ndị jiri obi ghore oghe na mmuo ziri ezi nabata okwu ahụ ma werekwa ndidi mịpụta mkpuru. **16** “O dighị onye ọbụla, nke na-amụnye oriona zoo ya n’ime igbe maqbụ dọnye ya n’okpuru ihe ndina. Kama, o na-adokwasị ya n’elu ihe ịdoba okụ ka ndị ọbụla na-abata n’ulọ ahụ jiri ya hụ ụzọ. **17** O dighị ihe ọbụla zoro ezo nke na-agaghị emesịa püta iñè, o dikwaghị ihe ọbụla dị nzuzo nke a na-agaghị eme ka o püta iñè. **18** Ya mere, kpacharanụ anya otu unu si ege ntị. N’ihı na o bụ onye ahụ nwere ihe ka a ga-enye karịa, ma onye ahụ na-enweghi, ọbụladi nke o nwere, ka a ga-anapụ ya.” **19** N’oge a, nne ya na ụmụnne ya nwoke bjakwutere ya. Ma ha enweghi ike ịbjaru ya nso n’ihı igwe mmapadụ. **20** Otu onye gwara ya sị, “Nne gị na ụmụnne gị ndị nwoke guzo n’ezí, ha chọro iñu gị.” **21** O zara sị, “Nne m na ụmụnne m ndị nwoke bụ ndị ahụ na-anu okwu Chineke ma jiri ya mere ihe.” **22** Otu ụboghị, ya na ndị na-eso uzọ ya banyere n’ugbo mmiri, o sıri ha, “Ka anyị gafee n’ofe nke ọzọ nke osimiri.” Nke a mere ha ji nṣụpụ ugbo, **23** ma mgbe ha na-agà, o raharị ụra. Oke ifufe malitere ife n’elu odo mmiri ahụ, nke mere na mmiri na-awubanye n’ime ugbo ha, mee ka ha nɔrɔ n’oke nsogbu. **24** Ha gara kpotee ya na-eti mkpu, “Nna anyị ukwu! Nna anyị ukwu! Lee na anyị n’ala n’iyi!” O biliri, baara ifufe na ebili mmiri ahụ mba. Ha dara juụ, ebe niile dekwara jii. **25** O sıri ha, “Ebee ka okwukwe unu di?” Ha ji oke egwu na oke iju anya jürịta onwe ha sị, “Onye bụ onye a? O na-enye o bùladi ifufe na ebili mmiri iwu, ha na-añakwa ya ntị.” **26** Ha kworị ugbo mmiri rute n’ala Gerazin, nke dị n’ofe mmiri Galili. **27** Mgbe o si n’ugbo mmiri rịpụta n’elu ala, otu nwoke obodo ahụ onye mmuo ojoo bi n’ime ya zutere ya. Nwoke a ebighị n’ulọ maqbụ yie uwe ogologo oge, ma ebe obibi ya bụ ebe a na-eli ozu. **28** Mgbe o hụrụ Jisops, o bijara daa n’ihı ya, tie mkpu n’oke olu sị, “Ginị ka mụ na gị nwekoro Jisops, Okpara Chineke Onye kachasi ihe niile elu? Biko ariọ m gị, atala m ahụnụ.” **29** N’ihı na o nyela mmuo ahụ na-adighị ọcha iwu ka o site n’ime ya puta. Ọtụtụ oge, mmuo ojoo a na-ejidesi ya ike, n’agbanyeghi na ejị ụdọ igwe kee ya aka na ụkwa, debe ebe a na-eche ya nche, o na-adobisi ụdọ igwe e ji kee ya, mmuo ojoo a na-eduru ya gaa n’ime ozara. **30** Jisops jürụ ya sị, “Ginị bụ aha gi?” O zara sị, “Lijion,” n’ihı na igwe mmuo ojoo bi n’ime ya. **31** Ha rịosiri ya arịriọ ike ka o ghara inye ha iwu ka ha banye n’Abis. (*Abyssos* g12) **32** Igwe ezi nō n’akụkụ ugwu dị ebe ahụ nso na-akpa nri. Mmuo ojoo ndị a rịorị Jisops ka o nye ha ike ka ha banye n’ime ha. Jisops nyere ha ike. **33** Mmuo ojoo ndị ahụ sitere n’ime nwoke a pụo banye n’ime ezi ndị

ahụ, igwe ezi ahụ niile sitere na mkgputamkpu ala ọnụ mmiri ahụ gbara ọso dabanyechaa n’ime mmiri ebe osimiri riri ha. **34** Mgbe ndị na-elekọta ezi ahụ hụrụ ihe mere, ha gbara ọso gaa n’ime obodo na n’obodo nta niile dị gburugburu ebe ahụ kosaas ihe mere. **35** Ndị mmapadụ putara iñu ihe mere. Mgbe ha rutere ebe Jisops no, ha hụrụ nwoke ahụ e si n’ime ya chupụ mmuo ojoo ndị ahụ, ebe o nođdụ ala yiri uwe ma nɔrɔkwa n’ezí uche ya. Egwu tütü ha. **36** Ndị hụrụ ka ihe a si mee korojị ha ka e siri gwọọ onye ahụ mmuo ojoo na-esogbu. **37** Mgbe ahụ, ndị niile bi na Gerazin na n’obodo gbara ebe ahụ gburugburu rịorị Jisops ka o hapurụ ha obodo ha, n’ihı na egwu dị ukwu tütü ha. O banyekwara n’ime ugbo mmiri ahụ laghachi. **38** Nwoke a e sitere n’ime ya chupụ mmuo ojoo rịorị ya ka o soro ya ma o zilagara ya, sị ya, **39** “Laghachi n’ezinayo gi korojị ha ihe niile Chineke meere gi.” Nwoke ahụ lara, gbasaa akụkụ ihe Jisops meere ya n’obodo ahụ niile. **40** Mgbe Jisops lögħachiri, igwe mmapadụ nabatara ya n’ihı na ha niile na-eche ya. **41** Mgbe ahụ otu nwoke nke aha ya bų Jairo, onye bụ onyeisi n’ulọ ekpere, bijara daa n’ala n’ukwu Jisops na-riọ ya ka o bia n’ulọ ya. **42** N’ihı na otu nwata nwanyị o mütara naanị ya, nke gbara afo iri na abuoj nō n’onu ọnwụ. Mgbe o na-agà, igwe mmapadụ ahụ na-akpagbu ya. **43** O dị otu nwanyị n’etiti ha nke norij na-aria orija oruru ọbara afo iri na abuoj, onye mefuru ihe niile o ji n’aka ndị dibịa, ma o dighị onye nwere ike igwo ya. **44** O sitere n’azụ ya metu ony় uwe ya aka. Ngwangwa, orija oruru ọbara ahụ kwusikwara. **45** Jisops sıri, “Onye metürü m aka?” Mgbe o na-enweghi onye putara kwuo si na o bụ ya. Pita gwara ya sị, “Nna anyị ukwu, igwe mmapadụ gbara gị gburugburu na-adakwasikwa gi.” **46** Ma Jisops sıri, “Otu onye metürü m aka; amatarra m na ike esitela n’ime m pụo.” **47** Mgbe nwanyị ahụ hụrụ na o dikwaghị ihe o nwere ike ime iji zo onwe ya, o ji īma jijiji bija daa n’ukwu ya. N’ihı mmapadụ niile, o korojị ihe mere o ji metu ya aka na otu e sị gwọọ ya n’otu ntabi anya. **48** O gwara ya sị, “Ada m nwanyị, okwukwe gị agwọla gi. Laa n’udo.” **49** Mgbe o ka nō na-ekwu okwu, otu onye si n’ulọ Jairo bụ onyeisi ulọ ekpere, bijara si, “Ada gi nwanyị anwụo, enyekwala onye ozizi nsogbu ọzọ.” **50** Ma mgbe Jisops nṣụrụ ozi a, o zara ya sị, “Atula egwu, naanị kwere, a ga-agwókwa ya.” **51** Mgbe o rutere n’ulọ Jairo, o kweghi ka onye ọbụla soro ya baa n’ime ulọ ahụ ma o bughi naanị Pita, Jòn, Jemis, nne na nna nwata ahụ. **52** N’oge ahụ, ha niile nō na-ebe akwa na-eru ụjụ maka nwata ahụ. O sıri ha, “Unu ebezila akwa, n’ihı na o nwughi anwu kama o nō n’ura.” **53** Ha chirị ya ọchị, n’ihı na ha matara na o nwuru anwu. **54** Ma o jidere ya n’aka, sị, “Nwa m, biley!” **55** Mmuo ya logħachiri, o bilitekwaro mgbe ahụ. O gwakwara ha ka ha chọrọ ya nri ka o rie. **56** Ihe a gbara ndị muru ya gharị ma o nyere ha iwu ka ha ghara ikorị onye ọbụla ihe mere.

9 Mgbe o pkokötara ndị ozi iri na abuoj ahụ, o nyere ha ike na ichi isi n’ebi mmuo ojoo niile nō na igwo orija dì ichi ihe. **20** Nyere ha ike, zipụ ha ikwusa alaeze Chineke na igwo ndị nrịa nrịa. **3** O gwara ha sị, “Unu ewerekwala ihe ọbụla maka njem a, maqbụ mkpanaka maqbụ akpa, maqbụ achicha maqbụ ego maqbụ uwe abuoj. **4** Ulọ ọbụla unu banyere, nogidenu n’ebi ahụ ruo mgbe unu hapurụ obodo ahụ. **5** Ma ebe ọbụla a na-anabataghị unu, kuchapụnị aja dì n’ukwu unu mgbe unu na-apu n’obodo ahụ, ka o burụ ihe ama megide ha.” **6** Ha gara n’obodo nta niile na-ekwusa

ozioma na-agwokwa ndị ọrịa n'ebi niile. 7 Mgbe Herod onye ọchichi nñụ akukọ banyere ihe niile merenụ, o gbagwojuru ya anya n'ihi na ụfodị mmadụ na-asị, na Jòn omee baptismim esitela na ndị nwụrụ anwu bilie. 8 Ndị ọzo na-asị na Ilajia apūtala, ebe ndị ọzo na-asị na otu n'ime ndị amụmha ochie apūtakwala ndị ọzo. 9 Ma Herod siri, "Mụ onwe bipurụ isi Jòn. Onye bükwa onye a nke m na-anụ ihe banyere ya?" O gurụ ya aguu ihu ya. 10 Mgbe ndị ozi a lötara, ha kqoro ya ihe niile ha mere. O kpoko ha gaa n'obodo a na-akpo Betsaida ebe ha ga-anọ naanị ha. 11 Ma mgbe igwe mmadụ matara nke a, ha sooro ya. O nabatara ha ma gwakwa ha okwu maka alaeze Chineke. O gwokwara ndị niile o dị mkpa na-emere ka ahụ dị ha mma. 12 Mgbe anwu bidoro ida, ndị na-eso ụzo ya iri na abuọ biakwutere ya si ya, "Zilaga igwe mmadụ a ka ha gaa n'ime obodo na n'obodo nta ndị gbaraa ebe a gburugburu, ka ha chotara onwe ha nri na ebe ndina n'ihi na ebe a anyị n'o bụ ọzara." 13 O zara ha si, "Unu nye ha nri ka ha rie." Ha zagħachiri ya si, "Anyị nwere naanị ogbe achicha ise na azu abuọ. Ma o bugiị na anyị ga aga zuora mmadụ ndị a niile nri." 14 Ndị n'o n'ebi ahụ ruru puku ndị nwoke ise. O gwara ndị na-eso ụzo ya si, "Meenụ ka ha nodu ala n'igwe n'igwe, iri mmadụ ise, iri mmadụ ise." 15 Ha mere otu ahụ, mee ka ha niile nodu ala. 16 O weere ogbe achicha ise na azu abuọ ndị ahụ, lelie anya n'eluigwé, gozie ma nyawaa ha, nye ndị na-eso ụzo ya ka ha keere igwe mmadụ ahụ. 17 Ha niile riri rijuokwa afo, a tütükötara ihe fodurụ, tutujuo nkata iri na abuọ n'iberibe achicha fodurụ. 18 Ottu ụboc'hị mgbe o n'o naanị ya na-ekpe ekpere, ndị na-eso ụzo ya biakwutere ya. O jụrụ ha si, "Onye ka igwe mmadụ na-asị na m bụ?" 19 Ha zara si, "Ufodụ na-asị na i bụ Jòn omee baptismim, ndị ọzo si na i bụ Ilajia, ndị ọzokwa, si na i bụ otu n'ime ndị amụmha ochie ahụ si n'onwụ bilie." 20 Ma o jụrụ ha, "Unu onwe unu, o bụ onye ka unu na-asị na m bụ?" Pita zara si, "I bụ Kraist nke Chineke." 21 Ma o dörö ha aka na ntị, nyesiekwa ha iwu ike ka ha ghara igwa onye ọbula nke a, 22 na-asị, "Nwa nke Mmadụ aghaghị ihu otutu ahuhụ di iche iche. Ndị okenyne na ndịsi nchuaaja, na ndị ozizi iwu ga-aju ya. Aghaghị igbu ya, ma n'ubochi nke ato, a ga-eme ka o site n'onwụ bilie." 23 Mgbe ahụ o sìkwarra ha, "O buru na onye ọbula achọq iso m n'azụ, o ghaghị iju onwe ya ma buru obe ya kwa ụboc'hị na-eso m. 24 N'ihi na onye ọbula chọrọ ịzoputa ndị ya ga-atufu ya. Ma onye ọbula nke tufuru ndị ya n'ihi m, ga-azoputa ya. 25 Uru gini ka mmadụ nwere ma o buru na o ritechaa ụwa niile n'uru ma tufuo ndị ya, maobu buru onye a napuru ndị ya? 26 Onye ọbula ihere m na ihere okwu m na-eme, ka ihere ya ga-emekwa Nwa nke Mmadụ mgbe o ga-abia n'ebube ya, na n'ebube nke Nna ya, ya na ndị mmuo ozi dị nsø. 27 "N'ezie asị m unu, ụfodị n'ime ndị guzo n'ebe a agaghị edetu onwu ire tupu ha ahụ alaeze Chineke." 28 Mgbe ụboc'hị asaọ gasiri, o kpoko Pita na Jòn na Jemis gaa n'elu ugwu ikpe ekpere. 29 Mgbe o n'o na-ekpe ekpere, ụdịdi ihu ya gbanwere. Uwe ya bidoro jchaa ocha nke ukwu. 30 N'otu ntabi anya, ha hụrụ ndị ikom abuọ ka ha na ya na-ekwu okwu. Ha bụ Mosis na Ilajia. 31 Ha pütara n'ebube eluigwé dị ukwu na-ekwu banyere nlaghachi ya, nke o na-aga imeza na Jerusalem. 32 Pita na ndị ya na ha n'o na-arahụ ụra. Mgbe ha tetara, ha hụrụ ebube ya na ndị ikom abuọ ya na ha n'o na-ekwurịta okwu. 33 Mgbe ha na-ahapụ ya, Pita siri Jisós, "Nna anyị ukwu, o ga-adị mma ka anyị nɔrọ ebe a ka anyị wuo ụlo ikuw

ato, otu ga-abu nke gi, otu ga-abu nke Mosis, otu ga-abukwa nke Ilaija." O mataghị ihe o na-ekwu. 34 Mgbe o ka kpụ okwu n'onu, igwe ojii pütara kpuchie ha. Egwu tükwarra ha dị ka ha ana-abu n'igwe ojii ahụ. 35 Olu sitere n'igwe ojii ahụ daas i, "Onye a bù Okpara m, onye m hoputara; geenụ ya ntị." 36 Mgbe olu ahụ kwusiri okwu, ha choputara na Jisós no naanị ya. Ndị na-eso ụzo ya kpuchiri onu ha, debe ihe niile n'obi ha, o dikwaghị onye ọbula ha gwara ihe ha hụrụ. 37 N'echi ya, mgbe ha si n'ugwu ahụ rịdata, oke igwe mmadụ bijara zute ya. 38 Otu nwoke si n'etiti igwe mmadụ ahụ jiri oke oli te mkpu si, "Onye ozisi, arịo m gi ka i lee nwa m nwoke anya, n'ihi na naanị ya bụ nwa m nwere. 39 Mmụo ojoo na-ejide ya mee ka o na-eti mkpu. O na-atuđa ya n'ala, na-ese ya ese, na-adokwa ya ado mee ka o na-agbọ ụfufu n'onu. O dighi mgbe o na-ahapụ ya kama o na-echihijasi ya ahụ. 40 Arioror m ndị na-eso ụzo gi ka ha chupụ ya, ma ha enweghi ike." 41 Jisós zara si, "Leenụ ọgbọ rürü arụ, nke na-enweghi okwukwe! Ruo olee mgbe ka mü na unu ga-anọ, ruokwa olee mgbe ka m ga-anagide ekweghi ekwe unu? Kpotara m nwa gi nwoke ahụ n'ebi al!" 42 Mgbe o na-abia, mmụo ojoo ahụ kwadara ya n'ala sesie ya ike, ma Jisós baara mmụo ojoo ahụ mba. O gworị nwata ahụ kponyekwa ya nna ya. 43 Ebube ukwu nke Chineke türü ha n'anya. Ma mgbe onye ọbula nọ na mgbagwoju anya n'ihi oru o rürü, o siri ndị na-eso ụzo ya, 44 "Geenu ntị nke oma banyere ihe m chọrọ igwa unu. A ga-arara Nwa nke Mmadụ nye n'aka ụmụ mmadụ." 45 Ma ha aghoṭaghị okwu a. E zonarịrị ya n'ebe ha n'o ka ha ghara ighoṭa ya. Egwu tükwarra ha iju ya ihe o pütara. 46 Iru ụka dapütara n'etiti ha banyere onye karịrị ibe ya ukwu. 47 Ebe Jisós ma ihe ha na-eche, o kpotara otu nwantakịrị mee ka o guzo n'akukị ya. 48 O gwara ha si, "Onye ọbula nabatara nwata a n'aha m, nabatara m. Onye o ụlakwa nabatara m, nabatara onye zitere m. O bükwa onye díkaríṣiri nta n'etiti unu bụ onye kachași ukwu." 49 Jòn a zaa si, "Nna anyị ukwu, anyị hụrụ otu onye ka o ji aha gi na-achupụ mmụo ojoo. Ebe o na-esoghi anyị, anyị gbochiri ya." 50 Jisós siri ya, "Unu egbochila ya. N'ihi na onye ọbula na-adighị emegide unu dinyeere unu." 51 Mgbe oge o ji alaghachị na-abiaru nso, o chere ihu ya iga Jerusalem. 52 O zipuru ndị ozi, ka ha buru ya ụzo gawa. Ka ha na-aga ha batara n'otu obodo nta nke ndị Sameria ikwado ihe niile tupu o bịa; 53 ma ha jụrụ ịnabata ya n'ihi na o chere ihu iga Jerusalem. 54 Mgbe Jemis na Jòn ndị na-eso ụzo ya hụrụ nke a, ha siri ya, "Onyenwe anyị, i chọrọ ka anyị nye iwu ka oku site n'eluigwé bịa laa ha n'iyi?" 55 O tugharịrị bara ha mba. 56 Ma ha pürü banye n'obodo nta ọzo. 57 Mgbe ha n'o na-aga ije a, otu nwoke siri ya, "Aga m eso gi gaa ebe ọbula i na-aga." 58 Jisós zara si, "Nkịta ọhịa nwere ọnụ ebe ha na-edina, ụmụ nnụnụ nke igwe nwekwara akwu, ma Nwa nke Mmadụ enweghi ebe o na-atukwasị isi." 59 O gwara onye ọzo si, "Soro m." Ma o siri ya. Onyenwe anyị, "Biko, nye m ohere ka m gaa buru ụzo lie nna m." 60 Ma o siri ya, "Hapụ ndị nwụrụ anwu ka ha lie ndị nwụrụ anwu ibe ha. Ma gi gaa kwusaa alaeze nke Chineke." 61 Ma onye ọzokwa, siri ya, "Aga m eso gi, Onyenwe m, ma kwere ka m buru ụzo gaa sị ndị ezinaulo m noddunụ nke oma." 62 Jisós siri ya, "Onye ọbula jidere aka n'ogu anụ ụlo na-adokpụ ma na-ele anya n'azụ ekwesighị alaeze Chineke."

10 Mgbe nke a gasiri, Onyenwe anyi hoputara iri mmadu asaa na abuq ndi ozq, zipu ha mmadu abuq abuq ka ha buru ya uzq gaa n'obodo niile nakwa ebe niile o na-achq iga. **2** O siri ha, "Owuwe ihe ubi di ukwuu ma ndi oru di naani ole na ole. Ya mere, riqonu Onyenwe owuwe ihe ubi ka o zite ndi oru n'owuwe ihe ubi ya. **3** Gaanu! Ma lee, ana m ezipu unu di ka umu aturu n'etiti agu. **4** Unu ewerekwala ego maqbū akpa maqbū akpukpokwū. Unu ekelekwa onye obula n'uzo. **5** "Mgbe unu banyere n'ulø obula, burunu uzq si, 'Udo díri n'ulø a.' **6** O buru na mmadu udo bi n'ulø ahu, udo unu ga-adinjekwara ya. O burukwanu na onye bi n'ulø ahu abughi onye udo, udo unu ji bia ga-alogachitekwara unu. **7** Nogidenu n'ebé ahu, na-erinu ma na-arukwanu ihe obula ha nyere unu, n'ihi na onye oru kwasiri inata ugwo oru ya. Unu esitela n'otu ulø gaa n'ulø ozq. **8** "O buru na ndi bi n'obodo unu batara anabata unu, rienu ihe obula ha nyere unu. **9** Gwoonu ndi oria no n'ebé ahu, gwakwanu ha si, 'Alaeze Chineke adila unu nso.' **10** Ma mgbe unu banyere n'obodo obula ha ju inabata unu, puonu gaa n'okporozu ya kwuo si, **11** 'O bùladi aja si n'obodo a nke nyapagidere n'ukwu anyi, anyi na-ehichapu ya ka o buru ihe ido aka ntí nye gi. Otu o di, matakwanu nke a, na alaeze Chineke di nso.' **12** Ana m agwa unu na n'ubochi ahu, ga-akara Sodom mma karja obodo ahu. **13** "Ahuhu ga-adirji gi Korazin. Ahuhu ga-adirji gi Betsaida. N'ihi na o buru na oru ebube a rurụ n'ime unu ka a rurụ na Taja na Sajdon ha gaara echechhari ogologo oge, nodu n'akwa mkpe na ntu. **14** O ga-akara Taja na Sajdon mma n'ubochi ikpe karja unu. **15** Ma gi Kapanom! na-eche na a ga-ebuli gi elu ruo eluigwe? Mba! I ga-ariada n'ala mmuo! (**Hadēs g86**) **16** "Onye obula gere unu ntí, o bu mu ka o gere ntí. Onye obula juru inabata unu, o bu mu ka o juru inabata. Onye obula juru inabata m juru inabata onye zitere m." **17** Iri mmadu asaa na abuq ahu jiri oñu lota si, "Onyenwe anyi, n'aha gi, o bùladi ndi mmuo ojoq rubeere anyi isi." **18** O siri ha, "Ahurụ m ekwensi ka o si n'eluiigwe daa di ka amuma. **19** Lee! Enyela m unu ikeke izokwasi agwo na akpi ukwu, na imegide ike niile nke onye iro; o dighi ihe obula ga-emeru unu ahu. **20** Otu o di, unu arinjira oñu n'ihi na mmuo ojoq rubere unu isi, kama nñirianu oñu n'ihi na e deela aha unu n'eluiigwe." **21** N'otu oge ahu, o juputara n'óñu nke Mmuo Nsø kwuo si, "Nna, Onyenwe eluigwe na ụwa, ana m ekele gi n'ihi na i zonarij ihe ndi a n'ebé ndi okachamara na ndi nwere amamihe no, ma i kpughere ihe ndi a niile nye ụmuntakirji. E, Nna, otu a ka o si masi uche gi ime ya. **22** "Nna m enyefela m ihe niile n'aka. O dighi onye maara onye Okpara ahu bu, karja Nna ahu. O dikwaghị onye maara Nna ahu karja Okpara na ndi ahu Okpara chọrò igosi onye Nna ya bu." **23** Mgbe ahu o tughariri gwa ndi na-eso uzq ya na nzuso si, "Ngozi na-adirji anya nke na-ahu ihe unu na-ahu ugbu a. **24** Ana m asj unu, na otutu ndi amuma na ndi eze ka o gurụ aguu ihu ihe unu na-ahu ma ha ahughi ya, na inu ihe unu na-anu, ma ha anughi ya." **25** Otu ubochi, otu onye ozizi iwu bilirji inwale ya. O juru ya, "Onye ozizi, ginj ka m kwasiri ime ka m keta ndu ebighi ebi?" (**aiónios g166**) **26** O siri ya, "Ginj ka e dere n'iwu? Ginj ka i gutara n'ime ya?" **27** O zara si, "I ga-eji obi gi niile, na mkipurụobi gi niile, na ike gi niile, na uche gi niile, hụ Onyenwe anyi by Chineke gi n'anya'; ma 'hükwa onye agbataobi gi n'anya di ka onwe gi!" **28** O siri ya, "I zara nke oma. Gaa mee nke a i ga-adí ndu." **29** Ma iji gosi

na ya bu onye na-eme ihe ziri ezi, o siri Jisos, "Onye kwanu bu onye agbataobi m?" **30** Jisos siri ya, "Otu nwoke sitere Jerusalem na-agà Jeriko, o dabara n'aka ndi ohu, ndi gbara ya oto, tiekwa ya ihe, hapu ya n'onondu odindu-onwukamma laa. **31** Ma di k ihe si eme, otu onye nchuchaja sitere uzq ahu na-agafe. Mgbe o hrụ ya, o sitere n'akuk ụzq nke ozq gafee. **32** Otu a kwa, otu onye Liviy bijarutekwa n'ebe ahu, hụ ya, ma o sitere n'akuk ụzq nke ozq gafeekwa. **33** Ma otu onye Sameria na-agà njem, mgbe o bjarutere nso n'ebe ahu; hụ ya, o nwere ọmíkọ n'ahu ya. **34** O gara nso n'ebe o no, jiri mmanya na mmanu wusa n'onya ya, were akwa kechie ya. O tukwasiri ya n'elu inyinya ibu ya, buba ya n'ulø ndi ije ebe o lekötara ya anya nke oma. **35** N'echi ya, o weputara mkipurụ ego olaocha abuq nye onye na-elekota ulø ndi ije ahu si ya, 'Lezie ya anya nke oma. M lọta aga m akwughachi gi ihe obula ozq i mifuru.' **36** "Onye n'ime mmadu ato ndi a ka i chere bu onye gosiri onwe ya di ka onye agbataobi nye nwoke ahu nke dabara n'aka ndi ohu?" **37** O siri, "O bu onye ahu meere ya ebere." Jisos siri ya, "Laa, gaa mee otu ahu." **38** Mgbe ha na-agà n'uzo, o banyere n'otu obodo nta ebe nwanyi a na-akpo Mata nabatara ya n'ulø ya. **39** O nwere nwanne nwanyi a na-akpo Meri nke nodürü ala n'ukwu Onyenwe anyi na-ege ntí n'ihe o na-ekwu. **40** Ma uche Mata gbasasiri agbasa ebe o na-akwado maka ile obia. O bjakwutere ya si ya, "Onyenwe anyi, o bu na o metuighi gi n'obi na nwanne m nwanyi hapuru naanji m ije ozi niile? Gwa ya ka o bia nyere m aka." **41** Ma Onyenwe anyi zara ya si, "Mata, Mata, i na-echebgu onwe gi ma na-adogbukwa onwe gi banyere otutu ihe, **42** maqbū naanji otu ihe di mkpa, Meri ahorla nke ka mma, nke a na-agaghị anapukwa ya."

11 O no n'otu ebe na-ekpe ekpere, mgbe o kpesiri ekpere, otu n'ime ndi na-eso ụzq ya siri ya, "Onyenwe anyi, kuziere anyi ikpe ekpere, di ka Jòn kuziri ndi na-eso ụzq ya." **2** O siri ha, "Mgbe unu na-ekpe ekpere, sịnụ: "Nna, ka e doo aha gi nsø ka alaeze gi bia. **3** Nye anyi taa nri nke ubochi anyi. **4** Gbaghara anyi mmechie anyi, n'ihi na anyi na-agbaghara onye obula mehieri megide anyi. Ekwela ka anyi daba n'ime ọnwunwa." **5** O siri ha, "Onye n'ime unu nwere enyi, ga-agakwura ya n'etiti abalị si ya, 'Enyi m, biko gbazinye m ogbe achicha ato, **6** n'ihi na otu enyi m bjara n'ulø m, ma enweghi m nri obula n'ulø m nke m ga-enye ya.' **7** Ma o gasei n'ime ulø zaghachi si, 'Enyi m nsogbu, emechiel m ụzø, mụ na umu m alakpuolu, enweghi m ike ibili ugbu a inye gi ihe obula.' **8** Agwa m unu, o bu ezie na o gaghi ebili nye ya ihe obula n'ihi na o bu enyi ya, kama n'ihi nsogbu ya, o gaghi ebili nye ya ihe obula di ya mkpa. **9** "Ya mere, agwa m unu, riqonu, unu ga-ariota, chọnụ, unu ga-achota, kúokwanu aka, a ga-emeghekewara unu ụzq. **10** N'ihi na onye na-ariota, onye na-achotu, onye na-akụ aka n'uzq ka a ga-emeghekewara ụzq. **11** "Onye n'ime unu bu nna, ka nwa ya ga-ari ya azu, o nye ya agwo? **12** Maqbū riqo ya akwa, o ganeye ya akpi? **13** O buru na unu bu ndi ojoq, maara otu esi enye umu unu onyinye di mma, karja nke a, Nna unu nke bi n'eluiigwe aghaghị inye ha Mmuo Nsø bu ndi niile na-ariota ya." **14** Otu mgbe, o na-achupu mmuo ojoq nke dara ogbi, mgbe mmuo ojoq ahu pürü, onye ogbi ahu kwuru okwu. Nke a juru igwe mmadu ahu anya. **15** Ma ufodụ n'ime ha siri, "O bu site n'ike Belzebub eze ndi mmuo ojoq ka o ji achupu mmuo

ojoo.” **16** Ndị ozo, iji nwalee ya, sị ya gosi ha ihe ịrịbama nke si n’elugwe. **17** Ma ebe o bu na o maara ihe ha na-eche, o siri ha, “Alaeze ọbụla kewaranụ megide ibe ya, ga-atogboror n’efu, ezinailo ọbụla nke kewakwara megide ibe ya ga-adakpọ. **18** O bụru na ekwensi ekewa megide onwe ya, alaeze ya o ga-esi añaah guzosie ike? Unu na-asị na m na-achụpụ mmuo ojoo site n’ike Belzebub. **19** Ugbu a, o bụru na m sitere n’ike Belzebub na-achụpụ mmuo ojoo, o bụ site n’ike onye ka ụmụ unu ji na-achụpụ ha? Ya mere, ha ga-abụ ndị ikpe unu. **20** Ma o bụru na m ji ike mkpisiaka Chineke na-achụpụ mmuo ojoo, mgbe ahụ alaeze Chineke abịarutela n’ebe unu nọ. **21** “Mgbe nwoke siri ike ji ngwa agha chekwa obi ya, ihe o nwere ga-adigidere ya n’udo. **22** Ma o bụru na onye ozo ka ya ike aluso ya ogu merie ya, o ga-anara ya ngwa agha niile bụ ihe ntukwasị obi ya, kesakwaa ihe o kwatara n’ulọ dike ahụ. **23** “Onye ọbụla na-adinyeghịrị m na-emegide m. Onye o bùlakwa na-adighị eso m ekpokota, na-ekposa ekposa. **24** “Mgbe ọbụla mmuo na-adighị ocha sị n’ime mmadụ pụo, o na-ejeghịrị n’ala kporo nkụ na-achogharị ebe izuike. O bụru na o chọtaghị ya, mgbe ahụ, o ga-asị, ‘Agà m alaghachi n’ulọ m hapụrị.’ **25** Mgbe o loghachiri, o ga-achopụta na a zachaala ya dozie ya nke oma. **26** Mgbe ahụ, o ga-apụ ga chọta mmuo ojoo assaa ozo ndị dị njọ karịa ya. Ha niile na-abata biri n’ime onye ahụ, mee ka ọnondị ya dị njọ karịa ka o dị na mbụ.” **27** Mgbe o kpụ okwu a n’onụ, otu nwanyị sitere n’ime igwe mmadụ ahụ tie mkpu sị, “Ngozi na-adịrị afọ mṛụ gị na ara nke e jiri zụo gị.” **28** Ma o siri, kama, “Ngozi na-adịrị ndị na-anụ okwu Chineke, na-emekwa ha.” **29** Dị ka igwe mmadụ ahụ na-amuba, o bidoro na-ekwu sị, “Ogbọ a bụ ogbọ ojoo. O na-achọ ihe ịrịbama ma o dighị ihe ịrịbama a ga-ezi ya karịa ihe ịrịbama Jona. **30** N’ihi na dị ka Jona si bụru ihe ịrịbama nye ndị Ninive, otu a ka Nwa nke Mmadụ ga-esi bùrụkwa ihe ama nye ogbọ a. **31** N’ubochị ahụ, eze nwanyị ndị ndịda ga-ebili soro ndị ogbọ a guzo n’ikpe, maa ha ikpe, n’ihi na o sitere na nsotụ nke ụwa bia nṛụ okwu amamihe Solomon, ma lee, onye kariri Solomon no n’ebe a. **32** Ndị ikom Ninive ga-eso ogbọ a bilie n’ubochị ikpe maa ya ikpe, n’ihi na ha cheghariri mgbe ha nṛụ nkwsa Jona, ma lee, onye kariri Jona ukwuu no n’ebe a.” **33** “O dighị onye na-amunye oriọnụ donye ya n’ebe zoro ezo maobụ n’okpuru efere, kama, o na-adokwasị ya n’elu ihe idoba okụ ka ndị na-abata n’ulọ ahụ jiri ya hụ ụzọ. **34** Anya bụ oriọnụ nke anụ ahụ. O bụru na anya gị dị mma, ahụ gị niile ga-ejuputa n’ihé. O bùrụkwanụ na anya gị dị njọ, i ganan o n’ochichịrị. **35** Ya mere, lezie anya ka i mara ka ihé dị n’ime gi, o bughi n’ochichịrị. **36** N’ihi nke a, o bụru na ahụ gị niile ejuputa n’ihé, o bùrụkwa na akụkụ ọbụla agbaghị n’ochichịrị, mgbe ahụ, ahụ gị niile ga-ejuputa n’ihé dị ka mgbe ihé oriọnụ na-achawasị gi n’ahụ.” **37** Mgbe o na-ekwu okwu, otu onye Farisii kporo ya ka o bia soro ya rie nri. O banyere n’o n’oche nri. **38** O juru onye Farisii ahụ anya na mgbe o bidoro iri nri o kwoghi aka ya tupu ya ebido. **39** Ma Onyenwe anyị siri ya, “Unu ndị Farisii na-asacha azụ iko mmiri na efere, mee ka o d’oche, ma ime unu juputara n’anya ukwu na n’ihé ojoo dị iche iche. **40** Ndị nzuzu! O bụ na o bughi onye ahụ mere azụ iko mekwara ime ya? **41** Kama werenụ ihe ndị ahụ dị n’ime rụo orụ ebere, ihe niile ga-adikwara unu ocha. **42** “Ahụnụ ga-adịrị unu ndị Farisii, n’ihi na unu na-enye otu ụzọ n’uzo iri n’ihi mint, na mkpa akwukwó na-esi isi ụtọna mkpa akwukwó niile dị iche iche nke ubi, ma leghara ikpe

ziri ezi na ijhunanya nke Chineke anya. Ihe niile ndị a ka unu kwesiri ime n’elegharaghị ihe ndị ozo anya. **43** “Ahụnụ ga-adịrị unu ndị Farisii! N’ihi na unu na-ahụ ịno n’isi oche niile n’ulọ ekpere na ekele pürü iche a na-ekele unu n’oma ahịa n’anya. **44** “Ahụnụ ga-adịrị unu, n’ihi na unu dị ka ili na-aputaghị ihe, nke ndị mmadụ na-agafe n’elu ha n’ihi na ha amaghị na o bụ ili.” **45** N’otu oge, otu onye ozizi iwu siri ya, “Onye ozizi, mgbe i na-ekwu ihe ndị a, anyị sokwa na ndị i na-akocha.” **46** Ma o siri, “Ahụnụ ga-adịrị unu bụ ndị ozizi iwu. N’ihi na unu na-ebu ndị mmadụ ibu ha na-enweghi ike ibuli, ma unu onwe unu adighị eweli o bùladi otu mkpisiaka unu, ịmetu ibu ahụ aka. **47** “Ahụnụ ga-adịrị unu n’ihi na unu na-ewu ili ndị amumा bụ ndị nna nna unu ha gburu. **48** Ya mere, unu bụ ndị akaebe ma kwenyekwa n’ihe ndị nna nna unu ha mere, n’ihi ha gburu ha, ma unu e wuo ili ha. **49** O bụ n’ihi nke a ka Chineke n’amamihe ya ji kwuo sị, Aga m ezigara ha ndị amumा na ndị ozi, ụfodụ ka ha ga-egbu ma ndị զոկwa ka ha ga-akpagbu. **50** N’ihi nke a, ogbọ a ga-aza ajuju banyere obara ndị amumा niile a wufuru, site na mmalite nke ụwa, **51** site n’obara Ebel ruo na nke Zekaraya, onye e gburu n’etiti ebe iche aja na ebe nsọ. E, agwa m unu, a ga-ajụ ihe banyere ha n’aka ogbọ a. **52** “Ahụnụ ga-adịrị unu bụ ndị ozizi iwu, n’ihi na unu wepuru ọtụghe igodo nke amamihe. Unu onwe unu abanyeghị, ma unu gbochikwara ndị na-abata ibata.” **53** Mgbe o si n’ebe ahụ pụo, ndị ode akwukwó na ndị Farisii bidoro isogbu ya, na ikpasu ya ikwu ọtụtu okwu, **54** na-esiri ya onya, ka ha mara ma o ga-ekwuhie ọnụ, ka ha hụ ihe ha ga-eji jide ya.

12 N’oge ahụ, mgbe ọtụtu puku ndị mmadụ gbakotara, nke mere ka ha na-azọ ibe ha ụkwụ. O buuru ụzọ bido igwa ndị na-eso ụzọ ya sị, “Kpacharanụ anya unu banyere ihe na-eko achichịa ndị Farisii, nke bụ ihu abụo ha. **2** N’ihi na o dighị ihe ọbụla zoro ezo nke na-agaghị aputa ihé, o díkweghị ihe e kpuchiri ekpuchi nke a na-agaghị ekpughe. **3** Ihe ọbụla unu kwuru n’ochichịrị, a ga-anụ ya n’ihe, ihe ọbụla unu gbara n’izu n’ime ụlo ka a ga-ekwusa n’elu ụlo. **4** “Ana m agwa unu, ndị enyi m, unu atula egwu maka ndị na-egbu anụ ahụ ma e mesia, ha apughị ime ihe ọzọ. **5** Ma aga m ezi unu onye unu ga-ati egwu. Tụonụ egwu Onye ahụ nwere ikeke igbu anụ ahụ ma tħabka ya n’okụ ala mmuo. E, asị m unu tụonụ ya egwu. (**Geenna g1067**) **6** O bughi mkpuru ego abụo ka a na-ere ụmụ nza ise? Ma o nweghi nke ọbụla n’ime ha Chineke chefuru. **7** N’ezie a gurụ o bùladi agiri isi dị n’isi unu ọnụ. Unu atula egwu, n’ihi na unu dī oke ọnụ karịa ọtụtu ụmụ nza. **8** “Ma asị m unu, na onye ọbụla kwuputara m n’ihu ụmụ mmadụ, onye ahụ ka Nwa nke Mmadụ ga-ekwuputa n’ihu ndị mmuo ozi nke Chineke. **9** Onye ọbụla na-agonarij m n’ihu ndị mmadụ, a ga-agonariķwa ya n’ihu ndị mmuo ozi nke Chineke. **10** Onye ọbụla nke ga-ekwu okwu megide Nwa nke Mmadụ, a ga-agbaghara ya, ma onye ọbụla na-ekwulu Mmụo Nsọ, agaghị agbaghara ya. **11** “Mgbe ha ga-akpobata unu n’ihu ụlo nzuko, ndị n’ochichị na ndịsi, unu echegbula onwe unu otu unu ga-esi zaghachi, maobụ ihe unu ga-aza, maobụ ihe unu ga-ekwu. **12** N’ihi na Mmụo Nsọ ga-ezi unu n’oge awa ahụ, ihe unu kwesiri ikwu.” **13** Otu onye n’ime igwe mmadụ ahụ siri ya, “Onye ozizi, gwa nwanne m nwoke ka o kenyē m oke n’ihe nketa anyị.” **14** O siri ya, “Nwoke, onye mere m onye ikpe maobụ onye ndozị okwu n’etiti unu?” **15** Ma o siri ha,

“Kpachapunu anya! Nörönü na nche banyere oke ochichio niile, n’ih i na ndu mmadu adabereghị n’otutu ihe o nwere.” **16** O tütüru ha ilu a sị, “Otu ogaranya nwere ala mirị nnoq mkpuru dị ukwuu. **17** O chere n’ime onwe ya sị, ‘Gjinị ka m ga-eme n’ih i na enweghi m ebe m ga-echekwa mkpuru m?’ **18** Ya mere o sıri, ‘Ihe m ga-eme bu nke a, aga m akwatu oba m, wuo nke ka ya ukwuu, bụ ebe m ga-echekwa mkpuru m na ihe ndị ozo. **19** Ya mere aga m agwa mkpuruobi m, “I nwere otutu ezi ihe ga-ezuru gị otutu afo, n’ih i ya zuru ike, rie, riụ ma nweekwa obi ụtọ.” **20** “Ma Chineke gwara ya sị, ‘Onye nzuzu, n’abalị a ka a ga-achọ mkpuruobi gị n’aka gj. Ihe niile i kpakötara nke onye ka ha ga-abụ?’ **21** “Otu a ka ọ ga-adịrị onye obụla na-akpadoro naanị onwe ya akụ, ma ọ baghị uba n’ebé Chineke no.” **22** O gwara ndị na-eso ụzo ya, “Ya mere, asị m unu, unu echegbulu onwe unu banyere ndu unu, ihe unu ga-eri, maobụ banyere ahụ unu, ihe unu ga-eyi. **23** N’ih i na ndu dị mkpa karịa ihe oriri, anụ ahụ díkwa mkpa karịa uwe. **24** Tuleenụ ugoloma. Ha adighị akụ maobụ ghoro mkpuru obụla. Ha enweghi uloakụ maobụ oba, ma Chineke na-azụ ha nri. Unu ọ dighị oke onyাhia karịa anụ ufe ndị a. **25** Onye n’ime unu pürü itinye otu nkeji n’ogologo ụbuchi nke ndu ya site n’ichegbu onwe ya? **26** Ebe unu na-apughị ime ihe nta dị otu a, gjinị mere unu ji echegbu onwe unu banyere ihe ndị ozo? **27** “Tuleenụ otu okoko ọhịa lili si eto. Ha adighị arụ ọrụ obụla maobụ tuq ogho. Ma asị m unu, ọ buladi Solomon n’ebube nke ijbụ eze ya niile, eyighị uwe obụla mama mma dị ka otu n’ime okoko osisi nke ọhịa ndị a. **28** Ma ọ burụ na Chineke si otu a chọq ahihị efu nke ubi mma, nke pürü iđi ndị taa ma echị atubा ha n’ite ọkụ, ọ bụ na ọ pughị i si otu a chọq unu mama karịa? Unu ndị okwukwe nta. **29** Ya mere, unu adogbulu onwe unu maka ihe unu ga-eri maobụ ihe unu ga-arị. Unu echegbukwala onwe unu. **30** N’ih i na ọ bụ ihe ndị a ka ndị mba nke ụwa na-achịso, ma Nna unu makwara na ha dị unu mkpa. **31** Kama chọonụ alaeze ya, a ga-atukwasịkwara unu ihe ndị a niile. **32** “Unu atuya egwu, igwe aturị nta, n’ih i na o toro Nna unu ụto inye unu alaeze ahụ. **33** Reenụ ihe unu nwere nyekwanụ ndị ogbenye. Meerenụ onwe unu akpa na-agaghị aka nka, n’oba akụ n’eluiwge, ebe onye ohi na-adighị abịa nso, nla adighị erichapukwa ya. **34** N’ih i na ebe obụla akụ unu dị ka obi unu ga-adịkwa.” **35** “Keenụ aji n’ume, meenụ ka oriọnụ unu na-enwu enwu. **36** Dịnụ ka ndị ohu na-echere nloghachi nke nna ha ukwu, onye gara oriri agbamakwukwọ, bụ onye ha ga-emeghere ụzo ngwangwa mgbe o loṭara kụo aka. **37** Ndị ohu ahụ ga-abụ ndị a goziri agozi, bụ ndị onyenwe ha ga-ahụ na ha nọ na nche mgbe o ga-aloghachi. N’ezie asị m unu na ọ ga-ekē belịt ya n’ukwu ya, mekwa ka ha nodu ala na tebul iri ihe, ọ ga-abiajkwara jere ha ozi. **38** Ngozi ga-adịrị ndị ohu ahụ onye nwe ha ga-ahụ ka ha nọ na njikere, ọ buladi ma ọ loghachiri n’etiti abalị, maobụ n’ezigbo isi ututu. **39** Maranụ nke a: ọ burụ na onyenwe ulo maara oge awa onye ohi ga-eji abịa n’ulọ ya, ọ gaghi ekwe ka onye ohi ahụ tiwaa ulo ya. **40** Unu kwesiri iṇo na njikere n’ih i na Nwa nke Mmadị ga-abịa n’oge awa unu na-atughị anya ya.” **41** Pita sıri ya, “Onyenwe anyị, i tütü ilu a n’ih i anyị, ka ọ bụ maka onye obụla?” **42** Ma Onyenwe anyị sıri, “Onye bụ ohu ahụ nke kwesiri ntukwasị obi ma nweekwa uche, nke onyenwe ya mere onyeisi ụmụodibio ya niile, ka ọ na-enye ha nri mgbe o kwasiri? **43** Ngozi na-adịrị ohu ahụ nke onyenwe ya ga-ahụ ka ọ na-arụ ọrụ ahụ mgbe o

ga-aloghachi. **44** N’ezie asị m unu, ọ ga-eme onye nke ahụ onyeisi nke ihe niile o nwere. **45** Ma ọ burụ na ohu ahụ asị n’obi ya, ‘Onyenwe m na-anị ọdu ilọta,’ o burukwa na ọ malite itigbu ụmụodibio ndị ozo, bụ ndị ikom na ndị inyom na-eje ozi, na iri ihe oriri, na iñukwa ihe ọnụnụ na iñubiga mmanya oke. **46** Nna ukwu ohu ahụ ga-alota n’ubochị o natatughị anya, n’oge awa ọ na-amakwaghi. Ọ ga-egburisikwa ya, nye ya ọnụdụ n’etiti ndị na-ekweghi ekwe. **47** “Ohu ahụ maara ihe nna ya ukwu chọro ma hapụ iṇo na njikere, maobụ imē ya, ka a ga-apiasi ụtarị ike. **48** Ma onye na-amaghị ama ma mee ihe kwesiri ka a pịa ya ụtarị, a ga-apia ya ụtarị ole na ole. N’ih i na ọ bụ onye e nyere ihe hiri nne ka a ga-ele anya inata ihe hiri nne n’aka. Onye e nyekwara ihe ukwu n’aka idebe, n’aka ya ka a ga-achọ ihe nke kachasịnụ. **49** “A bijara m iwebata oku n’elu ụwa, ọ gaara adịrị m nō mma ma ọ burụ na ọ malitelari inwu! **50** Enwere m baptizim nke m na-aghaghị ime, ma aga m anogide n’oke ihe mgbu tutu e mezuo ya **51** Unu chere na m bijara iweta udo n’ụwa? Asị m unu mbaa, kama nkewa. **52** Site ugbu a gawa, mmadu ise si n’otu ezinayo ga-ekewa megide onwe ha, ato megide abụo, abụo megide ato. **53** Ha ga-ekewa; nna megide nwa ya nwoke, nwa nwoke ga-emegidekwa nna ya, nne megide nwa ya nwanyị, nwa nwanyị megidekwa nne ya, nne di megide nwunye nwa ya, nwunye nwa megide nne di ya.” **54** O gwakwara igwe mmadu ahụ sị, “Mgbẹ unu hụrụ urukpu ojii ka ọ na-ebili n’ođida anyanwu, unu na-eme ngwangwa sị, ‘Mmiri ga-ezo,’ ọ na-ezokwa. **55** Mgbe unu hụrụ na ifufe na-esite na ndịda n-afe, unu na-asị, Oke okpomụkụ ga-adị, ọ na-emekwa otu ahụ. **56** Ndị ihu abụo! Unu matara ikowá ihu ala na mbara eluigwe. Gjinị mere unu apughị ikowá oge dị ugbu a? **57** “Gjinị mere unu adighị ekpebiri onwe unu ihe ziri ezi? **58** Ọ burụ na gi na onye na-ebi gị ebubo esoro na-aga n’ih ihu okaikpe, gbalisie ike ka gi na ya kpezie n’ulọ, ma ọ bughị otu a, ọ ga-akpopụ gi n’ih i onye okaikpe, ma eleghị anya okaikpe ahụ ga-arara gi nye n’aka onye na-eje ozi n’uloikpé, bụ onye ga-etinye gi n’ulọ mkporo. **59** Asị m gi, i gaghi e si n’ebé ahụ püta ruo mgbe i kwugachiri ọ buladi otu kobo nke ikpeazu.”

13 Mgbe ahụ, ụfodụ ndị nō n’ebé ahụ gwara ya banyere ndị Galili ahụ Paillet jiri obara ha gwakọta n’ajá ha chürü. **2** Ọ zara sị ha, “Unu chere na ndị Galili a tara ụdi ahụhụ a bụ ndị mmechie karịa ndị Galili niile? **3** Mba! Asị m unu, ọ burụ na unu echegharighị, unu niile ga-esi otu ahụ laa n’iyyi. **4** Ka unu chere na mmadu iri na asatụ ahụ, ndị mgbedi aja ulo elu Sailom dagburu bụ ndị ikpe mmechie mara karịa ndị niile bi na Jerusalem? **5** Mba! Asị m unu, ọ burụ na unu echegharighị, unu niile ga-alà n’iyi dì ka ha.” **6** Ya mere, o tütü ilu a sị, “Otu nwoke kụrụ osisi fig n’ubi vajin’ ya, ma mgbe ọ bijara chọq n’elu ya, ma ọ hughị mkpuru obụla. **7** Ya mere, ọ gwara onye ọrụ ubi ya sị, ‘N’ime afọ ato ndị a ka m bijara ka m ghoro mkpuru site n’osisi fig a, ma ahughị m mkpuru obụla. Gbutuo ya! Gini mere o ga-eji na-eriko nri di n’ala ubi a? **8** “O zara sị ya, ‘Nna m ukwu, hapukwa ya n’afọ a, ka m gwuo ala gburugburu, hinye ya aja nri ala n’ukwu. **9** Ọ burụ na ọ mịa mkpuru n’afọ ozo, ọ dị mma, ọ burukwa na ọ mighị, i nwere ike gbutuo ya.” **10** N’ubochị izuike ndị Juu, ọ banyere n’ime otu ulo ekpere na-ezi ihe. **11** Otu nwanyị nökwa n’ebé ahụ, onye mmuo nrịa nrịa mere ka ahụ ghara i di ya ike afọ

iri na asato. O na-ehu ehu, o nwekwaghị ike igozo ọtọ kwem. **12** Mgbe Jisos huru ya, o kporo ya si ya, "Nwanyị emeela ka i nwere onwe gi site n'oria gi." **13** Mgbe o bikwasiri ya aka, ngwangwa, o guzooro kwem malite na-eto Chineke. **14** Ma onyendu ụlo ekpere ahụ were iwe nke ukwu n'ihi na Jisos gworị oria n'ubochị izuike. O gwara igwe mmadụ ahụ okwu si, "E nwere ubochị isii n'ime izu ụka mgbe mmadụ kwsiri iru ọrụ. Ya mere, bịañu ka a gwọ unu n'ubochị ndị a, o bughi n'ubochị izuike." **15** Ma Onyenwe anyị zara ya si, "Unu ndị ihu abụo! O dì onye n'ime unu na-adighị atopụ oke ehi ya maqbụ inyinaya ibu ya, site n'ulọ anumānu, kpupụ ya ebe o ga-añu mmiri n'ubochị izuike?" **16** O kwesighị ka a topụ nwanyị a bụ ada Ebrahim n'agbu ekwensu kere ya ogologo afọ iri na asato, n'ubochị izuike, mee ka o nwere onwe ya?" **17** Mgbe o kwuru nke a, ihere mere ndị iro ya niile, ma ndị mmadụ n'o n'ebé ahụ nrurị ọnụ n'ihi ọrụ ebube niile o narụ. **18** Ya mere, o na-ekwu si, "Gini ka alaeze Chineke yiri? Gini kwà ka m ga-eji tñuyere ya?" **19** O yiri mkpuru mostaadi nke mmadụ kúru n'ubi ya a gbara ogige. O toro ghọ osisi, nke ụmụ nnunụ na-ezukwa ike n'alaka ya." **20** Ozø, o siri, "Gini ka m ga-eji tñuyere alaeze Chineke?" **21** O dì ka ihe na-eko achichanke nwanyị gwakötara na ọtụtụ ato nke ụtụ ọka, tutu ruo mgbe o koro ụtụ ọka ahụ niile." **22** O jeghariri n'obodo ukwu na n'obodo nta niile na-ezi ihe, ka o na-agà Jerusalem. **23** Otu onye siri ya, "Onyenwe m, ndị a ga-azoputa ha ga-adị ole na ole?" O siri ha, **24** "Gbaliṣienụ ike banye site n'onụ ụzo di warawara, n'ihi na ana m a gwa unu na ọtụtụ ga-achị ịbanye ma ha agaghị enwe ike. **25** O bụrụ na nna nwe ụlo ebilie mechie ọnụ ụzo, unu ga-eguzo na-ezi na-akụ aka n'ụzo na-asị, 'Onyenwe anyị meghehere anyị ụzo.' 'Na nzaghachi, o ga-asị, 'Amaghị m ebe unu si bịa.' **26** 'N'oge ahụ, unu ga-asị, 'Anyị na gi rikorø, riukokwaa, i kuzikwara nkuzi n'ogbe anyị.' **27** 'Ma o ga-asị, 'Amaghị m ebe unu siri bịa. Pụonụ n'ihu m, unu ndị ajo omume.' **28** 'Ikwa akwa na ita ikikere eze ga-adịkwa mgbe unu ga-ahụ Ebrahim, na Ajízik na Jekob na ndị amumá niile ka ha no n'alaeze Chineke; ma unu onwe unu abụo ndị a chupuru n'ezi. **29** Ndị mmadụ ga-esite n'owuwa anyanwụ, nakwa ọdịda anyanwụ, na n'ugwu na ndịa nke ụwa bịa nodu n'oriri n'ime alaeze Chineke. **30** Ma lee, ndị bu ụzo ga-agho ndị ikpeazu, ma ndị ikpeazu ga-agho ndị bu ụzo." **31** N'oge awa ahụ, ụfodụ ndị Farisii bjakwutere ya si ya, "Si n'ebé a pụo, n'ihi na Herod na-achị igbu gi." **32** O siri ha, "Gaa gwaranụ m nkita ọhịa ahụ, lee, ana m achupụ mmuo ọjọ, gwọqkwa ndị ọrija taa na echị, ma n'ubochị nke ato ka m ga-aruchi ọrụ m. **33** Ma otu o dì, aga m aga n'ihu n'ụzo m taa, na echị na nwanne echị, n'ihi na n'ezie, o dighị onye amumá ga-anwụ n'ebé ọzo na-abughị na Jerusalem. **34** "O Jerusaleml! Jerusaleml! Gi onye na-egbu ndị amumá ma na-ekwakwumkume atugbu ndị ezieere gi. Ọtụtụ mgbe ka m gbalirị ichikọta ụmụ gi di ka nne ọkukụ si achikọta ụmụ ya n'okpuru nku ya, ma unu ekweghi. **35** Lee, a hapurụla unu ụlo unu. Ma agwa m unu, unu agaghị ahụ m anya ọzo ruo mgbe oge ahụ ga-abịa, mgbe unu ga-asị, 'Onye a goziri agozi ka onye ahụ bụ nke na-abịa n'aha Onyenwe anyị."

14 Otu ubochị izuike, mgbe o gara iri ihe n'ulọ otu onyendu ndị Farisii, ha no na-ele ya anya nke ọma. **2** Ma lee, otu nwoke ahụ ya zara aza nökwa n'ihu ya ebe ahụ. **3** Jisos jụrụ ndị Farisii na ndị ozizi iwu si, "O ziri ezi n'iwu igwo

oria n'ubochị izuike ka o bụ na o zighị?" **4** Ma ha e kwughị okwu obụla. Ya mere o kporo ya, gwọo ya ma si ya laa. **5** O siri ha, "O bụrụ na otu n'ime unu nwere nwa nwoke maqbụ oke ehi nke dabara n'ime olulu mmiri n'ubochị izuike, o bụ na o gaghị eme ngwangwa doppụta ya?" **6** Ma ha enweghi ike iza ajuu a. **7** Mgbe o huru otu ndị a kporo oriri si ḥorō naanị oche ndị a na-asopuru, oche ndị a na-asopuru, o turu ha ilu si, **8** "Mgbe mmadụ obụla kporo gi oriri n'olulụ di na nwunye, abatala nodu n'oche ndị a na-asopuru, n'ihi na eleghị anya, onye kporo gi oriri kpokwara onye ka gi nwe nsopuru. **9** N'ihi na onye ahụ kporo unu oriri nwere ike bjakwute gi si gi, nye nwoke a ọnodu gi. Mgbe ahụ, i ga-ebili n'anya ihere gaa nodu n'oche dikarisirị ala. **10** Ma mgbe a kporo gi, nodu n'oche di ala, ka o ga-abu na onye kporo gi oriri bịa, o ga-asị gi 'Enyi m, rigota n'ebé a ka elu.' Mgbe ahụ, i ga-enwekwa ugwu n'anya ndị niile a kporo gi na ha oriri. **11** N'ihi na onye obụla ga-ebuli onwe ya elu ka a ga-eweda n'ala, ma onye obụla na-eweda onwe ya ala ka a ga-ebuli elu." **12** O gwara onye ahụ kporo ya oriri si, "Mgbe i na-akpọ oriri nke nri ehilie maqbụ nke nri anyasi, akpola naanị ndị enyi gi maqbụ umunne gi ndị nwoke maqbụ ndị ikwu na ibe gi, maqbụ ndị agbataobi gi bara ọgaranya, n'ihi ma eleghị anya, ha pụrụ ikpokwa gi na mgbe nke ha, si otu a kwughachi gi ugwo. **13** Kama mgbe i na-akpọ oriri, kpoo ndị ogbenye na ndị ọlusi na ndị ngwuro na ndị isị. **14** A ga-agozikwa gi, n'ihi na ha enweghi ike ikwughachi gi, a ga-akwughachikwa gi mgbe ndị ezi omume ga-ebili n'onwu." **15** Mgbe otu n'ime ndị a kporo oriri nru ọrụ nke a, o siri ya, "Ngozi ga-adịrị onye ga-eso rie oriri n'alaeze Chineke." **16** Ma o siri ya, "Otu onye na-akwado oke oriri kpokwa ọtụtụ mmadụ oku. **17** Mgbe oge oriri ahụ ruru, o zipuru ohu ya ka o gwa ndu ahụ o kporo si, 'Bianu, n'ihi na e dozichaala ihe niile.' **18** "Ma ha niile n'otu n'otu malitere inye ọsisa. Onye nke mbụ siri, 'Azurụ m iberibe ala ọhụrụ, o dikwa mkpa na m ga-eje hu ya, biko gbaghara m, agaghị m abịa.' **19** "Onye nke ọzo siri, 'Azurụ m ehi ja aru ọrụ ubi, iri e jikorø abuo abuo. Ana m aga ugbu a ka m nwalee ha, biko gbaghara m, agaghị m abịa.' **20** "Ma onye ọzo sikwara, 'Aluru m nwunye ọhụrụ, n'ihi nke a agaghị m abịa.' **21** "Ohu ahụ lọtarị, kóporo nna ya ukwu ihe ndị ahụ a kporo oriri kwuru. Mgbe ahụ, iwe dì ukwu were nna ya ukwu, nke a mere ka o zipuru ohu ya si ya, 'Gaa ngwangwa n'okporo ụkpu na n'okporo ụkpu nta dì n'obodo a, kpobata ndị ogbenye, na ndị ụkpu rurụ, na ndị isị na ndị ngwuro.' **22** "Ohu ahụ siri, 'Nna m ukwu, emeela m ihe i kwuru, ma ohere ka fofodịrụ.' **23** "Nna ukwu ahụ siri ohu ahụ, 'Gaakwa n'okporo ụkpu na n'okporo ụkpu nta, mee ka ndị mmadụ bata n'ulọ m, ka ụlo m juputa na mmadụ. **24** N'ihi na agwa m unu, o dighị otu onye n'ime ndị ahụ a kporo oriri ga-edetu nri m ọnụ." **25** Ugbu a, oke igwe mmadụ na-eso ya ma o tughariri si ha: **26** "Onye obụla chorò iso m, ma o bughi ụzo kpọ nne na nna ya, na nwunye ya, na ụmụ ya, na umunne ya ndị nwoke na ndị nwanyị tinyekwara ndị nke ya onwe ya asị, apughị ibụ onye na-eso ụzo m. **27** Onye obụla na-eburughi obe ya soro m, enweghi ike ibụ onye na-eso ụzo m. **28** "O dì onye obụla n'ime unu chorò iwu ụlo elu, na-agaghị ebu ụzo nodu ala, gbakọ ihe o ga-efu ya, iji chọpụta ma o nwekwara ego ga-ezu iwucha ya?" **29** N'ihi na o bụrụ na o tọp ntorala ma o nwekwaghị ike wuchaa ya, onye obụla hụrụ ya ga-achị ya ọchị, **30** na-asị, 'Nwoke a malitere iwu ụlo, ma o nweghị ike

wuchaa ya.’ **31** ‘Maqbūl oo eze chorō iluso eze ibe ya oqū, o gaghī ebu uzo nodū ala tulee ma puku ndī agha iri ya o ga-ezuru ya jī luso onye ji iri puku ndī agha abū abjākwute ya oqū?’ **32** O burū na o nweghī ike, o ga-ezipū ozi riō kā e kpee udo mgbe onye nke oqō ka no’ n’ebē dī anya. **33** N’uzō dī otu a, onye obūla na-ajughī ihe niile o nwere, apughī ibū onye na-eso uzo m. **34** ‘Nnu dī mma, ma o burū na o dīghī atokwa uto, a ga-eji gini mee ka o tōq uto oqō?’ **35** O bakwaghī uru nye ala maqbūl iji mee nri ala. Kama o bū itufu ya. ‘Onye obūla nwere ntī inū ihe, ya nūru.’

15 Ugbu a, ndī oña utū na ndī mmehie na-abia ya nso inūta ihe o na-ekwu. **2** Ndī Farisii na ndī ozizi iwu tamuru ntamu na-asī, ‘Nwoke a na-anabata ndī mmehie sorokwa ha na-eri nri.’ **3** Ya mere, o tūru ha ilu a sī, **4** ‘O burū na otu onye n’ime unu enwee narī aturū ma otu n’ime ha akpafuo. O bū na o gaghī ahapū iri aturū itoolu na itoolu ahū fodurū n’ozara, puo ičhōgharī otu ahū kpafuru ruo mgbe o chotara ya?’ **5** Mgbe o chotara ya, o ga-eji oqū tukwasī ya n’ubu ya. **6** Mgbe o lötara n’ulō ya, o ga-akpokota ndī enyi ya na ndī agbataobi ya sī ha, ‘Soronu m nūrja oqū n’ihī na achotala m aturū m furu efu.’ **7** Asī m unu, n’uzō dī otu a, oqū dī ukwu ga-adī n’eluwige n’ihī otu onye mmehie nke chegharī, karja iri itoolu na itoolu ndī ezi omume bu ndī nchegharī na-adighī mkpa. **8** ‘Maqbūl oo eze nwanyi nke nwere mkpūrū olaōcha iri, o burū n’otu n’ime ha adafu. O gaghī amunye orionā, zaa ime ulō ya ičhō otu mkpūrū ego ahū tutu o chotara ya?’ **9** Mgbe o chotara otu mkpūrū ego ahū, o ga-akpō ndī enyi ya na ndī agbataobi ya sī ha, ‘Soronu m nūrja oqū n’ihī na achotala m ego m furu efu.’ **10** N’uzō dī otu a, asī m unu, oqū ga-adī n’ihī ndī mmadū ozi Chineke n’ihī otu onye mmehie nke chegharī.’ **11** O kwukwaara si, ‘Otu nwoke mūtarā umū nwoke abū. **12** Nwa ya nke nta sīrī nna ya, ‘Nna, kenyē m oke ruuru m n’ihe niile o nwere.’ Ya mere, o kenyere ya oke nke ya site n’ihe o nwere. **13** ‘Mgbe ubochī ole na ole gasirī, nwokorobia ahū kwakotara ihe niile o nwere gaa biri n’otu obodo dī anya. N’ebē ahū, o mefuchara ihe niile o nwere n’ibī ndū oqō. **14** Mgbe o mefuchara ihe niile o nwere, oke ɻuwū dara n’ala ahū. O malitere ičnō n’ukō. **15** N’ihī nke a, o gara binyere otu onye obodo ahū nyere ya oqū ilekota ezi ya na inye ha nri. **16** Ma o na-agū ya ka o site na nri o na-enye ezi rijuo afō, ma o dīghī onye nyere ya ɻudī nri ahū. **17** ‘Mgbe o ghōtara onwe ya, o sīrī, ‘Mmadū ole bu ndī oqū e gorō ego nna m nwere, ndī nri na-ezuru ma maputakwa, ma agū na-egbu m n’ebē a. **18** Aga m ebili lakwuru nna m, sī ya, Nna, emehielā m megide eluigwe na gi onwe gi. **19** Ekwesikwaghī m ka a kpōq m nwa gi oqō, were m dī ka otu n’ime ndī i gorō oqū.’ **20** Ya mere, o bilirī lagħachikwuru nna ya. ‘Ma mgbe o norij n’ebē dī anya, mna ya hūrū ya, nwee omijko n’ahū ya, għbaa qos ga makqo ya, sutukwa ya oqū. **21** ‘Nwa ya nwoke ahū sīrī ya, ‘Nna, emehielā m megide eluigwe na gi onwe gi. Ekwesighi m ka a kpōq m nwa gi oqō.’ **22** ‘Ma nna ya gwara ndī oħu ya sī, ‘Meenū ngwangwa weta uwe kachaśi mma yikwasī ya. Għanye ya olaaka n’ak, yiniekwanu ya akpukpoqkwu n’ukwu. **23** Gaanu kpuputa nwa ehi għbarab abūba, għbu ya, ka anyi rie ma nūrja kwa. **24** N’ihī na nwa m a, nwurū anwū ma o dīla ndū oqō. O fukwara efu ma a chotala ya.’ Ha bidoro na-eri, na-añu na-añurjkwa oqū. **25** ‘O dīghī anya, nwa ya nke okenye, onye jere ċiż-żu oqū n’ubi,

mgbe o na-abiaru ulō nso, o nūru ɻa egwu na igba egwu. **26** Q kporo otu n’ime ndī oħu juo ya ihe na-eme. **27** O sīrī ya, ‘Nwannie gi nwoke aloltala. Nna gi egħbuola nwa ehi għbarab abuba n’ihī na o lottara n’udo na aħlu ike.’ **28** ‘Iwe were ya, o jūrū ibata n’ime ulō. Nna ya pütara n’ezī riō ya arirj. **29** Ma o zara nna ya sī, ‘Lee qotu afu niile ndī ja k am noq’ na-ejere gi ozi, enupukwaghij m isi n’iwwi gi n’uzo obula. Ma o nwiegħi oge i nyere m q’bulađi nwa ewu sī mu na ndī enyi m jiri ya mee oriri. **30** Ma ugbu a, nwa gi a, onye ya na ndī akwuna mafuru aku gi aloltala, ya k iġburu nwa ehi għbarab abuba.’ **31** ‘Ma o sīrī ya, ‘Nwa m, mu na gi nō mgbe niile, ihe niile m nwere bukwa nke gi. **32** Ma anyi kwestiż iññuri oqū, kpoqqwa oriri, n’ihī na nwanne gi nwoke a nwurū anwū ma o dīla ndū oqō. O fukwara efu ma a chotala ya.’

16 O gwara ndī na-eso uzo ya sī, ‘Otu oġaranya nwere otu onyeisi oqū nke e boro ebuba na o na-alā aku ya n’iyyi. **2** Ya mere o kporo ya sī ya, ‘Għinji bū ihe a m na-anġi banyere gi? Għakorop m otu i sī na-elekota aku m, n’ihī na aħċokwaghij m ka i buriż onyeisi oqū oqō.’ **3** ‘Onyeisi oqū ahū sīrī onwe ya, ‘Għinji ka m ga-eme ugbu a nna m ukwu nra-achċi iċkwu si m oqū? Ile igwu ala adiġi m, iħiere agakwaghij ekwe m iż-żi arirj. **4** Amatala m ihe m ga-eme, nke a ga-enyere m aka ma o buru na a chupu m n’orū n’ebē a, aġa m enweta ndī ga-anabata m n’ulō ha.’ **5** ‘Ya mere o kporo ndī niile ji nna ya ukwu ugwo n’otu n’otu. O jūrū onye nke mbu sī, ‘Ego ole bu ugwo i ji nna m ukwu?’ **6** ‘O sīrī ya, ‘O bū puku karama mmanu oliv ka m ji ugwo ya.’ ‘Onyeisi oqū ahū gwara ya sī, ‘Ngwangwa, were akwukwō degharja ya narī karama ise.’ **7** ‘Mgbe ahū, o jūrū onye nke abū sī, ‘Ego ole bu ugwo i ji?’ ‘O sīrī ya, ‘O bū narī akpa oqka wiitti.’ **8** ‘O sīrī ya, ‘Ngwangwa degharja ya iri akpa oqka wiitti asatō.’ **9** ‘Nna ya ukwu toro onyeisi oqū ahū na-ekwesighi ntukwasī obi n’ihī na o kparra agwa dī ka onye nwere uche. N’ihī na umū, nke ogħo a, ji akonuċċe na-eso ndī ogħo ha karja umū nke iħe. (**aioñ g165**) **9** Agħwa m unu, jirinu akunċuba nke ajo omume metara onwe unu ndī enyi, ka o ga-abu na mgħo o na-adighjkwa aku unu nwere, ha ga-anabata unu n’ulō obibi ha ebigħi ebi. (**aioñ g166**) **10** ‘Onye obula kwestiż ntukwasī obi n’ihī dī ntakir, ga-ekwesikwa ntukwasī obi n’ihī dī ukwu. Onye na-ekwesikwaghij ntukwasī obi n’ihī dī ntakir, agħagħikwa ekwesi ntukwasī obi n’ihī dī ukwu. **11** O burū na unu abugħi ndī kwestiż ntukwasī obi n’akku onye ozo, onye ga-enye unu ihe nke bu nke unu? **12** O burukwa na unu abugħi ndī kwestiż ntukwasī obi n’akku onye ozo, onye ga-enye unu ihe nke bu nke unu? **13** ‘O dīghī onye obula puru ife nna ukwu abū, n’ihī na o ga-achō iħu otu n’ime ha n’anyā, kpokwa nke oqō asī, maqbū, soperu otu ma lelijha nke oqō anya. Otu a kwa i nwiegħi ike ife Chineke na akku otu mgħe abū ahū.’ **14** Mgħe ndī Farisii, bu ndī hūrū ego n’anyā nūru ihe ndī a, ha jiri ya mee ihe oqċi. **15** O sīrī ha, ‘Unu na-egosi onwe unu dī ka ndī ezi omume n’ihī ndī mmađu ma Chineke maara obi unu. N’ihī na ihe ndī mmađu na-akpō ihe dī oke mkpa bu ihe rurū aru n’anyā Chineke. **16** ‘Iwu na ndī amūna nō na-achī ruo oge Jōn biċċa. Site n’oge ahū, a na-ekwusa oziomha nke alaeze Chineke, onye obula na-ejikwa ike na-abanye n’ime ya. **17** O dī mfexxha eluigwe na ɻuwa gabiga karja na a ga-ewepu otu kpōm, site n’ihī niile dī n’iwwi. **18** ‘Onye obula għbarab nwunye ya aluġkawaghij m ma lруu nwanyi oqō na-eme mmehie iċkwu iko. Onye o bulakwa lruu

nwanyị di ya jurụ na-eme mmechie ikw̄a iko. 19 “O dí otu ogaranya na-eyi uwe odo odo na ezi akwa ocha, na-erikwa nri dí mma ubochi niile. 20 N’onu uzq ulo ya, otu nwoke onye ogbenye nke onya juru ahụ ya na-edina n’ebé ahụ. Aha ya bụ Lazaros. 21 O na-agusi ya aguị ike iri iberibe nri si na tebul ogaranya ahụ daa n’ala. O bùladi umu nkita na-abia na-aracha onya di y n’ahụ. 22 “Mgbé onye ogbenye ahụ nwurụ, ndí mmuo ozi bijara buru ya gaa n’ebé Ebraham nō. Onye ogaranya ahụ nwukwara, e lie ya. 23 N’oku ala mmuo ebe onye ogaranya ahụ nō n’oke ihe mgbu, o hụrụ Ebraham ka o nō n’ebé dí anya, hukwa Lazaros n’akukụ ya. (Hadēs 986) 24 O kpkurụ Ebraham si ya, ‘Nna m Ebraham, meere m ebere n’ihí na anō m n’oke ihe mgbu n’ime oku a. Biko zien Lazaroṣ ka o denye mkpisiaka ntakirị ya na mmiri bia mejuo ire m.’ 25 “Ma Ebraham siri ya, ‘Nwa m, chetakwa na i nara ezi ihe gi mgbe i dí ndú, ebe Lazaros nara ihe ojoo. Ma ugbu a, a na-akasi ya obi n’ebé a ma gi onwe gi nökwa n’ahụ. 26 A sikhwarị na anyị achọq inyere gi aka, o gaghi ekwe mee n’ihí na e nwere olulu dí ukwuu kewara anyị na unu. Mmadu obula enwekwaghị ike isite n’ebé a bịa n’ebé unu nō, o dikwaghị onye nwere ike isite n’ebé ahụ unu nō bịa n’ebé a.’ 27 “O siri, ‘Ya mere, ario m gi nna, zigān ya n’ulø nna m, 28 n’ihí na enwere m umunne nwoke ise. Ka o dög ha aka na ntị ka ha ghara ijbia n’ebé a mmekepa ahụ dí.’ 29 “Ebraham siri, ‘Ha nwere Mosis na ndí amuma, ha gee ha ntị.’ 30 “Ma o kwuru, ‘Nna Ebraham, nke ahụ agaghị ezu! A si na otu onye ga-esi n’ala ndí nwurụ anwu gakwuru ha, ha ga-echegharị.’ 31 “O siri ya, ‘O bürü na ha egeghị Mosis na ndí amuma ntị, ha agaghị ekwenye ma a sikhwarị na mmadu esi n’onwu bilie.’”

17 O siri ndí na-eso uzq ya, “Ihe ndí nke na-eme ka mmadu jehie aghaghị idí, ma ahụhị ga-adịrị onye obula onodú ndí a ga-esi n’aka ya bịa. 2 O ga-akara gi mma ka e kenyé gi nkume igwe nri n’olu, tñye gi n’ime oke osimiri, karịa na i ga-eduhie otu n’ime umuntakirị ndí a uzq. 3 Kpacchapurụnụ onwe unu anyị! “O bürü na nwanna gi e mejoq gi, baara ya mba. O bürü na o chegharịa, gbaghara ya. 4 O bürükwa na o mejoq gi ugboro asaa n’otu ubochi, rịökwa gi ugboro asaa si, ‘E chegharịala m,’ i gaghị igbaghara ya.” 5 Ndí ozi ya siri ya, “Onyenwe anyị, mee ka okwukwe anyị dí ukwuu!” 6 Onyenwe anyị zara, “O bürü na unu nwere okwukwe nke ha ka mkpuru moṣtaadi, unu nwere ike i sị osisi ukwu a, Ka e site na mgborogwu hopu gi ma kükwa gi n’ime oke osimiri, o ga-erubere unu isi. 7 “O bụ onye n’ime unu nke nwere ohu onye si ebe o gara rụq orụ maqbụ iżu aturu lobata, ga-asị ya, ‘Mee ngwangwa nödụ ala rie nri?’ 8 O gaghi asị ya, ‘Siere m nri ɔsiṣi, kwaduo onwe gi jere m ozi ka m na-eri na ańkukwa ihe ɔñhụnụ; emeṣia i ga-eri nri ma riñ o ihe ɔñhụnụ nke gi?’ 9 O ga-ekele ohu ahụ n’ihí na o rụrụ orụ o kwesiri iru? 10 N’otu aka ahụ, mgbe unu ruchara orụ nile unu kwesiri iru, ihe unu ga-ekwu bụ, ‘Anyị bụ umu ohu na-ekwesighị ekwesi, anyị emeela ihe anyị kwesiri ime.’” 11 Ka o na-aga Jerusalem, o sitere n’uzo dí n’agbata Sameria na Galili. 12 Mgbe o banyere n’otu obodo nta, ndí ekpenta iri sitere n’ebé dí anya zute ya. 13 Ha tiri mkpu n’oke olu si, “Jisós nna anyị ukwuu, mere anyị ebere.” 14 Mgbe o hụrụ ha, o siri ha, “Gaanụ gosi ndí nchajaja onwe unu.” Dí ka ha na-aga, e mere ka ha dí ocha. 15 Mgbe otu n’ime ha chọpütara na a gwọla ya, o laghachiri azu, jiri oke olu na-eto Chineke. 16 O dara n’ala n’ukwu ya, keleē ya.

Ọ bụ onye Sameria. 17 Jisós jurụ si, “O bughị mmadu iri ka e mere ka ha dí ocha, ebeekwanu ka itoolu ndí ozo no? 18 O bu naanị onye mba ozo a loghachiri inye Chineke otuto?” 19 Mgbe ahụ, o sıri ya, “Bilie, laa, okwukwe gi agwoqla gi.” 20 Ma mgbe ndí Farisii jurụ ya si, Olee mgbe alaeze Chineke gababia? O kwuru, “Obịbịa alaeze Chineke agaghị a bụ n’uzo a ga-eji anya efu hu ya. 21 Ha agaghikwa asị, ‘Lee, o nō n’ebé a,’ maqbụ, ‘n’ebé ahụ,’ n’ihí n’ezie, alaeze Chineke nō n’etiti unu.” 22 Mgbe ahụ, o gwara ndí na-eso uzq ya, “Oge na-abia mgbe o ga-agusi unu aguị ike iħu otu n’ime ubochi nke Nwa nke Mmadu, ma unu agaghị ahụ ya. 23 Ha ga-asị unu, ‘Lee, n’ebé ahụ,’ maqbụ, ‘Lee, n’ebé a,’ unu agala, unu esokwala ha. 24 N’ihí na Nwa nke Mmadu n’ubochi ya ga-adị ka amumà nke eluigwe nke na-enye ihé na mbara eluigwe site n’otu ebe ruo n’ebé nke ozo. 25 Ma o ghaghị ibu uzq hụ otutu ahụhị, ogbọ a ga-ajukwa ya. 26 “Dí ka o dí n’ubochi Noa, otu a ka o ga-adıkwa n’ubochi Nwa nke Mmadu. 27 Ha nō na-eri na-anụ, na-alụ nwunye na-ekewa umu ha di, ruo mgbe Noa banyere n’ugbọ mmiri. Oke iju mmiri ahụ biakwara laa ha n’iyi. 28 “Otu a ka o dikwa n’oge Lot. Ha nō na-eri, na-anụ, na-azuritakwa ahịa, na-akụ mkpuru, na-arukwa ulo. 29 Ma n’ubochi ahụ Lot si n’obodo Sodom püta, oku na nkume di oku sitere n’eluiwé zoo ka mmiri, laa ha nile n’iyi. 30 “Otu a ka o ga-adıkwa n’ubochi a ga-eme ka Nwa nke Mmadu püta ihé. 31 N’ubochi ahụ, onye obula nō n’elu ulo, ma ihe ya dí n’ime ulo, aritukwala iba n’ime ulo iburu ngwongwo ndí ahụ. N’otu aka ahụ, onye obula nō n’ubi, ya ghara iloghachita. 32 Chetakwanụ nwunye Lot. 33 Onye obula chọp iche ndú ya nche ka o ga-efunari, ma onye obula na-atufu ndú ya ga-echebé ya. 34 Asị m unu, n’anyasi ahụ mmadu abụg ga-edina n’otu akwa, a ga-ewepu otu n’ime ha hapụ onye nke ozo. 35 Umụ nwanyị abụg ga-na-akwó oka n’otu ebe, a ga-ewere otu ma hapụ nke ozo.” 36 Umụ nwoke abụg ga-anog n’ubi, a ga-ewere otu onye hapụ nke ozo. 37 Ha jurụ ya si, “Olee ebe, Onyenwe anyị?” O siri ha, “Ebe obula ozu dí, ka udele na-ezukota.”

18 Mgbe ahụ o tüküru ha ilu a iji gosi ha mkpa o dí ikpe ekpere na-esepughi aka, 2 o siri, “O nwere otu ɔkaikpe bi n’otu obodo ma o naghi atu egwu Chineke. O naghi asopukwara mmadu. 3 N’obodo ahụkwa, e nwere otu nwanyị di ya nwurụ anwu nke na-abjawkwute ya, na-asị ya, ‘Kepputa m n’aka ndí na-emegide m.’ 4 “Na mmalite, o choghi, ma n’ikpeazu, o gwara onwe ya si, ‘O bụ eziokwu na anaghị m atu egwu Chineke maqbụ sọpuru mmadu. 5 Ma n’ihí na nwanyị a di ya nwurụ anwu nogidere na-enye m nsogbu, aga m ahụ na o nwetara ikpe ziri ezi, ka o kwuṣi inye m nsogbu site na obibia o na-abia.’” 6 Ya mere Onyenwe anyị siri, “Gerenu ihe ɔkaikpe nke na-eme ajo omume na-ekwu. 7 O bụ na Chineke agaghị ekpепütua ndí ahụ o hopütara, bụ ndí na-apkoku ya ehiehie na abali? O ga-anog tee anya n’inyere ha aka? 8 Asị m unu, o ga-eme ngwangwa hụ na ha nwetara ikpe ziri ezi. Ma otu o dí, mgbe Nwa nke Mmadu ga-abia, o ga-ahukwa ndí nwere okwukwe n’ime uwá?” 9 O tükwarị ilu a n’ihí ndí tükwasirị obi n’onwe ha na ha bụ ndí ezi omume ma na-eleda ndí ozo anya. 10 “Umụ nwoke abụg rigor n’ulonṣo ukwu ikpe ekpere, otu onye n’ime ha bụ onye Farisii, onye nke ozo bụ onye ona ụtụ. 11 Onye Farisii ahụ guzoro oto kpee ekpere banyere onwe ya si, ‘Chineke nna m, ana m ekele gi n’ihí na

adighi m ka mmapadu ndi ozo ndi na-apunara mmapadu ihe ya n'ike, maobu ndi ajo omume, maobu ndi na-akwa iko, ma o bukwani di ka onye ona utu a. **12** Ana m ebu onu ugboro abu n'izu ụka obula. Ana m akwukwa otu uzo n'uzo iri nke ihe niile m nwetara.' **13** "Ma onye ona utu ahu guzo n'ebe di anya, o nwekwaghị ike iweli ihu ya elu lee anya n'eluigwe. Kama, n'a-eti aka n'ozi ya na mwute na-asị, 'Chineke, biko mere m ebere n'ihi na abu m onye mmehie.' **14** "Asị m unu, na nwoke a lara n'ułø ya bürü onye a gürü n'onye ezi omume n'ihi Chineke karịa onye nke ozo. N'ihi na onye obula ga-ebuli onwe ya elu ka a ga-eweda, ma onye obula na-eweda onwe ya ala ka a ga-ebuli elu." **15** Ndị mmapadu na-ekutere ya ụmuntakịri ka o bikwasị ha aka. Mgbe ndi na-eso uzo ya hụru nke a, ha baara ha mba. **16** Ma Jisos kporo ha ka ha biakwute ya, si, "Kweenụ ka ha biakwute m, unu egbochikwala ha, n'ihi na alaeze Chineke bụ nke ndị di ka ha. **17** N'ezie, agwa m unu, onye obula na-agaghị anara alaeze Chineke dì ka nwantakịri agaghị aba n'ime ya." **18** Otu onye ọchichị jürü ya si, "Ezi onye ozizi, o bụ gịnị ka m ga-eme keta ndu ebighị ebi." (**aīōniōs g166**) **19** Jisos sıri ya, "Gịnị mere i ji akpo m ezi mmapadu? O dighi onye obula bụ ezi mmapadu ma o bughi naanị Chineke. **20** I maara ihe niile enyere n'iwu, akwala iko, egbulu mmapadu, ezula ohi, agbala ama ụgha, sopuru nme na nna gi." **21** O sıri, "Edebezuachaala m iwu ndị a niile site na mgbe m bụ nwata." **22** Mgbe Jisos nṣuru nke a, o sıri ya, "Otu ihe fodurụ ka ime: ree ihe niile i nwere, kesara ụmụ ogbenye ego ya. I ga-enwe akụ n'eluigwe, bijazie soro m." **23** Mgbe o nṣuru nke a, o wutere ya nke ukwuu, n'ihi na o bụ onye nwere ọtụtụ akụ. **24** Jisos lere ya anya si, "Lee ka o si bürü ihe siri ike bụ ndị ogaranya jba n'alaeze Chineke. **25** N'ezie, o dịri ịnyinaya kamel mfe isite n'anya agiga gafee karịa ogaranya ịbanye n'alaeze Chineke." **26** Ndị nṣuru ya sıri, "Onye kwanu ka a ga-azoputa?" **27** O sıri, "Ihe mmapadu na-apughi ime, bụ ihe Chineke pürü ime." **28** Mgbe ahụ Pita sıri, "Lee, anyị ahapula ihe niile anyị nwere soro gi!" **29** O sıri ha, "N'ezie, agwa m unu, o nweghi onye obula hapuru ulo ya, maobu nwunye, maobu ụmụnnne, maobu ndi mṛụ ya, maobu ụmuntakịri ya, n'ihi alaeze Chineke **30** nke na-agaghị anata ihe ndị a n'ogbo a, nwekwa ndu ebighị ebi n'ogbo nke na-abia." (**aīōniōs g165, aīōniōs g166**) **31** Jisos kpoperu mmapadu iri na abu ahụ na-eso uzo ya n'akukụ, gwa ha si, "Anyị na-agị Jerusalem, ihe niile ndị amụma dere banyere Nwa nke Mmadu ga-emezu. **32** A ga-arara ya nyefee ya n'aka ndị mba ozo. Ha ga-akwa ya emo, mee ya ihe ihere, bukwaa ya onu mimiri asị. **33** Ha ga-apia ya ihe, gburkwa ya; ma n'ubochị nke ato, o ga-esite n'onwu bilie ozo." **34** Ma ha aghotaghị ihe obula n'okwu ndị a. E mere ka nkowaa okwu ndị a bürü ihe e zoro ezo n'ebe ha no, ha aghotakwaghị ihe o kwuru. **35** Ruo ka o bjaruru Jeriko nso, otu nwoke kpuru isì n'o n'akukụ uzo na-arịo arịriọ. **36** Mgbe o nṣuru uzu igwe mmapadu ka ha na-agafe, o jürü ihe na-eme. **37** Ha gwara ya, "Jisos onye Nazaret na-agafe." **38** O tiri mukpu si, "Jisos nwa Devid, meere m ebere!" **39** Ndị bu uzo baara ya mba ka o mechie onu. Ma o tisiri mukpu ike si, "Nwa Devid, meere m ebere!" **40** Jisos kwusirị, nye iwu ka a kpotoraa ya nwoke ahụ. Mgbe o rutere nso, o jürü ya, **41** "Gịnị ka ị chọro ka m meere gi?" O sıri, "Onyenwe anyị, ka e mee ka m hụ uzo ozo." **42** Jisos sıri ya, "Hụ uzo, okwukwue gi agwooola gi." **43** Ngwangwa, o bidoro ịhụ uzo ma soro

Jisos, na-etokwa Chineke. Ndị mmapadu niile, mgbe ha hụru ya tokwara Chineke.

19 O banyere Jeriko mgbe o na-agafe. **2** Otu nwoke nō ebe ahụ, aha ya bụ Zakịos; o bụ onyeisi ndị ona utu bùrukwa ogaranya. **3** O chọro ịhụ onye Jisos bụ ma ebe o bụ onye mkpumkpụ, o dirighi ya mfe n'ihi igwe mmapadu. **4** Ya mere, o gbaara oso gaa n'ihi rigoro n'otu osisi sikamo, ka o nwee ike ịhụ ya di ka o na-agafe n'uzo ahụ. **5** Mgbe Jisos rutere n'ebe ahụ, o lere anya n'elu si ya, "Zakịos, rịdata ngwangwa. Aga m abu obja n'ułø gi taa." **6** O rịdatara n'otu mgbe ahụ jirikwa obi ụtọ nabata ya. **7** Mmadu niile hụru nke a, ma bido na-atamu si, "O gaala ibu obja onye mmehie." **8** Ma Zakịos biliri ọtọ gwa Onyenwe anyị, "Lee, Onyenwe anyị, aga m enye ndị ogbenye okara ihe niile m nwere. O bùrukwa na o nwere onye m ghogburu nara ya ihe obula, aga m akwughachi ya okpukpu anoo." **9** Jisos gwara ya, "Taa nzoputa abiala n'ułø a, n'ihi na onye a bukwa nwa Ebrahim. **10** N'ihi na Nwa nke Mmadu bijara ịchọ na ịzoputa ndị furu efu." **11** Di ka ha na-ege ya ntị n'okwu a, o gara n'ihi tịqor ha ilu, n'ihi na o nō Jerusalem nso, ha chekwara na o ruola mgbe alaeze Chineke ga-aputa ihe. **12** O sıri, "Otu nwoke a mṛụ n'onodụ di elu gara obodo dị anya ka echie ya eze, ka o lọtakwa ma e mesịa. **13** Ya mere, o kporo ndị ohu ya iri nye ha mkpuru ego iri si ha, "Werenụ ego ndị a zuo ahịa rwoo mgbe m ga-alota." **14** "Ma ndị o na-achị kporo ya asị, ha zipukwara ndị ụkụ ozi n'azụ ya na-asị, 'Anyị achọkaghị ka onye a chịa anyị.' **15** "Mgbe o natachara ikike ibu eze, o lögħachiri, kpoq ndị ohu ya ahụ o nyere ego mgbe o na-apụ, ka ha bia piazziere ya ego ole ha ritere n'uru. **16** "Onye nke mbụ bijara si, 'Onyenwe m e jiri m mkpuru ego i nyere m rite uru mkpuru ego iri ozo.' **17** "Nna ya ukwu sıri ya, 'I mere nke ọma, ezi odibo. N'ihi na i gosiri onwe gi onye kwestiri ntukwasị obi n'ihe dikarisiri nta, i ga-achị mba iri.' **18** "Onye nke abu obi sịkwa, 'Onyenwe m, otu mkpuru ego gi amụtala mkpuru ego ise ozo.' **19** "O sıri ya, 'I ga-achị obodo ise.' **20** "Onye nke ozo bijakwara si, 'Onyenwe m, lee mkpuru ego gi. Ekechiri m ya n'akwa, zooy ya. **21** Atụrụ m egwu gi, n'ihi na i bụ onye afọ tara mmiri, bùrukwa onye na-ewe ihe na-abughi nke gi, na-agħorokwa mkpuru i na-akughi." **22** "O sıri ya, 'O bụ okwu si gi n'onu ka m ga-eji kpee gi ikpe, gi bụ ohu ojọ! I maara na afọ tara mmiri, matakwa na m na-ewe ihe na-abughi nke m, na-agħorokwa mkpuru m na-akughi?" **23** Gịnị mere na i wereghị ego m tinye n'ułqakụ? Nke o ga-abu mgbe m lötara, m gananra ya na ọmụrụnwa ya." **24** "Mgbe ahụ, o gwara ndị guzo n'ebe ahụ, 'Naputanụ ya mkpuru ego ahụ, were ya nye onye ji mkpuru ego iri.' **25** "Ha sıri ya, 'Nna anyị ukwu, o nwelari mkpuru ego iri.' **26** "O zara, 'Asị m unu, onye obula nwere ihe ka a ga-enyekwa ihe ozo, ma onye na-enweghi ihe ka a ga-anapụ o bùladi ihe ahụ o nwere. **27** Ma ndị iro m ahụ, ndị na-achoghi ka m bürü eze ha, kpuputanụ ha n'ebe a, gburkwaanu ha n'ihi m." **28** Mgbe o kwusiri nke a, o gakwara n'ihi n'ije ya iga Jerusalem. **29** Mgbe o na-abijaru Betfeji na Betani nso, n'Ugwu a na-akpo Oliv, Jisos zipurụ mmapadu abu n'ime ndị na-eso uzo ya, **30** si, "Gaanu n'ime obodo nta ahụ dì n'ihi unu. Mgbe unu na-abanye n'ime ya, unu ga-ahụ nwa ịnyinaya e kenyere n'ebe ahụ nke onye obula na-anókwasibeghi n'elu ya, topụnụ ya, kpupataraa m ya. **31** O bürü na onye obula ajịo unu, 'Gịnị mere unu ji atopụ ya?' Gwanụ onye ahụ si, 'O di

Onyenwe anyi mkpa.” 32 Ndị ahụ o zipuru gara hụ ya dí ka ọ gwara ha. 33 Mgbe ha bidoro iñopụ ya, ndị nwe ya juru ha sị, “Ginị mere unu ji atopụ nwa iñinyiha ahu?” 34 Ha sıri, “O di Onyenwe anyi mkpa.” 35 Ha kputaara Jisós nwa iñinyiha ahu, wükwasikwa uwe ha n’elu ya, nyere Jisós aka ka o rigoro n’elu ya. 36 Dí ka o na-agà, ndị mmadụ tūsara uwe ha n’okporozi. 37 Mgbe o rutere n’uzo e si arigo Ugwu Oliv, igwe mmadụ ndị ahụ na-eso uzo ya malite iji ọñu na-eto Chineke n’oke olu n’ihi ọryị ebube niile ha hụrụ. 38 na-asị, “Onye a goziri agozi ka eze ahụ bụ nke na-abịa n’aha Onyenwe anyi.” “Udo n’eluigwe, ebube dikwa n’ebé kachasi elu.” 39 Ufodụ n’ime ndị Farisi so igwe mmadụ ahụ gwara ya, “Onye ozizi, gwa ndị na-eso uzo gi ka ha mechie onu!” 40 O zara sị, “Ka m gwa unu, o buru na ha agbaa nkijị, nkume ndị a ga-eti mkpu.” 41 Mgbe o rutere Jerusalem nso, ebe o nqo hụzue obodo ahụ anya nke ọma. O bere akwa n’ihi ya, 42 sị, “O buru na i maara taa, o bùladị gi onwe gi, ihe ndị na-eweta udo! Ma ubgu a, ezofuola ha n’anya gi. 43 Oge na-abịa mgbe ndị iro gi ga-agba gi gburugburu, mechie uzo mgba bụ niile, sitekwa n’uzo niile dí iche ihe biakwasị gi. 44 Ha ga-egwepia gi n’ala, gi na ụmụ gi nqo n’ime mgibidi a, o díkwa ghị nkume ọbula ha ga-ahapụ n’elu ibe ya, n’ihi na i mataghị oge nleta Chineke nye gi.” 45 Mgbe ahụ, o banyere n’ime ulonṣo ukwu bido iñchupụ ndị nqo ebe ahụ na-ere ahịa. 46 O sị ha, “E dere ya n’akwukwo nsô ‘na a ga-akpo ulo m ulo ekpere’; ma unu emeela ya ‘ogba ndị na-apunara mmadụ ihe n’ike.’” 47 Ubochị niile, o na-anqo na-akuzi ihe n’ulonṣo ukwu ahụ. Ma ndịsi nchukaja na ndị ozizi iwu na ndị ndu n’etiti ndị mmadụ, nqo na-achị uzo ha ga-esi gbuo ya. 48 Ma ha achotaghị uzo ọbula ime ya, n’ihi na mmadụ niile sogidere ya kwenyekwara n’okwu ya.

20 Otu ubochị, ka o n’ulonṣo ukwu na-ezi ndị mmadụ ihe na-ekwusakwa ozioma. Ndịsi nchukaja, na ndị ozizi iwu na ndị okenyi biakwutere ya. 2 Ha sıri ya, “Gwa anyi, olee ike i ji na-eme ihe ndị a niile? Onye nyekwara gi ike a?” 3 O zara ha sị, “Aga m ajukwa unu otu ajuju. Gwanu m, 4 baptizim nke Jón, o si n’eluigwe ka o si n’aka mmadụ?” 5 Ha kparitara ụka n’etiti onwe ha ma sị, “O buru na anyi asị na o sitere n’eluigwe, o ga-asị, ‘Ginị mere unu na-ejighị kwenye na ya?’ 6 O burukwanu na anyi asị na, ‘o sitere n’aka mmadụ’, ndị mmadụ ga-atụ anyi nkume, n’ihi na ha niile kweere na Jón bù onye amụmụ.” 7 Ya mere, ha zara, “Anyị amaghị ebe o si bịa.” 8 Jisos sıri ha, “Enwekwaghị m ike iñwa unu ike ihe na-eme ihe ndị a.” 9 O gara n’ihu tutorö ndị mmadụ ilu a si, “Otu nwewe ubi vajinị, nqo o nyefere n’aka ndị ga-elekota ya anya ma pụo gaa njem n’ala ọzọ ebe o nqo ogologo oge. 10 Mgbe oge iwe ihe ubi ruru, o zigara otu n’ime ndị ohu ya ka o biakwute ndị ahụ na-elekotara ya ubi, ka ha nyekwa ya ufodụ n’ime mkpuru ubi vajinị ahụ. Ma ndị na-elekotara ya ubi jidere ya, tie ya ihe, zilaga ya n’aka efu. 11 O zigakwara ohu ya ọzọ. Ma ha tikwara ya ihe mee ya ihe ihere, zilakwaa ya n’aka efu. 12 O zigakwara onye nke ato, ma ha merụrụ ya ahụ, chulaa ya. 13 “Mgbe ahụ, onyenwe ubi vajinị ahụ sıri, ‘Ginị ka m ga-eme? Aga m ezigara ha ọkpara m, nke m hụrụ n’anya, ma eleghị anya ha ga-asopuru ya.’ 14 ‘Ma mgbe ndị na-elekota ubi ahụ hụrụ ya, ha kwuritara n’etiti onwe ha, sị, ‘Onye a bụ onye nketa ihe niile a, ka anyi gbuo ya, ka ihe nketa a bürüzia nke anyi.’ 15 Ya mere, ha kputere ya n’azụ ubi vajinị ahụ, gbuo ya. “Ginị ka onye nwe ubi ahụ

ga-eme ha? 16 O ga-abịa, laa ndị ahụ na-elekota ubi ahụ n’iyi, were ubi vajinị ahụ nye ndị ọzọ.” Mgbe ndị ahụ nru nke a, ha sıri, “Chineke ekwela.” 17 O legidere ha anya sị, “Ginjikwa ka unu chere na ihe e dere n’akwukwo nsô pütara, “Nkume ahụ ndị na-ewu ulo juru aghoşa nkume nke nsi ntqoala ulo?” 18 Onye ọbula nke dakwasiri n’elu nkume ahụ, ka a ga-etiwasị, ma onye ọbula o dawasiri, ka o ga-egwepia.” 19 Ndị ozizi iwu na ndịsi nchukaja chọrọ uzo ha ga-esi jide ya n’otu oge ahụ n’ihi na ha matara na o bụ ha ka o bu n’obi tọ ilu ahụ, ma ha tịru egwu ndị mmadụ. 20 Ya mere, ha chere ya nche nke ọma, ma zipupụ ndị nnyopụta, ndị mere onwe ha díka ndị ezi omume, ka ha chọpụta ma o nwere uzo ha ga-esi jide ya site n’ihe o ga-ekwu, ka ha site na nke a nyefee ya n’aka oçhichị na ike onyeisi ala. 21 Ya mere ndị nnyopụta ahụ juru ya sị, “Onye ozizi, anyi mara na i na-ekwu ma na-ezikwa ihe ziri ezi, matakwa na i díghị ele mmadụ anya n’ihu, kama i na-ezi uzo Chineke dí ka eziokwu si dí. 22 O ziri ezi n’iwu ka anyi tọtụ isi nye Siza, ka o bụ na o zighị ezi?” 23 Ma o matara na nke a bụ ajuju aghuho, ya mere o sıri ha, 24 “Gosinụ m otu mkpuru ego denari. Isi onye ka e sere n’elu ya, aha onye ka e dekwasiķwara ya?” Ha sıri, “O bụ nke Siza.” 25 O sıri ha, “Ya mere, nyenụ Siza ihe bụ nke Siza, nyekwanụ Chineke ihe bụ nke Chineke.” 26 Ha enweghi ike ijide ya n’ihi ihe o kwuru n’ebé ahụ, n’ihu oha mmadụ. Osisa ya juru ha anya, ha mechikwara onu. 27 Ufodụ ndị Sadusii, ndị sị na mbilitate n’onwu adighị, biakwutere ya 28 ma juo ya sị, “Onye ozizi, Mosis deere anyi na o buru na nwanne nwoke mmadụ anwụ hapụ nwunye ya na-amaghị nwa, na nwoke dí otu a ga-alurụ nwunye nwanne ya nwoke ahụ, sị otu a, mутara nwanne ya ụmụ. 29 Ugbu a, e nwere ụmụnne nwoke asaa, onye nke mbụ lürü nwanyị, nwụo na-amaghị nwa. 30 Nke abụ kwa 31 na onye nke ato lürükwara ya. N’otu aka ahụ ha asaa luchara ya ma nwụo na-amaghị nwa. 32 N’ikpeazu nwanyị ahụ n’onwe ya nwükwara. 33 Ya mere, n’oge mbilitate n’onwu nwunye onye ka o ga-abụ? N’ihi na ha asaa luchara ya?” 34 Jisos gwara ha, “Ndị nke ogbo a na-alụ nwunye, ma na-enyekwa ụmụ ha ka a lürü ha. (aiòn g165) 35 Ma ndị ahụ a gurụ dí ka ndị kwesti isoro keta oke n’ogbo ahụ, nakwa na mbilitate n’onwu agaghị alụ di na nwunye. (aiòn g165) 36 N’ezie, ha apughikwa iñwụ ọzọ, n’ihi na ha dí ka ndị mmụo ozi. Ha bụ ụmụ Chineke, n’ihi na ha bụ ụmụ nke mbilitate n’onwu. 37 O bùladị Mosis n’onwe ya ziputara na mbilitate n’onwu dí, n’akukọ banyere ọhịa ahụ na-ere ọkụ, mgbe o na-akpo Onyenwe anyi ‘Chineke nke Ebraham, Chineke nke Ajizik na Chineke nke Jekob.’ 38 O bughị Chineke nke ndị nwụrụ anwụ, kama o bụ nke ndị dí ndu, n’ihi n’ebé o nqo mmadụ niile dí ndu.” 39 Ufodụ ndị ozizi iwu zara ya sị, “Onye ozizi, i kwuru nke ọma.” 40 O nwekwaghị onye ọbula juru ya ajuju ọzọ. 41 Ma o sıri ha, “Olee otu ha sị kwuo na Kraist ahụ bụ nra Devid? 42 Devid n’onwe ya kwupütara n’akwukwo Abụ Ọma, sị: “Onyenwe anyi gwara Onyenwe m, ‘Nodị ala n’aka nri m 43 ruo mgbe m ga-eme ndị iro gi ihe mgbakwasị ụkụ nwe ụkụ gi.’” 44 Devid n’onwe ya kporo ya ‘Onyenwe anyi.’ Oleekwanụ otu o si buru nwa ya?” 45 Mgbe ndị mmadụ na-egē ntị, o sıri ndị na-eso uzo ya, 46 ‘Kpacharanụ anya n’ebé ndị ozizi iwu nqo. Ndị iyi uwe mwuda na-ejegharị ebe niile namasị, ndị hụrụ ekele pürü iche bụ nke a na-ekele ha n’oma ahịa n’anya. Ndị o na-amasikwa iñokwasị n’oche kachasi elu n’ulọ ekpere nakwa n’oche pürü iche na mmemme oriri

obula. **47** Ha na-eripia ihe niile di n'ulø ndị inyom ndị di ha nwuru anwụ, n'ekpe ogologo ekpere ka a hụta ha. Ndị di otu a ka a ga-ata ahụhu dí ukwu."

21 O lelirianya elu hụ ka ndị ṽgaranya si etinye onyinye ha n'ime igbe onyinye. **2** O hukwara otu nwanyị di ya nwuru anwụ ka ọ bjara tineyaa naanị mkpuru ego kopa abụ. **3** O sịri, "N'ezie, agwa m unu, nwanyị ogbenye a di ya nwuru etinyela ego karja ndị ozø niile. **4** N'ihi na ndị ozø niile nyere onyinye ha site n'ego mapuṭara ha n'akunuba ha, ma ya onwe ya sitere n'ogbenye ya tineyaa ihe niile o ji biri." **5** Mgbe ụfodụ na-ekwu okwu banyere otu e si were nkume mara mma na onyinye e chere n'ihi Chineke, chọq ulọnṣo ukwu ahụ mma, o sịri, **6** "Ma banyere ihe ndị a, oge na-abia mgbe ihe ndị a niile unu na-ahụ na-agaghị adịkwa. O dighị otu nkume a ga-ahapụ n'elu ibe ya, a ga-akwatuṣi ha niile." **7** Ha jụrụ ya si, "Onye ozizi, olee mgbe ihe ndị a ga-emezu? Gini ga-abukwa ihe iribama ga-egosi na ha-na-aga imezu?" **8** O sịri, "Lezienuanya ka a ghara iduhie unu n'ihi na ọtụtụ ga-abia n'aha m si, 'Abụ m ya,' na-asikwa na 'Oge ahụ dí nso.' Unu esokwala ha. **9** Mgbe obula unu n'yurụ akụko agha dí ichie na ogbagħara, ka ujọ ghara iṭụ unu, ihe ndị a aghaghị ibu ụzø mezu, ma oqwigwụ oge erubeghi." **10** Mgbe ahụ, o sịri ha, "Mba ga-ebili megide mba, alaeze ga-ebilikwa megide alaeze. **11** A ga-enwe ala ọma jijiji di ukwu. Ụnwụ na ọriịa ojoo dí ichie ga-adikwa n'ebe dí ichie ichie. A ga-ahụ ihe di egwu na ihe iribama dí ukwu site na mbaraa eluiwige. **12** "Ma tupu ihe ndị a niile emezu, ha ga-ejide unu, kpabukwaa unu. Ha ga-enye unu n'aka ọtụtụ ụlo ekpere. Ha ga-atukwaa unu mkporo. Ha ga-akpopukwa unu n'ihi ndị eze na ndị ọchichị n'ihi aha m. **13** Nke a ga-abụru unu ohere iji gbaa akaebe. **14** Ma burunu ụzø kpebie n'obi unu na unu agaghị echegbu onwe unu maka ihe unu ga-aza. **15** N'ihi na aga m enye unu ụdị okwu na amamihe nke ndị na-ebo unu ebubo na-enweghi ike iguzogide maqbụ kwuo okwu megide. **16** O bùladi ndị mürü unu, ụmụnne unu ndị nwoke na ndị nwanyị, ndị ikwu unu na ndị enyi unu, ha ga-arara unu nye n'aka ndị ọchichị, ndị ga-egbukwa ụfodụ n'ime unu. **17** Mmadụ niile ga-apko unu asị n'ihi m. **18** Ma otu agirị isi dí n'isi unu agaghị ala n'iyi. **19** Unu ga-azoputa ndị unu site na ntachiobi unu. **20** "Mgbe unu hụrụ ka ndị agha gbara Jerusalem gburugburu, matanụ na oge e ji ala ya n'iyi eruola. **21** N'oge ahụ ka ndị nọ na Judia gbalaga n'ugwu, ka ndị nọ n'ime obodo si na ya pütä, ka ndị na-anoghị n'obodo gharakwa jba n'ime ya. **22** N'ihi na oge a ga-abụ oge iþo obio ka e mezuo ihe niile akwukwọ nso kwuru. **23** Ma ahụhu ga-adịrị ndị dí ime, na ndị na-enye ụmụakara, n'ubochị ahụ! A ga-enwe oke ihe mgbu n'ala a, iwe ga-adakwasikwa ụmụ mmadụ. **24** Mma agha ga-egbu ha, mba niile ga-adorokwa ha n'aghị. Ndị mba ozø ga na-azotosi Jerusalem n'ukwu ruo mgbe oge nke ndị mba ozø ahụ zuru. **25** "A ga-enwe ihe iribama n'anyanwu, n'onwa, na kpakpando. N'elu ụwa, mba niile ga-anị n'oke ahụhu na mgbagwoju anya dí ka oke osimiri na-eme mkpotu, ebili mmiri ga na-ebilikwa. **26** Ndị mmadụ ga-adakwa mba n'obi n'ihi ujọ mgbe ha għotara ihe gaje iþbākwasị ụwa, n'ihi na a ga-eme ka ike niile nke dí n'eluiwige maa jijiji. **27** N'oge ahụ, a ga-ahụ Nwa nke Mmadụ ka ọ na-abia n'ike na ebube n'igwe ojii. **28** Mgbe ihe ndị a malitere ime, guzorun ọtọ welie isi unu elu, n'ihi na oge mgbaputa unu dí nso." **29** O

tụrụ ha ilu a, "Leenụ osisi fiig na osisi ndị ozø niile anya. **30** Mgbe ha bidoro ipuputa ahijia ọhụrụ, unu na-amata na ọkochị adila nso. **31** N'uzo di otu a kwa, mgbe unu hụrụ ihe ndị a niile ka ha na-eme, matanụ na alaeze Chineke adila nso. **32** "N'ezie agwa m unu, ọgbø a agaghị agabiga tupu ihe ndị a niile emezuo. **33** Eluiwige na ụwa ga-agabiga, ma okwu m enweghi ike igabiga. **34** "Kpachapukwanu anya, unu ekwela ka e bogbui obi unu site n'oke oriri na ọnụnụ na nchekasi nke ndị a, site otu a mee ka ubochị ahụ bijakwasị unu na mberede, dí ka onya. **35** N'ihi na ọ ga-abjākwasị ndị niile bi n'elu ụwa. **36** N'oronụ na nche oge niile ma na-ekpekwanu ekpere ka unu nwhee ike igbanarị ihe niile gaje iþia, ka unu nweekwa ike iguzo n'ihi Nwa nke Mmadụ." **37** Kwa ubochị, o na-ezi ihe n'ulọnṣo ukwu ahụ, ma n'uhuruchi, o na-arigoro n'elu Ugwu Oliv i ga noq ọnqdụ abalị. **38** Ndị mmadụ niile na-abjākwute ya n'isi ụtụtụ niile n'ulọnṣo ukwu ịnụrụ okwu ya.

22 N'oge a, Mmemme Achịcha na-ekoghị eko nke a na-akpo Ngabiga na-eru nso. **2** Ndịsi nchua ja na ndị ozizi iwu nökwa na-achọ ụzø ha ga-esi gbuo ya, n'ihi na ha-na-atus egwu ndị mmadụ. **3** Mgbe ahụ, ekwensi banyere n'ime Judas, onye a na-akpo Iskarịot, otu n'ime mmadụ iri na abụ na-eso ụzø ya. **4** O gakwuru ndịsi nchua ja, na ndịsi ndị nlekota nke ulọnṣo ukwu ahụ, ya na ha akparịta ụka otu o ga-esi rara ya nyefee ya n'aka ha. **5** Ha riurịrị ọhụ ma kwekwa nkwa inye ya ego. **6** O kwenyerie, na-achokwa ohere ga-adị mma o ga-eji nyefee ya n'aka ha mgbe igwe mmadụ na-agaghị anị. **7** O ruo n'ubochị Mmemme Achịcha na-ekoghị eko ahụ bụ ubochị a na-eji atutu Ngabiga achụ aja. **8** O zipurụ Pita na Jọn sị, "Gaanụ kwadoo maka oriri Ngabiga nke anyị ga-eri." **9** Ha sịri ya, "Ebee ka i chorò ka anyị gaa kwadoo maka ya?" **10** O sịri ha, "Lee, ka unu na-abata n'obodo, otu nwoke bu ite mmiri ga-ezute unu, soronụ ya baa n'ulø obula ọ banyere. **11** Sịnụ onyenwe ụlo ahụ, 'Onye ozizi sịri, Olee ụlo ndị ọbịa ebe mụ na ndị na-eso ụzø m ga-anị rie oriri Ngabiga?' **12** O ga-egosi unu otu ọnụnụ buru ibu dí n'elu ụlo nke e dozicharala ihe niile, kwadoonụ nri anyị n'ebe ahụ." **13** Ha gara chopu ta ihe niile dí ka ọ gwara ha. Ha kwadokwara nri Ngabiga ahụ. **14** Mgbe oge awa ahụ ruru, ya na ndị na-eso ụzø ya gara ebe ahụ ọnđu ala iri ihe. **15** O sịri ha, "O gurụ m nnqo aghụ ka mụ na unu rie nri Ngabiga a tupu mụ ataa ahụ. **16** N'ihi na asị m unu, agaghị m erikwa ya ozø tutu ruo mgbe a ga-emezu ya n'alaeze Chineke." **17** O buru iko, mgbe o nyechara ekele ọ sịri, "Burunu nke a kessa n'etiti unu. **18** N'ihi na asị m unu, site ugbu a ga n'ihi, agaghị m aňu mmanya sitere na mkpuru vajin ọzø, ruo mgbe alaeze Chineke ga-abịa." **19** O werekwarra otu ogbe achịcha, mgbe o nyechara ekele, o nyawaa ya nye ha sị, "Nke a bụ ahụ m nke e nyere n'ihi unu. Na-emenu nke a iji na-echeta m." **20** N'otu ụzø ahụ, mgbe ha risirị nri anyasị o buurụ iko sị, "Iko a bụ iko nke ọgbugba ndị ọhụrụ n'obara m, nke a na-awụpụ n'ihi unu. **21** Ma lee, onye ahụ nke ga-arara m nke nonyeere m, o sokwa m na-eri nri. **22** Nwa nke Mmadụ na-aga ịnwụ dí ka e kpebiri ya, ma ahụhu ga-adịrị nwoke ahụ a ga-esi n'aka ya rara ya nye." **23** Ha bidoro ijurita onwe ha onye ọ bụ n'etiti ha ga-eme nke a. **24** Iru ụka malitere n'etiti ha banyere onye n'ime ha ka a na-agụ na o dí ukwu karja ibe ya. **25** Ma ọ sịri ha, "Ndị eze ndị mba ozø na-eji aka ike na-achị ndị nọ n'okpuru ha. Otu aka ahụkuwa, a na-akpo ndị na-achị achị enyi ndị mmadụ. **26** Ma unu onwe unu

agaghị adị otu a. Kama onye kachasi ibe ya ijidị elu dịa ka onye dikarisiri nta. Ka onyeisi dịa ka onye na-eje ozi. **27** Onye dịa elu karịa ibe ya? Q bụ onye nodurụ ala rie nri na tebul ka ọ bụ onye siri nri dozie ya na tebul? Q bughi onye nodurụ ala rie nri na tebul? Ma adị m ka onye na-eje ozi n'etiti unu. **28** Q bụ unu onwe unu bụ ndị nonyere m n'oge onwunwa m niile. **29** Ana m enye unu alaeze dịa ka Nna m nyere m ya. **30** Ka unu nwé ike isoro m rie ma n'ugwka n'alaeze m. Sorokwa m nodu n'ocheeze na-ekpe ebo iri na abuq nke Izrel ikpe. **31** "Saimon, Saimon, lee ekwensi arịjola ike iyochia unu dịa ka oka wiiti. **32** Ma ekpeelara m gị ekpere ka okwukwe gị ghara ida. Mgbe i kwudosiri ike, gbaakwa ụmụnna gị ume." **33** Ma ọ siri ya, "Onyenwe anyị, ejikeere m isoro gị gaa mkporo, ma sorokwa gị nwụo." **34** Jisos zara, "Agwa m gị Pita, tupu oke okukwu akwaa akwa taa, i ga-agonarị m ugboro ato, si na i maghi onye m bụ." **35** Q gwara ha, "Mgbe m zipuru unu na mbụ si unu ewerekwala ego, maqbụ akpa maqbụ apkupkpoukpu, o nwere ihe kɔrɔ unu?" Ha siri, "O nweghi ihe kɔrɔ anyị." **36** Q siri ha, "Ugbu a, o bụrụ na i nwere akpa ego, were ya, ma werekwa akpa ije. Q burukwa na i nweghi mma agha ree uwe mgbokwasị gị zutara onwe gị otu. **37** N'ihi na agwa m unu, na a ga-emejuputa ihe ndị a dere n'akwukwo nso n'ime m, A gukoṭara ya na ndị na-emebi iwu. N'ezie, ihe e dere banyere m eruwela mgbe o ga-emezu." **38** Ha siri, "Onyenwe anyị, lee mma agha abuq dịa ebe a." Q siri ha, "Nke ahụ ezuola." **39** Jisos puru gaa n'Ugwu Oliv dịa k ọ na-eme mgbe dum, ndị na-eso ụzo ya sokwa ya gaa. **40** Mgbe o ruru n'ebé ahụ, ọ siri ha, "Kpeenụ ekpere ka unu ghara idaba n'onwunwa." **41** Q hapuru ha gaa ihe ha ka nzo ụkву ole na ole nro n'ebé ahụ gbuo ikpere n'ala kpee ekpere, sị, **42** "Nna o bụrụ na i choro, nara m iko a, ma otu o dị, o bughi ka e mee uche m, kama kaa e mezuo uche gi." **43** Otu mmuo ozi si n'eluiwge biakwutere ya, gbaakwa ya ume. **44** Site n'oke ihe mgbu, o kpere ekpere kpesie ike, nke mere na ọsụso si ya n'ahụ na-adapụ n'ala dịa ka ọkpurukpu obara. **45** Mgbe o kpechara ekpere bilie, ọ biakwutere ndị na-eso ụzo ya hụ ha ka ha na-arahu ura n'ihi ihe mwute nke obi. **46** O siri ha, "Ginị mere unu ji na-arahu ura? Bilienu kpee ekpere ka unu ghara idaba n'onwunwa." **47** Mgbe ọ ka kpụ okwu n'oni, igwe mmadụ bjara, onye du ha bụ onye a na-akpọ Judas, bụ otu n'ime mmadụ iri na abuq ahụ na-eso ụzo ya. Q bajaruru Jisos nso, isutu ya onu. **48** Ma Jisos siri ya, "Judas, o bụ site n'isutu onu ka i ji arara Nwa nke Mmadụ nye?" **49** Mgbe ndị nyo ya gburugburu hụru ihe gaje ime, ha siri, "Onyenwe anyị, o bụ anyị were mma agha gbuo?" **50** Otu n'ime ha ji mma gbuo ohu onyeisi nchüaja, gbuụpụ ntị aka nri ya. **51** Ma Jisos siri, "O zuola!" O metükwarra ntị nwoke ahụ aka gwọyo. **52** Mgbe ahụ, Jisos siri ndịsi nchüaja, na ndị nlekota nke ụlọnsö ukwu na ndị okenyere, "Ginị mere unu ji chiri mma agha na mkpọ bia ijide m, di ka a ga-asị na m bụ onye ohi o ji egbe ezu? **53** Mgbe m na unu na-anị kwa ụbọchị n'ime ụlọnsö ukwu ahụ, ma unu emetughi m aka. Ma ugbu a bę oge awa unu burukwa mgbe ike ọchichiri na-achị achị." **54** Mgbe ahụ ha jidere ya duru ya puo, gaa n'ulọ onyeisi nchüaja. Pita sokwara ha n'azụ kama ọ n'o n'ebé dịa anya. **55** Mgbe ahụ, ha kwanyere ọkụ n'etiti mbara ezi obi ahụ, ma nodu ala gba ọkụ ahụ gburugburu, Pita sokwara ha nodu ala. **56** Ka ọ na-anyia ọkụ ahụ, otu nwaagbogho na-eje ozi hụru ya, o leruru ya anya nke ọma, sị, "Onye a na Jisos nökoro." **57** Ma ọ goror ago sị, "Nwanyị, amaghị m onye ọ bụ."

58 Mgbe oge nta gasirị, onye ozo hukwara ya kwukwaa si, "Gi onwe gị bukwa otu onye n'ime ha." Ma Pita kwuru si, "Nwoke m, abughi m." **59** Mgbe ihe dịa ka otu awa gaferé, onye ozo bijakwara kwusie okwu ike, "N'ezie, nwoke a so ya n'ihi na ọ bụ onye Galili." **60** Pita siri, "Nwoke m, amaghị m ihe i na-ekwu maka ya?" Dị ka ọ kpụ okwu ahụ n'oni, oke okpa kwara akwa. **61** Mgbe ahụ, Onyenwe anyị tugharịrị lee Pita anya. Pita chetakwara okwu Onyenwe anyị gwara ya nke bụ, "Tupu oke okpa akwa akwa taa, i ga-agonarị m ugboro ato." **62** Ma ọ puru n'ezí gaa bee akwa na mwute. **63** Ndị ahụ na-eche ya nche bidoro na-akwa ya emo na-efikwa ya ihe. **64** Ha jiri akwa kechie ya anya, sị ya, "Buo amuma, onye tiri gi ihe?" **65** Ha kwukwara otụtụ okwu ojoo na nke mkparị megide ya. **66** Mgbe chi boro, nzuko ndị okenye na ndịsi nchüaja, na ndị ozizi iwu zukotara, a kpọtakwara Jisos n'ihi ha. **67** Ha na-ekwu, "Q bụrụ na i bụ Kraist, gwa anyị." Q siri ha, "Q bụrụ na m agwa unu, unu agaghị ekwe. **68** Q burukwa na m ajuq unu ajuju, unu agaghị azu m. **69** Ma site ugbu a gawa, Nwa nke Mmadụ ga-anodụ ala n'aka nri nke ike Chineke." **70** Ha niile siri, "Gị onwe gi, i bụ Ọkpara Chineke?" Q siri ha, "Unu kwuru na Abu m." **71** Mgbe ahụ ha siri, "Ginị mere anyị ji na-achị onye akaebe ọzọ? Anyị ejirila ntị anyị nṛu ya site n'oni ya."

23 Mgbe ahụ, oha mmadụ ahụ niile biliri duru ya gakwuru Pailet. **2** Ha malitere ibo ya ebubo na-asi, "Anyị choputara na nwoke a na-eduhie ndị obodo anyị niile, na-egbochikwa ha iṭụ ụtu isi nye Siza, ma na-ekwukwa na ya bụ Kraist, Eze." **3** Ya mere Pailet jürü ya sị, "I bụ eze ndị Juu?" Q zara ya sị, "Gị onwe gi kwuru otu a." **4** Mgbe ahụ Pailet gwara ndịsi nchüaja na igwe mmadụ ahụ, "O nweghi ihe ojoo ọbụla m choputara nwoke a mere." **5** Ma ha gara n'ihi na-asi, "O na-akpasu ọgbaaghara n'ala ndị Judia niile site n'ozizi ya. O malitere na Galili, o biakwala ebe a ugbu a." **6** Mgbe Pailet nṛu nke a, o jürü ma nwoke a o bụ onye Galili? **7** Mgbe ọ matara na o si n'ebé Herod na-achị, o nyere iwu ka e dugara ya Herod, onye n'ugwka na Jerusalem mgbe ahụ. **8** Obi tọrọ Herod ụtọ nke ukwuu, mgbe ọ hụru Jisos n'ihi na ọ n'o na-achị iḥụ ya anya n'o ge dịa anya gara aga. Sitekwa n'akukọ ọ nṛu banyere ya, o lere anya na ọ ga-arai orụ ebube ụfodụ. **9** Ya mere ọ jürü ya otụtụ ajuju, ma ọzaghi ya ihe ọbụla. **10** Ndịsi nchüaja na ndị ozizi iwu guzo n'ebé ahụ gara n'ihi bosie ya ebubo ike. **11** Emesia, Herod na ndị agha ya jiri ya mee ihe ọchị, ma kwaakwa ya emo. Ha yikwasirị ya uwe mwündu mara mama ma zighachikwara ya Pailet. **12** N'ubochị ahụ ka Herod na Pailet għorġ enyi, maka n'o ge gara aga ha bụ ndị iro. **13** Pailet kpokoṭara ndịsi nchüaja, na ndị ndu, na ndị mmadụ ndị ozo. **14** sị ha, "Unu kpotaara m nwoke a dịa ka otu onye n'ime ndị na-akpalii ndị mmadụ inupu isi. Ajuoła m ya ajuju n'ihi unu ma achoputaghị m ihe ọbụla nke unu kwestiri iji boo ya ebubo. **15** O buladi Herod achoputaghị ihe ojoo ọbụla n'aka ya, nke a mere o jiri kpughachitere anyị ya. Leenū, o nweghi ihe ọbụla o mere e kwestiri iji maa ya ikpe ọnwụ. **16** Ya mere aga m apia ya ihe hapu ya ka o laa." **17** Ma ọ dịa mkpa na a ga-ahapu otu onye mkporo n'o ge mmapemme. **18** Ma igwe mmadụ ahụ tiri mkpu n'otu olu sị, "Gbuo nwoke a, hapuru anyị Barabas." **19** (Onye a tħabarha n'ulọ mkporo n'ihi ọgbaaghara daputara n'obodo ahụ, nakwa n'ihi igbu mmadụ.) **20** Dị ka ọ għaliex ike ġħapu Jisos, Pailet gwakwara ha okwu ọzọ. **21** Ma ha niile tiri mkpu sị, "Kpogide

ya n'obe! Kgopide ya n'obe!" 22 O sıri ha na nke ubgoro ato, "O bụ n'ihi gini? Olee ihe ojoo nwoke a mere? O nweghi ihe ọbụla m chọpụtara n'aka ya kwesiri iwtara ya ọnwụ. Ya mere aga m ata ya ahụ, hapu ya." 23 Ma ha nogidere na-eti mkpu n'oke olu ka a kpogide ya n'obe, n'ikpeazu olu iti mkpu ha karịri. 24 Ya mere Pailet kpebiri imere ha ihe ha chọro. 25 O hapurụ nwoke ahụ ha chọro nke a tħbara n'ulọ mkporo n'ihi ogbaaghara na igbu mmadu, ma nyefee ha Jisós n'aka. 26 Dị ka ha duu ya na-agà, ha jidere Saimon onye Sirini bụ onye si n'ime otu obodo nta na-alobata; ha boro ya obe ahụ, manye ya ka o buru ya na-eso Jisós na-azù. 27 Igwe mmadu dị ukwuu soro ya tinyekwara ụmụ nwanyị bụ ndị tiri mkpu akwa ma ruokwara ya uju. 28 Ma Jisós tuğharịri si ha, "Umuda Jerusalem, unu eberela m akwa, kama beerenụ onwe unu na ụmụ unu. 29 N'ihi na oge na-abia mgbe unu ga-asị, 'Ngozị na-adịrị ụmụ nwanyị aga, akpanwa ndị na-amughi nwa, na ara ndị na-enweghi onye hụru ha.' 30 Mgbe ahụ, "ha ga-asị, ugwu ukwu niile, "Dakwasị anyị!" Síkwa, ugwu nta, "Kpuchite anyị!" 31 Ya mere, ọ bụrụ na ha mee ọhịa otu a mgbe ahịhịa dị ndị dī na ya, gini ga-emekwanụ mgbe o kporo nkụ?" 32 Ha dukwaara mmadu abụo bụ ndị ohi gaa igbu ha na ya. 33 Mgbe ha bjarutere n'ebé a na-akpọ Okpokoro Isi, ebe ahụ ka ha kpogidere ya n'obe ya na ndị ohi abụo ahụ. Otu n'aka nrí ya nke ozo n'aka ekpè ya. 34 Jisós sıri, "Nna gbaghara ha n'ihi na ha amataghị ihe ha na-eeme." Ha ji ife nza kee uwe ya n'etiti onwe ha. 35 Ndị mmadu guzoro ebe ahụ na-ele anya, ka ndị ọchichị jí ya na-eeme ihe ọchichị, na-asị, "O zopütara ndị ozo, ya zopütanụ onwe ya, ma ọ bụrụ na ọ bụ Kraist nke Chineke, bụ Onye a hopütara." 36 Ndị agha bjákware chịja ya ọchichị. Ha nyere ya mmanya gbarra ụka, 37 ma na-asị, "O bụrụ na i bụ eze ndị Juu, zopütanụ onwe gi." 38 Ihe e dere n'elu isi obe ahụ bụ: Onye a bụ Eze ndị Juu. 39 Otu onye n'ime ndị ohi ahụ a kpogidekwa n'obe n'ebé ahụ kparikwara ya sị, "O ụbighị gi bụ Kraist? Zopütanụ onwe gi ma zopütakwá anyị." 40 Ma onye nke ozo a makwara ikpe ọnwụ baara ya mba si, "I naghi atu Chineke egwu, i hughị na a mara gị ikpe di ka e si maa ya. 41 Anyị na-ata ahụ kwasiri anyị, n'ihi na a na-ata anyị ahụ n'ihi ihe anyị mere, ma nwoke a emeghi ihe ojoo ọbụla." 42 Mgbe ahụ ọ sıri, "Jisós, chetakwa m mgbe i bara n'alaeze gi." 43 O sıri ya, "N'ezie a agwa m gị, taa, i ga-anonyere m na paradais." 44 Mgbe ọ na-eru ihe dī ka elekere iri na abụo nke ehiihe, ọchichịrị gbachikötara n'ala ahụ niile ruo elekere ato nke ehiihe. 45 N'ihi na anyanyụ kwusịri inye ihe ya. Akwa mgbochi dī n'ulonso ukwu sitere n'elu gbawaa abụo. 46 Jisós tiri mkpu n'oke olu sị, "Nna, n'aka gị ka m na-enyefe mmuo m." Mgbe o kwusiri nke a, o kubiri ume. 47 Mgbe ọchichịgah na-achị otu narị ndị agha hụru ihe merenụ, o nyere Chineke otuto ma kwuokwa sị, "N'ezie nwoke a bụ onye ezi omume." 48 Mgbe igwe mmadu niile gbakötara ilere anya hụru ihe mere, ha laghachiri n'ulọ ha na-eti aka n'obi. 49 Ma ndị niile maara onye ọ bụ, tinyekwara ụmụ nwanyị ndị soro ya si Galili bija, guzokwara n'ebé dī anya na-ele ihe ndị a. 50 O nwere otu nwoke aha ya bù Josef, onye so n'otu ndịsi ulọ nzukọ. Ọ bụ ezigbo mmadu na onye aka ya kwụ oto. 51 O kwadoghi mkipébi ha na omume ha. Onye sitere Arimatia, n'otu obodo ndị Juu, onye na-echere ọbjibia nke alaeze Chineke. 52 Nwoke a gakwuru Pailet riọj ka e bunye ya ahụ Jisós. 53 Ya mere, o budatara ya füchiae ya n'akwa ọcha linin, tanye ya n'ili e gwuru n'ogba nkume, nke a na-

etinyebeghi mmadu na mbụ. 54 O bụ Ụboghị Nkwadebe maka ụboghị izuike nke na-abia nso. 55 Ndị nwanyị ahụ sitere Galili soro ya hụru ili ahụ, hụkwa otu e si nibe ahụ ya n'ime ya. 56 Emesịa ha laghachiri ga kwadoo mmanụ otite nke e tinyere ọtụtu ụda. N'uboghị izuike ha zukwara ike dika ọ dī n'iwu.

24 N'uboghị mbụ nke izu ụka, n'ezigbo isi ụtụtu, ha weere mmanụ otite ahụ ha tinyere ọtụtu ụda nke ha kwadoro gawa n'ili ahụ. 2 Ha chọpụtara na e nupula nkume e ji dochie n'ọnụ ili ahụ. 3 Ma mgbe ha banyere n'ime ya, ha ahughị ahụ Onyenwe anyị Jisós. 4 Dị ka ha nọ na mgbagwoju anya banyere nke a, n'otu ntabi anya, ha hụru mmadu abụo yi uwe na-egbu ka amụmu guzo ha nso. 5 Ha kpudoro ihu ha n'ala n'ihi oke egwu, ma mmadu abụo ahụ gwara ha, "Gini mere unu ji na-achị onye dī ndị n'etiti ndị nwụrụ anwu? 6 O nkwaghi n'ebé a, o bilieila n'ònụ, chetakwanụ ihe o gwara unu mgbe unu na ya nọ na Galili sị, 7 'A ghaghị inyefe Nwa nke Mmadu n'aka ndị mmehie, a ga-akpogidekwa ya n'obe ma n'uboghị nke ato ọ ga-esi n'ònụwụ bilie.'" 8 Mgbe ahụ ha chetara okwu ya. 9 Mgbe ha sitere n'ili ahụ loghachi, ha kporo mmadu iri na otu ahụ na ndị ozo niile ihe ndị a. 10 O bụ Meri Magdalın, na Joana, na Meri nne Jemis na ụmụ nwanyị ndị ozo so ha kporo ndị na-eso ụzo ya ihe a. 11 Ma ha ekweghi ihe ha gwara ha, n'ihi na okwu ha dī ha k o bù ihe efu. 12 Ma otu ọ dī, Pita gbaara osó ruo n'ili ahụ, hulata ala hụ ka akwa ozu ndị ahụ togboqoro onwe ha; ọ lara na-atugharị uche n'ime onwe ya ihe ihe ndị a pütara. 13 N'otu ụboghị ahụ, mmadu abụo n'ime ha gaje n'obodo nta a na-akpọ Emaus, nke dī ihe ruru kilomita iri na abụo site na Jerusalem. 14 Ha na-ekwurita n'etiti onwe ha banyere ihe niile mere. 15 Dị ka ha na-ekwu na-akpariịa ụka banyere ihe ndị a, Jisós n'onwe ya bijara soro ha na-agà ije. 16 Ma e mechiri anya ha ịmata na o bụ ya. 17 O sıri ha, "Gini ka unu na-ekwuriتا n'etiti onwe unu dī ka unu na-agà n'uzo." Ha kwusịri ebe ahụ, gbaru ọ iha. 18 Otu onye n'ime ha a na-akpo Kleopas, sıri ya, "I bụ onye ọbia na Jerusalem nke mere na i maghi ihe mere n'ime ya n'uboghị ndị a?" 19 O sıri ha, "Gini bụ ihe mere?" Ha sıri ya, "Banyere Jisós onye Nazaret! O bụ onye amụma burukwá onye dī ike, ma n'okwu ma n'omume n'ihi Chineke na mmadu niile. 20 Na otu ndịsi nchukwaju na ndị ọchichị anyị nyefere ya ka a maa ya ikpe ọnwụ, ma kpogbukwaa ya n'obe. 21 Anyị nwererị olileanya na ọ bụ ya ga-agbaputa Izrel. Nke ka nke, taa mere ya abalị ato kembe ihe ndị a mere. 22 Tükwasị ihe ndị a, ụfodụ ụmụ nwanyị anyị mere ka anyị nwee ihe itụnanya. Ha gara n'ili ahụ n'isi ụtụtu a. 23 Ma ha ahughị ahụ ya. Ha bijara kporo anyị na ha hụru ọhụ nke ndị mmuo ozi, bu ndị gwara ha na ọ dī ndị. 24 Ya mere ụfodụ n'ime ndị otu anyị gara n'ili ahụ chọpụta na ihe niile ụmụ nwanyị a kwuru mere otu ahụ ha siri kwuo ya. Ma ha ahukwaghi ya." 25 O sıri ha, "Unu bụ nnọdị ndị nzuzu! Leenụ ka o si siere unu ike ikwere ihe niile ndị amụma kwuru. 26 O bụ na o kwasighị ka Kraist taa ahụ ndị a tupu ọ banье n'ebube ya?" 27 Ya mere, ọ kowaara ha ihe e dere n'akwukwò nsø banyere ya onwe ya malite na nke Mosis ruo na ndị amụma niile. 28 Mgbe ha na-eru obodo nta ahụ ha na-agà, o mere dī ka ọ na-agà n'ihi na njem ya. 29 Ma ha rịo ya n'ebé ọ dī ukwuu si, "Nonyerenu anyị n'ihi na chi ebidola iji, ụboghị agamiekwala ugbu a." N'ihi ya ọ banyere iga nonyere ha. 30 Mgbe ya na ha nöndürü na tebul iri nri, o were achichà, kelee Chineke ekele,

nyawaa ya were ya nye ha. **31** Mgbe ahụ, e meghere anya ha, ha amata onye o bụ, ha ahụkwaghi ya anya ozo. **32** Mgbe ahụ, ha gwara onwe ha sị, “O bụ na ọ dighi ka ọkụ ọ na-erwu n’obi anyị mgbe anyị na ya nọ n’uzo, ya na-ekpughere anyị akwụkwọ nsọ?” **33** Ha bilirị ngwangwa laghachi Jerusalem. Ebe ahụ, ha hụrụ mmadụ iri na otu ahụ na ndị so ha ka ha nokoṭara n’otu ebe, **34** na-asị, “O bụ eziokwu, Onyenwe anyị ebiliela, o gosila Saimon onwe ya.” **35** Mgbe ahụ, ha kqorọ ha ihe mere n’uzo, ya na otu ha siri mata ya mgbe ọ nyawara achicha. **36** Mgbe ha ka na-ekwu banyere nke a, ya onwe ya guzooro n’etiti ha sị ha, “Udo dịaị unu.” **37** Oke egwu tịtụ ha, obi lókwara ha mmiri n’ihi na ha chere na ha ahụla mmụọ. **38** Ma o sịrị ha, “Gịnị mère ujọ ji atụ unu, gịnị mère unu ji nwee obi abụọ? **39** Leenu m anya n’aka na n’ukwụ. O bụ mu onwe m! Metụnụ m aka ka unu hụrụ, n’ihi na mmụọ adighị enwe anụ ahụ na ọkpükpu dị ka unu hụrụ m nwere.” **40** Mgbe o kwuchara nke a, o gosiri ha aka ya na uko ya. **41** Ma dị ka o siiri ha ike ikwere n’ihi ọṇụ na oke mgbagwoju anya, ọ sịrị ha, “O dị ihe oriri unu nwere ebe a?” **42** Ha nyere ya otu ntakịrị azụ a mịkpọrọ amịkpọ. **43** Ma ọ naara ya rie ya n’ihi ha. **44** Mgbe ahụ, ọ sịrị ha, “Okwu ndị a ka m gwara unu mgbe mụ na unu nọ, na ihe niile e dere n’iwu Mosis na ndị Amụma na n’Abụ Ọrma banyere m ga-emezucha.” **45** Mgbe ahụ, o meghere akponuche ha ka ha ghọta akwụkwọ nsọ. **46** Ọ sịrị ha, “Nke a bụ ihe e dere na, Kraist ahụ ga-ahụ ahuhụ ma sitekwa n’onwụ bilien’ubochi nke ato. **47** Na a ga-ekwusa nchegharị na mgbaghara mmechie site n’aha ya nye mba niile, malite na Jerusalem. **48** Urụ bụ ndị akaebe nke ihe ndị a. **49** Ma lee, agaje m izitere unu ihe ahụ Nna m kwere na nkwa. Ya mere, nọrụnụ n’ime obodo ruo mgbe a ga-eyikwasị unu ike nke si n’elu.” **50** O duuru ha garuo na Betani, chilie aka ya abụ elu gozie ha. **51** Dị ka ọ na-agozi ha, ọ sitere n’ebé ha nọ pụo, e weliri ya elu, baa n’eluiigwe. **52** Mgbe ahụ, ha fere ya ofufe jiri oke ọṇụ laghachi na Jerusalem. **53** Ha nögidere n’ulọnṣọ ukwu ahụ na-eto Chineke oge niile.

Jon

1 Na mbu okwu ahu dñrij, okwu ahu na Chineke no, okwu ahu bükwa Chineke. **2** Ya na Chineke no site na mbu. **3** E sitere na ya kee ihe niile, o dighikwa ihe obula e kere eke nke a na-ekeghi site na ya. **4** N'ime ya ka ndu dñrij, ndu ahu bükwa ihè nye mmadu niile, **5** ihè ahu na-enwu n'ime ochichir, ma ochichir ahu emenyughi ya. **6** O dì otu nwoke Chineke zitere, aha ya bu Jon. **7** O bjara dì ka onye akaebe igba ama banyere ihè ahu, ka mmadu niile site n'aka ya kwere. **8** Ya onwe ya abughị ihè ahu, o bjara naanị igba akaebe banyere ihè ahu. **9** Ezi ihè ahu nke na-enye mmadu obula ihè na-abja n'ime ụwa. **10** O bjara n'ụwa, ma ụwa bu ihe e kere site n'aka ya, ma ụwa amataghị onye o bu. **11** O bjakwutere ihe ndj ahu bu ndj nke ya, ma ndj ahu bu ndj nke ya anabataghị ya. **12** Ma ndj ahu niile nabatara ya, ndj ahu niile kweere n'aha ya ka o nyere ike igho ụmu Chineke. **13** Umụ a na-amughi site n'obara, maqb site na mkpebi nke anu ahu, ma o bükwanụ mkpebi nke mmadu, kama site na Chineke. **14** Okwu ahu ghoro anu ahu birikwa n'etiti anyị. Anyị ahula ebube ya, ebube nke onye naanị ya bu Okpara Nna mürü, onye si n'ebe Nna nọ bịa, onye juputara n'amara na eziokwu. **15** Jon gbara ama banyere ya mgbe o na-eti mkpu na-asị, "Onye a bu onye ahu m kwuru banyere ya, 'Onye na-abja m n'azụ dì ukwuu karja m, n'ihi na o bukwa m ụzo dñrij.'" **16** Site n'iba uba nke amara ya, anyị niile anatala amara a tükwasirị n'amara. **17** N'ihi na e nyere iwu site n'aka Mosis, ma amara na eziokwu bjara site n'aka Jisos Kraist. **18** O dibeghi onye obula húrula Chineke, ma Chineke, onye naanị ya bu Okpara Nna mürü. Onye ya na Nna di na mma, emeela ka anyi mata ya. **19** Nke a bu igba ama Jon mgbe ndj ndu ndj Juu no na Jerusalem zipurụ ndi nchajaja na ndj Livayị ka ha bjia juo ya onye o bu. **20** O mechighị onu ya, kama o kwuputara sị, "Abughị m Kraist ahu." **21** Mgbe ahu ha jụru ya sị, "I bükwanụ onye? I bu llajia?" O zara sị ha, "Abughị m ya." "I bu Onye amumah ahu?" "Mba." **22** Ha sịrị ya, "I bu onye? Nye anyị ọsịsa anyị ga-eweghachiri ndj zitere anyị. Gini ka i kwuru banyere onwe gi?" **23** O sịrị, dikà Ajaya onye amumah kwuru, "Abu m onye na-eti mkpu n'ime ọzara, 'Meenụ ka ụzo Onyerwe anyị guzozie.'" **24** Ma ndj Farisii ahu ezitere **25** jüru ya, sị, "Gini mere i ji na-emē baptizim o bụrụ na i bughi Kraist maqbụ llajia, maqbụ onye amumah ahu?" **26** Jon zara ha sị, "Eji m mmiri na-emē baptizim, ma o dì otu onye n'o n'etiti unu nke unu na-amaghị. **27** Onye ahu nke na-abja n'azụ m, onye m na-erughi itopụ eriri akpukpoukwu ya." **28** Ihe a mere na Betani n'o osimiri Jodan bu ebe Jon no na-emē baptizim. **29** N'echi ya, o húrul ka Jisos na-abjakuwute ya sị, "Leekwa, Nwa Aturu Chineke, onye na-ebupụ mmehie ụwa. **30** O bu onye a ka m kwuru okwu ya mgbe ahu m sịrị, 'otu nwoke na-abja n'azụ m, onye dì ukwuu karja m, n'ihi na o bukwa m ụzo dñrij.' **31** Mu onwe m amataghị ya, ma a bjara m were mmiri na-emē baptizim n'ihi nke a, ka e kpughee ya nye ndj Izrel." **32** Mgbe ahu Jon gbara ama a sị, "Ahurụ m ka Mmụq Nso sitere n'eluiwge ridata dì ka nduru, nokwasị ya. **33** Mu onwe m amabughị ya, ma onye ahu zitere m ka m jiri mmiri mee baptizim kwuru, 'Onye ahu i ga-ahu, onye Mmụq Nso ga-ebekwasị, ma nogidekwa, o bu ya ga-eji Mmụq Nso mee baptizim.' **34** Mu onwe m ahula ya, na-agbakwa ama na onye a bu Okpara Chineke." **35** N'echi ya, Jon na mmadu abuoj

ndj na-esu ụzo ya guzoro n'ebe ahu ozo. **36** Mgbe o húrul Jisos ka o na-agafe, o sịri, "Leenụ, Nwa Aturu Chineke." **37** Mgbe mmadu abuoj ahu na-esu ụzo ya nṣuru nke a, ha tuğhārị soro Jisos. **38** Mgbe Jisos tuğhārị húrul ka ha na-esu ya, o sịri ha, "Gini ka unu choro?" Ha sịri ya, "Rabbi" (nke pütara "Onye ozisi"), "olee ebe i bi?" **39** O sịri ha, "Bianu, unu ga-ahu." Ha sooro ya ga húrul ebo na-anjo. Ha nonyekwara ya ubochi ahu niile. O bu n'ihe dì ka elekere ano nke mgbede. **40** Otu n'ime mmadu abuoj ahu nṣuru ihe Jon kwuru, nke sooro ya bu Andru nwanne Saimon Pita. **41** Ihe mbu o mere bu içhota Saimon nwanne ya sị ya, "Anyị achotala Mezaya ahu" (onye a na-akpokwa Kraist). **42** O kpotaara ya Jisos. O lere ya anya sị, "I bu Saimon nwana Jon. A ga-akpo gi Sefas" (nke nsughari ya, putara Pita). **43** N'echi ya, o kpebiri iga Galili. Mgbe o húrul Filip, o sịri ya, "Soro m." **44** Filip bu onye obodo Betsaida dì ka Andru na Pita. **45** Filip chotara Nataniel sị ya, "Anyị achotala onye ahu Mosis dere banyere ya n'iwu, onye ndj amumah dekwara banyere ya, Jisos onye Nazaret, nwa Josef." **46** Nataniel sịrị ya, "Ihe ọma obula o pürü i si na Nazaret pütä?" Ma Filip sịrị ya, "Bia ka i húrul." **47** Mgbe Jisos húrul ka Nataniel na-abjaro ya nso, o kwuru sị, "Leenụ ezi nwa afò Izrel onye aghughị na-adighi n'ime ya." **48** Nataniel sịrị ya, "Olee otu i si mata onye m bu?" Jisos sịrị ya, "Tupu Filip akpo gi, ahularị m gi ka i n'o n'okpuru osisi fiig." **49** Mgbe ahu, Nataniel zaghachiri, "Onye ozizi, i bu Okpara Chineke; i bu eze Izrel." **50** Jisos zara sị ya, "I kwere n'ihi na agwara m gi na ahurụ m gi n'okpuru osisi fiig? I ga-ahu ihe dì ukwuu karja nke a." **51** O sịkwarra ya, "N'ezie, n'ezie agwa m unu, unu ga-ahu eluigwe ka o meghere húkwa ndj mmụq ozi Chineke ka ha na-arigokwuru, ma na-arıdakwuru Nwa nke Mmadu."

2 N'ubochi nke ato, o nwere mmemme agbamakwukwó na Kena nke Galili, nne Jisos bjakwara ebe ahu. **2** A kpokwara Jisos na ndj na-esu ụzo ya oku na mmemme agbamakwukwó a. **3** Mgbe mmanya ha gwuru, nne Jisos sịrị ya, "Ha enweghi mmanya." **4** Jisos sịrị ya, "Nwanyị, gini gbasara mụ na gi na nke a? Oge awa m erubeghi." **5** Nne ya gwara ndj na-eje ozi, "Ihe obula o gwara unu, meenụ ya." **6** A dobora ite mmiri nkume isii buru ibu n'akukụ ebe ahu, nke a na-eji agbanye mmiri ndj Juu na-eji asachasi onwe ha ma ha chọp ikpe ekpere. Otu n'ime ha na-eri ihe dì ka galonqun iri abuoj ma ihe ruru iri ato. **7** Jisos gwara ha, "Gbajuoṇu ite ndj a mmiri." Ya mere, ha gbajuputara ha mmiri. **8** Mgbe ahu, o gwara ha, "Ugbu a, gbajuputuň ufođi bugara onyeisi oche." Hamekwara nke a. **9** Mgbe ahu onyeisi oche ahu deturụ mmiri ahu e mere ka o ghogho mmanya onu. O mataghị ebe o siri pütä (ma ndj na-eje ozi, ndj kutere mmiri ahu matara), onyeisi oche ahu kpoputara onye ahu na-alụ nwunye ọhurụ ihe. **10** Sịrị ya, "N'oge mmemme obula, a na-ebu ụzo buputa mmanya dì ụtọ, ma buputakwa nke na-adighi ụtọ n'ikpeazu, mgbe ndj mmadu njujuchara afò, ma i chebere mmanya dì ụtọ buputa ya ugbu a." **11** Nke a bu mmalite ihe ama Jisos mere na Kena nke Galili, o sitere na nke a kpughee ebube ya, ndj na-esu ụzo ya kwenyekwara na ya. **12** Mgbe nke a gasiri, o gara Kapanom, ya na nne ya na ụmụnnene ya, nakwa ndj na-esu ụzo ya. Ha nroq ụbochi ole na ole n'ebe ahu. **13** Mgbe mmemme oriri Ngabiga nke ndj Juu na-abjaro nso, Jisos gara Jerusalem. **14** N'ime ụlonsö ukwu, o húrul ndj na-ere ehi, na aturu na nduru. Húkwa ndj nödürü na tebul na-agbanwe ego. **15** Ya

mere, o jiri eriri mere ụtarị chọpuṣia ndị niile nō na-ere ahia n'ulonso ukwu ahụ, tinyekwara ehi na aturu ha. O kwafusirị mkpuru ego ndị ahụ na-agbanwe ego, kpughariakwa tebul ha ihu. **16** O sịrị ndị ahụ na-ere nduru, “Wepunụ ihe ndị a n'ebe a. Kwusịnụ ime ulọ Nna m ka ọ bụrụ ebe a na-azụ ahia.” **17** Ndị na-eso ụzo ya chetara na e dere ya rịj n'akwukwuo nsø, “Ihe banyere ulọ gi na-anụ m okụ n'obi.” **18** Ma ndị Juu sịrị ya, “Olee ihe ịribama i purụ igosi anyị na ikike i ji eme ihe ndị a.” **19** Jisọs zara sị, “Kwatuonu ulonso ukwu a, aga m ewughachikwa ya n'abalị ato.” **20** Ndị Juu kwuru, “Ulonsö ukwu a were anyị iri afọ anọ na isii ịrụ ya, i ga-ewughachi ya n'abalị ato?” **21** Ma ulonso o kwuru maka ya bụ ahụ ya. **22** Ndị na-eso ụzo ya chetara okwu ya a mgbe o siri n'onwụ bilie. Mgbe ahụkwa, ha kweere akwukwuo nsø ya na okwu niile Jisọs kwuru. **23** Mgbe o nō na Jerusalem n'oge Mmemmene Ngabiga, ọtụtu mmadụ hụrụ ihe ịribama o mere kweere na ya. **24** Ma Jisọs atukwasighị ha obi n'ihi na o matara mmadụ niile nke ọma. **25** O dighị ya mkpa ka onye ọbụla gbaa akaebe banyere umu mmadụ, n'ihi na ya onwe ya maara ihe dị n'ime mmadụ.

3 O nwere otu nwoke onyeisi ndị Juu nke so n'otu ndị Farisi aha ya bụ Nikodimós. **2** O biakwutere ya n'abalị sị ya, “Onye ozizi, anyị maara na i bụ onye ozizi sitere na Chineke, n'ihi na o nweghi onye ọbụla pürü ịrụ oru ebube di otu a ma ọ bụrụ na Chineke anonyereghị ya.” **3** Jisọs zara sị ya, “N'ezie, n'ezie agwa m unu, ọ bụrụ na amughi mmadụ ọzø, ọ pughi ihi alaeze Chineke anya.” **4** Nikodimós sịrị ya, “Olee otu a ga-esi mugharia mmadụ mgbe o mere okenye? Ọ gaba n'afo nne ya nke ugboro abuø?” **5** Ma Jisọs sịrị, “N'ezie, n'ezie agwa m unu, ọ bụrụ na amughi mmadụ site na mmiri na Mmụo Nsø, o nweghi ike iịa n'alaeze Chineke. **6** Ihe e si n'anụ ahụ mmo bù anụ ahụ, ma ihe a mṛu site na Mmụo bù mmụo. **7** Ya ejula gi anya na m sịrị gi, ‘Agaghị imụ unu ọzø.’ **8** Ifufe na-efe n'ebe ọbụla masịri ya. I nwere ike nụ üzü ya ma ịmataghị ebe o si abia maobụ ebe ọ na-aga. Otu a ka ọ díkwara onye ọbụla a mṛu site na Mmụo.” **9** Nikodimós zara sị ya, “Olee otu ihe ndị a ga-esi mee?” **10** Jisọs zara sị ya, “I bụ onye ozizi ndị Izrel, ma i ghogtaghị ihe ndị a? **11** N'ezie, n'ezie agwa m unu. Anyị na-ekwu banyere ihe anyị maara, na-akowaputakwa ihe anyị hụrụ, ma unu onwe unu adighị anabata akaebe anyị. **12** Ekuwuła m banyere ihe dị n'uwá ma unu ekweghi ya, oleekwanu otu unu ga-esi kwere, ma ọ bụrụ na mu agwa unu banyere ihe ndị dị n'eluiwge? **13** O nwebeghi onye ọbụla rigoro n'eluiwge ewezuga Nwa nke Mmadụ bụ onye siri n'eluiwge rịdata. **14** Dị ka Mosis weliri agwọ elu n'ime ọzara, otu a ka a ga-ewelikwa Nwa nke Mmadụ elu. **15** Ka onye ọbụla kwere na ya nwee ndụ ebighị ebi.” (*aīōniōs g166*) **16** N'ihi na Chineke hụrụ ụwa n'anya, nke a mere o jiri nye Okpara o mṛu naanị ya, ka onye ọbụla kwere na ya għara ilà n'iyi, kama ka o nwee ndụ ebighị ebi. (*aīōniōs g166*) **17** N'ihi na Chineke eziteghị Okpara ya n'uwá ka o maa ụwa ikpe, kama ka e site n'aka ya zopputa ụwa. **18** Ikpe amaghị onye ọbụla kwere na ya, ma onye ọbụla na-ekweghi aghołlarị onye ikpe mara, n'ihi na o kweghi n'aha Okpara Chineke mṛu naanị ya. **19** Nke a bụ mkpebi ikpe ahụ; na ihé abiala n'uwá, ma umu mmadụ hụrụ oħħichir n'anya kama ihé ahụ, n'ihi na oru ha jorø njo. **20** N'ihi na onye ọbụla na-eme ihe ojoo kporo ihé ahụ asị, o dighị abjawkute ihé ahụ, ka a għara ime ka oru ya pūta ihé. **21** Ma ndị na-ebi ndụ n'ezioku na-abjawkute

ihé ahụ, ka e nwee ike huta ya nke ọma, na ihe niile ha na-eme sitere na ike Chineke. **22** Emesia, Jisọs na ndị na-eso ụzo ya banyere n'ime obodo Judia, ebe ọ noṭturụ nwa ọge, mekwa baptizim. **23** N'otu aka ahụ, Jon nökwa n'onu mmiri Enon dị nso na Salim na-eme baptizim n'ihi na mmiri buru ibu n'ebe ahụ, ndị mmadụ gakwara n'ihi na-abjawkute ya, ọ na-emekwa ha baptizim. **24** E tinyebegħi Jon n'ulø mkporo mgbe ahụ. **25** N'oge a, īruri ta uka malitere n'etiti ndị na-eso ụzo Jon na otu onye Juu banyere mmemme iđi oħċha. **26** Ha bijakwutere Jon sị ya, “Onye ozizi, onye ahụ i għara ama banyere ya nō n'ofe Jodan na-eme baptizim, mmadju niile na-agakwukwara ya.” **27** Jon zaghachiri sị, “Ihe mmadju nwere ike ċinata bù naanji ihe ahụ e nyere ya site n'eluigwe. **28** Unu onwe unu ga-agħbar a m akaebe na m siri, na abugħi m Kraist ahụ, kama e zitere m ka m buru ụzo bja. **29** Nwanyi a na-alu qlieni bù nke di ya. Enyi onye na-alu nwunye qlieni na-eche ma na-egekwa ntij iñu olu ya, ọnū na-ejuputakwa ya obi mgbe o nrur ọllo onye ahụ na-alu nwunye qlieni. Ya mere, ọnū m e zuola oke ugbu a. **30** O għagħi iđi elu, ma mu onwe m aghaghij idīkwa ala. **31** “Onye ahụ si n'elu bja dì elu karja ihe niile, onye ahụ si n'uwá bükwa nke ɻwa ma na-ekwukwa okwu dì ka onye si n'uwá. Onye ahụ si n'eluigwe dì elu karja ihe niile. **32** O na-agħa ama banyere ihe ọ hụrụ nakwa nke ọ nrur, ma o nwiegħi onye na-anabata ama ya. **33** Onye ọbụla nabatara akaebe ya ji nke a mere akara, na Chineke bù eziokwu. **34** N'ihi na onye Chineke zitere na-ekwu okwu Chineke. N'ihi na o na-enye Mmụo ya n'uju. **35** Nna hụrụ Okpara ya n'anya, o tinyekwala ihe niile n'aka ya. **36** Onye ọbụla kwere n'Okpara ahụ nwere ndu ebighi ebi, ma onye ọbụla juriż Okpara ahụ agaghij ahụ ndu n'ihi na iwe Chineke ga-adrija ya.” (*aīōniōs g166*)

4 Ugbu a, Jisọs matara na ndị Farisi anuła na o na-eme ka ọtụtu mmadụ ọbụla ndị na-eso ụzo ya na-emekwa baptizim karja Jon. **2** Ma o bükwaġħi Jisọs na onwe ya na-eme baptizim kama o bụ ndị na-eso ụzo ya mere ha baptizim. **3** O hapurū Judia lagħachi azu na Galili. **4** Ma o ga-esite n'etiti Sameria gafee. **5** Ya mere, o batara n'otu obodo nta dì na Sameria a na-apko Saika, n'akukụ ala ahụ Jekob nyere Josef nwa ya nwoke. **6** Olulu mmiri Jekob dì n'ebe ahụ, ma ebe o bụ na ike gwurū Jisọs n'ije ya, o nqdur ular n'akukụ olulu mmiri ahụ. O bụ ihe dì ka oge eħħihe. **7** Ottu nwanyi onye Sameria bħara idqor mmiri, Jisọs sịrị ya, “Nyet m mmiri ka m riċo.” **8** (Ndị na-eso ụzo ya abala n'ime obodo iġa zutta nru.) **9** Nwanyi ahụ sịrị ya, “Olee otu gi bù onye Juu si ariġ m bù nwanyi Sameria mmiri ka i riċo?” (N'ihi na ndị Juu na ndị Sameria anaghji emekorita ihe ọbụla.) **10** Jisọs zara sị, “O ọbụla na i matara onyinie Chineke, na onye ahụ na-ariġ gi mmiri, i gaara ariġ ya, o gakwara enye gi mmiri nke ndu.” **11** Nwanyi ahụ sịrị ya, “Nna anyi ukwu, o nwiegħi ihe ọbụla i ji i ga-ejj i dōro mmiri, olulu a díkwa omimi. Oleekwanu ebe i ga-eweta mmiri ndu a. **12** O bụ na i ka nna nna anyi Jekob ukwu, onye gwuuru anyi olulu mmiri a? Ya onwe ya na umu ya na igwe ehi na aturu ya nħukwara mmiri sitere na ya?” **13** Jisọs zara sị, “Onye ọbụla riċo mmiri a, akpīri ga-apko ya nkụ ọzø. **14** Ma onye ọbụla ga-anu mmiri ahụ m nyere ya, akpīri agħagħi akpoġwa ya nkụ ọzø. N'ezioku, mmiri ahụ m nyere ya ga-aghroġ ya isi iyi nke na-asoputara ya ndu ebighi ebi.” (*aīōniōs g165, aīōniōs g166*) **15** Mgbe ahụ nwanyi ahụ sịrị ya, “Onyenwe anyi nye m mmiri a, ka akpīri għara ikpo m nkụ ọzø, ka m għarakwa iđi na-abia

ebe a iđorō mmiri.” **16** O gwara ya si, “Gaa kpota di gi ma loghachi.” **17** Nwanyi ahu zaghachiri ya si, “Enweghi m di.” Jisos sıri ya, “I kwuru eziokwu mgbe i sıri na i nweghi di.” **18** I nweela di ise, ma nwoke gi na ya bi ubgu a abughi di gi. Ihe kwuru bu nnqo eziokwu.” **19** Nwanyi ahu sıri ya “Nna anyi ukwu, ahụ m na i bù onye amuma.” **20** Nna nna anyi ha fere ofufe n’ugwu a, ma unu na-ekwu n’ebe ndị mmadu ga-eferiri ofufe bu naanị ha Jerusalem.” **21** Jisos sıri ya, “Nwanyi kwere okwu m, oge na-abia mgbe i na-agaghi akpo ısalia nye Nna, maobu n’ugwu a ma o bükwanu na Jerusalem. **22** Unu na-efe ihe unu na-amaghị ma anyi na-efe ihe anyi matara, n’ihi na nzoputa sitere n’aka ndị Juu. **23** Ma oge na-abia, ubgu a o bijala, mgbe ndi na-efe Nna ahu n’ezioke ga-efe ya n’ime mmuo na n’ezioke. N’ihi na o bu ndị di otu a ka Nna chorɔ ka ha na-efe ya. **24** Chineke bu mmuo ndị niile na-efe ya ga-eferiri ya n’ime mmuo na eziokwu.” **25** Nwanyi ahu sıri ya, “Amaara m na Mezaya” (onye a na-akpɔ Kraist) “na-abia. Mgbe o bijara, o ga-akowaziri anyi ihe niile.” **26** Jisos sıri ya, “Mụ, onye na-agwa gi okwu, abu m ya.” **27** N’oge ahu ndị na-eso ụzo ya loghachitara. O gbagwojukwara ha anya nke ukwuu ihụ na ya na nwanyi na-ekwurita okwu. Ma o nweghi onye n’ime ha jırı nwanyi ahu si, “Gini ka i chorɔ?” ma o bükwanu, “Gini kpatara gi na ya ji na-ekwurita okwu?” **28** Mgbe ahu, nwanyi ahu hapurị ite mmiri ya laghachi n’ime obodo ga gwa ndị mmadu, **29** “Bianu lee otu nwoke onye gwara m ihe niile m merela. O ga-abu na o bu ya bu Kraist ahu?” **30** Ha sitere n’obodo ahu gbatutasi soro ụzo ahu, ka ha gakwuru ya. **31** Ma otu o di, ndị na-eso ụzo ya rioro ya si, “Onye ozizi rienu nri.” **32** Ma o sıri ha, “Enwere m nri m na-eri nke unu na-amaghị maka ya.” **33** Mgbe ahu ndị na-eso ụzo ya sıritara onwe ha, “O ga-abu na o nwere onye butere ya nri?” **34** Jisos sıri ha, “Nri m bu imē uche onye ahu ziter m nakwa iruchcha oru ya. **35** Unu na-asi, ‘o fodughị ọnwa anō ka igho mkpuru n’ubi ruo?’ Ma ana m agwa unu, megheen anya unu lee ubi ahu, ha achaala maka oghugho. **36** O buladi ubgu a, onye na-agho mkpuru na-anata ugwo oru, o na-achikota mkpuru ahu maka ndu ebighi ebi, ka onye ghara mkpuru na onye ghorø ya nwee ike injurikota ọnụ. (*aiónios g166*) **37** Ya mere okwu ahu nke na-asi, ‘Otu onye na-agha mkpuru, onye ọzø na-aghokwa ya bu eziokwu.’ **38** E zigara m unu ka unu gaa ghotà ihe unu na-arughi oru maka ya. Ndị ọzø rürü oru a, ma unu ewe uru dì n’oru ha.” **39** Otutu ndị obodo Sameria kweere na ya n’ihi ama ahu nwanyi ahu gbara, “O gwara m ihe niile m mere.” **40** Ya mere mgbe ndị Sameria bjakwutere ya, ha rioro ya ka o nonyetürü ha, o nonyekwaara ha ụbочи abu. **41** Otutu ndị ọzø kwerekwara na ya n’ihi okwu ya. **42** Ha gwara nwanyi ahu, “Ihe anyi jiri kwere ubgu a abughi ihe i kwuru, kama o bu n’ihi na anyi onwe anyi anulà ola ya, matakwa na onye a bu Onye nzoputa nke ụwa n’ezioke.” **43** Mgbe ụbочи abu ahu gasiri, o hapurị ebe ahu gawa Galili. **44** (Jisos n’onwe ya ekwuola na onye amuma anaghị enwe ugwu n’obodo ya.) **45** Mgbe o bijaruru Galili, ndị Galili nabatara ya ebe ha onwe ha gara mmemme na Jerusalem, ma hukwa otutu oru ebube o rürü n’oge mmemme ahu. **46** Ozokwa, o bijaruru Kena nke Galili bu ebe ahu o mere mmiri ka o ghogho mmanya. E nwekwara otu onye na-aru oru n’uloeze n’o n’ebi ahu, nke ahu na-adighị nwa ya nwoke ike na Kapanom. **47** Mgbe o nruru na Jisos esitelə na Judia bijarute na Galili, o jekwuu ya rịo ya ka o bia gwọ nwa ya, n’ihi na

o no n’onu onwu. **48** Jisos sıri ya, “O bụru na unu ahughị oru ebube na ihe iribama, unu agaghi ekwe ma olı.” **49** Onye a na-aru oru n’uloeze sıri ya, “Nna m ukwu, biko bia tupu nwa m a nwuoy.” **50** Jisos sıri ya, “Laa, nwa gi nwoke ga-adị ndu.” Nwoke ahu kweere n’ihe Jisos kwuru laa. **51** Mgbe o ka no n’uzo, ndị ohu ya zutere ya kqoro ya na ahu adila nwa ya nwoke mma. **52** Mgbe o jırı ha oge nwa ya jiri gbakee, ha sıri ya, “Oke ahu oku ahu kwusirị ya ụnyahị n’elekere mbu nke ehiihe.” **53** Nwoke ahu għotara na o bu kpomkwem n’oge awa ahu Jisos gwara ya, “Nwa gi nwoke ga-adị ndu.” Ya mere ya na ezinatul qya niile kwenyere. **54** Nke a bu ihe iribama nke abu Jisos rürü na Galili mgbe o sıri Judia bia.

5 Mgbe nke a gasiri, otu mmemme ndị Juu ruru, Jisos agaa Jerusalem. **2** Ma otu ọdọ mmiri nta dì n’ime Jerusalem n’akụkụ Ọnụ ụzo ama Aturu. Aha ọdọ mmiri ahu n’asusụ Hibru bu Betsaida, nke nwere mgbe ọnụ ụzo ise. **3** N’ime ya ka igwe ndị ahu na-esighị ike na-edina; ndị lsị, ndị ngwuro, na ndị akụkụ ahu ha kpomwuru akponwụ, ha na-eche mgbe mmiri ahu ga-enughari. **4** N’ihi na mmuo ozi Onyenwe anyi na-agbadata site na mgbe ruo na mgbe gbaru ọ mmiri ahu. Onye ọrija ọbula buru ụzo daba n’ime mmiri ahu ma a gbaru ọ ya, ka a na-agwø ihe ọbula bu ọrija ya. **5** Otu nwoke no n’ebi ahu bu onye nqrola n’orija iri afo ato na asatø. **6** Mgbe Jisos huru ya, matakwa na o noqla n’onodụ a ogologo oge, o jırı ya si, “I chorɔ ka a gwọgi ọrija?” **7** Onye ọrija ahu zara, “Nna m ukwu, enweghi m onye ọbula ga-enyere m aka kuba m n’ime odo mmiri a ma a gbaru ọ ya, mgbe o bula m chorɔ ka m danye, onye ozø na-eburu m ụzo danye.” **8** Jisos gwara ya, “Bilie, chilie ute gi jegħjar.” **9** N’otu oge ahu, ahu diri nwoke ahu mma, o chiliri ute ya, malite ijegħari. Ihe a mere n’ubochi izuik. **10** Ma ndị Juu gwara nwoke ahu a gworo ọrija, “Taa bu ụbочи izuik, o megidere iwu na i ga-ebu ute gi.” **11** Ma o zaghachiri ha, “Nwoke ahu mere ka ahu dì m mma sıri m, ‘Chilie ute gi laa.’” **12** Ha jırı ya, “Onye bu onye ahu gwara gi ka i chilie ya laa?” **13** Ma nwoke ahu a gworo amataghị onye o bu n’ihi na Jisos zoro onwe ya banye n’etiti igwe mmadu. **14** Emesia, Jisos huru ya n’ime uloṣo ukwu sıi ya, “Lee, e mela ka ahu dì gi mma, emehiekwa ozo ka nke dì njø karja nke a hapu ibiakwası gi.” **15** Nwoke a siri n’ebi ahu püo gaa gwa ndị Juu na o bu Jisos gworo ya. **16** Ya mere, n’ihi na Jisos na-eme ihe ndị a n’ubochi izuik, ndị Juu malitere isogbu ya. **17** Jisos sıri ha, “Nna m na-aru oru mgbe niile ruo ubgu a, mụ onwe m kwa, ana m aru oru.” **18** N’ihi nke a, ndị Juu chosirị ike igbu ya. O buğhi naanị na o mebir ụbочи izuik, kama o na-akpokwa Chineke Nna ya, sitekwa otu a na-eme ka ya na Chineke hara. **19** Jisos zara ha si, “N’ezie, n’ezie agwa m unu, o nweghi ihe ọbula Okpara purị ime n’onwe ya; naanị ihe o nwere ike ime bu ihe o huru Nna ya na-eme, n’ihi na ihe ọbula Nna ahu na-eme ka Okpara ya na-emekwa. **20** N’ihi na Nna ahu huru Okpara ya n’anya ma na-egosikwa ya ihe niile o na-eme. N’ezie o ga-agbagwoju unu anya n’ihi na o ga-egosi ya ihe karirị ndị a. **21** N’ihi na dì ka nna ahu si apkote ndị nwuru anwụ na-enyekwa ha ndu, otu ahu ka Okpara ya si enye onye ọbula o masiri ya ndu. **22** Nna anaghị ekpe onye ọbula ikpe, kama o nyefere ikpe niile n’aka Okpara. **23** Ka mmadu niile nye Okpara ahu nsopuru dì ka ha na-asopuru Nna ahu. Onye ọbula nke na-adighị asopuru Okpara ahu adighị asopuru Nna nke zitere

ya. **24** "N'ezie, n'ezie agwa m unu, onye ọbụla na-anu okwu m ma kwerekwa n'onye zitere m nwere ndù ebighi ebi, a gaghị amakwa ya ikpe, o gafeela site n'onwu banye na ndù." (**aiōnios g166**) **25** N'ezie, n'ezie agwa m unu, oge na-abia, o bjákwal ubgu a mgbe ndì nwuru anwụ ga-anu olu Okpara Chineke, ndì ahụ nñuru ya ga-adikwa ndù. **26** Dị ka Nna ahụ nwere ndù n'ime onwe ya, otu a ka o nyekwara Okpara ahụ ike inwe ndù n'ime onwe ya. **27** O nyekwala ya ike ikpe ikpe n'ihi na q bụ Nwa nke Mmadu. **28** "Ka nke a hapu iju unu anya, n'ihi na oge na-abia, mgbe ndì niile n'o n'ilí ha ganu olu ya." **29** Ma pütä, ndì mere ihe dí mma ga-ebili dirị ndù. Ma ndì mere ihe ojoo ga-ebili buru ndì a ga-ama ikpe. **30** Enweghi m ike ime ihe ọbụla n'onwe m, ikpe m na-ekpe bụ naanị dì ka m nñuru, ikpe m bükwa nke ziri ezi, n'ihi na anaghị m eme ihe ga-amasi m, kama o bụ ihe ga-amasi onye ahụ zitere m. **31** "Q bụrụ na m na-agba ama banyere onwe m, ama m abughi eziokwu. **32** Enwere m onye oqo na-agbara m ama, amatakwara m na ama ya banyere m bụ eziokwu. **33** "Unu zigaara Jọn ndì ozi, o gbakwaala ama maka eziokwu ahụ. **34** Q bụgħi na m na-anabata ama nke mmadu, kama a na m ekwu ya ka enwe ike iżoputa unu. **35** Q bụ orionta nke na-enwu na-amukewka, unu hörökwarra iñjur qñu n'iħe ya n'oge nta. **36** "Ma e nwere m ama dì ukwuu karja nke Jòn, n'ihi na ɔru ahụ ya bụ Nna nyere m ka m rüchāp, bükwa nke m na-aru, na-agbara m ama na o bụ Nna ahụ zitere m. **37** Ya bụ Nna ahụ zitere m na-agbawka ama n'onwe ya banyere m. Unu anubegħi olu maqbūl hụ uđidji ya. **38** Okwu ya anokwagħi n'ime unu n'ihi na unu ekwiegħi n'onye o zitere. **39** Unu na-enyochha akwukwø nsø n'ihi na unu chere na unu ga-esite na ha nwee ndù ebighi ebi maqbūl ha na-agba ama banyere m. (**aiōnios g166**) **40** Ma unu juri ibjakwute m ka unu nwee ndù. **41** Anaghị m anabata otuto nke ume mmadu. **42** Ma amatar a m na unu enwegħi iħunanya Chineke n'obi unu. **43** Abijala m n'aha Nna m ma unu anabataghị m. Ma o bụrụ na onye oqo abia n'aha nke onwe ya, unu ga-anabata ya. **44** Olee otu unu ga-esi kwere ebe unu na-anara otuto site n'aka ibe unu, ma unu adighi acho otuto nke si n'aka onye naanị ya bụ Chineke? **45** "Unu echela na m ga-ebu unu ebubo n'ihi Nna ahụ. Onye ga-ebu unu ebubo bụ Mosis, bụ onye unu tükwasirị obi na ya. **46** Q bụrụ na unu kwenyeere Mosis, unu gakwara ekwera na m, n'ihi na o dere banyere m. **47** Ma ebe unu na-ekwiegħi n'ihe o dere, olee otu unu ga-esi kwere n'ihe m kwuru?"

6 Mgbe nke a gasiri, Jisós gafere n'ofe nke oqo nke osimiri Galili (nke a na-akpoķwa osimiri Tiberias). **2** Oke igwe mmadu sooro ya, n'ihi na ha hñuru ɔru ebube o na-aru n'ahụ ndì orja. **3** Jisós rigooro n'elu ugwu nodu ala ya na ndì na-eso ɔzo ya. **4** N'oge a, mmemme oriri Ngabiga ndì Juu na-abia nso. **5** Mgbe Jisós leliri anya elu hụ oke igwe mmadu na-abjakwute ya, o siri Filip, "Olee ebe anyi ga-azütä achicha ndì a ga-ata?" **6** Q juri nke a naanị iji nwalee ya, ya onwe ya mararị ihe o ga-eme. **7** Filip zara ya, "Ugwø ɔru onwa issi agaghị ezu iżuta achicha nke onye ọbụla n'ime ha ga-atatu naanị ihe ntakirji." **8** Onye oqo n'ime ndì na-eso ɔzo ya bụ Andru, nwanne Saimon Pita, kwuputara, **9** "Otu nwantakirji nwoke n'o ebe a nwere ogbe achicha balị ise, na azu abu, ma gini ka ha bụ n'etiti igwe mmadu ha otu a?" **10** Jisós siri, "Meenū ka ndì mmadu ndì a nodu ala." E nwere oqtutu ahijha n'ebe ahụ, ume nwoke nodurụ ala, ha dì ihe ruru puku

mmadu ise. **11** Ya mere, Jisós weere achicha ahụ nye ekele, kee ha ndì niile nodurụ ala dì ka ha siri choq. O jikwa azu ahụ mee otu ihe ahụ. **12** Mgbe ha niile rijuchara afó, o siri ndì na-eso ɔzo ya, "Tutuġoñanu iberibe niile fodurụ, ka ihe ọbụla hapu ila n'iyyi." **13** Ya mere, ha tutuġotara ha, kpojou nkata iri na abu, bù iberibe si n'ogbe achicha balị ise nke ndì ahụ rifor. **14** Mgbe ndì mmadu ahụ hñuru ihe iżibama ahụ, o mere ha bidoro na-asij, "N'ezioñku, onye a bù onye amumä ahụ nke ga-abia n'ime ɻwa." **15** Mgbe Jisós matara na ha chörgħi dökpru ya n'ike chie ya eze, o hapurha ga n'ugwu naanị ya, n'onwe ya. **16** Mgbe o ruru n'uhuruchi, ndì na-eso ɔzo ya ridara gaa n'onu mmiri, **17** ebe ha banyere n'otu ugħo mmiri, malite igabiga osimiri gawa n'ofe Kapanom. N'oge a qħichirri agħala ma Jisós alogħachikwutbegħi ha. **18** Ebili mmiri maliri elu n'ihi n'oke ifufe bidoro na-efe. **19** Ha akwqoħla ugħo ihe diġa kilomita ise maqbūl isij, mgbe ha hñuru Jisós ka o-na-aga ije n'elu mmiri ahụ na-abia nso n'ugħo mmiri ha. Oke egwu tükwarha ha. **20** Ma o siri ha, "Unu atula egwu. Q bụ m." **21** Mgbe ahụ, ha nabatara ya n'ime ugħo ahụ, o dikkwagħi anya ugħo ha bjaruru n'elu ala ebe ha na-agħa. **22** N'echi ya, igwe mmadu ahụ nodurụ n'ofe oqo nke onu mmiri ahụ choputara na o bụ naanị otu ugħo mmiri nta biara n'ebe ahụ, na Jisós esogħi ndì na-eso ɔzo ya banye n'ime ya, kama na o bụ naanị ndì na-eso ɔzo ya ka ugħo mmiri ahụ buuru puo. **23** Mgbe ahụ ufsod ugħo mmiri si Tiberias biara kwünsi nso nso ebe ahụ ndì mmadu no rie achicha mgbe Onyenwe anyi nyechara ekele maka ya. **24** Ma mgbe igwe mmadu ahụ għotra na Jisós na ndì na-eso ɔzo ya anogħi n'ebe ahụ, ha banyere n'ugħo mmiri nta ndì ahụ kwofee gawa Kapanom iċċo Jisós. **25** Mgbe ha hñuru ya n'ofe oqo nke osimiri ahụ, ha siri ya, "Onye ozizi, olee mgħe i jiri bia n'ebe a?" **26** Jisós siri ya, "N'ezie, n'ezie agwa m unu, ihe unu ji na-achò m abugħi n'ihi na unu hñuru ihe iżibama m mere, kama na unu riri achicha rijuokwa afó. **27** Unu adqgbula onwe unu maka nri nke na-emebi emebi, kama maka nri nke na-adigide ruo ndu ebighi ebi, bù nke Nwa nke Mmadu ga-enye unu. N'ihi na Chineke Nna akakwasila ya akara nkwardo ya." (**aiōnios g166**) **28** Mgbe ahụ, ha siri, "Gini ka anyi ga-eme iji riq oру Chineke?" **29** Jisós zara sì ha, "Oru Chineke bụ nke a, ikwre n'onye ahụ o zitere." **30** Ya mere ha siri ya, "Olee ihe iżibama i ga-egosi anyi nke anyi ga-ahụ ma kwere na gi? Kedu oru i ga-aru?" **31** Nna nna anyi ha riri mánà n'ozara; dì ka e dere ya n'akwukwø nsø sì, 'O sitere n'eluiġwe nye ha achicha ka ha rie.' **32** Jisós siri ha, "N'ezie, n'ezie agwa m unu, o bụgħi Mosis nyere unu achicha ahụ site n'eluiġwe, kama o bụ Nna m na-enye unu ezi achicha ahụ site n'eluiġwe. **33** N'ihi na achicha Chineke bụ nke ahụ si n'eluiġwe riċdata, na-enyekwa ɻwa ndu." **34** Ha siri ya, "Nna anyi ukwu, nye anyi uđi achicha a site ugbu a gawa." **35** Jisós siri ha, "Abu m achicha ahụ na-enye ndù. Onye ọbụla na-abjakwute m, agu, agaghị agu ya. Onye ọbụla kwa kweere na m, akpīrị agaghị akpo ya nkụ. **36** Ma agwa m unu, unu ahūla m ma unu ekwiegħikwa. **37** Onye ọbụla Nna ahụ nyere m ga-abjakwute m, onye ọbụla na-abjakwute m, agaghị m achupu ya. **38** N'ihi na es i n'eluiġwe riċdata n'uwā imle uche onye ahụ zitere m, o bụgħi imle uche nke m. **39** Nke a bükwa uche onye ahụ zitere m, na o nwiegħi onye ọbụla o nyere m ga-efunari m, kama m ga-eme ka ha site n'onwu bilie n'ubqħi ikpeazu. **40** Nke a bù uche nke Nna m, na onye ọbụla lere Okpara ahụ anya, kwerekwa na ya ga-enweta ndu

ebighi ebi, m ga-emekwa ka o bilie n'ubochi ikpeazu.” (**aiōnios g166**) **41** N'ihi nke a, ndi Juu bidoro itamu ntamu megide ya n'ihi na o siri, “Abu m achicha ahụ siri n'eluiwge rịdata.” **42** Ha siri, “Onye a ọ buğhi Jisós, nwa Josef, bu onye anyị matara nne na nna ya? Oleekwanan otu o si ekwu ubgu a sị, ‘Esi m n'eluiwge rịdata?’” **43** Jisós zara sị ha, “Unu atamula n'etiti onwe unu. **44** O nweghi onye nwere ike ibjawkwute m ma ọ buğhi na Nna ahụ zitere m kpótara ya, aga m akpolitekwa ya n'ubochi ikpeazu. **45** E dere ya n'akwukwó ndi amumà, ‘Ha niile ga-abu ndi Chineke ga-akuziri ihe.’ Onye obụla nke gere Nna ahụ ntị ma mutakwa ihe site na ya na-abjawkwute m. **46** O nweghi onye obụla húrula Nna ahụ karịkwa onye ahụ sitere na Chineke, naani ya húrula Nna ahụ. **47** N'eze, n'ezie agwa m unu, onye obụla kwerenù nwere ndu ebighi ebi. (**aiōnios g166**) **48** Abu m achicha nke ndu. **49** Nna nna unu ha riri mánà ahụ n'ime ozara ma mecha nwụ. **50** Ma nke a bụ achicha ahụ nke si n'eluiwge bịa, nke mmadu pürü iri ma ghara inwụ anwụ. **51** Abu m achicha dị ndu nke siri n'eluiwge bịa. O bürü na onye obụla erie achicha a, ọ ga-adị ndu ruo ebighi ebi. Nri a bụ anụ ahụ m, nke m ga-enye maka ndu nke ụwa.” (**aiōn g165**) **52** Mgbe ahụ, ndi Juu bidoro na-arurịta ụka ike n'etiti onwe ha sị, “Olee otu nwoke a ga-esi nye anyị anụ ahụ ya ka anyị rie?” **53** Jisós siri ha, “N'ezie, n'ezie agwa m unu, naani ma unu riri anụ ahụ Nwa nke Mmadu ma iñókwa obara ya, unu agaghị enwe ndu n'ime onwe unu. **54** Onye obụla riri anụ ahụ m, iñókwa obara m nwere ndu ebighi ebi. A ga m akpolitekwa ya n'ubochi ikpeazu ahụ. (**aiōnios g166**) **55** N'ihi na anụ ahụ m bụ ezigbo nri, obara m bükwa ezigbo ihe oñürü. **56** Onye obụla na-eri anụ ahụ m na-aníkwa obara m na-anogide n'ime m mụ onwe m kwa n'ime ya. **57** Dị ka Nna ahụ dị ndu zitere m, ana m adíkwa ndu n'ihi Nna ahụ, otu a ka onye na-eri m ga-adíkwa ndu site na m. **58** Nke a bụ achicha ahụ si n'eluiwge bịa. Nna nna unu ha riri mánà ma nwükwa, ma onye obụla na-eri achicha a ga-adị ndu ruo mgbe ebighi ebi.” (**aiōn g165**) **59** O kwuru ihe ndi a mgbe ọ na-akuzi ihe n'ulo ekpere di na Kapanom. **60** Mgbe otutu n'ime ndi na-eso ụzo ya ha nrụ nke a, ha siri, “Nke a bu ozizi siri ike, onye nwere ike inabata ya?” **61** Ebe Jisós matara na ndi na-eso ụzo ya na-atamu ntamu maka nke a ọ siri ha, “Nke a ọ na-ewute unu? **62** Gịnị ka unu ga-ekwu ma ọ bürü na unu ahụ Nwa nke Mmadu ka ọ na-arigo ebe ọ norijị na mbụ. **63** Ọ bụ Mmụo ahụ na-enye ndu; anụ ahụ abaghị uru obụla, okwu ndị m gwara unu bụ mmụo bürükwa ndu. **64** Ma n'etiti unu, ọ dị ụfodụ na-ekwenyeghi.” N'ihi na Jisós maara site na mmalite ndi ahụ n'ime ha na-ekwenyeghi, matakwa onye ahụ nke garara ya nye. **65** Ọ siri, “Ọ bụ nke a mere m jiri gwa unu na o nweghi onye obụla nwere ike ibjawkwute m ma ọ bürü na Nna m enyeghi ya ike.” **66** N'ihi nke a, otutu ndi na-eso ụzo ya laghachiri azụ, kwuṣi iso ya. **67** Jisós siri mmadu iri na abụ ahụ, “Unu chokwara iso ha pụo?” **68** Saimon Pita zara ya sị, “Onyenwe anyị, onye ka anyị ga-agakwuru? Ọ bụ gi ji okwu nke ndu ebighi ebi. (**aiōnios g166**) **69** Anyị kweere marakwa na i bụ Onye Nsọ nke Chineke.” **70** Jisós zara ha, “O buğhi m hopütara unu mmadu iri na abụ? Ma otu onye n'ime unu bụ ekwensu!” **71** O na-ekwu banyere Judas nwa Saimon Iskarjot, onye n'agbanyeghi na ọ bụ otu n'ime mmadu iri na abụ ahụ, bụ onye ga-arara ya nye.

7 Mgbe nke a gasiri, Jisós gagharịri na Galili, ma ọ kpachapuruanya hapu iga Judia n'ihi na ndi Juu na-acho ụzo igbu ya. **2** Mmemme Ulo ikwu ndi Juu dị nso, **3** ya mere, umunne ya ndi nwoke siri ya, “Si n'ebe a pụo, gaa Judia, ka ndi na-eso ụzo gi nwe ike iñu oru i na-arụ. **4** N'ihi na o nweghi onye obụla chọrọ ibụ onye ọha mmadu ma, nke na-eme ihe na nzuzo. Ebe ọ bukwanu na ị na-eme ihe ndi a, gosi ụwa onwe gi.” **5** N'ihi na o bùladi umunne ya ekwenyeghi na ya. **6** Jisós siri ha, “Oge nke m erubeghi, ma oge nke unu no n'ebe a mgbé niile. **7** Ụwa enweghi ike ikpọ unu asị, ma ọ kpọrọ m asị n'ihi na ana m agba ama megide ya n'orụ ya jorọ njo. **8** Unu onwe unu gaanụ na mmemme ahụ, agaghị m aga mmemme a n'ihi na oge m erubeghi.” **9** Mgbe o kwusiri nke a, o nogidere na Galili. **10** Ma otu ọ dị, mgbe umunne ya gawara mmemme ahụ ya onwe ya gakwara. Ọ gaghi ebe mmadu niile ga-ahụ ya kama ọ gara na nzuzo. **11** Na mmemme ahụ ndi Juu no na-ele anya ma na-ajughari sị, “Olee ebe o nọ?” **12** E nwere oke ntamu n'etiti igwe mmadu ahụ banyere ya. Ndi ụfodụ na-asị, “Ọ bụ ezigbo mmadu.” Ndị ozo na-asị, “Mba, ọ na-eduhie igwe mmadu.” **13** Ma o nweghi onye obụla kwulitete okwu maka ya n'ihi ọha n'ihi egwu ndi Juu. **14** Mgbe o ruru n'etiti mmemme ahụ, Jisós banyere n'ime ụlọnsö ukwu ma bido ikuzi ihe. **15** Site n'oke mgbagwoju anya, ndi Juu jurịtara onwe ha sị, “Olee otu nwoke a siri nweta amamihe dị otu a ebe ọ bụ na o nweweghi onye kuziri ya ihe obụla?” **16** Jisós zara ha, “Ozizi m abughi nke m, kama ọ bụ nke onye ahụ zitere m. **17** Onye obụla na-acho ime uche Chineke, ọ ga-achopụta ma ozizi ọ bụ nke m ma o sikwanụ na Chineke. **18** Ndị ahụ na-ekwu nke onwe ha na-eme nke a iji wetara onwe ha ugwu, ma onye ahụ na-acho ugwu nke onye zitere ya bù onye eziokwu; o nwewaghi ihe obụla bụ ugħha banyere ya. **19** Mosis o nyeghi unu iwu? Ma o nweghi onye obụla n'ime unu na-edube iwu ahụ. Gịnị mere unu ji achọ igbu m?” **20** Igwe mmadu ahụ zara, “Mmụo ojọ bi n'ime gi, onye chọrọ igbu gi?” **21** Jisós zara sị ha, “Arụru m otu oru, ma unu niile no na mgbagwoju anya. **22** Mosis nyere unu iwu ibi ugwu (n'agbanyeghi na o siteghị na Mosis, kama na nna nna anyị ha), n'ubochi izuiké unu na-ebikwa mmadu ugwu. **23** O bürü na e nwere ike bie mmadu ugwu n'ubochi izuiké ka a ghara imebi iwu Mosis, gịnị mere o ji na-ewute unu na m mere ka ahụ mmadu zuo oke n'ubochi izuiké. **24** Kwusinụ ikpe ikpe site n'ihe anya na-ahụ, kama na-ekpenụ ikpe ziri ezi.” **25** N'oge ahụ, ụfodụ n'ime ndi Jerusalem bidoro na-asị, “Onye a ọ buğhi nwoke ahụ ha chọrọ igbu? **26** Lee ka ọ no na-ekwu okwu n'ihi mmadu niile ma o nwewaghi onye na-agwa ya ihe obụla. Ọ putara na ndịsi amatala n'ezioku na ọ bụ Kraist? **27** Ma anyị matara ebe nwoke a siri puta, mgbe Kraist ahụ ga-abia, o nweghi onye ga-amata ebe o siri puta.” **28** Ma dị ka Jisós na-ezi ihe n'ime ụlọnsö ukwu ahụ, o tiri mkpu sị, “N'ezie, unu maara m, matakwa ebe m siri puta. Anoghị m n'abe a na nke onwe m, ma onye ahụ zitere m bụ eziokwu. Unu amaghị ya. **29** Ma amara m ya, n'ihi na esitere m na ya bịa. Ọ bukwa ya zitere m.” **30** Mgbe ahụ ha chọrọ ijide ya, ma o nweghi onye obụla metürü ya aka n'ihi na oge ya erubeghi. **31** Ma otu ọ dị, otutu n'ime igwe mmadu ahụ kweere na ya. Ha siri, “Mgbe Kraist ahụ ga-abia, ọ ga-arụ oru ebube ozo karịri ndị a nwoke a rürüla?” **32** Ndị Farisi nṛụrụ ka igwe mmadu ahụ na-atamu ntamu n'olu nta banyere ya. Mgbe ahụ ndịsi nchua ja na ndi Farisi zigara ndi na-eche nche n'ulonso

ukwuu ahü ka ha gaa jide ya. **33** Jisos sıri, “Naanı nwa oge ka mu na unu ga-anı, aga m alakwurukwa onye zitere m. **34** Unu ga-acho m ma unu agaghı achota m. Ebe m na-agakwa unu enweghi ike ibjaru ya.” **35** Ndị Juu sırtıra onwe ha, “Olee ebe nwoke a chorø iga anyi na-agaghı achota ya? Q ga-eje ebe ndị nke anyi a chusasırı achusası bi n’etiti ndị Griik, ka q ga kuziere ndị Griik ihe?” **36** Kedü ụdi okwu bụ nke a q na-ekwu si, ‘Unu ga-acho m ma unu agaghı achota m,’ na ‘Ebe m na-agakwa unu enweghi ike ibjaru?’ **37** N’ubochı ikpeazu bükwa ubochı kacha ibe ya nke mmemme ahü, Jisos guzoro oto jiri oke olu tie mkpu si, “Q buru na akpıri na-akpı onye obula nkü, ya bjakwute m bịa nruru mmiri. **38** Onye obula kweere na m, dì ka akwukwø nsø kwururi, isi iyi mmiri nke ndü ga na-asoputa site n’ime afö ya.” **39** O kwuru nke a banyere Mmø ahü ndị kwere na ya ga-anata. Tutu ruo oge ahü, e nyebeghi Mmø ahü, n’ihı na e nyebeghi Jisos otuto. **40** Mgbe ha nruru nke a, ufodù n’ime igwe mmadu ahü sıri, “N’eziokü onye a bụ onye amuma ahü.” **41** Ndị ozo sıri, “O bụ Kraist ahü.” Ma ndị nke ozo sıklwara, “N’ezie Kraist ahü, q ga-esi na Galili püta? **42** O bụ na akwukwø nsø ekwughi na Kraist gaezi n’agburu Devid püta, na Betlehem bụ obodo Devid?” **43** Ya mere nkewa dapütara n’etiti igwe mmadu ahü n’ihı ya. **44** Ufodù chorø ijide ya ma q dighi onye obula metürü ya aka. **45** Mgbe ahü, ndị ncbe ulonso ukwu lögħachiri n’ebé ndijsi nchua ja na ndị Farisii nō, ndị sıri ha, “Ginj mere unu akputaghı ya?” **46** Ha zara, “Anyi ahübeghi onye kwuru okwu dì ka nwoke a.” **47** Ndị Farisii zara ha, “Unu esorola buru ndị a ghogburu? **48** Q dì onye obula n’ime ndijsi maqbı n’ime ndị Farisii tükwasıri ya obi? **49** E el! Kama igwe mmadu ndị a na-amaghı iwu bụ ndị a buru onu.” **50** Nikodimós, otu n’ime ha bụ onye bjakwutere ya na mbu sıri ha, **51** “Iwu anyi o na-ama mmadu ikpe, ma q buru na o bugħi uzo nūta okwu n’onu ya, iċħopputa ihe onye ahü na-eme?” **52** Ha zagħachiri ya sı, “Gi onwe gi, i sokwa na ndị si Galili püta? Nyochaa nke ɔma, i ga-achopputa na onye amuma obula agaghı esi na Galili püta.” **53** Mgbe ahü, onye obula n’ime ha lara n’ulo ya.

8 Ma Jisos rigooro n’Ugwu Oliv. **2** N’isi ütütü echı ya, q bjara ozo n’ulonso ukwuu ebe otütü mmadu bjakwutere ya. Q nödürü ala malite ikuziri ha ihe. **3** Ndị ozizi iwu na ndị Farisii dökptutara otu nwanyi ha jidere n’ikwa iko. Ha mere ka o guzo n’ihu igwe mmadu ahü niile. **4** Ha sıri ya, “Onye ozizi, anyi jidere nwanyi a ka q na-akwa iko. **5** N’iwu, Mosis nyere anyi iki ke e jiri okwute tugħbu onye mere ihe dì otu a. Ginj ka i nwere ikwu banyere nke a?” **6** Ha kwuru nke a iji nwalee ya, iji nweta ihe ha ga-eji ebo ya ebubo. Ma Jisos hulatara ala were mkpijsiaka ya dee ihe n’ala. **7** Mgbe ha nogidere na-aju ya ajjuu, o bilirı sı ha, “Onye obula n’ime unu na-emebeghi mmeħieq obula, ya buru uzo tqo ya nkume.” **8** Ozq, o hulatakwarra ala malite ide ihe q na-edē n’ala. **9** Mgbe ha nruru nke a, ha niile n’otu n’otu, malite n’onye okenye ha, sitere n’ebé ahü püo. N’ikpeazu, q fodurı naanı Jisos na nwanyi ahü, ebe o guzoro n’ihu ya. **10** Jisos guzoro oto juo ya sı, “Nwanyi, oleekwanu ha? Q dighi onye mara gi ikpe?” **11** Q sıri, “O nwegħi onye obula Onyenwe anyi.” Jisos sıri ya, “Mu onwe m amawkwagħi gi ikpe: Gawa, kama emeħiekwala ozo.” **12** Ozq, Jisos gwara ha sı, “Abu m ihe nke ɻwa. Onye obula na-eso m agaghı ejegħari n’ċċiċċi, kama q ga-enwe ihè nke ndu.” **13** Ndị Farisii sıri, “I na-agbara onwe gi ama! Ya mere

ama i na-agbara onwe gi abugħi ezie.” **14** Ma Jisos zara sı, “A sikkwarı na mu na-agbara onwe m ama, ama m na-agba bu eziokwu. N’ihı na-amara m ebe m si bịa, marakwa m ebe m na-aga. **15** Unu na-ekpe ikpe dì ka mmadu ma ekpegħi m onye obula ikpe. **16** Ma q buru na m ekpe ikpe, ikpe m bę eziokwu n’ihı na q bugħi naanı m nq, kama q bę mu na Nna m, onye zitere m. **17** E dere n’iwu unu sı, ‘ama mmadu abu għbarra bę eziokwu.’ **18** Ana m agba ama banyere onwe m. Nna m, onye zitere m, na-agbawka ama banyere m.” **19** Mgbe ahü ha juri ya, “Olee ebe Nna għi no?” Jisos zara, “Unu amaghı m, unu amawkwagħi Nna m. Q buru na unu matara m unu gamatakwa onye Nna m bę. **20** Okwu ndị a niile ka o kwuru n’ulonso ukwu ha, mgħbe q na-akuzi ihe na mpaghara ułq ahü ebe a na-adoba onyinye. Ma q dighi onye obula jidere ya n’ihı na oge ya erubegħi. **21** Ozq q gwara ha, “Aga m aħapu unu, unu ga-acho m, ma unu ga-anwı n’ime mmeħie unu. Ma unu apugħi iħbi n’ebé m na-aga.” **22** Nke a mere ka ndị Juu na-asi, “Q ga-egbu onwe ya? Q bụ ya mere o ji sı, ‘Ebe m na-aga unu apugħi i-bja?’” **23** Ma q sıri ha, “Unu si n’ala ma esi m n’elu bịa. Unu bükwa ndị ɻwa, ma abuġawgħi m nke ɻwa a. **24** A sıri m unu na unu ga-anwı n’ime mmeħie unu, naanı na unu kwenyere na mu onwe m, bę onye ahü.” **25** Ha juri ya, “Onye ka i-bju?” Jisos zara sı ha, “Abu m onye ahü m gwara unu na m bę na mbu. **26** E nwere m otütü ihe m ga-ekwu n’ikpe unu ikpe. Ma matanu na onye ahü zitere m bę onye eziokwu. N’ihı nke a, ihe niile m nruru site n’onu ya ka m gwara ɻwa.” **27** Q bụ ihe banyere Nna ya ka q na-agwa ha, ma ha aħqotaghij ya. **28** Ya mere Jisos sıri, “Mgħbe unu weliri Nwa nke Mmadu elu, mgħbe ahü ka unu ga-ama na mu onwe m bę ya. Unu gamatakwa na q dighi ihe m na-eme n’onwe m, kama, dì ka Nna m ziri m ka m na-ekwu ihe ndị a. **29** Onye ahü nke zitere m na-anonyekwara m. Q hapugħikwa m mgħbe obula, n’ihı na q bụ ihe na-amasi ya ka m na-eme mgħbe niile.” **30** Mgħe q na-ekwu ihe ndị a, otütü kwenyere na ya. **31** Jisos gwara ndị Juu ndị kwere na ya, “O buru na unu anogide n’okwu m n’ezie unu ga-abu ndị na-eso uzo m. **32** Unu ga-amatakwa eziokwu ahü, eziokwu ahü ga-emekwa ka unu nwere onwe unu.” **33** Ha zara ya, “Anyi bę umu Ebrahem, o nwebegħi oge anyi ji buru ohu onye obula. Olee otu i si na-asi na a ga-eme ka anyi nwere onwe anyi?” **34** Jisos zara ha, “N’ezie, n’ezie ası m unu, onye obula na-eme mmeħie bę ohu mmeħie. **35** Ohu enwekkwagħi onqdö mgħbe obula n’ezinauł, ma ɔkpara nwere onqdö ruo ebighi ebi. (aijen g16) **36** Ya mere, q buru na ɔkpara ahü emee ka unu nwere onwe unu n’ezie, unu ga-abu ndị nwere onwe unu. **37** Ama m na unu bę umu umu Ebrahem, ma unu na-achø igħbu m n’ihı na okwu m enwegħi onqdö n’ime unu. **38** Ana m ekwu ihe m hħix n’ebé Nna m onu, ma unu na-eme ihe unu nruru sit n’akha mnha unu.” **39** Ha zara ya, “Ebrahem bę nna anyi.” Jisos sıri ha, “Q buru na unu bę umu Ebrahem, unu gara na-aru oru Ebrahem rürü. **40** Ma unu na-achø igħbu m, bę onye gwara unu eziokwu ahü m nruru n’ebé ħinnej nō. Ebrahem emegħi otu a. **41** Unu na-aru oru mnha unu rürü.” Ha sıri ya, “Anyi abugħi umu a mru site n’ikwa iko; naanı ħinnej ka onwe ya bę otu Nna anyi nwere.” **42** Jisos gwara ha, “Q buru n’ezie na ħinnej bę Nna unu, unu ga-ahü m n’anya, n’ihı na q bę ħinnej zitere m. Abiaghji m site n’ike aka m. **43** Ginj mere unu adiġħi aħġo ihe m na-ekwu? Q bụ na unu enwegħi ike ċinabata okwu m. **44**

Unu bù ụmụ nke nna unu ekwensu. Uche unu bù imezu ihe nke nna unu na-achọ. O bụ ogbu ọchụ site na mbụ. O dighi ejigide eziokwu n'ihi na eziokwu adighị n'ime ya. Mgbe o na-ekwu okwu ugha, o na-ekwu dị ka odidị ya sịrị dị, n'ihi na o bụ onye ugha bùrukwa nna nke ugha. **45** Ma n'ihi na m na-ekwu eziokwu, o bụ ya mere unu ekwenyeghi na m. **46** O nwere onye n'ime unu pürü itụ m mmechie m n'ihi? O bùrụ na m na-ekwu eziokwu, gịnị mere unu ekwenyeghi na m? **47** Onye ọbụla sitere na Chineke na-anụ ihe Chineke na-ekwu. Ihe kpataру unu adighị anụ bụ maka unu abughi ndị nke Chineke.” **48** Ndị Juu zara sị, “Anyị e kwughi eziokwu mgbe anyị sịrị na i bụ onye Sameria, na mmuoq ojoo bikwa n'ime gi?” **49** Jisós zaghachiri, “Mmuoq ojoo ọbụla adighị n'ime m, kama ana m asopuru Nna m, ma unu adighị asopuru m. **50** Anaghị m achọ otuto nke onwe m, kama o dị onye nke na-achọ ya. O bùkwa ya bụ onye ikpe. **51** N'ezie, n'ezie, agwa unu, onye ọbụla na-edede okwu m agaghị anwụ ozo.” (**aioñ g165**) **52** Mgbe ahụ ndị Juu sịrị ya, “Anyị maara ubgu a na mmuoq ojoo bi n'ime gi. Ebraham nwụrụ anwụ ya na ndị amumma, ma gi onwe gi na-asị na onye ọbụla kwere na gi agaghị anwụ rwoo mgbe ebighị ebi. (**aioñ g165**) **53** I dị ukwuu karịa nna anyị Ebraham? Q nwụrụ, ma ndị amumma nwukwara. Onye ka i na-eche na i bụ?” **54** Jisós zara, “O bùrụ na m etoo onwe m, otuto m bụ ihe efu, Nna m, onye unu na-asị na o bụ Chineke unu, bụ onye na-eto m. **55** Amaara m onye o bụ n'agbanyeghi na unu amaghị ya. Aga m abụ onye ugha ma o bùrụ na m ga-asị na-amaghị m onye o bụ. Amaara m ya na-edebekwa okwu ya. **56** Nna unu Ebraham njurịri ojoo mgbe o chetara na o ga-ahụ ubochị m; o hụrụ ya ma njurikawa onụ.” **57** Ndị Juu sịrị ya, “Igbagbeghi iri afọ ise ma i hula Ebraham?” **58** Jisós sịrị ha, “N'ezie, n'ezie agwa m unu, tupu amụ Ebraham, mụ onwe m no ya.” **59** Ya mere, ha tutulitare nkume iṭu ya, ma Jisós zoro onwe ya, sitekwa n'ülönsö ukwuu ahụ pụo.

9 Mgbe o na-agafe, o hụrụ otu nwoke kpuru isị site n'afọ nne ya. **2** Ndị na-eso uzо ya jụrụ ya sị, “Onye ozizi, onye mehiere? Nwoke a ka o bụ ndị mürü ya, nke mere e ji mọ ya n'isị?” **3** Jisós sịrị, “Nwoke a emehieghị, ndị mürü ya emehiekwaghị, kama o kpuru isị ka ọrụ Chineke püta ihé na ndị ya. **4** Anyị aghaghị iru ọrụ onye ahụ zitere m, mgbe chi ka dị, anyasi na-abia mgbe o nweghi onye pürü iru ọrụ. **5** Dị ka m nọ n'uwá, Abu m ihè nke ụwá.” **6** Mgbe o kwusiri nke a, o bùsara ọnụ mmiri asụ n'ala gwakötara ya na aja, werekwa aja ahụ tee nwoke ahụ n'anya. **7** O gwara ya, “Gaa n'odò mmiri Sailom saa ihu gi” (nke a putara “Zitere”). O gara saa ihu ya, loghachita na-ahụ uzо. **8** Ndị agbataobi ya na ndị n'ahụ ya n'oge gara aga ka o na-arịo arịrio sịrị, “Nke a, o bughị nwoke ahụ na-anodụ ala na-arịo arịrio?” **9** Ụfodụ na-asị, “O bụ ya.” Ma ndị ozo na-asikwa, “O bughị ya. O bụ onye iyi ya.” Ma o na-asị, “Abụ m nwoke ahụ.” **10** Ha na-asị ya, “Olee otu anya gi sịrị meghee?” **11** O zara, “Nwoke a na-akpo Jisós gwakötara ụrọ tee m n'anya. O gwara m sị, ‘Gaa saa ihu gi n'odò mmiri Sailom.’ A gara m saa onwe m, malitekwa ihu uzо.” **12** Ha sịrị ya, “Olee ebe nwoke ahụ no?” O sịrị, “Amaghị m.” **13** Ha dutere nwoke ahụ kpuru isị na mbụ n'ihi ndị Farisi. **14** Ma o bụ n'ubochị izuike ka Jisós gwakötara aja, jiri ya meghe anya ya. **15** Ya mere, ndị Farisi jụrụ ya otu o si bido ihu uzо. O sịrị ha, “O gwakötara aja tee m n'anya, a sakwara m ihu ma ubgu a ana m ahụ uzо.” **16** Ụfodụ ndị Farisi sịrị, “Nwoke a esiteghị

n'ebe Chineke nō bia, n'ihi na o dighị edebe ubochị izuike.” Ma ndị ozo na-asị, “Olee otu onye mmehie ga-esi rwoo orụ iribama ndị dì otu a?” Nkewa dírị n'etiti ha. **17** Ya mere, ha sịrị nwike ahụ kpuru isị, “Gịnị ka i nwere ikwu banyere ya? O bụ anya gi ka o meghere.” O sịrị, “O bụ onye amumma.” **18** Ma ndị Juu ahụ ekweghi na nwoke a bụ onye kpuru isị na mbụ, nke e mere ka o bụ uzо, tutu rwo mgbe ha kpọrọ ndị mürü ya. **19** Ha jụrụ ha sị, “Onye a o bụ nwa unu, onye unu na-asị na o kpuru isị site n'oge a mürü ya? O si ariaa ahụ uzо ubgu a?” **20** Ndị mürü ya zara, “nke a bù nwa anyị. Anyị matakware na o kpuru isị site n'oge anyị mürü ya. **21** Ma otu o si ahụ uzо ubgu a maqbụ onye meghere anya ya, anyị amaghị. Jụnụn ya. Q bụ dimkpà, ya zara onụ ya.” **22** Ihe a ka ndị mürü ya kwuru n'ihi na ha na-atụ egwu ndị Juu. Ndị kpebirila na o bùrụ na onye ọbụla ekwu na Jisós bu Kraist ahụ, ha ga-achupụ onye ahụ site n'ulọ ekpere ha. **23** Nke a mere ndị mürü ya jiri sị, “Q bụ dimkpà, unu jụo ya.” **24** Ha kpọrọ nwoke a nke ugboro abuọ, bụ onye ahụ kpuburụ isị, sị ya, “Nye Chineke otuto. Anyị maara na nwoke a bụ onye mmehie.” **25** O zara, “Amaghị m maqbụ onye mmehie ma o bughị. Ma otu ihe ka m maara, ekpuru m isị na mbụ ma ubgu a ana m ahụ uzо.” **26** Ha sịrị ya, “Gịnị ka o mere gi? Olee otu o si meghe anya gi?” **27** O zara ha, “Agwala m unu ihe niile, ma unu achoghi ikwere. Gịnị mere unu ji chọq inụ ya ozo? Unu chokwara igbo ndị na-eso uzо ya?” **28** Ha bigborø ya sị, “Gị onwe gi bùrukwa onye na-eso uzо ya! Anyị bụ ndị na-eso uzо Mosis. **29** Anyị mara na Chineke gwara Mosis okwu, ma gbasara nwoke a, anyị amaghị ebe o siri bịa.” **30** Nwoke ahụ zaghachiri sị ha, “Ma otu o dị, nke a bụ ihe itụnanya! Unu amaghị ebe o siri bịa ma o meghere anya m. **31** Anyị mara na Chineke adighị ege ndị mmehie ntị, ma o na-ege ntị onye na-atụ egwu ya na onye na-eeme uche ya. **32** Site na mgbe e kere ụwa, o dibeghi onye a nṣụ na o meghere anya onye kpuru isị. (**aioñ g165**) **33** O bùrụ na nwoke a esiteghị n'ebe Chineke nō, o gaghị enwe ike ime ihe ọbụla.” **34** Ha zara sị ya, “Gị onye a mürü n'ime mmehie, i na-achọ ikuziri anyị ihe?” Ha chupuru ya n'ezi. **35** Jisós nṣụ na ha achupula ya n'ezi, ma mgbe o chotara ya, o siri ya, “I kweere na Nwa nke Mmadụ?” **36** O zara sị, “Onyenwe m, o bụ onye? Gwa m ka m nwe ike ikwere na ya.” **37** Jisós sịrị ya, “I hula ya ubgu a; onye gi na ya na-ekwuri ta okwu bụ onye ahụ.” **38** O sịrị, “Onyenwe m, ekwela m.” O kpọrọ isiala nye ya. **39** Jisós sịrị, “O bụ n'ihi ikpe ka m ji bia n'uwá, ka ndị na-adighị ahụ uzо bido ihu uzо, na ka ndị na-ahụ uzо ghọn ndị kpuru isị.” **40** Mgbe ụfodụ ndị Farisi nō nso n'ebe ahụ nṣụ nke a, ha sịrị ya, “Anyị onwe anyị, anyị bùkwa ndị kpuru isị?” **41** Jisós sịrị ha, “O bùrụ na unu kpuru isị, ikpe ọmụma mmehie agaghị ama unu, ma ubgu a ebe unu sị na unu na-ahụ uzо ikpe ọmụma unu na-adigide.”

10 “N'ezie, n'ezie, agwa m unu, onye ọbụla na-adighị esite n'onụ uzо aba n'ogba atụrụ kama o na-arị elu ka o site n'elu ulọ ahụ wufee, bụ onye ohi bùrukwa onye na-apunara mmadụ ihe. **2** Onye na-esite n'onụ uzо abanye bụ onye ozuzu atụrụ. **3** Onye nche ọnụ uzо na-emeghere ya uzо, atụrụ ya na-anukwa olu ya. O na-akpo atụrụ nke ya aha, ma duru ha pụo. **4** Mgbe o kpọpụtaśi ndị niile bụ nke ya, o na-ag a n'ihi ha. Atụrụ ya na-esokwa ya n'azụ n'ihi na ha maara olu ya. **5** Ha agaghị eso onye ọbịa, kama ha gbaara ya qos. N'ihi na ha amaghị olu onye ọbịa.” **6** Jisós ji ihe yiri ihe gwa ha okwu. Ma

ha aghotaghị ihe o no na-agwa ha. **7** Ozq, JisQS sıri, “N’ezie, n’ezie, ana m agwa unu, mü onwe m bù onu uzò ogba aturu ahụ. **8** Ndị niile bijara tupu mü onwe m abia bu ndị ohi na ndị na-apunara mmapadụ ihe n’ike. Ümụ aturu arñakwaghị ha ntị. **9** Mü onwe m bù uzò. Onye obula sitere na m banye, a ga-azoputa ya. O ga-na-apu na-abata na-achotakwa nri. **10** Onye ohi na-abia naanị ka o zuo ohi, gbuo ma bibiekwa; abijara m ka ha nwe ndị ma nwebigakwa ya oke. **11** “Mü onwe m bù onye ozuzu aturu oma. Ezi onye ozuzu aturu na-atogbọ ndị ya n’ihı aturu ya. **12** Onye e goro oru, nke na-abughi onye nche aturu, onye aturu na-abughi nke ya, o na-ahapu ha gbaa qso mgbe o hụru agu ka o na-abia; mgbe ahụ agu na-achuso aturu ahụ chusasía ha. **13** Onye e goro oru na-abgapu, n’ihı na o bù onye e goro oru, o naghi echegbu onwe ya banyere aturu ndị ahụ. **14** “Abu m onye ozuzu aturu oma; amaara m aturu m, aturu nke m makwaara m. **15** Dị ka Nna ahụ maara m, mü onwe m makwa Nna ahụ. Ana m atogbọ ndị m n’ihı aturu ahụ. **16** Enwere m ümụ aturu ozò ndị na-anoghị n’ogba aturu a. Aghaghị m ikpobatakwa ha. Ha onwe ha ga-anu olu m, a ga-enwekwa otu igwe aturu na otu onye ozuzu aturu. **17** Maka nke a ka Nna jiri hụ m n’anya, n’ihı na ana m atogbọ ndị m, ka m wereghachikwa ya ozq. **18** O nweghi onye obula pürü īnara m ya, kama ana m atogbọ ya n’ike nke onwe m. Enwere m ikihe itogbọ ya, nweekwa ikihe iwereghachi ya ozq. Anatara m iwu a site n’aka Nna m.” **19** Ozokwa, nkewa batara n’etiti ndị Juu n’ihı okwu ndị a. **20** Otutu n’ime ha na-ekwu, “O bù onye mmuo ojoo na-achị ya, onye isi mebirı. O bara uru ige ya ntị?” **21** Ma ndị ozq na-ekwu, “Okwu ndị a adighị ka nke onye mmuo ojoo bi n’ime ya. Mmuo ojoo o nwere ike ime kaanya onye kpuru isì meghee?” **22** N’oge ahụ, mmemmem icheta mgbe e doro ulonṣo ukwu ahụ nsq ruru na Jerusalem. O bù oge okeyi, **23** ma JisQS no na-ejegharị n’ulonṣo ukwu, n’iba Solomon. **24** Ndị Juu gbara ya gburugburu si ya, “Ruo ole mgbe ka i gadebe anyi n’onodù olileanya? O buru na i bụ Kraist ahụ, gwaghe anyi onu.” **25** JisQS zara ha, “Agwara m unu, ma unu ekweghi. Ory m na-aru n’aha Nna m na-agba ama banyere m. **26** Ma unu ekwenyeghi, n’ihı na unu esoghi n’igwe aturu m. **27** Aturu m na-anu olu m. Amaara m ha, ha na-esokwa m. **28** Ana m enye ha ndị ebighị ebi. Ha agaghị ala n’iyi. mmapadụ obula enwekwaghị ike ipunari ha n’aka m. (**aioñ g165, aionios g166**) **29** Nna m onye nyere m ha dị ukwuu karja ihe niile. O nweghi onye nwere ike iñapu ha site n’aka Nna m. **30** Mü na nna m bù otu.” **31** Ndị Juu tutulitekware nkume ozq itu ya. **32** Ma JisQS zara ha, “E zila m unu otutu oru oma nke sitere n’aka Nna m, ole nke unu na-achị itu m nkume n’ihı ya?” **33** Ndị Juu zara ya, “Anyi achoghi itu gi nkume n’ihı oru oma ndị a, kama n’ihı nkwalu na n’ihı na gi bù mmapadụ efu, ma i na-emē onwe gi Chineke.” **34** JisQS zara ha, “Edeghị ya n’iwu unu, si, ‘Mü onwe m siri na unu bù chi?’ **35** O buru na a kpọrị ndị ahụ nabatara okwu Chineke ‘chi’, apughijkwa imebi ihe e dere n’akwukwuo nsq. **36** Unu na-ekwu na onye ahụ Chineke doro nsq ma zitekwa ya n’ime ụwa na-ekwulu Chineke n’ihı na m siri, ‘Abu m Okpara Chineke?’ **37** Unu ekwenyela na m, ma o buru na o bughi oru Nna m ka m na-aru. **38** Ma o buru na m na-aru ya, a sikkwarị na unu ekweghi na m, kweremụ n’orū ndị a, ka unu nwree ike mata ma ghøtakwa na Nna ahụ n’ime m, mü onwe m nökwa n’ime Nna ahụ.” **39** Ozokwa, ha gbalirị ijide ya ma o siri n’aka ha pụo. **40** Mgbe ahụ o

laghachiri azu n’ofe osimiri Jødan, bu ebe Jön nörö na mbu mee baptizim, ebe ahu ka o noduru. **41** Otutu ndị mmapadụ bjakwutere ya. Ha na-ası, “Jon arughị oru ihe iribama obula, ma ihe niile Jön kwuru banyere nwoke a bù eziokwu.” **42** Otutu mmapadụ kwenyekwara na ya n’eve ahụ.

11 N’oge ahụ, ahụ adighị otu nwoke a na-akpọ Lazaros onye Betani, nke bù obodo nta nke Meri na Mata nwanne ya nwanyi. **2** Nke a bù Meri ahụ weere mmapan otite dì oke ọnuaḥia tee Onyenwe anyi, ma jirikwa agirị isi ya hichaa ükwu ya. O bù nwanne ya nwoke Lazaros bù onye no n’orja. **3** Nke a mere ümünne ya nwanyi zigara JisQS ozi sị, “Onyenwe anyi, onye ahu nke i hụru n’anya no n’orja.” **4** Mgbe JisQS nṣrụ ya, o siri, “Orja a abughi nke onwu kama o bù iji nye Chineke otuto nakwa ka e site na ya nye Ọkpara Chineke otuto.” **5** JisQS hụru Mata, na nwanne ya nwanyi na Lazaros n’anya. **6** Mgbe o nṣrụ na Lazaros no n’orja, o nökwrur mkpuru ubochị abụo n’eve ahụ o no. **7** Ya mere, o gwara ndị na-eso uzò ya, “Ngwanu ka anyi laghaci azu na Judja.” **8** Ma ndị na-eso uzò ya siri ya, “Onye ozizi, n’oge nta gara aga ka ndị Juu chorɔ itu gi nkume. I na-agakwa ebe ahụ ozq?” **9** JisQS zara, “O bughi awa iri na abụo dì n’otu ehhie nke ubochị? Onye na-ejeghari n’ehhie anaghị asu ngongo, n’ihı na o na-eej ihé nke uwa a ahụ uzò. **10** Ma ndị na-ejeghari n’abali na-azohie ükwu, n’ihı na ihé adighị n’ime ha.” **11** Mgbe o kwusiri nke a, o gwakwara ha, “Enyi anyi Lazaros na-arahu ụra, ma ana m aga ikpote ya n’ura.” **12** Ndị na-eso uzò ya siri ya, “Onyenwe anyi, o buru na o na-arahu ụra, o ga-adị mma.” **13** Ihé JisQS na-ekwu bù banyere onwu ya ma ha chere na o na-ekwu banyere ịrahụ ụra efu. **14** Mgbe ahụ, JisQS gwaghore ha onwu, “Lazaros anwụoła. **15** Ma n’ihı unu, obi dì m ụtọ na anoghị m n’ebé ahụ, ka unu nwe ike kwere. Ma bjanu ka anyi gakwuru ya.” **16** Tɔmɔs, onye a na-akpọ Didimɔs, gwara ndị na-eso uzò ibe ya, “Ka anyi gakwanu ka anyi soro ya nwuo.” **17** Mgbe JisQS rutere, o choputara na Lazaros anqoqları n’ili ubochi anq. **18** Betani dij Jerusalem nso, ihe di ka kilomita ato. **19** Ma otutu ndị Juu bjakwutere Mata na Meri ikasi ha obi n’ihı onwu nwanne ha nwoke. **20** Mgbe ozi obijịa JisQS ruru Mata ntị, o gara izute ya, ma Meri nodurị n’ulọ. **21** Mata siri JisQS, “Onyenwe m, a sị na i n’oibe a, nwanne m nwoke agaraghị anwu. **22** Ma ugbu a, amara m na Chineke garenye gi ihe obula i riọrọ.” **23** JisQS siri ya, “Nwanne gi nwoke ga-ebili ozq.” **24** Mata siri ya, “Amara m na o ga-ebili ozq n’ubochị mbilite n’onwu n’oge ikpeazu.” **25** JisQS gwara ya, “Mü onwe m bù mbilite n’onwu na ndị. Onye obula kwere na m, a sikkwarị na o nwuru anwu, o ga-adị ndị ozq. **26** Ma onye obula dì ndị nke na-ekwere na m agaghị anwu. I kwere nke a?” (**aioñ g165**) **27** O siri ya, “E, Onyenwe m, ekwere m na i bụ Kraist ahụ, Ọkpara Chineke, onye ga-abia n’ụwa.” **28** Mgbe o kwuchara nke a, o gara kpọrị nwanne ya nwanyi bụ Meri, jiri nwayo sị ya, “Onye ozizi abjalà, o na-akpọ gi.” **29** Mgbe o nṣrụ nke a, o biliri ọsịṣo ga zute ya. **30** Ruo mgbe a, JisQS abiarutebeghi n’obodo nta ahụ, ma o ka n’oibe ahụ Mata zutere ya. **31** Ndị Juu nọ n’ulọ na-akasị Meri obi hụru ya ka o pürü ngwangwa. Ha sochiri ya n’azụ n’ihı na ha chere na o na-aga n’ili ibe akwa n’eve ahụ. **32** Mgbe Meri rutere n’eve JisQS no, o dara n’ükwu ya sị, “Onyenwe m, o buru na i n’oibe a, nwanne m nwoke agaraghị anwu.” **33** Mgbe JisQS hụru ya ka o na-eve akwa ya na ndị Juu ahụ so ya ka

ha na-ebekwa akwa, o metürü ya n'ime mmüo ya. O nwere ömiko di ukwuu. **34** O siri, "Olee ebe unu liri ya?" Ha siri ya, "Onyenwe anyị bia ka i hu." **35** Jisos ebee akwa. **36** Mgbe ahụ ndị Juu na-asị, "Lee ka o si hụ ya n'anya." **37** Ma ụfodụ n'ime ha siri, "Nwoke a meghere anya onye kpuru isị, o garaghị enwe ike mee ka nwoke a hapụ iñwụ?" **38** Ozokwa, Jisos sụru ude n'ime onwe ya nke ukwuu, bijaror n'ilii ahụ nso. Ili ahụ bụ ogba e jiri nkume dì ukwuu mechie ony় ya. **39** Jisos siri, "Bupunụ nkume ahụ!" Ma Mata, nwanne nwanyị onye ahụ nwurụ anwụ, siri ya, "Onyenwe anyị, o ga-na-esi isi ubgu a, n'ihi na nke a bù abalị anq ọ nwurụ." **40** Ma Jisos siri ya, "O bụ na m agwaghị gi sị na ọ bürü na i kwere i ga-ahụ orụ ebube Chineke?" **41** Ya mere, ha bupurụ nkume ahụ. Jisos lere anya n'elü sị, "Nna, ana m ekele gi n'ihi na i nüla olu m. **42** Amaara m na i na-anụ olu m mgbe niile. Ana m ekwu nke a n'ihi ndị a gbara m gburugburu n'ebé a, ka ha kwere na ọ bụ gi zitere m." **43** Mgbe o kwusiri nke a, o jiri oke olu tie mkpu, "Lazaros, puta!" **44** Onye ahụ nwurụ anwụ pütara, e jikwa akwa ozu kekötä aka ya na ükwụ ya, werekwa akwa ịchafu kechie ihu ya. Jisos siri ha, "Topunụ ya, hapụ ya ka ọ laa." **45** Ọtụtụ ndị Juu bjakwutere Meri bụ ndị hụrụ ihe a o mere, kwere na ya. **46** Ma ụfodụ n'ime ha lara gaa koqoro ndị Farisii ihe o mere. **47** Mgbe ahụ, ndịsi nchuaaja na ndị Farisii kpọrọ nzukọ ndị Sanhedrin. Ha na-asị, "Gịnị ka anyị ga-eeme? N'ihi na nwoke a na-eeme ọtụtụ ihe iribama. **48** O bürü na anyị ahapụ ya ka ọ gaa n'ihi, mmadụ niile ga-ekwere na ya. Ndị Rom ga-abjakuwa, kwatuo ụlọnsö ukwu ma napụ anyị obodo anyị." **49** Ma otu onye n'ime ha bu Kaifas, onyeisi nchuaaja n'afo ahụ siri ha, "Unu amaghị ihe obula. **50** O bụ na unu amaghị na ọ ka mma ka otu onye nwuq n'ihi mmadụ niile, karịa n'obodo anyị niile ga-alà n'iyyi." **51** Dị ka onyeisi nchuaaja nke afo ahụ, o kwughị nke a site n'echiche ya, kama o buru amümä na Jisos ga-anwụ n'ihi mba ndị Juu. **52** O bughị n'ihi mba ahụ naanị, kama, ka o kpokota ümụ Chineke ndị gbasara n'ebé niile. **53** Ya mere, site n'ubochị ahụ, ha maliterie igba izu otu ha ga-esi gbuo ya. **54** Ya mere, Jisos kwusirị igaghari ebe ndị Juu ga-ahụ ya. O siri n'ebe ahụ pụg gaa n'akukụ ozara n'otu obodo nta a na-apkọ Ifrem. Ya na ndị na-eso ụzọ ya nödürü n'ebé ahụ. **55** Mmemme Ngabiga ndị Juu dikwa nso. Ọtụtụ ndị mmadụ si n'akukụ ala ndị Juu niile bia Jerusalem. Ha bijara tutu mmemme ahụ ebido ka ha mee onwe ha ka ha dì ocha. **56** Ha na-achọ Jisos na-ajurịta onwe ha n'ime ụlọnsö ukwu ahụ, "Gịnị ka unu chere? O bụ na ọ gaghi abia na mmemme a?" **57** Ma n'oge ahụ, ndịsi nchuaaja na ndị Farisii enyela iwu ka onye obula hụrụ ya bia gwa ha ka ha gaa jide ya.

12 Ubochị isii tupu e mee Mmemme Ngabiga, Jisos gara Betani bụ obodo Lazaros, onye ahụ q mere ka o site n'önwụ bilie. **2** N'ebé ahụ, ha siiri Jisos nri, o bükwa Mata na-eje ozi isi nri ahụ, Lazaros bụ otu onye n'ime ndị sooro ya nödürü na nri ahụ. **3** Mgbe ahụ, Meri weere mmanụ otite dì okara lita nke ezigbo naad, mmanụ isi ụtọ dì oke ony়ahị, o wükwasara ya Jisos n'ükwụ, jirikwa agirị isi ya hichaa ükwụ ya. Nke a mere ka ulo ahụ juputa n'isi ụtọ nke mmanụ otite ahụ. **4** Ma Judas Iskariot, otu n'ime ndị na-eso ụzọ ya, onye ahụ ga-arara ya nye, kwuru, **5** "Gịnị mere na-ereghị mmanụ otite a narị denarị ato, were ego ya nye ndị ogbenye?" **6** O kwughị nke a n'ihi na ihe banyere ndị ogbenye na-emetu

ya n'obi kama n'ihi na ọ bụ onye ohi; dì ka onye na-ejide akpa ego ha, mgbe ufodụ, ọ na-amanye aka n'ego ahụ Zubiri ego. **7** Jisos siri, "Hapụ ya aka, o zutara ya ka ọ na-akwado maka ubochị olili m. **8** Unu nwere ndị ogbenye n'etiti unu mgbe niile, ma mü na unu agaghị anq mgbe niile." **9** Ma mgbe igwe ndị Juu nüru na ọ n'ebe ahụ, ha bijara, o bughị naanị ka ha hụ ya, kama ka ha hückwa Lazaros onye o mere ka o si na ndị nwuru anwụ bilie. **10** Ya mere, ndịsi nchuaaja gbakwara izu ighbukwa Lazaros. **11** N'ihi na ọ bụ n'ihi ya ka ọtụtụ ndị Juu ji na-ahapụ ha ma na-ekwerekwa na Jisos. **12** N'echi ya oke igwe mmadụ ahụ ndị bijara mmemme nüru na Jisos na-abia Jerusalem. **13** Ha weere igu nkwụ pụg izute ya na-eti mkpu, "Hozanna!" "Onye a goziri agozi ka onye ahụ bụ nke na-abia n'aha Onyenwe anyị!" "Ngozi diri eze Izrel!" **14** Jisos hụrụ nwa inyinya ibu, nokwasirị n'elü ya, dì ka e dere ya, **15** "Atuła egwu, gi ada Zayon! Lee, eze gi ka ọ na-abia. Ọ nokwasirị n'elü nwa inyinya ibu." **16** Na mbụ ndị na-eso ụzọ ya aghotaghị ihe ndị a niile. Ma mgbe e nyesirị Jisos otuto, ka ha chetara na-edererị ihe ndị a banyere ya, na e mekwara ya riị ihe ndị a. **17** Igwe mmadụ ahụ bụ ndị ya na ha n'o mgbe o si n'ilii kpopụta Lazaros, mee ka o si n'önwụ bilie, gara n'ihi na-agba ama ya. **18** Ọtụtụ mmadụ pürü izute ya n'ihi na ha nüru akuko orụ ihe iribama niile ọ rürü. **19** Ya mere, ndị Farisii sırtara onwe ha, "Unu ahụla na o nweghi ihe unu pürü ime, leenụ ka ụwa niile na-eso ya." **20** Ma ụfodụ ndị Griki so n'ime ndị ahụ bijara ife ofufe n'oge mmemme ahụ. **21** Ha bjakwutere Filip onye si Betsaida dì na Galil, gwa ya si, "Nna anyị ulwu, anyị chọrọ ihụ Jisos." **22** Filip pürü gaa gwa Andru, ya na Andru sooro gaa gwa Jisos. **23** Jisos zara si, "Oge awa ahụ eruola mgbe a ga-enye Nwa nke Mmadụ otuto. **24** N'ezie, n'ezie, agwa m unu, o bürü na mkpuru ọka wiiti adaghị n'alà nwuq, o ga-anq naanị ya. Ma o bürü na o nwuq, o ga-amị ọtụtụ mkpuru. **25** Ndị obula hụrụ ndị ha n'anya gatafụ ya, ebe ndị obula kpọrọ ndị ha asị n'üwa a, ga-edede ya ruo mgbe ebighị ebi. (*aīōniōs g166*) **26** Onye obula na-ejere m ozi aghaghị iso m; ebe m n'o ka onye na-ejere m ozi ganaokwa. Onye obula na-ejere m ozi ka Nna m ga-asopuru. **27** "Ugbu a, mkpuruobi m juputara n'ihé mgbu. Giniķwa ka m ga-ekwu, Nna, zoputa m n'awa nke a? Mba! O bụ n'ihi nke a ka m ji bia n'oge awa a. **28** Nna, nye aha gị otuto." Mgbe ahụ, otu olu siri n'eluiwge bia, "Enyela m ya otuto, m ga-enyekwa ya otuto ozo." **29** Igwe ndị mmadụ guzo n'ebé ahụ, ndị nüru ya na-ekwu, "O bụ egbe eluiwge gbara." Ndị ozo na-asị, "O bụ mmüo ozi na-agwa ya okwu." **30** Jisos zara ma si, "Olù a abiağhị n'ihi m kama ọ bijara n'ihi unu. **31** Ugbu a bụ oge a ga-ekpe ụwa a ikpe. Ugbu a ka a ga-achüpụ onye ahụ na-achị ụwa a. **32** Ma mü onwe m, mgbe e si n'üwa welie m elu, aga m adɔta mmadụ niile nye onwe m." **33** O kwuru nke a iji gosi udị önüwụ nke ọ gaje iñwụ. **34** Igwe mmadụ ahụ zara ya, "Anyị anụla site n'akwukwọ iwu na Kraist ahụ ga-adị ndị ruo mgbe ebighị ebi. Ma ginị mere i ji asị na, 'A ghaghị iweli Nwa nke Mmadụ elu?' Onye bu 'Nwa nke mmadụ a?'" (*aīōniōs g165*) **35** Jisos siri ha, "Ihè ga-enwuru unu naanị nwa oge nta. Jegharịanụ n'ihe a, ugbu a unu nwere ya, tupu ochichịrị abjakuwa unu. Onye na-ejegharị n'ochichịrị amaghị ebe ọ naga. **36** Kwerenụ n'ihe ahụ ugbu a unu nwere ya ka unu għoq ümụ nke ihè." Mgbe Jisos kwusiri nke a ọ hapụ ha pụg ga zoo onwe ya. **37** N'agbanyegħi orụ iribama niile ọ rürü n'etiti ha, ha ekwerekħi na ya. **38** Nke a bụ imeu ihe Ajizaya onye

amuma kwuru, "Onyenwe anyi, onye kweere ozi anyi ọ bụkwa n'ahụ onye ka e kpugheere ogwe aka Onyenwe anyi?" 39 Ma ha enweghi ike kwere, n'ihi na Ajzaya kwukwara n'ebe ozo, sj, 40 "O meela ka ha kpuo isì, mekwa ka obi ha kpochie Ka ha ghara iji anya ha hụ uzo maqbụ jiri obi ha ghota ihe obula Ka ha gharakwa ichighari, ka m gwò ha." 41 Ajzaya kwuru ihe ndị a n'ihi na o hụrụ ebube ya, ma kwuo banyere ya. 42 Otu ọ dị, ọtụtụ n'ime ndịsi kweere na ya, ma ha ekwuputaghị nke a. N'ihi na ha türü egwu na ndị Farisiig ga-achụpụ ha site n'ụlọ ekpere. 43 N'ihi na ha hụrụ otuto mmadụ n'anya karịa otuto Chineke. 44 Jisọs tiri mkpu si, "Onye obula kwere na m, ọ bughi na m ka o kwere, kama ọ bụ na onye nke zitere m. 45 N'ihi na onye obula huru m ahụla onye nke zitere m. 46 Abiara m n'ime ụwa di ka ihè ka onye obula nke kwere na m ghara ino n'ochichiri. 47 "Ma ọ buru na onye obula anụ okwu m ma ju ime ya, ọ bughi m na-ekpe ya ikpe. N'ihi na abiara m ịzopụta ụwa, ọ bughi ikpe ụwa ikpe. 48 Onye obula jurụ m ma jukwa okwu m, nwere onye ga-ekpe ya ikpe. Okwu niile m kwuru ga-ama ya ikpe n'ubochị ikpeazu. 49 Okwu ndị a esiteghị n'aka m. Ha sitere n'aka Nna ahụ onye zitere m ma nyekwa m iwu ihe m ga-ekwu na otu m ga esi kwuo ya. 50 Ama m na iwu ya bụ ndị ebighị ebi, n'ihi ya, ihe obula Nna gwara m ka m na-ekwu." (aiōnios g166)

13 Tupu oge Mmemme Ngabiga eru, Jisọs amatala na oge ọ ga-ahapụ ụwa lakwuru Nna ya eruola. Ọ huru ndị nke ya no n'ụwa n'anya, hụkwa ha n'anya ruo ogwugwu. 2 Mgbe a na-eri nri anyasi, ekwensi etinyeleri ya n'ime obi Judas Iskariot, nwa Saimon ka ọ rara ya nye. 3 Jisọs matara na Nna enyefela ya ihe niile n'aka. Ọ maara na ya si n'ebé Chineke nọ bịa, matakwa na ya ga-alaghachikwuru Chineke. 4 Ya mere, o sitere n'oche ọ nökwasiri bilie ọtọ, yipụ uwe nke elu ya, chirị akwa mmiri e ji ehichà ahụ kee n'ukwu ya. 5 Ọ wunyere mmiri n'ime efere ịsa aka, bido ịsa ndị na-eso ụzo ya ukwu, jirikwa akwa mmiri ahụ o kere n'ukwu ya na-ehichà ukwu ha. 6 Ọ bjakwutere Saimon Pita, onye sıri ya, "Onyenwe m, i ga-asaa m ükwu?" 7 Ma Jisọs zara si ya, "I għotaghħi ihe m na-eme ugbu a, ma emesja i ga-agħota ya." 8 Pita sıri ya, "I għagħi asaa m ükwu ma qli." Jisọs zara ya, "Ọ buru na m asachagi gi ükwu, mụ na gi enwegħi oke obula." (aiōn g165) 9

Saimon Pita sıri ya, "Onyenwe m, o bughi naanji ukwu m ka i ga-asaa, kama saakwa aka m na isi m." 10 Jisọs sıri ya, "Onye obula sara ahụ agagħi asakwa ya օzo, ọ bụ naanji ịsa ükwu ya dīrị ya n'ihi na ahụ ya niile dī ocha. Unu dī ocha, kama ọ bughi unu niile." 11 N'ihi na ọ maaraři onye ahụ ga-arara ya nye. Ya mere o ji si, "O bughi unu niile dī ocha." 12 Mgbe ọ sachasirị ha ükwu, o yiiri uwe ya, nödükwa ala օzo, ọ sıri ha, "Unu għotara ihe m meere unu? 13 Unu na-akpó m Onyenwe unu na Nna unu ukwu, unu mere nke ọma n'ihi na nke a ka m bụ. 14 Ebe ọ bụ na m bụ onwe m, bụ Nna unu ukwu na Onyenwe unu sachara unu ükwu, unu kwestikwara jsachakwa ükwu ibe unu. 15 Nke a bụ ihe nhomni m nyere unu, meenū dī ka m bụ onwe m mere unu. 16 N'ezie, n'ezie, ohu adighi adị ukwuu karja nna ya ukwu, maqbụ onye e ziri ozi a karja onye ziri ya ozi. 17 Ọ buru na unu a mara ihe ndị a, ngozi ga-adīri unu ma unu mee ha. 18 "Anaghị m ekwu maka unu niile, amaara m ndị m hoputara. Ma nke a bụ imezu ihe e dere n'akwukwø nsø, 'Onye mụ na ya na-erikø nri eblielia megide m.' 19 "Ana m agwa unu ugbu a tupu ihe ndị a emee, ka unu

kwere na m bụ ya mgbe o ga-emezu. 20 N'ezie, n'ezie, agwa m unu, onye obula nabatara onye m zitere nabatara m. Onye obula nabatara m nabatkwara onye zitere m." 21 Mgbe Jisọs kwusiri ihe ndị a, o nwiegħi udo n'ime mmuq ọ ya. Ọ għbar a ma si, "N'ezie, n'ezie, a sị m unu, na otu onye n'ime unu ga-arara m nye." 22 Ndị na-eso ụzo ya leritara onwe ha anya na-eché n'ime obi ha onye o na-ekwu maka ya. 23 Otu n'ime ndị na-eso ụzo ya nke Jisọs huru n'anya dabere ya nso. 24 Saimon Pita fufere ya isi, ka ọ, Juo ya onye o na-ekwu maka ya. 25 Ebe ọ dabere Jisọs nso, ọ sıri ya, "Onyenwe anyi, onye ka ọ bụ?" 26 Jisọs zara, "O bụ onye ahụ m ga-enye iberibe achicha a mgbe m sunyere ya n'ime efere nri." Mgbe o sunyesiżi achicha ahụ n'ime efere ahụ, o nyere ya Judas nwa Saimon Iskariot. 27 Mgbe o narasirị iberibe achicha ahụ, ekwensi bara n'ime ya. Jisọs sıri ya, "Ihe obula i chorġi ime, mee ya ngwangwa." 28 Ma ọ dighi onye obula so nörö n'oche nri għotara ihe mere o ji għwa ya otu a. 29 N'ihi na үfodju na-eché, ebe Judas ji akpa ego ha, Jisọs na-asj̄i ya ka o gaa zuta ihe ndị dī mkpa maka mmemme, maqbụ ka ọ gaa nye ndị ogbenye ihe. 30 Mgbe o nataħħara iberibe achicha ahụ, ọ pūru na-ħaġi fuq ịġi oħra, əchħiċċi abba. 31 Mgbe o pūru, Jisọs sıri, "Ugbu a ka a na-enye Nwa nke Mmadu otuto, a na-enyekwa Chineke otuto n'ime ya. 32 Ọ buru na e nye Chineke otuto n'ime ya, Chineke ga-enyekwa Əkpara ya otuto n'ime onwe ya, o ga-enyekwa ya otuto ahụ ngwangwa. 33 "Umuntakirị m, enwere m oge ntakirị nke mu na unu ga-anu. Unu ga-achò m, ma dī ka m gwara ndị Juu ka m na-agwa unu ugbu a. Ebe m na-agu unu enwegħi ike ħbiya ya. 34 "Ara m enye unu iwu qlien: Huritan onwe unu n'anya. Dī ka m huru unu n'anya, otu a ka unu ga-esi ħurija onwe unu n'anya. 35 Ọ buru na unu ħurija onwe unu n'anya, otu a ka mmađu niile ga-esi mata na unu bù ndị na-eso ụzo m." 36 Saimon Pita sıri ya, "Onyenwe anyi ebee ka i na-agha?" Jisọs zaghachiri ya, "Ebe m na-agu, i nwiegħi ike iso m gaa ya ugbu a. Ma i ga-abja ma emesja." 37 Pita sıri ya, "Onyenwe anyi, għinji mire na m apugħi isoro gi ugbu a? Aga m atogħbo ndu m n'ihi gi." 38 Jisọs zaghachiri, "I jikeere itqobgħo ndu għi n'ihi m? N'ezie, n'ezie, asj̄i m gi, tupu oke əkukku akwaa akwa, i ga-agonarị m ugħboro ato."

14 "Ka obi ghara ilo unu mmiri. Kweren na Chineke; kwerekwanu na m. 2 N'ülo Nna m, e nwere ọtụtụ ebe obibi. Ọ buru na o sħiġi otu a dīr, agħara m agwa unu na m na-agħa kwardoro unu ebe obibi? 3 Ọ buru na m agħaqdo dozichara unu ebe obibi, aga m alogħachi bja kporu unu, ka be m no burukwha ebe unu ga-anu. 4 Unu maara ụzo ebe m na-agħa." 5 Tomyos sıri ya, "Onyenwe anyi, anyi amaghħi ebe i na-agħa, olee otu anyi ga-esi mata ụzo ya?" 6 Jisọs sıri ya, "Mụ onwe m bụ ụzo, na eziokwu, na ndu. O nwiegħi onye na-ajakwute Nna m ma ọ bugħi site na m. 7 Ọ buru na unu maara onye m bụ, unu gaara amatakw Nna m. Site ugbu a, unu amatala ya. Ma hukwa ya." 8 Filip sıri ya, "Onyenwe anyi, zi anyi Nna ahụ, afo ga-ejukwa anyi." 9 Jisos sıri ya, "Otụt oge ndị a mụ na unu nörö ọ bụ na i matabegħi onye m bụ, Filip? Onye obula huru m ahula Nna. Olee otu i si asj̄i, 'zi anyi Nna ahụ?' 10 Ọ bụ na i kwegħi na m no n'ime Nna, na Nna nökwa n'ime m? Okwu niile m na-agħwa unu esitekwagħi n'ebe m no pūta, kama ọ bụ Nna bi n'ime m na-aru ɔrġu ya. 11 Kwere ihe m kwuru na ano m n'ime Nna, na Nna nökwa n'ime m. Ma ọ

büghị otu a, kwerenü n'ihi orụ ebube ndị a. **12** N'ezie, n'ezie, agwa m unu, onye ọbụla kwere na m ga-arị orụ ndị m rurụ, rụokwa orụ karịjị ndị a, n'ihi na m na-alakwuru Nna m. **13** Ihe ọbụla unu ga-arị site n'aha m, aga m enye unu ya, ka e nwe ike nye Nna ahụ otuto site n'Okpara ya. **14** Ihe ọbụla unu riọrọ n'aha m, aga m eme ya. **15** "O bụru na unu hụru m n'anya unu ga-edede iwu m niile. **16** Aga m arịo Nna m, o ga-enye unu Onye Nkasiobi ozo, onye ga-enye unu aka ma nonyekwara unu ruo mgbe niile ebighị ebi. (*aioñ g165*) **17** Onye bụ Mmụo nke eziokwu. Ndị bi n'uwà agaghị anabata ya, n'ihi na ha adighị ahụ ya anya, ha amakwaghị ya. Ma unu maara ya n'ihi na unu na ya nō, o bıkwa n'ime unu. **18** Agaghị m ahapụ unu di ka ndị na-enweghị nne na nna. Aga m abiakwute unu. **19** Mgbe na-adighị anya, uwà agaghị ahukwa m anya. Ma unu ga-ahụ m anya. N'ihi na m dị ndị, unu ga-adikwa ndị. **20** N'ubochị ahụ, unu ga-amata na m nō n'ime Nna m na unu nō n'ime m, na mụ onwe m nökwa n'ime unu. **21** Onye ọbụla nabatara iwu m ma na-edebekwa ha bụ onye hụru m n'anya. Onye hụru m n'anya ka Nna m ga-ahụ n'anya. Aga m ahukwa ya n'anya gosikwa ya onwe m." **22** Judas (o büghị Iskariot) sıri ya, "Onyenwe anyị, olee otu i ga-esi gosi anyị onwe gi ma hapụ igosi uwà onwe gi?" **23** Jisops zara sị ya, "Onye ọbụla hụru m n'anya, ga-edede okwu m. Nna m ga-ahukwa ya n'anya. Mụ na Nna m ga-abịakwa n'ebé onye ahụ nō soro ya biri. **24** Onye na-ahụghị m n'anya agaghị edebe okwu m. Okwu ndị a niile unu nrụ abughi nke m. Ha bụ nke Nna ahụ, onye zitere m. **25** "Agwala m unu ihe ndị a niile ugbu a mị na unu nō. **26** Ma Onye Nkasiobi ahụ bù Mmụo Nsø, onye Nna m ga-ezite n'aha m, ga-akuziri unu ihe niile, o ga-echetakwara unu ihe niile m gwara unu. **27** Udo ka m na-ahapụrụ unu. Udo ka m na-enyekwa unu. O büghị dī ka uwà si enye ka m na-enye unu. Unu ekwela ka obi lọq unu mmiri, ka ujọ hapükwa itụ unu. **28** "Unu anụla na m gwara unu, 'Ana m ala, ma lögħachikwutekwa unu.' O bụru na unu hụru m n'anya, unu gaara arịnụ ọnụ na m na-alakwuru Nna, n'ihi na Nna dị ukwuu karia m. **29** Ugbu a, agwala m unu ihe a tupu o mezuo, ka o ga-abụ mgbe o mezurụ, unu enwee ike kwere. **30** Agaghị m agwa unu otutu okwu ozo n'ihi na eze na-achị uwà a na-abịa. O nwekwaghị ike ọbụla n'ebé m nō. **31** Ana m eme dīka Nna m nyere m n'iwu, ka uwà mara na m hụru Nna m n'anya. "Bilienụ ugbu a ka anyị si ebe a pụo.

15 "Mụ onwe m bụ ezigbo osisi vajinị ahụ. Nna m bükwa onye ọrụ ubi. **2** O na-egbuda alaka ọbụla dī n'ime m nke na-adighị amị mkpụrụ. Ma alaka ọbụla na-amị mkpụrụ ka o na-egbucha, ka o nwee ike mia mkpụrụ dī otutu. **3** Ugbu a, e meela ka unu dīrị ocha n'ihi okwu m gwara unu. **4** Nogidenụ n'ime m, ka mụ onwe m nogidekwa n'ime unu. Dīka alaka ọbụla apughị imị mkpụrụ n'onwe ya ma o bụru na o nogideghị n'osisi vajinị. Otu a, unu apughikwa imị mkpụrụ ma o bụru na unu anogideghị n'ime m. **5** "Mụ onwe m bụ osisi vajinị ahụ; unu bükwa alaka ya. Onye ọbụla na-anogide n'ime m, nke mụ onwe m na-anogidekwa n'ime ya, na-amị otutu mkpụrụ. N'ihi na ewezuga m, unu enweghị ike ime ihe ọbụla. **6** Onye ọbụla na-adighị anogide n'ime m dī ka alaka e gbuturu, tupu ya, o kpọnwụ. A ga-achikota ya, chinye ya n'okụ, o repia. **7** O bụru na unu anogide n'ime m, okwu m anogidekwa n'ime unu, riọqun ihe ọbụla unu chọro, a ga-emere unu ya. **8** Nke a ga-abürü Nna m otuto na unu mịri

otutu mkpụrụ hie nne, o na-egosikwa na unu bụ ndị na-eso uzо m. **9** "Dị ka Nna sị hu m n'anya, otu a ka m sị hukwa unu n'anya. Ya mere, nogidenụ n'ime ihụnanya m. **10** Unu ga-anogide n'ihụnanya m ma o bụru na unu edebe iwu m. Dị ka m debere iwu Nna m ma nogidekwa n'ihụnanya ya. **11** Agwala m unu ihe ndị a ka ọnụ m dīrị n'ime unu ka ọnụ unu zukwaa oke. **12** Nke a bükwa iwu m, ka unu hụritा onwe unu n'anya dī ka m siri hụ unu n'anya. **13** O dīghị onye ọbụla nwere ihụnanya karịjị nke a na mmadụ togborị ndị ya n'ihi ndị enyi ya. **14** Unu onwe unu bükwa ndị enyi m ma o bụru na unu edebe ihe m nyere n'iwu. **15** Anaghị m akpokwa unu ndị ohu ozo. N'ihi na ohu adighị amatazu ihe niile onyenwe ya na-eme. Ma ana m akpọ unu ndị enyi m n'ihi na agwala m unu ihe niile m nrụ n'onụ Nna m. **16** O bükwaghị unu onwe unu hoqorị m. O bụ m hoqorị unu, weputakwa unu iche ka unu gaa mịa otutu mkpụrụ, mkpụrụ nke ga-adigidekwa. Ya mere, Nna m ga-enye unu ihe ọbụla unu ga-arị n'aha m. **17** Ihe ndị a ka m na-enye unu n'iwu, hụritanụ onwe unu n'anya. **18** "O bụru na uwà akpọ unu asị, chetanụ na o buru uzо kpoq m asị. **19** A sị na unu bụ nke uwà, uwà ga-ahụ unu n'anya dīka ndị nke ya. Ma otu o dī unu abughi nke uwà. Kama, esi m n'ime uwà hoqorị unu. O bükwa n'ihi ya ka uwà ji akpọ unu asị. **20** Chetakwanụ ihe m gwara unu, 'Ohu adighị adị ukwuu karia Onyenwe ya.' Ya mere, ebe ha kpagburu m, ha ga-akpagbukwa unu. O bụru na ha debere okwu m, ha ga-edebekwa nke unu. **21** Ee, ha ga-eme unu ihe niile ndị a n'ihi aha m, na n'ihi na ha amaghị onye ahụ zitere m. **22** O bụru na abaghị m, gwa ha okwu, ikpe mmehie agaraghị ama ha. Ma ugbu a, ha enweghị ngopụ ọbụla banyere mmehie ha. **23** Onye ọbụla kpọrị m asị kpokwara Nna m asị. **24** A sị na ọrụ niile m rụrụ n'etiti ha akarighị ọrụ nke onye ọbụla ozo rụrụ, ha agaraghị abụ ndị ikpe mmehie mara. Ma ugbu a ha ahụzuola ọrụ ebube ndị a niile, ma ha nogidekwa na-akpọ mị na Nna m asị. **25** Nke a bụ imezu ihe e dere n'akwukwọ iwu ha. 'Ha kpọrị m asị na-enweghị ihe m mere.' **26** "Mgbe Onye Ndumoduhu ga-abịa, onye m ga-ezitere unu site n'aka Nna, bụ Mmụo eziokwu ahụ sitere na Nna puta, o ga-agba ama banyere m. **27** Ma unu onwe unu aghaghị igba ama, n'ihi na mịri na unu anọqula site na mmalite.

16 "Ihe ndị a niile ka m gwara unu ka unu ghara ida. **2** Ha ga-esite n'ulọ ekpere ha chupụ unu. N'ezie, oge na-abịa mgbe onye ọbụla ga-egbu unu ga-echekwa na o na-efe Chineke mgbe ha na-eme nke a. **3** Ha ga-eme ihe ndị a n'ihi na ha amaghị Nna maqbụ m. **4** Ana m agwa unu ihe ndị a ka o ga-abụ na mgbe oge ga-eru, unu echeta na m gwara unu. Agwaghị m unu ihe ndị a na mbụ n'ihi na mị na unu nō mgbe ahụ. **5** Ma ugbu a, ana m alaghachikwuru onye ahụ zitere m. Ma o dīghị onye ọbụla n'etiti unu jurụ m, 'Olee ebe i na-aga?' **6** Ma n'ihi na m gwara unu ihe ndị a, obi unu ejupatala na mwute. **7** N'agbanyeghi nke a, aga m agwa unu eziokwu, o bụ maka ođimma unu ka m jí ala. O bụru na m alaghị, Onye Ndumoduhu ahụ agaghị abịa. O bụru na m laa, aga m ezitere unu ya. **8** Mgbe o bjara, o ga-eme ka uwà mata ezughị oke nke nghọta ya banyere mmehie, na ezi omume na ikpe, **9** maka mmehie n'ihi na ha ekwenyeghi na m; **10** ma gbasara ezi omume, n'ihi na ana m alakwuru Nna, ebe unu na-apughị ihụ m ozo, **11** maka ikpe, n'ihi na e kpeela onyeisi uwà a ikpe. **12** "Enwere m otutu ihe ozo m ga-agwa unu. Ma

ugbu a, unu agaghị anabatalị ha. **13** Ma mgbe Mmụo eziokwu ahụ biara, o ga-eduba unu n'eziokwu niile. O gaghị ekwu ihe banyere onwe ya, kama o bụ ihe niile o nrụ ka o ga-ekwu. O ga-ezikwa unu ihe niile gaje ibịa. **14** O ga-enye m otuto, n'ihi na o ga-esite n'aka m nata ihe o ga-akorô unu. **15** Ihe niile Nna nwere bụ neke m. O bụ ya mere m ji si, na o ga-ewere site n'ihe bù nkem, kowara ya unu. **16** “O fodụrụ nwantakịri oge unu agaghị ahụkwa m. Ma mgbe nwantijịtị oge gasikwara, unu ga-ahụkwa manya ozo.” **17** Ufodụ ndị na-eso ụzo ya sırtara onwe ha, “Gịnị ka o bu n'uche mgbe o na-asị, ‘Nwa oge nta unu agaghị ahụkwa m ozo, ma mgbe nwa oge gasikwara unu ga-ahụkwa m,’ na ‘N'ihi na ana m alakwuru Nna?’” **18** Ha na-asị, “Gịnị ka okwu a pütara bụ ‘nwa oge nta? Anyị aghotaghị ihe o na-ekwu.” **19** Jisọs matara na ha chorò ijụ ya ihe banyere nke a, n'ihi ya o sirị ha, “Unu na-ajurita onwe unu ihe okwu m pütara mgbe m sirị, ‘Na nwa oge nta unu agaghị ahụkwa m ozo, ma nwa mgbe nta unu ga-ahụkwa m?’” **20** N'ezie, n'ezie, agwa m unu, unu ga-akwa akwa ma nwekwa obi mwute, ma ụwa ga-añụri ọṇụ. Ma iru uju unu ga-aghịrị unu ọṇụ. **21** Mgbe ime na-eme nwanyị, o na-anị n'ọṇodụ ihe mgbu. Mgbe o müşiri nwa ya, o dighị echetakwa ihe mgbu ya ozo. N'ihi ọṇụ na a muputala nwa n'elụ ụwa. **22** Unu n'o n'ọṇodụ iru uju ugbu a, ma aga m ahụ unu anya ozo, obi unu ga-ejuputa n'ọṇụ. Mmadụ ọbụla apughịkwa ịnapụ unu ọṇụ unu. **23** Ma n'ubochị ahụ, unu agakwaghi arịo m ihe ọbụla. N'ezie, n'ezie, agwa m unu, ihe ọbụla unu ga-arịo Nna m n'aha m, o ga-enye unu. **24** Ruo ugbu a, o dibeighị ihe unu rịjor n'aha m. Rịjorun, unu ga-arịo, ka ọṇụ unu zulkwaa oke. **25** “Eji m ilu na-agwa unu okwu ugbu a, ma oge na-abịa mgbe m na-agaghị ejikwa ilu gwa unu okwu. Mgbe ahụ ka m gaga-kwara unu niile ihe banyere Nna m n'uzo unu ga-aghọta ya. **26** N'ubochị ahụ, unu ga-arịo ihe n'aha m. Asighị m unu na m ga-arịo Nna ihe n'ihi unu. **27** N'ihi na Nna m n'onwe ya hụrụ unu n'anya, n'ihi na unu hụrụ m n'anya kwerekwa na m si n'ebi Chineke n'o bịa. **28** Esi m n'ebi Nna n'o pütä, bịa n'ime ụwa. Ana m ahapukwa uwa ilaghachikwuru Nna.” **29** Ndị na-eso ụzo ya sirị, “Lee, ugbu a ka okwu gi doro anya. O bükwaghi ilu ka i na-atu. **30** Ugbu a ka o doro anyị anya na i maara ihe niile. O bakwaghi uru ka onye ọbụla juo gị ihe ọbụla. N'ihi nke a, anyị kwere na i si n'ebi Chineke n'o bịa.” **31** Jisọs zara ha, “Unu ekwerela ugbu a? **32** Leel! Oge na-abịa, oge ahụ eruola, mgbe unu ga-agbasacha. Onye ọbụla n'ulọ nke ya. Mgbe ahụ, unu ga-ahapụ naanị m, ma o bughị naanị m n'o n'ihi na mụ na Nna m n'o. **33** “Agwala m unu ihe ndị a niile ka unu nwee udo n'ime m. N'ime ụwa, unu ga-enwe nsogbu. Ma ka obi sie unu ike, n'ihi na emeriela m ụwa.”

17 Mgbe Jisọs kwusiri okwu ndị a, o leliri anya n'eluigwe si, “Nna, oge ahụ a kara aka eruola, nye Ọkpara gi otuto, ka Ọkpara gi nyekwa gi otuto. **21** Nyela ya ikike n'ebe mmadụ niile n'o, na ike inye ndị niile i nyere ya ndụ ebighị ebi. (**aiónios g166**) **3** Nke a bükwa ndị ebighị ebi ahụ. Ka ha mata na naanị gi bụ Chineke n'ezie, matakwa Jisọs Krajst onye ahụ i zitere n'ụwa. (**aiónios g166**) **4** Enyere m gi otuto n'ụwa site n'iruzu ọru niile i nyere m ka m rụo. **5** Ma ugbu a, Nna, nye m otuto n'ihi gi, ụdị otuto ahụ m nwere n'ihi gi tupu e kee ụwa. **6** “Emere m ka ndị ahụ i siri n'ụwa kponye m mara aha gi. Ha bụ ndị nke gi, i nyere m ha, ha debekwara okwu gi. **7** Ugbu a, ha amarala na ihe niile i nyere m si n'aka gi bịa. **8** Ma

ugbu a, enyela m ha okwu ahụ i nyere m, ha nabatakware ya, marakwa n'eziokwu na-esi m n'ebe i n'o bịa. Ha kwenyekwara na o bụ gi zitere m. **9** Ana m ekpere ha ekpere, o bughị n'ihi ụwa ka m na-ekpe ekpere. Kama ana m ekpe ekpere banyere ndị ahụ i nyere m, n'ihi na ha bükwa ndị nke gi. **10** Ihe niile m nwere bụ nke gi, ihe niile i nwere bükwa nke m. E sitere na ha mee ka otuto m pütä ihé. **11** Ugbu a, anoghịkwa n'ime ụwa, ma ha ka n'o n'ime ụwa, ana m alaghachikwute gi. Ya mere, Nna dị nsø, chebe ha nke oma site n'ike nke aha gi, bụ ahụ nke ahụ i nyere m, ka ha bürü otu díka anyị onwe anyị si bürü otu. **12** Mgbe mụ na ha n'o n'ụwa, echebere m ha site n'aha gi nke i nyere m. Echebekwara m ha, o nwekwaghi onye ọbụla n'ime ha lara n'iyi, kariakwa onye ahụ bụ nwa nke ila n'iyi, ka e mezuo ihe akwukwọ nsø kwuru. **13** “Ma ugbu a, ana m aloghachikwute gi, ma ana m ekwu ihe ndị a n'ụwa ugbu a ka ha nwee n'ọṇụ m, n'ebe o zuruoke n'ime ha. **14** Enyela m ha okwu gi. Ma n'ihi ya, ụwa akpoşa ha asị. N'ihi na ha abughị ndị nke ụwa dị ka mụ onwe m na-abughị onye nke ụwa. **15** Ekpeghị m ekpere ka iwepụ ha n'ụwa, kama ka ịnapụta ha site n'aka ajo onye ahụ. **16** Ha onwe ha abughị ndị nke ụwa dị ka mụ onwe m na-abukwaghi onye nke ụwa. **17** Were eziokwu doo ha nsø, okwu gi bụ eziokwu. **18** Dị ka i siri zite m n'ụwa, otu a ka m na-ezipukwa ha n'ụwa. **19** O bükwa n'ihi ha ka m jiri debe onwe m nsø, ka ha onwe ha bükwa ndị e doro nsø n'eziokwu. **20** “Ekpeghị m ekpere a n'ihi ndị a naanị. Kama ana m ekpekwa ekpere a n'ihi ndị niile gakwera na mụ, site n'okwu ha. **21** Ka ha niile bürü otu, Nna, dị ka i n'o n'ime m mụ a nørø n'ime gi. Ka ha nørøkwa n'ime anyị ka ụwa kwere na o bụ gi zitere m. **22** Enyere m ha otuto nke i nyere m, ka ha bürü otu dị ka anyị onwe anyị si bürü otu; **23** Mụ onwe m n'ime ha, gi onwe gi n'ime m. Ka e mee ka ha bürü otu n'uzo zuruoke, ka ụwa matakwa na o bụ gi zitere m, na i hụkwarra ha n'anya dị ka i si hụ m n'anya. **24** “Nna, achịrị m ka ndị niile i nyere m soro m nørø ebe m n'o. Ka ha hụ otuto m nke i nyere m n'ihi na i hụrụ m n'anya tutu atỌ ntorala nke ụwa. **25** “Nna onye ezi omume, ụwa amaghị gi. Ma amaara m gi. Ndị a matakwarra na o bụ gi zitere m. **26** Emekwara m ka ha mara aha gi. Aga m agakwa n'ihi ime ka ha mara ya. Ka iħunanya ahụ i nwere n'ebi m n'o digide n'ime ha, ka mụ onwe m nogidekwa n'ime ha.”

18 Mgbe Jisọs kwusiri okwu ndị a, ya na ndị na-eso ụzo ya rịdara ndagwurugwu iyi Kidròn rigorokwa n'ofe nke ozo, ebe e nwere otu ogige, ya na ndị na-eso ụzo ya banyere n'ime ya. **2** Judas, onye rara ya nye matakwarra ebe ahụ. N'ihi na Jisọs na ndị na-eso ụzo ya na-anị n'ebi ahụ ṥutu oge. **3** Ya mere, Judas duuru otu ndị agha, na ụfodụ ndị ozi sitere n'etiti ndịsi nchüaja na ndị Farisi bia n'ebe ahụ. Ha chikwa owaokwu, orionà na ngwa agha. **4** Ebe Jisọs maara ihe niile na-akwado ibiákwasị ya, o pütara si ha, “Onye ka unu na-achọ?” **5** Ha zaghachiri ya, “O bụ Jisọs onye Nazaret.” O sirị ha, “O bụ m” (Judas onye ahụ rara ya nye so ha guzo n'ebe ahụ.) **6** Mgbe Jisọs gwara ha, “O bụ m,” ha laghachiri azụ, daa n'ala. **7** Ozø ọ jukwara ha, “Onye ka unu na-achọ?” Ha sirị, “O bụ Jisọs onye Nazaret.” **8** Jisọs zara, “Agwara m unu na O bụ m. O bürü na unu na-achọ m, hapụnụ ndị a ka ha laa.” **9** Nke a bụ iji mezuo okwu ahụ o kwuru na mbụ, “Etufughị m onye ọbụla n'ime ndị ahụ i nyere m.” **10** Ya mere Saimon Pita, onye ji mma agha, mipütara ya, gbuo ohu onyeisi nchüaja,

gbupu ntị aka nri ya. Aha ohu ahụ bu Malkus. **11** Ma Jisós gwara Pita, "Mighachi mma agha gi n'obø ya! O bụ na mị agaghị anị site n'iko ahụ Nna m nyere m ka m iñqo?" **12** Ya mere ndị agha ahụ na ochijaghagha ha, na ndị na-ejere ndị Juu ozi, jidere Jisós kee ya agbu. **13** Ha buru ụzo duru ya jekwuru Anas, onye bụ nna nwunye Kaifas. Onye bụ onyeisi nchüaja n'afø ahụ. **14** Kaifas bükwa onye ahụ dürü ndị ndị Juu ọdụ, sị na ọ ka mama ka otu onye nwụo n'ihi mmapadu niile. **15** Saimon Pita na otu onye ọzọ na-eso ụzo ya sooro Jisós. N'ihi na onye nke ahụ na-eso ụzo ya bù onye onyeisi nchüaja maara nke ọma, o sooro Jisós banyere n'obi onyeisi nchüaja. **16** Ma Pita na-eguzo n'ezí n'önụ ụzo. Onye ọzọ ahụ na-eso ụzo ya, nke onyeisi nchüaja maara nke ọma, puru n'ezí gwa nwaagbohgo ahụ na-eche ọnụ ụzo okwu, ma kpobata Pita. **17** Nwaagbohgo ahụ siri Pita, "O bụ na i bughi otu n'ime ndị na-eso ụzo nwoke a?" Pita siri, "Mba! Abughi m." **18** Ndị ohu na ndị nche kwanyere ọkụ n'ihi na oyị na-atụ. Ha guzoro n'ebe ahụ na-anyia ọkụ. Pita soro ha guzo na-anyakwa ọkụ. **19** N'oge ahụ onyeisi nchüaja ahụ juru Jisós banyere ndị na-eso ụzo ya, na ozizi ya. **20** Jisós zara ya, "N'ihi oha mmapadu ka m kwuru okwu niile m kwuru. A kuziri m ihe n'ime ulọ ekpere na n'ime ulọnṣ ukwu ebe ndị Juu na-ezukọ. Ekwukwaghị m ihe ọbula na nzuzo. **21** Gịní mere i ji ajụ m? Juo ndị niile gere m ntị! Ha makwaara ihe niile m kwuru." **22** Mgbe o kwuru nke a, otu onye n'ime ndị na-eje ozi guzo n'akụkụ ya, mara Jisós ura n'ihi, sị, "O bụ otu a ka i si aza onyeisi nchüaja ajuju?" **23** Jisós zara ya, "O buru na ọ di ihe ojoo m kwuru, gbaa ama megide okwu ojoo di otu a, ma o buru na m kwuru eziokwu, gịní mere i ji ama m ụra." **24** Ya mere, Anas kere ya agbu zigara ya Kaifas onyeisi nchüaja. **25** Ma dika Saimon Pita ka guzo n'ebe ahụ na-anyia ọkụ, ha siri ya, "O bụ na i bughi otu onye n'ime ndị na-eso ụzo ya?" Ma ọ gorø ago sị, "Abughi m ya." **26** Otu n'ime ndị ohu onyeisi nchüaja, bù onye ikwu nwoke ahụ Pita bipürü ntị, siri, "O bụ na m ahughị gi na ya n'ime ogige ahụ?" **27** Ma Pita gokwara ago ozo. N'otu mgbe ahụ oke okukwu kwara akwa. **28** Mgbe ahụ, ha sitere n'ulọ Kaifas duru Jisós gaa n'uloeze Pailet. O bükwa n'isi ututu, ma ha onwe ha abanyeghi n'ime uloeze ahụ n'ihi na ha achoghi imerụ onwe ha, ka ha nwee ike isororie nri na Mmemme Ngabiga. **29** Pailet gakwuru ha n'ezí sị, "Gịní bụ ebubo unu na-ebu nwoke a?" **30** Ha zara ma sị ya, "O buru na onye a abughi onye arụruala, anyị agaraghị akpotara gi ya." **31** Pailet siri, "Durunu ya puo kpee ya ikpe n'onwe unu di ka iwu unu si di." Ndị Juu siri ya, "Ma anyị enweghi ikike ibgu onye o bụla." **32** Nke a mere iji mezuo okwu ahụ Jisós kwuru banyere ụdi ọnwụ ọ gaże inwụ. **33** Mgbe ahụ Pailet baghachiri n'ime uloeze ahụ, zie ozi ka a kpögöro ya Jisós. O jụrụ ya, "I bụ eze ndị Juu?" **34** Jisós zara, "I na-ajụ nke a n'onwe gi ka o bụ ihe ndị ọzo gwara gi banyere m?" **35** Pailet zara, "Abu m onye Juu? O bụ ndị ala gi na ndịsi nchüaja unu kpotaara m gi. Gịní ka i mere?" **36** Jisós zara, "Alaeze m abughi nke ụwa a. A sị na alaeze m bụ nke ụwa a, ndị na-ejere m ozi gaara ilụrụ m ogu iji gbochie m idaba n'aka ndị Juu. Ma ubgu a, alaeze m abughi nke ụwa a." **37** Pailet siri ya, "Ya bụ na i bụ eze?" Jisós zara, "Gị onwe gi kwuru na m bụ eze. Amụrụ m n'ihi nke a, o bükwa n'ihi nke a ka m ji bi a n'ụwa igba ama banyere eziokwu. Onye ọbula hụru eziokwu n'anya na-ege m ntị." **38** Pailet siri ya, "Gịní bụ eziokwu?" Mgbe o kwuchara nke a, o pürü jekwuuru ndị

Juu ọzo sị ha, "O dighi ihe ọbula m chọpütara megidere ya. **39** Ma ọ bụ omenala unu, na m ga-ahapurụ unu otu onye mkporo n'oge Mmemme Ngabiga. Unu chorø ka m hapuru unu "eze ndị Juu?" **40** Ha tiri mkpu ọzo sị, "O bughi nwoke a, ma hapuru anyị Barabas." Barabas bụ onye abalị di egwu.

19 Mgbe ahụ, Pailet kpụpụ Jisós, a pịa ya ihe. **2** Ndị agha kpara okpueze nke e ji ogwu mee, kpukwasị ya n'isi, yinyekwa ya uwe mwụda na-acha odo odo. **3** Ha biakwutere ya ọtụtụ mgbe na-asị, "Ekele, gi Eze ndị Juu!" Ha na-amakwa ya ụra n'ihi. **4** Pailet pukwara n'ezí ọzo sị ha, "Lee, ana m akpoputara unu ya, ka unu mara na achopütaghị m ihe ojoo ọbula o mère." **5** Mgbe Jisós yi okpu ogwu na uwe odo odo puta, Pailet siri ha, "Lekwanụ nwoke ahụ!" **6** Ngwangwa, ndịsi nchüaja na ndị nche hụru ya, ha tiri mkpu sị, "Kpogide ya n'obe! Kpogide ya n'obe!" Pailet siri ha, "Kporonụ ya kpögbo n'owne unu. Achopütaghị m ihe ojoo ọbula o mère." **7** Ndị Juu zara ya, "Anyị nwere iwu, dị ka iwu ahụ siri di, ihe kwesiya ya bù ọnwụ, n'ihi na o kporo onwe ya Okpara Chineke." **8** Mgbe Pailet nụrụ nke a, oke egwu türü ya karịa. **9** O laghachiri azu n'ime uloeze ahụ, jiọ Jisós, "Olee ebe i siri bịa?" Ma Jisós azaghị ya ihe ọbula. **10** Pailet siri ya, "I na-agba m nkịti? O bụ na i maghi na m nwere ike ikpogide gi n'obe, nweekwa ike ihapu gi ka i laa?" **11** Jisós zara ya, "I garaghị enwe ike ọbula n'ebé m nō, ma ọ buru na o siteghị n'elu rute gi aka. Nke a mere mmehie onye duru m nye n'aka gi ji karịa." **12** Site na mgbe ahụ Pailet chösirị ike ihapu ya. Ma ndị Juu tisiri mkpu ike sị, "I hapu nwoke a ka ọ laa, i bükwaghị enyi Siza. N'ihi na onye ọbula na-eme onwe ya eze na-eleli Siza." **13** Mgbe Pailet nụrụ okwu ndị a, o kpoputara Jisós n'ezí, nođukwa ala n'oché ikpe ya di n'ebé a na-akpo Pevumentị (maqbụ Gabata n'asusụ Hibru). **14** O bụ n'ihe dika n'oge ehihi nke ụboghị nkwađe maka oriri Ngabiga. O siri ndị Juu, "Leenụ eze unul!" **15** Ma ha tiri mkpu, "Kporu ya, Kporu ya! Kpogide ya n'obe." Pailet jụrụ ha, "Unu chorø ka m kpogide eze unu n'obe?" Ma ndịsi nchüaja zara, "Anyị enweghi eze ọzo karịa Siza." **16** Mgbe ahụ, o nyefere ya n'aka ha, ka ha kpogide ya n'obe. Ha kpögöro Jisós puo. **17** O buuru obe ya gaa n'ebé a na-akpo Okpokoro Isi (nke putara Gologota n'asusụ Hibru). **18** N'ebé ahụ ka ha kpogidere ya n'obe, ya na mmapadu abụ ndị ọzo. Otu onye n'aka nri ya, onye nke ọzo n'aka ekpe ya. **19** O nwere ihe Pailet dere kúpanye n'elu obe ahụ. Ihe o dere bụ nke a: Jisós onye Nazaret, Eze ndị Juu. **20** Ọtụtụ ndị Juu gụrụ ihe a o dere, n'ihi na ebe a kpogburu Jisós di nso n'obodo ahụ. E dekwara ya n'asusụ Hibru, Griik na Latin. **21** Ndịsi nchüaja nke ndị Juu gwara Pailet sị, "Edela na o bụ Eze ndị Juu, kama dee na nwoke a siri, abụ m eze ndị Juu." **22** Ma Pailet zara, "Ihe m dere, edeela m ya." **23** Mgbe ndị agha kpogidechara Jisós n'obe, ha kere uwe ya ụzo anọ. Onye ọbula n'ime ha nwetara otu ụzo. Ha chíjị uwe mwụda ya nke a na-adughị adụ, kama a kpara ya akpa site n'elu ya ruo n'ala ya. **24** Ha gwaritara onwe ha, "Ka anyị hapunụ idøka ya, kama ka anyị fee nza lee onye o ga-adanyere i were ya." Nke a bụ iji mezuo ihe e dere n'akwukwø nsø, "Ha kere uwe m n'etiti onwe ha, feekwa nza banyere uwe mwụda m." Nke a bụ ihe ndị agha ahụ mere. **25** Nne ya, nwanne ya nwanyị, bụ Meri nwunye Klopas, na Meri Magdalın guzo nso n'akụkụ obe Jisós. **26** Mgbe Jisós hụru nne ya na onye na-eso ụzo ya o hụru n'anya ka o guzo n'akụkụ ya, o siri nne ya,

"Nwanyi lee nwa gi nwoke." 27 O sıri onye ahụ nke na-eso ụzọ ya, "Lee nne gi." Site n'oge ahụ, onye ahu na-eso ụzọ ya kpooror ya laa n'ülo nke ya. 28 N'ikpeazu, mgbe Jisós matara na ihe niile emezuola. Ma iji mezuo ihe e dere n'akwukwó nsó, o sıri, "Akpirí na-akpó m nkú." 29 Otu ite mmanya ọra doro nso n'ebe ahụ. Ha were ogbo denye n'ime mmanya ahụ, kene ogbo ahụ n'osisi hisop welie ya elu chee ya n'ön. 30 Mgbe Jisós detürü mmanya ahụ onụ, o sıri, "O gwuchala." O hulatara isi ya, kubie ume. 31 Ma ndị Juu acohoghi ka ahụ ndị ahụ a kpogidere n'obe nogide n'ebe ahụ ka chi boq, n'ihi na o bụ Ụboghị Nkwadebe. Echi ya bụ ga-abụ Ụboghị izuike pürü iche. Ha rịoqor Pailēt ka a gbajisie ha ükwu ma bupukwa ahụ ha. 32 Ndị agha ahụ bijara gbajie ükwu onye nke mbụ na onye nke ozo a kpogburu ha na ya. 33 Ma mgbe ha bijaruru n'ebe Jisós no, ha hụru na o nwuołarı. N'ihi nke a, ha agbajighi ükwu ya. 34 Kama otu onye n'ime ndị agha ahụ weere übe mapuo ya akukụ ya. Ngwangwa obara na mmiri gbaputara. 35 Onye hụru ihe ndị a gbara ana ka unu kwere, ama ya bụ eziokwu, o matakware na ihe o na-ekwu bụ eziokwu. 36 Ihe ndị a niile mere ka e mezuo ihe e dere n'akwukwó nsó, "O dighi Ọkpukpụ ya Ọbula nke a ga-agbaji." 37 E dekwara n'ebe ozo n'akwukwó si, "Ha ga-elegide onye ahụ ha mapuru ahụ anya." 38 Mgbe ihe ndị a gasiri, otu nwoke aha ya bụ Josef, onye sitere Arimatia, onye na-eso ụzọ Jisós na nzuzo, n'ihi egwu ndị Juu, jekwuuru Pailēt riọ ka o nye ya ikike iburu ahụ Jisós, Pailēt kwere, ya mere o bijara buru ahụ ya. 39 Nikòdimos, onye ahụ bjakwutere Jisós n'abalı na mbụ, bjakwara. O wetara māa na aloos a gwakötara agwakötä, nke ọtụtu ya ruru ihe dika kilogram iri ato na anọ. 40 Ha buuru ahụ Jisós, tee ya ụda ndị ahụ, fùchikwaa ya n'akwa ocha linim dika omenala olili ozu nke ndị Juu si di. 41 Ebe ahụ a kpogidere ya n'obe dì n'otu ubi a gbara ogige. N'ime ogige a, otu ili ọhụrụ dì na ya nke e jibeghi lie onye Ọbula. 42 N'ihi na o bụ Ụboghị Nkwadebe nke ndị Juu, nakwa n'ihi na ili ahụ dì nso, ha donyere ahụ Jisós n'ime ya.

20 N'isi ụtụtụ Ụboghị mbụ nke izu ụka, mgbe chi na-abozibeghi nke oma, Meri Magdalın bijara n'ihi ahụ, ma hụ na e wepula nkume ahụ e jiri mechie onụ ili ahụ. 20 Ojị ọsọ bjakwute Saimon Pita na onye ozo ahụ nke na-eso ụzọ ya, bụ onye Jisós hụru n'anya si, "Ha esitela n'ihi ahụ buru Onyenwe anyi. Anyị amaghị ebe ha dobere ya!" 3 Ya mere Pita na onye nke ozo ahụ na-eso ụzọ ya pürü gawa n'ihi ahụ. 4 Ha abụ jiri ọsọ na-aga, ma onye ozo ahụ na-eso ụzọ ya gbakarị Pita n'ọsọ buru ya ụzọ ruo n'ihi ahụ. 5 O hulatara ala, nyoo anya n'ime ili, hụ akwa ocha ahụ ebe ha wusara n'ala, ma o baghị n'ime. 6 Ya mere Saimon Pita, onye na-eso ya n'azụ bijarutere banye n'ime ili ahụ. O hụru akwa ozu ahụ ka o wusara n'ala, 7 ya na akwa nke e ji kechie ya isi. Ichafo a na akwa ocha ahụ adikotaghị n'otu ebe, kama a pjara ya apia dobe ya iché n'ebe ozo. 8 Onye ozo ahụ nke na-eso ụzọ ya, onye nke buru ụzọ bjaro n'ihi banyekwara n'ime ili ahụ. O hụru ma kwerekwa. 9 (Ruo n'oge a, ha aghotabeghi site n'akwukwó nsó na o ghaghị i si n'önwụ bilie.) 10 Emesia ndị na-eso ụzọ ya laghachiri n'ülo ha. 11 Ma Meri guzo n'akukụ ili ahụ na-ebe akwa. Mgbe o nọ na-ebe akwa, o hulatara ala nyoo anya n'ime ili ahụ 12 hụ ndị mmụo ozi abụ yi uwe ocha, ka ha nödürü ala otu n'isi, nke ozo n'ükwu, n'ebe ahụ atögboror ahụ Jisós. 13 Ha sıri ya, "Nwanyi, gini mere i ji ebe akwa?" O sıri ha, "Ha

ebupula Onyenwe m, amaghị m ebe ha bijere ya." 14 N'oge a, o tugharịri hu ka Jisós guzo n'ebe ahụ. Ma o mataghị na o bụ Jisós. 15 Jisós sıri ya, "Nwanyi, gini mere iji ebe akwa? Onye ka i na-achọ?" Ebe o chere na o bụ onye na-elekota ogige ahụ, o sıri ya, "Nna anyị ukwu, o buru na o bụ gi bupurụ ya, gwa m ebe i debere ya ka m gaa buru ya." 16 Jisós sıri ya, "Meri." O tugharịri tie mkpu n'olu Hibru si ya, "Raboni!" (nke pütara "Onye nkuzi.") 17 Jisós sıri ya, "Emetükwalà m aka n'ihi na alakwurubeghi m Nna m. Kama gakwuru umunna m gwa ha, 'Ana m alakwuru Nna m na Nna unu, Chineke m na Chineke unu.'" 18 Meri Magdalın gara gwa ndị na-eso ụzọ ya, "Ahụla m Onyenwe anyi." O kpoqor ha na o bụ ya gwara ya ihe ndị a niile. 19 N'uhuruchi nke Ụboghị ahụ, bụ Ụboghị mbụ nke izu ụka, mgbe ndị na-eso ụzọ ya zukötara n'ime otu ụlo. Ha mechiri ụzọ niile n'ihi egwu ndị Juu, Jisós batara guzo n'etiti ha sị ha, "Udo dírij unu!" 20 Mgbe o kwusiri nke a, o gosiri ha aka ya na akukụ ya. Oñu juru ndị na-eso ụzọ ya obi n'ihi na ha ahụla Onyenwe anyi. 21 Ozökwa, Jisós sıri ha, "Udo dírij unu! Dị ka Nna m si zite m, otu a ka m na-eziga unu." 22 Mgbe o kwuchara nke a, o kusara ha ume sị ha, "Naranụ Mmụo Nsó. 23 O buru na unu agbaghara onye Ọbula mmehie ya, a ga-agbaghara ya, o burukwa na unu ajụ igbaghara ha, agaghị agbaghara ha." 24 Ma Tömös (onye a na-akpó Didimös), otu n'ime ndị ozi iri na abụ ahụ, anoghị ya mgbe Jisós bijara. 25 Ya mere, ndị ozo na-eso ụzọ ya gwara ya, "Anyị ahụla Onyenwe anyi!" Ma o sıri ha, "O bụ naanị mgbe m jiri anya m hụ ebe ahụ ntu kpopuru ya aka, tinye mkpiṣiaka m n'apa ntu ndị ahụ, ma tinyekwa aka m n'akukụ ya ebe ahụ a mara ya übe, ka m ga-ekwere." 26 Mgbe abalị asato gasiri, ndị na-eso ụzọ ya zukötara ozo. Ugbu a Tömös n'okwa n'etiti ha. N'agbagyeghi na e mechisirị ụzọ niile, Jisós batara guzo n'etiti ha sị ha, "Udo dírij unu." 27 Mgbe ahụ o sıri Tömös, "Runye mkpiṣiaka gi n'ebe a, leekwa aka m abụ. Weputa aka gi tinyekwa n'akukụ m. Abụla onye na-enweghi okwukwe, kama kwere." 28 Tömös zara sị ya, "Onyenwe m na Chineke m!" 29 Ma Jisós sıri ya, "I kweere n'ihi na i hula m? Ma ngozi diri ndị na-ahughị ma kwere." 30 Ojị ọtụtu ihe iribama ndị ozo Jisós rürü n'ihi ndị na-eso ụzọ ya. Ma edeghi ha n'ime akwukwó a. 31 Ma e dere ihe ndị a niile ka unu kwere na Jisós bụ Kraist, Okpara Chineke. N'ihi na o bụ site n'ikwere ka unu ga-eji nweta ndị ọhụrụ site n'aha ya.

21 Mgbe ihe ndị a gasiri, Jisós gosiri ndị na-eso ụzọ ya onwe ya ozo. O mere nke a n'akukụ osimiri nke Tiberias, lee otu o sị mee. 2 Ufodụ n'ime ndị na-eso ụzọ ya noko ro otu ebe. Ndị a bụ Saimon Pita na Tömös (onye a na-akpó Didimös), na Nataniel, onye Kena nke Galili na ụmụ Zebedi, na mmapụ abụ ndị ọzo bukwa ndị ozi ya. 3 Saimon Pita sıri ha, "Ana m aga igbu azụ." Ha sıri, "Anyị ga-eso gi." Ha bilirị gaa, banye n'ime ugbo mmiri. Ma n'abalı ahụ niile ha egbuteghị ihe Ọbula. 4 Mgbe chi na-abụ Jisós guzor n'akukụ mmiri. Ma ndị na-eso ụzọ ya amataghị na o bụ Jisós. 5 Jisós sıri ha, "Umuntakirị, unu gbutere azụ Ọbula?" Ha zara ya, "Mba." 6 O gwara ha, "Wụnyenụ ugbo unu n'akukụ aka nri nke ugbo. Unu ga-egbutekwa azụ." Mgbe ha mere nke a, ha enwekwaghị ike idoputa ugbo ha, n'ihi ọtụtu azụ nke dì n'ime ya. 7 Mgbe ahụ onye ahụ na-eso ụzọ ya Jisós hụru n'anya gwa Pita, "O bụ Onyenwe anyi!" Ngwangwa Saimon Pita n'uru na "o bụ Onyenwe anyi," o yiiri uwe ya (n'ihi na o gba

otq), wuba n'ime mmiri ah. **8** Ndị ozq ndị na-eso ụzq ya biara n'ugbø mmiri nta ah, na-adoputa ugbi ha nke azu juru n'ime ya, n'ihi na ha nq nso n'ala ihe di ka narị nq ulkwụ na ise. **9** Mgbe ha pütara n'elu ala, ha hụrụ ọkụ a kwanyere, nke a hükwasịrị azu n'elu ya na ogbe achicha. **10** Jisqos gwara ha, "Wetanụ ụfodụ n'ime azu ndị ahụ unu gbutere ugbi a." **11** Saimon Pita pürü gaa dogota ugbi azu ahụ n'elu ala. Ihe juru ya bụ azu ndị ukwuu nke ọnụogugu ya dị narị na iri ise na ato. Ma ugbi ahụ adlowaghị n'agbanyeghi na azu juru n'ime ya. **12** Jisqos sịri ha, "Bianụ rie nri ụtụtụ." O dighị onye ọbụla n'ime ndị ahụ na-eso ụzq ya jụrụ ya, "I bụ onye?" N'ihi na ha maara na ọ bụ Onyenwe anyi. **13** Jisqos biara were achichha ahụ nye ha. Otu ahụ ka o mekwara azu ahụ. **14** Nke a bụ ugboro ato Jisqos gosiri ndị na-eso ụzq ya onwe ya mgbe e mere ka o si n'onwụ bilie. **15** Mgbe ha risiri nri ụtụtụ, Jisqos sịri Saimon Pita, "Saimon nwa Jọn, i hụrụ m n'anya karịa ndị a niile?" O sịri ya, "E, Onyenwe anyi, i maara na m hụrụ gi n'anya." Jisqos sịri ya, "Na-azụ ụmụ atụrụ m." **16** Jisqos sịri ya nke ugboro abụ, "Saimon nwa Jọn, i hụrụ m n'anya?" O sịri, "E, Onyenwe anyi, i maara na m hụrụ gi n'anya." O sịri ya, "Na-elekọta atụrụ m." **17** O sịri ya nke ugboro ato, "Saimon nwa Jọn, i hụrụ m n'anya?" O wutere Pita na ọ sịri ya nke ugboro ato, "i hụrụ m n'anya?" O sịri ya, "Onyenwe anyi, i mazuru ihe niile, i makwaara na m hụrụ gi n'anya." Jisqos sịri ya, "Na-azụ atụrụ m. **18** N'ezie, n'ezie asị m gi, mgbe i bụ okorobjia i na-ekē aji n'ukwu, gaa ebe i chorọ iga. Ma mgbe i ghoro agadi, i ga-esetiụ aka gi, onye ọzq ga-ekee gi ihe okike n'ukwu ma duru gi gaa ebe i na-achhoghi iga." **19** O kwuru nké a iji gosi ụdị ọnwụ ọ ga-anwụ iji nye Chineke otuto. Mgbe nke a mesiri, o sịri ya, "Soro m." **20** Pita chigharịri hụ onye ahụ na-eso ụzq ya nke Jisqos hụrụ n'anya ka ọ na-esokwa ha n'azụ. (Ọ bụ onyeozì ahụ dabeere ya n'obi na nri anyasi, nke sịri, "Onyenwe anyi, onye ga-arara gi nye?") **21** Mgbe Pita hụrụ ya, o sịri Jisqos, "Onyenwe anyi kedu maka onye a?" **22** Jisqos sịri ya, "O burụ na m achọq ka ọ nogide ruo mgbe m ga-aloghachi gini ka nke a bụ nye gi? Soro m." **23** Ya mere, akukọ a gbasara n'etiti umunna na onye a na-eso ụzq ya agaghị anwụ. Ma Jisqos asighi ya na ọ gaghi anwụ anwụ, kama, "O burụ na m chorọ ka ọ nogide ruo mgbe m ga-abịa, ọ gbasara gi?" **24** Nke a bụ onye ahụ na-eso ụzq ya onye na-agba ama ihe ndị a niile, ma deekwa ha n'akwụkwø. Anyi makwaara na ama ya bụ eziokwu. **25** Ma ọ dị ọtụtụ ihe ndị ọzq Jisqos mere. Ọ burụ na e dee ha niile n'akwụkwø, o dighị m ka ụwa niile ọ ga-aba akwụkwø a ga-edē banyere ha.

Ọrụ Ndi Ozi

1 Ezigbo enyi m Tiofilos, n'akwukwọ m nke mbụ m dere gi banyere ihe niile Jisós malitere ime nakwa ikuzi, **2** ruo n'ubochi e mere ka o laghachi n'eluiwge mgbe o sitere n'ike Mmụo nsø nyesia ndị na-eso uzo ya iwu, bu ndị o hoputara. **3** Mgbe o hụsịrị ahụnụ nke ọnwụ, o gosiri ha onwe ya n'uzo di iche ihe n'ebe o doro anya na ya dị ndụ. O mere ka ha hụ ya anya n'ime iri ubochi anq, na-akuziri ha banyere alaeze Chineke. **4** N'otu oge, o nonyeere ha na nri, o nyere ha iwu a, “Unu esila na Jerusalem pụ, kama cherenụ nkwa nke Nna m, nke unu nṛụ site n'ọnụ m. **5** N'ihi na Jọn jiri mmiri mee unu baptism, ma n'oge na-adighị anya, a ga-eji Mmụo Nsø mee unu baptism.” **6** Mgbe ha gbakorø, ha jụrụ ya, “Onyenwe anyị, o bụ ugbu a ka i ga-enyeghachi Izrel alaeze ahụ?” **7** Ma o sịrị ha, “O bughị ọrụ unu imata oge na mgbe Nna m na-akwado ihe o zubere ime n'ikike nke onwe ya. **8** Ma mgbe Mmụo Nsø biakwasirị unu, unu ga-anata ike. Mgbe ahụ, unu ga-agbara m ama na Jerusalem, na Judia niile ya na Sameria ruokwa ebe niile ụwa soturụ.” **9** Mgbe o kwusiri nke a, e weliri ya elu mgbe ha na-ele anya, igwe ojii kpuchikwara ya, zopu ya n'anya ha. **10** Mgbe ha na-elegidesi anya ike n'eluiwge dika o na-alà, na mberede, ụmụ nwoke abụo yi uwe ọcha guzoro ha nso. **11** Ha sịrị, “Ndị ikom Galili, gịnị mere unu jiri guzoro ebe a na-ele anya n'eluiwge? Jisós a onye e sitere n'etiti unu kpqrø laa n'eluiwge ga-aloghachikwa otu ahụ unu si hụ ya o siri laa n'eluiwge.” **12** Ha sitere n'Ugwu a na-akpø Oliv nke dị Jerusalem nso, njem nke otu ubochi izuike, laghachi na Jerusalem. **13** Mgbe ha batara n'obodo, ha rigor n'ime ụlo ahụ di n'ụlo elu, ebe ha na-anq. Ndị a bụ ndị no n'ụlo ahụ: Pita, Jọn, Jemis na Andru, Filip na Tomos, Batalomi na Matiu, Jemis nwa Alfiós, Saimon onye a na-akpø Zilöt na Judas nwa Jemis. **14** Ndị a niile ji otu obi nogidesie ike n'ekpere. Ndị sonyere ha bụ ụfodụ ndị inyom na Meri nne Jisós, na ụmụnna ya. **15** N'oge ahụ, Pita bilitere n'etiti ndị kwere ekwe ọnụogugu ha dị ihe dị ka nari na iri abụo, sị, **16** “Umụnna m, o dị mkpa ka ihe e dere n'akwukwọ nsø mezuo banyere Judas onye duuru ndị jidere Jisós bịa. Mmụo Nsø kwuru na nke a ga-emē mgbe o sitere n'ọnụ Devid kwuo okwu n'oge gara aga. **17** O bụ otu n'ime anyị. O nwere oke n'ime ọrụ a.” **18** Ego o natara n'ihi ọrụ ojọq ya ka o jiri zuo ala. N'ala ahụ ka o dara sụo isi n'ala, afọ ya etipuo, eriri afọ ya awusịakwa. **19** Ndị niile bi na Jerusalem nṛụ akụkọ banyere ya. N'ihi ya, ha kpqrø ala ahụ n'asụṣụ ha Akeldama, nke pütara Ala Ọbara. **20** Pita sịrị, “N'ihi na e dere ya n'akwukwọ Abụ Qma: “Ka ebe obibi ya togborø n'efu, ka mmadụ obula gharakwa ibi n'ime ya,” na, “Ka onye ọzq nočhiekwa ọnqodụ ya ka onyeisi.” **21** Ya mere, otu onye n'ime ndị anyị na ha nq n'oge niile Onyenwe anyị Jisós nq n'etiti anyị, **22** bido n'oge Jọn na-emē baptism ruo n'ubochi Jisós si n'etiti anyị rigor n'eluiwge. Otu onye n'ime ndị a ga-eso anyị bürü onye akaebe nke mbilite n'onwu ya.” **23** Ya mere, ha hoputara mmadụ abụo, Josef onye a na-akpø Basabas (aha ya ozo bukwa Jostus) na Mataias. **24** Ha kpere ekpere sị, “Onyenwe anyị, i maara obi mmadụ niile. Gosi anyị onye i hoputara n'ime mmadụ abụo ndị a. **25** Ka o bürü onyeozi na onyendu nke ga-anochi anya Judas onye nke hapurụ ma gawa ebe o kwsiri ka o gaa.”

26 Ha fere ha nza. Nza ahụ makwara Mataias, ha gunyere ya dị ka otu n'ime ndị ozi iri na otu ahụ.

2 Mgbe ubochi Pentikosu ruru, ha niile zukotara n'otu ebe. **2** Na mberede, üzü yiri nke oke ifufe dị ike sitere n'eluiwge bịa juputa n'ụlo ahụ ha nq. **3** Ha hụrụ ihe dika ire oku ka o kewara noķwasi n'isi ha n'otu n'otu. **4** Ha niile juputara na Mmụo Nsø, malite işu asusụ dị iche ike dika Mmụo Nsø nyere ha ike. **5** N'oge ahụ, ọtụtu ndị Juu ji obi ọcha na-efe Chineke nq na Jerusalem. Ndị si na mba dị iche ike n'okpuru eluiwge. **6** Igwe mmadụ gbakotara n'ọnqodụ mgbagwoju anya mgbe ha nṛụ ụzú ahụ, n'ihi na ha nṛụ ka ha na-asụ asusụ nke onye ọbula n'ime ha na-agħoħta, n'asusụ obodo ha dị iche ike. **7** N'oke iju anya, ha kwuritara n'onwe ha, “Ndị a niile na-ekwu okwu ha abugħi ndị Galili? **8** Għiñi mere onye ọbula n'ime anyị ji na-anu okwu ha na-ekwu n'asusụ ala anyị dị iche ike? **9** Ndị Patia, na ndị Midia, na ndị Elam, ndị bikwa n'ime Mesopotamia, ndị Judia, na ndị Kapadosia, ndị Pöntos, na ndị Eshja, **10** ndị Frigia, na ndị Pamfilia, na ndị Ijipt, na ndị akukụ Libiya nke dī Sirini nso, na ndị ọbja si na Rom bịa **11** (ndị Juu na ndị kwere n'okpukpe ndị Juu). Ndị Kriit na ndị Arab; anyị na-anu okwu ha na-ekwu n'asusụ anyị dị iche ike banyere ọrụ ebube Chineke.” **12** O juru ha anya, gbaakha wa għarriji. Ha sırtara onwe ha, “Għiñi ka nke a bү?” **13** Ma ụfodu ndị ọzq na-akwa ha emo na-asj, “Ndị a bụ nṛi mmanya na-egbu.” **14** Pita guzoro, ya na ndị ozi iri na otu ahụ welie olu gwa oġbakò ahụ okwu, “Ndị Juu na unu ndị bi na Jerusalem, matanu nke a, geekwanu ntị ja ihe m na-ekwu. **15** O bughị mmanya na-egbu ndị a dị ka unu chere. Lee, o bụ naanij elekere itoolu nke ụtputu na-ak. **16** Mba, nke a bụ mmezu ihe Juel onye amumäa kwuru, **17** “Chineke siri, n'oge ikpeazu, aga m awukwası mmadụ niile Mmụo m. Umụ unu ndị ikom na ụmụ unu ndị inyom ga-ebu amumäa, ụmụ okorobja unu ga-ahlkwa əħħu, ndị okenye nwoke unu ga-arø nrø. **18** O büladị ndị ohu m, nwoke ha na nwanyi n'ime ha, ka m ga-awukwası Mmụo m. Ha ga-ebukwa amumäa. **19** Aga m egosi ihe itħunaya na mbara eluiwge, gosikwa ihe iż-żibama n'ūwa na n'okpuru ụwa, əħħara na oku na alulu anwurū oku. **20** Anyanwu ga-agħbanwe ghqo' oħħichir, əħħwa ga-agħokwa əħħara, tħippu ubochi Onyenwe anyị abja, bụ ubochi ahụ dì ukwu dikkwa ebube. **21** O ga-erukwa, na onye ọbula nke na-akpokku aha Onyenwe anyị, ka a ga-azopputa.” **22** “Ndị Izrel, geenū ntị n'okwu a, Jisós onye Nazaret bu nwoke Chineke gosiri unu, site n'orū dī ike, n'orū ebube nkawka ihe iż-żibama niile nke Chineke rūrū n'etiti unu site n'aka ya, dika unu ji anya unu hụ. **23** Onye a ka e weere nyefee unu n'aka site na nzube nke Chineke buru ụzo tqo' atumatu ya, na dika o siri mara na mbu, o bụ ya ka unu għburu ma krogidekwa n'obe site n'aka ndị na-amaghji iwu. **24** Ma Chineke emela ka o site n'onwu bilie mgħeġ o topħoħchara ihe mgbu nke əħħaw, n'ihi na əħħaw enwiegħi ike ijide ya. **25** Devid kwuru banyere ya, “Ana m ahụ Onyenwe anyị ka o na-anogide n'ihu m mgħbe niile. N'ihi na o no n'aka nri m. Agħaqbi m ama jijji. **26** Ya mere, əħħaw juputara m obi, ire m na-ariżiukwa əħħaw, anu ahụ m ga-ezukwa ike n'olileancya, **27** n'ihi na i għaqbi ahapu mkkurpurobi m n'ala mmmu, i għawwagħi ahapu anu ahụ nke Onye għi dī nsø ka o hụ ire ure. (**Hadex għ86**) **28** I mere ka m mara ụzo nke ndu; i ga-emekwa ka m juputa n'ōn n'iħu għi.” **29** “Umụnna m, ejji m nkluwa okwu na-agħwa unu banyere nna nna anyị Devid, bū

onye nwụrụ anwụ e lie ya. Ili ya dikwa n'etiti anyị taa. **30** Ma o bụ onye amụma marakwa na Chineke jiri iñu iyi kwee ya nkwa na otu n'ime umu ya ga-anókwasị n'ochéeze ya. **31** Ebe o buuru uzọ hụ ihe ga-eme n'oge dị n'ihi, o kwuru banyere mbilite n'onzu nke Kraist, mgbe o siri, a hapughi ya n'ala mmuọ; anụ ahụ ya ahughikwa ire ure. (**Hadēs g86**) **32** O bụ Jisós a ka Chineke mere ka q dị ndu ozo. Anyị niile bukwá ndị akaebe banyere ya. **33** Ebe o bụ na e buliela ya elu n'aka nri Chineke. O natala Mmụo Nso dika Nna ya kwere na nkwa. Ihe a unu na-ahụ na nke unu na-anụ bụ onyinye ya o wukwasíri anyị. **34** O dighị oge Devid jiri rigoro n'eluiwge, ma ya onwe ya siri, "Onyenwe anyị gwara Onyenwe m sị, "Nodu ala n'aka nri m, **35** ruo mgbe m ga-eme ndị iro gi ihe mgbakwasị ụkwu nye ụkwu gi." **36** "Ya mere, ana m eme ka ezinaulo Izrel niile mara nke ọma, na Chineke emeela Jisós a onye unu kpogidere n'obe ka o bụru Onyenwe anyị na Kraist." **37** Mgbe ha nñuru ihe ndị a, akonuche ha mara ha ikpe. Ha siri Pita na ndị ozi ndị ozo, "Umunna, gịnị ka anyị ga-eme?" **38** Ma Pita siri ha, "Chegharjanu unu niile. Ka e mekwa unu baptismim n'aha Jisós Kraist, maka mgbaghara mmechie unu. Unu ga-anatakwa onyinye nke Mmụo Nso. **39** Nkwa a dịrị unu na umu umu unu na mmadu niile nō n'ebe dì anya, díkwaru ndị niile Onyenwe anyị Chineke ga-akpọ ka ha bjakwute ya." **40** O jiri otụtụ okwu ndị ozo gbaa ama, ma dükowha odu sị, "Sitemu n'etiti ọgbọ a joro njọ zoputa onwe unu." **41** E mere ndị nabatara okwu ya baptismim, ha dị ihe ruru puku mmadu ato, a gunyere n'onzogugu ha. **42** Ha nyefere onwe ha n'ozisi ndị ozi, ya na ife ofufe na ijnyawa achicha nakwa ikpe ekpere. **43** Onye ọbyla n'ime ha juputara na egwu, n'ihi na ndị ozi na-arụ otụtụ orụ ebube, na ihe irjibama dì iché iché. **44** Ndị niile kwere ekwe nokołtara onu, nwekókwa ihe niile onu. **45** Ha rere ihe ha nwere na nke ha kpatara, kenyé onye ọbyla dika mkpa ya siri dì. **46** Ha gara n'ihi na-ezukota n'ulonṣo ukwu ikpe ekpere kwa ụboghị. Ha na-erikókwa nri n'ulọ ha, n'obi ọriṇu na ekele. **47** Dịka ha gara n'ihi na-eto Chineke, ha nwetara ihuoṇma n'aka ndị mmadu. Onyenwe anyị na-atukwasíkwara ha ndị a na-azoputa kwa ụboghị.

3 Otu ụboghị Pita na Jòn na-agà n'ulonṣo ukwu ikpe ekpere n'oge ekpere n'elekere ato nke ehhie. **2** Ma otu nwoke dara ngwùrọ site n'afọ nne ya ka a na-ebute n'onzu ụzọ ama nke ulonṣo ukwu ahụ ụboghị niile ka o na-arịo ndị na-abà n'ime ulonṣo ukwu ahụ arịrị. Aha onu ụzọ ama ahụ bụ onu ụzọ ama ọma. **3** Mgbe o huru Pita na Jòn ka ha na-achọ jba n'ulonṣo ukwu ahụ, o bidoro irijọ ha arịrị. **4** Ma Pita na Jòn legidere ya anya, Pita siri, "Lee anyị anya." **5** O legidere ha anya chee na ha ga-enye ya onyinye. **6** Ma Pita siri, "Enweghi m ọlaçcha maqbụ ọlaedo ma ihe m nwere ka m na-enye gi. N'aha Jisós Kraist onye Nazaret bilię oto gawa ije." **7** O jidere ya aka n'aka nri ya, nyere ya aka selite ya elu, ngwangwa, ụkwu ya na nkwoŋko nke akwara ụkwu ya nwetara ike. **8** O wülirị elu n'ukwu ya, bido iga ije. O soro ha baa n'ulonṣo ukwu ahụ, ya na-agà, ya ana-awuļi elu, na-eto kwa Chineke. **9** Mmadu niile hụrụ ya ka o na-agaghari na-eto Chineke, **10** ha għotara na o bụ ya bụ onye ahụ na-anö n'onzu ụzọ ama ulonṣo ukwu ahụ, nke a na-akpọ onu ụzọ ama ọma na-arịo arịrị. O gbagwojuru ha anya nke ukwuu, gbakwa ha għarri ihe mere ya. **11** Ma dì ka o jidere Pita na Jòn aka, ndị mmadu niile jiri mgbagwoju anya gbara ọṣo bjakwute ha n'akukụ ulonṣo ahụ

ebe a na-akpọ mgbe ulo Solomon. **12** Mgbe Pita huru nke a, o gwara igwe mmadu ahụ, "Ndị Izrel, gịnị mere ihe a ji eju unu anya? Gịnị mere unu ji ele anyịanya dika a ga-asị na o bụ site n'ike nke anyị maqbụ n'idi nsọ anyị ka anyị jiri mee ka nwoke a gawa ije?" **13** Chineke nke Ebrahim, nke Ajizik na nke Jekob, Chineke nke nna anyị ha, ebūliela onye na-ejere ya ozi, bù Jisós elu, onye unu nyefere a e gbuo, ma gonariķwa ya n'ihi Palet, n'agbanyegħi na o kpebiri īhapu ya ka q laa. **14** Unu gonariṛi onye ahụ dī nsọ bürükkwa onye ezi omume, ma riq ka a hapurị unu ogbu mmadu. **15** Unu għburu onye ahụ na-ene nydū, ma Chineke akpolitela ya site n'onzu. Anyị bụ ndị akaebe ihe ndị a. **16** O bụ site n'okwukwe n'aha ya, o bụ ahà ya naanị mere nwoke a ka q dì ike onye nke unu na-ahụ ma marakwa. Okwukwe n'ime Jisós mere ka ahụ ya zuo oke n'ihi unu niile. **17** "Ugbu a umunna m, amaara m na unu kpara agwa na-amaghị ama, dika ndị ndu unu sikwara kpa. **18** Ma Chineke siri otu a mezuo ihe o kwuru site n'onzu ndị amụma niile na Kraist ya aghagħi īlh ahħu. **19** Ya mere, chegharjanu ugbu a ma loġħachikwutekwanu Chineke, ka e nwee ike ihiħapu mmechie unu, **20** ka enyekwa unu ntute nke ime mmiq nke sitere n'ihi Onyenwe anyị, ma zitekwara unu Kraist ahụ, bụ onye ahoputara nye unu, nke bù Jisós. **21** Onye eluiwge na-aħħagħi īnabata tutu ruo oge ahụ Chineke ga-ewegħachi ihe niile n'onzodu ha, dika o kwere na nkwa n'ologo oge gara aga site n'onzu ndị amụma ya dī nsọ. (**aioñ g165**) **22** Mosis siri, 'Onyenwe anyị bù Chineke ga-eme ka onye amụma ga-adị ka m bilire unu site n'etiti umu nne unu, unu aħħagħi ige ntị n'ihe niile o ga-agwa unu. **23** Onye ọbyla juru ige onye amụma ahụ ntị, ka a ga-ekewapu kpmakpm site n'etiti ndị ya ma bibiekwa ya.' **24** "N'ezie ndị amụma niile site na Samuel na ndị ozo so ya n'azu, bukwara amụma banyere ụboghị ndị a. **25** Ma unu bù ndị nketa nke ndị amụma, nakwa nke ɔgbugba ndị ahụ Chineke na mna nna unu għbar, mgbe o gwara Ebrahim, 'Site na mkpuru għi ka a ga-agozzi mba niile nke ɻua.' **26** Mgbe Chineke kpolitere onyeozi ya, o buuru uzq zitere unu ya, ka o gozie unu site n'ime ka onye ọbyla n'ime unu chegharja site n'uzo oqo ya."

4 Mgbe ha nō na-agwa ndị mmadu ahụ okwu, ndị nchħajja na onyeisi ndị agha na-eche ulonṣo ukwu ahụ na ndị Sadusii bjakkutere ha. **2** Ha were oke iwe n'ihi na ha na-ezi ndị mmadu ihe, na-ekwusakwa na n'ime Jisós ka mbilite n'onzu nke ndị nwụrụ anwụ dī. **3** Ha jidere ha tinxie ha n'ulō mkpor, ruo n'echi ya. N'ihi na oge e jidere ha bù n'oge uhuruchi. **4** Ma otụtụ ndị nñuru okwu ahụ kwenyere. Ọnqogugu ha ruru ihe dī ka puku mmadu ise. **5** N'echi ya, ndị na-achị achị, na ndị okenye na ndị ozizi iwu zukorop na Jerusalem. **6** Onyeisi nchħajja bù Anas nō n'ebe ahụ, na Kajfas na Jòn na Alegzanda, na ndị ọzo bù ndị ikwu onyeisi nchħajja. **7** Mgbe ha kroputara ha n'etiti ha, ha juru ha, "O bụ site n'ike onye, na site n'aha onye, ka unu ji mee ihe a?" **8** N'oge ahụ, Pita juputara na Mmụo Nso. O gwara ha, "Unu ndị na-achị ala anyị, na ndị okenye. **9** O bụru na unu kroputara anyị ċħopputa otu nwoke ngwùrọ a si bürü onye ahụ dī mma maqbụ otu e si għoġo ya, **10** ya mere maranu nke a, unu na ndị Izrel niile, a għoġo nwoke a guzo n'etiti unu site n'aha Jisós Kraist onye Nazaret, onye unu kpogidere n'obe, ma Chineke kpolitere ya site n'onzu. **11** Jisós a bù "nkume ahụ unu ndị na-ewu ulo juru, nke għoġo nkume isi ntqala ulo." **12**

Nzoputa adighi n'ime onye obula ozø, n'ih i na o nweghi aha ozø e nyere n'etiti mmadu n'okpuru eluigwe nke e nwere ike isite na ya zoputa anyi.” **13** Mgbe ha hñru nkluwa okwu Pita na Jøn, na-atughi ujo, ma choputakwa na ha bu ndj mmadu nkiti, na ndj a na-atughi n'ulø akwukwo, o juru ha anya. Ma ha ghotara na ha bu ndj ha na Jisøs nökporø. **14** Ma mgbe ha hñru nwuke ahñ a gworo, ka o guzo n'akukø ha, ha enweghi okwu obula ha nwere ikwu megide nke a. **15** Ha nyere iwu ka ha si n'uløkpe ahñ puo, ma bido igba izu n'etiti onwe ha banyere nke a. **16** Ha na-asì, “Ginj ka anyi ga-eme ndj a? Anyi apughị igo agò na ha rurù orù iribama purù iche. Ndj niile bi na Jerusalem maara ihe banyere nke a. **17** Ma iji mee ka akukø orù ebube a hapù igbasa ruo otütø mmadu ntì, ka anyi dò ha aka na ntì ka ha ghara igwa onye obula okwu banyere aha nwoke a.” **18** Ha kporø ha nye ha iwu ka ha kwusì ikwu okwu maobø izi ihe n'aha Jisøs. **19** Ma Pita na Jøn zara si ha, “Kpeenü ikpe a n'onwe unu, maobø ihe ziri ezi n'anya Chineke ige unu ntì karja ige Chineke ntì? **20** N'ih i na o bu ihe rara ahñ na anyi ga-akwusì ikwu okwu banyere ihe ahñ anyi hñru na nke anyi nrñu.” **21** Mgbe ha batçhara ha mba, ha hapurù ha ka ha laa. O nweghi uzo obula ha ga-esi taa ha ahñhù n'ih i na mmadu niile nø na-eto Chineke n'ih i he a mere. **22** N'ih i na nwoke a gworo n'uzø dì ebube agafeela iri afò anò. **23** Mgbe ha hapurù ha, ha lara kporø ndj ibe ha ihe ndjisi nchüaja na ndj okenye gwara ha. **24** Mgbe ha nrñu nke a, ha niile ji otu obi welie olu ha kpokuo Chineke, sì, “Gi, Onye kachasì ihe nile elu, bu Onyenwe anyi, gi onwe gi kere eluigwe na uwa, na oke osimiri, na ihe niile dì n'ime ha. **25** O bu gi sitere n'aka Mmø Nø site n'onz nna anyi Devid, onye na-ejere gi ozi, sì: “Ginj mere mba niile ji eme oke mkpotù? Ginj mere ndj mmadu ji na-apia opipia nke na-abaghì uru? **26** Ndj eze nke uwa na-eguzokwa onwe ha, ndj na-achì achì na-agbakotakwa, imegide Onyenwe anyi na imegide Onye ya e tere mmanu.” **27** N'ezie n'obodo a, Herod na Pontiø Paitel, na ndj mba ozø, nakwa ndj Izrel ezukotala imegide onye nsø ahñ na-ejere gi ozi, bu Jisøs, onye i tere mmanu, **28** ha mere ihe i jiri ike gi na uche gi kwuo na ha aghaghì imezu. **29** Ugbu a, Onyenwe anyi, lee jba mba ha ma nye ndj ohu gi ike iji gbasaa ozi gi na-atughi egwu obula. **30** Setipu aka gi gwøø ndj orìa ma ruo otütø orù ebube na orù iribama site n'aha onye nsø ahñ na-ejere gi ozi bu Jisøs.” **31** Mgbe ha kpesirì ekpere, ulø ahñ ha zukorø n'ime ya mara jijiji. Ha juputara na Mmø Nø, ma jiri nkluwa okwu kwusaakwa okwu Chineke. **32** Ndj niile kwere ekwe nwere otu obi n'otu mkpuruobi. O nweghi onye obula gurù ihe obula o nwere dikà nke aka ya, kama ha mere ka onye obula n'ime ha keta oke n'ihe ibe ya nwere. **33** Ndj ozi sitere n'ike gaa n'ihu na-agba ama banyere mbilite n'onz Onyenwe anyi Jisøs, oke amara bakwaara ha niile uba. **34** O nweghi onye mkpa kpara n'ime ha, n'ih i na site n'oge ruo n'oge, ndj nwere ala maobø ulø na-are ha, ma wetakwa ego ha retara na ha, **35** nye ndj ozi, a na-ekewa ya nye onye obula dì ka mkpa ya si dì. **36** Josef onye ikwu Liviyi, onye sitere na Saipros, onye ndj ozi na-akpo Banabas (nke putara “nwa nke nkasiobi”). **37** O rere ala o nwere, weta ego ya, ma togbo ya n'ukwu ndj ozi.

5 Ma otu nwoke a na-akpo Ananayas na nwunye ya bu Safaira rekwarala nke ha. **2** Na nkwekorìta ya na nwunye ya, o zoro ụfodù ego site n'ego ha retara n'ala ha ahñ, weta

nke fôdurubia togbo n'ukwu ndj ozi. **3** Pita sìri, “Ananayas, gini mere ekwensi jiri juputa obi gi mee ka i ghaara mmø nso ugħha mgbe i zopurri onwe gi ego site n'ime ego i retara n'ala gi? **4** O bugħi gi nwe ala ahñ tupu ree ya? Mgbe e rechara ya, ego e retara ya o bugħi nke gi, iji mee ka i chørø? Ginj mere i ji chee echiche ime ihe dij otu a? O bugħi mmadu ka i għażira ugħha kama q'bi Chineke.” **5** Mgbe Ananayas nrñu okwu ndj a, o dara n'ala nwu, egwu jidekwara ndj niile nrñu ihe mere. **6** Umu okorobja ndj no ebe ahñ batara jiri awa kee ozu ya bupu ya ga lie. **7** Mgbe ihe dikha awa ato gasiri, nwunye ya batakwara, ma q' matabegħi ihe mere di ya. **8** Pita juri ya, gwa m, “o bu ego ole a ka gi na di gi retara ala ahñ?” O sìri, “E, o bu ego ole ahñ ka anyi retara ya.” **9** Pita sìri ya, “Ginj mere unu jiri kpeebie inwa Mmø nke Onyenwe anyi onzwunwa? Gee ntì, nzo unctioni ndj buur di gi gaa lie nø n'onz uzo. Ha ga-ebupukwa gi.” **10** N'otu oge ahñ o dara n'ala n'ukwu ya, nwu, umu okorobja ahñ liri di ya batakwara choputa na o nwuola, buru ya puo gaa lie ya n'akukø di ya. **11** Oke egwu tħru nzuķo ahñ niile, tħokwa ndj niile nrñu akukø banyere ihe ndj a. **12** Ndj ozi ahñ rukwara orù ebube na orù iribama di ukwuu n'etiti ndj mmadu. Ha niile na-ezukø na mgbe ulø Solomon. **13** O nwegħi onye obula kwere iso ha ozø, n'agħbanyegħi na otütø mmadu na-asopurø ha. **14** Ma otu o dì, otütø ndj nwoke na ndj nwanyi kwere n'Onyenwe anyi sonyere ha. **15** N'ih i nke a, ndj mmadu buputara ndj orìa n'okporoż nibe ha n'ute na ihe ndina, ka o ga-abu mgbe Pita na-agafe onyinyo ya ga-adakwasij ụfodù n'ime ha. **16** Igwe mmadu zukċotara site n'obodo ndj di Jerusalem għburugħbu. Ha butekwara ndj nrja nrja, na ndj mmø nna-adighi oħcha na-enye nsogbu, a gwokwara ha niile. **17** Mgbe ahñ onyei sħu nchüaja na ndj otu ya so n'otu ndj Sadusia ka ekworo juputara obi. **18** Ha jidere ndj ozi a tħuba ha n'ulø mkporø nke oħha mmadu. **19** Ma n'oge abalji mmø ozi Onyenwe anyi meghere onu uzo ulø mkporø ahñ kpoputa ha sì, **20** “Gaant, guzoroni n'ulonsø ukwu ahñ gwa ndj mmadu ozi niile nke ndu qħurū a.” **21** Mgbe ha nrñu nke a, n'isi uttutu, ha banyere n'ulonsø ukwu malite izi ihe. Ma mgbe onyei sħu nchüaja na ndj soċċa ja bjarutere, ha kporø nzuķo ndj Sanhedrin nke bu oħġabako jikkotara ndj okenye Izrel niile. Ha zipurø ozi ka e site n'ulø mkporø kpoputa ha. **22** Ma mgbe ndj ahñ ha zipurø ruru n'ulø mkporø, ha ahħuġi ndj ozi ahñ. Ha loġħachiri azu kɔro ndj oħġabako ahñ ihe ha hñru. **23** “Anyi hñru ka a kpoċċiziri ulø mkporø ahñ nke őma, ndj nċhe guzokwa n'onz uzo ya. Ma mgbe anyi meghere ulø mkporø ahñ, anyi ahħuġi onye obula n'ime ya.” **24** Mgbe onyei sħu nchüaja na ndj mmadu ihe. **25** Ngwangwa, onyei sħu aħħiha ya gara n'ulonsø ahñ jidher ndj ozi ahñ ma kpoputa ha, ma ha ejigħi ike mee nke a n'ih iha na tħru egwu na ndj mmadu ga-atiha nkume. **27** Mgbe a kpoputara ha, e mere ka ha guzor n'ihu oħġabako ndj Sanhedrin, onyei sħu nchüaja juru ha ajju, **28** sì, “O bu anyi adoġħi unu aka na ntì ka unu kwusì ikuzi ihe n'aha a; ma unu emeela ka ozizi unu juputara Jerusalem niile kpeebiekwa ime ka obbara nwoke a dīr anyi n'isi.” **29** Pita na ndj ozi ndj ozø zara sì, “Anyi ga-erubere Chineke isi o bugħi mmadu. **30** Chineke nna nna anyi a kpolitelha Jisøs site n'onz uzo onye ahñ unu għburu site

n'ikpogide ya n'elu osisi. **31** Chineke ebuliela ya elu n'aka nri ne ya onwe ya di ka Okpara eze na Onye nzoputa, ka o nwhee ike inye ndị Izrel niile nchegharai na mgbaghara mmechie. **32** Anyị bụ ndị ama nke ihe ndị a, Mmụo Nsọ onye Chineke nyere ndị na-erubere ya isi bükwa onyeama.” **33** Mgbe ha nṣụrụ nke a, o gbawara ha obi, ha chọq igbu ha. **34** Ma otu onye n'ime ha bụ onye Farisi, bùrụkwa onye ozizi iwu a na-asopuru, aha ya bụ Gamaliel, biliri oto n'etiti ogbakọ ahụ, nye iwu ka a kpopụ ndị ozi ahụ n'ezì nwa oge nta. **35** O sıri ha, “Ndị Izrel, leziekwanuanya nke oma ihe unu na-achọ imē ndị a. **36** N'oge gara ağa Teodas pütara na-egosi na ya bụ onye pürü iche, ihe dika narị mmadụ anō sokwara ya, mgbe e gburu ya, ndị niile sooro ya gbasasịrị ihe niile a kwusıkwa. **37** Mgbe nke ya gasiri, Judas onye Galili putakwara gosi onwe ya n'oge a na-agụ onnugogu mmadụ, o nwetakwara ndị sooro ya. Mgbe e gburukwara ya, ndị niile na-eso ya gbasasịrị. **38** Ya mere, agwa m unu, hapụnụ ndị a ka ha laara onwe ha. N'ihi na o buru na oru ha bụ oru mmadụ, o ga-akwusi mgbe na-adighị anya. **39** Ma o buru na o sitere n'aka Chineke, unu agaghị enwe ike ikwusi ndị ikom ndị a, unu ga-achopütara naanị na unu na-aluso Chineke oğu. **40** Ogbaako ahụ nabatara ndumodụ ya. Ha kporo ndị ozi ahụ pịa ha ihe, nyekwa ha iwu ka ha kwusị ikwu okwu n'aha Jisós, hapükwa ha ka ha laa. **41** Mgbe ha hapuru ogbakọ ahụ, ha na-anụri oti n'ihi na-agunyere ha na ndị kwesiri ịnara mkparị n'ihi aha ya. **42** Übuchi niile, n'ime ulọnṣo ukwu ma n'ulọ ndị mmadụ ha na-akuzi ma na-ekwusa ozioma na Jisós bụ Kraist ahụ.

6 N'oge ahụ mgbe onnugogu ndị na-eso uzọ ya bidoro ịmuba, ndị Juu na-asu asusụ Griki mere mkpesa megide ndị Juu na-asu asusụ Híbru n'ihi na a na-elefuru ndị inyom ha, ndị di ha nwụrụ anwụ anya na nri a na-eke kwa ụbuchi. **2** N'ihi nke a, ndị ozi iri na abụo ahụ kporo ogbakọ ndị niile na-eso uzọ ya si, “O zighị ezi na anyị ga-ahapụ ikwusa ozioma Chineke bido na-eke nri. **3** Umunna anyị, sitenụ n'etiti unu hoputa ndị ikom asaa ndị a na-agbara ezi ama na ha juputara na Mmụo Nsọ na amamihe. Anyị ga-enyefe ha oru a n'aka. **4** Ebe anyị onwe anyị, ga-enyefe onwe anyị n'orụ ikpe ekpere, na oru niile metütara izisa ozioma.” **5** Mmadụ niile nabatara atumatụ a nke oma. Ha hoputara Stivin, nwoke juputara n'okwukwe na Mmụo Nsọ. Ha hoputakwara Filip, Prokoros, Nikanor, Timon, Pamenas na Nikolas, onye Antiok na-eso uzọ ofufe ndị Juu. **6** Ha chere mmadụ ndị a n'ihi ndị ozi, ndị kpeere ha ekpere, bikwasıkwa ha aka n'isi. **7** Okwu Chineke gbasara nnqo. Onnugogu ndị na-eso uzọ ya na Jerusalem bakwara ụba. N'oge a, ọtụtụ ndị nchuaaja nabatara na-erubekwa isi n'okwukwe. **8** Ugbu a, Stivin, nwoke juputara n'amara na n'ike Chineke rurụ otutu oru ebube na oru ịrụbama dị ukwuu n'etiti ndị mmadụ. **9** Mgbe ahụ ụfodụ ndị Juu si n'ulọ nzukọ nke ndị nweere onwe ha (dị ka e si akpọ ya), na nke ndị Sirini na Alegzandria nakwa ndị ozo sitere na mpaghara Siliśia na Eshja. Ha na Stivin malitere ịrụgharị ụka. **10** Ma ha enweghi ike iguzogide amamihe na ike nke Mmụo Nsọ nke o ji ekwu okwu. **11** Mgbe ahụ, ha ji uzọ nzuzo kpalie ụfodụ ndị ikom ka ha si, “Anyị nṣụrụ ka o na-ekwuoj Mosis na Chineke.” **12** Ha kpasuru ndị mmadụ, ma ndị okenye ma ndị ozizi iwu. Ha bjakwutere ya jide ya, kpurụ ya gaa na nnqo ụlọ ikpe. **13** Ha kpotaakwara ndị bjara gbaa ama ugħha megide ya si, “Oge niile ka nwoke a na-ekwu okwu ojoo banyere ebe

a di nsọ na iwu anyị. **14** Anyị nṣụrụ ka o kwuru, na Jisós onye Nazaret a ga-akwatu ulo a, gbanwekwu omenala Mosis nyere anyị.” **15** Ndị niile no n'ulopikpe ahụ legidere ya anya. Ha hụru ihu ya ka o na-enwu di ka ihu mmụo ozi.

7 Onyeisi nchuaaja sıri ya, “I nṣụrụ ihe ndị a, o bụ eziokwu?”

2 O sıri, “Umunna m na ndị nna, geenụ m ntị. Chineke onye dị ebube gosiri nna nna anyị Ebraham onwe ya mgbe o no na Mesopotamia, tupu o gaa biri na Haran. **3** O gwara ya, ‘Site n'obodo gi na n'etiti ndị ikwu gi pụo, gaa n'ala m ga-egosi gi.’ **4** “Ya mere, o sitere n'obodo ndị Kaldja pụo, gaa biri na Haran. Mgbe nna ya nwụrụ, Chineke zitere ya n'ala a ebe unu bi ugbu a. **5** O nyeghi ya ihe nketa n'ebə a, o bulađi ihe ruru otu nzò ụkву. Ma o kwere ya nkwa na o ga-enye ya na umu umu ya ala ahụ ka o buru nke ha, n'agbanyeghi na o mịtaghi nwa. **6** Ma Chineke gwara ya otu a, na, ‘Umụ umu ya ga-ebi dika ndị obia n'ala na-abughi nke ha, ndị ga-eji ha mere ohu, ma mejoqkwa ha narị afo anọ. **7** Mana aga m ata mba ahụ ha na-efe dika ohu ahụ. Chineke kwukwara si, ‘Mgbe nke a gasiri, ha ga-esi na mba ahụ pụta, bia fee m ofufe n'ebə a.’ **8** O nyere ya ogbugha ndu nke obibi ugwu. Ebraham mṛu Aizik bie ya ugwu n'ubochi nke asato. Aizik amuṭa Jekob, Jekob amuṭa ndişi ebo iri na abụ nke Izrel. **9** “N'ihi na ndị nna ochie ahụ nwere ekworo n'ebə Josef no. Ha resi ya ndị Ijipt dika ohu. Ma Chineke nonyeere ya, **10** zoputa ya na mkgabu ya niile, mee ka o nwhee ihuoma na amamihe n'ihi Fero eze Ijipt. Onye mere ya onye ọchichị n'ala Ijipt na onye nlekoتا nke ezinaulo ya niile. **11** “N'oge ahụ, ụnwụ dara n'ala Ijipt na n'ala Kenan. Ụnwụ a wetara ahụ. Ụnwụ nra nra anyị ha enwekwaghị ike ichoṭa nri. **12** Ma mgbe Jekob nṣụrụ na nri oka dị n'ala Ijipt, o zipurụ nna nna anyị ha ka ha gaa njem mbụ ha n'Ijipt. Nke a bụ oge nke mbụ ha na-aga Ijipt. **13** Mgbe ha gara Ijipt nke ugboro abụ, Josef mere ka umunne ya mata ya, Fero matakware umunne Josef. **14** Mgbe ahụ, Josef ziri ozi ka a kpota nna ya bụ Jekob na ndị ikwu ya, ndị dị iri mmadụ asaa na ise ka ha bjakwute ya. **15** Jekob gara Ijipt. Ebe ahụ ka ya na nna nna anyị ha nökwa nwụ. **16** E budataro ozu ha na Shekem, ebe e liri ha n'ilị nke Ebraham jiri ego ọlaçcha zuta n'aka umu Hamo n'ala Shekem. **17** “Ma mgbe oge ahụ Chineke kwere Ebraham na nkwa nabiaru nso, ndị Izrel n'o n'Ijipt mbarua nke ukwuu, **18** ruo mgbe eze ozo nke na-amaghị Josef, bidoro ịchị ọchichị n'ala Ijipt. **19** O megburu ndị agbụrụ anyị, kpabukwaa ha. Manye ndị nna nna anyị ha ka ha tufuo umu ọhụrụ ha, ka ha ghara idị ndu. **20** “O bụ n'oge a ka a mṛu Mosis, o mara mma nke ukwuu n'anya Chineke. A zụrụ ya naanị onwa ato n'ulọ nna ya. **21** Mgbe e tufuru ya, ada Fero kporo ya, zuo ya dị ka nwa nwoke nke aka ya. **22** A zụrụ Mosis n'amamihe niile nke ndị Ijipt, o buru dike n'okwu na n'orụ itunanya. **23** “Mgbe o gbara iri afo anọ, o batara ya n'uche iga ileta umunna ya ndị Izrel. **24** Mgbe o hụru otu onye n'ime ha nke onye Ijipt na-emegide ya, o lütara ya oğu, botakwara ya obo site n'igbu onye Ijipt ahụ. **25** Mosis chere na umunna ya ga-agħoṭa na Chineke akpolitela ya isite n'aka ya naputa ha. Ma ha aghoṭaqhi. **26** N'ubuchi ozo sonu, Mosis hụru umunna ya ndị Izrel abụ ka ha na-alu oğu. O għbalix imē ka udo dīr n'etiti ha, si, ‘Unu bii umunna, għin nħi mere unu ji emejorita onwe unu?’ **27** “Ma nwoke ahụ nke na-emegbu nwanna ya nupuru ya si, ‘Onye mere gi onyeisi na onye ikpe n'etiti anyị? **28** I na-achọ igbu

m di ka i si gbuo onye Ijipt ünyaah?

29 Mgbe o nñru nke a, Mosis gbara qso, gaa biri di ka obia n'ala Midia. N'ebé ahu ka o no mta umu nwoke abu.

30 "Mgbe iri afó anó gafere, e mere ka Mosis hú mmuo ozi n'ókú na-ere obia di n'ózara, n'akukú Ugwu Sajnai.

31 Ma mgbe o hñru nke a, o juru ya anya. Di ka o na-agaru nso ka o leruo ya anya, o nñru olu Onyenwe anyi ka o dara, sì.

32 'Abu m Chineke nna nna gi ha. Chineke nke Ebraham, nke Ajzik na nke Jekob? Ujo mere ka Mosis maa jijiji, na o nweghi ike ilegide ya anya.

33 "Ma Onyenwe anyi gwara ya, 'Yipú akpukpokwú gi. N'ihi na ebe ahú i guzo bù ala dí nsò.

34 Ahula m otu e si akpagbu ndí m no n'ala Ijipt. Anula m işu ude ha biákwa izeputa ha. Ugbu a bia, aga m ezighachi gi n'Ijipt.

35 "O bú otu Mosis ahú ha jüru aju, mgbe ha siri, 'Onye mere gi onyeisi na onye ikpe?' O búkwa ya ka Chineke zigara i bú onyeisi na onye innaputa ha, site n'inyeaka mmuo ozi ahú mere ka o hú ya n'ohja ahú.

36 O duuru ha putá mgbe o rüsiři orú ebube na ihe ırıbama dí iche iche n'ala Ijipt, na n'Osimiri Uhie na n'ózara iri afó anó.

37 "Onye a bú Mosis ahú gwara ümu Izrel, sì, 'Chineke ga-eme ka onye amúma nke dí ka m, biliere unu site n'etíti ümünne unu.'

38 Ya onwe ya no n'ögbakö n'ózara, ya na mmuo ozi ahú gwara ya okwu n'Ugwu Sajnai, na nna nna anyi ha; ebe o natakwarra okwu di ndú inye anyi.

39 "Ma nna nna anyi ha jüru irubere ya isi. Kama ha nupuru ya n'akukú, ma tugharia laghachia azu n'Ijipt n'obi ha,

40 na-así Eron, 'Meere anyi chi, ndí nke ga-edu anyi, n'ihi na anyi amaghí ihe mere nwoke a bú Mosis, onye sitere n'ala Ijipt duputa anyi.'

41 Ha kpúrú onwe ha aruşı nke oyiyi nwa ehi, ha butere ihe ichu aja nye ya. Ha nñriñi oñu n'orú nke aka ha.

42 Ma Chineke chepuru ihu ya site n'ebé ha no. Q rara ha nye ikpere usuu ihe dí n'eluiweg. Nke a dabara n'ihé e dere n'akwükwo ndí amúma, "Unu uló Izrel, unu o wetara m onyinye anu e gburu egbu ka o dí aja unu chüürü m iri afó anó unu nñro n'ózara?

43 Unu bulirí uló ikuw nke Molök na kpkapando nke chi unu bú Refan, bú aruşı ndí ahú unu mere ikpó isiala nye ha. Ya mere, aga m ewezuga unu, burukwa unu gaa n'ofe obodo Babilon."

44 "Ndí nna nna anyi ha nwere uló ikuw nke iwu ogbugba ndú n'ózara. E mere ya site na ntuziaka na usoro ihe atú Chineke gosiri Mosis.

45 Mgbe Joshua duuru nna nna anyi ha nweta ala ndí mba ozo ndí Chineke chüpürü. E butekwara igbe ogbugba ndú a n'ala ahú. O nogidekwara n'ala ahú tutu ruo n'oge Devid.

46 Onye çhotara ihuoma n'ebé Chineke no, ma riç ka o wuore Chineke nke Jekob ebe obibi.

47 Ma o bú Solomon wuru ya uló ahú.

48 "Otu o dí, Onye kachasi ihe niile elu adighi ebi n'uló e ji aka wuo, diká onye amúma kwuru,

49 "Eluiwegwe bu ocheeze m. Üwa búkwa ebe mgbakwasí ükvwú m. Üdí uló dí aña ka unu ga-ewuru m? Maqbu ebee ka ebe izuike m ga-adí? Ka Onyenwe anyi kwuru.

50 O bugñi aka m mere ihe ndí a niile?"

51 "Unu ndí isiske! Ndí obi ha, na ntí ha kpoçhiri akpoçhi inú ihe. Ndí na-aya inabata Mmúo Nsò diká nna nna unu ha mere.

52 O dí onye amúma ndí nna unu ha na-apkogbughi? Ha gburu o büladi ndí buru amúma banyere obibja nke onye ezi omume ahú, ma ubga a unu bú ndí raara ya nye ma gbukwaa ya.

53 Unu bu ndí natara iwu Chineke diká e nyere ya site n'aka ndí mmuo ozi, ma unu edebeghi ya."

54 Mgbe ha nñru ihe ndí a, iwe were ha nke ukwu. Ha tara ikikere eze n'ive na n'ónümua n'ebé o no.

55 Ma ebe o juputara na Mmúo Nsò, o lere anya n'eluiwegwe hú ebube Chineke. O hñkwara Jisós ka o guzoro n'aka nri Chineke.

56 O

siri, "Lee, ana m ahú ka eluigwe meghere, hukwa Nwa nke Mmadu ka o na-eguzo n'aka nri Chineke."

57 Ha mere už di ukwuu, were mkpisiaka ha ruchiñi ntí ha. Ha niile gbara qso gaa nñkwasí ya,

58 dökþpuru ya puo n'azú obodo malite itú ya nkume. N'oge a, ndí akaebe wusara uwe ha n'ukwú otu nwokorobia ja na-akpo Sòl.

59 Mgbe ha na-atú Stivin nkume ahú, o kpere ekpere, "Onyenwe anyi Jisós, nara mmuo m."

60 O gburu ikpere n'ala werekwa oke olu tie mkpu, "Onyenwe anyi, biko agunyekwarala ha mmehie nke al!" Mgbe o kwusiri nke a, o dara n'ala nwuo.

8 Sol kwenyere ka e gbuo ya. N'üböchí ahú, oke mkpagbu bidoro megide nzuko di na Jerusalem. Ndí niile kwere ekwe, ma ewezuga ndí ozi n'onwe ha gbasasíri n'ala Judia na Sameria.

2 Ndí ikom, ndí na-atú egwu Chineke, bijara buru ozu Stivin gaa lie ya. Ha ruru uži nke ukwuu n'ihi ya.

3 Ma Sòl bidoro ila nzuko n'ihi. Q na-abanye site n'uló ga n'uló ndí kwere ekwe na-adoputa ha, nwoke na nwanyi, tinye ha n'uló mkporó.

4 Ndí ahú a chüşasíri zisara ozioma n'ebé niile ha gbagara.

5 Filip gara n'otu obodo di na Sameria kwusaara ndí no n'ebé ahú ihe banyere Kraist.

6 Igwe mmadu gere ntí n'ihe Filip na-ekwu n'ihi na ha hurú orú ırıbama o ruru.

7 Mmúo ndí ahú na-adighi ocha ji iti mkpu site n'ime otutu mmadu putá. Q gwókwarra otutu ndí ahú ha kpónwúrû akponwú na ndí ngwúrø.

8 N'ihi ya, oñu dí ukwuu juputara n'obodo ahú.

9 Ugbu a, kemgbe otutu oge gara aga, otu nwoke aha ya bú Saimon bú onye mgbaasi. O jirila mgbaasi ya mee otutu ihe turu ndí niile bi n'obodo Sameria n'anya. Q na-anyakwa isi na ya bú onye dí ukwu.

10 Onye óbula, ma onye ukwu ma onye nta, na-ege ya ntí na-asikwa "Nwoke a bú ike Chineke ahú a na-akpo ike dí ukwuu."

11 Ha na-ege ya ntí oge niile n'ihi na o na-eji ike mgbaasi ya na-eme ihe juru ha anya.

12 Ma mgbe ha kwenyere n'oziomá Filip diká o na-ekwusa ihe banyere ozioma alaeze Chineke na aha Jisós Kraist, e mere ha baptizim, ma nwoke ma nwanyi ha.

13 Saimon kwerekwara otu aka ahú. Mgbe e mechara ya baptizim, o bidoro iso Filip na-agagħar ihi ihe ırıbama na orú ebube niile Filip ruru, turu ya n'anya nke ukwuu.

14 Mgbe ndí ozi no na Jerusalem nñru na ndí Sameria anabatala okwu nke Chineke, ha zigaara ha Pita na Jón.

15 Mgbe ha bijaruru, ha kpere ekpere ka ha nata Mmúo Nsò.

16 N'ihi na Mmúo Nsò abjákwasibegħi onye óbula n'ime ha, kama ihe e mere ha bu baptizim n'aha Onyenwe anyi Jisós.

17 Mgbe Pita na Jón bikwasíri ha aka n'isi, ha natara Mmúo Nsò.

18 Mgbe Saimon huru na a na-enye Mmúo Nsò naari site n'aka ndí ozi bikwasíri ha n'isi, o chere ha ego n'ihi,

19 si, "nyekwanu m ike a. Ka onye óbula m bikwasíri aka n'isi nata Mmúo Nsò."

20 Ma Pita siri, "Gí na ego gí laakwa n'ihi. N'ihi na i chere na i ga-eji ego züta onyinye Chineke.

21 I nweghi oke maqbu ihe nketa n'orú a, n'ihi na obi gi ezighi ezi n'ihi Chineke.

22 Si n'açomuge gi chegharja, riç Onyenwe anyi arirjó ma eleghji anya o ga-agbagħħara gi echicħe ojøj niile nke obi gi.

23 N'ihi na ahlu m na i juputara n'obi ilu na i nɔkwa n'agħbu nke ajo omume."

24 Saimon zara Pita sì, "Biko, kpee ekpere riç o m Chineke, ka ihe ndí a niile i kwuru, hapu ibjakkwasí m."

25 Mgbe ha għbachara akaebe, ma kwusaakwa okwu nke Onyenwe anyi, ha loġħachiri Jerusalem. Ma mgbe ha nala ha zisara ozioma n'otutu obodo ndí Sameria.

26 Mgbe ahú mmuo ozi Onyenwe anyi gwara Filip sì, "Gaa na ndida,

n'uzo ozara neke siri Jerusalem gawa Gaza, uzo ahu bu uzo ozara.” 27 O biliri gawa. Mgbe ahu, otu onye Itiopia bu onye onozi, burukwa onyeisi ozi di mkpa, onye na-eche aky nke Kandis, eze nwanyi ndi Itiopia, gara Jerusalem ife Chineke. 28 Mgbe o na-alal, o nodur ala n'ugboala ya, nke inyinya na-adokpugharji, na-agu akwukwo Ajzaya onye amum. 29 Mmụ Nso gwara Filip, “Gaa ugbo ahu nso, sonyekwara ya.” 30 Filip gara nso, nukwa ka o na-agu akwukwo Ajzaya onye amum. O siri, “I na-aghota ihe i na-agu?” 31 O siri, “M ga-esi ariaa ghota, ma mmadam ezighi m?” O riþor Filip ka o rigota n'ugboala ahu, soro ya nodu n'ime ya. 32 Mpaghara akwukwo nsø o na-agu bu nke a, “E duuru ya di ka aturu gaa n'ebé a ga-egbu ya. Dika nwá aturu na-anó nwayoø n'ihu onye na-akpacha ya aji, otu a ka o na-emegheghí onu ya. 33 N'onodu idí ala ya, e meghí ka ikpe ziri ezi ruo ya aka. Onye ga-akó akúkó banyere agburú ya? N'ihí na e sitere n'uwá wepu ndú ya.” 34 Onozi ahu júru Filip, “Biko, gwa m, onye ka onye amum a na-ekwu okwu ya? O bu ihe banyere onwe ya ka o na-ekwu, ka o bu banyere onye ozo?” 35 Mgbe ahu, Filip maliteré ikwu okwu, site n'akúkó akwukwo nsø o na-agu kóqorø ya akúkó ozioma banyere Jisós. 36 Mgbe ha na-agu n'uzo, ha bjaruru ebe qdø mmiri nta di. Onozi ahu siri, “Lee, nke a bu mmiri. Q dí ihe ga-egbochi ime m baptizim?” 37 Filip siri, “O burú ná i ji obi gi níile kwere, e nwere ike ime gi baptizim.” Onozi ahu siri, “Ekwere m na Jisós Kraist bu Okpara Chineke.” 38 O kwuru ka a kwusi ugboala ahu. Mgbe ahu, onozi ahu na Filip wüdatara banye n'ime mmiri ebe Filip no mee ya baptizim. 39 Mgbe ha sitere n'ime mmiri ahu püta, ngwangwa Mmụ Onyenwe anyi sitere n'ebé ahu wepu Filip, onye onozi ahu ahukwaghí yaanya ozo; kama o gara n'ihí n'ije ya na-anúrikwa oñu. 40 Ebe ozo a húru Filip bu n'Azotus. O jegharikwara n'obodo niile di n'ala ahu, na-ekwusa ozioma ruo mgbe o bjaruru Sizaria.

9 Ma ubgu a, Sól, onye ume niile o na-ekuputa bu naaní ñba mba na igbu ndi na-eso uzo Onyenwe anyi, gakwuu onyeisi nchua ja, 2 riþ ya ka o nye ya akwukwo ozi nke o ga-jeji jekwuru ndi ulø nzukø ndi Juu di na Damaskos, nke o ga-abu o hu onye obula na-eso Uzo ahu ma ha bu nwoke ma ha bu nwanyi, ka qdókpuru ha n'agbu, kpúgaaj Jerusalem. 3 Mgbe o na-agu n'uzo, o bjaruru ebe di Damaskos nso. Na mberede, ihe ihé nke sitere n'eluiwe chara ya gburugburu. 4 O dara n'ala, nü olu na-akpo ya oku, “Sól, Sól, ginjí mere i ji na-akpagbu m?” 5 O siri, “I bu onye, Onyenwe anyi?” Olu ahu zaghachiri, “Abu m Jisós onye i na-akpagbu. 6 Ugbu a, bilié, baa n'ime obodo, a ga-agwa gi ihe i na-aghaghí imezu.” 7 Ndí ikom ha na ya so aga guzoro n'ebé ahu, ma ha enweghi ike ikwu okwu. Ha nñru olu ahu, ma ha ahughí onye obula. 8 Sól si n'ala bilié, ma n'agbanyeghi n'anya ya meghere emeghe, o dighí ihe o nwere ike ihu. Nke a mere na ha sekpuru ya n'aka dubata ya na Damaskos. 9 O hughí uzø ubochi ato, o nweghi ike iri nri maobu nñu ihe oñunü. 10 Otu onye nke na-eso uzø ya no na Damaskos, a na-akpo Ananayas. Onyenwe anyi gwara ya n'ohu, “Ananayas!” O siri, “Lee m, Onyenwe anyi.” 11 Onyenwe anyi gwara ya, “Gaa n'ulø Judas nke di n'okporouzo Guzoziri Eguzu, juþ ajuþ banyere onye a na-akpo Sól, onye si Tasos, o no ugbu a na-ekpe ekpere. 12 O húla ohu na otu nwoke a na-akpo Ananayas na-abjawkwute ya, ibikwasí ya aka n'isi ka o hu uzø.” 13 Ma Ananayas zara,

“Onyenwe anyi, anula m akukø ihe ojoø niile nwoke a mere ndi nsø gi bi na Jerusalem. 14 Ugbu a, o natara ike n'aka ndjisi nchua ja n'ebé a ka o jide ndi niile na-akpoku aha gi.” 15 Ma Onyenwe anyi gwara ya, “Gaa, n'ihí na ahoputala m nwoke a ka o burú ngwa oru m, onye ga-ewegara mba ndi ozo, ndi eze na umu Izrel aha m. 16 Mu onwe m gageosi ya udí ahuhu o na-aghaghí ita n'ihí aha m.” 17 Ya mere, Ananayas garuru n'ulø ahu, banyekwa n'ime ya. O bikwasír akya ya n'isi Sól, sì, “Nwanna Sól, Onyenwe anyi Jisós, onye gosiri gi onwe ya n'uzo, zitere mka i hukwa uzø ozo, ka i juputakwa na Mmụ Nso.” 18 Otu mgbe ahu, ihe diká akpiríkpa sitere n'anya ya daputa, o bidokwara ihu uzø ozo. O biliri oto, e mee ya baptism. 19 Mgbe o richara nri, o nwetakwara ike ya. Ya na ndi na-eso uzø Jisós norø na Damaskos otutu ubochi. 20 Ngwangwa, o bidoro ikwusa Jisós n'ulø nzukø na-así, O bu Okpara Chineke. 21 O juru ndi niile nñru ya anya, ha na así, “O bughí nwoke a bu onye ahu na-emekpa ndi niile na-akpoku aha ahu na Jerusalem? O bu na o bughí maka nke a ka o ji bia ebe a ikpúrukwa ha kpugara ndjisi nchua ja?” 22 Ma Sól gara n'ihu baa uba n'ike karja na ikwu okwu nke gbara ndi Juu bi n'obodo Damaskos gharíj site n'uzo o siri gosi na Jisós bu Kraist ahu. 23 Mgbe otutu ubochi gasirí ndi Juu gbara izu igbu ya. 24 Ma Sól chöputara ihe ha zubere ime. Ehiihe na abali, ndi a no na-eche uzø niile e si apu n'obodo ahu nche, ka ha nwé ike gbuo ya. 25 Ma umuzay ya konyere ya na nkata amanyere üdø bufee ya n'ofe mgibidi nke obodo. 26 Mgbe o rutere Jerusalem, o gbalír iđinýere ndi na-eso uzø Jisós no n'ebé ahu, ma ha tñru egwu. Ha ekwenyeghi na o ghoøla ezi onye na-eso uzø Jisós dikha ha. 27 Ma Banabas duuru ya gaa n'ebé ndi ozi no. O kóqorø ha akukø otu o siri hú Onyenwe anyi na otu o siri gwakwa ya okwu. Na otu o siri kwusua ozioma n'aha Jisós na Damaskos na-atughí egwu. 28 O soro ha na-aghaghí na Jerusalem. O na-ekwusatka okwu n'aha Onyenwe anyi na-atughí egwu. 29 Ya na ndi Juu na-asú asusu Griik rurjatakwara úka. N'ihí ya ndi a gbara izu igbu ya. 30 Mgbe ndi kwere ekwe nñru banyere nzube ha, ha duuru ya gaa Sizaria site n'ebé ahu zipu ya ka o laa obodo Tasos. 31 Mgbe ahu, nzukø niile ndi no na Judia, Galili na Sameria, noqro n'udo, guzosiekwa ike. Ha na-amuba n'omuogugu site n'itu egwu nke Onyenwe anyi na igbaume nke Mmụ Nso. 32 Pita na-ejegharí n'etiti ndi kwere ekwe, o gakwara leta ndi nsø no n'obodo Lida. 33 N'ebé ahu, o húru otu nwoke aha ya bu Ainias. Nwoke a anøøla n'ute orja afó asato. O bu onye ahu ya kpónwuru akponwuru. 34 Pita siri ya, “Ainias, Jisós Kraist agwoøla gi. Bilie mezue ute gi.” Ngwangwa, Ainias biliri oþo. 35 Ndí niile bi na Lida na Sharon húru ya. N'ihí ya, ha nabatarra Onyenwe anyi. 36 N'obodo Jopa, e nwere otu onye nwanyi na-eso uzø ya, nke aha ya bu Tabita nke putakwara Dokas na asusu Griik. O juputara n'orù òma, na orù obi ebere n'ebé umu ogbenye no. 37 N'oge a, o riara orja, nwuo. Mgbe ha sachara ya ahu, ha nibere ya n'otu ime ulø di n'ulø elu. 38 Jopa dikwa nso na Lida. Mgbe ndi na-eso uzø ya nñru na Pita no n'ebé ahu, ha ziri umu nwoke abu ozi ka a riþo ya, sì, “Biko, ahapula ibjawkwute anyi ngwangwa.” 39 Pita biliri soro ha gawa, mgbe o ruru, ha duuru ya gbago n'ulø elu n'ime ulø ahu. Umu nwanyi niile di ha nwñru anwü no n'ebé ahu na-ebe akwa, na-egosi uwe Dokas dñru ha mgbe o di ndu. 40 Pita chupurú ha niile n'ezí, gbuo ikpere n'ala, kpee ekpere. O tuğharırı chee ozu ahu ihu sì, “Tabita, bilie.” O meghere anya

ya, ma mgbe o hñru Pita, o biliri, nñdu ala. **41** O nyeere ya aka ka o kwuru oto. O kporo ndi nsø niile no'nebe ahù, ha na umu nwanyi ahù di ha nwñru gosi ha na o dì ndu. **42** A nñru akukò ihe a mere n'nebe niile na Jopa, nke mere ka otutu kwere n'Onyenwe anyi. **43** O nogidere na Jopa otutu ubochi. O nñduru n'ulo Saimon, onye oru ya bu idozi akpukpo anu.

10 N'oge ahù, o nwere otu nwoke bi na Sizaria, aha ya bu Kñneljøs. O bu ochiaghà na-elekøta nari ndi agha si na mpaghara Itali. **2** Nwoke a na ezinaulø ya bu ndi na-asopuru ma na-atukwa egwu Chineke. O na-enyere ndi ogbenye aka na-ekpekwarà Chineke mgbe niile. **3** Otu ubochi, n'ihe dikà elekere ato nke ehihie, o hñru oñu ebe otu mmuo ozi nke Chineke bjakwutere ya si ya, "Kñneljøs!" **4** Kñneljøs lekwasirì ya anya n'egwu juo ya si, "Onyenwe m, o bu gini?" O siri ya, "Ekpere gi na onyinye gi nye ndi ogbenye e tutela dikà ihe ncleta n'ihu Chineke. **5** Ugbu a, zie ndi ikom ka ha gaa n'obodo Jopa kpota otu onye aha ya bu Saimon, onye a na-akpokwa Pita. **6** O bu obia n'ulo otu nwoke a na-akpø Saimon, onye na-edozi akpukpo anu. Onye ulø ya di n'akukø osimiri." **7** Mgbe mmuo ozi ahù gwara ya okwu puru, o kporo ndi ohu ya abuø na otu n'ime ndi agha na-eche ya nche nke natukwa egwu Chineke. **8** Mgbe o kochara ha ihe niile, o zigara ha Jopa. **9** N'echi ya, mgbe ha no nso n'nebe ahù, n'ihe dikà elekere iri na abuø nke ehihie, Pita rigooro n'elu ulø ahù ikpere ekpere. **10** Aguø bidoro igu ya, o chø ihe o ga-eri. Ma mgbe a na-akwado nrí, o hñru oñu. **11** O hñru ka eluigwe meghere, hñkwa ihe dikà akwa òcha di obosara nke e sitere n'akukø anø ya na-ewedata n'ala. **12** Ihe dì n'ime ya: bu umu anumamø dì ihe ihe, ndi nwere ùkwu anø, ma anu ndi na-akpø akpø n'ala na umu nnñnu nke igwe. **13** Mgbe ahù, o nñru olu na-asi, "Pita bilie, gbuo ma riekwa." **14** Ma Pita siri, "Mba, Onyenwe m. O dìbeghi mgbe m riri ihe obula rurù aru maøbu nke na-adighi ocha." **15** Olu ahù gwara ya nke ugboro abuø, "Akpolà ihe obula ihe rurù aru bu nke Chineke mere ka o dì ocha." **16** Ihe a mere ugboro ato, ngwangwa, e weghachikwara ya n'eluigwe. **17** Mgbe Pita nø na-atule ihe oñu ahù pñtara bu nke gbakwara ya gharri, lee, ndi ikom ahù Kñneljøs zipuru abjarutela kwusì n'önù uzø, na-ajù ebe ulø Saimon dì. **18** Ha kporø oku ijú ma Saimon onye a na-akpø Pita o nø n'ulo ahù. **19** Ka Pita norij na-atugharì uche n'ihe oñu ahù pñtara, Mmø Nsø gwara ya, "Lee, mmadu ato guzo n'önù uzø ugbu a. Ha chñkwarà ijú gi. **20** Bilie, rïda jekwuru ha ngwangwa, enwela obi abuø i soro ha gawa, n'ihu na o bu m zitere ha." **21** Pita jekwuru ndi ikom ahù, si, "O bu m bu onye unu na-acho, ginjì ka unu na-achorø m?" **22** Ha siri, "O bu Kñneljøs onyeisi agha na-elekøta nari ndi agha zitere anyi. O bu onye ezi omume nke na-atu egwu Chineke, burukwa onye ndi Juu niile na-asopuru. Mmø ozi di nsø gwara ya ka o kpota gi n'ulo ya, inu ihe i nwere ikwu." **23** Ya mere, o kpobatarà ha n'ulo dikà ndi obia. Echi ya, o biliri soro ha gawa, ufodù ndi kwere ekwe na Jopa sokwara ya gaa. **24** N'ubochi na-esota ya, ha bijaruru Sizaria. Kñneljøs norij na-eche ha, ya na ndi ezinaulø ya, na ndi ikwu na ibe ya, na ndi enyi ya o kporø. **25** Mgbe Pita batara, Kñneljøs zutere ya, daa n'ala n'ùkwu ya, kpoøro ya isi n'ala. **26** Ma Pita selitara ya elu si, "Bilie otø, mñ onwe m bñkwa mmadu." **27** Mgbe ha na-ekwuriøta okwu, o banyere n'ime ulø ma hñ gwe mmadu ka ha zukötara. **28** O siri ha, "Unu maara nke

oma na o bu ihe megidere iwu na onye Juu na onye mba ogo ga-enwe mmekorita maøbu gaa leta onye mba ozo. Ma Chineke ezila m na m ekwesighi ikpø mmadu obula onye rurù aru maøbu onye na-adighi ocha. **29** N'ihu nke a, o bu ya mere m jiri bia mgbe akporø m na-ajughi ajuju. Ma ka m juo ubu a ihe mere unu ji kpø m?" **30** Kñneljøs siri, "N'ubochi anø gara aga, mgbe m nø na-ekpe ekpere n'oge ehihie n'ulo m, n'ihe dikà elekere ato, na mberede, ahñru m nwoke yi uwe na-enwu ocha ka o guzoro n'ihu m. **31** O siri, Kñneljøs, 'Chineke anuña ekpere gi ma chetawà onyinye i na-enye ndi ogbenye. **32** Ziga n'obodo Jopa n'ulo otu nwoke a na-akpø Saimon, onye na-edozi akpukpo anu. O bi n'akukø osimiri.' N'ebé ahù ha ga-ahñkwa otu onye obia aha ya bu Saimon a na-akpø Pita. **33** O bu n'ihu nke a ka m jì mee ngwangwa zie ka a kpø gi. O dì mma na i bjara. Ugbu a, anyi niile ezukotala n'ebé a n'ihu Chineke inuñr ihe niile Onyenwe anyi chorø ka i gwa anyi." **34** Mgbe ahù Pita meghere onu ya si, "Ugbu a, aghotala m n'ezie na Chineke abuñgħi onye na-ele mmadu anya n'ihu. **35** Kama n'ime mba obula, onye obula na-atu egwu ya na onye na-arù oru ezi omume ka o na-anabata. **36** Unu maara ihe banyere ozioma ahù o zigaara ndi Izrel niile, nke na-akpø ozioma nke udo site na Jisøs Kraist onye bu Onyenwe anyi n'ihe niile. **37** Okwu ahù gbasara n'ala Judia niile, malite na Galili mgbe Jøn kwisachara baptizim nke ya. **38** Otu Chineke si were Mmø Nsø na ike wñkwasj Jisøs onye Nazaret dikà mmanu, na otu o si jegħarja na-eme mma na-agwøkwa ndi niile ekwensi na-emekpa ahù, n'ihu na Chineke nonyeere ya. **39** "Anyi bu ndi akabe ihe niile o mre n'ala ndi Juu na n'ime Jerusalem. Ha gburu ya site n'ikpogide ya n'elu obe. **40** Ma Chineke mere ka o si n'önwù bilite mgbe ubochi ato gasir. E mekwara ka ndi mmadu hñ ya anya. **41** O buñgħi mmadu niile kama o bu naanji anyi ndi Chineke hoputara, dikà ndi akabe, ndi soro ya rie ma riñkwa mgbe o si n'önwù bilie. **42** O nyere anyi iwu ka anyi gaa zisaa ozioma n'ebé niile, ikowà na o bu ya ka Chineke hoputara iħbi onye ikpe nke ndi dì ndu na ndi nwñru anwu. **43** Ndi amuma niile għbar aha banyere ya na onye obula nke kweere na ya ga-enweta mgħbagħara mmieħie site n'aha ya." **44** Mgbe Pita nø na-ekwu okwu, Mmø Nsø bjakwasirì ndi niile nñru okwu a. **45** Nke a juru ndi e biri ugwu n'etiti ndi kwere ekwe soro Pita bia anya otu e siri mee ka ndi mba ogo nata onyinye Mmø Nsø ahù. **46** N'ihu na ha nñru ka ha na-ekwu okwu n'asusu dì ihe ihe na-ekwara Chineke. Mgbe ahù Pita juri, **47** "O di onye puru igbochi anyi ime ndi a baptizim. Ndi natara Mmø Nsø dì ka anyi onwe anyi?" **48** N'ihu nke a, o nyere iwu ka e mee ha baptizim n'aha Jisøs Kraist. Ha rijor ya ka o nonyere ha ubochi ole na ole.

11 Ndi ozi na umunna ndi bi na Judia niile nñru na ndi mba ogo anabatala okwu Chineke. **2** Mgbe Pita ruru Jerusalem, ndi kwere ekwe e biri ugwu tara ya ute, **3** na-asi, "Ginj mere i ji gakwuru ndi a na-ebighi ugħu soro ha rie ihe?" **4** Pita kowaara ha ihe niile mere na otu o si mee, na-asi. **5** "Otu ubochi, mgbe m nø n'obodo Jopa, ahñru m oñu n'oge m na-ekpe ekpere. N'ime oñu a, ahñru m ihe yiri akwa òcha di obosara nke e sitere n'akukø anø ya na-ewedata site n'eluigwe. E budatara ya n'ihu m. **6** N'ime ya, ahñru m anumamø ndi nwere ùkwu anø, na anu oñja, na anu ndi na-akpø akpø n'ala na umu nnñnu nke eluigwe. **7** Mgbe ahù,

anşuru m olu gwara m si, 'Pita, bilie, gbuo ma riekwa.' **8** "Ma asırı m, 'Mba, Onyenwe m, o dıbeghi mgbe ihe na-adighi ocha maqbı ihe rurū aru bara m n'onu.' **9** "Olu ahı siri n'elugwe zaghachi nke ugboro abu, 'Akpolia ihe obula ihe rurū aru bù nke Chineke mere ka ọ di ocha.' **10** Nke a mere ugboro ato, ma emesja dolie ha niile laa n'elugwe. **11** "N'otu oge ahı, ndị ikom ato ndị e zipürü site Sizaria ikpo m bjariutere kwusi n'onu uzor n'ulọ ebe m no. **12** Mmụo Nsø gwara m ka m ghara inwe obi abu isoro ha na-apkaghị oke obula. Mmadụ isii ndị a n'etiti ụmụnna anyị sokwa m, bjariute n'ulọ nwoke ahı. **13** Ọ gwara anyị otu o si hụ mmụo ozi n'ulọ ya, onye siri, 'Ziga ndị ozi jee Jopka ha kpoṭa Saimon onye a na-apkpo Pita. **14** O ga-ewetara gi ozi nke a ga-esite na ya zoputa gi n'ezinaulọ gi niile.' **15** "Mgbe m ka kpụ okwu ahı n'onu, Mmụo Nsø bjakwasirị ha dikà o siri bjakwasị anyị na mbu. **16** Mgbe ahı, echetara m okwu ahı Onyenwe anyị kwuru si, 'Jọn ji mmiri mee unu baptism, ma a ga-eji Mmụo Nsø mee unu baptism.' **17** Ya mere, o bụru na Chineke nyere ha otu onyinye ahı o nyere anyị mgbe anyị kweere n'Onyenwe anyị Jisos Kraist, onye ka m bụ iguzogide Chineke?" **18** Mgbe ha nṣụ nke a, ha agaghị n'ihi n'iru ụka kama ha toro Chineke, na-asi, "N'ezie, Chineke enyela ohere ka ọ bùladị ndị mba ozor chegharịa baa na ndu." **19** Ugbu a, ndị ahı niile gbasasirị n'ihì mkpagbu ahı bidoro mgbe a tughburu Stivin na nkume, jeruru akukụ Fonisia na Saipros na Antiq na-ekwusa ozioma ahı naanị n'etiti ndị Juu. **20** Ma otu ọ di, ụfodụ n'ime ndị ikom ndị ahı sitere n'akukụ Saipros na Sirini gara Antiq, malite ikwusara ndị Griki ozioma banyere Onyenwe anyị Jisos. **21** Onyenwe anyị goziri mgbalị ha niile. N'ihì na otutu mmadụ chegharịri kwere n'Onyenwe anyị. **22** Mgbe nzukọ dì na Jerusalem nṣụ ihe ndị a, ha zipürü Banabas ka o gaa Antiq. **23** Mgbe o rutere, hụ ihe amara Chineke rurū n'etiti ha. O nṣurị oru, mgbakwaa ha niile ume, gwa ha ka ha were obi ha niile nogide n'ime Onyenwe anyị. **24** O bụ ezigbo mmadụ, onye juputara na Mmụo Nsø na okwukwe. O nwekwara okwukwe dì ebube, n'ihì ya otutu mmadụ chegharịkwa bjakwute Onyenwe anyị. **25** Emesja, o gara Antiq obodo Tasos icho Sol. **26** Mgbe o choputara ya, o duuru ya bia n'Antiq. Ihe ha ka otu afo, ka ha na-ezukọ n'ulọ chochị na-akuziri otutu igwe mmadụ ihe. O bụ n'ime Antiq ka e buru uzor kpoṭo ndị na-eso uzor ya ndị Kraist. **27** N'oge ahı, ndị amuma sitere na Jerusalem bjaruru Antiq. **28** Otu onye n'ime ha a na-apkpo Agabos biliri ọtọ buo amuma site n'ike Mmụo Nsø banyere oke ụnwụ ga-abjakwasị ụwa niile. Amuma a mezukwara n'oge Klodiós na-achị. **29** Ndị na-eso uzor ya kwekorịtarị itükötä na iziga onyinye di iche iche nye ndị kwere ekwe n'o na Judia. Onye obula nyekwara ihe dikà o nwere ike. **30** Ha mere nke a, ha zigara ndị okenyé ihe ha tükötara, site n'aka Banabas na Sol.

12 N'oge ahı, eze Herod jidere ụfodụ ndị so na chochị buru n'obi ikpabgu ha. **2** O jiri mma agha gbuo Jemis nwanne Jọn. **3** Mgbe o choputara na omume ya tɔrɔ ndị Juu ụtọ, o gara n'ihi jidekwa Pita. Nke a mere n'oge mmememe Achịchà Ekoghị eko. **4** Mgbe o jidere ya, o tinyere ya n'ulọ mkporo ebe o mere ka ndị agha chee ya nche, ndị agha anoy n'otu oge, ndị agha anoy ozor n'oge nke ozor. Ebunnobi ya bụ ikpoperia ya n'ihi ọha mmadụ kpeee ya ikpe mgbe Mmememe Ngabiga gasiri. **5** Mgbe e debere Pita n'ulọ mkporo, nzukọ

esepughi aka n'ikpe ekpere n'ihi ya nye Chineke. **6** Ma n'abalị na-esota ubochi ahı Herod ga-akpuputa ya, Pita n)o n'ura n'etiti ndị agha abu, e jiri eriri igwe kee ya n'ukwu n'aka, ma ndị nche ozor nokwa n'onu uzor na-eché ya nche. **7** Na mberede mmụo ozi Onyenwe anyị bjara guzoro n'ebe ahı, ihé nwukwara n'ime ulọ mkporo ahı. O kuturụ Pita aka n'akukụ si, "Ngwangwa, bilie oto!" Eriri igwe ahı dapụr n'aka ya. **8** Mmụo ozi ahı siri ya, "Yiri uwé gi na apkupkpokwu gi." O mere otu ahı, Mmụo ozi ahı gwakwara ya, "Yirikwa akwa mgbokwasị gi soro m." **9** Pita sooro ya n'azụ, o chere na o na-ahụ ọhụ, ma ọ mataghị na ihe mmụo ozi ahı na-eme bụ ezie. **10** Ha gaferie ndị nche nke mbu na nke abu route n'onu uzor e si abanye n'ime obodo, nke bụ ọnụ uzor igwe. Ọnụ uzor igwe ahı meghekwarra n'onwe ya, ha esite na ya gafee. Mgbe ha gara ije ruo ebe tere anya n'ama nke ozor, ngwangwa mmụo ozi ahı hapurụ ya. **11** Mgbe ahı kwa ka Pita għotara ihe niile mere. O kwuru, "Ugbu a, amatala m'n'ezie, na Onyenwe anyị ezitela mmụo ozi ya, ka ọ bia zoputa m site n'aka eze Herod na ihe niile ndị Juu na-atu anya ya. Ugbu a ọ naputakwala m site n'ochichọ ojọ nile nke ndị Juu." **12** Mgbe ọ għotara ihe merenü, ọ gawara n'ulọ Meri nne Jòn onye a na-apkpkwa Mak, ebe otutu mmadụ zuktorarị na-ekpe ekpere. **13** Mgbe ọ kuru aka n'onu uzor ama, otu odibo nwanyi aha ya bụ Roda bjara ka o zaaya. **14** Mgbe ọ nṣurụ olu Pita, ọnụ juru ya obi nke mere na ọ gbaara ọso lagħachi azu n'emegħegħi uzor. Ọ gara tisaa, "O bụ Pita n)o n'onu uzor!" **15** Ha siri ja na o na-ekwu okwu dikà onye uche ya na-ezughị oke. Mgbe ọ nogidesirị ike na-ekwu otu ihe ahı, ha siri, "O qħagħi! i bù mmụo ozi ya." **16** Ma Pita nogidere na-akukụ n'ulọ. Mgbe ha meghere uzor hụ ya, o għagwojuru ha anya. **17** O feere ha aka ka ha mechie ọnụ. O kqoro ha otu Onyenwe anyị si duputa ya site n'ulọ mkporo. Ọ gwara ha, "Meenu ka Jemis na ụmụnna anyị niile mata ihe ndị a." O pürü gawa ebe ozor. **18** N'isi ututu echu ya, oke ọgħaqħara dì n'etiti ndị agha, ebe ha na-eché ihe mere Pita. **19** Mgbe Herod chogħarīħchara ya ma ọ cħotaghị ya, ọ juru ndị nche ahu ajjuu dì iċhe iċhe. N'ikpeazu o nyere iwu ka e għbu ha. Emesja ọ hapurụ Judia gaa Sizaria nqdż n'ebe ahı. **20** N'oge ahı Herod na-eweso ndị Taja na Saidon iwe, ha zipürü ndị ozi ha izute ya. Ha buru uzor mee ka ha na Blastos bụru enyi, onye eze tükwasirị obi nke na-elekotakwa ime ulo ndina eze anya. Ha riżor ya ka udo dīri, n'ihì na a na-esi n'obodo eze na-enwetara ha ihe oriri. **21** N'ubqħiżi nzukọ ahı, Herod gbokwasirị uwe ndị eze ya nokwasị n'oceħżeen ya. O weere oke olu dì iċhe għwa nzukọ ahu niile okwu. **22** Igħe mmadụ ahu n)o na-eti mkpu, "Nke a abuġħi olu mmadụ, o bụ olu chi!" **23** N'otu oge ahı, mmụo ozi Onyenwe anyị tiri ya ihe otiti dì egwu n'ihì na o nyegħi Chineke otuto ma otu. Ikkpuri ripiżara ya ahı, nke mere ka o nwu. **24** Ma okwu Chineke gara n'ihi na-aba ɻuba na-agbasakwa. **25** Mgbe ha ruchara ɔru ha, Banabas na Sol si Jerusalem logħach. Ha kpoṭoro Jòn onye a na-apkpkwa Mak n'ije ha.

13 Ndị amuma na ndị nkuzi ụfodụ nokwa na nzukọ dì n'Antiq. Ụfodụ n'ime ha bụ Banabas na Simion onye a na-apkpo nwoke ojji, na Lusios onye Sirini, na Manaen (onye azulitekporo ya na eze Herod), na Sol. **2** Mgbe ha n)o na-efi Onyenwe anyị ofufe na-ebukwa ọnụ, Mmụo Nsø siri, "Kewaputaranu m Banabas na Sol, n'ihì ɔru ahı nke m kporo ha." **3** Ya mere, mgbe ha busiri ọnụ kpekwa ekpere,

ha bikwasiri ha aka n'isi zipu ha. **4** Ebe Mmụo Nso zipuru ha, ha gbadara Selusia, sitekwa ebe ahu gbadaa Saipros. **5** Mgbe ha bijaruru Salamis, ha banyere n'ulọ nzuko ndị Juu kwusaa okwu Chineke. Jọn sokwa ha dika onye na-ejere ha ozi. **6** Mgbe ha gazuchara obodo niile ndị ahụ mmiri gbara gburugburu ruo Pafos, ha zutere otu onye mgbaasi, onye Juu bụ onye amumaa ugha a na-apko Ba-Jisos. **7** Ya na otu onye ochichị obodo, aha ya bụ Sajios Połos nọ. O bụ nwoke nwere ọguguisi n'ebet ọ dị ukwuu, ọ kpọro Banabas na Sol ka ha gwa ya okwu nke Chineke. **8** Ma onye mgbaasi ahụ, onye aha ya bụkwa Elimas (n'ihi nke a bụ aha ya ma asugharịa ya) malitere igbochi ha site n'imeghari onyeisi ahụ anya ka o ghara inabata okwukwe ahu. **9** Ma Sol, onye aha ya bụkwa Pol, onye juputara na Mmụo Nso, legidere ya anya **10** sị, “Gi nwa ekwensu, juputara n'aghugho na n'ihe ojoo dì iche iche. Gi onye iro nke ezi omume niile. O bụ na i gaghi akwusi imerụ ụzo niile ziri ezi nke Onyenwe anyi? **11** N'ihi ya lee, iwe nke Onyenwe anyi ga-adakwasị gi. I ga-ekpu isi nwa oge, i gaghi enwe ike hụ ihè nke anyanwụ.” N'otu oge ahụ, o hukwaghi ụzo ọzọ. O malitere na-ebigharị aka, na-achokwa onye ga na-edugharị ya. **12** Mgbe onyeisi ahụ hụrụ ihe mere, o kweere, n'ihi na o juru ya anya bụ ozizi nke okwu Onyenwe anyi. **13** Pol na ndị otu ya ji ugbo mmiri site na Pafos garuo Pega nke di n'ala Pamfilia. N'ebet a ka Jòn hapurụ ha laghachi Jerusalem. **14** Site na Pega ha gara ruo Antioch obodo nke di na Pisidia. N'ubochị izuike, ha banyere n'ulọ nzuko ndị Juu nödụ ala. **15** Mgbe a guputasiri site n'akwukwó iwu na nke ndị amumaa, ndịsi ulọ ekpere ahụ zigara ya ozi, sị, “Umunna anyi, o buru na unu nwere okwu igbaume nye anyi, biko kwoonu ya.” **16** Pol guzoro ọtò n'etiti ha feere haaka ya, sị, “Unu ndị Izrel na unu umunna m ndị mba ọzo na-atu egwu Chineke. Geenù m ntị. **17** Chineke nke Izrel hoputara nna nna anyi ha mee ha mba dì ukwu n'oge ha nō n'obodo Ijipt. O ji ike aka ya dupuṭa ha site n'ala ahụ. **18** O nagidere ha iri afọ anọ n'ime ọzara. **19** O bibiri mba asaa dì ukwuu n'ime ala Kenan n'ihi ha, nyekwa ndị ya obodo a ka o buru nke ha. **20** Nke a bụ ihe di ka narị afọ anọ na iri afọ ise. “Mgbe nke a gasirị, o nyere ha ndị ikpe dì iche iche ruo oge Samuel onye amumaa. **21** Mgbe ahụ ha riọrọ ka enye ha eze, Chineke nyekwara ha Sol, nwa Kish, onye si n'agbụrụ Benjamin püta, onye chíri iri afọ anọ. **22** Mgbe o wepusiri ya, o mere Devid ka o buru eze ha. O gbara ama banyere ya sị, ‘Achotala m Devid nwa Jesi, nwoke nke di ka ochichị obi m nke si dì. O bụkwa onye ga-eme ihe niile m chorọ ka o mee.’ **23** “Jisos onye si n'eziṇaulọ Devid püta ka Chineke wetaara Izrel Onye nzoputa ahụ bụ Jisos, dika o kwere nkwa izite. **24** Ma tupu ọbiịa ya, Jòn ekwusala nye ndị Izrel banyere baptismim nke nchegħari. **25** N'oge Jòn na-arusi oru ya, o na-asị, ‘Onye ka unu chere na m bù? Abukwaghi m onye ahụ. Mba! Abughi m ya. Ma otu onye ahụ na-abia n'azụ m, onye m na-erughi itopụ eriri akpukpukwụ ya.’ **26** “Ya mere, umunna m, ndị si n'agbụrụ Ebraham na ndị niile na-atu egwu Chineke, ozi nke nzoputa a dirị anyi niile. **27** Ndị bi na Jerusalem na ndị na-achị ha amataghị ya, nke ha ji aghoṭa okwu ndị amumaa nke a na-aguputara ha kwa izu, bụ n'ubochị izuike. Ma ha mere ka okwu ahụ mezuo, mgbe ha mara ya ikpe ọnwụ. **28** O bụ ezie na ha achotaghị ihe kwasiri ọnwụ n'aka ya. Ma ha riọrọ Pailet ka o nye ike ka e ghuo ya. **29** Mgbe ha mezurụ ihe niile e dere banyere ya, ha budatarra ya site n'elu obe, lie

ya. **30** Ma Chineke mere ka o si n'onzu bilie. **31** Ndị nile soru ya jegħarja site na Galili ruo Jersalem hukwara ya anya oṭtutu ubočhi. Ndị a bụkwa ndị na-agba ama n'ihi ndị mmadu banyere ya. **32** “Anyi na-ezikwa unu ozioma a, nke nkwa ahụ Chineke kwere ndị nna nna anyi ha. **33** O mezuola ha nye anyi bụ ụmụ ha, site na-imē ka Jisos site n'onzu bilie, dika e dere ya n'akwukwó Abu oma, “I bụ ɔkpara m, taa aburula m nna gi.” **34** Ma banyere ime ka o site n'onzu bilie, ka o ghara īlagħachi n're ure ọzq. Nke a bụ ihe o kwuru, “Aga m emezurū gi nkwa nsò ahụ niile m kwere Devid.” **35** E dekwarra ya n'ebet ọzq n'abụ oma, “I gakwaghị ahapụ anụ ahụ nke Onye gi di nsò ka o hụ ire ure.” **36** “Mgbe Devid rüzuru oru Chineke chorò ka o rụo n'ogbo ha, o nwurụ, e liko ya na ndị nna nna ya ha o rekwarra ure. **37** Ma onye ahụ Chineke mere ka o site n'onzu bilite erekwaghị ure. **38** “Ya mere, umunna m, achorò m ka o doo unu anya na mgbaghara mmechie díkwa n'ime nwoke a, bụ Jisos, anyi na-ekwusa nye unu. **39** A naesite na ya գո onye օբլա kwere n'onye ezi omume o bulađi site n'ihe ndị ahụ niile nke iwu Mosis na-apughị igu unu di ka ndị ezi omume. **40** Lezienụ anya ka ihe niile ndị amumaa kwuru ghara īdakwasị unu. **41** “Lee, unu ndị na-akwa emo, nörönụ na mgbagwoju anya ma lakwanu n'iyi. N'ihi na agaje m ime otu ihe n'ubochị unu nke unu na-agaghị ekwe na o mere, o bulađi na mmadu körp unu maka ya.” **42** Mgbe Pol na Banabas na-apu, ndị mmadu riọrọ ha ka ha biakwa n'izu ụka ọzo gwa ha okwu gbasara ihe ndị a. **43** Mgbe a gbasara nzuko ahụ, oṭtutu ndị Juu na ndị mba ọzo na-atu egwu Chineke sooro Pol na Banabas, ndị gwara ha okwu, riọsiekwa ha ike ka ha nogide n'amara Chineke. **44** N'ubochị izuike ọzo ahụ, oṭtutu ndị bi n'obodo ahụ pütara īnřu okwu Onyenwe anyi. **45** Mgbe ndị Juu hụrụ igwe mmadu ndị a, obi ha juputara n'ekworo, ha bidokwara ikwu okwu ojoo megide okwu niile Pol na-ekwu. **46** Ma Pol na Banabas kwuru okwu na-asoghị anya sị, “O dì mkpa na anyi buurụ ụzo gwa unu okwu nke Chineke, ma ebe o bụ na unu jürü inabata ya, na-echekwa na unu ekwesighi inweta ndu ebighi ebi, lee, anyi ga-agakwuru ndị mba ọzo. (**aiōnios g166**) **47** N'ihi na nke a bụ ihe Onyenwe anyi nyere anyi n'iwu, “Emeela m ka unu buru ihè nye ndị mba ọzo, ka i nwēe ike weruo nzoputa n'ebet nile սա սուր. ” **48** Mgbe ndị mba ọzo nřu ihe ndị a, obi törö ha ọtò, ha sopolukwara okwu nke Onyenwe anyi. Ya mere ndị nile a hoputara inweta ndu ebighi ebi bụ ndị kwenyerenü. (**aiōnios g166**) **49** Ya mere okwu Onyenwe anyi gbasara ruo ebe nile n'obodo ahụ. **50** Mgbe ahụ, ndị Juu kpaliri obi oṭtutu ụmụ nwaniyi na-atu egwu Chineke ndị ọnđu ha dì elu, na ndị ikom ndị nke ndu obodo ahụ. Ha kpasuru mkpagbu megide Pol na Banabas si otu a, chupu ha site n'obodo ahụ. **51** Ha tichapuru aja di n'ukwu ha ka o buru ihe ịdọ aka na ntị mmegide ha. Ha hapurụ obodo ahụ gaa Aikoniom. **52** Ma ndị na-eso ụzo ya juputakwara n'onyu na n'ike nke Mmụo Nso.

14 N'obodo Aikoniom, Pol na Banabas banyekwara n'ulọ nzuko ndị Juu, kwuo okwu n'uzo puru ihe nke mere n'otutu mmadu, ndị Juu na ndị mba ọzo kwenyerenü. **2** Ndị Juu, ndị na-anabataghị okwu ahụ, kpaliri ndị mba ọzo mee ka mkpuruobi ha joq nri megide umunna. **3** Otu o dì, ha nogidere n'ebet ahụ ogologo oge, na-ekwusakwa okwu nke Onyenwe anyi na-atughị egwu օբлa. Onye nke gosikwara na o bụ okwu amara ya ka ha na-ekwu site n'inye ha ike iřu oru iřibama na oru ebube di ihe ihe. **4** Ma ndị obodo

ahu kewara abu, ụfodu n'ime ha dinyaere ndi Juu. Ụfodu dinyaekwara ndi ozi. **5** Mgbe ndi mba ozo, na ndi Juu, ha na ndi ndu ha, gbara izu ime ha ihe ihere, tukwa ha nkume. **6** Ndị ahụ matara nzube ha site n'ebé ahụ gbarap oso gbaruo n'akukụ Laikonia, gbara n'ime obodo Listra na Debi na obodo nta ndi ozo ndị dì n'akukụ ebe ahụ. **7** N'ebé ahụ, ha gara n'ihu na-ekwusawka ozioma ahụ. **8** N'obodo Listra, o nwere otu nwoke dara ngwurọ site n'oge a mịrụ ya. Nwoke a ejibeghi ụkwụ ya abu gaa ije mgbe obụla. **9** O gere ntí mgbe Pol na-ekwu okwu. Onye legidere yaanya hụ na o nwere okwukwe nke a ga-eji mee ka a gwọ ya, **10** were oke olu si, "Guzoro n'ukwu gi abu." Nwoke ahụ wuliru elu malite iga ije. **11** Mgbe igwe mmađu ahụ huru ihe Pol mere, ha tiri mkpu n'asusu Laikonia si, "Ndị a bù chi biakwutere anyi n'udịdị mmađu." **12** Banabas ka ha kporo Zeus ma kpokwa Pol Hamis n'ihi na o bụ ya bụ onye ọka okwu. **13** Onye nchua ja Zeus, nke ụlo arusị ya dì nso n'ihu obodo, kpütara oke ehi wetakwa okoko osisi dì iché iche. Ya na igwe mmađu ahụ chọro ịchụ aja nye ha n'ọnụ ụzo ama ha. **14** Mgbe ndi ozi ahụ, Banabas na Pol nṣụ ihe ndi a, ha dowa uwe ha, gbara oso jekwuru igwe mmađu ahụ na-eti mkpu, **15** na-asị, "Ndị ikom, gini ka unu na-achọ ime? Lee, anyị bükwa mmađu dì ka unu. O bụ ozioma ka anyị wetaara unu. Anyị chọro ka unu site n'isopụrụ ihe ndi a na-abaghị uru, bjakwute Chineke dì ndi. Onye kere eluigwe na uwa, na oke osimiri na ihe niile dì n'ime ha. **16** N'oge garaaga, o hapurụ mba niile ka ha na-eme ihe masirị ha. **17** N'agbanyeghi nke a o hapughi i debere onwe ya ihe ndi ga-agbara ya akaebe, site n'orụ ọma ya niile. Dì ka inye unu mmiri ozuzu site n'eluigwe, na mkipurụ nke ala n'oge ha. O na-enyekwa unu nri na-emekwa ka obi na-atò unu ụtọ." **18** N'agbanyeghi okwu ndi a, o rara ha ahụ igbochi igwe mmađu ahụ ịchụrụ ha aja. **19** Ma ndi Juu sitere n'Antiök na Aikoniom bijara kpalie obi igwe mmađu ahụ. N'ihi ya, ha türü Pol nkume, dökpurụ ya puo n'obodo, chee na o nwuola. **20** Ma mgbe ndi na-eso ụzo bijara gbaa ya gburugburu, o bilitere, laghachikwa n'ime obodo ahụ. Ma n'echi ya, ya na Banabas sooro gaa Debi. **21** Ha zisasiị ozioma n'ime obodo ahụ, nke mere ka otu mmađu bürü ndi na-eso ụzo ya. Ha loğhachiri n'obodo Listra site ya gaa Aikoniom na Antiök. **22** N'ebé ahụ ha gbara ndi na-eso ụzo ume kasiekwa ha obi si ha jidesie okwukwe ahụ ike. Ha sıri, "Anyị ga-agabiga otu mkipgbu dì iché tupu anyị abaa n'alaeze Chineke." **23** Mgbe ha hopütachara ndi okenye n'ime nzuko niile. Ha sitere n'obubu ọnụ na ekpere tinye ha n'aka Onyenwe anyị, bụ onye ha kwenyere na ya. **24** Ha sitere n'akukụ Pisidia garuo Pamfilia. **25** Mgbe ha zisachara ozioma n'obodo Pega, ha gbadara gaa Atalia. **26** Site n'ebé ahụ, ha sooro ugbo mmiri jeruo Antiök bụ ebe a nọ nyefee ha n'amara Chineke n'ihi oru ndi a ha rürüru. **27** Mgbe ha bijaruru, ha kpoktara nzuko ọwara ha ihe niile Chineke sitere n'aka ha mee, na otu o siri meghe ọnụ ụzo nke okwukwe nye ndi mba ozo. **28** Ha na ndi na-eso ụzo nogidere n'ebé ahụ ruo oge dì anya.

15 Ụfodu ndi ikom sitere Judia bija malitere izi ụmụnna ozi, "O bürü na e bighị unu ugwu dika Mosis nyere n'iwu, a pughị ịzopụta unu." **2** Ha na Pol na Banabas rürütarị ụka nke ukwuu. N'ihi nke a, ha kpebiri ka Pol na Banabas, na ụfodu ndiisi ndi ozo soro gaa Jerusalem hụ ndi ozi na ndi okenye nke nzuko maka okwu a. **3** Nzuko ahụ zipurụ ha

n'uzo ha, mgbe ha sitere Fonisia na Sameria na-agafe, ha korop otu ndi mba ozo siri chegharia. Nke a wetara ndi niile kwere ekwe oke ozi di ukwuu. **4** Mgbe ha bijaruru Jerusalem, nzuko, ndi ozi na ndi okenye nabatara ha, ha kókwarra ha ihe niile Chineke sitere n'aka ha mee. **5** Ma ụfodu ndi kwere ekwe si n'otu ndi Farisii biliri na-ekwu si, "Na o dì mkpa ka e bie ha ugwu ma gwakwa ha ka ha dobe iwu Mosis." **6** Mgbe ahụ, ndi ozi na ndi okenye zukötara itule okwu a. **7** Mgbe ha no tulegide okwu ahụ ruo oge dì anya, Pita guzoro oto si ha, "Umunna m, unu niile maara na site na mbu Chineke hopütara m site n'etiti unu, ka m zisaa ozioma ahụ nye ndi mba ozo ka ha nṣụ, ma kwerenkwa. **8** Chineke a, onye maara obi mmađu niile gbaara ha akaebe site n'inye ha onyinye Mmụ Nsø dika anyi si nata ya na mbu. **9** O gosighi na o nwere ihe di iche n'etiti anyi na ha. N'ihi na o mere ka obi ha di ocha site n'okwukwe. **10** Ugbu a, gini mere unu ji anwa Chineke ọnwụnwa site na-itinye n'olu ndi na-eso ụzo ya ibu arø nke anyi maobu nna nna anyi ha na-enweghi ike idokpu? **11** Mba, anyi kwenyere na o bụ site n'amara nke Onyenwe anyi Jisos ka a ga-eji zoputa anyi, dika a ga-esi zopütakwa ha." **12** Mmađu niile nodürü nwayo, ha bidoro ige ntí n'akukụ Banabas na Pol na-akorop ha banyere ihe ịribama niile na oru ebube niile Chineke jiri ha rụo n'etiti ndi mba ozo. **13** Mgbe ha kwusiri okwu ndi a, Jemis sıri, "Umunna m geenü ntí. **14** Saimon akpolara anyi otu Chineke si buru ụzo lekota ndi mba ozo site na isite n'etiti ha hopütara onwe ya ndi gakekwere na aha ya. **15** Nke a na okwu ndi amụma dakotara, dika e dere ya, **16** "Mgbe nke a gasiri, aga m aloghachi, aga m ewughachikwa ụlo ikwu Devid nke dara ada. Ebe ya niile dakpoşiri adakpoşiri ka m ga-ewugharịkwa, aga m emekwa ka o guzozie, **17** ka ndi fodürü n'etiti mmađu nwe ike chọ Onyenwe anyi, o bulađi ndi mba ozo niile ndi a kpokwasiri aha m, ka Onyenwe anyi kwuru, onye na-emekwa ihe ndi a." **18** Nke a amaara site na mgbe ochie. (aiōn g165) **19** "N'ihi nke a, mkpebi ikpe m bụ nke a, ka anyi ghara isogbu ndi mba ozo loghachikwutere Chineke, **20** kama o kwasiri ka anyi degara ha akwukwọ gwa ha si ha hapụ iri nri obula e ji chọro arusị aja. Ka ha wezugakwa onwe ha site na mmehie ikwa iko, ya na iri anu a nyagburu anyagbu, maobu ọbara. **21** Site na mbu, Mosis nwere ndi na-ekwusa iwu n'obodo niile. A na-agukwa ya n'ulọ nzuko n'ubochi izuike niile." **22** Mgbe ahụ, ndi ozi na ndi okenye, ha na nzuko niile, kpebiri ka a hoputa ndi ikom a ga-eziga Antiök ha na Pol na Banabas. Ha hopütara Judas onye a na-akpokwa Basabas, na Sajlas, ndi ndu so n'etiti ụmụnna. **23** Ha nyekwara ha n'akwukwọ ozi dì otu a, Akwukwọ a sitere n'aka ndi ozi, na ndi okenye ndi bụ ụmụnna unu. A na-edetara ya unu ndi sitere na mba ozo kwere bụ ndi n'o Antiök, Siria na Silisia. Ekele. **24** E mere ka anyi mata na ụfodu ndi otu anyi ebuterela unu nsogbu na ogbaaghara, mee ka obi lọp unu mmiri, na-emebi mkipurụobi unu. Ma n'ezie, ha anataghị ike n'aka anyi ime nke a. **25** N'ihi nke a, anyi zukorop, sitekwa n'otu obi kpebie ihopütä ụfodu ndi ikom na izitere unu ha, ha na ndi anyi hụrụ n'anya, bu Pol na Banabas, **26** ndi ikom werela ndu ha tunye n'aha Onyenwe anyi Jisos Krajst. **27** Ya mere, anyi na-ezite Judas na Sajlas ndi ga-akowara unu n'ihu n'ihu, ihe anyi dere n'akwukwọ a. **28** N'ihi na o bụ ihe ziri ezi n'anya Mmụ Nsø na n'anya anyi kwa, na o kwasighị ka anyi bokwasị unu ibu arø karịa ihe ndi a di mkpa. **29** Ma o kwasiri ka unu hapụ iri ihe obula e jiri

chuo aja nye arusi, ya na iri anu obula a nyagburu anyagbu, maobu obara. Kewapukwanu onwe unu site n'ikwa iko. O bürü na unu eme ihe ndị a, unu mere nke ọma. NỌNUN IKE ọma. **30** Ya mire, e zipuru ha, ha jeruokwa Antioq. Mgbe ha kpokporo nzukor ahụ, ha nyere ha akwukwo ozi ahụ. **31** Mgbe ndị otu ogbakor ahụ gusirị ya, ha nñirịrị ọhụ nke ukwu n'ihi agbamume ha natara. **32** Judas na Sajlas, ndị ha onwe ha bụ ndị amuma, kwuru otutu okwu, iji gbaa ha ume na ime ka okwukwe ndị kwere ekwe guzosie ike. **33** Mgbe ha nonyesiri ha nwa oge nta, ndị kwere ekwe ji ngozi nke udo zilaga ha ka ha laghachikwuru ndị zitere ha. **34** Ma ọ masiri Sajlas inþotukwu n'ebe ahụ. **35** Pol na Banabas nogidere n'Antioq, ebe ha na ndị ozo kuziri ihe ma kwusakwa okwu Onyenwe anyi. **36** Mgbe ubochi ole na ole gasiri, Pol gwara Banabas, "Ka anyi gaghachi n'obodo niile anyi kwusara okwu Onyenwe anyi n'otu n'otu, mata ka ndị kwere ekwe si agbalị n'ebe ahụ." **37** Banabas chọro ka ha na Jòn onye a na-akpọ Mak soro gaa. **38** Ma Pol echeghi na o ziri ezi iduru ya n'ihi na ọ hapurụ ha na Pamfilia. O sokwaghị ha jezuo ozi ha. **39** Irụ üká daþputara n'etiti ha siri ike nke mere na ha kewara. Banabas kpọro Jòn Mak banye n'ugbo gawa Saipros. **40** Ma Pol hoþor Sajlas, kpọro ya gawa njem, mgbe umunna kpesiri ha ekpere raara ha nye n'amara Onyenwe anyi. **41** O jegharirị n'ime obodo Siria na Silisia na-agba nzukor no n'ebe ahụ ume.

16 Pol bijaruru Debi na Listra, ebe otu onye na-eso uzor Jisós a na-akpọ Timoti bi. Nne ya bụ onye Juu bürükwa onye kwere ekwe, ma nna ya bụ onye Griik. **2** Umunna ndị bi na Listra na Aikoniom gbara ezi ama banyere ya. **3** Pol chọro ka Timoti soro ya n'ije ya. Ma n'ihi ndị Juu bi n'akukụ ebe ahụ, o biri ya ugwu n'ihi na mmadu niile maara na nna ya bụ onye Griik. **4** Dika ha na-eme njem site n'obodo ruo n'obodo, ha na-akowara ha ihe banyere mkpebi ndị ozi na ndị okenye kpebiri na Jerusalem ka ha nwe ike idebe ha. **5** Ihe ndị a niile mere ka nzukor sie ike n'okwukwe ma baakwa ụba n'onzogugu kwa ubochi. **6** Ha gara mpaghara Frigia na Galeshia. Ma Mmụo Nsọ ekweghị ka ha kwusaa ozioma n'akukụ Eshia n'oge ahụ. **7** Mgbe ha ruru n'akukụ obodo Misia, ha chere ihu ibanye n'akukụ obodo Bitinia. Ma Mmụo Nsọ nke Jisós akwagideghị ka ha gaa. **8** Ka ha si n'akukụ Misia gafee, ha batara Troas. **9** N'abali ahụ, Pol hñrụ ọhụ ebe ọ hñrụ otu nwoke onye Masidonia ka o guzo na-ariọ ya si, "Bia na Masidonia nyere anyi aka." **10** Mgbe o hñchara nke a, anyi jikeere ngwangwa iga Masidonia ebe anyi mara na Chineke akpoqla anyi igbasara ha ozioma. **11** Anyi banyere ugbo mmiri na Troas si ya gafee Samotres. N'echi ya, anyi bijaruru Niapolis. **12** Site n'ebe ahụ anyi jeruru Filipai nke bu isi obodo dì n'akukụ mpaghara Masidonia bürükwa otu akukụ n'ebe ndị Rom na-acihi. Anyi nodurị n'ime obodo a otutu ubochi. **13** N'ubochi izuike, anyi sitere n'obodo ahụ gaa n'akukụ osimiri ebe anyi chọputara ha ulo ekpere di. N'ebe a ka anyi no gwa umu nwanyị ndị gbakororū okwu. **14** Aha otu n'ime ndị inyom nurụ okwu anyi bi Lidia, onye obodo Tiatira, onye na-azu ahịa akwa e sijiri odo odo. O bükwa nwanyị na-asopuru Chineke. Onyenwe anyi meghere obi ya, ige ntị n'ihe Pol na-ekwu. **15** Ka e mesiri ya na ezinaulọ ya baptizim, o rioro anyi na-asị, "O bürü n'ezie na unu gurụ m'dika onye kwesiri ntukwasị obi nye Onyenwe anyi, batanụ n'ulọ m'noror." Mgbe o kwagidesiri anyi ike, anyi sooro ya.

16 Otu ubochi, mgbe anyi na-agà n'ulọ ekpere, anyi zutere otu nwaagbogho bụ ohu, onye nwere mmụo ịgbà afa. **17** Ma o sogidere anyi na Pol ebe obula anyi na-agà, na-eti mkpu na-asị, "Ndị a bù ndị ohu Chineke Onye kachasi ihe niile elu. Ha bijara ikwuputara unu ihe banyere ụzo nzoputa." **18** O mere nke a otutu ubochi. Ma site n'oke iwe, Pol baara mmụo ojoo ahụ bi n'ime ya mba si, "Eji m aha Jisós Kraist na-enye gi iwu si gi site n'ime ya pütal." Otu mgbe ahụ o siri n'ime ya pütal. **19** Mgbe ndị nwe ya hñrụ n'olileanya ha iji inweta ego akwusila, ha jidere Pol na Sajlas dokpuru ha jekwuru ndịsi obodo n'oma ahia. **20** Mgbe ha dutara ha n'ihi ndị na-ekpe ikpe ha siri, "Ndị ikom a bù ndị Juu ma ha etinyela ogbaaghara n'obodo anyi, **21** site n'ikuzi omenaala megidere iwu anyi, nke anyi bụ ndị Rom na-enweghi ike inabata maobu mee." **22** Igwe mmadu sonyere imegide ha. Ndị ikpe nyere iwu ka a ñowaa uwe, piawka ha ihe. **23** Mgbe ha piachara ha ihe nke ọma, a tñyere ha n'ime ulo mkporo, nyekwa onye nche iwu ka o chee ha nke ọma. **24** N'ihi nke a, o tinyere ha n'ime ime ulo mkporo, ebe o jiri otosị kegide ha n'ukwu. **25** N'etiti abali, mgbe Pol na Sajlas na-ekpe ekpere na-abukwa abụ ito Chineke, ndị niile no n'ulọ mkporo ahụ na-ege ha ntị. **26** Na mberede, oke ala ọma jijiji bidoro, nke mere ka ntọala ulo mkporo ahụ maa jijiji. Ngwangwa, onu ụzo ya niile meghere, ụdo igwe niile e jiri kee ndị mkporo topukwara. **27** Mgbe onyeisi nche ulo mkporo tetara n'ura ma hñ ya onu ụzo niile ghere oghe. N'ihi ya, o chere na ndị mkporo niile agbagapula. Ya mere, o mipitara mama agha ya chọgo ibgu onwe ya. **28** Ma Pol tiri mkpu n'oke olu, si, "Emerula onwe gi ahụ. Anyi niile no n'ebe a!" **29** Onyeisi nche ahụ kporo ka eweta okụ, o gbabar a n'ime, daa n'ukwu Pol na Sajlas na-ama jijiji. **30** O kpoputara ha n'ezí si, "Ndị nwe m, gịnị ka m ga-eme ka a zoputa m?" **31** Ha siri, "Kwere n'Onyenwe anyi Jisós, a ga-azoputa gi na ezinaulọ gi niile." **32** Mgbe ahụ, ha gwara ya na ndị niile no n'ezinaulọ ya okwu nke Onyenwe anyi. **33** N'otu elekere ahụ, n'abalị ahụ, o sachara onya ha. N'atufughi oge, ha mere ya na ezinaulọ ya baptism. **34** O kpobatara ha n'ulọ ya, nye ha ihe oriri. Ya onwe ya na ezinaulọ ya nñirịrị ọhụ n'ihi na o kwerela na Chineke. **35** N'echi ya, ndị ikpe ahụ zitere ndị uwelogi si, "Hapunụ umu nwoke ahụ ka ha laa." **36** Onyeisi ulo mkporo ahụ gwara Pol, si, "na ndị ikpe zitere ozi si ha laa. Ugbu a pütanụ. Unu laanụ n'udo." **37** Ma Pol siri ha, "Ha tiri anyi ihe n'ihi mmadu niile na-ebughị ụzo kpee anyi ikpe. Emesia ha tinyere anyi n'ulọ mkporo. Anyi bụ diała n'obodo Rom! Olee otu ha ga-esi zipu anyi na nzuzo. O kwestiri ka ha bija n'onwe ha kpoputa anyi." **38** Ndị uwelogi ahụ gara gwa ndị ikpe ahụ ihe ha kwuru. Mgbe ha nrụ na ha bu diała na Rom, ha turụ egwu nke ukwu. **39** Ha bijakwutere ha riosie ha aririọ ike. Ha kpoputakwara ha, rịo ha ka ha hapu obodo ahụ. **40** Mgbe ha sitere n'ulọ mkporo pütal, ha gara n'ulọ Lidia. N'ebe ahụ ka ha zutere umunna, gwa ha okwu mgbamume, emesia ha si n'obodo ahụ pütal.

17 Mgbe ha gafechara obodo Amfipolis na Apolonia, ha bijaruru obodo Tesalonajika, ebe ulo nzukor ndị Juu di. **2** Pol bakwuu ha, dika o na-eme oge niile. O nonyesire ha izu üká ato, ya na ha na-atugharị uche n'Akwukwo Nsọ, **3** na-akowara ha na-edokwa ha anya na o dì mkpa na Kraist ga-ahụ ahuhụ, ma sitekwa n'onzwu bilie. O siri, "Jisós a, nke m

na-ekwusara unu bu Kraist ahü.” 4 Ufodu n’ime ndj Juu ahü ka e mere ka ha kwere ma sonyere Pol na Sailas, otu aka ahü, igwe mmadu ndj na-atü egwu Chineke n’etiti ndj Griik na umu nwanyi ufodu a maara aha ha. 5 Ma ndj Juu juputara n’ekworo, n’ihii ya, ha kpaliri obi ufodu mmadu enu n’etiti ha n’oma ahia. Ndj a malitekwara ogbaaghara n’uzo dji iche n’ime obodo. Ha tikisri ulo Jesin, n’ihii na ha choro idoputa ha nyefee ha n’aka oha mmadu. 6 Ma mgbe ha na-achotaghii ha n’ebé ahü, ha dopyutara Jesin na umunna anyi ufodu, duru ha jekwuru ndj ikpe nke obodo ahü, na-eti mkpu, “Ndj a kpuru ụwa ihu n’ala abiala inye obodo ukwu anyi nsogbu. 7 Ma Jesin nabatara ha n’ulø ya. Ha na-emebi iwu Siza n’ihii na ha na-asikwa na o dí eze ozo dí nke a na-akpo Jisøs.” 8 Okwu dí otu a wetara obi iþo mmiri n’etiti ndj ikpe na mmadu niile. 9 Ha hapurị Jesin na ndj ozo, naanị mgbe ndj akaebe bijara kwuo ụgwø e jiri gbatara ha. 10 Ma n’abalı ahü, ndj kwere ekwe mere ngwangwa zipu Pol na Sajlas ka ha gaa obodo Beria. Ma mgbe ha ruru n’ebé ahü, ha banyere n’ulø nzuko ndj Juu. 11 Ma ndj bi na Beria jiri obi ghore oghe nabata okwu a karja ndj bi na Tesalonaika. N’ihii na ha ji inu ọkụ n’obi nara okwu ahü, na-enyocha Akwukwø Nso kwa ubochi, ka ha mara ma ihe ha na-ekwu ọ bụ eziokwu. Ha mere nke a ubochi niile. 12 Otutu n’ime ha kweere, ufodu umu nwanyi na umu nwoke ndj Griik a maara aha ha chegharikwara. 13 Ma mgbe ndj Juu bi na Tesalonaika nürü na Pol na-ekwusa ozioma Chineke na obodo Beria, ufodu ha gara n’ebé ahü na-akpalii igwe ndj mmadu n’ihii iwebata ogbaaghara. 14 Ndj kwere ekwe mere ngwangwa zipu Pol ka o gaa n’akukụ oke osimiri di n’ebé ahü. Ma ha hapurị Sajlas na Timoti ka ha na ha nođu. 15 Ma ndj dupuru Pol sooro ya ruo obodo Atens. Ha lawara, hapurị Sajlas na Timoti ozi ka ha biakwute ya na-atufughi oge. 16 Mgbe Pol no na-echere ha n’Atens, o wutere mmuo ya nke ukwuu n’ihii arusị niile o hñrụ, nke juputara n’obodo ahü. 17 N’ihii nke a, ya na ndj Juu na ndj na-atü egwu Chineke, na-anogide n’ulø nzuko na-arurita ụka. Kwa ubochi, o na-apukwa n’oma ahia na-agwa ndj niile o zutere okwu. 18 Ya na ufodu ndj Epikuri na ndj Stoik bu ndj okachamara na-arurita ụka. Ndj ufodu na-asi, “gini ka onye ekwurekwu a ga-ekwu?” Ndj ozo siri, “o díka onye na-ekwusa umu mmuo ndj ala ozo.” Ha kwuru nke a n’ihii na o na-ekwusa ozioma banyere Jisøs na mbilita n’onwu ya. 19 Ha kpobatara ya n’ebé ha zukorø, ebe a na-akpo Areopagøs, ebe ha no si ya, “Anyi enwere ike ịmata ihe banyere ozizi oħñrụ gi a? 20 I na-ekwu ihe ndj na-agbagwoju anyianya. Anyi choro ịmata ihe ndj a nke ọma.” 21 (Ndj Atens niile na ndj ala ozo bi n’obodo ahü, enweghi ohere ime ihe obula, o gwuchala oru ikwu na inu banyere ihe di oħñrụ.) 22 Mgbe ahü Pol guzoro na nzuko Areopagøs si, “Unu ndj Atens, ahula m na o na-anu unu ọkụ n’obi isopurị mmuo nke unu na-efe ofufe. 23 N’ihii na mgbe m na-ejegharị n’obodo unu, ahurụ m ulø chi di iche iche, ahurụ m otu ebe ichu aja nke dekwasirị n’elu ya: ihe e nyere chi nke amaghị ama. Ya mere, ihe ahü unu na-efe ofufe n’amaghị ama nke a ka m na-ekwusara unu. 24 Chineke onye kere ụwa na ihe niile dí n’ime ya. Ebe ọ bụ onye nwe eluigwe na ụwa, o dighi ebikwa n’ulonso e jiri aka wuo. 25 Otu aka ahü, o dighi anara ije ozi site n’aka mmadu, díka a ga-asi na o nwere ihe koro ya. Ya onwe ya na-enye ndu na ume na ihe niile. O na-egbokwa mkpa niile. 26 O sitere n’aka otu onye, bu mmadu mbu ahü, kee agburu niile nke mmadu

n’otu n’otu, ka ha biri n’elu ụwa dum. O jiri aka ya kewachaa oge obula ga-anø na oke niile nke ebe obibi ha. 27 Ma nzube ya banyere ihe niile bu ka onye obula chosie Chineke ike. Eleghị anya, mmadu nwere ike lezie ụzo ya anya, si otu a chọta ya. O nökaghị mmadu obula n’ebé dí anya. 28 N’ihii n’ime ya ka anyi na-ebi, anyi na-ejegharikwা n’ime ya na-adıkwa ndu. Díka ufodu n’ime unu ndj ode abu na-ekwu si, ‘Anyi onwe anyi bu umu ya.’ 29 ‘Ebe anyi bu ndj Chineke mürü, o kwestighị ka anyi na-eche na ihe akporo Chineke yiri olaøcha maøbu olaedo, maøbu nkume, ihe apiri apí site na ñka na ihe dí n’obi mmadu. 30 Ma Chineke lefurı enweghi nghọta nke mmadu anya banyere ihe ndj a niile n’oge gara aga. Ma ubgu a, o choro ka mmadu niile chegharia. 31 N’ihii na o debela otu ubochi mgbe o ga-ekpe ụwa niile ikpe n’ulø ezi omume, site n’aka otu nwoke o hoputara. O mekwara ka nke a guzosie ike, mgbe o mere ka onye ahü si n’onwu bilie.” 32 Mgbe ha nürü ihe banyere mbilita n’onwu nke ndj nwürü anwu, ha chíri ya ochi. Ma ufodu n’ime ha siri, “N’oge ozo anyi ga-achọ inu okwu ndj a.” 33 N’oge a, Pol hapurị ha. 34 Mmadu ole na ole sooro ya, bùrùkwa ndj kwere ekwe. Otu onye n’ime ha bụ Dionisiós onye Areopagøs. Onye ozo bụ nwanyi a na-akpo Damaris na ndj oqozkwa.

18 Ka nke a mechara, Pol hapurị Atens gaa Korint. 2 N’ebé ahü o zutere otu onye Juu a mürü n’obodo Pontos, onye a na-akpo Akwila. Ya na nwunye ya Prisila sitere Itali Klodiops nyere iwu ka a chupu ndj Juu site n’obodo Rom. Pol gara hụ ha, 3 n’ihii na ha na-aru otu oru, o binyere ha, sokwara ha rükød oru n’ihii na ha bụ ndj na-akpa akwa e ji ama ulø ikwu. 4 Ubochi izuike niile, o na-aru ụka n’ulø nzuko ha na-agbalị ime ka ndj Juu na ndj Griik kwere. 5 Mgbe Sajlas na Timoti sitere na Masidonia bịa, Pol tinyere oge ya niile ikwusa okwu na ikowara ndj Juu na Jisøs bụ Kraist ahü. 6 Mgbe obula ha megidere ya ma kparia ya, o na-efecha uwe ya, si ha, “Obara unu dí unu n’isi, aka m dí ocha. Malite ubgu a, aga m agakwuru ndj mba ozo.” 7 O siri n’ebé ahü puo, gaa n’ulø otu nwoke a na-akpo Taitos Jostus, onye na-asopurị na-efekwa Chineke ofufe. Ulø ya dí nso n’ulø nzuko ndj Juu. 8 Krispos onyeisi n’ulø nzuko ahü na ezinaulø ya niile kweere n’Onyenwe anyi. Otutu ndj ozo bi na Korint nürü okwu ahü, kwere, e mee ha baptism. 9 Onyenwe anyi gwara Pol n’ohu n’otu abalị si, “Atula egwu, kwusise okwu ike, emechikwala onu gi. 10 N’ihii na anonyeere m gi. O dikwaghị onye obula pürü imeru gi ahü. Enwekwara m otutu mmadu n’ime obodo a.” 11 O nogidere ebe ahü otu afó na ọkara. O na-ezikwa ndj mmadu okwu Chineke. 12 Mgbe Galio maliterie ichi achị n’obodo Akaja, ndj Juu bidoro omume ojoo megide Pol. N’ikpeazu, ha duputara ya, gaa n’uløikpe. 13 Ha siri, “Nwoke a na-amanye ndj mmadu ka ha na-ekpere Chineke n’ulø megidere iwu.” 14 Ma mgbe Pol choro ikwu okwu, Galio siri ndj Juu ahü, “Agaara m enwe ndidi gee unu ntí ma o bụru na okwu a gbasara mmejø mmadu mejorø ibe ya, maøbu aru mmadu mere megide obodo. 15 Ma ebe unu na-ekwu ihe banyere okwu na aha dí iche ihe nakwa iwu unu, gaanụ dozie ya n’onwe unu. Agaghị m abu onye ikpe okwu ihe ndj dí otu a.” 16 O sitere n’ime ulø ikpe ya chupu ha. 17 Ha jidere Sostenis, onye bụ onyeisi ulø nzuko ahü tie ya ihe nke ukwuu n’onu ụzo ulø ikpe ahü. Ma Galio emeghi díka a maara ihe na-eme n’ebé ahü. 18 Mgbe o nosiri n’ebé ahü

oṭutu ὑbochi, Pol sıri ndi kwere ekwe nō n'ebē ahū ka ha nodun nke oma, ma si n'ebē ahū banye n'ugbō mmiri ruo Siria. Prisila na Akwila sokwaara ya gaa. N'obodo a na-akpō Senkria, o kpuchara agirị isi ya, n'ihi nkwa o kwere. **19** Mgbe ha rutere Efesos, o hapurụ ha n'ebē ahū, ma o bu ụzo banye n'ulọ nzukọ ebe ya na ndị Juu nwere mkiparịta ụka. **20** Ma mgbe ha riọjọ ya ka o nonyetukwuoro ha ogologo oge, o kweghi. **21** Mgbe o na-ahapụ, o sıri ha, "O bürü na Chineke kwe, aga m aloghachikwute unu ozo." Emesia o banyere n'ugbō hapu Efesos. **22** Mgbe o kwusịri na Sizaria, o gara leta chọpochi dị n'ebē ahū kelee ha. Emesia, o gara n'ihi ruo Antiok. **23** Mgbe o nosirị nwa oge nta n'ebē ahū, o sitere n'ebē ahū püo jegharija n'akukụ obodo Galeshia na Frigia na-agba ndị na-eso ụzo ahū ume. **24** Ma otu nwoke onye Juu, aha ya bụ Apolos, onye Alegzandria bijara na Efesos. O bụ onye oka okwu, bùrukwa onye maara ihe edere n'Akwukwó Nsø nke oma. **25** Nwoke a natara ozizi banyere ụzo Onyenwe anyị. O sitekwara n'inu oku nke obi kuzie nnqo ihe ziri ezi banyere Jisos. Ma ihe o maara bụ naanị ihe gbasara baptism Jọn mere. **26** Ma o nogidesirị ike na-ekwuwa okwu n'ulọ nzukọ. Mgbe Prisila na Akwila nñru okwu ya, ha jekwuru ya, duru ya gaa n'ulọ, were nwayeqo kowaara ya ihe niile banyere ụzo Chineke. **27** Mgbe o zubere iga obodo Akaịa, ndị ụmụnna gbara ya ume. Ha degaara ndị na-eso ụzo Onyenwe anyị nō n'ebē ahū akwukwó ka ha nabata ya. Mgbe o bjaruru, Onyenwe anyị sitere n'aka ya mee ka amara ya baa ụba n'ebē ndị kwere ekwe nō. **28** N'ihi na n'ihi ndị mmadu niile, o guzoro kwuo okwu megide ozizi ojoo na iru ụka niile nke ndị Juu. O gosiri ha site n'akwukwó nsø na Jisos bụ Kraist ahū.

19 Mgbe Apolos nō na Korint, Pol sitere ụzo nke n'ime elu ala bjarute Efesos. N'ebē ahū, o hụrụ ụfodụ ndị na-eso ụzo ahū, **2** sị ha, "Unu natakware Mmụo Nsø mgbe unu kweere?" Ha sıri ya, "Mba, anyị anụbeghi na o nwere ihe díka Mmụo Nsø." **3** Ya mere, o sıri, "Gjinị ka unu kwenyere n'ime ya mgbe e mere unu baptism?" Ha sıri, "Baptizim nke Jọn." **4** Mgbe ahū, Pol sıri, "Baptizim Jọn bụ nke gbasara nc hegħarị site na mmeħie, na-agwa ndị mmadu ka ha kwere n'onye ahū na-eso ya na-abja, nke bụ, ikwerekw n'ime Jisos." **5** Mgbe ha nñru nke a, e mere ha baptism n'aha Onyenwe anyị Jisos. **6** Mgbe Pol bikwasiri ha aka ya abu n'ihi, ha natara Mmụo Nsø. Ha kwukwara okwu n'asusị dị iche iche, bukwaa amumra. **7** Ha niile ruru ndị ikom iri na abu. **8** O banyere n'ulọ nzukọ ahū ma were nkluwa okwu, na iru ụka n'ebē o doro anya gwasie ha okwu ike banyere alaeze Chineke. O bụ onwa atq̄a o were ya ime nke a. **9** Ma ụfodụ n'ime ha mechiri obi ha; ha juru ikwenye, kama ha kwuru okwu ojoo megide Ụzo ahū n'ihi ọgbakọ ahū niile. Ya mere, o sitere n'ebē ha no püo, kporokwa ndị na-eso ụzo ahū, ha na-akparịta ụka kwa ubochi n'ulọ ọgbakọ Tiranos. **10** Ihe ndị a gakwara n'ihi afo abu. Ndị niile bi na Eshia nükwarra ozioma Onyenwe anyị. Otu n'ime ha bụ ndị Juu, ma ndị ozo bụ ndị Griik. **11** Chineke sitere n'aka Pol ruo otutu oru ebube puru iche. **12** Nke bụ na-ewere ụfodụ n'ime akisi maqbūl ichafà na akwa mgbochi nke metutu ya n'ahū na-atukwasí n'ahū ndị ọria, ahū a díkwa ha ike. E sitekwara na ya chupu mmụo ojoo. **13** Ụfodụ ndị Juu díkwa ndị na-ejegharị n'obodo dị iche iche na-achupu mmụo ojoo n'ime mmadu. Ha chọkwara ime nke a n'aha Onyenwe anyị Jisos na-asi, "E ji m aha Jisos, onye Pol na-

ekwusa na-enye unu iwu ka unu site n'ime ya püta." **14** Ndị na-eme ihe di otu a bụ ụmu asaa nke Skiva, onyeisi nchuaaja, bu onye Juu. **15** Mmụo ojoo ahū zara ha si, "Amaara m onye Jisos bụ, amakwaara m onye Pol bụ, ma unu onwe unu, unu bụ ndị ole?" **16** Nwoke ahū mmụo ojoo na-achị makwasiri ha, tie ha ihe nke ukwuu, mee ka ha gbaa oso. Ha gbara oto gbaapu n'ulọ ahū. Ha merukwara ahū. **17** Akukọ banyere ihe ndị a jezuru obodo Efesos niile. Mgbe ahū, ndị Juu na ndị Griik ụfodụ nükwarra ihe ndị a. Oke egwu jidekwara ha. N'ihi nke a, e mekwara ka aha Onyenwe anyị Jisos daa ụda n'ebē niile. **18** Otu n'ime ya ihe nke ukwuu, ihe nke n'ime ya ihe nke ukwuu, ihe nke n'ime ya ihe nke ukwuu. **19** Otu n'ime ya ihe nke ukwuu, ihe nke n'ime ya ihe nke ukwuu. **20** Ya mere, okwu Onyenwe anyị toro, na-agbasa n'ike n'ike na-adıkwa ire. **21** Mgbe ihe ndị a gasiri, Pol kpibiri n'ime mmụo ya na ya ga-eje ruo Masidonia na Akaja tupu o bijaruo Jerusalem. O sikkwara "na ya aghaghị ijero Rom n'ogwugwụ ije ya niile." **22** O zipurụ ndị na-enyere ya aka, bụ Timoti na Erastos ka ha buru ụzo jeruo Masidonia. Ma ya onwe ya nogidere n'ime Eshia nwa oge. **23** Ma o bụ n'oge a ka oke nsogbu malitere megide Ụzo ahū. **24** Otu onye üzü na-agbaze olaocha, aha ya bụ Dimitrios, onye ji olaocha na-akpụ ụlo aruṣi ala ahū a na-akpō Atemis. O na-ewetara ya na ndị üzü ibe ya ego n'ebē o hiri nne. **25** Nwoke a kpopoktara ndị oru ya niile, na ndị ya na ha na-arukọ otu oru, si, "Ndị ibe m, unu ma na o bụ site n'orụ nke a ka anyị si enweta akunyuba anyị. **26** Unu niile ahula ma nükwa, otu nwoke a na-akpō Pol si rafuo otutu ndị mmadu site n'ime ka ha kwenye na chi obyala e ji aka mee abughi chi. O bukwaghi naanị n'Efesos kama o fođurụ ihe nta ka o bürü n'Eshia niile. **27** O bukwaghi naanị ihe ize ndu dị banyere oru aka anyị nke a ga eleli kama tnyere nke a, ụlo nke oke chi nwanyị bụ Atemis agaghị enwekwu nsopuru. Ya bụ, chi nwanyị n'onwe ya bụ onye a na-efe n'obodo Eshia niile nakwa n'elu uwa niile ka a gananapu nkwaneye ugwu dirị ya díka chi." **28** Ma mgbe ha nñru ihe ndị a, ha were oke iwe tie mkpu na-asi, "Atemis ndị Efesos dị ukwuu!" **29** Ogbaghara ahū gbasara, zuo obodo ahū niile. Ha banyere n'ebē a na-eme ihe ileleanya, kpopo Gaios na Arıstakos ndị Masidonia, bụ ndị ha na Pol na-arukọ oru. **30** Pol chorò jbakwuru igwe mmadu ahū, ma ndị na-eso ụzo ahū ekweghi ya. **31** Otu aka ahū kwa, ụfodụ ndị enyi ya n'etiti ndị na-achị Eshia zigakwaara ya ozi na-arịo ya ka o hapu jbanye n'ebē ahū a na-eme ihe ileleanya. **32** Ugbu a, nzukọ ahū na-agba aghara, ụfodụ mmadu na-eti mkpu otu ihe, ndị ozo na-eti ihe ozo. N'ezie, otutu n'ime ha amatakwaghi ihe ha jiri nodu n'ebē ahū. **33** Ụfodụ ndị Juu n'ime ọgbakọ ahū nupuru Alegzanda, seputa ya, mee ka o buru ụzo. Alegzanda feere ha aka ka ha dere duu mgbe o chorò igoro onwe ya n'ihi ọha mmadu ahū. **34** Ma n'otu ntabi anya ahū, mgbe ha matara o bụ onye Juu, ha bidoro iti mkpu ihe díka ogologo awa abu n'a-asi, "Atemis ndị Efesos dị ukwuu!" **35** N'ikpeazu, oke akwukwó nke obodo ahū kwusiri igwe mmadu ahū imé üzü. O kwuru, "Ndị ikom Efesos, o nwere onye na-amaghị na obodo Efesos bụ obodo na-echekwa ụlo ofufe Atemis, na oyiyi ya nke si n'eluiwge daa? **36** Ebe ihe ndị a adighị na n'ogpụ, o dī mkpa ka unu nödụ nwawayo, ghara imebi ihe obula n'echeghi echiche. **37** Lee ugbu a, ndị a unu kpotara n'ebē a

abughị ndị ohi, ndị na-ezuru ihe n'ogige chi anyị, maobụ na-ekwuto eze nwanyị arusị anyị. **38** O burụ na Dimitrios na ndị okpụ ụzị ibe ya nwere ihe ọbụla megide ha, ha gaa n'uloikpe. Ndị na-ekpe ikpe ga-eleba okwu haanya. Kama ha mee ya n'usoro iwu kwadore. **39** Ma ọ burụ na o nwere ihe ọzọ dị iche unu chọrọ ka e mee, a ga-edozi ya na nzukọ nke ndị obodo na-eme n'uzo ziri ezi. **40** N'ihi na egwu dị, na-eleghị anya a ga-eji ihe nke mere taa boo anyị ebubo na anyị na-ebute ọgbaaghara. Anyị enweghi ọsịsa ziri ezi banyere ọgbaaghara nke a.” **41** Mgbe o kwuchara nke a, o gbasara ha.

20 Mgbe ogbaaghara ndị a kwusiri, Pol kpokwara ndị na-eso ụzo ahụ, gbaa ha ume, gwa ha ka ha nōdụ nke ọma, o pürü gawa Masidonia. **2** Mgbe o gagharichara n'akụkụ ala ahụ niile, werekwa okwu nkasiobi gbaa ndị ụmụnna ume, o biajuru ala Griis. **3** O nōrō ọnwa ato n'ebe ahụ. Mgbe o chọpụtara na ndị Juu agbaala ajo izu megide ya díka o na-ejikere iso ụgbọ mmiri gaa Siria, o kpebiri ka ya si ụzo Masidonia laghachi. **4** Sopata onye Boria bụ ọkpara Piro, na Arıstakos, na Sekundus ndị si na Tesalonaika, na Gaios onye Debi na Timoti, na Taikikos na Trofimos, ndị Eshja sokwa ya na-aga ije a. **5** Ndị a bu ụzo gawa, na-eche anyị na Troas. **6** Mgbe Mmemme Ngabiga ahụ gwusiri, anyị banyere ụgbọ mmiri rute Filipai bjakwute ha na Troas n'ubochị nke ise. Anyị nōrō n'ebe ahụ ubochị asaa. **7** N'ubochị mbụ n'izu ụka, mgbe anyị zukorọ inyawa achịcha, Pol gwara ha okwu, ebe o na-akwado ịla ma chi bög, o kwugidere okwu ruo n'etiti abali. **8** Otu ọriona díkwa n'ime onyulo ahụ di n'ulọ elu ebe anyị zukorọ. **9** Otu nwokorobia a na-akpọ Yutikos nodụlụ ala n'oghoreikuku, o bụ onye oke ụra bidoro ițu díka Pol na-ekwu okwu ruo oge dị anya. Mgbe o dara n'oke ụra a, o sitere na n'ulọ elu nke ato dapụ, daa n'ala. Mgbe e buliri ya, o bụ onye nwụrụ anwụ. **10** Pol rituru n'ala selite ya elu jikịo ya. O sịrị ndị gbakorọ n'ebe ahụ sị, “Ka obi hapụ ilo unu mmiri o di ndị.” **11** O laghachikwara n'ulọ elu ahụ, mgbe o nyawachara achịcha ma riekwa, o kwugidere okwu tutu chi abög, o hapurụ ha bilie ije ya. **12** Ha kulitere nwokorobia ahụ na ndị nke mere ka ọnụ juputa ha n'obi. O gbakwara ha ume nke ukwuu. **13** Anyị onwe anyị gara n'ihu banye n'ugbọ mmiri chee ihu iga Asos. Ebe anyị Zubere iburu Pol n'ugbọ anyị. O soghi anyị n'ihi na o Zubere iji ụkwụ ruo ebe ahụ. **14** Mgbe o zutere anyị n'Asos, anyị buru ya n'ugbọ gaa Mitilen. **15** N'ubochị nke ọzo ya, anyị rutere Kiös, n'ubochị nke so ya, anyị gafera rute Samos. Ma mgbe otu ubochị ọzo gasirị, anyị rutere Melitös. **16** N'oge a, Pol kpebiri na o gaghi akwusi n'Efesos ka o ghara itufu oge n'Eshja, n'ihi na o na-eme ngwangwa irute Jerusalem n'ubochị mmemme Pentikoços, ma o burụ ihe o pürü ime. **17** Site na Melitös, o zipurụ ozi ka a kpooro ya ndị okenye chọchị nke Efesos ka ba bia zute ya. **18** Oge ha bjakwutere ya, o gwara ha, “Unu maara nke ọma otu m si nō n'etiti unu mgbe niile mụ na unu nōrō, site n'ubochị mbụ ụkwụ m zoķwasirị n'ala Eshja tutu ruo ugbu a. **19** Arụrụ m orụ Onyenwe anyị site n'obi umeala na anya mmiri n'etiti ntaramahulụ dị ukwuu, site n'izu ojọq ndị Juu gbara maka m. **20** Unu hụrụ na m ahapughị ime ka unu mara ihe ọbụla gabaara unu uru, mgbe ọbụla m na-akuziri unu ihe n'ulọ maobụ n'ihu oha. **21** E kwusaala m nye ma ndị Juu ma ndị Griik okwu nchegharị n'ebe Chineke nō, na okwukwe n'ebe Onyenwe anyị Jisọs nō. **22** “Ma otu o di, ana m aga Jerusalem díka iwu

Mmụq Nso nyere m si di, ma amaghị m ihe onodụ m ga-abụ n'ebe ahụ. **23** Kariakwa na Mmụq Nso na-agbara m ama n'ebe ọbụla na mkporo na ntaramahulụ na-eche m n'ebe ahụ. **24** Ma apkoghi m ndị m ihe ọbụla. Karịa naanị ka m gbazuo ọsị m ma jezuokwa ozi ahụ m natara n'aka Onyenwe anyị Jisọs, nke bụ ikowà banyere ozioma nke amara Chineke. **25** “Ma ugbu a, amaraa m na o nweghi onye ọbụla n'ime unu, bu ndị m jegħarị n'etiti ha na-ezisara ihe banyere alaeza a ga-ahụ m anya ọzọ. **26** Ya mere, ana m agwasị unu ike, taa, na abụ m onye aka ya di ocha n'ebe ọbara onye ọbụla n'ime unu di. **27** N'ihi na-esepughị m aka ikwuputa nzopu Chineke nye unu. **28** Ma ugbu a, kpacharanu anya! Leziekwanu onwe unu na igwe aturu nke Mmụq Nso mere unu ndị nlekota anya ya. Ka unu burụ ndị ozuzụ aturu nke chochị Chineke, bụ nke o ji ọbara ya zutara onwe ya. **29** N'ihi na amaraa m na mgbe m lachara, agu jogburu onwe ya ga-abata n'etiti unu nke na-agaghị emere igwe aturu ebere. **30** Ufodụ n'ime unu gabili tugharja eziokwu ahụ iħu ka ha si otu a doro ufdodu ndị na-eso ụzo ahụ nye onwe ha. **31** Ya mere, na-echenū nchel! Chetakwanu na n'ime afọ ato m nōrō n'etiti unu, ehhie na abali, ejị m iżka akwa na anya mmiri na nlekota ya. Ana m etifekwa unu n'aka okwu amara ya nke pürü igba okwukwe unu ume na inyekwa unu akunjuha o kwadobeere ndị ahụ e doro nsø. **33** O dighi mgbe ọbụla aġu idotara onwe m əlaqcha maobụ olaed a maobụ uwe nke onye ọbụla ji guo m. **34** O bakwagħi uru igwa unu na o bụ ak m rupputara oru għooro m mkpa niile, na nke għokwara mkpa ndị ahụ mū na ha so. **35** N'ihe niile, abükwa m ihle ilire anya nye unu banyere nđi ogbenye aka, site n'iru oru n'uzo dì otu a, na-echetara m okwu nke Onyenwe anyị Jisọs kwuru si, ‘Ngożi karirị dì n'inye enye karịa ċinara anara.’” **36** Mgbe o kwusiri okwu ndị a, o soro ha niile għbu ipkere n'ala kpekwa ekpere. **37** Ha bere akwa nke ukwuu, makụq Pol, sutukwa ya onu. **38** O wutere ha karja na o kwuru na ha agaghị ahụ ya anya ọzọ. Emesia, ha duru ya ruo ebe o banyere ụgbọ mmiri.

21 Mgbe anyị hapusiri ha, anyị nyapuru ụgbọ anyị biajru Kos. N'echi ya, anyị rutere Rods. Anyị sitere n'ebe ahụ jeruo Patara. **2** Mgbe anyị hụrụ ụgbọ mmiri na-agha Fonisia, anyị banyere n'ime ya kwopu. **3** Mgbe anyị kworuru ụgbọ anyị ebe anyị nwere ike iħu Saipros, anyị siri n'aka ekpe ya gafee, ruo Siria. Anyị rutere n'onu mmiri Taịa, ebe ụgbọ mmiri ga-akwapur ibu dì n'ime ya. **4** Mgbe anyị chotara ndị na-eso ụzo ahụ, anyị nonyere ha abali asaa. Ha gwara Pol site n'ike nke Mmụq Nso, ka o ghara iga Jerusalem. **5** Mgbe anyị nōzuru ubochị anyị, anyị hapurụ ha, bilie ije. Ha na nwunye ha na umentu ha so dupu ruo mgbe anyị si n'obodo ahụ püo. Anyị na ha għburu ipkere n'ala n'onu mmiri kpee ekpere. **6** Mgbe ahụ, anyị kelere onwe anyị ekelo ikpeazu. Emesia, anyị banyere n'ime ụgbọ, ma ha lagħachiri azu n'ulọ ha. **7** Mgbe anyị hapurụ Taịa, anyị kwusiri na Tolomas. N'ebe a anyị kelekwarra ndị kwere ekwe nō n'ime obodo a, nonyere ha naanị otu ubochị. **8** N'ubochị nke ọzo ya, anyị gara n'ihu n'ije anyị rutere Sizaria. N'ebe ahụ, anyị nonyere otu nwanna anyị a na-akpọ Filip onye na-agbasu ozioma. O bụ otu n'ime mmađu asaa ahụ. **9** O nwere umentu agħoq qoñi n'ebegħi dì. Ha nwekkwara onyinye ibu amumma. **10** Mgbe anyị nōrō ọtutu ubochị n'ebe ahụ, ka otu onye amumma a na-akpọ Agabos,

si Judia bata. **11** O bjakwutere anyi, chilite belit Pol na-eke n'ukwu, kee onwe ya n'ukwu na aka si, "Dika Mmuo Nso kwuru, otu a ka ndị ndu ndị Juu ga-eke onye nwue ihe a agbu na Jerusalem. Ha ga-ararakwa ya nye n'aka ndị mba ozq." **12** Mgbe anyi nṣuru nke a, anyi na ndị niile n'oibe ahụ rịorọ Pol ka o ghara iga Jerusalem. **13** Ma Pol zaghachiri, "Gịnị ka unu na-emē, o bụ akwa ka unu na-ebe, na-emē ka obi gbawaa m? N'ihi na o bụghị naanị na m dị njikere ka e kee m agbu, kama ejikekwara m iwere ndu m nye na Jerusalem n'ihi aha Onyenwe anyi Jisos." **14** Ebe o na-ekweghi ege anyi ntị, anyi kwusịrị ma sị, "Ka e mee uche Onyenwe anyi." **15** Mgbe ubochị ndị a gasiri, anyi jikere bilie iga Jerusalem. **16** Ụfodụ ndị na-eso ụzo ahụ ndị n'o na Sizaria, duuru anyi gaa, ha kporuru anyi n'ulọ Mnasin, onye Saipros ebe anyi ga-anq dika obia, onye sitere na mbụ bürü onye na-eso ụzo ahụ. **17** Mgbe anyi rutere Jerusalem, ndị ụmunnna jiri obi ụtọ nabata anyi. **18** N'ubochị nke so ya, anyi na Pol gara ileta Jemis, ndị okenyi niile nökwa n'ebe ahụ. **19** Mgbe o kelechara ha, o koroḥa ha n'otu n'otu, ihe niile Chineke rürü n'etiti ndị mba ozq site n'ije ozi ya. **20** Mgbe ha nuchara nke a, ha nyere Chineke otuto. Emesia, ha sıri Pol, "Leenụ nwanna, otu ọtụtụ puku ndị Juu si bürü ndị kwere ekwe, ha niile ka ihe banyere iwu a na-anụ ọkụ n'obi. **21** A koroḥla ha ihe banyere gi, na i na-ezi ndị Juu bi n'etiti ndị mba ozq ka ha hapụ igbasokwa iwu Mosis, na ka ha kwusịkwa ibi umu ha ugwu maobu bie ndu n'usoro omenala anyi. **22** Gịnị ka anyi ga-emē ubgu a? O doro anya na ha ga-amata na i bjara n'ebe a. **23** Ya bụ, jisie ike mee ihe anyi ga-agwa gi ubgu a. Anyi nwere mmađu anq n'ebe a, ndị n'o na nkwa ha kwere Chineke. **24** Soro ha mee omenala ahụ nke ndị n'o na nkwa ji edo onwe ha ocha. Kwusịrị ha ugwo maka ikpucha isi ha. I mee otu a, mmađu niile ga-amata na eziokü adighị n'ihe ndị a niile e kwuru maka gi, kama na gi onwe gi na-agazi ma na-edebekwa iwu. **25** Ma n'ebe ndị mba ozq kwere ekwe n'o, anyi edegarala ha akwukwọ gwa ha kwusị iri ihe obula a chürü n'aja nye arusi, na iri obara, maobu anu a nyagburu anyagbu, ya na ikwa iko. **26** Pol kporo ndị ikom anq ndị ahụ tiniere onwe ya, n'ubochị so ya mee ka ya na ha dị ocha. Mgbe ahụ, o banyere n'ulonṣo ukwu ahụ, maka ikwupụta ubochị ole mmemem iđị ọcha ahụ ga-anq tupu e mechaaya, nakwa mgbe iču aja n'ihi ha n'otu n'otu ga-abu. **27** Ma mgbe o fofdụrụ nwa oge nta ka ubochị asaa ahụ gwuchaa, ụfodụ ndị Juu si Eshia bija hürü ya n'ulonṣo ukwu ahụ. Ha tikuru igwe mmađu ma kpaliekwa ha. Ha jidere ya, **28** na-eti mkpu, "Ndị ikom Izrel, nyerenu anyi aka! Onye a bụ nwoke ahụ na-ejegharị n'ebe niile na-ezi ozizi megidere ndị nke anyi, iwu anyi nakwa ebe a. Ma nke kachasi nke, o meruokwala ulonṣo a site n'ikpobata ndị Griik n'ime ya." **29** (N'ihi na ha ebula ụzo hu ya na Trofimós onye Efesos n'ime obodo, ha chere na Pol kpobatara ya n'ulonṣo ukwu ahụ.) **30** Ogbagħara juputara n'obodo ahụ niile. Ndị mmađu għakotara dökputa Pol site n'ulonṣo ukwu ahụ. N'otu mgbe ahụ, e mechiri onq ụzq niile. **31** Mgbe ha na-acho igbu ya, ozi ruru očhagħa ntị na Jerusalem niile n'o n'ogħbagħara. **32** Otu mgbe ahụ o duuru ụfodụ ndịsī agha ya na ndị agha ya mee ngwangwa bijaruo n'ebe ha n'o. Mgbe ha hürü ndị agha ka ha na-abja, ha kwusịrị iti Pol ihe. **33** Očhagħa ahụ bijara jide ya, nye iwu ka e were ụḍo igwe abju kee ya agbu, o jukwara onye o bụ na ihe o mere. **34** Ụfodụ n'ime igwe mmađu ahụ na-eti mkpu na-ekwu otu ihe, ebe ụfodụ na-eti na-ekwu ihe ozo.

Mgbe o na-apughị īchoputa ihe bu isi mkpotu na ogbaaghara ahụ, o nyere iwu ka e duru ya gaa n'ogige ndị agha. **35** Mgbe o rutere na mgbagolite onq ụzq ulo ahụ, ndị agha bulitere ya elu n'ihi ogbaaghara igwe ndị mmađu dì ukwuu. **36** Igwe mmađu ahụ so ha n'o na-eti mkpu, "Wepunyal! Wepunyal!" **37** Mgbe ha chørö iduba Pol n'ime ogige ahụ, o sıri očhagħa ahụ, "I ga-ekwe ka m gwa gi okwu?" O sıri, "I maara asu aşusu ndị Griik? **38** O pütara na i bụghị onye Ijipt ahụ malitare ogbaaghara ma duuru puku ndị ogbu mmađu anq għbalaa n'ozara?" **39** Pol sıri, "Abu m onye Juu si Tasoş, obodo dì na Siliśia, nwa afq oke obodo amara aha ya. Bikò, kwee ka m gwa ndị mmađu okwu." **40** Mgbe o nyere ya iki, Pol guzooro n'ihe nrigo nke onq ụzq ahụ fee aka ya ime ka ha noq duu. Mgbe ha nodurū nwayo, o gwara ha okwu n'asusu Hibru sı,

22 "Umunnna m na ndị nna anyi, geenụ m ntị mgbe m na-agor onwe m n'ihi unu." **2** Mgbe ha nṣru na o na-agħwa ha okwu n'asusu Hibru, ha deere duu karja. Mgbe o sıri, **3** "Abu m onye Juu. Amrū m na Tasoş n'ime Siliśia. Azurū m na obodo a n'ukwu Gamaliel onye nkuzi m. Anatara m ɔżużu dì ike na isopuru iwu nke nna nna anyi ha ejikwa m iñu okable n'obi na-efe Chineke dika unu niile si eme taa. **4** Akpagħburu m ndị niile na-eso ụzo ohħru a, na-etinyi ha n'aka onwu. Ejidere m ndị ikom na ndị inyom ha tubakha ha n'ulọ mkporo. **5** Ma dika onyeisi nchħajja na nzukq ndị okenyi niile puru igħbarha m akeabe. Anatakwarra m n'aka ha akwukwö ozi e deere .umunnna anyi n'o na Damaskos. Agara m ebe ahụ ikpūta ha n'agħbi bija Jerusalem maka ġita ha ahħu. **6** "N'etiti ehie, mgbe m na-aga n'uzo, n'ebe dì Damaskos nso, oke ihé nke si n'eluiġwe, chara għburugħbura m. **7** Adara m n'ala ma nukwa olu gwara m okwu sı m, 'Sol, Sol, għinji mire i ji na-akpagħbu m?' **8** "Onye ka i bū Onyenwe m?" Ka m juri. "O sıri m, 'Abu m Jisós onye Nazaret onye i na-akpagħu.' **9** Ndị muu na ha so hukwara ihè ahụ, ma ha anuġħi olu onye ahụ na-agħwa m okwu. **10** "Asirị m, 'Għinji ka m ga-emē Onyenwe anyi?' "Onyenwe anyi sıri m, 'Bilie banye Damaskos; n'ebe ahụ a ga-agwa gi ihe niile a kwasdobera na i ga-emē.' **11** N'ihi na-enwiegħi m ike iħu ụzq n'ihi ebube iħe ahụ chachiri m anya. Ya mere ndiżi muu na ha so sekpupur m n'aka bata na Damaskos. **12** "N'ebe ahụ ka Ananayas bi, bū onye anyi puru iġu n'onye ezi omume n'ihi idebe iwu. O nwekkwara oġġugħba ama dī mma site n'onq ndị Juu bi n'ebe ahụ. **13** O bjakwutere m, guzoro n'akukų m sı, 'Nwanna anyi Sol, ka emee ka i hụ үzq!' Otu mgħbe ahụ, e wetara m ike iħu үzq, m hukwara ya. **14** "Mgbe ahụ, o sıri, 'Chineke nke nna nna anyi ha ahoputala gi imara uche ya na iħu Onye Ezi Omume ahụ na inuġħa okwu site n'onq ya. **15** I ga-abu onyeama ya nye ndị niile banyere ihe i hürü na ihe i nṣru. **16** Ma ubgu a, għinji ka i na-ech? Bilie ɔtqo, ka e mee gi baptizim, ka a sachakwa gi site na mmieħie, na-akpokukwa aha ya. **17** "Mgbe m loġħachikwara na Jerusalem, nɔro na-ekpe ekpere n'ulonṣo ukwu ahụ, ahħru m őħra, **18** ebe o na-agħwa m, 'Mee ngħal! Hapu Jerusalem, n'ihi na ndị bi n'ala a agħażi anara oġġugħba ama gi banyere m.' **19** "Ma asirị m, 'Onyenwe anyi, ndị a maara nke őma na m na-aga n'ulō nzukq n'otu n'otu, na-atiuba ndị kwere na iżi n'ulọ mkporo, na-ektpa ha ihe. **20** N'oge a na-awfu qbara onyeama gi bū Stivin, eguzu m nso na-akwado n'ihe emere dī mma, ma na-elekċotkwa uwe ndiżi ahụ tuġħburu ya anya.' **21** "Mgħe ahụ, o sıri m, 'Gawa; n'ihi na aga m ezipu gi ebe dī

anya ijekwuru ndị mba ozo.” **22** Ha nara ya ntị ruo ugbu a. Mgbe ahụ, ha niile tiri mkpu n’otu olu si, “Wepunu onye di otu a n’uwai! O kwesighị ka onye dị otu a dịrị ndị!” **23** Ha tiri mkpu na-atụlị uwē mgbokwasị ha elu, na-achilikwa aja n’ala na-efesasi ya ebe niile, **24** ochiaghị ahụ nyere iwu ka a kpugaa ya n’ogige ndị agha, pịa ya ụtarị, ka eziokwu pütä ya n’onụ. O chọrị ịmata ihe mere ha ji eti mkpu otu a megide ya. **25** Ma mgbe ha chijịrị ụdị akpukpọ kechaa ya, Pol sịri onye agha guzo ya nso, “O bụ ihe ziri ezi n’iwu na unu ga-eti nwa afò Rom ihe, onye na-enweghi ikpe a mara ya?” **26** Mgbe onye agha a nṣụ okwu a, o jekwuu rị ochiaghị ahụ si, “Gịnjị ka i na-agị ime? Nwoke a bùkwa onye Rom.” **27** Ochiaghị ahụ biakwutere si ya, “Gwa m, i bụ onye Rom?” O sịri, “E.” **28** Ochiaghị ahụ zara, “ma o furu m ego dị ukwuu iji buru onye Rom.” Ma Pol sịri, “Amụru m dika nwa afò ala a.” **29** Ndị ahụ chọrị igba ya ajuju onụ mere ngwangwa wezuga onwe ha. Egwu tükwarịa ochiaghị n’onwe ya mgbe ọ matara na ọ bụ nwa afò Rom, n’ihi na o keela ya rịjị agbụ na mbụ. **30** N’echi ya, ebe ọ chọrị ịmata ihe bụ isi okwu na ihe mere ndị Juu ji ebo ya ebubo, o nyere iwu ka ndịsị nchüaja na ndị ụlọ ikpe ha zukọ. Mgbe ahụ, o dupütara Pol, mee ka o guzo n’ihu ha.

23 Mgbe Pol legidere ndị nzuko a anya, o sịri, “Umụnna m, mụ onwe m ejirila ezi akonuchie bie ndị m niile n’ihu Chineke ruokwa ụboghị taa.” **2** Nke a mere, Ananayas onyeisi nchüaja nyere iwu ka ndị nọ ya nso tie ya aka n’onụ. **3** Ma Pol, sịri ya, “Otu a ka Chineke ga-esi tie gi, gi mgibidi e tere nzu. Uđị onye ikpe di aña ka i bụ i ji na-emebi iwu n’onwe gi site n’inye iwu ka e si otu a tie m ihe?” **4** Ndị guzo ya nso sịri, “I na-ekwutị onyeisi nchüaja Chineke?” **5** Ma Pol sịri, “Aghotaghị m, umụnna m na ọ bụ onyeisi nchüaja. N’ihi na akwukwọ nsq kwuru sị, ‘Ekwula okwu ojoo ọbụla megide onye na-achị ndị nke gi.’” **6** Mgbe Pol chọpütara na otu ụzọ n’ime nzuko ahụ bụ ndị otu Sadusii, ebe ndị ozo bùkwa ndị Farisii, o tiri mkpu n’ime nnokọ ahụ si, “Umụnna m, abụ m onye Farisii na nwa ndị Farisii. A na-ekpe m ikpe taa n’ihu olileanya m nwere na mbilite n’onwụ nke ndị nwụrụ anwụ.” **7** Mgbe o kwusiri nke a esemokwu dapütara n’etiti ndị Farisii na ndị Sadusii. Ogbakọ ahụ kewara. **8** N’ihi na ndị Sadusii na-asị na mbilite n’onwụ maqbụ mmụ ozi maqbụ mmụ ọbụla adighị. Ma ndị Farisii kweere n’ihe ndị a niile. **9** Mkpotu malitera na-ada ike ike. Ụfodụ ndị ozizi iwu so n’otu ndị Farisii bilirị ọtọ malite iṛụ ụka n’oke olu si, “Anyị ahụghị ihe ojoo n’ebé nwoke a nọ, ma ginịkwa ma ọ buru na ọ bụ mmụ, maqbụ mmụ ozi gwara ya okwu?” **10** Esemokwu a bijara karịa, nke mere na onyeisi ochiaghị türü egwu na ha ga-adokasị Pol. O gwara ndị agha ya ka banye were ike kpopütara ya, ziga ya n’ogige ndị agha. **11** N’abalị ya, Onyenwe anyị biakwutere ya si, “Nwee obi ike, dika i si gbaa ama banyere m na Jerusalem, i ghaghị ịgbakwara m ama na Rom.” **12** N’ututu echị ya ụfodụ ndị Juu zukötara gbaa izu, ịnụkwa iyi na ha agaghị eri nri maqbụ ịnụ ihe ọbụla tutu ruo mgbe ha gburu Pol. **13** Ndị zukötara gbaa izu ojoo a karịri iri mmađu anọ. **14** Ha jekwuu ndịsị nchüaja ha na ndị okenye, si ha, “Anyị kwekötara ihapụ iri maqbụ ịnụ ihe ọbụla tutu ruo mgbe anyị gburu Pol. **15** Ugbu a, unu na nzuko zienụ onyeisi ochiaghị ka ọ kpopütara unu ya. Meenụ ka unu na-achị ijuputasị eziokwu n’onụ ya nakwa itule ikpe ya nke oma. Anyị dị nijkere igbu ya n’uzo tupu ọ bijaruo unu

nso.” **16** Ma nwa nwanne nwanyị Pol nṣụ maka izuzu ojoo a. Q banyere n’ogige ndị agha koço Pol. **17** Pol kporo otu n’ime ndịsị agha ahụ gwa ya, “Biko kporo nwokorobịa a gaa n’ebé ochiaghịa nọ, o nwere okwu dị mkpa ọ chọrị igwa ya.” **18** Ọ kporo ya jekwuru onyeisi agha, si. “Pol, onye mkporo, kporo m riị m ka m kpötara gị nwokorobịa a n’ihi na o nwere ihe ọ chọrị igwa gi.” **19** Onyeisi agha ahụ duuru ya n’aka ya gaa n’akụkụ ozo juo ya, “Gịnjị bụ ihe i chọrị ikoro m?” **20** O sịri, “Ndị Juu ụfodụ ekwekorịtalà iṛịo gi ka i kpopütara Pol echị na nzuko ụlọ ikpe. Ha ga-eme dika ha nwere ihe dị mkpa ha chọrị ijuta ya. **21** Ma arialà ha ntị. N’ihi na ihe karịri iri mmađu anọ na-ezo onwe ha na-ecche inwude ya. Ndị a gbaria ndị na ha agaghị eri maqbụ ịnụ ihe ọbụla tutu ruo mgbe ha gburu ya. Ha adila nijkere, ihe a na-ecche bụ mkpebi gi nye ariri ịha.” **22** Ochiaghị ahụ zilagara nwokorobịa ahụ site n’inye ya iwu, “Emekwala ka onye ọbụla mata na i bjara gwa m ihe dị otu a.” **23** Mgbe e mesiri, ọ kporo mmađu abụo n’ime ndịsị agha nye ha iwu si, “Gaanụ jikere narị ndị agha abụo, na iri mmađu assaa ndị na-agba inyinya, tinyere narị ndị ikom abụo ndị na-ama ube, ndị ga-agà Sizaria n’elekere itoolu nke abalị a. **24** Nyekwa Pol inyinya nke ọ ga-agba, ka e nwee ike duru ya gakwuru Feliks bụ govanị n’udo.” **25** O dere akwukwọ n’olụ dị otu a: **26** Klodiós Lisiás, Na-edegara Feliks onye nsoportionu na-adịri, onye na-achị akụkụ a. Ana m ekele gi. **27** Ndị Juu jidere nwoke a chọrị igbu ya, ma mgbe m nṣụ na ọ bụ onye Rom, mụ na ndị agha m bijara napütara ya n’aka ịha. **28** Achọrị m ịmata ihe mere ha ji ebo ya ebubo, n’ihi ya eduuru m ya gaa n’ogbakị ndị okenye ha. **29** Ma achopütara m na ọ bụ ihe banyere iwu ha. N’ezioķwu, o nweghi ihe ọbụla kwestiri iji tọ ya mkporo maqbụ onwụ n’ime ebubo ahụ. **30** Mgbe a gwara m banyere izuzu a na-agba megide nwoke a, ezitere m gi ya n’egbughi oge. Enyekwara m ndị niile na-ebو ya ebubo iwu, ka ha bija n’ihu gi kpee onụ ha. **31** Ya mere, n’abalị ahụ, ndị agha dubataro Pol na Antipatris dika e nyere ha n’iwu. **32** N’echi ya, ha hapurị ya na ndị na-agba n’elụ inyinya ka ha duru ya gawa, ebe ha laghachiri n’ogige ndị agha. **33** Mgbe ha bijarutere Sizaria, ha nyere onyeisi obodo ahụ akwukwọ ozi, ma kponyekwa ya Pol. **34** Govanị ahụ gurụ akwukwọ ozi ahụ, juo ya akụkụ ala o si puta. Mgbe ọ matara na ọ bụ onye Silisia, **35** ọ sịri ya, “Aga m enye okwu gi ezigbo ohere mgbe ndị na-ebو gi ebubo bijara.” O nyekwara iwu ka e debe ya n’obi Herod n’aka ndị nche.

24 Mgbe ụboghị ise gasiri, onyeisi nchüaja bụ Ananayas na ụfodụ ndị okenye ndị Juu na lọya ha aha ya bụ Tatulịs bijara. Ha dum pütara ịgbagide Pol ama n’ihu onye na-achị obodo. **2** Mgbe a kpobatara ya, Tatulịs pütara guzo boo ya ebubo si, “Onye a na-asopurụ ka i bụ. N’ihi gi, mmađu niile enwela udo ogologo mgbe. Idị nkọ nke uche gi emeela ka mgbanwe dị n’obodo a. **3** Anyị ji ekele nke jupütara n’onụ na-anabata ihe ndị a nke oma, n’ebé niile na n’uzo niile, gi Feliks, onye a na-asopurụ. **4** Achoghị m itufu oge gi. Ana m arịo ka i were ndidi na obiomma nṣụ nkenke okwu anyị ji bia. **5** Anyị chọpütara na nwoke a bụ onye na-apkalikari ọgbaghara, onye ọrụ ya bụ ịkwagide ndị Juu n o’nebé niile n’uzo niile, ka ha nupu isi. O bùkwa onyeisi nke ajo otu ahụ a na-apkọ Otu ndị Nazaret. **6** Ọ chokwara imerụ ụlonsị anyị, ya mere anyị ji jide ya. Ma anyị chọrị ikpe ya ikpe dika omenaala anyị siri di, **7** ochiaghịa Lisiás, bijara jiri ike napụ ya n’aka anyị. **8** O buru

na inyochaa ya, i ga-enwe ike ighota ihe niile banyere ebubo anyi na-ebo ya.” 9 Ndị Juu kwadokwara okwu ya, na ihe niile e boro ya, bu ihe mere eme. 10 Mgbe goyan feere ya aka ka o kwuo okwu, Pöl zara, “amaara m na i bụ onye ọkaikpe nke mba a ogologo mgbe. Nke a na-enye m obi ụtọ igopụ onwe m n’ihu gi. 11 I puru icheputa na o rubeghi ubochi iri na abuọ kemgbe m rigoro n’ulonṣo ukwu na Jerusalem ife ofufe. 12 Ha ahughi m ka m bụ na onye obula na-aruriita ụka n’ulonṣo, maqbụ na o nwere ebe m kpatara ogbaaghara n’ime ụlọ nzuko, maqbụ ebe obula n’ime obodo. 13 Ha enwekwaghi ihe obula ha ga-eji kwagide ama ha na-agba megide m. 14 Agaghị m ago ago n’ihu gi na m na-ekpere Chineke nke nna anyi ha, dika onye na-eso Uzọ ahụ ha na-akpọ otu. Ekwenyere m ihe niile dika usoro nke iwu si di, na nke e dere n’akwukwo ndị amumma. 15 Ma enwere m oilleanya n’ebé Chineke nq dika ha onwe ha nwekwara, na mbilite n’onwu nke ndị ezi omume na nke ndị ajo omume ga-adị. 16 N’ihu nke a, na m agbalị inwe akonuche dì ọcha n’ihu Chineke na n’ihu mmadụ niile. 17 “Ugbu a, mgbe ọtụtụ afọ gasiri, abiara m Jerusalem i wetara ndị nke m onyinye, nakwa ichiụrụ Chineke aja. 18 Emezuola m omenala idị ọcha mgbe ha hụru m n’ulonṣo ukwu ahụ mgbe m na-eme nke a. O díkgwaghị igwe mmadụ so m maqbụ na m sonyere ogbaaghara obula. 19 Ma enwere ụfodụ ndị Juu si Eshiajị bịa, bu ndị kwestiri iŋo n’ebé a ma ọ bürü na ha nwere ihe obula megide m. 20 Maqbụ ndị nke nq n’ebé a ugbu a, ka ha kwuo ajo omume obula ha hụru n’ime m mgbe m guzoro n’ihu ndị nzuko ndị okenye. 21 Karja na m kwuru naanị otu ihe mgbe m guzoro n’ihu ha tie mkpu, ‘A na-ekpe m ikpe taa n’ihu okwukwe m na mbilite n’onwu nke ndị nwurụ anwụ.’ 22 Mgbe ahụ, Feliks onye maara ihe banyere Uzọ ahụ nke oma yigharịri ikpe a. O gwara ha, “Aga m eleba anya n’ikpe gi a, mgbe Lisiás onyeisi agha bịa.” 23 O nyere ochiagha ahụ iwu ka e debe ya n’okpuru nlekota ha. Ma ka ha nye ya ohere inwere onwe ya ime ụfodụ ihe, ka ha kwekwa ka ndị enyi ya bịa nyere ya aka gboo mkpa ya. 24 Mgbe ubochi ole na ole gasiri, Feliks na nwunye ya Drusila, bu onye Juu bjara, o kporo Pöl ka o gwa ha okwu banyere inwe okwukwe n’ime Jisós Kraist. 25 Ma mgbe o gara n’ihu na-ekwu ihe banyere ezi omume na mkpa o dì mmadụ ijide onwe ya aka, ya na ihe banyere ubochi ikpe nke na-abia n’oge ikpeazu, egwu jidere Feliks. O siri, “I nwere ike ipụ ugbu a. Aga m akpokwa gi n’oge ozq mgbe m nwetara ohere.” 26 O na-atukwaa anya na Pöl ga-enye ya ego. Ya mere o jiri na-eziga ka a na-akpọ ya site n’oge ruo n’oge ka ya na ya na-akpariata ụka. 27 Mgbe afọ abuọ gasiri, onye a na-akpọ Poštiós Festosnochiri anya Feliks. Ma ebe o choro inweta ihuoma n’aka ndị Juu, Feliks hapuru Pöl n’ulọ mkporo.

25 Mgbe ubochi ato gasiri site n’oge Festos bjara na mpaghara ochichị ya, o sitere Sizaria garuu Jerusalem. 2 N’ebé ahụ ka ndịsi nchua ja na ndịsi ndị Juu kowara ya ihe banyere Pöl. 3 Ha riokwara ya n’amarra o ga-emere ha bụ imē ka Pöl bịa na Jerusalem. N’ihu na ha agbaala izu igbu ya n’uzo. 4 Ma Festos zara, “Pöl nq dika onye mkporo na Sizaria. Ebe ahụ ka m bụ onwe m ga-alaghachi na mgbe na-adighi anya. 5 Ya mere, ka ndịsi unu ji ike soro m gaa, boo nwoke ahụ ebubo ma o bürü na o nwere ihe ojoo o mere.” 6 O nonyeere ha ihe dika ubochi asatø maqbụ ubochi iri, tupu o laghachị na Sizaria. N’ubochi so ya, o noduru n’oche ikpe, nye ikeka

a kpoputa Pol. 7 Mgbe o bijaruru, ndị Juu sitere Jerusalem a gbara ya gburugburu na-ekwu ọtụtụ ihe megide ya nke ha na-enweghi ike ikowa. 8 Ma Pöl gooro onwe ya, na-asị, “O dighi ihe ojoo obula m mere megide iwu ndị Juu maqbụ ulonṣo, maqbụ Siza.” 9 Ma ebe Festos na-achọ inwe ihuoma n’ebé ndị Juu nq, o siri Pöl, “I choro iga Jerusalem ka m kpee gi ikpe n’ebé ahụ?” 10 Ma Pöl siri, “Eguzo m n’ulölikpe Siza n’onwe ya, ebe e kwestiri ka a nqdụ kpee m ikpe. O dighi ihe ojoo obula m mere ndị Juu, dika j maara nke oma. 11 O bürü na o dì ihe m mere kwestiri onwu, anaghị n arıo ka m gbanari onwu. Ma o bürü na o dighi eziokwu dì n’ebubo ndị Juu a na-ebo m, mmađu obula agaghị e were m nyefee n’aka ha. Ya mere, o bu Siza ka m na-akpoku.” 12 Ya mere, mgbe Festos na ndị na-adu ya odu gbara izu, o zara, “I kpokuula Siza, o bukwa Siza ka i ga-agakwuru.” 13 Mgbe ubochi ole na ole gasiri, eze Agripa na Benaisi bjara Sizaria ịnabata Festos. 14 Mgbe ha nq ọtụtụ ubochi n’ebé ahụ, Festos kowara eze a onqdụ Pöl sì, “O dì nwoke Feliks hapuru n’ulọ mkporo n’ebé a. 15 Mgbe m gara Jerusalem, ndịsi nchua ja na ndị okenye ndị Juu gwara m banyere ya. Ha riokwara ka m maa ya ikpe. 16 “Ma emere m ka ha ghota na o megidere iwu ndị Rom irara mmadụ obula nye tupu ekpee ya ikpe nyekwa ya ohere igor ọtụtụ onwe ya n’ihu ndị na-ebo ya ebubo. 17 N’ihu nke a, mgbe ha bjara n’ebé a, atufughi m oge obula, kama n’ubochi nke ozq ya, anodur ụ m n’oche ikpe, nye ikeka a kporobata nwoke ahụ. 18 Mgbe ndị na-ebo ya ebubo biliri, o dighi otu n’ime ụrụ ala ndị m chere ha ga-akpọaha nke ha guputara na o mere. 19 Okwu ha nile bu ịru ụka banyere okpukpe ha, na banyere otu onye ozq a na-akpọ Jisós onye nwurụ, onye Pöl na-ekwusikwa ike na o dì ndụ. 20 O rara m ahụ imedo okwu dì otu a. N’ihu ya, a ịru m ya ma o ga-amasi ya i ga n’ulölikpe dì na Jerusalem ka o nq ọtụtụ ahụ gor ọtụtụ onwe ya. 21 Ma Pöl riopọ ka e debe ya n’ulọ mkporo ruo mgbe Siza n’onwe ya gakepebi ikpe ya. Ya mere, ezhigachiri m ya n’ulọ mkporo ruo mgbe m jikeere izigara ya Siza.” 22 Agripa gwara Festos, “Achoro m inu okwu site n’onu nwoke a n’onwe ya.” O siri, “I ga-anụ ya echí.” 23 Ya mere, n’echi ya, Agripa na Benaisi rutere n’ulọ oha na-anu anu ikpe n’oke nganga. Ọtụtụ ndịsi agha na ndị a maara aha ha n’obodo a sooro ha. Festos iwu ka a kporobata Pöl. 24 Festos siri, “Eze Agripa na ndị niile soro anyi nq ọtụtụ a, unu ahụla nwoke a onye oha ndị Juu nile, ma ndị nq ọtụtụ a ma ndị nq na Jerusalem, wetara ikpe ya n’aka m na-eti mkpu na o kwestighị idị ndụ ozq. 25 Ma achoputaghị m ihe ojoo o mere nke kwestiri ka o nwurụ. Ma ebe o riopọ ka Siza lenye ikpe ya anya, ekpebiri m iziga ya. 26 Ma enweghi m ihe obula doro anya m ga-edegara Siza banyere ya. Ya mere m jiri kpoputa ya n’ihu unu nile, ma karisia n’ihu gi onwe gi eze Agripa, ka o ga-abu anyi tulesia ihe banyere ya, ka m nwec ihe m ga-edde. 27 N’ihu na o bu ihe na-ezighi ezi na m ga-ezipu onye mkporo na-egosighị n’ebubo e boro ya.”

26 Agripa gwara Pöl, “I nwere ike i kwuru onu gi.” Mgbe ahụ, Pöl gbasara aka ya abuọ bido ikwu okwu igoro onwe ya, 2 “Ana m aqụ onwe m dika onye nwere ihuoma, eze Agripa, inwe ohere oma di otu a, ijara onu m n’ihu gi n’ihe niile metutara ebubo ndị Juu na-ebo m. 3 Nke ka nke, amatara m na omenala ndị Juu na ịru ụka metutara iwu ha doro gi anya. Biko ana m arıo gi ka i jiri ndidi gee m ntị. 4

“Ndị Juu niile maara ibi ndị m site na nwata m. Ha makwa site na mbụ, otu m si bie ndu m niile n’obodo nke m, nakwa n’ime Jerusalem. **5** Ha matara kembe ogologo oge, ha gagabakwa ama, ma ọ bụrụ na ha chọrọ ikuwu eziokwu, na site na mbụ e biri m ndị dika otu onye so n’ime otu ahụ nke iwu ya dị ike karịchasi a n’ime okpukpe ndị Juu, nke Ọ bụ otu ndị Farisi. **6** Ma ubgu a, a na-ekpe m ikpe n’ihi na enwere m olileanya na nkwa ahụ Chineke kwere nna nna anyị ochie ha. **7** Nkwa nke ebo iri na abụo niile na-ele anya ịnata mgbe ha na-efe ofufe ehiihe na abalị. Eze Agripa, Ọ bụ n’ihi olileanya a, gi onye a na-asopụrụ, ka ndị Juu ji na-ebo m ebubo. **8** Gịnjị mere unu jiri na-eche na ọ rara Chineke ahụ ime ka ndị nwụrụ anwụ site n’onwụ bilie? **9** “Na mbụ, anara m eche na apụrụ m imeso aha Jisọs onye Nazaret mmeso ojoo niile. **10** Otu a ka m mere na Jerusalem. Ọ bụighi naanị na m natara ikiike n’aka ndịsi nchịajị jiri ya kpochie ọtụtụ ndị nsị n’ulọ mkporo, ewelikwara m aka elu n’oge a na-ama ha ikpe onwụ. **11** Ọtụtụ mgbe ka m hụrụ na a tara ha ahụhụ n’ulọ nzukọ niile. Agbalịrị m ikwagide ha ka ha kwuo arụ ma kwutokwa okwukwe ha. N’ihi na iwe m dị ọkụ megide ha, esogburu m ha n’obodo dị iche iche nke na-abụighị obodo ndị Juu. **12** “N’ihi nke a, a gara m Damaskos site n’ikiike na nkwenye nke ndịsi nchịajị. Anatakwara m ike n’aka ndịsi nchịajị. **13** N’oge ehiihe, eze Agripa, mgbe mụ na ndị otu m na-agà n’uzo, gi onye a na-asopụrụ, ka m hụrụ ihé nke na-acha karịa anyanwụ ka o si n’eluiwe chaa m na ndị mụ na ha so gburugburu. **14** Anyị niile dara n’ala. Ma anụrụ m olu gwara m okwu n’asusụ Hibrū, ‘Söl! Söl! Gịnjị mere i ji na-apkgabu m? I na-emeru onwe gi ahụ site n’ikpo ụkwụ na ndịdụ e ji achị ehi.’ **15** “Asịri m, ‘I bụ onye, Onyenwe anyị?’ “Onyenwe anyị kwuru, ‘Abụ m Jisọs onye i ji na-apkgabu. **16** Ugbu a, bilie, kwürü otọ! N’ihi na-emere m ka i hụ m anya, ka m hoputa gi ka i bụrụ onyeozi m na onye akaebe m. I ga-emekwa ka ịwa niile mara ihe banyere nzute a i zutere m taa, na ọtụtụ mgbe ọzọ m ga-ezute gi. **17** Aga m azopụta gi site n’aka ndị nke gi na sitekwa n’aka ndị mba ọzo, ndị m na-eziga gi ka i jekwuru. **18** Imeghe anya ha mee ka ha si n’ochichirị loghachị banye n’ihé, sikwa n’ike nke ekwensu loghachikwute Chineke. Ka ha site n’okwukwe ha nwere n’ebi m nọ nata mgbaghara mmehie ha, ketakwa oke ahụ dị ngozi n’etiti ndị e doro nsọ. **19** “Ya mere, eze Agripa, enupughi m isi n’oḥụ nke eluigwe ahụ. **20** Ebidoro m izisa ozioma a na Damaskos. Emekwara m otu a na Jerusalem na n’ime Judia niile na n’etiti ndị mba ọzo. Ana m ekwusa mkpa ọ dị ka mmađu niile nwee nchegharị loghachikwute Chineke. Ka ha gosikwa nchegharị ha site n’ezị ọrụ nke ha na-aru. **21** Ọ bụ n’ihi nke a ka ndị Juu jiri nwuchie m n’ulonṣo ukwu ahụ ma chosiekwa uzọ ike ịnụpụ m ndu m. **22** Ma Chineke chebere m mee ka m bụrụ onye di ndu taa, ikorọ mmađu niile akụkọ a, ndị ukwu na ndị nta. Ihe m na-ekwu bükwa ihe ndị amumà na Mosis kwuru na ọ ga-ememu, **23** na Krajst ahụ ga-ahụ ahụhụ, bùrụkwa onye mbụ ga-esi n’onwụ bilie, iwtetara ndị Juu na ndị mba ọzo ihé.” **24** Mgbe ọ na-agopụ onwe ya, Festos tiri mkpu, “Pol, i bụ onye isi mebibiri! Oke mmụta gi emebiela gi isi.” **25** Ma Pol siri, “Isi emebighị m, ezigbo nna anyị Festos. Ihe m na-ekwu n’anya udo bụ naanị eziokwu. **26** Eze n’onwe ya makwaara ihe ndị a niile, n’ihi ya ejighị m egwu ọbụla agwa ya okwu a. Ekwenyere m na ọ dighị ihe ọbụla n’ime ihe ndị a merenụ nke ezonarịri ya, n’ihi na o nweghi nke mere na nzuzu. **27**

Gi eze Agripa, i kwenyeghi na ndị amumà? Amaara m na i kweere.” **28** Mgbe ahụ Agripa siri, “Pol, i na-achị n’ime ntakịri oge a ikwagide m ka m bụrụ onye kwere na Krajst?” **29** Ma Pol siri, “Ọ gaara ato m ụtọ ma ọ bụrụ na Chineke ga-ekwe, mee ka gi na ndị niile n’oibe a bụrụ ihe m bụ onwe m bụ n’ime Krajst ma ewezuga agbu ndị a.” **30** Mgbe ahụ eze biliri otọ, ya na Festos na Benaisi nwunye ya na ndị ọzọ niile ya na ha n’oche. **31** Mgbe ha na-apụ, ha kwuritara n’onwe ha, “Nwoke a emeghi ihe ọbụla kwesiri ọnwụ maobụ iga mkporo.” **32** Agripa gwara Festos, “A gaara a hapụ nwoke a ma ọ bụrụ na o nyefeghi Siza ikpe ya.”

27 Mgbe e kpebiri na anyị ga-eso ụgbọ mmiri gaa Itali, e nyefere Pol na ndị mkporo ọzọ n’aka onyeisi na-elekọta ndị mkporo aha ya bụ Juliops. Ọ bụ ọchịaghị nke igwe ndị agha Ogostos. **2** Anyị banyere n’ugbọ sitere Adramitio nke na-ejikere iga n’onụ mmiri nke dị n’akụkụ obodo Eshja. Anyị nupuru n’oke osimiri, Aristakos, onye Masidonia sitere na Tesalonaika sokwa anyị n’ije a. **3** N’echi ya, anyị rutere Saidon. Juliops nwere obijoma n’ebi Pol no. Ọ hapukwara ya ka o jegharjara onwe ya izute ndị enyi ya. Ndị a lekwara anyị ọbịa nke oma. **4** N’igakwa n’ihu na mmiri ahụ, anyị zutere ifufe mmiri nke mere na anyị gara n’azụ ala Saipros. **5** Anyị ọgafare onụ mmiri obodo Silisia na Pamfilia. Anyị bijaruru Mira n’ime obodo Lisia. **6** N’ebi ahụ ka onye ọchịaghị hụrụ ụgbọ onye Alegzandria nke na-agà Itali. O mere ka anyị banye n’ime ya. **7** Ugbọ anyị ji, gara nwayoq ọtụtụ ụboc'hị na o siiri anyị ike irute Sniods. Ebe ọ bụ n’oke ifufe ekweghi ka anyị gaa n’ihu, anyị enwekweghi ike iga n’uzo anyị, kama anyị si n’azụ Kriit na ncherita ihu Salmone gafee. **8** Anyị jikwa nwayoq na-agba n’akụkụ onụ mmiri ahụ tutu ruo mgbe anyị sitere n’oke nsogbu rute ebe a na-apko onụ mmiri oma, nke dị nso n’obodo Lasia. **9** Anyị tufuru oge n’ebi ahụ. Ije ụgbọ mmiri aburukwala nke juputakwara n’ihe ize ndị ubgu a, n’ihi na mmemime Obubu onụ nke ndị Juu agafeela. N’ihi nke a, Pol dürü mmadụ niile ọdụ, **10** na-asi, “Ndị nwe m, a na m ahụta na njem a ga-abụ nke ihe egwu nke ga-eweta oke ila n’iyi. Ọ bụighi naanị nke ụgbọ mmiri na ibu o bu, ma metutakwara ndị anyị.” **11** Ma ọchịaghị ahụ kwenyere n’ihe onyeisi ụgbọ na onye nwe ụgbọ kwuru karịa nke Pol kwuru. **12** Ma ebe onụ mmiri a abụighị ebe dị mma jnọ n’oge oyi, ndị ka n’onuogugu hoqoro ka ụgbọ ahụ gaa n’ihu, n’olileanya na a ga-eru Fonikisi ebe ha ga-anodụ n’oge oyi. Nke a bụ onụ mmiri dị na Kriit, nke chere ihu n’owụwa anyanwụ n’akụkụ ugwu na akụkụ ndịda. **13** Mgbe ikuku dị nwayoq bidoro ifeghịri site na ndịda, ha chere na nke a bụ ohere dịrị ha. N’ihi ya, ha kwopụrụ ụgbọ nyara ya na-agà nso nso onụ mmiri Kriit. **14** Ma mgbe na-adighị anya, oke ifufe dị egwu nke si n’agbata ugwu na ọwụwa anyanwụ kuru site n’agwa etiti ahụ rịdata. **15** Ndị na-anya ụgbọ ahụ gbalisiri ike na mbụ ichigharị ihu ụgbọ ahụ ka ọ gaa n’onụ mmiri, ma ọ pughị ime. Anyị hapụrụ ya ka o soro ikuku. **16** N’ikpeazu, anyị kwoqoro ụgbọ anyị gaa n’azụ agwa etiti nta a na-apko Kloda. N’ebi ahụ anyị jisiri ike kekwasị ụgbọ nta nke ụgbọ mmiri anyị na-adokpụ n’azụ n’elu ụgbọ mmiri ahụ. **17** Emesia, anyị jiri ụdọ kee ụgbọ mmiri ahụ ime ka o sie ike karịa. Ndị na-anya ụgbọ ahụ turụ egwu na ikuku ga-eburu ụgbọ anyị gaa n’onụ mmiri na-achị ọkụ nke dị na Satis. Ha wedatara akwa e kobere n’elu, nke na-enyere ikuku aka ibu ụgbọ mmiri. Emesia, ha sooro ikuku mmiri

ahu na-ag. 18 Mgbe chi boro, dik osimiri ahu na-etonye etonye, ndi na-eso ugbo bidoro itubasi ngwongwo ndi di n'ugbo ahu n'ime osimiri. 19 N'ubochi nke ato ha tubakwara ngwongwo e ji edozi ugbo mmiri na otutu ihe obula nke aka ha ghotara n'ime osimiri. 20 Mgbe otutu ubochi gara ma o dighi anyanwu maobu pkapkando waputaranu, ma oke ifuife ojio ahu gara n'ihi na-amaghari, n'ikpeazu olileanya anyi na a ga-azoputa anyi gwusiri. 21 N'oge a niile, o nweghi onye obula nri obula bara onu. Ma n'ikpeazu. Pöl kwurụn oto n'etiti ha si, "Ndị ikom ibe m, o bury na unu gere ntị n'okwu m na mbu, anyi agaraghị ahapu Kriit. Anyi gara agbanari mbibi na ila n'iyi nke a. 22 Ma otu o di, ana m ario unu, nweenu obi ike! N'ih i na o nweghi onye obula n'ime unu a ga-atufu ndu ya. O bu ezie na ugbo a ga-emikpu. 23 N'ih i na n'abalị gara aga, mmuo ozi Chineke Onyenwe m, na onye m na-efekwa bjakwutere m, 24 o siri, 'Atula egwu Pöl, n'ih i na i ghaghị iguzu n'ihi Siza. Nke ozokwa, Chineke emeela amara nye gi ndu ndi a niile gi na ha so n'ugbo eme njem.' 25 Ya mere, ndi ikom nweenu obi ike! N'ih i na enwere m ntukwasí obi na Chineke ga-eme di ka o siri gwa m. 26 Ma otu o di, a ga-eburu ugbo mmiri anyi buba ya n'otu agwa etiti." 27 Ihe dik a n'etiti abalị n'ubochi nke iri na anq ebili mmiri a, mgbe anyi na-erugharị n'osimiri a na-akpo Adratik, ndi na-anaya ugbo chere na ala dì nso. 28 Ha tñyere ụdø e kenyere igwe n'onu ya n'ime osimiri choputa na omimi osimiri ahu dì narị nzo ukwu na iri abu n'abe ahu ha no. Ha gakwara n'ihi tuçkwa ụdø ahu ozo choputa na omimi osimiri ahu dì iri nzo ukwu itoolu. 29 Ma egwu juru ha obi n'ih i na ha amaghị ma ha ga-ezute nkume n'akuku onu mmiri ahu. Ha tñyepata arılıka anq e ji ejide ugbo site n'azụ ugbo ahu ma na-arịo chi ha maka chi obubu. 30 Mgbe ndi na-eso ugbo ahu kpebiri ihapu ya. Ha wedataria ugbo epeepe e dobere maka ihe mberede, mee dik a ha na-ag itinye arılıka n'onu ugbo mmiri ahu. 31 Ma Pöl gwara ndi agha na ochiagha ha okwu, "O bury na ndi a anogideghị n'ime ugbo a, agaghị azoputa unu." 32 N'ih i nke a, ndi agha ahu ghubiru ụdo e jiri kee ugbo epeepe ahu hapu ugbo epeepe ahu ka o daba n'ime osimiri. 33 Mgbe chi bidoro iþo, Pöl riþo mmadu niile ka ha rie nri, na-asị, "Taa mere ya ubochi iri na anq unu no na ncne, nogidekwa n'ibu onu, n'erighi ihe obula. 34 N'ih i qđimma nke ndu unu, ana m ario unu ka unu rie ihe. N'ih i na o nweghi onye obula n'ime unu otu agirị isi ya ga-al a n'iyi." 35 Mgbe o kwuchara nke a, o weere achijcha nye Chineke ekele n'ihi ha niile, nyawaa ya, malitekwa iri ya. 36 Otu mgbe ahu, obi ụtø batara mmadu niile n'obi, ha bidokwara iri nri. 37 Anyi niile no n'ugbo ahu dì narị mmadu abu na iri assaa na isii. 38 Mgbe anyi richara nri, ha buur akpa oka niile di n'ugbo ahu tuba ha n'ime osimiri ime ka ugbo ahu gbaa mfe. 39 Mgbe chi boro, ha enwebaghị ike ighoza akuku mmiri nke ha no n'ime ya. Ma ha hñru obosara ala nta nke nwere onu mmiri. Ha gbara izu icheputa ma o ga-ekwe mee ka ugbo mmiri ahu site n'abe ahu gafee. 40 Ha chabisiri arılıka niile ji ugbo ahu, hapu ha n'ime osimiri. Otu aka ahukwa, ha topuru ụdø ji ụmara e ji anyaghari ugbo. Mgbe ahu, ha weliri akwa ifuife nke onu ugbo nye ifuife, mekwa ka ugbo mmiri chee ihu n'elua la. 41 Ma ugbo mmiri ahu gara maa isi na m'kpumkpu aja mmiri, m'kpwo n'aja. Onu ugbo ahu m'kpuru nke ukwu mee ka isi ugbo ahu laa elu, nke a nyere ebili mmiri a ohere iji ike tiwasia azu ugbo ahu. 42 Ndị agha zubere igbu ndi m'kporo

niile, ka onye obula ghara igwuru mmiri site ya gbafulo. 43 Ma onye ochiagha ahu na-ezube izoputa ndu Pol, n'ih i ya, o gbochiri ha n'izuzu ha. Mgbe ahu o nyere iwu ka ndi niile maara igwu mmiri buru ụzø si n'ugbo ahu wuba n'ime mmiri, gwuru mmiri gaa n'elua ala. 44 Ma ndi fofdụ ga-eru n'elua ala site n'ighonye aka na obodobo osisi maobu n'ih i ndi ozo di ihe ichi si n'ahu ugbo ahu daputa. N'uzø di otu ka mmadu niile ji buryu ndi rutere n'elua ala n'udo.

28 Mgbe a pütara n'onu mmiri ahu n'udo, anyi choputara na aha agwa etiti ahu bụ Malta. 2 Ndị obodo ahu gosiri anyi obiomma n'uzø pürü ihe. Ha kwanyere anyi oku ma nabatakwa anyi n'ih i na mmiri no na-ezo, oyi na-atukwa. 3 N'oge Pöl na-achikota nkụ itinye n'oku a, otu agwo ajuala sitere n'ime nkụ na-enwu oku maputa n'ih i okpomokwu tñhiko onwe ya n'aka ya. 4 Mgbe ndi obodo ahu hñru agwo ahu ka o tñhikötara onwe ya n'aka ya, ha gwarịtara onwe ha, "n'ezie a, nwoke a bu ogbu mmadu, a naghi eji oku enyo ya. O bu ezie na azoputara ya site oke mmiri, ma ikpe ziri ezi ekweghi ka o di ndu." 5 Ma Pöl fepurụ agwo ahu n'aka ya, mee ka o daba n'oku, o dighikwa ihe mere ya. 6 Ha na-ele anya ma aka ya o ga-aza, maobu na o ga-adu nwụo. Ma mgbe ha chegidere hñu na o nweghi ihe mere ya, ha gbanwere obi ha bido na-ekwu, na o bu chi. 7 Na nso onu mmiri a ebe anyi kwusiri, otu ubi di ya. O bu ubi Pobilios otu nwoke onyeisi na-achị agwa etiti ahu. O nabataria anyi nke oma, lee anyi obia ubochi ato. 8 N'oge ahu, nna Pobilios nwere ahu oku na afọ osisa, Pöl banyere n'ime obodo gaa leta ya, kpeere ya ekpere, bikwasikwa ya aka. Ahu díkwa ya mma. 9 Mgbe nke a mechara, ndi niile nwere nrịa nrịa n'agwa etiti ahu bjakwara, a gwoikwara ha. 10 Ha wetaara anyi otutu ihe onyinye. Mgbe oge inyapu ugbo anyi ruru, ha nyere anyi otutu ihe di anyi mkpa nke pürü idu anyi n'ije ahu. 11 Anyi nro ihe dik a onwa ato n'oge oy, n'agwa etiti ahu tutu anyi anyalie ugbo. O bu ugbo ndi Alegzandria nke bu ihe a turu atu a na-akpo ejima, bu chi Kastor na Polukus. 12 Anyi biaruru obodo Sirakos ebe anyi nro ubochi ato. 13 Site n'ebé ahu, anyi gara gburugburu tutu rute Rejiom. Mgbe otu ubochi gafere, ikuku bidoro ife site na ndida. N'ubochi nke abu ya, anyi rutere Poteoli. 14 N'ebé a anyi choputara ndi kwere ekwe ndi riþo ka anyi nyere ha ubochi asaa. Site n'ebé a, anyi rutere Rom. 15 Mgbe ụmunnna anyi no n'ebé ahu nñru na anyi na-abja. Ha putara zute anyi n'uzø Apioş na n'ulø ndi lje ato. Mgbe Pöl hñru ha, o kelere Chineke ma bury onye a gbara ume. 16 Mgbe anyi biaruru Rom, e nyere Pöl ohere ibiri onwe ya dik a si chọp n'ebé masırı ya. Ma otu onye agha na-eché ya ncne. 17 Mgbe ubochi ato gasiri, o kpóro ndisi ndi Juu. Mgbe ha zukor, o gwara ha, "Umunnna m, o dighi ihe ojoo obula m mere megide ndi nke anyi, maobu megide omenala nna nna anyi ha, ha jidere m na Jerusalem were m nyefee m n'aka ndi Rom. 18 Ndị ochichi Rom lenyere anya n'ikpe m chọp ihapu m ka m laa n'ih i na ha achotaghị ihe kwesiri ima m ikpe ounwụ dik a nke anyi chọp. 19 Ma mgbe ndi Juu jñru, ahñru m na o di mkpa ibutere Siza ikpe m. Ma o nweghi ihe ojoo m bu n'uche megide ndi obodo m. 20 N'ih i nke a, ka m jiri riþo ka mu na unu hñu ma kwuriñtakwa okwu. O bu n'ih i olileanya nke Izrel ka e ji kee m n'agbu igwe a." 21 Ha siri, "Anyi anataghị akwukwò ozi obula site na Judia banyere gi. O dighikwa ụmunnna anyi obula nke si ebe ahu bia nke koro

maqbụ kwuo okwu ojọq ọbụla banyere gi. **22** Otu ọ di, anyị ga-achọ ịnuta ihe i chere, n'ihi na anyị maara na a na-ekwujo otu a n'ebe niile.” **23** Ha yiri agba mgbe ha na ya ga-ezukọta n'ubochị ọzọ. Qtutu mmadụ karịri bjara n'ulọ ebe ọ na-anọ. Ọ gbara ama banyere alaeze Chineke site n'akwụkwọ iwu Mosis na nke ndị amụma, ọ gbalịrị ime ka ha kwenye n'ihe banyere Jisqṣ. O bidoro izi ha ihe site n'utụtụ ruo anyasi. **24** Ufodụ ka e mere ka ha kweere, ma ụfodụ mechiri ntị ha na obi ha. **25** Ha nwe nghotahie n'etiti onwe ha ma malite ịla mgbe Pöl kwusiri okwu nke ikpeazụ a, “Mmụ Nsọ Chineke kwuru eziokwu mgbe o sitere n'onzu Ajaza onye amụma kwuo okwu nye mna mna anyị ha, **26** “Jekwuru ndị a gwa ha okwu, “Unu ga na-anụ, nükwa, ma unu agaghị aghoṭa ihe ọbụla, unu ga na-ele anya, hükwa, ma unu agaghị ahụ ihe ọbụla.” **27** N'ihi na obi ndị a amaala abụba, díkwa aro; ha adighị ejikwa ntị ha anụ ihe, ha mechikwaraanya ha ka ha ghara ihụ ụzo. Ma ọ bughị otu a, ha nwere ike iji anya ha hụ ụzo, jirikwa ntị ha nụ ihe sitekwa n'obi ha nwe nghoṭa ma chigharịa bjákwute m, ka m gwọ ha.’ **28** “Ya mere, a chọrọ m ka unu ghọta na nzopụta a nke si n'aka Chineke bjia, díkwa nye ndị mba ọzọ, ha ga-egekwa ntị.” **29** Mgbe o kwusiri nke a, ndị juu ahụ lara na-arụṛita ụka nke ukwu n'etiti onwe ha. **30** O biri obi nke onwe ya afọ abụo n'ulọ ọ na-akwụ ụgwọ ya. Ọ na-anabatakwa ndị niile bjara ileta ya, **31** o ji mkwuwa okwu na-ekwusa ihe banyere alaeze Chineke na-akuzikwa ihe banyere Onyenwe anyị Jisqṣ Kraist. Ọ díkwa ghị onye ọbụla gbalịrị igbochi ya.

Ndị Rom

1 Pol, odibo Kraist Jisos, onye Chineke kpörö ka o bụrụ onyeozi ya na onye o kewapütara ka o zisaa ozioma ya. **2** Ozioma a bụ nke ahụ Chineke kwere na nkwa n'oge gara aga site n'onu ndị amuma ya nke e dere ihe banyere ya n'akwükwo nsø. **3** Ozioma a metütara Okpara ya, onye bụ nwa Devid site n'omumụ nke anụ ahụ. **4** Onye esitere na Mmụo nke idị nsø hopüta i bụ Okpara Chineke, site n'ike nke mbilite n'onwu, bụ Kraist Jisos, Onyenwe anyị. **5** Onye anyị sitere n'aka ya nata amara na orụ i bụ onyeozi, ime ka ndị mba ozø nwēe nrube isi nke okwukwe n'etiti ha n'ihi aha ya. **6** Tinyere unu onwe unu ndị ahụ a kpörö ka ha bụrụ ndị nke Jisos Kraist. **7** Ya bụ, unu ndị Chineke hụrụ n'anya bi na Rom, ndị o kpörö ka ha bụrụ ndị nsø: Ka amara na udo nke sitere na Chineke Nna anyị, na Onyenwe anyị Jisos Kraist dirị unu. **8** Na mbụ, ana m ekele Chineke ekele n'ihi unu niile, site n'aha Jisos Kraist. N'ihi na a na-ekwusa ihe banyere okwukwe unu n'uwā niile. **9** Chineke, onye m na-ejere ozi, n'ime mmụo site na ikwusa ozioma nke Okpara ya, bụ onye akaebe na m na-echeta unu mgbe niile n'ekpere m. **10** N'ekpere m oge niile, a na m arịo ka o bụrụ ihe ga-ekwe mee na site n'ike Chineke, aga m enwe ohere ibia leta unu. **11** O na-agụ m agụ nke ukwuu ibia hụ unu anya, n'ihi na achọrọ m ka unu keta oke n'onyinye Mmụo Nsø nke Chineke nyere m, nke ga-enyere unu aka iguzosi ike n'okwukwe. **12** O bukwaghị naanị nke a, kama achọrọ m ka anyị gbarjaa onwe anyị ume site n'okwukwe anyị. **13** Umunna m, achọrọ m imē ka unu mata na atuola m atumatu ibia leta unu otụtụ mgbe (ma tutu ruo ubgu a e gbochiri m ibia), ka m nwēe ike nweta mkpuru n'etiti unu, dika m nwere n'etiti ndị mba ozø. **14** N'ihi na abụ m onye ji ugwo nye ndị Griik na ndị mba ozø, nyekwa ndị maara ihe na ndị nzuzu. **15** Ya mere m ji dị njikere ikwusa ozioma nyekwa unu bụ ndị bi na Rom. **16** N'ihi na ihere ozioma ahụ anaghị eme m, n'ihi na o bụ ike Chineke na-ewetara onye obula kwere na ya nzopüta, nye onye Juu na mbụ nakwa nye onye Griik. **17** N'ihi na o bụ n'ozioma ka e kpughere ezi omume Chineke, ezi omume nke na-esite n'okwukwe ruo okwukwe. Dika e siri dee ya, “Onye ezi omume ga-esite n'okwukwe dị ndụ.” **18** N'ihi na e sitela n'eluiwe kpughe ọnụma Chineke megide mmehie na ajo omume niile nke ndị na-emebe iwu, ndị na-esite n'ajo omume ha na-eguzogide eziokwu ahụ. **19** N'ihi na ndị a maara ihe ha kwasiri ịmatu banyere Chineke. Ha maara ya n'ihi na Chineke n'onwe ya emeeka la doo ha anya. **20** N'ihi na site n'oge Chineke kere ụwa na ihe niile dị n'ime ya, ụdịdị ya nke a na-apughị ihu anya na ike nke ebighị ebi ya na ụdịdị idị nsø ya ka e mere ka o puta ihé nye umụ mmadụ. Umụ mmadụ na-aghọta ihe ndị a site n'ihé ndị e kere eke. N'ihi nke a umụ mmadụ enwekwaghị ngopụ. (**aídios g126**) **21** O bụ eziokwu na ha maara Chineke, ma ha anaghị asopuru ya, ha anakwaghị enye ya ekele dika Chineke. Echiche uche ha bụ ihe efu, nzuzu ha mere ka obi ha gbaa ochichiri. **22** Mgbe ha na-echie na ha bụ ndị maara ihe, ha amataghị na ha bụ ndị nzuzu. **23** Kama ife Chineke na-adighị anwụ anwụ ofufe, ha weere otuto ha kwasiri inye ya nye ihe ndị ahụ ha jiri aka ha kpụo. Ihe ndị a yiri mmadụ na-anwụ anwụ, na nnunụ, na umụ anumamanu, na ihe na-akpụ akpụ n'alा.

24 N'ihi ya, Chineke hapuru ha ka ha mee ihe ojoo ndị ahụ na-agụ obi ha agụ nye adighi ocha nke ikwa iko, ha jikwa ahụ ha emerita mpu n'etiti onwe ha. **25** Ha were okwu ugħa dochie n'onqđu eziokwu banyere Chineke. Ha na-asopuru, na-efekwu ihe e kere eke, ma hapu Onye okike, onye a na-eto ruo ebighị ebi. Amen. (**aídio g165**) **26** O bụ nke a mere Chineke jiri nyefee ha n'aka agụ anụ ahụ nke na-eme ihere. N'ihi ya, o buladị ndị inyom na ndị inyom ibe ha nogidere na-enwe mmekorita n'uzo na-ezighị ezi. **27** Ọzokwa, kama ha na ndị inyom inwe mmekorita; ndị ikom ha hoqro ka ha na ndị ikom ibe ha na-enwe ụdị mmekorita nke ha na ndị inyom kwasiri inwe. Nwoke na-edinakwuru nwoke ibe ya. N'uzo dị otu a, ha natakware ntaramahļu kwasiri ha n'ihi ihe ojoo ndị a ha na-eme. **28** Ya mere, ebe ha kpachapuru anya ju ịmatu onye Chineke bụ, Chineke nyere ha akonuche ndị nzuzu, nke mere ka ha na-eme ihe ojoo niile nke ajo echiche obi ha cheputara. **29** Ha juputara n'ajo omume na mmehie niile, anya ukwu na aghuḥgo. Ha juputakwara n'ekworo, na igbu mmadụ, na esemokwu, na uche gbagorø agbagø na ikpo asị. Ha bụ ndị na-ekwu okwu azụ, **30** na ndị nkwtu na ndị kpörö Chineke asị, na ndị na-akparị mmadụ na ndị mpako na ndị na-anyia isi. Ha na-atuputa ụzo ɔħluru ime ihe ojoo, ha adighi asopuru ndị mru ha. **31** Ha bükwa ndị na-enwegħi nghoħta, ndị na-enwegħi okwukwe, ndị obi ojoo na ndị na-enwegħi obi ebere. **32** Ha maa na Chineke nyere iwu dị ike na ndị na-ebi ndu dị otu a kwasiri ɔnwu, ma ha gara n'ihi na-eme ihe ndị a, ma na-akwalikwa mmụo ndị ozø ka ha soro na-eme ha.

2 N'ihi ya, i nwiegħi ngopụ, onye obula i bụ, mgbe i na-ekpe ndị ozø ikpe. N'ihi na mgbe i mara onye ozø ikpe, o bụ onwe gi ka i na-ama ikpe maka na gi onwe gi na-emekwa ụdị ihe ndị ahụ. **2** Ma anyị maara na Chineke na-ekpe ndị na-eme ihe ojoo dị otu a ikpe n'uzo ziri ezi. **3** Gi bụ mmadụ, giñi mere i ji na-ama ndị na-eme ihe dị otu a ikpe mgbe gi onwe gi na-eme otu ihe ahụ. I chere na i ga-agbanari ikpe Chineke? **4** Ka i na-eleda obiomma Chineke, na magide o na-anagide ndu ojoo gi, na ogologo ntachiobi ya anya? I magħi na obiomma Chineke nwere n'ebe i n' kwasiri ime ka i site na mmehie gi cheħġarja? **5** Ma n'ihi isiile gi na obi gi kpörö nkụ nke enwegħi ncħegħarji, i na-akpakotara onwe gi ọnụma nke Chineke n'ubħoċi oke iwe ya, mgbe a ga-ekpugħe ikpe ya ziri ezi. **6** O ga-akwūgħachi onye obula dika oru ya siri dī. **7** Chineke ga-enye ndị niile sitere na ntachiobi na ezi oru na-achō otuto na nsopuru na ndu ahụ na-adigide adigide bụ ndu ebighị ebi. (**aídios g166**) **8** Ma ndị niile na-akpa iche iche, ndị jukwara isoro eziokwu ahụ, ndị na-anqogidekwa na-eme ihe ojoo, ka a ga-ata ahuhu, gosi ha iwe oku na ọnụma. **9** Nsogbu na iru ujju ga-abjakiwasi ndị niile na-eme ihe ojoo, mbụ, o ga-adirị ndị Juu, emeħħaa, o ga-adirkwara ndị mba ozø. **10** Ma otuto na nsopuru na udo ga-abụ nke onye obula na-eme ezi ihe, malite n'onye Juu ruokwa na ndị mba ozø. **11** N'ihi na Chineke anaghị ele mmadụ anya n'ihi. **12** Ndị niile meħiere n'onqđu enwegħi iwu ga-alà n'iyyi n'onqđu enwegħi iwu. Ma ndị niile meħiere megide iwu ahụ ha mara ihe banyere ya ka a ga-ama ikpe dika iwu siri kwuo. **13** N'ihi na o bugħi ndị ahụ na-anu mgbe a na-aguputa akwükwo iwu ka a na-agụ dika ndị ezi omume n'ihi Chineke, kama o bụ ndị ahụ niile na-eme ihe iwu kwuru ka a ga-agụ ka ndị ezi omume. **14** N'ezie, mgbe ndị mba ozø bụ ndị na-enwegħi iwu sitere n'obi ha

mee ihe iwu kwuru, o gosiri na ha bụ iwu nye onwe ha, o bụ ezie na ha enweghi iwu ahụ e dere ede. **15** Ha na-egosiputa na edeela ihe ndị ahụ iwu kwuru n'obi ha. Akonuche ha na-egosikwa na nke a bụ eziokwu, ebe ọ bụ na akonuche ha nama ha ikpe mgbe ụfodụ, ma na-agopụrụ ha mgbe ụfodụ. **16** Dịka oziozma ahụ m na-ekwusa si kwuo, Chineke ga-ekpe ndị nzuzo niile ụmụ mmadụ na-ebi ikpe, site na Kraist Jisops. **17** Ma ugbu a, gi onye na-apko onwe gi onye Juu, onye tükwasirị obi gi n'iwu ahụ, onye na-anyakwa isi na ị maara Chineke, **18** ọ burụ na ị mara uche ya ma kwenyekwa n'ihe nke ka mma n'ihi na e ziri gi ihe site n'iwu; **19** ọ burụ na o doro gi anya na ị bụ onyendu nye ndị isi, burukwa ihé nye ndị n'očchichiri, **20** ị na-agukwa onwe gi dika onye nkuzi nke ndị na-amaghị ihe, na onye nkuzi ụmụntakiri, n'ihi na ị maara iwu nke oma, juputakwa n'amamihe na eziokwu. **21** Gi onye na-akuziri mmadụ ibe gi ihe, ị na-akuzikwara onwe gi? Gi onye na-ekwusa ka mmadụ ezula ohi, ị na-ezu ohi? **22** Gi onye na-asị mmadụ akwala iko, ị na-akwa iko? Gi onye na-apko aruṣi ihe arụ, ị na-ezuru ihe di n'ulọ aruṣi n'ohi? **23** Gi onye na-anaya isi na ị maara iwu, ị na-emenyē Chineke ihere site n'imebi iwu ahụ? **24** Dịka esi dee ya, "Ndị mba ozo na-ekwulu aha Chineke n'ihi unu." **25** Obibi ugwu bara uru n'ezie ma ọ burụ na ị na-edede iwu, ma ọ burụ na ị na-emenyē iwu, obibi ugwu gi dika mgbe i bighị ugwu. **26** Ọ burụ na ndị e bighị ugwu na-edede ihe iwu kwuru, o bu na a gaghị agu ebighị ugwu ha dika obibi ugwu? **27** Ya bụ, ndị ahụ a na-ebighị ugwu n'anụ ahụ ma na-edede iwu ga-ama unu ikpe, bụ ndị nwere iwu ahụ e dere n'akwukwụ na ndị e bikwara ugwu ma na-emenyē iwu. **28** I bụ ezigbo onye Juu abughị nke elu ahụ. Ezigbo ibi ugwu abukwaghị ihe a na-ahụ n'anụ ahụ. **29** Kama ezigbo onye Juu bụ onye ọbụla nke bụ ya n'imie mmuo. Ezigbo obibi ugwu bükwa nke ime obi, nke mmuo, o bughị nke e dere ede. Otuto ya esiteghị n'aka mmadụ kama o sitere n'aka Chineke.

3 O dì uru pürü iché mmadụ nwere n'ihi na ọ bụ onye Juu? Gini bükwa uru ahụ dì ukwuu nke di na-ebiri mmadụ ugwu? **2** O bara uru n'uzo niile. Nke mbụ, ọ bụ ndị Juu ka e weere okwu Chineke nyefee n'aka. **3** Gini ga-emezi ma ọ burụ na ụfodụ n'ime ha ekwesighị ntükwasị obi? Chineke, o ga-eji n'ihi ekwesighị ntükwasị obi ha ghara ikwesi ntükwasị obi? **4** O pughị idị otu a! Kama ka ọ burụ ihe pütarà ihe na Chineke bụ onye eziokwu, ma mmadụ niile bụ ndị okwu ugha, dika e dere ya, "Ka e nwe ike gosiputa na ị na-ekwu eziokwu mgbe ọbụla i kwuru okwu, na ekpegbukwu mgbe i na-ekpe ikpe?" **5** Ma ọ burụ na ajo omume anyị na-eme ka ezi omume Chineke püta ihè, gini ka anyị ga-ekwu? Anyị ga-asi na Chineke adighị eme ihe ziri ezi ma ọ burụ na ọ taa anyị ahụ n'ihi ajo omume anyị? (Ana m ekwu okwu a dì ka ndị mmadụ.) **6** N'ezie, o bughị otu a, ọ burụ na ọ bụ otu a, oleekwanụ otu Chineke ga-esi kipe ụwa ikpe? **7** Otu onye nwere ike i si, "na ọ burụ na a na-esite n'okwu ugha m, mee ka eziokwu nke Chineke püta ihè karịa, na-ewetara Chineke otuto, gini mere e ji ama m ikpe dika onye mmehie?" **8** O pütarà na anyị ga-asi, "ka anyị na-eme ihe ojoo ka ezi ihe si na ya puta?" Ụfodụ ndị mmadụ ji nkwtu na-ebi m ebubo na m na-akuzi ihe di otu a, ikpe a mara ha kwesiri ekwesi. **9** Gini kwanụ? Anyị ọ ka ha mma? Mba, ma e meela ya rii ka ọ püta ihé nà mmadụ niile nō n'okpuru mmehie, ma ndị Juu ma ndị mba ozo. **10** Dịka e dere ya, "O dighị onye ọbụla bụ

onye ezi omume, o dighị o büladi otu onye. **11** O dighị onye ọbụla na-aghotà, o dikwaghi onye ọ na-agu iche Chineke. **12** Mmadụ niile ewezugala onwe ha, ka niile, o dighị onye bara uru n'ime ha. O dighị onye na-eme ihe oma, a pughị iche ọ büladi otu onye. **13** Akpirị ha bụ ili ghore oghe, ha ji ire ha na-agho aghughị. Elo ajuala di n'egbugbere onu ha. **14** Onu ha juputara n'okwu na-akụ ilu na ọbụbu onu. **15** Ukwu ha na-eme osisişo ịkwafo obarai. **16** Mbibi na nhuju anyị di n'uzo ha niile. **17** Ha amaghị ihe bụ uzorudo. **18** Ha amatabeghi ihe itụ egwu Chineke pütarà." **19** Ugbu a, anyị maara na ihe ọbụla iwu kwuru, ọ bụ ndị nō n'okpuru iwu ka ọ díjirị, ka esite otu a kpuchite onu niile n'otu n'otu. Ma meekwa ka ụwa niile mata na ha bụ ndị ikpe mara n'ebi Chineke no. **20** N'ihi na o nweghi onye ọbụla a pürü igu n'onye ezi omume n'ihi Chineke maka na ọ na-edede iwu. Kama, ọ bụ site n'iwu ka anyị ji mata ihe banyere mmehie. **21** Ma ugbu a, emeela ka ezi omume Chineke püta ihè, site n'iguzo iche n'ebi iwu di, bụ nke iwu na ndị amụma gbakwara ama ya. **22** Ezi omume a na-esite n'ebi Chineke nō abia, site n'okwukwe n'ime Jisops Kraist nye ndị niile kweere. O nweghi ihe idị iche ọbụla di na ya. **23** N'ihi na mmadụ niile emehielà ha ekwesikwaghị otuto Chineke. **24** Ma ugbu a, agho ọla ha na ndị ezi omume site n'amara ya, site na mgbaپta nke si n'aka Kraist Jisops. **25** Onye Chineke hoputara ka o were ndị ya chụo aja ikpuchi mmehie, site n'iwufu obarai ya maka mgbaghara mmehie, nke a ga-anata site n'okwukwe. N'uzo di otu a, o na-egosiputa ezi omume ya, maka oge gara aga, n'ihi nnagide ya, o jiri ndidi leghara mmehie ụmụ mmadụ anya. **26** Ma n'oge taa, site n'igosasi na ya onye wa bụ onye ezi omume, na onye a na-agunye dika onye ezi omume bụ onye nke kweere na Jisops. **27** Mgbe o si otu a díjirị, olee ebe inya isi anyị díkwa? Ajula inabata ya. O bụ site iwu di ari? O bụ nke oru? Mba, kama ọ bụ site n'okwukwe anyị nwere n'ime Kraist. **28** Ya mere, anyị na-agunye mmadụ n'onye ezi omume n'ihi okwukwe o nwere, o bughị n'ihi na o mere ihe iwu kwuru. **29** Chineke ọ bu naanị nke ndị Juu? O bukaghị nke ndị mba ozo? N'ezie, o bukwa nke ndị mba ozo. **30** N'ihi na Chineke di naanị otu, ọ bụ site n'okwukwe ka ọ ga-anabata ndị ahụ ebiri ugwu, sitekwa n'otu okwukwe ahụ guo ndị a na-ebighị ugwu ka ndị ezi omume. **31** Ọ burụ na ọ di otu a, anyị na-esite n'okwukwe anyị mee ka iwu ghara idị ire? Mba! Kama anyị na-enye iwu onodụ kwasiri ya.

4 Gini ka anyị nwere ikwu banyere Ebrahim, nna nna anyị na o nwetara ihe niile site n'anụ ahụ? **2** A si na a gurụ Ebrahim dika onye ezi omume site n'orụ aka ya, o gaara enwe ihe o ga-eji anya isi, ma na ọ bughị n'ihi Chineke. **3** Ma gini ka akwukwụ nsô kwuru? "Ebrahim kweere na Chineke, a gurụ nke a nye ya di ka ezi omume." **4** Mgbe mmadụ ruru oru, ugwo oru a kwuru ya abughị onyinye, kama ọ bụ ihe ruru ya n'ihi oru o ruru. **5** Ma nye onye na-enweghi oru ma tinye okwukwe ya na onye ahụ na-agunye ndị ajoq omume dika ndị ezi omume, a ga-eji okwukwe ya gunyere ya dika ezi omume. **6** Devid n'onwe ya kwukwara banyere onu díjirị onye ọbụla Chineke gurụ n'onye ezi omume n'agbanyeghi oru ya. **7** "Ngozi na-adirị ndị a gbaghara ajo omume ha niile, ndị ekpuchikwara mmehie ha niile. **8** Ngozi na-adirị nwoke ahụ, onye Onyenwe anyị na-adighị agunyere mmehie ya." **9** Ngozị a ọ díjirị naanị ndị e biri ugwu ka ọ bụ nyekwa ndị a na-ebighị

ugwu? Ihe anyi na-ekwu bu na a gurū okwukwe Ebrahim di ka ezi omume nye ya. **10** Olee mgbe a gurū ya nye ya? O bu tupu e bie ya ugwu, ka o bu mgbe e bichara ya ugwu? O bughị mgbe e bichara ya ugwu kama o bu tupu e bie ya ugwu. **11** O natara ihe iṛibama nke obibi ugwu dika akara nke ezi omume nke okwukwe o nwere mgbe o no na-ebighị ugwu. Nke a bu ime ya mna ndị niile kweeren, ndị ahụ o gurū dika ndị ezi omume, o bu ezie na ha bu ndị a na-ebighị ugwu. **12** N'uzo dị otu a kwa, o bu nna ndị niile e biri ugwu. Ndị ya na-egosikwa ha na o bughị obibi ugwu ha na-azopụta ha, kama o bu okwukwe ha. N'ihi na Chineke nabatara Ebrahim naanị site n'okwukwe o nwere tupu e bie ya ugwu. **13** Nkwa o kwere Ebrahim na agburu ya na ha ga-eketa ụwa abughị site n'idebe iwu, kama o bu site n'ezi omume nke okwukwe. **14** N'ihi na, o buru na ndị a ga-enye ihe e kwere na nkwa bu ndị na-edede iwu, inwe okwukwe abakwaghị uru, nkwa ahụ enwekwaghị isi ọbụla. **15** N'ihi na iwu n'onwe ya na-eme ka ọnuma bịa. Ma ebe iwu na-adighị, mmehie adighịkwa. **16** Ya mere, nkwa ahụ na-abịa site n'okwukwe, ka o buru naanị site n'amara ka e ji mee ka ụmụ ya niile nweta ya, o bughị naanị nye ndị n'o n'okpuru iwu, kama o bukwa nye ndị nwere ụdị okwukwe Ebrahim. N'ihi na o bu nna anyi niile. **17** Dika e dere ya, "Emeela m gi mna nke ọtụtụ mba." Ya mere, n'ihi Chineke ahụ bu onye o kweenyere n'ime ya, bu onye ahụ na-eme ka ndị nwürü anwụ dikwa ndị ozo, onye na-apkọkwa ihe ndị na-adibughị, mee ka ha dịrị. **18** O bùladi mgbe olileanya gasiri, o kwenyere na ya ga-abụ nna nke ọtụtụ mba, dika ihe a gwara ya si dì, "Otu a ka mkpuru gi ga-adị." **19** O daghi mba n'okwukwe o bùladi mgbe o matara na ya akala nka n'ahụ, n'ihi na o gbaruola otu narị afo, tinyekwara na akpanwa Sera bụ ihe nwürü anwụ. **20** O dighị mgbe ọbụla o nwere obi abụo na Chineke aagaghị emeze ihe niile o kwere ya na nkwa. Kama, okwukwe ya mere ka o basie ike, ka o na-enye Chineke otuto. **21** O nwere otu obi na Chineke pürü imezu ihe niile ọbụla o kwere na nkwa. **22** O bu n'ihi ya ka e ji ụgụ nke a nye ya di ka ezi omume. **23** Okwu ndị a, "A gurū ya nye ya dika onye ezi omume," edeghi ya naanị maka ya. **24** Kama e dere ya n'ihi anyi bu ndị kwere n'onye ahụ mere ka Onyenwe anyi Jisós si n'onzwụ bilie. **25** Onye a rara nye ka o nwụo n'ihi mmehie anyi niile, ma e mere ka o si n'onzwụ bilie ka anyi buru ndị a gurū dika ndị ezi omume.

5 Ya mere, ebe e sitere n'okwukwe mee ka anyi buru ndị a gurū dika ndị ezi omume, ụdo dị ugbu a n'etiti anyi na Chineke site n'Onyenwe anyi Jisós Kraist. **2** Onye anyi sitere n'aka ya nata amara nke anyi na-eguzo n'ime ya ugbu a. Anyi n'o n'orụ nweekwa olileanya na a ga-eme ka anyi keta oke n'ebube Chineke. **3** O bukaghị naanị nke a, ma anyi na-anürikwa ọnụ n'ime nsogbu anyi niile, ebe anyi maara na nsogbu ndị a na-enyere anyi aka ibụ ndị nwere ntachiobi. **4** Ntachiobi na-arụputa n'ime anyi ezi agwa; ezi agwa na-arụputakwa olileanya. **5** Olileanya na-eme ka anyi guzo chịm, n'ihi na Chineke awụnyela iħunanya ya n'ime obi anyi site n'onyinye Mmụo Nsọ. **6** Mgbe ahụ anyi na-enweghi ike ọbụla, mgbe oge ahụ ruru nnög, Kraist bjara nwụo onzwụ n'ihi anyi bu ndị mmehie. **7** A sikhwarị na anyi bu ndị ezi omume o gaara abụ ihe siri ike mmadụ ibịa nwụo onzwụ n'ihi anyi. Ma eleghị anya, a ga-ahụkwa onye nwere ike nwụo n'ihi ezi mmadụ. **8** Ma lee ka iħunanya Chineke siri püta ihé! Mgbe

anyi ka norij na-eme mmehie, Kraist nwürü n'ihi anyi. **9** Ebe a gurū anyi dika ndị ezi omume site n'obara ya, nke karịrị nke a, a ga-esitekwa na ya zoputa anyi site n'onzuma Chineke. **10** N'ihi na, o buru na mgbe anyi bu ndị iro Chineke, e mere ka anyi na ya dị n'udo site n'onzwụ Ọkpara ya, nke karịrị nke a bu, ebe o bu na anyi na ya dizi na mma, anyi ga-enweta nzoputa site na ndị ya. **11** O bukaghị naanị nke a, kama anyi na-anürikwa ọnụ n'ime Chineke site na Onyenwe anyi Jisós Kraist, onye anyi sitere na ya nata idị na mma a ugbu a. **12** Dika o siri dì, o bu site n'aka otu nwoke ka mmehie siri bata n'ụwa. O bukwa mmehie a wetara onzwụ. Ugbu a, onzwụ erutela onye ọbụla aka n'ihi na mmadụ niile emehielo. **13** Ma tupu e nye iwu, mmehie di n'ụwa. Ma a dighi agukọta mmehie mgbe iwu na-adighị. **14** Ma e mere ka onzwụ rute onye ọbụla site n'oge Adam ruo n'oge Mosis. O metütara o bùladi ndị mmehie ha na-adighị ka nke Adam, onye bụ ihe atụ nke onye ahụ gaje ibia. **15** Ma onyinye a adighị ka njehie ya. N'ihi na o buru na ọtụtụ nwürü site na mmehie nke otu mmadụ, lee ka o siri buru ihe dị ukwu karịa na amara Chineke na onyinye amara sitere n'otu onye bụ Jisós Kraist ga-ababiga ụba oke rute ọtụtụ mmadụ. **16** Ozq, onyinye a adighị ka ihe mmehie mmadụ muputara. N'ihi na ikpe ahụ sooro mmehie otu onye weta onzuma ikpe, ma onyinye ahụ sooro ọtụtụ njehie weta igu mmadụ n'onye ikpe na-amaghị. **17** Ya mere, o buru na onwụ chirị ochichi site na njehie nke otu onye, o bughị ihe dị ukwu karịa na ndị nabatara onyinye amara Chineke bara ụba, ya na onyinye ezi omume, ga-achị achị na ndị site n'otu onye ahụ bụ Jisós Kraist. **18** Ya mere, dika otu njehie si weta ikpe onzuma nye mmadụ niile, otu ahụ kwa ka e si ụgụ mmadụ niile dika ndị ezi omume na ndị nwere ndị site n'otu orụ ezi omume. **19** N'ihi na dika ọtụtụ mmadụ si buru ndị mmehie n'ihi nmupu isi nke otu nwoke, otu a kwa ka ọtụtụ mmadụ ga-abukwa ndị ezi omume n'ihi nrube isi nke otu nwoke. **20** Iwu bjara mee ka mmehie na-abà ụba, ma dika mmehie na-abà ụba, amara na-abakwa ụba karịa. **21** Ya mere, dika mmehie si buru eze n'onzwụ, otu a kwa ka amara ga-esi buru eze site n'ezi omume iweta ndị ebighị ebi site n'aka Jisós Kraist, Onyenwe anyi. (aionios g166)

6 Gini ọzokwa ka anyi ga-ekwu? Anyi ga-anogide n'ime mmehie ka amara na-abà ụba? **2** E e! O kwestigh! Olee otu anyi ga-esi na-adị ndị n'ime mmehie, mgbe anyi bu ndị nwürü anwụ n'ebbe mmehie di? **3** O bu na unu amataghị na mgbe ahụ e jikötara anyi na Kraist Jisós na baptizim ka e jikötakwara anyi na ya n'onzwụ. **4** Ya mere, esitere na baptizim liko ọnụ anyi na ya n'onzwụ, dika e mere ka Kraist site n'onzwụ bilie n'ebube nke Nna, ka anyi sikwa otu a keta oke na ndị ọhụrụ. **5** Burukwa na e jikötala anyi na ya n'onzwụ, e jikötakwala anyi na ya na mbilite n'onzwụ. **6** N'ihi na anyi maara na a kpogidekötara ndị nke ochie anyi na Kraist n'elu obe, iji mee ka anụ ahụ nke mmehie ahụ buru ihe a lara n'iyi, ka anyi burukwa ndị nwere onwe ha site n'ibụ ohu nke mmehie. **7** N'ihi na onye nwürü anwụ aguola ya dika onye nwere onwe ya site n'ebbe mmehie di. **8** O burukwa n'ezioku na anyi na Kraist nwükörö onzwụ, anyi makwara na anyi na ya ga-adikokwa ndị ozq. **9** N'ihi na anyi maara na ebe e mere ka Kraist site n'onzwụ bilie, o gaghi anwükwa ozq. Ọnzwụ enwekwaghị ike ọbụla n'ebbe o no ozq. **10** O nwürü naanị otu mgbe n'ihi mmehie. Ma ndị o na-adị ugbu a bụ

nke o na-adị nye Chineke. **11** Ya mere, guo onwe unu ugbu a dika ndị nwụrụ anwụ n'ebé mmehie di. Guókwa onwe gi dika ndị di ndị n'ebé Chineke nō n'ime Kraist, site na Kraist Jisós Onyenwe anyị. **12** Unu ekwela ka mmehie na-achị eze n'ahụ unu ọzọ, nke ga-eme ka unu na-erubere aguụ nke anu ahụ isi. **13** Unu a nakwala eche akukụ ahụ unu ọbụla ka o bürü ngwa ọrụ ajo omume. Kama cheenụ onwe unu n'ihi Chineke, dika ndị esị n'owụn kpopüta nyefee na ndị. Cheenụ akukụ ahụ unu niile n'ihi Chineke dika ngwa ọrụ nke ezi omume. **14** N'ihi na unu ekwesighị i bụ ohu mmehie, ebe o bụ na unu anokwaghị n'okpuru iwu ọzọ, kama unu nō n'okpuru amara. **15** Gini kwak? Anyị ga-eme mmehie n'ihi na anyị anoghị n'okpuru iwu kama n'okpuru amara? Mba! O kwestighị. **16** O bụ na unu amataghi na mgbe unu weere onwe unu nye mmađu irubere ya isi dika ohu, unu bụ ohu nye onye ahụ unu na-erubere isi, maobụ ohu nye mmehie nke na-eduba n'owụn, ma o bükwanụ irube isi nke na-eduba n'ezi omume? **17** Ma ekele dírị Chineke n'ihi na o bụ ezie na unu bürüjị ohu nye mmehie, ma ugbu a, unu ejirila obi unu niile kpebie īnabataro onwe unu ozizi ahụ e nyefere n'aka unu. **18** Ugbu a, e meela ka unu nwere onwe unu site na mmehie, unu aburụla ndị ohu ezi omume. **19** Ana m ejị ihe īmaatụ site na ndị a na-ebi kwa ubochi, n'ihi adighị ike nke anu ahụ mmađu. Ya mere, dika unu si were ahụ unu dị iche iche nye ijbụ ohu adighị ocha na ajo omume nke na-abawanye ụba, sitekwanụ otu a were ha nye ugbu a ka ha bürü ohu ezi omume nke na-eduba n'idi nsọ. **20** Mgbe unu bụ ohu mmehie, o nweghi ihe megidere unu ime ezi omume. **21** Ma gini bụ uru unu nwetara n'oge ahụ site n'orụ ahụ niile unu rürü, bu ihe ndị ahụ na-eme ka ihere mee unu? Ihe ndị ahụ na-eduba n'owụn. **22** Ugbu a, e meela ka unu nwere onwe unu site na mmehie. Unu aghoqla ndị ohu Chineke. Uru unu na-erita bụ idị nsọ, ogwugwu ya bükwa ndị ebighị ebi. (**aiónios g166**) **23** N'ihi na ugwo ọrụ mmehie bụ onwụ, ma onyinye amara Chineke na-enye n'efu, bu ndị ebighị ebi, site na Jisos Kraist Onyenwe anyị. (**aiónios g166**)

7 O bụ na unu amaghị ụmụnnna m, unu ndị maara iwu nke oma na o bụ oge mmađu dị ndị ka iwu na-ejide ya? **2** Dika ihe īmaatụ, iwu na-ejikota nwanyị lürü di na di ya mgbe di ya ka no ndị, ma o bürü na di nwanyị ahụ anwụo, o nökwaghị n'okpuru iwu jikötara ha dika di na nwunye. **3** A ga-akpo ya nwanyị na-akwa iko ma o bürü na o lakuwuru nwoke ọzọ mgbe di ya ka dị ndị. Ma o bürü na di ya anwụo, o ga-abụ onye nwere onwe ya site n'iwu ahụ. O kwaghị iko ma o bürü na o lụo nwoke ọzọ. **4** Ya mere, ụmụnnna m, unu onwe unu kwa anwụola n'ebé iwu dị site n'ahụ Kraist, ka e nwe ike kenyé unu onye ọzọ, bu onye ahụ e mere ka o si n'owụn bilie. Ka anyị site na ya mia mkpuru nye Chineke. **5** Mgbe anu ahụ mmehie na-achị anyị, ochichị ojoo nke iwu na-akpalị jupütara n'ime anyị, nke mere na anyị na-amị mkpuru nye onwụ. **6** Ugbu a, a toghapula anyị puo n'aka iwu ebe anyị nwụrụ nye ihe ndị kere anyị agbụ na mbụ, anyị anaghị ebikwa ndị n'usoro iwu ochie nke e dere n'akwukwó, kama anyị na-eje ozi n'usoro ndị ọhụrụ nke mmụo. **7** Ugbu a, gini ka anyị ga-ekwu? Iwu ahụ o bụ mmehie? N'ezie, mba! Agaraghị m ama ihe mmehie bụ ma o bughị site n'iwu. O bürü na iwu asighi, "Enwelaanya ukwu," agaraghị m ama na o bụ mmehie. **8** Ma mmehie sitere n'iwu a megidere ochichị

ojoo, mee ka echiche m mgbe niile buru ihe gbasara ihe ojoo, na otu m ga-esi mee ha. A sị na iwu adighị, mmehie agaraghị adị. **9** Na mbụ, abụ m onye di ndị mgbe iwu na-adighị, ma mgbe iwu bjara, e mere ka mmehie nwe ntute. **10** Anwụrụ m, ma choputa na iwu ahụ kwesiri iwtara m ndị ghoziri ihe wetara onwụ. **11** N'ihi na mmehie jiri ohere ahụ iwu webataro ghogbuo m, sitekwa n'iwu ahụ gbuo m. **12** N'ezie, iwu ahụ dị nsọ, ihe e nyere n'iwu dị nsọ, burukwa ezi omume na ihe dị mma. **13** Mgbe ahụ, o pütara na ihe ahụ dị mma wetaara m onwụ? Mba! Kama o bụ mmehie sitere n'ihe dị mma wetara m onwụ, ka e nwee ike gosiputa na mmehie bụ ihe jogburu onwe ya site n'ihe e nyere n'iwu. **14** Anyị matara na iwu bụ ihe nke mmụo ebe m bụ onwe m bụ anu ahụ efu, onye e rere dika ohu nye mmehie. **15** O nweghi uzọ ihe m na-eme si doo m anya. N'ihi na ihe m na-eme abughị ihe m choropime, o bụ ihe m kpọrọ asị bụ ihe na-agara m aka ime mgbe niile. **16** Ma o bürü na m eme ihe m na-achoghị ime, ana m ekwenye na iwu dị mma. **17** Ma dika o dị, o bükwanụ m onwe m na-eme ihe ndị a, kama o bụ mmehie bi n'ime m. **18** O doro m anya na o nweghi ihe oma ọbụla dị n'ime m, ya bụ n'ime anu ahụ m. N'ihi na o na-agu m agụụ ime ezi ihe, ma ike ime ezi ihe adighị n'ime m. **19** Ihe m na-eme mgbe m choropime ezi ihe abughị ezi ihe ahụ m choropime kama o bụ ajoo ihe ahụ m na-achoghị ime ka m na-eme. **20** O bürü na m na-eme ihe ahụ m na-achoghị ime, o pütara na o bughị m onwe m na-eme ihe ndị ahụ. Kama o bụ mmehie bi n'ime m na-eme ha. **21** Achopütara m iwu nke na-arụ ọrụ n'ime m. Mgbe m choropime ihe oma, naanị ihe ojoo bụ ihe na-agara m aka ime. **22** N'ime ime onwe m, o na-agu m agụụ ime ihe iwu Chineke kwuru. **23** Ma ana m ahụta iwu ọzọ dị n'ime m nke na-agba mgba megide iwu nke dị n'uche m, ime ka m bürü ohu nye iwu nke mmehie na-arụ ọrụ ya n'anu ahụ m. **24** Lee ụdi onodụ ojoo nke m hụtara onwe m n'ime ya! Onye pürü īnapütara m site n'anu ahụ a nke na-eduba m n'owụ. **25** Ma ekele dírị Chineke, onye na-anapütara m site na Kraist Jisós Onyenwe anyị! Ya mere, n'ime mmụo m, abụ m odibo nye iwu Chineke, ma n'ime anu ahụ mmehie m, abụ m ohu nye iwu nke mmehie.

8 Ya mere, ikpe ọmụma ọbụla adighịkwa ugbu a nye ndị niile nō n'ime Jisos Kraist. **2** N'ihi na site na Kraist Jisos iwu nke Mmụo na-enye ndị emeela ka m nwere onwe m site n'iwu nke mmehie na onwụ. **3** N'ihi na ihe iwu na-enweghi ike ime, n'ihi adighị ike nke anu ahụ, ka Chineke mere, site n'izite Okpara ya, ka o bia n'udịdị anu ahụ mmehie, bürü aja mmehie, site otu a, maa mmehie ikpe na anu ahụ. **4** Ka izu ezu nke ihe niile iwu choropime n'aka anyị bürü ihe e mezuru n'ime anyị, bu ndị na-adighị ebi ndị dika ochichị anu ahụ si dírị, kama dika ochichị Mmụo Nsọ si dị. **5** Ndị niile na-ebi ndị ha dika anu ahụ siri choropime, na-ebi ya naanị imezu agụụ niile na-agu anu ahụ ha. Ma ndị niile na-agbaso uzọ nke Mmụo na-achopütara na ha na-eme ihe Mmụo na-acho. **6** Itukwasị uche n'he nke anu ahụ na-eweta onwụ. Ma itukwasị uche n'he nke Mmụo Nsọ na-eweta ndị na udo. **7** N'ihi na onye ọbụla tükwasirị uche ya n'he nke anu ahụ na-ebuso Chineke agha, o naghị edebe iwu nke Chineke. N'eziokwu, o gaghi enwe ike idebe ya. **8** Ya mere, ndị na-erubere anu ahụ ha isi apughị ime ihe ga-atọ Chineke ụtọ. **9** Ma lee! Unu onwe unu anaghị ebizi ndị n'usoro nke anu ahụ, kama unu na-ebi

n'usoro nke Mmụo Nsọ n'ihi na Mmụo nke Chineke bi n'ime unu. Onye ọbula na-enweghi Mmụo nke Kraist abugị nke ya. **10** O bùrụkwa na Kraist bi n'ime unu, anụ ahụ unu ga-abụ ihe nwụru anwụ n'ebi mmehie di, ma mmụo unu dị ndị n'ihi na a guoła unu na ndị ezi omume. **11** O bụrụ na Mmụo onye mere ka Jisós si n'owụ bilie, bi n'ime gi, onye ahụ nke mere ka Kraist si n'owụ bilie ga-emekwa ka anụ ahụ gị dì ndị site n'ike Mmụo Nsọ ahụ, onye bi n'ime gi. **12** Ya mere, ụmụnna m, anyị ji ugwo ma o bughị anụ ahụ ka anyị ji ugwo idị ndị dika ochichị ya si dị. **13** O bụrụ na unu na-ebi ndị dika anụ ahụ si chọq, unu ga-anwụ. Ma o bụrụ na unu ga-eji ike nke Mmụo Nsọ mee ka omume niile nke anụ ahụ nwụo, unu ga-adị ndị. **14** N'ihi na ndị niile Mmụo nke Chineke na-achị bụ ụmụ Chineke. **15** N'ihi na unu anataghị mmụo nke na-eme unu ndị ohu ozo nye itu ujo, kama unu natara Mmụo nke mere unu ụmụ Chineke. O bụ site na Mmụo ahụ ka anyị ji na-akpọ "Abba, Nna." **16** Mmụo Nsọ, n'onwe ya na-agbawka ama n'ime mmụo anyị, na-agwa anyị na anyị bụ ụmụ Chineke. **17** Ugbu a, o bụrụ na anyị bụ ụmụ, o pütara na anyị bụ ndị nketa oke, ndị ga-eketa ihe Chineke nwere, na ndị ha na Kraist ga-eketeta ihe, ma o bụrụ n'ezie na anyị ga-esoro ya keta oke ahụhu ya, ka anyị si otu a sorokwa ya keta oke n'ebube ya. **18** N'ikwu eziokwu, ahụhu niile anyị na-ata ugbu a erughi ihe a ga-eji tñytere ebube niile a ga-ekpughe n'ime anyị. **19** Ihe niile e kere eke ji oke agụ na-eche mgbe a ga-egosiputa ndị bụ ụmụ Chineke. **20** N'ihi na e tñytere ihe e kere eke n'onodụ ihe na-abaghị uru, ma o bughị site n'ochichị nke onwe ya, kama n'ochichị nke onye ahụ tñytere ya n'onodụ ahụ n'ime olileanya, **21** na otu ụboghị na ha ga-enwere onwe ha site n'agbụ nke ire ure, sorokwa keta oke n'ebube ahụ ga-abụ nke ụmụ Chineke. **22** Anyị maara na ruo ugbu a, ihe niile e kere eke na-asụ ude n'ihi ihe mgbu ha no n'ime ya, dika ihe mgbu nke ọmụmụ nwa. **23** O bughị naanị nke a, ma anyị onwe anyị, ndị nwere mkpuru mbụ nke Mmụo Nsọ, na-asükwa ude n'ime onwe anyị, na-echesi ike mgbe a ga-akpobata anyị dika umu, mgbe a ga-agbaputa anụ ahụ anyị. **24** N'ihi na a zoputara anyị site n'olileanya dị otu a. Ma olileanya a na-ahụ anya abughị olileanya. Onye na-enwe olileanya mgbe ihe o na-ele anya ya dị ya n'aka? **25** Ma o bụrụ na olileanya anyị dabeere n'ihe ahụ anyị na-enwetabeghi, anyị ga-eji ndidi chere tutu ihe ahụ erute anyị aka. **26** Otu aka ahụ, Mmụo Nsọ na-enyere anyị aka n'ime adighị ike anyị. N'ihi na anyị amaghị ka esi ekpe ekpere dika o kwasiri. Ma Mmụo Nsọ n'onwe ya ji ịṣu ude nke ọnụ apughị ikọ na-arịrọ anyị arịrọ. **27** Chineke, onye na-enyocha obi mmadụ, amarala ihe Mmụo Nsọ bụ n'uche. N'ihi na Mmụo Nsọ na-arịrọ ndị nsọ niile arịrọ dika Chineke si chọq. **28** Anyị maara na ihe niile na-arukọta orụ maka ọdịmmma ndị hụru Chineke n'anya bụ ndị a kpọrọ dika uche nsọ ya siri di. **29** N'ihi na ndị ahụ o maaraị ka o kakwara akara ka ha nwe ndịdị nke Okpara ya, ka o bụrụ nwa e buru ụzọ mọ n'etiti ọtụtu ụmụnna. **30** Ma ndị ahụ o kara akara, ka o kpokwara; ndị o kpọrọ, ka o gurụ na ndị ezi omume; ndị o gurụ na ndị ezi omume ka o nyekwara otuto. **31** Gịnjị ozo ka anyị ga-ekwu banyere ihe ndị a. O bụrụ na Chineke nonyere anyị, onye pürü imegide anyị? **32** Onye ahụ na-azoghi ndị Okpara ya, kama o weere ya nye n'ihi mmehie anyị niile, o dị ihe ozo anyị chọq o na-agaghị enye anyị site na ya? **33** Onye pürü ibo ndị ahụ Chineke hoputara ebubo? O bụ Chineke na-agụ mmadụ dika onye ezi omume. **34** Onye bụ

onye ahụ nke ga-ama ikpe? O bụ Kraist Jisós onye nwụru, ma karialike ahụ, onye e mere ka o si n'owụ bilie, nō n'aka nri Chineke na-ariotakwara anyị arịrọ. **35** Onye nwere ike ikewapụ anyị site n'ihunanya Kraist? O bụ nsogbu, ka o bụ ihe isi ike, ka o bụ mkgbagbu. Ka o bụ ụnwụ, ka o bụ igba ọtọ, ka o bụ ihe egwu, ka o bụ mma agha? **36** Dịka e dere ya, "O bụ n'ihi gi ka anyị na onwụ ji na-agba mgba ụboghị niile. A na-ele anyịanya dika aturu a gaje igbu egbu." **37** Mba, kama n'ime ihe ndị a niile, anyị karịrị ndị mimeri site n'onye ahụ hụru anyị n'anya. **38** N'ihi na nke a bụ ihe na maara nke ọma, na ọnwụ, maqbụ ndị, maqbụ ndị mmụo ozi, maqbụ mmụo dị iche iche, maqbụ ihe dị ugbu a, maqbụ ihe gaje ibia, **39** maqbụ idị elu, maqbụ idị omimi, ma o bukwani ihe ọbula ozo e kere eke, agaghị enwe ike ikewapụ anyị site n'ihunanya Chineke, nke di n'ime Kraist Jisós Onyenwe anyị.

9 Ana m ekwu eziokwu n'ime Kraist. Anaghị m ekwu okwu ugha. Akonuche m nke Mmụo Nsọ na-achị na-agbakwara m ama. **2** A nō m n'onodụ oke ihe mwute na ihe mgbu dị ukwuu n'obi m. **3** A sị na o bụ ihe ga-ekwe mee, ejikeere m iụbụ onye a bụrụ ọnụ na onye e wepuru site n'ebi Kraist nō n'ihi ụmụnna m na ndị ikwu m, **4** bụ ndị Izrel. Ndị Chineke hoqọ ka ha bụrụ ụmụ ya, ndị o nyere ebube ya na ogbugba ndị ya. O nyekwara ha iwu na ife ofufe n'ülönsö ukwu ahụ na ọtụtu nkwa dị iche iche. **5** Ha si n'agbụrụ nna nna anyị ochie ha. Kraist n'onwe ya, n'üdịdị mmadụ, sikwa n'agbụrụ ha pütä, onye bụ Chineke nke ihe niile, onye a na-eto ruo ebighi ebi. Amen. (*aīon g165*) **6** O bughị dị ka a ga-asị na okwu Chineke na-ala azu. N'ihi na o bughị onye ọbula a mürü n'ezinailo ndị Izrel bụ onye Izrel. **7** Na ha sitere n'agbụrụ Abraham pütä emeghi ka ha bụrụ ụmụ Abraham n'ezie. Ma n'akụkụ nke ọzo, "O bụ site n'Ajzik ka a ga-akpọ mkpuru gị aha." **8** Nke a na-egosi na o bughị ndị niile a mürü na-anụ ahụ bụ ụmụ Chineke, kama ụmụ ndị ahụ e kwere na nkwa bụ ndị a na-agụnye dị ka ụmụ Abraham site na nkwa ahụ. **9** Lee ka e si kwee nkwa ahụ, "Mgbe oge ahụ a kara aka ruru, aga m aloghachi, Sera ga-amükwa nwa nwoke." **10** O bughị naanị nke a. Ụmụ Ribeka si n'otu nna, ya bụ nna nna anyị Ajzik. **11** Ma tupu a mọ ụmụ ejima ndị a, ma o bukwani tupu ha emee ihe ọbula dị mma maqbụ nke dị njo, iji mee ka ochichị Chineke banyere nhoputa ha guzoro, **12** o bughị site n'orụ kama o bụ site n'onye ahụ nke na-akpọ, n'ihi na a gwara ya si, "Nke okenye ga-ejere nke nta ozi." **13** Dịka e dere ya, "Jekọb ka m hụru n'anya ma Iṣo ka m kpọrọ asị." **14** Gịnjikwa ka anyị ga-ekwu? Chineke o bụ onye ajo omume? Mba! **15** N'ihi na o gwara Mosis, "Onye m chọrọ imere ebere ka m ga-emere ebere, o bukwani onye m chọrọ imere ọmịkọ ka m ga-enwere ọmịkọ." **16** Ya mere, o dabereghị n'ochichị nke mmadụ maqbụ ịrụṣị orụ ike ya kama o dabere n'ebere Chineke. **17** N'ihi n'akwukwọ nsọ gwara Fero, "Emere m ka iụbụ ihe i bụ n'ihi nke a, ka m were gị zipu ike m, ka e nwe ike kwusaaaha m n'ua niile." **18** O putara ihe na o bụ naanị ndị Chineke chọrọ ka o na-emere ebere, ndị o chọkwarra ka o na-eme ka ha bụrụ ndị obi ha kpochiri akpochi. **19** Ma eleghị anya unu pürü igwa m, "Gịnjị kwanu mere o ji ata anyị ụta? Onye kwanu pürü iguzogide ihe o zubere ime?" **20** Onye ka iụbụ gị mmadụ efu, iji aju Chineke ajuju? "Nkata mmadụ na-akpa o ga-ajụ onye na-akpa ya ajuju, 'Onye sị gị kpaa m otu

a?" 21 Otu a kwa, onye ọkpụ ite o nweghi ike isite n'otu ụrọ ahụ o nwere kpụo ụdị ite ọbula masiri ya, ụfodu ite pürü iche na ụfodụ e ji eje ozi n'ülọ? 22 Ọ bùrùkwanụ na Chineke ekpebie igosi iwe ya na ime ka a mara ike ya site n'inwe oke ndidi banyere ndị oke iwe ya ga-adakwasị bụ ndị a kwadoro maka mbibi? 23 Ma ọ bùrùkwanụ na o mere nke a iji mee ka ndị ahụ o na-emere ebere mata ịba uba nke ebube ya, bụ ndị o bururi ụzọ kwadoo maka ebube a. 24 Ọ buladị anyị bụ ndị o kpókwarra, o bughị naanị site na ndị Juu kama site na ndị mba ọzọ? 25 Dịka o kwuru n'akwụkwọ Hosiya, "Aga m akpọ ha 'ndị m,' bụ ndị na-abughị ndị m. Aga m akpokwa ya 'onye m hụrụ n'anya' bụ onye m na-ahughị n'anya." 26 Ma, "N'otu ebe ahụ a nọ sị ha, 'Unu abughị ndị m,' bukwa ebe a ga-anọ kpọ ha, 'Umụ nke Chineke dị ndị.'" 27 Ajzaya bere akwa n'ihi umụ Izrel, "Ọ bụ ezie na ọnụogugu umụ Izrel dịka uzuzu dị n'akụkụ osimiri, maọbu naanị mmadụ ole na ole ka a ga-azopụta. 28 N'ihi na Onyenwe anyị na-agha ikpe ụwa a ikpe. O ga-eme ọsịjịo n'ikpe ahụ ma kpebie ya." 29 Ọ bukwa dịka Ajzaya kwuru na mbụ, "Ọ bùrụ na Onyenwe anyị, Onye puru ime ihe niile ahapụrụghị anyị umụ umụ, anyị gara adị ka Sodom, anyị gaara adịkwa ka Gomora." 30 Gịnjikwa ka anyị ga-ekwu? Anyị ga-asị na o enyela ndị mba ọzọ na-enweghi oge ha gbasoro ezi omume, ma ha natara ya, bụ ezi omume nke sitere n'okwukwe, 31 ma ndị Izrel na-agbaso iwu nke ezi omume, enwebeghi ike ime onwe ha ndị a ga-anabata. 32 Gini gbochiri ha? Ọ bụ n'ihi na ha agbasoghi ya site n'okwukwe. Kama ha chere na o bụ site n'orụ. Ha zoziere ụkụw n'oke nkume iṣo ngongo ahụ. 33 Dịka e dere ya, "Lee, ana m atogbọ na Zayon nkume nke na-eme ka ndị mmadụ sọq ngongo, oke nkume nke na-eme ka ha daa. Ma onye nke kweere na ya, agaghị eme ka ihere mee ya."

10 Umunna m, ihe na-agụ nnqo obi m agụ nke ukwu na ekpere m na-ekpe nye Chineke bụ iħu na a zopütara ha. 2 Ana m agba akaebe na ihe banyere Chineke na-anụ ha ọkụ n'obi nke ukwu. Kama iñu ọkụ n'obi ha abughị site na mmazu Chineke. 3 Ebe ha na-amaghị ezi omume nke si na Chineke bija kama ha chorò ihiwe nke onwe ha, ha ewedaghi onwe ha n'okpuru ezi omume nke Chineke. 4 Kraist bụ ogwugwu iwu. Ya mere, ezi omume ga-adịrị onye ọbula nke kwere. 5 Mosis si otu a dee banyere ezi omume nke sitere n'iwu, "Onye ọbula na-eme ihe ndị a ga-adị ndị site na ha." 6 Ma ezi omume ahụ nke sitere n'okwukwe na-asị, "Asila n'ime obi gi, 'onye ga-arigo n'ime eluigwe?'" (nke bụ, ikudata Kraist) 7 "maqbụ, 'Onye ga-arịđa n'ime ili?'" (nke a bụ, ikpolite Kraist site na ndị nwịrụ anwụ). (*Abyssos g12*) 8 Ma gini ka o na-ekwu? "Okwu ahụ nọ gi nso, o dị n'onụ gi dirikwa n'obi gi," o bụ ya, bụ okwu okwukwe ahụ anyị na-ekwusa. 9 Ma ọ bùrụ na i ga-eji onụ gi kwuputa, na "Jisos bụ Onyenwe anyị," kwerekwa n'ime obi gi na Chineke kpólitrere ya site n'onwụ, a ga-azopụta gi. 10 N'ihi na o bụ obi gi ka i ga-eji kwere; a guo gi n'onye ezi omume, o bukwa onụ gi ka i ga-eji kwuputa, a zoputa gi. 11 Dịka akwụkwọ nsọ kwuru, "Onye ọbula kweere na ya, agaghị eme ka ihere mee ya." 12 N'ihi na o nweghi ihe dị iche n'etiti onye Juu na onye mba ọzọ, otu Onyenwe anyị ahụ bụ Onye nwe mmadụ niile, o na-agozibigawka ndị na-akpokwu ya oke. 13 N'ihi na, "Onye ọbula nke na-akpokwu aha Onyenwe anyị, ka a ga-azopụta." 14 Ma olee otu ha ga-esi kpókuo aha ya ma ọ bùrụ na ha

ekwereghị na ya? Olee otu ha ga-esikwa kwere n'onye ahụ ha anubeghi ihe gbasara ya? Olee otu ha ga-esi nükwa ma o bùrụ na ndị nkwuwa adighị? 15 Oleekwanụ otu ha ga-esi piọ gaa kwusaa, ma ọ bùrụ na o nweghi ndị zipürü ha? Dịka e dere ya n'akwụkwọ nsọ, sị, "Lee, ka ha si ma mma bụ ụkụw ndị na-eweta ozioma." 16 Ma ọ bughị mmadụ niile nabatara ozioma ahụ. N'ihi na Aizaya kwuru, "Onyenwe anyị, onye kweere ozi anyị?" 17 Ma ọ bụ ihe doro anya na o bụ site n'ige ntị n'ozioma a ka mmadụ ji enweta okwukwe, ozioma ahụ a na-anụ bụ site n'okwu Kraist. 18 Ma ana m ajụ, Ọ ga-adị na ha anughị? Ha nṛụ ya n'ezie. "N'ụwa niile ka olu ha puru gazuo, okwu onụ na niile erukwaala n'ebé ụwa soşturu." 19 Ozokwa, ana m ajụ, o bụ na Izrel aghotaghị? Na mbụ, Mosis sịri, "Aga m esite na ndị na-abughị mba kpalie mmuọ ekworo n'ime unu; aga m esitekwa n'oboda na-enweghi nghota kpasuo unu iwe." 20 Ma Ajzaya jiri nkwuwa okwu sị, "Ndị chọtara m bụ ndị na-adighị ajụ ase m, ekpugheere m onwe m nye ndị ahụ na-adighị ajụ ase m." 21 O kwuru banyere ndị Izrel, "Agbasara m aka m ogologo ubochị niile nye ndị nnupu isi na ndị na-ekwesi olu ike."

11 Mbeghị ahụ a na m ajụ, o ga-adị na Chineke ajula ndị ya? Mba, nke a apughị ime, n'ihi na mụ onwe m bukwa onye Izrel. Abụ m nwa nwa Ebraham, onye si n'agbụru Benjamin pụta. 2 Chineke ajubeghi ndị ya bụ ndị o hopütara site na mmalite ihe niile. Ọ bụ na unu amaghị ihe akwụkwọ nsọ na-ekwu banyere llaija, otu o siri riọ Chineke arịriọ megide umụ Izrel? 3 "Onyenwe m, ha egbuchala ndị amuma gi niile, mebisiekwa ebe iħu aja gi niile, maqbụ naanị m fofdụ. Ha na-achokwu ụzọ igbu m." 4 Gini bụ ọsisa Chineke nyere ya? "E nwere m puku mmadụ asaa ọzọ ndị hụrụ m n'anya, ndị na-egbubeghi ikpere ha n'ala nye Baal." 5 Otu a ka o díkwa n'oge dị ugbu a, a hǫrola mmadụ ole na ole site n'amara ya. 6 Ọ bùrụ na o sitere n'amara, o sighizikwa n'orụ. N'ihi na Ọ bùrụ na o si n'orụ, amara ya abughịkwa amara n'eziokwu. 7 Gịnjikwa? Ihe ndị Izrel jiri ike ha niile na-achị nke ha na-achotaghị ka ndị a hopütara chọtara. Ndị nke ọzọ mechiri obi ha. 8 Dịka e dere ya, "Chineke nyere ha mmuọ na-eme mmadụ iberiibe. O nyela ha anya nke ha na-ejighị ahụ ụzọ, nyekwa ha ntị nke ha na-ejighị anyị ihe; o mere nke a ruo taa." 9 Devid kwukwara, "Ka tebul ha ghogorị ha igbudu na ọnụ, ha bùrùka ihe iṣo ngongo na ntaramaluhụ nye ha. 10 Ka anya ha gbaa očhichiri, ka ha gharakwa iħu ụzọ. Mee ka azụ ha bùrụ ihe arojiri aroji ruo mgbe ebighị ebi." 11 Ajuju ọzọ m na-ajụ bụ nke a: Ọ ga-abụ na ha surụ ngongo ka ha daa ma ghara ibilite ọzọ? Ọ bughị otu al! Kama n'ihi mmehie ha, nzopütara rutere ndị mba ọzọ ka e sitekwa na nke a kpalie ekworo n'ime umụ Izrel. 12 Ma ọ bùrụ na mmehie ha wetara akunụba nye ụwa, o bùrùka na iħu ogbenye ha wetara ngozi nye ndị mba ọzọ, o bụ na ngozi babigara ụba oke agaghị adị mgbe a ga-agukọta ọnụogugu ha niile? 13 Ugbu a, unu ndị mba ọzọ, ka m na-agwa okwu. Ọ bụ ezie na mụ onwe m bụ onyeozi nye ndị mba ọzọ, ana m enwe afọ ojuju n'ihi ije ozi m. 14 N'ihi na enwere m olileanya na, ma eleghị anya, apurụ m isite n'uzo a kpasuo ekworo n'ime ụfodụ umunna m, ka e site n'ekworo ha zoputa ụfodụ n'ime ha. 15 Ọ bùrụ na o bụ site n'ojuju a jürü ha ka e siri mee ka ụwa dīrị na mma, gini ga-eme mgbe a nabatara ha? Ọ ga-adị ka i si n'onwụ bilie ọzọ, nwee ndị ọzọ. 16 Ebe ọ bukwa na iberibe achịch'a e

jiri chuo aja bu ihe di nso, mgbe ahu, achicha ahu niile bu ihe di nso. N'ihi na o buru na mgborogwu osisi di nso, otu a kwa, alaka ya ga-adikwa nso. **17** Ma a nyakapuru ufodu alaka osisi a, werekwa unu bu alaka osisi oliv ohija nyapagide n'onodu ha. Ya mere, unu esorola keta oke na ngozi sitere na mgborogwu osisi oliv ahu. **18** Ma unu ekwesighi inya isi na a dokapuru alaka ndi ozq were unu dochie n'onodu ha. Ihe unu na-agaghị imata bu nke a: unu bu naanị alaka di n'osisi. O bughị unu na-ebu mgborogwu osisi, kama o bu mgborogwu osisi na-ebu unu. **19** Ma eleghị anya unu nwere ike kwuo, "Ma a nyakapuru alaka ufodu e nwee ohere ebe a ga-anyapagide anyi." **20** Nke ahu bu eziokwu. Ma chetakwanu na a nyakapuru ha n'ihi ekweghi ekwe ha, ma unu no naani site n'okwukwe. Ya mere anyala isi, kama na-atu egwu. **21** N'ihi na o buru na Chineke emereghị alaka nke osisi ahu waputara n'onwe ya ebere, o gaghị emekwara gi ebere. **22** Ya mere, tulee obiomma na aka ike Chineke, aka ike n'ebi ndi dara ada no, ma obiomma n'ebi unu no, naanị mgbe unu na-anogideghị n'obi ebere ya, ma o bughị ya, o ga-anyakapukwa unu. **23** Ma o buru na ha anogideghị na-ekweghi ekwe, a ga-anyapagidekwa ha n'ihi na Chineke puru inyapagide ha ozq. **24** N'ihi na asị na e gburputara unu site n'alaka osisi oliv ohija, nyapagide unu n'osisi oliv oma ahu n'uzo na-abughi usoro ndu, gịnị kwanu ga-egbochi jnabata alaka ndi ya, bu ndi si na ya, mee ka ha laghachi azu n'osisi oliv ahu e si nyakapu ha. **25** Umunna m, achọrọ m ka unu mata ihe omimi a, ka unu ghara inya isi. Nnupu isi ufodu ụmụ Izrel agaghị adigide kama o ga-adị ruo n'oge ọnụogugu ndị mba ozq a ga-anabata zuru. **26** Mgbe ahu, a ga-azoputa Izrel niile. Dika e dere ya, "Onye nzoputa ga-esite na Zayon bịa. O ga-eme ka Jekọb site na ndu asopurughị Chineke chigharịa. **27** Nke a bu ogbugba ndu m nke di n'etiti mụ na ha, mgbe ne wepuru mmehie ha niile." **28** N'ihe banyere oziomma, ha bu ndi iro nke Chineke n'ihi unu. Ma a bịa n'ihe gbasara nhoputa, ha bu ndi nke a hụru n'anya n'ihi ndị nna nna ha. **29** N'ihi na enye anarakwa adighị n'onyinye nakwa okpukpo Chineke. **30** Unu onwe unu ndi na-enupuru Chineke isi na mbụ, anatala ebere ya ugbu a, n'ihi nnupu isi ha. **31** Otu a ka o díkwa, ha bu ndi na-enupu isi ugbu a ka ha nwe ike soro unu keta oke site n'ebere Chineke meere unu. **32** N'ihi na Chineke enyefela onye obula n'aka nnupu isi, ka o si otu a gosi immadụ niile obi ebere ya. (**eleēs g1653**) **33** Leenụ ka o si di omimi bu akụ ahu Chineke nwere! Lee ka ịba ụba nke amamihe ya na ihe ọmụma ya siri di ukwuu! Apughị ịchoputa ikpe ya niile, uzq ya niile bükwa ihe apughị ịchoputa. **34** "Onye maara uche Onyenwe anyi? Ma o bu onye bu onye ahu na-enye ya ndumodụ?" **35** "Onye burula uzq nye Chineke ihe, nke ga-eme ka Chineke kwughachị ya?" **36** N'ihi na ihe niile sitere n'ime ya, sitekwa n'aka ya, díkwa ya. O bu ya ka otuto diri ruo mgbe niile ebighi ebi! Amen. (**aioñ g165**)

12 Ya mere, umunna m, ejị m obi ebere Chineke na-ariọ ka unu chee anụ ahu unu díka aja di ndu, díkwa nso, ma bùrùkwa nke na-atu Chineke ụtọ, nke bükwa ofufe nke ime mmụ unu. **2** Unu eyila ụwa nke a, kama bùrùnụ ndi enwoghara site n'igbanwe uche unu. Mgbe ahu, unu ga-enwe ike nwaputara ihe bu uche Chineke na ihe o na-achị, nke bu ezi ihe, nke na-atu ya ụtọ na nke zukwara oke. (**aioñ g165**) **3** Díka onyinye amara e nyere m siri di, ana m ado onye obula n'ime unu aka na ntị sị, Unu atukwasila uche n'echiche banyere

onwe unu karịa ka o si kwesi. Kama, jirinu obi di umeala lee onwe unu anya díka okwukwe Chineke nyere unu ha. **4** Díka anyị niile n'otu n'otu si nwę anụ ahu nke nwere akukị di iche ihe, bu akukị ndi na-arụ ọrụ di iche ihe, **5** n'otu aka ahu, n'ime Kraist anyị bu otu, n'agbanyeghi na anyị bu akukị di iche ihe nke otu anụ ahu. E jikötara anyị niile n'otu n'otu nyi ibe anyị. **6** Anyị nwere onyinye di iche ihe nke e sitere n'amara nye anyị, o buru na onye obula nwere onyinye ibu amụma, ya buo ya díka okwukwe o nwere ha. **7** O buru ije ozi, ya jee ozi, ya bùrùkwanu izi ihe, ya zie ihe. **8** Ka onye nwere onyinye igbaume, gbaa ndi ozq ume, ya bùrùkwanu inyeaka, ka onye nwere onyinye a site n'afọ ofufu mee ya, o buru ibu onyendu, ka onye ahu duo site n'ikpacchapu anya, ya bùrùkwanu ime ebere, ka onye ahu jiri obi ụtọ na-eme ya. **9** Ka ihunanya buru nke ihu abụ n'adighị na ya, kpoo ihe ojoo asị, jidesie ihe di mma ike. **10** Huriyanụ onwe unu n'anya, díka ụmụ nke otu nna. Ka ihe ibe unu na-eme na-atu unu ụtọ. Na-asopukwaranụ ibe unu karịa otu ha si asopurụ unu. **11** Unu abula ndi umengwụ n'orụ unu. Kama werenụ mmụ na obi na-anụ ọkụ na-ejere Onyenwe anyị ozi mgbe niile. **12** Nweenụ obi ariṇụ n'ime olileanya, nweenụ ntachiobi n'ime nsogbu, na-ekpekwanu ekpere mgbe niile. **13** Na enyetunụ ufodu ndi nṣo ihe site n'ihe unu nwere iji gbo mkpa diri ha. Na-elekotkwanu ndi obia anya nke oma. **14** Gozienu ndi na-akpagbu unu, gozienu ha, unu abukwala ha onu. **15** Mgbe ndi ozq na-aiurị ọnụ, soronu ha riurị ọnụ. Mgbe ha no n'iru ụju, soronu ha ruo ụju. **16** Na-ebinụ n'udo. A bùla onye mpako, unu na ndi ọnụdu ha di ala na-enwe mmekorịta, echekwala na i maara ihe niile. **17** Ejikwala ihe ojoo akwughachị ihe ojoo e mere gi. Kama, na-echenụ otu unu ga-esi mee ihe di mma n'anya immadụ niile. **18** Díka ihe gi niile ha, mee ka gi na onye obula biri n'udo. **19** Ndị enyi m, unu abola ọbọ, kama hapurụnụ Chineke ọrụ ịbọtarị unu ọbọ. N'ihi na e dere ya, "Ịbọ ọbọ diri m, aga m akwughachị," ka Onyenwe anyị kwuru. **20** Ma otu o di, "o buru na agụ na-agụ onye iro gi, were nri zuo ya, o burukwa na akpíri na-akpo ya nku, nye ihe ọnụ i ka o ịnụ, mgbe i na-eme nke a, i na-agukwasị ichedu ọkụ na-ere ere n'isi ya." **21** Unu ekwela ka ihe ojoo merie unu, kama werenụ ezi ihe merie ihe ojoo.

13 Ka onye obula doo onwe ya n'okpuru ndi na-achi achị, n'ihi na ikihe ọchichị obula agaghị adị ma o buru na Chineke akwadoghi ya. O bükwa Chineke tọrọ ntọala ikihe ọchichị niile e nwere. **2** Ya mere, onye obula na-enupu isi n'okpuru ọchichị, na-emegide ihe Chineke hiwerekwa, ndi na-eme nke a ga-etwetara onwe ha ikpe ọmụma. **3** Ndị na-eme ezi ihe anaghị atu egwu ndị n'ọchichị, kama ndi na-atu ha egwu bu ndi na-eme ihe ojoo, ya mere o buru na i choghị itụ ndi na-achi achị egwu, mee ihe di mma, ha ga-ektokwa gi. **4** N'ihi na o bu onyeozi Chineke maka odiimma nke gi, ma o buru na unu mere ihe na-adighị mma, tuonu egwu, n'ihi na onye na-achi achị nwere ezi nkwozo ita onye mere ihe ojoo ahụ. O bu onyeozi Chineke bùrùkwa onye na-eji ọnụma nata ndi mmbe iwu ahụ. **5** Ya mere unu kwesiri irubere ndi na-achi achị isi, o bughị naanị maka ahụ díri ndi nnupu isi, kama n'ihi akonuche. **6** O bükwa nke a kpatara unu ji na-atu ụtọ isi nke taks, n'ihi na ndi na-achi achị na-ejere Chineke ozi mgbe ha na-agụ n'ihi n'ezì ọchichị. **7** Kwughachinụ onye obula ihe unu ji ha n'ugwọ, o buru na unu ji ugwo ụtụ taks,

kwuonu ya, o burukwa ugwo utu isi nke akunuba unu, ka unu ji, kwuonu ya. O buru na onye obula kwsiri ka a sopuru ya, sopurum onye di otu a, o burukwa na onye obula kwsiri ka a kwanyere ya ugwo kwanyerenu ya ugwo. **8** Kwuonu ugwo niile unu ji. Ka ugwo unu gu-ejide ndi mmadu buru ugwo ihu ha n'anya. N'ihi na mgbe i na-ahu ndi mmadu n'anya, i naemezu ihe niile iwu chorø. **9** Iwu niile e nyere, "Gị akwala iko," "Egbula mmadu," "Ezula ohi," "Enwela anya ukwu n'ihemmadu ibe gi nwere," nakwa iwu ndi ozo niile e nyere ka a chikotara n'otu nke a siri: "Hụ mmadu ibe gi n'anya díka onwe gi." **10** Ihunanya adighi echere onye agbataobi ya echiche ojø, ya mere ihunanya bu idebezu iwu niile. **11** Ihe ozo mere o ji dí mkpa ibi ezi ndu bu nke a. Unu maara na oge ahụ anyi na-ele anya ya abjalा nso. Ya mere, sitenу n'ura bilie, n'ihi na nzoputa anyi adila nso ugbu a karja mgbe ahụ anyi kweere na mbu. **12** Abalị ekeela abuø, o fodurụ ntakirị ugbu a, o buru ututu. Ka anyi yipu uwe oru nke ochichiri, ma yikwasị ngwa agha nke ihé. **13** Burunụ ndi dí ocha, díka ndi na-apkaghari n'ehilie. O bughi n'igba egwu ruru unyi, maobu n'iniubiga mmanya oke, o bughi n'ikwa iko, na imefe ihe ụwa oke. O bughi n'esemokwu, na ekworo. **14** Kama yirinụ Onyenwe anyi Jisøs Kraist díka uwe. Unu enyekwala ahụ unu ohere inweta ihe niile nke na-agu ya.

14 Nabatanu ndi okwukwe ha na-esighi ike n'etiti unu. Ma o bughi n'ihi ise okwu banyere ihe ntule nke obi. **2** Otu onye nwere okwukwe iri ihe niile, ma onye na-adighi ike n'okwukwe, na-eri naanị ahijia nri. **3** Onye ahụ na-eri ihe niile e kwsighi ileda onye juru iri ya anya. Otu a kwa, onye ahụ nke n'adighi eri ihe niile ekwesighi jma onye na-eri ihe ndi a ikpe. N'ihi na Chineke anabatala onye ahụ. **4** Onye ka i bu i ji na-ekpe odibo onye ozo ikpe? Onye o diri ikpebi ma odibo ya o na-emezi emezi ma o dighi emezi bu nna ya ukwu. Ma odibo ahụ aghaghị iguzosi ike n'ihi na Onyenwe anyi pürü imē ka o guzosie ike. **5** Otu onye nwere ike na-eche na otu ubochi kacha ndi ozo na idji nso, onye nke ozo nwekwara ike na-eche na ubochi niile bu otu ihe, ma o kwsiri ka onye obula kpebiere onwe ya. **6** Onye obula na-eche n'otu ubochi bu nke pürü iche, na-eme nke a nye Onyenwe anyi. Onye obula na-eri otu ihe na-eri ya n'ihi Onyenwe anyi. Ma onye na-adighi eri otu ihe ahụ na-eme kwa nke a nye Onyenwe anyi. Ma na-enyekwa Chineke ekele. **7** N'ihi na o nweghi onye n'ime anyi na-adighi naanị onwe ya ndu, o nwekwaghị onye n'ime anyi na-anwurụ naanị onwe ya onwu. **8** O buru na anyi adighi ndu, anyi di ndu nye Onyenwe anyi; o burukwa na anyi anwụ, anyi nwurụ nye Onyenwe anyi; ya mere ma anyi di ndu ma anyi nwurụ anwụ, anyi bu nke Onyenwe anyi. **9** O bu n'ihi nke a ka Kraist ji nwụ, ma biliekwa, ka o buru Onyenwe nke ndi dí ndu na nke ndi nwurụ anwụ. **10** Ma gi onwe gi, gini mere i ji ikpe nwanna gi ikpe? Gini mekwara i ji eleda ya anya? N'ihi na anyi niile ga-eguzo n'otu n'otu n'ihi oche ikpe Chineke. **11** E dere ya, "N'ezie, díka m na-adị ndu," ka Onyenwe anyi kwuru, 'ikpere niile ga-egbu n'ihu m; ire niile ga-ekwupitakwa Chineke." **12** E, anyi niile n'otu n'otu ga-aza ajuju banyere ndu anyi n'ihu Chineke. **13** Ya mere, ka anyi kwusi ikperita onwe anyi ikpe, kama kpebie n'ime obi gi na i gaghi edochiri nwanna gi ihe ga-eme ka o suo ngongo maobu ihe mgbochi n'uzo. **14** Díka onye n'o n'ime Onyenwe anyi Jisøs, o doro m anya nke ọma na o nweghi ihe obula na-

adighi ocha na nke onwe ya. Ma o buru na onye obula na-ahuta ihe obula dika ihe na-adighi ocha, nye onye di otu a, ihe ahụ adighi ocha. **15** O burukwa na ihe i na-eri na-ewute nwanna gi, i naghi egosi na i huru ya n'anya. Ekwela ka nri i na-eri buru ihe ga-ewetara nwanna gi ila n'iyi, n'ihi na cheta na o bükwa n'ihi ya ka Kraist jiri bu nwụ. **16** Ekwela ka ihe ọma gi buru nke a ga-akpo ajø ihe. **17** N'ihi na alaeze Chineke abughi oriri na ọnụnụ kama o bụ ezi omume, na udo na ọnụ n'ime Mmụ Nsø. **18** N'ihi na onye obula na-efe Kraist n'uzo di otu a, na-eme ihe na-atø Chineke ụtø, umu mmadu na-anabatakwa ya. **19** Ka ihe na-agusi gi aguụ ike buru ime ihe ga-eweta udo, ya na ime ihe n'uzo a ga-esi mee ka e wulie ndi ozo elu. **20** Emebikwala oru Chineke n'ihi nri; nri niile di ocha, ma o kwsighi ka onye obula rie ihe ga-eme ka onye ozo suo ngongo. **21** O ga-akara gi mama ka i hapu iri anu maobu iñu mmanya ma o bükwanụ ime ihe obula ga-eme ka nwanna gi suo ngongo. **22** Ya mere, ka okwukwe i nwere banyere ihe ndi a buru nke dí n'etiti gi na Chineke. Ngoozị na-adighi onye obula nke na-adighi ama onwe ya ikpe site n'ihе o nabatara. **23** Ma onye obula na-eri ihe obula site n'obi abuø bu onye ikpe mara, n'ihi na o jighi okwukwe rie ya, n'ihi na ihe obula a na-esiteghị n'okwukwe mee bu mmechie.

15 Anyi onwe anyi bu ndi dí ike kwsiri inagide mgbe ndi na-adighi ike mejorø anyi, o bughi ime ihe ga-atø anyi ụtø. **2** Ka onye obula n'ime anyi na-eme ihe ga-atø onye agbataobi ya ụtø maka odiimma ha, ka o wulie ha elu. **3** N'ihi na Kraist n'onwe ya emeghi ihe tørø ya ụtø, kama díka e dere ya n'akwukwø nsø, "Mkparị niile nke ndi na-apkparị gi dakwasiri ml!" **4** N'ihi na ihe niile edere n'oge gara aga bu iji kuziere anyi ihe, ka anyi nwee ike isite na ntachio bi nakwa nkasiobi, nke dí n'akwukwø nsø nwee olileanya. **5** Ka Chineke ahụ na-enye agbamume na ntachio bi nye unu mmụ nke idj iotu n'etiti onwe unu, díka Kraist Jisøs nwere. **6** N'ihi na nke a ga-eme ka unu niile jikötaa obi unu, na olu unu n'otu, inye Chineke na Nna Onyenwe anyi Jisøs Kraist otuto. **7** N'ihi ya, nabatanu onwe unu dí ka Kraist nabatara unu, iji wetara Chineke otuto. **8** Ma ana m agwa unu na Kraist aghoqla onye na-ejere ndi e biri ugwu ozi n'ihi eziokwu nke Chineke, iji mee ka nkwa e kwere ndi bu nna nna anyi ochie guzozie. **9** Ka ndi mba ozo nwe ike inye Chineke otuto maka ebere ya, díka e dere ya, "N'ihi nke a, aga m eto gi n'etiti ndi mba ozo, aga m abu abu nye aha gi." **10** O kwukwara ozo si, "Soronu ndi ya n'uri ọnụ unu ndi mba ozo." **11** Ozokwa, "Toonu Onyenwe anyi unu ndi mba ozo niile, ka ndi niile di iche ihe jaakwa ya mma." **12** Ozokwa, Ajazaya na-asị, "Mgborogwu Jesi ga-epulite ozo, onye nke ga-ebili iñchị mba niile, ndi mba ozo ga-enwekwa olileanya n'ime ya." **13** Ka Chineke onye bu isi olileanya mejuputa unu n'oke ọnụ na udo díka unu na-atukwasị ya obi, ka unu si otu a buru ndi olileanya ha jubigara oke site n'ike nke Mmụ Nsø. **14** Umunna m, o doro m anya na unu onwe unu juputara n'idji mma, burukwa ndi tozuru etozu n'ihe ọmuma ruo na unu nwere ike izirita onwe unu ihe. **15** Ma otu o dí, edepütalà m ụfodụ isi okwu n'ebe o doro anya nye unu, iji chetara unu ha ọzø, n'ihi amara Chineke nyere m, **16** abu m onyeozi Kraist Jisøs, ana m arukwa oru onye nchüaja n'izisa oziomma Chineke, ka ofufe ndi mba ozo buru aja Chineke ga-anara nke ọma, nke Mmụ Nsø dokwara nsø. **17** N'ihi ya, ana m anya isi n'ime Kraist Jisøs banyere oru

m na-aruru Chineke. **18** Agaghị m anwa anwa kwuo okwu banyere ihe ozo kariakwa ihe ndị ahu Kraist ruputara site n'aka m, bụ idubata ndị mba ozo, ime ka ha rube isi nye Chineke, site n'okwu օղ m na ihe m rurụ, **19** nke pütara ihe n'օրụ ebube na ihe ijbama site n'ike nke Mmụn nke Chineke. Ya mere, site na Jerusalem ruo Ilirikom, ekwusaala m n'uzo zuru ezu, ozioma Kraist. **20** Ochichị obi m mgbe niile bụ ikwusa ozioma ahụ n'ebé օблa ndị mmađu na-anụtubeghi ihe banyere Kraist, ka m ghara jibụ onye na-ewukwasị ihe n'elù ntọala nke onye ozo tọrọ, **21** ma dika e dere ya, "Ndị a na-agwaghị ihe banyere ya ga-ahụ, ndị a ka anụbeghi, ga-aghotakwa." **22** N'ezie, nke a bụ ihe mere m na-ejibeghi nwее ohere ijbakwute unu. **23** N'ihi na օ dila otụtu afị kemgbe m bidoro na-enwe mmasaị m ga-abia hu unuanya, ma ugbu a, օru m nwere n'akụkụ a agwula, oge eruola mgbe m ji ahapụ ebe a. **24** N'ihi na nzube m bụ ijero obodo Spen. Mgbe օблa m ga-agakwa, aga m akwasi ihụ unu na elekwa anya na unu ga-edupụ m n'ije m, mgbe mụ na unu jiri օղnụ noroṭụ nwa mgbe nta. **25** Ma ugbu a, ana m aga Jerusalem ebe m na-ejere ndị օzi. **26** N'ihi na օ dì ndị Misidonia na Akaja ezi mma iwere n'ufodụ n'ihe ha nwere nyere ndị ogbenye nō n'etiti ndị օzi nō na Jerusalem aka. **27** Ha ji օղnụ mee nke a, n'ezie ha ji ha ugwo i mere ha otu a. N'ihi na օ burụ na ndị mba ozo so ha keta oke na ngozi nke Mmụn օzi, ha ji ugwo isite n'akunuba ha nwere kenyeha. **28** Ya mere, mgbe m mezurune a, hukwa na ha analata onyinye ahụ a tukötara ha, aga m abata ihụ unu mgbe m na-aga Spen. **29** Amaara m na mgbe m ga-abiajkwute unu, aga m abia n'ime ozuzu oke ngozi nke Kraist. **30** Esi m n'aka Onyenwe anyi Jisós Kraist na ihunanya anyi nwere n'ime Mmụn օzi na-ariọ unu, umatuna m, ka unu soro m na-ekpe ekpere, na-echetanụ m n'ekpere unu n'ihi Chineke. **31** Ka a doputa m n'aka ndị na-ekweghi ekwe no na Judia. Ka օru m maka Jerusalem burụ ihe ndị օzi nō ebe ahụ ga-anabata. **32** Ka օ ga-abu site n'uche Chineke, aga m abiakwute unu n'օղnụ kurukwa ume ndu na nnokọ mụ na unu. **33** Ka Chineke ahụ na-enye udo, nonyere unu niile. Amen.

16 Ana m eme ka unu mata nwanna anyi nwanyi, Fibi, onye na-ejere nzukọ ozi na chọchị dì n'obodo Senkria. **2** Biko nabatanụ ya n'ime Onyenwe anyi dika o kwestiri ndị ya. Nyekwaranụ ya aka n'uzo niile unu nwere ike, n'ihi na o nyerela mụ na otụtu ndị ozo aka. **3** Keleerenü m Prisila na Akwila ndị mụ na ha na-arukọ օru Kraist Jisós. **4** Ndị a atughị egwu օnwụ n'ihi ndu m. Ọ bughị naanị mụ onwe m na ekele ha, kama nzukọ Kraist ndị dì na mba ozo niile na-ekelekwa ha. **5** Biko kelekwaaranụ m ndị niile na-ezukọ n'ulọ ha. Keleerenü m ezi enyi m Epinetus. Nwoke a bụ onye buru չo nabata Kraist n'obi ya, n'akụkụ Eshia niile. **6** Keleerenü m Meri, onye rusirị օru ike n'etiti unu. **7** Ana m ekelekwa Andronaiķos na Juniya, ndị ikwu m, ndị e tinyekötara mụ na ha n'ulọ mkporo. Ndị ozi niile na-asopụrụ ha. Ha bukwa m չo kwere na Kraist. **8** Kelekwaaranụ m Ampliatos onye m hụrụ n'anya n'ime Onyenwe anyi. **9** Keleenü Ӯbanos, onye anyi na ya na-arukọ օru Kraist, na Stakis ezi enyi m. **10** Otu a kwa, keleenü Apelis onye anwapütarala nguzosike ya n'ime Kraist. Keleenü ndị ezinailo Aristobulos. **11** Keleerenü m Herodian onye ikwu m. Keleekwanụ ndị bi n'ulọ Nasisos. Ha bụ ndị nke Chineke. **12** Keleekwanụ Traifina na Traifosa ndị a na-arusi օru Onyenwe anyi ike. Keleekwanụ Pesis, onye

m hụrụ n'anya na onye na-arusi օru Onyenwe anyi ike. **13** Keleere m Rufos onye Onyenwe anyi n'onwe ya hoputara, na nne ya, onye na-emekwara m ka nne. **14** Ana m ekele unu Asinkritos, Flegon, Hamis, Patrobas, Hamis na umatuna anyi niile ndị ha na ha nō. **15** Keleerenü m Filologos, Juliya, Nerus na nwanne ya nwanyi. Keleekwanụ Olimpas na ndị օzi niile ha na ha nō. **16** Werenụ isurita օղnụ dì օzi, keleriịa onwe unu. Nzukọ Kraist niile nō n'ebé a na-ekelekwa unu. **17** Ugbu a, umatuna m, ana m arịo ka unu wezuganụ onwe unu site n'ebé ndị օru ha bụ iweta nkewa, na-etinye ihe mgbochi n'uzo unu, na-eme ka okwukwe ndị ozo hapụ iguzosi ike n'ihi ozi nke ha-ezi nke megidere ihe ahụ niile e ziri unu. **18** Ndị dì otu a abughị ndị ozi nke Onyenwe anyi Jisós Kraist. Ha na-arụ naanị n'ihi akpa ha. Ha maara otu e si ejị ire uto edufu ndị obi ha na-esighi ike. **19** Mmadu niile anụla maka nrube isi unu na-erubere ozioma ahụ. Ana m ańluri օղnụ n'ihi unu. Achoror m ka unu burụ ndị maara ihe banyere ezi ihe, ka unu burụ ndị na-amaghị ihe n'ihe banyere ihe ojo. **20** Mgbe na-adighị anya, Chineke nke udo ga-azopịa ekwensu n'okpuru չukwu unu. Ka amara Onyenwe anyi Jisós dinyaere unu. **21** Timoti onye so m na-arukọ օru, na Lusios, na Jesin na Sosipata, ndị ikwu m na-ekelekwa unu. **22** Mụ onwe m bụ Tatiros, onye dere akwukwọ a, na-ekelekwa unu n'aha Onyenwe anyi. **23** Gaips, onye na-ele mụ na nzukọ niile օблa n'ebé a, na-ekelekwa unu. Otu a kwa, ndị niile na-ezukọ n'ulọ ya na-ekelekwa unu. Erastos, onye na-elekota ihe ndị obodo a na nwanna anyi nwoke Kwatos, na-ekelekwa unu. **24** Ka amara Onyenwe anyi Jisós Kraist dinyaere unu niile. Amen. **25** Ana m enyefe unu n'aka onye ahụ puru ime ka unu guzosie ike site n'ozio ma kwusaara unu, nakwa nkwpuputa nke Jisós Kraist, dika mkpughe nke ihe omimi ahụ e zoro ezo kemgbe otụtu ogbo ndị gara aga siri dì. (*aiōniōs g166*) **26** Ma ugbu a, e kpugheela ya, mee ka օ pütä ihé site n'ihe ndị amụma dere n'akwukwọ օzi, ka ndị mba ozo niile maara ya dika ihe Chineke ebighị ebi nyere n'iwu ya si dì, ka ha mütä irube isi nke na-esite n'okwukwe. (*aiōniōs g166*) **27** Ka otuto na nsopuru dìri Chineke, onye naanị ya bụ onye amamihe, ruo mgbe ebighị ebi, site na Jisós Kraist. Amen. (*aiōn g165*)

1 Ndị Kɔrint

1 Pöl, onye a kporo ibü onyeozi Jisós Kraist site n'ochichọ Chineke, na nwanna anyị nwoke Sostenis, **2** O bụ unu nzuko Chineke di na Kɔrint ka a-na-edere akwukwo a, ndị e doro nso n'ime Kraist Jisós, na ndị a kporo ibi ndị dī nso, tinyere ndị ahụ niile na-akpoko aha Onyenwe anyị Jisós Kraist, onye bụ Onyenwe ha na Onyenwe anyị: **3** Ka amara na udo nke sitere na Chineke Nna anyị, na Onyenwe anyị Jisós Kraist dīri unu. **4** Ana m ekele Chineke ekele n'ihi onyinye amara niile o nyere unu site na Kraist Jisós. **5** N'ihi na e emeela ka unu baa uba n'uzo niile, n'ime ya, ma n'okwu unu ma na nghoṭa unu. O meekwala ka unu nwee nghoṭa zuru ezu banyere eziokwu niile. O na-emekwa ka unu nwee ike na-ekwuputa okwu banyere ozioma ya. **6** N'ihi na igba akaebe banyere Kraist pütara ihe, guzosiekwa ike na ndị unu. **7** Otu ihe si dī, o dighị onyinye mmuo fodurụ unu nke unu na-enweghi, ka unu nörö na-eche mgbe Chineke ga-egosipuṭa Onyenwe anyị Jisós Kraist. **8** O ga-eme ka unu dī ike ruo na mgbe ikpeazu, meekwa ka unu bürü ndị na-enweghi ita ute n'ubochi Onyenwe anyị Jisós Kraist. **9** Chineke, onye kpobatara unu ka unu na Okpara ya bù Onyenwe anyị Jisós Kraist, na-enwe mmekorita kwesiri ntukwasị obi. **10** Umunna m, ejị m aha Onyenwe anyị Jisós Kraist na-arịj unu, ka unu niile na-ekwekorita n'ihe obula unu kwuru, ka nkewa obula gharakwa jibata n'etiti unu. Ana m arịkwa unu ka unu dī n'otu, n'echiche obi unu na n'izu unu. **11** N'ihi na umunna m, esi m n'onu ndị si n'ezinaulọ Kloyi bijara n'ebé a nñta na esemokwu dī n'etiti unu. **12** Anuru m na ịkpà iche iche abatala n'etiti unu. Na ụfodị n'ime unu na-asị, "Abu m onye na-eso Pöl"; ndị ozo na-asikwa, "Abu m onye na-eso Apolos"; ndị ozo kwana-asị, "Ana m eso Sefas"; ma ndị ozo na-asikwa, "O bụ Kraist ka m na-eso." **13** Kraist, o dī abuọ? O bụ Pöl ka a kpogidere n'obe n'ihi unu? O dī onye e mere baptizim n'aha Pöl? **14** Ana m ekele Chineke ekele na o dighị onye obula n'ime unu m mere baptizim, ewezugakwa Krispoṣ na Gaios. **15** Ya mere, o dighị onye n'ime unu ga-asị na e mere ya baptizim n'aha m. **16** (Ahaa! Emekwara m Stefanas na ezinaulọ ya baptizim. Ewezuga ndị a, amaghị m ma m ga-echetakwa onye ozo m mere baptizim n'onwe m.) **17** N'ihi na Kraist ezighị m ime ndị mmadu baptizim. O zitere m iji okwu dī mfe kwusaa ozioma ya. O bughi iji okwu oke mmuṭa na amamihe nke mmadu ka ike nke obe Kraist ghara ibü ihe efu. **18** N'ihi na okwu maka obe bụ ihe nzuzu nye ndị na-efu efu, ma naye anyị ndị a na-azopuṭa, o bürü anyị ike nke Chineke. **19** E dere ya, "Aga m emebi amamihe ndị maara ihe. Aga m emekwa ka oke nghoṭa nke ndị maara ihe bürü ihe efu." **20** Olee ebe ndị oke amamihe no? Olee ebe ndị oda akwukwo no? Olee ebe ndị oke iṛu ụka nke oge a no? Chineke o mebeghi ka amamihe nke ụwa a bürü ihe efu? (**aīōn g165**) **21** Ma ebe o bụ site n'amamihe nke Chineke, ụwa enweghi ike ịmata Chineke site na amamihe nke ya, o dī Chineke ezi mma isite n'oziomam neka a na-ekwusa nke ndị mmadu na-akpo ihe nzuzu zoputa ndị kweere. **22** Ndị Juu chørø ihụ ihe iṛibama, ndị Griik na-achokwa amamihe. **23** Ma anyị onwe anyị na-ekwusa Kraist, onye a kpogburu n'obe, onye bụ ihe mgbochi n'ebé ndị Juu no, ma na ntị ndị mba ozo, o dī ka okwu nzuzu. **24** Ma nye ndị niile a kpórø, ma ndị Juu ma ndị Griik, Kraist bụ ike nke

Chineke burukwa amamihe nke Chineke. **25** N'ihi na nzuzu Chineke di mma karia amamihe niile nke mmadu, adighị ike Chineke dikwa ukwuu karịa ike niile nke mmadu. **26** Umunna m, chetakwan ihe unu bụ mgbe a kporo unu. Chetanụ na o bụ ole na ole n'ime unu bụ ndị maara ihe n'usoro ogugo mmadu, ndị dī ike, na ndị a maara ha na n'obodo. **27** Ma lee na o bụ ihe ahụ ụwa gürü dika ihe nzuzu, ka Chineke hqro iji mee ka ihere mee ndị amamihe. O bụkwa ihe ha gürü dika ihe na-adighị ike ka Chineke hqro iji mee ka ihere mee ndị dī ike. **28** N'ihi na Chineke hqro ihe dikariri ala nke ụwa, na ihe a jụrụ aju, jiri ha mee ka ihe ụwa chere na o baghi uru, bürü ihe bara uru. **29** Ka mmadu obula ghara iñya isi n'ebé Chineke no. **30** Ma o bụ n'ihi ya ka unu ji nörö n'ime Kraist Jisós, onye ghoro isi amamihe nye anyị site na Chineke, nke bụ ezi omume anyị na nke ido anyị nsò, na onye mggaputa anyị. **31** Ya mere, dika e dere ya n'akwukwo nsò, "Onye obula na-anaya isi, ya nyaa n'ime Onyenwe anyị."

2 Umunna m, mgbe m bjakwutere unu na mbụ, ejighị m mmuṭa m na oke okwu megharija unu anya banyere ihe omimi niile nke okwu Chineke. **2** N'ihi na ekpebiri m na naanị ihe m ga-ama n'etiti unu bụ naanị ihe banyere Jisós Kraist na mkpogbu a kpogburu ya n'elü obe. **3** Abjakwutere m unu n'onodị adighị ike, oke ijo na ahụ ịma jjiji. **4** Okwu m na ihe m kwusara abjäkwaḥgi dika okwu ire ụtọ na nke oke mmuṭa, ime ka ndị mmadu kwere, kama ha bijara n'uzo igosi oru nke Mmụo Nsò na ike ya. **5** Ka okwukwe unu ghara idabere n'amamihe mmadu, kama ka o dabere n'ike Chineke. **6** Ma otu o dī, anyị na-ekwu okwu amamihe n'ebé ndị tozuru oke no. Ma o bughi amamihe nke oge a, maqbụ nke ndị na-achị ụwa taa, bụ ndị na-agħagħi ila n'iyyi. (**aīōn g165**) **7** Kama anyị na-ekwu okwu amamihe nke Chineke n'uzo dī omimi, bụ amamihe Chineke zonarijị ụmụ mmadu site na mbụ, nke Chineke kara aka tupu e kee ụwa na a ga-ekpughe ya n'oge a maka iwetara anyị otuto. (**aīōn g165**) **8** O nweghi onye obula n'ime ndị ochichị nke ogbø a ghofara ihe banyere nzube a. N'ihi na o bürü na ha maara ya, ha agaraghị akpogbu Onyenwe otuto ahụ n'obe. (**aīōn g165**) **9** Ma dika e dere ya, "ihe ahụ anya mmadu na-ahubeghi, ihe ahụ ntị mmadu na-nambeghi, ihe ahụ mmadu na-echebeghi n'obi ya, bụ ihe Chineke kwadoro, debere ndị niile hrūr ya n'anya." **10** Ma Chineke e kpugherela anyị the omimi ndị a site na Mmụo Nsò ya. Mmụo Nsò bụ onye na-enyočaputa ihe omimi na ihe nzuzu niile dī Chineke n'obi. **11** O dighị onye obula pürü ịma ihe onye ozo na-eche n'obi ya. O bụ naanị mmuo no n'ime onye ahụ bù onye mara ihe niile banyere ya. O dīkwaḥgi onye pürü ịmata ihe Chineke na-eche n'obi ya, ma o bughi naanị Mmụo nke Chineke. **12** Ma mmuo nke anyị natara abughị mmuo nke ụwa, kama o bụ Mmụo nke sitere na Chineke, ka anyị nwee ike ighota onyinye amara niile Chineke nyere anyị. **13** Nke a bụ ihe anyị na-ekwu, o bughi n'okwu a kuziiri anyị site n'amamihe mmadu, kama site n'okwu nke Mmụo kuziri anyị; anyị ji okwu nke Mmụo na-akowá eziokwu nke mmuo. **14** Ma mmadu ahụ Mmụo na-adighị n'ime ya adighị anabata ihe ndị ahụ sị na Mmụo nke Chineke bija, n'ihi na ha bụ nzuzu n'ebé onye ahụ no. O nagħi aghoṭa ha, n'ihi na ha bụ ihe a na-agħoṭa naanị site n'ike nke Mmụo. **15** Onye ahụ Mmụo Nsò na-achị achị na ndị ya, nwere ike ighoṭa ihe obula ma ya onwe ya bụ onye mmadu obula na-enweghi ike ighoṭa. **16**

N'ihi na, "Onye maara uche Onyenwe anyị ruo na ọ ga-ezi ya ụzo?" Ma anyị onwe anyị nwere uche nke Kraist.

3 Umunna m, o siiri m ike ịgwaa unu okwu dika a ga-asị na unu bụ ndị tozuru etozu n'ime Mmụ, kama agwara m unu okwu dika ndị anụ ahụ ha na-achị, ndị bụ ụmuntakirị n'ime Kraist. **2** Ejighị m nri siri ike na-azụ unu, kama ejị m mmiri ara na-azụ unu, n'ihi na unu apughị iri nri dị ike. N'ezie, ọ bụlađi ubgu a, unu erubeghi iri nri siri ike. **3** N'ihi na unu na-adị ndị dika ndị bi n'uwā, ebe ọ bụ na ekworo na esemokwu na-adị n'etiti unu, nke a o zipuṭaghị na unu na-emē dika ndị ụwa, dika ndị mmadụ efu nō n'uwā. **4** N'ihi na mgbe otu onye na-asị, "Abu m nke Pol," onye ozọ na-asịkwa, "Abu m nke Apolos," o gosighị na unu na-akpa agwa dika ndị bi n'uwā? **5** Onye bụ Apolos? Onye bụ Pol? Ọ bụ na anyị abughị ndị na-eje ozi, ndị wetaara unu ozioma unu kweere n'ime ya. Ọrụ dị iché iche anyị rụrụ bükwa nke anyị rụrụ dika Onyenwe anyị si kenye anyị ọrụ ahụ. **6** Ọ bụ m kürü mkpuru ahụ, Apolos bükwa onye gbara mkpuru ahụ mmiri, maobu Chineke mere ka o too. **7** Onye kürü mkpuru ahụ na onye gbara mkpuru ahụ mmiri adighị mkpa. Ọ bụ Chineke onye mere ka ha too dị mkpa. **8** O nweghi ihe dị iché n'etiti my bụ onye kürü mkpuru ahụ na Apolos onye gbara mkpuru ahụ mmiri. Ọ bụ otu ihe ahụ ka anyị bu n'obi. Onye ọbula ga-anata ụgwọ ọrụ ya. **9** Anyị so Chineke na-arụ ọrụ. Unu onwe unu bükwanụ ubi Chineke bürükwa ụlo ya a na-ewuli elu. **10** Eji m onyinye amara Chineke nyere m tọọ ntọala ọrụ a, dika ezi onye oka n'iwu ụlo, onye ozọ amalitela iwukwasi ụlo n'elu ntọala ahụ. Ma ka onye ọbula kpachapụ anya otu o si ewu. **11** O nweghi onye ozọ pürü ito ntọala karịrị ntọala ahụ e bururi ụzo tọo. Jisọs Kraist bükwa ntọala ahụ. **12** Ma ọ bürü na mmadụ ọbula na-eji ọlaedo maobu ọlaochha, ma ọ bükwanụ nkume dị oke onyaaḥia, osisi maobu okporo oka, ma ọ bükwanụ ahijahịa na-ewukwasị n'elu ntọala ahụ, **13** ọrụ onye ọbula ga-egosiputa ihe ọ bụ, n'ihi na Uboghị ahụ ga-eme ka ọ pütä ihè. A ga-eji okụ kpughee ya n'ihi na ọ bụ okụ ka a ga-eji nwapuṭa ụdi ọrụ o bụ mmadụ ọbula rụrụ. **14** Ọ bürü na okụ eruchapughị ihe ọbula mmadụ ji wuo ụlo ya n'elu ntọala ahụ, onye ahụ ga-anata ụgwọ ọrụ. **15** Ma ọ bürü na okụ erechapụ ihe ọbula mmadụ ji rụo ọrụ ya, ọrụ o rürü ga-alà n'iyi, ma a ga-azoputa onye ahụ, ma ọ ga-adị ka a ga-asị na e si n' ụlo na-ere okụ zopuṭa ya. **16** Ọ bụ na unu aghotaghi na unu bụ ụlonsø na Mmụ Nsø Chineke bi n'ime unu? **17** Ọ bürü na onye ọbula emebie ụlonsø Chineke, Chineke ga-emebibikwa onye ahụ. N'ihi na ụlo Chineke bu ụlo dị nsø, unu bükwa ụlo ahụ. **18** Ka onye o bula ghara ighogbu onwe ya, ọ bürü na onye ọbula n'ime unu na-eche n'obi ya na ya bù onye maara ihe, dika ihe ọmụma nke ụwa si dị, o ga-akara onye ahụ mma ime onwe ya onye nzuza, ka o nwé ike bürü onye maara ihe. **(aiñ g16)** **19** N'ihi na ihe ahụ ụwa na-eche na ọ bụ ezi īma ihe bụ nzuza n'anya Chineke. N'ihi na e dere ya, "O na-ejide ndị oke amamihe n'aghughọ ha niile." **20** Ozokwa, "Onyenwe anyị maara echiche obi mmadụ, mara na amamihe ya bụ ihe efu." **21** N'ihi nke a, ka onye ọbula ghara inya isi banyere mmadụ. Ihe niile bụ nke gi. **22** Ma ọ bụ Pol, maobu Apolos, maobu Sefas, maobu ụwa a, maobu ndị, maobu ọnwụ, maobu ihe dị taa na ihe niile ga-adị n'oge dị n'ihi, ha bụ nke unu. **23** Unu bükwa nke Kraist, Kraist bükwa nke Chineke.

4 Achọro m ka unu na-ele anyị anya dika ndị na-ejere Kraist ozi, ndị e nyefere ihe omimi Chineke n'aka. **2** Ma ihe dị mkpa bu na o kwasiri ka ndị na-elekota ihe ọbula bürü ndị kwasiri ntukwasị obi. **3** Anaghị m echebgu onwe m banyere ihe unu na-eche gbasara m maobu ihe a na-ekpe n'ülöikpe nke mmadụ. N'ezie, anaghị m ekpewa onwe m ikpe. **4** O doró m anya na akonuche m adighị ama m ikpe, ma nke a egosighị na m bụ onye ikpe na-amaghị. Ọ bụ Onyenwe anyị naanị ka o dịrị ikpe m ikpe. **5** Ya mere, unu ekpela ikpe tupu oge ya eru, cherenụ rwoo mgbe Onyenwe anyị n'onwe ya gababịa. Ọ ga-eme ka ihe niile zoro ezo n'ochichirị pütä ihè. Ọ ga-agbakwa ochichị nzuozu niile nke dị n'obi n'anwụ. Mgbe ahụ, onye ọbula n'otu n'otu ga-anatakwa otuto ruuru ya site n'aka Chineke. **6** Ugbu a umunna m ejiri m onwe m na Apolos mara unu atu maka ọdịmmma nke unu, ka unu nwee ike isite n'aka anyị mịta ihe site n'ihé ahụ e dere bụ nke na-asị, "Unu agafekwala ihe e dere n'akwukwò nsò." Ka onye ọbula n'ime unu hapu iji otu onye nyaa isi ma ledä ndị ozọ anya. **7** Onye gwara gi na i pürü ihe n'etiti mmadụ ndị ozọ? Ọ dị ihe ọbula i nwere nke abughị ihe i natara anata? Ọ bụ gịnị ka i nwere nke i na-anataghị anata? Ma ọ bürü na i natara ya, gịnị mere i ji anya isi dika a ga-asị na i nataghị ya anata? **8** Ma ugbu a, ihe niile zuru unu oke. Ugbu a, unu aburukwala ndị ọgaranya. Unu aburukwala eze ma anyị esoghi unu. N'ezie, ọ gaara ato m ụtọ ma a sị na unu anorọla n'ocheeze unu, ka anyị nwé ike soro unu bürü eze. **9** O na-adị m nnqo ka Chineke o weere anyị bụ ndị ozi mee anyị ndị dikarịsịrị ala, ndị a na-echeta naanị mgbe ihe niile na-agwuṣi agwuṣi, dika ndị a mara ikpe ọnwụ. N'ihi na-akpoputara anyị n'ihü ọha mmadụ mee anyị ihe nlere anya nye ụmụ mmadụ na ndị mmụ ozi. **10** Anyị aghołla ndị nzuozu n'ihü Kraist, ma unu onwe unu bụ ndị maara ihe n'ime Kraist. Anyị bụ ndị na-adigraphi ike ma unu dị ike. Anyị bụ ndị a jürü aju na ndị a na-eleda anya, ma unu bụ ndị a na-asopụrụ. **11** Tutu rwoo ugbu a, anyị na-ebu ọnụ nörökwa n'akpíri ikpo nkụ. Anyị enweghi ezigbo uwe anyị ji achu oyị. Ndị mmadụ na-emeso anyị mmeso ojoo, ma anyị enweghi ebe obibi nke aka anyị. **12** Aka anyị ka anyị ji aruputara onwe anyị ihe anyị na-eri. Mgbe ndị mmadụ na-abụ anyị ọnụ, anyị na-agozi ha. Mgbe ha na-ata anyị ahụhụ, anyị nō na-enwe ndidi. **13** Anyị na-eji okwu dị nro na-azaghachi ndị na-ekwujo anyị. Tutu rwoo ugbu a, a na-emeso anyị mmeso dika anyị bụ unyi ndị ụwa na-azachapụ, dika ihe a jürü aju n'anya ndị ụwa. **14** Anaghị m edere unu ihe ndị a ka ihere mee unu, kama ana m ede ya ịdụ unu ọdụ, na ịdụ unu aka na ntị, dika ụmụ m hụrụ n'anya. **15** Ọ bụ ezie na unu nwere ọtụtụ ndị nche, ma unu enweghi karịa otu nna. N'ihi na ọ bụ m bụ nna unu n'ime Kraist Jisọs, site n'oziooma ahụ m wetaara unu. **16** Ya mere, ana ariɔ m unu, ka unu na-eñomi ndị m. **17** N'ihi nke a, ana m ezitere unu Timoti, bụ ezi nwa m onye m hụrụ n'anya, nke kwasiri ntukwasị obi n'ime Onyenwe anyị. Ọ ga-echetara unu otu m si e bi ndị n'ime Onyenwe anyị Kraist Jisọs, dika m na-akuzi ya n'ebé niile na nzukọ niile. **18** Ụfodụ n'ime unu amalitela ifulị onwe ha elu, chee na mụ enweghi ike ibjakuwute unu ozọ. **19** Ma site n'ike Onyenwe anyị, aga m abịa iħụ unu anya n'oge na-adigraphi anya. Mgbe m bjara, aga m achopputa ihe ndị ahụ na-akpa nganga pürü ime, ọ bughị ihe ha nwere ike ikwu. **20** N'ihi na alaeze Chineke abughị ihe okwu ọnụ kama ọ bụ ngosiputa ịdị ike. **21** Ya mere, unu ka o dīrī iħorø nke unu

chop. Unu chrop ka m jiri utari biakwute unu, ka o bu ka m jiri obi di umeala na mmuo nke ihunanya bia?

5 O bu akukdoro anya na-enwe ikwa iko n'etiti unu, udig nke ndi na-ekweghi ekwe na-apughim, ka unu na-eme. Otu onye n'ime ulo unu kpopor nwunye nna ya, ha abu e biri. **2** Ma unu na-akpa nganga? Ihe unu kwasiri ime o bughi ikwa akwa na iru uju, na imē mere ihe di otu a si n'ogbakod unu puo? **3** O bu ezie na mu na unu anoghig ugbu a, ma mu na unu nockwa n'ime mmuo. Amaala m rii onye ahu ikpe dikka ga-asin na mu na unu no. **4** Eji m aha Onyenwe anyi ma ya ikpe. Mgbe unu zukrop, aga m anonyere unu na mmuo. N'oge ahu, site n'ike Onyenwe anyi Jisos, **5** werenu nwoke a nyefee n'aka ekwensu, ka o taa anu ahu ya aluhu, ka e nwee ike izoputa mmuo ya, mgbe Onyenwe anyi loghachiri. **6** Iriya isi unu ezighi ezi. O bu unu amaghij na nwantakirji yiist a gwakrop n'utu oka na-eme ka o koo? **7** Wepunu ihe n'eko achicha a no n'etiti unu, ka unu buru ndi di ohur, na ndi di ocha. N'ihi na a chugulari Kraist, bu aja nwa aturu, nke Ngabiga anyi. **8** N'ihi ya ka anyi mee mmemme a na-ejighi ihe na-eko achicha nke bu ihe ojo na obi ojo, kama ka anyi jiri achicha na-ekoghig elko nke bu obi ocha na eziokwu. **9** E dere m unu n'ime akwukwwo ozi m, ka unu na ndi na-akwa iko ghara inwe mmeku obula. **10** O bughi ihe gbasara ndi nke uya ndi na-akwa iko, maobu ndi anya ukwu, na ndi na-apunara mmadu ihe, maobu ndi na-ekpere arusi. O buru otu a, o puitara na unu ga-esi n'uya puo. **11** Ma ugbu a, a na m edere unu ka unu na onye obula nke na-akpo onwe ya nwanna nwoke maobu nwanna nwanyi ghara imek ihe, ma o buru na o na-ebi ndi ikwa iko, maobu nwee anya ukwu, maobu na-ekpere arusi, onye na-ekwuto ibe ya, onye na-aiubiga mmamya oke, maobu onye na-apunara mmadu ihe. Unu na ndi di otu a erikola nri. **12** Kedu nke gbasara m ikpe ndi na-esoghij na chochij ikpe? O bughi ndi no n'ime ka unu ga-ekpe ikpe. **13** Chineke ga-ekpe ndi no n'ezi ikpe. "Chupun onye ajoo mmadu ahu site n'etiti unu."

6 Mgbe onye obula n'etiti unu nwere esemokwu megide ibe ya, unu o puru i buru okwu ahu gaa n'uolikpe ka ndi ajo omume kpeere unu ikpe, karja iga ya n'ihu ndi nsq? **2** O bu na unu amabeghi na o bu ndi nsq ga-ekpe uya ikpe? O burukwa na unu ga-ekpe uya ikpe, o puitara na unu etozughig oke idozi okwu ntakirji daputara n'etiti unu? **3** O bu na unu amataghij na o bu anyi ga-ekpe ndi mmuo ozi ikpe? Gini ga-emekwa ka anyi ghara idozi okwu uka dikarisirji nta nke ndu a? **4** Ya mere, o buru na esemokwu di otu a adaputa n'etiti unu, unu ga-ewere okwu ahu jekwuru ndi ibi ndu ha na-akpo nzukod ihe efu ka ha kpee ya? **5** Ana m ekwu nke a ime ka ihere mee unu. O ga-abu na e nweghi ike ichota o bulaadi otu onye maara ihe n'etiti unu, onye ga na-ekpe ikpe di n'etiti nwanna na ibe ya? **6** Ma lee, nwanna na-akporo nwanna ya aga ulo ikpe, ka ndi na-ekweghi ekwe kpee ha ikpe? **7** Ebe unu na-enwe esemokwu nke ikpe ikpe n'etiti unu, o puitara na unu bu ndi emeriri kpamkpam. N'ihi gini ka unu na-adighi ekwe ka emejio unu? N'ihi gini ka unu na-adighi ekwe ka a ghogbu unu? **8** Ma unu onwe unu na-emejio, ma na-aghogbu, o bulaadi umunna unu n'ime Kraist. **9** O bu na unu amaghij na ndi na-eme ajo omume di otu a enweghi oke obula n'alaeze Chineke? Unu ekwela ka eduhie unu. N'ihi na

o dighi onye obula na-akwa iko, na ndi na-efe arusi, ndi ikom nwere nwunye na-akwa iko, na ndi ikom na-eji ndi ikom ibe ha akwa iko, **10** ndi niile na-ezu ohi, ndi anya ukwu, ndi na-anubiga mmamya oke, ndi nkwtu, maobu ndi na-apunara mmadu ihe ha nwere, agaghij eketa oke n'alaeze Chineke. **11** Na mbu, ifodu n'ime unu na-ebi ndu di otu a. Ma ugbu a, a sachapula mmehie unu, doo unu nsq nye Chineke. O bukwa site n'aha Onyenwe anyi Jisos Kraist na n'ime Mmuo nke Chineke anyi ka a guruj unu ka ndi ezi omume. **12** I na-asi, "Enwere m ike ime ihe niile m maara na m kwasiri ime," ma o bughi ihe niile ga-abara m uru. "Enwere m ike ime ihe niile m maara ziri ezi," ma a gaghij ekwe ka ihe obula na-achij m. **13** Unu na-asi, "E mere ihe oriri maka afo, meekwa afo maka ihe oriri, ma Chineke ga-emebi ma afo ma ihe oriri." Ekeghij ahu anyi maka ikwa iko, kama o mere ya maka Onyenwe anyi, Onyenwe anyi dikwa maka ahu anyi. **14** Chineke mere ka Onyenwe anyi site n'onwu bilie, o ga-ejikwa ike ya mee ka anyi si n'onwu bilie. **15** O bu na unu amataghij na ahu unu bu akukdu ahu Kraist? O di mma na m ga-eji ahu Kraist mee ka e jikotaa ya na ahu nwanyi akwuna? Tuifaa! **16** O bu na unu amataghij na onye ya na nwanyi akwuna na-enwe mmekorita, ya na nwanyi ahu bu otu ahu? N'ihi na e kwuru, "Ha abu ga-abu otu anu ahu." **17** Ma onye obula e jikotara ya na Onyenwe anyi, ya na onye ahu ga-abu otu n'ime mmuo. **18** Gbaaranu mmehie ikwa iko qso. O dighi mmehie ozq na-emetu anu ahu mmadu dikka mmehie ikwa iko. O bu mmehie mmadu na-eme megide anu ahu ya. **19** O bu na unu amataghij na ahu unu bu ulonsq nke Mmuo Nsq ahu Chineke nyere unu, onye bi n'ime unu? Anyi ahu unu abukwaghi nke unu onwe unu, kama unu bu nke Chineke. **20** E jiri oke onyaha zoputa unu. Ya mere jirin anu ahu unu nye Chineke ototo.

7 Ugbu a, okwu banyere ihe unu dere n'akwukwwo: "O di mma ka nwoke ghara jmetu nwanyi aka." **2** Ma n'ihi otutu ihe omume banyere ikwa iko, ka nwoke obula nwewe nwunye nra aka ya, nwanyi obula di nke aka ya. **3** Ka nwoke obula jisie ike na-akwu nwunye ya ugwo mmekoj o ji ya. Nwanyi obula ga-emekwara di ya otu aka ahu. **4** N'ihi na nwanyi obula luru di adighikwa achi ahu ya, kama o bu di ya na-achij ya. Otu aka ahu, di anakwaghi achi ahu ya, kama o bu nwunye ya na-achij ya. **5** Ka di na nwunye hapu igbochi ibe ha mmekorita nke anu ahu ruuru ha. Karjaka maobu na mkpebi ha nwere n'etiti onwe ha injorj iche nwa oge nta n'ihi inyefie onwe ha ikpe ekpere. Mgbe oge a gasirji, ha gagakawa n'ihu na mmekorita ha, ka e site otu a hapu inye ekwensu ohere inwa ha onwunwa n'ihu enweghi ike ha ijide onwe ha aka. **6** Anaghij m enye nke a di ka iwu, kama o bu alo ka m na-atunyere unu. **7** Asi m kwuo, aga m asi na o ga-aka mma ka mmadu niile noro di ka m. Ma onye obula nwere onyinye nke Chineke nyere ya. O nyere otu onye nke a, onye ozq nke ozq. **8** Ma ana m agwa ndi na-anoghig n'onodu di na nwunye na ndi di ha nwurui anwu, na o ka mma ka ha nodu na-alughij di maobu nwunye, dikka m onwe m no. **9** Ma o buru na ha apughij ijide onwe ha, ha gaa chrop di maobu nwunye luq. O ka mma ilu di maobu nwunye, karja mmadu igba ara site n'agwu nke anu ahu. **10** Ugbu a, unu ndi nwere di na ndi nwere nwunye niile, enwere m iwu m na-enye unu. (O sigihi n'aka m, kama o si n'aka Onyenwe anyi): O kwestighi ka nwanyi obula hapu di ya. **11** A sikwa na o hapu di ya, ya

nqorø onwe ya, maqbü ya laghachikwuru di ya. Ka nwoke obula gharakwa igba nwunye ya alukwaghị m. **12** Ma ana m agwa mmapadu ndị ozo (nke a abughi iwu nke Onyenwe anyi nyere). O buru na nwanna aluṇ nwanyị nke na-ekweghi ekwe, ya achupula ya ma o buru na nwanyị ahu achop ịnogide dika nwunye ya. **13** O burukwa na nwanyị kwere ekwe aluṇ di nke na-ekweghi ekwe, ya agbarala di ya alukwaghị m, ma o buru na di ya chorop ịnogide dika di ya. **14** N'ihi na edoola di ahụ na-ekweghi ekwe nsø site na nwunye ya, otu a kwa a na-edokwa nwunye ahụ na-ekweghi ekwe nsø site na di ya, bụ onye kwere ekwe. O buru na o dighị otu a, ụmụ unu ga-abụ ndị na-adighị ocha. Ma otu o dì, ha dì nsø. **15** Ma o buru na onye ahụ nke na-ekweghi ekwe ekwepap onwe ya, ya dīrị otu ahụ, nke a emeghi ka nwanna anyi nwoke maqbü nwanna anyi nwanyị buru ohu n'onodụ di otu a, n'ihi na Chineke kporo anyi ka anyi bie ndụ udo. **16** Gị nwunye, i mara maqbü gi ga-azoputa di gi? Ma, gi bụ di, si aña mara maqbü gi ga-azoputa nwunye gi? **17** Ka onye obula bie ndụ ya dika amara Onyenwe anyi nyere ya si dì, nakwa n'onodụ nke Chineke kporo ya. Nke a bụ iwu m na-enye n'ulọ chochị niile. **18** Akporo onye obula mgbe e biri ya ugwu? Ya achola iweput akara obibi ugwu ya. Ka onye a na-ebighị ugwu tupu okpukpọ ya hapu inye onwe ya nsogbu icho ụzo a ga-esi bie ya ugwu. **19** N'ihi na o dighị mkpa ma e biri gi ugwu ma e bighị gi ugwu. Ihe kachasi mkpa bụ idebe iwu Chineke. **20** Ka onye obula nogide dika o dì mgbe a kporo ya. **21** I bụ ohu mgbe a kporo gi? Echegbulu onwe gi n'ihi ya. Kama o buru na o dì ụzo i puru isi nwere orwe gi, were ohere ahụ mee ihe ugbu a. **22** N'ihi na onye obula Onyenwe anyi Chineke kporo mgbe o bu ohu, aghołla onye nweere onwe ya n'ime Onyenwe anyi. Otu aka ahụ, onye nwerela onwe ya mgbe Onyenwe anyi kporo ya aghołla ohu nke Kraist. **23** Akwułla ugwo isi unu, unu abyukwala ohu mmapadụ ọzo. **24** Umunnuna m, n'onodụ obula mmapadụ nō mgbe a kporo ya, ya nogidesie ike n'ime Chineke. **25** Ihe banyere ụmụ agbogho na-amaghị nwoke. Enweghi m iwu obula site n'aka Onyenwe anyi banyere ajuju a, ma aga m ekwu uche nke aka m dika onye sitere n'ebere nke Onyenwe anyi kwsiri ntukwasị obi. **26** Echere m na o ka mma ugbu a, n'ihi nsogbu nke na-abịjan ka onye obula nodlur onwe ya dika o siri nqorø ugbu a. **27** I lułla nwanyị? Achola nkewa. O bụ na i lụbeghi nwanyị? Ejela icho onye i ga-alu. **28** Ma o buru na i kpebie n'obi gi ilu nwunye, i meghị mmehie obula; o burukwa na nwaagbogho ekpebie na o ga-alu di, o meghị mmehie. Ndị lụru di na nwunye ga-enwe ọtụtụ nsogbu n'ime ụwa. O ga-amasi m igbochiri unu nsogbu ndị ahụ. **29** Ihe unu kwsiri jma, ụmunnuna, bụ na oge anyi nwere fodlur naanị ntakirị, site ugbu a gaa n'ihi ndị nwere nwunye ga-adị ndụ ha dika ndị na-enweghi. **30** Ka ndị na-akwa akwa bie ndụ dika ndị ihe anaghị ewute, ka ndị na-achị ochị dīri ka ndị obi na-adighị ato ụto. Ka ndị na-azụ ahịa dīri dīka ndị na-enweghi ngwa ahịa obula. **31** Ka ndị na-etiinye oge n'ihe ụto nke ụwa hapu ibi ndị icho iritecha ihe niile dì n'uwà n'uru. N'ihi na ụwa, otu o dì ugbu a, bụ ihe na-agabiga agabiga. **32** Unu emela ihe ga-ewetara unu oke echiche. Nwoke na-alubeghi nwanyị nwere ohere iji oge ya niile rụora Onyenwe anyi ọru. O nwekwara ohere igbalisi ike ime ihe ga-atọ Onyenwe anyi ụto. **33** Ma nwoke nwere nwunye na-echegbu onwe ya banyere ihe igbo mkpa nke ụwa a, otu o ga-esi mee ihe ga-atọ nwunye ya ụto. **34** O na-enwekwara obi abụ n'ihe obula o

chorop ime. Otu a ka o dikwa nye nwaagbogho na-alubeghi di maqbü onye nke na-amabeghi nwoke, nchegbu ya bu banyere ihe nke Onyenwe anyi. Ochichị ya bụ ka o dì nsø n'anụ ahụ ya na n'ime mmụọ ya. Ma nwanyị nwere di na-echegbu onwe ya banyere ihe nke ụwa a, otu o ga-esi mee ihe ga-atọ di ya ụto. **35** Ana m ekwu ihe ndị a maka o dì mma nke unu onwe unu, o bughi igbalị igbochi unu, kama o bụ ka unu nwee ike bie ndụ unu n'uzo kwsiri ekwesi, werekwa iħunyan zuruoke rụora Onyenwe anyi ọru. **36** O buru na nwoke obula enweghi ike ijide onwe ya n'ihi agụ mmmekorịta nke nwoke na nwanyị na-agụ ya n'ebé nwaagbogho ya na ya kpebiri ilu nō, ya mee ihe o na-achị, o meghị mmehie obula, ha lụ di na nwunye. **37** Ma o buru na onye obula ekpebie n'obi ya, ma nwee ike ijide onwe ya, ka o si n'enweghi mmanye obula idebe nwaagbogho e kwuru na o ga-alu na-enweghi mmeke obula, o bụ ihe dì mma ka o mere. **38** Ya mere, onye ahụ lụru nwaagbogho e kwuru na o ga-alu mere nke ọma, ma onye kpebikwara na o gaghi alu mekwara nke ọma karịa. **39** Njikota e jikötara nwunye na di ya na-adị ire naanị mgbe di nwanyị dì ndụ. O buru na di ya anwụo o nwere ike ilu di ọzo, ma o lụ ya n'ime Onyenwe anyi. **40** N'uche m, o ga-enwe ọnụ n'obi ya karịa ma o buru na o lughi di ọzo. Ana m echekwa na m onwe m nwekwara Mmụọ nke Chineke.

8 Ugbu a, n'okwu banyere nri a chürü n'aja nye arusị, anyi ma na onye obula nwere amamihe. Amamihe na-afụli mmapadụ elu mee ka o nyaa isi. Ma iħunanya na-ewuli elu. **2** O buru na o dì onye sị na ya maara ihe niile, onye ahụ amatabeghi ihe o kwsiri jmatu. **3** Ma onye ahụ lụru Chineke n'anya bụ onye o maara. **4** Ya mere, ihe banyere nri a chürü n'aja nye arusị, anyi maara na "Arusị abughị ihe obula n'uwà", matakwa na "Chi ọzo adighị ma o bughi otu Chineke." **5** A sịkwa na arusị a na-akpo chi dì, ma ha nō n'eluiwge maqbü n'uwà (n'ezie ọtụtụ "chi" na "ndị nwe mmapadụ" dì otu a dì). **6** Ma n'ebé anyi nō, anyi maara na o bu naanị otu Chineke dì, onye bụ Nna, onye kere ihe niile, na onye anyi na-adị ndụ n'ihi ya. O bùlkwa naanị otu Onyenwe anyi ka anyi nwere, onye bụ Jisos Kraist, onye e sitere n'aka ya kee ihe niile, onye na-enyekwa anyi ndụ. **7** Ma otu o dì, o bughi onye obula nwere ihe ọmụma a. Ufodụ n'ime ndụ ha niile, ha na-ele arusị anya dika chi dì ndụ. Ha na-echekwa na ihe obula e ji chüşorop arusị aja, na o bụ chi dì ndụ ka e ji ya chüşorop aja. N'ihi nke a, mgbe obula ha riri ihe e ji chüşorop aja nye arusị, o na-ewute mmụọ ha nke ukwuu n'ihi na akonuchie ha esighị ike, o na-emerükwa ya. **8** Ma o bughi nri ga-eme ka anyi na Chineke dì na mma. Ma anyi riri ma anyi erighị, o dighị ihe ọhụrụ anyi ga-enweta. O dikwaghị ihe na-efunari anyi. **9** Ma lezienu anya, otu o si dì, ka ike unu nwere ime ihe obula dì unu mma, ghara igho ihe iṣo ngongo dīri ndị na-adighị ike n'okwukwe ha. **10** N'ihi na o buru na ndị ọzo ahụ gi, gi onye nwere akonuchie, ka i nō, na-eri nri n'ulọ arusị, o bụ na ha agaghị eche na ha bụ ndị okwukwe ha na-esighị ike, ga-enwe obi ike soro gi rie nri a gorop arusị? **11** N'uzo dì otu a, ndị kwere ekwe na-adighị ike, ndị Kraist nwụrụ n'ihi ha, na-esite n'ihe mmụta gi laa n'iyi. **12** Cheta na o bụ mmehie i mere megide Kraist, mgbe unu na-emegide mmụ nwanne gi n'ime Kraist, n'ihi n'akonuchie ha esighị ike. **13** N'ihi nke a, o buru na ihe oriri ga-eme ka nwanna m mee mmehie, agaghị m eri anụ ọzo, ka m ghara ime ka nwanna m maa n'onya. (aiòn g165)

9 Abughị m onye nwe onwe ya? Abughị m onyeozi Kraist?

O bu na m ahughi Jisos Onyenwe anyi? Unu abughị ihe ngesiputa oru m rürü n'ime Onyenwe anyi? **2** O bụrụ na m abughị onyeozi n'ebé ndí ozo nō, n'ebé unu nō, abu m onyeozi n'eziokwu n'ihi na unu bù akara nke oru onyeozi m n'ime Onyenwe anyi. **3** Ihe ngopụ m nye ndí ahụ na-enyocha m bù nke a. **4** O bụ na anyi enwaghị ike iri ihe oriri na iñu ihe oññu? **5** O bụ na anyi enwaghị ike iduru nwunye onye bụ onye kwere ekwe gaa ebe ọbula anyi na-agà dika ndí ozi ozo na-eme, na-dika ụmụnne Onyenwe anyi na Sefas na-emekwa? **6** O ga-abu naanị mụ na Banabas bù ndí na-enwaghị ike jhapụ iñu oru maka ihe anyi ga na-eri? **7** Olee onye agha unu maara nke na-esi n'akpa ya akwụ onwe ya ugwo onwa? Ka o dí onye oru ubi vajni unu maara nke na-adighi eri mkpuru e si n'ubi ahụ weta? Olee onye ozuzu aturụ unu maara nke na-adighi ańu mmiri ara e si n'igwe aturụ o na-azú apipiata? **8** Anaghị m ekwu ihe a n'ihi na ha bù ihe na-eme ụbochi niile n'etiti ndí mmadụ? Akwukwó iwu, o kwukwaghị otu ihe ahụ? **9** N'ihi na e dere ya n'iwu nke Mosis, "Ekechila ọnụ ehi mgbe o na-azocha mkpuru ọka." Unu chere na o bụ naanị ehi ka Chineke bu n'obi kwuo okwu a? **10** E, n'ihi anyi ka ejị dee ya n'akwukwó. N'ezie, e dere ihe ndí a n'ihi anyi, n'ihi na onye rürü oru n'ubi na onye na-azocha mkpuru di n'ubi ahụ, na-eme nke a n'olileanya na o kwestiri iketa oke site na mkpuru e si n'ubi ahụ weta. **11** Mkpuru anyi kyrụ n'ime obi unu bụ mkpuru nke mmuo. O ga-abu ihe ojoo ma anyi si unu nyetụ anyi ụfodụ n'ime akụnba unu? **12** O bụrụ na ndí ozo kwestiri iketa uru di otu a n'ahụ unu, o bụ na anyi ekwesighị iketa karịa? Ma o díbeghi mgbe anyi riþor unu ihe ọbula, kama anyi na-agbalisi ike iñu na o dighi ihe ga-egbochi unu iji ezi obi na-ege ntí n'ozioma Kraist nke anyi wetara. **13** O bụ na unu amataghị na ndí na-arụ oru n'ulønso ukwu na-esi n'ulønso ahụ na-eweta ihe ha na-eri? Ndí na-agbakwa odibo n'ebé ịchụ aja na-eketakwa oke n'ihe ejị chọ aja? **14** N'otu aka ahụ kwa, Onyenwe anyi ekwuola na ndí niile na-ekwusa ozioma ya ga-esi n'ozioma eweta nri ha ga-eri dí ndú. **15** Ma o nweghi mgbe m jirila ike ndí a m nwere irite uru n'orụ m nara ndí mmadụ ihe. Anaghị m ede nke a n'akwukwó ka a na-ebutere m ihe onyinye. N'ihi na o kaara m mma ka m nwuo kama m ga-ekwe ka onye ọbula mee ka iñya isi m bùrụ ihe efu n'ihi ihe onyinye. **16** Anaghị anya isi n'ihi na ana m ezisa ozioma, maka na nke ahụ bụ oru e nyere m n'iwu ka m rụo. Ahụhụ díjirị m ma o bùrụ na m ezisaghị ozioma. **17** A sì na m ji aka m hòpụta onwe m iñu oru a, agaara m enwe ugwo oru, ma na o bùrụ na o sighị n'uche aka m, unu mara na-ahanyere m ya n'aka. **18** Gini bù ugwo oru m? Ugwo oru m bụ oñu m na-enwe site n'izisa ozioma a, na-anaghị onye ọbula ugwo oru ọbula, maqbụ ihe ruru m dika onye na-ezisa ozioma ahụ. **19** O bụ ezie na-abughị m ohu onye ọbula, ma emeela m onwe m ohu nye mmadụ niile ka m nwee ike site n'uzo di otu a rite ọtụtu mkpuruobi n'uru nye Kraist. **20** N'ebé ndí Juu no, ana m eme dika onye Juu, ka m nwee ike rite ndí Juu n'uru. N'etiti ndí no n'okpuru iwu, ana m emekwa dika otu n'ime ndí no n'okpuru iwu (n'agbanyeghi na mụ onwe m anoghị n'okpuru iwu), ka m si otu a nwhee ike rite ndí no n'okpuru iwu n'uru. **21** N'ebé ndí na-anoghị n'okpuru iwu no, emere m onwe m ka onye na-anoghị n'okpuru iwu (ma nke a aputaghị na m na-akwusị ime ihe iwu Chineke na-achọ. Ana m emekwa dika onye no n'okpuru iwu Kraist), ka m nwee ike rite ndí na-

anoghị n'okpuru iwu n'uru. **22** N'ebé ndí na-adighi ike no, ana m emekwa dika ha, ka m nwee ike rite ndí na-adighi ike n'uru. Otu ọbula mmadụ si dirị, ana m agbalị chọ uzo m gasei mee ka o nabata m, ka m nwee ike site n'uzo niile ọbula zoputa ụfodụ. **23** Ana m eme ihe ndí a niile n'ihi ozioma, ma ka m nwekwa ike keta oke na ngozi ya. **24** Unu amataghị na mgbe ọtụtu mmadụ na-agba ọsó iṣo mpi, o bụ naanị otu onye na-enwe ihe onyinye nke mbụ? Ya mere, gbasienụ ọsó ike, ka unu nweta onyinye ahụ. **25** Ndí na-ejikere igba ọsó maqbụ egwuregwu ọzo na-enwe ntachiobi n'otụtu ahụhụ nke ya na oñżu so. Ha na-azú onwe ha naanị ka ha nweta opkueze okoko osisi na-emebi emebi. Ma ọsó anyi na-agba bụ ka anyi nweta opkueze nke na-apughị imebi emebi. **26** O bụ nke a mere m ji na-agba ọsó a na-eleghị anya n'azú, maqbụ kụo ọkpọ dika m na-akụ ifufe. **27** Ma ana m azú ahụ m, na-enye ya ahụhụ mee ya ka o bùrụ ohu, ka mụ onwe m ghara i ì bụ onye a jürü aju mgbe m kwusasịrị ozioma nye ndí ọzo.

10 Ụmụnna m, achoghi m ka unu chefuo ihe mere nna

nna anyi ha mgbe ha jere ije n'ime ọzara. O ji igwe ojii duo ha. O mekwara ka ha si n'etiti Osimiri Uhie gafee. **2** N'ime igwe ojii ahụ, na n'ime osimiri ahụ e tonyere ha niile na baptizim, dika ndí na-eso uzo Mosis. **3** Ha niile rikwara ihe oriri nke mmuo ahụ. **4** Ha rikwara mmiri mmuo ahụ, mmiri sitere n'oke nkume mmuo ahụ, nke na-eso ha. Oke nkume ahụ bụ Kraist n'onwe ya. **5** N'ihe ndí a niile, omume ha amasighị Chineke. N'ihi nke a, o lara ha n'iyo n'ime ọzara. **6** Ugbu a, ihe ndí a niile bükwa ihe ido aka na ntí nye anyi, ka anyi hapụ ibu ndí aguu ime ihe ojoo na-agà dika ha. **7** Unu Ọbula ndí na-ekpere arusi dika ụfodụ ha mere. Dika e dere ya, "Ndí a nödürü ala iri ihe na iñu ihe oññu, biliiekwa ọtọ gwurie egwu ime onwe ha obi ụtọ." **8** Ka anyi ghara ikwa iko dika ụfodụ n'ime ha mere, iri puku mmadụ abụ na ato n'ime ha nwuo n'otu ụbochi. **9** Ka anyi hapụ iñwa Kraist ọnwụnwa dika ụfodụ n'ime ha si nwaa Chineke. E mere ka agwo tagbusie ha. **10** Ka anyi hapukwa itamu ntamu dika ụfodụ ha mere ma bùrụ ndí Mmụo ozi ọnwụ tigburu. **11** Ihe ndí a niile dakwasịrị ha ka o bùrụ ihe ilere anya nye anyi. E dekwara ha n'akwukwó ka ha bùrụ anyi ihe ido aka na ntí n'ihi na anyi bi n'oge a mgbe ogwugwu ihe niile di nso. (aión 9165) **12** Ya mere, o bùrụ na i-ná-eche na i-guzosiri ike, lezie anya ka i ghara ịda. **13** O nweghi ọnwụnwa ọbula nwara unu nke abjakuwutebeghi mmadụ. Chineke kwestiri ntukwasị obi, o gaghi ekwe ka a nwaa unu karịa ike unu. Kama mgbe a na-anwa unu, o ga-enye unu ike imeri ọnwụnwa ma gosikwa unu uzo mgbagup n'ime ya. **14** Ya mere, ndí enyi m hụrụ n'anya, gbaaranụ ikpere arusi ọsó. **15** Ana m agwa ndí nwere uche okwu, unu onwe unu tulenụ ihe m na-ekwu. **16** Iko ngozi ahụ nke anyi na-agozi, o bughi iketa oke site n'obara Kraist? Achịcha nke anyi na-anyawa, o bughi iketa oke n'ahụ Kraist? **17** N'ihi na otu achịcha dí, o bụ ezie na anyi di ọtụtu, anyi bụ otu ahụ, n'ihi na anyi niile na-eketa oke n'otu ogbe achịcha ahụ. **18** Chetanụ ka ndí Izrel siri mee: o bụ na ndí na-eri ihe ejị chọ aja abughị ndí nnwèkò n'ebé ịchụ aja? **19** Gini ka okwu ndí a m na-ekwu pütara? Na arusi, maqbụ ihe a chürü n'aşa nye arusi bụ ihe ọbula, maqbụ na o bughi ihe? **20** Mba! Ihe m na-ekwu bụ na ndí niile na-achürü arusi aja jikötara onwe ha n'otu obi ịchürü ekwensu aja ahụ. O bughi Chineke. Achökwa ghị m ka unu bùrụ ndí e jikötara ha na

ekwensu. **21** Unu apughị iñu site n'iko Onyenwe anyị ma ṙuokwa site n'iko ekwensu; unu apughikwa inwe oke site na tebul Onyenwe anyị na tebul ekwensu. **22** Anyị na-achọ ime ka iwe wee Onyenwe anyị? Anyị dị ike karịa ya? **23** I na-asị, "Enwere m ike ime ihe niile m maara na m kwasiri ime," ma ọ bughị ihe niile ga-abara m uru. "Enwere m ike ime ihe niile m maara ziri ezi," ma ọ bughị ihe niile nwere ike inyere anyị aka. **24** Ka onye ọbula hapụ icho ọdịmma nke onwe ya, kama ọdịmma nke ndị ọzọ. **25** Rie ihe bụ anụ ọbula e rere n'ahịa na-ajughị ajuju ọbula n'ihi akonuche. **26** N'ihi na, "Uwa na ihe niile dị n'ime ya bụ nke Onyenwe anyị." **27** Ọ burụ na onye na-ekweghị ekwe akpọ unu oriri, unu kpebie ije, riekwanụ nri ọbula e nyere unu na-ajughị ajuju n'ihi akonuche. **28** Ma ọ buru na e nwee onye gwara gi, "A chürü ihe a n'aja." Unu erila nri ahụ, maka onye ahụ mere ka unu mata, na n'ihi akonuche. **29** Akonuche nke m na-ekwu maka ya abughị nke gi, kama ọ bụ maka nke onye ahụ. N'ihi gini ka mnwere onwe m ga-eji buru ihe akonuche onye ọzọ ga-ekpe ikpe? **30** Ọ buru na m nwere ike inyé ekele, were nri m rie, ole otu e si ekwuto m n'ihi ihe ahụ m nyere Chineke ekele banyere ya? **31** Ihe ọbula i na-eme, ma unu na-eri ihe maqbụ na-añu ihe, na-emenu ha niile maka otuto nke Chineke. **32** Unu emejola ndị Juu maqbụ ndị Griik, ma ọ bükwanụ nzuko Chineke. **33** Na-agbalisịn ike ime dika m si eme. N'ihe ọbula m na-eme, ana m ejisi ike ime ihe ga-atọ onye ọbula ụtọ. Anaghị m acho ọdịmma nke m naanị, kama ọ bụ ọdịmma nke mmadu ibe m, ime ka a zoputa ha.

11 Unu buru ndị na-eñomi m, dika m si eñomi Kraist. **2** Ana m aja unu n'ihi na unu na-echeta m n'ihi niile, nakwa n'ihi na unu na-ejisikwa ozizi ahụ enyere unu n'aka ike, dika m nyere ha n'aka unu idebe. **3** Ma achorọ m ka unu mata na dika Kraist bụ isi nwoke ọbula, otu a ka nwoke ọbula si buru isi nwunye ya. Chineke bükwa isi Kraist. **4** Nwoke ọbula kpuchiri isi ya mgbe ọ na-ekpe ekpere maqbụ na-ebu amumaa na-emenyne isi ya ihere. **5** Ma nwanyị ọbula na-ekpe ekpere maqbụ na-ebu amumaa, ma o kpuchighị isi ya, na-emenyne isi ya ihe ihere, n'ihi na ọ dika nwanyị kpuchara isi ya. **6** Ọ buru na nwanyị ọbula achoghi ikechi isi ya, ya kpuchaa ya. A sịkwa na ọ bükwanụ ihe ihere na nwanyị kpuchara isi ya, ka nwanyị kechie isi ya. **7** Ma nwoke ekwesighị ikpuchi isi ya, n'ihi na nwoke bụ onyinyo na otuto nke Chineke, ebe nwanyị bụ otuto nke nwoke. **8** E si na nwoke kee nwanyị, ma e sighị na nwanyị kee nwoke. **9** E keghị nwoke maka nwanyị, ma e kere nwanyị maka nwoke. **10** N'ihi nke a, nwanyị kwasiri ikpuchi isi ya igosi na ọ n'o n'okpuru di ya, maka ndị mmuq ozi. **11** Ma otu ihe si dị n'ime ndị anyị na-adị n'ime Onyenwe anyị, nwoke adighị ma e wepụ nwanyị, nwanyị adighikwa ma e wepụ nwoke. **12** N'ihi na dika nwanyị siri na nwoke pütä na mbụ, otu a ka a na-esitekwa n'ahụ nwanyị mpuütä nwoke. Ma ha niile si n'aka Chineke pütä. **13** Achorọ m ka unu tule ihe a n'onwe unu, ọ dị mma ka nwanyị ghebe isi ya oghe mgbe ọ na-ekpe ekpere nye Chineke? **14** Unu matakwarra nke ọma na ọ bụ ihe ihere na nwoke ga-ebu agirị isi dị ogologo. **15** Ma ọ buru na nwanyị enwee agirị isi dị ogologo ọ bụ ihe otuto nye ya n'ihi na e nyere ya agirị isi dị ogologo ka ọ buru ihe mkpuchi. **16** Ọ buru na onye ọbula na-arụ ụka banyere omemaala nke a, anyị onwe anyị na nzuko Chineke niile enweghị omemaala ọzọ banyere nke a. **17** N'ime

ntuziaka ndị a, enweghị m otuto nye unu n'ihi na mgbe unu zukotara omume unu na-eweta ihe ojọ karia ihe oma. **18** Na mmalite, ihe m na-anu bụ na mgbe niile unu zukoro dika chochị, iru ụka nke na-ebute nkewa na-adị n'etiti unu. E kwenyekwara m na ụfodụ ihe ndị a m n'urụ bụ eziokwu. **19** N'ezie ụdị nkewa dị otu a aghaghị idị n'etiti unu ka e nwee ike mara ndị Chineke nabatar. **20** Mgbe unu zukotara, ọ bughị nri anyị nke Onyenwe anyị ka unu na-eri. **21** N'ihi na mgbe unu na-eri nri, ụfodụ n'ime unu na-eri nri anyị nke aka ha. Nke mere, n'otu onye na-anụ agusụ ebe onye ọzọ na-anübigakwa mmanya oke. **22** A ga-akpọ nke a gini? Ọ bụ na unu enweghị ụlo ebe unu ga-anụ rijuo afọ ma n'ujuokwa afọ? Ka ọ bụ na unu na-eleli nzuko Chineke na emenyne ndị na-enweghị ihe ihere? Gini ka m ga-agwa unu? Aga m eto unu maka nke a? Agaghị m eto unu maka nke a. **23** N'ihi na ihe m ziri unu bụ ihe Onyenwe anyị ziri m. N'abalị ụboc'hị ahụ a rara ya nye, Onyenwe anyị Jisos weere otu ogbe achịcha. **24** Mgbe o nyechara ekele, ọ nyawara ya sị, "Nke a bụ ahụ m nke a na-enye maka unu. Na-emenu nke a iji cheta m." **25** N'uzo dị otu a kwa, o bulitere otu iko mmanya mgbe ha risiri nri sị, "Iko a bụ ọgbugba ndị ọhụrụ n'obara m. Oge ọbula unu na-añu ya, na-emenu nke a iji na-echeta m." **26** N'ihi na mgbe ọbula unu na-eri achịcha ahụ na-añukwa iko a, unu na-ekwusa ọnwụ Onyenwe anyị ruo mgbe o ga-abia ọzọ. **27** Ya mere, ọ buru na onye ọbula erie achịcha Onyenwe anyị maqbụ ịnụ iko Onyenwe anyị n'uzo na-ekwesighị ekwesi, onye ahụ na-emehie megide anụ ahụ Onyenwe anyị na ọbara Onyenwe anyị. **28** Ọ bụ nke a mere o ji buru ihe dị mkpa ka onye ọbula nyochaa onwe ya nke ọma tupu o rie achịcha ahụ maqbụ ịnụ iko ahụ. **29** N'ihi na onye ọbula na-eri achịcha ahụ maqbụ ịnụ site n'iko ahụ na-echeghị echiche, ọ na-eri, na-añutakwara onwe ya ikpe ọmụma, ma ọ buru na o tuleghị uche banyere ahụ Kraist. **30** Ọ bụ nke a mere ọtụtu n'ime unu ji buru ndị ahụ na-esighị ike, ndị n'o n'oria na ndị dara n'ura ọnwụ. **31** Ọ buru na anyị enyochaa onwe anyị nke ọma, anyị agaghị adaba n'ikpe. **32** Ma otu ọ dị, mgbe Onyenwe anyị na-ama anyị ikpe n'uzo dị otu a, na-ezi anyị otu e si ebi ezi ndị n'ihi ka a ghara imakọ anyị na ndị ụwa ikpe. **33** Ya mere, ụmụnna m, mgbe unu biakötara iri nri, cherenụ ibe unu. **34** Ọ buru na agusụ agusụ onye ọbula ya rie nri n'ulọ ya, ka ọ hapụ iwtetara unu ikpe ọmụma. Aga m enye ntuziaka banyere ihe niile ndị ọzọ mgbe m bjara.

12 Ugbu a ụmụnna m, achorọ m ka unu mata ihe gbasara onyinye nke Mmụq Nsọ na-enye. **2** Unu matara na mgbe unu bụ ndị na-amaghị Chineke, e duru unu n'otu ụzo maqbụ nke ọzọ, duhie unu ụzo iso arụsi ndị ahụ dara obgi. **3** Ya mere, achorọ m ka unu ghota nke ọma na ọ dighị onye ọbula na-ekwu okwu site n'odudu Mmụq nke Chineke, puru i sị, "Ka Jisos buru onye a buru ọnwụ." Ọ díkgwaghị onye ọbula puru ikwu, na "Jisos bụ Onyenwe anyị," ma ọ bughị site na Mmụq Nsọ. **4** Onyinye amara dị iche iche dị, ma otu Mmụq Nsọ ahụ na-enye ha niile. **5** E nwekwarra ụdị ije ozi dị iche iche, maqbụ otu Onyenwe anyị ahụ ka a na-ejere ozi. **6** Ụdị ike di iche iche nke ejị arụ ọrụ dikwa, ma otu Chineke ahụ na-etinye ike ndị a n'ime onye ọbula iji jee ozi. **7** Ọ na-enyekwa onye ọbula amara iziputa ike nke Mmụq Nsọ maka ọdịmma mmadu niile. **8** Mmụq Nsọ na-enye otu onye onyinye ikwu okwu amamihe, na-enyekwa onye ọzọ onyinye

jma ihe ọmụma, site n'otu Mmụo ahụ. **9** Otu Mmụo nsø a na-enye onye ozø onyinye inwe okwukwe, na-enyekwa onye ozø onyinye inwe ike igwo oria. **10** Onye ozø ka o na-enye onyinye iру օրु ītunanya, onye ozø ike ibu amumá. Onye ozø ka o na-enye ike ikowa udi mmụo dí iche iche, ma onye ozokwa ka o na-enye ike ịṣu asusù dí iche iche. Ma o na-enyekwa onye ozø ike ikowa ihe onye na-asù asusù ndí a na-ekwu. **11** O bụ otu Mmụo ahụ na-enye onyinye ndí a niile. O na-enye onye ọbụla onyinye dí iche iche díka Mmụo Nsø si kpebie. **12** Díka ahụ anyị si nwe akukú dí iche iche, ma bùrùkwa otu ahụ, n'agbanyeghi na o nwere ọtụtụ akukú, otu a ka anu ahụ Kraist díka. **13** Site n'otu Mmụo Nsø ahụ ka e mere anyị niile baptism n'otu n'otu, ma ndí Juu ma ndí Griik, ma ohu ma ndí nwe onwe ha. E meela ka anyị riụ obara ya, n'ime njikö nke otu Mmụo Nsø ahụ. **14** Ahụ mmadụ abughi naanị otu akukú, kama o nwere ọtụtụ akukú ahụ. **15** O bụrụ na ulkwụ asị, “N'ihi na-abughi m aka, esoghị n'ahụ,” nke a agaghị egbochi ya ka o gharakwa ịbụ otu n'akukú anu ahụ. **16** Otu a kwa, o bụrụ na ntí asị, “Ebe m na-abughi anya abughi m otu akukú anu ahụ.” Okwu a kwa agaghị eme ka ntí ghara ịbụ akukú anu ahụ. **17** O bụrụ na ahụ niile bụ anya, olee ka ahụ ga-esi nụ ihe? O bùrùkwa na ahụ mmadụ bụ naanị ntí o ga-esi ariaa nụ isisi ihe ọbụla? **18** Ma otu ihe si dí, Chineke debere n'otu n'otu akukú niile dí n'ahụ díka o si chọp. **19** A sị na akukú niile dí n'ahụ bụ otu ihe, kedụ ebe ahụ ga-adị? **20** Otu o dí, o bụ ezie na ihe dí n'ahụ dí ọtụtụ, ma ha niile bụ otu ahụ. **21** N'ihi nke a, anya enweghi ike igwa aka si, “Achoghi m gi, n'ihi na i dighị m mkpa.” Isi agakwaghi agwa ulkwụ si, “Achoghi m inyeaka gi.” **22** Kama o bụ akukú ahụ anyị ndí na-esighị ike bụ ndí dí anyị mkpa karịa. **23** E e, akukú ndí ahụ anyị na-eche na ha adighị mkpa ka anyị na-eji nsopuru na-elekto. Akukú ndí ahụ na-ekwesighị ile anya ka anyị na-enye ugwu, ma na-ekpuchi ha. **24** Ma anyị adighị esi otu a elekto akukú ahụ ndí ahụ anya na-ahụ n'uzo pürü iche, n'ihi na Chineke kpachapuru anya mee ka akukú ndí ahu dikarisirị nta bùrụ nke anyị kwasiri inye nsopuru karịa. **25** N'uzo dí otu a, nkewa ọbula adighị n'ahụ mmadụ. Akukú ọbula maara mkpa ibe ya, ha na-egborịtakwara onwe ha mkpa ha. **26** O bụrụ na otu akukú enwe nsogbu, akukú ndí ozø ga-eketa oke na nsogbu ahụ. O bùrùkwa na otu akukú emee ihe ga-eweta otuto o bụ ahụ niile na-enwe otuto ahụ. **27** Ugbu a, unu niile n'otu n'otu bụ otu anu ahụ Kraist. Unu bùkwa akukú ahụ ya n'otu n'otu, bùrùkwa ndí dí mkpa n'ahụ ahụ. **28** Nke a bụ ụfodụ n'ime akukú dí iche iche Chineke tinyere na chọchị; nke mbụ bụ ndí ozi, ndí amumá, ndí nkuzi, ndí na-arụ օրु ītunanya, ndí na-agwò oria, ndí pürü inyere mmadụ ibe ha aka, ndí nwere onyinye ichikota ihe niile n'usoro, na ndí na-asù asusù dí iche iche. **29** Ha niile, ha bụ ndí ozi? Ha niile ha bụ ndí amumá? Ha niile ha bụ ndí nkuzi? Ha niile ha bụ ndí օrụ ebube? **30** Ha niile ha nwere onyinye igwo oria? Ha niile ha na-asù n'olu dí iche iche? Ha niile ha nwere onyinye nke ikowa asusù dí iche iche? **31** Ugbu a, gbalisienụ ike inweta onyinye kachasi dí elu karịa. Ma aga m ezi unu ụzo nke kachasi ihe a niile mma.

13 A sị na m na-asù asusù dí iche iche nke ndí mmadụ maqbụ nke ndí mmụo ozi, ma ahughị m mmadụ ibe m n'anya, abụ m naanị ogene na-emē ụzọ maqbụ mbadambà efera na-ada ụda. **2** A sīkwa na m nwere onyinye ibu amumá,

bùrụ onye puru iku ihe niile gaje ime n'oge dí n'ihu, na onye maara ihe niile, a sīkwa na m nwere okwukwe nke m puru isite na ya nye ugwu buru ibu iwu sị ya site n'ebe o nō gaa n'ebe ozø, ma ahughị m mmadụ ibe m n'anya, abughị m ihe ọbụla. **3** A sīkwa na m ewere ihe niile m nwere nye ndí ogbenye, werewka anu ahụ m nye ka ere ya ọkụ n'ihi ka m nyaasi, ihe ndí a niile abaghị uru, ma m enweghi īhunanya. **4** īhunanya na-enwe ogologo ntachiobi, na-enwekwa obi ebere. O dighị ekwo ekworo, o naghị enwe anya ukwu, o naghị anya isi. O nakwaghi ebuli onwe ya elu. **5** O naghị eme ihe na-akpasu iwe, o naghị achọ ihe nke naanị ya, o naghị ewe iwe ọsisi. O nakwaghi agukó ihe ojoo niile e mere ya. **6** O dighị anurị onu n'ihe ojoo, kama o na-anurị n'eziokwu. **7** O na-edi ihe niile, o na-ekwerekwa ihe niile, o na-enwekwa olileanya na-anagide ihe ọbụla daputara. **8** īhunanya adighị agwụ agwụ. Ma ibu amumá niile ga-emesịa kwusi, onyinye ịṣu asusù dí iche iche ga-akwusikwa. Otu a, ihe ọmụma niile ga-agabiga. **9** N'ihi na ọmụma anyị ezughị oke, ibu amumá anyị ezukwaghi oke. **10** Ma mgbe anyị ruru n'izuoke, ezughị oke agaghị adíkwa. **11** Mgbe m bụ nwata, ekwuru m okwu díka nwata, echiche m niile bụ echiche nwata. Izuzu obi m niile bùkwa nke nwata. Ma mgbe m toro għoq dimkpa, adighikwa m akpa agwa díka nwata ozø. **12** Ugbu a, anyị na-ahụ inyogho inyogho díka anyị na-ele anya n'enyo ma mgbe ahụ anyị ga-ahụ ihu na ihu. Ugbu a, ihe m mara ezughị oke, ma mgbe ahụ aga m amazu, díka m bụ onye a mazuru. **13** O dí ihe ato na-adigide adigide. Ha bụ okwukwe, olileanya, na īhunanya. Ma n'ime ha niile, ihe kachasi ha niile bụ īhunanya.

14 Ka īhunanya bùrụ isi ihe unu na-achọ. Chosienụ onyinye nke Mmụo Nsø ike, nke ka nke onyinye inwe ike ibu amumá. **2** Onye ọbụla na-asù asusù o na-amughi amu, bụ Chineke ka o na-agwa okwu, o bughi mmadụ. N'ezie, o dighị onye na-aghota ihe o na-ekwu; n'ihi na okwu o na-ekwu bụ ihe omimi site n'ike Mmụo Nsø. **3** Ma onye ọbụla na-ebu amumá na-ezisa ozi na-enyere ndí mmadụ aka ito eto. O na-agwakwa ha okwu nkasiobi na okwu na-ebuli mmụo ha elu. **4** Ya mere, onye ahụ na-ebu amumá na-enyere chọchị aka, ma onye ahụ na-asù asusù ozø, na-enyere naanị onwe ya aka. **5** O gaara ato m ụtọ ma a sị na unu niile nwere onyinye ịṣu asusù dí iche iche; ma o ga-ato m karịa ma o bùrụ na unu niile enwee onyinye ibu amumá. Nke a bụ n'ihi na onye ahụ na-ebu amumá bara uru karịa onye na-asù asusù dí iche iche. Ịṣu asusù ya ga-aba uru ma o bùrụ na o dí onye na-aghota ihe o na-asù, ka e nwee ike wulie chọchị. **6** Umunna m o bùrụ na m bjakuuterere unu malite ịṣu asusù unu na-adighị aghota, ole uru m baara unu, ma o bughi ma m na-ekwu okwu banyere ihe ekpughere gosi m, maqbụ ihe niile m maara, maqbụ ihe gaje ime, maqbụ ihe nkuzi? **7** O bùrùkwa otu a ka o dí n'etiti ihe niile na-enweghi ndü, nke na-ada ụda, díka oja, maqbụ ubo akwara. O bùrụ na ha enyeghi ụda dí iche site na nke ozø, olee ụzo mmadụ ga-eji mara maqbụ oja ka a na-afụ, maqbụ ubo akwara ka a na-akpo. **8** O bùrùkwa na opo ike e ji akpo ndí agha oku adaputaghị ụda nke oma, onye ga-ejikere ije agha? **9** N'otu aka ahụ kwa, o bùrụ na i na-agwa mmadụ okwu n'asusù o na-adighị anu, olee otu o ga-esi għota ihe i na-ekwu? N'oge ahụ, ifufe ka unu na-agwa okwu. **10** Asusù a na-asù n'uwā a dí ukwuu, ma ha niile bara uru nye ndí na-anu ha. **11** O bùrụ na m aghoṭagħi ihe onye na-asù otu n'ime

asusú ndí a na-ekwu, aga m abú obia n'ebé onye na-asú asusú ahú nō, ya onwe ya ga-abukwa obia n'ebé m nō. **12** Ebe o na-agú unu agú inwéta onyinye nke Mmúo Nsó, choónú onyinye ndí ahú ga-enyere unu aka iwlí nzukó elu. **13** Onye obúla na-asú asusú n'olú dí iche iche, ga-ekpe ekpere ka e nye ya onyinye ikwá olu dí iche iche. **14** O bürü na m jí asusú dí iche na-ekpe ekpere, mmúo m ga-eso m na-ekpe ekpere ahú, ma uche m agaghí aghóta ekpere m na-ekpe. **15** O bürü na q dí otu a, olee ihe m ga-eme? Aga m ejí mmúo m kpee ekpere, jirikwa uche kpee ekpere. Aga m ejikwa mmúo m buó abú, jirikwa uche m buó abú. **16** Ma o bugíhí otu a, mgbe i jí asusú ozó nke a na-amaghí na-eto Chineke n'ime mmúo, olee otu ndí niile nō n'uló nzukó ahú na-aghotaghi ihe i na-ekwu gáesi zaa Amen? **17** O bürü ezie na i na-enye ekele nke óma, ma q naghí ewuli onye obúla elu. **18** Ana m ekele Chineke n'ihí na ana m asú asusú dí iche iche karja unu niile. **19** Ma mgbe obúla a gbakoró na nzukó ife ofufe, q na-akara m mma ikwu naaní mkpuru okwu ise nke mmadú niile ga-aghotaghi na nke ga-abakwara ha uru, karja na m kwuru puku mkpuru okwu iri n'asusú dí iche iche nke onye obúla na-apughí ighotá. **20** Umunna m, unu abúla umuntakíri n'echiche unu. Burunú umuntakíri n'ihé gbasara ime ihe ojoo, ma burunú ndí nwere uche n'ihé gbasara uledí okwu a. **21** E dere ya n'akwukwó iwú, "Site na ebugbegere onú ndí mba ozó sitekwa n'ire ndí na-asú iche iche ka m ga-agwa ndí a okwu, ma obuladí otu a, ha agaghí ege m ntí, ka Onyenwe anyí kwuru." **22** Isú asusú dí iche iche abughi ihe nlere anya nye ndí kwere ekwe, kama q bu ihe ama nye ndí na-ekweghi ekwe. Ma ibu amúma bu maka ndí kwere ekwe, o bugíhí maka ndí na-ekweghi ekwe. **23** O bürü na nzukó niile ezukóq n'ogbakó ekpere, mmadú niile a na-asú n'olú dí iche iche n'otu mgbe, o burukwa na ndí na-aghotaghi, maobú ndí na-ekweghi ekwe abata n'ebé ahú, giní ka ha ga-ekwu? Ha q gaghi así na isi emebiela ndí a? **24** Ma q bürü na onye na-ekweghi ekwe maobú onye ohurú abata mgbe onye obúla na-ebu amúma, ha ga-abú ndí mmadú niile ga-atu mmechie ha n'anya maakwa ha ikpe mmechie. **25** Mgbe a na-eme ka ihe nzuko nke obi ha niile püta ihé, onye dí otu a ga-egbu ikpere n'ala kpoo isiala nke Chineke sì, "N'ezie, Chineke nō n'etiti unu." **26** Ugbu a, umunna m, kedú otu o kwasiri idí? Mgbe obúla unu zukoró, ufodú kwasiri ibú abú, onye ozó ga-ezi unu ihe; maobú gwa unu ozi dí mkpa e gosiri ya, maobú jiri asusú nke q na-amaghí gwa unu okwu, ka onye ozó kowaa ihe onye ji asusú a dí iche kwuo okwu kwuru. Ma ka ihe obúla e mere n'ime uló chocchí bürü ihe ga-ewuli onye obúla elu. **27** A sítka na q dí ndí chocchí iji asusú dí iche kwuo okwu, ka mmadú abúo maobú ató kwuo. Kama ka ha kwuo n'otu n'otu n'usoro. Ka onye ga-akowa ihe ha kwuru nörökwa n'ebé ahú. **28** O bürü na q dighi onye ga-akowa ihe ha na-asú, ka onye ahú na-asú asusú dí iche na chocchí mechie onú ya. Ya na Chineke surita ya. **29** Ka mmadú abúo maobú ató nwere onyinye ibu amúma kwuo okwu n'otu n'otu, ka ndí ozó tulee ihe ha kwuru. **30** O bürü na-ekpughere onye ozó nodú n'akukú ya ihe, ka onye mbú mechie onú ya. **31** N'ihí na unu nwere ihe ibu amúma n'otu n'otu, ka mmadú niile nwee ike imuta ihe ma burukwa ndí a gbara ume. **32** Mmúo niile nke ndí amúma ka a na-edokwa n'okpuru ndí amúma. **33** N'ihí na Chineke abughi Chineke nke aghara, kama q bu nke udo. Otu a ka q dí n'ime ogbakó niile nke ndí nsó. **34** Umú nwanyi ekwesighí ikwu okwu n'ime chocchí. Ha ekwesighí itinye onú

na ntúgha úka obúla, n'ihí na iwu kwuru ka ha debe onwe ha n'okpuru ndí ochichi. **35** O bürü na q dí ihe ha chocchí imata, ha juo di ha mgbe ha lara n'uló. N'ihí na q bu ihe ihere na nwanyi ga-ekwu okwu n'ime ogbakó chocchí. **36** Unu chere na okwu Chineke malitere n'aka unu? Unu chekwara na q gákwusí n'aka unu? Ughal! **37** O bürü na q dí onye na-eché na ya bu onye amúma, maobú na ya nwere onyinye nke Mmúo Nsó, naaní ihe m na-achó ka q ghóta bu na ihe m na-edere unu bu iwu Onyenwe anyí n'owne ya nyere m. **38** O bürü na q dí onye nogidere jú inabata ihe ndí a, unu arialá ya ntí. **39** Ya mere, umunna m, ka ibu amúma bürü ihe na-agú unu agú, unu egbochikwala onyinye nke işu n'ire dí iche iche. **40** Ma meenú ihe niile n'uzó dí mma, ka ha dikwa n'usoro.

15 Umunna m, ugbu a achoró m ime ka unu cheta ozioma ahú m ziri unu mgbe m buru uezó biakwute unu, nke unu kweere na ya, na nke unu guzosikwara ike n'elú ya. **2** E si n'oziomá a zopúta unu, ma q bürü na unu ejiri obi unu niile jidesie ihe unu kweere na ya ike. Inwe okwukwe n'ihé ozó dí iche agaghí enyere unu aka. **3** Ihe m nyefere unu n'aka na mbú bu ozi ahú m natara i debe, nke dí oke mkpa, na Kraist nwurú onwú n'ihí mmechie anyí, díka akwukwó nsó kwuru na q ga-anwú. **4** Na e liri ya, ma e mere ka o si n'onwú bilie n'ubochí nke ató, díka akwukwó nsó kwukwara na q ga-eme. **5** O gosiri Sefas onwe ya, emesia, ndí ozi iri na abúo ahú hukwara ya. **6** Emesíakwa, o gosiri ihe karírji narí mmadú ise n'ime umunna onwe ya, n'otu mgbe, otutu n'ime ndí ahú ka no ndú taa, q bu ezie na ufodú n'ime ha adaala n'ura onwú. **7** Emesí, Jemis hñru ya; o mekwara ka ndí ozi niile hñru ya. **8** N'ikpeazu, mu onwe m hukwara ya, díka a ga-así na m bu nwa a na-amaghí n'oge. **9** N'ihí na q bu m kachași nta n'ime ndí ozi. O kweisikwaghí ka a akpoo m onyeozi ya n'ihí na alúsoro m nzukó Chineke ogú nke ukwuu. **10** Ma site n'amara nke Chineke, abú m ihe m bu. O pütakwara na amara ya n'ebé m nō abughi ihe efu. Kama arúsíri m orú ike karichasía ndí ozi niile. Ma n'ezie, o bugíhí m na-arú orú a, kama q bu Chineke n'owne ya na-arú orú ya n'ime m. **11** Ma q bu m, maobú ndí ozó, otu a ka anyí siri kwusaa, otu a ka unu sikwa kwere. **12** Ma q bürü na a na-ekwusa na Kraist si n'onwú bilie, giní mere ufodú unu ji na-ekwu na ndí nwurú anwú apughí isi n'onwú bilie ozó. **13** O bürü na ndí nwurú anwú a pughí i si n'onwú bilie, nke a putara na e megħi ka Kraist site n'onwú bilie. **14** O burukwa na e megħi ka Kraist si n'onwú bilie, ihe anyí na-ezisa bū ihe efu, okwukwe unu nwere bükwa ihe efu. **15** Ma karja nke a, a na-ahuta anyí ka ndí ama ugha nke Chineke, n'ihí na anyí gbara ama banyere Chineke, na-así na o mere ka Kraist si n'onwú bilie, bu onye q na-emegħi ka o si n'onwú bilie ma q bürü na-emegħi ka ndí nwurú anwú dí ndú ozó. **16** N'ihí na, o bürü na a pughí ime ka ndí nwurú anwú bilie dí ndú ozó, emekwaghij ka Kraist si n'onwú bilie. **17** Ma q bürü na-emegħi ka Kraist si n'onwú bilie, okwukwe unu bu ihe efu, unu ka ga-anwú na mmechie unu. **18** Mgbe ahú ndí nwurú anwú n'ime Kraist lara n'iyi. **19** O burukwa na olileanya anyí n'ime Kraist gwurú naaní na ndú anyí n'ime lwa a, anyí bu ndí a kwasiri ka e mere ebere. **20** Ma e mere ka Kraist si n'onwú bilie n'ezie, onye mbú n'etiti ndí niile nwurú anwú. **21** N'ihí na dikha onwú si site n'aka otu nwoke bia, otu a kwa ka mbilite n'onwú si site n'aka otu nwoke bia. **22** Díka mmadú niile si anwú site n'aka Adam, otu a kwa ka mmadú

niile ga-esi dıkwa ndu n'ime Kraist. **23** Onye ọbula ga-ebili n'usoro nke ya, Kraist mkpuru mbu si n'onwu bilie. Mgbe o loghachiri, ndị niile bu ndị nke Kraist ga-esote. **24** Mgbe nke a gasiri, ogwugwu ihe niile ga-abia, mgbe o ga-enyefe alaeze n'aka Chineke bụ Nna, n'ihi na o meriela ịchị isi niile, na ikeke niile na ike niile. **25** N'ihi na o ga-abu eze tutu ruo mgbe o lugburu ndị iro ya niile, doo ha n'okpuru ukkan ya. **26** Onye iro ikpeazu a ga-emeri bụ onzwu. **27** N'ihi na "O doola ihe niile n'okpuru ukkan ya." Ma mgbe ọbula asiri, "e doola ihe niile" n'okpuru ukkan ya, o doro anya na Chineke agunyeghi onwe ya, n'ihi na o bụ ya tinyere ihe niile n'okpuru Kraist. **28** Mgbe e merela ka ihe niile n'oror n'okpuru ya, mgbe ahụ, Okpara ya n'onwe ya, ga-edobe onwe ya n'okpuru onye ahụ dobere ihe niile n'okpuru ya, ka Chineke buru onye na-achi ihe niile. **29** Ma ọ bughi otu a, gini mere ụfodụ ji eme ndị otu ha baptizim n'ọnodụ ndị nwurụ anwụ? Ọ buru na e meghị ka ndị nwurụ anwụ si n'onzwu bilie ma ọli, n'ihi gini ka a na-eme mmadu ndị a baptizim n'ọnodụ ha? **30** Gini mere anyị ji n'oror n'ize ndu n'oge awa ọbula? **31** N'igwa unu eziokwu, ụmụnna m, ana m ezute onzwu kwa ubechị. Ihe m jị kwuputa nke a bụ n'ihi ịnụa isi nke m jị unu anya n'ime Jisós Kraist, Onyenwe anyị. **32** Ọ buru na ndu anyị na-agwu n'uwu a, díka ndị mmadu na-ekwu, gini bükwanụ uru m nwere n'ihi ọgu m na-aluso anụ ọhịa, bụ ndị ikom Efesos? Ọ buru na a gaghi eme ka ndị nwurụ anwụ bilie, "Ka anyị rienu, riukwanu, n'ihi na echị anyị ga-anwụ." **33** Unu ekwela ka e duhie unu. N'ihi na mkiparikota agwa ojoo na-emebe ezi agwa. **34** Sitenụ na ndu enweghi nghoṭa unu loghachita díka unu kwasiri, unu emehiekwala ọzọ. N'ihi na-enwere ụfodụ bụ ndị na-amaghị Chineke. Ana m ekwu nke a ka ihere mee unu. **35** Ma ụfodụ ga-aju, "Olee otu a ga-esi mee ka onye nwurụ anwụ bilie? Olee ụdi ahụ ha ga-enwe mgbe ha ga-aputa?" **36** Onye nzuzu! Mkpuru ọka i tinyere n'ala agaghi epu ma ọ buru na o bughi uzor nwu. **37** Mgbe i na-agha mkpuru, ọ bughi anụ ahụ nke ga-apuṭa ka i na-agha, kama ọ bụ naanị mkpuru nkịti, eleghị anya mkpuru ọka wiiti, maobu mkpuru ozo. **38** Ma Chineke na-enye ya ahụ díka o si chọp. O na-enye kwa mkpuru ọbula n'ime mkipuru niile ahụ nke kwasiri ya. **39** Anụ ahụ niile abughi otu, mmadu nwere anụ ahụ dí iche, anụ ọhịa nwere ụdi anụ ahụ nke ha. Anụ ufe nwere anụ ahụ ha, azu nwekwara nke ha. **40** Ahụ nke eluigwe na ahụ nke ụwa díka. Ma ịma mma na ebube nke ahụ nke eluigwe bụ otu, ịma mma na ebube nke ahụ nke ụwa díka iche. **41** Anyanwụ nwere ebube nke ya, onzwa nwekwara nke ya, kpakpando nwekwara ebube nke ya. Kpakpando díka iche site n'ibe ya n'ime mma na ebube. **42** Otu a ka ọ dí n'ebi mbilite n'onzwu ndị nwurụ anwụ dí. Mgbe e liri anụ ahụ anyị, ihe nwurụ anwụ na nke pürü ire ure ka ọ bụ, ma mgbe e mere ka o si n'onzwu bilie, o gaghi anwukwa ozo. **43** A na-eli ahụ onye nwurụ anwụ díka ihe enweghi ugwu, ma a na-eme ka o si n'onzwu bilie n'ebube. A na-eli onye nwurụ anwụ n'adighị ike, ma a na-eme ka o si n'onzwu bilie n'idi ike. **44** A na-eli onye nwurụ anwụ díka anụ ahụ nkịti, ma a na-eme ka o jiri ahụ nke mmuo kilité. Ọ buru na e nwere anụ ahụ nkịti, e nwekwara ahụ nke mmuo. **45** E dere ya, "Mmadu mbu, bụ Adam, ghoro mkpurubobi dí ndị, Adam nke ikpeazu bụ mmuo na-enye ndu." **46** Ma mmuo e bughi uzor, kama ọ bụ ahụ nkịti, ma mmuo bjara n'ikpeazu. **47** Mmadu nke nwoke sitere n'ala, ejikwa aja kpuo ya; mmadu nke abu si n'eluigwe bjara. **48** Dí ka mmadu nke mbu ahụ e jiri

aja kpuo di, otu a ka ndị niile si n'aja pütä díkwa. Ma dí ka mmadu nke eluigwe ahụ di, otu a ka ndị niile bu ụmụ eluigwe díkwa. **49** Díka anyị niile yikwasiri onyinyo nke nwoke e jiri aja kpuo, otu ahụkwa ka anyị ga-esi yikwasiri onyinyo nke nwoke nke eluigwe. **50** Ihe m na-ekwu, ụmụnna m, bụ na anụ ahụ na obara enweghi ike iketa alaeze Chineke. Ihe na-ere ure agaghịkwa eketa ereghị ure. **51** Ma geenụ ntị ka m gwa unu ihe omimi al Ọ bughi anyị niile na-agha ịnwu, kama, a ga-enye anyị anụ ahụ ọhịa nke pürü iche. **52** N'otu mgbe, n'otu ntabi anya, mgbe a ga-afu opo ike ikpeazu. N'ihi na opi ga-ada, a ga-eme ka ndị nwurụ anwụ si n'onzwu bilite na-ereghị ure. A ga-agbanwekwa anyị. **53** N'ihi na a ghaghị igbanwe anụ ahụ anyị a nke na-anwụ anwụ, nyekwa anyị ahụ nke na-agaghị anwụ ọzọ. **54** Mgbe ahụ nke a pürü ire ure ga-eyikwasị ereghị ure, nke a pürü ịnwu anwụ ga-eyikwasị anwughi anwụ. Mgbe ahụ, okwu ahụ e dere n'akwukwó nsø ga-emezu, okwu ahụ siri, "Elomiela onzwu, meriekwa ike ya niile." **55** "onzwu, olee ebe mmeri gi dí? onzwu, olee ebe ihe ụfu gi dí?" (**Hadēs g86**) **56** N'ihi na ihe ahụ onzwu jị agbata mmadu bụ mmehie, ma ihe na-enye mmehie ike bụ iwu. **57** Ka ekele dírị Chineke onye na-enye anyị mmeri site n'Onyenwe anyị Jisós Kraist. **58** Ya mere, ụmụnna m ndị m hụru n'anya, kwusienụ ike, burunu akwaa akwụrụ. Nogidienụ n'orụ Onyenwe anyị mgbe niile, ebe unu maara na ọru unu na-arụ n'ime Onyenwe anyị abughi ihe efu.

16 N'ihe niile banyere ụtụ ihe onyinye nke ndị nsø, gbalianụ mee díka m nyere ndị chochị dí n'akukụ Galeshia n'iwu. **2** Ụbuchi uka niile, ka onye ọbula site n'ihe ọ kpatara n'izu uka ahụ weputa ụfodụ ihe nke ọ ga-eji nye onyinye a. Unu e cherekwala ịnako ihe onyinye ndị a ruo mgbe m ga-abia. Ka a hapu iche tutu ruo mgbe m bjara. **3** Mgbe m bjara, aga m edenyne ndị ahụ kwasiri ntukwasị obi, bụ ndị unu hoputara akwukwó nkowá, ziga ha ibugara ndị nọ na Jerusalem onyinye obiqoma unu. **4** Ọ burukwa na ọ dí mkipa na m ga-eso ha gaa, mụ na ha ga-esoro. **5** Aga m abia ileta unu mgbe m gasiri Masidonia. N'ihi na ana m ezube isi n'uzo Masidonia abia. **6** Mgbe m bjara, ọ na-adị m ka mụ na unu ga-anụ ogologo oge. Ma eleghị anya, anyị ga-anụ tutu oge oyi agwu. Mgbe ahụ site, n'inyeaka unu, aga m ahadup unu gaa ebe ọzọ. **7** N'ihi na-achoghi m ileta unu ubu a m n'o n'ije ngafere. Kama ana m ezube ibija nonyere unu nwa oge, ma ọ buru na Onyenwe anyị e kwenye. **8** Ma aga m anụ n'Efesos tutu ruo oge Pentikoṣos, **9** n'ihi na-emegheela ọnu uzor dí ukwu nke na-arupuṭa ezi ọru nye m, ma ha dí ọtụtu bụ ndị na-eguzogide m. **10** Ọ buru na Timoti abia, lezieni anya mee ka o ghara inwe ihe ọ ga-atu egwu mgbe ọ n'e'titi unu, n'ihi na ọ bụ onye na-arụ ọru Onyenwe anyị díka m si arụ ya. **11** Ka onye ọbula ghara ileda ya anya. Kama, dupunu ya n'ije ya n'udo ka o nwe ike loghachikwute m. Mụ na ụmụnna ndị ọzọ na-ele anya nlọta ya. **12** Arirịo m nwanne anyị Apolos ka o soro ụmụnna ndị ọzọ bia leta unu, ma ọ bughi uche ya ma ọli ibiakwute unu ubu a. O ga-abia mgbe ọbula ohere putara. **13** Na-echenụ nche mgbe niile, guzosienụ ike n'ime okwukwe unu. Dírịnụ ka ndị tozuru dimkpa, ndị dí ike. **14** Werenụ iħunanya na-arụ ọru ọbula unu na-arụ. **15** Ugbu a, arịo m unu ụmụnna m, unu maara na ezinatulo Stefanas bụ ndị mbu kwere ekwe n'ala Akaja. Ha nyekwara onwe ha maka ijere ndị nsø ozi. **16** Ana m arịo unu ka unu na-asopụrụ ndị dí otu a,

nakwa onye ọbụla bụ onye otu anyị na onye օru anyị. **17** Obi tọro m ụtọ n’obịbịa nke Stefanos na Fotunetus na Akaikos. Ha emelara m ihe unu gaara emere m, ma a sị na unu nọ n’ebe a. **18** Ha kwalitere mmụo m dika ha kwalitere nke unu. Nyenụ ndị dị otu a nsopụrụ. **19** Ulo chọchị niile dị n’okpuru Eshia na-ezitere unu ozi ekele. Akwila na Prisila, na nzukọ dị n’ulọ ha na-enye unu ekele obiqma n’ime Onyenwe anyị. **20** Ụmụnna niile nọ n’ebe a na-ekele unu. Werenụ isurita օnụ dị nsọ kelerịta onwe unu. **21** O bụ mụ onwe m bụ Pɔl ji aka m na-edē ekele nke a. **22** O bụrụ na onye ọbụla ahughị Onyenwe anyị n’anya, ka ọ bụrụ onye a bụrụ օnụ. Onyenwe anyị bịa! **23** Ka amara Onyenwe anyị Jisọs dinyaere unu. **24** Ka īhụnanya m dinyaere unu niile site n’Onyenwe anyị Jisọs Kraist. Amen.

2 Ndị Kɔrint

1 Pol, onyeozi nke JisQS Kraist dika ọchichọ nke Chineke si di, na Timoti nwanne anyị nwoke, Na-edegara chochị Chineke nke di na Kɔrint, na ndị nsq niile ndị n'ala Akaja akwukwo: **2** Ka amara na udo nke sitere na Chineke Nna anyị, na Onyenwe anyị JisQS Kraist dịrị unu. **3** Otuto diri Chineke na Nna nke Onyenwe anyị JisQS Kraist, bù Nna nke obi ebere, nakwa Chineke nke nkasiobi niile. **4** Onye na-akasị anyị obi n'ime nsogbu anyị niile, ka anyị site n'uzo dị otu a nwee ike ikasị ndị ozq niile nō na nsogbu dị iché iché obi. Inyere ha aka dika anyị onwe anyị si nata inyeaka site n'aka Chineke. **5** N'ihi na dika anyị si eketa oke n'ime ọtụtụ ahụhụ nke Kraist, otu a nkasiobi anyị na-ababiga ụba site na Kraist. **6** Ma ọ bụrụ na anyị na-ahụ ahụhụ, o bụ n'ihi na nkasiobi unu, nakwa nzopuṭa unu. O bụrükwa na a na-akasị anyị obi, o bùkwa n'ihi nkasiobi unu, nke na-arupuṭa ike na ume iji ntachiobi die ụdi ahụhụ nke anyị onwe anyị na-edikwa. **7** Olileanya anyị nwere n'ebé unu nō sịrị ike, ebe anyị maara na dika unu si eketa oke n'ita ahụhụ anyị, otu ahụkwa ka unu ga-esi keta oke na nkasiobi ahụ anyị na-anata. **8** Anyị chọrọ ka unu maramụnna m, ihe banyere nsogbu e sogburu anyị n'Eshia. N'ezie, nsogbu ahụ kariri anyị ike, mee ka anyị hapụ inwekwa olileanya na anyị ga-emezi dịrị ndị. **9** N'ezie, o dì nnqo n'oge ahụ, dika a ga-asị na a maram anyị ikpe onwu. Ma anyị maara na o si otu a mee ka anyị nwree ike ịmụta na o kwasighị ka anyị tükwasị obi n'ike nke aka anyị, kama ka anyị nwree olileanya n'ime Chineke, onye puru ime ka ndị nwurụ anwụ si n'onwu bilie. **10** O bụ Chineke bù onye zopuṭara anyị site n'ime oke onwu dị otu a. Anyị nwekwara ntukwasị obi na o ga-aga n'ihi na-azopuṭakwa anyị, **11** dika unu ga-enyekwara anyị aka site n'ekpere unu, ka ọtụtụ nwere ike nye ekele n'ihi anyị maka onyinye amara anyị natara na nzaghachị ekpere ọtụtụ mmađu ndị a na-ekpere anyị. **12** Inya isi anyị bụ nke a, na akonuche anyị na-agbara anyị akaebe na anyị kpara agwa ọma n'uwá, karichasịa n'ebé unu nō, n'idi nsq na izi ezi nke si n'aka Chineke. Nke a bụ site n'amara o nyere anyị, o bughị site n'amamihé nke mmađu. **13** N'ihi na ihe anyị na-edere unu abugị ihe unu na agaghị aguta maqbụ għoṭa. Enwere m nchekwube na unu ga-aghqoṭa ya nke ọma. **14** Dika unu għotarala anyị nwa nke nta ugħu a, unu ga-eji anyị anya isi n'ubochi nke Onyenwe anyị JisQS. **15** Ihe m na-ekwu were m anya, nke mere m ji chọq ibu uzq bja leta unu ka unu nwree uru abuq. **16** Ebu m ya n'obi na m ga-akwusị hụ unu mgbe m na-agafe iga Masidonia. Ebukwa m ya n'obi m na mgbe m si Masidonia na-alaghachī na m ga-akwusikħa ileta unu, ka unu nweekwa ike inyere anyị aka mgbe anyị bidoro iłaghachī Judia. **17** E nwere m obi abuq mgbe m chọq ime nke a? Ana m eżube nzube m dika mmađu nkiti, onye dì nkwardobe iku "E," na "E e," n'otu oge ahụ? **18** Ma dika Chineke si buru onye kwasiri ntukwasị obi, okwu anyị gwara unu abugħi "E," na "E e." **19** N'ihi na Okpara Chineke, JisQS Kraist, onye e sitere n'onu Sailas na Timoti na m onwe m kwusaa abugħi "E" na "E e," kama n'ime ya ọ bụ naanji "E." **20** N'ime Kraist ka anyị hñu "E" na nkwa niile nke Chineke kwere umentu mmađu. Nke a mere anyị ji site na ya kwee "Amen" n'inye Chineke otuto. **21** O bụ Chineke n'onwe ya mere ka anyị na unu guzosie ike n'ime Kraist. O meela ka

anyị bụrụ ndị e tere mmanu. **22** O kara anyị akara n'ihi, nyekwa anyị Mmugħi Nsø ya ka o biri n'obi anyị, dika onye ga-ahụ na anyị ga-emezu nkwa ahụ niile. **23** Ana m akpoķu Chineke dika onye akaebe m, o bụ n'ihi jnapuṭa unu mere m iji hapu ibia Kɔrint. **24** O bughị na anyị bụ ndị ọchichị nke okwukwe unu, kama anyị so unu na-arukò oru ka unu nwe ọnụ n'ihi na o bụ site n'okwukwe ka unu ga-esi kwurụ chimp.

2 Ekpebirī m n'ime obi m na-agaghị m abjawkwute unu ozq, iwtetara unu ihe mwut. **2** N'ihi na ọ bụrụ na m eme ka obi joq unu njø, onye kwanu ga-akasị m obi ma ọ bughị unu, unu onwe unu ndị m mere ka obi joq njø? **3** E deere unu akwukwo a dika m kwasiri ime ka m ghara inwe mwutte mgħbe m bjarra, site n'aka ndị kwasiri ime ka obi dì m mma, n'ihi na o doro m anya na ọnụ m ga-abu ọnụ nke unu niile. **4** Ejị m anya mmirī dì ukwuu na oke obi mgħbu na obi mgħawwa deere unu akwukwo, o bughị ka m kpasu unu iwe kama ka unu nwree ike jmata oke ġħunxha m nwere n'ebé unu no. **5** O bụrụ na onye əbula mere ihe butere obi mgħbu, ka a hapu iku ya karija ka o kwasiri, o bughị naanji m ka o wetaara obi mgħbu, o wetakwaara unu niile obi mgħbu. **6** N'ihi na ntaramahuḥun unu niile kpeibirī nye ya eżuola. **7** Ugbu a, bikonu umunna m, o kwasiri ka unu għbagħara ya, ma kasje ja obi, ka ọ hapu inwe obi ilu maqbū daa mba na mmuq ya, rubiga uju oke. **8** Ya mere ana m ariż unu, bikonu, gosinu ya na unu hñu ya nnqo n'anġa. **9** Ile mere m ji dee ihe m dere n'akwukwo nke mbu bụ ka m chopaṭa ma unu jikekkwara mgħbe niile irube isi n'ihi niile. **10** O bụrụ na unu agħbagħara onye ahụ mu onwe m kwa agħbagħarala ya. Mgħbagħara m, a sikkwa na o nwere ihe m na-aghbagħara, ana m eme ya n'ihi unu n'ihi Kraist. **11** Anyị na-eme nke a ka Ekwensi ghara ġħoġġbu anyị. Anyị maara ihe niile ọ na-ezube. **12** Mgħbe m bjarutere Troas ikwusa ozioma Kraist, e megħeere m uez n'ime Onyenwe anyị. **13** Ma enwiegħi m izu ike n'ime obi m, n'ihi na ahħuġi m Taịtōs ezi nwanna m n'ebé ahụ. Nke a mere m jiri kelee ha hapu ha gawa Masidonia. **14** Ma ekele dīrị Chineke, onye na-eduġħari anyị na-enye anyị mmeri, n'ihi njikò e jikötara anyị na Kraist, onye na-ejjị anyị aru oru, imē ka onye əbula nñru isisi uto nke ozioma ya. **15** N'ihi na anyị bụ mmanu isi uto nke Kraist nke Chineke, n'etiti ndị ọ na-azopuṭa na n'etiti ndị na-ala n'ihi. **16** N'etiti ndị ahụ na-ala n'ihi, isisi uto a bụ ihe na-ewetara ha onwu, ma n'etiti ndị ahụ a na-azopuṭa, o bụ isisi uto a na-ewetara ha ndu. Onye zuru ihe ndị a? **17** N'ihi na anyị adiġi ka ọtụtụ mmađu ndị na-ejjī okwu Chineke azu ahja. Kama, n'ime Kraist anyị na-ekwu okwu anyị site n'obi dì əċċha, dika ndị ahụ Chineke zipurri iż-żu oru a.

3 Anyị na-ebido ito onwe anyị əzqo? O dì a mkpa anyị inye unu, maqbū ġinata n'aka unu akwukwo nkowha iji too onwe anyị dika ufuđu mmađu ndị ozq si eme? **2** Unu onwe unu bụ akwukwo ozi anyị nke e dere n'obi anyị nke mmađu niile maara ma ġuoxka. **3** Unu na-egosikwa na unu bụ akwukwo ozi si n'ebé Kraist no, mpuṭa ihe nke ozi anyị jere. O bughị ihe e ji inkı̄ dee na mbadamba nkume, kama ọ bụ mmuq Chineke na-adị ndu ka e ji dee ya na mbadamba obi mmađu. **4** Nke a bụ ntukwasị obi anyị nwere site na Kraist n'ebé Chineke no. **5** O dīkwaġħi mgħbe anyị ji chee n'ime onwe anyị, na anyị nwere ike imē ihe əbula bara uru site n'ike aka anyị, kama ihe əbula anyị nwere, ihe əbula anyị rupuṭara, sitere n'aka Chineke. **6** Onye mere ka anyị zuo oke iż-żu ndị ozi ya nke

ogbugba ndu ohürü, nke edeghi n'akwükwo iwu kama n'ime Mmụo. Ihe e dere n'akwükwo iwu na-eweta Ọnwụ, ma Mmụo na-enye ha ndu. **7** Ma o bụrụ n'ije ozi ahụ nke na-eweta Ọnwụ bù nke e gburuyere n'elu nkume ji ebube dị ukwuu bija, nke mere na ụmụ Izrel apughị ilegide Mosis anya n'ihi mgbe o si n'elu ugwu Sajnaij rịdata n'ihi ebube nke ihu ya, bụ ebube nke na-agabiga agabiga, **8** o bụ n'ije ozi nke Mmụo nsọ agaghi adị ebube karịa? **9** O bụrụ na-enwere ebube n'ime ije ozi nke amamikpe, ije ozi nke ezi omume ga-adị ebube karịa ya. **10** N'ezie, ihe juputara n'ebube mgbe ochie enwekaghị ebube ọbụla ubgu a, n'ihi na ebube nke ogbugba ndu ohürü ekpuchielia ya. **11** O bụrụ na ihe na-agafe agafe nwere ebube dị otu a, ihe ga-anogide mgbe niile ga-enwe ebube karịa ya. **12** Ya mere, ebe o bụ na anyị nwere olileanya dì otu a, anyị enweghi egwu ọbụla. **13** Anyị agaghi adị ka Mosis onye weere akwa kpuchie ihu ya, n'ihi na ọ choghị ka ụmụ Izrel hụ ebube ahụ na-agbanwe agbanwe. **14** Kama e mechiri obi ha ruo taa. N'ihi na mgbe ọbụla ha gurụ akwükwo ogbugba ndu ochie ahụ, akwa mkpuchi ahụ na-anogidekwa apughị apụ n'obi ha, n'ihi na ọ bụ naanị site n'ime Kraist ka o ga-eji pụo. **15** Ee, tutu ruo taa, mgbe ọbụla ha na-agụ akwükwo iwu ahụ Mosis dere, ihe mkpuchi na-adigide n'obi ha. **16** Ma mgbe onye ọbụla tugharịrị n'ebe Onyenwe anyị nō, a na-ewepụ akwa mkpuchi ahụ. **17** N'ihi na Onyenwe anyị bụ Mmụo, ma ebe ọbụla kwa Mmụo Onyenwe anyị nō, n'ebe ahụ ka mmadụ pürü inwera onwe ya. **18** Anyị niile bụ ndị e wepuruala akwa mkpuchi site n'ihi, na-egosi ebube nke Onyenwe anyị. A na-agbanwe anyị iбанye n'oyiyi ya site n'ebube ruo n'ebube, nke si n'aka Onyenwe anyị, onye bụ Mmụo.

4 Ya mere, ebe anyị natara ije ozi a site n'ebere Chineke, ike adighi agwụ anyị n'obi. **2** Anyị ahapula omume nzudo niile na-eweta ihere. Anyị ahapula ụzọ aghughị niile, maqbụ iji okwu Chineke na-atụ asị. Kama site n'ikwuputa eziokwu ahụ ka ndị mmadụ were ezi akonuche ha mata ụdị mmadụ anyị bụ n'ihi Chineke. **3** Ma a sịkwa na ozioma nke anyị na-ekwusa díka ihe e zoro ezo, ọ bụ ihe e zoro ezo nye ndị ahụ na-ala n'iyi. **4** N'ebe ha nō, chi nke ụwa a ekpuchielia uche ndị na-ekweghi ekwe iji gbochie ha iñhụ ìlhè nke ozioma ahụ na-eziputa ebube Kraist, onye di n'udị Chineke n'onwe ya. (**aionios g165**) **5** N'ihi na ọ bughi anyị onwe anyị ka anyị na-ekwusa, kama anyị na-ekwusa na Kraist Jisọs bụ Onyenwe anyị. Ma anyị onwe anyị bụ ụmudibio unu n'ihi Jisọs. **6** N'ihi na ọ bụ Chineke ahụ sịri, ka lhè si n'ochichirị chawaputa; bukwà onye mere ka lhè ya nwuru n'ime obi anyị. Nke a ka o mere iji wetara anyị lhè amamihe nke ebube Chineke n'ihi Kraist. **7** Anyị onwe anyị bụ ndị natara akụ nke di oke ọnụahịa dị n'ime ite ụro, iji gosi na ike kacha elu si n'aka Chineke, ọ bughi n'aka anyị. **8** A na-akpagbu anyị n'akukụ niile, ma adighi emeri anyị. Mgbe ụfodụ, anyị nō na mgbagwoju anya ma anyị adighi ada mba. **9** A na-esogbu anyị, ma adighi ahapu naanị anyị; mgbe ụfodụ, a na-akụtu anyị n'ala ma adighi ala anyị n'iyi. **10** Otutu mgbe, anyị na-ebughari n'ahụ anyị Ọnwụ Jisọs, ka ndu nke Jisọs nwekwa ike püta lhè n'ahụ anyị. **11** Mgbe ọbụla anyị dị ndu, anyị nō n'owu n'ihi Jisọs, ka ndu Jisọs nwee ike püta lhè n'ahụ anyị pürü inwụ anwụ. **12** Nke a pütarra na Ọnwụ na-arụsi ọru ike n'ime anyị, ma na ndu na-arụ ọru n'ime unu. **13** Ebe o bụ na anyị nwere otu mmụo nke okwukwe ahụ, díka e si dee n'akwükwo nsọ,

"Ekweere m, ya mere m ji kwu." Anyị onwe anyị kwekwara, n'ihi nke a mere anyị ji na-ekwu, **14** ma anyị maara na onye mere ka Onyenwe anyị Jisọs si n'owu bilie, ga-emekwa ka anyị soro Jisọs si n'owu bilie, ma krobatakwa anyị na unu n'ihi ya. **15** Ihe ndị a niile bù maka n'ihi unu, ka o ga-abụ amara na-abawanye irute otụtụ mmadụ aka, ka o nwee ike na-abawanye inye ekele maka otuto nke Chineke. **16** O bụ nke a mere ike adighi agwụ anyị n'obi. O bụ ezie na anu ahụ anyị na-anwụ anwụ, ma a na-agba mmụo anyị ume kwa ubochị. **17** Nwantintị ahụ nke anyị na-ata ubgu a, nke na-adị nwa oge, na-akwadoro anyị otuto ebighị ebi dị ukwuu. (**aionios g166**) **18** N'ihi na anyị adighi ele ihe anya nwere ike ihu, kama anyị na-ele anya n'ihe ahụ anya na-adighi ahụ. N'ihi na ihe ahụ anya na-ahụ na-adị naanị nwa oge, ma ihe ahụ anya na-adighi ahụ na-adị ruo mgbe ebighị ebi. (**aionios g166**)

5 N'ihi na anyị ma nke oma na mgbe e mebirị ụlo ikwu nke anyị bi n'ime ya, bụ ụlo nke ụwa a, anyị nwere ụlo nke sitere na Chineke, ụlo nke ejighị aka wuo, ga-adị ebighị ebi n'eluiwge. (**aionios g166**) **2** Ugbu a anyị nō na-asụ ude, na-enwe agụ inweta ebe obibi anyị dị n'eluiwge. **3** Ka o ga-abụ anyị yiri ya, ka anyị hapụ idị ka ndị gba qtọ. **4** Mgbe ahụ niile anyị nō n'ime ụlo ikwu a, anyị na-anogide n'ışụ ude nke ibu aro. O bughi n'ihi na anyị chọro inwụ anwụ burụ ndị na-enweghi anu ahụ, kama o bụ n'ihi na anyị chọro ka e yikwasị anyị anu ahụ nke eluiwge ahụ, ka anu ahụ a pürü inwụ anwụ yikwasị ndụ ebighị ebi. **5** Chineke onye ya onwe ya, bụ onye kwadobere anyị maka mgbanwo nke a, nyekwara anyị Mmụo Nsọ ka o bụrụ onye ga-ahụ na anyị ga-enwetazu nkwa ahụ niile. **6** N'ihi nke a, anyị nwere obi ike mgbe niile, n'ihi na anyị maara na mgbe anyị na-agụ n'ihi na-adị ndu n'anu ahụ a, anyị na Onyenwe anyị anoghi. **7** N'ihi o bụ okwukwe ka anyị ji adị ndu ọ bughi ihe anya hụrụ. **8** Obi siri anyị ike. O gaara amasi anyị ihapụ ụlo nke a anyị bi na ya, bụ ahụ anyị ma lakkwuru Onyenwe anyị n'ebe obibi ya. **9** Ya mere, ma anyị nō ụlo a maqbụ n'ozọ, ihe anyị chọro bụ ka anyị mee ihe ga-atọ ya qtọ. **10** N'ihi na anyị niile ga-eguzo n'ihi oche ikpe Kraist, mgbe ahụ onye ọbụla n'ime anyị, n'otu n'otu, ga-anata ugwo ọru díka ihe ọ rụrụ na-anu ahụ ya mgbe ọ nō n'ime ụwa si dị, maqbụ ezi ihe maqbụ ihe ojọ. **11** O bụ n'ihi na anyị maara nnọq ihe iụtụ egwu Onyenwe anyị pütarra, ka anyị ji na-arụsi ọru ike ka ndị mmadụ mata Chineke makwaara ụdị mmadụ anyị bụ. Enwekwara m olileanya na nke a pütarra ihe nke akonuche unu. **12** Anyị adighi agbali igwa unu na anyị dī mma, kama anyị chọro inye unu ihe unu ga-eji nyaa isi mgbe unu na-ekwu ihe banyere anyị, ka unu nwewe ike imata ihe unu ga-azaghachi ndị ahụ na-anya isi banyere ihe ha ji anya ha hụ, kama ihe dị mmadụ n'obi. **13** O bụrụ na anyị amaghị onwe anyị, o bụ n'ihi Chineke, o bụrụ na anyị nwere uche zuruoke, ọ bụ n'ihi unu. **14** O bụ iñunanya Kraist na-akwagide anyị, n'ihi na anyị kwere na otu onye nwuru maka mmadụ niile, nke pütarra na mmadụ niile anwụo. **15** O nwuru n'ihi mmadụ niile, ka ndị dī ndụ gharakwa idịri onwe ha ndụ ozọ, kama maka onye ahụ nwuru n'ihi ha ma sikwa n'owu kulie. **16** Bido ugbu a gawa, anyị adighi elekwa onye ọbụla anya díka mmadụ nkịtị. N'ihi na anyị sitere n'uzo dị otu a lee Kraist anya, chee na o bụ mmadụ efu. Ma ugbu a, anyị amakwaghị ya n'uzo dị otu a. **17** Ya mere, o bụrụ na onye ọbụla amalite idị ndụ n'ime Kraist, o ghọla onye e

kere əhərə, ihe ochie agaala, nke əhərə anochie. **18** Ma o bụ Chineke bụ onye na-eme ihe ndị a. O bụ ya onwe ya sitere n'aka Kraist mee ka anyi na ya dirị n'udo. Ma ugbu a, o nyela anyi orụ ije ozi, ikpo ndị əzọ ka ha bịa ka ya na ha dirịkwa n'udo. **19** Ihe nke a pütara bụ na Chineke sitere na Kraist na-eme ka ya na əwà dì na mma. O dighị agukorọ ụmụ mmadu mmechie niile, kama o tiniela n'aka anyi ozi banyere ụzọ o si eme ka ya na ụmụ mmadu díkwa na mma əzọ. **20** Ya mere, anyi bụ ndị na-anochianya Kraist ijere ya ozi n'uwà. Chineke ji anyi na-agwa unu okwu. Anyi na-arịo unu díka o bụ Kraist n'onwe ya na-arịo unu. Biko, bijanụ ka unu na Chineke dirị n'udo. **21** N'ihi na o mere ka onye ahụ na-amaghị mmechie buru mmechie n'onodu anyi, ka esi otu a mee ka anyi nwее oke n'ime ezi omume Chineke site na ya.

6 Díka ndị ha na ya na-arukọ orụ n'otu, anyi na-arịo arịjọ sị unu ahapula ịnara amara a Chineke na-enye unu n'efu. **2** N'ihi na ọ na-ekwu, "N'oge m na-anara mmadu nke ọma anụrụ m olu unu. O bükwa ubechị nzoputa ka m nyeere unu aka." Lee, ugbu a bụ oge a na-anabata mmadu nke ọma, ugbu a bụ ubechị nzoputa. **3** Anyi etinyeghi ihe iṣo ngongo n'uzo onye əbula ka o ghara iwtetara orụ anyi ihe ita ụta. **4** Kama n'ime ihe niile, anyi na-agbalisi ike ime ka ndị mmadu mara na anyi bụ ndị na-ejere Chineke ozi. Anyi ji ndidi na ntachiobi na-edi nsogbu niile na mkpagbu niile na ahụhụ niile na-adakwasị anyi. **5** A na-eti anyi ihe otiti ọtụtu mgbe. E tinyekwala anyi n'ime ụlo mkporo dí iche iche. Ọtụtu mgbe ka igwe mmadu tikwara anyi ihe otiti. Anyi na-adogbu onwe anyi n'orụ. Ọtụtu abalị anyi nökware n'ime ịmụ anya na-erighị nri, **6** n'ime idị əcha na ezi nghoata na ntachiobi nke anyi nwere, n'inwe obiomata ezi ịhnanya nke ihu abu ọ n'adighị na ya n'ime Mmụ Nsọ, **7** sitekwa n'ikwu eziokwu na site n'ike Chineke. Anyi buru ezi omume díka ngwa agha n'aka nri na n'aka ekpe. **8** Ufodụ na-asopurụ anyi ma ndị əzọ na-eme anyi ihe ihere. Ufodụ na-ata anyi ụta, ma ufodụ na-eto anyi. Ufodụ mmadu na-agu anyi dí ka ndị ụgha, ma anyi nogidesirị ike na-ekwu eziokwu. **9** Uwa amaghị anyi, ma a maara anyi. O bụ ezie na anyi na ənwụ na-anọ nso mgbe niile, ma lee anyi ka díkwa ndị. A na-ata anyi ahụhụ, ma lee anyi anwughị. **10** Anyi na-anọ n'ihé mwute mgbe niile, ma lee ənụ juru anyi obi. Anyi bụ ndị ogbenye, ma anyi na-eme ka ọtụtu mmadu buru ndị ogaranya. Anyi enweghi ihe əbula, ma lee anyi nwere ihe niile. **11** Ndị enyi anyi nọ na Körint, anyi agwala unu ihe niile dí anyi n'obi, anyi emeghepula obi anyi nye unu. **12** Anyi ji obi anyi niile hụ unu n'anya, ma unu mechiri obi unu n'ebé anyi nọ. **13** Ugbu a, ana m ekwu díka ana m agwa ụmụntakiri. Na-emesonu anyi díka anyi si emesu unu, meeñu ka obi unu saa mbara n'ebé anyi nọ. **14** Unu ekwela ka unu na ndị na-ekweghi ekwe nwee nkekota əbula. N'ihi na gịnj ka ezi omume na ajo omume nwekoro? Olee ụdị mmeke ihe na əchichịrị ga-enwekoro? **15** O bụ nwekoro dí aña dí na-agbata Kraist na ekwensu? Gịnjika ka onye kwere ekwe na onye na-ekweghi ekwe nwekoro? **16** Gịnj bụ ihe jikötara ulọnṣ Chineke na arusi? N'ihi na anyi onwe anyi bụ ulọnṣ Chineke dí ndị. Díka Chineke kwuru, "M ga-ebi n'ime ha. Jegħiżakwa n'ime ha. M ga-abükwa Chineke ha, ma ha onwe ha ga-abükwa ndị nke m." **17** Ya mere, "Sinu n'etiti ha pütä. Nopukwanu iche n'ebé ha nọ. Otu a ka Onyenwe anyi kwuru. Unu emetükwala ihe əbula rürü aru aka. Mü onwe m

ga-akpobatakwa unu." **18** Ma, "Aga m aburụ unu Nna, unu onwe unu ga-abükwara m umu m ndị ikom na ndị inyom. Otu a ka Onyenwe anyi, Onye pürü ime ihe niile kwuru."

7 Ya mere, ndị enyi m, ebe anyi nwere nkwa ndị a niile, ka anyi debe onwe anyi əcha n'ime ihe niile əbula nke na-emerụ ahụ anyi na mmụ anyi. Ka anyi mezuo idị nṣo n'itụ egwu Chineke. **2** Megheenụ obi unu nabata anyi, n'ihi na o nweghi onye əbula n'etiti unu anyi mere ihe ojoo. O nwekwaghị onye anyi duhiere. O díkweghị onye əbula anyi rigburu. **3** Anaghị m ekwu ihe ndị a ka m maa unu ikpe, díka m kwuburu na mbụ, na anyi bu unu n'obi anyi, idíkọ ndị, maqbụ ịnwükökwa ənwụ n'otu. **4** Nkuwu okwu m ji gwa unu okwu dí ukwu; iňya isi m n'ihi unu díkwa ukwu. Abụ m onye a gbara ume n'ebé o dí ukwu, n'ime ənqdụ ahụhụ anyi niile, ana m anjuri biga ənụ oke. **5** N'ihi na mgbe anyi batara Masidonia, anyi enweghi izuike ma olị. Kama mkpagbu si n'aka nri na aka ekpe bjákwtue anyi, əgụ n'ezi, egwu n'ime. **6** Ma otu o dí, Chineke, onye na-agba ndị ike gwụrụ ume, gbara anyi ume site n'obịbjị Taitos. **7** O bükweghị naanị n'ihi na əbịbjị o bjara nyere anyi obi ụtọ, kama akukọ o ji bia, gbasara otu unu si gbaa ya ume, gwakwa anyi otu unu si náele anya iħlū m, na otu unu si na-eru ụjụ n'ihi ihe niile mere, na otu unu si guzosie ike n'ukwu m, na ụdị ịhnanya unu nwere n'ebé m nọ, obi ọtọ m ụtọ nke ukwu. **8** O nagħi ewutekwa m ugbu a na m deere unu akwükwo ahụ, o bụ ezie na o wutere m mgbe ahụ m na-ede ya, n'ihi na amara m na o ga-ewetara unu obi ojoo mgbe unu guru ya. Ma obi ojoo ahụ aburula naanị nke nwa oge nta. **9** Ma ugbu a ana m anjuri ənụ na m dere akwükwo ahụ. O bughij n'ihi na əogu ya wetaara unu obi ojoo, kama o bụ n'ihi na mwute o wutere unu emeela ka unu chegharja. Ụdị mwute unu nwere bụ ụdị mwute Chineke choro ka ndị nke ya nwee. Ya mere, o nweghi ihe ojoo bjákwasirị unu n'ihi akwükwo anyi deere unu. **10** N'ihi na iru ụjụ otu Chineke choro na-eweta nchegharị nke na-eduba mmadu na nzoputa, bụ nchegharị nke a na-apugħi iċkwu ụta banyere ya. Ma iru ụjụ díka ụwa si eme na-eweta ənwụ. **11** Leenụ ihe Chineke rüputara site n'ihe mwute dakwasirị unu. Ugbu a, unu aburula ndị o na-anụ əkụ n'obi na ndị jikeere izi anyi na aka unu abu dí əcha. Lee otu unu si zi ie unu, otu unu si zikwa na ihe ahụ wutere unu. Lee otu unu si tuq ụjọ ihe mmechie ahụ nwere ike iwtetara unu. Leekwanu otu unu si mee ihe niile igosi na unu kwagidere m. Leekwanu otu unu si nye onye ahụ mere mmechie ahụ ntaramahụn əngwawga. Unu egosila na aka unu dí əcha n'okwu ndị a nile. **12** O bụ ezie na m deere unu akwükwo ahụ, ma edegħi m ya n'ihi onye ahụ mehiere, maqbụ n'ihi onye ahụ e mehiere megide. Kama edere m ya ime ka Chineke gosi unu otu ihe għasara anyi si na-anụ unu əkụ n'obi. **13** N'uzo niile ndị a, anyi bụ ndị a gbara ume site n'ihunanya unu nwere n'ebé anyi nọ. A gbara anyi ume karja site na ịħu ənụ Taitos n'ihi nnabata unu nabatara, na otu unu si mee ka mmu ọ ya zuru ike mgbe o bjákwttere unu. **14** N'ihi na tupu o hapu anyi bjákwtue unu, anyara m isi n'ihi ya banyere unu; ugbu a, obi dí m ụtọ nke ukwu n'ihi na unu emegħi ka ihere mee m. Anyi ekwuola eziokwu nye unu. Ugbu a, iňya isi m n'ebé Taitos nọ egosila na anyi bụ ndị eziokwu. **15** Ugbu a, ịhnanya o nwere n'ebé unu nọ na-aba ube nke ukwu, n'ihi nicheta əna-echeta otu unu niile si jiri ənụ gee ya ntị na otu unu si jiri itụ egwu

na ahü īma jijiji nabata ya. **16** Nke a na-enyekwa m obi uto n'ihi na enwere m ntukwası obi n'ebé unu nō n'ime ihe niile.

8 Anyi chöro ime ka unu mara, ümünna m, ihe banyere ihe nke amara Chineke rürü na nzukö niile dí na Masidonia. **2** N'ime onodú oke mkpagbu na ihe mwute, ha nwere oru dí nnqo ukwuu ruo na ha gbasara aka ha nye ndí ozo ihe, wezugakwa na o bụ ezie na ha bụ ndí ogbenye onu ntū. **3** Ana m agba ama na ha nyere dika ike ha, ha nyekwara o búladị karịa otu a türü anya. Onyinye ha si n'obi ha pütä. **4** N'ezie, ha rjösiri anyi aririo ike ka anyi nara onyinye amara ha nyere n'ihi iso keta oke inyere ndí nsò ndí ozo nō na mkpa aka. **5** Nke ka nke, ha nyere karịa ihe anyi lere anya na ha gáenyen. N'ihi na ha buru uzó were onwe ha nye Onyenwe anyi. Ha sitekwara n'ochichö Chineke nyekwa anyi onwe ha. **6** Ya mere, anyi rjörö Taitos, onye malitero oru ka o ruzuo oru amara ahü ruo n'isi. **7** Ma ebe unu babigara uba oke n'ihe niile unu nwere, n'okwukwe, na okwu, n'ihe ɔmumma, na inu oku n'obi, na ihunanya unu huru anyi, lezie unu anya hụ na unu babigakwara uba oke n'amara nke inye ihe a. **8** Anaghị m enye unu iwu, kama site n'izi unu otu o si na-anu ndí ozo oku n'obi inyeaka, achöro m ichoputa ma ihunanya unu na inu oku n'obi unu o ga-adakötakwa. **9** N'ihi na unu maara ụdi amara nke Onyenwe anyi Jisqos Kraist nwere. O bụ ezie na o bụ ogaranya, ma o hoqo ibu ogbenye n'ihi unu, ka unu onwe unu site n'ogbenye ya bürü ogaranya. **10** Nke a bụ ndumodú m na-enye unu n'okwu a. O baara unu uru ka unu ruzuo oru unu malitero iru n'afo gara aga. Unu bụ ndí mbu buru uzó chepüta iru oru a, unu búkwa ndí mbu buru uzó malite ime ihe banyere ya. **11** Ma ugbu a mezuonu ihe unu chepütarা ihe. Ka inu oku n'obi unu nwere na mbu iru oru a búrkwa ihe unu ga-eji mezuo ya dika ihe unu nwere si dí. **12** N'ihi na o bürü na inu oku n'obi dí ebe ahü, a na-anara ya dika ihe mmadu nwere ike inye, o bughi ihe o na-enweghi ike inye. **13** Nzube m abughị ka unu nye n'uzo ihe ga-esi siere unu ike n'ihi na unu nyere. Kama ka e nwe nhatanha. **14** Ugbu a, o bụ ihe dí mma ka unu nyere ndí ozo nō na mkpa aka. Mgbe unu ga-anökwa na mkpa, ha ga-enyere unu aka ma ha nwee hie nne. N'uzo dí otu a, a ga-enwe nhatanha. **15** Nke a búkwa ihe akwükwo nsò kwuru, "Onye ahü chikötara hie nne enweghi karịa. Onye nke chikötara ihe dí nta enweghi ihe fodürü ya inweta ihe o chöro." **16** Ekelere m Chineke onye tinyere n'obi Taitos otu inu oku ahü banyere unu ekele, dika o si emetü m n'obi. **17** O bughi naanị na o kweere ime dika anyi si rjörö ya, kama n'ihi ihunanya o nwere n'ebe unu nō, o kpebiri n'ime obi ya ibjawkwute unu na inyere unu aka. **18** Anyi na-ezitekwa ya na nwanna anyi onye ahü nzukö niile na-asopuru n'ihi oru ikwusa ozioma ahü. **19** Ma o bughi naanị nke a, kama nzukö hopütarा ya iso anyi, na inyere anyi aka dika anyi na-ebu onyinye a, bụ ije ozi anyi na-eje n'ihi iwetara Onyenwe anyi otuto, na izipüta njikere anyi inyere ibe anyi aka. **20** Anyi na-eze ka onye obula ghara ita anyi ute n'ihe obula, n'ihi uzó anyi si jee ozi gbasara onyinye mgbasapu aka a. **21** O bụ ochichö anyi ime ihe oma, o bughi naanị n'ihi Onyenwe anyi, kama n'ihi ndí mmadu kwa. **22** Ugbu a anyi na-ezitekwarा unu nwanna anyi nwoke ozo ka o soro ha bjawkwute unu, nwanna anyi a bụ onye anyi nwapütara, onye o na-anu oku n'obi inyeaka. Ugbu a, o nwekwara ntukwası obi dí ukwuu n'ebe unu nō. **23** Ma banyere Taitos, o bụ onye otu m n'orū a,

búrkwa onye m̄ na ya na-arükö oru n'etiti unu. Ma banyere ümünna anyi ndí ozo a, ha bu ndí na-anochite anya nzuko, na ndí na-ewetara Kraist otuto. **24** Ya mere, gosinu ha ihe ga-eme ka ha mata na unu huru ha n'anya. Meekwanu ka ha mata ihe bu inya isi anyi banyere unu, ka chöchị niile hukwa ya.

9 O dighi mkpa idere unu akwükwo banyere ozi nke ndí nsò. **2** Amaara m na unu jikeere inyere ha aka, dika m nyara isi nye ndí Masidonia banyere unu. N'ihi na agwara m ha na unu ndí bi na Akaja ejikereları inyere ha aka kemgbe afö gara aga. O búkwa inu oku n'obi unu kwaliri obi ha, ime ihe ha mere. **3** Ugbu a, ana m ezitere unu ümünna anyi ndí a ka e mee ka inya isi nke m nyara banyere unu ghara ibu okwu efu. Ma dika m gwara ha na unu ejikerela, achöro m ka unu jikere nye ha ihe unu chöro inye. **4** N'ihi na o bürü na ndí Masidonia esoro m bia hụ na unu ejikeghị ejike, ebe anyi na-anya isi na unu ejikerela, o ga-abürü m ihe ihere, búkwarा unu ihe ihere, ebe anyi nwere ntukwası obi na unu ga-anö na nijkere. **5** O bụ nke a mere m ji hụ na o dí mkpa irjö ümünna anyi ka ha buru uzó bia, tupu m bia. Ka unu nwee ike ikwado onyinye ahü unu kwere na nkwa inye, jide ya na nijkere ruo mgbe m bijara. Ka unu si otu a gosi ndí m̄ na ha ga-eso na unu na-enye n'ihi na unu chöro inye, o búkaghị n'ihi na a gwara unu ka unu nye. **6** Isi okwu bụ nke a, Onye obula nákü mkpuru ntakiri, ga-aghotakwa nke nta, ma onye ahü nákü mkpuru buru ibu ga-aghotakwa mkpuru hiri nne. **7** Ka onye obula nye dika o buru uzó kpebie n'ime obi ya inye. Ka o ghara inye n'ihi na mmadu kwagidere ya, maobu inye n'ihi na ndí ozo na-enye, n'ihi na Chineke huru ndí ji obi uto nye onyinye ha n'anya. **8** Chineke nwere ike inye unu karia ihe na-akpa unu, ka unu na-enwezukwa ihe unu chöro mgbe niile n'oge niile. Mgbe ahü, unu ga-enwezukwa ihe niile unu ji aru oru oma. **9** Díka e dere ya, "O gbasara onyinye ya ebe niile nye ndí ogbenye; ezi omume ya na-adigidekwa ruo mgbe ebighị ebi." (aiōn g165) **10** Ma onye ahü na-enye onye oru ubi mkpuru nke o na-agha n'ubi ya, na-enyekwa mmadu nri o ga-eri, o ga-enyekwa unu ihe niile dí unu mkpa, meekwa ka ulqakü unu juputa na mkpuru. O ga-emekwa ka mkpuru ezi omume unu baa uba. **11** O ga-emekwa ka unu bürü ndí ogaranya n'uzo niile, ka unu nwee ihe ga-ezuru unu na nke unu ga-enye ndí ozo mgbe niile. Site n'aka anyi, afö ofufu unu ga-enye Chineke ekele n'ihi inyeaka unu nyere ha. **12** N'ihi na ije ozi nke ife ofufe a abughị naanị nke igboro ndí nsò mkpa ha, kama o búkwa nke na-eme ka ekele otutu ndí mmadu na-enye Chineke babiga uba oke. **13** N'ihi na ije ozi a, nke unu sitere na ya gosi onwe unu dika ndí kwsiri, ndí ozo ga-eto Chineke n'ihi irube isi unu nke dakötara na nkwpütua unu banyere ozioma nke Kraist, ya na onyinye afö ofufu nke unu na-eme ka ha na ndí ozo niile soro unu nweko. **14** Nke a ga-eme n'ekpere ha maka unu, ha ga-eji obi ha niile rjörö aririo, n'ihi idji ukwu nke amara Chineke dí n'ime unu. **15** Ekele dirj Chineke n'ihi onyinye ya dí ukwuu nke onu na-apughị ikö.

10 Ma m̄ onwe m bụ Pöl, ji idji nwayögö na obi umeala nke Kraist na-ariö unu. M̄, onye na-adị umeala mgbe m̄ na unu nō n'ihi n'ihi, ma na-enwe mkwuwa okwu n'ebe unu nō mgbe m na-anoghị n'etiti unu. **2** Arjö m unu, ka m ghara

inwe obi ike mgbe m biarutere dika o kwsiri n'ebé ụfodú ndí nō, site na iguzogide ndí ahu na-eche na anyí na-emé ihe dí ka ndí ụwa si eme ya. **3** O bụ ezie na anyí na-ebi díka mmadu, ma anyí adighị ebu agha díka usoro anú ahú si dí. **4** N'ihi na ngwa agha anyí ji ebu agha, abughị ngwa agha nke mmadu nkijị nke ụwa, kama ha nwere ike nke mmuo ilà ebe niile e wusiri ike n'iyi. **5** Anyí na-alà ịrù ụka niile na okwu ụgha niile n'iyi, nke na-egbochiri ụmụ mmadu ụzọ e si amata Chineke, na-emé ka echiche niile hulata isi n'okpuru Kraist. **6** Anyí nō na njikere ita erubeghi isi niile ahuhu, mgbe irube isi gị zuruoke. **7** Unu na-ele anya n'ihé ndí dí unu n'ihu. O bụrụ na ọ bụ ihe doro anya nye onye ọbụla na ha bụ nke Kraist, ha matakwa na onwe ha, na otu ahu ha bụ nke Kraist na anyí onwe anyí bükwa nke ya. **8** Ugbu a, ọ bụrụ na m anya isi banyere ike ahụ Onyenwe anyí nyere m n'ebé unu nō, ike ahụ o nyere m iji wulie unu elu, ọ bughi iji wedaa unu ala, ihere agaghị eme m n'ihé nke a. **9** Achoghị ka ọ díka m a ga-asị na m sitere n'akwukwó ozi m na-emenye unu egwu. **10** N'ihi na ha na-asị, "Akwukwó ozi ya dí arô díkwa ike, ma na mmadu, ma n'odidị ya na mmadu adighị ike, okwu ony় ya bükwa ihe na-abaghị uru." **11** Ma ana m eme ka ndí dí otu a ghøta na ihe anyí na-ekwu site n'akwukwó ozi mgbe anyí na-anoghị n'etiti unu, ka anyí ga-emé ma anyí nörö n'etiti unu. **12** Anyí enweghi anya ike ihazi onjodú maqbūl were onwe anyí tñnyere ndí ụfodú na ndí ahụ n'eto onwe ha. Ma mgbe ha na-eji onwe ha na-atü onwe ha, werewka onwe ha na-atünyere onwe ha, ha adighị ezipüta nghøta. **13** Ma anyí onwe anyí, adighị anya isi banyere ihe ọbụla anyí na-enweghi ike ime. Kama anyí ga-anaya isi n'oke oru ahụ Chineke kenyere anyí, ka anyí rürüte o bùladị ruo n'ebé unu nō. **14** N'ihi na anyí adighị ekwu okwu karírị ony় anyí mgbe anyí na-etylne anya n'ihé gbasara unu, n'ihé na ọ bụ anyí buru ụzọ bjákwture unu, ikwusara unu ozioma gbasara Kraist. **15** O bughi na anyí na-ekwu na ọ bụ anyí rürü oru niile, ya na oru nke ndí ọzọ rürü n'etiti unu, kama oliqueanya anyí bu na okwukwe unu ga-náeto eto mgbe niile, ka oru ya n'etiti unu buru nke ga-eto eto. **16** Nke a ga-emé ka anyí nwere ike zisaa ozioma ahụ na mba ndí ọzö ndí dí n'ofe ala unu, ghara iji oru arurụ n'ebé ndí ọzö na-aru oru na-etu ony়. **17** Ma, "Onye ọbụla na-anyá isi, ya nyaa n'ime Onyenwe anyí." **18** N'ihi na ọ bughi onye ji aka ya bulie onwe ya elu ka a na-anabata, kama ọ bụ onye Onyenwe anyí jiri aka ya bulie.

11 O ga-adị m mma ma ọ bụrụ na unu ga-anagide m ka m kwuo okwu ndí a dí ka onye nzuzu. Biko nagidenu m. **2** Ekworo m nwere n'ebé unu nō ọ bụ ekworo nke Chineke. Ekwere m nkwa iwere unu nye otu di, ya bụ Kraist, ka m nwere ike chee unu n'ihu ya díka nwaagbogho dí ocha nke na-amaghị nwoke. **3** Ma ana m atü egwu, na díka agwo jiri aghughị ghogbuo liv, ndí nrafu ga-eji aghughị duhie unu, mee ka unu kwúṣị iji obi dí ocha na uche ziri ezi jeere Kraist ozi. **4** N'ihi na unu gaara anara onye ọzö bjákwture unu na-ekwusa Jisos ọzö nke na-abughị nke anyí kwusara, unu gaara anarakwa ike nke mmuo ọzö dí ihe na-abughị ike nke Mmuo Nsø ahu unu natara, unu gaara ekwenyekwa na nkuzi ọzö dí ihe, na-abughị ozioma ahụ nke unu natara. **5** Ma echechị m na ọ dí ụzọ ọbụla ndí ozi a maara aha ha si kara m mma. **6** O bụrụ na m abughị onye ọka okwu, abụ m onye ọka mmuo. Anyí akowarala unu nke a ọtụtu mgbe n'ụzọ dí ihe ihe n'ihé

niile. **7** O ga-abu na-emere m ihe ojoo mgbe m wedara onwe m ala ka e welie unu elu, n'ihi n'anaghị m unu ihe ọbụla mgbe m na-ekwusara unu ozioma Chineke? **8** O bụ nzukö nō n'ebé ọzö nyeere m aka mgbe m na-aru oru n'etiti unu. O bụ site n'aka ha ka m jí nata nkwardo, díka ụgwó oru m, ka m nwee ike inyere unu aka. **9** Ma mgbe m n'etiti unu abughị m ibu arø nye onye ọbụla n'oge mkpa m. N'ihi na umunna si Masidonia wetaara m ihe niile na-akpa m mkpa. Ebe o bụ na m gbalịrị debe onwe m, ka m ghara ịbụ ibu arø nye unu n'ụzọ ọbụla n'oge gara aga, agaghị m abukwa ibu arø nye unu n'oge dí n'ihu. **10** Ebe eziokwu nke Kraist dí n'ime m, iňya isi m nke a agaghị akwusị na mpaghara Akaja niile. **11** N'ihi gini? O bụ n'ihé na m ahughị unu n'anya? Chineke maara na m hñru unu n'anya. **12** Ma aga m aga n'ihu na-aru oru m na-achoghị ka unu nyere m aka n'ụzọ ọbụla ka m si otu a mee ka ndí ahụ na-akpø onwe ha ndí ozi ghara iňya isi kwookwa na ha na-aru oru díka anyí si aru oru anyí n'etiti unu. **13** N'ihi na ndí dí otu a bụ ndí ozi ụgha, ndí oru aghughị, ndí na-emé onwe ha ka ha bụ ndí ozi Kraist. **14** Ma omume ha adighị eju m anya, n'ihé na ekwensu gbanwere onwe ya dírị ka mmuo ozi na-enye ihé. **15** Ya mere, ọ bughi ihe iju anya ma ọ bụrụ na ndí na-ejere ya ozi emee onwe ha díka ndí na-eje ozi ụzọ ezi omume. Ma n'ogwugwụ oge, ha ga-anata ugwo díka oru ha si dí. **16** Díka m kwuru na mbụ, ka onye ọbụla ghara ihe na m bụ onye na-enweghi uche. O bụrụkwarị na unu na-eche ụdị echiche a, biko naranụ m díka onye na-enweghi uche, ka m nwere ike iňya isi nke nta díka ndí ọzö si eme. **17** Ma n'ihé m dabeere na-anyá isi, adighị m ekwu okwu díka Onyenwe anyí ga-ekwu, maqbūl díka onye na-enweghi uche. **18** Ebe ọtụtu mmadu na-anyá isi banyere ihe ha bụ n'ụzọ ụwa si eme. Mụ onwe m ga-anyakwa isi. **19** Unu were obi ụtọ na-anagide ndí na-enweghi uche, ebe unu onwe unu nwere uche. **20** Unu na-anagide ya ma ọ bụrụ na onye ọbụla eme unu ndí ohu ha, maqbūl jiri anya ike nakorø unu ihe unu nwere, maqbū ghogbuo unu, maqbū bulie onwe ya elu díka ha karírị unu, maqbū maa unu uraa n'ihu. **21** N'ezie, o bụ ihere m, inabata na anyí bu ndí na-adighị ike n'ezie nye nke a. O bụrụ na onye ọbụla anwaa anwaa nyaa isi n'ihé ọbụla (ana m ekwu díka onye n'enweghi uche), mụ onwe m ga-anyakwa isi. **22** Ha bụ ndí Hibru? Mụ onwe m bükwa ya. Ha bụ ndí Izrel? Mụ onwe m bükwa. **23** Ha bụ ndí na-ejere Kraist ozi? (Ana m ekwu díka onye anya na-adighị mma.) Ma mụ onwe m ejela ozi karja. Adogbuola m onwe m n'orụ karja ha niile. Etinyela m n'ülö mkporø ọtụtu mgbe, tinyere ọtụtu ihe otiti, mgbe mgbe anqołla m n'onyi onwụ. **24** Ugboro ise ka ndí Juu píara m ony় utanịtarị iri anø e wepuru otu. **25** E jirila okporo igwe tie m ugboro ato. Aturu m nkume otu ugboro. Ugboro ato ka ugbo mmiri m n'ime ya kpuru n'oke osimiri. Anqołla m otu abalị na ụbøchi so ya n'elü oke osimiri ebe mmiri na-ebughari m. **26** Ejuela m ọtụtu ogologo ije nke ọtụtu ihe ize ndú dí n'ime ya. N'ize ndú site n'osimiri, ize ndú site na ndí na-apụnari mmadu ihe n'ike, ize ndú site n'aka ndí obodo nke aka m. Ọtụtu mgbe ka m zere ndú site n'aka ndí mba ọzö, n'ime obodo ukwu, n'ozara ma n'oke osimiri; na n'aka ndí kpørø onwe ha umunna m, ma ha bụ ndí ụgha. **27** Adogbuola m onwe m n'orụ, anqołla m n'onydụ ijijui anya na ijum anya ọtụtu abalị. Ọtụtu mgbe ana m anø aguu na-erighị ihe ọbụla, maqbū iňya ihe ọbụla. Anqołla m ọtụtu mgbe n'oge oyi na-ama

jijiji n'ihî enweghî uwe dî mma m ji achû oyi. **28** Ma e wezuga ihe ndî a niile, ana m aqo n'echiche mgbe niile banyere otu ihe niile si aga n'ime nzukö. **29** Onye bu onye ahû na-adighi ike nke m na-adighi eso ya kere oke na-adighi ike ya? Onye ka e dubara na mmechie nke ɔnqdû ya na-adighi emetü m n'obi? **30** Kama ɔ burû na o kwesiri ka m nyaa isi aga m anya isi banyere ihe ndî ahû na-egosi adighi ike m. **31** Chineke, na Nna nke Onyenwe anyi Jisos, onye e kwesiri ito aha ya ruo mgbe ebighî ebi, maara na ihe ndî a niile m na-ekwu bù eziokwu. (**aioñ g165**) **32** N'obodo Damaskos, onye ochichî ala ahû nke eze obodo ahû a na-apkô Aretas hoputara, ndî na-eche obodo Damaskos nche ka ha jide m. **33** Ma e tinyere m n'ime nkata, site n'oghore dî na mgbidi gbara obodo ahû gburugburu wedata m, m gbanari ya.

12 Aghaghî m jinya isi, ɔ bu ezie na o baghî uru, ubgu a ka m gwa unu ihe banyere ɔhû m hûrû, na ihe niile Onyenwe anyi kpughere gosi m. **2** Amaara m otu nwoke nö n'ime Kraist, onye e duuru gaa n'eluiwe nke atô ihe dî ka afô iri na anô gara aga, maqbû n'anû ahû, maqbû n'ime mmuô amaghî m, ma Chineke ma. **3** Amatakwarâ m nwoke dî otu a, maqbû n'anû ahû, maqbû n'ime mmuô amaghî m, ma Chineke maara **4** onye a, nke a kpôrò banye na paradais, ebe ɔ nurû ihe onu mmapadu na-apughi ikowa, nke e nyeghikwa mmapadu ɔbula ike ikwu ihe banyere ya. **5** Ekwesiri m inya isi n'ihî nwoke dî otu a ma agaghî m anya isi maka mü onwe m, ma ɔ bughî maka adighi ike m. **6** A sî na m chôrò jinya isi, agaghî m abû onye nzuzu, n'ihî na aga m ekwu naanji eziokwu. Otu ɔ dî, agaghî m anya isi ka onye ɔbula ghara iğû ɔnqdû m karja ihe ɔ hûrû n'ime m, maqbû karja ihe ɔ nurû n'önü m. **7** Ma n'ihî na ɔtütû ihe ndî a m ji anya m hû bu ihe pûrû ime ka m bulie onwe m elu karja ka o si kwesi. E tinyere ihe mgbu n'anû ahû m ka ɔ na-adû m dikâ ogwu. Ihe mgbu a dî n'anû ahû m na-eti m aka dikâ onyeozi nke ekwensu, na-eme ka m ghara ifulu onwe m elu karia. **8** Ekpeela m ekpere ubgoro atô riø Onyenwe anyi ka o wepûrû m ahû mgbu a. **9** Ma o sjî m, "Amara m ezuorola gi. N'ihî na ike m na-ezu oke n'ime adighî ike." Ugbu a, obi dî m uto jinya isi banyere adighi ike m. N'ihî na ɔ bu site n'onqdû adighi ike m ka ike ebube Kraist ga-esi nogide n'ahû m. **10** O bu n'ihî Kraist ka m na-anogide n'adighi ike m niile, mkparî ndî mmapadu, ihe isi ike niile, mkpagbu niile na ihe ndakwasî dî ihe ihe. N'ihî na mgbe m na-adighi ike ka m na-enwe ike karja. **11** Emeela m onwe m onye nzuzu ma unu onwe unu rugidere m ime ya. O kwasiri ka unu burû ndî mbu ga-eto m. O bu ezie a na-abughî m ihe ɔbula, ma o were m anya na ɔ dighi uto ɔbula m si dî ala n'ebé ndî ahû unu na-eche na ha kachasî elu n'etiti ndî ozi. **12** Ejiri m ndidi rûo ɔrû n'etiti unu, ihe iji gosi na abû m nwaazû n'ezikwu. Egosiri m unu ihe irjibama, ɔrû ebube dî ihe ihe, na ɔtütû oke ɔrû. **13** Olee uto unu si dî ala n'ebé choçhî ndî ɔzo dî, ma ɔ bughî na m abughî ibu arô nye unu? Gbagharanu m mmejo a. **14** Nke a bu ubgoro atô m na-ejikere iþjawkwute unu. Agaghî m abûrû unu ibu arô, ihe dî m mkpa abughî akû unu nwere, kama unu onwe unu. O bughî umuntakirî ka ɔ dîri iþpadoro nne na nna ha ihe, kama ɔ bu ɔrû dîri nne na nna iþpadoro umu ha ihe. **15** N'ezie, ɔ na-atô m uto iwere onwe m na ihe niile m nwere nye unu, n'ihî na ahûrû m unu n'anya. Ma ɔ burû na m hûrû unu n'anya karja, ɔ ga-adî mma ma unu hû m n'anya nke nta? **16** N'agbanyeghi

na-abûrû m unu ibu arô, ɔfodû n'ime unu na-ekwu, ɔ bu ezie na ɔ dighi anara anyi ihe ɔbula, maqbû onye aghughô. Ma eleghî anya, o nwere uto aghughô dî ihe ihe o si anara anyi ihe. **17** O dî onye ɔbula m ziteere unu, iji si n'aka ya rigbuo unu? **18** Arîqorô m Taitos ka o bjâkwute unu, ya na nwanna anyi nwoko ɔzo. Taitos o rigburu unu? O nwere ihe dî ihe n'uche na omume mü na ya? **19** Unu chere na ihe anyi na-eme oge niile ndî a bu igopu onwe anyi n'ihî unu? ɔ bu n'ihî Chineke ka anyi na-ekwu nke a n'ime Kraist. Ndî m hûrû n'anya, ihe ndî a anyi na-ekwu bu maka ɔdîmma unu. **20** N'ihî na ihe na-atû m egwu bu na mgbe m bjâra n'etiti unu, ihe m ga-ahû agaghî atô m uto. Mgbe ahû mmeso m gemeso unu agakwaghî atô unu atô. N'ihî na ana m atû egwu na mgbe m bjâkwutere unu ɔzo, aga m ahû ɔtütû n'ime unu ka unu na-eze okwu, aga m ahû ka unu na-apkasu ibe unu iwe. Aga m ahû ɔtütû ndî na-afûli onwe ha elu, ndî na-ekwu ɔtütû ihe ɔjôq dî ihe ihe megide ndî ɔzo; aga m ahû ɔtütû ndî juputara n'aghughô na ikpa ihe ihe. **21** Ana m atû egwu na mgbe m ga-abjâkwute unu ɔzo, Chineke m ga-eme ka m weda onwe m ala n'ihî unu, mee ka m kwa akwa n'ihî ɔfodû n'ime unu ndî mehiere na mbu, ma ha achoghî icheghari site n'ihe ɔjôq ha mere, na n'ihî ɔtütû n'ime unu na-adî ndû rere ure, ndû na-adighi ɔcha, ndû ikwa iko, na ndû ɔjôq.

13 Nke a ga-eme ya ubgoro atô m na-abia ileta unu. ɔ bu site n'ama mmapadu abû maqbû atô gbara ka a ga-eme ka okwu niile guzoro. **2** Mgbe m bjâra leta unu nke ubgoro abû, abaara m ndî niile dara iwu n'oge gara aga na mmapadu ndî ɔzo mba, dôpkwa ha aka na ntî, ihu na ihu. Ugbu a m na-anoghi ya, ana m adokwa ha aka na ntî ɔzo, ɔ burû na m bia ɔzo hû na ndî mehiere na mbu echegeharighi, aga m emesi ha ike. **3** Ebe unu chôrò ka e gosi na Kraist na-ekwu okwu n'ime m, ɔ dighi egosi adighi ike mgbe ɔ na-emeso unu omume, kama ɔ na-eme ka ike ya pûta ihè n'ebé unu nö. **4** O bu ezie na a kpogidere ya na-adighi ike, ma ubgu a, ɔ na-adî ndû site n'ike dî ukwuun nke Chineke. Anyi bukwa ndî na-adighi ike n'ime ya, ma ozi anyi na-ejere unu na mmekorîta anyi na unu, anyi ga-eso ya dî ndû site n'ike nke Chineke. **5** Ya mere, ka onye ɔbula n'ime unu nyochaa onwe ya, tulekwa omume ya, mara ma ɔ ka kwudosiri ike n'okwukwe ya. ɔ bu na unu aghotaghî na Jisos Kraist nö n'ime unu? Ma ɔ bughî na unu enyoochaala onwe unu hû na unu emeghi nke oma. **6** Enwere m olileanya na unu niile ga-achopûta na anyi adaghî ule ahû. **7** Ma anyi na-arîj Chineke ka unu ghara ime ihe ɔjôq ɔbula. Anyi anaghî eme nke a iji gosi na anyi kwasiri ekwesi, kama ka unu nwhee ihe dî mma, n'agbanyeghi na ɔ ga-adî ka a ga-asî na anyi emeghi nke oma n'orû anyi. **8** N'ihî na anyi apughi ime ihe ɔbula megide eziokwu, kama anyi na-eme ihe nile n'ihî eziokwu. **9** Anyi na-anûrî ɔhû mgbe anyi na-adighi ike ma hû na unu dî ike. Ihe anyi na-arîj Chineke bu ka unu tozuo oke. **10** Ana m edere unu akwukwô a ubgu a, n'ihî na-achoghî m iþbara unu mba na inye unu ntaramahûhu mgbe m bjâra. Achokwaghî m iji ike ahû Onyenwe anyi nyere m nye unu ntaramahûhu, kama achorô m iji ya wulie unu elu dikâ uto. **11** N'ikpeazu umunna m, na-anûrîn ɔnû. Gbalianu n'imezi ndû unu ka o zuo oke, na-agbarita onwe ume, werenu otu obi na-eme ihe, na-ebikwanu n'udo. Chineke nke udo na iþhunanya ga-anonyekwara unu. **12** Werenu isurita ɔnû dî nsô

kelerịta onwe unu. **13** Ndị nsọ niile na-ekelekwa unu. **14** Ka
amara Onyenwe anyị Jisos Kraist na ịhunanya Chineke, na
mmekekọ nke Mimụọ Nsọ dinyere unu niile.

Ndị Galeshịa

1 Pol, onyeozi, na-abughị site na nhoputa nke mmadu maqbụ site n'ike nke mmadu, kama ọ bụ site n'aka Jisos Kraist na Chineke Nna, onye mere ka ọ site n'onwu bili. **2** Ndị umunna niile ndị mọ na ha no n'ebe a, Na-edegara nzuko niile dị na Galeshịa. **3** Ka amara na udo nke sitere na Chineke Nna anyị, na Onyenwe anyị Jisos Kraist dīri unu. **4** Onye nyere onwe ya n'ihi mmehie anyị niile dị ka nzube Chineke bụ Nna anyị si dị, ịzoputa anyị site n'oge ojoo a nke anyị bi n'ime ya. (**aīon g165**) **5** Onye otuto dīri ruo mgbe niile ebighị ebi. Amen. (**aīon g165**) **6** O juru m anya, na unu esitela n'ebe onye ahụ kporo unu site n'amara Kraist wezuga onwe unu, na-agbaso ozioma ozo, **7** nke na-abughị ozioma. O doro anya na ụfodụ mmadu na-efinye unu n'onodụ mgbagwoju anya, mgbe ha na-agbalị igbanwe ozioma nke Kraist. **8** A sikwa na ọ bụ anyị onwe anyị maqbụ mmuo ozi nke sitere n'eluiwe bijara kwusaara unu ozioma ozo, nke dị iché na nke anyị buru uzo kwusaara unu, ka onye dị otu a buru onye aburụ onu. **9** Dị ka anyị buru uzo kwuo ya na mbụ, ka m kwoakwa ya ozo: O buru na onye ọbụla na-ekwusara unu ozioma dị iché na nke ahụ unu nabatara, ka onye ahụ buru onye a buru onu. **10** Ugbu a, ana m agbalị ime ka m buru onye ndị mmadu maqbụ Chineke ga-anabata? Ka m na-agbalị ime ihe ga-atọ ndị mmadu ụtọ? N'ihi na a sị na m na-eme ihe na-atọ ndị mmadu ụtọ, agaraghị m abụ ohu Kraist. **11** Umumna m, achorọ m ime ka unu mata, na ozioma ahụ m kwusaara unu abughị ihe mmadu cheputara n'uche ya. **12** N'ihi na anataghị m ya site n'aka mmadu ọbụla, o díkgwaghị onye ọbụla ziri m ya, kama ọ bụ Jisos Kraist n'onwe ya bụ onye kpughere ya nye m. **13** Amara m na unu anụla ihe banyere ndị m n'oge gara aga, n'ofufe ndị Juu, na otu m si jiri ike kpagbuo nzuko Chineke n'ebe niile, ma gbalisiekwa ike ibibi ya. **14** Abụ m otu n'ime ndị amaara aha na n'etiti ndị ogbo m, n'ihe banyere ofufe ndị Juu. N'ihi oke inụ ọkụ n'obi nke m nwere ịgbaso na idebezu ükpuruomenala na ofufe, nke nna nna m ha. **15** Ma mgbe ọ toro Chineke ụtọ, bụ onye kewapuru m ihe tupu amụo m, kpoq m site n'amara ya, **16** ikpughe Okpara ya n'ime m, ka m nwé ike kwusaar ihe banyere ya n'etiti ndị mba ozo, e jekwurughi m anu ahụ ọbụla inyata ihe ọbụla n'aka ya. **17** Ejekwaghị m Jerusalem ihụ ndị ahụ bu m uzo buru ndị ozi, kama a gara m Arebia, ma laghachikwa azu na Damaskos. **18** Ọ bụ mgbe afọ ato gasiri, ka m gara Jerusalem ihụ Sefas. Anonyekwara m ya uboghị iri na ise. **19** Ma ọ díkgwaghị onyeozi ozo m hụrụ, ma ọ bughi naanị Jemis, nwanne Onyenwe anyị. **20** Ana m agwa unu okwu a n'ihi Chineke. Ihe ndị a m na-ekwu abughị okwu ugħa. **21** Emesia, agara m Siria na Siliśia. **22** Ma ndị Kraist nọ na chocḥi niile dị n'alà Judiaghị onye m bụ. **23** Naanị ihe ha-na-ekwu bụ, "Onye ahụ na-esogbu anyị na mbụ na-ekwusazi ugbu a okwukwe ahụ ọ gbalisirị ike ibibi na mbụ." **24** Ha nyere Chineke otuto n'ihi m.

2 Mgbe afọ iri na ano gasiri, ejegħachiri m Jerusalem ozo. Mụ na Banabas lagħachiri Jerusalem, akpoqwa m Taito jee. **2** Agara m n'ihi mkgħugħe m nwere. Na nzuko nzuzo nke m na ndị ndu nwere, akqwara m ha ihe banyere ozioma nke m na-ekwu n'etiti ndị mba ozo. N'ihi na-achogħi m ka ọru niile m rurū n'oge gara aga, na ọru m na-aru ugbu a,

buru ihe efu. **3** Ọ buladị Taito onye mọ na ya so, o nwegħi onye manyere ya ka e bie ya ugwu n'agħbanyegħi na o bụ onye Griik. **4** Ndị ahụ na-abughị ndi kwere ekwe n'ezie e zobatarra na nzuko īnyochapta otu anyị si nwere onwe anyị n'ime Kraist Jisos, ka ha nwee ike mee anyị ndị ohu. **5** Ma o nwegħi oge anyị ji gee ntị n'ihe ha kwuru, n'ihi na anyị chiqo ichedo eziokwu ahụ dī n'ozjoma ka a ghara ġiwa ya ihe ọbula n'etiti unu. **6** Banyere ndị a na-ewe ka ndị dnu dī mkpa, ihe ọbula ɔnqdụ ha bù ewetaghị mgbanwe ọbula n'ebe m nō, n'ihi na Chineke adiġi ele mmadu anya n'iħu. Ndị ahụ atukwaṣiġħi ihe ọbula n'ozjoma m na-ezisa. **7** Ma n'aka nke ọzo, mgbe ha hṛu na e nyere m ọru izisa ozioma n'etiti ndị e bighi ugwu, dika e nyere Pita izisa ozioma n'etiti ndị e biri ugwu. **8** N'ihi na Chineke onye si n'aka Pita na-aru ọru onyeozi ozioma n'etiti ndị e biri ugwu, sikwa n'ime m na-aru ọru onyeozi izisara ndị mba ọzo ozioma. **9** Mgbe Jemis, Sefas na Jon ndị a maara dī ka ide ji ulo n'etiti ndị dnu ahụ niile nara m na Banabas aka nnwekk, nabatakw amara e nyere m. Ha gbara anyị ume, sị anyị gaa n'iħu n'orū anyị, ikwusa ozioma n'etiti ndị mba ọzo, ka ha onwe ha kwa gaa n'iħu īru ọru nke ha n'etiti ndị e biri ugwu. **10** Ọ bụ naanị otu ihe ka ha riqor anyị, nke bụ ka anyị cheta ndị ogbenye. Nke a bukwa ihe m na-achossi ike ime. **11** Ma mgbe Sefas bjaruru Antiok, eguzogidere m ya n'ihi ya, n'ihi na ihe o mere mara ya ikpe. **12** Tupu ndị Jemis zitere abjaru ebe ahụ, ya na ndị mba ọzo na-erikò nri, ma mgbe ha rutere, o wepuru aka na nri lagħachi azu n'ihi na egwu ndị e biri ugwu na-atu ya. **13** Ndị Juu ụfodụ sonyekwara ya irwe iħu abuq a, nke mere na e si otu a duhieka Banabas n'onwe ya. **14** Ma mgbe m hṛu na ha adiġi eme ihe dī ka eziokwu nke ozioma ahụ si dī, agwara m Sefas okwu n'iħu ha niile, sị, "O buru na għi nwa onye Juu na-ebi ndu dika onye mba ọzo, na-abughị dika onye Juu, olee otu i ga-esi manye ndị mba ọzo ka ha na-ebi ndu dika ndị Juu?" **15** Anyị onwe anyị bụ ndị Juu site n'omum, a mru anyị, anyị abukwaghị ndị mba ọzo ndị mmehie, **16** ma anyị maara na a dighi agu mmadu ọbụla dī ka onye ezi omume site n'orū nke iwu kama ọ bụ naanị site n'okwukwe na Jisos Kraist. Ọ bụ nke a mere anyị ji kwere na Jisos Kraist ka a guo anyị na ndị ezi omume, site n'okwukwe anyị kwere na Kraist, ọ bugħi n'ihi na anyị rurū ọru nke iwu. N'ihi na o nwegħi onye ọbụla a ga-agħunye ka onye ezi omume n'ihi na ọ rurū ọru nke iwu. **17** Ma ọ buru, na mgbe anyị na-achō ka a guo anyị dī ka ndị ezi omume n'ime Kraist, anyị onwe anyị a buru ndị achoputara dika ndị mmehie. Nke a, ọ pūtara na Kraist na-akwado mmehie? Mba! **18** Kama, ọ buru na m ewuġħarja ihe ndị ahụ m buru uzo mebie, ana m egosi na m bụ onye na-emebi iwu. **19** N'ihi na-esitete m n'aka iwu nwuq n'ebe iwu dī, ka m nwee ike dī ndu n'ebe Chineke nō. Akpogidela mū na Kraist n'obe. **20** O bükwaghị mū onwe m na-adị ndu ugbu a, kama ọ bụ Kraist na-adị ndu ya n'ime m. Ndị ahụ nke m na-adị ugbu a n'anu ahụ m bụ nke m na-adị n'ihi okwukwe m nwere n'ime Okpara Chineke, onye hṛu m n'anya, ma werekwa onwe ya nħe n'ihi m. **21** Anaghji m akpo amara Chineke ihe na-enwiegħi isi. N'ihi na a sị na a puru iġu mmadu dī ka onye ezi omume site n'idebe iwu, mgbe ahụ ɔnwx Kraist nwurū abaghji uru.

3 Ndị nzuzu a kporo onwe ha ndị Galeshịa! Onye napurū unu akonuċċe unu? N'iħu unu ka a nō kowaa n'uzo doro anya

mkpogide n'obe a kpogidere Jisos Kraist. 2 O bụ naanị otu ihe ka m chorɔ imata n'aka unu. Unu natara Mmụo Nso site n'īru oru iwu chorɔ, ka o bụ site na nkuzi nke okwukwe? 3 O ga-abu na unu aghoṇla ndị na-enweghi uche? Unu malitere site n'ike Mmụo Nso, ma ubgu a unu na-akwusizi n'ike nke anu ahụ? 4 Unu tara ọtụtu ahụhụ dị otu a n'efu, o bürü n'ezie na o bụ n'efu? 5 Mmụo nso ahụ Chineke nyere unu na oru ebube o rürü n'etiti unu, o mere ha n'ihi iwu unu debere, ka o bụ n'ihi na unu nürü ma kwerekwa ozioma? 6 N'otu uzor ahụ, Ebraham kweere na Chineke, a gurụ nke a nye ya dị ka ezi omume. 7 Matanụ nke a, na o bụ ndị nwere okwukwe bụ ụmụ Ebraham. 8 Dị ka o dị n'Akwukwọ nso, n'oge ahụ dì n'ihi, nke bụ ubgu a, Chineke ga-agu ndị mba ọzọ di ka ndị ezi omume, site n'okwukwe ha nwere n'ime ya. N'ihi nke a, o buru uzor zie Ebraham ozioma ahụ n'oge gara aga si, "A ga-agozikwa agburu niile no n'ụwa site na gi." 9 Ya mere, ndị dabeere n'okwukwe bükwa ndị na-eso Ebraham, nwoke okwukwe ahụ eketa ngozi. 10 Ma ndị niile na-ele anya na a ga-azoputa ha n'ihi na ha debere iwu niile, ka obubu onu na-adakwasị. N'ihi na e deela ya n'akwukwọ nso si, "Onye a bürü onu ka o bụ, bụ onye obubu na-edebeghi ọ bùladi otu n'ime iwu niile e dere n'akwukwọ iwu." 11 Ugbu a, o bụ ihe pütara ihe na o dighị onye obubu a na-agu n'onye ezi omume n'ihu Chineke, n'ihi na o debere iwu. N'ihi na, "Onye ezi omume ga-esite n'okwukwe di ndị." 12 Ma iwu ahụ adabereghị n'okwukwe, kama, iwu kwuru si, "Mmadụ ahụ na-eme ihe iwu kwuru bụ onye ga-enwe ndị site na ha." 13 Ma Kraist agbatapụta anyị site n'obubu onu ahụ nke idebe iwu gaara ewetara anyị. O ghoro obubu onu n'ihi anyị. N'ihi na e deela ya n'akwukwọ nso, "Onye a bürü onu ka onye ahụ bụ nke na kwubara n'elu osisi." 14 O dị otu a ka ngozi ahụ e nyere Ebraham bürükwa nke ndị mba ọzo site na Kraist Jisos. Ka anyị niile site n'okwukwe nata nkwa ahụ, bụ Mmụo Nso. 15 Umunna m, ka m were ihe nlere anya site na ndị a na-adị kwa ụbochi kowaa okwu a: Dị ka mmadụ na-enweghi ike iweputa maqbụ itukwasị ihe n'ogbugba ndu e mere ka o guzosie ike, otu a ka o díkwa n'onodua. 16 O bụ Ebraham ka e kwere nkwa ya na mkpuru ya. Akwukwọ nso asighi, "n'otụtu mkpuru," kama, o sịri, "ma nye mkpuru gi," ya bụ otu onye, onye bụ Kraist. 17 Ihe m na-akowa bụ nke a: Iwu ahụ e mere ka o malite idị narị afọ anọ na iri ato site na mgbe e kwere nkwa ahụ, emeghi ka ogbugba ndu ahụ Chineke mere ka o dírị hapu iguzokwa, o mekwaghi ka nkwa ahụ bürü ihe e wezugara ewezuga. 18 O bürü na inweta ihe nketa nke ya na nkwa ahụ so dabeere n'iwu, mgbe ahụ, ihe nketa ahụ adabereghị na nkwa e kwere. Ma Chineke sitere n'amara nye Ebraham ihe nketa ahụ site na nkwa o kwere ya. 19 Gịnị mere e ji nye iwu? E nyere iwu ndị a n'ihi njehie, mee ka iwu ndị a digide tutu ruo mgbe mkpuru ahụ bjara, bụ onye e kwere na nkwa. E sitere n'aka onye ogbugbo mee ka ndị mmụo ozi mee ka iwu ahụ dị ire. 20 Onye ogbugbo gosiri ihe karịri otu onye, ma Chineke bụ otu. 21 Iwu ahụ o na-emegide nkwa nke Chineke? Mba. N'ezie o dighị. N'ihi na a sị na e nwere iwu dị nke pürü inye mmadụ ndị, mgbe ahụ, ezi omume gaara abjara mmadụ site n'iwu. 22 Ma akwukwọ nso mechibidoro ihe niile n'okpuru mmechie ka e nwere ike nye ndị kwere ekwe nkwa ahụ e kwere ha site n'okwukwe n'ime Jisos Kraist. 23 Ma tupu okwukwe abịa, e ji iwu na-eché anyị nche. Iwu nọ onodua dị ka ụlo mkporo ebe e tinityere anyị tutu ruo mgbe

a ga-eme ka okwukwe püta ihe. 24 Ya mere, iwu bụ onye nlekota anyị, ruo mgbe Kraist bjara, ka a guo anyị na ndị ezi omume site n'okwukwe. 25 Ma ebe o bụ na okwukwe abjala, anyị anókzaghi n'okpuru onye nlekota ọzọ. 26 Unu niile bụ ụmụ Chineke site n'okwukwe n'ime Kraist Jisos. 27 N'ihi na ka unu niile ha, bụ ndị e mere baptizim n'ime Kraist, abyurula ndị yikwasiri onwe ha Kraist. 28 E nwekwaghi onye Juu, maqbụ onye Griik, maqbụ ohu maqbụ onye nwe onwe ya; nwoke maqbụ nwanyị, n'ihi na unu niile bụ otu n'ime Kraist Jisos. 29 O bürü na unu bụ ndị nke Kraist, mgbe ahụ unu bükwa mkpuru Ebraham, ndị nketa dị ka nkwa ahụ si dị.

4 Isiokwu m bụ nke a, mgbe nwa bụ onye ga-eketa ihe nna ya ka dì na nwata, onodua ya akaghị mma karịa nke ohu, o bụ ezie na akụ ahụ niile bụ nke ya. 2 Ma ha ka nọ n'okpuru ndị nlekota na ndị e tinityere ya n'aka ruo oge nna ya kwuru. 3 Otu a ka onodua anyị dị, mgbe anyị bụ ụmụntakirị. Anyị nọ dị ka ohu n'okpuru mmụo nke ụwa. 4 Ma mgbe oge a kara aka ruru, Chineke zitere Ọkpara ya, bụ onye amuru site na nwanyị, onye amuru n'okpuru iwu, 5 ka o gbatapụta ndị nọ n'okpuru iwu, ime anyị ndị a ga-agu dị ka ụmụ a hopyatara. 6 Ebe unu bụ ụmụ, Chineke zitere Mmụo Ọkpara ya, ka o bịa biri n'obi anyị, na-eti mkpu na-asị, "Abba, Nna." 7 Ugbu a, i bükzaghi ohu, kama i bụ nwa. Ebe i bụ nwa, e meeekwa kala i bürü onye nketa site na Chineke. 8 N'oge gara aga, mgbe unu na-amaghị Chineke, unu bụ ohu nye chi niile nke na-abughị díka ha si pütà ụwa. 9 Ma ubgu a, unu matarala Chineke, ka m ga-asị na Chineke amatala ndị unu bụ, gịnị mere unu ji chọp iтуgharị azu laghachị n'okpukpe ndị ahụ na-enweghi isi, nke ike obubu na-adighị n'ime ha? Unu chorɔ ka ha mee unu ndị ohu ha ozokwa? 10 Unu na-edede ụbochi ụfodụ, na ụnwaa ụfodụ, na oge ụfodụ, na afọ ụfodụ. 11 Egwu na-atu m na oru niile m rürü n'etiti unu abyurula ihe efu. 12 Ezị ụmụnnna m, arịojo m unu, meenụ onwe unu dị ka m onwe m, n'ihi na m onwe m emela onwe m ka m dị ka unu. O nweghi ihe ojoo obubu unu mere m. 13 Unu maara na o bụ n'ime adighị ike nke anu ahụ ka m jị kwusaara unu ozioma a. 14 O bụ ezie, onodua m n'oge ahụ bụ ọnwụnwaa n'ebi unu nọ, unu eledaghị m anya, maqbụ jụ ige m ntị. Kama unu nabatara m, dị ka mmụo ozi Chineke, maqbụ dị ka a ga-asị na m bụ Jisos Kraist n'onwe ya. 15 Ebēka mmụo nke obi ụtọ ahụ unu nwere nọ? N'ihi na m na-agba ama, na-asị na o bürü ihe a pütà ime, unu gaara aghuputa anya unu nye m. 16 Ugbu a, aghoṇla m onye iro unu, n'ihi na m na-agwa unu eziokwu? 17 Ha na-eziputa mmasị n'ebi unu nọ, ma ọ bughị maka ọdịmmma unu. Ha chorɔ ikewapụ unu n'ebi m nọ, ka unu nwee mmasị n'ebi ha nọ. 18 Maka ebumnuchi dí mma, o dí mma inwe mmasị mgbe niile. O bughị naanị mgbe mba na unu nọ. 19 Umunakkị m, ndị m kwe maka ha nodu n'onodua ihe mgbu nke ọmụmụ nwa ọzọ, na-eché ụbochi ahụ a ga-eme ka ụdịdị Kraist dì n'ime unu. 20 O gaara adị m mma ma a sị na m nọ n'etiti unu ubgu a, nwee ike jmata otu m ga-esi gbanwee olu okwu m, n'ihi na-amaghị m ihe m kwasiri ime n'ihi onodua unu. 21 Gwanụ m, unu ndị na-eché na o dì mkpa idebe iwu, unu agaghị ariaa ntị na ihe iwu ahụ kwuru? 22 N'ihi na e dere ya n'akwukwọ nso na Ebraham nwere ụmụ nwoke abu. Otu n'ime ha bụ nwa nke ohu ya nwanyị mṛu, nke ọzọ bụ nke nwunye ya na-abughị ohu mṛata. 23 Nwa ahụ nke ohu nwanyị ahụ mṛu bụ onye amuru site na anu ahụ. Ma nwa

ahụ nwunye ya na-abughị ohu mọtara bụ onye a mịrụ site na nkwa. **24** Anyi ga-ewere ihe ndị a dị ka ihe ịmaatụ, n'ihi na ụmụ nwanyị abụo ndị a nochiri anya ọgbugbaga ndị abụo. Otu ọgbugbaga ndị sitere n'Ugwu Sajnaị ma mọkwa ụmụ ndị bụ ohu: nke a bụ Hega. **25** Hega bụ Ugwu Sajnaị nke ndị n'Arebịa. Ọ dabara n'qonodụ Jerusalem nke ugbu a, n'ihi na ya na ụmụ ya n'o'ohu. **26** Ma nwanyị nke ọzọ no onodụ Jerusalem nke dị n'elụ, nke nwe onwe ya. Ọ bükwa ya bù nne anyị. **27** N'ihi na e dere ya, "N'uriạ ọnụ, gi nwanyị aga, onye na-amụtaghị nwa. Tie mkpu ọnụ, tisiekwa mkpu akwa ike gi onye ime nwa na-emetụbeghi, n'ihi na ụmụ nwanyị ahụ a hapurụ naanị ya ga-adị otụtụ karịa ụmụ nke nwanyị nwere di." **28** Ugbu a, ụmụnna m, unu bụ ụmụ ahụ nke e kwere na nkwa, dị ka Aizik. **29** N'oge ahụ, nwa ahụ a mịrụ n'uzo anụ ahụ kpagburu nwa ahụ a mịrụ site n'ike nke Mmụo Nsọ. Otu a ka ọ díkwa n'oge a. **30** Ma gini ka akwukwọ nso kwuru? "Chụpụ ohu nwanyị a na nwa ya, n'ihi na nwa nwoke ohu nwanyị a apughị isoro nwa nke nwanyị na-abughị ohu kerikota oke." **31** Ya mere, ụmụnna m, anyị abughị ụmụ nke nwanyị ohu, kama anyị bụ ụmụ nke nwanyị nwere onwe ya.

5 Kraist emeela ka anyị pụo n'o'ohu, n'ihi anyị inwere onwe anyị. Ya mere, gbalianụ iħu na unu e nyeghi onwe unu n'qonodụ ohu ọzọ. **2** Geenụ m ntị, mụ onwe m bù Pol na-agwa unu nke a. Ọ bụrụ na unu anabata obibi ugwu, Kraist agaghị abara unu uru ọbula. **3** Ka m kwuokwa ya ọzọ, onye ọbula kweere ka e bie ya ugwu ji ụgwọ idebezu iwu niile ahụ. **4** E kewapula unu n'ebé Kraist nọ, unu ndị a ga-agunye na ndị ezi omume site n'iwu. Unu adapula n'amara ya. **5** N'ihi na anyị onwe anyị nwere olileanya na site n'ike nke Mmụo Nsọ, a ga-agụ anyị na ndị ezi omume site n'okwukwe anyị. **6** N'ihi n'ime Kraist Jisós, obibi ugwu maqbụ ebighị ugwu abaghị uru. Ihe dị mkpa bụ okwukwe nke na-egosi onwe ya site n'iħunanya. **7** Unu na-agbabu ọsọ nke ọma, onye gbochiri unu ikwenyere eziokwu ahụ? **8** Uđi nkwegide ahụ esiteghị n'ebé Onye ahụ kpọrọ unu bịa. **9** Nwantintị ihe na-eko achicha na-eme ka ogbe ụtụ oka a gworị agwọ koo. **10** Enwere m ntukwasị obi n'ime Onyenwe anyị na unu agaghị eche echiche n'udị a ọzọ, ma ikpe ọmụma ga-adịrị onye ọbula na-eduhie unu ọzọ. **11** Umụnna m, ọ bụrụ n'ezie na m na-ekwusa mkpa obibi ugwu dị, gini mere e ji nogidé na-akpagbu m? Ọ bụrụ na m mee otu ahụ, ewepula m ihe ọdachi ahụ dị n'obe. **12** Ọ gaara ato m ụtọ ma ọ bụrụ na ndị ahụ na-esogbu unu ga-eme onwe ha ndị onozị. **13** N'ihi na e meela ka unu nwere onwe unu, ụmụnna m, ma unu ekwela ka mnwere onwe unu bụrụ ohere nye anyị ahụ unu, kama werenụ īħunanya na-agbara ibe unu odibo. **14** N'ihi na ọ bụrụ na a chikọta iwu niile n'otu, ihe iwu niile na-ekwu bụ nke a, "Na-ahụnụ ndị ọzọ n'anya díka unu si hụ onwe unu n'anya." **15** Ọ bụrụ na unu na-akçcha ibe unu, na-eji ọnụ unu na-ekwutị ha, kpacharanụ anya ka unu hapụ ila onwe unu n'iyi. **16** Ana m agwa unu nke a: na-adịnụ ndị nke Mmụo Nsọ na-achị, unu anókwala n'ochichọ nke anu ahụ. **17** N'ihi na ihe anu ahụ chorò dị ihe n'ihe Mmụo Nsọ chorò. Ihe Mmụo Nsọ chorò díkwa ihe n'ihe anu ahụ chorò. Igba mgba dị n'etiti ha na-eme ka i hapụ inwe ike mee ihe i chorò imē. **18** Ma ọ bụrụ na Mmụo Nsọ na-edu unu, unu anókwaghi n'okpuru iwu. **19** Ugbu a, ọnụ nke anu ahụ pütara ihe: ịkwa iko, adighị ọcha na agụ ịkwa iko. **20** Ikperere arusi, iri amus, ibu iro n'obi, na ilu ọgu, ekworo na iwe, ikpa ihe ihe, nkewa,

ihe otu. **21** Ikpo asị, igbu ọchụ, iñubiga mmanya oke, oke oriri na ihe ndị ozo yiri ha. Ana m ado unu aka na ntị díka m gwara unu n'oge gara aga, ndị na-eme ihe dị otu a agaghị abanye n'alaeze Chineke. **22** Ma mkpuru nke Mmụo Nsọ bụ, ndị iħunanya, na ọnụ, na udo, na ogologo ntachiobi, na obiomaa, na idị mma, na ikwesi ntukwasị obi, **23** idị nwawayo. **24** Ma ndị niile bụ ndị Kraist Jisós akpogidelia anụ ahụ ha, ya na ọchichọ ha n'elụ obe. **25** Ọ bụrụ na anyị na-ebi ndị mmụo, ka nzo ükwu anyị bụrụ nke mmụo na-eduzi. **26** Ka anyị ghara iħu ndị mpako si otu a na-akpalii iwe na ekworo n'etiti anyị.

6 Umụnna m, ọ bụrụ na-anwude onye ọbula dabara na mmechie, unu onwe unu bụ ndị Mmụo na-achị kwestiri iji mmụo nke idị nwawayo na obi dì umeala nyere onye ahụ aka, ime ka ọ gazie n'ezí ọzọ. Ma lezienụ onwe unu anya, onye ọbula n'ime unu, n'ihi na a pürü iñwakwa unu. **2** Na-eburitanụ nsogbu diri ibe unu, ma site n'otu a ka unu nwee ike debezu iwu Kraist. **3** Ọ bụrụ na onye ọbula na-eché na o nwere ihe ya bu mgbe o nweghi ihe ọ bụ, onye ahụ na-eduhie onwe ya ọzọ. **4** Ka onye ọbula nyocha ọrụ ya, ma ọ bụrụ na ọrụ ya dị mma, mgbe ahụ ka ọ ga-enwe ihe iñya isi n'ime onwe ya na-abughị n'ebé ọrụ onye ọzọ dị. **5** N'ihi na onye ọbula ga-ebu ibu nke díri ya. **6** Ka onye a na-akuziri okwu ahụ jisie ike ka ya na onye nkuzi ya na-ekede ezi ihe niile. **7** Unu ekwela ka e duhie unu, n'ihi na mmadụ ọbula apughị iķwa Chineke emo. Mkpuru ọbula mmadụ kürü ka ọ na-aghịro. **8** Ọ bụrụ na mmadụ akụo mkpuru nke anu ahụ, ọ ga-esikwa n'anu ahụ ọgha mmebi, ma ọ bụrụ na mmadụ akụo mkpuru nke Mmụo, ọ ga-esitekwa na Mmụo ọgha ndị ebighị ebi. (**aiōnios g166**) **9** Ya mere, ka ike ghara igwu anyị ime ihe ọma. N'ihi na mgbe e mesiri, mgbe oge ya ruru, anyị ga-eweta ngozi dị ukwuu dị ka ihe ubi, ma ọ bụrụ na anyị adaghị mba. **10** N'ihi nke a, mgbe anyị nwere oghere ka anyị na-emere mmadụ niile ihe ọma, okachasị n'ebé ndị ezinayo nke okwukwe anyị nọ. **11** Leenu otu mkpuru akwukwọ m ji aka m dee n'akwukwọ ozi a si gbaa okpotokpo. **12** Ọ bụ ndị na-achị ka a hụ na n'anu ahụ, bụ ndị ga-amanye unu ka e bie unu ugwu, naanị ihe ha ji eme otu a bụ ka a ghara ikpabgu ha n'ihi obe Kraist. **13** Ọ bulađi ndị kwere ka e bie ha ugwu, anaghị edebe iwu, kama ha chorò ka e bie unu ugwu ka ha nwee ike jiri ya nyaa isi n'anu ahụ. **14** Ka m għarrawka inya isi n'ihe ọbula karijakwa n'obe Onyenwe anyị Jisós Kraist. Nke e sitere na ya kpogbuo ɻwa n'ebé m nọ, ma kpogbukwaa mụ onwe m n'ebé ɻwa nọ. **15** Obibi ugwu abughị ihe, ebighị ugwu abughikwa ihe, kama i bụ onye e kere ọhụrụ bụ ihe dị mkpa. **16** Ka udo na ebere dínyere ndị niile na-ebi ndị ha n'usoro a, dakwasikwa unu Izrel nke Chineke. **17** Site ugbu a gaa n'iħu, achoghị m ka onye ọbula nye ndị m nsogbu, n'ihi na-ebu m apa nke Jisós n'ahụ m. **18** Umụnna m, ka amara Onyenwe anyị Jisós Kraist dínyere mmụo unu. Amen.

Ndị Efesos

1 Akwukwó ozi a sitere n'aka mμ onwe m bμ Pöl, onye Chineke hoputara ibu onyeozi Jisós Kraist. O bμ unu ndị nsò bi n'Efesos, unu bu ndị kwasiri ntukwasí obi n'ime Kraist Jisós, ka m na-edere ya: **2** Ka amara na udo nké sitere na Chineke Nna anyi, na Onyenwe anyi Jisós Kraist dīrị unu. **3** Ka otuto dīrị Chineke, na Nna Onyenwe anyi Jisós Kraist, bμ onye goziri anyi site n'inye anyi ngozi niile nke ime mmuo nke si n'ebé niile nke eluigwe n'ime Kraist. **4** Díka o si hoputa anyi n'ime Kraist tupu a tōq n̄tqala ụwa, ka anyi būrū ndị dī nsò na ndị na-enweghi ita ụta n'ihi ya n'ihunanya. **5** O kpebiri ime anyi ụmụ ya site n'ihi Kraist Jisós. Ma o mekwara ihe ndị a niile n'ihi na o tōq ya utq n'obi, būrūkwa ihe o zubere ime. **6** Ka e si otu a too idị ebube nke amara ya, nke o ji obi ya niile nye anyi n'ime Onye ahu o hūrū n'anya. **7** N'ime ya, anyi nwere mgbaputa site n'obara ya, bμ mgbaghara nke njehie niile anyi; dī ka jba ụba nke amara ya si dī, **8** nke o mere ka o babigara anyi ụba oke site n'amamihe na nghoṭa niile. **9** O meela ka anyi mata ihe omimi nzube ya, dī ka o si tōq ya utq, bμ ihe omimi o zubere ime n'ime Kraist. **10** Nke o ga-emē ka o mezuo mgbe oge ya niile zuru, nke bū ičikqota ihe niile n'ime ya, bμ ihe ndị dī n'eluiigwe na n'uwā n'okpuru Kraist. **11** N'ime Kraist ka e mere anyi ndị nketa, ndị e bururị ụzo hoputa na mbụ, dī ka atumatu onye ahu na-aruputa ihe niile n'izuoke nke nzube na ebumnuché ya. **12** Nke mere na anyi, ndị buuru ụzo nwee olileanya na Kraist, ga-ebi ndị n'otuto nke ebube ya. **13** Unu bükwa ndị a gunyere n'ime Kraist mgbe unu nrū ozi nke eziokwu ahu bμ ozioma nke nzoputa. Mgbe unu kwenyere, a kara unu akara n'ime ya bμ akara nke nkwa ahu bμ Mmuo Nsò. **14** Nke a bμ ihe nketa anyi tutu ruo mgbe a ruzuru oru mgbaputa nke ndị ahu niile bμ ihe nweta Chineke. Ka e si otu a too ebube ya. **15** N'ihi nke a, ebe m nrū akukọ banyere okwukwe unu n'ime Onyenwe anyi Jisós, nukwa maka ihunanya unu nwere n'ebé ndị nsò niile no, **16** esepughi m aka ikele ekele n'ihi unu, mgbe niile m na-echeta unu n'ekpere m niile. **17** Ana m arıo Chineke nke Onyenwe anyi Jisós Kraist bμ Nna Onyenwe ebube niile, ka o nye unu Mmuo amamihe na ezi nghoṭa ka unu nwee ike matazie nke ọma onye o bμ, **18** ka o meghee anya nke ime mmuo unu ka unu matakwa udị olileanya unu nwere n'ihi ọkpukpō o kporo unu, na akụ, na ihe nketa dij ebube o nwere n'ime ndị nsò. **19** Na idị ukwuu nke ike ya nke na-enweghi atu dīrị anyi, bμ ndị kwere ekwe, dīka iruṣi oru ike nke ya si dī. **20** Nke o rürü n'ime Kraist mgbe o si n'nrwụ kpólite ya mee ya ka o nrudu n'aka nri ya n'ebé niile nke eluigwe. **21** Onqdú ya dī elu karia ọchichí niile, na ikiike ọchichí niile, na ike niile na ịchị isi niile, na aha okwa ọchichí nke e nwere ike inye mmapadu, o bughị naanị n'ogbo a, kama ma n'ogbo ozo na-abia. (**aioñ g165**) **22** O mere ka ihe niile dī n'okpuru ya, meekwa ya ka o būrū onyeisi ihe niile nye nzukọ ya bμ chöochi. **23** Nke bμ ahu ya, ozuzu oke nke onye ahu na-emejuputa ihe niile n'uzo niile.

2 Ma unu onwe unu, unu nwurụ anwụ site na njehie ụzo na mmechie unu. **2** Nke unu biri ndị n'ime ha mgbe unu na-agbaso ụzo niile nke ụwa a, na ụzo onye ọchichí nke alaeze ikuku, bμ mmuo ahu na-arụ oru ugbu a na ndị ahu na-enupu isi. (**aioñ g165**) **3** Anyi niile bikwara ndị anyi n'etiti ha, n'oge gara aga, na-emejuputa agụ nke anu ahu

mmechie, ma na-agbaso ọchichó ya na ebumnuché ya. N'ihi na site n'odidị anyi, anyi na ndị ozo no n'omuma ikpe ya. **4** Chineke onye juputara n'obi ebere, maka oke ihunanya o nwere n'ebé anyi no, **5** mere ka anyi soro Kraist dīrị ndị ozo; o bulađi mgbe anyi bμ ndị nwurụ anwụ n'ime ajo omume. O bμ site n'amara ya ka e ji zoputa unu. **6** O kpólite anyi na ya, mee ka anyi nrudu odu n'ebé niile nke eluigwe n'ime Kraist Jisós. **7** O mere nke a igosi ogbo nke na-abia, idị ukwuu nke akụ amara ya, nke o sitere n'obioma ya gosi anyi n'ime Kraist Jisós. (**aioñ g165**) **8** N'ihi na o bμ site n'amara ka e ji zoputa unu site n'okwukwe. Nke a abughị ihe unu rupputara n'onwe unu, o bμ onyiye nke Chineke. **9** O siteghị n'orụ, ka onye obula ghara inya isi. **10** N'ihi na anyi bμ akaorụ ya, nke o kere n'ime Kraist Jisós n'ihi iru ezi oru. O bμ otu a ka Chineke siri kwadoo na anyi kwasiri ibi ndị ubochi niile. **11** Ya mere, chetanụ na n'oge gara aga, unu bμ ndị mba ozo site n'omumụ nke a mṛu unu. Chetakwanụ na "ndị e biri ugwu" na-akpokwa unu "ndị a na-ebighị ugwu" (n'ihi obibi ugwu n'anụ ahu nke ejị aka bie). **12** N'oge ahu, o dighị ihe jikötara unu na Kraist. E kewaputara unu site na mmekorita nke Izrel, būrūkwa ndị obia n'ogbugba ndị ahu, na-enweghi olileanya na-enweghikwa Chineke n'ime ụwa. **13** Ma ugbu a n'ime Kraist Jisós, unu bμ ndị no n'ebé di anya n'oge gara aga, ka e mere ka unu biaruo nso site n'obara Kraist nke a wusiri. **14** N'ihi na ya onwe ya bμ udo anyi, o mere ka ụzo otu abu būrū otu ihe n'ime ahu ya, site na ịkwatu mgbidị kewara ha na mgbe ochie, bμ mgbidi nke ikpo asị dī n'etiti anyi. **15** O bμ n'ime anu ahu ya ka o mere ka iwu ahu na ụkpurụ ya niile ghara idị ire. Ebumnobi ya bμ i kee n'ime onwe ya otu onye ọhụrụ site na mmapadu abu ahu, si otu a mee ka udo dīrị. **16** N'uzo dī otu a ka o ga-esi kpeziere anyi na Chineke site n'obe ya, wetakwa n'isi ngwuchi, iro dī n'etiti ha abu. **17** Ya mere, o biajra kwusaa udo nye unu ndị no ebe di anya na unu ndị no nso, **18** N'ihi na anyi abu sitere n'aka ya nweta nnabata anyi ịbia n'ihi Nna site n'otu Mmuo ahu. **19** Matakwani ugbu a na unu abukwaghị ndị mba ozo na ndị obia. Unu esorola ndị nsò būrū diala na ndị so n'ezinäulo Chineke, **20** nke a rukwasara n'elu ntqala nke ndị ozi na ndị amumá, nke Kraist Jisós n'onwe ya bμ nkume isi ntqala ya. **21** O bükwa n'ime ya ka a na-ekikota ụlo ahu niile nke ọma, naba ụba, too būrū ulonṣo, n'ime Onyenwe anyi. **22** Onye a na-ewukökwa unu onwe unu n'otu n'ime ya, ka unu niile būrū ebe obibi Chineke n'ime Mmuo.

3 O bμ n'ihi nke a ka mμ onwe m bμ Pöl bμ onye mkporo nke Jisós Kraist maka unu ndị mba ozo. **2** N'ihi n'ezie, unu anụla banyere nlekota nke amara Chineke ahu nke e nyere m maka ọdịmmma unu. **3** Otu e si kpuğhee nzube nzuzo ya niile nye m, dī ka m gwara unu ihe banyere ya n'okwu dī nta n'akwukwó ozi ahu m detara unu. **4** O būrūkwa na unu agu akwukwó ahu m deere, unu ga-aghọta ihe m maara banyere ihe omimi Kraist. **5** Nke a e meghị ka umu mmapadu mara n'ogbo gara aga dī ka Mmuo Nsò siri kpuğheere ya ndị ozi na ndị amumá ya dī nsò ugbu a. **6** Otu a ka ndị mba ozo si soro būrū ndị nketa, ndị ga-abu otu anu ahu na ndị ga-eketa nkwa ahu n'ime Jisós Kraist site n'ozioma. **7** E mere m ka m būrū onyeozi nke ozioma a, dīka onyiye amara nke Chineke si dī, bμ nke e nyere m site n'iru oru nke ike ya. **8** O bμ ezie na mμ bμ onye dikarışırı nta n'etiti ndị nsò niile, e nyere m

amara nke a, ikwusara ndị mba ozø ozioma banyere akụ nke enweghi atu nke juru n'ime Kraist, **9** meekwa ka mmadu niile hụ ihe bu atumatu nke ihe omimi e zoro n'ime Chineke onye kere ihe niile, otu afó. (**aión g165**) **10** Ka ọ ga-abụ site na chochị, a ga-emē ka amamihe Chineke n'udi dí iche iche bürü ihe ochichị na irike niile dí n'eluiwge ga-amata. **11** Nke a bụ n'usoro nke atumatu ya dí ebighị ebi, nke e mezuru n'ime Jisós Kraist Onyenwe anyi, (**aión g165**) **12** bụ onye anyi nwere ntukwasị obi na obi siri ike ibjakwute site n'okwukwe anyi nwere na ya. **13** N'ihi nke a, arịo m ka unu ghara ida mba maka mkpabu m n'ihi unu, ha bụ otuto nye unu. **14** Ọ bụ n'ihi nke a ka m na-egbu ikpere m n'ala n'ihi Nna anyi, **15** onye ezinaulo niile dí n'ua a na nke dí n'eluiwge na-esite n'aka ya enwe aha. **16** Ekpere m bụ ka o site n'iba ụba nke otuto ya, nye unu ike na-esite na Mmụọ ya, mee ka unu dí ike n'ime mmụọ unu; **17** ka Kraist nwee ike biri n'obi unu site n'okwukwe, ka unu ndị gbanyere mgborogwu guzosiekwa ike n'ihunanya. **18** Ana m arịokwa, ka unu na ndị nsø niile nwee ike ighota ihe bụ obosara, ogologo, idị elu na idị omimi, **19** na imatakwa ihunanya nke Kraist nke karịri amamihe, ka unu juputakwa n'izuoke niile nke Chineke. **20** Ugbu a, nye onye ahụ pürü imebiga ihe n'oke karịa ihe niile nke anyi rịrịrị, maqbụ karịa ka anyi pürü icheputa n'uche anyi, site n'ike ya nke na-arụ orụ n'ime anyi, **21** ọ bụ ya ka otuto díri n'ime chochị na n'ime Kraist Jisós ruo ogbo niile nke mgbe niile, ebighị ebi ruo ebighị ebi. Amen. (**aión g165**)

4 Ya mere, mü onwe m bụ onye mkporo nke Onyenwe anyi, na-arịo unu ka unu bie ndị kwesiri ọkpukpko nke a kporo unu. **2** Werekwanụ obi dí umeala niile na idị nwayo, na ndidi na-anagide ibe unu n'ihunanya. **3** N'oṇu n'udo n'etiti onwe unu gbaljakwanụ ime ka idị n'otu unu digide n'ime Mmụọ Nsø. **4** E nwere otu ahụ na otu Mmụọ, dí ka e siri kpoo unu n'otu olileanya nke díjịrị ọkpukpko a kporo unu. **5** Otu Onyenwe anyi dí, otu okwukwe na otu baptizim. **6** Ọ bükwa naanị otu Chineke dí onye bụ Nna ihe niile na onye na-achị ihe niile, na onye na-arụ orụ ya n'ime ihe niile, na-ebikwa n'ime ihe niile. **7** Ma e nyere onye obụla amara dika oke onyinye nke Kraist siri dí. **8** N'ihi nke a, e kwuru, "Mgbe ọ rigoro gaa n'elu, o duuru igwe ndị a dötara n'aghà, nyekwa umụ mmadu onyinye dí iche iche." **9** (E kwuru, "Ọ rigoro," ginjị ka o pütara ma o bughị na o buru ụzo rịdaa n'ime ala mmụọ) **10** Onye ahụ si n'elu rịdata búkwa otu onye ahụ rigoro n'eluiwge, ka o nwee ike mejuo ihe niile.) **11** O nyekwara ufodù onyinye i bi ndị ozi, ufodù ndị amụma, ufodù ndị nkwsa ozioma, ufodù ndị ụkochukwu na ndị nkuzi. **12** Nke a bụ maka ikwadobe ndị nsø maka orụ nke ije ozi, iji wulite ahụ nke Kraist; **13** tutu anyi niile abịa na nkwekota banyere okwukwe anyi, na omuma ihe banyere okpara Chineke, bürü onye tozuru oke, ruo otutu nke ogogo na ozuzu oke nke Kraist. **14** Mgbe ahụ anyị agaghị abükwa umuntakirị, ndị ikuku ozizi ọhụrụ dí iche iche na-ebugharị ihu na azu dí ka ebili mmiri, na igha ugħa nke mmadu, bụ ozizi na-esite n'ime aghugħo nke ha ji echeputa nduhie. **15** Kama n'ikwu eziokwu site na mmụọ ihunanya, anyi ga-eto bürü ndị tozuru oke n'akukụ niile n'ime ya, bụ onye ahụ bụ isi, nke bụ Kraist. **16** Onye anụ ahụ niile, jikötara onụ ma bürü otu, site na nkwonkwo niile nke na-enyezu ya nkwardo, dika akukụ niile obụla na-arụ orụ ya nke ọma, na-esite n'uzo

ahụ enyere akukụ ndị ozo aka, ime ka ha too, nakwa iwuli ha elu site n'ihunanya. **17** Ya mere, ana m ekwu nke a, ma na-eguzokwa na ya n'ime Onyenwe, ka unu hapu ibi ndị dí ka ndị mba ozø si ebi, na echiche ha na-abaghị uru. **18** Ndị ọchichịrị gbachiri nghoṭa ha. Ndị dí otu a enweghi oke na ndị ahụ Chineke na-enye, n'ihi na obi ha mechiri emechi, ha adighị aghotakwa. **19** Ha aburula ndị obi ha kporo nkụ, ndị were onwe ha nyefee ime ihe niile masirị ochichị ha, ka ha si otu a na-ebi ndị adighị ocha niile, ha bụ ndị juputara n'anya ukwu. **20** Ma nke a abughị otu unu siri müta Kraist, **21** ma ọ bürü na unu anụla ihe banyere ya, ọ bürükwa na unu amutala ihe site n'aka ya banyere eziokwu ahụ dí n'ime Jisós. **22** Yipụnụ mmadu ochie unu, nke mere ka unu na-ebi ndị ojoo na mbu, bụ mmadu ochie ahụ nke juputara n'agụụ ime ihe ojoo niile, **23** ka eme ka mmụọ nke uche unu dí ọhụrụ. **24** Ma yikwasinụ onwe unu mmadu ọhụrụ, nke e kere n'udidị Chineke n'ezì omume n'ezie nakwa n'idi nsø. **25** Ya mere, wezuganụ igha ugħa, ka anyi niile kwuo eziokwu nye ndị agbataobi anyi, n'ihi na anyi niile bụ ndị e jikötara n'otu anụ ahụ. **26** Mgbe i na-ewe iwe emehiekwala. Ekwela ka anyanwụ daa mgbe i ka nq na-ewe iwe. **27** Enyela ekwensu ohere. **28** Ka onye na-ezu ohi kwisị izu ohi. Kama ya jiri aka ya abuq rụo ezi ọrụ, ka o nwee ike inyere ndị ozo nq na mkpa aka. **29** Ka okwu rere ure obụla hapu isite n'onụ unu püta. Kama kwonu naanị ezi ihe nke ga-aba uru iwuli ndị ozo elu dika mkpa ha si dí na iwtara ndị nṣụrụ ya ngozi. **30** Unu akpasukwala Mmụọ Nsø nke Chineke iwe, onye a kara unu akara n'ime ya maka ubechị nke mgbagputa. **31** Wepụnụ obi ilu niile, na obi ojoo na iwe, ya na nkwluti na ibu iro niile n'etiti unu. **32** N'onqdụ ihe ndị a niile, nweenụ obi ebere n'ebe ibe unu nq. Gbagħaranụ ibe unu dika Chineke sitere n'amara ya għagħara unu n'ihi na unu bụ nke Kraist.

5 Ya mere bürünụ ndị na-eriomni Chineke, dí ka umu a hụrụ n'anya. **2** Na-agakwanụ n'ime ihunanya, dika Kraist siri hụ anyị n'anya ma were ndị ya nke Chineke maka anyi dika aja na onyinye nke isi ụtọ. **3** Ma n'etiti unu, ka a ghara ikpota mmehie ikwa iko, maqbụ nke adighị ocha, maqbụ nke inwe anya ukwu aha, n'ihi na ihe ndị a ekwesighị n'etiti ndị nsø. **4** O díkwegħi mma ka unu na-ekwu okwu rūrū aru maqbụ okwu nzuzu maqbụ njakirị, kama ka e nwee inye ekele. **5** Matanụ nke ọma na onye na-akwa iko, maqbụ onye rūrū aru, maqbụ onye anya ukwu, n'ihi na anya ukwu dí ka ikpere aru, enwegħi ike ibata n'alaeze Kraist na Chineke. **6** Unu ekwela ka onye obụla jiri okwu efu duhie unu. O bụ n'ihi omume ojoo ndị a ka iwe Chineke ji abiakwasị ndị na-anagħi erubere ya isi. **7** Unu na ndị dí otu a enwela mmekq. **8** N'ihi n'oge gara aga, unu bụ ochichịrị, ma ubgu a, unu bụ ihé n'ime Onyenwe anyi. Na-ebinu ndị ka umu nke ihé **9** (n'ihi na a na-ahụ mkpuru nke ihé n'ihé niile dí mma, na ihe ziri ezi, na eziokwu). **10** Gbaljanu icheputa ihe na-amasi Onyenwe anyi. **11** Unu etinyela aka n'orụ ochichịrị nke na-adighị amị mkpuru obụla, kama għbaanu ha n'anwụ. **12** O bụ ihe ihera ikwu okwu banyere ihe ndị a na-eme na nzuzo. **13** Mgbe a għara ihe obụla n'anwụ, ọ na-aputa ihé nke ọma. N'ihi na ihe obụla e mere ka ọ püta ihé nke ọma bụ ihé. **14** Nke a mere na e kwuru, "Bilie gi onye na-arahū ura. Site n'onwū bilie. Kraist ga-emekwa ka ihe ya mukwasị gi." **15** Kpachapunụ anya otu unu si ebi ndị unu. Unu ebia ndị dí ka ndị nzuzu,

kama bienü ndü dì ka ndj maara ihe. **16** Jirinü ohere niile unu nwere rụo oru oma, n'ihi na ubochi ndi a dì njo. **17** Unu emela dì ka ndj na-enweghi uche, kama gbaliany ichoputa ihe Onyenwe anyị chọrọ ka unu mee, **18** Unu arụbígala mmanya oke n'ihi na ọ na-eduba na ndu ịla n'iyi. Kama juputanu na Mmụo Nsø, **19** werenụ abụ oma, na abụ nke ime mmụo na-ekwe ukwé n'etiti onwe unu. Werekwánu obi unu niile na-abürü Onyenwe anyị abụ dì ụtọ. **20** Na-enyenü Chineke bụ Nna ekele mgbe niile na n'ihe niile, n'aha Onyenwe anyị Jisós Kraist. **21** Na-edonu onwe unu n'okpuru ibe unu site n'egwu Kraist. **22** Unu ndj bù nwunye, doonụ onwe unu n'okpuru di unu dì ka unu si doo onwe unu n'okpuru Onyenwe anyị. **23** N'ihi na di bù isi nwunye ya, dì ka Kraist siri bürü isi nzukọ ya bù chọchị, na Onye nzoputa ya nke bù anụ ahụ ya. **24** Ya mere, dì ka nzukọ si edo onwe ya n'okpuru Kraist, otu a ka ndj bù nwunye kwesiri ido onwe ha n'okpuru di ha n'ihe niile. **25** Ndj bù di, hụnụ nwunye unu n'anya dì ka Kraist siri hụ nzukọ ya bù chọchị n'anya nwụo n'ihi ya. **26** O mere nke a ka o nwee ike doo ya nsø, jirikwa okwu ya na ịsa mmiri nke baptism mee ka ọ dìocha. **27** Ka o chee nzukọ n'ihi ya onwe ya dì ka ihe juputara n'ebube, nke na-enweghi ntụpọ, maqbụ ihu mgbarụ ma ọ bükwanụ ihe ọbụla dì otu a. Kama nke dì nsø na-enweghi ita ụta. **28** N'otu ụzọ ahụ kwa, ndj bù di kwesiri ihụ nwunye ha n'anya dì ka ha si hụ anụ ahụ ha n'anya. N'ihi na onye ọbụla hụnụ nwunye ya n'anya na-ahụ onwe ya n'anya. **29** Ọ dighi onye ọbụla nke kporo anu ahụ ya asị. Kama, ọ na-azụ ya na-edozikwa ya, dì ka Kraist na-emere chọchị. **30** N'ihi na anyị niile bù akụkụ anụ ahụ ya. **31** “N'ihi nke a ka nwoke ga-eji hapụ nne na nna ya e jikota ya na nwunye ya. Ha abụ ga-abụ otu anụ ahụ.” **32** Nke a bù ihe omimi dì ukwuu ma ejị m ya atụnyere Kraist na chọchị ya. **33** Ma otu o dì, onye ọbụla n'ime unu aghaghị ihụ nwunye ya n'anya dì ka ọ hụnụ onwe ya, nwunye ọbụla aghakwaghi isopuru di ya.

6 Ümụ, ruberenü ndj mürü unu isi n'ihi na nke a ziri ezi n'ime Onyenwe anyị. **2** “Sopurụ nne gi na nna gi,” n'ihi na nke a bù iwu mbụ nke nwere nkwa so ya. **3** “Ka ihe nwe ike na-agara gi nke ọma, ka ị biekwa ogologo ndü n'elu ụwa.” **4** Ndj bù nna, unu akpasukwala ümụ unu iwe kama zuliteni ha n'ozuzu na n'ozizi nke Onyenwe anyị. **5** Ndj bù ohu ruberenü ndj nwhee unu isi. Jirinü nsopuru na egwu na obi ọcha jeere ha ozi dì ka a ga-asị na ọ bù Kraist ka unu na-ejere ozi ahụ. **6** Ruberenü ha isi, ọ bughi naanị ka unu nata ihuomma ha mgbe ha nọ na-ele unu anya, kama dì ka ndj ohu Kraist, ndj na-eme uche Chineke site n'obi ha. **7** Jirinü ọri na ihuomma rụo oru unu dì ka ọ bù Onyenwe anyị ka unu na-arụrụ ya, ọ bughi mmadụ. **8** N'ihi na unu maara na Onyenwe anyị ga-akwighachi onye ọbụla maka ihe ọma ọbụla ha mere, ma ha bù ohu maqbụ ndj nweere onwe ha. **9** Ndj a na-ejere ozi, mesonụ ndj na-ejere unu ozi mmeso n'uzo dì otu a. Abarala ha mba, n'ihi na ị matara na unu nwere naanị otu Nna ukwu nọ n'eluigwe. Ile mmadụ anya n'ihi adighikwa n'ebe ọ nọ. **10** N'ikpeazu, dịnụ ike n'ime Onyenwe anyị na n'ime ike ya dì ukwuu. **11** Yikwasinụ ngwa agha niile Chineke ka unu nwhee ike iguzosi ike megide nzube ojoo niile nke ekwensu. **12** N'ihi na ndj anyị na-aluso ọgụ abughị ndj mmadụ efu nwere anụ ahụ na ọbara, kama ọ bù megide ndisi ha niile, megide icheji isi niile, megide ike usuu mmụo ojoo

nke ike ụwa ochichiri a, megidekwa mmụo ajo ihe niile nō n'ebe dì elu nke eluigwe. (**aioñ g165**) **13** Ya mere, yikwasinụ ngwa agha niile nke Chineke ka unu nwhee ike iguzosi ike mgbe onye iro ahụ ga-aluso unu ọgụ. Ka unu nweekwa ike iguzo ọ buladi mgbe unu chughachiri ha azụ. **14** Meenụ ka eziokwu dịrị unu dì ka eriri aka nke a na-eji ekesi aka nke, ezi omume bùrụkwa ihe dì mkpa dì ka ihe agha unu ji ekpuobi unu. **15** Werenu nijkere nke ikwusa ozioma nke udo yikwasị dì ka akpukpọ n'ükwu unu. **16** Mgbe niile, unu echefula ijide okwukwe unu dì ka ọta nke unu ga-eji kuchapụ àkụ niile na-enwu ọkụ nke ajo onye ahụ ga-agba n'ebe unu nō. **17** Nabatanu nzoputa dì ka okpu igwe, werekwánu okwu Chineke dì ka mma agha nke Mmụo Nsø na-enye unu. **18** Ma kpeenụ ekpere n'ime Mmụo n'oge niile na ụdi ekpere na arịrịo niile. Nọṇṇu na nijkere mgbe niile ma nogidekwanu na-ekpere ndj nsø niile ekpere oge niile. **19** Na-echetakwanu m n'ekpere, ka e nye m ike nke mkwuwa okwu, m ga-eji na-ekwuputa ihe omimi nke ozioma na-atughị egwu ọbụla, **20** nke m ji maka ya bürü onye nnöchite anya nō na mkporo. Kperenu m ekpere ka m kwuputa ya n'atughị egwu ọbụla dì ka m kwasiri ikwu. **21** Ugbu a, iji mee ka unu mara otu m dì na ihe m na-eme, Taikikos, nwanna m hụnụ n'anya na nwaodibo kwesiri ntükwasị obi n'ime Onyenwe anyị ga-akorọ unu ihe niile. **22** Ana m ezitere ya unu n'ihi nke a, ka o mee ka unu mata ọnọdu anyị nakwa ka ọ gbaa unu ume. **23** Ka udio na ihe m na-eme, tinyere okwukwe nke sitere na Chineke Nna na Onyenwe anyị Jisós Kraist díjirị unu ụmụnna. **24** Ka amara dínyere ndj niile ji ihe n'anya na-adighị anwụ anwụ hụ Onyenwe anyị Jisós Kraist n'anya.

Ndị Filipai

1 Pol na Timoti, ndị bụ ohu Kraist Jisós, Na-edegara unu ndị ụkchukwu, ndị okenyé na ndị nṣo niile nō n'ụlo nzuko Kraist Jisós dì n'obodo Filipai. **2** Ka amara na udo nke sitere na Chineke Nna anyị, na Onyenwe anyị Jisós Kraist dírị unu. **3** Ana m ekele Chineke m ekele mgbe ọbụla m chetara unu. **4** N'ime arirịo niile m na-arịo ya mgbe niile n'ekpere m n'ihi unu, obi m na-ejuputa n'ọnụ. **5** N'ihi inyeaka niile unu na-enye, ime ka izisa ozioma na-agà n'ihi ọ bùladi ruo ubgu a. **6** Amaara m n'ezie, na onye ahụ malitere ọrụ oma n'ime unu, ga-agà n'ihi iżru ya ruo ụboghị Kraist Jisós. **7** O bụ ihe ziri ezi n'ebé m nō iche ụdi echiche dì otu a banyere unu niile, n'ihi na unu dì m n'obi. Ma m nō n'agbụ maqbụ na m na-echekwa ozioma, na mgbe m na-eme ka o guzosié ike, unu niile esorola m keta oke n'amara ahụ. **8** Chineke bụ onye akaebe m, otu agụ unu niile si agusi m ike site n'iħunanya nke Kraist Jisós. **9** Nke a bùkwa ekpere m, ka iħunanya unu na-ahuriṭa onwe unu na-ababiga uba oke. Ka unu nwее ike ito eto, ruo n'inwe mimazu na nghọta ihe niile. **10** Ka unu nwее ike nwaputa ihe nke kachasi mma. Mgbe ahụ, unu ga-adjị ocha n'enweghi ịta ụta ọbụla maka ụboghị nke Kraist. **11** Ebe e menjupata unu na mkporu nke ezi omume nke sitere na Jisós Kraist iji bulie Chineke elu ma nyekwa ya otuto. **12** Ugbu a ụmụnna m, nke a bụ ihe m chọrọ imē ka unu ghọta, na nsogbu niile dakwasiri m emeeka la ọrụ ikwusa ozioma na-agà n'ihi. **13** N'ihi na ọ pütala ihe nye ndị nche nke ụløeze ahụ na onye ọbụla ọzo, na ọ bụ naanị n'ihi na m bu onye na-eso Kraist ka e ji tọ m mkporo. **14** Site na mkporo a a tñru m, e meela ka otu ụmụnna anyị buru ndị nwere ezi ntukwasị obi n'ime Onyenwe anyị, nwekwa oke nkluwa okwu, izisa ozioma ahụ na-atughị egwu ọbụla. **15** O bụ eziokwu na ụfodụ ji ekworo na anya ụfụ na-ekwusa Kraist, ma ụfodụ kwa na-ezisa ya site n'ochichọ obi ziri ezi. **16** Ndị ahụ ji ochichọ obi ziri ezi na-eme nke a n'iħunanya ebe ha matara na e tinyere m ebe a n'ihi izisa ozioma. **17** Ndị mbụ ahụ na-ekwusa Kraist site n'ochichọ obi nke onwe ha, o bughi site n'ezi obi, ebe ha na-eche na ha ga-akpalị nsogbu nye m n'ime mkporo. **18** Gịníkwa ka ogbochiri? Otu ọ di, maqbụ n'ụzọ aghaghị maqbụ n'ezikwu, ihe dì mkpa bụ n'ụzọ ọbụla a na-ekwusa ozioma Kraist, n'ihi nke a ka m na-anụri ọnụ. E, m ga-añurikwa ọnụ mgbe niile. **19** N'ihi na-amaara m na site n'ekpere unu, ya na igbaume nke Mmụo Jisós Kraist ihe ndị a niile dakwasiri m ga-emesi ghoroq m nzoputa. **20** N'ihi na olileanya m na ntukwasị obi m bụ na ihere agaghị eme m n'ụzọ ọbụla, kama, aga m enwe ezi agbamume nke gáeme ka e bulie Kraist eli n'ahụ m, ma ubgu a ma mgbe niile, maqbụ na ndị, ma ọ bùkwanụ n'onwụ. **21** N'ihi na n'ebé m nō, idị ndị bụ Kraist, iñwụ ọnwụ bùkwa uru. **22** Ma ọ buru na idị ndị n'anụ ahụ, nke a buuru m iżruputa ọrụ bara uru, enweghi m ike ikwu nke m ga-ahoro. **23** Uzo ihe abụ a na-eche m ihu: Ma ochichọ obi m bụ ilakwuru Kraist, n'ihi na ọ bụ nke kachasi mma. **24** Ma ọ pütara ihe na ọ di mkpa nye unu ma ọ buru na m adirị ndị n'anụ ahụ. **25** Ebe nke a doro m anya, amara m na mị na unu niile ga-agà n'ihi ịno maka ọganihu na ọnụ nke unu n'ime okwukwe. **26** Ka mgbe m ga-abijkwute unu ọzo, unu ga-enwebiga ọnụ oke n'ime Kraist Jisós n'ihi m. **27** Ma n'onodụ ọbụla, na-ebinụ ndị kwasiri

ozioma nke Kraist, ma abịara m leta unu maqbụ na abịaghị m, ka a mata na unu guzosiri ike n'otu mmụo, wereka otu obi na-agba mgba n'okwukwe nke ikwusa ozioma, **28** na-atughị ịjo ihe ndị na-emegide unu ga-eme. Iguzosi ike unu ga-agbara ha ezi ama banyere ịla n'iyi nke ga-abijkwasi ha. Ma n'ebé unu nō, ọ ga-abụrụ unu nzoputa pütara ihe nke sikwa n'ebé Chineke nō bịa. **29** N'ihi na ohere ahụ e nyere unu, abughị naanị ikwere na Kraist, kama ọ bùkwa iħu ahụ n'ihi ya. **30** Unu nō na-agabiga ụdi ibu agha ahụ unu hụrụ na m gabigara, nke unu na-anukwa na m ka nō n'ime ya ubgu a.

2 Ya mere, ọ buru na e nwere nkasiobi ọbụla dírị anyị n'ihi nijkota e jikötara anyị na Kraist, ọ burukwa na e nwere inyeaka ọbụla site n'iħunanya ya, ọ burukwa na ọ di nnwéko ọbụla anyị na Mmụo na-enwekə, ọ buru na unu nwere obi nro na ɔmijiko, **2** meenụ ka ọnụ m zuo oke, site n'inwe nnwéko ọbụla site n'iħurita onwe unu n'anya, sitekwa n'inwekə otu mmụo, na otu uche. **3** Emela ihe ọbụla n'ihi naanị ọdịmma nke gi, maqbụ bie ndị n'ụzọ ịdötara onwe gi otuto efu. Kama buru onye wedara onwe ya ala, onye na-ahụ ndị ọzo dì ka ndị ka ya mma. **4** Echela echiche banyere naanị the metutara gi, kama, na-eleba anya n'ihe banyere ndị ọzo. **5** Na mmeķorita unu na ibe unu, nweenụ ụdi uche ahụ nke dì n'ime Jisós Kraist. **6** Onye ọ bụ ezie na o nwere ụdidi Chineke site na mmalite ma ọ gughi ụdidi ya dì ka Chineke dì ka ihe ọ ga-ejidesi aka ike. **7** Kama, ọ gurụ onwe ya dì ka ihe efu, site na īnara ụdidi nke onye bụ ohu, onye nke a mürü dì ka mmađu. **8** Ebe ahụrụ ya ka ọ dika mmađu n'oyiyi, o wedakwara onwe ya ala, site n'irube isi ruo ọnwụ, bụ ọnwụ nke obe. **9** O bụ n'ihi nke a ka Chineke ji bulie ya elu n'ebé kachasi elu, nyekwa ya aha kachasi aha niile elu. **10** Ka ọ ga-abụ mgbe ọbụla a kporoaha Jisós ka ikpere niile ọbula gbuo n'ala, ihe niile di n'eluiğwe, ndị niile bi n'uwu, na ndị bi n'okpuru uwu. **11** Ka ire niile ọbụla kwuputa na Jisós Kraist bụ Onyenwe anyị, maka inye Chineke bụ Nna, otuto. **12** Ya mere, ezi ndị enyi m, dì ka unu na-erube isi mgbe niile, ọ bughi naanị mgbe m nō, ma karışja ubgu a m na-anoghị unu nso, gaanụ n'ihi iżruputa nzoputa unu site n'itụ egwu na īma jijiji. **13** N'ihi na ọ bụ Chineke n'onwe ya na-arụ ọrụ n'ime unu, inyere unu aka ịchọ ime ihe ọ chọrọ ka unu mee, na inyere unu aka ime ihe ahụ ọ chọrọ. **14** N'ihe ọbụla unu na-eme, wezuganụ ntamu na iżu ụka n'etiti unu. **15** Bienụ ndị unu dì ka ụmụ Chineke, ndị a na-apughị ịta ụta, ndị di ocha na ndị a na-apughị ibo ebubo n'ime uwu ojoo a, n'etiti ogbo gbagorogbagor, na n'etiti ndị nwere obi n'azụ. Mgbe ahụ, unu ga-enwuputa n'etiti ha dì ka kpakpando n'ime uwu! **16** Na-echekwanụ n'ihi ha okwu ahụ na-enye ndị. Ka ọ buru na mgbe Kraist bijara ọzo, aga m anụri ọnụ, n'ihi na ọrụ m rụrụ n'etiti unu abughị ihe efu. **17** N'ezie, ọ buru na-awụpụ m dì ka aja ihe ọnụnụ n'elu aja n'ife ofufe nke sitere na Chineke n'ihi okwukwe unu. E, a si na e gbuo m n'ihi unu, aga m anụri ọnụ na-esorokwa unu niile nwe obi ụtọ. **18** otu aka ahụ, unu onwe unu kwasiri inwe obi ụtọ ma sorokwa m riñrịa ọnụ. **19** Enwere m olileanya n'ime Onyenwe anyị Jisós na m ga-ezitere unu Timoti n'oge na-adighị anya site ubgu a, ka m site n'ozị ọ ga-anata banyere unu nwee obi ụtọ. **20** Enweghi m onye ọzo dì ka ya, onye ga-eche ezi echiche maka ọdịmma unu. **21** N'ihi na ndị ọzo na-echegbu onwe ha maka ọdịmma nke ha, ma ọ bughi maka ọdịmma Jisós Kraist. **22** Ma unu

niile maara otu Timoti si dí oke mkpa. O dí nnqo dí ka nwa m, site n'nyeaka ọ na-enyere m n'orụ izisa ozioma. **23** Enwere m olileanya n'ezie izitere unu ya. M ga-emekwa nke a ma ọ buru na m chọpụta ihe ọnqdú m'n'ebe a ga-abu. **24** N'ezie, enwere m olileanya na site n'nyeaka Onyenwe anyị, mü onwe m ga-abiajkwutekwa unu na mgbe na-adighị anya. **25** Otu ọ dí, echere m na ọ dí mkpa ugbu a izighachiri unu Epafroditos, nwanna m na onye mü na ya na-arukọ orụ, onye mü na ya na-ebuko agha, onyeozi nke unu zitere ka o bịa nyere m aka n'onqdú mkpa m. **26** Ugbu a, ana m eziteghachiri unu ya, n'ihi na ọ na-agusị ya agụụ ike jħu unu anya. O wutekwara ya nke ukwu, na e mere ka unu mara na ọ dara orịa n'oge gara aga. **27** N'ezie, o fodurụ nnqo ntakirị ka o site n'oria ahụ daa n'ura ọnwụ. Ma Chineke meere ya ebere. O bughi naanị ya, kama o mekwaara m ebere, n'ihi na o kweghi ka a tükwasirị m ihe mwute n'elu ihe mwute. **28** N'ihi nke a, ọ na-anụ m oku n'obi izite ya n'ebé unu nq. N'ihi na amaara m na obiịa ọ ga-abiajkwute unu ga-eme ka unu n̄uriạ ọnụ. O ga-emekwa ka ọnqdú nchegbu m dí mfe. **29** Ya mere, arịo m unu, werenu ọnụ nabata ya nke oma n'ime Onyenwe anyị, na-asopukwaranụ ndí dí ka ya. **30** N'ihi na o fodurụ nwantị ka o nwuo, n'ihi orụ nke Kraist, tinye ndu ya n'ihe egwu iji mezuo orụ unu n'ebé m nq.

3 Na nchikọta okwu ndí a niile, ụmụnna m, na-añurinụ ọnụ n'ime Onyenwe anyị. Ike adighị agwụ m igwa unu ihe ndí a. Ọ bakwaara unu uru iñu ụdị okwu a mgbe niile. **2** Kpachapuruṇu onwe unu anya n'ebé ndí mmadu ojoo ahụ yiri nkita nq. Ndí ahụ na-eyiwasị ahụ ha. **3** N'ihi na ọ bụ anyị bụ ndí ezi obibi ugwu ahụ, o bughi ha, n'ihi na anyị bụ ndí na-efe Chineke site na Mmụo ya. Anyị na-añurị ọnụ n'ime Kraist Jisós. Anyị adighị atükwasị obi n'ihe e mere n'anụ ahụ. **4** Mü onwe m nwere ike nwee ntükwasị obi n'ihe ndí a. N'ihi na e nwee onye chere na ọ pürü itükwasị obi ya n'anụ ahụ, mü onwe m nwere ụdị ntükwasị obi ahụ karịa onye ahụ: **5** E biri m ugwu n'abali nke asato site na mgbe a mürü m, abụ m onye Izrel, sitere n'agburụ Benjamini; abụ m onye Hibru a mürü n'etiti ndí Hibru; dí ka o si metuṭa iwu abụ m onye Farisi; **6** igosi iñu oku n'obi m, apkagburu m chocchị, n'uzo ezi omume n'okpuru iwu, abụ m onye zuruoke. **7** Ma ihe ndí a niile m gürü dika ihe bara uru n'oge gara aga, burụ m ugbu a, ihe na-abaghị uru n'ihi Kraist. **8** E, karịa nke a, apkopla m ihe ndí a niile ihe efu, n'ihi na a pughi iji ha tunyere idí oke ọnuaḥia nke jmata Kraist Jisós, Onyenwe m. N'ihi ya, etufuola m ihe ndí a niile, guo ha dí ka ihe na-abaghị uru, ka m nwee ike rite Kraist n'uru. **9** Ka e nwee ike hụ m n'ime ya. Enweghi m ezi omume nke aka m, nke dabere n'iwu, kama ọ bụ nke sitere n'okwukwe na Kraist, ezi omume si na Chineke nke dabeere n'okwukwe. **10** Naanj ihe m chọrọ bụ jmara Kraist na ike dí na mbilite n'orụ ya, na nnwekọ nke isoro ya keta oke n'ahụ ya, nakwa ka m yie ya n'orụ. **11** Ka m si otu a, ruo n'ego nke inweta mbilite site n'orụ. **12** Anaghị m ekwu na m etozuola oke, maqbụ nwezu ohe niile. Ma a na m agbalisi ike ka m jide ihe ahụ nke Kraist Jisós jidere m n'ihi ya. **13** Ụmụnna m, n'ezie, abubeghi m ihe ahụ m kwasiri jħu. Ma ihe m ji ike m niile na-eme bụ ichefu ihe niile ndí gara aga, na ilekwasị anya n'ihe ahụ m na-agbaso bu nke dí m n'ihi. **14** Ana m agbası qoso ike iji gbaruo n'isi, maka irite ihe ahụ a na-agbata n'oso, bụ okpukpọ iħanye na ndu eluiwge ahụ nke

Chineke kpọrọ m site na Jisós Kraist. **15** Ka anyị niile, bụ ndí tozuru oke n'ime mmụo nwee uche dí otu a. Ọ burukwa na ụfodú n'ime unu nwere uche ọzo dí iche, Chineke ga-ekpughere unu nke a. **16** Ka anyị jidesienụ aka ike naanị n'ihe ahụ anyị nweterela. **17** Ụmụnna m, na-agbasonu ụdị ndu m na-ebi, choputakwanụ ndí ọzo na-adị ndu dí ka anyị si adị, mee ha ihe ilere anya unu. **18** N'ihi na agwala m unu nke a ọtụtụ mgbe, na-achokwa igwa unu ya ọzo ugbu a. Lee, anya mmiri dí m n'anya ugbu a m na-ekwu ya sị na e nwere ọtụtụ ndí na-ebi ndu ha dí ka ha bù ndí iro obe Kraist n'ezie. **19** Oqwigwụ ndí dí otu a ga-abu ila n'iyi. Afọ ha bù chi ha, ndí ototo ha díka n'ihere ha. Ha na-atukwasị uche naanị n'ihe nke ụwa. **20** Ma ebe obibi anyị dí n'eluiwge, ebe anyị na-atusi anya ike na Onye nzoputa bụ Onyenwe anyị Jisós Kraist gase bi. **21** Onye ga-agbanwe ahụ anyị dí ala ka ọ dí ka nke ya dí ebube, site n'ike nke mere ka o debe ihe niile n'okpuru ya.

4 Ya mere, ụmụnna m, ndí m hụrụ n'anya, na ndí ihe ha na-agusị m agụụ ike, unu ndí na-enye m ọnụ, na ndí bụ cukueze m n'ihi orụ m na-arụ, bikonu, guzosienụ ike n'ime Onyenwe anyị. **2** Arịriọ m na-arịọ Yodia na Sintiki bụ, ha biko, nwe otu uche n'ime Onyenwe anyị. **3** E, ana m arịokwa gi, ezi onye mü na ya na-arukọ orụ, biko, nyere ümụ nwanyị ndí a aka n'ihi na ha abụ bù ndí so m rụo orụ ikwuwa ozioma nye ndí ọzo. Ha sokwa Klement rụokwa orụ, bụ ndí ahụ e dere aha ha n'akwụkwo nke ndú ahụ. **4** Na-añurinụ ọnụ mgbe niile n'ime Onyenwe anyị. Ka m kwoawka ya ọzo, n̄uriyan ọnụ! **5** Meenụ ka mmadu niile jiri anya ha hụ na unu bụ ndí obioma n'ihe niile unu na-eme. Chetanụ na obiịa Onyenwe anyị dí nso. **6** Unu echegbula onwe unu banyere ihe ọbụla. Kama n'ihe niile, sitenụ n'ekpere na arịriọ, ya na ekele, chee ihe niile na-akpa unu n'ihi Chineke. **7** Udo Chineke, nke dí ukwu karịa ihe ọbụla mmadu nwere ike iğhọta, ga-echie echiche uche unu na obi unu nche n'ime Kraist Jisós. **8** N'ikpeazụ, ụmụnna m, na-echenụ echiche mgbe niile banyere ihe bụ eziokwu, na ihe dí mma, na ihe ziri ezi. Na-echekwanụ echiche banyere ihe dí ọcha, ihe ọbụla mabigara mma oke, ihe ọbụla dí mma na ndu onye ọbụla nke e kwasiri jħomni, na nke e kwasiri inwe ototo n'ihi ya. **9** Na-emenụ ihe ọbụla unu si n'aka m mta, maqbụ ihe unu nṣuru, ma ọ bükwanụ ihe unu hụrụ m ka m na-eme. Chineke onye na-enye udo ga-anonyekwara unu. **10** Ana m añurị ọnụ dí ukwu n'ime Onyenwe anyị n'ihi na unu mechara malite ihe echiche ọzo banyere m. Unu bu m n'obi n'ezioküwa ma unu ewnetaghị ohere iziputa ya. **11** O bughi na m n'oñodụ oke mkpa na ụkọ. N'ihi na amüatala m otu m ga-esi jiri ọnụ nroq n'oñodụ ọbụla. **12** Amüatala m otu m ga-esi nroq mgbe ihe siri ike na mgbe ihe bara ụba. Amüatakwa m otu m ga-esi nwee afọ ojuju n'oñodụ ọbụla, maqbụ mgbe m na-anụ agụụ, maqbụ mgbe m rịjurụ afọ, maqbụ mgbe m nwere ihe dí ukwu maqbụ n'oge ụkọ. **13** N'ihi na apụrụ m ime ihe niile site n'nyeaka onye na-eme m ike. **14** Ma unu mere nnqo nke oma inyere m aka n'oñodụ nsogbu nke m no n'ime ya. **15** Unu onwe unu ndí Filipai maara na mbido nke ozioma a, mgbe m hapurụ Masidonia, na o nwiegħi nzukò ọzo nyere m aka n'nye maqbụ īnabata onyinye, ma e wezuga unu. **16** Ọ bülədi mgbe m nq na Tesalonaiķa, unu ziteere m onyinye ihe karirişi otu ugbo, inyere m aka na mkpa m. **17** O bugħikwa na m chọrọ onyinye unu, kama ana m achø ka mkpuru unu

ga-amịta baa ụba, bara unu uru. **18** Ugbu a, enweela m ihe niile na-akpa m mkpa, n'ezie, enweela m karia ihe na-akpa m. Onyinye unu nyere m, nke Epafroditos wetara, egboola mkpa m niile. Onyinye ndị a di ka aja na-esi isi ụtọ a chụụrụ Chineke, nke o na-anabatakwa nke ọma. **19** O bụ Chineke m ga-egboru unu mkpa unu niile, site n'ulọakụ ebube ya nke eluigwe, n'ihi Kraist Jisọs. **20** Ka otuto dírị Chineke anyị, bụ Nna anyị, ruo mgbe niile ebighị ebi. Amen. (**aīon g165**) **21** Keleere m ndị nsọ niile n'ime Kraist Jisọs. Umunna ndị mụ na ha nọ na-ekelekwa unu. **22** Ndị nsọ niile nọ n'ebe a na-ekele unu, kariṣịa ndị nọ n'ụlọ Siza. **23** Ka amara Onyenwe anyị Jisọs Kraist dínyere mmụo unu. Amen.

Ndị Kolosi

1 Pöl, onye e mere onyeozi Kraist Jisos, site n'ochichọ Chineke, ya na nwanna anyị Timoti, **2** Na-edegara ndị Kraist no na Kolosi, bụ ụmụnna ndị nso na ndị kwesiri ntukwasị obi. Ka amara na udo nke sitere na Chineke Nna anyị dirị unu. **3** Mgbe ọbula anyị na-ekpere unu ekpere anyị na-ekele Chineke onye bụ Nna Onyenwe anyị Jisos Kraist ekele. **4** N'ihi na anyị anụla ihe banyere okwukwe unu n'ime Kraist Jisos, na otu unu si hụ ndị nso niile n'anya. **5** Okwukwe na iḥunanya nke na-esite n'olileanya nke a kwadobere unu n'eluiwge, nke unu nṣrụla n'okwu nke eziokwu ahụ, bụ ozioma, **6** nke bịa runterela unu. N'ezie, dị ka o si dị n'uwá niile, ọ na-amị mkpuru na-ektokwa, dị ka o si eme n'etiti unu, site n'ubochị unu nṣrụ ma għotakwa amara nke Chineke n'eziokwu. **7** Dị ka unu siri mta n'aka Epafras, onye anyị hụru n'anya na onye anyị na ya na-ejekọ ozi. O bụ onye kwesiri ntukwasị obi n'ijere Kraist ozi n'aha unu. **8** O meela ka anyị mara udị iḥunanya unu nwere n'ime Mmụ. **9** N'ihi nke a, site n'ubochị anyị nṣrụ ihe banyere ya, anyị esepughi aka ikpere unu ekpere. Anyị na-arịo ka unu juputa n'amamihe nke uche ya, n'ime nghota ma amamihe nke mmuq niile. **10** Ka unu si otu a bie ndị dì ka Onyenwe anyị chọro. Ka unu burukwa ndị na-eme ihe ọma mgbe niile, ndị na-eme ihe na-atọ ya ụtọ n'uzo ọbula, na ndị na-eto eto n'ihe banyere ịma Chineke mgbe niile. **11** Ebe a na-eme ka unu dị ike n'ime ike niile, dị ka ike nke ebube ya si dị. Ka unu nwee ndidi na ogologo ntachiobi, **12** na-enyenụ Nna ekele site n'oni, onye mere ka anyị kwesi iketa oke n'ihe nketa nke ndị nso n'ime alaeze nke iḥè. **13** N'ihi na ọ naputara anyị site n'ike nke ọchichiri, bia kpofee anyị n'alaeze nke Ọkpara ya ọ hụru n'anya. **14** Onye anyị si n'ime ya nwee nzoputa, nke bụ mgbaghara mmechie niile. **15** O bụ nnqo onyinyo Chineke onye anyị na-apughi iḥụanya, burukwa onye mbụ a mṛụ n'ihe niile e kere eke. **16** N'ihi na n'ime ya ka e ji kee ihe niile dị n'uwá na nke dị n'eluiwge, na ndị anyị pürü iḥụanya na ndị anyị na-apughi iḥụanya, ma ocheeze niile, ičhi isi niile na ike ọchichiri niile. E kere ihe niile site n'aka ya nakwa n'ihi ya. **17** Ya onwe ya nọ tupu ekee ihe niile, ọ bükwa n'ime ya ka ejikötara ihe niile n'otu. **18** O bụ ya bụ iṣi nke anụ ahụ abụ bicha. Ọ bụ ya bụ mmalite, onye mbụ a mṛụ n'etiti ndị niile ga-esi n'onwụ bilie. Nke a mere ka ọ bürü onyeisi mbụ n'ime ihe niile. **19** N'ihi na ọ bụ n'ime ya ka ọ masirị ozuzu oke ya ibi. **20** O bụ site na ya ka o ji mee ka ihe niile biaghachikwute ya. E mere ka udo dịri n'etiti ya na ihe niile, maqbụ ihe dị n'uwá, maqbụ nke dị na n'eluiwge site na ọbara ọ wusiri n'elou obe. **21** Unu onwe unu bụ ndị e mere ndị mba ozo site n'ebé Chineke no, na ndị iro n'uche unu n'ihi ajo omume niile unu. **22** Ma ubgu a, o kpezierela unu site na-anụ ahụ Kraist, sitekwa n'onwụ ya, iji chee unu n'ihi ya díka ndị nso, na ndị na-enweghi ita ụta, na ihe ebubo ọbula megide ha. **23** Ma o buru na unu anogide n'okwukwe unu, buru ndị gbara mgborogwu, ndị guzosiri ike, ndị na-ezewzagaghi onwe ha site n'olileanya ahụ díri unu n'ozioma ahụ. Nke a bụ ozioma ahụ unu nṣrụ, nke ekwusakwara nye ihe niile e kere eke n'okpuru eluiwge, nke e mere mụ onwe m bụ Pöl, onyeozi ya. **24** Ugbu a, ana m ańurị oṇu n'ihi ahụndị ndị a nke m na-ahụ n'ihi unu, ana m emezu ihe fodurụ n'ahụndị

ahụ Kraist tara n'ihi anu ahụ ya bụ chọchị. **25** Emeela ka m buru onyeozi chọchị ya site n'ikike Chineke nyere m, ikwusara unu okwu Chineke n'ozuzu oke ya. **26** Nke bụ ihe omimi ahụ, nke e zoro ezo site n'oge ahụ nakwa ṧgbo niile ndị a gara aga, ma ubgu a e mekwara ka o pütä iḥè nye ndị nso Chineke. (**aión g165**) **27** O bụ ya ka Chineke hoputara ime ka amata akụ nke ebube nke ihe omimi o n'etiti ndị mba ozo, nke bụ Kraist n'ime unu, onye bụ olileanya nke ebube ahụ. **28** O bụ ya ka anyị na-ekwusa, na-adu onye ọbula odu, na-akuzikwara onye ọbula ihe site n'amamihe niile. N'ihi na anyị chọro iche mmadụ niile ọbula n'ihi ya dị ka ndị zuruoke n'ime Kraist. **29** N'ihi nke a ka m na-adogbu onwe m n'orụ, dị ka ike ya dị ukwuu nke na-arụ oṣu si dị m n'ime.

2 O bụ ochichọ m ka unu għota otu m si na-agbasi mgħba ike nke ukwuu n'ihi unu, na n'ihi ndị nq'r-obodo Laodisia, na ndị niile na-enwebegħi ike iħu m ihu na iħu. **2** Ebumnobi m bụ ka a għażiha um, jikqoħwa ha n'otu n'iħunanya, ka ha nweta uba niile nke nghota zuruoke na amamihe nke ihe omimi Chineke ahụ bụ Kraist n'onwe ya. **3** O bükwa n'ime ya ka ullaqku ihe zoro ezo niile nke amamihe na ihe qmumha dì. **4** Ana m ekwu nke a ka onye ọbula ghara iji ire ụtọ duhie unu użo. **5** O bụ ezie na anogħi m n'etiti unu n'anu ahụ, ma ano m n'etiti unu n'ime mmuq. Ana m ańurị oṇu iħu m kpebi unu na iguzosi ike n'okwukwe unu n'ime Kraist. **6** Ya mere, dị ka unu si nabata Kraist Jisos Onyenwe anyị, na-ebinu ndu unu n'ime ya. **7** Burunū ndị mgħorġwū ha mibanyere n'ime ya, ndị a na-ewuli elu n'ime ya, ndị dì ike n'ime okwukwe, dị ka e si kuziere unu, ndị juputara na-inye ekele. **8** Lezieni anya ka onye ọbula ghara iji ozizi na amamihe efu niile nke na-achijewa, na aghħugħo duhie unu n'okwukwe. Okwu amamihe ahụ nke ihe ozizi ya na qışsa ya niile dabere na mmuq nke ɻewa na ntuputa mmadu kama ċidbere n'ihe Kraist kurru. **9** N'ihi na n'ime Kraist ka izuoke niile nke Chineke bi n'udidji mmadu. **10** Ya mere, unu nwere ihe niile n'ime ya, onye bụ iṣi ndị niile na-achijewa, onye bükwa iṣi n'ebe ike na ičhi isi niile dì. **11** N'ime ya, e biri unu ugwu nke ejigħi aka bie, site n'iweġu oqdidi anu ahụ n'obibi ugwu nke Kraist biri. **12** Mgbe e likotara unu na ya na baptizim, e sitere n'onwụ kpoltu unu na ya site n'okwukwe ahụ dì n'ike Chineke onye sitere n'onwụ kpoltite ya. **13** Mgbe unu bụ ndị nṣrụ anwụ n'ime mmechie unu, na n'ime ebighi ugwu nke anụ ahụ mmechie unu, Chineke mere ka unu soro Kraist díri ndu ozo. Ọ għagħara anyị mmechie anyị niile, **14** kagħbu iwu niile e dere ede, ya na usoro ya niile nke guzorzo imegide anyi. O wezungara ha, kpogide ha n'obe. **15** Mgbe ọ napuṛu ike niile, na ičhi isi niile, ngwa agha ha niile, ọ għbara ha qot n'iħu oħra, igosi mmeri o meriri ha n'obe. **16** N'ihi ya, unu ekwela ka onye ọbula kpee unu ikpe banyere ihe ọbula unu na-eri, maqbụ ihe unu na-ańu, maqbụ ihe banyere ido ubochị nso, maqbụ ime mmemme ɻonwa əħħar maqbụ mmemme ubochị izu. **17** Iħe ndị a niile bụ onyinyo nke ihe ga-abja n'odiniħu ma nke pütara ihe dì n'ime Kraist. **18** Unu ekwela ka onye ọbula nke ọ na-amasi ife ndị mmuq ozi maqbụ ibi ndị umeala nke aghħugħo dì n'ime ya, onye na-ekwu oqtu okwu banyere əħħar ọ hụru, si otu a na-afużi onwe ya elu n'efu n'ihi echiche nke onwe ya, maa unu ikpe ma napu unu ihe nrите unu. **19** Onye na-adigħi ejidesikwa onye bụ iṣi aka ike, onye a na-esite n'aka ya na-eme ka ahụ niile, nke nkwonkwo ha na akwara ha niile na-ekjota n'otu, too eto

dị ka Chineke si chọq ka ha too. **20** Ebe ọ bụ na unu esorola Kraist nwuo n'ebi ozizi na amamihe niile nke na-achi ụwa no, gịnị mekwaranụ unu ji ka na-ebi ndị dí ka a ga-asị na unu bụ nke ụwa, gịnị mere unu ji na-edo onwe unu n'okpuru iwu ya dí iche? **21** "Ejidelia nke a aka, edetula nke a ire, ebitükwalia nke a aka"? **22** Iwu ndị a niile na-ekwu banyere ihe ndị ga-alà n'iyi mgbe a na-etylne ha n'orụ, ha sitere n'iwu na ozizi nke mmadụ. **23** N'ezie, iwu ndị a yiri ihe e ja amamihe guzobe, n'ihi ụzo o si akwali mmuọ mmadụ n'ife ofufe dí ka ọ chọqo, na iwedea onwe n'ala, na ịta anụ ahụ ahụ. Ma ha abaghị uru o bụla iji ha gbochie agụụ ojọọ nke anụ ahụ.

3 Ya mere, ebe e mere ka unu bùrụ ndị so Kraist bilie n'önwụ, tükwasinụ obi unu n'ihe dí n'eluiwge ebe Kraist nō n'akukụ aka nri Chineke. **2** Ka echiche gbasara eluigwe ju unu obi. Unu atufukwala oge ichegbu onwe unu banyere ihe dí n'ụwa. **3** N'ihi na unu anwụoła. E zokwara ndị unu n'ime Chineke site na Kraist. **4** Mgbe Kraist onye bụ ndị unu ga-apuṭa ihe, unu ga-esokwa ya püta ihé n'ebube ya. **5** Meenụ ka ochichọ ojọọ niile nke ụwa dí n'ime unu bùrụ ihe nwụrụ anwụ. Unu etinyekwala aka n'íkwa iko, adighị ọcha, ochichọ ojọọ, agụụ ime ihe ojọọ, na anya ukwu (nke bùkwa ikpere arụsi). **6** O bùkwa n'ihi ihe ndị a ka onụma Chineke na-abjäkwasi ndị ahụ na-enupu isi. **7** Ihe ndị a bụ ihe unu na-eme n'oge gara aga mgbe unu na-adị ndị n'ime ha. **8** Ma ubgu a bụ oge iwezuga ihe ndị a niile na ndị unu: iwe, na onụma, na obi ojọọ, na nkwluru niile, ya na okwu ihere niile na-esi unu n'önụ na-apuṭa. **9** Unu agwala ibe unu okwu ụgha, n'ihi na unu eyipula mmadụ ochie ahụ na-eme ụdi omume a. **10** Ugbu a, unu eyikwasila ndị ohụrụ ahụ, nke e ji amamihe na-eme ka o di ohụrụ n'oyiyi nke onye kere ya. **11** Nkewa ọbụla adighị n'ime ndị a. O dighi mkpa maqbụ onye Juu maqbụ onye mba ọzọ, maqbụ onye e biri ugwu, maqbụ onye a na-ebighị ugwu. O díkweghị mkpa maqbụ onye na-asụ asşụ ọzọ, ma ọ bu onye ime ọhịa, maqbụ onye Sítia, maqbụ ohu, ma ọ bùkwanụ onye nwe onwe ya. Ihe dí mkpa bụ na Kraist bụ ihe niile, nörokwa n'ime ihe niile. **12** Ya mere, dí ka ndị Chineke hoputara, ndị dí nsô na ndị o hụrụ n'anya, yikwasinụ onwe unu obi ọmijiko, na obi ebere, na obi dí umeala, na ịdị nwawayo, na ntachiobi. **13** Na-anagidenu ibe unu, gbaghara kwa mmejọ ọbụla ibe unu na-emejọ unu. Gbagharanụ dí ka Onyenwe anyị sị gbaghara unu. **14** Nke kachasị nke, kwerunụ ka ljhunanya na-achi achị na ndị unu, n'ihi na ọ bụ nke a na-ejikọta ihe niile n'otu. **15** Ka udo Kraist na-achi achị n'ime obi unu, ebe unu bụ akụkụ nke otu anụ ahụ ahụ, a kpọrọ unu ka unu nödụ n'udo. Mgbe niile, nöönụ na-ekele. **16** Ka okwu nke Kraist biri n'ime unu n'üßi ya. Werenụ amamihe niile na-akuzirịta ibe unu ihe, ma nadurịtakwa ibe unu ọdu. Werekwanụ abụ oma na abụ nke imē mmuọ bùqo Chineke abụ ekele n'obi unu. **17** Ka ihe niile unu na-eme, n'okwu maqbụ n'omume bùrụ nke e mere na nke e kwuru site n'aha Onyenwe anyị Jisos, na-enyekwanụ Chineke Nna ekele site na ya. **18** Ndị bụ nwunye, doonu onwe unu n'okpuru di unu, dí ka ọ kwasiri ime n'ime Onyenwe anyị. **19** Unu ndị bụ di, hụnụ nwunye unu n'anya, unu ejikwala obi ilu na-emeso ha omume. **20** Ụmuntakiri, ruberenụ nne na nna unu isi n'ihe niile, n'ihi na nke a na-amasị Onyenwe anyị. **21** Unu bụ nna, unu emela ihe ga-akpasu ụmụ unu iwe, ka ha ghara ịda mba n'obi. **22** Ndị bụ ohu, na-eruberenụ ndị

bụ nna unu ukwu n'anụ ahụ isi n'ihe niile, na-emenu nke a, ọ bughị naanị mgbe ha nō na-ele unu anya, maqbụ mgbe unu chọqị inata ihuomà, kama werenụ obi unu niile, na itụ egwu Onyenwe anyị rubere ha isi. **23** Ihe ọbụla unu na-eme, werenụ obi unu niile mee ya. Ka ọ dí ka ọ bụ Onyenwe anyị ka unu na-arụrụ ya, ọ bughị dí ka unu na-arụrụ ya mmadụ. **24** Chetanụ nke oma na unu nwere ụgwọ ọrụ nke Onyenwe anyị kwadobere inye unu, ndị ya. N'ihi na ọ bụ Onyenwe anyị Kraist ka unu na-ejere ozi. **25** Onye ọbụla na-eme ihe ojọọ ga-anata ụgwọ ọrụ n'ihi ihe ojọọ niile o mere. N'ihi na ile mmadụ anya n'ihi adighị ya.

4 Unu ndị nwe odibo, jirinụ ikwuba aka ọtọ na ikpe ziri ezi na-emeso ndị ohu unu omume, ebe unu maara na unu onwe unu nwere onyenwe unu n'eluiwge. **2** Na-anogidenu n'ekpere, nöökwanụ na nche na-enyekwanụ ekele. **3** Na-echetakwanụ anyị n'ekpere, ka Chineke meghere anyị ụzo ikwusa ozioma, ka anyị nwee ike kwusaa ihe omimi Kraist, nke m ji maka ya nöro n'ülö mkporo, **4** ka m nwee ike kwuo ya ka o dooc anya otu m kwestis. **5** Unu were amamihe na-achikọta onwe unu n'ebi ndị n'ezì nō, jizienụ ohere ọbụla unu nwere nke oma. **6** Ka okwu unu na-ekwu bùrụ nke juputara n'amara na-atò ụtọ, ka unu mütakwa otu e si enye mmadụ osisa dí mma. **7** Taijikos, ezi nwanna anyị, onye kwestikwara ntükwasị obi, onye anyị na ya na-ejekọ ozi n'orụ Onyenwe anyị, ga-akorọ unu ihe niile banyere m. **8** Ana m ezitere unu ya, ka unu mara ihe banyere onödụ anyị nakwa ka ọ gbaa obi unu ume. **9** Ezi nwanna anyị nwoke bụ Onisimós, onye kwestiri ntükwasị obi, onye bùkwa otu n'ime unu, so ya na-abia. Ha ga-agwa unu ihe niile na-eme n'ebi a. **10** Aristakos, onye mü na ya nō n'ülö mkporo, na-ekele unu. Mak nwanne Banabas na-ekelekwa unu. (Onye unu natara ihe ntüzia banyere ya, ọ bùrụ na ọ biarute n'ebi unu nō, unu nabata ya nke oma.) **11** Jisos, onye a na-akpokwa Jostus, na-ekelekwa unu. Ọ bụ naanị ndị a bụ ndị Juu mü na ha na-arụkụ ọrụ alaeze Chineke n'ebi a. Ha na-eme nnög nke oma, na-enye m obi ụtọ. **12** Epafras, odibo Kraist Jisos na onye bùkwa otu onye n'ime ọgbakọ unu na-ekele unu. Oge niile ka ọ na-ekpe ekpere n'ihi unu, na-ariọ ka unu guzosie ike bùrụ ndị tozuru etozu na ndị kwestiri ike n'ochichọ niile nke Chineke. **13** Ana m agbara ya akeabe na ọ rüṣirị ọrụ ike n'ihi unu na n'ihi ndị Laodisia na ndị Hierapolis. **14** Ezi enyi anyị Luk, onye dibia ukwu anyị na Dimas na-ekele unu. **15** Keleerenụ m ụmụnnna anyị bi na Laodisia na nwanna anyị Nimfas na chọchị na-ezukọ n'ülö ya. **16** Mgbe unu guchara akwükwo a, hụnụ na a gùkwarra ya na nzukọ dí na Laodisia. Gùkwanụ n'otu mgbe ahụ akwükwo nke si na Laodisiabia. **17** Gwanụ Akipos ka ọ kpachapụ anya rüchaa ọrụ Onyenwe anyị nyere ya iru. **18** Eji m aka m dee ekele nke a mü onwe m bụ Pol. Unu echefula na m nō n'agbü. Ka amara dñyere unu.

1 Ndị Tesalonaika

1 Akwukwọ ozi a s'i n'aka Pöl, Sajlas na Timoti. Na-abjara nzuko dì na Tesalonaika, ndị e jikötara ha na Chineke Nna, na Onyenwe anyi Jisós Kraist. Ka amara na udo dirị unu. **2** Anyi na-ekele Chineke ekele mgbe niile, na-echetawka unu n'ekpere anyi. **3** Mgbe niile ka anyi na-echeta n'ekpere nye Chineke bù Nna, ihe gbasara orụ unu nke sitere n'okwukwe, ya na ịrụsị orụ ike unu nke sitere n'ihunanya, na iguzosi ike unu nke sitere n'olileanya unu nwere n'Onyenwe anyi Jisós Kraist. **4** Umunnna anyi, anyi maara na Chineke hụrụ unu n'anya nke ukwu, hoputa unu. **5** N'ihi na obughi naanị nke okwu ọnụ ka ozioma anyi rutere unu, kama ọ bụkwa n'ike, na n'ime Mmụq Nṣo nakwa mmetueta nke dì omimi. Unu maara ụdị ndị anyi biri n'etiti unu n'ihi unu. **6** Nke a mere unu ji bürü ndị na-eromi anyi na Onyenwe anyi. N'ihi na unu jiri ọnụ nke Mmụq Nṣo na-enye nabata ozioma ahụ, n'agbanyeghi otutu aluhụ dì ukwu nke o wetaara unu. **7** N'uzo dì otu a, unu ghoro ihe ilere anya nye ndị niile kwere ekwe nö na Masidonia na Akaịa. **8** Ugbu a, e sitela na ndị unu mee ka ozioma Onyenwe anyi gbasaa gabiga Masidonia na Akaịa. N'ihi na a-anụ ihe banyere okwukwe unu nwere na Chineke n'ebé niile. Ya mere, o díkweghi mkpa ka anyi kwuo ihe banyere ya. **9** N'ihi na ha onwe ha na-ebu ụzọ gwa anyi ihe banyere nnabata unu nabataria anyi, na otu unu si site n'ikpere aruṣi tugharia, bido ife Chineke dì ndị, onye bụkwa ezi Chineke, **10** na i chere Ọkpara ya onye ga-esi n'eluiwe, onye o sitere na ndị nwurụ anwụ kulite, Jisós, onye na-anapuata anyi n'we nke na-abia.

2 Unu onwe unu maara, umunnna, na obijịa anyi bjákuttere unu abughi ihe lara n'iyi. **2** Anyi tarà aluhụ na mbụ e mekwara anyi ihe ihere na Filipai díka unu maara, ma site n'inyeaka Chineke anyi nwere obi ike igwa unu ozioma ya, ọ buladij mgbe a na-eguzogide anyi n'ebé o dì ukwu. **3** N'ihi na aririọ anyi na-arịọ unu esiteghị na njehie pütä maqbụ n'ochichọ nke na-adighị ocha ma ọ bụkwanụ n'aghaghị. **4** N'aka nke ozo, anyi na-ekwu okwu dì ka ndị ozi Chineke nwaputara, ndị o tinyere orụ ozioma a n'aka na ntukwasị obi idebe. Anyi adighị agbalị ime ihe ga-atọ mmapadụ ụto, kama anyi chorø ime ihe ga-atọ Chineke ụto, bu onye na-enyocha echiche obi anyi. **5** O dighi mgbe ọbula, dì ka unu maara, anyi kwuru okwu nrafu maqbụ were ụzọ aghaghị zoo anya ukwu anyi nwere. Chineke bù onye akaebe anyi. **6** O dighi mgbe anyi chorø ka ndị mmapadụ ọbula maqbụ unu, maqbụ ndị ozo, too anyi. **7** O bụ ezie, dì ka ndị ozi Kraist, anyi gara abụ ibu arụ nye unu. Kama, anyi biri n'etiti unu site n'idi nwayo dì ka ndị bụ nne na-azụ umuntakiri ha, na-elekota ha. **8** N'ihi na anyi hụrụ unu n'anya nke ukwu ruo na ọ bughi naanị na anyi kwusaara unu ozioma Chineke kama anyi nyekwara unu ndị anyi. N'ihi na unu dì anyi n'obi nke ukwu. **9** N'ezie umunnna m, amaara m na unu ga-echeta otu anyi si rụo orụ hujuoeka anya n'etiti unu. Anyi na-arụ orụ ehiihie na abali iħu na anyi rütara ego ga-ezuru anyi, n'ihi na anyi achoghi iħu oke ibu nye onye ọbula mgbe anyi na-ezisara unu ozioma Chineke. **10** Unu onwe unu bụkwa ndị akaebe dì ka Chineke si bürü onye akaebe, na mmekorita anyi na unu bù ndị kwere ekwe, bù nwekorita dì ọcha na nke ezi omume, na nke ita ụta ọbula na-adighị na ya. **11** N'ihi na anyi mesoro onye ọbula

n'ime unu dì ka nna si emeso ụmụ nke ya, **12** na-agba unu ume, na-akasi unu obi, na-akwagidekwa unu na unu kwasiri ibi ndị kwasiri ụmụ Chineke, onye kpobatara unu n'ime alaeze ya na ebube ya. **13** N'ihi nke a, anyi ga-agà n'ihi na-ekele Chineke na-esepughi aka, n'ihi na mgbe unu nabataria okwu Chineke, bù nke unu nṛụ n'onụ anyi, unu anabataghị ya dì ka okwu mmapadụ, kama otu o díkwa n'ezioķwu, ya bụ okwu Chineke, nke na-arusikwa orụ ike n'ime unu bụ ndị kweere ya. **14** Unu onwe unu, umunnna m, ghoroq n'dị na-eromi nzukö nke Chineke n'ime Kraist Jisós, ndị nö na Judia. N'ihi na unu onwe unu hukwara otu ụdị ahụhụ ahụ n'aka ndị ala unu, dì ka ha onwe ha hụrụ n'aka ndị juu. **15** Ndị gburu n'dị amumà, gburkwa Onyenwe anyi Jisós. Ugbu a ha na-akpagbukwa anyi na-achupụ anyi. Ha na-emegide Chineke na mmapadụ niile **16** site n'igbochi anyi izisara ndị mba ozo ozioma ka a ghara ịzoputa ha. Ha na-esite n'uzo dì otu a na-eme ka iko mmehie ha na-eju. Ma ikpe Chineke adakwasilarị ha. **17** Otu o dì, umunnna anyi, mgbe anyi si n'etiti unu puo, n'o nwa oge nta, onodụ a mere anyi ndị na-enweghi nne na nna (maqbụ na-anụ ahụ ọ bughi n'ime mmụq), n'ihi otu unu si gụo anyi agụ, anyi gbalirị ihu unu. **18** Anyi gbalisirị ike iħjākwtē unu, karisja, mụ onwe m bụ Pöl gbalirị, gbalia iħja, ma ekwensi gbochiri anyi. **19** N'ihi na olee ihe bụ olileanya anyi, maqbụ ọnụ anyi, maqbụ okpueze anyi, nke anyi ga-eji nyaa isi mgbe a ga-eme ka anyi niile guzo n'ihi Onyenwe anyi Jisós Kraist, mgbe ọ ga-abia? O bụ na ọ bughi unu onwe unu? **20** N'ezie, unu onwe unu bụ ọnụ na otuto anyi.

3 Ya mere, mgbe anyi na-apughi inagide ya gaa n'ihi, anyi kpebiri iħo naanị anyi n'Atens. **2** Anyi zipur Timoti, onye bụ nwanna anyi, onye anyi na ya so na-arụ Chineke orụ site n'ikwusa ozioma Kraist, ka ọ bjákwtē unu, kasie unu obi, meeckwa ka unu guzosie ike n'okwukwe unu. **3** Ka unu hapü ịda mba n'ihi mkpagbu ndị a na-akpagbu unu. Ma ana m eche na unu onwe unu maara na nke a ga-abu ihe nketa anyi. **4** N'ihi na mgbe anyi na unu n'o, anyi buru ụzo gbaara unu ama na ihe ndị a aghaghị iħjākwasị unu. Ugbu a, ihe niile emeziu dì ka unu matakvara. **5** N'ihi nke a, mgbe m hụrụ na m apughi inagide ihe ndị ahụ, eziri m ozi, ka a choputa maka okwukwe unu. N'ihi na ụjọ m bụ ma eleghị anya o nweela ụzọ onye ɔnwunwa ojọ ahụ si nwaa unu ɔnwunwa n'o ge a, mee ka ndögbu niile anyi dogburu onwe anyi n'orụ n'etiti unu bürü ihe lara n'iyi. **6** Ma ugbu a, Timoti esitela n'ebé unu n'o lögħachikwute anyi. O wetara ozioma banyere okwukwe unu na iħunanya unu. O mekwara ka anyi mata na unu na-enwe ezi incheta banyere anyi mgbe niile, na ọ na-agusị unu agụ ike iħu anyi anya, dì ka o si agukwa anyi iħu unu anya. **7** N'ihi nke a, umunnna anyi, anyi aburula ndị a gbara ume nke ukwu, ọ buladij n'ime mkpagbu niile nke anyi n'o n'ime ya, n'ihi iguzosi ike nke unu guzoro n'okwukwe unu. **8** Ugbu a anyi ga-adị ndị, ma ọ bürü na unu eguzosie ike n'ime Onyenwe anyi. **9** Olee ụdị ekele anyi pürü ikele Chineke n'ihi akukọ nyere anyi ọnụ n'ihi Chineke anyi n'ihi unu. **10** Ehiihie na abali niile, anyi na-arịọ ka anyi hụ unu iħu na iħu, ka anyi nwee ike tinyezuo ihe foddru n'okwukwe unu. **11** Ugbu a, ka Chineke Nna anyi na Onyenwe anyi Jisós Kraist megleere anyi ụzọ iħjākwtē unu. **12** Ka Onyenwe anyi meekwa ka unu baa ɻba, ka unu babiga ɻba oke n'ihunanya unu nwere nye ibe unu, na ndị ozokwa, dì ka iħunanya anyi

si dì ukwu n'ebu unu no. **13** Ka o mee ka obi unu guzosie ike n'idi nsø, na-enweghi ita uta obula, n'ihu Chineke na Nna anyi, n'obibia nke Onyenwe anyi Jisos ya na ndị nsø ya nile.

4 N'ikpeazu, ụmụnna anyi, anyi na-arịo ma na-akwagidekwa unu n'ime Onyenwe anyi Jisos, di ka unu mñtara site n'aka anyi otu unu kwasiri isi bie ndị, nakwa ime ihe ga-ato Chineke ụtọ. Unu na-eme nke a karịa. **2** N'ihi na unu maara ụdi ndumodụ ahụ sị n'aka Onyenwe anyi Jisos nke anyi nyere unu. **3** N'ihi na nke a bù ọchichọ Chineke, bù i dì nsø unu. Ka unu wezuga onwe unu site na ikwa iko, **4** ka onye obula n'ime unu mata ido ahụ nke onwe ya n'ugwu na n'idi nsø. **5** O bughị n'uzo imejuputa ọchichọ ojoo nke anụ ahụ dì ka ndị mba ozo na-amaghị Chineke. **6** Ka onye obula ghara imegbu maqbụ ighogbu nwanna ya n'okwu a. N'ihi na Onyenwe anyi ga-ata onye na-eme ihe dì otu a ahụ, di ka anyi gwara unu na mbụ, na-adosikwa unu aka na ntị ike. **7** N'ihi na okpukpọ Chineke kpọrọ anyi abughị ka anyi na-ebi ndị adighị ocha kama o chọrọ ka anyi dịri nsø. **8** Ya mere, onye obula nke jụrụ inara ntụziaka a, o bughị immadu ka o jụrụ, kama o bụ Chineke onye na-ene unu Mmụo Nsø ya. **9** Ugbu a, ihe gbasara iħunanya nke kwasiri idị n'etiti ụmụnna, o kwasighị ka anyi gwa unu ihe qozo banyere ya. N'ihi na unu onwe unu bù ndị Chineke kuziri ka unu nwee iħunanya n'ebi ibe unu no. **10** Ma n'ezie, unu na-ahụ ụmụnna anyi niile bi na Masidonia n'anya. Ma anyi na-arịosikwa unu arịriọ ike si unu na-ahụkwa ha n'anya karịa ka unu hụrụ ha ugbu a. **11** Nweenü aguu ibi ndị nwayo, na-arukwanu oru díri unu. Jirikwanu aka unu na-arụ oru dika anyi gwara unu, **12** nke a ga-eme ka ndị unu na-ebi kwa ụboghị wetara unu nsopụrụ n'ebi ndị na-ekweghi ekwe no, meekwa ka unu ghara i dabere n'onye obula. **13** Ụmụnna m, anyi chọrọ ka unu mata ihe banyere ndị otu anyi ndị dara n'ura ọnwụ, ya ewutela unu dika o si ewute ndị qozo ndị na-enweghi olileanya. **14** N'ihi na ebe o bụ na anyi kweere na Jisos nwụrụ ma sitekwa n'ọnwu bilie, n'otu aka ahụ, anyi kwenyekwara na site na Jisos, Chineke ga-akpolite ndị niile nwụrụ anwu. **15** N'ihi na okwu nke Onyenwe anyi nke anyi na-akuziri unu bụ nke a, na anyi ndị dì ndị ruo obibia Onyenwe anyi agaghị ebu ndị dara n'ura ọnwụ ụzọ. **16** N'ihi na Onyenwe anyi n'onwe ya ga-esi n'elugwe rịdata, o ga-ewere olu ike kpoqị oku, werekwa olu nke onyeisi ndị mmụo ozi na ụda opị ike nke Chineke. Mgbe ahụ ndị niile nwụrụ n'ime Kraist ga-ebu ụzọ bilie. **17** Mgbe ahụ, anyi onwe anyi, ndị dì ndị, ndị fofdụrụ n'uwà, ka a ga-ewelii anyi na ha elu n'ime igwe ojii, iga izute Onyenwe anyi na mbara eluigwe, ebe anyi na Onyenwe anyi ga-anò ruo mgbe ebighị ebi. **18** Ya mere, werenụ okwu ndị a, na-agba onwe unu ume mgbe niile.

5 Ugbu a, ụmụnna, banyere oge na mgbe ihe ndị a ga-emezu. Echeghị m na o dì mkpa i degara unu akwukwọ. **2** Dị ka unu maara nke ọma na ụboghị Onyenwe anyi ga-abia di ka onye ohi si abịa n'abalị. **3** Mgbe ha ga na-asị udo, na nchekwa di, mgbe ahụ, na mberede, mbibi ga-abịakwasị ha di ka ihe mgbu sị adakwasị nwanyị ime na-eme, nke ga-eme ka onye obula ghara inwe ike igbagpụ. **4** Ma unu onwe unu, ụmụnna, anoghị n'ochichirị, nke ụboghị ahụ ga-abịakwasị unu na mberede dika onye ohi. **5** Unu niile bụ ụmụ nke ihé na ụmụ nke ehie, anyi abukwaghị nke ọchichirị maqbụ nke abalị. **6** N'ihi nke a, ka anyi ghara idị na-arahụ ụra dì

ka ndị ozọ, kama ka anyi mürü anya ka anya dokwaa anyị. **7** N'ihi na abalị bu mgbe ndị na-arahụ ụra ji arahụ ụra. O bukwa n'abali ka ndị mmanya na-egbu na-arịubigị mmanya oke. **8** Ma ebe anyi niile bụ ndị nke ihe, ka anyi bürü ndị anya doro, ndị yi okwukwe na iħunanya dika ihe ikpuchi obi, yikwasikwa olileanya nke nzoputa di ka okpu igwe. **9** N'ihi na Chineke akwadebeghi ikpe ọmụma na egwu nye anyị. Kama ka anyi nweta nzoputa site n'okwukwe anyi nwere n'Onyenwe anyi Jisos Kraist. **10** O nwụrụ n'ihi anyi ka o bürü, ma anyi dì ndị ma anyi nwụrụ anwu, anyi ga-esoro ya díri ndị. **11** Ya mere, na-akasiritanụ onwe unu obi. Na-emekwanu ihe obula ga-ewuli ibe unu elu dì ka unu si eme. **12** Anyi na-arịosị unu ike, ụmụnna, ka unu na-asopụrụ ndị niile na-adogbu onwe ha n'orụ n'ihi unu, ndị ahụ na-elekota unu n'ime oru Onyenwe anyi, na ndị ahụ na-adụ unu ọdu. **13** Ka unu na-akwanyere ha ugwu site n'iħunanya n'ihi ụdi ọru ha na-arụ. Ka unu na mmađu ibe unu birikwa n'udo. **14** Ma ugbu a, anyi na-arị unu, ụmụnna, na-adụnụ ndị na-anò nkịtị ọdu, na-agbanu ndị dara mba ume, nyerenu ndị na-adighị ike aka, nwekwanu ndidi n'ebi ha niile no. **15** Ka onye obula ghara inyeghachi mmađu ibe ya ihe ojoo n'ọnodu ihe ojoo. Kama gbalisienụ ike ime ezi ihe n'ebi ibe unu no na n'ebi mmađu niile no. **16** Na-arịurịnụ ọpụ oge niile. **17** Na-ekpenụ ekpere oge niile na-esepughi aka. **18** Na-enyenụ ekele mgbe niile banyere ihe niile, n'ihi na nke a bù ọchichọ Chineke banyere unu ndị bu nke Kraist Jisos. **19** Unu emenyula oku Mmụo Nsø. **20** Oqzo unu eledala okwu ndị amụma anya. **21** Kama na-anwalenụ ihe niile ma na-ejidesikwanụ ihe niile dì mma aka ike. **22** Wezuganụ onwe unu n'ihe ojoo niile. **23** Ka Chineke ya onwe ya, bụ Chineke nke udo, doo unu nsø n'uzo niile. Ka e debezuo mmụo unu na mkpụrụobi unu na anụ ahụ unu nsø, na-enweghi ntụpo obula ruo ụboghị obibia Onyenwe anyi Jisos Kraist. **24** Onye ahụ kpọrọ unu ga-emezu ihe ndị a, n'ihi na o bụ onye kwasiri ntükwasị obi. **25** Biko ụmụnna, na-ekperenụ anyi ekpere. **26** Werenụ isurita ọnụ dì nsø na-ekele ụmụnna anyi dum. **27** Iwu m na-ene unu site n'aha Onyenwe anyi bụ ka unu guputa akwukwọ a n'ihu ụmụnna niile. **28** Ka amara Onyenwe anyi Jisos Kraist dínyere unu niile.

2 Ndị Tesalonaika

1 Pöl, na Sajlas, na Timoti dere akwukwó a, Na-edegara nzukó dí n'obodo Tesalonaika n'ime Chineke Nna anyí, na n'ime Onyenwe anyí Jisós Kraist. **2** Ka amara na udo nke sitere na Chineke Nna anyí, na Onyenwe anyí Jisós Kraist díri unu. **3** Umunna, anyí aghaghí ikele Chineke ekele mgbe niile banyere unu. O kwesiri ka anyí mee otu a, n'ihí okwukwe unu na-abawanye. Ihunanya onye ọbụla n'ime unu nwere n'ebé ibe ya nō na-abawanyekwa. **4** N'ihí nke a, anyí na-eji unu na-anaya isi n'etiti nzukó Chineke niile. Anyí na-akoró ha otu unu si jiri ntachobi nogidesie ike n'ime nsogbu niile dakwasíri unu, na otu unu si nwee okwukwe dí ukwu, o bụladí n'etiti oke mkpagbu a na-akpagbu unu. **5** Ihe ndí a niile na-egosi na ikpe Chineke bụ nke ziri ezi, nke e ji eme unu ndí kwesiri alaeze Chineke, nke unu na-ata ahụhú n'ihí ya. **6** Chineke bụ onye ezi omume n'ezie. O ga-eji mkpagbu kwúghachi ndí na-akpagbu unu. **7** O ga-enyekwa unu bụ ndí a na-akpagbu na anyí onwe anyí ezumike. O ga-eme nke a mgbe a ga-eme ka Onyenwe anyí Jisós ya na ndí mmuozi si n'eluiwge püta ihé. **8** O ga-abia n'udí ire ọkú taa ndí ahú na-amaghí Chineke ahụhú na ndí jürü inabata ozioma nke Onyenwe anyí Jisós Kraist. **9** Ndí a ga-ata ahụhú mbibí rwoo ebighí ebi, ebe ha na-agaghí ahú ihu Onyenwe anyí na ebube nke ike ya, (**aīōnios g166**) **10** n'ubochí ahú o ga-abia inara ija mma na otuto, n'ime ndí nsø ya, ya na ka o bürü ihé ihunanya n'ebé ndí kweerenü no, n'ihí na unu kwenyeré ama nke ozioma ahú anyí gbaara unu. **11** N'ihí nke a, anyí na-anogide n'ekperé n'ihí unu, na-aríjø ka Chineke gụo unu díka ndí kwesiri okpukpø o kpórø unu, na-ariókwa ka o site n'ike ya mee ka unu mezuo ebunnobi nke ihe dí mma, na ezi orú niile nke okwukwe. **12** Ka e nye aha Onyenwe anyí Jisós otuto n'ime unu, unu onwe unu n'ime ya kwa, dí ka amara nke Chineke anyí na nke Onyenwe anyí Jisós Kraist si dí.

2 Ma ihe banyere ọbịbia Onyenwe anyí Jisós Kraist, na nzukó anyí na ya ga-ezukota, anyí na-adusí unu odu ike umunna. **2** Ka unu ghara īma jijí maqbú iту egwu n'uche unu n'ihí amumá, maqbú okwu maqbú akwukwó ozi e dere dí ka o sitere n'aka anyí, nke na-así n'ubochí Onyenwe anyí eruola. **3** Unu ekwela ka onye ọbụla duhie unu n'uzo ọbụla, n'ihí na ubochí ahú agaghí abia tutu rwoo mgbe oke inupu isi ga-adjí, na mgbe a ga-ekpughe onye mmebi iwu ahú nke a kara akara īla n'iyí. **4** Onye mmebi iwu ahú ga-ebuli onwe ya elu megide ihe niile a na-akpø chi maqbú nke a na-efe ofufe, nke ga-eme ka o dozie onwe ya n'ylonṣo Chineke, na-ekwupütä na ya bụ Chineke. **5** Unu echetaghí ihe m gwara unu n'oge mü na unu nō banyere ya? **6** Ma ugbu a, unu maara na o nwere onye na-egbochi ya ka o hapú ipúta ihe. N'ihí na mgbe o ga-apütä bu mgbe oge ya ruru. **7** Ma oru nzuko nke mmebi iwu ebidolarị ugbu a, ma onye ahú na-egbochi ya ibabiga ụba oke ga-anogide na-eme otu a tutu rwoo mgbe oge e wezugara ya. **8** Mgbe ahú, a ga-eme ka onye mmebi iwu ahú püta ihé, bụ onye Onyenwe anyí Jisós ga-eji ume o ga-esi n'ónụ ya kupüta laa n'iyí, ma mee ka o ghara ịdikwa ọzø site n'obịbia ya. **9** Obịbia onye mmebi iwu ahú ga-abú dí ka orú ekwensu si dí, site n'ike iрю orú ebube aghughø na ihe ịribama dí iche iche, na orú ihunanya aghughø dí iche iche nke ugħha. **10** Ya na udí orú ojoo dí iche iche nke o ga-eji duhie ndí ahú na-alá n'iyí.

Ha ga-alá n'iyí n'ihí na ha jürü iħu eziokwu n'anya ma nwee nzoputa. **11** N'ihí nke a, Chineke ga-ahapú ha ka e duhie ha, ka ha jiri obi ha niile nabata okwu ugha ndí a. **12** Ihe nke a putara bụ na ndí niile na-ekwegħi n'ezioku ahú ma nwee mmasi n'ajø omume ka a ga-ama ikpe. **13** Anyí kwesiri inye Chineke ekele mgbe niile n'ihí unu umunna ndí Onyenwe anyí huru n'anya. N'ihí na Chineke esitelarí na mmalite hoputa unu ka unu bürü ndí a zopütara site n'orú ido nsø nke Mmøq Nsø na site n'okwukwe unu n'ezioku ahú. **14** N'ihí nke a, o kpórø unu site n'oziomá anyí ka unu nweta ototo nke Onyenwe anyí Jisós Kraist. **15** Ya mere, umunna, nogidenu n'ozizi ahú anyí mere ka unu mħata site n'ozizi anyí ziri unu, maqbú na akwukwó anyí deere unu. **16** Ka Onyenwe anyí Jisós Kraist n'onwe ya, na Chineke Nna anyí, onye huru anyí n'anya, site n'amara ya nye anyí agbamume di ebighí ebi na ezi olileanya, (**aīōnios g166**) **17** għaba obi unu ume, ma mee ka unu guzosie ike n'iru orú na ikwukwa ihe niile dí mma.

3 N'ikpeazu, umunna, na-ekperenü anyí ekpere ka ozi

Onyenwe anyí gaa n'ihí na-agbasa ruo ebe niile ma bürü ihe a na-asopū, dí ka o għasara n'etiti unu. **2** Ka e nwee ike naputa anyí n'aka ndí ajo mmapad, n'ihí na o bughí mmapad niile nwere okwukwe. **3** Ma Onyenwe anyí kwesiri ntukwasí obi, o ga-ecħebe unu ma għaakwa unu ume ka unu hapú īdaba n'aka ajo onye ahú. **4** Anyí nwere nċħekwube n'ime Onyenwe anyí na unu na-eme ma ga-anogidekwa na-eme ihe niile anyí nyere unu n'iwu. **5** Ka Onyenwe anyí duzie obi unu īgħota ihunanya Chineke ya na udí ntachobi Kraist nwere. **6** Umunna, nke a bū iwu anyí na-enye unu site n'aha Onyenwe anyí Jisós Kraist. Ka unu zere onye ọbụla kpórø onwe ya onye kwere ekwe n'ime unu na-ebi ndú umengwū na onye na-adighi eso ozizi nke unu natara n'aka anyí. **7** N'ihí na unu maara nke qħażi n'ime onwe unu na unu kwesiri īgbaso omume anyí. O nwiegħi mgbe ọbụla unu huru anyí ka anyí na-agħarhi hapú orú anyí kwesiri irü. **8** O nwiegħi onye ọbụla anyí riri nri ya nke anyí na-ebugħi użo kwuġġ ya ugħo. Kama anyí rūsżej orú ike, dogħbukwa onwe anyí n'orū ehixie na abali, ka anyí ghara ibu ibu arq nye onye ọbụla. **9** O bughí na anyí enwegħi ikik inara unu ihe oriri, kama o bù ka anyí kuziere unu site n'omume anyí ihe unu ga-na-ejnomi. **10** O buladí mgbe anyí na unu no, anyí nyere unu iwu a si, "Onye ọbụla na-agħarhi orú ya erila nri." **11** Ma anyí anuла na ɻfodu n'etiti unu na-anq nkijet na-arughí orú ọbụla, kama ndí dí otu a na-agħarhi, na-ettinye anya n'ħe na-agħasaghí ha. Ha anaghj aru orú ọbụla. **12** Anyí na-enye ndí a iwu, na-adusikwa ha qđu ike site n'aha Onyenwe anyí Jisós Kraist, si ha wetuo obi ha ala rūsje orú ha ike. Ka ha riekwa nri ha ji aka ha ruputa. **13** Ottu o dí umunna, unu ekwela ka ike iрю orú oma għu unu. **14** Ma o bürü na ndí ọbula adighi erube isi nye ihe anyí kwuru n'ime akwukwó ozi a, hħbanu ndí dí otu a ama ma kwuġġkwa iso ha nwekø ihe ọbụla, ka iħere mekwa ha. **15** N'agħbanyegħi nke a, unu aqġi kwalla ha dí ka ndí iro unu, kama nyenü ha ndumodju dí ka umunna. **16** Ugbu a, ka Onyenwe anyí, onye udo na-esi n'aka ya abja tukwasíri unu udo ya mgbe niile, n'ime օnqđu ọbụla unu nō n'ime ya. Onyenwe anyí nqonyekwara unu. **17** Mu onwe m bū Pöl ji aka m depu ta ekele a, nke m na-ekele unu niile. Nke a bū ihe e ji arība akwukwó niile m dere ama. Ottu a ka m si ede ihe. **18** Ka amara Onyenwe anyí Jisós Kraist dīnjere unu niile.

1 Timoti

1 Pol, onyeozi Kraist Jisos site n'iwu Chineke Onye nzoputa anyi, na nke Kraist Jisos, onye bu olileanya anyi, **2** Nadegeara gi bu Timoti ezi nwa m n'ime okwukwe akwukwo a. Ka amara, na ebere na udo nke sitere na Chineke bu Nna, na Kraist Jisos Onyenwe anyi diri gi. **3** Dị ka m gbara gi ume, mgbe m na-agha Masidonia, nogide n'Efesos ka i nwee ike nye mmadu ụfodụ iwu ka ha ghara iga n'ihu n'izi ükpuru dì iché. **4** Mee ka ha kwusị ikogologo akukọ, na inyocha ihe gbasara usoro ọmumụ dì iché ihe nke na-adighị agwu agwu. **5** N'ihi na ihe ndị a na-eweta ajuju na iru ụka na-abaghị uru, kama inyere ndị mmadu aka ịnabata ụzo ahụ Chineke kwadore site n'okwukwe. **6** Ihe anyi bu n'obi nye iwu a, bu ka a kwalite ijhunanya nke sitere n'obi ọcha na ezi akonuche, na okwukwe nke aghughị na-adighị. **7** Ụfodụ e sikwala n'lhe ndị a dapụ, jehie ụzo, site n'oke iru ụka na-abaghị uru. **8** Ha chọrọ ibu ndị ozisi iwu ma ha amaghị ihe ha na-ekwu maqbụ ihe ha na-akwadoesi ike. **9** Ma anyi maara na iwu di mma, ma ọ burụ na onye ọbula ewere ya mee ihe a chọrọ ka a jiri ya mee. **10** Ma emeghị iwu n'ihi ndị ezi omume. Kama, e mere iwu n'ihi ndị ahụ na-emebi iwu na ndị na-enupu isi, ndị kpọro Chineke asị na ndị mmehie, ndị rurụ aru, ndị na-egbu nna ha na nne ha, na ndị na-egbu mmadubu ibe ha, **11** na ndị na-akwa iko na ndị ikom na-emerụ onwe ha n'ahụ ndị ikom ibe ha, ndị na-ażụ ahịa ndị ohu, na ndị ugħha niile, na ndị na-agba ama ugħha, tnyere ihe ndị ahụ niile megidere ezi ozizi ahụ, **12** nke dabara n'ozioma ahụ di ebube, nke Chineke di ngozi, nke o nyefere m n'aka na ntukwasị obi ichebe. **13** Ana m ekele Kraist Jisos Onyenwe anyi ekele, onye na-enye m ike, n'ihi na ọ gurụ m dì ka onye e kwasiri itukwasị obi mgbe ọ hoputara m ijere ya ozi. **14** O bụ ezie na n'oge gara aga, abụ m onye na-ekwuo Chineke na onye na-akpagbu ndị ya, bùrùkwa onye na-emegide emegide. Ma Chineke meere m ebere n'ihi na m mere ihe ndị ahụ n'ọnodu amaghị ihe, na enweghi okwukwe. **15** Ma Onyenwe anyi wùkwasịri m amara ya, nke babigara ụba oke, ya na okwukwe na ijhunanya n'ime Kraist Jisos. **16** Okwu a kwasiri ntukwasị obi, kwasikwa ka anabata ya nke ọma: Kraist Jisos biara n'uwu ịzoputa ndị mmehie, nke mü onwe m bu onyei ha. **17** Ugbu a, ka enye Eze ahụ na-adị ruo mgbe niile, Onye na-adighị anwụ anwụ, Onye a na-adighị ahụ anya, Onye naanị ya bu Chineke, nsopuru na otuto ruo mgbe niile ebighị ebi. Amen. **18** Ugbu a, Timoti nwa m, ana m enye gi ndimodụ a dì ka amumaa ahụ e buru banyere gi n'oge gara aga si dì. Ka i site n'igbaso ya nwe ike ilu ezi ogu ahụ. **19** Jidesie okwukwe i nwere ike, ya na ezi akonuche. N'ihi na ụfodụ ajula ezi akonuche ma si otu a dapụ n'okwukwe. **20** Haimenios na Alegzanda so na ndị a. Ewerela m ha nyefee Ekwensu n'aka, ka ọ taa ha ahlu tutu ruo mgbe ha mütara na ha ekwesighị ikwu okwu nkulu megide Chineke.

2 Na mbụ, ana m arịo ka e kpee ekpere, kwuchite ọnụ ndị ọzọ n'ekpere, ma nye ekele n'isi mmadu niile, **2** kpee ekpere maka ndị eze niile, na ndị niile n'ọnodu ochichị, ka

anyi nwee ike bie ndị udo na nke nsogbu na-adighị, n'ime isopuru Chineke di ka o chọrọ. **3** Nke a bukwa ihe di mma na ihe na-atọ Chineke Onye nzoputa anyi ezi uto. **4** Onye chọrọ ka a zoputa mmadu niile, ka ha niile bjaruo na mmazu nke eziokwu. **5** N'ihi na ọ bu naanị otu Chineke dì. Ọ bukwa naanị otu onye ogbugbo dì n'etiti Chineke na mmadu. Kraist Jisos, onye ya onye ya bu mmadu. **6** Onye weere onwe ya ka ọ burụ ihe mgbapta n'ihi mmadu niile, nke bu igba ama a na-enye n'oge ya. **7** N'ihi nke a, a hoputara m ka m burụ ọnụ na-ekwuru ọha nakwa onyeozi, na onye nkuzi nye ndị mba ọzọ banyere ezi okwukwe ahụ. Eziokwu ka m na-ekwu, anaghị m agha ugħha. **8** N'ihi nke a, achọrọ m ka ndị ikom, n'ebé niile na-achili aka dì nsq elu n'ekpere, na-ebugħi iwe n'obi, na-arukwagħi ụka. **9** Achokwara m ka ndị inyom kwadoo onwe ha n'uzo kwasiri ekwesi, ka ha jiri nsopuru na uche zuruoke chọrọ onwe ha mma. Ọ buġħi isi a kpara akpa, ma ọ bukwanu ngwa mma nke qliedo maqbụ pieal, maqbụ uwe dì oke ọnħajha ha na-eyi. **10** Kama site n'ezzi ọrū ọma ha nke kwasiri ndị inyom na-ekwuputa na ha na-ekpere Chineke. **11** Nwanyi kwasikwara iji obi dì umeala na obi dì nwayoq gee ntị mħatakwa ihe mgbe a na-ezi ihe. **12** Ekwenyegħi m ka nwanyi zie ihe, maqbụ ka ọ burụ onyei n'ebé ndị nwoke nō. Ha kwasiri ċiż-żgħi nwayoq mgbe ọbula unu zukor. **13** Ọ bu n'ihi na e buru ụzo kee Adam tupu e kee Iiv. **14** Ọ bukwanu Adam ka a ghogħburu, kama ọ bu nwanyi ka a ghogħburu mee ka ọ burụ onye mmebi iwu. **15** Ma a ga-azoputa ha site n'omumụ nwa ma ọ burụ na ha anogide na-ebi ndị okwukwe na ijhunanya, na idj nso, na nke uche zuruoke.

3 Nke a bu okwu kwasiri ntukwasị obi ma bùrùkwa eziokwu, bu nke na-asị, ọ burụ na onye ọbula na-achò ọnodu ibu ɿkochukwu, ọ na-achò ezi ọrū kacha mma. **2** Ya mere onye ɿkochukwu kwasiri ibu onye a na-adighị ata ɻta, onye lürü otu nwunye, onye obi umeala, onye na-achikqota onwe ya nke ọma, onye nwere nsopuru, onye na-anabata ndị ọbia n'ulø ya, nakwa onye nwere ike ikuzi ihe. **3** Ọ gagħi abu onye na-añubiga mmanya oke, ọ gagħi abu onye na-alukarji oġġi, kama ọ ga-abu onye dì nwayoq, onye na-ahugħi okwu na ụka n'anya, na onye na-adighị ahụ ego n'anya. **4** Ọ ga-abu onye na-achizi ezinaulø ya nke ọma, bùrùkwa onye na-achikwa umentu ya inwe nsopuru n'uzo ọbula. **5** (N'ihi na ọ burụ na mmadu enwegħi ike chikkotazie ezinaulø ya, ọ ga-esi aħħa chijie chööchji Chineke?) **6** Ọ gagħi abu onye chegharriji ɻħur, ma ọ buġħi ya, ọ ga-afulji onwe ya elu n'inxia isi, ma si otu a daba n'omumma ikpe dì ka ekwensi. **7** Ọ ga-abukwa onye nwere ezi ama n'ebé ndị n'ezzi nō, ka ọ għara ġidabu n'ọnodu iħiere nakwa n'onya ekwensi. **8** Ottu ahụ kwa, ndị a hoputara ijere chööchji ozi aghħaqbi ibu ndị kwasiri nsopuru, ndị na-enwegħi ire abu, ndị kwasiri ntukwasị obi. Ha agħġi abu ndị na-añubiga mmanya oke na ndị akpīri ego na-agħas uru n'ezigħi ezi. **9** Ha ga-abu ndị ji akonuche dì ọcha na-ejidesi eziokwu nke okwukwe anyi ike. **10** Tupu a hoputা ha iru ọrū a, a ga-ebu ụzo nwalee ha. Ọ burụ na ha enwegħi ebubo ọbula megide ha, mgbe ahụ, a ga-eme ha ndị na-eje ozi na chööchji. **11** Ottu aka ahụ kwa, ndị nwanyi kwasikwara ibu ndị nwere nsopuru n'uzo ọbula, ndị na-adighị ebu iro n'obi, ndị na-adighị agba asir, kama ndị nwere obi umeala, na ndị kwasiri ntukwasị obi n'ihe niile. **12** Ndị niile a ga-ahoputa ije ozi na chööchji aghħaqbi ibu ndị nwere naanị otu nwunye,

ndi na-achizi ụmụ ha na ezinaulo nke aka ha nke ọma. **13** N'ihi na ndị ahụ ruru oru ije ozi ha nke ọma nwere ụgwor. Ugwor oru ha bùkwa nsopuru ahụ ndị ozor ga-asopuru ha, na nkwuha okwu ha nwere banyere okwukwe a n'ime Krajst Jisos. **14** Enwere m oiléanya na m ga-abia ileta gi na mgbe na-adighị anya, ma ana m edere gi ihe ndị a. **15** Asị na m enweghi ike bịa ọsisi, i ga-amata otu ndị mmadụ kwesiri isi bie obi n'ezinaulo Chineke, nke bụ nzuko nke Chineke dị ndụ, ogidi na ntọala nke eziokwu ahụ. **16** Karichasịa nke a, o bụ ihe omimi dị ukwuu, bụ ntọala ebe ezi idị nsọ si walite: O pütara ihe n'udịdị mmadụ, Mmụq Nsọ gosiri na qụ onye ezi omume, ndị mmụq ozi hụrụ ya, e kwsara ihe banyere ya nye mba niile, ụwa niile kwenyeere na ya, e nabatakwa ya n'ebube nke eluigwe.

4 Ma Mmụq Nsọ agwagheela anyị onụ si, na n'oge ikpeazu ụfodụ mmadụ n'ime chọchị ga-esite n'okwukwe wezuga onwe ha, bùrụ ndị na-agbaso mmụq nduhue nakwa ozizi ihe banyere mmụq ojoo. **2** Ozisi dị otu a na-esite n'ihu abụ nke ndị ụgha, bụ ndị ejị igwe ọku da nwụo akonuchie ha. **3** Ndị dī otu a na-egbochi ilụ dī na nwunye na iri ihe oriri ụfodụ. Ma qụ bù Chineke kere ihe oriri ndị a ka ndị kwere ekwe, ndị maara eziokwu ahụ jiri ekpere na ekele nara ha. **4** Ihe niile Chineke kere dī mma, o díkwaghị ihe ọbula a ga-ajụ ma o bùrụ na e jiri ekele nara ya, **5** n'ihi na-esitere n'okwu Chineke na ekpere doo ya nsọ. **6** O bùrụ na i mee ka ụmụnna mara ihe ndị a, i ga-abụ ezi onyeozị Krajst Jisos, onye a zulitete nke ọma site n'eziokwu nke okwukwe, na ezi ozizi nke i gbasoro. **7** Atufula oge gi n'iru ụka rụrụ arụ banyere akụkọ ifo nzuzu, na akụkọ na-abaghị uru nke ndị agadi nwanyị na-akọ. Kama zuo onwe gi ka i bùrụ onye nke na-asopuru Chineke. **8** Igwuri egwu nke anụ ahụ dī mma kama ibụ onye nke Chineke bara uru karịa n'uzo ọbula, n'ihi na nkwa dī n'ime ya bù banyere ndu dī ugbu a na ndu dī n'ihu. **9** Okwu a kwsiri ntukwasị obi, kwsikwa ka a nara ya nke ọma. **10** Anyị na-adogbu onwe anyị n'orụ na-ahijukwa anya maka na anyị tukwasiri oiléanya anyị na Chineke dī ndụ, onye bù Onye nzoputa mmadụ niile, karichasịa, nke ndị niile kwere ekwe. **11** Ndị a bụ ihe ndị i ga-akụzi, kwudosie ike na-akụzi ha. **12** Ekwela ka onye ọbula lelia gi anya n'ihi na ibụ okorobịa. Kama mee ka i bùrụ ihe imaaat na ihe ilere anya ọma nye ndị kwere ekwe, n'okwu, n'ibì obi, n'lħunanya, n'okwukwe nakwa n'idi ocha n'uche. **13** Tutu ruo mgbe m ga-abia n'ebé ahụ, na-aguputa ma na-akowakwara ndị chọchị ihe e dere n'ime akwukwọ nsọ. Na-ekwusakwa okwu Chineke. **14** Elelịa onyinye ime mmụq nke i nwere anya, bụ nke e nyere gi site n'ibụ amuma pütara ihe mgbe ndị okenye bikwasịrị gi aka n'isi. **15** Jiri onyinye ndị a niile rụo ọru, nogidesie ike n'orụ gi, ka onye ọbula mata, hukwa na i na-eme nke ọma. **16** Na-elezi anya na ndu gi, na ozisi gi. Nogidesie ike n'ihe ndị a n'ihi na site na ha, i ga-azoputa onwe gi, zoputakwa ndị na-ege gi ntị.

5 Abarala okenye mba n'olu dī ike, kama jiri arịrọ na nsopuru gwa ya okwu dī ka qụ bù nna gi. Na-agwa ụmụ okorobịa okwu dī ka i ga-esi gwa ụmụnne gi i hụrụ n'anya okwu. **2** Na-emeso ndị inyom ndị bù okenye omume dī ka ndị nne, ma na-emesokwa ụmụ agboghị omume dī ka i ga-esi mesoo ụmụnne gi nwanyị omume. Na-echekwa uche n'idi ocha n'ebé o zuruoke. **3** Sopurumụ ụmụ nwanyị di ha nwụrụ, ndị na-ebi ndu dī ka ndị di ha nwụrụ anwụ n'eziokwu. **4** Kama

o bùrụ na nwanyị ọbula di ya nwụrụ nwere ụmụ, maobụ ụmụ ụmụ, ndị a bu ndị kwsiri ibu mkpa ha. N'ihi na anyị kwsiri isite n'ulọ anyị gosi obioma anyị inyere ndị murụ anyị aka. N'ihi na omume dī otu a na-atọ Chineke ụtọ. **5** Nwanyị di ya nwụrụ n'ezie, nke na-enweghi onye na-elekọta ya anya, atukwasila obi ya na olileanya na Chineke. O na-anogidekwa n'ekpere na arịrọ ehiihe na abalị. **6** Ma nwanyị di ya nwụrụ nke weere onwe ya nyefee n'aka igbaso ihe na-eme ya obi ụtọ bùrụ onye nwụrụ anwụ, o bụ ezie na o ka dī ndụ. **7** Nye ha ihe ndị a dika iwu, ka ha ghara i bù ndị a na-ata ụta. **8** Onye ọbula na-adighị egboro ndị ikwu ya, karichasịa ndị ezinaulo nke aka ya ihe na-akpa ha mkpa, ajula okwukwe ahụ ma jokarịkwa onye na-ekweghi ekwe na njo. **9** Nwanyị ọbula di ya nwụrụ ga-aba n'otu ndị di ha nwụrụ ga-abụ onye gbara iri afọ isii maobụ karịa. O ga-abukwa onye lụrụ naanị otu di. **10** O ga-abụ onye mmadụ niile na-agbara ezi ama, n'ihi ezi ọru ọ rụrụ. O ga-abụ onye zulitete ụmụ ya n'uzo ziri ezi, onye na-elezi ndị ọbja anya, onye na-enyere ndị ọrịa na ndị merụrụ ahụ aka, onye na-asà ụkụ ndị nsọ na onye jikeere mgbe niile ime ihe ọma. **11** Ma o kwsighị ka e debanye aha ụmụ agboghị di ha nwụrụ n'otu ụmụ nwanyị di ha nwụrụ anwụ. N'ihi na mgbe ọchichị anụ ahụ jidesiri ha ike, ha ga-enupuru Krajst isi, chọwa ilụ di ojoo. **12** Udi omume a ga-ewetara ha ikpe ọmụna, n'ihi na ha emezighị nkwa ha kwere na mbụ. **13** Wezugakwari nke a, na ha amụta omume idị umengwụ, n'aga n'ulọ dī iche iche. O bùrụ naanị na ha bù ndị na-adighị arụ ọru, kama ha na-etinye anya n'ihe na-agbasaghị ha, na-akpa asiri, na-ekwu okwu nzuzu, na-ekwu ihe ha ekwesighị ikwu. **14** N'ihi nke a, ana m adụ ndị ụmụ agboghị ndị a di ha nwụrụ ọdu ka ha lụrụ di ojoo, mọkwa ụmụ, ma na-elekọtzikwa ezinaulo ha anya nke ọma. O bùrụ na ha mee nke a, o dighị onye iro ọbula ga-ekwu okwu ojoo megide anyị. **15** Ụfodụ ndị mmadụ adahielarị ụzo, soro ekwensi. **16** Ya mere, nwanyị ọbula kwere ekwe, nke nwere n'ezinaulo ya ndị inyom di ha nwụrụ anwụ, ya jisie ike gboror ha mkpa. O dighị mma ibogbu chọchị n'ibụ, ka o nwee ike iletazu ndị n'oноdu ụmụ nwanyị di ha nwụrụ n'ezie. **17** Nye ndị okenye, ndị na-achị nke ọma nsopuru kwsiri ekwesi na ugwo ọru okpukpu abụ, okachasị ndị na-adogbu onwe ha n'orụ izi ozioma na n'ikuzi ihe. **18** N'ihi na akwukwọ nsọ kwuru, "Ekechila onụ ehi mgbe o na-azochịa mkpuru ọka," hapụ ya ka o na-eri nri mgbe o na-arụ ọru, ozokwa, "Onye na-arụ ọru kwsiri ịnata ugwo ọru ya." **19** Egela ntị n'ebubo ojoo ọbula a na-ebu onye okenye karịkwa maobụ na ndị akaebe abụ maobụ atọ gbara ama megide ya. **20** Ma ndị okenye ahụ nogidere na-eme mmehie, kpoputa ha baara ha mba n'ihu mmadụ niile, ka ndị ozor tọg̊e egwu gharakwa iso omume ha. **21** Ana m adụ unu aka na ntị n'ihi Chineke na n'ihu Onyenwe anyị Jisos Krajst na n'ihu ndị mmụq ozi a hoputara, ka unu debe ụkpuru ndị a niile, nke onye ọbula ntaramahụ nke ruru ya, elekwala onye ọbula anya n'ihi. **22** Ebikwasikwala onye ọbula aka n'isi ọsisi me ya okenye maobụ onye na-eje ozi. Ekwela ka i keta oke na mmehie ndị ozor. Debe onwe gi ocha. **23** Añukwala naanị mmiri ọzor, na-añu ntakirị mmanya maka afo gi na nrịa nrịa nke na-arię gi oñtụ mgbe. **24** Mmehie ụfodụ mmadụ na-aputa ihe ma na-ebukwa ha ụzo rụo oche ikpe, ma ndị ozor ka a-na-hüta mmehie ha n'oge ikpeazu. **25** Otu a kwa, ọru ọma na-aputa ihe, ma qụ buladi ndị na-aputaghị ihe, apughị izo ha ezo.

6 Ndị niile bụ ohu ga-ahụ ndị nwe ha dị ka ndị ekwesiri inye ugwu na nsopuru, ka a ghara ikuwo aha Chineke na ozizi anyi. **2** Ndị nke nwere ndị kwere ekwe díka ndị nwe ha ekwesighị ileli ha anya n'ihi na ha bụ ụmụnna ha. Kama, ha kwasiri ijere ndị nwe ha ozi nke oma karịa, n'ihi na ndị na-erite uru n'orụ ha bụ ndị kwere ekwe bùrùkwa ndị anyị hụrụ n'anya. Ihe ndị a ka i ga-akuziri ha, dükwaahaa ha ọdụ banyere ime nke a. **3** Onye ọbụla na-ezi ihe ọzọ nke na-adabaghị n'okwu ezi ntọala na-enye ndụ nke Onyenwe anyị Jisós Kraist, ya na ozizi nke ibi ndị kwasiri onye nke Chineke, **4** bụ onye nganga na-afụli elu, ma bùrùkwa onye na-amaghị ihe. Ọchichị obi ya bụ nke na-ezighị ezi ma juputakwa n'iru ụka na ekworo nke na-eweta ikpọ asị na esemokwu, na nkwulu nakwa ajo echiche, **5** na isi ịru ụka niile nke na-esite n'aka ụmụ mmadụ ndị echiche ha na-enweghịkwa eziokwu. Ha na-echie na ife Chineke bụ ụzọ e si aba ogaranya. **6** Ma ikpere Chineke bara uru nke ukwuu nye onye nwere afọ ojuju n'ihe ọbụla o nwere. **7** N'ihi na o nweghị ihe anyị ji n'aka mgbe anyị bjara n'ụwa, otu a kwa, o nweghị ihe anyị ga-ewerekwa mgbe anyị ga-esi n'ụwa pụo. **8** Ya mere, ọ burụ na anyị enwe ihe oriri na uwe anyị ji ekpuhi ọtọ anyị, afọ kwasiri iju anyị n'ihe anyị nwere. **9** Ma ndị na-achọ ịba ogaranya na-adaba n'ọnwụnwa na n'ime ọnya na ọtụtu ihe nzuzu na ọchichị ojoo niile dị iche ihe nke na-enubanye ha n'ila n'iyi na mbibi. **10** N'ihi na ịhụ ego n'anya bụ mgborogwu nke ime ihe ojoo niile dị iche ihe. Ụfodụ ndị hụrụ ego n'anya, ndị na-achosi ya ike, adapụla n'okwukwe ha, si otu a tinye onwe ha n'otụtu onodụ na-ewetara ha obi ojoo na iru ujụ. **11** Ma gi bụ onye nke Chineke, gbaara ihe ndị a niile ọsọ. Ma chusoo ezi omume na iyi Chineke, na okwukwe, na ịhụnanya, na ntachiobi, na ịdị nwayo. **12** Na-agbasi mgba oma nke okwukwe gi ike, jidesiekwa ndụ ebighị ebi ahụ aka ike bụ nke a kpọọ gi oku maka ya mgbe i mere ezi nkwuputa gi n'ihi ọtụtu ndị akaebe. (**aiōnios g166**) **13** N'ihi Chineke, onye na-enye ihe niile ndụ, na n'ihi Kraist Jisós onye gbaraa ama nkwuputa oma n'ihi Pontios Pailet. Ana m enye gi iwu **14** ka i debezuuo ihe niile e nyere n'iwu na-enweghị ntụpo ọbụla maqbụ ita ụta ruo mgbe Onyenwe anyị Jisós Kraist ga-apuata ihe. **15** Nke a ga-emezu mgbe oge zuru site n'ike ya, Chineke, onye dị ngozi na onye naanị ya na-achị, Eze kachasị eze niile, na Onyenwenụ kachasị ndị nwenụ niile. **16** Onye naanị ya na-adighị anwụ anwụ. Onye na-ebikwa n'ime ihè nke mmadụ ọbụla na-apughị ịbjaru nso. Onye mmadụ ọbụla na-ahụbeghị anya mgbe ọbụla, onye a na-apughịkwa ịhụ anya. Ọ bụ ya ka nsopuru na ike dirị ruo mgbe ebighị ebi. Amen. (**aiōnios g166**) **17** Nye ndị bụ ogaranya n'oge ugbu a iwu ka ha ghara ịnya isi, maqbụ tükwasị obi ha n'akụnuba, nke a na-ejighị aka. Kama ka ntukwasị obi ha dirị na Chineke onye na-enyezu anyị ihe niile site n'akụ ya n'ihi ime anyị obi ụtọ. (**aiōn g165**) **18** Gwa ha ka ha na-eme ezi ihe, ka ha burụ ogaranya n'orụ oma niile, ka ha nwee obioma na inyere ndị ọzọ aka, díkwa nijkere ikenye ndị ọzọ ihe site n'ihe ha nwere. **19** N'ụzọ dị otu a, ha na-akpadoro onwe ha akụ nke ga-abụrụ ha ntọala siri ike n'ogbo dị n'ihi, nke a ga-eme ka ha rite ndụ ahụ nke bụ ezigbo ndụ n'uru. (**aiōnios g166**) **20** Timoti chebekwa ihe ndị ahụ e nyefere gi n'aka, wezuga onwe gi site n'okwu nzuzu nke rụrụ arụ, na ịru ụka nzuzu nke ha na-akpọ ihe ọmụma, **21** bụ nke ụfodụ kwupütara, ma na ime nke a, ha esitela n'ụzọ okwukwe kpafuo. Ka amara dinyere gi. Amen.

2 Timoti

1 Pol, onyeozi Kraist JisQS, di ka uche Chineke si di, na dij ka nkwa ndu n'ime Kraist JisQS si di, **2** Nye gi Timoti, ezi nwa m. Ka amara, na ebere na udo nke sitere na Chineke bu Nna, na Kraist JisQS Onyenwe anyi diri gi. **3** Ana m ekele Chineke, bu onye m na-ejere ozi ekele, di ka nna nna m ha mere site n'akonuche di ocha, otutu mgbe ka m na-echeta gi n'ekpere m ehihie na abalj. **4** Ka m na-echeta anya mmiri gi, q na-agusi m aguu ike ehihie na abalj ihu gi, ka qhū m zuo oke. **5** Emere m ka m cheta okwukwe ihu abuq n'adighi nke i nwere, bu okwukwe nke burii uzq diri n'ime nne nne gi Loysi, bia dikwa n'ime nne gi Yunaishi. Emere ka m kwenye na otu okwukwe ahu dikwa n'ime gi. **6** N'ihi nke a, achorø m ichetara gi ka i mee ka onyinye Chineke ahu i nwere na-enwu di ka oku, bu nke i natara mgbe m bikwasiri gi aka m abuq n'isi. **7** N'ihi na Chineke enyeghi anyi mmuo itu ujo, kama o nyere anyi mmuo na-emejuputa anyi n'ike, na ihunanya, na uche zuruoke. **8** Ihere emela gi ikwuputa ama banyere Onyenwe anyi maqbū banyere m bu onye mkporø ya. Kama, site n'ike Chineke, soro m huq ahuhu n'ihi ozioma ahu. **9** Q zoputara anyi, kpobata anyi na ndu di nsø. Q buqhi n'ihi na anyi kwsiri ka a kpoo anyi, kama, q bu n'ihi nzube ya na amara ya. E nyere anyi amara n'ime Kraist JisQS tupu a tqo ntqala lwa a. (*aïtonios g166*) **10** Ugbu a, o meela ka ihe niile o zubere püta ihé site n'obibia Onye nzoputa anyi JisQS Kraist, onye lara ike onwu n'iyi, zi anyi uzq anyi ga-esi nwee ndu ebighi ebi site n'ozioma ahu. **11** N'ihi ozioma a, ahoputara m ka m buru onye na-ekwusa ozioma a, na onyeozi, na onye nkuzi. **12** Q bukwa n'ihi nke a ka m ji na-ahu ahuhu ndj a n'ebe a, ma n'ezikwu, ihere adighi eme m, n'ihi na amara m onye m natukwasiri obi, amakwaara m nke oma, na o nwere ike ichewe ihe niile m nyere ya n'aka idebe tutu ruo ubochi ahu. **13** Jidesie ezikwu ahu aka ike, udj ezikwu ahu mu onwe m ziri gi, ezikwu ahu gbasara okwukwe ahu, na ihunanya ahu di n'ime Kraist JisQS. **14** Chezie onyinye oma ahu e sitere n'aka Mmuo Nsø bi n'ime gi nye gi idebe. **15** Dij ka i maara, ndj niile si n'Eshia bija n'ebe a agbakatala m azu. Q buladi Faigelos na Hamoginjs ahapula m laa. **16** Ka Onyenwe anyi mere ezinaulø Onisiferøs ebere, n'ihi ume q gbara m otutu mgbe. Ihere emeghi ya na-abu m onye mkporø. **17** Mgbe q bjaruru Rom, q chogharirji m n'ebe niile, ma n'ikpeazu, q chotara m. **18** Ka Onyenwe anyi kwe ka q nata ebere n'aka Onyenwe anyi n'ubochi ahu. I mara nke oma udj aka o nyere m n'Efesøs.

2 Ya mere, nwa m, buru onye di ike site n'amara ahu Kraist JisQS na-enye. **2** Ihe niile nke j nruq n'onu m n'ihi otutu ndj ama ka i ga-enyefe n'aka ndj kwsiri ntukwasiri obi, bu ndj nwekwara ike izi ndj ozq ihe ndj a. **3** Soro m kere oke n'ahuhu di ka ezi onye agha JisQS Kraist. **4** Q dighi onye agha obula na-ekekota onwe ya n'ihe nke lwa a, kama q na-achø ihe ga-atø onye hoputara ya di ka onye agha utø. **5** Otu aka ahu, onye na-agba qso agaghị enweta okpu mmeri, ma q buru na q baghị qso ya dikø usoro iwu igba qso si di. **6** Onye oru ubi na-adogbu onwe ya n'oru kwsiri ihu onye ga-ebu uzq rie mkpuru sitere n'ubi ya. **7** Na-atugharji uche n'ihe m kwuru, n'ihi na Onyenwe anyi ga-enye gi nghota n'ime ha niile. **8** Echefula JisQS Kraist, onye a kpølitere site n'onwu,

onye sikwa n'agburu Devid, nke a bu ozioma m. **9** O bu n'ihi na m na-ekwu ezikwu ndj a ka m ji noq na-ahu ahuhu di otu a di ka onye ojog, ma otu q di, ekeghị okwu Chineke agbu. **10** Ya mere, ana m anagide ihe niile n'ihi ndj a hoputara, ka bu burukwa ndj ga-anata nzoputa di n'ime Kraist JisQS, na ebube ebighi ebi. (*aïtonios g166*) **11** Nke a bu okwu kwsiri ntukwasiri obi: Q buru na anyi esoro ya nwuo, anyi ga-esokwa ya dì ndu. **12** Q buru na anyi anyi, q ga-ajukwa anyi. **13** Q buru na anyi ekweghị ekwe, q ga-anogide n'ikwesi ntukwasiri obi, n'ihi na o nweghị ike ijü onwe ya. **14** Na-echetara ha nke a, na-agwasikwa ha ike n'aha Chineke ka ha ghara iju uka banyere okwu efu. N'ihi na okwu ndj a abaghị uru, ha na-ewetara ndj na-anu ya ila n'iyi. **15** Gbalisie ike ka iche onwe gi n'ihi Chineke di ka onye a nabatara. Onye oru nke ihere na-apughi im, onye na-akowa ezikwu ahu nke oma. **16** Zere onwe gi n'okwu nzuzu nke rurụ aru, n'ihi na q na-agu n'ihi iduba ndj mmadu n'qonodu amaghị Chineke karịa. **17** Ozizi ha gagabasa di ka nsj, Haimenios na Filetus soo na ndj di otu a. **18** Ha ahapula igbaso uzq ezikwu ahu bido na-ekwusa okwu ugha, na-asị na oge mbilité n'owu agafeela. Site n'okwu ha, ha na-ekpu okwukwe mmadu ufodu ihu n'ala. **19** Ma ntqala Chineke hiwre na-eguzosi ike. N'elü ya ka ej ihe e dere kaa akara: "Onyenwe anyi maara ndj bu ndj nke ya," ya na, "Ka onye obula kpørø onwe ya onye nke Kraist kwusị ibi ndj ajo omume." **20** N'ime ulø ukwuu, otutu ngwa oru di ya, ndj eji olaedo maqbū olaocha, maqbū osisi maqbū ụro kpørø. Ufodu ka eji eje ozi n'oge nkwanye ugwu di mkpa, ndj ozq ka eji eje ozi n'oge obula. **21** Q buru na onye obula edoo onwe ya ocha puq n'ihe ojog niile, q ga-abu ngwa oru e mere maka oru ndj kwsiri nkwanye ugwu, burukwa onye di nsø, onye na-abara Onyenwe ya uru, na onye di njikere mgbe obula iju ezi oru. **22** Gbanarị ihe obula na-etinye udj echiche ojog nke ümụ okorobja na-enwe n'ime gi, kama, na-agbaso ezi omume na okwukwe, na ihunanya na udo, ka gi na ndj na-akpokukwa Onyenwe anyi site n'obi di ocha na-emekorita. **23** Wezuga onwe gi n'iru uka nzuzu na nke amaghị ihe niile, n'ihi na i maara na ha na-eweta ise okwu. **24** O kwasikwagħi ka ohu Onyenwe anyi buru onye na-ese okwu, kama, q ga-abu onye obiomma nye mmadu niile, na onye ma otu e si ezi ihe, onye di njikere inagide ihe ojog e mere ya. **25** Q ga-ejiri obi di nwayo mgbe q na-adu ndj iro ya qod. Eleghị anya Chineke nwere ike mee ka ha chegharja, bija mata ezikwu. **26** Mgbe ahu, ha nwere ike gbanahu onya ekwensi, ka o jidechara ha ka ha mee uche ya.

3 Ma mara nke a, na n'oge di oke egwu ga-adị mgbe ikpeazu. **2** N'ihi na ndj mmadu ga-abu ndj na-ahu naanị onwe ha n'anya, na ndj na-ahu ego n'anya. Ha ga-abu ndj mpako, na ndj na-anya isi, ndj na-ekwu ihe ha, ndj na-adighị asopuru ndj mruq ha, maqbū ikele ha ekele, na ndj na-adighị ocha n'obi ha. **3** Ndj na-enweghị ihunanya n'obi ha, ndj na-enweghị obi mgbaghara, ndj na-agba asiri, ndj na-emebiga ihe ojog oke, ndj na-eme di ka anu ɔhja, na ndj ihe oma na-adighị atø utø. **4** Ndj na-arara ihe ha nye n'aka ndj iro ha, ndj isiike, ndj onwe ha juru afø; ndj na-ahu ihe utø nke lwa a n'anya, kama jħu Chineke n'anya. **5** Ha bu ndj na-ebi ndj nke Chineke ma ha adighị egosiputa ike di na ndu ahu. Zere onwe gi n'ebe ndj di otu a no. **6** Ufodu n'ime ha bu ndj na-

abanye n'ime ụlo ndị mmađu na-eduhiekwa ụmụ nwanyị na-enweghi uche, ndị ibu mmehie ha na-anyigbu, na ndị a pürü iduhie n'ihi ọtụtu ihe ojoo na-agụ mkpuruobi ha agụ. 7 Ndị a na-akuziri ihe oge niile, ma ha apughị inweta amamihu nke eziokwu. 8 Dị ka Jemas na Jembaras si luso Mosis oğu, otu a ka ndị a na-alusokwa eziokwu ahụ oğu. Ha bụ ndị nwere obi rụrụ arụ, na ndị ndụ ha mere ka ha bürü ndị a jürü ajụ n'ebe okwukwe anyị dị. 9 Ma ha agaghị aga n'ihi n'ihi na nzuzu ha ga-apụta ihe n'ihi mmađu niile, díka nke mmađu abụ ahụ. 10 Ma ubgu a, i maara ihe niile banyere ozisi m, na omume m, na ebumnuche m, na okwukwe m na ntachiobi m, na ijunanya m, na ndidi m, 11 na mkgagbu m na ahụn niile nke dakwasirị m'Antiök, na Aikoniom, na Listra. I maara ụdị mkgagbu dị iché ihe m gabigara. Ma Onyenwe anyị napütara m site n'ime ha niile. 12 N'ezie, ndị niile chọro ibi ndị ịṣopurụ Chineke n'ime Kraist Jisós ga-agabiga mkgagbu. 13 Ma ndị mmađu ojoo na ndị na-ebi ndị aghugho ga-ajọ njo karịa ka ha dị. Ha ga-eduhie ndị ozo, ma bürükwa ndị a ga-eduhie. 14 Ma gi onwe gi, nogidesie ike n'ihe ịmụtara na ihe i kwenyesirị ike na ya, ebe i maara onye i si n'aka ya mọta ha. 15 I maara na ọ bụ site n'oge i bụ nwantakirị ka ihe e dere n'akwukwọ nsô jiri doo gi anya, nke nwere ike ikuziri gi maka nzoputa site n'okwukwe i nwere n'ime Kraist Jisós. 16 Ihe niile dị n'akwukwọ nsô bụ ihe si n'uche Chineke püta. Ha bara uru maka izi anyị ihe, igosi erughị eru anyị, ituziri anyị aka n'uzo dị mma, na ịzụ anyị n'uzo ezi omume: 17 ka onye nke Chineke zuo oke, díkwa njikere maka ịru ezi ọru niile ọbụla.

4 Ya mere, ana m adusi gi ọdu ike n'ihi Chineke na n'ihi Kraist Jisós, onye ga-ekpe ndị dị ndụ na ndị nwurụ anwụ ikpe. Ejikwa m ọbịbia ya na alaeze ya na-asị gi, 2 kwusaa okwu ahụ mgbe niile; díkwa njikere, mgbe o kwesiri ekwesi na mgbe ọ na-ekwesighi, jiri ya nye ntụziaka, jiri ya baa mba, jirikwa ya gbaa ndị mmađu ume, site na ntachiobi na ilezi anya inye ezi ndumodụ. 3 N'ihi na oge na-abịa mgbe ụfodụ mmađu na-agaghị anagidekwa eziokwu ahụ, kama ha ga-agaghari ịchọ ndị ozizi ha ga-eji gbaa onwe ha gburugburu, ndị ga-ezi ha ihe ha chọro ịnụ. 4 Ha agaghị ege ntị n'ezioke ahụ, kama ha ga-ege ntị n'akukọ na-enweghi isi. 5 Ma guzosie ike, noị na nche mgbe niile, na-edị ahụhụ, na-arükwa ọru gi díka onye ozioma. Ruzukwaa ihe i kwesiri ịru n'orụ gi. 6 N'ihi na ubgu a, aburula m rịj onye a na-awụpụ dị ka aja ihe ọnụhụ, oge ụla m eruokwala. 7 Alışala m ọgu ọma ahụ, agbasjala m ọsọ ahụ, edebezuokwala m okwukwe ahụ. 8 Ugbu a, e deberela m okpueze nke ezi omume, nke Onyenwe anyị, onye ikpe ezi omume ahụ, ga-enye m n'ubochị ahụ. Ma ọ bughi naanị m ka ọ ga-enye ya, kama ọ ga-enyekwa ya ndị ahụ niile ọ na-agusị agụ ike iħu ya anya. 9 Gbalisie ike ịbjakwute m osiiso, 10 n'ihi na Dimas onye hụrụ ihe ndụ a n'anya ahapula m gaa Tesalonaiķa. Kresens agaala Galeshią, Taịtɔs agakwaala Dalmetia. (aiōn g165) 11 Ọ bụ naanị Luk nonyere m. Mgbe i na-abịa, kpota Mak n'ihi na ọ ga-enyere m aka n'ije ozi m. 12 Ezipuła m Taịkikos ka ọ gaa Efeso. 13 Mgbe i na-abịa, wetara m uwe m ji achụ oyi, bụ nke m hapuru n'aka Kapos na Troas, wetakwara m akwukwọ m niile ahụ dị n'ebe ahụ, ọkachasi akwukwọ apkpukpọ anụ niile ahụ. 14 Alegzanda onye na-apụ ọla emeela m ọtụtu ihe ojoo. Onyenwe anyị ga-akwughachị ya dị ka ihe o mere m si dị. 15 Kpachara anya n'ebe ọ no, n'ihi na o guzosiri ike megide ihe niile anyị kwuru. 16 Na

mbụ, mgbe m pütara ikpere ọnụ m, ọ dighi onye kwụnyeere m. Ha niile gbahapuru m. Ka a hapụ igunyere ha omume a dị ka mmechie. 17 Ma Onyenwe anyị nonyere m, nyekwa m ike ikwusa ozioma ka ndị mba ozo niile nṣuru ya. Ọ zopütara m, site n'ònụ odum. 18 Onyenwe anyị ga-azopütakwa m site n'ihe ojoo niile ọbụla, kpobata m n'udo baa n'alaeza eluigwe ya. Ọ bụ ya ka otuto dīri ruo mgbe niile ebighị ebi. Amen. (aiōn g165) 19 Keleere m Prisila na Akwila na ndị niile bi n'ulọ Onisiferos. 20 Erastos nọ na Körint, ma ahapuru m Trofimós na Melitos n'ònodu ahụ esighị ike. 21 Jisie ike bijarute n'ebe a tupu oge oyi eruo. Yubulós na-ekele gi, ya na Pudins, na Lainos na Klodia na ụmụnna anyị niile. 22 Ka Onyenwe anyị nonyere mmuo gi. Ka amara dinyere gi.

Taitos

1 Akwukwó ozi a si n'aka m, Pol, odibo Chineke, na onyeozi Jisos Kraist, onye ahoputara ime ka okwukwe ndí Chineke, na nghøta banyere imara eziokwu ahú na-eduba na ndú isopuru Chineke gaa n'ihu, **2** nke a dabere n'olileanya maka ndú ebighi ebi, nke Chineke onye na-adighi agha ugha kwerelari na nkwa tupu mmalite nke oge. (aiónios g166) **3** Mgbe oge imezu nkwa ahú ruru, o mere ka okwu ya püta ihé site na nkwsa ozioma, nke e nyefere m n'aka idebe, dí ka Chineke Onye nzoputa anyi si nye ya n'iwu. **4** O bụ gi Taitos, ezi nwa m nwoke n'ime okwukwe nke anyi nwekoro. Ka amara na udo nke sitere na Chineke bu Nna, na Kraist Jisos Onye nzoputa anyi diri gi. **5** Ahapuru m gi na Kriit ka i dozie ihe ụfodú a na-edozibeghi, ka i hoputakwa ndí okenyé n'obodo niile, dí ka m siri nye gi n'iwu. **6** O ga-abu onye a na-enweghi ihe ita ute, o ga-abu onye na-alu otu nwanyi. Umú ya bu ndí kwere ekwe, ndí ama na ha anaghị ebi ndú ojoo, maqbú na-eme isiike. **7** Ebe o bụ na onye nlekota n'ahú ihe banyere chochị Chineke, o ga-abu onye na-enweghi ihe ita ute. O gaghi abu onye nganga, onye na-ewe iwe ọkụ, onye na-anubiga mmanya oke, onye na-alu ọgu mgbe niile, onye huru ego n'anya. **8** O ga-abu onye na-anabata ndí obja, na onye na-ahú ezi ihe n'anya. O ga-abu onye na-akwanyere onwe ya ugwu, ezi mmadu uzó ya kwú ọtò, onye di nsø, na onyeisi zuruoke. **9** O ga-abukwa onye jidesiri ozioma ahú nke kwsiri ntukwasí obi aka ike dikà eziri ya. Nke ga-eme ka o nwe ike gbaa ndí ozo ume site na ozizi ahú nke zuruoke, nakwa itu ndí ahú na-eguzogide ya mmechie ha n'ihu. **10** N'ihí na e nwere otutu mmadu ndí na-ekweghi, ndí na-ekwu okwu efu, na ndí aghughó, nke ka nke, ndí si n'otu ndí obibi ugwu püta. **11** Aghaghí ikwusí ha maka na ha na-akuzi ihe ha ekwesighi ikuzi n'ihí ego, si otu ahú na-eme ka otutu ezinauló gbasa. **12** O bụ otu onye n'ime ha, onye búkwa onye amúma ha kwuru okwu banyere ha sì, "Ndí Kriit niile bu ndí ugha. Ha kwara obi n'azú dí ka anu ọhia jorø njo. Ha bu ndí umengwú nwere akpíri ogologo." **13** N'ezie, okwu a bụ eziokwu. N'ihí nke a, baara ha mba n'olu ike banyere mmechie ha ka ha nwee ike zuo oke n'okwukwe, **14** ka ha kwusí ige ntí n'akukó ifo ndí Juu na-akó, maqbú iwu nke ndí jürü inabata eziokwu nyere. **15** Ihe niile dí ọcha n'ebé ndí dí ọcha no, o nweghi ihe ọbula dí ọcha n'ebé ndí rürü aru na ndí na-ekweghi ekwe no. N'ihí na uche ha na akonuche ha rürü aru. **16** Ha na-ekwuputa na ha maara Chineke, ma hají omume ha na-agonarí ya. Ha búkwa ndí na-akpó mmadu ibe ha así, ndí isiike, na ndí na-adighi ike n'ezí ọrụ ọbula.

2 N'akukú nke gi, na-akuzi ihe kwsiri eziokwu nke okwukwe. **2** Gwa ndí okenyé nwoke ka ha nwee anya udo, ka ha nwee akonuche zuruoke, ka ha bürü ndí kwsiri nsopuru, ndí okwukwe ha siri ike, ndí na-ahú ibe ha n'anya, na ndí nwekwara ntachiobi. **3** N'otu aka ahú, gwa ndí okenyé nwanyi ka ha na-eme omume dí ka umú nwanyi dí nsø. Ka ha ghara ịbu ndí na-agba asiri maqbú ohu nke inubiga mmanya oke. Kama ha na-akuzi ihe dí mma. **4** Ha ga-esi otu a kuziere umú agbogho ka ha ga-esi hú di ha na umú ha n'anya. **5** Ka ha bürükwa ndí akonuche ha zuruoke, ndí dí ọcha n'obi, ndí na-edozi ezinauló di ha, ndí na-eme ebere, ndí na-edo onwe ha n'okpuru di ha, ka onye ọbula ghara ikwulu okwu Chineke. **6**

N'otu uzó ahú kwa, gbaakwa umú okorobia ume ka ha jide onwe ha. **7** N'ihe niile i na-eme, mee onwe gi ihe ima atu ndí ozo ga na-eriomi n'ime ezi omume. Na nkuzi gi niile, gosikwa izuoke na ikwesi ntukwasí obi. **8** Ka ozi gi bürü nke kwú ọtò mmadu apughi ima ikpe, ka ihere mee onye na-agbagha gi okwu, ebe o bụ na onweghi ihe ojoo ọ ga-ekwu gbasara anyi. **9** Gwa ndí ohu ka ha na-erubere ndí nwe ha isi, ka ha na-eme ihe ga-ató onyenwe ha ụtọ mgbe niile. Ka ha hapu isa ndí nwe ha okwu, **10** ka ha ghara iku ohi, kama ka ha gosi na ha bù ndí kwsiri ntukwasí obi. N'uzó dí otu a, ha ga-etewetara ihe anyi na-akuzi maka Chineke Onye nzoputa anyi otuto n'ihe niile ha na-eme. **11** N'ihí na Chineke emela ka amara ya nke wetaara mmadu niile nzoputa püta ihé. **12** O búkwa amara a na-akuziri anyi ka anyi ju ndú asopurughí Chineke na nke igbaso ochichí ojoo dí n'uwá, kama ka anyi bie ndú dí ka ndísi zuruoke na ndú ezi omume, nakwa itu egwu Chineke n'ogbo nke oge a. (aión g165) **13** Otu a ka anyi ga-esi na-eché olileanya anyi dí ngozi bụ obijia nke otuto nke Chineke anyi dí ukwu, na Onye nzoputa anyi bụ Jisos Kraist. **14** O bụ ya jiri onwe ya chüo aja n'ihí anyi, ka o gbatara anyi site n'ajø omume anyi niile, na ido ndí ga-abu ndí nke ya ọcha nye onwe ya, ndí o na-agu aguụ ime ihe dí mma mgbe niile. **15** Na-akuzi ihe ndí a, werewka ha na-adu ndí gi odu site n'ikike niile i nwere. Werekwa ha na-atu ha mmechie ha n'ihu. Ka mmadu ọbula ghara ilelị gi anya.

3 Chetara ndí nke gi ka ha doo onwe ha n'okpuru ndísi na ndí ochichí, ka ha rubere ha isi, dikwa njikere iru oru ọma ọbula. **2** Gwa ha ka ha ghara ikwulu onye ọbula, ka ha gharakwa ilu ọgu, kama, ka ha bürü enyi mmadu niile, nagezikwa idí nwayoq ha n'ebé mmadu niile no. **3** N'ihí na mbụ, anyi onwe anyi bụ ndí nzuzu, ndí na-enupu isi, na ndí na-enweghi uche. Anyi bụ ohu aguụ ihe ojoo, na ihe ụtọ dí iche iche. Anyi biri ndú obi ojoo na ekworo, na ikporita onwe anyi así. **4** Ma mgbe obijia na iħunanya Chineke Onye nzoputa anyi pütarra ihe, **5** o zoputara anyi, ma o bughi n'ihí ezi ihe ndí anyi mere, kama o bụ site n'ebere ya. O zoputara anyi site na nsacha nke iñu ozo na nnwogharí nke Mmụo Nsø, **6** onye o wsara anyi n'uju site n'Onye nzoputa anyi bụ Jisos Kraist, **7** ka o bürü na ebe e sitere n'amara guo anyi díka ndí ezi omume, anyi ga-abu ndí nketa, ndí nwere olileanya ndú ebighi ebi. (aiónios g166) **8** Okwu a kwsiri ntukwasí obi, o ga-amasá m ma i kwsis ihe ndí a ike, ka ndí kweere na Chineke, lezie anya n'iru ezi ọrụ. Ihe ndí a dí mma na-abakwara mmadu uru. **9** Ma zere iju uka nzuzu na iju agbürü omumú, esemokwu niile, na ọgu niile ndí mmadu na-alu banyere iwu. Ihe ndí a niile abaghị uru ọbula, ha bụ ihe efu. **10** Gbasara onye na-akpa oke, i duchaa ya odu ihe díka otu ugboro maqbú abu, leghara ya anya. **11** Ebe i ma na onye di otu a bụ onye ndahie na onye ajø omume, o jirila aka ya maa onwe ya ikpe. **12** Ana m akwado izitere gi Atemas maqbú Taikikos. Gbalia biakwute m na Nikopolis, maka n'ebé ahú ka m kpebiri ino n'oge oyi. **13** Gbaa mbø zipu Zenas bụ onye ọkaikpe, na Apolos, ngwangwa n'ije ha. Hükwa na ha ji ihe niile dí ha mkpa. **14** N'ihí na o dí mkpa ka ndí anyi muta inyere ndí niile chorø enyemaka ha aka. O bụ nke a ga-eme ka ha bürü ndí na-amí mkpuru. **15** Ndí niile mü na ha n'o n'ebé a na-ekele gi. Kelekwarra anyi ndí niile huru anyi n'anya n'ime okwukwe. Ka amara dinyere unu niile.

Filimon

1 Pol, onye e tinitye n'ulø mkporø n'ihı Kraist Jisøs na site n'aka nwanna anyi Timoti, Anyi na-edetara gi ya ezi enyi anyi na onye anyi na ya na-arukø oru, Filimon. **2** Anyi na-edetakwara ya nzukø Kraist di n'ulø gi, na nwanna anyi nwanyi Afia, na Akipos onye anyi na ya so na-alu agha a. **3** Ka amara na udo nke sitere na Chineke bu Nna, na Kraist Jisøs Onyenwe anyi dirj unu. **4** Ana m ekele Chineke ekele mgbe obula m na-echeta gi n'ekpere niile m na-ekpe. **5** N'ihı na ana m anu ihe banyere okwukwe i nwere n'ime Onyenwe anyi Jisøs, na ihunanya i na-egosi ndi nsø niile. **6** Ekpere m na-ekpe banyere gi bu ka mmekorita anyi na gi dika ndi kwere ekwe, mee ka i matazu ihe ọma niile anyi nwere n'ime Kraist. **7** Ihunanya gi na-enye m oke ọnụ na igbaume, ezi nwanna m, n'ihı na emeela ka ndi nsø nwee ume ọhụrụ site n'inyeaka gi. **8** O bu ezie na-enwere m ike n'ime Kraist inye gi iwu banyere ihe kwasiri ka i mee, ma agaghị m eme otu a. **9** Kama, o kaara m mma site na ndabere nke ihunanya, ịriọ gi ya dì ka arịriọ. Ee, o bu mu Pol, agadi nwoke ahụ na onye mkporø n'ihı Kraist Jisøs na-ariọ gi arịriọ a. **10** Biko, arịọ m gi n'isi Onisimos, onye e mere ka o buru nwa m oge m no n'ulø mkporø. **11** Na mbu, o nweghi uru obula o baara gi, ma ubgu a, o baara mu na gi uru. **12** Ana m ezighachiri gi ya ubgu a, ya bu, onye bu obi m ka m na-ezitere gi. **13** O gusiri m agụ ike ime ka mu na ya nodu n'ebe a, ka o were ọnodu gi na-ejere m ozi o buladị di ka m no na mkporø n'ihı ozioma. **14** Ma, a choghi m ime ihe obula na-enwetaghị nkwenye gi, ka o ghara jdi ka i mere obioma gi na mmanyé. Kama, achọrø m ka i mee ihe si gi n'obi püta. **15** Ma eleghị anya, o bu n'ihı nke a ka ejị kewapụ ya nwa oge nta site n'ebe i no, bu ka i mesịa nweghachi ya ebighị ebi. (**aiōniōs g166**) **16** O bughikwa ohu ozo, kama o karịri ohu, maka o dika nwanna a hụrụ n'anya, ọkachasị n'ebe mu onwe m no, ma o ga-abukwara gi karichasịa, ma n'anu ahụ nakwa n'ime Onyenwe anyi. **17** N'ihı nke a, o buru na i gurụ m dì ka onye nnwekø ihe, nabata ya dì ka i ga-esi nabata m. **18** Biko, o buru na o mejorø gi n'uzo obula, o burukwa na o ji ugwo obula, guo ya dì ka ugwo m ji gi. **19** Mu bu Pol ji aka m dee nke a; aga m akwughachi gi. O bakwaghị uru ichetara gi ugwo i ji m. N'ihı na ugwo i ji m bu gi onwe gi. **20** Nwanna m, mere m ihe a m na-ariọ gi n'ihı Onyenwe anyi. Mekwa ka obi m dì ọhụrụ n'ime Kraist. **21** Olileanya m siri m ike na i ga-aña m ntị, ana m edere gi akwukwø a, na i ga-emē, ma karịkwa ka m rijorø. **22** Ihe ọzokwa, bu na m chorø ka i kwadoro m ọnụlø ebe m gaganø dì ka ọbjá ma m bịa, maka enwere m olileanya na a gaza ekpere unu ime ka m si n'ebe a püta bjakwute unu. **23** Epafras, onye mu na ya no n'ulø mkporø n'ihı Kraist Jisøs na-ekele gi. **24** Mak, na Arıstakos, na Dimas, na Luk, ndi mu na ha na-arukø oru na-ekelekwa unu. **25** Ka amara Onyenwe anyi Jisøs Kraist dinyaere mmuø unu.

Ndị Hibrū

1 Na mgbe ochie, Chineke gwara nna nna anyị ha okwu n'oge dì iche iche site n'onu ndị amụma, na site n'uzo ndị ozo dì iche iche. **2** Ma n'oge ikpeazu ndị a, o gwalla anyị okwu site n'onu Okpara ya, onye o nyefere ihe niile n'aka. O bụ site n'aka ya ka o siri kee ụwa niile na ihe dì n'ime ya. (**aioñ g165**) **3** O na-enwuputa ebube ya na-anochitekwa anya ụdidi ya, ebe o ji okwu ya dì ike na-ejikọta ihe niile. Mgbe o sachapuru ma hichapukwa mmechie niile, o nodule n'aka nri nke Onye dì ukwuu, dì elu n'eluiwge. **4** Ya mere, o bùrụla onye dì ukwu karịa ndị mmuo ozi ka o gwarala sị, “! bụ Okpara m. Taa abùrụla m Nna gi?” Maobu ozokwa, “Aga m aburụ ya Nna, ya onwe ya ga-abukwara m Nwa?” **6** Ozokwa, mgbe o mere ka nwa mbu ya bija n'uwu, o nyere iwu sị, “Ka ndị mmuo ozi Chineke niile fee ya ofufe.” **7** O kwukwara banyere ndị mmuo ozi ya, o siri, “O na-eme ndị mmuo ozi ya ka ha bùrụ ikuku, na-emekwa ndị na-ejere ya ozi ka ha bùrụ ire ọku.” **8** Ma banyere Okpara ahụ, o siri, “Ocheeze gi, O Chineke, ga-adigide ruo mgbe ebighi ebi. Mkpara omume ziri ezi ka mkpara alaeze gi ga-abu. (**aioñ g165**) **9** I hụrụ ezi omume n'anya ma kpoqo ihe ojoo asị. N'ihi nke a, Chineke, nke bụ Chineke gi, emeela ka idị elu karịa ndị ibe gi nile site na ite gi mmanan nke ọnwụ.” **10** O sikhware, “Na mmalite, Onyenwe anyị, o bụ gi tọrọ ntọala ụwa, eluiwge bükwa oru aka gi. **11** Ha ga-alà n'iyi, ma gi onwe gi ga-anogide. Ha nile ga-aka nka dika uwe. **12** I ga-apiajọta ha, gbanwe ha dì ka akwa. Ma gi onwe gi enweghi mgbanwe. Ọnụogugu afọ gi agaghị enwe ogwugwu ruo mgbe ebighi ebi.” **13** O nweela mmuo ozi obula o siri, “Nodu ala n'aka nri m ruo mgbe m ga-eme ndị iro gi ihe mgbakwasị ụkwu nye ụkwu gi?” **14** Ndị mmuo ozi niile, ha abughị mmuo ndị na-ejere Chineke ozi, ndị a na-ezipụ ka ha jee ozi n'ihi ndị ahụ ga-eketa nzoputa?

2 Ya mere, anyị aghaghị ilezi anya nke ọma banyere ihe anyị nṣụlụ, ka anyị hapụ isi na ha wezuga onwe anyị. **2** N'ihi na o bùrụ na ozi ahụ e ziri site na ndị mmuo ozi dì ire, o burukwara na njehie maobu nnupu isi obula natara ahụ kwasiri ya. **3** Anyị ga-esi aiaa gbanarị ntaramahuhụ ma o bùrụ na anyị eleghara oke nzoputa ahụ anyị? O bụ Onyenwe anyị kwuputara ya, bükwa nke ndị nṣụ ya gbaara anyị ama banyere ya. **4** Chineke n'onwe ya tükwasirị igba ama nke ya, site n'iru oru ebube na oru iribama, na oru itụnanya dì iche iche, nakwa ikesa otụtụ onyinye nke Mmụo Nsọ, dì ka ọchichọ ya siri dì. **5** O dighị mgbe Chineke nyere ndị mmuo ozi ike iche elu ụwa a. Anyị na-ekwu banyere ụwa gaje ibia abia. **6** Otu onye agbaala akaebe n'ebe ozọ, “Gini ka mmadụ bụ i ji na-eche banyere ha? Gini ka nwa nke mmadụ bụ iji na-elekota ya? **7** N'ihi na i mere ka ha dì ala nwantakirị n'ebe ndị mmuo ozi nọ; i jikwa ebube na nsopuru kpube ya n'isi dika okpueze, **8** dokwaa ihe nile n'okpuru ụkwu ya.” Mgbe o mere ka ihe nile dìri n'okpuru ya, o nwekwaghị ihe obula o hapuru itinye n'okpuru ya. Ma otu o dì, anyị ahụbeghi ka e doro ihe nile n'okpuru ya. **9** Ma anyị na-ahụ Jisọs bụ onye e mere ka o dì ala nwantakirị oge karịa ndị mmuo ozi, ma ubgu a ejirila ebube na nsopuru kpukwasị ya n'isi, n'ihi ahụ ọnwụ nke o hụrụ, ka o site n'amara Chineke detụ ọnwụ ire n'ihi mmadụ niile. **10** Ebe e sitere na ya kpobata otụtụ umụ

n'ebube, o ziri ezi ka Chineke, onye ihe niile dìri na onye kere ihe niile, mee ka onyeisi nzoputa ha bùrụ onye zuruoke site n'ahụhụ o hụrụ. **11** Onye ahụ na-eme mmadụ ka o dì nso, na ndị ahụ e mere ka ha dì nso si n'otu ezinaylo. N'ihi ya, ihere adighị eme ya ikpọ ha ụmụnna ya, n'etiti nzukọ ka m ga-anọ bùrụ gi abu otuto.” **13** Ozokwa, “Aga m atükwasị obi m na ya.” Ozokwa, o siri, “Lee mụ onwe m, na ụmụ ndị Chineke nyere m.” **14** Ebe o bụ na ụmụ ndị ahụ ketara oke na anụ ahụ na obara, ya onwe ya sooro ha keta oke n'udidi ahụ, ka o site n'onwu ya laa onye ahụ nwere ike ọnwụ n'iyi, onye ahụ bụ ekwensi. **15** Ma topụ ndị ahụ niile egwu nke ọnwụ mere ka ha bùrụ ohu na ndị ha niile. **16** N'ihi na n'ezie, o bughi ndị mmuo ozi ka o na-enyere aka kama o bụ umu umu Ebrahim. **17** N'ihi nke a, e mere ka o yie ụmụnna ya n'ihe niile, ka o nwe ike ghogho onyeisi nchukwu kwasiri ntukwasị obi ma na nke nwere obi ebere n'ijere Chineke ozi, ka o nweekwara ike chọ aja ikpuchi mmechie mmadụ niile. **18** Ebe o bụ na ya onwe ya tara ahụhụ mgbe a na-anwa ya ọnwụnwa, o nweekwara ike inyere ndị a na-anwa ọnwụnwa aka.

3 Ya mere, ụmụnna m dì nso, ndị so keta oke n'okpukpko eluiwge ahụ, ka echiche unu digide naanị na Jisọs. Onyeisi ozi na onyeisi nchukwu nke okwukwu anyị. **2** O kwasiri ntukwasị obi nye onye ahụ hoputara ya dika Mosis si bùrụ onye kwasiri ntukwasị obi n'ije ozi ya n'ülọ Chineke. **3** Ma Jisọs nwere ugwu na nsopuru karịa Mosis, dika onye na-ewu ụlo si enwe ugwu na nsopuru karịa ụlo o wuru. **4** N'ihi na ụlo obula nwere onye wuru ya, maobu Chineke na-ewu ihe niile. **5** Mosis kwasiri ntukwasị obi dika odibo n'ülọ Chineke n'ihe niile, sikhwa otu a gbaa ama banyere ihe ndị a ga-ekwu n'odinihi. **6** Ma otu o dì, Kraist kwasiri ntukwasị obi dika ọkpara nke na-elekota ụlo ya. Anyị gabukwanụ ụlo ya ma o bùrụ na anyị ejidesi okwukwe anyị ike ya na olileanya nke anyị ji anya isi. **7** Ya mere, dì ka Mmụo Nsọ na-asị, “O bùrụ na unu anụ olu ya taaa, **8** unu emela ka obi unu sie ike, dì ka unu mere n'oge nnupu isi mgbe oge ọnwụnwa n'ime ozara, **9** ebe nna nna unu ha nörö nwa m ọnwụnwa. O bụ ezie na ha hụrụ akaorụ m iri afọ anọ ndị a. **10** N'ihi nke a, ewere m iwe megide ogbọ ahụ. Asịrị m, ‘Obi ha na-akpafu akpafu mgbe niile. Ha amatabeghi ụzọ m niile.’ **11** Ya mere, anịrụ m iyí n'iwe m, sị, ‘Ha agaghị abanye n'izuike m ma ọli.’ **12** Lezienụ anya, ụmụnna m, ka ajo omume niile na ekweghi ekwe niile nke obi ghara idị n'ime onye obula n'etiti unu, nke ga-eme ka unu site n'iso Chineke dì ndị tughari. **13** Kama, na-agbanu onwe unu ume kwa ụboghị niile dika a kporo ụboghị ahụ Taa. Ka a hapụ inwekwa onye obula a ga-esite n'aghaghị nke mmechie mee ka obi ya sie ike. **14** Anyị bụ ndị anyị na Kraist ga-eso kekoriṇa oke ma o bùrụ na anyị ga-ejidesi ya ike bụ ntukwasị obi ahụ anyị nwere site na mmalite ruo ogwugwu. **15** Dị ka e kwuru ya, “Taa, o bùrụ na unu anụ olu ya. Unu emela ka obi unu sie ike, dika unu mere n'oge nnupu isi.” **16** Olee ndị bu ndị ahụ nṣụ ma nupu isi? O bụ na o bughi ndị ahụ Mosis duputara site n'ala Ijipt? **17** O bükwa olee ndị ka o wesoro iwe iri afọ anọ? O bụ na o bughi ndị ahụ mehiere. Ndị ahụ ha dara n'ozara? **18** Olee ndị ahụ o nṣụ iyi na ha agaghị aba n'izuike ya? O bụ na ha abughị ndị ahụ nupuuru ya isi? **19** Ugbu a, anyị maara na ha enweghi ike ịbanye, n'ihi na ha bù ndị na-ekweghi ekwe.

4 Ya mere, ebe o bụ na nkwa nke ịba n'izuike ya ka ghore oghe, ka anyi kpachapu anya hụ na o nweghi onye obula a ga-ahụta dika onye etozughi ya. **2** N'ihi na-eziela anyi ozioma ahụ, dị ka ezikwara ha: ma ozioma ahụ na nṣụ abaraghị ha uru n'ihi na ha ejighị okwukwe nara ya. **3** Ma anyi bụ ndị kweare na-abanye n'ebé izuike ahụ, dị ka Chineke si kwuo, "Añṣụ m iyi n'iwe m, 'Ha agaghị abanye n'izuike m ma oli.'" O kwuru nke a n'agbanyeghi na o rüchaala orụ ya site na ntqala ụwa. **4** N'ihi n'otu ebe, o nwelahe ihe o kwuru banyere ụboghị nke asaa site n'okwu ndị a: "Chineke zuru ike site n'orụ ya niile, n'uboghị nke asaa." **5** Ma n'ebé a kwa, e kwuru, "Ha agaghị abanye n'ebé izuike m ma oli." **6** Ebe o bụ na ohere dijirị ufodụ mmadụ ịbanye n'ime ya, ma ndị ahụ buru ụzọ nata ozioma ahụ abanyegehi n'ihi nnupu isi. **7** O weputara ụboghị ozo nke o kporo Taa, o sitere n'onu Devid kwuo okwu ahụ e kwurula ihe banyere n'oge gara aga sị, "Taa, o bụrụ na unu anyi olu ya, unu emela ka obi unu sie ike." **8** N'ihi na a sị na Joshua nyere ha ezumike, o gaghi ekwu banyere ụboghị ozo. **9** Otu ụboghị izuike fodürü nye ndị nke Chineke. **10** N'ihi na onye obula banyere n'ezumike ya esitela n'orụ nke ya onwe ya nwee izuike dị ka Chineke siri banye n'izuike nke ya. **11** Ya mere, ka anyi mee ka ike anyi ha, ka anyi banye n'ebé izuike ahụ, ka o hapu idịkwa onye obula nke na-agaghị aba n'ihi ijnomi ekweghi ekwe ha. **12** N'ihi na okwu Chineke dị ndị dikwa nkọ. O dị nkọ karịa mma ihu abụ obula. O nadịuba ruo na-ikewa mkpuruobi na mmuo, ma rukwaa na ebe nkwoenkwo na ụmị kewakwara onwe ha. O na-enyochacha ọchịchị na echiche obi ndị mmadụ. **13** O dighi ihe obula n'ime ihe niile e kere eke pürü izo onwe ya site n'ebé Chineke nọ. Ihe niile ghere oghe, ma gbarakwa oto n'ihi anya ya. O bụ n'ihi ya ka anyi niile ga-aza ajụju banyere ndị anyi niile. **14** Ebe o bụ na anyi nwere onyeisi nchüajị dị ukwuu, onye nke gaferela n'eluiwge, Jisós Ọkpara Chineke, ka anyi jidesiemụ okwukwe anyi ike. **15** N'ihi na anyi nwere onyeisi nchüajị nke nwere ike ighota adighị ike anyi. A nwara ya onwunwa n'uzo niile dị ka a na-anwa anyi taa. Ma, o meghị mmehie n'uzo obula mgbe a nwara ya. **16** Ya mere, ka anyi bijaruo ocheeze amara ahụ nso na-atughị egwu, ka anyi si otu a nata ebere, ma chọtakwa amara nke ga-enyere anyi aka n'oge mkpa.

5 A na-esite n'etiti ndị mmadụ hrọ onyeisi nchüajị obula, ka o nnochite anya ndị mmadụ n'he banyere ife Chineke, ka o na-eché onyinye na-achukwa aja maka mmehie dị iche iche. **2** Ebe o bụ na ya onwe ya bụ onye na-adighị ike, o pürü iji nwawoyọ na-emeso ndị na-amaghị ihe na ndị na-ejehie ụzọ omume. **3** N'ihi nke a, o ghaghị ịchị aja maka mmehie nke onwe ya na nke ndị mmadụ. **4** O nweghi onye na-ewere ugwu a n'onwe ya, kama o bụ Chineke na-akpo díka o si kpo Eron. **5** N'otu aka ahụ kwa, Kraist enyeghi onwe ya ebube nke ịbu onyeisi nchüajị, kama Chineke siri ya, "I bụ Okpara m. Taa aburulà m Nna gi." **6** N'ebé ozo, o kwuru, "Dị ka usoro Melkizedek si dị, i bụ onye nchüajị ruo mgbe ebighị ebi." (aiōn g165) **7** Mgbe o ka dị ndị n'anụ ahụ, o ji oke olu na anya mmiri kpeえ ekpere riękwa arịrię nye onye ahụ pürü ịzoputa ya site n'onwu. A nükwara olu ya n'ihi ndị nrube isi na mweda n'alà ya. **8** O bụ ezie na o bụ Ọkpara ma o mütara irube isi site n'ahụhụ o tara. **9** Ma mgbe e mere ka o zuo oke, o ghoro isi nke nzoputa ebighị ebi nye ndị niile na-erubere ya isi. (aiōnios g166) **10** Ebe Chineke mere ya onyeisi nchüajị

n'usoro Melkizedek. **11** O dị ọtụtu ilhe ozo anyi nwere ikwu banyere ya, ma o siri ike ikowa ya n'ihi na unu adighị amuta ihe ọsịso. **12** N'ezie, ubgu a, unu kwesi ịbụ ndị ozizi nye ndị ozo, ma unu ka n'o na-achọ onye ga-ekwika unu ụkpuru mbụ ndị okwu Chineke. Unu na-achọ mmiri ara kama nri siri ike. **13** Onye obula nke na-anụ ara, ka bụ nwantakịri, o matabeghi ozizi banyere ezi omume. **14** Nri dị ike dijirị ndị tozuru oke, ndị siterela n'ihe ha na-eme ụzọ onwe ha ichoputa ihe dị iche n'etiti ezi ihe na ajo ihe.

6 Ya bụ ka anyi na-agà n'ihi n'he mmuṭa zuru ezu, ka anyi għarrawha ċinogide n'ihe mmuṭa mbu ahụ nke anyi nwere banyere Kraist. Anyi agaghị alaghachi ażu itqo ntqala nċhegħar ozo site n'orụ ndi nwurū anwụ n'okwukwe n'ebé Chineke no, **2** na-akuzi banyere ime baptizim na ibkwasi aka n'isi na onyinye nke Mm̄uq Nsø, na mbilite n'onwụ na ikpe ebighị ebi. (aiōnios g166) **3** Anyi ga-eme nke a ma Chineke kwe. **4** Ma o dighi mfe ikpoghachī ndị dara ada ozo, bụ ndị natarala ihe ahụ na mbu, ndị detkwarwa onyinye amara dì iche ike nke si n'eluiwge bja ire, ndị ketakwara oke Mm̄uq Nsø, **5** ndị detkwarwa idj̄i mma nke okwu Chineke ahụ ire na ike nke ụwa na-abia, (aiōn g165) **6** ma mesja dahie n'onwe ha, o bụ ihe siri ike ikpoghachite ha ruo nċhegħar. Ha na akpogidekwa Ọkpara Chineke n'obe ozo, na emeriyekha ya iħere n'ihi oħha mmadụ. **7** N'ihi na ala ahụ nke na-amj mi mirri na-ezokwasi n'elu ya mgbe niile, na-amiputa mkpuru bara ụba nye ndị e ji maka ha kqo ya, na-enweta ngozi n'aka Chineke. **8** Ma o bụr na o puo naanji ogwu na ahijha, o bagħi uru obula. Kama, o ga-abu ihe a bụr önü, nke օġwugwụ ya ga-abu ikpo ya օkü. **9** Ma o bụ ezie na anyi na-ekwu otu a, ezi ndị enyi m, anyi nwere ntukwas i obi maka ihe dì ezi mma banyere unu, bụ ihe ndị ha na nzoputa so bja. **10** Chineke abughị onye na-ekpe ikpe n'ezighi ezi. O gagħi eċċefu oru niile unu ruru ya. O gagħi eċċefu iħunħanya niile unu gosir n'ihi ya site n'igara ndị nsø ozi, dika unu na-agà n'ihi na-emekwa. **11** Anyi chorò ka onye obula n'ime unu nogidesie ike n'otu inu oku n'obi ahụ ruo օġwugwụ ihe niile, ka unu nwee olileancya inwezu ihe niile unu na-ati anya ya mgbe oge ruru. **12** Anyi achogħi ka unu bụr ndị umengwụ, kama ka unu bụr ndị na-erioni ndị ahụ jiri okwukwe na ntachiobi nweta ihe ahụ e kwere na nkwa. **13** Mgbe Chineke kwere Ebrahem nkwa, o ji onwe ya n'lıo iyi, n'ihi na o dighi onye ozo dì ukwuu karịa ya, **14** na-asj, "N'ezie aga m agozi gi, nyekwa gi ọtụtu umenti umenti." **15** Ebrahem nwere ndidi, natakwa ihe e kwere ya na nkwa. **16** Ụmụ mmadụ na-eji ndị ka ha ukwuu n'lıo iyi, iyi ańṣur n'uzo dì otu a na-eme ka ihe e kwuru guzose ike ma wezugakwa iru ɿka niile n'etiti mmadụ. **17** Ya mere, mgbe Chineke chorò igosi ndị ahụ ga-ekta nkwa ahụ, udidị izuu ya, o jiri ińu iyi mee ka o doo ha anya na izuzu ya adighị agbanwe agbanwe. **18** Ka o ga-abu site n'he abụ na-enwegħi mgħanwe, nke na-agħi ekwe omume izi Chineke dika onye ugħha, anyi bụ ndị għara qoṣ ndu ga-enweta agħamume siri ike iji jide olileancya e dobere anyi. **19** Anyi nwere olileancya a dì ka arilika nke mkpuruobi nke guzosiri ike ma burukwa nke e chekkwara. O na-abanye n'ime ime ebe nchüajị ahụ n'azu akwa mgħobchi **20** ebe Jisós onye buru anyi ụzq, abanyela n'ihi anyi; o ghollara anyi onyeisi nchüajị ruo mgbe ebighị ebi dì ka usoro Melkizedek si dì. (aiōn g165)

7 Melkizedek a bu eze Salem, būrukwa onye nchuaaja Chineke

Onye kachasi ihe niile elu. O zutere Ebrahim mgbe o si na mmeri o meriri otutu ndi eze ahu na-aloghachi, goziekwa ya. **2** Ebrahim nyekwara ya otu ụzo n’ime ụzo iri nke ihe niile. Ihe mbu aha ya pütara bu, “eze ezi omume,” ọzokwa bu “eze nke Salem,” nke pütara, “eze udo.” **3** O nweghi nna, o nwekwaghị nne, nke ọ na-enwe agbụrụ. O nweghi mmalite nke ụbochị a mṛu ah, maobụ ogwugwu ndu, e mere ya dì ka Okpara Chineke. Q na-anogide burụ onye nchuaaja ruo mgbe ebighị ebi. **4** Leenụ otu o siri burụ onye dì ukwuu, o buladi Ebrahim bu nna nna anyị nyere ya otu ụzo n’ime ụzo iri site n’ihe ọ kwatara n’aghị! **5** Ma otu o dì, iwu kwadoro ka ụmụ Livayị bu ndị ghoro ndị nchuaaja na-anakota otu ụzo n’ime ụzo iri site n’aka ndị ọzo, ya bu, site n’aka ndị ụmụnna ha ndị Izrel, n’agbanyeghi na ụmụnna ha ndị ahu bukwa ụmụ ụmụ Ebrahim. **6** Ma nwoke a bu onye na-esiteghị n’agbụrụ naara otu ụzo n’ụzo iri site n’aka Ebrahim ma goziekwa ya bu onye ahu nke natara nkwa ahu. **7** O nweghi ịrụrịta ọka ọbụla dì ya, na onye dì ukwuu na-agozi onye dì nta. **8** N’otu aka ahu, ndị na-anata otu ụzo n’ụzo iri bu mmadụ na-anwụ anwụ, ma n’aka nke ọzo, onye na-anata ya bu onye ahu e kwuputara na ọ na-adị ndu. **9** Mmadụ pürü isi na Livayị onye natara otu ụzo n’ụzo iri kwuru otu ụzo n’ụzo iri nke ya site n’aka Ebrahim. **10** N’ihi na mgbe Melkizedek zutere ya, ọ ka no n’afọ nna nna ya. **11** O burụ na a pürü ime ka mmadụ zuo oke site n’onodụ ndị nchuaaja ndị Livayị, n’ihi na ọ bu site n’iwu e nyere ndị mmadụ ka e ji hiwee onodụ ndị nchuaaja. Olee uru ọ bara ka onye nchuaaja ọzo bija, dì ka usoro Melkizedek si dì, na-abughi dì ka usoro nke Eron? **12** Ebe a gbanwere onodụ ndị nchuaaja, n’otu aka ahu, a ghaghị igbanwelika iwu. **13** N’ihi na onye ahu e kwuru ihe ndị a banyere ya sitere n’agbụrụ ọzo, nke ọ dibeghi onye ọbụla sitere na ya rürü ọru dì n’ebé ichu aja. **14** O bu ihe a mara nke oma na Onyenwe anyị si n’agbụrụ Juda pütara, Mosis n’onwe ya akpotughị agbụrụ ahu aha mgbe ọ na-ekwu banyere ndị nchuaaja. **15** E meela ka a ghota okwu anyị na-ekwu nke oma, mgbe onye nchuaaja ọzo yiri Melkizedek pütara. **16** Onye ghoro onye nchuaaja ma ọ bughi site n’usoro iwu nke ụmụnna ndị nchuaaja, kama site n’ike dì na ndu nke na-apughị ila n’iyi. **17** N’ihi na-agbara akaebe banyere ya, si, “Gị onwe gi, bu onye nchuaaja ruo mgbe ebighị ebi, dì ka usoro Melkizedek si dì.” (**aión g165**) **18** N’otu aka ahu, e wezugala usoro iwu ochie ahu n’ihi adighị ike ya na n’ihi abaghị uru ya **19** (n’ihi na iwu ahu emeghi ka ihe ọbụla zuo oke), ma n’aka nke ọzo, e webatala olileanya ka mama, bu nke anyị na-esite na ya bjario Chineke nso. **20** Ma e ji iñu iyi mee ka ọnodụ onyeisi nchuaaja a guzosie ike. O nweghi iyi a iñurụ mgbe ndị ọzo ghoro ndị nchuaaja. **21** Ma onye nke a ghoro onye nchuaaja site n’iñu iyi mgbe onye ahu gwara ya, “Onyenwe anyị ariñula iyi, o gaghị agbanwe obi ya, ‘I bụ onye nchuaaja ruo mgbe ebighị ebi.’” (**aión g165**) **22** N’ihi nke a, Jisos aghołla onye na-akwagide ogbugba ndu ka mama. **23** Ihe ọzo, ndị nchuaaja nke ochie ahu dì otutu n’onuogugu n’ihi na onwu gbochiri ha iga n’ihi n’orụ ha. **24** Ya mere, ebe o na-adị ndu ruo mgbe ebighị ebi, ọ na-abukwa onyeisi nchuaaja mgbe niile. (**aión g165**) **25** Ya mere o nwere ike ịzoputa ruo mgbe niile ndị ahu na-abjakuwa Chineke site na ya, n’ihi na ọ na-adị ndu ruo mgbe niile iñjo aririo n’ihi ha. **26** Ya mere, o dì mkpa na anyị ga-enwe onyeisi nchuaaja dì otu a, bu onye dì nso, na onye na-enweghi ntupọ, na onye dì ọcha, na onye

e kewapuru site n’ebé ndị mmehie nō, ma buliekwa ya elu karria n’eluiwge. **27** O dighi ka ndiisi nchuaaja ndị ọzo, n’ihi na ọ dighi mkpa na o ga-acḥu aja kwa ụbochi, n’ihi mmehie nke aka ya, na n’ihi mmehie nke ndị ọzo. Naanị otu aja nke dirị mgbe niile ka o chürü maka mmehie mgbe o weere onwe ya nye dì ka aja. **28** N’ihi na iwu na-ahoputa dì ka ndiisi nchuaaja ndị mmadụ na-adighị ike. Ma okwu nke iñu iyí ahu, nke na-eso iwu n’azụ, hoputara Okpara, onye e mere ka o zuo oke ruo mgbe ebighị ebi. (**aión g165**)

8 Isi okwu dì n’ihe niile anyị na-ekwu bu nke a, na anyị nwere onyeisi nchuaaja dì otu a, bu onye na-anodụ ala n’aka nri nke ocheeze onye ahu kachasi ihe niile elu n’eluiwge. **2** Onye na-eje ozi n’ebé nsô ahu, bu ezi ulo ikwu ahu Onyenwe anyị ja aka ya wuo, o bughi mmadụ wuru ya. **3** A hoputara onyeisi nchuaaja ọbụla ka ọ na-acḥu aja na-enyekwa onyinye. N’ihi nke a, o kwasikwara ka ọ nwee ihe o ga-eji na-acḥu aja. **4** A sikhari na o n’uwa, o garaghị a bu onye nchuaaja n’ihi na e nwere ndị nchuaaja na-acḥu aja dì ka usoro iwu si dì. **5** Ha na-eje ozi n’ebé nsô ahu nke bu oyiji na onyinyo banyere ihe nke dì n’eluiwge. O bu nke a mere e ji dög Mosis aka na ntị mgbe ọ na-akwado iwu ulo ikwu ahu, “Lezie anya hụ na i mere ihe niile n’usoro dì ka e si gosiri gị n’elu ugwu.” **6** Ma otu o dì, o natara oru ije ozi karirị nke ha, dì ka onye ogbugbo nke ogbugba ndu dì elu karia nke ochie, ebe ogbugba ndu nke ọhụrụ a o mere ka ọ dirị n’etiti ya na mmadụ dabeere na nkwa dì mma karịa. **7** O burụ na ogbugba ndu ochie ahu zuruoke, o garaghị aba uru ka achowa ogbugba ndu ọzo. **8** Ma Chineke choputara ezughị oke ha mgbe ọ sıri, “Lee, oge na-abia, ka Onyenwe anyị kwuputara, mgbe m ga-eme ka ogbugba ndu ọhụrụ dirị n’etiti mü na ulo Izrel, nakwa ulo Juda. **9** O bughi ụdị ogbugba ndu mü mü na nna nna ha gbara, mgbe m jidere ha n’aka site n’ala Ijipt duputa ha, n’ihi na ha anogideghị burụ ndị kwestiri ntukwasị obi idebe ogbugba ndu m. N’ihi ya, echeputa ihu m n’ebé ha nō, ka Onyenwe anyị kwuputara. **10** Ma nke a bu ogbugba ndu m ga-eme ka ọ dirị n’etiti mü onwe m na ulo Izrel, mgbe oge ndị ahu gasiri, otu a ka Onyenwe anyị kwubiri. Aga m etinye iwu m n’ime uche ha, dekwasị ya n’obi ha. Aga m abụ Chineke ha, ha onwe ha ga-abukwa ndị m. **11** O dighi onye ọbụla n’etiti ha gagakuziri onye agbatoba ihe, maobụ otu onye asị ibe ya, ‘Mara Onyenwe anyị,’ n’ihi na ha nile ga-ama onye m bụ, site n’onye dikarịsịrị nta ruo n’onye dikarịsịrị ukwuu. **12** N’ihi na aga m agbaghara ajo omume ha, agaghị m echetawka mmehie ha nile ọzo.” **13** Mgbe o kwuru okwu banyere ogbugba ndu ọhụrụ, o pütara na nke ochie ahu aburụla ihe gabigara agabiga. Ihe dì ochie nke gabigara ga-emesia ghara idikwa.

9 Ogbugba ndu nke mbu nwere usoro ofufe na ebe nsô nke ụwa nke a e jiri aka wuo. **2** E guzobere ulo ikwu. N’onuulọ nke mbu n’ulọ ikwu ahu, e nwere ihe idoba iheoķu, na tebul, na achichà e doro nsô. Aha onuulọ nke mbu a bu Ebe Nso. **3** N’azụ akwa mgbochi nke abụo ka e nwere onuulọ a na-akpo Ebe Kachasi Nso, **4** nke nwere ebe ichu aja mgbaisioma e ji olaedo wuo, na igbe ogbugba ndu ahu e jiri olaedo machie ahu ya niile. Ihe di n’ime ite ahu bu mánà na mkpanaka Erон nke ahu puputara ahijah, ya na mbadambada nkume e dekwasịrị iwu ogbugba ndu. **5** Ihe dì n’eluiwge a bu cherubim nke ebube ya, na-ekpuchite oche amara ahu. Ma anyị enweghi ike ikowacha ihe niile ndị a

n'ozuzu oke ubgu a. **6** Mgbe e doro ihe niile ndị a n'usoro, onye nchüaja na-abata mgbe ọbula n'ime onyuo nke mbu nke ụlo ikwu a. N'ebé a ka ọ na-arụ ọrụ o ketara iрю. **7** Ma ọ bụ naanị onyeisi nchüaja na-abanye n'ime onyuo nso nke abụ, naanị otu ubgoro n'afọ. Ọ na-ejikwa obara na-abà n'ebé ahụ, iji chüo aja maka onwe ya na n'ihi mmechie ndị mmapadụ mere na-amaghị ama. **8** Site na nke a, Mmụo Nso na-egosi na ụzo e si abanye n'Ebe Kachasi Nso ahụ bu ihe na a ka apụtabeigị ihe, ebe ọ bụ na ụlo ikwu nke mbu ahụ ka na-eguzo. **9** Nke a bụ ihe ilu banyere oge ubgu a. Site na nhazi nke a, onyinye na aja niile a na-achị enweghị ike ime ka akonuche onye na-efe ofufe zuo oke. **10** Kama ha bụ naanị usoro iwu metụtara ihe oriri na ihe ọnụni na ụdị baptismiz dí iche ihe nke anụ ahụ, bụ nke e nyere ka a na-eme ya ruo mgbe a ga-edozigharị ihe niile. **11** Mgbe Kraist bjara di ka onyeisi nchüaja nke ezi ihe ahụ dí ubgu a, site n'ulọ ikwu dí ukwuu zuruoke nke a na-ejighị aka mee, nke na-esoghi n'ihe e kere eke, **12** O jighị obara ụmụ ewu na nke ụmụ ehi banye n'ebé ahụ, kama o ji obara nke ya onwe ya banye n'Ebe ahụ Kachasi Nso naanị otu mgbe, jiri ya wetara anyị niile mgbaputa ebighị ebi. (**aiónios g166**) **13** Ma ọ burụ na obara ewu na nke oke ehi dí iche ihe, ya na ntụ nwa agboghị ehi, nke e fekwasiị ndị rụrụ arụ, pürü ido ha nso, meekwa ka ha dí ocha n'elu ahụ. **14** Obara Kraist onye sitere na Mmụo dí ebighị ebi were onwe ya chöro Chineke aja n'enweghị ntupọ ọbula, o ga-esi aiaa ghara isachapụ omume ruru unyi nke akonuche anyị, ka anyị nwhee ike ife Chineke dí ndị. (**aiónios g166**) **15** N'ihi nke a, o bụ onye ogbugbo nke ogbugba ndị ọhụrụ, ka ndị a kpọrọ site na ya nata ihe nketa nke ebighị ebi ahụ bu nke e kwere ha na nkwa. A pürü ime nke a n'ihi o nwụọla ọnwụ gbaputa ụmụ mmapadụ site n'ikpe ọmụma nke mmechie ha mere n'okpuru ogbugba ndị nke mbu ahụ. (**aiónios g166**) **16** O burụ na mmapadụ ekeekpe mgbe o nō ndị, a na-ubu ụzo achoputa ma onye kere ekpe ahụ o nwụọla. **17** Ekpe na-amalite ịdi ire mgbe onye kere ekpe ahụ nwụọla, n'ihi na ihe mmapadụ kere n'ekpe anaghị adị ire mgbe onye kere ya ka dí ndị. **18** O bụ nke a mere o buladi ogbugba ndị ochie ahụ jiri burụ ihe na-adighị ire ruokwa mgbe obara batara na ya. **19** Mgbe Mosis kwuputachara ndị mmapadụ iwu ahụ, o weere obara ụmụ ehi na ewu, ya na mmiri, ogbo uhie na hisop fesaa n'akwukwọ iwu ahụ nakwa n'elu mmapadụ niile. **20** Na-ekwu, "Nke a bụ obara ogbugba ndị ahụ nke Chineke nyere unu iwu." **21** N'otu aka ahụ, o fesakwara obara ahụ n'elu ụlo ikwu na n'elu ihe niile dí n'ulọ ikwu, bụ ihe niile e ji efe ofufe. **22** N'ikwu eziokwu, díka iwu si dí, o dighị ihe ọbula nke a na-adighị ejị obara edo ocha. Ọ burụ na a wusigị obara, mgbaghara mmechie adighị. **23** O kwesiri ka e si otu a mee ka ihe ndị a yiri ihe ndị dí n'eluigwe dí ocha, ma ihe ndị dí n'eluigwe n'onwe ha kwesiri ka e nye ha aja dí mma karịa. **24** N'ihi na ọ buğhị n'ebé nso nke mmapadụ jiri aka wuo, nke yiri nke dí n'eluigwe, ka Kraist banyere, kama ọ banyere n'ime eluigwe n'onwe ya, bụ ebe ọ na-anochite anyị anyị ubgu a n'ihi Chineke. **25** O banyeghi na ya ka o were onwe ya chüo aja ọtụtụ ubgoro, dí ka onyeisi nchüaja na-eji obara na-ubughị nke ya na-abanye n'Ebe ahụ Kachasi Nso kwa afọ. **26** O burụ na o si otu a díri, ọ gaara abụ onye na-ahụ ahụ mgbe kemgbe e kere ụwa. Ma, dí ka o si dí, ọ bijara naanị otu ubgoro n'ogwugwu oge ndị a, iwezuga mmechie site n'iji onwe ya chüo aja. (**aión g165**) **27** Dí ka ọ bụ ihe a kwadooro mmapadụ

ọbula inwu naanị otu ubgoro, ma e mesia ikpe esochie, **28** otu a ka e si chüo Kraist dí ka aja naanị otu ubgoro iwepu mmechie ọtụtụ mmapadụ. Ọ ga-abighachị nke ubgoro abụ, ma ọ buğhị n'ihi ibu mmechie, kama ọ bụ n'ihi iweita nzoputa nye ndị ahụ niile na-eche ọbijịa ya.

10 Iwu ahụ bụ naanị onyinyo na-egosi ihe ọma gaje ibịa. N'ihi ya, o zughi oke n'onwe ya isite n'aja ndị ahụ a na-achị mgbe mgbe kwa afọ, mee ka ndị ahụ na-abịarị nso ife ofufe zuo oke. **2** Ma ọ buğhị otu a, ọ bụ na a gabeghị akwụsi ichu aja ndị a? Ọ burụ na a sachapula njo ndị na-efe ofufe na mbu, akonuche ha agaghikwa ama ha ikpe mmechie ha. **3** Ma nke bu eziokwu bụ na ihe aja ndị a na-eme bụ ichetara ha mmechie ha kwa afọ niile. **4** N'ihi na ọ bụ na-apughi imē eme na obara oke ehi na nke ụmụ ewu dí iche ihe gasaschapụ mmechie. **5** Ya mere mgbe Kraist bjara n'uwá, ọ siri, "Aja na onyinye abughị ihe i chöro kama i kwadoro ahụ nye m. **6** Aja nsure ọkụ na aja a chürü maka mmechie, ha abughị ihe dí ezi mma nye gi. **7** Mgbe ahụ ka m siri, 'Lee, abijala m Chineke m, imē ihe i na-achị. Nke a bükwa ihe e dere banyere m n'ime akwukwọ mpịákọta.'" **8** O kwuru na mbu, "Aja dí iche ihe, na onyinye, na aja nsure ọkụ na aja mmechie adighị ato gi ụto, ha adighikwa amasi gi" (a chürü aja ndị a díka iwu si dí). **9** O kwukwara ozo, "Lee abijala m imē uche gi." Ọ kagburu aja nke mbu ahụ ma were aja nke abụ dochie n'ọnodu ya. **10** Site n'ime uche Chineke, e mere ka anyị dí nso site n'aja Jisos Kraist ji onwe ya chüo naanị otu ubgoro. **11** Onye nchüaja ọbula na-eguzo kwa ọbuchi na-efe ofufe, na-achukwa otu aja ahụ ubgoro ubgoro, bụ aja nke na-enweghị ike isachapụ mmechie. **12** Ma mgbe Kraist chüchara naanị otu aja ahụ, otu ubgoro n'ihi mmechie niile, ọ nödürü ala n'aka nri Chineke. **13** Ebe ahụ ka ọ nō ubgu a na-eche ka ndị iro ya nile burụ ihe mgbakwasị ụkwụ ya. **14** N'ihi na o sitela n'otu aja mee ka ndị ahụ a na-eme ka ha díri nso zuo oke mgbe nile. **15** Mmụo nso na-agbawka anyị ama banyere ihe ndị a mgbe o buru ụzo kwuc: **16** "Nke a bụ ogbugba ndị ahụ mị na ha ga-agba mgbe oge ndị ahụ gasiri, ka Onyenwe anyị kwuru. Aga m etinye iwu m'n'obi ha. Aga m edekwasikwa ha n'uché ha." **17** O kwukwara sị, "Agaghị m echetakwa mmechie ha na mmebi iwu ha niile ọzọ." **18** Ya mere, ebe ọ bụ na a gbaghara mmechie ndị a, o díkwağıjị mkpa ichu ajo ozo maka mgbaghara mmechie. **19** N'ihi nke a, ụmụnnna m, ebe anyị nwre nkluwa okwu ịbanye n'Ebe Kachasi Nso site n'obara Jisos, **20** bụ ụzo ọhụrụ nke o meghere nye anyị, nke dí ọhụrụ ma díka ndị site n'akwa mgbochi ahụ nke bu ahụ ya, **21** ebe anyị nwekwara onye nchüaja dí ukwuu, nke na-elekota ụlo Chineke, **22** ka anyị biaruo nso site n'obi dí ocha, na ntukwasị obi zuru ezu nke okwukwe, ka anyị burụ ndị a sachara obi ha site n'akonuche rụrụ arụ, ka anyị burukwa ndị e ji mmiri dí ezigbo ocha sachaa ahụ anyị. **23** Ya mere, ka anyị jidesie nkluputa nke olileanya anyị ike, n'ihi na onye ahụ kwere nkwa kwesiri ntukwasị obi. **24** Ka anyị tugharija uche otu anyị ga-esi kpalie ibe anyị n'iḥunanya na ezi ọrụ. **25** Ka anyị gharakwa ichefu nzukị anyị dí ka ụfodụ na-eme, kama ka anyị na-agbarịta onwe anyị ume, karịsia, ubgu a ọbuchi ahụ na-abịa nso. **26** O burụ na anyị akpachapụ anya na-anogide na mmechie mgbe anyị matachara eziokwu ahụ, o nwekwaghi aja ọzọ fođurụ a ga-achị banyere mmechie niile. **27** Kama naanị ikpe dí oke egwu, nke ga-adị ka ọkụ na-ere

ike ike, nke ga-erechapu ndị niile bu ndị iro. **28** Onye ọbụla dara iwu Mosis, na-anwu na-enweghi ebere, site n'akaebé mmadụ abụo maqbụ ato gbara megide ya. **29** O bụrụ na ọ dị otu a, olee ụdi ahụhu unu chere na a ga-enye onye lelirị Okpara Chineke, gini ka a ga-eme onye merụrụ obara nke ọgbuba ndị nke e ji doo ya nsø, na onye kpasuru mmuo nke amara ahụ iwe? **30** N'ihi na anyị maa onye ahụ kwurunụ, “Ibọ qbo dịrị m, aga m akwughachi,” ozokwa, “Onyenwe anyị ga-ekpe ndị ya ikpe.” **31** O bụ ihe dị oke egwu jdaba n'aka Chineke dị ndị. **32** Ma chetakwanụ ubochị mbụ ndị ahụ, mgbe unu natachara ihɛ, unu nogidesikwara ike n'agbanyeghi oke ahụhu niile unu tara. **33** Mgbe ufodụ, a kparịri unu n'ihi ọha, unu natakwara mkpagbu. N'oge ozo, unu soro ndị e si otu a mesoo mmeso. **34** Unu were obi ebere soro ndị n'o n'ułọ mkporo taa ahụhu, unu jikwa ọriṇi nabata ya mgbe a nakorçchara unu ihe niile unu nwere, n'ihi na unu onwe unu matara na unu nwere ihe ka mma, nke na-anogide. **35** Ya mere, unu ahaپkwałta ntukwası obi unu ahụ, n'ihi na ọ naeweta ugwo orụ dị ukwuu. **36** N'ihi ya, unu kwasiri inwe ndidi ka ọ ga-abụ na mgbe unu mere uche Chineke unu ga-anata ihe e kwere na nkwa. **37** N'ihi, “Na oge na-adighị anya, onye ahụ nke na-abịa ga-abịa ọ gaghi anqwa odu.” **38** Ma, “Onye ezi omume nkem ga-esite n'okwukwe dị ndị. Mkporuobi m agaghị e nwee mmași n'ime onye ọbụla na-alaghachi azu.” **39** Ma anyị abughi ndị na-alaghachi azu si otu a laa n'iyi. Kama anyị dñyere ndị nwere okwukwe, burukwa ndị a zopütara.

11 Ugbu a, okwukwe bụ inwe obi ike banyere ihe ndị a na-ele anya ha na inwe owuweanya banyere ihe a na-ahụbeghi anya. **2** N'ihi na ọ bụ site n'okwukwe ka e ji gbaara ndị ochie ama. **3** O bụ site n'okwukwe ka anyị ji ghota na e mere ụwa na ihe niile anyị na-ahụ anya site n'okwu Chineke. N'ihi nke a, ihe anyị na-ahụ anya ugbu a bụ ihe e mere site n'ihe anyị na-adighị ahụ anya. (aión g165) **4** Ebel sitere n'okwukwe chụo aja dị mma nye Chineke karịa aja nke Ken chürü; nke e si na ya gunye ya n'onye ezi omume. Chineke kwuru okwu banyere onyinye ya. Ma ugbu a, ọ bụ ezie na ọ nwuołarı ma ọ ka na-ekwu okwu site n'okwukwe. **5** E sitere n'okwukwe kupu Enok nke pütara na ọ nwughi anwụ, a hukwaghị ya ọzo n'ihi na Chineke akporoła ya. Ma tupu e kuru ya, e mere ka anyị mara na ọ mere ihe masirị Chineke. **6** O bụ ihe siri ike mmadụ ime ihe ga-atọ ya ụtọ ma ọ bụrụ na onye ahụ enweghi okwukwe. N'ihi na onye na-abjakwute Chineke nso aghaghị ikwe na ọ dị. Na ọ bụkwa onye na-akwughachi onye ọbụla na-achosi ya ike ugwo. **7** Site n'okwukwe, Noa, onye nke a doro aka na ntị gbasara ihe ndị a na-ahụbeghi anya, gere ntị ma ruo ugbo mmiri maka nzoputa nke ezinaulọ ya. Site na nke a, ọ mara ụwa ikpe, ma burụ onye nketa nke ezi omume sitere n'okwukwe. **8** Site n'okwukwe, Ebrahim rubere isi mgbe a kporo ya ka ọ hapụ, gaa n'ala ahụ nke ọ ga-enweta dika ihe nketa. O gawara n'amaghị ebe ọ na-agà. **9** Okwukwe ka o jiri biri dika ọbịa n'ala ahụ e kwere ya na nkwa, na-ebi n'ułọ ikwu, ya na Ajizik na Jekob, bụ ndị e kwere ya na ha otu nkwa ahụ. **10** N'ihi na ọ na-ele anya ala ahụ nke nwere ntqala, nke onye tñrụ atumatu ya ma wuokwa ya bụ Chineke. **11** Site n'okwukwe ọ natara ike ọmụmụ. O bụ ezie na ọ gafeela oge ịmụta nwa, o bùladi! Sera n'onwe ya bụ nwanyi aga, n'ihi na ọ gurụ onye ahụ kwere ya nkwa dị ka onye kwasiri ntukwası obi. **12** Ya mere site n'otu

onye a, onye a guru dị ka onye nwurụ anwụ ka e si nweta ụmụ ndị onuogogu ha dị ka kpakpando di na mbara eluigwe, dị ka aja dị n'akukụ osimiri. **13** Ndị a niile nwere okwukwe nwurụ na-anataghị nkwa ahụ, ma site n'ebu dị anya ha hụrụ ma nabatakwara nkwa ndị a. Ha kwupütakwara na ha bụ ndị ọbịa na ndị mba ọzo n'ụwa. **14** Ndị na-ekwu otu a na-ezipata na ha na-ele anya obodo nke aka ha. **15** O bụrụ na ha na-eche echiche banyere obodo nke ha hapurụ, ha gaara enwe ohere ilaghachi azu. **16** Ma otu ọ dị, ha na-elesi anya ike maka obodo ahụ ka mma, bụ nke dị n'eluigwe. Ya mere, ọ dighị eme Chineke ihere ka a kpọ ya Chineke ha, n'ihi na o dozielara ha ebe obibi. **17** Site n'okwukwe Ebrahim ji Ajizik chụo aja mgbe a nwale re ya. Onye ahụ natara ihe ndị ahụ e kwere nkwa, dị njikere iji otu nwa ahụ o nwere chüo aja, **18** Ọ bụ ezie na Chineke kwuru maka ya, “O bụ site n'Ajizik ka a ga-akpo mkpuru gị aha.” **19** Ebrahim chere na Chineke pürü ime ka onye nwurụ anwụ site n'onzu bilie, dika ihe ịma atụ otu ahụ ka o mekwara, n'ihi na ọ nataghachikwara ya. **20** O bụ okwukwe ka Ajizik jiri nye Jekob na Isø ngozi banyere ihe dị n'ihi. **21** O bụ okwukwe ka Jekob ji gozie ụmụ Josef n'otu n'otu tupu ọ nwụo. Ọ kporo isiala dika ọ dabere n'elu mkpanaka ya. **22** N'ogwugwu ndị ya, Josef sitere n'okwukwe kwuo banyere ọpụpụ ụmụ Izrel ma nyekwa ntuziaka banyere olili ọkpukpụ ya. **23** Okwukwe ka nnę na mna Mosis ji zobe ya ọnwa ato mgbe a mru ya, n'ihi na ha hụrụ na ọ bụ nwa mma. Ha atükwaghị egwu iwu eze aha Ijipt bụ Fero nyere. **24** Site n'okwukwe, Mosis e kweghi aza nwa ada Fero mgbe o tolitare. **25** O hoqorị isoro ụmụ Chineke keta oke na mmegbu ha karịa inwe ańñịrị nke mmehie. **26** O kpebiri na ọ bụ ihe karịchara mma iňhu ahụhu n'ihi Kraist, kama inweju akụ niile nke Ijipt afo. N'ihi na o nwere olileanwa maka ugwo orụ dị n'ihi. **27** Okwukwe ka o ji hapu Ijipt. Ọ tuğhi egwu iwe eze, ma ọ tachịri obi ya dika ọ hụrụ onye ahụ a na-apughi iňhu anya. **28** O sitekwara n'okwukwe debe Mmemme Ngabiga. O fesara obara ka onye mbibi nke ụmụ nwoke mbụ, hapu imetu ụmụ nwoke mbụ ndị Izrel aka. **29** Ha gafere Osimiri Uhie site n'okwukwe dị ka a ga-asị na ọ bụ ala efu. Ma mgbe ndị Ijipt nwara ime nke a, mmiri lomiri ha niile. **30** Mgbidi Jeriko dara mgbe ha jiri okwukwe gaa ya gburugburu ubochị asaa. **31** Site n'okwukwe, Rehab nwanyị akwuna esoghi ndị nnupu isi laa n'iyi n'ihi na ọ nabatara ndị bijara inyochapta obodo ahụ n'udo. **32** Olee ihe ọzo m ga-ekwu? Oge ga-agwunahụ m ikwu gbasara Gidion, na Barak, na Samsin, na Jefta, na Devid, na Samuel na ndị amụma, **33** ndị sitere n'okwukwe merie ọtụtu alaeze, kpeekwa ikpe nkvwumotọ, natakwara nkwa e kwere, ndị mechiri ọnụ ọdụm. **34** Ha menyuru ọkụ dị egwu, gbanarị mma agha, nweta ike site n'adighị ike. Ha ghokwara ndị dī ike n'agha, chüllea usuu ndị agha ndị mba ọzo. **35** Ụmụ nwanyị natara ndị ha nwurụ anwụ, site na mbilite n'onzu. Ndị ọzo naara ntaramahụ, ha jürü inata mgbarapta ka ha nwee ike nata mbilite n'onzu ka mma. **36** E ji ụfodụ mere ihe očhi, tiekwa ha ihe otiti, o bùladi ike ha agbu na itụ ha mkporo. **37** A tñrụ ụfodụ nkume, kwobie ụfodụ abụo. E ji mma agha gbuo ụfodụ. Ụfodụ yi akpukpọ ewu na akpukpọ aturu jegħarja. Ụfodụ bükwa ndị dara ükpa. A kpagburu ụfodụ, ma mejoqkwa ndị ọzo. **38** Ha wagħarirị n'ozara na n'ugwu, n'ogba nkume na n'onzu ala. N'anya ụwa, a gurụ ha n'ihe efu. **39** A gbaara ezigbo ama n'isi ndị a niile n'ihi okwukwe ha, ma ha anataghị ihe ahụ e kwere ha na nkwa. **40**

Otu o di, Chineke akwadoberela anyi ihe kaara anyi mma, ka aghara ime ka ha zuo oke ma e wepu anyi.

12 Ya mere, anyi nwere oke igwe ndi ama di otu a gbara anyi gburugburu, n'ihi nke a, ka anyi wepu ihe obula nke na-adoghachi anyi azu dika ibu aro, ya na mmehie niile nodebere anyi nso karja. Ka anyi werewka ntachiobi gbaa oso nke chere anyi n'ihu. **2** Ka anyi na-elegide Jisosanya, onye mbu na onye na-eme ka okwukwe anyi zuo oke, onye jiri n'ihi onu e debere n'ihu ya, die ahuhu na ihe ihere nke obe, o nođu n'aka nri nke ocheeze Chineke. **3** Tuleenü n'obi unu gbasara onye ahu tachirị obi na nkwigide sitere n'aka ndi mmehie, ka ike ghara igwu unu maobu obi unu adaa mba. **4** N'ime ogu nke unu na-aluso mmehie, unu eguzogideghị ruo n'onodu nke iwufu obara unu. **5** Unu echefuola okwu nkasiobi ahu, nke e jiri gbaa unu ume dika umu, "Nwa m ewela ido aka na ntị nke Onyenwe anyi dika ihe di mfe, mgbe o na-ata gi ahuhu maobu daa mba mgbe o na-abara gi mba. **6** N'ihu na onye Onyenwe anyi huru n'anya ka o na-abara mba. O bükwa onye o nabatara di ka nwa ya, ka o na-apia utari." **7** Tachie obi, muta ihe site n'ahuhu. N'ihu na Chineke na-emeso unu mmeso di ka nna obula huru umu ya n'anya si emeso ha mmeso. Nwata obula adighị nke nna ya na-adighi abara mba. **8** Ya mere o buru na a dighi abara unu mba dika esi bara ndi ozq, unu abughị umu kama unu bu ndi amutara n'ikwa iko. **9** Dika imma atu, ndi bu nna anyi site n'anu ahu na-apia anyi utari mgbe obula anyi nupuru isi. Ma nke a adighị egbochi anyi isopuru ha. O kwesikwaghị ka anyi rubere Nna nke mmuo isi karja ma dıkwa ndu? Anyi mee nke a, anyi gaadi ndu. **10** Ha na-azu anyi nwa oge nta di ka ha si tupta n'uche ha. Ma o na-azu anyi n'ihu odimma anyi. O na-acho ka anyi keta oke n'idi nso ya. **11** Mgbe obula a na-ezi anyi ihe site n'inye anyi ahuhu, o na-aburụ anyi ihe mwute n'oge ahu, o bughikwa ihe onu. Ma e mesịa, o na-eweta udo na ndu ezi omume nye ndu ahu azurụ n'ime ya. **12** Ya mere, setipu aka gi ahu ike gwürü. Guzosie ike n'ukwu gi ahu na-ama jijiji. **13** Debenü ükwu unu n'uzo ziri ezi, ka ükwu na-adighi ike ghara ida ngwurụ, kama ka o nwe ogwugwo. **14** Gbalisienü ike mee ka gi na mmadu niile biri n'udo ya na ndu di nso, e wepu ya, o nweghi onye pürü ihu Onyenwe anyi. **15** Hükwanu na o nweghi onye ga-ahapu inweta amara Chineke, na o nwewkaghị onye ga-epuputa dika mgborogwu ilu weta nsogbu a ga-esi n'ime ya meru otutu mmadu. **16** Hümü na o nweghi onye na-ebi ndu ruru unyi maobu onye nke na-enweghi nsopuru dika Iso, onye nke rere onodu omumụ ya n'ihu otu efere nri. **17** Dika unu maara, o mechara chọq ka o keta ngozi ahu, ma a jürü ya n'ihu na o nweghi ohere nchegharị. O bu ezie na o jiri anya mmiri chosie ya ike. **18** Unu abiarughị n'ugwu nke a pürü imetụ aka, nke na-ere oku, na ochichirị na itiri na oke ifufe, **19** na ụda opı ike, maobu olu na-ekwu okwu, nke ndi nru ya riþor ka o kwusị igwa ha. **20** N'ihu na ha enweghi ike iñagide ihe e nyere n'iwu, "A sikwarị na anumaman obula emetu ugwu ahu ahu, a gaje iñkume tugbuo ya." **21** N'ezie, ihe ahu anya huru di oke egwu na Mosis siri, "Ana m ama jijiji n'ihu ujo." **22** Ma unu abiaruolu n'ugwu Zayon, bu obodo Chineke di ndu, Jerusalem nke eluigwe ahu. Unu abiakwutela puku kwurụ puku ndi mmuo ozi a na-apughị iguta onu zukor o n'onu. **23** Unu abiala n'ulø nzukor nke onye ahu ebu ụzo muputa bu ndi e dere

aha ha n'eluigwe. Unu abiakwutela Chineke, onye ga-ekpe mmadu niile ikpe, unu abiakwutela mmuo ndi ezi omume e mere ka ha buru ndi zuruoke. **24** Unu abiakwutela Jisos onye obugbogu nke obugbogu ndu əhur, bjakwutekwa obara e fesara nke na-ekwu okwu di mma karja nke obara Ebel kwuru. **25** Gbalisienü ike ihu na unu ajughị onye ahu na-ekwu okwu. N'ihu na o buru na ha agbanarighị ya, bu onye ahu dørə ha aka na ntị n'elü ụwa, anyi agaghị agbanarị onye ahu si n'eluigwe na-adò anyi aka na ntị. **26** N'oge ahu, olu ya mere ka ụwa ma jijiji, ma ubgu a, o kwela nkwa, sị, "Otu mgbe ozq fodur, o bughị naanị ụwa ka m ga-eme ka o maa jijiji kama aga m emekwa ka eluigwe maa jijiji." **27** Okwu a bu, "Otu mgbe ozq fodur," na-egosi mwepụ nke ihe na-ama jijiji dika ihe e kere eke, iji hụ na nke na-anaghị ama jijiji ga-adi. **28** Ya mere, ebe anyi na-anata alaeze nke na-apughị igbanwe, ka anyi jiri obi ekele, egwu na nsopuru fee Chineke ofufe n'uzo o ga-anabata. **29** N'ihu na Chineke anyi bụ ọkụ na-erepiẹ erẹpia.

13 Ka iñunanya unu nwere n'etiti unu na-adigide. **2** Unu echefula iñabata ndi obia, n'ihu na ụfodụ ndi mere nke a lekötara ndi mmuo ozi ma ha amataghị. **3** Chetanu ndi n'ulø mkporo dì ka a ga-asi na unu so ha nođu n'ulø mkporo. Chetakwanu ndi a na-ata ahuhu, dika a ga-asi na unu onwe unu so ha na-ahu ahuhu n'ahu unu. **4** Ka ołulụ dì na nwunye buru ihe onye obula na-akwanyere ugwu, ka ihe ndina unu burukwa nke a na-emerughị emeru. N'ihu na Chineke ga-ekpe ndi na-akwa iko na ndi ụru ikpe. **5** Debenü ndu unu piø n'ihunanya nke ego, ka afø ju unu n'he unu nwere, n'ihu na o kwuola, "Agaghị m ahapu gi. O nwewkaghị mgbe m ga-eji gbaküta gi azu." **6** Ya mere anyi pürü iji obi ike na-atughị egwu kwuo, "Onyenwe anyi bụ onye na-enyere m aka. Agaghị m atu egwu. Giñi ka mmadu pürü imē m?" **7** Chetanu ndisi unu, ndi gwara unu okwu Chineke. Tuleenü otu ndu siri di, na-eñomikwanu okwukwe ha. **8** Otu Jisos Kraist di ụnyaahu, ka o di taa, otu a ka o ga-adigideka ruo mgbe ebighi ebi. **(aión g165)** **9** Unu ekwela ka e jiri ozizi əhur nke dikwa icheduhie unu. N'ihu na o bu ihe di mma ka e were amara mee ka obi sie ike, o bughị site n'idebe iwu banyere nri nke na-enweghi uru o baru ndi na-edube ya. **10** Anyi nwere ebe iñchị aja, ebe ndi niile na-eje ozi ha n'ulø ikwu a enweghi ike iri aja a churụ n'elü ya. **11** Onyeisi nchuaaja na-ewebata obara umu anu ndi ahu n'Ebe Kachasị Nsø dika aja maka mmehie, ma a na-erepię anu ahu ha Ọkụ na mpuga onu ụzo ama obodo ka o jiri obara ya mee ka ndi nke ya di nso. **13** Ya mere, ka anyi gakwuru ya n'azu ulø ikwu soro ya die mkparị o diri. **14** N'ihu na uwa abughị ulø anyi, ma anyi na-ele anya obodo nke gaje iñbia. **15** Site na ya, ka anyi na-achurụ Chineke aja otuto mgbe niile, nke bu mkpuru ebugbogere onu nke na-enweghi aha ya. **16** Unu echefula ime ihe ọma, meekwanu ka ndi ozq soro unu kekọ ihe unu nwere. Nke a bu ụdi aja na-ato Chineke ụtọ. **17** Ka unu na-ekwenyere ndi ndu unu, dokwaanu onwe unu n'okpuru ha. N'ihu na Ọrụ ha bu ihu maka mkpuruobi unu dika ndi ga-aza aziza. Meenụ nke a ka ha were onu na-eje ozi ha, ma o bughị site n'obi mwute n'ihu na nke a agaghị abara unu uru. **18** Na-ekperenu anyi ekpere, n'ihu na o doro anyi anya na anyi nwere akonuchie di ocha na-achokwa ibi ndi nwere ugwu n'uzo niile. **19** Ana m arịoşı

unu ya ike, ka unu mee nke a, ka m nwēe ike iloghachikwute
unu osijso. **20** Ugbu a ka Chineke nke udo, onye ahụ sitere
n'obara ogbugba ndị ebighị ebi ahụ kpoghachite Onyenwe
anyị Jisọs, Onye ọzuzụ atụrụ ukwuu ahụ, site n'ọnwụ, (**aiōnios**
g166) **21** mee ka unu zuo oke n'ezi ihe ọma niile ọbula, nke
ga-enyere unu aka ime ihe ọ na-achọ. Ka ọ rụpụta n'etiti
anyị ihe ndị ahụ niile na-atọ ya ụtọ site na Jisọs Krajst, onye
otuto niile dịrị ruo mgbe niile ebighị ebi. Amen. (**aiōn g165**)
22 Umụnna m, arịqo m unu, ka unu were ntachiobi nṣụ
okwu agbamume m gwara unu n'ime akwụkwọ a na-etoghi
ogologo. **23** Ana m eme ka unu mata na nwanna anyị Timoti
esitela n'ulọ mkporo pụta. Mụ na ya ga-esoro bịa leta unu ma
ọ bụru na ọ bịa n'ebé a na mgbe na-adighị anya. **24** Keleerenụ
m ndjisi unu niile na ndị nsọ niile. Ndị si Itali na-ezitere unu
ekele ha. **25** Ka amara dinyere unu niile.

Jemis

1 Jemis, nwaodibo Chineke na nke Onyenwe anyị Jisos Kraist, Na-edegara agbụrụ iri na abụ nди gbasara n'elu ụwa niile akwukwọ ozi a: Ndeewonụ! **2** Umunna m, ka obi unu juputa n'orị mgbe obula onwunwa dì ichie iche gbaria unu gburugburu. **3** N'ihi na mgbe a na-anwa okwukwe unu onwunwa, ntachiobi unu na-enwe ohere ito eto. **4** Ka nguzosike unu pütä ihè, ka unu zuo oke ma nwezuokwa ihe niile, na-adighị ihe obula nke ga-akò unu. **5** O bụrụ na o dì onye na-enweghi amamihe, ya riọ Chineke, onye na-enye onye obula rịrọ ya amamihe n'afo ofufu na-ataghịkwa onye obula ụta, a ga-ewerekwa ya nye ya. **6** Ma riọ n'okwukwe na-enweghi obi abụ, n'ihi na onye na-enwe obi abụ dì ka ebili mmiri oke osimiri mgbe ikuku na-ebughari ya. **7** Onye dì otu ahụ ekwesighị ile anya na o ga-esite n'aka Onyenwe anyị nata ihe obula. **8** N'ihi na mmadụ dì otu a bù onye ihu abụ, onye na-adighị eguzo n'otu ebe n'ihe obula o na-emē. **9** Ka nwanna obula bù ogbenye nūrịa orị, mgbe obula e weliri ya elu. **10** Ka onye bù ogaranya mgbe a na-emē ka o nödụ ya dì ala, n'ihi na ndị bara ụba ga-akponwụ dì ka okoko osisi. **11** N'ihi na mgbe obula anwụ waliri chasie ike, wepüta okpomokụ, o na-emē ka ahijịa kpomwụ, ka okoko osisi daa n'alma, mma ya agwusịakwa. N'otu aka ahụ, onye ahụ bara ụba ga-akponwụ o büladi mgbe o na-ejegharị n'ime ije ozi ya. **12** Ngozi na-adirị onye ahụ nke na-anogide na-adighị ada mba n'oge onwunwa. N'ihi na mgbe oge onwunwa ahụ gasịrị, o ga-anata ugwo orị, nke bù okpueze ndị, nke Chineke kwere nkwa inye ndị niile hụrụ ya n'anya. **13** Ka onye obula hapụ i sị, mgbe a na-anwa ya, "O bù Chineke na-anwa m onwunwa a." N'ihi na o dighi mgbe a pürü iñwa Chineke ka o mee ihe ojoo, o dikwaghi anwa mmadụ obula ka o mee ihe ojoo. **14** Kama onwunwa na-abjara mmadụ site n'ochichọ nke obi ya. O bükwa ochichọ ojoo nke mmadụ na-arafu ya, dökpufo ya. **15** Ochichọ ahụ, mgbe ha bara ụba n'ime obi, na-eduba mmadụ na mmechie. Mgbe mmechie bara ụba, o na-eduba n'onwụ. **16** Ekwela ka onye obula duhie unu umunna m. **17** Onyinye obula dì mma, na nke zuruoke na-esite n'eluigwé abia. O na-esite n'ebé Nna nke ihè niile onye na-adighị agbanwe, o naghị ezonarị umụ mmadụ ihu ya. **18** N'ihi imezu nzube ya, o sitere n'okwu ya bù eziokwu muo anyị. O mekwara nke a ka anyị bùrụ umụ mbụ nke ihe o kere eke. **19** Unu aghaghị icheta nke a umunna m ndị m hụrụ n'anya. Ka onye obula nwee ntị na-anụ ihe ọsịsị, na ire dij arọ ikuwụ, ma bùrükwa onye iwe na-adighị ewe ọsịsị. **20** N'ihi na iwe nke mmadụ anaghị aruputa ezi omume nke Chineke. **21** Ya mere, wezuganụ ụzo rụrụ arụ niile na ihe obula dì nịo nke fofurụ n'ime ndị unu. Ma jirinụ obi umeala nabataranụ onwe unu okwu ndị ahụ nke a kürü n'obi unu, nke nwere ike ịzoputa mkpuruobi unu. **22** Unu abula ndị na-eji ntị ha na-anụ okwu ndị ahụ naanị, na-arafu onwe ha, kama bùrụn ndị na-emē ihe okwu ahụ kwuru. **23** N'ihi na onye obula na-ege ntị n'okwu obula ma hapụ iji ihe o nñurụ mee ihe, dì ka nwoke na-ele ihu ya n'enyo. **24** O lesia onwe ya pụo, o chefuo ihe ihu ya yiri ma nwa oge nta gasịa. **25** Ma nwoke ahụ nogidesirị ike na-ele anya n'ime iwu ahụ zuruoke, nke na-emē ka mmadụ nwere onwe ya, ee, nwoke ahụ na-agà n'ihi ile na ime ihe iwu ahụ kwuru, hapükwa ichefu ya, ka a ga-agozị n'ihe niile o na-emē.

26 O burụ na mmadụ obula echee na ya bù onye na-ekpere Chineke ma hapụ ijide ire ya aka maobụ ikwa ire ya nga, onye dì otu a na-arafu onwe ya, okpukpe Chineke ya bükwa ihe na-abaghị uru. **27** Ezi okpukpe Chineke, nke Chineke Nna anyị na-anabata díka okpukpe dì ọcha, na nke na-enweghi mmerụ, bù nke a, ilekọta ndị na-enweghi nne na nna, na ndị di ha nwụrụ n'ime nsogbu ha na idebe onwe anyị n'enweghi ntupọ site n'aka ndị ụwa.

2 Umunna m, díka ndị kweere n'Onyenwe anyị Jisos Kraist, onye dì ebube, ka unu hapụ ile mmadụ anya n'ihi. **2** O bụrụ na onye ọgaranya yi uwe mara mma, yíkwara mgbaaka ọlaedo na mkpiṣiaka ya, abata n'ulọ nzuko unu, o bùrükwa na nwa ogbenye abata nke yi uwe na-adighị ọcha, **3** o bụrụ na unu elee onye ọgaranya ahụ yi uwe mara mma anya si ya, "Bia nödụ n'otu oche e debere ichie n'ihi gi," ma unu asị onye ogbenye ahụ, "Di anyị, guzo n'ebé ahụ," maobụ "Bia nödụ ala n'akụkụ ebe a ụkwụ m dì," **4** o bụ na unu akpabeghi oke n'etiti onwe unu, bùrükwa ndị ji ile anya n'ihi na obi ojoo na-ekpe ikpe? **5** Geenụ ntị ka m gwa unu umunna m, o bụ na unu amataghị na Chineke ahopputala ndị ahụ ụwa gurụ díka ndị ogbenye, mee ka ha bụrụ ọgaranya site n'okwukwe ha, ka ha ketakwa alaeze ahụ o kwere nkwa inye ndị hụrụ ya n'anya? **6** Ma ginị ka unu na-emē? Unu na-akparị ndị ogbenye! O bùghị ndị ọgaranya na-emegbu unu? O bùkwa hị ha bù ndị na-adokpugħarị unu aga n'uloiķpe? **7** O bùghị ha bù ndị na-ekwulu aha oma ahụ nke a gurụ unu? **8** O bụrụ na unu na-edebезuo iwu nke eze anyị díka e dere ya n'Akwukwọ Nso, "Hunụ ndị agbatāobi unu n'anya díka unu onwe unu," unu na-emē ihe ziri ezi. **9** Ma o bụrụ na unu ele mmadụ anya n'ihi, unu na-emē mmechie. N'ebé iwu dikwa, unu bù ndị na-emebi iwu. **10** N'ihi na onye obula nke na-edebé iwu ahụ niile ma suq nqongo n'otu, a bùrula onye ikpe iwu ahụ niile maara. **11** N'ihi na onye ahụ siri, "Akwala iko," bùkwa onye siri, "Egbula mmadụ." Ya mere, o bụrụ na i kwaghị iko ma i gburu mmadụ, i bụ onye na-emebi iwu. **12** Ya mere, na-ekwunu okwu, ma na-ebikwanụ ndị dì ka ndị a ga-ekpe ikpe site n'iwu ahụ na-emē ka mmadụ nwere onwe ha. **13** N'ihi na agaghị emere onye obula ebere nke na-adighị emere onye ọzo ebere. N'ihi na ebere na-adighị ukwu karịa ikpe ọmuma ya. **14** Olee uru o bara umunna m, na mmadụ siri, enwere m okwukwe, ma okwukwe ahụ apụtaghị ihe n'orụ ya? Ụdi okwukwe ahụ o pürü ịzoputa ya? **15** O bụrụ na otu nwanne anyị nwoke maobụ nwanne anyị nwanyị yi nkijinkịa akwa, o bùrükwa na o nweghi the oriri ga-ezuru ya n'ubochi, **16** ma otu onye n'ime unu asị ha, "Laa n'udo, kpuchiekwa onwe gi nke oma, rijuokwa afo," n'enyegehi ya ihe dì mkpa maka ahụ ya, uru ginị ka o bara? **17** N'uzo dì otu a, okwukwe naanị ya bu ihe na-abaghị uru ma o bụrụ na orụ esoghi ya. **18** Otu onye ga-asị, "I nwere okwukwe; e nwere m oru." Gosi m okwukwe gi ma e wepụ oru gi, aga m egosi gi okwukwe site n'orụ **19** I kweere na o bụ naanị otu Chineke, i mere nke oma, o büladi ndị mmuo ojoo kweere ma kujá. **20** Gi onye nzuzu, i na-achọ ka e gosi gi na okwukwe bù ihe na-abaghị uru ma o bụrụ na orụ e soghi ya? **21** O bụ na nna anyị Ebrahim abugħi onye a gurụ n'onye ezi omume site n'orụ ya, mgbe o jiri otu nwa ya bù Ajizik chħo aja n'ebé ċħu aja? **22** Unu ahuhği na okwukwe ya na orụ soro rükqo n'otu, e sitekwarra n'orụ ya mee ka okwukwe ya zuo oke. **23** O bụ site

na nke a ka ihe e dere n'akwukwó nsó jiri mezuo, nke na así, "Ebraham kweere na Chineke, a gurú nke a nye ya di ka ezi omume," kpóokwa ya enyi Chineke. **24** Unu ahúla na a na-esite n'ihe mmadú rürü guó ya n'onye ezi omume, o búkwağı naaní n'okwukwe. **25** N'otu uzó ahú, agunyegehi Rehab, nwanyi akwuna ahú n'onye ezi omume n'ihi orú o rürü, mgbe o kpobatara ndí nyoputa ahú ma zipukwa ha site n'użó dí iche? **26** Díka anú ahú na-enweghi mmuo si bürü ihe nwírú anwú, otu a ka o díkwa okwukwe na-enweghi orú.

3 Umunna m, ka otütü n'ime unu hapú igbalí ibú ndí ozizi, n'ihi na unu maara na anyí bu ndí ozizi ka a ga-ekpe ikpe n'ónodú sikaríj ike. **2** N'ihi na anyí niile na-asó ngongó site n'otütü uzó. Ma onye obula nke na-adighi emehie site n'ikwuhie onyú bu onye tozuru oke na onye pürü ijide anú ahú ya niile aka. **3** O bürü na anyí e tinye mkpumkpú igwe e ji ekechi onyú inyinyá ibu n'onyú ya, ka o rubere anyí isi, anyí na-eduru ya gaa ebe anyí choro. **4** Otu a kwa, o buladí ugbo mmiri buru ibu nke ikuku dí ike na-ebughari n'osimiri, ka onye na-anya ugbo mmiri pürü ime ka o gaa ebe o choro site n'itúgharja umara ntakirí e ji anya ugbo. **5** Otu a ka o díkwa ire anyí. O bu akukú anú ahú anyí dí nta, ma o na-anaya isi banyere otütü ihe. Tulee otu oke oħħia si dí ukwuu, bu nke icheku okú dikarisíj nta na-eme ka o nwuru okú. **6** Ire anyí bu okú. E debere ire n'etiti akukú anú ahú ndí ozo díka úwa ajo omume. O na-emerú ahú niile, na-amunye okú n'usoro ndú mmadú. Ya onwe ya búkwa ihe okú ala mmuo na-amunye okú. (**Geenna g1067**) **7** Mmadú enweela ike zúo, na-agbalíkwa iżu anumánu dí iche iche, na nnunu, na anú na-apkú apkú, na anú bi na mmiri; **8** ma mmadú obula adighi nke nwere ike iżu ire. O bu ihe dí oke njo na-adighi ekwe nchikqota, ma juputakwa na nsi na-ebute ɔnƿu. **9** O bu ya ka anyí ji eto Onyenwe anyí na Nna anyí. O búkwa ya ka anyí ji abú mmadú ibe anyí onyú, bu ndí Chineke mere n'oyiyi nke ya. **10** Site n'otu onyú anyí ka ija mma na ibú onyú na-esi apúta. Umunna m, nke a abughi ihe ziri ezi. **11** O bu ihe pürü ime na mmiri di mma iżu arú na mmiri nnu ga-esite n'otu isi iyi ahú na-asoputa? **12** Umunna m, osisi fiig ɔ pürü iżm oliv, ka osisi grepu ɔ pürü imputa fiig? N'uzó dí otu a, anyí makwaara na mmiri nnu apugħikwa ἰσόπūta mmiri dí mma ɔnƿu. **13** O dí onye obula n'ime unu na-agú onwe ya dí ka onye maara ihe na onye nwere nghota? Ya gosi amamihe ya na nghota ya site n'ibí ezi ndú na iżru orú ɔma site n'obi dí umeala. **14** Ma o bürü na obi unu ejuputa n'ihe ilu na ekworo na iħo naaní ihe nke onwe unu, mgbe ahú, unu ekwesighi inya isi sít otu a na-agħonar eziokwu. **15** Udi amamihe dí otu ahú esitegħi n'eluiġwe bia. O bu amamihe nke uwa. O bugħi nke mmuo nsó. O bu nke mmuo ojoo. **16** N'ihi n'ebé obula obi ilu na ekworo dí, ebe ahú ka ogbaaghara na omume ojoo niile dí. **17** Ma amamihe na-esite n'eluiġwe abia bürü uzó dí oħħa, emesja, o hħru udo n'anġa, o na-eme obiqomha, o juputara n'ebere, na-eweputakwa orú ɔma. Iħu abu na obi abu adighikwa n'ime ya. **18** Ma ndí ahú bu ndí na-eme udo bu ndí na-agħa mkpuru udo. Ha ga-agħota mkpuru ezi omume.

4 Għinji bū ihe na-ebute oġu na esemokwu n'etiti unu. Ebee ka ha siri bia? O bugħi oħħiċċo ojoo unu nwere n'ime onwe unu? **2** O bürü na unu choro ma unu achotaghj ya, unu egħbu mmadú. Unu na-enwe anya ukwu n'ihe onye ozo nwere ma o bürü na unu enwetaghj ya, unu amalite iżlu oġu na ibu aħġa.

Unu enwegħi maka unu choro arjogħi ya n'ekpere. **3** Unu na-arij ma unu adighi anata, n'ihi na unu na-arij n'ebum nobi ojoo. Unu na-arij ka unu mefu ya n'ihe utq nke ƿwa. **4** Ndí na-ekwesighi ntukwasi obi! O bu na unu amaghij na unu na ƿwa bürü enyi, unu ga-esi otu a bürü ndí iro Chineke? Onye obula nke choro ibu enyi nke ƿwa, na-eme onwe ya onye iro nke Chineke. **5** Unu chere na ihe e dere n'akwukwó nsó na-ekwu n'efu mgbe o na-así, "Chineke na-ekwosi ekworo ike n'ihi MmuoNsó ya nke o mere ka o biri n'ime anyí." **6** Ma o na-enye anyí amara karja. Ya mere, Akwukwó nsó ji si, "Chineke na-eguozo imegide ndí na-ebuli onwe ha elu, ma o na-enye ndí dí umeala n'obi amara." **7** Ya mere, nyen Chineke onwe unu. Guzonu megide ekwensi, o ga-esi n'ebe unu no għapu. **8** Biakwutenu Chineke nsó, ya onwe ya ga-abjawkutewka unu niso. Kwoġonu aka unu, unu ndí mmehie, meeħwanu ka obi unu dí oħħa, unu ndí obi abu. **9** Ruonu uju, tieu aka n'obi n'ónodú mwute, kwaakwanu akwa. Ka oħċi unu għoq iħu mgħbaru, ka iru uju werekwa ɔnqodju iżnur ɔnq. **10** Wedanu onwe unu ala n'ihi Onyenwe anyí o ga-ebulikwa unu elu. **11** Umunna m, unu ekwula okwu ojoo megide ibe unu. N'ihi na onye na-ekwu okwu ojoo megide nwanna ya, maqbū onye na-ekpe nwanna ya ikpe, na-ekwu okwu megide iwu. O na-ekpekwa iwu ahú ikpe. Mgbe unu na-ekpe iwu ahú ikpe, unu adighi edebe ya kama unu bu ndí na-ekpe ya ikpe. **12** O bu naanji otu onye o nye iwu. O búkwa naanji otu onye ikpe dí. O bu naanji ja nwere ike iżoputa mmadú. O nwekkwara ike iħla onye obula n'iyyi. Ma gi, onye ka i-n-aħče na iżi bū iji na-ekpe nwanna gi ikpe? **13** Ugbu a geenū ntí unu bu ndí na-así, "Taa maqbū ech, anyí ga-agħa ebe dí otu a, maqbū obodo dí otu a, iżu ahja na ire ahja, anyí ga-anqwa ebe ahú otu afq kpaċċa ego." **14** Olee otu unu si maha ihe ga-eme ech! Għinji ka unu na-ħeċċa na ndu unu bu? Mmadú dí ka anwru okú nke a na-ahú anya nwa oġe nta, nke ikku na-emesja bufu. **15** Kama ihe unu ga-ekwu bu nke a, "O bürü na Onyenwe anyí ekwe, anyí ga-adj ndú, mee nke a maqbū nke qozo." **16** Ma ihe unu na-eme bu iżna isi na ikpa nganga. Udi inja isi a bu ihe ojoo. **17** Ya mere, mmadú obula maara ihe bu ezi ihe ma ju imi ya na-emeħie.

5 Ugbu a geenū ntí unu ndí ogaranya, oġe eruola mgbe unu kwestiġi iħwa akwa na iż-żejju uđe n'ihi nsogbu na-akwado iħbiakwas iun. **2** Akunjuha unu ebidola ġita nħħara, mkpu eripiajkwalha uwe unu. **3** Qlaħċha na qlaedo unu agħħala nħħara. Nħħara a ga-abu kwa amma megide unu, o ga-erepija anú ahú unu dika okú. Unu akpaktalha akú n'ubqħi ikpeazu ndí a. **4** Geenū ntí! Użu akwa ndí orú unu, ndí unu juri iċkw ugwø orú ha dí ka o kwestiġi na-agħago imegide unu. Użu akwa ndí orú unu, ndí unu ghogħburu, eruola ntí Onyenwe anyí, Onye pürü ime ihe niile. **5** Unu ebiela ndú nke oke oriri na oke ɔnƿu n'elu ƿwa, na ndú inye anú ahú unu ihe obula na-apka ya mkpa. Ma ugbu a, anú ahú unu ahú għbara abuba ejikerela na-ħeċċe ubqħi mgħburu ya. **6** Unu amala ndí aka ha dí oħħa ikpe, għbukwaa ha, o buladí mgbe ha na-egħoħiġi unu. **7** Nweenū ntachiobi, umunna m, cheren obibja Onyenwe anyí. Lee otu onye orú ubi si ejji ndidi na-ħeċċe mkpuru ɔ kürü n'ala ubi ka o mja. O ji ndidi na-ħeċċe ka mmiri ozuzu nke mbu na nke ikpeazu zokwasi ubi ya. **8** Unu onwe unu kwestiġi inwe ndidi għużo siekwa ike n'ihi na obibja Onyenwe anyí dí nso. **9** Umunna m, unu

atamula ntamu megide ibe unu, ka a hapü ikpe unu ikpel Lee, onye ikpe ahü guzo n'önü uzo. **10** Umunna m, di ka ihe ilere anya banyere inwe ndidi na ahü, mütanụ ihe site n'aka ndị amụma bụ ndị kwuru okwu n'aha Onyenwe anyị. **11** Anyị na-agụ ha ubgu a díka ndị a goziri agozi n'ihi iguzosike ha. Unu anụla maka ogologo ntachiobi nke Job nwere, unu ahụkwa nzuibe Onyenwe anyị n'ihi na Onyenwe anyị jupütara n'ebere na ọmịjiko. **12** Karışja umunna m, unu ańụla iyı. Unu ańụkwa iyi mgbe ọbụla, ọ bùladị iji eluigwe maqbụ ụwa, maqbụ ihe ọbụla ọzọ n'ụọ iyı. Kama ka "E" unu bürü "E." Ka "E e," unu bürükwa "E e." Ka unu hapü isite n'ụzọ dị otu a mehie ma wetakwara onwe unu ikpe ọmụma. **13** Ọ dì onye ọbụla n'etiti unu nö na nsogbu? Ka onye dì otu ahü kpee ekpere. Ọ dì onye na-ańụrị ọnụ? Ya buq abu otuto. **14** Ọ dì onye nö n'etiti unu ahü na-esighi ike? Ya kpoo ndị okenyechochichị ka ha kpeere ya ekpere, ka ha wükwasıkwa ya mmanụ otite n'isi kpókuokwa aha Onyenwe anyị. **15** Ekpere nke okwukwe ga-azoputa onye ọriịa ahü. Onyenwe anyị ga-ekulite ya, ọ bürükwa na o mehiere, a ga-agbaghara ya. **16** Ya mere kwupütaranụ ibe unu mmehie unu. Kpeekwaranụ ibe unu ekpere ka e nwe ike gwọq unu. Ekpere onye ezi omume dì ike díkwa ire. **17** Iłaija bụ mmadụ dì ka anyị, ma o kpere ekpere rịọ ka mmiri hapü izo, mmiri ezokwaghị n'ala ahü ruo afọ atọ na ọriwa isii. **18** Emesịa, o kpekwarara ekpere ọzọ, eluigwe nyere mmiri ozuzu, meekwa ka ala pupụta ihe oriri. **19** Umunna m, ọ bürü na onye ọbụla n'etiti unu esite n'eziokwu ahü jehie, ma otu onye n'ime unu akpoghachị ya azụ, **20** chetanụ nke a na onye ọbụla kpoghachitere onye mmehie azụ site na njehie ya, ga-azoputa ha n'aka ọnwụ ma kpuchiekwa ọtụtụ mmehie.

1 Pita

1 Pita, onyeozi Jisos Kraist, Na-edegara unu ndị niile ndị a hoputara, ndị gbara ọṣo ndu gaa biri na Pontos, na Galeshia, na Kapadosia, Eshia na Bitinia, akwukwo a. **2** Unu ndị Chineke bù Nna hoputara dì ka o bururi ụzo mata na o ga-eeme, jirikwa Mmụo Nsø ya doo unu nsø, ka unu na-erubere Jisos Kraist isi, ka ewerekwa ọbara ya sachaa unu: Ka amara na udo baara unu ụba. **3** Otuto dìri Chineke Nna Onyenwe anyị Jisos Kraist! Site n'iba ụba nke ebere ya, o nyela anyị ndị ọhụrụ baa n'olileanya dì ndị site na mbilitate n'onwu Jisos Kraist. **4** Anyị nwekwara ihe nketa nke na-apughị imebi emebi, nke na-agaghị ere ure, maqbụ gbanwee ụdịdị ya, nke e debeeere anyị n'eluiwge. **5** Anyị bụ ndị e sitere n'okwukwe na-echekwa n'ike Chineke, tutu ruo obijịa nzoputa ahụ, nke a na-ejikere ime ka ọ pütà ihè n'ogwugwu oge. **6** N'ime ihe ndị a ka unu na-anuirị oke ọri, o bụ ezie na n'oge ndị a dì nta, unu agabigala otụtu ihe mgbu n'ihi ụdị onwunwa dì iche ihe biakwasịri unu. **7** Onwunwa ndị a na-abịa ime ka okwukwe unu, nke dì oke ọnụahịa karja olaedo na-alà n'iyi n'agbanyeghi na e ji oku nuchaa ya; bùrụ nke ga-eweta otuto, na ebube, na nsopụrụ, mgbe e mere ka Jisos Kraist pütà ihè. **8** O bụ ezie na unu ejibeghi anya unu hụ ya mgbe obula, ma unu hụrụ ya n'anya, ọ bükwa ezie na unu adighị ahụ yaanya ugbu a, ma unu kwere na ya. Unu juputakwara n'ọnụ ahụ dì ebube nke ọnụ na-apughị ikowa. **9** Ugwọ ọru ọzọ unu ga-enweta n'ihi okwukwe unu n'ime ya ga-abụ nzoputa a ga-azoputa mkpuruobi unu. **10** Banyere nzoputa a, ndị amumaa ahụ kwuru ihe banyere amara ahụ gaje ibjara unu jiri nnoq nwayoq nyochasia. **11** ma gbalisie ike ichoputa oge na onodụ ahụ bụ nke Mmụo Kraist dì n'ime ha kwuru banyere ya, mgbe ọ gbara ama maka ahụhụ Kraist na ebube nke ga-eso ya. **12** E mere ka ha mata na ọru ha na-arụ abughị maka ọdịmmma nke ha onwe ha, kama ọ bụ n'ihi ọdịmmma nke unu, mgbe ha kwuru okwu banyere ihe ndị a ahụ bụ ndị a gwarala unu ugbu a site n'ọnụ ndị ziri unu ozioma n'ike Mmụo Nsø nke e si n'eluiwge zite. Ọ buladi ndị mmụo ọzi ka ọ gurụ agụụ ịmatà ihe ndị a. **13** N'ihi ya, werenụ uche unu niile jikere ịrụ ọru, anya dokwaa unu. Nweenụ olileanya zuruoke n'amara nke a ga-ewetara unu mgbe a ga-ekpuhge Jisos Kraist. **14** Dị ka ụmụ na-erube isi, unu ekwela ka ihe ojọọ ndị ahụ na-agu unu agụụ mgbe unu no n'ochichirị, na-achị ndu unu. **15** Kama burunụ ndị dì nsø n'ihe niile unu na-eme, dika onye kporo unu si dì nsø. **16** N'ihi na e dere ya ede, "Dịnụ nsø, n'ihi na adị m nsø." **17** Ebe unu na-akpoko Nna ahụ na-ekpe onye ọbula ikipe dì ka ọru ya sıri dì na-eleghị mmadụ anya n'ihi, bienu ndu unu n'ịtụ egwu Chineke, dika ndị mbijarambià n'uwà a. **18** N'ihi na unu matara na-ejighị ihe purụ imebi emebi, dika olacha na ọlaedo gbagputa unu site n'ibi ndị ojọọ ahụ nna nna unu ha nyefere unu n'aka. **19** kama ọ bụ ọbara dì oke ọnụahịa nke Kraist bụ nwa aturu na-enweghi ntụpọ ọbula maqbụ ọrusi. **20** A hoputara ya tupu e kee ụwa. Kama, o bụ n'ogwugwu oge ndị a ka e mere ka o puta ihè n'ihi unu. **21** Ọ bükwa site n'aka ya ka unu ji bùrụ ndị kwere na Chineke, onye mere ka o si n'onwu bilie, na onye nyekwara ya ebube. Ya mere, okwukwe unu na olileanya unu dì na Chineke. **22** Ugbu a, ebe unu sitere n'irubere eziokwu ahụ isi mee ka obi unu dì ọcha, nke mere na unu nwere iħunanya nke iħu abu ọ n'adighị n'ebe

ümunna unu nō, sitenụ n'obi unu na-ahūrītanụ onwe unu n'anya n'ebe ọ dì ukwuu. **23** N'ihi na amułaa unu ozo ugbu a, ọ bughi site na mkpuru nke na-emebi emebi, kama site na nke na-apughị imebi emebi, site n'okwu Chineke nke dì ndị ma na-adigidekwa. (**aioñ g165**) **24** N'ihi na, "Mmadụ niile dì ka ahijịa, ma ebube ha niile dì ka okoko osisi nke ọhịa, ahijịa na-akponwu, okoko osisi na-achanwu, **25** ma okwu Onyenwe anyị na-anogide ruo mgbe ebighị ebi." Okwu ahụ bükwa ozioma ahụ e zisaara unu. (**aioñ g165**)

2 Ya mere, wezukanụ n'ibu iro n'obi na aghughị niile unu, kwisijụn igha ugħa, ibu ndị ihu abu, ndị na-ekwo ekworo, na ndị na-ekwutó mmadụ ibe ha. **2** Dika ụmụ a mru ọhụrụ, burunu ndị agụụ ijiu mmiri ara nke Mmụo Nsø a na-agwaghị ihe ọbula na-agu, ka unu nwee ike site na ya na-eto eto n'ime nzoputa unu. **3** Ugbu a, unu detṛyula ya ire matakawa na Onyenwe anyị dì mma. **4** Bjakwutenu ya, Nkume ahụ dì ndị, onye ụmụ mmadụ ịrụ, maqbụ onye Chineke hoputara, onye dì oke ọnụahịa nye ya. **5** Unu onwe unu kwa dì ka nkume dì ndị ka a-na-ewu ime ka unu għoq ulu ime mmuq, ka unu bükwa ndị nħuajja dì nsø, ndị na-achu aja ime mmuq nke Chineke na-anabata site na Jisos Kraist. **6** N'ihi n'akwukwo nsø kwuru, "Lee, ana m atogħo na Zayon otu nkume, nke a hoputara, bükwa nkume isi ntqala dì oke ọnụahịa. Onye obula kweere na ya, agaghị eme ka iħere mee ya." **7** Ma nye unu ndị kwere ekwe nkume a dì oke ọnụahịa, ma n'ebe ndị ahụ na-ekwaghị ekwe nō, "O bụ nkume nke ndị na-ewu ulu ịrụ nke għorġ nkume isi ntqala ulu." **8** O bụ kwa, "Nkume nke na-eme ka ndị mmadụ sōq ngongo, oke nkume nke na-eme ka ha daa." Ha na-asq ngongo n'ihi na ha ịrụ irube isi n'okwu ahụ. Nke a bükwa ihe a kara aka banyere ha. **9** Ma unu bụ ndị a hoputara, otu ndị nħuajja eze, mba dì nsø, ndị nke Chineke n'onwe ya, ka unu bùrụ ndị na-ekwusa otuto ya, bụ onye ahụ si n'ochichirị kpobata unu n'ihé ya dì ebube. **10** N'oge gara aga, unu abughị ndị Chineke, ma ugbu a, unu bụ ndị ya. Na mbu, unu amaghil ihe ọbula banyere obi ebere ya, ma ugbu a, obi ebere ya erutela unu aka. **11** N'ihi ya, ndị enyi m, ana m ariq unu, dika ndị bu ọbija na ndị na-agba ọsò ndu n'uwā a, nke unu bu, na-asj̄ unu, wezukanụ onwe unu site n'agụụ mmeħie nke na-ebuso mkpuruobi unu agha. **12** Bienu ezi ndu n'etiti ndị mba ọzq, ka ọ ga-abu na a sị na ha ebo unu ebubo ime ihe ojọọ, ha-ahụ ọru ọma unu, ma nye Chineke otuto n'ubochi ahụ ọ ga-abịa. **13** Werenụ onwe unu nyefee, n'ihi Onyenwe anyị, n'okpuru ochichị niile e guzobere n'etiti ụmụ mmadụ, ma ochichị ahụ ọ bụ nke eze, dika onye ike ya kacha nke ibe ya, **14** maqbụ nke ochichị govanq, onye e guzobere n'ihi ita ndị na-eme ihe ojọọ ahuhu, na ito ndị na-eme ezi ihe otuto. **15** N'ihi na ọ bụ uche Chineke na unu ga-esite n'ezí ọru unu kpuchie ọnụ ndị ahụ na-esite na-amaghị ihe ha, na-ekwu okwu nzuzu. **16** Na-ebinu ndu dì ka ndị nwere onwe ha, ma unu ejikwala mnwre onwe unu mere ihe m kpuchi nke ajo ihe. Bienu dika ụmụodibo Chineke. **17** Sopurunụ mmadụ niile dika o si kwesi. Gosi ndị niile kwere ekwe iħunanya. Tuq Chineke egwu, ma na-asopurụ eze. **18** Ndị ohu, ruberenü ndị nwe unu isi, na-enyekwa ha nsopurụ na ugwu ruuru ha. Unu emela nke a nye naanị ndị bu ezi mmadụ, na ndị nwere ọbula n'ebe unu nō, kama meekwanu ya ọ buladi nye ndị afô tara mmiri. **19** N'ihi na nke a bụ iħe inye ekele ma ọ bùrụ na unu ejiri ntachiobi na-edi ahụhụ na-ezighị ezi na-

adakwasị unu, n'ihi na unu na-eme ihe Chineke na-achọ. **20** Ma o nweghi otuto ọbula dírị unu mgbe a tara unu ahụ n'ihi na unu mejorị, unu na-edikwa ya? Ma ọ bürü na unu enwee ntachiobi mgbe a na-ata unu ahụ n'ihi ihe ọma unu na-eme, nke a na-ewetara Chineke otuto. **21** O bụ n'ihi ihe dí otu a, ka e jiri kpọ unu, n'ihi na Kraist hụrụ ahụ n'ihi unu. Ọ bükwa ihe ịmaatu nye unu. Na-esonu nzo ọkwu ya. **22** "O nweghi mgbe ọbula o mehiere, o nwekwaghị mgbe onye ọbula nṣuru okwu aghughị n'ọnụ ya." **23** O kwutoghi onye ọbula mgbe ha na-ekwutö ya. Ọ baghị mba ọbula mgbe ha nata ya ahụ, kama o were ya nyefee n'aka onye ahụ na-ekpe ikpe ziri ezi. **24** N'elu obe ahụ, o buurụ mmehie anyị niile bokwasị onwe ya mgbe o nwṣuru, ime ka anyị nwee ike ịbụ ndị nwṣuru anwụ n'ebé mmehie dí; ma dírị ndị n'ebé ezi omume dí. Ọ bükwa site n'apa ọnya dí ya n'ahụ ka o ji gwoọ unu. **25** Na mbụ, unu dí ka ụmụ atụrụ na-awaghari na-achọ ụzọ, ma ugbu a, e meela ka unu laghachikwute Onye ahụ na-azụ unu dí ka atụrụ, na Onye na-elekötakwa mkpụrụobi unuanya.

3 Unu ndị bụ nwunye na-eruberenụ di unu isi, ka ụfodụ n'ime ha na-ekweghi n'okwu Chineke, nwee ike isi n'ezí ndị unu na-ebí chegharịa n'ekwughị okwu ọbula, **2** mgbe ha na-ahụ ibi ndị unu nke dí ocha na nke inwe nsopuru. **3** Iczę mma unu agaghị abụ ičhọ mma nke anụ ahụ, nke bụ ịkpà isi, na iyikwasị ihe olaedo, maqbụ iyikwasị uwe mara mma. **4** Kama, ka ičhọ mma unu bürü mmadụ nke ime mmuqo, nke mma ya na-adighị arıacha, nke bụ mmuqo idị nwayọq na idị juu. Nke dí oke ọnụahịa n'ihu Chineke. **5** Nke a bụ ụzọ ndị inyom mgbe ochie, bụ ndị dí nsø, ndị olileanya ha dí n'ime Chineke siri chọg onwe ha mma. Ha debekwara onwe ha n'okpuru di nke aka ha. **6** Díka Sera rubeere Ebrahim isi, na-apkókwa ya onyenwe m. Unu bụ ụmụ Sera ma ọ bürü na unu e mee ihe ziri ezi, na-ekweghi ka egwu tọ unu. **7** N'otu aka ahụ, ndị bụ di na-echenụ echiche dí mma banyere nwunye unu, ma nyenụ ha ugwu ruuru ha díka ndị na-adighị ike na díka ndị unu na ha ga-eso keta onyinye amara nke ndị ahụ. Nke a ga-eme ka ihe ọbula hapu igbochi ekpere unu. **8** N'ikpeazu, nweenụ otu mmuqo, ka ihe na-ewute ibe unu na-ewute unu, na-ahüritanụ onwe unu n'anya, nwekwani obi ọmịkio na obi dí umeala. **9** Unu ejila ihe ọjọqo akwughachị ụgwu ihe ọjọqo e mere unu, maqbụ nkwtu n'ọnụdụ nkwtu. Kama gozienụ ha, n'ihi na o bụ ngozi ka e kwere unu na nkwa iketa, mgbe a kpọro unu. **10** N'ihi na, "Onye ọbula nke na-achọ ndị, nke chọg iħu ubochi ndị ahụ dí mma, ya mee ka ire ya ghara ikwu okwu ọjọqo meeckwa ka egbugbure ọnụ ya ghara ikwu okwu aghughị. **11** Ka ha tugharịa site n'ajọ ihe ma mee ezi ihe; ka ha chọg udo, ma na-agbasokwa ya. **12** N'ihi na anya Onyenwe anyị dí n'ahụ ndị ezi omume, ntí ya gheekwa oghe nye ekpere ha, ma ihu Onyenwe anyị na-emegide ndị na-eme ihe ọjọqo." **13** Onye ga-emegide unu ma ọ bürü na unu na-anụ okụ n'obi ime ezi ihe? **14** Ma a sikhwarz na unu ahụ ahụ n'ihi na unu mere ihe ziri ezi, ngozi dírị unu. "Unu atula egwu ihe ha na-atu egwu, ka obi gharakwa ilo unu mmiri." **15** Na-edonu Kraist nsø n'ime obi unu díka Onyenwe anyị. Noqwanụ na nijkere mgbe niile iguzu kowara onye ọbula jırụ unu ajuu banyere olileanya ahụ unu nwere n'ime unu. Ma unu were obi dí nwayọq na nsopuru na-eme nke a. **16** Ma na-enwenụ akponche dí ocha, ka ndị ahụ na-ekwulu ibi obi ọma unu n'ime Kraist, bürü ndị ihere ga-eme banyere

nkwtu ọ ha na-ekwutö unu. **17** N'ihi na ọ ka mma ita ahụ n'ihi ezi ihe ma ọ bürü uche Chineke, karia ita ahụ n'ihi ajo ihe. **18** N'ihi na Kraist n'onwe ya hụrụ ahụ nnuqo n'ihi unu otu mgbe. Onye ezi omume nwyrụ n'ihi ndị ajo omume, ka o kpọro unu bjakwute Chineke. N'ihi na e mere ka ọ nwyo n'anụ ahụ ma e mekwara ka ọ dí ndị na mmuqo ya. **19** Mgbe emesirị ka ọ dí ndị na mmuqo ya, ọ gara kwusaa ozioma nye mmuqo ndị ahụ a kpochiri n'ülo mkporo. **20** Nke a bụ mmuqo ndị ahụ jırụ ime ihe Chineke chọg mgbe ahụ o ji ntachiobi chere ha n'oge ahụ Noa nō na-ewu ụgbọ mmiri ya. Ọ bụ naanị mmadụ asatọ n'ime ndị bi n'oge ahụ ka a zopputara site na mmiri ahụ. **21** Mmiri a nō onodụ dí ka baptismim nke na-azopputa unu ugbu a. Ọ anaghị asapụ unyi site n'ahụ mmadụ, kama ọ bụ ihe na-egosi ezi akponche n'ebé Chineke nō. Ọ na-azopputa unu site na mbilite n'onzu nke Jisos Kraist, **22** onye nō n'eluiwge, n'aka nri Chineke, ebe ndị mmuqo ozi niile, na ičhi isi niile, na ike niile na-erube isi nye ya.

4 Ya mere, ebe ọ bụ na Kraist hụrụ ahụ n'anụ ahụ, unu onwe unu kwasiri inwe ụdị obi ahụ o nwere. N'ihi na onye tara ahụ n'anụ ahụ akwusila ime mmehie. **2** N'ihi nke a, onye dí otu ahụ anaghị ebi ndị fođurị ya n'ụwa n'ihi aqụq ojoo nke ọchichọ mmadụ, kama ọ na-ebi ya n'ihi imezu ọchichọ Chineke. **3** N'oge gara aga unu tuturu otutu oge ime ihe ndị ahụ na-atò ndị mba ozo ụtọ. Ndị unu juputara n'aqụikwa iko, na aqụ imē ihe ojoo, na iñubiga mmanya oke, na ikpô oriri, na ikpere aruṣi niile, bụ ihe jogburu onwe ya na njo. **4** Ma ndị unu na-ebi ugbu a na-eju ha anya ebe ọ bụ na unu anaghị esokwa ha ebi ndị ojoo ndị ahụ ozo, n'ihi nke a ha na-ekwutökwa unu. **5** Ma ha ga-eji ọnụ ha kwuputa ihe ha mere n'ihu onye ahụ ga-ekpe ndị dí ndị na ndị nwṣuru anwụ ikpe. **6** Ọ bụ nke a mere e ji kwusaa ozioma ọ bulađi nye ndị ahụ nwṣuru anwụ bụ ndị e kperela ikpe mgbe ha dí ndị, díka e si ekpe mmadụ niile ikpe, ka ha site na nke a bie ndị di ka Chineke si chọg site na mmuqo ahụ. **7** Ogwugwụ ihe niile adiła nso. Burụnụ ndị nwere akponche zuruoke, ndị anya doro, ka unu nwee ihe na-ekpekwa ekpere. **8** Nke kachasi nke, na-ahüritanụ onwe unu n'anya nke ukwunụ n'ihi na iñunanya na-ekpuchi otutu mmehie. **9** Jirinụ obioma na-elerita ibe unu ọbia na-enweghi ntamu ọbula. **10** Onye ọbula n'ime unu díka ndị ozi natara onyinye amara nke Chineke, jirinụ onyinye ọbula unu natara na-ejeritara onwe unu ozi. **11** Onye na-ekwu okwu ya kwuo ya dí ka ọ bụ nnqo okwu Chineke ka ọ na-ekwu. Onye na-eje ozi ya jee ya site n'ike ahụ Chineke na-ene. N'ime ihe niile ka otuto díri Chineke site na Jisos Kraist. Ọ bụ ya ka otuto niile na ike niile díri ruo mgbe niile ebighị ebi. Amen. (aiōn g165) **12** Umunna m, ka ọ hapu iju unu anya mgbe onwunwa dí iche ihe na-abiaru unu n'ihi na ihe dí otu a abughi ihe ohụrụ n'ebé unu no. **13** Kama iñurianụ ọnụ n'ihi na unu so Kraist na-eketa oke n'ahụ ya, ka e sikwa otu a mee ka obi unu juputa n'ọnụ, unu ga-ekpere mkpu ọnụ mgbe a ga-eme ka ebube ya pütä iħe. **14** Ọ bürü na a na-ekwutö unu n'ihi aha Kraist, unu bụ ndị a goziri agozi. Nke a na-ezipputa na mmuqo nke ebube ahụ bụ mmuqo Chineke na-ebi n'ime unu. **15** Ka onye ọbula n'ime unu ghara ita ahụ n'ihi na o gbura mmadụ maqbụ dí ka onye ohi, maqbụ dí ka onye na-eme ihe ọjọqo, maqbụ dí ka onye na-anara mmadụ ihe n'aka ike. **16** Ma ihere ekwesighị imē unu mgbe unu na-ata ahụ n'ihi na ndị Kraist. Kama nyenụ Chineke otuto na unu bụ

ndị a na-akpọ aha ahụ. **17** N’ihì na oge eruola, mgbe a gamalite ikpe n’ezinälu Chineke. O bürü na a ga-ebu uzo kpe anyị ikpe, gini ga-abukwanụ onodị ndị ahụ na-ekwenyeghi n’oziomà Chineke? **18** Ma, “O bürükwa na ọ dị ike ịzoputa onye ezi omume, oleekwanụ olileanya diriş onye na-amaghị Chineke na onye mmehie?” **19** Ya mere, ndị na-ata ahụ dị ka nzube Chineke si dị, nyefenụ onwe unu n’aka onye okike, onye kwasiri ntükwasị obi, ma nogidenu na-eme ezi ihe.

5 Mụ onwe m, onye bụ okenye na onyeama banyere ahụ Kraist, bürükwa onye ga-eso keta oke n’ebube ya nke a gaje ikpughe, a na m arịọ ndị okenye n’etiti unu arịriọ a, **2** na-azụnụ igwe atụrụ ahụ Chineke nyefere unu n’aka. Ka unu na-elekota ha, ọ bughị n’ihì na unu agaghị ime otu a, kama ọ bụ ihe sitere n’ochichọ obi unu, dị ka Chineke chorọ ka unu mee. O bukwaghị n’ihì ego unu ga-enweta, kama o bụ inụ okụ unu n’ije ozi. **3** Unu abụla ọkaaka n’ebe ndị e nyefere unu n’aka n’o. Kama bürümụ ihe ịma atụ nye igwe atụrụ ahụ. **4** Ma mgbe Onyeisi ndị ọzuzu atụrụ ahụ ga-abịa unu ga-anata okpueze ebube nke na-agaghị agbanwe agbanwe. **5** N’otu aka ahụ, unu ụmụ okorobịa, doonụ onwe unu n’okpuru ndị bụ okenye. Unu niile werenụ obi umeala na-ejeritara onwe unu ozi, n’ihì na, “Chineke na-eguzo imegide ndị na-ebuli onwe ha elu, ma ọ na-enye ndị dị umeala n’obi amara.” **6** Ya mere, wedanụ onwe unu n’okpuru aka dị ike nke Chineke, ka o bulie unu elu n’oge ya. **7** Hapurunụ ya nsogbu unu na nchegbu unu, n’ihì na ihe banyere unu na-emetụ ya n’obi. **8** Nqonụ na njikere, na-echekwanụ nche n’ihì na onye iro unu bụ ekwensu ji oke ịgbọ uja na-awaghịrị dika ọdum, na-achọ onye ọ ga-alà n’iyi. **9** Guzosienụ ike n’okwukwe unu. Unu ekwela ka o merie unu, kama tükwasinụ Onyenwe anyị obi. Chetanụ na e nwere ọtụtụ ndị kwere ekwe dị ka unu ndị nqkwa n’udị ahụ unu na-ahụ n’ụwa niile. **10** Chineke onye nwe amara niile, onye kpobataro unu na ebube ebighị ebi ya n’ime Kraist, mgbe unu hụrụ ahụ ndị a nwa oge, ya onwe ya ga-eweghachi unu n’onodị unu, mee ka unu dị nnoq ike, ndị guzo chim ma kwasikwa ntükwasị obi. (aiōnios g166)

11 O bụ ya nwe ike niile ruo mgbe niile ebighị ebi. Amen. (aiōn g165) **12** O bụ site n’inyeaka Saiłas onye m hütara di ka nwanna kwasiri ntükwasị obi ka m ji deere unu mkpuru okwu ole na ole ndị a nke m ji agbaa unu ume na-ekwuputakwa na nke a bụ eziokwu dị n’amara Chineke. Guzosienụ ike n’ime ya. **13** Nwanyị ahụ nọ na Babilon, nke a hopyutara unu na ya, na-ekele unu. Mak, ezi nwa m nwoke na-ekelekwa unu. **14** Jirinụ isurita onyị ihunanya kelerịta onwe unu. Ka udo dinyere unu niile nọ n’ime Kraist.

2 Pita

1 O bụ Saimon Pita, odibo na onyeozi nke Jisós Kraist, Nadegeara ndị niile anyị na ha ketara otu ụdị okwukwe a dị oke ọnuaḥia, n'ime ezi omume nke Chineke na Onye nzoputa anyị Jisós Kraist akwukwo ozi a: **2** Ka amara na udo bara unu ụba, site na mmazu nke Chineke na nke Jisós Onyenwe anyị. **3** O sitela n'ike o ji burụ Chi nye anyị ihe niile dị anyị mkpa ibi ndị na-asopụrụ ya, site n'omumma nke anyị mara ya, bụ onye ahụ kpọrọ anyị site n'ebube ya na ịdị mma ya. **4** O sitela n'ihé ndị a nye anyị nkwa dị ukwuu na nke dị oke ọnuaḥia, kanyaị site na ha keta oke n'udịdị nsọ ya, si otu a gbanarị ịru aru dị n'ụwa, nke ọchichọ ojọ na-ebute. **5** N'ihi nke a, gbalisienụ ike itükwasị idị mma n'elù okwukwe unu, ma na-atükwasíkwanụ ihe ọmumma n'elù ịdị mma, **6** tükwasíkwanụ imerụ ihe n'oke n'elù ihe ọmumma, tükwasíkwanụ ntachiobi n'elù imerụ ihe na oke, ma na-atükwasíkwanụ ibi ndị dì ka ndị Chineke n'elù ntachiobi. **7** Tükwasíkwanụ obioma nye ụmụnna n'elù ibi ndị dì ka ndị Chineke, ma na-atükwasíkwanụ lụnanya n'elù obioma nye ụmụnna. **8** O burụ na unu enwe ihe ndị a n'uzo ha jubigakwara oke n'ime unu, mgbe ahụ ha ga-eme ka unu ndị na-adighị amị mkpuru, burụ ndị na-amị mkpuru, na ndị bara uru n'ihé unu maara banyere Onyenwe anyị Jisós Kraist. **9** Ma onye ọbula na-atükwasighị ihe ndị a n'okwukwe ya n'o n'ochichirị. O naghi ahụ uzo. O bükwa onye na-echefu na a sachapula ya mmechie ya, ndị o mere n'oge gara aga. **10** N'ihi ya ụmụnna m, gbalisienụ ike iguzosike n'okpukpko na nhoputa unu. Nke a ga-eme ka unu hapụ iṣo ngongo maqbụ daa. **11** N'uzo dì otu a, a ga-enye unu ohere dì ukwuu iji bata n'alaeze ebighị ebi nke Onyenwe anyị na Onye nzoputa anyị Jisós Kraist. (*aiónios g166*) **12** Aga m na-agà n'ihi na-echetara unu ihe ndị a site n'oge ruo n'oge. O bụ ezie na unu maara na ha na-eguzosikwa ike n'eziokwu ahụ unu natara. **13** Ana m agu ya n'ihe ziri ezi ikpote mmụnụ unu na uche unu site n'ichetara unu ihe ndị a ugbu a m dị ndị n'anụ ahụ a. **14** N'ihi na Onyenwe anyị Jisós Kraist agwala m hooħaa, na m ga-eyipụ ya n'oge na-adighị anya. **15** Aga m agbalisi ike ijụ na mgbe m hapuchara uwa nke a, unu ga na-echeta ihe ndị a mgbe niile. **16** Ihe niile anyị na-akorọ unu abughi akụkọ ifo mmadụ korọ site n'amamihe ya. N'ihi na anyị kowaraa unu ihe banyere ike Onyenwe anyị Jisós Kraist na ọbibia o ga-abia ozo. O bụ anya anyị abụ ka anyị ji hụ ebube nke ịbụ eze ya. **17** N'ihi na ọ natara nsopụrụ na ebube site n'aka Chineke bụ Nna mgbe olu ahụ si n'ebube ahụ dì ukwuu daa si, "Onye a bụ Ọkpara m, onye m hụrụ n'anya, onye ihe ya dị m ezi mma." **18** Anyị onwe anyị n'hụrụ olu ahụ si n'eluigwé daa mgbe anyị so ya n'odị n'elù ugwu nsọ ahụ. **19** Anyị nwapütara na okwu ndị amumma ahụ bii he mezuru emezi. Unu onwe unu kwestikwara ilezi anya n'okwu ndị ahụ, díka a ga-asị na ha bụ ihe na-enwu n'ebé ọchichirị gbara nke na-adị ruo mgbe chi boro, mgbe e mere ka kpakpando ọtụtụ walie n'obi unu. **20** Nke ka nke, ghotanu na okwu amumma obula di n'akwukwo nsọ abughi nke e dere díka akonuche mmadụ si dí. **21** N'ihi na o nwiegħi okwu amumma ọbula nke e chepütara dí ka ọchichọ obi mmadụ si dí, kama mgbe ndị mmadụ kwuru okwu n'aha Chineke, o bụ Mmụnụ Nsọ duru ha.

2 Ma na mgbe ochie ahụ kwa, e nwere ọtụtụ ndị amumma ụgha n'etiti ha, díka a ga-esi nwee ndị ozizi ụgha n'etiti

unu. Ndị a ga-esite na nzozo na-ewebata ozizi ojọ nke na-eweta ila n'iyi, ha ga-agonari ọ buladi onye kachasi ihe niile, bụ Onyenwe, onye gbatupara ha. Ha na-eweta ila n'iyi na mberede, na-atükwasị onwe ha n'isi. **2** Ya mere, ọtụtụ mmadụ ga-esoro ndị rụrụ aru ha na-ebi, n'ihi ha ga-ekwutokwa ụzọ nke eziokwu ahụ. **3** N'anya ukwu ha, ndị nkuzi ụgha ndị a ga-eji okwu nrafu rigbuo unu n'uru. Site na mgbe ochie, onye ga-ekpe ha ikipe dì njikere. Onye ga-alà ha n'iyi anaghị arahū ụra. **4** O burụ na Chineke aha-pughị ndị mmụnụ ozi ahụ mgbe ha mehiere, kama o weere ha kpochie n'ime ala mmụnụ, ebe e kere ha agbụ na-echie ụboghị ikipe ahụ. (*Tartaroğ 5020*) **5** O burükwa na o mereghị ndị ụwa nke mbụ ebere mgbe o mere ka uju mmiri biakwasị ndị bi na ya na-amaghị Chineke, kama ọ zopütara naani Noa bụ onye kwusara ezi omume na mmadụ asaa ndị ozo. **6** O burụ na ọ mara obodo Sòdòm na Gomora ikipe site n'iwere ọkụ rechapụ ha, mee ha ihe ịmaatụ banyere ihe gaje ịbiakwasị ndị na-amaghị Chineke; **7** Ọ burükwa na ọ napütara Löt bụ onye ezi omume, onye ndị ojọ nke ndị na-emebi iwu wutere **8** (n'ihi na nwoke ezi omume ahụ nke na-ebi n'etiti ha ụboghị niile, ehihie na abali, bụ onye ejị oru mmebi iwu niile ọ na-anụ, na nke o ji anya ya na-ahụ, mekpaa mkpuruobi ezi omume ya ahụ). **9** O burụ na ọ dì otu a, Onyenwe anyị maara otu o si anapütä ndị na-asopụrụ Chineke site n'owinuwà niile gbara ha gburugburu. Ọ makwara edebe ndị ajo omume n'ahụ, tutu ruo ụboghị ikipe ahụ. **10** Nke a bụ eziokwu banyere ndị ahụ na-agbaso ọchichị emerụrụ emerụ nke anụ ahụ mmechie ha, na-eledakwa ike ọchichị anya. Ndị nwere anya ike ma jupütakwa na mpako. Ndị ahụ ujo na-adighị atu ikwutó ọ buladi mmụnụ ndị ahụ jupütara n'ebube nke anya na-adighị ahụ. **11** Lee, o bụ ezie na ndị mmụnụ ozi karịrị ha n'idị ike, nweekwa ume karịa, ma ha anaghị e kpegrida ha ikipe nkwiyo n'ihi Onyenwe anyị. **12** Lee ka ha si na-ekwulu ihe ndị ha aghotagħi. Ha dì ka ụmụ anụ əhja, ndị nzuzu na-eme naanị ihe əbula ha kpebibri n'obi ha. Ndị a mṛu naanị maka ijide ha ma bibiekwa ha. A ga-egbu ha otu e si egbu ụmụ anụ əhja ndi a. **13** A ga-eji ntaramahħu kwughachha ha ugwo ihe ojọ ha mere. Ihe na-atö ha uto bii ikpoxiri na əqibha n'etiti ehihie. Ha bụ ihe ihere, burükwa ndị na-ewetara unu ntüpö ma ọ burụ na ha na-eso unu na-erikötä oriri. **14** Anya ha jupütara n'agụ ikwiko, mmechie adighị ejukwa ha afö. Ha na-arafu ndị okwukwe ha na-esighị ike. Ha bükwa ndị a maara aha ha n'ihi oke ọchichị. N'ezie ha bụ ụmụ a burụ ənụ. **15** Ha esitela n'ezzi uzo ahụ jehie, soro omume Belam nwa Beoa, onye hụ ugwo ərụ nke ajo omume n'anaya. **16** Ma a baara ya mba maka ajo omume ya, mgbe e mere ka iñyinyi ibu ya jiri olu mmadụ gwa ya okwu; gbochie ərụ onyeisi na-adighị mma nke onye amumma ahụ chorò ịru. **17** Ndị a díkwa ka iyi taratata nke mmiri əbula na-adighị n'ime ya. Ha díkwa ka igwe ojji nke oke ifufe na-efesasi, nke na-adighị ezo mmiri əbula. Ndị a kwadobere ebe kachasi ịgħa ọchichirị. **18** Ha na-eji okwu efu na-enwegħi isi, na agụ ihe ojọ nke na-agụ anụ ahụ ha, na-arafu ndị sitere n'etiti ndị na-ebi ndị ojọ na-ekewapu onwe ha. **19** Ha na-ekwe ha nkwa inwere onwe ha, ma ha onwe ha bụ ohu nye ihe rere ure, n'ihi na mmadụ bụ ohu nye ihe əbula na-achij achij n'ime ya. **20** Mgbe ha sitere n'ihe niile emerụrụ nke ụwa gbatupara, site na mmazu nke Onyenwe anyị, na Onye nzoputa anyị Jisós Kraist, burụ ndị atuhirị na mmechie ozo, burükwa ndị e meriri, ha ga-abu ndị ənodu ha ga-ajö njo

karja ka o dì na mbù. **21** O gaara akara ha mma ma o búru na ha amataghì uzo ezi omume, karia na ha matara ya, mesia gbakuta iwu ahù dì nso nyere ha azu. **22** Ilu ndì a bu eziokwu banyere ha sì, "Nkita laghachiri ozò n'ihe o gborò," ya na, "Nne ezi a sachara ahù laghachiri ozò ituru onwe ya n'apiti."

3 Ndì enyi m, nke a bu akwùkwo nke abùo m na-edetara unu. N'ime ha abùo, ihe m mere bu ichetara unu ihe ndì ahù niile unu maara na itute uche unu banyere echiche zuruoke. **2** Achorò m ka unu cheta okwu ndì amúma dì nso kwuru mgbe ochie na iwu nke Onyenwe anyì na Onye nzopùta anyì nyere site na ndì ozi ya. **3** Na mbù, unu ga-amata nke a, na n'oge ikpeazu, ndì na-akwa emo ga-aputà, site n'ikwa emo gbaso agu ihe ojòq niile nke anù ahù ha chorò. **4** na-asì, "O kwere unu nkwa na o ga-abìa, gìnì mere na o bijabeghi? Kemgbe mna mna anyì ha nwàrù, ihe niile ka dì otu ha dì na mbù, site n'okike ụwa." **5** Ha kpachaara anya chefuo na site n'ogologo oge gara aga, e sitere n'okwu ọnù Chineke kee eluigwe ma meekwa ka ụwa dìri site na mmiri nke gbara ụwa gburugburu. **6** O bukwa site na mmiri ndì a ka e ji bibie ma laa n'iyi ụwa nke dì n'oge ahù. **7** O bukwa otu okwu ahù ka e ji nye iwu ka e chebe eluigwe na ụwa tutu ruo ụbochi ahù, mgbe a ga-eji okù laa ha n'iyi n'ubochi ahù a ga-ekpe ndì niile na-amaghì Chineke ikpe, laakwa ha n'iyi. **8** Ndì enyi m, unu echefula otu okwu a, n'anya Chineke, otu ụbochi dika puku afò, puku afò díkwa ka otu ụbochi. **9** Onyenwe anyì anaghì anò ọdù n'imezu nkwa ya, díka ndì ụfodù n'ahùta ya na o bu ịnò ọdù. Kama o nwere ntachiobi n'ebé unu nò, n'ihi na o choghì ka onye ọbula laa n'iyi, kama o chorò ka onye ọbula bijaruo na ncchegharì. **10** Ma ụbochi Onyenwe anyì ga-abìa díka onye ohi. N'ubochi ahù, eluigwe ga-eji oke üzü gafee. Ihe niile dì n'eluigwe ga-agba okù, laa n'iyi. Uwa na ọrụ niile a rrụ n'ime ya ga-erepiakwa okù n'otu ntabi anya. **11** Ebe o bu na ihe niile gbara anyì gburugburu ga-esi otu a laa n'iyi, ụdi ndì di ariaa ka unu kwasiri ibù? Unu kwasiri i na-ebi ndù di nso na nke ịsopuru Chineke, **12** díka unu na-ele anya ọbibia ụbochi nke Chineke, na-echesikwa ya ike ka o bijà ngwangwa. N'ihi na o bu ụbochi a ga-amunye eluigwe niile okù, mee ka ihe niile dì na ya gbaze búru ihe na-agaghì adíkwa. **13** Ma anyì na-ele anya mmezu nkwa ahù o kwere, nkwa inye anyì eluigwe ọhụrụ na ụwa ọhụrụ ebe ezi omume naani ga-adì. **14** Bikonu ndì m hụrụ n'anya, mgbe unu nò na-ele anya ihe ndì a, jisienụ ike hụ na aka unu dì ọcha, ndì na-enweghi ita ụta na ndì ha na ya dì n'udo. **15** Chetakwanụ na ntachiobi Onyenwe anyì putara nzopùta, díka ezi nwanna anyì Pol jiri amamihe Chineke nyere ya deere unu ihe banyere ya. **16** O na-edè otu ihe ahù n'akwùkwo ozi ya niile, na-ekwu ihe banyere ihe ndì a n'ime ha. E nwere ụfodù ihe o kwuru nke siri ike igho ta nke ndì nzuzu na ndì na-amaghì ihe na-akowa díka ha si cheputa n'obi ha. Ha aşugharjalà ihe o dere díka ha na-emekwa mpaghara akwùkwo nso ụfodù, si otu a wetara onwe ha ila n'iyi. **17** Ya mere, ezi ndì enyi m, ebe unu matara nke a, n'oròn na nche ka a ghara isite na njehie ndì na-emebi iwu duhie unu, ime ka unu si n'onodù unu daa. **18** Bùrùmụ ndì na-eto eto n'ime amara. Bùrùkwanụ ndì na-agà n'ihi ịmàta ihe banyere Onyenwe anyì na Onye nzopùta anyì Jisòs Krajst nke ọma. Ka otuto dìri ya ugbu a na mgbe niile ebighi ebi. Amen. (aiñ g165)

1 Jon

1 Ihe anyi na-edere unu banyere ya bu ihe ahụ na-adịrị site na mmalite, nke anyi nṣụ, nke anyi jikwa anya anyi hụ, nke anyi lekwasịri anya, na nke aka anyi meturu. Anyi na-ekwu ihe banyere Okwu nke ndu ahụ. **2** Ndu ahụ putara ihe, Anyi ahụla ya ma gbaakwa ama banyere ya. Ya mere, ihe anyi na-ekwu okwu ya, na ihe anyi na-akorọ unu bu banyere ndu ebighị ebi ahụ nke ya na Nna nọ na mbụ; nke e mere ka o püta ihe nye anyi. (*aīōniōs g166*) **3** Anyi na-ekwusara unu ihe anyi hụrụ na nke anyi nṣụ, ka unu soro anyi nwee nnwekọ. N'ezie nnwekọ anyi bu nke anyi na Nna na nke Okpara ya bu Jisọs Kraist, na-enwekọ. **4** Anyi na-edere unu ihe ndị a n'ihi ime ka ọṇu anyi zuo oke. **5** Nke a bu ozi ahụ anyi nṣụ site n'aka ya, nke anyi na-ekwusakwara unu. Chineke bu ihé, ochichịri ọbụla adighịkwa n'ime ya. **6** Ya mere o bürü na anyi asị na anyi na ya no n'ezie nnwekọ ma na-ebi n'ime ochichịri, o bu okwu ugha ka anyi na-ekwu. Eziokwu ahụ adighịkwa n'ime anyi. **7** Ma o bürü na anyi na-ebi ndị anyi n'ihe, di ka ya onwe ya si n'o n'ihe, mgbe ahụ anyi na ibe anyi na-enwe ezi nnwekọ. Obara Jisọs bu Okpara ya na-asachapukwa anyi mmehie anyi niile. **8** Ma o bürü na anyi asị na anyi adighị eme mmehie, anyi na-eduhue onwe anyi, na-ajukwa inabata eziokwu ahụ n'ime anyi. **9** Ma o bürü na anyi ekwupütä mmehie anyi, onye ahụ kwasiri ntụkwasị obi na onye ezi omume, o ga-agbaghara anyi mmehie anyi niile, sachapukwa anyi site n'ajo omume anyi niile. **10** O bürü na anyi asị na anyi emeghị mmehie ọbụla, anyi na-akpọ ya onye na-ekwu okwu ugha, okwu ya enwekwaghị ọnọdu n'ime anyi.

2 Ezi umuntakirị m, ana m edere unu ihe ndị a ka unu ghara imehie. Ma o bürü na onye ọbụla emehie, anyi nwere onye na-ekwuchite ọṇu anyi n'ihi Nna ahụ. O bu Jisọs Kraist, Onye ezi omume ahụ. **2** O bu onye jiri onwe ya chọ oja n'ihi ikpuchiri anyi mmehie anyi, ma o bughi naanị n'ihi mmehie anyi, o bükwa n'ihi mmehie ụwa niile. **3** Otu a ka anyi si amata na anyi maara onye o bu, ma o bürü na anyi erube isi nye iwu ya niile. **4** Onye ahụ na-ekwu sị, "Aamaara m ya," ma o dighị eme ihe o nyere n'iwu bu onye okwu ugha, eziokwu ahụ adighịkwa n'ime ya. **5** Ma o bürü na onye ọbụla na-erube isi n'okwu ya, n'ezie, iħunanya Chineke bu ihe emere ka o zuo oke n'ime ya. O bu otu a ka anyi si amata na anyi no n'ime ya. **6** Onye ọbụla na-ekwu na ya bi n'ime ya kwasiri ibi ndị díka ya. **7** Ndị enyi m hụrụ n'anya, anaghị m edere unu ihe gbasara iwu ọhụrụ, kama o bu otu iwu ochie ahụ, nke na-adị site na mbụ. Iwu ochie a bu nke e ziri unu ozi banyere ya. **8** Ma otu o dị, ana m edere unu iwu ọhụrụ, nke bu eziokwu n'ime ya na n'ime unu. N'ihi na ochichịri na-agafe, ezi ihe ebidola īchawapütä. **9** Onye ọbụla na-asị na ya no n'ihe ma na-akpọ nwanna ya asị, na-anọ n'ochichịri ruo ugbu a. **10** Onye ọbụla na-ahụ nwanna ya n'anya na-ebi n'ime ihe ahụ o díkgwaghị ihe dị n'ime onye dí otu a bu nke ga-eme ya ka o stoŋ ngongo. **11** Ma onye ọbụla na-akpọ nwanna ya asị no n'ochichịri, na-ejegharịkwa n'ime ochichịri; o maghi ebe o na-agà n'ihi na ochichịri ahụ emeela ka o kpuo isi. **12** Ana m edere unu ihe ndị a, ọmuntakirị m n'ihi na a gbaghara la unu mmehie niile site n'aha ya. **13** Ana m edere unu ndị bu nna ihe ndị a, n'ihi na unu maara onye ahụ na-adị site na mbụ. Ana m edere unu ụmụ okorobịa, n'ihi na unu

emerila ajo onye ahụ. **14** Ana m edere unu ụmuntakirị, n'ihi na unu maara onye ahụ na-adị site na mbụ. Ana m edere unu ụmụ okorobịa, n'ihi na unu siri ike, okwu Chineke na-ebikwa n'ime unu, unu emeriekwala ajo onye ahụ. **15** Kwsinju iħu ụwa n'anya, ya na ihe niile dị n'wa. O bürü na onye ọbụla ahụ ụwa n'anya iħunanya nke Nna adighị n'ime ya. **16** N'ihi na ihe niile dị n'wa, ihe ndị ahụ niile anụ ahụ anyi, na anyi anyi na-achọ, ya na inya isi mmadụ banyere ihe o bụ na ihe o nwere, esiteghị n'ebé Nna nọ, kama ha sitere n'wa. **17** Uwa na ochichịri ojoo ya niile na-agafe agafe, ma onye ahụ na-eme uche Chineke ga-adị ndị ruo mgbe ebighị ebi. (*aīōn g165*) **18** Umụ m, nke a bu oge awa nke ikpeazu. Díka unu nṣụ na otu onye na-emegide Kraist na-abia, o buladị ugbo a, otutu ndị na-emegide Kraist abiala. Otu a ka anyi si amata na o bụ oge awa nke ikpeazu. **19** Ha si n'etiti anyi puo, ma ha abughi ndị nke anyi n'ezie. N'ihi na a sị na anyi na ha bu otu, ha gaara aga n'ihi soro anyi ọnodu. Ma ọpụpụ ha pürü na-egosi na o dighị onye n'ime ha sonyere anyi. **20** Ma unu nwere otite mmanụ sitere n'Onye Nsọ ahụ, unu niile matakwara ihe niile. **21** Ya mere, anaghị m edegara unu akwukwọ a díka ndị na-amaghị eziokwu kama n'ihi na unu maara ya na n'ihi na o dighị okwu ugha ọbụla na-esi n'ezioke ahụ aputa. **22** Onye bu onye okwu ugha? O bu onye ahụ na-asị na Jisọs abughi Kraist ahụ. Onye dí otu a bu onye na-emegide Kraist, n'ihi na o nabataghị Nna ahụ na Okpara ya. **23** Onye ọbụla jurụ Okpara ahụ enwekwaghị Nna ahụ; ma onye ọbụla nabatara Okpara ahụ nwewkwarra Nna ahụ. **24** Hụnụ na ihe unu nṣụ site na mmalite na-anogide n'ime unu. O bürü na ihe unu nṣụ na mbido ebiri n'ime unu, unu ga-anogide n'ime Okpara ahụ na n'ime Nna ahụ. **25** Ihe o kwere anyi na nkwa bu nke a, ndị ebighị ebi. (*aīōniōs g166*) **26** Ana m edere unu ihe ndị a banyere ndị ahụ na-agbalị iduhie unu. **27** Ma unu onwe unu, otite mmanụ ahụ unu natara n'aka ya na-anogide n'ime unu, n'ihi nke a, onye ozizi ozo adighị unu mkpa. Díka otite mmanụ ya na-ezi unu ihe banyere ihe niile, burukwa eziokwu, o bughi okwu ugha. Ya mere, díka o zikwara unu, na-anogiden n'ime ya. **28** Ugbu a umuntakirị m, nogidesien ike n'ime ya, ka o ga-abụ mgbe e mere ka o püta ihe, anyi ga-abụ ndị obi siri ike, ndị ihere na-agaghị eme, n'ihi ya mgbe o bijara. **29** O bürü na unu matara na o bu onye ezi omume, unu maara na onye ọbụla nke na-eme ihe ziri ezi bu onye a mṛụ site na ya.

3 Lee ụdi oke iħunanya nke Nna ahụ nwere n'ebé anyi no, na-agà akpọ anyi ụmụ Chineke. N'ezie, nke a bu ihe anyi bu. Ihe mere na ụwa amaghị anyi bu n'ihi na o maghi ya. **2** Ndị hụrụ n'anya, ugbu a anyi aburula ụmụ Chineke. O bu ezie na anyi enweghi ike ighoṭa ihe ọnọdu anyi ga-abụ n'oge dí n'ihi, ma anyi maara nke oma na mgbe a ga-eme ka o püta ihe, a ga-emekwa ka anyi bürü ndị yiri ya, n'ihi na anyi ga-ahụ ya díka o dị. **3** Onye ọbụla nwere olileanya dí otu a kwasiri idébe onwe ya očha, dí ka ya onwe ya dí očha. **4** Onye ọbụla na-eme mmehie na-emebi iwu. N'ezie mmehie bu mmebi iwu. **5** Unu maara na e mere ka o püta ihe iwepu mmehie. O díkgwaghị mmehie ọbụla dí n'ime ya. **6** Onye ọbụla na-anogide n'ime ya adighị ebi ndị ime mmehie, onye ọbụla nke na-ebi ndị mmehie ahübeghi ya anya mgbe ọbụla, o matabekwaghị ya. **7** Ezigbo ụmụ m, unu ekwela ka onye ọbụla duhie unu, onye ọbụla na-eme ezi ihe bu onye ezi omume dí

ka ya onwe ya bu onye ezi omume. **8** Onye ọbụla na-eme mmehie bu nwa ekwensu, n'ihi na ekwensu bu onye mmehie site na mmalite. Ihe mere Okpara Chineke jiri pütä ihè bu ka ọ laa oru niile nke ekwensu n'iyi. **9** Onye a mürü site na Chineke adighị anogide na-eme mmehie, n'ihi na mkpuru Chineke na-anogide n'ime ya, ha enweghi ike inogide na-eme mmehie, n'ihi na a mürü ha site na Chineke. **10** Otu a ka anyi si amata ndị bụ ụmụ Chineke, na ndị bụ ụmụ ekwensu: Onye ọbụla na-adighị eme ihe ziri ezi abughi nwa Chineke, otu a ka ọ díkwa onye na-adighị ahụ ụmụnna ha n'anya. **11** N'ihi na nke a bù ozi ahụ unu nñụ site na mmalite, ka anyi húrịta onwe anyi n'anya. **12** Ka anyi hapu idị ka Ken, onye bu nke ajo onye ahụ, na onye gburu nwanne ya. Gịnj mere o ji gbua ya? Q bụ n'ihi na oru ya jorø njo, ma nke nwanne ya ziri ezi. **13** Ka ọ gharakwa iju unu anya ụmụnna m, na ụwa kporo unu asị. **14** Anyi matara na anyi esitela n'onwu baa na ndị n'ihi na anyi na-ahụ ụmụnna anyi n'anya. Onye ọbụla na-adighị ahụ ibe ya n'anya na-anogide n'onwu. **15** Onye ọbụla na-akpọ nwanna ya asị bụ ogbu mmadụ, unu matakwaru na o nweghi onye ọbụla bụ ogbu mmadụ nwere ndị ebighị ebi n'ime ya. (*aiónios g166*) **16** Q bụ otu a ka anyi sị mata ihe bụ iħunanya, na Jisós togborø ndị ya n'ihi anyi. Anyi kwasikwara itogbo ndị anyi n'ihi ụmụnna anyi. **17** Q bùrụ na onye ọbụla nwere akụ nke ụwa, ahụ nwanna ya ka ọ nọ na mkpa ma o nweghi obi ebere n'ebe ọ no, ole otu iħunanya Chineke si dirị n'ime ya? **18** Umuntakirị m, ka iħunanya anyi ghara ibụ naanị n'egbugbere onụ maobụ nke okwu efu, kama ka ọ bùrụ nke sitere n'eziokwu nakwa n'omume anyi. **19** Anyi ga-esitewa na nke a mata na anyi bụ ndị nke eziokwu ahụ ma matakwa otu anyi ga-esi mee ka obi anyi kwene n'ihu ya. **20** N'ihi na ọ bùrụ na obi anyi amaa anyi ikpe, Chineke dị ukwuu karịa obi anyi, o mazukwara ihe niile. **21** Ndị m húrụ n'anya, ọ bùrụ na obi anyi amaghị anyi ikpe, anyi nwere nkluwa okwu n'ihu Chineke **22** na-anatakwa ya ihe ọbụla anyi rịorø n'ihi na anyi na-erube isi n'iwu ya, na-emekwa ihe na-atọ ya ụtọ. **23** Nke a bükwa iwu ya: ka anyi kwere n'aha Okpara ya Jisós Kraist, ya na iħurịta ibe anyi n'anya díka o nyere anyi n'iwu. **24** Ndị niile na-erube isi nye iwu ya na-anogidesikwa ike n'ime ya, ya onwe ya na-anogidesikwa ike n'ime ndị ahụ! Otu a ka anyi si mara na ọ na-anogidesike n'ime anyi: Q bụ site na Mmụnụ nke o nyere anyi.

4 Ndị enyi m húrụ n'anya, unu ekwenyela okwu mmụnụ niile, kama nwaleenụ mmụnụ niile ahụ i mata ma ha si na Chineke, n'ihi na otụtụ ndị amurụ ugha apuola baa n'ime ụwa. **2** Otu a ka unu ga-esi mata Mmụnụ nke Chineke: Mmụnụ ọbụla nke na-ekwuputa na Jisós Kraist abiala n'anụ ahụ sitere na Chineke. **3** Ma mmụnụ ọbụla nke na-adighị ekwuputa Jisós esiteghị na Chineke, mmụnụ dị otu a bù nke onye ahụ na-emegide Kraist nke unu nñụ na ọ ga-abia, ma ugbu a ọ bjala n'ụwa. **4** Umuntakirị m, unu bụ ndị sitere na Chineke, unu emeriekwala ha n'ihi na onye ahụ nke bi n'ime unu dị ukwuu karịa onye ahụ nō n'ime ụwa. **5** N'ihi na ndị a si n'ime ụwa pütä. Ya mere, ihe ha na-ekwu okwu ya bù naanị ihe banyere ụwa. Uwa na-añiakwa ha ntị. **6** Anyi sitere na Chineke, onye ọbụla maara Chineke na-ege anyi ntị, ma onye ọbụla na-esiteghị na Chineke anaghị ege anyi ntị. Q bụ otu a ka anyi si amata mmụnụ eziokwu na mmụnụ nke okwu ugha. **7** Ndị m húrụ n'anya, o kwasiri ka anyi húrịta onwe anyi n'anya,

n'ihi na iħunanya na-esi n'ebe Chineke nō abia. Onye ọbụla nwere iħunanya bu onye amuru site na Chineke, ọ makwara Chineke. **8** Onye na-enweghi iħunanya amaghị Chineke, n'ihi na Chineke bụ iħunanya. **9** E siri otu a mee ka iħunanya Chineke n'ebe anyi nō pütä ihè: Chineke zitere naanị otu Okpara ya n'wa ka anyi nwee ndị site na ya. **10** Nke a bù ihe a na-akpọ iħunanya, ọ bughị na anyi húrụ Chineke n'anya kama na ọ húrụ anyi n'anya ma zite Okpara ya díka aja nke juru ya obi maka mmehie niile anyi. **11** Ndị m húrụ n'anya, ebe ọ bụ na Chineke si otu a hụ anyi n'anya, anyi kwasiri iħurịta onwe anyi n'anya. **12** O nwebegħi mgbe ọbụla anyi ji anya anyi hụ Chineke anya, ma ọ bùrụ na anyi ahụ ibe anyi n'anya, Chineke na-ebi n'ime anyi. A na-emekwa ka iħunanya ya zuo oke n'ime anyi. **13** O tinyekwala Mmụnụ Nsø ya n'ime anyi igosi anyi na o bi n'ime anyi, na anyi bikwa n'ime ya. **14** Ma anyi onwe anyi ahula ma na-agbakwa ama na Nna ahụ zitere Okpara ya ka ọ bùrụ Onye nzoputa nke ụwa. **15** Chineke bi n'ime onye ọbụla nke na-ekwuputa na Jisós bụ Okpara Chineke. Onye dị otu a bikwa n'ime Chineke. **16** Anyi maara ma kwerekwa n'iħunanya Chineke nwere n'ebe anyi nō. Chineke bụ iħunanya. Onye ọ bùlakwa na-ebi ndị iħunanya na-anogide n'ime Chineke. Chineke n'onwe ya na-ebinyekwara onye dị otu a. **17** N'uzo dị otu a, a na-eme ka iħunanya zuo oke n'etiti anyi, ka anyi nwee ike inwe nkluwa okwu n'ubochi ikpe ahụ, n'ihi na díka ya onwe ya dì, otu a ka anyi onwe anyi díkpa n'wa nke a. **18** Itu egwu adighị n'ebe iħunanya dì, kama iħunanya zruooke na-achħupi egwu n'ihi na egwu na ntaramahħu na-arūq ɔru, onye ọbụla nke na-atu egwu bụ onye na-εzubegħi oke n'iħunanya. **19** Anyi húrụ ya n'anya n'ihi na o buru üzq hụ anyi n'anya. **20** Onye ọbụla na-asị, "Ahħurū m Chineke n'anya," ma nogide na-akpọ nwanna ya asị, onye ahụ bụ onye ugha. N'ihi na ọ bùrụ na ọ húrịt iħħu Chineke n'anya bụ onye ọ na-ahħubegħi anya. **21** Iwu o nyere anyi bụ, "Onye ọbụla húrụ Chineke n'anya aghawkagħi iħħu nwanna ya n'anya."

5 Onye ọbụla kweere na Jisós bụ Kraist bụ onye amuru site na Chineke. Onye ọbụla nke hukwara Nna n'anya na-ahħukwa Okpara ya n'anya. **2** Q bụ otu a ka anyi sị amata na anyi húrụ ụmụ Chineke n'anya, mgbe anyi na-ahụ Chineke n'anya, na-erubekwa isi n'iwu ya niile. **3** Nke a bù iħunanya Chineke, na anyi ga-edede iwu ya. Iwu ya adighikħaw ar. **4** N'ihi na onye ọbụla amuru site na Chineke na-emerı ụwa. Nke a bükwa mmeri ahụ na-emerı ụwa, ọ bùladi okwukwe anyi. **5** Onye pürụ imerı ụwa, ma ọ bughị naanị onye ahụ kweere na Jisós bụ Okpara Chineke? **6** Q bụ onye ahụ bijara site na mmiri na qbara, ya bụ Jisós Kraist. O siteghị naanị na mmiri bija, kama o sitere na mmiri na qbara. Ọ bükwa Mmụnụ Nsø na-agba ama maka ya, n'ihi na Mmụnụ Nsø bụ eziokwu. **7** N'ihi na ha dì ato qbara akaebe: **8** Mmụnụ Nsø, na mmiri na qbara, ha ato kwekoritara. **9** Ọ bùrụ na anyi nabata akaebe nke mmadụ qbara, akaebe nke Chineke qbara dị ukwuu karịa, n'ihi na ọ bụ akaebe Chineke qbara banyere Okpara ya. **10** Onye ọbụla kweere n'Okpara Chineke nwere ogħġuba ama a n'obi ya. Ma onye ọbụla na-ekwreghị na Chineke emeela ya ka ọ bùrụ onye ugha, n'ihi na o kweregħi n'ama ahụ Chineke qbara banyere Okpara ya. **11** Ama ahụ bükwa nke a, na Chineke enyela anyi ndị ebighị ebi, ndu a

dikwa n'ime Okpara ya. (aiōnios g166) 12 Onye ọbụla nwere Okpara ahụ nwere ndụ ma onye ọbụla na-enweghi Okpara Chineke enweghi ndu. 13 Ana m edere unu ihe ndị a unu ndị kweere n'aha Okpara Chineke, ime ka unu mata na unu nwere ndụ ebighị ebi. (aiōnios g166) 14 Nkwuwa okwu anyị nwere na ya bụ, na ọ bụrụ na anyị arịo ihe ọbụla dika ochichọ obi ya siri di, ọ na-anụ olu anyị. 15 Ọ bụrụkwanụ na anyị matara na ọ na-anụ olu anyị mgbe ọbụla anyị rịọrọ ya ihe, anyị na-amatakwa na anyị anatala ihe ọbụla anyị rịọrọ ya. 16 Ọ bụrụ na onye ọbụla ahụ ka nwanna ya na-eme mmehie nke na-adighị eduba n'onzu, ya kpee ekpere, Chineke ga-enyekwa onye ahụ ndu. Nke a bụ maka ndị ahụ mmehie ha na-abụghị nke na-eduba n'onzu. E nwere mmehie na-eduba n'onzu. Asighi m unu kpee ekpere maka nke ahụ. 17 Ajo omume niile bụ mmehie, ma ọ di mmehie nke na-adighị eduba n'onzu. 18 Anyị matara na onye ọbụla amụru site na Chineke anaghị aga n'ihu na-eme mmehie, kama onye ahụ nke amụru site na Chineke na-echekwa ha, ajo onye ahụ adighị emetükwa ha aka. 19 Anyị maara na anyị bụ ụmụ Chineke, ụwa niile nökwa n'okpuru ike ajo onye ahụ. 20 Anyị matakvara na Okpara Chineke abịala, nyekwa anyị nghọta ka anyị mara ya, onye bụ eziokwu. Anyị nọ n'ime onye ahụ bụ eziokwu, ọ bụladị n'ime Okpara ya, bụ Jisos Kraist. Ya onwe ya bụ ezi Chineke bụrụkwa ndụ ebighị ebi. (aiōnios g166) 21 Ụmụ m, wezuganụ onwe unu site n'arụsi niile.

2 Jọn

1 O bụ okenye ahụ, Na-edegara nwanyị ahụ onye Chineke hopütara, na ụmụ ya akwükwo a, bụ ndị m hụrụ n'anya n'ime eziokwu. O bughị naanjị m kama ndị niile maara eziokwu ahụ. **2** N'ihi eziokwu ahụ nke dị n'ime anyị, nke ga-adigidekwa n'ime anyị ruo mgbe ebighị ebi: (**aīōn g165**) **3** Amara, na ebere, na udo nke sitere na Chineke Nna na Jisọs Kraist, bụ Ọkpara Nna ahụ dịnyere anyị n'eziokwu n'ihunanya. **4** Apughị m ikọ ụdị anụrị m nwere mgbe m hụrụ na ụfodụ ụmụ gi na-ebi ndị igbaso eziokwu dịka ihe Nna nyere anyị n'iwu. **5** Ma ubgu a, ezi nwanyị, o bughị iwu ọhụrụ ka m na-edere gi kama nke ahụ e nyere anyị site na mmalite. Ana m arịọ ka anyị hụrịta ibe anyị n'anya. **6** Nke a bụ ijhunanya ahụ: ka anyị na-ejegharị n'irube isi n'iwu ya niile. Dịka unu si nụ ya site na mmalite, unu ahapukwala ijegharị n'ime ya. **7** N'ihi na ọtụtụ ndị nduhie apụcola baa n'ụwa, bụ ndị na-adighị ekwenye na Jisọs Kraist bijara n'oyiyi mmadụ. Onye ọbụla dị otu a bụ onye nduhie bürükwa onye na-emegide Kraist. **8** Lezienụ anya, ka unu ghara itufu ụgwọ ọrụ nke anyị ḫogburu onwe anyị n'ọrụ maka ya, kama ka unu nata ụgwọ ọrụ unu n'uju. **9** Onye ọbụla na-adighị anogide n'ozizi Kraist, nke na-esite na ya na ewezuga onwe ya, enweghi Chineke. Ma onye ọbụla na-anogide n'ozizi ahụ nwere Nna na Ọkpara ya. **10** O bürü na onye ọbụla abịa izi unu ihe ọzọ dị iche site n'ozizi a, unu akpobatala ya n'ulọ unu, maqbụ nabatakwa ya. **11** N'ihi na onye nabataraya ga-eso onye dị otu a keta oke n'ajo omume ya. **12** O bu ezie na enwerekere m ọtụtụ ihe m chọrị idere unu, ma achoghi m iji akwükwo na inki dee ha. Kama, ana m ele anya ibia leta unu ka mụ na unu kwukorịta okwu ihu n'ihu, ka e sikwa otu a mee ka ọṇụ anyị zuo oke. **13** Umụ nwanne gi nwanyị, bụ onye a hopütara, na-ekele unu.

3 Jon

1 O bụ okenye ahụ, Na-edegara Gaios, onye ahụ n'anya akwukwọ a, bụ onye m hụrụ n'anya n'eziokwu. **2** Onye m hụrụ n'anya, ekpere m bụ na ahụ ga-esi gi ike, ka ihe na-agara gi nke ọma, díka o na-agara mkpuruobi gi nke ọma. **3** Añiñirịrị m ọriñ nke ukwu, mgbe ụfodụ umunna bijara gbaa ama banyere ikwesi ntükwasị obi gi nye eziokwu, na otu i si nogide na-agbaso eziokwu ahụ. **4** O nweghi ihe na-enye m ọnu karịa inụ na umụ m na-agbaso eziokwu. **5** Onye m hụrụ n'anya, i kwasiri ntükwasị obi n'ihe ọbụla nke i na-emere umunna, o bụ ezie na ha bụ ọbjia nye gi. **6** Ha akọqlara nzukọ banyere iñunanya gi. Biko, mgbe ha na-apụ, nyekwara ha aka n'ije ha n'uzo ga-enye Chineke otuto. **7** O bụ n'ihi aha ahụ ka ha biliri ije, na-anaraghị enyemaka ọbụla site n'aka ndị na-ekweghi ekwe. **8** Nke a mere o ji kwesi ekwesi na anyị ga-elekota ndị dị otu a anya ka anyị bürü ndị so ha na-ejikota aka n'otu n'orụ eziokwu ahụ. **9** Edere m akwukwọ ozi zigara nzukọ ahụ, ma Diotrefis onye o na-atọ ụtọ ibụ onye mbụ, anabataghị anyị nke ọma. **10** Ya mere, o bürü na m abịa, aga m eme ka ihe niile o na-eme na ọtụtụ ihe niile o na-ekwu megide anyị pütä iñè. O bughi naanị na afọ ejughi ya n'ihi ihe ndị a niile, o jürü inabata ndị umunna, ma na-egbochi ndị ọzọ chọro ịnabata ha ka ha ghara ime otu ahụ. O na-achupukwa ha site n'ulọ nzukọ. **11** Onye m hụrụ n'anya, eriomila ihe dị njọ kama n'omie ihe dị mma. Onye ọbụla na-eme ezi ihe na-egosi na o si na Chineke. Onye o bùlakwa na-eme ajo ihe ahụbeghi Chineke anya. **12** Onye ọbụla na-agba ezi ama banyere Dimitrios o bùladị eziokwu ahụ n'onwe ya. Anyị na-ekwukwa ezi ihe banyere ya. I makwaara na o bụ ezi ama ka anyị na-agba. **13** Enwere m ọtụtụ ihe m chọro idere gi n'akwukwọ, ma achoghi m iji mkpisi odee na inki dee ha. **14** O bụ olileanya m ịbịa iñu gi n'oge na-adighị anya. Mgbe ahụ anyị ga-anodụ ala kwuo ihe niile n'ihu n'ihu. **15** Ka udo dịri gi. Ndị enyi niile nọ n'ebe a na-ekele gi. Kelekwa ndị enyi niile nọ n'ebe ahụ n'aha n'aha.

Jud

1 Jud, odibo Jisós Kraist, na nwanne Jemis, Na-edegara ndị niile a kporo, ndị ahụrụ n'anya n'ime Chineke, bù Nna, na ndị nökwa n'okpuru nchebe Jisós Kraist akwukwó ozi a: **2** Ka ebere na udo na ihunanya bara unu uba. **3** Ndị m hụrụ n'anya, ebe ọ na-anụ m oku n'obi idere unu akwukwó banyere nzoputa ahụ anyị nwekporo n'otu, ma ahụrụ m mkpa ọ dị idere unu akwukwó a, iriọ unu ka unu guzosie ike buo agha ichube okwukwe ahụ, nke e nyefere ndị nsọ n'aka idebe. **4** N'ihi na ụfodụ mmadụ, bù ndị e dere ihe banyere ọmụma ikpe dịrị ha, siterị n'oge gara aga, ezobatala n'etiti unu. Ha bù ndị na-adighị asopuru Chineke, ndị na-agbanwe amara Chineke anyị, mee ya ka ọ bürü ohere ha nwere ibi ndị ikwa iko, na nke ịgonarị Jisós Kraist, onye naanị ya bù Onye kachasi ihe niile elu na Onyenwe. **5** O bụ ezie na unu maa ihe ndị a niile, ma achorō m ichetara unu otu Onyenwe anyị si zoputa ndị ya site n'ala Ijipt, ma mesia laa ndị niile na-ekweghi ekwe n'iyi. **6** Ndị mmuọ ozi nupuru isi, ndị na-anogideghi n'onodụ e nyere ha, kama ha si n'ebi obibi ha gbapụ. O jirila igwe kee ha agbụ ebighị ebi, debe ha n'ochichiri n'ime ala, ebe ha ga-anro ruo ụboc'hị ikpe ahụ dị egwu. (**aídios g126**) **7** Otu a kwa, Sodom na Gomora na obodo niile gbara ha gburugburu, bù ndị nyefere onwe ha na ndị ikwa iko nakwa omume ibi ndị ojọ dị iche iche nke anụ ahụ, bù ihe ịdọ aka na ntị nye ndị mmadụ site n'ahụhụ ha tara n'ihi mmehie n'ime oku ebighị ebi. (**aiónios g166**) **8** N'uzo dị otu a kwa, ndị a na-emerụ anụ ahụ ha n'irọ nrọ ha, na-ajukwa ike ochichị niile, ma na-ekwulukwa ndị ahụ juputara n'ebube nke anya na-adighị ahụ. **9** Ma Maikel onyeisi ndị mmuọ ozi, mgbe o guzogidere ekwensi na-aruritakwa ụka banyere ozu Mosis, ya onwe ya enweghi anya ike ịma ya ikpe n'ihi okwu nkwalu, kama ọ sıri, "Ka Onyenwe anyị baara gị mba." **10** Ma ndị a na-ekwulu ihe niile ọbula ha na-aghotaghị. Dịka ụmụ anumānụ a na-azughị azụ, ha na-eme ihe ọbula dị ha mma n'anya si otu a na-alal onwe ha n'iyi. **11** Ahụhụ ga-adịrị ha, n'ihi na ha soro nzọ uko Ken, nyefee onwe ha na ndahie Belam n'ihi ihe nrite n'uru, ma laa n'iyi na nnupu isi Kora. **12** Ndị a bụ ihe ntụpọ n'etiti unu n'oge mmemmem oriri ihunanya unu, ha na-eso unu na-erikọ nri na-atughị egwu ọbula. Ha bù ndị na-elekọta naanị onwe ha. Ha dị ka igwe ojii nke na-adighị ezo mmiri, nke ifufe na-ebughari. Ha bù osisi a na-ahụ n'oge ọkochị nke na-adighị amị mkpuru, nke e si na mgborogwu ya hoputa, nke nwụrụ anụ ugboro abụo. **13** Ha bù ebili mmiri na-amagharị n'osimiri, nke na-asoputa ihere ha dịka ụfụfụ, kpakpando na-awaghari awaghari, bù ndị nke a kwadooro ebe kachasi igba ochichiri ruo ebighị ebi. (**aión g165**) **14** O bụ n'ihi ihe ndị a ka Enq, onye bụ aghburụ nke asaa site n'Adam buru n'amuma banyere ha sị, "Lee! Onyenwe anyị na-abịa, ya na puku kwụrụ puku ndị nsọ ya. **15** O na-abịa ikpe mmadụ niile ikpe, na ịtụ ha niile mmehie ajo omume niile ha n'anya, bù nke ha mere n'uzo na-ezighị ezi. Tinyere okwu ojoo niile nke ndị mmehie ndị na-adighị asopuru Chineke kwuru megide ya." **16** Ndị a bụ ndị na-atamu ntamu oge niile, ndị o nweghi ihe ọbula na-adị ha mma. Ndị na-agbaso agụ ihe ojoo niile nke anụ ahụ ha chorọ. Ha na-anya isi banyere onwe ha, na-aja ndị ọzọ mma; ka ha nwee ike nweta ihe ha na-achọ n'aka ha. **17** Ma unu, ndị m hụrụ n'anya, chetanụ ihe

ndị ozi Onyenwe anyị Jisós Kraist kwuru na ha ga-emezu. **18** N'ihi na ha sıri unu, "N'ogwugwu oge ahụ, ndị na-eji ihe niile na-emere ihe ochi ga-adị. Ndị na-agbaso agụ ihe ojoo niile nke anụ ahụ ha chorọ. **19** O bụ ndị anụ ahụ ha na-achị, ndị na-enweghi Mmuo Nsọ n'ime ha, bù ndị na-eweta nkewa n'etiti unu." **20** Ma unu, ndị m hụrụ n'anya, nogidenu na-ewuli onwe unu elu na ntoralà okwukwe unu dikarisiri nsọ. Na-ekpekwanụ ekpere n'ime Mmuo Nsọ. **21** Doonu onwe unu n'okpuru ihunanya Chineke, dịka unu na-echere ebere Onyenwe anyị Jisós Kraist nke na-eduba na ndị ebighị ebi. (**aiónios g166**) **22** Gosinụ ụfodụ ndị na-enwe obi abụo ebere. **23** Zoputanụ ndị ozo site n'igupuha ha n'okụ. N'ebé ndị ozo no gosinụ ha obi ebere, kama jirinụ itu egwu mee nke a, kpoonụ ọ bụlađi uwe nke anụ ahụ mmehie merurụ asị. **24** Ugbu a, nye onye ahụ pürü ichube unu, ka unu ghara ịda, onye pürü ikpobata unu n'ihu ya dị ebube n'onodụ enweghi ntụpọ ọbula n'oke ọnụ **25** ka otuto, na ịdị ukwuu, na ike, na ikike ochichị, dịrị Onye naanị ya bù Chineke, Onye nzoputa anyị, site na Jisós Kraist Onyenwe anyị, tupu n'ogbo niile ebido, ka ọ dīrị ya ugbu a, na mgbe niile ebighị ebi. Amen. (**aión g165**)

Mkpughe

1 Mkpughe banyere Jisós Kraist, nke Chineke nyere ya igosi ndí ohu ya, ime ka ha mata ihe ndí ahú na-agá ime n'oge na-adighi anya. O mere ka amata nke a site na izite mmuo ozi ya ka o biakwute ohu ya Jon, **2** onye a gbara ama banyere ihe niile o húru, okwu Chineke, na ogbugba ama Jisós Kraist. **3** Ngozi na-adírị onye ahú na-agupúta okwu ndí a dí n'amúma a. Ngozi na-adíkwara ndí na-anú ya, ma nabata ihe e dere n'ime ya n'obi ha. N'ihi na oge mmezu ha dí nso. **4** O bụ m Jón na-edé akwukwó a, Na-edere ya nzukó asaa dí na mpaghara Eshia: Ka amara na udo nke sitere na Onye ahú na-adí, Onye ahú díkwaři, na Onye ahú na-agá ibia dírị unu, sitekwa n'ebé. Mmúo asaa ahú na-eguzo n'ihi ocheeze ya, **5** sitekwa n'aka Jisós Kraist, onye bụ onyeama kwasiri ntükwasí obi, na onye mbu sitera na ndí nwürü anwụ bilie, nakwa onye na-achí ndí eze niile nke ụwa. Nye onye ahú húru anyí n'anýa ma meeckwa ka anyí site n'obara ya nwere onwe anyí puo na mmechie. **6** O mere ka anyí bürü alaeze, ndí nchuaja nye Nna ya bụ Chineke. O bụ ya ka otuto niile na ike níile dírị ruo mgbe niile ebighị ebi. Amen. (**aiōn g165**) **7** “Lee, o na-abia ya na igwe ojii. Anya niile ga-ahukwa ya, o bùladị ndí ahú niile mapuru ya ahú, ha ga-ahú ya.” Mmadu niile nō n'ụwa “ga-erukwa ụju n'ihi ya.” **8** Otu a ka Onyenwe anyí Chineke kwuru, “Abú m Alfa na Omega, onye na-adí, onye ahú díkwaři, na onye ahú na-agá ibia, bụ onye pürü ime ihe niile.” **9** Mụ onwe m, Jón, nwanne unu nwoke, onye unu na ya na-enweko ahuhú na n'alaeze, na ntachiobi nke bụ oke anyí n'ime Jisós. Ano m n'ogbe ala ntakirị mmiri gbara gburugburu a na-akpo Patmos n'ihi okwu Chineke na-agba ama banyere Kraist. **10** N'ubochị Onyenwe anyí, anō m n'ime Mmúo ma nụ otu oke olu dara ụda dí ka opí ike n'azú m, **11** na-ekwu, “Dee ihe i na-ahú ugbu a n'akwukwó zigara ya nzukó asaa dí n'Efesos na Smyrna na Pegamom na Tiatira na Sardis, na Filadelfia na Laodisia.” **12** Mgbe m chigharí, lee anya iħu onye na-agwa m okwu, ahūru m ihe idoba orionā asaa e ji ɬaedo kpoo. **13** N'etiti ihe idoba orionā ndí a, ahūru m otu onye yiri nwa nke mmadu, ka o guzo. O yikwasíri onwe ya uwe mwüda. Ma o nwere ihe okike na-acha ɬaedo e ji kee gburugburu obi ya. **14** Isi ya na agírị isi ya na-acha vaa diķa ogħo qcha, diķa akummiri igwe. Anya ya abuq yiri ire ɔku na-enwusi ike. **15** ɰukwu ya abuq di ka bronz a nuchasíri nnqo nke ɔma hichapukwa ya. Olu okwu ya na-ada dí ka üzü mmiri na-achí achí. **16** O jidere kpakpando asaa n'aka nri ya, mma agha dí nkó nwere iħu abuq sikwa n'önü ya na-apuqtä. Iħu ya na-egbu maramara diķa anyanwu na-acha n'ike ya niile. **17** Mgbe m húru ya, adara m n'ala n'ükwu ya diķa onye nwürü anwụ. Ma o weere aka nri ya metu m n'ahú na-ekwu si, “Atħula egwu. Abú m Mmalite na Ogwugwü. **18** Abú m onye ahú na-adí ndú. Anwürü m anwụ, ma lee, ana m adí ndú ruo mgbe niile ebighị ebi. O bükwa m ji oħtugħe igodo nke onwu na nke oku ala mmuo. (**aiōn g165, Hadēs g86**) **19** “Ya mere, detuo ihe niile i hħurula, ihe dí ugħu a na ihe gaje ime na mgbe na adighi anya. **20** Nke a bụ ihe omimi nke kpakpando asaa ahú i hħur n'aka nri m, na ihe idoba orionā asaa ndí ahú putara. Kpakpando asaa ahú bụ ndí mmuo ozi ulo nzukó asaa ahú. Osisi orionā asaa ahú bụ ulo nzukó ndí ahú n'onwe ha.

2 “Dee akwukwó nye mmuo ozi ulo nzukó dí n'Efesos, sì ya: Ihe ndí a bụ okwu si n'on onye ahú na-ejide kpakpando asaa n'aka ya, ma na-ejegħarikwa n'etiti ihe idoba orionā ɬaedo asaa ndí ahú. **2** Amaara m ihe niile banyere oru gi niile. Ahukwala m iruṣi oru ike gi na ntachiobi gi. Amaara m na i dighi anagide ndí ajo omume, na i nwaleela ndí ahú niile na-akpo onwe ha ndí ozi, ma ha abuġħi ndí ozi n'ezie, choputakwa na ha bū ndí ugha. **3** I jirila ntachiobi nagide nhuju anya n'ihi aha m, ma ike agwugħi gi. **4** Ma enwere m ihe ndí a megide gi. I hapuła iħunanya mbu ahú i nwere. **5** Cheta qnodi i si na ya daa. Chegharja, mekwa ihe ndí ahú i na-eme na mbu. Q bürü na i meghî otu a, aga m abja wepū ihe idoba orionā gi site n'qnodi ya. **6** O bùladị otu a, o nwere ihe ɻofdu dí mma banyere gi. I kporo oru ojoo nke ndí Nikolaitan asj, dika mū onwe m si kpoq ya asi. **7** Onye ɭobla nwere ntí, ya nru ihe Mmúo Nsó na-agwa nzukó. Onye ahú na-emeri emeri ka m ga-enye ike iri mkpuru sitere n'osisi ndú ahú nke dí na parađais nke Chineke. **8** “Dee akwukwó nye mmuo ozi ulo nzukó dí na Smyrna, sì ya: Ihe ndí a bụ okwu ahú bụ Mmalite na Ogwugwü ihe niile. Onye nwürü anwụ ma díkwa ndú ɔzø. **9** Amaara m mkpagħu gi niile na īda ogbenye gi. Ma n'ezie, i bū ḥagaranya. Amaara m ihe banyere nkwtu nile ndí ahú na-akpo onwe ha ndí Juu na-ekwutu gi, ma ha abuġħi ndí Juu, n'ezie ha bū ulo nzukó ekwensi. **10** Atħukwala egwu n'ihi ihe ahú gaje ibia kwasígi. N'ihi na ekwensi n'onwe ya gaje ime ka tħabu ɻofdu n'ime ndí gi n'ulø mkpørø, ka o jiri ya nwalee gi. A ga-akpagħu unu abalj iri. Ma gosi onwe gi onye kwasiri ntükwasí obi, o bùladị ruo mgbe onwu ga-abjukwasí gi. Emesja, a ga m enye gi okpueze ahú, bụ ndú. **11** Onye ɭobla nwere ntí ya nru ihe Mmúo Nsó na-agwa nzukó niile. Onye ɭobla na-emeri emeri, onwu nke ugħoro abuq agaghī emekpa ya ahú. **12** “Dee akwukwó nye mmuo ozi ulo nzukó dí Pegamom, sì ya: Ndí a bụ okwu si n'önü onye ahú ji mma agha ahú dí nkó nke nwere iħu abuq n'aka ya. **13** Amaara m ebe i bi, bụ obodo ebe ekwensi nwere ocheeze ya. Ma i na-anogidesi ike n'aha m. I juru igonarj okwukwe gi n'ime m, o bùladị n'oge Antipas onyeama m kwasiri ntükwasí obi, bụ onye e għburu n'obodo unu, ebe ekwensi bi. **14** Ma enwere m ihe ole ma ole megide gi. I nwere ɻofdu mmadu ebe ahú, ndí jidesiri nkuzi Belam ike, bụ onye kuziiri Balak ka o raa ɻum Izrel ɻa nke mere ka ha mehie, rie ihe a churū n'ajja nye aru, kwaakwa iko. **15** N'otu aka ahú, i nwekkwara ɻofdu mmadu ndí jidesiri nkuzi Nikolaitan ike. **16** Ya mere, chegharja! Ma o bughî otu a, aga m abjakuwte gi qsijsi jiri mma agha dí m n'önü buso ha aghha. **17** Onye ɭobla nwere ntí, ya nru ihe Mmúo Nsó na-agwa nzukó niile. Q bụ naanji onye na-emeri emeri ka m ga-enye ɻofdu n'ime achħċha mánà ahú e zoro ezo. Aga m enyekwa onye ahú ezi nkume oħra ahú, nke edekwasiri aha ɰħorū n'elu ya, nke onye ɭobla ɔzø na-agħġi amata, karja onye ahú natara ya. **18** “Dee akwukwó nye mmuo ozi ulo nzukó dí na Tiatira, sì ya: Ndí a bụ okwu sitere n'aka ɰokpara Chineke, onye anya ya na-enwuba n'ebé nnele dí ka ire ɔku. ɰukwu ya kwa na-egbu maramara dí ka bronz a nuchara nke ɔma. **19** Amaara m oru gi niile, na iħunanya gi, na okwukwe gi. Amakwaara m ije ozi gi na ntachiobi gi, na-ahukwa na i na-aru oru ugħu a karja k i mere na mbu. **20** Ma enwere m ihe ndí a megide gi. I na-anabata nwanyiñe ya ohere ka o were nkuzi asj na-eduhie ndí ohu

m ụzo, ka ha kwaa iko, riekwa ihe e ji chọqo arusị aja. **21** Enyela m ya ohere ka o si na mmehie ya chegharia, ma o jụrụ ichegharị site na ndị ikwa iko. **22** Lee, aga m etinye ya n'ute ahụhụ, meeeka ka ndị ya na ha na-akwa iko taa ahụhụ dị ukwuu. O bụ naanị ma ha chegharị ka ihe ndị a na-agaghị abịakwasi ha. **23** Ma n'ebé ụmụ ya nō, aga m etigbiha ka ha nwụo. Nzuko niile ga-amata na aby m onye na-enyochia mmuo na mkpuruobi niile. Aga m akwughachikwa onye ọbụla n'imē unu ụgwọ oru kwasiri oru ya. **24** Ugbu a, ana m agwa unu ndị fofodụ na Tiatira, unu ndị na-agbasoghi ozizi ya, ndị na-amụtabekwaghị ihe ndị ahụ ekwensu kporo ihe nzuzo dị omimi, 'O nweghi ibu arø ozo m ga-ebokwasí unu, **25** ma o bughị, unu jidesienụ ihe unu nwere aka ike tutu ruo mgbe m ga-abia.' **26** Ma onye ọbụla na-emeri emeri, na-anogidekwa na-eme uche m ruo ọgwugwu ihe niile, ka m gabenye ikeke n'ebé mba niile nō. **27** Onye ahụ, 'ga-eji mkpara igwe chịa ha, dika mgbe a kụwachara ite aja na mpekele na mpekele.' O bụladị ka Nna m si nye m ike, **28** a ga-enye onye nke meririnụ kpakpando ụtụtụ. **29** Onye ọbụla nwere ntị, ya nṣru ihe Mmụo Nṣo na-agwa nzuko niile.

3 "Dee akwukwó nye mmuo ozi ụlo nzuko dì na Sardis, sị ya: Ndị a bụ okwu onye ahụ nwere mmuo asaa nke Chineke na kpakpando asaa. Amaara m oru gi niile, i nwere aha dika onye dì ndụ ma i bụ onye nwụrụ anwụ. **2** Ugbu a, sị n'ura bilite. Mee ka ihe ntakịri ahụ fofodụ na-acho ịnwụ anwụ diriş ike. N'ihi na ọ dighị oru gi m hụrụ dì ka ihe zuruoke n'anya Chineke m. **3** Ya mere, cheta ihe ndị ahụ i natara na nke i nṣru; rube isi nye ya, chegharịakwa. Ma o bürü na i tetaghị, aga m abiakwute gi dì ka onye ohi, i gaghị amatakwa oge m ji biakwute gi. **4** Otu o dì, i nwere ụfodụ mmadụ na Sardis ndị na-emerubeghi uwe ha. Ha ga-eyiri uwe ọcha ma soro m jee ije n'ihi na ha bụ ndị kwasiri ekwesi. **5** Onye ọbụla na-emeri emeri, ka a ga-eyikwasí uwe mwụdà ọcha dika ha. Agaghị m ehichapụ aha ya site n'akwukwó nke ndị ahụ, kama aga m ekwuputakwa aha ahụ n'ihu Nna m na n'ihu ndị mmuo ozi niile. **6** Onye ọbụla nwere ntị, ya nṣru ihe Mmụo Nṣo na-agwa nzuko niile. **7** "Dee akwukwó nye mmuo ozi ụlo nzuko dì na Filadelfia, sị ya: Ndị a bụ okwu onye dì nṣo na onye eziokwu, onye ahụ ji ọtụghe igodo Devid, nke o ji emeghepụ ihe onye ọbụla na-apughi imechi, na nke o ji emechi ihe onye ọbụla na-apughi imeghe. **8** Amaara m oru gi niile. Lee, edebela m n'ihu gi ọnụ ụzo nke e meghere emeghe, nke onye ọbụla na-apughi imechi. Amaara m na i nwere ike dì ntakịri, ma i debere okwu m, i gonarikgwaghị aha m. **9** Aga m eme ka ndị ahụ so na nzuko ekwensu, bụ ndị na-asị na ha bụ ndị Juu ma ha abughi, kama ha bụ ndị ụgha, aga m eme ka ha bịa kporo isiala nye gi, si otu a ghọta na ọhụrụ m gi n'anya. **10** Ebe i sitere na ntachiobi sọpuru okwu m niile, aga m ekpuchi gi site n'oke mkpagbu ahụ, nke ga-abịakwasi ụwa mgbe a ganwale ndị niile bi n'ime ya. **11** Ana m abia ọsịṣo. Jidesienụ ihe unu nwere aka ike, ka onye ọbụla ghara ịnụpụ gi okpueze gi. **12** Ma onye obula na-emeri emeri, ka m ga-eme ka o bürü ogidi n'ime ulonso Chineke m. O gaghị esikwa n'ebé ahụ pio apụo. Aga m edekwasikwa aha Chineke m n'ahụ, na aha obodo nṣo Chineke, nke bụ Jerusalem ọhụrụ ahụ si n'eluiwge, ebe Chineke nō na-aridata. Aha ọhụrụ m ka a ga-edekwasikwa n'ihu ya. **13** Onye ọbụla nwere ntị, ya nṣru ihe Mmụo Nṣo na-agwa nzuko niile. **14** "Dee akwukwó nye mmuo

ozi ụlo nzuko dì na Laodisia, sị ya: Ndị a bụ okwu Amen, onye kwasiri ntukwasị obi, na onye bu ezi onyeama, burukwa isi mmalite ihe niile Chineke kere. **15** Amaara m oru gi niile, na i jughi oyị, i kpoghikwa ọkụ. O gaara adị nnqo mma ma asị na i na-ajụ oyị ma o bukwanụ na-ekpo ọkụ. **16** N'ihi nke a, ebe i na-ajụghị oyị, i kpoghikwa ọkụ, ihe i dì bụ ńarańara. N'ihi ya, aga m esi n'onyu m bğpụ gi. **17** N'ihi na i na-asị, 'abụ m ṡgaranya, nwezu ihe niile. Mkpa ihe ọbụla apkawaghị m.' Ma i ghotaghị na onye gba aka i bù. I bụ onye e kwasiri imere eberé. I bükwa ogbenye na onye kpuru iṣi na onye gba ọtọ. **18** Ana m adu gi ọdụ ka ịzüta ezigbo ọlaedo n'aka m, bụ ọlaedo a nucha n'anya ọkụ. Mgbe ahụ, i ga-abukwá ṡgaranya n'ezie. I gaara esitekwa n'aka m zuta akwa ọcha na-enweghi ntupọ ka i ghara igba ọtọ, ka ihere gharakwa ime gi. Ka i zürükwa ezigbo ọgwụ ọri aya tee, ka ibido ịlhụ ụzo nke ọma. **19** Ndị m hụrụ n'anya ka m na-abara mba na-enyekwa ha ahụhụ. Ya mere, nwee ịnụ ọkụ n'obi, chegharịakwa. **20** Lee, ana m eguzo n'onyu ụzo na-akụ aka. O bürü na onye ọbụla anụ olu m ma meghee ụzo, aga m abata soro ya rikqo ihe, ya onwe ya ga-esokwa m rie ihe. **21** Onye ọbụla na-emeri emeri, ka m ga-enye ikeke ka o soro m nṣo n'ocheeze m. O bụladị dika m meriri sorokwa Nna m nṣo n'ocheeze ya. **22** Onye nwere ntị, ya nṣru ihe Mmụo Nṣo na-agwa nzuko niile."

4 Mgbe ihe ndị a gasiri, eleliri m anya m hụ onu ụzo dì n'eluiwge ka e meghere ya. Uda olu ahụ m nṣru na mmalite dara ọzo, dì ka ụda opị ike sị m, "Bịa, gbagota n'ebé a, ka m gosi gi ihe ga-emezuriri mgbe ihe ndị a gasiri." **2** N'otu oge ahụ, e mere ka m nqo n'ime mmuo, ma lee, ahụrụ m onwe m n'eluiwge, hụkwa ka e debere otu ocheeze nke otu onye na-anokwasị n'elu ya. **3** Ụlidị onye nökwasiri n'ocheeze ahụ na-egbu nweghenweghe dika nkume dì oke ọnụahịa a na-akpọ jaspa na kanelian. Eke na egwurugwu dika nkume oke ọnụahịa. Emeraludu gbara ocheeze ahụ gburugburu. **4** Iri ocheeze abụ na anō ọzo, gbara ocheeze ukwu ahụ gburugburu. Ndị nökwasiri n'ocheeze ndị a bụ iri ndị okene abụ na anō, ndị yi uwe ọcha. Ha kpukwa okpueze e ji ọlaedo kpụo n'isi ha. **5** Mgbe ahụ, ụda dika ụda egbe eluiwge, ya na amụma na-egbuke sitere n'ocheeze ukwu ahụ na-adà na-achapütakwa. N'ihu ocheeze ukwu ahụ, e nwere orişa asaa na-enwu ọkụ. Orişa ndị a bụ mmuo asaa nke Chineke. **6** N'ihu ocheeze ahụ e nwere ihe dika oke osimiri e ji enyo mee, nke na-enwu dika kristal. N'etiti ihu ocheeze ahụ na gburugburu ya, e nwere anụ anō dì ndị nwere anya n'akụkụ ahụ ha niile, ihu na azu. **7** Nke mbụ n'ime anụ ndị ahụ dì ndị nwere oyiyi dika ọdụm. Nke abụ dika ehi. Nke ato nwere ihu yiri nke mmadụ. Nke anō dika ugo gbasapurụ nku ya na-efe efe. **8** Nke ọbụla n'ime ihe anō ndị a di ndị nwere nku isii. Anya juputara n'ahụ ha niile na n'ime ha, o bụladị n'okpuru nku ha. Ehihie na abali niile, ọrụ ha bụ iti mkpu na-asị, **9** Mgbe ọbụla anụ ndị ahụ dì ndị na-enye onye ahụ na-anokwasị n'elu ocheeze ahụ na-adị ndị ruo mgbe niile ebighị ebi. Ha niile n'otu n'otu na-atịuda okpueze ha n'ihu ya na-abụ abụ na-asị, (aiòn g165) **10** iri ndị okene abụ na anō ahụ na-adakwa n'alà n'ihu onye ahụ nō n'ocheeze na-efe ya ofufe, bụ onye ahụ na-adị ndị ruo mgbe niile ebighị ebi. Ha niile n'otu n'otu na-atịuda okpueze ha n'ihu ya na-abụ abụ na-asị, (aiòn g165) **11** "Gi, Onyenwe anyị na Chineke anyị, kwasiri ịnara otuto, na nsopuru, na ike.

N'ihi na gi onwe gi kere ihe niile, o bükwa site n'ochichọ gi ka e ji kee ha, ma meekwa ka ha díri ndú."

5 Mgbe ahụ, ahụrụ m akwükwo e dere ihe ihu na azu, nke a fukoró afukó, kakwasíkwa ya akara asaa, ka q dí n'aka nri onye ahụ nokwasírị n'elu ocheeze ahụ. **2** Ahukwara m otu mmuo ozi di ukwu, ka o na-ekwusa okwu n'oke olu na-asi, "O bụ onye kwasiri inyakapụ akara ndí a ma saghee akwükwo ahụ a fukoró afukó?" **3** Ma o dighị onye obula pürü isaghe akwükwo ahụ maqbụ ilenyé ya anya a huru n'eluiwé, maqbụ n'uwa, maqbụ n'okpuru ụwa. **4** Akwara m akwa n'obi ilu n'ihi na o dighị onye obula a huru tozuru oke isaghe akwükwo ahụ maqbụ ileba anya n'ime ya. **5** Mgbe ahụ, otu onye n'ime ndí okenye ahụ gwara m sị, "Akwala akwa, Lee, Odum ebo Juda, bụ mgborogwu Devid, emeriela. O pürü inyakapụ akara asaa ahụ ma saghekwa akwükwo ahụ." **6** Mgbe ahụ, ahụrụ m Nwa Aturu na-eguzo n'etiti ocheeze ahụ díka e gburu ya egbu. Anụ anō ahụ dí ndú na ndí okenye ahụ gbara ya gburugburu. O nwekwara mpi asaa na anya asaa, nke bụ mmuo asaa nke Chineke, ndí e zipurụ n'ime ụwa niile. **7** O gara n'ihi were akwükwo ahụ site n'aka nri onye ahụ na-anokwasí n'elu ocheeze ahụ. **8** Mgbe o weere ya, anụ anō ahụ dí ndú na iri ndí okenye abụo na anō ndí ahụ dara n'ala n'ihi Nwa Aturu ahụ. Ha niile n'otu n'otu jikwa ubo akwara na efere e ji olaedo mee, nke ihe juputara n'ime ha bụ ụda na-esi isi ụtọ, bụ ekpere ndí nsọ. **9** Ha na-abụ abụ ọhuru na-asi, "I kwasiri inara akwükwo ahụ na inyakapụ akara ya, n'ihi na e gburu gi, ma site n'obara gi, i gbataara Chineke ndí mmadụ, ndí si n'ebu niile, na asusị niile, na ndí niile, na mba niile. **10** I chikötala ha, mee ha otu alaeze na ndí nchüajá na-ejere Chineke anyị ozi. Ha ga-achikwa achị n'uwa." **11** Mgbe ahụ, elere m anya, hụ ma nükwa olu nke ọtụtụ ndí mmuo ozi, nke ọnụogugu ha ruru puku kwürü puku, na nde kwürü nde. Ha gbara ocheeze ahụ gburugburu, na anụ anō ahụ dí ndú na ndí okenye ahụ. **12** Ha na-abụ abụ n'oke olu na-asi, "O kwasiri bụ Nwa Aturu ahụ e gburu egbu inara ike na akunụba na amamihe na ike na nsopuru na otuto na ngozi." **13** Mgbe ahụ, anụrụ m ka ihe niile nō n'eluiwé na ndí nō n'uwa na ndí nō n'okpuru ụwa, na ndí nō n'okpuru oke osimiri na-eti mkpu abụ na-asi, "Ka ngozi, na nsopuru niile, na otuto niile, na ike niile díri onye ahụ na-anokwasí n'occheeze ahụ, na Nwa Aturu ahụ (aión g165) **14** Anụ anō ahụ dí ndú zakwara sị, "Amen!" Ndí okenye ahụ dakwara n'ala n'ihi ya kpoo isiala nye ya.

6 Ahuru m mgbe Nwa aturu ahụ meghere otu n'ime akara asaa ahụ. Otu n'ime anụ anō ahụ dí ndú tiri mkpu díka a ga-asi na o bụ egbe eluiwé sị, "Bịa!" **2** Mgbe m lere anya, ahuru m inyinya dí ocha. Onye na-anokwasí n'elu ya ji ụta n'aka ya. A tukwasíkwa okpueze n'isi ya díka onye agha na-emeri emeri mgbe niile. **3** Mgbe o meghere akara nke abụo, ngwangwa, anụrụ m ka anụ nke abụo ahụ n'ime anụ anō ndí ahụ dí ndú tiri mkpu sị, "Bịa!" **4** Mgbe ahụ, inyinya ọzo na-acha obara obara pütara. E nyere onye nokwasírị n'elu ya ike iweep udu n'uwa naakwa ime ka umụ mmadụ na-egburita ibe ha. E nyekwara ya mama agha dí ukwu. **5** Ma mgbe o meghere akara nke ato, anụrụ m ka anụ nke ato ahụ dí ndú kwuru, "Bịa!" Ahuru m inyinya dí ojii. Onye na-anokwasí n'elu ya ji ihe ọtụtụ abụo n'aka ya. **6** Anukwara m ihe dí ka olu nke sitere n'etiti anụ anō ahụ dí ndú na-adaputa sị, "Otu ihe ọtụtụ kilo nke ọka wiiti bụ ugwo ọru otu

ubochi, ihe ọtụtụ kilo ato nke ọka balị bükwa ugwo ọru otu ubochi. Ya mere, unu emebikwala mmanu oliv na mmanya."

7 Mgbe o meghere akara nke ano, anụrụ m ka anụ nke anō dí ndú sịri, "Bịa!" **8** Elere m anya ma hụ inyinya na-acha ntuntu n'ihi m. Aha onye nokwasírị n'elu ya bụ Ọnwụ na Oku ala mmuo na-esokwa ya n'azụ. E nyere ha ike n'ebé otu uzo n'uzo anō nke ụwa dí ka ha jiri mma agha na ụnwụ, na ọri a ojoo na anụ ọhia gbuchapụ ndí bi n'ime ha. (Hadés g86) **9** Ma mgbe o meghere akara nke ise, ahụrụ m n'okpuru ebe ichu aja mkpuruobu ndí niile e gburu egbu n'ihi okwu Chineke na n'ihi igba ama nke ha jidesiri ike. **10** Ha ji oke olu tie mkpu na-asi, "Gi, Onye kachasị ihe niile elu, bụ Onyenwe anyị, onye dí nsọ na onye eziokwu, ruo olee mgbe ka i na-eche ikpe ụwa na ndí bi n'ime ya ikpe ma bögökwa obô n'isi ha maka obara anyị ha wufuru?" **11** E nyere ha n'otu n'otu uwe ọcha, a gwakwara ha ka ha zuru ike nwa oge nta, tutu ruo mgbe ọnụogugu ndí ozi ibe ha na ụmụnnha a ga-egbu díka e gburu ha ga-ezu. **12** Anukwara m na-ele anya mgbe o meghere akara nke isii ahụ. Nke a mere ka oke ala ọma jjiji díri. Anyanwu gbara ochichirị dí ka akwa mkpe e jiri aji mee. E mekwara ka ọnwa chaa uhie díka obara. **13** Mgbe ahụ, kpkapando dí na mbaraa eluiwé malitere idapụ n'ala díka mkpuru osisi fig na-achaghị acha si adapụ mgbe oke ifufe na-efegharị ya. **14** Mbaraa eluiwé gabigara, díka akwükwo mgbe a na-apiajota ya. Ugwu niile na agwa etiti niile ka e wepükwara site n'ondudị ha. **15** Ndí eze niile nke ụwa na ndí nō n'ochichị dí iche iche, na ndí ogaranya, na ndí nō n'ondudị elu, na ndí ochaghịa, na ndí mmadụ niile dí iche iche, ndí ukwu ma ndí nta, ndí ohu na ndí nwe onwe ha, na niile gara zoo onwe ha n'ime ogba nkume na n'okpuru ugwu, **16** ha na-eti mkpu na-arị ugwu ndí ahụ na-asi, "Dakwasinị anyị zoo anyị ka onye ahụ nokwasírị n'elu ocheeze ahụ hapu ihu anyị, ka oke iwe nke Nwa Aturu ahụ hapu ibjakwasí anyị. **17** N'ihi na, lee oke ubochi iwe ha abjalaa, onye pürü igbanari ya?"

7 Mgbe ihe ndí a gasiri, ahụrụ m ndí mmuo ozi anō ka ha guzo n'akụkụ anō nke ụwa. Ha na-egbochikwa ka ifufe obula għara ife n'elu ala, na n'elu osimiri, na n'elu osisi. **2** Mgbe ahụ, ahukwara m mmuo ozi ọzo ka o si n'owụwa anyanwu na-aputa, akara Chineke dí ndú díkwa n'aka ya. O titkuru ndí mmuo ozi anō ahụ mkpu, bụ ndí ahụ e nyere ike imekpa ụwa ahụ, ya na oke osimiri, **3** na-asi, "Unu emebila ụwa maqbụ oke osimiri maqbụ osisi obula tutu ruo mgbe anyị kachara ndí ohu niile nke Chineke anyị akara n'egedege ihu ha." **4** Mgbe ahụ anụrụ m ọnụogugu ndí a kara akara ahụ, ha dí narị puku mmadụ, na iri puku mmadụ anō na anō, bụ ndí sitere n'ebu niile nke Izrel. **5** Ndí a kara akara site n'ebu Juda dí puku mmadụ iri na abụo. Ndí si n'ebu Ruben díkwa puku mmadụ iri na abụo. **6** E sitere n'ebu Asha hopüta puku mmadụ iri na abụo. Ndí sitere n'ebu Naftalị dí puku mmadụ iri na abụo. E sitere n'ebu Manase hopüta puku mmadụ iri na abụo. **7** Ndí si n'ebu Simion dí puku mmadụ iri na abụo. Ndí sitere n'ebu Livayị dí puku mmadụ iri na abụo. Ndí si n'ebu Isaka dí puku mmadụ iri na abụo. **8** E sitere n'ebu Zebulon hopüta puku mmadụ iri na abụo. Ndí si n'ebu Josef dí puku mmadụ iri na abụo. Ndí sikwa n'ebu Benjamin dí puku mmadụ iri na abụo. **9** Mgbe ihe ndí a gasiri, ahụrụ m oke igwe mmadụ, ndí dí ọtụtụ n'omuogugu nke onye obula na-apughị igüta ọnu. Ha

sitere na mba di iche iche na ebo di iche iche na ndi niile na asusụ di iche iche, na-eguzo n'ihu ocheeze ahụ na n'ihu Nwa Aturu ahụ. Ha yikwasirị onwe ha uwe ocha, jirikwa igu nkvwu n'aka ha. **10** Ma ha ji oke olu na-eti mkpu na-asị, "Nzoputa dirị Chineke anyị, onye na-anokwasị n'ocheeze ahụ, dikwara Nwa aturu ahụ." **11** Ndị mmụo ozi niile ahụ guzoro ocheeze ahụ gburugburu, ha na ndị okenye ahụ na anụ anụ ahụ di ndụ. Ha dara, kpuo ihu ha n'ala n'ihu ocheeze ahụ feekwa Chineke ofufe, **12** na-asị, "Amen! Ngoozị niile na otuto niile, na amamie niile na ekele niile na nsopụrụ niile na ike niile na ume niile, dirị Chineke anyị ruo mgbe niile ebigħi ebi. Amen." (**aioñ g165**) **13** Mgbe ahụ, otu n'ime ndị okenye ahụ zara m sị, "I maara ndị ahụ, ndị a e gbokwasirị uwe ocha ahụ, ebee ka ha siri pütä?" **14** Asirị m, "Onyenwe m, o bụ gị maara." O sịri m, "Ndị a bụ ndị sitere n'ime oke mkpagbu ahụ pütä. Ha bụ ndị sachara uwe ha, mee ha ka ha dirị ocha site n'obara Nwa Aturu ahụ. **15** O bụ nke a mere, "ha ju guzoro n'ihu ocheeze Chineke na-efe ya ofufe ehihie naabalị n'ime ulonṣo ya. Onye ahụ na-anokwasị n'elu ocheeze ahụ ga-ekpuchikwa ha. **16** 'Agụn agaghị agukwa ha ozq. Akpiri agaghị akpokwa ha nkụ mgbe obụla. Anyanwu agaghị achakwa ha ozq,' opkomopokụ obụla agaghị erute ebe ha nq. **17** N'ihi na Nwa Aturu ahụ nke nq n'etiti ocheeze ahụ ga-abụ onye ozuzu aturu ha; 'o ga-edurukwa ha jee n'ihi mmiri nke ndị ahụ.' Chineke ga-ehichapukwaanya mmiri obụla site n'anya ha."

8 Mgbe o meghere akara nke asaa, akụkụ niile nke eluigwe dara juu ruo ihe di ka iri nkeji ato. **2** Ahurụ m ndị mmụo ozi asaa, ndị na-eguzo n'ihu Chineke. E nyere ha opi ike n'otu n'otu. **3** Mmụo ozi ozq nke ji ite igwe ntakiri e ji ọlaedo kpuo bjara guzo n'ihu ebe ichu aja. E nyere ya otutu ụda na-esi isi ụtọ ka o jiri chọu aja, ya na ekpere ndị nsø niile, n'ebé ichu aja e jiri ọlaedo wuo, n'ihu ocheeze ahụ. **4** Anwụrụ oku nke ihe ahụ na-esi isi ụtọ, ya na ekpere ndị nsø sitere n'aka mmụo ozi ahụ rigoo elu n'ihu Chineke. **5** Mgbe ahụ kwa, mmụo ozi ahụ weere oku sitere n'ebé ichu aja ahụ ttinye ya n'ime ite igwe ntakiri ahụ, tuda ya, ka ọ danye n'ime ụwa. Mgbe o mere nke a, ụzụ egbe eluigwe dara, amụma gburukwara n'uzo di oke egwu. Ala ọma jijiji dakwasikwara ebe niile n'ụwa. **6** Mgbe ahụ, ndị mmụo ozi asaa ahụ ndị ji opitaa ahụ jikeere onwe ha ifu opitaa ahụ. **7** Mgbe mmụo ozi nke mbụ fürü opitaa ya, a tудara mkpuru mmiri na oku a gwakötara ya na obara n'ime ụwa. Nke a mere ka otu ụzọ n'ime ụzọ ato nke osisi rechapuru oku, e rechapukwara ahijahịa ndị niile oku. **8** Mgbe mmụo ozi nke abụ fukwara opitaa ya, a tудara ihe yiri ugwu di ukwuu na-enwu oku n'ime osimiri. Nke a mere ka otu ụzọ n'ime ụzọ ato e kere osimiri niile chagħarja ghloq obara. **9** Otu ụzọ n'ime ụzọ ato nke ihe niile di ndị di n'ime osimiri nwurụ. Otu ụzọ n'ime ụzọ ato e kere ụgbo mmiri niile di n'eloo osimiri lara n'iyi. **10** Mgbe mmụo ozi nke ato fürü opitaa ya, otu kpakpando dikarışırı ukwuu nke na-enwu di ka ọwaokwu sitere na mbara eluigwe danye n'ime otu uzo n'ime ụzọ ato e kere iyi niile na isi iyi niile. **11** Aha kpakpando ahụ bụ ilu ilu. Otu ụzọ n'ime ụzọ ato nke mmiri malitere ilu ilu, otutu mmadu nwurụ n'ihi mmiri a na-elu ilu. **12** Mgbe mmụo ozi nke anụ fürü opitaa ya, e mere ka otu akụkụ n'ime akụkụ ato e kere anyanwu gbaa ochichiri. Otu a kwa, otu akụkụ n'ime akụkụ ato e kere ọnwaa gbara ochichiri. Ya na otu akụkụ n'ime ato e kere kpakpando niile. Nke a mere ka anyanwu

hapụ inyekwa iħè ya n'uju dika o si eme na mbụ. Otu ụzọ n'ime uzo ato e kere ehihie ghokwara oke ochichiri, o dikwa otu a n'oge anyasi. **13** Elere m anya, hụ ma nukwa otu ugo ka ọ na-efegħarị n'etiti mbara eluigwe na-eti mkpu n'olu ike na-asị, "Ahħuħu! Ahħuħu! Ahħuħu diri mmadu niile bi n'ūwa n'ihi uteda opitaa ike nke ndị mmụo ozi ato ndị a ga-afu."

9 Mgbe mmụo ozi nke ise ahụ fürü opitaa ya, ahħru m otu kpakpando si n'eluigwe daa n'ala. E nyere ya ihe otuthe igodo nke e ji atuġħe olulu nke Abis ahụ. (**Abyssos g12**) **2** Mgbe o meghere olulu Abis ahụ, anwụrụ oku di ukwu sitere n'ime ya pütä dika anwụrụ oku si n'oku icheku oku ya di ukwu, mee ka oke ochichiri kpuchie ihu anyanwu na mbara eluigwe. (**Abyssos g12**) **3** Iğurube sitere n'anwụrụ oku ahụ pütä fedakwasa ụwa. E nyekwara ha ike ċita mmadu obụla dika akpi si agba mmadu. **4** E nyere ha iwu si ha emebila ahijahịa ndị obụla, maqbū osisi na ihe obụla a kuru n'ala. Kama oru ha bụ ċibakuwa mmadu obụla na-enwegħi akara Chineke n'egedege ihu ya. **5** Iwu e nyere ha abugħi ka ha għbu ndị a, kama ọ bụ ka ha mekpaa ha ahụ ọnwaa ise. Mmekpa ahụ ha dika ahụ ụfu na nhiju anya nke akpi mgħe o għbarra mmadu. **6** N'ime ɻubħi ndị ahụ, otutu mmadu ga-achò iji aka ha għbu onwe ha ma ha agaghị enwe ike mee ya. Agħu īnħu ọnwaa ga-agħu ha, ma ọnwaa ga-esi n'ebé ha nō wezuga onwe ya. **7** Iğurube ndị a nwere oyiyi dì kajnyina a kwadbebere maka ibu aghha. Ha nwere ihe yiri ọlaedo kipu n'isi ha. Ihu ha diġwa ka iħu mmadu. **8** Agħiżi issi ha dika agħiżi isi umu nwanyi. Eze ha diġwa ka eze oħdmu. **9** Ha yikwasirị onwe ha ihe ikpuchi obi dika nke e ji igwe kipu. Nku ha na-eme mkpotu di ka uteda nzo ɻukw ɔtutu īnnyina nke ugħo aghha na-esekpu na-abanye n'ogħo aghha. **10** Ha nwere oħdu dika akpi. Ma ike niile e nyere ha bu imeru ndị mmadu ahụ ọnwaa ise site n'ike di n'ħoddu ha. **11** Ha nwere mmụo ozi nke Abis, onye na-achikkota ha dika eze. Aha ya n'asus Hibru bù Abadon, ma n'asus Griik ọ bụ Apolion. (**Abyssos g12**) **12** Ahħuħu nke mbu agafeela, ebe ahħuħu abu ụzq na-abja n'ihi. **13** Mgbe mmụo ozi nke isii fürü opitaa ya, anwru m olu sitere na mpi anu ahụ di n'ebé ichu aja ahụ e jiri ọlaedo wuo, nke di n'ihu ocheeze Chineke, **14** na-agħwa mmụo ozi nke isii ahụ, nke ji opitaa ya, "Toppu mmụo ozi anq ndị ahụ e kere agħbi n'ebé osimiri Yufretis di." **15** A tħopħarụndi mmụo ozi anq ahụ, ndị e jibu ejji na njikere maka oġe awa ahụ, na ɻubħi ahụ, na ọnwaa ahụ, na aqfo ahụ, iji għbu otu ụzq n'ime ụzq ato nke mmadu. **16** Ndị aghha ahụ, ọnwogħu ha buri nari nde abu. Anwru m mgħbe e kwaru ole ha di. **17** N'ime qliju m, ahħru m īnnyina ha, hukwa ndị nōkwasirị ha n'elu. Ndị nō n'elu īnnyina ndị a yi ihe ikpuchi obi nke ɻuqqi n'ime ha na-acha obara. ɻuqqi na-acha dika akpukpo eluigwe, ɻuqqi na-acha oħdo oħdo. ɻuqqi na-acha dika anwurụ oku. Isi īnnyina ha dika isi oħdmu, anwurụ oku na oku na nkume oku si ha n'önü na-apata. **18** E sitere n'ihe mmeħġpa ahụ ndị a, ire oku, anwurụ oku na nkume oku na-adighi anyu anyu, ka ha ji għbu otu ụzq n'ime ụzq ato nke mmadu niile bi n'ūwa. **19** Iki īnnyina ndị a di n'önü ha, na oħdu ha. Oħdu ha di kaj agħwo, nwee isi agħo nke ha ji emeru mmadu ahụ. **20** Ma ndị fodurū n'etiti mmadu, bù ndị a na-egħbugħi site n'ihe ntaramahħu ɔrja ndị a, eċċegħarighi site n'orja aka ha maqbū īkwus ife mmụo ojox opufe. Ha julkwara īkwus ife arużi ha niile nke ha ji ọlaedo na ọlaocha na bronx na igwe na nkume na osisi

kpuo. Chi ndị na-apughị ihu ụzo, maqbụ inu ihe, maqbụ ije ije. **21** Ha echeharighi site n'igbu mmadu ha, maqbụ ụzo mgbasị ha, maqbụ ndị ikwa iko ha, na izu ohi ha pütä.

10 Ahurụ m mmuọ ozi ọzọ di oke egwu ka o si n'eluigwe na-aridata. Igwe ojii gbara ya gburugburu. Eke na egwurugwu díkwa ya n'isi. Ihu ya na-egbukwa maramara díka anyanwu. Ụkwụ ya na-acha díka ogidi na-enwu ọkụ. **2** O ji akwukwó ntakirị a fúkotara afukotá n'aka ya. Otu ụkwụ ya, nke aka nri ya, ka ọ zonyere n'imé osimiri, ma ụkwụ nke aka ekpe ya ka o zoķwasíri n'elù ala. **3** O ji oke olu, nke dara ụda díka igbo ụja ọdum, tie mkpu, egbe eluigwé asaa gbara otu mgbe ahụ. **4** Mgbe m chórọ idetu ihe egbe eluigwé ndị a kwuru, anụrụ m otu olu si n'eluigwe na-ekwu, "Edela ihe ahụ n'akwukwó, n'ihi na-achoghi ka ndị ọzọ mata okwu ahụ egbe eluigwé ndị ahụ kwuru." **5** Mgbe ahụ, mmuọ ozi ahụ nke m hụrụ zoķwasíri ụkwụ ya n'elù osimiri, na n'ala akoró ahụ, chiliri aka ya abuo elu, **6** were onye ahụ na-adị ndị mgbe niile ebighi ebi n'uo iyi. Ya bụ onye ahụ kere eluigwé na ụwa, na ihe niile dí n'imé ha, na oke osimiri, na ndị niile bi n'imé ha, sị na oge ezuola. Na o kwestikwaghi ka a tufuo oge obụala. (**aiōn g165**) **7** N'ubochị ahụ, mgbe ndị mmuọ ozi asaa ahụ ga-afụ opि ike ha, ihe omimi niile nke Chineke ga-emezu, díka ọ gwara ndị ohu ya bù ndị amụma. **8** Olu nke ahụ m n'ụrụ mbụ sitere n'eluigwe gwa m okwu ọzọ, na-asị, "Gaa nara mmuọ ozi ahụ guzo n'elù oke osimiri na ala akoró, akwukwó ahụ aseghere nke o ji n'aka ya." **9** Ejekwuru m mmuọ ozi ahụ gwa ya ka o nye m akwukwó nta ahụ. O sirị m, "Nara ya, taa ya. O ga-emē ka afo gi luo ilu, ma 'n'onu gi, o ga-ato gi ụtọ díka mmanu ariụ." **10** Ya mere, anaara m ya akwukwó nta ahụ site n'aka mmuọ ozi ahụ taa ya. O toro ụtọ díka mmanu ariụ n'onu m, ma mgbe m lodara ya, afo m bidoro ilu ilu. **11** Mgbe ahụ ha sıri m, "Ighaghị ibu amụma ọzọ banyere ọtụtụ mmadu, na ọtụtụ mba, na ọtụtụ asusụ na ọtụtụ ndị eze."

11 Enyere m ihe ọtụtụ osisi achara e ji atụ ihe. Agwara m sị m, "Gaa tuo ulosu ukwu Chineke, ma tükwa ebe iċħu aja dí n'ulosu ahụ, guo önüögugụ ndị niile na-akpo isiala n'ebi ahụ. **2** Ma atükwała ogige nke dí na mputa ulosu ahụ, n'ihi na ewerela ya nye ndị mba ọzọ. Ha ga-azotokwa obodo nsø ahụ ụkwụ iri onwa ari na abuo. **3** Aga m enye mmadu abuo ndị ga-agbara m ama ike ka ha buo amụma otu puku ubochị na narị ubochị abuo na iri ubochị isii, ha ga-eyi akwa mkpe." **4** Ndị a bụ osisi oliv abuo ahụ na ihe ịdoba oriona abuo ahụ, ndị na-eguzo n'ihu Onye nwe ụwa. **5** O bụru na onye obula achọq imerụ ha ahụ, oku ga-esi ha n'onu püta rechapu ndị iro ha. O bụru na onye obula achọq imerụ ha ahụ, a ga-egbu ya n'uzo dí otu a. **6** A ga-enyekwa ha ike imechi eluigwé ime ka mmiri ozuzu obula ghara izo n'ụwa n'imé afo atụ na ọkara ahụ ha ga-ebu amụma ha. A ga-enyekwa ha ike ime ka osimiri na mmiri nta niile ghop̄ obara. Ha ga-enwekwa ike ime ka ụdị oria dí ihe iché biákwasí ụwa niile n'oge obula ha chepütarा n'obi ha. **7** Mgbe ha gbazaru ama ha, anụ ohia ahụ, nke na-esite n'imé olulu Abis ahụ ga-ebuso ha agha merie ha, gbukwaa ha. (**Abyssos g12**) **8** Mgbe ha nwuchara, ozu ha ga-atogbòrò n'okporoziq nke obodo ukwu ahụ nke a na-akpo na mmuọ Sodom na Ijipt, ebe a kpogburu Onyenwe ha n'obe. **9** A gaghi ekwenyekwa ka onye obula lie ozu ha. Ma ndị niile dí ihe iché n'ụwa, n'ebi niile, na asusụ niile, na mba niile ga-agba ozu ha gburugburu ubochị

at na ọkara n'ebi a togboró ha na-ele ha anya. **10** Ndị niile bi n'ua ga-anürị օnụ, nyeriتا ibe ha onyinye di ihe iché, kpoo oriri di ihe iché iji iñuri օnụ n'ihi ogbugbu e gburu ndị amụma abuo ahụ, ndị wetaara ha oke nhiju anya. **11** Ma mgbe ubochị ato na ọkara gafesiri, Chineke ga-eme ka Mmuọ ya na-enye ndị banyekwa n'imé ha, ha biliteri otó, oke egwu jidere ndị niile hụrụ ha. **12** Ha n'ụrụ oke olu si n'eluigwe daa na-asị, "rigotanụ n'elù." Ha siri n'igwe ojii, rigoro n'eluigwe ebe ndị iro ha ga-anö na-ele ha anya. **13** Ma n'otu oge ahụ, n'otu awa ahụ, ala ọma jijiji díkarisiri oke egwu mara nke mere ka otu akukụ n'imé akukụ iri nke obodo ahụ niile daa. Ndị nwụrụ n'oge ala ọma jijiji a díkwa puku mmadu asaa. Ma ndị niile fodurụ sitere n'oke egwu nye Chineke nke eluigwé ototo. **14** Ugbu a ahụ nke abuo ahụ agafeela. Ma mgbe na-adighị anya, ahụ nke ato na-abia. **15** Ka mmuọ ozi nke asaa fürü opि ike ya, oke olu dí ihe iché dara ike ike n'eluigwe, na-asị, "Alaeze niile nke ụwa abūrula alaeze Onyenwe anyi, na nke Kraist ya. Ya onwe ya ga-achikwa ruo mgbe niile ebighi ebi." (**aiōn g165**) **16** Mgbe ahụ, iri ndị okenyé abuo na anö ahụ n'ocheeze ndị ahụ dí n'ihu ocheeze Chineke dara n'ala kpoo isiala nye Chineke, **17** na-asị, "Anyị na-enye gi ototo, gi Onyenwe anyị Chineke, Onye pürü ime ihe niile. Onye na-adị, na onye díkwaari, n'ihi na i werela oke ike gi niile n'aka gi malitekwa iċħiċċi. **18** Mba niile were oke iwe megide gi, ma ubgu a bụ oge gi iweso ha iwe dí ọkụ. Ugbu a bụ oge ikpe ndị nwụrụ anụw ikpe na ịkwugħachi ndị ohu gi bụ ndị amụma ugwo օrụ ha, na ndị nsø na ndị gi niile, bụ ndị na-atụ egwu aha gi, bụ ndị dí nta na ndị dí ukwuu. Oge eruokwala mgbe ila n'iyi ndị na-emebi ụwa ga-adị." **19** Mgbe ahụ kwa, e meghere ulosu Chineke nke dí n'eluigwe. A hulkwara igbe ogbugba ndị n'imé ya. N'otu oge ahụ kwa, egbe eluigwé malitere igba, amụma gbukwara. Oke ifufe bidokwara ife. Oke ala ọma jijiji na akummiri igwe mere mokpotu nke ukwuu.

12 Oke ihe ịri'bama pütara ihe n'eluigwe, otu nwanyị e yikwasíri anyanwu díka uwe. Ọnwa díkwa n'okpuru ụkwụ ya abuo. Okpueze nwee kpakpando iri na abuo díkwa ya n'isi. **2** O dí ime, na-etikwa mkpu n'ihi ahụ nke n'ebi opüta asaa n'isi ya. **3** Mgbe ahụ, ihe ama ọzọ pütara ihe n'eluigwe, agwọ ochie nke dí ukwuu na-acha uhie uhie a na-akpo dragon, nke nwere isi asaa na mpi iri. O kpukwasíkwarra okpueze asaa n'isi ya. **4** O nwere ọdụdụ nke o ji dokpuru otu ụzo n'imé ụzo atụ nke kpakpando niile di n'eluigwe, tuda ha n'ala. O bijara guzo n'ihu nwanyị ahụ na-acho imputa nwa ahụ o dí ime ya, noo na njikere iri nwantakirị ahụ ma a mputa ya. **5** O mputara nwantakirị nwoke, "onye ga-ejikwa mkpara ċħiċċi chia mba niile ċħiċċi." N'otu oge ahụ kwa, e si n'ebi ahụ wepụ nwata ahụ were ya gaa n'ebi Chineke n'eluigwe n'oceheeze ya. **6** Ma nwanyị ahụ si n'ebi ahụ gbagup̄ gbalaa n'ozara ebe Chineke kwadebere na ọ ga-anö. Ebe ahụ ka a ga-elekota ya anya nke ọma otu puku ubochị na narị ubochị abuo na iri ubochị isii. **7** Mgbe ahụ, agha dapütara n'eluigwe. Maikel na ndị mmuọ ozi ya buru agha megide agwọ ochie ahụ (a na-akpo dragon). Dragon ahụ na ndị mmuọ ozi ya bukwarra agha nke ha, **8** ma e meriri ha, ha enwekwhagi önüdụ obula n'eluigwe. **9** Dragon ukwu ahụ, bụ agwọ ochie ahụ a na-akpo ekwensu maqbụ Setan, nke na-eduhie ndị niile bi n'ụwa. A tūdara ya n'ụwa, ya na ndị mmuọ ozi ya niile. **10** Mgbe ahụ, anụrụ m oke olu si n'eluigwe na-

ada sị, "O mezuola n'ikpeazu, bu nzopu Chineke na ike na alaeze Chineke anyị, na ike iċhi isi Kraist ya, ha aburula ihe di ire. N'ihi na e sitela n'eluiwge chütuo onye ahụ na-ebo ụmụnna anyị ebubo. Ọ na-ebo ha ebubo ehihiie na abalị n'ihi Chineke. 11 Ha lugburu ya n'agha site n'obara Nwa aturu ahụ na site n'ama nke okwu onyị ha, n'ihi na ha ahụghị ndu ha n'anya karię, kama ha jikere inye ndu ha obuladi rwoo n'onywụ. 12 Ya mere, n'ürijan ọnụ eluiwge ma unu ndị niile bi n'ime ya. Ma ahụhụ dịrị unu ndị bi n'uwaa na osimiri n'ihi na ekwensu abịakwutela unu. O jirila oke ọnụma bịa kwute unu. Ọ makwaara na oge a o nwere ehigbi nne." 13 Mgbe agwọ ochie ahụ choputara na a chudala ya n'uwaa, ọ chusoro nwanyị ahụ mịrụ nwaa nwoke ahụ oso. 14 Ma e nyere nwanyị ahụ nku abụ, nke dikà nku oke ugo, ka o jiri gbanarị agwo ochie ahụ feba n'ime ozara, ebe a kwadooro ya, na ebe a ga-anị lezie ya anya afọ ato na ọnwa isii. 15 Ma agwọ ahụ megħere ọnụ ya mee ka mmiri si n'onụ ya sopoṭa dika iyi nke ga-ebufu nwanyị ahụ. 16 Ma ala nyere nwanyị ahụ aka. O megħere ọnụ ya loda idee mmiri a nke si n'onụ agwọ ahụ sopoṭa. 17 Mgbe ahụ, agwọ ochie ahụ wesara nwanyị ahụ iwe, pio iga buo agha megide ụmụ ya bụ ndị niile fodđu, bụ ndị niile na-eedebe iwu Chineke na ndị na-ekwuputa na ha bụ ndị ama nke Jisqos.

13 Agwọ ochie ahụ guzoro n'akukụ n'onụ oke osimiri ahụ.

Ma ahụ m otu anụ ọhia ka o si n'ime oke osimiri na-ariputa. Anụ ọhia a nwere isi asaa na mpi iri. Okpueze iri dikwa n'elu mpi ndị a. Aha e dekwasirị n'isi asaa ahụ n'otu n'otu bụ ikwuto na ikuwuhie Chineke. 2 Anụ ọhia a m hụrụ dì ka agu, ma ükwu ya dika ükwu anụ ọhia bia. Ọnụ ya dikwa ka nke ọdum. Agwọ ochie ahụ nyere ya ike ya, na ocheeze ya na ike iċi ukwuu. 3 Otu n'ime isi ya nwere ọnya buru ibu, nke pürü iwtara ya ọnwy, e mere ka ọnya ahụ laa. Uwa niile sobere anụ ọhia ahụ n'azụ n'ịtunanya. 4 Ha kpɔrɔ isiala nye agwọ ochie ahụ n'ihi na o nyere anụ ọhia ahụ ike iċi otu a. Ha bidokwara ikpo isiala nye anụ ọhia ahụ, na-asị, "Ebee ka onye ahụ nọ, nke dij ukwuu karija ya, onye pukwara ibu agha megide ya?" 5 E nyekwara anụ ọhia ahụ ọnụ na ike ikuwu okwu mpako na ike ikuwulu ekwulu ọnwa iri anụ na abụ. 6 O megħere ọnụ ya malite ikuwulu Chineke, na aha ya na ebe obibi ya, na ndu ahụ bụ ndị bi n'eluiwge. 7 E nyere ya ike ibuso ndị nsọ agha na imeri ha. E nyekwara ya ike iċhi agbụrụ niile, na ebo niile, na ndị niile, na mba niile na asusụ niile. 8 Ndị niile bi n'elu ụwa ga-akpokwa isiala nye ya, bụ onye ọbula a na-edeghi aha ya n'ime akwukwọ nke ndu nke Nwa aturu ahụ e gbururi, site n'oge e kere ụwa. 9 Onye nwere ntị ya nuru. 10 "O buru na ọ dì onye ọbula a ga-adəta n'agha, ọ bụ ha ka a ga-adətakwa n'agha. Ọ buru na ọ dì onye ọbula ga-anwụ site na mma agha, aghaghị iji mma agha gbuo ha." Ka nke a buru ihe igbaume na iguzosikwa ike n'okwukwe nke ndị Chineke. 11 Mgbe ahụ kwa, ahụ m anụ ọhia ọzo dì iche ka o si n'ala na-ariputa. O nwere mpi nta abụ dika mpi Nwa aturu, kama ọ na-ekwu okwu dika agwọ ochie ahụ. 12 Ọ na-achị isi n'onodu anụ ọhia nke mbụ. Ọ bükwa ike a ka o ji kwagide ụwa na ndị niile bi n'ime ya ka ha kpɔrɔ isiala nye anụ ọhia mbụ ahụ nke a gwɔrọ ọnya ya na-eweta ọnwy. 13 O na-emekwa otutu oke ihe iribama dì iche iche. O mere ọbulađi ka ọkụ si na mbaro eluiwge daa n'uwaa n'ihi mmadu niile. 14 O duhiékwaro ndị mmadu bi n'uwaa

site n'orụ iribama ya niile nke e nyere ya ike iṛu n'onodu anụ ọhia ahụ. Ọ gwakwara ndị niile bi n'uwaa ka ha kpɔrɔ ihe oyiyi nke anụ ọhia ahụ nke e jiri mma agha meruchaah ahụ, ma mechaa dì ndu. 15 E nyere ya ike ikunye ume ndu n'ime oyiyi nke anụ ọhia mbụ ahụ, ime ka ihe a kpurị akpu kwuo okwu mekwa ka e gbuo ndị niile na-akpoghi isiala nye ya. 16 O nyere iwu ka onye ọbula, onye ukwu na onye nta, ogaranya na ogbenye, ohu na onye nwe onwe ya, nata akara n'aka nri maqbụ n'egedege iwu ha. 17 Ya mere, ọ dighi onye ọbula nwere ike iżu ahia maqbụ ree ahia ma ọ bürü na onye ahụ enwegħi akara a, nke bụ aha anụ ọhia ahụ, maqbụ ihe e ji mara ya, maqbụ önüogugu nochiri aha ya. 18 Nke a ka choro amamihe maka īgħoġa ya. Ka onye ọbula nwere oguguisi, guo önüogugu nke anụ ọhia ahụ, n'ihi na ọ bụ önüogugu mmadu. Önugugu ahụ bükwa narị isi na iri isi na isii, ya bụ 666.

14 Elere m anya hụ Nwa Aturu ahụ ka o guzo n'ugwu Zayon. Ya na narị puku mmadu na iri puku mmadu anụ na anị ahụ, bụ ndị e dekwasirị aha ya na aha Nna ya n'egedege iwu ha. 2 Anukwara m olu si n'eluiwge na-adà dika ụda mmiri si n'ime nkume na-asoputa, maqbụ dika ụda nke oge ebliwge. Olu m nṣru dika olu ndị na-abụ abụ, ndị ji ụbọ akwara na-abụ abụ. 3 Narị puku mmadu na iri puku mmadu anụ na anị ndị ahụ guzo, chee ocheeze ahụ, anụ anị ahụ dì ndu, na ndị okenye ahụ iwu, na-abụ abụ, ha na-abụ abụ ọhụrụ. Nke naanị ha bụ ndị a gbatpata n'uwaa pürü īmata. 4 Ndị a bükwa ndị na-emerūghị onwe ha n'ebé ụmụ nwanyị dì, n'ihi na ha dì ọcha ka ụmụ agbogħo na-amaghị nwoke. Ha na-eso Nwa Aturu ahụ ebe ọbula ọ na-agha. Ha bụ ndị a gbatpata n'etiti mmadu ībürü Chineke na Nwa Aturu ahụ dika mkpuru mbụ. 5 O dikwagħi okwu ugha ọbula a huru n'onu ha. Ha bükwa ndị na-enwegħi ita uta. 6 Ahukwara m mmuq ozi ozo ka ọ na-efegħarị n'etiti mbaro eluiwge. O jি ozioma nke ebighi ebi ahụ n'aka, nke ọ na-agha ikwusara mba niile, na ebo niile, na asusụ niile na mmadu niile nō n'uwaa. (aiōnios g166) 7 O jiri oke olu kwuo sị, "Tuqonu egwu Chineke, nyekwanu ya otuto, n'ihi na oge ikpe ya eruola. Kpoqkwanu isiala nye ya, bụ onye kere eluiwge na ala, na oke osimiri na isi iyi mmiri niile." 8 Mgbe ahụ mmuq ozi nke abụ bijara soro ya, na-efegħarị na-asị, "O daala! Ọ daala, bụ Babilon obodo ukwu ahụ," bụ nke mere ka mba niile riŋu mmanya ọnuma nke īkwa iko ya." 9 Mgbe ahụ, mmuq ozi nke ato bijakwara soro ha na-eti mkpu na-asị, "Onye ọbula na-akpɔ isiala nye anụ ọhia ahụ si n'ime mmiri ripu, na oyiyi ya ahụ a kpurị akpu, na onye na-anarawkwa akara ahụ n'egedege iwu maqbụ n'aka ya, 10 ha onwe ha, aghaghị isoro riŋu mmanya nke oke iwe Chineke, bụ nke a na-agwagħi agwa għanye n'ime iko ọnwyha. A ga-ejikwa ọkụ na nkume ọkụ mekpaa ha ahụ n'ihi ndị mmuq ozi dì nsọ na n'ihi Nwa Aturu ahụ. 11 Anwurru ọkụ si n'ebé a na-emekpa ha ahụ apuṭa na-arigo elu ruo mgbe niile ebighi ebi. Izu ike aghaghị adirj ha ehihiie na abali bụ ndị ahụ kpɔrɔ isiala nye anụ ọhia ahụ na oyiyi ya a kpurị akpu, kwerekwa ka a kakwasij ha akara nke aha ya. (aiōnios g165) 12 Ka nke a buru ihe igbaume nye ndị nsọ ya, bụ ndị nke Chineke na-erubere iwu ya isi, na-eguzosikwa ike n'okwukwe ha n'ime Jisqos." 13 Anukwara m olu nke si n'eluiwge daa na-asị, dee ihe a n'akwukwọ, "Ndị a goziri agozi ka ha bụ, bụ ndị nwurru n'ime Onyenwe anyị site ugbu a gaa n'ihi." "E, ha ga-ezu ike site na ndogbu niile nke ha dogburu onwe ha, n'ihi na

orụ ha rürü ga-eso ha,” ka Mmụo Nso na-ekwu. **14** Elere manya hụ otu igwe ocha, nke onye nodorū na ya dika nwa nke mmadụ. O kpu okpueze e jiri naanị olaedo mee, jirikwa mma iwe ihe ubi di nkọ, n’aka ya. **15** Mgbe ahụ, otu mmụo ozi sitere n’ulonṣo ukwu püta, tikuo onye ahụ nökwasịrị n’igwe ocha sị, “Ngwa, bido iji mma iwe ihe ubi gi rụo orụ, n’ihị na oge owuwe ihe ubi eruola. Ihe a ga-agho agho n’uwa achaala nke oma.” **16** Ya mere, onye ahụ nökwasịrị n’igwe ocha ahụ runyere mma owuwe ihe ubi ya n’ime ụwa, ghọta ihe dị n’uwa dika ihe ubi. **17** Mmụo ozi ozọ sitekwara n’ulonṣo ukwu di n’eluiwge püta. Ya onwe ya jikwa mma owuwe ihe ubi di nkọ. **18** Mmụo ozi ozọ, nke na-elekọta oku sitekwara n’ebe ichu aja ahụ püta, were olu ike gwa mmụo ozi ahụ ji mma di nkọ sị, “Were mma owuwe ihe ubi gi dị nkọ bipụ osisi uyoko mkpuru grepu site na vajinị niile di n’uwa, n’ihị na ha niile achaala.” **19** Ya mere, mmụo ozi ahụ rụnyere mma owuwe ihe ubi ya n’uwa, bipusia uyoko mkpuru vajinị ahụ chikọta ha, kpojupüta ha ebe Chineke ga-eji iwe zochaa ha. **20** A zochakwara mkpuru vajinị ahụ n’ebe a na-azochaa mkpuru vajinị nke di n’azụ obodo. Obara si n’ebe ahụ gbaputa di elu ruo ihe dika eriri e ji ekegide iñyinya n’isi ime ka ọ gaa ebe achọro, ọ bụ ihe ruru narị kilomita ato n’ogologo.

15 Ahụkwarara m ihe iñibama ozọ n’eluiwge. O dị ebube díkwa oke egwu. Ndị mmụo ozi asaa ji ụzo ahụhụ asaa. Ha bụ ahụhụ nke ikpeazu ndị ga-eweta iwe Chineke na ngwuchụ. **2** Ahụrụ m ihe dika oke osimiri enyo a gwakötara ya na ọkụ, na ndị ahụ nweterala mmeri n’ebe anụ ohịa ahụ na oyiyi ya, na ọnugogu aha ya. Ha guzo n’akụkụ oke osimiri enyo ahụ, jidekwa ụbọ akwara nke Chineke n’aka ha. **3** Ha na-abu abu Mosis ohu Chineke, na abu Nwa atụrụ ahụ. “Orụ gi niile dị ukwuu díkwa ebube, Onyenwe anyị Chineke, Onye püru imē ihe niile. Ụzọ gi niile ziri ezi, bùrụkwa eziokwu, Gi, Eze nke mba niile. **4** Onye ga-agħara iñu gi egwu, Onyenwe anyị, onye ga-agħarawka ito aha gi? N’ihị na ọ bu naanị gi dị nsọ. Mba niile ga-abjakuwa ikpọ isiala n’ihu gi, n’ihị na emeela ka orụ ezi omume gi püta iñe.” **5** Mgbe nke a gasiri, elere manya hụ, na e megħiere, ulonṣo ukwu di n’eluiwge, ya bụ, ụlo ikwu nke iwu ogħbugba ndị ahụ. **6** Mmụo ozi asaa ndị ahụ ji he ntaramahụhụ asaa sị n’ulonṣo ahụ püta. Ha yi uwe ogho očha, akwa očha na-enwu ezigbo očha. E kekwasiri ihe okike olaedo għburugħbu obi ha. **7** Ottu n’ime anụ anụ ndị ahụ di ndị bonyere mmụo ozi asaa ndị ahụ efere olaedo asaa a għajru onquma Chineke, bù onye ahụ na-adị ndị mgħe niile ebighi ebi. (**añon g165**) **8** Mgbe ahụ ulonṣo ahụ juputara n’awwru ọkụ si n’ebube na ike Chineke na-apuṭa. O nwiegħi onye əbula nwere ike iħba n’ulonṣo ahụ tutu ruo mgħbe ntaramahụhụ asaa nke ndị mmụo ozi asaa ahụ gwuxchara.

16 Mgbe ahụ, anṣurụ m oke olu si n’ulonṣo ahụ na-ada na-agwa ndị mmụo ozi asaa ahụ okwu, “Ngwanu, gaanu wusa ihe dī n’efere onquma asaa Chineke ahụ n’elu ụwa.” **2** Mmụo ozi nke mbu püru gaa wusa ihe dī n’efere nke ya n’elu ụwa, onya ojøq na-egħbi oke mgħu bjakwasịrị mmadụ niile nwere akara anụ ohịa ahụ, na ndị na-akporo oyiyi ya isiala. **3** Mmụo ozi nke abuò wüsara ihe dī n’ime efere nke ya n’elu osimiri niile. Ottu mgħe ahụ, osimiri niile chagħarirị ghox qbara dika nke onye nwarru anw. Nke a mere ka ihe niile di ndị n’ime osimiri ahụ nwuq. **4** Mmụo ozi nke ato püru gaa wusa ihe dī n’efere nke ya n’elu iyi na n’elu isi iyi niile. Nke a

mere ka ha niile ghox qbara. **5** Anṣurụ m ka mmụo ozi ahụ mmiri niile di n’aka ya kwuru okwu si, “I kpere ikpe ziri ezi, Gi, Onye dī Nso, na onye na-adị site na mmalite, na onye na-adikwa ugbu a. **6** N’ihị na ha wüsara qbara ndị nsö gi na ndị amumä gi. Ma ugbu a, i nyela ha qbara ka ha riñu. Nke a bükwa ezi ugwo orụ ha kxesiri īnata.” **7** Mgbe ahụ kwa, anṣurụ m ka mmụo ozi ahụ na-anụ n’ebe ichu aja siri, “E, Onyenwe anyị Chineke, Onye püru imē ihe niile, ikpe gi niile bù nke ziri ezi, bùrụkwa eziokwu.” **8** Mmụo ozi nke anụ püru wüsara ihe dī n’efere nke ya n’elu anyanwụ si otu a mee ka anwụ were opkomokụ ya chagħbu ndị mmadụ. **9** Opkomokụ ahụ si n’anyanwụ bia rere onye əbula oku n’ahụ. Nke a mere ka ndị mmadụ bido ikocha aha Chineke, onye nwere ike ichi ihe otiti ndị a, ma ha juriż icħegħarị nye ya otuto. **10** Mmụo ozi nke ise püru wukwasị ihe dī n’efere nke ya n’elu oħċeżeen anu ohija ahụ, mee ka alaeze ya juputa n’oħħichiri. Ndị mmadụ tabiri ire ha n’ihị oke ahụ ufu. **11** Ha kċħara Chineke nke eluiwge n’ihị ihe ufu na onya bjakwasịrị ha. Ma ha juriż icħegħarị site n’ajò orụ ha niile. **12** Mmụo ozi nke isii pukwara wukwasị ihe dī n’efere ya n’elu mmiri ukwu ahụ bù Yufretis si otu a mee ka mmiri dī n’ime ya taa. Nke a mere ka o dīri ndị eze ahụ si n’owwua anyanwụ mfe. **13** Ahụrụ mmụo ato rürü aru ndị əbula ihe n’udidju awo, ha si n’onu agwø oħcie ahụ na n’onu anụ ohija ahụ nwere ike iñu orụ iż-żunyanja puta, na n’onu onye amumä ugha ahụ. **14** Ha bụ mmụo nke ajo mmuqndi ahụ na-aru orụ iñibama. Ọ bụ ha-na-ejekwuru ndị eze uwa niile ichikota ha maka ibu agha n’ubochi ukwu ahụ bù ubochi Chineke Onye püru imē ihe niile. **15** “Lee! Ana m abja dika onye oħi. Ngħażi na-adirị onye ahụ no na-eche nċhe, ndị yi uwe ha na nijkere, ka əgħara ijegħarị n’onqu idġib oħo, buriż onye onqu ya na-eweta iñher.” **16** Ha kpkkor qarbi n’iż-żebi n’otu ebe a na-akpo Amagħidon n’asus Hibrū. **17** Mmụo ozi nke asaa wüpürū ihe dī n’efere nke ya n’ikku, otu olu sitere n’oħċeżeen dī n’ulonṣo ukwu ahụ daa uđa si, “Emeuza ya!” **18** Mgbe ahụ egħbi eluiwge bidoro na-agħba na-eme mkpotu, amumä bidokwara na-egħbu, oke ala əoma jijiji díkwarra n’uwa, үdi nke na-adibegħi site na mgħbe e kere ụwa. Ọ bụ ala əoma jijiji kachasj ala əoma jijiji ndị ozu njo. **19** Obodo ukwu ahụ kewara үzo ato. Obodo niile dī na mba niile dakwara. Chineke chetara obodo ukwu ahụ bù Babilon. O nyere ya iko juputara na mmantya nke n’oke iwe nke ənqumä ya. **20** Mgbe ahụ, agħwa etti niile mikpuru, ugwu niile ghox qbara ala dī larij. **21** Mkpuru mmiri nke idji aro otu n’ime ha ruru kilogram iri anụ na əkara, sitere n’eluiwge na-adakwasị ndị mmadụ. Nke a mekwara ka ha kċħaa Chineke n’ihī ihe ntaramahụhụ nke mkpuru mmiri ahụ, n’ihī na ihe ntaramahụhụ ahụ di nnqo njo nke ukwuu.

17 Ottu n’ime ndị mmụo ozi asaa ndị ahụ ji efere bijara sị m, “Bia, aġa m egoxi gi ahụhụ ga-abjakuwa onye ahụ ụwa niile maara dika akwuna, onye ahụ na-anqwasị n’elu ətutu mmiri nke ụwa. **2** Ndị eze ụwa esorola ya kwa iko n’otu ihe ndina, emeekwara ka ndị niile bi n’uwa buri ndị mmantya ikwa iko ya na-egħbi.” **3** O duuru m n’ime mmụo baa n’ozara. N’ebi ahụ ka m nqo hụ otu nwanyi nökwasịrị n’elu otu anụ ohija na-acha qbara əbula. Anụ ohija ahụ nwere isi asaa na mpi iri. Aha ndị e dere anụ ohija ahụ n’ahụ bù naanị okwu ikwulu Chineke. **4** Nwanyi ahụ yi akwa na-acha odo odo na nke na-achakwa qbara əbula, għbarakwa ihe ichu mma e ji əlaedo,

nkume di oke ọnụahịa na pieal kpụo. O jikwa iko olaedo n'aka ya nke juputara n'he arụ na ihe ure niile o ji na-akwa iko ya. **5** Aha e dekwasiị ya n'egedege ihu bụ ihe omimi: Obodo ukwu ahụ bù Babilon, nne ndị na-akwa iko na nke ihe arụ niile nke ụwa. **6** Ejikwa m anya m hụ na nwanyị ahụ anujuola ọbara ndị nsọ afọ, ya na ọbara ndị ama Jisọs. Mgbe m hụ ya, o gbagwaju m anya. **7** Ma mmuo ozi ahụ sịrị m, "Gịnị mere ihe i hụrụ ji ju gị anya? Aga m akowara gị ihe omimi banyere nwanyị a na anụ ọhịa ahụ nke na-ebughari ya, bù nke nwere isi asaa na mpi iri. **8** Anụ ọhịa ahụ i hụrụ, nwere mgbe ọ díjiri, ma ugbu a, o dikwaghị. Ma ọ ga-esi n'olulu Abis ahụ püta banye na mbibi. Ma nlögħachi ya ga-eju ndị ahụ a na-edeghi aha ha n'ime akwukwo ndu ahụ site n'oge e kere uwa anya. N'ihi na e nwere mgbe ọ díjiri, ma ugbu a, o dikwaghị, ma ọ ga-emesi bịa. (*Abyssos g12*) **9** "Nke a chorò uche nke nwere amamihe. Isi asaa ahụ nochiri anya ugwu asaa ahụ nke nwanyị ahụ na-anodụ n'elu ha. Ha na-anochikwa anya ndị eze asaa. **10** Ise n'ime ha adaala, otu ka nọ, nke ọzọ abiąbeghi. Mgbe ọ bjara, o ga-anụ nwantakịri oge. **11** Anụ ọhịa ahụ nke díjiri ma o dikwaghị, bù onye nke asatọ, o bụ onye otu ndị eze asaa ahụ ma a lakwara ya n'iyi. **12** "Mpi iri ahụ i hụrụ nochiri anya ndị eze iri na-anatabeghi alaeze. Ha na anụ ọhịa ahụ ga-anata ike ọchichị díka eze sọqo otu awa. **13** Ha ji otu obi na-enye anụ ọhịa ahụ ike ha na iche isi ha. **14** Ha ga-ebu agha megide Nwa Aturu ahụ, ma Nwa Aturu ahụ ga-emeri ha n'ihi na o bù Onyenwe kachasị ndị nwenyi niile nakwa Eze kachasị ndị eze niile. Ndị so ya bukwa ndị a kporo, na ndị a hopütara, ndị ya kwesikwara ntükwasị obi." **15** Mgbe ahụ ọ sịrị m, "Mmiri ndị ahụ i hụrụ, ebe nwanyị akwuna ahụ nō, bụ ndị mmadụ dí iche iche, igwe mmadụ, na mba dí iche iche na n'asusụ dí iche iche. **16** Anụ ọhịa ahụ na mpi iri ahụ i hụrụ ga-akpo nwanyị akwuna ahụ asị. Ha ga-agba ya oto, laakwa ya n'iyi, ha ga-eri anụ ya, werekwa ọkụ rechapụ ya. **17** Chineke etinyela ya n'obi ha imejuputa nzube ya site n'inwe otu obi nakwa inyefe anụ ọhịa ahụ ike ọchichị alaeze ha, tutu ruo mgbe a ga-emezu okwu Chineke. **18** Ma nwanyị a i hụrụ bù obodo ukwu ahụ na-achị ndị eze niile nke ụwa."

18 Mgbe ihe ndị a niile gasiri, ahụrụ m mmuo ozi ọzọ ka o si n'eluiwge na-arịdata. E nyere ya ike di ukwuu, ebube ya mekwara ka ihe juputa n'ụwa. **2** Oji olu dí ike tie mkpu, "O daala! O daala! Babilon Obodo Ukwu ahụ adaala!" O għoqkwalla ogba obibi ndị mmuo ọjọ n'ebé nzukọ mmuo ndị ahụ na-adighị ọcha, n'ebé nzukọ ụmụ nnunụ rürü aru n'ebé nzukọ ụmụ anumānị niile na-adighị ọcha na ndị rürü aru. **3** N'ihi na mba niile ariṇḍola site na mmanya ọnụma nke ijkwa iko ya. Ndi eze nke ụwa sokwara ya kwa iko, ndị na-azụ ahịa n'ụwa agħokwalla ndị ḥagarany site n'oke ība ụba nke ya. **4** Mgbe ahụ, anqukwara m olu ọzọ si n'eluiwge na-akpo oku na-asị, "Ndị m, sinu n'ime ya püta," ka unu għara iketa oke na mmeħie ja, ka unu għarrawka iketa oke ahħul. **5** N'ihi na mmeħie ja amuħbaala ruo eluiwge. Chineke echetakwalla ajo omume ya niile. **6** Mesonu ya mmeso díka o si meso unu. Kwuġħachinu ya ugwo mmajji abuq maka ihe o mere. Gwakororun ya mmajji abuq n'ime iko mmannya ahụ nke ọ gwakoror ndị ọzọ. **7** Nye ya oṭutu mmekepa ahụ na obi ilu díka ndị otuto, n'ime onwe ya obi ụtọ nke o nyere onwe ya. O na-ekwu n'obi ya na-asị, 'Abu m eze nwanyị nō n'elu ocheeze m. Abugħi m nwanyị di ya nwurū, iru ụju əbula adighi nye

m.' **8** N'ihi nke a, ihe ntaramahħu ya ga-abjakkasi ya n'otu ubeċchi, onwu na iru ụju nke ounwu na-eweta, na ɻunwu. A ga-eji oku rechapu ya, n'ihi na Onyenwe anyi Chineke onye na-ekpe ya ikpe, dí ike. **9** "Ndị eze nke ụwa, ndị soro ya kwa a iko, ma bie ndu əchichu ọjọ ya, ga-akwa akwa, ruo ụju n'ihi ya, mgbe ha-ahu anwru oku nke ikpo oku ya. **10** Ha ga-eji oke egwu guzo n'ebé dí anya, kwa a akwa n'ihi ntaramahħu ya sì, "Ahħu, Ahħu díri gi, Babilon, Obodo ukwu a maara aha ya għi Babilon, obodo e ji idu ike maara. N'otu ntabi anya, ikpe nke għi na-abja." **11** "Ndị ahịa nke ụwa ga-akwa akwa ruokwa ụju n'ihi ya, n'ihi na o dikwaghị onye na-azụ ihe ahija ha ọz. **12** Ngwa ahija olaedo gi, na olaċċha, na ola e ji aċċo mma na nkume oke ọnụahịa, ezi akwa oħċha, na akwa uħie uħie, na akwa loriżlori, na akwa oħra oħra, osisi niile na-esi isi oħra, ihe niile e ji odata enyi mee, ngwa ahija niile e ji osisi niile dí oke ọnụahịa mee, bronz, igwe na nkume mabu. **13** Ha na ɻa sinamoni na mmanu otite nke əkkuprūkpu eso osisi na-esi isi uted, māa na frankisens, mmanya na mmanu oliv, uteq qoka na wiċċi, ehi na aturu, iñyinna na ugħoqala aghha, na ndị na-ere mmađu ibe ha dika ohu, na ahụ mmađu na mkkuprūbni mmađu. **14** "Ha ga-asị, 'Mkkuprū ndị ahụ niile nke na-agu mkkuprūbni agu e sitela n'ebé i noqiegħi. Ihe ॐa niile i ji ebi ndu, na ihe oke ọnụahịa niile i ji azu afu gi, efunarija gi. Apugħi icheqtakwa ha ọz mgħe əbula.' **15** Ndị ahija ahụ bara ḥagarany site n'aka ya, ga-anụ n'ebé dí anya, n'ihi oke egwu nke ntaramahħu ya, na-eru ụju, na-ebesikwa akwa ike. **16** "Ahħu, Ahħu díri gi, obodo ukwu ahụ, nke e yikwasir əzzi akwa əħċha, nke na-ħaħħa oħra oħra na əħbar əħħabar nke nya ihe iċċo mma nke olaedo, nkume dí oke ọnụahịa dí iċċe iċċe na nkume pieal dí iċċe iċċe. **17** N'otu awa a ka a lara oke aku niile ndị a n'iyi." "Ndị niile nwee ugħo ba-aga n'oke osimiri, na ndị na-akwo ugħo ndị ahija n'oke osimiri, na ndị niile na-eso ugħo mmiri ga-anụ n'ebé tere anya, **18** Na-eti mkpu mgħa ha ga-na-ele anya na-ahụ anwru ọkụ na-ala elu site n'ire ọkụ ya na-asị, 'Olee obodo ọz qidha obodo ukwuu a?' **19** Ha ga-ekpokwasij aja n'isi igosi obi ọjoo ha na-eti mkpu akwa na-asị, "Ahħu, Ahħu díri gi, obodo ukwu a maara aha ya ebe ndị niile nwere ugħo mmiri na-aga n'osimiri ghorġo ndị ḥagarany site n'akuj dí n'i'me ya. Ma ugbu a, n'otu ntabi anya, ihe niile dí n'i'me ya bù ihe a laara n'iyi." **20** "Ma gi eluiwge, nħurija ənħu n'ihi ihe a dakkasir əya, unu ndị nsq, nħuriakwanu ənħu, unu ndị amumha na ndị ozi, nħuriakwanu ənħu. N'ihi na Chineke ekpeela ya ikpe n'ihi mimeso ya megide unu." **21** Mgbe ahụ, otu mmuo ozi dí ukwuu tħutlitere otu nkume nke díka nkume igwe nri, tħuba ya n'i'me oke osimiri, na-asị, "Otu a ka a ga-esi tufuo Babilon obodo ukwu ahụ, agħażi aħħukwa ya ọz. **22** Qidhi mgħe ọz użu egwu ga-adị n'ebé ahụ. Agħażi anqukwara olu oħra na une na ubeq aktar na nke ndị na-afu op ike n'i'me gi ọz. Aħħagħi ahụ onye ənħu nika əbula n'ime gi ọz. Agħażi anqukwara użu nkume igwe nri n'i'me gi ọz. **23** Iħe nke sitere n'oriġona agħażi aħħa n'i'me gi ọz. Olu obi uted nke nwoke na nwanyị na-alu di na nwunye agħażi adiż. Ndị mgħbereahja gi bù ndị a ma āma n'elu ụwa, o bukwa mgħaasi gi ka e ji duhie mba niile nke ụwa. **24** N'i'me ya ka a hħarġ əħbar ndị amumha niile, na nke ndị nsq niile, na nke ndị ọz ahụ niile e għburu n'ụwa."

19 Mgbe ihe ndị a gasiri, anquṛu m үżu nke oṭutu igwe mmađu n'eluiwge. Ha niile na-eti mkpu na-asị,

"Haleluya! Nzoputa, na ebube na ike niile diri Chineke anyi. 2 N'ihi na ikpe ikpe ya niile ziri ezi, burukwa eziokwu. O kpeela nwanyi ahụ na-akwa iko ikpe, onye ji ikwa iko ya meruq' uwa. O boqlara obuo obara ndị ohu ya n'ihi ya." 3 Ọzokwa, ha tiri mkpu, "Haleluya! Anwurụ oku si n'ime ya na-arigo elu ruo mgbe ebighị ebi." (aiōn g165) 4 Mgbe ahụ, iri ndị okenye abuo na anoy ahụ, ha na anoy ahụ dị ndị dara n'ala n'ihi Chineke onye nökwasirị n'elu ocheeze ukwu ahụ, fee ya ofuwe na-asị, "Amen, Haleluya!" 5 Otu olu sitekwarra n'ocheeze ahụ na-asị, "Toonu Chineke anyi, unu ndị ohu ya niile, ndị ukwu na ndị nta, unu ndị na-atu egwu ya." 6 Mgbe ahụ, anukwara m olu dara ka olu igwe mmadụ dikwa ka uzụ mmiri na-ekwo ekwo, dikwa ka ụda egbe eluigwe dasiri ike na-asị, "Haleluya! N'ihi na Onyenwe anyi Chineke, Onye puru ime ihe niile na-achị. 7 Ka anyị iñurjanụ ọnụ, ka obi tokwaa anyị ụtọ. Ka anyị nye ya otuto. N'ihi na olulụ di na nwunye nke Nwa Atụrụ ahụ eruola, nwunye ya edoziekwala onwe ya. 8 E nyela ya ezi akwa ọcha nke na-enweghi ntụpo obula, na nke dị nnqo ezi ọcha ka o yikwasị onwe ya." (Ezi akwa ọcha ahụnochiri anya ọrụ ezi omume nke ndị nsô rụrụ.) 9 Mmụo ozi ahụ gwara m sị, "Dee nke a: Ngozi diri ndị ahụ a kpọrọ ka ha bịa soro n'oriri olulụ nwunye Nwa Atụrụ ahụ." O gwakwara m sị, "N'eziokwu, ndị a bụ okwu nke Chineke." 10 Adara m n'ala n'ukwu ya ikpo isiala nye ya, ma ọ gwara m sị, "O kwesighị ka i kpoo isiala nye m n'ihi na abụ m naanị onyeozị ibe gi, na dika otutu umunna gi ndị na-agba ama banyere Jisọs. O bụ naanị Chineke ka i wesiri ikpo isiala nye. N'ihi na ọ bụ Mmụo nke amumà na-agba ama ihe banyere Jisọs." 11 Mgbe ahụ kwa, elere m anya hụ ka eluigwe meghere. Ahụkwarra m otu iñyinya dị ọcha. Onye nökwasirị n'elu ya bụ onye a na-akpo Onye kwsesiri ntükwasị obi na Onye eziokwu. O bụ onye na-ekpe ikpe n'uzo ziri ezi na-ebukwa agha. 12 Anya ya na-acha dika ire ọku. Otutu okpueze dikwa ya n'isi. Otu aha nke naanị ya maara omimi ya ka e dekwasiiri ya n'egedege ihu. 13 E gbokwasiri ya uwe mwundi a denyere n'obara. Aha a na-akpo ya bụ Okwu Chineke. 14 Usuu ndị agha nke eluigwe, ndị yi uwe ezi akwa ọcha, na-enweghi ntüpo, no n'elu iñyinya ọcha na-eso ya. 15 O kpu mma agha dị nkọ n'onụ ya, nke o ji egbetu mba niile. "O ga-eji mkpara igwe achị ha." O na-azochakwa mkpuru vajin' n'ebé inara mmanya nke iwe ọku nke Chineke Onye puru ime ihe niile. 16 Otu aha ka e dere n'elu uwe ya na n'elu apata ya: Eze kachasi ndị eze niile, na Onyenwe kachasi ndị nwenu niile. 17 Mgbe ahụ, ahụrụ m otu mmụo ozi ka o guzo n'ime anyanwụ na-eti mkpu n'oke olu, na-akpoku umu nnunụ niile na-efe n'etiti mbara eluigwe, "Bịjanụ! Zukozonụ maka oke oriri nke Chineke. 18 Bịjanụ soro rie anu ahụ ndị eze, na ndị ochiaha, na ndiisi agha. Sorokwanụ rie anu ahụ iñyinya na anu ahụ ndị nökwasirị n'elu ha. Riekwanụ anu ahụ ndị mmadụ, ndị ukwu na ndị nta, ndị ohu na ndị nweere onwe ha." 19 Mgbe ahụ, ahụrụ m anu ọhia ojoo ahụ ya na ndị eze niile dị n'uwá, na ndị agha ha, ka ha zukotara ibu agha megide onye ahụ nökwasirị n'elu iñyinya ahụ na ndị agha ya. 20 Ma e jidere anu ọhia ahụ, ya na onye amumà ugha ahụ onye nke noqoro n'ihi ya gosi ihe ịribama nke o jiri duhie ndị niile natara akara nke anu ọhia ahụ, ya na ndị kpọrọ ihe oyiyi ya isiala. A tñyere anu ọhia ahụ na onye amumà ugha ya na ndị n'ime ọdò ọku e ji nkume na-enwu ọku kwanye. (Limnē Pyr g3041 g4442) 21 Ndị agha ha fôdurenụ ka e jikwa mma agha dị nkọ,

nke dị n'onụ onye ahụ nō n'elu iñyinya ọcha ahụ gbuo. Umụ anu ufe niile nke eluigwe rikwara ozu ha.

20 Mgbe ahụ kwa, ahụrụ m otu mmụo ozi ka o si n'eluigwe na-aridata, o ji mkpisi igodo e ji atughé olulu Abis ahụ. O jikwa eriri igwe di ukwuu n'aka ya. (Abyssos g12) 2 O jidere agwo ochie ahụ, bu agwo ochie ahụ, onye bụ Ekwensi na Setan, kee ya agbụ otu puku afọ. 3 Emesia, a tñyere ya n'ime olulu Abis ahụ, tuchie ụzo ya. O kakwara akara n'elu ya ka agwo ochie ahụ hapụ inwekwa ike iduhie mba niile dị n'uwá ọzọ tutu rwoo mgbe puku afọ gasiri. Mgbe afọ ndị a zuru, a ga-atoghepụ ya ka o gagharia nwantinti oge. (Abyssos g12) 4 Mgbe ahụ, ahụkwarra m ocheeze, hukwa ndị nō n'elu ya. Ha bụ ndị e nyere ike ikpe ikpe. Ahụkwarra m mkpuruobi ndị ahụ e bepurụ isi n'ihi na ha gbaara Jisọs akaebe, kwusakwa okwu Chineke. Ha akpobeghi isiala nye anu ọhia ahụ maobụ ihe oyiyi ya. Ha enweghi akara anu ọhia ahụ n'egedege ihu ha, maobụ n'aka ha. Ha dikwa ndị ozo, sorokwa Krajst chia otu puku afọ. 5 Nke a bụ mbilite n'onwu nke mbụ. Ndị fôdurenụ n'etiti ndị nwurụ anwụ esoghi bilite n'onwu tutu rwoo mgbe puku afọ gafesiri. 6 Ndị a goziri agozi na ndị nso bù ndị ahụ ketara oke na mbilite n'onwu nke mbụ ahụ. Ọnụ nke abuo enweghi ike n'ebé ha nō, n'ihi na ha ga-abu ndị nchukwu Chineke na nke Krajst, sorokwa ya chia ochichị puku afọ. 7 Mgbe puku afọ ahụ gafesiri, a ga-emekwa ka ekwensi si n'ulọ mkpopor ya pụta. 8 O ga-apukwa jegħarja iduhie mba niile n'akukụ anoy nke ụwa, ya bụ Gog na Magog, o ga-akpokota ha maka agha. Ọnugogu ha dika aja dị n'ikpere osimiri. 9 Ha bilirii agha guzo n'uwá niile, gbaa ụlo ikwu nke ndị nsô Chineke huru n'anya gburugburu. Ma ọku sitere n'eluigwe gbadata repia ha. 10 Mgbe ahụ, ekwensi ahụ dufuru ha ka a ga-atunye n'odò ọku e ji nkume na-enwu ọku kwanye. Ebe ahụ ka o ga-anoy, ya na anu ọhia ojoo ahụ, na onye amumà ugha ya. Ha ga-anokwa n'onodụ ahụ mgbu ehihie na abalị rwoo mgbe ebighị ebi. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) 11 Ahụkwarra m otu ocheeze ọcha buru ibu, na onye nökwasirị n'elu ya. Ụwa na mbara eluigwe si n'ihi ya gbagu, ahụkwa ghị ebe obula nye ha. 12 Ahụrụ m ndị niile nwurụ anwụ, ndị ukwu na ndị nta, ka ha guzo n'ihi ocheeze ahụ. E meghere akwukwọ dì iche iche, meghekwa akwukwọ ozo, nke bụ akwukwọ nke ndị. E sitekwarra n'ihe niile e dere n'akwukwọ ahụ kpee ndị a niile nwurụ anwụ ikpe dika ọrụ ha rụrụ si dì. 13 Oke osimiri nile nyeghachiri ndị niile nwurụ nō n'ime ha. Otu a kwa, Ọnụ nke na ala mmụo nyeghachikwara ndị nwurụ anwụ dì n'ime ha. E kpekwarra onye obula ikpe dika ọrụ ya si dì. (Hadès g86) 14 Emesia, a tñyere Ọnụ na ọku ala mmụo n'ime ọdò ọku ahụ. Nke a bụ Ọnụ nke ugboro abuoy nke bụ ọdò ọku. (Hadès g86, Limnē Pyr g3041 g4442) 15 Onye obula a na-achotaghị ebe a dere aha ya n'akwukwọ nke ndị ahụ, ka a tñyere n'ime ọdò ọku ahụ. (Limnē Pyr g3041 g4442)

21 Mgbe ahụ, ahụrụ m eluigwe ọhụrụ na ụwa ọhụrụ. Eluigwe nke mbụ na ụwa nke mbụ agabigala, osimiri adighịkwa. 2 Ahụkwarra obodo nsô ahụ bụ Jerusalem ọhụrụ ka o si n'eluigwe ebe Chineke nō na-aridata. O mara mma dika nwaagbogho ejikwara nke oma maka igakwuru di ya. 3 Anukwara m oke olu si n'ocheeze ahụ kwuo okwu sị, "Leenụ! Ebe obibi Chineke adịla ugbu a n'etiti umụ mmadụ. O gabibinyere ha. Ha ga-abukwa ndị ya, n'ezie, Chineke n'owenye ya ga-anokwa n'etiti ha burukwa Chineke ha. 4 O ga-ehichapụ

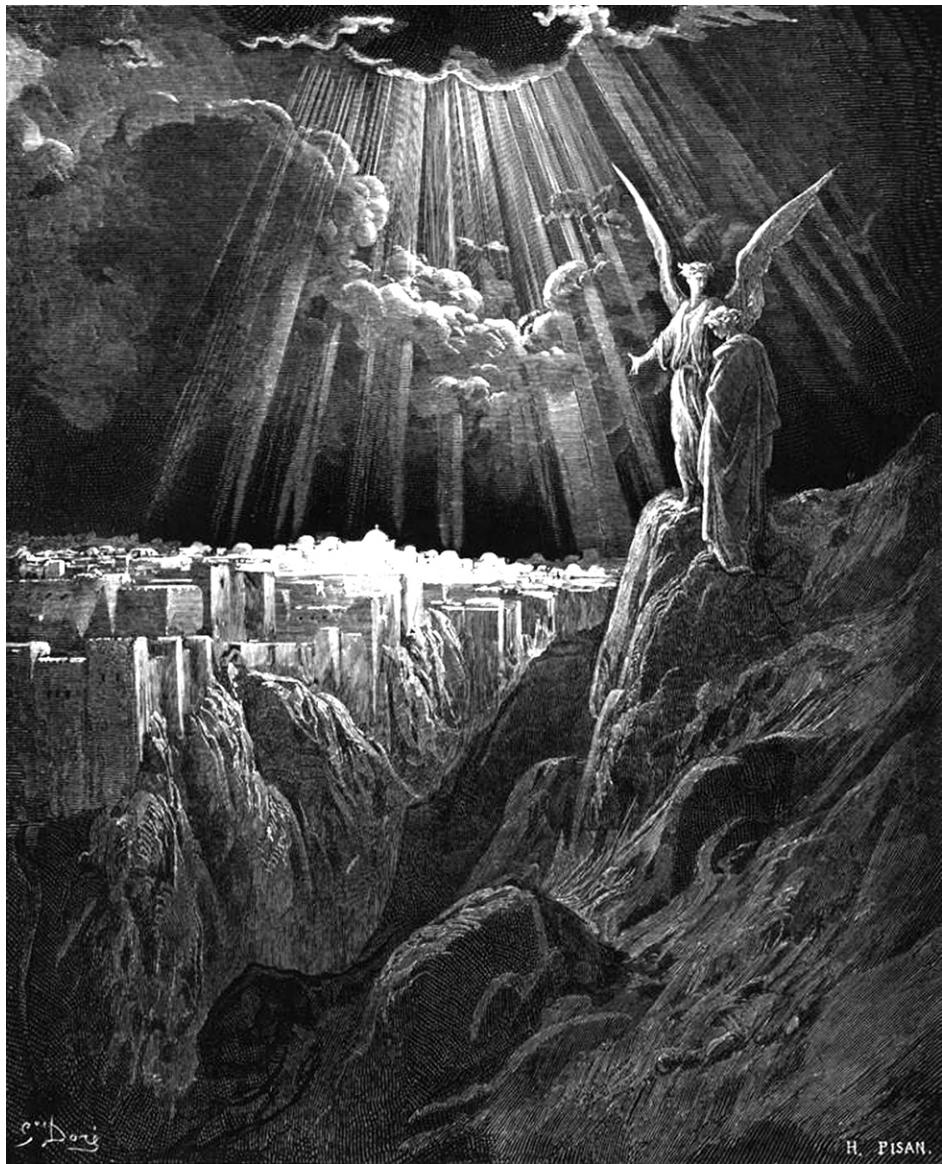
anya mmiri niile dì n'anya ha. Ọnwụ agaghị adikwa ozo. O buladi iru uju na ikwa akwa na ahụ ahụ agaghị adikwa. Ihe ndị ochie niile agabigala.” 5 Onye ahụ no n'ocheeze ahụ kwuru sị, “Lee, ana m eme ka ihe niile dì ọhụrụ.” Mgbe ahụ, ọ sịkwa, “Detuo ihe ndị a, n'ihi na okwu ndị a bù ihe e kwestiri itükwasị obi, bùrụkwa eziokwu.” 6 O sıri m, “E mezuola ihe niile. Abu m Alfa na Omega, Mmalite na Ogwugwu. Aga m enye onye akpíri na-akpo nkụ mmiri nke si n'isi iyí mmiri nke ndị dika ihe onyinye. 7 Ndị obụla na-emeri emeri ga-enweta ihe nketa ndị a. Aga m abụkwa Chineke ha, ha onwe ha ga-abu ümụ m. 8 Ma ndị na-atụ uju, ndị na-ekweghị ekwe, na ndị na-emetụ onwe ha, na ndị ogbu mmadụ, na ndị na-akwa iko, na ndị ha na mmuoj ojoo na-akparịta uka, na ndị na-ekpere arusi, na ndị ugha niile, ihe ha ga-eketa bù ikpe ọmụma nke ibanye n'ime olulu ahụ e ji nkume na-enwu oku kwanye ọkụ. Nke bù ọnwụ nke ugboro abụo.” (*Linnē Pyr g3041 g4442*) 9 Otu n'ime ndị mmuoj ozi asaa ahụ, nke ji efere asaa ahụ nke ihe ntaramahụhụ dì n'ime ya biakwutere m sị m, “Soro m, ka m gosi gi nwaagbogho ahụ bù nwunye Nwa Aturu ahụ.” 10 O buuru m n'ime Mmuoj buga m n'otu ugwu buru ibu nke idị elu ya dıkwa ukwuu. O gosiri m obodo nsø ahụ bù Jerusalem ka o si na mbaria eluigwe ebe Chineke nọ na-aridata. 11 O juputara n'ebube Chineke, na-enwu ma na-achakwa dika nkume dikarịsiri oke ọnụahịa, dika nkume jaspa, na-enwu dika kristal. 12 Mgbidi ya niile dì obosara dıkwa elu. O nwekwara onu ụzo iri na abụo. Ọ bùkwa ndị mmuoj ozi ira na abụo na-eche onu ụzo ndị a nche. E dekwara aha ebo iri na abụo nke ümụ Izrel n'ri ụzo ama ndị a n'otu n'otu. 13 Onu ụzo ama ato dì n'akukụ ọwụwa anyanwu, ato dì n'akukụ ugwu, ato dì n'akukụ ndịda, ebe ato dì n'akukụ ọdịda anyanwu. 14 Mgbidi ahụ nwere nkume iri na abụo e ji tqo ntqala ya. N'elü nkume ndị a n'otu n'otu ka e dere aha ndị ozi iri na abụo nke Nwa Aturu ahụ. 15 Onye ahụ na-agwa m okwu ji osisi e ji atụ ihe, nke e ji ọlaedo mee, n'aka ya. O ji ya tqo obodo ahụ na onu ụzo ama ya, na mgbidi ya. 16 N'obodo ahụ, enweghi otu akukụ n'ime akukụ anō nke mgbidi ya kariri ibe ya. Ogologo ya na obodobo ya ha otu. O ji ihe otutu tuo ya, ogologo ya na obodobo nakwa idị elu ya ha, otutu ya di puku kilomita abụo na narị kilomita abụo. 17 Ọ tükwaria idị igbidi nke mgbidi ahụ chọpụta na o dì narị nzögukwu ato, dika ihe otutu nke mmuoj ozi ahụ si guputa. 18 Ihe e ji rụo mgbidi ya bù nkume dì oke ọnụahịa a na-akpo jaspa, jiri ezi ọlaedo a nüchara anucha, nke na-enwu dika enyo di ọcha rụo obodo ahụ. 19 Eji nkume niile dì oke ọnụahịa chọq ntqala mgbidi obodo ahụ mma. Ntqala nke mbụ, bù nkume a na-akpo jaspa, ntqala nke abụo, nkume a na-akpo safaria, ntqala nke ato, nkume a na-akpo kaldoni, nke anō, nkume a na-akpo emeraludu, 20 nke ise, nkume a na-akpo ọniks, nke isii, nkume a na-akpo kanelian, nke asaa, nkume a na-akpo krisolait, nke asato, nkume a na-akpo beril, nke itoolu, nkume a na-akpo topaazi, nke iri, nkume a na-akpo krisoprez, nke iri na otu, nkume a na-akpo jasint, nke iri na abụo, nkume a na-akpo ametisiti. 21 Onu ụzo ama iri na abụo ahụ bù pieal iri na abụo, onu ụzo ama obụla ka e ji otu nkume pieal rụo n'otu n'otu. Ihe e ji rụo okporozi dì n'obodo ahụ bù naani ọlaedo a nüchara anucha obụla, nke dì ọcha dika enyo e hichaziri nke oma. 22 O nweghị ulonso ukwu obụla m hụru n'ime obodo ahụ n'ihi na Onyenwe anyị Chineke, Onye puru ime ihe niile na Nwa Aturu ahụ bù ulonso ukwu

obodo ahụ nwere. 23 O dıkwaghị mkpa o dìrij obodo ahụ ka anwu maobu onwa mukwasi ya, n'ihi na ebube nke Chineke bu ihé ya, oriona ya bùkwa Nwa Aturu ahụ. 24 Mba niile ga-eji ihé ya jegharia. Ndị eze ụwa niile ga-abjakra webata ebube ha n'ime ya. 25 O naghibi emechi onu ụzo ama obodo ahụ emechi. Ha na-eghe oghe ubochi niile n'ihi abalị obụla adighịkwa n'ebe ahụ. 26 Ebube na nsopụrụ nke mba niile ka a ga-ewebata n'ime ya. 27 O dıkwaghị ihe obụla rụrụ arụ gababata n'ime ya. Otu a kwa, o dıkwaghị onye na-eme ihe arụ, maobu onye ugha ga-abata n'ime ya, kama ọ bụ naanị ndị ahụ e dere aha ha n'akwukwụ nke ndị Nwa Aturu ahụ.

22 Mmuoj ozi ahụ gosiri m iyi ahụ e si ekute mmiri nke na-eneye ndị nke na-enwu dika kristal. O sikwa n'okpuru ocheeze Chineke na Nwa Aturu ahụ na-asopụta, 2 n'etiti okporozi ahụ dì n'obodo ahụ. N'akukụ aka nri na aka ekpe iyi ahụ, a ga-ahụ osisi ahụ na-eneye ndị. Osisi ndị a na-amị ụzo mkpuru iri na abụo dì iche iche. Ha na-amipuata mkpuru ọhụrụ kwa onwa obụla. Akwukwụ osisi ahụ wapütara bụ ọgwụ e ji agwụ mba niile. 3 A gaghị ahụ ihe obụla a bùrụ onu n'ime obodo ahụ. Ocheeze Chineke na nke Nwa Aturu ahụ ga-adị n'obodo ahụ. Ndị ohu ya ga-efekwa ya ofufe. 4 Ha ga-ahụkwa ihu ya, a ga-edekwa aha ya n'egedege ihu ha. 5 Abalị agaghị adikwa ozo, imjụnye oriona agaghị adikwa mkpa. Mkpa ihé anwu na-eneye agaghị adikwa n'ihi na Onyenwe anyị Chineke ga-abu ihé ha, ha ga-achikwa achị dika eze ruo mgbe ebighị ebi. (*aiōn g165*) 6 Mmuoj ozi ahụ gwara m, “Okwu ndị a bù ihe e kwestiri itükwasị obi, bùrụkwa eziokwu. Onyenwe anyị, bù Chineke, onye na-eneye ndị amuma Mmuoj ya ezitela mmuoj ozi ya igosi ụmuodibo ya ihe ndị ahụ ga-emezu n'oge na-adighị anya. 7 “Lee, ana m abia ọsiịo. Ngozi na-adirị onye ahụ na-edede okwu amumma ndị a dì n'akwukwụ a.” 8 Mü onwe m bù Jọn, hụru ihe ndị a niile, nükwa ha. Mgbe m hụru ma nüchaa ihe ndị a niile, adara m n'ükwu mmuoj ozi a gosiri m ha ikpọ isiala nye ya. 9 Ma ọ sıri m, “Emela ihe dì otu ahụ! Mü onwe m bùkwa odibo Jisos dika gi onwe gi, na dika ụmụnnna gi ndị amumma, na dika ndị ahụ niile na-edede okwu niile e dere n'akwukwụ a. Kpogor Chineke isiala.” 10 Ma ọ sıri, “Akachila okwu amumma ndị a dì n'akwukwụ akara, n'ihi na oge adila nso. 11 Ka ndị niile na-eme ajo omume gaa n'ihi na-eme ajo omume, ka ndị na-adighị ọcha gaa n'ihi bùrụ ndị na-adighị ọcha, ka ndị na-eme ezi ihe gaa n'ihi na-eme ezi ihe, ka ndị di nsø gaa n'ihi bùrụ ndị di nsø.” 12 “Lee, ana m abia ọsiịo! Ugwó ọrụ m ga-eneye onye obụla dika ọrụ ọ rụrụ si di dıkwa m n'aka. 13 Abu m Alfa na Omega. Onye mbụ na Onye ikpeazu, Mmalite na Ogwugwu. 14 “Ngozi na-adirị ndị ahụ sara uwe ha mmiri, ka ha si otu a bùrụ ndị na-enweta oke na mkpuru si n'osisi ahụ na-eneye ndị, ndị ga-enwe ike isite n'onu ụzo ama ahụ baa n'ime obodo ahụ. 15 N'azụ obodo ka ndị ahụ bù nkita nō, ha na ndị niile na-agba afa, na ndị niile na-akwa iko, na ndị niile na-egbu mmadụ, na ndị niile na-ekpere arusi, na ndị niile hụru ugha n'anya ma na-emekwa ya. 16 “Mụ onwe m, bu Jisos ezitela mmuoj ozi m ka o gbara unu ama a nye nzuko m niile. Ọ bụ m bụ Mgborogwu na Mkpuru Devid. Abukwa m Kpapkando ụtutụ ahụ na-enwu enwu.” 17 Mmuoj nsø na nwanyị ahụ a na-alụ ọhụru na-asị, “Bia!” Ka onye obụla nụrụ okwu a kwuo sị, “Bia!” Onye akpíri na-akpo nkụ ya bia, onye obụla chọq ya bia nụrụ mmiri na-eneye ndị na-akwughị ugwo obụla. 18 Ana

m ado onye ọbụla nñụ okwu amumà dí n'akwukwò a aka na ntí, si, ọ bụrụ na onye ọbụla atükwasí ihe ọbụla n'elu ha, Chineke ga-atükwasíri onye ahụ ihe ntaramahụ ahụ niile e kwuru maka ha n'akwukwò a. **19** Ọ bụrụkwa na onye ọbụla ewepụ okwu ọbụla n'akwukwò amumà a, Chineke ga-ewepụ oke o nwere n'osisi ahụ na-enye ndụ, na oke o nwere n'obodo nsø ahụ, nke e kwuru okwu ha n'akwukwò a. **20** Onye ahụ gbara ama ihe ndị a niile na-asị, “N'ezie, ana m abịa ọsịịsọ.” Amen. Bịa, Onyenwe anyị Jisọs. **21** Ka amara Onyenwe anyị Jisọs dinyaere ndị nsø niile. Amen.

Ahukwara obodo nsø ahụ bù Jerusalem ọhụrụ ka o si n'eluiqwe ebe Chineke nō na-arịdata. O mara mma díka nwaagboghọ ejikwara nke ọma maka igakwuru di ya. Anukwara m oke olu si n'ocheeze ahụ kwuo okwu sị, "Leenụ! Ebe obibi Chineke adịla ugbu a n'etiti ụmụ mmadụ.

Ọ ga-ebinyere ha. Ha ga-abụkwa ndị ya, n'ezie, Chineke n'onwe

ya ga-anókwa n'etiti ha bùrụkwa Chineke ha.

Mkpughe 21:2-3

Reader's Guide

Igbo at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, "*As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him.*" Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, "*And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned.*" So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, "*Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth.*" 2 Timothy 2:15. "*God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,*" 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Igbo at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 201 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aïdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonomous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Igbo---Igbo-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 201 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luk 8:31
Ndị Rom 10:7
Mkpughe 9:1
Mkpughe 9:2
Mkpughe 9:11
Mkpughe 11:7
Mkpughe 17:8
Mkpughe 20:1
Mkpughe 20:3

Ọrụ Ndị Ozi 3:21
Ọrụ Ndị Ozi 15:18
Ndị Rom 1:25
Ndị Rom 9:5
Ndị Rom 11:36
Ndị Rom 12:2
Ndị Rom 16:27
1 Ndị Korint 1:20
1 Ndị Korint 2:6
1 Ndị Korint 2:7
1 Ndị Korint 2:8
1 Ndị Korint 3:18
1 Ndị Korint 8:13
1 Ndị Korint 10:11
2 Ndị Korint 4:4
2 Ndị Korint 9:9
2 Ndị Kɔrint 11:31
Ndị Galeshja 1:4
Ndị Galeshja 1:5
Ndị Efesos 1:21
Ndị Efesos 2:2
Ndị Efesos 2:7
Ndị Efesos 3:9
Ndị Efesos 3:11
Ndị Efesos 3:21
Ndị Efesos 6:12
Ndị Filipai 4:20
Ndị Koloṣị 1:26
1 Timoti 1:17
1 Timoti 6:17
2 Timoti 4:10
2 Timoti 4:18
Tajt̄os 2:12
Ndị Hibru 1:2
Ndị Hibru 1:8
Ndị Hibru 5:6
Ndị Hibru 6:5
Ndị Hibru 6:20
Ndị Hibru 7:17
Ndị Hibru 7:21
Ndị Hibru 7:24
Ndị Hibru 7:28
Ndị Hibru 9:26
Ndị Hibru 11:3
Ndị Hibru 13:8
Ndị Hibru 13:21
1 Pita 1:23

1 Pita 1:25
1 Pita 4:11
1 Pita 5:11
2 Pita 3:18
1 Jon 2:17
2 Jon 1:2
Jud 1:13
Jud 1:25
Mkpughe 1:6
Mkpughe 1:18
Mkpughe 4:9
Mkpughe 4:10
Mkpughe 5:13
Mkpughe 7:12
Mkpughe 10:6
Mkpughe 11:15
Mkpughe 14:11
Mkpughe 15:7
Mkpughe 19:3
Mkpughe 20:10
Mkpughe 22:5

aïdios

Ndị Rom 1:20
Jud 1:6

aiōn

Matiu 12:32
Matiu 13:22
Matiu 13:39
Matiu 13:40
Matiu 13:49
Matiu 21:19
Matiu 24:3
Matiu 28:20
Mak 3:29
Mak 4:19
Mak 10:30
Mak 11:14
Luk 1:33
Luk 1:55
Luk 1:70
Luk 16:8
Luk 18:30
Luk 20:34
Luk 20:35
Jón 4:14
Jón 6:51
Jón 6:58
Jón 8:35
Jón 8:51
Jón 8:52
Jón 9:32
Jón 10:28
Jón 11:26
Jón 12:34
Jón 13:8
Jón 14:16

aiōnios

Matiu 18:8
Matiu 19:16
Matiu 19:29
Matiu 25:41
Matiu 25:46
Mak 3:29
Mak 10:17
Mak 10:30
Luk 10:25
Luk 16:9
Luk 18:18
Luk 18:30
Jón 3:15
Jón 3:16
Jón 3:36
Jon 4:14
Jon 4:36
Jón 5:24
Jón 5:39
Jón 6:27
Jón 6:40
Jón 6:47
Jón 6:54
Jón 6:68

Jon 10:28
Jon 12:25
Jon 12:50
Jon 17:2
Jon 17:3
Oru Ndj Ozi 13:46
Oru Ndj Ozi 13:48
Ndj Rom 2:7
Ndj Rom 5:21
Ndj Rom 6:22
Ndj Rom 6:23
Ndj Rom 16:25
Ndj Rom 16:26
2 Ndj Körnt 4:17
2 Ndj Körnt 4:18
2 Ndj Körnt 5:1
Ndj Galeshja 6:8
2 Ndj Tesalonaïka 1:9
2 Ndj Tesalonaïka 2:16
1 Timoti 1:16
1 Timoti 6:12
1 Timoti 6:16
1 Timoti 6:19
2 Timoti 1:9
2 Timoti 2:10
Taítos 1:2
Taítos 3:7
Filimón 1:15
Ndj Hibru 5:9
Ndj Hibru 6:2
Ndj Hibru 9:12
Ndj Hibru 9:14
Ndj Hibru 9:15
Ndj Hibru 13:20
1 Pita 5:10
2 Pita 1:11
1 Jon 1:2
1 Jon 2:25
1 Jon 3:15
1 Jon 5:11
1 Jon 5:13
1 Jon 5:20
Jud 1:7
Jud 1:21
Mkpughe 14:6

eleēsē

Ndj Rom 11:32

Geenna

Matiu 5:22
Matiu 5:29
Matiu 5:30
Matiu 10:28
Matiu 18:9
Matiu 23:15
Matiu 23:33

Mak 9:43
Mak 9:45
Mak 9:47
Luk 12:5
Jemis 3:6
Hadēs
Matiu 11:23
Matiu 16:18
Luk 10:15
Luk 16:23
Oru Ndj Ozi 2:27
Oru Ndj Ozi 2:31
1 Ndj Körnt 15:55
Mkpughe 1:18
Mkpughe 6:8
Mkpughe 20:13
Mkpughe 20:14

Limnē Pyr

Mkpughe 19:20
Mkpughe 20:10
Mkpughe 20:14
Mkpughe 20:15
Mkpughe 21:8

Sheol

Genes 37:35
Genes 42:38
Genes 44:29
Genes 44:31
Qönüögüç 16:30
Qönüögüç 16:33
Diuteronomi 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Ndj Eze 2:6
1 Ndj Eze 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Abu Qma 6:5
Abu Qma 9:17
Abu Qma 16:10
Abu Qma 18:5
Abu Qma 30:3
Abu Qma 31:17
Abu Qma 49:14
Abu Qma 49:15
Abu Qma 55:15
Abu Qma 86:13
Abu Qma 88:3

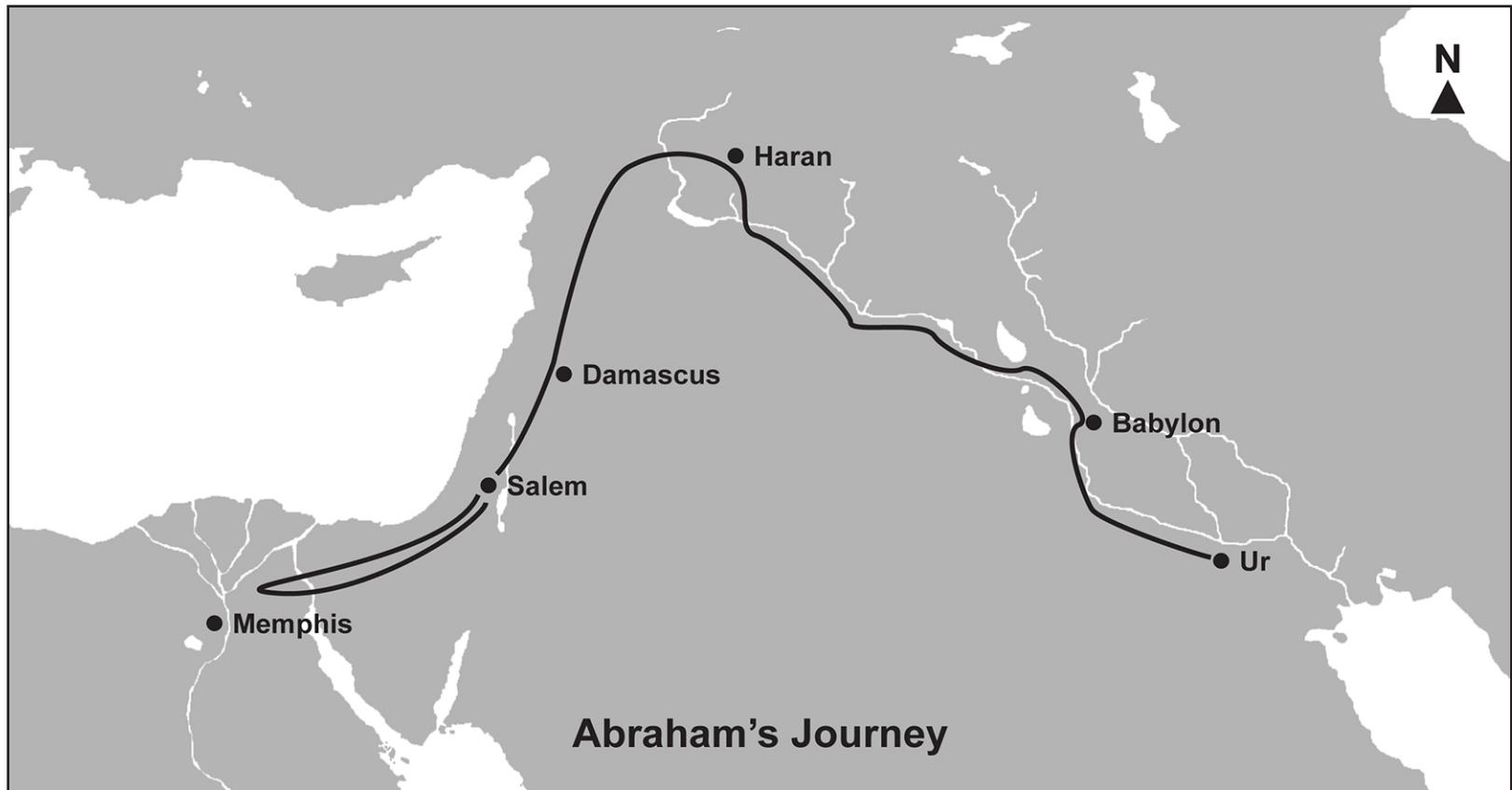
Abu Qma 89:48
Abu Qma 116:3
Abu Qma 139:8
Abu Qma 141:7
Ilu 1:12
Ilu 5:5
Ilu 7:27
Ilu 9:18
Ilu 15:11
Ilu 15:24
Ilu 23:14
Ilu 27:20
Ilu 30:16
Ekiliastis 9:10
Abu nke Abu 8:6
Aizaya 5:14
Aizaya 7:11
Aizaya 14:9
Aizaya 14:11
Aizaya 14:15
Aizaya 28:15
Aizaya 28:18
Aizaya 38:10
Aizaya 38:18
Aizaya 57:9
Izikiel 31:15
Izikiel 31:16
Izikiel 31:17
Izikiel 32:21
Izikiel 32:27
Hosiya 13:14
Emos 9:2
Jona 2:2
Habakuk 2:5

Tartaroō

2 Pita 2:4

Questioned

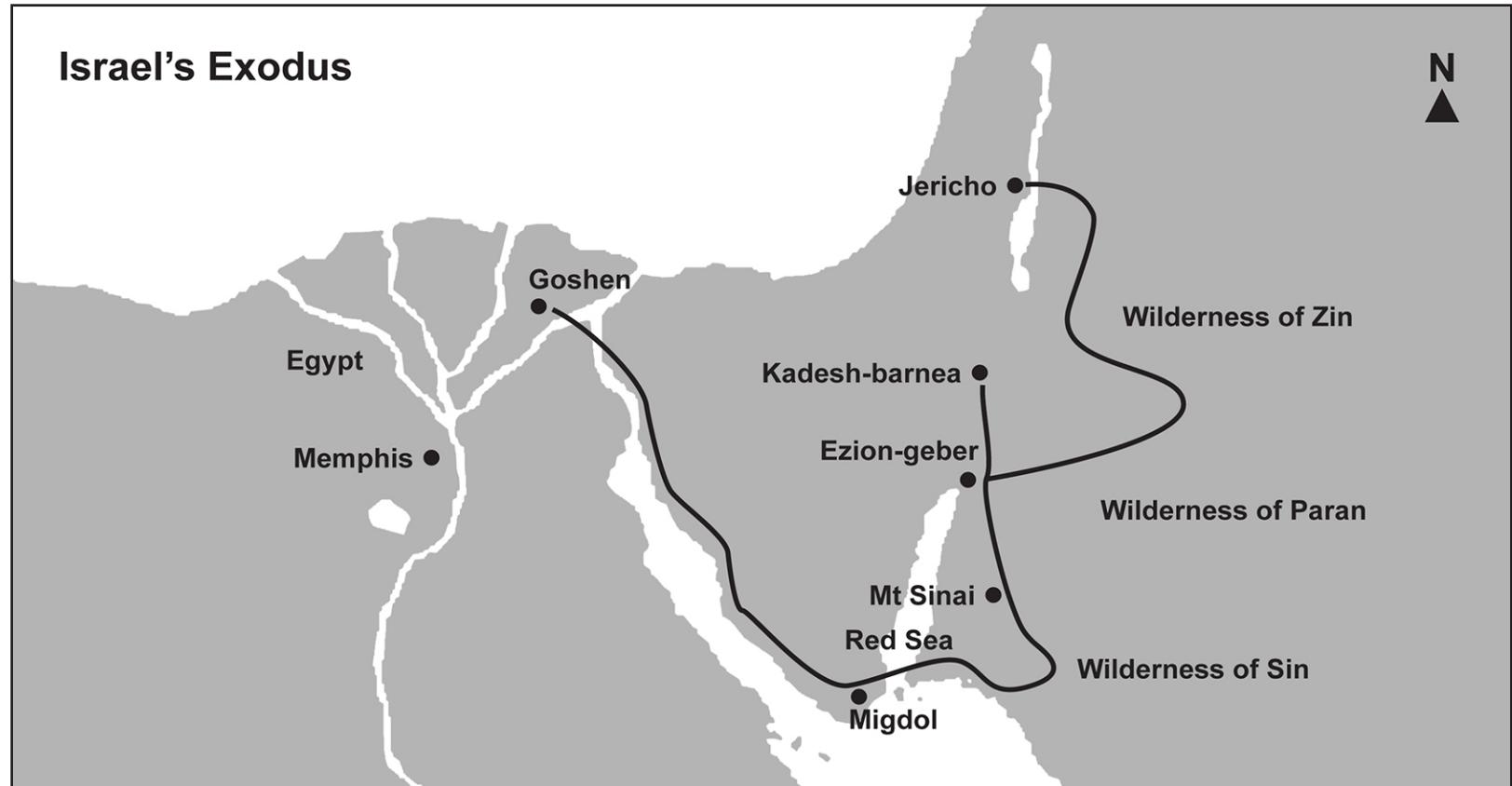
Ilu 2:18

Site n'okwukwe, Ebrahim rubere isi mgbe a kpọrọ ya ka ọ hapụ, gaa n'ala ahụ nke ọ ga-enweta dìka ihe nketa. Ọ gawara n'amaghị ebe ọ na-agá. - Ndị Hibru 11:8

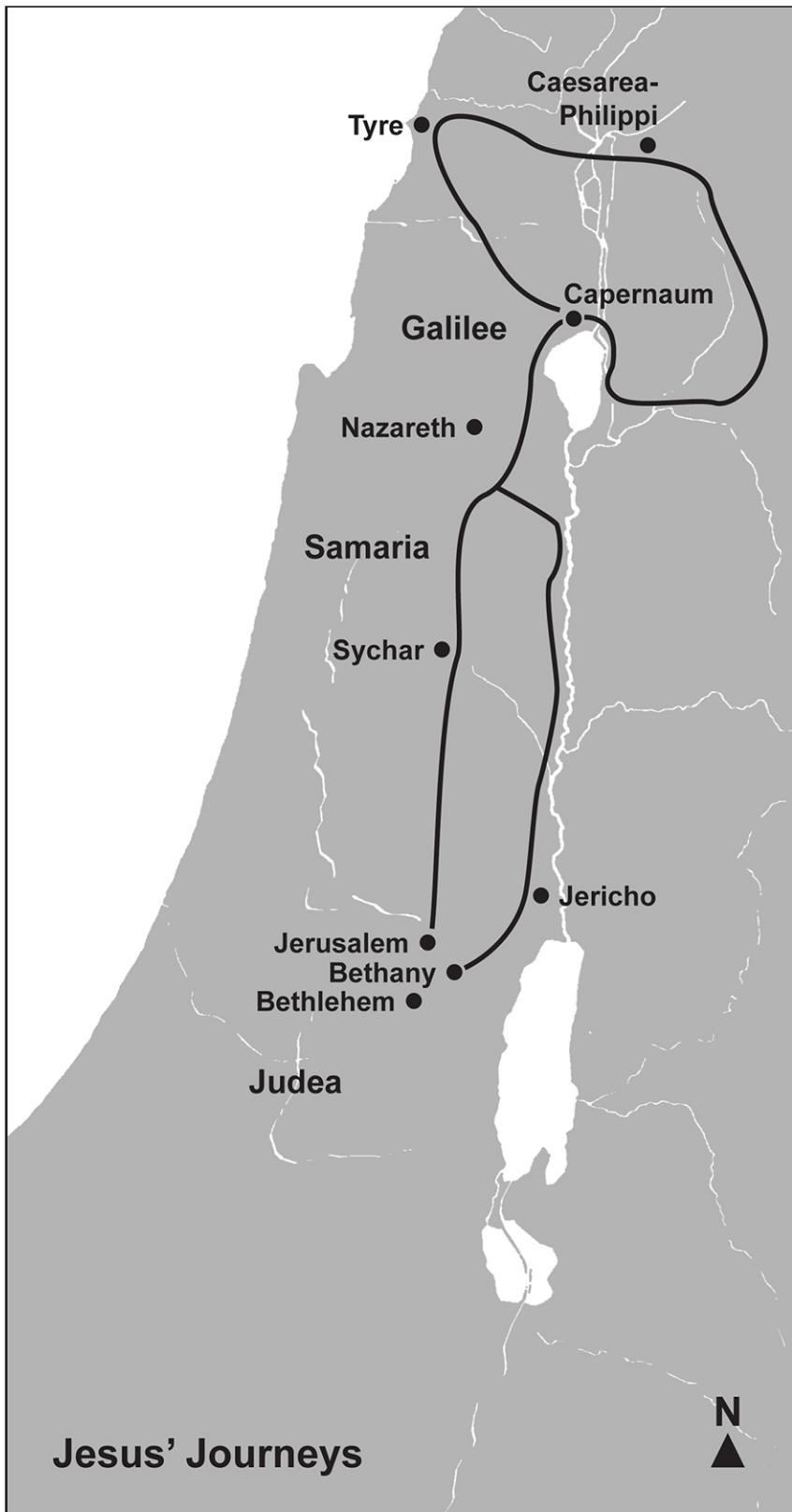
Israel's Exodus

N

Mgbe Fero mesirị kwere ka ụmụ Izrel laa, Chineke edughị ha site n'uzo ahụ gafere ala ndị Filistia. Ọ bụ ezie na ụzọ ahụ dì nso karịa.

Chineke mere nke a n'ihi na o chere n'obi ya sị, “Ọ bürü na ndị a ezute agha, ha nwere ike igbanwe obi ha tugharia ilaghachi azụ n'Ijipt.” - Ọpụpu 13:17

Jesus' Journeys

N'ihi na Nwia nke Mmadu abughi ka ejere ya ozi. Kama ka o jee ozzi ma nyekwa ndu ya ka o buru ihe mgbaapta nke otutu mmadu. - Mak 10:45

Pöl, odibo Kraist Jisós, onye Chineke kpọrọ ka ọ bụrụ onyeozi ya na onye o kewapütara ka o zisaa oziqomaya. - Ndị Rom 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophesies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyred in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyred in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis reaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Paul imprisoned in Rome, Italy
52	Thomas reaches Malabar, India
39	Peter reaches Gentile Cornelius
33	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ►			Genesis 1:26 - 2:3 Mankind is created in God's image, male and female He created us					
How are we sinful? ►			Romans 5:12-19 Sin entered the world through Adam and then death through sin					
When are we? ▼								
Where are we?			Innocence		Fallen			Glory
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.	Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age
								New Heavens and Earth
Who are we? ►	God	Father	John 10:30 God's perfect fellowship	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light			Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City
		Son			John 8:58 Pre-incarnate	John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	
		Holy Spirit			Psalm 139:7 Everywhere	John 14:17 Living in believers		
	Mankind	Living	Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth Luke 16:22 Blessed in Paradise Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command	Genesis 1:1 No Creation No people	Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth			Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels
		Deceased believing			Luke 16:22 Blessed in Paradise			
		Deceased unbelieving			Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment			
	Angels	Holy			Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command			
		Imprisoned	2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels	2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus	Revelation 20:13 Thalaasa Revelation 19:20 Lake of Fire Revelation 20:2 Abyss		
		Fugitive			1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind			
		First Beast						
		False Prophet						
		Satan						
Why are we? ►			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7 For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all					

Destiny

Igbo at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament Sheol and New Testament *Hadēs*, 2) Geenna, 3) Tartaroō, 4) Abyssos, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'*" Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. Jesus said, "*You did not choose me, but I chose you*," John 15:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

World Nations

Ya mere, gaanụ mee ka mba niile bürü ndị na-eso ụzọ m, na-emenu ha baptizim n'aha nke Nna, na nke Ọkpara, na nke Mmụo Nsọ. - Matiu 28:19